Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Nieuw Nederlandsch-Maleisch woordenboek

https://hdl.handle.net/1874/235705

4 mm 1278

IND. STUD.
oct.
181

mm 12785

NIEUW NEDERLANDSCH-MALEISCH

WOORDENBOEK.

Ind. Stud. dol 181

NIEUW NEDERLANDSCH-MALEISCH

WOORDENBOEK

DOOR

H. C. KLINKERT.

Tweede vermeerderde en verbeterde druk.

Fonds ten behoeve van
Indologische Studiën aan
de Rijks Universiteit
te Utrecht.

BOEKHANDEL EN DRUKKERIJ
VOORHEEN
E. J. BRILL
LEIDEN. — 1901.

UNIVERSITEITS BIBLIOTHEEK UTRECHT

BOEKDRUKKERIJ voorheen E. J. BRILL — LEIDEN.

VOORREDE.

Daar de eerste oplage van het Nieuw Nederlandsch-Maleisch Woordenboek uitverkocht is, werd een tweede druk noodzakelijk. Deze verschijnt in een eenigszins anderen vorm. Het formaat is kleiner en het papier dunner dan dat van de eerste uitgave. Dit is geschied, opdat het werk meer geschikt zou zijn, om in den zak te worden meêgenomen, zoodat men het onder alle omstandigheden raadplegen kan. De inhoud is er echter niet op verminderd. Wel is er zooveel mogelijk alles uit verwijderd, wat veilig kon worden gemist, maar daarentegen is het vermeerderd met al de aanteekeningen, die ik gedurende een reeks van jaren op de eerste uitgave gemaakt had. In deze uitgave heb ik de namen der Handschriften enz. niet genoemd, waaruit mijne citaten zijn genomen. Men kan die vinden in mijn Nieuw Mal. Ned. Woordenboek met Arab. karakter, en, aangezien zij alleen voor studeerenden van belang zijn, is dit voldoende. Een nauwgezet beoefenaar van de taal zal toch vanzelf wel in het Mal. Ned. Woordenboek zich vergewissen van de ware beteekenis der woorden, in dit werk opgegeven.

Wat de spelling der Mal. woorden betreft, hebben wij ook daarin een paar kleine veranderingen gebracht. Wij hebben meestal de *j* en *w*, waar ze tusschen twee klinkers of vóór het

achtervoegsel *an* konden worden gemist, weggelaten en b.v *tiada* i. pl. v. *tijada*, *sakalian* i. pl. v. *sakalijan*, *kalakoean* i. pl. v. *kalakoewan* geschreven. Ook de *ė* hebben we nu niet met *ghr*, maar met *gr* weêrgegeven.

De gebruiker van dit werk zij er steeds op bedacht, dat *ĕ* de toonlooze *e* vertegenwoordigt en *e* als *é* of *è* moet worden uitgesproken. Zie de Spraakleer.

Voor het gemak van den gebruiker laten wij hier weder een lijstje van de meeste, door ons gebezigde, verkortingen volgen.

Dat ook deze tweede uitgave velen tot nut moge zijn is de wensch van den

Schrijver.

Leiden, 18 Sept. 1901.

LIJST DER VERKORTINGEN.

act. actief.
acc. accidenteel.
ald. aldaar.
anot. anotomisch.
arith. arithmetisch.
Bat. Bataviaasch.
bedr. bedrijvend.
bep. obj. bepaald object.
b.v. bijvoorbeeld.
caus. causatief.
Chin. Chineesch.
d. i. dit is.
dir. obj. direct object.
Eng. Engelsch.
e. s. v. een soort van.
fig. figuurlijk.
Fr. Fransch.
Hind. Hindoesch.
HS. handschrift.
HSS. handschriften.
id. idem.
ind. obj. indirect object.
intr. intransitief.
i. pl. v. in plaats van.
Jav. Javaansch.
Kw. Kawi.
letterl. letterlijk.
Mal. Malaka.
Mal. br. Maleische brief.
Mal. Sam. Maleische samenspraken.
mar. maritiem.
Mén. Menangkabauwsch.
Mid. Sum. Midden Sumatra.
Ned. Nederduitsch.
obj. object.
O. I. Oost-Indië.
onbep. obj. onbepaald object.
onz. onzijdig.
Pad. bov. l. Padangsche bovenlanden.
pag. pagina.
Pant. Panton.
pass. passief.
Perz. Perzisch.
Poel. Pin. Poelau Pinang.
Port. Portugeesch.
Sing. Singapoera.
Sj. Sjaïr.
Skr. Sanskrit.
Sprw. spreekwoord.
Tam. Tamil.
trans. transitief.
verb. verbastering.
vergel. vergelijk.
vulg. vulgair.
wed. wederkeerig.
W. Sum. West Sumatra.
Ww. Werkwoord.
= gelijk aan.

BERICHT

VOOR DEN GEBRUIKER.

De Arabische letters zijn in dit werk als volgt getransscribeerd:

ا	met *a, e, ĕ, i, o* of *oe*.	ظ	met *ẓ*.
ب	„ *b*.	ع	„ *a, ē, ī, ō* of *ōe*.
ت	„ *t*.	غ	„ *gr*.
ث	„ *ts*.	ڠ	„ *ng*.
ج	„ *dj*.	ف	„ *f*.
ڃ	„ *tj*.	ق	„ *p*.
ح	„ *ḥ*.	ڧ	„ *ḳ*.
خ	„ *ch*.	ك	„ *k*.
د	„ *d*.	ڮ	„ *g*.
ذ	„ *dz*.	ل	„ *l*.
ر	„ *r*.	م	„ *m*.
ز	„ *z*.	ن	„ *n*.
س	„ *s*.	و	„ *w, o, oe* of *au*.
ش	„ *sj*.	ه	„ *h*.
ص	„ *ṣ*.	ي	„ *j, i, e* of *ai*.
ض	„ *dl*.	ڽ	„ *ny*.
ط	„ *ṭ*.	ء	„ ' of ·· b.v. *sa'orang, kaäsaän*.

H. C. K.

NIEUW
NEDERDUITSCH-MALEISCH
ZAKWOORDENBOEK.

A.

a. Het Maleisch wordt geschreven met het arabisch karakter en dien ten gevolge wordt onze *a*, als eerste letter van het alfabeth, vertegenwoordigd door de Arabische letter *alif*, en als klinker soms door de alif, soms door een teeken boven een medeklinker, welk teeken men *fatah* noemt. — Hij kent geene *a* voor eene *b*, *tijada ija tahoe mëmbedakan antara tangan kanan dëngan tangan kirinja*, d. i. hij weet geen onderscheid te maken tusschen zijn rechter- en linkerhand. — Van *a* tot *z* iets mededeelen of verhalen, *mëntjëritërakan barang sasoeatoe dari-pada përmoelaännja datang kapada kasoedahannja*, d. i. van het begin tot het einde iets verhalen. — Wie *a* zegt moet ook *b* zeggen, *barang-sijapa bërani mëngamang-amang, hëndaklah ija bërani mëlawan djoega*, d. i. wie durft te dreigen, moet ook durven weerstand bieden.

aal, *ikan mowa, ikan wëloet*, Jav.; een soort van modderaal, *leudoeng*, Bat. c. s. v. dunne —, *ikan lampai.*

aalfuik, zie bij **fuik.**

aalgeer, elger, *sërampang*; met een — steken of werpen, *mënjërampang.*

aalmoes, *dërma*, Skr. —, liefdegift, *ṣëdëḳah*, Ar. aalmoezen vragen, *mëminta dërma, mëminta ṣëdëḳah, minta-minta*; — geven, *mëmbëri dërma, mëmbëri ṣëdëḳah*; iets tot aalmoezen of liefdegift maken of besteden, *mëndërmakan*, b.v. hij maakt of besteedt al zijne schatten tot liefdegaven voor de armen, *ija mëndërmakan sëgala harta-bëndanja kapada orang papa*; zuiverings —, bestaande in een bepaald gedeelte van iemands bezitting, *zakát*, Ar. In de Pad. bov. l. is dit van de dertig buffels één, van de zestig stuks rundvee één, van de 120 geiten of schapen één, van de duizend maten (*gantang*) rijst 100, van een thail goud een mas, en van de twee kati zilver een thaïl. Deze *zakát* wordt eenmaal per jaar geheven.

aambeien, *poeroe sëmbilik, bawásir* Ar.

aamborstig, *sësak dada.*

aamborstigheid, *kasësakan dada*; kortademigheid, *pënjakit tëlah*, Pel. Abd., ook *esak*, vdW.

aamechtig, *tëlih, tësoe*; ter versterking ook vereenigd tot *tëlih-tësoe.* Zie ook **hijgen.**

aan, Voorz. wordt op verschillende wijze uitgedrukt, nml. met *di, pada, kapada, bagai, dëngan, akan* en soms met een der transitieve vormen van het Werkwoord. In de platte spreektaal behelpt men zich met het woordje *sama* in zeer vele gevallen. Voorbeelden: tot den Vorst meestal *kabawah doeli*, of *k. tëlapakan*, of *k. padoeka*, of *k. kasoet*, of *k. kaoes* enz. — boord, *dikapal, dipërahoe*; — wal, *didarat*; — huis, *diroemah*; aan den kant, *disablëtah*, b.v. aan den kant, waar de zon opkomt, *disablëtah matahari tërbit*; aan de deur staan, *bërdiri dipintoe.* In de spreektaal wordt in deze gevallen ook *di* gebezigd. — voor persoonlijke Naam-

en voornaamwoorden meestal *pada* of *kapada*, b.v. aan mij, *padakoe*, *kapadakoe*, aan Mijnheer, *pada toewan*, *kapada toewan*. Daar dit Voorz. ook **op** beteekent, moet het in sommige gevallen met omzichtigheid gebezigd worden, b.v. schrijven aan iemand, is niet *mĕngoerat pada sa'orang*, maar *mĕngirim soerat kapada sa'orang*, letterl. een brief aan iemand zenden. —, voor, *bagai*, b.v. God openbaart zijne goedertierenheid aan alle menschen, *Allah mĕnjatakan kamoerahannja bagai sĕgala manoesija*. —, tot aan, *sampai*, *datang*, *hingga*, gevolgd door *di*, *ka* of *kapada*, b.v. tot aan de stad, *sampai dinĕgari*, *sampai kanĕgari*. Zie bij **tot**. —, bezig met, *lagi*, *tĕngah*, b.v. hij is aan het eten, *ija lagi makan*; nog — het spelen zijn, *lagi tĕngah bĕrmain*. — stukken, zie bij **stuk**. — zijn, vlammen, *bĕrnjala*; het vuur is aan, *api bĕrnjala*; in de beteekenis van aangemaakt, *api soedah dipasang*. — vereenigd met andere Voorz. *di*, b.v. bovenaan, *di-atas*, achteraan, *di bĕlakang* enz. sterven — eene ziekte, *mati dĕngan pĕnjakit*. — geld, — goed, *roepa oewang*, *roepa harang*, b.v. — geld was er 1000 dollars en — goed twee kisten gedrukt katoen, *roepa oewang adalah sariboe ringgit*, *roepa barang doewa pĕti kain tjita*; de schuit is —, *pĕrahoe itoe soedah sampai*; dat gaat niet —, dat kan zoo niet, *ta'bolih bagitoe*, *ta'patoet bagitoe*, *ta'dapat bagitoe*; daar ligt het —, d. i. de reden, *itoelah sĕbabnja*; dat is het moeielijke van de zaak, *itoelah soesahnja*; twee — twee, *bĕrdoewa-doewa*, drie — drie, *bĕrtigatiga* enz.; wat scheelt er —, *apa koerang*; het is — u, voor uwe rekening, *atasmoelah*, *atasmoelah*, *poelanglah kapadamoe*; wat heb ik daar —, *apa goenanja kapadakoe*; lust hebben —, *soeka akan*, *bĕrkĕnan akan*. Zie verder bij de Werkw. met het Voorvoegsel aan.

aanaarden, *mĕnambak* (van *tambak*), *ngoeroeg*, Jav. (van *oeroeg*). Aangeaard worden, *ditambak*, *ditanahi*. NB. De actieve vorm van dit laatste woord moet vermeden worden.

aanaarding, *pĕnambakan*, *oeroegan*, Jav.

aanbeeld, *landasan*, *paron*, Jav.

aanbelang, Zie **belang**.

aanbellen, *mĕrentak gĕnta*, Am. H.

aanbesteden, van eenig te verrichten werk, *mĕndjoewal pĕkĕrdjaän*, werk verkoopen. NB. dit is van Europ. vinding. Eigenlijk zou het moeten zijn *mĕmbĕli pĕkĕrdjaän*, werk koopen.

aanbesteding, *pĕndjoewalan pĕkĕrdjaän*.

aanbevelen, iem. of iets bij een ander —, *mĕmoedji-moedji* (van *poedji*). iem. —, introduceeren, *mĕngĕnalkan*; zich —, introduceeren, *mĕngĕnalkan dirinja*. —, opdragen, *mĕnjĕrahkan* (van *sĕrah*).

aanbeveling, *poedjian*, *poedji-poedjian*.

aanbevelingsbrief, *soerat poedjian*; geschreven introductie, *soerat kĕnalan*.

aanbiddelijk, *jang patoet disĕmbah*; slechts God is aanbiddelijk, *hanja Allah djoea jang patoet disĕmbah*. —, achtbaar, eerwaardig, *bĕgawan*.

aanbidden, *mĕnjĕmbah* (van *sĕmbah*); God —, *mĕnjĕmbah Allah*; de afgoden —, *mĕnjĕmbah bĕrhala*; nedervallende met het aangezicht ter aarde —, *mĕnjĕmbah soedjoed*.

aanbiddenswaard, *jang patoet disĕmbah*.

aanbidder, *pĕnjĕmbah*, *orang jang mĕnjĕmbah*; — van God, *orang jang mĕnjĕmbah Allah*; — van de afgoden, *orang jang mĕnjĕmbah bĕrhala*.

aanbieden, overreiken, *mĕngoendjoek* (van *oendjoek*); eerbiedig iets aan een meerdere —, *mĕmpĕrsĕmbahkan* (van *sĕmbah*); datgene, wat aldus aangeboden wordt, *pĕrsĕmbahan*; het aanbod, *pĕrsĕmbah*; eerbiedig aanbieden, *ngatoeri*, Jav. —, van geschenken, voornamelijk ter omkooping of om iem. voor het een of ander te winnen, *mĕnjorong* (van *sorong*); den vrede —, vredesvoorstellen doen, *mĕnjorong damai*; zich vrijwillig —, *bĕrsĕhadjakan dirinja*.

aanbieding, *pĕngoendjoekan*, *pĕrsĕmbahan*.

aanbijten, van visch aan het aas, *makan*; aangebeten v. e. vrucht enz. *tĕrgigit*.

aanbinden, hechten van iets om iets anders, b.v. de kunsthanesporen aan de pooten van een vechthaan, *mĕmboelang*. De verschillende manieren van die kunstsporen of tadji aan te binden zijn:

boelang dagang, bij den eenen haan aan den rechter-, en bij den anderen aan den linkerpoot; *boelang djangkil*, aan den zwaksten teen van den poot; *boelang tjipai*, aan den sterksten teen; *boelang toendjoeh tiga*, tusschen de twee uiterste teenen; *boelang tëpas*, aan den top van den sterksten teen. Pad. bov. l. Zie ook **vastbinden.**

aanblazen, van vuur, *mëndjoep* (van *tjoep*); —, aanwaaien, *mëmoepoet* (van *poepoet*); met den mond, een blaaspijp of blaasbalg, *mënghëmboes.*

aanblazing, *pëndjoepan, pëmoepoetan, pënghëmboesan.*

aanblik, *pëmandangan.*

aanblikken, *mëmandang* (van *pandang*).

aanbod, voorstel, *djandji.* Zie ook **bod.**

aanbranden, *hangoes;* aangebrand, *hangoes;* aangebrand rieken, *baoe hangit, sangit.*

aanbrandsel, korst door aanbranden gevormd, *kërak;* — van rijst, *kërak nasi.*

aanbreken, van den dag, *mërëkah*, d. i. openbreken, openbersten, en dit verbonden met woorden, die dageraad beteekenen tot de volgende samengestelde uitdrukkingen: *rëmbang mërëkah, fadjar mërëkah, tërbit fadjar;* ook alleen *fadjar*, Ar.; *rina, rahina, dinihari;* de dageraad breekt trapswijze aan, *maka fadjar poen mënjingsinglah bërpangkat-pangkat;* —, het eerste beetje van iets gebruiken of nemen, *mëlocwak.* Het is nog niet aangebroken, *bëlom diloewak.*

aanbrengen, *mëmbawa, mëndatangkan, mënjampaikan* (van *sampai*). —, aanvoeren, *mëmbawa;* voordeel —, *mëndatangkan laba, mëndatangkan oentoeng, mëndatangkan faidah;* verderf —, *mëndatangkan tjilaka, mëndatangkan kabinasaän.*

aandacht, *ingatan;* — die men aan iets wijdt, *pëling;* de — aan iets wijden, *mëmëling*; Jav. *pëlëng;* —, attentie, *përhatijan*, met — lezen, *ingat pada baljanja.*

aandachtig, *dëngan ingat-ingat;* — opnemen, beschouwen, onderzoeken, *mënatap* (v. *tatap*).

aandeel, deel, *bëhagijaan, oentoeh.* — der matrozen in de lading van een vaartuig, *sara.* — hebben in een handels- of geldzaak met, *samadal dëngan.* — hebben in eene zaak, die iem. niet aangaat, *tjampoer* of *masoek dalam socatoe përkara.* Zie ook bij **deel.**

aandeelhouder, zie **deelgenoot.**

aandenken, *përingatan.*

aandienen, iem. — bij een hooggeplaatst persoon of een Vorst, *bawa mënghadap, mënghadapkan.*

aandoen, van kleeren, versierselen, wapens, *mëmakai* (van *pakai*), *mëngënakan* (van *këna*); iem. kleeren, versierselen of wapens —, *mëmakaikan, mëngënakan pakajan.* eene plaats —, *singgah kapada socatoe tëmpat.* Op Java *mampir.* het hart —, *mëra-wankan hati, mëmbëri rawan hati, mëmbëri sajoe dihati;* hoe zou hij niet aangedaan zijn, *dimanakan tidak sajoe hatinja?* leed —, iem. iets —, *bëyboewat përi;* verdriet —, *mëndoeka-tjitakan, mëndackakan;* moeite —, *mënjoesahkan* (van *soesah*); geweld —, *mënggoegahi, mëngërasi* (van *këras*); pijn, smart —, *mëmpërsakiti.*

aandoening. Daar er voor afgetrokken denkbeelden bijna geen woorden in het Maleisch zijn, bestaat ook hiervoor geen geschikt woord. Het kan teruggegeven worden met *përasaän hati*, gevoel des harten, *doeka-tjita*, gevoel van smart, *soeka-tjita*, gevoel van vreugde, *sajoe, rawan* of *peloe*, droevig aangedaan van gemoed.

aandoenlijk, treffend, *jang mëra-wankan hati, jang mëmbëri peloe dihati;* een — verhaal, *tjëritëra jang mëmbëri peloe dihati.*

aandraaien; vaster —, van een schroef enz. *mëmoetar lëbih këntjang* (van *poetar*). de voorschoot van een zeil — en beleggen in de strop daarvoor, *mëntjoti.* De stok, daarvoor gebezigd, *kajoe tjatji, pënjatji.*

aandragen, *mëmbawa;* zie bij **dragen en brengen.**

aandrang, drang des gemoeds, *gëroe-kati.* — tot het doen van natuurlijke behoeften, dus ook tot het baren, *rësa.* —, zie ook **aandringen en dringen.**

aandrift; — gevoelen, zich geprikkeld gevoelen om ergens bij te zijn, iets te zeggen of te verrichten, *ganggoe*, b.v. ik gevoelde — om te vragen, *maka ganggoe moelotkoe bërtanja*, zie ook **aandrang.**

aandrijven; sterk — van werk, er achterheen zitten, *mĕmbangatkan, bĕrsĕligoet.* —, aansporen, *mĕngadjak;* dwingen, *mĕmaksa* (van *paksa*); *mĕnĕral* (van *tĕral*). — van volk tot eenig werk, *mĕngĕrah* (van *kĕrah*). Zie ook **aandringen** en **drijven.**

aandrijver van volk bij eenig werk, *pĕngĕrah, djoeroe kĕrah.* —, aanstoker, opstoker, *pĕngoerpak.*

aandringen; aanhoudend bij iem. — om iets te verkrijgen, inzonderheid door vleitaal, *keljek,* vdW. *mĕngeljek.* —, voortdurend, of bij herhaling bij iemand, b.v. tot het aangaan van een huwelijk, *mĕriŋgik-riŋgik* b.v. *bĕrĕrapa diriŋgik-riŋgik olih baginda akan anakanda baginda itoe, hĕndak dibĕrinja bĕristĕri, tiada djoega ija maoe,* hoezeer de Vorst er bij zijn zoon ook op aandrong, dat hij huwen zou, toch wilde hij niet; sterk op iem. —, persen, dwingen, *mĕngoewati,* sterk op iets —, b.v. om te vertrekken, jachten, *gĕsa-gĕsa, poesa,* vdW. —, aandrijven, *mĕrĕsa,* ook tot vervulling van natuurlijke behoeften; op iets —, er vlak tegenaankomen, *mĕnghempet* —, onophoudelijk om iets vragen, *bĕroelang-oelang mĕminta;* met geweld of onbeschaamd —, vragen, *mĕminta dĕngan kĕras.*

aandruisen, *mĕlawan;* — tegen de wet, *mĕlawan hoekoem;* — tegen de gebruiken, *mĕlawan ădat;* — tegen de welvoegelijkheid, *mĕlawan hoedi bĕhasa;* — tegen recht en billijkheid, *mĕlawan ḥaḳ dan inṣaf.*

aandrukken, zie **drukken,** aandrukken van de aarde tegen een plant om die vast te zetten, *mĕnĕkan* (van *tĕkan*) Pad. bov. l. ook *mĕngandjak* (van *andjak*) en *mĕndoedoekkan,* id.

aanduiden, *mĕnoendjoek* (van *toendjoek*). —, verklaren van de beteekenis, *mĕngĕrtikan.* —, te kennen geven, *mĕmbĕri tahoe,* in de spreekt., *kasih tahoe.* —, iets duidelijk maken, *mĕnjatakan, mĕnĕrangkan* (van *tĕrang*).

aanduiding, *pĕrtoendjoekan.*

aandurven, iem. durven te staan, *bĕrani mĕlawan;* een amoklooper, dolle moordenaar —, *mĕngĕmbari orang mĕngamoḳ* (van *kĕmbar*).

aaneen, *bĕrsama-sama, bĕrhoeboeng, tĕrikat;* zie bij de daarmede samengestelde woorden. —, achtereen, *bĕrtoeroet-toeroet, bĕroelang-oelang.*

aaneengesloten; dicht —, van timmerwerk, een weefsel, omheining, zittende of staande personen enz. *rapat.*

aaneenhaken, zie bij **haken.**

aaneenhechten, lasschen, *mĕnjamboeng* (van *samboeng*), aaneengehecht), *mĕnghoeboengkan* (van *hoeboeng*, aaneengehecht). — van de dekbladeren voor daken van inlandsche woningen door middel van ze vast te steken, *mĕnjĕmat* (van *sĕmat*), *mĕndjĕriau.*

aaneensluiten, intr. *rapat satoe dĕngan satoe;* trans. iets —, *mĕrapatkan* (van *rapat*), aaneengesloten); goed — van vlechtwerk of van personen, die benaadslangd hebben, *djaṗ.*

aaneenvoegen, verbinden, *mĕnjambat* (van *sambat*). —, tot elkander brengen, *mĕmpĕrtĕmoekan* (van *bĕrtĕmoe*, ontmoeten); aaneengevoegd worden, *dipĕrtĕmoekan.*

aanfluiting, is niet letterlijk te vertalen. Tot een spot en — van ieder worden, *mĕndjadi sindiran dan katjĕlaän ségala orang,* lett. een spot en smaad van alle menschen worden.

aanfolkken, = fokken, *mĕmĕliharakan.* —, vermenigvuldigen, *mĕmpĕrbanjakkan.*

aangaan, getier maken, *geger, kĕtjoeh, kĕtjoeh-kĕtjah,* vdW. *gadoeh;* op iem. of over iets, *mĕngagadoehkan;* veel praats maken, over alles knorren, *mĕndjĕrewet;* onderweg ergens —, *singgah;* hier en daar —, *singgah-mĕndjinggah;* eenige oogenblikken bij iem. —, zonder daarvoor opzettelijk te zijn uitgegaan, *sĕndja.* —, ergens op afgaan, *mĕnoedjoe* (van *toedjoe*). —, beginnen, *moelaï,* b.v. de school gaat aan, *sĕkolah moelaï;* hoe laat gaat de kerk aan? *pookoel bĕrapa gredja moelaï.* —, van vuur, *moelaï mĕnjala;* het vuur wil niet —, *api tà'maoe mĕnjala;* dat gaat niet aan, dat gaat in 't geheel niet, *tà'bolih sakali-kali;* eene overeenkomst —, *bĕrdjandji;* met elkander eene overeenkomst —, *bĕrdjandji-djandjian;* een huwelijk —, *kawin,* Perz. *nikaḥ,* Ar.; een koop —, *djadi mĕmbĕli.* —, aanganden, *akan;* wat mij aangaat, *akan dakoe;* wat die zaak

aangaat, *akan ḫal pĕrkara itoe.* —, schelen; wat gaat u dat aan, *apatah kapadamoe, apa ĕngkau fadlaeli;* in de spreektaal, *apa ĕngkau pĕrdoeli, boekan pĕrkaramoe,* dit laatste letterl. het is uw zaak niet —, er voor instaan, b.v. dat gaat mij aan, daarvoor sta ik in, *atas akoelah, atas ḫambalah,* of welk ander woord voor het pers. Vrnw. *akoe* in de pluats komt.

aangaande, betreffende, nopens, *akan, ĕntang;* — die zaak, *akan pĕrkara itoe,* soms ook *dari pĕrkara itoe.*

aangapen, strak aankijken, *mĕngamat-amati, mĕrĕnoeng-rĕnoeng.*

aangeboren, *aṣli,* Ar.; —, ingeschapen, *choelĕki,* Ar.

aangedaan, bewogen, *peloe,* b.v. een zeer liefelijke stem, waardoor het hart werd aangedaan van ieder, die haar hoorde, *soewara jang amat mĕrdoe mĕmbĕri peloe ḫati sĕgala jang mĕndĕngar dia.* —, bij de herinnering aan afwezenden, *peloe.* —, bedroefd, *sajoe;* het deed ons aan, *ija-itoe mĕmbĕri sajoe dihati kami;* hoe zou zijn gemoed niet aangedaan zijn, *dimanakan tidaḳ sajoe ḫatinja;* pijnlijk —, geërgerd, fig. *bagai daĕri dalam daging,* als een doorn in het vleesch. —, geroerd, getroffen, ook *sitoe.*

aangelegen, van belang, *bĕsar, pĕnting;* er is niets —, *satoe pon tijada goenanja;* zich aan iets gelegen laten liggen, *fadlaeli akan.* Zie ook **gelegen.**

aangelegenheid, *pĕri ḫal, pĕrkara;* de huwelijksaangelegenheden, *pĕrkara nikaḥ kawin.* —, belangrijkheid, *kapĕntingan.*

aangenaam, voor den smaak of het gevoel, *enaḳ, sĕdap, manis;* aangename woorden, *pĕrkataän jang manis,* — geluid, *boenji jang sĕdap;* de smaak daarvan is —, *enaḳ rasanja, sĕdap rasanja,* een — gevoel, *pĕrasaän jang sĕdap.* — voor de zintuigen, *sĕdap,* b.v. aangename spijzen, *makanan jang sĕdap,* — slapen, *tidoer sĕdap,* — voor het oog, *sĕdap kapada mata.* —, liefelijk, *manis;* al wat aangenaamheid bijzet, *pĕmanis;* een — gevoel van gezondheid, zich — gevoelen, *njaman;* manieren die — zijn, *pĕri kalakoewan jang baïk;* — zwaaien met de armen, *bisai bĕrlenggang.* —, lekker, ook *bisai,* b.v. — is de smaak van die spijzen, *bisai rasanja makanan itoe,* Abd. — zijn aan God, *moestadjâb* (A.) *kapada Allah,* inzonderheid van een gebed. Pel. Djin.

aangenaamheid, lekkerheid, *nimat,* Ar. *kasĕdapan;* de aangenaamheden van dat verblijf, *sĕgala kasĕdapan tĕmpat kadoedoekan itoe;* de aangenaamheden des hemels, *sĕgala nimat sorga.*

aangenomen, *angkat;* — kind, *anaḳ, angkat;* een — gewoonte, *adat bĕkavoe,* lett. nieuwe gewoonte, in tegenoverstelling met vaste gewoonte, oud gebruik. Zie ook **aannemen.** —, verondersteld, *sa'andaïnja, saandaïnja.*

aangerecht, *disadjikan, tĕrsadji, dihidangkan.*

aangestoken, besmet, *kadjangkitan, kĕna, katoelaran,* Jnv.

aangeven, overreiken, *mĕngoendjoeḳ;* eene zaak bij den rechter —, *mĕngadoekan ḫal.* —, kennis geven, *mĕmbĕri tahoe, kasih tahoe.*

aangezet, gescherpt, *soedah di-asah.* —, aangebrand, *hangoes.* Zie **aanhechten.**

aangezicht, *moeka, paras, wadjah,* Ar. *doerdja,* Skr. De beide laatste woorden meestal van Vorsten of van eene bemiade b.v. een aanminnig —, *moeka manis, paras jang eloḳ, wadjah jang pĕrmai;* een bleek —, *moeka jang poetjat;* van — tot —, *samoeka;* zich zoo bevinden, *bĕrsamoeka;* — tegenover — stellen, confronteeren, *mĕnjamoekakan;* van — tot —, ook *bĕrhadap-hadapan;* iemand met twee aangezichten, *saḳĕlat moeka doewa,* letterl. laken, dat er aan den eenen kant anders uitziet dan aan den anderen. Ook *di moeka taïn, di bĕlakang taïn,* d.i. van voren anders dan van achteren; die zijn neus schendt, schendt zijn —, *potong ḫidoeng, roesaḳ moeka,* Sprw.; een onbeschaamd —, *moeka tĕbal, moeka papan;* een zuur —, *moeka masam;* een lief —, *moeka manis;* zie ook bij **gelaat.**

aangezichtspijn, tic douloureux, *bĕra.*

aangezien, dewijl, omdat, *sĕbab, sĕdang, sĕlang, tĕgal.*

aangieren, onderweg ergens aangaan, *singgah, mampir,* Jav.; hier en daar —, *singgah-mĕnjinggah.*

aangift, bij den rechter, *pĕngadoean, pĕnoedoehan, pĕrdĕwaän* (van *dăwa,* Ar.). —, kennisgeving, *pĕmbĕri-tahoean.*

aanglimmen, *moelaï makan*, b.v. het vuur glimt aan, *api moelaï makan; api bĕroenggoea.*

aangorden: een zwaard —, *mĕnjandangkan pĕdang* (van *saudang*); zich tot den krijg —, *bĕrsiap akan bĕrpĕrang.*

aangrijnzen, *mĕngĕrĕnajih* (van *kĕrĕnajih*) *mĕngĕnanjoei* (van *kĕnajoei*).

aangrijpen, aanvatten, *mĕmĕgang* (van *pĕgang*); —, vatten, pakken, *mĕnangkap* (van *tangkap*). —, aanvallen, *mĕnjĕrang* (van *sĕrang*); neerschietend —, zooals een vogel zijn prooi, *mĕnjambar* (van *sambar*); het gemoed —, *mĕrawankan hati;* elkander bij het worstelen met de beide handen om de middel —, *bĕrtjĕngkang-tjĕngkang.* —, zie ook **grijpen, aanvatten** en **aantasten.**

aangroeien: weder —, *taoemboeh poela.* —, steeds vermeerderen, b.v. eene schuld enz., *makin bĕrtambah-tambah.* —, in grootte toenemen, *bĕrtambah bĕsar.*

aangroeisel, van de tanden, b.v. kalk enz., *karah.*

aanhaken, *mĕngait* (van *kait*), — met een stok, waarnaan een haak bevestigd is, *mĕnggaoetjoe.*

aanhalen, iets strak —, spannen, *mĕnĕriksa* (van *tĕrik*); strak — van eene binding, *mĕngĕrat* (van *ĕrat* of *rat*); met kracht —, of naar zich toehalen, b.v. een mast, sloepriem of eene binding, *mĕrĕngkoh.* —, samentrekken van iets dat bindt, *mĕntjĕroet* (van *tjĕroet*, vast aangehaald); het een of ander werk of geschrift —, *mĕnjĕboet soerat, mĕnjĕboet kitab.* Iets uit een geschrift —, *mĕmoengoet* (van *poengoet*). Dit is aangehaald uit de Kroon der Koningen, *initah dipoengoet daripada Makota ségala radja.* —, vleien, liefkozen, *mĕmboedjoek;* een kind — door het in de oogen te kijken, *mĕngagah boedak.* —, confisqueeren, *mĕrampas;* b.v. al die smokkelwaar werd aangehaald, *ségala barang-barang gĕlap itoe dirampas.*

aanhalig, *pĕmboedjoek.* een — mensch, *orang pĕmboedjoek.*

aanhaling, citaat, *poengoetan, sĕboetan.* —, confiscatie, *rampasan.*

aanhang, sekte, *oemmat*, Ar. —, volgelingen, *orang pĕngiring.* —, deelgenooten in de volvoering van een of ander plan, *orang safakat.*

aanhangen, kleven van iets aan iets anders, *lĕkat, bĕrlĕkat, bĕlengket* op Java. —, aankleven van reukwerk, *tĕrsadai.* Zie ook **aankleven:** iem. —, aankleven, *bĕrsangkoet pada sa'orang, bĕrsangkoet-paoet pada sa'orang;* —, zich bij iem. voegen, *bĕrdamping dĕngan sa'orang;* zie ook **hangen** en **afhangen.**

aanhanger, volgeling, *orang pĕngiring.* —, deelgenoot in de volvoering van een zelfde plan, *safakat, orang safakat.*

aanhangig: nog —, van eene zaak, *bĕlom poetoes bitjaranja, bĕlom ada kapoetoesanja;* nog — van eene rechtszaak, *bĕlom poetoes hoekoemnja.*

aanhangsel, toe- of bijvoegsel, vervolg, *tambahan, hoebongan,* b.v. dit geschrift heeft nog een —, *soerat ini ada lagi hoebongannja;* het —, vervolg hierna, *hoebongannja akan datang.*

aanhankelijk, verknocht aan iem., *bĕrgoatoeng kapada, bĕrpaoet kapada.*

aanhebben, *pakai;* iets —, *bĕrpakaikan,* b.v. een baadje —, *bĕrpakaikan badjoe;* wat heb ik daar aan, *apa goenanja kapadakoe?* wat hebt gij er aan, ook: *akan apanoe?* met wat men aanheeft, meer niet, *sahĕlai sapinggang,* b.v. zij beiden ontkwamen naar land met niet meer dan wat zij aanhadden, *kadoewanja pon lĕpaslah kadarat sahĕlai sapinggang,* d. i. met één lap om elke middel; eene laars —, in meerdere of mindere mate dronken zijn, *mabok,* fig. *nĕik kooda kidjan,* Hik. Abd. d. i. op een groen paard rijden. —, brandend hebben, *ada apinja, bĕrnjala,* b.v. ik heb mijne sigaar aan, *sĕroetookoe ada apinja;* ik heb mijne lamp aan, *lampookoe bĕrnjala* of *soedah dipasang,* is aangestoken.

aanhechten, lasschen, *mĕnjamboeng* (van *samboeng*); aaneenvoegen, *mĕnghoeboengkan.* —, nieuwe bepalingen aan een contract of testament, in den zin van vastspelden, vaststeken, *mĕnjĕmat* (van *sĕmat*); op die wijze aangehecht, *tĕrsĕmat.* —, zie ook **aanbinden.**

aanhechtsel, *samboengan, hoebongan;* van een contract of testament, *sĕmatan*

aanhef, begin, *pĕrmoelaän;* van een geschrift, gedicht of rede, *pĕrmoelaän kata;* van een brief, *poedji-poedjian;* van een muziek- of zangwijs, *angkatan.*

aanheffen, van een muziek- of zangwijs, *mĕngangkat, mĕnarik;* een gezang —, *mĕnarik njanji;* een gedicht zingend —, *mĕnarikkan ḳasidat,* Sj. Ibr. b. Chas. minne- en spreukdichten —, *mĕnarik pantun sĕloka,* id. —, beginnen, *moelai,* met bep. obj. *mĕmoelai.*

aanhitsen, opstoken, *mĕngasoet, mĕngoepaḳ;* heimelijk —, *mĕngatjoem.* — tegen elkander van hanen of andere dieren, die met elkander moeten vechten, *mĕngodja* (van *odja*), *mĕnggalaḳkan.* —, beroeren van het volk, *mĕngkaroekan.*

aanhitser, opstoker, *pĕngasoet, pĕngoepaḳ;* heimelijke —, *pĕngatjoem;* — van het volk, *pĕngkaroe.*

aanhitsing, *pĕngasoetan, pĕngoepakan, pĕngatjoewan, pĕngkaroewan.*

aanhoogen, zie **ophoogen** en **aanaarden.**

aanhooren, *mĕndĕngarkan, mĕnĕngarkan.*

aanhorig, onderhoorig, *taalok.*

aanhoorigheid, *daĭrah taalok,* b.v. het land met al zijne aanhoorigheden, *sĕgari dĕngan sĕgala daĭrah taalokĕnja.*

aanhouden, volharden, *bĕrkandjang.* — met een verzoek, *bĕroelang-oelang mĕminta, mĕndongeng;* iemand —, *mĕnahan orang* (van *tahan*); smokkelwaar —, *mĕrampas barang-barang gĕlap;* op iets —, aansturen, koersen, *mĕnoedjoe* (van *toedjoe*); landwaarts —, *mĕndarat;* zeewaarts —, *mĕlaoet,* b.v. *maka sĕgala kalangkapan Pahang tĭjada bolih mĕlaoet, orang Pahang oendoerlah mĕndarat,* de vloot van Pahang kon niet zeewaarts —, de Pahangers deinsden af en hielden landwaarts aan. — van kleuren, niet afleggen, *tĭjada mĕnanggalkan* (van *tanggal*); iemand —, vatten, *mĕnangkap* (van *tangkap*). —, niet ophouden, b.v. van regen, donder, enz, *tĭjada bĕrhĕnti.* —, lang duren, *lama djoega,* b.v. deze wind houdt lang aan, *angin ini lama djoega;* iets lang —, *mĕlambatkan;* een zaak —, nog niet afdoen, *mĕmpĕrlanggohkan.*

aanhoudend, zonder tusschenpoozen, *dĕngan tĭjada bĕrhĕntinja, dĕngan tĭjada bĕrkapaoetoesan,* — v. d. regen, *djoedjoeh,* voortdurend, *santĭjasa* (Skr. *nitjasa*), *sĕnantĭjasa.* —, achtereen, *bĕrtoeroet-toeroet,* b.v. *bĕrtoeroet-toeroet mĕngĕtok pintoe,* aanhoudend op de deur kloppen; volhardend, —, onvermoeid iets verrichten, b.v. steken of met vuisten slaan, *mĕmpĕrtoebi-toebikan tikamnja m. gotjohnja.* Ook van het pijlenschieten. —, van regen, ook *lĕtak.*

aanhouder, *orang, jang bĕrkandjang;* de — wint, *orang jang sahar mĕnang djoega,* d. i. de geduldige overwint.

aanhouding, van eene zaak die niet afgedaan wordt, *pĕrtanggohan.* —, volharding, *pĕrkandjangan.*

aanjagen: vrees —, *mĕnakoeti, mĕnakoetkan,* (van *takoet*); schrik —, *mĕngĕdjoetkan* (van *kĕdjoet*); vrees of schrik — door te doen alsof men plotseling op iemand aanvalt, *mĕnjĕrĕgap* (van *sĕrĕgap*); met woorden of wapens, om iemand te bewegen tot het doen of laten van iets, *mĕngoegaet* (van *oegaet*). —, doen versnellen, *mĕlĕknskan, mĕmbangatkan, mĕnjigĕrakan* (van *sigĕra*), rij- of trekbeesten —, *mĕlarikan mĕnggĕrĕtakkan.*

aankanten; zich tegen iets —, *mĕlawan.*

aankijken, iem. —, *mĕmandang* (van *pandang*); sterk —, *mĕngamat-amati, mĕmandang tĕkat,* b.v. *djangankan ija hampir kapada patik, mĕmandang tĕkat pon tĭjada,* laat staan dat hij mij naderde, hij keek mij zelfs niet sterk aan; strak —, *mĕrĕnoeng-rĕnoeng;* iets —, *mĕlihat, mĕlihati, mĕnengok* (van *tengok*); recht —, *mĕnĕntang,* (van *tĕntang*). — om iem. aan het lachen te maken of zijne attentie te trekken, *mĕngagah* (van *agah*). Ook van dieren, b.v. de hanen staan elkander nog aan te kijken, *hajam lagi bĕragohan,* nml. vóór het gevecht; schuin —, *mĕndjĕling;* schuin aangekeken worden, *kadjĕlingan.*

aanklacht, *pĕnoedoehan* (van *toedoeh*); eisch, *dăwa,* Ar.; de zaak van de aanklacht, *bidji pĕngadoewan.*

aanklagen, *mĕnoedoeh* (van *toedoeh*); een eisch doen voor den rechter, *mĕndăwa;* valsch —, *mĕnoekas* (van *toekas*).

aanklager, *pĕnoedoeh;* de —, eischer, *jang ampoenja dăwa, pĕndăwa.*

aanklampen, enteren, *mĕngait* (van *kait*); klamp aan! *tjampaklah kait!* — ook *mĕndempokkan.* —, aanvallen in 't algemeen, *mĕnjĕrang* (van *sĕrang*), *mĕlanggar.*

aanklamping, *pĕngaitan, pĕnjĕrangan, pĕlanggaran.* Zie **aanklampen.**

aankleeden; zich —, *bĕrpakai-pakai*; iem. —, *mĕmakaiĕkan, mĕngĕnakan pakai-jan*, b.v. *dipakaikanlah olih mareka-itoe sa'orang Habsji sapĕrti sa'orang toewa*, zij kleedden een Abyssinier aan als een oud man, Pel. Abd.; aangekleed, *bĕrpakai, bĕrkain-hadjoe*.

aankleefsel, *barang jang lĕkat, b. j. bĕrlĕkat*, op Java *b. j. bĕlengket*.

aankleven, kleven aan iets, *lĕkat, bĕrlĕkat*; op Java *bĕlengket*; kleven aan den wand, *lĕkat pada dinding*. —, iem. aanhangen, *bĕrsangkoet*, of *bĕrsangkoet-pawet pada sa'orang*. —, aanhangen, v. e. reuk of stank, *tempel*. —, verknocht zijn aan iem. van het hart, *lĕkat, sangkoet*.

aankloppen, op de deur kloppen, *mĕnĕpak pintoe* (van *tĕpak*), *mĕngĕtok pintoe* (van *kĕtok*).

aanknoopen, iets door middel van een knoop vastmaken, *mĕnjimpoelkan* (van *simpoel*); vriendschap —, *mĕlawan bĕrsahabat*. — van een gesprek, *moelai bĕrkata, pasang tjakap, mĕlawan bĕrkata-kata*. — van onderhandelingen, *pasang bitjara*.

aankomeling: iem. die pas aangekomen is, *orang bĕharoe*, eene verkorte uitdrukking voor *orang bĕharoe datang*. Zie ook **vreemdeling.** —, half volwassen persoon, *orang jang tĕngah naïk*, bijna volwassen, *rĕmadja, rĕmadja poetĕra*. Dit laatste meer in deftigen stijl.

aankomen, te of tot, *sampai*; noch niet aangekomen, *bĕlom sampai*; reeds aangekomen, *soedah sampai*; toevallig —, verzeild raken, *sĕsat sampai*, b.v. *djikalau sĕsat sampai saboewah pĕrahoe Malaka*, als er toevallig een vaartuig van Malaka aankwam, Abd. Op eene plaats — ook *tiba*, te voorschijn komen, b.v. ik ben zooeven pas aangekomen, *bĕharoe tĕhadi patik tiba*; het schip is aangekomen, *kapal soedah tiba, k. s. sampai*. —, raken v. e. slag, zie **raken;** onafgebroken —, zooals b.v. schepen in een haven, de regen enz. *mĕndjoedjoh*. —; onophoudelijk — van koopwaren, zoodat zij steeds in menigte voorhanden zijn, *mĕnjĕlaroh* (van *sĕlaroh*). — in de beteekenis van komen, *datang*, b.v. daar komt hij aan, *disana ija datang*. —, telkens overvallen van een ziekte, b.v. de koorts, bezwijming enz. *mĕndatang-datang*. —, onderweg ergens aangaan, *singgah*. Op Java *mampir*, Jav.; onder het maken van een sĕmbah —, tot een Vorst komen, *bĕrdatang-sĕmbah*; ergens met de handen —, *mĕndjabat, mĕnĕgang* (van *pĕgang*); aan iets, waaraan men niet komen moet, *mĕngoesik*, b.v. kom daar niet aan, *djangan oesik itoe*; aan iets komen, iets verkrijgen, *bĕrolih, mĕndapat*, b.v. hij komt aan veel geld, *ija bĕrolih banjak oewang*; hij kwam aan eene goede vrouw, *ija mĕndapat bini jang baïk*; er is geen — aan, *mahal dibĕli, soekar ditjĕhari*, lett. duur om te koopen, moeielijk om te zoeken; op iemand iets laten —, *mĕmoelangkan kapada sa'orang, mĕnanggoengkan kapada sa'orang*; het komt op hem aan, *bĕrgantoeng kapadanja*, lett. het hangt aan hem; er niet op —, *tijada mĕngapa, tijada djadi apa-apa*, b.v. een Gulden meer of minder komt er niet op aan, *lĕbih koerang satoe roepijah tijada mĕngapa*. Zie ook **raken:** komaan, welaan, *mari, marilah, ajo*, Jav.

aankomend; bijna volwassen, van een jongeling of meisje, *rĕmadja, rĕmadja poetĕra*; half volwassen, *tĕngah naïk*, b.v. mijn zoon is pas een aankomend jongeling en heeft nog geen ervaring, *anakkoe sĕdang rĕmadja poetĕra, bĕlom sampai boedi bitjara*.

aankondigen, *mĕmbĕri tahoe* (op Java *kasih tahoe*), *mĕmaloemkan* (van *maloem*, Ar.), *mĕngchabarkan* (van *chabar*, Ar.), *mĕwartakan*.

aankondiger, *pĕmbĕri-tahoe, pĕmbĕrita, orang jang kasih tahoe*.

aankondiging, *pĕmbĕritaän, pĕchabaran*.

aankoopen = koopen. Zie ald.

aankrijgen, *dapat*, b.v. oorhangers aangekregen hebben, *dapat antinganting*. —, aantrekken, *mĕmakai* (van *pakai*) b.v. ik kan dit baadje niet —, *tijada dapat akoe mĕmakai badjoe itoe*.

aankweeking, *mĕmĕliharakan* (van *pĕlihara*), op Java, *pijarakan*; der vriendschap —, *mĕmĕliharakan pĕrsahabatan*; kennis en wetenschap —, *mĕmoentoet ĕlmoe dan pĕngatahoean* (van *toentoet*).

aankweeking, *pĕmĕliharaän*; — van kunsten en wetenschappen, *pĕnoentoetan ĕlmoe dan pĕngatahoean*.

aanlanden, aan land gaan, *naïk kadarat*. —, belanden, *djatoh*.

aanlangen, aangeven, *měngoendjoek* van *oendjoek*), meer opzettelijk, *měngoendjoekkan*.

aanlasschen, *měnjamboeng* (van *samboeng*).

aanlassching, *pěnjamboengan*; het aangelaschte stuk, *samboengan*.

aanleeren, *bĕladjar* (van *adjar*), het Maleisch —, *bĕladjar bĕhasa Mĕlajoe*; iets — door studie, *mĕmpĕladjari*.

aanleering, *pĕladjaran*.

aanleg, aard, inborst, *pĕkĕrti*, *tabiät*; een goeden — en inborst hebben, *baik boedi pĕkĕrti*, *baik tabiätnja*; aanleg tot ziekte, *tabiät toeboeh memang*; hij heeft er aanleg toe, *tabiät toeboehnja memang bagitoe*. —, plan, *rantjana*, b.v. de — van eene teekening, *rantjana pĕta*, *rantjana gambar*. — van eene stad of vesting, *soesoeĕ*. — van een tuin, *pasangan kĕbon*; — van een lusthof, *atoeran taman*. Zie ook **grondslag**.

aanleggen, van eene stad of vesting, *měnjoesoeĕ* (van *soesoeĕ*), *měmboewat*, — van een tuin, *mĕmasang kĕbon* (van *pasang*); onderweg ergens —, *singgah*, op Java *mampir*. Hier en daar —, *singgah-měnjinggah*. —, mikken op, *mĕmbĕtoeli*, *měngoenting* (van *oenting*), *měngatjoekan*, b.v. vervolgens legde ik op zijn kop aan, *laloe koe-atjoekan kepalanja*; iemand boeien of kluisters aanleggen, *měngĕnakan rantai*, *měngĕnakan bĕloenggoe*, ook *mĕrantaikan*, *mĕmbĕloenggoekan*. —, van een verband of pakking of dgl., *měmboehoeh*. — op iets, iets tot zijn doel stellen, *bĕrmaksoedkan*, (van *maksoed*, doel, Ar.). — op iets, toeleggen met opzet, *měngĕhadjakan* (van *sĕhadja*). —, maatregelen beramen, *mĕreka*; hoe zal ik het —? *boetapa pĕrikoe*, b.v. *boetapa pĕrikoe dapat makan ikan ini dĕngan tiada bĕrtĕlah*, Hoe zal ik het aanleggen om zonder moeite deze visch op te eten; het zuinig met iets —, *měnghimat-himatkan* (van *himat*, Ar.); het met iem. —, gemeene zaak maken, *bĕrmoeäfakat*, *safakat* (van *fakat*, Ar.); eene lijst van iets —, *mĕmboewat daftar*; vuur —, *mĕmasang api* (van *pasang*). — , van wegen, vaarten, kanalen, *mĕmboewat*. — van een proces als eischer, *měndäwa*. —, voor den wal komen van vaartuigen, *měndampingkan pĕrahoe pada darat*; ik wilde gaan, maar wist niet hoe ik het zou aanleggen, *beta hĕndak pĕrgi tiada tĕrhimmat*; het er op — om te spreken, beproeven te spreken, *měngatjoe-atjoe hĕndak bĕrkata-kata*; niet weten hoe het aan te leggen om te spreken, *tiadatlah arah hĕndak bĕrtjakap*.

aanlegplaats, pleisterplaats, *tĕmpat pĕrsinggahan*. —, landingsplaats, plaats voor het aanleggen van veerschuiten, *pangkalan tambang*.

aanleiding, *moela*; de eerste —, *moela sĕbab*. —, oorzaak, geldige reden, *saměna-měna*; zonder —, zonder geldige reden, *dĕngan tiada saměna-měna*. — zoeken voor twist, *měnatjhari-tjĕhari*. — geven tot, veroorzaken dat, *měnjĕbabkan* (van *sĕbab*); geschikte —, *paksa jang boek*.

aanlengen, door bijvoeging van een ander vocht dunner maken, *měntjairkan*, *měngĕntjĕrkan* (van *ĕntjĕr*, Jav.).

aanleunen; tegen iets —, *bĕrsandar pada*, op Java *sĕndĕr*.

aanlichten, van den dagernaad, *bĕrsinar tĕrang*; de dag lichtte aan, *moelai bĕrsinar tĕrang*, *měndjadi sijang*, *fadjar mĕrĕkah*.

aanlijmen, *mĕlĕkatkan*, *mĕnĕmpĕlkan* (van *tĕmpĕl*).

aanloopen; tegen iets —, *mĕlanggar*; onverhoeds tegen iets —, *měnĕmpoeh* (van *tĕmpoeh*); tegen elk. —, elk. op weg of op reis tegenkomen, *bĕrtĕmboeng*. vd W.

aanmaken, vervaardigen, *mĕmpĕrboewatkan*; vuur —, *mĕmasang api* (van *pasang*).

aanmanen, zie **manen**.

aanmatigen; zich te veel —, *dăwanja amat bĕsar*. Pel. Djin.; ziehzelven gezag —, zie bij **gezag**.

aanmatigend, verwaand, *poengah*, *sombong*; — worden, *mĕndapat hati*.

aanmelden, te kennen geven, *mĕmbĕri tahoe*, in de spreekt. *kasih tahoe*.

aanmengen, zie **aanlengen**. —, vermengen, *měntjampoerkan*.

aanmerkelijk, *bĕsar*, *pĕnting*.

aanmerken, in aanmerking nemen, *ingat*, *mĕnimbang* (van *timbang*), b.v. Mijnheer gelieve in aanmerking te nemen dat de rijst duur is, *hĕndaklah toewan ingat* (*mĕnimbang*) *bahwa bĕras itoe mahal harganja*.

aanmerking op iets maken, *měnjalahkan* (van *salah*), *měntjelakan*; iemand

— maken, *měněgor* (van *tĕgor*) b.v. *tĕgor olih toewan hamba barang jang tiada patoet pakajan hamba ini; djika bĕlom baik ditĕgor olih istĕrinja*, mevrouw make — op dat, wat in mijne kleeding niet goed is; en als het nog niet goed was maakte zijne vrouw —en; veel — maken, *tjĕrĕwĕt*; iemand die veel — maakt, *pĕntjĕrĕwet*; smalende — op iets maken, *mĕntjĕrĕtja* b.v. *endah tadapat hĕndak ditjĕrĕtja*, zóó schoon, dat men er geen — op maken kon, al wilde men ook; in — komen, *kabilangan*; hij weet niet in — te nemen, dat hij zelf zoo klein is, *tiada tahoe kĕdar dirinja orang kĕtjil*. Pcl. Djin.; ontfermend in — nemen, *kĕnang*.

aanminnig, *manis, ĕlok*.

aanminnigheid, *kamanisan*; boeiende — eener vrouw, *taulat*.

aanmoedigen, *mĕnŭbĕranikan, mĕnggalakkan, mĕnggĕmbirakan, mĕngadjak, mĕmbĕri hati*.

aanmoediging, *pĕngadjak, pĕnggalak*.

aannemelijk, *bolih ditĕrima*; —, geloofd kunnen worden, *bolih dipĕrtjaja*; geloofelijk, overeenkomstig de rede mogelijk, *masoĕ kapada ŭkal*; op aannemelijke voorwaarden, *dĕngan djandji jang bolih ditĕrima, dĕngan djandji jang sĕnang*; die betrekking is nog al —, *pĕkĕrdjaän itoe sĕnang djoega*, —, bevattelijk van verstandsvermogen, *ringan kapala, sĕnang di-adjar*, op Java *ĕntĕng kapala*.

aannemen, in ontvangst nemen, *mĕnĕrima* (van *tĕrima*) *mĕnjamboet* (van *samboet*); beleefd iets —, *mĕnjamboet dĕngan tăttim*, b.v. hij nam dien brief beleefd aan, *soerat itoe disamboetnja dĕngan tăttim*. — van het geloof, *mĕmbawa imän*; van een godsdienst, *masoĕ agama, mĕmbawa agama, mĕmakai agama*; — van een naam, *mĕmakai nama*. —, veronderstellen, *mĕngangka* (van *sangka*) ik neem aan, ik veronderstel, *pada sangkakoe*; vast —, engageeren, b.v. van een accoucheur voor eene bevalling enz. iem. voor een dans, *mĕnĕmpah* (van *tĕmpah*); elk kunnen — als gelijk in rang of geboorte, of stand, *timbang tĕrima*. — van een bede, verzoek, *mĕlocloeskan, mĕngkaboelkan* (van *kabael*, Ar.). —, vaststellen van eene wet, *mĕnĕtapkan hoekoem* (van *tĕntoe*). — van een kind, *mĕngangkat anaĕ*; een aangenomen kind, *anaĕ angkat*; ook van andere familie-betrekkingen en ook *mĕngambil anaĕ* of *akan anaĕ*. —, voor waar houden, *pĕrtjaja*. — van een werk voor een bep. som, *mĕmborong pĕkĕrdjaän*: ook *mĕngambil*. Mal. Sam.; vooruit —, engageeren, zie bij **bespreken.** —, op zich nemen, b.v. van een wend enz. *mĕnanggoeng*, (van *tanggoeng*), *mĕntjakap*, op Java *sanggoep*. Jav. —, op zich nemen om te betalen, *bĕrdjandji hĕndak mĕmbajar*. — van een bod, een koop toeslaan, *mĕngidjĕkkan* (van *idjĕk*); in dank —, *mĕnĕrima kasih*. —, aangenomen dat, verondersteld dat, *sa'andaïnja, oepamanja, djikalau kiranja*; bij eene weddenschap de aangeboden som —, *mĕnangkap* (van *tangkap*): niet willen —, afwijzen, *mĕnampik* (van *tampik*).

aannemer, *orang jang mĕmborong pĕkĕrdjaän, pĕmborong*.

aanpakken, vatten, *mĕmĕgang* (van *pĕgang*). —, aangrijpen, b.v. een persoon, *mĕnangkap* (van *tangkap*). —, aanvallen, *mĕloenggar, mĕnjĕrang* (van *sĕrang*) van dieren, *mĕnĕrkam* (van *tĕrkam*), *mĕnangkap* (van *tangkap*), *mĕntjĕkau*. —, met kracht iets —, *mĕndjĕrawah* (van *djawah*).

aanpalen, *bĕrdamping*, b.v. dat huis paalt aan de moskee, *roemah itoe bĕrdamping dĕngan mĕsdjid*.

aanpassen, beproeven of een kledingstuk goed zit, *mĕntjoba*.

aanplakbiljet, *soerat tempel*; *pĕlĕkat* (van het Ned. plakkaat).

aanplakken, *mĕnempelkan* (van *tempel*).

aanplakker, *toekang mĕnempel*.

aanplant, *taäman*.

aanplanten = planten, zie ald.

aanpleisteren = pleisteren, zie ald.

aanplempen, met aarde, puin en dergel. vullen, *mĕnimboes* (van *timboes*), *mĕnambak* (van *tambak*), b.v. die gracht plempten zij aan met aarde, *parit itoe ditimboesnja dĕngan tanah*, Abd.

aanpooten, poot-aan spelen bij eenig werk, *mĕmbantoe-antoe pĕkĕrdjaän*.

aanporder, *pĕngasoet, pĕngoepak, pĕngharoe, pĕngadjak*.

aanporren, ophitsen, *mĕngasoet, mĕngadjak, mĕngoepak, mĕngharoe*; aan-

sporen, *mĕngadjak*, *mĕsĕral* (van *tĕral*).

aanporring, *asoetan*, *pĕngorpakan*, *pĕngharoewan*, *pĕngadjakan*.

aanpraten, *mĕmboedjoek dĕngan kata jang manis*; *mĕmaboedjoek dĕngan kata jang lĕmah-lĕmboet*, d. i. met zoete of zachte woordjes lokken.

aanpreeken = **aanpraten**.

aanprijzen, aanbevelen door den lof te verheffen, *mĕmoedji* (van *poedji*, lof); zich zelven —, *mĕmoedji dirinja sĕndiri*.

aanpunten, met een mes van iets langs en ronds, zooals een potlood, pen, bamboe enz., *mĕrautjoeng*; eene pen —, *mĕrautjoeng kalam*. Ook *mĕroentjing* en *mĕrapat*, Pad. bov. l. — met een mes onder een stompen hoek, *mĕrautjoeng toeding*; onder een scherpen hoek, *mĕrautjoeng lansar*. — van eene pen ook *mĕloeatjipkan*.

aanraden, *mĕmbĕri nasihat*, *mĕnasihatkan*.

aanraken, met de hand betasten, *mĕndjamah*. —, met de punt van de tong — om te proeven, *mĕatjĕtjap*. —, eventjes met de punt van iets, voornamelijk met den top van den wijsvinger, *mĕntjĕtjak*. —, eventjes met de punt van een vinger, *mĕntjoewit*; iemand even met den vinger of de hand —, b.v. om hem te wenken of te roepen, *mĕnggamit*; eventjes met de punt van den vinger — en daarna zachtjes wenken, *mĕntjoewit-mĕnggamit*. —, met de handen aan iets komen, waarvan men afblijven moest, *mĕngganggoe*, *mĕngoesik*. —, van iets, ook van eene vrouw door den man, *mĕnjoentoeh* (van *soentoeh*), b.v. ik werd door mijn man aangeraakt, *disoentoeh olih soeamikoe akandakoe*; raak dat boek niet aan, *djangan mĕnjoentoeh kitab itoe*. —, hij ging alsof hij den grond niet aanraakte, *bĕrdjalanlah ija sapĕrti tiada bĕrdjĕdjak diboemi rasanja*. —, aangeraakt worden, *kĕna*, toevalliger wijze, *tĕrkĕna*, b.v. zijn dij werd door een houten lans geraakt, *pahanja kĕna soeligi*; toevallig rankte de houten lans zijne dij, *tĕrkĕna soeligi itoe kapada pahanja*.

aanraking, *djamahan*, *soentoehan*, *tjĕtjapan*, *tjĕtjahan* enz. Zie het verschil bij **aanraken**; met elkander in — komen, *bĕramah-ramahan*, *bĕrkĕnal-kĕnalan*; met iemand in — komen, ontmoeten, *bĕrtĕmoe*, *bĕrdjoempa*. —, in — zijn van een lichaam met een ander lichaam, *soentoeh*, *bĕrsoentoeh*.

aanranden, *mĕlanggar*; iemand in zijne eer of goeden naam —, *mĕnjempak* (van *sempak*).

aanrechten, klaarzetten van spijzen of dranken, *mĕnghidangkan* (van *hidang*, aangerecht). Zie ook **aanrichten**.

aanreiken, toereiken, *mĕngoendjoek*; met bepaald obj. *mĕngoendjoekkan*.

aanrekenen, zie **rekenen**.

aanrennen: komen —, *bĕrlari-lari datang*, van velen, *bĕrlari-larian datang*.

aanrichten, *mĕngadakan*, *mĕndjadikan*, b.v. verwoestingen —, *mĕngadakan kabinasaän*; onheil —, *mĕndjadikan tjilaka*.

aanrijden: te paard komen —, *datang dĕngan naïk koeda*, *datang bĕrkoeda*; met een rijtuig komen —, *datang bĕrkareta*; onverhoeds tegen iets —, *mĕnĕmpoeh* (van *tĕmpoeh*); goederen, bouwstoffen met een voertuig —, *mĕmbawa dĕngan . . . .*, *mĕnghantar dĕngan . . . .*, waarachter dan de naam van het voertuig komt.

aanrijgen, van koralen, paarlen enz., *mĕngoetas*, *mĕatjoetjoek*, *mĕnoesoek* (van *toesoek*) b.v. kraaltjes —, *mĕnoesoek manik-manik*; bloemen —, aan elkander rijgen tot slingers of kransen, *mĕnggoloh*; bladeren voor atap —, *mĕnganggit* (van *anggit*). —, met een lossen steek —, *mĕndjĕlocdjoer*. Zie ook **rijgen**.

aanrijpen, van vruchten, *bĕrmasakkan*; juist aan het — zijn, *tĕngah bĕrmasakkan*, *sĕhadjakan masak*.

aanroepen, zijne stem tot iemand verheffen, *mĕjĕroe* (van *sĕroe*), uit de verte toeroepen, *mĕroewah*; voorbij varende schepen —, *mĕngambil djawáb pĕrahoe pĕrgi datang*; den naam van God —, *mĕnjĕboet nama Allah* (van *sĕboet*). God —, bidden, *mĕminta dŏa*; iemand — om te komen, *mĕmanggil* (van *panggil*). —, van een schildwacht, *mĕnjĕroe*, *mĕnjapa* (van *sapa*). Dit laatste voor werda of wiednar!

aanroeping van God, zie **gebed**.

aanroeren, aanraken, *mĕndjamah*; —, van eene zaak melding maken, *mĕnjĕboet* (van *sĕboet*), b.v. hij roerde die zaak in zijn brief aan, *diséboetnja pĕrkara itoe dalam soeratnja*.

aanrollen: komen —, van groote

voorwerpen, *datang bĕrgoeloeng-goeloeng*; van kleiner voorwerpen, *datang bĕrgoeling-goeling*, b.v. de golven kwamen —, *ombak datang bĕrgoeloeng-goeloeng*.

aanrukken; voorwaartsrukken van legerbenden, *mĕnampil* (van *tampil*). —, naderen tot, *mĕnghampiri, mĕrapat*.

aanschaffen: zich iets — door koop, zie **koopen.** —, aandisschen, zie **aanrechten.**

aanschakelen, *mĕngaitkan* (van *kaït*); aangeschakeld, *bĕrkait-kait*.

aanschakeling, aaneenschakeling, *kaïtan*.

aanschellen, komt in Indië niet voor; het moet dus vertaald worden met *mĕngĕtok pintoe* of *tĕpok pintoe*, op de deur kloppen. Zie **aanbellen.**

aanscherpen, scherper maken, *mĕnadjamkan* (van *tadjam*); —, door slijpen, *mĕngasah*, op Java *gosok*. —, van de punt, *mĕngitir*, b.v. *maka kĕris parang-sari itoepoe disoeroeh Laksamana kilir pada PatihKarma Widjaja*, Laksamana nu beval aan P. K. W. de kris Parang-Sari aan de punt te scherpen. H. T.

aanschieten, voor de eerste maal afvuren, een geweer beproeven, *mĕntjoba bĕdil, mĕntjoba sĕnapang*. —, van een kleed, *mĕmakai* (van *pakai*). —, licht kwetsen door een schot, *mĕloekai*; aangeschoten, *diloekâi kĕna tembak*. —, op iemand komen —, van honden, *mĕloeroe*, zie bij **aanvliegen.**

aanschijn, uiterlijke gedaante, voorkomen, *roepa, lahir*, Ar. —, aangezicht, *moeka, paras, wadjah*, Ar. *doerdja*, Skr.; in het zweet uws aanschijns zult gij uw brood eten, *dĕngan bĕrpĕloeh moekamoe ĕngkau akan makan rèzĕkimoe*; in het —, in tegenwoordigheid van, *dihadapan*, b.v. in het — des doods, *dihadapan maut*.

aanschouwelijk, *kalihatan, lahir*, Ar.

aanschouwen, *mĕmandang* (van *pandang*), wordt gevolgd door het Voorz. *kapada*; toevallig — of voor oogen krijgen van het beeld van afwezenden, *tĕrpandang-pandang*; in gunst —, *mĕnilik* (van *tilik*), *mĕnilik dĕngan karidlaän*; het —, *pĕmandangan*. Zie ook **toeschouwen.**

aanschouwer, *orang jang mĕmandang, pĕmandang*.

aanschouwing, *pĕmandangan*.

aanschrappen, met een schrap teekenen, *mĕnandäi* (van *tanda*).

aanschrijven, schriftelijk bevelen, *mĕmbĕri soerat pĕrentah, mĕngirim soerat pĕrentah* (van *kirim*); van een Vorst, *mĕmbĕri soerat titah*. —, aan- of opteekenen, *mĕnjoeratkan* (van *soerat*), *mĕnoeliskan* (van *toelis*).

aanschrijving, schriftelijk bevel, *soerat pĕrentah*; van een Vorst, *soerat titah*.

aanschroeven, een schroef vaster draaien, *mĕmoetarkan sĕkĕroep* (van *poetar*).

aanschudden, zie **schudden.**

aanschuiven, zie bij **schikken** en **schuiven.**

aanslaan, vaster inslaan, *mĕlantak, mĕlantakkan*; bij herhaling of bij voortduring, *mĕlantak-lantak*. —, van een zeil, *mĕngajak*. —, van een touw, *mĕmasang tali* (van *pasang*), *mĕnambatkan tali* (van *tambat*). —, van honden, gewoon blaffen, *mĕnjalak* (van *salak*); een eigenaardig, schel geluid maken bij het zien van wild, *mĕringking*. —, percutteeren, *mĕngĕtok* (van *kĕtok*) vdW. met een percussiehamer — om de afwijking der toonen te weten, *mĕngĕtok dĕngan pĕmoekoel kĕtjil, soepaja dikĕtahoei pĕrobahan boenji* vdW. — van een vlam, rook, wasem enz. *mĕnjoelang* (van *soelang*). — van bekendmakingen, biljetten enz, *mĕnempelkan soerat* (van *tempel*). — van eene snaar, *mĕmĕtik tali* (van *pĕtik*) — van een ketelinstrument of trom, *mĕmoekoel* (van *poekoel*), *mĕnaboeh* (van *taboeh*). —, de hand aan iemand slaan, *mĕnangkap* (van *tangkap*); de hand aan zichzelven —, *mĕmboenoeh dirinja sĕndiri*. —, van aas aan een hoek enz., *mĕmboehoeh oempan*.

aanslag: zwarte — van eene vlam, fijn roet, *soelang, djĕlaga*. —, list die gesmeed wordt, *makar*, Ar.

aanslagbiljet, aanplakbiljet, *soerat tempelan*. — van de belasting, *soerat tjoekai*.

aansleepen, sleepende nader brengen, *mĕmbawa dĕngan mĕnghela, datang mĕnghelakan*.

aanslibben: aangeslibd zand, *koekoep*; een eiland door — ontstaan, *poelau koekoep*.

aanslijpen, de punt van iets, *mèngilir* (van *kilir*), *mènadjamkan hoedjoeng* (van *tadjam*), *mèngasah hoedjoeng*.

aansluiten, aaneengesloten, zooals militairen in het gelid, *hempet*, *rapat*; doen —, *mènghempetkan*, *mèrapatkan*. — zooals de deelen van een kaart, de bakkebaarden onder de kin enz., *bèrtjantoem*; doen —, tegen elkander brengen, *mèntjantoemi*; zich bij iemand —, *bèrdamping dèngan sa'orang*.

aansmeren, *mèmalet-malet* (van *palet*), aangesmeerd, *tèrpalet-palet*, b.v. één buffel brengt de modder aan, en al de buffels worden aangesmeerd, *saëkoer karbau mèmbawa loempoer, samoewa karbau tèrpalet-palet*. Sprw. —, met kalk, *mènjapoerkan kapoer* (van *sapoe*). —, bedriegen bij het verkoopen, *mènipoekan* (van *tipoe*); te duur verkoopen, *mendjoewal tèrlaloe mahal*. —, aangesmeerd zijn, fig. uitdrukking voor dronken, *mabok*.

aansmeulen, *bèroenggoen*, b.v. hij dacht, dat het vuur zou —, *disangkanja api itoe hèndak bèroenggoen*.

aansnellen, haastig komen aanloopen, *bèrlari-lari datang*; met zijn velen, *bèrlari-larian datang*.

aansnijden, de eerste snede doen, *mèmotong kèrat jang moela-moela* (van *potong*).

aansnoeren, met een snoer binden, *mèngikat dèngan tali*.

aanspannen: trekbeesten —, *mèmasang* (van *pasang*). — van snaren, touw enz. Zie **spannen**. —, samenspannen, *mènjertai* (van *sèrta*), *safakat dengan*.

aanspatten tegen iets, *mèrètjiki* (van *rètjik*), *mèmèrètjiki* (van *pèrètjik*); aangespat, *tèpèrètjik*.

aanspelden, *mènikam fèniti*, *mènjèmat*; aangespeld, *ditikam fèniti*, *tèrsèmat*.

aanspeten, aan een spit steken, *mèmatjak* (van *patjak*).

aanspieën, *mèmboebooh badji*, *mèmoekoel badji* (van *pookoel*).

aanspijkeren, *mèmakoekan* (van *pakoe*).

aanspoelen, iets naar het land voeren, van de golven, *mèndamparkan*; op het strand aangespoeld, *tèrdampar*.

aansporen, met sporen aandrijven, *mèmatjoe* (van *patjoe*), *mènggèrètakkan*; aansporen tot het een of ander, — om te, wordt in het Mal. zonder voorz. gebezigd, b.v. *mèngadjak adinda haginda kaloewar bèradoe*, zijne hoogheid spoorde zijne echtgenoote aan om buiten te gaan slapen. — van een olifant met een ijzeren haak, *mèngoesa* (van *koesa*, die haak). —, van personen *mèngadjak*, *mènggèrètakkan*, *mènèral* (van *tèral*).

aansporing, *pèngadjakan*, *pènggèrètakan*.

aanspraak, redevoering, *pèrkataän*, *pèrtjakapan*. —, recht, *hak*, Ar. — op iets hebben, *mèmpoenjai hak atas*. —, eisch, *dawa*, Ar. — op iets maken, *mèndäwäi*, *mèndäwakan*, b.v. — maken op dat koningrijk, *mèndäwäi karadjaän itoe*; wij kunnen op ons goed — maken, *bolih kita däwakan harta kita*; hij maakt — op zeer veel, *däwanja itoe amat bèsar* Pcl. Djin.

aansprakelijk zijn voor iets, *mènanggoeng* (van *tanggoeng*). — zijn voor iemands fouten, *mènanggoeng salah orang*. Ook *lazam*, Ar. b.v. *maka lazamlah toewan jang poenja roemah itoe mèngganti*, en de eigenaar van het huis is — om dat te vergoeden. Daarvoor zijt gij —, *tèrtanggoenglah atasmoe*; ook alleen: *atasmoelah*, *poelanglah kapadamoe*, lett. dat keert tot u terug.

aansprakelijkheid: solidaire —, *tanggoeng-mènanggoeng*.

aanspreken, toespreken, *bèrkata kapada*; den Vorst —, *bèrsèmbah kapada*; van een Vorst, *bèrtitah kapada*; van God, *bèfirman kapada*; een gast of vreemde vriendelijk —, *mènjapa* (van *sapa*), *mènègor* (van *tègor*), b.v. en dadelijk werd zij door Indra Poetra vriendelijk aangesproken, *maka sigèra disapa olih Indera Poetera*. Om een aalmoes —, *minta-minta*, *minta sèdèkah*, *minta dirma*; de flesch dikwijls —, *kawat minoem*; om betaling van schulden —, *mènagih hootang* (van *tagih*); iemand over iets —, berispen, *mènasihatkan*, *mènègorkan* (van *tègor*); zijn kapitaal —, *makan modaltja*, *makan pokoknja*; iemand in rechten —, *mèndäwa atas sa'orang*.

aanspuwen, *mèloedahi*.

aanstaan, bevallen, *bèrkènan*, *soeka*, doch in 't Mal. slaat dit op den persoon, b.v. dit staat mij aan, *akoe bèr-*

kènan akan dia, akoe soeka akan dia. Wil men het van het voorwerp gebruiken, dan wordt het: *mèmpèrkènankan, mènjoekakan.* — van eene deur, *tèrnganga sèdikit;* aan iemand staan, van iemand afhangen, *soeka orang*, b.v. dat staat niet aan mij, *boekan sèhaja poenja soeka itoe.* —, ophanden zijn, komende zijn, *datang*, b.v. —de maand *boelan jang datang.*

aanstaand, ophanden zijn, komend, *jang akan datang*, zeer —, *jang datang kelak, jang datang ini;* b.v. aanstaanden Maandag, *hari senen jang datang ini.* —, dat in de maak of in wording is, *bakal*, b.v. het aanstaande huis, *bakal roemah*, de aanstaande Vorst, *bakal radja;* tegen iets —, *bèrsadar kapada;* van levenlooze voorwerpen, *tersander kapada.* —, dichtbij zijn, *kampir*, b.v. de regentijd is aanstaande, *hampirlah akan moesim hoedjan.*

aanstaande, verloofde, *toenangan.*

aanstalte: aanstalten maken, *berlangkap, bersadija*, b.v. aanstalten maken om met een schip te vertrekken, *berlangkap hèndak bèrlajar;* aanstalten maken om een oorlog te beginnen, *berlangkap akan bèrpèrang;* aanstalten maken om aan te vallen, *bersadija akan mènjèrang;* aanstalten maken om een feest te vieren, *bèrdjaga-djaga.*

aanstampen, van den grond, *mèngasak, mèngèrat, mèngènnjak* (van *ènnjak*); aangestampt, *terasak, terènnjak.* De lading van een vuurwapen met een landstok —, *mèlantak.* — v. e. grintweg enz. *mènoemboek* (van *toemboek*); goed vast —, *mèngèrat.*

aanstappen: vlot —, zijn gang verschellen, *mènèjapatkan djalannja.*

aanstaren, sterk aanzien, *mèngamat-amati, mèrènoeng.*

aanstekelijk, van een ziekte, *mèndjangkit*, b.v. die ziekte is —, *mèndjangkit pènjakit itoe*, lett. overspringen van den een op den ander.

aansteken, van vuur en licht, *mèmasang* (van *pasang*). —, in brand steken, *mènèljoetjoeh, mènjalakan, membakar.* —, besmetten, van eene ziekte, *mendjangkit kapada;* eene aanstekende ziekte, *pènjakit jang mèndjangkit.*

aanstellen, in het openbaar —, of benoemen, van den Onderkoning, rijksbestierder of toemènggoeng, *mèlantik;* van mindere hoofden, *mènggèlar;* van lieden uit den minderen stand tot een ambt, *mèmoengoet* (van *poengoet*); zich — als, gedragen als, *mèlakoekan dirinja sapèrti, salakoe*, b.v. hij stelt zich aan als een gek, *ija mèlakoekan dirinja sapèrti orang gila, ija salakoe orang gila;* zich aldus —, *salakoe ini.* —, voorwenden, *poera-poera, mèmboewat-boewat;* zich — alsof men ziek is, *poera-poera sakit, mèmboewat-boewat sakit;* tot gevolmachtigde —, *mèwakilkan* (van *wakil*, Ar.).

aanstelling, *lantikan, gèlaran, poengoetan.* Zie het onderscheid bij **aanstellen.** —, voorwending, *poera-poera;* schriftelijke —, *soerat gèlaran.*

aansterken, *bertambah koewat, makin koewat.*

aanstoffen, aanvegen, *mènjapoe* (van *sapoe*).

aanstoken, heimelijk opstoken, *mèngoepak, mènoesoek* (van *toesoek*), *mènghasoet.* —, van vuur, *mèngoepak api, mènjalakan api, mènggalakkan api;* een twist —, *mèngadakan pèrbantahan;* een reeds bestaande twist —, *mèramaikan pèrbantahan.*

aanstoker, *pèngoepak, pènoesoek, pèrghatjoem.*

aanstonds, dadelijk, *sakèntar, sakèntar djoega;* —, weldra, *kelak*, b.v. hij zal — komen, *ija akan datang kelak.*

aanstoot, *soentohan*, steen des aanstoots, *batoe sontohan, batoe antokan.* —, ergernis, *sjak;* — geven, *mèmbèri sjak.* — geven, ergeren, *mènghètjilkan hati* (van *hètjil*). — nemen of lijden, *kèna sjak.* Zie ook bij **kwetsend.**

aanstootelijk, *jang mèmbèri maloe, jang tiada patoet, jang tiada laik.*

aanstooten, act. met hand of voet, *mènjoentoeh* (van *soentoeh*); *mèngantok* (van *antok*); met knie of elleboog door eene zijwaartsche beweging even —, *mènjenggoet* (van *senggoet*); b.v. iemands arm met een liniaal, *mènonjoh* (van *tonjoh*). —, met den voet tegen een steen of twee voorwerpen, b.v. twee rijtuigen, tegen elkander, *mènjampok* (van *sampok*). —, van twee glazen bij het klinken, *bèrlaga.* —, accid. of toevallig, *tersontoh, terantok, tersenggoet, terampok*, gevolgd door het Voorz. *kapada.* —, ergens tegen, zoodat men niet verder, hooger of langer kan, b.v.

tegen een te lagen bovendorpel van eene deur, een te lagen zolder, tegen het einde van den dag, zoodat men niet langer iets doen kan, *tersoentoek*; de lading van een kanon, geweer enz. —, *mélaatak*, *mèngasak*; eene deur —, *mènoelak pintoe* (van *toelak*); met het hoofd tegen den muur —, *menoemboekkan kapala kapada tembok* (van *toemboek*).

aanstormen, op iets komen —, *mènjèrboekan dirinja kapada*; komen —, hardloopen, *datang bèrlari-lari*.

aanstralen, stralen op iets werpen, *mènjinari* (van *sinar*) *bersinar kapada*.

aanstrepen, met eene streep merken, *mènandaï dengan garis* (van *tanda*).

aanstrijken, met kalk, *mènjapoekan kapoer* (van *sapoe*), met verf, *mènjapoekan tjat*. —, met de pooten, b.v. van een paard, *mènjontohkan kaki* (van *sontoh*). —, van een lucifer, *mèmantik* (van *pantik*), *mènggesek*. —, van de voegen, *mènjijar* (van *sijar*, voeg tusschen steenen). —, van een mes of wapen, na het slijpen, om de snede recht fijn te maken *mèngilir* (van *kilir*).

aanstrikken, zie **strikken**.

aanstrompelen, zie **strompelen** en **waggelen**.

aanstroomen; komen — van eene menigte menschen, *datang bèrdoejoe-doejoen*, *datang bèrdédai-dédai*, *datang bèrdérai-dérai*; in de beteekenis van samenstroomen, *datang bèrkaroemoen*.

aansturen; met een vaartuig op iets —, *mènoedjoe*, (van *toedjoe*), b.v. hij stuurt op Daïk aan, *ija mènoedjoe négari Daïk*. Het vaartuig op iets —, *mènoedjoekan*, b.v hij stuurt zijn vaartuig op Daïk aan, *ija mènoedjoekan pérahoenja kanégari Daïk*.

aantal, hoeveelheid, *banjak*; groot —, *kabanjakan*; geteld —, *bilangan*. —, som, *djoemlah*, Ar.

aantasten, met de hand vatten, *mèmégang* (van *pégang*). —, de hand slaan aan, *mènangani*, *mèndalangkan tangan kapada*. —, aanvallen, *mènjérang* (van *sérang*). —, aangetast worden of zijn door eene ziekte of kwaal, *kéna*, b.v. aangetast door de cholera, *kéna pènjakit tafra*; zichzelven —, de hand aan zijn leven slaan, *mèmboenoeh dirinja sèndiri*; eene kat zonder handschoenen —, *mèmégang bési panas*, lett. gloeiend ijzer aanpakken, Sprw.; iemands eer of goeden naam —, *mènfitnahkan*, lett. lasteren. —, van vlammen, bereiken, *mèndjangkit kapada*, lett. overspringen op; *mendjilat*, lett. likken, b.v. dat huis werd door het vuur aangetast, *roemah itoe didjilat api*.

aanteekenboekje, *soerat pèringatan*.

aanteekenen, met een teeken merken, *mènandaï* (van *tanda*). —, opschrijven, *mènjoerat* (van *soerat*), *mènoelis* (van *toelis*). —, op eene lijst, in een register of op eene rol, *mènjoerat didaftar*, *mènoelis didaftar*. Onderscheiden van *mendaftarkan*, een register, lijst of rol van iets maken.

aanteekening, om te onthouden, *pèringatan*.

aantijgen, beschuldigen, *mènoedoeh* (van *toedoeh*); valsch beschuldigen, *mènoekas* (van *tockas*).

aantijger, *penoeduh*, *pènoekas*.

aantijging, beschuldiging, *toeduhan*; valsche beschuldiging, *tockasan*.

aantocht, *datang*, b.v. het leger is in —, *bala-tantara itoe datanglah*.

aantoonen, *mènoendjoek* (van *toendjoek*). Ten onrechte schrijft men soms *mèngoendjoek*, dat overreiken beteekent. —, duidelijk maken, *mènjatakan*.

aantooner, *pènoendjoek*.

aantooning, *pènoendjoekan*.

aantreffen, samentreffen, *bértemoe*, *bérdjoempa*, beide worden gevolgd door het Voorz. *dengan*, en zoowel van personen als zaken gebezigd. Als er een bepaald object volgt mag het Voorz. niet weggelaten worden, wel in samengestelde uitdrukkingen.

aantrekken, van kleederen, wapenrusting enz. *mémakai* (van *pakai*). Zijne kleederen —, zich kleeden, *bérpakaipakai*. —, naar zich toe trekken, *ménarik* (van *tarik*), b.v. de zeilsteen trekt het ijzer aan, *bési bérani itoe ménarik bési*. — inzuigen, *ménghisap*, b.v. de spons trekt het water aan, *boenga karang itoe ménghisap ajar*. —, aanlokken, *mémboedjoek*. —, sterker trekken, *ménarik rat*, *ménarik kentjang* (van *tarik*). — bij, voegen bij, *ménambahkan* (van *tambah*), b.v. een stuk rijstland heeft hij bij zijn tuin aangetrokken, *ditambahkannja sapotong sawah pada kébounja*. —, vasthouden van lijm, *tékat*, b.v. die lijm trekt goed aan,

ĕngkah itoe lĕkat baïk-baïk. Op Java *lim*, verb. Ned. voor *ĕngkah*; zijn stoute schoenen —, *mĕmbĕronikan dirinja*; zich eene zaak —, er belang in stellen, *fadloeli akan soeatoe pĕrkara*, *mĕnfadloelikan soeatoe pĕrkara*; zich eene zaak niet —, *tiada fadloeli akan soeatoe pĕrkara*, *tiada mĕnfadloelikan soeatoe pĕrkara*. In de spreektaal *pĕrdoeli* voor *fadloeli*, Ar.; zich om iets of iem. bekommeren, *bĕrtjinta akan*; zich iets —, zich boos over iets maken, *bĕrnafsoe atas*; zich een gezegde van een ander —, al was dat gezegde ook zonder eenige bedoeling, *mĕrĕsan*. Met obj. *mĕrĕsakan*; zich ongeroepen iets —, zich ongeroepen met iets bemoeien, *mĕndjĕmawa*. Met obj. *mĕndjĕmawakan*; zich —, over iets of iemand bezorgd zijn, *bĕrtjinta akan*. Ook vereenigd tot *bĕrtjintakan*. Wordt ook van God gebezigd, b.v. God zelfs trekt zich mijner aan, *Allah djoega bĕrtjinta akan dakoe*; zich iets —, er bedroefd over zijn, *bĕrdoeka-tjitakan*, b.v. hij trok zich de omstandigheden zijner vrouw sterk aan, *sangat ija bĕrdoeka-tjitakan hal istĕrinja*; zich al te sterk iets —, er al te bedroefd over zijn, *bĕroesaḳ hati*, *bĕrhati bena*; zich iets —, er boos over worden, *mĕndjadi kĕljit hati*; zich iets aantrekken, ter harte nemen, *mĕngambil dihati*, *m. kapada hati*; op den vijand, —, *mĕndatangi moesoeh*.

aanvaarden, aannemen, *mĕnĕrima* (van *tĕrima*), *mĕnjamboet* (van *samboet*), b.v. hij aanvaardt die erfenis, *ija mĕnĕrima poesaka itoe*; hij aanvaardde dat boek, *disamboetnja kitâb itoe*; de regeering als Vorst —, *mĕndjabat karadjaän*, *naïk karadjaän*; de bedevaart naar Mekka —, *naïk ḥadji ka Mĕkkah*; eene reis —, van aanzienlijke personen, *bĕrangkat*, van gewone lieden, *bĕrdjalan* of *bĕrlajar*, zonder *bĕrangkat*.

aanval, *pĕlanggaran*, *pĕnjĕrboewan*, *pĕnĕmpoehan*, *pĕnjĕrangan*, *pĕnĕrpaän*, *pĕngamokan*, *pĕnghamboeran*. — van koorts, *datang dĕman*; een — van koorts krijgen, *kadatangan dĕman*; een plotselingen — op iets of iem. doen, *mĕnghambat*. Zie het verschil in beteekenis bij **aanvallen**.

aanvallen, een vijandelijken aanval doen, b.v. op eene stad, sterkte, schip, leger, *mĕlanggar*. —, bestormen, aantasten, *mĕnjĕrang* (van *sĕrang*). —, zich werpen op, *mĕnjĕrboe*, *mĕnjĕrboekan dirinja kapada* (van *sĕrboe*). —, onverhoeds en met kracht of geweld, *mĕnĕmpoeh* (van *tĕmpoeh*). —, onvoorziens, om schrik of vrees aan te jagen, *mĕnjĕrĕgap* (van *sĕrĕgap*). —, zich plotseling met een sprong op iets werpen, *mĕnĕrpa* (van *tĕrpa*). —, zich in menigte storten op, *mĕnghamboer atas*; met zijn velen op iem. —, *mĕmbanjak-banjaki*. —, uit de lucht neerschieten op iets om het te grijpen, van roofvogels, den bliksem enz., *mĕnjambar* (van *sambar*). —, woedend moordend op iets, *mĕngamoki* (van *amoḳ*), b.v. zij vielen woedend moordend het vijandelijke leger aan, *di-amokinja bala-tantara moesoeh itoe*; op elkander —, van vechtende vogels, *bĕrpoepoeh*, b.v twee, driemalen vielen zij elkander aan, toen de haan van Trengganoe's Vorst het verloor, *doewa tiga kali bĕrpoepoeh itoe maka alahlah ḥajam radja Trengganoe*.

aanvallig, lieftallig, *manis*; al wat — doet zijn, lieftalligheid bijzet, zooals b.v. kuiltjes in de wangen, een kneveltje enz., *pĕmanis*).

aanvalligheid, *kamanisan*, *pĕri manis*.

aanvang, begin, *moela*, *pĕrmoelaän*, *awal*, Ar. b.v. van den eersten —, *dari moela pĕrtama*; de — van al het geschapene, *pĕrmoelaän ségala kadjadian*; bij den — des tijds, *pada awal zamân*. —, opening van eene vergadering enz., *pĕmboekaän*. Zie ook **aanvankelijk**.

aanvangen, beginnen met, *moelaï*; wat zal ik —, *apa hendak koepĕrboewat? apa dajakoe?*; wat zal ik er mede —, *koepĕngapakan dia?*; daar hebt ge nu wat fraais aangevangen, *baïk-baïk bagoes kĕrdjamoe itoe!*

aanvanger, iemand die pas begint met het een of ander, *orang bĕharoe*, *orang jang bĕharoe moelaï*.

aanvankelijk, *moela-moela*, *bĕrmoela*, *pĕrtama*, b.v. — onderwijs, *pĕngadjaran jang bermoela*; — sprak hij niets, *moela-moela satoe pon tiada kalanja*; de aanvankelijke regeling, *pĕraturan jang pĕrtama*. —, in den beginne, *paäa moela*, b.v. — was er zee noch land, *pada moelanja laoet pon tiada*, *darat pon tiada*.

aanvaren; varende komen, *bĕrlajar datang, bĕrkajoch datang, bĕrdajoeng datang*, al naar de wijze van voortstuwing met zeilen, schep- of lange riemen. —, tegen iets, *mĕlanggar*; onverhoeds, *mĕmpoch* (van *tĕmpoch*). Door een inl. vaartuig aangevaren zijn, *dilanggar pĕrahoe*; onverhoeds, *ditĕmpoch pĕrahoe*.

aanvatten, met de handen, *mĕmĕgang* (van *pĕgang*), *mĕndjabat*. —, grijpen, vangen, *mĕnangkap* (van *tangkap*). —, met kracht aanpakken, *mendjĕramah*. —, geheel willekeurig iets, *mĕnggapil*. —, nu eens dit, dan weer dat, zonder bepaald doel, *mĕrajau*.

aanvechten, verzoeken, *mĕnggoda*.

aanvechting, *pĕnggoda*; de aanvechting des duivels, *pĕnggoda iblis, wasŏwas*, Ar.

aanvegen, *mĕnjapoe* (van *sapoe*).

aanverwant, *sanak, koelawarga*; aanverwanten, *sanak saoedara, kaum koelawarga*. Zie ook **verwant**.

aanvliegen, komen —, *tĕrbang datang*; op iemand —, van een hond, *mĕloeroe*, b.v. daar kwamen honden, ongeveer tien, op ons — om ons te bijten, *maka datanglah andjing, ada barang sapoeloch ekoer, mĕloeroe sĕhadja, hĕndak mĕnggigit*. Hik. Abd.; —, elkander met vlerken en pooten slaande —, van vogels, *bĕrpoepoch*. Zie bij **aanvallen**. — tegen elkander, van vliegers, vogels enz., *mĕnjampoh* (van *sampoh*).

aanvoegen, vereenigen, *mĕnghoeboengkan, mĕnjamboeng* (van *samboeng*). —, tot elkander brengen, *mĕrapatkan*.

aanvoer, *pĕmbawaän*.

aanvoerder, *kapala, pĕnghoeloe, pĕnggandjoer*. — in den krijg, zoowel te land als te water, dus ook van een rooversvaartuig, *pĕnglima pĕrang*. —, veldoverste, *sardar*, Perz.

aanvoeren, van goederen, *mĕmbawa*. —, aan het hoofd van een leger enz. gaan, *mĕngapalakan, mĕngapalaï* (van *kapala*, hoofd), *mĕngandjoer*. —, van iets, dat geschreven of gesproken is, *mĕnjĕboet* (van *sĕboet*).

aanvoering, leiding, *pĕngandjoeran*. —, van het geschrevene of gesprokene, *sĕboetan, pĕnjĕboetan*.

aanvraag, verzoek, *pĕrmintaän*. — doen, *mĕminta* (van *pinta*).

aanvragen, verzoeken, *mĕminta*. — om te zenden aan, *minta dikirimi*; zijn ontslag —, *minta lĕpas*; zijn eervol ontslag —, *minta lĕpas dengan hormat*.

aanvullen; het ontbrekende —, *mĕlangkapkan barang jang koerang*. Ook *mĕlangkapi*, b.v. *mĕlangkapi atawaja dĕngan bĕbĕrapa kabadjikan*, bovendien aangevuld met vele dingden. Mal. br. —, vol maken, *mĕmĕnohi* (van *pĕnoh*). —, aan iets toevoegen, met iets —, *mĕnambahi dengan* (van *tambah*). —, met aarde enz. *mĕnambak* (van *tambak*), *mĕnimboes* (van *timboes*); losjes —, *mĕnimboes gĕmboer*.

aanvulling, toevoeging, *pĕnambahan*.

aanvulsel, toevoegsel, *tambahan*.

aanvuren, *mĕnggalakkan*; den moed —, *mĕnggalakkan hĕrani, mĕmbĕranikan, mĕrangsang*. Datgene wat, of de persoon die aanvuurt, *pĕnggalak, pĕrangsang*. Zie ook **aansporen, aanzetten** enz.

aanwaaien; het vuur door middel van een bamboezen waaier —, zooals dat in Indië de algemeene gewoonte is, *mĕngipas api* (van *kipas*, zulk een waaier). —, aanblazen, *mĕmoepoet* (van *poepoet*); komen —, van den wind, ook fig. van een persoon, *datang bĕrpoepoet*.

aanwakkeren, aanmoedigen, *mĕngadjak, mĕmbĕranikan, mĕnggalakkan*. —, verlevendigen, *mĕngkidoepkan*. — van den wind tot een stijve koelte, *mĕngĕntjang* (van *kĕntjang*). —, toenemen, *makin bĕrtambah-tambah*.

aanwas, vermeerdering, *pĕrtambahan*. —, aangroei, van planten, *toemboehan*. — van het zeewater, wassen, *pasang, ajar pasang*.

aanwassen, vermeerderen, *bĕrtambah-tambah, makin banjak*. —, aangroeien van planten, *bĕrtoemboeh*. —, grooter worden, *bĕrtambah-tambah bĕsar, makin bĕsar*. —, aan vastgroeien, *toemboeh bĕrhoeboeng dengan*.

aanwenden; iets tot het een of ander gebruiken, daarvoor doen dienen, *mĕmpĕrgoenakan*. —, appliceeren, *mĕngĕnakan* (van *kĕna*) b.v. geneesmiddelen, toovermiddelen, listen enz.; toovermiddelen —, ook *mĕmasangkan goena*. — van middelen om zijn doel te bereiken, *mĕngoepajakan*; geld —, besteden voor iets, *mĕmbĕlandjakan oewang*; den tijd —, besteden, *mĕmpĕrgoenakan waktoe*; doelloos —, *mĕmboewang*, b.v. zijne

boetedoening doelloos —, *memboewang pertapaännja.*

aanwennen, bedr. *membijasakan*; wederk. zich —, *djadi bijasa, membijasakan dirinja.* Hij heeft zich het opiumrooken aangewend, *ija telah membijasakan dirinja minoem madat.*

aanwensel, zie **gewoonte.**

aanwezen, het zijn, *kaädaän*; het — Gods, *kaädaän Allah.*

aanwezend, *ada, hadlir*, Ar. ook vereenigd *ada hadlir.* —, voor den Vorst staan, *menghadap baginda*; al de lieden zijn —, *segala orang pon hadlirlah*; het geld is —, *oewangnja ada*; de aanwezenden en de afwezigen, *orang jang hadlir dan jang tiada hadlir.*

aanwezendheid, tegenwoordigheid, *hadlirat*, Ar. In de — Gods, *dihadlirat Allah.*

aanwezig, zie **voorhanden.** —, reeds lang op eene plaats gewoond hebbend, *terenak.*

aanwijzen, *menoendjoek* (van *toendjoek*). — door er den vinger op te leggen, *menoendjal* (van *toendjal*). —, den schuldige met den vinger —, *menoeding* (van *toeding*), b.v. *maka ditoeding-toeding, dia djoerga dikatakannja mentjoeri*, zij wezen hem aan, en zeiden van hem, dat hij het gestolen had, Abd.

aanwijzer, *penoendjoek, orang jang menoendjoek.*

aanwijzing, *penoendjoekan, pertoendjoekan.*

aanwinnen, voordeel verkrijgen, *berolih laba, mendapat oentoeng*; land —, *berolih tanah.* —, toenemen, *bertambah-tambah.*

aanwinst, voordeel, *laba, oentoeng.* —, buiten den handel, *perolihan.* —, toeneming, *tambahan.*

aanwippen, aangaan, *singgah*; toevallig ergens —, *singgah tërantoeck.*

aanwitten, *menjapoekan kapoer* (van *sapoe*); *melocmas dengan kapoer.*

aanwrijven, ten onrechte beschuldigen zond. zakel. obj., *menoekas* (van *toekas*) b.v. laat den Vorst allen bijeenvergaderen, die den jakhals iets aanwrijven, *headaklah radja kimpoenkan segala orang jang menoekas zrigala itoe.* Met bepaald zakel. obj. *menoekasi*, b.v. ik wrijf zijne vrouw overspel aan, *akoe menoekasi hininja dengan zina'.*

aanwrijving, valsche beschuldiging, *toekasan.*

aanzanden, aanslibben, *berkoepoek.*

aanzeggen, bekend maken, *memberi tahoe*; aan aanzienlijken —, *memaloemkan* (van *maloem*, Ar.); een vonnis —, *memberi tahoe kapoetoesan hoekoem*; gerechtelijk —, dagvaarden, *menjita* (van *sita*); dat zou ik hem niet —, *tiada sangka schaja ija bagitoe.*

aanzegging, *pemberian tahoe, peroemaloeman*; gerechtelijke —, dagvaarding, *sita.*

aanzetrie..., riem waarop men messen aanzet, *gahoes.* Eigenl. e. s. v. licht hout, daarvoor gebruikt.

aanzetsel, van rook, walm, wasem enz., *soelang.* —, aangezette korst van spijzen in een pan of pot, *kërak.* Zie **aanbrandsel.** — van rook of walm ook *hangoes.* — van buiten aan pot of pan, door het vuur, *arang perijoek.*

aanzetten; een stuk aan iets zetten, *menjamboeng* (van *samboeng*). —, van platte stukken aan elk. met den kant, zoomls b.v. de lappen van een bedelaarsdeken, een net enz. door lijmen, plakken, naaien, spijkeren enz. *menampoeng* (van *tampoeng* zulk een aangezet stuk). —, aanvuren, *menggalakkan.* —, aansporen, aandrijven, *meneral* (van *teral*). —, hard aansporen, *memboeroe-boeroe, peroesa* (Skr. *paroesa*) vdW.; de lading van kanon of schietgeweer met een laadstok —, *melantak*; een mes of wapen na het slijpen —, om de snede recht fijn te maken, *mengilir* (van *kilir*). Ook even op de hand —, b.v. *maka Hang Djebat pon menghoenoes kerisnja laloe dikilirnja*, en H. D. trok zijne kris en zette die op de hand aan H. T.; een bindsel wat —, met een knevel of hefboom aantrekken, *mengilas* (van *kilas*). — van planken, die niet goed aansluiten, door middel van een spaansche spil, *membahas.* — iem. tot iets goeds of kwaads, *mengadjak, memboedjoek*; eene deur —, *merapatkan pintoe.* —, aan wal zetten, *membawa kadarat, menghantar kadarat, naikkan kadarat*; komen —, onverwachts komen, *sakoenjoeng-koenjoeng datang, tiba-tiba datang* —, aanbranden, *hangoes*; eene korst vormen, *berkërak.* — van een knoop, haak enz. op iets, *memboeboeh.* — van een schroef of moer, *memoetar sëkeroep* (van *poetar*). — van de paarden, *melarikan koeda,*

mëmatjoe koeda, mënggërëtakkan koeda.

aanzien, aankijken, *mëmandang* (van *pandang*). Wordt gevolgd door het Voorz. *kapada;* toevallig komen aan te zien, *terpandang kapada;* elkander onderling —, *mëmandang sama sëndirinja, berpandang-pandangan;* voor het een of ander —, *memandang sapërti, mëngirakan* (van *kira*), *mënjangkakan* (van *sangka*); iemand lang —, *memandang lëkat;* strak en stijf —, fixeeren, *menenoeng* (van *tenoeng*), *merenoeng, mëntjenoeng, mëngamat-amati;* met groote oogen —, *memboelat, membëlijak;* schuin, van ter zijde —, *mëngërling* (van *kerling*), *mëndjeling.* Eventjes schuin of van ter zijde, of ter sluik, of op zij —, *mëndjeling dëngan ekoer mata, mëlihat dëngan ekoer mata, mëngërling dëngan ekoer mata.* Al schuin links en rechts kijkende voortgaan, *berdjalan mendjeling-djeling;* goedgunstig —, *mënilik* (van *lilik*); recht —, er vlak tegenoverstaand, *mënëntang* (van *tentang*); met gerekten hals uit de verte bespiedend —, *mënindjau* (van *tindjau*); met geringschatting, voor min —, *mëmandang moedah, mëlihat moedah;* de zaak —, *mëlihat apakan djadinja;* mede —, *toeroet mëlihatkan;* vriendelijk —, *mëmandang dëngan moeka manis;* lijdelijk met ergernis moeten —, *berpoetih mata;* het laat zich —, *roepanja, kalihatannja, tampaknja;* niet —, niet tellen, *tiada mëngendahkan, tiada mëmbilangkan.*

aanzien: het —, *pëmandangan.* —, uiterlijk voorkomen, *roepa, kalihatan, tampak, lahir,* Ar. —, gezag, *koewasa,* iem. van —, *orang bërkoewasa;* bij het eerste —, *bëharoe dilihat, dëmi dilihat, bëharoe dipandang, dëmi dipandang;* in — zijn, *kabilangan, kahormatan, kapandangan;* iemand van —, *orang moelija, orang bësar, orang bërkoewasa;* zich het — geven van, *mëroepakan dirinja sapërti, mëlakoekan dirinja sapërti;* ten — van, aanguande, wat betreft, *akan, adapon akan, tentang;* zonder — des persoons, *dëngan tiada mëmandang moeka orang.*

aanzienlijk, *moelija* (Skr. *moelja*), *oetama;* zeer —, *moelijawan, têroetama.* —, groot, *bësar.* —, machtig, *bërkoewasa.* — van geboorte, *bangsawan, berasal bësar.* —, roemenswaard, *kabilangan.* —, belangrijk, zeer, *amat, sangat,* b.v. — vermeerderd, *diperbanjakkan sangat.* Soms vereenigd tot *amat sangat.* —, kostbaar, van groote waarde, *endah-endah, bësar harganja.*

aanzienlijke, *orang kaja, orang bësar, orang moelija, orang bërkoewasa.*

aanzienlijkheid, *kabesaran, kamoelijaän, kaëndahan.*

aanzijn, *kadadaän;* het — geven, in het — roepen, *mengadakan;* het — te danken hebben aan, *berolih kadadaänja daripada.*

aanzitten, aan tafel zitten, *doedoek dimedja, doedoek makan;* met iemand —, met iemand spijzen, *makan sahidangan dëngan sa'orang;* met de handen ergens —, waaraan men niet komen mag, *mëngoesik.* Zit daar niet aan, *djangan oesik itoe;* handen die overal —, *tangan mërajau.*

aanzoek, *përmintaän,* een — doen, *mëminta.* — doen om de hand van een meisje, *mëminang,* (van *pinang*), *minta diperhambakan.*

aanzwellen, zie **zwellen.**

aap, meerkat, Cercopithecus cignomolgus, *kera.* Dit is tevens de algemeene naam voor aap. Op Batavia noemt men hem *monjet,* wat bij de Europeanen in Indie de algemeene naam voor aap geworden is; de — heeft praats over zijn drek, *kera mëngorkan tahinja,* Sprw. beteekenende: Wie iets misdaan heeft, spreekt er het eerst over; e. s. v. kleinen —, semnopithecus melanophos, *simpai, sipai, tjipai.* —, e. s. v. zwarten slankaap, semnopithecus maurus, *toetoeng.* —, de Lampongsche —, bekend door zijne geschiktheid om afgericht te worden op het plukken van kokosnoten, *beroeëk.* b.v. *beroeëk mënghantar pasil,* de beroek brengt mee wat het bosch heim oplevert, Sprw. e. s. v. grooten —, bij ons onder den naam van orang-oetan bekend, *mawas,* op Borneo *majas.;* e. s. v. langarmigen —, de groote, zwarte Gibbon van Buffon, hylobates leuciscus, *sijamang;* e. and. s. v. langarmigen —, *këkah;* de neusnap, *këlasi;* e. s. v. kleinen — met langen staart, *tjakalang;* e. s. v. grijzen —, zonder staart en met zeer lange armen, hylobates concolor, *ongka;* e. s. v. grijzen, langarmigen —, *aoe-aoe,* Jav.; e. s. v. bonten — met

langen staart, *kahaw*; e. s. v. rooden — op Borneo met een lange lel aan den neus, *kahaw*; e. s. v. —, (lemur) *monjet toepas*; andere soorten zijn *gërgap* en *sëmoending*, vdW.

aapachtig, *tjara këra, salakoe këra.*

aapje, *këra këtjil.*

aar, van granen of grassen, *majang.* Ook aarvormige bloesem, zoonls van de palmen; neerhangende — van graan of gras, *tëmpai*, de aren collect. *tëmpai-tëmpajan.* —, tros, *boelir, tangkal.*

aard, inhorst, karakter, *përangai, pëkërti* (Skr. *prakrëti*). Meestal verbonden met *boedi* tot *boedi-pëkërti*; natuurlijke —, karakter, *fabiët*, Ar. Ook van planten; natuur, ingeschapen —, *choeloek*, Ar. meestal in goede beteekenis. —, karakter ook *dasar*, grond. b.v. die man is goed van —, *dasar orang itoe baïk.* —, wijze, *djalan*; b.v. de — der taal, *djalan bëhasa*; naar den — der manggistan-vrucht, *djalan boewah manggis.* —, wijze, manier, ook *përi*; de — eener zaak, *përi hal*; de — van het leven, *përi kahidoepan*; en al wat van dien — is, *dan barang sabagainja*, gebruikt voor **enz.**; erfelijke —, *bakat*; zijn erfelijken — niet verloochenen, *tiada mëmboewang baka*; van — sterfelijk zijn, *bërbaka mati*; door een Bijv. nw. nader bepaald, zooals wreed van — enz., zie bij die Bijv. nw.

aardachtig, naar aarde gelijkende, *saroepa dëngan tanah*; met aarde vermengd, *bërtjampoer dëngan tanah.*

aardaker, *boewah tike*, Bat.

aardappel: de algemeene naam voor onzen — is *këntang*, die voor de verschillende soorten van dioscorea of inlandschen aardappel is *oebi.*

aardappelloof, *daoen këntang.*

aardappelplant, *pokoq këntang.*

aardappelschil, *koelit këntang, koelit oebi.* Aardappelen schillen, *mëngoepas koelit këntang* (van *koepas*); aardappelen schrapen, *mëngëriq këntang* (van *këriq*).

aardappelstijfsel, *kandji këntang.*

aardappelveld, *këbon këntang, ladang këntang.*

aardbeving, *gëmpa, gëmpa boemi.* Op Java *lindoe*, Jav.

aardbodem, de oppervlakte der aarde, als bodem of grond, waarop menschen, dieren en planten leven, *moeka boemi.*

aardbol, de planeet, die wij bewonen, *boemi.* —, de aarde als bol beschouwd, *boelat boemi.*

aardduivel, de geschubde miereneter, *tënggiling, sënggiling.* Op Java *trënggiling*, Jav.

aarde: de —, aardbol, *boetala*, Skr. *bëntala*; fig. in HSS. ook genoemd *mërtja pada*, Skr. waarvan de beteekenis is: plaats der sterfelingen; ook *majapada*, Skr. wat beteekent: plaats des schijns, of der misleiding. — in tegenoverstelling met hemel, *boemi*, b v. hemel en aarde, *langit dan boemi.* Zie ook **wereld.** —, grond, *tanah*; ter — vallen, *djatoh katanah*; eetbare —, *napal, nampal.* Op Java *ampo*, Jav.

aarden, stoff. Bijv. nw. *daripada tanah, dari tanah.* Ook alleen *tanah*, b.v. een — vat, *bëdjana daripada tanah*; een — kom, *mangkoq tanah*; verglaasd —, *tëmbekar.* Op Java, *sëling, bëling.*

aarden, in aard overeenkomen met, *sapërangai dëngan, sapabïët dëngan, mënoeroet përangai*, b.v. het is een goed kind, dat naar zijn vader aardt, *anaq itoe baïk, jang mënoeroet përangai bapanja*, of *jang sapërangai dëngan bapanja.* —, zich ergens naar zijn zin gevoelen, *sënang, bërasa sënang*, b.v. hij aardt op Java, *ija sënang ditanah Djawa*; hij kan op Malaka niet —, *ija tiada dapat bërasa sënang dinëgari Malaka.* —, tieren, gedijen, van planten, *soeka toemboeh*, b.v. de kokospalm aardt in moerassigen grond, *pokoq nijoer soeka toemboeh ditanah paja.* Zie **gedijen.**

aardewerk: verglaasd —, *tëmbekar* b.v. *bëndaqlah sapërti tëmbekar, pëtjah satoe pëtjah samoewanja*, laat het zijn als met —, als het eene breekt, dan breekt alles. Sprw. H. T. —, borden en kopjes, *pinggan-mangkoq*; onverglaasd —, potten en pannen, *përijoek-bëlanga.*

aardgeest: e. s. v. —, *djëmbalang, hantoe tanah.* In gedaante veelal overeenkomende met een buffel of rund.

aardgewas, knolgewas, wordt meestal aangeduid door *oebi-këledeq*, de gecombineerde namen van twee knolgewassen.

aardglobe, *boelat boemi.*

aardbars, *gëtah tanah*; vloeibaar —, *minjaq tanah.*

aardhoop, *boesoet*, een hoop aard, *timboenan tanah*.

aardig, lief, bekoorlijk, snoepig, *manis*, *djělita*. —, van iets kleins, b.v. het gelaat van kleine kinderen of dieren, *tjoemil*. —, grappig, guitig, *djinaka*. —, zie ook **lief**.

aardigheid, grap, *djinaka*, *sanda*.

aardkloot, *boelat boemi*.

aardkluit, *goempal tanah*; een kluit aarde, *sagoempal tanah*.

aardkrekel, *andjing tanah*.

aardlaag, *lapis tanah*.

aardluis, *kootoe tanah*.

aardmos, *roempoet tahi andjing*.

aardnuis, veldnuis, *tikoes tanah*.

aardnoot; een soort van in den grond vruchtdragende boonen, die als tweede gewas worden gezaaid en uit welks vruchten men olie perst, *katjang tanah*.

aardolie, *minjak tanah*.

aardophooping, heuvel, *goegoek*.

aardpek, jodium, *tatoeng*, Jav.

aardrijk, *boemi*; de aarde met alles wat zij bevat, *boemi dĕngan sĕgala isinja*; het gansche —, *saloeroeh boemi*.

aardrijkskunde, *ĕlmoe boemi*; wiskundige —, *ĕlmoe boelat boemi*.

aardsch, wereldsch, *doenijawi*, *tjara doenija*. Aardsche goederen, *barang-barang doenija*; het aardsche, *pĕrkara doenija*, *hâl doenija*.

aardschgezind, *bĕrnafsoe doenija*.

aardschok, *gĕmpa-boemi*.

aardslak, *sipoet darat*, *sipoet lintah*.

aardslang, *oelar tanah*.

aardspin, *laba-laba pohon*.

aardvloo, *kootoe tanah*.

aardvrucht; *oebi*, c. s. v. eetbare —, convolvulus batatas, *kĕledeḳ*. Soorten zijn: *kĕledeḳ tĕlor* of *k. merah*, de kleine ronde, en *k. oengoe*, de paarsche; c. s. v. eetbare —, colocasia vera, *kĕladi*; c. s. v. —, die rauw gegeten wordt, *bĕngkoewang*; c. s. v. eetbare —, *kĕmbili*. Soorten zijn: *kĕmbili toraḳ* en *k. kĕling*; c. s. v. —, *kĕlebang*, *oebi kelebang*; c. s. v. zeer groote —, die alleen op bijzondere wijze toebereid eetbaar, doch anders giftig is en salivatie veroorzaakt even als calomel (dioscorea trifoliata) *gadoeng*; c. s. v. wilde, eetbare —, met draderige, groote, platte knollen, *kĕlona*. —, aardvruchten in het algemeen, *oebi-kĕledeḳ*, *oebi-kĕladi*.

aardworm, pier, *tjatjing*, *tjatjing gĕlang-gelang*.

aars, achterste, *pantat*.

aarsgat, *lobang pantat*, *lobang doeboer*.

aarsmade, *tjatjing kĕroewit*, *oelat kĕrawit*.

aarsopening, *lobang doeboer*.

aarsplooien, *kĕdoet doeboer*.

aartsbisschop, *bafĕrik*, verb.

aartsheilige, *mahaësi*.

aartsleugenaar, *pĕnabohong bĕsar*.

aarzelen, weifelen, schromen, *bimbang*, *bĕrgoendah*. —, om binnen te treden, b.v. van iemand voor een vreemd huis, of een rat voor den val, *tĕrkimbang-kimbang*.

aarzelend, in twijfel of men iets zal doen of laten, *bata-bata*, vdW.

aarzeling, *kabata-bataän*, vdW.

aas, lokaas, *oempan*. —, prooi voor wilde dieren, *mangsa*, b.v. het wild gedierte was nog niet uitgegaan om zijn — te zoeken, *maka sĕgala mĕrga-satwa bĕlom kaloewar akan mĕntjĕkeri mangsanja*. — om visch te bedwelmen, bestaande uit klein gesneden visch, besproeid met toeba-nat, *santan*; bladeren als — gebezigd om garnalen te vangen, *ram*. —, kreng, *bangkai*.

aasje; een — leven, *njawa-njawa ikan*, b.v. er was nog een — leven in, *ada njawa-njawa ikan lagi dalamnja*.

abces, *bisoel*, *paëpa*, *barah*, vdW.; dit zijn echter verschillende soorten van steenpuisten.

abc; het alphabet, *alif-ba-ta*.

abc-boek, *soerat alif-ba-ta*. Aan zulk een boek, een eerste spelboek, geeft men ook den titel van *tĕka-tĕki bĕrbang*, d. i. vluchtige raadsels.

abortus, *goegoeran*, *goegoeran awaḳ*; middel om — te veroorzaken, *obat akan mĕndjoeloeḳ*, *obat akan mĕnggoegoerkan aaḳ*.

abrikoos, *boewah toeffah armeni*, Ar.

absurd, te — om te gebeuren, *moestahîl*, Ar.

abuis, *salah*; — hebben, *bĕrsalah*; —, misverstaan, *salah mĕngĕrti*, *salah tampa*.

acacia, de Maleiers kennen verschillende soorten, die zij aanduiden met de namen *nagasari*, *paring*, *tarisi baidoeri*.

accompagneeren, bij de muziek, *mĕningkah* (van *tingkah*).

accoord, overeenkomst, *pĕrdjandjian*;

een — aangaan, *memboewat përdjandjian;* met elkander een — aangaan, *berdjandji-djandjian.*

accordeeren; met elkander in gevoelen overeenstemmen, *satoedjoe, satoedjoe hati.* Eene overeenkomst aangaan. Zie bij **accoord.**

accijns, *tjoekai, beja.*

accijnskantoor, *pëbejaän, pëbejan, pëtjoekaijan.*

ach, *adoeh, adoehai, amboi, wahi,* Ar.; wee en —, *hai-hoewai.*

achilles-pees, *oerat këting;* ook *oerat përgandar;* de — doorhakken, *mëngeting.*

acht, Telw. *doelapan* (van *doewa* en *alapan*); in het Menangk. *salapan,* dat eigenlijk even als in het Soend. negen moest beteekenen. Voor alle getallen, die met acht zijn samengesteld, zie de Grammatica op de Telwoorden. — in getal zijn, *berdoelapan;* de volle —, waarvan gesproken is, alle —, *kadoelapan;* — aan —, *doelapan-doelapan.* — maanden, *doelapan boelan;* binnen — maanden, *dalam doelapan boelan;* hetzelfde van nu af gerekend, *dalam doelapan boelan ini;* over — maanden, *lepas doelapan boelan; kahis doelapan boelan; kemoedijan daripada doelapan boelan;* met een tusschenverloop van — maanden, *selang doelapan boelan;* kwart over achten, *poekoel doelapan laloe sasoekoe;* op Java *poekoel doelapan liwat sajrapat;* ongeveer — dagen, *kira-kira doelapan hari;* een dag of —, *barang doelapan hari.*

acht, oplettendheid, *ingat, pëngingat;* zich in — nemen, zich ménageeren b.v. met het eten enz. *berpantang.* — geven, — slaan, *ingat.*

achtbaar, eerwaardig, *begawan;* voornaam, *moelija, moelijawan, bësar, moehtasjam,* Ar.

achtbeenig, *bërkaki doelapan.*

achtbladig, *bërdaoen doelapan.*

achtdik, achtdubbel, *lapis doelapan, doelapan lapis.*

achteloos, *lalai, lenga, alpa;* —, slof, *lengai.* —, bij het werk, *lalai pada pëkërdjaän.*

achteloosheid, *lalai, alpa, kalalajan;* door zijne —, *dëngan lalainja, d. alpanja.*

achten, hoogschatten, *mëngeadahkan, mëmpermoelijakan, mëngàormati, mëngoepamakan, memberi hormat, memberi oepama.* —, meenen, *kira-kira, sangka;* gelijk —, *mënjamakan* (van *sama*); niet —, niet tellen, *tiada mëngendahkan, tiada mëmbilangkan.*

achtenswaardig, *soedjana,* Skr. van zaken, *manah.*

achter, Bijw. en Voorz. *dibëlakang;* —, aan den achterkant van iets, *dibalik;* b.v. achter het leger, *dibëlakang balatantara,* — de kaap, *dibalik toendjoeng.* — elkander, *bëriring.* — elkander loopen, *bërdjalan berboentoet, bërdjalan bëriring;* ook *bërdjalan sëmoet bëriring,* en *bërdjalan bërtjoetjoek ikan.* — gerakt, achteraan komen, *tërkemoedian;* ten — zijn met zijn werk, *kabëlakangan.* —, van achteren op iets uitkomen, *mëmbëlakangkan,* b.v. al die huizen komen van achteren op den weg uit, *sëgala roemah itoe mëmbëlakangkan djalan.* — de gordijnen, *dalam tirai këlamboe;* er — heenzitten, sterk aandrijven van een werk, *bersëligoet;* met het achterste naar voren, tegen het beloop in, *songsang;* daar zit, steekt, schuilt iets —, *adalah rahasianja* — iets komen, *mëndapati barang sasoeatoe.* — iets zijn, het weten, *mëngëtahoei barang sasoeatoe.* — de ooren krabben, berouw over iets hebben, *bersëalkan;* hij heeft het — de ooren, hij is een veinsnard, *harimau mënjëmboenikan koekoenja,* lett. de tijger verbergt zijne klauwen. — den rug van iemand, *dibëlakang,* van babbelen, *dibëlakang mata.* — elkander, de een na den ander, *sa'orang dëmi sa'orang, sa'orang lepas sa'orang;* aan de — zijde, *bëlakang,* b.v. dat huis is achter breeder dan voor, *bëlakang roemah itoe lebar daripada moekanja;* hij is achter, *adalah ija dibëlakang;* naar —, *kabëlakang.* In de beteekenis van naar de beste gaan, *përyi kasoenqai;* van —, *dari bëlakang;* hij kwam van —, *ija datang dari bëlakang;* mijn horologie loopt een weinig —, *arlodjikoe kabëlakangan sëdikit;* ik ben er nog niet —, *bëlom akoe mëngërti itoe, bëlom akoe mëndapat kanjatäänja.* — een geheim komen, *mëndapat rahasija.* —, op een vaartuig, *diboeritan.* —, op een rijbeest, paard of olifant, *diboentoet.* — iets in een eenigszins schuine richting, *dïiringan,* b.v. *dïiringan djambatan,* schuin achter de brug.

achteraanblijven, *katinggalan.*

achteraankomen, *datang dari bělakang.* —, het laatst komen, *měnjorot,* ook *měngachir;* iemand, die altijd achteraan komt, *pěngachir.* —, achter staan, *měmbělakang, měngachir* (van *achir,* Ar.).

achteraanstellen, *měngachirkan, měmbělakangkan.*

achteraf, b.v. — wonen, *doedoek dibělakang.* —, van achteren, *dari bělakang.* —, op eene afgezonderde plaats, *ditempat soenji.*

achterbaks, achter den rug, *dibělakang.* —, verborgen, *sěmboeni.*

achterbeen, tusschen kuit en hiel, de plaats van de Achilles-pees, *kětiug.* —, achterpoot van een viervoetig dier, *kaki-bělakang.*

achterblijven, *tinggal;* achtergebleven van het obj., *katinggalan;* van het subj., *tertinggal.*

achterblijver, nakomer, *pěmbělakang, pěngachir.*

achterbout, van een beest, *paha, paha bělakang.*

achterbuurt, *kampoeng dibělakang.*

achterdeel, *bělakang, běhagijan jang dibělakang.* —, achterste, de billen, *pantat.*

achterdeur, *pintoe bělakang.* —, geheime deur, *pintoe maling.*

achterdocht, *tjěmboeroe, wasěwas,* Ar. *sangka-sangka.*

achterdochtig, *tjěmboeroewan;* — zijn op, *měntjěmboeroekan.*

achtereen, achter elkander, van handelingen, *bertoeroet-toeroet, bertimpa-timpa.* —, zonder ophouden, *děngan tiada běrkapoetoesan, děngan tiada běrhěnti.*

achtereenvolgens, *bertoeroet-toeroet,* b.v. *ditjeritěrakannja bertoeroet-toeroet,* hij verhaalde achtereenvolgens. —, telkens weer opnieuw, *bertaloe-taloe, taloe-bětaloe,* b.v. *běrboewat doerhaka bertaloe-taloe; ajar mata toeroen bertaloe-taloe; kapal datang bertaloe-taloe.*

achtereind, achterste, *boentoet,* b.v. — van een paard, *boentoet koeda,* — van een olifant, *boentoet gadjah;* — van een vaartuig, *boentoet pěrahoe;* — van een zwaard, *boentoet pědang.*

achteren, naar —, *kabělakang;* van —, *dari bělakang,* b.v. zij kwam van —, *ija datang dari bělakang.* Van — beschouwd, *kalau ditimbang dari bělakang.* Ook *dibělakang,* b.v. van voren anders dan van —, *dimoeka lain, dibělakang lain,* Sprw.; ten — zijn, *kabělakangan, tirhal,* Ar.

achtererf, *kampoeng dibělakang.*

achtergaan, van een uurwerk, *kabělakangan.*

achterhalen, *měnjoesoel* (van *soesoel*). —, betrappen, *měndapati.*

achterhoede, van een leger, *toetoep, galang dada, pěnoetoep bala-tantara,* b.v. *dan sakanja běrdjalan kěmoedian měndjadi toetoep,* zijne onderhoorigen liepen achter en dienden voor achterhoede, ook *ekoer.*

achterhoofd, *bělakang kapala.*

achterhouden, verbergen, *měnjěmboenikan.*

achterhuis, *roemah bělakang;* het achterste gedeelte van een huis, *bělakang roemah.* —, van eene vorstelijke woning, *těla.*

achterkamer, *bilik bělakang, kamar bělakang;* gereserveerde —, *bilik běrsakat.*

achterkant, *bělakang;* — in iet of wat schuine richting, *iringan;* b.v. aan den — van de brug, *di-iringan djambatan.*

achterklap, *oempat, fitnah,* Ar.

achterklappen, *měngoempat, měnfitnahkan, měngadjoedja.*

achterklapper, *pěngoempat, toekang fitnah.*

achterkleinkind, *tjitji,* — van Vorsten, *tjitjinda;* achterkleinkinderen hebben, *bertjitji,* van Vorsten, *bertjitjinda;* iemand als — aanspreken, *bertjitjinda.*

achterkwartier, achterbuurt, *kampoeng bělakang.* —, de billen, *pantat, doeboer.*

achterlaadgeweer, achterlader, *sěnapang kopak,* Mal.

achterlaadkanon, *marijam kopak.*

achterlage, *těmpat měngadang.* Als het van personen gezegd wordt, *orang pěngadang.*

achterlast, van een vaartuig, *moewatan jang diboeritan.* —, aandrang tot buikontlasting, *hěndak bowang-ajar, hěndak kasoengai, kadla hadjat* Ar. *mave bowang-ajar, mave berak* vulg.

achterlaten, iets, *měninggalkan* (van *tinggal*); aan iemand iets —, *měninggali;* een last of bevel —, *běrpesan;*

achtergelaten striem, spoor, litteeken enz., *bèkas.* — bevel of last, *pèsan.*

achterlei, *doelapan bagai, doelapan matjam, doelapan djènis.*

achterlijk, in het groeien, voornamelijk van menschen, *kèrèdil.* —, niet tot vollen wasdom gekomen, van kinderen en vruchten, van de rijst of het suikerriet, *tj èding.* —, ten achteren, *kabèlakangan, tirhal,* Ar. — in het verrichten van zijn werk, traag, *malas,* langzaam, *lambat;* — zijn, *bèrlambat-lambat.* — gebleven, niet tot ontwikkeling gekomen, *tèrbantoet.*

achtermast, *tijang bèlakang.* —, bezaansmast, *tijang pènjorong.*

achtermiddag, namiddag, *pètang, ăsar,* Ar. NB. de *pètang* rekent men doorgaans van 2 uren tot zonsondergang.

achtermiddaggebed, een van de vijf verplichte gebeden bij de Mohammedanen, *sèmbahjang ăsar.*

achterna, naderhand, *kèmoedian, dibèlakang, achir,* Ar. —, van achteren, *dari bèlakang.*

achternajagen, achternaloopen, om iemand in te halen, *mènjoesoel* (van *soesoel*), *mènjongsong* (van *songsong*), *mèngoesir, mèngèdjar* (van *kèdjar*).

achternaloopen, *bèrekoer-ekoer,* b. v. *bèrekoer-ekoerlah dimana èmaknja,* hij liep zijne moeder overal achterna. Ook *mènge koer,* b.v. *sèhaja hèndak mèngekoer.*

achterneef en **achternicht,** *saoedara kadoewa poepoe, abang doewa poepoe, anak saoedara misan,* Bat.

achterom, *dari bèlakang;* b.v. hij loopt —, *ija bèrdjalan dari bèlakang.*

achterop, *di-atas bèlakang, diboeritan, diboentoet,* b.v. hij staat achterop het rijtuig, *ija bèrdiri di-atas bèlakang kareta;* hij staat achter op het schip, *ija bèrdiri diboeritan kapal;* hij zit achterop den olifant, *ija doedoek diboentoet gadjah.*

achterover, van het hoofd, in den nek, *lènggak;* een weinig — bij het zitten, *kèdik,* b.v. achterover geleund zitten, *dzodoek kèdik, doedoek bèrsandar.* —, hellend, van scheepsmasten, *sadak.*

achteroverbuigen; zich —, b.v. om een wapenstoot te ontwijken, *mèlijoek.* Ook bij het dansen.

achteroverliggen, *tèlèntang.*

achterovervallen, *djatoh tèlèntang.*

achterpaard, *koeda jang dibèlakang, koeda bèlakang.*

achterpand, v. e. kleed, *pantjoeng bèlakang.*

achterpoort, *pintoe bèlakang.* Een groote —, *pintoe gèrèbang jang dibèlakang.*

achterpoot, *kaki bèlakang.*

achterrad, *roda bèlakang, djantèra bèlakang.*

achterschip, *boeritan, boeritan kapal, b. pèrahoe, boentoet pèrahoe.*

achterslemphout, (mar.) het slemphout van den achtersteven, hoek, gevormd door achtersteven en kiel, *tjanda.*

achterspil, *poetaran diboeritan kapal.*

achterst, de overtr. trap van achter, *tèrbèlakang, bèlakang sakali.*

achterstaan, voor iem. onderdoen, *liwas.*

achterstal, van schuld, *hoetang jang bèlom dibajar.*

achterstallig, van schuld, *lama;* een achterstallige schuld, *hoetang lama.*

achterste; de —, *jang di bèlakang sakali;* het —, achtereinde, van menschen, dieren, en vaartuigen, *boerit, boeritan;* van een rijbeest, *boentoet,* b.v. op het — van een olifant, *diboentoet gadjah;* het — gedeelte van iets, b.v. van het menschelijk lichaam, de billen, de rug van zwaard, hand of mes, *poenggoeng, pouggong;* het —, de billen, *pantat;* het — gedeelte van een schip, *pènjorong;* de — mast, *tijang pènjorong,* letterl. dat wat dient om een zetje van achteren te geven; het — voren, *tèrbalik, soengsang.* — voren, b.v. van een kleed, *bokong, balik bokong;* op het — krijgen, *dapat dipantat;* met een achteruitstekend — loopen, *bèrdjalan toenggik,* b.v. *apabila ija bèrdjalan didarat toenggik olih sèbab ija hijasa doedoek sèhadja dipèrahoe,* als zij aan wal loopen steekt hun — achteruit, omdat zij gewoon zijn in de vaartuigen slechts te zitten.

achterstellen, *mèngèmoediankan* (van *kèmoedian*). —, laten toekijken, *mènoetihkan mata.*

achtersteven, *boeritan kapal, boeritan pèrahoe.*

achtertocht, zie **achterhoede.**

achteruit, het tegenovergestelde van

vooruit, *oendoer*, b.v. — en vooruit, *oendoer-mara*, voor ons: voor- en achteruit. —, naar achter, *kabélakang*.

achteruitdeinzen, *oendoer*; achteruitdeinzend, *moendoer*.

achteruitgaan, terugtreden, *oendoer*, *moendoer*. — van zaken, *soeroet*, b.v. zijne zaken gingen hoe langer hoe meer achteruit, *pérkaranja makin lama makin soeroet*. — van een vaartuig, doordat het ergens tegen stoot, *ménantoel* (van *pantoel*.

achteruitloopen, *bérdjalan oendoer*, *ménbélakang bérdjalan*.

achteruitraken, achteruitgeraakt, *katinggalan*, *tértinggal*, *kabélakangan*.

achteruitschoppen, *ménjepaḳ* (van *sepaḳ*).

achteruitslaan, met de pooten, zooals een paard of rund, *menjepaḳ* (van *sepaḳ*).

achteruitsteken van het achterste, *toeaggik*. Zie bij **achterste**.

achteruitzetten, *ménggoendoerkan*.

achtervoegen, iets aan toevoegen bij wijze van verlenging, *ménghoeboengkan*.

achtervoegsel, bijvoegsel van een boek of geschreven stuk, *hoeboengan*.

achtervolgen, najagen, *ménjoesoel* (van *soesoel*), *ménggédjar* (van *kédjar*), *ménguoesir*. Zie ook **nazetten**. —, voortzetten, er niet mede ophouden, *ménggékalkan* (van *kékal*).

achtervolgens, *bértoeroet-toeroet*, *dénggan ménoeroet*, *satoeroet*. —, overeenkomstig met, *satoedjoe dénggan*.

achterwaarts, *oendoer*, *kabélakang*, *oendoer kabélakang*.

achterwege: — blijven, niet gebeuren, *tiada sampai djadi*, — gebleven, — gelaten, *tértinggal*, *ditinggalkan*. — doen blijven, — laten, *tinggalkan*. — houden, verborgen houden, *ménjemboeníkan* (van *sémboeni*). — houden, niet vermelden, *ménjimpan* (van *simpan*), *tiada ménjéboetkan* (van *séboet*).

achterwiel, zie **achterrad**.

achterzetten, zie **achterstellen**.

achterzijde, *bélakang*; afgekeerde zijde van wind, of regen, *olaḳ*.

achtgeven, nauwkeurig letten op, *ménéljaankan*, b.v. knap in het — op naderende stormen en orkanen, *pandai ménéljaankan bila riboet dan toufán kéndaḳ datang*.

achting, hoogschatting, *hormat*, Ar., in — zijn, *kahormatan*; — betoonen, zie **achten**.

achtenswaardig, *kahormatan*, *patoet dihormati*.

achtjarig, *ümoer doelapan tahoen*, *doelapan tahoen ümoernja*.

achtkant, *doelapan pérségi*, *astakona*.

achtkantig, *doelapan pérségi*, *bérségi doelapan*, *astakona*, Skr. *berastakona*; een achtkantige stijl of pilnar, *tijang bérségi doelapan*.

achtmaal, *doelapan kali*.

achtnemen, zie bij **acht**.

achtpootig, *berkaki doelapan*.

achtste: de —, *jang kadoelapan*; de — zijn, b.v. van een kind, *ménjadoelapan*; een —, *sapérdoelapan*; drie —, *tiga pérdoelapan*.

achttien, *doelapan-bélas*.

achttiende: de of het —, *jang kadoelapan-belas*; een — deel, *sapérdoelapan-belas*.

achttiendehalf, *tengah doelapan-belas*.

achttienhonderd, *sariboe doelapan ratoes*, *doelapan-belas ratoes*.

achtvlak, = **achtkant**.

achtvoud, *doelapan lapis*. Ook achtvoudig.

achtzaam, *ingat-ingat*, *bérocsaha*, Skr. *jakin*, Ar.

achtzaamheid, *ingat-ingat*, *ingatan*, *ocsaha*, *jakin*, Ar.

achtzijdig, = **achtkantig**.

acteur, tooneelspeler, *péran*, Mal. —, vertooner van de wajang, *dalang*. —, vertooner van een Maleisch komediespel, afkomstig van Kedah, *pa'joeng*. —, vertooner van een soort komediespel, afkomstig van Sijam, *mandoera*.

adam, *nabi Adam*.

adamsappel, *lékoem* (van het arab. *hoelkoem*), *djakoen*, Pad. bov. l.

adder: o. s. v. —, *oelar bilocdaḳ*, een andere soort met aschgrauwe kleur, *oelar bilocdaḳ hahoe*.

adderbeet, *pagoet oelar bilocdaḳ*.

addergebroed, *anaḳ oelar bilocdaḳ*.

addergif, *bisa oelar bilocdaḳ*.

addertong, lastertong, *lidah pengocapat*, *tockang fitnah*, Ar.

adel, *asal*, *bangsawan*; van —, *bangsawan*, de —, de gezamelijke edelen, *ségala orang bangsawan*; hooge —, *bangsa jang tinggi*; titel van — voor de afstammelingen van Moehammad,

sjarif, Ar. *saijid*, Ar. Voor de afstammelingen van Moehammad's vrienden, *sjaich*, Ar.

adelaar, *ăgăh*, Ar. ook het sterrenbeeld van dien naam; verder: *boeroeng nasar*, Ar. *radjawali*.

adellijk, *bangsawan, bĕrasat, bĕrbangsa*.

adelstand, *pangkat bangsawan*; tot den — verheven, *di-angkat kapada pangkat bangsawan*. —, de heerenstand, *pĕtocaan* (van *toea*, eene verkorting van *toewan*, heer).

adem, *njawa, napas*, Ar. *napas* verb.; een welriekende —, *napas wangi*, een niet welriekende —, *napas boesoek*, ook *moeloet boesoek*; al wat — heeft, *segala sasocatoe jang bĕrnapas*; tot adem trachten te komen, naar den — snakken, *oengap, ngĕngap, ngap-ngap*. Ook van visschen buiten het water. Om weêr op — te komen, *hĕndak mĕmoelangkan napasnja*; den — inhouden, *mĕnahan napas* (van *tahan*); buiten — zijn, *ĕngah-ĕngah, ĕngeh-ĕngeh, ĕngah-ĕngeh*; buiten — geraakt, *tĕrmĕngah-mĕngah, tĕrmĕngeh-mĕngeh*. Eigenlijk beteekenen deze woorden naar den — hijgen; gebrek aan —, zie bij **ademhaling;** den laatsten — uitblazen, *poetoes napas, poetoes njawa, mĕrĕgang djiwa*.

ademen, *bĕrnapas, bĕrnafas*.

ademhalen = ademen; ook *hela napas, mĕngangap*; kort —, zooals een vermoeide, *mĕntjoengap*. — van visschen en amphibiën als ze even boven water komen, *mĕmangoes* (van *pangoes*).

ademhaling, *nafas, napas, angap*; moeielijke ademhaling, *pajah bĕrnafas*; gebrek aan —, *bĕngik*.

ademnood, *pajah bĕrnafas*.

ademtocht, *hela napas*; één —, *sanapas*; de laatste ademtocht, *nafas achir*, Ar.

ader, bloed—, *oerat, oerat darah*, ook *oerat koening*; slag—, *oerat nadi, oerat bĕrdĕnjoet*; hals- of keelader, *oerat pĕmboenoeh*. — in gesmeed ijzer, damasceersel, *pamoer*. — of bedding, waarin tin of eenig ander metaal voorkomt, *kawang*, Mal. — van eene andere kleur, zooals in gemarmerd papier, hout, marmer en dergel., *barik-barik, koerai*.

aderen; — op iets teekenen of schilderen, *mĕngoerai, mĕmbarik-barik*.

adergezwel, *bĕngkak oerat*.

aderig, met bloed-aderen, *bĕroerat-oerat*; met aderen van papier, hout, marmer, *bĕrbarik-barik, bĕrkoerai*. Zie ook **geaderd.**

aderlaten, *mĕmantik oerat* (van *pantik*), *mĕmatik oerat* (van *patik*), *mĕngĕrat oerat* (van *kĕrat*), *sanggĕrah*, Port.; zich doen —, *bĕrpantik oerat*.

aderslag, klop van een slagader, *dĕnjoet*.

adjudant, *kapit* (van *apit*), b.v. om adjudant te worden ter linker- en rechterzijde van Uwe Majesteit, *akan djadi kapit kiri-kanan dĕri Sjah ălam*. Ook *pĕngapit*, wat verkieslijker is. De adjudanten worden onderscheiden in die ter linker- en die ter rechterzijde van den Vorst gaan. — van een gezant of panglima, *djĕdjĕnang*. Ook deze worden onderscheiden in *djĕdjĕnang kanan*, rechter-adjudant, en *djĕdjĕnang kiri*, linker-adjudant.

adjunct, in samenstellingen, *moeda*, b.v. — commies, *komis moeda*; — opziener, *opsiader moeda*, ook *djĕnang*.

administrateur, *pĕmĕrentah*; een — van een suikerfabriek noemt men op Java *djoeragan*.

admiraal, *laksamana, panglima laoet*.

admiraalschip, *kapal laksamana*.

admiraalsvlag, *bandera laksamana*.

adopteeren, *mĕngangkat*; iem. als kind —, *mĕngangkat anak*; eene meening —, *mĕngĕdjakan, mĕmbĕnarkan*.

adorabel, *jang patoet disĕmbah*.

adoreeren, *mĕnjĕmbah*.

adres, van een brief, *ălamat soerat*.

adresseeren, van een brief, *mĕngălamatkan*, b.v. wees zoo goed dezen brief te — aan, *hĕndaklah kiranja ĕngkau mĕngălamatkan soerat ini kapada*.

adspirant, *bakal*, b.v. — controleur, *bakal kontĕrlir*, — ambtenaar, *bakal pĕgawai*.

advertentie, *pĕmbĕrita, pĕmbĕritahoe*. In de locaal-Mal. nieuwsbladen op Java, *adpĕrtensi*.

advies, raadgeving, *bitjara, nasihat*.

advocaat, pleitbezorger, *pĕnoeloeng bitjara, pĕngawam*, Bat. *pengatjara*. —, de vrucht, *boewah tĕmpoeroeng*.

aeolusharp, *boeloeh pĕrindoe*. Dit is nml. een stuk bamboe, voorzien van gnatjes, waaraan de wind klagende tonen ontlokt.

af, Bijw. en Voorz. *dari, daripada.* — van een werk, gedaan, *soedah, poetoes;* hij sprong van den stoel —, *ija tërdjoen dari atas koersi;* zij wil niet van hare moeder —, *ija tà'-maoe bërtjërai dëngan iboenja;* ik liep den berg —, *akoe toeroen dari atas goenoeng;* hij weet er —, *tahoelah djoega ija akan hal itoe;* hij weet van niets —, *satoepon tijada dikëtahoeinja akan hal itoe;* van zich — spreken, *bërani bërkata-kata, bërani mëndjawáb;* met den hoed —, *dëngan tërboeka topinja (tjapijonja);* hij kwam op hem —, *ija mëndapatkan dia;* hij moest er op —, *tà'dapat tijada ija kasana;* op den man —, *dëngan njata-njata,* — en aan, *përgi-datang.* — en toe, *tërkadang-kadang;* van hier —, *dari sini;* van dat oogenblik —, *dari pada koetika itoe;* van kindsbeen —, *dari këtjil moela;* van voren — aan, *samoela;* op het geluid —, *toeroet boenjinja;* bij de rij —, *toeroet giliranja;* berg op, berg —, *naïk goenoeng toeroen goenoeng;* stroom —, *milir;* die echtgenooten zijn van elkander —, *orang laki-bini itoe soedah bërtjërai;* het mooie is er —, *kà'lakannja soedah hilang, sërinja soedah hilang;* het is er verre —, *djaoeh sakali;* van iemand of iets — zijn, ontslagen zijn, *lëpas.* Zie ook **los:** daar wil ik van — zijn, dat weet ik niet zeker, *koerang përikza, entah;* hij is al lang havenmeester —, *soedah lama ija pëtjat daripada pangkat sjahbandar;* op goed geluk —, zie bij **geluk.** — zijn, afgemat zijn, *lëtih, lëmah, lësoe;* zeer —, *lëtih-lësoe.* — geweest zijn, zijn gevoeg gedaan hebben, *soedah boewang adjar, soedah kasoengai, soedah berak,* vulg.; op het gevaar — tracht men uit te drukken door het Sprw. *oentoeng saboet timboel, oentoeng batoe tënggëlam;* het lot van de kokosschil is te drijven, het lot van den steen is te zinken; bij het kantje —, *njaris, hampir-hampir, koerang sëdikit;* dat is bij zwart —, *saäkan-akan hitam warnanja.*

afbakenen, *mënandaï përhinggaän, mënandaï batas* (van *tanda*).

afbedelen, *minta, mëmoehoen* (van *poehoen*).

afbeelden, *mëmëtakan* (van *pëta*), *mënggambarkan, mëroepakan, mënoelis gambarnja* (van *toelis*).

afbeelding, afbeeldsel, *pëta, gambar.*

afbetalen, geheel —, *mëmbajar habis, mëmbajar loenas;* afbetaald, *loenas, impas,* Bat.; in payementen of termijnen —, *mëngangsoer.*

afbetaling: gedeeltelijke — op een schuld, *angsoeran.*

afbeulen, *mënjiksakan* (van *siksa,* Skr.), *mënsijasatkan* (van *sijasat,* Ar.); het werkvolk —, *mëngasahkan orang bë-kërdja.*

afbeuren, *mëngangkat dari atas,* b.v. van de stoel —, *mëngangkat dari atas koersi.*

afbidden, zie **afbedelen.** — van een gevaar, *minta dôa akan didjaoehkan bëhaja;* Gods zegen —, *minta bërkat Allah.*

afbiggelen, van tranen, *bërlinang-linang, bërtjoetjoeran.*

afbijten, *mënggigit;* kleine stukjes van iets —, *mëngoetil* (van *koetil*), *mëngëtip dëngan gigi* (van *këtip*).

afbinden, losmaken, afdoen, *mëmboeka ikatan, mënanggalkan* (van *tanggal*), *mëngoeraikan ikatnja;* eene wrat —, *mëngikat koetil.*

afblijven: met de handen van iets —, *tijada mëndjamah, tijada mënguesik, tijada mënangani* (van *tangan*).

afboenen, *mënjikat* (van *sikat*), *mënjapoe* (van *sapoe*).

afborstelen, *mënjikat* (van *sikat*).

afbraak, *karombakan, bongkaran, karoebohan;* een huis voor — verkoopen, *mëndjoewal roemah akan dirombak.*

afbranden: iets —, *mëmbakar habis.* Onz. Ww. *tërbakar habis, habis dimakan api.* —, afvuren van geschut, *mëmasang marijam* (van *pasang*), zonder scherp, *mëmboewang obat;* de geheele wijk is afgebrand, *sagënap kampoeng itoe habis dimakan api.*

afbreken, sloopen, van een gebouw enz. *mërombak.* Ook het geleerde, eene leer enz. —; kleine stukjes van iets —, *mëngoetil* (van *koetil*). —, een touw, eene zaak, rede, verhaal, werk, het leven, betaadslagingen enz. *mëmoetoeskan* (van *poetoes*); takjes of bloemen —, *mënggëtas.* — van zijne boetedoening, *mëngoerak tapanja* (van *orak*); de tenten —, *mënapaskan chaimah;* afgebroken, *roebak, koetil, poetoes, gëtas,* zie het verschil in beteekenis boven. Een stuk er afgebroken, b.v.

van een tak, een tand enz. *sĕrĕpih, sĕrapih*; de punt of het vooruitstekend gedeelte ergens —, *rompong*; afgebroken v. e. regeering of dynastie, *poetoes*, Zie verder **breken** en **gebroken.**

afbrengen, van boven naar beneden, *mĕnoeroenkan* (van *toeroen*), *mĕmbawa toeroen*; van den rechten weg —, *mĕnjĕsatkan* (van *sĕsat*); de rivier —, *mĕnghilirkan, mĕmbawa hilir*; iemand van zijn voornemen —, *mĕmbalikan orang daripada nijatnja.*

afbreuk, schade, *roegi.* — doen, *mĕroegikan, mĕngadakan roegi.* — lijden, *karoegijan*; iemands rechten — doen, *mĕlanggar hak orang.*

afbrokkelen, zie **afgebrokkeld, brokkelen** en **brokkelig.**

afdak, *sĕngkoewap*; — op schoren, *sĕngkoewap tĕrgantoeng.* —, afhellend zijdak van eene woning, *tĕrataḳ atap gadjah mĕnjoesoe*, omdat de helling is als die van een zuigenden olifant. —, luifel boven een raam, *kongsau.* —, vormende eene voor- of achtergalerij, *atap sĕraambi.*

afdalen, naar beneden gaan, *toeroen*; doen —, *mĕnoeroenkan*; tot iets of iem. —, *mĕnoeroeni.* — tot iemand, zich nederig jegens iemand gedragen, *mĕrĕndahkan diri*; de afdalende lijn of linie tot iem., geslachtslijn, *katoeroenan, silsilah*, Ar.; een lijn, touw en dergel. doen —, laten zakken, *mĕnghoeloerkan.* Ook van de hand; in de onderwereld —, *toeroen koedalam ālam bĕrzach*, Ar. zie ook **dalen** en **nederdalen.**

afdammen, *mĕnĕbat* (van *tĕbat*), *mĕmbĕndoeng, mĕnarbis* (van *tarbis*); de zee —, *mĕngikat laoet.* Ook van een meer of vijver, er een dam omheen leggen.

afdammer, *pĕnĕbat, pĕmbĕndoeng, pĕnarbis.*

afdamming, *tĕbat, bĕndoengan, tarbis*, — van de zee, *ikatan laoet.* —, het werk, *pĕnĕbatan, pĕmbĕndoengan, pĕnarbisan, pĕngikatan.*

afdanken, uit den dienst ontslaan, *mĕlĕpaskan, mĕngaloewarkan* (van *kaloewar*); afgedankt v. e. kleedingstuk, *larah*, b.v. *hĕndak mĕmohon kain jang larah*, ik wensch te smeeken om een afgedankt kleed; een leger —, *mĕlĕpaskan bala-tantara.*

afdeelen, *mĕmbĕhagi-bĕhagi.* Zie bij **deelen** en **verdeelen.**

afdeeling, klasse, *pahaḳ.* —, district, *loewaḳ, distĕrik*, Ned. —, afgeschoten vak, *petaḳ.* —, vak, zooals van sommige vruchten, ook van een kast, *pangsa.* — van een boek of wet, *fasal*, Ar. *bab*, Ar. —, bedrijf, van een muziek- of tooneelstuk, *babaḳ.* — van troepen, krijgslieden, *pasoekan, katoemboekan.* —, groep, *kĕloempoeḳ*; bij afdeelingen of groepen, *bĕrĕkloempoeḳ-kĕloempoeḳ.*

afdeinzen, *oendoer*; afdeinzende, *moendoer.* Ook van een leger. Niet te verwarren met *soeroet*, dat meer verloopen van een leger beteekent.

afdingen, *tawar, mĕnawar.*

afdoen, afleggen van kleeren, *mĕnanggalkan* (van *tanggal*). Zie ook **afzetten.** —, van een werk, *mĕnghabiskan, mĕnjoedahkan* (van *soedah*), *mĕnjĕlĕsaikan* (van *sĕlĕsai*); afgedaan van een werk, *habis, soedah, sĕlĕsai.* — van een schuld, *mĕmbajar hoetang*; een schuld bij kleine beetjes —, telkens minder doen worden, *mĕnjoesoetkan hoetang* (van *soesoet*). — van rechtzaken, en andere zaken, *mĕmoetoeskan* (van *poetoes*). —, vereffenen, *mĕndjĕlas* (van *djĕlas*, afgedaan). —, in orde brengen, *mĕnjĕlĕsaikan* (van *sĕlĕsai*). —, aflichten, zie ald.; afgedaan hebben, niet meer gebruikt worden, *tijada tĕrpakai lagi*; er mag niets toe- of afgedaan worden, *ta'bolih* (of *djangan*) *ditambahi ataw dikoerangi*; het vuil van iets —, zie **afvegen, afboenen** enz.; het is bij mij afgedaan, uitgemaakt, *soedah tĕntoe kapadakoe.*

afdoend, van een bewijs, getuigenis enz., *sampai tĕrang, jaḳ*, Arab.

afdoening, betaling, *pĕmbajaran, bajaran.* —, vereffening, *djĕlasan, pĕndjĕlasan.* — van eene zaak, *poetoesan, kapoetoesan.*

afdragen, naar beneden dragen, *mĕmbawa toeroen*; een schuld —, *mĕmbajar hoetang.*

afdrijven, bedr. b.v. vee, *mĕnghalaukan.* —, van vaartuigen en andere drijvende voorwerpen, door de werking van wind en stroom, uit den koers, *hanjoet, impar.* — van een vaartuig door den wind naar het strand, *mĕmbijas, peper.* — van een vaartuig, niet halen van zeker punt, *mĕnbalas.* — met den stroom, *hanjoet*; rivierafwaarts, *milir*; moedwillig de vrucht —, *mĕm-*

boewang ḥamil, ook *mĕmboewang anaḳ*, *mĕndjoeloeḳ*, *mĕnggoegoerkan anaḳ*. Het middel daartoe, *pĕmboewang ḥamil, obat pĕndjoeloeḳ*; middel voor het — der stonden of de urine, *pĕloentoer*; voor het afdrijven van den stoelgang, *pĕntjahar*.

afdrogen, met een doek, *mĕngĕsat* (van *kĕsat*). — met een handdoek, zakdoek, spons, vloeipapier, al drukkende —, *mĕnĕtap* (van *tĕtap*). — in het algemeen ook *mĕnjapoe* (van *sapoe*), vegen, afvegen, b.v. de tranen afdrogen, *mĕnjapoe ajar-mata*. —, afvegen, *seka*, Bat.

afdruipen, *mĕnitis* (van *titis*); aan droppels nedervallen, *bĕrtitik*; aan droppels langs iets —, van tranen, dauw enz. *bĕrlinang-linang*. —, van zweet, *bĕrhamboeran*, eigenl. zich verspreiden.

afdruipsel, *titisan*.

afdruk, *tjitakan*; van een stempel, *tĕraän*.

afdrukken, van kleedjes, drukwerk en dergel., *mĕntjitaḳ*; met een stempel, *mĕnĕra*; een zegel —, *mĕmĕtrai* (van *mĕtrai*), *mĕmboeboeh mĕtrai*, *mĕngĕtjap*. — in een hollen vorm, zoonls b.v. rijst in een kommetje, *mĕnĕrap*.

afdruksel, nagelaten spoor, *bĕkas*; van het afdrukken, *bĕkas tjitaḳ*, *bĕkas tĕra*, *bĕkas tjap*, *tjitakan*, *tĕraän*. — in een hollen vorm, *tĕrap*.

afdruppelen, *mĕnitis* (van *titis*).

afdruppeling, *pĕrtitisan*.

afduwen, iets of iem. afstooten, *mĕnoelaḳ* (van *toelaḳ*); een vaartuig —, *mĕnoelaḳ pĕrahoe*; iets van zich —, ook *mĕlaïs*.

afdwalen, *sĕsat*; aan het — zijn, *bĕrsĕsat*, *bĕrhanjoet*; doen —, *mĕnjĕsatkan*; afgedwaald, *sĕsat*.

afdwaling, *sĕsatan*.

afeischen, *mĕminta dĕngan kĕras*, *mĕminta dĕngan gagah* (van *pinta*), *mĕnagih* (van *tagih*). —, op voldoening of vervulling aandringen, *mĕnoentoet* (van *toentoet*). Afeisching in dien zin, *toentoetan*.

affuit, *pĕdati marijam*, *kareta marijam*, *alat marijam*.

afgaan, naar beneden gaan, afstijgen, *toeroen*; op iets —, de richting of koers houden naar iets, *mĕnoedjoe* (van *toedjoe*); snel op iets of iemand — om het te bereiken, *mĕngoesir*, *mĕngĕdjar* (van *kĕdjar*); recht op iemand, b.v. een vijand of schuldenaar —, hem op 't lijf vallen, *mĕrĕdas*; op het stemgeluid afgaan, *mĕngikoet soewara*, *mĕnoedjoe boenji soewara*; met zijn velen op iemand —, *mĕnjarapi* (van *sarap*). — van een schot, *mĕlĕtoep*, letterl. ontploffen. — van de koorts, *ada koerangnja*, letterl. er is vermindering van. —, een groote boodschap doen, *boewang ajar bĕsar*, *kasoengai bĕsar*, *ḳadla ḥadjat*, Ar. *beraḳ*, vulg. —, van iets of iemand, zich afscheiden of verwijderen van, *mĕndjaoehkan dirinja daripada*; van tafel —, *oendoer makan*. — van iets of iemand, verlaten, achterlaten, *mĕninggalkan* (van *tinggal*); van een voornemen —, *mĕlĕpaskan nijat*, ook *oendoer*; van een doel —, *laloe daripada maḳsoed*, ook *oendoer*; er kan niets —, van een prijs, *ta'bolih koerang*; er mag niets —, afgenomen worden, *ta'bolih di-ambil apa-apa daripadanja*. —, goed van de hand gaan, van koopwaar, *laḳoe*, *pajoe*, *laris*. —, aftreden als lid, *toeroen*, *oendoer*, *lepas*; vlug —, vlug van de hand gaan, *pantas*, *pantas tangan*, *tjaḳalan*. — op iemand, naar iemand toegaan, *pĕrgi mĕndapatkan*. — op iets of iemand, met een sprong of snelle beweging, *mĕnĕrpa* (van *tĕrpa*), *mĕnĕrkam* (van *tĕrkam*); regelrecht op iets —, *langsoeng*, b.v. de Vorst stond op en ging regelrecht af op het paleis. *maka baginda bangkit berdiri laloe langsoeng kaïstana*. —, afloopen van het tij, *soeroet*; van elkander —, scheiden, *bĕrtjĕrai*.

afgaand; de afgaande maan, *anaḳ boelan*, van den 20en tot den 29en dag der maan. —, hellend, schuin, *tjoeram*, *miring*. — water, *ajar soeroet*.

afgang, ontlasting hebben, *boewang ajar*, *kasoengai*, *beraḳ*, vulg. —, de ontlaste stof, *tahi*, *beraḳ*, vulg. — met slijm en bloed, bij kleine gedeelten, *kasoengai oedang-oedang*, *boewang ajar oedang-oedang*. —, dunne, *tjeret*; dunnen — hebben, *mĕntjeret*. —, hevige met braking, *kĕdakaḳ*. Zie ook **bort**.

afgebeden, afgesmeekt, *dipoehoen*, *dipinta*.

afgebeten, *digigit*, *tĕrgigit*. Zie **afbijten**.

afgebroken, van spreken door agitatie, *tertjanggoet-tjanggoet*. Zie **afbreken**.

afgebrokkeld, aan den kant, schaardig, van aardewerk, snijwerktuigen enz. *soembing*.

afgedaan, klaar, *soedah, habis, sělěsai*. — maken, *měnjoedahkan;* in eens —, *sakali goes;* in drie keeren —, *tiga kali goes*. —, beslist, *sělěsai*.

afgeknot, zonder vooruitstekende punt, *goentoeng, boentoeng*.

afgeleefd, *toewa sakali, těrlaloe toewa, toewa renta*. —, oud en versleten, *toewa lontoh*.

afgelegen, verwijderd, *djaoeh*. —, eenzaam, afgezonderd, *soenji*.

afgemat, *lětih, lesoe;* zeer —, *lětah-lětih, lětik-lesoe*. —, matheid, *djěrih*. Zie ook **afgetobd** —, vermoeid, *penat, lelah, tjape*, Bat. —, tegen iets opziend, *lelah djěrih*.

afgemeten, van den gang, *djalan alap santoen*.

afgeranseld, *dihantam těroeh*.

afgescheiden, onderscheiden zijn, *bĕrlainan*. — van alle bijkomende personen of zaken, *djikalau sabatang tijang poe*.

afgeschrikt, van het kwaad, *djěraḥ*.

afgesjouwd, doodaf, *těroeh*.

afgestorven, *mati;* van Vorsten, *mangkat*. —, wijlen, van Vorsten, *marhoem*, Ar. —, verdord van het loof, dat boven den grond staat, b.v van knolgewassen, *poepoes*.

afgestroopt, van huid beroofd, *kĕloes*.

afgetobd, moede, *pënat, lĕlah, tjape*, Bat. —, afgemat, doodaf, ziekelijke uitputting, *těroeh*.

afgetrokken, bezig gehouden door allerlei zorgen, *masjgroel*, Ar. —, zijne gedachten niet bij elkander hebbend, *lalai*. —, ingewikkeld, moeielijk op te lossen, *moesjkil*, Ar. *dalam-dalam*, b.v. — denkbeelden, *pikiran jang dalam-dalam;* — vraagstukken, *soewal jang moesjkil*. —, in gedachten zijn verzonken, *těrmangoe-mangoe, těrfakoer* verb. van *tafakkoer*, Ar. — om iets dat men mist, *inga-inga*, vdW. Dit houd ik voor een verkeerd gehoord *ingat-ingat*.

afgevaardigde, *oetoesan, soeroehan*. Het eerste meer van een Vorst, het tweede meer in het dagelijksch leven.

afgeven: zich — met. *bĕrtjampoer dĕngan*, b.v. zich — met slecht volk, *bertjampoer dĕngan orang djahat*. — van verf, die nog niet droog is en dergel. *loekang*, Mal. —, afdrukken op iets anders, b.v. van inkt en dergel. *mĕndjangkit*. —, overreiken, *mĕngoendjoek;* onderweg iets — of aanreiken, b.v. een pakje of brief, *mĕnjĕnggahkan* (van *sĕnggah*); zich met iem. —, *bĕrdjinak-djinakan dĕngan*. —, niet vast van eene kleur, *mĕlar, loentoer*.

afgezant, *oetoesan, soeroehan, padoeta*, Skr. onder —, *oepadoeta*, Skr.

afgezonderd van anderen, op zichzelven, *asing*. —, alleen leven, *bersoenji, bĕrasing;* afgezonderde maagden, *anaḳ dara tarohan*. Sndj. Mal.

afgieten, *mĕnoewang* (van *toewang*).

afglijden, afsullen, *mĕloetoer, goesoer, gĕloengsoer, gĕlingsir, gĕlintjir, gĕlosor, gĕlongsor, loentjoer*, b.v. zij gleed van raden Asmara Djaja's schoot, *maka ijapon goesoer dari ribaän Asmara Djaja*. —, b.v. de voet van een steen, of van de sport van een ladder, *gĕlintjir, gĕlinsir;* van eene helling of een boom —, *gĕlosor, longsor, gĕlongsor;* afgegleden langs iets, b.v. een vaartuig langs eene helling, een kris door den gordel of uit de scheede, *loentjoer*.

afglippen en **afgeglipt**, *loetjoet*.

afgod, *bĕrhala*. De algemeene benaming voor den — der Chineezen is *topĕkoeng*, soms verbasterd tot *datoeḳ pĕkoeng*, grootvader Pĕkoeng; de afgoden dienen, *mĕnjĕmbah bĕrhala* (van *sĕmbah*).

afgodendienaar, *orang mĕnjĕmbah bĕrhala, pënjëmbah bĕrhala*.

afgodendienst, *kabaktijan kapada bĕrhala, pënjëmbahan bĕrhala*.

afgodsbeeld, *patoeng, patoeng bĕrhala*, ook *rĕtja* en *artja*, Skr.

afgodspriester, *adjar-adjar, pandita, brahmana, kahin*, Ar.; van de Chineezen, *tangkeh*.

afgodstempel, *tëmpat bĕrhala, roemah bĕrhala, haika*, Perz. —, van de Hindoes *koewil;* van de Chineezen, *kĕleuteng*.

afgooien, van boven doen vallen, *mĕndjatohkan dari atas, mĕnĕrdjoekan* (van *tĕrdjoen*); van boven werpen, *mĕloetar kabawah, mĕlempar kabawah*.

afgorden, afleggen, van een zwaard en diergel. *menanggalkan* (van *tanggal*).

afgrauwen, *mĕnëngking* (van *tëngking*) *mënjërëgah* (van *sërëgah*)

afgrijselijk, *kagëlijan, haiban*, Ar.

afgrijzen: — gevoelen, *gëli;* — en rilling, *gëli-gënau, ngëri*.

afgrijzenwekkend, *mëmbëri gëli, mëndatangkan ngëri.*

afgrond, diepte der zee, *loeboek, toebir*, dit laatste ook — in het algem. —, zeer steile helling, nagenoeg loodrecht, *tërdjal.* —, diepte, *këloeboeran, ugarai*, W. Sum.

afgunst, *dëngki.*

afgunstig, *bërdëngki, mënaroh dëngki.*

afgunstigheid, *kadëngkian, hati dëngki.*

afhaken, met een langen stok, waarnaan een haak bevestigd is, *mënggantjoe.*

afhakken; het hoofd, den kop of punt in eens —, *mëmantjoeng* (van *pantjoeng*); bij stukken —, b.v. van een geslacht beest, *mëlapah-lapah, mëmënggal* (van *pënggal*), *mëngërat* (van *kërat*), *mëmotong* (van *potong*); op een blok of onderlang —, *mënëudas* (van *tëudas*). Zie ook **afkappen, afhouwen, hakken** en **snijden.**

afhalen; genoodigden —, *mëndjëmpoet.* —, tegemoet gaan om te verwelkomen, *mënggëloekan, mëngëloe-ëloekan.* —, afstroopen, *mëngoepas* (van *koepas*) —, van boven halen, *mënoeroenkan, mëngambil dari atas.*

afhandelen, afdoen, beëindigen, *mënjoedahi* (van *soedah*), *mënjëlësaikan* (van *sëlësai*), *mënghabiskan, mëmaetoeskan* (van *poetoes*); eene afgehandelde zaak, *përkara jang soedah poetoes, p. j. s. sëlësai.*

afhandig, iemand zijn geld — maken, *mëngäkalkan doewit orang* (van *äkal*, Ar.).

afhangen, afhangend, *bërgantoeng, tërgantoeng.* —, lang afhangend, zooals een kleed, gordijn enz. *laboeh.* —, zwevend neerhangen van de beenen, een zijdgeweer enz. *djoentai.* Met zulke afhangende beenen zitten, een bewijs van groote onwelvoeglijkheid, *doedoeki bërdjoentai.* — van zwaar beladen takken, *bërtëlai-tëlaijan*; afhangend v. e. sluier, *mëlajah*; zwevend —, zooals b.v. eene hanglamp aan haren ketting, eene vrucht aan haren steel, *gajoel*; los —, slingerend —, zooals apen aan hun staart, het olieglaasje in een stolp, *bërsënggajoet.* — van velen, *bërsënggajoetan.* — wordt soms alleen met een Voorzetsel in het Mal. weergeven, b.v. deze strijd hangt af van de kracht dier beide mannen, *përsang ini dëngan koewat orang doewa itoe*; dat hangt niet van mij af, *boekanuja sëhaja poenja socka itoe*; een touw of iets dergelijks laten —, *mënghoeloerkan.*

afhankelijk; — zijn van, *bërgantoeng kapada, bërhadjat akan.* Ook alleen *akan*, b.v. uw leven is — van God, *hajätmoe akan kakëndak Allah.* —, ondergeschikt, *dibawah.* —, onderworpen, *täloq*, Ar. alle onderhoorigheden en afhankelijke landen, *ségala daïrah täloqnja.*

afhankelijkheid, *täloq*, Ar. *pëngi ringan.*

afhebben, wordt teruggegeven met af zijn van het werk zelf, *soedah, habis, tamaat*, Ar. b.v. hij heeft zijn werk nog niet af, *pëkërdjaännja bëlom soedah.*

afheffen, *mëngangkat.*

afheinen, van eene heining voorzien, *mëmagari* (van *pagar*).

afheining, *pagar.*

afhellen, *miring, tjoeram.*

afhelpen, helpen om van iets verhevens af te komen, *toeloeng mënoeroenkan*; iemand van zijn geld —, zie bij **afhandig.** —, iemand van iets bevrijden, *mëlëpaskan, mëloepoetkan.*

afhooren, afluisteren, *mëndëngar-dëngarkan, mënëngar-ëngarkan.*

afhouden, wat van iets terughouden, *mënjimpan* (van *simpan*). —, korten van een geldsom, *tjëngkolong, potong.* —, tegenhouden in het doen van iets, *mënëgahkan* (van *tëgah*), *mëlarangkan, mënahankan* (van *tahan*); zich — van, verwijderd houden van, *mëndjaoehkan dirinja daripada*, b.v. ik houd mij van zulke slechte lieden af, *akoe mëndjaoehkan dirikoe daripada orang djahat bagitoe*; iemand van zijn werk —, *mënahankan orang daripada pëkërdjaännja*; met een vaartuig meer zeewaarts —, *mëlaoet*; meer landwaarts —, *mëndarat*; van den wind — met een vaartuig, *mënoeroetkan përa hoe* (of *kapal*); twee vaartuigen van elkander —, door er een plank of stok tusschen te bevestigen, *mënjogang* (van *sogang*); houd uwe handen er af, *djangan djamah itoe, djangan oesik itoe.*

afhouwen, afsnijden, *mëmotong* (van *potong*), *mëngërat* (van *kërat*); stukken van iets —, *mëmënggal* (van *pënggal*); met een kapmes of zwaard, *mëmarang*

(van *parang*); de boven uitstekende gedeelten gelijk — of afkappen, *mĕnampas* (van *tampas*); het bovenste gedeelte van iets op iets liggend —, b.v. het hoofd op een blok, *mĕnĕndas* (van *tĕndas*); de ledematen —, *mĕngoedoeng* (van *koedoeng*); het hoofd —, afslaan, *mĕnautjoeng* (van *pautjoeng*).

afhuren = huren, zie ald.

afjagen, wegjagen, *mĕnghalaukan*, *mĕnjahkan*. — van een dier, door hard rijden vermoeien, *mĕmĕnatkan* (van *pĕnat*), *bĕrtĕlahkan*, *mĕmboeroe tĕrlaloe*. Voor *pĕnat* en *tĕlah* op Java *tjapé*. — van een jachtveld, *bĕrboeroe bĕrkoeliling*, b.v. hij heeft dat gansche bosch afgejaagd, *soedah ija bĕrboeroe bĕrkoeliling sagĕnap hoetan itoe*.

afjakkeren, scherp doorhalen, *mĕnĕngking* (van *tĕngking*), *mĕnghardikan*, *mĕrĕdikan*.

afjakkering, *tĕngking*, *hardik*, *rĕdik*.

afkaatsen, van een veerkrachtig lichaam, *mĕmantoel* (van *pantoel*), b.v. de kogel kaatste af door een steen, *peloeroe mĕmantoel kĕna batoe*; doen —, *mĕmantoelkan*; bij herhaling —, *mĕmantoel-mantoel*. —, terugspringen, zooals een bal, de springveeren van een bed of stoelkussen, een kogel en dergel., *mĕngamboel*. — afweren, *mĕnangkis* (van *tangkis*). Met bep. obj. *mĕnangkiskan*.

afkaatser, de persoon, of zaak, die doet afkaatsen, *pĕmantoel*, *pĕngamboel*; die afweert, *pĕnangkis*.

afkaatsing, *pantoel*, *amboel*, *tangkis*.

afkabbelen, het land uitvreten, van de golven, *makan*; afgekabbeld, *dimakan oembak*.

afkalken, afvallen van de kalk, *goegoer kapoer*, *mĕloekat kapoer*; van kalk ontdoen, *mĕmboewang kapoernja*.

afkalking, het afvallen van de kalk, *goegoeran kapoer*; het van kalk ontdoen, *pĕmboewangan kapoer*.

afkammen, *mĕnjikati* (van *sikat*), *mĕnjisiri* (van *sisir*).

afkanten, de scherpe kanten of hoeken wegnemen, *mĕmboewang tĕpinja*, *mĕmboewang hoedjoengnja*.

afkapen, *mĕrampas*.

afkappen, met een kapmes of zwaard, *mĕmarang* (van *parang*). — met een bijl, *mĕmotong* (van *potong*). —, afslaan, gelijk kappen, *mĕrambah*, Pad. bov. l.; gelijk —, de boven uitstekende gedeelten afhouwen, *mĕnampas* (van *tampas*); het bovenste gedeelte van iets, *mĕnĕdas* (van *tĕdas*). — der ledematen, *mĕngoedoeng* (van *koedoeng*); stukken van iets —, *mĕnĕnggal* (van *pĕnggal*).

afkeer, door oververzadiging, zatheid, *djĕmoe*. — hebben van, in dien zin, *djĕmoe akan*. —, tegenzin in het doen van iets, *sĕgan*; dien — toonen, *mĕnjĕgan*. Iemand die met zulk een — behebt is, *pĕnjĕgan*. —, afgrijzen gevoelen, *gĕli*. — en rilling, *gĕli gĕman*. Het voorwerp van dien —, *kagĕlijan*. —, walging gevoelen van iemands handelingen of woorden, *loewat*. —, walging van spijs gevoelen, *moewal*, *djĕmoe*. —, haat, *bĕntji*; het voorwerp van dien —, *kabĕntjian*. — in minder sterke beteekenis dan de hierboven opgegeven beteekenissen, *tiada soeka akan*, letterl. niet genegen zijn tot, niet houden van.

afkeeren; zich —, afwenden, *bĕrpaling*, *bĕrpaling diri*; het gelaat —, *bĕrpaling moeka*; de oogen —, *bĕrbalik matu*, ook fig. voor oogluikend toelaten. Zich van iemand —, hem ontrouw worden, fig. *bĕrbalik haloewan*, *bĕrpaling haloewan*, d. i. den steven omwenden. —, afwenden van een onheil of wapenstoot of pijl, *mĕnangkiskan* (van *tangkis*). Van een wapenstoot ook, *mĕnjalahkan tikam* (van *salah*). —; zich van iets of iemand verwijderen, teruggaan, *oendoer*; iemand van het kwade afkeeren, *mĕmalingkan orang daripada kadjahatannja*.

afkeerig, door oververzadiging, zat, *djĕmoe*, *bĕrdjĕmoe*. — maken, *mĕndjĕmoekan*. — van iets zijn, weigeren, ongehoorzaam zijn, met tegenzin iets doen, *iba*, Ar. —, vies, *gĕli*, *gĕman*; het hart van iets — maken, *mĕnggĕrakan hati*. — zijn, in dien zin, *tĕrgĕrak hati*. — zijn, weigeren, *ĕnggan*. —, geen zin hebben in iets te doen, *sĕgan*; zich — toonen, *mĕnjĕgan*. Iemand die steeds daarvan — is, *pĕnjĕgan*. — zijn van iemand, hem haten, *mĕmbĕntji*.

afkeerigheid, zie **afkeer**.

afkeering, *palingan*; afwering, *pĕnangkisan*.

afkerven, zie bij **kerven**.

afkeuren, fout vinden, *mĕnjalahkan*

(van *salah*), gebrekkig vinden, *mèntjèlakan*. —, verwerpen, *mènoelak* (van *toelak*). —, zacht bestraffen, *mènègor* (van *tègor*). — kan ook negatief worden teruggegeven met: *tiada mèwèrima*, niet ontvangen, *tiada bèrkènan akan*, geen welgevallen hebben aan.

afklimmen, *toeroen;* van een berg —, *toeroen dari atas goenoeng*, van een ladder —, *toeroen dari atas tangga*.

afkloppen, met een stok en diergel. *mèmaekoel* (van *poekoel*). —, met de hand of een doek, *mènghbas* (van *kèbas*). —, afranselen, *hantam*, *mènghantam*.

afkluiven, knabbelend —, *mèmèpaś* (van *pèpaś*).

afknabbelen, knabbelend afkluiven, *mèmèpaś;* afgeknabbeld, door een hert of buffel, *tèrtjanggoet-tjanggoet;* kleine stukjes van iets, zooals b.v. een rat van beschuit, *mènggoetil* (van *koetil*).

afknagen = afknabbelen. Zie ald.

afknakken, *mèmatahkan* (van *patah*). Een vrucht, bloem of blad zachtjes met een paar vingers —, *mènggèntas*.

afknijpen, *mèmatahkan* (van *patah*). Met de toppen der vingers, *mènggèntas*.

afknippen, met een schaar, *mènggoenting*.

afknipsel, *goentingan*.

afknotten, van top of uitstekende punt berooven, *mèmèpat* (van *pèpat*, afgeknot).

afkoelen, *mènjèdjoekkan* (van *sèdjoek*) *mèndinginkan*. — van heete vloeistoffen door opschuppen en weêr in te laten loopen, *mènèmboś* (van *temboś;* iemand met een waaier —, *mènginpasi* (van *kipas*, waaier).

afkoken, in water, van groenten, vleesch, visch, aardappelen enz. *mèrèboes;* ook *mènjita;* afgekookt, *rèboes, sita;* afkooksel, *rèboesan, sitaän*.

afkomeling, afstammeling, *anaś-tjoetjoe, anaś-boewah, toeroenan*.

afkomen, afdalen, afstammen, *toeroen;* van boord —, *toeroen dari kapal, toeroen dari pèrahoe;* van den wal —, *toeroen dari darat*. —, in groote menigte op iets —, van menschen en dieren, *bèrkèroemoen, mènggèrocboeng* (van *kèrocboeng*, Jav.). —, van iets verlost of ontslagen worden, *dilèpaskan;* afgekomen zijn, *lèpas*. —, ontkomen aan een gevaar, *dilooepoetkan;* afgekomen zijn, *looepoet;* op den vijand —, *mèndatangi moesoeh, mènggoesir*, b.v. *sigèra ija tampil mènggoesir radja Tjaulan*, dadelijk rukte hij voorwaarts en kwam op radja Tjaulan af; op iemand —, tot hem gaan, *mèndapatkan;* snel op iets of iem. afkomen, *mènggoesir*, b.v. *mènggoesir pintoe, mènggoesir nègari* enz.; op iets of iem. —, tot hem naderen, *mènghampiri*.

afkomst, *asal*, Ar. *bangsa, katoeroenan*. Zie ook bij **bloed;** van adelijke —, *asli*, Ar.; van goede, edele —, *bèrasal, bèrbangsa, bangsawan, mègat*. Dit laatste wordt ook als titel gebruikt voor sommige hoofden; onzeker van —, hier of daar uit een verborgen hoek of gat afkomstig, b.v. van een gerucht, *sèlil-sèpit*. —, ook *saka*, (van *poesaka*) en *bènih*, b.v. *soema bènih dèngan datoeś Mèpar*, van dezelfde afkomst als het hoofd van het eiland Mèpar.

afkomstig, *asal*, Ar. *toeroen*. —, ook *anaś*, b.v. waterkruiken afkomstig van Sijam, *tèmpajan anaś Sijam;* die persoon is — van Malakn, *orang itoe anaś Malaka;* die man woont op Pènjèngat, doch is afkomstig van Kedah, *orang itoe doedoeś di Pènjèngat, tètapi ija anaś Kedah*.

afkondigen, een bevel of verbod openlijk bekend maken, publiceeren, *mèngoewar-oewar, warwar*, verb. *mèngoendangkan*. — door middel van uitroeping, *bèrsèroe-sèroekan*. —, door middel van het slaan op een ketteltrom, voornamelijk de troonsbestijging van een nieuwen Vorst, maar ook andere belangrijke zaken, *mènjahalkan* (van *jahal*, Ar.). —, door middel van een omroepersbekken, *mèntjanangkan*. —, door middel van een s. v. kleine gong, *momong* genaamd, *mèmomongkan*.

afkondiging, schriftelijke —, verordening, *soerat bèrita*.

afkooksel, *sitaän*. Iets dat in water is afgekookt, zooals groente, vleesch enz., *rèboesan*.

afkoopen, los- of vrijkoopen, *mèmèboes* (van *tèboes*); de doodstraf voor een moord —, *mèmbèri bangoen, mèmbajar dijat*, Ar.; wapengeweld, vijandelijkheden —, brandschatting betalen, *mèmbèri toelak sènadjata*.

afkooper, losser, vrijkooper, *pèmèboes*.

afkooping, los- of vrijkooping, *tèboesan*.

afkoopprijs, losprijs, *oewang tëboesan*.
afkorsten, de korst wegnemen, *mëmboewang koelitnja*.
afkorten, korter maken, *mëmendëkkan* van *pendëk*), *mëmandakkan* (van *pandak*). — van woorden bij het spreken of schrijven, *mëmatahkan*, d. i. afbreken (van *patah*, afgebroken). — van eene rede, bekorten, *mëringkaskan*. —, een schuld, door betaling minder doen worden, *mënjoesoetkan* (van *soesoet*). —, aftrekken, b.v. van eene som, *mëmotong* (van *potong*, *tjëngkolong*.
afkorting, van eene rede, *ringkasan*. — van een schuld, *soesoetan*. — van eene som, *potongan*, *tjëngkolongan*.
afkrabben, *mëngikis* (van *kikis*); fijn —, b.v. van een geneeskrachtigen wortel of bast of houtsoort met een stuk glas, *mëngasah*.
afkrabber, het werktuig, *pëngikis*.
afkrabsel, *kikisan*, *asahan*.
afkrijgen, van eene hoogte afnemen, *mëngambil dari atas*. —, er in slagen om ze af te doen, van kleedingstukken enz., *dapat mënanggalkan* (van *tanggal*). —, er in slagen om te verwijderen of te scheiden, *dapat mëntjëraikan*. —, er in slagen om met een zeker gedeelte te doen verminderen, *dapat mëngoerangkan* (van *koerang*). —, voltooid krijgen, *dapat mënjoedahkan* (van *soedah*). —, van eene hoogte kunnen doen afdalen, *dapat mënoeroenkan* (van *toeroen*).
afkunnen, kunnen voltooien, *dapat mënjoedahkan*; voltooid kunnen worden, *dapat disoedahkan*. —, van iets los kunnen gemaakt worden, *dapat dilëpaskan*.
afkwakken, met geweld van boven werpen, *mënghëmpaskan dari atas*.
afladen, de lading van iets afnemen, *mënoeroenkan moewatan*, *mëmbongkar moewatan*.
aflandig, van den wind, *dari darat*.
aflangen, van boven toereiken, *mëngoendjoek dari atas*.
aflaten: iets van boven —, *mënoeroenkan* (van *toeroen*). —, een touw of iets dergel. laten zakken, *mënghaeloerkan*. —, vloeistoffen laten afloopen, *mëngalirkan*. —, zie ook **nderlaten**. —, niet er bij of aan doen, *tinggalkan*. — van iemand of iets, *mëmbiarkan*. —, ophouden van, *bërhënti daripada*; laat af, verb. Wijs, *djangan*, *biarkanlah*, *tinggalkanlah*, *bërhëntilah*; zonder —, *dëngan tiada bërhëntinja*; niet —, ophouden van, *tiada bërhënti daripada*; van den prijs —, *bëri koerang harganja*.
afleenen, ontleenen, *mëmindjam* (van *pindjam*).
afleeren, iets vergeten, *mëloepakan*.
afleggen, van kleedingstukken, wapenrusting enz., *mënanggalkan* (van *tanggal*). — van eene gewoonte, *mëninggalkan adat* (van *tinggal*); het —, sterven, *mëninggal*, *mati*, van Vorsten, *mangkat*, *wafat*, Ar. —, onderdoen, 't onderspit delven, *tiwas*. — van rekenschap, *mëmbëri kira-kira*. — van getuigenis, *mëmbëri kasaksian*. — van eene bekentenis, *mëngakoe*. — van eene gelofte, *bërkaoel*, *bërnadzar*. — van eenen eed, *bërsoempah*. — van belijdenis bij de Mohammedanen, *mënchatamkan koerán*, Ar. letterl. een examen in het lezen van den Koran laten doen. —, volbrengen van eenen tocht, reis enz. *mënjoedahkan* (van *soedah*). — van een weg, *mënghabiskan djalan*. —, van iets verhevens afnemen en elders neerleggen, *mënoeroenkan* (van *toeroen*). — van een lijk, *mëngërdjakan mait*, ook *mëmbëla mait*. —, door stekken voortplanten, *mënganggoer*. —, afzetten van een tak of loot, ook: *mënëloet* (van *tëloet*) vdW. kan dat ook een verbastering van loot zijn? —, af houden van een vaartuig, *mëndjaoehkan dirinja daripada*.
afleiden, bij de hand leiden van een beest, *mëngiritkan*, b.v. het paard wordt afgeleid, *koeda itoe di-irit-iritkan*. — van water, *mënjimpangkan* (van *simpang*), *mënoeroenkan* (van *toeroen*), *mëngalirkan*. Op Sum. *mëmbandarkan* b.v. water naar de rijstvelden —, *mëmbandarkan ajar kasawah*. — van een woord, *mëmaoeroeskan*, *mëngaloewarkan*; bij de hand iem. van eene plaats —, *mëmimpin daripada* (van *pimpin*). — van den rechten weg, doen dwalen, *mënjësatkan* (van *sësat*); het bloed van het hoofd —, b.v. door een hand- of voetband, *mënoeroenkan darah* (van *toeroen*). —, iemand van boven naar beneden leiden, *mëmbawa toeroen*, *mënghantar toeroen*, *mëmimpin toeroen*. —, zie ook **afweren**.
afleiding; van water, *simpangan ajar*; alles wat tot — van water gebezigd

wordt, zooals een pijp, bamboe, goot, buis, gleuf, geul enz., *sĕloeran.* — afstamming, *katoerounan, soelatat*, Ar. de — der Vorsten, *katoerounan radjaradja, soelatatoe 's Salatin*, Ar. de titel van een Mal. geschiedkundig werk, ook bekend onder den naam van Sadjarah Melajoe.

afleken, van tranen en dauwdroppels, *bĕrlinang-linang.*

aflekken, *bĕrlitik-litik dari atas.*

afleveren, *mĕmbawa masoḳ, mĕnjĕrahkan* (van *sĕrah*).

aflevering, *pĕmbawaän masoḳ, pĕnjĕrahan.*

aflezen, ten einde toe lezen, *mĕmbatja habis;* afkondigen, *mĕngoewar-oewar.* —, zie ook bij **lezen.**

afliehten, *mĕngangkat;* een deksel —, *mĕmboeka toetoep;* een doek of iets dergelijks, dat als deksel ergens op ligt, — en omslaan, *mĕnjelaḳ* (van *selaḳ*); eene pot van het vuur —, *mĕngangkit;* een hoofddeksel —, *mĕmboeka.*

afliggen, veraf liggen, het Voorz. behoort hier eigenl. niet bij het Werkw. maar hij de plaatsbep. *djaoeh tĕmpatnja.* Ook voor afgelegen. Dit laatste in de beteekenis van eenzaam, *soenji;* zeer —, *soenji sĕnjap.*

afflikken, *mĕndjilat;* zuigend een vinger —, waaraan b.v. stroop kleeft, *mĕloelomi.*

afflikker, *pĕndjilat, pĕloeloeman.*

afflikking, *pĕndjilatan, pĕloeloeman.*

afloerder, bespieder, *pĕnghintai, orang jang mĕnghintai.*

afloeren, bespieden, *mĕnghintai.*

afloering, bespieding, *pĕnghintajan.*

aflokken van, *mĕmboedjoeḳ dari.*

afloop, van water in het algemeen, *ilir, pĕngalir.* — van eene rivier naar den mond, *hilir.* —, ob, *soeroet, ajar soeroet.* — van tijd, *kasoedahan, achir,* Ar., b.v. de afloop der eeuwen, *kasoedahan zamân, achir zamân,* Ar. bij den afloop van den regenmousson, *pada kasoedahan moesim hoedjan.* — van eene handeling, *kasoedahan.* — voor vloeistoffen, b.v. een pijp, buis, goot enz. *sĕloeran.* —, helling, *miring, tjoeram.* — van eene zaak, *kasoedahan, kapoetoesan.* — van eene rechtzaak of beraadslaging, *kapoetoesan.* —, einde, uitslag, *âṣibat,* Ar.

afloopen; van iemand of iets —, *bĕrdjalan daripada, mĕninggalkan* (van *tinggal*), *mĕndjaoehkan dirinja daripada.* — voor den wind, van een vaartuig, *bĕrlajar tĕgang kĕlat.* — op iemand of iets, *pĕrgi mĕndapatkan.* —, afgeloopen van een uurwerk, stilstaan, *bĕrhĕnti.* — van den weg, op zij afgaan, *simpang;* met verscheidenheid, *simpang-sijoer.* —, van boven, van eene hoogte naar beneden loopen, *toeroen, bĕrdjalan toeroen, bĕrdjalan dari atas kabawah;* met een vaartuig of vlot enz. eene rivier —, *milir, bĕrhilir.* — van stapel loopen, van een vaartuig, *toeroen dari galangan, loentjoer dari galangan,* doen —, *mĕloentjoerkan.* —, op zijn einde loopen, *bĕrkasoedahan;* afgeloopen, *soedah, laloe,* b.v. het — jaar, *tahoen jang soedah, tahoen jang laloe;* ons werk is —, *pĕkĕrdjaän kami tĕlah soedah.* —, afdruipen van of langs iets, *bĕrhiliran,* b.v. als hij zijn mond spoelde spoot hij het water uit juist in den emmer, zonder dat het rechts of links bij de vensterroeden afliep, *apabila ija bĕrkoemoer-koemoer, dipantjoerkannja bĕtoel kĕna timba itoe, tiada bĕrhiliran kiri kanan kisi-kisi itoe.* Langs zijne blinde oogen liep het bloed onophoudelijk af, *mĕlanja jang boeta itoe bĕrhiliran darakinja tiada bĕrkapoetoesan.* — van eene kaars, of van stroop langs den mond, *leldjeh.* — van kwijl of zever, *bĕrlilihan,* b.v. het spog van den betel, dien hij pruimde, liep af tot op zijn kin, *ajar sirih jang dimakannja bĕrlilihan kadagoenja.* —, afglijden langs eene helling, *loentjoer;* laten —, *mĕloentjoerkan;* schuin —, hellen, *miring, tjoeram.* —, b.v. eene stad, een land of bosch, *mĕndatar.* —, rondloopen in, *bĕrkoetiling dalam.* —, b.v. de huizen, of winkels, of deuren, *mĕnjĕrasta.* Met iets, b.v. met eene bekendmaking etc. *mĕnjĕrantakan* (van *sĕranta*). — van een land, plunderend, *mĕndjarah nĕgari, mĕndjarah-rajah.* —, ebben, *soeroet.* — van eene rivier, *hilir, milir.* —, droogloopen, *kakĕringan, djadi tohor.* — met iemand, zija einde naderen, *hĕndaḳ mati, hĕndaḳ poetoes njawa;* van Vorsten, *hĕndaḳ mangkat.* Afgeloopen zijn, *soedah mati, soedah poetoes njawa;* van Vorsten, *soedah mangkat.* —, te voet afleggen, *mĕndjalani, bĕrdjalan sasapai soedah, bĕrdjalan*

sampai habis, mènghabiskan djalan. —, b.v. van boodschappen, *mènjerantakan* (van *serantè*). — van het platteland afloopt, een landlooper, *pesandang desa.* — van een vaartuig enz. uitmoorden, *mèngamoki*, b.v. *kapal inggris jang di-amokjaja dikoewala Sambas itoe*, het Engelsche schip, dat hij in de monding van de Sambas afgeloopen heeft. — van tranen, biggelen, *berlinang-linang.* — van zweet, in droppels die zich verspreiden, *bèrhamboeran.*

afloopend; — tij, *ajar soeroet, balik kekat;* —e schuld, *hoetang jang soesoet.*

aflossen, *mèngganti, mènoekar* (van *toekar*); de wacht —, *mèngganti kawal, mènoekar kawal.* —, bevrijden, *mèlèpaskan;* elkander —, *berganti-gantian, bertoekar-toekaran;* elkander om en om —, *ganti-berganti.* — van eene schuld, die geheel afbetalen, *mèmbajar habis hoetang;* bij gedeelten —, *menjoesoetkan hoetang.* — van een kapitaal, het kapitaal aan den eigenaar teruggeven, *mènoeclangkan modal, mènoeclangkan pokok orwang* (van *poclang*). Zie ook bij **beurt** en bij **lossen.**

aflossing, *pènggantian, pèrgantian, penoekaran, pembajaran, kalepasan, soesoetan.* Zie voor het onderscheid bij **aflossen.**

afluisteren; iets —, *mènèngar-nèngarkan, mèndèngar-dèngarkan,* letterl. al hoorende naar.

afmaken, doen verdwijnen van iets, dat niet goed of te veel is, *mènghilangkan, mèndjaadikan* — van eene zaak, *mènghabiskan, mènjèlèsaikan* (van *sèlèsai*), *mènjoedahkan* (van *soedah*), *mènoetoeskan* (van *poetoes*). —, van een werk, *menjoedahkan* (van *soedah*), *mèndjelaskan, mènghabiskan.* —, volkomen maken, *mènjampoernakan* (van *sampoerna*, Skr.). —, dooden, vermoorden, *mèmboonoh, mèmboewang.* —, slachten, *mènjembèlih, mèmbantai;* zich van het een of ander —, *mèlèpaskan dirinja daripada;* zich met een kleintje van iets —, zie bij **kleintje.** — van een brief of ander geschrift, *mèntammatkan* (van *tammat*, Ar.).

afmalen, afteekenen of afschilderen, *mènggambarkan, mènoelis gambarnja;* met de graveerstift, *mèloekis.* —, malen tot het op is, *mènggiling habis.*

afmartelen, zie **martelen.**

afmatten; iem. —, *mènènatkan* (van *pènat*); zich —, *mènènatkan diri.* Op Java *mèntjapekan.* —, moedeloos maken, *mèndjerikkan.* —, verzwakken, *mèlèlahkan.*

afmattend; iets dat — is, *jang mènènatkan;* iets, dat verzwakt, *jang mèlèlahkan.*

afmatting, afgematheid, *kapènatan, kalelahan.* Op Java *tjape.*

afmeten, zoodat er niet meer te meten valt, *mènggoekoer habis.* —, in de gewone beteekenis van meten, *mènggoekoer.* —, verdeelen of toedeelen, *mèmbahagikan.* —, afpassen, *mèndjangka.* — naar, in overeenstemming brengen met, *mènatoetkan* (van *patoet*); vergelijken met, *mèmbandingkan dengan;* naar iets —, de maat nemen, *mènggambil oekoeran.* — met een inhoudsmaat, *mèsakar* (van *takar*), *mènjoekat* (van *soekat*).

afmeting, *oekoeran, djangka, takaran, soekatan.* Zie het onderscheid bij **afmeten.**

afmuren, *mèmagari dèngan tembok, mèndindingi dèngan tembok, mèngikat dengan pagar batoe.*

afnemen, van eene hoogte, *mèngambil dari atas, mènoeroenkan* (van *toeroen*). —, afluchten, *mènganggkat;* een pot van het vuur, en goed, dat te drogen hangt, *mènganggkit* —, bevrijden van, *mèlèpaskan dari pada.* — van een examen, *mènèriksai pèngètahoean.* — van een eed, *soeroeh bersoempah, mènjoempahi.* — van de Mohammeddaansche geloofsbelijdenis, *mèngchatamkan koran*, eigenl. een examen afnemen in het lezen van den Koran. — van een hoofddeksel, *mèmboeka*, b.v. den hoed —, *mèmboeka topi, mèmboeka tjapian* —, aftrekken, *mèmotong* (van *potong*), *mèntjengkolong;* wat van iets — om het minder te doen zijn, *mèngoerangkan* (van *koerang*); kleine hoeveelheden — van iets dat te veel is, *mèntjokit-tjokit.* —, afzetten van een lichaamsdeel, *mèngoedoengkan* (van *koedoeng*). — van de spijzen enz., de tafel —, *mènganggkat makanan.* Dit is bij de Maleiers het eten opdragen, doch kan even goed voor — gebezigd worden. —, met een doek afvegen, *mèngèsat* (van *kèsat*); met een doek, spons, vloeipapier enz drukkende —, *mènètap* (van *tètap*).

—, van zijne plaats nemen, b.v. een gordijn, schilderij, ledikant, tent enz. *mëmapas* (van *papas*), b.v. *bäklak toewankhauba papas kadjang; maka ija pon mëngerahkan orangnja bërsigera mëmapas kadjang*, 't zou goed zijn als mijnheer de matten afnam; hij nu riep zijn volk bijeen om spoedig de matten af te nemen. —, verwijderen, *mëtaloekan, mëndjaoehkan.* — bij het kaartspel, *mëngerat* (van *kërat*); met geweld iets iemand —, *mërampas.* —, minder worden, verminderen, *bërkoerangan, soesoet*, b.v. eene schuld doen —, *mëndjoesoetkan hoetang;* steeds —, *makin koerang;* afgenomen van een ziekte, *ada koerangnja.* —, zakken van water, *soeroet.* —, in sterkte, van een geluid, *langsi.* — van zegels, *mëmboeka mëtrai.* — wordt soms ook uitgedrukt met een Ww. waarvan de naam van het werktuig het grondw. is, b.v. — met een lepel, *mënjoedoek*, — met een veger, *mënjapoe* (van *soedoek* en *sapoe*).

afpakken, de pakken er afnemen, *mënoeroenkan moewatan, mënoeroenkan barang-barang* (van *toeroen*). —, met geweld iets afnemen, *mërampas.*

afpalen, eene pallisadeering maken, *mëmboewat sampadan.*

afpaling, pallisadeering, *sampadan.*

afpassen, afmeten met een passer, *mëndjangka;* met stappen —, *mëlangkahkan.*

afpassing, afmeting, *djangka;* — met den stap, *pëlangkahan.*

afpellen, *mëngoepas* (van *koepas*), *mëmboewang kochit.*

afperken, *mënëntoekan përhinggaän, mënëntoekan batas.* Zie ook **afpalen.**

afperking, grens, *përhinggaän, batas.*

afpersen, met geweld afnemen, *mëngambil dëngan paksa;* met geweld eischen, *mëminta dëngan këras.* —, door persing verkrijgen, van vochten, *bërolih dëngan mëngapit.* — van tranen, *mëtjoetjoerkan ajar-mata, mëngaloewarkan ajar-mata.* Hik. Abd. — van bloed, bloedzuigen, fig. *mënghisap darah.*

afpijnen, *mënjangsarakan* (van *sangsara*), *mëmpërsakiti, mënsijasatkan.*

afpijnigen = afpijnen.

afpikken, kleine stukjes van iets —, zoonls vogels van vruchten, *mëngoetil* (van *koetil*). Zie ook bij **pikken** en **oppikken.**

afplatten, van top of punt berooven, *mënëpat* (van *pëpat*, afgeplat). — van de tanden en andere snijdende voorwerpen, *mëmapar* (van *papar*).

afpluizen, b.v. de uitstekende haartjes van zijde, de pluizen van een doek, den kant van papier enz., *mëngolis* (van *kotis*); vuil in ruwe zijde, dat men — kan, *tahi kotis.*

afplukken, met de toppen der vingers zachtjes —, afbreken, zooals bloemen, bladen, vruchten, *mënggëtaz.* —, kleine stukjes van iets, *mënggoetil* (van *koetil*). — van vruchten en bloemen, doch niet van groote vruchten, zooals kokosnoten, *mëmëtik* (van *pëtik*). —, aftrekken, een stuk van den schil of korst van iets, *kopaek;* van een kleiner stuk, *kopeek.* —, de roof van eene wond, *mëngëroeping* (van *këroeping*). —, van groote vruchten, zooals kokosnoten, *mëngambil*, letterl. nemen. Zie ook **afpluizen.**

afpraten, door praten tegenhouden, *mënëgahkan dëngan përkataän* (van *tegah*). —, een rede doen eindigen, *mëngbabiskan përkataän;* veel —, lang van stof zijn, *mëlandjoetkan përkataän.*

afpunten, van ronde voorwerpen, zooals bamboe, een potlood, schrijfpen enz., *mëranljoeng* (van *ranljoeng*, afgepunt), *mëloentjipkan.* —, scherp maken aan de punt, *mëndjadikan pada hoedjoeng* (van *tadjam*, scherp). —, de punten van iets afsnijden, *mëmotong hoedjoengnja* (van *potong*); met eene schaar, *mënggoenting hoedjoengnja.* —, de kleine takken afsnoeien, *mëranljing.*

afraden, *mënasihatkan* (van *nasihat*, Ar. vermaning, waarschuwing), *mëmberi nasihat.* Op andere wijze dan door middel van dit woord is het niet terug te geven. Men bezigt er ook wel voor *mënëgahkan*, tegenhouden en *mëlarangkan*, verbieden.

afrafelen, rafels hebben, *bërtiras.*

afraken, gescheiden raken, *tërtjerai;* vrij of los raken, *terlepas;* van den weg —, *sësat.* —, van iemand of iets, er in slagen zich van hem te verwijderen, *dapat mëndjaoehkan dirinja daripada;* er — van het mooie of nieuwe, *hilang*, b.v. het mooi raakt er af, *hilang elokнja;* van den grooten hoop, dus ook van de vloot afgerankt: *tërpentjel*, b.v. *maka dipërikoet olih Laksamana barang jang tërpentjel habis di-alah-*

kannja, de vlootvoogd maakte jacht op allen, die van de vloot waren afgeraakt, en versloeg ze. Verder wordt het uitgedrukt met een grondwoord, dat bepaald de wijze aanduidt, waarop iets er afgeraakt is, soms voorzien van het Voorvoegsel *tĕr*, of voorgevoegd *ka* en achtergevoegd *an*, om meer bepaald het toevallige of lijdende uit te drukken.

afranselen, afrossen, *mĕmbaloen*, *mĕmbĕlasah*, *mĕnggasak*.

afraspen, zie **raspen**.

afrasteren, zie **afpalen**.

afregenen: afgeregend, door den regen afgevallen, *goegoer olih hoedjan*.

afreiken, van boven toereiken, *mĕngoendjoerk dari atas*.

afreis, vertrek, *pĕninggal*; na zijne —, *sapĕninggalnja*.

afreizen, vertrekken, van een Vorst of voornaam persoon, *bĕrangkat*; van een gewoon mensch, indien de reis over land gaat, *bĕrdjalan*, indien het eene reis over zee is, *bĕrlajar* of *mĕnoelak* (van *toelak*, afsteken). Afgereisd, door reizen vermoeid, *pĕnat bĕrdjalan*, *pĕnat bĕrlajar*.

afrekenen, afrekening houden, *bĕrdjĕlas kira-kira* —, eene rekening sluiten, *mĕnĕntoekan kira kira*, *mĕndjĕlaskan kira-kira*.

afrekening, *kadjĕlasan kira-kira*.

africhten, telkens onderrichten, *mĕlatih*. —, leeren, *mĕngadjar*.

africhter, *pĕlatih*, *pĕngadjar*.

africhting, *pĕlatihan*, *pĕngadjaran*.

afrika, *bĕnoea Aprika*.

afrikaan, *orang Aprika*. —, de bloem, aldus genoemd, *boenga tahi hajam*, *kĕmbang tĕmbĕlek hajam*. Jav.

afroepen, zie **afkondigen**; *mĕngoewar-oewar*. —, van boven roepen, *bĕrsĕroe dari atas*, *bĕrtareak dari atas*, b.v. de moeder van Hang Toewah riep van den winkel af, *maka iboe Hang Toewah bĕrtareak dari atas kĕdai*.

afroesten, door roesten er af gaan, *lĕpas dimakan karat*.

afrollen: van boven —, onz. Ww. *bĕrgoeling dari atas*, bedr. Ww. *mĕnggoelingkan dari atas*. —, bedr. Ww. ontrollen van iets dat opgerold is, *mĕmbocka goeloengan*.

afronden, rond maken, *mĕmboelatkan*, *mĕmboeatarkan*.

afrossen, een pak slaag geven, *mĕnggasak*, *mĕmbĕlasah*, *mĕmbaloen*.

afrukken, met een ruk van iets scheiden, *mĕnjentak daripada*. —, afscheuren, b.v. een tak van een boom, *mĕnjindjoh* (van *siudjoh*), *mĕroentas*. — met geweld, b.v. een kleed van een stoel, de haren van het hoofd, *mĕragoet*.

afschaduwing, *bajang*.

afschaffen, ophouden met, *bĕrhĕnti daripada*; eene gewoonte —, *mĕniadakan ādat* (van *tiada*); door ze te verbreken, telkens te overtreden, *mĕmĕtjahkan ādat* (van *pĕtjah*). —, uit den dienst of van het gebruik ontslaan, *mĕlĕpaskan*. — van iets kwaads of verkeerds, *mĕmboewang*, *mĕmboewangkan*; het een of ander —, ook *mĕnghapoeskan*.

afschaven, met een schaaf, *mĕngĕtam* (van *kĕtam*, schaaf); — van de huid, *mĕletjetkan*; afgeschaafd, van de huid, *letjet*.

afscheepplaats, *pangkalan*; — voor peper en gambir bij de plantages op Batam, *pangkalan langka*.

afscheid; — nemen, *minta diri*; op zeer beleefde wijze, *bĕrmohon*. Beide uitdrukkingen beteekenen: verlof vragen om zich te mogen verwijderen. — nemen om naar huis te gaan, *bĕrmohon poelang*, *bĕrmohon kĕmbali*. — geven, *mĕlĕpaskan*. — geven om naar huis te gaan, *mĕlĕpaskan poelang*; zonder — nemen naar huis gaan, *poelang tiada bĕrmohon* of *p. t. minta diri*.

afscheiden, *mĕntjĕraikan*. —, afzonderen, *mĕngasingkan*. —, op zijde zetten, *mĕnjabĕlakkan* (van *sabĕlah*, zijde, kant). —, door een wand of schutsel, *mĕndiading*. —, het grove van het fijne, b.v. van graan en dergel. door tegen de schuingehouden wan te kloppen, *mĕninting* (van *tinting*); zich van iets of iemand —, *mĕndjaoehkan dirinja daripada*. —, afbreken van het hart, *mĕlaraikan hati*, zich —, van het hart, *larai*, b.v. dat hunne harten zich niet —, *hatinja djanganlah larai*.

afscheiding, *pĕntjĕrajan*, *pĕngasingan*, *pĕnjabĕlahan* Zie het onderscheid bij **afscheiden**. —, wand of schutsel, *diading*. —, grens, *pĕrhinggaān*, *batas*; plaats van —, zooals aan den stam van sommige boomen, in een riem papier, die uit enkele boeken of katernen bestaat, *ĕnggan*, vdW., wellicht van *ĕnggan*, dat dezelfde bet. heeft en

met *hingga* in verband staat; —, zoonals tusschen zout en zoet water, ook merk, waar het water gestaan heeft, door het water zelf achter gelaten, wanneer het gezakt is, *tikas*.

afschepen, met een vaartuig verzenden, *mĕngirimkan dĕngan pĕrahoe, mĕngirimkan dĕngan kapal*; iem. met een mooi prantje —, *mĕngĕngganakan orang dĕngan kata jang manis*; iem. met een kleinigheid —, *mĕlĕpaskan orang dĕngan barang sĕdikit*.

afscheppen, *mĕntjedoḳ dari atas*. — van bovendrijvende vetdeelen of vuil, *mĕmangkas* (van *pangkas*); behoedzaam het vocht — van iets, dat men heeft laten bezinken, *mĕnjiring* (van *siring*).

afschepping, *pĕntjedokan, pĕnjiringan*.

afscheren, *mĕntjoekoer*; de wol — van de schapen, *mĕnggoenting boeloe domba, mĕnggoenting boeloe biri-biri*. —, gelijk maken, door het uitstekende weg te scheren, *mĕmaras* (van *paras*, glad geschoren). — van een heg, *mĕmangkas* (van *pangkas*).

afschetsen, eene schets van iets maken, *mĕrantjanakan* (van *rantjana*, Skr.), *mĕmboewat dinah*; in het ruwe —, *mĕmbagan*. —, de schetslijnen teekenen, *mĕngaloeḳ* (van *kaloeḳ*, kromme lijn, schetslijn). —, ontwerpen, *mĕreka*. —, schetslijnen op iets trekken, *ocroes*. —, verhalend, *mĕntjĕritĕrakan, mĕnsifatkan*.

afschetsing, *rantjana, dinah, reka*.

afscheuren, *mĕngojaḳ* (van *kojaḳ*), *mĕntjarik, mĕnjoebiḳ* (van *soebiḳ*). —, ruw afstroopen, b.v. de huid van een paling, den bast van suikerriet, *mĕnjojaḳ* (van *sojaḳ*). —, kleine stukjes van iets, *mĕngoetil* (van *koetil*). Zie ook **afrukken**.

afschieten, van een vuurwapen, *mĕmasang* (van *pasang*); om het van de lading te ontdoen, *mĕmboewang obat*. — van een pijl, *mĕmanahkan anaḳ panah, mĕlĕpaskan anaḳ panah*. — van een vuurwapen door den trekker, van een pijl door de boogpees achteruit te halen, *mĕmĕtik* (van *pĕtik*); iets —, door een schot er van scheiden, *mĕmembaḳ sampai poetoes*; iets van bovenaf schieten, *mĕnembaḳ dari atas*.

afschijnen, lichtstralen van zich geven, *bĕrsinar*; glans van zich geven, *bĕrtjahaja*.

afschijnsel, *sinar, tjahaja*.

afschilderen, *mĕnggambarkan, mĕnoelis gambarnja, mĕmĕtakan* (van *pĕta*); verhalend —, *mĕntjĕritĕrakan, mĕnsifatkan*.

afschilferen, *mĕngĕloepas* (van *kĕloepas*, schilfer). —, iets, b.v. een tak bij kleine stukjes van de ruwe oppervlakte ontdoen, *mĕnjisiḳ* (van *sisiḳ*, schilfer, schubbe).

afschillen, *mĕngoepas* (van *koepas*), *mĕmboewang koelitnja, mĕngoelit*; met een mes behoedzaam —, b.v. den bast van een boom, de huid van een dier, het vleesch van beenen, *mĕnjajat* (van *sajat*).

afschraapsel, *kikisan*; —, uitvaagsel, fig. *hampas*.

afschrapen, *mĕngikis* (van *kikis*); iets, b.v. een geneeskrachtigen wortel enz. met een stuk glas —, *mĕngasah*.

afschraper, *pĕngikis, pĕngasah*.

afschrappen, iets, b.v. een naam van eene lijst, *mĕnghapoeskan, mĕmarang* (van *parang*).

afschrift, *salinan soerat, toeroenan soerat*. — dat voor later bewaard wordt, legger, slaper, *bĕnih*.

afschrijven, *mĕnjalin soerat, mĕnoeroen soerat*.

afschrijver, *djoeroe-toelis*. Zie **schrijver**.

afschrik, dien men voor iets heeft, *takoet*; een — krijgen, *sĕrik*, b.v. *boenoeh ija, soepaja jang lain sĕrik*, doodt hem, opdat de anderen een — krijgen.

afschrikken; iemand —, *mĕndjĕrakan* (van *djĕra*, afgeschrikt door ondervonden tegenspoed of moeilijkheid). Hiervoor ook *sĕrik*.

afschubben, *mĕnjisiḳ* (van *sisiḳ*, schubbe).

afschudden, b.v stof van de kleeren enz. *mĕngirap* (van *kirap*); slaande —, *mĕngĕbas* (van *kĕbas*); iets aldus —, *mĕngĕboskan, kĕboet*, Bat.

afschuieren, *mĕnjikat* (van *sikat*).

afschuimen, *mĕmboewang boewih*. — van metalen, *mĕmboewang sanga*. — van de kokende rijst, *mĕmboewang tadjin*, Bat.

afschuiven, naar beneden schuiven, *mĕnjorong toeroen* (van *sorong*); van iets —, door schuiven verwijderen, *mĕnjorong daripada*; zich van den hals —, *mĕlĕpaskan*; goed van — zijn,

goedgeefs zijn, *moerah, tangan lĕrboeka, dĕrmawan.*

afschuren, *mĕnggosok.* —, met schuren schoonmaken, *mĕmpĕrĕsihkan dĕngan mĕnggosok.* — met een zeker soort van ruwe bladen, zooals bij ons met schuurbiezen, *mĕnghampĕlas*, op Java *rĕmpĕlas*, id. —, polijsten, *mĕngoepam.*

afschutsel, *sĕkat.* —, wand, *dinding.* —, omheining, *pagar.* —, rand of dijk om iets, *ikat, pĕngikat, bĕndoengan.*

afschutten, *mĕnjĕkat* (van *sĕkat*). —, van een wand voorzien, *mĕndindingi.* —, van eene omheining voorzien, *mĕmagari* (van *pagar*). —, van een rand of dijk voorzien, *mĕngikat, mĕmbĕndoengkan.*

afschuw, *gĕli, ngĕri.* —, haat, afkeer, *bĕntji.*

afschuwelijk, *kabĕntjian, kagĕlian, haiban*, Ar.

afslaan, kop of punt met één zwaardslag, *mĕmantjoeng* (van *pantjoeng*); met één houw het hoofd —, *mĕmangkas* (van *pangkas*), *mĕmapat kapala;* het hoofd of iets anders op een blok of iets dat er onder ligt —, *mĕnĕndas* (van *tĕndas*). —, met een stok, b.v. vruchten of iets anders dat hangt, *mĕnĕpah* (van *pĕpah*). —, van kleedeen. omdat er stof of iets dergelijks op is, *mĕngĕbaskan* (van *kĕbas*), b.v. hij sloeg zijn bandje af, *dikĕbaskan badjoenja.* Ook als een visch met de staart iets van zich afslaat, b.v. *maka dikĕbaskan olih ikan itoe tangannja*, en de visch sloeg hare hand af. —, afweren van een wapenstoot of houw, *mĕnangkiskan* (van *tangkis*), *mĕnjalahkan* (van *salah*). — van den vijand, *mĕngoendoerkan moesoeh, mĕngalahkan moesoeh.* —, afhakken, *mĕnĕtak* (van *tĕtak*); bij stukken —, *mĕmĕnggal* (van *pĕnggal*). — van een verzoek, *mĕngĕnggankan* (van *ĕnggan*). — van zeilen, *mĕnoeroenkan lajar* (van *toeroen*). — van den prijs, *djatoh harga, toeroen harga*, b.v. de katjang-olie is nu afgeslagen, *minjak katjang sakarang soedah toeroen harganja*, — van zijn anker, *lavat daripada djangkarnja, lavat daripada saochnja.*

afslag, weigering, *ĕnggan.* —, vermindering in prijs, *djatoh harga, toeroen harga.*—, vermindering van straf, *koerang sĭksa.* —, vermindering van een som, *tjĕngkolong, potong.* —, openbare verkooping, *lelang.*

afslaven, zich —, *mĕmĕnatkan diri* (van *pĕnat*), *mĕlĕlahkan diri.*

afsleepen, *mĕnghelakan toeroen, mĕnghelakan dari atas.*

afslepen, *seret, tĕrseret.*

afslijpen, zie **slijpen.**

afslijten, zie **slijten.** —, afgesleten, b.v. van de vingertoppen door wrijving, *aoes-aoes*, ook afgesleten door roest enz., *aoes tĕloendjoek mĕntjoleh garam*, Sprw. voor iem. die niets dan zout bij zijne rijst heeft, d. i. hij schrale kost leeft.

afslippen, afglippen, *loetjoet, loepoet.* Zie ook bij **slippen.**

afsluiten, door middel van een slot, *mĕngoentji* (van *koentji*). —, door middel van een grendel of knoop, *mĕngantjing* (van *kantjing*). —, door middel van een slagboom of dwarshout enz. *mĕnjĕngkang* (van *sĕngkang*). —, door er iets over te spannen, b.v. een touw, rotan, net enz. van een weg, rivier enz. *mĕrĕntangi, mĕrintangi.* —, versperren, van een weg, rivier, doorgang, den stam van vruchtboomen door er dorens om te binden, *mĕrĕbat.* —, versperren, barricadeeren van een weg, ook: *mĕngĕmpang*, b.v. *maka olih toewan Farquar dipanggiloja orang-orang disitoe, disoeroehnja ĕmpang soengai itoe*, en F. ontbood de lieden daar en beval hun die rivier door eene versperring af te sluiten. —, beletten van den doorgang voor wild of visch door eene afsluiting, gemaakt van takken, bamboe, bladeren enz. *mĕnjawar* (van *sawar*). —, door al wat tot hindernis dient *mĕnjakat* (van *sakat*, hindernis).

afsluiting, *pĕngoentji, pĕngantjing, pĕngĕmpang, pĕnjawar, pĕnjakat.* Zie het verschil in beteekenis bij **afsluiten** —, van rivieren, wegen of erven, door middel van manau-rotan, *gawar-gawar.* —, door middel van takken, *sarak.* Pad. bov. l.

afsluitstuk, eindstuk van iets, *pĕmboenoeh.*

afsmarken, van boven neersmakken, *mĕntjampak dari atas, mĕmbanting.*

afsmeeken, *mĕmohoenkan* (van *pohon*).

afsmeeking, *pohoen, pĕmohoenan.*

afsnauwen, *mĕnĕngking* (van *tĕngking*), *mĕnjĕrĕgah* (van *sĕrĕgah*). Zie **snauwen.**

afsnijden, *mĕmotong* (van *potong*), *mĕngĕrat* (van *kĕrat*). —, dicht onder de oppervlakte, *mĕlajang*. —, horizontale lappen, zoonls vleesch voor biefstuk, visch om te drogen, *mĕnjijat* (van *sijat*). — van neus of ooren, *mĕrompongkan*. — een stuk van den rand, b.v. van papier, een boek enz. *mĕndjoreng*, *mĕnorih* (van *torih*); te veel afgesneden van een boek, zoodat lengte en breedte niet meer in verhouding staan, *boentak*. — der rijsteren. *mĕngĕtam* (van *kĕtam*, het mesje, dat daarvoor gebruikt wordt), *mĕnoewai* (van *toewai*, id.); de nagels —, *mĕmotong koekoe*, *mĕngĕrat koekoe*; de nagels kort en recht —, *mĕnobak* (van *tobak*). Het — der nagels bij pasgeborenen als bijzondere plechtigheid vóór de naamgeving wordt vermeld in Hik. Mes Pr. Dj.; de uitschietende loten van een heg, het loof van radijs of kool, het ondereinde van vruchten —, *mĕmangkas* (van *pangkas*), — een bijenaest langs de vlakte, waaraan het hangt, *mĕnjadau* (van *sadau*). —; kort afgesneden, van mouwen, *kotong*. —, fig. den kortsten weg nemen, *mĕrĕntas*, *mĕmintas* (van *pintas*), overal den weg —, *pintas-mĕmintas* Ook aan iemand of iets overal den weg —, den pas afsnijden, *pintas-mĕmintas*; —, versperren van een weg, *mĕmblĕbat djalan*, b.v. en ook al de wegen hebben wij afgesneden, versperd, *dan sĕgala djalan pon soedah kita blĕbat*. —, afgesneden van den weg voor iemand, zoowel naar voren als naar achteren, *kĕpoeng-gĕndang*. — met eene schaar, *mĕnggoenting*. — van het haar, *mĕmotong ramboet*; iem. de lange haren tot straf —, *mĕragas*. — van den hals, slachten op die wijze, *mĕnjĕmblĕleh* (van *sĕmblĕleh*). —; afgesneden van alle hoop of verwachting, *poetoes harap*, *poetoes asa*; iemand den weg —, *mĕmalangi* (van *palang*), *mĕrintangi*. Zie verder bij **snijden** en **snoeien.**

afsnijdsel, *potongan*, *kĕratan*, *goentingan*, enz. Zie bij **afsnijden.**

afsnoeien, *mĕranting*, *mĕrantjoeng*; de uitschietende loten —, *mĕmangkas* (van *pangkas*).

afsnoeisel, *rantingan*, *rantjoengan*.

afspoelen, *mĕngoembah* van *koembah*); het land —, van de golven, *makan darat*.

afspraak, *djandji*, *pĕrdjandjian*; een — voor twee jaren, *djandji doewa tahoen*; zich aan de — houden, *mĕmĕlihara-kan djandji*; *bĕrtĕtap atas djandji*; zijne belofte vervullen, *mĕnjampaikan djandji*, (van *sampai*); eene — maken, *bĕrdjandji*; met elkander, *bĕrdjandji-djandjian*; met elkander een vaste — maken, *bĕrtĕgoh-tĕgohan djandji*, *bĕrĕrat-ĕratan*; eene — verbreken, *mĕngobahkan djandji*, *mĕrombak djandji*; eene — maken met handslag, *bĕrdjandji bĕrtampar tangan*.

afspreken, *bĕrdjandji*; met elkander —, *bĕrdjandji-djandjian*; vast met elkander —, *bĕrtĕgoh-tĕgohan djandji*.

afspringen, van boven afspringen, *mĕlompat dari atas*. Niet bepaald van boven, maar van een voorwerp af, *mĕlompat dari*. Op- en afspringen, *mĕlompat naik toeroen*. —, zich van boven neerstorten, *tĕrdjoen*; met zijn velen, *bĕrĕrdjoen-tĕrdjoenan*. — in het water, *mĕntjeboer*; met verscheidenheid, *mĕntjĕbar-tjĕboer*; zijwaarts — van iets, dat geworpen of geschoten is, door het een of ander voorwerp te raken, *pĕlĕntjet* — van eene zaak, niet doorgaan, *tiada djadi*, *batal*, Ar. doen —, *mĕmbatalkan*; b.v. de verkooping springt af, *lelong itoe tiada djadi*; hij heeft die zaak doen —, *ija soedah mĕmbatalkan pĕrkara itoe*.

afstaan, zie bij **afstand.**

afstammeling, *toeroenan*, *poetjaran*, *titisan*; afstammelingen ook: *anak-tjoetjoe*, *dzoerrijat*, Ar. — van gemengd ras, of in den vreemde geboren, *pĕranakan*, b.v. op Java: *pĕranakan Mĕlajoe*, afstammeling van de Maleiers, *pĕranakan Tjina*, afstammeling van de Chineezen enz.

afstammen, *toeroen*, *asal*, Ar. *bĕrasal*, *bĕrpantjar*, *mĕnitis*, letterl. afdruipen (van *titis*). Al afstammend, *toeroen-tĕmoeroen*.

afstamming, *toeroenan*, *poetjaran*, *titisan*, *pĕrtitisan*.

afstand, verte, *djaoeh*; de — van een pijlschot, *sapĕmanah djaoehnja*, de —, waarop een pijl nog raakt, *samakanan panah*, — waarop een kogel nog raakt, *samakanan peloeroe*. —, dien men met den arm bereiken kan, *sapĕntjapai*; de — van een steenworp, *sapĕloetar batoe djaoehnja*, —, waarop men iemand nog

beroepen kan, *saroewahan, pĕnjĕroe, pĕrsĕroe.* —, ook *sĕdjang*, doch zelden anders dan in deze uitdrukkingen: *sarĕdjang kweda bĕrlari*, afstand door een paard dravende afgelegd, *sarĕdjang mata mĕmandang* (van *pandang*), een afstand zoover het oog reikt; een onbepaald verre —, *jodjana*, Skr. b.v. *sajodjana mata mĕmandang*, een — zoover het oog reikt. In het Skr. is het een afstand van 32 duiz. elleboogsellen of 9 Eng. mijlen; op een —, *dari djaoch;* op een verren —, *dari djaoch-djaoch;* onderlinge —, *djaraḳ*, wanneer die gering, *djaoch*, wanneer die groot is, b.v. de onderlinge — tusschen die boomen is drie voet, *pohon itoe tiga kaki djaraḳnja;* de onderlinge — tusschen Batavia en Samarang is tien dagreizen, *nĕgari Batawi dari Sĕmarang sapoeloeh hari pĕrdjalanan djaochnja.* —, tusschenruimte, ook *antara* en *sĕlang;* iemand op een — houden, *mĕndjaochkan dirinja dari pada sa'orang*, letterl. zich van iemand verwijderd houden. — doen, *mĕlĕpaskan, mĕmpĕrkĕntikan, mĕninggalkan, bĕrhĕnti dari pada, mĕmbiarkan.* Het onderscheid blijkt uit de volgende voorbeelden: — doen van de regeering, *mĕninggalkan kawadjiaän* (van *tinggal*), *bĕrhĕnti dari pada kawadjiaän, toeroen dari pada tachta kawadjiaän.* In de beteekenis van afdicteeren, ook *mĕzalkan dirinja*, letterl. zichzelven afzetten, (van *mĕzal*, Ar.); ook *mĕngĕzilkan dirinja dari kawadjiaän* (van *ĕzil*, Ar.). — laten doen van de regeering, *mĕmapas kawadjiaän;* iemand zijn vorstelijke afkomst ontnemen, *mĕmapas agoeng.* — doen van zijn doel, *mĕlĕpaskan maḳsoed.* — doen van het opiumrooken, *mĕmpĕrkĕntikan minoem madat, bĕrhĕnti daripada minoem madat, mĕmbiarkan madat.* — doen van zijn recht op iets, *mĕlĕpaskan ḥaḳnja; mĕninggalkan ḥaḳnja.* — doen, scheiden, verlaten, ook *bĕrdjaraḳ dĕngan;* geen — willen doen, *tiada maoe bĕrdjaraḳ dĕngan.*

afstappen, *toeroen, toeroen dari atas,* tijdelijk — op eene plaats, *singgah*, b.v. hij deed hem bij zich —, *disinggahkannja.* — van zijn paard, *toeroen dari atas koedanja.* —, eene lengte door — meten, *mĕlangkahkan, mĕngoekoer dĕngan mĕlangkahkan.* — fig. b.v. van eene zaak —, *mĕmbiarkan soeatoe pĕrkara.*

afsteken, afvaren, *mĕnoelaḳ*, b.v. den derden staken wij af, *pada tiga hari boelan kami mĕnoelaḳ.* Ook eenvoudig *bĕrlajar.* —, zich snel van een plaats verwijderen, zooals b.v. een paard bij een wedren enz. *mĕngoembas* (van *oembas*). — van schietgeweer, *mĕmasang* (van *pasang*). — met een beitel, *mĕmahat* (van *pahat*). —, afsnijden van een gedeelte met een snijdend werktuig, *mĕmotong* (van *potong*). — van den hals, slachten, *mĕnjĕmbelek* (van *sĕmbelek*), *mĕmotong* (van *potong*). — van een terrein, *mĕnaoeläi* (van *taoela*). — van de loef aan iemand, *mĕndehoelooï.* Van zich — met een steekwapen, zie bij **steken.** — van kleuren, *bĕrlainan dĕngan, bĕrtjĕdera dĕngan;* schel — van kleuren, *maki-maki*, letterl. schelden, b.v. dat rood van het baadje steekt schel af bij de bleekheid van haar gelaat, *merah badjoe itoe maki-maki poetjat moekanja*, letterl. scheldt de bleekheid van haar gelaat. — van een touw, mar., *mĕngheloerkan tali.* —, verschillen, *bĕrbeda, bĕrlainan.*

afstempelen, van een stempel voorzien, *mĕmboebooh tjap, mĕmbeoeh mĕrai.*

afsterven, *mati, mĕninggal;* van Vorsten, *mangkat, wafat*, Ar. Dit laatste ook van aanzienlijke geestelijken. Afgestorven, wijlen, van Vorsten, *marḥoem*, Ar.; der wereld —, *mati akan doenia ini.*

afstijgen, van eene hoogte, dus ook van een rijbeest en rijtuig, *toeroen.* —, van den troon, zie bij **afstand.**

afstoffen, *mĕngangkat habocnja, mĕnjapoe habocnja* (van *sapoe*); slaande —, *mĕngĕbaskan habocnja* (van *kĕbas*).

afstompen, stomp worden, *djadi toempoel;* stomp maken, *mĕnoempoelkan* (van *toempoel*), b.v dat been heeft het mes afgestompt, *toelang itoe soedah mĕnoempoelkan pisau.* Ook fig. b.v. den geest —, *mĕnoempoelkan ākat-boedi.*

afstooten, terugstooten, *mĕnoelaḳ* (van *toelaḳ*). —, van boven neerstooten, *mĕnĕrdjoenkan* (van *tĕrdjoen*), *mĕnoelaḳ dari atas.* — met de hoornen, zoodat het gestootene er afbreekt, *mĕnandoeḳ sampai patah* (van *tandoeḳ*). Voor *patah* een ander woord, naarmate van de wijze van afbreken. Zie ook **afknatsen.**

afstorten, van boven storten met een sprong, *tĕrdjoen;* zoo doen —, *mĕnĕr-*

djoenkan; zich zoo —, *mènèrdjoenkan dirinja*; zich met zijn paard op iets —, *mènghamboerkan dirinja dengan koedanja*; zich met zijn velen —, *bètèrdjoen-tèrdjoenan*. — van vochten, zie bij **storten**. —, van boven vallen, *djatoh dari atas*. —, van boven neergieten, *mènèjoerahkan dari atas*.

afstraffen, in het algem. *mènjiksakan* (van *sikśa*), *mèmbèri sikśa, mènggadjari*, letterl. iem. beleeren. —, geeselen, *mendera*.

afstraffing, *sikśa*. —, geeseling, *dera*.

afstralen, *bèrsinar*; doen —, *bèrsinarkan*; een glans doen —, *bèrsinarkan tjahaja*.

afstrijden; afgestreden, vermoeid van het strijden, *pènat bèrpèrang, lèlah bèrpèrang*.

afstrijken, van een inhoudsmaat met een rol of strijkstok, *mènèpat* (van *pèpat*), *mèmaras* (van *paras*). —, van de vuile vingers of iets anders ergens aan, *mèntjalit, mèntjelet*. —, met de knijpende vingers of hand iets dat ergens opzit, zooals, b.v. muggen van een arm, gekookt vleesch van de beenen en dergel. *mèlorroet*, b.v. *loerootan boekanuja tamparan*, het was — en niet slaan (nml. de groote menigte muggen). — van een lucifer, *mèmantik* (van *pantik*).

afstroomen, *mèngalir*; van het water in eene rivier, *hilir, milir*. —, ebben, *soeroet*. — langs iets, *bèrhiliran*; van tranen, *bèrliuang-liuang*; van zweet, *bèrhamboeran, mèngalir*.

afstroopen; de huid —, *mèngoeliti* (van *koeliti*); de huid ruw —, afscheuren, zooals van paling, *mènjojak* (van *sojak*). —, met de knijpende hand of vingers, *mèlorroet*. Zie ook **afscheuren** en **afschillen.**

afstuiten, terugstuiten op iets, van een veerkrachtig lichaam, *mèmantoel* (van *pantoel*) b.v. de kogel stuitte af op een rots, *pèloeroe mèmantoel kèna batoe*; doen — in dien zin, *mèmantoelkan*; bij herhaling —, *mèmantoel-mantoel*. —, terugspringen uit ziehzelven, zooals een springveeren matras, de zitting van een stoel met veeren, iets dat onder water geduwd is, doet ligter is dan het water, *mèngamboel* (van *amboel*). —, afschampen, *sèntak*; afgestuit, afgeschampt, *tèrsentak*, b.v. *maka panah itoe mènèndang kèmbali dèngan tangkasnja sèbab tèrsentak*, die pijl sprong snel terug omdat zij afstuitte.

afstuiting, *pantoelan, pèngamboelan*. —, afschamping, *sèntakan*.

afsullen, afglijden door iets, *mèloeloer*, b.v. *apabila diraasaja dirinja akan djatoh mèloeloer*, als hij voelde dat hij er afsullen zou en vallen.

aftappen, van palmen ter verkrijging van het palmsap, waarvan men palmwijn en suiker maakt, *mènjadap* (van *sadap*); het — in die beteekenis, *sadapan*; de aftapper, *pèndjadap*; het mes, daarvoor in gebruik, *pisau sadap*. — van een vat, *mènèjèrat* (van *tjèrat*, kraan). — van het bloed. Zie **aderlaten.**

afteekenen, *mènggambarkan, mènoelis gambaroja, mèmètakan* (van *pèta*).

afteekening, *gambar, pèta*. Zie ook **schets.**

aftillen, iets van boven —, *mènpangkat dari atas, mènoeroenkan* (van *toeroen*).

aftobben; zichzelven —, *mètètahkan dirinja, mènènatkan dirinja* (van *pènat*); *mètètihkan dirinja*; afgetobd, *pènat-lèlah*; zich — of afslooven, doodwerken, *bèrmati-mati mènggèrdjakan*.

aftocht, *oendoer, kèmbali*.

aftocht-trom, *gèndèrang kèmbali*; de — slaan, *mèmaloe gèndèrang kèmbali* (van *paloe*).

aftoppen, *mèmangkas* (van *pangkas*).

aftornen, *mèmboeka djahitannja*. Zie **tornen.**

aftrappen; van boven —, *mènèndang dari atas* (van *tèndang*); iets van iets anders, waaraan het gehecht is —, *mènèndang poetoes*.

aftreden, afstijgen, *toeroen*. —, met treden afmeten, *mètangkahkan, mèngoekoer dèngan lang'ah*. —, afwijken, *mènjimpang* (van *simpang*), b.v. van den rechten weg —, *mènjimpang daripada djalan jang bètoel*. — van het pad der deugd, *mènjinggalkan djalan kabadjikan*.

aftrek, van koopwaar, *lakoe*. — hebben, *lakoe*; een goeden — hebben, *lakoe benar, pajoe, laris*.

aftrekken, arithm. *mèmatong* (van *potong*), *tjèngkolong*; de huid —, *mèngoeliti* (van *koeliti*); met een ruk, de huid afscheuren, zooals van een paling, *mènjojak* (van *sojak*). —, afplukken, een stuk van den schil of van de korst

van iets, *mèngopaḳ* (van *kopaḳ*), van een kleiner stuk, *mèngopeḳ*. — van het hart van iets, *mèlaraikan hati*; afgetrokken in dien zin, *larai*; b.v. dat zijn hart niet afgetrokken worde, *katinja djangan larai*; van boven —, *mènarik dari atas* (van *tarik*). — met een ruk, *mènjentak* (van *sentak*). —, terugtrekken, *oendoer*. — van de wacht, *oendoer daripada kawalan*; de hand van iemand —, *mèmbiarkan sa'orang, mèlepaskan tangan daripada sa'orang*; de lading van een geweer —, *mènggaloewarkan isi bedil, mèntjaboet isi bedil*; iemand van zijn voornemen —, *mènalingkan orang daripada maḳsoednja* (van *paling*); een geweer —, door te trekken aan den trekker, *mèmètik* (van *pètik*). — in water koken, *rèboes, mèrèboes*. — in stoom of damp, distilleeren, *mènggoekoes* (van *koekoes*). —, afgetrokken, zie ald.

aftreksel, in kokend water, *rèboesan*; of damp, *koekoesan*.

aftroggelen, *mèlobakan, mènggàṯalkan*; iemand zijn geld —, *mènggàṯalkan doewit orang*; iemand zijn goed —, *mèlobakan harta-bènda orang*.

aftuimelen, *hoembalang dari atas*. — van velen, *bèrhoembalangan dari atas*.

aftuimeling, *hoembalangan dari atas*.

aftuinen, van eene heining voorzien, *mènagari* (van *pagar*); rondom —, *mènagari bèrkeliling*.

afvaardigen, van personen, *mèngoetoes, mènjoeroehkan* (van *soeroeh*).

afval, allerlei droog vuilnis, *sampah*. —, overschot van uitgeperste, afgetrokken, bewerkte of uitgekauwde zaken, *hampas*. — van het merg der sagopalmen, na de uitpersing, *sèrampin*. —, overschot, uitschot, *tjèreh*, vdW.; onbruikbare —, snippers van lijnwand, papier, van een geslachte kip de pooten en punten der vlerken enz. *rèdja*. —, mest, *sèrasah*. — van den Vorst, *doerhaka*. — van het geloof, *riddat*, Ar.

afvallen, van bladeren of vruchten, *loeroh*. —, van bladeren, kleederen enz., *tanggal*; vóór den tijd, onrijp —, *gogoer*, b.v. afgevallen vruchten, *boewah-boewah goegoeran*; juist in grooten overvloed —, *tèagah djèrah goegoer*; van een paard —, *goegoer dari atas koeda*; doen —, *mènggoegoerkan*, b.v. als hij er afvalt, of zijn paard doet hem er —, *djika goegoer ija atawdigoegoerkan koedanja akandia*. — van een vaartuig, opzij uit den koers gedrongen, *sèrisihan, djatoh kabawah angin*, zie ook **afdrijven.** —, van boven neervallen, *djatoh dari atas*. —, mager worden, *mènadjadi koeroes*. —, afvallig worden van den Vorst, *mèndoerhaka*; fig. *bèrpaling hatoewan*. — van het geloof, *mènadjadi moertad*, Ar.

afvallig: — worden, verrand plegen, *balita*. — worden van den Vorst, *bèrpaling hatoewan*, b.v. *djikalau tiada akan dihoewangoeja Bochtiar itoe, patik sakalian pon bèrpaling hatoewanlah*, als hij dien B. niet verbant, dan zullen wij allen — worden. — worden van het geloof, *djadi moertad*, Ar.

afvallige, van den Vorst, *orang doerhaka*. — van den godsdienst, *orang moertad*.

afvaren, *mènaoeḳ bèrlajar* (van *toeḳ*).

afvegen, *mènjapoe* (van *sapoe*); wrijvend —, *mènggosoḳ*; wrijvend of schurend iets —, b.v. een meubelstuk en dergel., *mènjentat* (van *sèntat*). —, afdrogen met een wrijf- of vaatdoek, *mèngèsat* (van *kèsat*), b.v. *pinggannja dikèsat, dibèri ganti*, zijn bord werd afgeveegd en een ander in de plaats gegeven. — van de vuile vingers ergens aan, *mèntjalit, mèntjelet*. — van de billen, na het doen van een grooten boodschap (dus niet afwasschen), *bèrsèngkilat*.

afvillen, *mèngoeliti* (van *koelit*), *mèngoepas* (van *koepas*).

afvijlen, *mèngikirkan* (van *kikir*).

afvijlsel, *kikisan, tahi kikir*.

afvoer, *pènoeroenan*.

afvoeren, *mèmbawa toeroen*; met den stroom —, *mènghilirkan*.

afvoerrecht, *ḥaḳ pènoeroenan*.

afvorderen, *mènagih* (van *tagih*), *mènoentoet* (van *toentoet*), *mèminta dèngan kèras* (van *pinta*).

afvordering, *pènagihan, pènoentoetan*.

afvragen, zie **afvorderen.** —, vragen naar, *bèrtanjakan*; nauwkeurig —, *bèrtanjakan dèngan saksama, bèrtanjakan dèngan sèlidik, mènjèlidik*.

afvuren, *mèmasang* (van *pasang*). —, aansteken, b.v. met een lont, *mèntjoetjoeh*. —, door den trekker achteruit te halen, *mèmètik* (van *pètik*). — om van de lading te ontdoen, *mèmboewang ùbat*.

afwaaien; afgewaaid, door den wind meegevoerd, *diterbangkan angin;* door den wind afgevallen, zooals vruchten en bladeren, *goegoer dipoekoel angin.*

afwaarts; *kabawah;* rivier —, *milir.*

afwachten, *ménantikan* (van *nanti*); op weg —, op iets staan wachten, wachtend opletten, *ménga'adangi* (van *adang*). De plaats om iemand of iets af te wachten, *tempat pénga'adang;* zijn tijd —, de gelegenheid voor iets maken, *ménjémpat* (van *sempat*).

afwasschen, *ménbasoh, ménbasoh-kan;* zich — na het doen van zijn gevoeg *ménbasoh, istindja,* Ar. Zie ook bij **wasschen.**

afwateren; afstroomen van het water, *ménga'lir;* doen —, *ménga'lirkan.*

afwatering, *aliran;* sterke — uit de bovenlanden, *ajar-bah, kodjoh.*

afweermiddel; middel om onheil af te weren, *pénangkal.*

afwegen, *ménimbang* (van *timbang*).

afwenden, zich —, *bérpaling, bérpalingkan dirinja;* iets —, *ménalingkan;* zich van iemand —, zijne zaak verlaten, fig. *bérpaling halocwan;* het gelaat — van, *bérpaling mocka dari pada;* met afkeer of uit trotschheid het gelaat —, *ménlengoes;* de oogen —, *bérbalik mata;* afgewend van de oogen, ook *lengah,* b.v. *tiadalah lengah matanja dari pada ménéwoeng akandia,* zijne oogen bleven onafgewend haar aanstaren. —, van een vaartuig, *ménbeloekkan pérahoe,* b.v. een vaartuig van den wal —, *ménbeloekkan pérahoe dari pada darat.* Ook gebruikt voor wenden van een rijtuig; terzijde — van den rechten weg, *ménjimpangkan* (van *simpang*); van de rechte richting afgewend, *kerah,* vdW. —, afkeeren van een wapenstoot, pijl, kogel of onheil, *ménangkiskan* (van *tangkis*); zie ook **afweren.** — van een gevaar, *ménadjoechkan bahaja, ménalingkan bahaja* (van *paling*). Van eene plaag, *ménoeloekkan béla,* b.v. *apa bitjara kamoe sakaliaan pada ménoeloekkan béla ini,* wat raadt gijlieden allen tot afwending van dit gevaar? —, van zich afstooten, *ménoeloek* (van *toeloek*); iemand van iets —, *ménbalikkan orang dari pada;* iemand tegenhouden of weerhouden, *ménahankan* (van *tahan*), *ménégahkan* (van *tégah*).

afwennen, *ménginggalkan* (van *tinggal*), b.v. eene slechte gewoonte —, *ménginggalkan adat djahat;* eene gewoonte —, ook *ménghilangkan biasa.*

afwentelen, *ménggoeliugkan, ménggoelégkan.* Van iets —, *ménggoelingkan dari pada,* of *m. dari atas.* — van grooter voorwerpen, *ménghoembalangkan dari atas.*

afweren, van een pijl of onheil, *ménangkiskan* (van *tangkis*); aan het — zijn van velen, *bértangkis-tangkisan;* over en weer van twee partijen, *tangkis-ménangkis.* —, terugstooten, *ménoelak* (van *toelak*). — met de handen, b.v. om het binnenkomen van iemand te beletten, *ménoendoeng* (van *toendoeng*); elkander — in dien zin, *bértoendoeng-toendoengan.* —, zacht afslaan met den rug van de hand, *ménépis* (van *épis*). — met de hand van een slag, *ménépak* (van *épak*). —, pareeren, bij het schermen, *ménjilat* (van *silat*). — van een wapenstoot, *ménjalahkan tikam* (van *salah*). —, door b.v. een geweer, lans, stang of sloephaak er voor te houden, *ménjagang* (van *sagang*). Datgene, wat daarvoor gebruikt wordt, *pénjagang* — van onheil door een toovermiddel of amulet, *ménangkal.* Het middel daarvoor gebruikt, *pénangkal* (van *tangkal*).

afwering, *pénangkisan, pénoelakan* enz. Zie **afweren.**

afwerken, afmaken van een werk, *ménjoedahkan* (van *soedah*), *ménghabiskan pékérdjaan;* geheel afwerken, volkomen werk leveren van iets, *ménjampoernakan* (van *sampoerna* Skr.); slecht afgewerkt, grof, *gabas, kasar;* zich —, *bértélah, bértélahkan dirinja.*

afwerpen, van boven —, *ménloentar dari atas, ménlempar dari atas;* naar beneden werpen, *ménloentar kabawah, ménlempar kabawah;* voordeel —, *ménbawa hasil, ménda'atangkan hasil, ménda'atangkan laba;* een kleed of wapenrusting —, *ménanggalkan* (van *tanggal*); de huid —, vervellen zooals eene slang, *bértockar koelit, ménboewang sarocngnja;* afval —, *ménginggalkan hampas,* b.v. van suikerriet, dat geperst wordt, en dergel.

afwezen, niet tegenwoordig zijn, *tiada hadlir,* Ar. Ook alleen *tiada,* zoonls volgt uit de samenstelling *ti* of *ta,* niet en *ada,* zijn. In iemands —, *pada masa orang tiada* of *tiada hadlir.* Sedert

iemands —, *sapëuinggal orang*, letterl. na iemands vertrek. In het afwezen der getuigen, *pada masa sëgala saksi tiada hadlir*.

afwezen, af zijn, verwijderd zijn van, *djaoeh daripada;* van iemand —, bevrijd zijn, *terlepas daripada sa'orang.* Van zijne vrouw —, *bertjërai dëngan binainja.* — van werk, geëindigd, *soedah, habis, sëlësai;* van iets niet kunnen —, het noodzakelijk moeten doen, *ta'dapat tiada*, b.v. ik kan er niet van — hem te ontmoeten *ta'dapat tiada akoe bërdjoempa dëngan dia.* —, los van iets zijn, *lepas,* toevalliger wijze, *terlepas,* b.v. een ring van den vinger, *tjintjin lëpas dari pada djari.*

afwezend, *tiada, tiada hadlir.*

afwezendheid, het er niet zijn, *katiadaän,* b.v. zij weent om de — harer kinderen, *ija mënangis sëbab katiadaän anaknja.*

afwijken, van den rechten weg —, *mënjimpang, mënjëlimpang* (van *simpang*); aan alle kanten, links en rechts —, *simpang-sijoer,* ook van een compasnaald; doen — van de rechte richting, *mënjimpangkan;* woorden die in beteekenis —, *perkataän bërsimpang-simpang.* —, van den weg, dien men zich voorgenomen had te volgen, den verkeerden weg opgaan, ook in zedelijken zin, *mëlintjoeng.* — naar den eenen of anderen kant, van iets dat rechtuit moet gaan, *lëntjong,* vdW. —, verschuiven, *gingsir;* ook *gingsoer,* b.v. *Siti mënatapi tëmpat tidoer, Oelas tilam sëdikit tërgingsoer,* Mevrouw beschouwde hare slaapplaats aandachtig; de sprei van haar bed was een weinig afgeweken, nml. opzij geschoven; van den oorspronkelijken vorm afgeweken, *bërtoekar daripada asaljja,* b.v. *kitäb itoe soedah bërtoekar daripada asaljja,* dat boek is van zijn oorspronkelijken vorm afgeweken. — van de rechte lijn of koers, *pentjong;* met verscheidenheid, *pentjong-mentjong,* b.v. zijne passen weken steeds uit, *langkahnja pentjong-mentjong;* eventjes van den bepaalden weg —, een slippertje maken, *mënjëlimpat* (van *sëlimpat*), ook *mëndjëlimpat.* — van de oorspronkelijke richting, van een vaartuig of kogel, *mëmbias;* bij zijn werk — van de instructie, *erovet pëkërdjaännja,* nml. in eene kwade beteekenis. — naar beneden, van een kogel, *lëndot.* —, afdwalen, *sësat, bërsësat.* — van de wet, *bërtjëdëra dëngan hoekoem, bërtjëdëra dëngan oendang-oendang.* — van een bevel, *mëlaloei përoentah.* — van, verschillen met, *bërbeda dëngan,* b.v. zijn gedrag wijkt zeer af van hetgeen hij spreekt, *kalakoeannja sangat bërbeda dëngan katanja.*

afwijking, *simpangan, sësatan, gingsiran* enz. Zie bij **afwijken.** — der tonen, *përbahan boenji.* —, verschil, *ichtilaf,* Ar.

afwijzen, van een bede of verzoek, *mëngëoeggankan* (van *enggan*), *mënoelak* (van *toelak*), *tiada mërëroena* (van *roena*), *tiada mëvoeloeskan.* —, van de hand wijzen van een persoon of zaak, niet willen aannemen, wraken, *mënampik* (van *tampik*); iemand —, *mëngëmpakan orang,* letterl. iemand ledig wegzenden. — van den vijand, hem doen terugtrekken, *mëngoendoerkan moesoeh.*

afwijzing, *enggan, pënoelakan.*

afwisschen, *mënjapoe* (van *sapoe*). Zie verder bij **afvegen.**

afwisselen, onz. Ww. *bërganti, bërtoekar,* bedr. Ww. *mëngganti, mënoekar.* — om den andere, *bërsëlang-sëlang, mënjëlang-njëlang, bërsëlang-sëling, mënjëlang-njëling.* — van den wind of de seizoenen, *bëralih;* elkander —, *bërganti-ganti;* om en om, *ganti-bërganti.* — van geld, zie bij **wisselen.**

afwisselend, *bërganti-ganti.* — om en om, *ganti-bërganti.* —, om den ander tusschen eenige voorwerpen in, *bërsëlang-sëlang, bërsëlang-sëling, sëla-mënjëla,* b.v. kraaltjes rijgen, afwisselend rood en zwart, *mënoesoeh manik-manik bërsëlang-sëling merah dan hitam.* —, allerlei, *bërbagai-bagai,* b.v. afwisselende geluiden, *bërbagai bagai boenji.* — muziek, *bërbagai-bagai boenji-boenjian.*

afwisseling, *pergantian, toekaran.* —, beurtwisseling, *gilirau.* — van wind of seizoen, *përalihan.* —, allerlei, in muziek, vermaken, woorden guederen enz. *bërbagai-bagai.* — van dag en nacht, *pergantian siang dan malam, përkisaran siang dan malam* Dit laatste beteekent meer wenteling, draaiing.

afwrijven, *mënggosoh,* b.v. de tafel —, *mënggosoh medja.* — van de lippen met een tabakspruim, *mëngosal* (van

kosal, zulk een tabakspruim). Zie ook **afstrijken.**

afwrijving, *pènggosokan.*

afzadelen, *mèmboeka pèlana, mèngangkat pèlana.* Voor *pèlana* ook *sella.*

afzagen, *mèngèrat dèngan gèrgadji* (van *kèrat*).

afzakken, nederdalen, *toeroen.* —, van een touw en dergel, *hoeloer*; laten —, *mènghoeloerkan.* — van eene rivier, *hilir, berhilir, milir.* — met den stroom, *hanjoet, mènèbias.* — van een vijand of vijandelijk leger, *oendoer.* — van een kleed, zeil enz. van zelf, *torot.* — van een broek, *gèloeloer.* —, verschuiven, *gingsir, gingsoer, gèlingsir, gèlingsoer.*

afzenden, van goederen, *mèngirim* (van *kirim*). — van personen, *mènjoeroehkan* (van *soeroeh*); goederen en personen onder geleide, *mènghantarkan.* — van gezanten, *mènjoeroehkan oetoesan, mèngoetoes.*

afzender, *orang jang mèngirim o. j. mènjoeroehkan, o. j. mèngoetoes.*

afzending, *kiriman, soeroehan, oetoesan.*

afzengen, bedr. Ww, afbranden, *mènghangoeskan, mènoenoekan* (van *toenoe*); onz. Ww. *hangoes, dimakan api, toenoe.*

afzet, zie **aftrek.**

afzetsel, tak van een boom, voor overplanting geschikt, *tjangkoḳ, anggoer*; zulke afzetsels afnemen en overplanten, *mèntjangkoḳ, mènganggoerkan.*

afzetten, met geweld eischen, *mèminta dèngan kèras.* —, rooven op den openbaren weg, *mènjamoen* (van *samoen*); van iets dat hooger is —, *mènoeroenkan* (van *toeroen*), *mèngangkat* (van *angkat*), dit laatste in de beteekenis van aftillen. — van een lichaamsdeel, *mèngèrat* (van *kèrat*); in de beteekenis van verminken, een stomp overlaten, *mèngoedoengkan* (van *koedoeng*). —, uit een post of ambt ontslaan, *mèmètjatkan* (van *pètjat*, afgezet, ontslagen), ook *mènoeḷak* (van *toeḷak*), b.v. *maka orang kèling pon mènoeḷak pènghoeloenja*, de Klinganeezen nu zetten hun hoofd af; afgezet van een Vorst, *tèngkarap*; een Vorst —, *mènèngkarapkan.* —, iem. foppen, bij een koop, *mènpèrdajakan, mènipoe* (van *tipoe*). —, een afzetsel van planten nemen, *mèntjangkoḳ, mènganggoerkan.* — van den grond, kavelen, om dien in kavelingen te verkoopen, *mènjakat tanah* (van *sakat*). — van iemands geld, er op uit zijn, om hem dat afhandig te maken, *mènggàḳalkan doewit orang.* — van een vaartuig van den wal door met den voet zijwaarts er tegen te duwen, *mènempoeng* (van *tempoeng*), ook *mènoeḷak* (van *toeḷak*); met een boom —, *mèntjakah*, Mal. —, afdrijven, o. a. van het water, zie bij **pisdrijvend.**

afzetter, bedrieger, *pènipoe.*

afzichtelijk, afgrijzenwekkend, *kagèlian.*

afzien, om het zelf te weten of te kunnen, *mèlihatkan*, soms ook alleen *mèlihat.* Slechts door — leeren, *bèladjar dèngan mèlihat-lihat sèhadja.* — van iets, het laten varen, *mèlèpaskan, mènbiarkan, mènringgalkan* (van *tinggal*); goed van zich —, goed de wacht houden, *djaga baïḳ-baïḳ, mèmasang mata baïḳ-baïḳ, mèmboewang-boewang mata.* — van zijn voornemen, *mèlèpaskan maḳsoednja*; van zijn voornemen afgezien hebben, *tèpas daripada maḳsoednja.* — van zijn recht, *tiada lagi mènoentoet ḥaḳnja.* — van iets, het geheel terzijde stellen, *mèlèpaskan, mènbiarkan*; afgezien, daargelaten, als Voegw. *mèlaïnkan, djangankan.* —, berekenen, *mèngirangirakan*; b.v. zijn ongeluk is niet af te zien, *tjilakanja tiada tèrkira-kirakan.*

afzijn, zie **afwezen.**

afzijpelen, *bèrhiliran.*

afzonderen, iets of iemand afzonderlijk doen zijn, *mèngasingkan*; zich —, *bèrasing, bèrsoendji, mèngasingkan diri*nja, zich — van iets, *mèndjaochkan diri*nja *daripada, bèrdjaraḳ.* — , scheiden van iets, *mèntjèrakan, mèndjaochkan*, ook het vuil van iets; zich — ter boetedoening, *bèrtapa*; zich —, op eene afgezonderde plaats begeven, b.v. om zijn gevoeg te doen, *bèrchalcat*, Ar. —, iemand of iets opsluiten, om hem of het verborgen te houden, b.v. een meisje, een vogel enz. *mèmingit* (van *pingit*, afgezonderd). —, van elkander, *mèmehaḳkan* (van *pehaḳ*, zijde, kant), b.v. de elementen der lucht kunnen van elkander afgezonderd worden, *angsoer hawa dapat dipehaḳkan* — voor later gebruik, reserveeren, *mèntjadang*, b.v. iets voor den ouden dag —, *mèntjadang toewa.* — van geld, geld afzonderlijk leggen, om te bewaren, *mènjimpan oewang* (van *simpan*). —; afgezonderd van een binnenvertrek, *bèrsakat*;

een afgezonderd vertrek, *bilik bersakat.* —, van maagden of huwbare meisjes, ze thuis houden, *menarohkan anak-dara,* (van *taroh*); afgezonderde maagden, *anak-dara tarohan.*

afzondering, *pérasingan.* — eenzaamheid, *chalwat,* Ar.; staat van — voor eene vrouw na den afloop der bevalling of na echtscheiding gedurende 3 maanden en 10 of 18 dagen, of na den dood haars mans, gedurende 4 maanden en 10 dagen, *iddat,* Arab.; de 40-daagsche — na de bevalling, *pantang beranak*; godsdienstige —, volgens het boedhisme, *tapa, pértapaän*; godsdienstige — in de soerau of Mohammedaansche school, tot boetedoening voor begane fouten, zoowel van mannen als vrouwen, *soeloek.* Pad. bovl.

afzonderlijk, *bérasing, séndiri-séndiri, satoe-satoe.* Op eene afzonderlijke plaats, *ditempat bérasing*; ieder —, *masing-masing séndiri-séndiri*; hij bekeek ze elk —, *dilihatinja satoe-satoe.*

afzweren, *membocwang dengan bersoempah,* b.v. de ketterij —, *membocwang bidat dengan bersoempah.*

afzwerven, *hanjoet, mélarat, sésat.* Ook afgezworven. Zie ook **zwerven.** Ver —, *sésat bérat.* — van de kudde, *ménadjalang*; afgezworven van de kudde, *djalang*; een afgezworven buffel, *karbau djalang*; een afgezworven vrouw, publieke vrouw, *pérampoewan djalang.*

agaat, de kostbare steen van dien naam, *batoe äkik,* Ar. *batoe sjaboe,* Perz.

agent, zie **gemachtigde.**

agio, *basi.* —, verschil in waarde tusschen twee muntsoorten, *sarf,* Ar.

agiteeren, *méngadoek*; in verwarring brengen van het volk, *méngharoe-birockan.*

agurk, *timoen tikoes*; ook alleen *timoen, méntimoen, kétimoen*; agurken in het zuur, *atjar kétimoen.*

ai, Tuss. w. *adoch!*

ajuin, *bawang,* onderscheiden in roode —, *bawang merah,* onze chalotten, en witte —, *bawang poetih,* onze St. Jans uitjes, ook de knoflouk; losse —, niet aan bosjes gebonden, *bawang pérai*; — gebonden aan bosjes, *bawang bérdjambak,* letterl. uien met hun loof; een soort van groote —, zooals bij ons de Spaansche, hetzij rood of wit, *bawang Bengala, bawang Bombai, bawang bésar.*

aker, putemmer, *timba.* —, waterscheppertje van bamboe aan een touw, in gebruik op de Maleische vaartuigen, *tjanting.*

akertouw, *tali timba.*

akker, *bendang.* —, bouwland, dat niet kunstmatig van water voorzien wordt, *ladang.* —, bouwland, dat slechts tijdelijk in gebruik genomen wordt, ontgonnen stuk boschland, *hoema.* —, bouwland voor rijst, dat kunstmatig van water wordt voorzien, *sawah.*

akkerbouw, *pérocsahaän tanah.*

akkerland, *pérhoemaän, béndangan.*

akkermaalsbosch, *bélookar.* — van 3—10 jaren oud, *bélookar moeda*; van 10—25 jaren oud, *bélookar toewa.*

akkerman, *orang péladang, orang bérhoema, orang ménjawah.*

akkerwerk, *pérocsahaän tanah, pékérdjaän tanah.*

akkoord, overeenkomst, *pérdjandjian.*

akkordeeren, een overeenkomst sluiten, *bérdjandji*; met elkander eensgezind zijn, *satoedjoe.*

al, zonder dat er een naan ontbreekt, *sagenap.* — wat, *barang apa, barang jang,* zie bij **wat.** —wie, *barang-siapa.* — wat, alles, *segala apa.* — wat je hebt, — je spullen, *apa-apamoe.* —, geheel, voltallig, *sérwa* (Skr. *sarwa*), b.v. de Heer aller werelden, *Tochan sérwa alam sakalian.* Het wordt dikwerf *séroe* uitgesproken. —, de gezamenlijke, *sakalian, para,* Jav. b.v. al de ministers, *segala manteri sakalian, para manteri.* — de Vorsten, *para ratoe,* doch alleen in deze bijzondere gevallen gebruikt. —, geheel, gansch, *segala,* bv. alle menschen, *segala orang, segala mawesia*; alle omstandigheden, *segala hal-ahoeal,* het staat immer voor het Zelfst. nw. —, allen gezamenlijk, bij elkander genomen, *sakalian* (van *kali,* maal, keer). Zij allen, *mareka-itoe sakalian.* Ook *samoewa,* b.v. al dat geld, *oewang itoe samoewa*; al die lieden, *samoewa orang itoe* (van *samocha*). —, tevens, *séraja, sambil,* b.v. — weenende, *séraja ménangis, sambil ménangis* (van *tangis*). — gaande en weenende, *sambil bérdjalan, sambil ménangis*; al ..... zelfs, al ..... ook, *djikalau ..... sakalipoen,* b.v. al stierf hij ook, *djikalau ija mati sakalipoen*; al ware het zelfs in een zee van vuur, *djikalau dalam laoet api sa.*

kalipon. —, reeds, bereids, *tělah, soedah,* b.v. al gegeten, *tělah makan, soedah makan,* al klaar, *soedah sadia, tělah sadia.* —, al ware het dat, al is het dat, *kadatilah* (samentrekking van *kahendaḳ hati*). — is het ook, — ben je ook, *mentang,* b.v. *mĕntang ĕngkau bĕsar, akoe sĕmoet ini tiadalah akoe takoet.* Pel. Djin. ook *sementang.* — te, *tĕrlaloe,* b.v. — te groot, *tĕrlaloe bĕsar;* ditzelfde komt echter ook steeds voor in de beteekenis van zeer, zie ald. Ook *laŋkah;* geheel en —, louter, *bĕlaka,* b.v. geheel en — goud, *ĕmas bĕlaka.* — hard loopende op iets trappen, *mĕmidjaḳ bĕrlari,* b.v. *maka boenji talam tjeper itoe goemĕrĕntjing olih dipidjaḳnja bĕrlari itoe,* die platte schalen rinkinkten door dat hij er al hard loopende op trapte.

alarm, oploop, opschudding, *gĕmpar, hoeroe-hara, haroe-biroe, gadoeh.*

alarmblok, een uitgehoold blok hout, waarop in de wachthuizen alarm geslagen wordt, *tongtong,* op Java. Zie **seinblok.**

alarmklok, *gĕnta sĕmbojan.*

alarmsein, *sĕmbojan.*

alarmslaan, *mĕnitir* (van *titir*). Zie voorb. bij **slaan.**

albast, *batoe poewalam,* b.v. *maka dasarnja dari pada poewalam, dan di-atas dasar poewalam itoe ada tĕrbĕntang pĕrmadani,* de vloer was van — en op dien vloer van — waren tapijten uitgespreid.

albedil, *orang tjĕrewet.*

albino, een wit mensch, *orang andau, orang sabon, orang balar.*

alchemie, *alkimia,* Ar.

alchimist, *ahloe'lkimia,* Ar.

aldaar, van het naastbij zijnde, *disitoe,* van het verder verwijderde, *disana.*

aldus, *bagini, dĕmikian.* — en alzoo, *bagitoe-bagini.*

aleer: voor en —, *sabĕlom, dĕhoeloe daripada.*

alexander, *Iskandar.* — de Groote, *Iskandar dzoe'lkarnen.*

algebra, *aldjabar,* Ar.

algeheel, zie **geheel.**

algeheelheid, *sĕkotah.*

algemeen, openbaar, publiek, *ŏmoem,* Ar. *ăam,* Ar. —, generaal, *moeflaḳ,* Ar. b.v. algemeen gevolmachtigde, *wakil moeflaḳ.* —, *ramai,* b.v. een algemeene strijd, *pĕrang jang ramai.* — maken, b.v. van een strijd, feestvreugde enz. *mĕramaikan;* het —, *kabanjakan, kabanjakan orang, orang banjaḳ.*

algenoegzaam, *kafi,* Ar. de Algenoegzame God, *Allah jang kafi.*

algenoegzaamheid, *koefijat,* Ar. de — Gods, *koefijat Allah.*

alhier, *sini* (verkorting van *sa-ini*), *disini.*

alhoewel, *kĕndatilah, djikalau .... sakalipon, maskipon* (van het Port. masque).

alikruik, c. s. v. eetbaar schelpdiertje, *remis;* c. s. daarvan, *sipoet kĕtiw.*

alkoran, het heilige boek der Mohammedanen, *kitáb ḳorán,* Ar.

alle: *sĕgala, sakalian, saĝĕnap, samoewa;* allen tegelijk, allen bij elkander genomen, allen gezamenlijk, *sakalian, samoewa* (Skr. *samocha);* tot allen toe, *kasamoewanja.* —; allen te zamen, *samoewanja poenah.* —; allen voor één nemen, *mĕmoekal* (van *poekal,* klomp, dus: allen als één klomp nemen). Zie ook **elke** en **ieder.**

alledaagsch, *kĕpalang;* de alledaagsche kost, de gewone kost, waarbij de pot niets bijzonders schaft, *makanan jang kĕpalang;* niet —, uitnemend, bijzonder, *boekan kĕpalang, boekan barang,* b.v. het is geen — mensch, *boekan barang orang.* Ook *boekan barang-barang.* Zie ook bij **dag** en **dagelijks.**

alleen, slechts, *sĕhadja,* b.v. hij deed dit alleen om geld te verkrijgen, *dihoewatoja itoe sĕhadja hĕndaḳ bĕrolih oewang.* — maar om, slechts, ook *saḳĕdar.* —, louter, *bĕlaka,* — goud, *ĕmas bĕlaka.* — Javanen en Madoereezen, *orang Djawa dan Madoera bĕlaka.* —, onverzeld van een ander, in zijn eentje, *sa'orang,* wordt ook gebruikt als er sprake is van meer dan een persoon, b.v. *ajahanda mĕlepaskan toewan pĕrgi sa'orang,* Vader laat u (de beide prinsen) alleen gaan, *sa'orang-orang,* b.v. hij wandelde — de kampong rond, *ija bĕrdjalan koeliling dalam kampoeng sa'orang-oraŋnja;* geheel — gelaten, in zijn eentje gelaten, *kasa'orangan.* —, afzonderlijk, *bĕrasing.* — zijn, in zijn eentje, *asa-asaän.* —, onvergezeld gaan, *mĕngoenap* (van *oenap*). —, zonder hulp van een ander, *sĕndiri,* b.v. dat kind loopt —, *boedaḳ itoe bĕrdjalan sĕndiri.* —, op zich zelf, *sa'orang diri.* —,

slechts, uitgenomen, *hanja, tjoema*, b.v. zij kwamen allen, — hij bleef thuis, *mareka-itoe sakalian pon datanglah, hanja ija tinggal diroemah*; alleen drie lieden werden gevat, *tjoema tiga orang ditangkap*. — maar, slechts, ook *hoelat*, b.v. — maar een broek aanhebben, *bĕrsĕloewar hoelat*. —, slechts, ook *samata-mata*, b.v. Laksama dacht niet meer aan menschelijke zaken of de dingen dezer wereld, maar slechts alleen aan God, den Allerhoogste, *tiadalah Laksamana ingatkan pĕkĕrdjaän doenia ini, mĕlainkan Allah taäla djoega samata-mata*. H. T. —, slechts dit weinige, *sĕdikitnja*, b.v. ik zou hem wel aan u hebben overgegeven, alleen hij kon niet scheiden van, *patik pon kĕndak pĕrsĕmbahkan .... sĕdikitnja ija tiada bolih bĕrtjĕrai dĕngan*. — nog maar, — nog slechts, *sakĕdar* en *sahingga*. —, zonder gevolg, van iemand die gewoonlijk gevolg bij zich heeft, *tĕrkoteng sĕndiri* (van *koteng*, enkel, eenvoudig). — achterblijven, *tinggal soenji*, Facs. p. 81. — thuis zitten, *doedoek tĕrkolik-kolik*, d.i. als iemand in een kleine kano, waarin slechts plaats is voor één persoon. —, niets dan, uitsluitend, *ratak*; iets — doen, *mĕratah*, b.v. alleen vleesch eten, niets dan vleesch eten, *mĕratah daging*; niet —, maar ook ...., *boekan .... sĕhadja, mĕlainkan .... pon*, b.v. niet alleen dit land, maar ook alle andere landen, *boekan nĕgari ini sĕhadja, mĕlainkan sĕgala nĕgari jang lain pon*; eenigelijk en —, zie **eenigelijk** en ook bij **scheiden**.

alleenheid, zie **eenzaamheid**.

alleenlijk, slechts, *sĕhadja, dĕngan sĕhadja, sĕmadja, djoea, tjoema*.

allegaar, alles of allen te zamen, *samoewanja sakali, kasamoewanja, sama sakali*.

allegaartje, een mengelmoes, *tjampoeran, rampai-rampai*.

alleman, iedereen, *sĕgala orang, sabarang orang* (hiervan *sĕmbarang orang*). —, het volk, de massa, *orang banjak, kabanjakan orang*.

allemansgek, *pĕrmainan sĕgala orang*.

allemanshoer, straathoer, *pĕrampoewan djalang*.

allemansvrind, *kawan sĕgala orang*.

allengs, *lama-lama, lama dĕngan kalamaän*. —, langzamerhand, *dĕngan pĕrlahan-lahan*; op Java *pĕlan-pĕlan*.

allenthalve, overal, *dimana-mana*; van alle kanten, *dari mana-mana*.

aller, ter aanduiding van den overtreffenden trap gevoegd voor Bijv. nw. wordt eenigszins teruggegeven met het Voorv. *tĕr*, b.v. allerbest, *tĕrbaik*, allerhoogst, *tĕrtinggi*. Ook bezigt men daarvoor *tĕrlaloe*, b.v. *tĕrlaloe baik, tĕrlaloe tinggi*, doch en *tĕr* en *tĕrlaloe* duiden slechts een excessief aan. De superlatief moet uit de woordschikking blijken. Voor de woorden, die eene eigenschap Gods aanduiden, bezigt men *maha* vóór het Bijv. nw.

allereerst, *pĕrtama-tama, pĕrtama-pĕrtama*, welk laatste preferent is met het oog op de afleiding van het Skr. *prathama*. Ook: ten allereerste. —, vóór alle dingen, *hoebaja-hoebaja*, b.v. — moet hij de landswetten kennen, *hoebaja-hoebaja hĕndaklah dikĕtahoenja sĕgala oendang-oendang nĕgari*.

allerheiligst, *maha soetji*.

allerhoogst, van God, *maha tinggi, taäla*, Ar. b.v. God de Allerhoogste, *Allah taäla, Allah jang maha tinggi*.

allerlaatst: ten allerlaatste, *habis-habis, kasoedah-soedahan, achir sakali, tĕrachir*.

allerlei, *bagai-bagai, pĕlbagai, sĕrba, aneka*, Skr. *roepa-roepa, djĕnis-djĕnis*, Ar.

allerliefst, *tĕrlaloe manis*. —, zeer schoon, *tĕrlaloe elok, tĕrlaloe endah-endah*.

allermeest, *tĕrbanjak, tĕrlaloe banjak*. —, inzonderheid, *kĕtjoewali*.

allernaast, van een prijs, *habis-habis, mati*.

allerwegen, *dimana-mana*.

alles, het geheel, *samoewa* (Skr. *samocha*); tot — toe, *kasamoewanja*. —, alle dingen, doch elk afzonderlijk gedacht, *sĕgala sasocatoe*; van — wat, *sĕgala pĕrsocatoe*, b.v. en de vier leermeesters werden door den Vorst begiftigd met van — wat, *dan goeroe kĕmpat itoepon dikaroeniai radja djoega akandia sĕgala pĕrsocatoe*. —, schoon op, *poenah*, Skr. b.v. weggeven, zoodat er niets meer over blijft, *mĕmbĕrikan poenah*.

alleszins, *sakali-kali*. —, volstrekt, *ta'dapat tiada*.

allicht, lichtelijk, *moedah-moedahan*.

almacht, *maha koewasa, kodrat*, Ar. De — Gods, *kodrat Allah*.

almachtig, *maha koewasa, kadir*, Ar.

De Almachtige, *alḳadir;* dienaar van den Almachtige, *ābdoe'lḳadir.*

aloë: c. s. v. — plant, *pokoḳ lidah boewaja;* c. s. v. —, van welks vezels men een zeer fijn graslinnen weeft, *nënas bëlanda.*

aloëhout, aquilaria sp., *gaharoe* (Skr. *agaroe*); 't is reeds alcohout en nu nog sandelhout, *soedah gaharoe, tjëndana poela,* Sprw. beteekenende: vragen naar den bekenden weg, het naadje van de kous willen weten.

alom, *dimana-mana, sngënap sana sini.*

alomtegenwoordig, *ḥadïr pada sëgala tëmpat.*

aloud, *dëhoeloe-kala.*

alphabet, *abdjad,* Ar. *alif-ba-ta;* volgens de berekening met het alphabet, *dëngan hitang abdjad.*

alphabetisch, *dëngan përatoeran alif-ba-ta.*

alreede, alreeds, *tëlah, soedah.*

als: even —, gelijk —, *sapërti, laksana,* Skr. — ware het, kunnende beschonwd worden —, *pënaka,* in poëzie. — maar niet, *kalau-kalau, lamoen djangan,* b v. *apa kahëndaḳmoe akoe bëri lamoea djangan akoe ëngkau boenoeh,* wat je begeert sta ik toe, als je mij maar niet doodt. —, indien, *djika, djikalau, kalau, sëdang, sëdangkan* b.v. *sëdangkan andjing, binatang jang hina itoe, lagi sakian ija tahoe mëmbalas kasih toewannja, istimewa poela kita,* als een hond, dat geringe dier, zelfs aldus de toegenegenheid zijns meesters weet te vergelden, hoeveel te meer dan wij —, wanneer, toen, *tatkala, apabila;* als God wil en wij leven, *insja' Allah dan ada djoedji kita.* — het maar, mits, *asal,* Ar.

alsdan, *pada masa itoe, disana.*

alsem, *hija;* de —vrucht, *boewah hija.*

alsmede, *dan lagi, lagi poela, sabagi lagi.*

alsnog, *sakarang djoega.*

alsnu, *pada sakarang ini, sapërti sakarang.*

alsof, gelijk, even —, *sapërti, sabagai, sarasa, sapëri, su-olah-olah, bagaikan, rasanja, laksana, pënaka.* De beide laatste woorden veel in poëzie.

altaar voor bloedige offeranden, *mëdzbā,* Ar. —; Chineesch altaartje in een huistempeltje, *njolo;* reukwerk —, *medja pëdoepaän.*

altegader, *sakalian, samoewa sakali, sama sakali, kasamoewanja.*

althans, *sëmadja* (van *sëhadja,* slechts, maar).

altijd, steeds, voortdurend, — door, *sëlaloe.* — zoo geweest, *memang,* b v. — was het zoo, *memang bagitoe.* —, al den tijd dat..., *salama, salama-lamanja.* —, doorgaans, *sautiasa* (Skr. *nitjasa*). —, gewoon, immer, *sëdëkala;* te allen tijde, *pada sëdëkala, pada sëdëkala waktoe;* van — her, *dari salamanja,* b.v. hij is — slechts mijn kleinzoon geweest, *sëhadja tjoetjoe patik dari salamanja;* voor —, *sampai salama-lamanja.* — hetzelfde of dezelfde blijven, *bagitoe-bagitoe djoega sëlaloe.*

altijddurend, blijvend, bestendig, *këkal.*

altoos = altijd.

aluin, *tawas.*

aluinwater, *ajar tawas.*

alvast, bereids, bij voorbaat, *soedah-soedah,* b.v. neem —, *ambillah soedah-soedah, ambillah mënaang.*

alvorens, *dëhoeloe daripada, sabëlom;* b.v. — te eten, *dëhoeloe daripada makan, sabëlom makan.*

alwaar, *tëmpat;* b.v. de stad — hij geboren werd, *sëgari tëmpat djadinja.*

alweder, *këmbali poela, sakali lagi, lagi sakali.*

alwetend: de —e, *jang maha tahoe.*

alzoo, Bijw. *dëmikian, bagitoe.* —, Voegw. daar, dewijl, *tëgal, sëdang, sëbab.*

amalgama, mengelmoes, *tjampoeran.*

amandel: de echte —, Levantsche, *boewah badam,* Perz. *boewah kanari wolanda,* zoo genaamd naar e. s. v. grooten boom, die noten voortbrengt, waarvan men fijne olie maakt, die bij de spijsbereiding gebruikt wordt. Ook *boewah këras wolanda.* De drie vruchten in Indië, die met den — eenigszins overeenkomen zijn de *boewah kanari,* de *boewah këras* of *këmiri* en de *boewah këtapang,* alle drie kleine noten, die oliehoudend zijn en bij de spijsbereiding worden gebruikt. De meeste overeenkomst met een amandel heeft nog de *boewah këtapang,* maar zij is grooter.

amandelboom, *pokoḳ badam.*

amandelen, de halsklieren, *këlëndjar leher.*

amandelolie, *minjaḳ badam;* de indische —, *minjaḳ kënari.*

ambacht, het werk van een ambachtsman, *pëkërdjaän përtoekangan;* alle

ambachten, *sĕgala pĕkĕrdjaän pĕrtoekangan.* — in het algemeen, *pĕkĕrdjaän*, b.v. wat is zijn —, *apa pĕkĕrdjaännja?* Ook *pĕgangan*, dat, wat met de hand vast gehouden wordt, b.v. wat is zijn —, *apa pĕgangannja*, voornamelijk van beambten.

ambachtsgezel, *kawan toekang.*

ambachtsman, *toekang, pandai.*

ambassadeur. *oetoesan, pĕsoeroehan.*

ambar, *äsbar*, Ar.

ambrozijn, gudenbrood, c. s. v. koekjes, *sĕmanggi goenoeng, apana dewa.*

ambt, *djabatan, djawatan*, letterl. dat, wat met de handen behandeld wordt. —'s zonnescherm, *pajoeng djabatan*, d. i. een zonnescherm die, als teeken van rang, tot dat ambt behoort. —spiek, *toombak djabatan*, d. i. een piek die, als teeken van rang, tot dat ambt behoort; een — aanvaarden, *masoek djawatan;* uit een — ontzetten, ontslaan, *mĕmĕtjatkan daripada djawatan* (van *pĕtjat*, ontzet); een — uitoefenen, *mĕngĕrdjakan djawatan, mĕlakoekan djawatan.* —, rechtsgebied, *hoekoem, pĕgangan;* ieder in zijn eigen — of betrekking, *masing-masing dĕngan djawatannja sĕndiri-sĕndiri.*

ambteloos, *tiada bĕrpĕkĕrdjaän, tiada mĕmĕgang pĕkĕrdjaän* (van *pĕgang*).

ambtenaar, rijks—, *pĕgawai;* de hoogste Rijksambtenaren, *mantĕri.* Het hoofd van hen, *pĕrdana mantĕri;* paleis—, of beambte, *pĕndjawat astana;* de titel van een Maleischen —, die over een gewest het bevel voert, *poenggawa.* — van policie, *katwal*, Perz. Zie bij **policie.**

ambtgenoot, *tĕman pĕkĕrdjaän, kawan dalam djawatan.*

ambtsbezigheid, *pĕkĕrdjaän djawatan.*

ambtskleed, voor een minister, *pakaïan tĕmanggong mantĕri.*

ambtszegel, *mĕtĕrai djawatan, tjap djawatan.*

amen, *aamin*, Ar. — ja —, *aamin tsoema aamin*, Ar. — zeggen, *mĕngatakan aamin.* — op iets zeggen, iets beamen, *mĕngaamini.*

amerika, *bĕnoea Amerika.*

amerikaan, *orang merikan.*

amerikaansch, *merikan;* op zijn —, *tjara merikan.*

amethist, de steen, *batoe marfis*, Ar. *batoe kĕtjoeboeng, pĕrmata biroe.*

amfioen, heulsap, *apioen, afioen*, Ar.; aanzetsel van — in de pijp, *tahi tengkoh;* voor het rooken bereide —, *madat, tjandoe*, Chin. *tengkoh*, Chin.

amfioenkit, *roemah madat.*

amfioenpachter, *pak apioen.*

amfioenpijp, *boelooh madat, pĕngoedoet*, ook wel *taboeng.*

amfioenpil, een pilletje, waarvan men eenmaal rookt, *teke.*

amfioenrooken, *minoem madat, makan madat, mĕnengkoh.*

amfioenrooker, *pĕminoem madat, pĕmadat, pĕnengkoh.* —, slecht sujet, *pĕmbotoh.*

amoniakzout, *sadir* (van het Perz. *noesjadir*).

amulet, talisman, *djimat* (van het Ar. *äzimat*), *pĕnangkal* (van *tangkal*).

analogie, bij —, *äla alkijas*, Ar.

analoog, *kijasi*, Ar.

ananas, pijnappel, *nĕnas, boewah nĕnas;* soorten zijn: *nĕnas hidjau, n. koendai, n. saerat, n. tĕmbaga* en *n. toempang.* — plant, *pokok nĕnas.*

anatomie, *ĕlmoe tasjrich*, Ar.

ander, *lain*, b.v. een — persoon, *orang lain*, ook alleen *orang*, b.v. *orang karam dilaoet, akoe karam didarat*, anderen vergnan op zee, ik verga op 't land, ook *asing*, b.v. *asing orang, lain pĕndapat*, andere menschen, andere meeningen. — werk, *pĕkĕrdjaän lain.* —, soms ook *lagi*, b.v. en die andere dertig duizend dinariën, *jang tiga laksa dinar lagi itoe.* —; om den andere, *sĕlang-sĕlang, kĕlang-kĕlang, bĕrsĕlang-sĕlang*, b.v. om den anderen dag, *bĕrsĕlang-sĕlang hari;* ook *sahari lĕpas sahari;* om den anderen tand, *bĕrsĕlang-sĕlang gigi;* om den anderen vinger, *bĕrsĕlang-sĕlang djari.* Ook *sĕla-mĕnjĕla.* —; om den andere, van onderling verschillende zaken, b.v. verschillend gekleurde koralen of parelen en koralen, *bĕrsĕlang-sĕling*, kraaltjes om den andere aanrijgen, *mĕnoesoek manik-manik bĕrsĕlang-sĕling.* —; de andere wereld, *akherat*, Ar. —; des anderen daags, namel. op den onmiddelijk daarop volgenden dag, *pada kĕsoekan harinja.*

anderdaagsch, zie bij **ander.**

anderhalf, *satoe sĕtĕngah, tĕngah doewa;* zie bij **half;** anderhalve gulden, *satoe roepijah sĕtĕngah, tĕngah doewa roepijah.*

andermaal, nog eens, *pada kadoewa kalinja, sakali lagi poela.*

andermans, *laïn orang poenja, orang laïn,* b.v. — goed, *laïn orang poenja barang-barang, barang-barang orang laïn;* ook alleen *orang,* b.v. een — vrouw, *bini orang,* een — goed, *harta orang.*

anders, *laïn;* iemand —, *orang laïn;* vroeger was het —, nu is het —, *dëhoeloe laïn, sakarang laïn.* — zijn de gewoonten der blanken, — die der Maleiers, *laïn ädat orang poetih, laïn ädat Mëlajoe.* Die zaak is geheel anders, *përkara itoe laïn sakali;* niet — dan, geheel alleen dat, *samata-mata;* niet — dan *mëlainken,* b.v. niet anders dan slechts berouw in 't einde, of ten laatste, *mëlainkan mënjësal djoega kasoedahannja.* —, elders, op eene andere plaats, *dilëmpat laïn.*

anderszins, in een anderen zin, *tjara laïn.* —, uitgenomen, *mëlainkan.*

angel, van een dier, *sëngat;* met zulk een — steken, *mënjëngat.* — om mee te visschen, vischhaak, *mata koël.* — om krokodillen te vangen, *gëraggi.* —, zie ook bij **haak** en **voetangel.**

angst, vrees, *takoet.* —, ongerustheid, *tjinta, përtjintaän, soesah kati, tjëmas zjoegroel,* Ar.

angstig, bekommerd, *bërtjinta, gondah;* — over, *bërtjintakan, gondahkan.* — en in twijfel, *gondah goelana.* —, bevreesd, *takoet, tjëmas.* — van aard, *pënakoet.* —, onrustig, *bëlisah.*

angstvallig, *pënakoet, maloe-maloe.*

anijs, *adas manis, adas tjina.*

anijszaad, *bidji adas manis.*

anjelier, *boenga tëloeki.*

anker; het inlandsche —, *saoeh;* het Europeesche —, *djangkar,* verb. Ned.; het — lichten, *mëmbongkar saoeh, m. djangkar;* het — uitwerpen, ten — komen, *mëlaboechkan saoeh, m. djangkar;* voor — rijden, *bërtahar;* op zijn — drijven, *larat;* slippen, krabben van het —, *larat;* nacht—, werp—, *saoeh bërhang.* — in een munr, *bëai pëngikat tembaga, bërboet.*

ankeragegeld, havengeld, door vreemdelingen te betalen, *roeba-roeba, bëja pëlaboehan.*

ankerarm, *tangan saoeh.*

ankerblad, *koekoe saoeh.*

ankerboei, *lamporng saoeh.*

ankeren, het anker laten vallen, *mëlaboechkan saoeh;* geankerd zijn, *bërlaboeh;* op een andere plaats —, van ankerplaats veranderen, *bëralih laboehan.*

ankergeld, *roeba-roeba.*

ankerkluis, *oeloep.*

ankerplaats, *pëlaboehan.* Zie ook bij **ankeren.**

ankerring, *tjintjin saoeh.*

ankerschacht, *batang saoeh.*

ankertouw, *tali saoeh.* — of ketting, waarmede het anker uit den grond gehaald wordt, *tjandik.*

antagonist, *sëtëroe.*

antichrist, *daddjal,* Ar.

antimonium, *batoe tjëlak, b. sërawak.* — erts, *kingkang,* C.

antwoord, *sahoetan, djawäb,* Ar. — op een brief, *balasan soerat;* geen — kunnen geven, *tiada tërsahoet, tiada tërdjawäb;* dadelijk een — klaar hebben, *tjalak,* b.v. hij heeft dadelijk een — klaar en kan geenszins plat gepraat worden, *moeloetnja tjalak sëkadja, sakali-kali tiada mati;* een snel en treffend — geven, *bërtimbang toenai,* letterl. contant toewegen; een — of bescheid vragen, *minta chabar;* vraag en —, *soewal-djawäb,* Ar.; ten einde zijn met zijne antwoorden, niets meer te antwoorden hebben, *kahabisan djawäbnja.*

antwoorden, *mënjahoet, mëndjawäb;* op een brief, *mëmbalas soerat, mëmbëri djawäb;* onwillekeurig —, *tërsahoet,* b.v. *Maka Sang Winara pon tërsahoet, maka përtapaänaja tiada sampai,* onwillekeurig antwoordde S. W. en zijne boetedoening mislukte. H. T. — met verwijting op verwijting, *bërtëmpëran.*

apengezicht, *moeka këra.* Voor *këra* veeltijds *monjet,* zie **aap.**

apenkuur, *tingkah këra.*

apin, *këra bëlina.*

apostaat, renegaat, *orang sabi,* Ar. *moertad,* Ar.

apostel, *rasoel,* Ar.

apostelschap, *pangkat rasoel, irsal,* Ar.

apotheek, *roemah obat, këdai obat.*

apotheker, *toekang obat.*

appel, *toeffah,* Ar. *boewah toeffah;* een appeltje voor den dorst, *obat dëhaga* b.v. *akoe mëmbawa obatmoe dëhaga,* ik breng u een appeltje voor den dorst.

appelleeren, ook in rechten, *mënjongsong* (van *songsong*).

appetijd, *sëlera.* Zie **graag.**

applaudisseeren, *bërsoerak-soerak;*

met handgeklap, *bĕrtĕpoḳ-tĕpoḳ tangan*; iemand —, *mĕnjoeraki*.

arabesken, *sĕlimpat*; met —, *bĕrsĕlimpat*.

arabië, *tanah ărab*.

arabier, *orang ărab*.

arabisch, *ărabi*.

arak, *araḳ*; overgehaalde —, *araḳ api*, *kapala araḳ*.

arakstokerij, *pĕrarakan*; de gezamenlijke gereedschappen daarvoor, *pĕngarakan*.

arbeid, *kĕrdja*, *oesaha*. —, als dand, *pĕkĕrdjaän*, *pĕroesahaän*; met — verkregen, *oesaha*, b.v. regenwater en water met — verkregen, *ajar hoedjan dan ajar oesaha*, b.v. putwater; zware —, ook *hal-hoĕl*, *kalĕlahan*. —, barenswee, *sakit bĕranaḳ*; in — zijn, *sakit akan bĕranaḳ*, *mĕnjakiti bĕranaḳ*.

arbeiden, *bĕkĕrdja*, *bĕroesaha*, *bĕrtĕlah*; handeldrijven of arbeiden, *baniaga atawa bĕroesaha*; voor het dagelijksche brood —, *mĕntjĕhari makan*, ook alleen *mĕntjĕhari*. —, zie **bearbeiden**.

arbeider, die op dagloon werkt, *orang koeli*, *orang opahan*.

arbeidsloon, *opah*, *opahan*; voor — werken, *makan opah*. —, zie ook **tractement**.

arbeidzaam, *radjin*, *soeka kĕrdja*, *oesaha*.

arbeidzaamheid, *pĕrangai jang radjin*, *karadjinan*.

archipel, *goegoes poelau-poelau*, *toekong poelau-poelau*.

areka, *pinang*. — noot, *boewah pinang*; — palm, *pohoḳ pinang*; onrijpe — noot, *djĕrĕkat*. Zie ook bij **bétel**.

arend, *oesar*, Ar. *boeroeng oesar*, *boeroeng radjawali*.

arenpalm, *pohon aren*; de vruchten van den —, *kolang-kaling*, *kaling-kaling*.

argdenkend, zie **argwaan**.

argeloos, *toeloes hati*, *tiada mĕnaroh sjak* (van *taroh*). —, zonder nadenken, *tiada dĕngan ichtiarnja*.

arglist, *sĕmoe-daja*.

arglistig, *tjĕrĕdik*, *pĕnipoe*, *keroh*, vdW.

argument, *dalalah*, Ar.

argusfazant, *koewau*, *koewang*.

argwaan, *sangka*, *sjak*, Ar. — koesteren, *mĕnjangka*, *mĕnaroh sjak*.

ark, e. s. v. vaartuig, *bahtra* (van het Skr. *vahitra*, schip). —, de arke des Verbonds, *taboet*, Ar. *taboet pĕrdjandjian*.

arm, het lichaamsdeel, *lĕngan*. Ook van een kleed. Het dikste gedeelte van den —, *boewah lĕngan*. —; de onderarm, *roewas sikoe*; de onderarm met de hand, *tangan*; de bovenarm, *bahoe*; de geheele — met hand en al, *sapangkal tangan*. —; de beide armen, *kadoewa bĕlah lĕngan*; de rechter—, *lĕngan kanan*; de linker—, *lĕngan kiri*; de gebogen —, *pangkoe*; iets op den gebogen — houden, *mĕmangkoe*. —; met de armen op den rug gebonden, *sikoe tĕrikat*. —; de armen over elkander op de borst kruisen, *mĕmĕloeḳ toeboeh* (van *pĕloeḳ*); een soort van — aan de twee stijlen in eene vorstelijke woning, *sĕlĕmbajoeng*. — van eene rivier, *simpangan soengai*, *batang soengai*, *anaḳ soengai*. —; de armen en beenen, fig. *toelang ĕmpat tĕrat*; opdat hij de kracht van mijn — ondervinde, zie bij **kracht**.

arm, behoeftig, *papa*, Skr. *miskin*, Ar.; een arme, *orang papa*, *orang miskin*. — worden, *djadi papa*, *djadi miskin*. — maken, *mĕndjadikan papa*, *mĕndjadikan miskin*; Och arme! *kasihan! amboi!*

armband, bracelet, *gĕlang*. Zie ook **armring**; holle —, waarin iets heen en weder rammelt, *gĕlang bĕrgĕnta*; e. s. v. breeden, gouden —, voorzien van een pauwtje of draakje, die aan den bovenarm gedragen wordt, *pontoh*, b.v. *maka dikĕnakan orang patam dan pontoh kavĕna orang jang bĕrgĕlar itoe samowanja tĕrpontoh*, men deed voorhoofdplaten en armringen aan, want allen, die een titel d oegen, gebruikten armbanden; de groote —en cener bruid, *tĕrontjong*; armbanden voor boven- en onderarm, *gĕlang-pontoh*, b.v. *goemirlapan gĕlang-pontohnja*, hare armbanden blonken.

armengeld, *oewang dĕrma*.

armengesticht, *balai dĕrma*.

armenkas, *pĕti dĕrma*.

armenzalkje, *poendi-poendi dĕrma*.

armloos, *tiada bĕrlĕngan*.

armoede, *kapapaän*, *hal miskin*, ook *kamiskinan*.

armpijp, *toelang lĕngan*.

armring, voor den benedenarm, *gĕlang*; van zeewortel, *gĕlang akar-bahar*; van goud en bloedkoralen, om den anderen aangeregen, *gĕlang kana*. Ook een zeer groote, gouden —, die van de pols tot

den elleboog reikt. — van zwart garen als talisman gebruikt tegen de badjangs, *gĕlang badjang*. — van schakels met oogen, die door pennetjes aan elkander gehecht zijn, *gĕlang patah sĕmat*. — met een plaat, *gĕlang moeka*. — voor den bovenarm, *pontoh*; de bovenste armring, *kilik bahoe*. — van op elkander genaaid leder, of geweven stof, waarin een talisman besloten is, of van stof met gouden hoepels, die door vrouwen aan den bovenarm wordt gedragen, *sidat, sindat*.

armslengte; een —, zoo ver men met den arm reiken kan, *sapĕntjapai*.

armspier; buik van de tweehoofdige —, *koetjing-koetjingan*.

armstoel, *koersi pĕrsandaran*.

armvol; een —, *sapĕmĕloek*.

armvracht; zooveel als men tusschen beide armen dragen kan, b.v. van lange voorwerpen, zooals pieken, geweren, stangen enz., *bĕlan*.

armzalig, *tjilaka*. —, gering, *hina*. —, in slechten staat, van voorwerpen, *boevoek*, b.v. een armzalige hut, *pondok jang boevoek*.

aroma, *haroem, haroem baoe*.

aromatisch, *haroem*.

arrowroot, *sagoe bĕlanda, arairoet*, verb.

arsenaal, *gĕdoeng sĕndjata, gĕdoeng alat pĕgĕrangan*.

arsenik, *baroangan*, op Java *warangan*.

artikel, afdeeling, *fasal*, Ar. —, onderwerp, *pĕrkara*.

artillerie, *sĕtabĕlan* (van constabel).

artillerist, *soldadoe sĕtabĕlan*.

arts, *tabib*, Ar. —, inlandsch geneeskundige, hetzij man of vrouw, *dookoen*. —, geneeskundige, tevens toovenaar of bezweerder, *boemoer*. Ook *boemoeh* en *boemoe*, doch foutief.

artsenij, *obat*. —, tegengift, *pĕnawar*.

artsenijbereider, *toekang obat*.

artsenijdrank, *obat minoem*.

as van staaf- of cilindervormige dingen, *poros*. — tusschen twee wielen, *gandar poros, batang gandar*. — van een wiel ook *soemboe*, Pad. bov. l. en *indjin*, d. B. — der wielen van een rijtuig, *sĕpik, sĕkip*. —, aspunt, *koetoeb*, Ar.

asch, *aboe, haboe;* heete asch, sintels, *bara-api;* stof en —, *lĕboe doeli;* het huis is in de asch gelegd, *roemah tĕlah mĕndjadi bara;* asch op zijn hoofd strooien, ten teeken van rouw, *mĕmboeboeh tanah kĕkapalanja*.

aschbak, *tempat haboe*. Het aschbakje voor de verbrande wierookstokjes der Chineezen, *njolo*, Chin.

aschbezem, *pĕnjapoe haboe*.

aschgrauw, *kĕlaboe, warna kĕlaboe*.

aschregen, *hoedjan haboe*.

aspergie, *akar farsi*, verb.

aspunt, *koetoeb*, Ar.

astroloog, *sastĕrawan*, Skr.

aterling, bastaard, onecht kind, ook als scheldwoord, *harĕm zadeh*, Perz. *anak harĕm, anak soendal*.

atmospheer, de lucht waarin alles zich beweegt *oedara*, Sk. *hawa*, Ar.

atlas, zie **werelddrager.**

atoom, ziertje, stofje, *koeman, dzarrah*, Ar. *loeloeh;* tot atomen terugbrengen, *mĕloeloehkan*.

attentie, opmerkzaamheid, *pĕrhatian*.

attribuut, *sifat*, Ar. Ook in de Spraakkunst.

audientiezaal, *pĕnghadapan, balairoeng*.

augurk, *timoen likoes*.

avanceeren, voorwaartsrukken, van legers, vloten enz. *mĕnampil* (van *tampil*). Ook *mĕnampil kahadapan*.

avond, vóór het geheel donker is, tusschen vier ure en half zeven, *pĕtang, pĕtang hari;* op Java *soré*, Jav.; van zeven tot twaalf ure, dus, na zonsondergang, *malam*. —, de tijd van zonsondergang tot 8 uur halfnegen, *waktoe boeta hajam;* in samenstelling met de namen der dagen wordt *malam* altijd gerekend bij den volgenden dag, b.v. Zondag-avond, *malam Sĕnen*, d. i. de avond voor Maandag; Donderdag-avond, *malam Djoemaät*, d. i. de avond voor Vrijdag.

avondeten, *makan malam, santap malam*.

avondgebed met zons ondergang, *sĕmbahjang magrib*, Ar.

avondmaal; het Heilige —, *pĕrdjamoewan malam jang soetji, korbán*, Ar.

avondoffer, *korbán malam*.

avondrood, *tedja, saudja*, Skr. *saudjakala;* het opkomen van het — 's avonds om zes uur, *samboer-li-nboer*. Het avondrood teekende strepen in het Zuiden, *tedja mĕmbaris disabĕlah sĕlatan*.

avondschaduw, zie bij **schaduw.**

avondschemering, *saudja*, Skr. De tijd van — en morgenschemering, *sandja-kala*, Skr. Ook wel *waktoe sandja-kala, waktoe sanaar moeka.*

avondster: de —, Venus, *bintang barat, bintang bâbi, bintang zoeharat*, Ar.

avondstond, *pëtang hari.* Op Java *soré*, Jav.

avonduur, *waktoe pëtang, waktoe malam.*

avonturier, *orang jang mëntjëhari oentoeng baïk.*

avontuur, *oentoeng*; goed —, *oentoeng baïk*; slecht —, *oentoeng malang.* Zie ook bij **geluk.**

avontuurlijk, zie bij **geluk**

azen aan de oppervlakte van het water, door een school visschen, *mëmbëtas*; van de bijen en vlinders, *mënjëri* (van *sëri*).

azijn, *tjoeka.*

azijnstelletje, *tëmpat tjoeka*; op pootjes, *tjëraun tjoeka.*

azuur, lazuur, *lazoewardi*, Perz. —, hemelsblauw, *biroe-lazoet.*

azuursteen, *batoe lazoewardi.*

B.

baadje, *badjoe.* o. s. v. mannen — , dat aan weerskanten eene inkeeping heeft, *badjoe soeating.* —, dat van voren open is, *badjoe bëlah dada.* — met kort afgesneden mouwen, *badjoe kotong.* —, dat van voren geheel toe is, alleen met eene insnede aan den hals, *badjoe koeroeng*; oorspronkelijk Maleisch —, *badjoe sika*; nauw aansluitend —, dat door mannen en vrouwen op het bloote lijf gedragen wordt, *badjoe tëkoewa*; nauwsluitend Javaansch —, *badjoe sikapaa*; een lang, nauwsluitend —, *badjoe tapoeng*; een — met puntige opslagen, *badjoe bërtëngkoh lipas*; e. s. v. vrouwen— zonder mouwen en met geplooiden halskraag, *badjoe sërodja*, letterl. waterlelie-bandje. Ook wel *badjoe tëratai* geheeten. — of opperkleed, dat reikt tot aan de dijen, met knoopen op de borst en aan de mouwen, *badjoe sekah.* — met tot aan de hand toe gladde mouwen, *badjoe soeltani.* — met lange wijde mouwen, zooals door de Arabieren gedragen wordt, *badjoe bërsajap.* — dat onder het bovenkleed gebruikt wordt, *badjoe dalam.* — met korte mouwen tot boven de elleboog, dat bij wijze van vest gedragen wordt. *badjoe hajat.* Oorspronkelijk voor dooden. — van zijden stof, dat tot over de knieën afhangt, *badjoe kadjari.* — met zes geeren, twee op de hoogte van iedere heup en een aan ieder voorpand, zoodat de voorpanden over elkander slaan, *badjoe pësahënam.* — van Maskat, e. s. v. borstrok, *badjoe mëskat*; tweede of onder —, *badjoe dalem.* — zonder mouwen, s. s v. vest, *badjoe pokoh*; lang sitsen — tot aan de voeten, gedragen door de mannelijke bedienden op Java, *badjoe toro*, Bat.; een — aanhebben, *bërbadjoe*; op zijn — krijgen, *këna poekoel.*

baai, wollen stof, *kaïn panas, kaïn kambëli*, Perz. *kaïn soef*, Ar.

baai, inham, *tëloh*; baaien en inhammen, *tëloh-rantau*; met al deszelfs baaien en inhammen, *dëngan ségala tëloh rantaunja*; kleine — of inham, *serok.*

baak, scinpaal, om een richting of lijn op het veld af te bakenen, *ramboe.* — in zee, *tanda, tiang tanda, pandoe*, d. i. gids, omdat zij den weg wijst.

baal, gevulde en dicht genaaide zak, *kampil*, b.v. een baal boonen, *kadjang satoe kampil.* —, pak, *bandela.* — van rijst, *goeni, karoeng.* Ook wel van andere dergel. koopwaren; van gedroogde visch, *baban*, b v. een — gedroogde indische elft, *sahaban ikan têroeboek këring.*

baan, weg, *djalan.* — van een hemellichaam, omloop, *përidaran.* — maken, *mëmbëri djalan*; eene zaak op de lange — schuiven, *mëlambatkan soeatoe përkara*; langs de —, *sapandjang djalan.* Ook de geheele baan langs. — van geweven stoffen, *pijas*, b.v. dat zeil heeft drie banen, *lajar itoe pakai tiga pijas.* — van geweven stoffen, een kleed enz. ook *lerang*, en *ladjoer.*

baar, berrie, *lerang, tangga-tangga*; dood—, *tangga-tangga maït, djanazat*, Ar. Zie ook bij **draagstoel.**

baar, groote lange golf, *gëlombang*; gewone golf, *ombak.*

baar, een zeker gewicht, *bahara* (Skr. *bhára*). Voor peper, tin, kruidnagelen, muskaatnoten enz. van 3 tot 4½ pikoel; voor goud 10 kati.

baar, open, b.v. de bare zee, *laoet rambang.* —, bloot, louter, *bëlaka*, b.v. een bare logen, *bohong bëlaka, doesta bëlaka.*

— geld, *oewang toenai*; met — geld betalen, *mèmbajar toenai*. —, zandbank voor een haven, *bocsoeng, bèting, gosong*, Bat. modderbank, *lèmjau*.

baar, staaf, *batang*.

baar, nieuweling, pas aangekomen, in tegenoverstelling met een oudgast, *orang bèharoe*.

baarblijkelijk enz. Zie **duidelijk** en **blijken**.

baard, kinbaard, sik, van menschen en dieren, *djanggoet, djenggot*, Jav. Zie ook **bakkebaard** en **snor**. — onder de kin, *djanggoet baoek*. —, ringbaard, die onder de kin doorloopt, *tjambang baoek*; de vingers door den — halen, *mènjelang-njelang djanggoet*.

baardeloos, *tiada bèrdjanggoet*.

baardig, harig van het aangezicht, *ramoes*.

baardscheerder, *toekang tjoekoer, pèntjoekoer*.

baardtangetje, *sèpit-angkoep*.

baarlijk, wezenlijk, *soenggoeh*; de baarlijke duivel, *sjaïtán soenggoeh*.

baarmiddel, artsenij tot vergemakkelijking van het baren, *sèlorsoh*. Ons moederkoren zou men aldus kunnen noemen.

baarmoeder, lijfmoeder, *pèpoedjoe, pèranakan, rahiw*, Ar. *kandoeng*. Dit is er eigenlijk het beste woord voor.

baars; e. s. v. — *ikan doeri*; e. s. v. zee—, *ikan kakap*.

baarvlies, *ari-ari*.

baas, werkmeester in een ambacht, *toekang, pandai*. — van de werkmeesters, *toekang agoeng*. —; den baas spelen, *mèradja-lela, mèngalahkan hoekoem*; over anderen, *mèngatas-atas dirinja*.

baat, voordeel, *laba, oentoeng*. —, nut, *goena, faëdah*, Ar. — zoeken, voordeel zoeken, *mèntjèhari laba, mèntjèhari oentoeng, mèntjèhari faëdah*. —, hulp, *pèrtoeloengan*.

baatzucht, *kakikiran, tamù*, Ar.

baatzuchtig, *kikir, loba, tamù*.

babbelaar, *orang pèleter, orang gèlatak*.

babbelachtig, *pèleter, gèlatak, tjoewel*; een — wijf, *pèrampoewan tjoewel moeloetnja*.

babbelen, keuvelen, *toetoer, bèrtoetoer*. —, wauwelen, *mèntjèlotik*. —, snateren, *bèleter*. —, hier en daar onwaarheid vertellen, *tjoeloe-tjala, tjola-tjala*; ook *tjolang-tjaling*.

babbelkous, *orang pèleter*.

babbelzucht, *tjèramah*.

babel, *nègari Babil*.

babylonisch, *Babiloni*, b.v. een — man, *orang Babiloni*.

bad, dat men neemt of ondergaat, *pèrmandiän*. —, stoof, warm —, damp —, warmwater —, *tangas*. Zie **stoven**. Zalk een — geven, *mènangas*, b.v. *maka ditangasnjalah akan orang sakit itoe, katoewarlah tèrlaloe banjak pèlochnja*, zij gaven den zieke een warm bad, waarop het zweet hem ruim uitbrak; een — nemen, *mandi*; van Vorsten, *siram*; een welriekend — nemen, van Vorsten, zooals dat bij plechtige gelegenheden geschiedt, *siram bèrkasai*. —, waarin men het goud donkergeel kleurt, *sèpoeh*. Ook in het algemeen een —, waarin iets gedompeld wordt, om het te harden, te verglazen of te lijmen.

baden, onz. Ww. *mandi*, van Vorsten, *siram, bèrsiram*, letterl. zich begieten. —, bedr. Ww., *mèmandikan, mènjiramkan*; zich —, *mandi*; zich zelven een — geven, *mèmandikan dirinja*; in het bloed —, *mandi darah*; zich na znadstorting —, *mandi djanabat, mandi djoenoeb*; zich na het baren —, *mandi wiladat*; na den 40en dag, *mandi nifas*; hij ging het in de rivier baden, *dimandikannja kasoengai*. — in weinig water, b.v. zooals de karbouwen. die zich eigenlijk in het slijk wentelen, *mandi bèrkoebang*, b.v. *badak itoe bèharoe habis bèrkoebang*, die rhinoceros heeft pas in den modder gebaad. — van een lijk, *mandi mait*; voorloopig — van een lijk, *mandi bakal*. — van den buik, een inlandsch gebruik, waarbij een feest wordt gegeven, nml. van eene vrouw, die op de helft van hare eerste zwangerschap is, *maudi tian*, b.v. *maka dikèrdjakannja haginda mandi tian dengan sapèrtinja*, de Vorst maakte toebereidselen voor het buikbaden naar behooren; het — van een Vorst, vóór zijne inhuldiging, *bèrsiram fabal*; in zweet —, *mandi pèloch*; in tranen —, *bèrendam dengan ajar-mata, bèrtjoetjoeran ajar-mata*. Zie ook bij **mandi**; in den regen —, *mandi kapada hoedjan*.

badhanddoek, *kain tètap toeboeh*.

badhemd, zie **badkleed**.

badhuis, *tèmpat pèrmandiän, roemah*

pĕrmandian. —, drijvend badhuisje, *balai kambang.* — in den vorm van een tempel, met vier tinnen en een toren, gebruikt voor Vorsten bij plechtige gelegenheden, *pantja pĕrsada.*

badkamer, *bilik pĕrmandian, tĕmpat pĕrmandian.*

badkleed, *kain basahan;* kort badkleedje van grof goed, gebruikt door mannen, *tjoekia,* Chin.

badkom; metalen kom, gebruikt voor het baden van kinderen, *mocndam.*

badkuip, tobbe, *pasoe, kang mandi;* e. s. v. gouden —, *kĕmba ĕmas.*

badplaats, *pĕrmandian;* afgesloten —, *timbocngan.*

badstoof, *tangas.*

badwater, *ajer mandi.*

bagage, *koelakasir,* b.v. *marilah kita bĕrlangkap dan siapan sĕgala koelakasir kita,* kom, laat ons toebereidselen maken en onze — inpakken.

bagger, modder, *loempoer.*

bajonet, *mata sangkoer;* sabel —, *sjamsjir,* Perz.

bak; vat, in het algemeen, *tĕmpat, bĕkas;* ronde — van aardewerk om in te wasschen, *pasoe;* houten — voor spijzen enz. *doelang.* —, kom van metaal, *batil;* voeder — of drenk — voor vee, *paloeng, paloengan;* trechtervormige —, waarin stofgoud en diamanten gewasschen worden, *lenggangan.* —; eet- of drinkbakje in een kooi, *lawak-lawak.* —; potje of bakje van een kokosdop gemaakt, om water in te doen, *gĕloek.* — van geel koper of rotan, waarin men een trekpot zet, *tjatang;* vierkant bakje, gemaakt van een blad, om er iets in te doen, *limas.* —, napje, *kaskoel,* b.v. *maka ditadahnja ajarnja dĕngan kaskoel,* en het vocht ving hij op in een bakje.

baken, zie **baak.**

bakboord, *kiri kapal, kiri pĕrahoe.*

baker, tevens vroedvrouw, *bidan.* Op Java *doekoen.*

bakeren; een kind in luiers wikkelen, *mĕmbĕdoeng.*

bakermat, geboorteplaats, *tĕmpat djadi, tĕmpat toempah darah.*

bakerspeld, *fĕniti bĕsar.*

bakkebaard, *tjambang.* — die onder de kin doorloopt, ringbaard, *tjambang baoek, tali toedoeng.*

bakken, in een oven of op 't vuur, *mĕmbakar,* b.v. brood —, *mĕmbakar roti.* —, even op of aan het vuur, *mĕngganggang.* — in een pan met of zonder vet, *mĕnggoreng,* b.v. spek —, *mĕnggoreng babi,* bananen, —, *mĕnggoreng pisang.* —, braden in vet, *mĕrĕndang,* b.v. in de boter gebakken, *dirĕndang dĕngan mantega.* —, zie ook bij **braden.**

bakker, broodbakker, *toekang roti.*

bak-olie, zie **braad-olie.**

bakoven, *dapoer, tanoer,* Ar. *foeroen,* Ar.

bakpan, *pĕnggorengan, koewali, wadjah.*

baksel, *gorengan, bakaran, rĕndangan.*

bakspier, *aloe, timbangan pĕrahoe.*

baksteen, *batoe bakar, batoe bata.*

baktand, *gigi gĕraham.*

baktrog, *pĕrahoe.*

bal, van hout of hoorn, gebruikt bij het djing-spel, *bĕdoel.* —, speelbal, kegelbal, *kĕtai, anak kĕtai,* b.v. zij rollen als ballen over de vlakte, *sapĕrti anak kĕtai roepanja bĕrgoelingan dilĕngah padang;* soms gebruikt men voor — bij het balspel e s. v. weekdier, dat in zee leeft, en zich tot een — kan samentrekken. Dit dier heet *sĕudĕroeng.* —; balletje, pil, keutel, *tengkel.* —; balletje, pil, tusschen de vingers gedraaid, *gĕntel, gentel,* vdW. *gintal,* C. *oental.* —; balletje of propje voor een blaasroer, *anak soempitan.* —, balletje van bereide opium, zooveel als er in een pijp gaat, *tikai.* —, balletje van meel en suiker, *oendi,* Bat.; holle — van gevlochten rotan, waarmede men knatst, *raga, boewah raga.* —, de ballen, testiculi, *boewah pĕlir.* —, biljartbal, *bola,* Port.

bal, danspartij, *pesta dangsa,* op Java, verb. Ned.

balans, van een weegschaal, *naratja,* Skr. *timbangan, tĕradjoe,* verb. Perz.; Chineesche — of unster, *datjin, datjing.* —; balansje aan een weefgetouw *tjanang, kajoe pandjang.*

baldadig, *nakal, tamboeng.*

baldadigheid, moedwil, *angkara,* Skr. — plegen, moedwil plegen, *bĕrboewat angkara.*

balein, *oerat iasang.* —; de baleinen of stralen van een regen- of zonnescherm, het gezamenlijke binnenwerk, *sĕrangkak pajoeng.*

balg, zie **buik.**

balie, tobbe, *pasoe.*

balk. Voor — in het algemeen heeft de

Mal. geen geschikt woord; wel voor de verschillende soorten van balken, naarmate van hunne bestemming. Het meest algemeene woord voor — is, *batang kajoe*, of *balok*, *balak*, verb. Ned.: de benedenste —, waarop een dak rust, mits hij rond zij, *goeloeng-goeloeng*, anders, *toetoep djénang*. —, die komt te liggen op de opstaande posten, *toetoep djénang*. — voor een vloer, vloerbalk, *gélégar*; uiterste balken, waarop die vloerbalken rusten, *rasoek pénjamboet gélégar*. —, langscheeps, waarop de deksbalken komen te liggen, *sénta*, *sinta*.

balken, huilen, *méloeloeng*.

balkon, *langkan*, Chin. —; een balkonnetje terzijde van het huis, waar de vrouwen gewoonlijk zitten te weven, *béroegoe*, Bangk. h.

balkweger, mar., *génggang dibawah*.

ballast, *toelak bara*, *alas moewatan*.

ballasten; een schip —, *ménmoewatkan toelak bara dalam kapal*.

balletje, *bola-kétjil*; zie bij **bal.**

balling, *orang boewangan*.

ballingschap, *péri hal kaboewangan*.

baloorig, *mémbawa hati*.

balsamine, c. s. v. bloem, *boenga patjar-ajar*.

balsem, welriekende olie, *minjak baoebaoean*, *minjak raksi*, *minjak kasai*. — voor het gemoed, fig. *pénawar hati*. —, specerijen, b.v. voor een lijk, *rémpah-rémpah*.

balsemen, *ménboeboeh minjak baoebaoewan*. — van een lijk, *ménérémpah-rémpahi*, *ménboeboeh rémpah-rémpah*, *ménraksi mait*.

balspel; het inlandsche —, *sepak raga*.

balspelen, op inlandsche manier met een bal, gevlochten van rotan, die met de voeten in de hoogte wordt geslagen, *bérmaïn sepak raga*.

balsturig, *tégar*, *kéras hati*. — van het lot, *oentoeng malang*.

balustrade, b.v. van een galerij, *kelék-kelék*.

balzak, scrotum, *témpat boewah-pélir*, *kontol*.

balziekte, waterzuchtige zwelling der zandballen, *sakit pasang-pasang*.

bamboe, bamboeriet, *boeloeh*. Soorten zijn: *boeloeh andoeng*, *b. bétoeng*, de groene, dikste soort; *b. doeri*, dun en vol dorens, gebruikt voor omheiningen; *b. gading*, dun, effen geel. Wordt ook gebruikt om er tooysprenken op te schrijven en aldus als talisman om den hals gedragen; *b. hitam*, een soort die donker bruin van kleur is; *b. kasap*, geel, van buiten ruw, gebruikt om hout, hoorn en dergel. fijn te schuren; *b. majang*, *b. oelar*, *b. tali*, *b. akar*, zeer taai, gebruikt voor hoepels en dergel., buigt zich ter aarde als hij 2 à 3 vademen hoog is geworden; *b. padi*, een kleine soort; *b. témiang*, *b. pétiling*, *b. télor* of *b. télang*, dun van hout en daardoor geschikt om er rijst in te koken; *aoeraoer*, een groote soort, van $2\frac{1}{2}$ span in omtrek, groen en glad. Soms is *aoer-aoer* ook de naam van bamboe in het algemeen; als een bamboe die tegen het beloop der takken in wordt voortgetrokken, *sapérti aoer ditarik soengsang*, Sprw. bet. het onmogelijke willen doen; niet holle, massieve —, *boeloeh toempat*, *b. pédjal*; platgeslagen —, gebruikt voor wanden, vloeren enz., *péloepoeh*; koker van —, gebruikt om water te halen, *taboeng*; ook kleinere voor spaarpot of het bergen v. kunsthanesporen, *périan*. — van vijf voet lang, om water in te dragen, *bolong*; de eetbare spruiten van —, *poetjoek réboeng*; bamboesplinter, gebruikt als mes, ook bij de besnijdenis, *sémbiloe*; de bovenste bamboestuk aan een inl. scheepszeil, *pémbawan*; een stuk — met gaatjes, dat rechtstandig in den wind geplaatst wordt en dan een klagend geluid voortbrengt, *boeloeh périndoe*; op eene eenzame plaats neergezet en van een tooysprenk voorzien, moet zulk een — geschikt zijn om wederliefde bij iemand van de andere kunne op te wekken.

ban, uitsluiting van een gezelschap, *pénggoetjilan* (van *koetjil*); in den — doen, uitstooten, debalioteeren, *ménggoetjilkan*, *ménboewang kaloewar*. — gebied, *pérentah*, *hoekoemat*, Ar.

banaan, musa paradisiaca, *pisang*. Soorten zijn: *pisang radja*, *p. soesoe*, *p. mas*, *p. képoek*, *p. ambon*, *p. wangi*, *p. saribloe*, *p. kébjar*, *p. télat*, c. s. van wrangsmakende —, *p. hélang*, c. s. v. roode —, *p. karoh*, c. s. v. wilde — met oneetbare vruchten, *p. séréndah*, c. s. v. lage — enz. (van *réndah*, laag).

bananenstruik, *pokok pisang*.

bananvrucht, *boewah pisang*; gebakken —, *pisang réndang*, *p. goreng*;

gebak van —, *rëndang pisang*; in de zon gedroogde rijpe —, *rimpi*.

band, al wat bindt, *ikat, pëngikat*. —, verband, *ikatan, përhoehoengan, tambatan*. —, bindmiddel, *pëngikat*. —, touw, *tali*. —, hoepel, *simpai*; ijzeren —, *simpai bësi*. —, ring, *tjintjin*. Zie ook bij **ring.** —, lint, *pita*, Port; ook *pita* uitgesproken. — om het een aan het ander vast te binden, *tambatan*. — om het een of ander om dicht te houden wat gescheurd is, *bandoet, pëmbandoet*; met zulk een — dichthouden, opdat de inhoud niet er uit stort, *mëmbandoet*. —, die het harte bindt, *tambatan hati, këlindan*; zulk een — hebben, *berkëlindan*, letterl. een draad hebben. — om een kris voor afzakken te bewaren, *toeli-toeli*; door e. — ondersteunen, in een — dragen, b.v. een gebroken arm, *mëngnadoek* (van *andoek*). —; de banden of pezen, waaraan het ingewand hangt, *rangkai-rangkai*; die waaraan het hart hangt, *rangkai hati*. — over den schouder, waaraan men een zwaard of ridderorde draagt, *sandang, sëlempang*; zie **bandelier.** — van een boek, lederen —, *djilid*, Ar.; ook boekdeel. — voor het voorhoofd tot versiering, *tëparan*. —, breukband, *pëngikat boeroet*.

bandelier, riem of band over den schouder, *sandang*; iets aan een — dragen, *bërsandangkan*; omdoen, *mënjandangkan*, b.v. een zwaard aan een — dragen, *bërsandangkan pëdang*. —, schouderriem, ordelint en écharpe, sjerp over den schouder, *sëlempang*; zulk een — dragen, *bërsëlempang*; iets tot — gebruiken of als — dragen, b.v. de saroeng, wat in tegenwoordigheid van Vorsten en grooten niet geoorloofd is, *bërsëlempangkan*. —; twee gouden ketenen, door den Vorst bij wijze van — over de beide schouders gedragen, *sajap saudang*; de eene ketting daarvan heet *gadjah gëmoelong*, de andere *majang mëngoerai*.

bandiet, straatroover, *pënjamoen*.

bandrekel, hond die aan een ketting ligt, *andjing jang bërikat dëngan rantai*. —, luiaard, *orang pëmalas*.

banen, den weg —, effenen, *mëratakan djalan*; een weg openen, *mëmboeka djalan*; zich met geweld een weg —, b.v. door eene menigte menschen, kreupelhout enz. *mërëmpoeh*, b.v. zij vluchtten, zich met geweld een weg banende door het struikgewas, zonder meer om te zien, *mareka-itoe lari mërëmpoeh pada sëmaksëmak, tiada mëmandang kabelakang lagi*; den weg — tot iets, *meloeroengkan*; b.v. *meloeroengkan anakkoe nasok oeraka*, den weg banen voor mijn kind naar de hel; *diloeroengkan Allah*, door God worde de weg gebaand.

bang, bevreesd, *takoet, katakoetan*, b.v. ik was — voor mijzelven, *katakortaulah akoe akan dirikoe*. —, vreesachtig van aard, *pënakoet*. — worden, *kadatangan takoet*. — maken, *mënakoeti*. — maken, angst aanjagen, *mënggamah*. — maken met woorden of een wapen, *mëngoegoet* (van *oegoet*); iemand die — voor het koude water is, een koukleum, *orang pëndingin*. —, angstverwekkend, *haiban*, Ar. *haibat*, Ar. b.v. een bange nacht, *malam jang haibat*.

bangigheid, *hati këtjil, takoet-takoetan*.

banier, *toenggoel, pandji-paadji, ëlam*, Ar. *ëlamat*, Ar. *bandera*, Port.; al de banieren wapperden, *segala pandji-pandji berkibaranlah*; de rijks—, *ëlam karadjaän, ëlámat karadjaäa*; de — ontplooien, *mëngembangkan ëlámat*; de — planten, *mendirikan ëlámat*; wanneer sprake is van een Europeesche — dan meestal *bandera*. Zie ook bij **standaard, vaandel** en **vlag.**

bank, rustbank, zoonals die bij de Maleiers in gebruik is, *pëntas, pëntasan*; op Java *balai-balai*; een Europeesche —, of — van Europeesch model, *bangko*, verb. Ned. —; e. s. v. rust —, of sofa op pooten, *katil*, Tam. —; steenharde laag in den grond, waar men niet doorheen graven kan, *batoe hampar*. — of rif, *telerang*; goudhoudende —, *telerang ëmas*, Mal. — voor de monding eener rivier, *sakat, alangan*, b.v. *hingga loewar alangan, disana ija bërhëati*, tot buiten de bank, daar bleef hij liggen. —, zandbank in zee, die bij laag water droogloopt, *bëting*; die niet droogloopt, *pasir, boesoeng, gosong*. —, koraalbank in zee, *tëmpat karang, pëkarangan*. —; modderbank, *lëmjan*. — van leening, *pëgadjaan, roemah gadai*. —, geldbank, *kantor oewang*; iets onder stoelen en banken steken, *mënjëmboenikan barang sasoeatoe*; van de — raken, vergeten raken, *kaloepaän*.

bankbiljet, *soerat oewang, oewang kartas*.

bankbriefje, lombardbriefje, *soerat gadai*.

bankbreuk, zie **bankroet**.

banken; hazardspelen, *maën pareh*; bij het — de hoopjes maken, *mëmareh* (van *pareh*).

banket, e. s. v. fijn gebak, *koeweh bangket*, verb. Ned. —, gastmaal, *përdjamoewan*.

bankje, zwevend — voor ververs, *aramaram, pëngaram*.

bankier, v. e. hazardspel, *jang ëmpoenja tëkadu*.

bankroet, *djatoh*; b.v. de Chineesche handelaar is reeds —, *saudagar tjina itoe soedah djatoh*; ook *sëmbam*; zie daarvoor **bedolven**.

bankroetier, *saudagar jang soedah djatoh*.

bankschroef, *ragoem*.

banneling, *orang boewangan, orang toendoengan*.

bannen, uit land of stad, *mëmboewang kaloewar negari, mënoendoeng*; duivel —, *mëmboewang sjaitan*. — van vrees, liefde enz. *mëndjaoehkan*. — uit een gezelschap, vergadering enz., *mëgoetjil* (van *koetjil*).

banning, uitzetting uit huis of land, *pënoendoengan*; uit een gezelschap of vergadering, *pëngoetjilan*.

banvloek, *sjrám*, Ar. den banvloek over iem. uitspreken, *mëngiltrámkan orang*.

bar, onbehouwd, *tandoes*; een barre streek, *tanah tandoes, padang tandoes*. —, van den grond, droog, onvruchtbaar, *këring*. —, koud, guur, *dingin, sëdjoek*.

barak, loods, *bangsal*. —, kazerne, *tangsi*. — van bamboe, *tangsi bamboe*.

barbaar, *orang kafir*. —, vreemdeling, *orang hëlat, orang dagang*. —, wreedaard, *orang bëngis, orang ţalim*, Ar.

barbaarsch, *bëngis, ţalim*, Ar.

barbier, *toekang tjoekoer, pëntjoekoer*. —, tevens wondheeler, *hadjim*, Ar.

baren, kinderen —, *beranak*, deftiger, *bërsalin*, van Vorstinnen, *bërpoetera*. —, veroorzaken, *mëngadakan, mënjebabkan* (van *sëbab*, oorzaak); middel tot vergemakkelijking van het —, *sëloesoh*.

barensnood, *sakit bëranak*.

barg, *babi këbiri*.

bark, *kapal tëngah tiga tiang*.

barmhartig, *mënaroh kasihan, rahim*, Ar. b.v. in den naam van den barmhartigen en goedertiernen God, *bismi'llahi 'rrahmani 'rrahimi*. — zijn jegens, *mëngasihani*.

barmhartigheid, *kasihan, rahmat*, Ar. — bewijzen, *bërboewat rahim*.

barnsteen, *ambar koening, ambar batoe, batoe ambar*.

barrevoets, *bërkaki-telandjang*.

barsch, *bëngis*.

barschheid, *hati bëngis, përi bëngis*.

barst, berst, van glas, aardewerk, bamboe en dergel., *rëtak, rëtakan*; ook van de handen. Zie ook bij **berst**. —, spleet, *tjëlah, tjelahan*. — in vruchten of in de huid, *rekah*.

barsten, *merëtak*; van vruchten, *mërëkah*; gebarsten, *retak, rekah*; gebarsten v. e. naad, een kleedingstuk, een zak enz., *bëtas*.

bas, basstem, *bam, ebam*, Ar. *naram*, Perz.

basement van een pilaar, als dat versierd is met randen of bloemwerk, *gandja poeri*.

baseeren, *mëngalaskan*.

basilicum, ocymum —, de plant, *soelasih*. De paarsche bloemen daarvan hebben een sterk bedwelmenden geur en worden bij voorkeur op de graven gestrooid. Het zaad mengt men in verkoelende dranken. —, e. s. v. kruid, *pokok roekoe-roekoe*.

basis, steunpunt, punt van uitgang, *anggaran*.

bas-relief en bas-relief, *timboel-tënggëlam*. Zie **inscriptie**; en — en à jour bewerken, *mëngoekir dan mëntas*.

bassen, zie **blaffen**.

bassin, *kolam*.

basstem, een zware, schorre stem bij het spreken, *soewara jang garau*.

bast, *koelit*. —, vel, opperhuid, *djangat*, b.v. uwe kris schramt de — niet, *kërismoe tiada mërëtas djangat*. Zie **opperhuid**; de vezelachtige — van kokosnoten, pisangstammen enz., *saboet*; de verdroogde — van den pisangstam, *sëlisir*, Mën. —, het onderste gedeelte van een hoofdrib, *sampil*.

basta, genoeg, afgedaan, *soedah, soedahlah*.

bastaard, hoerekind, *haram-zadeh*, Perz. *anak haram, anak gampang, anak soendal, anak kandak*. — Maleier, een Maleier van Siameesche afkomst, *samsam*.

bastion, bolwerk van eene vesting, *sëlekoh, tjëlekoh, kotaloem, kotlom*, Tam.

djorong, Pad. bovenl. Van bastions voorzien, *bersélekah, bérkotaloem, berdjorong*.

bataljon, afdeeling krijgsvolk, *pasoekan*.

baten, *bérgoena*, b.v. wat baat het? *apa goenanja?* het baat niet meer, *tiada bérgoena lagi*.

batist; e. s. v. O. I. —, *kaïn asahan;* een fijner soort, *kaïn tjipoeh*.

batonneeren, *bertemboeng, maïn témboeng*.

batonneerstok, *témboeng, bélebat*.

batterij, aarden geschutwal in het veld, *koeboe*.

bavinan, *kéra, monjet*.

bazelen, ijlen, hardop spreken in den slaap, *mengigau*, b.v. bazelt ge, of zijt ge wakker, *engkau mengigaukah, atawa engkau djagakah*. —, zotteklap uitslaan, van vrouwen, *latah;* met verscheidenheid, *tatah-letah*.

bazuin, *nafiri* (Perz. de zilveren staatstrompet); de — der opstanding, *sangkakala*, letterl. de horen (zeeschelp) des tijds.

bazuinblazer, *pénioep nafiri*.

bazuinen, *ménioep nafiri*.

bazuingeschal, *boenji nafiri*.

beademen, *ménapasi* (van *nafas*, Ar.).

beambte, *pegawai;* hof—, *pendjawat astana;* e. s. v. hof—, thans niet meer in gebruik, *soeliwatang*.

beamen, amen op iets zeggen, *ménga-mini*. Ja op iets zeggen, *mengijakan;* goed, juist, recht vinden, *ménabénarkan, ménjoeroeggo-kkan*.

beangst, *katakoetan*. —, bekommerd over, *bértjintakan*.

beangstheid, *katakoetan;* — bekommerdheid, *pértjintaän*.

beangstigen, *ménakoeti,* (van *takoet*). —, bekommeren, *ménpértjintakan*.

beantwoorden, *ménjahoeti* (van *sahoet*), *ménadjawáb*, Ar.; een brief —, *ménbalas soerat;* een groet —, *ménjahoeti salám, ménbalas salám;* niet te — zijn, *tiada térsahoet, tiada térdjawáb*. —, evereenkomen met, *bérpatoetan déngan, satoedjoe déngan*. — aan, in overeenstemming zijn met, b.v. van kleeding, sieraden, woorden enz. *bérsamboetan*, b.v. zijne kunstnagels waren lang, glommen als een kristallen spiegel en beantwoordden aan den glans der ringen aan de vingers, *tjanggainja pandjang bérkilat-kilat saperti tjérémin habloer, bérsamboetan tjéhaja tjintjin didjari*.

beantwoording, *sahoetan, djawáb, balasan*. Zie bij **beantwoorden.**

bearbeiden, *ménggérdjakan* (van *kérdja*), *ménggoesahakan* (van *oesaha*); hout en steen in het ruwe —, behouwen, *ménarahkan* (van *tarah*). — van land, *ménggoesahakan tanah, ménabadjak socatoe ladang*.

bebabbelen, *ménggata-ngatai* (van *kata*), *adjoedjah, ménggoempat*.

bebbekin, *dagoe téntik*, b.v. *akan si Koentoem Méloer itoe matanja djoeling, dahinja djendol, pipinja kémbong, dagoenja téntik, péroetnja boentjit, kakinja boeboel, térlaloe boeroek rocpanja*, wat die Koentoem Méloer betreft, zij had schele oogen, een bultig voorhoofd, bolle wangen, een bebbekin, een opgezetten buik en zwerende voeten (mokpooten); zij zag er al heel leelijk uit.

bebloed, *bérloemoerkan darah, bérloemoer déngan darah;* geheel — zijn, *mandi darah*.

beboeten, *ménéndaï;* beboet worden, *didénda, kéna dénda*.

bebouwen, zie **bearbeiden.**

bed, matras, meestal van kêpok, *tilam, kasoer, bolsak*, verb. Ned. Zie ook **beddegoed.** — eener rivier, *palong soengai*. —, slaapplaats, *pétidoeran;* van Vorsten, *péraduan*. —, tuinbed, *petak*. Zie ook **bedding.**

bedaagd, oud, *toewa*.

bedaard, zachtjes aan, *pérlahan, pérlahan-lahan*. Op Java verb. tot *pélan-pélan;* bedaard gaan, *bérdjalan pérlahan-lahan;* een bedaarde en passende gang (inz. van vrouwen), *djalan alap santoen*. —, deftig van beweging, *santoen;* ingetogen en —, *sopan santoen*. —, rustig van gemoed, *sénang, sénang hati*. —, rustig van eene plaats, *santausa;* zich — houden, zich inhouden, *ménahan hati*, ook — blijven. —, tot rust gekomen van regen, wind, de onstuimige zee, hartstochten, *tédoeh, réda*, ook van een hartstocht of de koorts. —, tot rust gekomen van de golven, geëffend, *sélésai*. —, stil, *diam;* gestild, van vuur, toorn enz. *padam*.

bedaardheid, met —, zonder gejacht, *déngan béperlahanan*.

bedachtzaam, *bidjaksana, ingat-ingat*.

bedachtzaamheid, *kabidjaksanaän*.

bedammen, *mëmbëndoengi.*
bedamming, *pëmbëndoengan.*
bedampen, *mëngoewapi.*
bedamping, *pëngoewapan.*
bedanken, *mënerima-kasih;* een onderdaan den Vorst, *mënerima karoenija.* —, afdanken, *melepaskan;* afzetten van een post of ambt, *mëmëljatkan* (van *pëljat*); zelf —, *minta lepas, minta berhenti.* —, weigeren, *tiada mënerima, enggankan.*
bedaren, stillen van toorn, vuur enz. *padam;* doen —, *mëmadamkan.* —, een weinig bedaard, minder hevig, van ziekte, wind, regen, hartstochten enz. *rëda.* — van driften, *endap, mëngëndap;* toen hij tot — was gekomen, *satëlah soedah sëlësai rasa njawanja.*
bedauwen, *mëngëmboeni* (van *ëmboen*); bedauwd, *kaëmboenan.*
beddebehangsel, *këlamboe.*
beddedeken, *sëlimoet, kain sëlimoet, gëbar.* Groote en breede zijden —, *gëbar gandan.*
beddegoed, van den gewonen inlander, *tikar-bantal,* letterl. slaapmat en kussen; van meer gegoeden, *tilam dan bantal.*
beddekwast, *tali sënam.*
beddelaken, *sëpërai,* verb. Ned. *sëlimoet kain poetih.*
bedding, van eene rivier, *toebir, palong soengai.* — van een beekje, *tali ajar.*
bede, verzoek, *pinta, poehoen, pëminta, pëmoehoen.* Objectief, *përmintaän, pëmoehoenan.* — tot God, *përmintaän dëa.*
bedeelen, een deel geven, *mëmbëri bëhagian.* — van armen, *mëmbëri dërma, mëmbëri sëdëkah;* door de fortuin goed bedeeld zijn, *mëndapat oentoeng baïk.*
bedeesd, zedig, *sopan, sopan santoen.* —, beschroomd, *maloe.*
bedeesdheid, *përangai jang sopan, përangai jang maloe.*
bedehuis, *roemah sëmbahjang.*
bedekken, al wat open is, *mënoetoepi* (van *toetoep*). —, overdekken, *mënoedoengi* (van *toedoeng*). Zich —, of bedekt zijn, *bërtoedoeng* — met, wordt soms uitgedrukt in het pass. op deze wijze: *kaïn itoe ditoedoengkan kapada toeboh toewan poetëri* en niet *toeboh toewan poetëri ditoedoengi dengan kaïn itoe.* —, verbergen, *mënjëmboenikan* (van *sëmboeni*). —, beschermen, *mëlindoengkan, mëlindoengi;* de goede werken bedekken de zonden in den hemel, *pahala jang baïk mëndjadi tabir didalam sorga;* als met den mantel der vergetelheid bedekken, *mënalam* (van *palam*) b.v. *përkataän jang soedah baïk dipalam;* het aangezicht van schaamte —, *mënëbat moeka.* —, geheel omgeven of omhullen met de een of andere stof, dus ook van de wolken, *mënjeloeboeng,* (van *seloeboeng*), *mëngeloeboeng* (van *keloeboeng*), b.v. met bedekten hoofde aankomen, *datang berkeloeboeng-keloeboeng.* — in menigte, *mëngoeroeng* (van *oeroeng*), b.v. *maka pada waxa itoe sëgala sëmoet dan kërangga dan koetoe jang didalam rongga kajoe dan lobang tanah sakaliän keloewarlah mëngoeroeng goela toempah itoe,* en op dien tijd kwamen alle mieren, roode mieren en luizen, die in de holen van boomen en in den grond waren, naar buiten en bedekten de gestorte suiker. — als met een vlies, ook van stof, aarde, modder, *mënjelapoet.* Zoo bedekt, *bërsëlapoet.* —, met iets hols overstolpen, b.v. met een mand, bord enz. *mënjoengkoep* (van *soengkoep*); met de holle hand, den mond, de schaamdeelen, de mond van een flesch, het zundgat van een kanon enz. *mëngkap* (van *tekap*). —; de kris met de sarong bedekt hebben, *bërsëlepang boengkoes.* — met pluksel, watten of boomwol, zooals b.v. eene wond, ook de schaamdeelen en anus van een lijk, *mëmalam* (van *palam*). —, als een vlies of floers, van wolken, dauw, of damp, *mënjapoet,* b.v. door dauw bedekt, *disapoet ëmboen,* door wolken bedekt, *disapoet awan-awan.* —, zie ook **bedelven.**
bedekking, *pënoetoepan, pënoedoengan;* alles wat tot — dient, *toedoeng.* —, waarmede men zich dekt, b.v. een sprei, huif, sélendang over het hoofd enz. *kampoeh.* — van een vloer of tafel, *lapik;* versierde — aan weerszijden van staatsiekussens, *tampoek bantal sëraga.* — van eene plaats, versterkte omgeving, *tërap.* —, volgelingen, *orang pëngiring.*
bedeksel, *toetoepan, toedoengan.*
bedekt, beschut, *tërlindoeng, tërsëlindoeng.* —, overdekt, *keloetoepan.* —, verborgen, *tërsëmboeni.* —; geheel met iets als met een korst of vlies, b.v

met stof, aarde, modder en dergelijke, *bersélapoet.* — door een wand of schutsel, *terdinding.* Ook van het Wezen Gods, b.v. het Wezen Gods wordt bedekt door de eigenschappen, *terdinding dzat dëngan sëgala sifat.* —, door wolken, van de lucht, de zon enz., *rëdoep.* — van de zon, b.v. door een voorbijtrekkenden zwerm, *kalindoengan;* in bedekte termen spreken, *mënjindir,* (van *sindir*), letterl. zinspelen. Zie **bedekken.** — met morsigheid, *loemoer, loemoes.*

bedektelijk, *sëmboeni-sëmboeni;* fig. *bërsëlimoet.*

bedektheid, van het aangezicht van schaamte, *bëbat moeka.*

bedelaar, *orang minta-minta, orang minta sëdëkah, pëminta-minta.* — zonder noodzaak, *pëndadoek.*

bedelaarsdeken, *gëbar bëlah këtoepat.*

bedelen, *minta-minta, minta dërma, minta sëdëkah,* Ar. — zonder noodzaak, *mëndadoek;* gebedel zonder noodzaak, *pëndadoekan.*

bedelmonnik, *fakir,* Ar. *darwisj,* Perz. *djoegi.*

bedelven, overdekken met aarde, asch, water enz. *mënimboes;* bedolven, *ditimboes,* b.v. het lijk is met aarde —, *maät ditimboes dëngan tanah;* het vaartuig werd bedekt door de golven, *përaboe iloe ditimboes olih ombak;* onder het zand bedolven, *ditimboes pasir.* Zie verder **bedolven.**

bedelvolk, *orang minta-minta.*

bedelzak, *sitak.*

bedenkelijk, gevaarlijk van eene ziekte, *pajah.* —, moeielijk, *soesah, soekar, pajah.*

bedenken, *mëmikirkan, mënfikirkan* (van *fikir* Ar.); zich — over, iets in beraad nemen, *mëmbitjarakan, mënimbang.* Goed —, rijp beraad, *timbangan jang sak;* iets — om te doen, om werk te hebben, *mëndjadikan kërdja;* middelen —, *mëntjëhari äkal, mëntjëhari oepaja;* zonder —, er is geen twijfelen meer aan, *tiada sjak lagi;* zich niet lang —, *tiada pikir lama-lama;* zich anders —, van besluit veranderen, *bërobah nijat.* —, gedenken aan, met een gevoel van gemis, *tërkënangkan;* bedenk het wel, bezin u wel, *poelanglah ichtiar,* Abd. *ingat baïk-baïk, pikir baïk-baïk.*

bedenking, *kafikiran;* in — nemen, *mënaroh fikiran akan.* —, zie ook **tegenwerping.**

bederf, ondergang, *kabinasaän, tjilaka.* —, beschadiging, *karoesakan.* —, verrotting, *kaboesoekan.* — in het bloed, kwaadsappig, zie ald.

bederfelijk, *bolih binasa, bolih roesak, lëkas boesoek.*

bederven, verderven, *mëmbinasakan;* totaal —, ontredderen, *mëngantjaikan* (van *antjai*). —, beschadigen, *mëroesakkan.* —, tot bederf overgaan, *djadi boesoek;* tot bederf doen overgaan, *mëmboesoekkan.* —, bedorven, *binasa, roesak, boesoek;* in hoogen graad bedorven, totaal bedorven, meer dan roesak, *rëmbas.* Zie ook **bedorven.**

bederver, *pëmbinasa, përoesak.*

bedestond, biduur, *waktoe sëmbahjang.*

bedevaart, naar Mekka, *hadji,* Ar.; ter — naar Mekka gaan, *përgi hadji.* —, plechtig bezoek aan de heilige graven rondom Mekka, *ömrat;* de onvolledige — naar Mekka, zoodat men het steenigen niet heeft bijgewoond, *hadji ömrat.* De volledige —, *hadji bëtoel.* — naar een heilig graf, *zijarah,* Ar. —; de bedevaartsvoorschriften nakomen, *mëngërdjakan rockoen hadji.*

bedevaartganger naar Mekka, *hadji, orang hadji;* een — worden, *naïk hadji;* een echte —, die op den bepaalden tijd bij den berg Arafat is geweest om den duivel te steenigen, *hadji bëtoel;* een — in de plaats van een ander, b.v. van een overledene, *hadji badal;* een — die van Mekka teruggekomen is, noemt men altijd *toewan hadji,* Mijnheer de bedevaartganger.

bedevaartplaats, buiten Mekka, *tëmpat zijarah.*

bedgenoot, *sakatidoeran* Slaapkameraad, *tëman tidoer, kawan bërsadoe.*

bedgordijn, *këlamboe pëlidoeran, këlamboe* of *tirai përaderan.*

bediende; loon —, *orang opahan.* —, volgeling, *kawan, tëman.* — aan tafel of bij een offer, *pëlajan,* b.v. *bërapa poela dajang pëlajan,* daarenboven vele vrouwelijke —n. — , knecht, *hamba, baedak, boedjang, djongos,* verb. Ned. *chädim,* Ar. — bij eene moskee, *nodja.* — aan het hof, *pëndjawat astana;* dit zijn meer de beambten; voor de vaste — van een Vorst, *hamba radja;* de

gezamelijke *hauba radja* heeten *pĕrawangan*.

bediendenkamer, *pĕboedjangan, kamar djongos*, verb. Ned. op Java.

bedienen, aan tafel of bij een offer. *mĕlajan;* iemand of iets —, *mĕlajani*, b.v. zijn heer —, *mĕlajani toewannja*, de tafel —, *mĕlajani medja*; vele knechten waren aan het —, *bĕbĕrapa djariah ada mĕlajani;* een ambt —, *mĕngĕrdjakan djawatan, mĕlakoekan pĕkĕrdjaän;* zich van iets —, iets gebruiken, *mĕmakai* (van *pakai*); zich van eene spijs —, *mĕngambil daripada makanan, m. d. hidangan;* zich van eene taal —, *bĕrbĕhasa*, b.v. *jang bĕrbĕhasa dĕngan bĕhasa Mĕlajoe*, die zich van het Maleisch bedienen.

bediening, ambt, *djabatan, djawatan*. — aan tafel, bij een offer, in een logement enz. *pĕlajan*.

bedijken, bedammen, *mĕmbĕndoengi, mĕnambak* (van *tambak*); de zee —, *mĕngikat laoet*.

bedillen, berispen, allerlei aanmerkingen maken, *mĕntjĕla, mĕntjĕrewet, mĕntjomel*.

bediller, *pĕntjĕla, pĕntjĕrewet, pĕntjomel*.

bedilziek, *soeka mĕntjĕla, soeka tjĕrewet*.

beding, conditie, voorwaarde, *djandji, sjarț*, Ar. onder —, *dĕngan djandji, dĕngan sjarțnja;* onder —, mits, *asal, mĕtainkan*.

bedingen, voorwaarden stellen, *bĕrdjandji*.

bedisselen, iets met den dissel bewerken, *mĕnarah* (van *tarah*), *mĕmatil* (van *patil*). —, in orde brengen, *mĕngatoerkan*. —, ten uitvoer brengen, *mĕlakoekan*.

bedisseling, bewerking met den dissel, *tarahan, patilan*. —, in orde brenging, *pĕngatoeran*.

bedlegerig, *bĕrbaring-baring sakit*.

bedoelen, het voornemen hebben, *bĕrmaksoed*, Ar. —, op het oog hebben, *bĕrmaksoed*, Ar. —, willen, *maoe;* wenschen, *hĕndak*. —, uitloopen op, *sĕhadjakan, mĕnjĕhadjakan*. —, zie ook **doelen.**

bedoeling, voornemen, *nijat*, Ar. —, doel dat men zich voorstelt, oogmerk, *maksoed*, Ar. —, wil, *maoe;* wensch, *kahĕndak*. —, beteekenis van een vraagstuk, *kahĕndak*, b.v. *ségala pandita Pasai disoeroeh baginda bĕri kahĕndak masalat itoe*, de Vorst beval allen geleerden van Pasai de — van dat vraagstuk op te geven; ook de — van woorden; wat is de — met dat gezegde, *kamana djatohnja kata itoe;* zonder eenige — hoegenaamd, *soeatoe pon tiada maksoed;* ook *kijas* b.v. de — van iets vatten, *mĕngambil kijas* (van *kijas*, Ar.), *mĕngĕrti mănanja*. — der woorden ook *toedjoe pĕrkataän*. —, zin, *ĕrti, rĕti, mana*, Ar. *kijas*, Ar.

bedolven, van het aangezicht in iets, b.v. in zand, modder, een kussen, in de handen enz. *sĕmbam*. Ook figuurlijk gebruikt voor onttroond, ontslagen, over den kop gegaan van een koopman enz. — onder iets zwaars, b.v. puin enz. *tĕrhempet*, letterl. nedergedrukt.

bedonderd, verbluft, *lĕngoeng, bingoeng*.

bedonderen, foppen, *mĕnipoekan* (van *tipoe*), *mĕmpĕrdajakan* (van *daja*). Zie **bedotten.** —, overbluffen, in de war brengen, *mĕmbingoengkan*.

bedorven, ongeschikt geworden voor het gebruik, geschonden, *roesak*, ook van een naam en hiervoor ook *boeroek;* totaal —, ontredderd, *antjai*. —, onherstelbaar, *rahap*. — van het bloed, *bajoc*. — van spijzen, *boesoek;* duf, muf, *basi*. — van eieren, doordat ze bebroed zijn en toen koud geworden, *tĕmbĕlang;* mocrel —, slecht, van een persoon, *fasik*, Ar. een — sujet, *orang fasik*. — van het bloed, zie **kwaadsappig.**

bedotten, door iets slechts voor goed, iets valsch voor echt uit te geven, *lĕboes*. —, zie ook **bedriegen.**

bedrag, som, *bilangan, djoemlah*, Ar.

bedragen, wordt uitgedrukt met *djoemlahnja*, het bedrag er van; de prijs bedraagt, *harganja*.

bedreigen, *mĕngamang-amang, mĕngantjam*, Bat. Zie ook **dreigen.**

bedreiging, *pĕngamang-amang, pĕngantjam*, Bat.

bedremmeld, beteuterd, *bingoeng* geheel verbluft, *lĕngoeng*.

bedremmelen, *mĕmbingoengkan*.

bedreven, knap, *pandai*. —, geoefend in iets, *patjak*. —, ervaren, kundig. *djauhari*, Ar. — in geheime wetenschappen, *sasĕrawan*, Skr. — in lezen of opstellen, *ahli*, Ar. b.v. in het lezen van den Koran, *ahli dalam pĕngadjian*

korán. — in het maken van allerlei opstellen, *akli dalam karang-mengarang.*

bedrevenheid, knapheid, *kapandajan*; als meester in eenig handwerk, *katoekangan*, b.v. *hairan ségala poetéri tawanan itoe mélihat katoekangan kiu Indra Laksmi*, al de gevangen genomen prinsessen waren verwonderd bij het zien der bedrevenheid van kiu Indra Laksmi.

bedriegen, *ménipoekau* (van *tipoe*), *ménpérdajakan* (van *daja*). —, iem. een trek spelen, *méngitjoe*, b.v. *térpélihatalah ija daripada dikitjoe orang*, hij bleef bewaard voor bedrogen te worden door de menschen; door schijn —, *ménjémoe*, b.v. die man kan door ons niet bedrogen worden, *orang itoe tiada térsémoe olih kita.* —, verschalken, *mélantjong*; God — , fig. *dikéloekan Allah*, letterl. God wordt stom gemaakt; zich —, *ménipoekan dirinja*; iets verkeerd opvatten, *salah fahan*, b.v. *djikalau tiada salah fahamkoe*, als ik mij niet bedrieg, als ik het niet mis heb; bedrogen worden, *kéna tipoe, dipérdajakan*; te bedriegen zijn, *tépérdajakan*; niet te — zijn, *tiada tépérdajakan.*

bedrieger, *pénipoe, orang mélantjoeng.*

bedriegerij, *tipoe*; allerlei —, *tipoedaja, pérdajaän.*

bedrieglijk, *déngan tipoe.*

bedrijf, werk, beroep, *kérdja, pékérdjaän, péntjéharian.* —, dand, *pérboewatan.* — van eene tooneelvertooning, *lakon, lakon-lakon, lélakon, babak*, alle uit het Jav.

bedrijf-kapitaal, *modal.*

bedrijten, *ménboeraki.*

bedrijven, *ménboewat.* — van vreugde, zie **vreugde.**

bedrijvig, ijverig, *radjin, tjikatan*, b.v. *katakoewannja pérampoewan itoe térlaloe sangat tjikatan barang pékérdjaännja, maka sabétar pon ija tiada dijam doedoek tjoema-tjoema*, het gedrag van die vrouw was buitengewoon zeer bedrijvig in al haar werk, geen oogenblik zelfs zat zij stil zonder iets te doen.

bedrillen, beschikken, *ménoeatoerkan.*

bedrinken, zich —, *minoem sampai mabok, ménmabokkan dirinja.*

bedroefd, *bérdoeka-tjita, soesah hati.* — zijn over, *bérdoeka-tjitakan.* —, treurig gestemd, *sajoe*, b.v. het maakte ons hart —, *ménbéri sajoe dihati kami*; hoe zou zijn hart niet — zijn, *dimanakan tidak sajoe hatinja.* — van gemoed ook *gobar, gélaaa*, Skr. Dit laatste meestal verbonden met *goendah* tot *goendah-gélaaa*; zeer —, inzonderheid bij de herinnering aan iemand, zeer aangedaan, *kapeloe-peloewan*; zeer erg —, *roesak hati*, b.v. gij moet niet zoo erg — zijn, *djangan toewan roesak hati démikian.* Zie ook **verdrietig.**

bedroeven, *méndoekakan, méndoeka-tjitakan, ménbéri doeka-tjita, ménbéri sajoe dihati, ménbéri peloe dihati*; zeer erg —, *méroesakkan hati.*

bedroevend = **bedroeven**, doch meestal met het Betr. Vrnw. *jang* er voor.

bedrog, *tipoe*; allerlei —, *tipoe-daja, pérdajaän.* —, schijn, *sémoe.* —, streek, list, poets, grap, *kitjau.*

bedrogen: — zijn, *kéna*, letterl. getroffen, geraakt. Verk. van *kéna tipoe.*

bedroppelen, *ménitiki* (van *titik*). —, besprenkelen, *ménérétjiki*; bedroppeld, besprenkeld, *térpérétjik.*

bedruipen = **bedroppelen**: zichzelven —, zijn eigen brood verdienen, *ménitjéhari rézéqinja séndiri, ménitjéhari séndiri.*

bedrukken, van papier, katoen enz. *ménitjitaki.*

bedrukt, bedroefd, neerslachtig, *sédoe, sémdoe*; zeer —, geheel —, *térsédoesédoe.*

bedruktheid, bekommerdheid, *pértjintaän*; smart, *kadoekaän.*

bedstede, slaapplaats, *témpat tidoer, pétidoeran*, van Vorsten *péradoewan.*

bedstijlen, *tijang témpat tidoer.*

beducht zijn, vreezen, *takoet, katakoetan*, b.v. ik was voor mijzelven —, *katakoetaulah akoe akan dirikoe*; ook *wasangka*, b.v. *déngan hati jang wasangka akan bérhaja*, met een hart beducht voor gevaar.

beduchtheid, *katakoetan.*

beduiden, duidelijk maken, *ménjatakan, ménjénakan*, b.v. toen beduidde ik het hem, *maka koekénakanlah kapadanja.* —, verklaren van de beteekenis, *ménértikan.* —, aanwijzen, aantoonen, *ménoendjoek* (van *toendjoek*). —, beteekenen, *értinja*, b.v. de letter Alif beduidt God, de Allerhoogste, *hoeroef alif itoe értinja Allah taäla*; wat heeft dat te —, van welk belang is dat! *bérapa pédarnja*; dat heeft niets te beduiden, dat maakt niets uit, *tiada ménagapa*, ook *tiada bérapa haluja.*

beduidenis, *ĕrti, māna,* Ar.

beduiding, *pĕngĕrtian.*

beduimeld, b.v. van de bladen eens boeks, *lĕban.* —, de sporen dragen van gebruikt te zijn, *koemal.*

beduimelen, *mĕngoematkan.*

beduiveld, *kasjaiṭánan, dirasoeḳ sjaiṭan, kamasokan sjaiṭán.*

beduivelen, *mĕnjaiṭáni* (van *sjaiṭán*).

bedunken, meening, *sangka, agaḳ,* b.v. mijns bedunkens, *pada sangkakoe, agaḳ sĕhaja.*

bedwang, *katahanan, katĕgahan;* onder — gehouden, *ditahankan, ditĕgahkan, ditatih.*

bedwelmd, *maboḳ.* — door bloedverlies en ook door het zien van bloed, *maboḳ darah.* —, dronken door de min, *mĕndam* Jav. komt veel voor in geschriften verbonden met *birahi* tot *mĕndam birahi,* liefdedronken. —, zwaar van hoofd, b.v. door het gebruik van zware tabak, *pĕnggar.* —, eenigszins bevangen, *malas.* — door wijn, room, inbeelding, *chajali,* Ar. —, door een toovermiddel, vergif enz. in zwijm, *bihausj,* Perz. — als door stuipen, of toevallen, *pitam* b.v. *maka sakalian mareka-itoe bihausjlah laloe tidoer sapĕrti orang pitam,* en zij allen waren bedwelmd en sliepen daarop als lieden die de stuipen hadden. —, duizelig van hoofd, *pĕning, poesing kapala.*

bedwelmen, *mĕmaboki, mĕmaboḳkan.* — van visch door middel van tobawortel, *mĕnoba ikan.*

bedwelmend, *mĕmaboḳkan, mĕmaboki,* b.v. bedwelmende dranken, *minoeman jang mĕmaboḳkan.* —, van smaak en lucht, zooals b.v. tabak, doornappel enz. *kajar, kajal, maoeng,* b.v. *adapon daoen kadoeḳ itoe maoeng,* de kadoekbladeren zijn bedwelmend.

bedwelmingsmiddel, toovermiddel of drank om iemand geheel te bedwelmen, *obat bihausj.* —, door dieven gebezigd, om ongehinderd te kunnen stelen, *sĕkot, poekan;* meestal rook van narcotische stoffen, waarmede men 's nachts de bewoners van een huis bedwelmt. —, om visschen te bedwelmen, *toba;* gebruikt men daarvoor de goerahvrucht dan heet dit, *toba goerah.*

bedwingen, onderwerpen, van een volk, hartstochten enz. *mĕnăloḳkan* (van *tăloḳ,* Ar.) b.v. al de vijanden —, *mĕnăloḳkan sĕgala moesoeh;* de hartstochten —, *mĕnăloḳkan hawa-nafsoe,* ook *mĕnahankan hawa-nafsoe* (van *tahan*); zijne tranen —, *mĕnahankan ojar-matanja.* Zie ook **ingetogen;** zijn toorn —, *mĕnahani amarahnja,* van een Vorst, *mĕnahani moerkanja;* zichzelven —, inhouden, bedaard blijven, *mĕnahan hati, mĕnahankan diri;* zich — bij het gebruik van spijs of drank, zich matigen, menageeren, *pantang, bĕrpantang;* b.v. bedwing u wat, onthoudt u zeer van het een en ander, *pantang baïk-baïk!* iemand —, in iets tegengaan, hem van iets afhouden, *mĕnĕgahkan* (van *tĕgah*). —, temmen van een beest, *mĕndjinaḳkan,* lett. tam maken.

beëedigd, *soedah bĕrsoempah,* b.v. een — translateur, *djoeroe bĕhasa jang soedah bĕrsoempah;* eene beëedigde verklaring, *kasaḳsian jang disĕrtakan soempah.*

beëedigen, *mĕnjoempahi, soeroeh bĕrsoempah.*

beëediging, *pĕrsoempahan.*

beëindigd, van een werk, geschil, oorlog enz. *sĕlĕsai.*

beëindigen, afmaken, *mĕnjoedahkan* (van *soedah*), *mĕnjoedahi, mĕngchatamkan* (van *chatam,* Ar.), *mĕnjĕlĕsaikan.*

beek, *anaḳ soengai, batang soenyai;* een kleine —, *aliran.*

beeld; lichamelijk —, *patoeng, orang-orangan.* —, af beeldsel, geteekend, *pĕta, gambar;* beelden uit den ouden tijd, *artja, rĕtja.* —, gelijkenis, *ibarat,* Ar. *oepama,* Skr. —, voorbeeld, *toeladan;* gesneden beelden, *patoeng jang tĕroekir.*

beelden, een gedaante geven, *mĕroepakan.*

beeldendienaar, *orang mĕnjĕmbah bĕrhala* (van *sĕmbah*).

beeldendienst, *kabaḳtian kapada bĕrhala.*

beeldhouwen, *mĕmahat patoeng* (van *pahat*); *mĕnĕmpa patoeng* (van *tĕmpa*).

beeldhouwer, *pĕmahat patoeng, pĕnĕmpa patoeng.*

beeldspraak, *pĕroepamaän, ibarat,* Ar.

beeltenis, *gambar, pĕta.*

been, *toelang.* Ook als stofnaam, b.v. een beenen knoop, *kantjing toelang.* Sterft de tijger hij laat vlekken, sterft de olifant, hij laat beenderen na, *mati harimau mĕninggalkan bĕlang, mati gadjah mĕninggalkan toelang,* Sprw. bet. wat iemand bij zijn leven was blijkt

na zijn dood; beenderen, gebeente, *toelang-toelangan*; vel en —, doodmager, *kocroes-kering*.

been, het lichaamsdeel, *kaki*; tusschen knie en voet, *bětis*; op één — staan, *bĕrdiri sahĕlah kaki, bĕrdiri kaki toenggal*; het lange, veerkrachtige — van sprinkhanen en dergel. waarmede zij hun sprong maken, *kětik*; een been of graat in de keel gekregen hebben, *katoelangan*, namel. ter aanduiding van den persoon, wien dat ongeluk getroffen heeft; houten —, *sĕrombong*, d. i. verlengstuk van iets hols of pijpachtigs; op de been brengen, bijeenroepen, *mĕngĕrahkan* (van *kĕrah*), *mĕnghimponkan*. Zie ook **achterbeen**.

beenachtig, *katoelang-toelangan*.

beenblok, voor misdadigers, *pasoengan*.

beenbreuk, *patah toelang*.

beenen, van been, *toelang, daripada toelang*.

beenig, *bĕrtoelang*.

beenvlies, *sĕlapoet toelang*. — van het bekkeneel, *simpak*, Ar.

beer; de Maleische —, *bĕroewang*; de Groote —, het gestarnte, *binatang bidoek, b. djoeng, aldoeboe'lakbar*; de kleine —, *aldoeboe'lasgrar*, Arab. —, drek, *tahi*. —, muurstut, *sokong temboek*. —, schuld, *hortang*; vol beeren zitten, *tĕnggĕlam dalam hoetang*.

beerenhuid, *koelit bĕroewang*.

beerenklauw, *kaki bĕroewang*.

beerput, *tĕlaga tahi, djamban, pĕlindoengan*, b.v. *sakali pĕristewa koeda kanaikan baginda djatoh kadalam pĕlindoengan... maka Hang Toewah sigĕra tĕrdjoen kadalam pĕlindoengan*, eens gebeurde het, dat het rijpaard van den Vorst in den beerput viel... en Hang Toewah sprong dadelijk in dien beerput.

beërven, *mĕmpoesakaï, mĕwaritsi* (van *warits* Ar.).

beest, *binatang, hajwan*, Ar. ook als scheldwoord; de — spelen, *mĕradjalela*; wilde —en, *binatang lĭjar*; het wild gedierte, *mĕrga-satwa*: tamme —en, *binatang djinak*.

beestachtig, *sapĕrti binatang, hajwani*, Ar.

beestenhoeder, *gombala*.

beestenmarkt, *pasar lĕmboe karbau, pasar lĕmboe-kambing*.

beet, hap, *gigit*; een —, mondvol, *saoewap*. — nemen, foppen, *mĕnipoe, mĕmpĕrdajakan*. — hebben, getroffen worden, *kĕna*. — hebben, begrijpen, *mĕngĕrti, mĕndapat*. — hebben aan den hengel, *ikan makan oempan, ikan makan mata kail*.

beetje, weinigje, *sĕdikit*; lekkere beetjes, *makanan jang sĕdap, oemat*, Ar.; laatste —, restantje, *sisa, kored*. — voor — voortbewegen van een last, verrichten van een werk, *kosil*; telkens een —, bij beetjes, *sĕdikit-sĕdikit sakali*. — voor — behandelen, van iets, dat niet in eens kan gedaan worden, *mĕnggomel*; bij kleine beetjes nemen, zuinig zijn met iets, *mĕntjĕkit*; bij kleine beetjes aankomen, vorderen, tewerkgaan, *mĕroentjet*.

beetpakken, *mĕnangkap* (van *tangkap*), *mĕnĕgang* (van *pĕgang*).

befaamd, *kanamaän, tĕrnama, masjhoer*, Ar. *tĕrmasjhoer*.

befaamdheid, *kanamaän, masjhoer*, Ar.

begaafd, met verstand, *bocdiman*, Skr.; een — redenaar, *orang jang fasih lidahnja*. —, knap, *pandai*.

begaafdheid, knapheid, *kapandajan*.

begaan, betreden, *mĕndjalani*. —, doen, *mĕmboewat*, b.v. eene fout —, *mĕmboewat salah*; een moord —, *mĕmboenoeh orang*; stil laten —, *mĕmbijarkan, mĕndjiamkan*. — zijn met iemand, *peloe, mĕngasihani* (van *kasihan*), ook *kĕnangan akan*; met iets of iemand — zijn, het jammer vinden van, *sajang akan*.

begeeren, zinnelijke lust hebben, *ingin*; van zwangere vrouwen, *hidam*; met obj. *mĕnghidamkan*. —. wenschen, verlangen, *hĕndak*; met bepaald obj. *mĕnghĕndaki, hĕndak akan, hĕndakkan*, regeert het Voorz. *akan*. — begeerte hebben, *bĕrkahĕndak*. Al wat men begeert, *sakahĕndak hati*. —, wenschen, verlangen, *mĕntjita*. —, verlangen naar iets, *bĕrgĕmar akan, mĕndambakan*.

begeerig, verlangend naar iets, *ingin*. — om het te hebben, *hĕndak, damba*; zeer —, of verlangend, *ăsjik*, Ar. b.v. *djadi ăsjik mĕnĕngarkan pĕngadjarannja*, werden zeer begeerig om zijn onderwijs te hooren. Hetzelfde van velen. *kaăsjik-ăsjikan*, b.v. *dan kabanjakan poela orang jang mĕmandjat pohon kajoe kaăsjik-ăsjikan mĕmandang*, en wederom vele lieden beklommen de boomen, sterk begeerig zijnde om te zien.

begeerigheid, inhaligheid, *loba, ṭamā*, Ar.

begeerte, wensch, *kahčudaḳ*. —, lust, *nafsoe*, begeerten en lusten, *hawa-nafsoe*; de begeerten opwekken, *mĕnggalaḳkan hawa-nafsoe*; de begeerten bevredigen, *mĕmoewaskan hawa-nafsoe* (van *powas*); en zijne begeerten strekken zich zeer ver uit, *dan hawanja tĕrlaloe amat bĕsar*. —, lust naar spijs, *ingin, sjarah*, Ar. —, sterke, onweerstaanbare lust of trek naar spijs of drank, b.v. naar jenever, opium en dergel., *kĕtagihan*. Van eene zwangere vrouw naar het een of ander, *hidam*. —, verlangen, *kahčudaḳ, hasrat*, Ar. b.v. mijn — is om een kind te krijgen, *hasratkoe hĕndaḳ bĕranaḳ*; van eene zaak of een voorwe p, iemands — opwekken, *mĕndjadi panas dimata orang*; d. i. de oogen uitsteken; teleurgestelde —, *kamponan*.

begekken, *mĕmpĕrmaïnkan, mĕmpĕrgilakan, mĕngolok-olok*.

begeleid: — van, b.v. een brief van een geschenk, *dipĕsĕrtakan*. — door volgelingen, *diiring*.

begeleiden, iemand of iets, *mĕmpĕsĕrtakan, mĕnjĕrtaï, mĕnghantarkan*. —, als volgeling, *mĕngiring*.

begeleider, *pĕnghantar, pĕngiring*; dienstdoend —, adjudant, *kapit, pĕngapit*.

begenadigen, *mĕngaṇoegĕrahi*. — vergeven, *mĕngampoeni, maäfkan*, Ar.

begeven: zich ergens heen —, *pĕrgi, mĕmbawa dirinja*; zich ongekend onder eene menigte —, b.v. onder vijanden, *mĕnjaboer* (van *saboer*); zich —, gnan, om bij iets tegenwoordig te zijn, *saleh*, ook uitrukken, zich — naar het slagveld; zich op reis —, van Vorsten en aanzienlijke personen, *bĕrangkat*; van gewone lieden, *bĕrdjalan, bĕrlajar*; zich naar huis —, *poelang, poelang karoemah*; zich naar iets —, den weg opgaan, koersen, *mĕnoedjoe* (van *toedjoe*); zich regelrecht naar iets —, *langsoeng ka*, b.v. de Vorst begaf zich regelrecht naar het paleis, *maka bagindа pon langsoeng kaästana*; zich tot iets —, er mede beginnen, *moelaï*; iets — schenken, *mĕmbĕri*; van God en den Vorst, *mĕngaroeniakan, mĕngaṇoegĕrahakan*. —, verlaten, *mĕninggalkan*; zich in het huwelijk —, *kawin*, Perz. van een man, *bĕrbini, bĕristĕri*; van eene vrouw, *bĕrlaki, bĕrsoewami*; van Vorsten, *nikah*, Ar.

begieten, *mĕnjiram*; met bepaald obj. *mĕnjirami* (van *siram*); zich —, baden, alleen van Vorsten en aanzienlijke personen, *bĕrsiram*. — met een sterken straal, *mĕndjĕrami*. —, natmaken, b.v. van planten, bleekgoed enz., *mĕndiris*. — met heet water, broeien in dien zin, *mĕnjĕdoeh* (van *sĕdoeh*).

begieter, *pĕnjiram, pĕndiris*.

begieting, *pĕnjiraman, pĕndirisan*.

begiftigen: iemand —, van een Vorst, *mĕngaroeniïdi* (van *karoeniïa* Skr.) *mĕngaṇoegĕrahaï* (van *aṇoegĕraha*, Skr.). — met wisselkleederen, *mĕmpĕrsalinі*.

begijnenrijst, *nasi koening, nasi koeajit*.

begin, *moela, pĕrmoelaän, awal*, Ar., *iblidá*, Ar.; van het allereerste —, *dari awal moela, dari moela pĕrtama*; zonder — en zonder einde, *tiada bĕrkamoelaän dan tiada bĕrkasoedahan*; als in het —, *samoela*. —, voorste, *hoeloe*. Het — en einde van iets niet weten, *tiada mĕngĕtahoï hoeloe-hilirnja*. — van een seisoen, *hoeloe moesim*. —, dat gedeelte, wat het dichtst bij den oorsprong is, b.v. het dikste gedeelte van een tak, de titel van een boek, het hoofd van een geschrift, het begin van een weg, b.v. bij het water, het begin van eene zaak, gewricht van de ledematen, *pangkal*. —, voorste gedeelte van iets, *ṣadr*, Ar.; weer van het — af, nog eens weer, *bĕrtaloe-taloe*, b.v. weer van het begin af kwaad doen, *bĕrboewat doerhaka bĕrtaloe-taloe*; telkens weer van voren af aan vloeiden de tranen, *adjar-mata toeroen bĕrtaloe-taloe*; van het — tot het einde, *daripada pĕrmoelaännja datang kapada kasoedahannja, dari awal sampai kapada achirnja*. —, midden en einde, *kamoelaän, katĕngahan dan kasoedahan*.

beginletter, *hoeroefoe'libtidá*, Ar.

beginnen, *moelaï*; iets —, *mĕmoelaï*, —, den aanvang maken, vroeger of eerder handelen, *mĕndĕhoeloe*. Vóór een ander —, een ander voorgaan, *mĕndĕhoeloei*. — van iets te gebruiken of te nemen, het eerste beetje nemen, aanbreken, *mĕlowaḳ*; wat zal ik — ? wat staat mij te doen ? *apakah dajakoe ?* niet weten wat te —, ten einde raad zijn, *habis ĕgala daja-oepaja, tĕnajap bitjara, poetoes asa*; om te beginnen, *lilibtidá*, Ar.

beginsel, aanvang, *pĕrmoelaäa.* —, oorzaak, grond, *pahan, aṣal,* Ar. *moela.* Ook *moela aṣal.* —, oorspronkelijke vorm, *tĕmbaga.* —, grondbeginsel, *roekoen,* Ar. van dezelfde grondbeginselen zijn, *sarŏekoen;* iemand van goede beginselen, *orang jang baïk pĕrangainja, jang baïk tabiatnja,* letterl. van goeden aard of inborst.

begluren, *mĕnghintai.*

begluring, *pĕnghintajan.*

begluurder, *pĕnghintai.*

begommen, *mĕnggĕtahi, mĕmpĕrgĕtahkan*

begoochelen, *mĕnjilap;* door den duivel begoocheld, *disilap iblis;* eene vrouw —, verleiden, *mĕnawari sa'orang pĕrampoewan* (van *tawar*).

begoocheling; gezichts—, *silap, silap mata.* Hiervan ook *silap hilang,* bij het tellen zich vertellen. — eener vrouw, verleiding, *pĕnawaran.*

begooien, *mĕlimpari, mĕloetari.* — van boven naar beneden, *mĕnjimbah* (van *simbah*); van boven begooid, *tĕrsimbah;* begooi mij niet, *djangan akoe disimbah;* den vloer met water —, *mĕnjimbahkan ajar kalantai.*

begraafplaats, *pĕkoeboeran* (van *koeboer,* graf, Ar.). —, kerkhof, als een besloten ruimte, soms ook *kandang,* Mal.

begrafenisfeest, *ṣĕdĕkah arwah,* Ar.

begrafeniskosten, *bĕlandja mĕnanamkan orang* (van *tanam*), *bĕlandja mĕngkoeboerkan orang.*

begrafenisstoet, *pĕrarakan mait.*

begrauwen, *mĕnĕngking* (van *tĕngking*).

begraven, van een lijk, *mĕngkoeboerkan, mĕnanamkan* (van *tanam*), *mĕnjimpan mait* (van *simpan*). — fig. b.v. in de zee —, *mĕnĕnggĕlamkan dalam laoet* (van *tĕnggĕlam,* zinken). — in het gemoed, *ditanam didalam tjita;* iets in den grond stoppen, een schat, enz, *mĕnanam* (van *tanam*).

begrensd, *bĕpĕrhinggaän, bĕrbatas.*

begrenzen, bedr. Ww. *mĕmpĕrhinggakan, mĕmpĕrbataskan;* onz. Ww. *djadi pĕrhinggaän, djadi batas.*

bepriipelijk, wegens de duidelijkheid, *tĕrang, njata.* —, maken, *menjatakan, mĕngĕrtikan.*

begrijpelijkheid, duidelijkheid van begrip, vatbaarheid van begrip, *ringan kapala, ăkal tĕrang.*

begrijpen, *mĕngĕrti, mĕnaangkap* (van *taangkap*), *faham,* Ar. —, in zijne gedachten van iets een voorstelling maken, *mĕmikirkan,* b.v. *kanak-kanak pon dapat mĕmikirkan itoe,* een kindeke kan dat wel begrijpen. —, ook *tahoe,* b.v. *maka toen Kastoeri pon tahoelah akan Laksamana bĕrchalwat itoe,* Ton Kastoeri begreep dat Laksamana zich afzonderde; iemands woorden —, *mĕngĕrti kata orang, mĕnaangkap kata orang;* al wat in dien brief staat heb ik begrepen, *ségala jang tĕrsĕboet dalam soerat itoe fahamlah sĕhaja;* verkeerd —, *salah faham, salah tampa, salah mĕngĕrti.* —, inhouden, bevatten, *moewat;* begrepen zijn in, *tĕrmoewat, masoḳ,* b.v. onder het aantal begrepen zijn, *masoḳ hilangan.*

begrip, het vermogen om iets te begrijpen, *pĕngĕrtian, mata hati;* zich het — van iets, b.v. van de woorden, goed eigen maken, *mĕnfahamkan;* het begrip van iets verliezen. zijn verstand verliezen, *hilang ăkal.* —, gevoelen, meening, *rasa, pĕndapat.* —, verstand, *ăkal boedi,* schrander van —, *tĕrang ăkal boedi;* vlug van —, *ringan kapala.* —, samentrekking, kort begrip van een verhaal, verhandeling of redevoering, compendium, *ringkas, ichtisar,* Ar. tot een kort — samentrekken, *mĕringkaskan, mĕngichtisarkan.* Ook *idjmăl* Ar. en *mĕngidjmălkan.*

begroeten, *mĕmbĕri tabiḳ, mĕmbĕri salăm;* elkander —, *bĕrsalam-salaman.* —, verwelkomend tegemoetgaan, *mĕngĕloe-ĕloekan;* bij het binnenkomen vriendelijk toespreken, *mĕnĕgor* (van *tĕgor*).

begroeting, *tabiḳ, salăm, tĕgor-sapa.*

begrooten, *kira-kira;* met bepaald obj. *mĕngira-ngirakan.* —, berekenen, ook *mĕnganggar* (van *anggar,* Perz.). —, de waarde schatten, *mĕnilai.*

begrooting, *kira-kira.* —, schatting der waarde, *nilajan.*

begunstigen; iemand —, voornamelijk van God, een Vorst of aanzienlijk persoon, *mĕngaroenijăi,* (van *karoenija*), *mĕnganoegĕrahăi.* Eene zaak —, *mĕnoeloengi.*

begunstiging, *karoenija,* Skr.; met —, *dĕngan karoenija, dĕngan anoegĕraha;* ook *dĕngan pĕrtoeloengan,* b.v. met — van een goeden wind, *dĕngan pĕrtoeloengan angin jang baïk.*

behaaglijk, voor de zinnen, *sědap, enak, lědzat,* Ar.; iemand — zijn, *bĕrkĕnan kapada orang, mĕmpĕrkĕnankan orang;* iets — vinden, *bĕrkĕnan akan.*

behaard, van het aangezicht, *ramoes.* —, van het aangezicht, gebaard, *rambajan.* — van de huid, *bĕrboeloe;* zwaar —, *pĕnoeh boeloe, banjak boeloenja.*

behagen; aan iemand —, *bĕrkĕnan kapada* — scheppen in iemand, *bĕrkĕnan akan;* maken dat iemand — schept, *mĕmpĕrkĕnankan;* het behage u, wees zoo goed, als 't u belieft, *silakan, silakanlah,* b.v. om binnen te gaan, te gaan zitten, voor te gaan enz. —, verkiezen, *soeka.* — scheppen in, ook *soeka akan;* geen — scheppen in, *tiada soeka akan,* b.v. hij schept geen — in het wajangspel, *tiada ija soeka akan bĕrmain wajang;* het behage God, *dibĕri Allah kĕranja; di-anoegĕrahakan Allah kĕranja;* indien het Gode behaagt, *djikalau dĕngan ridlla Allah, insja' Allah,* Ar.

behagen; het —, *karidlaän, soeka, kĕnan.*

behakken, zie **behouwen.**

behalen, verkrijgen, *bĕrolih, mĕndapat;* winst —, *bĕrolih laba, mĕndapat oentoeng;* de overwinning —, *mĕnang, bĕrolih kamĕnangan.*

behalve, *lain daripada, mĕlainkan, kĕtjoewali.*

behandelen, letterl. met de handen —, *mĕnangani* (van *tangan*); verder: *mĕmĕgang* (van *pĕgang*), *mĕndjabat, mĕndjawat;* eene zaak —, *mĕlakoekan soeatoe pĕrkara;* een werk —, *mĕngĕrdjakan soeatoe pĕkĕrdjaän;* de wapens —, bespreken, *mĕmbitjarakan soeatoe pĕrkara.* —, uitoefenen, *mĕndjawat;* met orde en regel iets —, *mĕmĕrentahkan* (van *pĕrentah*); een werk niet met lust, flauw —, er mede talmen, *mĕnjambalewa* (van *sambalewa*); met benaald obj. *mĕnjambalewakan;* iets schielijk —, *mĕsĕboet.* — van een persoon, *mĕmpĕrboewat;* behandeld worden, *dipĕrboewat,* b.v. wij worden door den Vorst van Malaka als apen behandeld, *kita dipĕrboewat olih radja Malaka sapĕrti kĕra;* een kranke met geneesmiddelen —, *mĕngobati orang sakit;* iemand goed —, *bĕrlakoe dĕngan baik kapada sa'orang;* iemand slecht —, *bĕrlakoe dĕngan djahat kapada sa'orang;* iemand ruw —, *mĕngasar-ngasarkan,* b.v. *djanganlah kamoe sakaliau kasar-kasarkan orang itoe,* gijlieden moet dien man niet ruw —.

behandeling, *pĕrboewatan.* —, gedrag jegens anderen, *kalakoewan.*

behandigen, terhand stellen, *mĕnjampaikan katangan, mĕngoendjoek katangan, mĕntaslimkan* (van *taslim,* Ar.).

behangen; iets — door er voorwerpen of dingen aan te hangen, *mĕnggantoengi,* b.v. zijn vertrek met gordijnen en voorhangsels —, *mĕnggantoengi biliknja dĕngan tirai dan kĕlamboe;* een wand met behangselpapier —, *mĕnempelkan kaṣṭas boenga pada dinding,* of *mĕnempeli dinding dĕngan kaṣṭas boenga.*

behangsel, draperie, *langsai, lansai.* —, voorhangsel, *tirai.* —, gordijn, *kĕlamboe;* ledikant —, *kĕlamboe tempat tidoer.*

behartigen, ter harte nemen, *mĕmpĕrhatikan.* —, verzorgen, zorgen voor, *mĕmĕliharakan* (van *pĕlihara*), *mĕnjĕlanggarakan* (van *sĕlanggara*).

beheer, bestuur, *pĕmĕgangan, pĕmĕrentahan, pĕrentah.* —, zorg, toezicht, *pĕmĕliharaän, sĕlanggara.*

beheerder, bestuurder, *pĕmĕrentah, pĕngampoe.*

beheeren, *mĕmĕgang* (van *pĕgang*), *mĕmĕrentahkan* (van *pĕrentah*), *mĕngampoe.* —, verzorgen, *mĕmĕliharakan, mĕnjĕlanggarakan, mĕnjanggarai'nja;* naar welgevallen —, fig. *mĕndalang* (van *dalang,* de vertooner van de wajang of het inlandsche poppenspel, de beheerscher van het poppenspel).

beheerschen, *mĕmĕrentahkan* (van *pĕrentah*), *mĕngĕhoekoemkan.* —, bedwingen, *mĕnahankan* (van *tahan*); zijne driften —, *mĕnahankan hawa-nafsoenja;* zich —, *mĕnahankan dirinja, sabar akan dirinja.*

beheerscher, van een Vorst, *jang dipĕrtoewan,* letterl. die als heer bezeten wordt. Een van de titels, waarmede men van den Vorst spreekt. — der wereld, *sjah alam,* een van de titels, waarmede men een Vorst aanspreekt. —, bewindvoerder, *pĕmĕrentah.*

beheinen, omheinen, *mĕmagari* (van *pagar*),

beheksen, betooveren, bekoren, van booze geesten, *mĕntjĕrĕmaḳ.*

behelpen; zich —, zich helpen, *mĕnoeloeng dirinja* (van *toeloeng*); zich —, tevreden zijn met, *mĕnadakan dirinja*

dèngan (van *pada*), b.v. zich met enkel rijst —, *mèmadakan dirinja dèngan nasi belaka;* zich met zijn traetement —, *mèntjoekoepkan gadjinja*, letterl. zijn traetement genoeg of toereikend doen zijn.

behelzen, bevatten, *moewat, bèrisi.* — van een brief of geschrift, *tèrsèboet dalamnja, boenjinja.*

behendig, *pantas, tjèpat, tjikatan*, b.v. hij zag er uit als een vlug en behendig man, *roepanja sapèrti sa'orang pantas dan tjikatan.* —, listig, schrander, *tjèrèdik.*

behendigheid, *dèngan pantas, dèngan tjèpat, tjikatan.*

behoeden, beschermen, *mèmèliharakan* (van *pèlihara*). — voor, *mèmèliharakan daripada.*

behoeder, *pèmèlihara.*

behoedmiddel, talisman, *pènangkal, ăzimat*, Ar. *djimat.*

behoedzaam, voorzichtig, *bidjaksana, ingat-ingat, awas*, scherp toezien: een vrouw of kind — verzorgen, *mèmèliharakan bagai mèmating mindjak jang pènoeh.*

behoef, gevoeg, *ḥadla*, Ar. *ḥadjat*, Ar.; ook vereenigd tot *ḥadla-ḥadjat;* ten behoeve van, *akan, akan goena;* wordt ook dikwerf uitgedrukt door de transitieve vormen van het Werkw. nml. *kan* en *i*, b.v. ten behoeve van iemand koopen, *mèmbèlikan orang;* ten behoeve van iemand opendoen, *mèmboekaï orang;* zijn behoef doen, *boewang adjar, kasoe-ngai, ḥadla-ḥadjat*, Ar.

behoefte, *kakoerangan, ḥadjat*, Ar.

behoeftig, *kakoerangan, papa*, Skr. *miskin*, Ar.

behoeftigheid, *kapapaän, kakoerangan, ḥal miskin.*

behoeven, gebrek aan iets hebben, *koe-rang;* noodig hebben, *bèrḥadjat, maoe pakai;* niet —, niet noodig zijn, *ta'oe-sah;* wat behoeft dat, waarvoor dient dat, *apa goenanja.*

behooren, betamen, *patoet, haros, laïk*, Ar.; zooals het behoort, *dèngan sapa-toetnja, dèngan sapèrtinja;* naar —, *saharosnja;* geheel naar —, *sajogjanja* (van *jogja*, Skr. gepast, geschikt); naar —, *dèngan sapèrtinja, dèngan patoetnja, dèngan oepamanja;* naar — maken of inrichten, *mènjapèrtikan.* —, moeten, ook *hèndak*, b.v. de zaak, die haar echtgenoot had behooren te doen, *pèr-kara jang hèndak dibowat olih soewa-minja.* —, toebehooren, *ampoenja, poe-nja.* Dit slaat op den persoon en niet op de zaak, b.v. hem behoort dat huis, *ija jang ampoenja roemah itoe.* — tot iets, tot iets gerekend moeten worden, *masoek*, b.v. — tot het aantal, *masoek bilangan*, ook *ikoet;* de plaats waar het niet behoort, *boekan tèmpatnja.*

behoorlijk, passend, *patoet, dèngan sapatoetnja, laïk*, Ar. *sènènggah, sajogja.* —, betamelijk, van gedrag, *sènoenoeh*, meestal in ontkennenden zin, b.v. niet —, *tiada sènoenoeh.* —, verplicht zijn, *haros;* niet —, *tiada haros.* — iets doen, behandelen, gebruiken, bewaren, *tjèrèmat.*

behoorlijkheid, *kapatoetan, kaharosan.*

behoud, *salămat*, Ar. —, ontkoming aan een gevaar, *katoepoetan.* — van het leven, zoowel uit gevaar als anderszins, *sara;* het middel tot — in dien zin, hetzij een wapen, hetzij iets tot levens-onderhoud, zooals rantsoen, gage, enz. *sara.*

behouden, niet afstaan of afleggen, *mènggang* (van *pègang*). —, redden, *mè-njelamatkan* (van *sèlamat*), *mèmèliharakan* (van *pèlihara*). —, voor ondergang behoeden, *mèmèliharakan, mèmpèrbèta;* niet te —, *tiada tèpèrlèla*, b.v. *maka pèrahoe bapa hamba pon tiada tèpèrlèla*, en mijns vaders vaartuig was niet te behouden. —, aan een gevaar doen ontkomen, *mèloepoetkan, mèlèpaskan.* — reis, *sèlamat djalan, sèlamat bèrlajar.* — reis wenschen, *mènèri sèlamat djalan.* —, in welstand, *dèngan sèlamat.* — teruggebracht worden, *disèlamatkan kèmbali.* —, ontkomen zijn, *loepoet, lèpas, sèlamat, tèrpèlihara.*

behoudenis, *sèlamat.* Ar. *chalaṣ*, Ar.

behoudens, uitgezonderd, *mèlainkan, kèljoewali.*

behouwen, *mèmahat* (van *pahat*). Met den dissel —, de eerste ruwe bewerking doen ondergaan, *mènarah* (van *tarah*), ook van steen b.v. glad — steenen, *batoe ditarah litjin-litjin;* dat hout werd met den dissel — alsof het geschaafd was, *ditarah kajoe itoe sapèrti dikètam roe-panja:* behakken, —, b.v. een balk met een bijl, een kokosnoot met een hakmes, effen afkappen, *mènampas* (van *tampas*).

behuisd, *bèroemah;* goed — zijn, *bèroe-mah baïk-baïk.*

behulp, *pĕrtoeloengan;* met —, *dĕngan pĕrtoeloengan;* voor —, bij gebrek aan het ware, *paltoe.*

behulpzaam, *soeka mĕnoeloeng.*

behuwdbroeder, *ipar, ipar laki-laki.*

behuwddochter, *minantoe pĕrampoewan.*

behuwdmoeder, *mĕntoewa pĕrampoewan.*

behuwdvader, *mĕntoewa laki-laki.*

behuwdzoon, *minantoe laki-laki.*

behuwdzuster, *ipar pĕrampoewan.*

beide, *kadoewa;* met zijn beiden, *bĕrdoewa.* —, wanneer er sprake is van twee partijen, kanten, contractanten, enz. *kadoewa pehak,* b.v. de — legers, *kadoewa pehak lasjkar;* alleen met ons beiden, *sama sa'orang,* b.v. *baiklah kita bĕrsnäü-main sama sa'orang dĕkoeloe,* laat ons eerst met ons beiden een tweestrijd voeren. —, van lichnamsdeelen, waarvan men er slechts twee heeft, *kadoewa belah,* b.v. de — armen, *kadoewa belah lengan,* de — oogen, *kadoewa belah mata,* zijne — ooren, *kadoewa bĕlah telinganja;* zij beiden, *kadoewanja;* een van beiden, *salah soeatoe daripada kadoewa itoe, salah sa'orang daripada kadoewa orang itoe;* geen van beiden, *daripada kadoewa itoe sa'orang pon tidak;* aan beide zijden, *sabĕlah-mĕnjabĕlah, pada kadoewa pehak.* Is er water tusschen dan, *sabĕrang-mĕnjabĕrang;* beiden tegelijk, *sama kadoewanja.*

beiden, wachten, *bĕrnanti;* lang —, *bĕrnanti-nanti;* met bepaald obj. *mĕnantikan.*

beiderlei, *dowa roepa, doewa matjam, doewa bagai.*

beieren, *kontal-kantil.* —, in menigte en van verschillende punten van iets los neerhangend, van draad en vezelachtige voorwerpen, *mĕndjoembai,* ook *djĕrambai.*

beijveren; zich —, *mĕradjinkan dirinja, mĕngoesahakan dirinja.*

beitel, *pahat;* breek—, *pahat sĕroembong,* ronde of gleuf—, *pahat pĕngoekor,* kouw—, steenhouwers —, *pahat paling,* halfronde —, *pahat poetar,* smalle —, *pahat pĕmboewoeh,* schaaf—, *pahat mĕdjis,* — bij het draaien gebruikt, *mata pĕlarik.*

beitelen, *mĕmahat;* gebeiteld, *pahat.*

beitelwerk, *kĕrawang;* van — voorzien zijn, met —, *bĕrkĕrawang.*

bejaard, *toewa, bĕrida,* Skr. een bejaarde minister, *mantĕri bĕrida.*

bejaën, eigenl. een Germanisme, *mĕngijakan, mĕnjoeroeggoehkan* (van *soenggoeh*).

bejag, het ijverig streven naar, *toentoetan.*

bejagen, jagende afloopen, *bĕrboeroe bĕrkoeliling,* b.v. veld en busch —, *bĕrboeroe bĕrkoeliling hoetan dan padang.* —, streven naar, *mĕnoentoet* (van *toentoet*), b.v. kundigheden en wetenschap —, *mĕnoentoet ilmoe dan pĕngĕtahoeän.* Ook *mĕntjĕhari e. d. p.* —, bedoelen, *bĕrmaksoed,* Ar. *bĕrnijat,* Ar. *mĕnghĕndaki.*

bejammeren, *sajang akan, bĕrsĕsal akan dirinja,* b.v. hij bejammert zijn verloren paard, *ija sajang akan koedanja hilang;* hij bejammert zijn misslag, *ija bĕrsĕsal akan dirinja daripada salahnja.*

bejammerenswaard, *jang patoet disajangi, jang patoet diĕsalkan*

bejegenen, overkomen, *bĕrlakoe atas, kadatangan,* b.v. een onheil heeft mij bejegend, *soeatoe tjilaka telah bĕrlakoe atas hamba, hamba telah kadatangan tjilaka.* —, ontmoeten, *bĕrtĕmoe dĕngan.* —, behandelen, *bĕrlakoe .... kapada,* b.v. iemand goed —, *bĕrlakoe dengan baïk kapada sa'orang;* iemand kwaad —, *bĕrlakoe dengan djahat kapada sa'orang.*

bek, *moeloet,* doch niet van vogels, slangen en sommige visschen. — van slangen en vogels en van sommige visschen, *paroeh;* lange spitse, snuitachtige — van sommige visschen, *djoengoer;* een — geven, een grooten mond opzetten, *rampoes;* de mond die dat gewoon is, *moeloet rampoes.*

bekaaid, beschaamd, *kamaloean;* zeer —, *kamaloe-maloean.* — uitkomen, — van iets afkomen, *monjos, monjes.* —, een mal figuur maken, *kadjamalan.*

bekakken, *mĕmberaki.*

bekalken, *mĕnjapoekan kapoer pada, mĕngapoeri.*

bekampen, *mĕmĕrengi* (van *pĕrang*); *mĕlawan.*

bekappen, van balken met bijl of dissel, ze de eerste ruwe bewerking doen ondergaan, *mĕnarah* (van *tarah*). Zie ook bij **behouwen.** —, van een kap of dak voorzien, *mĕmboebouh atap, mĕmpĕratapkan.* —, zie ook **snoeien** en **afkappen.**

bekeerde, *orang jang soedah bĕrtaoebat.*

bekeeren: zich —, *bértanbat;* iemand —, *méntanbatkan* (van *tanbat*, Ar.); iemand tot den Mohammedaanschen godsdienst —, *mérgisliimkan sa'orang;* tot den Christelijken godsdienst iemand —, *ménseranikan sa'orang;* zich tot het geloof —, *membawa imán.*

bekeering, *tanbat*, Ar.

bekeerlijk, *dapat ditanbatkan, tértanbatkan;* onbekeerlijk, *tiada tértanbatkan, tiada dapat ditanbatkan.*

bekeerling, *orang mocalaf, orang bértaroe masoeck agama,* — tot het Mohammedanisme, *orang masoeck Islám, orang membawa imán.* — tot het Christendom, *orang masoeck sérani, orang masoeck maseghi.* Bekeerlingen maken, *méndjadikan mocalaf*, Ar.

bekend, beleden, *di-akoe.* —, gekend, geweten worden, *katahoewan, máloem*, Ar. alom —, *katahoewan dimana-mana, masjhoer*, Ar. alom — geraakt of zeer —, *termasjhoer;* persoonlijk — met iemand zijn, *mengénal, berkenal dengan;* bekend, gekend zijn, *térkenal;* als zoodnaig gekend worden, *kakenalan;* met elkander — zijn, *bérkenal-kénalan;* met iemand — maken, iem. voorstellen, *ménperkenalkan.*

bekende, kennis, *kénalan*, b.v. hij heeft vele bekenden, *banjak kénalannja.*

bekendmaken, *ménbéri tahoe, ménmáloemkan* (van *máloem*, Ar.). Zie ook **afkondigen.** —, inleiden, introduceeren, *ménghénalkan;* alom —, *ménmasjhoerkan;* een bevel alom —, *ménjeroetakan, ménjerintakan;* openlijk —, afkondigen, zie ald.; bij bekkenslag —, *ménthjanangkan, ménnongnongkan:* de troonsbestijging van een nieuwen Vorst met het slaan op de ketceltrom, *ménthabtkan radja*, ook *bértabal* (van *tabal*, Ar.). Hetzelfde door op de Rijkstrom te slaan, *ménabtkan karadjaán* (van *nabat*, Ar.); een nieuws of tijding —, *ménberita, ménghabarkan, ménwartakan.*

bekendmaker, *pémbéri-tahoe, pémberita, orang jang ménbéri tahoe, o. j. ménberita, péwarta.*

bekendmaking, *pémberitahoean, pémberitáán, máloemat*, Ar. — bij bekkenslag, *pénthjanangan;* schriftelijke —, publicatie, *soerat máloemat.*

bekendstaan, *kakenalan, kétahoewan*, b.v. hij staat bekend als een dief, *kakénalanlah ija pénthjoeri adanja, kétahoewanlah ija pénthjoeri adanja.*

bekendworden. *djadi kétahoewan.*

bekennen, erkennen, belijden, *ménngakoe.* —, belijden van het geloof, *ménbawa imán.* —, belijden, het geloofformulier opzeggen, *ménngoetjap sjahádat.* —, belijden der waarheid, bevestigen, *ikrar*, Ar. *ikral*, verb. — van zonden, *ménngakoe dosa.* — van fouten, misslagen, ongelijk, *ménngakoe salah.* — van eene vrouw, vleeschelijke gemeenschap met eene vrouw hebben, *bérzatoeboeh dengan sa'orang pérampoewan, ménmakai s. p.*

bekentenis, *pengakoean, akoean, ikrar*, Ar. *ikral*, verb.

beker, *kéboek, pijala*, Perz.; men liet ook den — rondgaan, *naka pijala pon di-périderkan oranglah;* een compliment met een — of glas maken, *ménganggap*, b.v. hij maakte met dien — een compliment voor de hofjuffers, *maka pijala itoe di-anggapkannja kapada dajang-dajang itoe.* Ook toedrinken, b.v. en de patih Gadjah Mada dronk Laksamana vier of vijf bekers toe, *maka patih Gadjah Mada pon di-anggap kapada Laksamana émpat lima pijala.*

bekeuren, beboeten, *méndéndá;* bekeurd, *kena déndá.*

bekijk, *pénengok;* veel —s, *banjak pénengok.*

bekijken, *mélihati, ménengok* (van *tengok*). Zie ook **bezien.** Nauwkeurig van alle kanten bekijken, van een voorwerp, dat men in de hand heeft, *méngaling-aling.*

bekijven, *ménéngking* (van *téngking*), *ménggoesari;* voor het minste vergrijp telkens —, *koeti-koeti.*

bekken, kom, holle schotel, *moengkoer, mangkok bésar.* —, presenteerblad van hout of metaal, *talam;* scheer—, *pinggan-tjoekoer;* metalen — of klok, als muziekinstrument, *gong, égong, kéromong, mong-mong*, Hoft. —; stel van drie koperen bekkens, behoorende tot de gamélan, *gélinang;* koperen —, waarop met een stok geslagen wordt, *lampari*, Mén.; groot — of gong, waarmede men des nachts waarschuwt dat er olifanten in de nabijheid zijn, *galéga*, Pad. bovenl.; klein koperen —, behoorende tot de gamélan, *gélonang* —; c. s. v. koperen bekkens, waarvan de beide onderstukken vastliggen en met de beide bovenstukken geslagen worden,

kopak; groot en diep koperen —, behoorende tot de gamêlan, *kenoeng, gênoeng*; koperen —, behoorende tot de gamêlan en dieper van toon dan de génoeng, *ketoek*. —, waarop geslagen wordt om het volk bijeen te roepen, *gong pêngêrah* (van *kêrah*). —; c. s. v. castagnetten of stel van bekkens, *tjêratjap*; omroepers —, *tjanang*; hol koperen —, behoorende tot de gamêlan, c. s. v. kleine gong, die ook wel voor omroepersbekken gebruikt wordt, *mongmong, kêromong*; groot koperen muziek- en omroepers— bij de Chineezen, *bêreng-bêreng*; men sloeg de bekkens of klokinstrumenten, *maka ségala gong pon dipaloe orangtah*; bij bekkenslag bekend maken, *mêntjanangkan, mêmomongkan, mêngêromongkan, mêmangmongkan*.

bekken, te veel loeven, *beloek têrlaloe*.

bekkeneel, *têngkorak*.

bekkeneelvlies, *sélapoet batoe kapala, sélaepat b. k.*

bekkenist, bekkenslager, *pémockoel gong, pénaboeh*.

bekkenslager = bekkenist. —, omroeper, *toekang tjanang, pêntjanang*.

beklaagde, *orang jang ditoedoeh*.

beklaaglijk, *kasajangan*.

bekladden, *méloemoer*, met bepaald obj. *méloemoerkan*; zich —, *bêrloemoer*; met bep. obj. *bêrloemoerkan*. —, besmeren, plek-gewijze met iets kleverigs, *ménjêlekeh* (van *sélekeh*). —, beschilderen, *méloemoerkan*. —, vuil maken, *méndjêmarkan*; iemands goeden naam —, *mêmboesoekkan nama orang, mêndjahatkan n. o.* Zie ook **belasteren.**

beklag, aanklacht, *pénoedoehan*.

beklagen, *ménjajangi* (van *sajang*), met rouwbeklag, *mératap*; zich — bij iemand over iets of iem. (in de taal der kleine kinderen) *ménggadoehng*.

beklagenswaard, *jang patoet disajangi*.

beklauteren, van palmen of palen door een mensch of aap, *mêmandjat* (van *pandjat*, een zet of wip met het lichaam in de hoogte); een trap —, *naïk tangga*; een berg —, *ménaïki goenoeng, mindaki goenoeng*.

bekleeden, kleederen iemand aandoen, *mêmakaikan, ménggénakan pakajan*. —, overtrekken, bedekken, b.v. met lood, koper, goud enz., ook met doek, *ménjaloet* (van *saloet*), b.v. *disaloetnja dêngan kaïn koening*. —, voeren, van voering voorzien, *mélapis*. —, voeren van binnen, b.v. een kistje en dergel. tot onderlaag voor iets anders, *mengalaskan*; iemand met een ambt —, *mengaroeniakan djabatan kapada sa'orang, ménganggkat orang kapada djabatan*. — van iemands plaats, *méngganti, mewakil, djadi ganti, djadi wakil*, Ar. — van een schip met koper, *mélapis kapal dengan tembaga*. —, omwinden met doek en dergel., *mémbebat*. —, stutten van de mijnwanden, dat ze niet instorten, *ménékang* (van *tékang*). —, beschoeien, *memorap* (van *torap*).

bekleeding, *saloetan, lapisan, alasan, bebatan*. Zie het onderscheid bij **bekleeden.**

bekleedsel = bekleeding. Ook *lapis, koelit*.

beklemd, gedrongen, nauw, *sésak*. — van de ademhaling, *témas napas*. — van borst, *sésak dada*. —, ergens tusschen, *tersépit*. — tusschen twee lichamen, zoonals een pistool of dolk in den gordel, een stukje vleesch tusschen de tanden, *sélit, tersélit*; vast tusschen iets — zijn, *térasak*. — in eene opening, zoonals een prop in de hals eener flesch, een foetus in de baarmoeder enz., *sérat*. — van het kind bij de geboorte, *bebang*; hierdoor sterven van eene kraamvrouw, *mati kabêbaagan*, —, in het nauw zitten, *kapiljikan*. —, bezorgd van gemoed, *bêrdjinta, maxjgroel*, Ar. *soesah hati*.

beklemdheid, *kasésakan, kapiljikan, kasoesakan hati*.

beklemmen, *ménjépit* (van *sépit*), *ménjésakkan, ménsiltjikkan, ménjélit, ménggasak*. *ménjérat*. Zie het onderscheid bij **beklemd.** —, persen, *ménggapit*. —, terneerdrukken, met hand, poot of klauw, *ménékan* (van *tékan*).

beklemming, *pénjépitan, pénjésakan* enz. — van de borst, *kasésakan dada*.

beklijven, vast blijven kleven, *lekat, bêrlékat*. Op Java *bélengket*; ingang vinden en —, van woorden in het gemoed, *djatoh mati kadalam hati, têrpakoe dihati*. —, wortelen, *bérakar*.

beklimmen, *naïk, ménaïki, mêmandjat*, b.v. een ladder of trap —, *naïk tangga*; een mast of palmstam —, *mêmandjat*, (van *pandjat*, een zet of wip met het lichaam in de hoogte); een berg —,

mënäiki goeuoeng; een berg of hellend vlak —, *mindaki.* — door middel van iets, waarin pennen geslagen zijn, *menjigai* (van *sigai*).

beklinken, met spijkers of nagels, *mëmakoei* (van *pakoe*); de zaak is beklonken, *soedah rat bitjara.* — van een verbond enz., *mënëgohkan;* beklonken, bevestigd van een verbond enz., *tëgoh, terpakoe.*

beklodderd, *tjoemoet,* b.v. met aarde —, *tjoemoet-tjoemoet dëngan tanah.*

beknabbelen, *mëngëtil* (van *këtil*).

beknagen en beknauwen = beknabbelen.

beknellen, zie **beklemmen.**

bekneld, *terapit;* in iets —, om iets —, er niet afkunnen van een ring, vastzitten in iets, *menjendat* (van *sendat*).

beknijpen, *meadjepiti;* met de toppen van duim en voorsten vinger, *mëntjoebiti.*

beknopt, bekort, van den inhoud eens geschrifts of eener rede, *ringkas, simpan;* de beknopte inhoud van een rede of geschrift, *ringkasaan, simpan.* Slechts dien vermelden, *mëngambil ringkasannja, mëngambil simpannja.* — overzicht, kort begrip, *ichtisar,* Ar.; een — overzicht maken van een verhaal, *mëngichtisarkan.*

beknorren, op een strengen toon, *mëredik, mënghërdik;* zacht verwijtend —, *menëgor* (van *tëgor*); gewoon —, *mënggoesari.*

bekoeld: eenigszins —, zoodat men het kan drinken of er de hand in steken, *sijau.* Zie ook **lauw.** — van drift, *padam.*

bekoelen, bedr. Ww. *mënjëdjoekkan* (van *sëdjoek*), *mëndinginkan.* — onz. Ww. *djadi sëdjoek, djadi dingin;* laat het eerst —, *bijar sëdjoek dëhoeloe, b dingin d., b. sijau d.* — van drift, *padam;* doen —, *mënadamkan.*

bekomen, verkrijgen, *bërolih, mëndapat;* niet te — zijn, *ta'bolih dapat, ta'dapat bërolih, tiada tëperolih;* wel —, verteren van spijzen, *mëntjërna;* wel bekome het u, *sahlan beka,* Arab. — van eene ziekte, weer een aangenaam gevoel van terugkeerende gezondheid krijgen, *poelih.*

bekoming, verkrijging, *përolihan, pëndapatan.*

bekommerd, *bërtjinta, soesah hati, gondah.* — en in twijfel, *gondah-goelana,* ook *walang-hati.* —, bezorgd met de dingen dezer wereld of met zichzelven, *masjgroel,* Ar. —, angstig voor een nakend gevaar, *bërtjëmas.* —, angstig, woelig van een zieke, *bëlisah.*

bekommeren, bedr. Ww. *mëmpërtjintakan, mënggandahkan;* zich — over iets, *bërtjintakan, bërtjinta akan;* zich — om iets, *fadlocli akan, përdoeli akan;* zich niet — om, *tiada përdoeli akan;* zich — met, *masjgroelkan dirinja dëngan.*

bekommering, *përtjintaän.* — des harten *përtjintaän hati.* — des harten hebben, *mënarah tjinta didalam hati;* in — nedersitten, *doedoek bërtjinta.* —, ook *walang hati, kasoesahan hati, sjoegroel,* Ar. — hebben, *bëpërtjintaän.*

bekomst, verzadiging, *kënjang;* zijn gehecle —, *sakënjangnja.* Zijn — hebben, *soedah kënjang;* iemand zijn — geven, *mëngënjangkan;* meer dan zijn — hebben, *tërlaloe kënjang;* zijn — in den hoogsten graad, *sakënjang-kënjangnja.*

bekoopen; het eindelijk met den dood —, *hilang njawa kasoedahannja, hilang djiwa achirnja.*

bekoorlijk, aardig, lief, snoepig, *djëlita.* — van eene vrouw, *djoewita.* — van natuurtafereelen, een bosch, landschap, berg enz. *përmai.* —; het bekoorlijke of liefelijke van iets, *sëraaa.* — voor het oog, *sëdap dipandang, sëdap kapada pëmandangan.* —, zie ook bij **lief** en **schoon.**

bekoorlijkheid, *djoewita, përmai, kaëlokan, kawanisan, kasëdapan.*

bekoren, *mëmbirahikan, mëmbëri rawan.* —, verleiden, verzoeken, *mënggoda;* eene vrouw —, verleiden, *mëmawari su'orang pëmandjoewan* (van *tawar*).

bekort, verkort, beknopt, *ringkas, simpan.* Zie **beknopt.**

bekorten, van een verhaal, *mëringkaskan, mënjimpan, mëngambil simpannja, mëringkaskan përkataän;* zijn weg —, den kortsten weg nemen door, *mëmintas* (van *pintas*); een weg —, *mënjingkatkan djalan.* —, ook *mëmendekkan* (van *pendek*). *mëmandakkan* (van *pandak*), b.v. *maka kami pendekkan përkataännja,* en wij bekorten het verhaal.

bekostigen, *mëmbelandjakan, mëmbajar bëlandjania, mëngaloewarkan belandjaanja;* geneesmiddelen —, *mëmbëlandjakan obat.*

bekouten. over iets kouten, *bërtoetoer akan, bërtjakap akan.*

bekrabbelen, *mĕnggorisi, mĕnggorisgorisi;* het papier —, in pl. v. schrijven, *mĕmboewat tjakar-hajam.*

bekrabben, *mĕnggaroki, mĕngaïs* (van *kaïs*).

bekrachtigen, *mĕnĕtapkan* (van *tĕtap*), *mĕnĕgohkan* (van *tĕgoh*); met een eed —, *mĕnĕgohkan dĕngan soempah.*

bekrachtiging, *katĕtapan, pĕnĕgochan, katĕgochan.*

bekrassen, *mĕnorih* (van *torih*).

bekreunen, geven om, *fadloeli,* Ar. *pĕrdoeli,* verb. Zich over of om iets —, *mĕnfadloelikan, fadloeli akan, pĕrdoeli akan.*

bekrimpen: zich in zijne uitgaven —, *mĕngoerangkan bĕlandjanja.*

bekrompen, gebrek hebben, *kakoerangan.* —, niet genoeg, *koerang* —, eng, *sĕmpit;* ook fig. b.v. een — dienstbetoon, *kabaktian jang sĕmpit.* — van verstand of begrip, *akal pandak, pitjik pĕngĕtahoean, hina boedi, boentoe.* Dit laatste in de beteekenis van verstopt. — levensonderhoud, *pitjik rĕzĕki* —, te eng, te nauw van een verblijfplaats, ook *pitjik.* — in het geven, *mĕngikirkan,* b.v. hij is — in het geven van het noodige, *ija mĕngikirkan mĕmbĕri barang jang patoet.*

bekroonen, eene kroon opzetten, *mĕmakotai, mĕngĕnakan makota, mĕmpĕrmakotakan.* —, bekransen, *mĕngĕnakan karangan boenga, mĕnghiasi dĕngan karangan boenga.* —, toekennen van een prijs, *mĕngaroeniakan tanda kahormatan.*

bekruiden, van specerijen voorzien, *mĕrĕmpahi, mĕmboeboeh rĕmpah-rĕmpah.*

bekruisen, kruisen op, met een vaartuig, *mĕmajari* (van *pajar*).

bekwaam, bedreven, *pandai, faham,* Ar. ook *ahli; bisa,* Jav. —, geschikt, *patoet, laïk,* Ar.; ter bekwamer tijd, *pada masa jang sĕnang;* niet —, d. i. dronken, *maboh.* -- in het duiden van voorteekens, *pandai mĕnilik* (van *tilik*); zich — voordoen, *mĕmandai dirinja.*

bekwaamheid, *kapandajan.* —, bijzondere bedrevenheid in eenig handwerk, *katoekangan.* Op Java *kabisaän* (van *bisa,* Jav.); zich een voorkomen van — geven, *mĕmandai dirinja.*

bekwamen: zich in iets —, *mĕngoesahakan dirinja.*

bekwijlen, *mĕlioerkan.*

bel, klok van metaal, *gĕnta* (Skr. *ghanta*). —, klok, *lotjing, loentjeng,* Chin. —, schelletje, *tjirtjir.* —; de bellen om den nek van paarden, *kĕrontjong.* —, schapenbel, *kĕroenting, kĕliating.* —; kleine belletjes of schelletjes, die voor sieraad gebruikt worden, *giring-giring,* ook aan den zoom van een kleed; gekroond met bellen, *djamala gĕnta.* —, waterbel, ook die op het water te voorschijn komt, *gĕlĕmboeng* Verdwijnen als een — op het water, *lĕnjap sapĕrti gĕlĕmboeng di atas ajar.* —, belletje, luchtblaasje, b.v. op vloeistoffen die beginnen te koken, *reneh;* zulke bellen beginnen te krijgen, *mĕreneh;* de bel luiden, *mĕnggojang lotjeng.*

belabberd, ellendig, *tjilaka.*

belachelijk, *jang patoet ditĕrtawakan.*

belachen, *mĕnĕrtawakan.*

beladen, *mĕmoewatkan dalam,* b.v. een vaartuig met koffie —, *mĕmoewatkan koppi dalam pĕrahoe.* — zijn, inhouden, *moewat;* zwaar — zijn, *sarat moewatannja.* Ook alleen *sarat,* b.v. *sapĕrti djoeng sarat, tiada katimoer, tiada kabarat,* als een zwaar beladen vaartuig, dat noch oost- noch westwaarts kan. Sprw.; met schulden —, *lĕnggĕlam dalam hoetang;* met zonden — zijn, *lĕnggĕlam dalam dosa;* zwaar — zijn met vruchten, *lĕbat boewahnja;* met bloemen, *lĕbat boenganja.*

belagen: in hinderlaag liggend —, *mĕngadang* (van *adang*).

belager, *pĕngadang.*

belaging, *pĕngadangan.*

belanden, terechtkomen, *djatoh,* b.v. waar ik ook beland, *barang dimana pon akoe djatoh.* —, soms ook *tiba,* voor den dag komen, b.v. *barangkali padoeka ŝobat kita tiba mana-mana kantor Kompani,* waar, op een der Gouvernementskantoren, onze vriend ook moge —.

belang: van —, gewichtig, *bĕsar, pĕnting;* dingen van —, *pĕntingan.* Eene zaak van —, *pĕrkara bĕsar.* Van belang zijn, ook *bĕrat,* b.v. *soepaja adalah tĕrbĕrat pada anak radja itoe,* opdat het van 't grootste — zij voor de prinsen; *hĕndaklah pĕgawai jang toewatoewa, soepaja bĕrat pada matanja,* laat het oude ambtenaren zijn, opdat zij het als een belangrijke zaak opnemen; het — of gewicht van iets, ook *pĕngapa.* —, voordeel, *oentoeng, laba.* —, nut, *goena;* van weinig —, *kĕpalang, tĕrkĕ-

palangan, b.v. *djikalau sa'orang doewa ataw tiga orang bërkapalangan sëhadja Toewankoe*, als het een, twee of drie man is, dat is van geen belang, Uwe Majesteit. H. T.; van welk — is dat, wat heeft dat te beteekenen! *bërapa ḳëdarnja*; welk — heeft dat voor mij? *apatah endahnja kapadakoe?* iets van — achten, op prijs stellen, er om geven, *mëngendahkan*.

belangeloos, onbaatzuchtig, *tiada mëntjëkari oentoeng dirinja*.

belangen, betreffen, wordt teruggegeven met het Voorz. *akan*, aangaande, b.v. wat mij belangt, *akan dakoe*. Soms voorafgegaan door *adapon*, voornamelijk aan het begin van een zin, b.v. *adapon akan dakoe*.

belangende, *akan*, *tëntang*, *tëntangan*. — die zaak, *tëntang përkara itoe*.

belangrijk, van gewicht, *pënting*, *bësar*. — e dingen, *pëntingan*; eene — e zaak *përkara bësar*. — van een bericht of tijding, *endah*.

belangrijkheid, *pënting*, *bësar*, *kapëntingan*, *kabësaran*

belangstellen; zich voor iets interesseeren, *fadlooli*, Ar.

belangstelling, *minat*. — toonen in iemand, *mëminat*, b.v. *ijalah sangat diminat olih Laksamana*, in hem stelde L. veel belang.

belangzuchtig, *loba*, *tamä*, Ar.

belappen, lappen op iets zetten, *mënampal* (van *tampal*).

belasten: iets met iets — of beladen, *mëmoewatkan dalam*, *mëmoewatkan di-atas*. Zie **beladen.** —, belasting opleggen, *mëngënakan tjoekai*; iemand met iets —, *mënanggoengkan di-atas orang* of *mënanggoengkan pada orang* (van *tanggoeng*). —, beschuldigen, *mënoedoch* (van *toedoch*). —, gelasten, *mënjoeroch* (van *soeroch*). —, last geven aan een vertrekkende of achterblijvende, *bërpësan kapada*.

belasteren, *mënfitnahkan* (van *fitnah*, Ar.) *mëngocmpat* (van *ocmpat*).

belasting, schatting, *beja*, *tjoekai*. — die inéén vloor altijd betaald wordt, b.v. als men visschen wil doen, waar een ander het recht heeft, of een ambacht wil uitoefenen in de buurt der lieden van dat ambacht, *kantjing alas*. — voor het stilliggen van een vaartuig, *gantoeng këmoedi*. — op het bedrijf, *oewang pëntjëharian*.

belastingschuldige, *orang jang këna beja*, *orang jang këna tjoekai*.

beleedigen, *mënghinakan*, ook *mëmistakan*, *mëntjoetja*, *mëmbëri maloe*, *mëmbëntjanakan*, *mënfadlihatkan*. —, uitschelden, *mëntjërëtja*, b.v. *maka kata toen Hoesain: djikalau bapakoe ditjërëtja orang*, *akoe mëngamok*, en ton Hoesain sprak: als mijn vader beleedigd wordt, zal ik aan 't moorden gaan.

beleedigend, voor het gezicht, gehoor, zedelijk gevoel, *soembang*. — voor een van de zintuigen, *tjampah*.

beleediger, *orang jang mëmbëri maloe*, *o. j. mëntjoetja*, *o. j. mëmbëntjanakan*, *o. j. mënfadlihatkan*.

beleediging, *bëntjana*; slechts eene kleine —, *sëdikit sëhadja bëntjana*. —, verkeerde handeling jegens iemand, *tjiri*.

beleefd, *takoe ädat*, *boedi-bëkasa*, *bëradab*, Ar. *dëngan adab*.

beleefdheid, *takoe ädat*, *boedi-bëkasa*, *adab*, Ar. —, bewijzen, *mëmbëri hormat*, Ar.

beleenbank, lombard, *pëgadajan*, *roemah pëgadajan*.

beleenbrietje, *soerat gadai*.

beleenen, geld opnemen en daarvoor goed tot pand geven, *mënggadaikan*. —, goed tot onderpand nemen voor geleend geld, *mëmëgang barang gadajan*.

beleener, *orang jang mëmëgang barang gadajan*.

beleening, *pënggadajan*.

beleg, omsingeling, *këpoengoe*; het — opbreken, *mëmpërhëntikan këpoengoe*; het — dekken, *mëlindoengkan këpoengoe*.

belegen, oudbakken, *toewa*. — brood, *roti toewa*.

belegeraar, *orang jang mëngëpoeng*.

belegerde, *orang jang dikëpoeng*.

belegeren: eene stad —, *mëngëpoeng nëgari*.

belegering, *pëngëpoengan*, *këpoengan*.

belegeringsgeschut, *mariam pëngëpoengan*.

belegeringsschans, *koeboe*. Met belegeringsschansen insluiten, *mëngoeboengoeboëi*.

beleggen, bekleeden met metaal, *mënjaloet* (van *saloet*). —, bezetten met iets, *taudoer*, b.v. een gordel, die met schelpen belegd is, *ikat pinggang taudoer batoeng-batoeng*. — van een vloer met steenen, *mënërap* (van *tërap*) b.v. *jang didalam ghëdoeng itoe bërtëtërapan*

batoe poetih, het binnenste van dat gebouw was belegd met witte steenen. —, bedekken, *mĕnoerap* (van *torap*); belegd zijn, een belegsel hebben van, *bertorap dĕngan*, b.v. de riemen van dat vaartuig waren belegd met bladgoud, *dajoeng tantjang itoe bĕrtorap dĕngan ajermas*. — met een voering, *melapis*. — met beslag, bij wijze van banden, geledingen, *mĕnjendi* (van *sendi*, gewricht). — met pannen, van een dak, *mĕmboehoeh gĕnteng*; met lint —, *mĕmboehoeh pita*. — met dekriet, van een dak, *mĕmboehoeh atap*; een rand —, *mĕmboewat bitjara*; eene vergadering —, *mĕmboewat pĕrhimpoenan*, *mĕmboewat madjĕlis*; geld —, op rente uitzetten, *mĕmboengakan oewang*, *mĕndjalankan oewang*.

beleghout, kruisklamp, mar. *toekoeh*.

belegsel, voering, *lapis*. —, bekleedsel, *saloetan*. —, oplegsel van metaal, *torap*. —, rand- of kantbeslag, *patam*. —, stootkant, *aris*, eig. koordbelegsel, zie ook bij **rand**.

beleid, *bidjaksana*, *ākal-bidjara*; met —, *dĕngan bidjaksana*, *dĕngan ākal-bidjara*.

belemmeren, *mĕnahan* (van *tahan*); den weg —, *mĕnahan djalan*; het uitzicht —, *mĕnahan pĕmandangan*. In den groei belemmerd, achterlijk, *kĕtjoet*. —, bemoeielijken, *mĕnjoekarkan* (van *soekar*), *mĕnjangkoetkan* (van *sangkoet*), *mĕrintangi*, b.v. *kabanjakan radja-radja hĕndak mĕrintangi goebĕrnemen*, de meeste Vorsten willen het gouvernement belemmeren; een schip in zijn vaart — door te veel tuig of lading, *mĕngabar* (van *abar*).

belemmering, *sangkoetan*, *tahan*, *rintangan*.

belenden, aan iets palen, *bĕrtempel*, *bĕrdamping*.

belendend, *tempel*, *damping*.

belet bij iemand voor een bezoeker, *pĕlawa*; het — wegnemen, b.v. door, als men juist aan het eten is, den bezoeker tot mede-eten uit te noodigen, *mĕmboewang pĕlawa*. — door iets dat tusschenbeide komt, in de volvoering van zijn plan, *tĕrdinding*. — doordat men gedwarsboomd is, *kasĕkatan*. —, geen geschikte gelegenheid of tijd voor iets, *tiada sĕmpat*. — vragen, *bĕrtanja kalau sĕmpat*.

beletsel, dat toevallig in den weg komt, *āradt*, Ar. —, hindernis, *gĕndala* (Skr. *kandala*); een — in den weg stellen, *mĕmbĕri gĕndala*; een — aan iets in den weg stellen, *mĕnggĕndalakan*. NB. het onderscheid tusschen *āradt* en *kandala* als toevallig en noodzakelijk — komt het best uit in dezen zin: *djikalau tiada soeatoe āradt jang mĕmbĕri kandala akan patik*, als er geen toevallige verhindering is, die mij belet. —, middel om te beletten, dat iemand verder gaat, zijn weg vervolgt, *pĕngadang*; een beletselformulier opzeggen, *mĕmbatja pĕngadang*; iemand of iets een — in den weg leggen ook *mĕrintangi* (van *rintang* = *lintang*). —, waardoor men niet verder, of hooger, of langer kan, b.v. door de laagte van een deur om binnen te komen, van een zoldering of dek om rechtop te staan, van den tijd, daar hij verstreken is, *soentoek*. Zie bij **beletten**. — voor wild of visch, eene afsluiting, gemaakt van takken, bamboe, bladeren enz. *sawar*; dat wat daarvoor gebezigd wordt, *pĕnjawar*.

beletten, tegenhouden, *mĕnĕgah* (van *tĕgah*); met bepaald obj. *mĕnĕgahkan*. — door een afschutsel, *mĕnjĕkat* (van *sĕkat*). — door iets dwars in den weg te stellen, *mĕmalang* (van *palang*). — van den doorgang, doorvoer, in- en uitvoer van iets of iemand, *mĕmĕpat* (van *pĕpat*). —, stuiten met de handen, in een val of beweging, *mĕnjangga* (van *sangga*). —, verhinderen van iets of iemand, *mĕnjangkak* (van *sangkak*, belet). —, van het wild of visch om te ontkomen, door eene afsluiting, gemaakt van takken, bamboe, bladeren enz. *mĕnjawar* (van *sawar*). —, belet zijn in de volvoering van zijn voornemen door iets, dat tusschenbeide komt, zich in den weg stelt, *tĕrdinding*. —; belet zijn door iets, waardoor men niet verder, hooger of langer kan, b.v. door de laagte van eene deur om binnen te komen, van eene zoldering of een dek om rechtop te staan, het einde van den dag om den strijd voort te zetten, *tĕrsoentoek*.

beleven, in denzelfden tijd met iemand geleefd hebben, *mĕndapat hajatnja*; een hoogen ouderdom —, *mĕndjadi toewa sakali*. —, ondervinden, *tahoe mĕlihat*, b.v. ik heb dat zelf beleefd, *akoe soedah tahoe mĕlihat sendiri itoe*; vreugde of droefheid —, *mĕndapat kasoekaän*, *mĕndapat kadoekaän*.

belezen, een tooverspreuk over iets opzeggen, *mëmbatja mantëra*, met dir. obj. *mëmbatjakan mantëra*, ook alleen *mëmbatjakan, mëmantërai.* —, betooveren, *mënjërapa.*

belgen: zich —, zich boos maken, *mëndjadi masah, mëndjadi sakit hati;* van Vorsten, *meudjadi moerka;* iemand —, vertoornen, *mëmarahkan, mëmberi sakit hati;* van Vorsten, *mëmbangkitkan moerka.*

beliegen, *meadoeatoë.*

believen, welgevallen, *soeka, soedi,* b.v. — te geven, *soeka mëmberi;* indien 't u belieft mijn verhaal aan te hooren, *djikalau toewan soedi mënëngarkan tjëritera sahaja;* als het u belieft, wees zoo goed, *silakanlah,* b.v. ga, als 't u belieft, binnen, *silakanlah toewan masoek;* ga zitten, als 't u belieft, *silakanlah ëntjik doedoek;* iemand —, *mënjoekakan hati orang* (van *soeka*), *mëmpërkënankan orang;* wat belieft u? *apa engkau hëndak?* als antwoord op een roepen, *sëhaja,* b.v. *sëhaja toewan, sëhaja njonja.*

belijden, bekennen, *mëngakoe, ikrar,* Ar.; het geloof —, *mëmbawa imân.*

belijdenis, bekentenis, *pëngakoean.* — doen, bekennen, *mëngakoe.* — doen van het Mohammedaansche geloof, het geloofsformulier opzeggen, *mëngoetjap kalimatu'sjahadat,* Ar.; een soort van — des geloofs bij de Mohammednanen, die aan de besnijdenis voorafgaat, en waarbij men eene proeve moet geven van bedrevenheid in het lezen van den Koran, wordt genoemd *mënchatamkan koran,* Ar. —, zie ook **sekte.**

belijder, bekenner, *pëngakoe.*

belijnen, *mënggarisi, mënggorisi.*

belikken, *mëndjilati.*

bellen, *mënggojang lontjeng.*

beloerder, *pënghintai, pënjoeloeh.* —, die in hinderlaag ligt, *pëngadang.*

beloeren, *mënghintai, mënjoeloeh* (van *soeloeh*). —, in hinderlaag liggend, *mëngadang.*

belofte, *djandji.* Zijne — nakomen, *mënjampaikan djandjinja;* zijne — verbreken, *mëngoebahkan djandjinja* —, objectief, het beloofde, *përdjandjian.*

belommeren, *mënaoengi* (van *naoeng*); belommerd, *bërnaoeng;* belommerd worden, *dinaoengi.*

belommering, *përnaoengan.*

belonken, *mëngërling* (van *kërling*); elkander —, blikken toewerpen van verstandhouding, *bërmain mata.*

beloonen, vergelden, *mëmbalas;* goede daden —, *mëmbalas përboewatan jang baïk;* persoonlijke diensten —, *mëmbalaskan djasa.*

belooner, *pëmbalas, jang mëmbalas.*

belooning, *balasan, pëmbalasan.* —, vrucht van een verdienstelijk werk, *pahala,* Skr. — en straf, *pahala dan siksa.* — voor het ombrengen van iemand, fig. *pëmbasoeh tangan,* d. i. waschmiddel voor de handen. — verkrijgen, *bërolih pahala.* — voor het redden van schipbreukelingen, *gautoeng lajar.*

beloop, loop, gang, *djalan, përi djalan;* iets op zijn — laten, *mëmbiarkan sasoeatoe.* Het einde er van afwachten, *mënanti kan kasoedahannja.* Afwachten wat er van komt, *mënanti kan apa akan djadinja.* —, bedrag, som, *djoemlah,* Ar.; het totaal — van een inkoop, b.v. in een winkel. *përemasan.* —, vorm, gedaante, *bangoenan.* — van een vaartuig, vorm van den romp, *soesoeë;* tegen het — in, *songsang;* tegen het — in iets trekken, b.v. een boom bij de takken, een mensch bij de beenen, *mënarik songsang* (van *tarik*); het — van den krijg, *kalakoean pëpërangan;* dat is zoo 's werelds —, *dëmikianlah përi kaïdaän doenia ini.*

beloopen, begaan, *mëndjalani.* Niet te — zijn, *tiada tërdjalani.* —, bedragen van eene som, *djoemlah, sampai djoemlahnja;* door een storm — worden, *këna angin riboet.*

beloven, *bërdjandji.* —, een gelofte doen, *bërnadzar, bërkaoel;* onder eede —, *bërdjandji pakai soempah satija;* veel —, maar weinig geven, *moerah dimoeloet, mahal ditimbangan,* Sprw.; iets in het openbaar —, *mëngaloewarkan djandji.*

belt, hoop, *timboenan;* aschhoop, *timboenan haboe;* vuilnis—, *timboenan sampah.*

beluisteren, al luisteren naar, *mëndëngar-dëngarkan.* —, de ooren spitsen, *mëmasang tëlinga* (van *pasang*).

belust zijn, *ingin.* — zijn op, *ingin akan;* iem. — maken op, iem. trek doen krijgen in, *mëmpëringini,* b.v. *Raden Mantëri dipëringininja dëngan përampoewan,* zij maken R. M. belust op eene vrouw. — van eene zwangere vrouw, inzonderheid op eenige spijs, *hidam.* — zijn op, in dien zin, *mënghidamkan;* dat waarop

eene zwangere vrouw — is, *hidaman.* — zijn, *kĕnjĭr.*

belustheid, *kainginan, pĕringinan.* — van eene zwangere vrouw, *pĕnghidaman.* —, sterken, onweerstaanbaren trek naar iets hebben, *katagihan.* Zie bij **zin.**

bemachtigen, *mĕngalahkan* (van *alah,* onderdoen); een stad —, *mĕngalahkan nĕgari*; door vrees bemachtigd, *katakoetan sangat, kadatangan takoet.*

bemachtiging, *pĕngalahan.*

bemalen, beschilderen, *mĕnoelisi dĕngan gambar.*

bemand zijn, van vaartuigen, *bĕrawak.*

bemannen, *mĕlangkapi dĕngan awak pĕrahoe.*

bemanning, *awak pĕrahoe, anak pĕrahoe, awak kapal, anak kapal.* Soms ook *batoer,* Jav. b.v. *maka kapal itoe samoewanja batoer orang Djawa,* de geheele bemanning van dat schip bestond uit Javanen.

bemantelen, met een mantel dekken, *mĕnjĕlimoeti* (van *sĕlimoet*). — van eene vesting, *mĕngoehoei* (van *koehoe*). —, bedekken, *mĕnoedoengi* (van *toedoeng*), b.v. zijne fouten —, *mĕnoedoengi salahnja.*

bemeesteren, zie **bemachtigen.**

bemerken, bespeuren, *mĕndapat tahoe, mĕlihat, sĕdar*; doen alsof men het niet bemerkt, *mĕmbahi-baeta, poera-poera tĕlihat.* —, gevoelen, ondervinden, *mĕrasa.*

bemesten, *mĕmbadja, mĕmboeboeh badja pada.*

bemiddelaar, *wasit,* Ar. —, koppelaar, onderhandelaar bij het vragen van een meisje, *tĕlanggi.* Voor — fungeeren, *mĕnĕlanggi.* —, tusschenpersoon, *pĕngantara* —, die de vredesvoorstellen doet, *pĕnjorong damai* (van *sorong*).

bemiddeld, gegoed, van goederen voorzien, *hartawan.*

bemiddelen, bevredigen, *mĕmpĕrdamaikan.* —, als tusschenpersoon optreden, *mĕngantara.*

bemiddeling, bevrediging, *pĕrdamajan.* —, tusschenkomst, *pĕngantaraän, sjafaät,* Ar.

beminde, *kĕkasih.* —, verloofde, *toenangan.*

beminnaar, vriend, b.v. van het volk, *pĕngasih*: een — en ontfermer voor het volk, *pĕngasih dan pĕnjajang akan sakalian rājat.*

beminnen, *kasih akan, mĕngasihi.* —, lust hebben aan, *mĕnjoekai* (van *soeka*); bemind worden, *dikasihi, disoekai*; niet bemind worden door de menschen, *tiada disoekai orang.* —, verliefd zijn, *birahi.* Met bepaald obj. *birahikan, birahi akan.* —, houden van, b.v. van lezen, wandelen, paardrijden enz. *soeka akan*; ook alleen *soeka*; elkander —, *bĕrkasih-kasihan.*

beminnenswaardig, *jang patoet dikasihi.*

bemodderen, *mĕloempoeri, mĕloemoerkan dĕngan loempoer*; zich in den modder wentelen, *mĕnggĕloemang dalam loempoer.*

bemoedigen, den moed aanvuren, *mĕmbĕraanikan, mĕnggĕmbirakan.* —, aanmoedigen, *mĕmbĕri hati,* —, troosten, *mĕnghiboerkan.*

bemoediging, vertroosting, *pĕnghiboeran.*

bemoeial, *orang sĕlewing.* Ook alleen *sĕlewing,* ook *sipĕdoeli.*

bemoeien, zich inlaten met, *mĕmasoekkan dirinja.* Ook *mĕmasoeki* zonder *diri,* b.v. *pĕkĕrdjaän jang tiada sabĕnarnja dimasoek-masoekinja,* met zaken, die niet recht zijn, bemoeit hij zich telkens; zich met iets onbehoorlijks —, *mĕngoesoetkan dirinja dalam* (van *koesoet*); zich met iets — zonder noodzaak ook, *mĕnggangguе*; zich met alles —, *sĕlewing,* ook bemoeial; zich — met zaken, die hem niet aangaan, *fadlioeli,* Ar.; met bepaald obj. *mĕnfadlioelikan*; zich met iets —, voor iets zorgen, *mĕlangkavkan*; zich ongeroepen met iets —, *mĕndjĕmawa, mĕngoesik*; zich met iets —, notitie nemen van, nagaan, belangstellen, *mĕnghiraw.*

bemoeienis, inspanning, *oesaha,* Skr.

bemoeilijken; van allerlei werk, bezigheden, zaken, vrouwen, kinderen enz. iemand —, b.v. in het gaan, op de reis enz. *mĕrimbitkan.*

bemoeilijkt, in bovengenoemden zin, *rimbit.*

bemoeizucht, *soeka tjampoer, soeka ganggoe, fadlioeli,* Ar.

bemorsen, bevuilen, *mĕntjĕmarkan, mĕngotorkan* (van *kotor*); zich geheel — met, wentelen in, b.v. slijk, *mĕnggĕloemang dĕngan loempoer*; met vuil *m. d. kotor.*

bemorst, vuil, *kotor, tjĕmar*; van den mond of het aangezicht, b.v. met stroop, saus, bloed, enz. *sĕmemeh.* —, geheel met slijk of ander vuil, *gĕloemang.* —,

vuil van handen of voeten, kopjes en schoteltjes, borden enz. *bĕrkĕredak.* —, met morsigheid bedekt, b.v. door zijn werk, *loemoes.* —, met onregelmatige vlekken en strepen, b.v. zooals een kolenbrander, *koreng.* — met plekken, b.v. van bloed, inkt, kalk enz., *sĕmpĕlat.* —, groezelig, *tjoemort, koemal.* —, met vuil, dat er aan vastzit, zooals b.v. boter aan een bord, roest aan ijzer, st. aan de billen, *sĕlĕpat.* — met opgedroogd vuil, b.v. etter, *kĕrĕtang.*

bemost, met mos begroeid, *bĕrloemoet, bĕrloemoetan.*

bemuren, *mĕmagari dĕngan batoe, mĕndindingi dĕngan batoe, mĕngikat dĕngan batoe;* bemuurd, *bĕrpagarkan batoe, bĕrdindingkan batoe, bĕrikatkan batoe.*

ben, teenen mandje, *bakoel;* grove, losse —, *kĕrandjang.* Zie bij **mand.**

benaaien, *mĕndjahiti.* —, voor iemand naaien, *mĕndjahitkan.*

benaarstigen, zich —, *mĕradjinkan dirinja.* —, zich oefenen of inspannen voor iets, *mĕngoesahakan dirinja.*

benaarstiging, *oesaha, radjin, karadjinan.*

benadeelen, *mĕroegikan;* zich —, *mĕroegikan dirinja;* benadeeld, *karoegian, kĕna roegi.* —, beschadigd, *roesak, djĕdjas.*

benadering: bij —, *dĕngan kira-kira,* zie bij **gissen** en **overleg.**

benagelen, bespijkeren, *mĕmakoei* (van *pakoe*). — met houten pennen of nagels, *mĕmasaki* (van *pasak*).

benaming, naam, *noma,* Skr.

benard, *sockar, kasoekaran;* benarde omstandigheden, *hal kasoekaran, gĕlora.*

benardheid, *kasoekaran, hal kasoekaran.*

benarren, benauwen, *mĕnjoekarkan, mĕnjoesahkan* (van *soesah*).

benauwd, beklemd, *sĕsak;* eng, *sĕmpit, pitjiĕ.* — door veel eten of winden, *sĕnoh.* — van de warmte, b.v. door te warme kleeren of door gepakt op elkander te zitten, *rimas.* —, in het nauw zitten, *kapitjikan.* —, de benauwde lucht van een massa menschen of dieren, *dĕngoe.* —, beangst, *katakoetan.* — op de borst, *sĕsak dada.*

benauwdheid. *kasĕsakan, kapitjikan.* —, beangstheid, *katakoetan.*

benauwen, *mĕnjĕsakkan.* —, door te drukken op, of aan te dringen op, b.v. — van eene vesting, *mĕnghempetkan.* Die man werd door hem met bedden benauwd tot hij stikte, *orang itoe dihempetkannja dĕngan tilam sampai tĕmas.*

bende, hoop, troep, *kawan, pasoek;* bij benden, *bĕrkawan-kawan, bĕrpasoek-pasoek.* — van krijgsvolk, *katoemboekan, pasoekan;* het eerste ook van werkvolk. —, verzameling, *pĕkoempoelan, pĕrhimpoenan,* b.v. een — dieven, *pĕkoempoelan orang pĕntjoeri;* een — roovers, *pĕrhimponan pĕnjamoen.*

beneden, onder, *dibawah,* ook — iem.; naar —, *kabawah;* van —, *dari bawah.* — den wind, *dibawah angin.* Alle landen van den Indischen Archipel noemt de Maleier benedenwindsche landen, *tanah dibawah angin,* in tegenoverstelling van alle landen, die westwaarts van Sumatra liggen, welke hij *tanah jang di-atas angin,* bovenwindsche landen noemt. Dat is — mij, mijner onwaardig, *tĕrlaloe hina itoe kapadakoe, ta'patoet itoe bagaikoe.* — het gewenschte punt, namelijk de richting van den steven eens vaartuigs, *rĕbar;* naar — gaan, *toeroen, toeroen kabawah.* — doen zijn, zitten, plaatsen, *mĕmbawahkan;* hier —, op deze aarde, *didoenia ini, diboemi ini, dimaja-pada ini;* verre — de waarde, *tiada patoet harga.*

benedeneinde, *hoedjoeng jang dibawah, bawahnja.* —, voeteneinde van een bed enz., *toempoewan.* — van eene rivier, *hilir.* —, ondereinde van een boom, tak enz., het dikke onderste gedeelte, *pangkal.*

benedenhuis; van boven- en benedenhuis, boven- en benedenbuur enz. kan bij de Maleische huizen geen sprake zijn, daar zij slechts uit ééne verdieping bestaan. Van een Europeesch huis zou men —, *roemah dibawah* of *bawahnja roemah* kunnen noemen en bovenhuis, *langkan* of *loteng,* Chin.

benedenkamer, *bilik dibawah.*

benedenland, *tanah hilir.*

benedenloop, van eene rivier, *hilir.*

benedenrand, *tĕpi jang dibawah, birai jang dibawah.*

benedenrond, zie bij **beneden.**

benedenste, *jang tĕrbawah, jang dibawah sakali*

benedenwinds, zie bij **beneden.**

benedenwereld, zie **onderwereld.**

benemen: het leven —, *mĕmboenoeh;* zich het leven —, *mĕmboenoeh diri;*

iemand den moed —, *mĕnawarkan hati* (van *tawar*). Zie verder bij **ontnemen**; zich goed weten te —, zie bij **gedragen.**

benepen, van gemoed of hart, *pitjik hati.* —, verlegen, van het gelaat, *tjĕngkoeng-tjĕngkoeng, kĕmpis;* een — gezicht toonen, *mĕngĕmpis.*

benepenheid, *kapitjikan.*

beneveld, van de oogen, *kaboer.* — e oogen, *mata kaboer.* — van de zon, *rĕdoep* Zie ook **betrokken.** — van den dampkring, *kĕlam, kaboet.* — van verstand, *pikiran bĕrkaboet.* — e blik, bij eene bezwijming, *pandang jang kĕlam.*

bengalees, *orang Bĕnggala.*

bengalen, *nĕgari Bĕnggala.*

bengaalsch, *Bĕnggali.*

bengel, klokje, *gĕnta, lontjeng,* Chin. —, ondeugende jongen, *boedak nakal.*

bengelen. den bengel luiden, *mĕnggojang lontjeng, mĕnggojang gĕnta.* —, heen en weer slingeren, *kontal-kantil.*

benieuwd, *hĕndak mĕngĕtahoei.* Op Java *kĕpingin tahoe.*

benijden, *hiri hati akan;* naijverig zijn op, *tjĕmboeroe akan.* —, nijd koesteren, *mĕnaroh dĕngki, bĕrdĕngki.* —; benijd worden, *ditjĕmboeroekan, kĕna dĕngki.*

benjamin, *Boenjamin.* —, jongste kind, *anak-bongsoe, a. pĕnjoetji pĕroet.*

benoemen, een naam geven, *mĕnamaï.* —, een titel geven, *mĕnggĕlar.* — tot een post, *mĕmbĕri pangkat, mĕngangkat;* benoemd tot, *di-angkat kapada.* —, zie ook **aanstellen.**

benoeming, tot een post, *karoenia pangkat.*

benoodigd, *bĕrhadjat,* Ar. *hĕndak pakai.*

benoodigdheid; allerlei —, *sĕrba-sĕrbi, pĕrawis.*

benoorden, *disabĕlah oetara.*

benuttigen, *mĕmpĕrgoenakan.*

benzoë, *kĕmĕnjan;* hiervan vier soorten, als: *kĕmĕnjan ărab, k. poetih, k. hitam* en *k. merah.* Deze laatste is de drakenbloed of *djĕrĕnang.* –, ook *loebroe djawi.*

benzoë-olie, *minjak oenai,* daar deze zooveel op kippedrek gelijkt.

bĕo, de Indische praatvogel, *boeroeng bejo, tioeng mas, boeroeng kokila,* Skr.

beoefenen, *mĕngoesahakan;* de Maleische taal —, *mĕngoesahakan bĕhasa Mĕlajoe;* beoefend, geleerd worden, *dipĕladjari, di-oesahakan,* ook *di-ărif,* Ar.

beoefening, *oesaha.* — van de godsdienstplichten, *dijanah,* Ar.; in beoefening brengen, *mĕlakoekan.*

beoliën, *mĕmpĕrminjakkan, mĕminjaki.*

beoogen, bedoelen, *mĕngahĕndaki, bĕrnijat,* Ar. *bĕrmaksoed,* Ar. *mĕnjĕhadjakan* (van *sĕhadja*).

beoordeelen, een oordeel vellen over, *mĕngĕhoekoemkan, mĕmoetoeskan hoekoem atas.* —, gissen, *agak-agak, mĕndjangka, mĕngira-ngirai* (van *kira*).

beoordeeling, gissing, *djangka, kira-kira, agak-agak.*

beoorlogen, *mĕmĕrangi* (van *pĕrang*).

beoosten, *disabĕlah timoer.*

bepaald, stellig, *tĕntoe, koenoen, pĕsti,* Jav. zie ook **bepalen.** — moeten, stellig, *tadapat tiada, takan djangan.* — stellig, ook *masakan, tiada,* b.v. er komt bepaald regen, hoe zou er geen regen komen, *masakan tiada hoedjan.* —, steeds, *sadia,* b.v. *djangan kamoe samoewa marah, karĕna katanja itoe bĕnar, kita sadia salah padanja,* gij allen moet niet toornig zijn, want hij spreekt de waarheid, ik ben bepaald schuldig jegens hem; *sadia agak Mĕlajoe,* bepaald van Maleische afkomst; wat in Gods raad is —, *soeratan pada awalnja, jang ditakdirkan Allah.* — van gedachten, *tĕtap; pikiran jang tĕtap.* —, werkelijk, *soenggoch,* b.v. — slecht, *djahat soenggoch.*

bepalen, met palen omzetten, *mĕmagari dĕngan kajoe* (van *pagar*). —, vaststellen, *mĕnĕntoekan* (van *tĕntoe*). — gissend van een maximum of minimum, *mĕndjangka,* staat in verband met *sangka* b.v. boven de bepaalde maat, *lĕbih dari djangkanja,* d, i. bovenmatig, b.v. bovenmatig veel regen, *hoedjan lĕbih dari djangkanja;* beneden de bepaalde maat, *koerang dari djangkanja;* zich alleen — tot, *hingga . . . sĕhadja,* b.v. *hiar hingga Singapoera sĕhadja,* dat men zich tot Sing. zou bepalen. –, bedingen, *bĕrdjandji.*

bepaling, gissende — van een maximum of minimum, *djangka.* –, beding, conditie, *djandji, sjarț,* Ar. — tot, toepassing op, *had,* Ar. bepaald worden, *dihad,* in strafzaken.

bepeinzen, *mĕmikirkan* (van *pikir*). —, zie ook **overwegen.**

bepeinzing, *pikiran.*

bepekken, *mĕnggala, mĕmpĕrgalakan, mĕmboeboeh gala.*

bepennen, *mëmboeboeh pasaḳ.*

beperken, een perk of omheining om iets maken, *mëmagari* (van *pagar*); zich —, intoomen, *mënahani diri* (van *tahan*). —, inkorten van zijne uitgaven, *mëngandaḳ* (van *andaḳ*) *bërtahan bëlandja.*

beperkt in ruimte, *sësaḳ.* — van verstand, bot, *sëmëntoeng, koerang boedi, boentoe.* —, eng, van pijpachtige voorwerpen, *sëadat.*

bepikken, zie **bepekken.**

bepissen, *mëngëntjingi* (van *këntjing*).

beplakken, *mëmëmpëli* (van *tëmpël*).

beplakking, *pëmëmpëlan.*

beplaksel, *tëmpëlan.*

beplanten, *mënanami* (van *tanam*).

beplanting, plantsoen, *tanaman.*

bepleisteren van metselwerk, *mënorap* (van *torap*). —, *mëlepa* (van *lepa*, pleister van kalk of leem).

bepleiten, het voor en tegen voor de rechtbank met elkander vergelijken, *mëmadoekan* (van *padoe*, passend, gekeurd).

beploegen, *mënanggala* (van *tanggala*).

bepoten, *mënanami* (van *tanam*).

bepraten, overhalen, *mërajoe*, b.v. het vleien en bepraten mijner ouders, *boedjoeḳ rajoe iboe-bapakoe.* Ook: *mëmboedjoeḳ dëngan kata*, —, iemand opwarmen, lekker maken, *mënggombaḳ.* —, eene zaak voorloopig, ondershands, *mënantjang* (van *pantjang*, stnak, waaraan men iets vastbindt, dus: op staken zetten) —, bebabbelen, zie ald.

beprikken, van de huid, tatoueeren, *mëntjaljah.*

beproefd, *ditjoba, di-oedji.* In het vuur —, *di-oedji dëngan api.* —, bekwaam, *moedjarab*, Ar.

beproefdheid, *kabiasaän.*

beproeven, *mëntjoba*; op de proef stellen, *mëntjobaï.* — iets te doen, b.v. te spreken, *atjoe*, b.v. *doewa tiga kali di-atjoe-atjoenja hëndak bërkata kata*, twee, drie malen beproefde hij om te spreken. — van zijn geluk, *mëngadoekan oentoeng.* —, toetsen, *mëngoedji*; zijn geluk —, *mëngadoe toewah.* Zie bij **geluk.**

beproeving, *përtjobaän.* —, bezoeking, *baloewa*, Ar. *balijah*, Ar. —, toetsing, *pëngoedjian.*

beraad, *bitjara* (Skr. *witjara*), *timbangan*; tijd van —, *tenggang daja.*

beraadslagen, *bërbitjara, bërmoesjawarat*, Ar. — over, *mëmbitjarakan, mëmoesjawaratkan.*

beraadslaging, *moesjawarat*, Ar.

beraden, in overweging nemen, *mëmikirkan* (van *pikir*, verb. Ar.), *timbangmënimbang*; zich —, *bërpikir-pikir, bërpikir dalam hatinja.* —, van besluit veranderen, *bërobah kapikiran.*

beramen, ontwerpen, *mëreka*; de middelen voor iets —, *mënbitjarakan dajaoepaja, mëngoepajakan, mëngichtijarkan* (van *ichtijar*, Ar.). —, zie ook **begrooten.**

beraming, zie **begrooting.**

berd; te berde brengen, *mënjëboetkan* (van *sëboet*).

beredderen; zaken —, *mëndjalankan përkara*; iemands boedel —, *mëndjalankan harta bënda orang, mëmërentahkan h. b. o.* (van *përentah*); het huis —, den boel in huis opredderen, *mënjimpani roemah* (van *simpan*). —, regelen, *mëngatoerkan, mëmërentahkan* (van *përentah*). —, voor iets zorgen, *mënjëngkari*, b.v. *akan wakan minoem dan doedoeḳnja haginda itoe bëndaharatlah jang mënjëngkari akandia*, wat het eten, drinken en wonen van den Vorst betreft, dat bereddert de Rijksbestierder.

bereden, *bërkandaraän*; een — man, *orang bërkandaraän*; een paard dat nog niet — is, een onbereden paard, *koeda jang bëlom tërtoenggang.*

berdeneeren, *mëmbitjarakan.*

beregenen, *mënghoedjani.* Iemand met een regen van steenen bewerpen, *mënghoedjani orang dëngan batoe*; met een pijlenregen beschieten, *mënghoedjani orang dëngan anaḳ-panah.* Ook *mënghoedjan-hoedjani.*

bereid, klaar, gereed, *sadia.* — zijn, subjectief, *bërsadia*; objectief, *tërsadia.* —, gereed staan van spijzen, *tërsadji.* — zijn om een eed af te leggen, *bërani bërsoempah.* — staan, present zijn, *hadlir*, Ar.

bereiden, ger. edmaken, *mënjadiakan.* — van leder, *mënjamaḳ koelit* (van *samaḳ*).

bereids, zie bij **reeds.**

bereidvaardig, bereidwillig, *dëngan ridla hati, dëngan karidlaän* (van *ridla*, Ar.), *dëngan soeka, dëngan soeka-hati.*

bereidvaardigheid, bereidwilligheid, *karidlaän, kasoekaän.*

bereiken van zekere maat of grens,

sampai; zijn doel —, *bĕrolih maksoed*, Ar. *bĕrhasil maksoed*; het doel bereikt, b v. van een vaartuig, kogel enz., *sangkil*. —, verkrijgen, *bĕrolih*, *mĕndapat*; niet —, niet zoo ver reiken, van het oog, het gehoor, een kogel, steekwapen enz. *sajoep*, b.v. te ver voor het oog om het te —, *sajoep mata mĕmandang* (van *pandang*).

bereisd, zeereizen gedaan hebbend, bevaren, *bĕpĕlajaran*

bereizen, van het land, *mĕndjalani*, b.v. hij bereist alle landen, *ija mĕndjalani sĕgala nĕgari*. Ook *mĕndesa*, b.v. meevaren met een schip en het land —, *mĕnoempang kapal dan mĕndesa nĕgari*.

berekenbaar, *tĕrkira-kirakan*, *tĕrhisabkan*, Ar.

berekenen, *kira-kira*, *mĕngira-ngira*, *mĕnghisabkan*, Ar. —, begrooten, ook *mĕnganggar* (van *anggar*, Perz.). — plannen maken tot winstgevende ondernemingen, *mĕroending*; tellen, iets —, *mĕmpĕrmĕnaï*. Niet te — zijn, *tiada tĕpĕrmĕnaï*.

berekening, *kira-kira*. — van de vaart eens schips, bestek, *kira-kira pĕlajaran*.

berg, *goenoeng*, *boekit*. Zoo hoog als een —, *sagoenoeng tinggінja*, *satinggi goenoeng*. Zoo hoog als een — worden, *mĕmboekit*. —, vuil op het hoofd van kleine kinderen, *daki*, *daki kapala*. —; te berge rijzen, overeind gaan staan, van de haren of vederen, door de eene of andere gewaarwording, *mĕrĕngoeng*, *sĕraai*; *mĕrĕmang*, Pad. boven|.

bergaarde, *tanah goenoeng*, *tanah boekit*.

bergader, bedding, waarin tin- of eenig ander metaal-erts voorkomt, *karang*, Mal.

bergachtig, van bergen voorzien, *bĕrgoenoeng-goenoeng*, *bĕrboekit-boekit*.

bergaf, *toeroen goenoeng*; berg op, berg af, *naik goenoeng*, *toeroen goenoeng*; *naïk boekit*, *toeroen boekit*.

bergbewoner, *orang goenoeng*, *orang hoeloe*.

bergdrank, *naga giri*.

bergen, ter bewaring, *mĕnjimpan* (van *simpan*). —, redden, *mĕloepoetkan*. — van de zeilen, door ze te strijken, *mĕnoeroenkan lajar*; door ze op te rollen, *mĕnggoeloeng lajar*; het lijf —, *lari bĕrlĕpas diri*, ook: *lari mĕmbawakan dirinja*,

bergengte, *djoerang*. Zie ook **bergkloof**.

berggeest, *hantoe goenoeng*.

berghaan, *hajam hoetan*. Ook **berghoen**.

bergketen, *goenoeng barisan*, *boekit barisan*, *lĭkhan goenoeng*.

bergkloof, *djoerang*, *limboengan*, *tabang*; nauwe —, *loerah*. —, bergspleet, *tjĕlah goenoeng*.

bergkristal, *hablоer*, *kinjang*.

bergland, *tanah goenoeng*.

bergop, zie **bergaf**.

bergpas, *boekit bĕrapit*. Zie bij **bergkloof**.

bergplants, *tĕmpat simpan*.

bergrijst, *padi hoema*.

bergtop, *kĕmoentjak goenoeng*, *mĕrtjoe goenoeng*.

bergwerk, *tambang*, *galian*.

bergwerker, *orang tambang*, *orang pĕnggali tambang*.

bergzout, *garam tanah*.

beri-beri, c. s. v. ziekte, *loempoeh*, vd W.

bericht, *warta*, Skr *chabar*, Ar. *bĕrita*. — geven, *mĕmbĕri tahoe*, *m. chabar*. — vragen, *minta chabar*; berichten, mrv. *bĕrita-warta* en *bĕrita chabar*.

berichten; iets —, *mĕwartakan*, *mĕngchabarkan*, *mĕmbĕritakan*. —, zonder bepaald object, *bĕrwarta*, *bĕrchabar*, *mĕmbĕrita*; het —, *pĕmbĕri-tahoean*.

berichter, berichtgever, *pĕmbĕri tahoe*, *pĕwarta*, *pĕmbĕrita*.

berieken, beruiken, *mĕntjioemi*.

berijdbaar, *jang dapat dikandaraï*, *jang bolih ditoenggang*.

berijden, *mĕngandaraï* (van *kandara*, Skr.), op Jav. *mĕnoenggang* (van *toenggang*); een bereden paard, *koeda jang soedah di-adjar*, *koeda kandaraän*.

berijder, *orang bĕrkandaraän*, *orang jang mĕngandaraï*. o. j. *mĕnoenggangi*.

berijmen, *mĕngĕnakan sadjа* (van *kĕna*).

berispelijk, gebrekkig, *bĕrtjĕla*, *bĕrtjatjat*, *katjĕlaän*; iets — noemen of vinden, *mĕntjĕlakan*, *mĕntjatjatkan*.

berispelijkheid, *katjĕlaän*.

berispen, laken, *mĕntjĕlakan*, *mĕntjatjatkan*; iem. —, *mĕngĕdjikan*. —, beknorren, *mĕnĕgor* (van *tĕgor*), *mĕnĕngking* (van *tĕngking*), *mĕngkardikan*. —, onder verwijting van genoten weldaden, *mĕmbangkit-bangkit*, *mĕmang*.

beroemd, van naam, *kanamaän*, *tĕrnama*, *tĕrbilang*, *masjhoer*, Ar. — maken, *mĕmasjhoerkan*.

beroemen; zich —, *mĕmĕgahkan di-*

rinja. —, zich verhoovaardigen, *mĕmbĕsarkan dirinja.*

beroep, bedrijf, *pĕkĕrdjaän.* —, ambt, *djabatan, djawatan;* in hooger — komen van een vonnis, *mĕmandjat.* —, kostwinning, *pĕntjarian* (van *tjĕhari*, zoeken); een — doen op iemands welwillendheid, *minta kasih.*

beroepen, toeroepen, *mĕnjĕroe, mĕroewah;* de afstand waarop men iemand beroepen kan, *saroewahan.*

beroepsbezigheid, *pĕkĕrdjaän djabatan.*

beroerd, verlamd door eene beroerte, *tepoek;* geheel verlamd, *tepoek lĕsi.* — slecht, *djahat sakali, hoesoek sakali;* door anderen —, *dikaran orang.* — ongelukkig, *tjilaka sakali.*

beroerder, *pĕngharoe, pĕngasoet, pĕngatjau.*

beroeren, aanraken met de handen, *mĕndjamah;* telkens met de handen —, *mĕnangani* (van *tangan*). —, onklaar maken van water, *mĕngĕrohkan* (van *kĕroh*); schudden met het water, *mĕngotjak* (van *kotjak*). —, verontrusten, in opschudding brengen, *mĕngharoebirockan, mĕngasoet, mĕngatjau, mĕnghoeroe-harakan.*

beroering, verwarring, opschudding, *hoeroe-hara, haroe-biroe, hiroe-hara.* —, schudding van het water, *kotjak.*

beroerte, de ziekte, *pĕnjakit tangkap; p. katangkapan; sawan bangkai, pitam babi.* —, rustverstoring, zie **beroering.**

beroesten, *dimakan karat, bĕrkarat.*

berokkenen, *mĕngadakan* (van *ada*). *mĕndjadikan, mĕnjĕbabkan* (van *sĕbab*), *mĕmboewat.* NB. dikwerf moet — even als doen, veroorzaken enz. teruggegeven worden met het Achterv. *kan,* den causatieven vorm van het Werkwoord, b.v. leed —, *mĕmboewat bĕntjana, mĕmbĕntjanakan;* zijn dood —, *mĕnjĕbabkan matinja;* moeite —, *mĕngadakan soesah, mĕmboewat soesah, mĕnjoesahkan.*

berooid, *kapapaän, miskin sangat, hina papa.*

berooidheid, *kapapaän, hal miskin,* Ar.

berooken, *mĕngasapi.* — met reukwerk, *mĕngoekoepi.* — als geneesm., behoed- of toovermiddel, *mĕraboen.* —; muskieten door rook verdrijven, *mĕngasap njamoek, mĕraboen.* —, rooken van vleesch of visch, *mĕnjalai* (van *salai*), *mĕmpĕrasapkan.*

berooking, *pĕngasapan, pĕngoekoepan.*

berooven, *mĕrampasi.* —, plunderen, *mĕndjarahi;* op den openbaren weg —, *mĕnjamoeni* (van *samoen*); op zee als zeeroover, *mĕrompaki;* van het leven —, *mĕmboenoeh, mĕngambil njawa.* — van de spraak, *mĕmbĕngkam;* van hoop —, *mĕmoetoeskan harap;* van alle middelen —, *mĕmoetoeskan sĕgala daja oepaja* (van *poetoes*); geheel van kinderen —, kinderloos maken, *mĕmboeloeskan.*

beroover, *pĕrampas, pĕndjarah.* Zie verder bij **roover.**

berooving, *pĕrampasan, pĕndjarahan.* Zie **berooven.**

berouw, spijt, leedwezen, *sĕsal.* — hebben, *bĕrĕsal.* — hebben over iets, *mĕnjĕsal,* nml. zonder zakelijk obj.; met zakelijk obj., *sĕkalkan, sĕsal akan.* Meestal wordt het wederkeerig gebruikt, nml. *mĕnjĕsal dirinja;* bitter —, *sĕsal bĕrkaboet; kaboet;* zeer bitter —, *sĕsal bĕrkaboet-kaboet;* berouw vooraf heeft zijn voordeel, maar berouw daarna is tot niets nut, *sĕsal dĕhoeloe pĕndapatannja, sĕsal kĕmoedian satoe pon tiada goenanja,* Sprw.

berouwen = berouw hebben. Zie bij **berouw.**

berrie, draagbaar, *lerang, oesoengan.* —, lijkbaar, *djinazat,* Ar. *djompana,* Skr —, zie ook **draagstoel.**

berriedrager, *orang pĕngoesoeng.*

berst, *rĕtak, lĕtak;* vol bersten, van slecht aardewerk, *lĕtak sariboe,* ook *rĕtak-rĕtak mĕntimoen.* Zulk een voorwerp wordt veel gebruikt voor onheilafweermiddel. — in vruchten, handen of voeten, *rĕkah.* —. spleet, *bĕlah.* Een groote —, *tjĕlah.*

bersten, *mĕrĕtak, mĕlĕtak.* — van vruchten enz. door rijpheid of gezwollenheid, *mĕrĕkah.* —, splijten, *bĕlah, mĕmbĕlah.* — door ontploffing, *mĕlĕtoep, mĕlĕtos.* —, openbreken, doorbreken, zoonals de schaal van een ei, waar een kuiken doorheenbreekt, *lĕtas;* gebersten van een naad, kleedingstuk, zak, ei enz. *bĕtas.* — van een zak of kleed, *pĕtjah.*

berucht, *nama hoesoek, nama jang kĕdji.*

beruiken, zie **berieken.**

berusten, rusten op, *bĕrdiri,* b.v. dat berust op drie zaken, *itoe bĕrdiri atas tiga pĕrkara.* Soms alleen *di-atas,* b.v. dat berust op u, *itoe di-atas ĕngkau.* —, in

bezit zijn van, *dalam pëgangan*, b.v. die geschriften berusten bij mij, *sëgala soerat itoe dalam pëgangan sëhaja.* —, afhankelijk zijn van, *bërgantoeng pada.* — in iets, *disoekakan*, b.v. *bäiklah disoekakan sakali-kali*, het beste is er geheel in te berusten. Zie **genoegen.**

berusting, geduld, *sabar*, Ar.; onder —, in het bezit, *dalam pëgangan.*

bes, bezie. Een soort van eetbare bessen op Java zijn de *boewah oeni.* —, oud grootje, *neneḳ towa*; de traditioneele oude — in de HSS., *neneḳ këhajan.*

beschaafd, *tahoe bëhasa, tahoe ädat, hoedi bëhasa, adab*, Ar. — van stijl, gedrag, woorden, ook *haloes*; een fijn — persoon, *orang haloes.* —, aristocratisch, *anggoen.*

beschaafdheid, beschaafde manieren, *adab*, Ar. *hoedi bëhasa, tahoe bëhasa.*

beschaamd, bedeesd, verlegen, *maloe.* — zijn voor iets of iemand, *mëngëmaloëi* (van het ongebruikelijke, *këmaloe*). — zijn, schaamte gevoelen, *mënaroh äib.* — doen staan. *mëmbëri maloe, mëmpërmaloekan.* — gemaakt, *kamaloean*; zeer of geheel — gemaakt. *kamaloe-maloean.* — uitkomen, *këtjiwa*, b.v. opdat wij in de eeuwigheid niet — uitkomen, *djangan di-acherat kita bërolih këtjiwa.*

beschaamdheid, *kamaloean.* Met het gebruik van dit woord zij men omzichtig, daar het ook de **schaamdeelen** beteekent. Ik heb hare of zijne — gezien, moet aldus uitgedrukt worden: *akoe soedah mëlihat maloenja*, en niet *kamaloeannja.*

beschadigd, bedorven, *roesaḳ.* —, bezeerd, van de huid, *djëdjas.* —, gebrekkig, b.v. van de kleeding, *lëta*; aan den kant een weinig —, *rompis.* — aan den kant, b.v. van houtwerk, *rimpaḳ.* — aan den rand, *sempaḳ, soembing*; zwaar aan den rand —, *sompeḳ.* — aan het bovenste gedeelte, *tokeḳ*; op verschillende plaatsen aan het bovenste gedeelte —, *tokaḳ-tokeḳ.*

beschadigen, *mëroesaḳkan* en verder met voorgevoegd *më* en achtergevoegd *kan* een der bij beschadigd opgegeven woorden, naar gelang van het onderscheid in beteekenis.

beschadiger, *përoesaḳ, orang jang mëroesaḳkan.*

beschadiging, *përoesakan, karoesakan.*

beschaduwen, beschutten, *mënaoengi* (van *naoeng*), *mëmbajangi, mëlindoengkan.*

beschaduwing, *përnaoengan, përlindoengan.*

beschamen, *mëmbëri maloe, mëmpërmaloekan.* —, zie ook **teleurstellen.**

beschansen, *mëngoeboe-ngoeboeï* (van *koeboe*), *mëmbentengi.*

beschaven, met eene schaaf, *mëngëtam* (van *këtam*). —, verbeteren, *mëmbäiki.* —, door onderricht, *mëngadjar*; het verstand —, *mënjampoernakan hoedi* (van *sampoerna*, Skr.).

beschaving, zie bij **beschaafdheid.**

bescheid, antwoord, bericht, *sahoet, djawäb*, Ar. *chabar*, Ar. — vragen, *minta chabar.* — bij het drinken, *pënganggap piala*, eigenlijk een compliment met een beker of glas. Onder eene buiging iemand toedrinken, *mënganggap piala, mëtarik.*

bescheiden, ontbieden, *soeroch datang*; beleefd uitnoodigen om te komen, *mëmpërsilakan, mëndjëmpoet.*

bescheiden, ingetogen, *sopan.* — zijn, *mënaroh sopan*; zich — jegens iemand gedragen, *mënjopani, sopan akan*, b.v. *sëgala nëgari jang di-atas angin dan dibawah angin ini sakaliannja pon sopan akan Malaka*, alle landen boven den wind en hier beneden den wind waren — tegenover Malaka. — en ingetogen, *sopan-santoen.* — zedig, *maloe.* —, bepaald, *tëntoe*, b.v. — deel, *bëhagian jang tëntoe.*

beschenken, begiftigen, *mënganoegërahäi, mëngaroeniäi* (van *karoenia*).

bescheren, bestemmen, *mënëntoekan* (van *tëntoe*) *mëngoentoeḳkan* (van *oentoeḳ*), b.v. dat was hem beschoren, *itoe tëlah ditëntoekan bagainja, itoe tëlah di-oentoeḳkan kapadanja.*

bescheren, rondom afscheren, *mëntjoekoeri.*

beschermen, *mëlindoengkan, mënaoengi, mëmëliharakan* (van *pëlihara*); voor doodsgevaar —, *mëmëliharakan daripada bëhaja maut.*

beschermengel, *malaḳ-moewakkal.*

beschermgeest, van eene plaats, *soemangat*, b.v. nu wordt er verhaald van de goden, namelijk de beschermgeesten van dat land, zij namen eene menschelijke gedaante aan, *tërsëboetlah përkataän dewata, ërtinja soemangat nëgari*

itoe, ija mèroepakan dirinja sapèrti manoesia.

bescherming, *pèrlindoengan, pèrnaoengan, pènèliharaän;* wederzijdsche —, *pèlihara-mènèlihara;* zich onder — stellen van, *berlindoeng kapada;* zich als dienaar onder iemands — stellen, *bèrsewaka* (van *sewaka*, Skr. dienstbaar). — zoeken bij, *bernaoeng kapada;* de — der wet, *pènèliharaän hoekoem.*

beschieten, met een vuurwapen, *mènembaki* (van *tembak*), *membèdili;* met pijlen, *mèmanahi.* —, ergens een beschot voor maken, *mèndindingi.*

beschieting, bombardement, *pènembakan.* —, beschotwerk, *dinding.*

beschijnen, *bèrsinarkan.*

beschijten, *mèmberaki, mèntjeretkan,* b.v. en al die prinsen werden door hem (het paard) bescheten, *maka sègala anak radja-radja itoe habis ditjeretkannja.* —, zie ook bij **scheet.**

beschikken, bezorgen, besturen, *mèmèrentahkan* (van *pèrentah*). —, beschikkingen maken, *mèrantjana.* —, bevelen geven, aan een achterblijvende of aan een vertrekkende, *bèrpèsan.* Zie ook **last.** —, ordenen, regelen, *mèngatoerkan, mèmatoetkan* (van *patoet*); zijne zaken —, zijn testament maken, *bèrwasijat,* Ar. *bèrpèsan;* van God, *mènakdirkan* (van *takdir*, Ar.).

beschikking. *pèrentah, rantjana, pèsan, atoeran.* Zie het verschil in beteekenis bij **beschikken;** laatste —, testament, *wasijat,* Ar.; — van God, *takdir Allah.*

beschilderen, met teekeningen, *mènoelisi dèngan gambar.* —, verven, *mèntjatkan, mènjapoe tjat* (van *sapoe*). —, zie ook **tatoueeren.**

beschimmeld, *lapoeh, bèrlapoeh, koelat;* door en door —, zoonls b.v. brood soms wezen kan *lohoh.* —, beschaamd, verlegen, *maloe.*

beschimmelen, *djadi lapoeh;* door en door —, *djadi lohoh.*

beschimpen, hoonen, *mènistakan, mèngedjek* (van *edjek*). Door zinspelingen —, *mènjindirkan* (van *sindir*).

beschimper, *pènjindir.*

beschimping, *sindiran.*

beschoeiden, *mènorap* (van *torap*), *mèmasang ambaroeng.*

beschoeiïng, *torap, ambaroeng.*

beschonken, begiftigd, *di-anoegèrahkan, dikaroeniai.* —, dronken, *mabok.* Zie ook **dronken** en **hoogte.**

beschot, schut, *dinding;* waterdicht — in vaartuigen, *kong.*

beschouwen, *mèmandang* (van *pandang*), *mènengok* (van *tengok*), *mèlihati.* — als, houden voor, *mèmandang, mèmbilang sapèrti;* iets aandachtig —, *mènatapi* (van *tatap*), b.v. *Siti mènatapi tempat tidoer,* Mevrouw beschouwde de legerstede aandachtig. Ook *mèngamat-amati;* iemand als onbeduidend —, *mèmandang moeda kapada sa'orang.* Zie ook **opnemen.**

beschouwenswaardig, *kapandangan, jang patoet dipandang.*

beschouwer, *orang pèmandang.*

beschouwing, *pandang, pèmandangan;* ter — rondbrengen, b.v. zijne bruid bij de gasten, *mèngidar tontonan.*

beschreid, treurig staan, van de oogen, *koejoe;* rood —, *baloet.* —, beweend, *ditangisi.*

beschreien, *mènangisi* (van *tangis*).

beschreienswaard, *patoet ditangisi.*

beschrijven, schrijven op, *mènjoeratl* (van *soerat*), *mènoelisi* (van *toelis*). —, iets, *mènjoeratkan.* —, trekken van eene lijn, *mènggaris.* —, definieeren, *mènsifatkan* (van *sifat*, Ar.). —, vertellen, zie ald.

beschrijving, verhaal, *tjèritèra.* Opstel, *karangan.* —, definitie, *sifat,* Ar. —, zie ook **voorstelling.**

beschroomd, *takoet.*

beschroomdheid, *katakoetan.*

beschuit, *biskowèit,* verb. Ned.

beschuldigde, *orang jang ditoeodoeh, jang kèna adoe.*

beschuldigen, *mènoedoeh, mènjalahkan,* ook *mènsalahkan;* valschelijk —, *mènoekasi* (van *toekas*) b.v. ik beschuldigde zijn vrouw valschelijk van overspel, *kamba toekasi isterinja dèngan zinà';* elkander wederkeerig —, *toedoeh-mènoedoeh.*

beschuldiger, *pènoedoeh.*

beschuldiging, *toedoehan, kasalahan;* aanklacht, *pengadoean;* acte van —, *soerat toedoehan.*

beschut, *tèrlindoeng, tèrsèlindoeng.* —, overdekt door een zonnescherm, *dilimbah pajoeng.*

beschutten, *mèlindoengkan, mènaoengi;* zich tegen iets —, *bèrlindoengkan dirinja daripada.* Ook *bèrsèlindoengkan dirinja*

daripada; iets met een regen- of zonnescherm —, *mèmajoengi* (van *pajoeng*); zich — voor gevaar, *mèmèliharakan dirinja daripada bahaja* (van *pèlihara*).

beschutter, die als een schut of wand vóór iets staat, *pèndinding.* —, behoedmiddel tegen tooverij, *pèndinding sègala sihir.*

beschutting, *pèrlindoengan, pèrnaoengan.* —, bescherming, ook alleen *naoeng,* — zoeken bij, *bèrnaoeng kapada.*

besef, begrip, *pèngèrtian.* —, bewustzijn, *sèdar;* geen — hebben, *tiada sèdar.* —, gevoelen, *rasa, pèrasaän.*

beseffen, begrijpen, *mèngèrti* —, gevoelen, *mèrasa.*

beslaan, een beslag om iets leggen, geledingswijze, b v. om eene krisscheede, *mènjèndi* (van *sèndi,* gewricht); met iets — in dien zin, *mènjèndikan.* —, bekleeden, *mènjaloet* (van *saloet*), b.v. een kris met zilver beslagen, bekleed, *kèris disaloet dengan pèrak;* een paard —, *kenakan bèsi pada koekoe koeda.* — met spijkers, *mèmakoèi.* — van meelbeslag, *mèngadon.* — van eene plaats, innemen, *makan tèmpat,* b v. deze kast beslaat te veel plaats, *almari ini makan tèrlaloe banjak tèmpat.* —, bevatten, *moewat.* —, dof worden, b v. van een spiegel, gepolijst metaal enz. *djadi soeram;* beslagen, dof, *soeram, kalis.*

beslag, van metaal aan het boveneinde van den stok eener piek, *sampak.* —, ring om een stok of heft, om het uitscheuren te voorkomen, *tèmin.* —, metalen omkleedsel van een kris of dolk, *pèndok, pèmèndok,* ook *tèrapang* en *tètèrapan;* kant—, zoonals b v. aan koffers, kistjes enz. *patam;* als kant— op iets bevestigen, van kant— voorzien, *mèmatamkan* (van *patam*). — om iets, bij wijze van gewricht, of geleding, *sèndi* (van *sandhi,* Skr.). Tot zulk — hebben, *bèrsèndikan,* b.v. goud tot — hebben, *bèrsèndikan èmas.* Tot zulk — maken, *mènjèndikan;* in — nemen, verheurd verklaren, *mèrampas.* —, bekleedsel, *saloetan.* — van meel, *adonan, tèpoeng basah;* dun meel—, *ajar tèpoeng.* — op een schip leggen, *mènahan kapal.* — van een vat of ton, band, *simpai.* —, afloop, b.v. van eene zaak, *kapoetoesan, kasoedahan.* — van een paard, *bèsi koekoe, sèpatoe bèsi.* — van een wiel, *bèsi roda, bèsi djantèra.*

beslagen, zie **beslaan.**

beslapen, bedr. Ww. b.v. — van een bed, *mènidoeri* (van *tidoer*); eene vrouw —, *bèrsatoeboeh dengan sa'orang pèrampoewan, mèndjahat pèrampoewan, mèngajoeki, mèngantjoeki, mèngampoet.* —, verl. Dlw. *dikatidoeri, katidoeran.*

beslechten, vereffenen, *mènjèlèsaikan* (van *sèlèsai,* beslecht, vereffend). Zie ook **beslissen.**

beslijken, zie **bemodderen.**

beslissen van eene zaak, *mèmoetoeskan* (van *poetoes,* beslist, uitgemaakt). —, uitmaken, *mènjèlèsaikan, mènghabiskan, mènèntoekan.* — in rechtszaken, *mèmoetoeskan hoekoem.* — wie het eerst zal spelen of meedoen, b v. door er om te trekken, of te gooien met dobbelsteenen, of het raden van kruis of munt, *bèrsèri.*

beslissing, *kapoetoesan* — in rechtszaken, *kapoetoesan hoekoem.* — door er om te trekken of te gooien, b.v. wie het eerst spelen zal, *sèri.*

beslist, afgedaan, *poetoes, rampoeng, sèlèsai.*

beslommeren; zich —, *mèmasjgroelkan dirinja,* (van *masjgroel,* Ar.).

beslommering, *masjgroel,* Ar. *sjoegroel,* Ar.; de beslommeringen dezer wereld, *hoeroe-hara doenia ini.*

besluit, einde, slot, *kasoedahan.* Dat wat het — of slot van iets uitmaakt, b.v. het dessert, het slotstuk enz. *pènjoedah.* —, einde van een brief, boek of verhaal, *chatam,* Ar. *tammat,* Ar.; eind—, beslissing in rechtszaken enz. *kapoetoesan.* —, decreet van een Vorst, *firmän,* Ar. *titah.* Van de regeering, *pèrentah, bèsèlit, bèsèloewit,* verb. Ned.; raads— van God, *takdir Allah,* Ar.

besluiteloos, —, wijfelend, *tjèmpèra,* Mal. *goendah.* — en in twijfel, *goendah goelana.* Geen besluit durven nemen, *chawatir.* Ar. verb. tot *koewatir.*

besluiten, omvatten, *moewat.* —, eindigen, *mènjoedahkan* (van *soedah*), *mènghabiskan, mènjèlèsaikan* (van *sèlèsai*), *mènchatamkan* (van *chatam,* Ar.), *mèntammatkan* (van *tammat,* Ar.). —, een beslissing nemen in eene znak, *mèmoetoeskan* (van *poetoes*). —, bepalen, van God, *mèntakdirkan,* b.v. indien het door God over ons besloten is, *djikalau soedah ditakdirkan Allah atas kita;* indien het

over ons besloten is (in het algemeen), *djikalau ada djandji kita.* —; vast besloten van eene zaak, beklonken, *soedah tat bitjara.*

besmeerd; geheel met vuil of slijk —, *gëloemang.* Zie bij **besmeren.**

besmeren, zich geheel met slijk of ander vuil —, *bërgëloemang dëngan loempoer, b. d. kotor,* enz. —, pleksgewijze met iets kleverigs, *mënjëlekeh* (van *sëlekeh*). —, bestrijken, b.v. het aangezicht of de handen, *mëndjëmoewaskan* (van *djëmoewas*, besmeerd, bestreken). — van het voorhoofd met een verkoelend of prikkelend smeersel, meestal als middel tegen hoofdpijn, *mëmoepoh* (van *porpoh*, dat smeersel). —, bestrijken, b.v. met kalk, verf, pleister, vet en dergel. *mënjapoe* (van *sapoe*). —, bekalken van een vaartuig, *mëngpoh* (van *tëpoh*). —, bevuilen, bezoedelen, *mëloemoerkan, mëntjëmarkan, mëngotorkan* (van *kotor*).

besmettelijk, van ziekten, *mëndjangkit* (letterl. overspringen op iets anders), *lampar* (letterl. zich verspreiden). Op Java, *toelar,* Jav. —; besmettelijke ziekte, *sampar, pënjakit sampar.*

besmetten, van ziekten, *mëndjangkit, mëlampar.* —, bezoedelen, *mëntjëmarkan, mëngotorkan.* —, in godsdienstigen zin, godsdienstig onrein maken, *mënëdjiskan* (van *nëdjis,* Ar.). —; besmet door ziekte, *kadjangkitan, kalamparan;* door vuil, *katjëmaran, këna kotor;* in godsdienstigen zin, onrein, *nëdjis,* Ar.

besmetting, *pëndjangkitan, pëlamparan, pëntjëmaran.* Zie het onderscheid bij **besmetten.**

besneden, de besnijdenis hebben ondergaan, *disoenat, chatan,* Ar. *lepas maloe.* —, met een mes bewerkt, van hout, bamboe, rotan enz. *diraoet.* —, glad, effen, ook van het gelaat, *paras;* fraai —, *eloq paras.*

besnedene, *orang soenat.*

besnijden, van alle uitsteeksels ontdoen, glad of effen maken, scheren, *mëmaras* (van *paras*). — van hout, bamboe, rotan enz. met een mes bewerken, door er dunne spaanders af te snijden, *mëraoet* : veelvuldigheid van handeling, *mëraoeti* (van *raoet*). —, van de voorhuid, *mënjoenatkan* (van het Ar. *sonnat,* wet, regel), *mëngchatankan* (van *chatan,* Ar.), *mëngërat koeloep* (van *kërat*), *mënjijat koeloep* (van *sijat*), *mëmboewang maloe.*

besnijdenis, van de voorhuid, *soenet, chitanah,* Ar.

besnoeien, *mëranting, mërantjing, mërantjoeng;* de macht van iemand —, *mëngoerangkan koewasa.*

besnoeier, *përanting, përantjoeng.*

besnoeiïng, *përanting an, përantjoengan.*

besnuffelen, *mëntjioemi.*

bespannen, van een rijtuig, *mëmasang kareta* (van *pasang*). — met doek, *mëmbëntangkan kain.* — van een snaarinstrument met een snaar, *mëngënakan tali* (van *kna*). — met de hand, *mëndjëngkal.*

besparen, *mënjimpan* (van *simpan*), *mënaroh* (van *taroh*); voor den ouden dag —, *mëntjadang toewa.*

bespatten, *mëmërëtjiki* (van *përëtjik*); bespat worden, *dipërëtjiki;* bespat, *tëpërëtjik.*

bespatting, *pëmërëtjikan*

bespelen van een muziekinstrument in het algemeen, *main,* b.v. de fluit —, *main soeling;* de Eur. viool —, *main biola.* — van Eur. muziekinstrumenten ook *mënaloe* en *mëmoekoel.* — van een snaarinstrument, dat getokkeld wordt, *mëmëtik* (van *pëtik*). — van een strijkinstrument, *mënggesek,* b.v. de viool —, *mënggesek biola.* — van de tamboerijn, *mënampar rëbana* (van *tampar*). — van slaginstrumenten, *mëmaloe* (van *paloe*), *mënaboeh* (van *taboeh*).

bespeuren, bemerken, *dapat tahoe.* —, zien, *mëlihat.* —, hooren, *mëndëngar.* —, gevoelen, *mërasa,* ook *mërasai.*

bespieden, *mënghintai, mënjoeloeh* (van *soeloeh*); in hinderlaag —, *mëngadang.*

bespieder, *pënghintai, pënjoeloeh, pëngadang.*

bespieding, *pënghintajan, pënjoeloehan.*

bespiegelen; zich —, in den spiegel zien, *mëlihat pada tjërëmin, mëmandang pada tjërëmin* (van *pandang*).

bespijkeren, *mëmakoëi.*

bespikkelen, *mëmërëtjiki* (van *përëtjik*).

bespitten, *mëntjangkoeli* (letterl. met een hak, *tjangkoel,* bewerken), *mëmatjoeli* (van *patjoel*) Jav.

bespoedigen, *mëlëkaskan, mënjigëra kan* (van *sigëra,* Skr.), *mëngatjapkan.* — van een werk, er achterheen zitten, *mëmbangkan pëkërdjaän.*

bespoediging, *përsigëraän* (van *sigëra,* Skr.).

bespoelen, tegenaan spoelen, *mëmba-*

soehi. —, uitspoelen van een vat en dergel., *mèngoembah* (van *koembah*).

bespottelijk, *patoet di-olok-olok, patoet disindirkan, patoet dipermaènkan gila.*

bespotten, *mèngolok-olok, mènjindirkan, mèmpermaènkan, mèngedjek, mènggondja,* Mal. —, uitjouwen, *njenjen.*

bespotter, *pèngolok-olok, pènjindir, pègedjek.*

bespotting, *olok-olok, sindiran, edjekan.*

bespraakt, *pandai bèrkata-kata, fasih lidah.*

bespraaktheid, *fasihat,* Ar.

besprek, *bitjara;* in — zijn, *bèrbitjara.*

bespreken, overwegen, *mèmbitjarakan.* —, overwegen van plannen, *mèrowending.* —, bestellen, *bèrpesan.* —, met elk. overleggen, het voor en tegen van iets wikken, *bèrandai-andai sa'orang dèngan sa'orang.* —, zie ook **bepraten.** —, afspreken, *mènèlangkai;* besproken, *dalam tèlangkai.* —, zoonals b.v. eene plaats, een aanstaande vrouw enz. *pantjang.* —, voornf aannemen, *mènawar;* b.v. een besproken vroedvrouw *bidan, tawar.*

besprengen, *mèmèrètjiki* (van *pèrètjik*). — met een slappe hand, *mèlètis.* — met een bundeltje natte bladen, *mèlentik.* —, zie ook **besproeien.**

besprenkelen, *mèrèntjis.* Zie **besprengen.**

bespringen, op of tegen iets springen, *mèlompati;* iemand van voren —, aanvallen, van honden, *mèloeroe;* onverwachts op iets of iemand aanvallen, *mènjèrègap* (van *sèrègap*); iem. — van een troep vijanden, *mènèrpa;* zich met geweld op iets werpen, *mènèrkam* (van *tèrkam*), *mènèrpa* (van *tèrpa*). —, dekken van paarden of stieren, *mèndjantan.*

besproeien, begieten, *mènjirami* (van *siram*), *mèndiroes, mèndiris, mèndjiroes.* — van den grond met fijne stralen of waterdeelen, *mènjèmboer,* b.v. men besproeide hem met water, opdat het stof niet zou opstijgen, *disèmboer orang dèngan ajar, soepaja dochi djangan bèrbangkit.* —, zie ook **bewateren.**

besproeier, *pènjiram, pèndiroes, pèndiris, pèndjiroes, pènjèmboer.*

besproeiïng, *pènjiramau, pèndiroesan, pèndirisan, pèndjiroesan, pènjèmboeran.*

besproken, *dalam tèlangkai.*

bespuiten, met vocht uit den mond, beproesten, *mènjèmboer* (van *sèmboer*). — van een zieke of bezetene met geneesmiddelen uit den mond, beproesten, om de ziekte of den geest te verdrijven, *mènjèmboer lajang;* is die geest een *polong,* een van de vele soorten, waaraan de Maleiers gelooven, dan heet het *mènjèmboer polong.*

bespuiter, in bovengenoemden zin, *pènjèmboer.*

bespuiting, *sèmboeran, pènjèmboeran.*

bespuwen, *mèloedahi.*

bespuwing, *pèloedahan.*

best, de overtreff. trap van goed, *tèrbaik, tèrlaloe baik, tèrlebih baik, baik sakali paling baik.* —, uitmuntend, *maha,* Skr.; zijn — doen, *saboleh-bolehnja, sakoewat-koewasanja;* zijn — op iets doen, *mènjoenggoeh-njoenggoehi;* zijn uiterste — doen, zich aftobben, *bèrmati-mati;* zijn uiterste — doen, ook *bèrsoenggoeh-soenggoeh hati;* hij deed zijn uiterste —, *disoenggoeh-soenggoeh hatinja.*

best, voordeel, nut, welvaart, *goena, oentoeng, salámat,* Ar.; dit strekt tot uw —, *inilah akan oentoengmoe, inilah akan salámatmoe;* ten beste geven, *mèmbèri akan goena.*

best, bestemoer, oude vrouw, *neneh toewa, neneh kabajan*

bestaan, in aanwezen zijn, *ada,* b.v. dat bestaat reeds zeer vele jaren, *itoe soedah ada bèbèrapa-bèrapa tahoen lamanja;* die wet bestaat nog, *hoekoem itoe lagi lakoe;* dingen die in het geheel niet —, *barang jang tidak-tidak.* —, ondernemen, *tjakap mèmboewat, bèrani mèmboewat,* b.v. wie durft dat —, *siapa tjakap mèmboewatnja, siapa bèrani mèmboewatnja.* — uit, *daripada,* b.v. hij had vele goederen, bestaande uit goud, zilver en dergelijke, *banjaklah hartanja daripada èmas, perak dan sabagainja;* bestaande uit vruchten en bloemen, *daripada boewah-boewahan dan boenga-boengaän.* —, zich onderhouden, leven, *hidoep,* b.v. hij moet van een klein inkomen —, *hèndaklah ija hidoep dèngan sèdikit gadjinja.* —, verwant zijn, *daripada sanak-saoedara, daripada kaum-koeloewarga;* zeer na —, *sadaging-darah dèngan.* —, den aard hebben, de gewoonte hebben, *tabiät,* Ar. *ädat,* Ar. b.v. zoo bestaat ik niet, *boekannja dèmikian tabiätkoe* of *ädatkoe.* — in, berusten op, *bèrdiri atas,*

b.v. dat bestnat in drie zaken, *itoe berdiri atas tiga perkara.* — door of met de hulp, *berdiri dengan pertoeloengan.*

bestaan, het wezen, *kaadaän, woedjoed,* Ar. *dzat,* Ar. —, broodwinning, *pentjharian.* —, levensonderhoud, *kahidoepan;* middel van —, *kahidoepan;* dagelijksch brood, *rezeki,* Ar. —, aard, *fahiät,* Ar. *pekerti,* Skr.

bestand, b.v tegen het weder of andere ongemakken, *betah, betaḳ;* niet — zijn tegen, *tiada betah.* —, tegenstand kunnen bieden, *dapat melawan.* —, kunnen uithouden, *boleh menahan.* — zijn tegen wapens, onkwetsbaar, *kebal.* —, stilstand van wapenen, *berhenti perang, perhentian perang.*

bestanddeel, *bahagian;* de fijne of voedende —en van iets, de quintessens, *sari.* Zie bij **deel.**

beste, zie **bestekamer.**

besteden van geld voor uitgaven, *membelandjakan.* — van zijn tijd, *mempergoenakan.* —, aanwenden, gebruiken, *memakai* (van *pakai*). — van werk, aanbesteden, *mendjoewat pekerdjaän.*

bestek, plaats, *tempat,* een ruim —, *tempat jang loewas,* een klein —, *tempat jang sempit* —, plan, *rantjana,* Skr. *dinah,* Ar. —, berekening van de vaart eens schips, *kira-kira pelajaran.*

bestekamer, *djamban,* eigenlijk elke plaats, waar men zijn gevoeg doet, ook *pelindoengan.* — aan boord, *gembol;* eigenlijk een bol uitbouwsel aan weerskanten van het achterste eens vaartuigs, waarin meestal de — is, ook *djerambah;* naar de — gaan, *kadjamban, pergi boewang adjar,* fatsoenlijker *kasoengai, onderscheiden in kasoengai besar,* een g oote, en *kasoengai ketjil,* een kleine boodschap doen.

besteken, met wapens, naalden, pennen enz., *menikami* (van *tikam*). —, door er in of door te steken, *menitjoetjoeki.* —, omkoopen, *menjoewapi* (van *soewap*). Zich laten —, *makan soewap.*

bestel, bestuur, leiding, *perentah;* het — van God, *takdir Allah,* Ar. —, regeling, *atoeran, pengatoeran.*

besteld, van werk. geen koopwerk of werk op de koop gemaakt, *pakajan* b.v. bestelde schoenen, *sepatoe pakajan.*

bestelen, daarvoor is in het Mal. geen woord. Zie **stelen.** Bestolen zijn, *katjoerian.*

bestellen, ontbieden, *menjoeroeh datang.* —, last geven om iets te maken, *berpesan, soeroeh memboewat.* Iemand iets —, *memesani.* — bij iemand om te koopen, *pialang.* —, bezorgen van brieven, pakjes enz., *menjampaikan* (van *sampai*), letterl. doen terhandkomen. In de beteekenis van brengen, *menghantar, membawa.* —, ordenen, regelen, *mengatoerkan, memerentahkan* (van *perentah*).

bestelling, *pesan, pesanan, soeroeh, atoeran, perentah.* Zie **bestellen** en ook **last.**

bestemaat, *sohbat baik.*

bestemmen, bepalen, *menentoekan* (van *tentoe*). Bestemd zijn ook *sadia,* b.v. *jang hidoep itoe sadia akan mati,* wat leeft is bestemd om te sterven; tot godsdienstig gebruik bestemd en daarom onvervreemdbaar, *habis,* Ar, —, van God, *mentakdirkan* (van *takdir,* Ar.); voor iets bestemd zijn, in de beteekenis van o m, *oentoek,* b.v. om morgen te eten, *oentoek makan esoek.*

bestemming, lot, *oentoeng, djaudji, nasib,* Ar.; plaats van —, plaats waar men heengaat, *tempat jang ditoedjoe, tempat pemegian, tempat jang dikesadkan.*

bestempelen, van een stempel voorzien, *memboeboeh tjap, memetraikan.* —, een naam geven, *menamai, menamakan.*

bestendig duurzaam, *kekal, baka,* Ar. —, standvastig, *ḳarar,* Ar. *tetap.* — bezig zijn met werk, *tetap,* b v. ik was bestendig met allerlei schrijfwerk bezig, *tetaplah akoe dengan pekerdjaän toelismenoelis.* —, onveranderlijk, *tiada berobah.*

bestendigen, *mengekalkan* (van *kekal*).

bestendigheid, standvastigheid, *katetapan.*

besterven, sterven ter oorzake van, *mati olih sebab, mati dari sebab.* —, verbleeken, *djadi poetjat.* —, opdrogen, b.v. van verf, *djadi kering.* —, van versch vleesch, *mati.*

bestevenen, den steven wenden naar, *menoedjoekan haloewan perahoe ka....* Ook alleen *menoedjoe* (van *toedjoe*).

bestialiteit, beestelijkheid, *ḥaiwani,* Ar.

bestier, zie **bestuur.**

bestieren, beheeren, *memerentahkan* (van *perentah*), *memegang* (van *pegang*).

bestijgen, *mendaki.* — van een berg of hellend vlak, ook *mendaki.* — van een

rijbeest of rijtuig, *naïk* b.v. *naïk kalatas koeda, gadjah, kareta* enz. en niet *mĕnaïki*.

bestje, zie bij **best.**

bestikken, borduren, *mĕnjoedji* (van *soedji*), *mĕnĕkat* (van *tĕkat*).

bestippen, bestippelen, *mĕnitiki* (van *titik*).

bestoken, op een afstand met kogels, pijlen en dergelijke, *mĕndjoedjai*.

bestormen, *mĕnjĕrang* (van *sĕrang*), *mĕlanggar*, ook *mĕrangsang*. —, van schuldeischers, *mĕnjĕrĕgap* (van *sĕrĕgap*), b.v. *sĕhaja ini saïatlah kasakitan dan kapitjikan dari hal disĕrĕgapi olih orang jang ampoenja oewang*, ik ben in de knel, door dat ik bestormd word door de eigenaars van het geld.

bestormer, *pĕnjĕrang, pĕlanggar*.

bestorming, *pĕnjĕrangan, pĕlanggaran*.

bestorten, *mĕnoempahi* (van *toempah*); bestort, *katoempahan*.

bestorven, door den dood verloren hebben, zooals in — weduwe, *kĕmatian*. — vleesch, *daging mati*.

bestoven, *kĕna haboe, kĕna doeli*; geheel —, *katoetoepan dĕngan haboe of doeli*.

bestraffen, beknorren, op een strengen toon, *mĕnggoesar, mĕnghĕrdik, mĕrĕdik, mĕnĕngking*, b.v. *ditĕngkinginja tiga kali, bĕharoelah ija mĕngakoe*, hij bestrafte hem driemalen en toen eerst bekende hij NB. *mĕnĕngking* is snauwend bestraffen, afsnauwen. —, op minzamen toon, zacht en vriendelijk, *mĕnĕgor* (van *tĕgor*). — op de daad, zoodat ontkennen eene onmogelijkheid is, *mĕnĕmpĕlak* (van *tĕmpĕlak*) en dit van *tampak*, zichtbaar.

bestralen, *mĕnjinarkan tjahajanja kapada* (van *sinar*); bestraald worden, *kĕna sinar*.

bestraten, een weg met steenen beleggen, *mĕngikat loeroeng* (of *djalan*), b.v. *bĕriboe-riboe loeroengnja, sakalian dikat dĕngan batoe poetih*, duizenden wegen, die alle met witte steenen bestraat waren.

bestrepen, *mĕnggorisi*; met onregelmatige krabbels of strepen, *mĕntjoeating*.

bestrijden, tegenstand bieden, *mĕlawan*. —, krijg voeren tegen, *mĕmĕrangi* (van *pĕrang*). — van iemands woorden, *mĕmbantahi*; elkander — in dien zin, *bĕrbantah-bantahan*; door den duivel bestreden (verleid) worden, *digoda olih iblis, diboedjoek iblis, ditjobaï olih iblis*. — van de kosten, *mĕmbajar bĕlandjanja*; zijne drijften —, *mĕnahani hawanafsoenja*.

bestrijder, tegenstander, *lawan, pĕlawan*.

bestrijken, besmeren, *mĕlaboer, mĕlaboeri, mĕndjĕmoewaskan*; de steen wordt bestreken met inkt, *batoe itoe dilaboeri dĕngan dawät*. —, besmeren met kalk, *mĕngapoeri, mĕngapoerkan* (van *kapoer*). —, besmeren ook *mĕloemoer, mĕloemas*. —, besmeren, b.v. een pan met boter, *mĕlĕnqser*. —, insmeren met iets, *mĕnjapoe* (van *sapoe*). — van het lichaam met iets welriekends, *mĕngoerapi* (van *oerap*). — van de huid met zalven enz. *mĕloeloet*, zie bij **wrijven.** — van iemands aangezicht met een kleurstof, als onteerende straf, *mĕntjoenting*. —, langs iets strijken, b.v. met was of hars, *mĕnggosok*.

bestrooien, *mĕnghamboeri, mĕnaboeri* (van *taboer*); met zout, peper of speceerijen, *mĕmboeboeh*.

bestrooïng, *pĕnghamboeran*.

bestudeeren, *mĕmpĕladjari*, van een boek enz *mĕndaras*, b.v. dikwijls —, al heeft men het ook begrepen, toch moet men het gelezene, van welke wetenschap ook, —, *goewat mĕndaras, maskipon soedah dapat akan maf'hoemnja, hĕndaklah didaras djoega manamana ĕtaoe jang soedah dibatja itoe*.

bestuiven, zie **bestoven,**

besturen, regelen, *mĕnĕrentahkan* (van *pĕrentah*). —, handhaven, *mĕmĕliharakan* (van *pĕlihara*, Skr. *parihara*). — van een olifant, *mĕngapalakan gadjah* (van *kapala*). —, beheeren, *mĕngampoekan, mĕndjoeroe, mĕndjabat*, b.v. *maka datanglah pĕnglima dan sĕgala hoeloebalang jang mĕndjabat nĕgari itoe*, toen kwamen het opperhoofd en al de hoofden die het land bestuurden.

bestuur, *pĕrentah, pĕmĕrentahan, pĕgangan*.

bestuurder, *pĕmĕrentah*. —, opperste, hoofd, ook van geesten, *djindjang*.

bestuursaangelegenheid, *bitjara*; belangrijke —heden, *bitjara jang bĕsar-bĕsar*.

bestuursvergadering, *rapat pĕmĕrentahan, madjĕlis pĕmĕrentahan*.

besuikeren, met suiker bestrooien, *mĕmboeboeh goela*.

betaalbaar, *dapat dibajar, têrbajar;* niet —, *tiada têrbajar.*

betaalmiddel, *pêmbajar;* wettig —, *pêmbajar jang sah;* onwettig —, *pêmbajar jang tiada sah.*

betalen, *mêmbajar;* kontant —, *mêmbajar toenai.* — met andere goederen of geld dat gewogen wordt, *mênimbang* (van *timbang*), b.v. met reulen betaald, *ditimbang dêngan rejal;* met peper betaald, *ditimbang dêngan lada;* bij gedeelten, bij kleine beetjes —, *mêndjatoe;* eene schuld in termijnen —, *mêngangsoer.* —, betaald zetten, vergelden, *mêmbalas.*

betalingstermijn, *angsoeran;* vervaldag van een —, *oesia.*

betamelijk, *patoet, dêngan patoet, dêngan sapatoetnja, dêngan sapêrtinja, sajogjanja.* —, behoorlijk van gedrag, *sênoenoeh,* wordt meestal gebruikt in vereeniging met *tiada,* niet —, *tiada sênoenoeh.* —, behoorlijk, passend, *sêmênggah, laïk,* Ar —, plichtmatig, *wadjib,* Ar.; betamelijke vreugde, *soekatjita jang sopan.*

betamen, *patoet, haroes, laïk, wadjib.* Zie **betamelijk.**

betasten, *mêndjamah, mêraba,* b v. hij betastte zijn geheele lichaam, *dirabanja salorooh tachoehnja.*

bete, zie **beet.**

beteekenen; dat beteekent, *êrtinja;* wat beteekent dit, *apa êrtinja ini, apa maoenja.* Het heeft niet veel te —, *tiada bêrapa pêri-pêri, tiada mêngapa.* Wat beteekent dit, welk nut heeft het, *apa goenanja?* Wat heeft dat te — voor mij, *êndah apatah kapada hamba.*

beteekenis, *êrti, mâna,* Ar. eene duidelijke —, *mâna jang têrbocka.* — van een droom, *pêdah,* b.v. welke — heeft deze droom, *mimpi ini apa pêdahnja?* —, belang, zie ald.

bétel, c. s. v. slingerplant, welks groene bladeren met gambir, kalk, arekanoot en tabak gepruimd worden, zoowel door mannen als vrouwen, *sirih.* Een bijzondere soort van bétel heet *kadoek.*

bételbak van metaal met voet, *tjêrana;* ovale —, *djorong.* —, in den vorm van een schuitje, *tjêrana-bidoek.*

bételblad, *daoen sirih.* Ook alleen *sirih.* — van de loten, *sirih tjarang;* van den stam met langen steel, *sirih kêrakap.* — met rooden steel, *sirih kaki mêrpati.* — met gele bladnerven, bijzonder groot, *sirih kakap;* uitschot van de bételbladeren, *sirih rapin.*

bételdoos, *têmpat sirih, pêminang, lantjang,* Mên. *pêminangan;* ovale — van metaal, *djorong,* van hout, *djorong kajoe;* vorstelijke en bruids —, *poewan;* een soort van gouden of zilveren —, die door den Vorst aan rijksgrooten wordt voorgezet, *kêrang-kêraop.* — met alle toebehooren, *sêmbêrap;* ronde — van rotan met deksel, *koedai.*

bételdoosdrager; vorstelijke —, *pêndjaïcal poewan.*

bételkom; Vorstelijke —, *poewan.*

bételnoot, areka-noot, vrucht van den bételnootpalm, *boewah pinang;* oude en droge —, zooals ze voor den uitvoer moet zijn, *pinang koetai.*

bételnootpalm, areka-palm, *pokok pinang, pohon pinang.*

bételplant, de slingerplant, waaraan de bételbladeren groeien, e. s. v. peperplant, *pokok sirih.*

bételpruim; één —, *sakapoer sirih, sirih sakapoer;* één — lang, de tijd, dien een bételpruim duurt, *sakapoer sirih lamanja,* d. i. ongeveer 10 minuten; klaar gemaakte bételpruimen, die het bruidspaar bij den plechtigen omgang worden nagedragen, *sirih têlat;* op bijzondere wijze gevouwen en in elkander gestoken bételpruimen, die vrouwen aan mannen zenden om een minnehandel aan te knoopen, *sirih bêrsoeloer;* een — nemen of gebruiken, *makan sirih;* een uitgekauwde of half uitgekauwde bételpruim, die men elkander uit bijzondere genegenheid schenkt om nogmaals genoten te worden, *sêpah.*

bételschaal, *pêminang, tjêrana.* — in den vorm van een schuit, *tjêrana bidoek.*

betemmen, tam maken, *mêndjinakkan.* —, beteugelen, *mênahankan,* (van *tahan*).

beter, vergel. tr. van goed, *baïk.* — dan, *baïk daripada, lêbih baïk daripada, baïk lagi;* een weinig —, *baïk sêdikit.* — maken, *mêmbaïki.* — worden, *djadi baïk, djadi lêbih baïk;* van eene ziekte, *sêmboeh, djadi sêmboeh;* hoe langer hoe beter worden, *makin lama makin baïk;* op hoop van —, *harap akan baïknja.*

beteren, beter worden, beter maken, zie **beter;** zich —, bekeren van een kwaad, *taoebat,* Ar.

betéren, *mélaboer dèngan minjak kèrocwing, mènjapoekan minjak ter.*

beterhand, aan de — zijn, *bètah.*

beteugelen, *mènahankan* (van *tahan*); zijne driften —, *mènahankan hawa nafsoenja, mèmèndjarakan ségala hawa nafsoenja* (van *pèndjara*).

beteuterd, verbluft, *lèngoeng;* geheel —, *tè mangoe-mangoe;* door een schrik of plotseling ontwaken, *tèrpikau-pikau.*

betichten, zie **beschuldigen.**

betichting, zie **beschuldiging;** lasterlijke —, *toedxasan, fitnah,* Ar.

betitelen, *mènggélar.*

betoog, *dalalah,* Ar. *dalil,* Ar.

betoomen, zie **beteugelen,**

betoonen, *mènwoendjoekkan* (van *toendjoek*), *mènjatakan.*

betooning, *penwoendjoekan, pèrtoendjoekan.*

betooveren, door tooverij, *mènghobatkan, mèmboewang antjak, mènggènakan mantéra,* (van *kèna*), *mèmanteraï,* zie ook **belezen.** —, bekoren, van booze geesten, *mèntjèmak;* eene vrouw —, door allerlei middelen eene vrouw tot zijn wil trachten te krijgen, *mènawari sa'orang pèrampoewan* (van *tawar*). —, verrukken, *mènggrairatkan* (van *grairat,* Ar.).

betoovering, *pènghobatan, pènawaran.* —, hekserij, *roekjah,* Ar.

betovergrootvader of **betovergrootmoeder** of **betovergrootouders,** *mojang;* van den Vorst, *mojangda.*

betraand, van de oogen, *katja-katja.*

betrachten, van geboden, *mèndjalani pèrentah, mèndjalani hoekoem;* zijn plicht —, *mèmboewat barang jang wadjib atasnja.*

betrappelen, *mèmidjak-midjak* (van *pidjak*), *mèngirik.*

betrappen, snappen, *mèndapati.*

betreden, de voeten zetten op, *mèmidjak* (van *pidjak*). —, van een haan, *bèrbékak.* —, begaan, *mèndjalani.* Zie ook **treden.**

betreffen, zie **betreffende.**

betreffende, wat betreft, *adapon, akan, adapon akan, tentang,* b.v. wat deze uwe trotsche woorden betreft, *adapon pèrkataänmoe jang tjongkak'ini;* wat die zaak betreft, *tentang pèrkara itoe, akan pèrkara itoe, adapon akan pèrkara itoe.* Dit laatste als het aan 't begin van den zin voorkomt. Wat mij betreft, *akan dakoe.*

betrekken; de wacht —, *naïk djaga;* in eene zaak —, *mèntjampoerkan dalam pèrkara, mèmasok-masokkan pada pèkerdjaän,* b.v. *sebaja djangan dimasok-masokkan pada pèkerdjaän ini,* laat mij niet in deze zaak betrokken worden; in iets betrokken zijn, *bèrtjampoer;* ik ben er niet in betrokken, *akoe tiada bèrtjampoer.* Ook *tèrbabit,* b.v. *tèrbabit dèngan dosanja,* in hunne zonden betrokken zijn; er mede in —, *mèmbawa sèrta;* er meê de schuld van geven, *mèmbabitkan;* in rechten —, *mèndäwa,* Ar. — van de lucht, *djadi rèdoep.* — van het gelaat, *djadi moeram, djadi soeram, taram-témaram.*

betrekking, rang, graad, *pangkat;* een hooger — krijgen, *naïk pangkat.* —, ambt, *djawatan, djabatan, pègangan;* familie—, *kwela-warga;* de — tusschen broeders en zusters of tusschen volle neven en nichten, *sapoepoean.* — verhouding, *djatoh,* b.v. in welke staat hij tot ons, *apakah djatohnja kapada kita.* — hebben op iets, slaan op, van woorden, *roedjoek,* b.v. hierop slaat het, heeft het —, *kamari roedjoekanja.*

betreuren, *bèrtjintakan,* beweenen, *mènangisi* (van *tangis*). —, berouw of spijt hebben, *mènjesal* (van *sesal*).

betreurenswaardig, *patoet ditangisi, patoet disesalkan.*

betrokken, van de lucht, *rèdoep, balam-balam,* b.v. het is nog niet helder, de lucht is nog —, *belom tjoewatja, lagi balam-balam;* overal — zijn van de lucht, *taram-témaram;* algemeen — lucht met stil, kalm weder, *pèloewang.* — van het gelaat, *moeram, soeram.*

betrouwen, zie **toevertrouwen** en **vertrouwen.**

betrouwbaar, van een bericht enz., *bolih dipertjaja;* van een persoon, *kapèrtjajaän.*

betten, met water nat houden, *mèndjèramkan.* —, een lichaamsdeel, behalve het hoofd, met water bevochtigen, *mèndjeloem;* bij herhaling, *djeloem-bèrdjeloem;* wederkeerig, *djeloem-mèndjeloem.*

betuigen, zeggen, *mènjatakan* (van *kata*). —, getuigen, *bèrsaksi, mèmbèri kasaksian.* —, te kennen geven, *mèmbèri tahoe.* —, bekennen, *mèngakoe.* —, bewijzen, *mènjatakan.* —, toonen, *mè-*

noendjoekkan (van *toendjoek*); dank —, *mënërima-kasih* (van *tërima*), *mëmbëri tërima-kasih*; zijne instemming —, *mëmbënarkan*.

betuinen, van eene hegge voorzien, *mënagari* (van *pagar*).

betweter, *orang bantahan*, letterl. tegenprater.

betwijfelen, twijfelen aan, *sjak akan*, *mënaroh sjak akan*, *mënjangka* (van *sangka*).

betwistbaar, *dapat dibantahi*, *bëlom sah*, Ar.

betwisten met woorden, *mëmbantahi*; Mijnheer moet niet —, wat ik voor goed houd, *djangan toewan bantahi apa jang sëhaja pikir patoet*; elkander —, *bërbantah-bantahan*.

beu zijn, *djëmoe*, *moewal*.

beug, groot net, *poekat*.

beugel aan het gevest van een sabel, enz., *pënjangga tangan*. —, waarin het roer hangt, *kokot këmoedi*. —, zooals aan een schepnet, *saoek*; ergens zulk een — om leggen, *mënjaoek*. —, waarin de schijf van een hijschblok draait, *sëngkang*. — van een geweer, *këdongkok*; om den trekker van een geweer, *këdangkang*.

beugelnet, schepnet voor visch, vlinders, vruchten enz., *saoek-saoek*.

beukelaar, schild, rondas, *përisai*, *oetar-oetar*, *sëloekong*, zie bij **schild.**

beuken, zooals b.v. de stokvisch, *mëncboh* (van *tëbah*). — met een knots of de vuisten, *mënoemboek* (van *toemboek*), *mëmarap* (van *parap*), ook beuken van een vesting; verder: *mëntjëmoek*, met zijn knots —, *bërtjëmoekkan tjokmarnja*. — met twee handen, *mëmbahan*, b.v. *lëbih sadjëngkat këna-lah bahan*, *dimana kami bolih tërtahan*, nog een span, en wij waren gebeukt geworden; hoe zouden wij dat hebben kunnen verdragen. —, slaan, kloppen, *mëmbanat*. —, bonzen, *mëloepoeh*. —, zie ook **platslaan.**

beukhamer, *godam*, *martil*, verb.

beul, *përtanda*, *pëlëbaja*, *pëlëmbaja*, *algodjo*, Port. —, die met het spietsen belast is, *djoeroe soela*. —, wreedaard, *orang bëngis*.

beuling, *soses*, verb. Ned.

beuren, zie **ontvangen en optillen.**

beurs, buidel, *poendi-poendi*; geld—, *poendi-poendi oewang*, *kis*, Ar. —, gebreide of geknoopte zak, *radjoet*; in een — doen, *mëradjoetkan*; gebreide — ook *këra wang*. — om het lijf, *sëmbëlit*.

beursch, van vruchten, *lodoh*.

beurt, *giliran*. —, vervanging, *përgantian*; mijn — is gekomen, *datanglah përgantiankoe*; wat aan de — is om iets te doen, *gilir*; bij beurten, *bërganti-ganti*; om en om bij beurten, *ganti-bërganti*; bij beurten bij het dansen, *bërangkap-angkapan*.

beurtelings, *bërganti-ganti*, *bërgilir*; de bliksemen werden — aangetrokken door de zee en het land, *kilat pon bërtimbangaulah antara laoet dan darat*.

beurtorder, *giliran*, *përgantian*.

beurtzang, *naka*.

beurtzingen, *bërnaka-naka*; een beurtzang houden, inzonderheid bij bruiloftsoptochten, *bërdamping*.

beuzelachtig, onbeduidend, *sia-sia*, *mëmboer*, vd W.

beuzelen, *main-main*; allerlei onbeduidende dingen verrichten, *repes*, *mërepes*. —, het met zijn werk licht opnemen, *hoewat ringan*. —, treuzelen, in fijn werk, zooals naaien, breien enz., *mëngëroemit*.

beuzeling, *barang jang sia-sia*; beuzelingen, allerhande kleine dingen, *bënda këtjil-mëngëtjil*.

beuzelpraat, *toetoer jang kosong*, *përkataän jang sia-sia*.

bevaarbaar, *dapat didjalani përahoe*, *sampai dalam*.

bevallen, behagen aan iemand, *bërkënan kapada*, *mëmpëvrkënankan*. —, behagen scheppen, smaak vinden in, *bërkënan akan*. —, ook *bërkahëndak kapada*, b.v. *sëgalaëlmoe dan agama tjina jang ada didalam nëgari Sijam itoe bërkahëndak kapada sami pandita Sijam*, *tiada bërkahëndak kapada pandita tjina*, alle wetenschap en godsdienst der Chineezen in het land Siam bevalt aan de Sami of Siameesche priesters, maar bevalt niet aan de Chineesche priesters.

bevallen, baren, *bëranak*, *bërsalin*; van Vorstinnen, *bërpoetëra*; ontijdig —, *goegoer anak*; ontijdige bevalling, *goegoeran*, *goegoeran anak*. —, zie ook **behagen.**

bevallig, *manis*; al wat — maakt, bevalligheid bijzet, *pëmanis*; wat het gelaat

— maakt, b.v. kuiltjes in de wangen en dergel., *pĕmanis moeka;* wat de taal — maakt, b.v. eene goede woordkeuze, *pĕmanis bĕhasa.* —, net, *tjantik.* —, schoon, *pĕrmai.* Ook van de stem en een landschap. —, zie ook **lief.**

bevangen, bedwelmd, *mabok;* door den slaap —, *mĕngantoek;* door koude —, *kadinginan;* door hitte —, *kapanasan;* door de koorts —, *kĕna dĕmam;* door schrik —, *tĕrkĕdjoet;* eenigszins — of bedwelmd, *malan.*

bevaren; de zee —, *mĕlaoeti;* een schip —, *mĕlajarkan kapal.*

bevaren, Bijv. nw., *tahoe bĕrlajar, biasa bĕrlajar, bĕrpĕlajaraa;* een — stuurman, *djoeroe-moedi jang pandai mĕlajarkan kapal* of *pĕrahoe, djoeroe-moedi jang bĕrpĕlajaraa.*

bevattelijk, vlug in het begrijpen, *tĕrang hati, ringan kapala.*

bevattelijkheid, = het voorg. woord.

bevatten, inhouden, *moewat.* —, behelzen, in zijne ruimte, *mĕlipoet,* vd W. —, in een doek, vlies, zak, baarmoeder, *mĕngandoeng* (van *kandoeng*). Ook van het graf of den grond, b.v. de grond van Madjapahit bevat dien Toewah nog niet (in zijn schoot), *tanah Madjapahit bĕlom mĕngandoeng si Toewah ini.* —, begrijpen, *mĕngĕrti;* wat bevat die brief, *bagaimana boenji soerat itoe? apa tĕrsĕboet dalam s. i.;* wat bevat dat boek, *apa isi kitab itoe?* wat bevat dat vat, *apa isi tong itoe?*

bevatting, begrip, *pĕngĕrtian;* vlug van bevatting, *ringan kapala.*

bevattingsvermogen, *mata-hati.*

bevechten, beoorlogen, *mĕmĕrangi* (van *pĕrang*); de zege —, *bĕrolih kamĕnangan.* —, weerstand bieden, *mĕlawan.*

bevederd, *bĕrboeloe.*

bevederen, *mĕngĕnakan boeloe,* b.v. hij bevederde zijnen pijl, *dikĕnakannja boeloe pada anak-panahnja.*

beveiligen, *mĕmĕliharakan* (van *pĕlihara,* Skr. *parihara*), b.v. voor koude —, *mĕmĕliharakan daripada sĕdjoek;* zich —, zich beschutten, *bĕrsĕlindoengkan dirinja,* b.v. *bĕrsĕlindoengkan dirinja daripada bĕhaja,* zich voor gevaar beveiligen. Ook *bĕrlindoengkan dirinja,* b.v. *bĕrlindoengkan dirinja daripada sĕtĕroenja,* zich voor zijne vijanden beveiligen.

beveiliging, *pĕmĕliharaän, pĕrlindoengan.*

bevel, *soerooh;* van een Vorst, *titah;* van God, *firmán,* Ar.; zooals het Vorstelijk — luidt, *bagai titah.* — van het bestuur, *pĕrentah.* — aan of van een vertrekkend persoon, *pĕsan,* zie bij **last;** alle bevelen van Uwe Majesteit zal ik gehoorzamen, *sĕgala titah doeli Toewankoe patik djoendjoeng;* schriftelijk —, *soerat pĕrentah, pĕtĕkat,* verb. Ned.; op — van den Vorst, in Naam des Konings, *dĕmi titah Jang dipĕrtoewan;* onder het — staan, *dibawah pĕrentah.*

bevelen, *soerooh;* van een Vorst, *bĕrtitah;* van God, *bĕfirmán.* Met bepaald obj. *mĕajoerooh, mĕntahkan,* —, van het bestuur, orde stellen, *mĕmĕrentah;* met bepaald obj. *mĕmĕrentahkan.* —, van of aan een vertrekkende, *bĕrpĕsan;* niet te — of te gebieden zijn, *tiada tĕfirmani;* gij hebt slechts te bevelen, *hookoem dalam tangannoe,* b.v. *maka kata amir Hamzah: hookoem dalam tangannoe,* en Amir Hamzah zeide: Gij hebt slechts te —. —, inprenten, *amatkan,* b.v. *soepaja di-amatkannja akan ḥal itoe kapada orang-orang Mĕlajoe,* opdat zij die zaak den Maleiers bevelen. —, zie ook **aanbevelen.**

bevelhebber, in den krijg, zoowel te water als te land, *pĕnglima pĕrang.* —, aanvoerder, *pĕnghoeloe.* —, legerhoofd, *hoofvebalang.*

bevelhebber-chap, *pĕmĕrentahan.*

bevelschrift, *soeroet pĕrentah;* van een Vorst, *soerat titah.*

beven, sidderen, *kĕtar, gĕtar, gĕntar, gĕlĕtar, gĕlĕtoek, mĕnggĕlĕtar.* —, bibberen van koude of de koorts, ook *mĕnggigil;* bevende zijn, *goemĕtar, gĕmĕlĕtak, gĕmĕlĕtoek;* aan het — geraakt, *tĕngĕtar, tĕrkĕtar;* al zijne ledematen beefden, *goemĕtarlah sĕgala anggotanja;* hunne handen beefden, *tangannja mĕnggĕlĕtar;* al worden ook duizend reuzen gek, de goden zullen niet beven en huiveren, *djika sariboe zanggi mĕngedan, Dewa nen tidak gĕntar dan ngĕri;* om —, sidderen, overdrachtelijk voor te stellen zegt men soms: *loetoet bĕrpaloe-paloe dĕngan dagoe,* d. i. de knieën kloppen tegen de kin. — van de aarde, *bĕrgĕmpa.* Soms ter afwisseling ook *bĕrgĕntar,* b.v. *dan boemi pon bĕrgĕntar sapĕrti gĕmpa,* en de aarde beefde alsof er een aardbeving was.

beverig, *kagĕntar gĕntaran.*

bevestigen, toestemmen, *mĕngijakan* (van *ija*), *mĕnjoenggoehkan* (van *soenggoeh*), *mĕmbĕnarkan, ikrar*, Ar. —, verwezenlijken, *mĕnjoenggoehkan*. — aan iets anders, *mĕlekatkan, mĕnghoeboengkan, mĕnaŭbatkan* (van *tambat*), ook *mĕnjangkoetkan*, aan iets bevestigd of gehecht, *tersangkoet*. — van een mes in zijn heft door middel van *pandam*, e. s. v. hars, *mĕmandam*. —, oprichten, *mĕndirikan, mĕndirikan agama*. — van eene schilderij, of iets dergel. tegen den wand, *mĕnepik* (van *tepik*). — in den godsdienst, *idjab*, Ar. —, vastmaken van een verbond enz., *mĕnĕntoekan* (van *tĕntoe*), *mĕnĕgohkan* (van *tĕgoh*), *mĕnĕtapkan* (van *tĕtap*); om den Mohamm. godsdienst te — in het land van Sémoedra, *akan mĕnĕtapkan agama islam dalam nĕgari Semoedra*. Met elkander een verbond —, *bĕrtĕgoh-tegohan djandji*. —, stevigen, *mĕngkoewatkan*. —, inwijden, *mĕnatĥbiskan* (van *tathbis*, Ar.). —, in het openbaar aanstellen, van den Vorst, den Onderkoning, den Bĕndahara en den Toemĕnggoeng, *mĕlantik*; met bepaald obj. *mĕlantikkan*; vast in het gemoed bevestigd, *tĕrpakoe didalam hati*.

bevijlen, *mĕngikiri* (van *kikir*).

bevind, *pĕndapatan*; naar — van zaken, *sakĕdar pĕndapatan ĥatnja*. Ook alleen *sakĕdar ĥatnja*.

bevinden, aantreffen, *mĕndapati*; b.v. zij worden ledig bevonden, *didapatilah akan dia itoe kosong*; zich —, ergens zijn, *ada*; b.v. ik bevind mij in huis, *akoe ada dalam roemah*; zich ergens — van den Vorst, *bersemajam*; zich tusschen twee personen of zaken —, *bĕrapit*, b.v. de maan bevindt zich (of staat) tusschen wolken, *boelan bĕrapit mega*. —, zien, *mĕlihat*; zich tegenover iets of iemand —, *mĕnghadap, bĕrtĕntang dĕngan*. Ook alleen *tĕntang*; zich wel —, *mĕrasa dirinja njaman*; zich niet wel —, *mĕrasa dirinja sakit*.

bevinding, gevoelen, *pendapat*, b.v. mijne —, *pĕndapat sĕhaj-*, naar mijne —, *pada pĕndapat sĕhaja*.

beving, *gĕntar, gontjang*; van de aarde, *gempa*

bevlekken, bevuilen, *mĕntjĕmarkan, mĕngotorkan*, (van *kotor*), *mĕlowaerkan*; pleksgewijze — met iets kleverigs, *mĕnjĕlekeh* (van *sĕlekeh*). —, ontheiligen, verontreinigen, *mĕnĕdjiskan* (van *nĕdjis*, Ar.).

bevlekking, *pĕatjĕmaran*.

bevlekt, *tjĕmar, kotor, bĕrloemorr, sĕlekeh, nĕdjis*. Zie het onderscheid bij **bevlekken.** Ook *bĕrkatjĕmaran*; door zaadstorting —, *djanâbat*, Arab.; met bloed —, *bĕrloemoer dĕngan darah*.

bevlijtigen; zich —, *mĕratjinkan dirinja, mĕngoesahakan dirinja*.

bevlijtiging, *radjin, oesaha*, Skr.

bevloeren, *mĕndasarkan*; met een lossen vloer van latwerk, *mĕmboewat lantai, mĕmboeboeh lantai*.

bevochtigen, *mĕmbasahkan*. —, besproeien, *mĕndiris, mĕndiroes*.

bevoegd, geschikt, *patoet, laïk*, Ar.

bevoegdheid, recht, *ĥak*, Ar.

bevoelen, betasten, *mĕraba*; voortdurend of overal, *mĕraba-raba*. — door de vlakke hand op iets te leggen, b.v. de borst, *mĕnĕpam* (van *tĕpam*).

bevolken, *mĕramaikan*; een land of stad —, *mĕramaikan nĕgari*.

bevolking, de inwoners, *orang isi nĕgari*.

bevolkingsregister, *boekoe djiwa*.

bevolkt, volkrijk, *ramai*.

bevoordeelen, *mĕngoentoengi*; bevoordeeld, *kaoentoengan*.

bevorderen in rang, *mĕninggikan pangkat* (van *tinggi*), *mĕnaikkan pangkat*. —, ruim baan voor iets maken, *mĕloewaskan*, b.v. *hanjalah toewankoe jang diharapkan mĕloewaskan bitjara ini*. —, bespoedigen, *mĕmbangatkan*. —, namel. van den Vorst gezegd, *mĕnganoegĕrahi, mĕngaroeniai*.

bevorderlijk, gunstig voor, *baïk akan, baïk kapada*

bevorens, *dĕhoeloe daripada, sabĕlom*.

bevrachten, *mĕmoewatkan dalam*, b.v. een vaartuig met koffij —, *mĕmoewatkan kopi dalam pĕrahoe*. Bevracht zijn met, *moewat*, letterl. inhouden, bevatten, b.v. dat vaartuig is bevracht met koffij, *pĕrahoe itoe moewat kopi*; zwaar bevracht zijn, *sarat*, b.v. dat vaartuig is zeer zwaar bevracht, *pĕrahoe itoe sarat sakali*; als een zwaar bevrachte jonk noch Oost-, noch Westwaarts kunnen, *saperti djoeng sarat, tiada katimoer, tiada kabarat*, Sprw.

bevragen, *bertanja akan*, b.v. dat huis is te —, *bolih bertanja akan roemah itoe*.

bevredigd, *poewas, sampai, pada, sĕnang*, zie **bevredigen.**

bevredigen, van dorst, honger, begeerten, lusten, gevoel, *mëmoewaskan* (van *poewas*). —, voldoen, *mënjampaikan* (van *sampai*), *mëmadakan* (van *pada*), b.v. meer dan om hem te —, *lëbih daripada akan mëmadakan dia.* —, de vrede tot stand brengen tusschen anderen, *mëndamaikan, mëmperdamaikan.* —, tot rust brengen van een rijk, een land, *mëngamänkan.* —, tevreden stellen, *mënjenangkan* (van *sënang*).

bevrediging, verzoening, *përdamajan.*

bevreemden, *mënghairaukan, mëmëri hairan,* Ar., b.v. die zaak bevreemdt mij, *përkara itoe mënghairaukan dakoe.*

bevreemding, verwondering, *hairan,* Ar.

bevreesd, *katakoetan.* — worden, *kadatangan takoet.* — maken, *mënakoeti.* —, bezorgd, *tjëmas.*

bevreesdheid, *katakoetan.*

bevriend, *bërsahabat, bërsohbat;* onderling of met elkander —, *bërsahabat-sahabatan, bërsohbat-sohbatan.*

bevriezen, *djadi bëkoe,* letterl. stollen; bevroren, *bëkoe,* letterl. gestold, verstijfd.

bevrijd, verlost, *loepoet, lëpas.* Uit slavernij, *mardaheka.*

bevrijden, verlossen, *mëloepoetkan, mëlepaskan.* — uit slavernij, *mëmardahekakan;* door loskooping, *mënëboes* (van *tëboes*). —, ontslaan uit ketenen, *mëngoeraikan rantai.* —, de volle vrijheid geven van doen en laten, *mëmbebaskan.* Ook vrijstellen, b.v. van belasting.

bevrijder, loskooper uit slavernij, *pënëboes.*

bevrijding, *kaloepoetan, kalëpasan, tëboesan, kabebasan.* Zie het onderscheid bij **bevrijden.**

bevroeden, begrijpen, *mëngërti.*

bevruchten, bezwangeren van eene vrouw, *mëmboentingkan;* van den Vorst gezegd, *mënghamilkan* (van *hamil,* Ar.).

bevuild, *tjëmar, kotor, kakotoran;* geheel —, besmeerd met slijk en ander vuil, *gëloemang*

bevuilen, *mëntjëmarkan, mëngotorkan;* zich geheel met slijk —, *mënggëloemang dëngan loempoer.* —, bekakken, *mëmberaki;* zich — in dien zin, *mëmberaki dirinja.*

bewaaien, van den wind, *bërtioep kapada.* —, met een waaier, *mëngipasi* (van *kipas*); op die wijze het vuur aanwakkeren, *mëngipasi api.*

bewaarder, iemand die iets onder zijne bewaring heeft, *pënaroh* (van *taroh*).

bewaarheden, *mëmbënarkan, mënjoenggoehkan* (van *soenggoeh*).

bewaarplaats, *tëmpat simpan, tëmpat mënaroh, pënarohan.*

bewaken, *mënoenggoei, mëndjagai;* een wacht plantsen bij, *mëngawali* van *kawal,* Tam.); de wacht houden, *bërkawal.* — van een graf, *mëngoewasi* (van *oewas*). —, behoeden, *mëlindoengkan.* —, voor leed bewaren, *mëmëliharakan.* —, *mërëksa* (van *rëksa,* Skr.), meestal in gedichten; streng —, opgesloten houden, inzonderheid van vrouwen, *mëngit* (van *pingit*).

bewaker, *pënoenggoe, përëksa.* —, wacht, *kawal,* Tam.

bewaking, *pëndjagaän, pëngawalan, pënoenggoeaan, përlindoengan, pëmëliharaän, pëmërëksaän;* zie het onderscheid bij **bewaken.**

bewallen, *mëngoeboe-ngoeboei* (van *koeboe*).

bewandelen, *mëndjalani,* b.v. hij bewandelt een weg, die niet goed is, *ija mëndjalani soeatoe djalan jang tà'baïk;* den weg der deugd —, *mënoeroet djalan kabadjikan.*

bewapenen, *mëlangkapkan dëngan alat sëndjata.*

bewapening, *alat sëndjata.*

bewaren, onderhouden, *mëmëliharakan* (van *pëlihara*); iemands genegenheid —, *mëmëliharakan hati;* den vrede —, *mëmëliharakan damai.* —, bergen, in bewaring hebben, *mënjimpan* (van *simpan*); een geheim —, *mënjimpan rahasia,* ook *mënaroh rahasia.* — soms ook *mënaroh* (van *taroh*), b.v. en zij zeide: mijn kleinzoon brenge zijne kleederen hier, laat grootje ze bewaren, *maka ija bërkata: Bawalah kamari pakajan tjoetjoekoe itoe, biarlah neneḳ taroh;* te bewaren geven, *mënaroh'kan;* tijdelijk bij iem. aan huis of in zijn pakhuis bij het zijne te — geven, ook *mënoempangkan.* —, voor later gebruik reserveeren, *mëntjadang* (van *tjadang,* dat, wat men voor later gebruik bewaart). — van iets in het hart, *mënjimpoel dihati* (van *simpoel*), *mënaroh didalam hati.* —, behoeden, *mëmëliharakan, mëlindoengkan;* b.v. den goeden naam —, *mëmëliharakan nama;* God beware me! *tanbat!* Ar.; daarvoor beware mij God,

didjaoehkan Allah kiranja akoe daripada. — van een geheim, *mĕnanggoeng rahasia.*

bewaring, behoeding, *pĕmĕliharaän, pĕrlindoengan.* Zie **bewaren.**

bewasemen, *mĕngoewap.*

bewateren, *mĕngajari, mĕmpĕrajarkan.* —, bepissen, *mĕngĕntjingi* (van *kĕntjing*). —, besproeien, zie ald.

beweegbaar, *dapat digĕrakkan;* niet —, niet in beweging te brengen, *tiada tĕrgĕrakkan.*

beweeglijk, zie **beweegbaar;** een — gemoed, *hati lĕmboet* — e woorden, *pĕrkataän jang mĕlĕmboetkan hati, p. j. mĕrawankan hati.*

beweegmiddel, dat, wat dient om iets in beweging te brengen, b.v. een drijfriem, horologeveer, machine enz. *pĕsawat.*

beweegrad, vliegwiel, *djantra pĕsawat.*

beweegoorzaak, *sabäb timangan.*

beweegreden, *sĕbab,* Ar. *karĕna,* Skr. *moela.*

beweenen, *mĕnangisi* (van *tangis*), b.v. zij beweent haar kind, *ija mĕnangisi anakĕnja.* Ook *mĕnangiskan.*

beweenenswaard, *patoet ditangisi.*

bewegen: zich —, *bĕrgĕrak;* met verscheidenheid, *bĕrgĕrak-bĕrgĕri;* toevallig, *tĕrgĕrak;* iets —, *mĕnggĕrakkan.* Zich —, ook *mĕnggĕrak dirinja,* b.v. *satĕlah oelar itoe mĕlihat manoesia datang, maka ijapon mĕnggĕrak dirinja,* toen de slang menschen zag naderkomen, bewoog zij zich; niet bewogen kunnen worden, *tiada tĕrgĕrakkan;* zich zwaaiend of buigend heen en weder —, b.v. bij het dansen of spreken, *lenggok.* Ook van een tol, die uitgaat; zich langs een zoom of kant voort —, *mĕnjoesoer* (van *soesoer*), b.v. langs de kust voort —, van een vaartuig, *mĕnjoesoer pantai;* langs een stam zich voort —, *mĕnjoesoer batang;* langs een berg zich voort —, *mĕnjoesoer goenoeng;* zich schuddend —, *bĕrgĕmpa,* vandaar aardbeving, *gĕmpa boemi;* zich heen en weder — van de oogen, *lengar;* zich heen en weder —, onstandvastig, b.v. van een vlieger, *liutjah;* zich op en neder — van den mond, alsof men spreekt of eet, *komat-kamit,* ook *tĕrkĕmoet-kĕmoet;* den mond aldus —, *mĕngomat-ngamitkan;* zich door elkander —, zoonls zwaluwen, of vleermuizen, of menschen, die komen en gaan, *mĕnjampoḳ* (van *sampoḳ*); met het bovenste heen en weder —, boven eene oppervlakte heen en weder —, zoonls het hoofd van een zwemmende boven water, een hertekop boven de struiken, *koewalkoewal;* zich flauw heen en weder —, zoonls b.v. de hand van iemand, die verdrinkt, of een vlag bij een flauw zuchtje enz. *kapai;* zacht heen en weder —, schudden, *gojang, bĕrgojang;* transit. *mĕnggojangkan;* zich tegen iets in —, b.v. tegen den wind, den vijand, den stroom, *mĕnjongsong* (van *songsong*); door den wind zich — van de bladeren eens booms, *bĕrĕmbat.* — van een kind in de baarmoeder, *mĕnggoewit-goewit;* iets, dat ergens in zit, heen en weer — om het er uit te krijgen, *mĕngoewitngoewit,* b.v. een pijl; zich snel op en neer — van de borst, *mĕnawpi* (van *tampi*); het gemoed —, *mĕnggĕrakkan hati, mĕrawankan hati;* sterk en schielijk heen en weder —, schudden, *gontjang,* b.v. de knie —, *bĕrgontjang laetoet;* de berg bewoog zich, *maka boekit itoepon gontjanglah.* —, opruien, *mĕngharoekan, mĕngharoe-birɔekan.* —, overhalen tot, *mĕmboedjoeḳ hati, mĕntjĕndĕroengkan hati.* —, stampen van een vaartuig, *anggoḳ-anggoḳ, anggol-anggol;* slingeren van een vaartuig, *bĕrleenggang;* zich slingerend, schommelend —, *bĕrajoen, boewai;* zich wentelend —, zoonls de hemellichamen, *bĕridar-idar;* zich golvend voort—, zoonls b.v. eene slang, *mĕndjoeloer.* Van een menschenmassa, *bĕrdoejoen-doejoen;* van vloeistoffen, *mĕngaloen-aloen;* een last voort — door middel van een handspaak, *mĕngoewpil;* zich schuddend — van vloeistoffen, *bĕrkotjaḳ;* zoo doen —, *mĕngotjaḳkan;* op de handen heen en weder of op en neder —, *mĕnimang-nimang* (van *timang*); zich kloppend —, zoonls b.v. een slagader, *bĕrdĕnjoet-dĕnjoet.*

beweging, *gĕrak.* — en rust, *gĕrak diam;* eenige bewegingen maken met het lichaam of deszelfs deelen, *bĕrgĕrak-bĕrgĕri,* b.v. mijne moeder kon zich niet bewegen, geen enkele beweging maken, *iboekoe tidaḳ bolih bĕrgĕrakbĕrgĕri;* eene — maken, *mĕnggĕri* —, leven, rumoer, *haroe;* in — brengen, *mĕngharoekan;* met verscheidenheid, *mĕngharoe-birɔekan;* theatrale bewegin-

gen maken met de armen, een zwaard, kris, schild enz. *mĕlela-lela;* met bepaald obj. *mĕlelakan*, b.v. met de kris zulke bewegingen maken, *mĕlelakan kĕris;* de gemoedsbewegingen, *gĕrak-gĕrakan hati;* veel en inspannende — maken bij werk, *kial;* veel — bij iets maken, aangaan, *kĕljoeh;* met verscheidenheid, *kĕljoeh-kĕljah;* een kleine — met het lichaam, of met een der ledematen, b.v. even den schouder ophalen, *gĕri.* — onder het volk, *hoera-hara, karoebiroe, kiroe-hara, gĕmpar, gadoeh;* uit eigen —, *dari gĕrak hatinja sĕndiri, dĕngan ridla hatinja.*

bewegingloos, *tiada bĕrgĕrak, mati.* —, nederliggen, zoonls een doode of onmachtige, *boengkang;* hetzelfde van velen, *boengkang-bangking.*

beweldadigen, van een Vorst of van God gesproken, *mĕngaoegĕrahi, mĕngaroeniai* (van *karoenia*). — van gewone personen, *mĕmboewat baïk akan.*

beweren, *mĕngatakan* (van *kata*). —, voorwenden, *poera-poera,* b.v. — het niet te weten, *poera-poera ta'tahoe.*

bewerken, bearbeiden, *mĕngĕrdjakan* (van *kĕrdja*), *mĕngoesahakan;* b.v. de natte rijstvelden —, *mĕngĕrdjakan sawah.* — van bamboe, hout enz. met een mes, *mĕraoet,* b.v. die stok is met het mes bewerkt en niet gedraaid, *toengkat itoe diraoet, boekan dilarik;* kunstig —, samenstellen, *mĕreka;* kunstmatig — van metalen, *mĕmoedja* (van *poedja*, Skr.) b.v. goud, dat niet kunstmatig bewerkt kan worden, *ĕmas ta'tahan poedja.* —, veroorzaken, *mĕnjĕbabkan* (van *sĕbab*), *mĕngadakan, mĕndjadikan.* —, uitwerken, tot stand brengen, *mĕngĕrdjakan.*

bewerker, oorzaak, *sĕbab.* —, bearbeider, *orang bĕkĕrdja, orang jang mĕngĕrdjakan, pĕngoesaha.*

bewerking, bearbeiding, *pĕkĕrdjaän, pĕroesahaän.*

bewerkstelligen. *mĕngĕrdjakan, mĕlakoekan, mĕnjampaikan* (van *sampai*), *mĕngadakan.* Niet te —, *tiada tĕkĕrdjakan,* b.v. *so-sahnja tĕrlaloe sangat banjak, kalan tiada tĕkĕrdjakan olih paman,* gaat gepaard met zeer veel moeilijkheden; mogelijk is het door u niet te —.

bewerktuigen, *mĕlangkapkan dĕngan pĕrkakas.*

bewerp, zie **ontwerp.**

bewerpen, begooien, *mĕloetari, mĕlontari, mĕlempari.* —, zie ook **ontwerpen.**

bewesten, *disabĕlah barat.*

bewierooken, *mĕngoekoepi;* zich —, *bĕroekoep.* —, prijzen, *mĕmoedji-moedji* (van *poedji*).

bewierooking, *pĕngoekoepan;* loftuiting, *poedji-poedjian.*

bewijs, teeken, *tanda, ălămat,* Ar.; duidelijk —, *kanjataän, borhän,* Ar.; een afdoend —, *hoedjatoe'l baligrah;* schriftelijk —, *soerat tanda tangan;* ontkennend —, *salah,* Ar. — in rechten, corpus delicti, *tanda biti.* — door het citeeren van eene plaats uit de Schrift, *dalil,* Ar.; de bewijzen zijn voorhanden, *dalil bĕrbĕloelan.* — van waarheid, *tanda kabĕnaran.* — van leven, fig. uitdrukking voor een geschenk bij een brief, *ălămatoe'lhajät,* Ar. — door getuigen, getuigenis, *kasaksian.* — van bijzondere oprechtheid, *tanda loeloes ichlas,* geijkte uitdrukking in brieven. —, voorteeken, *ălămat,* Ar.

bewijsbaar, *dapat dinjatakan.*

bewijsbaarheid, *kanjataän.*

bewijsgrond, *hoedjat,* Ar. met zijn bewijsgronden ten einde zijn, *patah hoedjat.* — bijbrengen, *mĕndirikan hoedjat.*

bewijsplaats, uit de Schrift geciteerd, *dalil,* Ar.

bewijsstuk, corpus delicti, *tanda biti.* —, acte, geschrift, *soerat katĕrangan.*

bewijsvoering, *dalalah,* Ar.

bewijzen, *mĕnjatakan, mĕnĕrangkan* (van *tĕrang*). —, met citeering van Schriftuurplaatsen, *mĕndalilkan;* met getuigen —, *mĕnjatakan dĕngan saksi;* voldoende bewezen, *tĕrang dĕngan njata;* een rechtsklacht —, zie bij **staven.** — van een beschuldiging, *mĕnĕntoekan;* bewezen, *tĕntoe;* niet bewezen kunnen worden, *tiada tĕrtĕntoekan.* —, toonen, *mĕnoendjoekkan* (van *toendjoek*), *mĕnjatakan;* b.v. zijne liefde —, *mĕnoendjoekkan kasihnja. mĕnjatakan kasihnja;* genade —, *mĕngampoeni, mĕngafkan;* eer —, *mĕnghormati, mĕmoeliakan.*

bewilligen, vergunnen, toestaan, *mĕmbĕri idzin,* ook alleen *mĕmbĕri; mĕngidzinkan, mĕloeloeskan, mĕngĕnaboelkan, mĕridllakan.*

bewilliging, *idzin,* Ar. *ĕnaboel,* Ar. *ridla,* Ar.

bewimpelen, bedekken, *mènoetoep* (van *toetoep*). —, verontschuldiging bijbrengen, *mèmbawa èdzoer*, Ar.

bewind, *pèmèrentahan*. Het — hebben over, *mèmèrentahkan* (van *pèrentah*).

bewinden, omwinden, *mèmbèbat*.

bewindhebber, *pèmèrentah*.

bewindsel, zie **omwindsel.**

bewindvoeren, *mèlakoekan pèrentah, mèntadbirkan pèrentah*. — over iets, *mèmèrentahkan*.

bewitten, wit maken, *mènoetihkan* (van *poetih*). — met kalk, *mènjapoekan kapoer, mèlaboer dèngan kapoer*.

bewoelen, omwoelen, omwikkelen, *mèmbèbat*.

bewogen, van het hart, *tèrgèrak hati*, zoowel ten goede als ten kwade. Zie **afkeerig.** —, geroerd van hart, *peloe*, b.v. een zeer liefelijke stem, welke het hart bewoog van allen die haar hoorden, *soewara jang amat mèrdoe, mèmbèri peloe hati sègala jang mèndèngar dia*. Ook bij de herinnering aan afwezigen; niet — kunnen worden, *tiada tèrgèrakkan*. —, bedroefd, *bèrdoeka-tjita*.

bewolkt, *disapoet asan*, nml. van de zon, de maan of sterren.

bewonderenswaardig, *jang bolih mènghairankan*.

bewonen, *mèngadoedoeki* (van *kadoedoek*, ongebruikel. vorm van *doedoek*), *mèngadiami* (van *kadiam*, ongebr. vorm van *diam*). ook *doedoek di, diam di*; bewoond worden, *dikadoedoeki, dikadiami*; eene bewoonde plaats, *tèmpat kadoedoekan orang*. Ook alleen *tèmpat orang*, b.v. bewoonde buurten, *kampoeng orang*, bewoonde dorpen, *doesoen orang*.

bewoner, van een huis, *orang isi roemah*. — van een land, *pèdoedoek, orang pèdoedoek*; de oorspronkelijke bewoners van een land, de aborigines, *orang tèrènak, orang pasak, orang boemi, orang bènoewa*.

bewoonbaar, *jang dapat dikadoedoeki*.

bewoording, *pèrkatoän*.

bewust, bekend, *katahoean, mäloem*, Ar. Ook *jang tèrsèboet*, de gemelde, b.v. de bewuste zaak, *pèrkara jang tèrsèboet iloe*, de — persoon, *orang jang tèrsèboet iloe*; zich — zijn, *sèdar*; weten, *tahoe*; bekend zijn met, *mèngètahoei*; zich niet — zijn van, *tiada chaber daripada*.

bewusteloos, *tiada tahoe akan dirinja, tiada chabar akan dirinja, tiada sèdar, tiada ingat akan dirinja*. —, in zwijm, *pingsan, moertja*, Skr. —, ongevoelig, zooals b.v. in een diepen slaap, *sèlap*.

bewustheid, *ingat*; volkomen —, *soemangat*; tot — komen, *sèdar*.

bewustzijn, *sèdar*; zich bewust zijn, *sèdar akan dirinja*. Tot — brengen, *mènjèdarkan*; volkomen —, *soemangat*; zijn — verliezen, *kilang soemangatnja*. Vooral door schrik of ontsteltenis.

bezaaien, *mènaboeri* (van *taboer*).

bezaaïing, *pènaboeran*.

bezaansmast, *tiang pènjoeroeng, tiang bèlakang*.

bezaanzeil, *lajar pènjoeroeng, lajar boksi*.

bezabberen, *bèrlioerkan*.

bezadigd, bedaard, *sabar*, Ar. —, ingetogen, *sopan, sopan-santon*.

bezadigdheid, *kasènangan hati*.

bezadigen, tot rust en kalmte brengen, *mènjènangkan* (van *sènang*).

bezeerd, beschadigd, *djedjas*. —, gewond, *loeka*.

bezeeren, kwetsen, zich —, *kèna loeka*; iemand —, *mèlookaï*; pijn doen, *mènjakiti*; zich —, *mènjakiti dirinja*; iemand —, *mènjakiti orang*.

bezeeveren, *bèrlioerkan*.

bezegelen, *mèmètèraikan* (van *mètèrai*), *mèmboeboeh mètèrai, mèmboebuh tjap*.

bezeild; goed — van een vaartuig, *ladjoe bèrlajar, ladjoe djalannja*.

bezem, veger, *sapoe, pènjapoe*; van palmbladribben, *sapoe lidi*; van arenvezels, *sapoe idjoek*; van rijststroo, *sapoe mèrang*; Japansche —, *sapoe Djepoen*.

bezemmaker, *toekang sapoe*.

bezemsteel, *batang sapoe*.

bezending, van goederen, *kiriman*. —, die onder behoorlijk geleide wordt overgebracht, *hantaran*. —, van personen, gezantschap, *oetoesan, soeroehan*.

bezet, met werk, geen tijd hebben, *tiada sèmpat, banjak kèrdja*. — op de horst, benauwd, *sèsak dada*. —, op lager wal geraakt, van een vaartuig, *kandas, tèrdampar*. —, zwanger, *boenting*. — met juweelen, paarlen en robijnen, *bèrtahkan ratna moetoe mänikam*.

bezeten: van een duivel —, *kamasokan sjaitan, kèna sjaitan, dirasoek sjaitan, disèlap sjaitan, kasjaitanan*; door een demonische macht — zijn, *sèlap*, b.v. hij gaf zijn paard de sporen alsof hij

— was, *dipatjoenjalah koedanja, sapértikan sélap roepanja.* —, door een boozen geest getroffen zijn, *kasampokan, karasoekan.* —, krankzinnig, razend, *djoenoen*, Ar. *madjnoen*, Ar ; door een spook — zijn, *kéna hantoe.*

bezetene, *orang jang kamasokan sjaitan*, enz. Zie **bezeten.**

bezetsel, zie **belegsel.**

bezetten: eene plaats —, in bezit nemen, *mèngambil nègari, mèngambil tèmpat.* —, beplanten, *mènanami* (van *tanam*).

bezetting op de borst, *sésak dada.* — van eene stad of vesting, *isi kota.*

bezichtigen, *mélihati;* nauwkeurig —, *mèngamat-amati.* —, onderzoeken, *mèmériksaï* (van *périksa*).

bezichtiging, onderzoek, *pémériksaän.*

bezielen, leven aan iets geven, *mènghidoepkan.* —, aanmoedigen, *mémbéranikan.* — met geestdrift, *mènggrairatkan.*

bezien, bekijken, *mélihati, mémandang* (van *pandang*); zich in den spiegel —, *mélihat dalam tjérémin;* iets aandachtig —, b.v. een boek enz. dat men in de hand heeft, *belek.*

bezienswaardig, *patoet dilihati, patoet dipandang.*

bezig: — zijn, aan het werk zijn, *békérdja;* het — zijn met de eene of andere handeling wordt doorgaans uitgedrukt met het Voorvoegsel *bér*, b.v. *bérmain*, — zijn met spelen, *bérlangkap*, — zijn met uitrusten, *bérsadia*, — zijn met gereedmaken, enz. —, druk in de weer zijn met iets, *kétjoeh-kétjah;* lang met iets — zijn, om het werk netjes te hebben, *mérénjah.* — met, ook *lagi* of *tèngah*, b.v. — met eten, *lagi makan;* — met schrijven, *tèngah ménoelis.*

bezigen, *pakai, mémakai.* —, besteden, aanwenden, *mènggoenakan;* van geld, *ménoebélandjakan.*

bezigheid, *kérdja;* bezigheden hebben, *békérdja, ada kérdja;* de eene of andere — hebben, *bétjérdja pandjang pendek.* —, beslommering, *sjoegroel*, Ar. — of bezigheden verzinnen, *ménadjadikan kérdja;* overkropt van bezigheden, *tinboeltènggélam dalam pékérdjaän;* zonder bezigheden, vrij, *pélonwang, sémpat.*

bezighouden: zich aanhoudend met iets —, *bérocndan*, b.v. steeds zich met de rijst —, *bérocndan dèngan nasi*, d. i. al maar eten, zooals b.v. herstellende kranken.

bezijden, *disabélah, disisi, ditépi.* — het huis, *disabélah roemah.* — den put, *disisi périgi.* — den weg, *ditépi djalan.* — de waarheid, *simpang daripada bénar.*

bezingen, roemen, prijzen, *mémoedjimoedji* (van *poedji*).

bezinken, *méndap* (van *èndap*), *doedoek, énab.*

bezinksel, *èndap, énab, doedoek, hampas, kéladak.* — grondsop, *koembi*, C.

bezinnen: zich —, *bérfikir, bérpikirpikir, ingat-ingat.* —, zie ook **verzinnen:** tot bezinning komen, *poelang ichtijar*, Ar.

bezit, *poenja, èmpoenja, milik*, Ar.; in het — zijn, *èmpoenja, mémpoenjaï;* in bezit nemen, *ménaliki*, b v. en het land werd door den Rijksbestierder in bezit genomen, *maka nègari itoe dimiliki olih mangkoe-boemi.*

bezitrecht, *hak mémpoenjaï.*

bezitten. *èmpoenja, mémpoenjaï.* —, zitten op, *méndoedoeki.* —, hebben, voorzien zijn van, wordt ook dikwerf met het Voorvoegsel *bér* uitgedrukt. b.v. goederen —, *bérharta*, geld —, *béroewang*, geloof —, *bérimân*, kundigheden —, *béréhnoe*, wetenschap —, *bérpéngétahoean* enz.; soms moet — met een ander woord worden teruggegeven, b.v. geiten —, *ménaroh kambing, ménéliharakan kambing;* geld —, *ménaroh oewang* (van *taroh*).

bezitter, *jang èmpoenja, jang èmpoenja milik;* met de bezitting als bepaling, *jang mémpoenjaï.*

bezitting, *milik*, Ar. *kapoenjaän.*

bezoarsteen, tegengiftsteen, c. s. v. steen, dien men vindt in de maag of blaas van sommige dieren en waaraan men wonderkracht toeschrijft, *goeliga* (Skr. *goelika*, een balletje); te Batavia, *moestika.* — uit een stekelvarken, *goeliga landak.* — uit de ingewanden van een haan, haansteen, *moestika hajam, goeliga hajam.*

bezoedeld, *tjémar.* — beduimeld, *koemal, gélocmang.* —, verontreinigd, in godsdienstigen zin, *nédjis*, Ar.

bezoedelen, *ménadjémarkan, méloemoerkan.* —, beduimelen, *mèngoemalkan.* —, verontreinigen, in godsdienstigen zin, *ménédjiskan.*

bezoek, visite, *pĕrkoendjoengan.* Een — brengen, afleggen, zie **bezoeken.** — krijgen, *kadatangan djamoe.* — hebben, *bĕrdjamoe.*

bezoeken; iemand — in het algemeen, tot hem gaan, *mĕndapatkan;* iemand plechtig, uit plicht, rouwbeklag of beleefdheid —, *mĕngoendjoengi* (van *koendjoeng*); elkander zoo —, *bĕrkoendjoeng-koendjoengan;* de graven zoo —, *mĕngoendjoengi koeboer.* —, een bezoek brengen aan de voeten, d. i. een bezoek van hulde en onderdanigheid brengen, *mĕngoendjoengkan kadam.* —, ten blijke van deelneming, hetzij in goed of kwaad, *mĕlawat;* b.v. *maka radja pon mĕnjoeroeh mĕlawat kapal itoe. Maka mata-mata pon sĭgĕralah dilawatinja kapal itoe,* de Vorst beval dat schip te bezoeken, en de douanen gingen spoedig dat schip bezoeken. Zieken — in dien zin, *mĕlawati orang sakit;* een welkomstbezoek bij iemand afleggen, *mĕlawati kadatangan.* —, een bezoek afleggen bij personen zoowel als zaken ook *bĕrsaba,* b.v. er was een vijver, dien men niet bezocht, *ada satoe kolam tiada disaba orang.* —, zonder bepaald doel een bezoek brengen, voornamelijk van eene plaats, *mĕnandang* (van *tandang,* bezocht, van eene plaats, b.v. een veel bezochte stad, *kota tandang*). Het platte land —, *mĕnandang desa,* b.v. *sibĕlang mĕnandang desa,* de gevlekte bezoekt het land. Ook *bĕrtandang,* b.v. *pĕnganten itoe bĕrtandang karoemah mĕntoewanja,* de bruid bezoekt het huis harer schoonouders; ter loops —, *mĕndjĕlan.* — van een aanzienlijk persoon of eene heilige plaats uit eerbied, *zijarah,* Ar.; iemand gaan —, ook *pĕrgi bĕrdjoempa dĕngan, pĕrgi bĕrtĕmoe dengan;* een Vorst of hoofd, *pĕrgi mĕnghadap.* —, gaan zien, *pĕrgi mĕlihati.* — van landen, *mĕndjalani nĕgari, mĕndesa nĕgari,* zie **bereizen.** —, een onheil doen overkomen als vergelding, *mĕndatangkan toelah;* bezocht worden in dien zin, *kadatangan toelah, katoelahan.*

bezoeker, *orang bĕrkoendjoeng, orang bĕrsaba;* een trage —, iem. die zelden tot ons komt, *pĕnangkil pajah* (van *tangkil,* Jav.). —, gast, *djamoe.*

bezoeking, die iemand overkomt als vergelding voor bedreven kwaad, *toelah.* —, beproeving, *pĕrtjobaän.*

bezolderen, *mĕmboeboeh tingkat.* — met latten, *mĕmboeboeh lantai, m. para-para.*

bezoldigen, *mĕmbĕri gadji, mĕngopah, mĕmbĕri opah;* bezoldigd, *makan gadji, makan opah;* bezoldigde, *orang gadji, orang opahan.*

bezoldiging, *gadji, opah.*

bezondigen; zich —, *bĕrboewat dosa, bĕrdosa.* Zie **zondigen.**

bezonnen, *bidjaksana,* Skr.

bezonnenheid, *kabidjaksanaän.*

bezoomen, zie **zoomen.**

bezopen, *mabok.*

bezorgd, bekommerd, *bĕrtjinta;* ook *bimbang.* — zijn over, *bĕrtjintakan;* doen — zijn, *mĕmpĕrtjintakan.* —, bekommerd, in twijfel over iemand, *walang hati,* Jav. id. —, vreesachtig, *tjĕmas;* iem. die zich spoedig — maakt, *pĕntjĕmas.* —, treurig, *sajoe,* b.v. dat maakt ons hart —, *itoe mĕmbĕri sajoe dihati kami;* hoe zou zijn gemoed niet — zijn, *dimanakan tidak sajoe hatinja.* —, bezwaard, *goendah.* —, vol beslommeringen, *mazgroel,* Ar. — zijn over iets, dat moet komen, *mengidapkan;* wees niet —, *djangan bĕrtjinta, dj. soesah.*

bezorgdheid, *pĕrtjintaän, walang hati.* —, ongerustheid, *chawatir,* Ar. — aan den dag leggen, *mĕrawan-rawan.* — uit genegenheid, *tjinta kasih.*

bezorgen, zorg voor iets dragen, *mĕnjĕlĕnggarakan, mĕnjĕlĕnggarä,* b.v. wat het eten, drinken en wonen van den Vorst betrof, dat bezorgde de Rijksbestierder, *akan makan minoem dan doedoekoja baginda itoe Bĕndaharalah mĕnjĕlĕnggarä akandia.* —, overbrengen, *mĕmbawa;* een brief —, *mĕmbawa soerat.* —, afgeven, *mĕnjampaikan;* een brief — in dien zin, *mĕnjampaikan soerat* (van *sampai*). —, doen verkrijgen, *mĕnpĕrolikkan.* —, toezenden, *mĕngirimkan* (van *kirim*). —, gereed maken, *mĕnjadiakan* (van *sadia*). —, zorgen voor iemand of iets, *mĕmĕliharakan* (van *pĕlihara*). —, in verzekerde bewaring nemen, gevangen zetten, *mĕngoeroengkan, mĕmĕndjarakan;* goed bezorgd zijn, *dikoeroengkan baïk-baïk, dipĕndjarakan baïk-baïk.*

bezorger, besteller, *pĕmbawa;* de — van den brief, *pĕmbawa soerat.*

bezorging, bestelling, *pĕmbawaän.*

bezuiden, *disabĕlah sĕlatan.*

bezuinigen, met zuinigheid en overleg

iets gebruiken, *mĕnghimatkan* (van *himat*, Ar).

bezuiniger, *orang himat.*

bezuipen; zich —, *mimoem sampai mabok.*

bezwaar, last, *tanggoengan.* —, moeilijkheid, *kasoesahan, kasoekaran, kabĕratan.*

bezwaard, *mĕnanggoeng bĕrat.* —, in moeilijkheid, *kasoesahan, kasoekaran, kabĕratan.* — met schulden, met kleeren aan het lijf enz., *sarat dĕngan.* —, bekommerd zie **bezorgd;** zich — gevoelen, bedrukt, *bĕrat rasa anggota,* b.v. ik gevoelde mij —, *bĕratlah rasanja anggotakoe.*

bezwaarlijk, *soesah, soekar, moesjkil,* Ar.

bezwaarnis, moeite, *kasoesahan.* —, overlast, *sangsara, siksa,* Skr.

bezwachtelen, *mĕmbĕbat, mĕmbaroet.*

bezwadderen, belasteren, *mĕnfitnahkan.*

bezwalken; iemands naam —, *mĕmbĕri kĕdji nama, mĕmboesoekkan nama.*

bezwangerd, *mĕngandoeng;* ook fig. b.v. de lucht is met regen —, *langit mĕngandoeng hoedjan.*

bezwangeren, zwanger maken, *mĕmboentingkan;* van Vorsten gesproken, *mĕnghamilkan* (van *hamil.* Ar.).

bezwaren, van het gemoed, het volk, *mĕmbĕratkan;* zijn gemoed — met, *mĕmbĕrati hatinja dĕngan;* zich —, beklagen over eene zaak, *mĕngadoekan hal.*

bezweerder, toovennaar, *sahir,* Ar.

bezweet, *bĕrpĕloeh;* geheel in het zweet, als het zweet aan alle kanten uitbreekt, *kĕbah.* Zie ook bij **zweeten.**

bezweeten, door zweeten natmaken, *mĕmbasahkan dĕngan pĕloeh,* b.v. hij heeft zijn baadje —, *ija soedah mĕmbasahkan badjoenja dĕngan pĕloehnja.*

bezwemmen, *mĕrĕnangi.*

bezweren, met een eed bevestigen, *bĕrsoempah;* iemand —, *mĕnjoempahi.* —, bannen van geesten of duivels, *mĕmboewang djaiṭán.* — door heidensche offerplechtigheden, *mĕmaedja* (van *poedja,* Skr.). — door het uitspreken van een bezweringsformule, *mĕmbatja poestaka, mĕmbatja mantĕra, mĕmantĕrai, mĕntjoetja, mĕmbatja dôa.*

bezwering, door heidensche offerplechtigheden, *poedjaän;* bezweringen, *pĕsoena-sĕrana.* — door het uitspreken van een bezweringsformule, *pĕmbatjaän poestaka, pĕmbatjaän mantĕra, pĕmbatjaän dôa, tjoetjaän.* —, duivelskunstenarij, *roekijah,* Ar.

bezweringsboek, *soerat mantĕra.*

bezweringsformulier, *poestaka, mantĕra, dôa, tjoetja.*

bezwering-offer, zoenoffer, offer tot afwering, *semah, semahan;* iets als zoodanig offeren, *mĕnjemahkan.*

bezwijken, onderdoen, *tiwas;* in den strijd, —, *tiwas pĕranggja.* —, sterven, *mati, poetoes njawa.* Van Vorsten, *mangkat, hilang, mangkat bĕradoe.*

bezwijmen, *pingsan, moertja;* bezwijmd, in zwijm, *pingsan;* toevallig —, *tĕrpingsan.* Zie ook **flauwvallen.**

bezwijming, *pingsan, moertja,* Skr. *behansj,* Perz.

bibberen, klappertanden, *mĕnggĕlĕgoet, gĕmĕlĕgoet, gĕlĕtoek, goemĕlĕtoek.* —, rillen van de koude, *mĕnggigil;* nog sterker —, *gogoh.* —, bevend, *mĕnggĕlĕtar* (van *gĕtar*). — van onderdom, *boejoet.*

bibliotheek, *kitáb chanat,* Ar. *chizanatoe 'lkitáb,* Ar.

bidden; godsdienstig voorgeschreven, verplicht —, *sĕmbahjang;* vrij —, *mĕminta dôa;* voor iemand of iets verplicht —, *mĕnjĕmbahjangkan;* voor iemand vrij —, *mĕndôakan, mĕmintakan dôa;* iets —, b.v. twee gebeden —, *mĕnjĕmbahjangkan doewa rakát.* Zie ook **nabidden en voorbidden.**

bidden, verzoeken, smeeken om iets, *mĕmoehoen* (van *pochoen*).

bidhuis, zie **bidkapel.**

bidkapel, tevens school, *soerau.* Zij heeft geen minbar, zooals de moskee en kan soms zeer groot zijn; kleine —, *mandarsah,* verb. van het Ar. *madrasat.*

bidkleed, het kleed, waarop men de gebeden verricht, *masalla',* Ar.

bidmat, *tikar sĕmbahjang, sadjadat,* Ar.

bidplaats, kerk, kapel, *roemah sĕmbahjang.*

bidsluier, der vrouwen, *tĕlĕkoeng.*

biduur, *waktoe sĕmbahjang.*

biecht, *pĕngakoean dosa.*

biechteling, *pĕngakoe dosa.*

biechten, *mĕngakoe dosa.*

biechtstoel, overdekte zitplaats voor één persoon, die zich daarin kan afzonderen, *mangkor.*

bieden, een bod doen, *tawar, mĕnawar,* b.v. hij bood vijftig gulden, *ditawarnja*

lima poeloeh roepijah. Ook en voornamelijk minder bieden, afdingen, b.v. u mag afdingen, een minder bod doen, *toewan bolih tawar*; hooger dan dit durft ik niet te —, *itoelah enggaunja berani sehaja.* —, aanbieden, *menjoendjoek*, met bep. obj. *mengoendjoekkan*; aan een meerdere, een Vorst of God, *mempersembahkan*; de hand —, *mengoendjoek tangan*; voorthelpen, *menoeloeng* (van *toeloeng*); tegenweer —, *melawan*; het hoofd —, b.v. den vijand, een storm enz., *mendada*; aan gevaren of moeilijkheden, *merèdah.*

bier, *bir*, verb. Ned. Haantjes—, *bir ajam*; Engelsch —, ale, *bir Inggris.* Een soort van inlandsch —, *bèram.*

bies; c. s. v. biezen, waarvan men zakken maakt, *kèrèt joet*; eene andere soort, waarvan het mergpit als lampepitten wordt gebruikt, *koempai*; c. s. v. biezen die op de natte rijstvelden groeien en waarvan men mandjes vlecht, *koembooh*; eene andere soort, waarvan men matten vervaardigt, *roempoet poeroen*; zijne biezen pakken, *lari, lari bèrtèpas diri*; hetzelfde stilletjes, *lari diam-diam.*

bieslook, *koetjai*, chin. Het wordt in Indië gebruikt in spijzen.

bietebauw, zie bij **spook.**

big, *anak babi.*

bigamie, *bajoeh.*

biggelen, van de tranen langs de wangen, *bèrlinang-linang, rèmbah-rèmbah, rembah-rembeh, bertjoetjoeran.* — van dauwdruppen, *bèrlinang-linang.* — van het zweet, *bertjoetjoeran.*

bij, honigbij, *lebah, tawon*; c. s. v. kleine —, *aning-aning*; c. s. v. gele bij, die honig levert, grooter dan de *aning-aning*, doch kleiner dan de *lebah, kèloeloet.*

bij, Voorz. nabij, *hampir, dekat*, b.v. het is bij zessen, *hampir poekoel enam*; bij de tafel, *dekat medja.* —, aan, *pada, di*, b.v. bij mij is geen geld, *tiada oewang padakoe*; bij, aan de deur, *dipintoe*; er —, te zamen, *sèrta*; ook er — zijn, meedoen, b.v. dan ben ik er ook —, dan doe ik ook mede, *akoe pon sèrtalah*; bij zijne komst, *sèrta ija datang, sèrta datangnja.* —, met, ook *dèngan*, b.v. — zich zelven, *dèngan sèndirinja, dalam hatinja*, b.v. bij zeide — zich zelven, *ija bèrkata dalam hatinja.* —, tot, tot aan, *sampai*, b.v. bij de vlakte, *sampai kapadang.* — dag en — nacht, *pada siang dan malam.* — voor Telwoorden wordt teruggegeven met het Voorvoegsel *bèr*; b.v. honderden, *bèratoes-ratoes*, — tienduizenden, *bèrlaksa-laksa*, enz. — zijn leven, *pada masa hidoepnja.* — het pond verkoopen, *djoewal kati.* — de el, *djoewal elo.* — de maat, *djoewal takar.* — de maand betalen, *bajar boelan.* — bij den dag betalen, *bajar hari* — gelegenheid, *djikalau ada sènang, pada masa* (of *ketika*) *jang baik, bila sèmpat*; bij wien, *tèmpat*, b.v. bij wien ik dat gekocht heb, *tèmpat tèlah akoe membèlinja*, de bendahara is het bij wien hij zijn onderhoud vindt, *bendaharalah tèmpat nasi dan goelainja.* — iemand of iets vergelcken, *djikalau dibanding dèngan.* — zich hebben, *membawa*, b.v. ik heb geen geld — mij, *akoe tiada membawa oewang.* — de hand, zie **hand** en **bijdehandsch;** het komt of haalt er niet , *tiada zampai bagitoe.* — in eedzweringen, *dèmi*, b.v. — God, *dèmi Allah.* — de hooge en heerlijke goden, *dèmi dewata moelia raja.* — de hel, *dèmi djehennam*; *dèmi Allah dan dèmi rasoeloja*, — God en — zijn gezant; bij God, daar is geen twijfel aan, *tiada sjak lagi dèmi Allah.* — geval, onverwachts, *tiba-tiba, sakoenjoeng-koenjoeng.* — elkander, *bersama-sama.* — manier van spreken, *saändainja, oepamanja, witsalnja.* — leven en sterven, *mati hidoep, pada masa hidoep dan mati.* — iemand zijn, hem vergezellen, *adalah sèrta, mènjèrtai*; ook wel *sèrta* alleen; ten huize van iemand zijn, *ada di roemahnja*; iemand spreken of ontmoeten, *bèrdjoempa dèngan.* — kas, goed van geld voorzien, *mènarah banjak oewang.* — bij het hooren dezer woorden verschrikte hij, *dèmi didènganja pèrkataän ini, tèrkèdjoetlah ija.* Ook *sèrta*, b.v. *sèrta bèrtèmoe*, — het ontmoeten. — of onder werk, ook *atas*, b.v dat Hij mij nabij zal zijn bij dit geringe werk, *Ija akan mènjèrtai akoe atas pèkèrdjaän jang sèdikit ini.*

bijaldien, *djika, djikalau, kalau, djikalau kiranja*

bijbel, *alkitäb, kitäboe'l-koedoes*, Ar. *kitäb soetji*; de — der Christenen, *kitäboe 'l-koedoes orang masehi.*.

bijbelgenootschap, *madjèlis orang jang mèmpèrbanjakkan kitäboe 'l-koedoes.*

bijbelleer, *pĕngadjaran kitáboe'lḳoedoes.*

bijbellezing, *pĕmbatjaän kitáboe'lḳoedoes.*

bijbelverklaring, *tafsir alkitáb.*

bijbetalen, *mĕnambahi pĕmbajar.*

bijbetaling, *tambahan pembajaran.*

bijblad, *soerat pĕrhoeboengan.*

bijblijven, bij het gaan, *mĕnjĕrtai* (van *sĕrta*), *bĕrdjalan bĕrsama-sama*; niet —, *katinggalan, tinggal dibĕlakang, kabĕlakangan.* —, in het geheugen behouden, *ingat salaloe.* —, gewoon blijven, *biasa* —, ook *tĕkat* b.v. *maka dari pada masa itoe kĕtallah gĕlaran itoe sampai sakarang ini*, en van dien tijd af bleef die titel mij bij tot nu toe; die kwaal is mij bijgebleven, *pĕnjakit itoe kĕkal padakoe.*

bijblijvend, bestendig, *kĕkal.*

bijbrengen, uit eene bezwijming, *mĕnjĕdarkan* (van *sĕdar*). —, aanbrengen, *mĕmbawa.* —, helpen. *mĕnoeloeng* (van *toeloeng*); dat kan niet veel —, *tiada bĕrapa goenanja itoe.*

bijdehand, vlug, met de hand, *tjakatan.* —, slim, gevat, *tjĕrdĕik.*

bijdehandsch, *kiri*; het —e paard, *koeda kiri.*

bijdoen, toevoegen, *mĕnambahkan, mĕnambahi* (van *tambah*); het eeste slaat op dat, wat er bijgedaan wordt, het tweede op dat, waar men iets bijdoet.

bijdraaien, van een schip, *beloeḳ, mĕnjongsong angin*; bijgedraaid liggen, van een vaartuig gedurende een storm, *mĕnjĕlambana* (van *sĕlam* en *buna*). —, zijn toon wat lager stemmen, *mĕmaniskan katanja.* —, den vrede zoeken, *mĕnjorong damai, hĕndaḳ bĕrdamai.*

bijdrage, gift, gave, *pĕmbĕrian.* — in geld, inschrijving voor een gemeenschappelijke onderneming, *tagan*; gedwongen — tot eene onderneming van den Vorst, *tantji.*

bijdragen, helpen, *mĕnoeloeng* (van *toeloeng*). —, bijstaan, *mĕmbantoe.* —, vermeerderen, *mĕnambahi*, iets toevoegen, *mĕnambahkan* (van *tambah*). —, veroorzaken, *mĕnjĕbabkan mĕndjadi sĕbab.*

bijeen, te zamen, *bĕrsama-sama*; bijeen, bij elkander, ook *bĕrkimpoen*, b.v. *djikalau zariboe sakalipoen kakinja bĕrkimpoen.* Dicht —, *rapat.* Zie verder de samenstellingen.

bijeenbinden, *mĕngikat bĕrsama-sama*; tot bundels of bossehen —, *mĕngikat bĕbĕrkas-bĕrkas*; tot een tros of rist, *mĕraŋgkai*; bijeenbinding in dien zin, *pĕraŋgkajan.*

bijeenbehooren, *patoet bĕrsama-sama*; dit wordt ook dikwijls in beeldsprnak teruggegeven, b.v. *sapĕrti ajar soeatoe dengan sakar*, als melk met suiker; *sapĕrti tjintjin dengan pĕrmata*, als een ring met deszelfs edelsteen; *sapĕrti soeamboel dengan toetoepnja*, als een mandje met deszelfs deksel, enz.

bijeenblijven, *tinggal bĕrsama-sama.*

bijeenbrengen, *mĕngoempoelkan* (van *koempoel*), *mĕnghimpoenkan, mĕngampoongkan* (van *kampong*); door bijeenroeping of oproeping, *mĕngĕrahkan* (van *kĕrah*); wĕer — van afdeinzende troepen, in den slag, *mĕmoelihkan sĕgala rajat.*

bijeendoen, mengen, *mĕntjampoerkan bĕrsama-sama.*

bijeendrager, *mĕmbawa bĕrsama-sama*; op ééne plaats —, *mĕmbawa kapada tempat satoe.*

bijeendrijven, van vee, *mĕnggiring bĕrsama-sama.*

bijeengroeien, *toemboeh bĕrsama-sama.* Niet te verwarren met: toteen groeien, *toemboeh djadi satoe.*

bijeenhalen, zie **bijeenbrengen.**

bijeenhangen, bedr. Ww. *mĕnggantoengkan bĕrsama-sama*; onz. Ww, *tĕrgantoeng bĕrsama-sama.*

bijeenhouden, met de handen, *mĕmĕgang bĕrsama-sama* (van *pĕgang*).

bijeenjagen, zie **bijeendrijven**

bijeenkomen, vergaderen, *bĕrkoempoel, bĕrhimpoen, bĕrkampong.* Zie ook **overeenkomen.**

bijeenkomst, *pĕkoempoelan, pĕrhimponan.* —, vergadering, ook *sidang, rapat, madjlis*, Ar.

bijeenleggen, *mĕnaroh bĕrsama-sama* (van *taroh*).

bijeenleiden, *mĕnghantar bĕrsama-sama.*

bijeenliggen, van menschen in slapende houding, *bĕrbaring bĕrsama-sama*; onverschillig op den grond — van menschen zoowel als zaken, *tĕrhantar bĕrsama-sama.* Van voorwerpen, die neergelegd zijn, *tĕrlĕtak bĕrsama-sama.*

bijeenrapen, *mĕmoengoet bĕrsama-sama* (van *poengoet*).

bijeenroepen, van onderhoorigen, *mĕngĕrahkan.*

bijeenstaan, *bĕrdiri bĕrsama-sama.*

bijeenstroomen, van eene menigte, *bërkërvemoeu.*

bijeentellen, *mëngoempoelkan* (van *koempoel*), *mëndjoemlahkan.*

bijeentrekken, onz. Ww. van krijgsvolk, *bërkoempoel;* bedr. Ww. *mëngoempoelkan.*

bijeenvoegen, zie **bijeendoen;** dicht —, *mërapatkan.*

bijeenzetten, *wënaroh bërsama-sama.*

bijenzijn, *ada bërsama-sama, bërhimpun, bërkoempoel.*

bijenzitten, *doedoeq bërsama-sama.*

bijenangel, *sëngat lëbah.*

bijenjager, iem., die in de bosschen naar bijennesten gaat zoeken, *pawang lëbah.*

bijennest, *sarang lëbah, sialang;* een bevolkt —, *sialang jang tëlah bërboewah;* een nog niet bevolkt —, *sialang boedjang.*

bijenwas, *lilin, lilin lëbah.*

bijgaand, bijgevoegd, *dipësërtakan.*

bijgebouwen, *roemah kampoeng.*

bijgelegen, aangrenzend, *bërhampiran, bërdamping* Beide gevolgd door het Voorz. *dëngan.*

bijgenaaamd, *bërgëlar.*

bijgeval, wellicht, *barangkali, moedah-moedahan;* als vraag: zal het zoo het geval zijn, *atji-atji.*

bijgevolg, *olih sëbab itoe.*

bijgroeien, weder aangroeien, van planten, *toemboeh poela*

bijhalen, aanhalen, vermelden, *mëngëboet* (van *sëboet*); een of ander drijvend voorwerp —, tot zich halen, door met een riem of pagaai naar zich toe te scheppen, *mëngabir* (van *kabir*).

bijhooren, bijbehooren, tot een aantal, *masoq bilangan.* Ook *daripada,* b.v. gij behoort ook tot die lieden, *ëngkau pon daripada orang itoe.*

bijhouden, in het loopen, rijden enz. kan alleen negatief worden teruggegeven met *tiada katinggalan,* niet achterbleven; bij den wind houden met een vaartuig, *mëmbeloekkan përahoe.* —, bijlichten, *mënjoeloeh* (van *soeloeh*).

bijkans, bijna, bij het kantje af, *njaris, njariskan,* eene samentrekking van het eerste met het Voorz. *akan;* ook: *hampir-hampir, koerang sëdikit.*

bijkok, *orang pënanaq,* letterlijk de rijstkoker, d. i. de persoon die voor het koken van de rijst zorgt, terwijl de kok de bijspijzen gereedmaakt.

bijkomen, inhalen, *soesoel.* —, overeenkomen in gedaante, *hampir saroepa, hampir sama roepa, sa-akan-akan.* — uit eene bezwijming, *sëdar;* weder —, *sëdar poela.* — uit eene bedwelming of flauwte of krankzinnigheid, *sioeman;* weder —, *sioeman poela.* — uit eene bewusteloosheid, *bërsoemangat.* —, tot zichzelven komen uit den toestand van bezetenheid of inspiratie, *baloen.*

bijl, *kapaq,* op Java *kampaq.* — om te onthoofden, dus ook — van een guillotine, *kapaq pënëndas.*

bijlage, aanhechtsel van een contract of testament, *sëmatan,* , geschreven stuk ter opheldering, *soerat katërangan;* tot aanvulling, *përkoeboengan soerat.*

bijleggen, bijdoen, *mëwambahkan* (van *tambah*); er geld —, op verliezen *roegi.* — van een geschil, *mënjëlësaikan tjidëra* (van *sëlësai*). — van een vaartuig gedurende een storm, *mënjëlambana* (van *sëlam*, duiken en *bana*, branding), ook *mëngëmpoel.*

bijlichten, met een in olie gedoopt pitje, eene toorts of iets dergelijks, *mënjoeloeh* (van *soeloeh*), *mëntjoloq.* Ook van de maan, b.v. het was alsof haar glans den Vorst onder het zeilen bijlichtte, *tjahajanja sapërti mënjoeloeh radja bërlajar itoe.*

bijliggen, en **bijliggend,** zie **bijgaand.**

bijligging, zie **bijslaap.**

bijlmes, kapmes, *parang.*

bijmengen, *mëntjampoerkan;* vermengen met, *mëntjampoeri.* — bij spijzen om de hoeveelheid te vermeerderen, *mërandau,* b.v. *biarlah hamba vandaukan dëhoeloe sajoer-majoer,* laat mij eerst de groenten er bijmengen.

bijmengsel, *tjampoeran.* — bij spijzen om de hoeveelheid te vermeerderen, *përandau.* — om een chemisch proces teweeg te brengen, b.v. in het kokende suikerriet- of palmsap om het kristalliseeren of de zuivering of kleuring te bevorderen, in andere zaken om gisting te bevorderen of tegen te gaan enz. *larve.*

bijna, *hampir.* — dag, *hampir akan siang.* — dood, *hampir akan mati.* —, bijkans, bij het kantje af, *njaris, hampir-hampir.* —, even voor, ter aanduiding van den tijd, *mëndjëlang* letterlijk: verschijnen voor, b.v. toen de maand — ten einde was, *apabila boelan mën-*

djělang akan habis. — de eerste der maand, *měndjělang sahari boelan*; bijna dag, *měndjělang siang hari*.

bijnaam, in goede beteekenis, *gělar.* —, lief kozingsnaam, *nama timang-timangan.* —, spotnaam, *nama sindiran.*

bijnemen, *měngambil lagi.*

bijoogmerk, verborgen oogmerk, *sijat jang tërsëmbonyi.*

bijpad, *djalan simpangan.*

bijpassen, het ontbrekende geld, *mënambahkan ocwang jang koerang.*

bijrivier, *batang soengai.*

bijschikken, dichter bij elkander brengen, *měnghampirkan, mërapatkan, měndëkatkan.*

bijschuiven, toeschuiven, *měnjorongkan,* b.v. iemand die slaperig is een kussen —, *orang měngantoeq disoeroengkan boental.* Sprw de betelkom —, *měnjorongkan poewan.* —, schuivend nader komen, *datang bërgeser.*

bijslaap, bedgenoot, *sakatidoeran*; den — uitoefenen, *bërsatoeboeh.*

bijspringen, zie **bijstaan.**

bijstaan, helpen, *mënoeloeng, měmbantoe, měnjërtai* (van *sërta*). — van zeilen, *tërpasang*; elkander —, *bërtoeloengtoeloengan, bërbantoe-bantoean*; elkander wederkeerig —, *toeloeng-mënoeloeng, bantoe-mëmbantoe.*

bijstand, hulp, *toeloengan, përtoeloengan, pëmbantoean.*

bijstander, *orang pëmbantoe*; bij- en tegenstander, *kawan dan lawan.*

bijster, verdwaald, *sësat*; het spoor —, zijn, *sësat djalannja.* —, verbijsterd, *bingoeng.* —, zeer, *tërlaloe, tërlampau, sangat, amat*; b.v. hij is — dom, *ija tërlaloe* (*tërlampau, sangat* of *amat*) *bodoh.*

bijtachtig, *soeka mënggigit.*

bijten, van menschen en dieren, uitgenomen vogels, slangen en sommige vischen, *mënggigit.* — op den wijsvinger, van iemand, die in gespannen verwachting of verlegenheid verkeert, *mënggigit tëloendjoeq.* — op de lippen, *mëngëtap bibir* (van *këtap*). —, van paarden, *mëntjatoes,* Mên. — van vogels, slangen en sommige vischen, *mëmagoet* (van *pagoet*); van vogels en slangen ook *mëmatoeq* (van *patoeq*). —, aanbijten, van visch, *makan kaül.*

bijtend, scherp voor het gevoel, b.v. eene wond, iets in het oog, ook voor hoofd en hart, *pëdih, përih.* —, scherp zuur van smaak, *sëring.* —, heet op de tong, *pëdas.* Zie bij **heet en prikkelend.** —, invretend op iets, *makan.*

bijtijds, vroeg, *siang-siang*; b.v. — komen, *datang siana-siang.* —, vroeg in den morgen, *pagi-pagi.* — opstaan, *bangoen pagi-pagi.* —, ten behoorlijken tijde, *pada waktoe jang patoet.*

bijvoegen, iets —, *mënambahkan*; aan iets —, *mënambahi* (van *tambah*). —, door bijvoeging vermeerderen, *mënokoq* (van *tokoq*), b.v. hij voegde er nog zes dollars bij, *ditokoqnja lagi ënam ringgit.* Het schijnt inzonderheid van geld gebruikt te worden.

bijvoeging, *pënambahan*; vermeerdering door —, *pënokoq*; hij voegde er niet meer bij, *tiada pënokoqnja lagi,* letterl. niet meer was zijne bijvoeging.

bijvoegsel, *tambahan.* Van een geschrift, *hoeboengan, përhoeboengan soerat.* Zie ook **aanhangsel.**

bijweg, *djalan simpangan.*

bijwezen: in het —, *dihadapan, dihadlirat,* Ar.

bijwijf, wettig —, ten opzichte van den man, *goendik*; ten opzichte van de vrouw, *madoe.* Allerlei bijwijven, *goendik-tjandik.* —, lager dan de *goendik* is *tjandik* en beneden deze *djamah-djamahan.* —, onwettig, *këndak*; tot — maken, *mëmpërgoendikkan.*

bijwijlen, somwijlen, nu en dan, *adang-adang, kadang-kadang, tërkadang-kadang.*

bijwonen, bij een ander wonen, *mënoempang* (van *toempang*). Ook — in een dorp of buurt, van een vreemdeling. — met een ander in hetzelfde huis, *doedoeq saroemah.* — als vreemdeling in eene plaats of bij iemand een vast verblijf hebben, *bërsewaka,* Skr. —, tegenwoordig zijn, *ada hadlir*; ook alleen *ada* of *adalah.* Ook *toeroet* of *masoeq,* b.v. eene optocht —, *toeroet bërarak*; een gevecht —, er deel aan nemen, *masoeq përang, toeroet bërpërang.* — als getuige, *djadi saksi.*

bijwoner, die bij iemand inwoont, *orang mënoempang, orang sadoeloeq, orang saroemah.* —, die van elders overgekomen het burgerrecht verkregen heeft, *santëri*; meestal gebruikt in vereeniging met *dagang,* b.v. *dagang santëri,* vreemdelingen en bijwoners. —, getuige, *saksi.*

bijzetten, van de zeilen, *mĕmasang lajar* (van *pasang*), *mĕnahabur lajar*, *mĕnambungkan lajar*; bijgezet van de zeilen, *tĕrtambang*; alle bijgezet van de zeilen, *tapoe*. — van een lijk, zie **begraven.**

bijziend, *rabeun*, *mata hajam*, *boeta hajam*; door dofheid of zwakte der oogen, *kaboer*.

bijzijn, zie **bijwezen.**

bijzit, zie **bijwijf.** In Hikajats, waarvan de geschiedenis op Java speelt, komt dikwerf *sĕlir*, Jav. voor.

bijzonder, buitengewoon, *tĕrlaloe*, *amat*, *sangat*. Soms wordt het negatief uitgedrukt met *boekan barang*, *boekan kĕpalang*, niet alledaagsch, soms ook met *angkara*, brutaal, zooals tegenwoordig in onze taal kolossaal wordt gebezigd, b.v. *oedah angkara*, brutaal mooi; *tangkas angkara*, brutaal vlug, van een vaartuig. —, ieder afzonderlijk, *masing-masing*, *sĕndiri-sĕndiri*. —, elk afzonderlijk, van zaken, *tiap-tiap*. —, curieus, *pĕlik*, b.v. wat voor bijzonders is er alzoo in het bovenland, dat wij moeten zien? *apa-apa pĕlik-pĕlik dihoeloe*, *jang patoet kita lihat?* —, van belang, uitnemend, zeer goed, *bena*, *bahena*, b.v. wat bijzonders is dat voor mij? *apa bahenanja kapadakoe?* Zich bij de menschen als iets bijzonders voordoen, *mĕnbahenakan diripja kapada orang*. Hij bemint mijn kind niet —, *tiada bahena kasih-birahinja akan anakkoe*; — *ada sa'orang orang salah*, *bĕrdosa pada baginda*, *salahnja itoe tiada bĕtapa bena*, er was iemand die jegens den Vorst misdaan had; zijne fout was niet bijzonder groot, of van belang; *lĕdzatnja tiada bĕtapa bahena*, de aangename smaak er van was niet zoo heel bijzonder. —, speciaal, *istimewa*, Skr. *choesoes*, Ar.; een — e brief, *soerat istimewa*; in het — doen uitkomen, *mĕngistimewakan*; in het — toepassen, *mĕngchoesoesĕkan*; in het — spreken, onder vier oogen, heimelijk, *bĕrkatakata dilĕmpat soenji*; het bevalt mij —, *soeka sakali akoe*. —, uitnemend, frani, kostbaar, *oedah-oedah*. —, vóór alle dingen, in de eerste plaats, *hoebajahoebaja*, b.v — moet ge daarop letten, *hoebaja-hoebaja hĕndaklah ĕngkau ingat itoe*. —, verwonderlijk, *adjaib*, Ar. —, vreemd, *garib*, Ar.

bijzonderheid; al de bijzonderheden van eene zaak, gebeurtenis, een verhaal enz. *sĕgala pĕri hal-ahoewal*. —, vreemde zaak, *pĕrkara jang garib*.

bil, de billen, het achterste, *pantat*.

biljartbal, *bola*, Port.

biljarten, *main bola*.

biljartkamer, *kamar bola*, *roemah bola*.

biljartspel, *pĕrmaïnan bola*; een soort van inlandsch spel, dat daarop gelijkt, maar op den grond gespeeld wordt, *maïn pitji*.

biljarttafel, *medja bola*.

biljet, *soerat kĕtjil*.

billijk, betamelijk, *patoet*; passend, *laïk*, Ar. —, rechtvaardig, *ădil*; een — rechter, *hakim jang ădil*; een billijke prijs, *harga jang patoet*. — handelen, *bĕrlakoe dĕngan patoet*; billijker wijze, met recht, met reden, *karĕna hak djooga*.

billijken, inwilligen van een wensch of verzoek, *mĕloeloeskan*; b.v. zijn verlangen werd gebillijkt, *diloeloeskan kahĕndaknja*.

billijkheid, *insâf*, Ar. de — betrachten, *mĕmboewat insâf*.

bilnaad (de) *tali ajar*.

bindbalk, *ambang*.

bindbies; een soort van —, *bĕlambang*.

binden, met een band of touw of wat daarvoor gebruikt wordt, *mĕngikat*. — met ketenen, *mĕrantaikan*. — van iets aan iets anders, zooals eene schuit aan een paal, een paard aan een boom enz. *mĕnambat* (van *tambat*); met bepaald obj. *mĕnambatkan*. Ook fig. van het hart. Ook *mĕrangkai*. — aan bossen, *mĕngikat bĕbĕrkas-bĕrkas*, *mĕmbĕrkaskan*. — van een boek, *mĕndjilidkan kitâb*. — met een knoop, die niet los kan, zoo — dat het niet weer los kan, *mĕngikat mati*. — van de armen op den rug en de ellebogen tegen elkander, *mĕngikat sikoe*. — van iemands handen over elkander op den rug, zoo boeien, *mĕnjĕngkĕling* (van *sĕngkĕling*). — met een windsel, *mĕmbĕlat*. — op het hart, *mĕmakaekan kadalam hati* (van *pakoe*, spijker), op het hart gebonden, *tĕrpakoe kadalam hati*. —, tot schoven gebonden, *bĕrgĕmal-gĕmal*; op gelijke afstanden samengebonden, zoodat er geledingen ontstaan even als bij het suikerriet, *bĕrtĕboe-tĕboe*. —, toebinden met een koord, van een kleed of zak, *mĕmoendjoet* (van *poendjoet*); zoo gebunden, *tĕrpoendjoet*. — van latten en dergelijke

naast elkander, zoodat zij een vlak vormen, *mĕndjalin;* niet meer door of aan iets gebonden zijn, *lĕpas.* —, zie ook **samenbinden** en **verbinden.**

binder, zie **boekbinder.**

bindmiddel, *pĕngikat.*

bindrijs, bezigt men niet, doch wel daarvoor in de plaats *rotan,* wortels en slingerplanten, *akar-akar.*

bindrotting, *pĕndjalin, rotan pĕndjalin.*

bindsel, *ikatan.*

bindtouw. *tali pĕngikat.*

binnen, binnenste gedeelte, *dalam.* —, Voorz. *dalam, didalam,* b.v. – de stad, *didalam nĕgari.* — een jaar, *dalam satahoen.* — Bijw. *dalam;* naar —, *kadalam;* van —, *dari dalam;* naar — gaan, *masoek, masoek kadalam;* van — komen, *kaloewar, kaloewar dari dalam.* — en buiten, *diloewar dan didalam;* van — en van buiten, aan de binnen- en buitenkant, *loewar-dalam,* b.v. dat is van — en van buiten slecht, *djahat loewar-dalamnja;* de kindermeid werd — geroepen, *baboe dipanggil masoek;* het schip is —, *kapal soedah dipĕlaboehan,* of *diloewala,* of *dimoewara;* zich iets te — brengen, *ingat, sĕdar;* een geliefd voorwerp dat men mist, *tĕrkĕnangkan, tĕrkĕnang akan;* te — schieten, *tĕringat,* zie bij **schieten;** te — brengen, iem. iets in de gedachten brengen, *mĕngingatkan;* hij is —, heeft zijne schaapjes op het droge, *soedah tjoekoep hartanja.*

binnenbrengen, *mĕmbawa masoek.*

binnendeur, *pintoe dalam, pintoe pada sabĕlah dalam.*

binnendringen, tusscheninkomen, b.v. binnen gesloten gelederen enz., *mĕnjĕboek* (van *sĕboek*). —, eene onbekende of ongebaande plaats blindelings —, *mĕrĕsap,* b.v. *mĕrĕsap dihoetan.* — van de zonnestralen in een vertrek of door het gebladerte, *bias.* — in het kreupelhout, *mĕrĕmpoeh,* b.v *toen Hamzah lari mĕrĕmpoeh pada sĕmak-sĕmak tiada mĕmandang kabĕlakang lagi,* heer H. vluchtte en drong het kreupelhout binnen, zonder meer om te kijken; met geweld —, *masoek dĕngan kakĕrasan, m. d. gagahnja.*

binnengaan, *masoek;* tot iets —, *mĕmasoeki;* doen —, *mĕmasoekkan.*

binnenhalen, *mĕmbawa masoek.*

binnenhoek, van het oog, *pangkal mata.*

binnenhof, *pĕlataran, pĕdalaman, poeri,* Skr.

binnenkamer, *bilik bĕrsakat, bilik dalam.*

binnenkant, *dalam, sabĕlah dalam;* binnen- en buitenkant, *loewar-dalam.*

binnenkomen, *masoek.*

binnenkoorts; een gevoel van — hebben, *rensa.*

binnenkrijgen, van een vaartuig water —, *kaäjaran,* b.v. *maka kanaïkan itoepoen kaäjaran,* het vorstelijke vaartuig kreeg water binnen; telkens water binnen krijgen door de groote golven, *pĕrahoe masoek-masoek ajar.* — met eten, *tĕrmakan;* b.v. *tĕrmakan ratjoen,* vergif met eten binnengekregen hebben. — met drinken, *tĕrminoem.*

binnenkruipen, *mĕrangkak masoek.*

binnenland, *darat;* het — ingaan, *mĕndarat.* —, bovenland, *hoeloe, oedik.*

binnenlander, bovenlander, *orang hoeloe.*

binnenlandsch, bovenlandsch, *hoeloe.* — van een oorlog, *pĕrang orang nĕgari sama sĕndirinja.*

binnenloods, *mĕlim dorat.*

binnenloodsen, *mĕmbawa masoek.*

binnenloopen, onaangediend ergens —, *mĕndjĕloentoeng.*

binnenmuur, *pagar tembok sabĕlah dalam.*

binnenplaats, *pĕlataran.*

binnenrukken; van troepen eene stad —, *tampil masoek kadalam nĕgari.*

binnenshuis, *didalam roemah.*

binnenskamers, *didalam bilik.*

binnenslands, *didalam nĕgari.*

binnensluiper, zie **insluiper.**

binnensmonds, *didalam moeloet.* — spreken, *mĕremeh, mĕrenjeh.*

binnenstijds, *sabĕlom lagi datang waktoenja.*

binnenstad, *poeri,* Skr. *tĕngah kota, t. nĕgari.*

binnenste, *dalam.* —, gemoed, 't inwendige, *batin,* Ar. *hati.* – van sommige zaken, *hati.* —, van alle korst ontdaan gedeelte van een graankorrel, *soedji, hati.* —, zachte stam van planten, *rias.* — van eene vorstelijke woning, ook van eene stad in tegenstelling met de voorsteden, *poeri,* Skr. — van staaf- of cilindervormige dingen, die van eene omkleeding van eene andere substantie voorzien zijn, *poros.*

binnenstuiven, van den regen, *têmpias.*

binnentreden, *masoek.*

binnenvallen, onverwachts binnenkomen, *tiba-tiba masoek.*

binnenwaarts, *kasabêlah dalam, arah kadalam.* — hellend, *tjondong kadalam.* — loopend, — ingedrukt, van lange voorwerpen, b.v. een been, *gêntat.*

binnenweg, *djalan simpangan.*

binnenwerk, *pêkêrdjaan dalam.* — van een regen- of zonnescherm, *sêrangkaj pajoeng.*

binnenzeilen, *datang bêrlajar masoek.*

binnenzijd-, *sabêlah dalam.*

bis, *sakali lagi.*

bisam, een sterk en aangenaam riekend sap, dat bij vele dieren in Indië in eene beurs aan de aarsstreek voorkomt en gemeenlijk muskus wordt geheeten, *kastoeri, djêbat,* Ar.

bisamrat, *tikoes kastoeri.*

bisamkat, *moesang,* waarvan vier soorten als: *moesang bêtoel, m. akar, m. tênggaloeng* en *m. poelat.*

bismuth, *mas oerroeng.*

bit van een paard, *kang, kêkang, lêgam,* Mal.

bits, *tadjam, têngis.*

bitter, van smaak en fig. *pahit;* onaangenaam, walgelijk —, *pahit maoeng.* —, wrang, *sêpat,* Bat. — berouw, *sêsal jang bêrkaboet-kaboet* —, bitterlijk van weenen, *têrsêdih-sêdih.* —, de drank, *sopi pahit, minoeman pahit.* — verdriet, *dooka-tjita jang sangat.*

bitterheid, *kapahitan.* Ook fig. b.v. — van gemoed, *kapahitan hati, kahangatan hati.*

bitterlijk, zie bij **bitter.**

bitterkoekje, op Java, *koewèk makêron.*

bitterlje, *sopi pahit.* Ook alleen *pahit.*

bivouak, tijdelijke verblijfplaats, *batjon.*

blaadje, klein plantenblad, *daoen kêtjil;* presenteer—, *pahar kêtjil, talam k., doelang k., baki,* verb. Ned.

blaam, smet, *tjêla.* —, laster, *oempat, fitnah,* Ar.; lof en —, *poedji dan tjêla;* iemand eene — aanwrijven, *mêngoempat, mênfitnahkan;* vrij van —, *soetji daripada katjêlaän.*

blaar, kleine — of puist, zooals b.v. ontstaan door een muggebeet, *bintil.* —, geschroeid door een heet ijzer, *têpoh.*

blaas, pisblaas, *pêkêntjingan.* —; dierlijke, *poendi-poendi,* b.v. zooals het blaasje of beursje, waarin zich de muskus of de gal bevindt enz. —, de blazen van een visch, *pavoe-pavoe.* —, waterbel, *gêlêmboeng;* blaasje, *gêlêmboengan.* —, zooals b.v. door een heet ijzer, *têpoh;* zulk een — vormen, *mêlêpoh.* —, blaasje, velletje, *koelit ari.*

blaasbalg, wordt niet gebezigd; voor smidswerk gebruikt men e. s. v. windpomp, *pêngêmboes, pênghêmboesan, poepoetan, oeboehan,* Jav.; in de keuken daarentegen e. s. v waaier van gevlochten bamboe, *kipas,* waarmede men het vuur aanwaait, *mêngipasi,* of wel een stuk bamboe als blaaspijp, zie ald.

blaasboren, horenschelp, tritonshoren, *sangka,* Skr.

blaasinstrumenten, *boenji-boenjian jang ditioep.*

blaaskaak, verwaande windbuil, *orang sombong, pênjombong, orang bongkaj, orang poengah.*

blaaspijltje, dat men uit een blaasroer schiet, *damaj;* vergiftigd —, *damaj bêripoeh.*

blaaspijp, waarmede men het vuur aanblaast, *têropong.* —, een stuk bamboe om vuur aan te blazen, bij wijze van —, *salaeng;* meestal gebruikt men in de keuken e. s. v. waaier, *kipas,* van gevlochten bamboe, om het vuur aan te wanieu.

blaasroer, waaruit men blaaspijltjes schiet, *soempitan;* met zulk een — schieten, *mênjoempit.*

blad, van planten, *daoen;* van boomen, *daoen pohon, daoen kajoe.* —, van palmen, *pêpah, pêlêpah;* nagemaakt —, *daoenan.* —, bladeren, *daoen-daoen.* —, gebladerte, *daoen-daoenan.* —, bladeren, die aan den stam en niet aan de loten groeien, *kêrakap,* b.v. *sirih kêrakap,* onder-bételbladen. —, eene soort van lange roode bladen, waarop men bezweringsformules schrijft en die men buiten de deur hangt om onheil af te weren, *daoen djowang-djowang;* buiten—, schutblad, dekblad van bloemen *kêlopak;* van de bananaanbloem, *kêlopak djantoeng.* —, de droge bladen van de banaan, *karisik, kêroesoeng.* —, afgevallen bladeren, die op het water drijven, *kêkat;* het wandelende —, e. s. v. insect, dat veel op een blad gelijkt, *bilalang daoen, daoen goerita.* —; zich als bladeren in menigte voordoen,

mĕndaoeu kajoe; de hoedanigheid van bladeren vertoonen, *mĕndaoeu.* —, de plaats tusschen blad en steel, bij sommige bladen, *pinggang daoen.* —, vel van papier, *lĕlai.* —, vel, van druk of schrijfwerk, 16 pag., *koeras;* fijn — van metaal, *pĕrada;* b.v. bladgoud, *emas pĕrada, pĕrada têrbang.* — van eene tafel, *daoen medja, papan medja.* — van een roeiriem, *mata dajoeng;* zoo het er op vast gespijkerd is, *gebeng;* een gekleurd en met goud versierd blad in een boek, *hidang.* — van eene zaag, *mata gĕrgadji.* —, zie ook **schenkblad, theeblad, presenteerblad.**

bladerloos, *tiada bĕrdaoen.* — worden, zich als bladerlooze takken voordoen, *mĕranggas.*

bladerrijk, *rendang;* zeer —, *rambak-rendang.*

bladgoud en bladzilver, *pĕrada têrbang, pĕrada têlĕpoek.*

bladkoper, *pĕrada têmbaga, têmbaga têlĕpoek.* — voor het koperen van vaartuigen, *têmbaga lapisan.*

bladluis, plantenluis, *toengau.*

bladnerf, *oerat daoen;* ook *toelang daoen,* zie bij **nerf.**

bladsteel, *tangkai daoen.*

bladstil, *kamatian angin.*

bladtin, *timah pĕrada.*

bladwijzer, inhoudsopgave van een boek, *daftar isi kitâb.*

bladzijde, *moeka soerat;* ook alleen *moeka; sjafar,* Ar.; beschreven —, brief, *sahifat,* Ar.; de vijfentwintigste —, *moeka soerat jang koedoewa-poeloh lima.*

bladzilver, *pĕrada têrbang, pĕrak pĕrada.*

blaffen, van een hond, *mĕnjalak* (van *salak*). Ook trans. gebr. in de beteekenis van — tegen iets, b.v. *disalakĕnja itoe tanah tinggi,* dat hij tegen een hoogen grond blafte; huilend —, zooals vechtende honden, *tjĕngkong-tjĕnkeng, tjĕngkong-mĕngkeng;* blaffende honden bijten niet, *harimaoe mĕngaoem tidak mĕnangkap,* Sprw.; tegen de maan —, het onmogelijke willen doen, *hĕndak mĕntjapai boelan.*

blaken, zengen boven vuur, kaars of lamp, *mĕlajoer.* Ook van een zegel of stempel om dien zwart te maken. — van toorn, *bĕrujala-njala amarah;* in blakenden welstand, *dalam hal sĕnang jang sampoerna.*

blakeren, door de hitte van vuur of de zon, *mĕrĕteh;* geblakerd, *rĕteh.* —, branden, *mĕnghangoeskan.*

blank, wit, *poetih;* een blanke, *orang poetih;* een blanke huid, *koelit poetih;* geen gewoon, maar ziekelijk —, *poetih mĕlesch;* frisch —, *poetih mĕtah.* —, zuiver, onschuldig, *soetji,* Skr.; een blanke sabel, die uit de scheede is, *pĕdang jang tĕrhoenoes, pĕdang jang tertjaboet.* — staan, geheel overstroomd zijn, *dilipoeti olih ajar.* —, rein van gemoed, *poetih hati;* een — gemoed, *hati poetih.* —, blinkend, *bĕrkilap.* — schuren, poetsen, *mĕnggosok sampai bĕrkilap.*

blanketsel; wit —, voor het gelaat, bestaande uit rijstezetmeel, vermengd met iets welriekends, *bĕdak;* een soort van geel —, waarmede het bovenlijf van bruid en bruidegom wordt gekleurd, *boreh.* Een rood — voor hunne nagels, *hinai.* — voor de oogleden, *sipat mata, tjĕlak.*

blanketseldoos, *tjoembool bĕdak.*

blanketten, *mĕmbĕdak;* zich —, *bĕrbĕdak, mĕmakai bĕdak;* de wangen rood —, *mĕmerahkan pipi.*

blaren, zie **blaten.**

blaten, *mĕngembĕk.*

blauw, *biroe;* blauwe oogen, *mata koetjing;* bont en —, *biroe bĕlam;* blauwe plek door kneuzing, *bĕlam;* het lichaam voor —e plekken vrijwaren, *mĕmĕliharakan toeboeh daripada bĕlam;* hemels—, *biroe-laoet;* licht —, *biroe moeda;* donker —, *biroe toewa;* indigo —, *séaam.*

blauwachtig, *kabiroe-biroeau.*

blauwen, bedr. Ww. *mĕmbiroekan;* onz. Ww., *djadi biroe.*

blauwkuip, *tempat tjĕloepan kaïn.*

blauwsel; hiervoor wordt in Indië het indigo, *nila,* gebezigd. Stijfsel met —, *kandji bĕrtjampoer nila.*

blauwverven, zie bij **verven.**

blauwverver, *toekang tjĕloep kaïn, pĕntjĕloep kaïn.*

blazen, *mĕnijoep* (van *tijoep*). Ook van den wind. — van den wind, met den mond, van blaaswerktuigen, *mĕmoepoet* (van *poepoet*). —, met mond of bek proestend blazen, *mĕnghĕmboes.* — van katten of tijgers, *mĕndĕkoes.* — of bellen vormen, *mĕnggĕlĕmboeng-gĕlĕmboengan;* met kracht weg—, *mĕnghemboeskan;* de bazuin —, *mĕnijoep nafiri.* — in het oor, fluisteren, *bĕrbisik-bisik.*

bleek, flets, zoowel van andere zaken als van het gelaat, *poetjat.* Doods—, *poetjat tèsi, poedar;* ziekelijk —, *lesoh;* wit van bleekheid, bleeker dan bleek, van gelaatskleur, *poetjat manai.* —, licht van kleuren, *moeda.* — rood *merah moeda.* —, grasveld, waarop men goed bleekt, *tempat mèmoetihkan kain.*

bleeken van linnengoed, *mèmoetihkan kain, mènghoedjan-panaskan kain, mèngèlantang* (van *kèlantang*).

bleeker, *toekang minatoe, binara, dobi,* Hind. *pènbasoh kain.*

bleekgeel, *poetih koening.*

bleekgeld, *bèlandja pènbasoh kain.*

bleekgroen, *hidjau moeda.*

bleekheid; ziekelijke —, *poetih mèlesoh.*

bleekrood, *merah moeda.*

bleekveld, zie **bleek.**

bleekzucht, *kapoetjat-poetjatan,* — van het lichaam door bloedarmoede, *basau.*

bles, paard met een witte plek voor den kop, *koeda potak,* Bat. —, kale plek op het hoofd, *goendoel, boetak, soelah.*

blesseeren, *mèlookakan;* geblesseerd, *kèna looka.* Ook alleen *looka.*

blij, blijde, verheugd, *soeka, soeka-hati, soeka-tjita.* — over iets zijn, *bèrsoeka-tjita akan;* ik ben — u te zien, *soeka-hati sèhaja bèrdjoempa dengan toewan;* de Blijde Boodschap, het Evangelie, *chabar salámat.*

blijde, steenwerper, een krijgstuig der ouden, balista, *ajoenan pèloetar batoe.*

blijdschap, *kasnekaän, soeka-tjita, kagèmaran.*

blijgeestig, *bèrsoeka-tjita.*

blijgeestigheid, *kasoekaän tjita.*

blijheid, zie **blijdschap.**

blijk, *tanda, álámat,* Ar.; een — geven, *mènbèri tanda, mènjatakan;* de blijken zijn daar, *tanda-álámatnja ada;* een — van wederzijdsche vriendschap, *tanda bèrsohbat-sohbatan;* een — van genegenheid, *tjèndèra mata.*

blijkbaar, *njata, terang, lahir,* Ar.

blijkbaarheid, *kanjataän, katerangan.*

blijken, *njata, terang;* gebleken, *njata, terang, kètara,* Jav.; doen —, laten —, *mènjatakan,* ook *mènampakkan* (van *tampak*), b.v. zijn inwendige vrees liet hij niet —, *gèntar didalam hatinja tiada ditampakkannja;* het is duidelijk gebleken, *soedah njata dèngan terangnja.*

blijkens, zooals blijkt uit, *maka njatalah daripada.*

blijmaken, *mènjoekakan.*

blijmoedig, *dèngan soeka-hati.*

blijmoedigheid, *kasoekaän hati.*

blijven, *tinggal;* te huis —, *tinggal diroemah;* achterwege —, *tinggal;* achterwege gebleven, *tertinggal, katinggalan;* staan —, *tinggal bèrdiri;* toevallig, *tinggal tèrdiri.* Ophouden, *bèrhenti;* toevallig, *tèrhenti;* steken —, *tersangkoet;* goed —, niet bederven, *tinggal baïk;* niet kwaad worden, *tiada djadi marah, sabar,* Ar.; gezond —, *tinggal dalam hal sehhat;* op de plaats dood —, *mati ditèmpat itoe djoega;* in zijn geheel —, *tinggal satoe;* niet verdeeld worden, *tiada dibèhagi;* daarbij blijft het, *ètaplah bagitoè, tentoelah bagitoe;* twee van de zeven blijft vijf, *toedjoeh dipotong doewa tinggal lima;* op het slagveld —, sneuvelen, *mati dimedan pèrangan; m. dibocnoeh olih moesoeh;* dat schip is in de Chineesche zee gebleven, *kapal itoe karamlah dilaoet Tjina;* waar zijn wij met het lezen gebleven, *sampai diènggan mana kita batja?* bij iets —, volharden, *bèrkandjang dalam,* b.v. bij zijn doel —, *bèrkandjang dalam moksoedaja;* van iemands lijf —, niet aanraken, *tiada mèndjamah;* tijdelijk ergens —, vertoeven, *sinnggah;* bij iemand, *mènoempang;* voortdurend bij iemand of op eene plaats blijven, *tèrènak,* b.v. *tèrènak kapada radja; tèrènak didalam nègari,* bij den Vorst —, in de stad —; stil —, zich stil houden, *bèrdjam diri;* borg — voor schulden, *mènanggoeng* (van *tanggoeng*) *hoetang; mèngakoe hoetang;* laten —, achterlaten, *mèninggalkan;* aan zich zelf overlaten, *mèmbijarkan.*

blijvend, duurzaam, *kekal, tètap.* Altoos —, *kekal* (of *tetap*) *salama-lamanja.*

blik, vertind plaatijzer, *ajan, bèsi poetih, kaleng.* — voor kruit, kruithoorn, *koepi,* Skr.; twee blikjes kruit, *obat bèdil doewa koepi;* een blik gat, van het paardrijden, *pantat litjat.*

blik, oogopslag, *kèdjap, kèdjam,* eigenl. beteekent dit het dichtknijpen van de oogen. —, waarmede men iets aanziet, *pandang;* één —, *sakali pandang;* een zijdelingsche —, *kèrling;* zulk een — werpen, *mèngèrling;* een scherpe —, *mata tadjam;* een goedgunstige —, *tilik;* met zulk een — aanzien, *mènilik.*

blikken, Bijv. nw. *kaleng, dari* (of *daripada*) *kaleng.* Zie **blik.**

blikken, de oogen slaan op, *mĕmandang;* goedgunstig op iemand —, *mĕnilik.* Elkander toe —, blikjes toewerpen, *bĕrmain mata.* —, met de oogen knippen, *mĕngĕdjamkan mata, mĕngĕdjapkan mata* (van *kĕdjam* en *kĕdjap*).

bliksem, *kilat, halilintar.* Door den — getroffen, *dimakan kilat, disambar kilat;* de — schoot heen en weder, *kilat pon saboeng-menjaboeng;* zoo snel als de —, *pantaanja sapĕrti kilat;* inslaande —, *kilat mĕmbelah, halilintar mĕmbelah;* ik mag door den — getroffen worden, (eene gebruikelijke zelfverwensching), *bĭjar akoe disambar kilat.* Op Jav. *disaubar gĕlap.*

bliksemafleider, *pĕnaŭngkal kilat, pĕnoeroen kilat*

bliksemen, *bĕrkilat.* Het bliksemt, *ada kilat.*

bliksemflits, *halilintar, panah pĕter, mata pĕter.*

bliksemschicht, bliksemstraal, *halilintar, panah pĕter, mata pĕter.*

blikslager, *toekang kaleng.*

blikwerk, *barang-barang kaleng.*

blind, van het gezicht beroofd, *boeta.* — geboren, *boeta dari moeta djadi, dipĕranaĭkan boeta;* aan één oog —, *boeta mata sabĕlah;* aan beide oogen —, *boeta mata kadoewanja, boeta kadoewa bĕlah matanja.* — zonder dat het oog geschonden is, *boeta barangan.* — door verlies van het oog, *boeta pĕtjah;* zich — houden, *poera-poera ta'lihat, poera-poera ta'nampaĭ, poera-poera boeta.* — maken, verblinden, *mĕmboetakan.* — en doof, *boeta-toeli.* Zie verder **venster, deur, klip** enz.

blind, vensterluik, inlandsch, *toedoeng tingkap, papan tingkap;* europeesch, *toedoeng djendela, papan djendela.*

blinddoek, *kaïn pĕnoetoep mata.*

blinddoeken. *mĕnoetoep mata dĕngan kaïn;* fig. misleiden, *mĕmpĕrdajakan, mĕnipoekan* (van *tipoe*).

blinde; iemand die blind is, *orang boeta;* in het land der blinden is éénoog koning, *ditĕmpat tiada bĕlang, kata bilalang: akoelah laag.* Spr. letterl. waar geen kiekendieven zijn zegt de sprinkhaan: Ik ben kiekendief!

blindelings, onbesuisd, *dĕngan boeta-toeli.* — te werk gaan, *mĕmbahi-boeta,* b.v. *Tiada jang tahoe orang dikota; Bĕrdjalan sapĕrti mĕmbahi-boeta,* zij kenden de lieden in de stad niet en liepen blindelings voort. — schieten of werpen naar iets, dat men niet ziet, maar wel hoort, *mĕrawaĭ;* met verscheidenheid, *mĕrawaĭ-rambang.*

blindeman; de —, *si boeta.*

blindemannetje spelen, *main babiboeta,* ook *bĕraboeu-raboeu* en *bĕrkoetjing raboeu,* vdT.

blindgeborene, zie bij **blind.**

blindheid, *hal boeta.* —, domheid, *kabodohan;* met — slaan, *mĕmboetakan.*

blinken, *kilap, girlap;* blinkende, *bĕrkilap, goemirlap;* van vele voorwerpen, *goemirlapan.* Iets blinkend maken door poetsen enz. *mĕngilapkan.* —, schitteren van juweelen, regen- of dauwdroppels, sterren enz. *bĕrkilau-kilauan, tjĕmĕrlang.* —, duidelijk zichtbaar, *tĕrlah,* d. i. door niets bedekt of verduisterd. —, zie ook **schitteren;** zijn aangezicht blonk van vreugde, *moekanja gilang-goemilang tjahajanja sĕbab soeka-tjitanja.*

bloed, *darah;* naar — dorsten, *hradaĭ mĕlihat darah, hĕndak mĕnoempahkan darah;* goed en —, *karta dan njawa;* van éénen bloede, *sadajing-darah;* kwaad — zetten, *mĕnaroh dĕndam, mĕnaroh dĕngki;* een ander het gemoed verbitteren, *mĕmpĕrsakiti hati.* —, dat na de geboorte te voorschijn komt, *darah pĕngiring boedaĭ.* — uit een versche wond, *ajar-loeka.* — schreien, *bĕrdarah bidji mata,* b.v. al schreit men —, men kan er geen tien dubbeltjes voor krijgen, *bĕrdarah bidji mata, ta'dapat sapoeloeh oewang;* zijn — vreten van kwaadheid, *makan darah;* in — baden, *mandi darah;* geronnen —, *darah jang bĕkoe;* een klont —, *darah sagoempal.* — vergieten, *mĕnoempahkan darah.* — aftappen, aderlaten, *sanggĕrah,* Port.; met — bemorst, *bĕrloemoer dĕngan darah;* ook *bĕrloemoer darah;* zich in het — wentelen, *bĕrgĕloemang dalam darah.* —, af komst, *asal,* Ar. *bangsa;* van zuiver —, echte af komst, *gahara,* Skr.; een prins van den bloede, *poetera makota;* van even zuiver —, *sama gahara;* van edel —, *bangsawan.* —, zie ook **ras;** bederf in 't —, zie **kwaadsappig.**

bloed, sukkel, zie bij **hals.**

bloedader, *oerat darah;* slagader, *oerat nadi.*

bloedarmoede, (geneesk.) *kakoeranggan darah.*

bloedbad, *amok, pĕngamokan;* een bloedbad aanrichten, *mĕngamok;* laat ons een — aanrichten, fig. *bĕnang poetih kita kĕsoemba.*

bloedbraking, *moentahan darah.*

bloeddorstig, *kĕdaĵ mĕnoempahkan darah.*

bloeddrijvend, *poekoel darah;* een — middel, *obat pĕmoekoel darah.*

bloedeloos, *tiada bĕrdarah.*

bloeden, *bĕrdarah, kaloewar darah;* uit den neus —, *kaloewar darah dari pada hidoeng.* Zijn neus is bebloed, *hidoengnja bĕrdarah;* eene bloedende wond, *loeka bĕrdarah;* ophouden met —, *darah bĕrtahan;* het hart bloedt mij als ik aan mijne geliefde denk, *hatikoe bagaikan dihiris apabila akoe tĕrkĕnangkan kĕkasihkoe;* hij zal er voor moeten —, hij zal het moeten betalen, *ta'dapat tiada ija djoega mĕmbajarnja.*

bloederig, *bĕrloemoer darah, bĕrdarah.*

bloedgang, bloedafgang, *tjeret darah;* hevige — met persingen, *rĕdjan.*

bloedgeld, loon voor moord, *opah mĕmboenoeh orang.* Zie **bloedprijs.**

bloedgetuige, martelaar, *sjahid,* Ar.; als — sterven, *mati sjahid.*

bloedgierig, zie **bloeddorstig.**

bloedhond, *andjing bĕsar jang mĕnghisap darah.* Fig. een wreed mensch, *orang bĕngis, pĕnghisap darah.*

bloedig, *bĕrdarah, bĕrloemoer darah.*

bloedkleur, *warna darah.*

bloedkleurig, *bĕrwarna darah.*

bloedkoek, *darah kĕntal, darah bĕkoe.*

bloedkoraal, *mĕrdjan,* Ar. *poewalam,* Tam.; een snoer bloedkoralen met andere koralen er tusschen, *beranaai.*

bloedlauw, *soewang-soewang koekoe.*

bloedloop, *tjeret darah;* hevige — met persingen, *rĕdjan.*

bloedplenging, *toempahan darah.*

bloedprijs, boete voor een manslag, *bangoen, dijat,* Ar. met een — verzoenen, *mĕndijatkan.*

bloedrijk zijn, *mĕndarah;* iemand of iets dat — is, *pĕndarah.*

bloedrood, *merah darah, warna darah.*

bloedschande, *soewbang.* — bedrijven, *mĕnjoembang,* b.v. hij wilde — bedrijven met zijne zuster, *ija maoe mĕnjoembang dĕngan saoedaranja pĕrampoewan.*

bloedschender, *pĕnjoembang, orang bĕrsoembang.*

bloedschuld, *hoetang darah.*

bloedschuw, *takoet mĕlihat darah.*

bloedspuwing, *moentahan darah.*

bloedstelpend, — middel, *pĕnasaĵ* (van *tasaĵ*); een — middel aanwenden, *mĕnaaĵ,* b.v. *laekaaja itoepoo ditaaĵnja,* op zijn wond lag hij een — middel; elk — middel, *lam,* Chin. Het middel, dat algemeen daarvoor gebruikt wordt, is eene soort van zwam, *pĕnawar djambi.* Ook gebruikt men daarvoor poeder van drakenbloed, *djĕrĕnang.*

bloedstorting, *toempahan darah.*

bloedstremsel, dat op de nageboorte volgt, *oeri.* Zie bij **nageboorte.**

bloedvat, ader, *oerat darah.*

bloedvergieting, *toempahan darah.*

bloedvergieter, moordenaar, *pĕmboenoeh, pĕnoempah darah;* die woedend alles vermoordt wat hem tegenkomt, *pĕngamok.*

bloedverlies, *hilang darah.*

bloedverwant, *sanaĵ,* bloedverwanten, *sanaĵ-saoedara, koelawarga, doesanaĵ.* — van moederszijde, *doesanaĵ kadoeng;* de naaste bloedverwanten, *sanaĵ-saoedara jang dampingi.*

bloedvin, bloedzweer, *bisoel;* een soort van —, *iboe sawan;* kwaadaardige —, pestkool, *pacpa, pĕnjakit radja.*

bloedvlag, *bandera merah;* de — tot teeken van den aanval, *toenggoel merah dilamat bĕrpĕrang.*

bloedvlek, *bĕkas darah.*

bloedvloeiïng, na de bevalling, *darah nifas,* Ar. *darah pĕngiring boedak.*

bloedwarm, lauw, *soewang-soewang koekoe;* eigen warmte, levenswarmte, *soehoe.*

bloedwateren, *kĕntjing darah.*

bloedweenen, *mĕnangis bĕrdarah bidji mata.* Zie bij **bloed.**

bloedwen, *boesoeng darah.*

bloedwond, *loeka bĕrdarah.*

bloedwraak, *bela, ĵiĵas,* Ar. — nemen, oefenen, *mĕnoentoet bela* (van *toentoet*).

bloedwreker, *pĕnoentoet bela.*

bloedzuigend, *dĕngan mĕnghisap darah*

bloedzuiger; de gewone —, *lintah, halinlah;* een soort van kleine spring —, die in de bosschen leeft, *patjat, patjet.*

—, afperser, *pĕnghisap darah, lintah,* scheldwoord.

bloedzuiverend, *jang mĕnjoetjikan darah.*

bloedzuivering, *obat pĕnjoetji darah.*

bloedzweer, *bisoel, bingsoel, barah;* kleine —, *bisoel lada.* — onder de ribben, *barah sisip.* — die zich naar binnen ontlast, *barah tiarap;* kloppende —, *bisoel mĕngangkoet nanah,* d. i. die zich zet tot ettervorming. — die steenhard is, *barah batoe.* — die afschilfert, *barah sisik.* — in de borst *barah empang.* — aan het scheenbeen, *bisoel sĕlinap.* — in de lizen, langwerpig, *barah oelar.* — die uit verscheiden gaten ettert, *bisoel saboet, bisoel sĕraboet.* — in of nabij den oksel, *koembang bĕrtĕdoeh,* letterl. hommel die beschutting zoekt. — in de oksels, ook *bisoel soesoe koeboeng,* omdat dit dier de borsttepels in de oksels heeft; kwaadaardige —, *palan;* eene soort van —, *iboe sawan.*

bloei; in — staan, van planten, *bĕrboenga;* bijna in — staan, op 't punt van te bloeien, *sĕhadjakan bĕrboenga;* juist in vollen bloei staan, *sĕdang bĕrkĕmbangan boengaija;* in den — des levens, *pĕrtĕngahan oemoer;* de — des handels, *ramai pĕrniagaän.* — van stad of land, *ramai, mămoer,* Ar.

bloeien, in bloei staan, bloemen hebben, *bĕrboenga.* — van vele bloemen, *bĕrkĕmbangan.* Eene bloeiende bloem, *boenga bĕrkĕmbang.* Zie **bloei.** — van stad of land, *ramai, mămoer.* Ar.; eene bloeiende gezondheid, *sehhat jang sampoerna;* de kunsten en wetenschappen bloeiden op dien tijd, *pada masa itoe wasjhoerlah ilmoe dan pĕngĕtahoean.*

bloeitijd, *moesim bĕrboenga, moesim boenga.*

bloeiwijze, *pĕri bĕrboenga.*

bloem, *boenga, poespa,* Skr. Voornamelijk gebruikt in eigennamen. Dichterlijk, *koesoema,* Skr. Wordt als bijnaam gebezigd voor eene schoone en lieve vrouw; eene enkele —, *boenga asa;* eene dubbele —, *boenga soesoen;* eene geopende —, *boenga kĕmbang;* gekleurde bloemen, dichterl., *poespa ragam,* Skr.; gemengde bloemen, *boenga rampai;* in elkander gestoken bloemen, zie bij **steken;** de bloemen, die men bij voorkeur op de graven strooit, zijn de paarsche bloemen van de Ocymum basilicum, *boenga soelasih.* De reuk daarvan is sterk bedwelmend; eene welriekende —, *boenga wangi, boenga jang haroem baoenja;* nagemaakte —, *boengaän.* Gebloemte, *boenga-boengaän.* Kunstig gemaakte bloemen, *boenga hikmat;* eene enkele —, *boenga satangkai.* — van palmen, *majang;* geopende — van palmen, *majang tĕroeraï.* —en. vlammen of aderen in hout, marmer enz., *barikbarik.* —, meel, *tĕpoeng.* —, het allerfijnste meel van iets, zetmeel, *pati.* — van zwavel, *tĕpoeng balerang, pati balerang.* —, de maandelijkschc zuivering, *tjĕmar kain, haidl,* Ar. —, de keur, *pilihan,* b v. de — der jongelingschap, *sĕgala orang tĕroena pilihan.*

bloembed, *pelak boenga-boenga.*

bloembekleedsel, bloemscheede, *kĕlopak.*

bloemblad, *daoen boenga.*

bloembol, *oembi pokok boenga.*

bloemengeur, *haroema boenga, baoe boenga.*

bloemenhandel, *djoewalan boenga.*

bloemenmand, *bakoel boenga-boenga.*

bloemkelk, waarin de eigenlijke bloem besloten is, *kĕlopak.*

bloemknop; bijna ontloken —, *koentoem;* gesloten —, *koentoem jang tĕrkoentjoep.* Ook alleen *koentjoep.*

bloemkolf der palmen, *majang.*

bloemkolfscheede, *soedang, sĕloedang.*

bloemkoraal, *karang boenga.*

bloemkrans, *karangan boenga.* — op het hoofd, bloemkroon, *tadjoek boenga;* zulk een kroon ophebben, *bĕrtadjoekkan boenga.*

bloemlezing, *boenga rampai.* Ook als titel voor sommige boeken, die eene — bevatten.

bloemmeel, *tĕpoeng haloes.*

bloempap, *boebor tĕpoeng haloes.*

bloemperk, *pelak boenga-boenga.*

bloemrand om den tekst van een brief of geschrift, *kandang.* Zulke bloemranden teekenen, *mĕnjilap* (van *silap*).

bloemschilder, *pĕnoelis boenga.*

bloemsteel, *tangkai boenga.*

bloemstengel, *kaki boenga.*

bloemstof, *tĕpoeng sari.*

bloemstofdraden, *sari.*

bloemstreep, streepvormige figuren, *boenga bĕrdjaloer.*

bloemstuk, *toelisan boenga.*
bloemtuiltje, *karangan boenga.*
bloemtuin, *tĕbon boenga, taman poespa.*
bloemvaas, *djambangan.*
bloemwerk, *karangan boenga.* Ook in de bouwkunde. Gesneden —, *boenga oekiran.* — van suiker, dat door de Mal. vrouwen op Riouw bijzonder fraai gemaakt wordt, *goela boenga;* gouden — in weefsels, *karangan ĕmas;* zeker — op lijnwaden, *baudji.* Zie **roosterwerk.**
bloesem, *boenga;* aarvormige —, zooals van de palmen, *majang.*
blok, takel, katrol, *kerek, lorah,* Mal. — van een houthakker, *laudas.* Op zulk een — leggen, *mĕlandas;* op zulk een — liggen, van hout, dat men doorkappen wil, *kandas.* —, brok, *boengkah.* —, vormloos brok, klont, ook van suiker, *tongkol;* overgeschoten — hout, *poentoeng kajoe;* als brandhout, *poentoeng api.* — hout, dat bij het timmeren afvalt, *tongkong.* —, waarin gevangenen worden gesloten, *pasoeng.* In het — sluiten, *mĕmasoengkan.* —, waarin de voeten worden omhoog gehaald, om die te kunnen geeselen, *kajoe palat.* — van een schaaf, *roemah kĕtam.* — brandhout om het vuur smeulend aan te houden, *oenggoenan.* — van tin, schuitje, *bidoer, tampang.* —, kluister aan den poot van een dier, *sangkĕla.* —, zie ook **perceel.**
blokarrest, *pasoengan.* — krijgen, *dipasoeng.*
blokhuis, gevangenis, *roemah pasoeng, pĕndjara.* —, houten wachttoren, *bangoenan.*
blokje, kort stuk brandhout, *toewal;* hout tot zulke blokjes zagen of hakken, *mĕnoewal.*
blokkade met schepen, *pajir;* de — breken, *mĕlintang pajir.* — insluiting eener stad of vesting, *pĕngĕpoengan.*
blokkeeren, met vaartuigen bekruisen, *mĕmajiri* (van *pajir*). —, het in en uitgaan van vreemdelingen en koopwaren beletten; *mĕmĕpat* (van *pĕpat*). — van eene stad of vesting, *mĕngĕpoeng* (van *kĕpoeng*)
blokken, onvermoeid studeeren, *mĕngoesahakan dirinja dalam bĕladjar, bĕrtĕkoen dalam bĕladjar.*
blokschaaf, zie **schaaf.**
blokschijf, *kerek.*
bloksteen, *batoe pahat.*
bloktin, *timah bidoer, timah tampang.*
blond, kleur van haar, is niet goed terug te geven. Soms zegt men *koening,* geel, soms *poetih,* wit. Er is geen geschikt woord voor, omdat die kleur bij de inlanders niet voorkomt.
bloodaard, *pĕnakoet, pĕmaloe.*
bloode, bang zijn om iets te doen, *tjabar;* b.v. wees niet —, *djangan tjabar hatimoe.* —, schaamachtig, *maloe.*
bloohartig, *pĕnakoet, tjabar hati, maloe.*
blooheid, *katakoetan, kamaloenan.*
bloot, *tĕlandjang.* —, uit de scheede, *tĕrhoenoes, tĕrtjaboet;* onder den blooten hemel, *dibawah langit,* fig. *bĕrpajoengkan langit,* d. i. den hemel tot zonnescherm hebben, of *bĕratapkan langit,* d. i. den hemel tot dak hebben; met het bloote oog zien, *mĕlihat dĕngan mata jang tiada bĕtjĕrmin,* d. i. met de oogen zien zonder bril; *mĕlihat tiada pakai tĕropong,* d. i. zonder kijker zien. —, slechts, *sĕhadja, djoea;* louter, *bĕlaka,* b.v. bloote vermoedens, *sangka-sangka sĕhadja;* een — gerucht, *chabar angin bĕlaka;* naakt en —, *tĕlandjang boegil;* geheel verarmd, *kapapaïn sakali, miskin sangat.* —, zie verder bij de samenstellingen.
blootheid, *katĕlandjangan.*
blootelijk, alleenlijk, slechts, *sĕhadja, sadja, tjoema.*
blootleggen, *mĕmboekakan, mĕnjatakan.*
blootliggen, *bĕrbaring dĕngan tĕlandjang.*
blootshoofds, d. i. bij den Maleier zonder hoofddoek, *goendoel,* ook *dĕngan bĕrgoendoel, dĕngan tĕrboeka kapalanja.*
blootstellen: zich aan den voortdurenden invloed van iets, b.v. regen, de zon, een werk, vuur enz. —, *mĕmadjan;* met bepaald obj. *mĕmadjankan;* blootgesteld zijn, *bĕrpadjan;* iets aan regen en wind —, *mĕnghoedjan-panaskan.*
blootsvoets, barrevoets, *dĕngan kaki tĕlandjang.*
blos. *merah pipi.* —, glans van het gelaat, *sĕri, sĕri moeka;* een — hebben, *bĕrsĕri.* — der schaamte, in kwaden zin, *bĕra moeka.*
blouse, kiel van gekleurd katoen, reikende tot de voeten, voor mannelijke bediendeden, *badjoe toro,* Bat.
blozen, rood worden van schaamte, in kwaden zin, *mĕndapat bĕra moeka;* in

goeden zin, *kasipoe-sipoean maloe.* — van vreugde, *merah moeka.*

blozend, van gezondheid, *merah pipi;* van vreugde, *bĕrsĕri moeka.*

bluf, *tjakap angin;* een — slaan, *bĕrtjakap angin.*

bluffen, *bĕrtjakap angin, mĕngatjak.*

bluffer, snoever, *pĕngatjak;* blufferij, opsnijderij, *tjakap-angin, boewal.*

bluschmiddel, *pĕmadam;* vuur—, *pĕmadam api.*

blusschen, van vuur, licht, hartstochten, *mĕmadamkan* (van *padam,* geblusch).

blusscher, domper, *pĕmadam.*

bluts, buil, *bĕngkak.*

bon, reuzenslang, *oelar sawah.*

bobbel, die zich op water enz. vormt, ook de bobbels van een doorgestoken bultzak, *gĕlĕmboeng;* met allerlei —s, *gĕlĕmboeng-gĕlĕmbing;* een — of bult vertoonen, zooals b.v. wanneer er een knikker of iets dergelijks onder een tafelkleed ligt, *mĕnoemboe* (van *toemboe*). —, knobbel, *boetjoek.*

bobbelen, van kokend water, *gĕlĕgak, bĕrgĕlĕmboeng.* —, luchtblazen opgeven, van iets dat in het water gedompeld is, *gĕroboh.*

bobbeling, *gĕlĕmboengan, gĕlĕgakan.*

bochel, *bongkok.* De —, *sibongkok;* kromme —, *sibongkok kĕdik,* b.v. *taloe bĕrkata sibongkok kĕdik,* daarop sprak de kromme bochel; een — of hoogen rug maken, *mĕmbongkok.*

bocht, in iets, *kĕloek,* b.v. een knevel met bochten, *misai bĕrkĕloek;* een stok met een bocht, *toengkat bĕrkĕloek;* flauwe — in gespannen touw en dergelijke, *landai.* — in het lemmer van een wapen,, *ĕloek,* b.v. een gelukskris met zeven bochten, *kĕris sĕmpana dĕngan toedjoeh ĕloeknja;* scherpe — in den oever of het strand, *bĕlikoe;* scherpe — van een rivier, *lengkok lipat kadjang;* b.v. eene rivier die zich in scherpe bochten kronkelt, *soengai mĕlengkok lipat kadjang.* —, inham, kromming van eene rivier, *rantau;* b.v. ongeveer een — rivier afwaarts, *kirakira sarantau hilir;* de rivierbochten invaren, aandoen, *mĕrantau* Ook inham of — van een meer, b.v. toen het genoeg zich vermaakt had in de — van dat meer, *tĕlah poewaslah ija bĕrmain-main didalam rantau tasik itoe;* kleine — of inham, *soewak;* in kleine bochten of inhammen varen, *mĕnjoewak;* zich in allerlei bochten wringen, zooals de inl. danseressen, *lijoek;* met verscheidenheid. *lijoek tĕmpai.* —, inham van de zee, *tĕlok;* vol bochten en krommingen, van een weg, *bĕrbengkang-bengkok.* —, boog, *lĕngkoeng.*

bocht, slecht, bedorven goed, *barangbarang boesoek.*

bochtig, *bĕrkĕloek, bĕrbĕlikoe, bĕrlengkok, bĕrsoewak, bĕrtĕlok, bĕrbengkang, bĕrbengkak, bĕrlĕngkoeng* enz. Zie het onderscheid bij **bocht.**

bod, *tawaran, pĕnawaran,* b.v. ik kom een dollar op boven mija —, *sĕbaja nâikkan satoe ringgit daripada pĕnawaran sĕbaja;* het laatste —, *tawaran mati.*

bode, *soeroehan, kasid,* Ar. *pĕsoeroehan;* een — des Konings, gezant, *oetoesan;* dorps—, *kĕbajan,* Jav. —, kondschapper, *atjang.*

bodeloon, *opah soeroehan.*

bodem, *bawah, pantat, loenas;* de — van een pan, *pantat koewali;* de — der zee, *bawahnja laoet;* van eene kist, *bawahnja pĕti;* de vaderlandsche —, *tĕmpat toempah darah, tĕmpat djadi;* vijandelijke —, *tanah moesoeh, nĕgari moesoeh;* de bodem van een schip, *loenas kapal;* de vloot was 20 bodems sterk, *kalangkapan kapal itoe doewa poeloeh boewah banjaknja,* of *doewa poeloeh halocan banjaknja.* —, schip, *kapal;* inl. vaartuig, *pĕrahoe;* eene zaak den — inslaan, *mĕmbatalkan soeatoe pĕrkara.*

bodemerij, uitrusting van een vaartuig, *pĕrlangkapan kapal;* het noodige dat daarvoor verstrekt wordt, meestal met kwade bedoeling, namelijk voor den zeeroof, *ajoeman.*

bodemloos, *tiada bĕrpantat, tiada bawahnja* — van de zee, onpeilbaar, *tiada tĕrdoega.*

boedel, al het bezit, *harta, harta-bĕnda.* —, nalatenschap, *harta-poesaka, barangbarang poesaka, harta pĕninggalan.* —, inboedel, huisraad, *pĕrkakasan roemah;* ook *pĕkakas roemah;* een — aanvaarden, *mĕnĕrima harta poesaka;* een — verstooten, *mĕnoeclak harta poesaka;* een desolate —, *harta-poesaka jang tiada kĕtahoean;* een — scheiden, *mĕmbĕhagi-bĕhagi harta poesaka;* een — rederen, *mĕmĕreutahkan barang poesaka.*

boedelafstand, *pënoelakan harta-poesaka.*

boedelbeschrijving, *pënjoeratan harta poesaka.*

boedelcedel, *daftar barang-barang poesaka.*

boedelkamer, *përbëndaharaän harta poesaka.*

boedelscheiding, *pëmbëhagian harta poesaka.*

boef, deugniet, *orang djahat, pëntjoeri;* fig. *bëras basah,* natte rijst. Ook *hangsat,* Jav. *orang risau, orang gaibana.*

boeg, *haloewan, djoengoer.* — van een schip, *haloewan kapal.* — van een inlandsch vaartuig, *haloewan përahoe djoengoer përahoe.* —, ook *djoewangdjoewang;* stompe —, *haloewan tjoepoel;* scherpe —, *haloewan lantjip;* dwars voor den — komen, *mëlintangi haloewan;* over den anderen — wenden, *mëmbeloeëkan haloewan;* fig. over iets geheel anders beginnen te spreken, *mëngaloewarkan përkataän lain,* b.v. en spoedig gooide de heer Farquhar het over den anderen boeg, zeggende, *maka sigëra dikaloewarkan olih toewan Farquhar përkataän lain, kalanja.*

boeganker, *djangkar haloewan;* inlandsch —, *snoeh haloewan.*

boegen, zie **sturen.**

boegseeren, op sleeptouw hebben, *mënoenda* (van *toenda*).

boegseerlijn, *tali toenda.*

boegspriet, *tjoetjoer, djoengoer sëmandera.*

boegsprietzeil, *lajar tjoetjoer, djib.*

Eng., *këlewer,* verb. Ned. van kluiver, *lajar sëmandera.*

boegstuk, kanon aan den boeg, *marijam haloewan.* —, balk tot den boeg gebruikt, *kajoe haloewan, kajoe djoengoer.*

boei; voetboei, kluister, *rantai kaugkaug;* hand- of voetboei, *sangkëla.* Dnarin sluiten, *mënjangkëla.* —, blok, kluister, *bëloenggoe, pasong.* Daarin sluiten, *mëmbëloenggoe, mëmasong.* —, gevangenis, *tëmpat pasong, pëndjara, përantajan, boewi,* verb. Nederl.

boei, drijftou, enz., *pëlampoeng.*

boeien, kluisteren, *mëmbëloenggoe, mëmasong, mërantaikan, mënjangkëla.* Zie ook bij **binden.** —, het hart bekoren, *mëraweankan hati.*

boeier, jacht, *sëkotji, kitji.*

boek, in het algemeen, *soerat,* letterl. geschrift. — van godsdienstigen, zedelijken of wetenschappelijken inhoud, *kitáb,* Ar.; het heilige boek, voor de Mohammedanen de Koran, voor de Christenen de Bijbel, *alkitáb, kitáboe'l-koedoes.* — als onderdeel van een boekwerk, *soerat,* b.v. al de boeken des O. en N. Testaments, *sëgala soerat Përdjandjian lama dan Përdjandjian bëharoe.* —, band, deel, *djilid,* Ar. — van papier (24 vel), *koeras.* Dit wordt ook voor katern gebezigd. Een — van 24 vel, *satoe koeras jang doewa poeloeh ëmpat hëlaiwja;* een riem papier heeft 20 boek, *karfas sakodi itoe doewa poeloeh koeras;* te — stellen, *mënjoeratkan* (van *soerat*); opstellen, *mëngarang* (van *karang*). —, register, *daftar,* Ar.; te — staan, bekend zijn, *këtahoean, kakënalan.* Hij staat te boek voor een dief, *këtahoeanlah ija pëntjoeri adanja;* dat spreekt als een —, *njatalah itoe sapërti tërtjap dalam kitáb;* geschreven —, *kitáb soeratan tangan;* gedrukt —, *kitáb jang tërtjap* (op Java *tërtjitak*). —, handschrift op lontarbladen, *poestaka.* —, zie verder de samenstellingen.

boekband, *djilid,* Ar. *djilid kitáb.*

boekbeslag, *saloetan kitáb.*

boekbezitter, zij die aan Bijbel en Koran gelooven, in tegenoverstelling van de heidenen of kafir, *orang kitábi.*

boekbinden, *mëndjilid kitáb.*

boekbinder, *pëndjilid kitáb; toekang mëndjilid kitáb.*

boekdeel, *djilid;* één —, *saboewah kitáb, kitáb sadjilid.*

boekdrukken, *mëntjap kitáb, mëntjitak kitáb.*

boekdrukker, *toekang mëntjap kitáb, toekang mëntjitak kitáb.*

boekdrukkerij, *pëntjapan kitáb, pëtjitakan kitáb.*

boekdrukkersgereedschap, *përkakasan toekang tjap, përkakasan toekang tjitak.*

boekel, haarkrul, *ikal.*

boeken, in een boek opschrijven, *mënjoerat dalam kitáb.*

boekenkast, *almari kitáb, almari boekoe.* Zie ook **bibliotheek.**

boekenstandaard, *alas soerat, alas kitáb.*

boekhouden, *mënjoerat kitáb hitoenghitoengan.*

boekhouder, *pĕnjoerat kitáb kitoeng-hitoengan.*

boekverkooper, *toekang djoewal kitáb, toewan toko boekoe,* op Java.

boekverkooping, *lelang kitáb, lelang boekoe.*

boekwinkel, *toko boekoe,* op Java.

boel, menigte, *banjak.* —, boedel, zie ald.

boel, overspellige man of vrouw, *moekah, kĕndak, soendal.*

boeldag, *hari lelang.*

boeleerder, *orang jang bĕrmoekah* of *o. j. bĕrboewat zina'.*

boeleeren, van een man, *bĕrmoekah;* van eene vrouw, *bĕrkĕndak;* van beiden, *bĕrzina', bĕrboewat zina'.*

boeleering, *pĕrmoekahan, pĕrkĕndakan.*

boeleerster, *orang jang bĕrkĕndak, orang jang bĕrboewat zina'.*

boelgoed, *barang-barang lelang.*

boelhuis, *roemah lelang.*

boeman; de —, *mĕmbang;* waarmede men kinderen bang maakt, *momok.*

boender, *sikat.*

boenen, *mĕnjikat.* —, wrijven, *mĕnggosok.*

boenwas, *lilin pĕnggosok medja.*

boer, landman, *orang pĕladang;* bebouwer van natte rijstvelden, *orang pĕroesah sawah;* bebouwer van stukken gronds in het gebergte, *orang bĕrhoema.* —, dorpeling, *orang doesoen.* —, bergbewoner, *orang goenoeng.* —, bewoner van het bovenland, *orang hoeloe, orang oedik.* —, in het schaakspel, pion, *bidak.*

boer, oprisping, *sĕrdawah;* een boer laten, *mĕmbĕlahak,* Mal.

boeren, *mĕngĕrdjakan tanah, mĕngĕrdjakan sawah, mĕngĕrdjakan ladang.*

boerenarbeid, *pĕkĕrdjaän sawah, pĕkĕrdjaän tanam-ménanam.*

boerendracht, boerenkleeding, *pakajan orang doesoen, pakajan orang hoeloe.*

boerenhuis, *roemah orang pĕladang, roemah orang hoeloe.*

boerenhut, *pondok orang pĕladang, pondok orang hoeloe, pondok orang bĕrhoema.*

boerenkar, *pĕdati.*

boerenkinkel, een boersch mensch, *orang kikoek.*

boerenkost, *makanan orang doesoen.*

boerensprank, *bĕhasa orang hoeloe, bĕhasa orang goenoeng.*

boerenwerk, *pĕkĕrdjaän orang tanam, pĕkĕrdjaän orang pĕladang.*

boersch, gegeneerd, *kikoek.*

boert, *sunda, goerau, djinaka.*

boerten, *bĕrsandu, bĕrgoerau, bĕrsandagoerau, bĕrdjinaka, main, bĕrtjoera.*

boertig, *djinaka.*

boete, straf, *dĕnda.* —, die de doodstraf vervangt, *hangoen, dijat,* Ar. *dĕnda sakati lima,* d. i. één kati en vijf tahil goud. — vragen voor het forceeren van de blokkade, *minta lintang pajir.* — voor manslag ook *dĕnda pati,* b.v. *hoekoemnja didĕnda pati, jäni sakati lima,* zijn vonnis was de boete voor manslag, namelijk 1 kati en vijf tahil. — voor verwonding, *pampas;* die — betalen, *mĕmampas;* de volle —, *dĕnda sapĕnohnja;* de hoogste —, *sabĕsar-bĕsar dĕnda;* de gemiddelde —, *sasĕdang-sĕdang dĕnda;* de minste —, *sakĕtjil-kĕtjil dĕnda;* in de — geslagen worden, *kĕna dĕnda;* iemand eene — opleggen, *mĕndĕnda.*

boete, in godsdienstige afzondering, *tapa.* — doen, *bĕrtapa.* — voor iets doen, om het machtig te worden, *mĕmpĕrtapakan.* —, het verlaten van den zondigen weg, *tobat,* Ar. — doen in dien zin, *bĕrtobat.*

boetedoening, *pĕrtapaän,* zie **boete.**

boeteling, iemand, die zich aan het wereldsche ontrekt, *pĕrtapa, orang pĕrtapa, zahid,* Ar.

boeten, boete doen, in godsdienstige afzondering, *bĕrtapa.* —, bevredigen, *mĕmoewaskan* (van *poewas*), b.v. zijne lusten —, *mĕmoewaskan hawa-nafsoenja.* —, verbeteren, herstellen, *mĕmboebĕl, mĕmbaïki;* b.v. zijne netten —, *mĕmbaïki djalanja, mĕmboebĕl djalanja.* — de straf ondergaan, *kĕna siksa* b.v. hij heeft gestolen en zal er voor —, *ija soedah mĕntjoeri, maka ija pon akan kĕna siksa;* met het leven voor iets —, *mati bela,* b.v. als er een dienaar des Vorsten sterft, moeten er zeven personen voor —, *apabila mati sa'orang hamba radja, belanja toedjoeh orang.*

boetlkleed, *pakajan orang pĕrtapa.*

boetmeel, dat gevoegd wordt bij de schadeloosstelling voor een gepleegden moord, *tĕpong boemi.*

boetseeren, *mĕroepakan;* een beeld —, *mĕroepakan orang-orangan, m. patoeng.*

boetvaardig, *hĕndak bĕrtobat.*

boetvaardige, *orang bĕrtobat.*

boeventaal, *bĕhasa orang pĕntjoeri.*

boevenstuk, *djinaka orang pĕntjoeri.*

boezem, borst, *dada.* Voor uitdrukkingen als aan den — rusten enz. gebruikt men *pangkoe,* schoot. Zie ald. —, de borsten van eene vrouw, *soesoe.* — van de zee, inham, *tĕloḳ.*

boezemvriend, *soḥbat baïk, ṣaḥabat jang rodong, maha taulan, chalil,* Ar.; boezem- en verre vrienden, *soḥbat karib wa albaït,* Ar. in brieven gebezigd.

boezeroen, *badjoe orang chalasi.*

bof; de —, pijnlijke zwelling van het aangezicht, *bĕgoeḳ,* Mên.

bogen, *bĕrmĕgah-mĕgah, mĕmĕgahkan dirinja.*

bok, mannetje der geit, *kambing djantan;* eene oude — met lange afhangende haren, *kambing-randoḳ.* — van een rijtuig, *tĕrpoel.* — voor eenen mast, *tjagaḳ.* —, eene soort van kromhout, beneden aan den mast, waarin men de opgerolde zeilen, boomen, haken enz. legt, *soesang;* eene soort van gaffelachtigen —, om masten enz. op te richten, *sĕrandang.* —, lomperd, *orang koerang adjar.* —, schrang, *koeda-koeda.* —, fout, *salah;* een groven — schieten, *mĕmboewat salah bĕsar.*

bokaal, *pijala,* Perz.

bokkenhaar, *boeloe kambing.*

bokkenleder, *koelit kambing.*

bokkenlucht, *baoe aring,* ook *antjing* of *hantjing.*

bokkesprong, zie **luchtsprong.**

bokkig, *bongkaḳ.*

boksen, *mĕnindjoe* (van *tindjoe*). —, met de vuist vechten, *bĕrgotjoh.* — op Chineesche manier, *koentaw.*

bokshoorn, *tandoḳ kambing.*

bokshoornzaad, *kĕlubat.*

bol, bal, kloot, *boelat;* b.v. wereld—, *boelat boemi;* bolletje van een kwast of franje, *tampoḳ.* —, ronde wortel van eene plant, *oembi.* —, hoofd, *kapala.* Het schort hem in den —, *kapalanja tiada bĕtoel, ija gila;* een schrandere —, *kapala ringan.* —, knappe baas, *orang pandai.*

bol, Bijv. nw. bolrond, *boelat.* — van het aangezicht, een brandglas enz. *tjĕmboeng.* — van de wangen, *kĕmboeng, bĕraḳ.* —, onnatuurlijk vol van het aangezicht, *sĕmboeh.* —, van de wang, b.v. door eene pruim in den mond, *gembol.* —, opgezet, gezwollen, *bĕraḳ.*

bollantaarn; kleine —, *lantin.* Verb. Ned.

bolrond, *boendar, boentar;* b.v. — als een limmetje, *boendar sapĕrti limau nipis.* — van een steen, *boental;* eenigszins —, niet geheel, zoonls b.v. van een horloge-glas, het deksel van een koffer enz., *loengkoem, moengkoem.*

bolster, buitenste, vezelachtige bast van noten, *saboet.* — van graan, *sĕkam;* hij kan geen — meedragen, *tiada tĕrbawa sĕkam,* Sprw. gebezigd, van iemand, die er onnoozel uitziet, doch vol streken is.

bolsteren, *mĕmboeka saboet;* b.v. een kokosnoot —, *mĕmboeka saboet njioer.*

bolvormig, *roepa boelat, boendar, boentar.*

bolwerk, *boelwarti,* verb. Port. —, bastion, *kotaloem, sĕlekoh.*

bom, prop van een vat, *soembat.* —, rinkelbom, *rĕbana.* —, ontplof bare kanonskogel, *peloeroe api, peloeroe pĕrioeḳ api.* —, een soort van zeevischvaartuig, *pĕrahoe pĕmoekat.*

bombardeeren, *mĕmembaki dĕngan peloeroe api; mĕmembaki dĕngan pĕrioeḳ api.*

bomgat, *liang soembat, lobang soembat.*

bomketel, *mariam pĕrioeḳ api,* ook alleen *prioeḳ api.*

bomschuit, zie bij **bom.**

bond, *pĕrdjandjian, pĕrkimponan.*

bondbreker, *orang jang mĕrombaḳ pĕrdjandjian, orang jang maoenkir djandji, orang jang mĕngobahkan djandji.*

bondbreuk, *pĕrombakan djandji, moenkir djandji, pĕngobahan djandji.*

bondgenoot, vriend, helper, medestander, *kawan.* — in een verbond, *sapĕrdjandji.* — in den eenen of anderen raadslag, *safaḳat;* bondgenooten en tegenstanders, *kawan dan lawan.*

bondgenootschap. Hiervoor bestaat geen geschikt woord in het Mal. — Abdoellah bezigt er voor *moeáfaḳat,* Ar. b.v. ik wil in het Tin-te-hoei-verbond treden, *sĕhaja maoe masoeḳ dalam moeáfaḳat Tin-te-hoei;* wat hij een regel verder verklaart met *pĕrsakoetoean,* deelgenootschap, lidmaatschap. In de Straits Settlements wordt ook veel het Chin. woord *kongsi* gebruikt.

bondig, ineengedrongen, in weinig woorden, *ringkas, dĕngan ringkasnja.*

bondkist. de arke des Verbonds, *taboet,* Ar. *taboet pĕrdjandjian.*

bondschrift, *soerat pĕrdjandjian.*

bondszegel, *mĕtĕrai pĕrdjandjian.*

bonk, been, *toelang bĕsar.* —, groot stuk, *pĕnggal bĕsar, goempal.*

bons, stoot, schok, *toemboek;* de — krijgen, *ditoelaḳ, ditĕpaskan.*

bont, harig dierenvel, *koelit bĕrboeloe, bĕloelang.* —, geruit linnen of katoen, *kain ginggang, kain tjele.*

bont, Bijv. nw. gevlekt, *bĕlang;* eene bonte geit, *kambing bĕlang;* de bonte, *si bĕlang.* —, gevlekt, zooals bij eene kneuzing, *lĕbam.* — en blauw, *biroe lĕbam.* — en blauw slaan, *mĕmoekoel sampai biroe lĕbam.* — gestreept, *bĕlang.* —, veelkleurig, *bĕrbagai warna, pantja warna, pĕlĕbagai warna, maatja wĕrna.* —, zie ook **gevlekt.**

bonzen, van het hart, *bĕrdĕbar, banting.* — op een deur, *dĕboer,* Pad. bov. l.; tegen elkander —, wanneer beiden in tegenovergestelde richting komen, *mĕndampaḳ,* nml. van loopen, rijden, varen en vliegen: tegen iets doen —, of stooten, *mĕrĕdjahkan;* hard tegen elkander —, zoodat de voorwerpen zich omkeeren, *mĕnggisar.* —, beuken, *mĕloepoch;* van den troon —, *mĕnggĕraḳkan daripada kavadjaän.* —, met geweld nederwerpen, *mĕntjampaḳ.*

boodschap, tijding, bericht, *chabar, warta, bĕrita.* —, last van of aan een vertrekkenden persoon, *pĕsan.* Zie bij **last.** —, zending, bevel, *soeroch.* —, gevoeg, *boewang adjar, kasoengai,* (beleefd) *ḳadla ḥadjat,* Ar. eene groote — doen, *boewang adjar bĕsar, kasoengai bĕsar, ḳadla ḥadjat bĕsar, beraḳ* (plat); eene kleine — doen, *boewang adjar kĕtjil, kasoengai kĕtjil, ḳadla ḥadjat kĕtjil, kĕntjing* (plat), *mĕmboewang adjar sĕni.*

boodschappen, iets, *mĕngchaborkan, mĕwartakan, mĕmbĕritakan.* In het algemeen, zonder bepaald obj. *mĕmbawa chabar, mĕmbawa warta, mĕmbĕrita.*

boodschapper, *pĕmbĕrita, pĕwarta.* — voor één keer, *soeroehan.*

boog, schietboog, *iboe panah, boezoer,* ook alleen *panah,* b.v. *sabilah panah dĕngan anakoja,* een boog met de pijlen; eene soort van ouderwetschen —, *panah kĕloedan.* —, zoowel kruisboog als handen voetboog, *gandi.* —, of kromte over iets heen, *lĕngkong.* — van roode zijde of katoen, die bij optochten boven den hoofdpersoon wordt gedragen, *lĕngkong;* met den — schieten, *mĕmanah;* iets met den — schieten, *mĕmanahkan;* met elkander aan het schieten met den — zijn, *bĕrpanah-panahan;* over en weder elkander met den — schieten, *panah-mĕmanah;* pijl-en-boog, *boezoer-panah;* eene pijl op den — doen, *mĕngĕnakan anaḳ panah pada boezoernja.*

boogbrug, *djĕmbatan bĕrlĕngkong.*

booggewelf, *lĕngkong.*

boogpees, boogkoord, *tali boezoer.*

boogschot, *pĕmanah;* één — ver, *sapĕmanah djaoehnja.*

boogschutter, *orang pĕmanah.*

boogswijze, *lĕngkoengan.*

boom, *pohon, pohoḳ;* wilde —, woud—, geen eetbare vrucht dragende —, *pohon kajoe,* in tegenoverstelling met vrucht—, *pohon boewah-boewah,* of *pohoḳ boewah-boewah.* Voor vruchtboomen wordt meestal *pohoḳ* en voor de andere *pohon kajoe,* letterl. houtboom, gebezigd; een doode —, doode stam, *poenggoer;* een wilde —, *pohon hoetan;* een tamme —, *pohon kĕbon;* een dwerg—, *pohon katai, pohoḳ katai;* de — der kennis, *pohon pĕngĕtahoean;* aan den — kent men de vruchten, *daripada pohoḳnja kaḳĕnalan boewahnja;* de appel valt niet ver van den —, *boewahnja djatoh kapangkal djoega;* van den hoogen — teren, *makan boewahnja sĕrta dĕngan pohoḳnja;* als de boom is groot, dan is de planter dood, *orang jang mĕnanam pohoḳ njioer, djavang ija makan boewahnja.* Sprw. — van eene kar, *gandar.* —, waarmede men vaartuigen voortduwt, *galah;* met een ijzeren haak onderaan, *tjanggah;* daarmede boomen, *bĕrtjanggah.* — om het vooruitgaan van een vaartuig te beletten, *galah sanggamara.* — op eene deur, slagboom, *sakat, kajoe palang, kajoe pĕngantjing pintoe;* daarmede afsluiten, *mĕnjakat, mĕnalangkan, mĕngantjing* (van *kantjing*). —, draagstok, *pĕnggandaran, pĕngoesoeng, kajoe pikoelan.* —, afsluitboom eener riviermonding, *batangan,* b.v. Hang Nadim verzocht den boomwachter den boom te openen, *maka H. N. minta boekaï batangan pada sipĕnonggoe batangan.* —, tolkantoor aan den boom, volgens Indisch spraakgebruik, *pĕbejan,* verkorting van *pĕbejaän.*

boombast, *koelit kajoe;* doek van geklopte —, *djĕloewang.*

boomblad, *daoen pohon.*

boomboter, eene soort van vet, af kom-

stig van den boterboom, *minjak kawang*. Zie **boomolie.**

boomen; intrans. *bĕrgalah, bĕrtjanggah;* een vaartuig —, *mĕnggalahkan pĕrahoe;* rivier opwaarts —, *moedik bĕrgalah.*

boomgaard, *kĕbon pokoh boewah-boewah.*

boomgewas, opbrengst van de boomen, *hasil pohon-pohon;* uit het woud, *hasil hoetan.*

boomhevel, *pĕngoengkit.*

boomig, boomrijk, *kajoe-kajoean;* een boomige plek, *tĕmpat kajoe-kajoean.* —, eggig, *ngiloe.*

boomkatoen, *kapas tahoen,* d. i. van de overblijvende katoenplant. —, de zoogenaamde zijde-katoen, die voor bedden gebruikt wordt, *kĕpok, kaboe-kaboe.*

boomkever, *kombang.*

boomkikvorsch, *katak pohon?* hij is giftig.

boomknoest, *bongkol.*

boomkrekel, *djangkĕrik pohon.*

boomkruipertje; een soort van — met roode borst, *boeroeng sĕpah poetĕri.*

boomladder, *tangga sokong.*

boomluis, zie **bladluis.**

boommier, groote roode mier, *sĕmoet kĕrĕngga;* op Java *ganggrang.*

boommos, *loemoet pohon.*

boomnoot, *boewah kĕras, boewah kĕmiri.*

boomolie, een soort van zuiver wit boomvet, dat veel van Borneo en Sumatra naar Singapoera wordt uitgevoerd, *minjak sĕngkawang, minjak kawang;* een soort van —, die voor het kalefaten van vaartuigen wordt gebruikt, *minjak kĕroewing.* —, olijfolie, *minjak boewah zait, minjak zaiton.*

boomooft, *boewah-boewahan pohon.*

boompaal, om een boom te stutten, *toendjang, sokong.*

boompje, *pohon kĕtjil, pokok kĕtjil.*

boomrijk, *bĕrkajoe-kajoean.*

boomschimmel, *loemoet pohon, loemoet kajoe;* zwam, duivelsbrood, *koelat.* Zie **boomzwam.**

boomschors, *koelit kajoe;* bereide, d. i. geklopte — voor papier of kleeding, *djĕloewang,* Mal., *dĕloewang,* Jav.

boomslang. Hiervan zijn verschillende soorten, zie bij **slang;** een bijzonder fraai groene —, die niet giftig is en waarmede men speelt (dryophis prasina), *oelar daoen.*

boomslak, zie bij **slak.**

boomstam, *batang pohon.* Het onderste van een —, *pangkal pohon;* gevelde —, *tĕbangan kajoe, batang kajoe.*

boomstronk, doode, vermolmde —, *poenggoer.*

boomtak, dikke —, *dahan;* gevorkte, *tjabang, tjawang;* dunne —, *ranting.*

boomuil, *boeroeng ponggok.*

boomvaren, *daoen pakoe-pakoe.*

boomveil, klimop, *daoen pasang-pasang.* Zie bij **klimplant.**

boomvet, zie **boomolie.**

boomvrucht, *boewah pohon.*

boomwachter, *pĕnoenggoe batangan, mata-mata pahejan.*

boomwas, *lilin pohon.*

boomwol, zie bij **katoen.**

boomwortel, *akar pohon.*

boomzaag, *gĕrgadji pohon.*

boomzijde, *kĕpok, kaboe-kaboe.*

boomzwam, *koelat, tjĕndawan;* van den arenpalm, *raboek.*

boon, *katjang;* eene soort van kleine boontjes of gram, *katjang kĕdĕlai;* op Java *kĕdĕlĕ;* eene soort van zeer lange —, die als groente zoowel rauw als gekookt wordt gegeten, *katjang pandjang, katjang pĕroet hajam;* eene soort van groene boontjes, die als groene erwten gebruikt worden, *katjang hidjau;* eene soort van scherp geribde boontjes, die als groente gegeten worden, *katjang botor;* eene soort van stinkende —, die aan eenen boom groeit en in sommige toespijzen gebruikt wordt, *pĕtai;* eene soort van —, welks bladeren in de geneeskunde gebruikt worden, *katjang sĕnting;* eene soort van half zwart, half vuurrood boontje, dat voor het wegen van goud wordt gebezigd, *bidji saga.* Een grooter soort, geheel rood en groeiende aan een boom, *saga pohon;* een soort van —, die in den grond vrucht draagt, bekend onder den naam van aardnoot of Curaçaosche mangelen, *katjang tanah.* Diezelfde boonen gepoft, *katjang goreng;* onze spersieboonen, die in Indië wel voortwillen, *katjang boentjis,* verb.: boonendoppen, *mĕngopas katjang* (van *kopas*).

boonenmeel, *tĕpoeng katjang.*

booneschil, *koelit katjang.*

boonenstaak, *pĕndjalaran.*

boor, drilboor, zwaniboor, *goerdi;* eene soort van groote drilboor voor hout, *djara.* Daarmede boren, *mĕndjara,* b.v.

hij boorde de krisscheede uit, *didjaranja saroeng kĕris itoe;* kleine handboor, *hidji nangka,* omdat de knop daarvan op eene nangkapit gelijkt.

boord, kant, *tĕpi, pinggir,* Jav. — aan de mouw van een baadje, *pangkal tangan.* —, halskraag van een kleed, *nija, lengkoeng leher badjoe, pĕrĕloeng badjoe.* —, rand van een vaartuig, bovenrand van de verschansing, *rimbat.* —, buitenste rand, lijst, *birai;* de boorden van een rivier, *tĕpi soengai,* op Java *pinggir kali.* — zie ook **bakboord** en **stuurboord;** aan —, *dikapal, diperahoe;* aan — gaan, *naik kapal, naik pĕrahoe;* naar — gaan, *toeroen kakapal, toeroen kapĕrahoe;* aan — klampen, *mĕlanggar kapal, mĕlanggar pĕrahoe;* enteren, *mĕngait kapal, mĕngait pĕrahoe* (van *kait*).

boordevol, tot aan den rand toe vol, *tĕpoe, sĕbak.* — van eene rijstmaat, doch niet over de boorden, *poedat.*

boordje, aan een kleed, zie **boord.**

boorlint, zie **boordsel.**

boordsel, aangezette rand, *bingkai;* neerhangend —, *sibar.* —, belegsel aan den rand van een kleed, *rampoh.* —, passement, *tali ajar, pasawa,* verb. — aan de buitenzijde van een kleed, *sĕrip.* — aan de binnenzijde van een kleed, *pĕndĕpoe;* zulk een — hebben, *bĕrdĕpoe.*

boorijzer, *bĕsi goerdi.*

boormeel, *tahi goerdi.*

boorvlijm, *tadji.*

boos, slecht, *djahat;* zeer slecht van aard, *doerdjana, kapista.* —, toornig, *marah, amarah;* van den Vorst, *moerka.* —, toornig zijn op iemand, *goesar,* b.v. *akoe goesar sĕdikit ija tiada datang,* ik was een weinig boos, omdat hij niet kwam. —, goddeloos, *fasik,* Ar. *kapista.* —, ondeugend, stout, *nakal;* zich — maken, *mĕndjadi marah;* iemand — maken, *mĕmarahkan, mĕngĕtjilkan hati* (van *kĕljit*), *mĕmbangkitkan amarah;* zich — houden, *poera-poera marah, sĕmoe-sĕmoe marah;* de booze, de duivel, *sjaitán,* Ar. *iblis,* Ar.; door den — bezeten, *diharoe sjaitán, kamasoekan sjaitán.*

boosaardig, *pĕrangai bĕngis.* — van een ziekte, zie **kwaardaardig.** —, goddeloos, *fasik,* Ar. *kapista.*

boosdoener, *orang djahat, orang fasik, orang doerdjana, orang kapista.*

boosheid, slechtheid, *kadjahatan.* —, toorn, *marah;* van den Vorst, *moerka.*

booswicht, *orang doerdjana,* Skr. *orang fasik.*

boot; inlandsche —, eene soort van vaartuig, *sampan.* (Naar men meent uit het Chin. wam het drie-plank beteekent). Voor de verschillende soorten zie ook bij **schuit.** — voor een wedstrijd, *sampan bĕrlaga;* een soort van rivierboot, van een uitgehoolden boomstam vervaardigd, *kĕmpang;* eene soort van boutje, *sampan sĕmbawa,* letterl. dieven-sampan. —, gewone sloep, *sampan batil, sĕkotji,* verb. Ned. de — uitzetten, *mĕnoeroenkan sampan.* —, eene soort van sloep, *pindis;* eene soort van kleine —, *lĕpa-lĕpa;* eene soort van kano, waarin slechts plaats is voor één persoon, *kolik, sampan kolik;* in dien vorm is er ook een —, waarin plaats is voor zes man, *kolik tĕtap,* zoo genaamd, omdat zij vast op het water ligt; een bootje uit een uitgehoolden boomstam, kleiner nog dan de kolik, *djalor:* veer—, overhaal—, *sampan pĕnambang, tambangan;* kleine vischers—, *bidoek.* —, stoomboot, zie ald.; in het huwelijksbootje stappen, *kawin, nikah,* Ar. *bĕristĕri, bĕrbini, bĕrsoewami, bĕrlaki.* Zie **huwen.**

bootsgezel, matroos, *orang kapal, orang pĕrahoe, awak kapal, awak pĕrahoe, anak kapal, anak pĕrahoe, chalasi,* Perz.

bootshaak, *galah bĕrkait.*

bootsman, *djoeroe tinggi, sĕrang, toekang kaioe.*

bootsmansfluitje, *pĕlĕsit.*

bootsmansmaat, *landil, toekang kiri.*

bootsmansstoeltje, *aram aram.*

bootstouw, *tali sampan.*

bootsvolk, zie **bootsgezel.**

booze, zie bij **boos.**

borax, als soldeermiddel, *pĕmidjar* (meestal, doch verkeerd *pidjar,* daar dit gloei- of smelthitte beteekent), *patĕri, tingkal.*

bord, schotel, *pinggan;* bordje, schoteltje, *piring;* diep —, soep—, *pinggan dalam, pinggan lĕkoh;* plat —, *pinggan tjeper;* eene soort van gebloemde, Chineesche borden, *pinggan batik;* eene soort van Chineesche borden met streepen, *pinggan pagar Malaka.* — voor sommige spelen, *papan,* b.v. schaak—, *papan tjatoer.* —, schrijftafeltje, *loh,*

Ar. *papan loḫ, papan toelis;* een — voor het hoofd hebben, *mocka tĕbal, mocka papan.*

bordeel, *roemah pandjang.*

bordenrek, zie bij **rek.**

bordje, *piring;* dessert —, *piring panggang;* sambal —, *piring garam,* letterl. zoutbordje.

bordpapier, *kartas djilid.*

borduren, *mĕnjoedji* (van *soedji*), *mĕloekis;* geborduurd, *bĕrsoedji, bĕrloekis.* — op een raam, *mĕnjoelam* (van *soelam*). — met ruiten, *mĕnjoelam bĕrtjatoer.*

borduurpatroon, zie bij **borduurwerk.**

borduurraam, *pĕmidang, pĕmidangan, pĕmbidangan, pĕmblĕotan.*

borduursel, *soelaman, soedjian, loekisan.* — aan randen van meubels enz. *soesoer ari.*

borduurwerk, zie **borduursel:** open — maken, *mĕnĕboeḳ;* allerlei open — maken, *tĕboeḳ-mĕnĕboeḳ;* e. s. v. —, *toelang bĕloet,* d. i. palinggnat. Zie ook **stiksel.** — met grove steken, borduurpatroon, *soedji bilang.*

boren, met eene boor, een priem enz. ook van insecten, *mĕnggereḳ.* Zie ook bij **grondboring;** een schip in den grond —, *mĕnembaḳ kapal* (of *pĕrahoe*) *sampai tĕnggĕlam;* zich in den grond —, *mĕmbinasakan dirinja.*

borg, *pĕngakoe, pĕnanggoeng, kafil,* Ar. —, waarborg, *djagaran.*

borgen, op rekening geven, *mĕmbĕri hoetang, mĕndjoewal hoetang;* goederen op crediet aan een koopman geven, *mĕmbĕri samboetan dagangan;* op rekening nemen, *mĕmbĕli hoetang.*

borgstelling, *pĕngakoean,* pand, *andalan, pĕtarohan.*

borrel, slokje, *sopi,* verb. Ned. een bittere —, *sopi pahit.* —, bobbel, bel, *gĕlĕmboeng.*

borrelen, slokjes drinken, *minoem sopi.* —, bobbelen, *mĕnggĕlĕmboeng.* — van kokend water, *gĕlĕgaḳ.*

borreling van vloeistoffen, blazen vormen, *gĕlĕmboengan.*

borst, het lichaamsdeel tusschen den hals en het middelrif, *dada.* —, boezem, de mammen, *soesoe;* de — geven, *mĕnjoesoei, mĕmbĕri soesoe.* —; de borsten eener vrouw of van een wijfjesdier ook *teteḳ;* de — geven, *mĕmbĕri teteḳ.* — eener vrouw, die van voren een weinig omhoog steekt, *soesoe tadah ĕmboen;* niet aan de — willen, niet willen zuigen, van een kind, *tiada maoe minoem soesoe; tiada maoe sĕntap soesoe.* —, waarin geen zog is, *kopeḳ.* Aan zulke borsten zuigen, *mĕngopeḳ;* een breede —, *dada jang lĕbar;* er de — voorzetten, iets aandurven, op zich nemen, *mĕndada;* zich op de — slaan, met de vlakke hand, *mĕnampar dada* (van *tampar*), met de vuist, *mĕnoemboeḳ dada* (van *toemboeḳ*); heen en weder slingerende —, *soesoe kontal-kantil;* aan de — drukken, zie **omhelzen;** een benauwde —, *sĕsaḳ dada;* dat stuit mij tegen de —, *djĕmoelah akoe akan itoe;* zich met de — aan iemands — werpen, *mĕnĕrkoep* (van *tĕrkoep*) *mĕnĕrkap;* zich met de — op iets toeleggen, *mĕngoesahakan dĕngan djakin* (*dĕngan radjin*).

borst, knaap, jonge —, *orang tĕroena.*

borstbedekking van vrouwen, *kĕmban;* de borst daarmede bedekken of bedekt hebben, *bĕrkĕmban;* een stuk lijnwand of doek, gebruikt als — door vrouwen, *sampoer.* — bij danseressen, *dodot;* de borst daarmede bedekken, *mĕndodot.*

borstbeen, *toelang rawan.* —, van een beest, *tjĕnonoḫ;* het zwaardvormige uiteinde van het —, *sondoe hati.*

borstel, rug- en nekhaar van een varken, *boeloe tĕngkoḫ babi, boeloe babi.* —, schuier, *sikat.*

borstelen, *mĕnjikat.*

borstharnas, *badjoe bĕsi, baroet dada.*

borstkwaal, *sakit dada, sĕsaḳ dada.*

borstlap, *amban, baroet gantoeng.*

borstmiddel, *obat dada.*

borstnaald, versiersel van goud of zilver, dat men op de borst steekt, *koersang, kĕrsang, kĕrongsang.*

borstrok, lijfje, *koetang,* Bat.

borstspeld, zie **borstnaald.**

borststreek: de streek onder de borst, *dapoer soesoe.*

borstvin, bij visschen, *dajoeng.*

borstwering, *dinding, kota.* — van hout op schepen, vóór den voorsten mast, *apilan.* —, beweegbaar fort, *kota mara.*

borstziekte, *sakit dada, sĕsaḳ dada.*

bort, een soort van galkoliek, verzeld van hevige braking en afgang, *tjika;* eene soort van —, *kĕdadak kĕsĕjangan,*

omdat het, 's nachts beginnende, doodelijk is als het tegen den dag niet beter wordt.

bos, bundel, *ikat, bĕrkas* enz. Zie hetgeen hier volgt. —, tros van vruchten en dergelijke, *gogos.* — van vruchten, waarvan de stelen bij elkander gebonden zijn, b.v. uien, oranges, kersen, ook van bladeren, *rangkai.* —, handvol, van bloemen, vederen, haar enz. *ojambaḳ, djĕmbaḳ.* — van bindrotting, *gĕloeng,* rotting aan bossen binden, *mĕnggĕloeng.* — van hout, takken, aren enz., *bĕrkas.* —, greep, bosje, plukje van haar of vederen, *tockong.* —, bosje, *bĕlingkas;* tot een bosje samenbinden, *mĕmbĕlingkas;* tot zulk een bosje saamgebonden zijn, *bĕrbĕlingkas.* — bestaande uit een aantal strengen, *toekal.* — van rijsthalmen, *ikat,* b.v. twee bossen rijst, *padi doewa ikat.* —, zie ook **bus.**

bosch, *hoetan.* — en woud, *hoetan rimba;* het groote —, het wond, *rimba raja;* een uitgestrekt —, *pangan,* vdW.; moerassig —, met afwisselend droge en natte plekken, *baran;* hoog en zwaar —, *hoerocn.* —, waarin de boomen wijd uit elkander staan, *rawang.* Zich als zulk een — voordoen, *mĕrawang.*

boschbewoner, *orang pangan,* ook alleen *pangan.*

boschduif, hiervan zijn er vele soorten. Zie bij **duif.**

boschduivel, *hantoe rimba, poewaka.*

boschgeest, = boschduivel.

boschgrond; stuk —, door één huisgezin voor bebouwing ontgonnen, *radjap.*

boschhaan, *hajam hoetan, hajam birocga.*

boschmensch, zie **aap.**

boschnimf, *pĕri,* Perz.

bossen; in bosjes binden, *mĕngikat-ikat, mĕmbĕrkas, mĕmbĕlingkas, mĕnggĕloeng* enz. Zie bij **bos.**

bot, eene soort van visch, overeenkomende met onze —, *ikan tĕroempah.*

bot, knop, scheut, *toenas.*

bot, knook, been, *toelang.*

bot, einde, van een touw, *poentja;* zijne hartstochten — vieren, *mĕmoewaskan hawa nafsoenja.*

bot, Bijv. nw. stomp, van snijdende voorwerpen, *toempoel.* — maken, *mĕnoempoelkan.* —, stompzinnig, *doengoe;* beperkt van verstand, *sĕmĕntoeng.* Zie **dom.**

bot, Bijw. plompweg, *sĕrta-mĕrta;* hij zeide — weg, *sĕrta-mĕrta ija bĕrkata.* —, onverholen iets zeggen, *bĕrkata tĕroes-tĕrang.*

boter, *mantega.* — bij de visch, kontant geld bij de waar, *mĕmbajar toenai;* 't is — aan de galg gesmeerd, *mĕmboewang garam dilaoet,* letterl. zout in zee werpen, ook: *mĕnampalkan karsik kaboeloeh,* Pad. bov. l. *bagai mĕnjoerat di-atas ajar,* id.

boterboom, eene soort van boom, die een kostbaar plantenvet oplevert en in menigte voorkomt op Sumatra en Borneo, *pohon kawang, p. bĕngkawang, p. tĕngkawang, p. sĕngkawang, p. mĕlĕbakan.* Zie **boomboter,**

boteren, met boter smeren, *mĕmboeboeh mantega*

boterham, *roti dĕngan mantega.*

boterkarn, *pĕnoemboeḳ ajar soesoe.*

botertand, *gigi asoe,* zie **tand.**

botervat, *tong mantega.*

botervlootje, *tĕmpat mantega.*

botheid, stompzinnigheid, *kabodohan, doengoe.*

botmuil, domoor, *orang bodoh, orang dĕgil, orang doengoe.*

bots, *soentoch, toembocḳ.*

botsen; tegen iets —, *tĕrsoentoeh kapada, tĕrantoeḳ kapada, tĕrlanggar kapada.*

bottel, flesch, *soerahi, botol.*

bottelarij, provisiekamer, *sĕpen, goedang.*

bottelen, *mĕmbotolkan.*

bottelier, *toekang sĕpen.* — aan boord van kustvaarders, *kasap.*

botten, uitspruiten, *bĕrtoenas, bĕrtaroeḳ, bĕrpoetjoeḳ.*

botterik, *orang bodoh, orang doengoe, orang dĕgil.*

botvangen, beschaamd uitkomen, *kĕtjiwa.*

botvieren; zijne lusten —, *mĕmoewaskan hawa nafsoenja.*

boud, *bĕrani, dĕngan bĕrani.*

bougie, *lilin, dijan lilin.*

bouillon, *kaldoe* (Port. caldo).

bouquet, bloemruiker, *tarangan boenga.*

bout, nagel, *pakoe kantjing, pasaḳ.* —, een bout in iets drijven, *mĕnasaḳ.* — aan weerskanten geklonken, *pasaḳ toeli.* — ter aaneenhechting van zware lichamen, *tĕrboet.* —, klinknagel, *pakoe*

soembat. — van een geslacht dier, *paha, pokang,* zie ook **achterbout;** den — op den kop krijgen, *mendapat malœe.*

bout, eendvogel, *itik.* Op Java *bebek.*

boutje, hartje, lietje, *œmas.*

bouw, *bangoenan;* b.v. de — van een huis, *bangoenan roemah.* —, maaksel, *boewatan, pirboewatan.* —, lichaamsgestalte, *tœmbaga.*

bouwen, oprichten, *mœmbangoenkan, mœnœgakan* (van *tœga*), b.v. een huis —, *mœmbangoenkan roemah;* een toren —, *mœngakan mœnorah;* eene stad —, stichten, *mœmboewat nœgari;* het land —, *mengœrdjakan tanah, mœngœsahakan tanah;* iets op palen —, *mœnantjang.* —, op iemand vertrouwen, *pœrtjaja, harap;* zijn heil op Gods woord —, *mœndirikan salámatnja atas firmán Allah.*

bouwkosten, *bœlandja mœmboewat.*

bouwland, akker, *bendang.* —, nat rijstveld, *sawah.* —, dat niet kunstmatig bevloeid wordt, *ladang, hoema.* —, dat voor ladang geschikt gemaakt is, *hoewi jang dipœrladangkan.* —, ontgonnen plek op het gebergte, *hoema.*

bouwlieden, van een gebouw, *toekangtoekang.* —, akkerlieden, *orang pœladang.*

bouwloods, *bangsal.*

bouwmaterialen, *bakal roemah, ramoean,* zie **bouwstof.**

bouwmeester, *mimar,* Ar. *toekang mœmboewat roemah.*

bouwsteen; gehouwen —, *batoe pahat;* gebakken —, *batoe bakar, batoe bata.*

bouwstof, voornamelijk die, welke men in het bosch verzamelt, zooals hout en bamboe, *ramoewan;* allerlei —, *ramoe-ramoean.* Die — verzamelen, *mœramoe.* Daarmede bezig zijn, *bœramoe.*

bouwval, *kœroeboehan roemah.*

bouwvallig, *boeroek, sœhadjakan roeboeh;* b.v. eene bouwvallige hut, *pondok jang boeroek, p. j. sœhadjakan roeboeh.*

boven, *atas, di-atas;* naar —, *ka-atas;* van —, *dari atas.* — den wind, *di-atas angin;* naar — gaan, *naïk, naïk ka-atas;* van — komen, *toeroen, toeroen dari atas.* — blijven, *tinggal di-atas;* te — gaan, *mœlipoeti, lampau, tœrlampau,* b.v. dat gaat de gedachten te —, *itoelah mœlipoeti ségala kapikiran;* het gewone te — gaan, *tœrlampau daripada ádat;* het water ging tot — de knieën, *ajar jang lampau loetoet;* gij gaat hem te —, *engkaulah mœlipoeti akandia;* het onderste —, *songsang.* — overheen, *laloe dari atas;* van — naar beneden, *dari atas laloe kabawah;* van het lichaam, *dari kapala sampai dikaki, dari hœdjoeng ramboet sampai ditelapakan kaki;* dat gaat mijn verstand te —, *itoe tiada mœndjœlœk kadalam ákal sœhaja;* te — komen, overwinnen, *menang daripada, mengalahkan.* — komen, aan de oppervlakte komen, *timboel;* van zelf en in menigte, zooals visschen, schelpdieren enz., *bœrtimboelan sendirinja.* — den grond, *di-atas tanah;* het hoofd — water houden, zich staande houden, *mœmeliharakan dirinja;* de hand — het hoofd houden, beschermen, *mœlindoengkan, mœnaoewongi, mœmeliharakan.* — allen lof verheven, *di-atas ségala poedji.* — het middelmatige, *lebih daripada jang sœdang;* het gevaar te — zijn, *loepoet daripada bœhaja, lœpas bœhaja;* hij is — de veertig, *ómoernja œmpat poeloeh tahoen lebih.* —, zie verder de samenstellingen.

bovenaan, *di-atas sakali.* Zie **bovenéinde.**

bovenal, vooral, *hœbaja-hœbaja.*

bovenarm, *batang lengan.*

bovenbroek, pantalon, *tjélana.*

bovendien, *lagi poela, tambahan poela, malar, apa lagi* en *apalah lagi, tœrlebih poela.* Ook *atasnja,* b.v. *mélangkapi atasnja dengan bœbérapa kabadjikan,* bovendien aangevuld met vele goedheden, of deugden.

bovendorpel, *ambang di-atas.* — van deur of venster ook *tjoepoe.*

bovendrijvend, aan de oppervlakte komen, *timboel,* met zijn velen, *bœrtimboelan.*

boveneinde, *hœdjoe, pangkal, kapala,* b.v. — van eene rivier, *hœdjoe soengai.* — van de dij, *pangkal paha.* — van een stok, *kapala toengkat.* — van een brief, *kapala soerat.* — van de tafel, hoogereind, *tempat kahormatan, tempat jang tœrmoelia.*

bovengemeld, *jang tœrsœboet di-atas.*

bovengoed, bovenkleeren, *pakajan jang dilóewar.*

bovenkakebeen, *hœdjoe asam.*

bovenkamer, *bilik loteng, bilik di-atas, tangkan,* Chin., b.v. *maka adalah pada*

ketika itoe akoe dalam tempat tidoerkoe sakit dilangkan, en op dat oogenblik lag ik ziek in mijn bed op de —. Op Java *lamar toleng*; het scheelt hem in de —, *kapadanja ta'baik*.

bovenkant, *sabelah atas*; ook alleen *atas*; b.v. de — is hellend, *atasnja miring*.

bovenkleed: het algemeene —, zoowel voor mannen als vrouwen is het baadje, *badjoe*. Zie bij **baadje.**

bovenkomen, *naik, timboel*; weêr met een sprong —, van iets dat men onder water gehouden heeft, *mengamboel*.

bovenlaken, *sélimoet berbaring-baring*.

bovenland, *hoeloe, tanah hoeloe*; het verste —, *hoeloe sakali*.

bovenlander, *orang hoeloe*.

bovenlandsch, *hoeloe*; van hooger streken, *dari hoeloe*.

bovenleder, *koelit jang di-atas*.

bovenlijf, *atasnja badan*.

bovenlip, *bibir jang di-atas*.

bovenlucht, de ether, *angkasa* (Skr. *akasa*).

bovenmate, bovenmatig, *têrlaloe amat, têrlampau, têrsangat, têrlampau sangat, lebih dari djangkanja*, b.v. — lief, *têrlaloe amat manis*. — pijnlijk, *têrlampau sangat sakit*. — veel regen, *hoedjan lebih dari djangkanja*. —, ook *bêrtambah-tambah*, b.v. *bêrtambah-tambah bêlal tiada dalang mênghadap datoeq*. — dom, dat wij u onze opwachting niet hebben gemaakt.

bovenmenschelijk, *sakti*, Skr.; —e kracht, *kasaktian*. Zie ook bij **kracht.**

bovennatuurkunde, *êlmoe kalam*, Ar.

bovennatuurlijk, zie **bovenmenschelijk.**

bovenop, *di-atas*.

bovenover, *laloe dari atas*.

bovenraam, *djêndela jang di-atas*; van een inlandsch huis, *tingkap jang di-atas*.

bovenrang, *pangkat jang pêrtama*.

bovenstaand, *jang têrsêboet di-atas*.

bovenste: het — van iets, *atasnja*, b.v. het — er van was schuin, *atasnja miring*; de of het —, *jang di-atas sakali*; het — van vele dingen wordt ook *kapala*, hoofd, genoemd, b.v. het — van een eiland, *kapala poelau*. — van een stok, *kapala toengkat* enz.

bovenstuk, van een krisscheede, waarin de gandja komt, *sampir*; eene krisscheede van zulk een — voorzien, *mêmjampir*. —, hiel aan het lemmet van blanke wapens, *mat*.

bovenswinds, *di-atas angin*.

boventand, *gigi jang di-atas*.

boventoon: den — hebben, het hoogste woord voeren, *moelaet bêsar, mêngalahkan kata orang*.

bovenverdieping, *loteng*, Chin. (van *lau*, verdieping en *ting*, boven, op).

bovenzaal, opperzaal, *alôjat*, Ar.

bovenzijde, zie **bovenkant** en **bovenste.**

bovenzinnelijk, geestelijk, *rohani*, Ar.

braadolie, braadvet, *pêrendaag, minjak pêrendang, minjak goreng*.

braadpan, *pênggorengan, koewali*.

braadsel, baksel in vet, *rendangan*.

braadspit, *pêmanggang, patjak, koersang*.

braadspitdraaier, *pêmoetar pêmanggang*.

braadvet, zie **braadolie.**

braadworst, *sosex goreng*.

braaf, deugdzaam, *baik*; een — mensch, *orang baik*. —, vroom, *salih*, Ar. een — man, *orang salih*. —, dapper, *bêrani, pêrkasa*. — drinken, *minoem kwat-kwat, minoem banjak*. —, goed zoo! bravo, *sabaslah!*

braafheid, deugdzaamheid, *kabaikan*. —, dapperheid, *kabêranian*.

braak, inbraak, *têtasan roemah*; **diefstal** met —, *tjoerian dêngan têtasan roemah*.

braak, onbebouwd, kaal, van land, *tandoes*; eene — liggende vlakte, *padang têkoekoer, padang tandoes*, b.v. *nêgari itoepoen têranglah sapêrti padang tandoes*, dat land was ledig als een — liggende vlakte.

braakdrank, *obat moentah*.

braakland, *tanah tandoes, padang tandoes, padang têkoekoer*.

braakloop, cholera, *tjika, tâôn*, Ar.

braaklust, *kêndak moentah*.

braakmiddel, *obat moentah*.

braaksel, *moetah, moentahan*.

braakwijnsteen, *tartir*, Ar.

braamstruik, *karandang*, M.

brabbelaar, iemand die wartaal spreekt, *orang jang bêrkata karoet, orang kêripoet, orang mêraban*.

brabbelen, wartaal spreken, *mêngaroet, bêrkêripoet, mêraban*.

brabbeltaal, *bêhasa karoet, b. kêripoet b. katjaukan*.

bracelet, *gêlang*. Zie bij **armring.**

braden, in eene pan met vet, *mènggoreng;* gebraden, *goreng,* b.v. gebraden vleesch, *daging goreng.* —, in vet bakken, *mèrendang,* b.v. in kokosolie gebraden, *direndang dalam minjak njioer.* — in eene droge pan, roosten, b.v. meel, koffie en dergelijke, *goram.* — aan een spit, *mènatjak* (van *patjak*), b.v. *soedah itoe ambil hatinja, maka patjak,* neem daarna zijn hart en braad het aan het spit. — aan een spit, gespleten bamboe, of op een rooster, *mèmanggang* (van *panggang*). —, poffen in de heete asch, *mènabèmbam;* hard —, zoodat het gebradene knappend, croquant wordt, *mènggoring.* —, bakken op het vuur, of in een oven, b.v. van brood, vleesch of visch, *mèmbakar;* zich in de zon —, *berdjèmoer.*

brahmien, *brahmana,* Skr.

brak, zoutachtig, zilt, *asin, masin, pajau, asta;* van het tweede komt de naam van Bandjarmasin, namelijk de plaats, waar het water van de rivier Bandjar brak is door het zeewater.

brak, jachthond, *andjing pèmboroewan.*

braken, overgeven, *moentah, moentah;* iets —, *moentahkan;* aan het — raken, *termoentah;* hevig —, *mènduadak;* door hevig — overvallen worden, *kèdadak.* —, breken van hennip, *mènjèrboeh;* b.v. gebrakte hennip, *gandja sèrboeh.*

braking, overgeving, *moentahan;* hevige —, *kèdadak.* — van hennip, *pèndjèrboekan.*

brambras, *kèlat lajar saboer;* bovenbrambras, *kèlat lajar pèngèpoh.*

bramgijtouw, *tali singsing lajar pèngèpoh.*

bramra, *pèmbawan lajar pèngèpoh.*

bramsteng, *tiang pèngèpoh.*

bramstengewant, *tamberang tiang pèngèpoh.*

bramtop, *hoedjoeng tiang pèngèpoh.*

bramzeil, *lajar saboer;* boven—, *lajar pèngèpoh.*

bramzeilskoeltje, *angin kèntjang kèlat.*

brand, *hangoesan, toenoeän;* een huis in —, *roemah hangoes, r. terbakar;* in — steken, *mènoenoe, mènoenoekan;* in — gestoken, *ditoenoe.* — gehad hebben, of door — schade geleden hebben, *kabakaran;* een huis in — steken, *mènoenoe roemah;* in — steken ook, *mènjalakan;* in — steken, afvuren, *mèntjoetjoeh;* door den bliksem in — gestoken, *disambar kilat, kena kilat;* in — geraken, *kena api;* er is —, *ada api, ada roemah hangoes, ada roemah terbakar;* den — blusschen, *mèmadamkan api* (van *padam*). —, een brandend stuk hout, *oenggoenan.* —, hitte, *kapanasan.* — in het lichaam, *kapanasan toeboeh, kapanasan badan;* in den — zijn, in nood zijn, *kaptjikan.* — roepen, *bèrsèroe-sèroe ada api, b. s. ada roemah hangoes.*

brandbaar, *jang dapat dimakan api, jang dapat bèrnjala, jang dapat ditoenoe.*

branden, *hangoes, toenoe, bernjala, kena api, dimakan api.* Het verschil blijkt uit de volgende voorbeelden. — van een huis en dergelijke, *hangoes, toenoe.* — van vuur, eene lamp, kaars en dergelijke, enz *bèrujala,* letterl. vlammend zijn; bedr. *mèmakai,* gebruiken (van *pakai*), b.v. hij brandt eene lamp, *ija mèmakai lampo.* — van het hart, *toenoe,* b.v. was het niet alsof ons hart brandde, *boekankah sapèrti hati kami ditoenoe rasanja?* — van den mond, *hangoes moeloet;* door het gebruik van heete specerijen, *pèdas moeloet;* zijn mond — door te heet te drinken, *letjoer.* — met eene groote vlam, *ramah.* —, droog in eene pan braden, b.v. koffiebonen, meel en dergelijke, *goram.* — met een of ander heet vocht, b.v. kokend water, *mentjeloerkan* (van *tjeloer*, gebrand met een heet vocht). Gebrand in dien zin ook *letjoer.* — van een vuur op het veld, b.v. om de overgebleven stronken en stoppels te verteren, *mèmoroe;* land, waarop pas gebrand is, *peroenan.* —, invreten, zooals b.v. lapis infernalis, *mèmbètok* (van *bètok*, op die wijze gebrand of ingevreten). — van de zonnehitte, *tèrik;* eene brandende zonnehitte, *panas tèrik.* — van het lichaam, b.v. door koorts enz. *panas, kapanasan.* — van eene wond, de oogen enz., *pèrih, pèdih.* —, van de oogen, *boelar,* Mên, —, steken, van eene zweer, *angkot.* —, verbranden, *mèmbakar,* b.v. hout —, *mèmbakar kajoe api;* reukwerk —, *mèmbakar doepa, mèmbakar istanggi, mèmbakar kemènjan.* — onstuimig zijn van de zee of de golven, *haroes bèrgalora.* — van de hartstochten, *bèrgalora.* — van verlangen, *rindoe dèndam, ingin, birahi.* — met een heet ijzer, brand-

merken, *menjélar* (van *sélar*). — van kalk, *membakar kapoer, menoenoe kapoer*. —, boven het vuur houden, b.v. van planken, om ze te buigen, van een stempel om dien zwart te maken, *mélajoer*; zich —, *kéna api, kéna hangoes* en verder naar datgene, waaraan men zich brandt.

brander, arakstoker, *tockang pengarakan*.

branderig, van lucht, — riekend, *hangit, sangit*. — van het lichaam, *palaḳ*. —e voeten, *palaḳ kaki*. — van de oogen, *kélat*.

branderij, arakstokerij, *perarakan*.

brandewijn, *berendi*.

brandewijnflesch, *botol berendi*.

brandgevaar, *behaja api*.

brandglas, *katja api, tjeremin api*.

brandhaak, vuurhaak, *pem-oeḳ*.

brandhout, *kajoe api*. — voor de keuken, *kajoe pétaaḳ*, letterl. hout voor het rijstkoken; overgeschoten eind —, *poentoeng api*; groot stuk — om het vuur gloreud aan te houden, *oenggoen, kajoe oenggoen, oenggoenan api*.

brandig, zie **branderig.**

brandijzer, *bési sélar*.

branding der zee, *pétjahau ombaḳ, galora*; zware —, hooge getijgolven naan het strand en in de riviermonding, *béna*.

brandkast, *almari bési*.

brandkist, *péti bési*.

brandklok, alarmklok, *génta sémbojan*.

brandkogel, *peloeroe api*.

brandlucht, *baoe hangit, baoe sangit, baoe hangoes*.

brandmerk, *tanda sélar*.

brandmeester, *kapala bomba*.

brandmerken, *menjélar, menjéloer* (van *sélar* en *séloer*, gebrandmerkt).

brandmiddel, *pembakar*.

brandnetel, *djélatang, daoen gatal*; eene groote soort van —, *djélatang gadjah*.

brandoffer, *korbán bakaran, pérsembahan bakaran, persémbahaa toeroean*; hindoesch —, *homam* (Skr. *homa*).

brandofferaltaar, *médzbá korbán bakaran*.

brandoven, *dapoer, taanoor*, Ar.

brandplek, *békas api*.

brandpunt, van een brandglas, *poesat katja api*.

brandschade, *roegi olih hangoes*.

brandschatting, gift om vijandelijkheden of wapengeweld af te koopen, *toelaḳ séndjata*.

brandschoon, *soetji sakali, beresih sakali*.

brandsel, *bakaran*; één —, *satoe bakaran, sakali membakar*.

brandspiegel, *tjermin api*.

brandspuit, *bomba, pompa, pénadam api*.

brandspuitgast, *orang bomba*.

brandspuithuisje, *roemah bomba*.

brandstapel, *pantjaka*. Den — aansteken, *ménoenoekan pantjaka*.

brandstichten, *ménoenoe* (van *toenoe*).

brandstichter, *pénoenoe*.

brandstichting, *pénoenoeau*.

brandstof, *makanan api, bakal api*.

brandwond, *loeka hangoes, loeka kéna api*.

bras, mar. *tali kélat, tali bawatan, tali bahoe*.

brasser, de brassen aanhalen, *ménarik tali kélat, m. t. bawatan*

brassen, slempen, *makan minoem dengan mewa*.

brasser, *orang jang makan minoem dengan mewa*.

braveeren, *ménpérwoedahkan, tiada méngendahkan*. Zie ook **trotseeren.**

bravo! goed zoo! *sabaslah* (*sabas*, Ar.).

braziliehout, *kajoe sépang*.

breed, *lébar, loewas, bidang, boeḳaḳ*, enz. Het onderscheid blijkt uit de volgende voorbeelden: — van papier, doek, bladen en dergelijke, *lébar*. Ook breedte. Een — voorhoofd, *daki jang lébar*. —, ruim, *loewas*, b.v. eene breede rivier, *soengai jang loewas*; — van de borst, *bidang*. — van eene opening, *boeḳaḳ*, b.v. een — laadruim, *roewang jang boeḳaḳ*. — van boeg, stomp van voren, *tjoepoel*; de breede raad, *moedjlis jang bésar*; *rapat jang bésar*; het niet — hebben, *kakoerangan*. het — laten hangen, *ménrambaḳ*; een — verhaal, *tjériléra jang landjoet*; alles lang en — vertellen, *ménțjériterakan ségala hal-ahoewalnja, ménțaadjoetkan pérkataán*. — van iets opgeven, *bérmegah-mégah*; het is zoo lang als —, *pandjang lébaraja sama*; figuurlijk, *sélali tiga oewang*, ook *sama djoega*. — de schijf van zon en maan bij op- of ondergang, zich — voordoen, *ménaloendeng*; een breede oppervlakte vertoonend, *pampang*; onverwachts of toevallig, *térpampang*, b.v. hunne borstwering werd gezien zich — vertoonende, *maka kalihatan apilannja*

terpampang. — maken, verbreeden, *mëleborkan, mëloewaskan.*

breedachtig, *lebar-leboran.*

breedbeens loopen, *mëngegah* (van *egah*).

breedboeg, *përahoe tjoepoel, kapal tjoepoel.*

breedheid, *kalebaran, kaloewasan.*

breedspraak, *përkataän landjoet, përkataän oelang-oelang.*

breedsprakigheid, *landjoetan përkataän, oelang-oelangan përkataän.*

breedte, *lebar, loewas, bidang, boekaj.* Zie het verschil bij **breed:** de — van den grooten weg is vier vadem, *boekaj̈nja djalan besar ämpat dëpa;* in de —, overdwars, *lintang.* Ook geographische en astronomische —. lengte en — van een voorwerp, b.v. een huis, *pandjang lintangnja;* in de lengte en —, *hoedjoer-lintangnja;* de — der hand, als maat, *tahah;* hetzelfde zonder den duim, *tahah ämpat djari;* noorder—, *lintang oetara;* zuider—, *lintang selatan.*

breedtegraad, *dëradjat lintang.*

breedvoerig, *landjoet, oelang-oelang.*

breedvoetig, *berkaki lebar.*

breekbaar, *gëtas, rapoeh.* —e waar, *barang-barang gëtas.*

breekbaarheid, *gëtas, kagëtasan, karapoehan.*

breekbeitel, *pahat sëroembœeng.*

breekijzer, koevoet, *përedjang, alabangka.*

breeuwen, *mëmakal* (van *pakal*).

breeuwhamer, *pëmoekoel pakal.*

breeuwmes, *pisau pëmakal.*

breidel, *kekang.*

breidelen, *mëngënakan kekang* (van *këna*); zijne driften —, *mënahankan hawa-nafsoenja* (van *tahan*).

breien, *mëradjoet;* kousen —, *mëradjoet saroeng kaki.* — van netten enz., *mënjirat* (van *sirat*).

breigaren, *benang mëradjoet.*

breigoed, *barang-barang jang soedah diradjoet.*

brein, *otaj.*

breinaald, *djaroem përadjoet.*

breinloos, *tiada beroetaj.*

breinvlies, *selaput otaj.*

breiwerk, *radjoetan, kërawang;* met —, *berkërawang.*

breken. Hiervoor bestaan verschillende woorden, die elk eene andere wijze van — te kennen geven en niet voor elkander mogen worden gebruikt. — van hout, been, ledematen en dergelijke, bedr. *mëmatahkan;* onz. *patah;* gebroken, *patah;* dubbel gebroken van armen of beenen, *patah sijoek.* — van steen, glas, aardewerk, gereedschappen, werktuigen, de oogen, het hart, gewoonten, de slagorden, golven, bedr. *mëmëtjahkan;* onz. *pëtjah;* gebroken, *pëtjah;* aan stukken gebroken, *berpetjah-pëtjah;* mijn hart brak, *poetoeslah rasa hatikoe;* al de prinsessen waren zeer verheugd bij het zien der golven, die braken op de rotsen, *maka terlaloe soeka para poeteri itoe mëlihat ombak mëmëtjah pada batoe itoe.* — van iets zachts met de handen in kleine stukjes, brokkelen, *mërepeh.* — van een eed, *makan soempah.* — van zijn woord of belofte, *mëngobah moelоet, moenkir daripada përkataän.* — van een verbond, *mëngobahkan satia, mëngobahkan djandji,* ook *mërombak përdjandjian* en *mëniadakan përdjandjian.* — van de blokkade van een kust of haven, *mëlintang pajir.* — van golven tegen iets, b.v. klippen en vaartuigen enz. *berbakat.* — tot gruis, van rijstkorrels, onz. *mëloekoet* (van *loekoet*, gruis van rijst). — van touw, een riem, garen, ketting en dergelijke, bedr. *mëmoetoskan;* onz. *poetoes;* gebroken, *poetoes.* —, zie ook **afbreken, doorbreken, inbreken, ontbreken, uitbreken** en **splijten.**

breker, *orang jang mëmatahkan, o. j. mëmëtjahkan* enz. Zie bij **breken;** steenen — in zee, *toempoean karoes, toempoeun gëlombang.* —, brekende golf, *ombak mëmëtjah, bakat,* nml. golven, die gestuit worden of op de klippen breken enz.

breking, *patahan, pëtjahan, poetoesan* onz. Zie **breken.**

brem, pekel, *adjoe garam.*

brems, paardenvlieg, *pikat.*

brengen, medebrengen, *mëmbawa.* —, overbrengen, geleiden van iets of iemand, *mënghantarkan.* Al wat op die wijze gebracht wordt, *hantaran.* — van de verschillende deelen tot elkander, b.v. van eene kaart, *mënljantoeng.* — van de hand naar den mond, *mëngoendjoektangan kamoeloet;* aan den man —, van koopwaren, *mëlakoekan, mëndjadikan lakoe;* wat brengt u herwaarts,

apa moelanja maka ĕngkau kamari; te bed —, *menidoerkan* (van *tidoer*); aan het licht —, aan den dag —, *menjatakan* (van *njata*), *mĕlahirkan*; tot stand —, *mĕngadakan*, *mendjadikan*; in orde —, *mĕngatoerkan*, *menjĕlesaikan* (van *sĕlesai*); ten einde —, *mĕnjoedahkan* (van *soedah*), *mĕnghabiskan*, *menjampaikan* (van *sampai*); om het leven —, *memboenoeh*; ter wereld —, een kind, *bĕranak*; van de Vorstin, *bĕrpoetera*; het ver in de wereld —, *mendjadi bĕsar dalam doenia ini*; het niet meer zoover kunnen —, b.v. tot het verrichten van de eene of andere handeling, *tiada bolih lagi sampai*; iemand tot iets —, overhalen, *memboedjoek*, *mentjĕndĕrongkan hati*; ten papiere —, *mĕnjoeratkan* (van *soerat*); ten onder —, *menălohkan* (van *tălah*, Ar.); in eene vergadering brengen van een zaak of klacht, opdat daarover beraadslaagd worde, *mengadoekan*, b.v *pergi mengadoekan pĕkĕrdjaän itoe kadalam Parlemen dinĕgari Inggris*; kunnen over het hart —, *sampai hati*, *datang hati*, b.v. hoe kan u 't over uw hart —, *datangkah hati toewan*; aan het verstand —, *mengĕrtikan*; onder het oog —, *mĕnasihatkan*; zich iets te binnen —, toevallig, *teringat*; met verlangen, *tĕrkĕnang*; onder het juk —, *mendlohkan*; tot slavernij —, *mĕmpĕrhambakan*; in rijm —, *mĕnasadjakan* (van *sadjă*, Ar.); tot iets —, vervoeren, verlokken, *mĕmbawa*, *mĕngharoekan*; ten verderve —, *mĕmbawa kepada kabinasaän*, *mĕmbinasakan*; op de gedachte —, *mĕngingatkan*; ten uitvoer —, *mĕlakoekan*; in werking —, *mendjalankan*; den beker toe —, *mĕngangkap piala*; tot wanhoop —, *mĕmoetoeskan harap*, *mĕmoetoeskan asa* (van *poetoes*).

brenger, *pĕmbawa*, *orang jang mĕmbawa*, *pĕnghantar*, *orang jang mĕnghantar*.

brenging, *pĕmbawaän*, *pĕnghantaran*.

bres, geschoten opening in een muur, *pĕrohong*. — schieten, *mĕnĕmbak sampai mendjadi pĕrohong*; voor iemand in de — springen, *mĕmbantoe*, *mĕnoeloeng*, *mĕngakoe*.

breuk, het gebrek hernia, *boeroet*; eene — hebben, *bĕrboeroet*. — in de rekenkunde, *pĕčahan*. —, onderdeel van een munt, denkbeeldig 10e gedeelte van een *timah* of *kepeng*, waarvan 10 = 1 duit, *aboes*. —, knak, *patah*. —, barst, *rĕtak*. —, gebroken van harde voorwerpen, *pĕčah*. Zie verder bij **breken.**

breukband, *pĕngikat boeroet*.

brevet, *soerat djabatan*, *baraät*, Ar.

brief, in het algemeen, *soerat*; zendbrief, *soerat kiriman*, *sahifat*, Ar. *warĕqat*, Ar.; brieven worden geteld bij *poetjoek*, *tjarik*, *potong*, *kĕlai* enz. Zie de Grammatica; een — schrijven, *mĕngarang soerat* (van *karang*); een — zenden, *mengirim soerat* (van *kirim*), *mĕlajangkan soerat*. Aan het zenden van —en zijn, correspondeeren, *berkirim soerat*; een — doen toekomen, *menjampaikan soerat* (van *sampai*), *mentaslimkan soerat* (van *taslim*, Ar.); een — ontvangen, *mĕnĕrima soerat* (van *tĕrima*); een — plechtig, beleefd ontvangen, *mĕnjamboet soerat* (van *samboet*); een — in optocht plechtig overbrengen, *mĕngarak soerat*; een — van hulde, *soerat sĕmbah*. — van genegenheid, *soerat tanda kasih*.

briefport, *opah soerat*.

briefstijl, *karangan soerat*.

bries; een stevige —, *angin tĕgang kĕlat*, b v. *sahari bĕlajar angin tĕgang kĕlat*, een dag zeilens met een stevige bries.

brievenbesteller, brievenbode, *opas pos*, verb. Ned.

brievenboek, een boek waarin men modellen en voorschriften voor het vervaardigen van brieven heeft, *soerat tĕrasoel*, *kitäb tĕrasoel*.

brievenpost, *pos*, *pos soerat*.

brieventasch, *tempat soerat*.

brij, *boeboer*; hoe minder —, hoe meer lepels, *koerang-koerang boeboer*, *lĕbih-lĕbih soedoek*, Sprw. — van kleefrijst, *boeboer bĕkatoel*. — van rijst en water, *boeboer nasi*. — van rijst en kokosmelk, de indische rijstebrij, *boeboer santan*, *boeboer lemak*. — van rijst, vermengd met speceerijen, die als versnapering wordt gebruikt, *boeboer kaudji*. — van sagomeel, *kĕpoeroen*. — of pap, gekookt van vruchten, zooals banaan, broodvrucht, doerian enz., *lempoek*. — van gegiste doerianvrucht, *tempojak*; een soort van stijfgekookte —, die als versnapering gegeten wordt, *poetĕri bĕrkochang*; cene soort van stijve — van kleefrijst en suiker, *wadjik*.

brijachtig van binnen, van vruchten, *kopjor*, Jav. b.v. *mangga kopjor*, eene

soort van mangga, die van binnen — is; *kélapa kopjor*, eene kokosnoot van dezelfde hoedanigheid.

brijen, brouwen, de letter *r* slecht uitspreken, *teloer.*

brijer, brouwer, *orang teloer.*

brijlepel, *sendok boeboer, soedock boeboer.*

brijpot, *périoek boeboer.*

brik, een soort van tweemast vaartuig met ra's aan de beide masten, *kitji*, verb. uit het Eng. zoo ook het Nederl. *kits, kapal doewa tiang;* oorlogs—, *kitji pérang;* handels—, *kitji dagang.* —, briksteen, *batoe kérikil.* Op Java *kérakal.*

bril, *tjérémin mata.* Op Java *katja mata.* — van een sekreet, *papan djamban.*

brildeksel, *toetoep lobang djamban.*

brilgat, *lobang papan djamban.*

brilledoos, brillekoker, *saroeng tjérémin mata, roemah tjérémin mata.*

brilleglas, *katja tjérémin mata.*

brilleman, *orang betjérémin mata.*

brillen, *betjérémin mata, pakai tjérémin mata.*

brillenhuisje, zie **brilledoos.**

brillensljper, *penjalanai tjérémin mata.*

brilslang, *oelar tedoeng sendock.*

brits, slaapstede van hout, zonder pooten, *gérai.*

brits, (verbastering van het Engelsche breeches); hij krijgt voor de —, *ija dapat dipantat.*

brocade. zijde of fluweel, doorweven met goud- of zilverdraad, *soendoes, kaïn soendoesi,* Perz.

broche, zie **borstnaald.**

brocheeren, innaaien van boeken, *mëndjahit kitäb.*

broddelaar, *orang jang békérdja koesoet.*

broddelen, *békérdja koesoet.*

broddelwerk, *pékérdjaän koesoet.*

broed, al wat van één moeder is, zoowel van menschen als dieren, *périndoeaa, périndoe.* — van vogels, *pëngéramaan.*

broedei, *télor pëngéraman.* Een —, waarin reeds het kuiken is, doch koud is geworden, *télor témbélang.*

broeden, *mëngéram;* gebroed worden, *di-éram, dipéram,* wanneer het subj. dat broedt genoemd wordt dan *di-éram;* slaat het geheel op dat wat bebroed wordt dan *dipéram,* dit laatste houd ik voor eene verkort. van *dipéréram.* —, voortbrengen, *mëngadakan;* kwaad —, *mëngadakan djahat, mëngadakan bëntjana.*

broeder, in het algemeen, *saoedara, saoedara laki-laki.* Ook gebezigd in de beteekenis van **vriend** tegen iemand die van gelijken rang is. — van dezelfde ouders, *saoedara sadjalan djadi;* tot — hebben, *bersaoedarakan;* tot — doen hebben, *mëmpérsaoedarakan.* — van dezelfde moeder, maar een anderen vader, *saoedara soedjing.* — van dezelfde moeder en denzelfden vader, volle —, *saoedara saiboe-sahapa;* oudste —, *abang.* Hiermede spreekt men beleefdheidshalve oudere onbekenden aan. Iemand met abang aanspreken, *mëngabangkan;* oudere —, *kakak;* van Vorsten, *kakanda.* NB. Te Singapoera bezigt men voor oudere —, *abang* en voor oudere zuster *kakak;* jongere —, *adik;* van Vorsten, *adinda;* broeders of zusters zijn, *adikbéradik;* met elkander broeders of zusters zijn in het algemeen, *saoedara-bersaoedara;* tweeling —, *saoedara kémbar;* zoog—, *saoedara soesoeaa;* aangetrouwde —, zwager, *ipar;* vaders of moeders —, *bapa saoedara.* Zie **oom**; vaders of moeders middelste —, *pa'ngah* (verkorting van *bapa* en *tëngah*); vrouws —, of mans zuster, *biras.*

broederliefde, *kasih saoedara-bersaoedara.*

broederlijk, *sapérti saoedara-bersaoedara.*

broederloos, *tiada bersaoedara.*

broederskind, *kaponakan, kémanakan.*

broedersvrouw, *bini saoedara.*

broedertje, eene soort van inlandsch gebak, *apam*

broedertrouw, *satia saoedara.*

broedertwist, *pérbantahan saoedara déngan saoedara.*

broedsch, *hendak mëngéram.*

broedsel, zie **broed.**

broeien, met heet water, *mëntjéloer.* — door het blootstellen aan de warmte van vuur, damp, warm water, onder een deken enz. *mënangas;* zich op die wijze —, *bértangas.* Het middel daarvoor, *pénangas;* de broeiing, *pénangasan.* —, met heet water begieten, zooals een pas geslacht dier, linnengoed enz., *mënjédoch* (van *sédoch*); de lucht broeit, *langit mëngadoeng goentoer.*

broek, kleedingstuk, *sëloewar*, verb. van het Arabische *sarwal*, of het Perz. *sjalwar*; lange —, *sëloewar pandjang*; korte —, *sëloewar pendek*, *s. pandak*; chineesche —, meestal van zwarte zijde en bijzonder wijd, *sëloewar tjina*. — voor een man ook *lantjingan*. Zulk een — van fluweel, *lantjingan bëldoe*; een atjesche —, nam. met korte, wijde pijpen en laag kruis, *sëloewar Atjih*. — zoo als de Europeanen dragen, *tjelana*. Een witte —, *tjelana poetih*; een lakensche —, *tjelana sakëlat*, *tjelana laken*; slaapbroek, nachtbroek, *tjelana tidoer*.

broek, een touw, waarnaan twee oogen gesplitst zijn, en dat men om lasten slaat, ten einde die te kunnen ophijschen, *soewadji*.

broek, drasland, *paja*, *rawa*, Jav.

broekachtig, drassig, *bërpaja*.

broekengoed, broekenstof, *kain tjelana*, *kain sëmbagai*.

broeking, van een kanon, *boesa mariam*.

broekland, laag land, *bëntjah*, *tanah paja*.

broeksband, *tali tjelana*.

broeksknoop, *kantjing tjëlana*.

broekzak, *saku tjelana*.

broesem, zie **schuim.**

brok, stuk, *potong*, *pënggal*, *kërat*, *përtja* enz. Zie de volgende voorbeelden: een — brood, *sapotong roti*, *sapënggal roti*; een — vleesch, *daging sapënggal*; een — hout, *kajoe sakërat*; twee brokken lood, *doewa kërat timah*. —, afgesneden of afgezaagd stuk, *kërat*. —, afgehakt of afgesneden stuk, *pënggal*. —, afgesneden stuk, *potong* —, afgescheurd stuk, flard, *përtja*, een — leder, *koelit sapërtja*. —, groot stuk van iets, blok, *poengkah*, *boengkah*. —, gedeelte, *bëkagian*; aan stukken en brokken, van harde, broze voorwerpen, *bërpëtjah-pëtjah*, *bërpëtjah-bëlah*; overgeschoten —, *sisa*, *lëbih*. —, groot, zwaar mensch, *orang oembang*, *orang pëngoembang*. —, zie ook **stuk.**

brokkelen, iets zachts, zoo als brood en dergelijke, met de handen in kleine stukjes breken, *mërëpëh*.

brokkelend, van gekookt graan, door gebrek aan lijmige deelen, *kërsai*.

brokkelig van brood en dergelijke, *rëpëh*, *rapoeh*. —, licht aan brokken vallend, *rëpis*, *përoi*. —, kruimig, molmig, malsch, *ëmpoek*.

brokstuk, van hout of been, ook van eene rede, *patah*.

brommen, grommen, van dieren zoowel als van menschen, *mënggëram*. —, in zich zelven, pruttelen, *mëroesing*, *bërsoengoet*, *mëroengoet*. —, een brommend, gonzend, dreunend geluid maken, *mëremang-remang*, b.v. *akoe tahoet mëndëngar soewara itoe datang mëremang-remang*, ik vreesde bij het hooren van het geluid, dat dof brommend nader kwam. —, gonzen, zooals bijen, de wind enz., *berdëngoeng*; een brommend of gonzend geluid, zooals van veel tamboerijnen, *deram*. —, zooals tijgers, varkens, honden, *mënderam*, *mëndëroem*. —, zooals een groote klok, *lenoeng*; op iemand —, knorren, *mëmarahi*, *goesar*.

brommer, pruttelaar, *orang përoesing*, *orang bërsoengoet*. —, iemand die altijd knort, *pëmarah*.

brommig, altijd knorrende, *pëmarah*, *soeka marah*.

brompot, *pëmarah*.

bromtol, *gasing yang bërboenji*.

bromvlieg, de vleeschbederver, eene soort van groote blauwe vlieg, *lalat langau*.

bron, wel, *mata-ajar*, *lopak mata-ajar*. Dit laatste is het gat, waaruit het water voortkomt. —, gegraven waterput, *perigi*; minerale —, *mata-ajar mëdani*, Ar.; gezondheids —, *mata-ajar sehhat*. —, oorsprong eener rivier, *hoeloe soengai*. —, oorsprong, aanleiding, *asal*, *pohon*, *moela*, b.v. dit is de — van al mijn lijden, *inilah moela segala kasoekaroakoe*: de — dezer geschillen, *asal segala përsëlisehan ini*; de — van alle wetenschap, *pohon segala pëngetahoean*; de — der zaligheid, *pohon salamat*; de bronnen voor de samenstelling van een boek, *pohon kitäb*; de beroemde — bij Mekka, de zoogenaamde Hagar's-bron, *zamzam*, Ar.

bronader, *mata-ajar*.

brons, *soewasa*; klokken —, klokkenmetaal, *gangsa*.

bronskleur, *warna soewasa*.

bronst, van een wijfjesdier, *hëndak bërdjantan*; van mannetje zoowel als wijfje, *hëndak bërbëkak*.

bronsttijd, *moesim bërdjantan*, *moesim bërbëkak*.

bronwater, *ajar hidoep*; uit eene ge-

zondheidsbron, *ajar sehhat;* gewoon putwnter, *ajar perigi.*

bronzen, Bijv. nw. *daripada soewasa, daripada gangsa.* Ook alleen *soewasa, gangsa.*

brood, *roti;* warm —, *roti panas;* wit —, *roti poetih;* rogge —, *roti hitam;* versch —, *roti bĕharoe;* mais —, *roti djagoeng;* oud —, *roti lama;* neergeslagen —, *roti bantoet,* ook voor ongaar; gezuurd —, *roti bĕrchamir, roti bĕragi;* ongezuurd — *roti fatir, roti jang tiada bĕragi;* ring- of krans—, *roti gĕlang;* het dagelijksch —, *rĕzĕki,* Ar. Het dagelijksch —, de hoofdspijs (bij de Maleiers rijst), *rocdji;* geroosterd —, *roti panggang;* huisbakken —, *roti boewatan sĕndiri;* zijn — verdienen, *mĕntjĕhari rĕzĕkinja,* letterl. zijn levensonderhoud zoeken; zijn — bedelen, *minta-minta, minta sĕdĕkah;* een stuk —, *sapotong roti, sapĕnggal roti.* — bakken, *mĕmbakar roti.* — van gerst, of bonnen, of linzen, of gierst, *kasjkin, kasjkinat,* Perz.; geen stuk —, *sasoewap nasi pon tiada;* stuk —, zie **broodwinning;** water en —, als straf, *nasi dĕngan garam;* zure broodjes te eten krijgen, harde broodjes moeten slikken, *ditĕlan batoe.* NB. brooden worden geteld bij *kĕtoet,* klomp, b.v. daar is iemand met brood te koop; neem twee stuks, *ada orang hĕndak djoewal roti, ambillah doewa kĕtoet.*

broodbak, *tĕmpat roti.*

broodbakker, *toekang roti.*

broodbakkerij, *tĕmpat bakar roti.*

broodben, *bakoel roti.*

broodboom. Hiervan bestaan verschillende soorten, als: artocarpus laevis, de echte —, welks vruchten geen pitten hebben, *pohon soekoen;* artoc. granosa of incisa, die vruchten draagt met pitten, *koeloer, kĕloewih,* Jav.; artoc. polyphena, *tjĕpĕdak, tjĕmpĕdak;* artoc. integrifolia, met vruchten, waarvan het geurig zoete, vleezige omkleedsel der pitten gegeten wordt, *pohon nangka;* artoc. rigida, *mĕndĕlika;* artoc. linosa, *pohon soekoen kapas;* de wilde —, *tjĕpĕdak hoetan.*

broodbord, ontbijtbord, *pinggan kĕtjil, pinggan roti.*

brooddeeg, *roti mĕntah, tĕpoeng basah.*

brooddronken, *dĕngan mewa.* — leven, *hidoep dĕngan mewa.*

broddronkenheid, *kamewaän.*

broodkorf, *rantang roti, bakoel roti.*

broodkorst, *koelit roti.*

broodkruim, *remah roti;* broodkruimels, *remah-remah roti.*

broodmand, *bakoel roti, rantang roti.*

broodmeel, *tĕpoeng roti.*

broodmes, *piaau roti.*

broodnijd, *dĕngki,* = nijd.

broodpap, *boeboer roti.*

broodsuiker, witte suiker in brooden, *goela djantoeng,* omdat een suikerbrood hartvormig is. Witte — in stukjes, *goela batoe poetih.*

broodsgebrek, *kakoerangan makan.*

broodverkooper, *pĕndjoewal roti.*

broodvrucht, zonder pitten, *soekoen.* — met pitten, *koeloer, soekoen bidji;* e. s. v. — met groote, eethare pitten, *boewah timboel* = *kĕloewih,* Jav. — zie verder bij **broodboom.**

broodwinkel, *kĕdai toekang roti.*

broodwinner, *pĕntjĕhari makan, pĕntjĕhari rĕzĕki.*

broodwinning, *pĕntjĕharian.*

broodwortel, e. s. v. eetbare aardvrucht, *oebi.*

broos, van aard, *rapoeh, gĕtas.* — worden, *mĕrapoeh;* een broos leven, *ajawa rapoeh.* —, niet van aard, maar door eenige oorzaak van buiten, licht breekbaar, *rĕpas, rĕpaḳ.* —, zwak, *lemah, dlaïf,* Ar.

broosheid, van aard, *karapoehan.*

bros, licht brekend, zooals glas, porcelein, beschuit enz., *rangoep.* —, verteerd, vergaan van touw en dergel., *ĕmpoḳ.*

bros, els, *pĕnggereḳ.* Met een — gaten maken, *mĕnggereḳ.*

brouwen, bier —, *masaḳ bir.* —, veroorzaken, *mĕngadakan, mĕndjadikan, mĕnjĕbabkan, mĕmboewat,* b.v. kwaad —, *mĕngadakan djahat;* de leugen brouwt veel kwaad, *doesta itoe mĕngadakan boejaḳ djahat;* verraad —, *mĕmboewat chijanat.*

brouwen, gebrekkig spreken, *teloer, bĕrkata dĕngan teloer,* b.v. *tiada bolih ija mĕnjĕboet ra sĕbab teloernja,* hij kan de r niet uitspreken, omdat hij brouwt.

brouwer van bier, *toekang masaḳ bir.* —, kromprater, *orang teloer.*

brouwerij, *tĕmpat masaḳ bir.*

brug, *djĕmbatan;* ophaal—, *djĕmbatan angkat;* van eene — voorzien zijn,

bĕrdjĕmbatan; bruggetje, loopbrug, vonder, *pĕlimban,* Mal.; smalle —, bestaande uit een plank of boomstam, *titi, titian.* Over zulk eene — gaan, *mĕniti*

brui; ik geef er den — van, *tobatlah akoe,* b.v. *tobatlah akoe mĕngadjar toen Mai oelat boeloe lagi,* ik geef er den brui van dien heer Mai, de harige rups, verder te onderwijzen; *karĕna bĕrtobatlah patik daripada mĕlawan toewankoe,* want ik geef er den brui van u langer te weerstaan.

bruid, *mampilai pĕrampoewan* (Tam.), *pĕnganten pĕrampoewan* (Jav.). —, verloofde, *towangan*

bruidegom, *mampilai laki-laki, pĕnganten laki-laki;* de —, als hij in staatsie naar zijne bruid wordt gebracht, heet *radja sahari,* d. i. voor één dag koning. — of bruid worden, *naik mampilai.*

bruidsbed, *pĕlamin, pĕlaminan.*

bruidschat, *ĕmas kawin,* —, die betaald wordt aan den vader der bruid, *isi kawin, djoedjoer, hantaran,* (naar het plechtig overvoeren zoo genoemd), *mahar,* Ar., zie **huwelijksgift.**

bruidsdagen, *hari kawin;* de — vieren, *bĕrdjaga-djaga,* b.v. zij vierden veertig dagen lang de —, *ĕmpat poeloeh hari lamanja orang bĕrdjaga-djaga.*

bruidskleeding. *pakajan mampilai, pakajan pĕngaaten.*

bruidskoets, draagzetel voor eene bruid, *djompana, pĕrarakan pĕngauten.*

bruidstooi, *poewadai, gĕrai.*

bruikbaar, *tĕrpakai;* niet —, *tiada tĕrpakai.*

bruikleen; in — vragen of nemen, *mĕnjanggam* (van *sanggam*).

bruiloft, huwelijksfeest, *pĕkĕrdjaän;* een — hebben, *bĕrpĕnganten;* lieden die een — hebben, *orang bĕrpĕnganten;* wanneer begint Uwe Majesteit de —, *bila Toewankoe moelaï pĕkĕrdjaän.*

bruiloftsdag, *hari kawin.*

bruiloftsfeest, *pĕrdjamoean mampilai.*

bruiloftsgast, *orang djĕmpoetan kapada pĕrdjamoean mampilai.*

bruin, *merah toewa;* roodachtig —, rossig, *warna perang;* licht — van huidskleur, *hitam manis.*

bruinachtig, rossig, *perang.*

bruineeren, polijsten, *mĕngoepam* (van *oepam*), *mĕnggilap;* donkerder kleuren van goud, door het in een bad te brengen, *mĕnjĕpoeh* (van *sĕpoeh*).

bruingeel, *koening toewa.*

bruinharig, van het hoofd, *ramboet perang;* van de huidharen, *boeloe perang.*

bruinrood, *merah toewa.*

bruinsteen, mangnan, *batoe kawi.*

bruinvisch, *ikan loemba-loemba, ikan djoeloeng-djoeloeng.*

bruis, schuim, op den mond, *boesa.*

bruisen der zee, *bĕrgalora,* ook van de zonde; het — der golven, *goemoeroeh ombaḳ, goemoeroeh gĕloembang.* Zie ook **opborrelen en gebruis.**

brulaap, *oewoeḳ-oewoeḳ.*

brullen, van een tijger, *mĕngaoem-aoem.* — van een leeuw, *mĕnikus* (van *tikas*). —, loeien, *mĕngangoe,* Mal. — van menschen, *mĕraoeng-raoeng.*

brusk, opvliegend, *pĕrang-pĕroes.*

brutaal, onbeschaamd, *sĕlamba,* b.v. een — gezicht, *moeka sĕlamba;* een brutale mond, *moeloet rampoes.* — antwoorden als men bestraft wordt, *tjangkang moeloet,* Mal. — van dieven, overal aan het stelen zijn, *ganas,* ook van wilde dieren. —, zooals jonge kippen, *djinaḳ,* tam, b.v. toen waren de zeeroovers zoo — als jonge kippen, *pada masa itoe pĕrompaḳ sapĕrti anaḳ ajam djinaḳnja.* —, zie ook bij **bijzonder.**

buffel, *kĕrbau;* een halfvolwassen —, *kĕrbau mĕnjama;* witte —, albino —, *kĕrbau balar.* —, lomperd, *orang koerang adjar.*

buffelachtig, *koerang adjar, sapĕrti kĕrbau.*

buffelkalf, *anaḳ kĕrbau.*

buffelkoe, *kĕrbau bĕtina.*

buffelos, *kĕrbau djantan.*

buffelshoren, *tandoek kĕrbau.*

buffelshuid, buffelsleder, *koelit kĕrbau.* — in olie gebakken, *kĕroepoeḳ.*

buffelvleesch, *daging kĕrbau;* gedroogd —, *baloer kĕrbau.*

buffelwachter, buffelhoeder, *gombala kĕrbau.*

buffelwed, *tĕmpat kĕrbau bĕrkoebang.*

buffelziekte, *boeoeloeng,* Mën.

bui, windvlaag, *poepoet bajoe;* allerlei buien, met variabelen wind, *pantjaroeba.* De tijd dier buien, de zoogenaamde kentering, *moesim pantja-roeba.* — van regen en wind, *hoedjan-riboet, hoedjan-angin.* —, donderbui, *goentoer, goeroeh.* —, luim, *tingkah;* bij buien, nu en dan, *tĕs kadang-kadang.*

buidel, beurs, *poendi-poendi.* —, geldzak, *kaadi, kantoeng.* —, gehaakt of gebreid beursje, *radjoet.* —, pak, *boengkoesan.*

buideldier: z. s. v. —, *koeskoes,* Mal.

buigbaar, zie **buigzaam.**

buigen. Hiervoor is geen algemeen woord Voor de verschillende wijzen van buigen wel. Zie de volgende voorbeelden: ter aarde —, met de handen op den grond, *mëajoengkoer* (van *soengkoer*); zich ter aarde — met het hoofd, uit eerbied, *soedjoed,* Ar., onder het maken van het huldeteeken, *mënjëmbah soedjoed;* met het hoofd —, *toendoek;* uit schaamte, *toendoek maloe;* het hoofd —, opzettelijk, *mënoendoekkan kapala;* op zij —, *tioek;* den nek —, *mënoendoekkan tëngkoek;* den nek zijwaarts —, *mëliockkan leherdja;* krom —, een gebogen vorm aan iets geven, *mëmëntoek;* eene buiging met het bovenlijf maken, b.v. om iets te ontwijken, *mëngëlek* (van *këlek*); zich telkens — en weder oprichten, zooals bij het godsd. zingen der Mohammedanen, *oenggat,* ook op en neder — van een zwiepende stok in het water; naar beneden —, zooals b.v. de bladeren van palmen, *lëlai;* zooals wilgentakken, *longlai;* een tak naar zich toe- of nederbuigen, *mëlëlai;* zich sterk achterover of zijdelings — van een boom, een danseres enz. *lajah,* schijnt evenzoo goed voorover — te beteekenen, b.v. van riet door den wind, een mensch door ouderdom; zich achterover —, *bërtodjang;* zich over eene zijde —, *zingil.* — van een boom of takje, *mëmbëntoer;* door —, van een boog, balk, mast enz., *lëntoer, mëlëntoer;* in verschillende richting iets —, zooals scheepsplanken, schroefbladen van eene stoomboot, plaatijzer voor stoomketels enz. *mëmiat* (van *piat*); iets naar het eene einde naar boven —, *mëndjërongkiskan* (van *djërongkis,* aan het eene einde naar boven gebogen); golvend heen en weder —, zooals riet of graan door den wind, *sijah-lajah;* krom gebogen, *bengkok;* op verschillende wijze, *bengkang-bengkok;* gebogen, *bëngkong;* vol bochten en krommingen, b.v. van een weg, *bëngkang-bëngkong;* de knieën —, *bërlipat loetoet.* Zie ook **knielen,** fig. voor aanbidden, *mënjëmbah* (van *sëmbah*), *mënjëmbah-soedjoed;* den hals —, *mëlëntoekkan leher;* overhellend —, zooals een muur, boom enz., *tjëndërong;* zooals een schouder, *senget;* iets recht —, *mëmbëtoelkan.* —, zie **buiging** en **nederbuigen.**

buigijzer, *bësi pëndjëpit.*

buiging, van het lichaam bij het gebed, doorgaans bestaande in hoofd-en knie—, *rakät,* Ar., ook gebruikt als hulptelwoord voor het aantal gebeden, b.v. twee gebeden doen, *sëmbahjang doewa rakät;* halfcirkelvormige —, *gëloeng;* boogvormige —, *këloeng, lengkoeng;* met zulk eene — omgeven, b.v. een doek om den hals, *mëngëloeng;* klippen om een haven, *mëlengkoeng;* door klippen omgeven zijn, *dilengkoeng karang;* met eene — uitnoodigen tot spel of dans enz., *angkap;* elkander aldus buigende uitnoodigen, *bërangkapangkapan.* — in de grammatica door declinatie of conjugatie, *saraf,* Ar.

buigtang, nijptang, *kakatoewa, pëndjëpit.*

buigzaam, slap, teeder, *lëmboet;* een — gemoed, *hati lëmboet.* —, taai, *lëmahlijat.* —, zooals wilgentakken, *longlai.* — van een boom, *lajak.* —, tenger, *pajoeh,* W. Sum. —, kneedbaar, *lëmbëk.* —, zie ook **lenig.**

buik, het lichaamsdeel, *përoet,* ook van andere voorwerpen. Ook *tiau,* alleen in de uitdrukking *mandi tiau,* het buikbaden, eene plechtigheid op de helft der eerste zwangerschap, b.v. *maka dikërdjakannja baginda mandi tiau dëngan sapërtinja,* de Vorst maakte toebereidselen voor het buikbad geheel naar behooren. —, dikbuik, *përoet bësar, gëndoet.* — van een vaartuig, *badan kapal, badan përahoe.* —, gezwollenheid van een zeil, *lëmbongan lajar;* een dikke —, zwanger, *përoet bësar, boenting;* den — dienen, *mëmëlihara-kan përoet;* twee handen op één —, *sofakat, satoe hati.*

buikband, *tali bënang;* gevlochten —, soms van gouddraad, die op het bloote lijf gedragen wordt, *këndit, këdit.* — voor eene vrouw na de bevalling in plaats van ons sluitlaken, *bëbat.* —, witte ring om het lijf van vee, b.v. van geiten, *bëbat,* voor ons lakenvelsch. —, *kamar,* Perz.

buikgordel, *ikat pinggang.* —, waar-

aan een metalen buikplaat is bevestigd, *tali pënding*.

buikholte, *rongga përoet, gëronggang përoet*.

buikig, *bërpëroet, bërpëroet bësar*.

buikloop, *tjeret*. — hebben, *mëntjeret*.

buikmaaien, *kërëmi*.

buikontlasting, *tjahar*; middel om — te bevorderen, *pëntjahar*.

buikpijn, *moelas përoet*, ook *poelas përoet, sakit përoet*; hevige —, *bisa përoet*.

buikplaat van metaal, die aan een ceintuur wordt gedragen, *pënding*.

buikriem, van een mensch, *ikat pinggang*. — met katschelpen bezet, *ikat pinggang tandoer batoeng-batoeng*; van een trekbeest, buiksingel, *tali përoet, ëmbau*.

buiksnijding, kramp in 't lijf, *moelas përoet*

buikspier, *otrat pëngëtoel*.

buikvin, *sirip përoet*.

buikvlies, *sëlaport përoet*.

buikvulling, *pëngisi përoet*.

buikwaterzucht, *pënjakit boesoeng*.

buikworm, *tjatjing, tjatjing përoet*.

buikziekte, *sakit përoet, bisa përoet*.

buikzuiverend middel, *pëntjahar*.

buil, gezwel, *bëngkak*; van een slag of stoot, *bintjoet*, b.v. hij sloeg hem met een hout een buil op zijn hoofd, *bintjoet kapalanja, dipoekoelnja dëngan kajoe*.

buil, bakkerszeef, *pënjërkai*.

builen, zeven, *mënjërkai* (van *sërkai*).

buis, het kleedingstuk, zie **bandje.**

buis, goot tot leiding van vloeistoffen, *salocran* (van *aloer*, geul). —, pijpje, *boeloch-boeloch*. —, pijp tot leiding van vloeistoffen, *tjorong, pëntjorong*. —, buisje, kokertje, *pëlëting*, ook een bamboezen kokertje om bij het weven het garen van den tweeden haspel op te winden. —, zie ook **koker.**

buit, *rampasan*; oorlogs—, *djarahan*. —, verkregen door om 't hardst met elkander naar iets te grabbelen, *rëboetan*. —, op zee, *rompakan*; op — varen, *mërompak*. Iemand die op — vaart, *përompak*. --gemaakte goederen (in den krijg) *harta tawanan*.

buitelen; over den kop —, *toenggang-langgang*, b.v. *toenggang-langgang djatoh dalam lëmbah itoe*, — en vallen in ravijnen. —, zie ook **duikelen.**

buiten, rooven, *mërampas, mëndjarah, mëndjarah-rajah, mërëboet, mërompak*. Zie het onderscheid bij **buit.**

buiten, Bijw. en Voorz., *loewar, diloewar*; naar —, *kaloewar*; ook naar — gaan; van —, *dari loewar* — 's huis, *diloewar roemah*; wat er — is, *loewaran, kaloewaran*, b.v. zaken die er — liggen, er niets mede te maken hebben, *përkara jang kaloewaran*; naar — brengen, *mëngaloewërkan, mëmbawa kaloewar*. — in tegenoverstelling met in de stad, *diloewar*. — de overeenkomst, *diloewar djandji*; van — leeren, *mënghapalkan* (van het Ar. *hafal*, van buiten kennen); zich — eene zaak houden, *mëndjaoehkan dirinja daripada, tiada bërtjampoer dëngan*. — gaats, *diloewar moewara*. — kennis, in zwijm, *tiada chabar akan dirinja, pingsan, moertja*. — iets kunnen, het niet noodig hebben, *tiada bërhadjat, tiada pakai*. — zijne schuld, *tiada dëngan salahnja*.

buitendeur, *pintoe loewar*.

buitendien, *lain dari pada itoe, mëlainkan*. —, bovendien, *lagi, tagi poela*.

buitengewoon, *tërlaloe amat, boekan barang, boekan kapalang, tiada kapalang, boekan boewatan*, b.v. zijne domheid is —, *bodohnja boekan boewatan*; soms ook *boekan olah-olah*. —, veel meer dan gebruikelijk, *tërlampau daripada ädat*.

buitenhoek van het oog, *ekoer wata*.

buitenkans, *oentoeng jang diloewar kira-kira, oentoeng jang tiada disangka*; een buitenkansje hebben of krijgen, in den handel, *tërsimboer*.

buitenkant, *sëlëlah loewar*. Ook alleen *loewar*.

buitenkluiverzeil, *falandjib*.

buitenland, *nëgari asing*.

buitenlander, *orang asing, orang hëlat, orang lain nëgari, orang dagang*. Zie **vreemdeling.**

buitenlandsch, *dari lain nëgari*.

buitenlucht, *hawa jang diloewar*.

buitenman, *orang doesoen*.

buitenmate, *tërlaloe amat, diloewar ockoeran*.

buitenmuur, *temboq diloewar*, van eene vesting, *dewala*.

buitenplaats, *taman, këbon, doesoen*.

buitenpost, zie **voorpost.**

buitenrand, *tëpi jang diloewar*; uitstekende —, *birai*.

buitenreede, *pëlaboehan jang diloewar sakali*.

buitenshuis, *diloewar, diloewar roemah;* hij eet —, *ija makan diloewar.*

buitensluiten: iemand van een gezelschap —, *mëngoetjil* (van *koetjil*, uitgeglipt).

buitensluiting, *pëngoetjilan.*

buitensporig, *tërlaloe amat, tërlaloe sangat, tëlaadjoer, tërlampau.* Een — gedrag, *kalakoeän jang tëlaadjoer.* —, verkwistend, *pëmboros;* een — mensch, *orang pëmboros.*

buitensprong, *salah langkah, salah langat.*

buitenste, *jang diloewar sakali.* — duisternis, stikdonker, *gëlap-goelita.*

buitenstijds, *pada masa jang liada tëntoe.*

buitenstooten, zie **buitensluiten.**

buitenwaarts, *kaloewar.* — hellend, *tjondong kaloewar.*

buitenwacht, *pëngawal diloewar;* zie **voorpost.**

buitenwerk, van eene vesting, *benteng loewar.*

buitenzijde, *loewar, sabëlah loewar.*

buiter, zeeroover, *përoempak, badjak,* Jav.

bukken: zich —, alleen met het hoofd en soms ook met het bovenlijf, *toendoek,* ook in de beteekenis van zich onderwerpen; voorover gebukt met het hoofd naar beneden, *toenggeng;* iem. zoo doen —, *mënoenggengkan;* voorover — met de handen op den grond, *mëndjëroengkong;* gebukt in dien zin, *djëroengkong;* voorover —, met de handen op de knieën gebukt gaan, om ergens onder door te komen, *mëroengkoh.* — met het achterste of stuitje naar boven gericht, *toengging, mënoengging, djëngking, mëndjëngking.* —, op de hurken zitten, *mëndjongkok;* achter iets —, om zich te verschuilen, *mëngëndap* (van *ëndap*). —, het onderspit delven, *tiwas;* gebukt voortgaan, zooals onde lieden, of gebukt voorbijgaan uit eerbied, *mënoenggoh;* gebukt onder den last der jaren, *lajah sëbab oemoernja;* doen —, onderwerpen, *mënoendoekkan;* cijnsbaar maken, *mënaloekan* (van *tëloh*, Ar.).

buks, korte snaphaan, *tërkoel, sënapang tërkoel;* een getrokken —, *tërkoel bërlaloer.*

bul, stier, *tëmboe djantan.*

bul, gezegeld schriftelijk bewijs, van de hoogeschool, *soerat mëtërai madrasah.*

bulderen, *gëgak, gëgap.* Meestal in verceniging met *goempita,* b.v. *gëgap-goempita, gëgak-goempita.* —, dreunen van geschut, *bërdëntoem.* — van vuur, geschut, storm, water, *mëndëroe, bërdëroem, bërdëngoeng, goemoeroeh.*

bulken van karbouwen of buffels, *mëngoewak* (van *oewak*).

bult, eeltbult door het dragen op nek of schouders, ook — van een kameel of bultos, *poenoek.* — op het voorhoofd van een olifant, *koemba,* Skr, — van een kameel, bultos enz. ook *këlasa, bongkol.* —, uitwas van een boom, *bongkal,* soms *bonggol,* zie ook **uitwas.** — van een mensch, *bongkak.*

bultenaar, *sibongkak.*

bultje, puistje, *bintal,* b.v. *toeboehnja bintal-bintal dimakan njamoek,* zijn lichaam was vol bultjes, gestoken door de muggen, ook *bintil;* zich als een — voordoen, een — vormen, *mëmbintil.*

bultig, van een dier, *bërpoenoek, bërkoembah, bërbongkal.* —, dik van het voorhoofd, *djëndal,* ook van een juweel niet zuiver glad geslepen.

bultos, *tëmboe poenoek.*

bultzak, matras, *tilam, kasoer,* Bat.

bundel, *ikat, bërkas, gëloeng, bëbau,* b.v. een — rijst, *sa'ikat padi;* een — rottingriet, *rotan sagëloeng;* een — brandhout, *kajoe api sabërkas;* een — pieken, *toombak sabëbau,* ook *sarangkap.* —, pak, *boengkoes,* pakje, *boengkoesan,* b.v. een — kleeren, *pakajan saboengkoes;* een bundeltje lappen, *kain-kain saboengkoesan.* —, samengeknoopt pakje of in een doek geknoopte dingen, *boentël,* Jav. —, tros, bos, *djaras;* tot zulk een — maken, *mëndjaras.* —, tros van champignons en derg. *tjëranggah.* —, zie ook bij **kwast.**

bunder, *pantjar,* op Java *bahoe,* Jav. NB. Een — lands heeft eene lengte van 100 en een breedte van 20 roeden en wordt verdeeld in 5 *petak,* of vakken, elk van 20 roeden.

bungelen, heen en weder slingeren, *kontal-kantil.*

bunzing, *segoeng,* d. l. Cr. Mal. Beter *koekoes,* b.v. *sapërti koekoes jang didalam rimba banjak,* zijn stank is als de — in het bosch.

burcht, *kota, boeroedj,* Ar.

bureau, kantoor, *kantor.* — van de Genie, *kantor s.pir* (verb. van sappeur).

burger van eene stad, *orang isi nëgari.*

— van eene haven- of handelstad, *orang bandar.* —, opgezetene, *anak boewah*; vrije —, die aan geen dienstbaarheid onderworpen is, *orang merdaheka.*

burgerij, *sĕgala orang isi sĕgari.*

bus, voor thee, kruit enz. *kopi,* Skr. —, offerbus, *taboeng.* Eigenlijk een stuk bamboe met nauwe splect, gebruikt voor spaarpot. — met een deksel, die er geheel overheen gaat, zooals een gortbus, opiumbus enz., *ab.*

busboom, *tjamsad,* Perz.

buskruit, *obat bĕdil.*

buskruitton, *pipa obat bĕdil.*

bussel, zie **bundel.**

but, doel, *maksoed,* Ar.

buur, die in dezelfde buurt woont, *orang sakampoeng.* —, overbuur, *orang sabĕlah.* —, die in dezelfde woning of op hetzelfde vlot verblijf houdt en dus van de ééne gemeenschappelijke trap gebruik maakt, *orang satangga, orang tĕtangga.*

buurman, zie **buur.**

buurpraatje, *pĕrtjakapan dĕngan orang sakampoeng.*

buurschap, *sĕgala orang sakampoeng.*

buurt, wijk, *kampoeng*; de gansche —, *sĕgala orang kampoeng*; in de —, dichtbij, *dĕkat, hampir.*

buurtbriefje, *soerat kampoeng.*

buurtheer, *kapala kampoeng.*

buurtzaak, *pĕrkara kampoeng.*

buurvrouw, *pĕrampoewan sakampoeng.*

C.

cabaal, rumoer, *gadoch, hoeroe-hara.*

cabretleder, *koelit kambing.*

cabriolet, *hendi.*

cacao, *tjoklat,* verb. Ned. *boewah tjoklat.*

cacaoboom, *pokok tjoklat, pohon tjoklat.*

cacaoboon, *boewah tjoklat, bidji tjoklat.*

cachelot, *ikan paoes.*

cachet, zegel, *mĕtĕrai, tjap, tjap kĕmpa.*

cacheteeren, *mĕmĕtĕraikan, mĕmboeboeh mĕtĕrai, mĕmbaeboeh tjap.*

cachot, *pĕndjara, koeroeng, pasoengan.*

cachou, *gambir.*

cactus, opuntia magnifolia, waarop de cochenille leeft, *pokok lidah badak, pokok lidah boewaja*; eene soort van kleine —, euphorbia nereifolia, *daoen soedoe-soedoe.*

cadaver, *mait, bangkai.*

cadre, lijst. omgeving, rand, *kandang,* Hik. Abd. van zulk een — voorzien, daarin plaatsen, b.v. een brief of geschrift, *mĕngandang.*

cahier, van vijf ineengeschoven bladen papier, *koerrasat,* Ar. De Maleier gebruikt voor het enkelvoud meestal het meervoud *koeras.*

caisson, kruitwagen, *kareta obat mariam.*

calèche, *hendi.*

campagne, op een inlandsch vaartuig, *boeranda.* —, vrijstaande kajuit, *magoea.*

campêchehout, *kajoe sĕpang.*

canaille, gemeen volk, *orang hina-dina.*

canon, *kanoen,* Ar.

canoniek, *kanoen,* Ar. het kanonieke recht, *hoekoem kanoen.*

cantillewerk van zilver, *perak reada.*

cantine, *roemah sopi, kamar bolah,* verb.

caramboleeren, *mĕnjampok* (van *sampok*).

caravanserai, *roemah wakaf.*

cargo, scheepslading, *moewatan kapal, moewatan pĕrahoe.*

caricatuur, *gambar sindiran, gambar pĕngolok-olok.*

carton, *kartas djilid.*

casave, *ubi.*

casque, *kĕtopong.*

cassette, *pĕti toelis.*

caste, *bangsa.*

castor en **pollux,** *dewa kĕmbar.*

castreeren, *mĕngĕbirikan* (van *kĕbiri*), *mĕngasimkan* (van *kasim,* Ar.).

casuarine, *pokok ĕroe, pokok roe.* Op Java *pohon tjĕmara*; een soort van —, welks bladen in de geneeskunde worden gebruikt, welks vruchten gegeten en van welks hout bootjes gemaakt worden, *pohon sĕntada.*

casuaris, *boeroeng kasoewari.*

catalogus, *daftar,* Ar.

catapult, *ajoenan pĕloetar batoe.*

catechetisch, *dĕngan soewal-djawáb, bĕrsoewal-djawáb.*

catechismus, *soerat soewal-djawáb.*

catechu, zie **cachou.**

categorie, *pangkat, bĕhagian.*

catheter, *tjorong*; de — aanwenden, *masokkan tjorong.*

causerie, *pĕrtjakapan.*

cavalerist, *orang kĕrkoeda, orang bĕrkandaraän.*

cayenne-peper, *lada pĕdas, lombok-rawit,* Jav. *lombok-setan,* Jav.

cedel, *daftar,* Ar. huurcedel, *soerat sewa.*

ceder, *arz,* Ar. *pohon araz.*

cederhout, *kajoe arar.*
ceilon, *poelau Sailan, poelau Seloeng, poelau Sĕrĕndib,* eene verbastering van het Skr. *Sinhala dwipa.*
ceintuur, *ikat pinggang, tali pĕnding.*
cellulair, *bĕrpetak-petak;* cellulaire gevangenis, *pĕndjara jang bĕrpetak-petak.*
cement, *pĕrĕkat.*
cent, $\frac{1}{100}$ Gulden en $\frac{1}{100}$ Dollar, *sen.*
centenaar van 100 katti of 125 Amst. ponden, *pikoel.* Hij houdt 10 dubbele *gantang* of maten elk van 10 kati, of 20 *gantang* elk van 5 kati.
centraal, *tĕngah, pĕrtĕngahan, poesat.*
centraalbeweging, *kapoesingan.*
centrum, *pĕrtĕngahan, poesat.*
ceremonie, *oepatjara, istiadat,* Ar. *pĕrentah;* ceremonien, die men verricht om bovennatuurlijke kracht te krijgen, *poedjaän;* die — en verrichten, *mĕmoedja.*
ceremoniemeester, *pĕmĕrentah oepatjara;* in de bulairoeng, *pĕnghoeloe balai.*
ceres: hiervoor de godin der rijstvelden, *dewi Sĕri, njai Sĕri,* Bat.
certificaat, *soerat katĕraangan, soerat tanda.*
chagrin, *doeka-tjita, kaloekaän.*
chais, *bendi.*
chaldeeuwsch, *kasdim.*
champignon, *tjĕndawan.*
chanker, *mata kau, rĕstoeng kotji.*
chaos, *tjampoer-baoer.*
charge, met de stormpas, *gĕlora,* vd W.
chargé d'affiaires, *wakil,* Ar.
chaussee, *djalan raja.*
chef, *kapala, pĕnghoeloe, pĕngadjar;* iemands chef, superieur, hoofd, *orang bĕsarnja.*
chemie, *ilmoe'lkimija,* Ar.
cherubijnen, *keroebioen,* Ar.
chinaasappel, *djĕroeq manis, djĕroeq tjina, limau manis, limau tjina.*
chinees, *orang tjina;* een echte of pas uit China aangekomen —, *tjina singkeh;* een — van Foekian, *orang tjina Hokijan;* een — van Amoi, *orang tjina Emoi,* een — van Kwantong, *orang tjina hai.*
chineesch, *tjina;* chineesche spijzen, *makanan tjina.*
chirurgijn, *tabib,* Ar. — tevens barbier, *hadjam, hadjim,* Ar.
chocolade, *tjokĕlat, kahwah-bĕlanda,* letterl. Hollandsche koffiie.
cholera, de — morbus, *pĕnjakit taän,* Ar. *sakit kolera.*
chrestomathie: bijna alle werken, die eene bloemlezing bevatten, dragen den titel van *boenga rampai,* mengsel van bloemen, bloemenmengsel.
christelijk, *masĕhi,* Ar. het Christelijke jaar, *taheun masĕhi.*
christen: een protestantsch —, *orang masĕhi;* een R. K. —, *orang sĕrani, orang nagrani,* Ar. letterl. Nazareensch. Onder *orang sĕrani* worden meestal de afstammelingen der Portugeezen verstaan. — worden, *masoeq masĕhi, masoeq sĕrani.*
christendom, *sĕgala orang masĕhi, sĕgala orang sĕrani.*
christenleeraar, *pandita masĕhi, pandita sĕrani, padri masĕhi, padri sĕrani.*
christus, *almasih,* Ar. Jezus —, *Isa almasih.*
chronologie, *ilmoe tawarich,* Ar.
chronometer, *arlodji kapal.*
chrysoliet, *zabardjad,* Ar. *firoez,* Perz.
cigaar, *sĕroetoe, tjĕroetoe.*
cigarette: de inlandsche —, bestaande uit zeer fijn gekorven tabak, gewikkeld in blad van den waterpalm, den bananaan of de maisplant, *rokoq.* Zulke cigaretten rooken, *mĕrokoq.*
cijfer, *angka.* Het — twee, *angka doewa.*
cijferen enz. Zie **rekenen.**
cijfermachine, rekenraam, *sipoewa,* Chin.
cijferschrift, *soeratan rahasia dĕngan angka.*
cijns, belasting, tol, *beja, tjoekai.* —, die door onderworpenen, ten ondergebrachten, moet betaald worden, *oepĕti.* — betalen, *mĕmbajar beja, mĕmbajar tjoekai.* —, schatting betalen, *mĕmbajar oepĕti.*
cijnsbaar, onderworpen, *tâloq,* Ar. — maken, *mĕmbĕjakan, mĕnâloqkan,* b.v. *mĕmbĕjakan doenia ini,* deze wereld — maken.
cipier, *pĕnoenggoe pĕndjara, sipir,* verb.
cirkel, *boelat, dâirah,* Ar.; halve —, *lengkoeng.* —, perk voor hanegevechten, *kalangkong, gĕlanggang.*
cirkelmiddelpunt, *poesat boelat.*
cirkelboog, *boesoer.*
cirkelvormig, *lengkoeng.*
ciseleeren, *mĕnatahkan* (van *tatah*); geciseleerd met, *bĕrtatahkan,* b v. geciseleerd met juweelen, paarlen en robijnen, *bĕrtatahkan ratna moetoe manikam.*
citaat, *poengoetan, sĕboetan.*

citadel, *benteng.*
citatie, dagvaarding, *sita,* verb.; schriftelijke —, *soerat sita.*
citeeren, *mĕngĕhoet*; geciteerd, *tĕrsĕhoet.*
citer, *kĕtjapi*; op de — spelen, *bĕrmain kĕtjapi, bĕrkĕtjapi*; op de — tokkelen, *mĕmĕtik kĕtjapi* (van *pĕtik*).
cito, *sabĕntar djoega, dĕngan sigĕraha, pada sasaät itoe djoega.*
citroen, *djĕroeq asam, djĕroeq bali, limau asam, limau bali, limau karbau, djĕroeq kĕsowoba*; als een — uitgeknepen en weggeworpen, *tĕrpĕrah-pĕtjah.*
citroenboom, *pokoq limau asam.*
citroengras, andropogon schoenanthus, *sĕrai*; eene soort van zeer hoog —, *sĕrai gadjah*; eene andere soort van —, *sĕrai lawet,* Sum.
citroensap, *ajar djĕroeq asam.*
citroenschil, *koelit djĕroeq asam.*
citroenzuur, *asam limau.*
civet, *kastoeri, djĕhat, zabad,* Perz.
civetkat, *moezang djĕhat.* Op Java *rasé*; eene soort van —, *lĕnggaloeng.* —, zie ook **muskus.**
clairvoyant, zie **helderziend.**
clarinet: eene soort van —, *sĕroenai,* Perz. *moeri* (Perz. kleine fluit).
clown, *alon-alan.* Op Java *badoet,* Jav.
club, *pĕrhimponan, pĕkoempoelan.*
cochenille, *kosĕnil,* verb.
cochinchina, *koetji, nĕgari koetji.*
cocon. v. e. zijdeworm, *indoeng soetĕra.*
code, *soerat hoekoem, ĕtiäh hoekoem, soerat hoekoem oendang-oendang.*
codicil, nieuwe bepaling van een contract of testament, *sĕmatau,* namelijk in de beteekenis van iets, dat er aan vastgespeld of gestoken is. —, aanhangsel, bijvoegsel, *tambahan, hoebeungan*; als — er aangehecht, *tĕrsĕmat.*
cognac, *brendi,* verb. Eng.
cognossement, *soerat moewatan kapal.*
collationneeren, *mĕnsaßkan* (van *saß,* Ar. in orde), — met, *mĕmbandingkan dĕngan.* Ook *mĕnatiß* (van *tatiß*).
collecte, *pĕkoempoelan dĕrma, poengoetan dĕrma.*
collecteeren, *mĕngoempoelkan dĕrma, mĕmoengoet dĕrma.*
collega, *sama pĕkĕrdjaän, sadoedoeq, kawan.*
collier, *kaloeng, tali leher*; een — van zeven snoeren, *tali leher toedjoeh pangkat*; een — omhebben, *bĕrkaloeng*; iemand een — omdoen, *mĕngaloengkan*; tot — hebben, *bĕrkaloengkan*; tot — hebben, *bĕrkaloengkan rantai.*
colonne, geordende troep, *ambalan, katoemboekan*; bij colonnes, *bĕraoebal-ambalan.*
colossaal, *bĕsar sakali, oembang sakali.*
comedie, Europeesche schouwburg, *komedi*; Chineesche —, *wajang tjina*; Inlandsche — op Java, *wajang.* — spelen, *bĕrmain wajang.* Een soort van Maleisch comediespel is de *ma'joeng.* De troep, die het speelt, bestaat uit zes en meer personen, die den inhoud der oude Hikajats aanschouwelijk voordragen onder begeleiding der Maleische muziek. De beide hoofdpersonen zijn eene actrice, die *ma'joeng,* en een acteur, die *pa'joeng* genoemd wordt.
comfort, gemak, weelde, *nimat,* Ar.
comiek, grappenmaker bij het tooneelspel, *alon-alan, badoet,* Jav.
comisch, *djinaka.*
commandant, *komandan.*
commandeeren, *mĕnäĕrentahkan* (van *pĕrentah*). — zoonals een officier, *bĕrtareaq mĕnjoeroeh.*
commandement, *pĕmĕrentahan.*
commandeur, *kĕmĕndoer.*
commando, *pĕrentah.*
comme il faut, *dĕngan sapĕrtinja.*
commensaal, *orang mĕmoempang.*
commentaar, *tafsir,* Ar.
commies, ambtenaar, *komis.*
commissaris, *toewan komisaris*; — Generaal, *toewan komisaris djiändĕral.* — van politie, *toewan sĕkat, mĕrinja,* Port.
commissie, *komisi, polmak*; goederen in —, *sambaetan dagangan.*
committeeren, *mĕwakilkan*; een gecommitteerde, *wakil,* Ar.
communicatie, mededeeling, *pĕmbĕritahoean.*
compact, *mampat.* —, in een klomp, *kipal.*
compagnie, de O. I. —, *kompĕni Wolanda.* — van krijgsvolk, *katoemboekan* (van *toempoeq*), *pasoekan*; bij compagniën, *bĕrpasoeq pasoeq, bĕrtoempoek-toempoeq.* —, handelsvereeniging, *kongsi.* —, maatschappij, *pĕrsakoetoean.*
compagnieschap, *pĕrsakoetoean, kongsi,* Chin. *sjarekat,* Ar. *pĕseroän,* op Java.
compagnon, geldelijk deelnemer, *so-*

modal, sjarik, Ar. *rakanan, pĕsero*, op Java. —, medelid, *sakoetoe*.

comparant, *orang mĕnghadap, orang jang hadlir*.

compareeren, *pĕrgi mĕnghadap, datang mĕnghadap*; compareerend, *mĕnghadap, hadlir*, Ar.

competentie, *pĕgangan*.

compilatie, *pĕngoetipan* (van *koetip*).

compilator, *pĕngoetip*.

compleet, *lengkap, gĕnap*.

completeeren, *mĕlengkapkan, mĕnggĕnapkan*.

compliment, *tabek*; doe mijne complimenten, *sampaikanlah tabek sĕkaja*; veel —en of verontschuldigingen maken, *banjak pĕrawis*; verzeld van zeer vele complimenten, *disĕrtakan bĕbĕrapa tabek bagitoe banjak*.

componeeren, *mĕngarang* (van *karang*).

compositie, mengsel van vijf verschillende metalen, *pantjalogam* (Skr. *pantjaloha*, id.).

compote, *manisan boewah-boewah*.

compres, *baroet*, b.v. *laloe dibĕbatoja, dibaroetnja laekanja itoe*, vervolgens zwachtelde hij en legde compressen op zijne wond; koude — op het hoofd, *djaram*. Het hoofd met zulke compressen afkoelen, *mĕndjaram*. —, dicht ineen, *rapat*.

comptant, *toenai*. — betalen, *mĕmbajar toenai, timbang toenai*. — geld, *oewang toenai, sahal*, Ar.

concept, ontwerp, *rang*.

concessie, *idzin*, Ar.

condemneeren, *mĕnghookoemkan*.

conditie, beding, voorwaarde, *sjarĕ*, Ar.; met — dat . . . . , *dĕngan sjarĕnja hĕndaklah . . . .* —, toestand, *hâl*, Ar.

conducteur, conductor, geleider, *pĕnghantar, pĕmbawa*.

confisqueeren, *mĕrampas*; geconfisqueerd, *dirampas*.

confituren, *manis-manisan, halwa*, Ar.

conform, *satoedjoe*.

confrater, *kawan, tĕman, taulan*.

confronteeren, *mĕmbandingkan, mĕnjamoekakan* (van *samoeka*, van één voorkomen), ook aangezicht tegenover aangezicht stellen.

confuus, verbouwereerd, *pikau, gamam, bingoeng*, Jav.

consent, *idzin*, Ar. *pĕrmisi*.

consentbiljet, *soerat idzin, soerat pĕrmisi*.

consenteeren, *mĕngidzinkan, mĕloeloeskan, kasih pĕrmisi*.

constitutie, natuurlijke aard, *fahiât*, Ar. *fahiât toeboeh*.

constructie, woordschikking, *pĕratoeran pĕrkataän*.

consul, *konsol, wakil*, Ar.

contract, *pĕrdjandjian*; schriftelijk —, *soerat pĕrdjandjian*.

contributie, zie **schatting.**

controleeren, *mĕmĕriksa, mĕnghitoeng, mĕmbĕla*; niet te — zijn, *tiada tĕrbĕla*.

controleur, *kontĕrlir*.

copie, voor den zetter, *toeladan tjap*.

coquet, de coquette spelen, *mĕngĕnakan gaja*.

cornac, *pawang gadjah, gombala gadjah*.

corpus delicti, *tjina boekti*, Skr., *tanda bĕli*.

correspondeeren, *bĕrkirim soerat*.

corrigeeren, *mĕmbĕtoelkan salahnja*; drukproeven —, *mĕmbaiki toeladan tjap*.

corset, *pĕngampoe soesoe, kortang*.

corypheën, *ahli*, Ar. *ahli pĕlĕrdjaän itoe*, de corypheën op dat gebied.

courant, nieuwsblad, *soerat chabar*, advertentieblad, *soerat lelang*.

couvert, van een brief, *saloetan, sampoel*.

crates, *sibangkoh*

creatuur, *kadjadian*.

crediet, *hoetang*; koopwaren op — nemen, *mĕnjamboet dagangan*; koopwaren op — geven, *mĕmbĕri samboetan dagangan*; levensmiddelen op — nemen, *makan bĕrhoetang*; een geopend —, of gelden die men ten behoeve van iemand bij een ander deponeert, *hoealah*, Ar.; op — koopen, *bĕli hoetang*.

crisis, het beslissende oogenblik bij eene ziekte of een nakend gevaar, *kĕmĕloet*. gunstige —, *kĕmĕloet toeroen*; ongunstige —, *kĕmĕloet naïk*.

criticus, vitter, die op alles let, *pĕngĕtjam*.

critiek, *pĕngĕtjamkan*.

critiseeren, *mĕngĕtjamkan*.

croesus, de rijke man bij uitnemendheid. Hiervoor hebben de Maleiers, *Karoen*, den Koraeh des Bijbels, volgens hen de bewaarder van groote schatten.

croquant, knappend, *garing*.

croton, *adal-adal*.

croup, *pĕnjakit boeloeh-boeloeh*.

crucifix, *tanda salib*.

cubebe-peper, zie **staartpeper.**

cultiveeren, *mĕmbĕla*.

cultures, *tanam-tanaman.*
cultuur, veldbouw, *pĕroesahaän tanah.*
curatele, *walijat,* Ar.
curator, *wali,* Ar.
cureeren, *mĕngobati, mĕnjĕmboekkan* (van *sĕmboek*).
curieus, *ädjaïb,* Ar. *grarib,* Ar.
curiositeit, *nadirat,* Ar. *tamasja.*
cursief, loopend schrift, *soeratan bĕrpangkoe.*
cylinder, *boelat torak;* holle — met gaten voor het persen van de laksa of Indische vermicellie, *kĕbok.*
cylindervormig, *boelat torak, pandjang boelat.* Dit laatste niet te verwarren met *boelat pandjang,* ovaal.
cypres, *saroe,* Ar.

D.

daad, handeling, *pĕrboewatan.* —, verrichting, werk, *pĕkĕrdjaän, fiäl,* Ar. meerv. *faäl;* op heeter— betrappen, *mĕndapati,* b.v. hij betrapte hem op heeter—, terwijl hij nog aan het stelen was, *didapatinja akandia lagi dalam mĕntjoeri;* op heeter— betrapt worden, *kadapatan;* met rand en — bijstaan, *mĕmbantoe dĕngan bitjara sĕrta dĕngan pĕrboewatan.*
daags, *sahari;* een gulden —, *sahari satoe roepijah.* — te voren, *kalamarinnja, sahari sabĕlom.* — daarnaa, of daarna, *kĕsokan harinja;* des —, *pada siang hari;* driemaal —, *tiga kali pada sahari.*
daagsch, *sahari-hari,* b.v. daagsche kleeding, *pakajan sahari-hari;* daagsche kost, *makanan sahari-hari.* Zie **alledaagsch** en **dagelijksch.**
daar, van het naderbij zijnde, *sitoe, disitoe.* —, van het verder verwijderde, *sana, disana;* hier en —, *sana-sini;* van —, *dari sitoe, dari sana.* —, neem dit aan, *nah, ambillah ini.* — hebt gij het, *nah, itoelah dia.*
daar, dewijl, *sĕdang, tĕgal, sĕlang, sĕdangkan, sĕlangkan,* b.v. — de geschapenen reeds zoo zijn, hoeveel te meer die ze schiep, *sĕdang didjadikan lagi sakian, jang mĕndjadikan bĕrapa lagi;* daar hij ziek is, gaat hij zelden uit, *tĕgal ija sakit djarang ija kaloewar dari roemah.* — de goeden reeds zoo zijn, hoeveel te meer de slechten, *sĕdangkan jang baïk lagi bagini apa lagi jang djahatnja.* — zijne dienaren reeds zoo rijk zijn, hoeveel te meer dan de Heer aller werelden, *sĕlang hambanja lagi dĕmikian kakajaännja, djika Toehan sĕrwa sakalian alam bĕrapa lagi.*
daaraan, *pada itoe, padanja, dĕngan itoe.* — vastgebonden, *tĕrtambat padanja;* mij is veel — gelegen, *pĕrkara itoe bĕsarlah kapadakoe.* — heb ik genoeg, *tjoekoeplah ija-itoe kapadakoe.* — moet gij trachten genoeg te hebben, *hĕndaklah ĕngkau mĕntjoekoepkan dĕngan dia;* wat hebt gij —, *apa goenanja kapadamoe.* — blijkt het dat hij wel verraad wil plegen, *daripada itoe njatalah ija hĕndak beloet djoega.* — is niets gelegen, *tiada apa-apa, tiada mĕngapa, satoe pon tiada goenanja.* — ontbreekt nog veel, *lagi koerang banjak.*
daarachter, *dibĕlakang itoe, dibalik itoe.* — schuilt iets, *ada djoega rahasianja.* — zaten al de hofjuffers, *dibĕlakang itoe doedoeklah sĕgala dajang-dajang.* — de kaap zeilden twee vaartuigen, *dibalik tandjoeng itoe ada bĕrlajar doewa boewah pĕrahoe.*
daaraf, *dari atas itoe.*
daarbeneden, *dibawah itoe.*
daarbenevens, *sĕrta dĕngan itoe.*
daarbij, nabij dit of dat, *dĕkat itoe, dĕkat situe, disitoe, hampir itoe;* vlak —, *dĕkat sakali dĕngan itoe, hampir sakali dĕngan itoe;* hij was ook —, *ija pon adalah sĕrta;* het kan — niet blijven, *ta'bolih tinggal bagitoe;* ik blijf —, *tĕtaplah akoe atas pĕrkara itoe.* — komt dat...., *tambahan poela maka....* — blijft het, *tĕntoelah bagitoe;* reken nog 100 gulden —, *tambahkan poela saratoes roepijah.* —, zie ook **daarenboven.**
daarbinnen, *didalam, didalam itoe, didalamnja.*
daarboven, *di-atas, di-atas itoe, di-atasnja;* niets gaat —, *satoe pon tiada mĕlĕbehi dia;* God —, *Toehan Allah jang diworga.*
daarbuiten, *diloewar, diloewar itoe, diloewarnja.* — staat hij, *diloewar ija bĕrdiri;* gij moet — blijven, er u niet mede bemoeien, *djangan ĕngkau bĕrtjampoer dĕngan pĕrkara itoe.*
daardoor, door dit of dat, *olih itoe, olih sĕbab itoe, olihnja.* —, door deze of gene plaats, *tĕroes daripada itoe, tĕroes daripadanja,* ook alleen *daripada;* ga niet —, *djangan bĕrdjalan*

tëroes; hij ging — (b.v. door de genoemde poort), *maka ija bërdjalan daripadanja.* — zult gij in uwen handel slagen, *maka olih sëbab itoe akan bëroentoeng përniagaänmoe.* — zijt gij zoo rijk geworden, *olih itoelah êngkau soedah mëndjadi kaja bagini.*

daarenboven, daarbij, bovendien, *lagi, dan lagi, lagi pon, lagi poela, tambahan lagi, tambahan poela, di-atas itoe, sapërkara lagi, sabagi lagi,* al naarmate van den meerderen of minderen nadruk en het zinverband; ook *malar.*

daarentegen, *laïn daripada itoe, mëlaïnkan, akan tëtapi, hanja,* ook *dëngan* of *pada baliknja.* — is Java een groot eiland, *laïn daripada itoe tanah Djawa itoe poelau bësar adanja;* zij namen de moeite niet om hunne kinderen te onderwijzen, zij lieten ze — aan hun lot over, *tiada di-oesahakannja mëngadjar anak-anaknja, mëlaïnkan dibiarkannja djoega;* hij is wel kundig, — zeer verwaand, *pandai djoega ija, akan tëtapi sombongnja sangat;* allen kwamen, hij — niet, *samoewanja datang, hanja ija tidak.*

daarheen, *kasitoe, kasana;* wij willen —, *kami hëndak kasana.*

daarin, *didalam itoe, didalamnja.* — is niemand, *sa'orang pon tiada didalam itoe.* — is niets meer, *satoe pon tiada lagi didalamnja;* dat is ook — begrepen, *itoelah tërmasoek djoeya.* —, in het aantal, begrepen, *masoek bilangan.* — stemde ik toe, *koeloeloeskan itoe, koeridlakan itoe.*

daarlaten, *mëmbiarkan;* daargelaten, *biar, këndati,* b.v. — dat hij ondeugend is, ik houd toch van hem, *bijar ija nakal, akoe soeka djoega akandia;* daargelaten dat hij ziek is, hij zal toch wel komen, *këndati sakit, ija hëndak datang djoega;* daargelaten, gezwegen van, *djangankan,* b.v. — dat hij geschreven zou zijn, hij is zelfs niet gewond, *djangankan mati, toeka pon tidak.*

daarlangs, *mënjoesoer, laloe daripada;* het schip zeilde — (b.v. eene kust), *maka kapal itoe bërlajar mënjoesoer itoe;* de slang streek — (b.v. een stam), *maka oelar itoe mënjoesoer (batang) itoe;* hij ging —, daar voorbij, *maka ija laloe daripada itoe.*

daarmede, *dëngan itoe, sërta dëngan itoe, dëngan dëmikian, olih itoe, olihnja.* — heeft hij tegenstand geboden, *dëngan itoe dilawannja.* — is hij tevreden, *sërta dëngan itoe sënanglah ija.* — heeft hij geluk gehad, *dëngan dëmikian oentoenglah ija.* — is hij gestorven, *dëngan dëmikian matilah ija.* — verloor hij zijn goeden naam, *olih itoe hilanglah namanja jang baïk;* wat doet men —, *dipëngapakan,* b.v. de afval, wat doet men —, *hampasnja dipëngapakan;* hoe zal het — gaan, *apa akan djadinja.*

daarna, *këmoedian, këmoedian daripada itoe, soedah itoe, tëlah itoe, habis bagitoe, sakëtika lagi, laloe;* eerst leeren, — spelen, *bëladjar dëhoeloe, këmoedian bërmaïn.* — keerden allen huiswaarts, *këmoedian daripada itoe poelanglah samoewanja.* — moet ge rijst koken, *soedah itoe hëndaklah êngkau mënanaknasi.* — las hij, *tëlah itoe batjalah ija* — kwam ik er uit, *habis bagitoe kaloewarlah sëhaja;* een oogenblik — viel hij van boven neder, *sakëtika lagi djatohlah ija dari atas;* hij lachte, — zeide hij, *tërtawalah ija, laloe katanja;* in het begin waren zij vrienden, — vijanden, *moela-moela mareka-itoe bërsahabat, këmoedian bërsëteroe.*

daarnaar, *satoedjoe dëngan itoe, mënoeroet itoe,* b.v. — zal ik mijn gedrag richten, *akoe hëndak mëlakoekan dirikoe satoedjoe dëngan itoe.* — maakte hij het beeld, *mënoeroet itoelah dipërboewatnja patoeng itoe.* —, zie ook **daarheen.**

daarnaast, *disabëlahnja, disisinja.* — woont hij, *disabëlahnja adalah roemahnja.* — zit hij, *disisinja adalah ija doedoek.*

daarnevens, *sërta dëngan itoe.* —, bovendien, *tambahan poela.*

daarom, om die reden, *sëbab itoe, bagitoe djoega, itoelah moelanja.* — is het, *sëbab itoelah, maka sëbab itoelah.* —, om den wille daarvan, *karëna itoe, karëna sëbab itoe.* —, om dit of dat heen, *koeliling itoe.*

daaromstreeks, ongeveer, *kira-kira.* —, daar dichtbij, *dëkat itoe, dëkat disitoe, hampir dëngan itoe.*

daaromtrent, *hampir itoe, dëkat itoe, kira-kira dëkat disitoe.*

daaronder, *dibawahnja, koerang daripada itoe, di-antaranja;* zoek —, *tjëharilah dibawahnja;* twaalf jaar en —,

doewa bĕlas tahoen dan jang koerang daripada itoe. — zijn enkelen, die het ontkennen, *di-antaranja adalah bĕbĕrapa orang jang mĕnjangkal.*

daarop, boven op dit of dat, *di-atas itoe, di-atasnja;* leg het boek —, *lĕtakkanlah kitáb itoe di-atasnja.* —, daarna, *laloe;* b.v. — sprak hij, *laloe katanja.* Zie **daarna.**

daarover, er boven, *di-atasnja.* —, er overheen, *dari atasnja.* —, op dit of dat, *di-atasnja.* —, om die reden, *sĕbab itoe.*

daarstellen, doen zijn, *mĕngadakan.* —, doen worden, *mĕndjadikan;* niet daar te stellen zijn, *tiada tĕradakan.*

daartegen, tegen dit of dat aan, *bĕrdamping dĕngan.* — geleund, *bĕrsandar dĕngan.* —, in verzet tegen, *mĕlawan dĕngan.* —, met iets in strijd, *bĕrsalahan dĕngan.* — inbrengen, antwoorden, *mĕnjahoet, mĕmbalas djawáb.*

daartegenover, *tĕntang itoe.*

daartoe, *akan itoe, bagei jang dĕmikian.* — heb ik geen tijd, *akan itoe tiada sĕhaja sĕmpat.* — heb ik geen moed, *tiada akoe bĕrani bagai jang dĕmikian.*

daartusschen, tusschen dit of dat, *di-antara itoe, ditĕngah itoe.* —, ondertusschen, *dalam antara itoe, dalam pada itoe, sĕmantara itoe.*

daaruit, *dari dalam itoe, daripada itoe;* neem het — en doe het hierin, *kaloewarkanlah dari dalam itoe, masoekkanlah kadalam ini.* — kan ik niet wijs worden, *itoe koerang tĕrang kapadakoe.* — vloeit voort, *daripada itoe tĕrbitlah, daripada itoe njatalah.* — vermoed ik, *dari sĕbab itoe pada sangkakoe.*

daarvan, *daripada itoe, dari itoe.* — weet ik niets, *satoe pon tiada koektahoeï akan hal itoe.* — komt niets, *pĕrkara itoe tiada akan djadi sakali-kali.*

daarvoor, plaatsbepalend, *dihadapan itoe, dimoeka itoe.* —, tijdsbepalend, *dĕhoeloe daripada itoe, sabĕlom itoe.* —, in de plaats van, *akan gantinja.* — gehouden worden, *disangkakan bagitoe.* — instaan, *mĕnanggoeng itoe.* — in acht nemen, *djaga baik-baik daripada itoe, djaoehkan dirinja daripada itoe.* — zal ik zorgen, *atas akoelah mĕmboewat dia.* — zeg ik u dank, *akan itoe mĕnĕrima kasihlah sĕhaja.* — is dit geneesmiddel goed, *obat ini baïk akan itoe.* — behoede mij de Hemel, *didjaoehkan Allah kiranja akoe daripada jang dĕmikian.* — vrees ik niet, *tiada akoe takoet akan itoe.*

daarzijn, *kaädaän;* het — ervan, *kadaänja.*

daas, paardenvlieg, *pikat.*

da capo, *sakali lagi.* —, telkens weer van het begin af, *bĕrtaloe-taloe.*

dadel, *chorma,* Perz. *korma.* —boom, —palm, *pokoh chorma.* —vrucht, *boewah chorma;* rijpe, versche, zachte —, *roetab,* Arab.; rijpe en gedroogde —, *tamar,* Ar. vandaar *tamar hindi,* waaruit tamarinde ontstaan is.

daemon, *djin.*

daemonisch, *djinni.*

dadelijk, op 't eigen oogenblik, *sabĕntar djoega, pada sasaät itoe djoega;* nu —, *sakarang djoega.* —, zoo met een, *sabĕntar, kĕlak.* —, spoedig, *dĕngan sigĕra.* —, zoo maar in eens, zoo op slag, *sĕrta-mĕrta.* —, contant, *toenai.* —, werkelijk, *soenggoeh, bĕtoel.*

dag, in tegenoverstelling van nacht, *siang;* het wordt —, *djadi siang;* het is bijna —, *hampir akan siang;* het is reeds —, *soedah siang hari;* toen het — was geworden, *satĕlah hari siang.* — en nacht, *siang dan malam, siang malam;* bij —, overdag, *pada siang hari.* — als tijdsbepaling, maar niet in tegenstelling van nacht, *hari, jaum,* Ar. Men rekent dat de dag begint den avond te voren met zonsondergang om zes uur; een — en nacht, *sahari-samalam;* alle dagen, *sahari-hari;* op iederen —, *sahari-sahari, pada tiap-tiap hari, pada sabilang hari;* den goedganschen —, den geheelen — door, *sahari-harian;* bij dagen, *bĕrhari-harian;* een paar dagen, *sahari doewa,* b.v. terwijl er nog een paar dagen te leven is, *sĕmantara ada hajät sahari doewa ini;* om den anderen —, *bĕrsĕlang-sĕlang hari;* met een — tusschenruimte, *sĕlang sahari, lat sahari;* de — van gisteren, *kalamarin;* de — van morgen, *esoek hari;* den daaropvolgenden —, des anderen daags, *pada kaesokan harinja, esoknja;* toen men den volgenden — had, *satĕlah kaesokan harinja;* tot een heelen —, *sahari soentoek;* op zekeren —, *pada soeatoe hari, sahari, pada soeatoe hari anoe;* op dezen —, vandaag, *hari ini;*

van den eenen — tot den anderen, *daripada soeatoe hari datang kapada soeatoe hari*; een — lang, *sahari lamanja*; een — reizens, *sahari pĕrdjalanan*; twee dagen na morgen, *toelat, loesanja lagi*; drie dagen later, *langkat*; over vier dagen, den vierden — na heden, *toebin*; den honderdsten — na iemands overlijden met een maaltijd en gebeden vieren, *mĕnjaratoes hari*; de jongste —, *jaum eddin*, Ar.; de — der opstanding, *hari kiamat, jaumoe 'lḥasjar*, Ar. letterl. de dag der bijeenkomst; de negen laatste dagen der afnemende maan, *anaḳ boelan*; voor den — komen, *njata, kalihatan, kanjataän, tampaḳ, ḳahir*; voor den — halen, naar buiten brengen, *mĕngaloewarkan*; met iets voor den — komen, *mĕndatangkan*; aan den — komen, *djadi njata, kĕtara*, Jav. *kĕtahoewan, kadapatan, djadi ḳahir*, zie ook aan het licht komen bij **licht** en **streek**, van eene eigenschap, ook *timboel*; aan den — brengen, *mĕnjatakan, mĕmboekakan*; voor den — komen met dingen, die niet betamen, *mĕngada-ada*; op zijne dagen komen, *moelaï toewa*; een gelukkige, goede —, *hari jang baïk*; al zijn dagen, ooit, *pĕrnah*, b.v. wie heeft dit nu al zijn dagen gezien, *siapa pĕrnah mĕlihat jang dĕmikian*; een gat in den — slapen, *tidoer sampai hari djaoeh siang*; drie volle dagen, *gĕnap tiga hari*; na tien dagen, *lĕpas sapoeloeh hari*; van al mijn dagen, *saæmoerkoe hidoep*; om dezen tijd van den —, *bagini hari*, b.v. overmorgen om dezen tijd van den —, *loesa bagini hari*; hoog —, midden op den —, *hari soedah rĕmbang, rĕmbang tĕngah hari*.

dag, ponjaard, *sĕkin*, Ar.

dagblad, *soerat chabar, soerat lelang*. Het laatste is beter voor advertentieblad.

dagbladlezer, *pĕmbatja soerat chabar*.

dagbladpers, *pĕngĕtjapan soerat chabar*.

dagbladschrijver, *pĕngarang soerat chabar*.

dagblind, *boeta pada siang hari*.

dagboek, *soerat pĕringatan sahari-hari*.

dagdief, *orang pĕmalas, pĕlenga*.

dagdieven, *bĕkĕrdja dĕngan malas, mĕlenga*.

dagdieverij, *lenga, mĕnghilangkan wĕktoe*.

dagelijks, *sahari-hari*. —, op elken bijzonderen dag, *sahari-sahari, tiap-tiap hari, sabilang hari*

dagelijksch, *sahari-hari, tiap-tiap hari, sabilang hari*; de — gesprekken, *pĕrkataän jang tĕrpakai sahari-hari*; voor — gebruik, *lasaḳ*; wat daarvoor dient, *pĕlasaḳ*. —e kleeren, *pakajan pĕlasaḳ*. — werk, *pĕkĕrdjaän sahari-hari*; het —e brood, *rĕzĕḳi*, Ar.; de —e spijs, waarbij de pot niets bijzonders schaft, *makanan jang kapalang*; dat is zijne —e gewoonte, *dĕmikianlah ādatnja sahari-hari*; het — bestuur, *pĕmĕrentahan sahari-hari*. —, zie ook **alledaagsch**.

dagen, aanbreken van den dag, *fadjar*, Ar. *tĕrbit fadjar, boeka fadjar, fadjar mĕrĕkah, djadi siang, dini hari*.

dagen, dagvaarden, *mĕnjita* (van *sita*); voor het gerecht gedagvaard, *disita, dipanggil mĕnghadap hoekoem*.

dag- en nachtevening, *istiwa*, Ar.

dager, dagvaarder, *pĕnjita*.

dageraad, *dini-hari, fadjar*, Ar. *soebeḥ*, Ar.; de — der olifanten, 's morgens om 4 uur, *dini-hari gadjah*.

dagge, ponjaard, *badai-badai, sĕkin*, Ar.

daggeld, *opah hari*.

daggelder, *orang jang makan opah hari, orang opahan, orang koeli*.

daghuur, *sewa hari*. Zie ook **daggeld**.

daghuurder, zie **daggelder**.

dagkapel, dagvlinder, *koepoe-koepoe*.

daglicht, *siang*; het — zien, geboren worden, *djadi, dipĕranakkan, ḳahir*; Ar. b.v. ik zag het — te Malaka, *akoe tĕlah djadi di Malaka, akoe tĕlah dipĕranakkan di Malaka, akoe tĕlah ḳahir di Malaka*; aan het — brengen, openbaren, *mĕlahirkan*; die zaak werd aan het — gebracht, *pĕrkara itoe dilahirkan*.

daglijst, *daftar sahari-hari*.

dagloon, *opah hari, koeli*; op — arbeiden, *makan opah hari, makan koeli, mĕngambil koeli*.

daglooner, *orang koeli, orang makan opah hari*; als — arbeiden, *mĕngoeli*.

dagmarsch, *pĕrdjalanan sahari*.

dagorde, regeling voor dien dag, *pĕratoeran hari itoe*.

dagorder, legerorder, *pĕrentah kapada balalantara*.

dagregister, *soerat pĕringatan sahari-hari*.

dagreis, *pĕrdjalanan sahari, sahari pĕr-*

djalanan. —, reis overdag, *pĕrdjalanan siang hari.*

dagronde, mil. *kawat siang hari.*

dagschot, ochtendschot, 's morgens om vijf uur, *boenji mariam pagi-pagi.*

dagsein, *ilamat pada siang hari.*

dagteekenen, *mĕnjĕboet tarichnja, mĕmboeboch tarichnja.*

dagteekening, *tarich,* Ar. *tanggal,* Jav.

dagvaarden, *mĕnjita,* gedagvaard, *disita.*

dagvaarding, *sita;* schriftelijke —, *soerat sita.*

dagvlieg: eene soort van —, de vliegende witte mieren, *kalakatau.*

dagvlinder, *koepoe-koepoe.*

dagwacht, *kawal pada siang hari.*

dagwerk, het werk van één dag, *pĕkĕrdjaän sahari.*

dak, van een huis, *atap, hatap;* een laag, naar vier zijden afloopend —, *atap limas;* een pannen —, *atap gĕnteng;* een leien —, *atap batoe.* — van tegels, *atap bata;* een — van platgeslagen bamboe, *atap pĕloepoeh;* een — van arenvezels, *atap idjoek;* een — van lang rietgras, *atap ilalang;* een afhellend zij—, *atap gadjah mĕnjoesoe;* een — dat bijna tot den grond reikt, zoodat weinig of niets van de wanden te zien is, *atap roengkoep, atap toempoean;* gewelfd bamboezen — op inlandsche vaartuigen, *djoeboeng;* een huis met een atappen —, *roemah atap;* plat —, terras, *soetoeh,* (verb. van het Arab. *sathh*); *gĕladak;* een huis met een plat —, *roemah papak;* het uitsteeksel van een — buiten het gebouw, aan de smalle zijden, *lajang roemah;* tot — hebben, *bĕratapkan;* b.v. glas tot — hebben, *bĕratapkan katja;* hout of planken tot — hebben, *bĕratapkan papan;* plankjes gebruikt tot dakbedekking, *atap papan, sirap,* Jav.; van een — voorzien, bedr. *mĕngatapkan, mĕmpĕratapkan;* onder iemands — komen, *masoek dibawah atap;* onder één — wonen, *doedoek saroemah;* bij iemand onder — zijn, *mĕnoempang* (van *toempang*); niet onder — kunnen komen, *tiada bolih mĕndapat tĕmpat mĕnoempang;* hij had den hemel tot —, *ija bĕratapkan langit.*

dakbalk, *gĕlĕgar atap.*

dakbedekking, het materiaal, *atap,* meestal van palmbladeren of arenvezels of rietgras.

dakgeraamte, *koeda-koeda atap.*

dakgoot, *pantjoeran atap, pĕnadah ajar hoedjan.*

dakpan, *gĕnteng;* houten —, *papan atap, sirap,* Ar.

dakriet, *atap.*

dakspar, *koeda-koeda, roesoek, kasau.*

dal, vallei, *lĕmbah, lĕmbang.*

dalbewoner, *orang pĕdoedoek lĕmbah.*

dalen, *toeroen.* — in het gemoed, van liefde of een schoon verhaal, *hinggap;* zwevend —, *toeroen mĕlajang-lajang.* — van den prijs, *toeroen harga, djatoh harga.* — van de zon, *toeroen, lingsir, gĕlingsir, gĕlintjir;* gedaald van de zon, ook *tĕrgĕlintjir.*

dam, steilte door aardstorting, *tĕrbis.* —, dijkje om water, *bĕndoeng;* kleine — in de rijstvelden, *pĕmatang, galĕngan,* Jav. *ĕmpangan;* steenen —, *tembok.*

damascus, *nĕgari Damsjik.*

damasceeren, *mĕmpĕrpamoerkan;* gedamasceerd, *bĕrpamoer.*

damasceersel, *pamoer.*

damast: zijden —, armozijn, *kimcha,* Perz.; rood zijden gordijn—, *diwangga,* Skr.; wit —, servetgoed, *kain kĕpiri.*

dambord, *papan apit-apitan, papan tjatoer.* Ook schaakbord; de vakken van een dam- of schaakbord, *tapak tjatoer.*

dame: hiervoor is geen woord. Eene getrouwde Europeesche — duidt men aan met *njonja,* Mevrouw, eene ongehuwde met *nona,* juffrouw. Zie **mevrouw.**

dammen, een dam leggen, *mĕnĕrbis, mĕmboewat tĕrbis.* —, damspelen, *bĕrmain tjatoer, bĕrmain apit-apitan, b. pasang.*

damp, nevel, *oewap, hawap, asap-asap.* —, wasem, stoom, *koekoes, oewap* —, uitwaseming, zweet, *pĕloeh.* —, rook, *asap;* stinkende —, *oewap boesoek.*

dampen, *mĕroewap, bĕroewap, bĕrasap.* —, uitwasemen, zweeten, *bĕrpĕloeh.*

dampig, vochtig, *lĕmbab, lĕngas.* —, met damp, *bĕroewap.* —, deinzig van de lucht, *balau-balam.* —, kortademig van een paard, *sĕsak dada.*

dampkring, *oedara,* Skr.

dampkringslucht, *hawa oedara.*

damschijf, *boewah papan tjatoer.*

damspel, *pĕrmaïnan tjatoer, pĕrmaïnan apit-apitan, pĕrmaïnan pasang;* een soort van — met 16 roode en 16 witte schijven, *tabal.*

damspelen, *bĕrmaïn tjatoer, bĕrmaïn apit-apitan, maïn pasang, maïn tabal.*

dan, Bijw. daarna, *laloe, maka, kĕmoedian.* Op Java *lantas.* —, op dien tijd, *pada masa itoe, pada tatkala itoe, tatkala itoe.* —, alsdan, soms ook, doch zelden, *disana;* dan dit en dan dat, *sabĕntar ini, sabĕntar itoe;* dan zus, dan zoo, *sabĕntar bagini, sabĕntar bagitoe;* nu en dan, *tĕrkadang-kadang;* als het niet aldus is, hoe is het dan, *djikalau tiada dĕmikian, maka bagaimana;* schrijf mij eerst, dan zal ik antwoorden, *hĕndaklah dĕhoeloe toewan bĕrkirim soerat kapada sĕhaja, maka sĕhaja akan mĕmbalasnja kĕlak;* eerst leeren, — spelen, *bĕladjar dĕhoeloe, kĕmoedian bĕrmaïn.* — na den vergelijkenden trap der Bijv. nw. *dari, daripada,* b.v. grooter —, *bĕsar dari,* of *bĕsar daripada.* —, tegenstellend, *mĕlaïnkan,* b.v. er was niemand — ik, *sa'orang pon tiada mĕlaïnkan akoe;* wie is goed — God, *siapa baïk mĕlaïnkan Allah;* niets —, *sĕhadja.*

dandy, *pĕsolik.*

danig, zeer, *amat, sangat, tĕrlaloe, sakali;* hij heeft zich — bedrogen, *dipĕrdajakannja dirinja sangat.*

dank, *tĕrima-kasih.* — zeggen, *mĕnĕrima-kasih;* duizendmaal —, *tĕrimakasih banjak-banjak* en niet *bĕriboe-riboe,* zooals bij *ampon.* — aan God, *sjoekoer,* Ar. — zeggen aan God, *mĕngoetjap sjoekoer;* in — aannemen, door een meerdere, *mĕnĕrima dĕngan karidlaän;* tegen wil en —, *maoe ta'maoe, soeka ta'soeka;* God —! *sjoekoerlah!* Gode zij —, *alhamdoe lillahi,* Ar.

dankadres, *soerat pĕnĕrima-kasih.*

dankbaar, *tahoe mĕnĕrima-kasih;* jegens God, *tahoe mĕngoetjap sjoekoer.*

dankbaarheid, *pĕnĕrima-kasih;* jegens God, *sjoekoer.* — betoonen, *mĕnĕrima-kasih;* jegens den Vorst, *mĕnĕrima karoenia;* jegens God, *mĕngoetjap sjoekoer.* NB. Soms kan — toonen niet anders teruggegeven worden dan met *mĕmbalas,* vergelden.

danken, zie bij **dank.**

dankgebed, *salat sjoekoer, doä sjoekoer.*

dankoffer, *korbän sjoekoer.*

dankzeggen, aan God, *mĕngoetjap sjoekoer;* aan een Vorst of aanzienlijk persoon, *mĕnĕrima karoenia;* aan een gewoon persoon, *mĕnĕrima kasih.*

dankzegging, aan God, *sjoekoer, pĕngoetjap sjoekoer.*

dans, de Maleische —, *tari, pĕnarian.* Zie **dansen;** de Javaansche —, *tandak;* de Europeesche —. *dangsa;* tot den — noodigen, *angkap mĕnari;* den — ontspringen, aan het gevaar ontkomen, *loepoet daripada bĕhaja;* eene soort van Madureeschen —, *gamboeh,* dien — uitvoeren, *bĕrgamboeh;* eene soort van Sijameeschen —, die door mannen en vrouwen wordt uitgevoerd, *mĕndoera;* eene soort van Sijameeschen —, die alleen door vrouwen wordt uitgevoerd, *lĕkoen.*

dansen, op zijn Maleisch, *mĕnari.* Aan het — zijn, *bĕrtari-tari;* toevallig aan het — raken, *tĕrtari-tari;* bij paren —, *mĕnari bĕrangkap-rangkapan;* theatraal —, *mĕnari mĕngigal.* — en daarbij in de handen klappen, *tĕpoh tari;* met eene publieke dansmeid (djoged) —, waarvoor men verplicht is haar iets te geven, *mĕngembeng* (van *embeng*), Jav.; schermend met wapens —, *mĕmĕntjak* (van *pĕntjak*); aldus — met twee goloks, *mĕmĕntjak golok;* van een vaartuig op de golven —, *mĕlamboeng-lamboeng, bĕranggok-anggok, bĕranggol-anggol;* naar iemands pijpen —, *mĕnoeroet sĕgala kahĕndak orang.*

danser, *orang mĕnari.*

danseres, dansmeid, *rongging,* Jav. *djoget,* Jav.; de voornaamste danseressen van den Soesoehoenan op Java, *sĕrimpi;* een mindere soort, die ook andere hoofden er op mogen nahouden, *bĕdaja.* Zie ook **straat-danseres** en bij **publiek.**

dansfeest, *pĕnarian, pista dangsa.*

danslustig, *soeka mĕnari.*

danspartij, *ramai orang mĕnari;* Europeesche —, *pista dangsa.*

dapper, moedig, *bĕrani, pĕrkasa, wira,* Skr.; bijzonder —, *gagah bĕrani, wira, pĕrkasa, wirawan, pahalawan.* —, sterk, *koewat, gagah.*

dapperheid, *kabĕranian, kalaki-lakian, wira, pĕrkasa.*

dapperlijk, *dĕngan bĕrani.*

darm; de darmen, *pĕroet moeda, pĕroet sĕni, lingkar pĕroet, tali pĕroet, oesoes,* Jav., ook alleen *pĕroet;* dikke —, *pĕroet moeda bĕsar;* dunne —, *pĕroet moeda haloes;* van de dunne darmen worden muzieksnaren vervaardigd, *pĕroet*

moedanja itoe dipërboewat tali boenjiboenjian; den — vullen, *mëngisi përoet;* bij iemand den — komen vullen, om eten komen vragen, *mëmbawa përoet;* een holle —, *përoet kosong, p. hëmpa;* iem. de darmen uit het lijf trappen, *mëngirikkan poetoes përoetnja.*

darmbeklemming, *sëmpit përoet moeda.*

darmbreuk, *pëtjah përoet moeda.*

darmkronkel, *simpoelan përoet moeda.*

darmjicht, *moelas përoet.*

darmkanaal, *gëronggang përoet.*

darmnet, *djala-djala përoet.*

darmworm, ingewandsworm, *tjatjing përoet.*

dartel, *lela,* b.v. o, jonge en dartele vrouw, *hai, përampoewan moeda lela!* —, uitgelaten, *këratjak.* —, speelsch, ondeugend, *nakal, djinaka.* —, wulpsch, *doekana, tjandala.*

dartelen, *bërsanda-goeraw, mëlela, mënakal, bërdjinaka.* Ook *bërdalih-dalihan,* kibbelend, gekscherende de schuld op elkander werpen.

das, halsdoek, *dasi, tali leher.*

dat, Aanw. Vrnw., *itoe,* b.v. — gaat niet, *ta'bolih itoe;* welk eene vrouw is —, *apa matjam përampoewan itoe.* — is te zeggen, *ija-itoe, jäni,* Ar. Voor den nadruk neemt het *lah* en *poen* aan, b.v. — is het, *itoelah dia.* — huis viel in, *maka roemah itoepon roeboehlah;* dit of —, *ataw ini, ataw itoe;* in twijfelachtigen zin, *ëntah ini, ëntah itoe;* in bepaald vragenden zin, *inikah ataw itoekah.* — niet, niet alzoo, *djangan bagitoe, djangan dëmikian.*

dat, Betr. Vrnw. *jang, nan,* b.v. daar is het boek, — gij zoekt, *inilah kitáb, jang kaoe'djekari;* het meisje, — ik bemin, *anak dara nan koekasihi.*

dat, Voegw. *maka, bahwa, jang, akan,* b.v. wat is mijne fout, — Uwe Majesteit aldus spreekt, *apa salah patik, maka Toewankoe bërtitah dëmikian;* ik ben geen klein kind, — ik voor je geschreeuw bang zou zijn, *boekan akoe kanak-kanak, maka akoe takoet akan tarejakmoe itoe.* Meestal wordt het ook gebruikt achter *mëngapa* en *apa sëbab* en *sëbab;* zeggende — de Vorst aangekomen was, *mëngatakan bahwa Radja telah sampai;* er wordt verhaald — er iemand was, *ditjëritërakan bahwa adalah sa'orang;* niemand geloofde het — de Engelschen aan China tegenstand konden bieden, *sa'orang pon tiada përtjaja jang Inggris dapat mëlawan nëgari Tjina.* NB. Wat *akan* betreft, dit wordt minder als Voegw. in de plaats van — gebruikt, maar eigenlijk als het Voegw. is weggelaten, wat dikwijls gebeurt, om het verband tusschen het Werkw. en zijn object daar te stellen. In dit geval moet het soms met — in onze taal teruggegeven worden, b.v. *tahoelah ija akan bininja datang,* hij wist — zijne vrouw kwam, letterl. hij wist aangaande het komen van zijne vrouw. — bij de toelatende of wenschende wijs wordt teruggegeven met *biar, biarlah, hëndaklah, kiranja, apatah,* of alleen *lah,* b.v. dat hij kome, *biar ija datang, biarlah ija datang;* dat het door u vergolden worde, *hëndaklah dibalas olihmoe;* dat deze brief u ter hand gesteld worde, *soerat ini disampaikan kiranja kapada toewan;* dat Mijnheer mij helpe, *toewan toeloeng apalah akan sahaja.* — na woorden, die een bidden, wenschen enz. beteekenen, *soepaja;* niet dat .... niet, *boekan tiada.*

dateeren, de dagteekening zetten, *mëmboeboch tarichnja, mënariehkan.*

datgene, *jang,* geheel gelijk het betr. Vrnw. **dat.**

datum, dateering, *tarich, tanggal,* Jav. b.v. *kapada tarich pëaghabisan kitáb ini,* de — waarop dit boek voleindigd is. De zooveelste der maand, *hari boelan.*

dauw, *ëmboen, ajar ëmboen.* —, die in droppels neervalt, *ëmboen djantan;* het is juist zwaar aan het dauwen, *ëmboen tëngah deras toeroen;* in den — zetten, *mëngëmboenkan.* — op iets doen vallen, bedauwen, *mëngëmboeni,* aan den — bloototellen, *mëngëmboenkan.*

dauwdroppel, *titik ëmboen.*

dauwel, *orang lenga, pëlenga.*

dauwelaar = dauwel.

dauwelachtig, *soeka lenga.*

dauwelen, *lenga.*

dauwen; het dauwt, *ada ëmboen.* Zie **dauw.**

dauwpier, regenworm, *tjatjing.*

dauwworm, zekere huidziekte, *koerap.* —, fijn huidwormpje, *koeman.*

daveren, dreunen, *këtar, gëgap-goempita;* daverend, ook *gëmërëntjang.*

de, bep. Lidw. wordt soms teruggegeven met *itoe,* soms met *jang,* soms met *nja,*

en voor het meerv. meestal met *sĕgala*. Zie de Grammatica; de man ging en de vrouw bleef thuis, *jang laki pĕrgi, jang bini tinggal diroemah*; de pen is goed, maar de inkt is te slap, *kalamnja baïk, tĕtapi dawatnja tĕrlaloe entjer*; men bespeelde de muziekinstrumenten, *maka ségala boenji-boenjian pon dipaloe orangkah*.

deballoteeren, *mĕngoetjil* (van *koetjil*).

debarqueeren, van boord gaan, *toeroen dari kapal*.

debat, *bitjara, moesjáwarat*, Ar.

debatteeren, *bĕrbitjara, bĕrmoesjáwarat*.

debet, *hoetang*. — zijn, *bĕrhoetang*. — en credit, *hoetang dan pioetang*.

debiet, afrek van koopwaar, *lakoe*.

debitant, *pĕndjoewal*.

debiteeren, verkoopen, *mĕndjoewal*. — de schuld opschrijven, *mĕnjoerat hoetang*. —, vertellen, *mĕntjĕritĕrakan*.

debiteur, *orang bĕrhoetang, oetangan*.

december, *boelan dzember*.

decideeren, *mĕnĕntoekan* (van *tĕntoe*).

decisie, *katéntoean*; rechterlijke —, *kapoetoesan*.

decoct, afkooksel, *rĕboesan*.

decoreeren, *mĕnghiasi*.

decorum, *sopan-santon, adaŏ*, Ar.

decreet, *bĕslit*.

deeg, *tĕpoeng basah, adonan*. —, zie **dege.**

deegklomp, *goempal tĕpoeng*.

deel, plank, *papan*. Zij worden bij *bilah* en *kĕping* geteld.

deel, gedeelte, *bĕhagi, bĕhagian, aboewan*. —. aandeel, *pĕrbĕhagian*, b.v. en al zijn volk zeide: Ga daar niet, o Heer, want ieder heeft zijn eigen — in de plaatsen, *maka kata ségala kaoemnja, djangan toewankoe pĕrgi kasana, karĕna soedah pĕrbĕhagian tĕmpat masing-masing*. —, onderdeel, gedeelte, *soekoe*, letterl. vierdedeel (van *soekoe*, poot, been); voor een —, gedeeltelijk, *sakĕrat*, b.v. al was hij ook voor een — mensch, voor een — hond, *djikalau manoesia sakĕrat, andjing sakĕrat sakalipon*; het — van beiden, *pénjama*; al wat uit gelijkaardige deelen bestaat, *ségala jang bĕrsamaän ségala soekoenja*. —, afdeeling van den Koran, *djoez*, Ar. van een ander boek, *faṣal*, Ar. —, half, voor de helft, *satĕngah, saparo*, b.v. voor een — mensch, voor een — visch, *saparo manoesia, saparo ikan*. —, gedeelte van volk, *satĕngah*, b.v. een deel van het volk zeide, *satĕngah orang bĕrkata*. —, lot, *oentoeng, nasĭb*, Ar. Dikwerf met elkander verbonden gebruikt tot *oentoeng nasĭb*. —, band, boekdeel, *djilid*, Ar. —, part, aandeel, *oentoek*. — verkrijgen, deelachtig worden, *bĕroentoek*. — doen hebben of verkrijgen, *mĕngoentoekkan*, b.v. ieder met zijn eigen —, *masing-masing ada dĕngan oentoekmja*; en u tevreden stellen met het deel dat u geschonken is, *sĕrta mĕmadai dĕngan jang tĕlah di-oentoekkan padamoe*. —, aandeel, dat iem. van de padi toekomt, *aboewan*; ieder zijn eigen —, *masing-masing bĕhagiannja sĕndiri-sĕndiri*; verdeeld in drie deelen, *dibĕhagi tiga, dibĕhagi atas tiga bĕhagian, dibĕhagi atas tiga pĕrkara*; voor mijn —, voor mijn part, wat mij betreft, *akan dakoe*, ook *bĕhagian*, b.v. *jang bĕhagian beta sa'orang*, voor mijn persoonlijk aandeel, of voor mijn part; part noch — willen hebben, *tiada maoe bĕrtjampoer dalam*. — hebben, *bĕrbĕhagi*. — hebben aan iets, ook *sabahat*, b.v. *sĕbab Adam tĕlah mĕmboewat djahat, sakalian anak tjoetjoenja pon soedah sabahat*, door dat Adam gezondigd heeft, heeft zijn gansche nakomelingschap daaraan deel. Zie ook **aandeel**; ten — vallen, *bĕrolih*, letterl. verkrijgen, *bĕroentoek*, part, deel hebben. —, zie verder de samenstellingen.

deelachtig, worden of zijn, *bĕrolih, mendapat bĕhagian, bĕroentoek*.

deelbaar, *dapat dibĕhagi, bolih dibĕhagi*; niet —, *tiada bĕrbĕhagi, tiada bĕrbĕhagikan*.

deelen, *mĕmbĕhagi, mĕmbĕhagikan, mĕmbĕhagi-bĕhagi*; iemands lot —, *mĕnoeroet oentoeng orang*. —, arith. *mĕmbĕhagi*. — van gevonden, gestolen of geroofd goed, *mĕngatjang* (van *katjang*). Zie ook **verdeelen.**

deeler, *pĕmbĕhagi, orang jang mĕmbĕhagi*.

deelgenoot, maat, lid, *sakoetoe, sjasik*, Ar.; iemand als — in eene zaak, assisteeren, *mĕnjakoetoei*. — in eene overeenkomst, *sapĕrdjandji*. — in eene handelszaak, *rakanan*. — zijn, *bĕrakan*. —, aandeelhebber in eene handelszaak, *pĕrsero*, Bat. (van het Port. parceiro); in een misdrijf, medeplichtige, *sabahat*.

deelgenootschap, *pĕrsakoetoean, sapĕrdjandjian, sjarekat*, Ar.; in een kwade zaak, *tahat*.

deelhebber, zie **deelgenoot.**

deeling, *pëmbëhagian.*

deelnemen, mededoen, medewerken, *toeroet, bërtjampoer, bëserta, mënjertai, mëmbantoe,* b.v. — aan het zingen, *toeroet mënjanji.* — aan eene slechte zaak, *bërtjampoer dalam përkara djahat.* — aan de bereiking van een doel, *mënjërtai dalam mënjampaikan maksoed.* — aan den krijg, *mëmbantoe dalam përang.* — als lid in eenige zaak, *menjakoetoei, mëndjadi sakoetoe.* — als lid in eene handelszaak, *djadi pësero, djadi rakanan.* — in eene overeenkomst, *masoek djandji.* — in iemands leed, *bëlas, sajang, kasihan, bëlas-kasihan.*

deelnemend, medelijdend, *sajang, bëlas, bëlas-kasihan.* — gevoel des harten, *peloe rasa hati.*

deelnemer, zie **deelgenoot.**

deelneming, mededoogen, *bëlas, sajang, kasihan, bëlas-kasihan* —, belangstelling, *menat.* — toonen, *mëmenat.*

deels, *saparo, satëngah;* deels woud, deels kreupelbosch, *saparo hoetan rimba, saparo sëmak-sëmak;* deels liep men tot den vijand over, deels sloeg men op de vlucht, *satëngah mëmbeloet, satëngahnja lari bërlepas dirinja.*

deeltje, *bëhagian ketjil;* klein boekdeel, *djilid ketjil.* —, ziertje, *dzurrah,* Ar.

deemoed, *karëndahan hati,* letterl. nederigheid van hart.

deemoedig, *rëndah hati, ṣabar,* Ar. letterl. geduld. —, verslagen uitdrukking van gelaat of oogen van iemand, die teleurgesteld of vernederd is, *koejoe,* vdW.

deemoedigen, *mërëndahkan hati.*

deemoedigheid, *karendahan hati.*

deerlijk, *sangat.* — ziek, *sakit sangat.* —, gevaarlijk, van ziekte, *sakit pajah.* —, zwaar van eene wond, *loeka parah.*

deern, maagd, *anak dara.*

deernis, medelijden, *kasihan, sajang, kasajangan, sjafakat.* Ar.; geen — hebben, *tiada bërkasajangan.* — met zichzelven hebben, *sajang akan dirinja.* — krijgen met, ook *djatoh hati akan.*

deerniswaard, *kasajangan, patoet dikasihani.*

deerniswekkend, *mëmbëri sajang dihati, mëmbangkitkan kasihan.*

deesem, zuurdeesem, *chamir,* Ar. een soort van gist, *ragi.* Ook wordt *tapai* als gistmiddel gebezigd.

deesemen, *mëngchamirkan, mëmboeboeh ragi, mëmboeboeh tapai.*

defect, *roesak.*

deficit, *koerang.*

definieeren, beschrijven, *mënsifatkan.*

definitie, beschrijving, *sifat,* Ar.

definitief, *tëntoe;* een — antwoord, *sahoet jang tëntoe, djawäb jang tëntoe.*

deftig, bedaard in zijne bewegingen, *santoen,* van goede, beleefde manieren, *bërabab,* Ar.; ingetogen en —, *sopan-santoen, sanoenoeh.* —, voortreffelijk, aanzienlijk, *moelia, bësar.* —, eerwaardig, *bëgawan* Skr. *mëtabir,* Ar.

deftigheid, *santoen, sopan-santoen.* —, voortreffelijkheid, *kamoeliaän, kabësaran.*

deftiglijk, *dëngan santoen, dëngan sopan-santoen.*

dege; ter—, *baïk-baïk.* Wordt ook dikwerf uitgedrukt door de verdubbeling van het Bijv. nw., b.v. ter— dansen, *mënari baïk-baïk;* ter— eten, *makan kënnjang-kënnjang;* ter— hard loopen, *lari lekas-lekas.* In sommige gevallen wordt het door een bijzonder Bijw. teruggegeven, b.v. ter— ziek zijn, *sakit pajah;* ter— gewond zijn, *loeka parah;* ter— strak binden, *mëngikat tërik-tërik;* ter— warm, *panas tërik.* In kwade beteekenis is het soms ook *sangat,* b.v. ter— benauwd, *kapitjikan sangat;* ter— ondeugend, *nakal sangat,* of nog sterker, *tërlaloe sangat;* terwijl in goede beteekenis liever *amat* wordt gebezigd.

degelijk, braaf, *baïk,* b.v. een — mensch, *orang baïk;* een zeer — mensch, *orang baïk-baïk;* van een — man die wrak staat, d. i. in geldverlegenheid zit, zegt men fig. *sabaïknja hoedang ada tahi dikapala.* —, waarlijk, *soenggoeh-soenggoeh.* —, groot, *bësar;* een — stuk, *sapotong bësar.* —, echt, *betoel, toelen.*

degelijkheid, *kabaïkan, kasoenggoehan, kabëtoelan.* Zie bij **degelijk.**

degen, *pëdang loeroes;* driekante —, *pëdang sëtioehoe, pëdang ekoer bëlangkas, pëdang ekoer bëlautas, pëdang ekoer pari;* een soort van langen — *djënawi;* den — trekken, *mënghoenoes pëdang, mëntjaboet pëdang;* den — opsteken, *mënjaroengkan pëdang* (van *saroeng,* scheede). Steek uwen — op, *saroengkanlah pëdangmoe;* den — aangorden, *mënjandangkan pëdang* (van *sandang*); het gevest van den —, *hoeloe pëdang;*

het lemmet, de kling van den —, *mata pĕdang*; de ontbloote —, *pĕdang jang tĕrhoenoes, p. j. tĕrtjaboet, p. tĕlandjang*.

degenband, koppel, *sandang*.

degene, degenen, dergene, dergenen, *orang, orang-orang, sĕgala orang*, b.v. — die zoo handelt, is prijzenswaard, *orang jang bĕrboewat dĕmikian itoe patoet dipoedji-poedji*. Achter de persoonlijke Voorn. w. wordt het zelden gebruikt, b.v. zijt gij —, die komen zou, *ĕngkaukah jang hĕndak datang itoe*; ik ben —, dien gij geroepen hebt, *akoelah, jang tĕlah kaupanggil*. Ook wordt het in dergelijke zinnen wel met *dia* teruggegeven, b.v. *akoelah dia, jang tĕlah kaupanggil*; degenen, die naar uwe woorden hooren, *sĕgala orang jang mĕnĕngar akan katamoe itoe*; soms moet het teruggegeven worden met *barang-siapa*, al wie, b.v. degenen, die mij liefhebben, volgen mij, *barang-siapa jang kasih akan dakoe itoe mĕngikoet akoe*. De 2e, 3e en 4e naamval daarvan worden door Voorz. of den vorm van het Werkw. aangewezen. Zie de Grammatica.

degenstok, *toengkat bĕrisi pĕdang*.

degenstoot, *tikam pĕdang*.

degoûtant, *mĕndjĕmoekan*.

degradatie, *pĕtjat daripada pangkat*.

degradeeren, *mĕmbawahkan*.

deinen, van de zee, *bĕraloen-aloen, bĕrgĕlombang, mĕngaloen*; als deinende golven, *sapĕrti ombak mĕngaloen*.

deining, langzaam rollende golf, *aloen*, ook deining die ontstaat doordat zich iets onder water beweegt.

deinzen, *oendoer*; deinzend, *bĕroendoer, moendoer*; al —, *bĕroendoer-oendoer*. — van velen, *bĕroendoer-oendoeran*. —, afloopen van het water, *soeroet*, ook aftrekken uit den krijg, verloopen van volk.

deinzing, *oendoeran, soeroetan*.

dek, van een vaartuig, *tingkat, gĕladak, birai, gĕloemat*, Bat. *dek*, Ned. b.v. *ija mĕnjoeroehkan orangnja mĕnghamparkan pĕrmaidani jang endah-endah pada sagĕnap birai kapal*, hij beval zijne lieden fraaie tapijten te spreiden over het geheele — van het schip; los — op inlandsche vaartuigen, *lantai*; een gedeelte — voor en achter op een sampan, *tĕkap sampan*; voor en achter op een grooter vaartuig, *tĕkap linggi*. —, zie ook **halfdek**.

dek, bedekking over iets heen, *toedoeng*. —, deken, *sĕlimoet*.

dekblad, schutblad van bloemen, *kĕlopak*. — van sigaren, *daoen pĕmbĕlongsong sĕroetoe*.

dekbord, dakbord, houten borden, die voor pannen op de daken worden gebruikt, *atap papan, sirap*, Jav.

dekdelen, planken, *papan lantai, papan tingkat*.

deken, *gĕbar, sĕlimoet, kain sĕtoeboeng*; wollen —, *kĕmbĕli, kain kĕmbĕli*; reis—, wollen —, om in te slapen, *katifat*, Ar.; Europeesche bedde—, *sĕpĕrai*; met een — gedekt zijn, zich bedekken, *bĕrsĕlimoet*. Zich in een — wikkelen, *bĕrsĕtoeboengkan dirinja dĕngan sĕlimoet*; bedelaars —, *gĕbar bĕlah kĕtoepat*.

dekgoed, zie **dekblad**.

dekken, van een dak, *mĕmboeboh atap, mĕngĕnakan atapnja* (van *kĕna*), *mĕngatapi*. — van de tafel, *mĕnjadjikan dimedja* (van *sadji*). In de spreektaal: *toetoep medja*; iets —, met geteerd zeildoek, *mĕmbokot*. —, beveiligen, *mĕlindoengkan, mĕmĕliharakan*. Zich — voor, *mĕmĕliharakan dirinja daripada, mĕlindoengkan dirinja daripada*; een tekort —, *mĕntjoekoepkan barang jang koerang*; gedekt zijn, in veiligheid zijn, *santausa*. —, zie ook **ongedekt**.

dekken, door een mannelijk dier laten bespringen, *mĕndjantani*.

dekkleed, voor het lichaam, *sĕlimoet*. — over iets heen, *toedoeng, kain toedoeng, pĕrahap*; met een — bedekt, *dirahap*. — over de lading in een vaartuig of den inhoud van een koffer, vóór de luiken of het deksel er overheen komt en dat aan de kanten wordt ingestopt ter bescherming, *tĕpas*; met zulk een — bedekken, *mĕnĕpas*. —, sprei, *gĕbar*; groot en breed zijden —, *gĕbar gandan*. — op een rijbeest, *kafal*, Ar.; gestikt dekkleedje over de toedoeng sadji, *dĕlamak*, Sum.

deklaag, bovenste rij steenen van een muur, *pĕnoetoep tembok*.

deklei, daklei, *atap batoe*.

deklijst, *toedoeng, pĕnoedoeng*.

dekmantel, voorwendsel, *poera-poera*; onder den — van heiligheid, *poera-poera soetji sakali*.

dekmat, eene soort van matten, die tot

dekking over iets worden gezet en van de doornachtige pandanusbladen zijn vervaardigd, *kadjang*.

dekpan, dakpan, *gĕnteng*, onderscheiden in *gĕnteng djawa*, Javaansche dakpannen, en *gĕnteng Malaka*, pannen die te Malaka gebakken zijn.

dekplaat, vloertegel, *djoebin, batoe roebia*.

dekplank, plank van een scheepsdek, *papan tingkat, papan lantai*.

dekriet; riet tot dekking der huizen gebruikt men niet, maar wel daarvoor in de plaats de aaneengeregen bladen van palmen, *atap*, of eene soort van lang gras, *ilalang*, enz. Zie **dak.**

deksbalk; de dwarsbalken, waarop de deksplanken komen te liggen, *sĕngkal, sĕngkar, poelang-poelang*.

deksel, al wat tot — dient, *toetoep, pĕnoetoep*. —, van eenen pot, *toetoep koewali, toetoep pĕrioek, saoe, saoe bĕlanga*. —, kleederen, *pakajan;* stolpachtig — om over spijzen te zetten, *toedoeng sadji*. Hiervan drie soorten als: *toedoeng pahar, toedoeng sĕmbĕrip* en *toedoeng batil;* eene soort van —, behoorende tot een rijstkook-toestel, *sangai*. —, van sommige horenschelpen, vruchten en aan weerszijden van staatsiekussens en zetels, *tapoek, tampoek*.

dekstuk, arch. *pĕnoetoep;* de dekstukken van atap, waarmede men den nok der daken belegt, *raboeng*.

dektijd, *moesim hĕndak bĕrbĕkak, m. h. mĕndjantan*.

delfstof, *tanah tambang, barang galian*.

delfstoffelijk, *tambang, galian*.

delgen: schulden —, *mĕmbajar hoetang*. —, uitwisschen, *mĕnghapoeskan*.

delibereeren, zie **beraadslagen.**

delicaat, lekker, *sĕdap sakali*. —, teer, gevoelig, zwak, *lĕmah, lĕmboet*. —, netelig, *soekar-soelit*.

delicatesse, *kasĕdapan, nimat,* Ar. —, fig. kieschheid, *sopan-santoen*.

delice, *kasĕdapan, nimat,* Ar.

delicieus, *sĕdap sakali*.

delicti: corpus —, *tanda biti*.

delirium, door het gebruik van sterken drank, *pitam*.

delven, graven, *mĕnggali*.

delver, *pĕnggali*.

delving, *galian*.

demissie, *kalĕpasan, pĕtjatan;* iemand zijne — geven, *mĕlĕpaskan;* uit zijn ambt ontslaan, *mĕmĕtjatkan;* zijne — nemen, *minta lĕpas;* zijne — krijgen, *dilĕpaskan, dipĕtjatkan*.

demon, reus, *boeta, raksjasa, datia,* Ar.

dempen, met iets opvullen, *mĕnjĕboekan* (van *sĕboe,* gedempt), *mĕnimboes* (van *timboes*) b.v. *tĕlaga itoe tiada bĕrajar, karĕna soedah disoeroeh radja timboes dĕngan tanah*, die put heeft geen water, want de Vorst beval hem met aarde te dempen. —, ophoogen met aarde, puin, enz. *mĕnambak* (van *tambak*). —, uitdooven van vlammen, *mĕmadamkan* (van *padam*), *mĕmboenoeh*. — van een oproer, *mĕmpĕrkĕntikan geger*.

demper, uitdoover, *pĕmadam*.

den, denneboom, *pohon sanobar,* Perz. *arzat,* Ar.

denkbaar: *bolih dikira, bolih disangka, dapat dikira, dapat disangka*. Niet —, *tiada tĕrkira, tiada tĕrsangka*.

denkbeeld, *pikiran*.

denkbeeldig, *jang pada kapikiran sĕhadja*.

denkelijk, waarschijnlijk, *barangkali*. —, vermoedelijk, *agak-agak*.

denken, denkende zijn, *bĕrpikir* (van het Ar. *fikir*), zie ook **peinzen.** — op, aan of over, *bĕrpikirkan, mĕmikirkan atas;* over iets —, plannen maken, *bĕrkira-kira*. — aan, gedachtig zijn aan, *ingat akan, ingatkan,* zie **gedachtig.** —, gissen, wanen, *sangka, mĕnjangka,* met bepaald obj., *mĕnjangkakan;* bij zichzelven —, *bĕrpikir dalam hatinja;* goed over iets —, nadenken, *bĕrpikirkan baik-baik;* aan iets blijven —, *mĕnaroh dalam hati;* naar hij er over dacht, naar het hem voorkwam, *pada hatinja;* ik mag er niet meer aan —, *tiadalah bolih akoe kĕnangkan;* naar ik denk, *pada kapikiran sĕhaja, agak-agak sĕhaja;* het is niet te —, hoe zou het, *masa, mosakan;* wat denkt gij er van, *apa kapikiranmoe akan hal itoe;* ik denke er zoo over, *dĕmikianlah kapikiraukoe;* hij zit gedurig te —, *ija doedoek bĕrpikir-pikir sĕlaloe;* ik heb er niet aan gedacht, *tiada sĕhaja tĕringat akandia*. —, voornemens zijn, *bĕrnijat, hĕndak;* ik denk overmorgen te vertrekken, *nijatkoe lousa hĕndak bĕrlajar* (of *bĕrdjalan,* of *bĕrangkat*); ik dacht niet dat het daartoe zou komen, *tiada sĕhaja sangka sampai djadi dĕmikian;* ergens niet aan —, *lalai daripada;*

ergens steeds aan —, *tiada lalai dari-pada*; er over — om te, *bĕrkira-kira hĕndak*, b.v. *maka baginda bĕrkira-kira hĕndak bĕrangkat ka Madjapahit*, de Vorst dacht er over om naar Madjapahit te gaan.

denkwijze, *pĕri kapikiran.*

deponeeren, *mĕnaroh* (van *taroh*). — van gerechtskosten of een onderpand, *bĕrtampin*; tijdelijk bij iemand —, *mĕnoempangkan* (van *toempang*).

deputatie, *soerohan, oetoesan.*

derde, ranggetal, *katiga*; de —, *jang katiga*; de — van de maand, *tiga hari boelan*; deze brief is van den derden, *soerat ini tĕrtoelis pada tiga hari boelan*; het is nu de — week, *sakarang djoemaät jang katiga.* — deel van iets, een —, *sapĕrtiga*; twee —, *doewa pĕrtiga*; een —, fig. een ander, *orang laïn*; ten —, *katiga*, b.v. en ten —; den tijd uitkoopen, *dan katiga mĕmbĕlakan waktoe.*

derdehalf, *tĕngah tiga*, b.v. — pond, *tĕngah tiga kati.*

derdendaagsch, *tiap-tiap tiga hari, sĕlang doewa hari, lat doewa hari.*

deren, schade doen, *mĕroegikan*; wat deert u, *apa koerang?* mij deert niets, *pada sĕhaja tiada koerang apa-apa.*

dergelijk, *bagai itoe, bagitoe*; b.v. —e werken, *pĕrboewatan bagitoe.* —e menschen, *orang bagitoe*; iets dergelijks heb ik nog nooit gezien, *jang bagitoe matjam bĕlom pĕrnah sĕhaja lihat*; en —e, *dan barang sabagainja, dan sabagainja.*

derhalve, *sĕbab itoe, tĕgal itoe, dari itoe.*

dermate, *dĕmikian, bagitoe, sakian, dĕngan pĕri jang dĕmikian.*

dertien, *tiga-bĕlas.*

dertiende, ranggetal, *katiga-bĕlas*; de — van de maand, *tiga-bĕlas hari boelan*; de —, *jang katiga-bĕlas*; een —, de breuk, *sapĕrtiga-bĕlas.*

dertiendehalf, *tĕngah tiga-bĕlas.*

dertienmaal, *tiga-bĕlas kali.*

dertienvoudig, *tiga-bĕlas lapis.*

dertig, *tiga poeloeh.*

dertiger, *orang jang tiga-poeloeh tahoen ëmoernja.*

dertigmaal, *tiga poeloeh kali.*

dertigste, ranggetal, *katiga poeloeh*; de —, *jang katiga poeloeh*; de — van de maand, *tiga-poeloeh hari boelan*; een —, de breuk, *sapĕrtiga-poeloeh.*

dertigvoudig, *tiga-poeloeh lapis.*

derven, verliezen, *kahilangan.* — van iets, dat men gewoon is te ontvangen, b.v. daggeld, rantsoen enz. *bĕrtahar*; doen —, onthouden, *mĕnaharkan.* —, ontberen, *kakoerangan.* —, missen, *katiadaän.*

derver, *orang jang kahilangan, o. j. kakoerangan, o. j. katiadaän.* Zie bij **derven.**

derwaarts, *kasana*; her- en derwaarts, *kasana-kamari*, letterl. daarheen en hierheen.

derwijze, *dĕngan pĕri jang dĕmikian, bagitoe dĕngan bagitoe.*

derwisch, mohammedaansche bedelmonnik of pelgrim, *darwisj*, Perz.

desalniettemin, *kĕndatilah dĕmikian, kĕndatilah bagitoe, walakin*, Ar.

desaster, tegenspoed, *oentoeng malang.*

desbevoegd, *jang patoet bagai jang dĕmikian.*

deserteeren, *lari*; naar den vijand —, *lari bĕloet.* Zie ook bij **haal.**

deserteur, *orang pĕlari*, tot den vijand, *pĕmbĕloet.*

desgelijks, *dĕmikian pon, dĕmikian djoega, bagitoe djoega.*

deskundig, *tahoe, pandai, ahli*, Ar.

deskundige, *orang jang tahoe, o. j. pandai, o. j. ahli.*

desniettemin, zie **desalniettemin.**

desnoods, als het bepaald noodig is, *djikalau ada pĕrloenja* (van het Ar. *farël*).

desolaat, *poetoes asa, poetoes harap.* —, berooid, zonder geld zijn, *kapoetoesan bĕlandja.*

desondanks, zie **desalniettemin.**

desperaat, *poetoes harap, poetoes asa.*

desperatie, *kapoetoesan harap, kapoetoesan asa.*

despoot, *orang pĕnganiaja, orang lalim.*

despotisch, *dĕngan aniaja, dĕngan gagah, dĕngan lalim.*

dessert, *tamboel.*

destijds, *pada masa itoe, pada zamän itoe, tatkala itoe.*

destinatie, *katĕntoesan*; de Goddelijke —, *takdir*, Ar.

destineeren, *mĕnĕntoekan*; van God, *mĕntakdirkan.*

deswege, *sĕbab itoe, tĕgal itoe.*

deszelfs, *dia poenja, nja.*

deugd, *kĕbadjikan, goena*, Skr. —, vroomheid, *kabaktian.* —, goede eigenschappen, *baik*, b.v. de — van deze zijden stof, *baiknja kain soetĕra ini.*

deugdelijk, echt, waar, *bĕnar, bĕtoel, soenggoeh, saḥ,* Ar.

deugdelijkheid, *kabĕnaran, kabĕtoelan, kasoenggoehan, saḥ.*

deugdzaam, *baïk, bĕrbaḳti, saleḥ,* Ar. —, voortreffelijk, *soedjana,* Skr.

deugdzaamheid, *kabaïkan, kabaḳtian, goena,* Skr.

deugen, goed zijn, *baïk adanja;* niet —, *ta'baïk adanja.* —, nut zijn, *bĕrgoena;* niet —, *tiada bĕrgoena, tiada goenanja.* —, bruikbaar zijn tot iets, *bĕrpakai;* niet —, *tiada bĕrpakai.*

deugniet, *orang djahat, orang gaibana, orang toejoel, orang faṣiḳ,* Ar. onnut mensch, *sĕmpĕlah;* fig. *koran boeroeḳ, tjĕndana kĕring, bĕras basah,* alle drie als scheldwoord gebruikt.

deuk, indruk, *lĕngkoeng, lĕkoḳ;* allerlei deuken, *lĕkaḳ-lĕkoḳ;* deuken krijgen, *mĕlĕkoḳ;* fijne —, fijn gedeukt, kleine deuken, *kĕpiḳ;* grove —, *kĕpoeḳ.*

deuken, *mĕlĕkaḳkan, mĕngĕpoeḳkan;* gedeukt, met scherpe deuken of kreukels, b.v. van papier, de kanten van blikken of tinnen voorwerpen, *lĕngkoeng.* —, gedeukt, gedrukt, *gadjoe;* plat gedeukt, *gadjoe leper;* gedeukt, ingedrukt van den neus, een deksel, enz. *kepeḳ;* gedeukt, ingedrukt, zoonls een deuk in een trommel, *pĕronjoḳ.*

deun, lied, *njanjian.* —, wijs, *ragam, lagoe.*

deunen, zingen, *mĕnjanji.* —, neuriën, *bĕrkidoeng.*

deuntje, wijsje, *njanjian.* —, voornamelijk om in slaap te zingen, *kidoeng.*

deur, *pintoe,* eigenlijk de opening of ingang. Voor de deur zelf, *toedoeng pintoe, papan pintoe,* b.v. *ija bĕrsĕlindoeng kapada toedoeng pintoe kota itoe,* hij verschool zich achter de poortdeur der stad; geheime —, achter—, *pintoe maling, pintoe salah, pintoe gĕlap;* verborgen —, *pintoe bĕrloeboer;* vleugel—, *pintoe lawang.* — met loket, *pintoe bĕrkotaḳ;* toegespijkerde of dichtgemetselde —, *pintoe mati;* eene — hebben, van eene — voorzien zijn, *bĕrpintoe;* tot — hebben, *bĕrpintoekan,* b.v. goud tot — hebben, *bĕrpintoekan ĕmas,* voor: een gouden deur hebben; door de — gaan, *bĕrdjalan daripada pintoe;* door de — ingaan, *masoeḳ daripada pintoe;* door de — uitgaan, *kaloewar daripada pintoe;* aan de — staan, *bĕrdiri dipintoe;* eene geopende —, *pintoe tĕrboeka, pintoe tĕrnganga;* eene dichte —, *pintoe tĕrtoetoep;* eene gesloten —, namelijk met een slot, *pintoe tĕrkoentji;* met een grendel, *pintoe tĕrkantjing;* eene dubbele —, *pintoe lapis;* voor de — staan, zeer aanstaande zijn, *hampir, dĕkat,* b.v. de regentijd staat voor de —, *moesim hoedjan ada hampir (ada dĕkat);* van — tot —, *daripada saboewah roemah kapada saboewah roemah;* de — niet uitkomen, niet uitgaan, *tiada kaloewar dari dalam roemah;* met de — in het huis vallen, *sakoenjoeng-koenjoeng, sĕrta-mĕrta;* op de — tikken, kloppen, *mĕngĕtoḳ pintoe;* verzoeken om binnengelaten te worden, om de deur te openen, *minta pintoe.* —, zie verder de samenstellingen.

deurbeslag, *bĕsi pintoe.*

deurdorpel, *ambang pintoe.*

deurdrempel, *ambang dibawah.*

deurgat, *pintoe, lobang pintoe.*

deurgrendel, *kantjing pintoe.*

deurhengsel, *engsel pintoe.*

deurketting, *rantai pintoe.*

deurklink, *kantjing pintoe.*

deurkozijn, *djĕnang pintoe.*

deurpost = deurkozijn.

deurraam, *tingkap pintoe.*

deurring, *gĕlang pintoe.*

deursleutel, *anaḳ-koentji pintoe, anaḳ pĕngoentji pintoe.*

deurslot, *koentji pintoe, pĕngoentji pintoe.*

deurstijl, *djĕnang pintoe.*

deurwaarder, deurwachter, *pĕnoenggoe pintoe.* — van 's Vorsten afzonderlijk vertrek, *hadjib,* Ar.

deuvik, prop, stop, *soembat.* Daarmede iets dichtmaken, *mĕnjoembat.* Op Java *soempĕl,* Jav.

dewelke, *jang.*

dewijl, omdat, daar, *sĕbab, tĕgal, sĕdang, sĕlang, sĕdangkan, sĕlangkan.* Zie ook bij **daar.**

deze, *ini.* Komt achter het Zelfst. nw. doch in de spreektaal plaatst men het er meestal voor. — en gene, *jang ini dan jang itoe;* bij dezen meld ik u, *dĕngan soerat ini sĕhaja mĕmbĕri tahoe kapada toewan;* den twaalfden dezer, *doewa bĕlas hari boelan ini djoega.*

dezelfde, hetzelfde, datzelfde, *itoe djoega;* hij is —, die, *ija djoega, jang...;* is dat de heer Moemin? Dezelfde! *itoekah ĕntjik Moemin? Itoelah dia!*

dezelve, *tja.*
dezulke, *jang bagitoe, jang dĕmikian.*
diabolisch, *sjaitani,* Ar.
diadeem, gouden voorhoofdplaat, *tĕkan koendai, patam,* b.v. en de groote Vorst Rawana nu droeg diademen op zijne tien voorhoofden, *maka maharadja Rawana pon wĕmakai patam pada kasapoeloeh dahinja.* —, fig. kroon, *makota.*
diagonaal, diagonaalsgewijs, *lintang boedjoer.*
dialoog, *pĕrtjakapan.*
diamant, *intan;* grove of ruwe —, *intan mĕntah;* geslepen —, *intan jang soedah ditjanai;* met diamanten bezet, *bĕrtatahkan intan;* overal met diamanten omzet, namel. van een anderen edelsteen enz., *konang-konang sakĕboe,* letterl. een geheele tuin vuurvliegjes.
diamanten, stoff. Bijv. nw. *intan, daripada intan.*
diamantgruis, *poedi.*
diamantmijn, *tambang intan.*
diamantpoeder = diamantgruis.
diamantslijpen, *mĕndjanai intan.*
diamantslijper, *pĕndjanai intan.*
diamanttuiltje, *karangan intan.*
diamantzetter, *tockang intan.*
diameter, middellijn van een cirkel, *sĕngkang.*
diarrhee, loop, *tjeret, tjahar;* hardnekkige, krampachtige — na de bevalling, *rojan lahi.*
dicht, toe, *toetoep, tĕrtoetoep,* dat tegenover *boeka* en *tĕrboeka,* open, geopend, staat; *katoep, tĕrkatoep,* dat tegenover *nganga* en *tĕrnganga,* open, geopend, staat. —, van een deur, *tĕrtoetoep, tĕrtoedoeng, tĕrkatoep,* doch niet op slot. —, gesloten met een slot, *tĕrkoentji.* —, gesloten met een grendel, *tĕrkantjing.* —, gesloten van eene bloem, een regen- of zonnescherm, *tĕrkoentjoep.* — opeen, nauw, *ĕsak.* — nevens elkander, ineen, b.v. van een weefsel, planten enz., *rapat.* — nevens elkander, b.v. van loof, den regen, bloemen, vruchten, geschoten pijlen of kreupelhout enz., *lĕbat,* b.v. een dichte regen, *hoedjan lĕbat.* — van het gebladerte, lommerrijk, *rendang.* — bij elkander, op elkander gedrongen, *bĕrapit.* — aan elkander, rakelings aansluitend, *dempet, dompat.* — aan den rand, van naaisel, een weg, *tĕkis.* — naast elkander, *hempet, damping.* — van een weefsel, breiof vlechtwerk, *kĕdap,* dit is het tegenovergestelde van *sĕraŋ.* — van een weefsel ook *tĕtal.* — ineengedrukt tot een compacte massa, b.v. van klei, rijst enz. *tĕtal.* — ineendrukken, *mĕnĕtal.* — op elkander, naast elkander, *kĕrap.* — bij iets anders, er tegenaan, *kĕpil;* — tegen iets anders brengen of houden, b.v. tegen het lijf houden van een kind enz., *mĕngĕpilkan.* — bij iets anders, zoodat er niet alleen aanraking maar ook gedrang plaats heeft, *pidit.* — van metalen, *pĕdjal.* —, massief, *kipal, kimpal.* —, vast ineen, *mampat.* — bij eene oppervlakte, b.v. van kleine planten bij den grond, scheepsboorden bij het water, *ranap.* —, niet lek, *tiada botjor;* zich — houden, een geheim goed bewaren, *mĕnaroh rahasia, mĕnjimpan rahasia.* —, dichtbij, nabij, *dĕkat, hampir, damping.*
dicht, gedicht, *sjair,* Ar. punt—, *panton.*
dichtbij, *dĕkat, hampir.* Hier —, *dĕkat sini.* Zie ook bij **dicht:** zich steeds — houdende, — blijvende, *bĕrdĕkatdĕkat dĕngan.* — brengen, houden, *mĕndĕkatkan, mĕnghampirkan.* — komen, naderen tot, *mĕndĕkati, mĕnghampiri.*
dichtdoen, *mĕnoetoepkan, mĕngatoepkan, mĕngoentjikan, mĕngantjingkan.* Zie het verschil bij **dicht.**
dichten, verzen maken, *mĕngarang sjair.*
dichten, dichtmaken, zie ald.
dichter, *pĕngarang sjair.* Ook alleen *sjair.*
dichthalen, van een strop, *mĕngatjip.*
dichtertaal: de oude — der Javanen, *bĕhasa kawi.*
dichtheid, vastheid, *kipal, kimpal, pĕdjal.* —, nabijheid, *dĕkat.* —, van zaken die dicht nevens elkander zijn, zooals regen, kogels, bladeren, struikgewas enz., *lĕbat.* Van weefsel, zoodat het geen vocht doorlaat, *kĕdap.*
dichthouden, met iets hols bedekkend, b.v. de mond met de hand, de mond van een flesch, de schaamdeelen enz. *mĕnĕkap* (van *tĕkap*). Zie ook het volgende woord.
dichtknijpen, b.v. men moest den neus —, *tiada bolih mĕmboeka hidoeng;* men moest de oogen —, *tiada bolih mĕmboeka mata.*
dichtkunde, *ilmoe sjair.*
dichtmaat, *sadjă,* Ar. *sadjaḳ,* verb.

dichtmaken, met een stop of prop, enz., *mĕnjoembat* (van *soembat*). — van een kuil of gat met aarde, *mĕnimboes* (van *timboes*). — van reten tusschen planken, door er bij kleine beetjes iets in te stoppen, *mĕnjoewap* (van *soewap*).

dichtnaaien tot een zak, b.v. gevulde kussens, rijstbalen enz., *mĕngampit* (van *kampit*, zak).

dichtsoldeeren, *mĕmatĕri* (van *patĕri*).

dichtslaan van een rattenknip, *kĕtap*.

dichtstoppen: den mond met iets —, b.v. met een doek of prop, een gat met iets —, de ooren met een watje enz., *mĕnjĕmpalkan* (van *sĕmpal*). — van een kuil enz. met aarde en dergel., *mĕnimboes* (van *timboes*). Zie **dempen:** een lek —, *mĕndjĕdjal botjor, mĕmboenoeh h.*

dichtstuk, zie **gedicht.**

dichtvallen van de oogen, *mĕlajang, tĕrlajang*, b.v. *rasanja hĕndak tĕrlajang matakoe*, ik had een gevoel alsof mijne oogen zouden —. —, dichtvallend van de oogleden door slaperigheid ook *roejoep*.

dichtwerk, *soerat sjaïr*.

dieteren van een geschrift, *imla'*, Ar.

dictionnaire, *kitâb loghat*, Ar.

die, aanw. Vrnw. *itoe*. In klein- of geringachtende beteekenis, *si*, b.v. — dief, *sipĕntjoeri*, die hengelaar, *sipĕngaïl*. — gek, *sigila*, — N. N., *si-anoe*. —, betr. Vrnw. *jang, nan*. Wordt niet verbogen en duldt ook geen Voorz. voor zich. Zie de Grammatica.

diëet, onthouding, *pantang*. — houden, *bĕrpantang*; geen — houden, tegen het — zondigen, *mĕnjalahi pantang* (van *salah*, fout). —, zie ook **onthouden.**

dief, steler, *pĕntjoeri*. — die bij nacht steelt, *maling*, en zich daarbij van toovermiddelen bedient, *maling goena*. —, die eerst het huis bespiedt terwijl de bewoners slapen, *pĕnjoeloeh* (van *soeloeh*); een brutale —, zie **brutaal.** —, schelm, *sipĕntjoeri, sanggĕlap*. — soms ook: *orang sĕmbawa*; een dievenvaartuigje of bootje, *sampan sĕmbawa*.

diefachtig, *soeka mĕntjoeri*. —, fig. *pandjang tangan, tjĕpat tangan*.

diefstal, *pĕntjoerian, tjoerian*.

diegene, zie **degene.**

dien, aanw. Vrnw., zie **die.**

dienaangaande, *akan hal itoe*.

dienaar, *hamba, abdi*, Ar.; allerlei dienaren, *hamba sĕhaja*, letterl. dienaren en slaven; uw —, *hamba toewan, hamba datoek, hamba ĕntjik, hamba njonja* enz., al naar den titel van den aangesproken persoon; 's Vorsten dienaren, namel. lieden in den persoonlijken dienst van den Vorst, *hamba radja*. — van God, *hamba Allah, abdi*, Ar., dit woord komt in vele eigennamen van personen voor, zooals b.v. in *abdoe'lkâdir, abdoe'rrahmân* enz. enz.; eene soort van vorstelijke dienaar's, die alleen de wali dragen, *sangga-sangga*. —, ik, uw dienaar, *hamba, sĕhaja, oeloen, dĕngan*. Dit laatste is minder nederig dan *hamba* en *oeloen*. —, ik, uw dienaar, tot den Vorst, *patik*; van Uwe Maj. de nederigste —, *ada dibawah tĕlapakan Sjah ûlam*. —, bediende, *hamba, kawan*. —, volgeling, die tot iemands gevolg behoort, *orang pĕngiring*.

diender, politiedienaar, *mata-mata, opas*.

dienen, in iemands dienst zijn, *mĕngĕrdjakan*, b.v. als mijn zoon den Koning dient, *djika anakda mĕngĕrdjakan radja*; want wij beiden gelijkelijk dienen den Koning, *karĕna kita sama mĕngĕrdjakan radja*. Ook *dalam pĕkĕrdjaän orang*. —, dienaar zijn, *dipĕrhamba*; zijn heer —, *bĕrboewat djasa kapada toewannja*. —, in dienst zijn, *dalam pĕkĕrdjaän, dalam kandahan*; het Gouvernement —, *mĕndjadi hamba kompani*. —, tot iets nuttig zijn, *bĕrgoena kapada*. — tot, gebruikt worden tot, *diboewat*, b.v. *diboewat pĕmoekoel goeng, diboewat pĕlana*; waartoe dient dit? *apa goenanja ini?* tot het een of ander doen —, nuttig doen zijn, *mĕmpĕrgoenakan*; tot het eenof ander kunnen —, *akan barang goenanja*; God —, *bĕrbakti kapada Allah, bĕrboewat bakti kapada Allah, mĕnjĕmbah Allah*; de tafel —, *mĕlajani medja*; iemand aan tafel —, *mĕlajani orang*; de afgoden —, *mĕnjĕmbah bĕrhala* (van *sĕmbah*). — ,om loon werken, *makan opah, makan gadji* —, behooren, betamen, *patoet*, b.v. die brief dient beantwoord te worden, *patoetlah soerat itoe dibalas*; gij dient te weten, *patoetlah ĕngkau tahoe, hĕndaklah dikĕtahoeï olehmoe*; om te — tot, strekken tot, *akan*, b.v. deze brief dient om u te melden, *bahwa soerat ini akan mĕmbĕri tahoe toewan*; gediend zijn, willen gebruiken, *maoe pakai*, b.v. hij wil van zijne raadgevingen niet gediend zijn, *tiada ija maoe pakai bitjaranja*. —,

antwoorden, *mĕndjawáb, balas djawáb.*

dienovereenkomstig, *satoedjoe dĕngan itoe.*

dienst, van een mindere aan een meerdere, *djasa.* Zijn heer diensten bewijzen, *bĕrboewat djasa kapada toewannja.* —, die een of ander stuk gereedschap bewijst, *djasa.* —, betrekking, ambt, *pĕkĕrdjaän, djawatan, djabatan;* een — zoeken, *mĕntjĕhari pĕkĕrdjaän.* —, hulp, bijstand, *pĕrtoeloengan, bantoean;* in — van, *dĕngan pĕkĕrdjaän.* —, nut, *goena, pĕrgoenaän.* — van God, *kabaktian kapada Allah.* — in de kerk, moskee enz., *kabaktian;* dien — verrichten, *bĕrboewat bakti;* in — zijn, zie **dienen;** in — gaan, *masoeĕ pĕkĕrdjaän;* in militairen — gaan, *masoeĕ soldadoe;* den — verlaten, *lĕpas pĕkĕrdjaän;* zijne diensten aanbieden, zie **dienstbaar.**

dienstbaar, *dipĕrhamba, djadi hamba, dalam pĕrhambaän, bĕrsewaka.* Voor dit laatste b.v. *orang jang bĕrsewaka dan jang bĕrhoetang padanja,* lieden die hem dienstbaar zijn en die schuld aan hem hebben. — maken, *mĕmpĕrhambakan;* zich — maken, d. i. zich in dienst begeven, *mĕmpĕrhambakan dirinja.* — gemaakt worden, *dipĕrhambakan;* dienstbaren, onderhoorigen, *sakai, rājat,* Ar. *anaḳ boewah.* —, cijnsbaar van een overwonnen volk, *tāloḳ,* Ar.

dienstbaarheid, *pĕrhambaän, hal pĕrhambaän,* ook *kandahan;* tot — brengen, *mĕmpĕrhambakan;* in — zijn, *dipĕrhamba orang.*

dienstbetoon, *kabaktian,* Skr. *chidmat,* Ar. *djasa.*

dienstbode, *hamba, kawan.*

dienstig, nuttig, *bĕrgoena, baïk, bolih dipakai, bĕrfaidah,* Ar.; waartoe is dat —, *ini bĕrgoena akan apa;* dit middel is — voor die kwaal, *obat ini baïk akan pĕnjakit itoe.*

dienstknecht, *hamba.* Ter onderscheiding van dienstmangd, *hamba laki-laki.*

dienstloon, *opah, gadji.*

dienstmaagd, dienstmeid, *hamba, sĕhaja;* ter onderscheiding van dienstknecht, *hamba pĕrampoewan.* Ook *djarijah,* Ar. b.v. *bĕbĕrapa djarijah ada mĕlajani,* velo dienstmaagden waren aan het bedienen.

dienstplichtigen, onderhoorigen, *sakai, rājat,* Ar. *anak-boewah.*

dienstvaardig, *soeka bĕrdjasa.* — hulpvaardig, *soeka mĕnoeloeng, soeka mĕmbantoe.* —, naarstig, *radjin.*

dienstvrij, vrij van heeredienst, *mardaheka;* vrij van werk, *lĕpas kĕrdja.*

dienstvolgens, *dĕri sĕbab itoe, tĕgal itoe.*

dientengevolge, *dari sĕbab itoe.*

diep, *dalam,* b.v. een diepe kuil, *lobang jang dalam,* een diepe wond, *loeka dalam;* het is drie vademen —, *dalamnja tiga dĕpa.* Zeer —, *dalam-dalam;* eene zeer diepe zee, *laoet jang dalam-dalam.* —, niet plat, b.v. van een schotel, *pĕngga.* — van een kom en dergel., *djĕloḳ,* b.v. een diepe kom, zooals een waschkom, *mangkoḳ djĕloḳ.* — in den nacht, *djaoeh malam.* — van inzicht, *djaoeh pĕmandangan.* — naar binnen liggend van de oogen, ook — van een schotel, bord enz., *tjĕngkĕroeng.* —, vast van den slaap, *njadar, tjĕndĕra, lĕlap, sĕnnjap.* —, zwaar van de stem, *garau.* — van gegrieft of getroffen, *tĕrdaging.* — van droef heid, *sangat, amat sangat.* — van berouw, *bĕrkaboet;* een — berouw, *sĕsal jang bĕrkaboet;* dieper worden van wonden, *mĕndalam.* —e rouw, *pĕrkaboengan jang bĕsar.* — stilzwijgen, *bĕrdiam diri;* in — gepeins, *tĕfĕkoer,* Ar. — geworteld, *bĕrakar dalam-dalam.* — in het bosch, *ditĕngah hoetan.* — in zee, *ditĕngah laoet, dilaoet rĕmbang,* b.v. *dilaoet rĕmbang kapal bĕrlaboeh,* het schip ankerde in volle of diepe zee. — in schulden, *sarat dĕngan hoetang.* — geladen van een vaartuig, *sarat.* —e buiging, *sĕmbahsoedjoed.*

diep, haveningang, *moewara.*

diepdenkend, *bĕrkapikiran pandjang.*

diepen, diepmaken, *mĕndalamkan.* —, graven, *mĕnggali.*

diepgang van een vaartuig, *makan,* b.v. hoeveel — heeft dat schip? *bĕrapa dalamnja makan kapal itoe?*

dieplood, *batoe doega, batoe ladoeng, pĕroem, tali doega, tali daljing;* het — uitwerpen, *mĕmboewang batoe doega, m. batoe ladoeng, m. pĕroem, mĕndoega.*

diepte, *dalam, dalamnja.* —, waar het strand bij eb niet droogloopt, *toebir.* Zulk eene — vormen, *mĕnoebir,* ook naar de — afloopen, b.v. een berg, die naar de — der zee afloopt, *goenoeng mĕnoebir kalaoet.* — in zee, rivier of meer, *loeboeḳ.* — der zee, *haroengan*

taoet. — des harten, *dalamnja hati, hafin*, Ar. — van een huis, *pandjang roemah, boedjoer roemah*; de — peilen, *mëndoega*, b.v. zij peilden en bevonden de — te zijn 17 vademen, *didoega, didapatinja akan dalamnja toedjoeh bëlas dëpa.*

diepzinnig, *dalam, haloes, hafin*, Ar.; een — gezegde, *përkataän dalam.* —, geheimzinnig, *rahasija.*

dier, beest, *binatang, haiwan*, Ar.; een redeloos —, *binatang jang tiada bërhoedi, binatang jang tiada bërakal*; een viervoetig —, *binatang jang bërkaki ëmpat*; een kruipend —, *binatang jang mëlata, b. j. mënëljoeloer*; een wild —, *binatang lijar, satwa*, Skr. De wilde dieren, het wild gedierte, *mërga-satwa*, Skr. *binatang hoetan*; een kunst—, *binatang hikmat*; een tam —, *binatang djinak*; een verscheurend —, *binatang boewas, b. galak*; een — dat op handen en voeten voortkruipt, *binatang jang mërangkak*; een — dat reeds gejongd heeft, *indoeng, bijang, indoek*, b.v. een kalf-buffel, *indoeng karbau*; eene klokhen, *hajam bijang.* — in de astrologie, dat een van de dertig dagen der maand regeert en gunstig of ongunstig maakt voor het beginnen van ondernemingen, *rëdjang.* Zie **teeken.** —, als scheldnaam, ook *binatang.*

dier, zie **duur.**

dierbaar, geliefd, *këkasih.* —, kostbaar, *endah-endah.*

dierenhuid, *koelit binatang.*

dierenkweller, *pënganiaja binatang.*

dierenoffer, *përsëmbahan binatang, korbän binatang.*

dierenpijnig, *pëngoesik binatang.*

dierenriem, de zonneweg, *boeroedj asmani*, Ar.

dierenrijk, het —, *haiwanan*, Ar. *sëgala binatang, sëgala haiwan.*

dierenschilder, *pënoelis binatang.*

dierentemmer, *pawang.*

dierentuin, *këbon binatang, taman binatang.*

diergelijk, *jang dëmikian, jang sabagainja, jang bagitoe.*

dierlijk, *haiwani*, Ar. *tjara binatang, sapërti binatang.* —, zinnelijk, van den mensch, *bërnafsoe, haiwani.* —e warmte, *zoehoe.* — voedsel gebruiken, *makan përkara jang bërdarah.*

diersoort, *djënis binatang.*

dies, daarom, *sëbab itoe.*

diets; iem. iets — maken, *mënipoe orang, mëmpërdajakan orang.*

dievegge, *pëntjoeri përampoewan.*

dievenbende, *kawan pëntjoeri.*

dievengespuis, *bangsa pëntjoeri.*

dievenhol, dievennest, *sarang pëntjoeri.*

dievenlantaren, *teng maling.*

dievenstreek, *akal pëntjoeri.*

dieventaal, *bëhasa pëntjoeri*; c. s. v. —, *bëhasa balik*, waarbij men de woorden omkeert; *bëhasa sin*, waarbij men achter elken klinker eene *s* voegt.

dieventronie, *mocka pëntjoeri.*

dieverij, *pëntjoerian.*

dij met het been *paha.* —, benedendij, het been van de liezen tot de knie, *paha bilalang*, b.v. *paha bilalanguja koerang tiroes*, haar benedendij was niet tenger genoeg.

dijbeen, *toelang paha.*

dijbreuk, *patah paha.*

dijen, uitdijen, *mangkak.* — onder het koken of weeken van rijst, erwten, boonen enz *mawai.*

dijgen, gedegen goud, *ëmas kimpal.*

dijk, dam, bedijking, *tambak, tarbis*, ook *bëndoeng.* —; de smalle dijkjes in de natte rijstvelden, *kalang, balang, pëmatang* (van *pëmbatang*) *galëngan*, Jav. —je aan den kant van een weg, *pëmatang lëboeh*; een — maken, *mënambak, mënarbis*; smalle dijkjes in de rijstvelden maken, *mëmboewat pëmatang*; een — doorsteken, *mëmëtaskan tambak, mënëtaskan tarbis* (van *tëtas*); over den — loopen, van het water, *mëlipoeti tambak, mëlipoeti tarbis*; iemand aan den — zetten, uit zijne betrekking ontslaan, *mëmëtjatkan orang daripada pangkatnja.*

dijkbreuk, *tëtasan tambak, tëtasan tarbis.*

dijken, bedijken, *mënambak, mënarbis.*

dijkje in de rijstvelden, zie bij **dijk.**

dijzig, dijzerig, algemeen betrokken lucht met stil weder, *pëloewang.*

dik. Voor de verschillende beteekenissen, die dit woord hebben kan, heeft men verschillende woorden, die in het gebruik nauwkeurig van elkander moeten worden onderscheiden, namelijk: —, vet, van levende wezens, ook van planten, aarde, mest en dergel. *gëmok.* —, vet, goed in het vleesch, *tamboen.* — van papier, lijnwaad, en andere platte

voorwerpen, *tĕbal*, ook van de wangen, de huid, kleeding, bast enz. — van vloeistoffen, gebonden, *kĕntal*. — van boomen, palen en dergel. *bĕsar*. —, gezwollen van een lichaamsdeel, *bĕngkaḳ*. —, gezwollen van de oogen, *baloet*. — naar evenredigheid van de lengte, *loetoḳ*. —, niet naar evenredigheid van de lengte, *dengoḳ*; onevenredig —, ook *bongoḳ*. —, zwaarlijvig. *bajaḳ*; daardoor moeielijk loopen, *mĕmbajaḳ*. — van lippen, *tĕbal*. — van de wangen, *kĕmboeng*, b.v. *dahinja djĕndol, pipinja kĕmboeng, dagoenja lĕntik, pĕroetnja boentjit*, zijn voorhoofd was bultig, zijne wangen waren dik, zijne kin was spits en zijn buik gezwollen. —, vol, van haar, bladeren, gras, zeilen touwwerk enz. *rimbon*, b.v. hij heeft bijzonder — hoofdhaar, *kapalanja rimbon sakali*; een — met bladeren bezette kruin van een boom, *poetjoek rimbon*. —, verdikt van vloeistoffen en dampen, *pĕkat, kĕntal*. — van den rook, walm enz., *kĕpoel*. — in afmeting van ronde lichamen, zooals b.v. boomstammen, pilaren, potlooden enz. *gĕmang*; overal even —, *sama gĕmang*. —, bezinksel, van koffie en dergel. *kampas*. —, en daardoor hangend van den buik, *gandoel*. —, opgezet, gezwollen van den buik, *boentjit*. —, vooruitstekend, van den buik, *bĕrdoes*. —, van een draad, *kasar*. —, dicht ineen, *rapat, tĕbal*. —, troebel, *kĕroeh*. —, gestolten, *bĕkoe*. —, van duisternis, *goelita*; eene dikke duisternis, *gĕlap-goelita*; zich — eten en drinken, *makan sakĕnjang-kĕnjang*; er — in zitten, zeer gegoed zijn, *amat hartawan, mĕnaroh banjaḳ harta*. — in de vrienden of familie zitten, *saoedaranja tĕbal*; het dikke van den arm, *boewah lĕngan*; het — van het been, *boewah bĕtis, pĕroet bĕtis*; het — van de hand, *pĕroet tangan*; zich —, toornig maken, *djadi marah*; door — en dun gaan, *mĕngaroeng betjaḳ dan loempoer*.

dikachtig. Dit wordt teruggegeven door de verschillende woorden voor **dik** met achtergevoegd *an*, b.v. *tĕbalan, tĕbalan, kasaran, kĕntalan* enz.

dikbastig, *bĕrkoelit tĕbal*.

dikbladig, *bĕrdaoen tĕbal*.

dikbloedig, *bĕrdarah kĕntal*.

dikbuik, *pĕroet gandoet, pĕroet boentjit, pĕroet boesoeng, pĕroet bĕsar*; dik en vooruitstekend van den buik, *bĕrdoes, bajas*. —, als scheldnaam, *siboesoeng*.

dikken, zie **verdikken.**

dikte. Hiervoor bezigt men de Bijv. nw. onveranderd als Zelfst. nw. b.v. de — van die plank, *tĕbalnja papan itoe*, enz.

dikwijls, *kĕrap, kĕrap kali, bĕbĕrapa kali, sĕring-sĕring*, Jav. *kĕwĕt-kĕwĕt, radjin, atjap kali, kadang-kadang*.

diligence, *kareta pos*.

dille, *sjibit*, Ar.

ding, voorwerp, *bĕnda*, b.v. *ada soeatoe bĕnda sapĕrti hati hajam roepanja*, er was een ding, dat er als een kippemaag uitzag, soms ook *barang*; dingen, spullen, eigendommen, *harta-bĕnda, kĕrĕdaḳ, mĕrĕdoeḳ*, vulg. —, zaak, *pĕrkara*; een kostbaar —, *bĕnda jang endahendah*; de dingen Gods, *bĕnda Allah*; één — is zeker, *satoe pĕrkara djoega soedah tĕntoe*; ik heb nog vele dingen te doen, *ada lagi banjaḳ pĕkĕrdjaänkoe*; wat is dat voor een —, *ini bĕnda apa?* God schiep alle dingen, *Allah soedah mĕndjadikan sĕmĕsta alam sakalian*; het einde aller dingen, *kasoedahan doenia ini, kasoedahan sĕgala sasoeatoe*; onbezielde dingen, *bĕnda-bĕnda jang tiada bĕrnjawa*; welke dingen komen er toch uit dat meer, *apakah bĕnda jang kaloewar dari dalam tasiḳ itoe?*

dingen, bieden, *tawar, mĕnawar*; Mijnheer mag —, *toewan boleh tawar*; naar iets —, b.v. naar een ambt enz., *bĕrkahĕndaḳ akan, bĕrajat akan, mĕngakĕndaki*.

dinsdag, *hari tsalatsa*.

dinsdagavond, *malam rĕbo, malam arbä*.

dinsdagmorgen, *tsalatsa pagi*.

diploma, *sidjil*, Ar. —, vergunning, ook tot het geven van onderwijs, *idjazat*, Ar. —, brevet, *baraät*, Ar.

direct, rechtstreeks, regelrecht, *langsoeng*, b.v. de Vorst ging — naar het paleis, *maka baginda poen langsoeng ka-astana*. —, zonder tusschenpersonen of zaken in aanmerking te nemen, *djikalau sabatang tiang poen*. —, zie ook **terstond** en **oogenblikkelijk.**

directie, *pĕmĕrentahan*.

directeur, *pĕmĕreatah, direktoer*.

dirigeeren, eene richting geven, b.v. aan een leger, *mĕngabah* (van *abah*, richting).

discant, discanttoon, van alle soorten van instrumenten, *tjang.*

disch, *medja;* ten — noodigen, *mĕmanggil makan, mĕndjĕmpoet makan.*

dischgenoot, *tĕman makan, tĕman dimedja, orang jang makan sahidangan.*

dischgerecht, *hidangan, sadjian.*

discipel, *moerid,* Ar. *pĕladjar.*

disconto, *lasi.*

discours, *pĕrtjakapan, pĕtoetoeran.*

discreet, bescheiden, *sopan, maloe.*

disputatie, *pĕrbantahan.*

disputeeren, *bĕrbantah-bantah;* met elkander —, *bĕrbantah-bantahan, bĕrata-atasan.*

dispuut, *pĕrbantahan.*

dissel, met verzetbaar ijzer, *bĕlioeng;* eene soort van kleinen — met verzetbaar ijzer, *tjĕtai;* eene soort van krommen —, waarvan het ijzer dwars aan den steel zit, gebruikt om hout gelijk te hakken, *rimbas.* Met zulk een — het hout bewerken, *mĕrimbas;* smalle —, waarvan het ijzer overlangs staat, *patil.* Zulk een —, waarmede men het hout de eerste ruwe bewerking doet ondergaan, *patil pĕnarah.* Ook alleen *pĕnarah;* een soort van —, grooter dan de patil en met vast ijzer, *bantji.*

disselband, rotan, riem enz., waarmede de dissel aan den steel verbonden is, *kĕrawat.*

disselboom, *bom kareta.*

disselen, met den dissel bewerken, *mĕrimbas, mĕmatil, mĕnarah.* Zie bij **dissel.**

dissonneerend van tonen, *tjampah.*

distantie, *djaoeh.* Onderlinge —, *djaraḳ.*

distel, met haakvormige doornen, *pokoḳ oenaḳ;* doornen en distelen, *doeri dan oenaḳ;* eene soort van —, acantus elicifolius, die men buiten de woningen ophangt om zekere spoken van eene kraamvrouw verwijderd te houden, *djĕroedjoe, daoen djĕroedjoe*

distillateur, *toekang araḳ, djoeroe pĕngarakan.*

distillatie, *pĕngoekoesan.*

distilleeren, *mĕngoekoes* (van *koekoes*).

district, afdeeling, *loewaḳ.* De inlandsche benaming daarvoor verschilt naarmate van de plaats, b.v. op Java is het *kadĕmangan,* op Sumatra *laras* of *moekim* enz.; de van de hoofdplaats verwijderde districten, *pantja nĕgara.*

districtshoofd, op Java, *dĕmang.* In den Mal. archipel, *batin.*

dit, *ini.* De plaatsing is achter het Subst. b.v. dit paard, *koeda ini.* In de spreektaal plaatst men het meestal er vóór. — en dat, onbepaald, in het algemeen, *anoe-anoe.* — en dat doen, *anoe-anoekan;* een ditje en een datje, *sĕdikit-sĕdikit.*

ditmaal, *sakali ini;* alleen voor —, alleen voor dezen keer, *kapada sakali waḳtoe ini,* b.v. *ampoenilah dosanja hamba ini akan chilaf bĕbal hamba kapada sakali waḳtoe ini.*

divan, *diwan,* Perz.

divisie, legerafdeeling, *pasoekan.*

dobbelaar, *pĕndjoedi.*

dobbelarij, *pĕndjoedian.*

dobbelen, *bĕrdjoedi, mĕndjoedi, maïn djoedi.* Zooals de Chineezen, *maïn top, maïn po.* — met dubbelsteenen, *boewang dadoe.*

dobbelhuis, dobbelplaats, *tĕmpat pĕrdjoedian,* Chin. —, *pĕtopan.*

dobbelspel, *pĕrdjoedian, pĕrmaïnan djoedi;* eene soort van — met duiten, e. s. v. kruis-of-munt, *sampaḳ.*

dobbelsteen, *dadoe, boewah dadoe, boewah parih.* In pl. v. dobbelsteenen gebruikt men ook e. s. v. balletjes, *boewah oendi.*

dobbelziek, *sangat pĕndjoedi.*

dobber, al wat op het water dobbert, *apoeng, lampoeng, pĕlampoeng.* Ook de drijfkurken van een net. — v. e. vischsnoer, *pĕlampoeng kaït, tjĕrian.*

dobberen, op de oppervlakte van het water, *mĕlampoeng, mĕngapoeng, katoeng;* zoo dobberende zijn, *tĕrapoeng-apoeng,* ook *tĕratoeng-atoeng* en *tĕrkatoeng-katoeng;* laten —, *mĕngapoengkan.* —, ronddolen, *mĕngombara* (van *kombara*); dobberend, wankelmoedig van het hart, *bĕratoeng-atoeng.*

doceeren, *mĕngadjar.*

docent, *pĕngadjar, goeroe.*

doch, *tĕtapi, tapi.* Met nadruk, *akan tĕtapi;* nog sterker, *akan tĕtapinja;* verder *lakin* en *walakin,* Ar.; dit laatste alleen in brieven; ook *karĕna.* —, er is echter een kleine maär bij, *sĕdikitnja, akan tĕtapinja.*

dochter, *anaḳ pĕrampoewan.* — van den Vorst, *poetĕri,* Skr.; de gehuwde dochters van den Bĕndahara en den Toemĕnggoeng dragen den titel van *tĕnkjĕh poewan;* jonge —, vrijster, als aanspraakswoord, *dajang,* b.v. *Hai dajang, bawa djoega akoe bĕrdjalan sagĕnap*

kampoeng, wel, jonge dochter, leid mij toch de buurten rond, wijs mij den weg.

dochtersman, *minantoe*, *soewami anakńja*, *laki anakńja*.

dodderig, slaperig, *mĕngantoeḳ*.

dodei, vuil ei, *tĕlor boesoeḳ*.

dodĳnen, *mĕnimang-nimang* (van *timang*), *mĕngolit* (van *olit*).

dodoor, vadsig mensch, *pĕmalas*, *pĕngantoeḳ*, *soeka mĕngantoeḳ*.

doek, gewoon stof, *kaïn*. Voor de soorten zie de benaming daarvan. — van geklopte boombast, *djĕloewang* = Jav. *dĕloewang*; eene soort van —, *kaïn kĕmbajat*, zoo genoemd naar eene stad in het Gouvernement van Madras; eene soort van grof —, waarvan zakken en zeilen gemaakt worden, *kaïn karoeng*.

doek, als kleedingstuk. Hiervoor zijn verschillende namen, als: de gewone doek of sjaal der inlandsche vrouwen, *sĕlendang*. — dien de vrouwen over den boezem dragen, *kĕmban*. Daarmede bekleed zijn, *bĕrkĕmban* —, vierkante doek, zonder franje (soms, nml. aan het hof, van gele zijde), die door vrouwen over den linkerschouder gedragen wordt, *kaïn doekoeng*. —, die door vrouwen om den hals en over de beide schouders gedragen wordt, òf geel, òf bestikt, *kaïn sampai*, *sĕlampai*; vierkante —, bestikt met figuren, die door de vrouwen over den linker schouder gedragen wordt aan het hof van den Onderkoning, *kaïn doekoeng tjindai*; kleine, fijne, gele —, die over den schouder geslagen wordt door hen, die den Vorst bedienen, *kaïn wali*; lange, smalle —, van fijn Indisch linnen, die om het lijf geslagen wordt, *tjawĕt*, b.v. *adapon kaïn tjawĕt itoe tiga matjam*, van die doeken zijn er drie soorten. — van zijde, die door de vrouwelijke bedienden van een Vorst over de beide schouders en met een boog over de borst gedragen wordt, *sĕlampai*; eene soort van witten — met roode randen en witte franje, door de Mal. vrouwen als sjaal gedragen, *sajang djarang*. — om bij het sirihkauwen den mond af te vegen, *sĕtangan sirih*; gekleurde stukken —, die in de soerambi en de andjoeng bij feestelijke gelegenheden worden uitgespannenen, *langit-langit* — voor tent, mantel, tafelkleed, gordijn of sluier, *tjadir*, Perz., wordt ook over den schouder gedragen en in de plaats van een bidmat gebruikt. —, die men over het deksel van spijzen legt, en die soms fraai bewerkt is, *toedoeng hidang*. —, luur, *kaïn lampin*. —, windsel, *kaïn bĕbat*. —, zie ook bij **dekkleed**.

doeken, *mĕmboeboeh kaïn*, *mĕngĕnakan kaïn*. —, bedriegen, *mĕnipoe*, *mĕmpĕrdajakan*.

doekje, *kaïn kĕtjil*; doekjes, lapjes, *kaïn-kaïnan*; er geen doekjes om winden, *bĕrkata tĕroes-tĕrang*; een doekje voor het bloeden, zie **uitvlucht**.

doekspeld, *kĕroesang*, *kĕroengsang*, *koersang*.

doel, oogmerk, *maḳsoed*, Ar. —, schijf om op te schieten, *sasaran*, *ălămat*; het — niet bereikt, van een kogel, een bezoek, het gezicht, gehoor enz. *sajoep*; het meest nabij het —, rakelings, van geschoten of geworpen voorwerpen, *tembĕḳ*; zijn —, oogmerk, bereiken, *sampai maḳsoed*; zijn — missen, *salah maḳsoed*.

doelen, in het spreken zijdelings, of met bedekte termen — op iets of iemand, *mĕnjindirkan*. —, bedoelen, het voornemen hebben, *bĕrnĭjat*, *bĕrkahĕndak*.

doelloos, ijdel, *tjoema*; geheel —, *tjoema-tjoema*, *sia-sia*.

doelmatig, *patoet*, *kĕna*.

doeltreffend, *kĕna*, *patoet*, *kĕna bĕnar*; zijne maatregelen waren —, *kĕna bĕnar oekoer-alĭtnja*.

doelwit, mik, *sasaran*, *ălămat*. —, dat wat men tracht te verkrijgen, *toentoetan*.

doemen, zie **veroordeelen** en **verdoemen**. —, laken, *mĕntjĕlakan*.

doemenswaard, *patoet dikoekoem*.

doen. Dit wordt op verschillende wijze teruggegeven, b.v.: —, bewerkstelligen, *mĕngĕrdjakan*; niet te —, *tiada tĕkĕrdjakan*, b.v. *soesahnja tĕrlaloe sangat banjaḳ*, *kalau tiada tĕkĕrdjakan olih pawan*, er zijn buitengewoon veel moeilijkheden aan verbonden; 't mocht door oom niet te — zijn. —, verrichten, *mĕmboewat*, *bĕrboewat*, b.v. goed —, *bĕrboewat baïk*; moeite —, *mĕmboewat soesah*. Soms wordt het niet vertaald, maar ligt het begrip reeds in het Werkw. b.v. boete —, *bĕrtapa*, een gebed —, *bĕrdōa*, *sĕmbahjang*, een eed —, *bĕrsoempah*; ook wordt het dikwerf uitgedrukt door den causatieven uitgang *kan* van het Werkw. voornamelijk in

de beteekenis van **laten**, b.v. — groeien, *menoembohkan* (van *toemboeh*, groeien), — vallen, *mendjatohkan* enz. Zoo ook in de beteekenis van **maken**, b.v. te niet —, *meniadakan* (van *tiada*). — zijn, maken dat het is, *mengadakan*. — toekomen, *menjampaikan* (van *sampai*). — gedenken, *mengingatkan*. — in de beteekenis van **bevelen** wordt het meestal met *soeroeh* weêrgegeven, b.v. — binnenkomen, *soeroeh masoeḳ*. — zitten, *soeroeh doedoeḳ*. — zweren, *soeroeh bersoempah*. Tot nadere aanwijzing nog de volgende voorbeelden: zijn best —, *memboewat sabolih-bolihnja, mengoesahakan dirinja*. — zoo goed als men het kan, *boewat satahoe*; wat met of aan iets of iemand —, *mengapakan*; wat moet er mee gedaan worden, *di-apakan itoe?* wat heeft men dit kind gedaan, *boedaḳ ini di-apakan*; ook *di-pengapakan*; wat zou de Vorst daartegen kunnen doen, *hendaḳ dipengapakan baginda*; weêr over —, nog eens op nieuw —, *boewat samoela lagi*. — volgens, *boewat sabagaimana*; het eerst —, *boewat moela-moela*; veel te — hebben, *ada banjaḳ kerdja*; met iemand te doen hebben, met hem bewogen zijn, *sajang akan sa'orang, kasihankan orang*; wat is hier te —, *apa kerdja disini?* In de beteekenis van: wat is hier voor een leven, *apa jang digadoehkan disini*; wat zullen wij —, wat staat ons te —, wat raad, *apa bitjara kita, apa daja kita, apa ichtijar kita*; wat doet het er toe, *mengapa*; het doet er niet toe, *tiada mengapa*; heeft hij wat gedaan, d. i. ontlasting gehad, *soedah ija boewang ajar? soedah ija kasoengai?* veel te — geven, *memberi banjaḳ soesah*; dit huis doet zooveel van huur, *roemah ini sakian banjaḳ sewanja*; hij doet in lijnwaad, *ija berdjoewal kain-kain*; eenen winkel —, *berkedai*; zaken —, handel drijven, *baniaga*; iemand dienst —, inzonderheid aan een meerdere, *berboewat djasa kapada orang*; bescheid — met den beker, *menganggap piala, melarih*; hoeveel doet dat, wat is de prijs er van? *berapa harganja?* er nog iets op —, iets hooger bieden, *menambahkan sedikit, tawar lebih sedikit*; met een meisje willen te — hebben, *minta berkenal-kenalan dengan sa'orang anaḳdara*; zich aan iets te goed —, *mengenjangkan dirinja dengan, memoewaskan dirinja dengan*; hulde —, *memberi hormat, menghormati, mempermoeliakan, menjembah*; plegen te —, *biasa*. Zooals hij placht te —, *seperti ija biasa*; iemand — verhuizen, *soeroeh pindah*; niets — dan, *tiada lain kerdjaja melainkan*; niets te — hebben, *tiada kerdja apa-apa, tiada barang kerdja*. — alsof, zich houden alsof, *poera-poera*, b.v. zij doet alsof zij zich schaamt, *ija poera-poera maloe*, ook *salakoe-lakoe*, b.v. *salakoe-lakoe hendak mengoesir dia*, en doe alsof gij hem wilt wegjagen; is er wat te —, te verrichten, *adakah barang kerdja*; van — hebben, noodig hebben, *maoe pakai, berḥadjat*; gebrek hebben aan, *kakoerangan*, b.v. ik heb geld van —, *akoe kakoerangan oewang*; niets te — willen hebben met, *tiada fadlooli akan, tiada perdoelikan*. Zich niet willen mengen in, *tiada maoe bertjampoer dengan*; toen dat gedaan was, *satelah saedah itoe*; het is reeds gedaan, *soedah itoe*. —, gelden, *harganja, lakoe*, b.v. dit gedrukt katoen doet 40 centen de el, *kain tjita ini harganja satoe elo empat poeloeh sen*; een dollar doet 250 Hollandsche centen, *satoe ringgit lakoe dowa ratoes lima poeloeh sen belanda*; dit huis doet een zware huur, *roemah ini mahal sewanja*; dienst —, in zijn dienstwerk of ambtswerk zijn, *dalam pekerdjaän djawatan*, b.v. hij doet dienst, *ija dalam pekerdjaän djawatannja*; dienst — in kerk of moskee, *berboewat bakti, berboewat ibadat*. —, volbrengen, *menjampaikan*, b.v. wat hij beloofd heeft, doet hij niet, *barang jang didjandjinja tiada disampaikannja*. — van iets bij, op of in iets, b.v. suiker in de thee of koffie, zout of specerijen in of op spijzen, *memboeboeh, mentjampoerkan*; wat kan men er aan —? *apa bolih boewat?* —; gedaan, afgedaan, *soedah*; het werk is nog niet gedaan, *pekerdjaän itoe bëlom soedah*; wat zullen wij —? *apa ichtijar kita?* met iemand — als, *mempërboewat saperti*, b.v. *kita dipërboewat olih radja Malaka saperti kera*, de Vorst van Malaka doet met ons als met een aap.

doen, Zelfst. nw. *perboewatan, pekerdjaän, kalakoean*; iemand's — en laten *tingkah-lakoe, kalakoean*; dit is mijn — niet, past mij niet, *boekan pekerdjaänkoe*,

tiada lain itoe kapadakoe; hij is in een goed doen, *pĕkĕrdjaännja bĕrhasil;* hij is gegoed, *ija orang hartawan.*

doenbaar, uitvoerbaar, *dapat diboewat, dapat dikĕrdjakan, dapat di-adakan, tĕkĕrdjakan.*

doende, bezig, *lagi bĕkĕrdja, lagi mĕmboewat;* zoo —, *bagitoe dĕngan bagitoe, dĕngan bĕrboewat dĕmikian, dengan pĕri jang dĕmikian.*

doeniet, *pĕmalas, pĕrlĕntai.*

doenlijk, zie **doenbaar.**

dof, verbleekt van glans, *soeram.* —, van het gelaat, *moeram.* —, nevelachtig van de oogen, zooals bij het ontwaken, *raboen.* —, mat, zonder glans, *koesam.* —, niet glimmend, van metaal of glas, dat in lang niet gepoetst is, *kalis.* —, van klank, van een muntstuk of metaal, *pĕkak;* van een ketelinstrument, *lembab.* —, stompzinnig, *lengar.* —, van licht en geluid, *rĕmang.*

doffer, mannetjes-duif, *mĕrpati djantan,* op Java *boeroeng dara laki-laki.*

dofheid, zie **dof.**

doft, roeibank, *sĕngkal, sĕngkar.*

dog, *andjing Inggris jang bĕsar.*

dok, *limboeng,* b.v. het vaartuig komt pas uit het —, *pĕrahoe bĕharoe toeroen dari limboeng;* ook *goedi,* doch zelden. —, droogdok, *kalangan* (van *kalang,* steunpunt, stut).

dokter, Eur. geneeskundige, *toewan dokter;* inlandsch —, die zijne opleiding te Batavia genoten heeft, *doktĕr djawa;* inlandsch geneeskundige, *tabib, boemoe, doekoen,* Jav.; in de eene of andere wetenschap, *hakim,* Ar.

dol, roeipen, *kĕliti.*

dol, woedend, *gila, amok.* Hondsdolheid, *gila andjing.* — verliefd, *gila birahi.* — verliefd op, *gila birahikan.* — maken, *mĕmpĕrgilakan.* — moorden, *mĕngamok.* — van olifanten in den bronstijd, *mĕta,* in poëzie ook wel van het gemoed; een dolle olifant, *gadjah mĕta.*

dolen, zwerven, *mĕngombara* (van *kombara*), *bĕridar-idar.* —, verdwaald zijn, *sĕsat, hanjoet, mĕlarat.* —, rondloopen zonder bepaald doel in eene buurt of stad, *bĕrpoesing-poesing, bĕridar-idar, bĕrkoeliling-koeliling.*

dolfijn, *ikan dalfin,* Ar.; eene soort van eetbare, goudkleurige —, *ikan ira-ira.*

dolheid, *kagilaän, kamĕtaän.*

dolhuis, *roemah orang gila.*

doling, *sĕsatan, kombara, pĕngombaraän.* —, dwaling, *salah.*

dolk; de algemeen gebruikte, inlandsche —, *kĕris;* een lange soort daarvan, *kĕris pandjang;* een korte, die als nevendolk gebruikt wordt, *pĕndoewa.* Zulk een — met golvend lemmer en meer dan negen bochten, *kĕris tjĕrita,* zie ook bij **kris;** een soort van kleinen —, *badik-badik;* een soort van — met kromme punt, *siwar;* korte — met een breed lemmer, die de pĕnglima's in het haar verborgen dragen, *bĕladau.*

dolkmes, *sĕkin,* Ar. Eene soort van Atjineesch —, gekromd als een Turksche sabel, *rentjong;* een —, dat op Sumatra de Maleische vrouwen bij zich dragen, om datgene te snijden, waarop zij onderweg belust raken. *sĕkin pĕngidaw;* een krom —, *chaudjar,* Perz.

dolksteek, *pĕnikam kĕris.*

dollar, *ringgit.* De Mexicaansche —, *ringgit boeroeng,* omdat er een vogel op gestempeld is. Hij wordt te Batavia gewoonlijk tegen *f* 2.50 gerekend. Hij wordt verdeeld in 100 centen of 400 duiten of 40 dubbeltjes. Men noemt hem ook *ringgit djanik* en *ringgit garoeda,* bij verb. *ringgit goerda.* Is hij met diep gekartelden rand, dan noemt men hem ook wel *ringgit boenga sambau* en *ringgit dada oelar;* de zoogenaamde Spaansche —, *ringgit mĕriam,* omdat er een pilaar op gestempeld was, dien men voor een kanon aanzag. — met den pijlbundel, *ringgit kipas;* de Spaansche — met de beeltenis van den Koning, *ringgit bĕsar* of *ringgit kaän bĕsar,* omdat die in vol romeinsch costuum daarop staat; ook onze Rijksdaalder of $2\frac{1}{2}$ guldenstuk wordt *ringgit* genoemd en wel *ringgit kapala* om het borstbeeld des Konings. Dien met het portret van Willem II noemt men zeer naïf *ringgit tĕngkorak,* d. i. met het bekkeneel, omdat hij daarop zoo kaalhoofdig en ingevallen van gelaat is.

dolleman, *orang gila.*

dollen, niet stilstaan van een vlieger, *asik.*

dollepraat, *pĕrkataän orang gila.*

dom, *bodoh, bĕbal, djahil,* Ar. *hĕmpa;* wees toch zoo — niet, laat u niet zoo beetnemen, fig. *djangan ĕngkau giring kĕrbau;* dom, onnoozel, *pandir;* uitermate —, simpel, *sĕmboeloe.*

domein, *harta radja, milik radja.*
domheid, *kabodohan, kabébalan.*
domicilie, *tempat kadoedoekan, tempat kadiaman.*
dominee, predikant, *pandita,* Skr.
domkop, *kapala kéras, kapala batoe, orang bodoh, orang bébal.* Zie ook **stommerik.**
dommekracht, *bitjoe.*
dommelaar, slaapkop, *orang péngantoeq.*
dommelen, *ménganteoq,* b.v. iemand, die dommelt, een kussen toeschuiven, *orang ménganteoq disoeroengkan bantal.* Sprw.
dommelig, *péngantoeq.*
domoor, zie **domkop** en **stommerik.**
dompelaar, duiker, e. s. v. kleine eend, *belibis, itik ajar, mélliweis,* Jav.
dompelen, b.v. iets in de verf —, *méntjéloep.* —, duiken, *ménjelam* (van *sélam*).
domper, uitdoover van een licht, *pémadam.*
dompig, vochtig, klam, *lémbab, lémbap.*
donder, *goeroeh, goentoer,* Jav. —, donderweder, *goentoer.* —, het geluid, *goeroeh.* — geheel in de verte, *goeroeh méndajoe,* letterl. klagende donder, krakende —, *péter.*
donderbui, *goentoeran.*
donderbus, zwaar geweer met wijden tromp, *pémoeras.*
donderdag, *hari Chamis, hari Kamis.*
donderdag-avond en nacht, *malam Djoemaät.*
donderen, een donderend geluid maken, *goemoeroeh.* —, van kanonschoten, bonzen op een deur enz., *dégam;* hetzelfde met verscheidenheid of voortdurend, *dégam-dégam;* een donderend geluid maken, zooals van vele voetstappen, een instortend gebouw, geschut en dergel. *gémémtam.*
donderkoppen, *pokoq angin,* letterl. windkoppen.
donderslag, *boenji goeroeh;* krakende —, *tagar, péter.*
donderstraal, *kalilintar, mata péter, kilat.*
donderwolk, *awan ménggandoeng goeroeh.*
dong, mest, *badja.*
donker, duister, *gélap, kélam;* door wolken of damp, *kélam-kaboet;* stik —, *gélap-goelita;* zoo — als in een vertrek waarvan alles gesloten is, *gélap katoep* —, somber, verbleekt van glans, *soeram.* —, het meest duistere gedeelte van den nacht, *silam,* d. i. 's nachts om één uur; b.v. *terang tjoewatja dipandang silam,* de heldere dag wordt voor nachtelijk duister aangezien. — van kleuren, *toewa, hitam,* b.v. — rood, *merah toewa;* een donkere huidskleur, *hitam warna koelit toeboehnja.* —, betrokken van de lucht, *rédoep.* — van wolken, *gobar, kaboes,* b.v. *sakawan awan jang kaboes,* een zwerm donkere wolken.
donkerblauw, *nila,* Skr.
donkerbruin, *déragam, warna pala.*
donkergeel, *koening toewa.*
donkergroen, *hidjau toewa.*
donkerheid, duisternis, *silam, kagélapan.*
donkerpaars, *oengoe toewa.*
donkerrood, *merah toewa.*
dons, de fijne pluisvederen van een vogel, *boeloe roema, boeloe kapas, boeloe ramang.*
dood, *mati.* —, overleden, gesneuveld, ook *padam;* zich — houden, *ménmatikan dirinja,* b.v. *apabila datang kélaq wanoesia itoe héndaqlah matikan dirimoe sakalian,* als weldra die mensch komt, moet ge u allen — houden. —, fig. *poetih-toelang,* b.v. beter — dan zich zoo te ergeren, *baïk poetih-toelang, djangan poetih mata.* —, voor altijd verdwenen, *hilang graib;* goed —, *bérmati-mati,* b.v. vermoorden dat iemand goed —: is, *ménboenoeh bermati-mati;* iemand's —, *kamatian;* iemand's — wreken, *ménbalas kamatian;* door den — verloren hebben, *kamatian,* b.v. die vrouw heeft haren man door den — verloren, *pérampoewan itoe kamatian lakinja;* tot den — toe, uitermate zeer, b.v. van lachen, schreien enz., *kamatimatian;* tot men er — bij blijft, van vechten, *bérpoetih-toelang;* half —, *saparo mati, saléngah mati;* de —, *maut,* Ar. Ook soms gebruikt voor het bepaalde uur van den —, b.v. *bélom maut, bélom mati,* als zijn uur nog niet daar is, sterft hij nog niet; de —, het overlijden, *wafat,* Ar.; met den — eindigen, op sterven uitloopen, *ménbawa njawa,* b.v. die ziekte eindigt met den —, *pénjakit itoe ménbawa njawa;* breng hem tot mij, 't zij — of levend,

bawalah kapadakoe atawtertawan atawterboenoeh; medegenoot in den —, in den — vergezellen, *tinabal mati.* — zijn en er nog uitzien alsof het leeft, *mati beragan.* —, verrekt, vulg. *mampoes.* Mors —, *mati mampoes.* — zonder dat er een haan naar kraait, *mati hadar,* van *hadr,* Ar. ongestraftheid voor vergoten bloed; het uur van den —, *kètika maut, adjal,* Ar.; in den — vergezellen, met iem. sterven, *mati bela;* iemand in den — vergezellen, *mèmbelai orang;* kind des —s, *anak mati diboenoeh,* b.v. *wah! habislah sègala kalakoean kita dilihat olih anak mati diboenoeh itoe,* helaas, ons gansche gedrag is door dat kind des doods gezien; den — smaken, *merasai maut;* den — onder de oogen durven zien, *berani mati;* voor den — vreezen, *takoet mati,* b.v. *berani maloe, takoet mati,* den moed hebben om schande te dragen, maar voor den dood vreezen, Sprw. — van een Vorst, *mangkat, hilang.* Zie ook **overlijden** en **sterven.** — aas, *bangkai.*

doodaf, *lètih-lèsoe* —, afgetobd, afgemat, ziekelijke uitputting, *lèroeh.*

doodarm, *miskin sakali.*

doodbaar, *tangga-tangga maït.* — met het lijk er op, *djinazat,* Ar.

doodbericht, *chabar kamatian orang.*

doode, *orang mati.* —, lijk, *maït,* Ar. —, verslagene, ook het lijk van een zelfmoordenaar, *bangkai.*

doodelijk, *kamatian;* een doodelijke wond, *locka kamatian, locka parah;* eene —e ziekte, *sakit pajah, sakit kamatian;* een — vergif, *ratjoen jang mèmatikan.*

dooden, *mèmboenoeh;* zoowel gebruikt voor wettig als voor onwettig —. —, slachten, *mènjembèleh, mèmbantai;* den tijd —, *mènghilangkan wèktoe;* zijne lusten —, *mèmatikan hawa-nafsoenja* —, fig. *mèngoemboeat njawa,* d. i. de ziel uit het lichaam nemen.

doodenakker, zie **begraafplaats.**

doodenfeest, *sèdèkah arwah,* Ar.; het — op den 40sten dag na iemands overlijden vieren, *mèngèmpat poeloh hari;* het — op den honderdsten dag van iemands overlijden vieren, *mènjeratoes hari;* een — vieren, *makan arwah;* met een — iemand gedenken, *arwahkan.*

doodenrijk, *ălam bèrzach,* Ar.

dooder, *pèmboenoeh.*

doodeter, ledigloopen, *orang pèmalas.*

doodgaan, *mati.*

doodgeboren; een — kind, *kababangan.*

doodgeschoten, *mati ditèmbak;* gefussileerd, *mati dièrel.*

doodgeslagen, *mati dipaloe.*

doodgooien, *mèlèmpar sampai mati, mèloetar s. m.* Zie ook **steenigen.**

doodgraver, *penggali koeboer,*

doodhongeren, *mati kalaparan.*

doodjagen, *mèngèdjar sampai mati.* — van een paard, *mèlarikan sampai mati.*

doodjammer, zeer jammer, *sajang sakali.*

doodkist. Eigenlijke doodkisten gebruikt men niet: wel een soort van houten deksel voor het lijk, *long,* Sijam. welk woord men ook wel voor — bezigt, b.v. *maka maït baginda dimasoekkan kadalam soeatoe long jang oedah-oedah,* het lijk van den Vorst werd gelegd in eene fraaie —. Verder: *karanda, papan karanda* (Skr. mand). Ook *larong.* NB. Volgens vdW. beteekent *karanda, lasoeng* en *long* wel degelijk c. s. v. doodkist. Zie de beschrijving bij hem.

doodkleed, *kafan,* Ar. *kăn kafan;* in een — wikkelen, *mèngafani;* tot een — maken of gebruiken, *mèngafankan.* —, dekkleed, waarmede men een pasgestorvene toedekt, *rahap,* b.v. *mènghadap ka Malaka mèmbawa rahap dan mèmbèri tahoe akan ajahanda baginda soedah mangkat,* kwamen te Malaka hunne opwachting maken, medebrengende een doodkleed en kennisgevende dat 's Vorsten vader overleden was; met zulk een — toedekken, *mèrahapkan.*

doodkrank, *sakit pajah.*

doodlaken, zie **doodkleed.**

doodloopen, van een weg, *boentoe.*

doodmaal met gebeden, *kaudoeri, makan arwah* (van *arowah,* Ar.); het — houden op den derden dag na het overlijden, *mèniga-hari.* Zie ook **doodenfeest.**

doodmaken, *mèmboenoeh.* Zie ook **slachten.**

doodmoede, *lètih-lèsoe.*

doodrijden, *mèlarikan koeda sampai mati.*

doodsangst, *kalakoetan maut.*

doodsbeenderen, *toelang orang mati.*

doodsbleek, *poetjat lèsi, poedar.* —, inwit van bleekheid, *poetjat manai.*

doodsch, *soenji, sënnjap, soenji-sënnjap.*
doodschamen, *maloe kamati-matian.*
doodschieten, met vuurwapens, *mënembaḳ sampai mati.* Ook alleen *mënembaḳ* (van *tembaḳ*). Met pijlen, *mëmanah sampai mati.* Ook alleen *mëmanah* (van *panah*). — fusilleeren, *mënderel*, verb.
doodschoppen, *mënëndang sampai mati* (van *tëndang*).
doodschuld, misdrijf waarop de dood staat, *salah jang patoet mati diboenoeh.*
doodschuldige, *orang jang patoet mati diboenoeh.* —, ellendeling, *oraug boenoehan.*
doodsengel, *malaḳ almaut*, Ar.; de naam van den —, *Izraïl*, Ar.
doodsgevaar, *bëhaja maut.*
doodshoofd, *tëngkoraḳ, kapala orang mati.*
doodskleur, *poedar.*
doodslaan, *mëmaloe sampai mati.* — van een os en dergel. *mëloepoeh.* — van muggen of vliegen, *mëmampar njamoḳ, mëmampar lalat* (van *tampar*).
doodslaap, *tidoer kamatian.*
doodslag, *pëmboenoehan.* — met voorbedachten rade, *mati dëngan disëhadja.*
doodslager, *pëmboenoeh.*
doodsmijten, iets of iemand neersmijten dat hij sterft, *mënghëmpaskan sampai mati.*
doodsnood, in groote verlegenheid zijn, *kapitjikan sangat.*
dood-nik, *nafas achir*, Ar. *poetoes njawa.*
doodsstond, *këtika maut, adjal*, Ar.
doodsteek, *pënikam mati, tikam mëmboenoeh.*
doodsteken, *mënikam mati.*
doodstil, *sënnjap*; ook van slapen; zich — houden, *mëmatikan dirinja, mëmboewat mati dirinja.*
doodstraf, *hoekoem ḳisaṣ*, Ar. letterl. straf der wraak of wedervergelding. Verder: *hoekoem mati diboenoeh, dënda mati* (van *dënda*, Skr. straf); eene bijzondere soort van — bij de Maleiers, waarbij de veroordeelde met een lange kris door het rechtersleutelbeen in het hart wordt gestoken, *salang*; eene andere wreede — is het spietsen, *soela*, waarbij de veroordeelde aan een spiets wordt geregen.
doodstrijd, het intreden van den —, *naïk ombaḳ.*
doodsverstijving, *këras mait.*
doodteeken; teeken boven eene letter in het Arabisch letterschrift, om aan te duiden dat zij sluitletter of klinkerloos is, *baris mati, djësma*, Ar.
doodtij, bij hoogwater, *pasang pënoeh.* — bij laagwater, *ajar pëbaui, pasang gondah, mati këkat, soeroet timpas.*
doodtrappen, *mënjepaḳ sampai mati.* Een doodtrap v. e. paard, *sepaḳ këkat*, letterl. een trap die kleeft, b.v. *dan saperti sepaḳ jang këkat kalakoeannja*, en het gedroeg zich alsof het doodtrappen gaf. —, door op iets te treden, *mëmidjaḳ sampai mati* (van *pidjaḳ*).
doodvallen, *djatoh mati, rëbah mati.*
doodvonnis, *hoekoem ḳisaṣ*, Ar. *kapoetoesan hoekoem akan mati diboenoeh.*
doodvechten; zich —, *bërmati-mati përang.*
doodwerken; zich —, aftobben, *bërmati-mati mëngërdjakan.*
doodwond, *loeka parah, loeka kamatian.*
doodziek, *sakit pajah.*
doodzonde, *dosa jang patoet mati diboenoeh.*
doof, in het geheel niet kunnen hooren, *toeli.* —, uitgedoofd, *padam.* —, verstijfd, *kakoe, sërbau*; O. I. doof, zich — houden, de ooren toestoppen, *mëmëkaḳkan telinga*, b.v. *maka samoewanja mëmëkaḳkan telinganja*, en allen hielden zich doof. —, tijdelijk min of meer hardhoorend door een accident, b.v. een droppel water in het oor, of een slag op het oor, enz. ook niet willende hooren, *bëngal*, b.v. *dan kabanjakan bëngalan, tiada mëngikoet pëngadjoeran*, het meerendeel houdt zich doof en volgt het geleerde niet op.
doofachtig, *pëkaḳ, bëngal.* Zie bij **doof.**
doofheid, *katoelian, kapëkakan, kabëngalan.*
doofpot, *tëmpat pëmadam bara api.*
doofstom, *bisoe dan toeli.*
dooien, zie **smelten.**
dooier, *kaoning telor.*
doolweg, *djalan sësatan.*
doop; de Christelijke doop is naar zijne ware beteekenis niet met een Maleisch woord uit te drukken. Men is dus genoodzaakt, evenals in het Fransch en Engelsch het oorspronkelijke woord, maar gemalaiseerd, te behouden en schrijve dus *baptisan.* —, saus bij het eten, *koewah.*
doopbekken, *sangkoe baptisan.*

doopbrief, *soerat baptisan.*

doopeling, *orang baptisan, anak baptisan.*

doopen, den Christelijken doop toedienen, *membaptiskan.* —, onderdompelen, *mènjélamkan* (van *sélam*). —, indoopen in eenig vocht, b.v. stoffen in de verf, spijzen in saus enz. *mènjélooep;* eventjes in iets —, *mentjépohkan.* Soms wordt het denkbeeld indoopen niet uitgedrukt en eene andere uitdrukking voor ons doopen gebezigd, b.v. eene pen gedoopt in inkt, *kalam berpaloet dèngan dawat,* letterl. eene pen, gewikkeld in inkt.

doopgetuige, *saksi baptisan.*

doopkleed, *kain baptisan.*

doopnaam, *nama baptisan.*

doopvont, *sangkoe baptisan, bédjanah baptisan.*

doopwater, *ajar baptisan.*

door, oorzaak aanwijzend Voorz *olih,* b.v. nat door regen, *basah olih hoedjan;* gestorven door het gif eener slang, *mati olih bisa oelar;* door Zijne Majesteit werd gezien, *dilihat olih baginda;* door mevrouw de princes werd verhaald, *olih toewan poeteri ditjériterakanlah.* NB. Niet altijd kan ons Voorz. door met *olih* worden overigezet, maar moet *dèngan,* met, of een ander Voorz. daarvoor worden gebezigd, b.v. door het raadsbesluit Gods, *dèngan takdir Allah;* door Gods zegen, *dèngan bérkat Allah;* door de hulp zijns vaders, *dèngan pértoelongan bapanja.* —, vanwege, ook *dari, daripada, dari karéna, dari sébab, daripada sébab,* zie **wegens.** —, met, door middel van, *dèngan.* —, doorheen, *téroes daripada;* ook alleen *daripada,* b.v. door het hout, *téroes daripada kajoe;* door den heg, *téroes daripada pagar;* door de deur binnen komen, *masoek daripada pintoe;* door het venster zien, *mélihat daripada tingkap.* — een gat of opening kunnen, *laoloes.* Soms ligt het begrip reeds in het Werkw. en is dus het Voorz. overbodig, b.v. door het land reizen, *bérdjalan mélaloei négari;* door een vlakte trekken, *mélaloei padang.* — en —, *témboes, téroes-témboes, téroes-ménéroes;* hol van binnen, *bolong;* op eenmaal —, *téroes sakali.* — elkander, vermengd en verward, *tjampoer-bawoer, tjampoer-gawoel;* van een hoop levende wezens, *kotjar-katjir.* — en — kennen, *kénal bétoel-bétoel;* zijn gansche leven —, *sapandjang oemoernja, sa'oemoer hidoepnja;* de zweer is —, *bisoel itoe soedah pétjah.* — een bril zien, *mélihat dèngan tjéremin mata;* den ganschen nacht —, *samalam-malaman;* den ganschen dag —, *sahari-harian;* alle eeuwen —, *pada ségala zamán, zamán bérzamán.* — den mond van een profeet, *dèngan lidah sa'orang nabi,* b.v. door den mond van Mozes, *dèngan lidah nabi Moesa.* Zie verder onder de samenstellingen.

doorbakken, goed — zijn, *dibakar bétoel-bétoel.*

doorbijten, doorheen bijten, *ménggigit téroes;* een klein stukje —, *ménggétip dèngan gigi.* —, doorvreten, b.v. van zuren op metaal, *makan téroes.*

doorbladeren, van een boek, *ménbélék.*

doorboord, 't zij door wormen, of door er een gat in te slaan, *témboek, témboes;* overal —, *bértémboesan,* b.v. dat vaartuig is overal —, *pérahoe itoe habis bértémboesan*

doorboren, *ménirik;* de oorlellen of den rand van iets doorsteken, *ménindik* (van *tindik*), *ménoesak telinga* (van *pasak*). —, een gat maken in iets, door en door uitbeitelen, b.v. eene plank, *ménéboek* (van *téboek*). —, uitholen, *ménbolongi.*

doorbraak, *pétjahan, tétasan.* Zie **doorbreken.**

doorbreken, van harde, lange, dunne voorwerpen, zooals hout, been enz. *ménatahkan* (van *patah*). — van harde, steen- of glasachtige voorwerpen, glas- of aardewerk en dergel. *ménétjahkan* (van *pétjah*). — van touw en daarmede overeenkomende zaken, *ménoetoeskan* (van *poetoes*). — bij de geboorte, van het kind, *ménditjadjol.* — van water door een dijk, een kuiken door het ei, een dief door een wand of omheining, *ménétas* (van *tétas*). — van de slagorde, *ménétjahkan baris;* doorgebroken van een slaglinie, *bolos.* — van een gezwel, *pétjah.* — van de maan, *ménganbang,* b.v. *maka boelan pon ménganbanglah,* de maan nu brak door; de zon breekt door de wolken, *matahari ménéraikan awan-awan.*

doorbrengen, verkwisten, *ménboroskan;* geheel doorgebracht, verkwist, *poenah,* Skr.; den tijd —, onnut gebruiken, *ménghabiskan waktoe;* den nacht —,

overnachten, *bĕrmalam;* slechts een enkelen nacht bij iemand —, *mĕndjoloḳ malam.* —, doorleven, *mĕlakoekan.*

doorbrenger, *pĕmboros.*

doorbuigen, b.v. van balken, stutten, een mast, boog enz. *mĕlĕntoer,* b.v. *bagaimana kahĕndaḳ kita bolih dilĕntoer akandia,* zoomls wij wenschen kan het door ons doorgebogen worden; *tĕtapi tiada ija tahoe mĕlĕntoer,* doch hij weet niet van doorbuigen. —, ombuigen, *mĕlĕngkoeng.*

doordacht, *dipikirkan baïk-baïk.*

doordat, *olih sĕbab.* Ook alleen *olih,* b.v. *maka kata sa'orang: Olih Laḳsamana tiada, itoelah maka bĕraai Hang Djĕbat,* en één zeide: Doordat L. er niet is, daarom is H. D. zoo stout.

doordeelen, in tweeën deelen, *mĕmbĕhagi dowa.*

doordenken, *pikir baïk-baïk.*

doordien, *olih sĕbab.* —, daar, dewijl, *tĕgal, sĕdang.*

doordraaier, ledigloopers, *orang pĕrtĕntai.*

doordrijven, zie **dwingen.**

doordringen, *mĕlantas,* b.v. in de stad —, *mĕlantas kadalam nĕgari;* tot het been —, *mĕlantas sampai katoelang,* ook alleen *tĕroes,* b.v. vervolgens drong het door tot de hersenen, *laloe tĕroes kaoetaḳnja.* — tot, van een geur, van wierook enz. *mĕnĕroes.* — van een steekwapen en ook van den regen, *tĕloet,* b.v. al regende het ook een jaar lang, de regen zou niet naar binnen —, *djikalau satahoen poen toorou hoedjan, tiada akan tĕloet kadalamnja.* Eigenlijk *tĕrloet* van *loet* of *ĕloet,* binnendringen.

doordringend, schel van een geluid, *rĕsiḳ.* Een — geluid maken, *mĕrĕsiḳ.* —, van een stank of geluid, *lantoeng.* — van gezicht, *mata tadjam.* — van verstand, *ākal tadjam, kapikiran jang dalam-dalam.*

doordringen; goed van iets —, geheel overtuigd zijn, *tĕrmakan kapada ākal.*

doordroog, *kĕring sakali.*

doordroppelen, voortdurend droppelen, *bĕrtitik-titik salaloe;* doorheen droppelen, *tiris, mĕniris.*

doordruipen, = doordroppelen.

doordrukken, zie **drukken.**

doorduren, *bĕrkandjang, salaloe, salaloe djoega, kĕkal, sĕnantiasa bagitoe, bagitoe-bagitoe djoega.*

dooreen, door elkander, van vliegende vogels, de bliksemstralen, vijanden, licht en donker enz. en daardoor niet van elkander te onderscheiden, *saboer.* Van alle kanten —, *saboer-mĕnjaboer.* —, verward of gemengd, *katjau.* — mengen, *mĕngatjau.* — gemeten, *katjaubilau.* — gestrengeld, — loopen van lijnen, verward door elk., *bĕrdjĕraït.* —, door elkander, van hardloopende menschen, de spelling, het schrift, werk, tafelgereedschap enz., *pontang-panting;* hard — loopen, *lari pontang-panting.*

dooreengooien, zie **dooreenwerpen.**

dooreengroeien, *toemboeh tjampoer bawoer.*

dooreenkneden, *rawas bĕrsama-sama.*

dooreenmengen, *mĕngatjau, mĕntjampoerkan.*

dooreenwerpen, *mĕngatjau-bilaukan, mĕmontang-mantingkan, mĕntjampoerbawoerkan.* Deze woorden worden ook gebezigd voor: dooreenhaspelen, — knoeien, — roeren, — smijten, — warren, — woelen enz

doorgaan, het gaan voortzetten, *bĕrdjalan djoega.* — zonder ergens aan te gaan, of zich op te houden *mĕlantas, langsoeng.* Dit laatste ook fig. b.v. *mĕnĕngarkan azoelamnja langsoeng mĕntjoeri,* al luisterende naar zijn opstoken, ging hij door (over) tot stelen. Zie ook **regelrecht,** —, wel gebeuren, *djadi, djadi djoega.* — van een plan, *sampai nijat;* dat gaat altijd maar zoo door, *salaloe bagitoe;* met eene vrouw er van —, *mĕlarikan sa'orang pĕrampoewan;* niet — van eene zaak, *tiada djadi;* niet — van eene weddenschap, *baloes;* niet — van een koop tusschen partijen, *tiada bĕrkadjadian.* — voor, *disangkakan,* b.v. hij ging door voor een fatsoenlijk man, *ija disangkakan orang baïk;* ook *dibilang,* geteld, genoemd worden; voor iets willen —, *hĕndaḳ dibilang, hĕndaḳ disangkakan.* —, loopen door, *bĕrdjalan tĕroes daripada.* —, op hol gaan, *lari;* er goed — van een vaar- of rijtuig, *ladjoe.* — van eene zweer, *pĕtjah.*

doorgaans, *memang, salaloe, santijasa* (Skr. *nitjasa*), *sĕnantijasa, santijasa;* dat is — zoo, *memang bagitoe;* hij gaat — naar de stad, *santijasa ija pĕrgi kakota.*

doorgang, *tĕroesan, djalan tĕroes.* —,

geul, vaarwater, *aloer, aloeran.* —, holle weg, ravijn, nauwe straat in eene stad, *djoerang;* den — afsluiten, *mènjakat tèroesan.*

doorgeven van den beker, voortdurend elkander den beker toereiken, *bèrsoelang-soelangan.*

doorgieten, doorzeven, *mènapis* (van *tapis*). Op Java *saring*

doorgisten, *mèngèhamirkan* (van *chamir*, gist, Ar.).

doorglippen, doorglijden, *loetjoet;* doorgeglipt, doorgegleden, *soedah loetjoet daripada tangan.*

doorgooien, *mèlèmpar tèroes.*

doorgraven, b.v. van een dijk, een berg enz. dien doorsteken, *mènèboek* (van *tèboek*).

doorgraving, *pènèboekan.*

doorgronden, *mènaangkap;* iemands gedachten —, *mènaangkap kapikiran orang;* een geheim —, *mèngèrti rahasia.* In de beteekenis van ontdekken, *mèmboekakan rahasia.* — van het hart *mèndoega,* letterl. peilen.

doorhakken, splijten, *mèmbèlah.* —, *mèmènggal* (van *pènggal*).

doorhalen: iets ergens door trekken, *mènarik tèroes;* de vingers door den baard halen, *mènjèlang-ajèlang djanggoet;* de vingers van de eene hand tusschen die van de andere, of tusschen de teenen —, *mènjèlat;* tusschen de teenen —, en daar behouden, *mèntjavat.* De staart tusschen de pooten —, *mèntjavat ekoer.* — van iets dat geschreven is, met één streek, *mèmarangkan* (van *parang*); b.v. *mèmarangkan toelisan,* het geschrevene doorhalen. —, uitvegen, *mènghapoeskan.* —, den mantel uitvegen, *tèdja.* —, smalen, uitmaken, *mèngoemah* (van *oemah*). — in stijfselwater, *mèntjèloep dalam ajar kandji.*

doorheen, *tèroes, tèmboes;* door en door, *tèroes-tèmboes.* — gaan, door eene opening, *loeloes,* b.v. *loeloes djaroem, loeloes tèliadan,* waar de naald doorheen gaat, gaat ook de draad doorheen. Sprw. overeenkomende met ons: komt men over de Hont, dan komt men ook over de staart.

doorhouwen, *mèmènggal* (van *pènggal*). —, splijten, *mèmbèlah.*

doorkappen = doorhouwen.

doorkijken, *mènengok tèroes* (van *tengok*).

doorkleinzen, *mènapis* (van *tapis*).

doorklieven, *mèmbèlah, mèntjèntjang.* — van de golven, *mèntjèntjang ombak,* b.v. de voorsteven doorklieft de golven, *haloewan mèntjèntjang ombak;* den stroom schuin — van een vaartuig, *mèrimbas;* met het zwaard —, *mèntjèntjang dèngan pedang.* — met een mes, b.v. in de heelkunde, *mèngèrat* (van *kèrat*).

doorklinken, weergalmen, *bèrtaloen.*

doorklooven, zie **doorklieven.**

doorknaagd, *tèrkikil, tèrkèrat;* van de wormen, *tèmboek.*

doorknagen, *mèngikil* (van *kikil*); *mèngèrat* (van *kèrat*), *mènèmboek.*

doorkomen; op het — zijn van tanden, *gigi mèndjagoeng.*

doorkruipen, ergens onder —, *mènjoesoep;* overal onder —, *soesoep-sasap;* ergens met het lichaam al schuddende onder —, b.v. door boomtakken, struiken en dergel., *mèringkik;* gebukt met de handen op de knieen e gens onder —, *mèroengkoh.*

doorkruisen, van eene plaats, *bèrdjalan koeliling, bèrkoeliling-koeliling, langlang;* een bosch —, *mèngaroengkan koetan.*

doorlappen: het er —, *mèmborosken.*

doorlaten, laten passeeren, doorheen laten, *mèloeloeskan,* zoowel in stoffelijken als geestelijken zin, b.v. iemands begeerte inwilligen, *mèloeloeskan kahèdak orang;* juist breed genoeg om één persoon door te laten, *saloeloes-loeloes orang sèhadja,* ook *djèloes;* door dichtheid van weefsel geen vocht —, *kèdap.*

doorlekken, *tiris.*

doorlezen, ten einde lezen, *mèmbatja habis, mèmbatja saampai kapada kasoedahannja.* —, bestudeeren van een boek, *daras,* Ar.

doorliggen: doorgelegen van een zieke, *letjer sèbab lama baring.*

doorloop, overloop van de Vorstelijke woning naar de balai, *roeang.* —, rechte gang, weg of vaart ergens door, *tèroesan.* —, dunne ontlasting, *tjahar, tjèrèt.*

doorloopen: recht —, *bèrdjalan tèroes.* —, niet ophouden, *bèrdjalan djoega.* — van een kring of kreits, volbrengen van een omloop, *mèndaour,* Ar. Zie ook **omwentelen.**

doorloopend, van eene vlakte, het binnenhuis, van een geschrift zonder alinea's

of rustpunten, *sĕladang.* —e uitgaven, *bĕlandja langsung.* —, zonder afbreking, *sĕlari.* — van water, *mĕngalir tĕroes.* — van een verhaal, *tiada bĕrpoetoes-poetoes.*

doorluchtig, aanzienlijk, *moelia* (Skr. *moelja*); zeer —, *moeliawan.* — van een dak, *hintang-hintangan.* —, zie ook **doorschijnend;** in brieven: Uwe —e hoogheid, *sĕri pádoeka.*

doorluchtigheid, *kamoeliaän.*

doormager, *koeroes bĕtoel-bĕtoel, kaeroes kĕring.*

doormarcheeren, niet ophouden, *bĕrdjalan djaoega;* doorheen marcheeren, *bĕrdjalan tĕroes daripada.*

doormengen, *mĕntjampoerkan, mĕngatjau.*

doorn, *doeri;* groote kromme —, *oenaĵ,* b.v. *moetoet disoewap pisang, pantat dikäit oenaĵ,* den mond met bananen stoppen en het achterste met een doorn haken. Sprw.: door een — gestoken, *kĕna doeri;* groote —, zooals aan sommige boomen, *soesoh;* van doornen voorzien, *bĕrdoeri.*

doornachtig, *doerian, bĕrdoeri.*

doornappel, datura alba, *kĕtjoeboeng.*

doornat, druipnat, *basah koedjoep.*

doornboom, *pokoĵ doeri.*

doornenkrans, dien men om den stam van vruchtboomen doet, om het inklimmen te beletten, *sangga, soengga, sĕrangkaĵ.*

doornhaag. *pagar doeri.*

doornig, *bĕrdoeri.*

doornstruik, *pokoĵ doeri.*

doorreizen, *mĕndjalani.*

doorrijp, *vanoew, masaĵ bĕtoel-bĕtoel.*

doorroeren, *mĕngatjau* (van *katjau*).

doorschemeren, *tĕrbajang,* b.v. zijne streken schemerden door, *ĕkaloja tĕrbajang;* doen —, *mĕmbajangkan;* in zijne woorden laten —, *mĕngilat-ngilatkan* (van *kilat*), b.v. *dikilat-kilatkannja pada wadja akan Laksamana djoega disĕhoetnja,* hij liet — voor den Vorst, dat hij van Laksamana sprak.

doorscheuren, zie **scheuren.**

doorschieten, met iets overal tusschen, *mĕnjĕlang.*

dóórschieten, losschieten, *loetjoet.* —, een schot doen door, *mĕnembaĵ tĕroes;* met een pijl, *mĕmanah tĕroes.*

doorschijnen, ergens doorheen schijnen, *bĕrbajang-bajang.* Van zon of maan, *bĕrsinar tĕroes.*

doorschijnend, *bajang-bajang,* b.v. een —e stof, *kain bajang-bajang.* —, van glas en water, *djĕrĕnih, hĕning.* —, helder, *tjĕrah, tĕrang-tĕroes.*

doorschrappen, van schrift, *mĕmarangkan toelisan* (van *parang*).

doorsijpelen, *tiris.*

doorsijpeling, *tirisan.*

doorslaan, b.v. eenen munt, *mĕnĕmboeĵ, mĕnĕmboeĵ;* ook een gat door een vaartuig slaan, b.v. *pĕrahoenja itoe soedah ditĕmboeĵkan orang,* men had hem zijn vaartuig doorgeslagen, doorboord. —, vloeien van papier, *mĕlar,* Jav. Zie bij **vloeien.** —, in tweeën houwen, *mĕmbĕlah doewa.*

doorslaand, duidelijk van een bewijs, *njata, tĕrang.*

doorslag, vergiet, *tapisan.* — van den evenaar, *tjĕndĕroeng mata timbangan.* — dien men bij het wegen geeft, *imboeh;* wegen met een doorslag, *timbang imboeh.* —, overwicht, *baki.*

doorslagdoek, *kaïa pĕnapis.*

doorslapen, *tidoer sĕlaloe, tidoer djoega.*

doorslecht, *djahat bĕtoel, dj. sakali.*

doorslepen, *masaĵ dalam äkal djahat.*

doorslijten; doorgesleten, afgesleten, door wrijving, *aoes-aoes.*

doorslikken, *mĕnĕlan* (van *tĕlan*), *mĕngoental.*

doorslippen, uit het een of ander slippen, *loetjoet, mĕloetjoet.*

doorsluipen; onderdoor —, *mĕnjoesoep;* overal onder —, *soesoep-sasap.*

doorsnede, vlak, door doorsnijding verkregen, *pĕnampang;* in —, van een bol, *tĕroes-mĕnĕroes.*

doorsnijden, *mĕmotong* (van *potong*), *mĕngĕrat* (van *kĕrat*); recht —, b.v. eene vrucht, *mĕlajang;* recht —, b.v. een brood, aardvrucht enz. *mĕnampang.* Ook aardappelen enz. zoo doorsnijden om de stukken als poters te gebruiken.

doorsnuffelen, *mĕnjĕlidik* (van *sidik*), *mĕrangai.* —, met iets puntigs een hoop vuilnis, om daaruit nog iets bruikbaars te halen, *koewit-kapai.*

doorsplijten, *mĕmbĕlah.*

doorsplijting, *pĕmbĕlahan.*

doorstaan, verduren, *mĕnahan* (van *tahan*), *mĕndĕrita, mĕnsabarkan.*

doorsteken, *mĕnikam* (van *tikam*); door en door steken met een wapen, *mĕnikam tĕroes;* door of in een gat steken, b.v. de draad in het oog eener naald,

of het koord in de gaatjes der koralen, *mĕnoesoek tĕroes* (van *toesoek*); een dijk —, *mĕnĕboek tambak*. — van wegen, dammen, rivieren enz. *mĕnĕmboes* (van *tĕmboes*); zichzelven —, *mĕnikam diri*; zichzelven —, om een geliefde niet te overleven, om hem of haar in den dood te vergezellen, *bela soedoek*.

doorstikken met de naald, zooals b.v. de kraag van een jas, *mĕnĕtjantoen*.

doorstroomen, *mĕngalir tĕroes dari-pada*.

doorstudeeren, *bĕladjar djoega*.

doorsturen, een vaartuig, *mĕlajarkan djoega*.

doortellen, *mĕmbilang djoega*.

doortocht, zie **doorgang**.

doortrappen, zie **intrapper**.

doortrapt, *tjĕrĕdik sakali, nakal*.

doortrekken, van een bosch of vlakte, *mĕlaloeĭ*; langs den kortsten weg een land —, *mĕmintas* (van *pintas*); de vlakte —, *mĕndatar* (van *datar*, vlakte). — van vocht, *makan, makan tĕroes*; van vocht doortrokken, *rĕndam*.

doorvaart, kanaal, *tĕroesan*. —, straat, *sĕlat*. —, geul, vaarwater, *aloer*

doorvaren, *bĕrlajar tĕroes, b. djoega*.

doorvlechten, van ruw vlechtwerk, *mĕnjasak*; doorvlochten, *disasak*; met iets —, *mĕnganjam dĕngan*.

doorvlijmen, *tadjamdja makan tĕroes*.

doorvloeien, b.v. van papier, *mĕlar*, eig. uitspreiden, Jav.

doorvochtigen, *mĕmbasahkan tĕroes*.

doorvoed, *kĕnjang bĕtoel-bĕtoel*. —, vetgemest, *tamboen*.

doorvoeden, *mĕngĕnnjangkan* (van *kĕnjang*).

doorvoer, vervoer door eene plaats, *pĕmbawaän tĕroes*.

doorvoeren, voeren door eene plaats, *mĕmbawa tĕroes*.

doorvreten, van zuren enz., *makan tĕroes*

doorwaadbaar, *tĕravoeng*. — e plaats, *aroengan*; allerlei — e plaatsen, *aroeng-aroengan*.

doorwaden, *mĕngaroengi, mĕrandau*.

doorwading, *pĕngaroengan*.

doorwaken, den ganschen nacht —, *bĕrdjaga samalam-malaman, bĕrdjaga sapandjang malam*.

doorwandelen, *mĕndjalan-djalani*.

doorwarmen, *mĕmanasi sampai dalamnja*.

doorwassen, door iets heen groeien, *bĕrtoembooh tĕroes*. —, doorregen, *bĕrsĕlang-sĕlang*. — vleesch, *daging bĕrsĕlang-sĕlang gĕmoek*.

doorweeken, door in de week te zetten, *mĕrĕndam bĕtoel-bĕtoel*. — van den grond, *mĕlĕmbabkan, mĕlĕtjakan, mĕlĕtjakkan, mĕloenakkan*.

doorweekt van den grond, *lĕmbab, lĕtjah, letjak, loenak*.

doorwerken, zie **doorroeren**. — van deeg, *wĕramas*.

doorweven, met bloemen of gouddraad, *mĕnjoengkit* (van *soengkit*), *mĕmpakaikan ĕmas*. —, Bijv. nw. met bloemen of gouddraad, *bĕrsoengkit*, b.v. *kain soetĕra jang bĕrsoengkit dĕngan bĕnang ĕmas*, zijde die met gouddraad — is; met gouddraad —, *bĕrpakaikan ĕmas*; met zijde —, *bĕrpakaikan soetĕra*, letterl. zijde of gouddraad tot inslag hebben; zijden stof — met goud, *madoe kara*; zijde of fluweel met goud of zilverdraad —, *kain sandwesi*, Perz.

doorzagen, *mĕnggĕrgadji, mĕngĕrat dĕngan gĕrgadji* (van *kĕrat*).

doorzakken, ergens met de beenen —, *tĕrpĕrosok*. —, zie ook **doorbuigen**.

doorzeilen, steeds —, *bĕrlajar djoega*.

doorzetten van een werk, *mĕnjampaikan*.

doorzicht, schranderheid, *tjĕrĕdik*. —, inzicht in verborgen zaken, *firazat*.

doorzichtig, zie **transparant**. — van een dak, *bintang-bintangan*.

doorzien, begrijpen, *mĕngĕrti*; zien door, *mĕlihat tĕroes, mĕnengok tĕroes*.

doorziendheid, helderziendheid, *tĕroes mata*.

doorzijgen, *mĕnapis* (van *tapis*), *mĕnjiring* (van *siring*); op Java *mĕnjaring* (van *saring*).

doorzijpelen, *tiris*.

doorzoeken van een huis, b.v. naar gestolen goed, *mĕrangai*; nauwkeurig —, *mĕnjĕlidik* (van *sidik*), *mĕmĕriksa dĕngan saksama*.

doorzouten, *mĕnggaram baik-baik*.

dóórzweeten, *bĕrpĕloch sampai tĕmboes, bĕrpĕloch tĕroes-tĕmboes*.

doorzwelgen, *mĕnĕlan* (van *tĕlan*).

doorzwemmen, *mĕrĕnangi*, b.v. eene rivier —, *mĕrĕnangi soengai*.

doos. Eene algemeene benaming is daarvoor niet. Men gebruikt daarvoor wel eens *tĕmpat* en *boseta*, Port. De namen der verschillende soorten zijn: vierkante

kleine —, *kotak*; groote tinnen of koperen — voor tabak of sirih, *boeu*; een soort van groote — van vlechtwerk met deksel, voor spijzen, gebak enz., *tenoeng*; platte, ronde — van hout, voor sirih, toiletartikelen enz., *tjëpoe*; groote ronde, fraai verlakte — van hout met deksel tot berging der beste kleedingstukken, *bangkin*; doosjes in den vorm van verschillende vruchten en verlakt, zooals veel te Palembang vervaardigd worden, *tjoepoe-tjoepoe*; ronde — met deksel voor kleedingstukken, reuk- of naniwerk, *këmpoe*; doosje voor reukwerk, juweelen enz., *tjoemboel*; plat rond doosje voor sirih of tabak, een bolrond doosje voor reukwerk, meestal van metaal, *sëlepa*; het wordt meest aan een punt van een zakdoek of den gordel gedragen; doosje voor sirih, soms van goud of ander metaal, *kampil*; een langwerpig vierkant doosje met deksel, meestal van pandanbladeren gevlochten, voor de sirih en toebehooren, *tepak*; doosje voor toovermiddelen of voor preciosa, dat men bij zich draagt, *kembul*.

doove, *orang toeli*.

doovejut, *timbangan përahoe*.

dooven, uitdooven, *mëmadamkan*. Gedoofd, *padam*.

dop, schil, *koelit*, b.v. erwten —, *koelit katjang*, eier —, *koelit tëlor*. — van nootachtige vruchten, inzonderheid van de kokosnoot, *tëmpoerong*. —pen of bolsters van granen, *sëkam*; de nog zachte, kraakbeenachtige — der kokosnoot, als die nog eetbaar is, *këlongkong*.

doperwt, komt in Indië niet voor. De plantservangers daarvan zijn de groene boontjes, *katjang hidjau*.

doppen, *mëngoepas* (van *koepas*, gedopt); erwten —, *mëngoepas katjang*.

dor, *këring*; b.v. een — blad, *daoen këring*; dorre grond, *tanah këring*. — gras, *roempoet këring*; dorre beenderen, *toelang-toelang këring*. — van land, *mati*. — land, *tanah mati*. — en bladerloos, van eene plant, een tak enz., *ranggas*; zich als —re takken voordoen, *mëranggas*.

dorheid, *kakëringan*.

dorp, *doesoen*. Eene verzameling van dorpen, *përhimponan doesoen*. — met palissaden omgeven, *kota*. Dat gedeelte van zulk een —, dat boven aan een stroom gelegen is, *kapala kota*; het lager gedeelte van zulk een —, *ekoer kota*.

dorpel van deur of venster, *ambang*; boven—, *ambang di-atas*; beneden—, *ambang dibawah*.

dorpeling, *orang doesoen*.

dorpsbestuur, *pëmërentahan doesoen*.

dorpsbode, *këbajan*, op Java.

dorpsgenoot, *orang sadoesoen*.

dorpsland, *tanah doesoen*.

dorpslieden, *orang-orang doesoen*.

dorpshuis, gemeentehuis, *balai doesoen*.

dorschen, *mënëbah* (van *tëbah*), *mënggasak*.

dorscher, *pënëbah*, *pënggasak*.

dorschvloer, *pënëbahan*.

dorst, *dahaga*, op Java *aoes*; — hebben, *berdahaga*; den — lesschen, *mëmoewaskan dahaga*. —, sterk verlangen, *ingin*, *rindoe*, b.v. — naar rijkdommen, *ingin akan kakajaän*; een appeltje voor den —, dat, wat men afzondert voor later gebruik, *tjadang*; een appeltje voor den — bewaren, *mëntjadang*.

dorsten, *berdahaga*, fig. *ingin*.

dorstlesschend, *jang mëmoewaskan dahaga* (van *poewas*).

dos, sierlijke kleeding, *pakajan endahendah*, *boesana*, Skr. —, opschik, *përhiasan*.

douane, *mata-mata pëbejan*.

douche, stortbad, *mandi bërsiram*.

douw, stoot, *pënoelak*.

douwen, van zich af, *mënoelak* (van *toelak*). Zie **duwen en voortduwen.**

dozijn, *losin*; een —, *salosin*.

dra, *tëkas*, *sigëra*, *këlak*; b.v. — kwam hij, *tëkas ija datang*, *sigëra ija datang*; — zal hij komen, *ija akan datang këlak*; zoo — mogelijk, *sabolih-bolih tëkas*, *sabolih-bolih dëngan sigëra*.

draad, garen, *benang*, wordt bij *oerat* geteld; afgepaste — om mede te naaien, *këlindan*, b.v. naald en —, *djaroem dan këlindan*. — waaruit een touw of garen is samengesteld, *lembar*, b.v driedraadsch touw, *tali tiga lembar*; ook *oerat*, b.v. *sa'oerat benang tiada lagi pada toebohnja*, hij had geen heele — meer aan het lijf. Zie **draadsch.** — van vleesch of hout enz. *oerat*; fijn van —, *haloes oeratnja*. —, metaaldraad, *dawai*, *kawat*. — van een spinneweb, *benang sarang laba-laba*. — van een weefsel, *mata käin*; aan een zijden draadje hangen, *bërgantoeng diramboet sahelai*, *saperti tëlor*

dihoedjoeng tandoek; verkeerd van — of vezel, van hout, zoodat het niet te schaven is, *songsong kalak;* tegen den — in, *songsang.*

draadsch in samenstellingen, *pintal, lèmbar,* b.v. drie — touw, *tali tiga pintal, tali tiga lèmbar.*

draadtrekken, metaaldraad trekken, *mènghoenoes dawai, m. kawat.*

draadvisch: een soort van —, polynemus sp., *ikan koerau.*

draadwerk, traliewerk, *djala-djala.*

draagbaar, berrie, *lerang, oesoengan.* — voor het lijk van een Vorst, *angkatau, pantja radja-diradja;* ook nileen *radja-diradja.* —, mee te dragen zijn, *tèrbawa;* niet —, *tiada tèrbawa.* Soms moet het teruggegeven worden met *dapat di-angkat,* optilbaar, b.v. in den zin: al wat niet — was, lieten zij achter, wat — was namen zij mede, *sègala sasoeatoe jang dapat di-angkat itoe dibawanja tertanja, jang tiada dapat di-angkat ditinggalkannja.* Al wat — was, *barang jang tèrbawa.*

draagband, koppel, band die over één schouder hangt, *sandang.* Aan zulk een — dragen, *mènjandang.* Iets aan zulk een — dragen, *mènjandangkan,* b.v. een zwaard aan zulk een — dragen, *mènjandangkan pèdang.* — om een last op den rug te dragen, *tali ambin.* —, voor een zieken arm, *andoehan;* de draagbanden of stroppen, waarin eene sloep hangt, *andoehan sèkotji.*

draagboom, *kajoe pèngoesoeng.* Zie **draagstok.**

draaghangmat, *dola,* Skr.

draagkoets, *djèmpana, tachta rawan,* Perz. —, gebezigd bij optochten, *djoeli.*

draaglijk, te verdragen, *tèrdèrita, tèrtahan;* niet —, *tiada tèrdèrita, tiada tertahan.*

draagloon, *opah koeli.*

draagmand, e. s. v. mand, langwerpig van vorm, die op den rug gedragen wordt met een band, die over het voorhoofd gaat, *amboeng.*

draagspaak, zie **draagstok.**

draagstelling, baar, berrie, *lerang.*

draagstoel: eene soort van —, *tandoe,* ook *tandoean,* b.v. *dan manteri kaèmpat pon naïklah kaätas tandoeannja,* en de vier ministers bestegen hunne draagstoelen; een soort van —, palankijn, *pèlangki, pèlangking.* — voor één persoon om in te zitten, *bèmbaran;* eene soort van vorstelijke —, versierd met bloemwerk, *poespa pamèdjangan, poespa padjangan;* eene soort van —, waarin men slechts zitten kan, of portechaise in den letterlijken zin, *mangkor;* e. s. v. —, bij optochten in gebruik, *djoeli,* Jav. —, zie ook **draagbaar.**

draagstok, waaraan men vrachten over den schouder draagt, *gandar, pènggandaran.*

draagvracht, een mans —, centenaar, *pikoel, sapikoel* = 100 kati = 125 Amst. ℔. Een —, die aan banden in een mand of ransel op den rug gedragen wordt, *sa-ambin.* Datgene wat zoo gedragen wordt, *ambinan;* een — van lange voorwerpen zooals pieken enz. zooveel als men tusschen beide armen vatten kan, *sabèban.*

draagzetel, *oesoengan.* Zie **draagstoel.**

draai, *poetaran, idaran, kisaran.* Zie **draaien.** — in het haar, 't zij op het hoofd, 't zij op de huid, zooals bij dieren, *poesar.* —, listige streek, *poetar-balik.*

draaibank, *bindoe, pèlarikan;* tafel of blad van een draaibank, *medja bindoe;* de pennen die het hout vasthouden, *pakoi bindoe.*

draaibas, van koper, *lila;* lange — van ijzer, *rantaka.* — met wijden mond, waaruit men blikken doozen schiet, *djala rambang.*

draaibrug, *titian bèralih.*

draaien: voor het algemeene begrip geen woord. Voor de verschillende wijzen van — het volgende: — voor iets heen, b.v. voor eene deur, *tèrgoeling-goeling,* b.v. *maka ewangda pon tèrgoeling-goeling diloewar pagar, hèndak pon masoek, ija takoet,* de voedster nu draaide narseland buiten de omheining, wilde binnengaan, doch was bevreesd. —, narzelen om binnen te treden, *tèrkimbang-kimbang;* voor iem. heen en weêr —, hem voortdurend onder de oogen loopen, *mèngali;* hem daardoor vervelen, *mèngalikan;* in de rondte —, zooals een stof- of rookkolom, *bèrpoewal.* —, warrelen van den wind of het water, *oelak.* — verticaal om een middelpunt, zooals de wieken van een molen, *baling.* — horizontaal in de rondte of in eene spiraallijn, *bèrpoesar;* iets zoo —, *mèmoesar,* b.v.

mëmoesar daoen sirih dëngan tangan, een betelblad tusschen de handen draaien. —, horizontaal zooals een molensteen, het water in een kolk, een wervelwind, bladeren, die afgevallen zijn, *bërpoesar*. —, horizontaal, zooals een molensteen, ook *bërkisar*. Den ring om den vinger —, *mëngisar tjintjin*. — om een as, middelpunt of in een kring, *kitar, bërkitar*. — om een middelpunt, b v. van een tol, wiel, braadspit, het hoofd enz., *bërpoesing*, b.v. *bërpoesing sapërti gasing jang ligat*, — als een sneldraaiende tol; zoo doen —, *mëmoesingkan*, b v. *mëmoesingkan sampan*, de boot doen —. — van het hoofd, duizelig zijn, *poesing kapala*. — voor de oogen, *mata bërpoesing*. — der aarde om hare as, *bërpoesing*, b.v. het — der aarde, *kapoesingan boemi*; snel — van een tol, *ligat, mengoeri*; zien wiens tol het langste draait, *bërtarik oeri*; snel in de rondte doen —, *mëngoerikan*; ineen — van een touw of garen, *mëmintal* (van *pintal*, ineengedraaid); *mëngoesik* (van *oesik*) b.v. *benang soetera merah di-oesik dëngan bënang soetera poetih*, roode en witte zijden draden in elkander gedraaid. Verder *mëmilin* (van *pilin*) en *mëlëmbar*. Door middel van een gewicht, dat aan het einde der draden hangt, *mëlanang*; wringend in elkander —, *mëmoelas* (van *poelas*); met een rad in elkander —, *mënjaring dëngan këtjir*; vezels stijf in elkander —, tweernen, *mënjëring* (van *sëring*, stijf in elkander gedraaid); door elkander —, vlechten, slingeren, *mënjelimpat* (van *sëlimpat*); een doek in een punt —, *mëmboelir kaïn*; in de handen —, zooals b.v. pillen —, *mënggilig*, b.v. *maka sembah toen Perpatih Poetih: digilik toewankoe, pada sa'orang sahidji disoeroeh olih radja kami mënggilik dia*, en heer Perpatih Poetih sprak: gedraaid, Uwe Majesteit, onze Vorst beval aan ieder een korrel te —; ook *mënggëntel*. — van den wind, in een anderen hoek schieten, *bëralih*. — op een draaibank, *mëlarik*. —, met linksche streken omgaan, *mërakoet*, b.v. *sapërti sjaitan datang mërakoet*, zooals de duivel komt —; in de rondte —, *mëmoetar* (van *poetar*). —, op verschillende wijze onwaarheid spreken, veinzen *opak-apik*. —, uitvluchten zoeken, er omheen —, *bërpoetar-poetar, poetar balik*; met alle winden —, *masoek kadalam kandang kambing, mëngëmbek; masoek kadalam kandang karbau, mëngoewak*, d. i. het schapenhok ingaande, blaten; het buffelhok binnenkomende, loeien, Sprw.

draaier, luiaard, *pëmalas*. —, bedrieger, *pënipoe, orang poetar-balik, orang përbola*.

draaierig, duizelig, *pening, poesing kapala*. — voor de oogen, *mamang*, b v. *maka mata Maïboel Hatib pon mamang*. —, een weinig dronken, *mabok sëdikit*.

draaierij, *poetar-balik*, ook *përbola*; door —, *dëngan përbola*, fig. *pandjang bëlit*,

draaikolk, *poesaran ajar, oelak ajar*.

draaikooi, *sangkaran boepai*.

draaischijf van een rijtuig, *roda*, Sing. — van een pottenbakker, *pëlarik*.

draaispil, horizontaal —, of stuurrad op ial. vaartuigen, *oleng-oleng këmoedi*.

draaispit, zie **braadspit.**

draaitol, *gasing*.

draaiwind, windhoos, *angin oelak*; wind die telkens in een anderen hoek schiet, *angin beralih-alih*.

draak, *naga, oelar naga*. —, die zich eenmaal in een jaar verroert, *naga tahoen*; de berg—, *naga giri*. — op wielen, gebruikt bij optochten, *naga gëntala*. —, monster, *boedjangga*, Skr. —, monster, dat bij eclipsen zon of maan verslindt, *rahoe*, Skr.; zeedraak, *naga laoet*; vliegende —, *naga tërbang*; den — steken met iemand, *mëmpërmaïnkan orang*; ook *bërsëada-sëndakan*, b.v. *patoetkah engkau bërsëada-sëndakan akoe*, mag je met mij den — steken?

drab, *hampas, këroeh, taki*. — van olie, *tahi minjak*. — van koffie, *hampas kaheah, hampas kopi*. — van water, *këroeh ajar*; van wijn, *këroeh ajar anggoer*.

drabbelkoek; een soort van —, *koewëh sëlimpat*.

drabbig, zie **troebel.**

drachme, zilveren geldstuk, waarvan 20 of 25 op een dinari gaan, *dirham*, Ar.

dracht, een mans draagvracht, *pikoelan, pikoel*; b.v. een — hout, *kajoe sapikoelan*. —, kleederdracht, *pëmakajan, pakajan*. —, zwangerschap, *kandoengan, boenting, hamil*, Ar. —, schotverte, zie bij **afstand** en **dragen.**

drachtig, *boenting*.

draf, *pělarian,* ook van een paard; sukkeldrafje, pruikenmakersdrafje, *lari anaḳ;* op een sukkeldrafje, *bĕrlari-lari anaḳ;* het paard in den — zetten, *mĕlarikan koeda.* —, varkensvoer, *makanan babi.*

dragen. Een woord voor het algemeene begrip niet voorhanden. Men bezigt er soms voor *mĕmbawa,* doch dit beteekent brengen, medevoeren. Elke afzonderlijke wijze van — wordt door een eigen woord aangegeven, b.v. —, bekleed zijn met een of ander kleedingstuk, *pakai* met algemeen obj., *bĕrpakaikan* met bepaald obj. b.v *pakai badjoe,* 'n baadje —; *ija bĕrpakaikan badjoe,* hij draagt een baadje. — van eenen naam, *bĕrnama, pakai nama, mĕnanggoeng nama.* — van menschen, 't zij op arm of rug enz. *mĕndoekoeng,* b.v. op den rug —, *mĕndoekoeng bĕlakang;* op de heup —, *mĕndoekoeng keleḳ;* op den arm —, *mĕndoekoeng ampoe;* op den rug in een doek —, *mĕndoekoeng ambin;* iemand, op nek en schouders gezeten —, *mĕndjoelang;* door de golven gedragen, *didjoelang ombaḳ;* iemand schrijdelings op den schouder —, zoodat het eene been op de borst en het andere op den rug komt, *mĕnjompoh* (van *sompoh*). Ook *mĕnjopoh* (van *sopoh*); los over den schouder omgeslagen — van een kleedingstuk, *mĕnjampai, mĕnjĕlampai* (van *sampai*); in een doek op de heup —, *gendong,* Jav.; op den rug met banden over de schouders geslagen —, zooals de marskramers, *mĕnggalas;* op den rug — zooals eene mand of eene ransel door middel van banden over de schouders of om het voorhoofd, *mĕngambin,* ook iem. of iets zoo dragen; op de beide handen —, *mĕngampoe,* letterl. steunen, b.v. *kaŭn badjoe dĕstar di-ampoe olih kamba radja,* een boven- en onderkleed en een hoofddoek door de dienaren van den Vorst op de handen gedragen; in de hand — met neerhangende armen, zooals b.v. een hengelmandje, *mĕmbawbet;* op de hand —, b.v. een vogel, *mĕnanggĕrkan pada tangannja;* onder den arm geklemd —, zooals b.v. een boek, *mĕngilik* (van *kilik*), *mĕngĕpit* (van *kĕpit*); een kind in een doek onder den arm op de heup —, *mĕngilik ambin;* op den gebogen arm —, *mĕmangkoe,* (van *pangkoe*) b.v. *Ken Tamboehan dipangkoe dilengan kiri,* K. T. werd op den linkerarm gedragen; over den schouder aan het einde van een stok, lans, geweer enz. —, *mĕnggalas;* aan een stok over den schouder, *mĕnggandar;* met bep. obj. *mĕnggandari,* b.v. *maka di-ambil olih baginda akan kajoe, laloe digandarinja kadoewa,* de Vorst nam een stok en droeg vervolgens de beide (reeën); op den schouder —, *mĕnikoel* (van *pikoel*); ook van een wapen, b.v. *mĕmikoel pĕdang,* eene sabel geschouderd —; en ook fig. van eene zaak op den schouder —; in een band —, zooals een gebroken arm, *mĕngandoeḳ* (van *andoeḳ*), ook *mĕngandoeh* (van *andoeh*); tusschen de tanden — of houden, *mĕnggonggong;* in een doek, vlies, zak, baarmoeder —, of — van iets, dat in iets dergelijks besloten is, *mĕngandoeng* (van *kandoeng*); zoover een kogel draagt, *samakanan pĕloeroe;* zoover een pijl draagt. *samakanan panah;* zorg — voor iets, *mĕmĕliharakan* (van *pĕlihara*), *mĕnjĕlĕnggarakan* (van *sĕlĕnggara*). — van zweren, wonden enz. *bĕrnanah, nenes;* met zijn velen iets op de schouders —, zooals b.v. een dragstoel, *mĕngoesoeng* (van *oesoeng*); iets achter het oor —, b.v. eene bloem enz. *bĕrsoentingkan;* iets kleins in de gesloten hand —, b.v. een horloge, een stuk geld, *mĕndjindjing;* in de holte van de hand iets —, *mĕnatang* (van *tatang* (b.v. *saperti mĕnatang minjaḳ jang pĕnoeh,* alsof men eene hand vol olie draagt, Sprw.; weg—, optillen en weg—, b.v. zooals bij een verhuisboedel, *mĕngangkoet;* op het hoofd —, *mĕndjoeadjoeng;* ook op het hoofd nemen ten teeken van eerbied en gehoorzaamheid; ook het dragen van een scheepsdek, b.v. geschut of een borstwering; een zwaard —, van een zwaard voorzien zijn, *bĕrpĕdang;* al wie maar de wapens kon —, *hingga dapat mĕmĕgang sĕndjata:* een ring —, *bĕrdjintjin, pakai djintjin;* vruchten —, *bĕrboewah;* vrucht —, iets opbrengen, *bĕrhasil,* b.v. zijn werk draagt geen vrucht, *pĕkĕrdjaännja tiada bĕrhasil;* niet te — zijn, in het algemeen, *tiada tĕrbawa,* en voor de bijzondere wijzen van dragen, zie die woorden en vervang het Voorv. *mĕ* in *tĕr* met voorafgaand *tiada,* niet; de onkosten —, *mĕnanggoeng bĕlandjanja, mĕngaloewarkan bĕlandjanja;* de zonden

—, *mĕwanggoeng dosa;* den vloek —, *ditimpa toelah, kĕna soempah, kĕna laknat;* alles wat iem. bij zich draagt, *sĕgala pĕmbawaännja.*

drager, in het algemeen, *pĕmbawa.* — van pakken, sjouwerman, *orang koeli.* — van een draagstoel, *pĕngoesoeng;* de dragers van de teekenen der waardigheid van een opperhoofd, zijn gevolg, *orang pĕngiring;* de twee waterdragers naast bruidegom of bruid bij een bruiloftsoptocht, *pĕngapit.*

dragoman, *djoeroe bĕhasa.*

drakenbloed, de bekende hars, *djĕrĕnang.*

drakenbloedboom, o. a. s. v. rotan, Dracaena draco, *pokok djĕrĕnang.*

drakensteen, donkbeeldige steen in den kop van slangen, *koemala oelar, koemala naga.*

dralen, *bĕrlambat, bĕrlambatan.* —, talmen, *mĕngolah, lena, leka.* —, talmen, sammelen met een werk, *mĕnalai* (van *talai*).

draler, *orang lambat, pĕlambat.*

drang, dwang, *paksa.* —, gepresseerdheid, *sĕra.* — der omstandigheden, *dlaroerat,* Ar. b.v. *maka dari sĕbab dlaroerat moeĕfakat sĕhaja jang bĕrtiga,* door den drang der omstandigheden kwamen wij met ons drieen overeen; onverbiddelijke —, *dlaroerat kodrat.*

drangreden, zie **reden.**

drank, *minoeman.* —, van Vorsten, *santapan.* —, als medicijn, *obat minoem;* sterke —, *minoeman kĕras;* eene soort van —, bestaande uit verdikt suikerrietsap, *kilang;* gezondheids— voor vrouwen, bestaande uit een aftreksel van 99 verschillende medicijnen, *rĕmpahratoes;* eene soort van bedwelmenden —, uit gegiste rijst verkregen, *bĕraa;* aan den — zijn, *soeka minoem;* iemand die aan den — is, *pĕminoem;* eene soort van Chineeschen sterken —, *tjoe;* sterke — uit rijst gestookt, *arak;* aangename dranken, *sjarbat,* Ar. b.v. *dĕngan bĕriboe oemat dan sjarbat dan sabagainja,* met duizenden lekkernijen, aangename dranken en diergelijke. — dien men na het dessert gebruikt, zooals b.v. een kop koffie of een glas likeur, bij de inl. dient daarvoor meest suikerriet, *pĕmbasoeh moeloet.*

drankfiesel, *botol sopi.*

drankje, *obat minoem.*

drankhuis, *roemah pak arak, pĕrarakan.* — voor militairen, *kantin,* verb.

drankmeester, zie **bottelier.**

drankverkooper, *pĕndjoewal arak.*

drankwinkel, zie **drankhuis.**

drankzetje, likeurstelletje op pootjes, *tjĕrana, sĕrahi.*

drapeeren, *mĕngĕnakan langsai.*

draperie, *langsai.*

dras, *loempoer, paja;* in de — zitten, *kapitjikan, kasoekaran sangat.*

drasland, *tanah paja.*

drassig, *paja.*

draven, *bĕrlari.* Snel —, *bĕrlari dĕras.* Vlug —, *bĕrlari pantas;* een paard doen of laten draven, *mĕlarikan koeda.*

draver, paard dat goed draaft, *koeda jang pantas larinja, koeda jang dĕras larinja.*

dreg, dreganker, *saoch pĕmarit.* Zie **werpanker.**

dreggen, *mĕmarit.*

dreigen, *mĕngamang-amang, mĕngatjoatjoe.* Op Java *mĕngantjam-antjam.* — met een zijdgeweer, zooals dolk, degen, zwaard enz. door die bij herhaling een weinig uit de scheede te halen en weer in te schuiven, *mĕnggamak-gamak.* — met woorden of wapens, *mĕngoegoet;* met wapens —, ook *mĕngagak* (van *agak*). — met een speer of lans, dien drillende, *mĕnimangkan,* b.v. *ditimangkannja kami koedjoer,* zij dreigden ons met de speer. — met opgeheven wapen, stok of vinger, *mĕngatjoe-atjoe;* het dreigt naar regen, *hĕndak hoedjan roepanja;* het — in te storten, *hĕndak rochoeh roepanja.*

dreiging, dreigement, *pĕngamang-amang,* op Java *pĕngantjam-antjam.* Zie verder **dreigen.**

dreinen, zie **drensen en plagen.**

drek, vuil, *kotor.* —, vuiligheid, *kakotoran.* —, uitwerpsel, afscheiding, *tahi.* —, mest, *badja.* —, aanveegsel, afval, *sampah.* —, afval, *hampas, sampah.*

drekbak, *tĕmpat sampah, tĕmpat berak.*

drekboom, eene soort van boom, die het stinkhout levert, *pohon kajoe tahi.*

drekgoden, *bĕrhala tahi.*

drekhoop, *timboenan tahi.*

drekkever, *koebang tahi.*

drekstank, *baoe tahi.*

drekstof, *tahi.* De laatste — van een stervende, *kĕladak pĕroet,* letterl. buik-

droezem; de eerste — van een pasgeboren kind, het meconium, *tahi gagaḳ*.

drekvlieg, *lalat tahi*.

drempel, *ambang*; deur—, *ambang pintoe*; den — overschrijden, *mĕlangkahkan ambang pintoe*.

drempelbewaarder, dorpelwachter, *pĕnoenggoe pintoe*.

drenkbak voor vee, *paloengan*.

drenkeling, *orang mati tĕmas*.

drenken, *mĕmbĕri minoem*; doen drinken, *mĕmpĕrminoemkan*.

drenktrog, *paloengan*.

drentelen, *bĕrdjalan pĕrlahan-lahan*.

drenzen, *mĕndĕdau*.

dresseeren, *mĕngadjar*.

dressuur, *pĕngadjaran*.

dreumes, dwerg, *orang katiḳ*.

dreun, hol geluid, *gĕma, dĕngoeng*. —, schudding van de aarde, *gĕmpa*.

dreunen, schudden van de aarde, *gĕmpa*. —, trillen of schudden, b.v. van een stoomboot door de werking der machine, *gĕgar*. — van iets zwaars dat omvalt of neerploft, *gĕrdam*; van zwaarder voorwerpen, *gĕrdoem*. — en kraken van roeiriemen, *gĕrĕdoem-gĕrĕdau*. —, daveren, *kĕtar*. — van geschut dat aangezet wordt, *tĕgoem, tĕgoem-tĕgam*. —, dof rommelen, zooals de donder enz. *tagar*. — van den wind enz., *bĕrdĕngoengdĕngoeng*. — als een groote ketel-trom of gong, *gĕmĕrĕtoeḳ*. — zooals het geluid van veel tamboerijnen, *mĕndĕram*. —, bulderen van geschut, *bĕrdĕntoem*. — zooals een kanon, dat losbrandt, *tĕtoem*.

dreutel, hoopje, *boesoet*.

dreutelen, lulleren, talmen, *lenga*.

drie, *tiga*. Alle —, *katiga, tiga-tiga*. Zie ook **derde**. Met zijn drieën, *katiga*; in drieën deelen, *mĕmbĕhagi tiga*; in drieën bestaan, *atas tiga fasal*; om — uur, *poekoel tiga*.

driearmig, *bĕrtĕngan tiga*, fig. voor drietakkig, *bĕrtjabang tiga*.

driebeenig, *bĕrkaki tiga*.

driebladig, *bĕrdaoen tiga*

driebloemig, *bĕrboenga tiga*.

driedelig, *dibĕhagi tiga*.

driedekker, *kapal tiga tingkat, kapal bĕtoel*.

driedik, *tiga lapis, tiga soesoen*.

driedraadsch van touw en dergel., *tiga kĕmbar*. b.v, *tali tiga kĕmbar ta'soewangsoewang poetoes*, een driedraadsch touw wordt niet licht verbroken, Sprw. Ook *kĕmbar tiga*, b.v. *tali rami kĕmbar tiga disamaḳnja dĕngan samaḳ katja*, een driedraadsch henniptouw tande hij met looistof vermengd met glas.

driedubbel, *tiga lapis, tiga lipat, tiga ganda, tiga soesoen*.

drieduizendste, *jang katiga riboe*.

drieëenheid, der Christenen, *tatslits*, Ar. — der Hindoes, *trimoerti*.

drieëenig, *asa tiga*.

drieërlei, *tiga bagai, tiga matjam, tiga djĕnis, tiga roepa*.

driehoek, *tiga pĕndjoeroe*. —, schakel van touw of ijzerdraad, om iets in evenwicht te houden, driehoekige mazen in netwerk, *tĕradjoe*, Perz. b.v. *zampailah kabalairoeng tĕradjoe ĕmas*, hij kwam aan de gehoorzaal met gouden driehoekig netwerk. Ook driehoekige schakel op een vlieger.

driehoekig, *tiga pĕndjoeroe*.

driehoevig, *bĕrkoekoe tiga*.

driehonderd, *tiga ratoes*.

driehonderdste, *jang katiga ratoes*.

driehoofdig, *bĕrkepala tiga*.

driejarig, *oemoer tiga tahoen*.

driekant, *tiga pĕrsĕgi*. Op Java *tiga pĕsagi*.

driekantig, *tiga pĕrsĕgi*.

driekluwig, *bĕrtjakar tiga*.

driekleur, *warna tiga*.

driekleurig, *bĕrwarna tiga*.

driekroon, *makota tiga soesoen*.

drieling, van kinderen, *anaḳ kĕmbar tiga*.

driemaal, *tiga kali*.

driemaandelijksch, *tiga boelan sakali*.

driemaandsch, *ĕmoer tiga boelan*.

driemanschap, *pĕmĕrentahan orang tiga*.

driemaster, *kapal tiga tiang, kapal bĕtoel*.

drieoogig, *bĕrmata tiga*.

drieponder, *pelorve tiga pon*.

driepuntig, *bĕrhoedjoeng tiga*, ook *trihoedjoeng*. Zie **drietand**.

drieregelig, *bĕrgaris tiga, bĕrbaris tiga*.

drieschalig, *bĕrkoelit tiga*.

driespan, *bĕrkoeda tiga*.

driespleet, *bĕrbĕlah tiga*.

driesprong van een weg, *bĕrsimpangan tiga*.

driest, stout, onberaden, *tĕrlaloe bĕrani*. —, vrijpostig, *tjakat*.

driestal, *koersi bĕrkaki tiga, sahwat*, Ar.

driestheid, *kabĕranian.*
drietakkig, *bĕrtjabang tiga.*
drietal, *bilangan tiga.*
drietand, zooals b.v. de — van Neptunus, *trisoela*, Skr.
drietandig, *trisoela.*
drievoet, driestal, bankje met drie pooten, *sahwat*, Ar.; treeft, ook drie steenen daarvoor gebruikt, *toengkoe.*
drievoudig, *tiga lipat, tiga lapis, tiga ganda.*
driewerf, *tiga kali.*
driezijdig, *tiga pĕrsĕgi.*
drift, kudde, troep, *kawan*; een — schapen, *sakawan kambing*; een — donkere wolken, *sakawan awan jang kaboes.* — van water, *dĕras, santĕr*, Jav. —, toorn, *marah*; van den Vorst, *moerka.* —, zinnelijke lust, *nafsoe.* De drijften, *hawa-nafsoe.* —, overhaasting, *goepoehgoepoeh, gĕsa.*
driftig, oploopend, *panas, panas hati, goesar.* —, haastig van spreken, eten, loopen, werken enz., *galgal.* —, drijvende, *hanjoet, larat*; zich — maken, *djadi marah, goesar.*
drif kop, *pĕmarah.*
drijfhamer, *pĕmoekoel kajoe, gauden.*
drijfhout, boei, dobber, drijfland, al wat op het water drijft en levenloos is, *apoeng*; zich als — in de verte voordoen, *mĕngapoeng.*
drijfkracht, *koewat pĕsawat.*
drijfkunst, *ilmoe pĕngoekir.*
drijfkurk van een treknet, *pĕlampoeng.*
drijfland, *tanah apoeng, tanah pĕlampoeng.* Hiervan wellicht de naam der Lampongsche districten.
drijfrad, zie **drijfwiel.**
drijfriem, van eene machine, *pĕsawat, tali pĕsawat.*
drijfsteen, *batoe timboel, b. apoeng.*
drijftol, *gasing.*
drijfton, boei, *pĕlampoeng.*
drijfveer, van eene machine, *pĕsawat.* — van iemands handelingen, *sĕbab.*
drijfwerk met den beitel, *barang oekiran.* — van eene machine, *pĕsawat.*
drijfwiel, *rahat.* Vandaar ook spinnewiel.
drijven, voor zich uit —, voortdrijven van vee, *mĕnghalau, mĕnggiring*, b.v. *ĕnam toedjoeh hari lamanja ija mĕnggiring gadjah itoe*, zes, zeven dagen lang dreven zij die olifanten; *masoek kadalam hoetan pĕrgi mĕnghalau gadjah itoe*, gingen het bosch in om de olifanten te drijven. —, inslaan van een pen, bout, nagel, *mĕmasoek* (van *pasoek*); zie bij **indrijven.** —, beitelen in metaal, steen of hout, *mĕmahat* (van *pahat*). Gedreven goud, *ĕmas dipahat.* —, ciseleeren, *mĕngoekir* (van *oekir*). —, bovenkomen aan de oppervlakte, *timboel.* —, dobberen als een ton of boei op het water, *mĕngatoeng* (van *atoeng*), ook *mĕngapoeng* (van *apoeng*); rondrijven van een schip door windstilte, *tĕrapoeng-apoeng.* — of zwemmen op de oppervlakte van het water, van groote voorwerpen en visschen, *mĕngoembang.* — op zijn anker, van een vaartuig, *larat.* —, voorttrekken van de wolken, *bĕraraĵ.* —, jagen van werk, *mĕmboeroe pĕkĕrdjaän.* —, dwang gebruiken, *mĕmaksa* (van *paksa*). —, uitoefenen, b.v. van een beroep, *mĕlakoekan pĕkĕrdjaän.* — van koophandel, *baniaga, bĕrdagang.* —, zweven, *mĕlajang-lajang.* —, fladderend zooals een vlinder, *mĕngatoeng-atoeng, bĕratoeng-atoeng.* —, kletsnat zijn, van personen, *basah koejoep*; den spot met iemand —, *mĕmpĕrmainkan, mĕngoloĕ-olok*; op eigen wieken —, *mĕntjĕhari sĕndiri.*
drijvend, zie **drijven.**
drijver, die voor zich heendrijft, *pĕnghalau, orang jang mĕnghalau, orang jang mĕnggiring* —, aandrijver, *pĕngĕrah.* Zie verder bij **drijven.**
dril, gekeperd katoen, *kain bĕlatjoe.* —, klap om de ooren, *tampar, tĕmpiling.* —, gestold vleeschnat, *kaldoe bĕkoe.*
drilboor, *goerdi, intjar*; eene soort van —, in gebruik bij de goudsmeden, *pĕnggerek ĕndjoet*; Chineesche —, die met een boog in beweging gebracht wordt, *keatjeng*, Chin.
drillen; met pieken of speren, *mĕnimang-nimang tĕmbing* (van *timang*), *bĕrlajankan tĕmbing*, b.v. *banjak manoesia ada bĕrkĕroemoen dilĕpi pantai bĕrlajamkan tĕmbingnja*, veel menschen stonden samengestroomd aan het strand en drilden hunne lansen; *maka radja Tjaulan bĕrdiri di-atas gadjahnja mĕnimang-nimang tĕmbingnja*, en de Vorst Tj. stond op zijn olifant en drilde zijn lans. —, terdege onderhanden nemen, *mĕnggoeloeng.* — van militairen, *mĕngadjar ŝoldadoe, mĕngadjar barisan.* —, zie ook **trillen** en **dreunen.**
drillings, zie **dril.**

drilmeester, zie **schermmeester.**

dringen; dicht op een —, *mĕnjĕsaḳkan* (van *sĕsaḳ*, dicht opeengedrongen). *mĕninidih* (van *tindih*), *mĕndĕsaḳkan, mĕnghewpet;* op iets in —, b.v. op eene menigte menschen, kreupelhout enz., *mĕrĕmpoeh;* op eene lompe, onbeschaamde wijs naar voren —, *mĕrĕdjah;* met geweld —, *mĕngasaḳ;* door iets heen —, b.v. met een been of het lichaam, of de bliksem door een dak, *pĕrlocs;* doorheen gedrongen, *tĕpĕrlocs* —, wegstooten, *mĕnoelaḳ* (van *toelaḳ*) —, noodzaken, *mĕmaksa* (van *paksa*); van weêrskanten op —, *mĕngapit;* met geweld op iets in—, *mĕnjĕrboekan dirinja kapada* (van *sĕrboe*), letterl. zich werpen op, b.v. een leger enz. —, zie ook **drang.**

dringend, zie **dringen;** eene dringende behoefte, *ḳadĕsa ḥadjat*, Ar. — verzoeken, *minta banjaḳ-banjaḳ;* in dringenden nood, *kapĕpĕksa sangat;* dringende zaken, *pĕrkara jang pĕrloe.*

drinkbaar, *bolih diminoem, dapat diminoem.*

drinkbak, voor vee, *palocngan.*

drinkbeker, *pĕala*, Perz.

drinkebroer, *pĕminoem.*

drinken, *minoem;* van den Vorst, *santap.* —, aan den drank verslaafd zijn, *soeka minoem;* eten en —, *makan minoem;* laten —, *mĕmbĕri minoem, bĕpĕrminoemkan*, b.v. hij liet hem tot volle verzadiging toe drinken, *ija bĕpĕrminoemkan dia poewas-poewas.*

drinker, *pĕminoem.*

drinkgeld, fooi, *oewang sirih.*

drinkglas, *piala*, Perz. — met een voet, kelk, *tjangkir.*

drinknap van een kokosnotendop, of van iets anders, dat in vorm daarop gelijkt, *kĕdĕlam kĕndĕlam.* Zie ook **nap.**

drinknapje, *kĕskoel*, Perz.

drinkplaats, drenkweg, lage plek aan eene rivier, waar men paarden of ander vee laat drinken, *laudai.*

droefgeestig, *moeroeng, hati walang, doeka-tjita, soesah hati.*

droefgeestigheid = droefgeestig.

droes, een ziekte bij paarden, *sakit sĕrdi, sakit ingoes.* —, de duivel, *sjaiṭán.*

droesem, *kĕroch, kĕladaḳ.* —, schuim van metalen, *sanga.*

droesemig, *bĕrkĕroch, bĕrkĕladaḳ, bĕrsanga.*

droevig van gemoed, *hati walang.*

drogen, droog maken, *mĕngĕringkan* (van *kĕring*); in de zon —, onz. *djĕmoer*, bedr. *mĕndjĕmoer.* Zich in de zon —, *bĕrdjĕmoer diri;* in de zon gedroogde visch, *ikan tĕrdjĕmoer;* in de zon gedroogd van visch enz., *bĕloer*, ook *tapa*, aldus gedroogd vleesch, *daging tapa = dendeng;* in de zon te — hangen, onz. *tĕrampai djĕmoer.* — en tevens rooken op 't vuur, *mĕnjalai;* zoo gedroogd en gerookt, *tĕrsalai*, b.v. *mati tĕrsalai*, op die wijze gestorven; *didalam api naraka badan tĕrsalai*, in het helsche vuur wordt het lichaam gedroogd en gerookt. — van kleederen bij het vuur, *mĕngganggang;* in den wind te — hangen, luchten, b.v. van kleederen, *mĕngangin-kan, mĕnjidai* (van *sidai*). —, sterven van hout, *lajoer*, b.v. *djadi tidaḳ pajah bĕrlajoer*, zoodat ze niet moeielijk drogen (nml. de planken). —, droog laten worden van hout of ander materiaal, van land enz., *mĕringkai.* — van de handen of het gelaat, borden enz., *sapoe, mĕnjapoe.*

drogerijen, *rĕmpah-rĕmpah;* met verscheidenheid, *rĕmpah-pijah, rĕmpah-pawah.*

drogist, *toekang rĕmpah-rĕmpah.*

drogistwinkel, *kĕdai rĕmpah-rĕmpah.*

drok, zie **druk.**

drol, uitwerpsel van een mensch, *soengoe.*

drom, leger—, *bala-tantara.*

dromedaris, zie **kameel.**

drommel, duivel, *iblis*, Ar.

dronk, slok, teug, *tĕgoeḳ.*

dronkaard, *pĕmaboḳ.*

dronken, *maboḳ;* stom —, erg —, *maboḳ soelasih*, naar de soelasihbloem, die een sterk bedwelmenden geur heeft, b.v. *satĕlah boenga soelasihlah maboḳnja*, nadat ze stomdronken waren. Ook *maboḳ boenga soelasih.* — maken, *mĕmaboḳkan, mĕmaboki;* door herhaaldelijk den beker toe te reiken, *mĕnjoelang* (van *soelang*). — van liefde, *mĕndam birahi.*

dronkenschap, *maboḳ;* in zijne —, *dĕngan maboḳnja;* door — bevangen, *kamaboḳan.*

droog, *kĕring;* op het droge zitten gebleven, b.v. van een vaartuig, uitgedroogd van een water, *kakĕringan.* Op het droge vervallen, op het strand geworpen van een vaartuig, *tĕrdampar, kandĕs*, Jav.; niet — van tranen, geen

droge oogen, *tiada kĕring dĕngan ajarmata;* een vaartuig op het droge zetten, b.v. om onderzoek te kunnen doen naar het gedeelte, dat beneden de waterlijn is, *mĕranggakan pĕrahoe.* — van het jaargetijde en van voortdurend droog weder, *kĕmarau.* Het droge jaargetijde, *moesim kĕmarau.* —, uitgedroogd, b.v. van hout en andere bouwmaterialen, ook van land, *ringkai;* in — zijn, *kĕring ringkai;* geheel — van watervaten, potten, putten, *kĕring kĕrontang,* d. i. rammelend droog, omdat de schepper op den bodem rammelt. — bij afloopend water, *kantang.* — ondiep, *dangkal,* b.v. *sĕbab koewala Indra Poera ada tĕrlaloe dangkal,* omdat de monding van de Indra Poera veel te droog is; mijn keel is zeer — (nml. van dorst), *kĕring sakali kĕrongkongankoe ini;* een droge keel, b.v. door veel spreken, *tahor rongkongan;* nog niet goed —, b.v. van eetwaren, die gedroogd worden, ook van kleeren en papier, *ĕmbal.* —, zonder de noodige vetdeelen, zooals soms het haar, ook van graan, tabak enz., *oesang;* zoo —, dat het vocht er niet meer uitdruppelt, doch nog vochtig, van voorwerpen, die opgehangen zijn om uit te druppelen, *sĕdjat.* — van hoofdhaar en den grond, *kĕrsang;* een droge put, *pĕrigi boeta,* letterl. blinde put; een droge hoest, *batoek kĕring.* — brood, *nasi bĕlaka.* Op Java *nasi tok,* letterl. enkel rijst, *nasi dĕngan garam sadja;* een droge min, *baboe kĕring.* —, saai, geur- en smakeloos, *bajak.*

droogachtig, *kakĕring-kĕringan.*

droogdoek, *kain pĕnatap.* —, handdoek, *kain tatap toeboeh.* —, vaatdoek, *kain kĕsat.*

drooghеid, *kakĕringan.*

drooghouden, *mĕnĕliharakan kĕringnja, mĕnĕliharakan daripada basah.*

droogje; op een — zitten, *doedoek dĕngan tiada makan minoem, tiada dibĕri makan minoem.*

droogloots, *pĕrangin.*

droogloopen; drooggeloopen, *kakĕringan,* b.v. *apabila ajar soeroet kakĕringanlah tĕmpat ini,* met eb loopt deze plaats droog.

droogmaken, *mĕngĕringkan.*

droograam, voor huiden, *pĕmidang bĕlovlang.*

droogrek, *sampajan, pĕndjalaran.* —, vrijstaande stelling voor borden enz., *para-para.*

droogstok, *ampaijan;* lange —, *galah.*

droogte, *kĕring.* —, van het saisoen, *kĕmarau.* —, zandplaat, *pasir.* —, ondiepte, *tohor.* Een schip op eene — zetten, *mĕnohorkan kapal.*

droom, *mimpi;* in eenen — verzonken zijn, *dalam mimpi;* in den — zien, *mĕlihat dalam mimpi;* een vergeten — te kennen geven, *mĕnangkap mimpi;* deze wereld is gelijk een schoonen —, *bahwa doenia ini sapĕrti mimpi jang sudah-sudah;* een gelukkigen — hebben, is voor de Maleiers: *mimpi kadjatohan boelan,* of *mimpi boelan djatoh diribaĕn,* droomende dat de maan op de schoot valt; een — verklaren, *mĕntabirkan mimpi* (van *tabir,* Ar.), *mĕngoerai mimpi, mĕmĕdahkan mimpi* (van *pĕdah*); verschijnen in den —, *kalihatan dalam mimpi.*

droombeduiding, *tabir mimpi.*

droombeeld, *chajal dalam mimpi.*

droomboek, *soerat tabir mimpi.*

droomen, *bĕrmimpi.* — over, *bĕrmimpikan,* ook *mĕnimpikan,* b.v. *dipĕrolihnja sapĕrti jang dimimpikannja,* hij kreeg het zooals hij er over gedroomd had. —, hardop, ook ijlen, *mĕngigau* (van *igau*); over iets hardop —, *mĕngigaukan;* naar —, *bĕrmimpi tiada baik;* goed —, een droom hebben, die wat goeds beduidt, *bĕrmimpi boelan djatoh diribaĕn;* wie zou dat gedroomd hebben, *siapa bolih sangka jang dĕmikian.* —, zie ook **suffen.**

droomer, *pĕmimpi.* Zie **suffer.**

droomgezicht, *chajal dalam mimpi.*

droomuitlegger, *orang jang tahoe mĕntabirkan mimpi, o. j. t. mĕngoeraï mimpi, o. j. t. mĕmĕdahkan mimpi.*

droomuitlegging, *tabir mimpi.*

droppel, druppel, *titik.* Een —, *satitik.*

droppelen, *mĕnitik, bĕrtitik.* —, gedroppeld, uitgeleekt, *ĕtoes;* zie bij **leken.** — van zweet enz., *djamdjam;* vooral in poëzie, b.v. het zweet rolde in droppels langs haar gelaat, *djamdjam doerdja bĕrhamboeran.*

drossen, wegloopen, *lari.* —, zich stilletjes uit de voeten maken *mĕnjĕlimpat.*

druif, *boewah anggoer;* een tros druiven, *boewah anggoer satandan;* de — van een kanon, *boentoet mariam.*

druilen, slaperig zijn, *mĕngantoeĵ.*
druiloor, *orang pĕngantoeĵ, orang tĕlĕdoer.*
druipen, zie **droppelen.**
druiper, *kapala boetoeh bĕrnanah, pĕnjakit radja.*
druipnat, *basah koejoep.*
druipstaarten, *bĕrtjawat ekoer,* b.v. *djika sapoeloeh boewah kapal pon datang, andjing bĕrtjawat ekoer djoega,* al komen er ook tien schepen, de honden druipstaarten toch. Sprw.
druipsteen, filtreersteen, *batoe pĕnapis.*
druivenblad, *daoen pokoĵ anggoer.*
druivenboom, *pokoĵ anggoer.*
druivenpit, *bidji boewah anggoer.*
druivenlezen, *mĕmĕtiĵ boewah anggoer* (van *pĕtiĵ,* plukken).
druivenmand, *bakoel boewah anggoer.*
druivennat, *adjar anggoer.*
druivenoogst, *moesim mĕmĕtiĵ boewah anggoer.*
druivenpers, *apitan boewah anggoer,*
druivenpluk, *pĕtikan boewah anggoer.*
druivensap, *adjar boewah anggoer.*
druiventreder, *pĕngirik boewah anggoer.*
druiventros, *taudan boewah anggoer.*
druk, drukking op iets, *tindih.* —, onderdrukking, *tindih, pĕnindih, aniaja, lalim.* —, nood, ellende, benauwdheid, *kasoekaran, kapitjikan, sangsara.* —, het drukken, afdruk van letters, *tĕraän, tjitakan, tjapan;* de tweede —, *tjitakan jang kadoewa, tjapan jang kadoewa;* het — hebben, — bezig zijn, *kĕtjah;* met verscheidenheid, *kĕtjoh-kĕtjah;* het — hebben, veel werk of bezigheden hebben, *banjak pĕkĕrdjaän; ada banjak kĕrdja;* en daardoor geen tijd of gelegenheid hebben tot, *tiada sempat.* —, drukte, *siboek,* b.v. *toewan itoe tĕrlaloe siboek mĕngadjar dan mĕntĕrdjamahkan kitáb,* die heer had het zeer — met onderwijzen en het vertalen van boeken; *moela-moela ada siboek dikapal itoe,* eerst was het druk aan boord; het over iets — hebben, praten, *bĕrpĕri;* zij hadden het bijzonder —, ieder had wat te zeggen, *ramailah ija bĕrkata-kata itoe, sapatah sa'orang* —, levendig door een groot aantal, dus van eene stad, markt, gezelschap, audientie enz., *ramai.* — van de lucht, *mampat.*
drukfout, *salah tjap, salah tjitaĵ, salah tĕra.*
drukinkt, *dawat tjap, dawat tjitaĵ.*
drukken op iets, *tindih, mĕnindih;* ook fig. in de beteekenis van verdrukken: elkander —, *tindih-mĕnindih.* —, steunen op of tegen iets, vooral met den voet, *mĕnoempoe;* doen —, *mĕnoempoekan;* van weerskanten, *bĕrtoempoe-toempoewan;* vast op elkander gedrukt, b.v. van vleesch in een ton, nat goed op elkander of boeken op een rek, *ĕmpap;* de hand op de borst — of leggen, *mĕngĕmpapkan tangan.* —, persen, zooals bij stoelgang, baren enz., *mĕnĕran* (van *tĕran*), *mĕngĕdjan.* — van boeken, *mĕnĕra* (van *tĕra,* stempel); gedrukt, *tĕrtĕra;* verder *mĕntjitaĵ, mĕntjapkan.* —, stempelen, *mĕngĕtjap.* — op katoen of papier, van gouden, zilveren of gekleurde figuren, *mĕnĕlĕpoeĵ;* daarmede bedrukt zijn, *bĕrtĕlĕpoeĵ,* b.v. *badjoe bĕrtĕlĕpoeĵ,* zulk een bedrukt bandje. — van figuren op kleedjes, *mĕngompokkan* (van *ompoĵ*); bij herhaling zachtjes op iets —, b.v. op een gezwel, *mĕnggonjel;* met zijn volle gewicht op iets —, b.v. op een hefboom, *mĕngirik;* ook met de handen op iets — om het b.v. uit te persen. —, kneden, masseeren van de ledematen, *mĕramas;* drukkend wrijven van de ledematen, *mĕloeloet;* zieke lichaamsdeelen met warme geneesmiddelen —, *mĕndĕmah.* —, dringen, *hempet;* de pooten op eene prooi —, van een roofdier, *mĕnghempet,* b.v. *dihempetnja dĕngan tilam sampai ija tĕmas,* hij drukte hem met een bed tot hij stikte; *laloe dihempetnja tangannja,* daarop drukte hij zijn arm. Ook *mĕnĕkan,* b.v. *ditĕrkumpa dan ditĕkankannja dĕngan tangannja,* hij viel op hem aan en drukte hem met den voorpoot. Ook — met de handen, b.v. *salagi tanah liat itoe tĕmbeĵ, moedah ditĕkan,* als de klei nog week is, is zij gemakkelijk te —; vast ineen —, b.v. van klei, gekookte rijst en dergel. *mĕnĕtal* (van *tĕtal*); iemands voetstappen —, *mĕnoeroet kĕsan kaki orang;* een zegel op een brief —, *mĕnĕboeboeh tjap* (of *mĕtĕrai*) *pada soerat;* de hand —, *bĕrdjabat tangan.* — van de lucht, *mĕnwampat* (van *wampat*). — onderdrukken, *mĕnganiajakan.* Zie ook **aandrukken.**
drukkend; — heet, *panas tĕrik.*
drukker, *pĕnĕra, pĕntjitaĵ, pĕngĕtjap.*

drukkerij, *pĕtĕraän, pĕtjitakan, pĕngĕtjapan.*

drukking, *tindihan, tĕkanan, hempetan,* zie bij **drukken.** — in de maag, *sĕnaʼ.* — van de maag, een gevoel van volheid of benauwdheid, *seugkoel.*

drukkosten, *bĕlandja tjap, b. tĕra, b. tjitaʼ.*

drukkunst, *ĕlmoe tjap, ĕ. tĕra, ĕ. tjitaʼ.*

drukletter, *hoeroef tjap, h. tĕra, h. tjitaʼ.*

drukloon, *opah tjap, o. tĕra, o. tjitaʼ.*

drukpapier, *kartas tjap, k. tĕra, k. tjitaʼ.*

drukpers, *apitan tjap, a. tĕra, a. tjitaʼ, pĕrkatas tjap, p. tĕra, p. tjitaʼ.*

drukproef, *toeladan tjap, t. tĕra, t. tjitaʼ.*

drukte, door vele bezigheden, *siboeʼ.* —, volte, levendigheid, *karamajan* —, zorg, *soesah.* — veroorzaken, *mĕnjoesahkan, mĕmbĕri soesah.* — hebben, *kasoesahan* — voor feestviering, *kĕrdja;* zulke — hebben, *bĕkĕrdja.* — door allerlei snel op elkander volgend werk, *oendoeʼ-andal.* —, veel beweging of haast om nog iets te verrichten, *kotjoh.* —, beweging, lawaai, *gadoch;* veel — of beweging over iets maken, *mĕnggadochi, mĕnggadochkan.*

drukvorm, *atjoewan tjitaʼ, a. tĕra, a. tjap.*

drukwerk, *pĕkĕrdjaän tjitaʼ, p. tĕra, p. tjap.*

druppel en druppelen, zie **droppel** en **droppelen.**

dubbel, van een kleed, muur, poort, huid enz., wordt geconstrueerd met *lapis,* b.v. twee—, *doewa lapis;* een zevendubbele vesting, *toedjoeh lapis kota,* een zevendubbele deur, *pintoe toedjoeh lapis.* — van al wat te vouwen is, soms ook van eene hoeveelheid, *lipat,* b.v. geeft het — terug, *kĕmbalikanlah dĕngan lipatnja.* — van eene hoeveelheid, *ganda,* b.v. zijne boete was dubbel, *dĕndanja ganda;* drie —, *tiga ganda;* de dubbele waarde, of het dubbele, van vergoeden, *asa doewa,* b.v. *orang mĕntjoeri kerbau ataw lĕmboe... hoekoemnja asa doewa,* ook *asa poelang doewa.* — en dwars, *lipat ganda,* b.v. *apabila saapai mareka-itoe kasĕlat, lipat ganda oentoengnja,* als zij te Singapoera kwamen hadden zij dubbel en dwars winst, ook *ganda-bĕrganda;* voor —, vondig, in samenstellingen, wordt nu eens *lapis,* dan *lipat* en dan weer *ganda* gebruikt. —, paar, *rangkap, pasang.* —, van bloemen, *rangkap, soesoen* b.v. *boenga rangkap, boenga soesoen,* dubbele bloem.

dubbelhartig, *hati bĕrtjabang, tjandakia;* een — man, die het met beide partijen houdt, fig. *seligi tadjam bĕrtimbal,* een werpschicht aan weerskanten gepunt. — zijn, *bĕrtjandakia, bĕrtjabang hati.*

dubbelloops: een — geweer, *sĕnapang kembar, senapang pĕnganten.* Voor *sĕnapang* ook *bĕdil.*

dubbeltje: een —, *saʼoewang.*

dubbeltongig, *lidah bĕrtjabang.* Fig. *sapĕrti parang mata doewa,* als een tweesnijdenden houwer.

dubbelzinnig, *ada doewa ĕrtinja.* — van woorden, *dalam doewa tĕngah tiga.*

dubben, zie **mijmeren** en **suffen.**

dubloen, *ringgit ĕmas.*

duchten, *takoet, choewatir,* Ar.

duchtig, zeer, *sangat, sabagai,* b.v. — slaan, *mĕmoekoel sangat,* en de Vorst keek Hang Toewah — aan, *maka baginda pon sabagai mĕmandang,* H. T. en Hang Djĕbat stak —, toch raakte hij niet, *Hang Djebat pon sabagai mĕnikam, tiada djoega kena.*

duelleeren, man tegen man vechten met steekwapens, *bĕrtikam togoʼ.* Zie ook **tweegevecht.**

duf, muf, vunzig, *apaʼ.* — worden, *mĕngapaʼ.* —, bedorven, *basi, bĕrbaoe basi.*

duidelijk, *tĕrang, njata.* — maken, *mĕnĕrangkan, mĕnjatakan, mengĕrtikan.* — van schrift of druk, *tĕrang boerofnja.* — zichtbaar, *kĕtara,* Jav. *tĕrsĕrlah.* —, onbelemmerd van het zien, *awah.* — uitblinkend, *sĕrlah.* —, helder van geluid, *njaring;* een — bewijs, *tanda jang njata;* een — e zaak, *pĕrkara jang tĕrang.*

duidelijkheid, *katĕrangan, kanjataän.*

duiden, zie **wijzen;** ten goede —, *mĕngambil akan baïknja;* ten kwade —, *djadi kĕtjil hati.*

duif, *boeroeng mĕrpati;* een vlucht duiven, *mĕrpati sakawan.* Op Java *boeroeng dara;* Europeesche —, *pombaʼ,* Port. *pomba;* eene soort van —, Columba malaccensis, *boeroeng katitiran;* de ring—, eene soort van wilde —, *boeroeng pĕrgam;* eene soort van groene,

wilde —, *boeroeng poenai*, waarvan de mannetjes *poenai tengar*, en de wijfjes *poenai daoen* worden genoemd. Soorten zijn: *poenai andoe*, *p. sélaja*, *p. djamboe* en *p. tanah*; de laatste is bruin; eene soort van groene —, met twee halve maantjes op de borst, *boeroeng djoedji*; eene soort van bruingrijze, wilde tortelduif, *mérèboek*; zie ook **tortelduif:** eene soort van groote, wilde —, *boeroeng rawa*; eene soort van wilde —, *boeroeng balam*; hout- of bosch—, *boeroeng tékoekoer*, eigenl. c. s. v. wilde tortelduif; eene soort van roode — met witten kop en staart, *boeroeng sélaja*, *poenai andoe*; zie bov.; eene soort van wilde —, *boeroeng limboek*.

duig van een vat, *papan tong*; in duigen vallen, *tiada djadi*, *bantoel*.

duikelaar, poppetje, dat men neergooit en dat altijd weer rechtop gaat staan, *patoeng tjampaĵ goleĵ*. —, eene soort van kleine, wilde eend, *bélibis*; op Java *melitis*. —, zie ook **duiker.**

duikelen, tuimelen, *sedjam*, *soendjam*; naar beneden gedukeld, *tersedjam kabawah*; overij —, waarbij men alleen met de handen den grond raakt, *ménjeladang* (van *séladang*, c. s. v. wild rund). —, tuimelen, zoonls b.v. een vogel, *soendjam*; geduikeld, *tërsoendjam*.

duiken, *ménjelam* (van *sélam*); ook — naar, b.v. *ménjelam moetiara*, naar parelen —. — van den boeg van een vaartuig in het water, *ménjelam bana*, *ménjelam dalam ajar*; gedoken van den boeg, *kaloewan tërsélam dalam ajar*.

duiker, *pénjélam*. —, sluisdeurtje, *pintoe ajar*.

duim, *iboe tangan*, *iboe djari*, ook *iboeng djari tangan*. —, maat, *dim*, b.v. twee voet en vijf —, *doewa kaki lébih lima dim*; de Chineesche —, waarvan er tien op een Chineesch voet gaan, *tjoen*; onder den — gehouden, *talih*. —, soort van ijzeren kram, *soesoch*, *soesoeĵ*.

duimschroef, zie **vingerklem.**

duimstok, *kajoe pénggoekoer*, *pékaken*.

duin, *boekit pasir*, *timboenan pasir*.

duister, *gélap*, *kélam*, *silam*, b.v. een — vertrek, *bilik jang gélap*. — e wetenschap, *élmoe jang gélap*; zeer —, *gélapgoelita*, *gélap-katoeĵ*. — van het gemoed, *hati bérkaboet*. —, dof, beneveld van de oogen, *kaboer*, *kélam*, b.v. *inilah boenga séwabahan orang toewa mata kélam sambil méraba-raba sékadja*, dit is eene bloem ten geschenke van het oudje met duistere oogen, terwijl hij slechts rondtast; *matanja kaboer tiada nampaĵ*, zijne oogen zijn — en kunnen niet zien. —, dof van de oogen zooals door rook of na het ontwaken enz., *raboea*. — in het branden, b.v. van eene lamp, *malap*, b.v. *pélita itoe salaloe malap*, die lamp brandt voortdurend —. —, somber, verbleekt van glans, *soeram*. —, moeielijk te begrijpen, *moejkil*, Ar.

duisternis, donkerheid, *kaĵélapan*, *kakélaman*, *sélam*.

duit, *doewit*; een halve —, *peser*; eene soort van Balineesche — met een vierkant gat in het midden, *lérap*; als je er zoo uitziet, geef ik geen — meer voor je leven, *djika soedah démikian roepamoe*, *saképnag pitis poen tiada harganmoe lagi*; een soort van tinnen —, in gebruik op het Schiereil. Malaka, *pitis*; geen roode —, *sadoewit poen tiada*; tot den laatsten — betalen, *dibajar sampai sadoewit dibélah toedjoeh*. — in de beteekenis van geld, *oewang*, b.v. hij heeft —en, *ija béroewang*; hoe zal ik aan mijne —en komen, *bagaimana séhaja mendapat oewang séhaja*.

duitendief, vrek, *orang kikir*.

duitsch, *djerman*.

duitscher, *orang djerman*.

duitschland, *négari djerman*.

duivel; de —, *iblis*, Ar. —, satan, *sjaitán*, Ar. ook als scheldwoord; de gesteenigde —, *sjaitán arradjim*, Ar.; van den — bezeten, *kamasokan sjaitán*, *dirasoek sj.*, *diharoe sj.*

duivelachtig, *kasjaitánan*.

duivelsbrood, zie **zwam.**

duivelsdrek, asa foetida, *hinggoe*.

duivelskind, *anaĵ sjaitán*, *anaĵ iblis*.

duivelskunstenarij, *roekijah*, Ar. Zie ook **tooverij.**

duivelsstreek, *tipoe iblis*.

duivelstojager, *toengkoe-loemoes*.

duivendrek, *tahi mérpati*.

duivenei, *telor mérpati*.

duivenhok, *sangkaran mérpati*.

duivenvlucht, *kawan mérpati*.

duizelen, zie **duizelig.**

duizelig, *pening*, *pening kapala*. — worden, door duizeling overvallen worden, *kapéning-péningan*, b.v. *maka di-ali-*

alinja olih Omar Omajah kena kapalanja kapening-pëningan goegoer dari atas koedanja, en O. O slingerde op hem en raakte zijn hoofd; hij werd duizelig en viel van zijn paard. —, draaien van het hoofd, *poesing kapala*. — worden door het zien van een groote hoogte naar beneden, *rijang soemangat*. —, draaien voor het gezicht, *mamang*, b.v. *maka mata Lindochoer pon mamang*, en het werd duizelig voor de oogen van L. — door bloedverlies, *mabok darah*, b.v. *maka toewan Farquhar tiada bolih berdjalan lagi sebab mabok darah*, en de heer F. kon niet meer gaan, omdat hij — was door bloedverlies. —, half bezwijmd, *lëngar*. — van hoofd, *kapala lëngar*, b.v. *datanglah pëning, kapala pon lëngar*, toen begon het te draaien en zijn hoofd was —; zeer —, zoodat men neervalt, 't zij als ziekte, 't zij door bedwelming, *pitam*. — voor de oogen, *gëlap mata*.

duizeling; eene soort van —, *sawan*.

duizend, *sariboe*, letterl. een duizendtal; tien —, *sapoeloeh riboe, salaksa*; honderd —, *sapoeloeh laksa, sakëti*; bij duizenden, *bëriboe-riboe*; bij duizenden en tienduizenden, *bëriboe laksa*. —, soms ook *pëkoe*, letterl. een snoer van duizend kleine Chineesche muntjes, b.v. *mëmbawa rëjat sapoeloeh pëkoe banjaknja*, en bracht volk mede tienduizend in aantal. — percent of tien op één, *asa sapoeloeh*.

duizendmaal, *sariboe kali*.

duizendpoot, *halipan, lipan*; de roode —, *lipan bara*; eene soort van —, bijna een voet lang, welks steek doodelijk is, *lipan pësan-pësan*, van *pësan*, beschikking van een stervende; eene soort van —, *lëkar-lëkar*; eene soort van —, die niet steekt, maar een phosphorisch licht van zich geeft, *kalamajar*; eene soort van —, die in de bosschen leeft en bij aanraking zich oprolt, *sënggoeloeng*.

duizendste, *jang koesariboe*.

duizendvoud, *sariboe kali, sariboe ganda*.

dukaat, *doekat*.

dukatengoud, *emas doekat*.

dukdalf, vereenigde palen in het water, waaraan men vaartuigen vastlegt, *sëmboewang, tiang pënambat kapal*.

duldbaar, *tërtahan, tërdërita*.

duldeloos, *tiada tërtahan, tiada tërdërita*.

dulden, *tahan, mënahan, mëndërita, sabar*, Ar.

dun, fijn, *haloes*. — van platte voorwerpen, b.v. de huid, papier, eene snede van iets, katoen, enz. *tipis, nipis*, ook van de wangen. — van vloeibare zaken, *tjajir, entjer*. —, wijd uit elkander, b.v. van het gezaaide, een aanplant, heg enz., *djarang*, b.v. — zaaien, *mënaboer djarang*. — van hoofdhaar, *ramboet djarang*. — van middel, *ramping*; zij heeft een dunne middel, *pinggangnja ramping*; ook *saring*, b.v. *pinggang saring satjakap tangan*, een middel zoo —, dat zij met de handen omvat kan worden; ook *djinggang*. — in het midden zooals sommige insecten, b.v. wespen, *gënting*. — bezet, schaarsch, van tanden, vruchten, bladeren, *ringgis, rengges*. — worden, *mërengges*. —, smal van een been, pilaar enz. in vergelijking met het andere, *tengkes*, b.v. *adapon si Kombang tjina itoe kaki tengkes sabëlah, tangannja tjengkong*, wat dien K. den Chinees betreft, zijn eene been was — en zijne armen verwrongen. — in het midden, dunner dan aan de beide einden, *gënting*; aan de beide einden — en in het midden dik, *paljat kënanjang*, letterl. verzadigde bloedzuiger; aan den dunne zijn, *mëntjerot*, zie **ontlasting.** — van garen, touw en dergel., *haloes*. — gezaaid, zelden voorkomend, *mahal dibëli, soekar ditjhari*, letterl. duur om te koopen, moeielijk te zoeken; door dik en — gaan, *bërdjalan diloempoer dan beljëk*. —, mager van lichaam, *koeroes*. —, plat van de kuiten, *sëladang*. —, zeer fijn, van lange dunne voorwerpen, *sëni*. —, slank van den hals, *djindjang*.

dunk, *kapikiran, sangka, kira-kira*.

dunken, *pikir, sangka, kira-kira*; mijns bedunkens, *pada kapikiran sëhaja, pada sangkakoe, kira-kira hamba*.

duren; hiervoor is geen Werkw., maar bezigt men de volgende Bijw.: *lama, lambat, tëtap, këkal, landjoet*, b.v. van een rede, verhaal enz.; nadat het eenigen tijd geduurd had, *sëtëlah bëbërapa lamanja*; het duurt lang eer hij komt, *lambat datanganja*; dat duurt eeuwiglijk, *ija-itoe këkal salama-lamanja*; zijne trouw duurt niet, *satianja tiada tëtap*;

lang —, goed blijven, b.v. van een kleed enz., *tahan lama*. —, het in iets uithouden, *berkandjang*.

durfal, iem. die tegen niets opziet, *batoe hitam tiada bersanding*, fig.

durven, *berani*. —, in staat zijn om iets te doen, *tjakap*; niet —, bang zijn om iets te doen, *tjabar*, ook tartend gebruikt voor: je durft niet! op zich — nemen, er voor instaan, *menjanggoep* (van *sanggoep*); zich — te schamen, maar vreezen te sterven, d. i. de schande boven den dood verkiezen, *berani maloe, takoet mati*. Sprw.

dus, dusdanig, *demikian, sakian*. —, derhalve, *sebab itoe*.

dutten, *mengantoek*; even —, *tidoer sakedjap*.

duur van tijd, *lama*. — van 't leven of bestaan van iets, *oemoer*, Ar. —, hoog in prijs *mahal*, b.v. *mahal dibeli, soekar diljehari*, — om te koopen, moeilijk te zoeken, Sprw., verder nog *mahal harganja, besar harganja*; de rijst is —, *beras itoe mahal*. —, zie ook **schaarsch;** van geen blijvenden langen —, *tiada berapa lamanja*; op den —, voortdurend, *sélaloe, sénantiasa, séntiasa*.

duurte, *mahal harga, besar harga*. — van levensmiddelen, *mahal makan*

duurzaam, *kékal, tahan lama, awet*, Jav. —, eeuwig, *baka'*, Ar. —, hecht, stevig, *koekoeh, koewat*. — van eene overeenkomst, *tégoeh*.

duwen, stooten, *ménoelak* (van *toelak*). —, schuivend, *ménjorong* (van *sorong*); uit elkander — van voorwerpen, die vlak naast elkander staan, b.v. palissaden, staketsels, slaglinie enz. *méngowak* (van *kowak*); met de schuin naar voren gestrekte beenen —, *ménodjang* (van *todjang*); met kracht en bij herhaling naar beneden —, b.v. het hoofd van iemand, met wien men worstelt, *ménjoegoen*; op zijde —, b.v. van een stuk hout, dat voor den boeg drijft, *ménjijah*.

dwaalbegrip, *kapikiran jang salah*.

dwaalleer, *pengadjaran jang salah*.

dwaallicht, *djérambang*.

dwaalspoor, *djalan sésatan*.

dwaalster, *bintang béridar-idar, bintang siarat*.

dwaalweg = dwaalspoor.

dwaas, *bodoh, gila, ahmak*, Ar. *sarsar*, Perz.; hoe zou ik zoo — zijn, om te . . ., *gila apakah*; een —, *orang bodoh, o. gila, v. ahmak*.

dwaasheid, *kabodohan*.

dwalen, *sésat*; ook verdwaald; doen —, *ménjésatkan*.

dwaling, *sésatan*. —, misslag. *salah, dilalalat*, Ar ; in — verkeeren, *bersésat*. —, verkeerde opvatting, meening, *salah tampa*. —, zie ook **misleid.**

dwang, drang, *paksa, kakérasan*. — gebruiken, *ménaksa*. —, geweld, *gagah*. — gebruiken op, *ménggagahi*.

dwangarbeid, *pékerdjaän paksa*.

dwangmiddel. *sijásat*, Ar.; alle —en uitputten, *ménghabiskan sijásat*.

dwarrelen, *bérpoesing-poesing*; van de wind, *polang-paling*.

dwarrelstroom, *ajar oelak, poesaran ajar*.

dwarrelwind, *angin oelak, poesaran angin, a. polang-paling*.

dwars, *lintang, alang*. — zijn, id. en *mélintang*. — liggen, in den weg staan, *mélintang, terlintang*; zich — in den weg stellen, *ménggalang*; als zich geen verhindering — in den weg stelt, *djika tidak soeatoe ärai ménggalang*. — over iets heen gaan, *mélintangi*. — met verscheidenheid, *lintang kédak*. — door elkander, schotsch- en scheef door elkander, *liatang poekang*. — in den weg ook *malang* (van *alang*), en *émpang*. — in den weg opgeworpen, *térémpang*. — in de keel, b.v. van eene graat, *térsénggkang pada leher*. — zetten, — halen, b.v. een zeil, schip enz., *alangkan*; over— en overlangs, *lintang dan boedjoer, lintang boedjoer*.

dwarsbalk, *palang, kajoe palang, sénggkang*. — tusschen twee stijlen, waarop de vloerbalken komen te liggen, *rasoek*; onderscheiden in *rasoek toepai-toepai* en *rasoek toempoe béndoel*.

dwarsboom = dwarsbalk.

dwarsboomen, *ménalang, ménalangi, ménintangi*, b.v. *kabanjakan radja-radja héndak ménintangi goebernémen*, eene menigte Vorsten wil het gouvernement —. —, verhinderen, *talau, ménalau*; de persoon die dwarsboomt of het middel ter dwarsbooming, *pélalau*.

dwarsdraad, inslag, *pakan, bénang pakan*

dwarsdrijven = dwarsboomen.

dwarsfluit, *soeling, séroeling*; zie **fluit.**

dwarsgang in mijnen, *zèronggoang*.

dwarshout, *kajoe lintang*. — en aanbrengen, *mèlintangkan kajoe*. — ter beletting, *palang, kajoe palang* — in een emmer of aker, *sèngkang, pakau*. — in den mond, om het schreeuwen, tusschen de pooten van vee om het hardloopen te beletten, *sèngkang*; de dwarshouten of pennen ter wederzijde van een paal, mast of stam, om er in te kunnen klimmen, *sigai*.

dwarsijzer van blanke wapens, *bèsi lintang*.

dwarskop, dwarsdrijver, *pèlalau*.

dwarslat, van gespleten bamboe of niboeng ter verbinding van de vloerlatten of de atap, *djèriau*. Met zulke —en samenbinden, *mèndjèriau*. — ter verbinding van palissaden, *pèrèmban*.

dwarslegger, koppelbalk, bindbalk, *ambang roemah*. —, die over het boord van een vaartuig uitsteekt, een vóór en een achter, ter ondersteuning van een afdak, *galang dada*.

dwarsliggen, *malang*; dwars komen te liggen, *kèmalang*.

dwarsrib van een dak, *kasau, parau*.

dwarsscheeps, *lintang kapal, lintang pèrahoe*.

dwarssnede, *potongan lintang*.

dwarsstaaf om twee lichamen van elkander te houden, *sèngkang*.

dwarsstang aan een piek, *sangga-mara*, letterl. stuiter van den voortgang.

dwarsstok, zie **dwarshout.**

dwarste, *lintang*. In de —, *pada lintangnja*.

dwarsstuk, al wat gebruikt wordt om twee lichamen van elkander te houden, *sèngkang*.

dwarsweg, *djalan simpangan*.

dwarswind, *angin sakal*.

dwarszees, *sapandjang ombak*.

dwaselijk, *bodoh, gila, sarsar, ałmak*.

dweil, *kain kèsat*.

dweilen, *mèngèsat*.

dwepen, Voor dit afgetrokken denkbeeld bestaat in het Maleisch geen woord en de Arabische uitdrukkingen worden niet verstaan.

dwerg, *orang katik*. Op Java *orang katé*. —, ook *tjaboel*, b.v. *sapèrti siljaboel kèndak mèntjapai boelan*, als de dwerg, die de maan wil grijpen. Sprw.; misvormde —, *orang bangkoet*. Ook van planten.

dwergachtig, klein, van menschen en dieren, *katik*. Op Java *katé*, b.v. *orang katik*, dwerg, *hajam katik*, krielkip; misvormd, gedrochtelijk, *bangkoet*; ook van planten. — van planten, *padi*, b.v. *njioer padi*, dwergachtige kokosnoot; *oebi padi*, krieloebi, krielaardappel. —, in den groei gestuit, voornamelijk van menschen, *kèrèdil*. — door kortheid van beenen, *dènak*.

dwerghert, *pèlandoek*; hiervan drie soorten als: *napoeh*, de grootste, *pèlandoek*, de middelste en *kantjil*, de kleinste. De *pèlandoek* fungeert in fabels voor onzen vos; *bangkonang*, de grootste soort.

dwingeland, *pènganiaja, orang lalim*.

dwingelandij, *aniaja, lalimat*, Ar.

dwingen, dringen, *mèngakas* (van *kakas*): iemand met geweld —, *mènggagahi*. —, geweld gebruiken, *mèngèrasi* (van *kèras*); ook *mèngèraskan*, b.v. *marèka itoe kèraskan sangat*, zij dwingen hem sterk; *dan mèngèraskan dia tinggalkan samoewanja*, en dwingen hem om alles achter te laten; iemand tot eten —, hem het eten in den mond stoppen, *mènjombot* (van *sombol*). —, noodzaken, *mènakśa* (van *pakśa*). —, drensen van kinderen, *mèndongeng*.

E.

eb, ebbe, *ajar soeroet, soeroet*, ook *batik kèkat*; begin van de —, *gèrak soeroet*; volkomen —, geheel laag van het water, *timpas, soeroet timpas*.

ebben, *soeroet*; beginnen te —, *moelai soeroet*.

ebbenhout, *kajoe arang, abanoes*, Ar.

ebbenhouten, *daripada kajoe arang*.

echel, bloedzuiger, *lintah, haliatah*.

echo, weerklank, *gèma, gaoeng, rakaʼ*, Ar.

echt, huwelijk, *kawin*, Perz. *nikaḥ*, Ar. —e lieden, *orang kawin*; in den — treden, *kawin, nikaḥ*; in den — vereenigen, *mèngawinkan, mènikaḥkan*.

echt, wettig, *halal*, Ar. —, geloofwaardig, *bètoel, bènar, śaḥ*, Ar. —, zuiver van afkomst, ook *toelen*. — van geboorte, *gara*, Skr. een — kind, kind bij de wettige vrouw, *anaḳ gara*; echte vrouw, *bini gara, isteri gara*. —, zuiver, onvervalscht, *bètoel, bènar, toelen, djati*; een echte held, *orang pahalawan toelen*; echtlieden, *orang kawin, laki-bini*; een — stuk, geschrift, *soerat jang śaḥ*.

— goud, *emas bĕtoel, emas toelen.* —, waar, van personen, *toelen, djati,* b.v. een — e Hollander, *Wolanda toelen;* een — e Maleier, *orang Mĕlajoe djati;* geheel —, *sadjati.*

echtbreken, *bermoekah, bĕrkandaḳ, bĕrzina',* Ar.

echtbreker of echtbreekster, *orang bĕrzina'.*

echtbreuk, *zina'* Ar. Zie ook **overspel.**

echteloos, van den man, *tiada bĕrbini, tiada bĕristeri;* van de vrouw, *tiada bĕrlaki, tiada bersuwami.*

echten, *halălkan, saḥkan.*

echter, *tĕtapi, akan tĕtapi, akan tĕtapinja, lakin,* Ar. en —, *walakin,* Ar.

echtgenoot, man, *laki;* in de beleefde en hoftaal, *soewami;* tot — hebben, *bĕrlakikan, bersoewamikan;* van een — voorzien, uithuwelijken, *mĕmpersoewamikan.*

echtgenoote, vrouw, *bini;* in de beleefde en hoftaal, *isteri;* tot — hebben, *bĕrbinikan, bĕristĕrikan;* van eene — voorzien, uithuwelijken, *mĕmpĕrbinikan, mĕmpĕristĕrikan.* —, wederhelft, *djodo.*

echtheid, *kabenaran, kabĕtoelan.*

echtpaar, *orang laki bini, orang kawin.*

echtscheiden, *bĕrtjĕrai laki-bini.*

echtscheiding, nml. verstooting van zijne vrouw, *talaḳ,* Ar.; de — koopen, namel. door de vrouw, die daarvoor een zekere som, het dubbel der bruidschat, aan den man betnalt, *mĕnĕboes talaḳ.*

eclips, *gĕrhana* (Skr. *grahana*); zon—, *gĕrhana matahari;* maan—, *gĕrhana boelan.*

eclipseeren, zich stil uit de voeten maken, *mĕnjĕlimpat* (van *sĕlimpat*).

edel, *moelija* (Skr. *moelja*); zeer —, *moelijawan;* het edele of fijne van iets, *sĕri.* Zie ook **zuigen.** — van geboorte, *bangsawan, bĕrĕsal,* Ar.; edele geboorte, ook *darah poetih;* iem. van edele geboorte, *orang jang bĕrdarah poetih.* — van hoedanigheden, *oetama, moelija.* — van hart of daden, *baïk,* b.v een — hart, *hati jang baïk;* edele daden, *pĕrboewatan jang baïk;* de edelen, de lieden van hooge afkomst, *sĕgala orang bangsawan, s. o. ksatriya.*

edelheid: Uwe —, *toewankoe, toengkoe.*

edelen: de —, zie bij **edel.**

edelgeboren, *ĕsal bangsawan.*

edelgesteente, *pĕrmata,* Skr. *mânikam,* Tam.; gruis van —, *poedi;* denkbeeldig, schitterend —, dat verondersteld wordt uit den kop van slangen of duizendpooten te komen en wonderkracht te bezitten, *koemala.*

edelknaap, page in dienst van den Vorst, *bidoewanda, djoewaḳ;* — en hebben, *bĕrdjoewaḳ.*

edelmoedig, goedgeefsch, *moerah, dermawan, karim,* Ar. *boedi-bĕhasa.*

edelmoedigheid, *kamoerahan, kamoerahan hati, boedi-bĕhasa.*

edelmoedigĳk, *dĕngan kamoerahan hati, d. boedi-bĕhasa.*

eden, paradĳs, *firdâoes,* Ar.

edoch, *walakin,* Ar. Zie **doch.**

eed, *soempah;* een — afleggen, *bersoempah;* den — op Chineesche wijze afleggen, *bersoempah sĕmbeleh hajam;* den — op Mohammedaansche wijze afleggen, *bersoempah koerâan;* de zuiverings—, *soempah di-atas zimada Ali;* een valsche —, *soempah palsah, soempah bohong;* dien doen, *makan soempah;* een —, waarbij men het water drinkt, waarin een kris gestoken is, *soempah minoem ajar kĕris.* — van trouw, een dure —, *soempah satĳa;* een — laten doen, een — opleggen, *soeroch bersoempah, istihlaf,* Ar.; zĳn — breken, *makan soempah;* zĳn — verzaken, ontrouw worden, *bĕrpaling soempah;* een — afleggen bĳ God, *bersoempah dĕwi Allah;* een — van zuivering, godsgericht, door onder water te duiken, *soempah mĕnjelam;* een — van zuivering door vuur, *soempah oedjĭ api;* een — afnemen, doen afleggen, beeedigen, *soeroch bersoempah, mĕnjoempahi;* onder eede, *pakai soempah;* onder eede bevestigen, *mĕnjoengoekkan dĕngan soempah.*

eedbreker, *orang makan soempah.*

eedgenoot, *sahabat.*

eedgenootschap: geheim —, *hoewi,* Chin.

eedzwering: met —, *pakai soempah.*

eega, zie **echtgenoot.**

eekhoren, *toepai.* Op Java *badjing.* Soorten zĳn: *toepai djindjing* en *toepai naoedoeng;* eene soort van —, grooter dan de toepai, *kĕrawaḳ;* de vliegende —, *tagoewan.*

eelt, *bĕloelang.*

eeltgezwel, eeltbult, door het dragen, op nek of schouder, *poenoeḳ.*

celtzweer, *bĕloelang mĕlĕpoeh.*
celtkussen = celtgezwel.
een, 'n, *soeatoe* (van *sa* en *watoe*, steen). verkort tot *satoe.* —, voor onstoffelijke zaken, *sa,* b.v. *sahari,* een dag, *satahoen,* een jaar, *sakali,* eenmaal, *saratoes,* een honderdtal enz. Voor stoffelijke zaken kan het niet zonder een hulptelwoord gebruikt worden. Deze hulptelwoorden varieeren naarmate van de getelde voorwerpen, b.v. voor goden, engelen, geesten, menschen en beelden met menschelijke gedaante, *orang,* b.v. *sa'orang dewa,* een god, *sa'orang malaikat,* een engel, *sa'orang sjaitán,* een satan, *sa'orang orang Arab,* een Arabier, *sa'orang patoeng,* een beeld; voor dieren, *ekoer,* staart, al zijn het ook staartelooze dieren, b.v. eene koe, *sa'ekoer lĕmboe,* een kikker, *sa'ekoer katak;* voor voorwerpen van onbepaalden vorm, zooals wolken, landen, steden, dorpen, bergen, schepen, huizen, meubels enz. *boewah,* vrucht, b.v. eene wolk, *saboewah awan,* een land of stad, *saboewah nĕgari,* een dorp, *saboewah doesoen,* een berg, *saboewah goenoeng,* een vaartuig, *saboewah pĕrahoe,* een huis, *saboewah roemah,* eene kast, *saboewah almari* enz.; voor ronde voorwerpen, zooals vruchten, parelen, koralen, kogels en dergelijke, *bidji,* zaadje, of *boetir,* korrel, doch bij vruchten is het noodig het Telw. te laten volgen, b.v. een djamboevrucht, *boewah djamboe sabidji;* een parel, *saboetir moetiara,* een kogel, *saboetir peloeroe,* een bloedkoraal, *sabidji mĕrdjan;* voor brooden, *kĕtoel;* voor stamvormige voorwerpen, zooals boomen, pilaren, masten, palen, vingers enz., *batang,* stam, b.v. een kokospalm, *sabatang pokok njioer;* een pilaar, *sabatang tiang;* eene mast, *sabatang tiang pĕrahoe;* een vinger, *sabatang djari;* voor kluit- of klontachtige voorwerpen, *goempal,* klont, b.v. een rotssteen, *sagoempal batoe goenoeng,* een deeg, *sagoempal tĕpoeng basah;* voor cilindervormige voorwerpen en daaronder ook geweren, picken, tanden en brieven, *poetjoek,* b.v. een kanon, *sapoetjoek mariam,* een brief, *sapoetjoek soerat;* voor lange, platte, scherpe voorwerpen, zooals zwaarden, messen, dolken, pijlen, planken enz. *bilah,* spaander, b.v. een mes, *sabilah pisau,* eene plank, *sabilah papan;* voor kleine, platte voorwerpen, zooals geldstukken, *kĕping,* b.v. een goudstuk, *sakĕping oewang ĕmas;* voor gebogen voorwerpen, *bĕntoek,* kromte, bocht, b.v. een ring, *sabĕntoek tjintjin;* voor vel van papier, lap van lijnwand, stuk van kleeren en zeilen, *hĕlai,* vel; vlak, b.v. een vel papier, *sahĕlai kartas,* een bandje, *sahĕlai badjoe;* hierbij worden ook geteld bladeren, gras en haar; voor afgesneden voorwerpen, *potong, kĕrat* of *pĕnggal.* Zie verder voor de afwijkingen de Grammatica op de Telwoorden. —, ook *asa,* waarvan *sa* eene verkorting is, b.v *korrang asa,* min één; *jang mĕminang toewan poetĕri itoe anak radja korrang asa ĕmpat poeloeh,* die de prinses ten huwelijk vroegen waren veertig prinsen min één; *koerang asa ĕmpat poeloeh jang soedah dipĕristĕri baginda,* veertig min één had de Vorst reeds tot vrouw genomen; *Toehan Allah jang asa,* de Heere God is één; als één erkennen, *mĕngasakan.* —, van één, van een en dezelfde, *sa,* b.v.: van één uiterlijk, *savorpa;* van ééne hoogte, *satinggi;* van ééne moeder, *sa'iboe;* van één vader, *sabapa;* van — vader en moeder, *sa'iboe-sabapa, sagarba,* Skr. dit laatste veel in gedichten; van één vleesch en bloed, *sadarahdaging.* — van twee lichaamsdeelen, *sabĕlah,* b.v. — mijner oogen, *matakoe sabĕlah,* — zijner beenen, *sabĕlah kakinja,* of *kakinja sabĕlah.* — mijner vrienden, *sa'orang sahabatkoe;* zoo maar — twee drie, *sakali doewa;* dat is maar niet zoo — twee drie klaar, *tiada soedah dĕngan sakali doewa;* er is er één die, *adalah satoe jang* .... — ieder, *masing-masing orang;* de — deed dit, de ander dat, *sa'orang mĕmboewat ini, sa'orang mĕmboewat itoe;* het — of ander, *apa-apa,* b.v. ik wil het — of ander koopen, *akoe hĕndak mĕmbĕli apa-apa.* — in vereeniging met andere Telw., *sa* en *satoe,* b.v. — en twintig, *doewa poeloeh satoe, salikoer.* — en dertig, *tiga poeloeh satoe* en zoo verder. — honderd, *saratoes.* — duizend, *soriboe* — millioen, *sajoeta.* — uur *sadjam;* één uur, kloksing één, *poekoel satoe.* — en dezelfde, *satoe djoega,* b.v. zij hadden — en dezelfde gedachte, *satoe djoega kapikiranja* — en hetzelfde zijn, *sama djoega,* b.v. of gij gaat of

blijft, dat is voor mij — en hetzelfde, *ĕngkau pĕrgi ataw tiada pĕrgi itoe kapadakoe sama djoega*, ook alleen *sama*; de — of ander, *salah sa'orang, barang sa'orang*, b.v. de — of ander van u is in mijne kamer geweest, *salah sa'orang kamoe soedah masoek kadalam bilikkoe*; de — of ander heeft mijne eieren gestolen, *barang sa'orang soedah mĕntjoeri tĕlorkoe*. — van beiden of van allen, *salah sa'orang*; van zaken, *salah sa* met het Hulptelw.; het — ... het ander, *laïn* .... *laïn*, b.v. het — werd ingenomen, het ander op den buik gesmeerd, *laïa diminoem, laïn disapoe pĕroet*. — van eene hoeveelheid, onverschillig van welke, al was zij ook twee, *salah soewatoe*; de — zegt zus, de andere zoo, *sa'orang kata bagini, sa'orang bagitoe*; in sommige gevallen, als — eene zeer onbepaalde beteekenis heeft, wordt het in 't geheel niet uitgedrukt, b.v. hij is een fatsoenlijk man, *ija orang baïk-baïk*; hij is een Maleier, *ija orang Mĕlajoe*; tot — vereenigd, *bĕrsoeatoe*. — voor een, *satoe-satoe, sa'orang-sa'orang, sa'ekoer-sa'ekoer*; tot — maken, *mĕmpĕrsatoekan, mĕngasakan*; uit één stuk, zie bij **stuk**; met —, nu, *sakarang, sabĕntar djoega*; met—, straks, *kĕtaḳ*. —, zie ook bij **alle**.

eend, watervogel, *itiḳ, bebeḳ*, Jav.; wilde —, *itiḳ hoetan*; manilla—, *itiḳ manila*; de Javaansche —, *itiḳ djawa*; een soort van wilde — of duiker, *dĕndang*; de kleine — of taling, *bĕlibis*; op Java *mĕlitwis*; een soort van Bengaalsche —, *itiḳ soerati*; een gespoorde —, *itiḳ bĕrtadji*, fig. uitdrukking voor een pochhans.

eendebout, *paha itiḳ*.

eendenei, *tĕlor itiḳ*.

eendengroen, kroos, *loemoet*.

eendennest, *sarang itiḳ*.

eender, Bijw. *sama djoega*.

eendracht, *moewafakat*, Ar.

eendrachtig, *ittihad*, Ar. *safakat*.

eenemale; ten —, louter, enkel, *bĕlaka*; ten —, *sakali-kali*; ten —, op eens, *sakali gocs*; ten —, volkomen, *dĕngan sampoerna*.

eenerhande, eenerlei, *saroepa, satoe roepa, sadjĕnis, satoe djĕnis, sama roepa, sama djĕnis*.

eenheid, *kaäsaän*; de — Gods, *kaäsaän Allah*.

eenhoorn; de Indische — is de rhinoceros, *badaḳ*.

eenig, *toenggal, asa*; God is een — Heer, *bahwa Allah Toehan jang asa*; een — kind, *anaḳ toenggal*, ook *sa'orang*, b.v. zijn — kind, *anaḳnja sa'orang*. —, eenzaam, *soenji*; zeer —, *soenji sĕnnjap*. —, het een of ander, *barang, barang soeatoe*, ook alleen *soeatoe*, b.v. eenig geval, *soeatoe pĕrkara*. — ding, *barang soeatoe*. —e, enkele, *bĕbĕrapa*, b.v. —e menschen, *bĕbĕrapa orang*. — geld, *bĕbĕrapa oewang*. —en, eenige lieden, *satĕngah orang*, b.v. —en zeggen zus, anderen zoo, *satĕngah orang kata bagini, satĕngah kata bagitoe*. —, alleenlijk, *sĕhadja, sadja*; ten —en dage, *pada salah soeatoe hari, besoeḳ djĕmah, pada barang kala*.

eenigerhande, *barang*.

eenigermate, eenigerwijs, *saparo, sabĕhagi, sĕdikit, sĕmoe-sĕmoe, autara ija dĕngan tidaḳ*, b.v. — boos, *saparo marah, marah sĕdikit*. — zijne schulden afdoen, *mĕmbajar sabĕhagi hoetangnja*. — ongesteld, *sakit sĕdikit, sĕdikit tasĕdap*. — bol, b.v. zoonals een horlogeglas, *sĕmoe-sĕmoe lĕngkoeng*.

eenigheid, zie **overeenstemming**.

—, eenzaamheid, *kasoenjian*.

eenigljk, *sĕhadja, tjoema, hanja, djoea*. — en alleen, wordt uitgedrukt met *hanja* voor en *sadja* achter het woord.

eenigst, *toenggal*; een — kind, *anaḳ toenggal*.

eenigszins, zie **eenigermate**.

eenjarig, *ämoer satahoen, satahoen ämoernja*. — van planten, *tahoen*, b.v. —e katoen, *kapas tahoen*. Ook voor overjarig.

eenkennig, van kinderen, *maloe*, d. i. beschaamd zijn

eenkleurig, *bĕrwarna satoe, sawarna*.

eenloopend, zonder familie, *sahatang karah*; een — persoon, *orang sahatang karah*.

eenmaal, *sakali*; ten eenenmale, *sakali*; slechts —, *sakali sĕhadja*. — toch, *sakali ta'sakali, soewang ta'soewang*. —, eens, te eeniger tijd, *djĕmah*, b.v. — in de eeuwigheid, *di-acherat djĕmah*; — in latere dagen, *djĕmah hari kĕmoedian*; op —, in eens, allen tegelijk, *sarĕmpaḳ sakali*, b.v. *orang-orang itoe djatoh sarĕmpaḳ sakali*, die lieden vielen allen op —; *di-tembaḳ lima poeloeh*

mariam sarĕmpaḳ sakali, vijftig stukken werden op — afgevuurd; *tiga boewah pĕrahoe masoeḳ sarĕmpaḳ sakali*, drie vaartuigen kwamen op — binnen; van schoten, een troep die op — voortrukt enz., *goes, sakali goes*, letterl. met — uit, in — gedaan, b.v. *djikalau bĕbraja ratoes ataw riboe pon boleh djadi dĕngan sakali goes*, zelfs vele honderden of duizenden (exemplaren) kunnen op — (gedrukt) worden.

eenmiddelpuntig, *bĕrpoesat satoe.*

eenoogig, *bĕrmata sabĕlah sĕkadja.* —, naa ĕĕn oog blind, *boeta mata sabĕlah.* —, zooals van de cyclopen, *bĕrmata satoe.* —, *âver*, Ar.

eenoogige, fig. *toekang tembaḳ.*

eenoorig, *bĕrtĕlinga satoe, hilang tĕlinga sabĕlah.*

eenparig, eenstemmig, van personen die bernadslaagd hebben, *djap, safaḳat, sabiljara.* —, gelijk, *sama.* — van gevoelen. *sarasa, sama rasa, sahati, satoedjoe.* —, gezamenlijk, *bĕrsama-sama.* —, algemeen, *sadjati.* —, gelijkvormig, *saroepa, sama roepa.*

eenparigheid, overeenstemming, *pĕrsamaän.*

eenponder, een koperen stuk geschut voor een kogel van een pond, *lila.*

eenre, ter —, *pada pehaḳ satoe.* Alleen in contracten met Europeanen.

eens, *sakali, satoe kali.* —, op zekeren dag, *sakali, pada soeatoe hari*, b.v. — gebeurde het, *sakali pĕristewa, sakali djadi*; allen of beiden in —, *sama sakali.* — per dag, *sahari sakali*; zij zijn het — geworden, *mareka-itoe tĕlah satoedjoe, mareka-itoe tĕlah mĕndjadi satoe hati, mareka-itoe safaḳat*; het — zijn, met elk. overeenkomen in, ook *mĕnjĕrtai*; in —, op —, plotseling, onverwachts, *tiba-tiba, sakoenjoeng-koenjoeng*; het — worden, *bĕrpatoetan*, b.v. *soedahlah bĕrpatoetan kadoewa kita akan pĕrgi mĕnghadap ka Batawi*, zijn wij beiden het — geworden om naar Batavia te gaan om onze opwachting te maken; in —, plotseling, onmiddellijk, *sĕrta-mĕrta*; in —, op eenmaal allen tegelijk, *sarĕmpaḳ sakali.* Zie **eenmaal** en **gelijk:** in — door velen op 't lijf gevallen, *tĕrsĕrĕmpaḳ*; het met elkander — zijn in de tenuitvoerlegging van eene zaak, *sadaja.* —, bij verzoekend gebiedende wijs van spreken, *tjoba*, b.v. haal mij —, *tjoba ambilkan dakoe*, zie —, *tjoba lihat, tjoba tengoḳ*; het met elkander — zijn, van gelieven, *sabambangan*; het — zijn, voornamelijk in hetgeen men zegt of zeggen zal, *sakata.* —, eenmaal, in het vervolg, *kĕlaḳ, djĕmah*; wel eens hebben gedaan of ondervonden, *soedah tahoe*, b.v. hebt ge wel eens gehoord, *ĕngkau soedah tahoe mĕnĕngar....*

eenschalig: van een weekdier, *bĕrkoelit satoe.* Bijna alles, wat daartoe behoort draagt den algemeenen naam van *sipoet.*

eensdeels, *sabĕhagi, saparo.*

eensdenkend, *satoe kapikiran, sama kapikiran.*

eensgezind, *sahati, sakata, satoetoer, satoedjoe, rapat, ittifaḳ*, Ar. *safaḳat*; lieden die — zijn, *orang jang sahati, o. j. sakata, o. j. satoetoer* enz.

eensgezindheid, *moewáfaḳat*, Ar. Ook = **eensgezind.**

eensklaps, *tiba-tiba, sakoenjoeng-koenjoeng, tĕrkĕdjoet*, letterl. verschrikt, b.v. *maka tiba-tiba ija djatoh kadalam soengai*, — viel hij in de rivier; *sakoenjoeng-koenjoeng graiblah ija daripada mata orang*, — werd hij onzichtbaar voor de oogen der menschen; *karĕna mati itoe tĕrkĕdjoet datangnja*, want de dood komt —.

eenslachtig, *satoe djoeta djĕnis, satoe djoeta bangsa.*

eensluidend, *saboenji, sama boenji*; een — afschrift, *salinan jang sama djoeta boenjinja.*

eensoortig, *sama djĕnis, sama bangsa, saroepa.*

eenspan, *bĕrkoeda toenggal.*

eenstemmig, *sakata, sarasa, satoedjoe.*

eentje: in zijn —, *sa'orang-orangnja, sa'orang dirinja.*

eentonig van muziek, *jang sama boenji sĕlaloe, bĕroelang-oelang sama ragamnja.*

eenvervig, *sama warna, sawarna.*

eenvoetig, *bĕrkaki satoe, b. toenggal.*

eenvormig, *sama roepa, saroepa.*

eenvormigheid, *kasamaän roepa.*

eenvoud, enkelvoud, eenheid, *kaüsaän.* — van zeden; daarvoor is geen woord.

eenvoudig, zonder versiering of plechtigheden, *sĕhadja, bĕrsĕhadja*, b v. *pada masa itoe raden Galoch tidaḳ mĕmakai, saḳĕdar bĕrsĕhadja-sĕhadja djoega*, op dien tijd was raden G. niet gekleed, dan slechts zeer —; hoe eenvoudiger

(gekleed), zooveel te liever (ziet zij er uit), *makin bĕrsĕhadja, makin manis-manis;* een —e kris, *kĕris jang bĕrsĕkadja-sĕhadja.*

eenzaam, ledig, *soenji, sĕnnjap.* Zeer —, *soenji-sĕnnjap.* — en verlaten, zoo-als b.v. een wees, *koleng-koleng.* —, in zijn eentje, *sa'orang-orang, sa'orang diri,* met achtergevoegd bezit. Vrnw.

eenzaamheid, *kasoenjian.* —, afzon-dering, *chalwat,* Ar.; zich in de — terugtrekken, *bĕrsoenji-soenji dirinja.* —, de staat van zonder vrouw of met-gezel te zijn, *kasa'orangan,* b.v. *bĕlas poela hatikoe olehnja kasa'orangan,* ik heb medelijden met haar, omdat zij zoo in de eenzaamheid is, d. i. geen man heeft.

eenzijdig, één zijde hebbend, *bĕrsĕgi satoe, satoe pĕrsĕgi.*

eer, bewijs van achting, *hormat,* Ar. *ormama.* — bewijzen, *mĕmbĕri hormat, mĕnghormati, mĕmbĕri ormama, mĕngor-pamakan,* b.v. *dan tiada ija mĕmbĕri ormama sakali-kali akan patik,* en heeft mij in geenendeele — bewezen; *tiada ija maoe ormamakan Sjah Alam,* hij wil u, Vorst der wereld, geen — bewijzen. —, roem, *kapordjian, makramat,* Ar. —, grootheid, *kabĕsaran.* —, luister, *kamoeliaän;* iem. overeenkomstig zijn hoogen rang — bewijzen, behandelen, *mĕmbĕri oepatjara:* dan zou ik mij dat tot een groote — rekenen, *sabĕsar-bĕsar hatikoe atas pĕrkara jang dĕmikian;* de laatste — bewijzen, zie **begraven:** op het veld van —, *dimedan pĕpĕ-rangan;* zonder — ontslaan, uit eene landsbetrekking, *dilĕpaskan dĕngan tiada hormat, dipĕtjatkan dĕngan tiada hormat.*

eer, Bijw. *dĕkoetoe.* — dan, *dĕkoetoe daripada.* — vóór dat, *sabĕlom, sĕmen-tara bĕlom, sabĕlomnja.*

eer, liever, *rĕmaklah, angoer,* Jnv. b.v. *daripada dikata-katai orang rĕmaklah (angoerlah) akoe mati sakali,* ik stierf liever op eens dan door de menschen bebabbeld te worden; hoe — hoe beter. *makin* (ook *mangkin*) *lĕkas, makin baïk.*

eerambt, *djabatan kahormatan, pang-kat kahormatan, daradjat kahormatan.*

eerbaar, *sopan-saton;* lett. ingetogen en bescheiden, eene —e vrouw, *pĕram-poewan jang sopan-saton.* — van gedrag, *sĕnoenoeh.* — in zijne gedragingen, *ka-lakoewan dĕngan sĕnoenoeh.* Dit woord komt echter meestal in ontkennende zinnen voor, b.v. een niet — gedrag, *kalakoewan jang tiada sĕnoenoeh.*

eerbaarheid, *pĕri sopan-santon.*

eerbetoon, *takrim,* Ar. Voornamelijk in brieven, in vereeniging met *tatlim,* hoogachting, b.v. *dĕngan tatlim dan takrim,* met hoogachting en —.

eerbewijs, *tanda kahormatan.*

eerbied, *hormat.* —, ontzag, *maloe.* — voor iemand koesteren, *mĕnaroh maloe akan sa'orang;* met — tot iemand spreken, *bĕrkata-kata dĕngan hormat akan sa'orang;* met — groeten, nam. gelijken in rang, *mĕmbĕri salam dĕngan hormat;* Vorsten en aanzienlijken, *mĕ-njĕmbah d. d.*

eerbiedig, *dĕngan hormat.*

eerbiedigen, *mĕnghormati, mĕmbĕri hormat.*

eerbiedwaard, *jang patoet hormat, kahormatan, moehtasjam,* Ar.

eerder, zie bij **eer.**

eereblijk, *tanda kahormatan.*

eereboog, zegeboog, *pĕlangkoeng.*

eeredegen, *pĕdang akan tanda kahor-matan.*

eeredicht, *sjĕir poedji-poedjian.*

eeredienst, godsdienst, *ibadat,* Ar. *ka-baktian.*

eerelid, *sakoetoe jang kahormatan.*

eerelidmaatschap, *pĕrsakoetoewan kahormatan.*

eeren, *mĕmbĕri hormat, mĕnghormati, mĕnghormatkan;* zie ook bij **eer.** — van God, *mĕmpĕrmoeliakan Allah;* iem. —, ontzag voor hem koesteren, *mĕna-roh maloe akan sa'orang.*

eereplaats, *tĕmpat kahormatan, t. ka-moeliaän.*

eerepost, *djabatan kahormatan.*

eeresaluut, zie **eeredegen.**

eeretekens, *tanda kahormatan.*

eeretitel, *gĕlar kahormatan.*

eergierig, *tinggi himat; bĕrhimat tinggi.*

eergisteren, *kalamari dĕhoeloe.* — nacht, *malam kalamarin.*

eerlang, *kĕlak,* b.v. hij zal — komen, *ija akan datang kĕlak.*

eerlijk. Hiervoor is geen geschikt woord. Men behelpt zich met: *kapĕrtjajaän,* vertrouwd, *baïk,* goed, *bĕtoel,* juist, *bĕnar,* waar, *toelos,* oprecht, *satiawan,* ge-trouw, b.v. een — gedrag, *kalakoewan jang baïk,* een —e daad, *pĕrboewatan*

jang bĕtoel, —e woorden, *kata jang bĕnar*, een — gemoed, *hati jang toeloes*, — werk, *pĕkĕrdjaän jang satiawan*; een — man, *orang jang kapĕrtjajaän*.

eerlijkheid, *kapĕrtjajaän*. Zie bij **eerlijk.**

eerloos, laag, gemeen, *kĕdji*; een — mensch, *orang kĕdji*.

eerloosheid, laagheid, gemeenheid, *kakĕdjian*.

eernaam, titel, *gĕlar*; een — geven, *mĕnggĕlar*.

eerst, Bijv. nw. *pĕrtama*; de —e, *jang pĕrtama*. NB. Daar dit woord ook gebezigd wordt in de beteekenis van **voornaamste,** kan het niet gebruikt worden daar, waar dit begrip uitgesloten is, b.v. de —e vruchten, de — geborene enz.; in de —e plaats, ten eerste, *pĕrtama*. —, aanvang, *pĕrtamaän*; de —e vruchten, *boewah soeloeng*, *boewah boenggaran*; het —e water uit een vat of put, *ajar soeloeng*; de — geborene, *jang soelong*; de —e en de laatste, *jang pĕrtama dan jang kasoedahan*, *jang soelong dan jang bongsoe*, *jang awal dan jang achir*; de —e en laatste regens, *hoedjan soeloeng dan hoedjan bongsoe*, *hoedjan awal dan hoedjan achir*; de —e tijden, *poerbakala*, zie bij **oud;** de —e minister, *pĕrdana manteri*; het —e hoofdstuk, *fasal jang pĕrtama*.

eerst, Bijw. *moela-moela*, *pĕrtama*, *soeloeng*, *bĕrmoela-moela*, *dĕhoeloe*, *djoeloeng-djoeloeng*; b.v. het — dat wij in dit land kwamen, *moela-moela kita datang kanĕgari ini*. —, vooreerst, behoort hij iemand van goede afkomst te zijn, *pĕrtama patoet ija orang jang bĕrbangsa*; voor 't — vrucht dragen, *soeloeng bĕrboewah*; 't zou goed zijn als Mijnheer — wat ging slapen, *baiklah toewan bĕradoe dĕhoeloe*; ik verzoek u —, *pinta hamba djoeloeng-djoeloeng pada toewan*; ten —e, *pada pĕrtamanja*, *bĕrmoela kali*; ten —e, aanstonds, *sabĕntar*; voor de —e maal, *pada bĕrmoela kalinja*. —, pas, *bĕharoe*, b.v. het is — zeven uur, *bĕrahoe pockoel toedjoeh*; het schip is nu — aangekomen, *kapal itoe bĕharoe sampai*, ook *djolong*; die het — komt, *jang moela datang*. — wilde ik wel, *moela-moela sĕhaja hĕndak djoega*. — doen geschieden, vooraf doen gaan, *mĕndĕhoeloekan*.

eerstbeginnende, *jang bĕharoe moelai*.

eerstdaags, *dalam sĕdikit hari ini*.

eerstelijk, eerstens, *moela-moela*, *pĕrtama*, *dĕhoeloe*. Zie bij **eerst.**

eersteling, van vruchten, *soeloeng*, *boewah soeloeng*, *boewah boenggaran*. — van iets dat aankomt, b.v. vruchten, den wind, ook *djoeloeng-djoeloeng*. —en van de opbrengst, *hoeloe hasil*. —en, die men aanbiedt, *tjĕngkĕram*; een gift der —en van den rijstoogst aan de hoofden op Belitung heet: *boenga tahoen*. —en ook *haloewan*.

eerstens, zie **eerst,** Bijw.

eerstgeboorte, *kasoeloengan*.

eerstgeboortecrecht, *hak kasoeloengan*.

eerstgeboren, *soeloeng*; van dieren, *moela*, *moela djadi*; een — kind, *anak soeloeng*. NB. *soeloeng* wordt ook als eigennaam gebruikt en dan soms verkort tot *Loeng*, b.v. *tĕngkoe Loeng*, zijne Hoogheid Loeng.

eerstgeborene, *jang soeloeng*; van dieren, *jang moela djadi*. — uit een echt, al hebben de ouders ook voorkinderen, *ĕmboeng*.

eerstkomend, aanstaand, *jang akan datang*, *jang akan datang kĕlak*, *jang hampir akan datang*; het eerst komend, *jang moela datang*.

eertijds, *dĕhoeloe kala*; in den eersten tijd, in de oudste tijden, *poerbakala*.

eervergeten. Hiervoor is geen woord. Zie bij **onbeschaamd** en **schaamteloos.**

eerwaardig, *bahari*, *bĕgawan* Skr. —, heilig, van een persoon of graf, *kĕramat*, Ar. —, *mĕtabir*, Ar. *mochtasjam*, Ar.

eerzaam, deugdzaam, *baik*; zedig, bescheiden, *sopan-santon*; vroom, *saläh*, Ar.

eerzucht, *loba akan hormat*, *ingin akan hormat*; een groote —, *hiamat jang tinggi*.

eerzuchtig = eerzucht.

eest, *pĕngganggang*.

eesten, *mĕngganggangkan*.

eetbaar, *dapat dimakan*, *bolih dimakan*. —, geoorloofd om te eten, *halal dimakan*; niet —, *tiada tĕrmakan*.

eetbak, voederbak voor dieren, *palooagan*.

eethuis, Europeesche of Chineesche restauratie, *roemah makan*.

eetlepel, *soedoe*, *soedoek*. Op Java *sendok*, welk woord overal in gebruik is.

eetlust, trek, onderscheiden van honger, *lera, sělera;* eetlust ook: *nepsoe makan, kěmjir makan;* zie ook **honger:** veel — hebben, zooals pas herstelde zieken, altijd maar willen eten, *kěmaroek.*

eetnap, zie bij **nap.**

eetpartij, *pěrdjamoean makan.*

eetplaats, *tempat makan.*

eettafel, *medja makan.*

eetwaar, *barang makanan, makanan;* allerlei eetwaren, *barang-barang makanan, pělbagai makanan.* Van Vorsten of aanzienlijken, *santapan, barang s., pělbagai s.*

eetzaal, heeft de Maleier niet. Onze — zou men kunnen noemen: *bilik bĕsar tempat makan.*

eeuw, *abad,* Ar. *zamán,* Ar. dit laatste wordt het meest gebezigd, hoewel het eig. tijd beteekent; in deze —, *pada abad ini, pada zamán ini;* in de — van Alexander den Groote, *pada zamán Iskandar dzoe 'lkarnein.* —, tijdperk van 100 jaren, *saratoes tahoen;* vele eeuwen, *bĕbĕrapa ratoes tahoen.* Eens in een —, *saratoes tahoen sakali.*

eeuwig, in de toekomst, *kĕkal, salama-lamanja, abid,* Ar. *baka,* Ar. —, zonder begin, van alle eeuwigheid, *azali,* Ar. — in de toekomst, *abadi,* Ar. —, zonder begin en zonder einde, *kadim,* Ar.; de Eeuwige, *alkadim,* Ar.; de —e zaligheid, *sĕlamat djang kĕkal salama-lamanja.* — en altoos, *abad alabid,* Ar.

eeuwigdurend, *kĕkal, salama-lamanja;* aardsche schatten zijn niet —, *harta doenia ini tiada kĕkal.*

eeuwigheid, zonder begin, *azal,* Ar.; van alle —, *azali.* —, zonder einde, *abad,* Ar. *abadijat,* Ar.; tot in —, *ĕlo eddawam,* Ar. eene uitdrukking die veel in brieven voorkomt; de —, het hiernamaals, *acherat,* Ar.; in de —, *diacherat;* hij is van deze aarde overgegaan naar de —, *ija soedah pindah dari doenia ini ka-acherat;* van — tot —, *dari salama-lamanja sampai salama-lamanja, daripada kĕkal sampai kapada kĕkal.*

eeuwigheid, zie **eeuwig.**

effen, *rata, datar, natar, papar.* — land, *tanah datar, tanah natar;* de weg is —, vlak, *djalan mĕndatar, djalan rata.* —, glad, van alle uitsteeksels ontdaan, geschoren, besneden, *pa:as, pĕpat;* in dien zin — maken, *mĕmaras, mĕmĕpat.* —, vlak, niet hellend, *tara,* b.v. *tara itoe ĕrtinja tiada tjoeram,* tara beteekent niet hellend. —, slecht, geheel laag van het water, *timpas.* —, gelijk, b.v. van tanden, een heg enz., *rĕpang.* In dien zin — maken door op de eene of andere wijze het uitstekende weg te nemen, *mĕrĕpangkan.* —, niet gedamasceerd, van ijzer of staal, *mĕlela.* —, tot rust gekomen van de golven, *sĕlĕsai;* een — weg, *djalan rata.*

effenen, *mĕratakan,* zie ook bij **effen.**

egaal, *sama rata.*

egaliseeren, *samakan, mĕnjamakan.*

egel, zie **stekelvarken.**

egelvisch, *ikan boental landak.*

egge, *pĕnggaroek, sikat.*

eggen, *mĕnggaroek, mĕnjikat.*

eggerig, wrang, zuur, zie ald.

eggig, stomp, stroef van de tanden, *ngiloe.*

egypte, *Mĕsir, nĕgari Mĕsir.*

egyptisch, *Mĕsiri,* Ar.

ei, Tuss.wrps. *eh;* ei! ei! *eh-eh!* — lieve, dat toch, bij de smeekende of wenschende wijze van spreken, *apalah kiranja.* Zie bij **toch** en **eilieve.**

ei, van alle diersoorten, tot zelfs vischkuit, *tĕlor;* gezouten —, *tĕlor asin;* bedorven —, *tĕlor boesoek;* een bebroed —, dat koud is geworden en waarin reeds het kuiken zit, *tĕlor tĕmbĕlang.* Zulk een — wordt als toovermiddel gebruikt; het — van eene kip, die zwartachtig vleesch heeft, *tĕlor hajam hitam jang sĕlasih.* Ook zulk een — wordt als toovermiddel gebruikt; eieren leggen, *bĕrtĕlor;* een versch —, *tĕlor bĕharoe;* een langwerpig —, *tĕlor boedjoer;* het wit van een —, *poetih tĕlor;* het vruchtbeginsel aan het —, *poetjal tĕlor;* zacht gekookt —, *tĕlor satĕngah masak;* hard gekookt —, *tĕlor kĕras.* NB. eieren worden bij *bidji* geteld, b.v. twee —, *doewa bidji tĕlor, tĕlor doewa bidji;* beter een half — dan een ledige dop, *dapatlah sĕdikit daripada tiada sakali.*

eierdooier, *merah tĕlor.*

eierdoop, zie **eiersaus.**

eierdop, *koelit telor.*

eierkoek, *dadar, koewek dadar.*

eierkorf, *bakoel tĕlor.*

eierleggend, *bĕrtĕlor.*

eierlepeltje, *sendok kĕtjil.*

eierolie, *minjak tĕlor.*

eierplant; de —, *tĕroeng.*

eiersaus, *koewah tělor;* een soort van —, die op pudding of als boter op brood gegeten wordt, *sĕrikaja.*

eierstok, *pohon tělor, batang telor, indoeng tělor, pokok tělor.*

eierstruif, *dadar;* een soort van —, onze spiegeleieren, *tělor mata sapi.*

eiervla, *sĕrikaja.*

eierverkooper, *orang bĕrdjoewal tělor.*

eigen, persoonlijk, privaat, *poenja, ĕmpoenja, sĕndiri,* b.v. mijn — huis, *akoe poenja roemah, roemahkoe sĕndiri;* uw — buffel, *ĕngkau poenja karbau, karbaumoe sĕndiri;* zijn — mes, *dia poenja pisau, pisaunja sĕndiri.* —, van werk, dat iem. zelf gemaakt heeft, *bĕkas tangan;* van den Vorst of zeer aanzienlijke personen, *chas,* Ar. b.v. een — leerling, *moerid jang chas.* — kleeren, *pakajan jang chas.* — vrouw, *isteri jang chas.* — bij sommige namen van bloedverwantschap, *kandoeng;* b.v. — broeder of zuster, uit ééne moeder geboren, *saoedara kandoeng, saoedara sadjalan djadi, saoedara bĕtoel;* in — persoon, *toeboeh.* — neef of nicht, *sapoepoe bĕtoel.* — lof, *mĕmoedji dirinja sĕndiri,* letterl. ziehzelven prijzen; in zijn — onderhoud voorzien, *mentjĕhari sĕndiri;* met mijn — oogen, *dĕngan matakoe sĕndiri;* met zijn — ooren, *dĕngan telinganja sĕndiri;* met uwe — handen, *dĕngan tanganmoe sĕndiri.* —, dezelfde, *itoe djoega,* b.v. dat is de — man, dien de zeeroovers gevangen namen, *orang itoe djoega jang ditangkap pĕroempak;* op den — dag, *pada hari itoe djoega.* —, natuurlijk, aangeboren, zie **eigenaardigheid** en **eigenschap;** in zijn — naam, *dĕngan namanja sĕndiri.* — zijn, gewend zijn, *biasa;* zich — maken, *mĕmbiasakan dirinja dalam, mĕngoesahakan;* zich met personen — maken, *bĕrdjinak-djinakan dĕngan orang, bĕramah-ramahan d. o.* — aard, zie **aard** en **inborst.**

eigenaar, *jang ĕmpoenja;* b.v. de — van dat huis, *orang jang ĕmpoenja roemah itoe.* —, zonder nadere bepaling, *jang ĕmpoenja milik,* b.v. de — had een geschil met de huurders, *jang ĕmpoenja milik itoe bĕrsĕlisih dĕngan orang jang mĕnjewa.*

eigenaardig, passend, geschikt, *patoet, laïk,* Ar. —, overeenkomstig den aard, *satoedjoe dĕngan fabiâtnja, chas,* Ar. —, bijzonder, vreemd en schoon van woorden of uitdrukkingen, *pĕlik-pĕlik;* van zaken, *adjaïb,* Ar.

eigenaardigheid, —, het eigenaardige van iets, *kalakoewan;* natuurlijke eigenschap, *chasijat,* Ar. Ook *adat,* Ar. b.v. de — van het zoute water, *adat ajar masin.*

eigenbaat, eigenbelang, *tamâ,* Ar.

eigendom, *kapoenjaän* (zelden), *milik,* Ar. zoowel van personen als zaken, b.v. *tanah itoe milikkoe,* dat land is mijn —; *toewan poeteri soedah djadi miliknja,* mevrouw de prinses is zijn — geworden. NB. Doorgaans wordt — met het Bezit. Vnw. vermeden en daarvoor den nader bepalenden zin *akoe (ĕngkau* of *ija) jang ĕmpoenja dia,* ik (gij of hij) die de bezitter er van is, gebezigd.

eigendommelijkheid, zie **eigenschap.**

eigendomsrecht, *hak kapoenjaän, hak milik,* Ar.

eigendunkelijk, *mĕnoeroet kahĕndak sĕndiri sĕhadja.* —, verwaand, *sombong, djĕmawa.*

eigenen, *mĕngambil bagai dirinja.*

eigengebakken, *bakaran* (of *gorengan*) *sĕndiri.*

eigengemaakt, *pĕrboewatan sĕndiri.*

eigenhandig, *dĕngan tangan sĕndiri,* b.v. — heeft hij deze strikken uitgezet, *dipasangnja djĕrat ini dĕngan tangannja sĕndiri;* een —e brief, *soerat toelisan tangan sĕndiri.*

eigenheid, zie **eigenschap.**

eigenliefde, *kasih akan dirinja.*

eigenlijk, Bijv. nw. *bĕtoel, bĕnar;* Bijw. *sabĕtoelnja, sabĕnarnja.*

eigenlof, *mĕmoedji akan dirinja.*

eigenmachtig, *dĕngan koewasa sĕndiri.*

eigennaam, *nama bĕtoel, n. batang toeboeh.*

eigenschap, *pĕri, pĕri hal;* uitwendige —, *sifat,* Ar.; een — aan iets geven, *mĕngisifatkan;* inwendige —, *fabiât,* Ar.; zij bezat al de zeven — pen van schoonheid, *sifatnja langkap toedjoeh laksana;* de — pen Gods, *sĕgala sifat Allah;* hij had de — van spoedig boos te worden, *fabiâtnja tĕkas marah;* de —pen dezer wereld, *sĕgala pĕri hal doenia ini;* de —pen van het menschelijk lichaam, *sĕgala pĕri toeboeh manoesia.*

eigenste; de —, *itoe djoega.*

eigenwaan, zie **verwaandheid.**

eigenwijs, *tahoe sëndiri sëhadja, dirinja sëhadja jang tahoe.*

eigenwillig, *dëngan kahëndak sëndiri.*

eigenzinnig, koppig, *këras hati.* —, kurig, grillig, *bërtingkah, bërtjanda.*

eigenzinnigheid, koppigheid, *kakërasan hati.* —, kuur, gril, *tingkah, tjanda.*

eigenzinniglijk, *dëngan këras hati.* —, met kuren, *dëngan tingkah, dëngan tjanda.*

eik; de Indische —, alleen zoo genoemd om de overeenkomst van het hout met ons eikenhout, *pohon djati;* de Europeesche — wordt aangeduid met: *pohon djati wolanda.*

eikenbosch, bosch van Indische eiken, *hoetan pohon djati.*

eikenhout, Indisch, *kajoe djati;* Europeesch, *kajoe djati wolanda.*

eikenhouten, *dari kajoe djati, kajoe djati.*

eikenvaren, *daoen pakoe-pakoe.*

eilaas, zie **helaas.**

eiland, *poelau.* Op Java *poelo;* het — Lingga, *poelau Lingga.* NB. Van het eil. Java zegt men steeds *tanah* en niet *poelau;* het hoogste gedeelte van een —, *kapala poelau.*

eilandbewoner, eilander, *orang poelau.*

eilandengroep, *goegoes poelau-poelau, toekong poelau-poelau.*

eilieve, *apalah, kiranja, apalah-kiranja, barang apalah-kiranja.*

eiloof, *daoen pasang-pasangan.* —, klimmende epidendrum, *gadoeng kastoeri.*

eind, end, stuk, *sapotong, sakërat, sapënggal,* b.v. een — touw, *sapotong tali,* een — hout, *sakërat kajoe,* een — weegs, *sapënggal djalan,* een — weegs vergezellen, *mënghantarkan sapënggal djalan.* —, endje, stompje, overgeschoten stuk van eene sigaar, kaars, brandhout, potlood, staart en dergel., *poentoeng.* —, uiteinde, b.v. het teeder uit— van planten, *poetjoek.* Ook het — van een sleepnet, dat vastgehouden wordt. — van de aarde, *hoedjoeng boemi,* b.v. de Vorst wilde reizen tot het — der aarde, *maka bajinda pon hëndak bërdjalan sampai kahoedjoeng boemi;* het — van eene lijn, een touw, stok, en elk ander lang, dun voorwerp, *hoedjoeng.* Van vlakke voorwerpen, *hoedjoeng, tëpi.*

einde, het laatste van iets, *kasoedahan, pënghabisan, tammat,* Ar. *achir,* Ar. b.v. het — van de zeereis, *kasoedahan pëlajaran;* het — der eeuwen, *kasoedahan ségala zamán, achir zamán, pënghabisan doenia;* het — des jaars, *achir tahoen;* het — van het jaargetijde, *achir moesim.* — van eene rede, brief, boek, *tammat, tammatoe 'lkalám,* Ar. d. i. einde van het woord. Zulk een — maken, *mëntammatkan.* — van het leeren lezen van den Koran, *chatam;* dat lezen tot een — brengen, *mëngchatamkan Koran.* — van de zwangerschap, *genap boelannja.* —, afloop van eene zaak, *kapoetoesan përkara, ökibat,* Ar. In het algemeen, *soedah,* b.v. *apalah soedahnja,* wat zal het — er van zijn; — van den dag, *soentoeng,* b.v. de dag is ten —, *hari soedah soentoeng;* beiden streden tot het — van den dag, *kadoewanja pon bërpëranglah soentoeng hari.* De letterl. beteekenis van *soentoeng* is beletsel. —, hoofdeneinde, *pehak kapala,* voeteneinde, *pehak kaki;* het dikke — van een kris of mes enz., daar waar het in het handvatsel steekt, *pangkal;* het dikke en dunne — van iets, begin en — van een tak, *hoedjoeng pangkal.* — van een kluwen, *mata.* —, slot, narede, *chatimat,* Ar. —, grens, *përhinggaän;* zonder —, *tiada përhinggaän;* van het begin tot aan het —, *daripada përmoelaän datang kapada kasoedahan.* —, ophouden, van regen en andere natuurverschijnselen, *bërhënti.* — goed, al goed, *kasoedahannja baïk zamoewanja pon baïk.* —, fig. dood, *mati,* b.v. op zee kwam hij aan zijn —, *dilaoet matilah ija;* het loopt op het —, *soedah dëkat.* —, oogmerk, doel, *maksoed,* Ar.; ten —, op, niet meer voorhanden, *habis, soedah, soedah habis;* ten —, gedaan met, *gëntas,* b.v. de vruchten zijn ten —, het is gedaan met de vruchten, *gëntas soedah ségala boewahboewahan;* het ten — zijn ervan is nog ver, *lagi djaoeh gëntasnja;* ten —, af, van een werk, *soedah, poetoes, habis;* zonder —, *tiada bërkasoedahan, tiada bërkapoetoesan;* ten — brengen, van een werk, *mënjampaikan, mënghabisakan;* een — aan iets maken, *mëmpërsoedahkan;* ten — brengen, uitmaken, afdoen, *mëndjëlas;* niet tot een — komend, van een werk, *sëboen;* ten —, opdat, *soepaja, agar soepaja, hëndak, akan,* b.v. ten — hem in dien put te doen storten, *soepaja* (of *hëndak,* of *akan*),

mènoerdjoenkan dia dalam pèrigi itoe; ten — **raad** zijn, *poetoes asa, lènnjap hitjara, tiada bèrdaja lagi;* ik ben met mijn papier ten —, *akoe kapoetoesan kartàs;* ten — loopen, b.v. van een jaargetijde, *hampirkan achir,* b.v. de regenmousson loopt ten —, *moesim hoedjan hampirkan achir.* NB. *hampirkan* is eene samentrekking van *hampir akan.* —, zie ook **uiteinde.**

eindelijk, *kasoedahan, kasoedahannja, pada achir.* — en ten laatste, *lama-lama, lama-kalamaän, lama-kalamaännja,* ook *achir-achirnja.*

eindeloos, *tiada bèrkasoedahan, tiada bèrkapoetoesan.* —, zonder grens, *tiada bèpèrhinggaän;* een — leven, *hidoep jang tiada bèrkasoedahan;* een —e zaligheid, *salamat jang tiada bèrkapoetoesan;* een —e hemel, *langit jang tiada bèpèrhinggaän.*

eindje, zie bij **eind.**

eindig, *bèrkasoedahan, bèrkapoetoesan, bèrpènghabisan.* —, vergankelijk, *fana'.*

eindigen, bedr. *mènjoedahkan* (van *soedah*), *mènoetoeskan* (van *poetoes*), *mènghabiskan, mènjampaikan* (van *sampai*), *mèngchatamkan, mèntammatkan.* —, door te volmaken, *mènjampoernakan* (van *sampoerna*); een werk —, tot een einde brengen, *mènghabiskan* (*mènjoedahkan, mènjampaikan*) *pèkèrdjaän;* eene zaak —, *mènoetoeskan pèrkara;* het lezen van den Koran —, *mèngchatamkan koerän;* een opstel of geschrift —, *mèntammatkan soerat;* deze brief is geëindigd, *tammatlah soerat ini.* —, onz. ophouden, *bèrhènti, soedah,* b.v. nog een oogenblik en de Chineesche schim-vertooning zal —, *sabèntar lagi maka wajang itoe bèrhènti* (of *soedah*). —, grenzen aan, zie **grenzen.** —, ergens op uitkomen, van een weg, *djaloh,* b.v. *djalan itoe bètoel djaloh dilèngah kampoeng,* die weg eindigt juist midden in de kampoeng; met den dood —, op sterven uitloopen, van eene ziekte, *mènbawa njawa.*

eindigheid, *pèri jang bèrkasoedahan.* —, vergankelijkheid, *pèri jang fana'.*

eindletter, *hoeroef achir,* Ar.

eindoogmerk, *maksoed,* Ar.

eindoordeel, eindvonnis, *kapoetoesan hoekoem.*

eindoorzaak, *pohon sèbab, asal jang pèrtama.*

eindpaal, grens, *pèrhinggaän, batasan, pèminggir.* — van het leven, *kasoedahan hidoep.*

eindrijm, *sadjà,* Ar. b.v. het — ervan ontbreekt, *sadjänja koerang.*

eindschikking, *pèratoeran kasoedahan.*

eindstuk, afsluitstuk van iets, *pènboenoeh.*

eindvonnis, *kapoetoesan hoekoem.*

eiplant, *tèroeng.* Op Java *terong.*

eirond, ovaal, *boelat pandjang, boelat boedjoer, boedjoer tèlor.*

eisch, aanspraak, vordering in rechten (niet tot straf), *däwa,* Ar. —, vraag, aanzoek, *pinta, pèrmintaän.* —, prijsbepaling, *winta harga, maoe harga;* de eischen der wetenschap, *kahèndak ilmoe.* —, gerechtelijke vordering van den fiskaal, *minta kapoetoesan hoekoem.* —, vordering van betaling, *pènagihan;* naar —, *dèngan sapèrtinja, dèngan sapatoetnja;* naar — der omstandigheden, *sakèdar sègala hal-ahoeal.*

eischen, eene vordering in rechten instellen, *mèndäwa.* —, eene vraag, een aanzoek doen, *mèminta.* — van de vervulling eener belofte of overeenkomst, *mènoentoet pèrdjandjian* (van *toentoet*). — van bloedwraak, *mènoentoet bela.* — van voldoening, *mènoentoet pèrbalasan;* betaling van schuld —, *mènoentoet hoetang, mènagih hoetang* (van *tagih*).

eischer, in rechten, *jang èmpoenja däwa, pèndäwa, orang jang mèndäwa.* — van betaling, *pènagih hoetang.*

eivormig, zie **eirond.**

eiwit, *poetih tèlor.*

ejaculeeren, in de heelkunde, *mènantjarkan* (van *pantjar*).

ekel, tegenzin, *djèmoe.* Ook een — hebben. —, zie ook **hekel.**

ekster; eene soort van vogel iets op een — gelijkende, *boeroeng moerai.*

eksteroog, likdoorn, *bèloelang djari kaki;* op zijn —en getrapt zijn en zich daarover wreken, *boeroeq moeka, tjèrèmin dibèlah,* Sprw.

el, de elleboogsel, d. i. van den elleboog tot den top des middelsten vingers, *hasta,* Skr.; de oude Amsterdamsche —, *elo;* de Nederl. — of meter, *mitar;* de Perzische —, gelijk $\frac{3}{5}$ Amsterdamsche of 1,11 M., *gaz.* 6000 *gaz* gaan er op een *farsang,* of Perzische mijl; een vierkante —, *satoe elo èmpat pèrsègi;* een vierkante Ned. —, *satoe mitar*

ĕmpat pĕrsĕgi; met de — meten, *mĕngukoer elo.* NB. In plaats van eene — neemt men ook wel de breedte van het goed voor maat en noemt zulk een vierkant stuk *sĕlangan,* naar de *sapoe tangan,* zak- of hooddoek.

eland, het grootste hert, *roesa.*

elandshoorn, *tandoek roesa.*

elastiek; zacht —, *lĕmboet kĕmjal;* gom-elastiek, *gĕtoh karet.*

elders, *dilĕmpat lain, pada lain tĕmpat;* elders heen, naar elders, *barang kamana.*

electrisiteit, *elektĕrisiti,* verb.

elefant, zie **olifant.**

elegant, sierlijk, niet plomp, zooals vroeger, *apas.*

elephantiasis, *ventoet, kaki gadjah.*

element, grondstof, *ănsoer,* Ar.; de vijf elementen, *pantja boeta;* de —en, *sĕgala ănăsir,* Ar.

elf, Telw. *sabĕlas, sapoeloeh zaloe.* — uur, *poekoel sabĕlas;* met zijn elven, *bĕrsabĕlas orangnja.*

elfde, *kasabĕlas;* de —, *jang kasabĕlas.*

elfdehalf, *tĕngah sabĕlas.*

elfhonderd, *sariboe saratoes, sabĕlas r.*

elfjarig, *ămoer sabĕlas tahoen.*

elfmaal, *sabĕlas kali.*

elft, *ikan tĕroeboeh.*

elftal, *bilangan sabĕlas.*

elftkuit, *tĕlor tĕroeboeh.*

elger, drietandige vork, *sĕrampang.*

elk, elke, *tiap-tiap.* Van personen, i. pl. v. ieder, iedere, *masing-masing.* —, onverschillig welk, *sĕmbarang, sabarang;* elken dag, *tiap-tiap hari, sahilang hari.* — het zijne, *masing-masing dia poenja.* — en keer, *tiap-tiap kali.* Zie ook **ieder.**

elkander, de een den ander, *sa'orang akan sa'orang,* b.v. zij helpen —, *mareka-itoe mĕnoeloeng sa'orang akan sa'orang;* zij leeren —, *mareka-itoe mĕngadjar sa'orang akan sa'orang;* tot —, *sa'orang kapada sa'orang,* b.v. zij zeiden tot —, *mareka-itoe bĕrkata sa'orang kapada sa'orang;* aan — verbonden, *bĕrhoeboeng bĕrsama-sama;* achter —, *bĕrboentoet, bĕriring, sa'orang dibĕlakang sa'orang;* bij herhaling of voortduring van eene handeling, *bĕrtoeroet-toeroet, bĕroelang-oelang;* van zaken, zie bij **rij;** bij —, *bĕrsama-sama;* boven —, *bĕrsoesoen, bĕrlapis;* door —, gemengd, *tjampoer, tjampoer-baweer.* Zie bij **vermengd** en **mengen;** door —, door oorzaak van den ander, *sa'orang olih sa'orang;* van zaken, *satoe olih satoe;* in —, zie bij het Werkw. daarmede verbonden; jegens —, *sa'orang akan sa'orang;* met —, *bĕrsama-sama.* NB. Dikwerf wordt het begrip met — uitgedrukt alleen door den vorm van het Werkw. namelijk als het Ww. dien vorm duldt, d. i. de verdubbeling van het grondwoord met voorgevoegd *bĕr* en achtergevoegd *an,* b.v. zij vluchten met —, *mareka-itoe bĕrlari-larian.* — beuttelings allossen, *bĕrganti-gantian;* met — aan het kloppen zijn, *bĕrpoekoel-poekoelan,* enz. Geschiedt de handeling over en weder door twee partijen dan gebruikt men de verdubbeling van het grondw. met *mĕ* voor het tweede lid der verdubbeling, b.v. zij zonden — gezanten, *mareka-itoe oetoes-mĕngoetoes;* schoten met pijlen op —, *panah-mĕmanah;* steken —, *tikam-mĕnikam* enz.; met —, in gezelschap van —, *bĕrsama-sama,* b.v. zij gaan met —, *mareka itoe bĕrdjalan bĕrsama-sama;* zij zitten bij —, *doedoek bĕrsama-sama,* enz. Hetzelfde wordt ook gebezigd wanneer het begrip van samenbinding of vereeniging er aan verbonden is, b.v. bij — binden, *ikat bĕrsama-sama;* onder — mengen, *tjampoer bĕrsama-sama;* met —, met zijn beiden, zie **beide;** na —, de een na den ander, *sa'orang dĕmi sa'orang, sa'orang lĕpas s.* Van zaken, *satoe-satoe, satoe lĕpas satoe.* Voor *satoe* ook *sa* verbonden met het Hulp-Telw.; naar —, *sa'orang akan sa'orang;* nanst —, *sa'orang disisi sa'orang, sa'orang disabĕlah sa'orang;* om —, rond —, *satoe koeliling jang lain.* Zie verder bij de daarmede verbonden Werkw.; onder —, van personen, eene handeling verrichten, zooals spreken, bernadslagen enz., *sama sĕndiriya;* onder —, gemengd, = door —. Zie bov.; op —, in lagen, = boven —. Zie bov.; tegenover —, *sa'orang mĕnghadap sa'orang, sa'orang tĕntang sa'orang, satoe dihadapan satoe, satoe tĕntang satoe;* wanneer een water tusschenbeiden is, dan *satoe bĕrsabĕrangan dĕngan satoe.* Ook *sabĕrang-mĕnjabĕrang;* uit —, niet meer ineen, *tjĕrai-tjĕrai, tĕroerai;* geopend, *tĕrboeka.* Zie ook **uit;** van —, *sa'orang daripada sa'orang;* van — gescheiden, *sa'orang bĕrtjĕrai dĕngan sa'orang;* van de beenen, *tĕrkangkang;* voor

—, om den wille van —, *su'orang karĕna sa'orang*; zonder —, *dĕngan tiada kawaanja, d. t. tĕmaanja, d. t. djodouja, d. t. samanja, d. t. jang laĕnnja.*

elleboog, *sikoe.* NB. Sommige zaken die hoekig zijn noemt men ook aldus, b.v. de hoek van eene straat, *sikoe loerocng*, de kniehouten in een vaartuig, *sikoesikoe*; met de — op iets steunen, *bĕrtĕlĕkan*; de punt van den —, *hoedjoeng sikoe*; met de ellebogen op den tug gebonden, *sikoe tĕrikat*; met de ellebogen op tafel en het hoofd op de handen geleund zitten, *doedoeḳ bĕrtĕlĕkoe*; met de ellebogen op tafel en de hand onder de kin, *bĕrtĕlĕkoe bĕrtoengkat dagoe*; met de — van den eenen arm op de hand van den anderen rustend, *bĕrsikoe toenggal.*

elleboogsbeen, *toelang sikoe.*

elleboogsel, van de elleboog tot den top van de middelste vinger, *hasta*, Skr.; van de elleboog tot de knokkels van de gesloten vuist, *pĕnangkap.*

elleboogsgewricht, *sĕndi sikoe, boekoe sikoe.*

elleboogslengte = elleboogsel.

elleboogspier, *ocrat sikoe.*

ellegoed, *barang jang didjoewal elo, barang-barang kaïn.*

ellemaat, *oekoeran elo.*

ellende, die men in het leven te verduren heeft, *sangsara*, Skr. *siksa*, Skr. —, mocite, *kasoekaran, kasakitan.*

ellendeling, als scheldwoord, *bĕdĕbah, bangsat, pilaḳ.*

ellendig, *tjilaka, kasoekaran, papa, hina.*

ellendige, *orang tjilaka, o. kasoekaran, o. papa, o. hina.*

ellendigheid, *kasoekaran, kahinaän, kapapaän.*

ellewaar, *barang jang didjoewal elo, barang-barang kaïn.*

ellips, *boelat pandjang, b. boedjoer.*

elpenbeen, *gading.*

elpenbeenen, *gading, daripada gading.*

els, bros, *pĕnggereḳ*; met een — gaten maken, *mĕnggereḳ.* —, priem, *poesoet.*

emancipatie, uit slavernij, *kamardahekaän.*

emancipeeren, vrij verklaren, *mĕmardahekakan.*

emballage, *pĕmboengkoes.*

emballeeren, *mĕmboengkoes.*

embryo, *mani*, Ar.

emeritus, *istiraḥat*, Ar. *bĕristiraḥat*, b.v. een — predikant, *pandita jang bĕristiraḥat.*

emigrant, *orang bĕrpindah kaněgari laïn.*

emigreeren, *bĕrpindah kaněgari laïn.*

emmer, *tong, tahang*, Chin. *ember*; put—, aker, *timba.*

empaleeren, *mĕnjoelakan* (van *soelé*).

en, *dan.* NB. Het gebruik van dit Vgw. is anders dan wij van **en** maken. Wanneer geheel verschillende zaken achter elkander worden opgenoemd, dan wordt het meest telkens herhaald, terwijl wij ons **en** slechts tusschen de beide laatste woorden plaatsen, b v. *kapas dan sĕtĕra dan gambir dan ĕmas dan pĕrkakas bĕsi dan apioen*, waarvoor wij zeggen: katoen, zijde, gambir, goud, ijzeren gereedschappen en amfioen. Daarentegen wanneer twee substantieven, adjectieven of verba of Telwoorden eene samengestelde uitdrukking vormen, en dus bij elkander behooren, moet het worden weggelaten, b.v. *iboe-bapa*, vader en moeder, *anaḳ-istĕri*, vrouw en kinderen, *lĕmboe-kambing*, koeien en schapen, *kakitangan*, handen en voeten, *kain-badjoe*, boven- en onderkleed, *bĕsar-kĕtjil*, groot en klein, *pandjang-pendeḳ*, kort en lang, *tinggi-bĕsar*, groot en dik, *hangoen-djatoh*, vallen en opstaan, *masoeḳ-kaloewar*, in- en uitgaan, *laloe-lalang*, heen- en wedergaan enz., honderden en duizenden, *bĕratoes-riboe*, duizenden en tienduizenden, *bĕriboe-laksa.* Valt bepaald de nadruk op **en** dan moet *dan* gebezigd worden. Aan het begin van eenen zin is het: *maka, hatta, sjahadaan* (samengesteld uit *saha* en *dan*). — ook, *daulagi, lagipon.* —, in de beteekenis van met, *sĕrta, dĕngan*, rijst en zout *nasi dĕngan garaam.* — in de beteekenis van tevens, *sĕraja, sambil*, b.v. zij glimlachte en zeide, *ija tĕrsĕnjoem sĕraja bĕrkata.* — zoo voort, *dan laïn daripada itoe, dan sabagainja, ila achirihi*, Ar.

endeldarm, *poros pĕroet.*

endosseeren van een wissel, *mĕnjempoḳ* (van *sempoḳ*).

endossement, *sempokan.*

eng, nauw, *sĕmpit.* — van een kleed ook *bidang sĕmpit*; deze aarde is ons allen te —, te nauw, *maka boemi ini pitjiklah pada kami sakalian.* —, nauw van pijpachtige voorwerpen, ook van ringen, hoepels en dergel., *sĕndat*, b.v. een zeer —e put, *pĕrigi jang amat*

sĕndat. —, nauw, smal van haakvormige dingen, ook van wegen, rivieren, huizen, vertrekken, *kopet.* —, gedrongen, *sĕsaḳ.*

engachtig, *sĕmpit-sĕmpit, sĕsaḳ-sĕsaḳ.*

engageeren: geëngageerd, verloofd, *bĕrtoenangan.* —, van iem. voor een dans, van een geneeskundige voor hulp, van een accoucheur voor eene bevalling enz., *mĕnĕmpah* (van *tĕmpah*).

enghorstig, *sĕsaḳ dada.*

engel, *malaĭkat,* Ar mrv. *malaïkat.* Dit wordt door de Maleiers in het enkelvoud gebezigd, b.v. *sa'orang malaïkat,* een engel; de — des doods, *malakoe'l-maut,* Ar., wiens eigennaam is, *israïl,* Ar.; de beide grafengelen, die de dooden in het graf ondervragen, heeten *monkar wa nakir,* Ar.; de — die de wacht houdt aan de hemelpoort, *ridlwân;* de engelen, die der menschen woorden en daden opteekenen, *kiramoe'lkiïtâb,* Ar.; de — der opstanding, die de laatste bazuin blaast, heet *Israfil,* Ar.; de duivel en zijne engelen, *iblis dĕngan sĕgala sjaïtân;* de engelen, die de handelingen der menschen onderzoeken, *alḥafatlat,* Ar.; de val der weerspannige engelen, *goegoeran sĕgala malaïkat jang doerhaka;* de — des Verbonds, *malak alwâd,* Ar. —, lief kozingswoord, *ĕmas, ĕmas djoewita.*

engelachtig, *bagaïkan malaïkat.*

engeland, *nĕgĕri Inggris, tanah I.*

engelenschaar, *bala-tantara malaïkat.*

engelin, lief kozingswoord, *ĕmas, ĕmas djoewita.* Zie ook bij **nimf.**

engelsch, uit Engeland, *inggris.* —, de Engelsche taal, *bĕhasa inggris.*

engelsche, *pĕrampoewan inggris.*

engelschman, *orang inggris.*

engelsch-zout, *garam inggris, garam pĕntjahar.*

enghartig, *pitjiḳ hati.*

enghartigheid, *kapitjikan hati.*

engheid, *kapitjikan, kasĕmpitan, kasĕsakan.*

engte, nauwe doorgang, *djoerang;* in de —, in de knel zitten, *tĕrsĕpit, kapitjikan.* —, nauwe plaats, *tempat sĕmpit,* nauwe weg, *djalan sĕmpit.* —, nauw vaarwater, strnat, *sĕlat.*

enkel, enklauw, *mata-kaki, boekoe kaki, boekoe lali,* letterl. de gevoellooze knokkel, omdat door het zitten met ondergeslagen beenen het gevoel nagenoeg daaruit verdwenen is; binnen-enkel, *boekoe lali dalam,* buiten-enkel, *boekoe lali loewar.* — in poëzie ook *mata doeli;* tot aan de —s in de modder trappen, *tĕrpĕrosoḳ dalam loempoer sampai dimata kaki.* —, zie ook **voetgewricht.**

enkel, niet dubbel, *salapis.* Van eene bloem, *asa,* b.v. een —e bloem, *boenga asa.* —, eenig, *asa.* —, louter, *bĕlaka;* onvermengd, *tiada bĕrtjampoer.* —, eenvoudig, *koteng;* zie ook bij **alleen.** —, slechts, *tjoema, sĕhadja, sadja;* slechts enkelen, *bĕrpilih-pilih,* b.v. *maka pada waktoe itoe bĕrpilih-pilih orang-orja jang ada bĕrpĕrahoe,* toen hadden slechts enkelen een vaartuig. —e malen, *bĕbĕrapa kali, tĕrkadang-kadang, ada kalanja.* —, zelden, *djarang.*

enkelring, ring die om de enkels der beenen gedragen wordt, *gĕlang kaki.* —, hol, met steentjes er in of belletjes er aan, *kĕrontjong.*

enorm, *haibat,* Ar.

ensemble, *samoewanja bĕrsama-sama, ramai-ramai.*

ent, *poetjoeḳ anggoeran, anggoeran, tjangkoḳ.* NB. Deze woorden drukken het begrip niet uit, daar zij meer **stek** beteekenen. Zie **enten.**

enten, *mĕntjabangkan pokoḳ,* letterl. een plant een takje geven, van een takje voorzien.

enterbrug, met twee haken, = **enterladder.**

enterdreg, *saoeh tĕrbang.*

enteren, *mĕngaït* (van *kait,* haak), b.v. *maka tampil saboewah pĕrahoe hoeloebalang Pahang, hĕndak mĕngaït djoeng itoe,* toen kwam een vaartuig van de Pahangsche helden vooruit om de Jonk te —. —, aanklampen, vlak tegen elkanders boord brengen, *mĕndempoḳkan,* b.v. *maka Moehammad Zait poen minta dempoḳkan,* toen vroeg M. Z. te mogen —.

enterladder, *tangga pĕngaït,* letterl. ladder als aanhaakmiddel.

enthusiasmus, *bĕsar tjita.*

entrevue: een — hebben, *bĕrlihatan, bĕpĕrlihatan.*

enveloppe, van een brief, *sampoel,* letterl. sloop, overtrek, want de Maleiers steken hunne brieven in genaaide zakjes van zijde of katoen; in een —, geënveloppeerd, *bĕrsampoel;* zijden — van een staatsiebrief, *kis,* Ar.

enz. verkorting van en-zoo-voort, *dan lain daripada itoe, dan sabagainja, ila achirihi*, Ar.

epaulet, *kilat-bahoe.*

epidemie, zoowel onder menschen als onder vee, *sampar, pënjakit sampar.* Ook *awar.*

equipage, scheepsbemanning, *anaḳ pëvahoe, anaḳ kapal, awaḳ pëvahoe, awaḳ kapal.*

er, zie **daar.**

erachten: mijns —, *pada kapikirankoe.*

erbarmelijk, *kasoejangan.*

erbarmen: zich — over, *mëngasihani, mënaroh sajang akan* (van *taroh*).

erf, bij eene woning, — met bijgebouwen, *kampoeng;* huis en —, *roemah kampoeng.* Hij verkocht zijn huis en —, *didjoewalnja roemah kampoengnja.* —, effen, vlakke grond, waarop niets staat, *natar,* dus onbebouwd erf. —, geërfd land of grond, *tanah poesaka.*

erfbezit, *milik poesaka.*

erfbezitter, *jang ëmpoenja milik poesaka.*

erfbezitting, *poesaka, barang poesaka.*

erfdeel, *bëhagian poesaka.*

erfelijk, *baka, saka.* — van het eene geslacht op het andere, *saka-baka;* eene —e ziekte, *pënjakit baka.* Zie ook bij **klierziekte.**

erfenis, *poesaka,* Skr. *waritsan,* Ar. Zie ook **nalatenschap:** eene — krijgen, *bëroléh barang poesaka;* eene — in ontvangst nemen, *mënërima barang poesaka;* eene — afwijzen, *mënoelaḳ barang poesaka;* de bevoegdheid om eene — in ontvangst te nemen, *mëmpoenjaï haḳ akan mënërima barang poesaka.*

erfgaaf, legaat, *pëmbërian poesaka, pëmbërian waritsan.*

erfgeld, *oewang poesaka, ëmas poesaka.*

erfgenaam, *warits,* Ar.; wettige —, *warits bëtoel;* natuurlijke —, *warits asli,* Ar.; mede—, *tëman warits;* universeele —, *jang mëwaritsi sawoewanja, warits mënghimpoen.* — van den troon, *radja-moeda.*

erfgift = erfgaaf.

erfgoed, *barang poesaka, harta poesaka.*

erfgraf, *koeboer poesaka.*

erfgrond, *tanah poesaka.*

erfgrondrecht, *haḳ tanah poesaka.*

erfhuis, *roemah lelang barang-barang orang mati.*

erfkoning, *radja karëna haḳ warits.*

erfkoninkrijk, *kawadjaän karëna haḳ warits.*

erfland, *tanah poesaka.*

erfmaker, *orang jang bërwasiat.*

erfmaking, *pëwasëran poesaka.*

erfrecht, *haḳ poesaka.*

erfrente, *boenga oewang poesaka.*

erfrijk, *kawadjaän poesaka.*

erfschuld, *hoetang poesaka.*

erfstuk, *barang poesaka.* —, dat in waarde te houden is, *manah.*

erfvijand, *sëtëroe toeroen-tëmoeroen, sëtëroe kamati-matian,* letterl. doodelijke vijand.

erfvijandschap, *përsëtëroewan toeroen tëmoeroen, përsëtëroewan kamati-matian.*

erfziekte, *pënjakit baka'.*

erfzonde, *dosa baka'.*

erg, *amat, sangat, tërlaloe, pajah, parah, djahat, bërapa, bahena, bena* (de drie laatste woorden meest in negatieve zinnen, b.v.: — rijk, *amat kaja.* — ver, *djaoeh sangat* — hoog, *tërlaloe tinggi.* — ziek, *sakit pajah, sakit djahat.* —e wond, *loeka parah;* hoe langer hoe erger, *makin lama makin djahat;* ook van kwaad tot erger; een —e steenpuist, *bisoel djahat;* zijn wond is niet —, *loekanja poen tiada bërapa;* zijne ondeugendheid is niet —, *djahatnja poen tiada bërapa;* het is niet — grof, *kaserdja poen tiada bërapa.* Voor *bërapa* in de plaats gebruikt men in zulke zinnen ook *bahena* of *bena,* Skr. Daarmede vereenigd tot *bërapa bahena,* heeft het de beteekenis van bijzonder —, *tiada bërapa bena,* niet bijzonder —. —, erger worden, van builen, wonden, zweren, *rojaḳ;* al te —, *tërlaloe,* geplaatst vóór alle bovengenoemde woorden; des te erger is het als, *istimewa,* b.v. *istimewa kita mamoesia jang bërdosa al itoe lagi mëngatahoei baik dan djahat itoe soeka dwedoek dëngan lalai* enz.

ergdenkend, *mënaroh sangka, mënaroh zjaḳ* (van *taroh*).

ergdenkendheid, *sangka-sangka, wasangka, zjaḳ.*

ergens, *pada barang tëmpat, barang dimana*

erger, zie **erg.**

ergeren: zich —, *makan hati, tërbakar hati,* b.v. *maka opabila didëngar olih Holanda akan chabar Inggris hëndaḳ mëmboewat nëgari di Singapoera, maka tërbakarlah hatinja,* toen de Hollanders

de tijding vernamen, dat de Engelschen te Singapoera eene stad wilden bouwen, ergerden zij zich; iem. — door achterstelling of door hem te laten toekijken, *mĕmwetihkan mata;* verder: *sakit hati, mĕnaroh sakit hati, kĕna sjaḳ, ngĕra hati.*

ergeren, bedr. *mĕmbakar hati, mĕsoeaoekan hati* (van *toenoe*), b.v. *anaḳkoe kan-bĕrikan kapada angin, maka ĕngkau toenoekzu hatikoe,* mijn kind hebt gij den wind gegeven, zoo ergert ge mijn hart: verder: *mĕmbĕri sakit hati, mĕmpĕrsakiti hati, mĕmbĕri sjaḳ.*

ergerlijk, aanstootelijk, *mĕmbĕri sjaḳ, mĕmbĕri malоe.* —, slecht van levenswandel, *tiada bĕrkatahoewan, dĕngan risau, dĕngan tiada sanoenoeh.*

ergernis, *sjaḳ,* Ar. — wrok, *sakit hati;* alle — vermijden, *mĕndjaoehkan sĕgala pĕrkara jang bolih mĕmbĕri sjaḳ.* — geven, *mĕmbĕri sjaḳ.*

ergje, *nijat,* Ar. b.v. dat is op een —, *ada djoega nijatnja.*

erkennen voor, belijden, *mĕngakoe,* b.v. *maka kata Sjahbandar: apatah salahnja jang anaḳkoe mĕngakoe akan hamba baja,* en de havenmeester zeide: Wat zou er tegen zijn, dat mijn zoon mij voor zijn vader erkent; elk. voor broeders —, *bĕrakoewan saoedara;* zijne fouten —, *mĕngakoe salahnja;* iets voor het zijne —, voor zijne rekening nemen, voor het zijne uitgeven, *mĕngakoeï,* ook *mĕngakoe,* b.v. slechts één pijl heeft den neushoorn getroffen en honderden erkennen hem voor den hunne, *panah hanjalah sabatang djoega jang mĕngĕnai badaḳ itoe, akan jang mĕngakoe dia bĕratoes-ratoes banjaknja.* —, onderscheiden, *mĕngĕnal,* b.v. *djoehari djoega jang mĕngĕnal manikam,* slechts de juwelier erkent de juweelen. Sprw. —, gedenken, *tĕrkĕnangkan, tĕrsĕdarkan, ingat akan* (NB. deze drie woorden beteekenen letterlijk: gedachtig zijn aan) b.v. wij — uwe weldaden, *kami tĕrkĕnangkan* (*tĕrsĕdarkan, ingat akan*) *sĕgala kabadjikan taowan.*

erkentelijk, zie **dankbaar.**

erkentelijkheid, zie **dankbaarheid.**

erlangbaar, *tĕpĕsolih, tĕrdapat.*

erlangen, *bĕrolih, mĕndapat.*

erlanging, *pĕrolihan, pĕrdapatan.*

ernst, *soenggoeh, soenggoeh hati, jaḳin,* Ar.; met —, *dĕngan soenggoeh hati, dĕngan jaḳin;* met — zich op iets toeleggen, *mĕjaḳinkan;* in —, ernstig gemeend, *soenggoeh, dĕngan soenggoeh;* in — opnemen, *mĕnjoenggoehkan, mĕjaḳinkan.*

ernstig, *soenggoeh-soenggoeh, dĕngan soenggoeh-soenggoeh.* —, van belang van een geschil, *bĕrdalam-dalam.*

ernstiglijk = ernstig.

erts, *tanah tambang;* de onsmeltbare deelen van erts, *amang,* tinerts, *bidjih,* ook erts in het algemeen, namel. de smeltbare deelen, tegenover *amang,* de onsmeltbare.

ertsader, zie bij **ader.**

ervaren, bedreven, *pandai, toekang, patjaḳ, tahoe, faham,* Ar. b.v. — in het schrijven, *pandai mĕnjoerat;* zij had een goed voorkomen, in het land Djohor was niemand met haar te vergelijken, ook was zij zeer — (in de weef kunst), *baik roepanja, tiadolah bandingnja didalam tanah Djohor itoe, lagi toekang.* —, iets ondervinden, *mĕngĕtahoeï,* b.v. *sorpaja dikĕtahoeïnja bekas tangankoe,* opdat hij de kracht mijner hand ervare.

ervaring, *tahoe,* b.v. hij heeft veel ervaring (aml. in het vechten) *lagi banjaḳ tahoenja.* Ook *tahoeïn.*

ervarenheid, bedrevenheid in eenig werk, *kapandajan, katoekangan,* b.v. *sangatlah ḥairan sĕgala poetĕri tawanan itoe mĕlihat katoekangan Ken Indra Laksmi,* al de gevangen prinsessen waren zeer verwonderd bij het zien van de — van Ken Indra Laksmi.

erve, zie **erf.**

erven, *bĕrolih poesaka, mĕnĕrima poesaka, mĕndapat poesaka.* —, beërven, *mĕwaritsi, mĕmpoesakai.*

erven, erfgenamen, *sĕgala warits.*

erwt, *katjang.* NB. Al wat tot het erwtengeslacht behoort, draagt dezen naam; gekookte —en, *katjang rĕboes;* gebraden —en, *katjang goreng;* groene —en, *katjang hidjau.* —en doppen, *mĕngoepas katjang.*

erwtenbed, *petaḳ katjang.*

erwtenblazer, *soempitan.*

erwterdop, *koelit katjang.*

erwtenmeel, *tĕpoeng katjang.*

erwtennat, *ajar rĕboesan katjang.*

erwtenrijs, *pendjalaran.*

erwtenschil, *koelit katjang.*

erwtensoep, *sop katjang.*
escadron, *pasoekan orang bĕrkoeda, pasoekan orang bĕrkandara.*
escorte, *pĕnghantar.*
escorteeren, *mĕnghantarkan.* Al wat geëscorteerd wordt, *hantaran.*
eskader, *bĕhagian angkatan laoet, bĕhagian angkatan kapal pĕrang.*
esplanade, *halaman.*
essayeeren, van goud, *mĕngoedji* (van *oedji*), *mĕnjoedi* (van *soedhi*, Skr.).
essayeur, *pĕngoedji, pĕnjoedi.*
estrade, terrus, *tingkat*; met —s, *bĕrtingkat*; de tweede en langste — van een balai, die als een breede gang de zeri balai omgeeft en waar de mindere hoofden links, de geestelijken rechts zitten, *pĕseban* (van *seba*, Jav.).
estrik, *baloe oebin.* Op Java *djoebin.*
eten, ww. *makan.* Ook fig. in alle beteekenissen. Van Vorsten, *santap*; samen —, *makan sahidangan.* Van Vorsten, *santap sahidangan*; samen uit één schotel —, *makan sadaoen.* Van Vorsten, *santap sadaoen*; van de mat, die op den vloer ligt —, zonder tafel of eenige andere verhevenheid, *makan bĕrleser*; met zijn velen — of spijzen, *bĕrmakan-makanan*; stout —, schransen, pruimen, *bĕtah makan*; 's morgens —, *makan pagi*; 's middags —, *makan tĕngah hari*; 's avonds —, *makan pĕtang*; ten — vragen, *mĕmanggil makan, mĕndjĕmpoet makan*; smakelijk —, *makan sĕdap.* —, zie ook bij **snoepen.**
eten, spijs, *makanan.* Van Vorsten, *santapan.* — in vernederende spreekwijze, dus ook als geschenk dat van de vorstelijke tafel komt of tot den Vorst gebracht wordt, *ajapan*, b.v. *dibĕrinja patik ajapan boeboer*, hij gaf mij pap te eten; *bijarkan patik sakaliaw hantarkan ajapan toewankoe pada sahari sa'ekoer binatang pagi-pagi*, laat uwe dienaren gezamenlijk Uwe Majesteit het — brengen, elken dag een dier, 's morgens vroeg. —, gerecht, opgedragen —, *hidangan*; het — opdragen, *mĕngangkat makanan.* Van den Vorst, *mĕngangkat santapan*; het — gereedzetten, *mĕnghidangkan makanan* (*santapan*), *mĕnjadjikan makanan* (*santapan*).
etensbakje, nap, *kĕskoel*, Perz.
etenskast, *almari makanan.*
etenstijd, *kĕtika makan, kĕtika santap.*
etenswaren, *makan-makanan.*
eter, *orang makan.*
etersbaas, *kapala makan, pĕmakan*; hij is een rechte —, *ija pĕmakan bĕser.*
etmaal; *sahari-samalam*; een zeereis van zeven etmalen, *pĕlajaran toedjoeh hari toedjoeh malam lamanja*; een half —, van vaartuigen onder zeil, *lerang.*
ether, lucht boven den dampkring, *akasa, angkasa*, Skr.
etiquette, *bĕhasa, pĕrbĕhasaän.*
ettelijke, *barang bĕrapa, bĕbĕrapa.*
etter, *nanah.*
etterachtig, *saroepa dĕngan nanah, bagaikan nanah.*
etterbuil, *bisoel, bĕngkak bĕrnanah*; groote, stinkende —, *pĕkoeng.*
etteren, *bĕrnanah, kaloewar nanahnja.*
ettergezwel = etterbuil.
etterpis, *kĕntjing bĕrtjampoer nanah.*
etterprop van een gezwel, *poenal.*
etterzak, *kandoeng nanah.*
eunuch, gesnedene, *orang kasjim*, Ar. *sida-sida*; dit laatste in die beteekenis tegenwoordig niet algemeen verstaan.
europa, *bĕnoewa Eropa.*
europeaan, *orang bĕnoewa Eropa, orang poetih, orang pĕrangki* (Frank, naar de Portugeezen, die 't eerst de Maleiers bezochten).
euvel, kwand, *djahat.* —, ziekte, *sakit, pĕnjakit*; b.v. voet—, *pĕnjakit kaki.* — duiden, *goesar*, b.v. u moet het mij niet — duiden, *djangan toewan goesar akan sĕhaja.*
euveldaad, *pĕrboewatan djahat.*
euvelmoed, *doerdjaka.*
evangelie, *indjil*, Ar. Het heilig —, *indjil alkoedoes*, Ar.
evangeliedienaar, *pandita indjil.*
evangeliedienst, *pĕkĕrdjaän indjil.*
evangelieleer, *pĕngadjaran indjil.*
evangelieprediker, *orang jang mĕmasjhoerkan indjil.*
evangelist, *pĕmbantoe mĕmasjhoerkan indjil.*
even, gelijk, *sama, sama djoega.* — van een getal, *gĕnap*, b.v. — of oneven, *gĕnap ataw gandjil, gĕnap ataw gasal.* — als, in voorkomen, *saroepa.* — hoog, gelijk in rang van zitten enz., *bĕrtimbalan*, b.v. — hoog zitten als, *doedoek bĕrtimbalan dĕngan.* —, zie ook **passen** en **groot**; om het —, *sama djoega*; om het — welk, *mana sadja.* —, eventjes, *sabĕntar, sĕdikit*; zoo —, *bĕharoe, bĕharoe tadi, bĕharoe ini.* In de spreek-

taal op Java ook *baroesan*. — alsof, *sa'olah-olah, sapërti mana*. — oud, *sama ömoer*. — zooveel, *sama banjaḳ*. — zitten, *doedoeḳ saḇëntar*; zoo — kwam hij, *bëkaroe ija datang*; het is mij om het —, *kapadakoe sama djoega*. — alsof hij vliegen wilde, *sa'olah-olah hëndaḳ tërbang rasanja*; het zag er ongeveer — als eene kip uit, *sa'akan-akan hajam roepanja*; wacht —, *nanti sakëdjap, nanti saḇëntar*.

evenaar, van een weegschaal, *lidah timbangan*. —, evennachtslijn, *chatoe'l istiwa*, Ar.

evenaardig, *sama përi, sama ṭabiät*.

evenals, *sapërti, laḳsana*, Skr. *pënaka*, ook *mana sapërti, saroepa, salakoe*. — dit, *sapërti ini, saroepa ini, salakoe ini*.

evenaren, *mënjamai* (van *sama*), b.v. niemand evenaarde de prinses, *sa'orang poen tiada mënjamai toewan poetëri*.

evenbeeld, *tara, banding, imbas-imbas*, ook *toloḳ*; b.v. zich met zijn — vergelijken, *bërtimbang sama satoloḳ*.

eveneens, *sama*, b.v. — niet op hun gemak, *sama ta'sënang*.

evengelijk, *sama*; b.v. — e macht, *sama koewasanja*.

evenen, *mëratakan*.

evengoed, *sama*, b.v. zij is — een schepsel als hij, *sama kadjadian dëngan dia*.

evenmatig, *samá, sama sekoeran*.

evenmensch, *sama manoesia*.

evenmiddelpuntig, *sama poesat*.

evenmin, *dëmikian poen tidaḳ*.

evennachtslijn, *chatoe'listiwa*, Ar.

evenredig, overeenkomstig, *salondjoe dëngan, saḳëdar*. —, van gelijke waarde, *sama harga*. — verdeeld, *dibëhagi rata*. — naar ieders behoefte, *saḳëdar masing-masing bërḥadjat*. —, in de juiste mate, middelmatig, *sëdang*.

evenredigheid, *ṣëdar*, Ar.; naar — hunner daden, *saḳëdar përboewatan mareka-itoe*; in — , *dëngan saḳëdarnja*.

eventjes, *saḇëntar, sakëdjap*. Ook *tjëtjah*, b.v. waarom komt ge slechts — ? *mëngapa satjëtjah saïdja datang?*

evenveel, *sama banjaḳ*, b.v. allen krijgen —, *samawanja mëndapat sama banjaḳ*. —, om het even, *sama djoega*, b.v. dat is mij —, *kapadakoe sama djoega*.

evenwel, doch, *tëtapi, akan tëtapi, akan tëtapinja, lakin*, Ar. en —, *walakin*. Dit laatste wordt slechts in brieven gebruikt. —, intusschen, *dalam pada itoepoa*. —, er is echter een kleine maar bij, *sëdikitnja, akan tëtapinja*.

evenwicht, *timbangan*; niet in —, overhellend, scheef, *ṭabal*. —, gelijk in zwaarte, *sama bërat*; het — verliezen, *hilang timbangan*.

evenwijdig, *sama djarak, sama djaoeh*. Zie ook **parallel**.

evenzeer, *sama*, b.v. beiden — mannen van aanzienlijke afkomst, *kadoewanja sama orang bëraṣal*.

evenzoo, *bagitoe djoega, dëmikian poen*.

ever, everzwijn, *babi hoetan*.

excellentie, *sëri padoeka toewan*.

excommuniceeren, *mëngiḥrimkan*.

excuus, zie **verontschuldiging**.

exerceeren van soldaten, *mëmbaris*.

exercitieplein, *medan, tëmpat orang bërbaris*.

expeditie, volle uitrusting, *sëmbërap*; militaire —, *angkatan përang, kalangkapan përang*.

extract, uit- of aftreksel, het fijne, de quintessence van iets, *soelalat*, Ar.

ezel, *kaldai*; in tegenoverstelling of ter onderscheiding van ezelin: *kaldai djantan*; schilders—, *koeda-koeda pënoelis gambar*.

ezelachtig, *bagaikan kaldai, sapërti kaldai*. —, dom, *bodoh, bëbal*.

ezeldrijver, *goembala kaldai*.

ezelin, *kaldai bëtina*.

ezelshoofd van masten, *kurpoes*.

ezelsveulen, *anaḳ kaldai*.

ezelswerk, *pëkërdjaän jang sangat pajah*.

F.

faam, roem, *gah*. —, gerucht, tijding, *chabar*, Ar. *warta, bërita*; te goeder naam en — bekend zijn, *tërmasjhoer namanja dan kalakoewannja*.

fabel, *tjëritëra binatang*.

fabelachtig, onbestaanbaar, *langkara*. —, leugenachtig, *doesta*.

fabriceeren, *mëmpërboewat*.

fabriek, *pabërik*. Dit woord wordt slechts gebezigd als er geen geschikt Maleisch woord kan gevormd worden, zoonls b.v. suiker—, *pënggilingan tëboe*, letterl. suikerriet-molen; olie—, *pëngapitan minjaḳ*, letterl. olieperserij.

fabriekgebouw, *gëdoeng pabërik*.

fabriekgoed, *barang-barang pabërik*.

fabrikaat, fabriekwerk, *pĕrboewatan pabĕrik.*

fabrikant, tevens hoofd van de fabriek, *djoeragan pabĕrik.*

factoor, opziener van den handel, *petor* (Port. *feitor*).

factorij, handelskantoor, door de O. I. Comp. overal in Indië op de voornaamste kustplaatsen aangelegd, *kapĕtoran, lodji* (verb. van loge).

factuur, *daftar barang-barang dagangan.*

failleeren, *djatoh,* b.v. die koopman is gefailleerd, *saudagar itoe soedah djatoh.*

failliet, *soedah djatoh.*

fakkel, van hars, *pĕdamaran.* Meestal kortheidshalve *damar,* dat eigenl. hars beteekent. Op Java *obor,* Jav. —, niet van hars, maar van vetten enz. gemaakt, *soeloeh.* — gebruikt door de bijenjagers of honiginzamelaars, *soeloeh toenam;* groote —, bij de orang laoet in gebruik, *mandjoeng.* Met zulk een — vischvangen, *mĕmandjoeng;* tot — hebben, *bĕrdamarkan, bĕrsoeloehkan,* b.v. *tidoer bĕrtikarkan boemi, bĕrsĕlimoetkan langit, bĕrbantalkan akar, bĕrsoeloehkan boelan, bĕrtĕmankan binatang hoetan,* slapen met den grond tot slnapmat, den hemel tot deken, boomwortels tot kussen, de maan tot fakkel en de wilde dieren tot gezelschap.

fakkeldrager, *orang pĕmbawa damar, o. p. soeloeh.*

fakkellicht, *tĕrang damar, tĕrang soeloeh.*

falen, missen, *tiada djadi, woevoeng, bâtal,* Ar. Doen —, *mĕmbâtalkan;* dat kan niet —, *ta'dapat tiada djadi*

falsaris, *orang chijanat, orang tjoelas hati, orang palso.* —, die valschheid in geschrift pleegt, *orang jang mĕngobakkan soeratan, o. j. mĕnivoe soeratan.* —, oplichter, *pĕnipoe.*

falsiteit, nagemaakt handschrift, *tiroewan soeratan, obahan soeratan.* —, valsche handteekening, *tiroewan tanda tangan, toekaran tanda tangan.*

familiaar, intiem, *karib,* Ar. *ramah.* —, gemeenzaam zijn met minderen, *bĕramah-ramahan, bĕrdjinak-djinakan.*

familie, *sanak-saoedara, bangsa, koelawarga,* Skr. *kaum koelawarga, koelawangsa, Skr. koelasĕntana,* Skr. zelden; dik in zijne — zitten, *saoedaranja tĕbal.* — van planten of andere voortbrengselen der natuur, *bangsa,* b.v. van de — der kokospalmen, *daripada bangsa njioer;* van de — der elften, *daripada bangsa tĕroeboek;* van de — der papegaaien, *daripada bangsa noeri;* van de — der dwergherten, *daripada bangsa pĕlandoek;* van de — der diamanten, *daripada bangsa intan.* Zie ook bij **soort.** —, zie ook **verwantschap.**

familiebetrekking, in — zijn of staan, *daripada sanak-saoedara, daripada kaum koelawarga* enz.

familielijn, *galoer, soesoer-galoer.* —, geslachtslijn, geslachtsketen, *silsilah,* Ar.

familienaam, *nama kĕgal.*

familieraad, *bitjara sĕgala kaum koelawarga, bitjara sĕgala sanak-saoedara.*

familiestuk; oud —, erfstuk, *barang poesaka.*

familieverdrag, *pĕrdjandjian kaum koelawarga.*

fantasie, voorstellingsvermogen, *chajâl.*

farizeër, *orang farisi.* —, huichelaar, *orang tjoelas hati, orang movnafik,* Ar. *orang poera-poera.*

farizeesch, huichelachtig, *poera-poera, tjoelas, moenafik,* Ar.

fat, modegek, *pĕsolik, pĕngadoen, orang anloen.* —, leeglooper in de slechtste beteekenis, *orang pĕrlĕntai.*

fatsoen, vorm, *roepa;* van nieuwerwetsch —, *matjam bĕharoe.* —, vorm van een kleed, *potongan,* b.v. het — van dit baadje is niet goed, *potongan badjoe ini ta'baïk;* zijn — weten te houden, *tahoe mĕlakoekan dirinja dĕngan sapĕrtinja.* —, zie ook **fatsoenlijk.**

fatsoeneeren, *mĕroepakan;* een beeld —, *mĕroepakan soeatoe patoeng.*

fatsoenlijk, *tahoe bĕhasa, tjara bĕhasa, tahoe ădat;* een — man, *orang baïk, orang haloes.*

fatteriz, pronkerig, *pĕsolik.* —, kwasterig, *gadoeh.* —, leegloopend, in de slechtste beteekenis, *pĕrlĕntai.*

fauteuil, *koersi tangan.*

favoriet, het meest geliefkoosde kind, *timang-timangan.*

fazant, *boeroeng koewau;* de argus—, *koewau bĕsar;* een andere soort van —, *koewau ranting;* een soort van — zoo groot als een halfwassen kip, *boeroeng pĕgar;* een andere soort van —, *boeroeng toegang;* nog een andere soort van —, *boeroeng boeboet.*

fazanthaan, *koewau djantan.*

fazanthen, *koewau bĕtina.*

fazantennest, *sarang koewau.*
fazanteveer, *boeloe koewau.*
februari, *boelan pĕbĕrwari.*
fee, toovergodin, *pĕri* verb. Perz.
feeks, *pĕrampoewan djahat, pĕrampoewan nakal, pĕrampoewan bĕngis.*
feest, gastmaal, *pĕrdjamoewan.* —, dag en nacht, *djaga-djaga;* godsdienstig —, bestaande meestal in een grooten maaltijd voor de armen, *sĕdĕkah,* Ar.; de —en, die het vasten in de maand Ramédlan voornfgaan, *barkandan,* Perz. — bij het einde der Vasten, *alfitr,* Ar. —, partij bij de Europeanen, *pista* (verb. van het Port. festa). — van het huikbaden, van eene vrouw, die voor het eerst zwanger is, *mandi tian.* — op den 40sten dag na de bevalling, *balas bidan;* doodenfeest, *sĕdĕkah arwah,* Ar.
feestdag, *hari raja, hari bĕsar;* een — houden, *bĕrhari-raja, bĕrhari-bĕsar.*
feestdos, feestkleed, feestgewaad, *pakajan hari raja, pĕrhiasan hari raja.*
feestelijk, plechtig, *ālamat,* Ar.
feestgenoot, *djamoe, orang djamoe.*
feesthouden, dag en nacht, *bĕrdjaga-djaga,* —, de toebereidselen maken voor het groote of slotfeest, *bĕkĕrdja.*
feestmaal, *ramai-ramai makan minoem, pĕrdjamoewan hari raja.*
feestoffer, *pĕrsĕmbahan pada hari raja, korbán pada hari raja.*
feesttijd, *masa hari raja.*
feestvieren, *bĕrhari-raja;* dag en nacht —, *bĕrdjaga-djaga.* —, de toebereidselen maken voor het slotfeest, *bĕkĕrdja.*
feestviering, *kĕrdja;* b.v. waarom is het hier zoo vroolijk? Er is eene —, *mĕngapa disini ramai bagitoe? ada kĕrdja.*
feil, fout, misslag, *salah, chilaf,* Ar.; als hij —en mocht begaan, moge Mijnheer het hem vergeven, *djikalau ada salahnja hĕndaklah toewan mĕngampoeni dia;* of: *djikalau ada chiláfnja, hĕndaklah toewan maáfkan dia.*
feilbaar, *dapat bĕrsalah, dapat bĕrboewat salah.*
feilen, eene fout of misslag begaan, *bĕrsalah, bĕrboewat salah, bĕrboewat chiláf.* —, dwalen, *sĕsat.*
feilloos, *soetji daripada salah, soetji daripada chiláf.*
feit, daad, *pĕrboewatan;* een slecht —, *pĕrboewatan djahat, kadjahatan.* —, werkelijkheid, *soenggoeh-soenggoeh,* b.v. dat is een —, *soenggoeh-soenggoeh bagitoe.*
feitelijk, werkelijk, *soenggoeh-soenggoeh.*
fel, hevig, *kĕras, sangat.* —, vurig, vinnig, *galak.* —, sterk, *koewat, gagah.* —, wreed, onmeedoogend, *bĕngis, garang, boewas.* —, ruw, onbeschoft, *kasar;* een —le koude, *dinginn kĕras, sĕdjoek sangat;* een — vuur, *api jang galak;* een —le leeuw, *singa jang garang, singa jang boewas;* een —le kerel, *orang gagah.* — stekend, van wonden enz., *pĕrih, pĕdih.*
feliciteeren, *mĕmbĕri salamat;* met het nieuwe jaar —, *mĕmbĕri salamat tahoen bĕharoe.*
felp, zie **fluweel.**
feniks, de vogel, *boeroeng pingai.* Naar dezen vogel heet een der Maleische gedichten *Sjáir boeroeng pingai.*
ferm, flink van voorkomen, *sekah, tampan.* —, stevig, stout, *sangkoen.* —, moedig, *bĕrani.* —, opperbest, *baik sakali,* b.v. dat is —, *baik sakali itoe;* houd u —, *hĕndaklah ĕngkau bĕrani.*
ferman, schriftelijk bevel des Sulthans, *firman,* Perz.
fermeteit, vastheid, *kafĕtapan.* —, moedigheid, *kabĕraniaan.*
fermoor, *pahat bĕsar.*
fernambukhout, nml. dat wat van de kleine Soenda-eilanden wordt uitgevoerd en bij ons bekend staat onder den naam van sappanhout, *kajoe sĕpang.*
festijn, *pĕrdjamoewan makan minoem.*
festoen, *karangan boenga, boenga dikarang.*
festonneeren, *mĕnjoedji* (van *soedji*).
fez, *kopiah,* verb. Ar.
fiacre, *kareta sewa.*
fiat, *baiklah, biarlah.*
fielt, *orang risau, orang pĕrlĕntai, orang gzibaua, bangsat.*
fieltenstuk, *pĕkĕrdjaän orang risau, p. o. pĕrlĕntai.*
fier, trotsch, *katjak, hati bĕsar.*
fierheid, *katjak, kabĕsaran hati.*
figuur, gedaante, voorkomen, *roepa.* —, lichamelijke gestalte, *sikap;* zijne — goed doen uitkomen, *mĕmboewang sikap.* —, teekening, *pĕta, gambar;* geteekende figuren, *boenga-boenga,* bloemen, ook al zijn het figuren van dieren, b.v. *daripada lajang-lajang itoelah asaluja akoe tahoe mĕnoelis boenga-boenga dan gambar-gambar,* oorspronkelijk is het van

die vliegers, dat ik figuren en beelden kan teekenen; *maka datang sa'orang boedak hëndak mëmbëli itoe koetanja apa tëngkau maoe boenganja*, als er een jongen kwam om te koopen, vroeg ik: welk — wil je er op? de figuren op geweven stoffen, *mata kaïn*; een soort van — op kains of bij snijwerk, slangswijze naar beneden loopend evenals druipende hars, *damar tiris*; een soort van figuren op doek of in snijwerk gelijkende op de bladeren van den heiligen vijgeboom, *daoen boedi*; door elkander geslingerde —, arabesken, *sëlimpat*; een mal — maken, b.v. door mistrouwd te zijn, *kadjëmalan*; een flink, ferm —, houding, b.v. van militairen, *tampan*. — in de redekunde, *oepama*, Skr. *ibarat*, Ar.

figuurlijk, *dëngan oepama, dëngan ibarat*.

fijmelaar, femelaar, schijnheilige, *orang moenafik*, Ar. *orang poera-poera*.

fijmelarij, *poera-poera, nifak*, Ar.

fijmelen, *poera-poera*.

fijmelkous, teutkous, *pëlambat*.

fijn, dun, *haloes*. — garen, *bënang haloes*. — papier, *kartas haloes*. — tot stof of poeder, *loeloeh, loemat*; geheel — in dien zin, *hantjoer loeloeh, loemat-loemat*. — als meel, zeer —, *peloes*, b.v. *tanah lijat jang peloes*, zeer fijne klei, pijaarde. —, b.v. van den regen, de bloemen in katoen enz., *rënik*; zeer —, b.v. van naalden, korrelige dingen, de stem enz., ook van de schakels eener ketting, *sëni*, b.v. *soboewah pilau di-isinja dëngan djaroem sëni-sëni jang bërkarat*, een vaartuig werd gevuld met zeer fijne, verroeste naalden. — van een geluid, *langsi*. —, net gewerkt, beschaafd, aristokratisch, *anggoen*. —, het fijne bestanddeel van iets, door persing, koking, verdamping, rasping, uitwassching enz. verkregen, *pati*, b.v. *di-ambil patinja, diboewang hampasnja*, het fijne ervan nemen, het grove wegwerpen, Sprw. — e waar, uitgelezen of keurige dingen, *pëntingan*. —, dun, van platte voorwerpen, *tipis, nipis*. —, zuiver van metalen, *soetji*. —, vroom, *salih*, Ar. —, zie ook **dun.**

fijnaard, *orang moenafik*, Ar.

fijnhakken, b.v. van vleesch, *mëntjëntjang*. — van hout, *mëmbëlah-bëlah kajoe*.

fijnheid, fijnte, = **fijn.**

fijnkappen = fijnhakken.

fijnkauwen, *mëmamah haloes-haloes*.

fijnmaken, *mënghaloeskan, nëloeloehkan, mëloematkan, mënghantjoer-loeloehkan, mënipiskan*. Zie het verschil bij **fijn.** — van de oppervlakte van iets door wrijving of schuring, b.v. hout met politoer- of schuurbiezen of schuurbladen of schuurpapier, *mëlampas*. Op Java *rëmpëlas*, Jav.

fijnmalen, *mënggiling haloes-haloes, mënggiling loemat-loemat*.

fijnschilder, *pënoelis gambar, pënoelis pëta*.

fijnslaan, vergruizen, *mënghantjoer-loeloehkan*.

fijnstampen, b.v. koffie enz., *mënjërboek* (van *sërboek*), *mënoemboek haloes-haloes, mënoemboek loemat-loemat* (van *toemboek*).

fijnte = fijn.

fijntrappen, *mëmidjak-midjak sampai hantjoer-loeloeh* (van *pidjak*).

fijnwrijven, door rollen, zooals op den wrijfsteen, *mënggiling haloes-haloes*. — op een steen ook *mëngasah*; met iets, b.v. met een lepel of een stuk kokosdop —, *mëlitjik*. —, b.v. de Spaansche peper enz., *mëmirik* (van *pirik*).

fijt; de — in de vingers, *këloeroet, tjajoe*.

fiksch, flink, ferm van voorkomen, *sekah, tampan*. —, vlug, *pantas*. —, welvarend, gezond, *njaman, sëhhat*, Ar.; ik ben niet —, niet wel, *sëhaja tiada sëdap*; een —e klap om de ooren, *tampar jang këras, tëmpeleng j. k.*

filtreer, filter, *pënoeras, pënaapisan, siringan*. Op Java *saringan*, Jav.

filtreerdoek, *kaïn pënapis*.

filtreeren, *mënoeras* (van *toeras*), *mënapis* (van *tapis*), *mënjiring*, op Java *njaring*; het gefiltreerde, *toerasan, tapisan*.

filtreerpapier; *kartas pënapis*.

financiën, *oewang kompani, oewang goepërnëmen, chizanah goepërnëmen, përbëndaharaän kompani*.

financiekamer, *kantor oewang*.

financiewezen, *pëmërentahan, përbëndaharaän goepërnëmen*.

fineeren, goud en zilver louteren, *mënjoedi* (van *soeddhi*, Skr.).

fineerder, louteraar van goud of zilver, *pënjoedi*.

fiool, flesch met langen hals, *sërahi* (Ar. *şirahi*). —, zie ook **viool.**

firmament, *tjakrawala,* Skr. letterl. de omloop der hemellichamen. —, hemel, *langit,* b.v. de sterren aan het —, *sĕgala bintang dilangit.*

fiskaal, officier van justitie, *pĕgawai jang mĕndjaga ondang-ondang.* De algemeen gebruikte naam daarvoor is *piskal,* als het een Europeaan, *djaksa,* als het een Javaan is.

flabberen van den wind, *sĕpoewi-sĕpoewi.*

flacon, flesch met langen hals, *sĕrahi.*

fladderen, wapperen van vlaggen of wimpels, *bĕrkibaran,* —, van een zeil of vlag, *gĕlebar.* —, laag bij den grond vliegen, *tĕrbang mĕlata-lata.* —, van een vogel, die wil opvliegen, *kirap, mĕnggĕlĕpar,* b.v. die vogel fladdert, *maka boeroeng itoepon mĕnggĕlĕparlah.* — van afhangende slippen en derg., *silir-soemilir.* —, zooals vlinders, *mĕngatoeng-atoeng;* fladderend naar beneden komen, zooals b.v. eene vlag, waarvan de lijn gebroken is, een kleed, zeil enz., *mĕndjĕrbaĵ.* —, spartelen, zooals een geslachte kip, *kĕloepoer, gĕlĕpar, mĕnggĕlĕpar.* —, overal vliegen, *tĕrbang sana sini.* —, klapwieken, *mĕnggĕpaĵ-ngĕpaĵkan sajap* (van *kĕpaĵ*).

flageolet, *soeling, sĕrveling, bangsi;* op de — spelen, *bĕrmain soeling, bĕrbangsi.*

flambouw, zie **fakkel.**

flanel, *kaïn panas, kaïn pĕlanel.*

flanellen, *kaïn panas;* een — hemd, *badjoe kaïn panas.*

flank, *sabĕlah, pehaĵ, sisi;* uit de — marcheeren, *bĕrdjalan sĕroeng.*

flansen, smijten, *mĕntjampaĵ.*

flap, klap, zie **oorveeg.**

flappen; een flappend geluid maken, zooals bocken die op zijde vallen, *kĕlĕpaĵ.*

flapuit, langtong, *moeloet batjo, orang pĕleter,* fig. *pĕrijoĕ tiris,* lekke pot.

flarden, lappen, *pĕrtja-pĕrtja;* aan —, *rompang;* met verscheidenheid, *rompang-romping;* gescheurd en aan —, *kajaĵ-rabit, tjobar-tjabir;* in — nederhangen, zooals b.v. een kleed, zeil, touw enz., *djĕrabai, bĕrdjĕrabai;* aan —, aan stukken, ook *hantjai.*

flater, *salah, chilĭf,* Ar.

flauw, smakeloos, *tawar.* —, zonder smaak of geur, b.v. van spijzen, tabak enz., *ambar, tjampah.* Met verscheidenheid, *tjampah-ambar.* Ook *hambar.* —, hongerig, *bĕrlapar;* ik ben —, *pĕroet sĕhaja lapar.* —, in zwijm, *pingsan, moertja,* Skr. *kĕlangar, behaŋsi.* — van bloedverlies, ook van het zien van bloed, *mabok darah.* Zie ook **wee.** — zichtbaar, door den verren afstand, *rĕdam.* Zie ook bij **zichtbaar.** —, flets van kleur, *poedar,* b.v. *sakalian boenga-boenga dalam taman itoe sa'olah-olah poedarlah warnanja,* 't was alsof al de bloemen in dien hof flauw (flets) van kleur werden. —, zonder energie, half van een maatregel, handeling enz., *bĕsanjai;* een werk —, niet met lust, behandelen, er mee talmen, *mĕnjambalewa* Met dir. obj. *mĕnjambalewakan* (van *sambalewa*). — van handelingen ook *lĕmbek.* — van vuur, *rĕdoep,* b.v. toen het vuur — geworden was, *satĕlah rĕdoeplah api itoe.* —, zwak van den wind, *sĕpoewi-sĕpoewi, lĕmah-lĕmboet.* — in het branden, b.v. van eene lamp, *malap,* b.v. die lamp is altijd — in het branden, *pĕlita itoe sĕlaloe malap;* zich flauwtjes heen- en weer bewegen, zooals b.v. de handen van iemand die verdrinkt, eene vlag bij een flauw zuchtje enz. *kapai.* — van een gesprek, *kosong.* — van glans of licht, *soeram.*

flauwerd, *pĕnakoet.*

flauwhartig, *tawar hati, tjabar.*

flauwte, *pingsan, moertja,* Skr. Zie ook **beroerte;** eene — krijgen, flauwvallen, *rĕbah pingsan, moertja.*

flauwtjes, van den wind, *sĕpoewi-sĕpoewi, lĕmah-lĕmboet.*

flectie in de spraakkunst, *ŝaraf,* Ar.

fleemen, *mĕmboedjoek.* Zie **flikflooien.**

fleemer, *pĕmboedjoek.*

fleemerij, *pĕmboedjoekan.*

fleemtong, *lidah pĕmboedjoek, moeloet manis.*

flesch, *botol.* — met dikken buik en langen hals, *sĕrahi,* Ar. —, kelderflesch, *pĕles.*

fleschkalebas, *laboe kĕndi, laboe ajar pandaĵ.*

flets, bleek van kleur, *poedar, poetjat.* — van gelaatskleur, *poetjat.* —, verwelkt, *lajoe.*

fleurig, frisch, van planten, *soeboer, sĕgar.*

flikflooien, fleemen, vleien, *mĕmĕletjek* (van *pĕletjek*), *mĕntjoemboe.*

flikken, verstellen, *mĕmbaïki, mĕnampal* (van *tampal*).

flikkeren, *bĕrkilat-kilat, tjĕrlong, tjĕ-*

mĕrlang, tĕpĕrlang tĕpĕrling; van velen, *bĕrkilatanlah;* van vuur ook *tjĕmĕrling.* —, schitteren, *girlap, goemirlap.* Van vele voorwerpen, *goemirlapan.* Verder *gilang, goemilang;* van alle kanten —, *gilang-goemilang.* — van de oogen, *bĕrkĕlip;* aan het — raken, *tĕrkĕlip.* — voor de oogen, *bĕlau-bĕlau, bĕrpĕndarpĕndar.* — van een uitgaande kaars, *kĕlip-kĕlip.* — van het zonlicht op het water, *ilau-ilau.* —, zie ook **schitteren** en **glinsteren.**

flikkering, *kilat;* plotseling uitschietende —, *pantjar, tjĕret.* Hiervan *tjĕret bintang,* verschieten van eene ster. — voor de oogen, *bĕlau-bĕlau, bĕntjar.*

flikkervuur, *api jang bĕrkilat.*

flink, ferm van houding of voorkomen, *sekah, tampan.* —, levendig in bewegingen en handelingen, *katjak.* —, vlug, *pantas;* in het lezen of spreken, *tantjar.*

flits, zie **pijl.**

flodder, *bĕtjĕk.*

flodderen, *mĕngaroeng hetjĕk, bĕrdjalan dalam bĕtjĕk.* Zie ook **wapperen.**

flodderkleed, *pakajan jang longgar.*

flodderkous, *sarong kaki jang longgar.* —, morsige vrouw, *pĕrampoewan kotor.*

floddervos, *orang kotor.*

floers, *kaïn pĕrkaboengan*

flokhout; het Indische —, *kajoe gabocs,* een soort van kurkhout, dat van den poelai-boom komt.

flonkerbag, *pĕrmata goemirlapan.*

flonkeren, *girlap, goemirlap.* Van vele voorwerpen, *goemirlapan.* Verder *gilang, goemilang.* Van alle kanten —, *gilang-goemilang.* — van sterren, juweelen enz. ook *gĕrĕtap.* —, zie ook **flikkeren.**

flonkerlicht, *tĕrang tjĕmĕrlang, tĕrang bĕrsinar.*

flonkerstar, *bintang gĕrĕtap.*

floret, schermdegen, *pĕdang sĕroeni.*

floret, halfzijde, *satĕngah soetĕra.*

floretband, *fita satĕngah soetĕra.*

florissant, van planten, *soeboer.*

flotielje, *bĕhagian angkatan laoet.*

flous, uitvlucht, *dalih.* —en hebben, *bĕrdalih-dalih.*

fluim, kwalster, *dahak, lĕndir, lĕnder.* —en loozen, *bĕrdahak.*

fluisteraar, *pĕmbisik-bisik.*

fluisteren, *bĕrbisik-bisik, bĕrkoesoe-koesoe,* ook *bĕrisik,* b.v. *masing-masing bĕrkoesoe-koesoelah sama sĕndirinja,* ieder fluisterde bij zichzelven; iemand iets in het oor —, *mĕmbisiki,* b.v. *olih Sĕri Dewa Radja dibisiki toen Omar dikatanja soealoe sjarĭ,* door Sĕri Dewa Radja werd heer Omar iets in het oor gefluisterd, en hem een voorschrift gegeven.

fluit, blaasinstrument, *soeling;* op de — spelen, *bĕrmaïn soeling;* een soort van bamboezen —, *sĕroeling;* een soort van bamboezen — met mondstuk als van een klarinet, *sĕrdam;* een soort van —je, gemaakt van de geleding van een rijststengel, *dĕrmen* —, bootsmansfluitje, *pĕlĕsit;* een soort van bamboezen —je, *bangsi.*

fluiten, op de fluit spelen, *bĕrmaïn soeling.* — met den mond, zonder instrument, *bĕrsioel,* ook van vogels en eene stoomfluit; fijn —, zooals het fluitje van een bootsman, *lĕsit;* een fluitend geluid maken, zooals een rotan, waarmede men door de lucht slaat, *lĕsoet.*

fluiter, *orang bĕrmaïn soeling.* — alleen met den mond, *orang bĕrsioel.*

fluitspel, *pĕrmaïnan soeling.*

fluitspeler = fluiter.

fluks, *sigĕra, tĕkas, sabĕntar djoega.*

flus, zoeveen, *tadi, bĕharoe tadi.* —, aanstonds, *sabĕntar, kĕlak.*

fluweel, *bĕlĕdoe* (Port. veludo). Op Java *beloedroe;* katoen —, *bĕlĕdoe kapas;* zijden —, *bĕlĕdoe soetĕra.*

fluweelachtig, *sapĕrti bĕlĕdoe.*

fluweelen, Bijv. nw., *bĕlĕdoe, dari bĕlĕdoe.*

fluweelvisch, een soort van Indische visch, *ikan bĕlĕdoe.*

fluweelvogel, een soort van Indischen vogel, *boeroeng bĕlĕdoe.*

fniezen, *bĕrsin.* Zie **niezen.**

fnuiken, kortwieken, *mĕmotong boeloe sajap* (van *potong*); iemands macht —, *mĕmatahkan kowasa orang* (van *patah*).

foef, *tjih, his.* Op Java *tjis,* Jav. — in kindertaal, *djidji.* — van iets zeggen, *mĕndjidji;* verfoeien, *mĕndjidjikan.*

foeileelijk, *boesoek sakali, djahat sakali roepanja.*

foelie, *boenga pala.* Op Java *kĕmbang pala.* —, verfoeielijk, *ajar-perak, ajar-rasa.*

foeliën, *mĕmboeboeh ajar-perak, mĕmboeboeh ajar-rasa.*

foeteren, *bĕrsoengoet-soengoet.* Zie ook **knorren.**

fok, voorzeil, *lajar toepang, lajar tĕringket;* de groote —, *toepang agoeng.* —, fig. bril, *tjĕrĕmin mata;* de — opzetten, *pakai tjĕrĕmin mata.* Op Java *kaljamata.*

fokkemast, *tiang toepang, tiang hadap.*

fokken, aanfokken van vee, *mĕmĕlihara-kan binatang* (van *pĕlihara,* Skr. *pari-hara*) *mĕmbiakkan binatang.* —, een bril gebruiken, *bĕtjĕrĕmin-mata.*

fokker van vee, *orang jang mĕmĕliharakan binatang, o. j. mĕmbiakkan b.*

fokkera, *audang-audang toepang.*

fokzeil, *lajar toepang.*

foliant, *kitab bĕsar.*

folterbank, *tĕmpat tĕratoe* (Port. *trato,* pijniging).

folteren, *mĕnjiksaï, mĕnsiasat, mĕnjangsarakan.*

foltering, *siksa,* Skr. *siâsat,* Ar. *sangsara,* Skr.

foltertuig, *pĕrkakas siksa, pĕrkakas siâsat.*

fondament, grondslag, *alas, kaki, kakitembok;* het — van den godsdienst, *kaki tembok agama;* het — van een huis, *alas roemah.* —, aars, *pantat.*

fonds, rentegevend kapitaal, *pokok, pokok oewang.* —, bedrijfskapitaal, *modal.* —, aanvangskapitaal, waarmede men eene zaak op 't getouw zet, *pangkalan.*

fondsenhouder, *orang jang ĕmpoenja modal, o. j. ĕ. pokok oewang.*

fonkelen, *bĕrkilau-kilauwan.*

fonkeling, *kilauwan.*

fonkelnieuw, *bĕharoe sakali, bĕharoe-bĕharoe.*

fontein, *pantjaran ajar, pantjoeran ajar.* — des afgronds, *pantjaran toebir.*

fonteinader, *mata-ajar pantjaran.*

fonteinwater, *ajar pantjaran.*

fooi, drinkgeld, *oewang sirih, ikat tangan.*

foppen, bedriegen, *mĕnipoekan, mĕmpĕrdajakan.* —, wat wijsmaken, *maïnkan angin;* gefopt zijn of worden, *tĕrkĕna;* niet gefopt kunnen worden, *tiada bolih tĕrkĕna.* —, eene poets spelen, *mĕnjĕmoe;* niet te — zijn, in dien zin, *tiada tĕrsĕmoe* b.v. *maka titah Batara: tĕrlaloe tjĕrĕdik sĕgala orang Malaka ini, tiada tĕrsĕmoe olih kita,* en de Vorst (van Java) sprak: Deze Malakanen zijn al te bij-de-hand, zij zijn door ons niet te foppen.

fopper, *pĕnipoe, pĕmaïn angin.*

fopperij, *pĕnipoewan, pĕmaïnan angin.* —, valschheid, *kerah.*

force, *gagah;* par —, *dĕngan gagah, dĕngan digagahi, dĕngan paksa.*

forceeren, *mĕnggagahi, mĕmaksa* (van *paksa*). Zie ook bij **verbreken.**

foreest, woud, *rimba.*

forma; pro —, *poera-poera.*

formaat, zie **grootte, afmeting, gedaante** enz.

formaatzegel, *kartas jang tĕrmĕtĕrai.*

formaliteit, *istiâdat,* Ar. met plechtige —en, *dĕngan aepatjara,* Skr.

formatie, *kadjadian.*

formeerder, schepper, *jang mĕndjadikan, chalik,* Ar. —, vormer, *jang mĕroepakan.*

formeeren, scheppen, *mĕndjadikan.* —, een vorm geven, *mĕroepakan.*

formidabel, *haibat,* Ar.

fornuis, *dapoer, tanoer,* Ar.

forsch, krachtig, *koewat,* Ar. —, geweldig, *gagah.* —, hard, *kĕras.* —, gespierd. *tjĕgak.* — van lichaamsbouw, *pagaw.* — van de stem, *gĕmbira.*

forschheid = forsch.

fort, *kota, benteng;* beweegbaar —, *kota mara.*

forteres, *koehoe.*

fortificatie, vestingwerk, *kota.* Over het amoveeren der — van Malaka, *dari hal kota Malaka dipĕtjahkan.*

fortuin, *oentoeng;* zijn — zoeken, *mĕmbawa nasibnja, mĕmbawa oentoeng.* Zie bij **lot.**

fouilleeren, *tafahoes,* Ar.

fourier, *poerir,* verb.

fourneeren, aanvullen, *mĕnggĕnapkan, mĕntjoekoepkan.*

fout, *salah, chiláf,* Ar. — in geschriften, *kasalahan;* ook *gralat;* allerlei —en, *salah-sileh;* alles —, alles verkeerd, *sĕrba salah.* —, smet, vlek, gebrek, *tjĕla, tjatjat;* iets in dien zin — vinden, *mĕntjĕlakan, mĕntjatjatkan;* zonder —, *tiada dĕngan salah, tiada bĕrsalah;* de bestuursmaatregelen waren zonder —, *âdat pĕrentah tiada jang gralat;* zonder —, bepaald, stellig, *tĕntoe, djangan tidak, takan djangan;* toevallig — begaan, *tĕrsalah;* toevallig een — bij het lezen begaan, *tĕrsalah batja.* —, bankroet, *soedah djatoh,* b.v. *kĕdai itoe soedah djatoh,* die winkel is —; *saudagar bagitoe bĕsar lagi soedah djatoh,* zulk een groot koopman en toch —.

fraai, *eloĕ, endah-endah, bagoes, pĕrmai*

molik; een — gelaat, *paras jang elok*; een —e kleeding, *pakajan jang endah-endah*; een —e hof, *taman jang përmai*; een — huis, *roemah bagoes*; een —e en lieve knaap, *boedak jang molik*; eene —e stem, *boenji soewara jang përmai*.

fraaiheid, *kačlokan, kaëndahan, kabagoesan.*

frambozenuitslag, frambosia indica, *poeroe mala.* Op Java *pateh*, Jav.

française, *përanpoewan f'rantjis.*

franchement, *teroes-tërang.*

franco, *tiada opahnja, soedah dibajar opahnja, përanko.*

franje, *roembai-roembai, djoembai, tjelabir*; aan — afhangen, *bërtjelabir*; een zonnescherm met —, *pajoeng tjelabir*; fijne, harige —, pluis- of pluim—, *ramboe-ramboe.* — voor gordijnen, gemaakt van planten-mergpitbolletjes, *soebang-soebang*; een soort van —, tevens voorzien van mazen of netwerk, gebezigd aan bedgordijnen, *djala-djala*; taal—, *përhiasan bëhasa.*

frank, *bëbas.*

frank, de Franken, *orang përangki.* Hiermede duidde men vroeger de Europeanen in 't algemeen en de Portugeezen in het bijzonder aan.

frankeeren, *mëmbajar opah pos dëhoeloe.*

fransch, *f'rantjis, përasman.*

fransch: het —, de taal, *bëhasa f'rantjis, bëhasa përasman.*

franschman, *orang f'rantjis, orang përasman.*

fransje: leven als vroolijk —, *hidoep dëngan soeka-ria.*

fratsen, kuren, *tingkah.* — hebben of maken, *bërtingkah.*

fregat, *kapal tiga tiang, kapal bëtoel, kapal përgat.*

fret, kleine boor, *goerdi këtjil.*

frikkadil, gehakt, *përikadel, kabab,* Ar.

frisch, koel, *sëdjoek.* — water, *ajar sëdjoek.* —e lucht, *hawa jang sëdjoek.* —, versch, *ségar.* — van lichaam, *ségar toeboeh, njaman.* — van planten, *soeboer, ségar.* — maken, in dien zin, *mënjégarkan*; met frischen moed, *dëngan radjin jang bëharoe.*

frischheid = frisch.

frommel, *këroet.* Op Java *koesoet.*

frommelen, kreuken, *mëngëroet, meroet.* Op Java *mëngoesoet*; ineen—, samen—, ver—, zie ald.; ineengefrommeld, van een zakdoek, stuk papier, *loeti*; gedraaid ineengefrommeld, b.v. de punt van een peperhuis, *kepot.*

frons, rimpel, *këroet, këdoet.* — boven den neuswortel, *këdoet antara këning.*

fronsen, *mëngëroet, mëngëdoet, mëngërënnjit*; met gefronste wenkbrauwen, *dëngan këroet këningnja.*

front, *moeka, hadapan.* — van meer dan een, die in beweging zijn, *rëmpak*; in — marcheeren, *bërdjalan sarëmpak.*

frontieren, grenzen, *përhinggaän, pëminggir, batasan.*

frontierplaats, *nëgari përhinggaän, nëgari pëminggir.*

fruit, *boewah-boewahan.*

fruiten, braden in vet, *mërëndang*; in boter gefruit, *dirëndang dalam mantega.*

fruitkoopman, *orang mëndjoewal boewah-boewah.*

fruitmand, om fruit op tafel te zetten, *rantang boewah-boewah, raga boewah-boewah.*

fruitmarkt, *pasar boewah-boewah.*

fruitpan, *bëlanga bësi.*

fruitschaaltje, als vlechtwerk, *pinggan bëraga.*

fruitwinkel, *këdai orang mëndjoewal boewah-boewah.*

fuik; een soort van groote —, van rotan of bamboe, *boeboe*; eene andere soort van —, *pëngërah*; ronde — met een of meer ingangen, *loelah*; eene soort van zeer langwerpige —, kleiner dan de *lokah* is de *tëngkalak, tëngkaloek*; eene soort van kleine, pyramidale —, om aan den mond van riviertjes kleine visch te vangen, *lokah.* Met zulk een — visschen, *mëlokah*; de drie afdeelingen van een groote — heeten: de buitenste, *boenoeh loewar*, de middelste, *boenoeh pari* en de achterste, *boenoeh mati.* —en uitzetten, *mënahan boeboe, mënahan lokah*; stakketsel in den vorm van een fuik, *bëlat*; eene andere soort daarvan, *bëlat pëmpang.*

fusilleeren, *mëndërel,* gefussilleerd, *didërel.*

fust, groot vat, *pipa, tong bësar.*

fut, *tiada apa, tiada mëngapa, tjoematjoema sadja, sia-sia.*

futselaar, talmer, *orang pëlambat.*

futselarij, *pëkërdjaän lambat, p. sia-sia.*

futselen, *bërlambat-lambat.*

futselwerk, *pëkërdjaän jang sia-sia.*

G.

gaaf, ongeschonden, volmaakt, *sampoerna, sampoera.* —, zonder gebrek, *tiada bertjéla, tiada tjelanja, t. bérkatjélaän.*

gaaf, gift, *pémbérian;* van God, Vorsten en aanzienlijken aan onderhoorigen, *anoegéraha, karoenia;* van onderdanen of geringen aan God, Vorsten of aanzienlijken, *persémbahan.* —, zie ook **geschenk.**

gaan, heengaan, *pergi;* van Vorsten en aanzienlijken, *bérangkat.* —, zich begeven naar eene plaats ook *ménoedjoe,* b.v. *négari jang koetoedjoe,* het land waar ik heenga; *pérahoe itoe ménoedjoe Singapoera,* dat vaartuig gaat naar S. — tot, zich begeven naar een persoon, *pergi méndapatkan.* — tot, gaan opzoeken of bezoeken, van personen en zaken, *pergi méndapatkan.* —, loopen, *bérdjalan;* heen en weder —, *pergidatang;* de weg waarop men heen en weder gaat, *djalan pergi-datang;* zijn eigen weg —, *pergi kapada djalannja;* heen en weder —, ook *bolak-balik, poelang-balik, kolang-kaling;* voorbij iets heen en weder —, *laloe-lalang;* met iemand op en neder, in- en uit—, voortdurend omgaan, *bérsapergi;* op zijde —, uit den weg —, *ménjimpang* (van *simpang*); aan den kant —, uitwijken, *ménépi* (van *tépi*); naar den overwal —, *ménjabérang* (van *sabérang*); naar binnen —, *masoek, masoek kadalam;* rondom —, *bérdjalan koeliling;* voorop —, *bérdjalan dehoeloe.* — naar, in de richting van, *ménoedjoe.* —, zich begeven, om bij iets tegenwoordig te zijn, *saleh;* naar beneden —, *toeroen;* naar boven —, *naïk;* van boord naar den wal —, *toeroen kadarat;* van den wal naar boord —, *toeroen kakapal;* aan wal —, *naïk darat;* aan boord —, *naïk kapal;* een aan een —, *bérdjalan bérdjedjer;* een voor een achter elkander —, *bérdjalan bértjoetjoek-tjoetjoek ikan,* d. i. als aangeregen visschen; *bérdjalan bérboentoet-boentoet, bérdjalan sémoet bériring;* voorover gebukt —, met de handen op de knieen, b.v. om ergens onderdoor te komen, *mérongkok;* op vier voeten, of op handen en voeten, of op handen en knieën kruipend —, *mérangkak;* aan iets voorbij —, *mélaloei,* over iets heen —, *mélaloei dari atas;* tegemoet —, *pergi bértémoe, pergi bérdjoempa;* een Vorst tegemoet — om hem plechtig te ontvangen, *ménggéloeëloekan;* iemand tegemoet — om hem te ontvangen, *pergi méndjémpoet;* op den vijand af—, *méndatangi moesoeh;* iets tegemoet —, *ménjongsong* (van *songsong*); op iets af—, een aanval doen, *ménjérang, ménérpa* (van *térpa*); vlug in het —, *pantas bérdjalan;* langzaam in het —, *bérdjalan pérlahan-lahan;* op Java *bérdjalan plan-plan;* paarsgewijze —, *bérdjalan bérangkap;* drie uren —s, *pérdjalanan tiga djam;* rivier opwaarts —, *moedik;* rivier afwaarts —, *milir;* over land —, *bérdjalan darat;* over water —, *bérlajar;* meer binnenslands —, *méndarat;* naar huis —, *poelang.* Alle — naar de plaats van afkomst is *poelang;* dus naar Holland — van een Nederlander in Indië, *poelang kanégari Wolanda;* met iemand —, *bérdjalan sérta, ménjértai, ménginkoet, ménging.* Dit hangt af van den rang des persoons, die medegaat en van hem, die vergezeld wordt; over iets smals —, *ménïti,* b.v. *patah rauting diténgah rimba, patah dititi malim Saïdi,* het takje breekt binnen in het woud en Malim Saïdi gaat er over; te voet —, *bérdjalan kaki;* barrevoets —, *bérdjalan kaki télandjang;* met een vaartuig —, *pergi bérpérahoe;* met een rijtuig —, *pergi bérkareta;* te paard —, *pergi bérkoeda,* b.v. *pergi bérkoeda, poelang bérlémboe,* te paard — en op een buffel thuis komen. Sprw.; te gronde —, *binasa, karam;* door het water of vuur, kreupelhout, gras enz. —, waden, *ménggaroeng;* ter bedevaart naar Mekka —, *naïk hadji, pergi hadj.* — van een horloge, *bérdjalan.* — van een vaartuig, *bérlajar;* onder zeil —, van wal steken, *ménoelak* (van *toelak*); dood—, *mati;* uit—, van vuur en licht, *padam;* op en af —, *naïk-toeroen;* in en uit —, *masoek-kaloewar;* vooruit —, *bérdjalan dehoeloe;* aan het hoofd —, *ménghoeloekan, ménga palakan* (van *kapala*); ten strijde —, *pergi pérang;* te boven —, *mélipoeti, térlampau daripada.* — op, maken uit, *dipakai,* b.v. veertig pitis (een tinnen muntsoort) gaan er op een dollar, *émpat poeloeh pitis dipakai sa'ringgit;* ook *djadi,* b.v. twintig maten

gaan er op een centenaar, *doewa poeloeh gantang djadi satoe pikoel;* acht en twintig centenaars gaan er op een kojan, *doewa poeloeh doelapan pikoel djadi satoe kojan;* gij hebt gevlogen en niet gegaan, *engkau têrbang, boekannja berdjalan;* eer ik gegaan was, kwam hij, *dêhoeloe daripada* (of *sabelom*) *akoe pêrgi datanglah ija;* hebt gij dat heele eind gegaan, *soedahkah engkau berdjalan kaki sa'djaoeh itoe?* niet — of staan kunnen, *ta'dapat bêrdiri atau berdjalan;* ook *tiada bêrgaja lagi,* d. i. geen kracht meer hebben; waar ik ga of sta, *barang dimana akoe ada;* in den pas —, *berdjalan dêngan sama langkah;* uit den pas —, *berdjalan dêngan tiada sama langkah;* met looden schoenen —, *berdjalan* (of *pêrgi*) *dêngan sêgan;* op rozen —, *hidoep dêngan sênang;* hand aan hand —, letterl. *berdjalan bêrpêgangan tangan;* ook *mênjertai* (van *sêrta*), *mêngiringi;* gekleed —, *bêrpakai-pakai;* komen en —, *pêrgi-datang;* de gaande en komende man, *orang pêrgi-datang;* iemand laten —, toelaten dat hij vertrekt, *mêlêpaskan orang pêrgi, memberi orang pêrgi;* weer zijns weegs —, *balik kapada djalannja sêndiri;* uit iemands oogen —, *njah dari hadapan orang, lênjap daripada pêmandangan;* uit werken —, *pêrgi bêkerdja, pêrgi mentjhari;* als daglooner, *pêrgi mêngoeli;* hij gaat er mee, sterft er aan, *ija kêlah mati olikhja* (of *olih sêbabnja);* door den wind —, zwierbollen, *kalakoewan jang tiada bêrkêtahoean;* over een zieke —, *mêngobati orang sakit;* over zaken —, *mêmêrentahkan pêrkara;* zijn weg —, *mênoeroet djalannja;* naar zijn graf —, *hêndak masoek kadalam koeboer, hêndak mêndapatkan koeboer;* naar zijn vaderen —, ad patres, *poelang karahmat Allah;* naar zee —, *pêrgi bêrlajar;* in het veld —, gaan jagen, *pêrgi bêrboeroe;* in de wereld —, in gezelschap komen, *pêrgi bêrdjoempa orang;* in het gericht —, *pêrgi bêrhoekoem;* op de flesch —, bankroet —, *djatoh;* op school —, *pêrgi bêladjar, pêrgi mêngadji;* op weg —, *berdjalan.* Van Vorsten en aanzienlijken, *bêrangkat;* op visite —, *pêrgi mêngoendjoengi* (van *koendjoeng*); aan tafel —, *doedoek makan;* ten grave —, *mênoedjoe koeboer* (van *toedjoe*); te water — *toeroen kadalam adjar;* te lijf —, *mênerpa* (van *têrpa*); te rade —, *minta bitjara;* ter rust —. *pêrgi tidoer, pêrgi bêradoe;* onder dienst —, *masoek soldadoe;* om zeep —, *mati;* de pomp gaat niet, *pompa itoe tiada mêmberi adjar;* het gaande werk, b.v. van eene machine, *pêsawat;* er gaat een hooge zee, *ada gêloembang besar;* het gerucht gaat, *ada chabar angiunja;* gaan vóór iets, vooralgaan, *mendahoeloei;* daar gaat een schot, *ada boenji orang mênembak;* goed van de hand —, iets goed kunnen, *pandai, tahoe sakali;* niet goed van de hand —, *tiada tahoe, tiada biasa;* uit iets —, *kaloewar;* uit het geheugen gegaan, *hilang daripada pêringatan;* zijn blik laten — over, *mêlihati;* deze weg gaat door het bosch, *djalan ini têroes daripada hoetan;* door de ziel —, snijden, *têrmakan dalam hati;* door het hoofd —, vergeten, *têrloepa,* b.v. die zaak is mij door het hoofd gegaan, *têrloepalah sêhaja akan pêrkara itoe;* zijne gedachten laten — over, *bêrpikir-pikir akan.* —, handelen over, *dari, pêri mêngatakan,* b.v. het derde hoofdstuk gaat over de plichten der ministers, *fasal jang katiga itoe dari pêrkara jang wadjib atas segala manteri,* of *pêri mêngatakan pêrkara jang wadjib atas segala manteri;* te hoog —, boven iemands begrip, *têrlaloe tinggi;* diep —, van een vaartuig, *makan dalam;* naar den grond —, naar den kelder —, naar de haaien —, *tenggelam;* deze weg gaat naar N., *djalan ini djatoh ka nêgari N.* — in, van een kogel of steekwapen, *loet, êtoet;* in de rondte —, *bêrpoesing-poesing.* Zie **draaien;** aan —, beginnen, *moelai,* b.v. aan het etteren —, *moelai bêrnanah;* van mond tot mond —, *daripada sa'orang kapada sa'orang;* buiten de gis —, *tiada têrkira-kira;* om kort te —, *dêngan ringkasnja, hêndak mênganbil simpannja sêhadja;* laten —, laten doen wat iemand verkiest, *mêmbiarkan;* gerust —, vast — op iets, *têntoe,* b.v. daar ga ik vast (of gerust) op, *têntoelah itoe kapadakoe;* ledig —, *lenga, lalai;* zwaar —, zwanger zijn, *mêngandoeng;* zwanger —, b.v. van plannen, fig. ook *mêngandoeng* (van *kandoeng*); langzaam —, van een werk, *lambat;* dat gaat niet, dat kan niet, *ta'bolih ta'dapat;* nog al —, *djoega,* b.v. wij

hij eten? dat gaat nog al, *maoekah ija makan? maoe djoega;* zoo gaat het met groote lui, *dëmikiantah përi orang bësar-bësar;* te niet —, *binasa;* verloren —, *hilang;* in de war —, *katjau;* op naam — van, *poenja nama,* b.v. *karbau poenja soesoe, sapi poenja nama,* de melk van den buffel gaat op naam van de koe, Sprw. — op, *masoek,* b.v. zes kan driemaal — op achttien, *enam bolih masoek tiga kali dalam doelapan bëlas;* het ga hoe het wil, *bagaimana pon baik;* zooals het gewoonlijk gaat, *saperti memang, saperti biasa, sebagaimana ädat;* het gaat, het mag geschieden, *bolih;* hoe gaat het u? *toewan (ëntjik, njonja* enz.) *ada baik?* het ga u goed, *salamatlah ëngkau.* Als groete bij het vertrek aan achterblijvenden, *tinggal baik-baik.*

gaande; iets — houden, *mëndjalankan djoega, mëlakoekan djoega;* iemand — houden aan een werk, *soeroch bekërdja djoega;* iemand — maken, toornig maken, *mëmarahkan, mëmbangkitkan marahnja;* het met een ander schip — houden, samen zeilen, *bërsaing;* iets — maken, aan den gang helpen, *bëri djalan.* — raken, in beweging komen, *moelai bërgerak.* — raken, van hartstochten, nieuwsgierigheid enz., *bërbangkit.* — zijn, *soedah moelai,* als hij — is kan hij niet weer ophouden, *kalau ija soedah moelai, ta'bolih ija bërhënti lagi.*

gaandeweg, ondertusschen, *dalam pada itoe.* —, langzamerhand, *lambat-laoen, lama-kalamaän.*

gaar, *masak.* Op Java *matëng,* Jav.; goed —, melig, kruimig, zacht, malsch, *ëmpoh;* niet — van binnen, van gekookt graan, *lagi bërhati, djilautah.* Van andere spijzen, *koerang masak, bëlom masak-bëtoel;* niet goed —, van rijst, ook *bërbidji limau.* — Bijw. *masak-masak.* — bakken, van brood enz., *mëmbakar masak-masak;* half —, *sëtëngah masak;* goed —, *masak bëtoel-bëtoel.*

gaard, tuin, *këbon.* —, lusthof, *taman.*

gaardenier, *toekang këbon; pëmoengoet*

gaarder, tol- of impost—, *orang pëmoengoet tjoekai, o. p. bëja.*

gaarkeuken, restauratie voor Europeanen, *roemah makan.* Voor inlanders, *këdai makanan,* op Java *waroeng.*

gaarne, *soeka, dëngan soeka, dëngan soeka-hati,* b.v. — spelen, *soeka bërmaïn;* hij deed dat —, *diboewatnja itoe dëngan soeka,* of *dëngan soeka hatinja;* ik wenschte u gaarne te ontmoeten, *sëhaja sangat hëndak bërdjoempa dëngan toewan;* dol —, *bërlahe soeka;* van harte —, *dëngan sëgala soeka hati.*

gans, een soort van doorschijnend doek, *kaïn chasa, kaïn kasa.*

gade, man, *laki, soewami.* —, vrouw, *bini, isteri.* — en kroost, *anak bini, anak isteri.* — van dieren, mann. *djantan,* vrouw. *bëtina.* Dikwijls ook *laki* en *bini.*

gadeloos, zonder man, *tiada bërlaki, tiada bërsoewami;* zonder vrouw, *tiada bërbini, tiada bëristeri.* —, zonder weerga, *tiada bërtara, tiada bërbandingan, tiada samanja.* —e ontferming, *rahmat jang tiada tërbandingkan.*

gader; allen, of alles te —, *kasamoewanja;* van een paar slechts, *bërsama-sama.*

gaderen, garen, *mënghimponkan, mëngoempoelkan* (van *koempoel*), *mëngampongkan* (van *kampong*). Zie ook **vergaderen.**

gadeslaan, *mëlihati, mënengok* (van *tengok*), *mënilik.*

gading, *hëndak, kahëndak,* b.v. dat is van mijne —, *itoelah jang sëhaja hëndak, itoelah kahëndak sëhaja.* Voor *hëndak* op Java *maoe.*

gaffel, stuk hout, aan het einde gespleten, *tjanggah, tjangap.*

gaffelzeil, *lajar goesi.*

gage, *gadji,* verb.

gaggelen, *mënggoewek.*

gal; de —, *hampëdoe,* ook *mëmpëdoe* en *mëdoe.* Op Java *koewaja.*

gala, *oepatjara, kabësaran.*

galakleed, *pakajan kabësaran.*

galant, verlooide, *djodo, toenangan.*

galappel, *madjakani.*

galarijtuig, *kareta kabësaran.*

galbitter, *pahit hampëdoe.*

galblaas, *poendi-poendi hampëdoe,* ook *tëmpat mëmpëdoe.*

galbuis, *oevat hampëdoe,* ook *tjorong mëmpëdoe.*

galwegen, *djalan mëmpëdoe.*

galei, een soort van groot roeivaartuig, *gralai;* groote — met drie masten, *gralijasa, groerah,* Ar.; eene soort van — in den Molukschen Archipel, *koera-koera.*

galerij, hetzij voor—, achter— of zij— van eene vorstelijke woning, lager dan het middenstuk, *sĕlasar*; van andere woningen, *sĕrambi*; achter—, *sĕrambi bĕlakang*. — over de geheele lengte eener vorstelijke woning, *keleḳ-keleḳ anaḳ*; een soort van — buitenboord van Indische vaartuigen, *mĕraḳ simpir*, letterl. eene pauw die hare vleugels laat hangen.

galg, strafwerktuig, *pĕgantoengan, tiang pĕrḥoekoeman*; tot de — veroordeeld, *kĕna ḥoekoem gantoeng, diḥoekoem akan mati digantoeng*; 't is boter aan de —, *sapĕrti mĕmboewang garam kadalam laoet*.

galgebrok, galgenaas, *sisa pĕgantoengan*, scheldw. *mati diboenoeh*.

galgestuk, *pĕrboewatan jang patoet kĕna ḥoekoem gantoeng*.

galgetronie, *moeka bangsat*.

galgeveld, *tanah tĕmpat pĕgantoengan*.

galgpaal, *tiang pĕgantoengan*.

galjoen, groot zeilvaartuig, *galioeng*, b.v. *maka galioeng itoe pĕrahoe sapĕrti wangkang*, een galjoen is een vaartuig als een wangkang; eene soort van plaats boven de neb van een Maleisch vaartuig, *djoewang-djoewang*. —, geheim gemak der matrozen, zie **bestekamer.**

galkoorts, *dĕman panas hampĕdoe*.

gallig, *sakit hampĕdoe, tĕrlaloe banjaḳ hampĕdoe*.

galm, *kĕrĕdam, kĕrĕdoem, boenji kĕrĕdoem*.

galmbord, zie **klankbord.**

galmen, *bĕrkĕrĕdam, bĕrkĕrĕdoem*; *boenjinja kĕrĕdam, boenjinja kĕrĕdoem*.

galnoot, *madjakani*.

galon, *pasmen*; goud —, *pasmen mas*.

galonneeren, *mĕmboeboeh pasmen*.

galop: een bijzondere gang van het paard, *tjonglangan*, Jav. *bĕrlari mĕndoewa*.

galoppeeren, *tjonglang*, Jav. *bĕrlari mĕndoewa*.

galslijm, *lĕndir hampĕdoe*.

galsteen, *batoe hampĕdoe*.

galsterig, zie **sterk** en **ranzig.**

galziekte, *pĕnjakit hampĕdoe*.

gambir, *gambir*.

gang, nauwe gang tusschen woningen, *loeroeng, loeroeng sĕmpit*. — of zijhol onder iets, *tjĕroeḳ*; allerlei gangen of zijholen, *tjĕroeḳ-mĕroeḳ*; smalle — onder de goot van twee tegen elkander aan komende daken, *rambat*. — in een gebouw, *batoer*. — van een verhaal, *lakon*, b.v. *dĕngan koetilik lakon-lakonnja*, terwijl ik den verschillenden gang ervan naging. —, gedrag, *lakoe, kalakoewan*; gedwongen, aangenomen, gemaakte, sierlijke —, *gaja*. —, tocht, *pĕmĕgian*, b.v. *adapon rahasia pĕmĕgian vadja itoe sa'orang pon tiada mĕngĕtahoĕi adanja*, wat het geheim van 's residenten — was, niemand wist iets daarvan; aan den — helpen, *bĕri djalan*; de zaak aan den — houden, *mĕndjalankan pĕrkara*; zijn — verhaasten, *mĕnjigĕrakan langkahnja*; zijn eigen — gaan, *mĕnoeroet kahĕndaḳ dirinja*. — van een werk, *pĕri djalan pĕkĕrdjaän*; zijn — vertragen, *mĕmpĕrlambatkan langkahnja*; zijn — belemmeren, *mĕnahankan langkahnja*; gelijken — houden, *bĕrsamaän langkah*; een snellen — gaan, *bĕrdjalan dĕngan pantas, bĕrdjalan tĕkas*; een langzamen — gaan, *bĕrdjalan pĕrlahan-lahan*; iemand in zijnen — volgen, *mĕngikoet orang bĕrdjalan*; op — komen, in beweging komen, *moelaï bĕrdjalan, moelaï bĕrgĕraḳ*. — maken, spoed maken met iets, *mĕnjigĕrakan, mĕmboeroe*, b.v. zet er wat — achter, *sigĕrakanlah sĕdikit, boeroelah sĕdikit*; iemands — en nagaan, bespieden, *mĕnghintai*; zijn — gaan, voortdurend iets doen, *sĕlaloe*, b.v. hij gaat zijn — met fluiten, *ija bĕrsioel sĕlaloe*; ga uwen —, *soeka ĕngkaulah*; iemand zijn — laten gaan, *mĕmbiarkan orang bĕrboewat kahĕndaḳnja*; zijn ouden — gaan, *kalakoewannja sapĕrti dĕhoeloe djoega*; iemand aan den — brengen, zijn toorn opwekken, *mĕmbangkitkan amarah orang*; goed aan den — gaan, bij een werk, *moelaï dĕngan radjin*; aan den — komen, werk verkrijgen, *mĕndapat pĕkĕrdjaän*; nan den — komen, slaags raken, *moelaï bĕrpĕrang*; aan den — zijn met iets, *lagi, dalam*, b.v. met spreken, *dalam bĕrkata-kata, lagi bĕrkata-kata*. —, gangen, handelingen, *pĕrboewatan*; gedragingen, *kalakoewan*. — van een rijof vaartuig, uurwerk enz., *djalan*. — van eene rivier, *alir, halir*. — der hemellichamen, *pĕridaran*; een — water, *ajar sapikoel*; een —, eenmaal gaans, *sakali djalan*; twee — en, *doewa kali djalan*.

gangbaar, *lakoe*. Niet —, *tiada lakoe, ta'lakoe*; dat geld is niet —, *oewang*

itoe ta'lakoe; wat hij ook zeide, 't was —, *barang katanja pon lakoe.*

gangboord van een vaartuig, *riwbat.*

ganges; de rivier de —, *soengai Ganggo.*

gangpad, zijpad, *simpangan, djalan simpangan.*

gangspil, windas, *poetaran lawang.*

gangwerk, *pësawat.*

gangwiel, vliegwiel, *djantëra pësawat.*

gans, *angsa,* Skr. *gangsa,* Ar.

gansch, geheel, *sëgala, sagënap, salocroch, sapandjang, soentoek, samésta,* Skr. *boelat, salangkap, sahërhana,* h.v. het —e land, *sëgala nëgari, salocroch tanah;* een — leger, *sagënap bala-tantara;* het —e lichaam, *salocroch toeboeh;* den —en dag, *sapandjang hari, soentoek hari,* b.v. *kadocwanja pon bërpëranglah soentoek hari,* beiden streden den —en dag, d. i. tot het einde van den dag een beletsel was om verder voort te gaan; den —en weg, *sapandjang djalan;* het — heelal, *samésta älam;* van —er harte, *dëngan boelat hati, dëngan sagënap hati;* een —e kleeding, *salangkap pakajan, sahërhana pakajan;* een —e maand, *sahoelan gënap lamanja.* —e dingen, *bërhari-hari;* de —e toedracht, *sëgala hal-ahwal;* de —e wereld, *sëgala doenia.* — niet, *sakali-kali tidak,* b.v. — niet wel, *sakali-kali tidak baik, tidak baik sakali-kali.* —, zie vooral ook **geheel.**

ganschelijk, zie **gansch.**

ganzebout, *paha angsa.*

ganzekuiken, *anak angsa.*

ganzendrek, *tahi angsa.*

ganzenhoeder, *gombala angsa.*

ganzenei, *tëlor angsa.*

ganzenhagel, *pënaboer bësar, mimis bësar.*

ganzenhok, *kandang angsa.*

ganzennest, *sarang angsa.*

ganzenroer, *bëdil pandjang, sënapang pandjang.*

ganzenwijn, *anggoer itik,* op Java *anggoer bebek,* letterl. eendenwijn.

ganzepen, *boeloe sajap angsa.*

ganzepoot, *kaki angsa.*

ganzeveder, *boeloe angsa.*

ganzevel, kippevel, *sëram koelit.*

ganzevleugel, *sajap angsa.*

gapen, openstaan van deur, mond enz., *tërnganga, tërboeka.* —, even open zijn, b.v. van een deur, bek enz., *bërënggang.* — van eene wond, opening enz., *babang.* Van eene wond ook *bëliak.* Verder *sënggeh* en *sëngeh.* —, geeuwen, *mëngoewap.* —, den mond opendoen, *mëngangakan moeloet* (van *nganga*), *mëmboekakan moeloet.* —, zie ook **aangapen.**

gapend, *rënggang, bërënggang, bëngang.* Zie ook **gapen.** — van eene wond, *babang, bëliak.* —, geopend, zooals een slinglinie, of de palissaden eener omheining, *kowak.*

gaper, geeuwer, *pëngoewap.*

gaperig, geneigd tot geeuwen, *soeka mëngoewap.*

gaping, *rënggang, boekak.*

garandeeren, *mëngakoe, mënanggoeng* (van *tanggoeng*).

garant, *pëngakoe, pënanggoeng.*

garantie, *pëngakoewan, pënanggoengan.*

gard, tuchtroede, *rotan pënjësah, djari ampai.*

garde, wacht van krijgslieden, *pënggawal lasjkar.* —, lijfwacht, een soort van hofbeambten, *bidoewanda.* Het opperhoofd dier beambten, *pënghaolae bidoewanda.* —, soldaat tot de — behoorende, *lasjkar pënggawal.*

garderobe, kleerkast, *almari pakajan.*

gareel, tuig voor paarden, *pakajan koeda.* —, halsjuk voor trekdieren, *goe, kok, danam.*

gareelblok, *kajoe goe, kajoe kok, kajoe danam.*

garen, *bënang.* — op klosjes, *bënang kareta;* grof —, *bënang kasar;* middelsoort —, *bënang jang sëdang;* fijn —, *bënang haloes;* een knot —, bestaande uit een aantal strengen, *bënang satoekal, satoekal bënang;* een streng —, bestaande uit 40 slagen op een haspel, *rejan.* Veertig hiervan gaan er op een *toekal* of knot; een streng — van een halve *toekal, hoentai;* driedraadsch —, *bënang tiga pintal, bënang tiga tëmbar;* gewast —, *bënang diséringkan dëngan lilin;* zijden —, *bënang soetëra.*

garen, verzamelen, *mëngoempoelkan* (van *koempoel*) *mënghimpoenkan* (van *himpoen*), *mëngampoengkan* (van *kampoeng*).

garen, zie **gaarne.**

garenklos, *kareta bënang, gëlendong bënang.*

garenverkooper, *orang bërdjoewal bënang;* een Chinees, die garens langs de huizen rondvent, *tjina këlontang,* naar den rammelaar, dien hij bij zich draagt.

garenwinder, *këntjir bënang, poetaran*

bĕnang; horizontale —, *roewing;* vertikale —, *likasan.*

garf, garve, van graan, *gogos.* —, schoof, *bĕrkas, ikat;* aan garven binden, *mĕnggogos, mĕmberkas, mĕngikat bĕbĕrkasbĕrkas.*

garnaal, *hoedang;* de gewone —, *hoedang loeboĕk;* een soort van groote zee —, *hoedang galak;* een klein soort van —, waarvan men de bĕlatjan of trasi maakt, *hoedang pĕpai, sĕnggoegoe.* De *pĕpai* wordt ook ingezouten en heet dan *tjintjaloeĕk;* een soort van zeer kleine garnalen, *oedang soedong,* zoo genoemd, omdat men ze met een zaknet, in voorover gebogen houding voortgaande, schept; eene bijzondere wijze van garnalen te vangen, namelijk met een zeer fijn vezelachtig toestel, *mĕndjĕriat.*

garnalenbroodje, *pĕnaram.*

garnalenmand, *bakoel hoedang.*

garnituur, een compleet stel, *salangkap.*

garnizoen, *sĕgala lasjkar nĕgari, sĕgala soldadoe nĕgari.*

garst, *sjĕĕr,* Ar. *djaw,* Perz. Zie **gerst.**

garstig, sterke smaak van vetten, die half bedorven zijn, *pĕdar.* — spek, *daging babi jang pĕdar, lĕmaĕk babi jang pĕdar.*

garvenbinder, *pĕngikat bĕrkas-bĕrkas.*

gas, *gas.*

gast, *djamoe, orang djamoe, orang djamoewan;* op Java *tamoe.* —, genoode, *orang panggilan, orang djĕmpoetan.* — en hebben, *bĕrdjamoe;* als — onthalen, *mĕndjamoe;* een — iets voorzetten, op iets onthalen, *mĕndjamoeĕi, mĕndjamoekan;* logeer—, bijwoner, *orang mĕnoempang* (van *toempang*). — en noodigen, als het minderen zijn, *mĕndjĕmpoet* (*mĕmanggil*) *orang djamoe;* van meerderen, *mĕmpĕrsilakan datang kapada pĕrdjamoewan;* een pas aangekomen —, nieuwgast, *djamoe bĕharoe datang;* een welkome —, *djamoe jang dikahĕndaki;* een onwelkome —, *djamoe jang tiada dikahĕndaki;* een vreemde —, *djamoe jang tiada kakĕnalan;* een ongenoode —, *djamoe jang tiada didjĕmpoet;* het recht van —, *haĕ orang djamoe;* te — gaan, *pĕrgi makan-minoem;* te — komen, *datang makan-minoem;* te — zijn, *dipĕrdjamoe;* tijdelijk ergens als — vertoeven, *mĕnoempang* (van *toempang*); slecht te — geweest zijn, *dipĕrdjamoe tiada dĕngan sapĕrtinja.*

gast, manspersoon, *orang.* —, jonkman, *orang moeda, tĕroena;* een dappere —, *orang bĕrani;* een rappe —, *orang pantas;* een sluwe —, *orang tjĕrĕdik;* een jonge —, *orang moeda-balia, tĕroena.*

gastereeren, *mĕndjamoeĕi orang.*

gastheer, *pĕndjamoe, toewan jang mĕndjamoe.*

gasthuis, weldadigheids-instelling, *balai dĕrma.* —, ziekenhuis, *roemah orang sakit;* bij verkorting, *roemah sakit.* —, oude mannenhuis, *roemah orang toewa, roemah miskin.*

gastmaal, *djamoewan, pĕrdjamoewan.*

gastrecht, *haĕ orang djamoe, haĕ orang mĕnoempang.*

gastvrij, *soeka mĕndjamoe orang, soeka mĕmbĕri toempangan.*

gastvrijheid, *pĕrdjamoewan, soeka mĕmbĕri toempangan.*

gat, *lobang, liang, pĕsoĕk, mata,* b.v.: —, kuil, in den grond enz., *lobang.* — of het oog eener naald, *lobang djaroem,* —, door iets teweeggebracht, *liang,* b.v. de —en door eene naald gemaakt, *liang djaroem.* — in het oor, *liang tĕlinga.* — door den neus, *liang hidoeng.* Gaten in de ooren steken, *mĕmasaĕ tĕlinga* (van *pasaĕ,* pen). — , waaruit iets te voorschijn komt, *mata,* vandaar *mata-ajar,* bronwel; geboord — in den bodem van vaartuigen om er het water in- of uit te laten, *lĕmboeĕ;* met een — er doorheen, *lĕmboes;* met een — er recht doorheen, door en door, *tĕroes-lĕmboes;* een — door iets heen maken, *mĕnĕmboes;* wie of wat een — door iets heen maakt, *pĕnĕmboes;* met een —, of gaten, van doek, papier, een muur, mat enz., *pĕsoĕk;* aldus met gaten maken, *mĕmĕsoĕkkan,* b.v. *ada jang mĕmĕsoĕkkan dinding, ada jang mĕmandjat pagar,* sommigen maakten gaten in den wand, anderen klommen op de omheining. Ook *lĕmboeĕk.* —en in een riem, *eroeng-eroeng;* diep en donker —, door beschadiging in iets teweeggebracht, *pĕrohong;* sleutel—, *lobang koentji.* —, holte in iets, b.v. in het lichaam, een boom enz., *roengga, lobang;* vol —en, *bĕrpĕsoĕ-pĕsoĕ, bĕrsarang-sarang,* b.v. mijn huis is vol gaten door de kogels, *roemah sĕhaja bĕrsarang-sarang dimakan pĕloeroe.* — in een dijk enz. doorbraak,

tĕtasan, pĕtjahan; ergens geen — in zien, *tiada mĕlihat kasodahaanja;* een — in den dag slapen, *tidoer sampai tengah hari;* het — van de deur, *lobang pintoe;* het — van een oven, *moeloet dapoer;* knoops—, *roemah boetang, r. kantjing;* hals— van een kleed, *leher.* —, zeegat, vaarwater, geul, waardoor men in- of uitvaart, *aloer.* — in een kies, *lobang gigi.*

gat, achterkwartier, *pantat;* het werkelijke aarsgat, *lobang pantat;* op zijn — vallen, *rĕbah terdoedoek, djatoh terdoedoek;* op zijn — krijgen, *dapat dipantat;* zijn — reinigen, na het doen eener behoefte, *bĕristindja',* Ar. *bĕrtjebok,* onder zijn — leggen ten teeken van verachting, b.v. een brief, *mĕnaroh dibawah pahanja,* bij het gatje af, bijkans, *njaris;* zijn — bergen, *bĕrlepas diri;* zijn — vol schulden hebben, *sarat dĕngan hoetang.*

gatenplateel, *pinggan pĕnapis.*

gaterig, *bĕrpĕsok-pesok, bĕrlobang-lobang.* —, vol kuilen en gaten van een weg, *bĕrlekak-lekok.*

gauw, *lekas, sigĕra, tjĕpat, pantas.* — loopen, *bĕrdjalan lekas.* — komen, *datang dengan sigĕra, datang lĕkas.* — wegloopen, *lari dĕngan pantas, lari lekas;* een —e hand, *tangan tjepat;* te — zijn, te slim, *tĕrlaloe tjerdik.* —, vlug, rad in het spreken, *lantjar.* —, zie ook **snel** en **spoedig.**

gauwdief, *pĕntjoeri.* Ook snaak, guit.

gauwdieverij, *pĕkĕrdjaän pĕntjoeri.*

gauwerd, *orang pantas.*

gauwheid = gauw.

gave, van God of van een Vorst aan een onderdaan, *karoenia,* Skr. *anoegĕraha,* Skr.; van gelijken aan elkander, *pemberian;* van den mensch aan God of een onderdaan aan een Vorst, *persĕmbahan.*

geaardheid, *pĕrangai, tabiät,* Ar. *pĕkĕrti,* Skr.; een goede — hebben, *baik pĕrangainja, baik tabiätnja, baik pĕkĕrtinja;* zijn ware — toonen, b.v. van een stervende, *mĕmboewang tabiätnja.*

geaderd, *bĕroerat.* — van hout, ijzer, geweven stoffen, *koerai, bĕrkoerai, bĕrbarik-barik.* —, gedamasceerd, van wapens, *bĕrpamoer.*

geadopteerd, *angkat;* een — kind, *anak angkat.*

geaffecteerd, *tjanggeh.*

geangeld, van een angel voorzien, *bĕrsĕngat.*

geankerd, *bĕrlaboeh,* b.v. een — vaartuig, *kapal bĕrlaboeh.* —, van een anker voorzien, *bĕrsaoeh, bĕrdjangkar.*

gearmd, van armen voorzien, *bĕrlĕngan.* —, elkanders armen vasthoudend, *bĕrsaloek, (bĕrpegangan lengan?)*

gebaand, van een weg, *rata, soedah diratakan,* b.v. een —e weg, *djalan rata, djalan jang soedah diratakan.*

gebaar, *tingkah;* gebaren, *tingkah lakoe;* lustige en vroolijke gebaren of vertooningen maken, *gandang.*

gebaard, van een baard voorzien, *bĕrdjanggoet,* b.v. *bĕrdjanggoet tiada bĕrdjoebah,* gebaard en geen tabbaard aanhebben. Sprw.

gebabbel, *pĕrtjakapan, pĕtoetoeran.* —, zie ook **gepraat.**

gebak, geblaf, *salak, pĕnjalak,* b.v. het — van dien hond, *pĕnjalak andjing itoe.*

gebak, koekjes, *panganan, koewih-koewih,* Chin. —, het gebakkene, *gorengan, bakaran.*

gebakken, *goreng, bakar,* b.v. — visch, *ikan goreng.* — steen, *batoe bakar.*

gebalder, gebulder, *gĕmoeroeh boenjinja,* b.v. in de verte hoorde men het — van het geschut des vijands, *dari djaoeh kadĕngaranlah gemoeroeh boenji mariam moesoeh itoe.*

geballt, *tarejak.*

geballast, van ballast voorzien, *bĕrtoelak-bara.*

gebarenspel, een soort van tooneelvertooning door gemaskerde spelers, *main topeng.*

gebazel, *pĕngigau.*

gebed: verplicht, voorgeschreven —, *sĕmbahjang;* zulk een — doen, *bersĕmbahjang;* niet verplicht, vrij —, *dŏa;* zulk een — doen, *mĕminta dŏa, bĕrdŏa;* een — voor of over iemand of iets doen, *mĕnjembahjangkan, mĕndŏakan, mĕmintakan dŏa;* laatste — bij een doode, *chatimat,* Ar.; gezamenlijk — van priesters na de begravenis, waarbij men onder het uitspreken van la ilah illa Allah het bovenlijf al heen en weder beweegt, *ratib,* Ar. dat — doen, *mĕratib;* voor iemand, *miratibkan.* — om vergeving van zonden, *salat;* meerv. *salawat,* Ar.; gebeden opzeggen, *mĕmbatja dŏa;* de verplichte gebeden, *sĕmbahjang jang pĕrloe* (van *fardloe,* Ar.);

het huis des gebeds, *roemah sĕmbahjang*; de ure des gebeds, *waktoe sĕmbahjang*; in den gebede, *lagi sĕmbahjang, dalam mĕminta-dôa*; gebeden worden geteld bij *rakât*, Ar. lichaamsbuiging bij het gebed, b.v. twee gebeden, *sĕmbahjang doewa rakât*.

gebedel, *pĕminta-minta*.

gebedenboek, *kitab ŝalâwat*, Ar. *soerat dôa*.

gebedenhuisje, zie **bidkapel.**

gebedsuur: de voorgeschreven gebedsuren, *waktoe sĕmbahjang*; de vijf Mohammedaansche gebedsuren, *sĕmbahjang lima waktoe*. Zij zijn: *sĕmbahjang soeboeh*, het eerste of morgengebed, van vijf uur tot zonsopgang; *sĕmbahjang johor*, het middaggebed, van twaalf tot twee uur; *sĕmbahjang âŝar*, namiddaggebed, van drie tot vijf uur; *sĕmbahjang magrib*, het gebed bij zonsondergang; *sĕmbahjang isja'*, het avondgebed om zeven uur en later.

gebeef, *gĕtar, gĕntar*.

gebeeld, gebeeldhouwd, gebeeldwerkt, *bĕroekir, bĕrtalah, bĕrkarawang*; à jour, *bĕrtĕboeĕ, bĕrtĕmboeĕ*.

gebeend, van beenen voorzien, *bĕrkaki*, b.v. lang —, *bĕrkaki pandjang*. —, van beenderen voorzien, *bĕrtoelang*.

gebeente, *toelang-toelangan*.

gebeiteld, zie **gebeeld.**

gebelgd, *sakit hati, kĕtjil hati, marah*.

gebergte, *pĕgoenoengan, goenoeng barisan, boekit barisan*.

gebeten, nijdig, *sakit hati, marah*.

gebeteren, *mĕmbaiki, mĕmbĕtoelkan*.

gebeuk, *pĕnoembock, pĕnoemboekan*.

gebeuren, *djadi, bĕrlakoe, pĕristewa*, Skr. *datang, sampai, kĕna*; het gebeurde, *barang jang tĕlah djadi, sĕgala kalakoewan, hâl ahowâl*; eens gebeurde het, *sakali djadi*; in deftigen stijl, *sakali pĕristewa*; wat is met die vrouw gebeurd, *apa kĕna pĕrampoewan itoe, apa pĕristewaaja pĕrampoewan itoe*; het ongeluk, dat hem gebeurd is, *tjilaka jang tĕlah bĕrlakoe atasnja*; de zaken die — zullen, *pĕrkara jang akan datang kĕlak*; hoe kon het zoo —, *bagaimana sampai bagitoe*; zal het zoo —, zal het zoo het geval zijn, *atji-atji*; doen —, er in toestemmen dat iets gebeurt, *mĕngatjikan*; kunnen —, *bolih, bolih djadi*; dat mag volstrekt niet —, *ta' bolih sakali*; het zou kunnen —, *kalaukalau*; zoo gebeurt het ook doorgaans, *dĕmikian pon memang, bagitoe memang*; binnen weinig dagen zijn al die dingen gebeurd, *dalam sĕdikit hari djoega tĕlah djadi sĕgala pĕrkara ini*.

gebeurlijk, *bolih djadi, bĕrangkali*. —e dingen, *pĕrkara jang bolih djadi*.

gebeurtenis, *pĕristewa*, b.v. zij verhaalde de —, *waka ija bĕrchabarlah akan pĕristewanja itoe*. —, zaak, *pĕrkara jang tĕlah djadi*.

gebied, *pĕmĕrentahan, pĕgangan, hoekoem* —, wat onder het bevel of bestuur van iemand staat, *pĕmĕrentahan, pĕgangan*; vorstelijk of rijks—, *karadjaän*; rechts—, *hoekoem*. —, alle onderhoorigheden aan het gebied, *sĕgala dâĭrah tâloknja*.

gebieden, *mĕnjoeroh, mĕngamarkan* (van *amar*, Ar.); van den Vorst, *bĕrtitah*; van God, *bĕfirmân*, Ar. *mĕngamarkan*.

gebiedenis, beleefde groet, *tabik, salâm*, Ar.; mijne — aan uwe echtgenoote, *tabik sĕhaja kapada istĕri toewan*; aan iemand zijne — doen, *mĕmbĕri salâm kapada sa'orang, m. tabik k. s.*

gebieder, van den Vorst, *jang dipĕrtoewan* (bij verkorting ook *jantoewan*), *djoendjoengan*. —, in het algemeen, *pĕmĕrentah, jang mĕmĕgang pĕrentah, jang mĕlakoekan pĕrentah*. —, hoofd, aanvoerder, *pĕnghoeloe, pĕnglima, kapala*.

gebijt, *pĕnggigit*.

gebindte, zie **houtverband.**

gebit, de tanden, *gigi, sĕgala gigi*. —, bit van een paard, *kang, kĕkang*.

gebitkettinkje, *rantai kang*.

gebitteugel, *tali kang*.

geblaar, gebleer, *pĕngĕmbeĕ*.

geblaard, *bĕrbintil, bĕrlĕpoh*.

geblaas, *pĕnghĕmboes, pĕnioep*.

geblaat = geblaar.

gebladerd, *bĕrdaoen*; dicht —, *rendang*, zie **lommerrijk.**

gebladerte, *daoen-daoenan*.

geblaf = gebaf.

geblameerd, een mal figuur maken, *kadjĕmalan*; belasterd worden, *kĕna fitnah, difitnahkan*.

gebliksem, *pĕrkilatan*.

geblink, *pĕrkilatan*.

geb'oemd, *bĕrboenga*, b.v. —e zijde, *kain sortĕra bĕrboenga*.

gebloemte, *boenga-boengaän*.

geblok, aanhoudende inspanning, *oesaha*.

geblokkeerd, van vestingen, *tërkëpoeng.* — van havenplaatsen, *tërpëpat.*

gebluf, *djakap.*

gebluscht, *padam.* — e kalk, *kapoer tohor.*

geblutst, gebutst, gekwetst van vruchten, *mëmar.*

gebobbel, *boewal, pëmboewal.*

gebocheld, *bërbongkoq.*

gebochelde, *orang bongkoq;* de —, *sibongkoq.*

gebod, *soeroeh, amar,* Ar. *hoekoem.* — van het bestuur, *përentah.* — van den Vorst, *titah.* — van God, *firmän,* Ar. *amar,* Ar —, last, van een vertrekkende aan een achterblijvende of van een achterblijvende aan een vertrekkende, dus ook van een stervende, *pësan;* de geboden houden, *mëmëlihara kan përentah;* de geboden opvolgen, *mënoeroet përentah, mënoeroet pësan* (van *toeroet*); de geboden ten uitvoer brengen, *mëlakoekan përentah;* de geboden overtreden, *mëlaköi përentah, mëlanggar përentah;* een — uitvaardigen, *mëntjabalkan përentah;* de geboden, wetten, *hoekoem oendang-oendang.* —, inzetting *sjarïat,* Ar.; de tien geboden, *kasapoeloeh firmän, k. hoekoem.*

geboefte, *orang-orang djahat, orang-orang doerdjana,* Skr.

geboegd, van een boeg voorzien, *bërhaloewan, bërdjoengoer.*

geboert, *sanda-goerau.*

gebogen, *böntoeq;* krom gebogen, zoo als b.v. een rotan, de nek, de rug, *pëlëkoh.* — van horens, een krislemmer, armen en beenen, *dengkol;* met verscheidenheid, *dëngkang-dengkol;* Jav. *doengkoel;* aan beide einden naar verschillende kanten krom —, zoo als b.v. scheepsplanken, de schroef bladen van een stoomboot, het plaatijzer voor stoomketels enz. zoo ook het menschelijke oor, *piat, piuk.* —, ingebogen, zoo als b.v. de voor- en achtersteven van een vaartuig, het vaartuig zelf, de tanden door invijling, *lëntik.* — als een kokosschil, *lëntik saboet;* boogsgewijze over iets heen —, *lëngkoeng.* —, gebukt van houding, *toendoeq.* — van den neus, vooruitstekend, *mantjoeng.* —, omgebogen, zoo als een wapen of mes van slecht staal, *bëngkoeng;* krom en —, *bengkang-bengkoq.* —, zie ook **buigen.**

gebonden, *tërikat.* —, aan iets vastgelegd, b.v. een schuit aan een paal, een paard aan een boom, *tërtambat.* —, dik van vochten, *këntal.*

gebons, gebeuk, *toemboeq.* — van het hart, *dëbar.*

geboogd, *bërlëngkoeng.* —, van pijl en boog voorzien, *bërboesoer-panah.*

geboomte, *kajoe-kajoewan.*

geboorte, *djadi, hadjadian;* lang in de — staan, van een kind, *lama bëharoe kaloewar;* van de — af, *samoela djadi, dari moela djadi;* voor de —, *dëhoeloe daripada djadi;* na de —, *këmoedian daripada djadi;* van — een Hollander, *asal orang Wolanda;* hij is een Maleier van —, *ija anaq Mëlajoe;* van hooge —, *bangsawan, bërbangsa;* van geringe —, *hina djadinja, hina asalnja.* —, begin, aanvang van eene zaak, *përmoelaän.*

geboortedag, *hari djadi.*

geboortejaar, *tahoen djadi.*

geboorteland, *nëgari djadi.*

geboorteplaats, *tëmpat djadi, tëmpat toempah darah,* b.v. *adapoen nëgari jang tëmpat akoe toempah darah, ija-itoe nëgari Malaka,* wat mijne geboorteplaats betreft, dat was de stad Malaka.

geboortester, gesternte, waaronder iemand geboren is, *rasi* (Skr. *rasji,* teeken van den dierenriem.

geboortestond, geboorte-uur, *waktoe djadi, këtika djadi.*

geboortevlies, *sëlowpat, toeban-toeban, karoeng-karoeng anaq.*

geboortig, *asal.*

geboren, *djadi, dipëranakkan, lahir,* Ar.: eerst —, *soeloeng;* eerst geborene, *anaq soeloeng;* laatst —, *bongsoe;* laatst geborene, *anaq bongsoe.* — worden, *dipëranakkan, dilahirkan;* doen — worden, *mëmpëranakkan, mëlahirkan,* b.v. *sakalian manoesia ini dilahirkannja daripada nabi Adam,* alle menschen deed hij uit den profeet Adam geboren worden.

gebouw; groot steenen —, *gëdoeng;* het — van het gerecht, *gëdoeng bitjara.* —, huis, *roemah;* dit huis is een fraai —, *roemah ini baik bangoenannja, roemah ini endah-endah përhoewatannja,* letterl. dit huis is van goede bouworde, dit huis is van fraai maaksel.

gebraad, *gorengan, rëndangan.* —, gebraden vleesch, *daging goreng;* al wat aan een spit, of speetje, of op een rooster, of gewikkeld in een blad op 't vuur gebraden is, *panggangan.*

gebrabbel, zie **wartaal.**

gebral, *pĕragaän, kamĕgahan.*

gebras, gezwelg, *makan minoem dĕngan mewa.*

gebrek; — hebben aan iets, — lijden, *kakoerangan* (van *koerang*, te weinig, gebrek); zie ook **armoede;** geld —, — aan geld hebben, *kakoerangan oewang;* totaal — aan iets hebben, b.v. aan geld, verstand, gedachten enz., *katohoran;* geen — hebben, *tiada kakoerangan.* —, fout, smet, *tjĕla, katjĕlaän;* een — hebben, *bĕrtjĕla, bĕrkatjĕlaän;* geen — hebben, *tiada bĕrkatjĕlaän.* Ook *äib,* Ar. b.v. er is een — aan, *ada äibnja,* ook *tjatjat,* Jav. een — teweegbrengen, *mĕntjatjat;* iets gebrekkig vinden of noemen, *mĕntjatjatkan.* —, fout, misslag, *salah;* geheime gebreken, geheime zonden, *tjĕpoewa.* —, onvolkomenheid, *lĕta,* b.v. *bĕrtiang gading poetih ta'lĕta,* met wit ivoren pilaren, die zonder — waren; vrij van gebreken, zonder gebreken, *sampoerna,* Skr. *azad,* Perz.; de gebreken van iets wegnemen, verwijderen, *mĕnjampoernakan* (van *sampoerna*); zonder —, in orde, *saḫ,* Ar.; geen — aan, niet zonder, *tiada koerang, tiada chali,* b.v. *sĕrta mĕnangis tiadalah chali,* en aan weenen was geen —; een geschrift van gebreken zuiveren, *mĕnsaḫkan, mĕngĕsaḫkan;* de gebreken des ouderdoms, *pĕnjakit toewa,* b.v. *maka oedjar oelar itoe karĕna pĕnjaḫit toewalah,* en de slang hernam: dat is door de gebreken des ouderdoms. — aan levensmiddelen, *kakoerangan makan;* voortdurend — aan levensmiddelen hebben, *mĕngidapkan pĕroet;* klein —, onvolmaaktheid, *tjandal.* — aan ademhaling, *bĕngiḫ;* een zedelijk —, eene verkeerde hebbelijkheid of gewoonte, *sasar-sasar bĕhasa,* b.v. *toen Bijadjid namanja sasar-sasar bĕhasa, djika ija bĕrdjalan dipĕkau barang harta orang dilihatnja, apabila ija bĕrkĕnan di-ambilnja,* heer Bijadjid genaamd, hij had een gebrek, als hij over de markt ging en andermans goed zag en het beviel hem, dan nam hij het weg.

gebrekkig, een gebrek of gebreken hebben, *bĕrtjĕla, bĕrkatjĕlaän, lĕta.* —, onvolmaaktheid, *tjandal;* gebrekkige bleekmuil, *poetjat tjandal,* als scheldwoord. — van lichaam, *boerocḳ,* b.v. ik — mensch, *badan jang boerocḳ ini.* —, wanstaltig, *djanggal;* ook van schrift en versmaat. — van werk, niet met den noodigen ijver of zorg verricht, *sambalewa.* —, onvolkomen, niet goed afgewerkt, *imbal.* —, van de uitspraak, krom, *teloer,* b.v. wegens zijne — e uitspraak kon hij geen **ra** zeggen, *tiada bolih ija mĕnjĕbaet* **ra** *sĕbab telonrnja;* ook *pelat* en *peloer.* —, in het pareeren met een wapen, *tjidĕra;* een — paard, *koeda jang koerang baik, koeda jang ada tjĕlanja.* — gereedschap, *pĕrkakas jang koerang baik;* een — opstel, *karangan jang ada salahnja;* een — teekenaar, *pĕnoelis jang koerang pandai;* even —, *sama ta'baik.* —, zie ook **kreupel** en **mank.**

gebriesch, van een paard, *ringkiḳ, pĕringkiḳ.*

gebrild, *bĕljĕrĕmin mata, pakai tjĕrĕmin mata, p. kalja-mata.*

gebroddel, *pĕkĕrdjaän koesoet.*

gebroed, van vogels, *anaḳ boeroeng;* iemands —, *anaḳ orang.* —, broedsel, *pĕngĕraman.*

gebroeders, *bĕrsaoedara;* de twee —, *kadoewa bĕrsaoedara.*

gebroederschap, *pĕrsaoedaraän.*

gebroekt, een broek aan hebben, *bĕrsĕlowar, bĕsĕroewal, bĕrtjĕlana.* Zie **broek.**

gebroken, van glas, aardewerk, steen, gereedschappen en werktuigen, *pĕtjah;* van touw, band, ketting en dergel., *poetoes;* van been, ledematen, hout, *patah.* —, gespleten, *bĕlah.* —, afgebroken, ook *sopaḳ.* —, een breuk hebben, het gebrek hernia, *bĕrboeroet.* —, breuk in de rekenkunde, *patahan angka.* — land, *tanah jang dibĕlah.* — Zie verder bij **breken.**

gebrom, brommend, dreunend geluid, *dĕngoeng.* —, geknor, *soengoet.* Van dieren, *dĕram, dĕroem.* —, zie **brommen.**

gebrugd, *bĕrdjambatan, bĕrtitian.*

gebrui, *gadoeh, oesiḳ, pĕngoesiḳ.*

gebruik, het gebruik maken van iets, *pakai, pĕmakai.* —, gewoonte, *ädat,* Ar. vast —, *ädat lĕmbaga;* het — op iem. toepassen, *mĕnaroh ädat;* de —en en gewoonten, *ädat-istiädat;* voor dagelijksch —, voor allerhande —, *lasaḳ;* wat daarvoor dient, *pĕlasaḳ,* b.v. kleeren voor dagelijksch —, *pakajan pĕlasaḳ.* Meestal wordt echter de omschrijving gebezigd, *jang dipakai sahari-hari.* — maken van iets, *mĕmakai;* een goed

— maken, *mĕmakai dĕngan sapĕrtinja;* geen goed — maken, *mĕmakai tiada dĕngan sapĕrtinja;* tegen de — en zondigen, *mĕlanggar ădat;* de —en afschaffen, veranderen, *mĕngobahkan ădat;* overeenkomstig het —, of de gebruiken, *satoedjoe dĕngan ădat, sabagaimana ădat, satoeroet ădat;* het — verlangt het, *ădatnja maoe bagitoe;* de verplichte —en tegenover den regeerenden Vorst, die bij plechtige gelegenheden moeten voorgelezen worden, *tjarja,* Skr. *tjĕria,* verb.; die —en voorlezen, *mĕmbatjakan tjĕria,* b.v. *maka tjĕria jang amat endah-endah boenjinja dibatja orang dihadcpan radja, daripada anak tjoetjoe Bat itoelah jang mĕmbatja tjĕria itoe,* de verplichte —en, die zeer schoon luidden, las men in tegenwoordigheid van den Vorst, en hij, die de verplichte —en las was uit de nakomelingschap van Bat. —, trant, mode, *tjara;* tot —, *akan dipakai, akan dipĕrgoenakan;* van geen — zijn, *tiada tĕrpakai;* van groot — zijn, *bĕsar goenanja;* het — kennen van, *tahoe bagaimana mĕmakai.* —, nuttiging, *makan, minoem;* van Vorsten, *santap,* b.v. het — van vleesch, *makan daging, santap daging;* het — van wijn, *minoem ajer-anggoer, santap ajer-anggoer;* het — van den tijd, *pĕmbĕlu waktoe;* het ijdel — van Gods naam, *sĕbaetan nama Allah dĕngan sia-sia;* van zijne bekwaamheden — maken, *mĕmpĕrgoenakan kapandajannja;* zijn — van iets maken, ten eigen nutte aanwenden, *mĕmpĕrgoenakan bagai dirinja;* van iemands aanbod, gunst, uitnoodiging enz. — maken, *mĕnĕrima;* het — der handen, *goenanja tangan;* een dwaas —, *ădat jang bodoh;* iets als een — in zwang brengen, tot een vast — maken *mĕngădatkan;* aan een — gehecht zijn, *mĕmĕgang ădat;* volgens wet en —, *satoeroet hoekoem dan ădat;* in — komen, *djadi ădat.* Zie ook **gewoonte.**

gebruikelijk, *kadjalanan, ădat.* —, in de mode, *rasmi, rĕsĕmi,* Ar.; volgens de —e rekening der Javanen mag dat niet, *dan didalam hitoengannja orang Djawa, jang tĕlah kadjalanan itoe, tiada bolih.* —, gewoon, gewend, *biasa.* —, steeds, *memang,* altijd zoo — geweest, *memang bagitoe.*

gebruiken, *pakai;* met bep. obj. *mĕmakai;* iets tot het een of ander —, doen dienen, *mĕmpĕrgoenakan.* — voor, ook *boewat* en *kĕrdja,* b.v. *salendang diboewatnja kain,* een omslagdoek gebruikte zij voor rok; *oewang itoe dikĕrdja bĕlandja hidoep,* dat geld werd gebruikt tot uitgaven voor levensonderhoud; eene vrouw —, vleeschelijke gemeenschap hebben met eene vrouw, *mĕmakai pĕrampoewan, bĕrsatoeboh dĕngan pĕrampoewan;* eene vrouw als hoer —, *mĕndjĕrambah pĕrampoewan,* letterl. — als waschplaats voor borden; iemand tot iets —, maken, *mĕndjadikan,* b.v. een jongen gebruikte hij voor zijn schrijver, *boedak didjadikannja djoeroetoelisnja;* iemand voor alles —, alle werk laten doen, *mĕrĕtok;* dat kan ik —, *bolih akoe pakai:* dat kan ik best —, *bĕsar goenanja kapadakoe;* zijn eigen oogen —, *mĕlikat dĕngan matanja sĕndiri.* —, nuttigen, *makan, minoem;* van Vorsten en aanzienlijken, *santap,* b.v. vleesch —, *makan daging, santap daging;* koffie —, *minoem ſahwah, santap ſahwah;* het middagmaal —, *makan tĕngah hari;* een bad —, *mandi;* van Vorsten, *bĕrsiram;* geweld —, op iets of iemand, *mĕnggagahi;* geduld, lankmoedigheid, of lijdzaamheid —, *sabar,* Ar. ten opzichte van iets of iemand, *mĕnsaborkan,* b.v. men moet geduld — in tegenspoed, *hĕndaklah orang sabar apabila oentoeng malang;* hij gebruikte met hem een weinig geduld, *ija mĕnsaborkan dia sĕdikit;* woorden —, *mĕngatakan,* b.v. de woorden moerka en titah te gebruiken is verboden, *mĕngatakan moerka dan titah itoe larangan;* Gods naam ijdelijk —, *mĕnjĕboet nama Allah dĕngan sia sia;* om een voorbeeld te — *sa'oepama, mitsalnja;* zich laten — voor, *mĕmbiarkan dirinja diboewat,* b.v. zich voor speeltuig laten —, *mĕmbiarkan dirinja diboewat pĕrmaĭnan.*

gebruiker, *orang jang pakai.*

gebruis, schuiming, *boewih.* —, opborreling, *boewai.* —, gonzend verward geluid van den wind, of een menschenmassa, *dĕngoeng, dĕroe.* — der golven, *galora, dĕroe, goemoeroeh.*

gebrul van een leeuw, *pĕnikas.* — van een tijger, *pĕngaoem-aoem.* — van menschen, *pĕraoeng-raoeng.*

gebulder, van geschut, den wind enz., *dĕngoeng.* Zie **bulderen.**

gebulk van buffels, *pĕngoewaḳ*.
gebuur, zie **buur.**
geburte, zie **buurt.**
gedaagde, bij dagvaarding, *orang jang disita*; een voor het gerecht —, *orang jang disita mĕnghadap ḥoekoem*. —, beschuldigde, *orang jang kĕna dăwa, orang jang didăwa, orang jang ditoedoeh*.
gedaan, verricht, volbracht, *soedah sĕlĕsai, habis*. — hebben met eten, van tafel gaan, *oendoer makan*; 't is — met, ten einde, op, *gĕntas*, b.v. met de vruchten is het —, *gĕntas soedah sĕgala boewah-boewahan*; bijna — zijn met een vruchtsoort, bijna afgeloopen zijn, op zijn eind loopen, *mĕlawas*; het is met hem —, hij is dood, *soedah poetoes njawanja*; hij ligt op het uiterste, *ija hĕndak poetoes njawa*. —. zie ook **doen.**
gedaante, *roepa, bangoenan*; lichamelijke —, *tĕmbaga, tĕmbagaän*; uiterlijk voorkomen, ook *roman*, b.v. dezelfde — als een hond, *saroman andjing*; ook *pĕroman*. —, vorm, *tokoh*, b.v. een Europeesche —, *tokoh Eropa*; de — van eene stoomboot, *tokoh kapal api*; van verschillende —, *bĕrbagai-bagai roepanja, pĕlĕbagai roepanja*; van — veranderen, *bĕrobah roepa, ganti roepa*; de — van een huis of gebouw, *bangoenan*; van dezelfde — als, *saroepa dĕngan*; iets eene — geven, *mĕroepakan*; van — verwisselen, incarneeren, *mĕndjĕlĕma*; slechts de — van iets hebben, *djadi-djadian*, b.v. iem. die slechts de — van een man heeft, *laki-laki djadi-djadian*, schijnbaar een man.
gedaanteverwisseling, incarnatie, *pĕndjĕlĕmaän*. —, aanneming eener andere gedaante, *pĕrobahan roepa, pĕrgantian roepa*.
gedachte, *kapikiran, pikiran, ingatan*. —, meening, *kira, sangka, agaḳ, kirakira, agaḳ-agaḳ*. —, gevoelen, *pĕrasaän*; op de — komen, *datang pikiran*, ook *tĕrbit pikiran* en *toemboeh pikiran*; zijne gedachten kwijt zijn, *graib pikiran, hilang pikiran, tĕrbang pikiran*; in — zitten, *doedoeḳ bĕrpikir-pikir*; in —n verzonken, *bĕrtjĕnoeng, tĕrmĕnoeng, tĕrfĕkoer*; zooals b.v. iemand, die eene zaak niet begrijpt, *tĕngoeng*; booze —, ingeving des duivels, *waswas, was-oewas*. —, herinnering, *ingatan, kĕnangan*; op twee —n hinken, *bĕrtjabang ingatan*; van — veranderen, *bĕrobah kapikiran*; onmiddellijk daarna van —n veranderen, *balik bĕlakang lain bitjara*; iets in — doen, *mĕmboewat apa-apa dĕngan tiada ingat*; —, overweging, *timbangan*, in —, overweging nemen, *mĕnimbang-nimbang*; gekke —n, *ingatan gila*; eene goede —, *ingatan jang baïk*; de innigste —n, *kapikiran didalam hati*; voorbijgaan als eene —, *lĕnjap sapĕrti bajang-bajang*, letterl. verdwijnen als een schaduw; verstrooidheid van —n, *tiada tĕntoe kapikiran*; op de — brengen, *mĕmbangkitkan kapikiran*; in — houden, nota van iets nemen, *mĕngambil ingatan*; naar mijne —, *pada sangkakoe, pada kapikirankoe, agaḳ-agaḳ sĕhaja, kirakoe*; niet uit de — gaan, *tiada lĕpas daripada ingatan*; wat in de —n opgesloten ligt, maar nog niet zeker is, *jang tĕrbajang-bajang dalam pikiran*.
gedachteloos, *tiada bĕrkapikiran, tiada ingat, lalai, alpa, loepa*.
gedachteloosheid, *lalai, alpa, loepa*.
gedachtenis, *pĕringatan*; ter —, *akan pĕringatan*; geschenk ter —, *tanda mata, tjĕndra mata*; een naam weer in — brengen, *mĕnimboelkan nama*, b.v. *akan mĕnimboelkan nama soeltan-soeltan jang dĕhoeloe kala*, om den naam der Sultans uit den ouden tijd weer in — te brengen; zaliger —, wijlen, *marhoem*, Ar.
gedachtig aan, *tĕringat akan, tĕrkĕnang akan, tĕrkĕnangkan, tĕrsĕdar akan, tĕrsĕdarkan*.
gedamasceerd van wapens, *bĕrpamoer*.
gedans, van Maleiers, *tari, pĕnarian*. — van Javanen, *tandaḳ*.
gedartel, *sanda-goerau*.
gedaver, dreunend weerklinken, *goeroch, goemoeroch boenjinja*.
gedecoreerd, *tĕrhijasi dĕngan bintang*.
gedeelte, deel, *bĕhagian*. Zie ook bij **deel**; een — van iets, *saparo*; afgesneden —, *kĕrat*, een —, *sakĕrat*. — van een huis, *sakĕrat roemah*. Verder *potong*; een —, *sapotong*, b.v. een — van een brood, *sapotong roti*, een — gronds, *sapotong tanah*. — van een weg, een dag, *pĕnggal*; een — *sapĕnggal*, b.v. een — van den weg, een eind weegs, *sapĕnggal djalan*; een — van den dag, *sapĕnggal hari*; onderste —, dat —, waarmede iets op den grond rust, *pantat*, b.v. het onderste — van eene pan, *pantat pĕrioeḳ*.

gedeeltelijk, *saparo;* b.v. hij betaalde — zijne schuld, *saparo hoetangnja dibajarnja;* een —e vergoeding der schade, *saparo roegi diganti.*

gedeesemd, *chamir,* Ar. *beragi,* b.v. — brood, *roti jang beragi, roti chamir;* ongedeesemd, *fatiri,* Ar. *tiada beragi.*

gedegen, van metalen, vast, *kipal.* — goud, *emas kipal;* ook *kimpal,* b.v. pakhuizen gevuld met stofgoud en met — goud, *gedoeng jang berisi emas oerai dan jang berisi emas kimpal.* —, vast van delfstoffen, ook *pador,* b.v. *boekaunja saperti arang kita Mělajoe, mělainkan samoewarja arang itoe padoe,* niet zoonals de kool van ons, Maleiers, maar al die kool is — (vast).

gedegradeerd, *pětjat daripada pangkatnja.*

gedekt, voorzien van eene dakbedekking, *běratap.*

gedelegeerde, *oetoesan, soeroehan.* —, gemachtigde, *wakil,* Ar.

gedempt, van een gelnid, voortgebracht door eene snaar enz., *bengap, rědoep;* door den verren afstand flauw hoorbaar, *rědam.*

gedenkboek, *soerat pěringatan, loh almahfoel,* Ar. letterl. gedenktafel, b.v. wat geschreven staat in het — naar den rand des Allerhoogsten, *jang soedah terdaftar di loh almahfoel dengan takdir Allah taäla.*

gedenkcedel = gedenkboek.

gedenkdag, *hari pěringatan, hari tahoen.*

gedenken, *ingat.* — aan, *ingat akan;* gedachtig zijn aan iets, dat men niet meer heeft, *těrkenang akan, těrkenangkan,* b.v. zij gedacht haren gestorven kinderen, *iju těrkenangkan anaknja jang soeduh mati itoe;* gedenk te sterven, *ingatlah akan matimoe, ingatlah akan adjalmoe;* gedenk mijner, *ingatlah akan dakoe.* —, voornemens zijn, *berniat;* wederkeerig elkander gedachtig zijn, *kenang-mengenang.*

gedenkjaar, *tahoen pěringatan.*

gedenknaald, *tanda pěringatan, ălămat pěringatan.*

gedenkoffer, *korbán pěringatan.*

gedenkpenning, *saköping emas (perak, tembaga) akan tanda pěringatan.*

gedenkrol, *soerat pěringatan.*

gedenkschrift, *soerat pěringatan.*

gedenksteen, *batoe ălămat.*

gedenktafel; de — voor Gods aangezicht, *loh almahfoel,* Ar.

gedenkteeken, *tanda ălamat, tanda pěringatan.*

gedenkwaardig, *jang patoet di-ingat.*

gedenkzuil, *tiang ălămat, tiang akan tanda pěringatan*

gedeponeerd, *ditaroh.*

gedeporteerd, *diboewang kasabérang, diboewang kaloewar něgari.*

gedeukt, gedrukt, *gadjoe;* plat—, *gadjoe leper.* Zie **deuken.**

gedicht. De Maleiers hebben slechts twee soorten van gedichten, de *sjäir,* of het heldendicht, leerdicht enz. en de *pantoen,* of het minnedicht, spreukdicht. Bij het eerste rijmt elke regel op den onmiddellijk voorgaanden, bij het tweede rijmen de regels om den anderen; een punt- of spreukdicht samenstellen, *mengikat pantoen.* — van Hindoeschen oorsprong, spreukdicht, *séloka;* zulk een — opzeggen, *bersséloka;* zulk een — samenstellen, *mengséloka.*

gedichtsel des harten, *kapikiran hati, angan-angan hati.*

gedienstig, *soeka bérdjasa, soeka mengoeloeng, bérchidmat.*

gedienstigheid = gedienstig.

gedierte, *ségala binatang, ségala haiwan,* Ar.; het wild —, de groote wilde dieren, *mérga-satwa,* Skr. b.v. *maka ségala mérga-satwa kaloewarlah mentjhari mangsanja,* en het wild — ging uit om zijn prooi te zoeken; kruipend —, *binatang jang mělata;* viervoetig —, *binatang jang bérkaki empat.*

gedijen van planten, *djadi, toemboeh baïk-baïk,* b.v. *maka sakalian bénih dan pohon, djika ditanamnja, nistjaja mendjadi,* alle zaden en boomen, zoo zij die planten, zouden —. — van kinderen, jonge dieren en planten, *riap.* —, passend, geschikt van een geneesmiddel, zie **probaat.** —, voordeel aanbrengen, *bérhasil,* b.v. zijn handel gedijt niet, *pěroeniagaännja tiada bérhasil;* gestolen goed gedijt niet, *barang-barang djoerian tiada oentoengnja;* dat geld deed hij — ten nutte van anderen, *oewang itoe dipěrgoenakannja kapada orang laïn;* ten nadeele —, *mendjadi roegi.*

geding, rechtsgeding, *atjara.* Een — hebben, *běratjara.* Zie **rechtsgeding** en **pleiten.**

gedobbel, *pérmäinan djoedi.*

gedoente, *pĕkĕrdjaän, pĕntjeharian;* in zijn eigen —, *dĕngan pĕkĕrdjaännja sĕndiri.* —, drukte, opschudding, *gadoeh, gĕmpar, hoeroe-hara;* in een goed — zitten, *doedoeḳ dalam hal jang baïk.*

gedoken, zie **duiken** en **ineengedoken.**

gedommel, *dĕngoeng, deroe.*

gedonder, *goeroeh, goemoeroeh boenjinja.*

gedoogen, verduren, *mĕnahan* (van *tahan*), *mĕnderita, mĕnsabarkan, mĕnanggoeng* (van *tanggoeng*), *mĕmbiarkan, mĕmbĕri,* b.v. ik kan uwe kuren niet —, *tiada tĕrtahan akoe akan sĕgala tingkahmoe;* gij gedoogt zijn fouten, *engkau mĕnsabarkan salahnja;* ik gedoog die kwelling, *akoe mĕnanggoeng sangsara itoe;* zij gedoogen dat die heidenen de afgoden dienen, *maraka-itoe mĕmbiarkan orang kafir itoe mĕnjembah bĕrhala;* ik gedoog niet dat gij heengaat, *tiada akoe mĕmbĕri engkau pĕrgi.*

gedool, *sĕsatan, djalan bĕrkoeliling, idaridar.*

gedoornd, gedorend, *bĕrdoeri.*

gedorscht, *pĕnĕbahan.*

gedraaf, *lari,* het — der paarden, *larinja sĕgala koeda.*

gedraai, *poesing;* zie **draaien.**

gedraal, *pĕrlambatan.*

gedrag, *lakoe, kalakoewan;* gedragingen, *tingkah-lakoe;* een goed —, *kalakoewan jang baïk;* een slecht —, *kalakoewan jang djahat;* het gansche —, *sakalakoewan;* uit al hare gedragingen bleek dat zij geen schaamte bezat, *daripada sĕgala tingkah-lakoenja njatalah bahwa tiada ija mĕnaroh malOE.*

gedragen; zich —, *bĕrlakoe, mĕlakoekan dirinja;* zich behoorlijk —, *mĕlakoekan dirinja dengan patoetnja, m. d. dĕngan sĕpĕrtinja;* zich onbehoorlijk —, *mĕlakoekan dirinja dengan tiadu patoetnja, m. d. dengan tiada sĕpĕrtinja, bĕrlakoe dĕngan tiada sunoeroeh;* weten hoe zich te — of te benemen, *mĕmbawa lakoe;* dat nog niet weten, *bĕlom tahoe mĕmbawa lakoe;* zich laag, gemeen —, *hina kalakoewaanja, kĕdji kalakoewaanja;* zich — naar iets, iets opvolgen, *mĕnoeroet,* b.v. gij moet u — naar de bevelen uws vaders, *hendaḳlah kau-toeroet sĕgala pĕsan bapamoe;* zich als een gek —, *sapĕrti lakoe orang gila.*

gedragen, bijv. nw. van een kleed, *bĕkas toeboeh.*

gedraging, zie **gedrag.**

gedragslijn, *pĕri kalakoean.*

gedrang, *sĕsakan, apit-apitan, himpitan;* in het —, *kasĕsakan, tĕrapit, tĕrhimpit.*

gedreig, *pĕngamang-amang, pĕngantjam-antjan.*

gedrentel, *djalan pĕrlahan-lahan.*

gedresseerd, *soedah di-adjar;* een — paard, *koeda jang soedah di-adjar.*

gedreun, *dĕngoeng, deroe.*

gedreven, van metalen, *dipahat.* — goud, *emas dipahat.*

gedrocht; voor het algemeene begrip is geen woord, doch wel heeft men namen voor allerlei gedrochtelijke, denkbeeldige wezens, b.v. *garoeda,* een soort van gedrochtelijken vogel, *naga,* een gedrochtelijke slang, *boeta,* een gedrochtelijk reusachtig mensch of iets dat daarop gelijkt. Zie verder bij **spook** en **geest.** —, wanschepsel, *kadjadian jang bĕrtjela, kadjadian jang ada tjelanja.*

gedrochtelijk, wanschapen, *bĕrtjela, ada tjelanja.*

gedrongen, in den drang, *kasĕsakan, katindihau, tĕrapit.* —, dicht bij iets anders, zoodat er aanraking plaats heeft, *pĭdit, dimpit, bĕrimpit-impit.* — zitten, *doedoeḳ bĕrtindik.* Zie ook **dringen.** —, beknopt van stijl, *ringkas,* b.v. zijn opstel is te —, *karangannja tĕrlaloe ringkas.*

gedroogd, zie **drogen.**

gedruisch, *deroe, dengoeng;* een groot —, *goeroeh;* een groot — makend, *goemoeroeh boenjinja.* —, rumoer, leven, *gĕmpar, gadoeh, hoeroe-hara, gĕgaḳ-gĕmpita;* gij moet niet veel — maken, *djangan ingar-ingar, djangan bĕrbanjaḳ gadoeh.*

gedrukt, gedeukt, *gadjoe;* plat —, *gadjoe lĕpĕr.* —, gekneusd, *mĕmar.* — van gemoed, *sĕsaḳ dalam hati.* In plaats daarvan gebruikt men in die beteekenis ook, *bĕrat sĕgala anggota,* letterl. zwaar van ledematen.

geducht, ontzagwekkend, *haibat,* Ar. *haibat.* —, te vreezen, *ditakoeti.* —, zeer, uitermate, *tĕrlaloe, amat, sangat,* b.v. — ziek, *tĕrlaloe sakit, sangat sakit;* een — groot leger, *bala-tantara jang amat bĕsar;* er — uitzien, een vreeselijke gedaante hebben, *roepa haibat.* —, verbazingwekkend, *mĕnĕbĕri dahsjat,* Ar.; een — o stem, *boenji soeara jang mĕnĕbĕri dahsjat;* een — pak slaag, *paloe*

jang amat sangat; een —e regenbui, *hoedjan jang dëras;* een —e schade, *roegi jang bësar;* een —e afstand, *djaoeh sakali, djaoeh sangat;* wel —, wat ben je netjes, *wah, tjantik sakoli ëngkau.*

geduld, *sabar,* Ar. *tahan.* — met iets hebben of oefenen, *mëngasabarkan;* geen — hebben, *tiada sabar, tiada mënaroh sabar* (van *taroh*); met — verdragen, *mëndëngita dëngan sabar;* het — is ten einde, *habislah sëgala sabar.*

geduldig, *dëngan sabar, mënaroh sabar, dërana,* Skr. — dragen, *mënahan sabar.*

gedurende, *sëmantara, dalam antara, lamanja;* b.v. — de beraadslaging, *sëmantara orang bërbitjara.* — zijne reis, *dalam antara ija bërdjalan.* — het gansche jaar, *gënap satahoen lamanja.* — een geruimen tijd, *sampai lama, bëbërapa lamanja.*

gedurig, steeds, bij voortduring, *sëlaloe;* b.v. hij is — op zee, *sëlaloe ija dilaoet.* —, telkens, *saböntar-saböntar,* b.v. — opstaan, *bangoen saböntar-saböntar.* —, hoe langer hoe . . . , *makin lama makin . . . .,* b.v. — kwamen er meer, *makin lama makin banjak jang datang.* — minder worden, *makin lama makin koerang.*

gedwee, zacht, week, *lëmah, lëmboet.* —, gehoorzaam, *mënoeroet, soeka mënoeroet.* —, geduldig, *sabar.*

gedweeheid, *përi jang lëmah-lëmboet, përi sabar.*

gedwongen, *tërpaksa, dëngan dipagahi.* —, gegeneerd, onbehouwen, *kikoek.* Op Java *kakoe.*

geëerd, *tërhormat, moekram,* Ar. Dit laatste ook als bijnaam der maanden Sjaban en Redjab. —, verheven, *moelïam,* Ar.

geef; te —, om niet, *tjoema-tjoema;* te —, zeer goedkoop, *moerah tërlaloe, moerah sakali.*

geel, *koening;* bleek —, *koening lëmaktëtam;* hoog —, *koening toewa;* zoo — mogelijk, op zijn geelst, *koening-sakoeningnja;* licht — van gelaatskleur, *pingai.* — als klokkenmetaal, *lojang;* kleederen van die kleur, *pakajan lojang.* — koper, *koeningan.*

geelachtig, *kakoeningan.* Ook al wat geel is, het geelachtige, en waarvan de Vorst zich het gebruik heeft voorbehouden.

geelgieter, *toekang koeningan.*

geelheid, *koening.*

geelkoper, *koeningan.*

geelzucht, *kapialoe njaman.*

geen, niet, *tiada,* b.v. — eten, *tiada makan.* — hebben, *tiada bër . . .,* b.v. — geld hebben, *tiada bëroewang,* — oogen hebben, *tiada bërmata;* ook *tiada mënaroh* (van *taroh*). —, niet een, *sa'orang pon tiada, satoe pon tiada,* b.v. — een, die lezen kon, *sa'orang pon tiada jang tahoe mëmbatja.* — een was er rijp, *satoe pon tiada jang masak.* — zijn, het niet zijn, *boekan,* b.v. hij is — leermeester, *boekan ija goeroe,* het is — paard, *boekan koeda;* bijna —, schier —, *hampir-hampir tiada;* van nul en —er waarde, *satoe pon tiada harganja, satoe pon tiada goenanja;* zij weten van — wijken, *mareka-itoe ta'lahoe oendoer;* dnar is — praten meer tegen, *ta'dapat dibantahi lagi.* — onzer, *daripada kami sa'orang pon tiada.* — daarvan, *daripada itoe satoe pon tiada;* nog —, *bëlom,* b.v. toen waren er nog — menschen op Java, *pada masa itoe bëlom ada manoesia ditanah Djawa ini.*

geenerhande, *tiada sasoatoe;* op — wijze, *dëngan tiada sasoatoe përi.*

geëngageerd, verloofd, *bërtoenangan.*

geenszins, *sakali-kali tiada, sakali-kali boekan,* b.v. zijn oogmerk werd — bereikt, *sakali-kali tiada sampai maksoednja;* dat was — een fatsoenlijk man, *sakali-kali boekan orang baik-baik.* In de verbiedende wijs, *sakali-kali djangan.* —, dat ik niet, zie bij **niet.**

geep, een soort van lange platte visch, *ikan parang-parang,* omdat die op een kapmes gelijkt.

geer, geerstuk bij naaiwerk, *pesak;* een bandje met zes geeren, *badjoe pesak ënam.* —, okselschrooi, *kikik.*

geerde, mar. *tali talai.*

geeren, *miring.*

geërfde, *warits,* Ar.

geesel, geeselroede, *djari ampai, rotan pënjësah.* —, zweep, *tjëmëti;* ook fig. voor *bëla,* onheil, plaag, ramp.

geeselaar, *pënjësah.*

geeselen, *mënjësah* (van *sësah*), ook *mënëra,* b.v. *didëra doelapan-poeloeh paloe.*

geeseling, *pënjësahan, sësahan.*

geeselpaal, *tiang tëmpat orang disësah.*

geeselroede, *djari ampai, rotan pënjësah.*

geeselslag, *sĕbat*; Jav. *sabĕt*.
geeselstraf, *hoekoem sĕsah*.
geest, ziel, *njawa, djiwa, soeksma*, Skr. —, theologisch, in tegenoverstelling met het stoffelijke, *roh*, Ar; de — Gods, *roh Allah*; de heilige —, *rohoe'l-kqedoes*, Ar.; een booze —, satan, *sjaitán*, Ar. De booze —, Duivel, *iblis*, Ar. Door een boozen — bezeten zijn, *kamasokan sjaitán, dirasoeki sjaitán*. Verder onderscheidt men vele soorten van booze geesten, als: —, luchtgeest, *orang-halocs*. —, spook, *hantoe*. —, spook van afgestorvenen op de graven, *hantoe kĕramat*; bosch—, *hantoe rimba, hantoe pĕnhoeroe, poewaka*; een soort van — of spook, *kĕnang*; booze —, een soort van reus, die de menschen verslindt, *raksasa, raksjasa, raksaksa, gĕrgasi*; een soort van —, die, naar men beweert, oorzaak is van een op verschillende plaatsen tegelijkertijd plants hebbenden brand, *sikoelambai*; een soort van boozen —, *mĕmbang*; booze —, die zich in boomen, bosschen en eenzame plaatsen ophoudt en die daardoor ontoegankelijk maakt, *poewaka*; een soort van boozen —, nachtspook, *soewangi*; een soort van geesten tusschen engel en mensch, met menschelijke hoedanigheden en eigenschappen, waarvan twee soorten, goede en kwade, *djin*, Ar.; een soort van boozen —, die meestal in vereeniging met djin wordt genoemd, *afrit*, Ar.; een soort van kabouter, die als oorzaak van ziekten beschouwd wordt, *polong*, b.v. *sapĕrti polong kĕna sĕmboer*, als een polong die bespoten wordt. Spww. gebezigd voor ons: het hazenpad kiezen, aan den haal gaan; een soort van boozen —, die het op kraamvrouwen gemunt heeft en dien men door het buiten hangen van zekere doornstruiken, daoen dĕrodjoe, tracht af te weren, *pontianak*; een soort van boozen —, die voor zwangere vrouwen gevaarlijk is, *badjang*. — van een vermoorde, *hantoe mati dibœnoeh*. Verder *hantoe boengkoes* en nog vele andere soorten meer. —, verstand, intelligence, *ākal, ākal-boedi, dzehan*, Ar.; den — geven, *poetoes njawa, poetoes djiwa, mĕrĕgang djiwa*; voor den — zweven, *tĕrbajang-bajang dalam ingatan*; steeds gedenken met verlangen of gevoel van gemis, *tĕrkĕnangkan*. —, gemoed, *hati, tjita*, b.v. verheugd van —, *soeka-hati, soeka-tjita*; droef van —, *doeka-tjita, soesah hati*; den — Gode geven, *poelang karahmat Allah*; een vlugge —, *kapala ringan*; een vluggen — hebben, *ringan kapala*; een bekrompen —, *kapala bĕrat*; een bekrompen — hebben, *bĕrat kapala*; den — vervullen, *pĕnoeh dalam kapikiran, pĕnoeh dalam hati*; in den — ontstaan, *bĕrbangkit dalam hati, tĕrbit dalam hati*; uit den — verbannen, *mĕmboewang dari dalam hati*; zijn ganschen — uitlaten, *mĕmboeka sĕgala rahasia hatinja*; den — verwijden, *mĕloewaskan hatinja*; naar den —, *tjara roh, sakĕdar roh, ingatan*; in den —, in een visioen, *dĕngan chajal*, Ar.; in den —, bij zichzelven, *dalam hatinja*; bitterheid des —s, *kapahitan hati*. —, drift, *nafsoe*, Ar. de — van nijd, *nafsoe dĕngki*; de — van opstand of verzet, *nafsoe doerhaka*; de — des volks, *kapikiran orang banjak*; in iemands —, overeenkomstig iemands denken, *satoedjoe dĕngan kapikiran orang*; in iemands — handelen, *bĕrboewat sapĕrti kahĕndak orang, bĕrboewat satoedjoe dĕngan kahĕndak orang*. —, bedoeling, *niat*. —, doel, *maksoed*, b.v. de — van den wetgever, *niat orang jang mĕmbĕri hoekoem*; de — van die wet, *maksoed hoekoem itoe*. —, bedoeling, ook *maoe*; de — en der afgestorvenen, *arwah*, Arab.; aan die — en een feest geven, *makan arwah*. —en van afgestorvenen, die rondwaren, spoken, *hantoe*. —, engel, *malaikat*, Ar. — van spiritualiën, *roh*, Ar. b.v. — van arak, *roh araḳ*. —, meening, *ĕrti, chasiat*, Ar. de — des korans, *chasiat koran*.
geestdrift, enthusiasme, *bĕsar tjita, kalĕbihan tjita, grairat*, Ar.
geestelijk, *rohani*, Ar. —e eigenschap, *sifat rohani*, Ar.
geestelijke, priester, bij de Mohammedanen, *imam*, Ar. *lĕbai, moeadzin*, Ar. — bij de R. C. Christenen, *padĕri* (van het Port. padre). — bij de hervormden, *pandita*; eene soort — studenten bij de Mohammedanen, *santĕri*.
geestelijkheid; de —, *sĕgala imam, sĕgala padĕri, sĕgala pandita*.
geesteloos, van een persoon, *tiada bĕrboedi, tiada bĕrākal*. — van woorden, *tiada bĕrĕrti, tiada bĕrisi*.

geestenbezweerder, *djindjang.* — die den Vorst vergezelt, *djindjang radja.*

geestendom, in kwade beteekenis, *sĕgala djin sjaitân dan mĕmbang, sĕgala hantoe sjaitân.* —, godendom, *sĕgala dewata.* —, engelendom, *sĕgala malaïkat.* — in christelijken zin, *sĕgala arwah.*

geestenheer, hangt af van de voorstelling, die men van geesten heeft, b.v. — van djins, *bala-tantara djin,* enz. —, engelenheer, *bala-tantara malaïkat.*

geestenrijk. In de HSS. komt dit alleen van de djins voor, namelijk, *karadjaän djin.*

geestenwereld, volgens de Hindoes, *kahijangan, kaïnděraän.* —, doodenrijk, onderwereld, *ălam bĕrzach,* Ar.

geestesgaven, geestelijke gaven, *anoegĕraha rohani.*

geestgesteldheid, *pĕri hal hati.*

geestig in woorden of in 't spreken, *petah, haloes.* —, vernuftig, *bĕrakal, ărif,* Ar. — e oogen, *mata tjĕrĕdik.*

geestigheid, geestig gezegde, *pĕrkataän jang halous;* scherp gezegde, *pĕrkataän jang tadjam.*

geestkracht, vastheid van gemoed, *katĕtapan hati.*

geestrijk, van vochten, *kĕras;* een — vocht, *ajar kĕras.*

geestverheffing, zie **geestvervoering.**

geestvermogens, eigenschappen van den geest, *sifat roh.*

geestverrukking, zie **geestvervoering.**

geestverschijning, visioen, *chajál.*

geestvervoering, *bĕsar tjita, katĕbihan tjita, djoenoen,* Ar. —, verrukking, toestand van opgewondenheid, *ogam;* in — brengen door toovermiddelen enz., *mĕngogam.* Een soort van dans, daarvoor gebruikt, *pĕngogam majang.*

geestverwant, *sahati, orang sahati.*

geeuwen, *mĕngoewap* (van *oewap*).

geeuwer, *pĕngoewap.*

geeuwerig, *soeka mĕngoewap.*

geeuwhonger, *hoeloer.* — hebben, verhongerd zijn, *kahoeloeran.* —, waarbij men niet in zwijm valt, misselijk van den honger, *moewal lapar.*

gefemel, *pĕmboedjoek;* gehuichel, *poerapoera, wifak,* Ar.

gefladder, zie **fladderen.**

gefleem, *pĕmboedjoek.*

geflikker, *kilap, kilat.*

geflodder, *karau, harau.*

geflonker, *tĕpĕrling.*

gefluister, *bisik-bisik, koesoe-koesoe.*

gefluit met den mond, *sijoel;* met een fluit, *pĕrmaïnan soeling.*

gefnies, *bĕrĕsin.*

gefonke', *kĕlip-kĕlip.*

gefop, *tipoe.*

geforceerd, *tĕrpaksa, digagahi.*

gegadigde, *orang jang hĕndak, o. j. bĕrhadjat.*

gegeeuw, *pĕngoewap.*

gegeven, Bijv. nw. *jang soedah dibĕri;* een — oogenblik, *waktoe jang soedah tĕntoe;* in de — omstandigheden, *dalam hal ahoeal jang dĕmikian itoe.*

gegiegel, *tĕrtawa diam-diam, gila-gilaän.*

gegier, uitgelaten gelach, *tĕrtawa gĕlakgĕlak.* —, hevig geloei, *dĕroe, dĕngoeng.*

gegil, *tarejak, djĕrit.*

geginnegap, zie **gegiegel.**

geglansd, *digĕroes.* Zie **glans.**

gegleufd, *bĕraloer, bĕrgĕloegoer,* b.v. een — kanon, *mariam bĕraloer.*

geglim, *kĕlip-kĕlip.*

geglinster, *kilat, kilau.*

gegluur, *pĕnghintai.* Op Java *pĕngintip.*

gegoed, *bĕrharta, hartawan, bĕrbĕnda.*

gegoeden, *orang bĕrharta, orang hartawan.*

gegoedheid, rijkdom, *kakajaän.*

gegolf, *ombak, aloen, gĕlombang.*

gegolfd, *bĕrombak-ombak.*

gegons, *dĕngoeng, dĕsing.*

gegooi, *pĕloetar.*

gegoten, *toewangan.* — ijzer, *bĕsi toewangan.*

gegraaf, *pĕnggali.*

gegrabbel, *vĕboetan.*

gegrijn, gegrien, *tangis.*

gegrinnik = gegiegel.

gegroefd, van een vuurwapen enz., *bĕraloer, bĕrgĕloegoer, bĕrkorok.*

gegroept, *bĕrkĕloempoek, bĕrtoempoek.*

gegrom, van menschen, *soengoet.* — van dieren, *dĕram, dĕroem.*

gegrond, een grondslag hebben, *bĕralas.* — zijn, *di-alaskan, tĕrolas.* —, reden hebbend, *ada sĕbabnja, bĕrsĕbab.*

gehaakt, van een haak of haken voorzien, *bĕrkaït, bĕrkaït-kaït.*

gehaard, van hoofdhaar voorzien, *bĕramboet;* van huidhaar voorzien, *bĕrboeloe, bĕramboe.*

gehaarkloof, *pĕrbantahan.*

gehaast, *goepoeh, goepoeh-goepoeh;* met verscheidenheid, *goepoeh-gapah.* —, gejaagd zijn, *gësa;* zeer —, *gësa-gësa.*

gehaat, *kabëntjian.*

gehakt, frikkadel, *tjëntjangan, përikadel, kabáb,* Ar.; fijn — vleesch of visch, als toespijs bij de rijst, *lawar.*

gehalte, inhoud, *moewat;* maat, gewicht van edele metalen, *kadar,* Ar.

gehamerd, gesmeed, *tëmpawan.*

gehangene, *orang mati digantoeng.*

gehard, van lichaam, *dibiasakan,* b.v. zijn lichaam is — tegen hitte en koude, *toeboehnja dibiasakan mënahan panas sëdjoek.*

geharnast, *bërbadjoe rantai, bërbadjoe zirha.*

geharrewar, *përbantahan.*

gehecht, van stoffelijke zaken, *bërhoeboeng, bërsamboeng; ada hoeboengannja, ada samboengannja;* van het hart aan iemand, *tërsangkoet,* b.v. *rasa hamba pon tëlah tërsangkoetlah mëlihat roepa toewanhamba tërlaloe eloq ini,* ik gevoelde mij reeds aan u — bij het zien van dit uw schoon voorkomen. — zijn, zooals b.v. de moeder aan het kind, *bërkëlindan,* letterl. van een draad voorzien; verwend —, van een kind aan iemand, van eene vrouw aan haren man, van een bediende aan zijnen heer, *mandja,* b.v. *pada këlika itoe mandjalah akoe kapada nenekkoe itoe,* op dien tijd was ik aan mijne grootmoeder zeer —; *kapada bondakoe itoelah akoe sangat mandja,* aan mijne moeder was ik zeer —; *maka adalah istëri radja itoe tërlaloe mandjanja,* groot was de gehechtheid van 's Vorsten gemalin; *Ibrahim pon lantas mëmbëri bëlandja kapada bawáh toewa jang mandja,* Ibrahim gaf daarop geld voor uitgaven aan den ouden, aan hem gehechten, portier. — aan één plaats, hokvast zijn, *tërënaq;* aan elkander —, of verbonden, van de beenderen, *bërgala.*

gehechtheid, *sangkoetan;* kinderlijke —, *mandja.*

geheel. Voor het algemeen begrip is geen woord. Men behelpt zich met *antero,* Port. Het wordt op verschillende wijze uitgedrukt, b.v.: het —e land, als vlakte beschouwd, *saloeroeh tanah, saloeroeh wëgari;* het —e lichaam, van iemand, *saloeroeh toeboeh, sa'asa toeboeh,* b.v. zijn —e lichaam zweette, *bërpëlochlah saloeroeh toeboehnja;* zijn —e lichaam was rechtop, *tëgap sa'asa toeboehnja;* de —e stad, het —e land, *sëgala wëgari;* met het oog op den inhoud, *sagënap wëgari, sa'isi wëgari;* de —e weg, *sapandjang djalan.* NB. als — slaat op lengte of duur, dan is het meest *sapandjang;* het —e huisgezin, *sa'isi roemah;* de — e vergadering, *sagënap përhimponan.* Als — slaat op iets, dat uit een aantal deelen bestaat, dan is het meest *sagënap;* de —e wereld, *ségala álam, samësta álam, sakalian álam;* de —e aarde, *saloeroeh boemi, sabërhana boemi;* de —e wereld, alle menschen, *sa'isi doenia;* ook *sëkotah,* b.v. de —e wereld weet het, *sëkotahnja tahoe;* het —e leven, *sapandjang ümoer, sa'ümoer hidoep;* den —en dag, *sapandjang hari, sabërhana hari,* ook *soentoeq hari;* een —e dag en nacht, *sahari-samalam.* Zie **etmaal:** een — stel, *salangkap, sabërhana,* Skr.; een — stel kleeren, een — kostuum, *sabërhana pakajan, salangkap pakajan;* een — stel sieraden, *sabërhana përhiasan, salangkap përhiasan;* in zijn —, voltallig, *gënap;* het —, de —, *sagënap;* den —en dag, *sagënap hari,* de —e som, *sagënap djoemlahnja;* in zijn —, niet aan stukken, *boelat-boelat,* b.v. een eivrucht in haar — gekookt, *tëroeng dimasaq boelat-boelat;* het —e hart, *hati boelat-boelat;* den —en dag door, *saatiasa hari,* de —e maand door, *saatiasa boelan,* het —e leven door, *saatiasa hidoep.* — en al, *samata-mata, sapala-pala,* b.v. *tiada lagi Laksamana ingat akan pëkërdjaän doenia ini, mëlainkan Allah taäla djoega samata-mata,* Laksamana dacht niet meer aan de dingen dezer wereld, integendeel slechts — alleen aan den allerhoogsten God; *sapala-pala nama jang djahat .... djangan alang-këpalang,* — en al een slechten naam en niet half en half; *sapala-pala nama bërmasaq dan bërdjamoe radja kita,* — en al den naam hebben van voor onzen Vorst te koken en hem te onthalen. — en al, ook *habis,* b.v. — en al aan flarden, *habislah tjarëq-tjarëq.* —, ook alleen *sa,* b.v. — Malaka, *saMalaka,* of *sa'boewah,* b.v. een —e stad, *saboewah wëgari;* de —e schare, *sagënap orang banjaq;* de —e wereld, *ségala doenia;* de —e som, *sa-*

gĕnap djoemlahnja; zijn —e vermogen, *sĕgala harta bĕndanja.* — loslaten, — opgeven, — afzien, *mĕlĕpaskan sama sakali.* — loochenen, *mĕnjangkal sama sakali.* — genezen, *sĕmboeh sama sakali.* — van hoedanigheden, *bĕlaka,* of de verdubbeling van het woord met voorgevoegd *sa* en achtergevoegd *nja,* b.v. — van goud, *emas bĕlaka,* — zwart, *sahitam-hitamnja,* ook *hitam sama sakali,* — vrij, *sabebas bebasnja, bebas sama sakali.* — anders, *lain sakali;* in het — geen, *sakali-kali tiada, tiada sakali-kali;* in zijn — gebleven, niet gebroken, *tiada patah, tiada poetoes, tiada pĕtjah.* Zie bij **breken;** in zijn — gebleven, niet van elkander gescheiden, *tiada bĕrtjĕrai, tiada tĕrtjĕrai-bĕrai, tiada tĕrocrai;* in het — niet, *sakali-kali tiada, sakali-kali djangan.* NB. *djangan* en *tiada* kunnen ook voorop komen; nog in zijn — zijn, nog niet gebroken of bedorven, *bĕlom roesak, lĕgi baik;* over het — genomen, *djikalau ditimbang samoewanja.* —, zie ook bij **gansch.**

geheel; het —, de totaliteit van de hoeveelheid deelen, zoowel van levende als levenlooze voorwerpen, *pĕpak.* — en al, *sapĕpak.*

geheibei, *tjĕrewet.*

geheiligd, Bijv. nw gewijd, *harám,* Ar.

geheim, *rahasia,* Skr.; een — verklappen, *mĕmboekakan rahasia;* een — openbaren, waarvan de openbaring door de goddelijke wet verboden is, *mĕmboekakan rahasia jang dilarámkan sjará;* een — bewaren, *mĕnanggoeng rahasia,* b.v. *maka sipĕloeloet itoe pon mĕngakoelah mĕnanggoeng rahasia Hang Nadim,* en de wrijfster stond er voor in, dat zij het — van Hang Nadim zou bewaren. —, het diepste van het hart of gemoed, *sir,* Ar. dikwerf gebruikt in brieven, b.v. in 't — of diepste van het hart, *didalam sirdi 'lkoeloeb.* — ook *tjanda,* Skr. b.v. — koffertje, *tjanda pĕti.* —e gebreken, —e zonden, *tjĕpoewa;* een —e deur, *pintoe mating, pintoe gĕlap, pintoe salah.* —, verborgen, *tĕrboeni, tĕrsĕmboeni;* b.v. —e gedachten, *kapikiran jang tĕrsĕmboeni.* —e vijanden, *sĕtĕroe jang tĕrsĕmboeni.* — gemak, *djamban, pĕlindoengan, kakoes.* —, in stilte, *diam-diam;* b.v. iets in het — onderzoeken, *mĕnjĕlidik diam-diam;* in het — vluchten, *lari diam-diam, lari tjoeri-tjoeri;* in het — verkoopen, *djoewal tjoeri-tjoeri;* een — verspreiden, *mĕmĕtjahkan rahasia* (van *pĕtjah*); iemand een — toevertrouwen, *mĕnaroh rahasia pada sa'orang* (van *taroh*).

geheimbewaarder, *pĕnaroh rahasia, kapĕrtjajaän.*

geheimenis, *barang rahasia.*

geheimhouden, *mĕnaroh rahasia, simpan rahasia.*

geheimkamer, kabinet, *chalwat,* Ar.

geheimschrijver, *kĕrani, karkoen,* b.v. *maka datoek Bĕndahara pon mĕnjoeroeh akan boedak-boedaknja pĕrgi mĕmanggil karkoen dan djoeroe-toelis radja,* de rijksbestierder nu beval zijnen bedienden om des Vorsten — en klerken te ontbieden.

geheimzinnig, duister, *gĕlap.* —, ingewikkeld, *soekar-soelit, mosjkil,* Ar. — verborgen, *tĕrboeni, tĕrsĕmboeni.*

gehekel, gevit, *pĕntjĕlaän.*

gehelmd, *bĕrkĕtopong.* — met, *bĕrkĕtopongkan.*

gehemelte, zoonls b.v. van een ledikant, *tangit-tangit.* — in den mond, *langitan moeloet;* het zachte gedeelte van het —, keelachtervlak, *tĕkak;* kostbaar —, dat boven den olifant wordt gedragen, die voor den Vorst verschijnt om zijne hulde te bewijzen, *gĕmboet.*

gehengen, zie **gedoogen.**

gehenna, *djĕhennam,* Ar.

geheugen, *ingat, pĕngingatan.* —, bewustzijn, *sĕdar.*

geheugen, Ww. Zie **heugen.**

gehinnik, *pĕringkik.*

gehoest, *batoek.*

gehoor; het —, *pĕndĕngaran.* — geven, *mĕnĕngar, mĕndĕngar;* geen — geven, *tiada mĕnĕngar;* gehoorzamen, opvolgen, *mĕnoeroet* (van *toeroet*); audientie verleenen aan, *sĕnanjam dihadap olih;* gezanten in plechtig — ontvangen, *mĕndjawali oetoesan.* —, de toehoorders, *sĕgala orang jang mĕnĕngar.*

gehoornd, *bĕrtandoek.* —, voorzien van een enkelen hoorn, zoonls de rhinoceros enz., *bĕrtjoela;* een —e slang, *oelar bĕrtjoela.*

gehoorzaal, die met een overloop, roeng, aan de astana of vorstelijke woning is verbonden, *balairoeng;* het verhevenste gedeelte van de —, *sĕri balai.*

gehoorzaam, *toeroet, toeroet pĕroetah, dĕngar-dĕngaran.* — aan God, *mĕnoeroet firmân Allah.* —, onderworpen, eijnsbaar, *tâloḳ*, Ar.

gehoorzaamheid, *toeroetan, pĕnoeroetan*; onder de — brengen, eijnsbaar maken, *mĕnâloḳkan.*

gehoorzamen, *mĕnoeroet, mĕnoeroet pĕroetah.* Tegenover den Vorst, *mĕndjoendjoeng*, b.v. al wat Uwe Majesteit beveelt zal ik —, *sĕgala titah Toewankoe patik djoendjoeng.*

gehot, van melk, *pĕtjah.* — e melk, *ajar soesoe pĕtjah.*

gehouden, verplicht, *haros, wadjib*, Ar. Beide woorden slaan op de zaak, waartoe men — is, b.v. *harostah ĕngkau mĕmĕlihara-kan anaḳmoe*, het is plicht (betamelijk) dat gij uwe kinderen verzorgt; *wadjiblah ĕngkau sĕmbahjang lima wĕktoe*, het is plicht dat gij de vijf gebedestonden waarneemt. Dikwerf ook *wadjiblah atasmoe*, het rust als eene verplichting op u.

gehouwen, uitgehouwen, *pahat.* — steen, *batoe pahat.*

gehucht, *kampoeng, doesoen kĕtjil.* —, bijdorp, bestaande uit eene verzameling van buffelkralen, *tĕrataḳ.*

gehuichel, *poera-poera.*

gehuicheld, *dĕngan poera-poera.*

gehuil, *tangis, pĕraoeng.*

gehuisd, gehuisvest, *bĕroemah.*

gehuld, zie **hullen.**

gehuwd, van een man, *bĕrbini, bĕristĕri*; van eene vrouw, *bĕrlaki, bĕrsoewami.* — e lieden, *orang laki bini* Die lieden zijn —, hun huwelijk is wettig gesloten, *orang itoe soedah kawin.* — zijn met eene vrouw, ook: *doedoeḳ dĕngan sa'orang pĕrampoewan.* Nog niet — zijn, *bĕlom doedoeḳ.*

gei, zie **geitouw.**

geien, *mĕnjingsing lajar* (van *singsing*).

geijkt, gestempeld, *tĕrmĕtĕrai.* — van maten en gewichten, *tĕrtoloḳ*, letterl. geconfronteerd met een standaard.

geil, in de hoogste mate wellustig van vrouwen, *gasang, gangsang*, van mannen, *gatal*, van vrouwen ook: *biang.* — van planten, *tĕrlaloe soeboer, saagat mĕrambat.*

geinspireerd, door eene booze macht, *disĕlap*, b.v. door den duivel —, *disĕlap sjaitân.* — door eene goddelijke ingeving, *di-ilhâmkan* (van *ilhâm*, inspiratie, Ar.).

geit, *kambing bĕtina.* — in het algemeen, *kambing*; al wat tot het geiten- en schapenras behoort is daaronder begrepen; jonge —, geitenbokje, *anaḳ kambing*; wilde —, *kambing hoetan, k. boeroeh*; melk—, *kambing pĕrahan*; Bengaalsche —, de beste soort van melkgeiten in Indie, *kambing Bĕnggala.* —, zie ook bij **bok.**

geitebok, zie **bok.**

geiteleder, *koelit kambing.*

geitenhaar, *boeloe kambing.*

geitenhoeder, *gombala kambing.*

geitenmelk, *soesoe kambing.*

geitenmelker, een soort van nachtvogel, *boeroeng tjabaḳ, baberek, boeroeng birik-birik.*

geitevel, *koelit kambing.*

geitevleesch, *daging kambing.*

geitouw, *tali boeboetan, pĕntjĕroet.* —, gording, *gioeḳ.*

gejaagd, gehaast zijn, *gĕsa.* Zeer —, *gĕsa-gĕsa.* —, onrustig, *gĕlisah.* —, ontroerd, b.v. van iemand, die een verzoek wil doen, *walang.* —, met spoed, met overhaasting, *dĕngan goepoh-goepoh.*

gejaagdheid, *gĕsa, walang, goepoh.*

gejakt, *bĕrbadjoe.* — en gerokt, *bĕrkaïn badjoe.*

gejammer, *pĕngadoah, ratap, pĕraoeng.*

gejank, zie **janken.**

gejeuk, *gatal.*

gejoel, *ramai, karamajan.*

gejok, *sanda-goeran.*

gejubel, *ramai bĕrsoeraḳ.*

gejuich, *soeraḳ, tĕmpik-soeraḳ.*

gejukt, *bĕrkoḳ, kĕna koḳ, kĕna goe.*

gek, zinneloos, ook van vreugde of verliefdheid, buiten zinnen, *gila, ahmaḳ*, Ar. *sarsar*, Perz. *edan*, Jav. in de HSS.; zich een weinig — aanstellen, houden, *gila-gila bĕhasa*; iemand voor den — houden, *mâta gila, bĕrmaïa-maïnkan, mĕngoloḳ-oloḳ*; voor den — houden, door iemand de onwaarheid te zeggen, die hem juist welgevallig is, *mĕmpĕlahoe.* — van verliefdheid, *gila birahi*; op iemand, *gila birahikan, idan kasmaran*; ben je —, *gilakah ĕngkau?* — genoeg zijn om te . . . , *sampai gila akan* . . . . — er uitzien, wanordelijk, vreemd, *tjangoeng, ŭdjaïb*, Ar op Java, *auch-auch.* — ke handelingen, streken, *pĕrboewatan bodoh*; zich — houden, *poera-poera gila*; zich — aanstellen,

mĕlakoekan dirinja sapĕrti orang gila; half —, *satĕngah gila;* iemand die half — is, *orang satĕngah.* — geworden, *kadĕdanan,* van *édan.* —, onhandig, lomp, van eene handeling, houding enz., *kekoe, kikoeĕ.* —, koddig, kluchtig, *djinaka.* —, netelig, moeielijk, *soesah, soekar,* b.v. een — geval, *pĕrkara jang soekar.* —ke toestand, *hal jang soekar;* zeer —, *soekar-soelit.* —, in 't geheel niet goed, *ta'baïk sakali,* b v. dat ziet er — uit, *ta'baïk sakali roepanja;* dat is —, *ta'baïk sakali itoe;* dat komt — uit, *ta'baïk sakali djadinja.*

gek, onwijze, malle vent, *orang gila, sachar,* Ar. *aḥmaḳ,* Ar.; die —, *sigila.* Iemand voor den — houden, zie het vorige woord.

gekakel, *pĕngakaḳ.*

gekamd, van een kam voorzien, zooals hanen enz, *bĕrbaloeng.*

gekeperd, *loeroeḳ, keper, kĕpiri.*

gekerm, *djĕrit, pĕndjĕrit, pĕraoeng,* ook *dĕngoes.*

gekeuvel, gepraat, *toetoeran, pĕrtjakapan.*

gekheid, gekkernij, *tjoemboe, lawaḳ-lawaḳ, goerau, sanda-goerau, sĕloeroh;* onbetamelijke — met eene fatsoenlijke vrouw maken, *mĕmpĕrmaïkalkan;* zij glimlachte, ziende dat de prinses — maakte met Indra, *tĕrsĕnjoemlah ija mĕlihat toewan poetĕri bĕrtjemboe-tjoemboewan dĕngan Indra;* het was van mij maar —, jokkernij, *sĕkaja lawaḳ-lawaḳ sĕhadja.* — maken ook *mĕngada-ada;* met allerlei zotte dingen voor den dag komen, b.v. *patoetlah kakang adji sangat mĕngada-ada, karĕna ada orang jang mĕngangkat dia roepanja,* 't is natuurlijk dat onze Vorstelijke oudere zuster allerlei gekheid maakt, daar het schijnt dat iemand haar in de hoogte steekt.

gekibbel, *pĕrbantahan.*

gekietel, *pĕnggilian.*

gekijf, *pĕrbantahan, tjĕrewet, tjĕkitan.*

gekir, *koekoerocboe.*

gekken, *bĕrgoerau-sanda, maïn gila, bĕrtjoemboe, lawaḳ-lawaḳ, mĕngada-ada.* Zie bij **gekheid.**

gekkenhuis, *roemah orang gila.*

gekkenpraat, *pĕrkataän orang gila.*

gekkenwerk, *pĕrboewatan orang gila.*

gekkernij, *sĕloeroh, pĕrgoerauwan;* met allerlei — voor den dag komen, *mĕngada-ada.* —, grap, *tjoemboe,* b.v. znl de —, de grap doorgaan? *adakah tjoemboe akan bĕrlaku?* allerlei vuile — maken, van vrouwen, *bĕrpoekas-poekasan* (van *poekas,* vrouwelijk schaamdeel).

gekkin, *pĕrampoewan gila.*

gekko, een soort van hagedis, *tokeḳ.*

geklaag, *pĕngadoeh, ratap.*

geklad, *pĕloemoeran.*

geklank, *boenji, bahasa,* Skr.

geklap, gesnater, *pĕleteran.* —, achterklap, *oempat, fitnah,* Ar.; ijdel —, onbeteekenende praatjes, *tahi angin.*

geklapper, *gĕlĕtaḳ, gĕlĕtoeḳ.*

geklater, zie **klateren.**

geklauwd, *bĕrkoekoe;* van vogels, *bĕrtjakar.*

gekleed, *bĕrpakai-pakai;* niet —, on—, *tiada bĕrpakai-pakai.*

geklemd, zie **klemmen.**

geklep, *gĕlĕtaḳ.*

geklets, kletspraat, *toetoer kosong.*

gekletter, *gĕrĕntjing.*

gekleurd, een kleur hebben, *bĕrwĕrna.* —e stoffen, *kaïn bĕrboenga.* — katoen, *kaïn tjita.*

geklikklak, *gĕlĕtaḳ-gĕlĕtoeḳ.*

geklim, *pĕmandjat.*

geklink, *gĕrĕntjing.*

geklok, geslok, *pĕnĕgoeḳ.*

geklonken, genageld, *tĕrpakoe.* Ook fig. van eene zaak.

geklop, *kĕtoḳ, tĕpoḳ, kĕtaḳ.*

geklots, van golven, *paloe.*

geknakt, van een tak enz., *tĕrkoelai.*

geknal, *lĕtoer.*

geknap, *lĕtos.*

geknars, *kĕrĕtaḳ.*

gekneveld, een knevel hebbend, *bĕrmisai;* gebonden, *tĕrikat.*

gekneusd, *mĕmar.* Ook van vruchten.

gekneld, *bĕrtĕloet, bĕrdiri loetoet.*

geknies, *moeroeng.*

geknijp, *tjoebit.*

geknik, met het hoofd, *pĕngangguḳanggoḳ.*

geknikkebol, *pĕngantoeḳ.*

geknip, met den vinger, *pĕlĕntiḳ.*

geknoei, *pĕkĕrdjaän koesoet.*

geknopt, van planten, *bĕrkoentoem.*

geknor, *soengoet-soengoet.* — van een dier, *dĕram, dĕroem.*

geknot, getopt, van het bovenein de beroofd, *tjampoeng.*

gekookt, *masaḳ-masaḳ.*

gekoos, *pĕmboedjoeḳ.*

gekoppeld, zie **koppelen.**

gekorven, van insecten, *bĕrkĕlar.* —, zie ook **kerven.**

gekout, *toetoer, pĕrtjakapan.*

gekraai, *koekoek.*

gekraak, *gĕrĕtak.*

gekrab, *pĕntjakar, pĕngais, pĕnggaroekan.* Zie **krabben.**

gekrabbel, slecht schrift, *tjakar hajam, goris-goris.*

gekrakeel, *pĕrbantahan.*

gekreukeld, *bĕrkisoet.*

gekreun, zie **kreunen.**

gekrijsch, *tarejak.*

gekrijt, *tangis.*

gekrioel, *karoemoen, gĕriak.*

gekroesd, *kĕriting.*

gekromd, van een hoorn, *lingkar.* — van den neus, *mantjoeng.* — van andere zaken, *bengkok;* met verscheidenheid, *bengkang-bengkok;* zacht —, *arit.*

gekrompen, van vleesch, de huid enz. door koken of de inwerking van zuur en dergel., *kĕtjoet.* Zie ook bij **krimpen.**

gekrookt, *tĕrkoelai.*

gekroond, *bĕrmakota.*

gekruimel, *pĕrapih.*

gekruind, *bĕrkĕmoentjak, bĕrpoentjak.*

gekruist; schuin —, van wapens, de striemen op den rug van iemand, die van weerskanten gegeeseld is, *silang, bĕrsilang.* Zie verder bij **kruisen.**

gekruld, gekroesd, *kĕriting.* —, doch niet kroes, *ikal.*

gekscheren, met iemand —, *mĕngoeroekan, bĕrsĕnda-sĕndakan,* b.v. *patoetkah ĕngkau bĕrsĕnda-sĕndakan akoe,* mag je met mij —? het is maar —, *boewat main sĕhadja;* dat is geen —, *boekan pĕrkara moedah, boekan pĕrmainan;* zonder —, *soenggoch-soenggoch.*

gekuch, *batoek.*

gekuifd, *bĕrdjamboel.*

gekunsteld, geaffecteerd, *tjanggeh.*

gekwaak, *pĕngoewek.*

gekwakkel, gesukkel, *bĕrpĕnjakit-pĕnjakit.*

gekweel, *boenji boeroeng.*

gekwel, *pĕngoesik.* Zie **kwellen.**

gekwetst, eene wond hebbend, *loeka;* een —e, *orang loeka.* —, gebutst, *mĕmar.*

gekwijl, *pĕlioeran.*

gelaat, *moeka, paras, wadjah,* Ar. *doerdja,* in gedichten; een lief —, *moeka manis;* een vriendelijk — zetten, *mĕmaniskan moeka;* een schoon —, *paras jang eloĕ;* een onbeschaamd —, dat van bleeken noch blozen weet, *moeka papan, moeka tĕbal;* het — des aardrijks, *moeka boemi;* een zuur —, *moeka masam;* een open —, *moeka tĕrang;* in het — zien, *mĕwaadang moeka;* uiterlijk —, *roepa, lahir,* Ar.

gelaatkunde, *ilmoe firasat,* Ar.

gelaatskleur, *wĕrna moeka.*

gelaatstrekken, *ajar moeka.*

gelach, *tĕrtawaän.*

geladen, een lading inhebbend, *moewat;* zwaar —, *sarat, moewat sarat;* licht —, *anggal,* nml. van een vaartuig. —, ingeladen, *tĕrmoewat;* het op iemand — hebben, *mĕnaroh dĕngki akan sa'orang* (van *taroh*).

gelag, *bĕlandja.* Het — betalen, *mĕmbajar bĕlandjanja.* —, lot, *oentoeng;* een hard —, *oentoeng malang.* Zie ook **noodzakelijkheid.**

gelakt, *pĕrlak, ditjat;* b.v. —e schoenen, *sĕpatoe pĕrlak;* een —e tafel, *medja jang soedah ditjat.*

gelang, *kĕdar,* Ar. naar —, *sakĕdar.* —, *kira-kira;* naar —, *sakira-kira;* naar — der omstandigheden, *sakĕdar sĕgala hal-ahoealnja;* naar — van ieders vermogen, *sakĕdar masing-masing;* naar — wij onder werden, werden wij verstandiger, *makin kami toewa, makin bĕrtambah ĕkal kami.*

gelascht, zie **lasch** en **lasschen**; niet gelascht, zie bij **stuk.**

gelasten, *mĕnjoeroh* (van *soeroh*). Van den Vorst, *mĕmbĕri titah, bĕrtitah.* Gelast, op last, *dĕngan pĕnjoeroh, dĕngan titah.* —, opdrngen, *bĕrpĕsan.* —, verordenen, regelen, *mĕmĕrentah;* met bepaald obj. *mĕmĕrentahkan* (van *pĕrentah*). —, machtigen, *mĕmbĕri koewasa, mĕwakilkan, mĕmbĕri polmak.*

gelaten, gedul dig, *sabar,* Ar.

gelaten; zich —, den schijn aannemen, *poera-poera, roepanja,* b.v. zich — iets te willen doen, *poera-poera hĕndak bĕrboewat apa-apa, hĕndak bĕrboewat apa-apa roepanja.*

gelatenheid, *pĕri sabar, pĕrangai jang sabar, hati jang sabar, sabar hati.*

gelatine, het in onze Oost algemeen daarvoor gebruikte handels-artikel is de *agar-agar.*

geld, *wang, oewang, doewit, ĕmas, perak, dirham rejal, pitis.* Het eerste is van algemeen gebruik. — voor uitgaven,

dus ook huishoud—, *oewang bělandja.* — om te koopen, *oewang pěmběli.* — om iets te betalen, *oewang pěnabajar.* — tot onderstand, *oewang ajapan.* — tot omkooping, *oewang soewap.* — tot kwade doeleinden, b.v. om zeeroverij te steunen, *ajoeman, oewang ajoeman.* — en goed, *harta dan pěrkakas.* — als don gratuit, *oewang boeta.* — zoeken, *měntjěhari oewang.* — als voorschot op werk of leverantie, *pandjar;* klein —, *oewang pětjah;* groot —, *oewang běsar;* drink—, fooi, *oewang sirih;* ingewisseld —, *oewang oeroepan;* gereed —, contant —, *oewang toenai,* in gereed — betalen, — bij de visch, *timbang toenai, měmbajar toenai;* gebrek aan —, *kakoerangan oewang:* valsch —, *oewang lantjoeng, oewang tiroewan;* papieren —, *oewang kartjas;* valsch papieren —, *oewang kartjas tiroewan;* gangbaar —, *oewang jang lakoe.* — dat niet gangbaar is, *oewang jang tiada lakoe.* — dat te licht is, *oewang jang koerang bě-ratnja, oewang jang tčrlaloe ringan.* — wisselen, *měnoekar oewang.* — opnemen, leenen, *měmindjam oewang.* — uitgeven voor iets, *měmběladjakan oewang.* — als voorschot, handgift, godspenning enz., *tjěngkěram.* — op interest, *oewang běrboenga.* — hebben, bezitten, *běroewang, měnaroh oewang;* hij heeft veel —, *ada banjak oewangnja, ija měnaroh banjak oewang;* gemunt —, *oewang jang těrmětčrai,* b.v. *pitis timah jang ada těrmětčrai dalamnja malikoe'l ádil,* tinnen duiten, waarop de godin der gerechtigheid was gemunt. Ook *oewang sikkah,* Ar. — slaan, — munten, *měmětraikan oewang.* — op renten uitzetten, *měndjalankan oewang;* de waarde van het — niet kennen, *tiada tahoe fa'edahnja oewang;* aan —, *fasal oewang,* b.v. aan — was er 200 dollars, *fasal oewang adalah doewa ratoes ringgit;* iets te —e maken, *měndjadikan oewang, měndjoewal;* handen vol —, *oewang bčrtangan pěnoeh, oewang bčrawp raoep, oewang bčrkaoep-kaorp;* bij groote hoeveelheden — gebruiken, *bčrtimba oewang.* — maken, verdienen, *měnda-pat oewang, bčrolih laba;* geen — kosten, *tiada dibčli dčngan oewang, tiada didjoewal dčngan oewang;* koopen kost —, *kalau hčndak měmběli hčndaklah bčrbčlandja;* dat is — waard, *bčsarlah harganja;* dat riekt naar —, *sangat mahal itoe.* — als water, *oewang djadi ajar pěmboeroh tangan;* zijn — in het water werpen, *měmboewang oewang.* — genoeg hebben, *tjoekoep oewangnja;* het volle —, de volle waarde, *soepénoeh-pénoeh harganja;* iemands — aftroggelen, *měngčkalkan doewit orang.* — afpersen, *mčlobakan oewang.*

geldafperser, *orang jang loba akan oewang.* Zie **bloedzuiger.**

geldbank, *kantor oewang.*

geldbeurs, *poendi-poendi oewang, radjoet oewang.*

geldboete, *dčnda* (Skr. straf, vandaar in het Maleisch nog *dčnda mati,* doodstraf).

geldbuidel = geldbeurs.

gelddorst, *loba akan oewang, tamä,* Ar.

gelden, *harga, bčrharga, lakoe;* de rijst geldt tegenwoordig tien Gulden de Centenaar, *sakarang bčras sapikoel sapoeloh roepijah harganja;* dat geldt niets meer, *tiada bčrharga lagi;* wat hij zeide gold niet, *barang kalanja tiada lakoe;* die wetten — niet meer, *oendang-oendang itoe tiada lakoe lagi.* —, geteld worden voor, *dibilang.* — voor een held, *dibilang pčhalawan.* —, zie ook **geldig.**

geldgebrek hebben, *kakoerangan oewang, kapoetoesan bčlandja.*

geldgeven, voor uitgaven, *měngaloewwkan bčlandja, měmběladjakan oewang.*

geldgierig, *loba akan oewang, tamä,* Ar.

geldgierigheid = geldgierig.

geldheffing door de hoofden, *bantji.*

geldig, *lakoe.* Niet - , *tiada lakoe.* — van een getuige of getuigenis, *sah,* Ar. *dčngan sah.*

geldkantoor, *kantor oewang.*

geldkas, *tčmpat oewang, pčrbčndčharaän.*

geldkast, *almari oewang.*

geldkist, *pčti oewang.*

geldlade, *kotak oewang.*

geldleening, *pindjaman oewang.*

geldmandje, *bakoel doewit, bakoel oewang.*

geldmiddelen, *sčgala pčrkara oewang.*

geldnood, zie **geldverlegenheid.**

geldpot, zie **spaarpot.**

geldschaal, *timbangan oewang.*

geldschieten, in 't algem. *měmběri čmas;* kapitaal verstrekken aan verschillende personen, *pokok-měmokok.*

geldschieter, kapitaal verstrekken in het algemeen, *jang čmpoenja čmas,*

rahoe'lmál, Ar.; — aan verschillende personen, *orang jang pokoh-mémokoh*.

geldschuld, *hoetang oewang*.

geldslaan, munten, *ménémpa oewang, ménéteraikan oewang*.

geldsom, door optelling verkregen, *djoemlah*, Ar. *djoemlah oewang*. —, kapitaal, *modal, pokoh*.

geldsoort, *matjam oewang, roepa oewang*.

geldstapel, *timboenan oewang*. Stapeltjes of hoopjes geld opzetten bij het banken, *ménaroh* (van *taroh*).

geldstuk, *képing oewang*; tien —ken, *oewang sapoeloeh képing*.

geldtasch = geldzak. Geldtasch je dat op den buik gedragen wordt, *oepau*, Chin.

geldverkwister, *pémboros oewang*.

geldverkwisting, *pémborosan oewang*.

geldverlegenheid, *kasémpitan helandja*, b.v. *maka di-adoekaunjalah hatnja itoe kapada toewan Farquhar olih sébab kasémpitan helandja itoe*, hij klaagde zijn nood aan den heer Farquhar omdat hij in — zat.

geldverlies, *roegi oewang*.

geldverspiller, *pémboros oewang*.

geldverteren, *ménghelandjakan oewang*.

geldwisselaar, *pénoekar oewang*.

geldwolf, *orang jang loba akan oewang*.

geldzaak, *pérkara oewang*.

geldzak, *poendi-poendi oewang*; een soort van —, gevlochten van riet of biezen, in den handel daarvoor algemeen in gebruik, *kandi*. — van nipahbladeren, *koepat*. —je, *poendi-poendi oewang, kis*, Ar.

geldzucht, *loba akan oewang*.

geleden, voorbijgegaan, *soedah, soedah laloe*; lang —, *soedah lama*; toen het eenigen tijd — was, *satélah bébérapa lamanja*; het is 300 jaar — sedert de Portugeezen hier kwamen, *soedah laloe* 300 *tahoen saméndjak orang Prangki datang disini*; pas een uur —, *béharoe laloe sadjam*; geen uur —, *bélom laloe sadjam*; eenige dagen —, *bébérapa hari laloe*; niet zoo lang —, *bélom bagitoe lama*.

gelederen, *baris, barisan*.

geleding, gewricht, *séndi*; tot —en hebben, *bérséndi-séndikan*. —, zooals van bamboe en suikerriet, *boekoe*, b.v. bamboe—, *boekoe boeloeh*; suikerriet—, *boekoe téboe*. —en krijgen, van een plant, *bérboekoe kétjil*; met —en, in den trant van suikerriet, *bértéboe-téboe*, b.v. tienduizend paarden, welks staarten met —en (gebonden) waren, *salaksa koeda bértéboe-téboe ekoernja*. — van dieren, zie **kerf** en **ring.** —, zie ook bij **lid.**

geleerd, wetenschappelijk, *bérélmoe, bérpéngétahoeán, sasterawan*, Skr. *ilma*, Ar.

geleerde, *orang bérélmoe, orang bérpéngétahoeán, orang sasterawan, orang ilma, pandita*, Skr. de —n, = geleerde met voorgevoegd *séyala*. Ook *ilewa*, Ar.

geleerdheid, *pengétahoeán, élmoe*.

gelegen, — zijn, b.v. van steden, *kadoedoekaunja, témpatnja*; zie **liggen**: zoo is het er mede —, *bagitoelah adanja, démikianlah adanja*; als het er zoo mede — is, *kalau bagitoe adanja*; zich aan iets — laten liggen, *ménga-sihankan, ménfadloetkan, mengendahkan*; zich niet aan iets — laten liggen, *tiada fadloeli akan*; niet ver —, *tiada djaoeh témpatnja*; vlak naast elkander —, *bérdamping*; zeer goed —, *baik sakali témpatnja*; in iets — zijn, *daripada*, b.v. het sieraad eener vrouw is niet — in fraaie kleederen, *pérhiasan sa'orang pérampoewan boekan daripada pakajan jang endah-endah*; aan iets — zijn, van iets afhankelijk zijn, *bergantoeng kapada*; er is niets aan —, *tiada méngapa, satoe pon tiada goenanja*; wat is u daaraan —, *apa éngkau fadloeli akan dia*; te gelegener ure, *pada wéktoe* (*masa, kétika*) *jang sénang*; als het u — komt, *apabila éngkau sémpat*; niet — komen, *tiada sempat*.

gelegenheid, tot verrichting van iets, *paksa*; gunstige —, in dien zin, *paksa jang baik*; er kwam een gunstige —, *datanglah paksa jang baik*; ook *masa jang baik*; geschikte —, *kasépatan*; de geschikte — niet hebben, *tiada bérkasépatan*. —, geschikten tijd hebben voor iets, *sémpat*, b.v. ik ben niet in de — om te komen, *tiada sempat akoe datang*. De — maken, *ménjémpat*. —, juiste tijdstip van iets, *wéktoe*, Ar.; de — voor iets zoeken, *ménfjéhari djalan*; de goede — laten voorbijgaan, *ménghilangkan wéktoe*. —, ligging, *témpat kadoedoekan*. — eener zaak, *péri hal*; met scheeps—, *ménoempang kapal, ménoempang pérahoe* (van *toempang*); bij —, allicht, *moedah-moedahan*; bij deze —, *dengan ini*. —, aanleiding, oorzaak, *moela, sébab, asal*. — geven, in dien zin, *méndjadi sébab, ménjébabkan*.

gelei: een soort — van garnalen, die als toespijs bij de rijst gegeten wordt, *pétis*, Jav., eene andere soort, die in de toespijzen gedaan wordt om ze smakelijker te maken, *belatjan*, *trasi*, Jav.

geleide, escorte, *penghantar*, *pengapit*. —, volgelingen, *orang pengiring*. —, om iemand of iets over te brengen, *penghantaraan*. —, aanvoering, *pengandjoer*.

geleidelijk, *dengan peratoeran*.

geleiden: iemand of iets —, overbrengen, *menghantarkan*; al wat op die wijze geleid wordt, *hantaran*; bij de hand —, *memimpin* (van *pimpin*); ook *memimpin tangan*. — als gids of loods of wegwijzer, *membawa djalan*, *memandoekan* (van *pandoe*). — als gevolg, een aanzienlijk persoon, *mengiring* (van *iring*). — aanvoeren, *mengandjoer*, *mengapalakan* (van *kapala*).

geleider, *penghantar*, *pemimpin*, *pandoe*, *pengiring*, *pengandjoer*. Zie **geleiden**.

geleiding, *penghantaraan*, *pemimpinan*, *pengandjoeran*.

geletterd, bedreven in de letteren, *berélmoe*, *élim*, *sasterawan*, Skr.

geletterde, *orang berélmoe*, *orang élim*, *orang sasterawan*.

gelid, rij, rang, *baris*, *saf*, Ar. in —, in gelederen, *bérbaris*, *bérsaf-saf*. —, rij achter elkander, *djadjar*, *bandjar*, *derek*. In het —, *bérdjadjar*, *bérbandjar*, *berderek*; verdubbelde gelederen, *baris berlapis*; in twee gelederen, *berdoewa saf*, b.v. *dikadap segala manteri hoeloebalang dan rôjat hina dina sakalian hadlir menghadap baginda soeltán radja Tahir Djohán Sjah bérdoewa saf*; gesloten gelederen, *baris jang rapat*; de gelederen doen opsluiten, *mérapatkan baris*; de gelederen verbreken, *mémétjahkan baris*. —, graad van afstamming in de zij-linie, *poepoe*, b.v. het derde —, *poepoe jang katiga*; in rechte linie, *soenat*, b.v. *sampai kapada anak tjoetjoenja sakira toedjoeh soenat*. —, zie ook **lid** en **gewricht**.

gelidwervel, *boekoe toelang*.

geliefde, *kékasih*.

gelieven, *socka*, *ridlá*, Ar.; wel — te doen, genegen zijn tot, *soedi* Soms samengetrokken met *akan* tot *soedikan* en *bersoedikan*. Dit laatste wordt ook gebruikt voor de beleefd uitnodigende wijze van spreken in plants van *silakanlah*, b.v. *toewankoe pérsoedikanlah santap*, Uwe Majesteit gelieve te eten; als mijnheer gelieft te nemen, *kalau toewan soeka mengambil*; mijnheer gelieve binnen te komen, *silakanlah toewan masoek*.

gelijk, zonder verschil, *sama*; te —, *sama*. — zijn, *sama*, —, even, *sama*, b.v. gelijk in grootte, even groot, *sama bésar*; geheel en al —, juist hetzelfde, *sama sabagai*. — zijn aan iets, *menjamai*. — zijn met iets, *bersamaän*. —, van uiterlijk voorkomen met, *saroepa dengan*; te —, te zamen, van personen, *bersama-sama*. —, op eenmaal, van velen, *sarémpak sakali*, b.v. *tiga boewah pérahoe masoek sarémpak sakali*, drie vaartuigen kwamen te — binnen; *ditembak lima poeloeh mariam sarémpak sakali*, vijftig stukken werden te— afgevuurd; —, op dezelfde hoogte, — in rang, van gezeten zijn, *bértimbalan*; b.v. gelijk in rang, *bértimbalan pangkat*. —, vlak, effen, in tegenstelling van ongelijk, oneffen, *rata*. — maken in dien zin, *meratakan*. Een —e weg, *djalan jang rata*. —, in tegenstelling van scherp, *papar*. — maken in dien zin, *memapar*. — in sterkte, last of voordeel, *poelik*. —, effen, b.v. van de tanden, een heg enz., *répang*. — maken in dien zin, b.v. door het uitstekende weg te nemen, *mérepangkan*. — op, bij spelen, *balowi*. — op, tegen elk. opwegend, quite, *baloes*. —, evenals, *sapérti*, *sama sapérti*. —, als, bij voorbeeld, *oepama*, *oepamanja*. —, alsof, *pénaka*, meest in gedichten. —, zooals, *laksana*, Skr.; te gelijker tijd, *pada sama saketika*, *pada ketika itoe djoega*. Voor *ketika* ook *masa*, *wéktoe*, *saät*, *béntar*. Zie bij **tijd** en **oogenblik**; het is mij —, om het even, *kapadakoe sama djoega*. — zijn, bij elkander passen, *padan*, *bérpadan*. — behandelen, *menjamakan*. — hebben, *bénar*; gij hebt —, *bénar sapérti katamoe ini*. Zie ook **gelijkgeven**. —, zooals, *sapérti*. — men zegt, *sapérti kata orang*. — boven gemeld is, *sapérti térséboet di-atas ini*. —, effen, platgestreken, *pépat*. — maken in dien zin, *mémépat*.

gelijk, recht, *bénar*, *bétoel*; gij hebt —, *bénarlah éngkau*, *éngkau bétoel*; iemand — geven, *membénarkan katanja*, *membétoelkan katanja*; wie heeft — en wie

ongelijk, *mana jang bĕnar mana jang salah?* van weerskanten — willen hebben, bij een dispuut, *bĕratas-atasan.*

gelijkaardig, *sama pĕrangai, sama fahiĕt.* —, gelijksoortig, *sama djenis, sama matjam.*

gelijkachten, *mĕnjamakan.*

gelijkbeduidend, *sama ĕrti.*

gelijke, *sama;* mijns —, *samakoe,* uws —, *samamoe,* zijns —, *samanja;* met huns —, *samanja* zonder Voorzetsel, b.v. *mantĕri itoe samanja mantĕri, hoetoebalang samanja hoetoebalang.* —, ook *tara, bandingan,* b.v. zij heeft haars — niet, *tiadu taranja, tiada bandingannja.*

gelijkelijk, op gelijke wijze, *dĕngan sama pĕrinja.* —, b.v. van verdeelen, *sama rata.* —, zonder onderscheid, *dĕngan tiada mĕmbedakan.*

gelijken, *saroepa, bĕrsaroepa, mĕnjaroepa, sama, mĕnjamai;* hij, zij of het gelijkt wel, *roepanja.* — ook *mempĕr,* Jav. in veel elk. —, *sempĕrmempĕr* (van *empĕr*); hij gelijkt een razende, *ija saroepa dĕngan orang mĕngamoq;* niemand gelijkt den Vorst, *sa'orang pon tiada mĕnjamai bagindaq;* zij — op elk. als het eene ei op het ander, *sapĕrti pinang dibĕlah doewa roepanja;* zeer sterk op iets —, *makimaki,* letterl. scheiden, b.v. *sĕraja mĕmandang kaĕn badjoe orang moeda itoe maki-maki kaĕn toewannja,* de kleeren van dat jonge mensch bekijkende, geleken zij zeer sterk op die van zijnen heer.

gelijkenis, vergelijking, *oepama, oempama, pĕroepamaän, mitsal,* Ar. *tamtsil, bandingan.* —, voorbeeld, *laksana,* Skr. —, beeltenis, *roepa, toeladan;* bij —, *sa'oepama, oepamanja, mitsalnja.*

gelijkerwijs, *sĕbagaimana, sapĕrti.*

gelijkgeven, een spreker, *mĕnjoengoechkan katanja, mĕmbenarkan katanja.*

gelijkheid, overeenstemming, *pĕrsamaän.*

gelijkhoekig, *sama pendjoeroe.*

gelijkjarig, *sama oemoer.*

gelijkluidend, *sama boenjinja.*

gelijkmaken, gelijkstellen, *mĕnjamakan* (van *sama*). Zie bij **gelijk**; met den grond —, *mĕratahkan dĕngan boemi.*

gelijkmatig, naar een gelijke maat, *sama oekoeran.* —, overeenkomstig, *bĕrpatoetan, satoedjoe.*

gelijkmoedig, steeds van dezelfde inborst, *sĕlaloe sama hatinja.*

gelijknamig, *sama namanja.*

gelijkslachtig, *sama bangsa, sama djenis.*

gelijkstaan, op gelijken voet, *bĕrsamasamaän.*

gelijkstaltig, van gelijke gestalte, *sama sikap.*

gelijkstellen, *mĕnjamakan* (van *sama*), *mĕnjaroepakan* (van *saroepa*).

gelijkstemmig, *sama boenjinja.*

gelijktijdig, *pada masa itoe djoega.* Voor *masa* in de plaats *zaman, ketika, wĕktoe, saät,* naar gelang van de beteekenis. Zie bij **tijd** en **oogenblik.**

gelijkvloers, b.v. van twee kamers, *sĕladang.* —, of even boven de oppervlakte, b.v. van den vloer in een huis, *ranap.*

gelijkvormig, *saroepa, sama roepa, sabangoenan, sama bangoenan.* — maken, *mĕnjaroepakan.*

gelijkzijdig, *sama pĕrsĕgi.*

gelik, *pĕndjilatan.*

gelinieerd, *bĕrgaris, soedah digarisi, soedah dimĕtar,* Ar.

gelint, *bĕrpita.*

geloei, van den wind of de golven, *dĕroe, mĕndĕroe, dĕngoeng, gĕmoeroch.*

geloer, *pĕnghintajan.*

gelofte, *djandji, kaoel,* Ar. *nadzar,* Ar.; eene — doen, *bĕrdjandji, bĕrkaoel, bernadzar;* onder — staan, *dalam djandji, bĕrnadzar;* eene — vervullen, *mĕnjampaikan djandji, mĕmboejar kaoel;* voor of ten behoeve van iem. een — doen, *mĕngaoelkan.* —, zie ook **verbond.**

geloken, van de oogen, *terkatoep.* Half — van het oog, *kentjeng.*

geloof, vertrouwen, in gewonen zin, *pĕrtjaja.* — in godsdienstigen zin, *imän,* Ar. —, godsdienst, *agama,* bij b.v. het Christelijke —, *agama Masehi;* het Mohammedaansche —, *agama isläm.* — slaan, — hechten, — schenken, *pĕrtjaja.* — zonder grond of vastigheid, *pĕrtjaja angin;* op goed —, *dĕngan pĕrtjaja;* op goed — verkoopen, *djoewal hoetang;* zijn — veranderen, *bĕrtoekar agama;* tot het — overgaan, *mĕmbawa imän, masoeq agama;* tot het Christelijke — overgaan, *masoeq masehi, masoeq sĕrani;* tot het Mohammedaansche — overgaan, *masoeq isläm.*

geloofelijk, *bolih dipĕrtjaja, dapat dipĕrtjaja.* —, aannemelijk, overeenkomstig de rede mogelijk, *masoq kapada äkal,* ook *masoq äkal.*

geloofsartikel, *fasal pengadjaran agama.*

geloofsbelijdenis, de Mohammedaansche geloofsformule, *kalimat sjahádat,* Ar. Zij luidt *la ilaha illa Allah wa Mohammad rasoel Allah,* er is geen God buiten God, en Mohammad is de gezant Gods; deze — afleggen, *mengoetjap kalimat sjahádat.*

geloofsdwang, *sijasat kareas imán.*

geloofsgenoot, *sama imán, sama agama, orang sa'agama.*

geloof-geschil, *persélischan dari fasal agama, pertjideruán dari fasal agama.*

geloofsgetuige, martelaar, *sjahid,* Ar.; als — sterven, *mati sjahid.*

geloofsleer, *pengadjaran agama.*

geloofsonderwijs, *pengadjaran agama.*

geloof-onderwijzer, *goeroe dari hal agama;* Christelijk —, *goeroe indjil.*

geloofsonderzoek, *sélidik pérkara agama.*

geloofsonderzoeker, *penjelidik pérkara agama.*

geloofsregel, *roekoen agama.*

geloofsstuk, *fasal perkara agama.*

geloofsstecken, *tanda imán, álámat imán.*

geloofsverzaker, *orang moertad.*

geloofsvrnag, *soewal dari hal agama.*

geloofsvrijheid, *kabebasan agama.*

geloofszaak, *pérkara agama.*

geloofwaardig, van een persoon, *kapértjajaán;* van eene zaak, *bolih dipértjaja, dapat dipértjaja;* niet —, dezelfde woorden met *tiada* er voor; niet —, verdacht, van een woord of gedaagde, *lemah,* letterl. zwak.

gelooven, voor waar houden, vertrouwen stellen, in den gewonen zin, *pértjaja* — in iem., *pértjaja akan sa'orang;* in godsdienstigen zin, *bérimán.* Met bep. obj. *bérimánkan,* b.v. de Christenen — in Jezus Christus, *orang masehi itoe bérimánkan Isa Almasih;* in God —, *pértjaja akan Allah, harap pada Allah;* aan God —, *bérimánkan Allah;* hoe zou ik dat —, *masakan akoe pértjaja itoe!* ik moet het wel —, *tákan sébaja tidak pértjaja.* —, aannemen, *ménérima* (van *térima*), b.v. dat kan ik wel —, *bolih koetérima.*

geloovig, in godsdienstigen zin, *bérimán, moemin,* Ar.

geloovige, *orang jang bérimán, orang moemin;* het opperhoofd der —n, namel. der Mohammedanen, *amiroe 'lmoeminina;* een waar —, in den Mohammedaanschen godsdienst, *orang moslim.*

gelt, onvruchtbaar van koeien, *mandoel.*

gelubd, van menschen en beesten, *kébiri, kasjim,* Ar.

gelubde, *orang kasjim, sida-sida;* een — haan, *hajam kébiri, hajam kasjim.*

gelui, *boenji-génta.*

geluid, *boenji, bahana.* — geven, *bérboenji.* — doen geven, *ménboenjikan.* —, stem, *soewara* (Skr. *swara*). — geven, *bersoewara;* stem—, *boenji soewara;* dof, dreunend, luidend — in de verte, b.v. van geschut, een joelende menschenmassa, vallend water enz. *goeroeh.* Dit — makend, *ménoeroeh, bergoeroeh;* een dof — zeer in de verte, nauwelijks hoorbaar, *boenji sajoep-sajoep;* een schel —, zooals van de séroenai, een zeker blaasinstrument, *laugsi;* een — zooals van eene schaaf op het hout, *séroet;* een — zooals van vele voeten op den grond, *kérótak-mérétik;* een — zooals van neervallend water, *tjoer.* Dat — maken, *méngétjoer;* hartgeluiden, *boenji djantoeng, gap-gap dada;* een luidruchtig —, *gémpita boenjinja, gégak gémpita boenjinja;* een liefelijk —, *mérdoe boenjinja;* een hevig, plechtig, indrukwekkend —, *álámat boenjinja;* een — geven, *bérboenji, bersoewara;* op het — af, van schieten of werpen op iets, dat men niet ziet, *ménawak.* Met verscheidenheid, *rawak-rawahang.*

geluiddemper, —doover, *pémboenoeh boenji.*

geluimd: goed —, *sénang hati, sédap hati;* niet goed —, *tiada sédap hati.*

geluk, fortuin, *oentoeng, oentoeng bák.* — en ongeluk, *oentoeng bák dan oentoeng malang.* —, fortuin ook *béhagija,* Skr. b.v. *kalau-kalau ada djoega béhagijakoe dianoegérahakan Allah taála dalam acherat pahalanja,* mogelijk heb ik het geluk, dat de Allerhoogste mij in de eeuwigheid daarvoor het loon geeft. — in zijne handelingen of ondernemingen, *toewah, bétoewah;* een —svaartuig, *pérahoe bétoewah;* een —shaan, *hajam bétoewah.* — aanbrengende eigenschappen van den een of anderen persoon, *oentoeng dan toewah,* b.v. *dari sébaja poenja sakit dengan sébab oentoeng dan toewah séri padoeka toewan*

bĕzar tiada bĕrapa lama akan sĕhaja harap djoega baïk dĕngan sigĕranja, wat mijne ongesteldheid betreft, door de gelukaanbrengende eigenschappen van Uwe Excelentie zal die niet lang duren en hoop ik zelfs spoedig beter te zijn. — aanbrengend van wapens, *sĕmpana*, Skr.; een gelukskris, *kĕris sĕmpana*. Zulk een kris heeft meestal negen bochten, *loek*; op goed — af, goed of niet goed, het toch maar doen of er op afgaan, *rambang-rambang*; op goed — af slaan, *poekoel mĕrambang*; op goed —, op de gis, *rawak-rawak*; op goed — iets verrichten, *mĕrawak*, ook *mĕrawak rambang*; op goed — ook: *oentoeng tawakkoel*, Ar.; men mag van — spreken, het is maar gelukkig dat, *oentoeng djoega*, b.v. men mag van — spreken, dat hij niet gevallen is, *oentoeng djoega tiada ija djatoh*; als het — meeloopt, dient, *oentoeng-oentoeng*, b.v. als het — dient verkrijg ik een winst van 100 Gulden, *oentoeng-oentoeng akoe bĕrolih laba saratoes roepijah*; zijn — beproeven, *mĕngadoekan oentoengnja*, b.v. *masing-masing mĕngadoekan oentoeng sĕhadja*, een iegelijk beproefde slechts zijn —, ook op goed — of avontuur ergens heengaan. —, toestand van volkomen tevredenheid, *salámat*, Ar. *kasĕnangan*. — er mede! *salámatlah!* dat is uw —, voordeel, *oentoeng ĕngkau*.

gelukken, *djadi*; niet —, *tiada djadi* b.v. dat werk gelukt niet, *pĕkĕrdjaän itoe tiada djadi*. Die zaak gelukt, *pĕrkara itoe djadi*. —, ook *hasil* en *bĕrhasil*, b.v. *djika hasil sapĕrti katatoewanhauba itoe*, als het gelukt zoonls mijnheer zegt.

gelukkig, *salámat*, *bĕrbĕhagija*, *bĕroentoeng*, zie bij **geluk**. — in spel of op de jacht, meeloopen, *moedjoer*, b.v. *kalau moedjoer-moedjoer itoe sampai djoega ĕmpat lima ekoer sahari*, als men — is dan zelfs vier, vijf stuks per dag; een —e inval, *ingatan jang baïk*, *kapikiran jang baïk*; een —e tijding, *chabar jang baïk*; 't was maar — dat, *baïk djoega*, *oentoeng djoega*.

geluksbode, *orang jang mĕmbawa chabar baïk*, *orang jang mĕmbawa chabar salámat*.

gelukskind, iemand, die in al zijne ondernemingen gelukkig is, *orang toewah*, *orang bĕtoewah*.

geluksteen, een edelgesteente, dat het bovennatuurlijk vermogen bezit datgene te voorschijn te roepen, waarop de bezitter zijn hart heeft gezet, *tjintamani*, *komala hikmat*.

geluksster, gesternte, dat iemands voor- of tegenspoed bepaalt, *rasi*, (Skr. *rasji*); onder dezelfde — geboren zijn, d. w. z. geschikt zijn voor, *sarasi*, b.v. *barangkali iboe-bapanja tiada sarasi mĕmĕliharakan dia*, mogelijk zijn zijne ouders niet onder dezelfde — (geschikt) om hem op te voeden.

gelukwensch, *pĕmbĕrian salámat*.

gelukwenschen, feliciteeren, *mĕmbĕri salámat*; met Nieuwjaar —, *mĕmbĕri salámat tahoen bĕharoe*.

gelukzaligheid, *bĕhagia*, Skr. *saädah*, Ar. *salámat*, Ar.; zijne —, *baginda*, eene samentrekking van *bĕhagia* en *'nda*, gebruikt als ons: Zijne Majesteit.

gemaakt, geaffecteerd, *tjanggeh*. — in manieren enz. *soengar*. —, gehuicheld, voorgewend, *poera-poera*. —, kunst, *hikmat*, b.v. —e bloemen, *boenga-boenga hikmat*; een —e pauw, *mĕrak hikmat*. —, gereed, *soedah djadi*, b.v. —e kleeren, *pakajan jang soedah djadi*, *pakajan jang soedah didjahit*.

gemaaktheid, *katjanggehan*. —, huichelachtigheid, *poera-poera*.

gemaal, man, *laki*, *soewami*. Tot — hebben, *bĕrsoewamikan*, *bĕrlakikan*. Van een — voorzien, uithuwelijken, *mĕmpĕrsoewamikan*, *mĕmpĕrlakikan*.

gemaal, wat gemalen is, *barang jang soedah digiling*, *gilingan*, *kisaran*.

gemaal, gezanik, *tjĕrewet*, *tjonael*.

gemachtigde, *wakil*, Ar. *polmak*, verb.; generale —, *wakil moetlak*, b.v. *bagitoelah kita bĕrwakil moetlak kapada ajah kita radja moeda itoe*, zóó hebben wij tot onzen generalen — onzen Vader den Onderkoning; tot — aanstellen, *mĕwakilkan*. — zijn, *djadi wakil*.

gemak, *kasĕnangan*. —, weelde, *wimat*, Ar.; op zijn —, rustig, *sĕnang*, *dĕngan sĕnang*, b.v. op zijn — werken, *bĕkĕrdja dĕngan sĕnang*; zich op zijn — gevoelen, *rasa sĕnang*; met — te doen, *sĕnang diboewat*, *moedah*; op zijn —, onbekrompen, *lĕga*; niet op zijn —, onrustig, *gĕlisah*, *tiada sĕnang*; gegeneerd, *kikoek*, b.v. zich niet op zijn —, gegeneerd, gevoelen, *kikoek rasanja* niet op zijn — zijn, een onbestemd

gevoel van ongeluk hebben, *tiada kĕtahoean rasa;* op zijn —, langzaam, *pĕrlahan-lahan;* op Java *pĕlan-pĕlan;* geheim —, *djamban, pĕrlindoengan.* Dit laatste, afgeleid van *lindoeng*, beschut, wordt gebruikt ook al is het een open put, kuil of iets dergel.; neem uw —, ga zitten, beleefd, *silakaulah toewan* (*ĕntjik* enz.) *doedoek.*

gemakkelijk, veel van gemak houdende, *soeka malas-malas.* —, niet moeilijk, licht, *moedah, sĕnang, gampang, soewang,* b.v. om aan te duiden dat iets zeer — is gebruikt men de fig. uitdrukking: *oepama goela didalam moeloet adanja;* dat is — te doen, *moedah itoe, sĕnang dikĕrdjakan, sĕnang diboewat;* een — werk, *pĕkĕrdjaän moedah;* het — opnemen, *mĕnggampangkan;* het steeds — opnemen, *main gampang-gampangan;* het zij —, of niet, *soewang ta'soewang;* een driedraadsch touw wordt niet — verbroken, *tali tiga lĕmbar ta'soewang-soewang poetoes,* Sprw. — in den omgang, *bĕrmoedah-moedahan.* — te verkrijgen of weg te nemen, wat voor de hand ligt, *sanding.* — te schillen, te pellen of af te stroopen, *lĕkang,* Mal. — te lezen, *sĕnang mĕmbatjanja;* maak het u —, geef u niet veel moeite, *djangan ĕngkau soesah-soesah.*

gemakkoffertje, op Java algemeen in gebruik onder de benaming van *bĕril,* verb.

gemalin, *bini, istĕri;* wettige, echte huisvrouw, *bini gahara,* (Skr. *ghara.* id.).

gemanierd, wellevend, *boedi-bĕhasa, tahoe ădat, bĕradab.*

gemanteld, *bĕrsĕlimoet.*

gemaskeerd, *bĕrsamar.*

gemaskerd, *bĕrtopeng.*

gematigd, ingetogen, *sopan;* een — man, *orang sopan.* —, middelmatig, *sĕdang,* b.v. een — e warmte, *panas jang sĕdang.* —, zie ook **middelmatig.**

gemauw, *pĕngiauw.*

gember, *halia.* Op Java, *djahé;* gedroogde —, *tjoekoe,* Tam.; gekonijte —, *manisan halia, manisan djahe.* —stroop, *ajar goela halia, ajar goela djahe.*

gemeen, algemeen, *ămoem,* Ar. *ăm,* Ar. Zie **algemeen;** met elkander — hebben, *bĕrsamaän.* —, gewoon, alledaagsch, *kapalang;* de gemeene, gewone kost, *makanan jang kapalang.* Ook *sĕbarang* en *sĕmbarang.* —, gering, *hina.* — volk, *orang hina-dina.* — laag, verachtelijk, *kĕdji;* voor — uitmaken, als — beschouwen of behandelen, *mĕngĕdjikan.* —e taal, *tjaroet;* die uitslaan, *mĕntjaroet;* gemeene zaak maken met, *masoek bĕrsama-sama dĕngan;* niets —s hebben met, *tiada bĕrtjampoer dĕngan;* zich — maken, vertrouwelijken omgang hebben met, *bĕramah-ramahan dĕngan, bĕrdjinak-djinakan dĕngan;* iets — maken, alom bekend maken, *mĕmasjhoerkan* (van *masjhoer,* Ar.); een —e kerel, *orang jang tiada katahoewan.*

gemeen; het —, de lage volksklasse, *orang hina-dina, rĕdjat hina-dina.*

gemeenebest, *pĕmĕrentahaan orang banjak.*

gemeenheid, *kahinaän, kakĕdjiän.*

gemeenlijk, *memang, biasa, ădat,* Ar.

gemeenschap, vereeniging van leden, *pĕrsakoetoewan.* —, het verbonden zijn met, *pĕrhoeboengan.* — hebben met, *bĕrtjampoer dĕngan, sadaja, safakat.* — hebben, met eene vrouw, *bĕrsatoeboh, sakatidoeran.* — hebben aan de zonden van anderen, *tĕrbahit dĕngan dosa orang lain.*

gemeenschappelijk, gezamenlijk, *bĕrsama-sama.* —, met zijn velen iets doen of ondernemen, *mĕrantau,* b.v. bij een koop, het spelen in de loterij, eene plundering, vechtpartij, aanneming van werk, enz. — iets doen, met zijn allen of velen, *ramai-ramai.*

gemeente; kerkelijke —, kerspel, *moekim,* Ar. —, vergadering der geloovigen, *sidang djamaät, pĕrhimponan orang jang bĕriman.* —, bevolking, *orang isi nĕgari.*

gemeentebestuur, *pĕmĕrentahan nĕgari, sĕgala toewa-toewa nĕgari.*

gemeentehuis, *balai,* namelijk een open gebouw, in elke gemeente, waar het bestuur vergadert.

gemeenteraad, *rapat*

gemeentewet, *oendang-oendang nĕgari, hoekoem oendang-oendang nĕgari.*

gemeenzaam, familiaar, vertrouwelijk, *djinak, ramah, ramah-tamah.* — zijn met elkander, *bĕrdjinak-djinakan, bĕramah-ramahan;* ook *ramah-tamah.* —, vertrouwelijk in het spreken, *beka,* b.v. *djawäbnja beka: ajo hai toewan, disoeroehnja bawa bĕrsama kawan,* hij ant-

woordde —: komaan, Mijnheer, hij beval mij u als makker mede te nemen; zich — maken met, zich vertrouwd maken met, *bërdjinaŝ-djinakan*, ook met geschriften.

gemeld, *tërsëboet*; boven —, *tërsëboet di-atas*.

gemelijk, *moeroeng, rongsing, ronsing*.

gemengd, *tjampoer, katjau*. Dit laatste ook van eene taal, een volk of stam, vreemde bestanddeelen in zich opgenomen hebben, niet meer zuiver zijn. —, alles door een, *tjampoer-baoer*. —, zie bij **mengen** en **vermengen**.

gemerkt, *bërtanda, dipërtandai*.

gemiddeld, Bijv. nw., *sëdang, sëdërhana, oegahari, përtëngahan*.

gemis, *katiadaän*.

gemoed, *hati, foewad*, Ar. *ŝalb*, Ar.; een oprecht —, *hati jang toeloes, foewad azzakijah*, Ar. dit laatste alleen in brieven; een zuiver, rein —, *hati jang soetji, hati jang djërënik*; uit de diepte des —s, *dari dalamnja hati, daripada siroe 'lkoeloeb*, Ar. dit laatste alleen in brieven; zaken van het —, *përkara batin*, in tegenoverstelling van openbare zaken, *përkara lahir*; goed van —, *baik hati*; slecht van —, *djahat hati*; een wreed —, *hati jang bëngis*; een weldadig —, *hati jang bërkamoerahan*; zijn — koelen, *mëmoewaskan hatinja*; ik gevoelde mij bezwaard van —, *bëratlah rasanja anggotakoe*, d. i. het gevoel van mijne leden was zwaar. —, zie ook bij **hart.**

gemoedelijk, *dëngan toeloes hati, dëngan soenggoeh-soenggoeh hati*.

gemoedig, *sabar, hati sabar, hati jang lëmah-lëmboet*.

gemoedsaard, *përaŋai, pëkërti, tabiät*, Ar.; een zachte —, *përaŋai jang lëmah-lëmboet*; een slechte —, *pëkërti jang djahat*; een wreede —, *tabiat bëngis*.

gemoedsrust, *kasënangan hati*.

gemoet; te — gaan, *përgi bërtëmoe, përgi mëndapatkan*. Om iemand te recepiceren, *përgi mënjamboet* (van *saamboet*). plechtig inhalen, *përgi mëngëloeëloekan*; te — komen, dezelfde woorden met *datang* i. pl. v. *përgi*; te — komen, helpen, bijstaan, *mënoeloeng* (van *toeloeng*), *mëmbantoe*; te — zien, afwachten, *mënantikan*; te — vooren, onder het oog brengen, *mëngingatkan, mënasihatkan* (van *nasihat*, Ar.).

gemompel, *soengoet-soengoet, pëngoeloem*.

gemopper = gemompel.

gemor = gemompel.

gemors, *pëntjëmaran*.

gems, *kidjang, kambing goenoeng*.

gemuit, *doerhaka*.

gemunt, *tërsikkah, tërmëtërai*.

gemurmel, *mërdoe boenjinja*.

gemutst, een muts ophebben, *bëkarpoes*, verb.; wel —, *sënang hati*, kwalijk —, *marah*.

genaakbaar, *tërhampiri*; niet —, *tiada tërhampiri*.

genaamd, *bërnama, namanja*.

genade, gunst, *karoenia*, Skr. *anoegëraha*, Skr. —, vergeving, *ampon, maäf*, Ar.; zonder —, *tiada lagi ampoenja*. —, barmhartigheid, *rahmat*, Ar.; bij de — Gods, *dëngan rahmat Allah*; alleen uit — en barmhartigheid, *dëngan karoenia dan rahmat sëhadja*; uit — zalig worden, *djadi salämat olih anoegëraha*; zich op — overgeven, *mënjërahkan dirinja mati hidoep*; om — vragen, *minta ampon, minta maäf*.

genadebrief, *soerat ampon, soerat maäf*.

genadebrood, *ajapan*.

genadegift, *karoenia*, Skr. *anoegëraha*, Skr.

genaderijk, *lempah dëngan rahmat, lempah dëngan karoenia*.

genadetroon, van God, *ärasj rahmat Allah*.

genadig, *rahmani*, Ar. *rahimi*, Ar.

genageld, van nagels voorzien, *bërkoekoe*. —, gespijkerd, *tërpakoe*.

genaken, tot iets, *mënghampiri, mëndëkati*; niet te —, *tiada tërhampiri, tiada tërdëkati, ta'boleh dëkat, ta'boleh hampir*; doen —, *mënghampirkan, mëndëkatkan*; moeilijk te —, van eene plaats of een persoon, *soelit*.

gendarme, *mata-mata*.

gene, *itoe*. Deze en —, *ini dan itoe*. Deze heeft gelijk, — ongelijk, *ini bënar, itoe salah*; deze en —, in het algemeen, *bëbërapa orang, ada jang*, b.v. deze en — zeggen, *kata bëbërapa orang, ada jang bërkata*; aan — zijde, aan den overkant, *disabërang*; aan — zijde des grafs, *di-atcherat*.

genealogie, *sjadjarah*, Ar.

geneeren, hinderen, *mënjoesahkan, mëngoesiŝ*; zich —, *maloe*; gegeneerd, niet op zijn gemak, *kikoeŝ*; zich gege-

neerd gevoelen, *kikoeh rasanja;* gij moet u niet —, *djangan ẽngkau maloe.*

geneesbaar, *dapat di-obati.*

geneesdrank, *obat jang diminoem;* algemeene —, bestaande uit allerlei geneesmiddelen onder elkander gemengd, die van tijd tot tijd ter bevordering of instandhouding van de gezondheid wordt ingenomen, *mădjoen,* Ar. lett. kneedsel.

geneesheer, *țabib,* Ar. inlandsch —, *boemoe, doekoen,* Jav. Europeesch —, *toewan dokter.*

geneeskunde, *țib, ẽlmoe țib, ẽlmoe obat;* een geneeskundig werk, *kitab țib, soerat țib.*

geneeskundige, *țabib,* Ar. *boemoe,* Mal. *doekoen,* Jav.

geneeslijk, *dapat disemboehkan, dapat di-obati;* niet —, *tiada dapat disẽmboehkan, tiada dapat di-obati.*

geneesmiddel, *obat;* een afvoerend —, *pentjahar;* een opwekkend —, *pẽnggalaḳ,* b.v. *pẽnggalaḳnja koerang baïk,* het opwekkend — is niet sterk genoeg; met —en behandelen, *mẽngobati;* van —en voorzien, *mẽmpẽrobatkan.* —en gebruiken, *makan obat, pakai obat,* ook *bẽrobat.*

geneesmiddelleer, *ẽlmoe obat.*

geneeswijze, *pẽri mẽngobati.*

genegen, geneigd, *soeka, soedi, bẽrkẽnan, kasih akan;* als gij — zijt, *djikalau toewan soeka.* — zijn, lust hebben aan, *mẽnjoekaï,* b.v. *akoe ini tiada disoekaï olih ratoe,* de ratoe is mij niet genegen. — zijn, wel gelieven te doen, *soedi.* Soms samengetrokken met *akan* tot *soedikan,* en *bẽrsoedikan,* genegen tot; als Mijnheer mij — is, *djikalau Toewan kasih akan kamba;* zij was haar kind zeer —, *ija amat bẽrkẽnan akan anaḳnja.*

genegenheid, *kasih.* —, lust, neiging, *soeka.*

geneigd, overhellend tot, *tjẽndẽroeng.* —, gezind, *soeka.* —, gereed, *sadia.*

generaal, krijgsoverste, *pahalawan,* Perz. *djindẽral,* verb. *pẽnglima pẽrang;* Luitenant —, *litẽnan djindẽral.* — Majoor, *djindẽral major;* Gouverneur —, *goepẽrnoer djindẽral.*

generaal, zie bij **algemeen.**

generaalsrang, *pangkat djindẽral.*

genesis, *kitab kadjadian.*

genezen, beter maken, *mẽnjẽmboehkan;* zieken —, *mẽnjẽmboehkan orang sakit.* —, met geneesmiddelen behandelen, *mẽngobati;* moeilijk te —, *soekar mẽngobati.* —, beter worden, *djadi sẽmboeh, djadi baïk.* —, hersteld, *sẽmboeh,* zoowel van den persoon als van de ziekte.

genezing, *pẽnjẽmboehan.*

genie, bijzondere aanleg, *ăkal boedi jang baïk, tjẽrẽdik.* —, krijgsbouwkunst, *kapandajan mẽmbangoenkan kota benteng.* —, bijzonder knap mensch, *orang pandai sakali.*

geniep: in 't —, *diam-diam, tjoeri-tjoeri, sẽmboeni-sẽmboeni.* — bij een worstelstrijd, *dẽngki.*

geniepig, zie **geniep.**

genieten, het genot ervan smaken, *mẽrasaï sẽdapnja.* —, ontvangen, verkrijgen, *dapat, bẽrolih.* —, voedsel nemen, *makan;* van den Vorst, *santap.* —, bezitten, *mẽmpoenjaï.* —, vrucht trekken, *mẽndapat ḥasil.*

genoeg, *tjoekoep, sampai, pada, soedah;* hij heeft geld —, *tjoekoep oewangnja;* het is lang —, *sampai pandjang;* als ik tien gulden krijg is dat —, *kalau sẽhaja dapat sapoeloh roepijah, padalah;* mits ik maar niet de schande heb van door dien Djehat nagezet te worden, is 't —, *lamoen tiada akoe bẽrolih ẽlih djoega di-oesir olih si Djẽhat itoe padalah;* wij aten maar even —, *kami makan pon bẽrpada-pada;* wij zullen — maken van hetgene er is, *maka kami mẽmadaïlah barang apa jang ada;* het is —, houd maar op, *soedah; bẽrhẽntilah sẽhadja;* als het maar tot die vier ministers was gekomen, was dat —, *saḳẽdar kapada mantẽri ẽmpat itoe soedahlah;* er — van hebben, verzadigd zijn, ook fig. *djẽmoe, kẽnjang, djẽlak, djẽnoeh,* b.v. ik heb er — van uw gedrag aan te zien, *djẽmoelah (kẽnjanglah) akoe mẽlihat kalakoewanmoe;* mijne oogen hebben er — van dat aan te zien, *djẽlak soedah matakoe mẽmandang itoe;* de rechter Joesoef nu had er — van en deed afstand van zijn rechterschap, *maka ḳadli Joesoef pon djẽnoehlah, maka ija mẽnẽtjal dirinja daripada ḳadli.* —, voldoende zijn, *mẽmadaï,* b.v. *tiada akan mẽmadaï kami sa'orang sa'ekoer,* het zou niet — zijn voor ieder één. —, voldoende van gekookt, gebakken, gebraden, gestoofd, gezengd, gedroogd enz. *toewa;* ruim —, groot — om iets door te

laten of te bevatten, *loeloes*, b.v. *diboewatnja soeatoe lobang saloeloes orang bolih masoek*, zij maakten een gat, groot — voor een man om er in te gaan.

genoegdoening, *pémadaän*, (van *pada*, genoeg).

genoegen, *soeka, ridla*, Ar. *kasoekaän, soeka hati, karidlaän*; ergens — mede nemen, *soeka akan*; ieder naar zijn eigen —, *masing-masing dengan soekanja*. — verschaffen, *ménjoekakan hati*, b.v. want wat den kinderen bij het leeren — kan verschaffen, *karéna barang soeatoe jang ménjoekakan hati kanaḳkanaḳ pada tatkala béladjar*. — met iets nemen, *méridlakan, ménérima*. —, tevredenheid, *kasenangan*; voor zijn — uitgaan, *bérdjalan bermaïn-maïn, tjengkérama*, Skr.; naar zijn — nemen, b.v. van spijs of drank enz. *ménganbil bérapa soeka*; zijn — eten en drinken, *makan minoem kénajang*; met —, *déngan soeka hati, déngan karidlaän hati*; wat doet het mij — u allen, mijne kinderen, te zien, *soekanja hatikoe melihat anaḳkoe sakalian*.

genoegen, zich vergenoegen met, *ménjoekcepkan dengan, ménadakan dengan*, b.v. genoeg u met uwe bezoldiging, *padakaulah dengan gadjimoe, tjoekoepkaulah d. g.*

genoeglijk, *sédap*.

genoeglijkheid, *kasédapan*.

genoegzaam, *tjoekoep, pada*. —, voldoende in orde, b.v. van een bewijs of getuigenis, *njata, sampai térang, ṣaḥ*, Ar. —, bijna, *hampir-hampir, njaris*. Zie **bijna**.

genoegzaamheid, *kapadaän*; de — Gods, *kalengkapan*; *kifajat Allah*.

genoemd, *térséboet*.

genomen, gesteld, *mitsalnja, sandainja* (eene samentrekking van *sa-andai-nja*).

genoodigde, *orang panggilan, orang djémpoetan*; de —n tot den feestmaaltijd, *orang jang didjémpoet kapada pérdjamoewan*.

genoot, *kawan, témán, sakoetoe*; ambt—, *sama djawatan*; bed—, *sakatidoeran*; geloofs—, *sa'agama*; land—, *orang sanégari*; deel—, *rakanan, sakoetoe, samadal*. Zie verder bij de samenstellingen.

genootschap, *pérsakoetoean, pérhimponan, karapatan, madjlis*, Ar. *kongsi*, Chin. *fakat*, Ar.; geheim —, *koei*, Chin. —, sekte, *médzhab*, Ar.

genot, *kasoekaän, rasa sédap, rasa enaḳ*. —, wellust, *lédzat*, Ar. —, vruchtgebruik, *pérolihan ḥasil, pendapatan ḥasil*.

gent, *angsa djantan, angsa laki-laki*.

gentil, *tjantiḳ*.

gentleman, *orang bangsawan*.

geographie, *ilmoe boemi*.

geometrie, *ilmoe pengoekoeran*.

geoogd, van oogen voorzien, *bermata*.

gcoorloofd, toegestaan, *bolih, dapat, diberi, diidzinkan* (van *idzin*, Ar.). —, wettig, *ḥalál*, Ar. tegenover *ḥarám*, verboden, b.v. —e en on—e spijzen, *makanan jang ḥalál dan jang ḥarám*. — verklaring, *istibadjah*, Ar.

geophagie, *soeka makan oempal*. Op Java, *soeka makan ampo*.

georganiseerd, *atoer*.

gepaard, een paar uitmaken van personen, *bérdjodo, ada kélaminnja*; van zaken, *bérpasang*; van versierselen, *dikémbari dengan*.

gepakt, gereed, zooals in ons: gepakt en gezakt, *kémas*.

gepantserd, *bérlapis*, zie **geharnast**.

gepareld, met parelen, *bérmoetiara*. —, zie bij **sago**.

gepasseerd, *laloe, tadi*, b.v. —e jaar, *tahoen jang laloe*. — e nacht, *malam tadi*.

gepast, geschikt, *patoet, kéna, djodja*, Skr. —e woorden, *pérkataän jang kéna*. — van geld, *sampai bétoel, tiada lébih tiada koerang*. —, zie ook **betamelijk**.

gepastheid, zie **betamelijkheid**.

gepeins, *kapikiran*.

gepeld, *dikoepas*.

gepeupel, *orang hina-dina, ségala rajat*.

gepiep, *pentjitjit, pentjijap*.

geplaag, *pengoesik, pengganggoe*.

geplekt, gevlekt, van vee enz., *berbélang*.

geplet, *térpipihkan*.

geplooid, *bérlipat-lipat*.

gepluimd, *bérdjamboel, bertjémara*.

gepolitoerd, *disapoe politoer*.

gepousseerd, *térpaksa*.

gepraal, *péragaän*. Zie **pralen**.

geprant, gebabbel, *pétoetoeran, pértjakapan*; veel —, veel praats hebben, *banjaḳ moetoet*.

geprevel, gepruttel, *soengoet-soengoet*.

geprezen, *térpoedji*.

geprikkeld; zich —, of aandrift, gevoelen om ergens bij te zijn of om iets te zeggen, of te doen, *gauggoe*,

b.v. ik gevoelde mij — om te vragen, *ganggoe moeloetkoe hëndaḳ bërtanja.*

geraakt, *këna.* Van het voorwerp dat raakt, *tërkëna.* —, misnoegd, *këtjil hati;* licht —, kregelig, *bengkeng.* —, verlamd, *tepoeḳ;* geheel en al verlamd, *tepoeḳ lësi.* —, betooverd in de gewrichten en daardoor verlamd, *këna sëndi.*

geraakte, *orang tepoeḳ, orang tepoeḳ-lësi.*

geraaktheid, gevoeligheid, *këtjil hati.*

geraamte, zoowel van levenlooze als levende voorwerpen, *rangka;* —, skelet, *bëngkaraḳ;* ook tot een — uitgeteerd. —, vel en been, *toelang-bëloelang.* — van een vaartuig, een vaartuig dat half af is, *lakar.* — van een huis, *gëraw;* het — van een huis opzetten, *mënggëraw;* ook *mënanggam* (van *tanggam,* houtverband door inkeping.

geraas, getier, *gëmpar, ingar, roesoch, gadoch.* — maken, *bërgëmpar, ingar-ingar, mëmboewat roesoch.* — maken over of tegen iets, *mënggëmparkan;* allerlei —, *ingar-bingar.* —, oorverdoovend getier, zooals wanneer van een troep kinderen het eene huilt, het andere schreeuwt en een derde lacht, *tjëridawan.* —, groot gedruisch, *goeroch.* — makend, *gëmoeroch;* verward —, *hoeroe-hara, haroe-hara, haroe-biroe, goegoep;* iemand met — hinderen, *mëmboewat bising.*

geraden; *patoet, baïk,* b.v. ik acht het —, *pada bitjarakoe baïk, p. b. patoet.*

geraken, tot iets, *bërolih, mëndapat, mëndjadi;* tot fortuin —, *mëndjadi kaja, bërolih oewang, mëndapat oewang.* —, getroffen worden, *këna,* b.v. in ongenade —, *këna moerka;* in het net —, *këna djaring;* op de klppen —, *këna karang;* bij iemand in dienst —, *këna kërdja orang;* in de gevangenis —, *këna pëndjara;* in verlegenheid —, *këna soesah;* uit zijn ambt —, *tërpëtjat daripada djawatannja;* aan den man —, *mëndapat oraognja;* aan de opium —, *moelaï makan madat;* aan den grond —, van een vaartuig, *tërkandas;* toevallig — in, *tërmasoeḳ kadalam.* aan lagerwal —, van een vaartuig, *tërdampar;* uit het gevaar —, *loepoet daripada bëhaja;* uit zijne schulden —, *tërlëpas daripada hoetangnja;* om zijn goed —, *kahilangan sëgala harta-bendanja;* tot den eenen of anderen toestand —, ook *djatoh,* b v. *djatoh sakit,* ziek —, *djatoh kasih,* verliefd —, *djatoh hati,* verslingerd — ; —, verkrijgen, *bërolih,* b.v. aan een ambt —, *bërolih djawatan;* aan eene vrouw —, *bërolih bini;* aan een huis —, *bërolih roemah.*

geramei, *pënoemboeḳ.*

gerammel, *këlëtaḳ-këlëtoeḳ.* Zie ook **gepraat.**

gerand, *bërtëpi;* van geld, *bëringgit.*

gerecht, vierschaar, *hoekoem, madjlis hoekoem;* voor het — verschijnen, *mënghadap hoekoem;* voor het — dagvaarden, *mënjita akan mënghadap hoekoem* (van *sita*). —, rechtsgebied, *hoekoem, hoekoemat,* Ar. —, billijk, rechtvaardig, *bënar, ädil.* —, juist, *bëtoel,* b.v. het —e vierde deel, *sasoekoe bëtoel, sapërëmpat bëtoel.*

gerecht, opgedischte spijs, *sadjian, hidangan;* van één — eten, d. w. z. samen spijzen, *makan sahidangan;* de —en, spijzen, van een Vorst, *santapan;* de —en opdragen, *mëngangkat makanan, mëngangkat santapan;* de —en klaarzetten, *mënjadjikan, mënghidangkan.*

gerechtelijk, *dëngan përentah hoekoem.*

gerechtig, rechtvaardig, *bënar, ädil,* Ar. —, in orde, *saḥ,* Ar.

gerechtigd, *mëmpoenjaï ḥaḳ.* —, gemachtigd, *bërolih koewasa.*

gerechtigde, *orang jang mëmpoenjaï ḥaḳ.*

gerechtigheid, *kalënaran, kaädilan, ädalat,* Ar. —, billijkheid, *insaf,* Ar.; de — handhaven, uitoefenen, *mëlakoekan hoekoem dëngan ädil, bërboewat insaf;* de — Gods, *ädalat Allah.*

gerecht-bode, *soeroehan hoekoem.*

gerechtsdag, *hari hoekoem, hari bitjara.*

gerechtsdienaar, *hamba hoekoem, mata-mata hoekoem, opas piskal, matamata djoestisi.*

gerechtshof, het gebouw, *gëdoeng bitjara, roemah bitjara.* —, de vergadering, *madjlis hoekoem, madjlis bitjara, diwan,* Perz.

gerechtskosten, *bëlandja hoekoem.*

gerechtsplaats, plaats der strafvoltrekking, *pëgantoengan,* letterl. de plaats waar men hangt. — in het algemeen, *përhoekoeman;* plaats waar men gekrist wordt, *tëmpat salang;* plaats waar men gespietst wordt, *tëmpat soela.*

gerechtsschrijver, *pënjoerat hoe-*

koem, djoeroe-toelis ḥoekoem, kátib ḥoekoem.

gerechtszaak, *atjara,* Skr. *pĕrkara.*

gerechtszaal, *gĕdoeng bitjara, balai ḥoekoem.*

gereed, afgedaan, klaar, *soedah, poetoes, habis, sĕlĕsai.* — maken, *mĕnjoedahkan, mĕmoetoeskan, mĕnghabiskan, mĕnjĕlesaikan.* —, vaardig, toegerust, *langkap, siap, moestáid,* Ar. — om onderzeil te gaan, *siap akan bĕrlajar;* van proviand ook *siap.* — maken, *mĕlangkapkan, mĕnjiapkan, moestáidkan, mĕndandan.* —, bereid, klaargezet of gemaakt, voorhanden, klaarstaan, *sadia, ḥadlir,* Ar. — maken, *mĕnjadiakan, mĕnghadlirkan.* —, b.v. om op reis te gaan, te velde te trekken, *kĕmas,* letterl. gepakt zoonls in ons: gepakt en gezakt. Zich — maken, *bĕrkĕmas:* het werk is —, *pĕkĕrdjaän itoe soedah;* het schip is —, behoorlijk uitgerust, *kapal soedah langkap;* de soldaten zijn —, van de noodige wapens enz. voorzien, *sĕgala lasjkar soedah siap;* alle krijgsbenoodigdheden zijn —, *moestáidlah sĕgala alat pĕpĕrangan;* het eten is —, *makanan soedah sadia;* alle ministers stonden —, namel. in tegenwoordigheid van den Vorst, *sĕgala mantĕri pon ḥadlirlah.* — geld, *oewang toenai;* met — geld betalen, *mĕmbajar oewang toenai, mĕnimbang toenai* (van *timbang*).

gereedelijk, dadelijk, *sabĕntar djoega.*

gereedheid, *sadia, kasadiaän, moestáid,* Ar.; in — brengen, *mĕnjadiakan, moestáidkan.* Zie bij **gereed.**

gereedmaken, zie bij **gereed.**

gereedschap, *pĕrkakas, pĕkakas, pĕrkakasan, sĕrba, pĕgawai, pĕrabot,* Jav.; allerlei —, *pĕlĕbagai pĕrkakas, p. pĕgawai, p. pĕrabot, sĕrba-sĕrbi;* timmermans—, *pĕrkakas toekang kajoe;* krijgs—, *alat pĕpĕrangan;* keuken—, *pĕrkakas dapoer.*

gereedschapskist, *pĕti pĕrkakas.*

gereedschapsmand, *bakoel pĕrkakas.*

gereedstaan, *adalah sadia, adalah ḥadlir.*

gereedzetten, van spijzen, *mĕnjadji, mĕnghidangkan.* — van andere zaken = **gereedmaken.**

gereeld, ordelijk, *bĕraturan, dĕngan pĕratoeran; dĕngan tartib,* Ar.; nog niet —, nog geen vaste instellingen hebben, *bĕlom bĕrkatĕntoeän.* —, zonder overslaan, b.v. van komen zonder een dag of beurt over te slaan, *tiada bĕrsĕlang, dĕngan tiada bĕrsĕlang.*

geregeldheid, *pĕratoeran.*

gereide, *pakajan koeda.*

geremplaceerd, *diganti.*

gereinigd, *soetji,* Skr.; van goud, *soedi,* Skr. —, zie **reinigen.**

geribd, met ribben en voren of groeven, zoonls pilaren, pooten van tafels enz. *bĕrgĕloegoer;* scherp —, *bĕrgĕloegoer bĕlimbing,* naar de scherpe ribben van de bĕlimbingvrucht.

gericht naar, *arah ka,* b.v. — naar den weg, *arah kadjalan.*

gerief, *kasĕnangan.*

geriefelijk, gemakkelijk, *sĕnang, moedah.* —, gedienstig, *soeka bĕrdjasa.*

geriefelijkheid, *kasĕnangan.*

gerieven, dienst bewijzen, *bĕrdjasa;* zich — met, *mĕntjoekoepkan dĕngan, mĕnjĕnangkan dirinja dĕngan.*

gerimpeld, *lisoet, kisoet.* —, van rimpels voorzien, *bĕrkisoet, kĕripoet, kĕlamboer.*

gering, *kĕtjil, hina.* — volk, het plebs, *orang hina-dina.* —, onbeduidend, *alang, kapalang,* b.v. hare schoonheid was niet —, *molĭknja boekan alang-alang;* 't is te — om er eenig nut uit te trekken, *kapalang sĕhadja ini jang hĕndak digoenakan.* —, weinig, *sĕdikit,* b.v. een — kapitaal, *modal sĕdikit,* eene —e ongesteldheid, *pĕnjakit sĕdikit.* — in prijs, *moerah harga.* —, klein, *kĕtjil,* b.v. een —e zaak, *pĕrkara jang kĕtjil,* de —e lieden, de kleine man, *orang kĕtjil;* in het —ste niet, *sakali-kali tidak, sakali-kali djangan.*

geringachten, *mĕmpĕrmoedahkan, mĕlihat moedah;* te —, *mĕntjoewai.* —, niets geven om, *mĕntjampak.* —, verachten, *mĕngĕdjikan* (van *kĕdji*).

geringd, van de vingers, *bĕrtjintjin pakai tjintjin.*

geringheid, *kahinaän.* — van eene zaak, *kĕtjil, moedah, ringan.*

geringschatten = geringachten.

geringste, de —, *jang tĕrkĕtjil, jang tĕrkina;* het — zelfs niet, *sĕdikit djoega pon tidak.*

gerinkel, *gĕrĕntjing;* zulk een geluid makend, rinkelend, *goemĕrĕntjing.*

geritsel, *gĕrĕsik, gĕrĕsak;* zulk een geluid makend, ritselend, *goemĕrĕsik, goemĕrĕsak.*

germaansch, *djerman;* de — e taal, *bahasa djerman.*

geroep, *sëroe, pënjëroewan.*

geroerd, aangedaan, *peloe, siloe, hantjoer hati,* b.v. *soeara jang amat mërdoe mëmbëri peloe hati sëgala jang mëndëngar dia,* eene liefelijke stem, die het hart roerde van een iegelijk die haar hoorde. —, ondereengemengd, *katjau.*

gerokt, een inlandsche rok aanhebben, *bërkaïn;* niet —, *tiada bërkaïn;* gejakt en —, *bërkaïn-badjoe.*

gerommel, het geluid, *goeroeh, dëngoeng, dëroe.*

geronk, *pëndëngkoer.*

geronnen, van bloed of melk, *bëkoe.* Van melk ook *pëtjah.*

geroosterd, *panggang.* — brood, *roti panggang,* een — e kip, *hajam panggang.*

gerst, *sjëïr,* Ar. *djaw,* Perz. *bëras bëlanda.*

gerstebrood, *roti sjëïr.*

gerucht, tijding, *chabar,* Ar. *warta,* Skr.; een los —, *chabar angin;* kwaad —, waarin iemand staat, *baoe jang këdji, baoe boesoek;* slechte geruchten, *boeroek boenji;* een valsch —, *chabar doesta, warta doesta, chabar bohong;* een — verbreiden, *mëmëtjahkan chabar, mëmëtjahkan warta* (van *pëtjah*); slechts bij —, *sakëdar chabar djoega.*

gerucht, geruas, *gadoch, ingar.* Maak geen —, *djangan gadoch, djangan ingar,* b.v. maak geen —, verzacht uwe stem, *djangan kamoe ingar; përlahankan soewara kamoe.*

geruim, lang van tijd, *lama sakali;* na een — en tijd, *satëlah bëbërapa lamanja.*

geruineerd, verwoest, afgezet, vernield, *tëngkarap.*

geruisch, geritsel, *gërësik.* —, zooals van een mat die over den vloer getrokken wordt, den regen in de boomen, een woelende menigte in de verte, *dësah.* —, zooals van omvallende bamboe, de vleugels van een grooten vogel, water op gloeiend ijzer en dergel., *dësau.* —, zooals van den regen of een net, dat in het water geworpen wordt, *dëran.*

geruit, met ruiten, ruitsgewijze, van weefsels, inlegsel enz., *tapak tjatoer, tjorak tjatoer.* —, met kleine ruitjes, *tjorak bërtjëntjang;* met roode of witte strepen op zwarten grond, *tjorak bilis* —, met groote ruiten, van eene stof, *rëbak.* —, e. s. v. rood of blauw geruite stof voor kleedjes, *kaïn bakak.* —, zooals van een bedelaarsdeken, *bëlah këtoepat.* —, met de schotsche ruit, *gëbar;* doek, aldus —, *kaïn gëbar.*

gerust, van hart, *sënang, tëtap.* — stellen, *mënjënangkan, mënëtapkan;* stel uw hart —, *sënangkanlah hatimoe, përtëtapkanlah hatimoe.* —, in vrede, *santausa.* —, welvarend, *njaman.* — van den slaap, *njëdar, lëlap, lena, tjëndëra;* een — leven leiden, *hidoep dëngan sënang.* —, zonder vrees, *tiada takoet.*

gerustelijk, *dëngan sënang, dëngan tëtap, dëngan santausa* enz. Zie **gerust.**

gerustheid, *kasënangan, katëtapan, kasantausaän* enz. Zie **gerust.**

geruststellen; zich —, *bërtëtapkan hati;* stel u gerust, *përtëtapkanlah hatimoe;* iemand —, *mënëtapkan hati orang.*

geschaafd, geschramd, van de huid, *lëtjet, liljoet, këloepas, gëloepas, djëdjas.* —, beschadigd, *boeras.* —, door wrijving, *lelas.* —, met eene schaaf, *dikëtam.* — e planken, *papan jang soedah dikëtam.*

geschaard, in geregelde orde, *bëratoer.* — in rijen als de militairen, *bërbaris, bërsaf-saf,* Ar. —, schaardig, van snijwerktuigen, *soembing, gërigi, gërigis.* —, van scharen voorzien, zooals kreeften en krabben, *bërsëpit.*

geschaduwd, *tërbajang-bajang.*

geschakeerd, om den andere, *bërsëlang-sëlang, bërsëlang-sëling.* —, in allerlei kleuren, *bërpaoetja warna.*

geschakeld, zooals de schalmen van een ketting, *tjangkëling.*

geschal, *boenji jang njaring.*

geschapen, zie **scheppen;** zoo staat het met de zaak —, *dëmikianlah përi hal itoe.*

geschater, *tërtawa gëlak-gëlak.*

gescheept, *dimoewatkan dalam kapal* (*përahoe*)

geschelpt, van schelpen voorzien, *bërkoelit sipoet.* —, zie ook **geschulpt.**

geschenk, van gelijken aan elkander, *pëmbërian, hadijah,* Ar. *pënghantaran;* iem. een — zenden, *mënghantari.* — van meerderen aan minderen, *hadijah,* Ar.; ten geschenkgeven, *mënghadijahkan.* — van minderen aan meerderen, *për-*

sĕmbahan; een — dat men vooraf laat gaan, *haloewan.* — van een Vorst naan een onderdaan, of van God aan den mensch, *karoenia,* Skr. *anoegĕraha,* Skr. —, dat overgebracht wordt, *hantaran,* ook *pĕnghantaran.* —, dat voorloopig gegeven wordt, *haloewan.* —, als tecken van onderwerping aan een overwinnaar, *pĕnoeangkoel.* —, waarmede men iemand omkoopt, *soewap.* —, dat gezonden wordt, *kiriman, hantaran.* — bij een brief, *alas soerat, bingkisan, tanda hidoep, oelâmat alhâjat,* Ar (letterl. levenstecken); *tjĕndĕra mata* (letterl. wat het oog aangenaam aandoet), *tjĕndĕra doerdja* (letterl. wat het aangezicht verblijdt). — bij een brief van gelijken onderling, *makanan soerat.* — bij wijze van hulp bij eene feestviering, *solok.* — bij een sterfgeval, b.v. een mandje bloemen, *moesâdat,* Ar. —, dat gegeven wordt vóór den eigenlijken bruidschat, *tjĕngkĕram.* — aan de ouders van iemand, die men tot vrouw neemt, *pĕnomah,* ook *radjo pĕnomah.* — tot aanknooping van een minnehandel, *pĕngidah* (van *idah*), ook alleen *idah;* zulk een — met zuivere bedoelingen, *idah tĕrang;* met onzuivere, *idah gĕlap;* allerlei zulke — en, *idahidahan;* iem. met zulke —en begiftigen, *mĕngidah.* — of geschenken, die van een reis worden medegebracht, *ompang-ompang.* — die men bij zijne aankomst op eene plants voor zijne kennissen meebrengt, *boewah tangan.* — tot een liefdadig doel, aalmoes, gift, gave, *dĕrma.* — in wisselkleederen, *pĕrsalin;* huwelijks— van den bruidegom aan de bruid, *ĕmas kawin;* huwelijks— aan de ouders der bruid, *isi kâwin, mahar,* Ar. — aan de priesters na de vaste, *pitrah, fitrah,* Ar.

gescherm, zie **schermen.** — met woorden, ijdele praat, *pĕrkataän jang sia-sia.* —, grootsprekerij, *kaműgahan.*

geschermutsel, dat het werkelijk oorlogvoeren op Midden-Sumatra voorafgaat, *pĕrang batoe.* De werkelijke krijg heet dan ter onderscheiding, *pĕrang bĕdil.*

gescherts, *sĕnda, goerau, maïn-maïn.* Met verscheidenheid, *sĕnda-goerau.*

gescheurd, *kojak, tjarik;* aan flarden —, *kojak rabit, tjarik-tjarik;* in het midden —, van papier, geweven stoffen, b.v. een zeil enz., *tjobar;* aan flarden — van een zeil, *babas;* dwars in—, b.v. van den mond, een zeil enz., *rabak, gĕrabak,* b.v. zijn mond was in— tot aan zijne ooren, *moeloetnja rabak sampai katĕlinganja;* met een lange scheur, *rebak.* —, met kleine scheuren, *tjobik-tjobik.* — aan den kant of rand van kleeding, haveloos, *tjompang;* overal —, met allerlei scheuren, *tjompang-tjaaping,* b.v. *maka hadji itoe mĕmakai pakajan tjompang-tjamping,* die bedevaartganger had kleeren aan die overal — waren. — van een muur, *gĕrabak;* wijd en lang —, *gĕrabang;* tot onder toe —, *tjobir;* met verscheidenheid, *tjobar-tjobir;* overal zoo gescheurd, *bĕrtjabikan.*

geschiedboek, *soerat hikâjat, kitâb hikâjat.*

geschieden, *djadi, bĕrlakoe, pĕristewa;* dat is geschied, *itoe soedah djadi;* eens geschiedde het, *sakali djadi, sakali pĕristewa;* op een zekeren dag geschiedde het, *maka datanglah kapada soeatoe hari;* en het geschiedde op Vrijdag, *maka datanglah kapada hari djoemaät;* het geschiedde hem, overkwam hem, *bĕrlakoelah atasnja, djadilah padanja.*

geschiedenis, *hikâjat,* Ar. *riwâjat,* Ar. *sjâjat,* Ar. *tjĕritĕra.* — van Java, *hikâjat tanah Djawa.* — der wereld, *hikâjat doenia* — van Alexander de Groote, *hikâjat Iskandar dzoe'lkarnein;* eene — schrijven, *mĕngarangkan hikajat;* eene — verhalen, *bĕrhikajat;* een —je, verhaaltje, *tjĕritĕra;* een —je vertellen, *bĕrtjĕritĕra.*

geschiedkunde, *ĕlmoe hikâjat.*

geschiedkundig, met den inhoud der geschiedboeken bekend zijn, *tahoe pada hikâjat, faham pada hikâjat.* —, in de geschiedenis vermeld, *tĕrsĕboet dalam hikâjat.*

geschiedkundige, *orang jang tahoe pada hikâjat, o. j. faham pada hikâjat.*

geschiedschrijver, opsteller van een geschiedenis, *pĕngarang hikajat.* In de verhalen zelf noemt de schrijver zich meest *orang jang ĕmpoenja tjĕritĕra* of *sahiboe 'lhikâjat,* Ar. wat hetzelfde beteekent. — een hofdichter, *boedjangga.*

geschiet, *pĕnembakan* (van *tembak*).

geschikt, gepast, *patoet, lâïk,* Ar. *kĕna, padan.* —, bekwaam, *pandai, tockang, faham,* Ar. —, nuttig, dienstig, *bĕr-*

goena, bĕrfaïdah; den —en tijd of gelegenheid voor iets hebben, *sĕmpat,* b.v. ik heb den —en tijd niet om te komen, *tiada sĕmpat akoe datang.* — voor iets, b.v. twee personen, die huwen, voor elkander, of ouders voor hun kind, of deszelfs opvoeding, *sarasi,* letterl. van hetzelfde beeld in den dierenriem, b.v. *tiada sarasi mĕmĕliharakan dia,* niet — om het op te voeden; *didapatinja tĕmpat itoe tiada sarasi bagai tĕmpat kadiamannja,* hij vond die plaats niet — voor zijne woonplaats. *Adapon kadoedoekan jang oegahari itoelah sa'baik-baïk kadoedoekan dalam doenia dan sarasi dĕngan kasĕnangan manoesia,* de middenstand is de beste stand in de wereld en — voor de rust (of tevredenheid) des menschen. — van ligging of werk, zich — of gunstig voordoend, *tampan,* b.v. *dan lagi kadoedoekannja poelau itoe tĕrlaloe tampan,* daarenboven was de ligging van dat eiland zeer —; *adapon pĕrboewatannja barang sasocatoe itoe bĕrpatoetan sĕrta mauisnja dan tampannja,* elk stuk werk van hem was naar behooren, benevens lief en —. —, vereffend, in orde gebracht, *sĕlĕsai.* —, volgzaam, *patih;* een — man, *orang patih;* een — gedrag, *kalakoewan jang laïk, k. j. patoet;* een —, passend, kleed, *pakajan jang kĕna.* — om (geslacht, geplant, gerooid enz.) te worden, — voor, *baïk akan di ....,* ook *ĕlok,* b.v. *ĕlok disingkap,* geschikt om weggenomen te worden, van een bedekking, *elok di-andjak,* geschikt om overgeplant te worden van de rijst; niet — zijn voor, *tiada baïk akan ...;* minder — voor, *koerang baïk akan;* een —e goudsmid, *toekang ĕmas jang pandai;* hij is voor zulk werk —, *patoetlah ija bagai pĕkĕrdjaän jang dĕmikian;* die zaak is —, geregeld, *pĕrkara itoe soedah sĕlĕsai;* die meubels zijn goed —, *pĕrkakas roemah itoe di-atoer baïk-baïk;* een stuk gronds voor *ladang* geschikt maken, *mĕmpĕrladangkan;* voor *sawah, mĕmpĕrsawahkan,* voor *koema, mĕmpĕrhoemakan.*

geschiktelijk, *dĕngan patoet, dĕngan laïknja.* Zie het voorgaande woord.

geschiktheid, *kapatoetan, kalaïkan.* —, bekwaamheid, *kapandaian, katoekangan.* —, zedigheid, *sopan-santoen.*

geschil, oneenigheid, *tjidĕra,* Skr. *sĕlisih, pĕrsĕlisihan;* een — hebben, *bĕrtjidĕra, katjidĕraän, bĕrsĕlisih;* alle —len vereffenen, *mĕnghabiskan sĕgala pĕrsĕlisihan.*

geschilpunt, *pĕrkara tjidĕra, pohon tjidĕra, pĕrkara sĕlisih, pohon sĕlisih.*

geschimmeld, van paarden, *daoeĕ.* —, beschimmeld, uitgeslagen, *bĕrlapoeĕ.*

geschimp, *pĕntjĕlaän, pĕnghinaän.*

geschitter, *kilat-kilatan, kilau-kilauwan.*

geschommel, *pĕngajoenan, pĕnggoentjangan.*

geschonden, *roesaĕ.* —, een uitstekend stuk er af, b.v. de punt van een mes, de top van den neus enz., *rompong,* b.v. — neus en ooren, *rompong hidoeng dan tĕlinga;* een — boegspriet, *tjoetjoer rompong.* —, een stukje er uit, *romping.* —, geschaafd door wrijving, *tĕlas;* van de huid of oppervlakte van iets, *letjet, litjoet;* sterk — van het oog, maar nog niet blind, *tjemer.*

geschoren, *tĕrtjoekoer, bĕrtjoekoer;* er mee — zitten, in de klem, *kapitjikan.*

geschorst, van een schors voorzien, *bĕrkoelit.* —, van een ambt ontzet, *pĕtjat,* b.v. hij is in zijne betrekking —, *ija pĕtjat daripada djawatannja;* ook *tĕpas* en *bĕrhĕnti.* — worden, *dipĕtjat, dilĕpaskan, dipĕrhĕntikan.*

geschramd, geschaafd van de huid, *letjet, litjoet, lotjot.* —, door een snijdend werktuig of wapen, *rĕtas.*

geschreeuw, van pijn enz, *tarejak.* —, geroep, *sĕroe, roewah;* het eerste ook met koopwaar. —, gejuich, *soeraĕ;* hevig —, krijzs—, *tĕmpik;* met verscheidenheid, *tĕmpik-soeraĕ;* zulk een — aanheffen, *bĕrtĕmpik;* hevig verward —, *rijoeh-rĕndah.* —, gerucht, getier, *ingar-bangar.*

geschrei, geween, *tangis* —, geschreeuw, zie ald.

geschreven, *tĕrsoerat, tĕrmaktoeb,* Ar. —, opgesteld, *tĕrkarang.*

geschrift, *soerat.* Nuttige —en, *soerat-soerat jang bĕrfaïdah.* —, opstel, *karangan.* Fraai —, *karangan jang endah-endah.*

geschrijf, *pĕnjoeratan, pĕnoelisan.*

geschrijnd, geschaafd van de huid, *djĕdjas.*

geschroeid, *sĕlar, sĕloer, tjĕloer;* zie **schroeien;** de stank van iets dat —

is, *hangit, sangit.* —, gezengd, *lajoer;* ook van planten door de felle zonnehitte.

geschrompeld, b.v. van vleesch, de huid, door koken, de inwerking van zuur of bijtmiddelen, *kětjoet.*

geschubd, van schubben voorzien, *bĕrsisik.* —, van schubben ontdaan, *disisik, diboewang sisikĕnja.*

geschulpt, *bĕrbikoe,* b.v. *badjoe bĕrtĕkat, tĕpi bĕrbikoe,* een geborduurd bandje met geschulpten rand.

geschut, *mariam;* grof —, *mariam bĕsar;* het — planten, *mĕngatoerkan mariam;* het — vernagelen, *mĕmakoekan mariam;* het — lossen, vuren, *mĕnembak mariam;* het — laden, *mĕngisi mariam.* —, allerlei schietgeweer, *alat pĕnembak.* —, zie ook **kanon.**

geschutboor, *pĕnggerek mariam.*

geschutgieter, *pandai mĕnoewang mariam.*

geschutgieterij, *tĕmpat mĕnoewang mariam, pĕtoewangan mariam.*

geschutmeester, konstabel, *ganir,* het Eng. **gunner.**

geschutpark, *kalengkong mariam, kandang mariam.*

geschutpoort, aan boord, *djĕndela mariam.*

geschutprop, *soewbat mariam.*

geschutrij, *baris mariam.*

geschutstelling, *bangoen-bangoen mariam.*

geschutvorm, om kanonnen in te gieten, *atjoewan mariam.*

geschutvulling, *isi mariam.*

geschutwagen, *kareta mariam.*

geslacht, geslacht vee, *sĕmbĕlehan, hantajan;* belasting op het —, *tjoekai sĕmbĕlehan, tjoekai potong.*

geslacht, kunne, sekse, *bangsa* Van het mannelijk —, *bangsa laki-laki, bangsa djantan.* Van het vrouwelijk —, *bangsa pĕrampoewan, bangsa bĕtina.* —, soort, *bangsa, roepa, djĕnis,* Ar.; het menschen—, *bangsa manoesia;* een krom en verdraaid —, *bangsa katjau-beloek;* van het — der paarden, *bangsa koeda;* vele vogel—en, *banjak djĕnis boeroeng;* allerlei —en van visch, *roepa-roepa ikan, djĕnis-djĕnis ikan.* —, stam, volk, *bangsa, ʒaum,* Ar. b.v. het — der Joden, *bangsa orang Jĕhoedi, ʒaum Jĕhoedi.* —, volksstam, onderdeel van een volk, *soekoe bangsa,* b.v. de twaalf —en Israëls, *kadoewa bĕlas soekoe bangsa orang Israël,* in de zij-linie. —, generatie, *poepoe,* b.v. eerste —, *poepoe jang sakali,* tweede —, *poepoe jang kadoewa.* —, nakomelingschap, *anak-tjoetjoe;* van — tot —, *toeroen-tĕmoeroen;* opvolgend —, *gilir,* b.v. drie elkander opvolgende —en, *tiga gilir orang.* —, nakomelingschap ook: *anak-boewah,* b.v. God zegent hem tot in het zevende —, *Allah mĕmbĕri kabadjikan sampai toedjoeh lapis anak boewahnja,* ook *soenat,* b.v. *sampai kapada anak-tjoetjoenja sakira toedjoeh soenat;* van een aanzienlijk — zijn, *bĕrbangsa, bangsawan, bĕraʒal,* Ar. *aʒli,* Ar.; een voornaam —, ook *bangsa jang tinggi;* van één —, *sabangsa, sadjĕnis, auma aʒal;* van Gods —, *daripada tjawang Allah.* —, zie ook bij **stam.**

geslachtslijst, *silsilah,* Ar De — der Maleische Vorsten, *silsilah radja-radja Mĕlajoe.*

geslachtsboom = geslachtslijst.

geslachtsbrief, *soerat aʒal katoeroenan.*

geslachtsdeel: de —en, *faradj,* Ar. *ʒurat,* Ar.; het mannelijk —, *pĕlir;* het vrouwelijk —, *poeki, poekas.*

geslachtslijn, *galoer, soesoer-galoer,* b.v. *tiada bolih dikĕtahoei orang aʒal-oegoelnja dan lagi soesoer-galoernja,* men kon zijn afkomst noch zijn — (stamboom) te weten komen. —, zie ook bij **linie.**

geslachtsnaam, *nama aʒal, nama daging.*

geslachtsregister, *daftar aʒal katoeroenan.*

geslachtsrijpheid, puberteit, *bâligr.*

geslachtstafel = geslachtslijst.

geslachtsverschil, *pĕrbedaän bangsa.*

geslagen, van metalen, *tĕmpawan, padjal,* b.v. — goud, *ĕmas tĕmpawan.* — ijzer, *bĕsi padjal.*

geslepen, *bĕrasah;* een — spiegel, *tjĕrmin bĕrasah;* zie **slijpen.** —, listig, loos, *tjĕrdik.*

geslonken, van een gezwel, ingevallen, *kĕmpis.* —, zie **slinken.**

gesloten, eenvoudig dicht, *tĕrtoetoep, tĕrkatoep.* — met een slot en sleutel, *tĕrkoentji;* met een grendel of boom, *tĕrkautjing;* met — deuren, *dĕngan pintoe tĕrtoetoep,* ook *tĕrtoedoeng;* met — beurs, *dĕngan tiada mĕngalocwarkan oewang;* half —, van het oog, *ketjeng,* ook — van het eene oog om met het andere te viseeren.

gesmeek, *pĕmohon.*
gesmijde, *pĕrhiasan, pakajan.*
gesmolten, van metalen, *tĕboer, padoe.*
gesnap, gesnater, *pĕleteran.*
gesnauw, *tĕngking.*
gesneden, gelubd, *kĕbiri, kasim, kasjim,* Ar.; een — haan, *hajam kĕbiri, hajam kasjim.*
gesnedene, eunuk, *sida-sida, orang kasjim, orang potong.*
gesnoef, *pĕrtjakap-tjakapan.*
gesnork, *pĕndĕngkoer.*
gesp, *sĕlĕpi, gesper,* verb. *katjit,* Mal.; met een — vastmaken, *mĕngatjitkan.*
gespannen, strak, van touw, linnen, leder, de wangen, netten, de huid, zeilen enz., *tĕgang.* — van touw en dergel., *kĕntjang, tĕrik;* zeer —, *tĕrik-tĕrik, tĕrlaloe kĕntjang.* —, vol, gevuld, van eene blaas, de wangen, eene puist, *bĕrnas.* —, glanzig opgezet van eene zweer, *ugĕning-ugĕning.*
gespeel, *kawan bĕrmaïn, tĕman bĕrmaïn.*
gespierd, forsch van lichaam, *tjĕgak, tĕgap.*
gespikkeld, van vee, *rintik;* een — paard, *koeda rintik;* met spikkels, *bĕrintik-rintik.* —, met gele spikkels, zooals tabak en andere bladeren, *kĕna kĕntjing poetĕri.*
gespitst, *lantjip, loentjip.*
gespleten, *bĕlah, tĕrbĕlah* —, van klauwen of hoeven, *bĕrsirat?*
gesponnen, *tĕrpintal.*
gespoord, van een haan, *bĕrsoesoek;* van kunstsporen voorzien, voor het hanengevecht, *bĕrtadji;* een —e eend, *itik bĕrtadji,* fig. uitdrukking voor een laf hartigen snoever; van rijsporen voorzien, *pakai pĕnggĕrĕtak, pakai sĕpor.*
gespot, *sindiran, pĕngolok-olok*
gesprek, *pĕrtjakapan;* gemengde —ken of samenspraken, *pĕrtjakapan rampai, tjakap-tjakap rampai-rampai* —, praatje, *toetoeran;* een — met iem. aanknoopen, *mĕlawan bĕrkata-kata;* in — zijn, *bĕrkata-kata, bĕrtjakap, bĕrtoetoer;* met elkander keuvelen, *toetoer-mĕnoetoer;* op Java *omong-omong.*
gesprenkeld = gespikkel'd. —, besprenkeld, *tĕpĕrĕtjik.* –, besproeid, *tĕrdiris.*
gespringen, zie **springen** en **barsten.**
gespuis, *orang djahat, bangsat.*
gestaakt; toevallig —, *tĕrhĕnti.* —, in de wording gestuit, *bantoet.* — van een werk, *bangkang;* onvoltooid, *bĕngkalai.* — van een werk, ook *bĕntjat, rĕntjat* en *gĕntjat.*
gestaald, van staal voorzien, *bĕrbĕsi wadja.*
gestaart, van een staart voorzien, *bĕrekoer.* —, van een Chinees, *bĕrkoetjir, pakai koetjir.*
gestadig, steeds, voortdurend, *sĕlaloe, santiasa, sĕnantiasa.* —, onafgebroken, *dĕngan tiada bĕrkapoetoesan.* —, onophoudelijk, *dĕngan tiada bĕrhĕntinja.* —, volhardend, *bĕrkandjang.* —, stevig, van den wind, *bagas.* —, van doorwerken, *toenak.*
gestadigheid, *tĕkoen, pĕrkandjangan;* met — arbeiden, *bĕkĕrdja dĕngan tĕkoen.*
gestalte; lichamelijke —, *sikap;* zijne — goed doen uitkomen, *mĕmboewang sikap,* b.v. *dan tĕrlaloe manis Laksamana mĕmboewang sikapnja itoe,* en zeer aardig deed Laksamana zijne — voordeelig uitkomen. — van het lichaam ook *sosok,* b.v. *sosok toeboehnja mĕngikoet bonda,* de gestalte van haar lichaam geleek op die harer moeder. —, lichamelijke gedaante, vorm, *tĕmbaga.* —, voorkomen, *roepa.* —, zie ook **gesteldheid.**
gestand, zijn woord of belofte — doen, *mĕnjampaikan djandjinja* (van *sampai*).
gesteeld, *bĕrtangkai.*
gesteen, *kĕloch, pĕngĕloch.* Gezucht en —, *kĕloch-kĕsah.* Zie ook **kreunen.**
gesteente, *batoe-batoewan;* edel—, *pĕrmata;* allerlei edel—, *sĕgala djĕnis pĕrmata, pĕlĕbagai pĕrmata, rĕtna moetoe mânikam.* —, graf, *koeboer, tjandi.*
gestel, samenstelling, bouw, *pĕrboewatan.* —, geaardheid, *pĕri kaädaän, tabiät,* Ar.
gesteld; — dat, zie **veronderstel;** op iets of iemand — zijn, *soeka akan, bĕrkĕnan akan, gĕmar akan;* dat waarop men — is, *kasoekaän, kagĕmaran;* de spijs, waarop men — is, de lievelingskost, *makanan kagĕmaran;* niet — zijn op iets, er een tegenzin in hebben, *ĕnggan sĕgan;* naar —, erg ziek zijn, *sakit pajah.*
gesteldheid, toestand, *pĕri kaädaän, pĕri hal.* —, natuurlijke aard, *tabiät.*
gestemd; goed —, *baïk hati,* kwalijk —, *ta'baïk hati, marah.*
gesternte, *bintang-bintangan, sĕgala bintang, sĕgala noedjoem,* Ar.; iemands

—, *noedjoem, rasi.* —, sterrenbeeld, *boerdj*, Ar. Zie aldaar.

gesticht; niet — zijn, boos zijn, *marah, këtjil hati.*

gesticht, liefdadige instelling, *balai dërma.*

gestikt, gesmoord, *mati lëmas.*

gestoelte, zetel, *tëmpat doedoek.* — van den Vorst, *tëmpat bajinda bërsëmajam.* —, stoel, *koersi;* preek—, in de moskee, *miabar*, Ar. —, raadsvergadering, *madjëlis*, Ar.; het — der oudsten, *madjëlis sëgala toewa toewa nëgari.*

gestoffeerd, behoorlijk van meubels voorzien, *langkap dëngan përkakasuja.*

gestold, *bëkoe.* — vet, *lëmak jang bëkoe.*

gestorven, *mati,* zie **dood en sterven.**

gestrand, *dampar, tërdampar.*

gestreept, van strepen of lijnen voorzien, *bërgaris.* —, van strepen of krabbels voorzien, *bërtjoenting-tjoenting, bërtjorek-tjorek.* — met strepen van verschillende kleur, zooals een vlag, tijger, panter, de regenboog enz., *bërpëlang, bërbëlang.* — katoen, *kain ginggang;* fijn —, van lijnwaad, *loeriê.*

gestreng, sterk gespannen, *tëriê, tëgoh, tëntjang,* —, strnf, *këras, bëngis;* een — Vorst, *radja jang bëngis;* een — bevel, *përentah jang këras;* een — rechter, *hakim jang këras;* een —e strnf, *hoekoeman jang këras, siksa jang këras.* —e zeden, *adat jang këras.* — onderzoek, *sëlidiê dëngan saksama, përiksa dëngan sëlidiê.* — den godsdienst houden, *mëngëraskan agama.* —, fel, hard, *sangat, tëriê,* b.v. een —e hitte, *panas tëriê,* een —e koude, *dingin sangat.*

gestrengelijk, met gestrengheid, *dëngan kakërasan.*

gestrengheid, *kakërasan, kabëngisan.*

gestrikt, in een strik gevangen, *tërdjërat, këna djërat;* van vogels ook: *këna pikat.* —, van zijden linten voorzien, *pakai pita soetëra.* —, in een lossen knoop, *tërsimpoel poelih, tërsimpoel hidoep.*

gestrooi, *pënghamboeran, pënaboeran* (van *taboer*).

gestudeerd, *bërpëladjaran.*

gestuit, in de ontwikkeling, b.v. van offers, rijzend deeg, een werk, eene ziekte enz., *bantoet;* in zijn vaart —, *bëntjat, rëntjat* en *gëntjat.* Zie ook **stuiten.**

gesuf, *pëngangoet.*

gesuis, van den wind, — in de ooren, *pëndësing.*

gesukkel, ziekelijkheid, *sëlaloe dalam pënjakit, bërpëjakit-pënjakit.*

gesus, *pëmboedjoekan, pëngolit-olit.*

getaand, *samaê.* — touw, *tali samaê;* — leder, *koelit samaê.*

getabbaard, getabberd, *bërdjoebah,* b.v. *bërdjanggoet tiada bërdjoebah,* een baard dragen en niet getabbaard zijn. Sprw.

getakt, *bërtjabang.* — van horens, *tjëranggah, bërangga.*

getal, geteld aantal, *bilangan.* —, som, *djoemlah,* Ar. De som der getallen, *djoemlah sëgala bilangan.* —, cijfer, *angka,* b.v. al de getallen van één tot tien, *sëgala angka dari satoe sampai sapoeloeh;* hij neme haar op in het — dergenen, die barmhartigheid verkrijgen, *dimasoeêkaunja kadalam djoemlah orang jang bërolih rahmat;* het — der sterren, *bilangan sëgala bintang;* zonder —, *tiada bilangannja;* niet te tellen, *tiada tërbilang, tiada tëpërmanaï;* naar het —, *sakëdar bilangannja;* hoofd—, *bilangan jang kapala;* rangschikkend —, *bilangan jang pëngatoer;* deelbaar —, *bilangan jang tërbëhagikan;* ondeelbaar —, *bilangan jang tiada tërbëhagikan.* Deze vier laatste benamingen zijn slechts gissing.

getalletter, *hoeroef angka, hoeroef bilangan.*

getalm, *përlawhatan.*

getalmerk, cijfer, *angka.*

getand, van tanden voorzien, *bërgigi* —, met tandjes, *gërigi.* —, voorzien van inkepingen, *bërtjangap;* —, aan het einde voorzien van eene vorkswijze inkeping, *bërtjanggah, bërtjangap.*

geteekend, van een teeken voorzien, *bërtanda, ditandaï.* Zie **teekenen.**

geteekende, *orang bërtjëla, o. bërtanda.*

getepeld, *bërpëntil, bërtempelan.*

getier, leven, *gadoeh, hoevoe-hava, roesoeh, ingar.* — maken over iets, *mënggadoehi, mënggadoehkan,* b.v. waarover maakt dat volk —? *apa jang digadoehkan orang banjak itoe?* —, opschudding, *gëmpar.* — over iets of tegen iets maken, *mënggëmparkan.* —, geraas, van personen en ook van een menigte kikkers, *ingar.*

getierceerd, *dibëhagi tiga.*

getij, tij. Hiervoor is geen woord; wel

voor het bepaalde —, b.v. wassend —, *ajar pasang*; hoog —, *pasang bĕsar, pasang poernama*; klein —, *pasang anaḳ.* —, dat onmiddelijk op doodtij volgt, *anaḳ pasang*; dood —, *ajar pĕrbani*; het — een paar dagen na doodtij, *soeroeng boewih*; afgaand —, *ajar soeroet.* —, zie ook **eb en vloed.**

getijde, zie **jaargetijde.**

getijden, gebedsuren, gebedestonden, *waḳtoe sĕmbahjang*; de vijf Mohammedaansche —, *sĕmbahjang lima waḳtoe*, zij zijn: *soeboeh, lohor, asar, magrib* en *isja'*. Zie bij **gebedsuur.**

getijgolf, *bĕuna.*

getik, *pĕngĕtokan.*

getimmerte, *pĕroesahan toekang kajoe.*

getjilp, *pĕntjitjit, pĕntjiap.*

getoh, *kasoesahan*; veel —, *banjaḳ soesah.*

getokkel, *pĕmĕtikan.*

getoover, tooverij, *tĕnoengan.*

getopt, van het boveneinde beroofd, *tjampoeng.*

getornd, van een naad, *rĕtas.*

getouw; weef-, *pĕrkakas tĕnoen*; iets op het — zetten, *mĕnjosoḳ* (van *sosoḳ*).

getraineerd, *dipĕrlambatkan, dipĕrtanggoehkan.*

getralied, *bĕrkisi-kisi.*

getrappel, b.v. van een paard, *pĕngĕntaḳ-ĕntakan kaki.*

getreur, *doeka-tjita.*

getrippel, *pĕngĕndjoet-ĕndjoetan kaki.*

getroffen, van het voorwerp dat — wordt, *kĕna*; van het voorwerp dat treft, *tĕrkĕna*, b.v. door een kogel —, *kĕna pĕloeroe*; de kogel trof de schijf, *pĕloeroe itoe tĕrkĕna kapada sasaran.* — door een glans of stralen, *dipaloe*; door den vloek van hoogverheven personen, of der overledenen, —, *katoelahan.* —, geroerd, *peloe, siloe, hantjoer hati.* Zie **geroerd en treffen.**

getrokken, gegroefd, b.v. van een vuurwapen, *bĕraloer, bĕrgĕloegoer.*

getroosten; zich —, *mĕnghiboerkan hatinja sĕndiri, mĕnjĕnangkan dirinja* (van *sĕnang*). —, zich laten welgevallen, *mĕmbiarkan, mĕnĕrima djoega.*

getroubleerd, *gila*; eenigszins —, *sa-tĕngah gila, galgal.*

getrouw, *satiawan*; elkander — behandelen, *bĕrsatia-satiaän.* — van hart, *toeloes*; van woorden, *bĕnar.*

getrouwd, van een man, *bĕrbini, bĕristĕri*; van eene vrouw, *bĕrlaki, bĕrsoeami*; van beiden, *soedah doedoeḳ, bĕrsaroemah*; wettig —, *soedah kawin, s. nikah.*

getrouwde, van een man, *orang bĕrbini, orang bĕristĕri*; van eene vrouw, *orang bĕrlaki, orang bĕrsoeami.*

getrouwelijk, *dĕngan satia, dĕngan toeloes hati.*

getrouwheid, *satia.*

getuigd, van een paard, *soedah dikĕnakan pakajan.*

getuige, *saḳsi,* Skr.; een wettig —, *saḳsi bĕtoel, saḳsi jang ṣaḥ*; een twijfelachtig —, *saḳsi sjaḳ*; een onwettig —, *saḳsi bola*; als — optreden, *naïk saḳsi*; een geloofwaardig —, *saḳsi jang kapĕrtjajaän*; een valsch —, *saḳsi doesta*; — n bijbrengen, *mĕmbawa saḳsi, mĕnghadapkan saḳsi*; bloed—, *sjahid*, Ar. als bloed— sterven, *mati sjahid*; de — n wraken, *mĕnoelaḳ saḳsi.* — zijn, *djadi saḳsi*; God alleen is —, *mĕlainkan Allah jang tahoe.*

getuigen; iets —, *mĕnjaḳsikan*; tegen iemand —, *naïk saḳsi atas sa'orang.* —, bekennen, *mĕngakoe.*

getuigenis, *kasaḳsian, sjahadat*, Ar.; schriftelijk —, *soerat kasaḳsian, soerat tanda tangan.* — spreken, *bĕrkata saḳsi.* — geven, *bĕrsaḳsi.*

getuigschrift, *soerat tanda tangan.*

getuimel, *pĕnghoembalangan.*

getuit, in de ooren, *dĕsing.*

getweernd, *tĕrpintal.*

getwist, *pĕrbantahan.*

geul, gleuf, groeve, vaarwater, *aloer, aloeran.* —, kil, diepte nabij droogten, *paloeh.* —, stroomrichting langs de kust, *galoer*; geulen graven op de swahs voor den waterafvoer, *mĕmbandarkan* (van *bandar*), waterleiding.

geur, *haroem, baoe haroem*, b.v. *haroem mĕnghilangkan baoe*, de — doet de reuk verdwijnen, Sprw. —, reuk, ook: *ganda* (Skr. *gandha*); zonder — of smaak, *ambar, mala.*

geurig, *haroem baoe, wangi*; het eerste ook fig. —e bloemen, *boenga-boenga jang haroem baoenja.*

geurmaker, *pĕngaring.*

geurtje, stank, *baoe boesoeḳ*; een — hebben, *bĕrbaoe, bĕbaoe*; sterk riekend —, zoonls *trasi* heeft, of een urinoir, *aring*; zulk een — aan iets geven, *mĕngaringkan*; dat wat zulk een — aan iets geeft, *pĕngaring.*

geus, boegstengving, *bandera sĕmandera.*

gevaar, *bĕhaja.* — van sterven, *bĕhaja mati;* allerlei —, *mara-bĕhaja.* — doen ontstaan, *mĕmbĕri bĕhaja.* — bij ziekte of iets, dat wankel staat, *kĕmĕloet;* klimmend —, *kĕmĕloet naïk;* wijkend —, *kĕmĕloet toeroen;* in —, *kĕna bĕhaja:* niet in —, veilig, *santausa* (Skr. *santosa*); voor — behoeden, *mĕmĕlihara-kan daripada bĕhaja;* aan — ontkomen, *loepoet daripada bĕhaja;* zich zelven gevaren scheppen, *mĕndjadikan bĕhaja bagai dirinja.*

gevaarlijk, *bĕrbĕhaja, mĕmbĕri bĕhaja.* —, van eene ziekte, *pajah,* b.v. een —e ziekte, *sakit pajah.* —, van eene wond, *parah,* b.v. een —e wond, *locka parah.* — van een persoon, fig. *bĕrsanding mĕloekaï,* d. w. z. scherpe kanten hebben die verwonden; iem. wiens handelingen — zijn voor anderen, fig. *pĕlĕkat api di-atas boemboeng.*

gevaarvol, *banjak mara-bĕhajanja.*

geval, omstandigheid, *pĕrkara,* b.v. hierbij zijn vier gevallen, *ini ĕmpat pĕrkaranja;* in —, *djikalau, djika, kalau;* in dat —, als het zóó is, *djikalau dĕmikian, kalau bagitoe;* in dat genoemde —, *atas hal jang tĕrsĕboet itoe;* bij —, *sakira-kiranja,* b.v. *djika sakira-kiranja Laksamana itoe hidoep,* als bij — Laksamana leefde; bij —, onverwachts, *tiba-tiba, sakoenjoeng-koenjoeng;* bij —, bij gelukkig toeval, *oentoeng;* bij —, somtijds, *tĕrkadang-kadang;* stel het — dat, *sa'andainja,* b.v. stel het — dat hij stierf, *sa'andainja ija mati;* in hetzelfde — nu verkeert ook die Koning van Sijam, *dĕmikijantah hâlnja kaâdaän radja Sijam itoepon.*

gevallen, behagen aan, *bĕrkĕnan pada, mĕmpĕrkĕnankan;* dat gevalt ons, *itoelah kami bĕrkĕnan;* het geviel hem niet die woorden te hooren, *tiadalah ija bĕrkĕnan mĕndĕngar pĕrkataän itoe;* als het den Koning gevalt, *djikalau bĕrkĕnan kapada radja;* zich iets laten —, laten begaan, *mĕmbiarkan;* dulden, *mĕnsaburkan;* zich tevreden stellen met, *mĕnjĕnangkan dirinja dĕngan* (van *sĕnang*).

gevallig, zie **toevallig** en **welgevallig.**

gevangen, *tĕrtangkap;* in den krijg, *tĕrtawan.* —gezet, *tĕrpĕndjara, tĕrkoeroeng.* Zie **vangen.**

gevangenbewaarder, *pĕnoenggoe pĕndjara, djoeroe pasoengan.*

gevangene, *orang tĕrtangkap;* in de gevangenis, *orang tĕrpĕndjara, orang tĕrpasoeng, orang tĕrkoeroeng.* — in den krijg, *orang tawanan.* — die geboeid is, *orang tĕrbĕloenggoe;* op Java *orang pĕrantĕjan.*

gevangengeven, zich —, *mĕnjĕrahkan diri* (van *sĕrah*).

gevangenhok, *koeroeng.*

gevangenhuis, *pĕndjara.*

gevangenis = gevangenhuis; in de — zetten, *masoeĕkkan kadalam pĕndjara, mĕmĕndjarakan, mĕngoeroengkan.*

gevangennemen, *mĕnangkap* (van *tangkap*). — in den krijg, *mĕnawan* (van *tawan*).

gevangenneming, *pĕnangkapan.*

gevangenschap, krijgs—, *hal tawanan;* in — raken, *djadi tawanan.*

gevangenzetten, *mĕmĕndjarakan, masoeĕkkan dalam pĕndjara, mĕngoeroengkan.*

gevangenzitten, *doedoeĕ dalam pĕndjara.*

gevankelijk, *tĕrtangkap;* in den krijg, *tĕrtawan.*

gevat, geslepen, *tjĕrĕdik.*

gevecht, in den oorlog, *pĕrang;* in het dagelijksche leven, *pĕrkalahian.* — met steenen, op Sumatra in zwang, om twisten te beslechten tusschen verschillende negariën, *pĕrang batoe.* — met geweren, aldaar, dat volgt als het eerste niet heeft geholpen, *pĕrang bĕdil.*

gevederd, *bĕrboeloe.*

gevederte, *boeloe-boeloewan.*

geveinsd, voorgewend, *poera-poera.* —, schijnheilig, *tjoelas, moenafik,* Ar.

geveinsde, *orang poera-poera, orang tjoelas, orang moenafik.*

geveinsdelijk, *dĕngan poera-poera.*

geveinsdheid, *poera-poera, tjoelas, nifak,* Ar.

gevel, *hadapan roemah, moeka roemah, halaowan roemah.*

geven, *mĕmbĕri;* van God of den Vorst, *mĕngaroeniakan; mĕngaroeniakan;* aan God of den Vorst, *mĕmpĕrsĕmbahkan.* —, teruggeven, *mĕmoelangkan, mĕngombalikan.* God geve, *dibĕri Allah kiranja, di-oeloengkan Allah kiranja.* — aan iemand, bij wien het behoort, ook zonder dat daarbij bepaald aan teruggeven wordt gedacht, *mĕmoelangkan,* b.v. mijn vader gaf mij al zijn gereedschap, *dipoelangkan olih bapakoe*

sĕgala pĕrkakasnja kapadakoe; van iets — of mededeelen, *bĕhagi*, b.v. *djika bĕrolih nasi djangan kita bĕhogi orang*, als we rijst krijgen moeten wij aan anderen niets geven. — aan hen die het niet noodig hebben, fig. *mĕnimbakan ajar kalaoet;* te eten —, *mĕmbĕri makan;* door het voedsel bij hapjes met de hand in den mond te stoppen, *mĕnjoewap;* de hand —, *bĕrdjabat tangan*, *mĕngoendjoek tangan;* op Java, *kasih tangan.* —, overreiken, *mĕngoendjoek;* een maaltijd —, *mĕndjamoe orang makan minoem;* kennis —, *mĕmbĕri tahoe, mĕmŏlomkan;* aan den Vorst, *mĕmpĕrsĕmbahkan.* —, vergelden, *mĕmbalas*, b.v. iemand — naar zijne werken, *mĕmbalas orang sakĕdar pĕrboewatannja.* — tot vergoeding, in de plaats —, *mĕngganti, mĕnjilih* (van *silih*, vergoeding); vrucht—, van land, *mĕnghasilkan boewah-boewah, mĕmbĕri hasil, bĕrhasil;* rente—, van een kapitaal, in het algemeen, *bĕrboenga;* in het bijzonder, *makan*, b.v. honderd geeft 5%, *saratoes makan lima;* ook *dalam saratoes lima boenganja;* macht—, *mĕmbĕri koewasa, mĕngoewasakan;* een gemachtigde aanstellen, *mĕwakilkan;* algemeene volmacht —, *mĕwakilkan moetlak*, Ar. — om iets, *fadloeli akan;* in de spreektaal *pĕrdĕli;* ook *ĕndahkan.* Zie Voorb. bij **schelen.** — om iets, zich interesseeren voor, *mĕngapikkan, mĕngendahkan.* — om iets, niet onverschillig zijn, *peka;* niet — om iets, *tiada fadloeli akan, tiada mĕngendahkan, tiada mĕngapikkan*, b.v. *tiada djoega di-apikkannja akan enangnja*, bij gaf niet om zijn voedster, ook *tiada dipeka;* ik geef er niet om, *akoe ta'fadloeli, akoe ta'endah;* niets — om iets, geringachten, lichtachten, *mĕringankan, mĕntjapak;* gelijk —, *mĕmbĕnarkan, mĕnjoenggoehkan* (van *soenggoeh*); ongelijk —, *mĕnsalahkan;* gehoor —, *mĕmbĕri tĕlinga, mĕnĕngarkan, mĕloeloeskan;* audientie verleenen, *bĕrsĕmajam dihadap orang;* geloof —, *pĕrtjaja;* den geest —, *poetoes njawa, poetoes djiwa;* rand —, *mĕmbĕri biljara, mĕngaloewarkan bitjara;* rekenschap —, *mĕmbĕri kira-kira, mĕmbĕri djawáb;* aalmoezen —, *mĕmbĕri dĕrma, mĕmbĕri sĕdĕkah;* tot aalmoezen —, *mĕndĕrmakan, mĕnsĕdĕkahkan;* ten geschenk —, *mĕnghadiahkan;* acht —, *ingatingat, tjamkan, mĕmpĕrhatikan;* vuur —, schieten, *mĕnembak* (van *tembak*); vuur —, b.v. van een steen of hout of berg, *kaloewar apinja;* tijdelijk in bewaring —, *mĕnoempangkan* (van *toempang*); op Java *mĕnitipkan* (van *titip*); in het licht —, uitgeven, *mĕngaloewarkan* (van *kaloewar*); een boek in het licht —, *mĕngaloewarkan kitáb;* licht —, aan, verlichten, *mĕnĕrangi, mĕnĕrangkan;* in bedenking —, *mĕngingatkan, mĕnasihatkan:* om niets hoegenaamd —, *tiada fadloeli akan apa-apa, satoepon tiada difadloelikan, satoepon tiada di-endahkan;* dat geeft niets, *satoe pon tiada faédahnja, satoepon tiada goenanja;* weten te — en te nemen, *tahoe mĕnghimat-himatkan, tahoe kira-kira dan kĕdarkan;* te geef, *dĕngan tiada patoet harganja.* —, ter hand stellen, *mĕnjampaikan, mĕnĕrimakan;* in het hart gegeven, *tĕrbitlah dalam hati, bĕrbangkitlah dalam hati, datanglah kapikiran;* een bevel —, bevelen —, *mĕmbĕri pĕrentah;* van den Vorst, *mĕmbĕri titah;* eere —, *mĕmbĕri hormat;* de behoorlijke of iemand passende eer —, *mĕngoepamakan;* vrucht —, *bĕrboewah;* van een land of werk, *bĕrhasil;* slang —, *mĕmoekoel* (van *poekoel*), *mĕnghantam, mĕmaloe* (van *paloe*), *mĕngadjari;* den voorrang —, *mĕndĕhoeloekan, mĕlĕbihkan;* geluid —, *bĕrboenji, bĕrsoewara;* weder—, terug—, *mĕngombalikan;* aan den persoon, wien het werkelijk toebehoort, *mĕmoelangkan* (van *poelang*). — voor, te koste leggen voor, *mĕmbĕlandjakan;* een feest —, *mĕndjamoe orang;* gedurig feesten —, *bĕrdjamoe-djamoewan;* een kus —, zie **kussen;** uitstel —, *mĕmpĕrtanggoehkan, mĕmbĕri tanggoeh;* verdriet —, *mĕndoeka tjitakan, mĕngadakan doeka-tjita, mĕndoekakan;* een wenk —, *mĕngisjáratkan, mĕmbĕri isjárat*, Ar. zie **wenk;** verlof —, *mĕmbĕri idzin*, Ar. *mĕngidzinkan;* prijs —, aan zijn lot overlaten, *mĕmbiarkan;* den moed verloren —, *poetoes harap, poetoes asa.*

gever, *pĕmbĕri, jang mĕmbĕri, jang mĕngaroeniakan, jang mĕnganoegĕrahakan.* Zie het onderscheid bij **geven.**

gevest, hecht, *hoeloe;* het — van een sabel, *hoeloe pĕdang.* — van een kris, *hoeloe kĕris;* een kris met een zilveren

—, *kĕris jang bĕrhoeloekan prak.*

gevestigd. woonachtig, *doedoek;* te Batavia —, *doedoek di Bĕtawi.* — blijven op iets, b.v. van een blik op iemand, *tĕkat.* Zie **aankijken.**

gevind, *bĕrsirip.*

gevlaand, van hout. *bĕrboenga, ada boenganja, bĕlah.* — hout, *kajoe jang bĕrboenga.* —, gedamasceerd, *bĕrpamoer.*

gevleeschd, *bĕrdaging.* — en gebeend, *bĕrtoelang-daging.*

gevlei, *pĕmboedjoek.*

gevlekt, van de huid, *bĕrbĕlang.* — met streepen zooals sommige tijgers, *pĕlang;* een —e geit, *kambing bĕlang.* De —e, *zikĕlang* — van huid, van sommige dieren, *dandi,* b.v. een —e tijger, *harimau dandi;* een — hert, *roesa dandi;* op Java: *toetoel.* — van handen en voeten, een soort van ziekelijkheid, die in Indie veel voorkomt, (psoriasis) *sopak;* wit — van de menschelijke huid, *bĕrpanau.* — met plekken van een lichtere kleur, *bĕrtĕlau-tĕlau;* onregelmatig — en gestreept, van het vel van beesten, *koreng.* —, met morsvlekken, *bĕrnoda.* —, met spikkels, *bĕrintik-rintik.*

gevlerkt, *bĕrsajap.*

gevleugeld = gevlerkt.

gevloekt, *bĕrkoetoek, lĭnat,* Ar.

gevloekte; die —, *sikoetoek.*

gevlogen; 't is —, *soedah lĕnjap, soedah tĕrbang.*

gevoeg, *hadjat,* Ar. Zijn — doen, *hadla hadjat,* Ar. *boewang ajar;* voor *mĕmboewang ajar* ook wel *mĕmboewang baro,* de ballast uitwerpen; meer fatsoenlijk, *kasoengai,* onderscheiden in *kasoengai bĕsar* en *kasoengai kĕtjil, boewang ajar bĕsar* en *boewang ajar kĕtjil.* Zeer grof, *bĕrak.*

gevoeglijk, *haros, patoet, laïk,* Ar.

gevoeglijkheid, *kaharoesan, kapatoetan.*

gevoel, *rasa, tjita,* b.v. een aangenaam —, *rasa jang sĕdap;* een — van blijdschap, *soeka-tjita,* een — van droefheid of smart, *doeka-tjita.* — van gezondheid hebben, zich aangenaam gevoelen, *rasa toeboeh sĕdap, njaman;* het — als zintuig, *pĕrasaän.* Ook eene aandoening van het —, b.v. hij kon zijn — niet verbergen, *ta'dapat disĕmboenikannja pĕrasaännja;* onaangenaam —, zooals men b.v. krijgt als men eene zaag hoort scherpen, het wee — dat men heeft als men den elleboog stoot, *siloe;* een fijn —, *pĕrasaän jang haloes;* volgens mijn —, *pada hati sĕhaja, pada pĕrasaän sĕhaja.* —, getast, *pĕnĕdjamahan, pĕramahan.* — van liefde, *tjinta kasih.* — van haat, *rasa bĕntji.*

gevoelen, intr., *bĕrasa* b.v. schuld —, *bĕrasa salah;* zich ziek —, *bĕrasa sakit;* koude —, *bĕrasa sĕdjoek;* iets —, *mĕrasai,* b.v. honger —, *mĕrasai lapar,* pijn —, *mĕrasai sakit.* —, bemerken, *sĕdar,* b.v. men zinspeelde op mij en ik heb het niet gevoeld, *disindirkan akoe, maka tiada akoe sĕdar;* doen —, gevoel er van doen hebben, *mĕmpĕrasakan;* zich —, *mĕrasa diri;* zich ziek —, *mĕrasa dirinja sakit;* zich niet wel —, *mĕrasa dirinja ta'sĕdap.*

gevoelen, meening, *pĕrasaän, kapikiran, sangka;* naar mijn —, *pada pĕrasaän sĕhaja, pada kapikiran sĕhaja, pada sangka sĕhaja;* met iem. —s rekening houden, die verschoonen of ontzien, *mĕnimbang hati, mĕnimbang rasa orang;* naar ons —, *pada hati kami;* hij werd hoe langer zoo meer in zijn — versterkt, *tampa hatinja makin bĕrtambah;* van één —, *sahati, sarasa, sakapikiran.*

gevoelig, niet onverschillig zijn voor, om iets geven, *peka.* —, spoedig iets voelend, *lekas bĕrasa.* —, spoedig verstoord, *lekas marah.* — voor een onaangenaam woord, *nipis tĕlinga.*

gevoeligheid, geraaktheid, *kĕtjil hati.*

gevoelloos, van een lichaamsdeel, *mati, lali.* —, door bewusteloosheid, *tiada sĕdar, tiada bĕrsoewangat.*

gevoelloosheid, geheele verdwijning van het gevoel, *hilang rasa;* trang in het gevoelen, *lambat mĕrasa, bĕbal, kabĕbalan;* verstijfdheid, *kebas;* wat heen- en weer loopen, om dat te verdrijven, *mĕmboewang kĕbas.*

gevoelszenuwen, *saraf pĕrasaän.*

gevoerd, van voering voorzien zijn, *bĕrlapis;* een — bandje, *badjoe bĕrlapis.*

gevogelte, *boeroeng-boeroengan, sĕgala onggas;* allerlei —, *onggas-anggas.*

gevolg, *djadi;* dien ten —e, *djadinja, dari sĕbab itoe;* eindelijk is het — er van, *kasoedahannja;* ten gevolge van, *bĕkas,* b.v. hij was erg slaperig ten gevolge van eenigen tijd niet geslapen te hebben, *maka sangat arĭplah ija, bĕkas tiada tidoer bĕrapa lamanja;* hij

viel in slaap ten gevolge van zijn veertig etmalen gaans, *laloe ija tertidoer, bekas berdjalan ampat poeloeh hari ampat poeloeh malauw.* — aan iets geven, *melakoekan, menjampaikan.* —, bijhebbend gezelschap, volgelingen, *orang pengiring, segala iringan.* —, uitwerking, ook *hasil*, b.v. zijne bedoeling had geen —, *maksoednja itoe tiadalah hasil.*

gevolglijk, *dari sebab itoe, olih sebab itoe.*

gevolmachtigde, *wakil*, Ar. *koewasa*; algemeen of generaal —, *wakil moetlak.*

gevoord, *beraloer.*

gevuld, *berisi*; vol, *pënoeh.* —, van de kuiten, *boenting padi.*

gewaad, kleeding, *pakajan.* —, een kompleet stel kleeren, *salangkap pakajan.* Zie **kleed en opperkleed.**

gewaagd, gevaarlijk, *berbahaja* Zie **wagen.**

gewaand, voorgewend, *poera-poera.* —, gemeend, *disangka, pada sangka.*

gewaarworden, *dapat tahoe, merasa*; iets —, *merasai.*

gewaarwording, *rasa, rasa hati, tjita.* —, gevoel van een wensch, begeerte of lust, *tjita-rasa.*

gewag, *seloetan.* — maken, *menjeboet.*

gewagen, melden, vermelden, *menjeboet.*

gewapend, *bersendjata*; geheel — *langkap dengan sendjata.*

gewapenderhand, *dengan sendjata.*

gewapper, *perkibaran.*

gewas, planten, *toemboeh-toemboehan.* Zie **plant.** —, opbrengst van een land, *hasil tanah.*

gewaterd, genderd, van geweven stoffen, *koereh, berbarik-barik.*

gewauwel, *pertjakapan kosong, repek.*

geweeklang, *pengadoeh, ratap.*

geween, *tangis, penangis.*

geweer, wapen in 't algemeen, *sendjata*; in het volle —, *langkap dengan sendjata*; in het —, *berbaris.* —, snaphaan, *bedil, senapang*, verb.; dubbelloops —, *senapang doewa laras, bedil doewa laras, senapang kembar, senapang penganten*; achterlaad —, *senapang kopak*; het — laden, *mengisi senapang, m. bedil*; het — afschieten, *memasang senepang* (van *pasang*), *m. bedil, menembak dengan bedil, menembil*; lont—, zie ald.

geweerbandelier, *sandang bedil.*

geweerkogel, *peloeroe bedil, p. senapang.*

geweerkolf, *sikoe bedil, s. senapang.*

geweerloop, *laras bedil, l. senapang.*

geweermaker, *toekang bedil, pandai bedil, toekang senapang, pandai senapang.*

geweerrek, *penjangga bedil, p. senapang.*

gewei, de hoornen der herten, *tanoeq roesa, rangga*; een hert met —, *roesa berangga.*

geweld, *gagah, kakerasan.* Met —, *dengan gagah, dengan kakerasan*, b.v. *kemoedian dengan gagah ija dikaloewarkan dari dalam roemah*, vervolgens wordt hij met — uit het huis gezet; *maka apabila dilihat olih soeltan akan hal itoe dalangnja dengan kakerasan*, toen de Sulthan zag dat de zaak met — doorgezet werd; met — iets doen, — voor iets gebruiken, *menggagahi.* —, dwang, *paksa.* — aandoen, dwingen, *memaksa, mengerasi* (van *keras*), *menggagahi, boewat garang.* Het laatste b.v. in: *perangki ini boewatannja garang akan kami*, die Franken (Portugeezen) hebben ons — aangedaan. —, leven, getier, *gadoch, roesoch.* — maken, *membuat gadoch, m. roesoch.* — over iets maken, *menggadoehi*, ook *menggadoehkan*, b.v. wat is het toch waarover zij — maken, *apatah jang digadoehkannja.* —, verdrukking, *aniaja.* — aandoen, *menganiajakan*; de wet — aandoen, *menggagahi hoekoem, melanggar hoekoem*; eene vrouw — aandoen, verkrachten, *menggagahi sa'orang perampoewan*; maak geen —, *djangan gadoeh, djangan ingar*; het — der golven, *galoera ombak.*

gewelddadig, *garang, dengan gagah.*

geweldenaar, *pemaksa, orang gagah, penganiaja, orang lalim*, Ar.

geweldenarij, *penggagahan.*

geweldig, *keras, haibat*, Ar. *besar*, b.v. een — e regen, *hoedjan keras*; een — e donder, *goeroeh jang haibat*; een — e wind, *riboet besar, riboet jang keras*; zeer — brullen (van een tijger) *menjaoem dengan terlaloe sangat haibat.* —, sterk, *gagah*; een — man, *orang gagah*; een — e dood sterven, *mati dibocnoeh*; een — e stroom, *alir jang deras.*

geweldiger: provoost—, *penghoeloe pendjara.*

gewelf, *lengkoeng, rongga.* —, koepelvormig, *kobat*, Ar. De gewelven eener kerk, *segala kobat gredja*; het hemel —, *tjakrawala*, Skr. *bentangan langit.*

gewelfd, *lèngkoeng, mèrongga kadalam, bèrkoebat;* een —e brug, *djèmbatan jang bèrlengkoeng.*

gewemel, van eene menigte menschen, *kèroemoen.* —, van klein gedierte, *pètala, penjoeloer, pèndjoeloeran.*

gewend, *bijasa, tahoe;* aan elkander — zijn van dieren, *sabawe.*

gewennen, *djadi bijasa,* doen —, *mèmbijasakan;* langzamerhand, bij beetjes, systematisch gewend aan iets, doch steeds ten goede of ten nutte van hem, die zich gewend heeft, *latih;* zich bij zijn spreken aan iets —, *mètatih moeloet,* b.v. *samoewanja bersalin nama, masing-masing mètatih moeloetnja,* allen verwisselden zij van naam; een iegelijk gewende zich daarnaa bij zijn spreken; zich —, *mèmbijasakan dirinja;* zijne hand —, *mèmbijasakan tangannja.*

gewenscht, Bijv. nw. *kasoekaän,* b.v. —e zaken, *barang barang kasoekaän.*

gewerveld, *bèrtoelang belakang.*

gewest, groote landstreek, *bènoewa.* —, landstreek, *loerah, balad,* Ar. mrv. *boldán;* al de —en van Java, *sègala loerah tanah Djawa;* afhankelijk —, *djadjahan;* de — en des hemels en der aarde, die men elk op zeven stelt, *pètala,* b.v. de zeven —en des hemels, *toedjoeh pètala langit;* de zeven —en onder de oppervlakte der aarde, *toedjoeh pètala boemi.*

geweten: het —, *angan angan hati,* een goed —, *angan-angan hati jang baïk;* een kwaad —, *angan-angan hati jang djahat;* naar zijn — handelen, *mènoeroet angan-angan hatinja, mèmboewat satahoe hatinja;* om des —s wille, *karèna angan-angan hati;* vrijheid van —, *kabebasan angan-angan hati;* een dichtgeschroeid —, *hati jang tèrselar.*

gewetenloos, *tiada bèrangan-angan hati.*

gewetensangst, *katakoetan hati.*

gewetensdwang, *pènggagahan hati, kapaksaän hati.*

gewetenskwaging, *sèsal hati.*

gewetensvrijheid, *kabebasan angan-angan hati.*

gewetenszaak, *pèrkara angan-angan hati.*

gewetenszwarigheid, *kabèratan angan-angan hati.*

gewettigd, *dèngan sah.*

geweven, Bijv. nw. *tènoenan;* een — stof, *kain tènoenan.*

gewezen, Bijv. nw. *dèhoeloe, lama, bèkas,* b.v. een — vriend, *sohbat dèhoeloe,* de nieuwe en de — kok, *djoeroe masak jang bèharoe dan jang lama* (of *dèhoeloe*). —, wijlen, van aanzienlijken, *marhoem,* Ar. *soewarga,* Skr.; het — paleis van den vorigen Sulthan, *bèkas astana Soeltán marhoem;* mijn — leermeester, *goeroekoe jang dèhoeloe, jang dèhoeloe goeroekoe.*

gewicht, zwaarte, *bèrat.* —, om mede te wegen, bij een weegschaal, *batoe timbangan;* aan een Chin. unster, *batoe datjing.* Een indisch — van 1¼ Amst. ℔, *kati,* 100 *kati* = 1 *pikoel,* of indische centenaar. De *kati* als goudgewicht houdt 16 *tahil* of *boengkal.* In de Pad. bov. l. 20 *tahil.* Het veelvoud van de *pikoel* is de *kojan.* Deze verschilt in zwaarte en weegt 27, 28, 30 soms 40 pikoel naar gelang van de koopwaar en het plaatselijk gebruik. De inhoud der vaartuigen wordt bij kojans berekend, zoowls in Europa bij tonnen en lasten. De *tahil* wordt verdeeld in vierde deelen, ¼ *tahil* heet *sapaha* of *sasoekoe tahil.* ¼₆ *tahil* heet *majan.* Een soort van goud— is de *koepang* = ½ *djampal,* = ½ mas, = 6 *oewang,* = 48 *pitis,* = 40 cent; bij het — verkoopen, *djoewal timbangan;* er is veel — aan, *banjak bèratnja;* een zuiver —, *timbangan betoel;* een valsch —, *timbangan jang salah;* geijkt —, *batoe timbangan jang soedah ditolok, b. t. j. s. ditjap.* —, belang, ook *pènggapa;* van —, belangrijk, *bèsar, penting;* dingen van —, ijne waar, *pèntingan.*

gewichtig, belangrijk, *bèsar, penting;* een — werk, *pèkèrdjaän bèsar,* b.v. *mèmboewangkan si Djèbat itoe pèkèrdjaän bèsar, djanganlah dipermoedahkan,* dien Djebat uit de voeten te ruimen is een — werk, dat niet licht geteld moet worden.

gewieg, *pengajoenan.*

gewiekt, *bersajap.*

gewijd, *tahbis,* Ar. *tèrtahbis, disoetjikan.* —, ook *harám,* Ar. b.v. de — e moskee, *masdjid alharám.*

gewijsde, rechterlijk —, *kapoetoesan hookoem.*

gewijzigd, *di-obahkan;* een weinig —, *di-obahkan sèdikit.*

gewikst, *tjërëdik, tjakatan.*

gewild, *dikahëndaki, kasoekaän, dikasoekai.* —, van koopwaren, *lakoe, pajoe, laris.*

gewillig, *soeka mëmoeroet* (van *toeroet*), *dëngar-dengaran.* —, Bijw. *dëngan soeka hati, dëngan karidlaän hati.*

gewilligheid, *soeka, ridla,* Ar.

gewin, winst, *laba, oentoeng.* —, nut, *goena, faïdah,* Ar. —, ophrengst, *hasil,* Ar. —, het verkregene, *përolehan;* werk dat geen — aanbrengt, *pëkërdjaän jang tiada bërhasil;* een handel zonder —, *përnijagaän jang tiada bërlaba;* vuil —, *laba jang këdji;* wat — is dat voor u, *apa goenanja kapadamoe, apa faïdahnja kapadamoe;* op de markt was voor hem geen —, *satorpon tiada përolehannja dipasar.*

gewinnen, zie **winnen.** —, van kinderen, *beranak, bërpoetëra;* van kleinkinderen, *bërtjoetjoe,* b.v. *dan Noer Mochammad itoe përgi kanëgari Sëdajoe, bëranak-bërtjoetjoe disana,* en N. M. ging naar Sëdajoe en gewon daar kinderen en kleinkinderen; *maka radja Arsjatoen Sjah pon bërpoetëralah sa'orang anak laki-laki,* en de Vorst A. S. nu gewon een zoon.

gewinzucht, *soeka akan laba, loba akan oewang.*

gewis, *soenggoh, bëtoel, bënar, tëntoe;* een — man, waarop men zich verlaten kan, *orang jang soenggoeh-soenggoeh;* een — woord, *përkataän jang bënar;* een — verbond, *përdjandjian jang tëntoe;* een —se dood, *mati jang soedah tëntoe;* een —se tijding, *chabar jang tëntoe, ch. j. soenggoeh;* waar en — is hetgene gij zegt, *bënar dan bëtoel katamoe ini.*

gewisheid, *kaëntoeän, kasoenggoehan.*

gewisselijk, voorzeker, *nistjaja,* Skr.

gewoel, van eene menschenmassa, *përajau;* veel — in huis, *banjak përajau dalam roemah.* — in den slaap, *gëlisah.* —, gedrang, *pënoeh sësak dëngan orang;* luidruchtig —, *hoeroe-hara;* vroolijk —, *karamajan.*

gewolkt, met wolken bedekt, *bërawan-awan.*

gewond, *loeka, këna loeka.* Zwaar, doodelijk —, *loeka parah;* aan het hoofd —, *tokak;* op verschillende plaatsen aan het hoofd —, *tokak-tokak.*

gewonde, *orang loeka;* gewonden hebben of krijgen in 't gevecht, van een leger, *kadjaran.*

gewoon, gewend, *bijasa, tahoe.* — zijn aan, *bijasa dengan.* — zijn iets te doen, *tahoe, bijasa;* niet — zijn, *tiada tahoe, tiada bijasa,* b.v. niet — zijn vleesch te eten, *tiada tahoe* (of *bijasa*) *makan daging;* niet veel — zijn, nog weinig van de wereld gezien of bezeten hebben en daardoor onnoozel, *tërëmah;* iem. die niet veel — is, *siterëmah.* —, altijd, immer, *sëdëkala, soedah-soedah,* b.v. de gewone plaats, die altijd daarvoor gebruikt is, *tëmpat sëdëkala;* ik ben altijd —, mijnheer! voor het maken van bestelschoenen een dollar maakloon per paar te rekenen, *jang soedahsoedah, toewan, sëhaja boewat sëpatoe pakajan satoe ringgit sapasang opahnja.* —, alledaagsch, *barang, sabarang, sëmbarang, barang-barang.* Niet —, *boekan baraug-barang;* geen — persoon, *boekan barang-barang orang.* —, alledaagsch, ook *këpalang,* b.v. de gewone, alledaagsche pot, waarbij niets bijzonders geschaft wordt, *makanan jang këpalang.* —, gemeen, *kabanjakan,* b.v. — tin, *timah kabanjakan,* de gewone hoofden, *radja-radja kabanjakan;* gewone menschen, *manoesia kabanjakan;* nan elkander — worden, aan elkander gewend raken, *bërdjinak-djinakan;* reeds aan elkander —, *soedah mëndjadi sabaoe,* d. i. reeds één lucht of geur gekregen hebben; zijne gewone bezigheid, *pëkërdjaännja jang sadia, pëkërdjaännja mëmang.* —, zie ook **gewoonte.**

gewoonlijk, *mëmang,* b.v. *kavëna dëhoeloenja pon radja dalam nëgari itoe bërsahabat mëmang dëngan nachoda kapal,* want vroeger waren ook de Vorsten in dit land gewoonlijk bevriend met de scheepsgezagvoerders. Zie ook bij **gewoon** en **gewoonte.** — zoo, *mëmang hagitoe;* zoo als —, *bagaimana bijasa;* meer dan —, *tërlampau dari-pada ädat.* —, van verkeerde handelingen, *sëlaroh.* — zoo handelen, *mënjëlaroh,* b.v. — met iets verkeerds aankomen.

gewoonte, vast gebruik, *ädat,* Ar. tot — maken, *mëngädatkan;* de —n kracht van wet geven, *mëngädatkan istiädat.* Zie ook bij **wet;** overgeërfde —, *ädat poesaka;* oorspronkelijke, geijkte —, *ädat tëmbaga;* oude —, — van altijd

her, *ādat sēdēkala;* oude erfelijke —, ook *saka,* een verkorting van *poesaka,* erfstuk; met verscheidenheid, *saka-baka;* de —n volgens den Koran, *ādat bersendēr sjarf.* —, tweede natuur, *djoenaḳ;* een slechte —, verkeerde hebbelijkheid, *sasar-sasas lēhasa,* b.v. *maka ada sa'orang anaḳ bendahara Loeboek-batoe, toen Bijadjid namanja, sasar-sasar lēhasa, djika ija berdjalan dipekan barang harta orang dilihatnja, apabila 'ija berkenan di-ambilnja,* een zoon van den bendahara van Loeboek-batoe, heer B. genaamd, had een verkeerde —, namelijk als hij over de markt ging en de goederen der lieden zag, om dan weg te nemen wat hem aanstond. —, wijs, trant, manier, *tjara,* b.v. eten naar de Maleische —, *makan tjara Mēlajoe;* gekleed naar de Europeesche —, *bērpakai-pakai tjara orang poetih.* —, gewend zijn, *bijasa, kabijasaän;* uit — stelen, *mēntjoeri sēbab soedah bijasa;* in strijd met de —, *loewar ādat, salah pada ādat;* zich aan de — houden, *pegang ādat;* tot — maken, *membijasakan;* eene — afwennen, *menghilangkan bijasa;* als naar —, *bagaimana bijasa.*

gewoonterecht, *ḥoḳ ādat, ḥoekoem ādat;* overeenkomstig het —, *bagai ḥoekoem ādat.*

geworden, ter hand gekomen, *soedah sampai;* doen —, *mēnjampaikan;* laat hem —, *bijarkanlah dia.*

gewormte, *ḥoelat-ḥoelat, sēgala ḥoelat.*

geworteld, *bērakar;* ook figuurlijk. —, van palmen, *doedoeḳ oembi.*

gewricht, *sendi, boekoe, pangkal.* Het onderscheid blijkt uit deze voorbeelden: —, geleding, zoowel van andere zaken als van het menschelijke lichaam, *sendi;* tot —en of geledingen hebben, *bērsendi-sendikan.* — van de menschelijke ledematen ook: *pērhoeboengan anggota.* —, als oorsprong waar iets uit iets anders zijn aanvang neemt, ook *pangkal,* b.v. heup—, *pangkal paha,* hand—, *pangkal tangan,* vleugel—, van een vogel, *pangkal sajap.* —, knobbel, *boekoe;* hand- of puls—, *boekoe tangan;* voet—, *boekoe kaki;* de vinger—en, *boekoe djari.* Het pols- en voet – wordt algemeen genoemd *pērgēlangan tangan, pērgēlangan kaki,* omdat daar de plaats van de arm- of voetringen is.

gewrichtsknokkel, *boekoe.*

gezag, macht, *koewasa.* — hebben, *bērkoewasa.* — oefenen, *mēlakoekan koewasa;* zichzelven — aanmatigen, op eigen —, buiten de overheid om handelen, *meradja lela.*

gezaghebbend, *koewasa, bērkoewasa.*

gezaghebber, gezagvoerder, *orang jang poenja koewasa, pēngoewasa.* — op een vaartuig, *nachoda, djoeragan,* Jav. — op een buitenpost, *pētor* (Port. feitor); het gebied van zulk een —, *kapētoran.* — over een haven, of riviermonding, *pēnghoeloe moewara, sjahbandar,* Perz.

gezamenlijk, *bērsama-sama, sakaliän;* de —e burgerij, *orang isi nēgari sakaliän.* — eten, *makan bērsama-sama.* — spelen, *mäin bērsama-sama.* —, met zijn velen iets doen of ondernemen, b.v. een koop, aanneming van werk, plundering, vechtpartij, loterijspel enz., *mērantäu,* b.v. — in de loterij spelen, *mäin bērantäu.* — bedrag van iets, *djoemlah,* Ar., b.v. het — bedrag der inkomsten, *djoemlah sēgala ḥasil.* —, zie ook bij **al.**

gezang, *njanji, njanjian;* zeker bezwerend —, dat de onderhoorigen (*rājat*) bij ziekte aanheffen, *njanji bērsepak;* zeker — bij dezelfde lieden in den Riouw en Lingga-archipel, om hunne voorvaderen te verheerlijken, *sēndang;* zeker liefelijk —, *timang;* begeleid door de gong, *timang bērgong;* e. s. v. zwaarmoedig —, *timang lengkoer;* een vroolijk – , *dendang;* zulk een — zingen, *bērdendang;* bij of over iets zulk een — zingen, *mēndendangkan.*

gezangboek, *kitāb* (of *soerat*) *njanjian.*

gezant, *soerochan, pēsoeroehan, oetoesan, doeta, rasoel,* Ar. —, hoofd van een gezantschap, *radja doeta;* de tweede —, *pēdoeta, orpadoeta,* Skr. b.v. *Laksamana nama radja doetanja dan Maha Radja Satija nama pēdoetanja,* het hoofd van het gezantschap heette Laksamana, en de tweede —, Maharadja Satija; een — zenden, *mēnjoeroehkan oetoesan,* van den Vorst, *mēnitahkan oetoesan;* elkander voortdurend —en zenden, *oetoes-mēngoetoes, oetoes-oetoesan.* —, vertegenwoordiger van een volk bij eene andere natie, *wakil radja.* —, christel. apostel, *soerochan indjil,* ook *rasoel;* Mohammad de — Gods, *Mochammad rasoel Allah.*

gezantschap, *sĕgala oetoesan, s. soevoehan.*

gezantschapssecretaris, ondergezant, attaché, *oepadoeta, pedoeta.*

gezeg: veel —, *banjak moeloet, tjerewet.*

gezegd, boven vermeld, *jang tĕrsĕboet di-atas.*

gezegde, *kata.* —n, *kata-kata, toetoerkata;* zijne —n stemmen niet overeen, *toetoer katanja tiada sama.* —, in gedichten soms *pĕri, madah.* —, het gesprokene, de rede, *pĕrkataän;* scherpe — n, *pĕrkataän jang tadjam;* grove —n, *pĕrkataän jang kasar.*

gezegeld, *tĕrmĕtĕrai, tĕrtjap.* — geschreven stuk, *soerat mĕtĕrai, soerat tjap.*

gezegend, *koebĕrkatan.* —, gelukkig, *moebarak,* Ar. *salámat,* Ar. *bĕtoewah.* —, gelukkig van een wapen, *bĕtoewah, sĕmpana;* een — e kris, *kĕris sĕmpana.* Deze heeft negen bochten of *loek.*

gezeggen; zich laten —, *dapat ditĕgor, dapat dinasihatkan, mĕnĕrima nasihat* (van *tĕrima*).

gezeglijk, zie **gezeggen.**

gezel, makker, *kawan, tĕman, taulan;* reis—, *tĕman didjalan;* ambachts—, knecht, *kawan, pĕmbantoe pada pĕkĕrdjaän;* vrij—, *orang boedjang.* —, jonkman, *orang tĕroena.*

gezellig, van verkeer houden, *soeka bĕramah-ramahan, ramah-tamah.*

gezelschap, *pĕrhimponan, pĕkoempoelan.* —, geordende vergadering, *sidang, rapat, medjlis,* Ar. —, troep van personen, die bij elkander zitten, *kĕloempoek;* bij —en, *bĕrkĕloempoek-kĕloempoek,* b.v. bij —pen op het gras zitten, *doedoek diroempoet bĕrkĕloempoek-kĕloempoek.* —, waartoe men behoort, ook *djĕmaät;* een vroolijk —, *pĕrhimponan jang ramai;* een geleerd —, *pĕrhimponan orang ălim, medjlis orang ălim;* juffrouwen van —, hofdames eener prinses, *dajang-dajang.* — honden, als makker vergezellen of nabij zijn, *mĕnĕmani* (van *tĕman*); in —, voorzien van een makker, *bĕrtĕman, bĕrkawan;* tot — hebben of maken, *bĕrtĕmankan,* b.v. de wilde dieren tot — hebben, *bĕrtĕmankan binatang lijar;* van — houden, *soeka rawai-ramai.* — hebben, gasten onthalen, *mĕndjamoe orang.* — van gasten, die onthaald worden, *pĕrdjamoewan;* de roem van een —, de glans van eene vergadering, *sĕri medjlis.*

gezelschapsjuffer, zie bij **gezelschap.**

gezet, van lichaam, *gĕmpal, pĕdjal, bidang, bĕgap.* —, vast bepaald, *tĕntoe,* b.v. een —te prijs, *harga jang tĕntoe;* een —te dag, *hari jang tĕntoe;* op —te tijden, *pada masa jang tĕntoe;* het op iets — hebben, zie **zetten.** — van eene vrucht, *bĕrpoetik.*

gezeten; — zijn, zitten, wonen, verblijf houden, *doedoek.* —, bemiddeld, *bĕrharta, hartawan;* een — burger, *orang ngĕrti jang bĕrharta* (of *hartawan*).

gezetheid van lichaam = **gezet.**

gezeur, gezanik, *tjamel.*

gezicht, zoowel dat, wat gezien wordt, als het zintuig, *pĕnglihatan.* Ook het — van een ziener in het verborgene; het — verlieren, *djadi boeta.* —, aangezicht, *moeka, paras, doerdja,* Skr. *wadjah,* Ar.; een vriendelijk —, *moeka manis;* een gehuicheld — zetten, *mĕmboewat moeka-moeka,* b.v. *tĕtapi diboewatnja moeka-moeka kapada Abdoe'lkádir ĭtoe,* maar voor A. zetten zij een gehuicheld vriendelijk —; een zuur —, *moeka-masam;* een fraai of schoon —, *paras jang ĕlok;* een leelijk —, *moeka djahat;* een streng, norsch —, *moeka bĕngis;* scheeve —en trekken, zooals b.v. de apen, *sĕringai.* Uit gemelijkheid scheeve —en trekken, *gĕrinjoet.* Het — vertrekken van pijn of door het ruiken van iets onaangenaams, *gĕrising;* het — afwenden, *bĕrpaling moeka;* het — wenden tot, *bĕrpaling moeka kapada;* het — op iets hebben, *kalihatan,* b.v. *sĕbab ija bolih kalihatan orang, orang tiada bolih mĕlihat dia,* zij konden het gezicht op die lieden hebben, maar die lieden konden hen niet zien. —, de oogen, *mata;* een scherp gezicht, *mata tadjam,* een scherpzinnig —, *mata tjĕrĕdik;* zwak van —, dof, beneveld van oogen, *mata kaboer;* ook alleen *kaboer.* —, aanblik, *pĕmandangan,* b.v. voor zijn — gedood worden, *diboenoeh dihadapan pĕwandangannja;* ook *dihadapan matanja,* voor zijne oogen. In het — van den vijand, *dihadapan moesoeh.* —, uitzicht, *pĕmandangan,* b.v. *karĕna tĕmpat pĕmandangan radja haros loewas dan tjĕrja,* want de plaats vanwaar de Koning het uitzicht heeft behoort ruim en vrij te zijn; zoo ver het — reikt, *sapĕman-*

dangan mata djaochnja, sadjaoch mata mĕăĕntang (van *tĕntang*), *sajodjana mata mĕmandang.* — van eene hoogte naar iets ver afgelegens, *tindjau*, b.v. een berg, die het — op zee heeft, *goenoeng tindjau laoet.* —, visioen, *chajál*, Ar. *pĕnglihatan, roejat*, Ar. —, hemelsche openbaring, *wahjoe*, Ar. de — en der profeten, *sĕgala wahjoe kapada nabi-nabi.* Het Voorz. *kapada* kan hier niet gemist worden. —, afbeelding, *pĕta, gambar*; een — van Djeddah, *gambar sĕgari Djoedah*; geen — op iets hebben, niet begrijpen, *tiada mĕngĕrti*; in het — komen of zijn, *kalihatan*; in het — krijgen, *tĕrpandang*; uit het — verdwijnen, *tĕanjap daripada pĕmandangan*; ook uit het — verliezen. —, schouwspel, tafereel, vertooning, *tamasja*, Perz.; kort van —, bijziend, *boeta hajam, raboen*; enkel van — kennen, *kĕnal mocka sĕhadja*; snede in het —, beleediging, *arang dimoeka*; vreemd —, onbekend persoon, *orang jang tiada kakĕnalan.*

gezichteinder, horizon, *tĕpi langit, kaki langit.* —, zoo ver het oog reikt, *sajodjana mata mĕmandang.* Zie ook bij **gezicht.**

gezichtsafstand, *djaoch mata mĕnĕntang* (van *tĕntang*).

gezichtsbedrog, *salah pĕmandangan*; schijn, *maja*, Skr. *silap mata.* — bij het tellen, zich vertellen, *silap hilang.*

gezichtsbegoocheling, kunstmatige oogverblinding, *silap mata*, b.v. door een goochelaar. Ook vanzelf, zooals bij tellen enz.

gezien, geacht, geëerd, *kahormatan.* —, in tel, *kabilangan.*

gezin, *isi roemah, orang isi roemah*; ook *orang sadapoer*, b.v. hij en zijn —, *ija sĕrta dĕngan sĕgala orang isi roemahnja.* NB. Ook de dienstboden en slaven zijn daaronder begrepen; hoofd des —s, *toewa roemah.*

gezind, om dit of dat te doen of te hebben, *bĕrkahĕndak*; goed —, *tĕrboeka hati.* —, genegen, *hati*; b.v. goed — jegens iemand, *baik hati kapada sa'orang*; kwalijk —, *tiada baik hati*; hij is anders —, *hatinja lain.* —, voornemens, *bĕrnijat, bĕrkahĕndak.*

gezindheid, *kahĕndak hati.* —, overhelling des harten, *tjĕndĕroeng hati*; kwade —, *pĕrdĕndaman.*

gezindte, sekte, *mĕdzhab*, Ar.

gezocht, gewild, *kasoekaän*; een — boek, *soerat jang kasoekaän.*

gezond, van lichaam, *sĕhhat*, Ar. zich —, prettig gevoelen, *njaman.* —, krachtig, frisch, van lichaam, ook van planten, *sĕgar.* — maken in dien zin, *mĕnjĕgarkan.* — van spijzen, *baik kapadit toeboeh.* —, vet, weelderig, van planten, *soeboer*; weder — geworden, hersteld, *sĕăboeh.* — van uiterlijk, van verstand, van spijzen, *baik*; een — lichaam, *badan jang baik*; met een — lichaam, *dĕngan baik badan.* — maken, genezen, *mĕnjĕaboehkan.* — en wel, *dĕngan sĕhhat dan äfjat, dĕngan sĕlamat santausa.*

gezondheid, *sĕhhat*, Ar. *salámat*, Ar.; in —, *dĕngan sĕhhat, dĕngan salámat*; in — en welstand, *dĕngan sĕhhat dan äfjat*; gewone uitdrukking in brieven; officier van —, *doktĕr goldadoe.*

gezondheidsbad, *pĕrmandian karĕna sĕhhat.*

gezondheidsbron, *mata ajar sĕhhat.*

gezonken, *tĕnggĕlam*; een — schip, *kapal tĕnggĕlam.*

gezouten, *asin.* — vleesch, *daging asin.* — groenten, *sajoer asin*; zie ook **zouten.**

gezucht, *pĕngĕloeh.*

gezuig, *pĕnghisap.*

gezusters, *bĕrsawedara.* NB. Het geslacht wordt niet uitgedrukt als het ter onderscheiding niet bepaald noodig is.

gezweer, gevloek, *pĕngoetoekan, pĕnjoempahan.* —, het zweren, zie ald en **zweer.**

gezwel, *bĕngkak.* Vurig, ontstekingachtig —, *bavah.* —, puist, *bisoel, poeroe, binljoet*; waterachtig —, *risa.* — aan de voeten van menschen of de pooten van beesten, *boeboel*, b.v. *akan siKoentoem M'ĕloer itoe .... kakinja boeboel*, wat die K. M. betreft, hij had gezwellen aan de voeten, mokpooten; een soort van — onder de okselen, *soesoe koeboeng.* —, vleezige uitwas, wen, wrat, *koetil.* —, zie verder bij de samenstellingen.

gezwerf, *pĕngombaraän.*

gezwets, *pĕrtjakapan angin, pĕrkataän sombong, boewal-boewong*, Mal.

gezwind, *lĕkas, sigĕra, sigĕraha, tangkas, tjĕpat, pantas, ladjoe atjap-atjap*; b.v. — gaan, *bĕrdjalan lĕkas, bĕrdja-*

lan dĕngan pautas. — zeilen, *bĕrlajar dĕngan ladjoe.* — vertrekken, *pĕrgi dĕngan sigĕra*; een —e hand, *tangan jang tjĕpat.* — als de bliksem, *tangkas sapĕrti kilat, sapĕrti kilat tangkasnja.*

gezwindheid = gezwind.

gezwoeg, *pĕnat-lĕlah.*

gezwollen, van de ledematen, *bĕngkaḳ*; overal —, *bĕngkaḳ-bĕngkil.* — van de oogen, *bĕngkil*; rood — door het schreien, *baloet.* — en uitgebeten van de lippen door te veel kalk op de betel te gebruiken, *bengor*, Jav.; ziekelijk —, zoowals de wang bij kiespijn, *sĕmbab.* — van het bovenste van handen of voeten, of van het gelaat, *bakoep, bokop*; eenigszins — en tot bederf overgaand, niet meer versch, *bĕraḳ.* —, dik, *gĕmpoel, tĕrgĕmpoel.* —, opgezet van de buik, *kĕmboeng.* — van eene rivier, *sĕbaḳ.*

gezworen, een eed gedaan hebben, *bĕrsoempah*; trouw —, *bĕrsoempah satija.*

gezworene, *orang jang soedah bĕrsoempah*; rechtbank van —n, *madjlis ḥakim jang soedah bĕrsoempah.*

gibbon, eene soort van zwarten aap, *sjamang.*

gids, voorganger, aanvoerder, *pandoe, pĕnghantar, pĕngandjoer, haloewan, pĕmbawa djalan, pawang*; iemand als — geleiden, *mĕmandoekan, mĕmbawa djalan.* —, zie ook bij **loods.**

gier, de roofvogel, *boerong nasar* (*nasar*, Ar.); eene soort van —, *roewaḳ-roewaḳ bangkai.* —, de melkzak eener koe, *soesoe lĕmboe.*

gierbrug, *djambatan bĕralih.*

gieren, van een vaartuig, *rewang.*

gieren, schreeuwen, *bĕrtarejaḥ.*

gierig, *kikir, bachil*, Ar. *ṭamā*, Ar. *sĕkoel, lokeḳ*, vulg. —, vrekkig in den hoogsten graad, *kikil, kekel, ogoḳ.* —, zuinig, *tjekel*; minder dan *kikir.* —, vasthoudend, *singkat tangan* (letterl. te kort van hand); een — mensch in dien zin ook: *orang mĕnangkabau darat*, omdat de vasthoudendheid der Menangkabouwers spreekwoordelijk geworden is. — zijn ten opzichte van iets, *mĕngkikirkan, mĕngikirkan.*

gierigaard, *orang kikir*, of *orang* gevolgd door een der andere woorden, die gierig beteekenen, fig. *toeroeḥ kĕring.*

gierigheid, *kikiran, ṭamā*, Ar. *gĕlodjoh.*

gierigkijk, *dĕngan kikir.* —, hebzuchtig, *dĕngan gĕlodjoh.*

gierpont, *pĕrahoe sasaḳ.*

gierst, *sĕkoei, sĕkoi, randa djawa, djoewawoed*, Jav.; eene soort van —, *djĕlai, hĕndjĕlai.* De zaden daarvan staan bij ons bekend onder den naam van Jobstranen.

gierstuitslag, *roewam*; eene soort van —, *kĕridas.*

giervalk, *boeroeng bĕlang.*

gieten, bedaard van het eene vat in het andere, of op iets, *mĕnoewang* (van *toewang*); ook van metalen. —, uitstorten, *mĕntjoerahkan*, b.v. *harapkan hoedjan di langit ajar di tampajan ditjoerahkan*, hopende op regen van den hemel het water uit het aarden watervat —. Sprw. —, begieten met fijne stralen, b.v. bloemen, den weg, het lichaam enz. *mĕnjiram* (van *siram*). —, besproeien van planten ook *mĕndiris, mĕndiroes, mĕndjiroes.* — bij kleine hoeveelheden, plengen, *mĕntjoetjoerkan*; ook van tranen en zweet; regenen dat het giet, *hoedjan sapĕrti tĕrtjoerah*; door de keel —, *mĕnggogoḳ*; iemand met geweld in de keel —, *mĕntjĕkoḳ*; de vloeistof, die aldus ingegoten wordt, *ajar tjĕkoḳ.* —, zie ook **doorzijgen en storten.**

gieter, van metalen enz. *toekang toewang*; geel—, koper—, *toekang koeningan.* —, giet-emmer, *tong bĕrtjorat.*

gieterij, *tĕmpat toewang, pĕtoewangan, pĕlĕboeran.*

gieterpijp, *tjorot.*

gietijzer, *bĕsi toewangan.*

gieting, *pĕnoewangan.*

gietsel, *toewangan.*

gietvorm, *atjoewan lĕboeran.* — voor kogels, *atjoewan peloeroe.*

gift, vergift, uit het dierenrijk, *bisa.* — uit het plantenrijk, *ipoeh*, naar den bekenden giftboom die op Java *oepas* heet. — uit het delfstoffenrijk, *ratjoen.*

gift, gave, *pĕmbĕrian*; van God, Vorsten en aanzienlijken aan onderhoorigen, *karoenija*, Skr. *anoegĕraha*, Skr. — van onderdanen aan Vorsten of aanzienlijken, en van den mensch aan God, *pĕrsĕmbahan.* —, zie ook **geschenk.**

giftappel, zie **doornappel.**

giftboom, antiaris, *pohon ipoeh.* Op Java *pohon oepas.*

giftdrank, *minoeman ratjoen.*

giftig = gift; een —e slang, *oelar bisa*;

een —e tong, *lidah jang bisa;* koper is —, *têmbaga itoe raljoen.*

giftmenger, *pêraljoen.*

giftmengerij, *oepus-raljoen.*

gij, 2e pers. enk. tot zijns gelijken of minderen, een klein kind tot zijne ouders en de mensch tot God, *êngkau.* Dit wordt achter de Voorz. *akan* en *dêngan* en achter *kan,* den transit. uitgang, meestal *dikau,* en achter de Voorz. *sêrta* en *pada* steeds *moe.* Tot meerderen wordt beleefdheidshalve in plaats van het Voornw. een passende titel gebruikt, zooals *toewan, êntjik, datoek, toewanhamba, toewankoe,* enz. Dit laatste alleen tot den regeerenden Vorst. Zie de Gramm. Vorstelijke echtgenooten en gewone gelieven spreken elkander aan met *kakanda* en *adinda,* d. i. oudere en jongere broeder of zuster. Tot minderen, lieden uit den geringen stand ook *diri* en *têmau.* —, 2e pers. meerv. van meerderen tot minderen en gelijken tot elkander, *kamoe, êngkau sakalian.* Van minderen tot meerderen de titels, soms verdubbeld, soms gevolgd door *sakalian.* — tot de *râjat* of *orang laoet* meestal, *miga.* — in poëzie en in de pandjiverhalen dikwerf, *pakanira,* Jav. *sampejan,* Jav. — te Batavia tot minderen, *loe,* Chin. — op de strandplaatsen van Midden- en Oost-Java, *kowé,* Jav.

gijlieden, *kamoe-orang,* zie bij **gij.**

gijtouw, *tali boeboetan.*

gijzelaar, *sandêra;* tot —s stellen, *mênjandêrakan.*

gijzelen, *mêmêndjarakan* (van *pêndjara,* gevangenis), *mêngoeroengkan* (van *koeroeng,* id.).

gijzeling, *pêndjaraän, koeroengan.*

gil, *tarejak.* Zie **gillen.**

gilde, *pêrhimponan, pêrsakoetoewan, karapatan, kongsi,* Chin. Zie **genootschap.**

gillen, *bêrtarejak, bêrtêmpik, mêndjêrit, pêkan;* blaffend —, b.v. van vechtende honden of kijvende wijven, *tjêngkang-tjêngkeng, tjêngkang-mêngkeng.* — zooals b.v. een ree, ook van menschen, *mêkis, mêngkis.*

ginds, veraf, *disana, sana.* —, meer nabij, *disitoe, situe.* — en her, *kasana-kamari.*

gindsch, *jang ada disana, jang ada disitoe.*

gindsheen, *kasana.*

ginggang, eene soort van gestreept of geruit kielengoed, *ginggang, kâin ginggang, kâin tjilé.*

ginnegabben, giunegappen, *têrtawa sapêrti orang gila.*

gips, *kapoer batoe;* een soort van gekristalliseerd —, *mêdang sela.*

gipsen, Bijv. nw. *daripada kapoer batoe.* —, Ww. *mênjapoekan kapoer batoe.*

giraffe, kameelpardel, *zarafi,* Ar.

gis: bij de —, *kira-kira, agak-agak;* op de — iets verrichten, op goed geluk, *mêrakap, rawak-rawak;* met verscheidenheid, *mêrakap-rambang;* buiten de —, *diloewar kira-kira, tiada disangka.*

gispen, laken, *mênjalahkan, mênsalahkan, mêntjêlakan.*

gissen, *kira-kira, agak-agak, mêngagak, têrka;* de hoeveelheid van iets —, *mêngagak banjaknja;* niet te — zijn, *tiada têragak.*

gissing, *agak, pêngagak, kira, himmat,* Ar. = **gissen.** Ook *gamak;* naar —, *kira-kira, sakira-kira;* naar mijne —, *pada kira-kirakoe, pada agak-agakkoe, pada angan-angankoe, pada himmat hamba;* slechts bij — spreken, *bêrkata dêngan agak-agaknja sêhadja.* —, vermoeding, *têrka.*

gist, *ragi, chamir,* Ar.; een soort van — in kleine korrels, welke men in deeg mengt om het rijzen te bevorderen, *soedji;* met — mengen, *mêragi.*

gisten, rijzen, zich uitzetten van deeg of beslag, *moewai.* —, met gist mengen, *mêragi, boebeh ragi.* —, van tapai, op het punt tusschen de suiker- en wijngisting, *magang;* gegist, *bêragi, bêrchamir;* ongegist, *tiada bêragi, fatir,* Ar. — van vloeistoffen, *mêmboewai, moentoek,* Jav. —, koken, ook: *têmasag;* iets dat in gisting of koking brengt, *pêlêmang,* b.v. de rijst of sago, die men in de pêkasam mengt om die tot gisting te brengen.

gisteren, *kalamari, kalamarin,* dat men wil afleiden van *kêlam,* weggezonken, en *hari,* dag; niet van — zijn, *so-dah tahoe bêrdjoempa hariman;* d. i. al tijgers hebben ontmoet; ik ben niet van —, *akoe boekan anak kalamarin.*

gisting, zie **gisten:** bloed dat in — is, *darah panas.* — onder het volk, *gêmpar, hoeroe-hara.*

git, gitte kralen, *mêrdjan kitam, manikmanik kitam.*

gittegom, *gĕtah kambodja.*
gitzwart, *kitam lĕgam.*
glaasje, klein drinkglas, *pijala kĕtjil, gĕlas-kĕtjil.*
glad, effen, *rata.* —, glibberig, *litjin;* — glimmend, *bĕrkilat.* —, effen, van alle uitstekende deelen ontdaan, geschoren, besneden, *paras.* — maken in dien zin, *mĕmaras.* — af, van zuilvormige dingen, zonder kapiteel of knop, *lontos.* —, gepolijst, *oepam, tĕroepaa.* —, gespannen, van de huid, zeilen enz. *tĕgang.* —, slijmerig, *lĕndir.* —, slim, *tjĕrĕdik;* een — de kerel, *orang tjĕrĕdik.* —, bekwaam, *pandai,* b.v. een — man, *orang pandai.* —, geheel, *sama-sakali,* b.v. — vergeten, *loepa sama-sakali.* — afslaan, *ĕnggankan sama-sakali.* — op, *habis sama sakali;* een —de tong, *lidah fasih.* —de woorden, *pĕrkataän manis;* een —de steen, *batoe litjin.*
gladaf, *rata, sapasaf,* Arab.
gladheid = glad.
gladkoppig, dat is zonder horens, kuif of kam, bij dieren, *dogol.*
gladmaken, *mĕratakan, mĕlitjinkan, mĕmaras, mĕngoepam.* Zie het onderscheid bij **glad.** — van snijdende werktuigen op een riem, stuk hout enz. *mĕnggaboes.* — van hout enz. door wrijving of schuring, *mĕlampas.* — met een schaaf, *mĕlampas kĕtam.*
gladschaaf, *kĕtam pĕlampas.*
gladschuren, met een soort van scherpe bladen, gebruikt voor onze schuurbiezen, *mĕmpĕlas;* op Java *rĕmpĕlas.* —, *mĕnggosok sampai bĕrkilat.*
gladslijpen, zie **gladmaken.**
gladvijl, zoetvijl, *kikir haloes*
gladwrijven = gladschuren. —, polijsten, *mĕngoepam.*
glans, *tjahaja, sĕri, noer,* Ar. — van gepolijste voorwerpen, verlakt, glas, wateroppervlakte, *kilau.* — van papier, rotan enz. *sĕga.* —, glorie, heerlijkheid, *sĕri,* b.v. de — van het gelaat, *sĕri moeka;* hij kreeg een — (van vergenoegen) op zijn gelaat, *bĕrsĕrilah moekanja.* —, luister, hooge waardigheid, *kamoeliaän;* licht—, bij de geboorte of dood van een verheven persoon, *tedja;* de — der zon, *tjahaja matahari;* de — der heerlijkheid, *tjahaja kamoeliaän;* de — van den godsdienst, *noerod'ddin,* Ar.; zijne glanzen verspreiden, *mĕmantjar-mantjar tjĕhajanja;* zonder — van de oogen of het gelaat, zooals van een doode, *poedar;* zonder —, mat, dof, *koesam;* verduisterd van —, donker, somber, ook van het gelaat, *soeram, moeram.*
glansborstel, *sikat pĕngoepam.*
glansmiddel, *pĕngoepam.*
glansrijk, *amat bĕrtjĕhaja, bĕsar kamoeliaännja;* een —e daad, *pĕrboewatan jang moelia.*
glansrijkheid, *kamoeliaän.*
glansschelp, gebruikt in de pinaks van een glanssteen, b.v. om gebatikde kleedjes te glanzen, *sipoet pĕnggĕroes.*
glansvlieg, vuurvlieg, *kĕlip-kĕlip, kĕlam-kĕlip, kanang-kanang,* Jav.
glanzen, door wrijving gladmaken, zoonals gebatikde kleedjes met een kaurischelp, *mĕnggĕroes.* —, polijsten, *mĕngoepam.* —, glans verspreiden, *bĕrtjĕhaja.*
glanzer, van kleedjes, *pĕnggĕroes.*
glanzig, *bĕrtjĕhaja, bĕräeri.* —, glad van rotan, papier enz. *sĕga*
glas, de stof, *katja;* van —, *katja, dari katja;* Moskovisch—, Maria—, *sĕmĕndal, batoe tjĕrĕmin, abrak,* Ar.; zuiver —, helder —, *katja hĕning;* spiegel—, *katja tjĕrĕmin;* brille—, *katja tjĕrĕmin mata;* venster—, *katja djĕndela;* drink—, *piala, gĕlas;* geef een schoon —, *bawalah piala (gĕlas) bĕrsih.* —, zie verder de samenstellingen.
glasachtig, *sapĕrti katja, saroepa dĕngan katja.*
glaskleur, *warna katja.*
glaskoralen, *manik-manik katja.*
glasraam, *djendela katja, tingkap-katja.*
glasruit, *katja, katja djendela.*
glasslijper, *pĕntjanai katja.*
glassteen, *batoe katja.*
glaswerk, glaswaren, *barang-barang katja,* ook *pĕrkakasan katja.*
glaszand, *pasir katja.*
glauberzout, *garam pĕntjahar.*
glazen, *katja, dari katja, daripada katja.* — dakpan, *genteng katja;* van een — dak voorzien zijn, *bĕratapkan katja;* een — zee, *laoet katja.*
glazenmaker, die ruiten inzet, *toekang pasang katja.* —, juffertje, *siboer-siboer* (omdat deszelfs vliegen op een herhaald scheppen gelijkt), *tjapoeng.*
glazig, niet melig, b.v. van gekookte aardvruchten, *ganjoet.*

glazuren, verglazen, *mĕrĕngas.*
glazuur, vernis, *rĕngas.* — van de tanden, *saloet gigi.*
gleuf, geul, *aloer, aloeran;* het gleufje in de bovenlip, *aloer hidoeng.* —, geschaafde groef in planken, *parit, korsoet;* gegleufd, gegroefd, *bĕrparit.*
gleufbeitel, *pahat pĕngoekoe.*
gleuven, groeven van planken, *mĕmarit.*
glibberig, glad, *litjin.* —, doorweekt van den grond, *lĕtjah.* —, slijmerig, *lĕndir.*
glijden, sullen, *gĕloetjir;* gegleden, *tĕrgĕlintjir;* ook uitgegleden Op Java *kĕplĕsĕd;* van iets —, afsullen, *gĕloengsoer, loeloer;* afgegleden, *tĕrgĕloengsoer;* glijdende vallen, *djatoh mĕloeloer;* gemakkelijk door iets heen—, b.v. zachte kost door de keel, een lijn door de hand of door het water, *loeloer, gĕloeloer;* naar binnen laten — van spijzen, *mĕloeloerkan;* glijdend, niet stroef, van dingen, die zich moeten bewegen en aan iets anders verbonden zijn, *galir.*
glimlach, *sĕnjoem.* Geveinsde — *sĕnjoem radja;* met een — tegemoet komen, *mĕmbawa tĕrsĕnjoem.*
glimlachen, *tĕrsĕnjoem;* eventjes, een weinig, witjes —, *tĕrsĕnjoem simpoel;* valsch, geveinsd —, *tĕrsĕnjoem radja.*
glimmen, van vuur of licht, *bĕrkĕlip-kĕlip.* —, blinken, *bĕrkilap, goemirlap, gilang, goemilang, bĕrkilau.* Zie ook **glinsteren;** glimmende kolen, *bara-api.*
glimmer, moscovisch glas, zie bij **glas.**
glimp, valsche schijn, *poera-poera.* —, schijn *roepa:* een — aan iets geven van iets anders, *mĕnjaroepakan dĕngan,* b.v. hij gaf aan zijn gedrag den — van voornaamheid, *disaroepakannja kalakoewannja dĕngan kalakowan orang langsawan;* onder den — van vriendschap, *poera-poera bĕrsohbat.*
glimworm, *hoelat kĕlip-kĕlip.*
glinsteren, *bĕrkilat, gilang, goemilang;* van alle kanten, *gilang-goemilang.* —, schitteren, *tjĕmĕrlang, tĕpĕrlang, tĕpĕrling.* Dit laatste en *kilat* ook van het oog, den blik. — van tranen in de oogen, *katja-katja;* de tranen begonnen in hare oogen te —, *malanja moelaï katja-katja.* —, stralen uitschieten, zoonls b.v. vuur, *bĕrsinar.* —, zoonls een glimworm, vuur enz. *bĕrkĕlip-kĕlip, bĕrkĕlam-kĕlip.* — van een gepolijste oppervlakte, ook van de oppervlakte van het water en van dauwdroppels, *bĕrkilau-kilau.* —, zie ook **schitteren.**
glinstering, *kilat, sinar, kĕlip.*
glippen, een spleet in een pen maken, *mĕmbĕlah kalam.* —, uitglippen, *loetjoet.* Zie aldaar; het touw is geglipt, *tali soedah loetjoet.*
glipper, iemand die even wegloopt, *orang mĕnjĕlimpat.*
glippertje, slippertje, stille kortstondige verwijdering, *sĕlimpat;* een — maken, *mĕnjĕlimpat.*
glit, tinslakken, *tĕrak timah.*
globe, aardglobe, *boelat boemi.*
gloed, van vuur, gloeiende kolen, doch geen vlam, *bara-api;* de roode — van vuur, *merah api.* — der zon, zonneschijn, *panas, panas matahari;* sterke — der zon, *panas tĕrik;* de gele — des hemels bij het ondergaan der zon, *mambang koening;* de roode —, het morgen- en avondrood, *tedja.* — der drift en, *kahangatan hawa-nafsoe.* — van edelgesteenten, *tjĕhaja pĕrmata.* — van een brandend of gloeiend lichaam, *bahang;* ook van vuur. —, glans, b.v. van nieuwheid, *tjĕhaja, sĕri.* —, ijver, *gairat,* Ar.
gloeien, gloeiend zijn, zie **gloeiend.** —, gloeiend maken, zie **gloeien.**
gloeiend, van vuur, het gelaat, *merah,* letterl. rood; rood — van ijzer, *merah api;* rood — maken, *mĕnjijar* (van *sijar*); wit—, de hoogste graad van hitte, *pidjar,* b.v. *sĕmantara bĕsi jang bĕsar pidjar, boekan jang kĕtjil dititik,* terwijl het groote ijzer — wordt, kan het kleine gesmeed worden. — van toorn, *hangat.* — van ijver, *tjĕmboerowan, gairat,* Ar. —e wangen, *pipi merah,* —e kolen, *bara-api.* —e oogen of blik, *mata bĕrnjala.* —e koorts, *dĕmam panas.* —e zonnehitte, *panas tĕrik.* — van een lichaamsdeel, *panas.* —, zie ook **branden.**
gloeihitte, van ijzer, *panas merah;* de hoogste —, wit gloeiend, *pidjar.*
glooiend, hellend, *tjoeram, miring;* zacht —, *landai.*
gloren, zie **glimmen.**
glorie, luister, *kamoeliaän.* —, roem, *gah;* eigen —, *kamĕgahan.*
glos, aanteekening op den tekst, *tafsir,* Ar. --sen op den Koran, *tafsir ḳorán*

gluip, ter —, ter sluik, *tjoeri-tjoeri, diam-diam.*

gluipen, zie **gluren.**

gluren, *mënghintai, hiutip,* Jav. —, turen, *mëninjau* (van *tinjau*), b.v. *maka ditindjauja akandia dari tjëlah dinding,* hij gluurde naar hem door de reten van den wand; in gebukte houding achter iets verscholen —, *mëngëndap-ëndap.*

gluurder, *pënghintai.*

god, *Allah;* bij —, *dëmi Allah, wallahi,* Ar.; en — weet het 't best, *wallahoe ălam,* Ar. eene uitdrukking aan het slot van een verhaal, aan welke geloofwaardigheid de schrijver zelf twijfelt; de Heere —, *Tochan Allah, Allah rabi,* Ar. dit laatste gebruikt als uitroep. — is een eenig Heer, *Allah djoega Tochan jang asa;* als — het geeft, als 't — belieft, *inzja' Allah,* Ar.; om —s wil, *karëna Allah.* — de Allerhoogste, *Allah taäla,* Ar. Zie verder de woorden die de goddelijke eigenschappen aanduiden. — vergeve mij, *astagapirlah,* verb. van *astagrafar Allah,* Ar. — lof! *alhamdoe'llahi,* Ar. als uitroep; een —, heidensche —, *ilah,* Ar. *dewa,* Skr. *Jang;* er is geen — dan God en Mohammad is de gezant —s, *la illa ilah Allah, wa Mochammad rasoel Allah,* Ar. het gewone geloofsgetuigenis der Mohammedanen; de goden, *sëgala dewa, dewata,* Skr. de heerlijke en groote goden, *dewata moelia raja;* ook *sëgala Jang;* de goden of godheid aanbidden, *sëmbahjang;* de — der liefde, *Jang koesoema, Kama,* Skr. *asmara,* Skr.; de — der waarheid, *Jang sadjati;* de almachtige —, *Jang maha koewasa;* de — van het paradijs der Hindoes, *Indra;* de — der zee, *Baroena, Varoena,* Skr.; de — der winden, *Bajoe, Vajoe,* Skr.

goddank, *sjoekoer!* Ar.

goddelijk, *ilahi,* Ar.; de —e natuur, *fabiat ilahi;* de —e eigenschappen, *sëgala sifat ilahi.*

goddelijkheid, *ilahijat,* Ar.

goddeloos, slecht, *djahat, kapista* (Skr. *papista*), *fasik,* Ar. *doerhaka,* Skr.

goddeloosheid, *kadjahatan, foesoek*

goddeloze, *orang djahat, orang kapista, orang fasik, orang doerhaka.*

godebehaaglijk, *bërkënan kapada Allah.*

godegewijd, *ditakdiskan bagai Allah.*

godenbrood, ambrozijn, *apam dewa, sëmanggi goenoeng.*

godendienst, *pënjëmbahan bërhala, agama Boeda.*

godendom, *sëgala dewa, dewata,* Skr.

godenleer, *tjëritëra dewa-dewa.*

godentijd, *zamän dewa-dewa.*

godenverblijf, *kajangan* (van *Jang,* een godheid). —, de hemel van Indra, het paradijs der Hindoes, *kaïndëraan.* — op den heiligen berg Meroe, *soeralaja,* Skr.

godgeleerd, *dari hal agama,* b.v. een — vraagstuk, *soewal dari hal agama.*

godgeleerde, *goeroe dari hal agama.*

godgeleerdheid, *ëlmoe agama, ëlmoe ilahijat,* Ar.

godheid, een —, *ilah,* Ar.; de —, het wezen Gods, *ilahijat,* Ar.; Heidensche —, *dewa, Jang.*

godin, *dewi;* de — van den dageraad, *Oesjäsa,* Skr.; de — van den landbouw, *dewi Sëri;* de — van de maan, *dewi Tjandra;* de — der bloemen, *dewi sëgala boenga-boengaän.*

godlievend, *mëngasihi Allah.*

godlof! *alhamdoe'llahi!* Ar.

godloochenaar, *orang käfir, orang jang mënjangkal Allah* (van *sangkal*).

godsakker, kerkhof, *pëkoeboeran.*

godsdienst, *agama,* Skr. — hebben, *bëragama;* geen — hebben, *tiada bëragama.* —, geloof in Mohammedaansche zin, *din,* Ar. —, eeredienst, *ibädat, Ar. kabaktion kapada Allah;* de Christelijke —, *agama maschi, agama sërani;* de Mohammedaansche —, *agama isläm;* de Hindoe—, *agama hindoe.*

godsdienstig, *bëribädat, bërbakti.* —, vroom, *sälih,* Ar. — van eene vrouw, *voebijah,* Ar.

godsdienstigheid, *kabaktian kapada Allah.*

godsdienstkrijg, godsdienstoorlog, *përaug sabil Allah.*

godsdienstleeraar, *goeroe dari hal agama.*

godsdienstoefening, *kabaktian.*

godsdienstonderwijs, *pëngadjaran agama.*

godsdienstplichten, *ratibat,* Arab.

godsdienstverzaker, afvallige, *orang moertad,* Ar.

godsdienstvrijheid, *kabebasan agama.*

godsgave, *anoegëraha Allah, karoenia Allah.*

godsgericht, ordalie, *hoekoem bërlawan.* —, waarbij de hand in kokende olie of gesmolten lood wordt gedoopt, *bërtjëloer pada minjak (pada timah) bërdidi, bërkaran minjak panas.* —, waarbij men, na beëedigd te zijn, moet duiken, *soempah mënjëlam.* —, waarbij men, na beëedigd te zijn, een vuurproef moet ondergaan, *soempah oedji api.*

godsgezant, *rasoel,* Ar, *oetoesan Allah.*

godshuis, bedehuis, *bait Oellah.* —, liefdadige instelling, *balai dërwa.*

godslasteraar, *pënghodjat Allah.*

godslastering, *hodjat akan Allah.*

godsoordeel, zie **godsgericht.**

godspenning, *tjëngkëram*

godspraak, openbaring, *wahjoe,* Ar. —, de woorden Gods, *firmán Allah.* —, uitspraak der goden, *sabda dewata.*

godsregeering, *pëmërentahan Allah.*

godsrijk, *kasadjaän Allah.*

godsvereering, *ibádat,* Ar. *kabaktian kapada Allah.*

godsvrucht, *takoet akan Allah* en verder = **godsvereering.**

godvergeten, *loepa akan Allah, fásik,* Ar. *zapista.*

godvreezend, *takoet akan Allah.* —, vroom, *saleh,* Ar. van eene vrouw, *rochijah,* Ar.

godvruchtig = godvreezend.

godzalig = godvreezend.

goed, Bijv. nw. *baïk;* beter, *baïk;* beter dan, *baïk daripada;* veel beter, *lëbih baïk;* best, *tërbaïk, paling baïk;* even —, *sama baïk;* zoo — als, even — als, *sama baïk dëngan;* voor het uiterlijk goed gezind, doch kwaad in zijn schild voeren, *didalam baïk tiada baïk.* — voor, *baïk kapada, baïk akan;* dienstig, *bërgoena kapada;* hetzij —, hetzij kwaad, *baïk ta'baïk;* een — deel, *bëhagian jang baïk;* een — gedeelte, *saparo;* een — uur, ruim een uur, *satoe djam lëbih lamanja;* een — oogenblik, ruim een oogenblik, *sadjoeroes pandjang lamanja;* een gelukkig oogenblik, *waktoe jang baïk.* — weder, *tërangtjoewatja;* ter —er trouw, *dëngan toeloes-hati, dëngan toeloes ichlás;* ter —er ure, *pada waktoe jang baïk.* —e dagen hebben, *hidoep dëngan sënang;* een —e meester, *goeroe jang baïk;* een — meester, *goeroe jang pandai.* — zijn voor iemand, *baïk kapada orang.* — zijn voor ondergeschikten, *sëdikit nasah banjak ampon.* — voor iets zijn, borg zijn voor, *mënggakoe, mënanggoeng* (van *tanggoeng;* weder — worden, na boosheid, *djadi baïk poela.* — met elkander zijn, *bërsohhat-sohbatan, bërbaïk-baïkan.* — doen, *bërborwat baïk, mëmboewat kabadjikan.* — doen aan iets, *mëmpërbaïki;* daar is geen — aan te doen, *tadapat dipërbaïki;* ik bevind mij hier —, *akoe sënang disini;* er — uitzien, *baïk roepanja;* van planten, *soeboer;* een —e honderd gulden, *saratoes roepijah lëbih;* waar is dat — voor, *akan apa goenanja?* het is heel — dat, *sabaïkbaïknja;* een — soldaat, *soldadoe jang bërani;* van —en huize, *bërasal, bangsawan;* ten —e houden, verschoonen, *mafkan, mëngampoeni;* te —s houden, *djoewat hoetang;* te —s hebben, *hëndak mëndapat lagi;* dat wat men te — heeft, *pioetang;* te — doen, schadeloos stellen, *mënganti;* van het —e voorzien, *mëmpërbaïki;* zich te — doen, *mëmpërbaïki dirinja, mënjënangkan dirinja* (van *sënang*); in —en ernst, *dëngan soenggoeh-soenggoeh, sasoenggoehnja, dëngan sasoenggoeh hati;* ten —e komen, *djadi oentoeng;* dat komt u ten — e, *itoe djadi oentoengmoe;* op — geluk, *oentoeng toewah ätjal; oentoeng saboet timboel, oentoeng batoe tënggëlam,* d. i. het lot van de kokosschil is te drijven, dat van den steen te zinken. Sprw.; de —e weg, *djalan jang bëtoel.* — uitvoeren, *mëlakoekan dëngan sapërtinja, n. d. patoetnja.* — te pas komen, *bërgoena kapada;* zoo — willen zijn, *soedi,* b.v. die zoo — willen zijn van mijn verhaal te lezen, *jang soedi mëmbatja hikäjatkoe ini;* te — achten voor, *mëmbilang tërlaloe baïk akan . . .;* wees zoo —, *kalau toewan (ëntjik* enz.) *soeka; këndaklah kiranja toewan (ëntjik* enz.); wees zoo —, als 't u belieft, *silakan, silakanlah, djëmpoetlah,* b.v. wees zoo — van te gaan zitten, *silakanlah toewan doedoek;* wees zoo — van boven te komen, *djëmpoetlah naïk;* zoo — als, bijna, *hampir;* zoo — als gereed, *hampir soedah;* zoo — als op, *hampir habis.* —, Bijw. *baïk-baïk, bëtoel-bëtoel.* — zoo! bravo! *sabaslah!* het ga u —, *bï'lchair,* Ar.; 't is maar —, *poentji,* b.v. *poentji*

si-anoe mĕnoeloeng akoe, djika tidak ... 't is maar goed dat die N. mij hielp, zoo niet ... Voor — weggaan of geven, *langsoeng*, b.v. *hĕndak pĕrgi langsoeng*, voor — weg willen gaan. Voor — wegzeilen terug naar Europa, *bĕrlajar poelang sakoli ka Eïropa*; slechts gegeven om te gebruiken, niet voor —, *dibĕri pakai sĕhadja, boekan dibĕri langsoeng.*

goed, zelfst. nw. het —, het —e, *jang baïk.* — (mrv. goederen), *barang*, —eren, *barang-barang.* —eren, bezittingen, *mata bĕnda, harta bĕnda, mal*, Ar. b.v. levenlooze en levende —eren (have), *mal şamit dan natĭk*; - eren, dingen, *bĕnda-bĕnda.* —eren, landerijen, *tanah bĕndang, bĕndang-bĕndang*; toevertrouwd —, *barang jang dipĕrtarohkan, b. jang di-amánatkan.* —eren, koopwaren, *barang-barang dagangan*; gestolen —, *barang-barang djoerian*; nat —, *kain-kain basah*; vuil —, *barang-barang kotor, barang-barang tjĕmar.* Niet *kain kotor, kain tjĕmar*, daar dit de menstruatie beteekent. Leder —, *barang-barang koelit.* —, bagaadje, *koelakasir*; fijn —, best —, *barang-barang kĕmas*, letterl. ingepakt goed, tegenover dat wat open en bloot ligt of uitgestald is. —eren van waarde, *pĕrĕmazan*; roerend en onroerend —, *barang-barang jang tĕrbawa dan jang tiada tĕrbawa.* —, meubelen, *pĕrkakas roemah.* —, kleederen, *pakĕjan*; vergankelijke en onvergankelijke —eren, *barang-barang jang fana' dan jang baķa'.* —eren, door vlijt verkregen, *harta pĕnţĕharian*; onvervreemdbare erfgoederen, *harta poesaka.* — en bloed, *badandjiwa*, letterl. lichaam en ziel. — en bloed opofferen, *mĕmbĕlandjakan badandjiwa*; onwettig —, *barang-barang jang harám*; wettig —, *barang-barang jang halál*; slecht —, bocht, *barang boesoeķ.*

goedaardig, *baïk hati, tĕmah-tĕmboet hati, moerah hati, bĕrpĕrangai jang baïk.* —e pokken, *katoemboehan jang tiada bagitoe djahat.*

goedaardigheid, *baïk hati, tĕmah-tĕmboet hati, kamoerahan hati, pĕrangai jang baïk, pĕkĕrti jang baïk.*

goedbloed, sukkel, *orang sĕmĕntoeng.*

goeddadig, goedgeefsch, *moerah, dĕrmawan.*

goeddadigheid, *kamoerahan.*

goeddoen, te —, vergoeden, *mĕngganti.* —, weldoen, *bĕrboewat baïk, mĕmboewat kabadjikan, mĕmboewat kabaķtian.* — aan iemand, ook *mĕmbaïki*, b.v. *dan boekan kahĕndaķnja mĕmbaïki kita*, en wensch ons geenszins goed te doen.

goeddoende, *dĕngan bĕrboewat baïk, dĕngan mĕmboewat kabadjikan.*

goeddunken: heeft goed gedacht, *kirakan baïk*; doe zooals het u goeddunkt, *boewatlah itoe sĕbagaiwana kau-kirakan baïk.* —, eigen wil, *kahĕndak hati*, geheel naar eigen —, *sakahĕndak hati.* —, welbehagen, *karidlaän.* —, meening, *kira-kira.*

goedendag, *tabĭk.* — zeggen, *mĕmbĕri tabĭk.*

goedennacht, *salámat tidoer.* — zeggen, *mĕmbĕri salámat tidoer.*

goederenloods, *goedang.*

goederhand: van —, van betrouwbare zijde, *dari orang kapĕrtjajaän.*

goedertieren, *moerah, bĕrkamoerahan.* —, zie ook **barmhartig** en **lankmoedig.**

goedertierenheid, *kamoerahan.*

goedgeefsch, *moerah, dĕrmawan, soeka mĕmbĕri, tangan tĕrboeka, tangan moerah.*

goedgeefsheid, *kamoerahan.*

goedgezind, *tĕrboeka hati.*

goedgunstig, *ridla*, Ar. God zij hem —, *ridla Allah anhoe*, Ar. een wensch, die steeds gebruikt wordt achter de vermelding der namen van de vier eerste kalifen of vrienden van Mohammad.

goedgunstigheid, *karidlaän.*

goedhartig, *baïk hati.* Zie ook **goedgeefsch.**

goedhartigheid = goedhartig.

goedheid, *kabaïkan.* —, weldaad, *kabadjikan*; heb de —, gelieve ...., *hĕndaklah kiranja, silakanlah.*

goedig = goedhartig.

goedkeuren, het juist, recht, goed vinden, *mĕmbĕnarkan.* —, toestemmen, *mĕngķaboelkan* (van *ķaboel*, Ar.). —, het wel genegen zijn, *bĕrkĕnankan*, samentr. van *bĕrkĕnan akan, mĕnĕrima.*

goedkeuring, toestemming, *ķaboel*, Ar.; zijne — aan iets geven, *mĕngķaboelkan.*

goedkeuringsteeken, *tanda ķaboel.*

goedkoop, *moerah, moerah harga, harga moerah.* — verkoopen, *djoewal moerah.* — koopen, *bĕli moerah.* — leven, *pakai bĕlandja sĕdikit.*

goedmaken, verbeteren, *mĕmbaïki, mĕmbaïkkan.* —, schadeloosstellen,

mëngganti roegi. —, verzoenen, *mëmbaïki, mëmpërdamaikan.*

goedschiks, *dëngan baïk;* b.v. als het niet — gaat, *djika tiada dëngan baïk.* — of kwandschiks, *maoe ta'maoe,* letterl. willen of niet willen. —, ook *subaïk-baïknja,* b.v. *djika di-anoegërahakan subaïk-baïknja,* als het goedschiks geschonken wordt.

goedsmoeds, *dëngan sënang hati, dëngan tëtap hati.*

goedspreken, *mëngakoe, mënanggoeng* (van *tanggoeng*).

goedvinden, *sangka baïk;* iets —, *mëmbënarkan;* met uw —, *dëngan soeka ridla toewan;* naar uw —, *sakëdar kahëndak toewan;* met wederzijdsch —, *timbang tërima;* zooals de heeren goedvinden, zooals de heeren verkiezen, *mana-manalah dëngan kahëndak toewan sakalian.*

goedwillig, *dëngan soeka hati, dëngan soeka ridla.*

goedwilligheid, *karidlaän.*

golf, *ombak;* groote lange —, deining, *gëlombang;* met witte koppen, *gëlombang boenga tëmpang.* —en die naar één richting gaan, *ombak galoer, ombak bëraloen.* —en, die tegen elkander inkomen, *ombak bërsaboeng;* brekende golven, brekers, *ombak mëmëtjah;* kleine —, *koetjah;* de uiterste punt der —ven, waarmee zij het strand lekken, *gigi ombak.* —, baai, inham, *tëloq.*

golfachtig, *ombak-ombakan, bërombak-ombak.*

golfbreker, zeehoofd, *toempoewan gëlombang, t. haroes.*

golfslag; ongeregelde —, zooals in zeeëngten, *koetjak.*

golven, *bërombak-ombak, bëraloen, bërgëlombang.* — van een menschenmassa, *bërdoejoen-doejoen, bërombak-ombak;* het water der rivier golfde, *maka ajar soengai itoepon bërombak-ombak;* ook — van glans of licht en van lijst- of snijwerk.

golvend van hoofdhaar, *patah majang.* —, van houtwerk, weefsel enz, *bërombak-ombak.*

gom, *gëtah.* — bevatten, *bërgëtah;* zachte, kleverige plantengom, *poeloet;* iets daarmede bestrijken, *mëmoeloet gëtah;* lijmstokje met — bestreken, om vogels te vangen, *pëmoeloet oenggas;* geen nangka eten en toch door deszelfs — besmet worden, *tiada makan nangkanja, maka këna gëtahnja.* Spw.

gom-elastiek, *karet, gëtah karet,* inzonderheid uit e. s. v. liaan, *karet-karet* geheeten; e. s. v. —, *tjeret moerai.*

gomhars, van een bittere aloesoort, gebruikt in de geneeskunde, *djadam.*

gomhoudend, *bërgëtah.*

gomlak, schellak, *ëmbalau, hëmbalau.*

gommen, *mënggëtah, mëmboeboeh gëtah.*

gomrijk, *banjak gëtahnja.*

gomwater, *ajar gëtah.*

gondel, het vaartuig, daarmede het meest overeenkomende, heet *sampan pënambang, tambangan.*

gondelier, *orang pënambang.*

gonzen, van een kogel, den wind, insecten, touwen bij storm enz, *bërdëngoeng, bërdëngoeng dëngoeng.* — van eene menigte menschen, *mëndëroe.* —, een brommend geluid, *rëmang-rëmang,* b.v. *akoe takoet mënëngar soeara iloe datang mërëmang-rëmang,* ik vreesde bij 't hooren van het geluid, dat gonzend naderkwam.

gonzing, *dëngoeng.*

goochelaar, *orang silap, toekang silap, toekang soelap, orang sihir, makar,* Ar.; o held! ga en vat dien —, *hai hoelobalang, përyi, tangkap olihmoe orang makar iloe.*

goochelarij, *silap mata, soelapan, sihir,* Ar. *makar,* Ar.

goochelen, *bërmaïn silap mata, bërmaïn soelap.*

goochelstuk, *përmaïnan silap mata.*

gooi, worp, *pëloetar, pëlempar;* de eerste — hebben, *mëloetar dëhoeloe;* die de eerste — heeft, *jang dëhoeloe mëloetar;* een gelukkige —, *pëloetar jang baïk.*

gooien, *mëloetar, mëlempar, mëlontar;* voorwerp om mede te —, *pëlempar, pëloetar;* in wanorde uit elkander —, b.v. kleederen, *taboer-tëbar;* naar een doel —, zooals met een knikker naar opgezette centen, *mënempoeng* (van *tempoeng*). Datgene, waarmede men gooit, *pënempoeng;* ook wel *tempoeng; mënempoeng* is eig. horizontaal iets naar iets —, zooals bij sommige spelen, b.v. met een looden schijf, een platten werpsteen enz. Zich uit de holte van de hand iets in den mond —, *mëntjangkoep;* in de hoogte — en weer opvangen, b.v. van een kind, pieken enz., *mënimang-nimang.* Wat aldus ge-

gooid wordt, *timangan.* — bij het spelen, *tagor;* met parelen —, *bërtagorkan moetiara;* den boel door elkander —, b.v. over den vloer, het dek, den tafel enz., *mënjerak-njerakkan barang-barang;* door elkander —, in de war sturen, *pontang-pantingkan.* NB. Altijd in het pass. aangetroffen. Bij het zoeken of spelen door elkander —, of overhoop halen, *mënjëlongkar* (van *sëlongkar*); horizontaal langs den grond —, b.v. met een plat steentje, *tikam lantar;* met dubbelsteenen —, om het lot te raadplegen, *mëmareh* (van *pareh*); met een soort van balletjes —, om het lot te raadplegen, *wëmboewang oendi.* —, smakken, *mëntjampak, mëntjampakkan.* — met groote, zware voorwerpen, b.v. rotsblokken enz., *mënghoembalangkan.*

goor, van melk, *pëljah, bëbaoe.* —, muf, van gekookte rijst, een vrouwspersoon enz., *basi;* een — wijf, *përampoewan basi.* —, vies, een bokken- of vischlucht hebbend, *amis.* —, vuil, *kotor, tjëmar.* — linnengoed, *barang-barang kotor, bavang-barang tjëmar.* Nooit *kain kotor, kain tjëmar* in dien zin te gebruiken, want dat is de menstruatie.

goot, gleuf, buis tot leiding van vloeistoffen, *salocran* (van *aloer,* geul). Ook dakgoot, en *got,* verb. —, waardoor men het gesmolten metaal laat vloeien, *pëndjahiran.*

gordel, *ikat pinggang, saboek, tjaboek, kamar,* Perz.; een soort van zijden —, afkomstig van Surate, *tjindai;* een — dragen, *bërsaboek,* enz. — van eene vrouw om de sarong om haar middel te binden, meestal van zijde, *bëngkong.* —, zie ook **buikband** en **koppel.** — zone, *tëmbereng pandjang.*

gordelriem, *ikat-pinggang koelit, saboek koelit.*

gorden, den gordel aandoen, *mëngikat pinggang, mëmakai saboek, mëngënakan tjindai;* zich —, het zwaard aan—, *mëujandangkan pëdang* (van *sandang,* koppel, riem over den schouder); zich ten strijde —, *bërlangkap akan bërpërang, bëraijap akan bërpërang.*

gordijn, *këlamboe;* bed—, *këlamboe tëmpat tidoer;* tentvormig —, gemaakt van een omslagdoek, selendang, voor kleine kinderen, *këlamboe roesa, bo'joh.* —, zwaar voorhangsel, *tirai, tabir.* —, scherm, *bidai;* allerlei —en, *tirai-këlamboe;* een — op zij schuiven, *mënjingkap tirai* (van *singkap*) *m. këlamboe;* een — ophalen, *tarik naik këlamboe;* een — neerlaten, *mëlaboehkan këlamboe* (of *tirai*); een — een weinig oplichten, opschorten, *mënjingsing tirai* (of *këlamboe,* van *singsing*); achter de — en zijn, reeds te bed zijn, voornamel. van aanzienlijken, *soedah masoek kadalam tirai këlamboe.*

gording, *pëntjëroet.* —, geitouw, *gijoek, boeboet, tali boeboetan.* — in de bouwkunde, *kajoe pandjang, goeloeng-goeloeng.*

gorgel, strot, *kërongkongan.* —, keelachtervlak, *rëkah.*

gorgeldrank, *obat koemoer.*

gorgelen, *bërkoemoer;* eigenlijk is dit den mond uitspoelen, het water door de tanden en kiezen drijven.

gorgelend, van een geluid, *parau.*

gort, *bëras bëlanda,* d. i. Hollandsche rijst.

gortbus, hiervoor zou men *ah* kunnen gebruiken.

gortebrij, gortpap, *boeboer bëras bëlanda.*

goteling, e. s. v. klein kanon, *ekoer loetoeng.*

goud, *mas, ëmas;* stof—. *ëmas oerai, ëmas pasir;* klater—, *ëmas përada;* gelouterd —, *ëmas samata-mata soetji;* lijn — van 24 karnat, *ëmas sapoeloeh matoe, ëmas kërëdjang;* lijn —, ook *ëmas oerai.* — erts, klomp —, gedegen —, *ëmas kipal, iboe ëmas;* echt —, *ëmas djati;* geslagen —, *ëmas tëmpaan,* ook *ëmas ditilik;* blad—, *ëmas kertas.* — in klompen, *ëmas poekal, ëmas kimpal.* Ook gestempeld — in staven, zooals in Japan als ruilmiddel wordt gebruikt. — in stukken van verschillende zwaarte, dat in den handel voor geld dient en telkens gewogen en getoetst wordt, *ëmas kërëdjang.* — in staven, *ëmas lantak.* — met koper vermengd, *ëmas tongkang,* omdat het met die Chineesche vaartuigen wordt aangevoerd. — in poëzie, brieven en eigennamen, *këntjana,* Skr.; o, goud! gij zijt wel de Heere niet, maar toch komt door u tot stand al wat het hart begeert, *hai ëmas! Toehan boekannja ëngkau, tëtapi jang kahëndak hati bërlakoelah olihmoe;* donker gekleurd —, dat voor het beste gehouden wordt, *ëmas toewa;* licht gekleurd —, gehou-

den voor het slechtste, *ëmas moeda*. Gepolijst —, *ëmas jang tërsépoch*. Overtrokken met —, *bërsalóetkan ëmas*. Doorweven met —, *kaëmasan, bërpakeukan ëmas*. — vermengd met koper, *ëmas tongkang*; een ton —s, *saratoes riboe roepiah*; dat is met geen — te betalen, *tiada tërbajar sakali-kali*.

goudader, *karangan ëmas*.

goudblik, reep van zeer dun geslagen goud, waaraan lovertjes hangen, *papan kida-kida*.

goudbrasem, *ikan anggara*.

gouddelver, *orang jang méntjebak ëmas*.

gouddelving, *péntjebakan ëmas*.

golddorst, *loba akan ëmas*.

golddraad, *bénang ëmas, bénang makau*, naar de stad Makau in China.

gouden, *ëmas, daripada ëmas*. Een — horologie, *arlodji ëmas*; een — ketting, *rantai ëmas*; een — tor, *kombang ëmas*. — bruiloft, *hari kawin lima poeloeh tahoen*.

gouderts, *tanah ëmas*.

goudgeel, *warna ëmas*.

goudgeld, *oewang ëmas*.

goudgewicht, *timbangan ëmas*. Zie ook bij **gewicht**.

goudglid, *tahi ëmas, sanga ëmas*.

goudgraven, *méntjebak ëmas*.

goudgroeve, *péntjebakan ëmas, tjébakan ëmas*.

goudgulden, *rojal*.

goudkleurig, *warna ëmas, samboerna* (Skr. *soewarna*).

goudklomp; een —, *sakipal ëmas, sagoempal ëmas*.

goudlaken, *sachélat jang kaëmasan*.

goudleder, *koelit kaëmasan*.

goudloovertje, *moetoe, kida-kida*.

goudmijn, *tjébakan ëmas*. —, goudader, *karangan ëmas*.

goudpapier, *kartas jang bërboenga ëmas*.

goudschaal, *timbangan ëmas*.

goudscheiwater, koningswater, *ajar kërus*.

goudschuim, *sanga ëmas, tahi ëmas*.

goudsmid, *pandai ëmas, toekang ëmas*.

goudsmidswerk, de gezamenlijke goudwerken, *kaëmasan*.

goudstof; gebloemde —, voor voorhangsels en dergel., *diwangga*.

goudvisch, *ikan ëmas*.

goudvischvijver, *péngimpang ikan ëmas, kolam ikan ëmas*.

goudwasscherij, in waterleidingen, *parit ëmas*.

goudwerk, *pérboewatan ëmas*.

goudzand, *pasir ëmas*.

goudzoeker, *orang jang méatjahari ëmas*.

goudzucht, *loba akan oewang*.

gouvernante, jonge meisjes aan het hof ter verzorging der Vorstelijke kinderen, *biti-biti perwara*. Oudere vrouwen tot hetzelfde doeleinde, *enang-pengasoeh*.

gouvernement, bestuur, *pémérentahan*; het —, het Indisch bestuur, *goepérnémen, goevérnemen, kompéni*.

gouvernementsgebouw, *gedoeng goepérnémen*.

gouverneur, *goepérnoer, goebérnadoer, goerandoer* enz. — Generaal, *goepérnoer-djinderal*. —, hoofd van een gewest in Arabië, *wali*, Ar.

goverzeil, topzeil, *lajar péngapoeh*.

graad, rang, trap, *pangkat*; een — van slechtheid, *pangkat kadjahatan*. Ook is *pangkat* — van bloedverwantschap. —, van een cirkel, thermometer of kompas, *mata*. — van het kompas, *mata pédoman* —, $\frac{1}{360}$ van den omtrek eens cirkels, *daradjat*, Ar. — van de schaduw, *tapak bajang*. —, karaat van goud, *matoe*. — van bloedverwantschap, geslacht, in de zijlinie, *poepoe*; in den derden —, *poepoe jang katiga*; in de rechte linie, *gilir, soenat*; in den hoogsten —, van eene hoedanigheid, *tërlaloe amat, tërlaloe saagat, tërlampau*.

graaf, werktuig om te graven, spade, *pénggali*. Voor graven gebruikt de inlander een hak, *tjangkoel*; op Java *patjoel*.

graafwerk, *pékërdjaän galian, pékërdjaän tjangkoelan*.

graag, lust hebben in, *soeka*. — eten, *soeka makan*. — jagen, *soeka bérboeroe*. —, gewild, van koopwaar, *lakoe, laris*. — ook, *dëngan soeka*; een grage maag, *péroet lapar*. Zie ook **gretig**.

graagheid, grangte, eetlust, *lapar, ingin makan*.

graan, allerlei koren enz. *bidji-bidjian*. Het indische — is de rijst. Zie ald. ook voor alle samenstellingen met graan.

graangewassen, *toemboeh-toemboehan jang bérbidji*.

graat; dikke beenige —, *toelang ikan*; fijne, dunne —, *doeri ikan*; een — in de keel, *toelang* (of *doeri*) *ikan tërsangkang pada leher*; van de — vallen, *djadi koeroes, djadi koeroes këring*.

grabbel; te — gooien, *méngbamboerkan*

akan direboet; zijn geld te — gooien, verkwisten, *mëmboroskan oewangnja, m. hartanja;* zijn naam of reputatie te — gooien, *mëmboewangkan nama.*

grabbelen, met zijn velen om iets —, *merëboet.* —, alleen oprapen, *mëmoengoet-moengoet* (van *poengoet*).

grabbelpartij, *rëboetan.*

gracht, sloot, gegraven waterleiding, *parit, sëlokan;* een droge —, *parit jang këring;* natte —, *parit jang bërajar, p. j. ada ajaranja;* vesting en —, *kota parit;* eene stad met —en, *nëgari jang bërparit-parit.*

gradueel, trapsgewijze, *bërpangkat-pangkat.*

graf, *koeboer,* Ar.; heilig —, van heilige of geeerde personen, *karamat,* Ar. *astana, makam,* Ar.; een Chineesch —, tombe, *djirat.* Zie **graftombe;** Chineesche graven, *sentijoeng;* in een — leggen, begraven, *mëngkoeboerkan, mënanna* (van *tanam*); op den rand des —s staan, *kampir akan mati;* dit heeft hem in het — gebracht, *inilah mënjebabkan matinja;* naar het — wandelen, naar den dood gaan, *meadapatkan koeboer.*

grafboom, e. s. v. bloemdragenden boom, die in Indie algemeen op de graven wordt geplant, plumiera acutifolia, en bloeit als zijne bladen afgevallen zijn, *këmboedja, sëmboedja.*

grafdoek, doodkleed, *kain kafan, kafan.*

grafengel, zie bij **engel.**

grafgesteente, *batoe koeboer.* Zie **grafpaal.**

grafgewelf, *kobah.*

grafkapel, *djandi, roemah-artja.*

grafkelder, *lahad,* Ar.

grafkuil, *liang lahad, liang koeboer.*

grafnaald, graftombe, *djandi.* Zie het volg. Wrd.

grafpaal; e. s. v. —tjes, soms van hout, soms van steen, die de inlanders aan het hoofd- en voeteneinde der graven plaatsen en die voor mannen en vrouwen verschillend zijn, *misan,* verb. van *sisjan,* Perz.

grafplaats, *tëmpat koeboer;* begraafplaats, plaats, waar veel graven zijn, *pëkoeboeran.*

grafschrift, *soerat ëlamat koeboer.*

grafspelonk, *lahad,* Ar.

grafstede, *tëmpat koeboer.*

grafsteen, *batoe koeboer;* zie ook **grafpaal.**

graftombe, *djandi, djirat,* verb. van *zairah,* Ar.; Chineesche —, *sentijoeng.*

grafzuil, opgericht teeken, *ëlamat,* Ar. *ëlamat koeboer.*

gram, toornig, *marah, geram;* van Vorsten, *moerka*

grammaire, grammatica, zie **spraakkunst.**

gramschap, toorn, *marah, amarah;* van Vorsten, *moerka.*

gramstorig. Bijw. *dengan marah;* van Vorsten, *dengan moerka.*

granaat, de vrucht, *boewah delima.* —, de steen, *permata jakoet.* —, boom, ontplofbare kanonskogel, *përijoek api, peloeroe api.*

granaatappel, *boewah delima.*

granaatboom, *pohoh delima, pahoa d.*

granaatwortelschil, het bekende middel tegen den lintworm, *koelit akar delima.*

graniet, *batoe kësi, batoe këtael;* e. s. v. —, *batoe koelansing.*

grap, *sënda, goerau, djinaka, përmainan.* —pen maken met elk., *bërsënda-goerau;* kluchten, potsen uithalen, *bërdjinaka, sëloeroh, kelakar;* dit laatste is grover dan *sëloeroh;* voor de —, *hoecat mënmaïn schadja.* —, scherts, jok, ook *lawak, lawak.* —, guitenstreek, *kiljoe.*

grappenmaker, *orang djinaka, pëlawak.* —, hansworst, komiek bij een troep tooneelspelers, *alau-alau, ogakogak, badoet,* Jav.

grappig, kluchtig, *sëloeroh.* —, koddig, *loetjoe.* —, ondeugend, guitig, *djinaka.* —, guitig, ook *tjoera;* het —e, guitige, dwerghertje, *pëlandoek djinaka.*

gras, *roempoet, doekoet-doekoet;* e. s. v. lang rietgras, *lalang, ilalang, alang-alang,* Jav.; c. s. v. —, *sambau;* citroen—, e. s. v. zeer welriekend —, *roempoet sërai;* kruip—, *roempoet rantai;* e. s. v. — met welriekende wortels, die ook in het doepa of reukwerk komen, *roempoet sijak-sijak;* e. s. v. — met dikke geledingen, *roempoet boeloeh-boeloeh;* e. s. v. —, panicum colonum, *roempoet koesa-koesa;* e. s. v. —, welks bloesem of zaadkorrels zich aan de kleederen hechten, *roempoet sowadal gamit;* e. s. v. —, dat vrouwen gebruiken tegen vloeiing, *roempoet kelintit këring.* — zoeken voor het vee, *mëroempoet;* te hooi en te —, *tërkadang-kadang, djarang;* er is — over gegroeid, reeds

lang vergeten, *soedah lama kalocpaña*; er — over laten groeien, uitstellen, *mĕmpĕrtanggohkan*.

grasaar, *wajang roempoet*.

grasbloem, *boenga roempoet, kĕmbang roempoet*.

grasgroen, *warna roempoet hidjau, hidjau roempoet*.

grasje: een —, *sahĕlai roempoet*; daar groeide geen —, *sahĕlai roempoet pon tiada toemboeh disana*.

grasland, *tanah roempoet*.

grasleeuwerik, e. s. v. —, *tjap-tjap*.

graslinnen, *kain nĕnas*.

grasmaaier, *soeit, arit*, Jav.; e. s. v. sikkelvormig —, *kĕri*. — met langen steel, *tadjah*; met een sikkelvormig — snijden of wieden, *mĕngĕri*.

grasperk, *petaḳ roempoet*.

grasplant, *pokoḳ roempoet*.

grasrijk, *banjaḳ roempoetaja*.

grasscheutje, *taroeḳ roempoet*, zie voorb. bij **scheut.**

grasveld, *tanah roempoet*.

grasvretend, *jang makan roempoet*.

graswortel, *akar roempoet*.

graszaad, *badjang-badjang*.

graszode, *tanah bata*.

gratis, kosteloos, *tjoema-tjoema, dĕngan tiada bajaran*.

grauw, aschgrauw, *kĕlaboe, warna kĕlaboe*. —, donker loodkleurig, *sĕbaa*. —, betrokken van de lucht, *rĕdoep*.

grauw, hefe des volks, *orang hina-dina, rajat*.

grauw, snauw, *tĕngking*.

grauwen, snauwen, *mĕnĕngking, bĕrtĕngking, kĕrising*.

graveel, de steen, *pĕnjakit karang, batoe kĕlikir, batoe boewah pinggang*.

graveelig, duur, *wahal*. —, het graveel hebbend, *bĕrpĕnjakit karang*.

graveelsteen, *batoe pĕkĕatjingan, karang-karang pada ajar kĕatjing*.

graveeren, *mĕngoekir, mĕtĕoekis*; een zegel —, *mĕngoekir mĕtĕrai*; op dat ornament was gegraveerd, *maka ada tĕrloekis dipĕrhiasan itoe*. —, uitpeuteren, uitsteken, *mĕnjigi* (van *sigi*). —, uitsnijden, *mĕnjoebiḳ* (van *soebiḳ*).

graveersel, *oekiran, loekisan*.

graveerstift, *bĕsi pĕntjoengkil, bĕsi pĕngoekir*.

graven, *mĕnggali* —, delven van metalen, *mĕntjĕbaḳ*; het gegravene, de erts, *tjĕbakan*; bij het — toevallig stooten op, *tĕrgali kapada*; met de handen uit—, uitkrabben, *mĕngĕroḳ* (van *kĕroḳ*), *mĕngoreḳ*.

graver, *orang pĕnggali*; goud—, *pĕntjĕbaḳ ĕmas*.

graveur, *toekang mĕngoekir, pĕngoekir*.

grazen, *makan roempoet*.

greep, zooveel als men ineens kan nemen, *rangkoem*; een —, b.v. van rijst, bocken enz., *sĕrangkoem*; zulk een — nemen, samenvatten, *mĕrangkoem*. — met de beide holle handen aaneengesloten, *raoep*; zulk een — doen, *mĕraoep*; bij zulke grepen, *bĕraoep-raoep*, b.v. diamanten bij grepen, *intan bĕraoep-raoep*. — met duim en vinger, *tjĕkit, tjĕkaḳ*; met de toppen der vijf vingers, *tjĕkoet*; een —, handvol, *sagĕnggam*; bij grepen of handvollen, *bĕrgĕnggam*. — van een kris, sabel of ander wapen, *hoeloe, dĕngaman*.

grein, dock van kemelshaar of wol, *gĕrim*.

greintje, ziertje, stoompje, *dzarah*, Ar. gebr. in brieven.

grendel, *kantjing, pĕngantjing*.

grendelboom, *sĕngkang, sĕngkĕlang*.

grendelen, *mĕngantjing*; de deur —, *mĕngantjing pintoe*.

grens, *pĕrhinggaän, pĕminggir* (van *pinggir*), *batas, ĕnggan*; de grenzen van het land, *pĕminggiran nĕgari, pĕrhinggaän nĕgeri*. —, het uiterste einde van iets, *inggan, ĕnggan*. —, omtrek, *kijas*. —, ook *had*, Ar. b.v. de grenzen van het verstand, *had boedi*; de grenzen van het leven, *had njawa*.

grensbewoner, *orang pĕdoedoeḳ pĕminggiran nĕgari, orang pĕminggir* (van *pinggir*, Jav., zoom, kant).

grenspalen, *sĕmpadan*.

grensscheiding, *pĕrhinggaän, pĕminggiran, sĕmpadan*.

grensstad, *nĕgari pĕminggir*.

grensteen, *batoe tanda pĕrhinggaän, batoe tanda batas, batoe sĕmpadan*.

grensteelen, *tanda batas*.

grenswacht, *siadaag*; vrije —regeling, *aturan siadaag mĕrdaheka*.

grenzen, palen aan, *dompat, bĕrdompat*; aan elkander —, *bĕrdompat-dompatan*.

grenzenloos, *tiada bĕrhingga, dĕngan tiada pĕrhinggaän, tiada bĕrsoetas*. Ook fig. b.v. zijne liefde is — en oneindig, *kasihnja tiada bĕrhingga dan tiada bĕrkasoedahan*.

greppel, sloot, *parit.* — terzijde van een weg, *larion djalan.* —, waterleiding, *aloer, saloeran.* — tusschen twee tuinbedden, *palwh.*

gretig, *gëmar.* — van eten ook *bosor,* b.v. *orang itoe têrlaloe bosor makannja,* die persoon is zeer — in het eten. —, fel, *galak.* —, begeerig, *ingin, hirahi, loba.* —, Bijw. *dëngan gëmar, d. galak, d. ingin, d. loba.*

gretigheid, *kagëmaran, bosor, galak, kâinginan, loba.*

grief, tegen iemand, *sakit hati, kêtjil hati, dëndam.* —, smart over iets, *doeka, hiba.*

griek, *orang Gërika.* De —en vóór Constantijn, *Joenanoe,* Ar. *orang Joenani.*

griekseh, *Gërika, Joenani.*

griep, de —, *pënjakit paroe-paroe.*

gries, griezel, siertje, *dzarrah,* Ar.

griesmeel, z. s. v. —, *bëkatoel.*

grieven, ergeren, *mëmpërsakiti hati, mëmbëri sakit hati, mënoenoekan hati* (van *toenoe*). Voor dit laatste b.v. *anakkoe kaoêrikan kapada angin, maka êngkan toenoekan hatikoe,* door mijn kind aan den wind te geven, hebt gij mij gegrieft. —, aanstoot geven, *mëngëtjilkan hati.* —, bedroeven, *mëndocka-tjitakan.*

grievend, *jang mëmpërsakiti hati, jang mëndocka-tjitakan.* Zie ook **kwetsend.**

griezel = gries.

griezelen, van iets, b.v. van spinnekoppen of bloedzuigers, *gëli.*

grif, vlug, *lêkas, sigëra, pantas.* —, vlot van lezen, zonder haperen, *lantjar.*

griffel, *kalam batoe.*

griffeldoos, pennendoos enz. *kêlêmëndan.* Zie bij **kist.**

griffelen, graveeren, *mëngoekir, mëloekis;* gegriffeld, *têroekir, têrloekis,* b.v. *maka ada têrloekis dipërhiasan itoe,* en op dat versiersel was gegriffeld. —, zie ook **enten.**

griffeling, *oekiran, loekisan.*

griffoen, de grijpvogel, eene soort van fabelachtigen vogel, die in de verhalen eene groote rol speelt, het rijbeest van den god Visjnoe, *garoeda.*

grijnen, schreien, *mënangis* (van *tangis*). —, drenzen, pruilen, *mëraoeng, mëndëdau.*

grijnig, pruilerig, *mëraoeng sëhadja, mëndëdau sëhadja.*

grijns, masker, *topeng.*

grijnslach, *sënajoem radja.*

grijnslachen, valsch glimlachen, *têrsënajoem radja.*

grijnzen, aan—, *kêrënnjih, kêrising, mëngënnjoet* (van *kënnjoet*).

grijpen, met de hand vatten, *mëntjapai,* b.v. zij greep zijne hand, *ditjapainja tangannja.* Ook — met een snuit, b.v. *maka olih gadjah itoe sigëra ditjapainja akan Ahmad itoe dëngan boelalainja,* en de olifant greep A. spoedig met zijne snuit; schielijk — met klauw of hand van boven naar beneden, *mëntjëkau, mëntjëngkau.* Ook van een krokodil, b.v. door een krokodil gegrepen, *ditjëkau boewaja;* in de vlucht of in snellen vaart iets —, *mënjambar* (van *sambar*). Van roofvogels en ook van den bliksem, ook — met een klauw, van leeuwen, tijgers, katten, enz., *mënjambar;* met de toppen der vingers —, *mëntjëkoet;* zulk een greep, *tjëkoet;* met duim en vinger —, *mëntjëkak;* zulk een greep, *tjëkak.* —, vatten, pakken van een persoon, *tangkap;* met de armen, *dangkap, dëkap;* om den middel —, *mëntjëngkang;* schielijk iets —, snel trachten meester te worden, met anderen om het zeerste —, *mërëboet* — met een zijwaarts gebogen lichaam, *mëlijoeki;* de hoeveelheid, die aldus op eens gegrepen wordt, *sapëtijoek.* — in elkander, zooals b.v. de schakels van eene ketting of de armen van personen, die gearmd loopen, *bërsaloek, bërsëloek;* in elkander haken, *bërkait-kait;* om zich heen —, van de vlammen, *mëndjilat,* b.v. *maka api itoepon mëndjilatlah karoemah itoe,* de vlammen grepen naar dat huis. —, met de hand vangen, *mënangkap* (van *tangkap*). — van de hand, in de gewone beteekenis van de hand geven, *mëndjabat tangan;* elkanders hand — in dien zin, *bërdjabat-djabatan tangan;* in het hart —, het hart roeren, *mëraoeankan hati, mënghantjoerkan hati;* het zwaard —, *mëmëgang pëdang;* in de beteekenis van zich toerusten ten strijde, *bërlangkap akan bërpërang, bërsiap akan bërpërang;* plaats —, *djadi, bërlakoe;* den hemel met den hand willen —, *langit hëndak ditjapai dëngan tangan.* Sprw.

grijpvogel, kiekendief, *boeroeng hëlang.* —, de griffoen, *garoeda, boeroeng garoeda.* —, fig. gierigaard, *orang kikir.*

grijs, aschkleurig, *warna kĕlaboe.* — van hoofdhaar of baard, *poetih.* — hoofdhaar, *ramboet poetih,* van haar ook *oeban;* een — voorkomen aannemen, van den grond, waarop rijst is gezaaid, door het uitspruiten der witte puntjes van het zaad, die den zwarten grond zulk een voorkomen geven, *mĕngoeban* (van *oeban*). — als een duif, *sapĕrti kapas jang soedah diboesar poetihnja;* de grijze oudheid, *zaman poerba kala.*

grijsaard, grijskop, *orang oeban, orang toewa jang bĕramboet poetih.* NB. *toewa,* oud is hier noodig, daar *orang jang bĕramboet poetih* ook gebezigd wordt voor Europeanen met blond haar.

grijsachtig, een weinig grijs, *kĕlaboe sĕdikit.* — groen, zie bij **groen.**

grijsbaard, *orang jang bĕrdjanggoet poetih.*

grijsheid, *oeban;* hooge ouderdom, *toewa sakali, katoewadaan.*

grijzen, *ramboet djadi poetih;* beginnen te —, enkele grijze haren krijgen, *mĕndjaroea.*

gril, kuur, *tingkah, tjanda.* —len hebben, kurig zijn, *bĕrtingkah, bĕrtjanda.* —, huivering, *gĕli, ngĕri.*

grillen, *gĕli, bĕrgĕli, ngĕri.*

grillig, kurig, *bĕrtingkah, bĕrtjanda.* —, huiverig, *kagĕlian.* —, wonderlijk van voorkomen, *adjaïb,* Ar. —, grappig, snaaksch, *djinaka.*

grilligheid, huiverigheid, *kagĕlian.* —, wonderlijkheid, *pĕri adjaïb,* Ar.

grimas, zie bij **gezicht.**

grimbek, *moeka masam, orang bĕrsoengoet-soengoet.*

grimbekken, *bĕrsoengoet-soengoet.*

grimmen, op de tanden knarsen, *mĕngĕrat gigi, bĕrkĕrat gigi.* —, brullen, van een leeuw, *mĕnikas* (van *tikas*). —, huilen, pruilen van kinderen, *mĕraoeng, mĕnadĕdan.*

grimmig, toornig, *marah, garang.* —e toorn, *marah sangat, kahangatan amarah;* van den Vorst, *kahangatan moerka;* een —e tijger, *harimau jang garang.* —e soldaten, *lasjkar jang garang.* — van een dier, dat men zijne prooi wil ontnemen, ook — van voorkomen, *biagas.* — worden, *mĕnabingas;* een — mensch, *orang pĕmarah.*

grimmigheid, hevige toorn, *kahangatan amarah, kahangatan moerka.*

grind, grof zand, kleine steentjes, *karsik, batoe kĕlikir.* Op Java *krikil.* Het — op de wegen ald. *krakal.*

grindpad, grindweg, *djalan bĕrbatoe kĕlikir, djalan karsik.* Op Java *djalan krakal.*

grinniken, zie **hinniken** en **lachen.**

grissen, *mĕngambil tjoeri-tjoeri, mĕntjoeri.*

grisser, *pĕntjoeri.*

groef, mijn —, *galian, parit, kalong.* —; geschaafde — of gleuf in planken, *aloer, korsoet.* In den rand van een plank ook *loerah, parit.* — in lijstwerk, *koemai;* holle en bolle —, *koemai gĕloegoer;* met groeven en ribben, *bĕrgĕloegoer.* — in den loop van een getrokken vuurwapen, *aloer, gĕloegoer, koroh,* b.v. de — in een buks, *aloer bĕrkoel;* met groeven, gegroefd, *bĕraloer, bĕrparit.* —, groeve, kuil, *lobang, liang.* —, graf, *koeboer,* Ar. —, zie ook **greppel** en **groeve.**

groefijzer, steekriem, *bĕsi pĕntjongkil.*

groeien, van planten, haar, nagels enz., *toemboeh, bĕrtoemboeh;* gegroeid, *soedah toemboeh;* doen —, *mĕnoemboehkan.* — op wordt uitgedrukt met begroeid met, *bĕrtoemboehkan,* b.v. *sakalian pohon kajoe itoe bĕrtoemboehkan pĕroeata dan bĕrtoemboehkan nilam, dan bĕrtoemboehkan pocalan poesparagasa,* op al die boomen groeiden allerlei edelgesteenten. —, grooter worden van menschen en dieren, *djadi bĕsar, bĕrtambah-tambah bĕsar, makin lama makin bĕsar;* gegroeid, *soedah bĕrtambah bĕsarnja;* door elkander — van wortels, rankende gewassen enz., *bĕrsĕngkaroet;* zoo gegroeid, *sĕngkaroet;* aan elkander —, b.v. van vingers, twee banaanvruchten, enz., *bĕrdjĕrombet, bĕrdjĕrepet;* aan elkander gegroeid in dien zin, *djĕrombet, djĕrepet;* in de hoogte —, bijzonder hoog opschieten van boomen, *mĕroendjan,* letterl. in de hoogte steken; over het hoofd —, *djadi bĕsar daripada;* in eens anders leed —, *soeka akan tjilaka orang lain;* in den groei belemmerd, *kĕtjoet.*

groen, *hidjau, warna hidjau;* licht —, *hidjau moeda;* donker —, *hidjau toewa;* grijsachtig donker —, *hidjau tahi poepoet,* d. i. groen als de uitwerpselen van den poepoet-visch; het —, alle planten, *sĕgala daoen-daoen jang hidjau.* —, nog geen ondervinding hebbend, *bĕlom tahoe ădat, bĕlom bĕrĕkat boedi;*

in het — gekleed, *bĕrpakai-pakai hidjau*; in het — zitten, *doedoeĕ dinaoengi pohon, doedoeĕ dibawah pĕrnaoengan pohon*; op zijn groenst, zoo — als het kan, *sahidjau-hidjaunja*.

groenachtig, *kahidjau-hidjauwan*.

groenboer, *toekang sajoer*.

groenen, groen worden, *djadi hidjau*. Zie ook **uitspruiten.**

groente, *sajoer*; allerlei —en, *sajoer-sajoeran, sajoer-sajoer*. — klaarmaken, zorgen voor — bij de rijst, *mĕnjajoer*; iets tot — bij de rijst bereiden of daar voor maken, *mĕnjajoerkan*. —, die men, hetzij rauw, hetzij gekookt, in cene saus doopt, b.v. zoonls onze slierraspergies, en dan eet, *pĕntjoĕ, sajoer pĕntjoĕ*. Als zoodanig gegeten worden, *dimakan pĕntjoĕ*; rauwe — bij de rijst, zoonls fijn gesneden komkommers, salade enz., *oelam-oelam*.

groentemarkt, *pasar sajoer-sajoeran*.

groentetuin, *kĕbon sajoer-sajoeran*.

groep, eene menigte bij elkander, van menschen, *kĕloempoeĕ*; bij groepen, *bĕrkĕloempoeĕ-kĕloempoeĕ*. —, ook *soekoe*, b.v. bij afzonderlijke —en zitten, *doedoeĕ bersoekoe-soekoe*; van eilanden, *goegoes*; een eilanden—, *sagoegoes poelau-poelau*; hier en daar een —, bij afzonderlijke groepen, *satoempoeĕ-satoempoeĕ*; die huizen stonden bij groepen, *roemahnja itoepun bĕrtoempoeĕ*; de eene — viel het lot te beurt, de andere — niet, *satoempoeĕ kĕna, satoempoeĕ tiada kĕna*.

groot, in het algemeen, *tabiĕ*; vrede—, inzonderheid van den meerdere aan den mindere, *salám*, Ar. — van den mindere aan den meerdere, *sĕmbah*.

groeten, *mĕmbĕri tabiĕ*; van een meerdere aan een mindere, *mĕmbĕri salám*; van een mindere aan een meerdere, *mĕnjĕmbah*; elkander —, *bĕrsalám-salóman, mĕmbĕri tabiĕ sa'orang akan sa'orang*. — met den degen, eene vlag, het geschut enz., *mĕmbĕri hormat*.

groeve, kuil, *tĕlaga*; steen—, *tĕlaga batoe*. Zie ook **groef**; tin—, tinmijn, *kolong*. —, gegraven kanaal, gracht, sloot, enz., *parit*. Ook — in planken; van zulke —n voorzien, gegroefd, *bĕralor, bĕrparit*.

groeven, *mĕmbowat alor-an, mĕmarit*.

groezelig, *kĕmal-kĕmal*. —, zwartachtig, *tjoemoet*.

grof, ruw van oppervlakte, ook van woorden en onopgevoed, *kasar*; iemand — behandelen, *mĕngasar-ngasarkan*; een — persoon, *orang kasar*. —, ruig op het gevoel, zoonls b.v. keper of wol op het lijf, — papier, een grove plank of steen enz., *kasap*. —, sterk gespierd, *bagas*, ook — van proportien, van een werk. — van korrel, b.v. van zout of zand, *kombang*; zich — uitdrukken, grove taal voeren, *mĕroengkap*. — van verglaasd aardewerk en porcelein, *kĕrang, djĕloeĕ*. —, slordig, van allerhande werk, *gabas*. —, in het ruw, van werk, waaraan de laatste hand nog niet gelegd is, niet netjes afgewerkt, *goebal, soebal*. —, honds bejegend worden, *dipĕrĕdjahi*. —, zie ook **ruw.** — garen, *bĕnang kasar*. — zand, grind, *karsik*. — geschut, *mariam bĕsar*. — schrift, *soeratan kasar*. — geld, *oewang bĕser*. — geld verdienen, *mĕndapat banjaĕ oewang, m. b. labo, m. b. oentoeng*; grove verteringen maken, *mĕmbĕlandjakan banjaĕ oewang*; zijn geld er doorbrengen, *mĕmboroskan oewangnja*. —, onbeschaafd, lomp, *koerang adjar*; stijf, onbehouwen, *kakoe, kekoe, kikoeĕ*; een grove fout, *salah bĕsar*; het — maken, al te erg maken, *tĕrlampau dorinpada ādat*.

grofachtig, *kasar-kasaran*.

grofheid, *kakasaran*.

grofijzig, *gĕmpal, ombang*.

grofschilder, *toekang tjat*.

grofsmid, *pandai bĕsi, toekang bĕsi*.

grofte, *kasar*, b.v. de — van dien draad, *kasarnja bĕnnag itoe*.

grol, zotternij, *pĕrgilaĕn, djinaka*. —, heuzeling, *pĕrkara jang sija-sija*. —, wrok, *kadĕngkian*.

grollig, boertig, *djinaka*.

grom, ingewand van visch, *isi pĕroet*. —, vuiligheid, *kotor*.

grommen; visch—, *mĕmboewang isi pĕroet ikan, mĕmĕroet*. Zie ook **brommen** en **knorren.**

grommig, zie **knorrig.**

grompot, zie **knorrepot.**

grond, aarde, *tanah*; roode —, *tanah merah*; roode zand—, *tanah sirih*; vette —, *tanah gĕmoĕ*; magere —, *tanah kĕring*; woeste, onbebouwde —, *tanah tandoes, tanah mati*; bebouwde —, *tanah hidoep tanah oĕgara*; klei—, *tanah liat*; zand—, *tanah pasir*; op

den — vallen, *djatoh ditanah*; de vlakke —, *natar*; droge — aan den voet van een berg, *baroh*; rijzende —, hooge, droge —, nevens lagen, natten —, *pĕmatang*, *pĕrmatang*; droge — in tegenstelling met moerasgrond, ook *dasar*; met den — gelijk, *rata dĕngan boemi*; plat op den — vallen, *djatoh rata koboemi*; hellende — met weinig teelaarde, niet zeer vruchtbaar, *tanah kasang*; vruchtbare —, *tanah baïk*; zeer vruchtbare —, *tanah tahoe*; harde zeegrond, *tĕranas*. — van eene schilderij, geweven of geverfde stoffen, *dasar*, *natar*. —, geaardheid, *tabiat*, Ar. *dasar*, b.v. de — (geaardheid) van dien man is goed, *dasar orang itoe baïk*. —, oorsprong, *pohon*, *pokoḳ*. — onder de voeten hebben, *bĕrdjĕdaḳ*; hij had geen — onder de voeten, *kakinja tiada bĕrdjĕdjaḳ*; aan den — geraakt, van een vaartuig, *kandas*, *tĕrkandas*, *tĕrsangkoet*; te —e gericht, *binasa*, *soedah roesaḳ*; te —e richten, *mĕmbinasakan*, *mĕrocsaḳkan*; te —e gaan, van een vaartuig, *karam*, *tĕnggĕlam*. Van andere zaken, *binasa*; van een land ook: *tĕnggĕlam*. —, reden, *sĕbab*, *moela sĕbab*; zonder —, *dĕngan tiada sĕbab*, *dĕngan tiada moela sĕbabnja*; in den — kennen, *kĕnal baïk-baïk*, *tahoe baïk-baïk*. —, vloer, van planken, latten, platgeslagen bamboe of boomschors, *lantai*. —, zie ook **bodem**. —, ondiepte, *tahor*; in den — bedorven, *roesaḳ sama sakali*; in den — boren, van een vaartuig, doen zinken, *mĕnĕnggĕlamkan* (van *tĕnggĕlam*). —, grondslag, *alas*; platte —, *rantjang*, *dinah*. Zie **schets**; uit den — des harten, *daripada siroe'l-ḳoeloeb*, Ar. alleen in brieven.

grondbalk, waarop een huis komt te staan, *tiang kaki*.

grondbeginsel, *pohon*, *aṣal*, Ar. *roekoen*, Ar.; van hetzelfde —, *sapohon*, *sama aṣal*, *sarockoen*.

grondbelasting, *tjoekai tanah*. Ook alleen *tjoekai*. Op Java *padjĕg*.

grondbewijs, *dalil*, *tanda kalĕrangan*.

grondboren: grondboringen doen, om te zien van welke hoedanigheid de aardlagen zijn, *mĕrantjang tanah*, letterl. den grond steken.

grondbrief, *soerat gadai tanah*.

grondeigenaar, *toewan tanah*, *jang ĕmpoenja tanah*.

grondeigendom, *milik tanah*.

grondeind van een paal, dat gedeelte, waarmede hij in den grond zit, *oembi*.

grondeloos, niet te peilen, *tiada tĕrdoega*; een grondelooze diepte, *toebir*, *dalam jang tiada tĕrdoega*. —, oneindig, *tiada bĕrhingga*.

gronden, grondvesten, *mĕngalaskan*, *mĕmpĕralaskan*.

grondgebied, uitgestrektheid lands, waarover bewind wordt gevoerd, *dairah*, Ar. —, nabijgelegen, *djadjahan*.

grondig, op goeden grond steunend, *bĕralas*. —, hecht, stevig, *tĕgoh*, *tĕtap*. —, wel doordacht, *dilimbang bĕtoel-bĕtoel*. —e kennis, *pĕngĕtahoean jang sampoerna*. —e visch, *ikan jang bĕrbaoe loempoer*. — onderzoeken, *mĕmĕriksai dĕngan sĕlidik* (van *pĕriksa*), *mĕmĕriksai dĕngan saksama*, *mĕnjĕlidik dĕngan saksama*.

gronding, *pĕngalasan*.

grondkleur, van eene schilderij, geweven of geverfde stof, *natar*, *dasar*.

grondlaag, *alas*, *kaki-tembok*.

grondlegger, *pĕngalas*, *orang jang mĕmboeboeh alas*.

grondlegging, *pĕngalasan*

grondoorzaak, *moela sĕbab*, *aṣal pĕrtama*, *pohon*.

grondpijler, grondpilaar, *tiang jang bĕrdiri ditanah*. Zie **grondzuil**.

grondrecht, *ḥaḳ milik tanah*.

grondregel, grondstelling, *oesoel*, Ar.

grondsap, *kĕroch*, *hampas*, *taki*, *koembi*. Zie ook **bezinksel**.

grondscheiding, *pĕrhinggaän tanah*, *batas tanah*.

grondslag, *alas*; gemetseld fondament, *kaki-tembok*, ook van een geschrift. —, fig. ook *pohon*, b.v. die wetenschap heeft de waarheid tot —, *ilmoe itoe pohonnja bĕnar*; de — van al dat onderwijs, *kaki-tembok sĕgala pĕngadjaran itoe*; den — leggen, *mĕmboeboeh alas*, *m. kaki tembok*. Ook fig.

grondsteen, *batoe alas*.

grondstelling, *oesoel*, Ar.

grondstof, element, *ũnṣoer*, Ar. —, datgene waarvan iets vervaardigd zal worden, *bakal*.

grondtaal, *bĕhasa aṣal*, *bĕhasa jang sadia*.

grondteekening, *pĕta tanah*, *gambar tanah*. Zie ook **schets**.

grondverdeeling, *pĕmbĕhagian tanah*.

grondverf, *tjat das..r.*

grondvergadering: naar de — gaan, *karan;* spottend voor zinken, *tënggëlam;* voor verdrinken, *mati tëmas.*

grondvesten, *mëngalaskan, mëmbocboeh kaki-tembok.* Zie **grondslag.**

grondvesting, *pëngalasan.*

grondvlak van een lichaam, *pantat.*

grondwater, *ajar jang didalam tanah.*

grondwoord, *kata asal; asal përkataän.*

grondzuil, *tonggak;* fig. *roekoen,* Ar. de vijf —en van den Islam, *roekoen islim jang lima.*

groot, *bësar;* grooter dan, *bësar daripada;* veel grooter dan, *lëbih bësar daripada;* grootst, *tërbësar;* zoo — als, *sabësar,* b.v. zoo — als een knaap, *sabësar boedak.* Ook *sama bësar dëngan,* b.v. hij is zoo — als zijn broeder, *ija sama bësar dëngan abangnja.* — maken, verheffen van iem., *mëmbësarkan.* — worden, *djadi bësar, bërtambah-tambah bësar;* op zijn grootst, *sabësar-bësarnja.* Al is de zonde, die zij gedaan hebben, nog zoo groot, *djika ija bërdosa sabësar-bësar dosanja.* In sommige gevallen wordt een ander woord gebezigd, b.v. de —e weg, *djalan raja;* een —e dag, feestdag, *hari raja;* de —e en heerlijke goden, *dewata maëlija raja;* het —e woud, *rimba raja;* de —e rivier, *soengai raja;* de — e mast, *tijang agoeng,* het — zeil, *lajar agoeng.* In sommige samenstellingen, voornamelijk titels, *maha,* b.v. de —e Vorst, *maha radja;* een — heilige, *maha-rësi;* zeer —, *maha bësar.* — minister, *maha mantëri.* —, machtig, *kabir,* Ar. *akbar,* Ar. meestal van God gebezigd, b.v. God is groot, *Allah akbar.* —, verheven, *moeälam,* Ar. —, sterk van vuur, waarmede iets gekookt of gestookt wordt, behalve *bësar* ook *sëgak;* even —, juist passen van dingen, die op elkander gelegd worden, *soewai.* —, reusachtig, in tegenoverstelling van klein, dwergachtig, nml. van kippen of vechthanen, *poepoek;* een — woord hebben, veel praats hebben, *bërbësar moeloet, bërbanjak kata;* grof, gemeen in zijn spreken zijn, *moeloet rampoes;* een — man, *orang bësar.* —, lang van gestalte, *pandjang;* een — e man, *orang pandjang;* een —e en dikke man *orang pandjang bësar;* een —e en slanke man, *orang pandjang lampai;* zich —, colossaal, zwaar, voordoen, van zaken op 't water, b.v. een schip, *mëngoembang* (van *oembang);* de —en, de aanzienlijken, *orang bësar-bësar, orang kaja-kaja.* — is het onderscheid, *djaoeh bedanja.* —, gewichtig, *bësar,* b.v. een — e zaak, *përkara bësar;* de —e Heer, Sulthan van Turkije, *Soeltan Roem;* Alexander de Groote, *Iskandar dzoe'lkarnen;* op —en voet leven, overdadig leven, *hidoep dëngan kamewahan.* —e oogen opzetten, *mëmbëliakan, mëmbëliakkan matanja;* de —e hoop, de menigte, *kabanjakan orang, orang banjak;* een — uur, *satoe djam lëbih;* eene rekening — honderd Gulden, *soerat hoetang saratoes-roepijah banjaknja;* in het — handeldrijven, *bandaga bësar.*

grootbek, *moeloet rampoes, m. bësar.*

grootbrengen, *mëmëliharakan* (van *pëliharaw);* kinderen —, *mëmëliharakan anak-anak;* met veel zorg — van kinderen, *ëmpenak.*

grootdadig, heldhaftig, *gagah-bërani.*

grootelijks, *amat, sangat, tërlaloe, tërlëbih.*

grootendeels, *sabësar-bësar,* b.v. *maka dapatlah përchabaran iloe sabësar-bësar pënah,* en bevond die geruchten grootendeels laster.

groothandel, *përniagaän bësar.*

groothandelaar, *saudagar, biapri.*

groothartig, *bësar-hati.*

grootheid, *kabësaran;* de — Gods, *kabësaran Allah.* —, aanzien, *kamëgahaw.* —, heerlijkheid, *kamoeliaän, tahana, äflaoeat,* Ar. — hebben, *bërkamoeliaän, bërtahana;* in — gezeten zijn, *doedoek dëngan kamoeliaän, doedoek bërtahana.*

grootje, oud besje, *neneh këbajan.*

grootkruis, van een ridderorde, *bintang bësar.*

grootmachtig, *maha koewasa.*

grootmaken, *mëmbësarkan, mëmpërmoeliakan.*

grootmeester, *pënghoeloe bësar.*

grootmoeder, *neneh, neneh përamponwan.* Van Vorsten, *nenenda.* Zie **grootvader.**

grootmoedig, —, edel, *baik hoedi pëkërti;* milddadig, *moerah hati.*

grootmoedigheid, milddadigheid, *kamoerahan hati.*

grootmond, *moeloet rampoes, moeloet bësar.*

grootoog, *mata bëliak.*

grootouders, *neneḳ.* —, voorouders, *neneḳ-mojang.*

grootsch, heerlijk, *muelia, endah-endah.* —e, verheven zaken, *pĕrkara jang mĕgah-mĕgah.* —, plechtig, van een geluid, *ăflamat,* Ar. b.v. *maka sĕgalu boenji-boenjian pon dipaloe oranglah tĕrlaloe ăflamat boenjinja,* en men bespeelde de muziekinstrumenten, zeer — was de muziek. —, hoovaardig, *tjongkaḳ, sombong, kotjaḳ;* niet zoo weinig — op iets zijn, zie bij **trotsch.**

grootschheid, heerlijkheid, *kamoeliaän, kaendahan, kamĕgahaa, ăflamat,* Ar. Zie **grootsch.**

grootspraak, bluf, *tjakap asgiu, katjaḳ, kamĕgahan.*

grootspreker, *orang jang bĕrtjakap angin, pĕngatjaḳ, orang bĕrmĕgah-mĕgah*

grootte, *bĕsar;* de — van iets, *bĕsarnja;* van gelijke —, *sama bĕsar.* —, uitgebreidheid, *loewas,* b.v. de — van dat meer, *loewas tasiḳ itoe.* — van een persoon, zijne lengte, *pandjang;* sterren van de eerste —, *bintang jang tĕrbĕsar.*

grootvader, *neneḳ, neneḳ laki-laki.* Van Vorsten, *neneṅda.* Volgens sommigen is *datoeḳ* — en *neneḳ* over—, b.v. *neneḳ patik bĕrtjĕritĕrakan kapada datoeḳ patik, dan datoeḳ patik bĕrtjĕritĕrakan kapada bapa patik,* mijn overgrootvader verhaalde het aan mijn grootvader en mijn grootvader verhaalde het aan mijn vader. Algemeen is echter *neneḳ* grootvader; van mijn —, over— en betover—, *daripada datoeḳ neneḳ mojang hamba.*

grootvizier, eerste minister, *pĕrdana mantĕri, wazir bĕsar.*

grootzegelbewaarder, *pĕnoenggoe mĕtĕrai karadjaän.*

grootzeil, *lajar agoeng.*

gros, twaalf dozijn, *doewa-bĕlas lusin.* —, de menigte, *kabanjakan orang, orang boejaḳ;* koopman in 't —, zie **groothandelaar.**

grosse, *salinan soerat notaris.*

grossier = groothandelaar.

grot, *goha.* —, hol, *gĕroenggang.* —, zijwaartsche ingang in een berg, ook *tjĕroeḳ goenoeng.*

grotwerk, *goha-gohaän.*

grovelijk, *dĕngan kasarnja.*

gruis, van steenen, *batoe kĕlikir.* —, grof zand, *karsiḳ.* — van rijst, fijne gebroken rijst, *loekoet, mĕair,* Jav. — van edelgesteente, *poedi.* — in de pis, *karang-karang pada ajar kĕntjing;* tot —, *loeloch, loeloch-lantaḳ, rĕmoeḳ-rĕdaa, hantjoer, hantjoer-loeloch.*

gruiszand, grof —, *batoe kĕlikir, karsiḳ.*

grut, grutte, gort, *bĕras bĕlanda.*

gruttenbrij, *boeboer bĕras bĕlanda.*

gruttenmeel, *tĕpoeng bĕras bĕlanda.*

gruwel, *kagĕlian, pĕrboewatan bĕngis.*

gruweldaad, *pĕrboewatan kagĕlian, pĕrboewatan bĕngis.*

gruwelijk, *kagĕlian. bĕngis, jang măgadahkan ngĕri.*

gruwelijkheid, *kagĕlian. kabĕngisan, kangĕrian.*

gruwen, *ngĕri.*

guillotine, *kapaḳ pĕnĕndas.*

guillotineeren, *mĕnĕndas* (van *tĕndas*).

guit, spotboel, *orang djinaka.* —, deugniet, *pĕndjoeri;* kleine —, schalksche jongen, *boedaḳ jang tjĕrĕdiḳ.*

guitachtig, guitig, *djinaka, tjĕrĕdiḳ.*

guitenstuk, *kitjoe, pĕrmaiaan pĕndjoeri, tamasja,* b.v. *mari kita kaloewar bĕrmain-main tamasja,* kom, laat ons uitgaan, om guitenstukken uit te voeren; *dan Omar Oangja pon kaloewarlah dari dalam măgasi pĕrgi bĕrmain-main tamasja,* en O. O. ging de stad uit om guitenstukken uit te voeren.

guitig, *djinaka, tjoera;* een guitige knaap, *sa'orang boedaḳ jang tjoera.*

gul, mededeelzaam, *moerah hati, sacka mĕmbĕri, tangan tĕrboeka,* —, openhartig, *toeloes-hati, tĕroes-tĕrang.*

gulden, *roepijah;* een — zilver, *satoe roepijah perak;* bij verkorting ook alleen *perak,* b.v. zes — zilver, *ĕnam perak;* een — koper, *satoe roepijah tĕmbaga;* de — in Engelsch Indië in gebruik, *roepijah sika.* Zie ook **gouden.**

guldenstuk, een —, *roepijah sakĕping.*

gulhartig = gul,

gulheid, *pĕri kamoerahan.*

gulp, een — bloed, *koepah,* b.v. *kaloewarlah darah bĕrkoepah koepah dari dalam moeloetnja,* het bloed kwam bij gulpen uit zijn mond; kleine —, *koepih.* —, split, *bĕlahan.*

guluit, *tĕroes-tĕrang.* — zeggen, *bĕrkata tĕroes-tĕrang.*

gulzig, gretig, happig, *dĕmap, lahap, gĕloedjoch, djĕloedjoch, bĕlalah, pĕlahap;* buitengemeen —, *padjoh dan tjaroe.* — in het eten, ook *madjoch.* — verzwelgend, *boeloer.*

gulzigaard, *orang dèmap, pèndemap, pèlahap, orang gèloedjoeh.*

gulzigheid, *pèri dèmap, pèri gèloedjoeh* enz.

gunnen, toestaan, *melocloeskan;* zich den tijd of de gelegenheid voor iets —, die maken, *mènjempat,* b.v. *adoeh, orang maeda ini tiada mènjempat lagi; maka nantilah dehoeloe,* och, dit jonge mensch gunt zich geen tijd meer; wacht toch eerst wat. —, gunstig zijn jegens, *bèrkenna akan, bèrkenankan, soeka akan, soekakan.*

gunst, toegenegenheid, *kasih, soeka, ridla,* Ar. —, genade, *karoenia,* Skr. *anoegeraha,* Skr. —, ook *tilik, Allah;* het aangezicht in — aannemen in het gericht, *mènilik moeka;* in — zijn, *diperkènankan,* b.v. in — zijn van den Vorst, *diperkènankan olih baginda;* een vrijwillige —, van hoogerhand, *karoenia dèngan ridla hati, anoegèraha,* Skr.

gunstbewijs, *tanda karidlaän.*

gunsteling, *kèkasih;* het meest geliefde kind, *tjoang-timangan.*

gunstig, van voorkomen of ligging, *tampan,* b.v. *dantagi kadoedoekannja poelau itoe terlaloe tampan,* ook was de ligging van dat eiland zeer —; *sèpala lasjkar itoe tampan bèlaka,* al die krijgslieden hadden een —, flink, voorkomen. — van den wind, *toeroeban, sarang hoeriton, paksa.* Voor dit laatste b.v. *angin paksa pon toeroeulah,* de gunstige wind stak op.

gutsen, bij stralen uitkomen, b.v. van bloed, *mèmantjar* (van *pantjar*); zijn bloed gutste, *darahnja mèmantjar.* Ook *bèrsamboeran.* —, stroomen van tranen, *berderai.* —, van het zweet, *bèrtjoetjoeran ajar peloeh, mènjatir peloeh.* —, van vloeistoffen, met een straal, als de straal uit een waterkruik, *mèngèndi.*

guttapercha, dit woord is eene verbastering van het Maleische *getah-pertja,* de gom uit een soort van vijgenboom, die vooral op Sumatra en omliggende eilanden voorkomt. De boom, die de — voortbrengt, *pohon tèban, pohon njatoh.*

guttegom, *gètah kambodja.*

guur, koud, *sèdjoek, dingin.*

guurheid, *kasèdjoekan, kadinginan.*

H.

ha, Tusschw. *hai, eh.*

haag, heg, *pagar;* tot — hebben, *bèrpagarkan,* b.v. bamboe tot — hebben, *bèrpagarkan boeloeh;* van eene — voorzien, *mènagari;* eene dichte —, *pagar jang ropat, pagar jang lebat.*

haai, *ikan hijoe.* Soorten zijn: *hijoe bèngkong,* met wijd uit elkander staande oogen; *h. belangkas,* en *ikan djèroeng,* een soort, die zoo groot wordt, dat hij een mensch kan verslinden; *h. bodoh,* de domme —, die snorren heeft en vrij groot wordt; *h. tènggiri,* een soort die de grootte heeft van een kabeljauw; *h. tèkeh,* een soort die niet eetbaar is; *h. parang* of *h. gèrgadji,* de zaagvisch; *h. palang,* met een langen, smallen, dwarsstaanden kop, aan welks beide einden zich de oogen bevinden. Verder *h. poenai* een kleine soort; *h. koema, h. kèmèdjan, h. kija-kija.* Deze laatste heeft een kop als een rog en een staart als een haai; *h. laras,* een kleine soort; *h. harimau,* een groote soort, gevlekt als een tijger; *h. soemangi,* een soort met zwarte vinnen.

haalenvel, *koelit hijoe.*

haak, *kait, pèngait, gait, pènggait;* dubbele —, in den vorm van eene S, *kait bèrangkai.* —, of hoek aan een hengel, *mata kait;* op Java *mata pantjing;* stok met een —, *gaufjoe;* scheepsboom, *galah;* ijzeren — om olifanten in bedwang te houden, *tjangkoeh, koesa* (Skr. *angkoesa,* id.); met zulk een — aansporen, *mèngoesa.* — om krokodillen te vangen, *garagai;* een soort van —, gebruikt in den krijg, om daarmede de schilden weg te rukken, *sanggamara.* —, gevorkte stok met haken, gebruikt om boosdoeners en wilde dieren te vangen, *tjanggah.* —, weerhaak, *roewit;* met één —, *sarowit.* —, timmermans rechthoek, winkelhaak, *sikoe-sikoe;* niet in den —, niet zooals het behoort, *tiada dèngan sèpèrtinja, tiada dèngan patoetnja;* aan den — hangen, uitstellen, *mènpèrtanggoehkan;* haken en oogen, geschillen, *pèrsèlisihan, pèrtjidèraän;* de wereld is vol haken en oogen, *doenija ini penoh pèrsèlisihan* (of *pèrtjidèraän*).

haakdoorn, aan planten, *kait;* bladeren met haakdoorns, *daoen bèrkait-kait.*

haakladder, ladder waaraan haken om dien te bevestigen, *tangga pengait*.

haaksch, *sipat betoel, betoel sipatnja*.

haakvormig, *saroepa kait*.

haal, trek, b.v. met eene pen, *garis*. —, krul met de pen, *sèlimpat;* —, ruk, *sentak*. —, vlucht; b.v. aan den — gaan, *lari;* met iets aan den — gaan, *mèlarikan, mèmoeting* (van *poeting*); aan den — gaan, onverwachts vertrekken, gedeserteerd, *hemboes*, lett. geblazen. Zie ook **hazenpad.** —, trek uit eene pijp enz., *pengisap, isap*. Eén — of trek in dien zin, *sakali isap, sapengisap*. —, slok, teug, *tjegoek;* een —, *satjegoek*.

haan, *kajam djantan, kajam laki-laki*. —, fig. uitgedrukt, *banding sèloka*, b.v. *hingga bèrkoekoek banding sèloka; Ibrahim pon bangoen*, tot de haan kraaide; toen stond I. op; een gesneden —, kapoen, *kajam kèbèri, kajam kasim;* een — met een kuif of kam, *kajam bèrbaloeng;* vecht—, *kajam sabeong;* hanen laten vechten, een hanengevecht houden, *mènjaboeng;* een vecht— richten, *mèmbega;* slacht—, halfwassen —, jonge — voor de keuken, *kajam pèranggang*. — van een geweer, *pitjoe*, b.v. *sèrta dipètik sèhadja pitjoe sènapang itoe*, terwijl de — van het geweer slechts werd overgehaald; haantje de voorste willen zijn bij wedrennen of een aanval, *mèrèdjah*.

haantjepik, de boeman, *momok*.

haar, pers. Vrnw. enk. 3e en 4e nmv. *dia, nja*, of een der woorden, die beleefdheidshalve voor het Voornw. in de plaats worden gebruikt. Van Vorstinnen, *baginda;* zeg —, *katakanlah kapadanja;* geef —, *bèrikanlah dia:* ik zie —, *akoe mèlihat dia;* het boek, door — genomen, *kitáb jang di-ambilnja*. — meerv. = het enkelv. en ook *mereka-itoe*. —, bez. Vrnw. enk. *nja*, of een der woorden, die beleefdheidshalve daarvoor in de plaats worden gebezigd. Van Vorstinnen, *baginda*. —, meerv. *nja, mereka-itoe*. NB. in de spreektaal wordt het dikwerf vervangen door *dia poenja*. — man, *lakinja, soewaminja, dia poenja laki*. Met sterken nadruk op haar, *laki dia;* de Vorstin omhelsde — kind, *prameswari pon mèmèloek anakda baginda*.

haar, hoofdhaar, ook — van de manen en staart, *ramboet;* hoofdhaar van den Vorst, *soerai;* hoofd— hebben, *bèramboet*. —, dat tot de schouders reikt, *ramboet djèdjak bahoe;* het einde van zulk —, dat op de schouders hangt, *kaki ramboet;* de fijne korte haartjes rondom het hoofd, inzonderheid langs het voorhoofd, *anak ramboet;* bosch valsch —, gebruikt door vrouwen, *tjèwara;* hoofdharen worden bij *helai* en *oerat* geteld, b.v. drie haren, *ramboet tiga helai, ramboet tiga oerat;* grijs —, *ramboet poetih, oebau;* zijn — is zoo wit als sneeuw, *ramboetnja poetih saperti kapas;* enkele grijze haren krijgen, *mendjaroem;* loshangend —, *ramboet tèroerai;* in een lus opgestoken —, *sanggoel;* in een wrong opgestoken —, *koendai;* het — rondom het hoofd geslagen, *boelang;* dun —, fijn —, *ramboet halous;* dun geplant —, *ramboet djarang;* dik —, grof, *ramboet kasar;* dik geplant, *ramboet lebat, ramboet kembang;* stekelachtig —, *ramboet sèram;* ook te berge gerezen van het —; krullend —, kroes, *ramboet kriting, ramboet papoewa;* krullend —, doch niet kroes, *ramboet ikal;* kleine —krul, *lèntis;* stijf, sluik —, *ramboet kedjoer;* met afgeschoren —, *bèrtjoekoer kapala;* het — afgesneden hebben, inzonderheid als straf, *ragas;* het — in die beteekenis afsnijden, *mèragas*. — van pasgeboren kinderen of dieren, *ôjikat*, Ar. De dag waarop dat — geschoren wordt, *hari bèrôjikat;* geen — hebbend, kaal van hoofd, *goendoel, soelah;* ontwarren van het —, *mènjèlesaikan ramboet* (van *sèlesai*). Verwarren van het —, *mèngoesoetkan ramboet* (van *koesoet*); de haren vlechten, *mènganjam ramboet* (van *anjam*); het — snijden, *mèmotong ramboet* (van *potong*); het — losmaken, *mèngoeraikan ramboet;* in de lucht zwierend —, *ramboet bèrkibaran;* uitvallen van het —, vóór den tijd, *goegoer ramboet;* op zijn tijd, *loeroh ramboet;* aan een —tje hangen, aan een zijden draadje hangen, *tèrgantoeng pada ramboet sahelai;* als eene kat die — afgaat, *saperti koetjing mènbèrakkan ramboet*. Sprw. —, huidhaar, *boeloe*, zoowel van menschen als beesten. Van menschen alleen, *roema*, (Skr. *româ*). Van rijst, gierst en andere granen, *roeman*. — op de huid van het menschelijk lichaam, de schaamdeelen, de schil van vruchten, touw-

werk, enz. *ramboe.* —tjes of vezels, die uitsteken, of er bij hangen, *sëraboet.* — aan de schaamdeelen ook: *djaahoet*; fijne —tjes van bamboe enz. *mijang*; met lang afhangend —, zoonals van een ouden bok, een Angora-kat enz. *randok*; de haren onder de onderlip, *tjoenik*; borst—, *boeloe dada*; neus—, *boeloe hidoeng, boeloe lijang hidoeng.* — in de ooren, *boeloe telinga.* — onder de okselen, *boeloe këtjak*; huid — hebben, *bërboeloe*; ruw, ruig huid—, *boeloe kasap*, b.v. zoonals een veulen, dat nooit geroskamd is; uitvallen van het huid—, verharen, *toekar boeloe.* —, haarachtige vezels aan den arenpalm en and. *idjoek, dook*, Jav.; met de handen in het — zitten, *tiada bërdaja lagi*; met huid en —, *sama sakali.* Zie bij **huid**; haar op de tanden hebben, *moeloet tjalak*, fig. *timbang toenai*, lett. contant betalen, *moeloet bësar.*

haarachtig, *sarorpa ramboet, s. boeloe. s. roenai.* Zie het verschil bij **haar.**

haarbal, runderbezoar, *goetiga lemboe, moestika lemboe.*

haarband, om het haar op te binden, *pengikat ramboet, jita koendai.*

haarbles, *djamboel.*

haarborstel, *sikat ramboet.*

haarbos, 't zij het valsche haar bij vrouwen, 't zij aan wapens, masten, vaandels, Turksche schel enz. *tjëmara.* —, kuif, *djamboel.*

haard, stookplaats, *dapoer*; eigen —, *roemah-tangga.*

haardasch, *haboe dapoer.*

haardbezem, *sapoe dapoer.*

haardoek, harig doek, *kain ramboeti, kain kambeli*, ook voor tenten.

haardos, b.v. zijn hoofd heeft een rijken —, *kapalanja rimboen sakali.*

haardstede, stookplaats, *dapoer.*

haardsteen: drie steenen voor treeft, waarop men een kookpan plaatst, *toengkoe.*

haardtang, *sëpit api, pënjëpit api.*

haardvuur, *api dapoer.*

haarfijn, *sapërti ramboet haloesnja.*

haarkam, *sisir ramboet.*

haarklein; — iets verhalen, *mëntjëritërakan sëdikit pon tiada tërloepa, mëntjëritërakan hahis-hahis samoewanja.*

haarklooven, fig. *mëntjëhari koetoe dalam idjoek*, d. i. luizen zoeken in arenvezels. —, vitten, *mëntjela-tjela.*

haarkloover, vitter, *pëntjela-tjela.*

haarkrul, *ikal ramboet.*

haarlok, *toekoeng*; de —ken afsnijden, een onteerende straf voor vrouwen, *mënoekoeng.* —, die men boven op 't hoofd laat staan bij het hoofdscheren, *boehoengan.* —, kuif op het hoofd, *djamboel.* —, achter op het hoofd, *tjatoeng.*

haarloos, van het hoofd, *goendoel*; van het lichaam, *tiada bërboeloe.*

haarnaald, *toesoek koendai, tjoetjoek sanggoel.*

haarnetje, *djala-djala ramboet.*

haarolie, *minjak ramboet*; welriekende —, *minjak rasi.* — van Makassar, *minjak maagkasar.*

haarpen, haarnaald, waarmede de haarwrong of haarlus vastgestoken wordt, *toesoek koendai, toesoek sanggoel, tjoetjoek koendai, tjoetjoek sanggoel.*

haarsnijder, *toekang potong ramboet.*

haarspeld = haarnaald; een soort van gouden —, die achter het oor gestoken wordt, *soenting emas.*

haartangetje, *sëpit angkoep.*

haartooisel, *perhiasan ramboet*; e. s. v. —, bestaande in een afhangend vlechtsel van bloemen. *sëkoehan.*

haartrens, haarvlecht, *anjaman ramboet*; de lange — der Chineezen, *koetjir.*

haarvlecht, *anjaman ramboet*; van Chineezen, *koetjir.*

haarworm, e. s. v. huidziekte, *koerap, goeraj kapala.*

haarwortel, van het hoofdhaar, *pohon ramboet.*

haarwrong, in een knot opgestoken haar, *koendai.* —, in een lus opgestoken haar, het meest gebruikelijke kapsel der inlandsche vrouwen, *sanggoel.* Het haar zoo dragen, *bërsanggoel.* Het haar zoo opbinden, *mënjanggoel.* Soorten van dit kapsel zijn: *sanggoel litjin*, en *sanggoel lintang sangkoet.*

haarzielte, *pënjakit ramboet.*

haas, *kerid*, Mal.; de Europeesche — wordt in Indië alleen aangetroffen in de omstreken van Batavia, waarheen hij door ons is gebracht, en waar men hem *kaweloe* noemt.

haast, spoed, *lekas, sigëra, tjëpat.* —, gepresseerdheid, *sëra*; in —, *tërsëra-sëra*; met — komen, *datang tërsëra-sëra*; groote —, overhasting, *goepoch-goepoch.* — maken, *bërlekas-lekas, bërsigëra.* —

met iets maken, *mĕlĕkaskan, mĕngjigĕrakan*; met —, met jachten, *dĕngan hangathangatan, gĕsa-gĕsa, dĕngan goepoehgoepoeh*; in vliegende —, het een of ander doen, *bĕrgoeloet-goeloet*. — achter het werk zetten, *mĕmboeroe pĕkĕrdjaän*; hoe meer —, hoe minder spoed, *makin diboeroe, makin lambat, tĕrlaloe tjĕpat djadi lambat*. — hebben, geen tijd tot iets hebben, *tiada sĕempat*; er is geen — bij, *ta' oesah diboeroe*. —, zie ook **spoed.**

haast, Bijw. spoedig, *dĕngan lĕkas, dĕngan sigĕra*. —, weldra, *tĕlak*, b.v. hij komt —, *ija datang kĕlak*. —, bijna, *hampir, njaris, hampir-hampir, koerang sĕdikit*, b.v. — is het de Vastenmaand, *hampir boelan poeasa*. — had hij mij gestoken, *njaris akoe ditikamnja*. — zonk het vaartuig, *hampir-hampir tĕngĕlamlah pĕrahoe itoe*. — is hij tien jaar, *koerang sĕdikit sapoeloeh tahoen ĕmoernja*; zoo —, zoodra, *sĕrta, dĕmi*, b.v. zoo — hij den woedenden moordenaar zag komen, *dĕmi* (*sĕrta*) *dilihatnja orang mĕngamoek itoe datang*.

haastelijk = **haastig.**

haasten: zich —, *bĕrsigĕra, bĕrlĕkas*; in overhaasting het een of ander doen, *bĕrgoepoeh-goepoeh*; zich sterk —, jachten, *gĕsa-gĕsa*; zich — of reppen bij het eten, *mĕngoembas*, b.v. *di-oembasnja makan*, hij haastte zich bij het eten; een iegelijk haastte zich om te koopen, *masing-masing bĕrchoet pada mĕmbĕli*; iem. —, wordt niet gebruikt, maar daarvoor in de plaats haasten met het werk, *mĕmboeroe pĕkĕrdjaän, mĕngjigĕrakan p., mĕmbangatkan p., mĕlĕkaskan p.*; gij moet mij niet —, *djangan gĕsa-gĕsa*.

haastig, *lĕkas, sigĕra, hangat*. —, drift ig, met eten, spreken, loopen, werken, *galgal*. —, voortvarend, *gantjang*; zeer —, met overhasting, *goepoeh-goepoeh*; met verscheidenheid, *goepoehgapah*. — Bijw. dezelfde woorden en met *dĕngan* er voor, b.v. *dĕngan lĕkas* enz.

haastiglijk = **haastig.**

haat, *bĕntji*. —, wrok, *dĕndam*; een — tegen iemand opvatten, *datang bĕntji akan sa'orang*. — koesteren jegens iemand, *mĕnaroh bĕntji akan sa'orang*. middel om — te verwekken, *hikmat pĕrbĕntji*; zijn — aan den dag leggen, toonen, *mĕnjatakan bĕntjinja*.

haatdragend, *bĕntji, mĕnaroh bĕntji*.

hachelijk, gevaarlijk, *bĕrbahaja*. —, netelig, *soekar*.

hachelijkheid, *bahaja, soekar, kasoekaran*.

haft: een soort van — of dagvlieg, *kalakatan*.

hagedis: hiervoor is geen algemeene naam. De soorten zijn: huis—, *tjĕtjak*; groote —, die in oude boomen en onder oude daken leeft en een eigenaardig schel geluid voortbrengt, *tokĕk, tĕkĕk*; een soort van zwarte geschubde —, *bĕngkaroeng*; vliegende —, *tjĕtjak tĕrbang, tjĕtjak kĕridik, tj. koeboeng, tj. koebin*; een soort van giftige, vliegende —, *soempah-soempah*; een zeer giftige soort, waarvan de beet doodelijk is, *kĕrĕdik pĕsan-pĕsan*; nog e. s. v. zeer giftige, vliegende —, *tĕmbaki, sĕlajar*.

hagel, *hoedjan ajar bĕkoe, rambon, hordjan manik*. — om te schieten, *pĕnaboer, pĕnamboer, mimis, sĕmboeran*.

hagelbui, hagelstorm, *tagrag*, Perz ; een — van kogels, *hoedjan peloeroe*; van pijlen, *h. anak-panah*.

hagelen: het hagelt, *ada hoedjan ajar bĕkoe*.

hagelsteen, *boewah ajar bĕkoe*.

hageltasch, *tĕmpat pĕnaboer, tĕmpat mimis*.

hagelwit, zie bij **wit.**

hak, houweel, *tjangkoel, patjoel*, Jav.; e. s. v. — om te wieden, *rimbas*; met zulk een — wieden, *mĕrimbas*. —, houw met een hakmes, *parang*; één —, één houw, *sakali parang*; zie ook **houw.** —, hiel, *toemit*; de hout—, *pĕmotongan kajoe*; de —, waarbij de boomen worden gerooid, *pĕnĕbangan kajoe*; van den — op den tak springen, nu eens dit, dan weer dat aanvatten, zonder iets af te werken, *mĕrĕntjam, mĕrĕatjah, lintjah-lintjah*, voor dit laatste b.v. *djika ĕngkau kĕndak habiskan ini, djangan lintjah-lintjah*, als ge dit wilt afmaken, moet je niet van den — op den tak springen.

hakbijl, *kapak, kampak*, Jav.

hakblok, van een houthakker, *laadas*; op een — leggen, *mĕlandas, mĕngandas*.

hakbord, *papan tjĕntjang*.

haken, met een haak vatten, *mĕngait*; aaneengehaakt, in elkander gehaakt, *bĕrkait-kait*; gehaakt blijven, *tĕrkait*. — met een stok, waaraan een haak

bevestigd is, *mĕnggantjoe;* ergens aan of in blijven —, *tĕrsangkoet;* met een haak naar zich toehalen, *mĕmaoeĕ* (van *paoeĕ*). —, verlangen, *rindoe, ingin;* zeer sterk verlangen, *ăsjik*, Ar. *kĕpingin*, Jav.

hakhout, *kajoe potongan, kajoe bĕlahan.*

hakkelen, stotteren, *gagap;* hakkelend van het spreken door verlegenheid, *bĕngap, intjoet*, b.v. zijne uitspraak is —, maar niet krom, *intjoet lapalinja, boekan teloer;* hakkelend lezen, *mĕmbatja tĕrsangkoet-sangkoet, mĕmbatja tĕrbang-tĕrbang langan.*

hakken, houwen, *mĕnĕtak* (van *tĕtak*), *mĕmatong* (van *potong*); met een groot hakmes, *mĕmarang* (van *parang*); aan stukken —, *mĕmĕnggal* (van *pĕnggal*); aan stukken — van vleesch of een dierlijk lichaam, *mĕlapah-lapah*, b.v. laat ons hem levend in stukken —, *baiklah kita lapah-lapah hidoepnja itoe;* aan kleine stukken —, *mĕntjĕntjang;* wat op die wijze gehakt is, *tjĕntjangan;* aan kleine stukken — of snijden, *mĕngĕrnai* (van *kĕrnai*), *mĕnjoentoh* (van *soentoh*); fijn — van vleesch of visch, *mĕtawar;* den grond — om te wieden en aan te aarden met een hak, *mĕrĭmbas;* hout—, *mĕmotong kajoe;* tot kleine stukken splijtend —, *mĕmbĕlah kajoe;* weg— van kreupelhout enz. *mĕnĕbas* (van *tĕbas*); geheel om— van boomen, *mĕnĕbang* (van *tĕbang*).

hakketeerder, *orang bantahan.*

hakketeren, *bĕrbantah-bantah.*

hakketeering, *pĕrbantahan.*

hakmes: groot —, houwer, *parang.* — om vleesch of groente fijn te hakken, *pisau tjĕntjang.*

hakmoes, *sajoer jang ditjĕntjang haloes.*

haksel, *tjĕntjangan.*

hakstuk, van een schoen, *toemit sĕpatoe.*

hal, overdekte markt, *pasar jang bĕratap.*

halen, *mĕngambil;* vuur —, *mĕngambil api;* gaan —, *pĕrgi mĕngambil*, ook van personen. — voor of ten behoeve van, *mĕngambilkan;* niet te —, *tiada tĕrambil;* laten —, *soeroch pĕrgi mĕngambil.* —, in de beteekenis van koopen, *mĕmbĕli*, b.v. zij gaat rijst —, *ija pĕrgi mĕmbĕli bĕras.* —, waarbij men telkens optilt en wegdraagt, b.v. de goederen van een verhuisboel, water voor de badkamers, *mĕngangkoet;* naar zich toe —, b.v. iemand om hem te omhelzen, den trekker van een geweer, *mĕrajih;* dichtbij —, *mĕrapih;* met een haak naar zich toe —, *mĕmaoeĕ* (van *paoeĕ*); met kracht naar zich toe —, b.v. een kind, mast, sloepriem, binding enz., *mĕrĕngkoh;* snel naar zich toe — van het tolkoord bij het opzetten, *tarik oeri;* met kracht naar zich toe —, b.v. de roeiriemen, *mĕrangkoh;* opzij — van een vaartuig, om het te kunnen repareeren, *mĕnjengetkan kapal* (van *senget*). —, sleepen, *mĕnghela;* op het strand —, *mĕnghela kadarat.* —, verhalen van een vaartuig, *mĕntjĕmat;* niet — van een zeker punt, van een zeilend vaartuig, *mĕmbabas;* een kind —, eene vrouw verlossen, *mĕnoeloeng pĕrampoewan bĕranak, mĕmbidan.* —, krijgen, niet te laat komen, *mĕndapat;* niet — van een zeker uur of tijdstip, gewicht, maat of plaats, *tiada sampai;* alles overhoop —, *bongkar-bangkir;* zie ook bij **gooien;** er niet bij —, niet te vergelijken zijn, *tiada dapat dibanding dĕngan, tiada tĕrbanding dĕngan;* waar haalt gij dat vandaan, *dimana kaudapat itoe?* het anker op—, *mĕmbongkar sauoh;* de duivel hale mij, *bijar akoe disambar pĕter;* op Java *disambĕr gĕlap*, d. i. de bliksem treffe mij! oude koeien uit de sloot —, *mĕmbongkar-bangkir, mĕmbangkit-bangkit;* zich op den hals —, *mĕndatangkan atas dirinja*, b.v. zich den toorn Gods op den hals —, *mĕndatangkan moerka Allah atas dirinja.*

half, in de gewone beteekenis, *satĕngah;* in de beteekenis van derdehalf enz., *tĕngah*, b.v. — bous, *satĕngah marah;* — gek, *satĕngah gila;* een halve gek, bij verkorting, *orang satĕngah;* halver hoogte, *satĕngah naik;* derde — honderd Gulden, *tĕngah tiga ratoes roepijah;* twee en een —, *doewa lĕbih satĕngah.* —, soms *sakĕrat*, b.v. al ware hij — mensch, — hond, *djikalau ija manoesia sakĕrat, andjing sakĕrat sakalipoen;* een halve, *satĕngah*, b.v. een halve Gulden, *satĕngah roepijah*, een — jaar, *satĕngah tahoen*, een — uur, *satĕngah djam.* —, soms, *saparo*, b.v. half kokos-, half katjang-olie, *saparo minjak njioer, saparo minjak katjang.* —, niet geheel, een weinig, *soewang-soewang*, b.v. — boos, *soewang-soewang marah.* — warm, lauw, van vochten, *soewang-soewang*

koekoe; niet —, in dien zin. *tiada soewang-soewang;* ten halve, *kĕpalang* (van *alang*, gering, weinig), b.v. *sapalapala nama djahat, djangan kĕpalang,* geheel en al een slechte naam, en niet ten halve; een halve cirkel, *salvo tĕngkoeng;* een — woord, *sapatah kata.* —, op de helft, *pĕrtĕngahan,* b.v. — October, *pĕrtĕngahan boelan Oktober, lima bĕlas hari boelan Oktober;* de halve stad, *satĕngah orang isi nĕgari;* een halve maatregel, *pĕratoeran jang tiada sampoerna, p. j. koerang baik;* maar — aanstaan, — bevallen, *soeka sĕdikit sĕhadja, tiada bagitoe soeka.*

halfbakken, *kĕpalang.* — geleerdheid, *pĕngĕtahoean jang kĕpalang.*

halfbroeder, en halfzuster, nml. van dezelfde moeder, maar van een anderen vader, *saoedara andjing.* Zie ook **stiefbroeder.**

halfdek, *tingkat boeritan kapal;* een soort van —, een gedeelte vast dek aan voor- of achtersteven, *gĕlĕmat;* de zonnetent op het —, *tjĕtĕri.*

halfdonker, zie **schemering.**

halfdood, *tĕngah mati, hampir mati.*

halfdronken, *tĕngah mabok.*

halfgeopend, van eene deur, een deksel, den mond enz., *tĕrboeka sĕdikit, tĕrangana sĕdikit.*

halfgod, *tjĕndĕra.*

halfhemd, *kamedja loewar.*

halfjaar; een —, *satĕngah tahoen.*

halfjarig, met elk halfjaar, *pada tijap-tijap satĕngah tahoen;* een — kind, *kanak-kanak jang satĕngah tahoen oemoeraja, kanak-kanak oemoer satĕngah tahoen.*

halfkoets, sjees, *hendi.*

halfpond, *satĕngah kati, satĕngah pon.*

halfrond, van een bol, *sabĕlah boelatan.*

halfslachtig, *bĕrdoewa djĕnis.*

halfstok, *pada tĕngah tijang.*

halfverheven beeldwerk, bas-relief, *oekiran timboel-tĕnggĕlam.*

halfwas, *tĕngah naik.*

halfweg, *pada pĕrtĕngahan djalan.*

halfzijden, *satĕngah soetĕra, bĕlongsong.*

halfzuster, zie **halfbroeder.**

halleluja, *haleloejah.*

halm, steel, *tangkai.* Wordt de geheele plant bedoeld dan *pokoh.*

hals, in elke beteekenis, *leher;* de geheele —, *batang leher,* ook *tiang leher;* een lange —, *leher pandjang;* een slanke —, *leher djindjang;* een scheeve —, *leher teling, l. tĕrpaling;* buitengewoon dik en vleezig van den —, *gondok.* — van eene flesch, *leher botol.* — van een baadje, *leher badjoe, nija;* uitgesneden — aan een kleed, *pĕrĕlong badjoe;* onnoozele —, sukkel, *orang sĕmĕntoeng,* ook: *orang tĕrĕnah,* voor iem. die niet veel gewoon is in de wereld; die onnoozele —, *sitĕrĕnah,* b.v. *akoe ini boekan sitĕrĕnah, mĕmĕriksa orang bĕlom pernah;* een bekende onnoozele —, die wegens zijn domheid bij de Maleiers spreekwoordelijk geworden is, *pak Pandir;* den — uitrekken, *mĕndjindjangkan leher;* om — brengen, uit de voeten helpen, opruimen, *mĕmboewang, mĕngĕrdjakan;* den — breken, *mĕmatahkan leher* (van *patah*); fig. b.v. veel woorden den — breken, *bĕrbanjak-banjak pĕrkataan,* fig. in het ongeluk storten, *mĕmbinasakan;* den — afsnijden, *mĕmotong leher* (van *potong*); *mĕngĕrat l.* (van *kĕrat*); *mĕnggal l.* (van *pĕnggal*). Slachten volgens den Mohammedaanschen ritus, *mĕnjĕmbĕleh;* om den — vallen, omhelzen, *mĕmĕloek* (van *pĕloek*), *mĕmĕloek leher;* zich op den — halen, *mĕndatangkan atas dirinja.* — over kop vluchten, *lari toenggang-langgang, l. toenggang-balik;* om — raken, omkomen, *mati, binasa.*

halsader, *oerat leher, oerat pĕmboenoeh.*

halsband, *kaloeng;* een — omhebben, *bĕrkaloeng;* een — omdoen, *mĕngaloengkan;* tot — hebben, *bĕrkaloengkan.*

halsbeen, *toelang leher.*

halsblok, dat men mensch of beest aan den hals hangt tot straf of temming, *kongkong.*

halsbrekend, hoogstgevaarlijk, *bĕrbahaja sangat.*

halsdoek, *kain leher.*

halsgeding, *bitjara hoekoem hĭdup,* Ar.

halsgerecht, *madjlis hoekoem hĭdup.*

halsgewricht, *sĕndi leher, boekoe leher.*

halsgezwel, *bĕngkak leher.*

halsjicht, *sĕngal leher.*

halsketen, *kaloeng rantai;* een gouden —, *kaloeng rantai ĕmas;* een gouden — omhebben, *bĕrkaloengkan rantai ĕmas.*

halsklier, kliergezwel aan den hals, *kĕlĕndjar leher.* Iemand met een — wordt spottend genoemd *bĕroek mĕngkaoter hasil.*

halskraag, *kaloeng.*
halskwabbe, kossem, *djoembil.*
halsrecht, *hoekoem ḳiṣâṣ,* Ar.
halsring, ring van ijzer voor boosdoeners, *kaloeng bĕsi.*
halssnoer, collier, *tali leher, oetas leher, agoeḳ, kaloeng.* Zie ook **collier:** e. s. v. —, met daaraan hangende gouden plaatjes, *padaka,* Skr. Als die plaatjes halvemaan- of sikkelvormig zijn, *padaka sahari boelan.* — van parelen, *kaloeng moetiara, oetas moetiara.*
halsstarrig, *kĕras kapala, kapala batoe, tĕgar, bingal.*
halsstarriglijk, *dĕngan tĕgar.*
halster, van een paard, *sĕntadji, kĕdjai,* Hind. *tali aroeng;* een — omdoen, *kĕnakan sĕntadji;* een — afdoen, *mĕmboeka sĕntadji.*
halswervel, *toelang hoekoe leher.*
halt, bivouak, tijdelijke verblijfplaats, *pĕrhĕntian, bagan, wakaf,* Ar. — als bevel, *bĕrhĕnti!*
halve, ter wille van, in samenst. b.v. mijnent—, *karĕna akoe,* uwent —, *karĕna ĕngkau,* zijnent—, *karĕna dia,* of met de woorden die voor de Voornw. in de plaats moeten gebezigd worden: duidelijks—, *karĕna kanjataänja;* —, van wege, zie ald
halveeren, *mĕmbĕkagi doewa, mĕmbĕlah doewa.*
halvemaan, *boelan lĕngkoeng, boelan sapĕnggal.*
halvemaantje van goud, dat als sieraad aan een snoer om den hals gedragen wordt, *doekoeh;* onderscheiden in *doekoeh sahari boelan* en *doekoeh lawi-lawi mĕlĕkap.*
halverwege, *pada tĕngah djalan, sakĕrat djalan, satĕngah djalan.*
halzen, voor den wind omwenden, *belok dĕngan boeritan kapal* (of *pĕrahoe*).
ham, *paha-babi.*
hamel, *kambing kĕbiri, kambing kasim.*
hamer, *pĕmoekoel;* ijzeren —, *pĕmoekoel bĕsi,* ook *poekoel bĕsi;* grootste soort van ijzeren —, moker, *godam;* kleine —, *toekoel;* daarmede hameren, *mĕmoekoel;* groote houten —, *ganden, toekoel ganden;* houten — met korten steel, *kaoedam;* kleine houten —, b.v van een president of notaris, die eene verkooping houdt, *pĕlĕntoeng.* —, klopper, *pĕngĕtok;* klein hamertje om mee te tikken, *tjatoek;* strijd—, zie **knots.**
hameren, *mĕmoekoel* (van *poekoel*). —, smeden, *mĕnĕmpa* (van *tĕmpa*); zachtjes — of kloppen, *mĕmoetoeḳ* (van *toetoeḳ*).
hamerslag, *paloe pĕmoekoel.* — houden, *mĕmoekoel ganti-bĕrganti.* —, ijzerschilfers, *sĕrboek bĕsi.*
hamersteel, *sangkal pĕmoekoel.*
hamertje, zie **hamer.**
hamertoestel van een kanon, *martil masiam.*
hand, *tangan;* rechter—, *tangan kanan;* linker—, *tangan kiri;* rug van de —, *poenggoeng tangan;* de vlakke, platte —, *tapaḳ tangan;* krom, verstijfd van —, *tjapiḳ tangan;* verdorde —, *tangan mati.* —en die zich niet stil kunnen houden, *tangan mĕrajau;* de — opheffen, *mĕngangkat tangan;* de — naar beneden uitstrekken, *mĕnghoeloerkan tangan;* de — recht uitstrekken, *mĕngandjoerkan tangan;* met de — naar iets grijpen, *mĕntjapai;* met beide —en, *dĕngan kadoewa bĕlah tangan;* op —en en voeten, *dĕngan kaĕmpat kaki;* met —en en voeten, *dĕngan kaki-tangan;* de eene —, *tangan sabĕlah, sabĕlah tangan;* in —, *ditangan;* de beide —en naar boven uitstrekken, *mĕnadahkan tangan* (van *tadah*); de — slaan aan, *mĕmĕgang,* (van *pĕgang*), *mĕnangani,* b.v. zij sloegen de — aan hem op eene onbeschofte wijze, *ditanganinja dĕngan kalakoean jang tiada maloe;* de — slaan aan iem., *mĕndatangkan tangan kapada sa'orang;* ter — nemen, ondernemen, *mĕlaï;* de — ergens inhebben of steken, *mĕmasoeḳ tangan;* de gesloten —, vuist, *gĕnggam;* een — vol in dien zin, *sagĕnggam;* in de gesloten — houden of nemen, *mĕngĕnggam;* bij —en vol, *bĕrgĕnggamgĕnggam;* elkander de — geven, *bĕrdjabat tangan;* de — aan de riemen slaan, *mĕndjabat dajoeng;* de —en over elkander op den rug gelegd, *sĕngkĕling;* iemand zoo binden of boeien, *mĕnjĕngkĕling;* met over elkander gekruiste —en op den schoot, *bĕrsila tangan,* b.v. *sila tangan, tjilaka tangan,* op den schoot gekruiste —en zijn ongelukkige —en, Sprw.; het gelaat in de —en houden, b.v. van schaamte, *sĕmbam;* ook fig. voor onttroond, ontslagen, over den kop gegaan van een koopman enz.; zich de — voor den mond houden, *bĕrtĕkap,* b.v. *toewan poetĕri moerka mĕnĕngar ma'enang*

mènangis, maka ma'enang pon poelang karoemahnja sambil bertekap moeloetnja, mevrouw de prinses werd toornig toen zij de voedster hoorde weenen; toen ging de voedster huiswaarts terwijl zij de — voor den mond hield; in —en komen van, *berolih akan*, b.v. zijn kris kwam mij in —en, *kerisnja berolih akan hamba*; goed van de — gaan, aftrek vinden, van koopwaar, *lakoe, pajoe, laris*; de laatste — aan iets leggen, *mènalandani*; bij de —, vlug, *pantas*; listig, slim, *tjerédik*; bij de —, reeds opgestaan, *soedah bangoen*. — van schrijven, *chat*, Ar. *bekas tangan*; b.v. hij heeft geen goede — van schrijven, *chatnja ta'baïk*; een franie —, *bagoes chat*; in —en hebben, zie bij **hebben.** — reiken, helpen, *mènoeloeng*; bijstaan, *mènbantoe*. — van een anker, *koekoe saoeh*; de —en opleggen, zegenen, *mèmberkati, mèmberi berkat*. Zie ook **opleggen;** van hooger—, *dengan titah radja*; aan de — geven, *mèrgichtijarkan*; de — boven het hoofd houden, *mèlindoengkan*; de — aftrekken van iemand, *lepaskan tangan daripada sa'orang, mèmbijarkan*; de —en niet thuis kunnen houden, *tangan pandjang*, d. i. lange handen; gebonden aan —en en voeten, *térikat kaki-tangan*; de —en vol hebben, veel werk hebben, *banjak kèrdja, tènggèlam dalam pèkèrdjaän*; op de —en tikken, bestraffen, *mènègor* (van *tègor*); beboeten, *mèndenda*; twee —en op één buik, *kadoewa orang itoe safakat*; daar is iets aan de —, *ada pèrkara apa-apa*; bij de —, dichtbij, *dekat, hampir, hadlir*, Ar. vlug met de —, handig, zie ald.; de — vullen, omkoopen, *mèmbèri soewap*; de — lichten, het gemakkelijk met iets opnemen, *mèmpermoedahkan; mènghalai-halaikan*; iemand de —en binden, *mènègahkan* (van *tègah*), d. i. tegenhouden; de —en uit de mouw steken, *bekèrdja dengan radjin*; met de —en in het haar zitten, *lènjap bitjara*; onder de —, onderwijl, *dalam pada itoe, sèmantara itoe*; in stilte, *diam-diam, sèmboeni-sèmboeni*; op —en, nabij, *hampir akan datang*, b.v. de regenmousson is op —en, *moesim hoedjan hampir akan datang*; om de — van een meisje vragen, *mèminang sa'orang anak-dara, minta dipèrhambakan*; er de — op geven, met handslag beloven, *berdjandji bertampar tangan*; de — aan zichzelven slaan, *mèmboenoeh dirinja*; onder —en nemen, zacht bestraffen, *mènègor* (van *tègor*); een werk onder —en nemen, *moelai soeatoe pèkerdjaän*; van de — wijzen, weigeren, *mèngenggaukan* (van *enggan*), *tiada mèloeloeskan*; het loopt over de —, *tèrlaloe banjak kerdja*; met beide —en aannemen, zeer gaarne aannemen, *mènèrima dengan ségala soeka hati*; zonder —, stomp, van den arm, *koedoeng*; in —en geven, *menjerahkan katangan* (van *sérah*); mijn leven berust in uwe —, *kamatian sahaja dalam tangan toewan djoega*; bij de — geleiden, *mèmimpin* (van *pimpin*); ook *mèmimpin tangan*; van goeder—, *daripada orang baïk-baïk*; bij de — hebben, gereed hebben, *ada sadia, ada hadlir*; de laatste — aan iets slaan, *mènghabiskan, mènjoedahkan* (van *soedah*), *menjelesaikan* (van *sélésai*), *mèntammotkan* (van *tammat*, Ar.), *menjampoernakan* (van *sampoerna*, volmaakt, Skr.); gewapender—, *dengan sendjata, pakai sendjata*; aan de winnende —, en veine zijn, bij hazardspelen, *tangan naïk*; de veine kwijtraken, *tangan toeroen*; voor de —, bij een spel, *main dehoeloe*; wat het eerst voor de — ligt, *mana jang térambil*; van — tot —, *daripada sa'orang, kapada sa'orang*; van hooger —, *dengan titah, dengan pérentah*; de — houden aan, zorgen voor, *mènèliharakan*; in —en vallen van den vijand, *djatoh katangan moesoeh*; onder —en zijn, juist uitgevoerd worden, *lagi dikerdjakan*; vlug van —, handjegauw, spoedig slaan, *tangan panas*; de —en ruim hebben, tijd, gelegenheid hebben, *sempat*; voor de — weg, zonder uitzoeken of kiezen, *dengan tiada pilih, bagitoe sahadja*; hand over —, *makin lama makin lebih*; ook *bèrlebih-lebihan*. — over — al te zeer toenemen, *tèrlampaoewan berlebih-lebihan*; zonder handen, handenloos, *koedoeng*; onder de —, van koopen of verkoopen, *dibawah tangan*.

handbad, *pèrendaman tangan*.

handbieding, *pèrtoeloengan*.

handbijl, *kapak ketjil*.

handboei, *béloenggoe tangan, sangkèla*.

handboog, zie **boog.**

handboom, hefboom, *pèngoempil, pèng-*

oengkil. —, schippersboom, *galah, pënggalah.*

handboor, zie **boor.**

handbreedte, *pëlëmpap, tëmpap, tëlëmpap, tabah;* één —, *sapëlëmpap, satëlëmpap, satëmpap, satabah;* met de breedte van de hand afmeten, *mënëmpapi.* — zonder den duim, *tabah ëmpat djari.*

handbuks, donderbus, *pëmoeras.*

handdoek, *toewala.* Port. *kain pënëtap toeboek,* inz. voor badhanddoek; op Java: *andoek,* verb.

handdreg, *saoeh-tërbang.*

handel, koophandel, *përnijagaän* (van *bërnijaga,* eene verb. van *banijaga*), zie ook **kleinhandel.** — drijven, *banijaga, bërnijaga, bërdagang;* naar welgevallen — drijven, *bërdagang loewar;* de wetten op den —, *oendang-oendang përnijagaän;* de — bloeit, *përnijagaän itoe ramai;* de — kwijnt, *përnijagaän itoe soeroet;* den — verlevendigen, *mëramaikan përnijagaän.* —, gedrag, *kalakoewan;* iemands — en wandel, *ségala kalakoewan, tingkah-lakoe, përdjalanan dan kalakoean.*

handelaar, in het groot, gevestigd koopman, *saudagar, bijapri.* —, tevens vreemdeling, *orang bërdagang.* —, rondventer, *orang pëndjadjah.*

handelbaar, gedwee, *lëmah, lëmah-lëmboet.*

handeldrijvend, *banijaga;* een — volk, *bangsa jang banijaga.*

handelen, handel drijven, *bërnijaga, bërdagang;* rondventen, *mëndjadjah.* — in, *mëndjoewal,* b.v. in katoenen stoffen, *mëndjoewal kaïn-kaïn.* —, zich gedragen, *mëlakoekan dirinja;* hoe met iem. moeten —, *mëmbagaimanakan, hëndak dibagaimanakan.* — alsof, *mëlakoekan dirinja sapërti.* —, doen, *bërboewat;* goed —, *bërboewat baïk;* verkeerd —, *bërboewat salah;* verkeerd gehandeld hebben, *salah.* — over, van een geschrift, *dari hâl,* b.v. dit boek handelt over den godsdienst, *kitâb ini dari hâl agama.* —, zie ook **ondcrhandelen** en **behandelen.**

handeling, daad, *përboewatan.* —, gedrag, *kalakoean.*

handelsbetrekking, zie **handelsrelatie.**

handelshuis, handelsvereeniging, *kongsi përnijagaän, kongsi saudagar.*

handelskapitaal, *modal, pokok.*

handelsrecht, *hoekoem përnijagaän.*

handelsreis, *përdjalanan banijaga, pëlajaran banijaga.*

handelsrelatie, *rakan, rëkan;* in — zijn, *bërakan,* b.v. als gij met hem in — zijt, zult ge bepaald verlies lijden, *djika engkau bërakan dengan dia, nistjaja ëngkau nanti roegi.*

handelsstad, havenplaats, *bandar.*

handelsverdrag, *përdjandjian përnijagaän.*

handelsvaartuig, *kapal* (*përahoe*) *përnijagaän.*

handelsvrijheid, *kabebasan përnijagaän.*

handelszaak, *përkara përnijagaän.*

handelwijs, *lakoe, kalakoean, përi kalakoean, tingkah-lakoe.*

handenarbeid, *pëkërdjaän tangan;* met de hand gemaakt, *përboewatan tangan.*

handenloos, *tiada bërtangan.*

handenwerk = handenarbeid.

handewaschwater, zie **handwater.**

handeuvel, *sëngal tangan.*

handgeklap, *tépok tangan.*

handgeld, voorschot, godspenning, *tjëngkëram.* —, voorschot op koop of werk, *pandjar, tëmpah.* — geven, *mëmpah, mëmbëri pandjar.*

handgemeen zijn, *bërkalahi.* — worden, *moelaï bërkalahi.*

handgewricht, *hoeloe tangan, përgëlangan tangan, boekoe tangan, pangkal tangan.* Zie **gewricht.**

handgift = handgeld.

handgreep, kunstgreep bij eenig werk, *silap.* — bij de behandeling van wapenen, *përasat.* —, zooveel eene hand grijpen kan, *gënggam;* zooveel men met de beide handen grijpen kan, *raoep.*

handhaven, *mëmëliharakan* (van *pëlihara*).

handhaver, *pëmëlihara.*

handig, *pantas;* Bijw. *dëngan pantas.* Zie ook bij **knaphandig.**

handigheid, *pantas, akas,* b.v. *djika lada soela dikoepasnja dëngan giginja bëtoel bëlah doewa tiada sigi, demikianlah përi akasnja,* een peperkorrel pelde zij met hare tanden, zoodat die juist in tweeën spleet zonder op zijde uit te wijken, zoo was hare handigheid. —, gemakkelijk in het gebruik, *sënang dipakai;* gemakkelijk in de hand, *sënang dipëgang.*

handje, *tangan kètjil*; een — van iets hebben, *bijasa*; een — helpen bij werk, *mèmbantoe dalam pèkèrdjaän*.

handjegauw, spoedig slaan, *tangan panas*; diefachtig, *tjepat tangan*.

handjeklap, eene soort van kinderspel, waarbij men beurtelings tegen elkanders en in eigen handen klapt, *bergèndang kèra*.

handjicht, *sèngat tangan*.

handkijker, *teropong kètjil*; tooneelkijker, *teropong kèmbar*.

handklem, vingerklem, een strafwerktuig van rotan op de Maleische scholen, *apit tjina*.

handkus, *tjioem tangan*.

handlanger, *kawan tangan, pèmbantoe, anak tangan*, fig.

handleiding, *pènggadjaran*; korte —, *pènggadjaran jang ringkas*.

handmerk, *tanda tangan, bèkas tangan*.

handmolen, *penggilingan tangan*.

handnet, schepnetje, zakje aan een stok om vruchten te plukken enz., *saoèk-saoèk, pènjaoèk*.

handoplegging, *pènoempangan tangan, letakan tangan*.

handpalm, *tapak tangan*.

handpers, *apitan tangan*.

handplaat, zeilmakersplaat, *pèlat*, verb.

handrasp, *paroet, koekoer*.

handreiken, *mènoelœng* (van *toelœng*, *mèmbantoe*.

handreiker, *pènoelœng, pèmbantoe*.

handreiking, *pèrtoelœngan, pèmbantoewan*.

handschoen, *saroeng tangan*.

handschrift, manuscript, *soerat nœschut*, Ar.; eigenhandig schrift, *soeratan tangan sèndiri*; manier van schrijven, hand, *chat*, Ar. *bèkas tangan*; naamteekening, *tanda tangan*; geschreven boek, *kitäb soeratan tangan*.

handschroef, om iets in vast te zetten, *ragœem*.

handslag, bij een verdrag, *tampar tangan*; op — beloven, *bèrdjandji bèrtampar tangan*.

handspaak, *toewil, toewas, oengkil, pèngœmpil*; met een — oplichten, *mènoewil, mènoewas, mèngœngkil, mèngœmpil*.

handtastelijk, zeer duidelijk, *njata sakali, tèrang sakali, lähir sakali*. — bevoelbaar, tastbaar, *tèrdjamah, tèrabah, tèrdjabat*.

handtastelijkheid, *tjampala tangan*.

handtasting, *pèndjamahan, pèrabahan, pèndjabatan*.

handteekening, *tanda-tangan, tapak-tangan*; een kruisje als —, *pèrempatan*; zijne — zetten, geven, schrijven, *mèmboeboeh tanda-tangan, m. tapak-tangan*; van eene — voorzien zijn, *pakai tanda-tangan*.

handtrom, steeds met één vel bespannen, *rèbana*; daarop spelen, *bèrèbana, main rèbana, mènampar rèbana*; een kleine —, *rèdam*, daarop spelen, *bèrèdam*; een andere kleine soort, *kètipoeng*.

handvat, handvatsel, *pèmègang, tangkai*. —, oor, als een vat twee ooren heeft, *tèlinga*,. — van een snij- of steekwapen, mes enz., *hoeloe*; elke zank heeft twee —s, *tijap-tijap pèrkara dapat dipandang sabelah-mènjabèlah*.

handvol: een —, *sagènggam*; een — zout, *garam sagènggam*; bij —len, *bergènggam*; een vast ineengedrukte —, —, een stevige —, *sagènggam rat*; een —, een weinig, *sèdikit, bèbèrapa*; een — soldaten, *sèdikit orang ßoldadoe, bèbèrapa o. s.*

handvormig, *saroepa tangan*.

handwater, *ajar pèmbasoeh tangan, ajar tjoetji tangan*.

handwerk, *pèkèrdjaän*; handenwerk; *pèkèrdjaän tangan, pèrboewatan tangan*. —, beroep, *pentjarian, djabatan, djawatan*.

handwerksman, *toekang, pandai*; gewone arbeider, sjouwer, *orang koeli*. —, die op dagloon werkt, *orang opahan*.

handwindsel, *bèbalan tangan*.

handwijzer, *tijang pènoendjoek djalan*.

handwoordenboek, *kitäb lograt kètjil*.

handwortel, *boekoe tangan, pangkal tangan*.

handzaag, *gèrgadji kètjil*.

handzaam, gedwee, *lemah-lemboet, toerœtan, soebur*, Ar.

hanebalk: de hanebalken van een dak, *kasau taboerahan*.

hanekam, *baloeng hajam*; een goed gevulde —, *baloeng sèraga*. —, de bloem, celosia cristata, *boenga baloeng hajam*.

hanenei, kipei zonder dop, *telor-angin*.

hanengekraai, *koekoek hajam*.

hanengevecht, *saboengan, saboengan hajam*; een — houden, *mènjaboeng*; in gedichten, *bèrpoepoeh bandoeng* en *b*.

mandoeng; iemand, die veel werk van —en maakt, *orang penjaboeng*; opzichter, leider van een —, *djoewara, boedjaag djoewara*. Ook de naam van den god der —en.

hanenvechtperk, *gélanggaag, kalengkong*.

hanepoot, *kaki hajam*; hanepooten, slecht schrift, gekrabbel, *tjakar hajam*.

hanespoor, natuurlijke, *soesoh, soesoh hajam, tagil*. —, kunstmatige, die men den vechthanen aandoet, *tadji*.

hanetred aan het ei, *poesat télor*.

haneveer, *boeloe hajam*; boos wijf, *pérampoewan djahat*.

hangbast = hangbuik.

hangbrug, *djambatan gantoeng*.

hangbuik, dikbuik, *péroet gendoet*. Als scheldwoord, *sigadoet*. —, die in een plooi neerhangt, *péroet gélédoer*.

hangebast, galgebrok, *sisa pégantoengan*.

hangen, *gantoeng*; hangende zijn, *bérgantoeng, térgantoeng*; iets —, met onbep. obj. *ménggantoeng*, met bep. obj. *ménggantoengkan*, b.v. zijn bandje aan een spijker —, *ménggantoengkan badjoenja pada pakoe*; gehangen worden, *digantoeng*, als doodstraf, *mati digantoeng*. — op of over iets, b.v. een doek over de leuning van eene stoel, *ménjérandoeng*; toevallig aan iets — gebleven, b.v. de voeten onder het gaan aan een boomwortel, gespannen touw enz., *térsérandoeng*; ook in iets —, zooals b.v. een gebroken arm in een doek, een sloep in de matten enz.; toevallig in iets — gebleven, zooals tusschen de takken of een vlieger aan een staak, *térsérampang*; los ergens overheen —, zooals b.v. een zakdoek over den schouder, een kleed over een rek of touw, *sampai, sélampai, ménjélampai*; op die wijze toevallig over iets blijven —, *térsélampai*; op zijde — van het hoofd, *teling, léntok*; geknakt er bij —, b.v. van een gebroken arm of been, of tak, of het hoofd van een doode, *térkoelaikoelai*; nog aan een gedeelte blijven — van een afgeslagen hoofd, *koelai*; in menigte aan een tros, zooals vruchten aan een boom, druiven enz., *kérëntil, gérentil*; sterk gebogen neder—, zooals een aar, het hoofd van een doode, een kwast, tak, die zwaar beladen is, de onderste bladen van een palm enz., *lémpai*; slingerend los—, zooals b.v. apen met den staart aan de takken of een olieglaasje in een hangstolp, *bérséggajoet*; in menigte, *bérséggajoetan*; los naar beneden — van een touw en dergelijke, ook van snoeren, strooken, reepen, tressen enz., *oembai*; los naar beneden laten — van de beenen enz., *mendjoentai*, met neerhangende beenen zitten, iets dat in tegenwoordigheid van meerderen zeer onbeleefd is, *doedoek bérdjoentai*; de vlengels laten —, *méndjoentaikan sajap*. — van de wangen, *gélimbir, djoembil*; slap —d van de onderste oogleden, *bélengset, rédjah, rébeh*. — van een smeerbuik, ook diep in het water — van het achterschip, *mélaboe*. — van een last aan weerszijden van een vaartuig langscheeps in het water, b.v. van balken, boomen, geschut en dergel., *gandoeng*; er los bij —, b.v. van een lammen vleugel, een gescheurd zeil, enz. aan flarden — van een kleed, slap neer— van de onderste oogleden, *rébeh*; aan iemand —, verkleefd zijn, zooals een kind aan zijne moeder, *maadja, roejoe, roejoet*. — van de huig, *kélédér*; tusschen — en wurgen, *didalam doewa tengah tiga*; aan een zijden draadje —, van het leven, *bérgantoeng diramboet sahélai*; een pot over het vuur —, *méndjérang*, eigenl. op 't vuur zetten om te koken; in de lucht —, zweven, *térlajang*; de lip laten —, *méndjoewihkan bibir*; met het hart aan iets of iemand —, *lékat, bérsangkoet, bérsangkoet-paoet*; nog aan den spijker —, nog niet beslist zijn, van eene zaak, *belom poetoes, belom sélésai*; zich een degen of zwaard om—, *ménjandangkan pédang* (van *sandang*); de huik naar den wind —, *masoek kandang kaubing, méngémbék; masoek kandang karbau, méngoewak*, d. i. een geitenstal binnentredende, blaten; een buffelstal binnenkomende, bulken, Sprw.; op zijde —, naar één kant overhellen, *tjénderoeng, singit*; zie **hellen**; nog hangende zijn, van eene zaak, *belom poetoes, belom sélésai*; het hoofd laten —, moedeloos zijn, *tawar hati*; het hoofd nederbuigen, *ménoendoekkan kapala* (van *toendoek*); staan te —, leunend staan, *bérdiri térsandar*. —, zie ook **af-, om-** en **ophangen.**

hangend, zie **hangen.** — van de ooren van een hond en van de onderlip, *tërkoelai;* los—e haren, *ramboet tëroerai;* met hangende pootjes terugkomen, *onta mënjerahkan dirinja.*

hanger, oorbel, *anting-anting.*

hanger (mar.) *tadjoek.*

hangkast, *almari gantoengan, almari sampajan.*

hangklok, *lontjeng jang tërgantoeng.*

hangkorf, groote mand met deksel, dien men op den rug draagt, *rangking, djangki, garing*

hanglamp, *lampo gantoeng.*

hanglip, *bibir djoewih.*

hangmat, *tëmpat tidoer bërajoen.* — als drangstoel, *tandoe bërajoen.*

hangoor, *tëlinga jang tërkoelai.* —, ezel, het dier, *kaldai;* fig. een domoor, *orang bodoh.* —, tafel met neerslaande bladen, *medja dëngan daoen lipatan, medja lipat.*

hangop, *ajar soesoe jang disërkai.*

hangslot, *rëpoh-rëpoh, koera-koera;* klein —, *rëpoh kampëdal hajam,* omdat het in gedaante op een kippenmaag gelijkt.

hanig, geil, *gatal, gasang, gangsang.*

hanssop, het kinderkleedingstuk, *badjoe monjet.*

hansworst, gekheidmaker, *alan-alan, ogak-ogak, pëlawak, banjoel, badoet,* Jav.

hanteeren, *mëndjabat.*

hanteering, *djabatan, pëkërdjaän.*

hap, mondvol, *soewap;* een — rijst, *sasoewap nasi;* een — in den mond stoppen, *mënjoewap;* elkander —pen in den mond stoppen, *bërsoewap-soewapan;* een — en een snap van het een of ander, *sakërat supoentoeng.* Ook toegepast op bedienden in de beteekenis van weinig bedienden.

haperen, aan iets vast blijven zitten, *tërsangkoet.* — ontbreken, *koerang;* gebrek hebben aan, *kakoerangan,* b.v. het hapert mij aan geld, *akoe kakoerangan oewang;* wat hapert er aan? *apa koerang?* —, stotteren, zie ald. en **hakkelen.**

hapering, stuiting, *sangkoetan.*

hapje, beetje, *sëdikit.*

happen, naar iets, *mëntjakoep.* — met de lippen, *mënangkoep* (van *tangkoep*). —, bijten, *gigit.*

happig, gretig, *galak.* —, gulzig, *dëmap;* een — mensch, *orang pëndëmap.* —, verlangend naar, *soeka, ingin.*

hard, van stoffelijke zaken, den wind, het hart, een geluid, bevel, van slaan en straffen, *këras;* met verscheidenheid, b.v. van spijzen, — en ongaar, van vruchten — en onrijp, *këras-nakas;* van binnen nog —, ongaar, *lagi bërkati;* nog —, hoewel gekookt, nog niet zacht, van erwten en boonen, ook van vruchten en 's menschen hart, *mangkar, mangkah.* Van vruchten ook *meangkal;* nog eenigszins —, doch wel gaar, van gekookte aardvruchten, graan enz., *poelan, poelan-poelan;* zoo — als steen zijn, *mëmbatoe.* —, krakend, knappend, zooals komkommers bij het kauwen enz. *hasan.* —, croquant, van al wat gebakken, gebraden, geroosterd of gebrand is, *garing.* —, stijf, onhandelbaar, *tëgar,* b.v. —e klei, *tanah tegar.* —e slavernij, *përhambaän tegar;* ook — van hoofd, onbevattelijk, b.v. moeilijk te onderrichten, *tëgar di-adjari.* — van den regen, *deras.* —, stijf, zooals een dood lichaam, ook —taai van vleesch, *bangkar.* —, stijf, *kakoe.* — van gemoed, *kakoe hati, këras hati.* — loopen, *lari, lari tëkas.* —, moeilijk, *soesah, soekar.* — van gemoed, *tegar hati, këras hati.* —, luid, van de stem, *njaring;* grof, van de stem, *garau.* —, streng, onmeedoogend, *këras, bëngis.* — van lachen, *gelak-gelak;* een — woord, *përkataän jang kasar;* een — geval, *përkara jang soekar;* het — hebben, *kasoekaran.* — behandelen, *mëngërasi, mëngeraskan,* zie **behandelen;** om het hardst iets doen, *bërloemba-loemba.*

hardachtig, *kakërasan, këras-këras.*

harddraven, een paardenwedren houden, *bërloemba-loembakan koeda, bërsëloembakan koeda.*

harddraver, *koeda pëloemba.*

harddraverij, *përloembaän koeda.* — spelen, een soort van spel, *mëkoeda.*

hardebol, *kapala batoe.*

harden, verduren, *mëndërita, tahan, sabar,* Ar.; niet kunnen —, *tiada tërderita, tiada tërtahani, tiada tërsabarkan, ta' koewasa.* — van metalen in een bad, *mënjëpoeh* (van *sëpoeh*); zich —, *mëmbijasakan dirinja.* —, zie ook **verharden.**

harder, c. s. v. visch, *ikan bëlanak.*

hardheid, *kakërasan, katëgaran.* Zie bij **hard.**

hardhoorig, *pëkak.* —, oostindisch doof, *bengal.*

hardlijvig, *sĕmbĕlit.*

hardnekkig, *tĕgar tĕngkok, tĕgar hati, dĕgil.* —, hevig, *kĕras, pajah, sangat.*

hardnekkigheid, *katĕgaran tĕngkok, katĕgaran hati.*

hardop, overluid, van lezen, spreken, lachen, *koewat-koewat.* Zie ook **hard.**

hardsteen, *batoe loko-loko, batoe koesta.*

hardvochtig, *bĕngis, kakoe hati, tĕbal hati;* iem. die — of wreed van aard is, *pĕmbĕngis.* — genoeg zijn om, *sampai hati.*

hardvochtigheid = hardvochtig.

harem, vrouwenverblijf, een gedeelte van het paleis, *maligai, poeri.*

haren, van haar, *daripada boeloe, ramboeti;* een — kleed, *kain ramboeti, kambĕli.*

harig, van het aangezicht, *rambajan, ramoes;* in het algemeen, *sĕmboeloe.* — van het lichaam, *bĕrboeloe, bĕroma.* — van geweven stoffen, touwwerk enz., *bĕrsĕraboet;* e. s. v. — doek, *kain ramboeti, kain kambĕli.*

haring; e. s. v. —, die in groote scholen in de Ind. zeeën voorkomt en versch gekookt of gebakken gegeten wordt, *ikan kĕmbong;* een grooter soort daarvan, *ikan sĕlar.*

hark, *pĕnggaroek.*

harken, *mĕnggaroek.*

harlekijn, zie **hanswurst.**

harmonieeren met, *patoet dĕngan, bĕrpatoetan dĕngan, satoedjoe dĕngan.*

harnas, *badjoe rantai, badjoe zirha.* Perz. b.v. *dan sapoeloh riboe hoeloebalang dan pĕhaloewan jang bĕrbadjoe zirha dan bĕrbadjoe rantai,* en tienduizend krijgsoversten en helden die harnassen en maliënkolders aanhadden. — van metalen schubben, *lamina.* — soms ook *baroet,* geharnast, *bĕrbaroet;* een borst—, *baroet dada;* in het — jagen, *mĕmarahkan, mĕmbangkitkan marahnja.*

harp, kent de Maleier niet. Bij hem bestaat slechts een tweesnarig instrument, *kĕtjapi,* met welk woord men gewoonlijk — overzet; op de — spelen, *bĕrmain kĕtjapi;* de — tokkelen, *mĕmĕtik kĕtjapi* (van *pĕtik*).

harpoen, *sĕroewit;* daarmee werpen, *mĕnjĕroewit;* e. s. v. — met twee punten boven elkander, *pijaril.* — met drie punten, elger, *sĕrampang;* daarmede steken of werpen, *mĕnjĕrampang.* — met ijzeren punt en weerhaak, *tĕmpoeling.* — met ijzeren weerhaak aan de punt en voorzien van eene lijn, *sĕmijang, sĕmbijang.* — met losse schacht, *toraĵ.*

harpuis, *gala-gala;* nml. een mengsel van hars en kalk, waarmede men de naden der vaartuigen stopt. Voor hetzelfde doel wordt ook een soort van harsachtige olie, *minjaĵ kĕroewing,* gebezigd; werk en —, *gĕlaw dan gala-gala.*

harpuizen, *mĕmboeboeh gala-gala.*

harrewarren, *mĕntjĕrewet, bĕrtĕngkar, bĕrbantah.* Met elkander —, *bĕrtĕngkar-tĕngkaran, bĕrbantah-bantahan;* iem. die altijd harrewart, *pĕntjĕrewet.*

harrewarrerij, *tĕngkar, tjĕrewet, pĕrbantahan.*

hars, *damar;* een gemeene soort van —, *damar batoe;* een fijne soort, viool—, *damar mata koetjing;* inzamelen van —, *mĕndamar;* een soort van gepreparceerd —, waarmede men een steen in zijn kas of een mes in zijn heft bevestigt, *pandam;* met die — iets bevestigen, *mĕmandam;* soldeer—, *pĕmidjar;* meestal, doch verkeerd, *pidjar,* daar dit glooiof smeltbitte beteekent; een soort van geneeskrachtige —, *alim.* — van den terpentijnboom, *binasat,* Perz.

harsboom, er zijn verschillende boomen in Indië, die hars leveren, doch daarvoor bestaat geen algemeene naam. Men zou het met *pohon damar* kunnen teruggeven.

hart, in de ontleedkunde, *djantoeng;* het — van een buffel, *djantoeng kerbau.* —, gemoed, *hati,* ook fig. voor moed; *kalb,* Ar. *kalooh,* Ar. mrv., wordt ook in het enkv. gebruikt, *foeâd.* Ar. De arab. woorden meest in brieven; een zuiver —, *hati jang bĕrĕsih, h. j. soetji, h. j. djĕrĕnih, h. j. hĕning;* een oprecht —, *hati jang toeloes, h. j. ichlâs,* Ar.; een zeer oprecht —, *hati jang toeloes ichlâs;* een bitter —, *hati hangat;* een valsch —, *hati tjoelas;* een verstokt —, *hati kĕras;* verstoktheid van —, *kakĕrasan hati;* trotsch van —, *hati bĕsar;* een bekommerd —, *hati jang bĕrtjinta;* van ganscher —e, *dĕngan boelat hati, dĕngan sagĕnap hati, dĕngan sĕgala socka hati;* het geheele — er op zetten, *bĕrboelatkan hatinja;* met zijn — er niet bij zijn, *hatinja tiada mĕnghadap kapada;* met het — in de schoenen vluchten *lari*

mĕmbawa hati, b.v. *hai toen Hamzah, mĕngapa toewan hamba lari mĕmbawa hatimoe ini*, wel heer H. waarom vlucht je met het — in de schoenen? het — vertederen, *mĕrawankan hati*; het — vermurwen, *mĕnghantjoerkan hati*; het over zijn — kunnen verkrijgen, hardvochtig genoeg zijn tot iets, *sampai hati*; in het — opkomen, *datang hati, tĕrbit dalam hati*; ter —e nemen, *mĕmpĕrhatikan*. Het ter — nemen, zelfst. nw. *pĕrhatian*; in het — bewaren, *simpan didalam hati*; het — innemen, winnen, *mĕngambil-ambil hati*; een kwaad — toedragen, *mĕmbĕntji, mĕnaroh dĕngki akan, dĕndam akan*; aan het — drukken, *mĕmĕloek* (van *pĕloek*); een — voor die zaak hebben, *bĕrhati atas pĕrkara itoe*; zijn — koelen, *mĕmoewaskan hati* (van *poewas*); onder het —e dragen, *mĕngandoengkan*; verlicht van —, *sĕnang hati*; het — van iets uitrekken, *mĕlĕpaskan daripada hati, mĕndjaoehkan hati daripada*; het — uitstorten, *mĕmboeka sĕgala rahasija hatinja*; uit het — spreken, *bĕrkata dĕngan tĕroes tĕrang*; uit het oog, uit het —, *djaoeh pada mata, djaoeh pada hati*; alsof het — bloedt, *sapĕrti dihiris dĕngan sĕmbiloe rasanja*; in het — geschreven staan, *tĕrsoerat didalam hati*; wat er in het — omgaat, *isi hati*, b.v. *isi hatinja itoepon kalihatanlah pada moekanja*, op zijn gelaat was te zien, wat er in zijn hart omging; één van — zijn of worden, *djadi satoe hati, d. sahati*; het gevoelen des —en, *rasa hati, pĕrasaän hati*; —, binnenste, harde kern van hout, een boom enz., *tĕras*; zacht, week, binnenste van planten, *ampoeloer, kampoeloer, mĕmpoeloer, rijas, ĕrijas*. — der zee, *toebir laoet, tĕngah laoet, dalamnja laoet*. Het middenpunt van de zee, *poesat laoet*; in het —je van den regentijd, *ditĕngah moesim hoedjan*.

hartader, *tangkai hati*.

hartbrekend, *jang mĕmĕtjahkan hati* (van *pĕtjah*).

hartediefje = hartje.

harteleed, *kasoesahan hati*.

hartelijk, *dĕngan soenggoeh hati*. Van lachen, *gĕlak-gĕlak*.

hartelijkheid, *kasoenggoehan hati*.

hartelust, *kasoekaän hati, kagĕmaran hati*.

harten, in het kaartspel, *tĕkoḳ*.

hartenet, zie **hartvlies.**

hartewensch, *kahĕndaḳ hati*.

hartgrondig, *dalam batin hati*.

hartig, zout, *asin*.

hartje, liefje, liefkoozingswoord, *ĕmas, tangkai hati, boewah hati, ĕndoeḳ*.

hartkamer, *bilik djantoeng*.

hartkloppiug, *dĕbar hati*. — door hard loopen, vermoeidheid of ziekte, *gap-gap, gap-gap dada*.

hartkolk, *hoeloe hati*.

hartkuil, nml. de streek vlak onder de borsten, *dapoer soesoe*.

hartlap, hartedief, liefkozingswoord, *rangkai hatikoe*, eigenl. pees van mijn hart.

hartpijn, *sakit djantoeng*.

hartroerend, *jang mĕrawankan hati, jang mĕmbĕri sajoe hati, jang mĕmbĕri peloe dihati*.

hartsgeheim, *rahasija dalam hati*.

hartslag of hartsamentrekking, *koentjoep djantoeng*, vdW.

hartslagader, *boeloeh-boeloeh darah*.

hartsterkend, *jang mĕngkoewatkan badan*.

hartsterking, *obat jang mĕngkoewatkan badan*.

hartstocht, de —en, *hawa-nafsoe*, Ar. eene —, *nafsoe*, Ar. —, lust tot den bijslaap, *sjahwat*, Ar.; zijne — opvolgen, *mĕnoeroet hawa-nafsoe* (van *toeroet*); zijne —en bedwingen, *mĕnahani hawa-nafsoe* (van *tahan*).

hartstochtelijk, *panas, bĕrhawa-nafsoe*. — ook *gila dĕngan*, b.v. — weenen, *gila dĕngan mĕnangis*. — spelen, *gila dĕngan bĕrmain*. — Bijw. *dĕngan hawa-nafsoe*.

hartsvanger, hiervan de volgende soorten: — die naar boven breeder uitloopt, *kĕlewang*. —, kort en breed zwaard, *parang*. —, een soort van korte houwer, *pĕdang katjang parang*. —, een soort van kort Atjineesch zwaard, *gĕdobang*; een soort van — zonder scheede, in Atjih gedragen, *roedoes*.

harttop, *oedjoeng djantoeng*.

harttusschenschot, *sĕkat didalam djantoeng*.

hartuitzetting, *kĕmbang djantoeng*.

hartverheffend, *jang mĕnggĕmbirakan hati*.

hartverscheurend, *jang mĕnghiris hati*.

hartvlies, *djala-djala, lĕndja djantoeng, tamoerat,* Ar.

hartvormig, *saroepa djantoeng.*

hartzakje, *kandoeng djantoeng.*

hartzeer, *doeka-tjita, roesaḳ hati, pĕrih.* — veroorzaken, *mĕmbakar hati,* b.v. hij veroorzaakte zijn vader slechts —, *ija mĕmbakar hati bapanja sadja.*

haspel, garen—, *likasan, olaḳ.* — waarmede men los uit de hand garen windt of waarmee het gesponnen garen van het spinnewiel wordt afgewonden, *tjoban;* eerste — bij het weven, waarop het garen gebracht wordt, ook — aan een spinnewiel, *roewing, boewing;* tweede — bij het weven, waarop het garen van den eersten — gehaspeld wordt, *olaḳ.* —tje aan een hengel, *poepoel, kili-kili.*

haspelaar, zie **sukkel.**

haspelen, *mĕlikaz, mĕroewing, mĕngolaḳ, mĕnika-nika* (van *tika*). Zie bij **haspel;** door elkander —, *mĕngoesoetkan* (van *koesoet*), *mĕngatjankan* (van *katjau*). —, twisten, *bĕrbantah-bantah.*

hassebassen, kibbelen, *bĕrbantah-bantah;* snauwen, *bĕrtĕngking-tĕngking.*

hatelijk, *kabĕntjian.*

hatelijkheid, *kabĕntjian, pĕrkara kabĕntjian, pĕri kabĕntjian.*

haten, *bĕntji;* met obj. *mĕmbĕntji;* zonder oorzaak —, *mĕmbĕntji dĕngan tiada saměna-měna;* elkander —, *bĕrbĕntjibĕntjian.*

hater, *pĕmbĕntji, orang jang mĕmbĕntji.*

have, *harta, harta-bĕnda, barang-barang, mál,* Ar.; tilbare —, *barang-barang jang tĕrbawa;* levende —, *hidoep-hidoepan;* levende en levenlooze —, *mál ḥamít dan naṭiḳ,* Ar.

haveloos, stuk, oud, versleten, *boeroeḳ.* Ook van personen, b.v. havelooze menschen, *orang boeroeḳ.* — kleeren, *pakajan boeroeḳ.* —, slordig, niet net van kleeding, *tiada tjĕrĕmat.*

haven, zeehaven, *bandar.* —, ankerplaats, *pĕlabohan.* —, baai, *tĕlo̱ḳ.* —, gevormd door eene riviermonding, *koewala.* —, reede, *moewara;* een veilige —, *bandar jang santausa, pĕlabohan jang baïk.* —tje, *bandar kĕtjil, bandaran,* b.v. *mĕmboewat satoe bandaran atawe aloeran,* maakten een haventje of geul.

havenboom, afsluitboom eener riviermonding, *batangan.*

havenen, in de haven komen, *sampai dipĕlabohan, masoeḳ koewala, sampai dibandar, sampai dimoewara.* —, beschadigen, *mĕroesaḳkan;* gehavend, *roesaḳ.* —, scheuren, *mĕngojaḳ-ngojaḳ* (van *kojaḳ*), *mĕntjariḳ-tjariḳ.* —, verfrommelen, *mĕngoesoetkan* (van *koesoet*). —, afrossen, *mĕnghantam, mĕnggasaḳ, mĕmbĕlasah.*

havengeld. *roeha-roeha, beja pĕlabohan.*

havenhoofd, *pangkalan, b.v. dan pĕrahoe pon tĕlah ḥadlir dipangkalan,* en ook het vaartuig lng gereed aan het —.

havenkantoor, *pĕbejan* (van *beja,* accijns), *kantor bom.*

havenmeester, *sjahbandar,* zoowel een Eur. als een Inl. —.

havenrecht, zie **havengeld.**

havenreglement, *oendang-oendang moewara, pĕrentah pĕlabohan.*

havenstad, *bandar,* b.v. Singapoera is een groote —, *Singapoera itoe bandar bĕsar.*

haventon, *pĕlampoeng tanda moewara.*

haverij, *awari,* Ar. *roesaḳ di laoet.*

havik; c. s. v. —, *boeroeng radjawali.*

haviksneus, *hidoeng mantjoeng.*

hazardspel, *djoedi, pareh, tĕkaän;* de bankier van een —, *jang ĕmpoenja tĕkaän;* een — spelen, *maïn djoedi, maïn pareh.*

hazelworm, *sĕpah boelan.*

hazenlip, *bibir soembing,* letterl. ingescheurde lip.

hazenmond, *moeloet soembing.*

hazenpad; het — kiezen, *lari;* b.v. hij koos het — alsof hij door een hond gebeten was, *larilah ija sapĕrti polong kĕna sĕmboer,* d. i. hij vluchtte als een bespoten kabouter. Zie ook bij **haal.**

hazenslaap, *tidoer hajam,* d. i. kippenslaap.

he! *wah!* he! he!, *ĕh-ĕh!* b.v. — ! wat is dat mooi! *wah! bagoes sakali;* hé! hé! wat moet ge daar doen, *ĕh-ĕh, maoe apa disana.*

hebbelijk, *bijasa.*

hebbelijkheid, *kabijasaän, ădat;* een verkeerde — bezitten, *sasar-sasar bĕhasa.* Zie bij **gewoonte.**

hebben, bezitten, *ĕmpoenja, mĕmpoenjaï.* Wordt veelal ook uitgedrukt door het Voorvoegsel *bĕr,* b.v. geld —, *bĕroewang,* eene vrouw —, *bĕrbini,* honger —, *bĕrlapar* enz. Soms moet het teruggegeven worden met *ada,* zijn, en het bez. Vrnw. b.v. ik heb drie kinderen, *ada tiga orang anaḳkoe,* zij heeft twee

geiten, *ada doewa ekoer kambingnja.* Soms wordt — teruggegeven met *ada* en *pada* of *bagai*, met het bez. Vrnw. b.v. hij heeft geld, *adalah oewang padanja*, ik heb kleeren, *padakoe adalah pakajan*; *adalah pakajan bagaikoe.* — als Hulp Ww. bestaat in het Mal. niet. Om den volkomen verl. Tijd aan te geven gebruikt men voor —, *soedah* of *tělah*, gedaan, reeds, bereids, b.v. ik heb gegeten, *akoe soedah makan*, hij heeft dat genomen, *tělah di-ambilnja*; wat hebt gij er aan, *apa goenanja kapadamoe*; ik wil het niet —, *akoe ta'maoe*; tegen iets —, *sĕgan akan*; tegen iemand iets —, *sĕgan akan sa'orang*; iets moeten —, zie **noodig**; hoe laat hebt gij het, *pada arlodjimoe poekoel bĕrapa*; daar hebt gij het, neem dit, *nah, ambillah ini*; hier is het, *inilah dia*; niet mogen —, *tiada bolih mĕndapat*; een Gulden heeft honderd centen, *satoe roepijah djadi saratoes sen*; veel te doen —, *ada banjak kĕrdja*; onder zich —, bestieren, *mĕmĕgang* (van *pĕgang*); ook in handen —; van wien hebt gij dat (gehoord), *siapa jang mĕntjĕritĕrakan* (*mĕmlĕri tahoe*) *itoe kapadamoe*; hij zal er van —, (straf krijgen), *ija nanti dapat.*

hebreër, *orang ibráni.*

hebreeuwsch, *ibráni*, Ar. de —e taal, *bĕkasa ibráni.*

hebzucht, *loba, ṭamā*, Ar.

hebzuchtig, *loba, ṭamū*, Ar. *gĕloedjoch.*

hecht, sterk, vast, *tĕgoh, koekoeh.* — maken, *mĕnĕgohkan, mĕngoekoehkan*; met elkander een — verbond sluiten, *bĕrtĕgoeh-tĕgoehan djandji.*

hecht, heft, handvatsel, gevest, *hoeloe*, tot — hebben, *bĕrhoeloekan*, b.v. ivoor tot — hebben, *bĕrhoeloekan gading.*

hechten, van het eene stuk aan het andere, *mĕnghoeboengkan, mĕnjamboengkan*; gehecht in dien zin, *hoeboeng, samboeng, bĕrhoeboeng.* — in den zin van vaststeken, vastspelden aan iets, *mĕnjĕmat* (van *sĕmat*); gehecht in dien zin, *tĕrsĕmat*; ook van nieuwe bepalingen aan een contract of testament; gehecht zijn aan iemand, *tĕrsangkoet*, b.v. ik gevoelde mij aan Mijnheer gehecht, *tĕrsangkoetlah hatikoe kapada toewan rasanja.* — van het hart, ook *lĕkat* en *bĕrtambat*, b.v. indien beider liefde zich hecht, *djikalau kasih sama bĕrtambat*; het — des harten, *tambatan hati*; zijn hart — aan, *mĕlĕkatkan hatinja akan.* — van een kind aan ouders enz. van eene vrouw aan haren man, *mandja*, b.v. *pada kĕtika itoe mandjalah akoe kapada neneḳkoe*, op dien tijd was ik aan mijne grootmoeder gehecht, *waka adalah istĕri radja itoe tĕrlaloe mandjanja, lagi baik pavasnja*, de gemalin des Vorsten was zeer gehecht en ook schoon van gelaat. Aan elk, gehecht, zooals b.v. beenderen, *bĕrgala*, b.v. *laeloeh-lantaḳ sĕgala toelangmoe, soeatoepon tiada bĕrgala lagi*, al uwe beenderen tot gruis, geen enkele zelfs meer aan elkander gehecht; niet aan —, niet tellen, *tiada mĕngendahkan.*

hechtenis, gevangenschap, *ḥál tĕrpĕndjara, ḥal tĕrkoeroeng*; in — nemen, *mĕnangkap* (van *tangkap*); in — brengen, *masoeḳkan kadalam pĕndjara.*

hechtheid, *kaṭĕgoehan.*

hechtmiddel, *pĕlĕkat.*

hechtnaald, *djaroem loeka.*

hechtpleister, *tampal.*

hechtsel, *pĕngikat, pĕnjamboeng.*

heden, *hari ini, sakarang ini.*

hedenavond, *pĕtang ini, malam ini.*

hedenmiddag, *tĕngah hari ini.*

hedenmorgen, *pagi ini.*

hedennamiddag, *pĕtang ini.* Op Java *ini soré.*

hedennacht, *malam ini.*

hedendaags, Bijw. *pada hari ini, pada masa ini.*

hedendaagsch, *sakarang, pada masa ini*, b.v. de —e gewoonten, *ádat jang sakarang, ádat pada masa ini.*

heel, gansch, zie **geheel.** —, niet stuk, *lagi baïk, bĕlom roesaḳ.* —, niet gebroken van de pooten van een dier, *tĕrik.* — zijn, van eene wond, genezen, *sĕmboeh, baïk.* —, zeer, *tĕrlaloe, amat, sangat*, b.v. — mooi, *tĕrlaloe eloḳ, amat bagoes.* — ondeugend, *sangat nakal.* — vroeg in den morgen, *pagi-pagi sakali.* — laat in den nacht, *djaweh malaṃ, malam-malam.* — lang geleden, *soedah lama sakali.*

heelal, *álam*, Ar. het gansche —, *saměsta álam sakaliaṅ.*

heelbaar, te genezen, *dapat disĕmboehkan*; niet —, *tiada tĕrsĕmboehkan.*

heelemaal, *sama sakali.*

heelen, genezen, onz. *sĕmboeh, djadi sĕmboeh, djadi baïk*; bedr. *mĕnjĕmboehkan.*

heelhuids, *dĕngan salámat, dĕngan tiada kurang apa-apa.*
heelkruid, *daoen obat.*
heelkunde, *ilmoe mĕngobati loeka.*
heelkundige = heelmeester.
heelmeester, *tabib,* Ar. — tevens barbier, *hadjim,* Ar.
heelpleister, *tampal.*
heen, in samenst. met Bijw. van plaats, *ka,* b.v. hier—, *kamari,* daar—, *kasana* enz. Voor de andere samenst. zie daarbij; al — zijn, *soedah pĕrgi.* — en weder, voorbij iets, *laloe-lalang,* b.v. — en weder voorbij het huis, *laloe-lalang dihadapan roemah;* — en weder varen, *olang-aling,* b.v. *maka toen Omar pon pĕrgilah dĕngan saboewah pĕrahoenja olang-aling,* en heer O. nu ging met een van zijne vaartvigen — en weder varen. — en weder gaan tusschen twee bepaalde plaatsen, *pĕrgi-datang, kasana kamari.* — en weder zwaaien met eene lont, opdat zij aanblijve, *mĕngibas-ngibas* (van *kibas*); waar wil dat —, *apakan djadinja.*
heenbrengen, *mĕmbawa.*
heendrijven, voortjagen, *mĕnghalaukan;* voor zich — van dieren, opdrijven, *mĕnggiring.* —, met den stroom, *hanjoet.*
heengaan, *pĕrgi;* van Vorsten of aanzienlijken, *bĕrangkat.* Zie ook bij **gaan.**
heenglijden, over eene oppervlakte, *lengser, gĕlingsir.*
heenkomen: een goed — zoeken, *lari bĕrlĕpas diri, mĕmbawa dirinja, mĕmbawa nasib,* Ar. b.v. zij allen zochten een goed —, *mareka-itoe sakalian pon larilah bĕrlĕpas dirinja;* en om die reden zocht een iegelijk een goed — naar Singapoera, *maka sĕbab itoelah masing-masing mĕmbawa nasibnja datang ka Sĕlat.*
heenloopen, weggaan, *pĕrgi;* vluchten, *lari.*
heenreis, *djalan pĕrgi;* de — en thuisreis, *djalan pĕrgi dan poelang.*
heenrijden, dit hangt van de wijze van rijden af, b.v. te paard, *pĕrgi bĕrkoeda,* op een os, *pĕrgi bĕrlĕmboe,* in een rijtuig, *pĕrgi bĕrkareta* enz., *pĕrgi bĕrkoeda poelang bĕrlĕmboe,* te paard — en op eene koe tehuis komen, Sprw.
heenspoeden, *pĕrgi dĕngan sigĕra.*
heenvaren, *pĕrgi bĕrlajar;* naar boven stijgen, *naik.*
heenvliegen, *tĕrbang.*
heenvoeren, *mĕmbawa pĕrgi;* waar hare voeten haar maar heenvoerden, *mana sapĕrgi-pĕrgi kakinja.*
heenwaaien, *ditĕrbangkan angin, dibawa olih angin.*
heenzwerven, *pĕrgi mĕngombara* (van *kombara*), *hanjoet.*
heer, *toewan;* van God, *Toehan, rabb,* Ar. God de —, *Toehan Allah.* Mijn—, *rabbi!* de — der heirscharen, *rabboe'lalamin.* —, bezitter, *toewan, toewan jang poenja, sahib,* Ar.; de — des huizes, *toewan jang poenja roemah;* de — van een stuk land, landheer, *toewan tanah;* de — (eigenaar) met het verhaal, *sahiboe'lhikajat,* = het Mal. *jang ĕmpoenja tjĕritĕra;* Mijn—, *toewankoe,* mag alleen tot den Vorst gebezigd worden, en komt overeen met Uwe Majesteit. In het gewone leven is het voor den aangesproken persoon, *toewan, toewanhamba,* voor den derden pers. *toewan sĕhaja, toewan hamba;* de groote —, *toewan bĕsar.* Hieronder wordt, behalve de Gouverneur-Generaal, iedere Europeesche ambtenaar verstaan, die ter plaatse de hoogste is; als — erkennen, *mĕmpĕrtoewan;* als — erkend worden, *dipĕrtoewan;* hij die als — erkend wordt, *jang dipĕrtoewan, jaw toewan,* beide alleen als titel, waarmede men van den regeerenden Vorst spreekt; een — hebben, *bĕrtoewan;* tot — hebben, *bĕrtoewankan,* b.v. den Duivel tot — hebben, *bĕrtoewankan iblis;* mijn oude —, vader, *bapa sĕhaja, orang toewa sĕhaja;* de oude —, oud eerwaardig persoon, aan wien men eerbied verschuldigd is, zooals men wel eens van een chef spreekt, *bĕlijau.* —, titel voor fatsoenlijke Arabieren, eigenlijk voor hen, die geacht worden van den Profeet af te stammen, *sajid,* Ar. *toewan sajid.* —, in gedichten dikwerf, *goesti,* Jav.
heerachtig, *katoewanan, tjara toewan.*
heerbaan, *djalan raja, djalan bĕsar.*
heere, zie bij **heer.**
heerendienst, *pĕkĕrdjaän nĕgari;* koopen en verkoopen van —, in het Palembangsche, *sandang gawé.*
heerenhuis, *roemah toewan-toewan.*
heerenknecht, *djongos,* verb. Ned.
heerenstand; de —, *pĕtoewan* (van *toen,* eene verk. van *toewan*).
heerleger, *bala-tantara;* de Vorst en al

zijne —s, *baginda sĕrta dĕngan sĕgala bala-tantarainja.*

heerlijk, *moelia* (Skr. *moelja*); zeer —, *moeliawan, rabăni*, Ar. —, kostbaar, fraai, *endah-endah.* — van smaak, *sĕdap sakali.*

heerlijkheid, luister, *kamoeliaän.* —, glans, glorie, *sĕri.* — bezitten, *bĕrsĕri*; zonder —, *tiada bĕrsĕri*; de — der bergen, *sĕri goenoeng*; de — van het paleis, *sĕri astana.* —, *izat*, Ar. — en eer bewijzen, *mĕmbĕri izat dan hormat.* —, landgoed, *tanah-ajar.*

heerschaar, *bala-tantara*; de Heer der heerscharen, *Toehan sĕrwa sakalian ălam, Toehan sĕrwa saměsta ălam sakalian, rabboe'lălamin*, Ar.

heerschachtig, *soeka mĕndjadi toewan, soeka mĕngatas-ataskan dirinja.*

heerschappij, *pĕmĕrentahan, pĕrtoewanan, soelţânat*; de — uitoefenen, *mĕlakoekan pĕrentah*; de — uitoefenen over zijne hartstochten, *mĕnahani hawa-nafsoenja* (van *tahan*).

heerschappijvoerder, *pĕmĕrentah.*

heerschen: — over, *mĕmĕrentahkan.* —, de overhand hebben, *mĕnang*; als Vorst —, *djadi radja, karadjaän*; hij heerscht over zijne makkers, *ija mĕngatas-ataskan dirinja daripada kawan-kawannja.* — van eene ziekte, *banjak*, b.v. de droes heerscht, *banjak sakit ingoes, banjak sakit sĕrdi*; de koorts heerscht, *banjak dĕmam.*

heerscher, *pĕmĕrentah, jang mĕmĕrentah.* — van den Vorst, *jang dipĕrtoewan.* —, Vorst, *djah*, Perz.

heertocht, *angkatan pĕrang, angkatan balatantara.*

heervorst, *pĕngandjoer, hoeloe-balang.*

heerweg, *djalan raja, djalan bĕsar.*

heesch, schor, *sĕraķ, parau*; b.v. zijne stem, die lieflijk was, werd —, *soearanja, jang mĕrdoe, mĕndjadi parau.*

heeschheid, *kasĕrakan, parau.*

heester, *pokoķ.*

heet, *panas.* — door vuur, van water, metaal enz., *hangat.* — gemaakt, gloeiend — gemaakt, van ijzer, *dibakar merah*; gloeiend —, de hoogste graad van hitte, *pidjar*, b.v. terwijl het groote ijzer — wordt kan het kleine gesmeed worden, *sĕmantara bĕsi jang bĕsar pidjar, bolih jang kĕtjil dititiķ.* —, prikkelend op de tong, *pĕdas*; deze toespijs is veel te —, *sambal ini tĕrlaloe pĕdas.* —e koorts, *dĕmam panas, d. kapalaoe*; zeer — van het lichaam, door koorts, hard werken, loopen of toorn, *radang.* — worden in dien zin, *mĕradang*; brandend — van den wind of den dag, *panas tĕriķ, djanoebi*, Ar. niet erg —, niet bijzonder —, *lĕmah panas.* —, brandend, b.v. van eene wond enz., *pĕdih, pĕrih.* —, geil, *gatal.* —, gretig, *ingin, ăsjiķ*, Ar.; het heete jaargetijde, de droge mouson, *moesim panas, moesim kĕmaran*; op heete kolen staan, *mĕmidjaķ doeri*; op heeter daad betrappen, *mĕndapati dalam, mĕndapati tĕngah*; b.v. iemand die steelt op heeterdaad betrappen, *mĕndapati orang dalam mĕntjoeri* of *tĕngah mĕntjoeri*; in het heete van het gevecht, *ditĕngah pĕrang jang ramai.*

heeten, genaamd zijn, *bĕrnama.* Ook *nama* met het bez. Vrnw. b.v. ik heet Sidin, *akoe bĕrnama Sidin, namakoe Sidin*; hij heet Ali, *namanja Ali*; hoe heet hij, *siapa namanja*; hoe heet dat in het Maleisch, *apa namanja ini dĕngan bĕhasa Mĕlajoe.* —, noemen, een naam geven, *mĕnamaï, mĕmbĕri nama, mĕnjĕboet* (van *sĕboet*). —, maken tot, b.v. — liegen, *mĕndoestakan*; welkom —, *mĕnĕgor* (van *tĕgor*), *mĕmbĕri salámat datang.* —, gebieden, *soeroeh*; b.v. wie heeft u dat geheeten, *siapa soedah mĕnjoeroeh itoe kapadamoe.*

heeten, heet maken, warm maken, *mĕmanasi, mĕmanaskan* (van *panas*), *mĕnghangatkan.* Zie ook bij **heet.**

heetheid, *kapanasan.*

heethoofdig, *lĕkas marah.*

heffe, grondsop, *kĕroeh, kampas, tahi, koembi*; de — des volks, *orang hina-dina.*

hefboom, *oempil, pĕngoempil*; daarmede opheffen, *mĕngoempil.* — die gebruikt wordt voor de zeetotebel, *toewas*; met zulk een — oplichten, *mĕnoewas*; de persoon, die daarmede oplicht, *pĕnoewas.*

heffen, *mĕngangkat.* Zie ook **opheffen** en **verheffen.** — van tol of belasting, *mĕmoengoet* (van *poengoet*), b.v. belasting —, *mĕmoenguet beja*; van inkomende rechten ook *mĕntjaboet*; een inkomend recht — van 10 percent, *mĕntjaboet sapoeloeh satoe*; de beide handen ten hemel —, *mĕnadahkan tangan kalangit* (van *tadah*); op de beide vlakke handen in de hoogte —, *mĕnatang* (van *tatang*), *mĕnating* (van *tating*).

heffer, van belasting, *pĕmoengoet beja, p. tjoekai.*

heffing, van belasting, *poengoetan beja, p. tjoekai.*

hefoffer, *pĕrsĕmbahan tatangan, korbán tatangan.*

heft, zie **hecht.**

heftig, zie **hevig.**

heg, *pagar;* een — hebben, van een — voorzien zijn, *bĕrpagar;* tot — hebben, *bĕrpagarkan;* van een — voorzien, bedr. *mĕmagari.*

heggeschaar, *goenting pagar.*

hegira, *hedjrat,* Ar.

hei, Tusschw. *hai!* —, holla, *wahai!*

heibei, *pĕrampoewan tjĕrewet.*

heibeien, *tjĕrewet, tjomel.*

heiblok, *pĕngĕntak, pĕlantak.*

heide, woest land, *goeron, padang tandas, padang tĕkockoer.*

heiden, afgodendienaar, *orang káfir,* Ar. *orang jang mĕnjĕmbah bĕrhala.* —, in sommige verhalen ook *zanggi.* Perz. zigeuner, en *bĕdowi, bĕdawi,* Ar. bedoewin.

heidendom, *sĕgala orang káfir.*

heidin, *pĕrampoewan káfir.*

heien, palen inslaan met een heiblok, *mĕmantjang* (van *pantjang,* heipaal), *mĕlantak, mĕngĕntak* (van *ĕntak*).

heier, *orang jang mĕmantjang, pĕmantjang, orang pĕlantak, orang pĕngĕntak.*

heil, *salámat,* Ar. *bĕhagija,* Skr. *oentoeng.* —, als wensch, tot den Vorst, *daulat,* Ar. b.v. — zij mijn Vorst, *daulat toewankoe!* — en onheil, *bĕhagija dan tjilaka;* volkomen —, *salámat sampoerna, bĕhagija jang sampoerna;* eeuwig —, *salámat jang kĕkal.* — en zegen, *bĕrkat-salámat.* —, nut, *goena, fáïdah,* Ar.

heiland, *djoeroe-salámat,* van Eur. vinding, doch heeft reeds ingang gevonden; Jezus de —, *Isa almasíh,* Ar.

heilbede, *salám-dóa,* Ar. *dóa-salámat.*

heilbegeerig, *ingin akan salámat, mĕntjĕkari salámat.*

heilbron, bron des heils, *pohon salámat.* —, gezondheidsbron, *mata-ajar ṣeḥḥat.*

heilgroet, *salám,* Ar. dien geven, *mĕmbĕri salám;* elkander dien geven, *bĕrsalám-salóman.*

heilig, *soetji, ḳoedoes,* Ar. de Heilige, *alḳoedoes,* Ar. *Jang maha soetji.* —, geheiligd, *moḳaddas,* Ar. *moekarram,* Ar. —, eerwaardig, van een persoon of graf, *karámat,* Ar.; de —e Geest, *roḥoe'lḳoedoes,* Ar. *roḥ jang soetji;* de —e Schrift, *kitáboe'lḳoedoes, alkitáb, kitáb soetji.* —, tot godsdienstig gebruik afgezonderd, *ḥarám,* Ar.; een —e plaats, *makdis,* Ar.

heiligbeen, *toelang kĕlangkang.*

heiligbeensholte, *rongkongan poenggoeng.*

heiligbeenstreek, *kĕlangkang.*

heiligdag, *hari raja.*

heiligdom, *makdis,* Ar. *baitoe'lmoḳkadis,* het huis des heiligdoms, de tegenwoordige naam van Jeruzalem; het —, de tempel te Mekka, *masdjiddoe'lḥarám.*

heilige, *orang soetji, orang ḳoedoes, orang karámat, orang bagawan,* Skr.; de Mohammedaansche —n, *wali-wali, ségala wali,* Ar. een hindoesch —, *rĕsi;* een groot —, *maharĕsi;* een soort van Hindoesch— of bedelmonnik, *djoegi.*

heiligen, *mĕngḳoedoeskan, mĕntakdiskan, mĕnjoetjikan* (van *soetji*).

heiligendienst, *kabaktian kapada orang karámat, kabaktian kapada ségala wali.*

heiligheid, *kasoetjian, takdis, pĕri jang ḳoedoes, bagawan,* Skr.

heiliging, *pĕsoetjian, takdis,* Ar.

heiligkas, reliquieenkas, *tjandi.*

heiligmakend, *jang mĕngḳoedoeskan, jang mĕnjoetjikan.*

heiligmaker, *pĕnjoetji, pĕngchalás.*

heiligschender, *orang jang mĕlanggar barang jang soetji.*

heiligschending, *pĕlanggaran barang jang soetji.*

heiligverklaring, *pĕnggĕlaran karámat (?).*

heilloos, *tjilaka, malang;* een — lot, *oentoeng malang.*

heilrijk, *lempah dĕngan salámat, kalempahan salámat.*

heilweg, *djalan kapada salámat;* de weg des heils, *ṣirátoe'lmoestakím,* Ar.

heilwensch, *salám,* Ar. *salám-dóa,* Ar. *salámat,* Ar.; een — geven, *mĕmbĕri salámat,* b.v. een — geven met Nieuwjaar, *mĕmbĕri salámat tahoen bĕrahoe;* bij gelegenheid van een verjaardag, *mĕmbĕri salámat hari tahoen.*

heilzaam, heilgevend, *jang mĕmbĕri salámat, jang mĕngadakan salámat.* —, nuttig, *bĕrgoena, bĕrfáïdah,* Ar. —, genezend, *jang mĕnjĕmboehkan* (van *sĕmboeh*), *jang mĕnṣeḥḥatkan toeboeh.*

heimachine, *pělantaḳ;* stoom—, *pělantaḳ asap.*

heimelijk, Bijw. *dijam-dijam, tjoeritjoeri, sémboeni-sémboeni.* —, Bijv. nw. *sémboeni,* **gělap,** *tërboeni;* het — gemak, *djamban, pělindoengan;* op Java *kakoes.* —, iets wegnemen, *mëngambil tjoeri-tjoeri.* — iets meenemen, *mëmbawa tjoeri-tjoeri.* — iets doen, *mëmboewat dijam-dijam.* — weggaan, *pergi dijam-dijam.*

heimwee; — hebben, *tërkënang akan nëgarinja, rindoe akan nëgarinja.*

heinde; — en ver, *djaoeh-dékat, dimana-mana.*

heining, *pagar;* zie **heg.** — van bamboe, *pagar boeloeh.* —, van latten, *pagar Malaka.* — van palmhoutlatten, *pagar roejoeng.* — van pallisaden, *sampadan.*

heipaal, *pantjang.*

heir, *bala;* heiren, *bala-bala;* heirscharen, *bala-tantara.*

heirban, *pëngërahan akan përgi përang.*

hek, *pagar kajoe, pagar Malaka, pagar roejoeng,* zie **heining.** — met ruitwerk, *pagar djala-djala.* — van opstaand latwerk, *pagar kisi-kisi.* —, deur van eene omheining, *pintoe pagar;* de —ken zijn verhangen, *dëhoeloe lain, sakarang lain;* het — sluiten, de laatste zijn, *djadi jang tërkëmoedian;* dat kind is de heksluiter, *anaḳ itoe pënjoetji përoet;* het — is van den dam, *orang mëradja-lela.*

hekel, *pënggaroeḳ, sisir;* over den — halen. lasteren, *mëngoenapat, mënfitnahkan, mëngata-ngataï* (van *kata*). —, ekel, sterke afkeer, *bëntji, ségan, djëmoe.*

hekeldicht, *sjair sindiran.*

hekelen, *mënggaroeḳ, mënjisir* (van *sisir*). —, aanmerkingen maken, *mëntjela, mëntjatjat.*

hekeling, *pënggaroeḳ, pënjisir.* —, aanmerking, *pentjelaän, pentjatjatan.*

heks, *pëtënoeng përampoewan, pënjoelap përampoewan;* oude —, *neneḳ kabajan.* Zie bij **bes.**

heksenmeester, *sasërawan,* Skr.

hekserij, tooverij, *tamboel, roeḳijah,* Ar.

heksluiter, laatste kind, *anaḳ pënjoetji përoet, anaḳ bongsoe, anaḳ pëmboentoet.*

hekwerk, b.v. voor een raam enz., *kisi-kisi.* —, b.v. van een balustrade, *oendang-oendang.* —, rasterwerk, *gëradi.* — om den stam van vruchtboomen, om het inklimmen te beletten, *sërangkaḳ.*

hel; de —, *nëraka,* Skr. *djehannam,* Ar. Zie ook bij **gewest:** de — der boedhisten, *kawah;* de helsche gewesten, *nëraka loka,* Skr.; een der zeven hellen, volgens de Mohammedanen, bestemd voor de Christenen, *hoeţamat,* Ar.

hel, helder, zie ald. —, van eene stem, *njaring.* — vlammend van vuur, *ramaḳ.*

helaas, *wai,* Ar. In het Mal. *wah! awaboi, adoeh, adoehai.*

held, *orang bërani, orang wira, pahalawan,* Perz. *orang përkasa, djohan,* Perz.; de helden der kroon, *djohan makota,* b.v. *dan ségala ülat karadjaän pon tooroeslah dibawa olih ségala dang lila-lila, disamboet olih ségala djohan makota,* en al de rijksinsignièn werden door de danglila's naar beneden gebracht en door de helden der kroon ontvangen; de gezamenlijke —en, *ségala orang prawira.* —, legeraanvoerder, *hoeloebalang.*

heldendaad, *përboewatan orang bërani, përboewatan laki-laki.*

heldenmoed, *gagah-bërani, kabëranian, laki-laki, gambira, përkasa.*

helder, licht, *tërang.* —, duidelijk, *njata, tërang.* — van een kleur, *tjoewatja.* — van geluid, de stem, *njaring.* — van het weder, dag of nacht, en van een spiegel, *tjoewatja, tjërah.* — weder, overdag, *tërang tjoewatja,* 's nachts, *malam tjoewatja.* — van de maneschijn, *tërang bënderang, bënderang tjahajanja, t. témarang.* —, doorschijnend van water, glas enz., *hëning, djërënih.* — van hoofd, vlug van begrip, *bënderang hati.* —, klaar, rein van het aangezicht, eene woning, een vertrek enz., *djëlah.* —, zindelijk, rein, *soetji, bërësih, tjërja.* —, zie ook **schel.**

helderheid = helder; helderheid van geest, *tërang hati.*

heldertjes, zindelijk, *dengan bërësih, dëngan soetji, dëngan tjërja.*

helderziend, een goed inzicht hebbend, ook in het verborgen kunnen zien, *téroes mata, téroes pandang*

heldhaftig, *bërani, gagah-bërani, përkasa, wirawan,* Skr. *pahalawan,* Perz. —, wat een held toekomt, *bëhadoeri.*

heldhaftigheid, *kabëranian, përkasa, wira, gambira.*

heldin, *përampoewan jang bërani.*

helen, verbergen, *mënjëmboenikan* (van

sëmboeni). — van gestolen goed, *mëmbëli barang-barang gëlap, sëkongkol*, verb.

heler van gestolen goed, *toekang sëkongkol*. Zie **medeplichtige**, *jang mënaroh*, b.v. *karëna jang mëntjoeri itoe dengan jang menaroh itoe sama djoega hoekoemnja*, want de steler en de heler krijgen dezelfde straf.

helft, *salengah, saparo*. Zie ook **midden**: op de —, *pada sama tëngahnja*; de — van den prijs, *saparo harganja*.

hellebaard, *toembak*; met breede punt en kruisijzer, *koedjoer*.

hellebardier, *orang përitkaman*.

hellen, schuin afloopen, *miring*. —, glooien, *tjoeram*. —, afwijken van den loodrechten stand, b.v. huizen, muren, schepen enz., *singit*; ook fig. van het gemoed. —, dalen van de zon, *toeroen*. —, zweemen naar, *sa'akan-akan*, b.v. — naar het groene, *sa'akan-akan hidjau warnanja*. —, zie ook het volgende woord.

hellend, *miring, tjoeram, singit*. —, van de loodrechte lijn afwijkend, *tjondong, tjënderong*. —, schuin, scheef, nml. aan de eene zijde hooger dan aan de andere, *mengoet, bengoet*; een weinigje —, van een vlak, *tara toeroen*; een — vlak, *tjoeram jang rata*; achterover —, van scheepsmasten, *sadak*.

hellenen, naam der oude Grieken, *orang joenani*.

hellepijn, *siksa naraka*.

helleveeg, boos wijf, *përampoewan djahat*.

hellevorst, *pënghoeloe djëhennam*.

hellewicht, *isi naraka, anak sjaitán*.

helling = hellen en hellend. — voor vaartuigen, *kalangan, galangan*; een vaartuig op de — zetten, *mëngalang përahoe*; een schip op de —, *kapal tërgalang*; een vaartuig van de — laten loopen, *mëloentjoerkan përahoe*.

helm, hoofddeksel, *këtopong*. — in den vorm van een kilah-hoornschelp, d. i. van spits toeloopenden vorm, *këtopong kilah*; een koperen — ophebben, *bërkëtopongkan tëmbaga*. —, geboortevlies, *sëlocpat*. Wanneer dat bij de geboorte over het hoofd van het kind blijft, *sampoel*. Een kind met zulk een — geboren, *anak bërsampoel*. —, glazen distilleerkolf, *koekoesan katja*.

helmklep, helmmasker, vizier, *toetoep moeka*.

helmstok van een roer, roerpen, *tjëlaga, tangan këmoedi*.

helpen, *mënoeloeng* (van *toeloeng*); met pers. obj. *mënoeloengi*; bij den brand —, *mënoeloeng api*; over en weêr elk. —, en op allerlei wijze —, *toeloengmënoeloeng*. —, bijstaan, b.v. bij een of ander werk, in den krijg enz., *mëmbantoe*. —, van nut zijn, *bërgoena, bërfaidah*, Ar.; van kant —, *mëmboenoeh, mëmboewang, mëngërdjakan* (van *këndja*); God helpe mij, *ditoeloeng Allah kiranja akan dakoe*; ik kan het niet —, *boekan sëkoeja poenja salah*; aan een man —, *mëmpërlakikan, mëmpërsoewamikan*; aan eene vrouw —, *mëmpëristërikan, mëmpërbinikan*; uit den nood —, *mëlëpaskan daripada kasoekaran*; zijne waren aan den man —, *mëlariskan dagangannja*; in den grond —, *mëmbinasakan*; in de war —, *mëmbingoengkan*; op een dwaalweg —, *mënjësatkan* (van *sësat*); onder dak —, een onderkomen verleenen, *mëmbëri toempangan*; uit den droom —, verklaren, *mëngërtikan*; er is geen — meer aan, *tiada tërtoeloengi lagi*; zoo waarlijk helpe mij God Almachtig, *dëmi Allah!* d. i. bij God; *dëmi Allah dan rasoelnja*, bij God en zijn gezant!

helper, *pënoeloeng*; die assisteert, bijstand verleent bij werk of in den krijg, *pëmbantoe*.

helsch, *sjaitani*, d. i. duivelsch.

hem, pers. Vrnw. 3e en 4e nmv. *dia, nja*, nml. achter het Achtervoegsel *kan*, de Voorz. *akan* en *dëngan* is het *dia*; achter de Voorz. *pada* en *sërta* is het *nja*. Beide worden gebruikt als dir. obj. van een Ww. b.v. *mëngambil dia, mëngambilnja*, hem nemen.

hem, Tuss. hum! *dëham*; iemand met — toeroepen of wenken, *mëndëhamkan*.

hemd, *kamedja* (Port. camisa), *sabi, sjabi*, Perz. *badjoe kamedja*; nacht—, *kamedja malam*; over—, *kamedja loewar*; onder—, *kamedja dalam*; flanellen —, *kamedja panas*; tot op het — nat, *basah koejoep*.

hemel, uitspansel, *langit*. —, b.v. van een ledekant, *langit-langit*; ten hemel stijgen, hemelhoog, in overdrachtelijken zin, *mëlangit* b.v. *tjongkaknja mëlangit*, zijn trotschheid steeg ten —; de zeven —en, *katoedjoeh pëtala langit, katoedjoeh lapis langit*; de onderste der

zeven —en, *rakijâ*, Ar. —, de verblijfplaats der zaligen, *sorga* (Skr. *swarga*); de drie hemelsche gewesten, wier namen aan het Skr. zijn ontleend, zijn: *indra loka, tjandra loka* en *sorga loka*. —, uitspansel, ook *tjakrawala*, Skr., b.v. zoolang er eene omwenteling des —s bestaat, *salagi ada përidaran tjakrawala*; gewone uitdrukking in brieven; de — van Indra, *kaindraän*; de — der mindere goden of Jang, *kajangan*. — en narde, *langit dan boemi*; onder den blooten — slapen, *tidoer bërsëlimoetkan langit*; het gelaat naar den — keeren, zie bij **keeren**; een heldere —, *tërang tjoewatja*; de — beware mij, *didjaochkan Allah kiranja*; als de — geeft, *inaja' Allah*; om 's Hemels wil, *karëna Allah*; o —! lieve —! *ja iläki*, Ar.; de sterren des —s, *ségala bintang dilangit*; de sterren—, *pëbintangan*.

hemelbeschouwing, *pëmandangan langit*.

hemelbode, engel, *malaïkat*, Ar. *oetoesan Allah, soeroehan Allah, rasoel Allah*. Dit laatste alleen van Mohammad gebruikt.

hemelboog, *lëngkoeng langit*.

hemeldauw, *ëmboen*; eene soort van versnapering, *ëmboen kajangan*.

hemelheer, Heer des hemels, *Toehan sërwa sakalian älam, Toehan sawësta älam sakalian, robboe'lälamin*, Ar.

hemelheir, *bala-tantara sorga*.

hemelhof, *firdaus*, Ar. *taman dikajangan*.

hemelhoog, *tinggi mëngawau, satinggi langit*. — stijgen, in overdrachtelijken zin, *mëlangit*, b.v. *tjongkakmja mëlangit*, zijn hoogmoed steeg —.

hemeling, *isi sorga, orang jang disorga, malaïkat*.

hemelloop, *përidaran tjakrawala, përidaran langit*.

hemelpoort, *pintoe sorga*.

hemelrijk, *karadjaän sorga*.

hemelsblauw, *biroe laoet, lazoewardi*.

hemelsch, *sorga*; een — geluid, *boenji sorga*; een —e stem, *soeara dari sorga*.

hemelsgezind, *rindoe akan sorga*.

hemelstreek, *kiblat*, Ar. de vier hemelstreken, *ëmpat kiblat*.

hemeltoorts, de zon, *matahari*.

hemelvaart, *naik kalangit*; de — van Mohammad, *miradj*, Ar. letterl. ladder, doelende op de zeven hemelen als sporten van dien ladder.

hemelvreugd, *nïmat sorga*.

hemelwaarts gaan, *mëlangit*.

hemmen, met hem toeroepen, *mëndëham*.

hen, pers Vrnw. 3e pers. mrv. 4e nv. *mareka-itoe, dia, nja*, of welk ander woord voor het Vrnw. in de plaats moet worden gebruikt. Zie de Gramm. Op Java *dia-orang*.

hen, hoen, *hajam, hajam bëtina, hajam përampoewan*; klok—, *iboe hajam*; broed—, *hajam mëngeram*; leg—, *hajam bërtëlor*; slacht—, *hajam përanggang*; eene — met sporen, een boos wijf, *përampoewan djahat, itik bërtadji*.

henen, zie op **heen**.

hengel, *kaïl*; op Java, *pantjing*. Zie **vischhengel**; eene soort van korten —, waarmee men op puitaal, (sëmbilang) vischt, *katjar*.

hengelaar, *pëngaïl, orang pëngaïl*; als bijnaam, *sipëngaïl*. Op Java *orang mantjing*.

hengelen, *mëngaïl*. Op Java *mantjing*. — op visch, *mëngaïl ikan*.

hengelroede, *djoeran*.

hengelsnoer, *tali kaïl*; op Java *tali pantjing*.

hengsel, handvatsel, *pëgangan*. —, scharnier, *ënsil*, verb. *sëkeri*, verb.

hengst, *koeda djantan, koeda laki-laki*; een jonge —, *koeda boedjang*.

hengstig, *bëndak mëndjantan*.

hennegat, mar. *lobang kapala këmoedi*.

hennep; de indische —, cannabis sativa, *gandja*; gebraakte —, *gandja sërboeë*; eene soort van — of liever vlas, boehmeria nivea, *rami*; touw daarvan, *tali rami*.

hennepgaren, *bënang rami*.

henneplinnen, *kain rami*.

hennepplant, *pokok gandja, pokok rami*.

hennepzaad, *bidji rami bëlanda*.

her, herre, *soesoeh pintoe*.

her. Bijw. *dari*, b.v. van ouds—, *dari zamän dëhoeloe kala*. —, wederom, *poela, këmbali*. Zie de samenstellingen daarmede. Voor zoover de verlangde woorden daar niet voorkomen kan men ze met *poela* zelf maken, b.v. herbinden, *mëngikat poela*; herblocien, *bërboenga poela* enz.

herademen, *bërnapas poela* (van *napas*, Ar.).

heraclius, grieksch keizer ten tijde

van Mohammad, *Harḳal, Hirḳal,* komt in sommige HSS. voor.

heraut, *bantara,* eigenl. eene soort van hofbeambten, belast met het overbrengen van de bevelen des Vorsten. Zij worden onderscheiden in *bantara kiri* en *bantara kanan,* de linksche en rechtsche —, waarvan de linksche of *kiri* hooger in rang is. Hij roept den bendahara en den toemenggoeng en staat op de seri-balai bij de pilaar rechts, waar men opgaat, en draagt een tétampan over den schouder.

herberg, logement, voor Europeanen, *roemah makan.* —, logement, *roemah saḳaf,* Ar.; een soort van herbergjes rondom de pasar, *tépau, lapau,* Pad. bov. l. —, nachtverblijf, *témpat bérmalam;* een soort van — op Java, ten dienste van reizende ambtenaren, *pérsinggahan, pasanggrahan,* Jav. van *sanggrah,* ruwe omheining, Jav.

herbergen, *ménběri toempangan;* geherbergd zijn, *ménoempang.*

herbergier, logementhouder, *toewan roemah makan.*

herbergzaam, *soeka ménběri toempangan.*

herboren, *dipérananḳkan poela.*

herbouwen, *dibangoenkan poela, dibaroewat poela.*

herdenken, zich herinneren, *ingat akan;* iets met verlangen er naar —, *térkénangkan;* doen —, *ménginggatkan.*

herder, *gombala* (Skr. *gopala*). —, leeraar, priester, *pandita, goeroe, padri,* Port.

herderloos, *tiada bérgombala;* zonder leeraar, *tiada bérgoeroe.*

herdersambt, geestelijk ambt, *djabatan pandita, djabatan padri.*

herdershond, *andjing gombala.*

herderstasch, *boḳtja gombala.*

herdoen, op nieuw doen, *ménboewat samoela;* wederom doen, *ménaboewat poela.*

herdrukken, *ménghĕtjap poela, ménțjitaḳ poela, ménĕra poela.*

hereenigen, *ménghimpoenkan poela;* weer tot één maken, *ménpérsatoekan poela.*

hereenigbaar, *jang dapat dipérsatoekan poela.*

heremiet, *orang bértapa.*

herfst, zie **kentering.**

hergeven, *ménběri poela.* —, teruggeven aan dengene, wien het behoort, *ménghĕmbalikan* (van *kĕmbali*), *ménoelangkan* (van *poelang*).

herhaaldelijk, *béroelang-oelang, bértoeroet-toeroet, bérikoet-ikoet.* —, telkens weer van voren aan, *bértaloe-taloe.* — van steken met eene kris, *bértoebi-toebi,* b.v. *dipértoebi-toebinja tikamnja,* hij herhaalde zijne steken onophoudelijk. —, bij herhaling, ook *lélar.*

herhalen en **herhaling** = **herhaaldelijk,** b.v. zijne woorden —, *béroelang-oelang katanja* enz. De woorden van gisteren werden niet door hem herhaald, *pérkataän jang kalamarin tiadalah dikatanja lagi.*

herhalingsteeken, het teeken dat aanwijst dat een woord tweemaal moet gelezen worden, *angka doewa.*

herinneren: zich —, *ingat, téringat;* zich iets flauw —, *ingat-ingat loepa;* met een gevoel van gemis, met verlangen naar, *térkénangkan.* —, in herinnering brengen, *ménginggatkan, ménpéringatkan.* —, zich weer bewust worden, *sédar.*

herinnering, *péringatan;* eene zeer onaangename — van iets hebben, fig. *bagai doeri dalam daging.*

herkauwen, *mamah bijaḳ, ménggoegoe;* herkauwende dieren, *binatang jang mamah bijaḳ.*

herkennen, *kénal, ménghénal;* iem. niet —, *pangling akan orang.*

herkenning, *pénghénalan.*

herkomst, zie **afkomst** en **oorsprong.**

herkrijgen, *méndapat poela, bérolih poela.*

herleiden, van breuken tot geheelen, *djabr,* Ar. Hiervan *aldjabr,* algebra.

herleven, *hidoep poela, hidoep kémbali;* doen —, *ménghidoepkan poela.* — van den handel, *pérnijagaän djadi ramai poela.*

herlezen, *ménbatja poela, ménbatja lagi sakali.*

hermaphrodiet, *orang bantji, o. koméng, dawai.*

hermeten, *ménggoekoer poela, m. lagi sakali.*

hernemen, terugnemen, *ménganbil poela.* —, antwoorden, *ménběri djawáb, ménjahoet* (van *sahoet*), *méndjawáb* (van *djawáb,* Ar.). —, eenvoudig voor zeggen, spreken, *oedjar, ménggoedjar.* — van eene vesting, *ménganlahkan poela.*

hernieuwen, zie **vernieuwen.**
heroveren, zie bij **hernemen.**
herroepen van zijne woorden, ten behoeve van een ander, *mĕmbaliki*, b.v. *kata soedah tĕrlandjoer kapadanja, maloe hamba mĕmbaliki*, ik ben in mijn spreken tot hem te ver gegaan, en schaam mij om het voor hem te —. —, te niet maken, *mĕniadakan* (van *tiada*). —, loochenen, *moenkir*, Ar. *mĕnjangkal.*
hersenberoerte, *sawan bangkai otaḳ.*
hersenen, *otaḳ.*
hersenpan, *djamala, batoe-djamala, batoe-kapala*; de opening van de nog niet gesloten —, *ochoen-ochoen.*
hersenvlies, *sĕlapoet otaḳ.*
herstelbaar, *dapat dibaiki poela*; genesbaar, *dapat dipĕrobatkan, dapat disĕmboehkan.*
herstellen: beter worden uit eene ziekte, *djadi baik poela, djadi sĕmboeh*; herstelden, genezen, *sĕmboeh.* —, verbeteren, *mĕmbaiki*; weer als nieuw maken, *mĕmoelangkan bĕharoe* (van *poelang*), *mĕmoegari* (van *poegar*). —, restaureeren b.v. een bouwvallig huis, versleten versiersel, oud schilderij, *mĕmoedja* (van *poedja*, Skr.). —, vergoeden, door er iets voor in de plaats te geven, *mĕnjilih* (van *silih*), *mĕnggauti.* — van een atappen dak, door er hier en daar nieuwe atap tusschen te steken, *mĕnjisip atap* (van *sisip*); de slagorde —, *mĕmoetikan sĕgala rĕdjat* (van *poetih*). —, zie ook **terugkeeren.** —, weer doen bloeien, b.v. den handel, een rijk, *mĕramaikan poela, mĕnghidoepkan poela*; van lieverlede —, *makin lama, makin baïk.* —, beter worden uit eene ziekte, ook: *dĭdjĭjatkan* (van *ŏdjat*, Ar.); iem. — in het bezit zijner goederen, *mĕngombalikan orang kapada milikinja.*
herstelling, vergoeding, *pĕnggantian.* —, verbetering, *kabaïkan.*
hert; de grootste soort van —, *roesa*; met getakt gewei, *roesa bĕrangga*; gevlekt, *roesa dandi.* Op Java *mĕndjangan*; een kleiner soort met ongetakte hoornen, *kidjang*; de kleinste soort van —, het dwerghert, *pĕlandoek, kantjil.* Zie **dwerghert;** als een — dat eene bewoonde buurt binnendringt, *sapĕrti roesa masoek kampoeng*, Sprw. voor ons als eene kat in een vreemd pakhuis.
hertenjacht, *pĕmboeroewan roesa.*
hertevleesch, *daging roesa.*
hertrouwen, onz. Ww. *kawin poela, nikah poela.* —, bedr. Ww. weêr in den echt verbinden, *mĕngawinkan poela, mĕnikahkan poela.*
hertshoorn, *tandoek roesa.*
hertsvanger, korte houwer, *parang.*
hertzwijn, *babi roesa.*
hervatten, *moelai poela*; een bezoek —, *mĕngoendjoengi poela* (van *koendjoeng*).
herveilen, *mĕlelangkan poela.*
hervoortbrengen, *mĕngadakan poela.* —, weder voorleggen, *mĕnghadapkan poela.*
hervormen, op nieuw vormen, *mĕroepakan poela.* —, veranderen, *mĕngobahkan roepa.* —, vernieuwen, *mĕmbĕharoei.*
herwaarts, *mari, koemari*, zelden *kasini.* — als gebod, *mari, marilah.* — komen, *datang mari, datang kamari*, ook alleen *mari.* — en derwaarts, *kasana-kamari.*
herwinnen, *mĕnang poela.*
herzeggen, *mĕngatakan poela, mĕngatakan lagi sakali*; telkens —, *bĕroelang-oelang kata.*
herzien, op nieuw onderzoeken, *mĕmĕriksai poela* (van *pĕriksa*). —, verbeteren, *mĕmbaiki poela.*
het, bep. Lidw. wordt soms teruggegeven met *itoe* of *jang* of *nja.* Zie de Grammatica.
het, pers. Vrnw. wordt soms verzwegen, soms teruggegeven met *itoe* of *dia*, b.v. — regent, *ada hoedjan.* — stormt, *ada riboet*; waar is het baadje? Het is gestolen, *dimana badjoe itoe? Soedah dĭtjoeri*; dit is —, *inilah dia*; hij gelooft —, *ija pĕrtjaja itoe*; zij nam —, *diambilnja itoe*; ik ben — die, *akoelah jang*; gij zijt — die, *ĕngkaulah jang*; hij is — die, *ijalah jang*; zij zijn — die, *mareka-itoelah jang*; geef — te drinken, *bĕrilah dia minoem.* — is waar, *bĕnarlah itoe.* — is jammer, *sajang.* — is te hopen, *bolih diharap.* — is nog nooit gebeurd, *bĕlom pĕrnah djadi.* — gebeurde eens, *sakali pĕristewa, sakali djadi.*
hetgeen, *jang, nan.*
hetwelk, *jang, nan.*
hetzelfde, *itoe djoega.* — dat, *itoe djoega jang.* —, juist of geheel —, *sama djoega.*
hetzij; — . . . . of, *baïk . . . . baïk, baïk . . . . atawe, maoe . . . . maoe*, b.v. — groot of klein, *baïk bĕsar baïk kĕtjil.* — arm of rijk, *baïk kaja atawe miskin.* — veel of weinig, *maoe banjaḳ maoe sĕdikit.* —

goed of kwaad, *baïk ta'baïk.* — hij wil of niet, *maoe ta'maoe.*

heugen, *ingat.*

heugenis, *ingatan.*

heugelijk, verblijdend, *jang mënjoekakan hati, jang mëmbëri kasoekaän.* —, gedenkwaardig, *jang patoet di-ingat.*

heul, hulp, *përtoeloengan.* —, toevlucht, *përlindoengan.* —, troost, *pënghiboeran.*

heulen, *bërmoeöfakat.* —, het houden met, *mënjërtai* (van *sërta*). — met slecht volk, *mëngajoem,* nml. door het van het noodige te voorzien.

heulsap, opium, *apioen;* gezuiverd —, *tjandoe;* voor het rooken bereid —, *madat.*

heup, *pangkal paha.*

heupbeen, *toelang pangkal paha.*

heupgewricht, zie bij **gewricht.**

heupjicht, *sëngal pangkal paha.*

heusch, wellevend, *tahoe ädat, tahoe bëhasa.* —, welgemeend, oprecht, *soenggoeh, toeloes.*

heuschheid = heusch.

heuvel, *boekit;* heuvelhoog worden, *mëmboekit.* —, heuveltje, *boekit anaḳ;* tot heuveltjes worden, *mëmboekit anaḳ,* b.v. *maka bangkai sëgala manoesia pon mëmboekit anaḳlah,* al de lijken vormden heuvels. —, heuveltje, hoop, *boesoet;* een —tje dat iets grooter is, *poengsoe;* zooals b.v. een mierenhoop, ook *poesoe.* —, aardophooping, *goegoeḳ.*

heuvelachtig, *bërboekit-boekit;* zich — voordoen, *mëmboekit.*

heuveltop, *këmoentjaḳ boekit, poentjaḳ boekit.*

hevel, handspaak, *pënggoempil, toewil, toewas.* —, gebogen buis, *tjorong lëngkoeng.*

hevig, *sangat, amat, këras, haibat, ramai.* —e pijn, *sakit sangat;* zeer —e pijn, *sakit amat sangat.* — ziek, *sakit pajah;* een —e storm, *riboet bësar;* een — geluid, *boenji këras, b. haibat;* een — gevecht, *përang jang ramai.* — van vuur, waarmede iets gestookt wordt, *sëgaḳ;* om de hevigheid van wind of regen nader aan te duiden maakt men ook gebruik van de uitdrukking *tiada bolih mëmboeka mata.*

hevigheid, *kasangatan,* b.v. *tiada kadënganan daripada kasangatan boenji tëmpik sëgala hoeloebalang,* het kon niet gehoord worden vanwege de — van het geschreeuw der legerhoofden.

hiel, *toemit.* Ook van levenlooze voorwerpen; de —en lichten, toonen, laten zien, d. i. vluchten, *lari;* op de —en zitten, achterna zitten, *mëngëdjar* (van *këdjar*), *mëngoesir, mënghambat.*

hielbeen, *toelang toemit.*

hielstuk, van een schoen, *toemit sëpatoe.*

hier, *sini* (ontstaan uit *sa* en *ini*), *disini;* naar —, *kamari,* zelden, *kasini;* van —, *dari sini;* lieden van —, *orang sini;* kom —, geef —, breng —, *mari;* breng de rijst —, *mari kidangan nasi.* — en daar, *sana sini.* — en daar en overal, *sagënap sana sini.* — en hiernamaals, *doenia-achërat;* vertrek van —, scheer u weg, *njahlah ëngkau;* vanhier, ter oorzake van dit, *dari itoe, dari sëbab itoe, dari sëbab ini.* — is het, — is hij, *ini apa.* —, neem dit aan, *nah, ambillah ini.* — komt hij, *ini dia datang.*

hieraan, aan dit, *akan itoe, akandia.* — is niet te denken, *akan itoe ta'bolih diharap lagi.* — is niet te twijfelen, *akan itoe tiada sjaḳ lagi.* — is niets gelegen, *akan itoe tiada mëngaya.* — kan men weten of het goed of kwaad is, *akan itoe dapat dikëtahoei baïk djahatnja.*

hierachter, *dibëlakang ini.*

hierbeneden, *dibawah ini.* —, op deze aarde, *dalam doenia ini, dimajapada ini.*

hierbenevens, *bësërta dëngan ini.* —, daarenboven, *dan lagi, tambahan poela, lagi poela.*

hierbij, bij dit, *dëngan ini.* Zie ook **hieraan.** — komt nog, *tambahan poela.*

hierbinnen, *dalam ini, didalam ini.*

hierboven, *di-atas ini;* zooals — is gemeld, *sapërti tërsëboet di-atas ini.* —, in de andere wereld, *di-acherat, didalam sorga,* —, daarenboven, *tambahan poela.*

hierbuiten, *diloewar ini.* —, zonder dit, *dëngan tiada ini.*

hierdoor, door deze plaats, *tëroes daripada tëmpat ini.* —, ten gevolge hiervan, *olih sëbab ini.* —, door middel van dit, *dëngan ini, olih ini.*

hierheen, *kamari.* — en daarheen, *kasana-kamari.*

hierin, in dit, *dalam ini, didalam ini.* —, in deze zaak, *akan përkara ini.*

hierlangs, *laloe daripada tëmpat ini, laloe daripada ini.* —, over de geheele lengte, *sapandjang ini.*

hiermede, *dëngan ini.*

hierna, *kĕmoedian daripada ini.* In brieven begint hiermede de zakelijke inhoud van den brief, voorafgegaan door het Ar. *wa bâdhoe.* —, vervolgens, ook *laloe, kabis bagitoe.* —, zie **hiernamaals.**

hiernaar, aangaande dit, *akan ini.* —, volgens dit, *satoeroet ini.*

hiernaast, *disabĕlah ini, disisi;* hij woont —, *ija doedoeq disabĕlah.*

hiernamaals, in de eeuwigheid, *diacherat.*

hiernevens, *dĕngan ini, bĕsĕrta dĕngan ini.*

hierom, hieromheen, *koeliling ini.* —, om deze reden, *sĕbab ini, olih sĕbab ini, karĕna sĕbab ini, karĕna ini, tĕgal ini.*

hieromheen, *koeliling ini.*

hieromstreeks, *kira-kira dĕkat sini.*

hieromtrent, hier dichtbij, *dĕkat sini.* —, aangaande die zaak, *akan pĕrkara itoe, akan itoe.*

hieronder, *dibawah ini.* — moet verstaan worden, *akan ini ĕrtinja.*

hierop, *di-atas ini.* — hoop ik, *akan ini haraplah akoe.* —, vervolgens, *laloe, kĕmoedian daripada itoe, arakian.* —, op dit, antwoordde hij, *akan ini djawabnja;* wat zeide hij —? *apa katanja akan ĥâl itoe?* — hernam ik, *laloe oedjarkoe, laloe kakatoe.* — ging zij, *laloe pĕrgilah ija.* Op Java *lantas p. i.*

hierover, als er water tusschen beiden is, *disabĕrang,* anders, *tĕntang ini.* —, over deze zaak, *akan ĥâl ini, akan pĕrkara ini, tĕntang p. i.*

hiertegen, tegen dit aan, *pada ini,* b.v. — leunde hij, *pada ini bĕrsandarlah ija.* — verzet ik mij, *akoe mĕlawan ĥal ini.*

hiertegenover, *tĕntang ini.*

hiertoe; tot —, *sampai disini, hingga disini.* — had hij geen moed, *tiada ija bĕrani akan jang dĕmikian, akan ini tiada ija bĕrani.*

hiertusschen, *antara ini, ditĕngah ini.*

hieruit, *daripada ini, dari sini, dari dalam ini;* gij moet — en niet daaruit, *hĕndaqlah ĕngkau kaloewar daripada ini, djangan daripada itoe.* — volgt, *maka daripada ini djadi, daripada ini datangnja.*

hiervan, *daripada ini.* —, aangaande dit, *akan ini.*

hiervoor, *akan ini, sĕbab ini, karĕna ini.* —, in de plaats van, *akan ganti ini.*

hiervoren, *dĕhoeloe, dĕhoeloe daripada ini.*

hij, van gelijken over elkander, van meerderen over minderen, een klein kind over zijne ouders en de mensch over God sprekende, *ija, dia.* —, een mindere over een meerdere sprekende, gebruikt daarvoor zijn titel, jongere familieleden een woord, dat den graad van bloedverwantschap aangeeft. —, van den regeerenden Vorst, *baginda, jang dipĕrtoewan* (verkort tot *jam toewan*). — van een onderdaan tot den Vorst, *patiktoe, patjal itoe.* — van de drie of vier voornaamste ambtenaren in een Maleischen staat, *datoeq* gevolgd door den titel. — tot genoemde ambenaren, *sĕhaja toewantoe;* met — van iemand spreken, *bĕrdia;* iemand steeds met — aanduiden, *mĕndiakan.*

hijgen, van benauwdheid, *ĕnggeh-ĕnggeh, ĕnggeq-ĕnggeq,* b.v. zoodat hij hijgde van de zwaarte zijner kleederen, *sampai tĕrĕnggeq-ĕnggeq ija sĕbab bĕrat pakajannja.* —, hard en kort ademhalen, b.v. na hard te hebben geloopen, *ngoengap, mĕngah-mĕngah;* op Java, *mĕnggeh-mĕnggeh.* —, snikken van iemand die geschrokken is, of van een stervende, *tĕrkapah-kapah,* b.v. *tĕrkapah-kapah kĕndaq poetoes njawanja,* hij hijgde willende den geest geven. — naar, sterk verlangen naar, *rindoekan, ingin akan, ĕnjik akan.*

hijschblok, *kapi, kereq.*

hijschen, *tarik naik, mĕnarik;* de zeilen —, *mĕnarik lajar, mĕndjoewaq;* de vlag —, *mĕmasang bandera* (van *pasang*).

hijschijzer, *koekoe tali kapi.*

hijschtouw, *tali pĕnarik;* van een blok, *tali kapi.*

hik, snik, *sĕdoe.*

hikken, *bĕrsĕdoe.*

hinde, *roesa bĕtina.* Op Java *mĕndjangan pĕrampoewan.*

hindekalf, *anaq-roesa.* Op Java *anaq mĕndjangan.*

hinder, beletsel, *sangkoetan, sakat, riutangan.* —, last, moeite, *soesah.* —, nadeel, *roegi.*

hinderen, hindernis in den weg leggen, *mĕnjangkoetkan, mĕrintangi, mĕnjakat.* — met rumoer, gernas, geschreeuw, *mĕmboewat bising;* het was hinderlijk voor het gevoel mijns harten, *sangkoetan rasanja dalam hatikoe;* het Gouvernement hindernissen in den weg leggen, tegenwerken, *mĕrintangi Goepĕr-*

mĕmen; zij hinderen hun broertje al te zeer, *ija mĕnjakat adikŋja tĕrlaloe sangat*. —, storen met genas, *mĕnggadoehkan*. —, bemoeilijken, *mĕnjoesahkan* (van *soesah*), *mĕnjoekarkan* (van *soekar*). — in het gaan of op reis, b.v. allerlei bezigheden, bagage, vrouwen en kinderen enz. die het voortgaan belemmeren, *mĕrimbitkan*. —, plagen, *mĕngoesik*, *mĕnggangoe*. —, schade berokkenen, *mĕroegikan*. —, zie ook **verhinderen.**

hindering, *pĕjangkoetan, pĕrintangan, pĕnjakatan* enz. Zie **hinderen.**

hinderlaag, *pĕngadangan, pĕnghĕndapan*; het eerste is met kwade bedoeling iemand opwachten, het tweede gehurkt achter iets verscholen zitten; in — liggen, *mĕngadang, mĕnghĕndap*, b.v. *sakalian maesoch jang mĕnghĕndap sagĕnap sana sini*, al de vijanden die hier en daar en overal in — lagen; de personen die in — liggen, *orang pĕngadang, orang pĕnghĕndap*.

hinderlijk = hinderen.

hindernis, *sangkoetan, rintangan*, ook *rĕbat*; den stam van een vruchtboom van een — voorzien, b.v. dorens om het inklimmen van dieven te beletten, *mĕrĕbat*. —, die dient tot afsluiting, *sakat*. —, die iemand in den weg komt, *landala*, Skr. Ook *ĕndala*. — in den weg leggen, *mĕrintangi, mĕnjakat, mĕngandalakan, mĕnggĕndalakan*. Zie **hinderen.**

hinderpaal, *rĕbat*, = **hindernis.**

hindoe, *orang Hindoe.*

hindoesch, *hindoe, hindoewi.*

hindostan, *Hindi, nĕgari Hindi, nĕgari Hindostan.*

hindostansch, *hindi, hindostani.*

hinkelen, zie bij **hinken.**

hinken, als blijvend gebrek, *timpang*; als tijdelijk gebrek, *pintjang*, b.v. *boekannja timpang, pintjang sĕkadja*, hij hinkt niet altijd, 't is maar tijdelijk. —, met opzet, *mĕndjingkit, mĕndjengget*, b.v. hij liep al hinkende, *ija bĕrdjalan mĕndjingkit-djingkit*; toevalligerwijze, *tĕrdjingkit-djingkit*. —, hinkebaan spelen, *main sadjengget*. — op verschillende wijze, *mĕndjĕngkang-djĕngkoet*. —, kreupel, mank gaan, *bĕrdjalan tĕrindjoet*; op twee gedachten —, *mĕndoewakan angan-angan, ingatan bĕrtjabang.*

hinneken, van een paard, *mĕringkik.*

hippelen, hippen, *mĕlompat-lompat*. Zie **huppelen.** — zooals vogels, *mĕrĕdjoek.*

hit, *koeda kĕtjil, koeda katai.*

hitsen, zie **aanhitsen.**

hitsig, wulpsch, *gatal, bĕrnafsoe.*

hitte, *panas*, zoowel van vuur als van de zon, het lichaam, het hart, de koorts, drift en toorn; de — van een geheel jaar wordt weggenomen door een dag regen, *panas satahoen dihapoes oleh hoedjan sahari*, Sprw.; in de — van het gevecht, *ditĕngah pĕrang jang ramai.* —, hevigheid, *kasangatan*, b.v. de — der vervolging, *kasangatan aniaja.* —, zie ook **warmte** en **heet.**

hittig, zie **hitsig.**

hittigheid, hevig, *dĕngan sangat.* — vervolgen, *mĕnganiaja dĕngan sangat.*

ho, sta stil, *bĕrhĕnti, diam.*

hobbelen, van een stoel of tafel met ongelijke pooten, *intjang-intjoet.*

hobbelig, ruw, *mĕnggĕroetoe*; van een weg, *bĕrlĕkaŋ-lĕkoŋ*; eigenlijk met allerlei kuilen. — en hard, op en neër, *djongkang-djangkit.*

hobbelpaard, *koedaän oagkang-ongkit.*

hobbelstoel, wipstoel, *koersi ongkang-ongkit.*

hoe, *boetapa, mana, bagaimana, manakan, dimana, dimanakan, manakah, sĕbagaimana*, b.v. — zal ik het aanleggen, *boetapa pĕrikoe.* — kan dat, *mana bolih itoe.* — heeft hij dat gedaan, *bagaimana diboewatnja itoe.* — zou hij kunnen gaan, *manakan dapat ija pĕrgi.* — zou mijn kleinzoon tot daar kunnen komen, *dimanakan dapat tjoetjoekoe sampai kasana.* — weet u dat, *bagaimana* (ook *dimana*) *toewanhamba tahoe.* — kondt gij zeggen dat, *manakah katamoe.* — langer — mooier, *makin lama makin bagoes.* — grooter — dommer, *makin bĕsar, makin bodoh.* In dezen zin ook *sĕmangkin . . . sĕmangkin.* Ook wordt het in deze beteekenis somtijds uitgedrukt alleen door de verdubbeling van het Bijv. nw. b.v. — minder er opgeroepen worden, — meer er willen komen, *koerang-koerang dikĕrak, lĕbih-lĕbih ija kĕndak datang.* — minder pap, — meer lepels, *koerang-koerang boeboer, lĕbih-lĕbih soedoek.* Sprw. — meer haast — minder spoed, *makin diboeroe, makin lambat.* — vaart gij, *ĕntjik (toewan, njonja, datoek* enz.)

ada baïk? — heet gij, *siapa namamoe?* — heet dit, *apa namanja ini?* — als er naar eene hoeveelheid, maat of duur gevraagd wordt, *bĕrapa*, b.v. — oud zijt gij, *bĕrapa ämoermoe?* — ver is dat, *bĕrapa djaoehnja?* — duur is dat, *bĕrapa harganja?* — lang is dat, *bĕrapa pandjangnja?* van tijdduur, *bĕrapa lama.* — laat is het, *poekoel bĕrapa?* — dikwijls, *bĕrapa kali?* — veel, *bĕrapa banjak?* — vele malen, *bĕrapa banjak kali?* — ook, *bagaimana pon, bĕrapa pon*, b.v. — groot hij ook zij, *bagaimana pon bĕsarnja*; hoeveel geld hij ook moge hebben, *bĕrapa pon banjak oewangnja.* — is het mogelijk, *bagaimana bolih.* — het ook met de znak staat, *bagaimana pon baik hal itoe.* — het ook moge loopen, *bagaimana pon baïk djadinja.* — of wat zeggen, *mĕngatakan bagaimana atawe apa.*

hoed, de mannen— der Europeanen, *topi, tjapiau*, Port. den — afnemen, *mĕmboeka topi, mĕmboeka tjapiau*; breede, kegelvormige zonnehoed, vervaardigd van gevlochten bladeren of bamboe, *tĕrendak, toedoeng.* —, ook *koeläh*, Perz.

hoednig, *hoetapa pĕri, bagaimana pĕri.* — is uw leven, *hoetapa pĕri kahidoepannoe.*

hoedanigheid, eigenschap, uitwendige, *sifat*, Ar. inwendige, *tabiat*, Ar.; de juiste —, *ambi.* —, wijze, *pĕri, kalakoewan.* —, ook *kabĕtapaän* (van *bĕtapa*). —, aard, *pĕrangai, pĕkĕrti*, Skr.

hoede, zorg, *pĕlihara, pĕmĕliharaän* (van *parihara*, Skr.). —, bescherming, *pĕrlindoengan, pĕrnaoengan, pĕmĕliharaän*; God neme u onder zijne —, *dipĕliharakan Allah kiranja akan dikau*; op zijn — zijn, *bĕringat dirinja*; wees op uwe —, *djaga baïk-baïk, ingat-ingat.*

hoeden, vee—, met bep. obj. *mĕnggombalakan*; met onbep. obj. *mĕnggombala.* —, zorgen voor, *mĕmĕliharakan, mĕngĕladan* (van *kĕladan*). —, beschermen, *mĕlindoengi, mĕnaoengi, mĕmĕliharakan*; zich — voor, *mĕmĕliharakan dirinja daripada, mĕndjagakan dirinja daripada, mĕndjaoehkan dirinja daripada.* Het laatste beteekent: zich verwijderd houden van.

hoeder, herder, *gombala*, —, behoeder, *pĕmĕlihara, pĕlindoeng.*

hoef van dieren, *koekoe*; paarde—, *koekoe koeda*; gespleten —, *koekoe bĕrsirat.*

hoef'ijzer, *bĕsi kaki koeda, kasoet koeda.*

hoefsmid, *toekang bĕsi koeda.*

hoefsteekbeitel, *pisau pĕngĕrat koekoe.*

hoegenaamd, *sakali-kali*, b.v. — niet, *sakali-kali tiada.* — niemand, *sa'orang djoea pon tidak.* — niets, *sĕdikit djoea pon tidak, socatoe djoea pon tidak.*

hoegrootheid, *bĕsarnja, banjaknja.*

hoek, *pĕndjoeroe*; drie—, *tiga pĕndjoeroe*; de vier —en der wereld, *ämpat pĕndjoeroe dlam ini*; de —en van een huis, *pĕndjoeroe roemah*; recht—, *sikoe, sikoe rama tĕngah*; stompe of scherpe —, *sikoe rĕbah*; middelmatig stompe —, *sikoe rĕbah aloe lĕseong*; een — vormen, van eene rivier, een weg, *mĕnjikoe.* — van eene straat, *sikoe loerseng*; binnen—, inspringende —, b.v. in eene kamer, straat of grafkuil, *tjĕroek*, b.v. *ada jang mĕnengis ditjĕroek dapoer, ada jang ditjĕroek tĕmpat mandi*, sommigen weenden in den — der keuken, anderen in den — der badkamer —, punt, uiteinde, *hoedjoeng*; overstaande —en, *pĕndjoeroe jang bĕrtĕntangan*; vooruitstekende — van het land, hetzij in zee, hetzij in de rivier, *tandjoeng, hoedjoeng tanah.* —, punt van een vlak, het oog, eene kamer, *soedoet*: binnen—, *soedoet sabĕlah dalam*; buiten—, *soedoet sabĕlah loewar.* Voor binnen— van het oog ook alleen *soedoet mata* en voor buiten—, *ekoer mata*; visch—, *mata kaïl, kail*; met den — visschen, *mĕngail*; aan den — bijten, *makan kail*; in —en en gaten, hier en daar verborgen, *sĕlit-sĕpit*; ook zich in —en en gaten bevinden, hier en daar in het verborgene steken; de vier —en der wereld, de vier windstreken, *kämpat tĕpas doenia ini*; de wind komt uit den oostelijken —, *angin datang dari sabĕlah timoer*; in alle —en zoeken, *mĕntjĕhari dimana-mana*; in — of gat stoppen, *mĕnjĕmboenikan* (van *sĕmboeni*); het —je omgaan, sterven, *mati.*

hoekachtig, *bĕrpĕndjoeroe.* —, puntig, *bĕrhoedjoeng.* —, met kapen, *bĕrtandjoeng.* zie bij **hoek.**

hoekhuis, *roemah sikoe loerseng.*

hoekpilaar, *tiang pĕndjoeroe roemah.*

hoekpunt, *hoedjoeng pĕndjoeroe.*

hoeksteen, *batoe pĕndjoeroe roemah.*

hoektand, oogtand, *gigi asoe.*

hoekvormig, *saroepa pĕndjoeroe.*
hoelang; tot —, *sampai bĕrapa lama.*
hoen, *hajam.* Wild —, *hajam hoetan;* een gemest —, *hajam tamboen, hajam soewap;* een jong —, *anak hajam.* —, zie ook bij **hen** en **kip;** parel—, *hajam moetiara.*
hoenderblind, blind bij nacht, *boeta larangan.*
hoenderbout, *paha hajam.*
hoenderdief, *pĕntjoeri hajam.*
hoenderdrek, *tahi hajam, tĕmbĕlek h.*
hoenderei, *tĕlor hajam.*
hoendereten, *makanan hajam.*
hoenderhok, *sangkaran hajam, kandang hajam.*
hoenderkooper, *orang bĕrdjoewal hajam.*
hoenderkorf, waarmee men kuikens overstolpt, *sĕrĕkoep hajam.*
hoendermest, *tahi hajam.*
hoendersoep, *sop hajam, koewah hajam, kaldoe hajam.*
hoendervleesch, *daging hajam.*
hoepel, band om iets, *simpai.* Van een — voorzien, *mĕnjimpai, mĕmboeboeh simpai.* — om een ton ook *bingkai;* losse — om den rand van een bespannen ketel-instrument, tusschen ketel en vel, *sedak.* — om een wiel, *kasoet.*
hoepelen, *bĕrmaïn simpai.*
hoepelrok, crinoline, hoepelvormig voorwerp, *pĕngĕloeng* (van *ĕloeng*).
hoephout. Hiervoor bezigt men bamboe, *boeloeh,* en rottingriet, *rotan.*
hoer, *pĕrampoewan soendal, pĕrampoewan djalang, lanté,* Jav. —, ongeoorloofde bijzit, *kĕndak.*
hoerachtig, *tjara soendal.*
hoerdom, *sĕgala soendal, pĕrsoendalan.*
hoereerder, *orang bĕrsoendal,* —, overspeler, *orang bĕrzina'.* —, hoereerster, overspeelster, *orang bĕrmoekah, pĕrampoewan bĕrzina'.* —, die een ongeoorloofde bijzit heeft, *orang bĕrkĕndak.*
hoereeren, *bĕrsoendal.* —, overspel bedrijven, *bĕrzina'.* — van een gehuwde vrouw, *bĕrmoekah.*
hoerekind, *anak gampang, anak haràm, haram-zadah,* Perz. ook als scheldwoord. —, kind van eene hoer, *anak soendal.* — bij een ongeoorloofde bijzit, *anak kĕndak.*
hoerenhuis, *roemah pandjang.*
hoerenlied, *panton orang soendal.*
hoerenloon, *opah soendal.*
hoerentaal, *tjakap orang soendal.*
hoerenwaard en hoerenwaardin, *indoek sĕmang,* eig. iem. die er kostgangers op nahoudt.
hoerenwaardin, *pinang moeda.* Zie ook **koppelaar** en het vorige woord.
hoes, overtrek, *saroeng, oelas.*
hoest, *batoek;* droge —, teringhoest, *batoek kĕring;* bloed—, *batoek darah;* kink—, *batoek rĕdjan.*
hoestbui, in een — raken, een — krijgen, *tĕrbatoek-batoek.*
hoesten, *batoek;* bloed —, *batoek darah.* Zie ook bij **kuchen.**
hoeveel, *bĕrapa.* — guldens, *bĕrapa roepijah.* — maal, *bĕrapa kali.* — volk, *bĕrapa orang.* — ook, *barang bĕrapa poen.* — te meer, *istimewa poela, ini poela, alangkah, bĕrapa lagi.* — te minder ook, *istimewa poela.* — te meer de slechten, *istimewa poela jang djahatnja;* daar hij zelfs het hoofd van een kind (met een dissel) bekapt heeft, — te meer zou hij zulk een houtkrul kunnen kappen, *sĕdang kapala boedak lagi ditarahnja, ini poela mĕnarah tatal dĕmikian itoe.* — te meer, in de beteekenis van: hoe groot was niet, *alangkah,* b.v. *alangkah kasih Laksamana akan kita,* — te meer was Laksamana ons genegen; als de geschapenen zoo zijn — te meer dan die ze schiep, *djikalau jang didjadikan dĕmikian, jang mĕndjadikan bĕrapa lagi.*
hoeveelheid, *banjaknja.* — menigte, *kahanjakan.*
hoeveelste, *bĕrapa,* b.v. de — der maand, *bĕrapa hari boelan.*
hoeven, zie **behoeven.**
hoewel, ofschoon, *soenggoehpoen, maskipoen* (van masque, Port.), *djikalau . . . sakalipoen.*
hoezeer = hoewel.
hof, van een Vorst, *dalam.* —taal, *bĕhasa dalam;* iemand van het —, *orang dalam.* —, paleis, *astana, maligai;* ten hove verschijnen, *mĕnghadap baginda;* zijn — maken aan een meisje, *mĕnjingkir* (van *singkir*), eigenl. het — maken van een haan aan eene hen, door zijdelings op haar aan te schuiven. —, lusthof, *taman;* in gedichten, *tĕlangon,* Kw.
hofbeambte, *pĕndjawat astana.*
hofbediende, *orang dalam;* vrouwelijke —, *pĕrwara, dajang pĕrwara, biti pĕrwara.*

hofdame, zie **hofjuffer.**
hofdienst, *pĕkĕrdjaan dalam.*
hoflĕlijk, *tahoe bĕhasa, bĕrboedi bĕhasa.*
hoflĕlijkheid, *boedi bĕhasa, roewadah.*
hofgebruik, *ădat-istiădat radja.*
hofjonker, page, *moeda pĕrwara.*
hofjuffer, *dajang, biti pĕrwara.* — van goede familie, *dara-daang.* — s, *biti-biti,* b.v. veertig maagden aan de rechterzijde en veertig hofjuffers aan de linkerzijde van Mevrouw de Prinses, *ĕmpat poeloeh anak dara-dara dikanan toewan poetĕri dan ĕmpat poeloeh anak biti-biti dikiri toewan poetĕri.*
hoflieden, *orang dalam.*
hofmeester, aan het hof, *pĕndjawat tantapan.* —, *baudaheri, djoeroe bĕtak.*
hofmeier, *pĕnglima dalam.*
hofnar, *nadim,* Av. *badoet,* Jav.
hofpoort, *pintoe astana.*
hofschenker, *pĕndjawat minoeman.*
hofstaatsie, *oepatjara,* Skr.
hofstad, *astana poera nagara,* Skr.
hofstoet, volgelingen van den Vorst, *sĕgala orang pĕngiring baginda.*
hoftuin, *bĕhasa dalam.*
hofwacht, paleiswacht, *pĕngawal astana.*
hofwachter, bewaker van een lusthof, *pĕnoenggoe taman;* bewaker van een tuin, *pĕnoenggoe kĕbon.*
hok, voor groote dieren, *kandang.* — voor kleine dieren en gevogelte, *sangkaran.* —, schuthok, *koeroeng;* in zulk een — zetten, *mĕngoeroengkan.* Zie ook **kerker.** —je, loket, *kotak.* — bij den voorsteven, kabelgat, *tjĕroek haloewan.*
hokken: in huis—, *mĕkoer.* —, haperen, *sangkoet.*
hokvast, zie **huisvast.**
hol, grot, *goha,* Skr. *gĕrouggang.* — in een rots, *goha batoe.* —, kuil in den grond, *lobang, lijang;* het — eener slang, *lobang oelar, lijang oelar.* — in een boom, *rongga kajoe;* het —, ruim van een vaartuig, *roewang;* op den — raken, *lari;* zijn hoofd is op —, *kapalanja ta'baik, bingoeng;* het hoofd op — brengen, *mĕmbingoengkan kapala;* van den goeden weg afbrengen, *mĕnjĕsatkan* (van *sĕsat*).
hol, Bijv. nw. het tegenovergestelde van bol, zooals b.v. een horlogeglas van binnen, *lĕngkoeng.* Ook de —le zijde van iets. —, ledig, *kĕmpa, kosong.* — van de oogen, *lĕkok.* —le oogen, *mata lĕkok;* ook *lĕkoeng.* — van tanden of kiezen, *tĕmboek,* —, uitgevreten door den klander, van rijst enz, *timboel,* omdat zulke ledige korrels bij het waschen bovendrijven; — van een klank, *gĕmbira,* Skr. —, niet massief, b.v. van bamboe, een ring enz., *gĕronggang;* het holle van tromachtige instrumenten, *balock.* — van de zee, *gĕronggang;* een —le zee, *laoet gĕronggang;* een —le weg, ravijn, *djoerang;* een —le mang, *pĕroet kosong.* —le wangen, *pipi tĕngkoeng;* in het —le van den nacht, *djaoeh malam, malam-malam, malam boeta.* — linnen of katoen, *kain djarang.*
holderbolder, *gĕroh-gĕrah.* —, hals over kop, *lintang-poekang.*
holklinkend, zoonls een ledig vertrek, *dĕmpang, bĕrdĕngoeng-dĕngoeng,* b.v. *bĕbĕrapa mĕlaloei goha jang bĕrdĕngoeng-dĕngoeng dan boekit jang tinggi-tinggi,* vele malen trok hij holklinkende grotten en hooge bergen voorbij.
holland, *nĕgari wolanda, n. bĕlanda.*
hollander, *orang wolanda, o. bĕlanda;* een echte —, in Holland geboren, *bĕlanda totok;* een pas aangekomen —, die zijn achterste nog met papier en niet op Indische wijze met water reinigt, *bĕlanda kepet,* gebruikt als scheldw.; een in Indië geboren —, *pĕranakan bĕlanda.*
hollandsch, *wolanda, bĕlanda, wolandoewi;* het —, de taal, *bĕhasa wolanda.*
hollen, *lari.* Zie ook bij **hol.**
holligheid, holte, *gĕronggang* —, ondiepe kuil, *lĕkok;* allerlei holligheden, *lĕkak-lĕkok.* — van het oog, *lĕkok mata,* ook *tjĕngkoeng,* zie bij **oog.** — van het lichaam, *rongga;* een — vormen, krijgen, *mĕrongga;* een — binnenwaarts vormen, *mĕrongga kadalam.*
holoogig, *mata lĕkok, mata lĕkoeng.*
holothuriën: eene soort daarvan, die algemeen in de indische zeeën voorkomt en door de Chineezen wordt gegeten, *tĕripang.*
holrond, *lĕngkoeng.*
holster, *saroeng kĕstoel.*
holte, holligheid, *gĕronggang, rongga.* —, kuil, *lĕkok;* oog—, *lĕkok mata.* —, nis, *tjĕngkĕroeng.* —, nis in een bergwand, *rĕloeng;* zulk een — vormen, *mĕrĕloeng.* — in boomen, den grond, het lichaam, *rongga.* — of nis in de zijde van een graf, waarin het lijk zonder kist wordt geschoven, *lahad,* Ar.

ook *lijang laḥad.* —, kuil, waarin het ondereinde van iets moet komen, b.v. voor een mast of paal, — in een rijstblok enz., *tjoepoe.* —, b.v. van een lepel, kopje, de binnenzijde van een stoelleuning enz., *kĕroeng.* —, de ruimte onder iets, *kolong.* —, ledigheid onder iets of zijwaarts in iets, *tjĕroek*; allerlei zijholen of gangen, *tjĕroek-mĕroek.*

hommel, *kombang.* Eene soort van —, die honig verzamelt, *kombang madoe.* Eene andere soort, die het hout uitboort, *kombang kajoe.*

hommer, *ikan djantan, ikan laki-laki.*

homp, dik brok, *pĕnggal, goempal, potong*; een —, *sapĕnggal, sagoempal, sapotong.*

hompelen, zie **hinken.**

hond, *andjing*; jacht—, *andjing pĕmboeroewan, a. pĕrhoeroewan.* —, die aan niemand toebehoort, *koedjoek*; ook uitroep, waarmede men vreemde —en roept; de wilde — of jakhals, *sĕrigala, andjing rimba*; een kwade —, *andjing galak*; een dolle —, *andjing gila*; de —, het sterrenbeeld, *alkalb*, Ar.; de vliegende —, eene soort van zeer groote vledermuis, *kaloewang, kaloeng*; blaffende honden bijten niet, *kariwan mĕngaoem tidak mĕnangkap*; alsof hij door een — gebeten was (van iemand die zich wegscheert), *sapĕrti polong kĕna sĕmboer*, letterl. als een besproten kabouter. Sprw.: de roode —, een soort van huiduitslag, ontstaan door veel zweeten, *bĕtik-bĕtik, tjĕmpak, koedis boeta.*

hondenhok, *kandang andjing, tĕmpat andjing.*

hondenmelker, hondenfokker, *pĕran andjing.*

hondenwacht, aan boord, *djaga dibĕlakang malam.*

honderd, één —, *saratoes*, twee —, *doewa ratoes* enz., de — *saratoes*, b.v. een halve Gulden de —, *satĕngah roepijah saratoes*; bij —en, *bĕratoes-ratoes*; bij de — of bij de duizend, b.v. van koopen of verkoopen, *ratoes ataw riboe*; zesdehalf —, *tĕngah ĕnam ratoes*; ten —, *dalam saratoes*, b.v. vijf ten — rente, *hoenganja dalam saratoes lima*; de volle —, *gĕnap saratoes*; eenige —en, *bĕbĕrapa ratoes*; een paar —, *barang doewa tiga ratoes*; numero —, de bestekamer, zie ald.; in het —, *tjampoer baoer, tjampoer gaoel.*

honderdduizend, *kĕti*; één —, *sakĕti.*

honderderlei, *saratoes roepa, saratoes matjam, saratoes djĕnis.*

honderdjarig, van leeftijd, *ĕmoer saratoes tahoen, saratoes tahoen ĕmoernja.* —, alle honderd jaren eens, *tijap-tijap saratoes tahoen sakali.*

honderdmaal, *saratoes kali*; honderd malen, *bĕratoes-ratoes kali.*

honderdste, *jang kasaratoes, kasaratoes*; den —n dag na iemands overlijden met een maaltijd en gebeden vieren, *mĕnjĕratoes hari.*

honderdtal, *ratoes*; bij —len, *ratoesan.*

honderdvoud, *saratoes ganda, saratoes lipat.*

hondsch, barsch, *bĕngis, rĕdjah*; op zijn —, *tjara andjing.* —, onbeschoft, *koerang adjar.* — bejegend worden, *dipĕrĕdjahi.*

hondsdolheid, *gila andjing.*

hondsgras, hondstand, *tĕlatas.*

hondshonger, zie **geeuwhonger.**

hondstand, zie **hondsgras.**

hondsvot, *bangsat.* —, onbeschoft, *koerang adjar.*

honger, *lapar.* — hebben, *bĕrlapar*; ook alleen *lapar*; ik heb —, *pĕroetkoe lapar*, voor ik heb —, wordt meestal *lapar pĕroetkoe* gebezigd. — lijden, *kalaparan*; van — sterven, *mati kalaparan*; den — stillen, *mĕmoewaskan lapar* (van *poewas*). — doen lijden, — veroorzaken, *mĕlaparkan.* — en dorst, *lapar dan dahaga.*

hongerdood, *mati kalaparan.*

hongeren, *bĕrlapar, kalaparan, bĕrasa lapar*; dood —, *mati dĕngan lapar.* — naar, sterk begeeren, *rindoekan, ingin akan, ŭsjik akan.*

hongerig, dikwijls naar eten verlangen, zooals pas herstelde zieken, *kĕmaroek.*

hongerige, *orang jang bĕrlapar*; zoonls een pas herstelde zieke, *orang kĕmaroek.*

hongerlijder, *orang kalaparan.*

hongersnood, *bĕla kalaparan*, ook *kaboeloeran.*

honig, *madoe, ajar madoe* (Skr. *madhoe*, zoet). Ook *ajar lĕbah, niagsan lĕbah, manisan*; ongepijnde —, lekhonig, *ajar madoe titisan*; het smaakt als —, *sapĕrti ajar madoe rasanja*; zoo zoet als —, *manisnja sapĕrti ajar madoe*; zoo zoet als een zee van —, *manisnja sapĕrti laoet madoe adanja.* — om den mond smeren, *mĕmboedjoek-boedjoek.*

honigbij, *lebah, tawon,* Jav.; de larven van de —, *anak lebah.*

honigdauw, *toemoer, lapoek, koelat.*

honigjager, zie **bijenjager.**

honigpis, diabetes mellitus, *kentjing manis.*

honigraat, *indoeng madoe, saraug lebah, sarang madoe;* een jonge —, waarvan de was nog zeer wit is en waarin pas de larven zijn, *sambang.*

honk, bij sommige kinderspelen, *bidai.*

hoofd, in alle beteekenissen, *kapala.* —, van den Vorst gesproken, *hoeloe.* —, opperhoofd, *kapala, pënghoeloe, orang kaja,* ook *orang toewa* en *toewa-toewa.* — dat van alles kennis draagt, *orang toewa tahoe.* De titels dier —en verschillen in alle indische Rijkjes en kunnen hier dus niet opgegeven worden. Zie ook de samenstellingen met —; iemands —, chef, superieur, *orang bësarnja.* — des gezins, *toewa roemah;* de verschillende hoofden, *orang kajakaja, segala pënghoeloe, kapala-kapala.* —, aanvoerder, *pëngandjoer.* —, aandrijver bij een werk, *pëngërah, djoerockërah;* met zijn — voor zijne schulden instaan, *bërkoetang kapala;* het — dat op de heerendiensten van het Gouvernement toezicht houdt, *pënghoeloe ordi.* — eener markt, marktopziener, *potija,* Chin. — van de vorstelijke trommelslagers, *pënghoeloe nobat.* — van een brief, *kapala soerat.* — van een spijker, *pajoeng pakoe, kapala pakoe.* — van een geschrift, *pangkal soerat.* —, van een gezantschap, *oepadoeta,* Skr. —, voornaamste, in samenstellingen, *raja,* b.v. de hoofdweg, *djalan raja;* de hoofdkraal (nml. voor olifanten), *kandang raja.* — der schrijvers, eerste secretaris, *karkoen;* het — bieden aan, *tahan;* zooals b.v. een schip voor anker aan een hevigen storm, een leger bij een hevigen aanval, *bërtahar;* zie ook **trotseeren;** met bedekt —, *bërkëloeboeng;* met bedekt — naderen, *datang bërkëloeboeng;* hetzelfde van velen, *datang bërkëloeboeng-këloeboeng;* niet wel bij het —, *sësar, sësat ätjal;* aan het — stellen, iemand voorop-stellen, *mëndëhoeloekan;* over het — gezien, bij eene uitdeeling enz., *tërlindoeng,* b.v. niemand werd over het — gezien, *sa'orang pon tiada tërlindoeng;* haven—, *pangkalan;* voor het aanleggen der veerschuiten, *pangkalan tambang;* een kaal —, *kapala soelah, kapala bortak, kapala goendoel;* van het — tot de voeten, *dari hoedjoeng ramboet sampai ditëlapakan kaki.* Soms ook omgekeerd, *dari tëlapakan kaki sampai dihoedjoeng rambut;* het — laten hangen, *mënoendoekkan kapala* (van *toendoek*); het — loopt mij om, *tingoeng kapalakoe, poesing kapalakoe;* door het — gaan, vergeten, *tërlorpa;* niet wel bij het — zijn, *gila sëdikit, gila bëkasa;* het in het — hebben, hoofdpijn hebben, *sakit kapala;* veel —en, veel zinnen, *makin banjak orang, makin banjak äjat,* Sprw.; zich aan het — stellen, *djadi kapala, mëngapalakan;* het — in den schoot houden, *mënoendoekkan kapala* (van *toendoek*); zijn eigen — volgen, *mëncroet kahëndaknja sëndiri* (van *toeroet*); het — bieden, *mëlawan, bërtahan;* een — toonen, koppig zijn, *dëgil;* het — stooten, niet reüsseeren, *batal maksoed, këljiwa;* voor het — stooten, weigeren, *mëngëngganakan, mënoelak* (van *toelak*); iemand het hoofd warm maken, *mëmarahkan;* van den Vorst, *mëmorkakan;* het — opbeuren, *mëngangkat kapala;* moed vatten, *mëmpërtëlapkan hati;* de —en bij elkander steken, *bermoefakat, bërhitjara bersama-sama;* boven het — hangen van een gevaar, *tjilaka këndak datang atas;* zijn — er onder verwedden, *bërtarohkan kapalanja;* gekroonde —en, *kapala jang bërmakota;* zijn — met iets breken, *fadloeli akan, përdoeli akan;* iem. het — breken, plagen, *mëmbisingkan kapala;* iets naar het — werpen, verwijten, *mëmbangkit-bangkit;* een goed —, om te leeren, *ringan kapala;* uit het — leeren, *mëngapal-apal* (van *hafal*, Ar.); zijn — nederleggen, sterven, *mati;* per —, *masing-masing, sa'orang-sa'orang,* b.v. wij betalen drie gulden per —, *masing-masing kami mëmbajar tiga roepijah, sa'orang-sa'orang kami m. t. r.;* uit dien —e, *olih sëbab itoe, karëna sëbab itoe.* — voor —, *sa'orang dëmi sa'orang, sa'orang-sa'orang, tjap-tjap sa'orang, masing-masing.* —, zie ook bij **dekken** en **ongedekt.**

hoofdaanlegger, *pëngoepak jang kapala, p. j. përtama.*

hoofdaanval, *pënjerangan bësar.*

hoofdaanvoerder, *pĕngandjoer jang pĕrtama.*

hoofdader, ader in het hoofd, *oerat kapala.* —, slagader, *oerat nadi, oerat bĕsar.*

hoofdafdeeling, *bĕhagian jang pĕrtama, b. j. kapala.*

hoofdartikel, *faṣal jang bĕsar, f. j. kapala, f. j. pĕrtama.* —, gewichtige zaak, *pĕrkara bĕsar.*

hoofdbad, hoofdreiniging bij het baden, *langiran;* een — nemen, *bĕrlangir kapala, kĕramas,* Jav.

hoofdbatterij, *koeboe jang bĕsar.*

hoofdbestuur, *pĕmĕrentahan bĕsar.*

hoofdbestuurder, *pĕmĕrentah bĕsar.*

hoofdbevelhebber, *panglima pĕrang bĕsar.*

hoofdbezigheid, *pĕkĕrdjaän jang kapala.*

hoofdborstel, hoofdschuier, *sikat kapala.*

hoofdbreken, *poesing kapala,* eigenl. omloopen van het hoofd. — geven, *mĕmoesingkan kapala.* —, moeite, *kasoesahan.*

hoofdbureau, *kantor-bĕsar.*

hoofdcommies, *karkoen, komis bĕsar.*

hoofddeel, hoofdstuk, *faṣal,* Ar., *báb,* Ar.

hoofddeksel, zonnehoed der inlanders, *tĕrendaḳ, toedoeng, toedoeng kapala.*

hoofddoek, *sĕtangan kapala* (verb. van *sapoe tangan kapala*), *ikat kapala;* lange —, die om het hoofd gewonden wordt, *dĕstar,* Perz.; zulk een — dubbel geplooid, *dĕstar bĕrenda doewa;* met gouden lovertjes, *dĕstar bĕrsanting-anting, dĕstar bĕrapi-api;* gekleurd met streepen, *dĕstar pĕlangi;* e. s. v. zeer langen —, *boelang hoeloe,* ook — van een Vorst; een witte —, van 1½ vadem lengte, die om het hoofd gewonden wordt ten teeken van rouw, *kaboeng.* — tot een wrong gedraaid en zoo gedragen, zooals dit nog de gewoonte is in Atjeh en Ménnangkabau, *tĕngkoeloeḳ, tĕngkoloḳ;* e. s. v. — met zwarten grond en witte randen, waarin een zwarte vogel afgebeeld is, *sapoetangan boenga hoḳ.* —, die als een touw in elkander gedraaid is, *sĕtangan tali hajam;* een bijzondere wijze van den — te dragen, vergeleken bij een toegebonden mandje vischgelei, *gĕtang bĕlatjan.*

hoofddoel, *maḳṣoed jang pĕrtama.*

hoofddraaiïng, hoofdduizeling, *poesing kapala.*

hoofddwaling, *sĕsatan jang kapala.*

hoofdeigenschap, *ṣifat jang pĕrtama.*

hoofdelijk, *masing-masing, sa'orang-sa'orang.*

hoofdeloos, *tiada bĕrkapala.*

hoofdeneinde, *koeloe, kapala.*

hoofdgebouw, *katja-poeri.*

hoofdgebrek, ook in zedel. zin, *tjĕlo jang tĕrbĕsar.*

hoofdgeld, van de Chineezen, *oewang koendai,* d. i. geld der staarten, die in een wrong opgebonden zijn. — van de inlanders, *oewang kapala.*

hoofdgeldbriefje, *soerat koendai,* omdat de Chineezen hun koetjir of staart tot een wrong op het hoofd samenwinden als zij moeten werken.

hoofdgerecht, opperste rechtbank, *hoekoem bĕsar.* —, hoofdspijs op tafel, *hidangan jang kapala.*

hoofdgeschil, *pĕrsĕlisehan jang tĕrbĕsar.*

hoofdgetal, *bilangan bĕsar.*

hoofdgetuige, *saḳsi jang kapala.*

hoofdgezwel, gezwel aan het hoofd, *bengkaḳ kapala.*

hoofdgrond, *iboe dalil.*

hoofdhaar, *ramboet,* ook van dieren. — van den Vorst, *soerai.* Hoofdharen worden bij *hélai* en *oerat* geteld, b.v. één —, *ramboet sahélai,* drie hoofdharen, *ramboet tiga oerat.*

hoofdig, zie **koppig.**

hoofdingang, *pintoe bĕsar.* Zie **hoofdpoort.**

hoofdinhoud, kort begrip, *ichtiṣár,* Ar.

hoofdjicht, *sengal kapala.*

hoofdkantoor, *kantor bĕsar.*

hoofdklerk, *karkoen, kapala djoeroetoelis.*

hoofdkleur, grondkleur, *dasar.*

hoofdkraal, voor olifanten, *kandang raja.*

hoofdkrater, *kawah jang bĕsar.*

hoofdkussen, *bantal kapala.* Ook alleen *bantal.*

hoofdkwaal, voornaamste kwaal, *pĕnjakit jang pĕrtama, p. j. kapala.*

hoofdkwartier, *tĕmpat kadoedoekan djinderal.*

hoofdluis, *koeloe.*

hoofdman, *koeloebalang, pĕnghoeloe, pĕnglima pĕrang, sardar,* Perz.

hoofdmiddel, voornaamste geneesmid-

del, *kapala obat*; geneesmiddel voor het hoofd, *obat kapala*.

hoofdneiging, *nafsoe jang kapala*.

hoofdofficier = hoofdman.

hoofdoogmerk, *maksoed jang kapala*.

hoofdoorzaak, *moela sebab, pohon sebab, moela pertama*.

hoofdopzichter, is het een Europeaan, *opsindèr bèsar*; is het een inlander, *mandor bèsar*.

hoofdpacht, *pak bèsar*.

hoofdpachter, *pak bèsar*; is het een Chinees, *poetija bèsar*.

hoofdpersoon, *orang jang tèrbèsar, o. j. kapala*.

hoofdpakhuismeester, *pènghoeloe bèndahari*.

hoofdpijn, *sakit kapala*; van den Vorst, *gèring hoeloe*; een zwaar gevoel in het hoofd, *ngèloe*. Zie ook **duizelig**; hardnekkige — na de bevalling, *rojan naik kahoeloe, r. n. kakapala*.

hoofdplaats, *iboe nègari*; versterkte —, *kota*.

hoofdpoort, *pintoe gèrèbang*. —, hoofdingang van een gebouw, *gapoera*.

hoofdpunt, *pohon pèrkara*.

hoofdrad, *djantra jang tèrbèsar*.

hoofdrechter, *hàkim bèsar*.

hoofdregel, *sjart jang pèrtama*.

hoofdrivier, *soengai bèsar, iboe soengai*; de — in het Paradijs, waaruit alle andere rivieren worden gezegd te vloeien, *kautsar*, Ar.

hoofdschedel, *batok kapala, tempoeroeng kapala*. —, bekkeneel, *tèngkorak*.

hoofdschilfers, roos op het hoofd, *kèlèmoemoer*.

hoofdschotel, de voornaamste schotel, *hidangan jang bèsar, hidangan jang kapala*.

hoofdschuld, voornaamste schuld, *hoetang jang tèrbèsar*.

hoofdschuldenaar, *orang jang tèrhanjak hoetangnja*.

hoofdschuldige, *orang jang tèrbèsar salahnja*.

hoofdsieraad, *pèrhiasan kapala*. Zie ook **hoofdtooisel**.

hoofdsluier, *kèloeboeng*.

hoofdsom, kapitaal, dat op rente wordt uitgezet, *pokok oewang*. —, bedrijfskapitaal, *modal*. — en rente, *pokok oewang dèngan boenganja*.

hoofdstad, *iboe nègari*, letterl. vertaling van het Ar. *oemoe'lboldán*.

hoofdstof, element, *ènsoer*, Ar.

hoofdstraat, *loeroeng bèsar*.

hoofdstreek, *djadjahan jang bèsar*.

hoofdstuk, *fasal*, Ar. *báb*, Ar.

hoofdtak eener rivier, *batang soengai jang tèrbèsar*.

hoofdtooisel; *pèrhiasan kapala*; eene soort van —, bestaande in een kostbaar bewerkten, breeden hoofdband, door een bruidegom in pl. v. den hoofddoek gedragen, *sigar*.

hoofdtouwen van een vaartuig, het want, *tamberang*.

hoofdtrek, *sifat jang pèrtama*.

hoofdvak, *pèkèrdjaän jang tèrbèsar*.

hoofdvonnis, *kapoetoesan hoekoem bèsar*.

hoofdwacht, *pèngawalan bèsar, kawal bèsar*.

hoofdwal, van eene vesting, *dewala bèsar*.

hoofdwassching, *pèmbasoehan kapala*; bij het baden, *langir*, *kèramès*, Jav.

hoofdwerk, *pèkèrdjaän jang tèrbèsar*.

hoofdwet, *hoekoem bèsar, oendangoendang bèsar*.

hoofdwond, *loeka kapala*.

hoofdwortel, van eene plant, *akar oembi, iboe-akar*.

hoofdwrong, zie **haarwrong** en **hoofddoek**.

hoofdzaak, *pèrkara jang tèrbèsar*. —, grond, *pokok*; tot — maken, zich streng aan iets houden, *mèngèraskan* (van *kèras*), b.v. van den godsdienst maakten zij —, *agama jang dikèraskannja*. Ook *mèmbèsarkan*, b.v. die zaak maakten zij tot —, *pèrkara itoe dibèsarkannja*.

hoofdzakelijk, *pertama-pertama, pada gralihnja* (van *gralih*, Ar.).

hoofdzee, *sèmoedra*, Skr.

hoofdzeer, *koedis kapala, goerak kapala*.

hoofdzeil, *lajar-agoeng*.

hoofdzetel, *kadoedoekan jang tèroetama, kadoedoekan jang tèrtinggi, k. j. tèrmoelia*.

hoofdzonde, *dosa jang tèrbèsar*.

hoofdzwarigheid, *kasoesahan jang tèrbèsar*.

hoofdzweer, zweer aan het hoofd, *poeroe dikapala*.

hoofsch, *tjara radja, ádat astana*.

hoog, *tinggi*; hooger dan, *tinggi daripada*; veel hooger dan, *lèbih tinggi daripada*; hoogste, *tertinggi*; op zijn hoogst, *satinggi-tingginja*; zeer —, *amat tinggi, maha tinggi*; even —, *sama tinggi*; even

— als, *sama tinggi dengan*; zoo — als, *satinggi*, b.v. zoo — als een berg, *satinggi boekit*. —, Bijw. *tinggi-tinggi*, b.v. — stijgen, *naïk tinggi-tinggi*. — in prijs, *besar harganja*; een —e prijs, *harga besar*. — van toon van het zingen, *mélangsi*. — dag, *hari tinggi*; het is nog geen — dag, *hari belom tinggi*; drie vademen —, *empat depa tingginja*; twee —, opgestapeld of boven op elkander, *doewa soesoen, doewa lapis*; hoe langer hoe hooger, *makin lama, makin tinggi*; al hooger en hooger, van stijgen of vliegen, *bérpangkat-pangkat*, d. i. trapswijze, b.v. de vogel stijgt al hooger en hooger, *boeroeng itoe naïk bérpangkat-pangkat*. —er op liggen, *di-atas-atas*, b.v. landen die —er op liggen, *negari jang di-atas-atas*; de allerhoogste God, *Allah jang maha tinggi, Allah t'ãala*, Ar. een —e vloed, *pasang besar*. — water, *ajar besar*; een —e zee, *ombaḳ besar, gelombang besar*. —, van kleuren, *djélah*, b.v. — rood, *merah djélah*. —, van een deklast, *djeroeboeng, djeroemboeng*; zich — verheffen, van een deklast, *mendjeroemboeng*. — opschieten, in de hoogte groeiend, van boomen, *roendjan*. —er stellen, —er schatten, *mélebihkan*, b.v. gij schat uwe broeders —er dan uwe ouders, *toewan lebihkan saoedara toewan daripada ajah-bonda toewan*. —, verheven van personen, *besar, moelia, ãli*, Ar. — van geboorte, *bangsawan, besaṛ, besar aṣal*; een —e stem, *soewara jang njaring*; een —en dunk van zich zelven hebben, *sombong*; uit den —e, van den hemel, *dari langit, dari sorga*; een —e ouderdom, *ũmoer toewa*; een —en ouderdom hebbend, *sangat toewa ũmoer*; bereiken, *méranda toewa*; op — bevel, *dengan titah baginda, dengan pérentah orang besar*; de twist rees —, *perbantahan itoe makin besar*. —e woorden, twist, *pérbantahan*; een —en toon voeren, *bérkata-kata dengan sombong*; het is — tijd, *soedah lampau wéktoenja*. — zwanger, *boenting sarat, mengandoeng sarat*; van Vorstinnen, *ḥámil sarat*; in —e achting staan, *amat kahormatan*. — aangeschreven staan, *amat kabilangan, dipermoeliakan amat*; niet — vliegen, niet — timmeren, *tiada beraṛa pengétahoeannja, t. b. kapandajaunja*.

hoogaanzienlijk, *amat moelia, moeliawan*.

hoogachtbaar, *amat moeḥtasjim*, Ar.

hoogachten, *mengendahkan, mengḥormati, ménoeliakan*.

hoogachting, *tãʃim*, Ar. met —, hoogachtend, in brieven, *dengan tãʃim*. — bewijzen, *mentaʃimkan*.

hoogbejaard, *banjaḳ ũmoer, térlaloe toewa ũmoer, sangat toewa*.

hoogberoemd, *térlaloe masjhoer*.

hooglblauw, *biroe djélah*.

hooglbruin, *warna pala*.

hoogldag, feestdag, *hari-raja*.

hooglduitsch, *djerman*.

hooglduitscher, *orang djérman*.

hoogledel, *amat moelia, bangsawan, ãziz*, Ar. *maha bangsawan*.

hoogledelheid, *jang izat*, namelijk van den Sulthan en den Kroonprins, in brieven.

hoogleerwaard, *amat moeḥtasjim*, Ar.

hoogelijk, zeer, bijzonder, *amat*.

hoogen, opbieden, *mélebih-lebih harganja, mélebih daripada tawaran*. —, zie ook **ophoogen**.

hoogepriester, *pénghoeloe imãm, imãm-besar*.

hoogepriesterambt, *imãmat*, Ar. *djabatan imãm-besar*.

hoogepriesterschap, *daraḍjat imãm-besar*.

hoogereind, *témpat jang tinggi, t. j. moelia*.

hoogerhand: van —, op hoog bevel, zie bij **hoog**.

hoogerwal, *sabélah angin, pehaḳ angin*.

hoogeschool, *madrasah*, Ar. *mandarsah*.

hooggaand, van een twist, *térlaloe besar*.

hooggeacht, *térhormat*.

hooggeboren, *bangsawan*.

hooggedacht, *haibat*, Ar. —, zeer gevreesd, *sangat ditakoeti*. —, plechtig, grootsch, *ãlamat*, Ar.

hooggeel, *koening djélah*.

hooggerechtshof, *ḥoekoem besar, maḥkamat jang tinggi*.

hooggeschat = hooggeacht.

hooggezeten, in hoogen rang, *tinggi pangkatnja*.

hooggroen, *hidjau djélah*.

hooghartig, *hati-besar*.

hooghartigheid, *kabésaran hati, bésarhati*.

hoogheid, *katinggian, kabésaran*. —, titel voor aanzienlijke personen, *sja-*

rúfat, Ar. —, van God en Vorsten, *izat*, Ar.; zijne —, *jang izat*, *sèri páduoeka*, Skr. — des harten, *kabèsaran hati*.

hoogland, *tanah hoeloe*, *oedik*.

hooglander, *orang hoeloe*, *orang goenoeng*.

hoogloffelijk, *amat kapoedjian*.

hooglooped, van een twist, *bèsar*.

hoogmoed, *tjongkak*, *koljak*, *katjak*, *sombong*, *angkoek*, *magroer*, Ar. *takabboer*, Ar. *kabèsaran hati*.

hoogmoedig = hoogmoed. — worden, ook *mendapat hati*; zeer —, verwaand, *soengar*.

hoogmoedigljk, dezelfde woorden als hoogmoed met *dengan* er voor.

hoogmogend, *amat koewasa*, *bèsar koewasanja*.

hoognoodig, *ta'dapat tiada*, *pèrloe sakali* (van *fardl*, Ar).

hoogrood, *merah djélah*, *moeroep*, b.v. *dan bèrhadjoe kesoemba moeroep bèrsoerat dòn bèsar dengan ajar-mas*, met een hoogrood geverfd baadje waarop met vergulde letters een groote spreuk stond.

hoogrug, bochel, *bongkok*. Ook hoogruggig.

hoogschatten, *mèngendahkan*, *mèmoeliakan*, *mèmbèsarkan*.

hoogst, Bijw., *tèrlaloe*, *amat*, *tèrlampau*.

hoogte, *tinggi*; de — ervan is drie voet, *tinggonja tiga kaki*. —, hooge plaats, *tempat tinggi*; een mans —, *sapèndiri orang*; de — van de voeten tot de toppen der vingers van den loodrecht uitgestrekten arm, *pèroendjoeng*; de — hebben, beschonken zijn, *mabok*; fig. *naïk koeda hidjau*, d. i. op een groen paard rijden; in de — steken, rijzen, den kop in de — steken, b.v. van boomen enz., *mèroendjau*; zijn zwaard in de — steken, in de lucht verheffen, *mèmbangkitkan pédangnja ka-oedara*. — van zaken nemen, naar den toestand van iets gaan zien, *mèmantau* (van *pantau*), b.v. *kami pon besoek pagi hèndak mèmantau asaak-asaak boewah jang di Télok Tandjoeng*, morgen ochtend zullen wij ons op de hoogte stellen van onze onderhoorigen te Telok Tandjoeng; op de — van iets zijn met een vraagstuk, *bèrténtangan dèngan*; ongeveer op de — van, *astara*; nog niet op de — zijn, nog niet begrijpen, *bèlom mèngèrti*; uit de — tot iemand spreken, *berkata-kata dengan tjongkak*, *berkata-kata dengan sombong*; uit de —, voornaam, ook *tinggi*, b.v. *tingkah lakoenja pon makin tinggi*; iemand in de — steken, *mèngangkat-angkat*, *mèmoedjimoedji*; eene — bereiken, *sampai ditempat tinggi*; den top bereiken, *sampai dipoendjak*, *s. d. kemoentjak*.

hooglijd, *masa-raja*, *hari-raja*, *harihesar*.

hoogverraad, *doerhaka kapada radja*; — plegen, *mendoerhaka kapada radja*.

hoogvliegend, van een vogel, *terbang tinggi-tinggi*. —, zie **opgeblazen.**

hoogwaardig = hoogeerwaardig.

hoogwelgeboren = hooggeboren.

hoogwichtig: zeer belangrijk, *bèsar sakali*, *pèrloe sakali* (van *fardl*, Ar.).

hoogwijs, *tèrlaloe pandai*.

hoogzuinig, *himat-himat sakali*.

hoogzwanger, *bounting sarat*, *mèngandoeng sarat*; van Vorstinnen, *hamil sarat*.

hooi, *roempoet kèring*.

hooikrop, grasznad, *badjang-badjang*.

hooivork, met drie tanden, *sèrampang*; daarmede steken, *menjerampang*.

hooiwagen, c. s. v. aardspin met lange pooten, *ajak-ajak*.

hoon, smaad, *maloe*, *tjéla*.

hoonen, *memberi maloe*, *mèntjoetja*, *mènistakan*, *mènghinakan*. —, lasteren, *mènghoedjat*. — door uitjouwen, *njoejen*.

hooner, *pènitjéla*, *pènista*, *pènghina*, *pènghoedjat*.

hoop, verwachting, *harap*, *asa*, Skr., *pènghárapan*. — opvatten, *moelai harap*. — voeden of koesteren, *bèrharap*, *mènaroh harap* (van *taroh*); ijdele —, *pènghárapan jang sija-sija*; ijdele — blijven koesteren, *harap-harapan*, *asa-asaän*. Voor het laatste b.v. *pada bitjara sèhaja hàiklah kita kèmbali*, *soepaja jangdipèrtaèwan djangan asa-asaän*, naar mijne meening zou het goed zijn als wij terugkeerden, opdat Zijne Majesteit geen ijdele — koestere; er is geen — meer, het is hopeloos, wanhopig, *poetoes asa*, *hilang asa*; hoop maar niet meer, *djangan èngkau asa lagi*, *djangan asa-asaän*; zijne — stellen op, *harap akan*, b.v. zijne — op God stellen, *harap akan Allah*; ook *harap pada*; geen — meer hebben,

poetoes asa; zijne — verijdeld of teleurgesteld zien, *poetoes asanja;* zijne — is in rook verdwenen, *lênnjaplah sêgala pênghara pannja;* zich met ijdele — vleien, *mênipoekan dirinja dêngan harap jang sija-sija;* alle — is vervlogen, *palah kêmoedi dêngan êbannja.* Sprw.; op — van beter, *harap akan baiknja.*

hoop, stapel, *timboenan;* aan —en, *bêrtimboen-timboen;* aan —en leggen of zetten, *mênimboenkan;* een — kinderen, *banjak anak;* een — menschen, *banjak orang;* te — loopen, *datang bêrkaroemoen;* de groote —, de menigte, *kabanjakan;* een gemeene — *orang hinadina;* bij —en, bij stapels, *bêrtimboen-timboen;* bij den — koopen, *bêli taudang, bêli borong.* —, kleine heuvel, *boesoet,* b.v. een mieren—, hoop, door witte mieren gemaakt, *boesoet anai-anai,* ook *boekit anak,* b.v. de lijken der menschen vormden hoopen, *bangkai sêgala manoesia mêmboekit anak.* —, stapel, kleiner dan timboen, *longgok.* — levende wezens, die bij elk. zitten of staan, *onggok.* — van opgeschoten touw, *lingkar,* b.v. twee —en touw, *tali doewa lingkar;* van touw of draadvormige voorwerpen ook *poentjak.* — van keutelachtige dingen, b.v. van paardevijgen en van sommige vruchten, *kêtimpal.* —, stapel, b.v. van geteld geld, *tambak,* b.v. *maka adalah sêgala dinar itoe lagi bêrlambak-lambak samoewanja dihadapan kadoewa boedak itoe têngah dihilangnja,* en al die dinarien waren nog bij —en voor die beide kinderen, terwijl zij ze telden. —, troep, *toempoek;* bij —en, *bêrtoempoek-toempoek.* —, troep van menschen, die bij elkander zitten, ook *kêloempoek;* bij —en, *bêrkêloempoek-kêloempoek.* —, stapel, bij het banken, *pareh;* bij het banken de —en maken, *mêmareh;* een onordelijken —, of vormloozen — vormend, zooals b.v. een ineen gefrommelde zakdoek, een — brieven, boeken, geld enz., *lambak:* bij zulke —en, *bêrlambak-lambak;* een — vuur, *oenggoenan api.* — van allerlei dingen om verbrand te worden, *pêroen;* de plaats van zulk een —, *pêmêroenan;* een — koe- of karbauwendrek, *tahi lêmboe* (of *karbau*) *satepik.*

hoopen, zie **ophoopen.**

hoopsgewijze, bij hoopen. Zie bij **hoop.**

hoopvol, *harapawan.*

hoorbaar, *kadêngaran.* Nauwlijks — wegens den afstand, *sajoep, rêdam.*

hooren, *mêndêngar, mênêngar.* — naar, *mêndêngarkan, dêngar akan;* doen —, *mêmpêrdêngarkan;* telkens — naar iets, *dêngar-dêngaran,* b.v. *maka kata Laksamana: Ja, toewankoe! djanganlah toewankoe dêngar-dêngaran itoe,* en Laksamana zeide: O, Uwe Majesteit, U moet niet telkens daarnaar hooren; hoor eens, *tjoba dêngar, dêngarlah olihmoe;* naar iemand —, zijne woorden opvolgen, *toeroet kata orang;* van — zeggen, *dari kata orang;* dat laat zich —, *bolih ditêrima, bolih dipêrtjaja.*

hooren, behooren, betamen, *patoet.*

hoorn, horen, beenachtige uitwas, *tandoek.* — op het voorhoofd, eenhoorn, *tjoela;* b.v. de — van een rhinoceros, *tjoela badak;* van hoorns voorzien zijn, *bêrtandoek,* b.v. *koetjing bêrtandoek, bêlanda bêrsoenat, bêharoe bolih djadi,* als de katten hoorns hebben en de Hollanders besneden zijn, dan zal het pas gebeuren; van een — op het voorhoofd voorzien zijn, *bêrtjoela;* met de —s stooten, *mênandoek.* —, eenschalige schelp, *koelit,* gevolgd door den naam van het dier, b.v. — van een slak, *koelit sipoet.* —, groote schelp van een zeeweekdier, waarop geblazen wordt en die bij de Hindoes ook voor het plengen van offers wordt gebruikt, de — van Neptunus, *sangka;* de — des tijds, *sangka kala,* d. i. de laatste bazuin. — e. s. v. groote, scherp gepunte schelp, *rêngak;* de —s van een Maleisch dak op Sumatra, *gondjong;* de —s van insecten, *tandoek, toembak;* voel—s, *soengoet;* de —s der maan, *tandoek boelan;* te veel op zijn —s nemen, *mênanggoeng têrlaloe banjak pêkêrdjaan* (van *tanggoeng*). —, de stof, *tandoek;* een kam van —, *sisir tandoek.*

hoornachtig, *saroepa tandoek.*

hoornbeest, *binatang jang bêrtandoek.*

hoornblazer, *tockang sêlompret.*

hoornen, *tandoek, daripada tandoek.*

hoorngeschal, *boeoji sêlompret.*

hoornloos, *tiada bêrtandoek.*

hoornslak, *sipoet sêrai, sipoet lintah.*

hoornslang, *oetar bêrtjoela.*

hoornvee, *binatang jang bêrtandoek.*

hoornzwijn, hertzwijn, *babi-roesa.*

hoos; trechtervormige water—, *poeting*

bĕlijoeng. — als een behaarde kogel, *badai.* — als een gordijn, *tawoeng.* — van zeer langwerpigen vorm, die zich snel voortbeweegt, *sangkajan.*

hoovaardig, *tjongkaḳ, katjaḳ, angkoeh, sombong.*

hoovaardiglijk, *dĕngan tjongkaḳ* enz.

hoovaardij = hoovaardig.

hoozen, uithoozen, *mĕnimba* (van *timba*); het water uit het scheepsruim —, *mĕnimba roewang, bĕrkĕmarau.*

hop, de vogel, *mĕragai, hoedhoed,* Ar.

hopeloos, *poetoes-asa.* —, waar geen raad voor is, *tiada tĕrbitjarakan lagi.*

hopeloosheid, *kapoetoesan asa*

hopen, *harap.* — op, *harap pada, harap akan, harapkan,* b.v. *harapkan koedjan dilangit, ajar ditĕmpajan ditjoerahkan,* — op den regen aan den hemel, het water, dat in het watervat is, uitstorten. Sprw. — op Gods barmhartigheid, *harap akan raḥmat Allah.*

horde, van bamboe, waarop men visch uitspreidt, *padjaḳ;* kleine, vierkante — van bamboe, om borden op te drogen of offers op te leggen, *antjaḳ;* c. s. v. hangende —, om voorwerpen of spijzen op weg te zetten, *salang.* — boven de stookplaats, *para-para;* een — hierop gelijkende, *gajang.* — van vlechtwerk ook *bidai,* b.v. *boenji peloeroe szpĕrti katjang djatoh kabidai,* het geluid der kogels was als dat van boonen, die op een — vallen. —, troep, *kawan, kĕloempoeḳ.*

horizon, *kaki langit, tĕpi langit.*

horizontaal, *boedjoer.*

horloge, *djam, arlodji.*

horlogeglas, *katja arlodji.*

horlogeketting, *rantai arlodji.*

horlogerad, *roda arlodji, djantĕra arlodji.*

horlogesleutel, *koentji arlodji.*

horlogeveer, *pĕsawat arlodji.*

horlogewerk, *pĕkakas arlodji, pĕkakas djam.*

horlogewijzer, *djaroem arlodji.*

horoscoop, *ramal.* —trekken, *mĕmbilang ramal,* eigenl. uit, in het zand getrokken, lijnen iets voorspellen, waarzeggen. De uitvinding daarvan wordt aan den profeet Daniël toegeschreven.

horoscooptrekker, *orang jang mĕmbilang ramal.*

horten, stooten, b.v. van een voertuig, *bĕrbanting-banting;* met — en stooten lezen, *mĕrangkaḳ-rangkaḳ mĕmbatja.*

horzel, *lalat karbau, lalat koeda.* —, eene soort van wesp, *taboehan.* —, eene soort van paardenvlieg, *pĕnjĕngat.*

horzelen, gonzen, *bĕrdĕngoeng.*

hospita, *endoeḳ sĕmang,* in kw. bet.

hospitaal, *roemah orang sakit.*

hossebossen, schokken van een kar of rijtuig, *banting-banting.*

hotten van melk, *pĕtjah;* gehot, *pĕtjah.*

hou! Tuss.w., *bĕrhĕnti, diam.*

houden, met de hand vasthouden, *mĕmĕgang* (van *pĕgang*); ook in andere beteekenis, b.v. de vasten —, *mĕmĕgang poewasa;* op de vlakke hand —, *mĕnatang* (van *tatang*); iets in de gesloten hand of vuist —, *mĕnggĕnggam;* iets kleins in de hand —, *mĕndjindjing,* b.v. houd voor mij mijn horloge vast, *djindjingkan arlodjikoe;* op de schoot of den gebogen arm —, *mĕmangkoe* (van *pangkoe*), b.v. *Kin Tambochan dipangkoe dĕngan kiri,* K. T. werd op den linkerarm gehouden; omhoog — met loodrecht uitgestrekten arm, *mĕndjoewaḳ;* in den gesloten mond —, *mĕngĕmam* (van *kĕmam*); tusschen de tanden — of dragen, *mĕnggonggong;* twee dingen, die moeten worden samengevoegd, tegen elkander —, om te zien of ze passen, *mĕmadoe* (van *padoe*); de hand voor den mond —, *bĕrtĕkap,* b.v. *maka ma'enang itoopoa poelang karoemahnja sambil bĕrtĕkap moeloetnja,* en de voedster keerde naar huis terug, de hand voor haar mond houdende; iem. bij de hand —, *mĕmĕgang tangan orang;* het niet kunnen —, *tiada tahan, tiada bĕtah;* niet — in iets, b.v. van een anker, spijker enz., *tiada makan;* een winkel —, *bĕrkĕdai;* eene school —, *mĕnaroh tĕmpat mĕngadji* (van *taroh*); rand —, zie **beraadslagen;** een feest —, *bĕrhari raja,* dit hangt daarvan af welk feest het is. Gewoonlijk beschouwt de mindere man de toebereidselen als het werkelijke feest. De toebereidselen noemt men *djaga-djaga,* daar zo meest 's nachts plaats hebben; de wacht —, *bĕrdjaga, bĕrkawal.* — van iets, er op gesteld zijn, *soeka akan, bĕrgĕmar akan, mĕnggĕmari;* datgene, waarvan men bijzonder houdt, *kagĕmaran,* b.v. aardappelen zijn het, waarvan de Hollander veel houdt, *kĕntang itoelah kagĕmaran orang bĕlanda.* — van

iemand, *kasih akan sa'orang*; te veel — van iemand, *tërlaloe soeka* of *tërlaloe kasih akan sa'orang*; te veel — van iemand, die het niet waard is, *gamboeh*; zich — alsof, *poera-poera, maën*, b.v. zich — alsof men dom is, of het niet weet, *poera-poera bodoh, maën bodoh*; ook *boewat* of *mëmboewat*, b.v. hij hield zich alsof zijn been gebroken was, *diboewatnja patah kakinja*; zich van den domme —, *boewat bodoh*; zich dood — , *boewat mati dirinja, mëmatikan dirinja*; zich ziek —, *mëmboewat sakit dirinja*; ook *mëmboewat lakoenja sapërti*, b.v. *maka ijapon .... mëmboewat lakoenja sapërti orang masjgroel*, hij hield zich als iemand die bekommerd is; het met iemand —, *safakat dëngan, bërfakat dëngan*; het met eene vrouw of een meisje —, *bërkënal-kënalan*; in verkeerden zin, zie **hoereren** en **overspel**; het met een ander — van eene getrouwde vrouw, *mëmpërdoewakan lakinja*; het — met, ook *sapakai dëngan*; b.v. het — met slecht volk, *sapakai dëngan orang djahat*. Dit kon wel eene verbastering zijn van *safakat*, volgens de uitspr. *sapakat*; het — met iemand, b.v. met den vijand, *masoeë bërsama-sama dëngan*; in waarde —, in dienst —, aan zich —, *mëmëlikarakan* (van *pëlihara*, of *parihara*, Skr.). Hetzelfde wordt ook gebezigd van er op na — van menschen, dieren, planten enz.; zijne tong in toom —, *mëmëlikarakan lidahnja*; van iets —, zoodat men het spaart, of jammer vindt als er iets aan gebeurt, *sajang*, b.v. dat was het paard, waarvan hij hield, *itoelah koeda, jang disajangnja*; het met beide partijen —, fig. *sëligi tudjam bërtimbal*; het er voor —, *tampa, mënampa*, b.v. hij hield het er voor, dat die man het gestolen had, *ditampanja orang itoelah jang mëntjoeri*; men zou het er voor —, naar het schijnt, *roepanja, rasanja*; het verkeerd er voor —, verkeerd opvatten, *salah tampa*; wij — het er voor dat, *pada hati kami*. —, niet loslaten, *tiada lëpas*; verb. Wijs, *djangan lëpas*; het oog — op, letten op iets, *boewang-boewang mata*; in het oog —, *mëmasang mata kapada, mëngaram* (van *aram*); in ontzag — van iemand, *mëndjaochkan*; een oog in het zeil —, *djaga baïk-baïk, mëmboewang-boewang mata*. —, er iets op na houden, *mënaroh* (van *taroh*), b.v. rijtuig —, *mënaroh kareta*; bedienden —, *mënaroh hamba sëhaja*; afrekening —, *mëndjëlaskan kira-kira*. —, inhouden, *moewat*; dat schip houdt tien last, *kapal itoe moewat sapoeloeh kojan*; voor waar —, *përtjaja*. — voor, achten, meenen, *mënjangkakan* (van *sangka*); *mëngirakan* (van *kira*); een belofte, overeenkomst etc. —, *mënjampaikan djandji* (van *sampai*), *tëtap atas djandji*. —, geen afstand willen doen van iets, *mëmëgang* (van *pëgang*), *tiada moewa mëmbëri, mëngikirkan* (van *kikir*). —, achterhouden, tegenhouden, terughouden, *mënahani* (van *tahan*); de wet —, gehoorzamen, *mënoeroet hoekoem* (van *toeroet*); de inzettingen —, *mënoeroet sjariät*; den mond —, zich stil —, *bërdiam diri*; in gedachten —, *ingat*; zijn woord —, *mënjampaikan djandjinja* (van *sampai*), *tëtap atas djandjinja*; zich aan zijn woord —, *tëgoh atas katanja*. —, vatten, vangen, *mënangkap*; b.v. houd den dief, *tangkaplah pëntjoeri itoe*. —, vatten van een spijker enz., *makan*; zich dapper —, *mënoendjoekan bëraninja* (van *toendjoek*); zee —, *mëlaoet*; landwaarts —, *mëndarat*; langs de kust —, *mënjoesoer pantai* —, kleven, *lëkat*; zijn fatsoen —, *mëlakoekan dirinja dëngan patoet, a. d. d. sapërtinja*; bij den wind —, tegen den wind opwerken, *mënjongsong angin* (van *songsong*).

houder, *orang jang mëmëgang, o. j. mënaroh*. — van een beleenbank, *toekang pak pëgadajan*.

houding, postuur van lichaam, *sikap*. Zie ook **voorkomen**; zijne — goed doen uitkomen, *mëmboewang sikap*; flink, ferm van —, *sekah*; een onwillige, onvoegzame — aannemen, *këlesa*; een vechtende, dreigende — aannemen, van dieren, *mëngërendeng*. —, gedrag, *kalakoean*.

hout, *kajoe*; van —, *dari* (*daripada*) *kajoe*; het — van een boom in tegenoverstelling met den bast, het merg enz., *daging, tëras, isi-kajoe*; het —, of buitenste, harde gedeelte der palmboomstammen, welks binnenste doorgaans zucht en week is, *roejoeng*; eene omheining daarvan gemaakt, *pagar roejoeng*. — van den kokospalmstam, *iboel*;

klein gehakt — op een akker, dat van het verbranden is overgebleven, *paudoe*; eene menigte van allerlei geveld — op eene plaats, b.v. op een stuk boschgrond, *rĕba*; levend —, *kajoe hidoep*; dood —, *kajoe mati*; het doode — in een boom, de doode takjes, *rantingranting jang mati*; brand—, *kajoe api*; een stuk of blok brand— om het vuur smeulend aan te houden, *oenggoen*; een overgeschoten stuk brand—, *poentoeng api*; gekloofd —, *bĕlahan kajoe*; rond —, *kajoe goeloeng-goeloeng, kajoe boelat*; pas geveld —, *tĕbangan*; voor den bouw van een huis enz., *ramoewan*; vermolmd —, *kajoe oenggoenan, kajoe jang dimakan boeboek*; timmer— voor een huis, *kajoe bakal roemah*; voor een vaartuig, *kajoe bakal pĕrahoe*, enz.

houtachtig, *saroepa kajoe*.

houtader, zie **ader**.

houtasch, *haboe kajoe*.

houtdief, *pĕntjoeri kajoe*.

houtdranier, *toekang mĕlarik kajoe*.

houtduif, *boeroeng bolam*.

houten, *kajoe, dari (daripada) kajoe*.

houterig, onbehouwen, stijf, van manieren, *kakoe, kikoek*.

houtgewas, kreupelhout, *bĕloekar*.

houthakken, het —, *pĕmotongan kajoe* (van *potong*). —, boomen vellen, *pĕnĕbangan* (van *tĕbang*). —, tot kleine stukken, *pĕmbĕlahan kajoe*. — in het bosch voor bouwmateriaal, *pĕramoewan kajoe*.

houthakker, *orang mĕramoe kajoe, o. mĕmotong kajoe, o. mĕmbĕlah kajoe, oetas, o. pĕnĕbang*. Zie het vorige woord.

houthandelaar, *orang bĕrdjoewal kajoe*.

houthoop, *timboenan kajoe*.

houtje, op eigen —, *sĕndirinja*.

houtluis, plantenluis, *toengau*.

houtmaat, *ockoeran kajoe*.

houtmade, *hoelat kajoe*.

houtmijt, brandstapel, *pantjaka*. —, houtstapel, *timboenan kajoe*.

houtmolm, houtpoeder, *aboek kajoe*.

houtplaats, *tĕmpat kajoe*; loods, *bangsal*.

houtrijk, *banjak kajoe-kajoewan*.

houtrups, *hoelat kajoe*.

houtschroef, *sĕkĕroep kajoe*.

houtskool, *arang*. —verkooper, *orang bĕrdjoewal arang*.

houtslang, *oelar kajoe*.

houtsnede, *ockiran kajoe*.

houtsnijder, *pĕngoekir kajoe*.

houtsnijwerk, *ockiran kajoe*.

houtsnip, *boeroeng djoeloek, boeroeng kaki dian*.

houtsoort, *djĕnis kajoe, matjam kajoe*.

houtspaander, *tatal*.

houtstapel, *timboenan kajoe*.

houtverkooping, houtveiling, *lelang kajoe*.

houtverband, *pĕrhoeboengan kajoe, samboengan kajoe*. — door inkeeping, zwaluwstaarten enz., *tanggam*; rechthoekig — door middel van zwaluwstaarten, *pantja*.

houtvijl, grove vijl, *patar*.

houtvlot, *rakit kajoe*.

houtwaren, *barang-barang kajoe*.

houtwerk, *barang-barang kajoe*; het pasklaar gemaakte — of geraamte van een nieuw huis, *gĕraman*.

houtworm; een soort van kleine —, *kĕlawak*; een groote soort, die ook wel gegeten wordt door de orang laoet, *tĕmbĕloek*; een soort van kleine torretjes, die het hout uitvreten, *boeboek*.

houtwesp, zaagkever, *kombang*.

houtzaag, *gĕrĕgadji kajoe*.

houtzager, *orang pĕnggĕrĕgadji kajoe*.

houvast, *pĕmĕgangan*.

houw, slag met een zwaard of hamer, *tĕtak, paloe*; met één —, *dĕngan sakali tĕtak, dĕngan sakali paloe*.

houwbijl, *kapak, kampak*, Jav.

houweel, hak om den grond om te werken, *tjangkoel, patjoel*, Jav.; met zulk een — arbeiden, *mĕntjangkoel, matjoel*, Jav.; mijnwerkers—, *pĕntjatoek*. — om het sagomerg uit den stam te hakken, *pangkoer*, ook om de sawahs om te werken = Jav. *patjoel*; met de — omwerken, *mĕmangkoer*. —, breekijzer, *alabangka*.

houwen met een houwer, kort zwaard of kapmes, *mĕmarang* (van *parang*), *mĕnĕtak* (van *tĕtak*); met een zwaard —, *mĕmarangkan pĕdang, mĕnĕtakkan pĕdang*; in stukken —, *mĕmĕnggal* (van *pĕnggal*), *mĕmotong* (van *potong*), *mĕmarang bĕrpĕnggal-pĕnggal*. —, beitelen, *mĕmahat* (van *pahat*, gehouwen); gehouwen steen, *batoe pahat*; den kop met één slag van den romp —, *mĕmantjoeng kapala* (van *pantjoeng*); op een blok, *mĕnĕndas kapala* (van *tĕndas*); in tweeën —, door midden —, *mĕmĕnggal doewa, mĕmbĕlah doewa*. Het laatste meer in de lengte.

houwer, kort zwaard, *parang, parang patong;* korte, breede —, *parang mondoḳ.* — voorzien van menschenhaar, *parang latoeḳ.* — met scherpen punt, *parang sari;* tweesnijdende —, *parang mata doewa.* —, korte sabel, *pĕdang katjang parang.* —, die van voren breeder is dan van achteren, *goloḳ.* — met naar beneden gekromd gevest, *tjĕnangkas;* een soort van — in gebruik bij de Atjehers, *gĕdoebang;* een soort van — of lang zwaard, waarmede de zeeroovers gewapend zijn, *balingkong.* —, een soort van kort breed zwaard, dat tegenwoordig meest in den krijg gebezigd wordt, *kĕlewang;* de — van zacht hout wordt als een — van ijzer, *parang gaboes mĕndjadi sapĕrti parang bĕsi,* Sprw.

houwitser, mortier, kort stuk geschut, *toeang, mariam pĕrioeḳ api, tombong.*

hoveling, *orang astana, orang dalam.* —, hofbeambte, *pĕndjawat astana;* de hovelingen, *sĕgala isi astana.*

hovenier, *toekang kĕbon, pĕnoenggoe taman.*

hovenieren, *bĕrkĕbon.*

huichelaar, *orang poera-poera, orang moenafiḳ,* fig. *sachĕlat moeka doewa*

huichelachtig, *poera-poera, moenafiḳ,* Ar., *dimoeka lain dibĕlakang lain, kaṟĕna moeka.*

huichelen, *poera poera.* —, onoprecht zijn, *mĕndoeca hati;* pluimstrijken, *mĕngambil moeka.*

huid, vel, bast, *koelit;* ongelooide — van een dier, *balaer, bĕloelang;* één —, *bĕloelang sahidoeng;* bereide —, *koelit samaḳ;* de — verkoopen voor men den beer geschoten heeft, *bĕlom bĕroenaḳ tĕlah ditiwang;* de afgelegde — eener slang, *saroeng oelar;* de dunne, buitenste — van een banaanstam of ananasblad, *kĕlisip;* de koperen — van een schip, *lapis tĕmboega;* de — afstroopen, *mĕngoeliti;* met huid en haar opvreten, *mĕnĕlan toebohnja sĕrta dĕngan tahinja;* zoo blijf ik met mijn naakte — over, *tingallah akoe dĕngan koelitkoe tiada bĕrsaroeng,* uitroep van iem. die alles door den brand verloren heeft.

huidbereider, *toekang samaḳ koelit.*

huidhaar, *roma* (Skr. *româ*); één —, *sahĕlai roma;* bij vogels het dons, *boeloe roma;* b.v. *mockanja pon taram-tĕmaram dan sĕgala romanja pon bĕrdiri,* zijn gelaat was geheel betrokken en zijne huidharen stonden overeind.

huidig, ten —en dage, *sakarang ini, hari ini, pada masa ini.*

huidmade, zie **made.**

huiduitslag; jeukende, schurftige —, *koedis;* jeukende, roode —, door veel zweeten veroorzaakt, de roode hond, *koedis boeta, bĕtiḳ-bĕtiḳ, tjĕmpaḳ.*

huidvlek, witte vlek op de menschelijke huid, *panau.*

huidvuil, *daki.* Ook van dieren, b.v. het vuil, dat met het roskammen van een paard komt, *daki koeda.*

huidwond, zie **geschramd.**

huidziekte, *pĕnjakit koelit;* eene soort van —, waarbij de huid steeds afschilfert, ichtyosis, *koerap losong.* De Maleier gelooft, dat deze ziekte onkwetsbaar maakt. —, zie verder bij de namen der soorten.

huif, kap, *toedoeng, tenda, kap.* —, luifel boven een raam, *kongsan.*

huifkar, *pĕdati pakai toedoeng, p. p. kap.*

huig, *anaḳ-lidah, anaḳ-tĕkaḳ;* hangen van de —, *kĕlĕdir;* iemand van de — lichten, beetnemen, *mĕnipoekan orang* (van *tipoe*), *mĕmpĕrdajakan orang, mĕngĕkalkan doewit orang.*

huik, *kĕloebong, sĕloebong;* de — naar den wind hangen, *masoeḳ kandang kambing, mĕngĕmbeḳ; masoeḳ kandang karbau, mĕngoewaḳ.* Sprw. d. i. een geitenstal binnenkomende, blaten; een buffelkraal binnentredende, bulken.

huilen, schreien, *mĕnangis* (van *tangis*); over iets —, *mĕnangisi, mĕnangiskan.* —, janken, kermen, zoowel van menschen als dieren, *mĕloeloeng,* b.v. *tĕnggĕlamlah ija tĕngah mĕloeloeng,* onder het — zonken zij. — met een gerekt geluid, met gerekt gehuil roepen, *taoeng, mĕlaweng, mĕraoeng.* — van den wind, *bĕrdĕngoeng.* — met de wolven in het bosch, zie het daarvoor gebruikte Sprw. bij **huik.**

huis, *roemah.* De vier soorten van Maleische huizen in de Pad. Bov.l. zijn *roemah lipat pandan, r. bĕlah boebooeng, r. gadjah moharam* en *r. sĕrambi,* het 1e heeft in de breedte drie, het 2e vier, het 3e vijf en het 4e zes palen. — op stijlen of palen, *roemah panggoeng.* — op den beganen grond, *roemah dasar.* — met een atappen dak, *roemah atap.* — met een laag, naar vier zijden

afloopend dak, *roemah limas.* — met een plat dak, *roemah papak.* — in het klein, b.v. voor model of speelgoed, *roemahan, roemah anak;* allerlei zulke huisjes, *roemah-roemahan;* voor — wordt wel eens deur, *pintoe,* in de plaats gebezigd, b.v. *datanglah hamba kapintoe toewanhamba,* ik kwam bij Mijnheer aan —; *apabila Hamzah datang kapintoe berkata,* toen H. bij het afgods— kwam. Ook wordt voor — wel eens *tangga,* trap gezegd, b.v. *laloe ija berdjalan katangga Laksamana; tiga poeloeh tangga dalam doesoen itoe.* —, dat met de smalle zijde loodrecht op den weg of de rivier staat, *roemah lintang;* eigen —, eigen haard, *roemah tangga.* — en hof, *roemah kampoeng, kampoeng halaman;* publiek —, zie **hoerhuis:** een — zonder vrouw, *rangka,* letterl. geraamte; iem. van een — voorzien, *méroemahi;* in een — zetten, *méroemahkan;* samen in één — wonen, *doedoek saroemah;* meestal gebezigd voor gehuwd zijn. —, huisje, tijdelijke verblijfplaats van levenlooze voorwerpen, *roemah,* b.v. het huisje van de naald eener balans, enz. — van een bril of schelpdier, *saroeng;* daarvan voorzien, daarin steken, *ménjaroengkan;* huisjes, die op de chineesche graven staan, *roemah artja;* het — Gods, *bait Oellah;* naar — gaan, komen, *poelang;* te —, *di roemah;* niet te —, *tiada di roemah;* te — liggen bij iemand, *ménoempang* (van *toempang*), te — zitten, zie **huisvast.** —, huisgezin, *isi roemah,* b.v. hij en zijn geheele —, *ija serta segala isi roemahnja;* van goeden — e zijn, *ôgal baïk-baïk;* de heer des huizes, *toewan jang poenja roemah;* overal zich te — gevoelen, *bérasa sénang dimana-mana, kérasan,* Jav.

huisbediende, *hamba, boedjang jang bekerdja didalam, chádim,* Ar.

huisbeleid, huisbestier, *pérentah roemah.*

huisbezorger, die op de huishoudelijke zaken orde stelt, *toekang sénggara,* letterl. baas ordesteller.

huisbraak, inbraak, *pétasan roemah.*

huisdeur, *pintoe roemah.*

huisdier, *binatang djinak.*

huisduif, *boeroeng merpati, b. pérpati.*

huisgenoot, *orang saroemah, orang sadoedoek.*

huisgezin, *isi roemah, orang isi roemah.*

huisheer, *toewan jang poenja roemah.*

huishen, huishaan, *hajam pélikara.*

huishond, *andjing pénoenggoe roemah.*

huishoudelijk, zuinig, *hémat-hémat, tjerémat.* —e zaken, *pérkara roemah tangga.*

huishouden; eigen —, *roemah tangga;* zijn — opbreken, aan kant doen, *ménboewangkan roemah tangganja;* geducht —, van dieven of wild gedierte, *ganas.*

huishouding, *pénérentahan roemah tangga.*

huishoudster; inlandsche —, tevens bijzit, van Europeanen, *njahi,* Jav.

huishuur, *sewa roemah.*

huisje, zie **huis en bestekamer.** — op een olifant, *balochan.*

huisknecht = huisbediende.

huismeester, zie **huisbezorger.**

huismuis, *tikoes roemah, tikoes padi.*

huismusch, *pipit roemah, boeroeng gredja,* op Jav.

huisonderwijs, *péngadjaran di roemah.*

huisraad, *pérkakas roemah, sérba roemah.*

huisslak, zie bij **slak.**

huissleutel, *anak koentji roemah.*

huisslot, *koentji roemah.*

huisvast, hokvast, steeds in huis blijven zitten, *bérpéran diroemah.*

huisvester, *ménéri toempangan;* ergens gehuisvest zijn, *ménoempang.*

huisvesting, *toempangan, sewaka.*

huisvrouw, echtgenoote, *bini, istéri.*

huiswaarts, *roemah, poelang.* — keeren, *poelang karoemah.*

huiswerk, *pékérdjaän di roemah.*

huiszittend, *ménoer.*

huiszoeking, *pénjélidikan roemah;* vooral *tafahóes roemah.*

huiverachtig, *kagéntaran.*

huiveren, *ngéri, géntar,* b.v. *tiada takoet dan ngéri kapada djalan mati,* niet vreezen en — op den weg des doods.

huiverig, schroomvallig, *gauta;* door de koorts, *ngéri-ngéri.*

huivering, koortsige —, *gigil, ngéri.*

huiveringwekkend, *jang ménggadakan ngéri; j. méndatangkan ng.*

huizen, *béroemah, doedoek;* samen —, *doedoek saroemah.*

hulde, *sémbah, hormat,* Ar. — bewijzen, aan God of den Vorst, *ménjembah;* aan den Vorst ook *méndjoendjoeng doeli;* iets als blijk van — aan God of den Vorst aanbieden, *ménpérsembahkan.*

huldeblijk, huldegift, aan God of den Vorst, *persëmbahan.*

huldigen, van God of den Vorst, *mënjëmbah.* — van den Vorst ook: *mëndjoendjoeng doeli.*

hulledoek, *kain sëloeboeng.*

hullen, *menjëloeboeng;* zich —, *bërsëloeboeng,* iets — in, *menjëloeboengkan,* b.v. *maka baginda pon mëngambil kain, laloe baginda bërsëloeboeng,* Zijne Maj. nam een kleed en hulde zich; *disëloeboengkannja kapalannja dan tëlinganja dëngan kain sëlimoetnja,* hij hulde zijn hoofd en ooren in zijn deken; in wolken gehuld, ook *samar dëngan awan,* b.v. *maetjoe goenoeng itoe samar dëngan awan,* en *disapoet awan.*

hulp, *toeloengan, përtoeloengan, pënoeloeng.* —, bijstand in werk of gevecht, *pëmbantoewan.* — verleenen, *mënoeloeng;* bij werk of in gevecht, *mëmbantoe.* —, baat, *goena, faïdah,* Ar. — vragen, *minta toeloeng;* iemand om — vragen ook: *mënjëraja;* met Gods —, *dëngan toeloeng Allah;* —, helper of helpster, *pënoeloeng, pëmbantoe.*

hulpbehoevend, *berhadjat toeloengan,* zie **arm.**

hulpmiddel, *oepaja, daja;* zonder —, *tiada berdaja;* geen — meer hebben, er niets meer op weten, *tiada bërdaja lagi;* allerlei —en, *daja-oepaja;* een — aanwenden, *mëngoepajakan.* — tot beoefening eener taal, *përkakasan bëhasa.*

hulponderwijzer, *goeroe-kakaš.*

hulptroepen, *bala pëmbantoe.*

hulpvaardig, *soeka mënoeloeng, soeka membantoe.*

hulpvesting, *kota lari-larian.*

hulsel, scheede, *saroeng;* iets van een — voorzien of daarin steken, *mënjaroengkan.* — van den bloesem der palmen en sommige bloemen, b.v. de roos, *sëloedang, soedang.* — van turksche tarwe, peper enz., *këlongsong.* —, buitenblad, dekblad van bloemen, *këlopaš;* van de bananenbloem, *këlopaš djantoeng.*

hulst; e. s. v. —, *pokoš djëroedjoe.*

hum!, *dëham!* iemand met — roepen, *mëndëham;* hummende zijn, *bërdëham.*

humeur; in een goed — houden, *mëmëliharakan hati orang;* uit zijn —, *rësah, marah.*

hun, pers. Vrnw. 3e nmv. *kapada marekaitoe, kapadanja.* —, bez. Vrnw. *mareka-itoe, nja,* b.v. — huis, *roemah mareka-itoe, roemahnja.*

hunkeren, sterk begeeren, *ingin, riadoe, ăsjiš,* Ar. —, stil wachten op iets, dat men denkt te ontvangen, b.v. een aalmoes, uitnoodiging. — van iem. naar een brok, *mëngidam* (van *iuding*).

hunner, *mareka-itoe, nja.*

huppelen, *mëlompat-lompat;* aan het — raken, *tërlompat-lompat* —, van dieren, *bërlompala.* —, steigeren van een paard, dat afgeleid wordt, *mëntjatjar.*

hupsch, *djantik, manis.*

huren, van zaken, *mënjewa* (van *sewa*); een vaartuig —, *menjewa përahoe;* werkvolk —, ook van wajangspelers en van menschen in het algemeen om iets tegen loon te verrichten, *mëngopah orang bëkërdja.*

hurken, *bërdjongkok, longgok;* gehurkt zitten, *doedoek bërdjongkok,* allen zaten gehurkt op het gras, *samoewa bërlonggok di-atas roempoet.* —, zitten met het achterste op den grond en opstaande knieën, *bërtjangkoeng;* daarbij de knieën met de armen omvattend, *bërtjangkoeng bërpëloek loetoet;* neder — en onmiddelijk weêr opstaan, *mëngindik* (van *indik*). —d het vuur aanblazen, *bërtjangkoeng mënioep api;* gehurkt zitten, de knieën ondersteund door een band, die om den hals gaat, zooals oude en geleerde mannen doen, die dan opstaande dien band als orderlint over den schouder dragen, *bërambin loetoet.* — ook *bërtinggoeng,* b.v. *doedoeklah ija bërtinggoeng ditanah,* zij zaten gehurkt op den grond.

hut, voor tijdelijk verblijf, *pondok, tërataš;* verzameling van hutten bij veraf gelegen rijstvelden, *tërataš doesoen.* Het woord *tërataš* ook gebruikt als men nederig van zijn huis tot den Vorst spreekt. — in de rijstvelden, ook karbauwenhoeders-wachthut, *dangau, goeboeg,* Jav. kleine — of afdak, in der haast opgeslagen, *sapau, baroeng-baroeng.* — van twijgen, waarin men zich verbergt om vogels of wild te schieten, *boemboen.* — aan boord, *petaš, koeroeng.*

hutsen, door elkander —, *mëngatjau* (van *katjau*).

huur, *sewa, oewang sewa;* te —, *disewakan, bolih diswa.* —, loon, *opah, gadji.* —, dienst, *pëkërdjaän.*

huurcedel, *soerat sewa.*
huurder, *orang jang mènjewa.*
huurhuis, *roemah sewa.*
huurkoetsier, *koesir kareta sewa.*
huurling, *orang opahan.*
huurloon, *opah, gadji.*
huurpaard, *koeda sewa.*
huurpenning, godspenning, *tjengkeram.*
huurrijtuig, *kareta sewa.*
huwbaar, *roemadja,* van *radja,* Skr. menstruaalbloed, *bâligr,* Ar. *âkal bâligr,* Ar. ook *roemadja poetèra,* van aanzienlijken. Een verbloemende uitdrukking voor — van meisjes, *bèrkaïn doewa,* twee rokken aanhebbend.
huwbaarheid = huwbaar.
huwelijk; een wettig —, *nikah,* Ar., *kâwin,* Perz. Wettig, door den priester gesloten —, *nikah sjahir, nikah jang sah, kâwin jang bètoel;* wild —, met elkander leven zonder formeel getrouwd te zijn, *nikah bâtin;* een — sluiten tusschen twee paren broeders en zusters, *bèrtoekar anak panah;* een — voltrekken, sluiten, *mèngawinkan, mènikahkan;* ten — vragen, *mèminang,* (van *pinang*), *minta diperkambakan;* ten — vragen van een meisje voor een ander, *tèlangkai.* Schijnt door vrouwen te geschieden.
huwelijken: onder elkander van twee families, *bèrambil-ambilan.* —, steeds trouwen van velen, *kawin-mawin.*
huwelijksaangelegenheden, *pèrkara nikah kâwin.*
huwelijksaanzoek, *pèminang* (van *pinang*); een — doen, *mèminang;* voor iemand een — doen, *mèminangkan.*
huwelijksband, *pertambatan orang laki-bini.*
huwelijksformulier, *sjarî kâwin.*
huwelijksgift, aan de ouders der bruid, *mahr,* Ar. *isi kâwin.* —, welke aan de aanstaande vrouw verzekerd wordt, *mahr,* Ar.
huwelijksgoed, *èmas kâwin;* door den man aangebracht, *harta pèmboedjangan;* door de vrouw, *harta pènggadisan.*
huwelijksliefde, *kasih laki-bini, k. l. isteri.*
huwelijkspand, trouwring, *atjaram.*
huwelijksplicht, *barang jang wâdjib atas orang laki-bini.*
huwelijkstrouw, *satija orang laki-bini.*
huwelijksvoorwaarden, *sègala djandji orang kâwin.*
huwen, wettiglijk, *kâwin,* Perz. *nikah,* Ar. Dit laatste meest van Vorsten. Wettiglijk doen —, *mèngawinkan, mènikahkan.* —, eene vrouw nemen, *bèrbini, bèristeri;* tot vrouw nemen, *bèrbinikan, bèristerikan;* doen —, van eene vrouw voorzien, *mèmpèrbinikan, mèmpèristerikan;* ook *mèndoedoekkan dèngan;* —, een man nemen, *bèrlaki, bèrsoewami;* tot man nemen, *bèrlakikan, bèrsoewomikan;* doen —, van een man voorzien, *mèmpèrlakikan, mèmpèrsoewamikan;* ook *mèndoedoekkan dèngan;* gehuwd zijn met, *bèroemah dèngan, doedoek saroemah dèngan, bèrsaroemah dèngan;* over en weêr —, van twee families, *bèrambil ambilan.*
hyacinth, het edelgesteente, *jakoet,* Perz. *pèrmata padam* (Skr. *padma*).
hyaden; de —, een sterrengroep, de regensterren, *bintang belantik.*
hyena, *dloeboe,* Ar.
hypocriet, *orang moenâfik,* Ar.

I.

ieder, van personen, — op zich zelf, iedereen, *masing-masing, masing-masing orang;* zoo maar —, *sabarang orang.* —, van zaken, *tijap-tijap, satijap-tijap.* —, elk, ook *bilang,* b.v. *bilang hari,* iederen dag, *b. boelan,* iedere maand enz. — kreeg tien Gulden, *masing-masing dapat sapoeloeh roepijah.* — jaar, *tijap-tijap tahoen.* — jaar in 't bijzonder, *satijap-tijap tahoen.*
iedereen, ieder in het bijzonder, *masing-masing;* zoo maar —, *sabarang orang.* —, alleman, *sègala orang, samowa orang,* b.v. — gaat er heen, *sègala orang pèrgi kasana.* — weet het, *samowa orang tahoe.* Ook *orang sakalian.*
iegelijk = ieder.
iemand, *orang, sa'orang,* b.v. iemands vrouw, een anders vrouw, *bini orang;* iemands goed, *harta orang;* een zeker —, *sianoe.* —, wie ook, *barang-siapa poen.*
iets; — of wat, *apa-apa, barang apa-apa, barang sasoeatoe.* —, een weinig, *sèdikit, barang sèdikit;* beter — dan in het geheel niets, *dapatlah sèdikit daripada tiada sakali;* geef mij —, het een of ander, *bèrikanlah akoe apa-apa;* geef mij —, een weinig, *bèrikanlah akoe sèdikit.* — hooger, *tinggi sèdikit,* hij vond —, *didapatnja barang apa-*

apa, didapatnja barang sasoeatoe. — aan of met iets doen, *mengapa-apakan.* — gedaan worden aan of met iets, *dipengapakan;* ook wel *dipengapa,* b.v. *tiada patik beri dipengapa-apa,* ik sta niet toe dat hem — hoegenaamd gedaan worde. — of wat van van alles, *serba sedikit;* dat is — anders, *ada lainnja sedikit;* nog —, nog eene zaak, *soperkara lagi, dan lagi;* en wederom nog —, *dan lagi perla.*

ijdel, onnut, *sija-sija.* Als Bijw. ook *dengan sija-sija* —, doelloos, te vergeefs, *tjoema;* geheel —, *tjoema-tjoema.* —, ledig, *hempa, kosong.* —, loszinnig, onstandvastig, onbetrouwbaar, *angin* — e woorden, *perkataän jang sija-sija, perkataän kosong, perkataän tahi angin,* b.v. *perkataännja itoe samoewanja tahi angin belaka,* zijne woorden zijn alle slechts — gepraat. — werk, *pekerdjaän jang tjoema-tjoema.* —e roem, *kamegahan jang sija-sija;* zich — gedringen in spreken en handelen, *main angin,* b.v. *orang ini main angin, djanganlah pertjaja akandia,* die man gedraagt zich —, geloof hem niet; een — persoon, leeglooper, *orang perlentai;* een — vat, *bedjanah jang hempa.*

ijdelheid, *kasija-sijaän.*

ijdelijk, *dengan sija-sija, d. tjoema-tjoema.*

ijdeltuit, lichtzinnig vrouwspersoon, *perampoewan perlentai.*

ijk, *tjap timbangan, tjap kompawi,* ook *tëra.*

ijken, van maten en gewichten, *boeboeh tjap kompawi,* ook *menëra;* geijkt, *tertëra,* ook *menoloh* (van *toloh*) d. i. ze vergelijken met een legger of slaper.

ijker, *djoeroe tjap, penoloh, penëra.*

ijl, haast, spoed, *sigëra, goepoeh-goepoeh;* in aller—, *dengan sigëra, d. goepoeh-goepoeh* —, ledig, *hempa, kosong.* —, wijd uiteen, *djarang;* b.v. — doek, *kain djarang.* — hoofdhaar, *ramboet djarang.*

ijlen, snel loopen, *lari dengan pantas.* —, voortmaken met werk, *bersigëra.* —, verward spreken, *meraäjau, meraäbau.* —, hardop droomen, *mimpi, mengigau,* b.v. *Groelam memandang saperti mamai,* G. keek als iemand die ijlt; *engkau mengigaukah, ataw engkau djagakah,* ijlt ge of zijt ge wakker; *beradoe didalam igau-igauwan,* slapen al ijlende.

ijlhoofdig, *poesing kapala.* —, droomerig, *dengoe.*

ijlings, *goepoeh-goepoeh, tjepat-tjepat, lekas-lekas, dengan sigëra, bangat-bangat, dengan pantas.*

ijs, *ajar bekoe, ajar batoe, ës;* het — breken, den weg banen, *memboeka djalan, menoendjoek djalan* (van *toendjoek*); zich op glad — begeven, een gewaagden stap doen, fig. *melangkah laoetan;* met St. Jutmis als de kalven op het — dansen, *kalau koetjing pakai tandoek, wolanda masoek isläm, beharoe bolih djadi.* Spr.w. d. i. als de katten hoorns krijgen en de Hollanders Mohammedanen worden, zal het pas gebeuren.

ijselijk, verschrikkelijk, *haibät,* Ar.

ijskoud, *sedjoek sijap, dingin sangat.*

ijsvogel, *boeroeng hoedang, b. vadja hoedang, b. boewaja, b. pëkaka.*

ijswater, *ajar ës.*

ijszee, *laoet ajar bekoe.*

ijver, *radjin, kavadjinan, oesaha,* Skr.; met — werken, *bekerdja dengan radjin.*

ijverig, *radjin, dengan radjin.* — doen zijn, *meradjinkan.* — leeren, *beladjar dengan radjin.* — van gedrag, *pantas kalakoewan.* —, vurig van geest, *langkas.*

ijverloos, *koerang radjin.*

ijvervuur, *grairat,* Ar.

ijverzucht, *tjemboeroewan, grairat,* Ar., iemands — opwekken, van eene zaak, *mendjadi panas dimata orang.*

ijverzuchtig, *tjemboeroe.* — zijn op, *mentjemboeroekan.*

ijzel, *äriz,* Ar.

ijzen, huiveren, *ngëri,* b.v. *tiada takoet dan ngëri kapada djalan mati,* niet vreezen en — op den weg des doods; *Djika sariboe zanggi mengbedau, Dewa nan tidak gentar dan ngëri,* al werden ook duizend reuzen gek, de goden zouden niet beven en —. — bij het zien van halsbrekende toeren, *ngëri-ngëran.* —, waarbij de haren teberge rijzen, *seram.*

ijzer, *bësi;* van —, *bësi, daripada bësi;* de slechtste kwaliteit van —, *bësi tanah;* de beste kwaliteit van —, *bësi charsani.* — in staven, *bësi lantai, bësi berbatang;* gesmeed, geslagen —, *bësi tempawan, bësi jang ditempa;* e. s. v. wit —, waarmede men wapens damasceert, *bësi pamoer;* de —s, boeien, ketenen, *belocnggoe, rantai;* plant—, *bësi papan;* gegoten —, *bësi toewangan;* 't is lood om oud —, *satali tiga sewang;* vroe-

ger lood, nu —, *dĕhoeloe timah, sakarang bĕsi.* Sprw. d. i. vroeger zacht, nu streng; heet — in de hand houden, *mĕmĕgang bĕsi panas.* Sprw.

ijzerblik, *ajan, kaleng, bĕsi poetih.*

ijzerdraad, *dawai bĕsi, kawat bĕsi.*

ijzeren, *bĕsi, dari (daripada) bĕsi.*

ijzererts, *tanah bĕsi.*

ijzergaas, *djaring dawai.*

ijzergieter, *toekang mĕnoewang bĕsi.*

ijzergieterij, *pĕtoewangan bĕsi.*

ijzerhard, *kĕras sapĕrti bĕsi.*

ijzerhout, *kajoe balian, kajoe pindis, k. kĕpinis, k. bĕsi;* e. s. v. —, *kajoe koezambi.*

ijzerhoutboom, *pohon balian;* e. s. v. —, dien men ook voor schaduw in de koffijtuinen heeft (cassia florida), *pohon djĕwar.*

ijzermijn, *tambang bĕsi.*

ijzerroest, *karat bĕsi, tahi bĕsi.*

ijzersmederij, *dapoer toekang bĕsi.*

ijzersmid, *toekang bĕsi, pandai bĕsi.*

ijzervijlsel, *kikiran bĕsi.*

ijzervlek, *bĕkas tahi bĕsi, noda tahi bĕsi.*

ijzerwaren, *barang-barang bĕsi, pĕrkakas bĕsi.*

ijzerwerk = ijzerwaren.

ik. Hiervoor worden, naar gelang van de verhouding, de volgende woorden gebezigd: *akoe, kita, hamba, sĕhaja, oeloen, dĕngan, patik, hamba toewan, jang dipĕrhamba, bĕta, goewa,* Chin. en wel als volgt: —, tot zijns gelijken of minderen, van een klein kind tot zijne ouders, en van den mensch tot God, *akoe.* Ook in het algemeen, b.v. in geschriften, als er van verschil in rang of leeftijd geen sprake is. —, als pluralis majestates, *kita, kami.* —, beleefdheidshalve, zelfs tegen minderen, *sĕhaja, hamba.* Het laatste minder nederig dan het eerste. Van *sĕhaja* vormt men verder voor **ik** nog *sĕhaja toewan, sĕhaja datoeḳ* en *sĕhajanda,* verkort tot *sanda,* en van *hamba* vormt men *jang dipĕrhamba,* dat tegenover *jang dipĕrtoewan* gebezigd wordt. —, tot bedienden en gering volk, te Batavia, *goewa,* Chin. Beter *akoe.* —, tot den regeerenden Vorst, *patik;* met het gebruik van *patik* aangesproken worden, *dipatikkan.* —, van een Vorst tot zijne onderdanen, *kami, kita;* tot den Rijksbestierder of Vorsten met hem in gelijken rang en soms ook tot zijne moeder, *bĕta.* —, van Vorstelijke echtgenooten en van gewone gelieven jegens elkander, *kakanda* (de man), *edinda* (de vrouw); met — en gij spreken, tutoyeeren, *bĕrakoe-bĕrengkau.*

illuminatie, *pĕlita sariboe, lampo-lampo.*

illumineeren, *mĕmasang pĕlita sariboe* (van *pasang*).

immer, gewoon, altijd, *sadia, memang, sĕdĕkala, sĕlaloe,* b.v. uw dienaar heeft — in deze stad gewoond, *hambamoe sadia diam dalam nĕgari ini;* deze gebruiken zijn — zoo geweest, *ādat ini sĕdĕkala bagitoe;* want vroeger waren ook de Vorsten in dit land — bevriend met de scheepsgezagvoerders, *karĕna dĕhoeloenja pon radja-radja dalam nĕgari ini bĕrsahabat memang dĕngan nachoda kapal;* hij is — aan het sukkelen, *ija dalam pĕnjakit sĕlaloe;* voor —, *sampai salama-lamanja,* ook *laloe.* b.v. voor — verzinken, *tĕnggĕlam laloe.*

immers, Voegw. *karĕna, karĕna sasoenggoehnja,* b.v. het is waar, wat Mijnheer zegt; — hebben zij zelf bekend, *bĕnarlah sapĕrti kata toewan itoe, karĕna (karĕna sasoenggoehnja) mareka-itoe sendiri pon soedah mĕngakoe.* —, Bijw. *boekan, boekankah,* b.v. dit is — zilver, *boekankah peraḳ ini.* — niet, toch wel niet, *masa, masakan;* dat zal — niet gebeuren, *masakan djadi itoe.*

impost, *bĕja, tjoekai.*

impostmeester, *pĕmoengoet tjoekai, p. bĕja.*

impotent, *lĕmah dzakar.*

in, *dalam, didalam, di.* Ook wel eens *dĕngan, atas, ka* en *kapada,* b.v.: — de lucht, *dalam oedara.* — de kist, *didalam pĕti.* — het bosch, *dihoetan;* binnen — het bosch, *didalam hoetan.* — zee, *di laoet.* — de zee, *didalam laoet.* — het Maleisch zeggen, *bĕrkata dĕngan bahasa Mĕlajoe;* een boek of geschrift — het Maleisch, *dĕngan bahasa Mĕlajoe.* — het Maleisch vertalen, *mĕnjalin kapada bahasa Mĕlajoe* (van *salin*). — den dienst van zijn heer ergens heengaan, *pĕrgi dĕngan pĕkĕrdjaän toewannja.* —, bij bepalingen van tijd meestal *dĕngan,* b.v. — twee à drie dagen, *dĕngan doewa tiga hari.* — eenigen tijd, *dĕngan bĕbĕrapa lamanja.* — na het gebruik van woorden, die eene beweging uitdrukken, *ka,* b.v. — den hof gaan spelen, *pĕrgi bĕrmaïn ka-*

taman; hij ging — den hof baden, *ija pèrgi mandi kalaman*. — Padang zijne opwachting komen maken, *datang mènghadap ka Padang*; hij bracht hem boven om te zitten — zijne woning, *dibawanja naik doedoek karoemahaja*. — vier afdeelingen verdeeld, *tèrbèhagi atas èmpat bèhagi*. — drie gevallen, *atas tiga pèrkara*. — iemand vertrouwen stellen, *pèrtjaja akan sa'orang, harap pada sa'orang*. — den naam Gods, *bi'smi'llahi*, Ar. *dèngan nama Allah*. — den naam van iemand, *atas nama* (*?*) — den beginne, *pada moelanja, moela-moela, pada pèrmoelaän*. — het jaar 18.., *pada tahoen sariboe doelapan ratoes*. — Jezus gelooven, *bèrimänkan Isa*. — eeuwigheid, *salama-lamanja*. — den regentijd, *pada moesim hoedjan*. — de dertig, *tiga poeloeh lèbih*. — den wind, *mènjongsong angin*. — het openbaar, *njata-njata, tèrmata-mata*. — en uit, *kaloewar masoek*; ongegeneerd — en uitgaan, *tjelam-tjeloem*; plaats, waar iedereen ongegeneerd — en uitgaat, *tèmpat tjelam-tjeloem*. — het zwart gekleed zijn, *pakai hitam, bèrpakai hitam*. — ijzer handelen, *bèrdjoewal bèsi*. — goud werken, *mènggerdjakan èmas*; zich overgeven — de handen, *mènjèrahkan dirinja kapada tangan* (van *sèrah*). — het gebergte, *dipègoenoengan*. — oprechtheid, *dèngan soenggoeh-soenggoeh, dèngan toeloes ichlás*; hij heeft eene wond — zijne dij, *pahanja loeka*. — iets bedreven zijn, *toekang pada, pandai pada, faham pada*; diep — den nacht, *djaoeh malam*. — leven en sterven, *mati hidoep; bäik hidoep, bäik mati*. — de verte, *dari djaoeh, di tèmpat djaoeh*; diep — schulden steken, *tènggèlam dalam hoetang, sarat dèngan hoetang*. — tegenwoordigheid van, *dihadapan*; van God of den Vorst, *dihadlirat*, Ar. — afwezigheid van, *pada masa tiada, pada masa tiada hadlir*. — de voetstappen van, *mènoeroet bèkas tapak kaki* (van *toeroet*); het wilde er niet bij hen — (zij wilden het niet gelooven of begrijpen), *tiada masoek dalam äkal, tiada toeloes pada hatinja*.

inademen, *bèrnafaskan*.

inbeelden: zich —, *sangka, kira*. —, verwaand zijn, *djèmawa, sombong*.

inbeelding, *sangka*; verwaandheid, *sombong, djèmawa*; vol —, zelfbehagen, *bèngah*.

inbegrip; met — van, *masoek bilangan, sèrta dèngan*.

inbeuren, van geld, *mènèrima* (van *tèrima*), *mèmoengoet* (van *poengoet*). —, helpen instijgen, *mènaikkan*.

inbijten, invreten, b.v. van sterkwater of zuren, *makan*.

inbinden, van een boek, *mèndjilidkan*. —, beteugelen, *mènahani* (van *tahan*), b.v. zijne driften —, *mènahani hawa nafsoenja*; zich —, *mènahankan dirinja*.

inbitter, *pahit maoeng*.

inblauw, *biroe bètoel, biroe-sabiroenja*.

inblazen, *bertjoep kadalam*. —, opstoken, *toesoek-toesoek*. —, zie ook **influisteren.**

inblazer, *pènoesoek*.

inblijde, *terlaloe soeka-tjita*.

inblijven, *tinggal didalam*.

inboedel, *pèrkakas roemah, sèrba roemah*.

inboegen, *masoek bèrpèrai-pèrai*.

inboeten, van planten voor de gestorvene om die te vervangen, *mènjisip, mènjisit, mènjisik*.

inboomen, *masoek bèrgalah*.

inboorling, *orang nègari, orang bènoewa, anak boemi*.

inboos, *marah sangat*.

inboren, *mènggerek kadalam, m. masoek*.

inborst, *pèkèrti* (Skr. *prakrèti*). Meestal verbonden met *boedi* tot *boedi pèkèrti*. Verder: *pèrangai* en *tabiät*, Ar.

inbraak, *tètesan roemah*.

inbranden, b.v. een merk, ijk enz. in iets branden of schroeien, *mènjèlar* (van *sèlar*), *mènjèlarkan*.

inbranding, *pènjèlaran*.

inbreken, van een dief, *mènètas roemah* (van *tètas*). — op een gesloten massa, b.v. binnen gesloten gelederen, *mènjèboek* (van *sèboek*); de dieven zijn in dat huis ingebroken, *pentjoeri soedah mènètas roemah itoe*; zij braken op de gelederen van den vijand in, *mareka-itoe mènjèboek baris moesoeh*.

inbrengen, *mènbawa masoek, mèmasoekkan*; tegen iets in te brengen hebben, *balah*; tegen iets inbrengen, redetwisten, *mèmbalah*; eene klacht —, *mèngadoekan häl, mèmädäwa*.

inbreuk, *pèlanggaran*. — maken, *mèlanggar*, b.v. — maken op de welvoeglijkheid, *mèlanggar bèhasa*. — maken op de gewoonte, *mèlanggar ädat*; moedwillig op iem. rechten inbreuk maken, *angkara akan hak orang*.

inbuigen, bedr. Ww. *mělěkoḳkan.* Onz. Ww. — van een vloer, bamboezen brug, de zitting van een rottingstoel enz., *lendoet, měngěmbeḳ.*

incarnatie, *pěndjělěmaän,* b.v. *karěna toevan agalnja pěndjělěmaän dewa-dewa,* want oorspronkelijk zijt gij eene — van de goden.

incarneeren, *měndjělěma.*

incognito, *samar, děngan samar.* — reizen, *běrdjalan měnjamar.*

indachtig, *těrkěnang, těringat, těrsědar,* gevolgd door het Voorz. *akan.* — maken, *měngingatkan.*

indalen, *toeroen kadalam.*

indammen, van de zee, *měngikat laoet.*

indenken, *měmikirkan.*

inderdaad, werkelijk, *soenggoeh-soenggoeh.* —, waarlijk, wezenlijk, zie ald. —, geheel en al, terdege, zooveel mogelijk, *sapala-pala,* b.v. *djika sapala-pala bapa hamba měngasihi hamba,* als vader mij — lief heeft; *sapala-pala oama jang djahat, djangan alang-kěpalang,* — een slechte naam, niet maar half en half.

inderhaast, *goepoeh-goepoeh.*

indertijd, *pada masa, tatkala.*

indeuken, *mělěkoḳkan;* ingedeukt, *těkoḳ;* overal ingedeukt, vol deuken, *těkaḳ-těkoḳ;* ingedeukt van een deksel, den neus enz., *kepeḳ.* —, zie ook **deuken.**

indië, *nĕgari Hindi, tanah Hindija.* Wordt er Neerl. Indië mede bedoeld, dan *nĕgari-nĕgari jang dibawah angin ini.*

indien, *djika, djikalau, kalau.* —, bij geval, — het eens, *kalau-kalau.* — zelfs, *djikalau .... sakalipon,* b.v. — hij zelfs dood ware, *djikalau ija mati sakalipon.* —, bij aldien, als maar, *lamoen,* Jav.

indienen, *měmpĕrsĕmbahkan;* eene klacht —, *měngadoekan ḥal, měndăwa.*

indiër, *orang Hindi.*

indigo, de verfstof, *nila.*

indigoplant, *taroem, tom,* Jav.; de breedbladige —, *taroem akar.*

indijken van de zee, *měngikat laoet.*

indisch, *Hindi.*

individu, een enkel persoon, *orang sa'orang*

indoen, *měmboeboeh dalam, měnaroh dalam, měmasoeḳkan;* ook alleen *měmboeboeh,* b.v. er suikor —, *měmboeboeh gaela,* ook van vloeistoffen; weer —, *měngěmbalikan,* b.v. *měngěmbalikan manikam itoe kadalam tjěmboelnja,* het edelgesteente weer in zijn doosje doen. Sprw.

indommelen, *měngantoeḳ, tĕrtidoer;* even —, een uiltje knappen, *měradam.*

indompelen, *měntjěloep, měnjelamkan;* het ingedompelde, *tjěloepan.* — in kokend heete vloeistoffen of gesmolten metalen, *měntjěloer;* de hand daarin — als een godsoordeel, *měntjěloer tangan.*

indoopen, *měntjěloep, měnjělamkan* (van *sělam*); het ingedoopte, *tjěloepan;* even —, zooals b.v. eene bete in de saus, *měntjeljah.*

indooper, indompelaar, *pěntjěloep.*

indooping, *tjeloep;* met eene —, *děngan sakali tjěloep.*

indraaien; ergens —, van een vaar- of rijtuig, *beloḳ masoeḳ;* doen —, *měmbeloḳkan masoeḳ;* zelf ergens —, *singgah masoeḳ.*

indragen, *měmbawa masoeḳ.*

indraven, *lari masoeḳ;* van velen, *bĕrlari-larian masoeḳ.*

indrijven, inslaan van spijkers enz., *měmběnam, měmantaḳ* (van *pantaḳ*), *mělantaḳ;* geheel tot aan den kop —, *měnjampaḳ* (van *sampaḳ*), *měmockoel mati* (van *poekoel*). — van palen in den grond, of de lading in een vuurwapen door middel van een laadstok, *mělantaḳ;* van palen om iets op te bouwen, *měmantjang* (van *pantjang*), zulk een paal) —, drijvende binnenkomen, *bĕrhanjoet-hanjoet masoeḳ;* vee —, *měnghalau masoeḳ, měnggiring masoeḳ.*

indringen, van scherpe dingen, zoowel snijdende en andere harde voorwerpen, spijkers, projectielen enz. als zuren en dergel., *makan.* — van een spijker, bout of wig, ook *měmantaḳ;* ingedrongen, *pantaḳ;* doen —, *měmantaḳkan.* — van iets puntigs, *měnĕlap* (van *tĕlap*); ingedrongen van iets puntigs, *tĕlop.* — van een wapen of kogel, ook *loet, měloet;* van boven naar beneden in iets dringen of er in zinken, *měnjelam,* voornamelijk in vochten en weeke zelfstandigheden; ingedrongen van vocht in den grond of in vloeipapier enz., *sĕrap;* in eene zaak dringen, *měnjenggarakan pĕrkara* (van *sĕnggara*); met geweld —, tegen wind, stroom, menschen, vijanden, moeilijkheden, vuur enz., *mělanda,* b.v. *bĕrlajarlah didalam angin riboet itoe dilanda djoega sahari-samalam,* wij

zeilden in dien storm en drongen er toch een etmaal tegen in. —, zie ook **binnendringen.**

indringend, schaamteloos lastig zijn, *emoel, mengemoel.*

indringer, *benaloe,* eigenlijk de naam van c. s. v. kwade woekerplant.

indrinken, van vloeipapier, den grond enz., *mènghisap,* letterl. opzuigen.

indrogen, *soesoet olih kakeringan, kèroet olih kakeringan.*

indroog, *kèring bètoel, kèring sakali.*

indroppelen. bedr. *menitik-nitikkan kadalam* (van *titik,* droppel); onz. *bèrtitik-titik kadalam.*

indruipen, *mèniris kadalam* (van *tiris*). Zie het voorg. woord.

indruisen tegen, *mèlawan.*

indruk, nagelaten spoor, *bèkas.* — van den voet, *bèkas kaki.* —, door een band, boei of keten achtergelaten, *tikas.* —, holte, *lèkoq;* allerlei —ken in dien zin, *lekaq-lekoq.* — maken op het gemoed, *makan dalam hati.* — gemaakt op het gemoed, *tèrmakan dalam hati.*

indrukken, zoodat er een deuk of holte ontstnat, *mèlekoqkan, mèngèpoeqkan* (van *kepoeq*), *mèngepeqkan* (van *kepeq*). — met iets scherps b.v. den nagel, *mèntjèkoq, menggetoe.* —, zie ook **ingedrukt** en **induwen.**

indruksel, deuk, *lèkoq, kèpoeq, kepeq.*

indrukwekkend, *ălamat, hzibăn,* Ar. *jang mèmbèri dahsjat,* Ar.; van groote voorwerpen, imponeerend, ook van groote personen, *oembang;* zich zoo voordoen, *mèngoembang.*

indruppelen, zie **indroppelen.** —, instuiven van den regen, de golven enz., *tèmpijas.*

induiken, bedr. *mènjèlamkan* (van *sèlam*); onz. *mènjèlam dalam.*

indutten, *mèngantoek sampai tidoer*; ingedut zijn, *tèrtidoer.*

induwen, indouwen, *mènoelaq masoeq* (van *toelaq*). —, met geweld instoppen, *mèngasaq* (van *asaq*). Zie ook **instoppen.** —, zoodat er eene deuk ontstaat, *mèlekoqkan, mèngèpoeqkan* (van *kèpoeq*), *mèngepeqkan* (van *kepeq*).

ineen, het eene in het andere, *satoe dalam satoenja, satoe dalam jang lain.* —, samen, te zamen, *bèrsama sama.* —, zie verder de samenstellingen.

ineenbrengen, *masoeqkan satoe dalam jang lain.*

ineenbuigen, *mèmbengkoengkan bèrsama-sama.* Zie bij **buigen.**

ineendoen, *mèmboeboeh bersama-sama, mèntjampoerkan.*

ineendraaien, b.v. van touw en dergel. *mèmintal* (van *pintal*, ineengedraaid); *mèngoesiq* (van *oesiq*) b.v. *benang soetèra merah di-oesiq dèngan bènang soetèra poetih,* rood zijden garen met wit zijden garen ineengedraaid. Ook *mèmilin* (van *pilin*) en *mèlèmbar.* — van touw door middel van een gewicht, dat aan het einde daarvan hangt, *mèlanang;* wringend —, *mèmoelas* (van *poelas*); met een rad —, *mènjèring dèngan kèrtjir* (van *sèring*, stijf in elkander gedraaid van touw enz.); een doek —, *mèmboelang kain, mèmoental* (van *poental*), b.v. *ditangkapnja kain ikat-pinggang Laksamana itoe, dipoentalnja dèngan tangannja kiri,* hij greep den gordel van L. en draaide dien met zijn linkerhand ineen; *ambil kain, poental-poentalkan, sèlamkan kapada minjak sapi,* neem doek, draai dat ineen en doop dat in het vet, id.; doek tot een punt —, *mèmboelir kain;* ineengedraaid zooals de punt van een peperhuisje, *kepot.* — tusschen de vingers, b.v. van eene pil enz., *mènggilir.*

ineendringen, *mèndèsaqkan bèrsama-sama.* —, dicht tot elkander brengen, *mèrapatkan.*

ineendrukken, tot eene vaste massa, *mèngimpalkan* (van *kimpal*, ook *kipal*).

ineenfrommelen, *mèrènjoq.*

ineengebogen, *lèngkoeng bèrsama-sama.*

ineengedoken, b.v. door ouderdom, *ronggoq.* —, van een beschaamd meisje, *kepot;* met verscheidenheid, *kepang-kepot.* — zitten, b.v. als een zieke kip, *mèromoq.*

ineengedrongen, kort en dik, *kèretoet;* een — ventje, *orang kèretoet.* — van lichaam, ook *dongoq.* —, kort, iets waarvan de lengte niet in verhouding is met de breedte, b v. een — aangezicht, *boentaq;* ook van een boek dat te veel is afgesneden; krom —, zooals b.v. iemand in den slaap, *kèrekoet.*

ineengerold, van een touw of slang, *liagkar.*

ineengroeien, *toemboeh bèrsèlimpat.*

ineenkrimpen, *mèngèroet* (van *kèroet*). — van het hart door eene onvriendelijke bejegening, *mèndèroet.*

ineenkronkelen, *bĕrbĕlit-bĕlit, bĕrlingkar.*

ineenloopen, van vertrekken, *tĕroesmĕnĕroes.* — van vochten, *bĕrtjampoer djadi satoe.* — van schrift, *karaw.* — van melk, *pĕtjah.* — van rivieren, *bĕrtĕmoe.*

ineenpersen, *mĕngapit bĕrsama-sama;* vaster —, *mĕngĕnjaḳ* (van *ĕnjaḳ*).

ineenrollen, *mĕnggoeloeng bĕrsama-sama.*

ineenschroeven, *mĕmasang dĕngan sĕkĕroep* (van *pasang*).

ineenschuiven, *mĕnjorongkan satoe dalam satoenja.*

ineensiaan, de handen —, fig. voor elkander helpen, *bantoe-mĕmbantoe, toetoeng-mĕnoeloeng;* in overleg handelen, *sĕpakat, bĕrmoewĕfakat,* Ar. — der handen van verbazing of ontsteltenis doet de Maleier niet, maar slaat dan met de vlakke hand op de borst, *mĕnampar dada,* of op de dijen, *mĕnampar paha* (van *tampar*). Zie ook **klappen.**

ineenslingeren, bedr. *mĕnjĕlimpat,* onz. *bĕrsĕlimpat.* Zie ook **vlechten.**

ineensmelten, bedr. *mĕlĕboer djadi satoe, mĕlĕboer bĕrsama-sama;* onz. *lĕboer djadi satoe, lĕboer bĕrsama-sama.*

ineenstampen, *mĕnoemboeḳ bĕrsama-sama* (van *toemboeḳ*).

ineensteken, *mĕntjoetjoeḳ bĕrsama-sama.*

ineenstorten, van muren of gebouwen, *roeboeh.*

ineenstorting, *karoehoehan.*

ineenstrengelen, bedr. *mĕnjĕlimpat,* onz. *bĕrsĕlimpat;* ineengestrengeld, *bĕrdjĕrait.*

ineentrappen, *mĕmidjaḳ bĕrsama-sama* (van *pidjaḳ*).

ineenvlechten, *mĕngaanjamkan bĕrsama-sama.*

ineenvloeien, van gesmolten zaken, *mĕlilih bĕrsama-sama, mĕlilih djadi satoe* — van rivieren, *mĕngalir bĕrsama-sama, mĕngalir djadi satoe.*

ineenvoegen, *mĕngĕnakan* (van *kĕna*), *mĕnjisipkan* (van *sisip*).

ineenvouwen, *mĕlipat bĕrsama-sama, mĕlipat djadi satoe.*

ineenwassen, zie **ineengroeien.**

ineenwikkelen, *mĕmbĕlit bĕrsama-sama, mĕmbĕloet bĕrsama-sama.*

ineenwringen, b.v. doek, *mĕmoelas bĕrsama-sama* (van *poelas*).

ineenzakken, ineenstorten, *roeboeh* van personen, *rĕbah,* neerstorten.

ineenzetten, *mĕmasang* (van *pasang*), *mĕngĕnakan* (van *kĕna*).

inenten, van pokstof, *mĕnanamkan katoembocahan* (van *tanam*), *mĕntjatjahkan bĕnih katoemboehan.* Zie ook **enten.**

inenter, vaccinateur, op Java, *mantĕri tjatjar.*

inenting, *tanaman katoemboehan.*

inetsen, *mĕngoekir dĕngan adjar kĕras.*

inetsing, *pĕngoekiran dĕngan adjar kĕras.*

influisteren, *mĕmbisiki, mĕmbisik-bisiki.*

informatie, zie **inlichting** en **mededeeling.**

informeeren, *bĕrtanja-tanjakan, mĕnjĕlidik* (van *sidik*).

infraai, *eloḳ bĕnar, bagoes sakali.*

ingaan, binnengaan, *masoeḳ, masoeḳ kadalam;* door de deur —, *masoeḳ daripada pintoe.* —, beginnen, *moelai;* de maand is ingegaan, *boelan soedah moelai;* in- en uitgaan, *masoeḳ-kaloewar, kaloewar masoeḳ;* voortdurend vrij —, zooals een vriend van den huize, *bĕrdjĕlam-djĕloem;* zooals visch in een gescheurde faik, *bĕrtjĕlas-tjĕloes.* — kunnen, *dapat dimasoeḳkan, dapat dimoewatkan dalam;* van het eene getal in het andere, *bolih masoeḳ, bolih diambil,* b.v. gaat er vijfmaal in, *bolih masoeḳ lima kali, bolih di-ambil lima kali;* tien kati gaan er in een schepel (NB. dit keert men om en zegt: een schepel houdt tien kati), *sa'gantang moewat sapoeloeḳ kati;* tot of op iets —, *mĕmasoeki;* tot eene vrouw —, *bĕrsatoeboeh dĕngan sa'orang pĕrampoewan;* bij iemand —, even aangaan, aanwippen, *singgah, mampir,* Jav.

ingaande; — rechten, *bĕja, tjoekai.*

ingaarder, *pĕmoengoet.* — van rechten of belasting, *pĕmoengoet tjoekai, p. bĕja.*

ingang, deur, *pintoe.* —, monding van eene rivier, *koewala.* —, mond van een vat enz., *moeloet.* —, begin, *moela, pĕrmoelaän.* — in het hart hebben, *masoeḳ kadalam hati, djatoh kadalam hati;* in het hart beklijven, *djatoh mati kadalam hati.* — vinden, geloofd worden, *dipĕrtjaja, ditĕrima;* met — van 1 Sawál, *moelai hari satoe boelan Sawál.*

ingebeeld, vol zelfbehagen, *bĕngah;* een —e gek, *orang bĕngah.* —, van eene ziekte, geluk enz., *sangka-sangka sĕhadja.*

ingeborene, die in huis geboren is, van een slavenkind, *anaḳ ĕmas.* —, inboorling, *anaḳ-boemi.*

ingebracht, *dibawa masoeḳ.* — e goederen bij het huwelijk, *mas kawin, isi kawin.*

ingedeukt, van den neus, een deksel enz., *kepeḳ.*

ingedrukt, *lĕngkong;* van een deksel, *kepeḳ;* van een blikken trommel, *pĕroṇjoḳ.* — van het hoofd of den grond, *lĕmbang;* een — voorhoofd, *dahi lĕmbang.* — aan den kant, van lange lichamen, b.v. van een been, *gĕntat.*

ingegrift, *tĕroekir didalam.*

ingekankerd, geworteld, *bĕrakar-akar.*

ingehaald, geplooid, *kĕroedoet,* b.v. den draad inhalen opdat het geplooid zij, *tariḳ bĕnang bĕri kĕroedoet.* Zie **inhalen.**

ingelegd: — met, *bĕrtalahkan,* b.v. — met juweelen, paarlen en robijnen, *bĕrtalahkan ratna moetoe mânikam.* — met goud en zilver, *bĕrtalahkan ĕmas-peraḳ.* — van schrijn- of lakwerk, *bĕrkĕrawang.* —, ingelegen, ingezouten, *asin;* wat in zout — is, *asinan;* allerlei in het zout — e zaken, *asin-asinan;* ook *bĕkasam,* b.v. — e aliekruiken, *pĕkasam tĕritip.* — in zuur, *asam;* augurken — in zuur, *kĕtimoen asam;* allerlei in het zuur — e zaken, *asam-asaman;* in suiker —, *manisan.*

ingenieur, bouwmeester, *mîmar,* Ar.

ingenomen met iets zijn, *soeka, soeka akan, soekakan.*

ingenomenheid, *kasoekaän.*

ingepakt, *kĕmas;* tot een pakje, *tĕrboengkoes.*

ingeschapen, zie **aard.**

ingescheurd, *kojaḳ;* dwars —, van een zeil, den mond enz., *rabaḳ,* b.v. zijn mond was — tot aan zijne ooren, *moeloetnja rabaḳ sampai katĕlinganja;* met een lange scheur, *rebaḳ.*

ingeslagen, van den bliksem, *tĕpĕrloes.*

ingestort van een zieke, *bĕntan.*

ingetogen, bescheiden, *sopan.* — zijn, *mĕnaroh sopan* (van *taroh*); zich tegenover iemand — gedragen, *mĕnjopani.* —, zichzelven bedwingend, *mĕnahan diri* (van *tahan*), *mĕngĥalkan dirinja.* —, met onthouding, asketisch, *taraḳ.* zoo — leven, *bĕrtaraḳ.*

ingetogenheid, in dien zin, *pĕrtaraḳan.*

ingeval, bijaldien, *d'jikalau kiranja, lamoen,* Jav.

ingevallen, van buik, wangen, borsten, een gezwel, zak enz., *kĕmpis.* — van de wangen, van iemand die geen tanden of kiezen meer heeft, *kĕmpoeng, tjĕngkoeng.* — van de wangen ook *tjaaeng.* — van de oogen, het gelaat, den neuswortel, zooals bij apen enz., *tjĕdoeḳ,* b.v. *moekanja tjĕdoeḳ, tangannja tjĕngkoeḳ,* zijn gelaat is — en zijne handen staan krom; eenigszins — van de oogen, *tjĕngkĕra;* hetzelfde, maar dieper, *tjĕngkĕroeng.*

ingeven, van medicijnen, *mĕmbĕri makan obat, mĕmbĕri minoem obat.* —, inspireeren, *mĕngilhâmkan* (van *ilhâm,* Ar.).

ingeving, invallende gedachte, *ôḳal mĕndatang.* —, inspiratie, goddelijke —, *ilhâm,* Ar.; verklaard, verlicht door goddelijke —, *tadjalli,* Arab. — van den duivel, *wasŏwas,* Ar.

ingevolge, *sĕbab, dari sĕbab, olih sĕbab, daripada sĕbab.*

ingewand, darmen, *pĕroet, isi pĕroet,* de — en uit een dier halen, b.v. uit visch, dien men schoonmaakt, *mĕmĕroet* (van *pĕroet*); zwak van —en, *boeroeḳ pĕroet;* het — der aarde, *dalamnja boemi.*

ingewandskwaal, *pĕnjakit pĕroet.*

ingewandspijn, *sakit pĕroet;* krampachtige —, *moelas pĕroet, bisa pĕroet.*

ingewandsworm, *tjatjing;* een soort van kleine —en, maaien, *kĕrĕmi.*

ingewijde, in een geheim, *sarahasija.*

ingewikkeld, moeilijk op te lossen, *soekar-soeḳil.* — , moeielijk te begrijpen, van wetten, een verhaal enz., *pĕlik.* — e redeneringen, *simpoelan pĕrkataän.* —, duister, *masjkil,* Ar.

ingeworteld, *bĕrakar, asil,* Ar.

ingezetene, *anaḳ boemi, orang pĕdoeduḳ;* van een stad, *orang isi.*

ingezonken, b.v. van de buik, *kĕmpis.*

ingierig, *kikir bĕnar, kikir sakali, kikir soenggoeh.*

ingieten, *mĕnoewang dalam* (van *toewang*), *mĕntjoerahkan dalam.* —, in de keel gieten, *mĕntjĕgoeḳkan.*

inglijden, *gĕlingsir masoeḳ, g. kadalam, gĕloengsoer masoeḳ, g. kadalam;* toevallig, *tĕrgĕlingsir, tĕrgĕloengsoer.*

inglippen, binnensluipen, *masoeḳ dijam-dijam.*

ingoed, *baïk sakali, baïk bĕnar.*

ingooien, door gooien breken, *mĕlĕmpar sampai pĕtjah, mĕloetar s. p.*

ingraven, graven in, *mĕnggali dalam.* —, begraven, *mĕnanam* (van *tanam*).

ingrijpen, de hand in iets steken, *mĕmasoĕkkan tangan.* —, inbreuk maken op rechten, *mĕlanggar ḥaḳ.* —, vatten, invatten, b.v. van de tanden van een rad, *makan.*

ingroen, *hidjau bĕtoel.*

ingroeven, *mĕngaloerkan* (van *aloer*).

inhaken, *mĕngaïl* (van *kaïl*).

inhakken, *mĕmbĕlah;* den kop —, *mĕmbĕlah kapala;* de deur —, *mĕmbĕlah pintoe;* op den vijand —, met woede aanvallen en niemand sparen, *mĕngamoki moesoeh.*

inhalen, van iemand of iets, dat vooruit gaat, hiervoor is geen woord. Voor ingehaald heeft men *sampai,* aangekomen, gekomen tot, ook: *tĕrikoet;* voor trachten in te halen, *kĕdjar, mĕngĕdjar, mĕnjoesoel* (van *soesoel*). — van een vlag of vlieger, *mĕnoerocnkan* (van *toeroen*). — van naaiwerk met een draad om het te plooien, *tariḳ bĕnang bĕri lĕroedoet* —, inpalmen van een touw, *mĕngoemboet* (van *oemboet*). —, binnenhalen van iets dat buiten is, *mĕmbawa masoeḳ;* zijne woorden —, *mĕngobakkan katanja, mĕmbaliki katanja,* b.v. *kata soedah tĕrlandjoer kapadanja, maloe hamba mĕmbaliki,* ik ben in mijn spreken tot hem te ver gegaan, en schaam mij om mijne woorden weêr in te halen. —, plechtstatig gaan verwelkomen, van Vorsten of aanzienlijke personen, *mĕngĕtoe-ĕloekan;* van minderen, *mĕndjĕmpoet, mĕnjamboet* (van *samboet*).

inhalig, schraapzuchtig, *kikir, loba, ṭamâ,* Ar.

inhaligheid, *kakikiran, loba, ṭamâ,* Ar.

inham, baai van de zee, *tĕloḳ.* — van eene rivier, of een meer, *rantau;* baaien en inhammen, *tĕloḳ-rantau;* de —men aandoen, *mĕrantau;* kleine — of baai, *seroḳ.*

inhangen, *mĕnggantoeng didalam;* een venster of deur —, *mĕmasang* (van *pasang*), *mĕnjĕnakan* (van *kĕna*).

inhebben, inhouden van een vaartuig enz., *moewat.* —, beteekenen, b.v. dat heeft niets in, *tiada mĕngapa;* dat heeft wat in, dat kost moeite, *soekar sakali.*

inhechten, *mĕmasang* (van *pasang*), *mĕngĕnakan* (van *kĕna*).

inheien, *mĕlantaḳ.*

inhijschen, *mĕnariḳ masoeḳ* (van *tariḳ*).

inhoud, *isi, boenji, moewatan.* — van een boek, vat, kist enz., *isi.* — van een brief, contract enz., *boenji.* — van een vaar- of voertuig, *moewatan.* —, grootte, *bĕsar,* b.v. een vaartuig van tien kojan —, *pĕrahoe sapoeloeh kojan bĕsarnja;* zakelijke, korte inhoud van een geschrift, *ringkas, simpan.*

inhouden, bevatten, *moewat, isinja;* hoeveel houdt dit vaartuig in, *pĕrahoe ini moewat bĕrapa;* hoeveel houdt dit aarden vat in, *tĕmpajan ini bĕrapa isinja;* wat houdt dat boek in, *kitâb itoe apa isinja;* wat houdt deze brief in, *soerat ini bagaimana boenjinja;* zich —, bedwingen, *mĕnahan hati* (van *tahan*); zich — bij het gaan enz., *mĕnahankan diri;* zijn toorn —, *mĕnahani marahnja;* zich —, bescheiden zijn tegenover anderen, *sopan akan, sopani,* b.v. *sĕgala nĕgari jang di-atas angin dan dibawah angin ini sakeliannja pon sopan akan Malaka ini,* alle rijken boven den wind en hier beneden den wind houden zich in voor Malaka; *hanjalah sahadarakoe katiga kaesopani,* alleen voor u, mijne drie vrienden, houd ik mij in. —, korten van een loon enz., *tjĕngkolong* — van den adem, *mĕndĕngoe.*

inhouding van een loon enz., *tjĕngkolong.* —, beteugeling, *tahan.*

inhoudsmaat, *soekat, takar;* met een — meten, *mĕnjoekat, mĕnakar;* een — voor droge waren van ½ kojan of 160 gantang, *koentja, koentjak,* b.v. haal mij een koentja grof zand, *ambilkan akoe karsiḳ sakoentja;* een — van $\frac{1}{10}$ pikoel of 5 kati, *gantang* = 4 *tjoepaḳ;* o. s. v. *gantang* om belasting in goud te meten, *gantang olang-aling;* de inhoudsmaten, *tjoepaḳ-gantang;* de —en onderzoeken, *mĕmĕriksa sĕgala tjoepaḳ gantang;* een kleine — voor rijst, *kal* of *ling* = ½ *tjoepaḳ* of 2 à 2½ *koetoeḳ* of 2 *gĕnggam;* een kleine — voor droge en natte waren, *koepang* = ½ *tjoepaḳ;* een groote — voor vaartuigen, last, *kojan* = 28 of 30 of 32 *pikoel;* een —, tevens gewicht, de indische centenaar, *pikoel* = 100 *kati* = 125 Amst. ℔. —, zie ook bij **maat.**

inhoudsopgave, van een boek, *daftar sĕgala isi kitâb.*

inhout: de inhouten van een vaartuig, *gading-gading;* de inhouten van een

losse verschansing, (mar.) *tadjoek gantoeng*; bovenste gedeelte van de achterste inhouten, verlenging van de rantsoenhouten (mar.) *tadjoek lĕlai*.

inhuldigen, van een Vorst, *mĕnțabalkan radja*, *mĕnobatkan radja* (van *nobat*, troon); ingehuldigd worden, *ditabalkan*, *dinobatkan*.

inhullen, zie **omhullen**.

inhuppelen, *mĕlompat masoek*.

inhuren, *mĕnjewa*; weder —, *mĕnjewa poela* (van *sewa*).

injagen, binnendrijven van vee, *mĕngĕlankan masoek*, *mĕnggiring masoek*.

inkankeren, *makan tampai kadalam*; ingekankerd, van een gebrek of haat, *bĕrakar*.

inkassen, van edelgesteenten, parelen enz., *mĕmpĕrtatahkan*.

inkep, *takik*; allerlei inkepen, *tatikțakang*; inkepen maken, *mĕnakik*; groote —, zoonls in kokospalmen, om die te kunnen beklimmen, in balken enz., *takoek*. Zulke inkepingen maken, *mĕnakoek*, b.v. *ditakoeknja batang kajoe itoe*, zij maakten inkepingen in dien balk. — in den stam van kokospalmen ook *goebang*. — aan het einde van een balk om daarin een anderen balk te leggen, *tjangap*; van zulke inkepen voorzien zijn, *bĕrtjangap*. —, lasch, houtverband door — of zwaluwstaart, *tanggam*; door middel van —ingen verbinden, *mĕnanggam*; van zulke —ingen voorzien zijn, ingekeept, *bĕrtanggam*. — in een boom, om die later te vellen, *oebang*; zulke —ingen maken, *mĕngoebang*. —, zie ook **keep**.

inkeer, berouw, *sĕsal*; tot — komen, *mĕnjĕsal*, *bĕrsĕsal*; zijn — nemen bij iemand, *datang mĕnoempang*.

inkeeren, bij iemand aangaan, *singgah*; tot zichzelven ingekeerd, in gedachten verzonken, *tĕrfikkor*; tot zichzelven —, *insâl akan dirinja*; tot zichzelven —, spijt hebben, *mĕnjĕsal akan dirinja*.

inkepen, zie bij **inkeep**.

inkerven, zie **kerven**.

inkijken, *mĕnengok kadalam* (van *tengok*); bespiedend, glurend, *mĕnghintai kadalam*, *mĕnghintip kadalam*.

inklauteren, in een boom, *mĕmandjat* (van *pandjat*).

inklemmen, *mĕngapitkan*.

inklimmen, in een boom, *naik*, *mĕmandjat* (van *pandjat*); door het venster —, *naik masoek daripada tingkap*; door het dak —, *naik masoek daripada atap*.

inkomen, salaris, *gadji*, *bĕlandja*; een vast —, *bĕlandja mati*. —, binnenkomen, *masoek*.

inkomend: —e rechten, *beja barang-barang jang dibawa masoek*, ook *tjoekai*; hooge — e rechten ook *tjoekai jang kĕras*.

inkomst van, opbrengst, *pĕrolehan hasil*.

inkoop, *pĕmbĕlian*.

inkoopen, *mĕmbĕli*. — om het weder te verkoopen, *mĕmbĕli kĕndak mĕndjoewal poela*; geld om — te doen, *orang pĕmbĕli*.

inkooper, *orang jang mĕmbĕli*.

inkoopsprijs, *harga mĕmbĕli*.

inkorten, korter maken, *mĕmendĕkkan* (van *pendĕk*), *mĕmardjkkan* (van *pardjk*). —, door opschorten, *mĕnjingsing* (van *singsing*). —, verminderen, *mĕngoerangkan* (van *koerang*). —, beteugelen, *mĕnahani* (van *tahan*). —, zie ook **bekorten** en **verkorten**.

inkoud, *dingin sakali*, *sĕdjoek sakali*.

inkrimpen, *mĕngĕroet* (van *kĕroet*), ook *mĕngoentjoep* (van *koentjoep*); zijne uitgaven —, *mĕngoerangkan bĕlandja* (van *koerang*), *mĕngandjk*; zijne woorden of rede —, *mĕringkaskan pĕrkataannja*, *mĕmendĕkkan pĕrkataannja*. — van den wind, *bĕralih*.

inkruipen, *masoek mĕrangkang*, *mĕnjoesoep kadalam* (van *soesoep*).

inkt, *dawat*, Ar. *ajar dawat*, *tinta*, *mangsi*; Skr. — van den inktvisch, *sepia*, *mangsi sotong*; eene pen met —, *kalam jang tĕrpaloet dĕngan dawat*; pen en —, *kalam dan dawat*.

inktkoker, *tĕmpat dawat*, *tĕmpat tinta*.

inktvlek, *noda tinta*.

inktvisch, *ikan sotong*, *tjoemi-tjoemi*. — voorzien van acht vangarmen, *ikan goerita*; een soort van kleinen —, *ikan noes*; een soort van vergiftigen —, *pompong*.

inladen, *mĕmoewatkan*.

inlander, *anak boemi*, *orang nĕgari*. Zie **bewoner**.

inlandsch, *nĕgari*, *hasil nĕgari*, *asal nĕgari*; inlandsche kĕmiri-noten, *boewah kĕras nĕgari*.

inlaten, binnen laten komen, *soeroeh masoek*, *panggil masoek*, *mĕmbĕri masoek*; zich — met iets, zie **bemoeien**; er iets —, overlaten, *tinggalkan dalamnja*.

inlaveeren, *masoeḳ bĕrpĕrai-pĕrai, masoeḳ bĕrpal-pal.*

inleelijk, *boesoeḳ sakali, djahat sakali.*

inleg, inzet, grondkapitaal, *pokoḳ.* — bij een wedstrijd, *taroh,* b.v. *isi toedjoeh boewah kapal ini bĕrikan akan tarohnja,* geef de lading van deze zeven schepen tot inleg (of inzet); den — betalen, *mĕmbajar tarohnja.* Ook *pĕtaroh* en *pĕtarohan.* —, zie ook **inzet.**

inleggeld, *owang taroh;* bij eene handelszaak, *modal.*

inleggen, van iets bij een wedstrijd, *mĕnaroh.* —, inzouten, *mĕngasinkan, mĕmboewat asinan.* — in zuur, *mĕngasamkan, mĕngatjarkan.* — in suiker, *mĕmboewat manisan.* — van juwcelen, *mĕnatahkan* (van *tatah*). — van geld enz., *mĕnaroh* (van *taroh*). —, in iets leggen of plantsen, *mĕmboehoeh dalam, mĕnaroh dalam, mĕlĕtakkan dalam.*

inlegger, van geld en dergel., *orang pĕnaroh,* bij eene handelsonderneming, *orang jang mĕmbĕri modal.*

inlegsel, ciseleersel, *tatahan;* tot — hebben, *bĕrtatahkan;* b.v. goud en zilver tot — hebben, *bĕrtatahkan ĕmas pĕraḳ.* —, zie ook **belegsel.**

inleiden, binnenleiden, *mĕmbawa masoeḳ;* voor een Vorst of aanzienlijke, *bawa mĕnghadap.*

inleiding van een boek of brief, *taḳdir,* Ar.; inleidende woorden, *alas kata.*

inlekken, *mĕniris kadalam.*

inleveren, *mĕmbawa masoeḳ;* de (geschreven) stukken —, *mĕmbawa masoeḳ sĕgala soerat.* —, zie **indienen.**

inlezen, zie **inzamelen.**

inlichten, duidelijk maken, *mĕnĕrangkan* (van *tĕrang*), *mĕmjatakan* (van *njata*); in het geheim of stil —, *mĕmbĕri risiḳ, mĕrisiḳkan,* b.v. *kapada hamba bĕrilah risiḳ,* licht toch uw dienaar in, *maka dirisiḳkannja kapadakoe,* in stilte lichten zij mij in. —, met een licht in iets, *mĕnjoeloeh kadalam;* lichten in, zijn licht werpen in, *bĕrsinar kadalam, bĕrsinarkan tjahajanja kadalam.*

inlichting, *katĕrangan, kanjataän.* — geven, *mĕmbĕri katĕrangan, mĕmbĕri kanjataän;* geheime mededeeling, *risiḳ.* — geven in dien zin, *mĕrisiḳkan, mĕmbĕri risiḳ.*

inliggen, *ada didalam,* zie **liggen.**

inliggend, *jang ada didalam.*

inlijsten, een lijst of raam om iets maken, *mĕngandangkan* (van *kandang*, raam, lijst om iets). — van eene schilderij, *mĕmpĕrbingkaikan* (van *bingkai*, lijst), *mĕngĕnakan bingkai.* —, zie ook **lijst.**

inlijven, bij iets opnemen, *mĕmasoeḳkan;* in den Mohammedaanschen godsdienst ingelijfd, *dimasoeḳkan agama Islâm.* —, voegen bij iets anders, b.v. land enz., *mĕnambahkan kapada.* —, in een register opschrijven, *mĕndaftarkan.*

inloodsen, *mĕmbawa kadalam moewara, m. k. koewala, m. kapada pĕlaboehan.*

inloopen, inhalen met loopen, *mĕnjoesoel* (van *soesoel*); onverhoeds tegen of op iets —, *mĕnĕmpoeh* (van *tĕmpoeh*); loopende binnenkomen, *masoeḳ, bĕrdjalan masoeḳ;* hard —, *lari masoeḳ;* een haven, baai, straat enz. zeilende —, *bĕrlajar masoeḳ;* er ingeloopen zijn, een koopje gesnapt hebben, *kĕna djĕrat, tĕrdjĕrat;* tegen —, strijdig zijn met, *lawan, bĕrtjidĕra dĕngan;* tegen den wind, een vijand enz. —, *mĕnjongsong* (van *songsong*); met een bocht —, zooals iemands middel, de gedraaide pooten van eene tafel, *tjĕngkeḳ;* in- en uitloopen, *masoeḳ kaloewar, kaloewar masoeḳ.* —, invloeien, *mĕngalir kadalam.*

inlossen, iets wat verpand is, *mĕnĕboos* (van *tĕboos*).

inlossing, *tĕbosan, pĕnĕbosan.*

inlui, *malas sakali, m. bĕnar.*

inmaaksel, in zout, *asinan;* in zuur, *asaman;* in zoet, *manisan;* in zout en een weinig gezuurd, *pĕkasam.*

inmaken, in zout, *mĕngasinkan;* in zuur, *mĕngasamkan;* in zoet, *mĕmaniskan;* in zout en een weinig laten zuren, *mĕmboewat pĕkasam.*

inmengen, zich ergens —, *mĕndjampoeḳan dirinja dalam, mĕmasoeḳkan d. d.*

inmeten; door meten verliezen in lengte, *dimakan pĕngoekoer;* in hoeveelheid, *dimakan pĕnakar, dimakan pĕnjoekat,* b.v. een halve el is ingemeten, *satĕngah clo dimakan pĕngoekoer;* vijf kati zijn ingemeten, *lima kati dimakan pĕnakar.*

inmetselen, *mĕngoeroengkan dalam pagar tembok.*

inmiddels, *dalam antara itoe, sĕmantara, dalam pada itoe.*

innaaien, van boeken, *mĕndjahit kitâb, mĕndjahit soerat.*

innemen, van iets dat buiten is, *mĕmbawa masoeḳ.* —, van eene lading, van

het vaar- of voertuig, *moewat*, van den persoon die laadt, *mĕmoewatkan dalam*. —, in huis nemen, *mĕmbĕri toempangan*. — van geneesmiddelen, *minoem obat*, *makan obat*; kunt gij pillen —, *bolihkah ĕngkau mĕnĕlan obat gentel?* — van rand, *minta bitjara*. — van zeilen, *mĕmoengoet lajar* (van *poengoet*), *mĕnoeroenkan lajar* (van *toeroen*). — van plants, *makan tĕmpat*. — van het hart, *mĕngambil-ambil hati*, *mĕramah-ramahi hati*. —, veroveren van eene vesting, *mĕngalahkan*; ingenomen zijn met, *soeka akan*, *soekakan*, *bĕrkĕnan akan*, *bĕrkĕnankan*; zeer ingenomen zijn met iets, *ãsjik akan*.

innemend, lief, *manis*, *mĕngambil-ambil hati*.

innen, van belasting, pacht, bijdragen van verschillende personen, *mĕmoengoet* (van *poengoet*). —, zie ook **invorderen.**

innerlijk, inwendig, *bãtin*, Ar. *dalam hati*, *d. bãtin*.

innig, *soenggoeh-soenggoeh*. — van een vriend, *toeloes*, *satiawan*, ook *rodong*, b.v. een —e vriend, *sohbat jang soenggoeh-soenggoeh*, *sohbat jang rodong*. — van liefde, *misra*, Skr. —e liefde, *kasih misra*. — met iets verbonden, het geheel doordringend, b.v. van vergif, een geneesmiddel enz. ook *misra*. —, zie ook **intiem.**

inoogsten, van veldvruchten, *mĕmoengoet* (van *poengoet*); van rijst, *mĕnoewai* (van *toewai*); van peper en dergel., *mĕmoepoel* (van *poepoel*); de vruchten van arbeid —, *mĕndapat ĕasil*; lof —, *mĕndapat poedji*.

inpakken; van allerlei zaken in een besloten ruimte, b.v. in een koffer enz., *bĕrkĕmas*; ingepakt, *kĕmas*. — van meubels en dergelijke, door ze met iets te omwikkelen, *mĕmbaloet*. —, een pakje van iets maken door het gezes in te wikkelen, *mĕmboengkoes*. —, iem. voor zich innemen, *mĕngambil-ambil hati*, *mĕnawan hati* (van *tawan*). Zie het volg. woord).

inpalmen van een touw enz., *mĕngoemboet* (van *oemboet*). —, beetje voor beetje in bezit nemen, b.v. van een land, *kosil*. — van het hart of gemoed, iem. —, iem. gunstig voor zich weten te stemmen, *mĕndapat hati orang*, *mĕnawan hati* (van *tawan*, gevangen nemen), b.v. zijn hart werd door de schatten dezer aarde ingepalmd, *tĕrta waulah hatinja akan harta doenia*.

inpassen, beproeven of iets er insluit *tjoba kalau bolih masoek*; ergens —, goed ingaan, *masoek bĕtoel*.

inpekelen, *mĕngasinkan*.

inpeperen, met peper bestrooien, *mĕmboeboeh lada*. —, betaald zetten, *mĕmbalas*.

inperken, *mĕngandangkan* (van *kandang*).

inpompen, bij herhaling iemand iets leeren, *mĕngadjar bĕroelang-oelang*.

inprenten = inpompen.

inprikken, *mĕntjoetjoeki*, *mĕntjatjah*. Zie **tatoueeren.**

inproppen; iemand spijs —, *mĕnjoewapi dĕngan paksa*.

inregenen, *tĕmpijas*.

inrekenen, van vuur, *mĕnoelopi dĕngan haboe*, *mĕmoepoek*. —, gevangen zetten, *mĕmĕndjarakan* (van *pĕndjara*), *mĕngoeroengkan* (van *koeroeng*), *mĕmasoengkan* (van *pasoeng*). —, gevangen nemen, *mĕnangkap* (van *tangkap*).

inrennen, *lari masoek*.

inrichten, *mĕngatoerkan*, *mĕmĕrentahkan* (van *pĕrentah*), *mĕmatoetkan* (van *patoet*).

inrichting, *pĕngatoeran*, *pĕmĕrentahan*; liefdadige —, *balai dĕrma*. — voor onderwijs, *tĕmpat bĕladjar*.

inroepen van hulp, *minta toeloeng*. —, binnenroepen, *panggil masoek*. —, indagen, *mĕnjita* (van *sita*, verb.).

inrollen, tot eene rol maken, *mĕnggoeloeng dĕngan*. —, naar binnen rollen, *mĕnggoeling kadalam*. —, rollende binnenkomen, *bĕrgoeling-goeling masoek*.

inruilen, *mĕnoekar* (van *toekar*).

inruimen, plaats maken voor, *mĕmbĕri tĕmpat*, *mĕlapangkan*, b.v. *dan saroewang sĕlasarnja dilapangkannja akan tĕmpat koeda itoe*, en een vak van zijne galerij ruimde hij in tot eene plaats voor dat paard.

inrukken, van troepen in eene vijandelijke plants, *tampil masoek*; in de kazerne, *balik kadalam tangsi*.

inschenken, *mĕnoewang kadalam* (van *toewang*), *mĕngisi*, b.v. in een glas schenken, *mĕnoewang kadalam pijala*, *mĕngisi pijala*.

inschepen, zich aan boord begeven, *naik kapal*, *naik pĕrahoe*. —, zie **inladen.**

inscheppen, *mĕntjidoek kadalam*.

inscherpen, inprenten, *mĕngadjar bĕrsalang-salang.*

inscheuren; dwars —, *rabaḳ, gĕrabaḳ, mĕrabaḳ,* b.v. *moeloetnja rabaḳ sampai katĕlinganja,* zijn mond scheurde in tot aan zijne ooren. —, met eene lange scheur, *mĕrebaḳ;* b.v. van een zeil, papier, eene wond enz.

inschieten, tusschensteken, *mĕnjisipkan* (van *sisip*). —, door schieten verbrijzelen, *mĕnembaḳ sampai pĕtjah, m. sampai roeboeh.* —, er bij verliezen, *kahilangan, karoegian,* b.v. het leven er bij —, *kahilangan njawa;* er geld bij —, *karoegian oewang;* te diep —, in iets dringen, *masoeḳ tĕrlaloe dalam.* —, te binnen schieten, *tĕringat.* NB. dit wordt van den persoon gezegd, b.v. die zaak schiet mij te binnen, *tĕringatlah akoe akan pĕrkara itoe.* —, naar binnen schieten, van den rand van iets, dat buis- of schuifvormig is, *kĕloem.*

inschijnen, *bĕrsinar kadalam, bĕrsinarkan tjahajanja kadalam.*

inschikkelijk, *sabar,* Ar. eigenl. geduldig.

inschikken, toegeven, *mĕmbĕri kahĕndaḳnja.*

inschoon, *elok bĕnar, bagoes sakali.*

inschrift, inscriptie, *soeratan;* een steen met —, *batoe bĕrsoerat.* — en-bas-relief, *soeratan timboel-ténggĕlam.*

inschrijven, op eene lijst, *mĕnjoeratkan didaftar;* in een boek, *mĕnjoeratkan dalam kitáb.* —, inteekenen op iets, *mĕmboeboeh tanda-tangan.*

inschrijving, bijdrage voor het een of ander, *tagan.*

inschuiflade, *koeṭaḳ sorong-sorong.*

inschuiven, *mĕnjorong kadalam* (van *sorong*).

inschuld, *pioetang.*

inscriptie, zie **inschrift.**

insect, *hoelat, sĕrangga.*

insgelijks, *dĕmikian poela, djoega.*

insigniën, *alat,* b.v. de Rijks- of Kroon—, *alat karadjaän, pĕrkakas karadjaän.*

insijpelen, *tiris kadalam.*

insinuatie, bedekte aantijging, *sindiran.*

inslaan, van een spijker enz., *mĕmantaḳkan* (van *pantaḳ*); tot en met den kop, *mĕmoekoel mati* (van *poekoel*), *mĕmbĕnam.* — van palen, om daarop te bouwen, *mĕmantjang* (van *pantjang,* zulk een paal). — van een paal in den grond, een spijker in het hout, de lading in een geweer met een laadstok, *mĕlantaḳ.* — van den bliksem, *mĕnjambar* (van *sambar*); ingeslagen van den bliksem, *tĕpĕrloes;* den bodem —, verijdelen, *mĕmbatalkan.* —, een vouw leggen in, *mĕlipat;* eenen weg —, *mĕnoeroet djalan* (van *toeroet*). —, inslokken, *mĕntjaroeḳ.* — , naar binnen gaan, van een huiduitslag, *mĕngĕndap, masoeḳ;* zijn eigen glazen —, *mĕmbinasakan hĕl dirinja;* een deur —, *mĕmĕtjahkan pintoe* (van *pĕtjah*).

inslag, van een weefsel, *pakan.* — van gouddraad, *pakan bĕnang mas;* de — in zijn koker, *pakan bĕrtoraḳ;* tot — hebben, *bĕrpakankan,* b.v. goud tot — hebben, *bĕrpakankan ĕmas,* d. w. z. met goud doorweven.

inslagdraad, inslaggaren, *bĕnang pakan.*

inslagspoel, schietspoel, *toraḳ.*

inslapen, in slaap vallen, *tĕrtidoer.* —, fig. sterven, *mati;* van Vorsten, *mangkat bĕradoe.*

inslikken, *mĕnĕlan* (van *tĕlan*); al —, naar binnen laten glijden, zooals bij het eten van macaroni, *mĕloeloen.*

inslippen, insluipen, *masoeḳ dijam-dijam, masoeḳ tĕrĕndap-ĕndap, tjoeritjoeri masoeḳ.*

inslokken, inzwelgen, *mĕntjaroeḳ.*

inslorpen, *mĕngiroep* (van *iroep*).

insluimeren, *tĕrtidoer.*

insluipen = inslippen.

insluiper, binnensluiper, *tĕlĕbon,* Jav. (van *lĕbon*).

insluiten, achter slot, *mĕngoentjikan didalam* (van *koentji*), *mĕnoetoep didalam* (van *toetoep*); een brief —, *mĕmasoeḳkan soerat.* — van eene vesting, *mĕngĕpoeng bĕrkoeliling* (van *kĕpoeng*). — met belegeringsschansen, *mĕngoeboengoeboeï* (van *koeboe*). —, omringen, *mĕlĕngkoeng,* b.v. door riffen ingesloten (van een haven) *dilengkoeng karang.* —, bevatten, inhouden, *moewat.*

inslurpen = inslorpen.

insmakken, *mĕntjampaḳ kadalam.*

insmeersel, *pĕloeloet, pĕloeloetan.*

insmeren met, *mĕnjapoe dĕngan.* — op, *mĕnjapoekan.* — van de huid met iets, *mĕloeloet, mĕngoerap;* het gelaat met streepen van roet en kalk —, tot straf, *mĕntjoenting-tjoenting.* — met eene zalf of een smeersel, *mĕmalit-malit* (van *palit*).

insmijten, *mĕloetar kadalam, mĕntjampaḳ kadalam, mĕlimpar kadalam.*

insnijden; insnijdingen maken, *mĕnorih* (van *torih*). — van eene voor in snijwerk, *mĕrĕtas*. — van de huid, *mĕrĕtas djangat*. —, kerven, *mĕnghiris-hiris*.

insnijding, kerf, *torih, rĕtas, hiris*; zie **insnijden**; met een bijl een — maken in een gevelden stam, daar waar men dien splijten wil, *mĕntjowar*.

insoppen, *mĕntjĕloep*.

inspannen, van trekdieren, *mĕmasang* (van *pasang*), *mĕngĕnakan* (van *kĕna*); zich —, *mĕngoesahakan dirinja* (van *oesaha*); zich ernstig op iets toeleggen, *mĕnjoenggoeh-njoenggoehi* (van *soenggoeh*); zich met geweld —, *mĕnggagahi dirinja, bĕrkoewat-koewat*.

inspanning, *oesaha, tĕkoen, idjtihâd*, Ar.; met —, *dĕngan oesaha, bĕrtĕkoen, dĕngan tĕkoen*; met — luisteren, *mĕnĕngar dĕngan tĕkoen*; met — iets verrichten, geen tijd laten verloren gaan, *tiada lenga*; met — arbeiden, zijne botten er aan zetten, *mĕmbanting toelang*; zie ook **vlug, voortvarend**.

inspecteeren, *mĕmĕriksai* (van *pĕriksa*); de tuinen —, *mĕndjalani kĕbon*.

inspecteur van policie, *pĕnghoeloe kotwal*, Perz. *sĕkot* (verb. van Schout), *mĕrinjo*, Port.

inspinnen; zich —, *mĕmbaloet dirinja*, b.v. die rups spint zichzelve in, *hoelat itoe mĕmbaloet dirinja*.

inspiratie; Goddelijke —, *ilhâm illâhi*.

inspireeren, *mĕngilhâmkan*; geinspireerd, *molham*, Ar. geinspireerd worden, *di-ilhâmkan*.

inspraak, van het geweten, *anganangan hati, satahoe hati, rasa hati*.

inspreken; moed —, *mĕmpĕrtĕtapkan hati*.

inspringen, *mĕlompat kadalam*; in een kuil, put enz., *tĕrdjoen kadalam*. —, van een hoek, *mĕntjĕroek kadalam*; een – de hoek, *tjĕroek*. Zie bij **hoek**.

inspuiten, *mĕntjorot kadalam*. — van geneesmiddelen, *mĕnjoempitkan*.

inspuwen, *mĕloedahkan kadalam*.

instaan, voor iets of iem., *mĕnanggoeng* (van *tanggoeng*), *mĕnjanggoep* (van *sanggoep*), *mĕngakoe*.

installatie, plechtige aanstelling van den Onderkoning, den Bĕndahara en den Toemĕnggoeng, *lantikan*. — van mindere hoofden, *gĕlaran*.

installeeren, plechtig aanstellen, *mĕlantik, mĕnggĕlar*, zie **installatie**.

instampen, volstoppen, *mĕngasak* (van *asak*). —, zie ook **inprenten en inslaan**.

instandhouding, *pĕmĕliharaän*.

instappen, *bĕrlangkah masoek, bĕrdjalan masoek*; in een vaar- of voertuig *naik*; ligt het vaartuig echter lager dan de persoon die instapt, dan *toeroen*, b.v. *toeroen kadalam sampan*.

insteken, in eene opening, *mĕnoesoek* (van *toesoek*), *mĕntjoetjoek*, b.v. een draad in het oog van eene naald steken, *mĕnoesoek dĕngan kalindan dalam lobang djaroem*; rechtop in den grond enz. steken, *mĕntjatjak*; rechtop ergens ingestoken, *tĕrtjatjak*; met een vaart, met kracht, *mĕngoendjam*; zich in iets steken, mengen, *mĕntjampoerkan dirinja dalam, mĕmasoekkan dirinja dalam*. Ook *mĕmasoeki* zonder *dirinja*, b.v. *pĕkĕrdjaän jang tiada sabĕnarnja dimasoekinja*, hij stak zich in zaken, die niet recht waren; tusschen iets —, *mĕnjisipkan* (van *sisip*, ergens tusschen gestoken); den mond ergens —, *masoeḳ mocloet*; de hand ergens —, *masoeḳ tangan*; ergens den mond — ook *mĕnjampoeḳ*, (van *sampoeḳ*) b.v. als de een spreekt, steekt de ander er den mond in, *sa'orang bĕrkata, sa'orang mĕnjampoeḳ*; snijdende of puntige werktuigen tot aan heft of gevest —, *mĕnjampaḳ* (van *sampaḳ*, zoo ingestoken). Ook van een roeispaan tot aan het handvat; bloemen ergens —, *mĕnadjoeḳkan*, b.v. hij stak die bloem in zijn hoofddoek, *boenga itoe ditadjoeḳkannja pada dĕstarnja*; achteloos —, b.v. een zakdoek in den zak, *mĕmĕdal* (van *pĕdal*). —, zie ook **steken**.

instellen, vaststellen, *mĕnĕtapkan, mĕnĕntoekan*. —, invoeren van wetten of gebruiken, *mĕlĕtaḳkan*. —, oprichten, *mĕnĕgakan* (van *tĕga*), *mĕndirikan*. —, tot stand brengen, stichten, *mĕndjadikan, mĕngadakan*. —, aanvangen, *moelâi*.

insteller, dezelfde woorden als instellen met *jang* er voor.

instelling, wet, *hoekoem*, Ar. *oendang-oendang*. —, gebruik, *âdat*, Ar. —, bepaling, *sjarf*, Ar.; Goddelijke —, *sjariât*, Ar.

instemmen; met iets —, het goed keuren, *mĕmbĕnarkan*. — met iemand, *bĕrfakat dĕngan, satoedjoe dĕngan*.

instevenen, *bĕrlajar masoeḳ*.

instijgen, in een vaar- of voertuig, *naik*.
instippen, *mĕntjĕtjah*.
instooten, naar binnen duwen, *mĕnoelak kadalam* (van *toelak*).
instoppen, induwen, b.v. gras in een mand, goed in een koffer, *mĕngĕndal* (van *ĕndal*). Zie ook **stouwen**.
instormen, binnenstormen, *masoek riboet-riboet, masoek mĕrĕmpoeh*.
instorten, storten de indoen, *mĕnoewang kadalam* (van *toewang*). — van gebouwen, rotsen enz., *roeboeh, roentoeh*, b.v. *djika bĕbĕrapa pon andjing mĕnjalak, boekit bolihkah roentoeh*, al blaffen er nog zooveel honden, kan daardoor een berg —. Sprw.: weer ingestort, bij ziekte of bezwijming, *balik sakit, bĕntan*, b.v. *maka baginda pon sĕntap nasi soesoe, taloe bĕntan*, de Vorst at rijst met melk en stortte weer in. — op den vijand, *mĕnĕmpoeh kapada moesoeh* (van *tĕmpoeh*), *mĕnjĕrboekan dirinja k. m.*
instouwen, met geweld induwen, b.v. meubels in een vertrek, *mĕmadat* (van *padat*). Zie **instoppen** en **stouwen**.
instroolen, *mĕnghamboerkan kadalam*.
instroomen, *mĕngalir masoek*.
instructie, beding, *sjart*, Ar. — voor een ambt, *sjart djabatan*.
instrument, *pĕrkakas, pĕkakas, pĕrkakasan*; muziek—en, *boenji-boenjian*. —, beweegmiddel, *pĕsawat*.
instuiven, van stof, *tĕrbang kadalam*; van bladeren, *mĕlajang-lajang kadalam*. — van den regen, *tĕmpias*.
insturen van een vaartuig, *mĕlajarkan masoek*. —, zenden naar binnen, *mĕnjoerochkan kadalam*.
instuwen, zie **instouwen**.
insubordinatie, *doerhaka*.
inteekenaar, *orang jang soedah mĕmboeboeh tanda-tangan*.
inteekenen, *mĕmboeboeh tanda-tangan*.
inteekenlijst, *daftar tanda-tangan*.
integendeel, *mĕlainkan*, ook *balik*, b.v. *balik, ja toewankoe Sjah ălam, bahwa sakali tiada maoe patik oendoer*, integendeel Uwe Majesteit, Wereldvorst, wij zullen in geen geval terugtrekken. Ook *dĕngan ol pada balikneja*.
intentie, *nijat*, Ar. *kahĕndak*.
interessant, *endah-endah*. —, schoon en vreemd, *pĕlik-pĕlik*, b.v. —e woorden, *pĕrkataän jang pĕlik-pĕlik*. Ook —e zaken, b.v. *apa-apa pĕlik-pĕlik dihoeloe, jang patoet kita lihat*, wat zijn er alzoo in het bovenland voor —e zaken, die wij behooren te zien.
interesseeren: zich voor iets —, *mĕngendahkan, mĕmfadloelikan*.
interest, rente van geld, *boenga oewang*. — trekken, *makan boenga*. — op —, *boenga ganda bĕrganda*; op — zetten, *mĕndjalankan boenga*.
interlineair: —e verklaring van den Koran, *tafsiroe'l-qorän*, Ar.
intiem, gelieerd, op een intiemen voet, *mĕsĕra* (Skr. *misra*, innig vermengd), b.v. *maka Tala Sangkoeni pon kasih mĕsĕra rasanja akan Laksamana*, en T. S. gevoelde eene —e genegenheid voor L.; zeer — van een vriend, *sĕrap mĕsĕra, rodong*, b.v. *sahabat jang rodong*, een zeer —e vriend. —, zie ook **familiaar** en **innig**.
intijds, juist bijtijds, *sĕnjampang, sapĕnjampang*.
intocht: plechtige — van een Vorst, *masoek nĕgari dĕngan sĕgala oepatjara*.
intoomen, *mĕnahani, mĕnahankan* (van *tahan*); zijne driften —, *mĕnahani hawanafsoenja*. Ook *mĕmĕndjarakan h. n.* (van *pĕndjara*), zich —, voor een ander inhouden, *mĕnjopani* (van *sopan*) met den persoon, voor wien men zich intoomt, tot obj.
intrappen, van iets vertikaals, b.v. eene deur enz., *mĕnĕndang sampai pĕtjah* (van *tĕndang*), *mĕnĕradjang pintoe*. — van iets horizontaals, b.v. een vloer, *mĕmidjak sampai pĕtjah* (van *pidjak*), *mĕngirik s. p.* (van *irik*); toevalligerwijze —, met den voet doorheen trappen, *tĕrpĕrosok kaki kadalam*.
intrede, binnenkomst, *masoek*.
intreden, binnenkomen, *masoek*; hij treedt de kamer in, *ija masoek kadalam bilik*.
intrek, *masoek*; zijn — nemen bij iemand, *pĕrgi mĕnoempang* (van *toempang*).
intrekken, *mĕnarik masoek* (van *tarik*). —, opgeslorpt, ingezogen worden, *dihisap olih*; eene verordening —, *mĕniadakan parentah* (van *tiada*); dieper het land —, *mĕndarat lagi*. —, marcheerend binnenkomen, *bĕrdjalan masoek*. —, zie ook de andere samenstellingen met **trekken**.
intrigant, *orang pĕngilat*, b.v. *bintji poela rasa hatikoe mĕndĕngar kata orang pĕngilat ini*, ook gevoelt mijn hart een afkeer bij het hooren der woorden van dezen —.

intrige, *ilat, ḥilat,* Ar.

intuimelen, *bĕrhoewabalang kadalam, rĕbah kadalam, tĕrdjoen;* er in getuimeld, gekanteld, *tĕrsĕdjam kadalam, tĕrsoendjan kadalam.*

intusschen, *dalam pada itoe,* b.v. *dalam pada itoepoen ĕntah hidoep,* intusschen, wie weet of hij niet leeft. —, ondertusschen, *sĕmantara, dalam antara.*

inval, van een vijand, *pĕnjĕrangan, pĕlanggaran.* —, geraasmakend bijvoegsel of refrain in de muziek, *tingkah.* —, kuur, *tingkah;* twistende — in de rede, *tingkah.* —, plotseling opkomende gedachte, *ḍĕkal mĕndatang;* de zoete —, *tĕmpat nazi goelai.*

invallen, in iets vallen, *djatoh kadalam, loeroeh k., goegoer k.* — van licht, *bĕrsinar kadalam, bĕrtjahaja kadalam.* — met een geraasmakend refrain in de muziek, *mĕningkah;* twistend in de rede vallen, *mĕningkah.* — van een vijand, *mĕnjĕrang* (van *sĕrang*). — van de gong bij het gamĕlanspel, *senggoet gong.* —, instorten, *roeboeh;* aan ĕĕn kant, *roentoeh.* —, in de gedachten krijgen, *tĕringat, datang ḍĕkal;* weder — van een zieke, zie **instorten.** —, zie ook **ingevallen.**

invaller, iem. die gewoon is een ander twistend in de rede te vallen, *pĕningkah.*

invaren, van het vaartuig, *bĕrlajar masoeḳ.* — van den persoon, *masoeḳ bĕrlajar, masoeḳ bĕrpĕrahoe.* —, achterop varen, *soesoel bĕrpĕrahoe.*

invaten, *mĕmboeboeh dalam tong.*

invatten, in iets vastgrijpen, b.v. de tanden van een rad enz., *makan.* —, van edelgesteenten enz., *bĕrtatahkan.*

inventaris, *daftar,* Perz.

inventariseeren, *mĕndaftarkan.*

inventie, *pĕndapat.*

investituur, *pĕlantikan, pĕnggĕlaran.*

invitatie, *djĕmpoetan,* zie **uitnoodigen.**

inviteeren, *mĕndjĕmpoet, mĕmpĕrsilakan.*

invlechten, van de overschietende einden bij het vervaardigen van matwerk, *lĕgoe.*

invloed, macht, *koewasa.* — hebben, *bĕrkoewasa.* — oefenen op, *mĕngoewasai;* zijn — doen gelden, *mĕlakoekan koewasanja;* zijn — aanwenden, *mĕmpĕrgoenakan koewasanja;* zegenrijke —, *bĕrkat;* door uwen zegenrijken —, *dĕngan bĕrkat toewan.* — door de lucht, die van iets uitstroomt of het omgeeft, van een boozen geest in de nabijheid, *imbasan;* verderfelijke —, die van iets uitgaat, dat men ziet of waarmee men in aanraking komt of onder welks invloed men is, *hadi.*

invloedrijk, *banjaḳ koewasanja.*

invoege, Voegw. en Bijw., *sahingga, djadi, dĕmikian.*

invoegen, tusschensteken, *mĕnjisipkan* (van *sisip*). —, tusschen iets doen, *masoeḳkan.* —, inlasschen, *mĕnjamboeng ditĕngah* (van *samboeng*).

invoegsel, lasch tusschenin, *samboengan ditĕngah.*

invoer, *pĕmbawaän masoeḳ.*

invoerartikelen, *barang-barang jang dibawa masoeḳ, dagangan j. d. m.*

invoeren, *mĕmbawa masoeḳ;* een gebruik —, *mĕngadatkan, mĕndjadikan ḍatat;* ingevoerd, ook *laoet,* b.v. ingevoerde kĕmiri-noten, *boewah kĕras laoet;* eene wet —, *mĕlĕtakkan hoekoem, mĕndjadikan hoekoem;* een godsdienst —, *mĕmadjhoerkan agama;* eene bestuursregeling —, *mĕlakoekan pĕrentah.*

invoerder, importeur, *orang jang mĕmbawa masoeḳ.* Verder dezelfde woorden als bij invoeren met *jang* er voor.

invoerrechten, inkomende rechten, *bĕja, tjoekai.*

invorderbaar, *jang dapat ditagih, jang dapat ditarik.*

invorderen, van schuld, *mĕnagih hoetang, mĕnarik hoetang.*

invordering, *pĕnagihan.*

invreten van roest, zuur enz., *makan;* ingevreten, *kamakanan;* b.v. *pĕliharakan djangan dibĕri bĕrkarat, djangan kamakanan matanja,* zorg er voor, dat het niet roestig wordt en het lemmer niet worde ingevreten. —, zooals b.v. kanker en dergel., *tjĕrĕna.*

invullen, het ontbrekende, *mĕnambahi.*

invulsel, *tambahan.*

inwachten, *mĕnantikan.*

inwachting; onder — van, *dĕngan mĕnantikan.*

inwarm, *panas bĕnar, panas sakali.*

inwateren, lekken, *botjor, tiris.*

inweefsel, inslag, *pakan.*

inwendig, *didalam, dalam hati, dalam bâtin;* het —e, *dalam, hati, bâtin,* Ar. ook *isi.*

inwentelen, *mĕnggoeloeng kadalam, m. masoeḳ.*

inwerpen, *mëloetar kadalam, mëlimpar k., mëntjampaḳ k.*

inwerpsel, *barang jang dilœtar kadalam, b. j. dilimpar k., b. j. ditjampaḳ k.*

inweven, *mëmpakankan.*

inwijden: godsdienstig —, *mëntaḥbiskan;* eene kris met bloed —, *mëlaugiri këris.*

inwijding, godsdienstige, *taḥbis,* Ar.

inwijken, *singgah kapada.*

inwikkelen, *mëmbebat, mëmboengkoskan;* zich — in een verkeerde zaak, *mëngœsoetkan dirinja* (van *kœsoet*); zich mengen in, *mëmasoeḳkan dirinja, mëntjampoerkan dirinja.*

inwikkeling, van iets in iets anders, *pëmbebatan, pëmboengkoesan.*

inwillegen van een verlangen of begeerte, *mëloeloeskan* (van *loeloes,* ingewilligd), *mëmberi.* —, verlof geven, *mëmberi, mëmberi idzin.*

inwilliging, verlof, *idzin.*

inwinnen: berichten —, *bërtanjakan chabar.*

inwonen, bij iemand, *mënœmpang* (van *tœmpang*). —, wonen in, *doedoeḳ didalam, diam d.*

inwoner, van land of stad, ingezetene, *pëdœdoeḳ, moeḳim,* Ar.; de oorspronkelijke — s van een land, de aborigines, *orang pasaḳ, anaḳ-bœmi.* — van een huis, *orang isi rœmah;* mede — in een huis, *orang sarœmah.*

inwortelen, *bërakar didalam;* ingeworteld, *bërakar.* Ook fig.

inwrijven, — met, *mënjapœkan pada* (van *sapœ*). Ook *mënggosoḳkan pada,* b.v. *djëdjëbatan digosoḳkan pada koeda itoe,* dat welriekend smeersel werd het paard ingewreven. — van de ledematen met zalf, andere voorwerpen met verf, hars en dergel., *mëloeloet;* eene kris met limoensap —, *mëngasawi këris;* een strijkstok met hars —, *mëndamarkan pënggeseḳ.* —, zie ook **wrijven** en **insmeren.**

inwringen, *masoeḳkan dëngan dipœlas.*

inzagen, *mënggërgadji kadalam.*

inzakken, instorten, van een huis, berg, grot enz., *rœboeh;* aan één kant, *rœatoch;* van de voeten in het mulle zand, *tjëpëroep;* van de voeten ergens doorheen, b.v. door den vloer, een modderoppervlakte enz., *tërpërosoḳ.* —, nederdalen in, *toeroen kadalam;* nederdalen in vloeistoffen, *tënggëlam.*

inzamelaar, *orang jang mëngœmpœlkan,* en verder dezelfde woorden als inzamelen met *jang* er voor.

inzamelen, *mëngœmpœlkan* (van *kœmpœl*), *mënghimponkan, mëngampongkan* (van *kampong*). — van belasting, pacht enz., *mëmœngoet* (van *pœngoet*). Ook van vruchten als het met oprapen of opnemen gepaard gaat. — van boomvruchten, *mëranggah;* de tijd voor het — der boomvruchten, *moesim mëranggah.* —, zie ook **oogsten.**

inzameling, *pëngœmpœlan, pënghimponan, pëmœngoetan, përanggahan.* Zie het onderscheid bij **inzamelen.**

inzeepen, *mënjapœkan sâbon pada, mënggosoḳ dëngan sâbon.*

inzegenen = inwijden en zegenen.

inzeilen, *bërlajar masoeḳ;* achterop zeilen, *bërlajar mënjœsœl.*

inzenden = zenden.

inzet, bij een spel, *pasang;* wat boven den — betaald wordt, *teban;* tweemaal den —, *teban dœwa;* gelijk aan den —, *sama satœbau.* — bij spel en bij een weddingschap, *tagan, pëtaroh, pëtarohan* en alleen *taroh;* eerste — bij het weven, die altijd sterker is dan het eigenlijke weefsel, *pënëgaḳ.* —, eerste bod, *tawaran jang bërmœula.* —, zie ook **inleg.**

inzetten, van een stuk in een kleed, *mënampal* (van *tampal*). —, zetten of plaatsen in iets, *mënaroh dalam* (van *taroh*), *mëmboeboh dalam.* — van juweelen etc. *mënatahkan* (van *tatah*), *mëmërap intan.* — van een bod, *mœlaï tawar.* —, opzetten van geld bij spel of weddingschap *mëmasang* (van *pasang*), *tagan.* — van een stuk in broze voorwerpen, zooals b.v. in eene tafel, *mënjocubi* (van *soembi*). —, op zijne plaats, *mëmasang,* b.v. een mast —, *mëmasang tiang;* eene tand —, *mëmasang gigi;* eene machine —, *mëmasang përkakas asap.* —, beginnen van gezang of muziek, *mëngangkat, mënarik,* b.v. *m. panton,* een minneliedje —.

inzetting, voorschrift der ouden, *pëmatah.* Zie bij **voorschrift.**

inzicht, verstand, *âḳal,* Ar. — krijgen, *datang âḳal.* —, bedoeling, oogmerk, *maḳsoed,* Ar. —, voornemen, *nijat,* Ar. *kahëndaḳ.*

inzien, begrijpen, *mëngërti;* inzicht krijgen, begrip krijgen, *datang âḳal.* —,

onderzoeken, *mëmëriksa* (van *përiksa*); naar mijn —, gevoelen, *pada përasaän sëhaja*; zijne fouten —, *sëdar akan salahnja, mëngëtahoëi salahnja.*

inzijpelen, *tiris.*

inzinken, geheel zinken in iets, b.v. in vloeistoffen, zand, aarde, hout, *tënggëlam, terbënam*; doen —, *mënënggëlamkan, mëmbënamkan.*

inzitten, er mede —, verlegen zijn, *kapitjikan olih sëbab*; er warmpjes —, *amat hartawan*; iemand daar wat inzit, *orang jang bërisi.*

inzoet, *manis bënar, manis sakali.*

inzonderheid, *këtjoewali, mëlainkan,* b.v. — is dat het geval met de Maleische Vorsten, waarvan de meesten geen schrift kunnen lezen, *këtjoewali hal radja Mëlajoe, kabanjakan jang tiada tahoe mëmbatja socrat.* — God is het, die geëerd moet worden, *mëlainkan Allah djoega jang patoet disëmbah.*

inzout, *asin sakali, asin bënar.*

inzouten, *mëngasinkan, mënggarami.* —, in de pekel leggen, *mëndjëroeq*; aan groote stukken —, *mëmëda* (van *pëda*, zoutevisch); ingezouten, *asin.* gezouten vleesch, *daging asin*, zie ald.; allerlei ingezouten zaken, *asin-asinan.*

inzuigen, *mënghisap.* —, opslurpen, *mëntjëroep.* Zie **zuigen en opslurpen.**

inzwart, *hitam lëgam, hitam bëtoel.*

inzwelgen, ongekauwd inslokken, *mëloeloer.* —, gulzig inslokken, *mëntjaroeq, mënëlan* (van *tëlan*).

inzweren, invreten van een zweer, *makan ladalam.*

ismaël, *Ismäël,* Ar.

isoleeren, *mëngasingkan.*

israëliet, *orang bani Isjräil*; de Israëlieten, *bani Isjräil*, de twaalf stammen der Israëlieten, *kadoewa bëlas soekoe bangsa Isjräil.*

italiaan, *orang Itali.*

italiaansch, *Itali.*

italië, *nëgari Itali.*

ivoor, *gading*; van —, *dari gading.*

ivoordraaier, *pëtarik gading, toekang mëtarik gading.*

ivoren, *gading, dari (daripada) gading.*

J.

ja, *ija, bekkan*; tot den Vorst, *daulat toewankoe,* d. i. heil zij mijn Heer! b.v. *maka titah baginda: Maoekah Sëri Nara Diradja akan saoedara Padoeka Radja? maka sëmbahnja: Daulat toewankoe,* wil S. N. D. de zuster van P. D. En hij zeide: Heil zij mijn Heer, d. i. ja! Ook tot andere personen wordt zelden met *ija* geantwoord, maar meestal met het hoofdwoord uit de vraag, b.v. *sakitkah ija? Sakit toewan!* is hij ziek? Ziek Mijnheer! of met *sëhaja*, uw dienaar; ik geloof van —, *agak sëhaja bagitoe.* —, en zelfs, wat meer is, *bekkan,* b.v. hij werd gewond, ja, zwaar gewond, *ija këna loeka, bekkan, loeka parah.* — op iets zeggen, *mëngijakan.* — zeker, *ija soenggoeh.* — en amen, *bënar dan amin.*

jaaglijn, *tali pëntjëmat.*

jaagpaard, *koeda pëntjëmat.*

jaar, *tahoen, sanat,* Ar. Het laatste meest in dateeringen van brieven, soms in vereeniging met *tahoen*; nieuw—, *tahoen bëharoe*; schrikkel—, *säl kabisah,* Ar.; het christelijke —, *tahoen masëhi*; het mohammedaansche —, *tahoen hedjrat*; het begin en einde van het —, *përmoelaän dan kasoedahan tahoen*; verleden —, *tahoen jang laloe ini*; toekomende —, *tahoen jang datang ini*; het tegenwoordige —, *tahoen ini, tahoen jang sakarang ini.* — in, — uit, *daripada satahoen datang kapada satahoen*; hij is vijftien —, *ëmoernja limabëlas tahoen*; iemand van zijne jaren, *orang jang sa'ëmoer dengan dia*; op jaren zijn, *soedah toewa, bërida*; op jaren komende, *adar, oedar*; in den bloei der jaren, *përtëngahan ëmoer*; drie — geleden, *soedah tiga tahoen laloe*; na verloop van vele jaren, *satëlah bëbërapa tahoen lamanja*; ieder —, jaarlijks, *tijap-tijap tahoen, sabilang tahoen*; bij jaren, jaren lang, *bërtahoen-tahoen*; om het andere —, *satahoen tëpas satahoen*; met tusschenverloop van een —, *lat satahoen, sëlang satahoen*; over twee —, *lagi doewa tahoen*; een — ergens overblijven, *mënahoen*; hoeveel jaren zijt gij oud, *ëmoermoe bërapa tahoen*; in het — 1884, *pada tahoen* 1884; derdehalf —, *tëngah tiga tahoen*; vele jaren lang, *bëbërapa tahoen lamanja*; vele jaren geleden, *bëbërapa tahoen laloe.*

jaarboek, *kitäb tawarich,* Ar.

jaardag, *hari tahoen.*

jaarfeest, *hari raja tijap-tijap tahoen.*
jaargeld, *gadji tahoen.* —, pensioen, *pansioen.*
jaargetijde, *moesim.*
jaarkring, *përidaran tahoen.*
jaarlijks en **—ch,** *pada tijap-tijap tahoen, pada sabilang tahoen, bilang tahoen.*
jaarmarkt, *pasar tahoen.*
jaartal, *bilangan tahoen.*
jaartelling, *tarich,* Ar.; de Christelijke —, *tarich maszehi,* Ar.; de Mohammedaansche —, *tarich hedjrat,* Ar.
jaarwedde, *gadji tahoen.*
jacht, het jagen, *pëmboeroewan.* — maken op, *mëmboeroe.* — maken op een wild zwijn, *mëmboeroe babi hoetan;* op — zijn, *bërboeroe;* op — gaan, *përgi bërboeroe.* — maken, haast maken, met het werk, *mëmboeroe pëkërdjaän, mëmbangatkan pëkërdjaän;* met —, *dëngan bangat-bangatan, d. goepoek-goepoek.*
jacht, een soort van speelvaartuig, *kitji.*
jachten, haasten, aandringen, *gësa-gësa, poesa.* —, haasten bij werk, *mëmboeroe pëkërdjaän, mëmbangatkan pëkërdjaän.*
jachtfluit; e. s. v. kleine —, waarmede men het geluid van het hert naboost om het te lokken, *pipit roesa.*
jachtgaren, jagersnet, *djaring.*
jachtgeweer, *bëdil pëmboeroe, sënapang p.* —, zie ook bij **geweer.**
jachtgezel, *kawan bërboeroe, tëman bërboeroe.*
jachthagel, zie bij **hagel.**
jachthond, *andjing përboeroewan.*
jachtig, haastig, *gësa-gësa.* —, ijlings, *goepoek-goepoek, goepoek-gapah, bangat-bangat, boeroe-boeroe.*
jachtstoet, *pëngiring orang bërboeroe, kawan orang bërboeroe.*
jachttijd, *moesim bërboeroe.*
jacob, *jakoeb.*
jaconnet, *kain chasah.*
jagen, met bep. obj. *mëmboeroe;* met onbep. obj. *bërboeroe,* b.v. een hert —, *mëmboeroe sa'ekoer roesa;* herten —, op de hertenjacht zijn, *bërboeroe roesa.* —, een vaartuig met eene lijn voorttrekken, *mëntjëmat.* —, jachten, *mënggësagësa;* haast maken met een werk, *mëmbangatkan pëkërdjaän, mëmboeroe pëkërdjaän;* gejaagd zijn, *gësa-gësa;* door de keel —, *makan habis dëngan mewa, mëmboroskan dëngan kamewaän;* op de vlucht —, *mënghalaukan;* een schrik op het lijf —, *mëngëdjoetkan;* op kosten —, *mëmbësarkan bëlandja;* dood —, van een paard, *mëlarikan koeda sampai mati;* over de kling —, *mëmboenoeh dëngan pëdang;* door het lijf —, doorsteken, *mënikam tëroes;* een kogel door het hoofd —, *mënembak tëroes kapala.* —, drijven van vee, *mënghalau, mënggiring;* gejaagd, in angst zijn, *chawatir,* Ar., *bërdebar-debar hati.* Zie ook **najagen, nazetten** enz.
jager, *pëmboeroe, orang pëmboeroe.*
jak, *badjoe.* — en rok, de geheele kleeding, *kain badjoe.*
jakhals, *sërigala,* Skr. *andjing hoetan.* —, schurk, *orang djahat, bangaat,* Jav.
jalappe; de valsche, onechte —, de nachtschoone, *boenga poekoel ëmpat, këmbang p. ëmpat,* Jav. de echte behoort in Amerika tehuis.
jaloersch, *tjëmboeroewan.* — zijn op, *tjëmboeroewan akan;* in hooge mate —, *tjëmboeroe pingit.*
jaloerschheid, *tjëmboeroe, hiri hati.*
jaloezie, voorhangsel van fijne bamboe of rotan tot keering van het zonlicht, *bidai; kërë,* Jav.
jam, een soort van aardappel, *oebi.*
jambosa, *djamboe.*
jammer, weeklacht, *pëngadoehan, ratap.* —, ellende, *kasoekaran, siksa;* iets — vinden, — zijn, *sajang,* b.v. 't is jammer dat ge niet kwaamt, *sajang toewan tiada datang;* 't is — dat dit paard mank is, *sajang koeda ini pintjang;* het is als met de tëmpajang-vrucht, eet men haar, men wordt bedwelmd, werpt men haar weg, dat is —, *oepama boewah tëmpajang, dimakan mabok, diboewang sajang,* Sprw.
jammerdal; dit —, fig. van deze aarde, *maja-pada ini.*
jammeren, *mëngadoeh, mëratap, sabak.* —, schreeuwen, *hëriak, mëngherik;* het jammert mij van hem, *hatikoe sajang akandia, bërkasihanlah akoe akandia.*
jammergeschrei, *pënghëriak, përaoeng.*
jammerklacht, *pëngadoehan, ratap, sabak.*
jammerlijk, ellendig, *kasihan, kasajangan, tjilaka.*
jan; — en alleman, *sëgala orang, sabarang orang, sëmbarang orang.* — de wasscher, janhen, *orang këdi.* — Klaassen, — potage, *alan-alau, badoet,* Jav. — rap en zijn maat, *sëgala orang hina-*

dina. —, in een kolliehuis, *djongos kamar bolah.* — rechtuit, *orang tĕroestĕrang.*

janhagel, *orang hina-dina.*

janhen, zie bij **jan.**

janken, zooals honden, die zich bezeerd hebben, *mĕmĕking* (van *pĕking*); gedurig —, zooals dwingende schreeuwende kinderen, *tjijar, mĕngoewĕk* (van *oewĕk*). —, zie ook **huilen.**

janmaat, *orang kapal, orang chalasi.*

januari, *boelan djanoewari.*

japan, *nĕgari djĕpoen.*

japannees, *orang djĕpoen.*

japansch, *djĕpoen.*

japon, *badjoe njonja;* meisjes—, *badjoe nona.*

jarenlang, *bĕrtahoen-tahoen.*

jarig, *satoe tahoen ĕmoernja;* een jarige koe, *lĕmboe jang satoe tahoen ĕmoernja.* —, jaardag, *hari tahoen;* hij is heden —, *sakarang hari tahoennja.*

jas, *djas, badjoe toewan-toewan;* een lakensche —, *badjoe sachalat, djas laken.* — en broek, als daarmede de geheele kleeding bedoeld wordt van een inlander, *kain-badjoe.*

jasmijn; e. s. v. zeer welriekende —, waarvan twee soorten, de enkele en de dubbele, *boenga mĕloer, kĕmbang mĕlati,* Jav.; eene andere soort, met groote bloemen, *boenga pĕkan;* de wilde —, *boenga pĕkan hoetan, boenga gambir.*

jaspis, de steen, *pĕrmata jasjb,* Ar. *p. ăkĭk,* Ar.

java, *tanah djawa.* Zelden *poelau djawa.*

javaan, *orang djawa.*

javaansch, *djawa;* de —e taal, *bĕhasa djawa.*

javelijn, werpschicht, *tjampak boewang, pĕndahan.*

jegens, *akan, kapada, bagai;* onze plichten — God, *pĕrkara jang diwadjibkan Allah atas kami;* dankbaar — God, *mĕmbĕri sjoekoer kapada Allah;* vriendelijk — iemand zijn, *tegor-sapa kapada sa'orang, baik kapada sa'orang.*

jehova, *Hoewa,* Ar. — God, *Hoewa Allah.*

jenever, *sopi, djĕnewer, djin,* Eng.

jeneverdrinker, *pĕminoem sopi.*

jeremiade, *pĕngadoehan.*

jeruzalem, *baitoe 'lmoekaddis,* Ar. letterl. het heilige huis.

jethro, de schoonvader van Mozes, *Sjŭaib,* Ar.

jeu, jus, *kaweah, kaldoe.*

jeugd, *masa moeda, kĕtjil;* in mijne —, *pada masa moedakoe;* van zijne — tot hij volwassen was, *dari kĕtjilnja sampai bĕsar;* de —, de jongelieden, *orang moeda-moeda.*

jeugdig, *moeda, balija,* Skr.

jeuk, *gatal.* Ook — hebben, jeukerig, wulpsch.

jeuken, *gatal.*

jeuking, kriebeling, zonder dat men iets ziet, zooals b.v. door de aanraking van een zeekwal en dergel., *mijang.*

jicht, *sĕngal, pĕnjakit sĕngal, pĕnjakit sĕndi, sakit toelang, pirai.*

jichtknobbels, *boekoe-boekoe pirai.*

jij, plat voor gij, *diri, waka.*

job, *ajoeb;* de — des Bijbels, *nabi ajoeb.*

jobstranen, een soort van gerst, die in Indië groeit, van welks blauwgrijze zaden men tandcolliers maakt voor kinderen, *djĕlai batoe, handjĕlai batoe.*

jodendom, *jahoedijat,* Ar.; het joodsche volk, *kaum Jahoedi, bangsa Jahoedi, oemmat Jahoedi.* —, de Mozaïsche leer, *agama orang Jahoedi, agama nabi Moesa.*

jodenkerk, synagoge, *kanisah,* Ar.

jodenkerkhof, *pĕkoeboeran orang Jahoedi.*

jodenlijm, *minjak tanah, minjak latoeng.*

jodin, *pĕrampoewan Jahoedi.*

joelen, vroolijk — van eene menigte, *ramai-ramai, bĕramai-ramajan.* —, woest getier maken, *bĕrgadoeh, riueh rĕndah boenjinja.*

johannes, *Jahja.* De apostel —, *rasoel Jahja.* — de doopor, *Jahja pĕmbaptisa.*

jok, scherts, *goerau, sĕnda, sĕloeroh, lawah.*

jokken, schertsen, *bĕrsĕloeroh, bĕrgoerau.* —, schertsenderwijs onwaarheid zeggen, *kĕlakar.* —, liegen, *doesta, djoesta, bohong.*

jokkernij, *sĕloeroh, lawah, pĕrgoerauwan, sĕnda, goerau.*

jol, zie bij **boot.**

jonas, *Joenoes,* Ar., de — des Bijbels, *nabi Joenoes.*

jong, niet oud, *moeda, balija,* Skr. —e lieden, *orang moeda-moeda.* —, nog klein, *kĕtjil, kĕtjik;* de jongste, *jang kĕtjil, sikĕtjil, sikĕtjik;* van jongs aan, *dari kĕtjil, daripada moela kĕtjil;* geheel van jongs aan, *daripada samoela kĕtjil;* nog zoo — zijnde, *dĕngan samoeda itoe,* b.v. *karĕna ija kamalasan*

dĕngan samoeda itoe, want hij heeft luiheid en dat nog zoo jong zijnde; zeer —, in gedichten, *moela pĕrtama*. —, pas, *bĕharoe*, b.v. eene — gehuwde vrouw, *pĕrampoewan jang bĕharoe kawin*.

jong, pasgeboren dier, *anak*; katten—, *anak koetjing*.

jongedochter, *dajang*. Zie ook **maagd** en **meisje.**

jongeheer, alleen van Europeanen, en vreemde oosterlingen, *sinjo*, Port.

jongejufvrouw, alleen voor Europeanen, Arabieren en Chineezen, *nona*, Port.

jongeling, *orang moeda, orang tĕroena, wangsa*; een aankomend —, *orang timboelan*.

jongelingschap, de leeftijd, *kamoedaän*; de jongelingen, *sĕgala orang moeda-moeda*.

jongelui; — met elkander, *orang boedjang sama boedjang*.

jongen, knaap, *boedak, boedak laki-laki*. —, zoon, mannelijk kind, *anak laki-laki*; van den Vorst, *poetĕra*. —, als woord, waarmede men een knaap aanspreekt, jongetje! *katjoeng!* van een — bevallen, *bĕranak laki-laki*; van de Vorstin, *bĕrpoetĕra laki-laki*, en niet alleen *bĕrpoetĕra*. —, bediende, zie ald.

jongen, — werpen, *bĕranak*.

jonger, — dan, *moeda dari* (*daripada*), *tĕbih moeda dari* (*daripada*). — broeder of zuster, *adik*; ter bepaalde onderscheiding met *laki-laki* of *pĕrampoewan* als bepaling. —, discipel, *moerid*, Ar.

jongetje, *boedak kĕtjil*. Zie bij **jongen.**

jonggeborene, *jang bĕharoe djadi*.

jonggehuwde, *jang bĕharoe kawin*.

jonggezel, *orang boedjang, orang tĕroena*.

jongman, *orang boedjang, orang tĕroena*; een ongehuwd — en als zoodanig vrij van belasting, *pĕlawang*.

jongst, overtr. tr. van **jong,** *tĕrmoeda, moeda sakali, jang moeda*.

jongste, laatstgeborene, *bongsoe*, fig. *anak pĕnjoetji pĕroet*; de — dag, *hari kijámat*, Ar. —, laatste, *jang tĕrkĕmoedian, jang bĕlakang kali*.

jongstleden, zie **laatstleden.**

jonk, *djoeng*; als een zwaar geladen — noch Oost-, noch Westwaarts kunnen, *sapĕrti djoeng sarat, tiada katimoer, tiada kabarat*. Sprw.

jonker, *toen*; de gezamenlijke —s, *sĕgala toen, pĕrtoenan*.

jonkheid, *kamoedaän, hál kamoedaän*.

jonkvrouw, *dajang, dang*; de gezamenlijke —en, *sĕgala dara-dang*.

jood, *orang Jahoedi*.

joodsch, *jahoedi*, Ar.

jool, pret, *ramai-ramai, kasoekaän jang ramai*.

jota, *baris hoeroef*; geen — of tittel, *satoe noektah atawe titik pon tidak*.

jou, plat voor u, *diri, saika*.

journaal, *daftar*, Perz.

jouwen, zie **uitjouwen.**

jozef, *Joesoef*, Ar. *Joesoep*; de — des Bijbels, *nabi Joesaef*.

jubel, *jawbil*, Ar., zie **jubeljaar.**

jubelen, zie **juichen.**

jubeljaar, *tahoen jawbil*.

judas, verraderlijk mensch, *orang chĕjanat*.

juffer, zie **jonkvrouw** en **jongedochter.**

juffertje, het insect, glazenmaker, *sĕboer-sĕboer, tjapoeng*.

jufvrouw, zie **jonkvrouw** en **jongedochter.**

juichen, *bĕrsoerak-soerak, bĕrtĕmpik soerak*.

juichtoon, *boenji soerak-soerak*.

juist, middelmatig van grootte, van menschen, *rambonai, sĕdĕrhana*. —, met juistheid, van schieten, *bĕtoel*, b.v. *maka orang Pahang pon haibat rasanja mĕlihat bĕtoel Hang Nadim mĕmanah itoe*, en de Pahangers waren verbaasd te zien hoe — H. N. schoot. — treffen, *mĕmbĕtoeli*, b.v. *sa'orang pon tiada bolih mĕmbĕtoeli dia*, niemand kon hem — treffen. — tegenover iets, vlak tegenover, *bĕrtĕntangan dĕngan*. — van treffen ook alleen het grondw. *tĕntang*, b.v. *kĕnalah tĕntang kapalanja*, het trof juist zijn kop. Ook — van eene plants, b.v. *djangan kilang tĕmpat tĕntang mana ĕngkau batja*, laat de plants, waar ge — gelezen hebt, niet verloren gaan. — bij tijds, — toevallig, *sanjampang*, b.v. *pagi ini sanjampang ada pakajan orang laïn jang disewa*, juist dezen morgen waren er toevallig kleeren van anderen die gehuurd werden; *sanjampang bĕrtĕmoe dĕngan bapa hamba ini*, toen ik — toevallig vader hier ontmoette. — van pas, ter goeder ure, toevallig, *kabĕtoelan*. — van pas, ook *sanjampang*, b.v. *maka kata Bĕndahara: sanjampangnja orang kaja Laksamana datang*, en de Rijksbestierder zeide: 't is — van pas dat het hoofd Laksa-

mana komt. — van maat en tijd, — van pas, — op zijne maat, — op zijn tijd, — bezig met, — terwijl, *sĕdang*, b.v. — terwijl ik at, *sĕdang hamba makan*. — sliep ik, *sĕdang hamba tidoer*. —, ook *sama*, b.v. in het —e midden, *pada sama tĕngah*; geheel — wordt ook negatief uitgedrukt met *tiada bĕrsalahan lagi*, b.v. uwe woorden zijn geheel —, *katamoe tiada bĕrsalahan lagi*. — als, precies als, *ganal*; dat is juist mijn wensch (of verlangen), *sĕmadja kahĕndaḳ akoelah*; zoo is het —, *bĕtoel bagitoe*. —, zoo pas, *bĕharoe*. — wilde hij gaan, toen ...., *bĕharoe ija hĕndaḳ pĕrgi maka ....*

juistheid, *kabĕtoelan*.

juk, draagstok, *pĕnggandaran*. — voor trekdieren, *goe*, *koḳ*, *dunam*; een — ossen, *lĕmboe sapasang*, *lĕmboe sagoeḳ*; een volk onder het — brengen, *mĕnălaḳkan soeatoe bangsa* (van *tălaḳ*, Ar.).

jukbeen, *toelang pipi*.

jukriem, *tali koḳ*, *tali danam*.

juli, *boelan Djoeli*.

juni, *boelan Djoeni*.

juno, de godin, wordt vertegenwoordigd door *Doerga*, Skr.

jupiter, de god, wordt vertegenwoordigd door *Siwa* of *Indra*. —, de planeet, *moesjtari*, Ar.

jurk, *badjoe soena*.

jury, *djoeri*.

jus, vleeschnat, *koewah daging*, *kaldoe*.

justificeeren, *mĕmbĕnarkan*.

justitie, *djoestis*, *djoestisi*.

juweel, *pĕrmata*, Skr. *ratna*, Skr. (ook fig. voor prinses); *djauhar*, Perz.; allerlei —en, *ratna moetoe mánikam*; met allerlei —en bezet, *bĕrtatahkan ratna moetoe mánikam*.

juweelen, *pĕrmata*; een — ring, *tjintjin pĕrmata*.

juweelendoosje, *tjoemboe pĕrmata*.

juweelgruis, *poedi*.

juwelier, *toekang intan*, *djauhari*, Perz.; slechts de — kent de juweelen, *djauhari djoega jang mĕngĕnal mánikam*, Sprw.

K.

kaai, havendam, *toempoewan haroes*. —, veerkade, *pangkalan tambang*.

kaaigeld, *roeba-roeba*.

kaaiman, krokodil, *boewaja*.

kaaimuur, zeehoofd, *dĕrmaga*.

kaak, *rahang*, *toelang rahang*; boven—, *toelang rahang jang di-atas*; onder —, *toelang rahang jang dibawah*. —, wang, *pipi*, b.v. ingevallen kaken, *pipi tjĕngkoeng*. —, gelaat, *moeka*, b.v. bleek bestorven —, *moeka jang poetjat lĕsi*.

kaak, schandpaal, *tĕmpat âib*, Ar.; aan de — stellen, tentoonstellen, *mĕmbĕri âib*.

kaakbeen, *toelang rahang*.

kaakslag, *tĕmpeleng*, *tampar*.

kaal van hoofd, *soelah*, *goendoel*, *boelaḳ*. — van den grond, zonder planten, *goendoel*. —, onbegroeid van het hoofd, bergen, eilanden enz., *loekoes*, *lokos*; ook — afgevreten, geschoren, gesleten, gebrand enz. geheel —, glad af, *litjin tandoes*, b.v. *Sakali toendoeḳ litjin tandoes*, *Bagai didjilat andjing koeroes*, ééns het hoofd neergebogen en het was glad kaal als afgelikt door een mageren hond. —, zonder takken, *boeloes*, b.v. *bĕrdiri sapĕrti pohon kajoe boeloes*, daar staan als een kale boom. —, door de mot afgevreten, van laken enz., *bĕkas gĕgat*, *bĕkas dimakan gĕgat*. —, arm, *miskin*, Ar. *papa*; er — uitkomen, *dapat maloe*, *kĕtjiwa*; een — maal, *makanan jang kapalang*; een kale uitvlucht, *dalih jang sija-sija*. — afgesleten door schuring of wrijving, *aoes-aoes*, b.v. een — afgesleten wijsvinger, *tĕloendjoeḳ aoes-aoes*. —, afgesleten van kleeren en de schors van boomen, *soelah*.

kaalheid, *kagoendoelan*, *kaboeloesan*, *kapupaän*. Zie het onderscheid bij **kaal**.

kaalkop, *orang soelah*, ook *kapala soelah*, *orang goendoel*, *orang boelaḳ*; fig. *poepoeran poejoeḳ*, d. i. koesterplaats van een kwartel, daar die zoo glad is als een dorschvloer. —, e. s. v. zeebaars, *ikan kakap*.

kaam, *lapoeḳ*.

kaamachtig, *bĕrlapoeḳ*.

kaap, *taudjoeng*, *hoedjoeng tanah*; eene — omzeilen, *bĕrlajar laloe daripada tandjoeng*.

kaapstander, *poetaran*.

kaarden, kammen van katoen, wol enz., *mĕngojaḳ-ngojaḳ* (van *kojaḳ*).

kaars, *dian*; was—, *dian lilin*. Ook alleen *lilin*; spermaceti—, stearine—, *lilin bĕlanda*; twee kaarsen met een spiegeltje, die zevenmaal om bruid en bruidegom gedragen worden, *dian tjĕrĕmin*; overgeschoten eindje van eene —, *pontong*, b.v. *djikalau sadjĕngkal*

pandjang dian tiada dipakainja, diboewangkannja pontong, als de kaars een span lang was gebruikte hij haar niet, maar wierp het eindje weg; eene — opsteken, *mĕmasang dian* (van *pasang*); de — uitdoen, *mĕmadamkan dian* (van *padam*); de — snuiten, *mĕnggoenting dian, mĕndjĕpit dian*; zoo recht staan als een —, *bĕrdiri laksana alif*; *tĕrdjatjak bagai tĕmbing tĕrgadai*, rechtop ingestoken als een verpande lans.

kaarsenmaker, *toekang dian, toekang lilin.*

kaarsepit, *soemboe dian*

kaarslicht, *tĕrang dian.*

kaarsesnuiter, *djĕpit dian.*

kaarsvet, *lĕmak dian.*

kaart, teekening, *pĕta, gambar*; in — brengen, *mĕmĕtakan, mĕnggambarkan*; land—, *pĕta boemi, gambar tanah*; zee—, *pĕta, laoet, gambar laoet*; Europeesche speel—, *kĕrto*, Port.; Chineesche speel—; hiervan de volgende soorten: *pakaupakau* of *daoen pakau, patoewi, kija* en *pekak*. — spelen, met Europeesche kaarten, *main kĕrto*. Zie **kaartspelen.**

kaarteblad, *daoen kĕrto.*

kaartenpapier, *kartás kĕrto.*

kaartspel; e. s. v. Chineesch — met 8 kaarten, *pekak*, Chin.; e. s. v. eenen-twintig, *pakau*, Chin.; e. s. v. Chin. —, dat met 180 kleine, langwerpige kaarten gespeeld wordt, *koewa*, Chin.; e. andere s. v. Chin. —, *po*, Chin.

kaartspelen, met Europeesche kaarten, *main kĕrto*; met Chineesche kaarten, *main pekak, m. pakau, m. koewa, m. po*. Zie het vorige woord.

kaartspeler, dezelfde woorden als kaartspelen met *orang* er voor.

kaas, *kedjo, dadi kĕring, panir*, Perz.

kaasmade, *hoelat kedjo.*

knaspers, *apitan kedjo.*

kaatsbal, *boewah raga*, namel. een holle bal, gevlochten van rotan, die met den voet in de hoogte wordt geschopt, *disepak*.

kaatsen, *main sepak-raga*. De spelers staan in een kring en schoppen elkander den bal toe, *mĕnjepak*.

kaatser, *orang bĕrmain sepak-raga.*

kabaai, *kabaja.*

kabbelen, *bĕrkotjak*. — door tegenstand, b.v. door klippen onder water, *bĕrkatjak*.

kabel, *tali saoeh, tali djangkar*; den — vieren, *mĕnghoeloerkan tali saoeh*; den — kleeden, *mĕmbĕbat tali saoeh*; den — kappen, *mĕmotong tali saoeh* (van *potong*); de — is onklaar, *tali saoeh bĕrpoending*; een kink in den — niet fig. *tali saoeh tĕrsangkoet*; een — opschieten, *mĕlingkarkan tali saoeh.*

kabelaring, *leti saoeh.*

kabelgaren, *tali anak, bĕnang tali saoeh.*

kabelgat, hok bij den voorsteven, *tjĕroek kaloewan, tĕmpat tali saoeh.*

kabeljauw, de visch daarmede overeenkomende is de *ikan tĕnggiri.*

kabelketting, *rantai saoeh.*

kabelslengte, *pandjang tali saoeh.* Zie **scheepslengte.**

kabeltouw, *tali saoeh, tali djangkar.*

kabeltros; een —, *tali saoeh sa'oetas.*

kabinet; geheim —, waar men zich afzondert, of iemand onder vier oogen spreekt, *chalwat*, Ar.

kabouter, e. s. v. kleinen geest, *polong.*

kachel, toestel tot verwarming, *pĕngganggang.*

kade, langs het water, *tĕpi toebir.* Zie ook **kaai.**

kader, zie **cadre.**

kadraai, *sampan djoewal-djoewalan.*

kadraaien, *djoewal-djoewalan dikapal.*

kadraaier, *orang djoewal-djoewalan dikapal.*

kaf, van graan, *roeman, sĕkam*. Ook fig *Tiada tĕrbawa sĕkam*, niet in staat zijn — mee te dragen. Sprw.

kajapoet-boom, *pohon kajoe poetih.*

kajapoet-olie, *minjak kajoe poetih.*

kaïn, de broeder van Abel, *Kabil.*

kajuit, *koeroeng, koeroeng kapal.* — met eene vierkante opening, *koeroeng badjau.* — zonder die opening, *koeroeng mati*; vrijstaande —, campagne, *magoen.* —, met matten overdekt gedeelte achter op een inlandsch vaartuig, *pĕkadjangan.* — op maleische vaartuigen met een plat dak, waarop men zitten kan, *boeranda.*

kajuitsjongen, *djongos kapitan kapal.*

kak, *takí, berak*; veel — maken, grootspreken, *bĕrmĕgah-mĕgah*; veel te vitten hebben, *banjak tjĕrewet.*

kakebeen, boven—, *boekoe asam*; onder—, *toelang rahang.*

kakelaar, kakelaarster, *orang pĕleter.*

kakelarij, *pĕleter.*

kakelbont, *tjoraḳ.* — zijn, *bĕrtjoraḳ.* — ook *pantja warna, pĕlĕbagai warna.*

kakelen, van eene hen, *mĕngakaḳ* (van *kakaḳ*), *kĕtoḳ, bĕrkĕtoḳ, bĕtoḳ*, Jav. —, snateren, *bĕleter;* lang en rad —, *gĕritjau.*

kaken, met een mes kieuwen en ingewanden uit een visch snijden, *mĕndjĕkit.*

kaketoe, *boeroeng kakatoewa.*

kakhuis, *kakoes, djambau, pĕrlindoengan.* —, zie **bestekamer.**

kakken, *beraḳ*, vulg. b.v. *sapĕrti orang soedah beraḳ ditĕngah djalau*, als iemand, die midden op den weg gekakt heeft, Sprw. *gadjah beraḳ bĕsar, kita pon hĕndaḳ beraḳ bĕsar djoega*, kakt de olifant veel, ook wij willen veel —.

kakkerlak, *lipas.* —, albino, *boelai* op Java *boelé.*

kakpraatje; allerlei —s, al de praatjes, die men ergens gehouden heeft, *kĕntoet bĕsar kĕntoet kĕtjil*, d. i. groote en kleine veesten.

kalander, insect dat het graan uitvreet, *boeboeḳ.* Door den — uitgevreten, *dimakan boeboeḳ.*

kalebas, pompoengewas, *laboe.* Soorten zijn: *laboe adjar*, de watermeloen; *laboe manis*, de pompoen; *laboe merah*, de roode kalebas; *laboe kĕndi*, de flesch kalebas. Deze laatste heet ook *laboe ajar pandeḳ;* e.s.v. groote groene —, die, nog jong zijnde, als groente gestoofd, en oud gekonfijt wordt ter vervanging van onze succade, *koendoer, bĕligoe*, Jav.

kalefaatbankje, zie **bootsmansstoeltje.**

kalefaathamer, *pĕmoekoel pakal.*

kalefateren, *nĕmakal* (van *pakal*). Zie **breeuwen.**

kalefatering, *pĕmakalan.*

kales, tweewielig, rijtuig, *bendi.*

kalf, van eene koe, *anaḳ tĕmboe, anaḳ sapi*, Jav., *anaḳ djawi*, Sum. — van een buffel, *anaḳ kĕrbau.* — van een hert, *anaḳ roesa;* nuchter —, *anaḳ tĕmboe* (of *kĕrbau*) *jang bĕharoe djadi;* een gemest —, *anaḳ tĕmboe jang tamboea;* een — van een man, *orang jang amat baïk hatinja;* men moet den put dempen, vóór het — verdrinkt, *sabĕlonnja djatoh baïk disadiakan poepoer*, Spr. d. i. vóór men valt moet men het smeersel klaarmaken; met St. Jutmis als de kalveren op het ijs dansen, *kalau koetjing bĕrlandoeḳ, bĕlanda bĕrsoenat*, d. i. als de katten horens dragen en de Hollanders zich besnijden, Sprw.

kalfkoe, *endoeng tĕmboe.*

kalfsborst, *dada anaḳ tĕmboe.*

kalfsbout, *paha anaḳ tĕmboe.*

kalfsleder, *koelit anaḳ tĕmboe.*

kalfsnat, *kaldoe daging anaḳ tĕmboe.*

kalfsoog, spiegeleieren, *mata sapi.* —, iemand die groote uitpuilende oogen heeft, *mata bĕlijaḳ.*

kalfsvel, zie **trom.**

kalfsvleesch, *daging anaḳ tĕmboe.*

kaliber, *bĕsar, ḳadar*, Ar.; geschut van groot —, *marijam jang bĕsar ḳadarnja.* — van een vnartuig, *bĕsarnja kapal* (of *pĕrahoe*).

kalief, *chalifat*, Ar.

kalifaat, *chilifat*, Ar.

kalk, *kapoer;* gebluschte —, *kapoer mati;* ongebluschte, grove —, *kapoer tohor;* fijne, natte —, die bij de bétel gebruikt wordt, *kapoer makan, kapoer sirih, sadah;* metsel—, *kapoer masaḳ;* van — voorzien, b.v. een bételpruim, *mĕngapoerkan.* — branden, *mĕmbakar kapoer.* — beslaan, *mĕngatjau kapoer* (van *katjau*).

kalkachtig, *saroepa kapoer, sabagai k.*

kalkbakje, kalkdoosje, kalkpotje, bij de ingredienten voor de bétel, *pĕkapoeran.*

kalkbrander, *toekang mĕmbakar kapoer.*

kalkbranderij, kalkoven, *pĕkapoeran, tanoer kapoer.*

kalken, *mĕngapoeri, mĕngapoekan kapoer* (van *sapoe*), *mĕlaboer dĕngan kapoer.*

kalkoen = **kalkbranderij.**

kalkpot, *tĕmpat kapoer.*

kalkwater, *ajar kapoer.*

kallen, snappen, babbelen, *bĕleter.*

kaller, kalster, *pĕleter.*

kalm, tevreden van gemoed, *sĕnang, tĕnang, sĕdjoeḳ kati.* —, bedaard van water, *tĕnang*, b.v. *kalau ajar tĕnang djangan disangka tiada boewaja*, als het water — is, moet men niet meenen, dat er geen krokodillen zijn, Sprw. —, rustig van een land of stad, ook *sĕdjoeḳ*, b.v. *maka nĕgari Malaka pon santausalah sĕdjoeḳ sapĕrti ajar didalam talam*, de stad Malaka nu was rustig en — als het water in een houten bak. —, stil van het weder, met algemeen betrokken lucht, ook —, vrij van drukke bezigheden, *pĕloewang.* — geworden, van wind of golven, *tĕdoeh.*

kalmeeren van het gemoed, bedr. *mĕnjĕnangkan* (van *sĕnang*).

kalmoek, *kâin ramboeti.*
kalmte, *kasênangan, kêtêdoehan, pêloewang, sêdjoek hati.* Zie het onderscheid bij **kalm.**
kalmus, *dêringoe, djêrangau.*
kalmuswortel, *akar dêringoe, alwah,* Perz.
kalotje, *kopijah, songkok;* zulk een — van rotan gevlochten, *kopijah pêndjalin.*
kalven, *bêranak.*
kam, *sikat, sisir.* — van een haan, *baloeng, djengger,* Jav.; een volle, kroonachtige —, *baloeng sêraga.* — bij het weven, die vertikaal op het weefgetouw staat, *sisir, karap, koeda-koeda;* fijne —, *sisir haloes.* — in het opgestoken haar van vrouwen, *sisir kondai.* — van een rad, *gigi djantêra.*
kamdragend, van vogels, *bêrbaloeng.*
kameel, *onta;* de — geeft zichzelven over, *onta mêmjêrahkan dirinja,* Sprw., d. i. met hangende pootjes terugkomen.
kameeldrijver, *pawang onta, goembala onta.*
kameelin, *onta bêtina.*
kameelpardel, giraffe, *zarafi,* Ar.
kameelsbult, *poenoek, kêlasa, bongkol.*
kameelshaar, *boeloe onta.*
kameleon; e. s. v. —, *gêroening, boenglon,* Jav. Zie **hagedis.**
kamelot, e. s. v. harige of wollen stof, *kâin kambêli.*
kamenier, volgjuffer van eene aanzienlijke vrouw of prinses, *dajang.*
kamer, *bilik, kamar;* op zij van het huis uitgebouwde —, *andjoeng;* binnen—, *bilik bêrsakat;* boven—, *bilik loteng, langkan;* voor—, *bilik dimoeka;* achter—, *bilik dibêlakang;* studeer—, *bilik têmpat mênjoerat;* bedienden—, *pêboedjangan;* verborgen — om schatten in te bewaren, *bilik pêloeboer;* slaap—, *bilik tidoer, pêtidoeran;* van den Vorst, *pêradoeran.* — van een kanon, *dalamnja mariam.* — van koophandel, *madjlis sêgala saudagar.*
kameraad, *handai, taulan, têman, kawan, baudoe,* Skr.; een — hebben, *bêrhandai, bêrtêman, bêrkawan;* als — vergezellen en ook als — helpen, *mênêmani;* tot — hebben, *bêrhandaikan, bêrtêmankan;* met elkander — zijn, *bêrhandai-handajan.*
kameraadschap, *handajan, taulanan, pêtêmanan.*
kameraadschappelijk, *bêrhandai-handajan, bêrtaulan-taulanan.*
kamerbewaarder, zie **kamerdienaar.**
kamerdeur, *pintoe bilik, pintoe kamar.*
kamerdienaar, van 's Vorsten afzonderlijk vertrek, *hadjib,* Ar.
kamergemak, stilletje, *djamban koersi.*
kamerheer, *kapit, mantêri dalam.*
kamerjapon, gewatteerde Japansche —, *badjoe kapas.*
kamerjuffer, kamermeisje = **kamenier.**
kamermuil, *tjênela.*
kamerpot, pispot, *mangkok ponggok, pispot.*
kamerrok, nachtjapon, *badjoe malam.*
kamerschut, *orlak pintoe, pêngoelak.*
kamerstoel, stilletje, *tawari bêril.*
kamfer, *kapoer, kâfoer,* Ar. De beste s. v. —, *kapoer baros,* naar Baros, eene plaats op de Westkust van Sumatra. —, die in de holte van bamboe gevonden wordt, *kapoer boeloeh.*
kamferboom, *pohon kapoer.*
kamillebloemen; e. s. v. —, *boenga sêroeni.*
kamizool, zie **baadje.**
kammen, *mênjikat* (van *sikat*), *mênjisir* (van *sisir*); met de vingers het haar —, *mênjoegar* (van *soegar*). —, kaarden, van katoen, wol en dergel., *mêngojak-ngojak* (van *kojak*).
kammossel, *kapis.*
kamp, legerkamp, *pêtantaraân, pêrkêntian bala-tantara.* —, afgepaald akkerveld, *bêndang, ladang;* zie ook **kaveling.** —, buurt, *kampong.* —, wedstrijd, *pêrloembaân.*
kamp, Bijw. —op bij het spel, *sama sêri.*
kampanje van een vaartuig, *tjêtêri, boerandu, andjoeng-andjoeng, djêmpoedjêmpoe.*
kampeeren, *bêrchaimah,* Ar.
kampement, *têmpat chaimah bala-tantara.*
kampen, strijden met den vijand, *bêrpêrang.* —, worstelen, *bêrkêras-kêrasan.* —, een wedstrijd houden, *bêrloemba-loemba.*
kampop, zie **kamp.**
kampplaats, zie **strijdperk.**
kampvechter, *pahalawan,* Perz. *hoeloebalang, pêndekar.*
kamrad, *djantêra bêrgigi.*
kamschelp; de —, *kapis.*
kamvormig, *saroepa sisir.*

kan, heeft men niet, zie **kruik en pot.**

kanaal, gegraven waterleiding, *parit, saloeran, selokan, teroesan.*

kanaalhoofd, *pangkalan.*

kanaalsluis, *pintoe-ajar.*

kanalje, gemeen volk, *orang hina-dina.* —, gemeen wijf, *pĕrampoewan djahat.*

kanapé, *bangko.*

kanaster, grove bamboemand, *kĕrandjang.*

kandelaar, *kaki dian, tempat lilin;* veelarmige —, *ǧandil,* Ar.

kandij, *goela batoe.*

kaneel, *koelit manis, kajoe manis selan;* e. s. v. —, die naar kruidnagelen riekt en als specerij, o. a. in de nasi kaboeli gebruikt wordt, *koelit lawang;* e. s. v. —, die als medicijn en waschmiddel voor het hoofd gebruikt wordt, *sintoḳ,* b.v. *maka radja bĕrsintoḳ dan bĕrlimau mandi,* de Vorst gebruikte — en limoenen bij het baden.

kaneelboom, *pohon koelit manis;* e. s. v. —, cassia lignea, *pohon tedja,* onderscheiden in mannelijke, *pohon tedja djantan* en de vrouwelijke, *p. t. bĕtina.* De wortel van den eerste wordt als geneesmiddel gebruikt.

kaneel-olie, *minjaḳ koelit manis.*

kaneelwater, *ajar koelit manis.*

kanker, *pĕkoeng;* oppervlakkige —, *pĕkoeng mĕlajang;* droge —, *pĕkoeng boeboeḳ.* Ook *sakit tjĕrna* en *ṣĕatoeng.* — aan den hals, *pĕkoeng inas;* e. s. v. — in den neus, *koesta dangkoeng.*

kannekenskruid, nepenthes, *daoen kĕndi.*

kano, uit één boomstam, *djaloer.* —, waarin slechts plaats is voor één man, *koliḳ;* e. s. v. —, die op rivieren wordt gebruikt, *kĕmpang.*

kanon, *mariam;* een —, *sapoetjoeḳ mariam;* een klein koperen —, dat op een spil draait, *lila;* een klein ijzeren —, *rantaka;* een lang —, slangstuk, *ekoer loetoeng;* het heilige — te Batavia, *pendjagoer;* met het — schieten, *mĕnembaḳ dĕngan mariam* (van *tembaḳ*); een schot met los kruit uit het — doen, *mĕmboewang obat sapoetjoeḳ mariam.*

kánon, regel, *ḳánoen,* Ar.

kanonbank, *bangoen-bangoen mariam.*

kanongebulder, *boenji mariam.*

kanoniek, *ḳánoni,* Ar.

kanonmetaal, *gangsa mariam, lojang mariam.*

kanonnade, *pĕnembakan mariam.*

kanonneeren, *mĕnembaki dĕngan mariam* (van *tembaḳ*).

kanonnier, *ṣoldadoe mariam.*

kanonreep, *tali pĕnghela mariam.*

kanonskogel, *peloeroe mariam, pelor mariam.*

kanonschot, als geluid, *boenji mariam;* één —, *sakali tembaḳ mariam.*

kanonstelling, *bangoen-bangoen mariam.*

kanontuig, *pĕrkakasan mariam.*

kanonvuur, *api mariam.*

kans, *oentoeng, oendi;* eene goede —, *oentoeng baïḳ;* slechte —, *oentoeng ta'baïḳ;* eene — wagen, *mentjoba oentoeng, mĕngadoekan oentoeng,* b.v. *masing-masing mĕngadoekan oentoeng sĕhadja,* een tegelijk waagde slechts eene —, fig. uitgedrukt *oentoeng saboet timboel, oentoeng batoe tenggĕlam;* er is geen — op, *ta'bolih diharap;* de — opgeven, *mĕlepaskan oentoeng;* de — is verkeken, *lennjap oentoeng, lesap oentoeng;* ik zie er wel — op, *sĕhaja tjakap djoega;* de — waarnemen, *mĕmbĕlakan oentoeng;* de — staat schuon, *oentoeng baïḳ roepanja;* de — staat slecht, *oentoeng ta'baïḳ roepanja;* de kansen berekenen, het voor en tegen van iets overwegen, over de gebeurlijkheden spreken, *bĕrandai-andai.*

kansel, verhevenheid waarop de priester staat in de moskee, *mimbar,* Ar.

kanselrede, preek in de moskee, *chotbat,* Ar.

kanselredenaar, priester in de moskee, die de chotbat leest, *chatïb,* Ar.

kansspel, hazardspel, *djoedi.*

kansspeler, hazardspeler, *pendjoedi, orang maïn djoedi.*

kant, zijde van eene rechtlijnige figuur, van een vlak of lichaam, *sĕgi;* kantig, *bĕrsĕgi;* driekantig, *bĕrsĕgi tiga,* ook *tiga pĕrsĕgi,* op Java *pĕsagi.* —, vlakke zijde van iets, *pĕnampang,* b.v. *toewas kotanja pada sapĕnampang sahari bĕrlajar,* de breedte van die stad aan een — was een dag zeilens; *kota sapĕnampang bĕlom lagi soedah,* nog niet één — van de vesting was gereed. —, aanliggende zijde van een hoek, *sanding pĕndjoeroe.* —, zijde, waar slechts van twee tegenoverliggende — en sprake is, *bĕlah;* de eene —, de andere —, *sabĕlah;* van moeders —, *dari sabĕlah*

ĕmaḳ; van weerskanten, doch niet als er water tusschenbeiden is, *sabĕlah-mĕnjabĕlah;* is er water tusschen, dan *saberang-menjaberang.* —, zijde, ook *pehaḳ;* de beide —en, *kadoewa pehaḳ;* van beide — en werd gevochten, *maka kadoewa pehaḳ pon bĕrpĕranglah;* aan beide —en van iets voorzien zijn, iets dragen, *bĕrtimbalan,* b.v. *ada jang bĕrtimbalan, ada jang sabĕlah,* sommigen droegen het aan weêrskanten, sommigen slechts aan één kant; een werpschicht die aan weêrskanten gepunt is, *sĕligi tadjam bĕrtimbal;* aan alle —en, *pada sĕgala pehaḳ.* —, boord, *tĕpi, pinggir,* Jav.; de scherpe — van iets, *siding, sĕrinding;* de —en of vlakken van eene veelvlakkige kolom, *bĕlimbing,* naar de vrucht van dien naam; van het middenpunt naar den — toe liggend, *sipi;* naar den — toe gaan, van al wat geschoten of geworpen wordt, *mĕnjipi;* aan den — van den weg, *ditĕpi djalan;* naar den — uitwijken, *mĕnĕpi;* de — eener rivier, *tĕpi soengai;* de hooge — eener rivier, *tĕbing;* de hooge — of rand van een kuil, *tĕbing;* de — van de zee, *pantai, tĕpi laoet;* de —, zijde van iemand of iets, *sisi;* rechter—, *kanan, sisi kanan;* linker—, *kiri, sisi kiri.* Ook *sabĕlah;* van beide —en, *dari kiri-kanan;* voor—, *moeka;* achter—, *bĕlakang;* ieder aan zijn eigen —, *bĕrsabĕlahan;* naar alle —en, *kamana-mana;* van alle —en, *dari mana-mana;* aan alle —en, *dimana-mana;* van welken — komt de wind, *dari sabĕlah mana datangnja angin;* aan — doen van een werk, *mĕnjordahkan* (van *soedah*), *mĕnjĕlĕsaikan* (van *sĕlĕsai*), *mĕnghabiskan;* aan —, in behoorlijke orde, *bĕratoer;* aan — doen, opruimen van den boel, *mĕnjimpani,* b.v. het huis aan — brengen, *mĕnjimpani roemah* (van *simpan*); aan alle —en bezien, *mĕmĕriksaï pada sĕgala pehaḳ, mĕnimbang-nimbang* (van *timbang*); van alle —en wordt gezegd, *dimana-mana kata orang;* iemand van — helpen, *mĕmboenoeh orang;* zichzelven van — helpen, *mĕmboenoeh dirinja;* dat raakt — noch wal, *tiada kĕna sakali-kali;* zich langs den — van iets voortbewegen, *mĕnjoesoer* (van *soesoer*).

kant, speldewerk, *renda,* Port.

kant, rechtzijdig, *bĕrsĕgi bĕtoel,* — en klaar, *sadia dĕngan atoernja.*

kantbeslag, zie **beslag.**

kantbocht, *kĕloeḳ, loeḳ, ĕloeḳ;* een kris met vijf —en, *kĕris jang lima ĕloeknja.*

kantboordsel, *kĕlim bĕrenda, tĕpi renda, pinggir renda.*

kanteel, *toengkoep, ringkit.*

kantelen, tuimelen, *sĕdjam, soendjam;* gekanteld, *tĕrsĕdjam, tĕrsoendjam;* naar beneden gekanteld, *tĕrsĕdjam kabawah.*

kanten, van kant, *renda, daripada renda.*

kanten: zich tegen iets —, *mĕlawan, mĕrintangi.*

kantig, kanten hebbend, *bĕrsanding.* —, zie ook bij **kant.**

kantine, *kamar bola ṣoldadoe, kangteng.*

kantoor, *kantor.* —, handelsfactorij, *lodji, kapĕtoran* (van *fĕtor,* Port.).

kantoorbediende, kantoorklerk, kantoorschrijver, *djoeroe-toelis kantor.*

kantoorbehoeften, *pĕrkakasan djoeroetoelis.*

kantoorknecht, *opas kantor, mandor.*

kantoorwerk, *pĕkĕrdjaän dikantor.*

kantsteen, *batoe pĕndjoeroe.*

kantteekening, *hasjiat,* Ar.

kantwerk, *kĕrawang;* met groote gaten, *kĕrawang pahat.*

kap, van een dak, *boeboengan.* — van een lamp, *toedoeng lampo.* — van een rijtuig, *langit-langit, toedoeng, kap,* ook *kadjang.* — boven den berijder van een olifant, *kop.* —, op het hoofd, kalotje, *koelah, songkoḳ.* —, helm, waarmede soms kinderen geboren worden, *sampoel;* met zulk een —, *bĕrsampoel.* — boven eene kajuit, kookoek, *magoen;* boven eene hut benedendeks, *magoen angin.*

kapel, vlinder, *koepoe-koepoe, rama-rama.*

kapel, zie **bidkapel.**

kapen, stelen, *mĕntjoeri.* —, zeeroof bedrijven, *mĕrompaḳ, mĕmbadjaḳ,* Jav.

kaper, dief, *pĕntjoeri;* zeeroover, *pĕrompaḳ, badjaḳ,* Jav.

kaperkapitein, *pĕnglima pĕrompaḳ, kapala badjaḳ,* Jav.

kapitaal: bedrijfs—, *modal;* op rente uitgezet —, *pohon, pokoḳ.* — en rente, *pokoḳ dĕngan boenganja;* elkander — verstrekken, *pokoḳ-mĕmokoḳ.* — waarmede eene zaak wordt begonnen, *pangkalan;* iemand van —, *orang hartawan, orang kaja.*

kapitaal, Bijv. nw. *bĕsar;* een — gebouw,

roemah bĕsar; een —e fout, *salah bĕsar*.
kapitalist, *orang hartawan, orang kaja*.
kapiteel, van een kolom of kolomachtige voorwerpen, zoonls pooten van meubels enz., *wal*. — van een pilaar, *tjoepoe*.
kapitein, *kapitan, penglima*; scheeps—, *nachoda, kapitan kapal, djoeragan*, Jav.
kapitein-adjudant, *kapitan-adjoedan*.
kapitein-generaal, *kapitan-djenderal*.
kapitein-luitenant, *kapitan-litĕnan*.
kapiteinsrang, *pangkat kapitan*.
kapittel, hoofdstuk, *fasal*, Ar., *bâb*, Ar. —, vergadering, *madjlis*, Ar.
kapittelen, *menggoeszari*; fig. *mĕmbatja chothat*, d. i. een zedepreek houden.
kapmes, *parang*; c. s. v. —, waarvan lemmet en gevest uit één stuk ijzer, *tjaudoeng*; e. andere s. v. —, met gebogen punt, *pĕmaoek*.
kapoen, *hajam kĕbiri, hajam kasim*.
kapoenen, *mengĕbirikan, mengasimkan*.
kapok, *kaboe-kaboe, kĕpok*, Jav.
kapokboom, *pohon kaboe-kaboe, randoe*, Jav.
kapot, gebroken, zie ald. en **breken**. —, dood, *mati*. — gaan, *mati, mampoes*. — maken, dooden, *mĕmboenoeh*.
kappen, met een hakmes of houwer, *mĕmarang* (van *parang*); aan stukken —, *mĕmenggal* (van *pĕnggal*). —, vellen, omhouwen, *mĕnĕbang* (van *tĕbang*). —, vellen, weghakken van kreupelhout en dergel., *mĕnĕbas* (van *tĕbas*). — van bouwmateriaal in het bosch, *mĕramoe*; den mast —, *mĕnĕbang tiang*; eenen kabel —, *mĕmotong tali saoeh* (van *potong*). —, zie ook **hakken**.
kappen, het haar opmaken, *mĕngandam ramboet*; van vorstelijke personen en eene bruid, *mengandam soerai*.
kapper, haar—, *pĕngandam ramboet*.
kapping, *pĕnĕbangan, pĕnĕbasan*. Zie **kappen**. —, haaropmaking, *pĕngandaman ramboet*.
kapraaf, dakspar, *kasau*.
kapsel, *pĕrhiasan ramboet, pĕngandaman ramboet*.
kapsjees, *bendi*.
kapspant, bouwk. *koeda-koeda*.
kapspiegel, *tjĕrmin talel, katja tolet*.
kapstok, *sampajan, sampiran*, Jav.
kaptafel, *medja tolet*.
kapwagen, *kareta bĕrtenda, kareta kap*.
kar; inlandsche —, *pĕdati*; per —, *naik pĕdati*; Europeesche —, *kahar*; strijd—, *rata, rata pĕpĕrangan*.
karaat, voor goudgehalte, *matoe*; goud van tien karaten, *emas sapoeloeh matoe*.
karabijn, *tĕrkoel*.
karaf, flacon, *sĕrahi* (Ar. *ṣirahi*).
karakter, letter, *hoeroef*, Ar., *aḳsara*. Skr. —, cijfer, *angka*. —, inborst, *pĕkĕrti* (Skr. *prakrĕti*), meestal verbonden met *boedi* tot *boedi pĕkĕrti, pĕrangai, fahiât*, Ar.; zijn — toonen in zijne handelingen, *mĕmboewang fahiât*; vast van —, *tĕtap hati*.
karakterkunde, *ĕlmoe firâsat*, Ar.
karaktertrek, *tanda pĕrangai, ilamat pĕrangai*.
karavaan, *kâfilah*, Ar. *karwân*, Perz.
karavansera, *manzil*, Ar., *roemah wakaf*; c. s. v. —, *pĕrsinggahan*, op Java, *pĕsanggrahan*.
karbeel, steunbalk, *sokong*.
karbonade, *karmĕnatji*.
karbonkel, de edelsteen, *mânikam, koemala*. —, pestkool, *paĕpa, pĕnjakit radja*.
karbouw, zie **buffel**.
kardeel, mar. *tali ĕrĕtan*.
kardemom, *poewar, kapoelaga*.
kardoes, voor geschut, *bandala, poendipoendi*. — van inlandsch manksel en in bamboehuisel, *gantang-gantang*.
kardoesdrager, legerjongens, die de kardoezen dragen, *bodeâk bandala*.
kardoeskist, *pĕti bandala*.
kardoesnaald, *djaroem bandala*.
kardoespapier, *kartâs bandala*.
karet, schildpad, *sisik*. —, gomelastiek, *karet, gĕtah karet*.
karetschildpad, het dier, *sisik, pĕnjoe*, Jav.
karig, vrekkig, *sĕkoet, kikir*. —, weinig, *sĕdikit*.
karigheid, *kikir, sĕkoet, kakikiran*.
karigheid, *dĕngan kikir, dĕngan pĕri kikir*.
karkant, halssnoer van edelgesteenten, *kaloeng intan*.
karkas, in het algemeen, de dorre beenderen van mensch of dier, *bĕngkarak*; van een mensch, *toelang orang mati*; van een dier, *toelang binatang mati*.
karmijn, *gelan*.
karmozijn, *kirmizi*, Ar. *warna kirmizi*.
karn, *pĕnoemboek ajar-soesoe*.
karnemelk, *ajar-soesoe jang ditoemboek*.
karnen, *mĕnoemboek ajar-soesoe*.
karonje, *pĕrampoewan djahat*.
karper; c. s. v. —, *ikan goeramih, ikan tambĕrik, ikan tambĕra*.

karpet, *pĕrmadani, ḳatifat,* Ar.
karpoets, *karpoes.*
karreman, *orang pĕdati, kapala pĕdati.*
karrevoerder, zie **karreman.**
karrevracht, *moewatan pĕdati.*
karreldoek, zie **zeildoek.**
kartel, *koemai;* zooals in den rand van een muntstuk, *ringgit;* gekarteld, *bĕrkoemai, bĕringgit.*
kartelen, *mĕngoemaikan.*
kartelig, *bĕrkoemai.*
kartetskogel, *pĕrijoeḳ api, peloeroe api.*
karton, *ḳarṭás djilid, ḳarṭás tébal.*
kartouw, *mariam bĕsar.*
karvielnagel, mar. *kĕleti.*
karwats, *tjĕmĕti, pĕtjoet;* met een — slaan, *mĕntjĕmĕti;* iets met een — slaan, *mĕntjĕmĕtikan.*
karwei, zwaar werk, *pĕkĕrdjaän jang soekar.* —, ingewanden van een dier, *sĕgala isi pĕroet.*
karwijzaad, *djĕmoedjoe.*
kas, v. c. juweel, *karangan, kondam,* —, geldkas, *pĕrbĕndaharaän.* —, geld, *oewang;* niet bij — zijn, *tiada bĕroewang;* de — houden, *mĕmĕrentahkan pĕrbĕndaharaän.* — van de kiezen, *rahang, toelang rahang.*
kasgeld, *oewang bĕlandja.*
kashouder, *kasir.*
kassen, van edelgesteenten, *mĕnatahkan.*
kassie, eene soort van zeer bitter hout, dat als koortswerend en maagsterkend middel wordt gebruikt, *bidara laoet.*
kassieboom, *pohon bidara laoet.*
kassier, *kasir.*
kast, *lamari, almari.* — met loketten, *kotaḳ-kotaḳ, almari bĕrkotaḳ-kotaḳ;* een terrasvormig kastje, gevlochten van pandanusbladen en gebruikt tot verzending van gambir, sago en dergel., *kalang-kalang;* in de — komen, om schulden gevangen gezet worden, *kĕna koeroeng.* —, hoerenkast, *roemah pandjang.* Zie ook **hok** en **gevangenis.**
kastanje, vrucht, *boewah barangan, boewah sarangan;* de —s uit 't vuur halen, *bĕrloemoes;* de persoon die gewoon is de —s uit het vuur te halen, *toengkoe loemoes;* gewoon zijn dit te doen, *bĕrtoengkoe loemoes;* als ge door een ander de —s uit het vuur kunt laten halen behoeft ge dit zelf niet te doen, *djikalau ĕngkau dapat mĕmĕgangkan oelar dĕngan tangan orang jang lain, maka tiada haros ĕngkau mĕnĕgang dia dĕngan tangan sĕndirimoe.*
kaste, *bangsa, soekoe-bangsa;* de — der krijgslieden, *tjatĕrija,* van *kṣattrija,* Skr.; iemand van de verworpen —, outcast, *orang tjandala.*
kasteel, in het schaakspel, *tir,* b.v. *bidaḳ dan tir bĕrlangkah salamat,* de pionnen en kasteelen maakten goede sprongen. --, vesting, burcht, *kota, boerdj,* Ar.
kastijden, *mĕnjiksa, mĕngadjari, mĕnjangsarakan* (van *sangsara*); in het openbaar —, *mĕndĕra.*
kastijding, *siksa,* Skr. *dĕra, sangsara.*
kastrol, braadpan, *pĕnggorengan, koewali.*
kat, *koetjing, koetjing bĕtina, koetjing pĕrampoewan;* tamme —, *koetjing ajĕgari;* bosch—, wilde —, *koetjing hoetan;* als eene — die haar schijt, *zapĕrti koetjing mĕmberaḳkan rambaet,* Sprw.; de vliegende —, eene soort van groote vleermuis, *kaloewang, kaloeng, koeloeng, maloḳ;* mauwen als een krolsche —, *djĕrit-djĕrit bagai koetjing bijang;* de — uit den boom kijken, stil wachten of loeren op iets dat men gaarne heeft, *mĕnginding* (van *iuding*).
kategorisch, van vragen, *bĕpĕroemahan,* b.v. gij vraagt zeer —, *bĕpĕroemahan bĕnar toewan bĕrtanja.*
kater, *koetjing djantan, koetjing laki-laki.*
katern, *koeras,* van *koerásat,* Ar.
katheder, in de moskee, *mimbar,* Ar.
katijvig, *tjilaka, oentoeng malang, sijal.*
katjes, e. s. v. zeeschelpjes, *batoeng-batoeng;* een buikriem bezet met —, *ikat pinggang tandoer batoeng-batoeng.*
katoen, de stof, zooals die van de plant komt, *kapas, koetoen,* Ar.; gezuiverde katoen, *kapas jang soedah diboesar.* —, geweven, *kaïn, kaïn kapas;* gebleekt, wit —, *kaïn poetih;* sterk gepapt wit —, *kaïn kapoer,* letterl. kalkdoek; e. s. v. fijn wit —, *kaïn giras, kaïn doerias;* e. s. v. wit Europeesch —, *kaïn katji;* ongebleekt geweven —, *kaïn mĕntah, kaïn bĕlatjoe;* wanneer dit naar de olie riekt, *bĕlatjoe minjaḳ;* gebloemd, gedrukt —, sits, *kaïn tjita, kaïn tjit;* e. s. v. gedrukt — of sits, *kalamkari,* Perz.; geruit —, schotsche ruit, *kaïn gĕbar;* e. s. v. Indisch — van Serampore, *kaïn sĕlampoeri;* e. s. v. Indisch wit —, *kaïn radja badar;* e. s. v.

Indische katoenen stof, *karistam*; de zijde —, kapok, die tot vulling van bedden en kussens wordt gebruikt, *kaboe-kaboe, këpoek*, Jav.; e. s. v. grof —, *kaïn mastoeli*; e. s. v. blauw geruit of gestreept —, kiekengoed, *kaïn ginggang, kaïn tjele*. — garen, *bënang kapas*.

katoenbaal, *baudela kapas*.

katoenbatist, *kaïn chazah, kaïn kasa*.

katoenboom, *pohon kapas*; soorten zijn: *kapas bësar, k. mori, k. tahoen, k. oemah* en *k. hoetan*; de zijde —, die het bekende kapok levert, *pohon kaboe-kaboe, pohon randoe*; een wilde soort daarvan, *randoe hoetan*.

katoendraad, *bënang kapas*.

katoendrukker, *pëngompok kaïn, toekang tjitak kaïn*.

katoenen, *kapas* — lijnwaden, *kaïn-kaïn kapas*.

katoenfluweel, *bëlëdoe kapas, bëloedroe kapas*.

katoenklopper, van rotan gevlochten, om de katoen te zuiveren, *pënëpok kapas*.

katoenplant, *pokok kapas*; e. s. v. wilde —, welks bladeren als middel tegen maagpijn worden gebruikt, *pokok rambega, pokok tambega*; e. andere s., *pohon baidoeri*.

katoenwinkel, *këdai kaïn-kaïn*.

katoog, een halfedelgesteente, *batoe baidoeri, përmata baidoeri, batoe mata koetjing*; het roode —, *baidoeri sëpah*; het witte —, *baidoeri boelan*; het groene —, *baidoeri pandan*.

katrol, takel, blok, *kapi, kerek, lorah*.

kattedarm, *tali përoet koetjing, përoet moeda koetjing*.

kattedrek, *tahi koetjing*.

katteklauw, *kockoe koetjing*; de voorpooten van eene kat, *tangan koetjing*.

kattekwaad, *nakal*.

kattengeslacht, *bangsa koetjing*.

kattengesnor, *dëngkoer koetjing*.

kattestaart, hanekam, de plant, *pokok balocng ajam, këmbang djengger ajam*.

katuil, *boeroeng hantoe*; e. s. v. —, *boeroeng ponggok*.

katvijl, *kikir ekoer tikoes*.

katvisch, *ikan këtjil-këtjil*.

kauri, *sipoet bëlandja Sijam, sipoet tjongkak*. —, zie ook **schelp.**

kauw, e. s. v. kleine kraai, *boeroeng pong*.

kauwen, *mamah*; stuk gekauwd (van kleeren) door een hond, *dimamah andjing*. — met gesloten mond, *mëmbahan, b.v. sapërti hariman mëmbahan tanah*, als een tijger, die aarde kauwt. —, mommelen, zoals lieden die tandeloos zijn, *mëngoenjah* (van *koenjah*).

kauwoerde, *laboe*, zie **kalebas.**

kauwsel, *mamahan*. — van sirih, *sëpah*.

kavalje, oud, versleten voorwerp, *barang jang boeroek*.

kavelen, land in kavelingen verdeelen, b.v. om verkocht te worden enz., *mënjakat* (van *sakat*), *mënanding* (van *tanding*).

kaveling, perceel, stuk van grond, die verkocht wordt, *sakat, tanding*, b.v. *këmoedian disakat-sakat tanah itoe laloe dilelang*, vervolgens werd het land in kavelingen verdeeld en daarna publiek verkocht. Ook *toempoek*, wanneer het b.v. van houtgewas is.

kavinar; e. s. v. — is de gezouten kuit der Indische elft, *tëlor tëroeboek*.

kazemat, *roemah dibawah tanah*.

kazen, dik worden van melk, *pëtjah*.

kazerne, *tangsi*.

kazerneeren, *mëndoedoekkan dalam tangsi*.

kazuaris, *boeroeng kasoewari, boeroeng roesa*.

kazuarisboom, *pokok ëroe, pohon tjëmara*.

keel, strot, *këroengkongan, roengkongan*; mijn — is erg droog, *këring sakali këroengkongankoe ini*. Ook *tëlak* en *holkoem*, Ar. —, strot bij een dier, *mërih*. —, hals, *leher*, dit wordt ook wel voor —, strot gebezigd, b.v. een graat in de —, *toelang ikan tërsëngkang pada leher*. — achtervlakte, *rahang*; een groote — opzetten, *mëmbëssarkan rahang*; vernauwd van de keel, *tërsëmpit, tërsësak*; verwijd van de keel, *tërlapang, tërloewas*; de — afsnijden, *mëngërat leher* (van *kërat*), *mëmotong leher* (van *potong*); bij de — vatten, *mëntjëkak leher*; met geweld in de — gieten, *mëntjëgoek*; door de — jagen, doorbrengen, *mëmboroskan*; in overdaad eten en drinken, *makan minoem dëngan mewa, hidoep dëngan kamewaän*; een brok in de — gekregen hebben, *kabëngkalan*, b.v. *sapërti orang kabëngkalan, mëlainkan dëngan ajar djoega mëlakoekan dia*, als iemand, die een brok in de — heeft gekregen; alleen met water kan men dat doen voortgaan. —, stem, *soewara*.

keelachtervlak, zacht verhemelte, *tékaḳ*.
keelader, *oerat leher.* — bij een slachtbeest, *oerat mĕrih*; deze moet bij het slachten doorgesneden worden, anders is het vleesch onrein, *ḥarám*.
keelband, kinband, eener hoofdbedekking, *tali tuedoeng*.
keelgat, *tĕkaḳ, lobang kĕrongkongan*; ook alleen *kĕrongkongan*, hoewel minder juist, daar dit de pijp of strot is.
keelgezwel, *bĕngkaḳ leher*.
keelklier, *kĕlĕndjar leher*.
keelknobbel, *bongkol leher*.
keelontsteking, *goewam, goewama*.
keelopening, *moeloet kĕrongkongan*.
keelpijp, *sakit leher*.
keelziekte, *pĕnjakit leher*.
keep, inkeping, *takiḳ*; allerlei kepen, *takiḳ-takang*; kepen maken, *mĕnakiḳ*; groote —, zoowel in kokospalmen, om die te kunnen beklimmen, in balken enz., *takoeḳ*; zulke kepen maken, *mĕnakoeḳ*; ook *goebang*. —, haakachtige inkepingen, *gantjoe*, b.v. *kajoe ĕmpat pĕrsĕgi jang ada bĕrgantjoe-gantjoe kĕtjil*, een vierkant hout met kleine inkepingen. — aan het einde van een balk, om daarin een anderen balk te leggen, *tjangap*. — van eene pijl, *tjabang panah*. — in den eikel, *tekiḳ*; diepe —, b.v. in een boom, om er de hars of gom te doen uitvloeien, ook in balken of ander hout, *tjaroeḳ*. Zulke kepen maken, *mĕntjaroeḳ*.
keer, omwending, verandering, *obahan, pĕrobahan*; een — nemen, *bĕrobah*. —, maal, *kali*; één —, *sakali*; den eersten —, *bĕrmoela kali, pada bĕrmoela kalinja*; alleen voor dezen —, zie **ditmaal**; hoeveel —, *bĕrapa kali*; zooveel —, *sakian kali*; veel keeren, *banjaḳ kali*; eenige keeren, *bĕbĕrapa kali*; ieder —, *tijap-tijap kali*; den een of anderen —, eenmaal toch, *sakali ta'sakali*; voor den tweeden — doen, *mĕndoewa kali*; een enkelen —, *kadang-kadang*; in één —, *dĕngan sakali goes*; allen in één —, *samoewa sakali*; den eenen — niet, den anderen — wel, *sakali ta', sakali ija*; alles op één —, *sama sakali*; te — gaan, *mĕlawan*; tegenwerken, *mĕrintangi*; gedane zaken hebben geen —, *jang soedah soedahlah*.
keerdam, *tĕrbis*. Zie bij **dam** en **dijk.**
keeren; huiswaarts of tot de plaats van afkomst, *poelang*. —, terugkeeren, *baliḳ*; weerom—, *kombali*. —, van den wind, ook van de vrucht in de baarmoeder, *bĕraḍih*; naar omhoog — van het aangezicht, den bek, de snuit enz., *mĕntjongaḳ* (van *tjongaḳ*, naar omhoog gekeerd). —, omkeeren, b.v. van een kleed enz., *mĕmbaliḳkan*; zich tot iem. —, *baliḳ bĕrkata kapada*; zich met het gelaat — naar, *bĕrpaling kapada*; het gelaat naar iets —, ook *mĕnadjat* (van het Ar. *tadjaha*) b.v. *malaikat katoedjoeh tapis langit itoepon mĕnadjat kahadlĕrat Allah taäla*; het gelaat naar den hemel —, *mĕnĕngadahkan kapalanja kalangit*; den rug toe—, *mĕmbaliḳ bĕlakang kapada*. Zie ook bij **afkeeren.** —, wenden, horizontaal omdraaien, b.v. van een rijtuig, leger, vaartuig enz., *mĕngĕraḳ* (van *eraḳ*), b.v. *tantara P. I. pon ĕraḳlah akan oendoer*; in zichzelven —, *bĕrpikir-pikir dalam hatinja*; ten beste —, *mĕmbaikkan*. —, tegengaan, beletten, *mĕnĕgahkan* (van *tĕgah*); de Hemel keere het, *didjaoehkan Allah kiranja*; een gevaar —, *mĕndjaoehkan bahaja, mĕmalingkan bahaja* (van *paling*); eene plaag —, *mĕnoelaḳkan bĕla* (van *toelaḳ*); het water —, *mĕnahankan ajar* (van *tahan*). —, terugdrijven, *mĕngoendoerkan* (van *oendoer*). —, veranderen, *bĕrobah*; de zaak is gekeerd, *pĕrkara itoe soedah bĕrobah*; zich niet kunnen — of wenden, *tiada bolih bĕrgĕraḳ-bĕrgĕri*; het onderste boven —, *mĕmbaliḳ-bĕlah*; den boel het onderste boven —, *mĕmbongkar, mĕmbongkar-bangkir, mĕnjĕlongkar* (van *sĕlongkar*); onderste boven gekeerd, *baliḳ-bĕlah, songsang*; over en weer gekeerd, zoowel b.v. de sigaren in een kistje, *paling-peloeng*. —, zie verder de samenstellingen en ook **vegen.**
keerkring, *sipat djalan mata-hari*.
keerkringsvogel, een blauwachtig zwarte vogel met twee lange veeren in den staart, *boeroeng sawai*.
keernagel, groote pen of nagel, *labang*.
keerplaats, keerpunt, *tĕmpat baliḳ*.
keerweer, *loeroeng toempat, djalan toempat*.
keerzijde, *sabĕlah, bĕlakang, sabĕlah bĕlakang*.
keet, zout—, *pĕgaraman, tĕmpat masaḳ garam*. —, loods, *bangsal*.
keffen, van een hond, *mĕnjalaḳ* (van

salaḳ), *gonggong*, Jav. —, zie ook **kijven.**

keg, wigge, *badji*, *sĕntoeng*. Ook de — of wig, waarmede men een trommelvel spant. — onder kast of tafelpoot enz., *gandjal*.

kegel, waarmede men speelt, *pentjang*. —, kegelvormig, *topong*; de —s opzetten, *mĕmasang pantjang* (van *pasang*).

kegelen, *bĕrmain pantjang*.

kegelspel, *pĕrmainan pantjang*.

kegelvormig, *topong*.

keggen; — inslaan, *mĕmboeboeh badji*, *mĕnjĕntoeng*, *mĕnggandjal*. Zie het onderscheid bij **keg.**

kei, keisteen, ronde gladde steen, *batoe litjin*, *batoe adjar*.

keil = keg.

keilderen, keilen, met een plat steentje over de oppervlakte van het water —, *tautjang-tautjang*.

keilsteen, *batoe tautjang*.

keisteen = kei.

keizer, *ḳaisar*, Ar. De — van Java, in de HSS. *hatara Madjapahit*; tegenwoordig de Vorst van Soerakarta, *Soesoehoenan*, *Soenan*; de — van China, in de HSS. *sĕri kopijah*, letterl. de glans van het kalotje. Ook *radja bĕnowa Tjina*. — van Turkije, *Soeltân nĕgari Roem*.

keizerin = vorstin.

keizerlijk, *soeltâni*, Ar. *ḳaisari*, Ar.

keizerrijk, *soeltânat*, Ar.

kelder, heeft men in Indië niet, men zou hem *bilik dibawah tanah* kunnen noemen. —, spijskamer, *goedang sĕpen*.

kelderflesch, vierkante flesch, waarin de jenever wordt nangevoerd, *pĕles*.

keldermeester, *toekang sĕpen*.

kelen, met een mes of dolk borende in de keel steken, *mĕnggorok*. —, slachten in het algemeen, *mĕnjĕmbĕlehi*.

keling, slachting, *pĕnjĕmbĕlehan*.

kelk, breed uitloopend glas of beker, *pijala*; bloem—, namelijk dat, waarin de eigenlijke bloem besloten is, *kĕlopaḳ*.

kemel, *onta*.

kemeldrijver, *gombala onta*.

kemelin, *onta bĕtina*.

kemelsgaren, *bĕnang boeloe onta*.

kemelshaar, *boeloe onta*.

kemirinoot, *boewah kĕras*, *boewah kĕmiri*, Jav.

kenbaar, *dapat dikĕnal*, *tĕrkĕnal*, *kakĕnalan*. — maken, *mĕnĕloemkan*, *mĕmbĕri tahoe*.

kenmerk, *tanda*, *ălămat*, Ar. b.v. weldoen is het — van een goed hart, *mĕnbĕri dĕrma itoe tanda* (*ălămat*) *hati jang baik*. Zie ook bij **kenteeken.**

kenmerken, bedr. Ww. aan den dag leggen, *mĕnjatakan*; een kenmerk aan iets geven, *mĕnandoï*, *mĕmboeboeh tanda*.

kennelijk, duidelijk, *njata*, *tĕrang*, *loehir*, Ar. —, kennis krijgen van menschen bij kleine kinderen, *moelaï kĕnal orang*.

kennen, weten, *tahoe*; iets —, met iets bekend zijn, *mĕngĕtahoeï*. —, van nabij, persoonlijk —, *kĕnal*, *mĕngĕnal*; elkander —, *bĕrkĕnal-kĕnalan*; elkander leeren —, *mĕngĕnal-ngĕnali*; iemand bij zijn leven gekend hebben, *mĕndapat ḫajat orang*; kent gij dien man, *kĕnalkah ĕngkau orang itoe*; de boom wordt aan zijne vruchten gekend, *pohon kakĕnalan daripada boewahnja*; zijne les —, *tahoe pĕngadjiannja*; te — geven, *mĕmbĕri tahoe*. Zie bij **kennis en mededeelen;** eene wetenschap —, *mĕngĕtahoeï sweatoe ĕlmoe*; van buiten —, *apal*, verb. van *ḥafal*, *ḥifl*, Ar.; de wereld —, *mĕngĕtahoeï pĕri ḥâl doenia ini*; zichzelven —, *tahoe akan dirinja*.

kenner, *orang jang tahoe*.

kennis, wetenschap, *pĕngĕtahoewan*, *ĕlmoe*, Ar. —, bekende, *kĕnalan*; in — brengen, introduceeren, *mĕngĕnalkan*; met elkander in — gebracht worden, *dikĕnal-kĕnali*; hij heeft veel —sen, *banjaḳ kĕnalannja*; een oude —, *kĕnalan lama*. — geven, *mĕmbĕri tahoe*, aan den Vorst of aanzienlijken, *mĕmpĕrsĕmbahkan tahoe*, *mĕnĕloemkan*. Zie **mededeelen.** — maken, *moelaï mĕngĕnal*, *mĕngĕnal-ngĕnal*. — van zaken, begrip, *pĕngĕrtian*, *pĕngĕrtahoewan*; de — te boven gaan, *mĕlĭpaoti pĕngĕtahoewan*, *di-atas pĕngĕrtian*; hebt gij daar — aan, *tahoekah ĕngkau akan ini*. —, medeweten, *satahoe*; buiten — van zijn heer, *tiada dĕngan satahoe toewannja*; buiten —, in zwijm, *pingsan*, *moertja*, *tiada sĕdar*; weder tot zijne — komen, *sĕdar poela*, *siouman poela*; een kind dat al eenige teekens van kennis geeft, *bodaḳ jang tahoe mĕngagah* (van *agah*).

kennisgeving, *pĕmbĕri-tahoewan*, *mĕloemat*, Ar.

kennismaking, *pĕngĕnalan*.

kennisneming, onderzoek, *pĕmĕriksaän*.

kenteeken, *tanda, ālámat*, Ar. b.v. *ēlmoe dan āḳal dihalai-balai itoelah tanda orang jang lalai*, als kundigheden en verstand verwaarloosd worden, is dit een — van een zorgeloos mensch. —, kenmerk, aanduiding, *sjarat*, Ar. —, kenmerk, in iem. voorkomen, waaraan men kan zien wat hij van zins is, of hij schuldig is of niet enz., *telatah*; een brandend vuur of lantaarn, hetzij in de rijstvelden, hetzij op vaartuigen, *soewar*.

kenteekenen, *menandaï*.

kenteren, overladen van het eene vaartuig in het andere, *memoenggahkan* (van *poenggah*). —, kantelen, b.v. een balk —, *menjedjamkan, menjoendjamkan*; gekenterd, *tersedjam, tersoendjam*. —, keeren, *balik*, b.v. het tij kentert, *balik pasang, balik soeroet, gerak pasang, gerak soeroet*. —, krengen van een vaartuig, *menjengetkan perahoe* (van *senget*). —, omslaan van een vaartuig, *keleboe*.

kentering, tusschen de moessons, *moesim pantja-roeba*.

keper, gekeperd katoen, *kāïn belatjoe*; ongebleekt —, dril, *belatjoe kēlarai*; op de — beschouwen, *memērikṣaï dengan saksama*; de — van het weefsel, *pakan bertorak lintang-lintang*.

keren, vegen, *menjapoe* (van *sapoe*).

kerf, insnijding, *torih*; kerven maken, *menorih*. —, door een lichte houw met een mes, sabel enz. om er een teeken aan te geven, *takeḳ*; zulke kerven in iets maken, *menakeḳ*. — in den rand van iets, zooals b.v. een muntstuk, *ringgit*. —, snede in iets, b.v. in visch of iets dat men breken wil, *kēlar*; ook de kerven in een waschplank en — of ring van insecten, b.v. *maka kalikatan doewa-belas kēlar koeliling toebohnja*, twaalf ringen werden er om zijn lichaam gezien. —, merk, streep, die men op iets maakt bij het tellen van handelswaren, voor zekere ronde getallen, evenals wij bij het turven, *goendal*.

kerfbank, *tempat menghiris-hiris*.

kerfmachine, *pēratjiḳ, pēngērap*.

kerfmes, *pisau pēnghiris*.

kerfstok, waarop men ronde getallen aanteekent, *goendalan, pēngētjam*.

kerk, *gredja*; de — gaat aan, *gredja moelai*; de — gaat uit, *gredja soedah*; de Protestantsche —, *gredja masehi*; de Roomsche —, *gredja sērani*; ter — gaan, *pergi kagredja*. —, zie ook **bedehuis** en **moskee.**

kerkambt, *djabatan gredja*.

kerkban, *pengoetjilan dari dalam gredja*.

kerkbank, *bangko gredja*.

kerkbeeld, *patoeng digredja, bērhala*.

kerkbelofte, *ḳaul digredja*.

kerkbesluit, *perentah gredja, ḥoekoem gredja*.

kerkbestuur, *pēmerentahan gredja*.

kerkbewaarder, *penoenggoe gredja*.

kerkboek, *kitāb gredja*. —, gebedenboek, *kitāb ṣalāwat*, Ar.

kerkcenten, *doewit gredja*.

kerkdienst, *kabaktian dalam gredja*.

kerkdienaar, kerkeknecht, *hamba gredja*. —, ouderling, *toewa-toewa gredja*.

kerkelijk, *gredja*. —e goederen, *harta gredja*. — e geschiedenis, *ḥikāyat gredja*.

kerkenorde, *pēraturan gredja*.

kerkenordening, *perentah gredja*.

kerker, *pendjara, koeroeng, pasoengan*.

kerkenraad, *madjlis ṣegala toewa-toewa gredja*.

kerkeren, *memēndjarakan, mēngoeroengkan, mēmasoeng*.

kerkering, *pendjaraän*; plaats van —, *tempat pendjaraän*.

kerkermeester, *penoenggoe pendjara*.

kerkfeest, *hari-raja gredja*.

kerkgang, *pergi kagredja*.

kerkganger, *orang jang pergi kagredja*.

kerkgebed, *doa digredja, sembahjang digredja*.

kerkgebod, *ḥoekoem gredja*.

kerkgebouw, *roemah gredja*.

kerkgebruik, *ādat gredja*.

kerkgenoot, *orang sagredja*.

kerkgezang, *koewasa gredja*.

kerkgezang, *njanjian gredja*.

kerkhof, *pēkoeboeran*.

kerkhofsboom, de boom, die algemeen op de begraafplaatsen der inlanders wordt geplant, plumiera acutifolia, *pohon kēmbodja, p. sēmbodja, p. tjempaka moelia, boenga ḳoeboer*.

kerkklok, bengel, *ṣēnta gredja*.

kerkleer, *pengadjaran gredja*.

kerkleeraar, *pandita*, Skr. *padri*, Port.

kerkregel, *sjaṛ gredja*.

kerksieraad, *pēchiasan gredja*.

kerkstoel, *koersi gredja*.

kerktijd, *wēktoe gredja*.

kerktoren, *mēnarah gredja*.

kerkwet, *ḥoekoem ḳanoen gredja*.

kerkwijding, *tahbis gredja*.

kerkzang, *njanjian gredja.*
kermen, *mengadoch, meloeloeng, meraoeng, melaoeng, menghoeriḳ.*
kerming, *pengadoehan, peloeloengan, peraoengan, penghoerikan.*
kermis, *pasar tahoen.*
kern, korrel, *bidji, boetir.* —, van hout, het harde, *têras;* ook het binnenste van graankorrels. —, mergpit van planten, *hempoeloer.* —, binnenste van vele zaken, *hati.* —, het beste, fijnste, *pati.* —, merg, pit, ook *soemsoem, oetaḳ.*
kernvrucht, *boewah berbidji.*
kerrie, *goelai;* rijst met —, *nasi dengan goelai;* Bengaalsche —, *goelai keling.*
kers, waterkers, *sêkeli.*
kerspel, *moekim,* Ar.
kerstdag, *hari djadi toehan Isa Almasiḥ.*
kersversch, *bêharoe-bêharoe.* —, van gebakken zaken, *panas-panas,* ook van eene tijding of opkomende gedachte, b.v. *tetapi apabila ingatan ini lagi panas-panas berbangkit dalam hatikoe,* doch toen deze gedachte nog pas — bij mij was opgekomen.
kerven, ondiepe sneden in iets maken, b.v. in visch of iets, dat men doorbreken wil, *mengêlar* (van *kêlar*). Ook fig. van het hart, b.v. *poetoeslah hati bagai dikêlar,* het hart scheurde alsof het gekorven was. —, insnijdingen maken, ook *menorih* (van *torih*). —, tot kleine stukjes snijden, *meratjiḳ;* fijn —, zoo als b.v. tabak en dergel., *menghirishiris.* —, ook *mengirap* (van *kirap*) naar het geluid, door kerven veroorzaakt. Zie ook **kerf.**
kerver, *penghiris, pengêrap.*
kerving, *penghirisan, pengêlaran, pengêrapan, penorihan, peratjikan.*
kespen, mar. *gading-gading.*
ketel, meestal van metaal met hengsel en tuit, *tjereḳ;* van een kokosdop vervaardigd, *tjereḳ têmpoeroeng;* hooge — van bijzonderen vorm, waarop men de rijst gaarstoomt, *koekoesan, dandang;* een ijzeren — met hengsel, *kentjong.*
ketteltrom: groote —, die ook bij de troonsbestijging van een Vorst wordt geslagen, *tabal,* Ar., *nobat,* Perz. *nobat ibrahim.* —, die met twee stokjes wordt geslagen, *nakara;* c. s. v. kleine —, *kobal,* Perz. —, metalen klok of bekken, waarop men met een elastieken klopper slaat, *gong.*
keten, *rantai;* gouden —, *rantai êmas;* in —s sluiten, *mêrantaikan;* de —, losmaken, van —s bevrijden, *mengoeraikan rantai;* met —s binden, *mengikat dengan rantai;* geslachts—, *silsilah,* Ar. —, reeks van bergen, *bari: goenoeng, lilihan goenoeng;* berg—, *goenoeng barisan, boekit barisan.*
ketenen, *mêrantaikan, mengênakan rantai* (van *kêna*); de harten —, *menambat hati* (van *tambat*).
ketening, *pêrantajan.* — fig. van het hart, *pertambatan.*
ketsen, afstuiten, zie ald. —, niet afgaan van een vuurwapen, *tiada letoep, bentjat, rentjat, gentjat.* —, mislukken van eene zaak, *tiada djadi, batal,* Ar.; vuur —, met een vuurslag, *mêmantiḳ api* (van *pantiḳ*).
ketsing, zie **ketsen.**
ketstuig, vuurslag, *pemantiḳ api.*
ketter, *orang bidât,* Ar.
ketterij, nieuwigheid in strijd met de sonnat, *bidât,* Ar.
ketting, *rantai.* — in het weven, *loengsin;* den — scheren bij het weven, *mêngani* (van *ani*).
kettingganger, een misdadiger in de ketting, *orang rantai, orang pêrantajan, orang boedowan,* Sing.
kettingkogel, *peloeroe bolang-baling.*
kettingkwartier, het verblijf der kettinggangers, *pêrantajan, boewi.*
kettingmaat, *oekoeran rantai.*
kettingpomp, *tali ajar.* Zie ook **kettingscheprad.**
kettingscheerder, bij het weven, *ani-ani.*
kettingscheprad, *kintjir.*
kettingsteek, bij het naaien, *kija;* dubbele —, *kija doewa kali;* c. s. v. — voor zoom, met een groven naald en ongetwijnde zijde gewerkt, zoodat de steken vierkantjes vormen, *olaḳ.*
kettingstraf, *hoekoem dirantai.*
kettingwerk, als sieraad, *kerawang bêrantai.*
kettingzijde, *soetêra pintal.*
keu, *anaḳ babi.*
keuken, *dapoer,* eigenl. stookplaats, *têmpat masaḳ-masaḳ.* — bij eene vorstelijke woning, *pênanggaän, pênanggah;* de — bezorgen, *mêmêrentahkan dapoer;* de kuude —, *makanan dingin.*
keukenbezem, *sapoe dapoer.*
keukengereedschap, *perkakas dapoer.*

keukenhaak, *gantjoe.*
keukenkast, *almari dapoer.*
keukenklauwer, janhen, zie bij **jan.**
keukenlamp, *pëlita dapoer.*
keukenmeid, *kokki.*
keukenzout, *garam.*
keukenzuur, *atjar.*
keur, verkiezing, *soeka.* —, keus, *pilihan,* b.v. — manschappen, *orang pilihan.* —, merk, stempel, *tjap, tanda oedji.* —, handvest, zooals die in vroeger tijden meestal door de Vorsten werd gegeven op koper gegraveerd, *pijagam;* te kust en te —, *pilih tanding.* — van aangename spijzen, *pëlëhagai makanan jang lëdzat tjita rasanja.* —, plantselijke verordening, *oendang-oendang;* ik geef u de —, *toewan (ëntjik, ëngkau* enz.) *bolih pilih.*
keurballetje, waarmede men het lot werpt, *oendi;* daarmede het lot werpen, *mëmboewang oendi.*
keurbende, *pasoekan orang pilihan, katoempoekan orang pilihan.*
keurder, *pëmilih, orang jang mëmilih.* — van vechthanen en blanke wapens, *pësisik.* Zie ook bij **keuren.** —, toetser van edele metalen, ook fig. van andere zaken, *pëngoedji* (van *oedji*).
keuren, van edele metalen, *mëmadoe;* gekeurd, *padoe,* b.v. gekeurd goud, *ëmas padoe.* —, toetsen van edele metalen, *mëngoedji;* gekeurd, *di-oedji;* gekeurd goud, *ëmas jang soedah di-oedji.* — van geldstukken, door ze te laten klinken, *mëmënting* (van *pënting*). — van vechthanen, naar de schubben aan de pooten, of van blanke wapens naar het damasceersel, *mënjisik* (van *sisik,* schubbe). —, onderzoeken, beproeven, *mëmëriksaï* (van *përiksa*), *mëntjobaï.* — door onderlinge vergelijking, *mënanding* (van *tanding*).
keurig, belangrijk, *pënting.* — e dingen, fijne waar, *pëntingan.* —, uitmuntend, kostbaar, *endah-endah.* —, uitnemend, *oetama.* — lekker, *amat lëdzat tjita rasanja, nïmat,* b.v. — e spijzen, *makanan jang amat lëdzat tjita rasanja, makanan jang nïmat.* —, moeilijk te bevredigen, zie **kieschkeurig** en ook bij **net.**
keurigheid, fraaiheid, kostbaarheid, *kaendahan.*
keuring, toetsing, *pëngoedjian* —, beproeving, *përtjobaän.* —, onderzoeking, *pëmëriksaän.*
keurkorps = **keurbende.**
keurling, *lasjkar pilihan, soldadoe pilihan, orang pilihan.* — uit de voorvechters, *hoeloebalang pilihan.*
keurslijf, zonder baleinen, *tjoeli* (Skr. *tjöli*); c. s. v. — tot ophouding of steun der borsten, *pëngampoe soesoe.* — ook *koetang,* Jav.; Europeesch —, *korset.*
keursteen, toetssteen, *batoe oedji.*
keurstempel, *tjap oedji, tanda oedji.*
keus, de daad van kiezen, *pilih;* met —, bij —, *pilih-pilih;* eene — doen, *mëmilih;* vrije —, *ichtijar,* Ar. ook — der middelen voor iets; eene — doen, in dien zin, *mëngichtijarkan.* —, het gekozene, *pilihan;* eene goede — doen, *mëmilih baïk-baïk.* —, believen, *soeka;* b.v. in 's koopers —, *soeka orang jang mëmbeli.*
keutel, *tengkel;* keutels vormend, als keutels aan elkander zitten, *mënengkel;* verder: *boetir tahi.*
keutelachtig, *mënengkel;* talmachtig, *lambat-lambat;* iemand die — is, *orang pëlambat.*
keuvelen, praten, *toetoer, bërtoetoer-toetoer;* met elkander —, *toetoer-mënoetoer.* —, over koetjes en kalfjes praten, *reta-reta;* vertrouwelijk —, *berbekabeka.* —, ook *bërpëri-përi, bërbantjang* en *mëroending.*
kevel, *goesi.*
kever, zie **tor.**
kevie, *sangkaran, koeroengan.*
kibbelaar, kibbelaarster, *pëmbantah.*
kibbelachtig, *soeka tjërewet, soeka bërbantah-bantah, soeka bërtëngkar.*
kibbelarij, *përbantahan, tëngkaran.*
kibbelen, *bërbantah-bantah, bërtëngkar.*
kieken, kuiken van een hoen, *anak hajam.* — van eene eend, *anak itik, anak bebek,* Jav. —, klein diertje, dat men opkweekt, *didik;* zulk een diertje opkweeken, *mëndidik.*
kiekendief, *boeroeng hëlang.* —, rood met witten borst, *hëlang hajam;* de gespikkelde —, *hëlang boerik;* al zingt de — met de kippen ook een minnelied, ten langen laatste worden deze toch gegrepen, *panton hëlang dëngan hajam, lambat laoen disambar djoega.* Sprw.
kiel, van een vaartuig, *loenas;* platte — van groote vaartuigen, *sagoer;* tweede —, onder de eigenlijke —, *kasoet;* een vaartuig met — en bokken, *përahoe dëngan loenas dan soesangnja,*

d. w. z. een volkomen toegerust schip.

kiel, lang mannenbandje, *badjoe pandjang*; zooals de bedienden te Batavia dragen, *badjoe toro*; een ruime —, zooals de kinderen dragen, *badjoe longgar*.

kiel, wig, keg, *badji*.

kielbalk, *loenas, rindang*. —, waarin de mast staat, *boewaja-boewaja*.

kielen: de kiel leggen, *membocboch loenas*.

kielengoed, gemit of gestreept hessengoed, *kain ginggang, tjele*.

kieling: een vaartuig op de — halen, *mënjengetkan përahoe* (van *senget*).

kielkade, *kalangan*.

kielplank: de twee eerste planken, die op de kiel gezet worden, *apit limpang*.

kielstut, *kalang, toendjang*.

kielwater, *ajar alver përahoe, olakan këmoedi*.

kiem, van plantenzaden, erwten, boonen enz., *këtjambah*. — van een kokosnoot, *telampoeng, këlapoeng, tombong*. —, prop, kiembultje, *poenat*. —, oorspronkelijke vorm, *lembaga*. —, zie ook **spruit.**

kiemen, van zaden, *berkëtjambah*; gekiemde boonen of erwten, *katjang këtjambah*. —, uitspruiten van planten, zie ald.

kier, *rënggang*; op een —, even open van eene deur enz., *bërënggang*.

kies, baktand, *gëraham, gigi gëraham*; de — van verstand, *geraham bongsoe*; holle —, *geraham rompang, g. bolong*, Jav. *g. tëmboek*; de kiezen, *pangkal gigi*.

kiesbaar, *jang dapat dipilih*.

kiesch, *sopan, santoen*.

kieschkeurig, *pëmilih, pëmënting, pëntjing*.

kieskauwen, *makan përlahan-lahan, mëngoenjah* (van *koenjah*). Zie ook bij **lang.**

kiespijn, *sakit gigi*.

kieuw, *insang*.

kievit: e. s. v. —, die in den regentijd bij zwermen vliegt en gegeten wordt, *boeroeng kaki diau*.

kiezelsteen, *batoe këlikir*.

kiezelzand, *karsik*.

kiezen, *mëmilih* (van *pilih*); zee —, *kalaoet*; zeewaarts aanhouden, *mëlaoet*; volle zee —, *kalaoet tëmbang*.

kiezentrekker, *pëntjaboet gigi*.

kiezer, *pëmilih*.

kijf, *përbantahan*; buiten —, *tiada përbantahan lagi, tiada ajak lagi*.

kijfachtig, *soeka bërbantah-bantah, bantahan*; een — persoon, *orang bantahan*

kijk, kijkje, een kijkje nemen, zie **kijken.**

kijken, in de gewone beteekenis van zien, *mëlihat*; iemand iets laten —, *mëmpërlihatkan*; opzettelijk naar iets —, *mënengok* (van *tengok*), *mëmandang* (van *pandang*); het Chineesche komedie-spel —, *mënengok wajang tjina*; in het gelaat —, *mëmandang moeka*; naar elkander —, elkander oplerling aankijken, *bërpandang-pandangan*; voor zich uit —, *mëmandang kahadapan*; naar een schouwspel gaan —, *pergi mënonton* (van *tonton*) Jav.; door een venster —, *mëningkap* (van *tingkap*); van een uitkijk —, *mënindjau* (van *tindjau*); terloops naar iets —, *mëndjëlau*; met de hand voor de oogen —, wegens het verblindende licht, *mënjilau* (van *silau*); naar achteren —, omkijken, *mënoleh* (van *toleh*); zijwaarts —, door het hoofd een weinig te keeren, *mëngëlik* (van *këlik*); met gerekten hals uit de hoogte naar iets —, *mënindjau* (van *tindjau*); met vooruitgestoken hoofd naar iets —, *mëndjëngok, mëndjëngah*; strak, sterk naar iets of iemand —, fixeeren, *mëngamat-amati, mërënoeng-rënoeng*; iemand in de oogen — om zijne aandacht te wekken of om hem aan het lachen te maken, *mëngagah* (van *agah*); elkander nog staan aan te —, van hanen, die zullen vechten, *lagi bëragahan*; verbaasd staan te —, *tërtjengang-tjëngang*; staan —, niets uitvoeren, *mëlenga sëhadja*; raar op zijn neus —, *kasipoe-sipoewan*; kijk eens, *tjoba lihat, tjoba tengok*; naar iemand gaan —, *pergi mëlihat orang*; prenten —, *mëlihat-lihat gambar, mëneng-ok-nengok gambar*; prenten laten —, *mëmpërlihatkan gambar*.

kijker, aanschouwer, *orang jang mëlihat, orang jang mëneng-ok*. Zie bij **kijken.** —, verrekijker, *tëropong, keker*. — op drievoet en voorzien van een richtingstoestel, *tëropong abah*.

kijkgat, *natang*, eigenl. gat om licht door te laten. Zie **uitkijk.**

kijktoren, zie **uitkijk.**

kijkvenster, *tingkap, djëndela*.

kijven, *bërbantah-bantah, bërtëngkar*.

kijver, *orang bantahan, orang tjërewet*.

kijverij, *përbantahan, tëngkaran*.

kikhalzen, *têrmêngkêlan.*

kikken, geluid geven, *bêrboenji;* niet durven —, *tiada bêrani bêrboenji;* gij moogt er niet van —, *djangan kausébocltkan sêdikit pon.*

kikker = kikvorsch.

kikkermoes, c. s. v. waterplant, die als groente gegeten wordt, *sajoer kangkoeng.*

kikvorsch, *kataḳ, lantjik;* op Java *kodoḳ;* zwartgroene, grauw gestreepte —, die een zeer hard geluid geeft, *kataḳ bêtoeng,* zoo genoemd naar het geluid, dat hij maakt; jonge —, die nog geen pooten heeft, *bêroedoe;* c. s. v. —, *kangkoeng.* Zoo genoemd naar het geluid dat hij voortbrengt. Aan hem ontleent de *sajoer kangkoeng,* het kikkermoes, zijn naam.

kikvorschebil, *paha kataḳ.*

kil, diepte nabij droogten, *paloch.* —, vaarwater tusschen twee banken, *aloer.*

kil, koud, frisch, *sêdjoeḳ;* een — gevoel hebben, *kadinginan.*

kilheid, *sêdjoeḳ, dingin.*

killig, *kadinginan.*

kim, horizon, *tepi langit, kaki langit.* —, waterkim, waterlijn, *gigi-ajar;* aan de — zichtbaar worden van een vaartuig, *mênggigi-ajar.* —, kaam, schimmel, *lapoeḳ.*

kin, *dagoe, djanggoet,* Jav.; met de hand onder de — zitten, *bêrtêlêkae bêrtoengkat dagoe;* bebbe—, lange dunne —, *dagoe lentiḳ.*

kinband, keelband, v. c. hoofddeksel, *tali toedoeng.*

kind, *anaḳ.* — van een Vorst, *poetêra;* een — hebben of krijgen, *bêranaḳ;* van een Vorst, *berpoetêra;* echt of wettig —, *anaḳ gahara, anaḳ halâl,* Ar.; onecht, onwettig —, *anaḳ haràm, anaḳ gampang, haràm-zadeh;* ook als scheldwoord; hoere—, *anaḳ soendal, anaḳ kêndaḳ;* het eerste of oudste —, *anaḳ soeloeng;* het jongste —, *anaḳ bongsoe, anaḳ pêmboentoet, anaḳ penjoetji pêroet;* het middelste —, *anaḳ tengah;* van vier kinderen heet het oudste *anaḳ jang toewa,* het tweede *anaḳ jang tengah,* het derde *anaḳ jang moeda* en het vierde *anaḳ jang bongsoe;* het tweede —, *panggoet;* eenigst —, *anaḳ toenggal;* aangenomen —, *anaḳ angkat;* in huis geboren slaven—, *anaḳ mas;* een —, dat met zorg is opgevoed, *anaḳ penaḳ;* klein —, kindje, schootkind, *kanaḳ-kanaḳ;* hij is nog een klein —, *ija lagi kanaḳ-kanaḳ.* — gedurende den tijd dat het loopt te spelen of tot den leeftijd van twaalf jaren, *boedaḳ.* — van broeder of zuster, *anaḳ sapoepoe;* ontijdig geboren —, miskraam, *goegoeran;* dood geboren —, *kabebangan.* — van eene Maleische vrouw bij Bengaleezen of Klinganeezen, *anaḳ djawi pêkan.* — van ongemengd bloed, *anaḳ samata-mata.* — des doods, *anaḳ mati dihoenoch;* zoog—, *anaḳ soenoewan;* gespeend —, *anaḳ saraḳ, anaḳ lepas soesoe;* het — van den Vorst, *anaḳda baginda, anakanda baginda;* stief—, *anaḳ tiri;* vrouw en —eren, *anaḳisteri, anaḳ-bini;* iemands —, *anaḳ orang;* inlandsch —, uit een inlandsche moeder en een vreemden vader, *pêranakan;* gevonden —, *anaḳ poengoet;* gegeven —, *anaḳ dapat;* van — tot —, *anaḳ-bêrenaḳ;* de —eren Israels, *bani Isjraïl.*

kinderachtig, *boedaḳ-boedaḳ, kaboedaḳ-boedakan,* b.v. *maka sêri Batara poa soeka tertawa mêlihat patih mêmari itoe kaboedaḳ-boedakan,* en de Vorst van Java moest lachen, toen hij den patih zoo kinderachtig zag dansen.

kinderachtigheid, *pêri kaboedaḳ-boedakan.*

kinderdoek, windeldoek, *lampin.*

kinderdoop, *baptisan kanaḳ-kanaḳ.*

kindergoed, in het algemeen, *lampin.*

kinderhemd, *kamedja anaḳ-anaḳ.*

kinderjaren, *masa ketjil, masa kamoedaän.*

kinderjufvrouw, aan het hof, vrouwen, belast met de verzorging der kinderen, *enang, pengasoh, hiti-hiti, pêrwara.*

kinderjurk, *badjoe nona ketjil.*

kinderkamer, *bilik anaḳ-anaḳ.*

kinderkost, *makanan anaḳ-anaḳ.*

kinderliefde, *kasih anaḳ-anaḳ.*

kinderlievend, *kasih akan anaḳ-anaḳ.*

kinderlijk; —e liefde, *kasih anaḳanaḳ.* —, als een kind, *sêlakoe anaḳ, sapêrti anaḳ.*

kinderloos, onvruchtbaar van vrouwen, *mandoel.* —, van kinderen beroofd, *boetoes, poepoer.*

kinderloosheid, *kaboelaesan, mandoel.*

kinderluur, *kâin lampin.*

kindermeel, c. s. v. gist in kleine korrels, dat in deeg als gist gebruikt

wordt, doch ook als — wordt gebezigd om er kleine kinderen mee op te fokken, *soedji*.

kindermeid, bij Vorsten, zie **kinderjufvrouw.** — bij Europeanen, *baboe*.

kindermolentje, *poesing angin*.

kindermoord, *pëmboenoehan anak*.

kindermoorder of kindermoordster, *pëmboenoeh anak*.

kindermuts, *karpoes anak-anak*.

kinderplaag, *pëngoesik anak-anak*.

kinderpokken, *katoemboehan, sakit orang baïk, tjatjar*, Jav.

kinderpop, *boneka, anak-anakan*.

kinderpraat, *toeloer anak-anak*.

kinderrijk, *jang banjak anaknja*.

kinderschoen, *sëpatoe anak-anak*.

kinderschool, *tempat boedak-boedak mëngadji, sëkolah*.

kinderspeelgoed, *përmaïnan anak-anak*.

kinderspel, *përmaïnan anak-anak*.

kindersprookje, *tjëritëra kanak-kanak*.

kindervreugd, *kasoekaän anak-anak*.

kindervriend, *sobbat anak-anak*.

kinderwagentje, *kareta anak-anak*.

kinderziekte = kinderpokken.

kindlief, *anakkoe, ëmas, anang*.

kindsbeen; van — af, *daripada masa këtjil, daripada masa moeda*.

kindsch, van ouderdom, *mamai*, —, suf, *njanjok, inga-inga*. —, als een kind alles nadoen en nazeggen, eene ziekte die bij sommige zenuwachtige vrouwen waargenomen wordt, *latah*; zich zoo — aanstellen, *mëlatah*.

kindschheid, *kamamajan*.

kindsdeel, erfportie, *bëhagian poesaka anak*.

kindsheid, *kamoedaän, masa moeda, masa këtjil*.

kindskind, *anak tjoetjoe*; van een Vorst, *tjoetjoenda, tjoenda*.

kink, verkeerde draai in een touw, *tërpoetar*; er is een — in het touw, *tali itoe tërpoetar*. —, fig. verhindering, *sangkoetan*.

kinkel, lomperd, *orang koerang adjar*.

kinketting, *rantai këkang*.

kinkhoest, *batoek rëdjan*.

kinkuiltje, *tjawak dagoe*.

kinnebak, *rahang, taelang rahang*.

kinnebaksbam, *rahang bahi*.

kinnebaksslag, *tëmpëleng, tampar*.

kinnebaksslagader, *oerat rahang*.

kip, hoen, *hajam*. — ter onderscheiding van haan, *hajam bëtina, hajam përampoewan*. — met zeer fijne vederen, ook wel Japansche — genoemd, *hajam roembai-roembai, hajam tjëmara*. — welker vederen verkeerd staan, *hajam baliï*; half volwassen —, slacht—, om geroosterd te worden, *hajam përanggang*; volwassen —, die reeds gebroed heeft, klokhen, *iboe hajam*. — die geen eieren legt, *ajam mandoel*. — met een bolstaart, *hajam koentoel*. — met zwartachtig of paarsch gekleurd vleesch en beenderen, waaraan men bijzondere eigenschappen toeschrijft, *hajam soelasih*; gerooste —, *hajam panggang*; gevulde —, *hajam opor*; hij gaat met de —pen op stok, *mata bëlalang bëlom pëtjah, soedah hëndak mëmboeta*, d. w. z. de oogen der sprinkhanen zijn nog niet in hunne holten teruggetrokken, en hij wil al slapen, of zijne oogen dichtdoen. — ik heb je! *soedah këna! këna!*

kippeblaas, *gëlëmboengan hajam*.

kippebout, *kaki hajam, paha hajam*.

kippedrek, *tahi hajam*.

kippedrekachtig, zoo taai en week, *oenai*.

kippen, een ei doorpikken, *mënëtas tëlor* (van *tëtas*). —, uitkiezen, *mëmilih* (van *pilih*). —, vangen, *mënangkap* (van *tangkap*).

kippendief, *pëntjoeri hajam*.

kippenei, *tëlor hajam*.

kippenhok, *sangkaran hajam, koeroengan hajam*. — onder het huis, *rëban*, b.v. *dan mëntjoeri hajam ilïk didalam rëbannja*, en kippen en eenden uit hun hok steelt.

kippenkuur, *gila hajam*.

kippenladder, *tangga hajam*.

kippenluis, *awa*; die luizen hebben, *berama*.

kippensoep, *sop hajam, kaldoe hajam*.

kippenvel, van koude, *gëlëgata, koelit berkikir*, d. w. z. huid met de hoedanigheid van een vijl, *sërasa koelit, bërdiri boeloe roma*.

kippig, bijziende, *raboen, mata hajam, boeta hajam*.

kirren, van duiven, *mëmëram* (van *përam*), *koekoer*; vandaar de naam eener soort van tortelduif, *boeroeng tëkoekoer*.

kist, *pëti*, zie ook **doodkist.** — of koffer, b.v. voor de wajangpoppen, *kotak*. — op rollen, *pëti pëlakai*; e. s. v.

kistje, waarvan het deksel los is en er afgelicht kan worden, *kelemëndan, ǧalamdán.* — van boomschors, inzonderheid ter bewaring van rijst, *ketoek*; c. s. v. —, waarvan het deksel uit twee deelen bestaat, het eene vast en het andere los, meestal gebruikt voor provisie-kist, *saharah*; c. s. v. houten kistje, bekleed met fijn vlechtwerk of versierd met allerlei schelpen en Chineesch glas, veelal gebezigd om er de huwelijksgeschenken in te doen, *gendaga, kendaga*; Europeesche pak—, *kas.*

kistdeksel, *toetoepan peti.*

kisten, *membocboeh didalam peti, meletakkan didalam peti.*

kit, bordeel, *roemah pandjang*; amfioen—, *roemah madat.* —, groote kruik, *boedjoeng.*

kitsen, keilen, met een plat steentje over de oppervlakte van het water werpen, *melantjang-lantjang.*

kittelaar; de — , clitoris, *kelintit, ketentit.* —, iemand die kittelt, *pendjoegi.*

kittelen, kitteling gevoelen, *geletek, geli, mendjoegi.* —, bedr. *menggeli-geli, menggeletek.*

kittelig, *geletek, geli.*

kitteloorig, *lekas marah, pemarah.*

kittelsteen, *batoe karsik.*

kitteltongig, tot tegenspraak geneigd, *bantahan.*

kittig, net, *tjantik.* —, vlug, *pantas, tjakatan.*

klaagachtig, altijd klagend, *soeka mëngadoeh, sëlaloe mëngadoeh.*

klaaghuis, *roemah përkaboengan.*

klaaglied, *ratap, sabaḳ*; een —, *sabidji ratap, saboetir ratap*; een — aanheffen, *berbidji ratap.*

klaagtoon, *boenji-ratap.*

klaar, gereed, *sadija*; iets of iemand — maken, *mënjadijakan.* — staan, — zijn, *tërsadija*, zich — maken of houden, *bërsadija.* —, gereed, toegerust, *sijap.* — maken, *mënjijapkan*; zich — maken, *bërsijap*; zich terechtschikken, zich in orde brengen, *berkëmas diri.* —, gereed, van het ontbrekende voorzien, *langkap*; b.v. het schip is —, *kapal soedah langkap.* — maken, *melangkap*, b.v. schepen — maken, *mëlangkap kapal*; met bep. obj. *mëlangkapkan*, b.v. hij maakt een schip —, *ija mëlangkapkan sahoewah kapal*; bezig met schepen — te maken, *berlangkap kapal.* —, afgedaan van werk, *soedah, habis, sëlësai, poetoes, sampoen*, Jav. — maken in dien zin, *mënjoedahkan, menghabiskan, mënjëlësaikan.* —, duidelijk, *njata, këtara*, Jav. *ǧahir*, Ar. —, helder, doorschijnend, *tjerah, hëning, djërënih*, b.v. klare oogen, *mata tjërah.* — als glas, *hëning saperti katja.* — water, *ajar djërënih*; een klare lucht, *terang tjoewatja*; zoo — als de dag, van iemands fout of schuld, fig. *saperti hajam poetih terbang sijang*, d. i. als een witte haan, die overdag vliegt; een — bewijs, *dalil jang ṣaḥ*, Ar. dit is een geldig bewijs. Voor een klaar bewijs: *dalil jang adjla*; een klare stijl, *përkataän jang terang*; zich — uitdrukken, *berkata têrang-terang, berkata dëngan njata*; kant en —, *sijap dëngan langkapnja*; het eten is —, *makanan soedah sadija.*

klaarblijkelijk, *njata, terang, këtara*, Jav. *ǧahir*, Ar.

klaarheid, doorschijnendheid, *djërënih, hening.* —, duidelijkheid, *kanjataän*; geldigheid, *ṣaḥ*, Ar.

klaarkrijgen, *dapat mënjoedahkan* (van *soedah*), *dapat menghabiskan.*

klaarleggen, *mënjadijakan* (van *sadija*).

klaarlicht, van den dag, *sijang terang.*

klaarliggen, *tërsadija.*

klaarmaken, zie bij **klaar.** — van een bëtelpruim, *mëngapoerkan sirih*, letterl. kalk op de bëtel doen, van *kapoer*, kalk.

klaarschijnend, *bërsinar tjahajanja.*

klaarstaan, *tërsadija, ḥadlir*, Ar.; van spijzen, *tërsadji*, b.v. *nasi tërsadji diloetaḳ*, de rijst op de knieën —.

klaarzetten, gereedzetten van spijzen, *mënjadji* (van *sadji*). —, aanrechten van spijs of drank, *mënghidangkan* (van *hidang*, klaargezet). — van iets anders, b.v. om het mede te nemen, *mënjadijakan, menghadlirkan.*

klaarziend, *mata terang, mata tadjam.* — van geest, *ḥḳal bordi jang têrang.*

klaas; een houten —, *orang kikoeḳ.*

klacht, wee—, *pëngadochan.* —, aanklacht, *dâwa, përdâwaän, toedoehan*; een — inbrengen, *mëndâwa*; rouw—, *ratap, sabaḳ.*

klad, vlek, smeer, *noda*; van iets klevërigs, b.v. boter, stroop, klei en dergel., *sëlekeh.* Zie ook **vlek.** —, blaam, *tjela*; iemand een — opleggen, *mëntjelakan*; belasteren, *mëngoempat* (van *oempat*),

mènjitnahkan (van *jitnah*, luster, Ar.). —, concept, ontwerp, *rang*, *rantjana*.

kladden, vuilmaken, *mengotorkan* (van *kotor*), *mèntjèmarkan*. —, slordig schrijven, krabbels maken, *menjoerat tjakar hajam* (van *soerat*). —, vol vlekken maken, *mèntjoering-moeringkan*.

kladderig, *berloemoeran*, *berkotor-kotoran*.

kladschilderen, *berloemoer*, *mèloemas*.

klagen, wee—, *mengadoeh*; rouw—, *meratap*, *berbidji ratap*, *berbidji sabak*; luid — over, ook *gadoeh*. —, lamenteeren, *merawan-rawan*; aan—, *mènoedoeh* (van *toedoeh*); zie ald.; zijn nood —, *mengadoekan hâtnja*.

klager, *pengadoeh*, *orang jang mengadoeh*. Zie ook **aanklager.**

klakkebus, proppenschieter, *bedil boeloeh*, *letoep-letoep*. —, voetzoeker, zwermer, *petasan*, *mortjan*.

klakkeloos, zonder reden, *dèngan tiada sèbab*, *dèngan tiada saména-ména*. —, onbedachtzaam, *dèngan lalai*, *dèngan alpa*.

klam, vochtig, b.v. van den grond, de lucht enz., *lèmbap*; van kleeren, papier, eetwaren enz., *embal*. — van de huid, *bergèrah*. —, vochtig, kleverig, *lèngas*, b.v. van den neus, vochtige kaas, de lucht enz. — worden, in dien zin, *mèlengas*.

klamheid, *kaémbalan*, *kalengasan*; zie **klam.**

klamp, *toepai-toepai*. —, waarop de deksbalken rusten, *boekoe sèngkar*. — voor mast of roer, *tokoh*, *kétahan*.

klampen, *mènggènakan toepai-toepai* (van *kèna*); aan boord —, zie **enteren.**

klank, *boenji*, *bahana*, Skr. Zie **geluid;** een doffe —, *boenji jang lèmbap*; ijdele —en, vergeefsche redeneeringen, *pèrkataän jang sidja-sidja*.

klankbekken; e. s. v. houten —, behoorende tot de Vorstelijke nobat, *pèroepack*.

klankteeken, klinkerteeken, gebruikt bij de arabische letters, *sèndjata*, *baris*.

klant, voor vaste — van een winkelier is geen geschikt woord. Men keert het om en spreekt van een vaste leverancier, iem. bij wien men steeds koopt en noemt dien *lèngganan*. —, snaak, koddige vent, *orang djénaka*, *orang tjèrédik*.

klap, op de wang, om de ooren, met de vlakke hand, *tèmpeleng*, *tampar sépak*; zulk een — geven, *ménèmpeleng*, *ménampar*, *ménjépak*. NB. *tampar* kan ook gezegd worden van een — met de vlakke hand op iets anders b.v. *ménampar njamoek*, met de vlakke hand muggen doodslaan, *ménampas paha*, met de vlakke handen op de dijen slaan, als teeken van verdriet of ontsteltenis. —, met een zweep, *pétjoet*. —, gesnap, *pétoetoeran*, *pertjakapan*, *péleteran*.

klapachtig, snapachtig, *péleter*.

klapbrug, zie **brug.**

klapbus, zie **klakkebus.**

klaploopen, zie **panlikken.**

klapmolentje, in tuinen om vogels te verschrikken, *titiran*, *sélajoen*, *bolang-baling*.

klappei, *péleter*, *orang péleter*.

klappen, een klap geven, *ménèmpeleng*, *ménampar*, *ménjépak*, *ménétjoet*. Zie het onderscheid bij **klap;** in de handen —, *bértépok tangan*; dansende in de handen —, *tépok tari*; kruiselings in elkanders en daarop in eigen handen —, handjeklapspel, *bérgéndang kéra*. —, snappen, *béleter*, *bértjoera*; ijdel geklap, onbeteekenende praatjes, *tahi angin*. —, verklappen, zie ald. — van toeslaande deuren of voetzoekers, *kérétap*, *kérétoep*; met verscheidenheid, *kérétap-kérétoep*. —, van twee platte, harde voorwerpen, die tegen elkander geslagen worden, *légop*; hetzelfde, maar doffer, *légoep*. —, kwaadspreken, *adjoedjah*, *ménggoempat*; uit de school —, *ménahoeka rahasija*.

klapper, babbelaar, snapper, *orang péleter*; voetzoeker, zie **klakkebus.**

klapperboom, kokospalm, zie ald.

klapperen, rammelen, *gététak-gététoek*.

klapperend, *gémététak-gémététoek*.

klappertanden, *bérgétjot*, *gétatoek*. Het laatste woord ook gevolgd door *gigi*, tand.

klapwieken, *ménggépak-ngépakkan sajap* (van *képak*, klanknabootsend woord), b.v. *maka boeroeng hélang itoepon ménggépak-ngépakkan sajapnja*, de sperwer nu klapwiekte.

klaren, helder maken, *ménghéningkan*, *méndjérnihkan*. —, zuiveren, *ménjoetjikan* (van *soetji*), *méntjérijakan*, *mémpérsihkan*. —, in orde brengen, *mémbétoelkan*. —, opklaren van het weder, *djadi térang tjoewatja*.

klarinet; e. s. v. —, *sĕrocnai*.

klasse, rang, *pangkat*; de eerste —, tevens hoogste, voornaamste —, *pangkat jang pĕrtama*; de laagste —, *pangkat jang pĕndoh sakali*; iemand uit de allerlaagste — der maatschappij wordt figuurlijk genoemd *kĕtorombi tahi hajam*, d. i. nakomend stukje van een kippedrol. —, afdeeling, *bĕhagian*; de fatsoenlijke —, *pangkat orang baik-baik*.

klateren, *goemĕrĕntjang*, *gĕmĕrĕntjing*; rammelen, van papier, bladgoud en dergel., *gĕrĕsik*.

klatergoud, *emas pĕrada*, *pĕrada gĕrisik*, *emas kĕrontjang*.

klauteraar, *pĕmandjat*.

klauteren, zoonals in een boom of in een mast, *mĕmandjat* (van *pandjat*, een zet of wip met het lichaam in de hoogte). Zie ook **klimmen** en **beklimmen**.

klauterpaal, paal met ingedreven dwarshouten, gebruikt om tegen iets op te klimmen, noodladder, *tangga sĕnigai*, *tijang sigai*.

klauw, poot, *kaki*; voorpoot, de voorste — en, *tangan*; de werkelijke — of nagels, *kookoe*; anker—, *kookoe djangkar*, *kookoe sauoh*, *tangan sauoh*. — van vogels, *tjakar*; kippen—, *tjakar hajam*. —, krauwel, puntige krabber, *kookoer*; verdeelde —, *kookoe bĕrbĕlah*; met de — en grijpen, zoonals van een neerschietenden roofvogel, *mĕnjambar* (van *sambar*).

klauwen, met de nagels, *mĕnggaroeq*. — met een puntigen krabber, *mĕngoekoer* (van *koekoer*). —, met de pooten in den grond krabben, zoonals kippen, *mĕngais* (van *kais*), *mĕntjakar*.

klauwhamer, *martil jang bĕrsiratan*.

klauwier, waarmede klimplanten zich vasthechten, *sujap*.

klauwtjzer, breekijzer, *alabangka*, *linggis*, Jav.

kleed, in het algemeen, *pakajan* (van *pakai*, gebruiken, aanhebben). Daar dit echter ook kan beteekenen: gouden en zilveren sieraden, die men aanheeft, tuig van rij- en trekbeesten enz. zoo drukt dit woord het niet bepaald genoeg uit. Voor kleederen bezigt men dus ook dikwerf *kain-badjoe*, boven- en onderkleed. Wordt een bijzonder kleedingstuk bedoeld, dan gebruikt men den naam daarvan; het gewone boven—, zoowel voor vrouwen als mannen, **baadje**, *badjoe*. Hiervan verschillende soorten. Zie **baadje**. —, voor het benedenlichaam van de middel tot de voeten, e. s. v. rok of zak, zoowel voor mannen als vrouwen, *kain*, *saroeng*. Ook vereenigd tot *kain-saroeng*. Zulk een — met plooien van voren, zoonals de mannen dragen, *kain kĕmbang*. Hetzelfde zonder naad, *kain tĕpas*. Wanneer de saroeng door een vrouw over de borsten, onder de oksels der armen door vastgemaakt, wordt gedragen heet zij *amban* (Jav. *kĕmbĕn*); e. s. v. — met zijden schering en katoenen inslag, *kain bĕlakang parang*; zijden —, welks bloemen een ketting vormen, *kain djoeng sarat*; e. s. v. — met randen van goud en kèsoemba, *kain tapik-lapik*. — zonder broek, *kain goembang*; oud, versleten —, waarmede men zich nauwelijks dekken kan, *kain kantjoet*; op Javaansche wijze beschilderd —, *kain batik Djawa*. — van Boegineesch maaksel, meestal geruit, *kain boegis*; Boegineesche —jes van zijde, *kain tadjoeng*; lang boven—, zoonals door de hadjis en Arabieren wordt gedragen, zie bij **tabbaard**; e. s. v. lang, van voren geheel open, boven— van katoen of andere dunne stof, door inlanders overdag, door Europeanen als nacht- en morgen— gebruikt, *kabaja*. —je of stuk doek, dat tusschen de beenen door gehaald wordt om de schaamdeelen te bedekken, *kain tjawat*; harig —, *kain rambocli*, *kambĕli*, Perz.; lang, wollen —, grijs of bruin, *boerdah*, Ar.; niet meer kleeren aan het lijf hebben dan om de naaktheid te bedekken, slechts dat wat men aanheeft en meer niet, *sahĕlai sapinggang*, b.v. *maka kadoewanja pon tĕpoelah kadarat sahĕlai sapinggang*, beiden ontkwamen naar het land met niet meer aan het lijf dan om hunne naaktheid te bedekken. Letterl. één lap om elke middel. —, tapijt, vloerkleed, *pĕrmadani*. — of iets dergelijks, b.v. een stuk leder, dat op den grond gespreid wordt, om er eten op klaar te zetten, *soefrah*, Ar. —en, laken, linnen of eenige andere stof, gespreid op den weg, dien een Vorst of aanzienlijk persoon moet passeeren, *poewadai*; van kleeren verwisselen, *bĕrsalin kain*, *bĕrsalin pakajan*; een stel kleederen, *salangkap pakajan*; kleeren aanhebben, *bĕrkain badjoe*; geen klee-

ren aanhebben, *tiada bĕrkaĭn badjoe;* kleederen, die ten geschenk worden gegeven, wisselkleederen, *pĕrsalin;* gedragen aflegger die men aan iem. geeft, *kaĭn bĕkas toeboeh.* —, zie ook bij **doek.**

kleeden, *mĕmakai* (van *pakai*); iemand —, *mĕmakaikan, mĕngĕnakan pakajan* (van *kĕna*); gekleed, *bĕrpakai;* met iets gekleed zijn, *bĕrpakaikan,* b.v. met een purper fluweelen baadje gekleed zijn, *bĕrpakaikan badjoe bĕlĕdoe oengoe;* zich —, *bĕrpakai pakai,* b.v. mijnheer kleedt zich, *toewan bĕrpakai-pakai;* op zijn Chineesch gekleed zijn, *mĕmakai tjara tjina;* eene zonderlinge wijze van zich te —, zich naar welgevallen —, zonder zich aan de etiquette te storen, *mĕmakai bĕrdagang lowar.*

kleeding, kleedij, *pakajan, pĕmakajan, kaĭn badjoe;* eene compleete —, *sapĕmakajan badan, salangkap pakajan.*

kleedingstof, alle stof, waarvan kleeren gemaakt worden, *kaĭn.*

kleedingstuk; één —, *pakajan sakĕlai.*

kleedje, klein baadje of jurkje, *badjoe kĕtjil;* fraai gekleurd —, dat over het deksel wordt gelegd van spijzen enz. die men elkander toezendt, *toedoeng hidang.*

kleedkamer, alleen bij Europeanen, *bilik bĕrsalin pakajan.*

kleefachtig, zie **klevorig.**

kleefrijst, oryza glutinoza, *poeloet, kĕtan,* Jav. Hiervan twee hoofdsoorten, de witte —, *poeloet poetih,* en de zwarte, *poeloet hitam,* waarvan weder varieteiten; gekookte — in bananenblad gewikkeld, *gogos.* Zie verder bij **rijst.**

kleerbakje, *sĕmbĕrip,* (eig. een koperen bak op voet), b.v. *maka istĕri Tala Sangkoeni mĕngaloewarkan pĕrsalin toedjoeh sĕmbĕrip,* de vrouw van T. S. bracht zeven bakjes met wisselkleederen uit.

kleerborstel, *sikat pakajan.*

kleerkast, *almari pakajan.*

kleerkist, *pĕti pakajan, grobog,* Jav.; de Maleiers bergen hunne beste kleeren in e. s. v. fraai verlakte, groote, ronde doos met deksel, *bangkin.*

kleerkooper; eigenlijk kleerverkooper, *orang mĕndjoewal pakajan.*

kleermaken, *mĕndjahit pakajan.*

kleermaker, *toekang mĕndjahit pakajan, toekang djahit, pĕndjahit.*

kleermand, *bakoel pakajan, rantang pakajan.*

kleermot, *gĕgat, ngĕngat,* Jav.

kleerscheuren; zich voor — bewaren maken dat men er zonder — afkomt *mĕmĕlihara-kan toeboehnja daripada lĕbam,* d. i. zijn lichaam behoeden voor blauwe plekken.

kleerschuier = kleerborstel.

kleerwinkel, *kĕdai orang mĕndjoewal pakajan.*

klei, leem, *tanah lijat, tanah pĕkat, gĕloek, gĕloek;* stijve klei, *tanah tĕgar.*

kleinachtig, week, *lĕmbek;* naar klei gelijkende, *saroepa tanah lijat.*

kleinen, van vaten enz. *mĕmboeboeh tanah lijat.*

klein, *kĕtjil, kĕtjik;* kleiner dan, *kĕtjil daripada, lĕbih kĕtjil daripada;* kleinst, *tĕrkĕtjil;* op zijn kleinst, *sakĕtjil-kĕtjilnja.* —, een weinig, *sĕdikit.* — in zijne soort, kriel, van voortbrengselen uit het plantenrijk, *padi,* b.v. een — soort van kokosnoot, dwerg kokosnoot, *njioer padi;* kriel-oebi, eene kleine soort van aardvrucht, kriel-aardappel, *oebi padi.* Van voortbrengselen uit het dierenrijk, *katoi, katik,* b.v. krielkip, *hajam katoi, hajam katik.* — in zijne soort ook *komeng;* te — voor het doel, b.v. van een paard, om met een ander een span uit te maken enz., *tjatjat;* met elkander — zijn, van velen, *bĕrkĕtjil-kĕtjilan,* b.v. *bĕrkĕtjil-kĕtjilan lima bĕrsaoedara tiada bĕrtjĕrai barang sahari,* nog klein zijnde scheidden wij vijf vrienden zelfs geen dag. —, zie ook **kort;** kleiner worden van een vlam, *mĕngĕndap,* letterl. bukkend schuilen; klein zeil maken, reven, *mĕngandak.*

kleinachten, *mĕmpĕrwoedahkan, mĕmandang moedah* (van *pandang*), *mĕlihat moedah.* Zie ook **minachten** en **verachten.**

kleindochter, *tjoetjoe;* van Vorsten, *tjoetjoenda, tjoenda.* Ter onderscheiding van kleinzoon, *tjoetjoe pĕrampoewan, tjoetjoenda pĕrampoewan.*

kleinduimpje, zie **dwerg.**

kleine, kindje, *kanak-kanak;* de —, van een persoon als bijnaam, *sikĕtjil, sikĕtjik.*

kleingeestig, *kakoerangan boedi.*

kleingeld, pasmunt, *oewang pĕtjah.*

kleingeloovig, *koerang imán, lĕmah imán, koerang pĕrtjaja.*

kleingeloovigheid, *kakoeraugan imán, kalémahan imán.*

kleinhandel, *djagal;* in vruchten en zaken die aan bederf onderhevig zijn, *dj. moeda;* in waren die lang bewaard kunnen blijven, *dj. kéras* en in eet- en drinkwaren, *dj. masak.*

kleinhartig, zie **vreesachtig.**

kleinheid, *kakétjilan.*

kleinigheid, *barang kétjil, bénda kétjil, pérkara kétjil;* allerhande kleinigheden, *bénda kétjil ménghétjil;* zelfverachtend gesproken van eigen goederen, huisraad, werk enz, *kéropas-kérapis.* —, gemakkelijke zaak, *pékérdjaäa moedah,* ook *moedah-moedahan,* b.v. *boekan moedah-moedahan naäk koeda tizi,* het is geen — een vurig paard te bestijgen. —, kleine gave, *barang sédikit.* —, zie ook **gering.**

kleinkind, *tjoetjoe;* van Vorsten, *tjoetjoenda, tjoenda.* — van broeder of zuster, *tjoetjoe sapoepoe.* — van een kleinkind, *pijoet;* allerlei achter-achterkleinkinderen, ver nageslacht, *pijoet-pijat.*

kleinkrijgen, *dapat ménghétjilkan, dapat ménghétjikkan.* —, ten onderbrengen, verneederen, *ménoendoekan* (van *toendoek*), *méréndahkan;* van een volk, *ménaloekan* (van *tálok,* Ar.).

kleinmaken, in stukken breken, *ménghétjahkan.* Zie **breken.** —, fijnsnijden enz. *ménghétjik-nghétjikkan* (van *kétjik*). — van hout, in korte stukken kappen of zagen, *ménoewal* (van *toewal*).

kleinmoedig, *hati kétjil, tawar hati, tjabar.* — maken, *ménawarkan hati.*

kleinmoedigheid = kleinmoedig

kleinood, *bénda jang endah-endah, mata bénda, pérmata.*

kleinoogig, *bérmata kétjil.*

kleinschrift, *soeratan haloes.*

kleinschrijver, *pénjoeratan haloes-haloes.*

kleinsdoek, *kain pénapis, kain saring.*

kleintje, klein kind, *anaḳ kétjil, kanaḳ-kanaḳ.* —, kleine zaak, *pérkara kétjil.* Zie bij **kleinigheid:** met een — tevreden zijn, *ménjénangkan dirinja déngan sédikit;* zich niet met een — van iets afmaken, *tiada bolih soedah déngan sédikit.*

kleinzeerig, *tékas rasa sakit.*

kleinzen, doorzijgen, *ménapis* (van *tapis*), *ménjaring* (van *saring*) Jav.

kleinzer, *pénapis, pénjaring,* Jav.

kleinzing, *tapisan, saringan,* Jav.

kleinzoon, *tjoetjoe;* van Vorsten, *tjoetjoenda, tjoenda;* ter onderscheiding van kleindochter, *tjoetjoe laki-laki, tjoetjoenda laki-laki.*

kleitrapper, kleitreder, bij het steenbakken, *péngirik gétloeh.*

kleiweg, *djalan ditanah lijat.*

klem, *apitan, péngapit;* c. s. v. — voor wilde dieren, *apit-apit;* c. s. v. — met veer, om dieren, ook vogels te vangen, *bélantik.* — in den mond, *kédjang moeloet, bérkantjing gigi.* —, nadruk, *goewat;* in de —, in het nauw zitten, *térsépit, kapitjikan.*

klemmen, *ménggapit, ménjépit;* geklemd, *térapit, térsépit;* de vingers —, *ménga-pitkan djari.* —, zooals eene deur de vingers of de kevels van een zuigeling de tepels der borst, *kétap, ménghétap,* ook het — van een bankschroef. —, tusschen twee lichamen insteken, zoodat het ingestokene daartusschen geklemd wordt, *sélit, ménjélit;* zich ergens met de handen aan vast—, *bérpaoet;* met bep. obj. *mémaoet,* b.v. *mémaoet leher orang,* zich aan iemands hals —; hetzelfde, maar sterker, *bérsangkoet-paoet;* vast tusschen iets in geklemd zitten, b.v. tusschen twee muren enz. zoodat men noch her-, noch derwaarts kan, *térasak.*

klemtoon, *goewat,* eigenl. kracht.

klep, zie bij **deksel.**

klepel, *pélentoeng, anaḳ génta, anaḳ lotjeng;* hij heeft de klok hooren luiden, maar weet niet waar de — hangt, *ija sapérti itik ménéngarkan goentoer,* d. i. hij gelijkt eene eend, die naar den donder luistert.

klepkooi, knip om vogels te vangen, *djébaḳ;* daarmede vogels vangen, *méndjébaḳ.*

kleppen, *gétaḳ;* met verscheidenheid, *gétaḳ-gétoeḳ;* zie **klepperen.**

klepperen, *gémélétaḳ;* met verscheidenheid, *gémélétaḳ-gémélétoeḳ.*

klerk, *djoeroe-toelis, pénjoerat, kátib,* Ar.; het hoofd der —en, *karkoen.*

klerkambt, *djabatan djoeroe-toelis.*

klets, plak, plakkaat van iets, b.v. van kalk, modder, klei, koedrek en dergel., *tepik.*

kletsen, plakken, plakkaten maken, *ménepik.* Ook — met het deeg bij het kneden. —, leuteren, telkens op het-

zelfde terugkomen, nakauwen, *mĕmbentjang*, Mén. —, zonder slot of zin spreken, *mĕremet, mĕrenjeh, mĕrepeh, kĕrepoet*.

kletser, *orang mĕremet* enz. Zie het voorgaande woord.

kletskop, *kapala sakit paka, kapala bĕrpoeroe*.

kletsnat, doornat, *basah koejoep*.

kletteren, zooals regen tegen de glazen, erwten op een planken vloer, *mĕndĕrai*. — van veel wapens, *gĕmĕrĕtak, goemĕrintjing*, b.v. *dan goemĕrintjing sĕgala sĕndjata djoega kadĕngarau*, en slechts het — der wapens werd gehoord. —, klateren, *gĕmĕrĕntjang*.

kleumen, *kadinginan*.

kleumer, *orang pĕndingin, orang kadinginan*.

kleumsch, *pĕndingin*.

kleur, *warna*, Skr. *ragam*; veel kleuren hebben, *banjak ragamnja*; van ééne —, *sawarna*. Van kleeding zegt men *sadondon*, b.v. eene kleeding aanhebben, waarbij alles van ééne — is, *mĕmakai sadondon*. Dit is alleen het voorrecht der voornaamste hoofden in een Mal. staat; de —en in een weefsel, *ragi*; frissche, levendige —, van het gelaat, *sĕri, sing*. — van schaamte, *bĕra moeka*; van — veranderd, van het gelaat, uit beschaamdheid of verlegenheid, *iram*; mengeling van —en, *pantja-warna*, letterl. vijf kleurig, *poesparagam*, Skr.; de nationale —en, de standaard, *ālam*, Ar. *ālaw karadjaän*.

kleurbad, voor goud, *sĕpaeh*.

kleuren, eene kleur of tint aan iets geven, *mĕwarnakan*, ook *mĕragam*; gekleurd, *bĕrwarna*; goud — door het in een bad te brengen, *mĕnjĕpoeh*; gekleurd, van goud, *tĕrsĕpoeh*. —, eene kleur krijgen van schaamte, *mĕndapat bĕra moeka*. —, met waterverf, *mĕnoelis dĕngan dawat warna-warna*. —, van allerlei kleuren voorzien, *mĕragam*; op die wijze gekleurd, *diragam*.

kleurhoudend, van manufacturen, *tiada loeroen warnanja*; niet —, verkleuren, *loeroen warnanja*.

kleurig, van het gelaat, *pipi merah*.

kleurloos, *tiada bĕrwarna*.

kleurschakeering, *ragam, poesparagam*, Skr.

kleursel, om de tanden zwart te maken, een zwart poeder van gebrande schillen van sommige vruchten, *gĕrang* —, mengsel, dat men in eenig gekend vocht doet, om het te kleuren, *laroe*.

kleurverandering, *pĕrobahan warna*

kleuter, *kanak-kanak jang tjantik*.

kleven, aan of tegen iets —, blijven — *lĕkat, bĕrlĕkat*. Op Java *bĕlengket*. — geplakt aan, *tempel*; doen — op, *mĕnempelkan*; nog — van lijm, verf of andere kleverige zaken, nog niet droog, *lĕkit*; op elkander — van de oogleden door den slaap als men pas ontwaakt, *djĕreket, djĕrikat*; doen —, *mĕlĕkatkan*; —, aanhoudend blijven op eene plaats, van iemand, *bĕrkandjang, lĕkat*.

kleverig, *lĕkat-lĕkat, lĕkit-lĕkit*. —, slijmerig, *lĕndir, bĕrlĕndir*. —, vochtig van de handen, *lĕngas*. —, dik van vloeistoffen, *pĕkat*. — van de menschelijke huid, *bĕrgĕtah*. — van rijst, die te gaar is, *benjak*.

kliek, rest, overschot, *sisa*; een — van iets overlaten, *mĕnjisakan, tinggalkan sisa*.

kliekenmaal, *makan sisa-sisa*.

klier, *kĕlĕndjar*.

kliergezwel, *boewah kĕlĕndjar, poeroe paka* (volgens anderen, *poeroe baka*); iemand met een — aan den hals wordt spottend genoemd *bĕroeĕk mĕnghantar basil*, d. i. een Lampongsche aap, die in zijne wangzakken overbrengt, wat het bosch hem opgeleverd heeft.

klierzak van de civetkat, *anda moesang*.

klierziekte, *sakit poeroe paka, pĕnjakit baka*.

klieven, kloven, splijten, *mĕmbĕlah*; de golven —, van een vaartuig, *mĕntjĕtjang ombak, mĕnangkoel* (van *tangkael*); schuin op één kant liggend de golven —, van een vaartuig, *mĕrembau*; met een zwaard —, *mĕntjĕntjang dĕngan pĕdang*.

klik, stut, die het laatst verwijderd wordt om het vaartuig van stapel te laten loopen, *kajoe gandjil pĕrahoe*. —, achterste stuk van het roer, *ekoer kĕmoedi*. —, kolfbesing van een geweer, *salotan sikoe bĕdil*.

klikken, kwaad vertellen, dat iemand gedaan heeft, *mĕngoempat* (van *oempat*), *adjoedjah*, ook *djoedjah*.

klikker, kwaadverteller, *pĕngoempat*.

klikklakken, *gĕmĕlĕtak*; met verscheidenheid, *gĕmĕlĕtak-gĕmĕlĕtoek*.

klikspaan = klikker.

klimaat, *hawa, oedara, iklim,* Ar.; een heet — hebben, *bĕriklim panas.*

klimboon, klimerwt, *katjang mĕndjalar.*

klimmast, klimpaal, *tijang sigai, tangga sĕnigai.*

klimmen, stijgen, *naïk.* — op of in, zie **beklimmen;** tot iemand of iets op —, *mĕnaiki.* — in een palmboom of mast, *mĕmandjat* (van *pandjat,* een zet of wip met het lichaam in de hoogte). Ook in andere boomen, b.v. *mĕmandjat pokok tjĕkah, bolih mati djatoh,* in een sneeuwbessenboompje klimmende, kan men doodvallen. Sprw. —, toenemen, *bĕrtambah-tambah,* b.v. zijne jaren —, *bĕrtambah-tambah ĕmoernja.* — van eene schuld, *bĕrtambah-tambah hoetang;* van moeilijkheden, *bĕrtambah-tambah soesah;* al hooger en hooger — van een geluid, b.v. bij het spannen en aanslaan van eene snaar, *lansi, langsi, lansing* en *langsing.* —, voortkruipen van planten zoowel in de hoogte als over den grond, *mĕndjalar, mĕrambat.* Zie ook **kruipen:** ten hemel —, van een gebed, *naïk sampai kapada Tochan Allah.*

klimmend, van planten, *mĕndjalar, mĕrambat.*

klimop, zie het volgende woord.

klimplant, in het algemeen, *pokok jang mĕndjalar, pokok jang mĕrambat;* e. s. v. —, overeenkomende met ons klimop, *daoen pasang-pasang.* —, zie ook **slingerplant** en **woekerplant.**

kling, lemmet, het blank van een steek- of houwgeweer, mes enz., *mata;* degen —, *mata pĕdang;* over de — jagen, *mĕmboenoeh dĕngan pĕdang* of *dĕngan mata pĕdang.*

klink: — eener deur, *kantjing, pĕrgantjing pintoe;* de deur in de — sluiten, zetten, *mĕngantjing pintoe;* de deur is op de —, *pintoe soedah tĕrkantjing.* —, driehoekig stuk, zooals onder de mouwen van een hemd of baadje, in 't kruis van een broek enz., *kekeb, sibar.*

klinkbout, zie **bout** en **klinknagel.**

klinkdeur, klinket, *pintoe kĕtjil.*

klinken, *bĕrboenji,* b.v. de muziekinstrumenten klinken, *maka bĕrboenjilah ségala boenji-boenjian.* —, het maken van een klinkend geluid, al naarmate het meer of minder zwaar of helder is, *kĕlĕntang, kĕlĕntoeng, kĕlĕnting, kĕlontong, kĕlontang,* b.v. — van groote geldstukken, die op een steen vallen, *kĕlĕntang;* van kleine geldstukken, *kĕlĕnting, mĕndĕntjing, mĕndĕtjing, mĕndĕring, gĕmĕrĕntjing.* — met een galmend geluid, *kĕlĕntoeng;* hard of sterk — in een ledig vertrek, doch niet met een weergalm, *tĕbar.* Zie ook **weerklinken.** — met een kloppend geluid, *kĕlĕtak, kĕlĕtoek.* — zooals een glas, waartegen men met een mes slaat, *kĕrĕnting.* — met een dreunend geluid, zooals trommen, *mĕndĕrang;* met elkander —, de glazen aanstooten om te drinken, toosten, *bĕrlaga;* laat ons —, *mari kita bĕrlaga;* de zaak is beklonken, *soedah rat bitjara.* —de munt, kontant geld, *oewang toenai;* met —de munt betalen, *mĕmbajar toenai, mĕninbang toenai* (van *timbang*). —, vastslaan, *mĕmoekoel mati* (van *poekoel*), *mĕlantak.* — van de ooren, *mĕndĕsing,* b.v. *sahingga mĕndĕsing kadoewa bĕlah tĕlinganja,* zoodat zijne beide ooren ervan klonken.

klinker, baksteen, *batoe bata, batoe bakar.* —, vocaal, *harakat,* Ar.

klinkerloos, van een letter, *mati.*

klinkerteeken, klankteeken in het arabisch schrift, *baris, sĕndjata.*

klinket, *pintoe kĕtjil.*

klinkklaar, zie **louter.**

klinknagel, boutnagel, *pakoe soembat.* Zie **nagel.**

klip, *karang, batoe laoet;* blinde —, *tĕroemboe.*

klipachtig, *pĕnoeh karang;* eene — eenplaats, *tĕmpat karang.*

klipbaken, *tanda karang.*

klipdruiven, c. s. v. eetbaar zeewier, ploearia candida, *agar-agar.*

klipgeit, *kambing goenoeng, kambing hoetan.*

klipkalk, *kapoer karang.*

kliprecht, *hak tawanan karang.*

klipvisch, *ikan karang.*

klisteer, *obat pĕroewang, obat sĕmprot,* Jav. *obat soempit.*

klisteerspuit, *sĕmprot,* Jav.

kloek, klokhen, *iboe-kajam.*

kloek, dapper, *bĕrani, pĕrkasa, gagah, wirawan.* — van verstand, *bidjak, bidjaksana, bĕrboedi, boediman.* —, zwaar gebouwd van lichaam, *oembang, tĕgap.* —, sterk, *koewat.*

kloekhartig, *dĕngan bĕrani, dĕngan pĕrkasa.*

kloekheid = kloek.

klok, bel van metaal, *gĕnta* (Skr. *ghanta*), *lotjeng, lontjeng,* Chin. —, uurwerk, *djam, lontjeng.* — van hout aan den hals van buffels, *kĕroentĕng, kĕlintoeng, kĕtok.* —je, schelletje, *kĕlintingan.* — behoorende tot het javaansche klokkenspel, *gong;* de — slaan, *mĕnaboeh gĕnta* (van *taboeh*); de — slaat, *lontjeng bĕrboenji;* de — gaat, *lontjeng bĕrdjalan;* de — staat stil, *lontjeng tĕrhĕnti;* de — gaat een weinig achter, *lontjeng kabĕlakangan sĕdikit;* de — gaat voor, *djalan lontjeng tĕrlaloe tĕkas;* de — luiden, *mĕnggoentjang lontjeng* (of *gĕnta*), *mĕnggĕrakkan lontjeng* (of *gĕnta*); aan de groote — hangen, *mĕmĕtjahkan chabarnja, mĕmasjhoerkan.*

klokhen, zie **kloek.**

klokken bij het drinken, *bĕrtjĕgoek.*

klokkenmetaal, *lojang, gangsa.* —, geel koper, *tĕmbaga pĕroenggoe.*

klokkenspel; het javaansche —, *gamĕlan.*

klokslag, *poekoel lontjeng, p ekoel djam.*

kloktouw, *tali gĕnta, tali lontjeng.*

klomp, klont, kluit, *goempal,* b.v. een — deeg, *sagoempal tĕpoeng;* tot een —, *bĕrgoempal;* aan —en, *bĕrgoempal-goempal.* —, massa, *kĕtoel,* b.v. vijf broeden, *rolo lima kĕtoel.* — van goud en dergel., *poekal;* tot een — maken, *mĕmoekal;* tot een — bij elkander, *bĕrkimpal.*

klomp, holsblok, heeft men niet. Wel c. s. v. voetklossen. Zie bij **klos.**

klompvisch, c. s. v. visch met dikken kop, die bij lang water in den modder rondspringt, *ikan tĕmbakoel.*

klont, —, brok, vormloos blok, ook van suiker, *tongkol.* Zie **klomp** en **kluit.**

klonteren, van melk enz., *pĕtjah.*

klonterig, *bĕrgoempal-goempal,* ook *bĕrboekoe.* — meel, *tĕpoeng bĕrboekoe;* een kussen met klonters, *bantal jang bĕrboekoe.* —, meelklonters in spijzen, *tahi kambing.* — van melk, *pĕtjah.*

klontje, klontjes, kandijsuiker, *goela batoe.*

kloof, spleet, *tjĕlah, bĕlah.* — in dierenklauwen of hoeven, *siratan koekoe, bĕlahan koekoe.* —, ravijn, holle weg, *djocrang.*

kloof baar, *tĕrbĕlahkan, dapat dibĕlahkan;* niet —, *tiada tĕrbĕlahkan.*

kloofbeitel. *pahat pĕmbĕlah.*

kloofhout, *kajoe jang tĕrbĕlah-bĕlah, bĕlah-bĕlahan kajoe.*

klooflip, *bibir soembing,* zie **lip.**

kloot, zie bij **bal.**

klootzak, *tĕmpat boewah pĕlir, kontol.*

klooven, *mĕmbĕlah;* in tweeen —, *mĕmbĕlah doewa.* — van boomstammen tot planken of balken, *mĕmbahan,* ook klooven of splijten van een mensch met een wapen.

kloover, *pĕmbĕlah;* hout—, *pĕmbĕlah kajoe.*

klop, tik, b.v. op eene deur enz. *kĕtok, paloe, poekoel, tockoel.* — krijgen, *kĕna poekoel, kĕna paloe.*

kloppartij, *pĕrkalahian, pĕrang poekoel, poekoelan;* een algemeene —, *poekoelan jang ramai.*

kloppen, *mĕmoekoel, mĕmaloe, mĕnĕpok, mĕngĕtok, mĕnoekoel.* Zie de grondw. bij **klop.** — met een stok, klopper of hamer, *mĕmoekoel.* —, op of tegen iets tikken, b.v. met de knokkels, *mĕngĕtok;* op de deur —, *mĕngĕtok pintoe;* zachtjes met de vlakke hand slaan —, *mĕnĕpok,* b.v. *andjing ditĕpok kapala mĕndjĕngkit ekoer,* een hond, die op den kop geklopt wordt, steekt de staart in de hoogte, Sprw. — met een stok of klopper op een klok of muziekinstrument, *mĕmaloe, mĕnaboeh* (van *taboeh*). —, met een knuppel, stuk hout en dergel., *mĕmangkoeng* (van *pangkoeng*). —, beuken, platslaan, b.v. van bamboe enz., *mĕloepoeh.* — tot vezels, *mĕnggoewal;* zachtjes —, *mĕnoctock* (van *toctock*). — met een kleinen hamer of ander klein voorwerp, *mĕnitik* (van *titik*), b.v. al hunne gewrichten werden met een houten hamer geklopt, *ditilikinja ségala sĕndi-sĕndinja dĕngan kajoe pĕmoekoel;* met iets hards op iets — om het te keuren, *mĕnting* (van *tinting*); met iets hols, b.v. een koker, onderste boven tegen iets — om er uit te krijgen wat er in zit, *mĕnoentoeng* (van *toentoeng*). — van het hart, *bĕrdĕbar* (ook van blijdschap); van vermoeidheid, *gap-gap.* — van een slagader, *bĕrdĕnjoet,* ook van het hoofd. — van vloeistoffen, *mĕnoemboek,* b.v. *maka ajar panas itoepon ditoemboektoemboekinja zampai mĕndjadi sĕdjoek.* het warme water werd door hem geklopt tot het koud werd; iemand geld uit den zak —, *mĕngĕkalkan doewit*

orang; aan een doovenmans deur —, *mëmbisiki orang pëkak;* het water in den bak — en zijn eigen gelant bespatten, *tepock ajar didoelang, terpërëtjik moeka sëndiri,* Sprw.

klopper, hamer, *pëmockoel, pëngëtok,* zie ook **hamer.** — op een deur in den vorm van een ring, *gëlang-gëlang pintoe.* —, e. s. v. platten knuppel, *goewal.*

klopping, van het hart, *dëbar;* kloppingen van het hart, *perdebaran.*

klos, garenklosje, ook voor touw, *gëlendoeng, kareta;* klosjesgaren, *benang gëlendoeng, b. kareta.* — van een spinnewiel, *kisi;* de opstaande houten, waarin die — steekt, *tijang kisi;* de houten vuetklossen, die men vooral in den regentijd draagt en die met een daarop staanden knop tusschen de beide voorste teenen vastgehouden worden, *tjarpoe.*

klosjesgaren, *benang kareta.*

klossen, opwinden van garen of touw op een klos, *mëngggëlendoeng.* —, een klossend geluid maken, zooals met de hakken op een steenen vloer, *këtakkëtoek.*

klotsen, van de golven, *bërbakat.* Ook *bërpaloe,* b.v. *ombak bërpaloe sëndirinja,* de golven — tegen elkander; de golven —, *ombak bërpaloe-paloewan.* Ook *bërtepock-tepock.*

klucht, grap, *djinaka,* b.v. o, jou schelm! wil je ook hier je —en vertoonen? *hai pëntjoeri, dizinipon ëngkan hëndak mëwoendjoekkan djinakamoe?* Zie **grap.**

kluchtig, *bërdjinaka, sëloeroh, loetjoe;* zich — aanstellen, *mëndjinaka.*

kluchtspeler bij het komediespel, genaamd ma'joeng, *alan-alan.*

kluifhout, van een vaartuig, *djoengoer, djib bow.*

kluis, op den voorhoeg voor ankertouw of ketting, *ongkak.*

kluisgat, *lobang ongkak.*

kluisplank, (mar.) *tangkoep pipi.*

kluister, keten, *rantai, bëloenggoe.* —, voetboei, *rantai kangkang, sangkela,* Skr. —, blok, waarin misdadigers worden gesloten, *pasoeng.*

kluisteren, *mërantaikan, mëmbëloenggoekan, mëmasoengkan, mëngënakan sangkela.*

kluit, klomp, klont, *goempal;* tot een —, *bërgoempal;* aan —en, *bërgoempal-goempal.* —, klont van zachte en taaie zelfstandigheden, *këpal,* b.v. een — gekookte rijst, *nasi sakëpal;* een — klei, *tanah lijat sakëpal.*

kluiven, beknabbelen, *mëngongkang* (van *kongkang*).

kluiver, kluiverzeil, *djib, kelewer, lajar goesi, lajar tjoetjoer;* buiten —, *palandjib.*

kluizenaar, iemand die zich tot het doen van vrome verrichtingen afzondert, *orang pertapa, zahid,* Ar.

kluizenaarshut, *pondok orang pertapa.*

kluizenarsleven: een — leiden, *bërtapa.*

kluizenares, *ochon,* Kw.

klutsen, b.v. een ei, *mëngaron* (van *aron*), *mëmocdi* (van *poedi*). — met een klutser, die men tusschen de beide handen draait, *mëmoesar* (van *poesar*).

kluwen, *loekal,* zie **klos.**

knaagdier, *binatang jang mënggërat.*

knaap, jongen, *boedak.* —, jongeling, *orang terocna.* —, als aanspraakswoord voor een jongen, *katjoeng,* b.v. wel, —! *hai katjoeng!* —, bediende, *boedjang, boedak.* —, klein tafeltje, *kënap;* e. s. v. — met eenigszins opstaanden rand, meestal van koper, *sëmbërip.*

knabbelen, *mëngërowit, mëmamah;* op suikerriet —, *mëngoenggis teboe.*

knagen, als een rat, *mënggërat, mënggërit.* Ook *mëngërat* (van *kerat*). Zie ook **knabbelen.** — van het geweten, zie **berouw.**

knak, breuk in een tak, stok, been enz. *koelai,* b.v. *kakinja sakëlah soedah patah tiga tërkoelai-koelai,* zijn eene been is gebroken, driemaal geknakt. Eigenlijk beteekent *tërkoelai-koelai* er geknakt bijhangen, en in zooverre ook geknakt. — van een tak, stok enz. ook *sërëpih.*

knakken, *mëngoelai-ngoelaikan.*

knal, van een geweerschot, *das, dëtoes.*

knallen, *bërdas, bërdëtoes.*

knap, bedreven, *pandai;* zich — aanstellen, *mëmandai dirinja,* b.v. *goeroe-goeroe jang tiada beladjar mëmandai sëndirinja,* leermeesters, die niet gestudeerd hebben en zichzelven — aanstellen; zich —, flink, ferm voordoen, *sekah.* —, geluid van een brekend of knappend voorwerp, *lëtos, lëtoep, tjëlëos,* Jav. —, vlug, b.v. in het dansen of zingen, *akas.* —, zie ook **knal.**

knaphandig, *pantes, akas, tjakatan,* Jav. *tjikatan;* zoo — was zij, *dëmikianlah akasnja.*

knapheid, *kapandajan.*

knapjes, zindelijk, netjes, *tjantik.*

knapkoek, e. s. v. dunne, krakende koek, *oepak.*

knappen, ploffen, van vuur of van hout of iets anders, in het vuur, *mëletoep.* —, klankmabootsend, *kerap*; met verscheidenheid, *kerap-këroep.* —, knetteren, zooals b.v. vleesch in een heete pan, *këroetoep*; koken of braden dat het knapt, *masak këroetoep.* — of kraken der gewrichten, *serak-serik, lekaplekoep, letik-letik.* —, knappend kauwen, *memëpak* (van *pepak*); de vingers laten —, uit droefheid, of van verlegenheid, door er aan te trekken, eene inlandsche gewoonte, *mëmatah-matah djari*, b.v. *maka soeltan Achmad pon mëmatah-matah djarinja serta dengan sësalnja*, en de Sulthan A. nu liet zijne vingers — terwijl hij spijt had.

knappend, croquant, van gebakken, gebraden, geroosterd of gebrand, *garing.*

knapzak, *kaskoel*, Perz. —, een lederen zakje voor provisie, *banjan.*

knarsen op de tanden, *berkërëtak gigi, mënggërëtakkan gigi, gërat, gëroet, kërenujoet.*

knarsetanden, *mëngëritkan gigi*, zie het woord. woord.

knaster, *kërandjang*; suiker—, *kërandjang goela*; twee — s suiker, *goela doewa kërandjang.*

knauw, met den bek, *kërëkah.* Ook een — geven, b.v. *mati dan loeka dikërëkah badak*, omkomen en gewond worden, geknauwd door een rhinoceros.

knauwen, met den bek op iets, zooals b.v. een hond op een been, eene kat op een muis of vogel, *kërëkah, kërëkapkërëkoep.* Zie ook **knngen.**

knauwsel, *kërëkahan, kërëkapan.*

knecht, *hamba, chadim*, Ar.; een — der —en, *hamba sëgala hamba, patjar*, zie bij **slaaf,** —, stalknecht, *gombala koeda.*

knechtje, jongen, *hoedak.*

knechtschap, *përkhambaän.*

kneden, van deeg, was, leem enz. *mëramas, mengoeli* (van *oeli*), *mëloeli*; deeg —, *mëramas tëpoeng*; wat gekneed is, *ramasan*; tot deeg —, ook *mëngadon*; tot kluiten of klonten —, *mëngëpal* (van *këpal*); met de voeten —, *mëlanjak*, b.v. de grond werd door de olifanten tot slijk gekneed of getrapt, *tanah itoe dilanjak-lanjak gadjah itoe.*

kneder, *përamas.*

kneedbaar, *dapat diramas.*

kneedsel, *ramasan*; deeg, *adonan.*

kneep, *djëpit*; fijne — met vinger en duim, *djëntik, tjoebit*, Jav. —, booze streek, *tipoe, daja, ëlkal, makar*, Ar.; daar zit de —, dat is de zaak, zie bij **zaak.**

knekel, *toelang orang mati.*

knel: in de —, in de benauwdheid, in het nauw, *tërsëpit, kapitjikan*, b.v. *karena sëbaja ini sangatlah kasakitan dan kapitjikan*, want ik zit zeer in moeilijkheid en in de —; in de —, ook *tërhempet*; in de — brengen, *mënjëmpitkan.*

knellen, *mënjëpit, mendjëpit, mëngapit.* — van ring- en pijpvormige voorwerpen om iets, doordat ze te nauw zijn, *sendat.* —, zie ook **nauw.**

knetteren, zooals b.v. zout in het vuur, *mëretch.* — zooals een geweervuur in de verte, *gëroetoep, berderap.*

kneuzen, *mëmarkan* (van *mëmar*, gekneusd, ook van vruchten en in de heelkunde).

knevel, snor, *koemis, misai*, Tam.; een — met boehten, *misai berkëloek*; de — s in orde brengen, *mëngandam misai.* —tje in het midden van de bovenlip, *oering.* —tje, *misai lalat hinggap*, d. i. een — zoo groot, alsof er een vlieg op zit. —, de haartjes onder de onderlip, *tjoemik.*

knevelaar, woekeraar, fig. *lintah.*

knevelarij, zie **woekeren.**

knevelen, binden, *mëngikat*; sterk binden, *mëngebat* (van *kebat*), *mëngerebat* (van *kerebat*). —, geld afpersen, uitzuigen, *mëlobakan oewang*, fig. *mënghisap darah.*

kneveltouw, *tali pëngikat.*

knibbelaar, *orang jang tawar tërlaloe kikir.* —, haarklouver, *pëntjëkit-tjëkit.*

knibbelen, nauw dingen, *tawar tërlaloe kikir.* —, haarklouven, *mëntjëkit-tjëkit.*

knie, *loetoet*; de beide —en, *kadoewa belah loetoet*; de —en buigen, *mëlipat loetoet*; tot aan de —en, *sampai dilootoet, hingga loetoet*; een huldebewijs brengen aan de —en van den Vorst, *mëngëmbah loetoet baginda*; op de —en liggen, doch met het lichaam recht overeind, *berdiri loetoet*; onder de — brengen, onderwerpen, *menëloekan* (van *tëloek*, Ar.), *mëngalahkan*; kin en —en

slaan tegen elkander, *loetoet bërpaloe-paloe dengan dagoe*, fig. uitdrukking om de hevigheid van bibberen of sidderen aan te duiden. —, kromhout, zie ald. en **kniehout.**

kniebuiging, *lipatan loetoet.*

knieholte, *pelipat loetoet.*

kniehout, kromhout, *kajoe sikoe-sikoe*; de — en in een vaartuig, *gading-gading.*

kniejicht, *sengat loetoet.*

knielen, *berloetoet, bertëloet, mëloetoet.* — van een olifant, *goenam, dëroem*; doen —, *mënggoenamkan, mëndëroemkan*, het laatste ook van andere groote dieren, kameelen enz.; het linkerbeen doen — en het rechter laten staan, zooals een schutter, die een zeker schot wil doen, *bertëloetkan kaki kiri dan mëndirikan kaki kanan*; geknield, *tërtëloet.*

knier, zie **scharnier.**

knieschijf, *tëmpoeroeng loetoet.*

kniezen, *moeroeng, goudah-goelana.*

kniezer, *pemoeroeng.*

knijf, *sëkin.*

knijp; in de — zitten, *kapitjikan, tërsëpit.*

knijpdokter, *toekang pidjit, dokter pidjit.*

knijpen, *mëntjoebit, mëndjëpit, mëngëtip, memidjit, mëngëpit, mëngetel.* Het onderscheid is als volgt: met duim en vinger —, *mentjoebit*, b.v. wordt de linker dij geknepen, dan voelt de rechter pijn, *mëntjoebit paha kiri, paha kanan sakit*, Sprw. beteekent: beleedigt men den een, dan trekt de ander zich dat aan. — met eene tang of schaar, zooals kreeften enz. *mëndjëpit*, b.v. *didjëpitnja dëngan sëpitnja*, zij kneep het met hare schaar; met de nagels —, *mëngëtip* (van *këtip*); de ledematen met de vingers — als gezondheidsmaatregel, *memidjit* (van *pidjit*), *pidjit*, Jav.; met den arm —, *mëngëpit* (van *këpit*); tusschen de nagels of de toppen der vingers —, *mënyetel* (van *ketel*). —, zie ook **knevelen** en **toeknijpen.**

knijpertje, tangetje, *angkaep, sëpit angkaep, penjëpit*; duim en voorsten vinger als — gebruiken, *mënggangkaepkan djari.*

knijptang, zie **nijptang.**

knik, wenk, *tanda, isjarat*, Ar.

knikkebollen, *bëranggoq-anggoq*; onwillekeurig, b.v. onder het dragen van een vracht, *teranggoq-anggoq.* — ook *mënjënggoet* en *bersenggoq*; aan het — geraakt, *tersenggoq-senggoq.* — van een slaperige, *mengantoeq.*

knikken, een knik met het hoofd geven, b.v. als teeken van toestemming, *menganggoq*, ook een hoofdknik als groet en het knikkebollen van een slaperige; onder een vracht gebukt gaande knikken, *teranggoq.* Zie ook bij **knikkebollen.**

knikker, *këlitji, kesten*, Jav.

knikkeren, *bermaïn kelitji, maïn kësten.*

knikkerspel, *permaïnan kelitji, p. kësten.*

knip, met de oogen, *kedjap, kedjam, kelip.* — met den vinger, *djentik.* —, vogelknip, *djebak*; met zulk een — vogels vangen, *mendjebak.* — van eene deur, *kantjing pintoe.* — met eene schaar, *goentingan.* —, hoerhuis, *roemah pandjang*; geen — voor den neus waard zijn, *sëdikit pon tiada bergoena.*

knipmes, *pisau lipat.*

knipoog, toestemmende of naamoedigende wenk met het oog, *kenjit.*

knipoogen, *mengedjap mata, mëngenjit, kidjip*, vdW. *kedjap* en *kidjap*, Men.; elkander knipoogjes geven, *bermaïn mata.*

knippen, met de oogen, *mëngedjapkan mata, mengedjamkan mata, mëngëlis* (van *kelis*); herhaaldelijk met de oogen —, *keledjap*; luizen of vlooien —, *menindas* (van *tindas*); luizen —, *mëmindas toemo, m. koetoe*; met duim en vinger —, *mëmetik* (van *petik*), *mendjentik.* — met de nagels, *mëngëtikkan koekoe*; aan het — met de nagels zijn, *berketik-ketik.* —, met eene gewone schaar, *mënggoentiug.* — met eene schaar die het scharnier aan het einde heeft, zooals eene pinangschaar of eene schaar, waarmede men blik en plaatijzer doorknipt, *mëngatjip* (van *katjip*, zulk eene schaar).

knipschaar, *goenting.*

knipsel, *goentingan.*

knitteren, zooals papier, dat gefrommeld wordt, *mërësik.* —, zie ook **knetteren.**

knobbel, knoest, *boentjak, boetjak.* —, inzonderheid aan het voorhoofd, *tondjol*; als zulke — s te voorschijn komen, *mëmondjol.* — op het lichaam als ziekteverschijnsel, ook — op den snavel van een vogel, *tombol*; ziekelijke — s tusschen vel en vleesch, die van plants veranderen, *polong angin.* —, bult, zoo-

als van een kameel of rund, *bongkol, bonggel.* —, b.v. van horens, die nog niet doorgebroken zijn, *bontjol.* —, door verzwering aan handen of voeten, *boehoel.* —, uitstekend gezwel, *bondjol.* —, ontstaan door het uitpuilen van den navel, *boedjal.*

knobbelachtig, knobbelig, *benggol*; overal —, *benggal-benggal.* —, bultig van het voorhoofd, *djendol.* —, zie bij **knobbel.**

knobbeltje onder aan vruchten of bloemen, *boentat*, b.v. *boentat bidji nangka*, het — onder aan een nangknpit; *b. boenga mènoer*, het — onder aan een jasmijnbloem; *b. njioer*, het — onder aan een kokosnoot.

knobbeluitwas aan boomen, *boentjak, boetjak.*

knoedel, zie **noedel.**

knoeien, iets willen doen, waartoe men niet in staat is, *ngoeh.*

knoest, uitwas aan boomen, *boetjak, boentjak, gembol, bongkol, poesoe, lunir.*

knoesterig, *berboetjak-boetjak, gerwogoel,* enz. Zie **knoest.**

knoflook, *bawang tjina.* Zie **ui.**

knok, been, *toelang.*

knokig, *bertoelang.*

knokkel, vingergewricht, *boekoe djari.*

knol, raap, *lobak.* —, bol van gewassen, *oembi.* —, slecht paard, *koeda geladak*, Jav.

knolgewas. Hiervoor is geen woord. Om —sen in het algemeen uit te drukken maakt men gebruik van de samengestelde uitdrukking, *oebi-kèledèk*; e. s. v. eetbaar, aardappelachtig —, *simpoh.* Zie verder bij **aardvrucht.**

knolradijs, *lobak ketjil.*

knolzaad, *bidji lobak.*

knook, zie **knok.**

knoop, aan een kleedingstuk, *boelang, kantjing*; overspannen —, *kantjing boewah roe.* — aan een baadje, *kantjing badjoe*; hiervan de volgende soorten: *kantjing mèrak mèngigal, k. mèrak mèlajang, k. sangka rètna, k. sahari boelan, k. koepoe-koepoe, k. majang mènggèrai.* —, die onder aan een brock of aan een vest zonder mouwen gedragen wordt, *kantjing lawi-lawi.* —, dien men ergens in legt, *simpoel*; schuif—, strik—, *simpoel poetih*; vaste —, *simpoel mati.* — in een zakdoek om iets te onthouden, *simpoel ingatan.* — in een touw bij het tellen voor zekere ronde getallen, *goendal.* Het touw, waarin die —en gelegd worden, *goendalan.* Zie **kerfstok.** — aan een zakdoek of beursje, *oentil.* —, zooals men dien legt in een doek, sjerp of das, *boentil.* Zulk een — maken, *mèmboentil.* — aan het einde van een zweep, *tamarah.* — of knop aan het einde van een touw, turksche —, b.v. aan het einde van een valreep, *kapala lalat, boekoe bèmban*; zoodanige —, waartoe slechts twee touwen gebruikt worden, *boekoe bèmban dowca*; een beenen —, *kantjing toelang*; een parelmoeren —, *kantjing indoeng moetiara.* —en draaien, *poetar kantjing*; de — van den inhoud eens briefs of eener redeneering, *boekoe*; waar zit de —, *apa boekoenja?* daar zit de —, *bagitoelah boekoenja*; in de —, *simpoel mati*; een — leggen, zie **knoopen:** een — losmaken, aan een kleedingstuk, *mèmbooka kantjing, m. boelang*; van een touw enz. *mèngaeraikan simpoelan, mèmbooka simpoelan*; er een — op leggen, vlocken, *bersoempah.* — of merk in een lood- of loglijn, *mèrkah.*

knoopen, de knoopen aan een kleed vastdoen, *mèngantjing.* —, een knoop leggen in touw enz. *mènjimpoelkan.* —, een knoop leggen in de vier uiteinden van een doek of kleed, *mèmoendjoel* (van *poendjoel*). — van netten enz. *mènjirat* (van *sirat*). — van beursjes enz. *mèradjoet.*

knoopendraaier, *pèmoetar kantjing.*

knoopjes, e. s. v. paarsche bloemen, *boenga boelang.*

knoopsgat, *roemah boelang, roemah kantjing.* —, oog, lis voor een knoop, *sosoh.*

knoopwerk, van netten, *siratan*; van beursjes enz. *radjoetan.*

knop, uitspruitsel van planten, *taroek, toenas.* — van bloemen, bloesems of bladen in zijne eerste ontwikkeling, *koedoe.* — van bloemen, bloesems of bladen, wanneer die bijna ontsluit of zich opent, *koentjoep, koentoem.* —, handvatsel, *pèmègang.* —, knobbel, zooals op een gong of eene deur enz., *tombol*, v. e. deur ook *tjombol.* — van vele voorwerpen, b.v. wandelstok enz., *kapala.* — van een deksel, *boetjoeh.* — met ribben of geslepen kanten, zoo-

als op een deksel, of onder aan een onderschotel van een hanglamp, *gĕlaegoer*, zoo genoemd naar de vrucht van dien naam. — van een degen, vlaggestok enz., *kĕmoentjaĕk, poentjaĕk, pĕmoentjaĕk.* — op de punt van een lans, *koentjoep*; platronde — op vlaggestok of mast, *boewah bĕrĕmbang, boewah pĕdada.* — van een spijker, *pojoeng pakoe, kapala pakoe.* — van een speld, *kapala pĕniti.*

knoppen, botten, *bĕrtoenas, bĕrtaroeĕk moeda.*

knopspeld, groote borstspeld van goud, *koersaxy, kĕroengsang.*

knor, knorbeen, knorfbeen, kraakbeen, *toelang moeda.*

knorren, zooals b.v. varkens, *mĕndĕngoes, mĕndĕroeoa, mĕnggĕram.* —, brommen, b.v. op een kind, *mĕradjoeĕk.* — op, bestraffen, *mĕnggoesari, mĕmarahi.*

knorrepot, *pĕradjoeĕk, pĕmarah.*

knorrig, *marah, radjoeĕk, ngĕren,* Jav. b.v. *djangan toewan marah,* mijnheer moet niet — zijn. — worden, —, gemelijk zijn, *mĕradjoeĕk,* b.v. *laloe mĕradjoeĕkłah tĕngkoe Abdoerrahman itoe pĕrgi ka Trĕnggaanoe,* toen werd A. — en ging naar Trĕngganoe; *maka Machdoem pon ngĕrenłah, katanja,* en M. werd —, zeggende. —, verstoord, zonder het in woorden te uiten, *mĕrĕngoes.*

knot van garen, *toekal.* Deze houdt 40 *rejan* of strengen.

knots, *gada.* —, strijdhamer, *godam, tjokmar,* zie ook **knuppel.**

knotten van boomen, *mĕnoetoeh* (van *toetoeh*); geknot, getopt, van het bovenëinde beroofd, *tjampoeng.* —, tot een knot maken, *mĕnoekał*; iemands hoogmoed —, *mĕrĕndahkan hati orang.*

knuist, *gĕnggam*; in iemands — en zijn, zich in zijne macht bevinden, *ada dałam gĕnggamań tangań orang.*

knuppel, knots, *gada,* Skr. *tjokmar.* —, korte zware knots, *bĕłantan*; korte —, om dwars mee te slaan, *gada lintang.* —, waarmede men op het seinblok slaat, *pĕłĕntoeng*; platte —, klopper, *goewał.* —, dikke stok, *pĕmĕntoeng.*

knuppelen, *mĕmĕntoeng* (van *pĕntoeng*); iets —, *mĕmbĕłantani, mĕmaloe dĕngan gada,* w. d. *tjokmar* enz.

knutselaar, iemand die allerhande fijn werk verricht, *pĕnggĕropis, pĕromit.*

knutselen, allerlei fijn werk verrichten, *gĕropis, mĕromit*; met een mes in bamboe, hout, rotan en dergel., *mĕraoet.*

knutselarij, knutselwerk, *gĕropisan, romitan, raoetan.*

knutselmes, *pisau raoet.*

koddig, *djinaka, loetjoe.*

koe, *lĕmboe*; ter onderscheiding van den os, *lĕmboe bĕtina.* Op Java *sapi, sampi, sapi pĕrampoewan.* Op Sum. *djawi*; onde koeien uit de sloot halen, *mĕmbongkar-bangkir, mĕmbangkit-bangkit,* b.v. *sampai dimakinja dan dibongkarbangkirnja,* zoodat hij haar uitscheld en onde koeien uit de sloot haalde; *mĕmbangkitkan pĕrkara jang lama, mĕmbangkit batang tĕrbĕnam*; te paard uitgaan, op eene — terugkomen, *pĕrgi bĕrkoeda, poelang bĕrlĕmboe,* Sprw.

koebeest = koe.

koehaar, *boeloe lĕmboe.*

koeherder, *gombala lĕmboe.*

koehoorn, *landoek lĕmboe.*

koehuid, *koelit lĕmboe.*

koeienmest, *tahi lĕmboe.*

koek, Hiervoor is geen ander algemeen woord dan *koewih,* Chin. —jes, gebakjes, *panganan,* Jav. *koewih-koewih,* Chin.; e. s. v. dikken, platten —, voornamelijk van sagomeel, *gobak*; e. s. v. dikken — van sago, zonder olie of vet in de pan gebakken, *toempik*; platte, dunne —, door de Maleiers gewoonlijk voor eerste onthijt gebruikt, *lĕmping*; e. s. v. inlandsche —jes, *poetoe,* onderscheiden in *poetoe majang, p. kĕring* en *p. oerai.* De laatste soort is van groene boontjes, *katjang hidjau,* gedrukt in bloemvorm; platte, vierkante, samengeperste —, b.v. van gekorven tabak, deeg enz. *tepik, lĕmpeng,* Jav. Tot zulk een — kneden of samendrukken, *mĕnepik*; een — was, *sabata lilin,* ook *batil*; een —je van was, benzoë, guttepercha enz., *tampang, bata*; guttepercha in platte koekjes, *gĕtah bĕrbata*; hij wil den — en ook het meel, *koewihnja ija maoe, tepoengnja pon ija maoe,* Sprw. — bakken, *mĕmbakar koewih-koewih.*

koekbakker, *toekang koewih-koewih, toekang panganan.*

koekdeeg, *tĕpoeng koewih.*

koekenpan, *tĕmpat bakar koewih-koewih.*

koeklok, van hout, *kĕroenting.*

koekmes, plat ijzer met steel, gebruikt

om pannekoeken of ander baksel om te keeren, *soedip bĕsi*.

koekoek, kap boven eene kajuit, *magoen*; boven een vertrek benedendeks, *magoen angin*. —, de vogel, *tjindrawasih*. —, vallicht, *pĕloetar lĕrang*. —, een man, die de echtbreuk zijner vrouw verdraagt, *orang dajoes*, van *dajoets*, Ar. *pĕmbéla itik*.

koekraal, *kandang lĕmboe, kandang sapi*.

koekwinkel, *kĕdai pangaman, kĕdai koewih-koewih*.

koel, frisch, *sĕdjoek*. — maken, *mĕnjĕdjoekkan*. — water, *ajar sĕdjoek*. —, onverschillig, *tiada fadlocli, tiada pĕrdoeli*. — behandelen van een bezoeker, *lĕntang tikar pon tidak*, men spreidde zelfs geen mat, voor ons: men presenteerde zelfs geen stoel; in — en bloede, moedwillig, *dĕngan sĕkadja, d. sĕngadja*.

koelbloedig, onverschillig. *tiada fadloeli, tiada pĕrdoeli*.

koeldrank, *minoeman sĕdjoek*.

koelen, koeler maken, *mĕnjĕdjoekkan*. — van gloeiend ijzer, *mĕntjĕloep bĕsi panas*; zijnen dorst —, *mĕmoewaskan dahaga* (van *poewas*); zijne driften —, *mĕmoewaskan hawa-nafsoe*; zijne verbolgenheid aan een ander —, *mĕmboewang rĕntan*; de wind koelt, *angin mĕnkin sĕdjoek*.

koelhartig, *dĕngan hati jang tiada fadloeli*.

koelheid, *kasĕdjoekan*.

koelhuis, *roemah pĕranginan, balai pĕranginan*

koeli, sjouwer, arbeider, *orang koeli*; als — arbeiden, *mĕngoeli*.

koelkruik voor drinkwater, *kĕndi, gĕndi*, Jav. *doerik*, Ar.

koelte, *sĕdjoek*. —, koele plaats, *tĕmpat sĕdjoek*. —, wind, een stijve —, *angin lĕgang kĕlat*, letterl. wind die de brassen spant; een frissche —, *angin kĕntjang*; een aanwakkerende —, *angin mĕngĕntjang*.

koeltje, windje, *angin sĕpoewi-sĕpoewi*. Ook *angin sĕpoe-sĕpoe, angin lĕmah-lĕmboet*.

koeltjes, frischjes, *sĕdjoek sĕdikit*.

koelvat, voor drinkwater, *tampajan*.

koelzeil, *saroeng pĕnjĕdjoek, saroeng angin*.

koemelk, *ajar soesoe lĕmboe, ajar soesoe sapi*.

koemest, *tahi lĕmboe, tahi sapi*.

koen, dapper, *bĕrani, gagah, prawira, wirawan, pĕrkasa*. —, onversaagd, *tjandang*.

koenheid, *kabĕranian, kalaki-lakian*.

koepel, gewelf, *koebbat*, Ar. —, bovenverdieping, *sotor*. — over het water, gebruikt als badhuis, *pantja-pĕrsada*. —, verheven overdekte stelling op palen, *panggoeng*.

koepeldak, *tĕkap, tĕkoep*.

koepelvormig, bol, *tjĕmboeng*.

koepokken, kinderpokken, *katoembachan, tjatjar*, Jav. —, inenten, *mĕnanam katoembachan, m. tjatjar* (van *tanam*).

koepokinenter, *mantĕri tjatjar*, Jav.

koepokstof, *nanah tjatjar, bĕnih katoembachan*.

koeren, zie **kirren.**

koers, richting, *toedjoe*; van één —, *satoedjoe*. — nemen, *mĕngambil haloewan*; den — nemen naar, *mĕnoedjoe*; bij het nemen van den — rekenen op het afvallen van het vaartuig, *mĕmboewang idar*; een iegel. zijn eigen —, *masing-masing dĕngan toedjoenja*; samen denzelfden — houden van vaartuigen, samen zeilen, *bĕrsaing*; den — zetten of houden naar, *mĕnoedjoe*; van den rechten — afdwalen, *sĕsat daripada djalan jang bĕtoel*. —, marktprijs, *harga pasar*; rijzen van den —, *naik harga*; dalen van den —, *toeroen harga*; buiten —, van geld, *tiada lakoe lagi*.

koersen naar iets, *mĕnoedjoe*. —, op een bepaald punt afsturen, *mĕmĕmbaĕ* (van *tembaĕ*).

koestaart, *ekoer lĕmboe*. — met de haarbos er aan, *tjĕmara*.

koestal, *kandang lĕmboe, kandang sapi*.

koesteren, verzorgen, *mĕmĕlihara kan* (van *pĕlihara*); zich in de zon —, *bĕrdjĕmoer diri*; zich bij het vuur —, *bĕrdiang*; zich —, stoven, *bĕrtangas*; zich in het zand —, zooals vogels, *pacpoer*. De plaats waar een vogel zich in het zand gekoesterd heeft, *pacpoeran*. — van hoop, wrok, liefde, wantrouwen enz., *mĕnaroh* (van *taroh*), b.v. hoop —, *mĕnaroh harap*; kommer of zorg —, *mĕnaroh tjinta*. —, verwarmen, *mĕmanasi* (van *panas*).

koeterwaalsch, verbasterde taal, *bĕhasa katjaukan* (van *katjau*, gemengd).

koets, *kareta*, zie **rijtuig.**

koetshuis, *bangsal kareta*.

koetsier, *koesir, sâis,* Ar.

koetspaard, *koeda kareta.*

koevoet, *toewil, pĕrĕdjang, pĕngoempil;* met een — iets oplichten, *mĕnoewil, mĕngoempil.* —, breekijzer, *alabangka, tinggis,* Jav.

koffer, *pĕti,* Tam. kleeren—, reis—, *pĕti pakajan.* — of kist, b.v. voor de wajangpoppen, *kotak;* geheim —tje ter bewaring van kostbaarheden, *tjanda pĕti;* gevlochten —tje met los deksel, *kĕmpiloh.* —, zie ook bij **kist.**

koffermaker, *toekang pĕti.*

koffie, *kahwah,* Ar. *kopi;* fijn gemalen of gestampte —, *sĕrboek kahwah, s. kopi.* — tot poeder malen of stampen, *mĕnjĕrboek kahwah, m. kopi.* — zetten, *mĕmboewat kahwah, m. kopi;* gezette —, *ajar kahwah, a. kopi.* — branden, *mĕmbakar kahwah, m. kopi;* een kop —, *kahwah satoe mangkok, kopi s. m.* — schenken, *mĕnoewang kahwah, m. kopi* (van *toewang*). — planten, *mĕnanam pokok kahwah, m. pohon kopi* (van *tanam*). — plukken, *mĕmĕtik boewah kahwah, m. b. kopi* (van *pĕtik*).

koffiebaal, *goeni kahwah, karoeng kopi;* een baal koffie, *kahwah sagoeni, kopi satoe karoeng.*

koffieboom, *pokok kahwah, pohon kopi.*

koffieboon, *boewah kahwah, borwah kopi.*

koffiebranden, Zlfst. nw. *pĕmbakaran kahwah.*

koffiedik, *mĕndap kahwah, hampas kopi.*

koffiegoed, koffieservies, *piring-mangkok kopi.*

koffiehuis, voor Europeanen, *kamar bolah.*

koffiehuisknecht, *djongos kamar bolah.*

koffiekan, *tĕmpat kahwah, t. kopi.*

koffiekommetje, koffiekopje, *mangkok kahwah, m. kopi.*

koffiemolen, *kisaran kahwah, k. kopi.*

koffieplant = koffieboom; de plantjes die men overplant, *bibit kopi.*

koffieplantage, *kĕbon kahwah, k. kopi.*

koffieplanter, *orang mĕnanam kopi* (van *tanam*).

koffiepot; grijs aarden — met tuit en steel, die uit China wordt aangevoerd en in algemeen gebruik is, *kipsan, kipsian, kipsigan.*

koffieveiling, *lelang kahwah, l. kopi.*

koffiezak = koffiebaal.

kogel, schiet—, *peloeroe, pelor,* Jav.; betooverde —, die nooit zijn doel mist, *peloeroe toenang;* gewoer—, *peloeroe bĕdil, pelor sĕnapang;* kanons—, *peloeroe marijam, pelor m.;* ontplofbare —, *peloeroe api;* holle —, *peloeroe bĕsi lantai;* ketting—, *peloeroe bolang-baling;* tot den — veroordeeld, *dihoekoem akan mati didĕrel* (of *ditembak*).

kogelaanzetter, *pĕngasak peloeroe.*

kogelbak, *tĕmpat peloeroe, pĕti pelor.*

kogelflesch, *bĕloeboe.*

kogelgat in een schietschijf, *mata ilamat.*

kogelgieter, *pĕnoewang peloeroe.*

kogelpark, *kandang peloeroe.*

kogeltang, *kakatoewa peloeroe.*

kogeltrekker, *pĕntjaboet peloeroe.*

kogelvisch; eene soort van zeer giftigen visch, die van een angel is voorzien, *ikan boental;* soorten zijn: *ikan boental pisang, i. b. kotak.*

kogelvorm, *afjoewan peloeroe.*

kogelvormig, *saroepa peloeroe, boental, boentar.*

kogelvrij, *bĕtoewah, kĕbal.*

kogelwagen, *pĕdati peloeroe.*

kok, *djoeroe masak, koki;* hulp—, bij—, *djoeroe tanak,* letterl. de rijstkoker; algemeene — op marsch of op zee, *tjompok;* 't zijn al geen —s die lange messen dragen, *soenggoch bĕrdjanggoot, tiada bĕrdjoebah,* Sprw.

koken, in het algemeen, *masak.* — van allerlei, *masak-masak,* b.v. mijne vrouw houdt niet van —, *binikoe tiada soeka masak-masak;* bezig zijn met —, *bĕrmasak-masak;* iets voor iemand —, *mĕmpĕrmasakkan;* o, mijn grootje! kook toch dit vleesch, *jo, neneĕkkoe! pĕrmasaklah daging ini.* — in stoom, damp, wasem, gaar stoomen, zooals men de rijst doet, *mĕngoekoes* (van *kockoes*), ook *tapoeng.* — in een gesloten pot of ook wel in een bus, die in kokend water wordt gelegd, *mĕngĕtim* (van *tim*); rijst op die wijze gekookt, *nasi tim;* in een bamboekoker iets gaar —, inzonderheid kleefrijst, *wĕlĕmang.* —, zieden, kokende zijn, van vocht of spijzen, *bĕrdidih, mĕndidih;* ook fig. aan het — brengen, doen —, *mĕndidihkan.* —, bubbelen, *gĕlĕgak.* — in water, zooals b.v. aardappelen, groenten, visch, soms ook vleesch, afkoken, *mĕrĕboes.* — van rijst in een pot met eene bepaalde hoeveel-

heid water, *mĕnanak* (van *tanak*); in zijn geheel gekookt worden, d. i. zonder het aan stukken te snijden, *dimasak hoelat-hoelat*; op het vuur te — zetten, *mĕndjĕrang*; rijst en toespijs —, *bĕrtanak-mĕnggoelai*.

kokend, het kookpunt bereikt hebbend, *bĕrdidih, mĕndidih*.

koker, scheede, overtrek, *saroeng*. —, waarin de inslag der wevers heen en weer schiet, gewoonlijk van bamboe, *torak*; de inslag in zijn —, *pakan bĕrtoerak*; groote —, van bamboe, gebruikt om water te halen, *boemboeng*; bamboezen —, voorzien van een touw, gebruikt aan boord om drinkwater uit het vat te scheppen, *tjaloeng*; een blikken —, *tjanoe*. —, waarin men voor oude tandelooze lieden de sirih stampt, *gobek*; de daarbij gebruikte beitel, *anak gobek*. —, waarin de mast van een vaartuig staat, *toekoeh, bĕrombong*. — van schildpad of pandanbladen, tot herging van tabak of bĕtel, *topak-topak*; open —, schoorsteen, lampeglas, *sĕmprong*, Jav. —, zie ook bij **buis** en verder de samenstellingen.

kokhalzen, het geluid dat aan het werkelijke braken voorafgaat, *mĕndjĕloewak*; aan het — geraakt, *tĕrdjĕloewak, mĕntah-bĕlilah*.

kokinje, *goela tarik*.

kokkelkorrels, *toeba hidji*.

kokosbast, bast van de kokosnoot, *saboet*; het lot van den — is te drijven, het lot van den steen om te zinken, *oentoeng saboet timboel, oentoeng batoe tĕrggĕlam*, Sprw.

kokosblad, palmblad in het algemeen, *pĕlĕpah, pĕpah*; droog afgevallen —, *bĕlarak*, Jav.

kokosbloemscheede, *soedang, sĕloedang majang*.

kokosbloemkolf, *majang njioer, m. kĕlapa*.

kokosbloemstengel, *bagal*.

kokosdop, *tĕmporoeng, batok kĕlapa*; segment van een —, *porok, tĕmporok*; bovenste helft van een —, *tĕmpoeroeng djantan*, de onderste helft, *t. bĕtina*.

kokoskiem, *toemboeng njioer, t. kĕlapa*.

kokosmat, *tikar saboet*.

kokosmelk, die van de fijngeraspte noot wordt verkregen, *santan, ajar santan*; dunne, waterige —, door tweede opgieting van water verkregen, *santan pĕmantjar*; de — stil laten staan om te roomen, *mĕnakoeng* (van *takoeng*).

kokosnoot, *boewah njioer, boewah kĕlapa*. De verschillende benamingen der —, al naar gelang van de rijpheid, zijn: — na het afvallen van den bloesem, *moembang*; jonge — waarin het vruchtwater nog niet zoet is, *tjingkat*. — als die nog zeer jong is, *boengsil*. — wanneer de dop nog kan gegeten worden, *njioer kĕlongkong*. — wanneer de kern nog een slijmerige massa vormt, *njioer ingoesan*. — wanneer de kern krakbeenachtig geworden is, *njioer tĕlinga kambing*. — wanneer de kern zoo hard geworden is, dat zij er moet uitgepeuterd worden, *njioer tjoengkilan, njioer soengkoeran*. — wanneer de kern volkomen rijp is, zoodat er kokosmelk van gemaakt kan worden, *njioer sĕmantan*. — wanneer het onderste gedeelte reeds zwart is, *njioer bĕrgigi bilalang*. — wanneer het water in de noot zoo verminderd is, dat het bij schudding een enkelen keer heen en weder gaat, *njioer gontjang sakali*. — wanneer zij hare volle rijpheid heeft, *njioer toeba*; twee kokosnoten met een gedeelte van den losgeneden bast aan elkander geknoopt, *njioer satali*. —, waarvan de inhoud steeds brijachtig is, een bijzondere soort, *njioer dimakan hoelan, kĕlapa kopjor*, Jav.; oude, droge —, *njioer koetai*; groene —, die geheel alleen aan den trosstengel gegroeid is, *njioer hidjau jang toenggal*. Zulk eene noot wordt als toovermiddel gebezigd. Soorten van — zijn: *njioer gading* of *n. dauta-wanta, n. padi, n. porjoch, n. nipa, n. lĕmba, n. hidjau, n. poewan, n. toerki, n. karah, n. manis-manis, n. dadah, n. ratoes* en *n. roembija*; geraspte en uitgeperste —, *hampas njioer, kĕpijat*. — geraspt en met suiker gekookt, tot vulsel van gebak of met kleefrijst gegeten, *intai, inti*.

kokosolie, *minjak njioer, m. kĕlapa*. — voor spijsbereiding bruikbaar, *minjak pĕrtanak, minjak makan*. — door afroorning van de kokosmelk verkregen, *minjak takoeng*.

kokospalm, *pokok njioer, pohon kĕlapa, kĕlambir* (Jav. *kĕrambil*).

kokossuiker, *goela njioer, goela kĕlapa*.

kokossap, dat getapt wordt om er sui-

ker van te maken, *nira, lahang;* het gegiste —, *toewak.*

kokostouw, *tali saboet.* — als lont gebruikt, *tali api.*

kokskjongen, zie **bijkok.**

kol, bles, *petak.*

kol, tooverheks, zie ald.

kolder, zie **harnas.** —, vlieger, *lajang-lajangan.*

kolenbrander, *toekang arang.*

kolenbranderij, *pérarangan.*

kolenhok, *goedang arang batoe.*

kolenmijn, *galijan arang batoe, pétjé-bakan arang batoe.*

kolenvuur, *bara api.*

kolenzak, *karoeng arang batoe.*

kolf, van een geweer, *sikoe bédil.* —, korte knots, *tjokmar, gada.* —, distilleer—, *kockoesan;* glazen distilleer—, *balang.*

kolfbaan, *tempat main tjatoek.*

kolfbal, *boewah tjatoekan, boewah dil.*

kolfspel, *permainan tjatoek, p. dil.*

kolfstok, *pentjatoek.*

koliek, *moelas péroet.* — met braking en afgang, *tjika;* hevige —, *tjika kasijangan,* omdat deze doodelijk is als hij niet in één nacht overgaat. — met looze brakingen, *tjika kédadak.*

kolk, diepe plaats in water, *loebok;* in overigens ondiep water, *paloeh.* Zie ook **draaikolk.**

kolokwint, *hantal,* Ar.

kolom, steenen zuil, *tijang batoe;* een — met vlakke zijden, *tijang bélimbing,* naar de zoete blimbing-vrucht. — van iets dat in — men gedrukt of geschreven is, *ladjoer,* ook *kolom;* zich als een — verheffen, van rook, *ménaboer* (van *taboer*).

kolonne, *ladjoer;* in drie —s, *ladjoer tiga lapis.*

kolossaal, *oembang;* buitengewoon lang en dik van menschen en dieren, ook *bagoer.* Zie ook **bijzonder.**

kolven, *bérmain tjatoek.*

kom, *mangkok.* Dit is eenigszins de algemeene naam. Ook wel *badjana,* Skr. doch dit beteekent meer elk vat, waarin men iets doet. Elke soort heeft zijn eigen naam, b.v. groote —, wasch—, *pasoe.* — om uit te drinken, *eroeng-eroeng* of *iroeng;* koperen vingerkom, gebruikt om bij het eten de vingers nat te maken of te reinigen, *kémbok.* Zulk eene — van glas, zoonals de Europeanen gebruiken, *kémbok katja;* e. s. v. metalen — zonder voet of rand, *sangkoe;* metalen — met getanden rand, gebruikt tot overbrenging van kleine geschenken, zooals vruchten, bloemen, gebak enz., *sanggan;* e. s. v. groote — of kop, *tjombong.* — van Chineesch porselein, waaruit rijstesoep gegeten wordt en welks inhoud genoeg is voor vier man, *mangkok kaudji;* groote, Chineesch porseleinen — met deksel en twee handvatsels, *pérni;* e. s. v. porseleinen —, van Chineesch maaksel, groot genoeg voor een geitekop, *mangkok kapala kambing;* e. s. v. — met deksel, waarop een knop, tot berging van spijzen, voornamelijk op reis, *moekoen;* wijde, dikbuikige —, *mangkok méréloeng;* e. kleine s. v. —, om uit te drinken of water mede te scheppen, *batil;* groote metalen —, waarin de huwelijksgift wordt overgebracht, *batil bélandja.* — eener haven, *mocwara.* —, inham van de zee, *téloek.* —, vijver, waterkom, *kolam.* —, kolk, diepe — in overigens ondiep water, *paloeh.*

kom, als uitroep, *mari.*

komaan! *mari, marilah, aja.*

komaf, *asal,* Ar. van een goed —, *baik asal.*

kombuis, *dapoer.*

komediant, acteur, *péran.*

komedie, zie **comedie.**

komediespeler = komediant.

komeet, *bintang bérkotek* (van *kotek,* harige staart). Ook *bintang bérekoer, bintang bérsaap* en *bintang koekoes,* Jav.

komen, *datang.* — tot, — over, overvallen, *méndatangi;* doen —, *méndatang-kan.* —, aankomen, te of tot, *sampai, tiba;* tot een goed einde —, slagen, *bérsampajan;* er toe —, gebeuren, *sampai, sampai djadi;* hoe komt het dat . . . , *boetapa périnja;* hoe komt het dat gij in dezen toestand zijt, *boetapa maka toewan salakoe ini.* —, naderen, *hampir.* — tot, *ménghampiri;* doen —, *ménghampirkan;* nader —, *datang hampir, datang dékat;* in handen —, *dapat,* b.v. die kris kwam in onze handen, *dapatlah kéris itoe kapada kita,* waarbij *kéris* subj. en *kita* obj. is; ter ooren —, *dapat,* b.v. als dat bericht mijn chef ter ooren komt, *djikalau dapat chabar itoe kapada kapala sahaja;* te huis —, *poelang,* b.v. te paard uit-

gaan, op eene koe thuiskomen, *pĕrgi bĕrkoeda, poelang bĕrtĕmboe*, Spiw. — aan iemand, wien het behoort, *poelang*, b.v. de rechtspraak daarover komt alleen aan mij, *poelang pada kita djoega hoekoemnja;* achteraan —, te laat, het lantst —, *mĕntjorot;* met een ledigen buik —, om eten —, *mĕmbawa pĕroet;* aan den dog —, aan het licht —, van daden, *sobit;* van andere zaken zoowel als daden, *njata, kĕtara, djahir*, Ar., zie ook bij **licht** en **streek;** vóór — van het hoofd bij de geboorte, *mĕrodjol;* even te voorschijn — en dan weer naar binnen gaan, zooals eene slak, de tong, *mĕndjĕlir;* bij afwisseling of herhaling, *djĕloer-djĕlir.* Ook van personen, die even buiten komen; aan de oppervlakte, boven den horizon —, *timboel;* te weten —, *dapat tahoe, dapat chabar, dapat warta.* — uit iets, *kaloewar, kaloewar dari dalam.* — in iets, *masoek, masoek kadalam;* in de plaats — van, *ganti, mĕnggantikan, djadi ganti;* te pas —, van pas —, *maoe pakai*, d. i. willen gebruiken; *bĕrhadjat*, d. i. noodig hebben; te pas —, behooren, betamen, *patoet, haros, laik*, Ar.; tot stand —, *djadi;* niet tot stand —, *tiada djadi, bĕtal*, Ar. maken dat iets niet tot stand komt, *mĕmbĕtalkan;* daarvan komt volstrekt niets, *tiada djadi sakali kali;* van boven —, *toeroen*, b.v. alle zegeningen — van God, *sĕgala bĕrkat toeroen daripada Allah;* hij komt van de trap, *ija toeroen dari alas tangga;* aan iets —, verkrijgen, *bĕrolih, mĕndapat;* de gaande en komende man, *orang pĕrgi-datang, orang masoek-kaloewar;* iemand laten —, *soeroch datang;* op beleefde wijze, *mĕmpĕrsilakan datang, mĕndjĕmpoet;* niet ver met iets —, het zal niet veel baten, *tiada bĕrapa goenanja;* wat moet daarvan — wat zal daarvan worden, *apakan djadinja.* — zeggen, tot den Vorst, *bĕrdatang sĕmbah;* iem. — spreken, *datang hĕndak bĕrajompa;* er komt regen, *akan ada hoedjan;* de tijd zal weldra —, *hari akan datang kĕlak;* zoo ver zal het niet —, *tiada akan sampai bagitoe;* toevallig, onverwachts — te geschieden, *tiba-tiba, sakoenjoeng-koenjoeng;* duur te staan —, veel geld kosten, *masoek banjak bĕlandja;* op hoeveel komt dit laken te staan, *kain sachĕlat ini bĕrapa harganja?* aan den man —, van een meisje, fig. *soemboel mĕndapat toetoepnja*, letterl. het mandje krijgt zijn deksel; aan den man —, van koopwaren, *lakoe;* er is bijna niet aan te —, niet te verkrijgen, *mahal dibĕli, soekar ditjĕhari;* aan de beurt —, *kĕna giliran;* aan de galg —, *naïk pĕgantoengan;* niet aan den gang kunnen —, *tiada dapat moelai;* aan land, aan wal —, *naïk darat;* aan boord —, *naïk kapal, naïk pĕrahoe;* achter iets —, het geheim er van te weten —, *mĕndapat rahasijanja;* achter de waarheid —, *mĕndapat kabĕnarannja;* dicht bij iets —, ongeveer zijn als, *sa'akan-akan*, b.v. deze kleur komt dicht bij groen, *warna ini sa'akan-akan hidjau;* er niet bij kunnen —, *tiada dapat sampai;* niet kunnen begrijpen, *tiada bolih mĕngĕrti;* kom boven, tot een gast, *djĕmpoetlah naïk;* in gevaar —, *mĕndapat bahaja;* in verlegenheid —, *mĕndapat kasoekaran;* in zwang, in de mode —, *djadi ădat, djadi bijasa;* in verzoeking —, *kĕna pĕrtjobaän, diroda;* in de knaam —, *bĕranak, bĕrsalin;* van eene Vorstin, *bĕrpoetĕra;* in de gedachte —, toevallig zich herinneren, *tĕringat;* ik kan niet op zijn naam —, *tiada sĕhaja tĕringat akan namanja;* met iets —, *mĕmbawa*, b.v. met geld —, *mĕmbawa oewang;* met eene goede tijding —, *mĕmbawa chabar baïk;* om een meisje —, *datang mĕminang* (van *pinang*); om het leven —, *mati;* onder dak —, *dapat toempangan, dapat tĕmpat doedoek* (of *dijam*); onder de oogen — van iemand, *mĕmandang moeka* (van *pandang*); iem. op het lijf —, overvallen, *mĕndatangi*; tegemoet —, *datang mĕndapatkan;* om iemand plechtig te verwelkomen, *datang mĕngĕloe-ĕlookan;* terecht —, gevonden worden, *tĕrdapat;* tot zichzelven —, *sĕdar, sĕdar akan dirinja;* uit eene bezwijming, id. en ook *sijoeman, ingat;* tot bedaren, rust, kalmte —, *djadi sĕnang poela;* tot iets kunnen —, het van zich kunnen verkrijgen, hardvochtig genoeg zijn, *sampai hati;* er uit kunnen —, kunnen lezen, *dapat mĕmbatja;* er bovenop —, tot rijkdom —, *djadi kaja;* om op mijn verhaal terug te —, den draad van mijn verhaal weer op te vatten, *kĕmbalilah akoe mĕntjĕritĕrakan;* ik

kom in alle huizen der aanzienlijken, *ratalah sĕgala roemah orang bĕsar-bĕsar sĕhaja naiki;* hoe komt het dat, *apa sĕbabnja, apa moelanja;* het komt daar van daan, dat is de reden, *itoelah sĕbabnja;* wat zal daarvan —, wat zal daarvan het einde zijn, *apa kasoedahannja;* tot aan de lippen —, *sampai dimoeloet.* — van den wind, *bĕrtijoep;* de wind komt uit den oosthoek, *angin bĕrtijoep dari sabĕlah timoer;* over een streep, greus, lijn, omheining, muur enz. —, *mĕlaloei;* te kort —, gebrek hebben aan, *kakoerangan;* niet genoeg zijn, *koerang, tiada tjoekoep;* verliezen, *roegi;* kom hier! *mari sini, marilah, mari;* laten —, van personen, *soeroeh datang;* bevelen te zenden van zaken, *soeroeh kirim;* met bep. obj. *mĕnjoeroeh mĕngirim;* uit de schulden —, *lĕpas hoetang;* te boven —, overwinnen, *mĕngalahkan, mĕnang dasipada.* —, zie verder de samenstellingen.

komfoor, test, vuurpot, *kĕran, dapoerdapoer, pĕrbaraän, anglo,* Chin. *dapoer kĕtjil;* e. s. v. —, dat op een stang bevestigd tot flambouw dient, *sĕrangkaḳ api.* —, waarin de offerstokjes verbrand worden, die bij de ceremonieën der Chineezen gebruikt zijn, *njolo,* Chin.

komiek, zelfst. nw. *alan-alan, ogaḳogaḳ, badoel,* Jav. *banjoel.* —, Bijv. nw. *sĕloeroh, loetjoe, djinaka.*

komijn, *djintan,* waarvan twee soorten, de *djintan poetih* en *dj. hitam.*

komkommer, *timoen, hantimoen, mĕntimoen, kĕtimoen,* Jav.; e. s. v. bittere — (momordica), die als groente gegeten wordt, *pĕrija, pĕtola.* — in 't zout, *asinan kĕtimoen.* — in 't zuur, *atjar kĕtimoen.*

komkommersalade, *roedjaḳ kĕtimoen.*

kommandant, *komandan.*

kommandeur, *komandoer.*

kommer, *pĕrtjintaän, soegoel,* verb. van *sjoegroel,* Ar.; in — nederzitten, *doedoek bĕrtjinta;* groote —, *nastapa* (≥ kr. *manastapa,* kwelling des geestes); smart en —, *doeka nastapa;* in groote — of zorg verkeeren, fig. *ajar diminoem rasa doeri, nasi dimakan rasa sĕkam.* — veroorzaken, *mĕndoeka-tjitakan.*

kommerlijk, verdrietig, *dĕngan doekatjita.* —, zorgelijk, *dĕngan pĕrtjintaän, dĕngan sjoegroel, masjgroel,* Ar. —, armoedig, *papa, miskin, kapapaän.*

kommerloos, *tiada bĕrkasoekaran, tiada bĕpĕrtjintaän.*

kommetje, om uit te drinken, *tjawan, mangkoḳ kĕtjil.* — voor de bĕtelnoot in een bĕteldoos, *tjawan pinang.* — van metaal om uit te drinken, ook gebruikt bij het baden, *batil.* Zie **kom.**

kommies, *komis.*

kommieshuisje, wachthuisje der douanen, *balai mata-mata.*

kompas, *pĕdoman* (van *doe,* Jav. naald); zich naar het — richten, *mĕngambil pĕdoman;* de streken van het —, *mata pĕdoman;* miswijzing van het —, *sĕmbir pĕdoman.*

kompasbeugel, *tjintjin pĕdoman.*

kompasbus, *toetoepan pĕdoman.*

kompaslamp, *lampo pĕdoman.*

kompashuisje, *roemah pĕdoman.*

kompasnaald, *djaroem pĕdoman.*

kompasstreek, *mata pĕdoman.* De kompasstreken zijn: Noord, *oetara;* N. N. O. *oetara timoer laoet;* N. O. *timoer laoet;* O. N. O. *timoer timoer laoet;* Oost, *timoer;* O. Z. O. *timoer mĕnĕnggara;* Z. O. *tĕnggara;* Z. Z. O. *sĕlatan mĕnĕnggara;* Zuid, *sĕlatan* (het straatachtige, waarschijnlijk naar de vele straten, die de Indische Archipel in het Zuiden heeft); Z. Z. W. *sĕlatan-sĕlatan daja;* Z. W. *sĕlatan daja;* W. Z. W. *barat-barat daja;* West, *barat;* W. N. W. *barat barat laoet;* N. W. *barat laoet;* N. N. W. *oetara barat laoet.*

komplot, *mocáfaḳat orang djahat, m. o. doerhaka.*

komplotteeren, *bĕrmoeáfaḳat kĕnáḳ mĕndoerhaka.*

kompres, zie **compres.**

komst, *datang;* sedert uwe —, *sĕmĕndjaḳ datang toewan.* —, aankomst, ook *kadatangan.* Zie ook **aankomst.**

kondschap, *warta, chabar, bĕrita.*

kondschappen, *mĕwartakan, mĕngchabarkan, mĕmbĕrita.*

kondschapper, *pĕwarta, pĕmbĕrita, atjang, orang jang mĕmbawa chabar.*

konfijt, *manisan, halwá,* Ar.

konfijten, *mĕmpĕrboewat manisan;* allerlei gekonfijte zaken, confituren, *manis-manisan.*

konijn, *tapai, kĕlintji, kaweloe* (Port. coelho). Zij zijn, even als de hazen, musschen enz. door ons ingevoerd.

koning, *radja,* ook in het schaakspel en bij andere spelen, b.v. *radja gasing,*

de koning van het tolspel. NB. *radja* wordt wel voor het begrip Koning gebruikt, doch veeltijds beteekent het niet meer dan opperhoofd, aanzienlijke. Om het begrip van — nauwkeuriger uit te drukken voegt men er soms *maha*, groot, voor, b.v. *maha radja*. Verder in geschriften, *sjah*, Perz. *málik*, Ar. *ratoe*, Jav.; de — der wereld, *sjah alam*, titel waarmede men den Vorst aanspreekt. Ook spreekt men den — aan met *toewankoe*, mijn Heer, en van hem sprekende gebruikt men *baginda*, Zijne Majesteit. — worden, *naik radja, djadi radja*; tot — hebben, *bĕradjakan*; tot — verheffen, *mĕradjakan, mĕndjadikan radja*; zich als — aanstellen, voordoen, *mĕradja*; als — heerschen, *karadjaän*; de — der —en, *radja sĕgala radja*; de — der vogels, *radja sĕgala ounggas*; de — der elfen, *radja tĕrocboek*; de — der apen, *radja kĕra*; de — der verschrikking, *málik alhaibán*, Ar.

koningin, *radja pĕrampoewan*. Zij draagt den titel van *pĕrmaisoeri*, verb. van Skr. *parame'svari*. Deze titel wordt gebezigd als men van haar spreekt; tot haar sprekende gebruikt men *toewankoe*, mijne Meesteres. — weduwe, *djanda radja, istĕri radja marhoem*.

koningschap, *martabat radja*.

koningsdochter, *anaḳ radja poetĕri*.

koningshof, *astana radja, mahligai, dalam*, Jav.

koningshuis, *roemah radja*; het huishouden van den Koning, *sĕgala isi astana*.

koningskleur; de — is bij de Maleiers niet purper, maar geel, *koening*. Het gebruik van die kleur heeft zich de regeerende Vorst voorbehouden.

koningskroon, *makóta radja*.

koningskruid, basilicum, *roekoe-roekoe, soelasih*.

koningsmoord, *pĕmboenoehan radja*.

koningsmoordenaar, *pĕmboenoeh radja*.

koningsschepter, *toengkat karadjaän*.

koningsslang, boa-constructor, *oetar sawah*.

koningsstijl, bouwk. *toendjoek langit*.

koningstitel, *gĕlaran radja*.

koningstroon, *tachta karadjaän, koersi karadjaän, singgasana*, Skr. *sinhásana*.

koningsvogel, zie **paradijsvogel.**

koningswater, *ajar kĕras*.

koningszeer, scrofula, *sakit paka sakit baka*.

koningszoon, *anaḳ radja, poetĕra radja*.

koninklijk, *karadjaän, soeltani*, Ar.; de —e kleederen, *pakajan karadjaän, pakajan soeltani*; de —e standaard, *alâma karadjaän*; de —e troon, *tachta karadjaän*. — ook alleen *radja*, b.v. het — bevel, *titah radja*; de —e gebruiken, *istiadat radja*; de —e familie, *kaum koelawarga radja*; het — gebied, *hoekoem radja*; het — bestuur, *pĕmĕrentahan radja*. —, op zijn konings, *tjara radja, sapĕrti radja*.

koninkrijk, *karadjaän*; het — der hemelen, *karadjaän sorga*.

konkel, vrouwespersoon, die zich met knoeierijen inlaat, *pĕrampoewan sĕkonkol*.

konkelen, *sĕkonkol*. Dit en andere woorden, zooals *sĕkalĕr*, hebben op Java reeds ingang gevonden!

konstabel, *djoeroe mifar, gunir* (van het Eng. gunner).

konstabelskamer, *tĕmpat pĕkakas mariam*.

kont, de billen, *pantat*.

kontant, zie **comptant.**

konterfeiten, *mĕnggambar, mĕnoelis* (van *toelis*).

konterfeitsel, *gambar, toelisan*.

konzenielje, *kosĕnil*.

kooi, zoowel voor vogels als andere dieren, *sangkar, koeroeng, sangkaran, koeroengan*. — voor grootere dieren, hok, *kandang*, b.v. schaaps—, *kandang kambing*; stolp— voor kuikens enz., *sĕrkap*. —, legerstede, *tĕmpat tidoer, pĕlidoeran*. — aan boord, *koetĕri*.

kook, *didih*; het water is aan de —, *ajar hampir bĕrdidih*; het water is van de —, *ajar tiada lagi bĕrdidih*; aan de — maken, *mĕndidihkan*; het water is van de — geraakt, *ajar tĕrhenti didihnja*.

kookboek, *kitáb masaḳ-masakan*.

kookgereedschap, *pĕrkakas dapoer*.

kookhaard, *dapoer*.

kookhuis, *dapoer*. zie **keuken.** —, waarin het afgetapte palmsap, nira, tot suiker gekookt wordt, *sabaḳ*.

kookkunst, *pandai masaḳ-masaḳ*.

kooksel, *masaḳan*; zoo het alleen in water afgekookt is, *rĕboesan*.

kookwerk, *pĕkĕrdjaän masaḳ-masaḳ*.

kool, de groente, *koebis*; kappertjes—,

koebis kapri; kleine savoije —, *koebis tělor*; het is allemaal —, *samoewanja pěrkara jang sija-sija bělaka*; iemand eene — stoven, *měnipoekan orang* (van *tipoe*), *měmpěrdajakan orang*. — verkoopen, *bértjěritěra kosong*.

kool, vuur—, *bara-api*; doove kolen, *bara padam*; op heete kolen zitten, *těrpidjak dibara hangat*. —, steenkool, *arang batoe*. —, houtskool, *arang*.

koolpalm, waarvan men de spruiten als groente eet, *pakoe laoet*.

koolsblad, *daoen koebis*.

koolteer, *bělakin, bělangkin*, verb. Eng.

koolzaad, *bidji koebis*.

koolzwart, *hitam lěgam, hitam sapěrti arang*.

koon, wang, *pipi*; blozende —en, *pipi merah*; bleeke —en, *pipi poetjat*.

koop, subj. *pěmběli*; obj. *bělian*; te —, *didjoewal, hěndak didjoewal*, b.v. dit paard is te —, *kowda ini didjoewal*; een — sluiten, *měmběli, djadi měmběli*; toen de — gesloten was, *tělah djadi soedah diběli*; een — toeslaan, aannemen, *měngidjáhkan* (van *idjáb*, Ar.); te — loopen, met koopwaren, *měndjadja, hěrdjadja*; met iets pronken, *měmpěragakan* (van *aga*); zijn eigen schande te — dragen, *kěra měnčgorkan tahinja*, Sprw.; op den — werken, *měmboewat barang-barang kodian*. Zie **koopgoed**; op den — toegeven, *měnambahi děngan sědikit*; op dien —, onder die voorwaarde, *děngan djandji ini*; niet doorgaan van een —, *tiada djadi měmběli*; is dit te —, *didjoewal ini, ini didjoewal?* —, zie verder de samenstellingen.

koopakte, *soerat djoewal-běli*.

koopcontract, *soerat pěrdjandjian djoewal-běli*.

koopdag, *hari lelang*, letterl. verkoopingsdag.

koopen, *měmběli*; voor of ten behoeve —, *měmbělikan*; met gereed geld —, *měmběli tiinbang toenai*; alles in één koop —, *běli tandang*; van alles een beetje —, niet in het groot opdoen, *kětok-mětik*; op risico —, *měmareh* (van *pareh*); de verstooting of echtscheiding —, door de vrouw, met daarvoor een zekere som te betalen, *měnčboes talak*. — op crediet, *měmběli hoctang*. — op tijd, *měmběli děngan djandji*; duur gekocht, *běli mahal*; goedkoop gekocht, *běli moerah*. — en verkoopen, *djoewal-běli*. — van slaven, *měnčboes*, ook al worden ze niet vrij gegeven; gekochte slaven, *orang tčboesan*.

kooper, *pěmběli, jang měmběli*.

koopgierig, kooplustig, koopziek, *soeka měmběli*.

koopgoed, *barang-barang kodian* (van *kodi*, snees of twintigtal; dus zaken die bij twintigtallen in den handel worden gebracht). b.v. koopschoenen, *sépatoe kodian*. Op Java *koden*.

koophandel, *pěrnijagaän, pěrdagangan*. — drijven, *banijaga, bčrnijaga*; door in het groot op te koopen en in 't klein weer van de hand te zetten, *měnoeclakměrajih*.

koopje, billijke koop, *pěmbělian jang moerah*; een — snappen, bekaaid uitkomen, *kětjiwa*; een — gesnapt hebben, er ingeloopen zijn, *kčna djérat, tčrdjérat*; een — gekregen hebben, een mal figuur maken, b.v. door een mésalliance enz., *kadjěmalan*.

koopman, handelaar in het groot, *saudagar, bijapěri, orang banijaga*; vaste — of winkelier, bij wien men steeds koopt, *vakanan, tčngganan*, Jav.

koopgeld, koopenningen, *oewang pěmběli*.

koopprijs, *harga pěmbělijan*.

koopstad, *bandar*.

koopvaarder, koopvaardijschip, *kapal pčrnijagaän*.

koopwaar, *barang dagangan*. Men maakt onderscheid tusschen koopwaren, die verkocht worden, *djoewal-djoewalan* en — die gekocht worden, *bčli-bčlian*; allerlei —, die men langs de huizen rondvent, *djadja-djadjaän*. Met zulke — loopen, *měndjadja*.

koord, touw, *tali*; ter onderscheiding van gewoon touw, *tali jang tčrpintal*; zijden —, *tali soečra*; tot de — verwezen, *dihoekoem akan mati digantoeng*. —, boordsel, *sibar, tali ajar*; op de — dansen, *měnari di-atas tali*. —, streng enz. om iets in beweging te brengen, b.v. een drijfriem, het touw van een valluik enz., *pčsawat*.

koorts, *dčmam*; de — hebben, *bčrdčmam*, de — krijgen, *kčna dčmam*; de heete —, typheuse —, *dčmam kapijaloe*; de koude —, *dčmam gigil*; bij afwisseling heete en koude —, *dčmam panas dingin, dčmam panas-tis*, Jav.; e. s. v. koude

—, *dĕmam pĕlih.* Wellicht met aandoening van de lever, van *pĕlih*, de lever; koude — met opzetting der milt, *dĕmam koera;* alledaagsche —, *dĕmam sahari-hari;* anderdaagsche —, *dĕmam sahari lĕpas sahari;* derdendaagsche —, *dĕmam sahari lĕpas doewa hari;* binnen—, *dĕmam oeral.*

koortsachtig, koortsig, een gevoel van koorts hebben, *rejasa.*

koortsdag, *hari dĕmam.*

koortshitte, *panas dĕmam.*

koortsmiddel, *obat dĕmam.*

koortsverwekkend, *jang mĕndatangkan dĕmam.*

koozen, zie **liefkoozen.**

kop, kom, *mangkoḳ.* —pen en schotels, *pinggan-mangkoḳ;* laatkop, *mangkoḳ bĕkam.*

kop, van een dier, bovenste gedeelte, van een voorwerp, *kapala.* — van een varken, *kapala babi.* — van eene speld, *kapala pĕniti.* — van een vaartuig, *kapala pĕrahoe.* — van een spijker, *pajoeng pakoe, kapala pakoe;* over den —, *toenggang;* aldoor over den —, *toenggang-mĕnoenggang;* op zijn —, *toenggang baliḳ;* over den — gaan, van een vlieger, *mĕnikam kabawah* (van *tikam*); van een koopman, gevallen, *djatoh.* Ook *sĕbam*, d. w. z. op het aangezicht gevallen, zóó dat het gelaat ergens in bedolven is, b.v. in den modder, zand, de handen enz.; den — voor de voeten leggen, *mĕmantjoeng kapala* (van *pantjoeng*); zonder — of staart, *tiada hoeloe hilirnja;* hals over —, van vluchten, *lintang poekang, toenggang-langgang;* met den — gebruid zijn, *gila, sarsar;* een goeden, gezonden — hebben, *bĕroentoeng baḳ, riwajat kapala;* een stijven, onverzettelijken — hebben, *kĕras kapala, kapala batoe, tĕgar hati.* — als hulptelwoord, *orang*, b.v. de bemanning van dat vaartuig bestaat uit twintig —pen, *anaḳ pĕrahoe itoe doewa poeloeh orang banjaḳnja.*

koper, *tĕmbaga;* rood —, *tĕmbaga*, ter onderscheiding ook: *tĕmbaga merah;* geel —, *koeningan, tĕmbaga koening.* —, klokkenmetaal, een mengsel van — en zink, *tĕmbaga pĕroenggoe, lojang;* blad —, *pĕrada tĕmbaga, daoen tĕmbaga;* voor het koperen van schepen, *tĕmbaga lapisan;* gegoten — in staven enz., *tĕmbaga lantaḳ.*

koperachtig, *saroepa tĕmbaga, sĕpĕrti tĕmbaga;* vermengd met koper, *bĕrtjampoer tĕmbaga.*

koperdraad, *dawai tĕmbaga, kawat tĕmbaga.* —, waarmede men den hoek aan het vischsnoer bevestigt, *pĕramboet.*

koperen, Bijv. nw. *tĕmbaga, dari tĕmbaga;* geel —, *koeningan, lojang, dari koeningan, dari lojang.*

koperen, Ww. *mĕlapis dĕngan tĕmbaga;* een gekoperd schip, *kapal jang dilapis dĕngan tĕmbaga, kapal jang bĕrlapiskan tĕmbaga.*

kopergeld, *oewang tĕmbaga.*

kopergieten, *pĕnoewangan tĕmbaga.*

kopergieter, *toekang koeningan.*

kopergoed, zie **koperwerk.**

kopergroen, *tahi tĕmbaga.*

koperkleur, *warna tĕmbaga.*

kopermijn, *tambang tĕmbaga, galijan tĕmbaga, tjĕhakan tĕmbaga.*

koperroest, *tahi tĕmbaga.*

koperrood, sulph. cupri, *tĕroesi.*

koperslager, *toekang tĕmbaga, pandai tĕmbaga.*

kopersnijder, *pĕngoekir dalam tĕmbaga.*

kopervitriool, *tĕroesi.*

koperwerk, *barang-barang tĕmbaga, pĕrkakas tĕmbaga, sĕrba tĕmbaga.* — van geel koper, *barang-barang koeningan, pĕkakas koeningan, sĕrba koeningan.*

kopglas, *mangkoḳ bĕkam.*

kopie, afschrift, *salinan soerat.*

kopieboek, *kitáb salinan soerat.*

kopieeren, *mĕnjalin soerat.*

kopieergeld, *opah mĕnjalin soerat.*

kopieermachine, *pĕkakas mĕnjalin soerat.*

kopiïst, *orang mĕnjalin soerat.*

kopij, exemplaar, waaruit wordt overgeschreven of waarnaar wordt gedrukt, *noschat*, Ar.

kopijgeld, *gadji noschat.*

kopijrecht, *ḥaḳ noschat.*

kopje, *mangkoḳ kĕtjil.* —, kommetje om uit te drinken, zonder oor, *tjawan.* —s en schoteltjes, *tjawan dan pinggan;* het Jav. *mangkoḳ piring* komt meer en meer in gebruik. — met een oor, *tjangkir, tjawan bĕrtjangking.*

kopmes, *pisau pĕmbĕkam.*

koppel, paar, *pasang;* een — ossen, *tĕmboe sapasang.* —, paar, mannetje en wijfje. *djodo;* een — duiven, *mĕrpati sadjodo.* —, troep, menigte, *kawan.*

koppel, koppelband van zwaard, bajonnet enz., *sandang.*

koppelaar, koppelaarster, *djoeroeman, pëndjoeroeman, piyang moeda, atkoe.*

koppelbalk, *ambang.*

koppelen, een meisje en een jongen aan elkaander brengen, *mëndjodokan.*

koppen: koppen zetten, *mëmbëkam;* door middel van — bloed aftappen, *mëtjandaḳ.*

koppensnellen, *mëngajau* (van *kajau*).

koppensneller, *pëngajau.*

koppenzetten, *mëmbëkam.*

koppenzetter, *pëmbëkam.* —, barbier en wondheeler, *hadjim,* Ar.

koppig, *dëgil, këras kapala, tëgar.* —, onvolgzaam, halsstarrig, onbuigzaam, *bingal, bëngal.* — van een drank, *mëmaboḳkan.*

koraal, koraalsteen, *karang;* getakt —, bloem—, *karang boenga;* allerlei —, *karang-karangan.* —, koralen, die men aanrijgt, van allerlei kleur, *manik-manik;* bloed—, *mërdjan,* Ar.

koraalachtig, met koraalbanken, *tëmpat karang, bërkarang.*

koraalbank, *karang.*

koraalboom, *karang boenga.*

koraalrif, *karang.* —, die zich van den oever ver in zee uitstrekt, *tadjoer.*

koraalsteen, *batoe karang.*

korach, *kâroen,* Ar. volgens de Mohammedanen is hij de bewaarder van groote schatten.

koran, *ḳorân, alḳorân,* Ar.

kordaat, *soenggoch-soenggoch, bërani.*

kordon, *pëngawal përhinggaän nëgari.*

kordonbeugel, aan een geweer, *tjintjin sëlepang.*

koren, graan, *gandoem,* Perz. *trigo;* Turksch —, *djagoeng;* het kaf van het — scheiden, *mëntjëraikan sëkam dari padinja.*

koren, het geluid maken, dat aan het werkelijke braken voorafgaat, *mëndjëloewaḳ,* ook *mëngoewëḳ* (van *oewëḳ*). Zie ook **braken.**

korenaar, *majang gandoem.*

korenaker, *bëndang gandoem.*

korenhalm, *tangkai gandoem.*

korenmolen, *pënggilingan tëpoeng, kisaran tëpoeng gandoem.*

korenschoof, *bërkas gandoem.*

korenschuur, *goedang gandoem.* Zie **rijstschuur.**

korensikkel, *sabit gandoem.*

korenstroo, *mërang gandoem.*

korenwan, *njiroe*

korf, mand. Een algemeene benaming ontbreekt. Voor de verschillende soorten de volgende namen: een zeer ruw van bamboe gevlochten — ter verzending van suiker enz., *kërandjang;* een wijde, lage —, fijner gevlochten, *bakoel;* gevlochten van pandanbladeren met deksel, dat moeilijk te openen is, ter berging van kostbaarheden, *bakoel gila.* — voor naaiwerk, naaimand, *bakoel mëndjahit;* kegelvormige —, die over iets levends gezet wordt, b.v. over kuikens, ook een — gebruikt om op die wijze visch te vangen, *sërëḳap.* Zoo visch enz. vangen, *mënjërëkap;* teenen — of rotan mand, wijd gevlochten, voor fruit of groente, ook een — om schelpen of visch in te doen, *raga.* — voor naaiwerk, spijzen, vruchten, tot berging van kookgereedschap enz., *rantang;* e. s. v. grooten —, waarin men rijst bewaart, voorzien van deksel, *rombong;* e. s. v. —, vervaardigd van boombast, vooral ter bewaring van rijst, *katiding.* —, zie ook **mand.**

korhoen, *boeroeng limboeḳ, b. limboekan, b. dëkoet.*

koriander, *këtoembar;* de plant, *pokoḳ këtoembar;* het zaad, *bidji këtoembar.*

kornak, zie **cornac.**

kornalijn, *batoe âḳiḳ, përmata âḳiḳ.*

kornuit, zie **makker.**

korporaal, *kaporal.*

korps, troep, *pasoeḳ;* bij —en, *bërpasoeḳ-pasoeḳ.*

korpsgewijze, *pasoeḳ-pasoekan.*

korrel, *bidji, boetir;* de grove —s in het zand, *iboe pasir.*

korrelachtig, *bërbidji-bidji.*

korrelen, tot korrels maken van de sago, *mënggoeliga* (van *goelika,* Skr. bolletje).

korset, zonder baleinen, *tjoeli, koetang, pëngampoe soesoe;* Europeesch — met baleinen, *korzet.*

korst, *koelit, koelit këras;* brood—, *koelit roti;* aangebrande —, zie **aanbrandsel.** —, roof van eene zweer, *këroeping.*

kort, *pandaḳ, pendeḳ.* — van begrip, *âḳal jang pendeḳ.* — en dik, van levende wezens, *sintoel.* — en dik, *papaḳ.* — naar evenredigheid van de dikte, *lontoḳ.* — en breed, incengedron-

gen, de lengte niet in verhouding tot de breedte, b.v van het aangezicht, een broek, vaartuig enz., *boentaḳ*; te — van kleeren, het begrip, een weg, been of ander lichaamsdeel, levensduur enz., *singkat*, b.v. een weg die te — is, *djalan singkat*; een been dat te — is, *kaki jang singkat*; als het leven te — is, dan verlengt hij het, *djika oesiajaja singkat, didjadikannja landjoet*; te — van onderen, b.v. van kleederen of gordijnen, *senteng*; een te — kleedje, *badjoe jang senteng*; te — aan het einde, te — om aangevat of geknoopt of in iets gestoken te worden, *tjoepoel*. — van beenen, bij een gewoon bovenlijf, ook — op de pooten, van dieren, *dénaḳ*. — begrip van een rede of opstel, *ringkas*; een —e brief, *soerat jang ringkas*. — begrip, resumé, *idjmál*, Ar. een kort begrip van iets geven, *mèngidjmálkan*. — zijn, in spreken of schrijven, zich bekorten, *mèngambil ringkas, mèngambil pendeḳ aloeran, m. singkat*; binnen—, spoedig, *lekas*. — te voren, *tèrdahoeloe sèdikit*. — daarna, *tiada bèrapa lama kèmoedian*; binnen—, binnen weinige dagen, *dalam sèdikit hari ini*. — en klein, tot gruis, *loeloeh, loeloeh lantaḳ, rèmoeḳ-rèdam*. — en klein gooien, *mèloeloehkan, mèloeloeh-lantaḳkan, mèrèmoeḳ-rèdamkan*. — van stof, spoedig boos, — aangebonden, *lèkas-marah*; te — komen, te weinig zijn, *koerang, ta'tjoekoep*; te weinig hebben, *kakoerangan*; te — schieten, onderdoen, *tiwas, kalah*; in het —, — en goed, *pendeḳ sadja*; een hoofd — er maken, *mèmanljoeng kapala*. — van gezicht, bijziend, *mata hajam, boeta hajam*; te — doen, benadeelen, *mèroegikan*; zichzelven te— doen, *mèroegikan dirinja sèndiri*, zichzelven het leven benemen, *mèmboenoeh diri*. — van geheugen, *lèkas tèrloepa*. — van adem, *sèsaḳ dada, napas pendeḳ*; iets of iemand — houden, *mèmbantarkan*, b.v. *djikalau tiada dibantarkan, nistjaja mèndjadi bèsar*, als hij niet — gehouden wordt, zal hij stellig groot worden. — en bondig, *dèngan sapatah kata sadja, dèngan ringkasnja*; de kortste weg, *pintas*; den kortsten weg nemen door, *mèmintas*.

kortademig, *napas pendeḳ*; — heid, *pènjakit lèlah*.

kortaf, zie bij **kort.**

kortbeenig, *dènaḳ, kaki singkat*.

kortelijk, zie bij **kort.**

kortelings, *bèlom lama, bèlom bagitoe lama, bèharoe ini*.

korten, korter maken, *mèmandaḳkan, mèmendeḳkan*; het haar —, *mèmendeḳkan ramboet, mèmotong ramboet* (van *potong*); de nagels —, *mèmotang koekoe*; de vleugels —, *mèmotong sajap*. Iemand de vleugels —, zie iemand kort houden bij **kort.** —, aftrekken, inhouden, *mèmotong, mèntjèngkalang*; den tijd —, *mèlènga, mènghabiskan wèktoe*.

kortharig, *bèramboet pendeḳ*; van huidhaar, *bèrboeloe pendeḳ*.

kortheid, *pendeḳ, ringkas*. Zie bij **kort.**

kortheidshalve, *sèbab hèndaḳ mèngambil ringkasnja sadja*.

korting, aftrekking, inhouding, *potongan, tjèngkolongan*.

kortpootig = kortbeenig.

kortstaart, *togel, ragas, ablar*, Ar.

kortstaarten, *mènogelkan, mèragas*.

kortstondig, *sa'ããt lamanja, sèmantara sadja*. Zie bij **tijdelijk.**

kortswijl, *goerau, sènda, pèrgoerauwan, pèrmaïnan*; uit —, *boewat maïn sadja*.

kortswijlen, *bèrgoerau, maïn, bèrsènda*.

kortswijler, *orang bèrgoerau, orang pèmaïn, orang djinaka*.

kortwieken, *mèmotong sajap*; iemand —, zie bij **kort.**

kortzichtig, bijziend, *mata-hajam, boeta hajam, raboen*; kort van begrip, *ãḳal jang pendeḳ, ãḳal jang pitjik, singkat pèmaoedaoegan*.

korven, in manden doen, *mèmboeboeh dalam kèrandjang, mèmbakoelkan, mèmboeboeh dalam rantang* enz. Zie **korf.**

korzel, knorrig, zie ald.

kosmetiek, reukwerk, *baoe-baoewan jang haroem*; e. s. v. —, *kasai*.

kossem, kwabbe aan den hals van sommige dieren, *gèlambir, djoembit*.

kost, spijs, voedsel, *makanan*; zie ook bij **spijs.** —, voeding, onderhoud, *rèzèḳi*, Ar.; bij iemand of ergens in den — zijn, *mènoempang*. — en inwoning, *toempangan dan makanan*; den — winnen, *mèntjèhari rèzèḳi*. Ook alleen *mèntjèhari*. zijn eigen — winnen, *mèntjèhari sèndiri*; zijn afzonderlijke — doen, *bèrlaïn pèrijoeḳ*; samen in de — zijn, *sapèrijoeḳ*; alleen voor — en kleeren dienen, *bèkèrdja mèndapat pakajan*

dan makan sadja; smakelijke —, *makanan jang sědap*; slechte —, *makanan jang koerang baïk*; de hoele —, *makan dalam*; de halve —, *separo makan dalam*; zonder den —, van iemand die gehuurd wordt tegen loon alleen, *lepas tangan, tiada makan dalam.*

kost, uitgaaf, *belandja*; op —en jagen, *memperbanjakkan belandja*; op iemands —en leven, *hidoep dengan belandja orang*; veel —en maken, *berbanjak-banjak belandja*; te mijnen —e, *dengan belandjakoe*; ten —e leggen, uitgeven voor, *membijakkan, membelandjakan*; te veel, verdoen, *menĕban.*

kostbaar, duur, hoog in prijs, *mahal, bĕsar harganja.* —, prachtig, veel waard, *endah-endah.* —, veel uitgaven eischend, *makan banjak belandja*; een — kleed, *pakajan jang endah-endah*; een — huishouden, *roemah tangga jang makan banjak belandja.*

kostbaarheid, luister, pracht, *kamoelijaän, kaendahan.* —, de hooge kosten, *kabĕsaran belandja*; kostbaarheden, voorwerpen van groote waarde, *pĕrkara jang endah-endah, benda jang endah-endah, mata-benda.*

kostbaas, *indoek sĕmang.*

kostelijk, zie **kostbaar.** —, voortreffelijk, *jang tĕroetama.*

kosteloos, zonder oakosten, *dĕngan tiada bĕlandja, tjoema-tjoema*; zonder betalen, *dĕngan tiada bajaran.*

kosten, waard zijn, wordt uitgedrukt met *harganja*, de prijs er van; b.v. wat kost dit, *ini bĕrapa harganja?* het kost vijf Gulden, *harganja lima roepijah*; dat zal hem het leven —, *itoelah akan mĕnjĕbabkan matinja.*

kosten, uitgaven, *bĕlandja*; de — betalen, *mĕmbajar bĕlandjanja*; de — berekenen, *mĕngira-ngirakan bĕlandjanja*; tot de — veroordeeld worden, *dihoekoem akan mĕmbajar bĕlandjanja*; op — van, *dĕngan bĕlandja.*

koster, kerkbewaarder, *pĕnoenggoe gredja.*

kostganger, *orang mĕnoempang*; iem. die er kostgangers op nahoudt, zoowel man als vrouw, *indoek sĕmang.*

kostgeld, *bĕlandja makan.*

kosthuis, *roemah tempat mĕnoempang.*

kostuum, plechtgewaad, *pakajan kabĕsaran.*

kostwinning, *pĕntjharian.*

kot, hok voor dieren, *dĕngkoel.* —, vervallen huis, *roemah boeroek.* —, bordeel, *roemah pandjang.* —, gevangenis, *koeroeng, pĕndjara.*

kotsen, *moelah, moentah.*

kotter, c. s. v. vaartuig, *sĕkotor*, verb.

koubeitel, *pahat pating, pating.*

koud, *dingin.* —, frisch, koel, *sĕdjoek*; erg —, *dingin tis, sĕdjoek tis*; ijs—, *sĕdjoek sijap*; zoo —, van een vocht, dat de daarin gestoken nagel er van krimpt, *sĕram koekoe.* — water, *ajar dingin, ajar sĕdjoek*; als — water op 't lijf krijgen, *bagai dirahap kain basah*; de — e koorts, *dĕmam gigil.* — worden, *djadi dingin*; er — van worden, er van ijzen, *ngĕri, sĕram.* — maken, *mĕndinginkan*; frisch maken, verkoelen, *mĕnjedjoekkan*; het —e jaargetijde, *moesim dingin, moesim sĕdjoek.* —, ongevoelig, zie ald.

koude, *dingin, sĕdjoek*; gevatte —, verkoudheid, *sĕma-sĕma, sĕlĕsĕma*; door — aangedaan, *kadinginan, kasĕdjoekan, kĕna dingin, kena sĕdjoek*; ziek door gevatte —, *sakit sĕdjoek.*

koudepis, *sakit kĕntjing.*

koudvuur, *mati daging*; eene soort van —, *kĕlĕmajoeh.*

koudzweet, *pĕloeh dingin.*

koukleum, *orang pĕndingin.*

kous, *saroeng kaki*; lampen—, *soemboe*; geweven —en, *saroeng kaki tĕnoenan*; gebreide —en, *saroeng kaki radjoetan.* —en stoppen, *tisik-tisik saroeng kaki.*

kouseband, *pĕngikat saroeng kaki.*

kout, gemeenzaam gesprek, *bantjang, pĕtoetoeran, omong-omong*, Jav.

kouten, keuvelen, *bĕrtoetoer-toetoer*; met elkander —, *toetoer-mĕnoetoer, mĕntjĕloteh, bĕrbantjang.* Zie **keuvelen.**

kouter, ploegschaar, *najam.*

kouw, zie **kooi.**

kouwelijk, *takoet dingin.*

kozijn, van eene deur, *iboe pintoe.* — van een raam, *iboe djendela.*

kraag, van een kleed, *nija, lengkoeng leher badjoe*; stijve — aan een Maleisch baadje, *kĕpok-kĕpok.* — van een vogel, *kaloeng*; een stuk in zijn — hebben, *maboek, naik koeda hidjau.*

kraai, *boeroeng gagaek, gaoek*, Jav.

kraaien, van een haan, *bĕrkoekoek*; het —, *koekoek, kĕloeroek*, Jav.

kraaiennest, *sarang boeroeng gagaek.*

kraak, c. s. v. vaartuig, *kĕrakah.*

kraakbeen, *toelang moeda, toelang rawan.*

kraakzindelijk, *bërësih sakali.*

kraal, veeknal, *kandang.* —, om olifanten te vangen, *ranoe.* Zie ook **koraal.**

kraam, winkel, *këdai;* op Java *warong;* eene — opzetten, *membocka këdai, m. warong;* kraampjes op de markt, *dangau-dangau,* Mên.; in de — liggen, *soedah bëranak, soedah bërsalin;* van de Voistin, *soedah bërpoetëra;* in de — sterven, *mati sakit bëranak.*

kraambezoek, kraammaal, kraamvisite, feest, dat 40 dagen na de bevalling gevierd wordt, *balas bidan.*

kraamkind, *anak bëharoe djadi.*

kraamvrouw, *përamponwan bëharoe bëranak.*

kraamvrouwenkoorts, *demam bëranak.*

kraamzuivering, *darah nifas.*

kraan, c. s. v. hijschwerktuig, *toembak sojang.*

kraan, tuit, *tjërat, tjëratan.*

kraanoog, braaknoot, *toeba bidji.*

kraanvogel; soorten van —, *boroeng këlahoe, boeroeng djindjang, karkij,* Ar.

kraanzang, *gërgadji bësar.*

krab, krabbe, *këtam;* soorten zijn: *këtam randjoeng,* fijn en fraai geteekend (Men beweert dat zij zwaar vergift is, als zij met oebi Benggala gegeten wordt), *k. sëmpada,* en *k. pasir,* eene zeer kleine met slechts eene schaar, die in den modder of het zand van het strand leeft; c. s. v. eetbare —, *këpiting;* nog eene soort, *kërangkang;* c. s. v. land—, *sirangkak;* de Molukksche —, *bëlangkas, mimi,* Jav. Verder nog, *këtam andjang-andjang, bangkang* en *djangkang,* waarvan sommigen zeggen dat zij niet gegeten mag worden; de — leert haren jongen om recht te gaan, *këtam mengadjar anaknja berdjalan bëtoel,* Sprw.

krab, krabbel, *goris, tjakar, garoek;* krabben en schrammen, *tjakar balar.* Zie het onderscheid bij **krabben.**

krabbel, *tjakar;* geen — schrijfts van hem, *socratnja tiada barang satjakar.* — s, slecht schrift, *tjakar kajau;* met allerlei —s, *tjakar balar.* — met een grif op eene lei of pen op papier, *tjoeling;* zulke —s maken, *mëntjoeting-tjoeting.*

krabbelen, *mënggoris-goris, mëntjoeting-tjoeting.* — met de pooten, *mëntjakar;* zooals de kippen met de pooten in den grond, *mëngais-ngais* (van *kais*).

krabbelen, slecht schrijven, *mënjoerat tjakar hajam, mënoeliz t. h.*

krabbelschrift, *socratan tjakar hajam, toelisan t. h.*

krabben; een krabbel maken, *mënggoris;* bekrabbelen, *mënggorisi.* —, krauwelen, *mënggaroek;* zich den buik —, *mënggaroek-garoek përoet;* met de nagels —, *mëntjerekan;* met de pooten in den grond —, zooals kippen, *mengais* (van *kais*); met pooten of klauwen —, *mëntjakar;* met iets puntigs in iets —, b.v. in een hoop vuilnis, om daaruit nog wat te halen, *koewit-kapai;* achteruit —, terugtrekken, *oendoer;* ontkennen, *bërsangkal;* uitvluchten zoeken, *bërdalih-dalih;* uit—, *mëngërik;* af—, *mengikis,* zie ald. —, slippen van een anker, *mëlarat.*

krabber, *pënggaroek, kikis, pëngikis.* —, klauw, *koekoer,* ook *tjakar;* c. s. v. —, waarmede men de kokosnoot uitkrabt, *pëngoekoer.*

krabsel, *garoekan, koekoeran.* —, uitkrabsel, *kerikan;* afkrabsel, *kikisan.*

kracht, sterkte, *koewat,* Ar. *gagah;* met —, *koewat-koewat, dëngan gagah.* — en moed, *gagah bërani;* ergens — bijzetten, *mënggagahi.* —, lichaamskracht, *gaja;* geen — meer hebben, *tiada bërgaja lagi;* ik ben nog niet op mijne —en, *blom ada gaja akoe;* ik ben pas weer op —en, *bëharoelah akoe bërgaja.* —, bovennatuurlijke, door de goden verleende, *sakti,* Skr. *kasaktian;* de ceremoniën die men verricht om die — te verkrijgen, *poedjaän;* die ceremoniën verrichten, *mëmoedja;* zijn — op iem. of iets aanwenden, *mëngoewati, mënggoewat-koewatkan;* weer bij —en zijn, van iemand, die ziek is geweest, *tjëgar;* van — zijn, van toepassing zijn, *lakoe;* van — doen zijn, *mëlakoekan;* niet meer van — zijn, *tiada lakoe lagi;* uit — van, *daripada sëbab, dari kërëna sëbab;* de — Gods, *kodrat Allah,* Ar.; de - die God verleent, *koewat jang dikaroeniakan Allah;* de — der woorden, *koewasa përkataän;* opdat hij de — van mijn arm ondervinde, *soepaja diketahoeïnja bëkas tangankoe.*

krachtdadig, *koewat;* eene —e ondersteuning, *përtoeloengan bëtoel-bëtoel.*

krachteloos, zwak, *lèmah*. Ook van een woord of gezegde. — van lichaam, *tiada bèrgaja lagi*. — maken van booze invloeden door een vervloekende tooverformule, *mènjerapah* (van *sèrapah*). — maken van toovermiddelen, vergif enz., *mèmapas* (van *papas*), *mènawar* (van *tawar*).

krachteloosheid, *kalèmahan*. —, flauwheid, van iets dat anders sterk of krachtig is, b.v. geneesmiddelen, drank, het gemoed enz., *tawar*.

krachtens, *daripada sèbab, dari karèna sèbab, olih karèna*.

krachtig, *foewat, bèrgaja*. —, gezond, frisch van lichaam, ook van planten, *sègar*. — maken, *mènjègarkan*. — voedsel, *makanan jang mèngfoewatkan toeboeh*; een — gebed, *pèrmintaän dòa jang soenggoeh-soenggoeh*; een — geneesmiddel, *obat jang sèrasi*; een — bewijs, *kanjataän jang terang*.

krachtiglijk, *dèngan foewat, dèngan soenggoeh-soenggoeh*.

krachtvol, *amat foewat, foewat sangat*.

krak, zie **kraken.**

krakeel, *tèngkar, tjèkit, pèrbantahan*; hevig —, *pèrkalahijan*. — verwekken, *mèngadakan pèrbantahan*.

krakeelen, *bèrtèngkar, bèrbantah-bantah*; met zijn vrouw —, *bertèngkar-tèngkaran, bèrbantah-bantahan*; hevig —, *bèrkalahi*.

krakeeler, *orang bèrbantah-bantah, orang bèrtèngkar, orang pèrbantah*.

krakeelig, *soeka bèrbantah-bantah, soeka bèrtèngkar, bantahan*.

krakeling, *koewih sèlimpat, roti kèrkeling*.

kraken; hiervoor verschillende uitdrukkingen naar gelang van het geluid, b.v. —, een dof krakend geluid maken, zooals b.v. een vloer, *kèrètoeèk*; helderder, *kèrètak*; met verscheidenheid, *kèrètak-kèrètik, kèrètak-mèrètik*. — van deuren, vensters of luiken, *bèrdèsar*, b.v. *pènoedoeng tingkap boenji bèrdèsar*, het vensterluik maakte een krakend geluid. —, met een knappend geluid, *rap*; met eten of kerven zulk een geluid voortbrengen, *mèngèrap*; met verscheidenheid, *rap-roep*; hard en krakend bij het kauwen, zooals een rauwe aardappel of komkommer, *basau*. — zooals een stoel, die verschoven wordt, *gèrok*; met verscheidenheid, *gèrok-gèrak*. — der gewrichten, *sèrak-sèrik, lèkap-lèkoep*. — zooals de vingerleden, wanneer men daaraan trekt, de riemen onder het roeien enz., *dèrap-dèrap, dèrop-dèroep, mènderap, mèmata'i djari*. —, zooals papier, dat men in elkander frommelt, *mèndèsoek*; iets doffer, *mèndèsoek*. —, zooals katoen dat gescheurd wordt, *mènderik*; iets doffer en ook van touw dat afbreekt, *mèndèroek*. — door wrijving of schuring, *kèrit*; het — der riemen, *kèrit dajoeng*. — van een sleutel in een slot, *kèrètip*. —, verroerzaakt door het loopen in grof zand of door dorre bladeren, *gèrèsak, gèrèsik*; zwaar krakend van den donder, *tagar*; dreunend — van den donder, *bèrgamgam*; een krakend geluid maken van het roer, *mèrègam*. — van brekende takken en struiken, waarop een olifant treedt, *kèrèpak, kèrèpok*. — met den mond, *kèrèkah, mèngèrèkah*. —, zie ook **bersten** en **knappen.**

kralen, luchtbelletjes vormen, *bèrgèlèmboengan*.

kram, *kokot*. — voor een hangslot, *kokot laki-laki*; de beugel die over die — heengaat, eer men het slot er aanhangt, *kokot betina*.

kramen, in de kraam komen, *beranak, bersalin*; van de Vorstin, *bèrpantèra*.

kramer, iemand die in eene kraam verkoopt, *orang bèrkedai, orang warong*. —, marskramer, *pèndjadja, pènggalas*; Chineesche —, die met zijne waren, manufacturen, garen en band, langs den weg loopt, *tjina kèlontong*.

kramerij, *barang-barang djoewalan*.

kramp, in het lijf, *moelas, moelas pèroet*, ook *poelas pèroet*. — bij het krammen en de menstruatie, *rojan*. — in het algemeen, *kèkedjangan*; door — saamgetrokken, b.v. een arm of been, *kètoel*. —, zie ook **mangkramp.**

krampptjnen, die bij vlagen komen en dan weer voorbijgaan, suijdingen, steken, *rengat, rèngoet*.

krank, *sakit*; van den Vorst, *gèring*; zeer —, *sakit sangat*; gevaarlijk —, *sakit pajah*; doodelijk —, *sakit kamatimatian*; dat wat de krankheid veroorzaakt, de kwaal, *pènjakit, pènggèring*.

krankachtig, *sakit-sakitan*.

kranke, *orang sakit*.

krankenbewaarder, ziekenoppasser, *pèlajan orang sakit*.

krankheid, *pènjakit*; in — verkeeren, *bèrpènjakit*.

krankzinnig, *gila, edan,* Jav.; eenigszins —, *sarsar,* Perz. *gila sĕdikit.* —, bezeten, *madjnoen,* Ar.

krankzinnige, *orang gila, orang sarsar.*

krankzinnigengesticht, *roemah orang gila.*

krans, *karangan.* — van bloemen, *karangan boenga, boenga dikarang.* — om het hoofd, *boelang-boelang;* c. s. v. — om het hoofd van een bruidegom, *boemban.* — van rotan of iets dergelijks, *pari-pari,* om de gelijkenis met een rog. —, krul, gebogen lijn van snijwerk, *kaloek.*

kransen, bekransen, *mĕnghijasi dĕngan karangan boenga.*

kransstrop, mar. *kĕlikir.*

krant, nieuwsblad, *soerat chabar;* advertentieblad, *soerat lelang.*

krantschrijver, redacteur, *pĕngarang soerat chabar.*

krap, *hampir-hampir tiada.* — toekomen, *hampir-hampir ta'tjoekoep.* — meten, met een lengtemaat, *mĕngoekoer tiada lĕbih tiada koerang.* — meten, met een inhoudsmaat, *mĕnakar tiada lĕbih tiada koerang* (van *takar*). — wegen, *mĕnimbang tiada lĕbih tiada koerang* (van *timbang*).

kras, met iets scherps, *garoet, garis.* —, schrap, streep, *goris.* —, onregelmatige streep, *tjoreh.*

kras, sterk, krachtig, *kĕras.*

krasheid, *kakĕrasan.*

krassen; schrappen maken, *mĕnggoris, mĕnggaris, mĕnggaroet, mĕntjoreh.* Zie **kras.** —, een krassend geluid maken, *kĕroh, kĕrik;* als een vijl, *gĕrat.*

krassend, krijschend, van de stem, *garoc.*

krasser, kogeltrekker, *pĕntjaboet peloeroe.*

krater, *kawah.*

krates, *sibongkoh.*

krauwel, *pĕnggaroe.* — om het vleezige uit kokosnoten te krabben, *kockoer.*

krauwelen, *mĕnggaroe.* —, woelen in het haar, *mĕnggĕrajang,* b.v. *sahari-hari mĕnggĕrajang ramboet dan mĕnindis toewa,* dagelijks — zij in het haar en knippen luizen. — in het haar of in de vederen van een vogel om die glad of effen te maken, *mĕnjoerai* (van *soerai*), b.v. *maka disoerainja boeloe-boeloe boeroeng itoe, makin sangat bĕrtambah-tambah cloknja,* zij krauwelde in de vederen van dien vogel, en zijne fraaiheid nam steeds toe; de vederen — en in orde brengen, netten, zooals de vogels met hun bek, *mĕnjĕlisik* (van *sĕlisik*).

kreatuur, *kadjadian, macklok,* Ar.

krediet, zie **crediet.**

kreeft, *hoedang karang, hoedang kĕtak, kĕtam batoe.* —, het sterrenbeeld, *bintang mĕngkara* (Skr. *makara*), *sartan,* Ar.

kreeftengang: den — gaan, in zaken, *soeroet, oendoer.*

kreeftsoog, *mata hoedang karang.*

kreeftsschaar, *sĕpit hoedang karang.*

kreek, kleine bocht of inham, *soewak;* in de kreken varen, *mĕnjoewak;* kreekje, beekje, *alver ajar, anak ajar.*

kreet, van vreugde, *soerak.* — van vreugde slaken, *bĕrsoerak;* herhaaldelijk, *bĕrsoerak-soerak.* — van smart, woede, pijn, *tarejak;* zulke kreten slaken, *bĕrtarejak.* —, roep, *sĕroe.* Zie ald.; luidruchtige kreten, *rijoch-rĕndah;* krijgsgeschreeuw enz. *tĕmpik-soerak.*

kregel, kregelig, lichtgeraakt, *bengkeng, lĕkas marah.*

kreits, afdeeling van grondgebied, *daĕrah,* Ar., *djadjahan.*

krekel, *djangkĕrik;* c. s. v. —, *rijangrijang;* c. s. v. —, die een scherp geluid maakt en daarmede de thuiskomst van iemand, die op reis is, voorspelt, *sanggit dajoeng.*

kreng, *bangkai.* —, slecht vrouwspersoon, *soendal, pĕrampoewan basi.*

krengen, een vaartuig op zijde halen, om het te kalefateu, *mĕnjengetkan pĕrahoe* (van *senget*). —, eenen draai maken met een rijtuig, *mĕmbeloekkan kareta.*

krenken van het hart, *mĕmpĕrsakiti hati;* gekrenkt, *sakit hati.* Ook *tĕrgĕrak hati,* b.v. *djadi tĕrgĕrak hati Bĕndahara,* dan zou de hijksbestierder gekrenkt zijn; gekrenkt en daarom gehoorzaamheid weigeren, *rodan.* —, beschadigen, *mĕroesakkan.* —, benadeelen, *mĕroegikan;* iemands eer of goeden naam —, *mĕngĕdjikan nama orang;* gekrenkt van hersens, zie **krankzinnig.**

krenker, dezelfde woorden als **krenken** met *jang* er voor.

krenselen, graan op eene wan heen en weder schudden, om het te zuiveren, *mĕngindang-indang.*

krent, *kisjmisj,* Perz.

krenteboom, *pokoh kisjmisj.*
krentenbrood, *roti kisjmisj.*
krentenkakker, lafaard, *pënakoet.* —, gierigaard, *orang kikir, orang mënangkabau darat.*
krenterig, *takoet-takoetan, pënakoet.*
kreuk, kreukel. rimpel, *këroet, këdoet, koemal.*
kreukelen, bedr. *mënggëroetkan, mënggëdoetkan, mënguoematkan*; gekreukeld, *bërkëroet-këroet, bërkëdoet-këdoet, koemal.*
kreunen, steunen, *mënggërang* (van *ërang*). —, kermen, *mëndëngoes,* van *dëngoes,* gekreun, gekerm; zuchten en —, *bërkëloeh-këloeh.* —, zooals stervende menschen of dieren, *mëmëtik*; allerlei gekreun, *pëkik-pëkoek,* zie ook **bekreunen.**
kreupel, tijdelijk, geen blijvend gebrek, *pintjang*; als blijvend gebrek, *timpang,* b.v. *boekannja timpang, pintjang sëhadja,* niet blijvend —, maar slechts tijdelijk. —, mank, trekkebeenend, *tërintjoet,* b.v. *tërintjoet bërdjalan, sapërti orang mëlompat lakoenja,* hij liep —, als iemand die springt. —, schoef, verkeerd van uitspraak, *intjoet,* ook — van een stoel etc. waarvan de pooten niet even lang zijn. —, van rijm of schrift, *djanggal.* — aan beide voeten, *timpang kaloewabëlah kaki.*
kreupelachtig, *timpang sëdikit.*
kreupelbosch, *bëloekar, boekar*; dicht begroeid —, ontoegankelijk oord, *rongga.*
kreupele, *orang timpang, orang pintjang.*
kreupelhout = kreupelbosch.
krevel, *gatal.*
krevelkruid, *daoen gatal.*
krevelziekte, *sakit gatal.*
krib, voederbak voor dieren, *tëmpat makan binatang, paloengan.* —, keerdam, *tarbis.*
kribbebijten, van een paard, *soeka mënggigit, kërapti.*
kribbebijter, *koeda jang soeka mënggigit.* Zie het vorige woord.
kribben, kribbig, lastig zijn, *mërosing.* —, keerdammen maken, *mëmboewat tarbis.*
kribbig, *përosing.*
kriebelen, jeuken, *gatal.* —, zeer klein schrijven, *mënjoerat* (of *mënoelis*) *haloes-haloes.*
kriebelig, jeukerig, *gatal.* — van schrift, *haloes-haloes.*
kriebelschrift, *toelisan haloes-haloes, soeratan h. h.*
kriegel, zie **kregel.**
kriek, zie **krekel.**
krieken, het — van den dag, *dini hari, fadjar mërëkah, rina* (van *rahina*).
kriel, bijzonder klein in zijne soort, van menschen en dieren, *katik,* op Java *katé*; van voorwerpen uit het planterijk, *padi,* b.v. — aardvrucht, *oebi padi.* — kokosnoot, *njioer padi.*
krielen, wemelen, *mënggërëmoet, mënggëroemoet, goemërëmët,* Jav.; krielend, wemelend op iets samenstroomen, van menschen zoowel als dieren, *bërkëroemoen.* —, zie ook **wemelen.**
krielhaan, krielhen, krielkip, *hajam katik, h. dënak,* op Java *hajam katé.*
kriezel, zie **beetje** en **ziertje.**
krijg, oorlog, *përang*; de heilige —, *përang sabil Allah*; den — volgen, *toeroet bërpërang*; den — beginnen, *moelai bërpërang.* —, woordentwist, *përbantahan.*
krijgen, verkrijgen, *bërolih, mëndapat,* b.v. een brief —, *mëndapat soerat,* geld —, *bërolih oewang*; niet meer te — zijn, *tiada tërdapat lagi.* —, met de hand nemen, *mënggambil,* b.v. vuur —, *mënggambil api*; ten behoeve van iemand of iets —, *mënggambilkan.* —, vangen, vatten, *mëmangkap,* b.v. een dief —, *mënangkap pëntjoeri* (van *tangkap*). —, ontvangen, aannemen, *mënërima* (van *tërima*), b.v. geld —, *mënërima oewang.* —, getroffen worden, *këna,* b.v. de koorts —, *këna dëmam*; een ongelnk —, *këna tjilaka*; eene wond —, *këna loeka.* —, overvallen worden, *kadalangan,* b.v. gasten —, *kadalangan djamoe*; vrees —, *kadalangan takoet*; een post —, *bërolih djabatan*; eene vrouw —, *mëndapat bini*; slang —, *këna poekoel, këna paloe*; trek, lust, begeerte —, *moelai ingin*; twist —, *moelai bërbantah-bantah*; gelijk —, in het gelijk gesteld worden, *dibënarkan*; ongelijk —, in het ongelijk gesteld worden, *disalahkan*; het te kwaad —, het onderspit delven, *tiwas*; in het hoofd —, op de gedachte komen, *mëndapat kapikiran*; het in 't hoofd —, gek worden, *djadi gila*; gedaan —, ontslagen worden uit eene betrekking, *dipëtjatkan, dilëpaskan*; bij den neus —, foppen, *mënipoe* (van *tipoe*), *mëmpërdajakan*; te zien, te spreken —, *bolih bërdjoempa, bolih bërtëmoe*; iets

in het hoofd kunnen —, van buiten leeren, *dapat mĕngapal-cpalkan*; over het hart kunnen —, *sampai hati*; tegen iets of iemand iets —, *moelaï sĕgan akan, moelaï djĕmoe akan*; op zijn brood —, verweten worden, *dibangkitbangkit*; het bang, benauwd —, *moelaï kapitjikan, moelaï kasoekaran*; om de ooren —, *kĕna tampar, kĕna tĕmpiling*; op zijne broek —, *dapat dipantat*; tanden —, *moelaï toemboeh gigi, dapat gigi*; jongen —, *bĕranak*; eieren —, *bĕrtĕlor*; eene miskraam —, *goegoer anak*; gedaan —, afkrijgen, *mĕnjoedahkan* (van *soedah*), *mĕnghabiskan*; iets gedaan kunnen —, verrichten, *dapat mĕngĕrdjakan barang apa-apa*; zijne jaren —, *moelaï toewa*; liefde, genegenheid voor eene vrouw —, *djatoh hati akan sa'orang pĕrampoewan, djatoh kasih akan s. p.*

krijger, oorlogsman, *orang pĕrang*.

krijgertjespelen, *main mĕngĕdjarngĕdjar* (van *kĕdjar*).

krijgsaangelegenheden, *hál pĕrkara pĕrang*.

krijgsadel, de kaste der krijgslieden, *tjatrija*, Skr.

krijgsartikelen: de —, *ho-kaem oendang-oendang pĕrang*.

krijgsbedrijf, *pĕkĕrdjaän pĕrang*. —, dappere daad, *pĕrboewatan jang bĕrani*.

krijgsbeleid, *bidjaksana dalam pĕrang*.

krijgsbende, *pasoekan orang pĕrang, katoemboekan o. p.*

krijgsbenoodigdheden, *sĕrba pĕrang, alat pĕpĕrangan, pĕrkakasan pĕrang*.

krijgsbevelhebber, *pĕnglima pĕrang*.

krijgsbouwkundige, *orang jang pandai mĕngikat boelwarti*.

krijgsbouwkunst, *ĕlmoe mĕngikat boelwarti*.

krijgsdaad, *pĕrboewatan bĕrani*.

krijgsdans, met getrokken kris, *kaudjar*; dien — uitvoeren, *bĕrkaudjar*. — met luidruchtige muziek op het tooneel, *sĕrama*; e. s. v. — op Celebes, enz. *kabĕsavan*; e. s. v. — bij de Boegineezen, waarbij zij den Vorst trouw zweren en hem met éngkau aanspreken, *aroeĕk*.

krijgsdienst, *pĕkĕrdjaän pĕrang*; in — gaan, bij de Europeanen, *masoeĕk ŝolddoe*.

krijgseed, *soempah satija*, letterl. eed van trouw.

krijgseer, *hormat orang pĕrang*.

krijgsgebruik, *ădat orang bĕrpĕrang*.

krijgsgeluk, *oentoeng pĕrang*.

krijgsgereedschap, *sĕrba pĕrang, alat pĕpĕrangan*.

krijgsgeroep, krijgsgeschreeuw, krijgsgetier, *tĕmpiĕ soerak pĕrang*.

krijgsgevaar, *bĕhaja pĕrang*.

krijgsgevangene, *orang tawanan*. — maken, *mĕnawan*.

krijgsgewaad, *pakajan pĕrang*.

krijgsgeweer, *sĕndjata orang pĕrang*.

krijgsgeweld, *gagah pĕrang, haibat pĕrang*.

krijgshaftig, *pĕrkasa, bĕrani*.

krijgsheir, *tantara pĕrang*.

krijgsheld, *orang pĕrkasa, orang gagah bĕrani, hoelobalang*.

krijgskans, *oentoeng pĕrang*.

krijgskas, *chazánah pĕrang*.

krijgsknecht, *orang pĕrang, lasjkar, soldadoe*.

krijgskosten, *bĕlandja pĕrang*.

krijgskunde, *ĕlmoe pĕrang, hikmat pĕrang*.

krijgskundige, *orang jang faham pada ĕlmoe pĕrang*.

krijgsleger, *tantara pĕrang*.

krijgslieden, *orang pĕrang, sĕgala lasjkar*; de kaste der —, *tjatrija*, Skr.

krijgslist, *tipoe hikmat pĕrang, oepaja, maslahat pĕrang*; eene — aanwenden, *mĕngoepajakan*.

krijgsmacht, *bala-tantara pĕrang*.

krijgsmakker, *kawan dalam pĕrang*.

krijgsman, *orang pĕrang*.

krijgsmuziek, *sĕgala boenji-boenjian pĕrang*.

krijgsoefening, *pĕladjaran pĕrang*.

krijgsordening, *pĕratoeran pĕrang*.

krijgsoverste, *pĕnglima pĕrang, hoelobalang, pahalawan*, Perz.

krijgsraad, *madjlis hoekoem pĕrang*.

krijgsrecht, recht van den oorlog, *hal pĕpĕrangan*.

krijgsrok, *badjoe pĕrang*.

krijgsrumoer, *tĕmpik-soerak pĕrang, goemoeroeh pĕrang*.

krijgstoerusting, *kalangkapan pĕrang*. — maken, *bĕrlangkap akan bĕrpĕrang, bĕrsijap akan bĕrpĕrang*.

krijgstocht, *angkatan pĕrang, angkatan bala-tantara*.

krijgstooneel, *tĕmpat pĕpĕrangan, medan pĕpĕrangan*.

krijgstrom, *gĕndĕrang pĕrang*.

krijgstrompet, *nafiri pĕrang, sĕlompret pĕrang.*
krijgstuig, *alat pĕpĕrangan, sĕrba pĕrang. pĕkakas pĕrang.*
krijgsvaan, *ālāmat pĕrang.*
krijgsvolk, *orang pĕrang, sĕgala lasjkar, rājat,* Ar.
krijgsvoorraad, *pĕrbĕkalan pĕrang.*
krijgswet, *hoekoem pĕrang.*
krijgszaken, *pĕkĕrdjaän pĕrang.*
krijgszuchtig, *soeka bĕrpĕrang, wirawan, pĕrkasa, gĕmbira.*
krijsch, *tarejak, pĕkis.*
krijschen, *bĕrtarejak.* —, gillen, *mĕndjĕrit, mĕmĕkis.*
krijt, *kapoer bĕlanda;* zwart —, *kapoer hitam;* bij iemand in het — staan, *bĕrhoetang kapada sa'orang.*
krijtberg, *boekit kapoer.*
krijten, *mĕnangis* (van *tangis,* gekrijt); zijne oogen rood —, *mĕnangis sampai matanja baloet darah;* rood bekreten oogen, *mata baloet bĕkas mĕnangis;* zijne oogen blind —, *mĕnangis sampei boeta mata;* bloed —, *mĕnangis darah.*
krijten, met krijt besmeren, *mĕnjapoekan kapoer bĕlanda* (van *sapoe*).
krijtsteen, *batoe kapoer.*
krimpen, van de huid door koude of schrik, *sĕram.* —, van touw, doek, enz., *mĕngĕroet* (van *kĕroet*); op Java *mĕngkĕrĕt,* ter onderscheiding van *mĕngĕrĕt,* knagen, knabbelen. —, verminderen, slinken, *soesoet;* steeds minder worden, *makin lama makin koerang, bĕrkoerang-koerangan.* — van den wind, *bĕralih;* gekrompen, verwrongen van lichaamsgestalte, *kijat,* b.v. *dĕngan sĕgala rājat bĕsar kĕtjil toewa moeda dan tinggi rĕndah timpang heroet pijoet kijat,* en al het volk, groot en klein, oud en jong, hoog en laag, kreupel en scheef, verschrompeld en gekrompen. —, samentrekken, door koken of inwerking van zuur, *kĕltjoet.* — in het lijf, snijdingen in den buik, *moelas pĕroet.*
krimpvisch, *ikan dipotong hidoep-hidoep.*
kring, omtrek, *boelatan, dāirah,* Ar. —, kreits, loopbaan, *pĕrāduran.* — om zon of maan of Saturnus, *gĕlanggang;* donkere — rondom de tepels eener vrouw, *gĕlanggang soesoe;* roode — rondom wonden of zweren, *gĕlanggang merah.* —, rondom de tepels, ook *tampoek soesoe.* — om de maan ook *kandang boelan, pagar boelan, kalangan boelan.* —, zooals aan buffelhorens, boomen enz. die het aantal jaren van groei aanwijzen, *rĕnggat.* —, krinkel, van opgeschoten touw, eene slang enz., *lingkar.*
krinkel, in touw, garen enz., *poending.* —, kronkel, van eene rivier, of de zee, *bĕlikoe;* een hoofd of kaap, waar de zee of rivier eenen — vormt, *tandjoeng bĕlikoe;* allerlei —s of kronkels, zooals eene slang maakt, *kilang-kilocḳ.*
krinkelen, *bĕrpoending, bĕrbĕlikoe, bĕrkilang-kilocḳ.*
krioelen, *ngĕrijap.* Zie **krielen.**
kris, de Indische dolk, *kĕris.* — met een recht lemmet, *kĕris sapoekal.* — met veel bochten, slangvormig, *paroeng, paroeng sari;* e. s. v. lange, zware —, oorspronkelijk van Solok, *soendang;* e. s. v. kleine —, *soedoek bikang;* e. s. v. —, afkomstig van Mandar op Celebes, *sĕndĕrik.* — met vlammend lemmer, waarin meer dan negen bochten zijn, *kĕris tjĕrita;* e. s. v lange —, het meest in gebruik op Riouw, *kĕris pandjang;* e. s. v. kleine of korte —, die als bij— wordt gebruikt, *pĕndoewa;* geluks—, *kĕris sĕmpana;* het bovenste, uitstekende, getande gedeelte van een kris-lemmet, *gandja;* met de — dansen, eene krijgsdans uitvoeren, *bĕrkandjar.*
kris; — en kras door elkander, *silang, pealjong-mealjong,* Mën. *tjampoer baoer.* — en kras door eene menigte menschen gaan, *sĕlimpat-mĕnjĕlimpat.*
krisbeslag, *pĕndoḳ.*
krisscheede, *saroeng kĕris.*
krisscherper, *toekang raoeljap.*
krissen, met de kris doodsteken, een doodstraf bij de Maleiers, waarbij de vervoordeelde door het rechtersleutelbeen schuin tot in het hart gestoken wordt, *mĕnjalang* (van *salang*).
kristal, *habloer, baloer,* Perz. *batoe bĕlanda;* bergkristal, *batoe pĕlemban.*
kristalhelder, *kĕning saperti habloer.*
kroes, beker, *tjawan;* een — water, *saljawan ajar minoem;* smeltkroes, *koewi.*
kroes, kort gekruld van het haar, *kĕriting.*
kroeshaar, *ramboet kĕriting.*
kroeskop, *kapala kĕriting.*
krokodil, *boewaja.* Soorten zijn: *boewaja laboe, b. katoḳ* en *b. tĕmbaga;* door een — gegrepen, *dihantam boewaja.*
krokodilsei, *tĕlor boewaja.*
krom, gebogen, *bengkoḳ, bengkang;* met

verscheidenheid, — en verdraaid, *bengkang bengkoḳ*. — en scheef, *eroet-bengoet, erang-eroet*. —, gebogen van den neus, *manḍjoeng*. — getrokken, *tĕngkoḳ, tĕngkoeng;* scheef, verwrongen, van de ledematen, b.v. de lippen, *eroet*, op verschillende wijze, *erang eroet*. — trekken, *bĕrtĕngkoḳ, bĕrtĕngkoeng*. —, sterk naar buiten gekromd, van de beenen, *pengkar*. — getrokken van handen of voeten, zoodat ze een harkachtig voorkomen hebben, *kokot*. —, naar boven gekromd van arm of been, *kepaḳ*. —, verkromd van de vingers door schurft enz., *gĕrĕgan*. —, verkromd van de ledematen, *koekoet*. —, gebocheld, *bongkoḳ*, die kromme, *sibongkoḳ;* zoo krom als een kokosschil. *bongkoḳ saboet*. —, gebogen zitten, zooals oude lieden, *doedoeḳ mĕngoekoel*. —, gebogen, zooals b.v. een rotan, de nek, de rug, *pĕlĕkoh*. — vergroeid, *kĕretoet*. — getrokken, *kĕrekoet*, ook zooals iemand die krom ligt te slapen. —, gebogen, zooals b.v. planken aan de huid van schepen, een turksche sabel enz., *bawoer*. — getrokken, niet plat, zooals b.v. eene plank door de hitte, *pelong, tĕngkoeng, gĕlĕding*. —, gekromd, zooals horens, *bĕrlingkar*. —, onregelmatig rond van lijnen en vlakken, *imbal*. —, buchtig van een weg, *bengkang-bengkoḳ, tjĕlĕngkoḳ*. —, gebrekkig van uitspraak, *pelat, peloer, teloer, peloet*. —me sprongen maken, *sĕlempang*. —me wegen inslaan, *mĕnoeroet djalan jang tiada bĕtoel* (van *toeroet*). — buigen, *mĕmbengkoḳkan*.

kromachtig, *bengkoḳ sĕdikit*.

krombeenig, zie bij **krom**.

kromhout; knichouten van een vaartuig, *kajoe sikoe-sikoe, pisang-pisang, gading-gading*.

kromlijnig, *imbal*.

kromloopen, *bĕrdjalan dĕngan bengkoḳ*.

kromme, de —, *si bengkoḳ*.

krommen, iets krom buigen, *mĕmbengkoḳkan*, ook fig.; zich — in allerlei bochten, zooals een gevangen slang of paling, *gĕlijang-gĕlijoet;* zich stuipachtig —, zooals een doorgehakte slang of paling, *gĕlĕtis;* zich om iets heen —, van eene slang enz., *mĕlingkar;* zich — van den weg, *mĕntjĕlĕngkoḳ*. —, zie ook **buigen** en **krom**.

kromming, van eene rivier of kust, *bĕlikoe*. —, kleine inham in den oever der zee, eener rivier of van een meer, *rautau;* die —en invaren, aandoen, *mĕrautau*. — van een ring, *bĕntoeḳ*. — van eene lijn, *tĕngkoeng, imbal*. —, zie **krom**.

kromneus, haviksneus, *hidoeng mantjoeng*.

kromtaal, vermengde taal, *bĕhasa katjaukau, bĕhasa tjampoeraw*.

kromte, boog, *ĕloeng, pĕrloeng;* wat eene — of boog maakt, *pĕngĕloeng*. —, zie ook **kromming**.

kromspreker, kromtong, *orang teloer, orang pelat*.

kronen, een kroon opzetten, *mĕmpĕrmaḳotakan, mĕngĕnakan makota;* de gekroonde hoofden, *ségala radja-radja jang bĕrmakota*.

kroniek, *tárich*, Ar.

kroniekschrijver, *ṣaḥiboe'ttarich*, Ar.

kronkel, bocht, *lingkar*. — in een weg, rivier, slang enz., *bĕlit*. — om iets heen, *lilit*.

kronkelen, *mĕlingkar, bĕrlingkar*. — om iets heen, *mĕlilit*. — als een worm, *gĕroewit, mĕnggĕroewit*. — als eene slang, een weg, eene rivier enz., *bĕrbĕlit-bĕlit*. —, zie ook **krommen**.

kronkelpad, *djalan bengkang-bengkoḳ, djalan simpang-sijoer*.

kroon, *makota*, Skr. *tádjoe*, Ar. *tadjoeḳ;* de — opzetten, zie **kronen;** de — der Vorsten, *makota ségala radja-radja, tádjoe'ssaláṭin*, Ar.; doornen —, *makota doeri, tadjoeḳ doeri*. — van bloemen, *tadjoeḳ boenga;* een — van bloemen op hebben, *bĕrtadjoeḳkan boenga;* de — van het hoofd nemen, schandvlekken, *mĕngkinakan orang, mĕntjĕlakan orang;* de — spannen, uitmunten, *bĕrkalĕbihan;* naar de — steken, wedijveren, *bĕrloemba-loemba;* de goederen der —, domeingoederen, *harta radja;* de sieraden der —, de Rijkssieraden, *alat karadjaän*. —, lichtkroon, *ḳandil*, Ar.

kroon, een oud geldstuk ter waarde van twee Gulden, *rejal*.

kroonduif, *mĕrpoeḳ, mĕmbĕroeḳ*.

kroonkandelaar, *ḳandil*, Ar.

kroonprins, *tĕngkoe bĕsar*.

kroonprinsen, gemalin van den kroonprins, *istĕri tĕngkoe bĕsar*.

kroonrad, *djantĕra bĕsar*.

kroontje op sommige vruchten, zooals de manggistan, *tapoeḳ*.

kroos, eendenkroos, *loemoet*.

kroost, afstammelingen, *anaḳ-boewah, anaḳ-tjoetjoe, anaḳ penaḳ, dzoerrijat,* Ar. —, kinderen, *anaḳ-anaḳ,* b.v. zij en haar —, *ija dĕngan sĕgala anaḳ-anaḳnja;* geen — hebben, *tiada bĕranaḳ.*

krop, van een vogel, *tĕmboloḳ.* In overdrachtigen zin ook van menschen gebezigd, b.v. is je — nog niet vol, ben je nog niet verzadigd, *bĕlomkah kĕnnjang tĕmboloḳmoe?*

krop, ongebuild meel, *tĕpoeng gandoem jang bĕlom diśĕrkai.*

kropader, *oerat leher.*

kropbeen, borstbeen van vogels, *toelang dada boeroeng.* —, sleutelbeen, *sĕlangka.*

kropduif, *mĕrpati gondoḳ.*

kropgans, e. s. v. pelikaan, *boeroeng oendan.*

kropgezwel, aan den hals, *bĕgoeḳ, gondoḳ, goudong.*

kroppen, uitstaan, verduren, *mĕndĕrita;* niet te — zijn, *tiada tĕrdĕrita.*

krot, ellendige woning, *roemah boeroeḳ, pondoḳ boeroeḳ.* —, bordeel, *roemah pandjang.*

kruid, wild —, *roempoet, daoen,* —, moeskruid, *sajoer;* geneeskrachtig —, *daoen obat.* —en, speceryen, *rĕmpah-rĕmpah, boemboe,* Jav.; kruiden plukken, inzamelen, *mĕrambaw,* Jav. ingezamelde of voor inzameling geschikte kruiden of bladeren, *rambanan,* Jav.; er is geen — voor gewassen, *tiada obatnja, tiada dapat dipĕrobatkan.*

kruiden, *mĕmboeboeh rĕmpah-rĕmpah;* op Java *taroh boemboe.*

kruidendoos, speceryendoos, *tĕmpat rĕmpah rĕmpah, tĕmpat boemboe,* Jav.

kruidenier, *toekang rĕmpah-rĕmpah.*

kruidenierswinkel, *kĕdai rĕmpah-rĕmpah.*

kruidenlezen, geneeskundige kruiden zoeken, *mĕntjĕhari daoen-daoen obat.*

kruiderijen, *rĕmpah-rĕmpah;* met verscheidenheid, allerlei —, *rĕmpah-pijah, rĕmpah-pawah.*

kruidje, *pokoḳ kĕtjil.*

kruidje-roer-mij-niet, *poetĕri maloe, roempoet koemaloewan, daoen hidoep;* e. s. v. —, *daoen koetjingan.*

kruidnagel, *boenga lawang, tjĕngkeh;* de moernagel, *iboe tjĕngkeh.*

kruidnagelboom, *pokoḳ boenga lawang, pohon tjĕngkeh.*

kruidnagelhout, *kajoe tjĕngkeh, kajoe pohon boenga lawang.*

kruidnagelolie, *minjaḳ boenga lawang, minjaḳ tjĕngkeh.*

kruidworm, rups, *hoelat;* harige —, *hoelat boeloe.*

kruien, *mĕnjorong* (van *sorong*).

kruier, *orang koeli.*

kruiersloon, *opah koeli.*

kruierswerk, *pĕkĕrdjaän koeli.*

kruik, *boeli-boeli;* aarden water— met tuit, *kĕndi.* —, kegelvormige flesch, *botjong;* een zeer groote aarden water—, *tĕmpajan;* een water— met dikken buik, nauwen hals en wijden mond, *borjoeng;* geel verglaasde, aarden —, *goetji.*

kruim, *isi jang lĕmboet.* — van brood, *isi roti.*

kruimel, *remah;* kruimels, *remah-remah.*

kruimelen, onz. *mĕremah-remah, mĕrapih;* bedr. *mĕremah-remahkan, mĕrapihi.*

kruimelend, van gekookt graan, door gebrek aan lijmige deelen, *kĕrsai.*

kruimelig, los, rul, van brood, aarde enz., *rĕpoewi.*

kruimig, meelig, *ĕmpoḳ.*

kruin, van het hoofd, *hoeloe kapala, oeboen-oeboen, goemala, mĕrtjoe.* — van een berg, *poentjaḳ, kĕmoentjaḳ, mĕrtjoe.* — van een boom, *kĕmoentjaḳ, poentjaḳ;* een volle — van een boom, *poetjaḳ rimboen.* — van palmboomen, *poetjoeḳ.* —, draai in het haar, zie **draai;** in een — uitloopen, *mĕmoentjaḳ;* wat een — vormt, *pĕmoentjaḳ.*

kruipen, op handen en voeten of op handen en knieën, *mĕrangkaḳ;* onder iets door —, *mĕnjoesoep;* overal onder door —, *soesoep-sasap;* onder of in iets weg—, ook *sĕsap.* —, kruipend voor iemand gaan zitten, ook fig. zich vernederen, *mĕntjĕledoeḳ,* met verscheidenheid, *mĕntjĕledang-tjĕledoeḳ.* — voor iemand met het hoofd omlang, *mĕnjoengkoer* (van *soengkoer*); zoo kruipend iemands knie omvatten, *mĕnjoengkoer loetoet;* zoo kruipend het stof van iemands voeten kussen, *mĕnjoengkoer mĕntjioem dueli.* —, zich kruipend voortbewegen, *mĕndjĕlanaḳ.* — van een roofdier, vóór het zijne sprong doet, *bĕrdĕkam.* — van dieren en planten, *mĕndjalur, mĕlata, mĕrajap.* — de dieren, *binatang jang mĕndjalur, binatang jang mĕlata.* — de planten, *pokoḳ jang mĕndjalar, pokoḳ jang mĕlata;* al wat op aarde kruipt, *sĕgala jang mĕlata pada boemi.* — over den grond, van

sommige gewassen, zooals b.v. aardbeien, *menjoeloer*; allerlei planten die zoo —, *soeloer-soeloeran*, ook van een krokodil. Zie **voortkruipen.**

kruis, voor misdadigers, *kajoe palang, pendepang, salib*, Ar.; het St. Andreas—, *silang*; zoo gekruist worden, *disilang*; schuinliggend —, *sengkilang*. — in eene vlag, wapen, ordeteeken, *sengkang*. — zooals het Maltezer —, *sengkang berbadjang*. — van twee stokken, *sengkang sotong*, omdat de inktvisch op zulk een — gedroogd wordt. —, dat men op het voorhoofd van kinderen of op den achtersteven van een vaartuig maakt tot afwering van booze geesten, *pangkah*; van zulk een — iets voorzien, *memangkah*; het Zuider—, sterrebeeld, *bintang tohok, bintang pari*. — in een broek, *pesak, sibar*. — of munt-spel, *sampak, tjampak-balik, tjempeleh*. —, ridderorde, *bintang*. —, verdriet, moeilijkheden, *kasoekaran*; een kruisje voor naamteeking in de plaats, *perempatan*; met de beenen onder het — zitten, *bersila, doedoek bersila*.

kruisbeeld, crucifix, *tanda salib*.

kruisboog, schietboog, *panah, boesoer*. —, waarmede aarden balletjes geschoten worden, *tarbil*.

kruisboot, gewapend vaartuig om op zee te kruisen, *perahoe pajir, perahoe pajang, perahoe pemajang, pinis*.

kruiselings, zie bij **kruisen.**

kruisen: de armen over de borst —, *memeloek toeboeh*; kruiselings van de armen, zoodat de handen op de schouders komen te liggen, *sengkelang*; elkander — van veel wapens, *silang-menjilang*. — van steekwapens, b.v. om er iemand onderdoor te laten gaan, *menjampoh* (van *sampoh*. — van vaartuigen, *olang-aling, berlajar simpang-sijoer*; op iets —, b.v. op zeerooverS of contrebande, *memajiri* (van *pajir*), b.v. *maka baginda memitahkan .... segala hoeloe-balang memajiri kalangkapan orang Haraa itoe*, de Vorst zond de hoofden om op de vloot der Harauwers te . —, schuin gekruist, kruiselings zooals b.v het St. Andreaskruis, *silang, bersilang*. Ook van koorden en planten en van striemen op den rug van iemand, die van weerskanten gegeeseld is —, het voorhoofd van een kind of den achtersteven van een vaartuig van een kruisteeken voorzien, tot afwering van booze geesten, *memangkah* (van *pangkah*).

kruiser, zie **kruisboot.**

kruishouten, dwarshouten van de mars, op schepen, *doelang-doelang*.

kruisigen, van misdadigers, *memalangkan* (van *palang*), *mendepang, menjalibkan* (van *salib*, Ar.).

kruisnet: groot — of totebel, met langen hefboom, waarmede men van eene stellage in zee visscht, *tangkoel*. Zie ook bij **net.**

kruispaal, dwarsboom ter afsluiting van een weg enz., *kajoe sengkang*.

kruispad, zie **kruisweg.**

kruispunt van wegen of slooten, *sélékoeh*.

kruisra, ra van de bezaansmast, *pébawan penjorong*.

kruissluiting, *sengkang sotong*, naar het kruis, gevormd door twee stokken, waarop men den inktvisch droogt.

kruissteng, *tijang pengapoeh belakang*.

kruisstengewant, *temberang tijang pengapoeh belakang*.

kruisstengera, *pébawan tijang pengapoeh belakang*.

kruisvormig, van een gebouw, ridderorde, kroon of doos, *astakona*, Skr.

kruisweg, *djalan simpangan*; op Java, *djalan perapatan*. —, viersprong, ook *djalan silang empat*.

kruit, *obat bédil*; kanons—, *obat mariam*; met los — schieten, *memboewang obat*.

kruithoorn, *bandala, mandala*, Port. *kernoe* (Por.).

kruithuis, kruitkamer, kruitmagazijn, *goedang obat bédil*.

kruitmolen, *penggilingan obat bédil*.

kruitstoof, *pengganggang obat bédil*.

kruitton, kruitvat *pipa obat bédil*.

kruitwagen, *kareta obat bédil*.

kruitzak, kardoes, zie ald.

kruiwagen, *kareta sorong*.

kruizemunt, *majana?*

kruk, onder den arm, lange —, waarop men met de oksels steunt, *toengkat ketjak*; op —ken, *bertoengkat ketjak*, b.v. *orang itoe bertoengkat ketjak sebab kahilangan kakinja*, die man gaat op —ken, omdat hij zijne beenen verloren heeft. — van een spinnewiel, *telinga rahat, tangan rahat*. Ook van een koffiemolen en dergel. werktuigen, *telinga*. —, waarop de marktkramers zitten, *koeda-koeda*. —, knop van eene deur,

tombol. —, waarop men met de hand steunt bij het gaan, *toengkat.*

krukken, sukkelen, *berpĕnjakit-pĕnjakit*; steeds —, *dalam hal sakit-sakit sehadja.*

krul, in het haar, *ikal.* — van geschaafd hout, *talal kĕtam.* —ien aan letters of lofwerk, *awan-awan*; eene slangswijze door elkander getrokken — onder eene naamteekening enz., *sĕlimpat*; muzikale — vóór een nieuwe maat, *senggoet njanji.* — bij eene dansfiguur, *senggoet tari.* —, zie ook bij **lijn.**

krullebol, *orang jang ikal rambutnja*; kroeskop, zoonls van de negers, *kapala kĕriting.*

krullen, van het haar, *mĕngikal*; fijn en dicht —, krues, *kĕriting*; een weinig —, van het haar, *mĕlĕntoer*; een weinig — van een haarlok, *landik.*

kuch, droge hoest, *batoek kĕring.*

kuchen, *batoek kĕring*; — om iets te kennen te geven, of als teeken van eigen bevinding, *bĕrdĕham-dĕham.*

kudde, troep, *kawan*; een — schapen, *sakawan kambing.*

kuieren, *bĕrdjalan-djalan, tjengkĕrĕma*; op Java *pasidjar, mĕlantjong.*

kuif, pluim, *djambae-djamboe.* — van een paard, *djambaŋ.* —, haarlok op de kruin, ook — van vogels, *djamboel, gombaŋ.* — in den nek van sommige vogels, *tjĕntong.*

kuiken, *anaŋ hajam.*

kuikendief, kiekendief, e. s. v. roofvogel, *boeroeng hĕlang*; bij verk. ook *lang* b.v. *dilĕmpat tiada lang, kata bilalang: Akoelah lang,* waar geen — is, zegt de sprinkhaan: Ik ben —, Sprw.

kuil, gat, *lobang*; wolfs—, *pĕlobang.* —, waarin na regen, of het afloopen van het zeewater, water achterblijft, *lopaŋ.* —, valkuil, *kĕloeboeran, sĕrting.* —, holte, *lĕkoŋ*; allerlei —en, *lekaŋ-lekoŋ*; met —en en gaten, van een weg, *bĕrlekaŋ-lekoŋ.* —en, holten of deuken krijgen, *mĕlekoŋ.* —, holte in iets, waar het einde van iets anders moet inkomen, b.v. voor een paal, mast, ook in een rijstblok, *tjoepoe.* —tje in het menschelijke lichaam, *tjawaŋ.* —tje in de wangen, *tjawaŋ pipi, lekoŋ pipi.* —tje in hals of nek, *tjengkĕroeng.* — om olifanten te vangen, *pendijat*, C. — ook *tĕlaga*, b.v. stront—, *tĕlaga tahi.* — van een vaartuig, *roewang, timbaroewang.* —, kolk bij eene woning of keuken, waarin het vuile water wordt geworpen, *pĕlimbahan* —, waarin men zijn gevoeg doet, *pĕlindoengan*; een — graven, *mĕnggali lobang.*

kuilachtig, van den weg, *bĕrlekaŋ-lekoŋ.*

kuilen, een kuil maken, *mĕmboewat lobang, mĕnggali lobang*; in een kuil leggen, *mĕmboeboeh dalam lobang, mĕnanam* (van *tanam*).

kuiltje, zie bij **kuil.**

kuip, *badjana, badjan, pasoe*; een diepe — of bak voor water, *djĕloeŋ, tong djĕloeŋ.*

kuipen, een hoepel om een vat leggen, *mĕnjimpai* (van *simpai*, hoepel, band). —, samenspannen, *bermoewáfakat djahat.*

kuiper, *toekang tong.*

kuiperij, samenspanning, *moewáfakat djahat.*

kuisch, rein, *soetji.* Zie **bescheiden.**

kuischelijk, *dĕngan soetji.*

kuischen, verbeteren, *wĕmbaiki*; van een opstel, *mĕnsahkan* (van *sah*, Ar.).

kuischheid, *kasoetjian.*

kuit, van het been, *djantoeng bĕtis, boewah bĕtis, pĕroet bĕtis*; gevuld, van de kuiten, *boenting padi.* —, van visch, *tĕlor ikan*; elft—, *tĕlor tĕroeboeh.*

kuitbeen, *toelang bĕtis.*

kuiter, *ikan jang ada tĕlornja.*

kunde, *ĕlmoe*, Ar. — en wetenschap, *ĕlmoe dan pĕngĕtahoewan*; zijn — tepas brengen, *mĕngĕtoewarkan pĕngĕtahoewannja.* Ook in samenstellingen, b.v. reken—, *ĕlmoe kira-kira.*

kundig, *bĕrĕlmoe, tahoe, ălim*, Ar. *ărif*, Ar.; een kundig man, ook: *orang jang tahoe.* —, bedreven, *pandai*; zich — aanstellen, *mĕmandai dirinja.*

kundigheid, *kapandaijan, pĕngĕtahoewan.*

kunne, geslacht, *bangsa*; van de vrouwelijke —, *bangsa pĕrampoewan.*

kunnen, mogelijk zijn, *bolih*; in staat zijn, *dapat*; niet anders —, moeten, *haroes*; b.v. *haroslah nĕgarikoe alak,* 't kon wel niet anders of mijn Rijk moest veroverd worden. —, de gelegenheid of den geschikten tijd hebben voor iets, *sempat*; niet — in dien zin, *tiada sempat*; 't zou — zijn, 't kon eens wezen dat, *kalau-kalau*; als het maar eenigszins kan, *bolih dĕngan sabolihnja*; zooveel het maar kan, *dĕngan sabolih-bolihnja*; naar dat het kon, *barang sadapatnja*, b.v. *soedahlah hamba bĕrmasaŋ barang sadapatnja, karĕna hamba*

tiada bërolih kajoe apï, ik heb gekookt naar het kon (zoo goed en zoo kwaad als het kon), want ik kreeg geen brandhout; iets — verrichten, *dapat mengërdjakan*. — lezen, *tahoe membatja*. — schrijven, *tahoe menoelis*, *tahoe menjoerat*; niet — wordt behalve met *tiada bolih* en *tiada dapat* dikwerf door den vorm *ter* bij het Ww. met voorafgaand *tiada* weërgegeven, b.v. niet — betaald worden, *tiada terbajar*; niet — optillen en niet opgetild — worden, *tiada terangkat*; indien het kan, *djika bolih*, *djikalau dapat*; al wat ik kan, *sabolih-bolihkoe*; kan het, *bolihkah*; kunt gij het, *dapatkah engkau*; ik kan het niet helpen, *boekan salahkoe*, *boekan salah schaja* enz.; er niet bij —, *tiada bolih sampai*; het niet — verstaan, *tiada bolih mengërti*; er buiten —, — ontberen, *tiada berkadjat*; er niet in —, *ta'bolih masoek*; er niet doorheen —, *ta'bolih teroes*; tegen iets —, iets — uitstaan of uithouden, *dapat mendërita*; niet tegen iets —, *tiada tërdërita*; uit iets —, *bolih kaloewar*, *dapat dikaloewarkan*; er uit —, er van gemaakt — worden, *dapat dipërboewat*.

kunst, *hikmat*, Ar. ook in samenstellingen, b.v. een —dier, *binatang hikmat*. —en en wetenschappen, *ëlmoe dan pëngëtahoewan*; de schoone —en, *ëlmoe jang sëni-sëni*. —, ervarenheid, bedrevenheid in eenig handwerk, *kapandajan*; zijne — of bedrevenheid toonen, *mënoendjoekkan kapandajannja*; geheime —, zwarte —, waardoor iemand, die weggeloopen is, gedwongen wordt vanzelf terug te keeren enz., *poetar-balik*; een beschreven voorwerp, daarvoor gebruikt, dat men met dat doel aan een touwtje laat draaien, *ëzimat poetar-balik*. —en vertoonen, *bërtambul*; vertooner van —en, *penambul*, ook *mëngolah*; er een —je op weten, *ada pëngëtahoewan*, *ada përmaïnan*, b.v. *maka si Djëbat itoe ada pëngëtahoeannja*, *maka ija tiada dapat dilawan orang*, die Djëbat weet er een —je op, en daarom kan men hem niet wederstaan, *bahwa si Djëbat ini ada djoega sasacala përmaïnannja*, die Djëbat moet er wel een —je op weten; het is geen — dit te doen, *tiada soesah mëmboewat ini*, *moedah djoega mëmboewat ini*.

kunstbloemen, *boenga-boenga hikmat*. —, gemaakt uit het merg van de amboeng-amboeng-plant, *boenga amboeng-amboeng*.

kunstelijk, *dëngan hikmat*.

kunstenaar, *toekang*, *pandai*, *kipoe*, *kimpoe*.

kunstenarij, *kapandajan*. —, list, *tipoe*, *daja*, *helat*, Ar.

kunstenmaker, *orang sihir*, Ar. *orang pënjilap*.

kunstgreep, *daja*, *silap*, ook om iemand te misleiden; een — gebruiken, *bërdaja*; iemand door een — misleiden, *mënjilap*. — bij het hanteeren van wapenen, *përasat*.

kunstig, *hikmat*, *dëngan hikmat*.

kunstmensch, *orang hikmat*.

kunstnagel, nagel op de vingers, van goud of zilver als versiersel, *tjanggai*.

kunstspoor voor vechthanen, *tadji*.

kunstvaardig, *pandai*, *toekang*.

kunstvaardigheid, *kapandajan*, *katoekangan*.

kunstwerk, *përboewatan hikmat*.

kuras, *baroet dada*.

kurenmaker, *pëngolah*. —, potsenmaker, *alan-alan*, *badoet*, Jav.

kurig, *olahan*, b.v. *toen Abdoellah nawanja*, *tërlaloe olahan*, heer Abdoellah genaamd, hij was zeer —.

kurk, stop, *soembat*, *sëmpal*, *soempël*, Jav. —, de stof, in Indië een zeer lichte houtsoort, *kajoe gaboes*; ook alleen *gaboes*; de drijf kurken van een vischnet, *pëlampoeng*.

kurkachtig, zacht, licht van sommige houtsoorten, *lëmpoeng*.

kurkboom: e. s. v. boom die bijzonder licht hout levert, dat voor kurk gebruikt wordt, *pohon gaboes*.

kurken, met eene kurk dichtmaken, *mënjoembat* (van *soembat*).

kurketrekker, *pëntjaboet soembat*, *pënarik soembat*, *kotërëk*, ook *oelir-oelir*.

kurkenzak, om het tegen elkander stooten van schepen te beletten, *bantal pënjangga*.

kurkhout, *kajoe gaboes*.

kurkuma, de eetbare, *koenjit*, *koenir*, Jav. *koemkoema*, Skr. *koerkoemat*, Ar. Soorten zijn: *koenjit bësar*, *k. padi* en *k. santan*; de hoofdwortel van de —, *iboe koenjit*; de zijwortels daaromheen, *anak koenjit*; de wortel, die de verfstof levert, welke in den handel voorkomt, *témoe lawak*; e. s. v. plant die veel op de — gelijkt, *siganda*.

kus, zoen met den mond *koetjoep.* Meer algemeen in gebruik *tjioem,* het ruiken met den neus, dat ook in de beteekenis van — wordt gebezigd.

kussen, zoenen, *mèngoetjoep;* iets of iemand —, *mèngoetjoepi,* b.v. den grond —, *mengoetjoepa boemi;* de voeten —, *mèngoetjoepi kaki;* en heer Toewah glimlachte terwijl hij zijn wichelboek kuste, *maka toen Toewah pon tersènnjoem sèraja dikoetjoepinja akan poestakanja;* terdege —, *keroemoes.* —, zoenen dat het klapt, *mèntjoetjoep.* —, met den neus ruiken, het meest in gebruik in pl. v. zoenen, *mèntjioem;* zijn kind —, *mèntjioem anaknja.*

kussen, zelfstnw. *bantal;* staatsie—, waarvan er drie of vijf op een pronkbed liggen, *bantal sèraga;* een dik en kort arm—, *bantal kemboeng;* het onderste van een stapel statiekussens, *bantal pènjaaboet;* rol—, e. s. v. —, dat de Europeanen in Indië op hunne bedden gebruiken, *bantal goeling;* groot cylindervormig —, waartegen men met den rug leunt, *bantal gènboeng;* zacht — om op te zitten, *lèmboek;* bovenste van een stel —s, dat den vorm van een driehoekig prisma heeft, *bantal pèrèboeng.* — der lusten, *bantal pèrinjaan;* stoot—, om botsing van vaartuigen te breken, *bantal pènjangga;* een geschilde kokosnoot tot hoofd—, *bantal mèndjaga;* hoofd—tje voor kleine kinderen, *kopèk;* de kussens aan eenen mast, *lèmboekoe;* op het — geraken, *berolih pangkat bèsar;* op het — zitten, *doedoek dalam madjlis orang bèsar;* eenen dommelende een — toeschuiven, *oraug mèngantoek disoeroengkan bantal,* Sprw.; tot — gebruiken, *bèrbantalkan;* tot — gebruikt worden, *diperbantalkan.*

kussensloop, *saroeng bantal, sampoet bantal.*

kust, *pantai;* langs de —, *mènjoesoer pantai;* langs de — varen of zeilen, *bèrlajar mènjoesoer pantai;* een vlakke —, *pantai rata.*

kust, verkiezing, *pilih;* te — en te keur, *pilih tanding.*

kustbatterij, *koeboe dipantai.*

kustbewoner, *orang pantai.*

kuststreek, kustland, *tanah hilir.*

kustvaarder, *kapal Hindi, pèrahoe jang bèrlajar mènjoesoer pantai.*

kuur, gril, *olah, tingkah, ragam, tjanda;* iemand die veel kuren heeft, *orang bèrtingkah, o. jang banjak olahnja;* gij hebt veel kuren, *banjak ragam engkau;* verkoop niet te veel kuren, want dat wekt slechts anderer haat, *djangantah mèngolah sangat, mèndjadi kabentjian orang sèhadja.*

kwaad, *djahat, kadjahatan;* goed en —, hetzij goed of —, *baik-djahat.* —, ramp, onheil, *tjilaka, bèla, malapètaka, bèntjana.* —, laster, *fitnah, oempat, oepat.* —, hoon, *tjela, tjoetja.* —, ongelijk, onrecht, *salah.* —, ziekte, kwaal, *pènjakit.* —, aanslag, verraad, *chijanat,* Ar. —, leed, *bentjana.* — berokkenen, *membentjanakan, memberi bentjana;* de wortel van alle —, *pohon sègala kadjahatan;* het eene — komt bij het andere, fig. *oepas bèrhoelom ratjoen,* d. i. plantenvergift met delfstoffelijk vergif tot toespijs. Ook *ketjoeboeng bèrhoelom gandja,* de doornappel met gandja tot toespijs. Onder gandja wordt verstaan een bedwelmingsmiddel, bereid uit de bladeren van de cannabis sativa. Van het eene — of onheil in het andere, *lepas dari moeloet harimau djatoh kamoeloet boewaja,* Sprw.; goed met — vergelden, *baik dibalas djahat.*

kwaad, Bijv. nw. *djahat.* —, toornig, *marah, goesar;* van Vorsten, *moerka.* — worden, *djadi marah.* — maken, *mèmarahkan;* zich — maken, *djadi marah.* — op iemand zijn, *marah akan sa'orang;* van den Vorst, *moerka akan sa'orang;* licht — worden, *lekas marah;* iemand die licht — wordt, *pèmarah.* —, slecht:, goddeloos, *doerdjana, kapista, fâsik,* Ar. —, wreed, boosaardig, *bèngis.* — van aard, b.v. van een kettinghond, *garang;* iemand een — hart toedragen, *mènaroh dèngki akan sa'orang;* in een — blaadje brengen, *bèrdjahat,* b.v. *maka Laksamana bèrdatang sèmbah bèrdjahat Bendahara,* en Laksamana kwam den Vorst spreken om den Rijksbestierder in een — blaadje te brengen; kwade trouw, *chijánat,* Ar.; kwade samensprekingen bederven goede zeden, *pèrtjakapan djahat mèroesakkan ādat jang baik;* het zeer — hebben, *kasoekaran sangat, kapiljikan sangat;* ter kwader ure, *pada masa jang tiada baik;* een — vermoeden, *sangka-sangka jang tiada baik.*

kwaadaardig, slecht van aard, *pèrangai*

djahat, ṭabiät djahat; een —e koorts, *dëmam jang amat sangat;* eene —e ziekte, *pënjakit jang djahat;* de kwaadaardigste van alle ziekten, *jang tërdjahat daripada sëgala pënjakit;* een —e hond, *andjing jang djahat, andjing jang galaḳ;* een — wijf, *përampoewan jang bëngis.*

kwaadaardigheid, *kadjahatan.* —, heviglieid, *kasangatan.*

kwaadaardiglijk, *dëngan djahat përangai, dëngan djahat ṭabiät.*

kwaadbloedig, *darah boesoek.*

kwaaddenkend, *tjëmboeroewan, sangka-sangka.*

kwaaddoener, *orang jang mëmboewat djahat, orang djahat, orang fásiḳ, orang doerdjana, orang kapista.*

kwaadgezind, *berniat djahat.*

kwaadheid, slechtheid, *kadjahatan.* —, toornigheid, *marah, goesar;* van den Vorst, *moerka.* —, woestheid, *garang.*

kwaadsappig, *bajoe sëgala adjar.*

kwaadsappigheid, *kabajoewan sëgala djär.*

kwaadschiks, *dëngan djahat;* goedschiks of —, *maoe ta'maoe.* Zie **goedschiks.**

kwaadsmeder, *orang jang mëreka djahat.*

kwaadspreken, *mëngoempat, adjoedjah, mënjitnahkan.*

kwaadsprekendheid, *oempat, fitnah.*

kwaadspreker, kwaadsprekster, *pëngoempat, pëndjoedjah, toekang fitnah.*

kwaadstoker, stokebrand, *pëngatjoem.*

kwaadwillig, *berniat djahat, maoe djahat.*

kwaadwilligheid, *kaniatan djahat, dëngki.*

kwaadzeer, op 't hoofd, *koedis kapala.*

kwaal, als oorzaak van ziek zijn, *pënjakit;* allerlei kwalen hebben, *bërpënjakit-pënjakit.* —, zielesmart, *doeka-ḥjita; lara* in gedichten; langdurige —, langdurig lijden, *idap;* allerlei kwalen in dien zin, *idap-idapan.* —, algemeene ramp, *bëla.*

kwab, puitaal, *ikan sëmbilang.*

kwab, lel, zie **kossem.**

kwabaal, puitaal, zie **kwab.**

kwadraat, *ëmpat përsëgi.* Op Java *ampat pësagi.*

kwadrant, *sapërëmpat boelatan.*

kwaken, *mëngoewëḳ.*

kwakkel, zie **kwartel.**

kwakkelen, sukkelen, *bërpënjakit-pënjakit, bërsakit-sakitan, mëngidap* (van *idap*).

kwakken, hard neersmijten, *mënljampaḳ, mënghëmpaskan, mëmbanting.*

kwal: groote zee—, *oeboer-oeboer, koelat laoet;* e. s. v. zee—, wier aanraking branderige pijn veroorzaakt, *ampai-ampai.*

kwalijk, niet goed, *ta'baïk, koerang baïk.* — nemen, *goesar, këtjil ḥati, mëngambil moerah, m. moerka;* gij moet het niet — nemen, *djangan toewan këtjil ḥati, djangan toewan goesar.* —, moeilijk, bezwaarlijk, *soesah, soekar.* —, nauwelijks, zie ald. —, misselijk, *këndaḳ moentah.* — varen, ongelukkig zijn, *tjilaka.* — gezien, niet in tel, *tiada kabilangan, tiada di-endahkan.*

kwaliteit: van eerste —, uitstekend, *kapala,* b v. zijde van eerste —, *soetera jang kapala,* ook *kapala-kapala,* prima —, *kapala sakali.*

kwalster, rochel, fluim, *dahaḳ, lëndir.*

kwalsteren, *bërdahaḳ.*

kwanselaar, *orang jang soeka mënoekar-noekar* (van *toekar,* ruilen).

kwanselen, *mënoekar-noekar, toekar-mënoekar;* met elkander, *bërtoekar-toekaran.*

kwansuis, *poera-poera, sa'olah-olah.*

kwant, snaak, *orang djinaka.*

kwart, *sapërëmpat, sasoekoe;* soms ook *sapaha;* drie—, *tiga përëmpat, tiga soekoe.* Zie ook **kwartier.**

kwartaal, *sapërëmpat tahoen, tiga boelan.*

kwartel, *boeroeng sëloewi, ajam padi;* e. s. v. —, *boeroeng poejoeh, b. këpoejoeh;* eene andere soort, *boeroeng pikau.*

kwartelnet, *djaring poejoeh.*

kwartier, ¼ uur, *sasoekoe djam, sapërëmpat djam.* — voor tweeën, *poekoel doewa koerang sapërëmpat, poekoel doewa koerang sasoekoe.* — over drieën, *poekoel tiga lëbih sapërëmpat, poekoel tiga lëbih sasoekoe.*

kwartier, wijk, *kampoeng* —, tijdelijk verblijf, *toempangan;* in — zijn, *mëmoempang;* hoofd—, verblijfplaats van den bevelhebber, *tëmpat kadoedoekan djënëral.* — maken, *mënjadiakan tempat mënoempang, mënjadiakan toempangan;* geen — geven, geen lijfsbehoud schenken, *tiada sajang akan sa'orang djoewa pon, mëmboenoeh kasamoewanja, tiada mëmbëri djiwa.*

kwartiermaan, *boelan përbani;* eerste —, *toedjoeh hari boelan.*

kwartiertij, doodtij, *ajar pĕrbani.*

kwartiertje, ¼ van een inhoudsmaat, *pĕrĕmpat*, b.v. *disoekatnja poedi dĕngan pĕrĕmpat*, zij maten het diamantgruis met een —.

kwartje: een kwartgulden, *sĕtali*, van *tali*, touw, koord, waaraan vroeger de 75 pitis geregen waren, die de waarde van een kwartgulden vertegenwoordigden; een —, ook *sasoekoe roepijah*; drie —s, *tiga soekoe roepijah*; op Java *tiga talen.*

kwassiehout, z. s. v. zeer bitter hout, dat als koortswerend middel wordt gebruikt, *bidara laoet.*

kwast, tres, *roembai-roembai*; van parelkwasten of tressen voorzien, *bĕroembairoembaikan moetiara.* —, franje, ook *djoembai.* —, kwispel, *djamboe-djamboe*; iets met —en versieren, *mĕndjamboedjamboekan*; de —en aan een vlieger, *oeling-oeling.* —, bundel van los naar beneden hangende reepen, *djoerai*; als zulk een — naar beneden hangen, *mĕndjoerai.* —, gevormd door het herhaald vouwen van draadvormige dingen, *gentjel.* —, vezelknoop in hout, *mata-kajoe*, ook *bangkar*, Mën. —, windbuil, *orang sombong.* —, opschiklievend persoon, *pĕsolik.*

kwasterig, fatterig, *gadoek.* —, verwaand, *sombong, soengar-soengar.*

kwastig; van hout, *banjak matanja*, b.v. deze plank is —, *papan ini banjak matanja*, of *banjak mata kajoenja.*

kweeappel, *safardjal*, Ar.

kweekbed, voor zaailingen, *pĕsĕmajan, lapang sĕmai, sĕmajan bĕnih*; het — zuiveren van gras en onkruid, vóór de bezaaiing, *mĕnĕbas sĕmajan*; rijst op de —den uitzaaien, *mĕmbajat.*

kweekeling, discipel, *moerid, pĕladjar.* —, hulponderwijzer, *goeroe kakak, chalifah.*

kweeken, fokken, *mĕmĕliharakan* (van *pĕlihara*, Skr. *parihara*). Zie ook **fokken.**

kweeker, *pĕmĕlihara, orang jang mĕmĕliharakan.*

kweekerij, *pĕmĕliharaän.*

kweekschool, *mandarsah, soerau.* — voor aanstaande priesters op Java, *pĕsantrian, pesantren*, Jav.

kweektuin, voor zaailingen, *kĕbon pĕsĕmajan.*

kweelen, lief zingen van vogels, *boenji boeroeng jang mĕrdoe.*

kwelachtig, *soeka mĕngoesik, soeka mĕngganggoe.*

kwelduivel, kwelgeest, plager, *pĕngoesik, pĕngganggoe.*

kwellen, *mĕngoesik* (van *oesik*), *mĕngganggoe.* —, sterker dan het voorgaande, *mĕnjakat.* — met geraas, rumoer geschreeuw, *mĕmboewat bising.* —, boos maken, *mĕnjĕrĕngankan* (van *sĕrĕngan*). —, pijn, moeite aandoen, *mĕnjangsarakan* (van *sangsara*), *mĕnjakiti* (van *sakit*). —, doorsijpelen, *tiris.*

kweller, *pĕngoesik, pĕngganggoe.*

kwelling, pijn, moeite, *sangsara, siksa.*

kwelwater, *ajar tiris.*

kwelziek, *soeka mĕngoesik, soeka mĕngganggoe.*

kwestie, geschil, *pĕrsĕlisihan*; eene — hebben, *bĕrsĕlisih.* —, ruzie, twist, *pĕrbantahan.* —, vraag, *soewal, pĕrtanjaän*; de zaak in —, waarover beraadslaagd wordt, *pĕrkara jang dibitjarakan.*

kwetsbaar, *tiada kĕbal*, d. i. niet onkwetsbaar.

kwetsen, *mĕloekakan, mĕloekai*; bepaald raken van een wapen, *loet, mĕloet*; gekwetst, *loeka.* —, raak, *loet.* —, zie ook **kwetsend.**

kwetsend, voor het gezicht, gehoor, zedelijk gevoel, *soembang*; in hooge mate —, grievend, *pĕdih sampai kaloelang.*

kwetsuur, wond, *loeka*; doodelijke of zware —, *loeka parah.*

kwijl, speeksel, *lidjer, ajar lidjer.*

kwijlbaard: die oude —, *sihantjoer lidjer.*

kwijlen, *bĕrlidjoer-lidjoer.*

kwijnen, van planten, *tĕrdjang.* — van ziekte, *mĕrana, mĕngidap.* — van liefde, *tjinta mĕrana.*

kwijnend, smachtend van de oogen, *mata bidjaksoe*, naar de oogen van z. s. v. schildpad. — ten gevolge van verlies of verlangen, *hingit.*

kwijning, sukkeling, *sampoe, rana*; ten gevolge van verlies of verlangen, *hingit.*

kwijt, verloren hebben, *kahilangan*, b.v. zijn stok — zijn, *kahilangan toengkatnja.* —, ontheven, *lĕpas, tĕrlĕpas*; b.v. de koorts — zijn, *lĕpas dĕmam*; maken dat men iemand — wordt, *mĕlĕpaskan, mĕndjaochkan.*

kwijtbrief, kwittantie, *soerat bajaran.*

kwijten: zich van zijne plicht —, *mĕlakoekan barang jang wadjib atasnja.* —, zijne schuld afbetalen, *mĕmbajar habis*

hoetangnja. —, zijne belofte nakomen, *mènjampaikan djandjinja.*

kwijtraken, *kahilangan.*

kwijtschelden, *mèlepaskan, maäfkan, mènghalalkan, mènjampoeni, mèngampoenkan, mènghapoeskan.* —, vrijstellen, *ibra'*, Ar.

kwijtschelding, *ampoen, mäaf, istibra'*, Ar., *tabrijat*, Ar.

kwik, kwikzilver, *adjar-rasa.* —, vlug, *pantas, tjepat.*

kwikmiddel, *obat adjar-rasa.*

kwikstaartje, een soort van vogeltje, dat ook in Indië voorkomt, *kèbas ekoer.*

kwikzilver, *adjar-rasa.*

kwispedoor, *kètor, tempat loedah, pèloedahan.*

kwispel, harig uiteinde van eenen staart, *tjèmara.* —, scherpe roede, *djari ampai.* —, kwast, *sapoe, sikat.*

kwispelen, met eene scherpe roede geeselen, *mènjèsah dèngan djari ampai* (van *sèsah*).

kwispelstaarten, *mèngèbas-ngèbas ekoer* (van *kèbas*). Ook *mèngibas-ngibas ekoer* (van *kibas*), *mèngipai-ngipai* (van *kipei*).

kwistig, overvloedig van uitdeelen, *dèngan lempah, bèrkalempahan, dèngan moerah.*

kwittantie, *soerat bajaran, tabrijat*, Ar.

L.

laadboot, om de lading van en naar boord te brengen, *pèntjalang, tjoenija*, Chin. *toengkang, soenboek*, Perz.

laadceedel, *daftar moewatan, soerat moewatan.*

laadgat, *lobang mata bèdil.*

laadgereedschap, *pèrkakas mèngisi bèdil.*

laadje, *kotak;* schuif—, *kotak sorong-sorong.*

laadprauw = laadboot.

laadruim, *petak, roewang, timba roewang.*

laadstok, van geweer of kanon, *pèlantak, pèngasak.*

laag, nederig, *rendah*, b.v. de bergen zijn —, hoog is de hoop, *rendah goenoeng, tinggi hasap*, Sprw. ook laag bij den grond van bloemen en vruchten, — staan van de zon en — van houtgewas. —, gemeen, *hina, kèdji, tjandala*, Skr. b.v. lage handelingen, *pèrboewatan jang hina, pèkèrdjnän jang hina; pèrboewatan jang kèdji, pèkèrdjaän jang kèdji;* voor — uitmaken, als zoodanig beschouwen of behandelen, *mènghinakan, mèngèdjikan.* — boven den grond, van een huis, — boven het water, van een vaartuig, *lajap.* — langs den grond of over het water strijken, van een vogel, *mèlajap.* — van een dak, een hoed enz., *dèmpak.* — van het water, geheel algeloopen, volkomen eb, *timpas, soeroet timpas, pasang kèring.* — bij den grond, van planten, *ranap.* — gras, *roempoet ranap;* een — land, vlak land, *tanah datar;* een — en vlak land, *tanah datar jang rata;* ten opzichte van de zee, of tegenover bovenland, *tanah hilir;* een lage prijs, *moerah harganja;* van lage geboorte of afkomst, *hina asalnja, tiada bèrbangsa, asal orang hina;* een lage ziel, een — mensch, *orang hina;* het lager onderwijs, *pèngadjaran jang moela-moela;* om —, *dibawah;* naar om—, *kabawah;* van om—, *dari bawah.* — op iemand nederzien, *mèmandang moedah.* — gestemd van eene snaar, *kendor;* te — gestemd, *tèrlaloe kendor;* lager stemmen, *mènèndorkan;* lager brengen, houden, plantsen, zetten, *mènoerocnkan* (van *toeroen*); de rivier is —, *soengai itoe dangkal* (of *dangkar*); de lage volksklasse, het plebs, *orang hina-dina;* op een lagen toon spreken, *bèrkata pèrlahan-lahan;* zich bij zijn spreken nederig aanstellen, *bèrkata dèngan mèrendahkan dirinja;* lage taal, marktaal, *bahasa pasaran.*

laag, rij, op of tegen elkander, *lapis;* van zulk een — voorzien, *mèlapis;* van zulk een —voorzien zijn, in lagen, *bèrlapis, bèrlapis-lapis.* Voor lagen op elkander ook *soesoen;* in lagen op elkander, *bèrsoesoen-soesoen.* — in den grond, ook *lapis;* steenkolen—, *lapis arang batoe;* steenharde —, waar men niet kan doorheen graven, *batoe hampar;* een dubbele —, *doewa lapis, sarangkap;* de volle — geven, met het geschut aan boord, *mènembak sarèmpak sakali* (van *tembak*); met geweer, *mèntjoerah dèngan bèdil*, b.v. *sèrta ditjoerahnja dèngan bèdil poela dari djaoeh*, terwijl zij nogmaals van verre de volle — gaven; iemand lagen leggen, *mèngadang-adang akan sa'orang.*

laaghartig, slecht van aard, *doerdjana.*
laagheid, *karëndahan, kakëdjian,* enz.
Zie het onderscheid bij **laag.**
laagte, tusschen twee verhevenheden, *tëmbang.* —, zie ook **vallei.**
laakbaar, *katjëlaän.*
laakzucht, *soeka mëntjëla.*
laan, *pohon bërbandjar-bandjar, pohon doewa bandjar.*
laars, *sëtiwal,* verb.; marokkijnen halve —, *moezah,* Ar.
laarzen, gecselen, *mënjësah dëngan tali* (van *sësah*).
laat; hiervoor is geen woord. — in den nacht of avond, *malam-malam;* zoo — op den avond of in den nacht, *bagini malam;* zeer — in den nacht, *djaoeh malam.* —, ver op den dag, *sijang hari, djaoeh sijang;* te — komen, bij een bezoek, daar de persoon zooeven is uitgegaan, *sajoep,* letterl. zijn doel niet bereikt; te —, over den tijd, van iets, dat een bepaalden tijd duurt, b.v. een jaargetijde of wind, *kasip,* b.v. *angin soedah kasip,* voor dezen wind is het te —, daar hij haast voorbij is. —, lang van duur, *lambat,* b.v. hij komt —, *lombat datangnja;* zeer —, *tërlaloe lambat;* ten —ste, eindelijk, *kasoedahan, kasoedahannja, achirnja, achirachirnja;* eindelijk en ten —ste, *lamakalamaännja, lambat-laoen;* vroeg of —, *lambat-laoen;* hoe — is het, *poekoel bërapa;* het is al —, *soedah lampau wëktoenja;* het is te —, *soedah laloe këtikanja;* later, *këmoedian;* latere tijdingen, *chabar jang këmoedian;* later komen dan, *datang këmoedian daripada;* laatste, *tërkëmoedian;* de laatste tijdingen, *chabar jang tërkëmoedian.* Ook *jang kasoedahan, jang bëlakang kali;* de laatste maal, *bëlakang kalinja;* de laatste dag van het jaar, *hari kasoedahan tahoen, hari pënghabisan tahoen;* het laatste oordeel, *hari kijämat, achir zamän, pahoekoeman jang achir;* de laatste hand aan iets leggen, *mënjampoernakan* (van *sampoerna*), *mënghabiskan, mënjoedahkan* (van *soedah*), *menjëlësaikan* (van *sëlësai*); iemands laatste uur, *adjal,* Ar. Tot zichzelven: op ditmaal is uw laatste uur geslagen en zult gij gedood worden, *kai badan, sakali ini adjalmoelah diboenoeh;* iemand de laatste eer bewijzen, *mënghantarkan mäit orang kakoeboer;* den laatsten adem uitblazen, *poetoes njawa, poetoes djiwa;* de laatste ademtocht, *nafas achir;* het laatste der dagen, *achir zamän;* de laatste doen zijn, *mëngachirkan.*
laatband, een soort van lang en smal windsel, *bedoeng lilit.*
laatbekken, *mangkoq bëkam.*
laatkop = laatbekken.
laatmes, *poesoet, pisau wali, tadji.*
laatst, onlangs, *bëbërapa hari laloe, bëharoe ini, bëloa. l.ma;* ten —e, *kasoedahan, pada kasoedahan, achir, pada achir.* Zie ook bij **laat.**
laatste, achterste, *dibëlakang sakali,* b.v. het — huis, *roemah jang dibëlakang sakali.* Ook *pëmboentoet.*
laatstgeboren, jongste kind, *anaq bongsoe, anaq pënjoetji përoet.*
laatstleden, *jang bëharoe laloe, jang laloe ini;* b.v. — Maandag, *hari sënen jang laloe ini.*
labber, zacht van den wind, *sëpoewisëpoewi, lëmah-lëmboet.*
labberen, *bërtijoep sëpoewi-sëpoewi, bërtijoep lëmah-lëmboet.*
labberkoelte, *angin sëpoewi-sëpoewi, angin lëmah-lëmboet.*
labberlot, *orang përlëntai.*
lach, *tërtawa;* glim—, zie ald.
lachebek, *orang jang soeka tërtawa.*
lachen, *tërtawa;* hard, schaterend —, *tërtawa gëlak-gëlak, tërtawa bësar.* — van velen gezamenlijk, *tërtawa ramai-ramai, t. mëmbatoe roeboeh;* om of over iets —, *tërtawa akan, tërtawa sëbab;* schudden van het —, *kekel, tërkijal-kijal tërtawa,* letterl. spartelen van het — ; uit—, *tërtawakan, tërtawai;* zich half dood —, *tërtawa kamati-matian;* in zijn vuistje —, *tërtawa bërsemboeni, tërtawa bërtëkap moeloet.* — om, niet om geven, *tiada fadloeli, tiada përdoeli;* een lachend gelaat, *moeka manis,* d. i. een vriendelijk, lief gelaat; aan het — brengen, *djadjikan tërtawa;* lachend, *sambil tërtawa, sëraja tërtawa.*
lacher, *orang jang tërtawa.*
lachlust, *soeka tërtawa.*
lachverwekkend, *jang mëndjadikan tërtawa.*
ladder, leer, *tangga, tangga sënigai.* —, die tevens tot stut dient, *tangga sokong.* —, bestaande uit een paal, waarin op gelijke afstanden pennen zijn geslagen, *tiang sigai;* touw—, *tangga tali;* bamboezen —, *tangga boeloeh, tangga bam-*

boe; dubbele —, *tangga rangkap;* de zijstijlen van eene —, *iboe tangga;* de sporten van eene —, *anaḳ tangga;* eene — opklimmen, *naïk tangga;* eene — afklimmen, *toeroen tangga.*

ladderboom, *iboe tangga.*

laddersport, *anaḳ tangga.*

lade, schuiflade, *kotaḳ sorong-sorong;* geweer—, *kajoe bědil, saroeng bedil.*

laden, inhouden, geladen hebben, *moewat;* iets — in, *měmoewatkan dalam,* b.v. hij laadt koffie in dat vaartuig, *ija měmoewatkan kopi dalam pěrahoe itoe.* — van vuurwapens, *měngisi;* met scherp —, *měngisi obat peloeroe;* het vaartuig is geladen, *perahoe itoe soedah dimoewat;* zwaar geladen, *sarat,* b.v. *sapĕrti djoeang sarat, tiada katimoer, tiada kaharat,* als een zwaar geladen jonk noch Oost-, noch Westwaarts, Sprw.; licht geladen, *anggal;* op iets laden, leggen, ook *měnoempangkan;* het op iemand geladen hebben, *mĕnaroh dĕngki akan sa'orang, měndĕndam akan sa'orang,* b.v. *didĕndamnja djoega akan orang itoe,* toch had hij het op hem geladen; de toorn Gods op zich, *měndatangkan toelah Allah atas dirinja.*

ladenkast, *almari bĕrkotaḳ sorong-sorong.*

lader, van een vaar- of voertuig, *orang jang měmoewatkan.* — van een vuurwapen enz., *orang jang měngisi.*

ladetafel, *medja bĕrkotaḳ sorong-sorong.*

lading, van een vaar- of voertuig, *moewatan.* — van een vuurwapen, *isi,* b.v. de — van een geweer, *isi bĕdil;* eene — rijst, *samoewatan bĕras;* een schip met volle —, *kapal jang sarat dĕngan moewatannja.*

ladingsbrief, cognossement, *soerat moewatan.*

ladingplaats, *tĕmpat mĕmoewatkan.*

laf, flauw, smakeloos, *tawar.* —, zonder smaak of geur, b.v. van tabak en dergel., *ambar.* —fe spijs, *makanan jang tawar.* —fe taal, *bĕhasa tjoepar, pĕrkataän jang kosong, pĕrtjakapan kosong.* Voor *kosong* ook *hĕmpa.* —, slap, krachteloos, *lĕmah.* —, dwaas, zot, *gila, bodoh.* —, kinderachtig, *kabĕdaḳ-boedakan.* —, vreesachtig, *pĕnakoet;* zeer —, *sangat pĕnakoet, pĕnakoet bĕsar.* Zie ook **laf hartig.** —, bang om iets te doen, *tjabar;* wees niet —, *djanganlah tjabar hatimoe.* —fe verontschuldiging, *dalih-dalih jang sija-sija.*

lafaard, *pĕnakoet.*

lafenis, *barang jang mĕnjĕgarkan toeboeh* (van *sĕgar*). — voor den dorst, *barang jang mĕmoewaskan dĕhaga* (van *poewas*).

laf hartig, *tjabar, bĕrani lalat,* d. i. vliegenmoed.

laf heid, smakeloosheid, *tawar, ambar.* —, laf hartigheid, *tjabar, bĕrani lalat.* —, dwaze handeling, *pĕrboeatan jang sija-sija.* —, ijdele woorden, *pĕrkataän kosong.*

lagenlegger, *pĕngadang.*

lager, verg. tr. van laag, *tĕbih rĕndah* enz., zie **laag.**

lagerwal, *sabĕlah darat;* aan — geraken, van een vaartuig, *djatoh kadarat, tĕrdampar;* fig. achteruit zijn in zijne zaken, *djatoh, soeroet.*

laguster, e. s. v. heester, die steeds voor heggen gebruikt wordt, *bĕloentas.*

lak, weelderig, welig (van korengroei), *soeboer.*

lak, gebrek, fout, *salah.*

lak, om te verlakken, *damaraḳ.* — om meubels enz. te vernissen, *minjaḳ rĕngas, tjat, tjalo,* Chin.; gom—, schellak, *ambalau;* zegel—, brieven—, *lilin mĕtĕrai, lilin tjap, lakri,* Port.

lakei, *pĕndjawat astana.*

laken, de stof, *saḳĕlat,* Perz. *laken;* een rok van fijn zwart —, *badjoe saḳĕlat hitam jang haloes;* als — dat er aan den eenen kant anders uitziet dan aan den anderen, *sapĕrti saḳĕlat moeka doewa,* Sprw. doelende op een dubbelhartig mensch.

laken, beddelaken, *sĕpĕrai, kaïn hamparan dilĕmpat tidoer;* dood—, *kaïn kafan;* tafel—, *kaïn hamparan medja.* —, zie ook **deken.**

laken, af keuren, *mĕntjĕlakan, mĕntjĕlatjĕla.* —, aanmerkingen maken op iets, *mĕntjĕrtja,* b.v. *endahnja ta'dapat hĕndaḳ ditjĕrtja,* de schoonheid ervan kon niet gelaakt worden, al wilde men dat ook.

lakensch, *saḳĕlat, daripada saḳĕlat;* een lakensche jas, *badjoe saḳĕlat.*

lakenvelsch, zie bij **buikband.**

lakhars, *ambalau.*

lakken, verzegelen, *mĕmĕtĕraikan, mĕntjapkan, mĕmboeboeh mĕtĕrai, mĕmboeboeh tjap;* dicht—, *mĕnoetoep dĕngan lilin, mĕnoetoep dĕngan ambalau* (van *toetoep*).

lakwerk, *barang-barang jang ditjat.*

lam, jong schaap, *anaḳ kambing, anaḳ domba, anaḳ biri-biri.*

lam, verlamd, van de beenen, *tepoeḳ, loempoeh;* geheel —, *tepoeḳ lĕsi.* — van de ledematen, *lĕsa,* b.v. met — me ledematen, *dĕngan anggota jang lĕsa.* — en krom van arm of been, *tjapiḳ.* —, zwak, *lĕmah.*

lamenteeren, *mĕrawan-rawan.*

lamheid, *tepoeḳ, tjapiḳ.* —, zwakheid, *kalĕmahan.*

lammeren, een lam werpen, *bĕranaḳ.*

lamp, *pĕlita,* nml. de inlandsche —, bestaande uit een aarden schoteltje gevuld met olie waarin een pit ligt; de Europeesche —, *lampo,* verb.; eene — met vier armen, *pĕlita ĕmpat sarakit.* —, ook *kandil,* Ar.; de voet, waarop de inlandsche — geplaatst wordt, *kaki pĕlita;* de — aansteken, *mĕmasang pĕlita* (van *pasang*), *m. lampo;* de — uitdoen, *mĕmadamkan pĕlita* (van *padam*), *m. lampo.*

lampeglas, *tjorong lampo, sĕmpĕrong.*

lampekap, *toedoeng lampo;* walmkapje boven de lamp, *tĕlaga soelang.*

lampenist, *toekang lampo.*

lampepit, *soemboe.*

lampetkom, metalen waschkom, *moendam.*

lamplicht, *tĕrang pĕlita, tĕrang lampo.*

lampolie, *minjaḳ pĕlita, minjaḳ lampo.*

lampzwart, *soelang pĕlita, soelang lampo.*

lamsbout, *paha kambing.*

lamsvleesch, *daging kambing.*

lancet, *poesoet, pisau wali, tadji.* — voor de vaccine, *pisau pĕntjatjah, pisau daoen padi.*

lancetkoker, *saroeng tadji.*

land, bewoond —, *nĕgari,* Skr. *dár,* Ar. —, grond, *tanah.* —, in tegenoverstelling met water, *darat;* groot vast —, *daratan.* —, groote bewoonde landstreek, *bĕnoewa.* —, dat aan niemand toebehoort, *tanah radja.* — in samenstelling met eigennamen soms *nĕgari,* soms *bĕnoewa,* b.v. *nĕgari Wolanda,* Holland; *tanah Djawa,* het land Java; *bĕnoewa Tjina,* het land China enz. Een bepaalde regel voor het gebruik is niet op te geven; *bĕnoewa* wordt meest voor zeer groote landen en ook voor werelddeelen gebruikt, b.v. *bĕnoewa Eropa,* het werelddeel Europa enz.; het platte — in tegenstelling met de stad, *doesoen, desa,* b.v. hij woont op het —, *ija doedoeḳ didoesoen;* het — afloopen, *mĕnandang desa* (van *tandang*); vlak —, *tanah datar;* een stuk —, *sapotong tanah;* een —, *saboewah tanah; saboewah nĕgari;* vruchtbaar, vet —, *tanah gĕmoḳ;* onvruchtbaar, dor —, *tanah kĕring, tanah mati;* uitgeput en verlaten —, *tanah mati;* bergachtig —, *tanah goenoeng;* een bewoond —, *nĕgari orang;* een vreemd —, *nĕgari asing;* aan — gaan, *naïḳ darat;* over — reizen, *bĕrdjalan darat, bĕrdjalan didarat;* van — steken, *mĕnoelaḳ* (van *toelaḳ*); een — aandoen, *singgah dinĕgari;* langs het — varen, *mĕnjoesoer pantai;* een gezegend —, *dár assalám,* Ar.; het — hebben, inwendig toornig zijn, *mĕrĕntan, mĕrongsing, mĕrousing;* iemand het — opjagen, *mĕmbangkitkan marah orang;* te — komen, *djatoh,* b.v. waar hij ook te — kome, *barang dimana pon ija djatoh,* zie **belanden;** ergens het — aan hebben, *sĕgan akan;* het — bebouwen, *mĕngĕrdjakan tanah, mĕngoesahakan tanah;* het — ontginnen, *mĕmboeka tanah, mĕmbĕlah tanah;* door het kreupelhout en onkruid weg te hakken, *mĕnĕbas;* door groote boomen om te hakken, *mĕnĕbang;* door beide, *mĕnĕbang-mĕnĕbas;* hier te —e, *dinĕgari ini;* het — dienen, in dienst van het Gouvernement zijn, *dalam pĕkĕrdjaän Goepĕrnĕmen, dalam pĕkĕrdjaän kompani;* het — bestelen, *mĕntjoeri harta kompani.*

landaard, *tabiät orang nĕgari.* —, de gewoonten in een land, *ädat nĕgari.*

landbewoner, bewoner van het platte land, *orang doesoen, orang desa.*

landbezit, *milik tanah.*

landbezitter, *orang jang ĕmpoenja tanah, toewan tanah.*

landbouw, *pĕrousahaän tanah, pĕkĕrdjaän tanam-mĕnanam.*

landbouwend, *jang mĕngoesahakan tanah, jang mĕngĕrdjakan tanah, jang tanam-mĕnanam.*

landbouwer, *orang bĕrtjoetjoeḳ tanam;* die niet door water besproeide akkers bearbeidt, *orang pĕladang, orang bĕrhouma.* —, die door water besproeide akkers bebouwt, *pĕnjawah, orang mĕnjawah.*

landbouwkunde, *ĕlmoe pĕrousahaän tanah.*

landbouwkundige, *orang jang faḥam pada pĕroesahaän tanah.*
landdier, *binatang darat.*
landdrost: Maleische —, *poenggawa.*
landeigenaar, *toewan tanah, orang jang ĕmpoenja tanah.*
landeigendom, *milik tanah.*
landelijk, *doesoen, desa; tjara doesoen;* een — verblijf, *tĕmpat kadoedoekan didoesoen.* — e gewoonten, *ädat orang doesoen.*
landen, aan land komen, *naïk darat;* aan land zetten, *mĕmbawa kadarat.*
landengte, *gĕnting tanah, pĕgĕntingan tanah.*
landerig, zie onder **land.**
landerijen, *tanah bĕndang;* kunstmatig bewaterde —, waarop rijst geteeld wordt, *sawah-sawah, bĕndang.*
landgenoot, *orang sanĕgari.*
landgerecht, *hoekoem nĕgari.*
landgoed, landhoeve, *doesoen, tanah ajar.*
landheer, *toewan tanah.*
landhuis, buitenverblijf, *roemah didoesoen.*
landhuishoudkunde, *ĕlmoe pĕroesahaän tanah.*
landhuur, *sewa tanah.*
landhuurder, *orang jang mĕnjewa tanah.*
landingsboot, inlandsch vaartuig om van boord naar den wal te brengen, *sampan pĕnambang, tambangan,* ook *pĕrahoe darat.*
landingsplaats, *tĕmpat naïk darat, pangkalan, bugan.*
landkaart, *pĕta tanah, gambar tanah.*
landkrab, zie bij **krab.**
landleven, buitenleven, *kahidoepan didoesoen.*
landlieden, *orang doesoen, orang desa.*
landloopen, *mĕnandang desa.*
landlooper, *pĕnandang desa, kĕlana tandang desa.* —, zwerver, *orang mĕlarat, orang mĕngombara* (van *kombara*). —, straatslijper, vagebond, *orang risau, ajjar* Ar. b.v. *ĕngkau ini njatalah ajjar pĕntjoeri,* 't blijkt dat ge een — en dief zijt.
landlucht, buitenlucht, *hawa'doesoen.* — in tegenoverstelling van zeelucht, *hawa'darat.*
landmaat, *oekoeran tanah.*
landmacht, *tantara didarat;* opperbevelhebber van de — en zeemacht, *kapala jang mĕmĕrentahkan sĕgala tantara jang dilaoet dan didarat.*
landman, zie bij **boer** en **landbouwer.** —, dorpeling, *orang doesoen.*
landmeetkunst, *ĕlmoe mĕngoekoer tanah.*
landmeten, *mĕngoekoer tanah.*
landmeter, *pĕngoekoer tanah.*
landmetersketting, *rantai pĕngoekoer tanah.*
landmeting, *pĕngoekoeran tanah.*
landmuis, *tikoes tanah.*
landontginnen, zie bij **land.**
landpaal, *tanda pĕrhinggaän tanah, tanda pĕminggir tanah.* Voor *tanah* ook *nĕgari.* Verder: *sĕmpadan, sipadan.* —, grens, *batas, pĕminggir.*
landpacht, *sewa tanah, padjaḳ.*
landpachter, *orang jang mĕnjewa tanah, o. j. mĕmbajar padjaḳ.*
landplang, algemeene plang, *bĕla.*
landpunt, *hoedjoeng tanah, tandjoeng.*
landraad, *landĕrad,* verb.
landrat, *tikoes tanah.*
landrecht, *ḥaḳ nĕgari.*
landrechter, ommegaande rechter, *rad kĕliling, kapala rad sambang.*
landreis, *pĕrdjalanan didarat.*
landrente, *sewa tanah, padjaḳ.*
landschildpad, e. s. v. —, *koera-koera.* Zie **schildpad.**
landsgoed, domein, *harta radja.*
landsheer, Vorst, *jang d.pĕrtoewan.*
landskind, de oorspronkelijke bewoners, *orang bĕnoewa, anaḳ nĕgari, orang tĕrĕnaḳ, orang boemi, orang pasaḳ.*
landsman, *orang sanĕgari.*
landsrecht, *ḥaḳ nĕgari.*
landstaal, *bĕhasa nĕgari.*
landstad, *nĕgari dihoeloe.*
landstreek, *djadjahan, desa,* Skr.
landsvergadering, *madjlis bitjara nĕgari.*
landszaak, *pĕrkara nĕgari.*
landtong, *hoedjoeng tanah, tandjoeng.*
landverkenning, *kintajan nĕgari, soeloehan nĕgari.*
landverhuizer, iemand, die naar een vreemd land trekt om daar zijn onderhoud te zoeken *orang jang bĕrpindah kanĕgari laïn.*
landverhuizing, *kapindahan kanĕgari laïn.*
landvermaak, *tamasja didoesoen.*
landverraad, *chijänat,* Ar.
landverrader, *orang chijänat.*

landvolk, *orang doesoen.*
landvoogd, *wakil radja, wali,* Ar. Zie ook **gouverneur.**
landvoogdij, *wikálat,* Ar.
landwaarts, *kadarat.* — aanhouden, van een vaartuig, *mëndarat.* —, meer binnenslands, *didarat.*
landweg, *djalan bësar, djalan radja.*
landwind, *angin darat.*
landzaat, *orang isi nëgari, pëdoedoek nëgari.*
landzijde, *sabëlah darat.*
lang, van maat, *pandjang;* zoo — als, *sapandjang,* b.v. zoo — als een vinger, *sapandjang djari;* op zijn —st, *sapandjang-pandjangnja;* ten —en laatste, *bërpandjangan;* ongeveer —, *pandjang pendek, pandjang pandak.* — laten, *bëri pandjang,* b.v. *dalam pada itoepon tiada dikërat, bëri pandjang-pandjang,* evenwel wordt het niet fijn gesneden, men laat het lang; even—, *sama pandjang;* horizontaal —, in vergelijking met de hoogte, breedte of dikte, b.v. van een gebouw, vaartuig, dier, *lansar, langsar.* — en smal, naar boven scherp toeloopend, *loadjong;* uitermate — en smal, fig. *bagai bëloet dirëgang,* d. i. als een gerekte paling. — genoeg van het haar om het op te knoopen, *sampoen.* — van duur of tijd, *lama;* een jaar —, *satahoen lamanja;* zoo — als, *salama;* lang van duur ook *bërpandjangan;* sedert —, *dari salamanja;* reeds — verblijf gehouden hebben op eene plaats, of bij een persoon, *tërënak; orang tërënak,* lieden die daar reeds lang hebben gewoond, *tërënak kapada radja,* reeds lang in de nabijheid van den Vorst. — doen duren, *bëpërlanakan;* op zijn —st, *salama-lamanja,* b.v. *ija tëlah përgi kasëlat, tëtapi salama-lamanja ëmpat hari ija poelang,* hij is naar Singapoera gegaan, doch op zijn —st vier dagen, dan komt hij terug; ten —en laatste, *lama-kalamaän.* — daarna, *lama këmoedian;* het is — geleden, *soedah lama;* hoe —, *sampai bërapa lama;* zoo —, *sakian lama, bagitoe lama;* zoolang als Sang Nila Poerba zich incarneerde in Komala Bahrain, *salama S. N. P. mëndjëlëma mëndjadi K. B.;* al —, reeds —, *salamanja,* b.v. reeds lang wilde de Vorst gezanten zenden, *salamanja baginda hëndak mëngoetoes;* zoo — hij leeft, zijn leven —, *sa'ömoer hidoepnja;* nog niet —, *bëlom lama;* nog niet zoo —, *bëlom bagitoe lama;* het is reeds drie jaren — dat hij op dat kantoor werkzaam is, *soedah tiga tahoen lamanja ija bëkërdja dikantor itoe.* — leven, *hidoep lama;* een — leven, *ömoer pandjang;* zijn leven duurt —, *landjoet ömoernja;* zoo lang hij nog leeft, *sëlagi hidoepnja.* — van duur, langer dan gewoonlijk, b.v. van het leven, een toon, verhaal, redevoering, weg enz., *landjoet.* — van duur, langzaam, *lambat,* b.v. hij blijft — weg, *lambat datangnja;* het duurt — eer het tot stand komt, *lambat djadi,* ten —en laatste, *lambat-laoen.* — van ergens vertoeven, ook *lambat.* — van duur, soms ook *lena,* b.v. — onderweg zijn, *bërdjalan lena;* niet — slapen, *tidoer tiada lena;* zich — met iets bezighouden, er — over doen, b.v. met baden, eten enz., *bëroendan.* — over zijn eten bezig zijn, *bëroendan dëngan nasi.* — bij een geleerde zijn, *bëroendan dëngan orang alim;* zich — met iets bezighouden ook *leka,* b.v. *maka tekalah didalam banjaqa,* zij houden zich lang op met handel drijven. —, gevierd, van een touw, *landjar.* — uitgestrekt van de beenen, *loendjoer, landjar;* een rede — rekken, *mëlandjoetkan përkataän;* van boven even —, van verschillende zaken die rechtop staan, zoodat ze van boven gelijk zijn, een vlak vormen, *paras;* te — gevierd en daardoor in eene bocht, van touw, ook te — af hangend van eene hanglamp, *landoeng;* niet even — zijn, met elkander verschillen, *bërseliseh.* — en slank van den hals, *djindjang;* iets op de —e baan schuiven, *mëmpërtangpoochkan;* op den —en weg, *lambat-laoen;* zij heeft —e vingers, *djarinja pandjang,* fig. voor stelen; met —e tanden eten, *makan përlahanlahan;* het is zoo breed als het — is, *sëtali tiga oewang,* d. i. een kwartje is drie dubbeltjes (elk van 10 duiten). — en breed, *pandjang lebar,* b.v. *dalam pada itoe djangan poela pandjang lebar,* intusschen, laat er ons maar niet — en breed over praten; hoe - er hoe dommer, *makin lama makin bodoh;* het niet — meer maken, zijn einde naderen *sëhadjakan, mati.* — leve de Koning, *daulat baginda.*
langarmig, *bërlëngan pandjang.*

langbeenig, *bĕrkaki pandjang.*
langbekkig, van sommige strandlopers, *bĕrparoh pandjang.*
langbladig, *bĕrdaoen pandjang.*
langdradig, van spreken, *leret, landjoet;* lange draden of vezels hebbend, *bĕroerat pandjang.*
langdurig, *lama, landjoet.* — van eene ziekte, *mĕrana,* b.v. eene —e koude koorts, *dĕmam koera jang mĕrana.*
langdurigheid, *kalamaän, landjoet.*
langen, overreiken, *mĕngoendjoek.*
langhals, *leher djindjang.* —, e. s. v. flesch, *sĕrahi,* Ar.
langhandig, *bĕrtangan pandjang.*
langharig, van het hoofdhaar, *bĕramboet pandjang.* —, van het huidhaar, *bĕrboeloe pandjang.*
langheid, *kapandjangan.* —, lengte, *pandjang.*
langhoornig, *bĕrtaadoek pandjang.*
langlevend, *jang hidoep lama, jang pandjang ömoernja, jang landjoet ömoernja.*
langlip, *bibir pandjang.*
langneus, *hidoeng mantjoeng;* die —, *sihidoeng mantjoeng.*
langoor, *telinga pandjang;* die —, *sitĕlinga pandjang.*
langoorig, *bĕrtĕlinga pandjang.*
langpoot, *kaki pandjang;* die —, *sikaki pandjang.*
langs, *sapandjang,* b.v. — den weg, *sapandjang djalan.* — de rivier, *sapandjang soengai.* — een kant, zoom of boord zich bewegen, rijden, zeilen, varen enz., *mĕnjoesoer* (van *soesoer*), b.v. langs de kust zeilen, *bĕrlajar mĕnjoesoer pantai;* langs den berg gaan, *bĕrdjalan mĕnjoesoer goenoeng;* langs het bosch gaan, *bĕrdjalan mĕnjoesoer hoetan.* — welken weg, *daripada djalan mana;* hier —, *laloe dari sini;* daar —, *laloe dari sana;* iemand die er van alle kanten langs krijgt, die het ontgelden moet, *toempoewan haroes,* lett golfbreker.
langs, *makin;* b.v. hoe — zoo meer, *makin lama makin banjak.*
langscheeps, *boedjoer kapal, boedjoer pĕrahoe.*
langsgaan, *bĕrdjalan laloe daripada;* ook alleen *laloe daripada,* b.v. de kogel ging langs zijn hoofd, *peloeroe itoe laloe dari pada kapalanja.*
langslaper, *pĕnidoer.*
langsloopen, *bĕrdjalan laloe daripada.*
langst, overtr. tr. van lang, *tĕrpandjang, tĕrlama, tĕrlandjoet,* zie bij **lang**; op zijn —, *salama-lamanja, sapandjang-pandjangnja.*
langstaart, *ekoer pandjang.*
langstaartig, *bĕrekoer pandjang.*
langstlevende, *jang tĕrpandjang ömoernja, jang tĕrlandjoet ömoernja.*
langszalings, mar. *sajang koersi malang, pĕnahan tĕmberang.*
langtong, babbelaar, *lidah pandjang, moeloet pandjang, orang pĕleter, orang gĕlatak.*
langtongig, *pandjang lidah, pandjang moeloet, pĕleter, gĕlatak.*
langwerpig, *pandjang,* ook *mĕmandjang,* b.v. *empat pĕrsĕgi mĕmandjang,* langwerpig vierkant. — rond, *boelat pandjang.*
langwijlig, *bĕrpandjangan, landjoet, lambat.*
langzaam, *pĕrlahan, pĕrlahan-lahan;* op Java *plan-plan.* —, lang van duur, *lambat.* —, trang in de uitvoering van eenig werk, *lĕmbam.* —, bedaard aan, van gaan, roeien, enz., *alap.* —, bedaard, deftig in zijne bewegingen, *santoen, mĕndĕra,* Skr. liefelijk en —, *manis mĕndĕra;* iets — doen gaan, *mĕmpĕrlambatkan, mĕmpĕrlahankan.*
langzamerhand, *lama-kalamaän, lama dĕngan kalamaän, dĕngan pĕrlahan-lahan.*
lankmoedig, *pandjang hati, sabar,* Ar.
lankmoedigheid, *dĕngan pandjang hati, dĕngan sabar.*
lans; de groote, volslagen —, *toembak;* daarmede steken, *mĕncombak, mĕradakkan toembak;* korte —, speer, *lĕmbing;* daarmede steken, *mĕnikam dĕngan lĕmbing, mĕnikamkan lĕmbing* (van *tikam*). — met breede punt en kruisijzer, *koedjoer, koendjoer;* houten — zonder ijzeren punt, *sĕligi, sĕroendjang;* daarmede werpen, *mĕnjĕligi;* de Rijks- of stantsie—, een der voornaamste Rijkssieraden, *tjogan,* Perz. ook *tjogan karadjaän.* Volgens anderen *djogan* en is het e. s. v. strijdvork met drie punten; e. s. v. —, *bĕndĕrang;* staatsie— van Vorsten, bij optochten gedragen en voorzien van haar, *pawai.* — of piek met haar onderaan, *bandangan.* — met twee of meer ijzeren weerhaken aan de punt, *roejang.* — met drie punten, *sĕrampang;* allen, die speren hadden staken met de speren; allen, die lansen hadden, staken met de lansen;

en Sri Oedani werd in de lies gewond, gestoken door de Portugeezen met eene lange lans, *sĕgala orang jang bĕrlĕmbing, bĕrlikamkan lĕmbingnja; sĕgala orang jang bĕrtoombaḳ, bĕradaḳkan toombaḳnja; dan sĕri Oedani pon loeka ari-arinja diradaḳ Fĕrangki dĕngan toombaḳ pandjang;* vervolgens staken zij (met de lansen); er waren er die naar boven, er waren er die naar beneden staken, *laloe diradaḳnja, ada jang mĕrodoḳ, ada jang mĕroendjang.*

lansdrager, hellebardier, *orang pĕrtikaman;* c. s. v. —, die de wacht houdt bij den Vorst, *pĕngawinan.*

lansier; c. s. v. lansiers waren vroeger op Java de *djajang-sĕgar.*

lansknecht, zie **lansdrager.**

lansschacht, *batang toombaḳ.*

lantaarn, *lantera, gandil,* Ar. —, waarin olie gebrand wordt, *teng,* Chin. —, waarin eene kaars gebrand wordt, *tanglong* Chin. —s van papier, van allerlei kleur en vorm, gebruikt voor illuminatie, *loleng,* Chin. —, glazen dak of vallicht, zie **koekoek;** hij is een groote —, maar geeft weinig licht, *oetaḳnja banjaḳ, ĕḳalnja sĕdikit;* die moet met een lantaarntje gezocht worden, *mahal dibĕli, soekar dilĕĥari,* Sprw.

lantaarnpaal, *tiang lantera.*

lanterfant, *pĕlenga, orang pĕrlĕntai, orang pĕlalai.*

lanterfanten, *mĕlenga, mĕnganggoer,* J.

lap, vlard, *pĕrtja.* —, die ergens opgezet wordt of is, *tampal;* zulk een — van lijnwand, *tampal kaïn.* — van ijzer, *tampal bĕsi* enz. zulk een — opzetten, *mĕnampal,* b.v. een — op zijn bandje zetten, *mĕnampal badjoenja,* ook *mĕnampoeng* (van *tampoeng,* een — aan den kant van iets). —, grooter of kleiner stuk van lijnwand of papier, ook *tjĕmping;* zich met een — behelpen, b.v. om zijne naaktheid te bedekken, *mĕntjĕmping.* —pen, vodden, *kaïn-kaïnan;* groote, afgepaste —, *hĕlai;* een of twee —pen katoen, *kaïn sahĕlai doewa hĕlai.* —, die om den buik van een klein kind geslagen wordt, *lampin.* — van laken of katoen, waarin men zijne bĕtelbladen en tabak wikkelt, *gĕdĕboeng;* een kleed waarbij de —pen neerhangen, een haveloos kleed, *pakajan tjompang-tjamping.* — alleen om de schaamdeelen te bedekken, die tusschen de beenen doorgehaald wordt, ook stopdoek, *tjawat, kaïn tjawat.* — van vleesch, *pĕnggal;* horizontaal —pen afsnijden van vleesch of visch, *mĕnjijat* (van *sijat*). —, dronkaard, *pĕmaboḳ, pĕminoem.* —, zie ook **doek.**

lapgeld, *opah mĕnampal.*

lapje, van vleesch, *pĕnggal.* —s, van doek, *pĕrtja-pĕrtja kaïn, kain-kaïnan;* vlak voor 't —, van den wind, *toeroetan, sorong boeritan;* iemand voor 't — houden, *mĕmpĕrmaïnkan orang;* door hem op te hemelen of in de hoogte te steken, *mĕngangkat-angkat orang, mĕngandjoeng orang.*

lappen, een lap opzetten, verstellen, *mĕnampal* (van *tampal*), *mĕnampoeng* (van *tampoeng*). N.B. *tampoeng* is meer aanzetten van een lap op den kant van iets.

lappendeken, bedelaarsdeken, *gĕbar bĕlah kĕtoepat.*

lappenmand, *bakoel kaïn-kaïnan.*

lardeeren, met een priem steken, *mĕntjatjah;* eene kip met een priem —, *mĕntjatjah hajam dĕngan pĕnjoetjoeḳ,* b.v. *maka ditjatjahnja dĕngan pĕnjoetjoeḳ akan hajan itoe laloe dipanggangnja,* zij lardeerden die kip met een priem en roostten haar vervolgens.

lardeerpriem, *pĕnjoetjoeḳ.*

larie, larie farie, *pĕrtjakapan kosong.*

larve, van bij, wesp of mier, *tĕmpajaḳ;* van muggen, die zich in het water knippend voortbewegen, *djintiḳ-djintik.*

lasch, aangehecht stuk, *samboengan, hoeboengan.* — door inkeping, zooals bij balken, *tanggam.*

lasschen, *mĕnjamboeng, mĕnghoeboengkan.* — door inkeping, zooals balken, *mĕnanggam;* op die wijze gelascht zijn, *bĕrtanggam;* niet gelascht, van balken, planken en andere lange voorwerpen, uit één stuk, *sĕmampai, mĕradja-kaja* en hiervan *madja-kaja* en *mĕndja-kaja.*

last, bevel van bestuur of overheid, *pĕrentah;* zulk een — geven, *mĕmbĕri pĕrentah.* — van den Vorst, *titah;* zulk een — geven, *mĕmbĕri titah, bĕrtitah.* — van God, *firmán,* Ar., zulk een — geven, *bĕfirmán.* —, bevel in het algemeen, *pĕnjoeroch;* op — van, *dĕngan pĕnjoeroch;* ook *dĕngan soeroehnja* en *dĕngan soeroehan.* —, bevel aan of van een vertrekkend of stervend persoon, *pĕsan;* zulk een — geven, *bĕrpĕsan;*

zulk een — geven aan iemand, *mĕmĕsani;* aangaande iemand of iets zulk een — geven, *bĕrpĕsankan.* —, moeite, zorg, *soesah.* — veroorzaken, *mĕnjoesahkan.* — hebben, *kasoesahan.* —, zwaarte, druk, *kabĕratan.* —, lading van vaar- of voertuig of lastdier, *moewatan.* —, moeilijkheid, nood, verlegenheid, *kasoekaran, kasoesahan, kapitjikau.* —, belasting, *tjoekai, beja.* —, plaag, hinder, overlast, *pĕngoesik;* ten — e leggen, zie **beschuldigen.** —, een man's draagvracht, *pikoelan;* scheeps—, zooals die in Indie gerekend wordt van 27—32 pikoel, elk van 125 Amst. ℔, *kojan;* een vaartuig van twaalf —, *pĕrahoe doewa-bĕlas kojan.* —, die men op zich genomen heeft, waarvoor men instaat, *tanggoengan;* schriftelijke —, *soerat pĕrentah;* van den Vorst, *soerat titah.* Zie ook **volmacht;** iemand tot — zijn, *mĕndjadi soeatoe kaĕratan kapada orang;* den — (lading) innemen, van de scheepslieden, *mĕnĕrima moewatan* (van *tĕrima);* van het schip, *dimoewat,* geladen worden; den — (lading) breken, *mĕmbongkar moewatan, mĕmoenggah* (van *poenggah);* het einde zal den — dragen, *pada achir kĕlak datang kasoesahannja.*

lastbrief, van het bestuur, *soerat pĕrentah;* van den Vorst, *soerat titah.* —, volmacht, zie ald.

lastdier, *binatang tanggoengan.*

lastdrager, pakkendrager, *orang koeli, orang pĕnggandar.* — van iets, dat met zijn velen aan draagboomen gedragen wordt, *orang pĕngoesoeng.* Zie ook bij **sjouwer.**

laster, *oempatan, fitnah,* Ar. *hodjat,* Ar. —, valsche beschuldiging, *toekasan;* er is geen — die doodt, er is geen lof die den buik vult, *tiada oempat jang mĕmbonoeh, tiada poedji jang mĕngĕnjangkan,* Spr w.

lasteraar, *pĕngoempat, toekang fitnah, pĕnghodjat.* —, valsche beschuldiger, *pĕnoekas.*

lasteren, *mĕngoempat, mĕnfitnahkan, mĕnghodjat, mĕmbawa woetoet, adjoedjah.* —, valsch beschuldigen, *mĕnoekasi;* God —, *mĕnghodjat Allah.*

lastering, *oempatan, fitnah, hodjat.* —, valsche beschuldiging, *toekasan.*

lasterlijk, *dĕngan oempat, dĕngan fitnah, dĕngan hodjat.*

lastermond, *lidah pĕngoempat, lidah fitnah.*

lastertaal, *pĕrkataän hodjat.*

lastertong = lastermond.

lasterzucht, lasterziek, *soeka mĕngoempat, soeka mĕnfitnahkan orang.*

lastgeld, tonnengeld, *roeba-roeba.*

lastgever, van wien het bevel uitgaat, *jang mĕmbĕri-pĕrentah, jang mĕmbĕri titah.* —, die volmacht geeft, *moewakil,* Ar. *jang mĕmbĕri kawasa, jang mĕwakilkan, jang mĕngoewasakan.*

lasthebber, afgevaardigde, *oetoesan, soeroehan.*

lastig, moeilijk, *soesah, soekar.* — en ingewikkeld, *soekar-soelit.* —, veel praats hebbend, *tjĕrewet;* iemand, die in dien zin — is, *pĕntjĕrewet;* een — persoon, plager, *pĕngoesik, pĕnggangguc.* — vallen, hinderen, met rumoer, geraas, *mĕmboewat bising.* — vallen, plagen, *mĕngoesik, mĕngganggoc.* — vallen, iemand vermoeien, *mĕmĕnatkan* (van *pĕnat).* — vallen, door telkens aan te komen, te komen manen of leenen, *mĕndĕdas-dĕdasi,* b.v. *tiadalah tĕrtahan lagi olih sĕhaja, karĕna didĕdas-dĕdasi olih orang saltjap hari,* het is door mij niet meer uit te houden, want iederen dag word ik door de lieden lastig gevallen (om betaling); aanhoudend iemand om iets — vallen ook *pĕroesa,* Skr. Zie ook **plagen.**

lastigheid, *kasoesahan.*

lat, tengel aan den wand, *bĕroti.* —, vloerlatten van platgeslagen bamboe, *pĕloepoch;* van den waterpalm, *roejoeng;* de —ten waarnaan de atap van een dak wordt bevestigd, ook de panlatten, waarop de dakpannen worden gelegd, *reng, kasau mĕlintang;* de latjes in de atap, waardoor de bladeren bij elkander worden gehouden, *bĕngkawan.* —, gebruikt bij het weven, *bĕlĕbas.*

latafel, *medja bĕrkotak sorong-sorong.*

laten; hiervoor is geen algemeen woord; het moet op verschillende wijze worden teruggegeven, b.v. —, toestaan dat iets in den toestand blijve, waarin het is, *tinggalkan, mĕmbijarkan;* de deur wordt opengelaten, *pintoe ditinggalkan tĕrbocka;* iemand aan zichzelven over—, *mĕmbijarkan orang;* ik heb mijn zonnescherm in het bootje gelaten, *akoe tinggalkan pajoengkoe dalam sampan;* thuis —, *tinggalkan diroemah;* het leven

—, *mati, hilang njawanja, hilang djiwanja;* er veel geld —, verteren, *mënghabiskan banjak oewang, mëmbëlandjakan banjak oewang;* doorbrengen, *mëmboroskan banjak oewang;* de vijand moest het veld —, *ta'dapat tiada moesoch itoe mëninggalkan medan pëpërangan, ta'dapat tiada moesoch itoe oendoer dari medan pëpërangan;* ik kan het voor dien prijs niet —, *ta'bolih sëhaja bërikan dëngan harga bagitoe;* ik heb het mij wijs — maken, *sëhaja ditjëritërai bagitoe;* hij liet zich gezeggen, *ija mëndërima tëgor, ija mënoeroet kata;* dat laat zich hooren, *bolih ditërima, bolih dipërtjaja itoe, barangkali bagitoe;* dat laat zich niet denken, *tiada bolih disangka;* laat uwen zoon meer vrijheid, *bijarkan anakmoe lëbih bebas sëdikit;* laat ons gaan, *mari kita përgi;* sta toe dat wij gaan, *bërilah kami përgi;* laat ons leeren, *mari kita bëladjar;* sta toe dat wij leeren, *bërilah kami bëladjar;* laat af, houd op, *djangan;* laat niet, *djangan;* laat het niet storten, *djangan toempah;* laat hem niet uitgaan, *djangan ija kaloewar;* sta niet toe dat hij uitga, *djangan bëri ija kaloewar.* — in de beteekenis van bevelen, *soeroch*, b.v. — brengen, *soeroch bawa, soeroch hantarkan;* het eten — opbrengen, *soeroch angkat makanan.* — betalen, *soeroch bajar.* — in de beteekenis van doen wordt meestal uitgedrukt door den causatieven vorm van het Werkw. nnmel. achtergevoegd *kan*, b.v. zijn knecht — gaan, zijn afscheid geven, *mëlëpaskan hambanja.* — drogen, in de zon, *mëndjëmoerkan;* in den wind, *mënganginkan.* — bleeken, *mëmoetikkan, mënghoedjan-panaskan.* — stijgen, *mënaikkan;* het anker — vallen, *mëlaboehkan saoeh;* een touw — zakken, *mënghoeloerkan tali.* Zie de Grammatica. —, nalaten, afstand doen, *tinggalkan, mëlëpaskan, mëmbijarkan;* b.v. het opiumrooken —, *tinggalkan minoem madat;* zijn voornemen — varen, *mëlëpaskan nijatnja;* zijn doel — varen, *mëmbijarkan maksoednja;* iemand — varen, *mëmbijarkan orang;* iets niet kunnen —, geen afstand kunnen doen, *tiada bolih lëpas;* niet kunnen — om te vragen, *ganggoe moeloetkoe bërtanja;* een wind —, *bërkëntoet;* een boer —, *sërdawah;* een zucht —, *bërkëloeh, mëngëloeh;* zijn water —, *këntjing, boewang ajar këtjil, kasoengai këtjil.* —, aderlaten, zie ald.; laat mij met rust, *djangan ocsik akan dakoe, djangan ganggoe akan dakoe;* laat het daarbij blijven, *soedah bagitoe;* zijn goed aan anderen —, *tinggalkan hartanja kapada orang lain;* goedkoop —, *bëri moerah;* zich door anderen — bedriegen, *bijarkan dirinja ditipoe orang;* laat mij het doen, *bijar akoe mëmboewat itoe;* het dwerghert — ontkomen, *bijarkan pëlandoek itoe lari bërlëpas.* — weten, te kennen geven, *mëmbëri tahoe;* door een ander — weten, *soeroch bëri tahoe;* laat hem binnenkomen, *soeroch dia masoek;* wanneer het een aanzienlijk persoon is, dien men moet — binnenkomen, *përsilakanlah toewan (ëntjik, datoek* enz.) *masoek; djëmpoetlah toewan masoek;* laat den goudsmid komen, *soeroch panggilkan pandai ëmas.*

laten, zelfst. nw. iemands doen en —, *kalakoewan, tingkah-lakoe.*

later, naderhand, *këmoedian, achir, djëmah,* b.v. in — dagen, *pada hari jang këmoedian;* in — tijden, *pada zaman achir.* — in de eeuwigheid, *di acherat djëmah;* dit kindeke zal — een groot held worden, *kanak-kanak inilah djëmah djadi djohan pëlalawan;* hij kwam — dan ik, *ija datang këmoedian daripadakoe;* eene —e tijding, *chabar jang këmoedian;* blijf wat —, *tinggal lëbih lama sëdikit.*

latijn, *bëhasa latin.*

latten: een vloer —, met bamboe of niboeng, *mëlantai;* met — van hout beslaan, betengelen, *mëmasang bëroti.*

latuw: z. s. v. wilde, eetbare —, *tjëngkëroeng.*

latwerk, rechtstandig, *kisi-kisi.* —, ruitgewijs, *djala-djala.*

laurier, laurierboom, *dafnah,* Perz. *pohon salam.*

laurierbladen, *daoen salam.*

lauw, van vochten, niet warm of koud, fig. *soewam-soewam koekoe,* d. i. zóó dat men er de nagels in kan houden zonder zich te branden. —, tusschen koud en warm, in den eigelijken zin, niet overdrachtelijk, *rëdang.* —, onverschillig, *tiada fadloeli, tiada pëdoeli.*

laveeren, van een vaartuig, *bërpërai-përai, mëmboewang përai, bërpal-pal, mëmboewang pal, mëanggërëgadji angin,* letterl. den wind doorzagen; eene haven

binnen—, *masoek bĕrpĕsai-pĕrai, masoek bĕrpal-pal;* een vaartuig doen —, *mĕmpalkan.* —, van een beschonkene, *hoejoeng, hoejoeng amboeng.* —, fig. met allerlei uitvluchten voor den dag komen, *bĕrdalih-dalih.*

lavement, *obat pĕroewang, obat sĕmprot,* Jav. —, ook *hoeknat,* Arab. een — zetten, *hoeknatkan.*

lavementspuit, *sĕmpĕrot,* Jav.

laven, te drinken geven, *mĕmbĕri minoem.* —, verkwikken, *mĕnjĕgarkan* (van *sĕgar*).

lawaai, *gadoch, gĕntar, hoeroe-hara;* Joden—, *gĕntar Sijaḳ,* letterl. Sijaksch rumoer, *boenji tjina karam,* letterl. het geluid van schipbreuk-lijdende Chineezen; een groot —, fig. *bĕrtimba kĕrang,* letterl. schelpen scheppen.

laxans, *pĕntjahar.*

laxeermiddel, *obat pĕntjahar.*

lazaret, *roemah orang sakit.*

lazuursteen, *lazoewardi.*

ledekant, *tĕmpat tidoer, pĕtidoeran;* van Vorsten en aanzienlijken, *pĕradoewan;* e. s. v. hoog —, *randjang.* — voor één persoon, *katil.*

ledekantbehangsel, *kĕlamboe tĕmpat tidoer, kĕlamboe pĕradoewan, tirai.*

ledematen; de — van het lichaam, *sĕgala anggota toeboeh.*

ledepijn, *sakit toelang.*

leder, leer, *koelit;* gelooid —, *koelit samaḳ;* ongelooid —, *bĕloelang;* één vel ongelooid —, *bĕloelang sabidang;* buffel—, *koelit karbau;* ossen—, *koelit lĕmboe, koelit sapi;* schapen—, *koelit kambing;* kalfs—, *koelit anaḳ-lĕmboe;* bereiden, looien van —, *mĕnjamaḳ* (van *samaḳ*); van — trekken, *mĕnghoenoes pĕdang, mĕnghoenoes kĕris;* leer om leer, *sama bĕrbalas.*

lederachtig, *sapĕrti koelit.* —, taai van spijzen, *tjoet.*

lederbereider, *toekang samaḳ koelit.*

lederen, *koelit, daripada koelit.*

ledergoed, *barang-barang koelit.*

ledervisch; de —, *kitang.*

ledewater, *ajar sĕndi, ajar boekoe.*

ledewaterzucht, *sakit ajar sĕndi, sakit ajar boekoe.*

ledig, *hĕmpa, kosong, tiada isinja, tiada bĕrisi.* — van een koektrommel, eierdop, vrucht, alles waarvan de inhoud er uit is, *kĕlompang.* —, eenzaam, *soenji, chali,* Ar.; iemand — wegzenden, afwijzen, aan zijn verzoek niet voldoen, *mĕnghĕmpakan orang;* een ledige maag, *pĕroet kosong.* —e rijstkorrels, die door de klander zijn uitgevreten, en dien ten gevolge bij het wassehen van de rijst op het water blijven drijven, *bĕras timboel;* er met ledige handen afgekomen, teleurgesteld, *awai.* —, zonder bezigheden, *tiada kĕrdja;* een — brein, *oetak jang tiada bĕrisi.* — loopen, —gaan, *leka, bĕrdjalan-djalan dĕngan lenga,* ook *mĕngaanggoer.*

ledigen, ledig maken, *mĕnghĕmpakan, mĕngaloewarkan isinja* (van *kaloewar*). —, uitdrinken, *minoem habis.*

ledigganger, zie **leeglooper.**

ledigheid, niet gevuld, *kahĕmpaän, kosong.* —, werkeloosheid, *kamalasan, pĕri malas.*

ledigijk, *dĕngan hĕmpa, dĕngan kosong.* —, zonder werk, *dĕngan lenga, dĕngan lalai.*

ledigloopen, zie bij **ledig.** — van een vat, *kaloewarlah habis sĕgala isinja.*

ledigmaken, zie **ledigen.**

ledigputten, *mĕnimba sampai habis ajaroja.*

ledigscheppen, *mĕntjidoeḳ sampai habis isinja;* het hol van een vaartuig —, uithoozen, *mĕnimba ajar roewang* (van *timba*), *bĕrkĕmaran ajar roewang.*

ledigstaan, van een zetel enz., *tinggal dĕngan hĕmpa.* —, zonder iets te doen, *bĕrdiri dĕngan lenga.*

ledigzitten, *doedoeḳ dĕngan malas, doedoeḳ dĕngan lalai, bĕrdiam diri*

leed, verdriet, inwendig —, *doeka-tjita, soesah-hati;* uitwendig —, *bĕntjana, mara;* allerlei — in dien zin, *marabahaja.* —, berouw, spijt, *sĕsal.* — hebben, *bĕrsĕsal, mĕnjĕsal.* — hebben over, *bĕrsĕsalkan.* — veroorzaken, inwendig, *mĕndoeka-tjitakan, mĕnjoesahkan hati, mĕmbĕri soesah-hati;* uitwendig, *mĕmbĕntjanakan, mĕmbri bĕntjana mĕmarakan.* — doen, iets aandoen, *bĕrboewat pĕri;* lief en —, *soeka dan doeka;* voor- en tegenspoed, *oentoeng baïk dan oentoeng malang;* zijn — aan iemand klagen, *mĕngadoekan halnja kapada orang;* hetzij u lief of —, gij moogt willen of niet, *soeka ta'soeka; maoe ta'maoe.*

leeddragend, *mĕnanggoeng doeka, bĕrdoeka-tjita, kadoekaän;* spijt, berouwhebbend, *bĕrsĕsal.*

leefregel, *sjarĭ,* Ar.

leeftijd, ouderdom, *ămoer*, Ar. *oesija*, Skr.; van *één* —, *sama ămoer;* van *één* slag, *sabaja.*

leeftocht, levensmiddelen voor de reis, *bĕkal-bĕkalan, roewadah*, Ar.

leefwijs, *pĕri kahidoepan.*

leeglooper, *orang pĕmalas, orang pĕlalai, orang pĕrlĕntai.*

leegte, *hĕmpa.*

leelijk, *boesoĕk, boeroĕk, djahat, bĕrtjĕla, bĕrtjatjat, djĕlĕk.* — van uiterlijk, ook *odoh;* afschuwelijk —, *bogot;* iets — of berispelijk vinden of noemen, *mĕntjĕlakan, mĕntjatjatkan;* leelijke kleeren, *pakajan boeroĕk;* een leelijke vent, *orang djahat, orang bĕngis;* er — uitzien, *djahat roepanja, boeroĕk roepanja, ta'baïk roepanja;* het ziet er — uit, de zaken staan slecht, *pĕri ĥal pĕrkara itoe ta'baïk.* — staan van een kleed, *ta'kĕna, ta'patoet;* dat staat u —, dat is slecht van u gedaan, *pĕrboewatanmoe ini ta'baïk;* dat is een — zeggen, *pĕrkataän ini ta'baïk;* iemand — aanzien, *mĕmandang orang dĕngan mavah, mĕngĕrling orang dĕngan ekoer mata;* er — aan toe zijn, *dalam ĥal kasoekaran.*

leelijkheid, *kaboesoekan, kadjahatan, katjĕlaän.*

leem, klei, *tanah lijat, tanah pĕkat, gĕloeĕk, gĕloeĕk;* e. s. — van kalk en hars, *gala-gala.*

leemen, *daripada tanah lijat, d. tanah pĕkat, d. gĕloeĕk.*

leemte, gebrek, *katjĕlaän;* gemis, *kakoerangan.*

leen; te — geven, *mĕmbĕri pindjam*, iets aan iemand te — geven, *mĕmindjamkan;* te — vragen, *mĕminĕdjam, minta pindjam;* voor iemand te — vragen, *mĕminĕdjami.* Zie **leenen.**

leenen; van iemand —, *mĕminĕdjam, minta pindjam;* iets aan iemand —, *mĕmindjamkan,* b.v. *ĕmas jang Datoeĕk pindjamkan kapada sĕhaja hari itoe,* het goud, dat Datoek mij dien dag leende; voor iemand —, *mĕminĕdjami,* b.v. *djikalau ĕngkau hĕndak mĕntjĕhari, bijarlah akoe pindjami ĕmas orang sapaeloeh tahil,* indien ge uw onderhoud wilt zoeken, laat mij dan voor u tien tahil goud van anderen leenen; geld —, aan anderen te leen geven, ook *mĕmbĕri hoetang, mĕnghoetangi;* in bruikleen vragen of nemen, *mĕnjanggam* (van *sanggam*); op pand —, *bĕrgadai.* — met het doel om het nooit terug te geven, zooals de inl. hoofden met den minderen man doen, *pindjam kajoe ara;* het oor —, *mĕnĕngarkan* (van *dĕngar*), *mĕmbĕri tĕlinga;* op Java *mĕmasang koeping* (van *pasang*). Zie ook **luisteren;** de behulpzame hand —, *mĕmbantoe.*

leener, die te leen geeft, *orang jang mĕminĕdjamkan, o. j. mĕmbĕri pindjam.* —, die te leen vraagt, *orang jang mĕminĕdjam, o. j. minta pindjam.* —, die gewoon is te leen te vragen, *pĕminĕdjam.*

leengoed, *barang-barang jang dipindjam, pĕgangan, ichtiar,* Ar. —, in bruikleen, *sanggam.*

leening, *pindjaman;* bank van —, *pĕgadjan, roemah gadai.*

leep, slim, *tjĕrĕdik.*

leeperd, *orang tjĕrĕdik.*

leepheid, *pĕri tjĕrĕdik.*

leepoog, ontstoken oog, *mata bilis.* — waarvan het onderste lid neerhangt, zoodat de binnenkant zichtbaar is, *mata redjeh.*

leer, zie **leder** en **ladder.**

leer, onderricht, *pĕngadjaran;* godsdienst—, *pĕngadjaran agama.* —, onderricht der ouden, *pĕmatah;* in de — zijn, zie **leeren.** —, wetenschap, kunde, *ĕlmoe,* Ar. b.v. de — der toekomende dingen, de eschatologie, *ĕlmoe ăcherat;* geneesmiddelenleer, *ĕlmoe obat.*

leeraar, *goeroe, pĕngadjar, moeălim,* Ar.; godsdienst—, *goeroe, pandita,* Skr. *padĕri;* voor inlandsche — in den godsdienst gebruikt men *goeroe;* voor een hervormd predikant, *pandita* en voor een r. C. geestelijke, *padĕri.* —, geleerde, wijze, *ĥakim,* Ar. —, prediker in de moskee, *chătib,* Ar.

leeraarsambt, nml. van een godsdienstleeraar, *djabatan pandita, djabatan padĕri, djabatan goeroe.*

leerares, *goeroe pĕrampoewan.*

leerbereider, *toekang samak.*

leerboek, *kitäb pĕngadjaran, soerat pĕngadjaran.* —, in vragen en antwoorden, *kitäb soewal-djawäb, soerat soewal-djawäb.*

leercursus, *daras,* Ar.

leerdicht, *sjäir pĕngadjaran.*

leeren, onderwijzen, *mĕngadjar* (van *adjar*). —, studeeren, *bĕladjar;* iets aan iemand —, *mĕngadjarkan;* lezen —, onderwijzen, *mĕngadjar mĕmbatja*

soerat; in het lezen onderricht ontvangen, *bĕladjar mĕmbatja soerat;* iets van buiten —, *mĕngĕafalkan* (van *ĕafal*, Ar.). — lezen van den Koran, *mĕngadji kordn.* — bij iemand, *bĕladjar kapada, bĕrgoeroe pada.* —, kastijden, *mĕngadjari,* b.v. wacht, ik zal je —, *ingat, nanti akoe mĕngadjari ĕngkau;* elkander — kennen, *moelaï bĕrkĕnal-kĕnalan;* moeilijk te —, te onderwijzen zijn, *tĕgar, kĕras kapala, bĕrat kĕpala;* moeilijk aan te — zijn, *soesah dipĕladjari;* gemakkelijk te —, te onderwijzen zijn, *moedah di-adjar, ringan kapala;* gemakkelijk aan te — zijn, *moedah dipĕladjari.*

leergang, *djalan pĕngadjaran.*

leergierig, *soeka bĕladjar, ingin bĕladjar.*

leering, *pĕngadjaran.* — trekken uit iets, *mĕngambil ibarat.*

leerkooper, *orang bĕrdjoewal koelit.*

leerling, *pĕladjar, moerid* Ar.; een —, die zijn meester reeds behulpzaam is, *anaḳ tangan,* fig.

leerlooien, *mĕnjamaḳ koelit.*

leerlooier, *tookang samaḳ koelit.*

leerlooierij, *tĕmpat samaḳ koelit.*

leermeester, *goeroe, pĕngadjar, moeĕlim,* Ar.

leermiddelen, *pĕrkakasan mĕngadjar, p. sĕkolah.*

leerplan, *atoeran pĕngadjaran.*

leerrede, preek in de moskee, *chotbaṭ,* Ar.; eene — in de moskee houden, *mĕmbatja chotbaṭ.* — in eene christelijke kerk, *pĕngadjaran;* eene — in eene christelijke kerk houden, *mĕngadjar.*

leerregel, voorschrift, *sjarṭ,* Ar. —, grondregel, *oeṣoel,* Ar.

leerschool, *tĕmpat mĕngadjar, tĕmpat bĕladjar, tĕmpat mĕngadji, sĕkolah,* verb. — voor Mohammedanen, *mandarsah,* Ar. *soeraw.*

leeruur, *wĕktoe pĕngadjaran.*

leerwijs, *pĕri mĕngadjar, pĕri bĕladjar.*

leerzaam, *soeka bĕladjar, radjin bĕladjar.* —, waaruit veel te leeren valt, *banjaḳ pĕngadjarannja.*

leesbaar, *dapat dibatja;* niet —, *tiada tĕrbatjakan, ta'dapat dibatja.*

leeslust, *soeka mĕmbatja.*

leesoefening, *pĕladjaran mĕmbatja.*

leest, gestalte, *sikap, tĕmbaga.* —, vorm, waarop iets gemaakt wordt, ook *atjoewan.* — voor laarsen of schoenen, *kĕtĕboot kasoet;* franj van —, een goede figuur hebben, *boĕk sikapnja, baĕk tĕmbaganja;* iets op eene franje — vormen, *mĕnoeroet toeladan jang baĕk;* lieden van ééne —, *orang sabaja;* zij schoeien op ééne —, *mareka-itoe satoedjoe, mareka-itoe satoe hati;* op eene andere — schoeien, *mĕngobahkan pĕratoeranna;* schoenmaker blijf bij uwe —, *djangan ĕngkau fadlocli akan pĕkĕrdjaän orang lain.*

leeuw, *singa,* Skr. ter onderscheiding van leeuwin, *singa djantan;* het teeken van den — in den dierenriem, *boerdjoe'lasad,* Ar.; een brullende —, *singa mĕnikas;* een woedende —, *singa garang;* een — die een aanval doet, *singa mĕnĕrkam.*

leeuwendeel, *bĕhagian jang tĕrbĕsar.*

leeuwenhol, *goha singa.*

leeuwenkuil, *kĕloeboeran singa.*

leeuwenmoed, *bĕrani bagai singa.*

leeuwenwelp, *anaḳ singa.*

leeuwin, *singa bĕtina.*

legant, *pĕmbĕrian poesaka.*

legataris, *orang jang mĕndapat pĕmbĕrian poesaka.*

legateeren, *mĕmbĕri bĕhagian poesaka.*

leger, plaats waar men zich neerlegt, *pĕbaringan;* ook van dieren, b.v. *pĕbaringan badaḳ,* het — der rhinocerossen. —, krijgsvolk, *bala, tantara, rājat,* Ar. *angkatan pĕrang.* — van een wild dier onder struikgewas, *boemboen.* — van een wild zwijn, *djĕroemoen.* —, slaapplaats, *pĕlidoeran, tĕmpat tidoer;* van Vorsten of aanzienlijken, *pĕradoeau;* een — hebben, ziek liggen, *bĕrbaring sakit;* een — op de been brengen, *mĕngĕrahkan sĕgala rājat hĕndaḳ bĕrpĕrang;* het — in slagorde scharen, *mĕngikat pĕrang.*

legeraanvoerder, *hoeloebalang, pahlawan,* Perz. *pĕnglima pĕrang* (onderscheiden in *pĕnglima pĕrang bĕsar, pĕnglima pĕrang* en *pĕnglima dalam*), *poenggawa,* Boeg. = *pĕnglima pĕrang bĕsar.* (Hij volgt in rang op den *pĕnglima pĕsoekoeran*).

legerafdeeling, *pasoekan, katoemboekan.*

legerbericht, *chabar dari medan pĕpĕrangan.*

legeren, halt houden van een leger, *bĕrkĕmti, mĕndirikan chaimah.*

legerhoofd, zie **legeraanvoerder.**

legerkamp, *baroeng-baroeng;* een —, opslaan, *bĕrbaroeng-baroeng.*

legermacht, *bala-tantara.*

legerplaats, kamp van een leger, *pĕtantaraän, pĕrhĕntiaw,* b.v. van de eene — tot de andere, *daripada sovatoe pĕrhĕntian datang kapada pĕrhĕntian jang laïn.*

legerscharen, *bala-tantara;* de hemelsche —, *bala-tantara malaikat.*

legerstede, *tĕmpat tidoer, pĕbaringan.*

legertent, *chaimah,* Ar.

legertocht, *angkatan pĕrang.*

legertros, legertuig, *sĕgala alat pĕpĕrangan.*

legerwagen, *rata pĕpĕrangan.*

leggen, *mĕlĕtakkan, mĕmboeboeh, mĕnaroh* (van *taroh*), *mĕmbaringkan;* iets op tafel —, *mĕlĕtakkan dimedja;* in eene kist —, *mĕmboeboeh dalam pĕti;* in de kast —, *mĕnaroh dalam almari;* een kleed, tapijt, mat of grooten platten steen —, *mĕnghamparkan,* gelegen, *tĕrhampar;* een kind op het bed —, *mĕmbaringkan kanak-kanak ditĕmpat tidoer;* op of over elkander —, zooals b.v. boeken, de plooien van een overhemd, planken, die men op elkander spijkert enz., *mĕnjoesoen* (van *soesoen*); de handen op iets —, b.v. op den kop van een slachtoffer, *mĕnoempangkan tangan; mĕnghantarkan tangannja kapada;* den vinger ergens op — om het aan te wijzen, *mĕnoendjal* (van *toendjal*); de vlakke hand op iets —, *mĕnĕmpap* (van *tĕmpap*); de hand op de borst —, *mĕnĕmpapkan tangan kapada dada.* —, neêrleggen van een steen, *mĕnghantarkan zaboewah batoe;* zich lomp op iets —, b.v. op iemands schoot, *mĕliadis;* te slapen —, *mĕnidoerkan* (van *tidoer*); te slapen —, van kleine kinderen, in de liefkozingstaal, *mĕnbamkan* (van *bam*); op een hakblok —, *mĕlandas;* aan den dag —, *mĕnjatakan, mĕlahirkan,* b.v. zijne tevredenheid aan den dag —, *mĕnjatakan kasĕnangannja;* blijdschap aan den dag —, *mĕlahirkan kasoekaännja;* afkeerigheid aan den dag —, *mĕnjĕgan;* op elkander gelegd, van bètelbladen, *bĕrsoelap;* op elkander gelegde bètelbladen, *dauen sirih bĕrsoelap;* afzonderlijk —, apart —, *mĕngasingkan, mĕngasakan;* zich te slapen —, *mĕmbaringkan dirinja kĕndak-tidoer;* de wind legt zich, *angin bĕrtĕdoeh;* strikken —, *mĕmasang djĕrat* (van *pasang*); lagen —, *mĕngadang* (van *adang*); voor oogen —, aantoonen, *mĕnoendjoekkan* (van *toendjoek*); de schuld op iemand anders —, *salahnja ditanggoengkan pada orang laïn;* de hand aan iets —, *maoelaï mĕngĕrdjakan* (van *kĕrdja*); in den weg —, dwarsboomen, *mĕrintangi;* de woorden in den mond —, *disoeroeh katakan, mĕnjoeroeh mĕngatakan;* in asch —, *mĕmbakar, mĕnoenoekan* (van *toenoe*), *mĕnghangoeskan;* de hand op den mond —, *bĕrtĕkap moeloet;* de kiel —, *mĕmasang loenas* (van *pasang*); den eersten steen —, *mĕmasang batoe jang pĕrtama, mĕmboeboeh b. j. p.;* het fondament —, *mĕmboeboeh alas, mĕmasang kaki tembok;* iemand voorover —, *mĕniarapkan orang* (van *tiarap*); iemand achterover —, *mĕnĕlĕntangkan orang* (van *tĕlĕntang*); op de schoot —, nemen, houden, *mĕmangkoe* (van *pangkoe*), *mĕriba;* iets een ander op de schoot —, *mĕlĕtakkan dipangkoe, m. diribaän;* zijne handen op den grond — van iemand die ter aarde buigt, *mĕnĕkaukan tangannja kaboemi;* weer op zijne plaats —, *mĕmoelangkan pada tĕmpatnja* (van *poelang*); over iets heen —, van een dock enz., *mĕnoedoengkan* (van *toedoeng*); op elkander —, in lagen, *mĕlapiskan, mĕnjoesoen* (van *soesoen*); een vloer —, *mĕmasang lantai* (van *pasang*); eieren —, *bĕrtĕlor.*

leghen, *bajam jang bĕrtĕlor.*

legio, *kabanjakan.*

legioen, *katoemboekan, pasoekan.*

legtijd, *moesim bĕrtĕlor.*

leguaan, *bijawak;* op Java *mĕnjawak;* zich als een — voordoen, *mĕmbijawak.*

lei, om op te schrijven, *papan toelis, loh batoe;* op een — schrijven, *mĕnjoerat pada loh batoe;* met — gedekt, van een huis, *bĕratapkan batoe.*

leiden, geleiden, *mĕnghantar, mĕnghantarkan;* bij de hand —, *mĕmimpin* (van *pimpin*), *mĕmimpin tangan;* een beest aan een touw of teugel achter zich voort—, *mĕngiritkan,* (van *irit,* ook *ĕrĕt* uitgesproken). — door middel van iets, b.v. bij den toom, bij een stok enz., *mĕnoentoen* (van *toentoen*). — van vloeistoffen of rook door eene buis of pijp, *mĕntjorong;* waartoe zal dat —, wat zal daarvan het einde zijn, *apatah soedahnja;* een troep —, door als aanvoerder voorop te gaan, *mĕngandjoer* (van *andjoer*); het water ergens heen

—, *mĕnjimpangkan* (van *simpang*), *mĕnoeroenkan* (van *toeroen*), *mĕngalirkan* (van *alir*); water naar de rijstvelden —, *mĕmbandarkan ajar kasawah*; in verzoeking —, *mĕmbawa kapada pĕrtjobaän*; in de waarheid —, *mĕmbawa kapada kabĕnaran*; de vergadering —, *mĕmĕrentahkan madjlis, m. pĕrhimponan* (van *pĕrentah*); de werkzaamheden —, *mĕngatoerkan pĕkĕrdjaän, mĕmĕrentahkan p.*; een dun touw —, bij den neus —, *mĕntjoekan* (van *tjoe*), *mĕmpĕrdajakan*; ter slachtbank —, letterl. *mĕmbawa kapada pĕbantjaan, m. k. pĕsĕmbĕlehan*; overdrachtelijk van personen, *mĕmbawa kapada mati*; deze weg leidt naar N., *djalan ini djatoh kanĕgari N.* Zie bij **loopen**; zich laten —, *mĕmbijarkan dirinja dihantar* (of *dipimpin, dibawa, ditoentoen*); God leide u op den rechten weg, *arajadaka'llah*, Ar. gebruikt als zegewensch.

leiddraad, *toeroet-toeroetan.*

leider, geleider, *pĕnghantar, pĕmimpin, pĕmbawa, pĕnoentoen, pĕngandjoer.* Zie het onderscheid bij **leiden.**

leiding, *hantaran, pimpinan, toentoenan, pĕmbawaän, pĕngandjoeran, pĕntjorongan.* Zie het onderscheid bij **leiden.** — langs den rechten weg, *irsjad*, Ar.; deze zaak is aan zijne — toevertrouwd, *pĕrkara ini disĕrahkan kapada pĕmĕrentahannja.*

leidsel, leisel, *tali kang.*

leidsman, *pĕnghantar, pĕmimpin, pĕmbawa, pĕnoentoen, pĕngandjoer.* Zie het onderscheid bij **leiden.** —, aanvoerder, ook *pĕnghoeloe, kapala, amir*, Ar. — der geloovigen, titel der Kaliefen, *amirol'moeminina.*

leiendak, *atap batoe.*

leizeil, *lajar dastoer.*

lek, *botjor.* — zijn, *botjor.* — worden, *djadi botjor*; een — stoppen, *mĕmboenoeh botjor.* — maken, b.v. een vaartuig om het te doen zinken, *mĕmbotjorkan.* —, de lekke plaats, *tĕmpat botjor.* — van een vaartuig, doordat de naden opengesprongen zijn, *gĕla.* — van een dak, *tiris.*

leken: geleckt, bij druppels gevloeid, *ĕtoes*; leking, *pĕngĕtoes*, b.v. *dibawa katĕmpat darah jang ĕtoes*, werd gebracht ter plantse van het gelecckte bloed; *bĕrdjalan dĕkat pĕngĕtoes darah*, liep dicht bij de bloedleking.

lekdoek, doorzijgdoek, *kaïn pĕnapis.*

lekgat, *lobang botjor.*

lekhonig, *ajar lĕbah titisan.*

lekkage, *botjoran.* —, doorsijpeling, *tirisan.*

lekken, *botjor.* —, doorsijpelen, *mĕniris, tiris.*

lekker, van spijzen, dranken, het gevoel, den slaap, eene geur enz., *sĕdap, enak.* Zie ook **aangenaam**; ik gevoel mij niet —, *badankoe tiada sĕdap.* —, welvarend, smakelijk ook *njaman* en *lĕdzat*, Ar. — leven, *hidoep dĕngan lĕdzat*; allerlei — e spijzen, *pĕlĕbagai makanan jang lĕdzat ljita rasanja.* — eten, *makan enak*, m. *sĕdap.* — ruiken, *enak baoenja, haroem baoenja, wangi, sĕdap baoenja.* — smaken, *enak rasanja, lĕdzat rasanja.* —, verzot op — eten, *soeka makan enak-enak*; *s. m. sĕdap-sĕdap*; iemand — maken, opopwarmen, opvijzelen, *mĕngangkat-angkat, mĕngandjoeng*, zie bij **loopje.**

lekkerbek, *orang jang soeka makan minoem sĕdap-sĕdap.*

lekkerheid, *kachakan, kasĕdapan.*

lekkernij, *sĕdapan, nimat*, Ar.; allerlei — en, *sĕdap-sĕdapan, pĕlĕbagai nimat.*

lekkers, allerlei gebak, *pĕlĕbagai pangganan, p. koewih-koewih.*

lekkertjes, *dĕngan lĕdzat.*

leksteen, filtreersteen, *batoe pĕnjiring, batoe saringan.*

lekton, lekvat, *pĕnadah titisan.*

lekwater, *ajar botjor, ajar titisan.*

lekzak, *kaïn pĕnapis, kaïn saringan.*

lel, in het algemeen, *tjoeping*; oor—, *tjoeping tĕlinga*; de —len van een haan, *gĕlambir, pijal.* —len-bellen, *tjompang-tjamping*; een kleed waar de —len-bellen bijhangen, *pakajan tjompang-tjamping.* —, zie ook **hoer**; keel—, huig, *anaklidah.*

lelie, *bakoeng, boenga bakoeng.* Soorten zijn: *b. emas, b. perak, b. soewasa* en *b. pantai*; e. s. v. witte, welriekende —, *bĕramban.*

lellen, telkens zijne woorden herhalen, *bĕroelang-oelang katanja.*

lemmer, van mes of wapen, *mata.* — van een mes, *mata pisau.* — van een zwaard, *mata pĕdang.*

lemmet, pit van lamp of kaars, *soemboe.*

lende, middel, *pinggang.* —, zijde van het lichaam, *lamboeng*; de —nen, *sĕlbi*, Ar.; de —n smeren, *mĕnghantam.*

lendebreuk, *patah pinggang.*
lendestuk, *daging pinggang, daging lamboeng.*
lendewervel, *boekoe toelang bělakang.*
lendenader, *oerat lamboeng.*
lendenlam, *lěmah pinggang.*
lendenpijn, *sakit pinggang.*
lengen, langer worden, *djadi pandjang, bertambah pandjangnja.* —, dunner maken, aanlengen, *měntjaïrkan, měngentjerkan,* Jav.; de dagen —, *sijang hari makin pandjang.*
lengte, *pandjang.* — van tijd, *lama.* — en breedte, *pandjang lebar;* de — en breedte van iets, *lintang-boedjoer,* b.v. de — en breedte van eene tafel, *lintang-boedjoer medja;* geographische —, *boedjoer.* — van iets ook *djoelat, kapal;* de — van een paard, een paards—, *sadjoelat koeda;* ook van tijd, b.v. *běběrapa zamán dan djoelat-djoelat,* vele eeuwen en lengten van tijd; de geheele — van het u enschelijke lichaam als het uitgestrekt ligt, *landjoer,* b.v. *běrapa pandjang landjoer, bagitoelah sělimoet,* zoo lang de lengte van het lichaam is, zoo lang is ook de deken. Sprw.; door — van tijd, *lama-kalamaán;* zich in zijn volle — uitstrekken, b.v. van eene slang, *měmboedjoerkan dirinja.* —, zie ook **lang.**
lengtemaat, *oekoeran pandjang.* — en inhoudsmaten, *oekoeran dan soekatan.*
lenig, buigzaam, teeder, *těmboet.* — van de ledematen, wapens, hoofdhaar enz., *těntik, těntoek.* — van lichaam, en vlug in zijne bewegingen, *djěraoes.*
lenigen, zacht maken, *mělěmboetkan.* —, verminderen, *měngoerangkan* (van *koerang).* —, verlichten, *měringankan.*
lens, ledig, *kěmpa, kosong.* — scheppen van een vaartuig, *běrkěmarau,* b.v. *běrkěmarau ajar roewangnja,* het water in het ruim — scheppen, uithoozen.
lenzen, ledig scheppen, *měnimba sampai habis ajarnja* (van *timba*).
lenzen, met storm voor den wind wegzeilen, *běrlajar děngan lajar toepang sěhadja.*
lepel om iets naar den mond te brengen, *soedoe, soedoek, sendok,* b.v. *koerangkoerang boeboer, lěbih-lěbih soedoek,* hoe minder pap, hoe meer lepels, Sprw.; groote pot—, *sěndok;* e. s. v. houten — om de gekookte rijst om te roeren, *iroes.* — van een inlandsch anker, *tjandit.* — van een blijde, *djoeran.* —, schep, gemaakt van een kokosdop met een steel er aan, *gajoeng;* e. s. v. — of schep voor water, *siboer.* Voor onzen eetlepel zegt men bijne overal *sendok,*
lepelblad, *daoen soedoe ajar.*
lepelen, met een eetlepel, *měnjoedoe.* Ook voor het — met den bek van zwemvogels, b.v. *soedah tidak tërsoedoe olih angsa, běharoe dibërikan kapada itik,* als het door de ganzen niet meer is op te —, dan pas wordt het aan de eenden gegeven, Sprw. — met een grooten potlepel, *měnjendok.*
lepelvormig, *saroepa soedoe.*
leppen, met kleine teugjes drinken, *měngiroep* (van *iroep*).
lepper, *pěngiroep.*
lepperen, *měngiroep-iroep.*
leppering, *pěngiroepan.*
lepra, *pěnjakit koesta, kědal andjing;* e. s. v. —, waarbij voren in de palmen der handen en voetzoolen ontstaan, *kërat-kërat;* e. s. v. —, waarbij de knoken krom worden, *dangkoeng;* de hoogste graad van —, *tjaboh.* —, zie ook **melaatschheid.**
lepraboom, de hura crepitans, *pokok koesta.*
les, die gegeven wordt, *pěngadjaran.* — die men leert, *pěladjaran;* lees—, *pěmbatjaän.* — geven, *měngadjar.* — nemen, *běladjar;* zijne — van buiten leeren, *měngapal-apalkan pěmbatjaännja* (van *hafal,* Ar.). —, vermaning, terechtwijzing, *nasihat,* Ar. —, bestraffing, *tëngking, përedikan, pënghardikan;* iemand de — lezen, duchtig doorhalen, *mërëdikkan, měnghardikkan, mënëngking* (van *tëngking*); een zedepreek houden, *měmbatja chothat,* b.v. *toewan ini tërlaloe pandai měmbatja chothat,* mijnheer is zeer knap in het lezen van de —.
lesboek, lessenboek, *soerat pëladjaran.*
lèse majesté, *doerhaka kapada radja.*
lesgever, *pëngadjar, goeroe.*
lesschen, van den dorst, *měmadamkan dahaga* (van *padam,* gelescht), *měmoewaskan dahaga* (van *powas,* verzadigd).
lessenaar, *medja toelis.* — in de moskee, waarvoor de priester staat, die de preek houdt, *minbar,* Ar.
letsel, verhindering, *sangkoetan.* —, nadeel, schade, *roegi.* —, verwonding,

loeka. —, beschadiging, verwonding, ook *djêdjas.* — bekomen hebben, *tjidera*, b.v. men zegt dat de bevelhebber — bekomen heeft, *chabar pënglimanja tjidera.* —, ongemak, *kasoesahan, kasoekaran.*

letten, weerhouden, *mënëgahkan* (van *tegah*), *mënahani* (van *tahan*); wat let mij, *apa jang mënëgahkan dakoe.* —, achtgeven op, *mëatjamkan, mëmberi mata, mëailik* (van *titik*), *mëmperhatikan*, ook verkort tot *mëratikan.* —, een oogje houden op, *mëmboewang-boewang mata*; let goed op deze dingen, die gij ziet, *tjamkan baik-baik barang përkara jang kaulihat ini*; goed op de kenteekens of kenmerken van iets of iem. letten, *mëaandai baik-baik*; ik let er op en overdenk het, *akoe tjamkan dan akoe ingat-ingat*; let vooral op zijne woorden, *tjamkan baik-baik përkataännja*; let er op, geef acht, *ingat-ingat, djaga baik-baik.*

letter, *hoeroef*, Ar. *aksara*, Skr.; druk—, *hoeroef tjap, b. tjitak, h. têra*; schrijf—, *hoeroef soeratan.* — en relief, zooals voor de blinden wordt gebezigd, *hoeroef timboel*; stop- of merk—, *hoeroef djëroematan, hoeroef tisikan.* —s gieten, *mënoewang hoeroef timah* (van *toewang*). —s snijden, *mëngoekir hoeroef* (van *oekir*).

letterbakje, *têmpat hoeroef.*

letterdoek, merklap, *kain djëroematan hoeroef.*

letterdruk, *pëngëtjapan hoeroef, pëntjitakan hoeroef.*

letteren, de fraaie —, *ëlmoe dan pëngatahoean.*

letteren, merken, borduren, *mëndjëroemathoeroef, mënoelis hoeroef* (van *toelis*).

lettergieter, *toekang mënoewang hoeroef tjap.*

lettergreep, *patah kata, soekoe kalimah.*

letterkas, *kotak-kotak têmpat hoeroef.*

letterkunde, *ëlmoe kitâb.*

letterkundige, *orang ülim*, Ar. *orang sastrawan.*

letterschrift, *soeratan hoeroef.*

lettersnijder, *pëngoekir hoeroef.*

lettersoort, *matjam hoeroef.*

letterteeken, klankteeken bij het Arabisch schrift, *baris hoeroef, sëndjata hoeroef.*

lettertje, briefje, *soerat këljil, soerat sadzarah, soerat sakërat* enz.

letterverbinding, *rangkajan hoeroef, hoeboengan hoeroef.*

letterverzetting, *pindahan hoeroef.*

lettervorm, *atjowan hoeroef.*

letterzetten, *mëngatoerkan hoeroef.*

letterzetter, *toekang mëngatoer hoeroef, pëngatoer hoeroef, toekang tjap.*

letterzetterij, *têmpat mëngatoer hoeroef.*

leugen, *doesta, bohong*; op Java *djoesta.* —s verzinnen, *mëreka doesta, bërboewat bohong, berboewat doesta*, ook leugens op den mouw spelden. —s spreken, *berdoesta, berbohong, bërkata-kata doesta, bërkata-kata bohong.*

leugenaar, *pëndoesta, pëmbohong, orang bërdoesta, orang bërbohong*; tot — maken, *mëmpërdoestakan*; voor — uitgemaakt worden, *dipërdoestakan.*

leugenachtig, van eene zaak, *doesta, bohong.* — van een persoon, *pëndoesta, pëmbohong.* —, gewoon te liegen, ook *tjaling*; een — verhaal, *tjëritëra doesta, tjëritëra bohong.*

leugensmeder, *orang mëreka doesta.*

leugentaal, *përkataän doesta, përkataän bohong.*

leugentijding, *chabar doesta*; op Java *kabar djoesta.*

leugenverdichtsel, *reka doesta.*

leugenvertelling, *tjëritëra doesta.*

leugenzak, *pëmbohong bësar, pëndoesta bësar.*

leuk, onverschillig, *tiada fadloeli, tiada përdoeli*; zich — houden, zich houden alsof men er niets van weet, *poeraapoera tiada tahoe, mâin hoiloh.*

leunen, als zelf bewuste daad, *bërsandar, bërsender*, b.v. hij leunt tegen den boom, *ija bërsandar pada pohon itoe.* —, als accidenteel passieve toestand, *tërsandar, tërsender*, b.v. de lansen leunden tegen den wand, *ségala toembak itoe tërsandar pada dinding*; tegen elkander —, *sandarmënjandar*; doen —, *mënjandarkan.* — b.v. van een kind tegen zijne moeder, *bërsendel*; schouder aan schouder —, *bërsendel bahoe*; onder het gaan op iemands schouder —, *bërpapah*; achterover —, *sandar aloe*; bij het zitten geheel achterover —, *lijoek*; met de kin op den voorarm — en voor zich staren, *mëndangok*; met de kin ergens op —, *mëndjanggoet*; met den arm op tafel —, *lindih*; met de hand op iets drukkend —, *mënëkan* (van *tëkan*); met de ellebogen geleund zitten, *doedoek*

bërtëlëkoe; met de kin leunende op de hand en de elleboog leunende op de tafel of iets dergel., *bërtëlëkoe bërtongkat dagoe.*

leuning, van een trap, *soesoeran tangga;* ook wel van een brug enz.; rug— van een stoel of bank, *pësandaran.* — van eene galerij, *keleŋ-keleŋ;* arm— van een stoel, *keleŋ-keleŋ koersi.*

leuningstoel, *koersi keleŋ-keleŋ.*

leunkussen, *bantal pësandaran.* — op een fraaien stoel, of op een praalbed, *bantal sëraga.*

leus, wachtwoord tot waarschuwing voor onraad, *sëmbojan.* —, devies, *ălâmat,* Ar. *tanda ălâmat.* —, schijn, *poera-poera, sëmoe-sëmoe;* iets voor de — doen, *poera-poera mëmboewat,* ook *tjoema-tjoema.*

leuteraar, talmer, *pëlambat.* —, iemand die beuzelpraat houdt, *orang përemet, orang përenjeh, orang përcpeŋ.*

leuteren, talmen, *bërlambat-lambat, përlahan-lahan;* op Java *plan-plan.* — bij zijn werk, *oentëlkan bëkërdja.* — in zijn werk, zooals naaien, breien enz., *mëngëroemit.* —, beuzelpraat houden, *mërepeŋ, mëremet, mërenjeh.* —, zaniken, *mëngëtil* (van *këtil*); het zeil leutert, *lajar tiada makan angin.*

leuterkous, *orang pëlambat.*

leven, Ww. *hidoep;* levend, *hidoep;* laten —, in het — laten, *mënghidoepi;* doen —, het — geven, *mënghidoepkan;* zoo lang hij leeft, *sa'ëmoer hidoepnja;* als God wil en wij —, *insja' Allah, kalau ada djandji kita;* de Koning leve, tot den Vorst, *daulat toewankoe, dirgahajoe toewankoe;* van den Vorst, *daulat baginda;* met eene vrouw —, *doedoeŋ dëngan sa'orang përampoewan;* tevreden —, *hidoep dëngan sënang;* in rust, veiligheid, vrede —, *hidoep dëngan santausa, h. d. salamat santausa;* al wat leeft, *sëgala sasoewatoe jang bërnjawa,* letterl. al wat een ziel heeft; lang —, *hidoep lama, landjoet ëmoer, pandjang ëmoer;* lang doen —, *mëlandjoetkan ëmoer;* als ik leef, *djikalau ada ĥajât, djikalau ada hidoep;* zoo waar als ik leef, *sasoenggoeh-soenggoeh akoe ini hidoep.* — als vroolijk Fransje, *hidoep dëngan soeka rija;* in overdaad —, *hidoep dëngan kamewaân, bërlëbihlëbihan;* zij kunnen met elkander niet —, komen slecht met elkander overeen, *mareka-itoe tiada bolih bërdjinakdjinakan;* men weet niet hoe lang men leeft, *orang tiada tahoe akan adjalnja;* God doe u lang —, *dilandjoetkan Allah kiranja ëmoermoe;* hij heeft niet om van te —, *tiada jang didjadikan bëlandja hidoepnja;* als een groot heer —, *hidoep tjara orang bësar;* niet meer —, *tiada lagi hidoep, soedah mati;* goed —, *hidoep dëngan sënang;* zich goed gedragen, *baik kalakoewanja,* de armen laten —, verzorgen, *mëmëliharakan orang miskin* (van *pëlihara*); van de hand in de tand —, *dapat pagi, makan pagi, dapat pëtang, makan pëtang;* van rijst alleen —, *makan nasi sahadja;* toen hij nog leefde, *pada masa hidoepnja, pada masa ĥajâtnja;* slecht met iemand —, iemand mishandelen, *mënganiajakan orang* (van *aniaja*); zij — met elkander als de kat en de hond, *kalakoeannja sapërti andjing dëngan koetjing;* duur —, *pakai banjak bëlandja;* het is hier duur —, *disini pakai banjak bëlandja;* hij weet te —, hij is beleefd, *ija tahoe adat, ija tahoe bëhasa;* hij heeft overleg, *ija sa'orang bidjaksana;* hij weet zich behoorlijk te gedragen, *ija tahoe mëlakoekan dirinja dëngan patoet* (of *dëngan sapërtinja*); armoedig —, *hidoep dëngan kakoeranagan, hidoep dalam ĥal miskin;* in twist —, *sëlaloe dalam përbantahan;* in vriendschap met iemand —, *hidoep bërkasihkasihan dëngan sa'orang;* onder de schaduw der Hollandsche vlag —, *hidoep dibawah përaŋaongan bandera Wolanda;* ruw, onverschillig met iets —, *mënjëmbarangkan* (van *sëmbarang*); voor of ten behoeve van iemand —, *hidoep karëna sa'orang.* — als god in Frankrijk, *mëradja-lela;* ongeregeld —, *tiada ketahoean kalakoeannja;* naar zijne lusten —, *mënoeroet hawa-nafsoenja;* gelukkig —, *hidoep dëngan salamat;* van den hoogen boom —, *mëmboroskan hartanja, makan boewahnja sërta dëngan pokoŋnja.*

leven, Zlfst. nw. *hidoep, kahidoepan, ĥajât,* Ar.; zijn —, *hidoepnja, kahidoepannja;* bij zijn —, *pada masa hidoepnja, pada masa ĥajâtnja;* teeken des levens, vriendschapsblijk, geschenk bij een brief, *tanda ĥajât;* uw — is afhankelijk van God, *ĥajâtmoe akan kakëndaĥ Allah.* —, ziel, *njawa;* het — hebben, *bërnjawa;* al wat —

heeft, *ségala sasoeatoe jang bérnjawa;* een aasje —, *njawa-njawa ikan;* er is nog een aasje — in, *ada lagi njawa-njawa ikan dalamnja;* zoo lief als zijn eigen —, *satimbang dengan njawa, timbangan njawa;* mijn — is in zijne hand, *kamatiankoe dalam tangannja,* b.v. *kata orang jang tahoe bahwa kamatiankoe ini dalam tangan Laksamana,* zij, die het bepaald weten, zeggen, dat mijn — in de hand is van Laksamana, letterl. mijn dood; iem. het — benemen, *mengambil matinja;* het toekomende —, *acherat,* Ar. dit en het toekomende —, *doenia acherat.* —, levensduur, *'oemoer,* Ar. gedurende zijn geheele —, *sa'oemoer hidoepnja;* al mijn —, *sa'oemoer hidoepkoe;* een lang —, *oemoer pandjang, oemoer landjoet, dirgahajoe,* Skr.; in het — laten, *menghidoepi;* het — geven, *menghidoepkan;* zoodat er slechts het — aan ontbrak, *sahingga tiada berdjawa djoega,* b.v. *dan bérbagai-bagai roepanja binatang ditoelisnja saperti binatang hidoep roepanja, sahingga tiada bérajawa djoega,* zij hadden daar allerlei soorten van dieren geschilderd, die er als levende dieren uitzagen, zoodat er slechts het leven aan ontbrak. —, voedsel, bestaan, *kahidoepan, rézéki,* Ar.; hinderlijk —, geraas, getier, ook b.v. van het geluid van kikkers als hun gekwaak iem. belet te slapen, *ingar.* —, rumoer, getier, *gadoch.* — maken, *bergadoch, memboewat hising.* — maken over iets of om iets, *menggadochi, menggadochkan;* een vreeselijk —, *gadoch besar.* —, bewegen van een kind in de baarmoeder, zie bij **bewegen.** —, opschudding, *gémpar, hoeroe-hara;* het was een — als een oordeel, *gémparoja saperti kijámat adanja.* — over iets of tegen iets maken, *menggémparkan;* een deugdzaam — leiden, *baik kalakoeannja;* het — benemen, *mengambil njawanja, memboenoeh;* zich het — benemen, *memboenoeh dirinja.* —, dat waarin men zijn vreugde vindt, *kasoekaän,* b.v. zijne vrouw is zijn —, *bininja itoe kasoekaännya;* de jacht is zijn —, *bérboeroe itoe kasoekaännja;* in — en dood, *mati hidoep;* een gevecht op — en dood, *bermati-mati pérang;* zijn — voor iets opofferen, *membelandjakan djiwanja;* zijn — wagen, *hendak méwboewang njawa,* b.v. *sébab oewang doelapan poeloeh ringgit itoekah éntjik hendak memboewang njawa,* wilt ge dan voor die tachtig dollars uw — wagen? het — hangt aan een zijden draadje, *bergantoeng pada sakélai ramboet mati hidoep;* als je er zoo uitziet geef ik geen duit meer voor je —, *djika soedah démikian roepamoe, sakeping pitis pon tiada hargamoe lagi;* het — er bij inschieten, *hilang njawanja;* het — er afbrengen, uit den strijd, zie bij **levend;** iemand naar het — staan, *menjehadjakan matinja;* om het — smeeken, lijfsgenade smeeken, *minta djiwa;* God verlenge uw —, *harang dilandjoetkan Allah kiranja oemoer oewija zamán toewan,* briefstijl; zijn — in godsdienstige afzondering slijten, *bertapa;* manier van —, *péri hidoep, péri kahidoepan;* een zwervend — leiden, *méngombara, hanjoet kasana kamari;* in het — snijden, *méngérat dalam doging jang hidoep;* in het — gespaard blijven, *dihidoepkan;* op verbeurte van het —, *atas hoekoem mati diboenoeh;* naar het — geteekend, *ditoelis méwoeroet toeladan jang hidoep.* —, drukte, vroolijkheid, volkrijkheid, *ramai.*

levend. *hidoep;* een — wezen, *kaädaän jang hidoep, kaädaän jang bérnjawa;* een — mensch, *orang hidorp.* —, Bijw. *dengan hidoep, hidoep-hidoep,* b.v. — gevangen, *ditangkap dengan hidoepnja.* — gevild, *dikoeliti hidoep-hidoep;* meer dood dan —, *lébih dari satengah mati.* — maken, *menghidoepkan,* b.v. en al die prinsen werden door Indra Poetra weer — gemaakt, *maka ségala anak radja-radja itoepon dihidoepkan poela olih Indra Poetéra.* — water, *ajar hidoep.* —e kalk, *kapoer tohor;* de —e talen, *ségala béhasa jang lagi térpakai sakarang ini;* bij —en lijve, *sélagi hidoepnja;* nog —, *lagi hidoep;* hij heeft drie nog —e kinderen, *anaknja jang lagi hidoep tiga orang.* — uit den strijd gekomen, het leven er afgebracht hebben, *hidoep daripada pérang;* in de —e hand, *pada tangan orang jang hidoep.*

levendbarend, *béranak,* b.v. er zijn —e en eierleggende slangen, *ada oelar jang béranak, ada jang bértelor.*

levende, *orang hidoep,* b.v. God zal de —n en de dooden oordeelen, *Toehan Allah akan méngkoekoemkan ségala orang jang hidoep dan jang soedah mati.*

levendig, van aard, *ramai,* b.v. *kasèna*

mareka-iloe tërlaloe ramai laki-laki përampoeannja, want zij waren zeer — van aard, de mannen en de vrouwen. —, druk, *siboek*, b.v. *maka dalam Malaka tërlaloe siboek pada hari iloe, karëna tiga ëmpat poeloeh kapal bërlajar sakali goes*, te dier tijde was het te Malaka bijzonder —, want dertig, veertig schepen zeilden op eenmaal uit. —, vlug, wakker in zijne handelingen, *pantas, pantas kalakoean*. —, druk door het groot aantal personen, dus — van eene markt, eene stad, een gezelschap, een audientie enz., *ramai*; een —e handel, *përniagaän jang ramai*; een —e stad, *nëgari jang ramai, nëgari jang mämoer*; een —e markt, *pasar jang ramai*. — in bewegingen of handelingen, *katjak*.

levenmakend, zie **luidruchtig.**

levenloos, *mati, tiada bërnjawa, tiada hidoep.*

levensadem, *nafas pënghidoepan.*

levensader, *asal pënghidoepan.*

levensbeginsel, *pohon pënghidoepan.*

levensbehoud, *pëmëliharaän kahidoepan.*

levensbenoodigdheden, *barang jang hädjat akan kahidoepan.*

levensbericht, *chabar akan përi kahidoepan.*

levensbeschrijving, *hikäjat përi kahidoepan.*

levensbron, *pohon rahmat.*

levensdagen, *ëmoer hidoep.*

levensduur, leeftijd, *ämoer, ëmoer hidoep.*

levenseinde, de vooruit bepaalde tijd van iemands dood, *adjal*, Ar. *adjal hidoep.* — ook *djandji*, b.v. zijn — was reeds daar, *tëlah sampai djandjinja.*

levensgeest, *soemangat*; keer terug —, *koer soemangat!* een uitroep van verbazing of ontzetting.

levensgevaar, *bahaja, bahaja maut.*

levensgezel, man of vrouw, *djodo*; zij heeft geen —, hij heeft geen —in, *tiada djodonja.*

levensgroot, *sabësar orang hidoep*; van een dier moet voor *orang* de naam van het dier in de plaats komen.

levensjaar; van de eerste levensjaren af, *dari moela këtjil; dari këtjil moela.*

levenskar of wagen, *kandaraän ëmoer.*

levenskracht, *gahja, gaja*; geen — bezitten, *tiada bërgaja.* —, ook *njawa* en *soemangat.*

levenslang, *sa'ëmoer hidoep, salama ëmoer hidoep*; hij is — naar den overwal verbannen, *ija diboewang kasabërang akan tinggal disana sa'ëmoer hidoepnja lamanja.*

levenslicht, het leven, *kahidoepan, hajät*, Ar.

levensmiddelen, *pënghidoepan, rëzëki*, Ar. —, spijzen en dranken, *makanan dan minoeman.* —, proviand, *bëkalbëkalan, përbëkalan*; van — voorzien, in dien zin, *mëmbëkalkan.* —, rantsoen, *biaja, moezara*; van — voorzien in dien zin, *mëmbiajakan.* —, benoodigdheden, *hädjat, barang-barang hädjat.*

levensomstandigheden, *häl kahidoepan.*

levensonderhoud, dat wat tot — dient, *pënghidoepan, sara, nafakah*, Ar.; tot — dienen, *mëndjadi pënghidoepan, akan pënghidoepan.* —, bestaan, *kahidoepan*; zijn — zoeken, *mëntjëhari kahidoepannja*; bekrompen —, *pitjik rëzëki.*

levensreis, *pëlajaran kahidoepan*, b.v. *dan tëlah këna bëberapa riboet dan oembak jang bësar-bësar dalam pëlajaran kahidoepan doenia ini*, en overvallen ben door stormen en groote golven op de — in deze wereld.

levensteeken, fig. voor een geschenk bij een brief, *tanda kahidoepan, älämatoe'lhajät, borhanoe'lhajät*, Ar.

levenstijd, *masa kahidoepan, ëmoer*, Ar.

levenswandel, *kalakoewan.*

levenswarmte, *soehoe, soeh.*

levenswijs, *përi kahidoepan.* —, gedrag, *kalakoewan.*

levenswoning, *roemah ëmoer.*

levenwekkend, *jang mënghidoepkan.* —, door middel van heidensche offeranden en het opzeggen van formuliergebeden, *jang mëmoedja* (van *poedja*).

lever; de —, het lichaamsdeel, *limpa, hampëdas, pëlih*; uitzetting van de —, *bëngkak limpa.*

leverader, *oerat limpa.*

leverancier; vaste —, *rakanan, lëngganan.*

leverantie, *kasërahan.*

leverbaar, verkocht kunnen worden, *bolih didjoewal*; niet —, *tiada bolih didjoewal.*

leverbotsziekte, bij buffels, *boendoeng.*

leverbreuk, *pëtjah limpa.*

leveren, *mëmbawa, mëmbawa masoek, mënjampaikan, mëngadakan*; om werk

te —, te prestoeren, *akan mèmbawa pèkèrdjaän.* —, overleveren, zie ald.; slag —, *kerpèrang;* stof — tot gepraat, *mèndjadi isi moeloet, mèndjadi boewah moeloet;* in handen —, *menjerahkan kutangan;* niet te —, te voorschijn te brengen, *tiada téradakan,* b.v. *aapoeloeh poe tiada téradakan,* tien zelfs zijn niet te —.

leverontsteking, *sakit barah pada limpa.*

levertraan, *minjak ikan.*

leverworm, *tjatjing kambing.*

leverziekte, *penjakit limpa;* c. s. v. —, verzeld van koorts, *demam pèlih.*

leviathan, zeemonster, *naga laoet.*

leviet, *orang Lewi;* de Levieten, *bani Lewi;* de stam der Levieten, *soekoe bangsa Lewi.*

lexicograaf, *ahli'llograt,* Ar.

lexicographie, *ilmoe'llograt,* Ar.

lexicon, *kitäb lograt,* Ar.

lezen, van iets dat geschreven of gedrukt is, *membatja;* hardop, overluid —, *membatja kwewat-kwewat, membatja dengan njaring soewaranja;* stil bij zichzelven —, *membatja didalam hati;* met oplettendheid —, collationeeren, *menalik* (van *talik*); met horten en stooten —, *mèrangkoh-rangkah membatja;* vlot, vlug —, *lantjar membatja;* haperend —, *tèrsangkoet-sangkoet membatja;* leeren —, *beladjar membatja;* het 36ste hoofdstuk van den Koran bij stervenden —, *membatja jasin;* de onderrichting voor de gestorvenen bij het graf —, *membatja talkin;* den Koran —, *mengadji Korän,* ook alleen *mengadji;* den Koran leeren — *beladjar mengadji;* leeren — door den onderwijzer de woorden na te zeggen, *mengadji batang;* het gebed in de moskee —, *membatja kwenoet;* bij herhaling —, *beroelang-oelang membatja;* planeet —, in de sterren —, *mèlihat dalam noedjoem;* tooverspreuken — of opzeggen, *membatja mantèra;* uit bepaalde teekens iets — of voorzeggen, *membatja ramal, mèmbilang ramal;* de een na den ander —, *ganti berganti membatja;* de Vrijdagspreek in de moskee —, *membatja chothat;* ook fig. voor de les —, een zedepreek houden; beëindigen van het leeren — van den Koran, *mengchatamkan Korän;* iemand de les —, bestraffen, *mènghèrdik, mèrèdik;* uit de oogen te — zijn, *tèrbajang-bajang kapada mata;* men kon op zijn gelaat — wat er zijn hart omging, *isi hatinja itoepon kalihatanlah pada moekanja.*

lezen, opzamelen, *mèmoengoet* (van *poengoet*), *mèngoetip* (van *koetip*). Zie ook **oplezen:** aren —, *mèntjading;* rijst aldus verkregen, *padi tjading.*

lezer, van geschrift, *pembatja.* —, oplezer, *pèmoengoet, pengoetip.*

lezing, voorlezing, *pembatjaän.* — van den Koran, *pengadjian.* —, oplezing, *poengoetan, pengoetipan;* na de — van dien brief, *satelah soedah dibatja soerat itoe.*

lias, bundel aangeregen papieren, *soerat-soerat jang tèrdjeloedjoer.*

lichaam, ding, *benda, kaädaän, barang;* een vast —, *benda jang kèras, benda jang kipal; barang jang keras, barang jang kipal;* een vloeibaar —, *benda jang tjair, barang jang tjair;* elk — heeft lengte, breedte en hoogte, *tijaptijap benda ada pandjang-nja dan loebarnja dan tingginja;* een doorschijnend —, *benda jang terang-teroes;* drupvormig —, *barang jang bèrtitik-titik;* menschelijk of dierlijk —, *toeboeh, badan,* Ar. in poezie, *selira* (Skr. *sarira*); stoffelijk —, *toeboeh kasar;* onstoffelijk, geestelijk —, *toeboeh haloes, kaädaän rohani;* ziel en —, *badan djiwa, toeboeh dan njawa;* zijn gansche —, *saloerroeh toeboehnja.* —, lijk, *majit.* —, kreng, *bangkai.* —, buik, *pèroet;* de romp van het —, *batang toeboeh.* —, vorm, gestalte, *lèmbaga.*

lichaampje, stofdeeltje, *dzarrah,* Ar.

lichaamsbeweging, *gèrakan toeboeh, g. badan.*

lichaamsbouw, *bangoenan toeboeh, b. badan.*

lichaamsdeel, *anggota.*

lichaamsdwang, *sijäsat,* Ar.

lichaamsgebrek, *tjèla toeboeh, tjèla badan.*

lichaamsgestalte, *lèmbaga, bangoenan toeboeh.* —, houding, figuur, *sikap, tampan.*

lichaamsgestel, *pèri kaädaän toeboeh, hal kaädaän toeboeh.*

lichaamskastijding, *sijäsat,* Ar.

lichaamskracht, *kwewat toeboeh, kwewat badan.*

lichaamsmaat, de maat van het menschelijk lichaam, *oekoeran toeboeh, oekoe-*

ran badan. —, maat van voorwerpen, *oekoeran bënda.*

lichaamsoefening, *përoesahaän toeboeh.*

lichaamstoestand, *hal kaädaän toeboeh.*

lichamelijk, een lichaam hebbend, *bërtoeboeh.* —, stoffelijk, zinnelijk, *djoesmani,* Arab. —, voel- of tastbaar, *jang dapat dipëgang, jang dapat didjamah.* —, gestalteljk, *bërlëmbaga.* —, aan het lijf, *pada toeboeh,* b.v. — gestraft, *disiksa pada toeboehnja.*

licht, het tegenovergestelde van duister, *tërang.* —, glans, *sinar, tjahaja, noer,* Ar.; phosphoriek —, *pëndar;* zulk — van zich geven, *bërpëndar-pëndar;* ook valsch — in de oogen; het — eener lamp, *tërang pëlita, tërang lampo;* breng ons —, *bawalah pëlita; bawalah lampo,* of *lilin* of *dian;* steek het — aan, *pasanglah pëlita* of *lampo* of *lilin* of *dian.* —, daglicht, in tegenoverstelling van nacht, *sijang, sijang hari.* — worden, *djadi sijang;* het is reeds —, *soedah sijang, hari pon sijanglah;* werken bij het —, naml. bij het dag—, *bëkërdja pada sijang hari;* bij lamp of kaars, *bëkërdja dëngan pëlita* of *lampo* of *lilin* of *dian.* — en schaduw, *tërang dan bujang-bujang.* — en donker, *tërang dan gëlap;* tusschen — en donker, *antara tërang dëngan gëlap.* Zie **schemering;** het — zien, geboren worden, *djadi, dipëranakkan,* b.v. hij zag het — te Batavia, *ija djadi di Batawi, ija dipëranakkan di Batawijah;* van Vorsten ook *lahir,* Ar.; in het — komen, verschijnen, uitgegeven worden van boeken, *kaloewar;* aan het — komen, *djadi ujata, djadi lahir;* van iemands streken, *kadapatan boedi;* doen aan het — komen, *mënjatakan, mëlahirkan;* iemand het — uitblazen, dooden, *mëmboenoeh, mëngoemboet njawa, mëmënjapkan njawanja;* het — zijn van iets, *noer,* Ar. b.v. uit vleierij tegen Vorsten: gij zijt — der wereld, *Toewankoe noeroe'lalam;* op klaar —en dag, *pada sijang hari këtika rëmbang.* —, helder schijnend van de zon, *tërang tjoewatja;* van de maan, *tërang bënderang.* —, opheldering, b.v. van eene zaak, *katërangan, kanjataän.* — geven, ophelderen, *mënërangkan, mënjatakan;* aanbreken van het —, zie **aanbreken.**

licht, gemakkelijk te doen, *moedah.* —, mogelijk, wellicht, allicht, 't zou kunnen gebeuren, *moedah-moedahan;* niet —, moeilijk, *soekar;* niet — op te tillen, *soekar di-angkat;* licht, gering schatten, *mëmoedahkan;* te — achten, *mëntjoewai.* —, gemakkelijk, *soewang-soewang.* — boos, *soewang-soewang marah;* niet —, *ta'soewang-soewang,* b.v. een driedraadsch touw breekt niet —, *tali jang tiga lëmbar ta'soewang-soewang poetoes,* Sprw. niet — vergeten, *liada soewang-soewang loepa.* —, niet zwaar, *ringan, këringan;* op Java *enteng.* — geladen, van een vaartuig, *anggal;* het — met iets opnemen, niet tellen, *mëringankan,* b.v. het met den godsdienst — opnemen, *mëringankan agama;* een —e vracht, *gandaran jang ringan.* —, van sommige houtsoorten, puimsteen, gebak en dergel., voos, kurkachtig, *lempoeng.* — in het hoofd, *gërajang;* eene —e ongesteldheid, *sakit sëdikit, sakit tiada bëhena;* eene —e (dunne) kleeding, *pakajan tipis;* eene —e kost, spijs, *makanan jang lëmboet-lëmboet;* een — werk, *pëkërdjaän jang ringan.* — te doen, *moedah dipërboewat;* het is — te probeeren, *moedah ditjoba;* eene —e straf, *siksa jang ringan;* een —e gang, *pantas djalannja;* een — vrouwspersoon, *përampoewan djalang, lonté.* — over iets heenloopen, iets — opnemen, *mëmpërmoedahkan.*

licht, van kleuren, *moeda,* b.v. —groen, *hidjau moeda.* —rood, *merah moeda.* — gekleurd van de oogen, blauw of grijs, *boelar.* —e oogen, *mata boelar.*

lichtachtig, van het licht, *tërang sëdikit;* van kleuren, *moeda sëdikit.*

lichtbeeld, *tjëhaja bajang.*

lichtblauw, *biroe moeda.*

lichtbruin, rossig, *warna perang.* — met stippen, inz. van paarden en hanen, *bangkas.* — van huidskleur, bij menschen, *hitam manis.*

lichtekooi, *përampoewan djalang, lonté.*

lichtelijk, allicht, *moedah-moedahan.*

lichten; beginnen te —, van den dageraad, *sinar tërang, fadjar mërëkah.* —, lichter maken, minder zwaar maken, *mëringankan.* —, een last ontnemen, *mëngangkat tanggoengan.* —, een deel der scheepslading lossen, *mëmoenggah saparo moewatan* (van *poenggah*). — van een vaartuig, zoodat het minder zwaar

geladen is, *mënganggalkan* (van *anggal*). —, ledigen, *mënghëmpakan*. —, optillen, *mëngangkat*. — van een anker, *mëmbongkar sauoh*; uit den zadel —, *mënggoegoerkan dari atas koeda*; troepen —, *mëngërahkan rajat* (van *kërah*); de hielen —, *lari bërlepas dirinja*; de hand met iets —, *mëmpërmoedahkan, mëmboewat ringan, mëringankan*; iemand de huig —, den voet —, *mëmpërdajakan orang, mënipoekan orang*; iemands doopceel —, zijne zaken aan het licht brengen, *mëmbongkar bangkir përkara orang*; iemand de beurs —, *mëngëkalkan doewit orang*; een afschrift van het een of ander —, *mengambil salinan soerat*. —, verlichting aanbrengen, *mëringankan*. —, met een fakkel of pitje, *mënjoeloeh* (van *soeloeh*); met een kaars of lamp, *mëmbawa dijan, mëmbawa pelita*. —, weerlichten, *bërkilat*; zie **blitsemen**. — van de zee enz., *bërpëndar-pëndar*.

lichter, vaartuig, waarin een deel der scheepsvracht wordt overgeladen, *tongkang, përahoe tjoenia*, Bat. *soenboek*, Perz. —, zie ook **hefboom**.

lichtergeld, *oewang sewa tongkang*.

lichterman, *djoeragan tongkang*.

lichtgeel, *koening moeda, wërna langsat*.

lichtgeloovig, *lëkas përtjaja*.

lichtgeloovigheid, *përtjaja angin*.

lichtgeraakt, *lëkas marah, soeka marah, nipis tëlinga*.

lichtgevend, *mënërangi, mënërangkan*. —, phosphorisch licht van zich geven, *bërpëndar-pëndar*.

lichtglans, *kilat*; oogenblikkelijk voorbijgaande —, *tëlau*. — bij de gebeurte of het overlijden van verheven personen, *tedja*.

lichtgroen, *kidjau moeda*.

lichthart, *orang pëlalai*.

lichthartig, *lalai*.

lichthater, *pëmbëntji akan tërang*.

lichtheid, vroolijkheid, *kasoekaän*. —, geringe zwaarte, *ringan*. —, vlugheid, *pantas*. —, vaardigheid, *kapandjian, katoekangan*. —, gemakkelijkheid, *moedah, kamoedahan*. —, zorgeloosheid, achteloosheid, lichtzinnigheid, *lalai, kalalajan*.

lichthoofd, zie **lichthart**.

lichthout, glimhout, *kajoe jang bërpëndar-pëndar*.

lichting, oproeping van volk, *kërahan, pëngërahan*.

lichtje, een in olie gedoopt pitje om bij te lichten, *soeloeh*.

lichtkogel, *peloeroe api*.

lichtmis, *orang risau, përisau, orang gaibana, orang doekana*.

lichtplekken, gevormd door de zon als zij door het loof schijnt, *tëlau-tëlau*; die — hebben, *bërtëlau-tëlau*.

lichtrood, *merah moeda*.

lichtschuw, *takoet akan tërang*.

lichtschuwer, *orang jang takoet akan tërang*.

lichtstraal, *sinar*; fig. *panah*.

lichtvaardig, *koerang ingat, koerang pikir*; een — mensch, *orang jang koerang ingat, orang jang koerang pikir*; een — daad, *përboewatan dëngan koerang ingat, përboewatan dëngan koerang pikir*. —, met te weinig overlegging, *koerang timbang-mënimbang*. —, vermetel, rockeloos, *tërlaloe bërani*.

lichtzinnig = lichtvaardig.

lid, deel van het lichaam, *anggota*. —, deelgenoot, maat, *sakoetoe*; als — bijstaan, assisteeren, *mënjakoetoeï*. —, geleding tusschen twee gewrichten, *roewas, ros* Jav. Zoowel van levenlooze voorwerpen als van dieren en planten, b.v. vinger—, *roewas djari*; bamboe—, een geleding van een bamboeriet, *saroewas boeloeh*. — van het oog, *këlopak mata*; uit het — zijn, van een der ledematen, *salah oerat*; het mannelijke —, zie bij **schaamdeel**; eene ziekte onder de leden hebben, *mënjëhadjakan sakit*.

lid, deksel eener kan enz., *toetoepan, këlopak, tampoek*.

lidmaat, *sakoetoe*.

lidmaatschap, *përsakoetoean*.

lidteeken, *paroet*; van eene wond, *bëkas loeka*. — om den mond, b.v. van eene verzwering, waardoor de mond eenigszins geschonden is, *birat*.

lied, *njanjian*; een — zingen, *mënjanjikan soeatoe njanjian*. —, deun, *lagoe*; een — zingen, *mëlagoekan lagoe*. —, deuntje, wijsje, inzonderheid om iemand in slaap te zingen, *kidoeng*; zulk een — zingen, *mëngidoeng*.

lieden, *orang*; allerlei —, *orang-orang*; eenige —, *bëbërapa orang, sëtëngah orang*; veel —, *banjak orang*; weinig —, *sëdikit orang*; aanzienlijke —, *orang bësar-bësar*; geringe —, *orang hina-dina, orang këtjil*; die —, zij —, *mareka-itoe*; wij —, *kita-orang*; gij —, *kamoe orang*.

liederboek, *soerat njanjian.*

liederlijk, zedeloos, *risau, gaibana, doekana.*

liedje, *njanjian, kidoeng.* Zie **lied:** minne—, *pantun.*

lief, aardig, *manis, molik, djělita;* een — kind, *anak manis;* zulk een — kind, *boedak samolik itoe;* eene lieve stad, *ngari jang molik;* eene lieve wijs, *lagoe (lelakon) jang molik;* het is mij — dat ik u hier aantref, *soeka sakali sahaja bĕrdjoempa dĕngan toewan disini;* neem dit weinige voor —, *sĕnangkanlah dirimoe dĕngan sĕdikit ini, tjoekoepkanlah dĕngan sĕdikit ini,* ook *djangan toewan abikan,* Mijnheer versmade het niet, b.v. *sĕntaplah toewan, barangbarang rĕcpanja djanganlah toewan abikan.* —, geliefd, *kĕkasih,* b.v. mijn — kind, *hai anakkoe jang kĕkasih.* Ook *jang disoekai,* b.v. het lieve geld, *oewang jang disoekai.* —, lieve Hemel, lieve tijd, *astaga! astagapir'lah,* Ar. letterl. God vergeve mij! —, liever dan, *manis daripada,* b.v. dit kind is liever dan dat, *boedak ini manis daripada boedak itoe;* ik drink liever koffie dan thee, *akoe lĕbih soeka minoem kopi daripada ajar teh.* —, de liefste, *jang tĕrmanis, jang manis sakali, jang paling manis.* —, liever willen, bij voorkeur, beter dat, *rĕmaklah,* b.v. liever deed hij afstand van zijn eigen genoegen, *rĕmaklah ija mĕnoelakkan kasoekaännja sĕndiri;* liever breekt hij geheel door, maar hij weet van geen doorbuigen, *rĕmaklah ija patah sakali, tĕtapi tiada ija tahoe mĕlantoer.* Zie ook bij **liever:** liever . . . dan . . . , ook *maoe . . . . daripada . . . .,* b.v. liever zou ik een tijger in het gelaat zien dan mijn leermeester, *maoelah akoe mĕmandang harimau daripada mĕmandang moerka goeroekoe itoe.* Ahd. — en leed, *soeka dan doeka, soeka-tjita dan doeka-tjita, kasoekaän dan kadoekaän;* zoo — als zijn eigen leven, *timbangan njawa.* —, geliefde, beminde, *kĕkasih;* zijn —, *kĕkasihnja.*

liefdadig, *moerah hati, dĕrmawan.* —e instellingen, *balai dĕrma,* b.v. *dan pada sagĕnap djalan dilihat olĕh Laksamana dan Maharadja Satija panti dĕrma dan balai dĕrma itoe tĕrlaloe endak-endak pĕrboewatannja,* en langs den geheelen weg zagen L. en M. S. godshuizen en —e instellingen, die zeer fraai gebouwd waren; iets tot —e doeleinden besteden, *mĕndĕrmakan.*

liefdadigheid, *kamoerahan, pĕri dĕrmawan.*

liefdadigheidsgesticht, *balai dĕrma, panti dĕrma.*

liefde, genegenheid voor iemand of iets, *kasih, soeka, moehabbat,* Ar. — hebben voor iets, *kasih,* b.v. hij heeft — voor zijne vrouw, *kasihlah ija akan isterinja;* heeft men — voor de rijst, dan moet men het kaf wegwerpen, *djikalau kasih akan padi, maka boewanglah sekamnja,* Sprw.; zinnelijke —, *birahi;* door — geheel bevangen zijn, smoorlijk verliefd zijn, *gila birahi, kasmaran* (van *asmara,* Skr.), *ĕdan kasmaran,* Jav. — tot het geld, *soeka akan oewang, loba akan oewang;* met — verrichten, *mĕmboewat dĕngan soeka hati, m. d. karidlaän hati.* — tot den naaste, *kasih akan samanja manoesia;* werken der —, *ämal,* Ar. — der ouders voor hunne kinderen, onderlijke —, *kasih iboe-bapa akan anakanaknja.* — der kinderen voor hunne ouders, kinderlijke —, *kasih anak-anak akan iboe-bapanja;* doe het om de — Gods, *boewallah itoe karĕna Allah;* ter — voor u, *dari sĕbab kasih akan dikau;* de band der —, *tambatan hati.*

liefdeband, *tambatan hati, kĕlindan;* ook *rangkai hati;* zulk een — hebben, *bĕrkĕlindan.*

liefdeblijk, *tanda kasih, älämat kasih.*

liefdebrand, *gila birahi, ĕdan kasmaran.*

liefdedaad, *ämal,* Ar. *kabadjikan.*

liefdedienst, *pĕrtoeloengan.*

liefdedicht, *panton.*

liefdedrank, minnedrank, *obat pĕngasih, kilang pĕngasih.*

liefdedrift, *nafsoe birahi.*

liefdedronken, *mĕndam birahi.*

liefdegaaf = **liefdegift.**

liefdegift, aalmoes, *dĕrma, sĕdĕkah,* Ar.; iets tot liefdegiften maken, daarvoor gebruiken of besteden, *mĕndĕrmakan, mĕnsĕdĕkahkan.*

liefdegod, *asmara dewa,* Skr.

liefdeloos, *tiada mĕnaroh kasih* (van *taroh*).

liefderijk, *moerah hati.*

liefdeshalve, *dari sĕbab kasih.*

liefdesmart, *tjinta birahi, lara, sakit birahi.*

liefelijk, bekoorlijk, *djoewita;* een — snoer, *tali djoewita.* — goud, *ämas djoe-*

wita, lief koozingsuitdrukking. —, zacht van geluid of stem, *mërdoe*, Skr. b.v. *tërlaloe njaring soewarnja lagi mërdae*, zijne stem was zeer helder en liefelijk. —, schoon van de stem, een landschap enz., *përmai*, b.v. en de — e stem werd schor, *dan soewara jang përmai mëndjadi parau*. —, vriendelijk van gelaat, gedrag enz., *manis*. —, aangenaam van woorden of gedrag, *sëdap*, b.v. *përkataän jang sëdap manis*, zoete en liefelijke woorden; het liefelijke of bekoorlijke van iets, *sërana*. —, zacht van den wind, *sëpoewi-sëpoewi*. —, welluidend van tonen ook *sëriadi*. —, aangenaam van eene geur, *haroem*, *sëdap*.

liefelijkheid, *kamanisan*, *kasëdapan*; al wat — bijzet, b.v. een kneveltje, kuiltjes in de wangen, moesjes enz., *pëmanis*, *përmanis*.

liefhebben, iets of iemand, *kasih akan*, *mënaroh kasih akan*, *mëngasihi*; op Java *tjinta sama*; het — als Zelfstnw. *pëngasihan*. —, verliefd zijn op, *birahi akan*, *ësjik akan*.

liefhebber, *orang jang soeka*, b.v. een — van vrouwen, *orang jang soeka akan përampoewan*; een — van dobbelen, *orang jang soeka main djoedi*; een — van jagen, *orang jang soeka pergi bërboeroe*; een — van heete spijzen, *orang jang soeka makan pëdas-pëdas*. Zie **minnaar.**

liefhebberij, *kasoekaän*, *kagëmaran*.

liefje, *këkasih*, *kati*, *ëmas*, *ëmas djoewita*, *tangkai hati*.

liefjes, netjes, *tjantik*, *manis*, *molik*.

liefkoozen, inzonderheid een kind, *mëmbëlai*; eene vrouw —, *mëngaroemaroem*. —, in slaap sussen op de knie, *mëngolit* (van *olit*). — van een kind door het op de handen of op de beenen op en neder te bewegen, *mënimang-nimang* (van *timang*). —, vleien, sussen, *mëmboedjoek*. —, gekheid makend, *bërtjoemboe*.

liefkoozer, *pëmbëlai*, *pëngolit*, *pënimang*, *pëmboedjoek*. Zie het verschil bij **liefkoozen.**

liefkoozing, *pëmbëlaian*, *pëngolitan*, *pënimangan*, *pëmboedjoekan*, *tjoemboewan*. Zie het verschil bij **liefkoozen.**

liefkoozingsnaam, voor meisjes, is *ëmbeh*; voor jongen of meisje, *ëmas* en *ëmas merah*.

liefoogen, *bërmäin mata*.

liefst, bij voorkeur, *tërlëbih soeka*, b.v. ik blijf — thuis, *akoe tërlëbih soeka tinggal diroemah*. — niet, *tërlëbih soeka tiada*. — niet. in de Verbiedende wijs, *kalau soeka djangan*, b.v. doe dat — niet, *kalau soeka djangan borwat itoe*; ook *terlebih baik djangan*, *djangan apalah*.

liefste, beminde, *këkasih*. —, meest gewilde, b.v. in: dat is mijn — eten, zie **lievelingskost.**

lieftalig, *tjoemboewan*.

liegen, *doesta*, *bërdoesta*, *mëmbohong*; op Java *djoesta*; leugens op de mouw spelden, *bërboewat doesta*; heeten —, *mëndoestakan*, ook *membahongkan*; wat kan hij toch —, *alangkah doestanja*. — en bedriegen, *lantjoeng dan bohong*, uit gewoonte —, *bijasa bërdoesta*; dat liegt ge, *bohong ëngkau*.

lieger, *pëmbohong*, *pendoesta*.

lies, de liezen, *ari-ari*, *koentji paha*, *sëlangkangan*, Bat.

liesbreuk: beginnende —, *oeloer-oeloer*, *oeloeran*.

lieswortel, calmuswortel, *djërangau*, op Java *deringoe*.

lieve, tot eene vriendin, een man tot zijne vrouw, ook tot kleine kinderen, *ëndok*. Zie **liefje.**

lieveling, geliefd kind, *timangan*, *anak timangan*, *anak jang këkasih*. —, een volwassen persoon, *këkasih*.

lievelingsarbeid, lievelingsbezigheid, *pëkërdjaän jang disoekai*.

lievelingsdrank, *minoeman kagëmaran*.

lievelingskost, lievelingsgerecht, *makanan kagëmaran*, b.v. wat is de — der Malakanen, *apa makanan kagëmaran orang Malaka*.

lieven, lief hebben, beminnen, zie ald.

liever; — hebben dan, *soeka tërlëbih daripada*, *kasih tërlëbih daripada*, b.v. hij heeft — een Gulden dan 100 centen, *tërlëbih ija soeka mendapat satoe roepijah daripada saratoes sen*; zij heeft haar jongste kind — dan haar oudste, *kasihnja akan anaknja jang bongsoe itoe tërlëbih daripada kasihnja akan anaknja jang soeloeng*. —, verkiezen, ook *rëmaängoer*, Jav., b.v. *rëmaklah akoe mati daripada dikata-katäi orang*, ik sterf — dan dat ik door de menschen bebabbeld word; roei — wat, *lëbih baïk dajoengkan sëdikit*.

lieverlede; van —, *lama dengan kalamaän*, *përlahan-lahan*, *lambat-laoen*.

lievert, beminde, geliefde, *kékasih, ninta,* Jav. van *tjinta.*

liflaf, flauwe kost, *makanan jang tawar rasanja.*

ligdag, van een vaartuig, *hari berlaboeh.*

liggeld, van een vaartuig, *roeba-roeba, beja pelaboehan.*

liggen, op eene zijde, om te rusten of te slapen, ook van dieren, *berbaring.* — te slapen, *berbaring tidoer;* aan de koorts —, *berbaring kena demam;* te bed —, *berbaring ditempat tidoer;* zoo gaan —, *membaringkan dirinja;* zoo doen —, *membaringkan;* voorover —, *tiarap;* achterover, op den rug —, *telentang;* plat op den buik —, ook van dieren, *tangkoep, telangkoep, telwkoep;* plat op den rug —, *terlantar;* op den rug — met één been uitgestrekt en het andere met den voet op den grond en de knie naar boven, *kengkang;* onverschillig achterover —, b.v. in een stoel, van iemand die vermoeid is, *terlepa;* met het hoofd op den arm —, *membantalkan lengan,* d.i. den arm tot kussen maken; uitgestrekt op den grond —, *terhantar,* b.v. veel lijken lagen uitgestrekt op het slagveld, *beberapa mait orang terhantar dimedan peperangan;* ongemanierd —, *mengalar* (van *alar*); op eene ongewone plaats uitgestrekt —, in den weg —, b.v. van een lijk, een beschonkene, *lempang, gélempang;* hetzelfde van velen, *bergélempangan;* uitgestrekt op een hellend vlak, zooals b.v. een krokodil of een vaartuig op het strand, iemand op eene sofa enz., *teraadai.* —, nederliggen, rusten, *membanti;* verspreid, in wanorde door elkander daar —, van groote voorwerpen, b.v. stukken van een vergaan schip op het strand, menschelijke lichamen over den vloer, *berkaparan;* van kleine voorwerpen, *berhamboeran, bertaboeran,* zie bij **verstrooid;** door elkander op een hoop —, zoodat alles dwars tegen elkander in ligt, *songsong kalak;* uitgestrekt, niet in elkander gerold, — zooals b.v. eene slang, duizendpoot enz., *mendjélar;* op de platte zijde —, zooals b.v. een boek, blad enz., *mendjélepak;* voorover — met omhoog stekend achterste, van dieren, *menoljongkang;* op elkander —, van voorwerpen, die op elkander sluiten of passen, zooals twee boeken, de beide schelpen van een mossel, de beide lippen, ook de hemel op de aarde, voor ons als de hemel op de aarde valt, *tangkoep, bertangkoep,* b.v. *langit dan boemi ini hendak bertangkoep;* geknield —, van menschen, *berteloet;* geknield — van groote dieren, zooals olifanten, kameelen enz, *menderoem;* zoo geknield doen —, *menderoemkan;* op elkander gestapeld —, *berlapis-lapis, bersoesoen-soesoen, berlindih-lindih;* tegen iets aan —, leunen, als handeling, *bersandar;* als passieve toestand, *tersandar;* zoo doen —, *menjandarkan;* het onderste boven —, *tonggang;* voor anker —, *berlaboeh.* — van den wind, *mati;* gaan — van den wind, *sesap,* letterl. wegkruipen; vast — aan iets, b.v. een schuit aan een paal enz., *tertambat pada;* op sterven —, *hendak mati, hendak poetoes njawa, schadjakan mati;* stil —, *tiada bergerak;* in hinderlaag —, *mengadang;* op de loer —, *mengahintai;* bij eene vrouw —, *tidoer dengan sa'orang perampoewan, bersatoeboeh d. s. p.* — van levenlooze voorwerpen wordt mede op verschillende manieren uitgedrukt, b.v. dat boek ligt op de tafel, *kitáb itoe ada di-atas medja, k. i. tertétak di medja;* die doek ligt op den vloer, *kain itoe ada dilantai;* Rionw ligt op de Pinangkaap, *negari Riau ada ditandjoeng Pinang;* dat eiland ligt ten Oosten van, *doedoeknja poelau itoe disabelah timoer;* tegen het Noorden —, *menghadap oetara;* met den achterkant naar den weg —, van een huis, *membelakangkan djalan;* voor aan den weg —, *dimoeka djalan;* met den voorkant naar den weg —, *menghadap djalan;* laten —, niet aanraken, *membijarkan, tiada meindjamah, tiada mengoesik;* laten —, verlaten, *meninggalkan, membijarkan;* iemand schuin laten —, *mendjaoehkan dirinja daripada sa'orang;* in de kraam —, *berbaring beharoe beranak;* overhoop — met iemand, *bersétisihan dengan sa'orang;* in proces — met iemand, *berhoekoem dengan sa'orang;* met het aangezicht voorover op den grond —, zooals bij het bidden der Mohammedanen, *soedjoed,* Ar.; er is niets aan gelegen, *tiada mengapa;* vol —, *penoeh dengan* b.v. het pakhuis ligt vol zout, *goedang itoe penoeh dengan garam;* het ligt aan u, is voor uwe rekening, *atas engkaulah;*

de zaak bleef —, werd uitgesteld, *pĕrkara itoe dipĕrtanggoehkan;* lang — gebleven, tot het laatste uitgesteld, van een werk, *adjoen;* het woord lag mij op de tong, op de lippen, *ganggoe moeloetkoe hĕndak bĕrkata* (of *hĕndak bĕrtanja*); geld dat renteloos ligt, *oewang jang tiada didjalankan, oewang jang tiada bĕrboenga.*

ligger, meestal legger, groot watervat, *tong bĕsar.* —, slaper voor maten en gewichten, waarmede men die confronteert, *tolok.* —, slaper, exemplaar voor eene volgende uitgaaf, *bĕnih.*

ligging van eene plaats, *doedoek,* b.v. de — van die plaats was in het Oosten, *tĕmpat itoe doedoeknja disabĕlah timoer;* ook *kadoedoekan,* b.v. *kadoedoekan poelau itoe tĕrlaloe tampan,* de — van dat eiland was zeer gunstig.

ligplaats, ankerplaats, *pĕlaboehan, moewara;* besloten, veilige — voor vaartuigen, *limboeng.* — van andere zaken, *tĕmpat.*

lij, *bawah angin;* aan —, *dibawah angin;* in — vallen, *djatoh dibawah angin.*

lijdbaar, duldbaar, *tĕrtahan, tĕrdĕrita;* niet —, *tiada tĕrtahan, tiada tĕrdĕrita.*

lijdelijk, geduldig, *sabar,* Ar.

lijden, ondergaan, verduren, *tahan, mĕndĕrita, bĕrasa, mĕnanggoeng* (van *tanggoeng*) *kĕna;* niet te — zijn, *tiada tĕrtahan, tiada tĕrdĕrita, tiada tĕrtanggoeng;* pijn —, *bĕrasa sakit;* verlies —, *kĕna roegi;* schipbreuk —, *karam, kĕna kzram;* honger —, *bĕrlapar, kalaparan;* dorst —, *bĕrdahaga.* —, langdurig ziek zijn, *mĕrana;* chronisch —, *idapan, tenat.* —, in tegenoverstelling van verblijden, *doeka.* —, gedoogen, vergunnen, *mĕmbĕri, mĕngidzinkan, mĕloeloeskan;* die zaak lijdt geen uitstel, *pĕrkara itoe ta'bolih dipĕrtanggoehkan;* iemand mogen —, *soeka akan sa'orang;* ik mag het wel —, *soeka djoega akoe, pada hatikoe baiklah;* geduldig —, *tahan dĕngan sabar, mĕndĕrita dĕngan sabar;* verdrukking —, *tĕraniaja, kĕna sangsara.* — voor eens anders fouten, *mĕnanggoeng salah orang lain.* NB. Dikwerf wordt —, aangedaan worden door, uitgedrukt met *ka . . . . an,* b.v. door hitte —, *kapanasan,* door koude —, *kadinginan,* door water —, *kabĕdjaran,* verlies —, *karoegian,* smart —, *kadoekaän,* pijn —, *kasakitan,* enz.

lijden, voorbijgaan, *soedah, laloe, lama,* b.v. het is een jaar geleden, *soedah laloe satahoen;* drie dagen geleden, *tiga hari laloe;* het leed lang eer hij kwam, *lama sabĕlom ija datang, lambat datangnja;* het leed niet lang, *tiada bĕrapa lamanja.*

lijden; het —, *sangsara, aniaja;* het — dezer wereld, *sangsara dalam doenia ini.*

lijder, patient, *orang sakit.* —, die veel te verduren heeft, *orang jang mĕrasai sangsara.*

lijdzaam, *sabar,* Ar. *tahan lama.*

lijf, menschelijk lichaam, *toeboeh, badan,* Ar. —, buik, *pĕroet;* pijn in het —, *sakit pĕroet, moelas pĕrvet.* —, romp, *batang toeboeh.* —, baarmoeder, *kandoeng, rahim,* Ar. *pĕpoedjoe.* Zie **baarmoeder.** — van een kleedingstuk, *badan;* iemand te — willen, *hendak mĕmoekoel* (van *poekoel,* slaan); blijf mij van het —, *djangan djamah akoe;* iemand te — komen, aanvallen, *mĕnjĕrĕgap* (van *sĕrĕgap*), *mĕnĕrpa* (van *tĕrpa*); aan den lijve gestraft worden, *disiksa pada toeboeh;* een schrik op het — jagen, *mĕngĕdjoetkan* (van *kĕdjoet*); geen hart in het — hebben, *pĕnakoet bĕsar,* b.v. die man heeft geen hart in het —, *orang itoe pĕnakoet bĕsar;* met — en ziel, *badan djiwa, dĕngan badan djiwa;* met al zijn vermogen, *dĕngan sabolih-bolihnja, dĕngan sakowcat-kowasanja.* — en goed, *orangnja sĕrta dĕngan sĕgala hartanja;* geen hemd aan het — hebben, *tiada bĕrkain badjoe;* met niet meer dan men aan het — heeft, *sahĕlai sapinggang,* b.v. *kadoewanja pon lepaslah kadarat sahĕlai sapinggang,* beiden ontkwamen naar het land met niet meer dan wat zij aan het — hadden, letterl. met een lap om elken middel; niets om het — hebben, niets te beduiden hebben, *satoe pon tiada goenanja;* het heeft niet veel om het —, het is zoo'n zaak niet, *tiada bĕrapa halnja;* het — vol hebben, *kĕnjang pĕroet;* hij heeft het — vol, *pĕroetnja kĕnjang;* als we maar wat in 't lijf krijgen, *asal bolih bĕrisi pĕroet;* zijn — wagen, *hĕndak mĕmboewang njawa,* zie bij **leven;** zijn — bergen, *lari bĕrlĕpas dirinja;* bij levenden lijve, *pada masa hidoep;* van moeders —, *daripada kandoeng ĕmaknja, daripada rahim iboenja, daripada djadinja, daripada*

moela djadinja; iemand om het — vatten, *mëntjëkap pinggangnja;* iemand bij het — nemen, *mëmpërdajakan orang, mënipoe orang* (van *tipoe*); men heeft hem bij het — gehad, *ija soedah këna tipoe.*

lijfarts. *tabib jang chaş.*

lijfband, *ikat pinggang.*

lijfeigen, *oelоer, hamba radja.* — worden, *masoek oelоer.*

lijfeigenschap, onvervreemdbare — bij den Vorst, door gratie van de doodstraf, *oelоer,* b.v. *maka jang toeboeh orang itoe di-ambil radja akan oelоer.*

lijfje, borstkleed, *koetang;* nauw sluitend —, *tjoeli.*

lijfknecht, *orang pëngiring.*

lijfkost, zie **lievelingskost.**

lijfmedicus, *tabib jang chaş.*

lijfrok, van een priester, *djoebah,* Ar.

lijfsbehoeften, *pënghidoepan.*

lijfsbehoud, *pëmëliharaän toeboeh;* om — smeeken, *minta djiwa, m. hidoepi, m. amän,* verbast. tot *m. amin, m. njawa.*

lijfsdwang, *sangsara,* Skr. *sîjasat,* Ar.

lijfsgestalte, *sikap.* Zie **gestalte.**

lijfsgevaar, *bëhaja maut.*

lijfssieraad, *përhiasan toeboeh.*

lijfstoebehoor, *milik sëndiri.*

lijfstoet, *sëgala orang pëngiring.*

lijfstraf, *sikşa pada toeboeh.*

lijftrawant, page van den Vorst, *djoewaţ, bidoewanda;* hoofd der — en, *pënghoeloe djoewaţ, pënghoeloe bidoewanda.*

lijfwacht, wacht met de bewaking van 's Vorsten persoon belast, *pëngawalan radja;* lid eener —, *kawal, orang pëngawal;* als — over iemand de wacht houden, *mëngawali.*

lijk, dood mensch, *orang mati, maït,* Ar.; minachtend, *bangkai,* b.v. van een zelfmoordenaar, booswicht, verslagene enz.; de bezorging van al de plechtigheden bij de begrafenis van een —, *mëmbaïki maït;* een — ter aarde bestellen, *mëngţoeboerkan maït, mënanamkan maït* (van *tanam*); het — volgen, *mëngiringkan maït;* een — naar het graf dragen, *mëngoesoeng maït kaţoeboer;* de voorgeschreven gebeden bij een — verrichten, *mënjëmbahjangi maït;* een — wasschen, *mëmbasoehkan maït;* een — balsemen, *mërëmpah-yëmpahi maït.*

lijk, zoomtouw van een zeil, *përimpin, tëpi lajar, bibir lajar, ris lajar, tali aris;* een net met een lijk van rotting, *djaring bërariskan rotan.*

lijkachtig, *saroepa maït, sapërti orang mati.*

lijkbaar, van bamboe, *oesoengan maït, koeroeng batang.* — van een regeerend Vorst, *djompana, pantja radja-diradja.* Ook wel alleen, *radja-diradja.*

lijkbezorging, *mëmbaïki maït.*

lijkbus, *tjandi.*

lijkdienst, *sëmbahjang karëna orang mati;* een — verrichten, *mënjëmbahjangi maït.*

lijkdrager, *pëngoesoeng maït.*

lijken, zie **gelijken** en **gelijk:** dat lijkt er niet naar, *djaoeh sakali, sakalikali tiada bagitoe.* —, schijnen, *roepanja,* b.v. het lijkt te zullen regenen, *hëndaķ hoedjan roepanja;* hij lijkt dwaas te zijn, *gila roepanja.* —, passen, voegen, *patoet, baik,* b.v. dat huis lijkt mij niet, *roemah itoe tiada patoet kapadakoe.*

lijkenhuisje, *pëlajon* (van *lajon,* lijk).

lijkfeest, zie **doodmaal:** het — houden op den zevenden dag na het overlijden, *mënoedjoeh hari.* — op den honderdsten dag vieren, *mënjëratoes hari.*

lijkgaren, mar. *bënang përimpin, bënang ris.*

lijkgebed, *ţirâţ,* Ar.

lijkhuis, sterfhuis, *roemah orang mati, roemah kamatian.*

lijkkleed, *kain kafan.* Ook alleen *kafan,* Ar.; in een — wikkelen, *mëngafani;* tot een — maken of gebruiken, *mëngafankan.* —, dekkleed, waarmede men een pas gestorvene toedekt, *rahap;* met zulk een — toedekken, *mërahapkan.* Zie ook **doodkleed.** —, rouwkleed, *kain përkaboengan.* Zie **rouwkleed.** — over de kist, *toedoeng pëti orang mati.*

lijkkleurig, *poedar, poeljat manai.*

lijkkoets, *kareta maït, kareta orang mati;* zie ook **lijkbaar.**

lijklaken, *kain sachalat hitam toedoeng pëti orang mati.* Zie **lijkkleed.**

lijklucht, *baoe bangkai.*

lijkluis, die kort voor het sterven te voorschijn komt, een zeker teeken van den aanstaanden dood, *këraoeta.*

lijkoffer, *şëdëkah arwah.*

lijkopening, ontleding, *pëmbëlahan maït;* de openingen in een lijk, die men vóór de begrafenis gewoon is met katoen dicht te stoppen, *rongga maït.*

lijkplechtigheid, *oepatjara orang mati, djinâzat,* Ar. de lijkplechtigheden verrichten, *mëmbaïki maït.*

lijkrede, *nodhat*, Ar. —, laatste gebed bij een doode, *chatimat*, Ar.

lijkreuk, *baoe bangkai.*

lijkschouwing, *pĕmĕriksaän bangkai.*

lijkstatie, *oepatjara orang mati, djinâzat*, Ar.

lijkstoet, *pĕrarakan maït, pĕngiringan maït.* — wordt fig. ook wel genoemd *radja tĕrdjalan*, omdat voor een — alles uit den weg moet gaan.

lijktouw, *tali arisan.*

lijkverbranding, *pĕmbakaran maït.*

lijkvocht, vocht dat uit een lijk sijpelt, *danoer.*

lijkzang, *bidji ratap, bidji sabaḳ.*

lijm, pap, *pĕrĕkat, lim;* Chineesche —, *pĕrĕkat tjina.* — van gestremde melk, *pĕrĕkat dadi.* —, vervvaardigd uit den afval van gambir en gebruikt om messen, krissen enz. in het heft vast te zetten, *djaboeng;* weeke planten—, *poeloet, gĕtah;* iets daarmede bestrijken, b.v. een stokje en daarmede vangen, *mĕmoeloet, mĕnggĕtah.* — om papier enz. te lijmen, *pĕnjĕpoch.*

lijmachtig, kleverig, *lĕndir, lĕkat.*

lijmen, *mĕrĕkati, mĕndjaboeng.* Zie **lijm.** — van papier, *mĕnjĕpoch* (van *sĕpoch*).

lijmig, gehonden van vochten, *kĕntal.* — van spreken, *pĕrlahan-lahan.*

lijmkwast, *sikat pĕrĕkat.*

lijmoplossing, als geneesmiddel, *ajar pĕrĕkat.*

lijmpot, *tĕmpat pĕrĕkat.*

lijmstokje, voor vogels, *pĕmoeloet anggas, pĕmoeloet boeroeng.*

lijmwater, *ajar pĕrĕkat.*

lijn, streep, *garis, goris, sjafar*, Ar., —en trekken, *mĕnggaris, mĕnggoris;* rechte —, *garis jang lĕoroes;* in de rechte —, van afstamming, *sabatang tĭjang*, b.v. *djikalau sabatang tĭjang pon asal kita anaḳ radja djoega.* —, rechte streep, ook *oeroes;* met enkele lijnen eene schets op iets maken, om aan te toonen hoe het bewerkt moet worden, *mĕngoeroes;* kromme —, *garis jang bengkoḳ.* —, regel, *sipat, sifat*, Ar. —, vore, *aloer, djaloer, ladjoer.* —, regel om op te schrijven, *guris, sjafar*, Ar. ook *djidar;* sierlijke kromme —, krul, *keloḳ, keloḳ;* slangen— met uitspringende krullen, *kelang-keloḳ;* buitenste —, omtrek, *kĭjas;* op ééne —, zooals eilanden, die recht achter elkander liggen of de waggons van een spoortrein, *bĕrtali-tali.* —, koord, *tali;* visch—, *tali kaïl* timmermans—, *tali sipat, bĕnang arang* — met looi of tan bestreken, *tali samaḳ.* — bestreken met tan en fijngestampt glas, gebruikt bij vliegerwedding-schappen, *tali samaḳ katja;* de —en in de handpalmen, geheimzinnige —en op amuletten, *radjah;* de —en in de hand ook *rĕtaḳ tangan* en *soeratan tangan.* —, janglijn voor een vaartuig, *tali pĕntjĕmat;* de —en rondom het geschreven of gedrukte op eene bladzijde ter versiering, *kandang;* een geschrift dat van zulke —en voorzien is, *soerat bĕrkandang.* — ter versiering, b.v. op den rug van boeken, vazen, handschoenen en dergel., *tali ajar;* naar de — planten, *mĕnanam bĕrtali* (van *tanam*); aan de —, met een touw aan iets vastgebonden, *tĕrtambat;* aan de — trekken, een vaartuig voorttrekken, *mĕntjĕmat;* hij die aan de — trekt, *pĕntjĕmat;* één — trekken, van één gevoelen zijn, *sarasa, sahati;* hetzelfde met elkander overeengekomen zijn, *safaḳat;* evenwijdige —en, zie **evenwijdig** en **parallel.**

lijn, liniaal, zie ald.

lijnen, *mĕnggaris, mĕnggoris;* zie **linieeren.** —, eene lijn op den grond trekken, *mĕnggaris tanah.*

lijnkoek; hiervoor koek van uitgeperste aardnoten, *boengkal katjang, tepiḳ katjang.*

lijnolie, verfolie, *minjak tjat.*

lijnrecht, regelrecht, *tĕroes, langsoeng.* —, loodrecht, *tĕga bĕtoel.*

lijnslager, *toekang mĕnjĕring tali.*

lijnslagerij, *pĕnjĕringan tali.*

lijnslagersrad, *pĕnjĕring, djantĕra-pĕnjĕring.*

lijnwand, *kaïn;* allerlei lijnwaden, *pĕlĕbagai kaïn-kaïn;* grof —, *kaïn kasar, kaïn karoeng, mastoeli*, b.v. *djoewal soetĕra bĕli mastoeli*, zijde verkoopen en grof — inkoopen, Sprw.; fijn —, *kaïn haloes.* —, linnen, *kaïn rami.*

lijst, rand, *birai, birik, koemai, les.* —, rnam, *kandang.* Ook de lijnen rondom een geschreven of gedrukte bladzijde. —, houten raam waarop de wanden van een huis of kast staan, *bĕndoel.* — van hout rondom de weverskam, *gĕroeḳ.* — van een dak, planken ter bedekking van de spanribben, *toempoe-wan kasau.* —, rnam om eene schilderij,

bingkai. —, register, *daftar*, Ar.; statistische — der bevolking, *buntji-buntji.*

lijsten, in eene lijst zetten of vatten, *mĕngandang, mĕngĕnakan bingkai.*

lijster; c. s. v. —, wit en zwart gevlekt, *boeroeng moerai;* zwarte —, die zeer goed geluiden nabootst, *boeroeng tijoeng;* c. s. v. —, *mĕrĕbah.*

lijstschaaf, *kĕtam koemai.*

lijstwerk, versierde rand, raad ter versiering *sĕliran;* aan vensters, *patam.* — van rechtlijnige holle en bolle insnijdingen, ojief, *koemai, koemai gĕloegoer.* —, in elkander gestoken bloemen voorstellende, *gobah;* zulk — snijden of teekenen, *mĕnggobah.*

lijvig, zwaar, gezet, kolossaal, *oebang.* —, dikbuikig, *gĕndoet.* —, gebonden, van vochten, *kĕatal.* —, dik van een boek, *tĕbal, bĕsar.*

lijwaarts, *dibawah angin, kabawah angin.*

lijzeil, *lajar dastoer.*

lijzeilsra, *pĕroewan dastoer, pĕboewan dastoer.*

lijzeilsspier, *dastoer bom.*

lijzijde, *dibawah angin.*

likdoorn, zie **eksteroog.**

likeur, *sopi manis.*

likeurstel, drankzetje, *sĕrahi,* Ar.

likkebaarden, *mĕndjilatkan lidah.*

likkebroer, zuiper, *pĕminoem.*

likken, *mĕndjilat;* belikken, *mĕndjilati.* —, aflikken, b.v. de vingers enz., *mĕloetoem.*

likker, *pĕndjilat.*

limoen, *djĕroeḳ, limau* (Port. limoa); bij het baden van —en gebruik maken, *bĕrlimau.* —, limmetje, *djĕroeḳ tipis, limau nipis;* gezouten —en, limmetjes in het zout, *asinan djĕroeḳ nipis;* c. s. v. zoeten —, *limau kĕdangsa* = de pompelmoes, *djĕroeḳ matjan,* Jav.

limoenboom, *pokoḳ djĕroeḳ nipis.*

limoensap, *pĕrah limau.*

limonade, *ajar djĕroeḳ dĕngan goela.*

linde; c. s. v. lindeboom, *pohon baroe;* op Java *pohon waroe.*

liniaal; eigenlijk linieerplankje, *mistar.*

linie, regel, lijn, *garis, goris, baris, sjaf,* Ar., *sipat, sifat,* Ar.; geslachts—, *soesoer galoer, silsilah,* Ar. — van soldaten, *baris, saf,* Ar.; in — opgesteld of geschaard, *bĕrbaris, bĕrsaf-saf.* —, evennachtslijn, *chaf istiwa',* Ar.

linieeren, *mĕnggarisi, mĕnggorisi, mĕmistar, mĕndjidari,* Jav.; gelinieerd papier, *kartas jang soedah digarisi, kartas jang soedah dimistar.*

linieerplankje, zooals de Maleiers in plaats van onze liniaal gebruiken, *papan mistar.*

linieschip, *kapal pĕrang jang tĕrbĕsar.*

link, *bĕkas rantai.* —, striem, *biloer.*

linker, tegenstelling van rechter, *kiri,* b.v. — hand, *tangan kiri,* — voet, *kaki kiri.* — kant, *sabĕlah kiri* enz.

links, *kiri;* naar —, *kakiri.* — opgaan, *mĕngiri.* — omslaan, *baliḳ kasabĕlah kiri, ambil kiri.* — en rechts, *kiri-kanan;* in de beteekenis van hier en daar, overal, *sana-sini; dimana-mana;* in de beteekenis van heen en weder, *kasana-kamari.*

linksch, aan de linkerzijde, *disabĕlah kiri;* het —e huis, *roemah jang disabĕlah kiri.* —, bedriegelijk, *pĕnipoe.* —e streken, *oḳal pĕnipoe.* —, voor alles de linkerhand gebruiken, *kidal;* iemand die — is, *orang kidal.* —, onhandig in manieren, *tjanggoeng.* —, onhandig, lomp, tegen alles aanstooten, *sĕrampoḳ to-nggoel.* — door gegeneerdheid, *kikoeḳ.*

linkschheid, onhandigheid, *katjanggoengan; b.v. katjanggoengan kapada orang bĕsar,* — tegenover aanzienlijke personen.

linksom, *kakiri.* —keert, *baliḳ kakiri.*

linnen, *kain rami;* grof Benganlsch —, *kain giras;* grof Indisch —, *kain kĕrikam;* fijn — of neteldoek, gebruikt voor vrouwensluiers, *kain sĕrasah;* Hollandsch —, *kain rami Wolanda;* gewast —, *kain lilin;* een stuk —, *kain rami sakajoe;* schoon —, *kain-kain bĕrĕsih;* vuil —, *pakajan kotor, pakajan tjĕmar;* bed—, *sĕpĕrai dan saroeng bantal;* tafel—, *kain hamparan medja;* keuken—, *kain-kain dapoer;* garen—, *kain bĕnang;* blauw gestreept —, *kain ginggang;* ongebleekt —, *kain mĕntah;* oud —, *kain-kain toewa.*

linnen, Bijv. nw. *kain, kain rami, daripada kain, daripada kain rami;* een — hemd, *kamedja kain rami.* — garen, *bĕnang rami.* — kleederen, *pakajan kain rami;* een — laken, *sĕpĕrai kain rami.*

linnenbleeker, *toekang pĕmbasoh kain, toekaag minatoe, dobi.*

linnengoed, *barang-barang kain, kain-kain.*

linnenkast, *almari kain-kain.*

linnenkist, *pĕti kain-kain.*

linnenkoopman, *orang bĕrdjoewal kain-kain;* een Chineesche —, die langs de huizen vent, *tjina kĕlontong.*
linnenkraam, *kĕdai kain-kain.*
linnenweefsel, *tĕnoenan kain.*
linnenwever, *toekang tĕnoen kain.*
linnenwinkel, *kĕdai kain-kain, toko kain-kain.*
lint, band, *pita, tali.*
lintwever, *toekang tĕnoen pita.*
lintworm, *tjatjing soesoe, tjatjing pipih,* ook *tjatjing pĕnoeroggoe badan.*
linzen, *midjoe-midjoe,* Perz.
lip, *bibir, bibir moeloet;* boven—, *bibir di-atas;* onder—, *bibir dibawah;* hang—, *bibir djoeweh;* hazen—, *bibir soembing;* dunne —pen, *bibir tipis;* dikke —pen, *bibir tebal;* omgekrulde —, *bibir bĕrdjongkat;* vooruitstekende —pen, *bibir montjong;* droge —, *bibir kĕring;* gespleten —, *bibir soembing;* het woord op de —pen hebben, *ganggoe moeloet,* b.v. ik had het op de —pen om te vragen: *ganggoe moeloetkoe hĕndak bertanjo;* de — laten hangen, pruilen, *mĕrongsing, mĕradjoek;* zich op de —pen bijten, *mĕnggigit tĕlœndjoek,* letterl. op de wijsvinger bijten, de —pen sluiten en de —pen van nijd op elkander houden, *mĕngatoepkan moeloet;* het zal nimmer weer over mijne —pen komen, *sakali-kali tiada akoe bĕrkata lagi akan pĕrkara itoe.*
lippenzalf, *palet bibir.*
liquidatie, *kadjĕlasan kira-kira.*
liquideeren, *mĕndjĕlas kira-kira.*
lis, oog. knoopsgat, *sosoh.* —, lus, *sĕpit oedang;* darm—, *sĕpit oedang pĕroet.*
lisch, *kĕrĕtjoet.* —, e. s. v. van biezen, *bĕlĕmbang* of *bĕlambang, bĕlĕmbĕw,* Jav. ook *bakoeng ajar.*
lispelen, *bĕrkata dĕngan teloer.* —, ruischen van den wind, *sĕpoewi-sĕpoewi.*
lispen, fluisteren, *bĕrbisik-bisik.*
list, *tipoe, daja, ākal,* Ar. *ĥelat,* Ar. *reka;* een — beramen, *mĕrecka, mĕntjĕhari ākal, mĕntjĕhari daja-oepaja* enz.; een — aanwenden, *mĕmakai tipoe* (van *pakai*), *m. daja, m. ākal, m. ĥelat.* —, poets, streek, trek, *kiljoe;* listen en streken, *takok-takah, tipoe-daja, takah-takah.*
listig, Bijv. nw. *tjĕrĕdik, banjak ākal;* een — mensch, *orang jang banjak ākalnja, orang tjĕrĕdik.* —, Bijw. *dĕngan ākal, dĕngan ĥelat.*
litteeken, *bĕkas loeka, paroet;* vol —s, *kĕroebak.*
loef, luefzijde, *atas angin;* te loevert, *di-atas angin.*
loef brassen, *tali kĕlat disabĕlah angin.*
loef waarts, *di-atas angin, kasabĕlah angin.*
loefwal, *pantai jang di-atas angin.*
loefzijde, *sabĕlah angin.*
loeien, van den wind, *bĕrdĕngoeng.* — van vuur, golven enz., *mĕndĕroe.* —, met een donderend geluid, *goemoeroeh.* — van een buffel, *mĕngoewak.*
loensch, een weinig scheel, *djoeling bĕkasa, djoeling adjar.* — aankijken, *mĕndjoeling, mĕngĕrling* (van *kĕrling*), *mĕngĕrling dĕngan ekoer mata.*
loer, *pĕnghintajan;* op de — staan, of liggen, *mĕnghintai;* in hinderlaag of in opwachting, *mĕngadang* (van *adang*); iemand eene — draaien, *mĕmpĕrdaja kan orang, mĕnipoe orang* (van *tipoe*).
loer, lomperd, *pĕrĕdjah.* —, botterik, *orang bodah, orang dĕgil, orang doengoe.*
loerder, *pĕnghintai, pĕngadang, pĕnjoeloeh.*
loeren, gluren, bespieden, *mĕnghintai, mĕnjoeloeh* (van *soeloeh*). — in hinderlang, *mĕnghĕndap-hĕndap;* in opwachting, *mĕngadang.* — op iets, dat men hoopt te ontvangen, of met het oor hoopt op te vangen, *mĕnginding* (van *inding*). —, eene loer draaien, zie bij **loer.**
loering, *pĕnghintajan, pĕngadangan, pĕnjoeloehan, pĕngidingan.* Zie **loeren.**
loergat, spleet om door te loeren, *lobang mĕnghintai, tjĕlah mĕnghintai.*
loerplants, *tĕmpat mĕnghintai, tĕmpat mĕngadang.*
loeven, *beloek, mĕmbeloekkan pĕrahoe, mĕnjoesoer angin* (van *soesoer*).
loever, te —, *di-atas angin.*
lof, loof, zie ald.
lof, prijs, *poedji, ĥamad,* Ar. — en blaam, *poedji dan tjĕla;* eigen —, zelfverheffing, *kaměgahan diri;* met — van iemand spreken, *mĕmoedji orang;* iemand — toezwaaien, *mĕmoedji-moedji orang;* tot — strekken, *mĕndjadi kapoedjian.* — zij Hem, *soebhanahoe,* Ar. — zij God, *soebhana Allah,* Ar. *alĥamdoe'llilahi.*
lofdicht, *sjaïr poedji-poedjian.*
loffelijk, *kapoedjian, patoet dipoedji, haroz dipoedji;* een —e naam, *nama kapoedjian;* een — gedrag, *kalakoean jang patoet dipoedji.*

lofgierig, *soeka akan poedji, ingin akan poedji.*
loflied, zie **lofzang.**
lofoffer, *korbán poedji-poedjian.*
lofpsalm, *mazmoer poedji-poedjian.*
lofspraak, *poedji, pĕrkataän jang mĕmoedji.*
loftuiten, *mĕmoedji.*
loftuiting, *poedji.*
lofwaardig, *jang patoet dipoedji, jang haroes dipoedji, kapoedjian.*
lofwaardigheid, *pĕri kapoedjian*; ook alleen *kapoedjian.*
lofwerk, loofwerk, snijwerk aan huizen en andere voorwerpen, *karangan boenga, boenga oekiran.* Hiervan verschillende soorten als: *oekiran daoen boedi,* eene nabootsing van de bladeren des heiligen vijgebooms; *o. awan bĕrsilap, o. awan bĕraraḳ* en *o. awan mĕlarat,* alle drie bijzondere nabootsingen van wolken; spiraalvormig — om iets heen, *soeloer batang.* —, voorstellende in elkander gestoken bloemen, *gobah*; zulk — maken, *mĕnggobah.* —, zie ook **lijstwerk.**
lofzang, *poedji-poedjian, tahlil,* Ar. —, waarbij men God en den profeet prijst, *dzikr,* Ar. *dikir.*
lofzingen, *mĕmoedji, mĕnjanjikan tahlil, bĕrdzikr.*
log, zwaar, *oembang, bĕsar, bĕrat.* —, vadzig, *malas.*
logboek, *soerat tahdat, s. popdal.*
loge, afgezonderde zitplaats voor één persoon, *mongkor.* —, factorij, *lodji.*
logé, *orang mĕnoempang, djamoe.*
logeeren, als gast, *mĕnoempang,* —, logies verleenen, *mĕmbĕri toempangan*; doen —, *mĕnoempangkan.*
logeergast = logé.
logement: Europeesch —, *roemah makan*; Inlandsch —, *tĕmpat mĕnoempang, pĕrsinggahan.* Op Java *pasanggrahan.*
logementhouder, *toewan roemah makan.*
logen, zie **leugen.**
logenstraffen, *mĕndoestakan.*
loggen, *mĕmboewang tahdat, mĕngoekoer ladjoe kapal, mĕmboewang ikan-ikan.*
logglas, *djam tahdat.*
logheid, zwaarte, *pĕri oembang, koebĕratan.* —, luiheid, *malas.*
logies, tijdelijk verblijf, *toempangan.* — verleenen, *mĕmbĕri toempangan.* — aan boord van de matrozen, *koeroeng orang chalasji, koeroeng awaḳ kapal.*
loglijn, *tahdat, tali tahdat.*
logos, *kalâm,* Ar.
logplankje, *ikan-ikan.*
logrol, *olaḳ, poetaran tahdat.*
lok, gekrulde — van het haar, *ikal*; een — haar, *ramboet sa-ikal.* Zie **haarlok.**
lokaal, *tĕmpat, bilik, roemah.*
loknas, *oempan.* — voor vogels, *pikatan*; haak met drijvend — voor krokodillen, *alir*; de krokodil heeft in het — gebeten, *tĕlah boewaja itoe mĕmakan alir*; ook *oempan alir*; zulk — uitzetten, *mĕnahankan alir.*
lokazen, *mĕngĕnakan oempan* (van *kĕna*), *mĕmboeboeh oempan*, krokodillen —, *mĕngalir boewaja*; met een jongen hond gelokaasd, *di-alir dĕngan anaḳ andjing.*
lokduif: e. s. v. —, *poenai dĕkoet, boeroeng limboeḳ.*
lokei, *tĕlor oempan.*
loket, *kotaḳ.*
loketkast, *kotaḳ-kotaḳ, almari kotaḳ-kotaḳ.*
lokgeld, *oewang soewap.*
lokgift, *pĕmbĕrian soewap.*
lokken, *adjak dĕnaḳ.*
lokken, vleien, *mĕmboedjoeḳ, mĕmoedjoeḳ* (van *poedjoeḳ*). Zie ook **verlokken.** —, zoogals eene hen haar kiekens, *mĕndĕkoet.* — van dieren of menschen, die men vangen wil, *mĕmikat* (van *pikat*). — van vogels ook *mĕndĕkoet.* — van kleine vogels, door op een stuk bamboe te strijken en daarmede een tjilpend geluid te maken, *mĕngeseḳ* (van *keseḳ*).
lokker van vogels, *pĕmikat, pĕndĕkoet.* —, vleier, *pĕmboedjoeḳ.*
lokvogel, *boeroeng pĕmikat* (ook alleen *pĕmikat*), *boeroeng doenah,* Perz.
lol, grap, klucht, vermaak. Zie die woorden.
lollen, mauwen van katten, zie ald. —, zingen, zie ald.
lombard, *pĕgadajan, roemah gadai.* — houden, *mĕmĕgang pĕgadajan* (van *pĕgang*); iets in den — zetten, *mĕnggadaikan barang*; naar den — brengen, *mĕmbawa kapĕgadajan* (*karoemah gadai*); uit den — lossen, *mĕnĕboes daripada pĕgadajan.*
lombardbriefje, *soerat gadai.*
lombardhouder, *paḳ gadai.*
lommer, schaduw, *naoeng.* —luwte, *tĕdoeh.* — schenken, *mĕnaoengi, mĕnĕdoehi*; zichzelven — bezorgen, — zoe-

ken, *bĕrnaoeng, bĕrtĕdoch;* onder het —, *dibawah pĕrnaoengan.*

lommerrijk, van boomen, *rendang;* dicht en —, *rambak lagi rendang.*

lomp, zwaar, grof, plomp, *oembang.* —, onhandig, *tjanggoeng, kekoe.* —, onbeleefd, *koerang adjar, batik adab.* —, overal tegennaan- of op iets inloopen, *rĕdjah.*

lompen, flarden, *pĕrtja-pĕrtja;* oude vodden, *kain-kaïnan toewa.* —, oude kleeren, *kain boerock;* in — gekleed, *bĕrpakaïkan kain boerock.*

lomperd, onbeleefde brok, *orang koerang adjar;* die —, *sikoerang adjar.* —, onbesuisde indringer, *pĕrĕdjah;* die —, *sipĕrĕdjah.*

lompheid, onhandigheid, onbehouwenheid, *katjanggoengan,* b.v. *katjanggoengan kapada orang bĕsar,* — tegenover groote lui. —, onbeschoftheid, *koerang adjar, biadab,* Ar. —, onbesuisdheid, *pĕrĕdjahan.*

long, *paroe paroe.*

longader, *oerat paroe-paroe.*

longontsteking, *sakit paroe-paroe.*

longpijp, *boeloch-boeloch.*

longpijptakken, *tjabang paroe-paroe.*

longtering, *pënjakit paroe-paroe.*

lonk, ter zijde toegeworpen blik, *kĕrling.*

lonken, van terzijde een blik toewerpen, *mëngĕrling.* —, elkander oogjes geven, *bĕrmain mata.*

lont, *toenam, soemboe, moerang.* — voor het aansteken van sigaren, vervaardigd van in elkander gedraaide vezels van den kokosnootbast, *tali api.*

lontgat, *lobang soewhoe.*

lontgeweer, *istinggar.*

loochenaar, *orang jang mënjangkal.*

loochenbaar, *dapat disangkal.*

loochenen, ontkennen, *mënjangkal.* —, in rechten of in godsdienstige zaken, *moeaikir,* Ar.

lood, het metaal *timah, timah hitam;* zoo zwaar als —, *sapërti timah bĕratnja.* — om oud ijzer, *satali tiga oewang, sama djoega;* kruit en —, *obat dan peloeroe.* —, dieplood, *batoe doega, përoem.* —, zinklood aan een vischsnoer, *batoe kail, batoe ladoeng.* — aan eene klok, *batoe lontjeng, batoe djam.* — om het een of ander in evenwicht te houden, *timbangan;* recht in het — staan, *tĕna bĕtoel.*

loodachtig, *saroepa timah hitam.*

looden, peilen, *mëndoega, mëmboewang përoem.*

looden, Bijv. nw. *timah hitam, daripada timah hitam.*

looderts, *tanah timah hitam.*

loodgieter, *toekang mëmasak timah.*

loodkleur, donker loodkleurig, ook van de wolken, *sĕbam, kĕbam.*

loodkolijk, *moelas timah.*

loodlijn, om te peilen, *tali doega;* timmermans —, *tali sipat.*

loodmijn, *tambang timah hitam, galian timah hitam, tjĕbakan timah hitam.*

loodrecht, *tĕga bĕtoel.*

loods, aan boord, gids, aan wal, *pandoe.* —, gids, die iets weet op te sporen en de expeditie daarvoor te leiden, *pauang.* —, die van den wal aan boord komt om het schip binnen te loodsen, *moerĕllim darat.* —, gids, ook *pëmbawa djalan.* Zie **gids.**

loods, schuur, *bangsal, lengkok;* tijdelijke — in een rijstveld, *dangau.* — aan een steiger, *tĕratak.* —, hut, *pondok.*

loodsen, *mëmandoe, mëmandoekan* (van *pandoe*); binnen—, *mëmbawa masoek.* naar buiten —, *mëmbawa kaloewar.*

loodzwaar, *sapërti timah bĕratnja.*

loof, bladeren, *daoen-daoen.* —, gebladerte, *daoen-daoenan;* het samen gebonden — van een bos uien, *djambak;* dicht —, *rambak.*

loofhut, *pondok daoen-daoen.*

loog, aschlooz, *ajar haboe.*

looi, run, boombast om mede te looien, *oebar;* de bast van den tëniring-boom, daarvoor gebezigd, *koelit tëniring.* —, looistof, *samak;* vermengd met fijngestampt glas, waarmede men vliegertouwen bestrijkt, *samak katja.*

looien, tannen, *mënjamak, mëngoebar.*

looier, leerlooier, *toekang samak.*

looierij, *pĕkoelitan.*

look, *bawang,* zie bij **ui:** c. s. v. bies- , die bij de spijsbereiding door Chineezen en Europeanen wordt gebruikt, *koetjai,* Chin.

loom, lui, *malas.* —, zwaar, lusteloos van het lichaam, doordat men niet geslapen heeft, *gajang.* —, lusteloos, *rengsa.* — worden, *mërengsa.*

loomheid, *kamalasan;* ziekelijke —, *kapënatan.*

loon, *opah, gadji.* — geven, *mëmbëri opah, mëmbëri gadji.* — trekken, *makan*

opah, makan gadji. —, dagloon, *opah hari.* — voor werk bij 't stuk, buitenshuis, *opah orang.* — voor werk aan den winkel, *opah dalam;* voor — werken, *mëngambil opah;* voor — laten werken. — geven, *mëngopah.* — voor het vinden van iets, *pëmbëlit.* —, vergelding, *pëmbalasan;* het — der zonde, *pëmbalasan dosa, pahala dosa.* —, datgene, wat men door zijne handelingen verkrijgt, *përolehan,* b.v. dit is het — van hen, die hunnen ouders ongehoorzaam zijn, *iuilah përolehan orang jang tiada mënoeroet përentah iboe-bapanja.* —, zie ook **belooning.**

loontrekkend, *makan opah, makan gadji.* — dienaar, *orang makan opah, o. opahan, o. makan gadji, o. gadji.*

loop, gang, *djalan;* wijze van loopen, *përi djalan.* — eener zaak, *lakoe;* 's werelds —, de gewoonte der wereld, *ädat doenija, kalakoewan doenija.* — van iemands schrift, *gaja;* snelle —, ren, *lari;* een — doen, *bërdjalan-djalan;* een verren — doen, *bërdjalan-djalan djaoeh;* op den — gaan, *lari.* — van hemellichamen, *përidaran;* in den — gestuit, *ditahankan djalannja;* in zijn voornemen verhinderd, *batal maksoednja;* altijd op den — zijn, van personen, *djarang diroemah;* van zaken, *sëlaloe hilang;* in den — van den dag, *sëwaktara sijang hari;* de — eener rivier, richting, *arah soengai;* de stroom, *alir soengai.* —, buikloop, *tjeret;* bloed—, *tjeret darah;* slijm—, *tjeret lindir.*

loop, van een geweer, *laras;* dubbelloops geweer, *sënapang doewa laras, bëdil doewa laras;* een getrokken, gegroefde —, *laras bëralwer, laras jang dilarik;* een geboorde —, *laras jang digerek;* een gedamasceerde —, *laras jang bërpamoer.*

loopbaan, levensbaan, *djalan kahidoepan.* — van hemellichamen, *përidaran.* —, voor wedloopen, *tëmpat përlombaän.*

loopen, *bërdjalan;* te voet gaan, *bërdjalan kaki,* in poëzie ook *bërdoeli;* hard —, *bërlari;* snel gaan, *bërdjalan lëkas, bërdjalan dëngan pantas, bërdjalan dëngan sigëra;* uit alle macht —, *bërlari sakoewat-koewat;* hard komen aan—, *datang bërlari-lari;* voor of om iets hard—, *larikan,* b.v. *apakah kamoe sakalian larikan itoe,* waarvoor toch loopt gij lieden zoo hard; heen- en wederschuddend —, *bërdjalan bërtinting;* met zwaaiende armen —, *bërdjalan mëlenggang;* met een sierlijken gang —, *bërdjalan bërgaja-gaja;* achter elkander —, *bërdjalan bërboentoet, bërdjalan bëriring;* wijdbeens —, *bërdjalan mëngangkang, bërdjalan mëndjangkang;* op de handen —, met de beenen omhoog, zoonls de kunstenmakers, *bërdjalan songsang;* op handen en voeten —, *mëmbijawak* (d. i. zich als een leguaan voordoen), *mënjëladang* (d. i. zich als een *sëladang*, e. s. v. wild rund, aanstellen); op de teenen —, *mëndjengket;* over iets smals —, *mëniti* (van *titi*), b.v. langs de takken —, *mëniti dahan kajoe;* ergens tegenaan of iemand tegen het lijf —, *tërsampok;* onhandig tegen alles aan —, *sërampok toenggoel;* iemand onvoorziens tegen het lijf —, tegen iemand aanbonzen, *mëndampak;* op iets aan of in —, *mënjërang* (van *sërang*); op den vijand in—, *mënjërboekan dirinja kapada moesoeh* (van *sërboe*); gaan —, vluchten, *lari;* laten —, doen —, *mëndjalankan;* een kind leeren —, aan de hand of aan een leiband, *mënatih* (van *tatih*); iemand laten —, hem aan zijn lot overlaten, *mënbijarkan orang, mëndjaoehkan dirinja daripada orang, tiada fadloeli akan orang;* voorbij iets —, *bërdjalan laloe daripada;* voorbij iets heen- en weder—, *bërdjalan laloe-lalang;* heen en weder—, komen en gaan, *bërdjalan përgi-datang;* op Java *bërdjalan holak-balik;* heenen weder—, overal heen—, *bërdjalan kasana-kamari;* overal heen—, *bërdjalan kamana-mana, bërdjalan sana-sini;* achterop—, *mënjoesoel* (van *soesoel*); achterna—, *mëngikoet, mënoeroet;* achternazetten, vervolgen, *mëngoesir, mëngëdjar* (van *këdjar*); te hoop—, samenstroomen, *bërkëroemoen;* herhaaldelijk ergens heen—, *bëroelang-oelang përgi ka;* hard dooreen— van een troep menschen, *lari pontang-panting;* te zamen, met elkander —, *bërdjalan bërsama-sama;* te gemoet—, *përgi bërtëmoe, datang bërtëmoe;* om iemand te ontvangen, *përgi mënjambloet* (van *samboet*); om een aanzienlijk persoon plechtig in te halen, *përgi mëngëloe-ëloekan.* Voor *përgi* ook *datang;* snel op iets of iemand toe —, *mënghambat;* voornuit—, *bërdjalan dëhoeloe;* een ander voorbij—,

mĕndĕhoeloei; met den voet tegen iets aan —, *tĕrsoutoh kaki kapada, tĕrautoeh kaki kapada*; uit het huis —, *kaloewar dari dalam roemah*; snel tot iets —, *lari mĕngoesir*, b.v. snel tot de deur —, om die zoo spoedig mogelijk te bereiken, *lari mĕngoesir pintoe*; zich moede —, *bĕrdjalan sampai pĕnat*; zich buiten adem —, *lari sampai tĕrmĕngeh-mĕngeh*; in het oog —, *mĕndjĕrĕmba*; zijwaarts naar binnen — van een holte of gang of hoek in eene kamer of straat, *mĕndjĕroeh, mĕndjĕroeh kadalam*; op den wal —, van een vaartuig, *mĕlanggarkan pĕrahoe kadarat*; op den wal geloopen, *tĕrlanggar kadarat, tĕrdampar*; op een klip of zandbank geloopen, *kandas*. —, dragen van zweren, wonden enz., *nenes*. — van de ooren, *toreh*; laten —, laten ontsnappen, *mĕmbijarkan lari bĕrlĕpas dirinja*; laat dat maar —, bemoei u er niet mede, *djangan fadlooli akan itoe, bijarkanlah itoe*; met het hoofd tegen den muur —, *mĕnoemboerkan kapala kapada dinding* (van *toemboeh*); plat —, *bĕrdjalan koeliling*; de stad plat —, *bĕrdjalan koeliling dalam nĕgari*; de deur bij iemand plat —, *bĕroelang-oelang datang karoemah*; ledig — zonder iets uit te voeren, *bĕrdjalan dĕngan lenga, bĕrdjalan dĕngan lalai*. —, vloeien van eene rivier, *mĕngalir*; naar zee — van het rivierwater, *hilir*; uit een vat —, van vochten, *bĕrpantjoer dari dalam*; druipend, *tiris*; langs het gelaat —, van tranen of zweet, *bĕrlinang-linang*; in droppels af— van tranen of zweet, *bĕrhamboeran*; door een doek enz. laten —, kleinzen, doorzijgen, *mĕnapis* (van *tapis*); het horloge loopt te snel, *arlodji itoe tĕrlaloe lĕkas djalannja*; te langzaam, *tĕrlaloe lambat djalannja*; dat gebergte loopt van het Oosten naar het Westen, *goenoeng barisan itoe dari timoer kabarat arahnja*; deze weg loopt naar A., *djalan ini djatoh kanĕgari A.*; deze weg loopt van A. naar B., *djalan ini dari A. laloe kanĕgari B.*; en die weg nu liep juist midden door de kampoeng van den Sulthan, *maka bĕtoeltah djatoh djalan itoe ditĕngah kampoeng Soeltan*; er loopt een gerucht dat, *ada chabar mĕngatakan* (of *boenjinja*); in de haven —, van schepen, *masoek dimoewara, masoek dipĕlaboehan*; te hoog —, in prijs, *tĕrlaloe naik harganja*; te hoog —, van een twist, *djadi tĕrlaloe bĕsar pĕrbantahan itoe*; van velen, *djadi tĕrlaloe ramai pĕrbantahan itoe*; hoog met iemand —, *amat mĕmoeliakan orang, amat mĕngendahkan orang*; er ingeloopen zijn, een koopje gesnapt hebben, *tĕrdjĕrat, kĕna djĕrat*; achterom —, *bĕrdjalan dari bĕlakang, laloe dari bĕlakang*; langs den wal —, zeilen, *bĕrlajar mĕnjoesoer pantai* (van *soesoer*); aan het lijntje —, een vaartuig aan een lijn voorttrekken, *mĕntjĕmat*; de zeilen of een touw of ketting laten —, vieren, *mĕnghoeloerkan*; voor den wind —, zeilen, *bĕrlajar dĕngan angin dari bĕlakang*. Zie ook **lenzen**: op- en af—, b.v. trappen enz., *naik-toeroen*; te niet —, *tiada djadi, batal*, Ar.; storm — op eene vesting enz., *mĕnjĕrang* (van *sĕrang*), *mĕnĕmpoeh* (van *tĕmpoeh*); storm — om iets te bemachtigen, *mĕrĕboet*; achter de koeien —, *mĕnggombalakan lĕmboe*; door dit hout — schoone aderen, *kajoe ini eloh koerainja* (of *barih-barihnja*); het loopt er met hem door, *kapalanja tu'bĕtoel*; door dik en dun —, *mĕngaroeng laempoer dan bĕtjeh* (van *aroeng*, doorwaden); ik zou voor u zelfs door het vuur —, *karĕna toewan sĕhaja masoek djikalau dalam lavet api sakalipon*; in de war —, in het honderd —, *djadi katjau, djadi katjau bilau*; het loopt naar drie uur, *hampir poekoel tiga*; hij loopt naar de vijftig, *hampir lima poeloeh tahoen oemoernja*; om den dokter —, *pĕrgi mĕmanggil fabih*, (of *toewan dohtĕr*); er loopt wel een leugentje onder, *dalamnja ada djoega doesta sĕdikit-sĕdikit*; op veel kosten —, *makan banjah bĕlandja, maoe banjah bĕlandja*; voor iemand het vuur uit de sloffen —, *sangat bĕrdjasa kapada sa'orang*; ineen— van rivieren, uitmonden in, *bĕrtĕmoe koewalanja*; onder water geloopen, van velden, *kaampoehan, sĕbah*; over iets heen—, overstroomen, van vloeistoffen, *mĕlipoeti, mĕlampaoei*, zie **overstroomen**; uiteen—, verschillen, *bĕraalahan, bĕrtjidĕra*, zie bij **verschil**; uiteen— van een menschenmassa, leger enz., *bĕrtjĕrai-tjĕrai, tjĕrai-bĕrai*.

loopend, *jang bĕrdjalan*. —, van tijdsbepalingen, *jang sakarang ini*; ook

alleen *ini*, b.v. het —e jaar. *tahoen jang sakarang ini*; de —e maand, *boelan ini*. — water, *ajar jang mĕngalir*. — schrift, *soeratan bĕrpangkoe*. — van de ooren, *torĕk*. —e prijs, *harga pasar*. —e rente, *boenga jang djalan ini*. —e termijn van betaling, *angsoeran jang djalan ini*; de tijd ing verspreidde zich als een — vuur, *chabar itoe bĕrpĕtjah-pĕtjah dimana-mana*.

looper, iemand die gaarne loopt, *orang jang soeka bĕrdjalan*. —, vluchteling, *pĕlari*. —, postbode, *opas pos*. —, zwerver, *pĕngombara, orang mĕngombara*, zie **landlooper.** —, sleutel, die op vele sloten past, *koentji maling*, verk. van *anak koentji maling*. —, draaiende molensteen, *batoe jang bĕrkisar*. —, wrijfsteen van schilders, *batoe giling*. —, raadsheer in het schankspel, *gadjah*. —, touw, dat door een takelblok geschoren wordt, *tali kapi, tali eretan*. —, touw dat door tenminste twee blokken loopt, *tali oelang*. —, zandlooper, *djam pasir*. —, hoodschapper, *soeroehan*.

loopgraaf, mijn, *parit tjĕbakan, tĕmboesan*; loopgraven maken, *mĕnggali parit, mĕntjĕbak parit, mĕnĕmboes*.

loopje; een — met iemand nemen, *mĕmpĕrmaënkan, bĕrsĕnda-sĕndakan*; door hem in de hoogte te steken, op te vijzelen, *mĕngangkat-angkat, mĕngandjoeng-andjoeng*; mag je met mij een — nemen, *patoetkah ĕngkau bĕrsĕnda-sĕndakan akoe?* toch bemerkte hij het niet, dat men een — met hem nam, *tiada djoega ija sĕdar di-andjoeng orang akan dia*; iemand, met wien men steeds een — neemt, *orang pĕrmaënan*.

loopjongen, *boedak soeroehan, atjoeng, katjoeng*.

loopsch, *hĕndak mĕndjantan, hĕndak bĕkak*.

loor; te — gaan, *hilang*.

loos, listig, *tjĕrĕdik, banjak ākal, bĕrdaja*, ook *paudjang ākal*

loos, ledig, *hĕmpa, kosong*. —, niet wezenlijk, *tiada soenggoeh, tiada bĕnar*. —, gehuicheld, voorgewend, *poera-poera*; een — alarm, *gadoeh jang tjoematjoema*; een —e aanval, *pĕnjĕrangan poera-poera*; een —e deur, *pintoe mati*; een —e kiel, *lapis locnas*.

loosheid, *tjĕrĕdik, ākal*.

loot, levende dunne tak, *ranting hidjau*. —, rank van klimplanten, *tjarang*; loten maken, *mĕntjarang*, ook loten afplukken; de loten, die aan den stam uitkomen, *soeloer batang*; jonge —, uitspruitsel, *poetjoek*; jonge — van het bamboeriet, die als groente gekookt, of in het zuur gelegd, wordt gegeten, *poetjoek rĕboeng*. —, aflegger, stek, *tjangkok, anggoeran*; zulke loten of afleggers van een boom nemen, *mĕntjangkok, mĕnganggoerkan*.

loover, *daoen-daoenan*. Zie **loof.**

loovertje; gouden —s, *moetoe, kidakida, kĕlip-kĕlip*.

loozen, *mĕlĕpaskan*; het water —, *mĕlĕpaskan ajar*; zijn water —, urineeren, *kĕntjing, boewang ajar kĕtjil, kasoengai kĕtjil*. Ook alleen *boewang ajar* en *kasoengai*. Verder, *mĕntjoetjoer ajar sĕni*; zuchten —, *bĕrkĕloeh*; winden —, *bĕrkĕntoet*; iemand willen —, *hĕndak mĕlĕpaskan orang, h. mĕndjaoehkan orang*.

lor, oude lap, *kain-kaïnan toewa*. —ren, oude kleeren, *pakajan boeroek, kain boeroek-boeroek*. —, deugniet, *orang djahat, orang pĕrlĕntai, bĕras-basah*.

lorgnet, *tjĕrmin mata pĕnjĕpit*.

lori, eene soort van papegaai in de Molukken, *boeroeng noeri*.

lorren, bedriegen, *mĕnipoe* (van *tipoe*), *mĕmpĕrdajakan*.

lorrendraaien, slaikhandel drijven *mĕndjoewal-bĕli barang-barang gĕlap*. —, bedriegen, zie **lorren.**

lorrendraaier, *orang jang mĕlarikan beja, orang jang mĕndjoewal-bĕli barang-barang gĕlap*. —, smokkelvaartuig, *pĕrahoe jang mĕmbawa masoek barang-barang gĕlap*. —, bedrieger, *pĕnipoe*.

lorrendraaierij, *pĕndjoewalan barang-barang gĕlap*. —, bedriegerij, *tipoe, daja*.

lorrenkist, *pĕti kaïn-kaïnan toewa*.

lorrenmand, *bakoel kaïn-kaïnan toewa*.

lorretje, papegaai, *boeroeng noeri*.

lorrewerk, *pĕkĕrdjaän sĕmbarang*.

lors, achteloos vrouwmensch, *pĕrampoewan jang lalai*.

lorsen, verwaarloozen, *mĕlalaikan, mĕnghalai-halaikan, mĕngalpakan*. —, op krediet koopen, *mĕmbĕli hoetang*. —, bedriegen, *mĕnipoe, mĕmpĕrdajakan*.

los, niet vast, beweeglijk, *tiada tĕtap, bĕrgĕrak*. —, niet gebonden, *tiada tĕrikat, tiada tĕrtambat*. —, vrij, niet meer aan vast, *lĕpas*. —, ontslagen, ontheven, *lĕpas*. —, ontglipt, ontschoten, *loetjoet*. — vasthouden, *aatjai*; iets te los vast-

houden, *mĕngantjaikan;* houd niet los vast wat ge in de handen hebt, *djagan di-antjaikan pĕgangan itoe.* —, niet gespannen, losjes, van touw, een bindsel enz., *kĕndor;* van een knoop, *poelih,* b.v. een —se knoop, schuif knoop, *simpoel poelih.* —, ruim zitten, van kleeren, een spijker, band en dergel., *longgar,* b.v. het zit erg —, bindt het goed vast, *bunjaĸ longgar, ikatlah tĕrĭĸ-tĕrĭĸ.* —ser maken in dien zin, *mĕlonggarkan.* —, losgemaakt, van de zeilen op een vaartuig, *tĕrbabar.* —, van geweven stoffen, *djarang, sĕrau, njĕnjai.* —, uitgezet, niet samengedrukt, zoonls b.v. een handvol hooi, *boeraĸ.* —, uit elkander, open, luchtigjes, b.v. van een uitgekamden baard, gezuiverde boomwol enz., *lĕpaĸ;* zich zoo — voordoen, *mĕlĕpaĸ,* b.v. *djanggoetnja pon poetihlah mĕlĕpaĸ sapĕrti kapas jang tĕrboesar,* ook was zijn baard wit en — als gezuiverde boomwol. —, losgeraakt van een vischhaak, uit een strik, klem, val enz., *raboet,* b.v. *raboetlah ikan itoe,* die visch is —, is er af; *raboetlah boeroeng itoe daripada djĕrat,* die vogel is — van den strik. — van de tong, *tiada bĕrtoelang,* b.v. *ija bĕrtoetoertah dĕngan kahĕndaĸnja, lidahnja tiada bĕrtoelang,* zij keuvelden naar hartelust, hunne tongen waren —. — van het hoofdhaar, niet opgebonden of gevlochten, *tĕroerai.* — maken, *mĕngoeraikan.* — van de tong, veel praats hebben, een hoogen toon voeren, *djĕndjala, tjĕntjala;* losheid van tong, *djĕndjalaän, tjĕntjalaän.* — en verward van het hoofdhaar, *gĕrĕbang;* zich zoo voordoen, *mĕnggĕrĕbang.* —, niet aan elkander vast, zoonls b.v. kogels, *pĕrai.* —, waggelend, b.v. van een tand, spijker, paal enz., *galir, goewal-gajĭl, roewat.* —, mul van den grond, *gĕmboer.* — maken in dien zin, *mĕnggĕmboer;* losjes met aarde aanvullen, *mĕnimboen gĕmboer* (van *tinaboes*). —, kruimelig, rul, van brood, aarde enz., *rĕpoewi.* —, luchtig van gebak, stoffen, rul van den grond, *lambaeĸ.* —, niet in bossen, b.v. van brandhout enz., *tjoerai.* — maken in dien zin, — doen zijn, *mĕntjoeraikan.* —, er af, van dingen, die ergens op vastgezeten hebben, b.v. het pleister van een muur, het deksel van een botervaatje enz., *lokat.* —, losgelaten, van platte voorwerpen, die op iets behooren vast te zitten, b.v. een schil, schors, bast, papier enz., *longkah;* een — gemicht, *chabor angin;* zijn hart is — van de wereld, *hatinja tĕpas daripada doenia ini.* —, veranderlijk weer, zoonls in de kenteringen, *pantjaroba.* — uit de gevangenis, *kalĭwĕwar dari dalam pĕndjara;* de duivel is —, *ada hoerooe-hara bĕsar, ada gadoeh bĕsar;* de deur is —, *pintoe tĕrbocka, pintoe tĕrĭgangga;* een — leven leiden, *kalakoewan jang tiada kĕtahowan;* laat —, *lĕpaskanlah!* een schot met — kruit doen, *mĕmboewang obat.*

losbaar, *tĕrtĕbocskan;* niet —, *tiada tĕrtĕbocskan.*

losbandig, liederlijk, *risau, djangaĸ;* een — mensch, *orang risau, pĕrisau;* zich — gedragen, *mĕrisau, mĕndjangaĸ;* er — toeguan, *tjaboel,* b.v. *maka tjaboellah nĕgari Mulaka pada masa itoe* en destijds ging het te Malaka — toe.

losbandigheid, *pĕri risau.*

losbarsten, ontploffen, *mĕlĕtoep, mĕlĕtos.*

losbetten, *mĕndjĕramkan sampai tĕpas, mĕndjĕramkan sampai tĕrbocka.*

losbijten, *mĕntjĕraikan dĕngan mĕnggigil.* —, door bijten openen, *mĕmbocka dĕngan mĕnggigit.* —, door sterkwater, *mĕmbocka dengan dimakan ajar kĕras.* —, zie ook **doorbijten.**

losblijven, *tinggal tĕrbocka, tinggal tĕrlĕpas, tinggal tĕroerai.* Zie bij **los.**

losbol, *orang gaibana, orang risau, pĕrisau.*

losbranden, van het geschut, *mĕmasang mariam;* om het van de losse lading te ontdoen, *mĕmboewang obat.*

losbreken, met een breekijzer, *mĕmbocka dĕngan pĕrĕdjang. mĕmbocka dĕngan alabangka.* Is het werkelijk verbreken, dan voor *mĕmbocka* te gebruiken *mĕmĕtjahkan* (van *pĕtjah*); een brief —, *mĕmbocka soerat;* zich van een touw of ketting, waarmede men gebonden is, bevrijden, *mĕmoetoeskan rantainja, mĕmoetoeskan talinja* (van *poetoes*); uit een kooi of hok —, *bĕrlĕpas diri dĕngan mĕmĕtjahkan sangkarau, bĕrlĕpas diri dĕngan mĕmĕtjahkan kaudang;* zijn toorn brak los, *bĕrbangkitlah marahnja;* de steenpuist brak los, *pĕtjahlah bisoel itoe.*

loscedel, *soerat poenggahan, soerat bungkaran.*

losdraaien, b.v. van touw, *mëmboeka pintalan.* — van een schroef, *mëmboeka sëkëroep dëngan mëmoetar dia* (van *poetar*).

losgaan, ontglippen, b.v. van een touw, banden of boeien, *loetjoet.* —, loslaten, zooals b.v. het pleister van een muur, vernis, verf, verlak enz., *gëlëkaʒ.* — en van het lijf vallen, van een kleedingstuk, *tëlaʒ.* — van iets dat ergens aan vast zit, *tërlëpas.* — van het hoofdhaar, *tëroerai*, ook —, uit elkander gaan van andere zaken. — van knoppen of bloemen. Zie **opengaan;** op iemand —, aanvallen, *mëmëmpoeh kapada sa'orang* (van *tëmpoeh*); op den vijand —, *mëndatangi moesoeh;* in het gevecht zich op den vijand storten, *mënjërboekan dirinja kapada moesoeh;* van zelf —, *tërboeka sëndirinja.*

losgeld, *oewang tëboesan;* als middel om te lossen, *oewang pënëboes.*

losgrendelen, *mëmboeka kantjingnja.*

loshaken, *mëmboeka kaitnja.*

loshangen, *bërgantoeng;* een -- d touw, *tali bërgantoeng.* — van het hoofdhaar, *tëroerai.* — van de beenen bij het zitten (wat voor onbeleefd gehouden wordt), van een kleed, een zijdegeweer, vleugels, bloemen enz., *bërdjoentai;* met -- de beenen zitten, *doedoek bërdjoentai.*

losknoopen, *mëmboeka kantjingnja.*

loskoopen, *mënëboes* (van *tëboes*).

loskooping, *pënëboesan.*

loskurken, *mëntjaboet soembatnja.*

loslaten, niet vasthouden, vrijlaten, *mëlëpaskan,* b.v. *djangan digënggam sapërti bara, rasa hangat dilëpaskan,* laat het niet zijn als gloeiende kolen in de hand houden, voelt men de hitte, dan laat men ze los. Sprw. —, van dingen, die op iets anders vastgemaakt zijn, b.v. gelijmd, gespijkerd of gegroeid zooals de nagels op de vingers, *mëndjëloengkap, soengkap.* — van het lichaam, van vel, huid, bast, schil enz., *këlojaʒ* (freqn. van *kojaʒ*, gescheurd). — van een korst, verlak, pleister, kalk, geheel —, *gëlopaʒ;* gedeeltelijk —, *gëlokaʒ.*

losliјvig, *tjahar.*

losmaken, *mëlëpaskan, mëntjëraikan, mëmboekakan, mëngoeraikan, mëlonggarkan* enz. Zie bij **los.** — van een knoop of kluwen, *mëngoengkai.* — van het haar, *mëngoeraikan ramboet,* ook: *mënjoesaikan ramboet;* het hart van alle zorgen —, *mëloetjoetkan hati daripada sëgala kabëratan.* —, losbinden, opendoen van lijnwaden, *mëngoraʒ* (van *oraʒ*). —, ontplooien, van de zeilen, *mëngëmbangkan lajar* (van *këmbang*), *mëngaparkan lajar* (van *kapar*), *mëmbabar lajar.* —, ontplooien van vaandels, *mëngoeraʒkan;* weer — van kleeding, *mëroombaʒ,* b.v. *bërkain doewa tiga tëlas kali roombaʒ, lëlom baïʒ dibaiki,* als hij zich kleedde, maakte hij het twaalf- of dertienmaal weer los; was het nog niet goed dan verbeterde hij het. —, afvoerende middelen toedienen, *mëmbëri pëntjahar.*

losplaats voor schepen, *tëmpat poenggahan.* Ook alleen *poenggahan* eene verk. van *pëpoenggahan.*

losprijs, *tëboesan, harga tëboesan, oewang tëboesan.* — voor iemands leven, *tëboesan njawa.*

losraken, *lëpas, loepoet.* —, van een strik of haak van het te vangen dier, of het dier van een strik of haak, *raboet;* de visch raakte los, *raboetlah ikan itoe.*

losrollen, *mëmboeka goeloengan.* — van opgerolde dingen, b.v. een zeil, *mëngoebar* (van *oebar*); iets dat verkeerd opgerold is gedeeltelijk weder — om het te herstellen, *mënjëraʒ* (van *sëraʒ*).

losrukken; zich trachten los te rukken, van een gevangene, *mëronta-ronta;* zich —, ook *mëráboet;* op den vijand —, *mëmëmpoeh kapada moesoeh* (van *tëmpoeh*); zie **losgaan.**

losschieten, ontglippen, *loetjoet;* losgeschoten, *loetjoet, soedah loetjoet.*

lossen, ontschepen, *mëmoenggah* (van *poenggah*). — van een pand, *mënëboes gadai.* — van een slaaf, *mënëboes hamba* (van *tëboes*). — van geschut, zie **losbranden.** —, ontbinden, zie ald.

losser, van eene lading, *orang jang mëmoenggah, orang jang mëmbongkar moewatan.* —, vrijkooper, *pënëboes.*

lossing, van eene lading, *pëmoenggahan, pëmbongkaran.* —, vrijkooping, *pënëboesan.*

lossspringen, terugspringen, van veerkrachtige lichamen, of gespannen zaken, *mëmbingkas.* Zie **loslaten.**

lostornen, van een naad, *mërëtas;* losgetornd, *rëtas.*

losvouwen, *mëmboeka lipatannja.*

losweg, niet doordacht, *dëngan koerang ingat.*

loswinden, van een kluwen, *mëngoengkai.*

lot, deel, *oentoeng, nasib,* Ar. dikwerf met elkander verbonden gebruikt, namel. *oentoeng-nasib.* —, toebeschikt deel, *pëmiuta.* —, loterijbriefje, *soerat oendi;* het — werpen, *mëmboewang oendi;* door het — vrijgemaakt worden, *kaloewar daripada oendi,* b.v. *kita boewangkan oendi antara kadoewanja dan kita mardahekakan barang jang kaloewar daripada oendi;* het — raadplegen op de eene of andere wijze, b.v. met dobbelsteenen, kaarten, munten, strootjes enz., *mëmareh* (van *pareh*); een gelukkig —, *oentoeng baik;* een ongelukkig —, *oentoeng malang.* —, zie ook **loot.**

lotballetje, *oendi, boewah oendi.*

lotbriefje, *soerat oendi, s. loterek.*

loten, het lot werpen, *mëmboewang oendi, mëmareh* (van *pareh*). Zie bij **lot.**

loterij, op inlandsche wijze, *pëloetaran oendi;* op Europeesche manier, *loterek.*

loterijbriefje, *soerat oendi, s. loterek.*

lotgemeen, *sama oentoeng, sama nasib.*

lotgenoot, *jang sama oentoeng, jang sama nasib.*

lotgeval, lot, *oentoeng, nasib,* Ar. —, ontmoeting, *përtëmoewan.*

loth, de neef van Abraham, *Loet, nabi Loet,* Ar.

loting, *pëloetaran oendi.*

lotsbedeeling, *oentoeng-nasib.*

lotsbestel, raadsbesluit Gods, *takdir Allah.*

lotus, waterlelie, *boenga patma* (Skr. *padma*), *boenga teratai, boenga sërodja, toendjoeng, pëkadja* (Skr. *pangkëdja*).

louter, geheel zuiver, *samata-mata soetji.* —, enkel, geheel en al, *bëlaka.* —, slechts, *sëhadja, djoea.*

louteraar, affineur, *pënjoedi.*

louteren, zuiveren van goud, *mënjoedi* (Skr. *soedi*). — van andere zaken, *mënjoetjikan* (van *soetji*); gelouterd van goud, *tërsoedi;* geheel gelouterd, zuiver, *samata-mata soetji;* gelouterd van metalen in het algemeen, *masak.*

loutering, *pënjoedjian, pënjoetjian.*

louterheid, *kasoetjian.*

loven, prijzen, *mëmoedji* (van *poedji*). —, een prijs vragen, *minta harga.* — en bieden, *minta harga dan tawar;* geloofd zij God, *soebhana Allah,* Ar. *alhamdoe'llihahi,* Ar.

lover, prijzer, *jang mëmoedji.* —, die een prijs vraagt, *jang minta harga.*

lubben, ontmannen, *mëngëbiri;* met bep. obj. *mëngëbirikan* (van *këbiri*), *mënjida* (van *sida*), *mëngasjimkan* (van *kasjim*); gelubde, *orang këbiri, orang kasjim, sida sida.*

lucht, de stof, *hawa',* Ar.; de —, de atmosfeer, *oedara;* b.v. de vogel vloog de — in, *boeroeng itoe tërbang ka-oedara.* —, de hemel, *langit,* b.v. de wolken in de —, *ségala awan dilangit;* er zijn vier grondstoffen, namelijk aarde, water, vuur en lucht, *adalah ëmpat âmasir, ija-itoe tanah dan ajar dan api dan hawa'.* —, wind, tocht, *angin,* een —je scheppen, *makan angin, mëngambil-ambil angin.* —, geur, *baoe,* b.v. de — der bloemen, *baoe boenga;* een stinkende —, *baoe boesoek;* stront—, *baoe tahi,* b.v. *djaoeh baoe boenga, dëkat baoe tahi,* van verre bloemengeur, van nabij stront—, Sprw. Zie ook **stank** en **sterk:** de — van iets, *angin-anginnja,* b.v. zijn vader had er de — van gekregen, *angin-anginnja itoe soedah diketahoei olih bapanja;* de — van iets krijgen ook *mëntjioem baoe;* een heldere, klare —, *terang tjoewatja;* een betrokken —, *langit jang rëdoep, langit balam-balam;* een overal betrokken —, *langit taram-têmaram;* ontvlambare —, *hawa' jang dapat bërnjala.* — scheppen, ademen, *bërnafas;* de — klieven, van een vogel, *mënjongsong angin* (van *songsong*); zijn boezem — geven, *mëmboeka rahasija hatinja;* in de — springen, *mëlëtoep* (*mëlëtos*) *tërbang ka-oedara* (*kalangit*); kasteelen in de — bouwen, zie **luchtkasteel:** in de open —, *dibawah langit,* b.v. in de open — slapen, *tidoer dibawah langit;* uit de — gegrepen, op geen grond berustend, *tiada bëralas, tiada pohon sëbahnja, tiada moela karënanja.* — geven, ruimte maken, *mëmbëri lëga, mëlëgakan;* er hangt een zware —, *awan mëngandoeng hoedjan;* zware —en, *awan-awan jang kaboes.*

luchtballon, zie **luchtbol.**

luchtbewoner, zie bij **geest.**

luchtblaas, bel, *gëlëmboeng,* b.v. verdwijnen als een — op het water, *lënjap saperti gëlëmboeng di-atas ajar;* kleine —, *gëlëmboengan;* kleine luchtblaasjes op vloeistoffen, die beginnen te koken, *reneh;* zulke blaasjes krijgen, *mëreneh.* — van een visch, *paroe-paroe.*

luchtbol, *teng tĕrbang.*

luchtdeeltje, zie **atoom.**

luchtdicht, *tiada tĕrwasoek olih hawa'.*

luchtdroog, *kĕring angin.*

luchtdrukking, *tindihan hawa'.*

luchten, in den wind te drogen hangen, *mĕnjidai* (van *sidai*), *mĕnganginkan;* niet kunnen — of zien, *tiada mauo mĕmandang moeka, tiada bolih mĕlihat sabĕlah mata.*

luchter, kandelaar, *kaki dian, kandil.*

luchtgeest, de luchtgeesten, *dewa-dewa awan.* Zie bij **geest.**

luchtgewest, *akasa, angkasa,* Skr. eigenlijk de bovenlucht.

luchthartig, vroolijk, *soeka-tjita.* —, zorgeloos, *alpa, lalai.* —, opgeruimd, *sĕnang hati.*

luchtig, koel, frisch, *sĕdjoek;* eene — e plaats, *tĕmpat sĕdjoek.* —, los, uit elkaar, b.v. van gezuiverde boomwol, een uitgekamden baard enz., *lĕpak.* — van een kleed, dun, *tipis.* — van gebak, brood, aarde enz., *rĕpoewi.* —, dun gezaeid, *djarang;* er — over heen loopen, *mĕmpĕrmoedahkan.* —, vroolijk, opgeruimd, *soeka-hati, sĕnang hati.*

luchtigheid, koelte, *kasĕdjoekan.* —, opgeruimdheid, *kasoekaän hati, kasĕnangan.*

luchtje, koeltje, zacht windje, *angin sĕpoewi-sĕpoewi.* —, geurtje, *baoe;* een — van zich geven, *bĕrbaoe;* er is al een — aan, *soedah bĕrbaoe;* aan alle kwaad is een —, *tiada boesoek jang ta'bĕrbaoe;* er is een — aan, *ada baoenja;* een — scheppen, zie bij **lucht.**

luchtkasteel, *koljak;* —en bouwen, *mĕnggantang asap,* d. i. rook meten met het schepel.

luchtlaag, *lapis oedara.*

luchtledig, *hĕmpa.*

luchtpijp; de —, *boeloeh-boeloeh, djalan nafas.*

luchtpijpader, *oerat boeloeh-boeloeh.*

luchtpomp, *pĕnghĕmboes hawa'.*

luchtreis, *pĕlajangan di-oedara dĕngan teng tĕrbang;* eene — maken, *mĕlajang di-oedara dĕngan teng tĕrbang.*

luchtruim, hawa', Ar. *oedara* Skr. *boemantara, akasa,* Skr. ook *angkasa.*

luchtschip, *kapal tĕrbang.*

luchtsgesteldheid, *pĕri oedara.*

luchtsoort, *djĕnis hawa'.*

luchtsprong, van dieren, *djĕmpat;* luchtsprongen maken, van velen, *bĕrdjĕmpatan,* ook *kindja.*

luchtstreek, *pehak boemi;* de koude —, *pehak boemi jang sĕdjoek;* de warme of heete —, *pehak boemi jang panas;* de gematigde —, *pehak boemi jang panas oegahari, pehak boemi jang panas sĕdang.*

luchtstroom, *djalan angin, djalan hawa'.* —, veroorzaakt door iets, dat voorbij gaat, *imbas;* ook —, die van iets uitgaat en vandaar de invloed van een boozen geest, *imbasan.*

luchtvaart, *pĕlajangan di-oedara.*

luchtverschijnsel, *tanda dilangit, ĭlâmat dilangit.*

luchtvormig, *sapĕrti hawa'.*

luchtweg; de luchtwegen in het lichaam, *djalan hawa'.*

luchtweger, *pĕnimbang hawa'.*

luchtwortels, *toendjang.*

luchtzeil, koelzeil, *saroeng pĕnjĕdjoek, saroeng angin.*

luchtzuiverend, *jang mĕmpĕrsihkan hawa'* (of *oedara*).

lucifer, wrijfvuurhoutje, *pĕntjolek api, goris api, geretan api, tjoretan,* Jav.

lui, *malas,* fig. *berat sikoe;* een — mensch, *orang malas, pĕmalas.* —, traag, tegenzin hebben in het doen van een bepaald iets, *sĕgan;* iemand die daarmede behebt is, *pĕnjegan;* zich zoodanig toonen, *mĕnjegan.* —, onwillig, van een bediende om ten uitvoer te brengen wat hem bevolen wordt, *kĕlasa.* —, van een vaartuig, waarin geen vaart zit, *damat;* een — e bui krijgen, *kĕna malas, kadatangan sĕgan.*

lui, lieden, *orang;* de groote —, *orang bĕsar-bĕsar;* de rijke —, *orang kaja-kaja;* de arme —, *orang papa dan miskin;* de geringe —, *orang hina-dina.*

luiaard, lui mensch, *pĕmalas, orang malas;* aarts—, die niets goed doet, *pĕlasoh;* den — uithangen, *soeka malas-malas sĕhadja.*

luiaard, het dier, stenops tardigradus, *koekang, kongkang, kamalasan.*

luid, helder van een geluid of de stem, *njaring.* —, hardop van lezen, *goewat-koewat;* naar — van, *sapĕrti boenji, sapĕrti tĕrsĕboet di* .... —, schaterend van lachen, *gĕlak-gĕlak.*

luiden; de klok of bel —, *mĕnggojang lotjeng, mĕnggontjang lontjeng, mĕnggĕrakkan lontjeng.* Voor *lotjeng* en *lontjeng* ook *genta.* —, geluid geven, *bĕrboenji;* meestal *boenjinja,* het geluid er van is.

—, inhouden, van een brief, geschrift, gesproken woorden enz., *boenjinja;* dat luidt vreemd, *ădjaib boenjinja;* dat is eene vreemde zaak, *itoelah pĕrkara ădjaib;* hij heeft de klok hooren —, maar weet niet waar de klepel hangt, *ija sapĕrti itik mĕnĕngarkan goentoer,* d. i. hij is als eene eend, die naar den donder luistert.

luidkeels, *dĕngan njaring.* —, van weenen, *rijoch, tjijar-tjijar,* b.v. *tĕrlaloe rijoch boenji tangis orang,* en zeer — was het geween der menschen; *dan anak-anakĕnja ada mĕnangis tĕrtjijar-tjijar sĕbab kalaparan,* en hare kinderen weenden zeer — van den honger. —, schreeuwend roepen of vragen, *mĕngĕdan* (van *kĕdan*). — van lachen, *gĕlak-gĕlak.*

luidruchtig, *gĕmpar, rijoch;* met verscheidenheid, ook zeer —, *rijoch-rĕndah; gĕgak, gĕgap,* meestal in verbinding met *goempita* tot *gĕgap-goempita.* — van muziek, de troni, het spreken, *rantjak.* — van vroolijkheid, *ramai, rija.* — e vreugde, *soeka rija,* b.v. *dan djangan ĕngkau taktoer dan rija, karĕna nĕgari doenija ini tiada kĕkal,* en wees niet verwaand en —, want deze aarde blijft niet eeuwig; zeer — van lachen, feestvieren, fig. *mĕmbatoe roeboeh.* Ook van een —, algemeen geween.

luidruchtigheid, opschudding, van *gĕmpar, geger, rijoch, rijoch-rĕndah, gĕgap goempita.* —, vroolijkheid, *karamajan, karijaän.*

luier, windeldoek, *lampin, kain lampin, bĕdoeng, kain bĕdoeng;* in —s wikkelen, *mĕmbĕdoeng;* een kind nog in de —s, *boedak lagi didalam lampinnja.*

luieren, *bĕrmalas-malasan;* liggen —, *baring mĕnlenser.* Zie ook **lanterfanten.**

luiermand, *rantang kain lampin, rantang kain bĕdoeng.*

luifel, boven een raam, *kongsan.*

luiheid, *malas, kamalasan, pĕri malas.*

luik, vensterluik, *natang, toedoeng djĕndela.* — in een scheepsdek, — van een laadruim, *pintoe pĕlĕkah.*

luiken, dichtdoen van de oogen, *mĕngĕdjamkan mata* (van *kĕdjam*), *mĕmĕdjamkan mata* (van *pĕdjam*), *mĕngatoepkan mata* (van *katoep*), ook *mĕrapat,* b.v. hij look de oogen op de matras, *ija mĕrapat di-atas tilam;* na een oogenblik de oogen geloken te hebben, *sakoetika mĕrapat;* half geloken van de oogen, zooals de oogen van Chineezen en varkens, *sipit.*

luilak, *pĕmalas, orang malas.*

luilakken, laat opstaan, *tidoer sampai tengah hari.*

luiledig, *malas dan lalai.*

luilekker, *malas dan lĕdzat.*

luim, kuur, gril, *tingkah, ragam.* —en hebben, *bĕrtingkah;* gij hebt veel —en, *banjak ragam ĕngkau;* in een goede — zijn, *sĕnang hati;* in een kwade of slechte — zijn, *marah, mĕradjoek, bentjoeh, bentjoet;* op zijne —en liggen, bespieden, beloeren, *mĕnghintai.*

luimen, loeren, *mĕnghintai.*

luimer, beloerder, *pĕnghintai.*

luimig, kurig, *bĕrtingkah, banjak ragam.* —, grappig, *djinaka, sĕloeroh.*

luipaard, *harimau koembang, harimau akar.*

luipen, zie **luimen.**

luiperd, bespieder, *pĕnghintai.* —, kwandspreker, *pĕngoempat.* —, die niet veel spreekt, *pĕndiam.* —, huichelaar, *orang moenafik.*

luis, *koetoe, toema.* Het laatste alleen voor — op het lijf; het eerste ook als scheldwoord, *sikoetoe,* die luis, niet te verwarren met *sikoetoek* die vervloekte; vee—, *kĕrpati, koetoe babi;* schapen—, teek, *sĕngkĕnit;* lijk—, die kort voor het sterven te voorschijn komt, een zeker teeken van den naderenden dood, *kĕranta;* wand—, *pidjat, kepinding.* Op Java *koetoe-boesoek* en *bangsat;* de wand— is een schildpad geworden, *pidjat soedah mĕndjadi koera-koera;* zeer kleine — op dieren en planten, zooals vogel—, suikerriet—, *ama;* planten—, *toengau;* luizen vangen, *mĕntjĕhari koetoe,* zie **luizen.**

luister, *kamoeliaän;* dat wat iemand luisterrijks aan zich heeft, *pĕrmoeliaän.* —, glans, schittering, *tjahaja;* de — van zijn koningrijk, *kamoeliaän karadjaänja;* de — der kroon, *tjahaja makota.* —, pracht, ook *ăftamat,* Ar.

luister, armblaker, *kandil,* Ar.

luisteraar, *orang jang mĕmasang tĕlinga.*

luisterachtig, *dĕngar-dĕngaran.*

luisteren, hooren naar, *mĕndĕngarkan, mĕnĕngarkan.* —, afluisteren, *mĕmasang tĕlinga* (van *pasang*); stil — naar iets, dat men niet hooren mag, *mĕnginding* (van *inding*); genegen zijn om te —,

dĕngar-dĕngaran; niet willen — naar rand, vermaning, lessen enz., *kalis.* —, gehoorzamen, *mĕnoeroet* (van *toeroet*); naar goeden raad —, *mĕnoeroet biljara jang baïk;* het paard luistert naar den toom, *koeda mĕnoeroet kĕkangnja;* het schip luistert naar het roer, *kapal mĕnoeroet kĕmoedinja.* —. zie ook **luisteren** en **glanzen.**

luisterrijk, *moelia* (Skr. *moelja*); zeer —, *moeliawan.* Ook *maha,* Skr. —, groot, *bĕsar,* b.v. eene — e overwinning, *kamĕnangan jang bĕsar.*

luistervink = luisteraar.

luisziekte. *pĕnjakit koetoe;* van dieren en planten, *bĕrama.*

luit; e. s. v. —, bespannen met vier snaren, *kĕtjapi,* —, behoorende tot de nobat of plechtige muziek, *dandi;* e. s. v. zessnarige —, *kamboes,* Ar.? op de — spelen, *mĕmĕtik kĕtjapi* (van *pĕtik*).

luitenant, *litĕnan.* Ook in deszelfs samenstellingen.

luitsnaar, *tali kĕtjapi.*

luizen, *mĕntjhari koetoe;* elkander —, *bĕrkoetoe-koetoean,* b.v. *maka ija doedoeḳ dimoeka tangga bĕrkoetoe-koetoewan dĕngan sĕgala dajang-dajang,* zij zat met al de hofjuffers voor de trap elkander luizende; het hoofdhaar enz. doorzoeken, zooals de apen gewoon zijn en de Javanen, *mĕnjĕlisik* (van *sĕlisik*).

luizenei, neet, *tĕlor koetoe.*

luizeneter, *orang makan koetoe.*

luizenkam, *sisir haloes, sisir koetoe.*

luizennest, *sarang koetoe.*

luizig, *pĕnoeh koetoe.*

luk, *oentoeng.* — of raak, *kĕna takĕna;* op goed geluk af, wild te werk gaan, *mĕrambang;* als Bijw. *rambang-rambang.* —, zie ook **geluk.**

lukken, zie **gelukken.**

lul, pijp, *pantjoeran.* —, zie **roede.**

lullen, kletsen, beuzelpraat houden, *mĕrepeḳ, mĕrenjeh, mĕremet.*

luller, kletser, *pĕrepeḳ, pĕrenjeh, pĕremet.*

lummel, zie **lomperd** en **bloed.**

lurken, zuigen, *mĕnghisap.*

lus, de verschuifbare lussen aan een trom, *simpal.* Zie **lis, strop** en **tres.**

lust, vreugde, *soeka, gĕmar, soeka hati, kasoekaän.* — hebben, *soeka, bĕrgĕmar;* zinnelijke —, ook *sir.* — hebben aan iets, *soeka akan, bĕrgĕmar akan, mĕnggĕmari.* — krijgen, *datang hati.* —, begeerte, aandrift, *tjita, rĕsa, nafsoe,* Ar. — en begeerten, *hawa-nafsoe,* Ar.; de — en opwekken, *mĕnggalaḳkan hawa-nafsoe;* de — en bevredigen, *mĕmoewaskan hwa-nafsoe,* de — en opvolgen, *mĕnoeroet hawa-nafsoe;* de — en bedwingen, *mĕmatikan hawa-nafsoe, mĕnahankan hawa nafsoe, mĕmadamkan hawa-nafsoe.* NB. *nafsoe* wordt ook in goede beteekenis gebezigd, b.v. *adakah sa'orang pon jang bĕrnafsoe kĕadaḳ mĕnbĕloetkan atau mĕngatoerkan djalannja atau hoekoemnja,* is er wel iemand geweest, die — had haren stijl te knischen of hare wetten te regelen? — des harten, dat wat het hart verheugt, *pĕrjoeka hati,* b.v. *pĕnjoeka hati kĕnaḳ dirĕboet,* de — des harten wilde men ontrooven. —, voornamelijk tot den bijslaap, *sjaheat,* Ar.; doen waarin men maar — heeft, *mĕlakoekan kasoekaännja;* geen — hebben om iets te doen, *malas,* b.v. ik heb er geen — in, *malas akoe;* er tegen opzien, afkeerig van zijn, *sĕgan;* geen — meer hebben, *tawar hati;* niet met — een werk verrichten, *mĕnjambalewa;* met dir. obj. *mĕnjambalewakan* (van *sambalewa*); met —, met liefde *dĕngan soeka, dĕngan ăsjiḳ,* Ar. —, sterk verlangen naar genot of bezit, *ingin, rindoe, sjarah,* Ar. —, belustheid van een zwangere vrouw, *hidam;* die — naar iets hebben, *mĕnghidam;* sterke, onweerstaanbare — naar spijs of drank of iets anders, waaraan men gewend is, b.v. naar opium, jenever en dergel., *kĕtagihan;* teleurgestelde — of begeerte, *kamponan;* het is een — dit te zien, *mĕndjadi soeatoe kasoekaän mĕlihat itoe;* iets met — doen, *mĕmboewat apa-apa dĕngan soeka hati* of *dĕngan karidlaän hati;* geen — tot eten hebben, *tiada soeka makan.*

lusteloos, geen zin hebben in, *malas, sĕgan, gĕrajang;* iemand die altijd — — is, *pĕmalas, pĕnjĕgan.* —, loom, een — of loom gevoel van het lichaam, b.v. door dat men niet geslapen heeft, *gajang, rengsa.* — worden, *mĕrengsa.*

lusteloosheid, *sĕgan, malas.* — aan den dag leggen, *mĕnjĕgan.*

lusten, believen, *soeka, ridla,* Ar. —, wel genegen zijn tot het doen van iets, *soedi.* —, gaarne eten, *soeka makan;* gaarne drinken, *soeka minoem;* b.v. ik lust geen doerijan, *akoe ta'soeka makan doerian;* ik lust geen sterken drank,

akoe ta'soeka minoem sopi. —, zie ook bij **lust.**

lusthof, *taman;* in gedichten, ook *lëlangon.* — der genegenheden, *taman kaäsjik-äsjikan, t. pëngasihan.* —, paradijs, *firdaus,* Ar. —, zie ook **hof.**

lusthuis, in den vorm van een tempel met vier tinnen en een toren, *pantjapërsada.* —, waar men zich afzondert om een luchtje te scheppen, *balai përanginan;* e. s. v. —je op het water, *balai kambang, balai timboet*

lustig, zeer vroolijk, *rija, soeka rija;* een — leventje leidend, *dëngan kahidoepan rija;* bij zag er een beetje — uit, *adalah sëdikit roepanja rija.* — bij het werk, *radjin.* — van velen, *ramai,* b.v. het ging daar — toe, *ramai sakali disana.* — aan! *baiklah, ajo,* Jav. *sabaslah* (van *sabas,* Ar.).

lustigheid, uitbundigheid, *karijaän.* —, van een menigte, *karamajan.* — bij het werk, *karadjinan.*

lustoord, *tëmpat kasoekaän.*

lustslot, *máligai.*

lutje, lutring, naairing, *tjintjin mëndjahit.*

luttel, *sëdikit.*

luw, *tëdoeh.*

luwen, *tëdoeh, djadi tëdoeh.*

luwte, *katëdoehan;* de — zoeken, *bërtëdoeh.* Zie ook **beschutting** en **schaduw.**

M.

ma, verk. van Mama, *ëmak, mak, ma'.*

maag, *përoet, përoet bësar, përoet raja;* eene groote —, *borjoet.* — van vogels, *hampëdal, pëdal;* de — overladen, *makan tërlaloe banjak.*

maag, bloedverwant, *sanak, saoedara, koelawarga.* — van moederszijde, *doesanak, kandoeng.* Zie bij **bloedverwant.**

maagader, *oerat përoet bësar.*

maagbitter, *obat pahit.*

maagbreuk, *pëtjah përoet bësar.*

maagd, *anak-dara, boengaran kënja,* Skr. *gadis, anak gadis, bikrah,* Ar. Op Java *prawan,* Jav.; de gezamenlijke —en, *përdoraän;* eene ongerepte —, zie bij **ongerept;** eene — in het Paradijs, *hoeri,* Perz.; de — Maria, *sitti Mariam.* —, het teeken in den dierenriem, *soenboelat,* Ar. *bintang majang;* afgezonderde —en, *anak-dara tarohan;* jonge —en, die aan het hof dienst doen, *dajang-dajang, biti-biti;* ook *binti-binti;* eene — verkrachten, *mënggagahi anak dara, mëroegoel anak-dara.*

maagdarm, slokdarm, *kërongkongan.*

maagdelijk, *përdaraän;* de —e staat, *hál përdaraän, pënggadisan.* —, van eene maagd, *anak-dara,* b.v —e schaamte, *maloe anak-dara;* het maagdelijke woud, *rimba raja.*

maagdenroof, *përöboetan anak-dara.*

maagdenschenner, *përoegoel anak-dara.*

maagdom, *dara, bikir,* Ar. *boengaran;* zij is haar — kwijt, *hilang daranja, hilang bikirnja.*

maagelixer, *sopi pahit.*

maaghoest, *batoek sakit përoet.*

maagkoliek, *moelas përoet.*

maagkramp met opgezetten buik, *sënak;* daardoor aangedaan zijn, *kasënak-sënakan.*

maagmiddel, *obat përoet.*

maagpijn, bij volwassenen, *bisa hati, bisa përoet, sakit hoeloe hati* —, e. s. v. ziekte bij zeer kleine kinderen, vergezeld van moeilijke ademhaling, *telan.*

maagsap, *ajar përoet.*

maagschap, *sanak saoedara, koelawarga* (Skr. id.), soms verbonden met het Ar. *kaoem* tot *kaoem koelawarga.* Ook *koelawangsa,* Skr. en *koelasëntana,* Skr.

maagstreek, maagholte, *hoeloe hati, soedoe hati.*

maagverterkend, *jang mëngkoewatkan përoet.*

maagziekte, *pënjakit përoet bësar.*

maagzuur, *sërdawa masam-masam.*

maaien, van graan, *mërapa, mënjabit* (van *sabit*). —, oogsten, *mëngëtam* (van *këtam*), *mënoewai* (van *toewai*), eigenlijk rijstsnijden met het daarvoor gebruikte mesje; gras—, *mëmotong roempoet* (van *potong,* snijden, omdat het gras in Indië gesneden wordt). —, zie **oogsten.**

maak; in de — zijn, *laqi dipërboewat.*

maakloon, *opah mëmboewat, opah kërdja.*

maaksel, *përboewatan,* b.v. Engelsch —, *përboewatan inggëris;* zeer fraai of kostbaar van —, *tërlaloe endah-endah përboewatannja.* —, gewrocht, *kadjadian,*

b.v. de menschen zijn Gods —, *manoesija itoe kadjadian Allah*; een wonderbaar —, *kadjadian jang ādjāib*.

maal, keer, *kali*; één —, *sakali*; acht —, *doelapan kali*; hoeveel—, *bērapa kali*; zooveel—, *sakijan kali*; vele malen, *banjak kali*; eenige malen, *bēbērapa kali*; telken male, *tiap-tiap kali*; voor deze — slechts, *sakali ini sēhadja*; ten eenen male, *sama sakali*; voor 't eerst, *pada sakali*, ten tweeden male, *pada k..doewa kali*; ten eenen male niet, *sakali-kali tidak*, *sakali-kali djangan*; ten eenen male, louter, geheel, *bēlaka*. — de hoeveelheid, *kian*, b.v. twee— zooveel, *doewa kian*; hoeveel—, de bepaalde hoeveelheid, *bērapa kian*. —, keer, ook *bagai*, b.v. tien— verder, *sapoeloeh bagai djaoehnja*.

maal, zie **maaltijd.**

maal, reiszak, valies, *banian*, *boštja*.

maalgeld, maalloon, *opah mēnggiling*.

maalsteen, *batoe kisaran*, *batoe pēnggilingan*.

maalstroom, *ajar oelak*, *poesaran ajar*.

maaltijd, maal, *makanan*; van Vorsten en aanzienlijken, *santapan*. —, feestmaal, *pērdjamoewan*; een — geven, *mēndjamoe orang*, *mēmbēri makan minoem*; ter — noodigen, *mēndjempoet orang makan minoem*, *mēmanggil makan minoem*; de ter — genoodigden, *orang djēmpoetan*, *orang panggilan*, *orang djamoe*; na den —, *sētēlah soedah makan*; twee —en per dag doen, *makan doewa kali pada sahari*; mosterd na den —, *soedah habis nasinja bēharoe datang laoeknja*.

maan; de —, *boelan*, *alkamar*, Ar. *tjēndēra*, Skr.; volle —, *boelan poernama*; de geheel volle maan, *boelan poernama raja*; de volle maan in al haar glans, *boelan poernama ewpat bēlas hari boelan gilang-goemilang tjēhajanja*; kwartier—, *boelan pērbani*, ook *lēngkoengan boelan*; halve —, gedeelte van de —, *boelan sapēnggal*, *boelan tēngkoeng*, *lēngkoengan boelan*; donkere —, *boelan gēlap*, *boelan mati*; donkere —, van laatste tot eerste kwartier, *kēlam*; vischvangen bij donkere —, *mēngēlam*; lichte —, *boelan tērang*; het licht van de —, *tērang boelan*; helder schijnen van de —, *tērang bēnērang*; nieuwe —, *boelan bēharoe*; volgens de inlanders als de — weer voor 't eerst gezien wordt, *sahari boelan*; wassende —, *boelan timboel*; met wassende —, *timboel boelan*; afnemende —, *boelan soesoet*; de — komt op, *boelan tērbit*, *boelan naik*; de — gaat onder, *boelan masoek*, *boelan toeroen*; de — breekt door, *maka boelan pon mēngēmbanglah* (van *kēmbang*); de — is twee dagen oud, *doewa hari boelan*; hij is naar de —, *binasalah ija*; van een koopman, *ija soedah djatoh*; het maantje in de vingernagels, *bowaga koekoe*; het is naar de —, weg, *tēlap*; loop naar de —, *njahlah ēngkau*; naar de — willen reiken, *hēndak mēntjapai boelan*; als de dwerg, die naar de — wil reiken, *sapērti sitjabool hēndak mēntjapai boelan*. Sprw.: de glans van zon en —, *noerwe'l sjamsi wa alkamari*, Ar. eene uitdrukking die alleen in brieven voorkomt; de — als die overdag zichtbaar is, *boelan kasijangan*.

maanbewoners, *dewata tjēnderaloka*, letterl. de mnangoden.

maanbrief, *soerat mēnagih hoetang* (van *tagih*).

maand, *boelan*; de Mohammedaansche namen der —en, bij de Maleiers in gebruik, zijn: *Moeharram*, *Safar*, *Rabioe'lawal*, *Rabioe'lachir*, *Djoemadi'lawal*, *Djoemādi'lachir*, *Rēdjab*, *Sjābān*, *Ramadlān*. *Sjawāl*, *Dzoelkāidah*, *Dzoe'lhidjah*; onze namen voor de —en worden op deze wijze vervormd: *Djanoewari*, *Pēbērwari*, *Martj*, *Apēril*, *Mai*, *Djoeni*, *Djoeli*, *Agoestoes*, *Septēmbēr*. *Oktober*, *Nopembēr*, *Desembēr*. Zij komen meer en meer in zwang; de zooveelste der —, wordt uitgedrukt *hari* dag en daarvoor het telwoord, b.v. den tweeden Januari, *pada doewa hari boelan Djanoewari*; de eerste der —, *sahari boelan*; op den zevenden der — Sjabān, *pada toedjoeh hari boelan Sjābān*; elke —, *pada tijap-tijap boelan*; bij de — betalen, *bajar boelan*; eens in de —, *satoe boelan sakali*; gepasseerde —, *boelan jang laloe ini*; aanstaande —, *boelan jang datang ini*; zes —en geleden, *ēnam boelan laloe*; zes —en lang, *ēnam boelan lamanja*; de loopende —, *boelan ini*, *boelan jang sakarang ini*; eene maand overblijven, *bērboelan*.

maandag, *hari itsnain*, *hari sēnen*; een blauwe —, zelden, *djarang*.

maandbericht, *chabar boelanan*.

maandblad, *soerat boelanan*.

maandelijks, *tijap-tijap boelan, pada tijap-tijap boelan.*

maandelijksch, *boelanan, bilang boelan.* —e bezoldiging, *gadji boelanan.* —e betaling, *bajaran boelanan.*

maandgeld, *gadji boelanan.*

maandschrift, *soerat boelanan.*

maandstaat, *daftar boelanan.*

maandstonden, *kaïn tjëmar, kaïn kotor, haidl,* Ar.; de — hebben, *bërkaïn tjëmar, bërkaïn kotor, bërkopah dëngan darah;* de — krijgen, *mëndapat boelannja,* ook *mëmbawa boelan, mëmbawa adat.*

maangeesten, *dewata tjëndëralaka.*

maanjaar, *tahoen kamarijah* (van *kamar,* maan, Ar.).

maankaart, *pëta boelan, gambar boelan.*

maankop, het zaad, *bidji pokok apijoen.* —, de plant, *pokok apijoen.*

maankring, kring om de maan, *gëlanggang, kaadang boelan, pagar boelan, kalangan boelan.*

maanletter, *hoeroef kamari.*

maanlicht, *tërang boelan;* helder —, *panas malam.*

maanloop, *përidaran boelan.*

maanmaand, *sjahar,* Ar.

maanregenboog, *pëlangi boelan.*

maanschijf, *boelatan boelan.*

maansomloop, *përidaran boelan.*

maansverduistering, *gërhana boelan.*

maanvormig, *saroepa boelan.*

maanzaad, *bidji pokok apijoen.*

maanziek, eene soort van toevallen, *gila babi, sakit boelan.*

maar, doch, *tëtapi, lakin,* Ar. — met nadruk, *mahr, akan tëtapi, akan tëtapinja;* er is echter een kleine — bij, *sëdikitnja.*

maar, slechts, alleen, *hanja, sëhadja, djoea, tjoema,* b.v. op dezen steen —, *pada batoe ini baïk;* allen waren zij tegenwoordig, — hij niet, *mareka-itoe sakalian pon hadlirlah, hanja ija tiadu;* 't is — uit gekheid, *boewat main sëhadja;* dat veroorzaakt — ziekte, *itoe mëngadakan pënjakit djoea;* de prijs is — twee Gulden, *harganja tjoema doewa roepijah.* —, tuch, *ujoega,* b.v. wij zeilden — door, *bërlajar djoega kami.* —, in sterk tegenstellende beteekenis, *mëlainkan,* b.v. het was geen olifant — een rhinoceros, *boekan gadjah, mëlainkan badak.*

maarschalk, *djohan pëkalawan,* Perz. *marschkal.*

maas, van een net, *mata;* de mazen van een werpnet, *mata djala;* driehoekige — in netwerk, *tëradjoe.* — van het rotan-vlechtwerk in stoelzittingen enz., *mata poenai;* met groote wijde mazen, *serang.*

maat, lengte—, *oekoeran;* een goede —, *oekoeran jang bëtoel;* inhouds— voor droge en natte waren, *soekatan, takar;* eene goede —, *soekatan jang bëtoel, takaran j. b.;* maten en gewichten, *soekatan dan timbangan;* gelijke maten en gewichten, *soekatan dan timbangan jang soedah ditoloh, soekatan dan timbangan jang pakai tjap kompani.* — in de muziek, *irama;* de — slaan, *mëngirama;* met de lengte— meten, *mëngoekoer;* met de inhouds— meten, *mënjoekat,* b.v. *dësoeroehnja soekat dengan gantang,* hij beval het met het schepel te meten, ook *mënakar;* e. s. v. inhouds—, waarvan er 20 op een pikoel gaan, *gantang;* e. s. v. inhouds—, waarvan er 4 op een gantang gaan, *tjoepak;* e. s. v. inhouds—, van 2 kati, *bidoer;* alle maten onderzoeken, *mëmëriksa sëgala tjoepak gantang;* eene opgehoopte volle —, *gantang raboeng;* e. s. v. — voor ongepelde rijst, vervaardigd van boombast en inhoudende 10 gantangs, *sërok;* e. s. v. inhouds— van 10 en 5 gantang, *sat;* die van 10 gantangs, *sat bësar;* die van 5, *sat këtjil;* eene inhouds— van ½ tjoepak, *kal, leng;* eene inhouds—, ongeveer gelijk aan een schep met de holle hand, *tjatok;* met de kleine inhouds— meten, *mëntjatok;* ook *mëntjatoe;* de inhoudsmaten voor droge waren te Singapoera en Malaka worden aldus opgegeven: 4 *tjoepak* = 1 *gantang;* 10 *gantang* = 1 *parah;* 80 *parah* = 1 *kojan* of last van 27—40 *pikoel;* de *gmrah* op Riouw heet *goemhang;* voor lengtematen heeft men: de breedte van de hand, *pëlëmpap, tëlëmpap, tabah;* een span met de hand, *djëngkal;* de elleboogsel, van den top des middelsten vingers tot den elleboog, *hasta;* de vadem, zes voet, *dëpa;* de dubbele vadem, *djoembah* = 10 elleboogsellen; eene lengte—, tevens vlakte—, van ongeveer 80 yard in het vierkant, *rëloeng, harlong.* Men geeft de verhouding aldus op: 4 *pëlëmpap* = 1 *djëngkal;* 2 *djëngkal* = 1 *hasta;* 4 *hasta* = 1 *dëpa;* 2 *dëpa* = 1 *djoem-*

bah 20 *djoembah* = 1 *rĕloeng* of *harloeng*; een lengte— voor katoenen stoffen enz. is doorgaans de breedte van het goed, zulk een vierkante lap heet *sĕtangan*; bepaalde — voor iets, *djangka*; beneden de bepaalde —, *koerang dari djangka*; regen boven de —, bovenmatig veel regen, *hoedjan lĕbih dari djangkanja*; allerlei — nemen, *djangka-mĕndjangka*. — ook *kira-kira*; zonder —, *tiada kira-kira*, *dĕngan tiada kira-kira*, b.v. *dan dipatoe dĕngan tiada kira-kira*, en worden zonder mate geslagen; zonder mate geven, *mĕmbĕri dĕngan tiada kira-kira*. — ook *kĕdar*, Ar. naar mate van, *saḳĕdar*; onder de — zijn, de vereischte lengte niet hebben, *koerang pandjang*, *koerang tinggi*; de — nemen, *mĕngoekoer*, *mĕngambil oekoeran*. —, hoegrootheid van iets, *bĕsarnja*; met mate, met overleg, *dĕngan kira-kira dan kĕdarkan*; met zuinig overleg, *dĕngan himat-himat*. —, regel, orde, *pĕratoeran*; al naar mate, *makin*, b.v. al naar mate hij ouder werd, werd hij slechter, *makin toewa*, *makin djahat ija*.

maat, makker, *tĕman*, *kawan*, *tanlan*, *handai*. —, medegenoot, *sakoetoe*, *kongsi*. — bij een werk, *pĕmbantoe dalam pĕkĕrdjaän*, *kawan*. — met iemand zijn, *bĕrtaulan dĕngan sa'orang*.

maatregel, *reka*, *alit*, *oepaja*; zijne maatregelen waren zeer doeltreffend, *kĕna bĕnar oekoer-alitnja*. —en verzinnen, *mĕreka*; voor iets nemen, aanwenden, *mĕngoepajakan*; allerlei —en, *daja-oepaja*, *oekoer-alit*. — van het bestuur, *pĕrentah*, *pĕratoeran*; iemands — en verijdelen, *mĕmbatalkan daja-oepaja orang*.

maatschappij, vereeniging, *kongsi*, Chin. *pĕrsakoetoean*. Het eerste is 't meest in gebruik; de —, samenleving; hiervoor is geen woord. Men kan het teruggeven met *doenia*, wereld, *sĕgala orang*, de menschen, enz. —, zie ook **genootschap** en **compagnie.**

maatstok, *batang pĕngoekoer*.

macadamiseeren van een weg, *mĕngĕrakali* (van *kĕrakal*), *mĕngĕrikili* (van *kĕrikil*).

macadamsweg, *djalan kĕrakal*, *djalan kĕrikil*.

macaroni; e. s. v. —, die uit China wordt aangevoerd, *laksa*; deze — toebereid met vleesch, garnalen enz., *bakmi*, Chin.

machine, *pĕrkakas*; stoom—, *pĕrkakas asap*. — om iets in beweging te brengen, *pĕsawat*. — met raderwerk, *pĕsawat bĕrdjantĕra*. — door water gedreven, *pĕsawat ajar*.

machinekamer, *tĕmpat pĕsawat*.

machinerie, *sĕgala pĕsawat*.

machinist, *djoeroe pĕsawat*.

macht, *koewasa*; kracht en —, *koewat koewasa*; uit alle —, *sakoewasa-koewasa*, *saḳoewat-koewasa*, *saḳoewat-koewat*; zooveel mogelijk, *sabolih-bolihnja*. —, vermogen ook *ḳodrat*, Ar. de — Gods, *ḳodrat Allah*; onder de —, *dibawah ḥoekoem*, *didalam ḥoekoem*, *dibawah pĕrentah*; geheel in iemands — zijn, *ada dalam ĕnggamon tangan orang*, *ada dibawah tapaḳ kaki orang*; ik ben geheel in uwe —, gij kunt met mij doen wat gij wilt, fig. *patik ini oepamanja poetih*, *dapatlah toewankoe pĕrboewat wĕrnanja barang pĕlĕbagai toewankoe djadikan*. —, hoeveelheid, *kabanjakan*; eene — van schepen, *kabanjakan kapal*; dit is boven of buiten mijne —, *tiada koewasa sĕhaja bagai jang dĕmikian*; niet bij —e zijn, *tiada didalam pĕngoewasanja*; uit al zijne — loopen, *bĕrlari saḳoewat-ḳoewatnja*; opdat hij de — van mijn arm ondervinde, *soepaja dirasainja bĕkas tangankoe*; uitvoerende —, *koewasa mĕlakoekan*; wetgevende —, *koewasa mĕmĕrentahkan*; land—, *angkatan darat*; zee—, *angkatan laoet*; de landen zee—, *tantara pĕpĕrangan didarat dan dilaoet*; de oorlogvoerende —en, *radja-radja jang bĕrpĕrang*; de hemelsche —en, volgens het heidensche bijgeloof, *sĕgala dewa mĕmbang djin afrit*; de helsche —en, *sĕgala djin sjaitän*; bij —e zijn, *bĕrkoewasa*. — geven, *mĕmbĕri koewasa*; als vervanger of gevolmachtigde, *mĕwakilkan*. — hebben over, *mĕngoewasaï*; iemands — fluiken, *mĕmalahkan koewasa orang* (van *patah*, gebroken); met —, geweld, *dĕngan gagah*.

machtbrief, *soerat koewasa*, *polmaḳ*.

machteloos, naar het lichaam, *lĕmah*, *tiada bĕrgaja*, *tiada ḳoewat*, *dlaif*, Ar. —, zonder uitwendige macht, *tiada bĕrkoewasa*. —, uitgeput, *lĕtih*, *lĕsoe*. Ook met elkander verbonden tot *lĕtih-lĕsoe*. —, impotent, *lĕmah dzakar*.

machteloos-heid, *kalĕmahan*. Zie **machteloos.**

machtgever, *jang mĕmbĕri koewasa*.

machthebbend, *bĕrkoewasa, ĕmpoenja koewasa.*

machthebbende, *jang bĕrkoewasa, jang ĕmpoenja koewasa.*

machtig, macht hebben, *koewasa, bĕrkoewasa.* —, krachtig, sterk, *koewat.* —, groot, *bĕsar,* b.v. een — koninkrijk, *karadjaän bĕsar;* een — Vorst, *radja bĕsar.* —, vet van spijzen, *lĕmak.* Op Java, *gĕmoek,* wel te onderscheiden van *goerih,* smoutig. — zijn, in staat zijn, *dapat, tjakap, mampoe.* — zijn, kennen, b.v. van talen, *mĕngĕtahoei, mĕndapat.* — zijn, bezitten, *mĕmpoenjaï.* — worden, *mĕngoewasani;* veroveren, *mĕngalahkan;* ten onder brengen, *mĕnăloĕkan;* aanzien verkrijgen, *bĕrolih koewasa, bĕrolih pangkat jang tinggi, mĕndjadi bĕsar.* — in prijs, *bĕsar harga.* — in het doen uitvoeren van bewindsmaatregelen, *pĕrkasa pada mĕlakoekan pĕrentah.* —, zeer, buitengewoon, *tĕrlaloe.* — groot, *tĕrlaloe bĕsar.*

machtigen, macht geven, *mĕmbĕri koewasa.* —, volmacht geven, *mĕwakilkan;* gemachtigd zijn, tot gevolmachtigde gebruikt worden, *dipĕrwakilkan.* —, vergunnen, *mĕmbĕri idzin, mĕngidzinkan.*

machtiging, vergunning, *idzin,* Ar.

madapolam, *kain madapolam.*

made, *hoelat;* huidmade, *koeman;* schurft—, schurftmijt, *koeman djalar;* huid—, die zich niet verplaatst, *koeman doedoek.* — van eene mug of muskiet, *djintik-djintik.* — van insecten, *bĕrĕnga.* —, narsmaden, *tjatjing kĕroewit, tj. kĕrawit.* —, kaasmaden, *tjatjing minjak, hoelat panir, hoelat kedjoe.*

madelief, *boenga sĕroenai Wolanda.*

madera, *anggoer Madera.*

madras, *Mĕndĕras.*

madura, *Mĕndoera.*

magazijn, *goedang, gĕdoeng.* Ook groote winkel; wapen—, *goedang sĕndjata;* kleeding—, *goedang pakajan.*

magazijnmeester, *pĕnghoeloe gĕdoeng, bĕndahari.*

mager, tenger, *koeroes.* — worden, *djadi koeroes;* een — mensch, *orang koeroes.* —, schraal, van vruchten of een kind, *dengkel;* een — e knaap, *boedak dengkel;* om een hooge mate van magerheid aan te duiden zegt men: *bagai andjing bĕranak ĕnam,* als een hond, die zes jongen heeft. — en dor, *koeroes kĕring.* —, zie ook **schraal.**

mager; het —e, van vleesch, *isinja, dagingnja,* b.v. ik verzoek om het —e, niet het vet, *akoe minta isinja, djangan lĕmaknja.*

magerheid, *koeroes.*

magiër, *madjoes,* Ar *manbidz,* Perz.

magistraat, *pĕmĕrentahan nĕgari, orang bĕsar-bĕsar nĕgari.*

magneet, *batoe bĕrani;* met — aangestreken ijzer, *bĕsi bĕrani.*

magneetnaald, *djaroem pĕdoman.*

maïs, Turksche tarwe, *djagoeng;* zich als maïskorrels voordoen, van de pokken, *mĕndjagoeng.*

maïsbrij, *boeboer djagoeng.*

maïskorrel, *bidji djagoeng, bĕras djagoeng.*

maïsmeel, *tĕpoeng djagoeng.*

majesteit: Uwe —, *toewankoe, sjah ălam, doeli sjah, ălam;* Zijne —, *baginda,* Skr. *sĕri padoeka,* Skr.; Zijne — de Sulthan, *sĕri padoeka Soeltän.* Verder *Jang dipĕrtoewan, Jamtoewan, hadlirat,* Ar. en van den Keizer van China *sĕri kopijah.* —, heerlijkheid, *kamoeliaän;* de — Gods, *djalăl Allah.*

majesteitsschennis, *salah kabawah doeli.*

majestueus, *ălămat,* Ar. *adikara.*

majoor, *major.*

mak, tam, *djinak;* een — paard, *koeda djinak.* — maken, *mĕndjinakkan.*

makassar, *Mĕngkasar.*

makasser-olie, *minjak Mĕngkasar.*

makelaar, in den handel, *tjangkoe;* koppelnar, tusschenpersoon, *orang talang.* Zie **koppelaar.**

makelaardij, *tjangkoean.*

maken, vervaardigen, *mĕmpĕrboewat.* —, herstellen, *mĕmbaïki.* —, nemen, in het kaartspel, *makan.* — bij uitersten wil, *mĕmbĕri poesaka, mĕwasijatkan.* — in samenstellingen wordt veelal teruggegeven met den causatieven vorm der Werkw. namel. achtergevoegd *kan,* b.v, gezond —, *mĕnjehatkan;* genezen, *mĕnjĕmbochkan* (van *sĕmboeh*); vroolijk —, *mĕnjoekakan* (van *soeka*); bedroefd —, *mĕndoeka-tjitakan;* Koning —, *mĕradjakan;* groot —, *mĕmbĕsarkan;* vrede —, bij anderen, *mĕmpĕrdamaikan;* zelf vrede —, *bĕrdamai;* zich weg —, uit de voeten —, *lari;* zich stil weg —, *lari diam-diam;* maak je weg, scheer je weg, *njahlah ĕngkau! ĕntjitlah, hĕmboeslah;* aan de kook —, *mĕndidihkan;*

het hoofd warm —, vertoornen, *mĕmarahkan*. —, scheppen, *mĕndjadikan*, b.v. God heeft hemel en aarde gemaakt, *didjadikan Allah akan langit dan boewi*. —, opstellen, *mĕngarang* (van *karang*); een boek —, *mĕngarang kitáb*; een gedicht —, *mĕngarang sjĭir*. —, uitmaken, *djadi*; tien dubbeltjes — een Gulden, *sapoeloeh oewang djadi satoe roepijah*; hoe zal hij het met mij —, wat zal hij mij doen, *akoe dipĕngapakaunja*; hoe zult gij het —, *bagaimana hálnoe kĕlak*; hoe maakt gij het, *toewan* (*ĕntjik, njonja* enz.) *ada báik?* dat maakt mij niets, *tiada mĕngapa kapadakoe*; het slecht —, zich slecht gedragen, *ta'báik kalakoewannja, kalakoewannja ta'báik*; het slecht —, zeer ziek zijn, *tĕrlaloe pajah sakitnja*; het er naar —, verdienen, *patoet mĕndapat, patoet bĕrolih*; het niet lang meer —, weldra sterven, *sĕhadjakan mati*; van Vorsten, *sĕhadjakan mangkat, kĕlak akan sampai adjalnja*; hij zal het niet lang meer —, *tiada lama lagi ija*; het wel —, gezond en wel zijn, *salámat santausa*; veel werk van iemand —, *sangat mĕngendahkan orang, sangat mĕmoeliakan orang*; veel werk van iets —, *mĕngoesahakan*; eene reis —, te land, *bĕrdjalan*; te water, *bĕrlajar*. — dat iets er is, iets er doen zijn, *mĕngadakan*; met overleg er zoo veel van — als men kan, *himat-himatkan, kirakirakan sĕhadja*; om iets van te —, *boewatan*, b.v. *kaïn boewatan badjoe*, goed om baadjes van te —, ook *bakal*: boombast om touw van te —, *koelit bakal tali*. Zie bij **materiaal**; gemaakt, vervaardigd, in tegenstelling met dat wat geworden is, *boewatan*, b.v. *batoe boewatan*, gemaakte steenen; schulden —, *bĕrhoetang*.

maker, *jang mĕmpĕrboewat*. —, werkmeester, *toekang, pandai*, b.v. een rijtuig—, *toekang kareta*, horologie—, *toekang arlodji*. —, schrijver van een werk, *pĕngarang*.

making, legaat, *pĕmbĕrian poesaka*.

makkelijk, zie **gemakkelijk**.

makker, *tĕman, kawan, taulan, handai*; reis—, *tĕman didjalan, kawan didjalan*; al zijne —s en kameraden, *sĕgala handai taulannja*; de gezamenlijke —s, *pĕtĕmanan*; getrouwe —, kameraad, *kapit*; als — iemand vergezellen, *mĕnĕmani* (van *tĕman*), ook als — helpen.

makreel, *ikan bawal*.

makreelgeep, *ikan parang-parang*.

mal, gek, *gila, sarsar*. —le vent, gek, *sachar*, Ar. *orang gila*. —le kuren, *tingkah orang gila*; half —, *satĕngah*, verk. van *satĕngah gila*; een half —le, *orang satĕngah*, wel te onderscheiden van *satĕngah orang*, eenigen, zie ald.

mal, model, *toeladan daripada kajoe*; op Java *tjonto*. —, geraamte, *rangka*.

maleisch, *Mĕlajoe*; op zijn —, *mĕlajoe-mĕlajoewan, tjara-mĕlajoe*. —, ook *djawi*, vooral zoo genoemd door de Arabieren en andere vreemde oosterlingen; de —e taal, *bĕhasa Mĕlajoe, bĕhasa djawi*. —e kinderen, *anak Mĕlajoe, anak djawi*; id. van eene —e vrouw bij Bengalezen of Klinganezen, *anak djawi pĕkan*; het —e volk, *bangsa Mĕlajoe, bangsa djawi*.

maleier, *orang Mĕlajoe, orang djawi*; echte —, *orang Mĕlajoe bĕtoel, orang Mĕlajoe djati*; elders, niet in de Maleische landen, geboren —, *pĕranakan Mĕlajoe*.

malen, teekenen, schilderen, *mĕnoelis gambar, mĕnoelis pĕta* (van *toelis*). —, beschrijven, *mĕnjifatkan, mĕntjĕritĕrakan*.

malen; fijn —, *mĕnggiling, mĕngisar* (van *kisar*); meel —, *mĕnggiling tĕpoeng*; tusschen de beide handen —, *mĕmoesar* (van *poesar*).

malen, plagen, hinderen, *mĕngoesik, mĕngganggoe*; iemand aan het hoofd —, *mĕmboewat bising*. —, ijlen, raaskallen, *mĕngigau*. —, suffen, wartaal spreken, *mĕraban*.

maler, schilder, *pĕnoelis gambar*. —, kweller, *pĕngoesik, pĕngganggoe*. —, suffer, *pĕraban*.

malie, *mata badjoe zirha*. —, nestel, rijg—, *sĕntagi*.

malie, houten kolf, *tjatoek*.

maliebaan, *tĕmpat main tjatoek*.

maliënkolder, *badjoe rantai, badjoe zirha*.

mallen, *main gila*.

mallepraat, *pĕrtjakapan gila, pĕrkataän gila*.

malsch, *lĕmboet*. —, zacht van gekookt vleesch, *ĕmpok*.

malschheid, *pĕri lĕmboet*.

mam, borst eener vrouw of van een wijfjesdier, *soesoe*.

mammen, *mĕnjoesoe.*

mammon, *harta doenia ini.*

man, gehuwde —, *laki, soewami.* — en vrouw, *laki-bini, soewami dan istĕri.* —, in tegenoverstelling van vrouw, *orang laki-laki,* letterl. mannelijk persoon. Moet het geslacht ter onderscheiding niet bepaald aangegeven worden, dan gebruikt men voor — alleen *orang,* b.v. een dapper —, *orang bĕrani;* een geleerd —, *orang ŏlim;* een fatsoenlijk —, *orang baïk-baïk;* de kleine —, het geringe volk, *orang kĕljil, orang kina-dina* enz. — tegen —, *sama sa'orang.* — tegen — vechten, *bĕrtikam sama sa'orang;* ook *bĕrpĕrang mĕndada;* zijn —, partuur, die tegen hem opweegt, *padan, sama padan;* iemand voor geen — uitmaken, *mĕmpĕrtidakkan lakilakinja;* aan den — brengen, van een meisje, *mĕmpĕrlakikan, mĕmpĕrsoewamikan;* aan den — brengen, van koopwaar, *mĕndjoewal, mĕndjadikan lakoe, mĕlariskan;* zijn — vinden, *mĕndapat orangnja;* zijn — staan, *mĕngĕmbari* (van *kĕmbar*). — s genoeg zijn, *sampai koewat;* de — een kwartje, *musing-masing sĕtali.* — voor —, *sa'orang dĕmi sa'orang, sa'orang lĕpas sa'orang;* zij kregen een Gulden per —, *marĕka-itoe mĕndapat sa'orang satoe roepiah;* de gaande en komende —, *orang pĕrgi datang;* op den — aan, van spreken, *tĕroes-tĕroes,* op den — af bestraffen, *mĕnĕmpĕlak;* met — en muis vergaan, van een vaartuig, *karam dĕngan sĕgala awaknja;* een troep van 25 —, *pasoekan jang dĕwa poeloeh lima orangnja;* Jan en alle —, *sabarang orang, sĕmbarang orang;* zich een — betoonen, op het slagveld, *mĕnoendjoekkan lakilakinja* (van *toendjoek*).

manbaar, huwbaar, *roemadja, ăkal baligr,* Ar.

manbaarheid, *baloegrijat,* Ar.; kenmerk van —, *hoedjat baloegrijat,* Ar.

mand; voor het algemeene begrip geen woord; e. s. v. ruw gevlochten — van bamboe, ter verzending van producten, knaster, *kĕrandjang;* dicht gevlochten — of korf, voor huiselijk gebruik, van bamboe, rotan of pandanusbladen, *bakoel;* e. s. daarvan met deksel en sluiting tot berging van kostbaarheden, *bakoel gila;* e. s. v. —je met deksel, *soemboel;* opengewerkt —je van rotan, fruit—je, nani—je, —je voor spijzen enz., *rantang;* het kegelvormig —je van bamboe, waarin de rijst wordt gaar gestoomd, *koekoesan;* e. s. v. vierkant —je, dat aan een koord over den schouder gedragen wordt, *katang;* e. s. v. — die op den rug gedragen wordt, *djangki, garing;* een groote dito met deksel, *rangking;* e. s. v. — van bladeren, zonder deksel, waarin kalk, sago, bĕlatjan enz. wordt verkocht, *topong;* e. s. v. — of rotan vlechtwerk, waarop men in de keuken de heete potten en pannen zet, *lekar, savang koewali.* — met deksel en twee hengsels, die men op reis meeneemt, *kĕpik;* Jav. *karpĕk, karpai;* platte, ruwe stal—, aan drie zijden met opstaanden rand, gebruikt om het vuil uit de stallen te dragen, *saki, pokis, poengki,* Chin.; grove —, gebruikt bij het inzamelen van de agar-agar, *sarau;* groote — van boomschors, *antang;* —je, waarin men zekere dranken ter markt brengt, *sanggoer,* Perz.; schep—, waarmede men naar visch schept, *tanggok;* daarmede visschen, *mĕnanggok.* — of korf boven op een olifant, ter weerszijden van een kameel of ander lastdier, *ringga;* langwerpige pak— voor den oogst, die door middel van een band, die over het voorhoofd gaat, op den rug gedragen wordt, *amboeng;* op die wijze dragen, *mĕngamboeng;* een vracht op die wijze gedragen, *amboengan;* grove, ronde rotan—, *raga.*

mandarijn, *manteri tjina.*

mandenmaker, *toekang bakoel-kĕrandjang.*

mandolijn, mandoline, *madali.*

mandvol, een —, *satoe bakoel pĕnoeh, satoe kĕrandjang pĕnoeh* enz., bij manden vol, *bĕrbakoel-bakoel pĕnoeh, bĕkĕrandjang-kĕrandjang pĕnoeh* enz. Zie **mand.**

manége, plaats waar men de paarden in het rond laat loopen, *pĕbegaran.*

manen, van een paard of leeuw, *boelve tĕngkok;* ook wel *ramboet.*

manen, schuldvorderen, *mĕnagih, mĕnagih hoetang* (van *tagih*); elkander, of overal, of herhaaldelijk —, *tagih-mĕnagih;* aanhoudend —, *mĕndĕdasi, mĕndĕdasi.*

maner, *pĕnagih, pĕnagih hoetang, pĕndĕdas.*

maneschijn, *tĕrang boelan.* —, lichte maan, *boelan tĕrang;* heldere —, *boelan tjĕrah;* in de — spelen, *bĕrmaïn tĕrang boelan.*

mangaan-ijzer, *siamang, pasir loetoeng.*

mangel, gebrek, *kakoerangan,* b.v. er is — aan geld, *orang kakoerangan oewang.* — aan rijst, *kakoerangan beras.*

mangga, *boewah mempelam.*

manggistan, *boewah manggis.*

manhaftig, *berani, pĕrkasa, laki-laki.*

manhaftigheid, *laki-laki, kabĕranian, kalaki-lakian.*

manhaftigljk, *dengan bĕrani, pĕrkasa.*

manier, *pĕri, ādat,* Ar. *olah.* —, trant, *tjara, lakoe,* b.v. *sĕgala dojang-dojang itoe bĕrmaïn masing-masing pada lakoenja,* al de hofjuffers vermaakten zich, ieder op haar eigen —. ·–, gedrag, *lakoe, kalakoewan;* iemands manieren, *tingkah-lakoe;* goede — en, *bĕhasa, boedi-bĕhasa.* —, gewoonte, *ādat,* Ar.; slechte — en, *ādat jang ta'baïk.* — van leven, *pĕri hidoep;* de — van het land, *ādat nĕgari;* op Maleische —, *tjara Mĕlajoe;* op geenerlei —, *sakali-kali tiada;* op verschillende — en, *dengan pĕlebagai pĕri, bĕrpĕri-pĕri;* op welke —, *dengan bagaimana pĕri.*

manierlijk, *bĕradab, takoe ādat, dengan boedi-bĕhasa.*

manifest, *firmān.*

manilla, *Manila.*

manilla-sigaar, *sĕroetoe Manila.*

maning, *pĕngaïhan, pĕndĕdasan.*

manipulatie, kunstmatige bestrijking der ledematen, *pĕloeloetan.*

manipuleeren, *mĕloeloet;* zich laten —, *bĕrloeloet;* iemand die van — haar bedrijf maakt, *pĕloeloet.*

mank, als blijvend gebrek, *timpang.* — gaan, *mĕnimpang.* Ook fig. zie bij **passen.** —, als tijdelijk, voorbijgaand gebrek, *pintjang,* b.v. *boekanja timpang, pintjang sĕhadja,* niet blijvend maar tijdelijk —; met één voet — gaan, *mĕndjengkot;* met kromme beenen — gaan, *bĕrdjalan pangkoe-pangkoe timpang;* aan hetzelfde euvel — gaan, *sama bĕrsalahan.*

manmoedig, *laki-laki, bĕrani, pĕrkasa.*

mannelijk, van het mannelijk geslacht, ook —, dapper, *laki-laki.* In gedichten, *lanang,* Jav. —, van dieren, *djantan.*

mannelijkheid, *laki-laki, kalaki-lakian.* —, huwbare leeftijd, *ākal baligr,* Ar. —, schaamdeel, *kamaloewan, pĕlir, boetoeh, dzakar,* Ar.

mannenkracht, *koewat orang laki-laki.*

mannetje, *djantan.* — en wijfje, *djantan bĕtina.*

mansbroeder, zwager, *ipar, ipar laki-laki.*

manschap, van een vaartuig, *awak kapal, awak pĕrahoe.*

manschappen, krijgslieden, *lasjkar, orang pĕrang.*

mansgewaad, *pakajan orang laki-laki.*

manshand, *tangan orang laki-laki.* — van schrijven, *bĕkas tangan orang laki-laki, chat orang laki-laki.* —, mannelijk gezag, *koewasa laki, koewasa soewami.*

manshemd, *kamedja orang laki-laki.*

manshoed, *topi orang laki-laki.*

manshoogte, *sapendiri orang tinggindja.*

manslag, *pĕmboenoehan;* onwillige —, *pĕmboenoehan tiada dengan sĕhadja* (of *sĕngadja*).

mansnaam, *nama orang laki-laki.*

manspersoon, *orang laki-laki.*

manswerk, *pĕkĕrdjaän orang laki-laki.*

mantel, *sĕlimoet, kaïn sĕloeboeng, tjadir,* Perz. —, *andoeng;* grove — van wol of geitenhaar, zonder mouwen, *sjal,* Perz. —, lang wollen kleed, grijs of bruin, *boerdah,* Ar.; iemand den — uitvegen, *mĕngoembah* (van *koembah*).

mantelzak, *banijan.*

manufacturen, *barang kaïn-kaïn.*

manufactuurwinkel, *kĕdai kaïn-kaïn.*

manwijf, *kĕdi, papak.*

manziek, geil van een vrouw, *gasang, gangsang.*

marcheeren, *bĕrdjalan;* in gelederen, *bĕrdjalan bĕrbaris;* in gesloten gelederen, *bĕrdjalan bĕrbaris rapat;* uit de flank —, *bĕrdjalan sĕroeng.*

mare, tijding, *warta, bĕrita, chabar,* Ar.

marechaussee, hiermede overeenkomende waren vroeger de *djajang-sĕgar* op Java.

marge, *hŏsjijat,* Ar.; in margine, *di hŏsjijat.*

maria, *Mariam,* Ar.

marine-officier, *opsir kapal pĕrang.*

marinier, *soldadoe kapal pĕrang.*

marionetten, *orang-orangan.*

marionettenspel, *pĕrmaïnan orang-orangan.*

mark, grensgewest, *djadjahan batas nëgari, djadjahan pëminggir.*

markt, *pasar, pëkan.* —, een gedeelte van den weg met kramen aan weerszijde, *lëboek;* een drukke, volle —, *pasar jang ramai;* de Maandagsche —, *pasar senen;* de Donderdagsche —, *pasar chamis,* enz. —, voor marktprijs, *harga pasar;* boven de —, *lëbih dari harga pasar;* beneden of onder de —, *koerang dari harga pasar;* de — liep op en af, *harga pasar naik toeroen;* van alle —en thuis zijn, *tjërëdik sakali.*

marktdag, *hari pasar.*

markten, naar de markt gaan, *përgi kapasar.* —, naar de markt brengen, *bawa kapasar.* —, op de markt verkoopen, *djoewal dipasar.*

marktgeld, geld om inkoopen op de markt te doen, *belandja pasar.* —, eene belasting, *beja pasar, tjoekai pasar.*

marktkraam, *këdai dipasar.*

marktkramer, *orang bërkëdai dipasar.*

marktmeester, *kapala pasar.* —, Chineesche pachter, *poetija,* Chin.

marktplaats, *pasar, pëkan.*

marktprijs, *harga pasar.*

marktrecht, zie **marktgeld.**

markttaal, *bëhasa pasar.*

marktwaar, *barang-barang pasar.*

marlpriem, *poesoet toekang lajar.*

marmel, *këlitji poewalam.*

marmelade, *manisan boewah-boewah.*

marmer, *poewalam, batoe poewalam, marmar,* Ar.; veelkleurig —, *batoe pëlinggam.* —, gemarmerd, geaderd, *bërbarik-barik;* gemarmerd doek, gewaterde stof, *kain bërbarik-barik.*

marmerblad, van eene tafel, *papan medja daripada batoe poewalam.*

marmeren, Bijv. nw. *poewalam, daripada batoe poewalam.* —, Werkw. *mëmbarik-barik;* gemarmerd, *bërbarik-barik.*

marmergroef, *tambang batoe poewalam, galian batoe poewalam.*

marmerpapier, *kartas bërkoerai, kartas bërbarik-barik.*

marmot, *tikoes goenoeng.*

marokijn, *koelit kambing.*

mars, de planeet, *marich,* Ar.

mars, om den mast, *doelang-doelang, koersi.*

mars, zie bij **mand.**

marsch, reis te voet, *djalan kaki;* een — maken, *bërdjalan kaki;* militaire —, *përdjalanan soldadoe, përdjalanan tantara.*

marschroute, *djalan tantara.*

marschvaardig, *hadlir akan bërangkat, sadija akan bërangkat;* zich — maken, *bërsiap akan bërangkat.*

marsdrager. drager voor een rondventer, *koeli orang mëndjadja, koeli këlontong.*

marsgast, *matëros koersi.*

marskramer, *pëndjadja, orang jang bërdjadja, orang pënggulas;* Chineesche —, *këlontong, tjina këlontong,* zoo genoemd naar den rammelaar, dien zij bij zich dragen.

marskramerij, *djadjaän, barang-barang këlontong.*

marssteng, *tiang pëngapoch jang dibawah.*

marsra, *gawai pëboewan.*

marszeil, *lajar pëngapoch jang dibawah.*

martelaar, geloofsgetuige, *sjahid,* Ar.; als — sterven, *mati sjahid.*

martelarij, *sëksa, sangsara, siksat,* Ar.

martelen, *mënjangsarakan, mënsiasatkan.* — van dieren ook *mënganiakan.*

marter, rolmarter, *moesang akar, sammoer,* Ar.

martevaan, steenen watervat, *tëmpajan sijam, padëna.*

maskeeren, verbergen, vermommen, *mënjamarkan* (van *samar*), *mënjëmboeniakan* (van *sëmboeni*); zich — *mënjamarkan dirinja;* gemaskeerd, vermomd, *dëngan samar, bërsamar.*

masker, grijns, *topeng;* komediespel met —s, *main topeng;* het — afdoen, letterl. *mëmboeka topeng;* fig. voor: zijne bedoeling openlijk te kennen geven, *mënjatakan maksoednja;* onder het — van, huichelen, voorwenden, *poera-poera.*

maskerade, *tamasja ovang bërtopeng, mascharat,* Ar.

maskeren, een masker voordoen, *pakai topeng.* —, zie ook **maskeeren.**

massa, *kabanjakan;* een — volks, *kabanjakan orang.*

masseeren, *mëramas, mëloeloet.*

masseur, *pëloeloet.*

massief, *pëdjal, kipal.* —, niet hol, van een bamboe, of van iets dat hol moet zijn, *toempat.*

mast, *tiang;* scheeps —, *tiang kapal, tiang përahoe;* met één —, *bërtiang toenggal;* de groote —, *tiang agoeng;* de fokke—, *tiang hadap, tiang toepang;* de beznans—, *tiang bëlakang, tiang pënjorong;* ijzeren —, *tiang bësi;* van

ijzeren —en voorzien zijn, *bërtiangkan bësi;* sloops—, *tiang sëkolji, tiang sampan;* houten —, *tiang kajoe;* van houten —en voorzien zijn, *bërtiangkan kajoe.* — zonder steng, *tiang goentoeng.* — en steng uit één stuk, *tiang gandja eras.* — met klampen, *tiang bërtoepai;* een — uitzetten, *mëndirikan tiang;* den — strijken, *mënoeroenkan tiang* (van *toeroen*); den — betakelen, *mëmasang tali tëmbirang* (van *pasang*); drie—, *tiga batang tiang;* driemaster, *kapal tiga tiang.*

mastband, *tjintjin tiang.*

mastbeugel, *koentji tiang.*

mastbok, aan boord van inlandsche vaartuigen, *tjagak.*

mastbroeking, *sëpatoe tiang.*

masteloos, *tiada bërtiang.*

masten, van — voorzien, *mëmpërtiangkan, mëmboeboeh tiang pada.*

masthout, *kajoe bakal tiang.*

mastkeg, *bodji tiang.*

mastklamp, *lokoh tiang, këtaban tiang.*

mastkoker, die aan één kant open is om de mast te kunnen strijken, *bëroembong tiang.*

mastkrang, *sëpatoe tiang.*

mastschoor, *sokong tiang, toendjang tiang.*

mastspoor, *lapik kaki tiang.*

mastvisch, *ikan todak.*

mastwerp, mar. halve knoop, *djërat bërdoewa.*

mat, Spaansche —, *ringgit, rejal;* pilaar—, *ringgit mariam.* Zie bij **dollar.**

mat, van vlechtwerk, geen woord voor het algemeene begrip; fijn gevlochten — van bamboe, rotan, pandanbladeren enz. om op te zitten, te slapen, te eten, te bidden, *tikar;* b.v. bidmat, — waarop men zijn gebed verricht, *tikar sëmbahjang.* — van pandanusbladen, *tikar pandan.* — met roode figuren, *tikar patjar.* — van rotanriet, *tikar rotan.* — en kussen, het inlandsche beddegoed, *tikar bantal;* grove —ten, van aancengeregen bladeren van den pandandoeri of bëngkoewang en gebruikt voor dekmatten of wandbekleeding van hutten, *kadjang.* Zij worden bij *bidang* geteld, omdat ze in tweeën gevouwen zijn even als een vel schrijfpapier; zulk een gevouwen —, *kadjang roengkoep;* een gevouwen — als dak opgezet, zoodat de beide einden op den grond staan, *kadjang roengkoep;* matten zeilen, veel gebruikt op inlandsche vaartuigen, *lajar kadjang;* grove —ten, van aan elkander geregen palmbladeren, *kadjang samir.* Deze worden niet in tweeën gevouwen en dus geteld bij *bilah* of *helai;* met zulke —ten beleggen of bekleeden, *mënjamir;* de —ten, waarmede een vaartuigje wordt opgeboord, *roebing.* —, waarop het ruwe sagomerg wordt getreden, *rikan;* stroo—, *tikar mërang;* de — oprollen, *mënggoeloeng tikar, mëndangkar tikar.* —, heel grof vlechtwerk van bamboe, ruitsgewijze, *këlarai, gëdeg,* Jav.; grof —werk voor zakken, zeilen enz., *kadoet;* fijne rotan—ten, die als voorhangsels gebruikt worden, *bidai.*

mat, afgemat, *lëlah, lëtih, lësoe, pëwat.*

mat, dof, zonder glans, *koesam, soeram.*

mateloos, *tiada bërockoeran, tiada hasabnja.* —, buitensporig, *tërlaloe sangat.*

materiaal, bouwstof, *bakal;* het — voor een huis, *bakal roemah;* het — voor iets in gereedheid brengen, *mëmbakal,* b.v. de ruwe vorm voor een krisscheede maken, *mëmbakal saroeng këris;* — voor een huis, *përkakas roemah;* het bijeengebrachte — voor den bouw van iets, *ramoe-ramoewan;* dat — in het bosch bijeenbrengen, aankappen, *mëramoe dalam hoetan.*

matheid, vermoeidheid, *kalëlahan, kapënatan, djërih.*

matig, zich het een en ander onthoudend, *bërpantang.* — in het gebruik van spijs en drank, *oegahari;* bijzonder —, *amat oegahari.* —, middelmatig, *sëdang, sëdërhana.* —, ingetogen, *sopan, santoen.* —, spaarzaam, zuinig, *himat-himat,* Ar.

matigen; zich —, zie **onthouden.** —, beteugelen, intoomen, *mënahani;* zijne driften —, *mënahani hawa nafsoenja* (van *tahan*). —, lenigen, verzachten, *mëringankan.* —, verminderen, *mëngoerangkan.*

matigheid, in spijs en drank, *përi oegahari.* —, spaarzaamheid, *himat-himat.* —, kuischheid, ingetogenheid, *sopan-santoen.*

matigljk, *dëngan oegahari, dëngan himat-himat, dëngan sopan-santoen, dëngan kira-kira dan këdarkan.* Zie **matig.**

matras, bultzak, *kasoer, tilam;* smalle, dunne —, voor één persoon, *gëlëtja;* kleine, vierkante eere— met boordsel, inzonderheid voor bruid en bruidegom, *tjioer.*

matraslinnen, *kaïn kasoer, kaïn tilam.*

matrassenmaker, *torka-g kasoer.*

matres, *goeroe pérampoewan.*

matrijs, *atjoewan ḥoeroef tjap.*

matroos, *orang kapal, anaḳ kapal, chalaṣi,* Perz. *mattéros,* verb.

matrozenwerk, *pékérdjaän orang kapal, pékérdjaän chalâṣi.*

matten, met matten beleggen, *ménghampari dëngan tikar;* stoelen—, *méranḍjang koersi.*

mattenbies, *roempoet poeroen, kérétjoet.*

mattenmaker, *toekang tikar.*

mattenverkooper, *orang bérdjoewal tikar.*

matwerk, zie **vlechtwerk;** grof — voor zakken en zeilen, *kadoet.*

mausoleum, *tjandi.*

mauwen, van katten, *méngejoeng, méngijan.* — van tijgers, *méngaoem-aoem.*

mazelen, *tjampaḳ, sakit tjampaḳ.* — met jeuk, *tjampaḳ ḳéladi.*

mazen, kousenstoppen, *ménisiḳ-nisiḳ saroeng kaki* (van *tisiḳ*) Jav.

meconium, de eerste zwarte ontlasting van een pasgeboren kind, *tahi gagaḳ.*

medaille, eerepenning, *bintang peraḳ tanda kahormatan.* —, gedenkpenning, zie ald.

mede, met, er bij, *sérta.* —, deelen in, *ménoeroet,* b.v. — bedroefd, *ménoeroet doeka.* — verblijd, *ménoeroet soeka* (van *toeroet*); zoo ook in de beteekenis van mededoen, b.v. medespelen, *ménoeroet bérmaïa;* mede sterven, *ménoeroet mati.* mede weenen, *toeroet ménangis.* —, meegaand, van den wind, *toeroetan,* b.v. de wind is mee, *angin toeroetan.* —, ook, *djoega,* b.v. dat wordt — verkocht, *itoe didjoewal djoega.* —, tegelijk, samen, *bérsama-sama;* hier—, *dëngan ini, bésérta ini, akan ini;* daar—, *dëngan itoe, bésérta itoe, akan itoe.* —, zie verder de samenstellingen.

medeaanwezig, *sama hâdlir.*

medeaanzitten, aan den disch, *doedoeḳ makan bérsama-sama.*

medeafgevaardigde, *sama oetoesan, sama soeroehan.*

medearbeiden, *békérdja bérsama-sama.*

medearbeider, *sama pékérdjaän.*

medebediende, *sama kawan.*

medebeschuldigde, *sama toedoehan.*

medebestuurder, *sama pémérentah.*

medebezitten, *sama émpoenja.*

medebidden, *toeroet sémbahjang, toeroet ménoeta dóa.*

medeborg, *sama pénggakoe.*

medebrengen, *ménbawa sérta;* ook alleen, *ménbawa;* hij brengt een hond mede, *ija ménbawa andjing séstonja.* —, veroorzaken, *ménjébabkan* (van *sébab*), *ménḍjadikan, ménggadakan.* —, bevelen, *ménjoeroeḳ* (van *soeroeḥ*).

medebroeder, ambtgenoot, *sama djabatan.*

mederburger, *sanégari, orang sanégari.*

medechristen, *sama orang Maṣeḥi.*

mededansen, *toeroet ménari.*

mededanser, *téman ménari.*

mededeelbaar, bekend gemaakt kunnen worden, *bolih dibéri tahoe, bolih dichabarkan, térchabarkan.*

mededeelen, te kennen geven, *ménbéri tahoe, ménggatakan* (van *kata*), *ménâloemkan* (van *mâloem,* Ar.); eerbiedig —, b.v. aan een Vorst, *ménpérsémbahkan;* iets in zijn geheele verband van het begin tot het einde —, *ménggaloerkan, ménjériterakan dari pérmoelaännja datang kapada kasoedahannja;* slechts kortelijk —, slechts het voornaamste zeggen, *ménggambil simpannja sëhadja, ménggambil ringkasnja sëhadja.* —, een deel geven, *ménbéhagi, ménbéri;* zich —, van de vlam aan andere voorwerpen, of van eene ziekte, *ménḍjangkit.* —, deelhebben aan of in. Zie **deelnemen** en **aandeel.**

mededeeler, bekendmaker, *jang ménbéri tahoe, jang ménâloemkan;* aan den Vorst, *jang ménpérsémbahkan.* —, die een deel geeft, *jang ménbéhagi.*

mededeelgenoot, in eene handelszaak, *samodal, rakanan, pérsero,* Bat.

mededeeling, kennisgeving, *pémbérian tahoe;* aan Vorsten, *pérsémbahan.* Zie ook **bericht.** —, geheime inlichting, die gevraagd of gegeven wordt, *risiḳ;* b.v. *kapada hamba bérilah risiḳ,* geef mij in 't geheim —; *sa'orang pon tidaḳ ménḍéngar risiḳ,* niemand had er eenige — van vernomen; zulk eene — omtrent iets geven, *ménisiḳkan,* b.v. *maka dirisiḳkannja kapadakoe,* in het geheim gaven zij mij daaromtrent —.

mededeelzaam, liefdadig, *soeka ménbéri, tangan térboeka, dérmawan.*

mededienstknecht, *sama hamba, sama kawan.*

mededienstmaagd = **mededienstknecht.**

mededingen, *lawan, bĕrlawan.* —, aan een wedstrijd deelnemen, *toeroet bĕrloemba-loemba.*

mededinger, *lawan.*

mededinging, *pĕrlawanan, pĕrloembaän.*

mededoen, *mĕnoempang* (van *toempang*), ook *mĕnoeroet*, zie bij **mede.** — in de tenuitvoerlegging, of totstandbrenging van iets, *sadaja*; met iemand —, ook *bĕrfakat dĕngan.*

mededoogen, *bĕlas, kasihan*; ook vereenigd tot *bĕlas-kasihan*; *rahmat*, Ar.; ontferming en —, *bĕlas-kasihan.*

mededrinken, *toeroet minoem.*

mede-echtgenoote, medevrouw, *madoe*; eene — hebben, *bĕrmadoe*; de vrouw met hare drie —n, *istĕri ĕmpat bĕrmadoe*; de prinses tot — hebben, *bĕrmadoekan toewan poetĕri.*

mede-echtgenootschap, *pĕrmadoewan.*

medeëigenaar, *sama ĕmpoenja milik.*

medeërfgenaam, *sama wâris.*

medeëter, e. s. v. uitslag, *djĕrawat nasĭk.* — van de spijs, *orang jang toeroet makan.* — van ééne spijs, *orang makan sahidangan.*

medegaan, *bĕrdjalan sĕrta, bĕrdjalan bĕrsama, mĕnĕmani*; als volgeling, *toeroet, mĕngiring, mĕngikoet.* — van het anker, zie **slippen.** — in de een of andere zaak, *mĕnjĕrtai.*

medegast, *sama djamoe.*

medegenoot, *sakoetoe, tĕman*; zie ook **deelgenoot.**

medegetuige, *sama saksi.*

medegetuigen, *toeroet mĕmbĕri kasaksian, toeroet naĭk saksi, sama naĭk saksi.*

medegetuigenis, *sama kasaksian, sama sjahádat*, Ar.

medegevangene, in den krijg, *sama tawanan.* —, in de gevangenis, *sama tĕrpĕndjara, tĕman dalam pĕndjara.*

medegeven, *mĕmbĕri akan dibawa sĕrta.* — ten huwelijk, *mĕmbĕri akan ĕmas kawin.*

medegevoel, sympathie, *rawan.* — verwekken, *mĕrawankan hati, mĕmbĕri rawan hati.*

medehelpen, bij een werk of strijd, *mĕmbantoe.*

medehelper, *pĕmbantoe.*

medehulp, *pĕmbantoewan, bantoewan.*

medehuurder, *tĕman mĕnjewa, kawan mĕnjewa* (van *sewa*).

medeïngezetene, *orang sanĕgari, sama pĕdoedoek nĕgari.*

medeklank, *sama boenji.*

medeklinken, *sama bĕrboenji.*

medeklinker, *hoeroef*, Ar. eigenl. letter, doch al de letters van Ar. Mal. alfabeth zijn —s.

medekomen, *datang sĕrta, datang bĕrsama-sama.*

medekrijgsman, medestrijder, *tĕman pĕrang, kawan dalam pĕrang.*

medelachen, *toeroet tĕrtawa, tĕrtawa bĕrsama-sama.*

medeleeraar, *sama goeroe, tĕman goeroe.*

medeleerling, *tĕman sĕkolah, tĕman bĕladjar.*

medelid, *sakoetoe, tĕman.*

medelijden, *kasihan, bĕlas, sajang, rawan, hiba, sjafakat*, Ar. —, medegevoel, sympathie, ook *insaf*, Ar. — hebben, medelijdend zijn, *bĕrbĕlas, bĕrkasihan, mĕnaroh bĕlas, mĕnaroh kasihan, bĕrkasajangan.* — gevoelen, *sajang*, b.v. ik gevoel — als ik dien man zie, *sajang akoe mĕlihat orang itoe.* — verwekken, *mĕrawankan hati, mĕmbĕri rawan hati*, b.v. *mĕrawankan hati sĕgala jang mĕlihat darah itoe*, wekte het — op van allen, die dat bloed zagen. —, deernis, gevoelde het hart van al wie hun geval aanzag, *hibalah rasanja hati barang-sijapa mĕlihat hâl mareka-itoe.*

medelijdend, *bĕrbĕlas, bĕrkasihan, mĕnaroh bĕlas, mĕnaroh kasihan, sajang, bĕrkasajangan.*

medeloopen, medegaan, *bĕrdjalan sĕrta, bĕrdjalan bĕrsama-sama.* Zie **medegaan.** —, meeloopen, gelukken, in spel of handel of zaken gelukkig zijn, *moedjoer*; bijzonder —, *moedjoe sakali*; het loopt ons allen bijzonder mee, *kita samoewa moedjoer sakali*; eenigermate —, *moedjoer-moedjoer*, b.v. als het eenigermate meeloopt dan wel tot vier à vijf stuks per dag, *kalau moedjoer-moedjoer itoe sampai djoega ĕmpat lima ekoer sahari.*

medelooper, b.v. bij een optocht of begrafenis, die niet tot het gezelschap behoort, *orang sapĕndjalan.*

medemant, *tĕman, kawan, pĕmbantoe.*

medemensch, *sama manoesija.*

medeminnaar, *madoe.*

medeminnares, *madoe.*

medeminnarij, *pĕrmadoewan.*

medenemen, *mĕmbawa sĕrta, mĕmbawa bĕrsama-sama;* ook alleen *mĕmbawa,* b.v. een paraplu —, *mĕmbawa pajoeng.* —, foppen, *mĕnipoe* (van *tipoe*), *mĕmpĕrdajakan.*

medenderteekenen, *toeroet mĕmboeboeh tawda-tangan.*

medeoorzaak, *sama sĕbab, sama pohon.*

medeplichtig, *mĕnoempang pĕkĕrdjaän.*

medeplichtige, *jang mĕnoempang pĕkĕrdjaän, sakoetoe, sabahat.*

mederekenen, *masoeĕkkan bilangan, masoeĕkkan kira-kira;* medegerekend, *masoeĕ bilangan, masoeĕ kira-kira.*

medeschepsel, *sama machloeĕ.*

medeschuldenaar, *sama bĕrhoetang.*

medeschuldig, *sama bĕrsalah;* zie ook **medeplichtig.**

medesleepen, letterl. *mĕnjeret;* medevoeren, *mĕmbawa.* —, verleiden, van eene vrouw, *mĕnawari* (van *tawar*). —, van den stroom, iets —, *mĕnghanjoetkan.*

medeslepen, *tĕrseret.*

medesleuren, achter zich voorttrekken, ook van een blinde, dien men geleidt, iem. bewegen mee te doen, *mĕngeret* (van *eret*).

medespelen, *toeroet bĕrmaïn, maïn bĕrsama-sama.*

medespeler, *kawan bĕrmaïn.*

medespreken, *toeroet bĕrkata-kata;* den mond insteken, *masoeĕ moeloet.*

medestander, *kawan.* — en tegenstander, *kawan dan lawan.*

medestrijder, helper in den krijg, *bantoe dalam pĕrang, kawan bĕrpĕrang.* Zie ook **tegenstander.**

medetroonen, *mĕmboedjoeĕ soepaja mĕnoeroet.*

medevallen, zie **medeloopen.**

medevallertje, *oentoeng jang tiada disangka,* ook *obat djĕrih,* Mal. b.v. voor gedane moeite, die niet beloond behoefde te worden.

medevaren, *mĕnoempang dalam kapal, mĕnoempang dalam pĕrahoe.*

medeweenen, *toeroet mĕnangis.*

medewerken, bij het werk assisteeren, *mĕmbantoe.*

medewerker, *pĕmbantoe.*

medewerking, *pĕmbantoewan, ünajat.*

medeweten, *satahoe;* met —, *dĕngan satahoe;* zonder —, *dĕngan tiada satahoe.*

medicijn, *obat, pĕnawar.*

medicijndrank, *obat minoem.*

medicijnflesch, *botol obat.*

medicijnkast, *almari obat.*

medicijnkist, *pĕti obat.*

medicijnmeester, *fabib,* Ar.

medicineeren, *minoem obat, makan obat, pakai obat.*

medoogenloos, *tiada mĕnaroh kasihan.*

meekrap, *gĕloema.*

meel, door stampen of malen verkregen, *tĕpoeng.* —, door uitwassching verkregen, zetmeel, *pati;* tarwe—, *tĕpoeng gandoem;* mais—, *tĕpoeng djagoeng;* rijst—, *tĕpoeng bĕras.* — voor bezweringen, met kurkuma geel gekleurd, *tĕpoeng tawar;* bloem van —, *tĕpoeng haloes, tĕpoeng loemat.* — maken, *mĕnĕpoeng,* b.v. *mĕnĕpoeng tiada bĕrbĕras,* — maken en geen rijst hebben. Sprw., *tĕpoengnja ija maoe, koewehnja poen ija maoe,* hij wil het — en ook de koek. Sprw.; cassave—, *pati oebi;* sago—, *pati sagoe;* het — er van wordt genomen, de afval er van weggeworpen, *di-ambil patinja, diboewang hampasnja.* Sprw.

meelachtig, *saroepa tĕpoeng.*

meelbloem, zie bij **meel.**

meelbuil, *pĕnjĕrkai.*

meeldeeg, *adonan, tĕpoeng basah.*

meeldraad; de meeldraden eener bloem, *sari.*

meelkalk, *kapoer loemat, kapoer haloes.*

meelkever, *boeboeĕ.*

meelkist, *pĕti tĕpoeng.*

meelklonters, in spijzen, *tahi kambing.*

meelooper, buitenkans, zie **medevallertje.**

meelpap, *boeboer tĕpoeng.*

meelspijs, *makanan daripada tĕpoeng.*

meelstof, stuifmeel, *tĕpoeng sari.*

meelsuiker, *goela loemat.*

meeltor, zie **meelkever.**

meelworm, *hoelat tĕpoeng.*

meelzak, *karoeng tĕpoeng.*

meelzeef, *pĕngajakan tĕpoeng, pĕnjĕrkai.*

meenen, *kira, sangka, kira-kira.* —, het voornemen hebben, *bĕrnijat, hĕndak;* aangaande iets —, *mĕnjangkakan, sangkakan, kirakan,* b.v. hij meende dat het goud was, *disangkakannja ĕmas;* het goed —, *baïk nijatnja, nijatnja baïk;* ernstig gemeend, meenens, *soenggoeh, soenggoeh-soenggoeh;* niet —, *tiada soenggoeh;* uit gekheid, *maïn, boewat maïn.*

meening, gevoelen, *kira, sangka, pĕrasaän;* ook *pĕndapat;* tot eene verkeerde — geraken, *tĕrsalah sangka;* verschil van — onder elkander hebben, *bĕrbĕntoeh sama sĕndirinja;* wat is uwe —, *boetapa bitjaramoe?* —, bedoeling, voornemen, *nijat,* Ar. *kahĕndaḳ.* —, doel, *maḳsoed,* Ar.

meer, waterplas, *tasiḳ, danau, lahar, walahar,* Jav.; een zeer uitgestrekt —, *tasiḳ jang maha loewas.*

meer, vergr. trap van veel, *lĕbih;* het —dere, *lĕbihnja.* — of minder, *lĕbih koerang;* het moge wat — of minder zijn, *bolih lĕbih koerangnja;* een weinig — of minder, *sĕdikit lebih koerang;* hoe — .... hoe — ...., *lĕbih .... lĕbih ....,* b.v. *lĕbih poeljoeḳ, lĕbih pĕlĕpah,* hoe — uitspruitsels, hoe — palmbladen, Sprw. In dezen zin wordt het ook verdubbeld, b.v. *koerang-koerang boeboer, lĕbih-lĕbih soedoeḳ,* hoe minder pap, hoe — lepels, Sprw. — dan overvloedig, *bĕrlĕbih-lĕbihan.* — maken, vermeerderen, *mĕlĕbihkan, mĕlĕbihi.* — dan, *lĕbih dari, lebih daripada.* — dan gewoonlijk, *tĕrlampau daripada ādat.* — dan overvloedig, *bĕrlĕbih-lĕbihan;* zelfs —, *lĕbih,* doch dan wordt het om den nadruk achteraan geplaatst, b.v. honderd Gulden, zelfs —, *saratoes roepijah lĕbih.* — dan honderd Gulden, *lĕbih daripada saroetoes roepijah;* honderd Gulden —, over, *lĕbih saratoes roepijah;* zooveel te —, des te —, *makin, maŋkin, sĕmakin, sĕmaŋkin;* hoeveel te —, te — nog, *istimewa poela;* hoe langer hoe —, *makin lama makin lĕbih.* — om den vertooner dan om de wajang te zien, *sĕdikit kĕndaḳ mĕlihat wajang, banjaḳ kĕndaḳ mĕlihat dalang.* —, nog, ook, *lagi;* niet —, *tiada lagi;* niet — te tellen, *tiada tĕrkira-kira lagi, tiada tĕpĕrmanaï lagi;* hoeveel te —, *apa lagi, bĕrapa lagi;* wat is er —, *ada apa lagi;* wat nog — is, *dan lagi,* ook *malar, alih-alih* en *alihkan* = het Jav. *apa malih, dan lagi poela, tambahan lagi, tambahan poela,* zie **daarenboven:** er niet — zijn, gestorven zijn, *tiada lagi, soedah mati.* Zie **sterven.** —der gemaakt worden, *dilĕbihkan,* b.v. *akoe dilĕbihkan daripada sĕgala nabi,* ik ben meerder gemaakt dan alle profeten.

meerdere, *orang jang lĕbih bĕsar;* iem. —, superieur, chef, hoofd, *orang bĕsarnja.*

meerderen, zie **vermeerderen.**

meerderheid, *kalĕbihan,* b.v. het heeft wel eenige —, *ada djoega sasoeatoe kalĕbihannja;* mijne — is weg, *tĕlah kilanglah kalĕbihankoe.* —, menigte, *kabanjakan.*

meerderjarig, *ākal bāligr,* Ar.

meerderjarige, *orang jang soedah ākal bāligr.*

meerderjarigheid, *boeloegr,* Ar. *masa ākal bāligr.*

meerendeel, *kabanjakan.*

meerendeels, *kabanjakan kali.*

meergemeld, *jang tĕrsĕboet.* Zie **bovengemeld.**

meerkat, *kĕra, monjet.*

meermalen, *bĕbĕrapa kali.*

meermin, *pĕri tasiḳ,* een vrouwelijk boos wezen, dat een meer bewoont; *poetĕri tasiḳ,* in de HSS. eene schoone prinses, die in een meer haar gebied heeft. —, *bintoe 'lbahri,* Ar. d. i. dochter der zee.

meerpaal, paal, waarnaan vaartuigen worden vastgemeerd, *tijang pĕndarat.*

meertouw, *tali tambatan pĕrahoe.*

meervisch, *ikan tasiḳ.*

meervoud, *banjaḳ.*

meerwater, *ajar tasiḳ.*

meervarken, bruinvisch, *ikan loembaloemba.*

meesmuilen, glimlachen, *tĕrsĕnnjoem;* eventjes, een weinigje —, *tĕrsĕnnjoem simpoel;* valsch —, *tĕrsĕnnjoem vadja.*

meest, *tĕrbanjaḳ, tĕrlĕbih banjaḳ, tĕrbanjaḳ kali;* de —e menschen, *tĕrbanjaḳ orang, kabanjakan orang;* de —e keeren, *tĕrbanjaḳ kali, kabanjakan kali;* het — gehate voorwerp, *barang jang tĕrlĕbih kabĕntjian;* de — geliefde persoon, *orang jang tĕrlĕbih dikasihi;* wat het — gebeurt, *jang djadi tĕrlĕbih banjaḳ kali;* de —e, *jang bĕsar sakali, jang tĕrbĕsar,* b.v. van den minste tot den —e, *daripada orang jang tĕrkĕljil datang kapada orang jang tĕrbĕsar* (of *bĕsar sakali*); op zijn —, *salĕbih-lĕbihnja,* b.v. op zijn — twintig man, *salĕbih-lĕbihnja doewa poeloeh orang.*

meestal, *sabanjaḳ kalinja;* ook *sĕtaloe,* steeds, voortdurend, b.v. — is het zoo, *sĕtaloe bagitoe.* —, in brieven ook *pada grālibnja* (van *grālib,* Ar.).

meestbiedende, *orang jang tĕrtinggi tawarannja.*

meestendeels, zie **meerendeels.**

meestentijds, zie **meestal.**

meester, heer, *toewan;* van den Vorst gesproken, *jang dipĕrtoewan, jamtoewan;* van den profect, *djoendjoengan.* Verder *rab,* Ar. Zie **heer.** —, in eenig handwerk, *pandai, toekang.* —, in eenig vak van wetenschap, *hakim,* Ar.; de —, wondheeler, *hadjim,* Ar., *tabib,* Ar. —, onderwijzer, *goeroe, pĕngadjar;* tot — hebben, *bĕrgoeroekan, bĕrgoeroe kapada;* met zijn velen om het zeerst iets trachten — te worden, *mĕrĕboet;* zich met geweld van iets — maken, *mĕngambil dĕngan gagah;* met geweld rooven, *mĕrampas dĕngan gagah;* zich van een land, eene stad of vesting — maken, *mĕngalahkan nĕgari, m. kota;* zich — maken van het hart, *mĕnghĕmbat hati, mĕngambil hati orang;* van eene vrouw door verleiding, *mĕnawari hati* (van *tawar*). —, eigenaar, *toewan, toewan jang ĕmpoenja;* de — van dat paard, *toewannja koeda itoe, toewan jang ĕmpoenja koeda itoe.* —, vervvardiger, *jang mĕmpĕrboewat, toekangnja;* den — spelen, den baas spelen, *mĕngatas-ataskan dirinja, mĕngalahkan hoekoem;* iets — zijn, iets goed kennen, *tahoe baïk-baïk, mĕngĕtahoei baïk-baïk;* zichzelven geen — zijn, *tiada dapat mĕnahankan dirinja* (van *tahan*).

meesterachtig, als meester, *tjara goeroe, sapĕrti goeroe.* —, heerschzuchtig, *hĕndak mĕngatas-ataskan dirinja.* —, op hoogen toon, *dĕngan sombong, dĕngan poengah.*

meesterachtigheid, *sombong, poengah.*

meesteres, *toewan, ĕntjik,* b.v. hare —, *toewannja, ĕntjiknja.*

meesterknecht, heeft men niet. Men kan er *mandor* voor gebruiken, dat inlandsch opzichter over werkvolk beteekent.

meesterlijk, op meesterachtigen toon, *dĕngan sombong, dĕngan poengah.* —, voortreffelijk, uitmuntend, *tĕrlaloe baïk, tĕrlaloe bagoes, amat endah-endah.*

meesterloos, onbeheerd, *tiada bĕrtoewan.*

meesterschap, gezag, *pĕrtoewanan.* — in eenig handwerk, *katoekangan.*

meesterstuk, *pĕrboewatan jang tĕrendah-endah, pĕrboewatan jang tĕroetama.*

meesterwerk, *pĕkĕrdjaän jang tĕroetama.*

meet, aanvangsmerk, *tanda moelaï;* weer van — aan, *samoela;* met iets weer van — aan beginnen, *mĕnjamoelakan.*

meetbaar, *dapat di-oekoer, bolih di-oekoer;* niet —, *tiada tĕroekoer.*

meetbrief, van land, *soerat oekoeran tanah.* —, van een vaartuig, *soerat oekoeran pĕrahoe* (of *kapal*).

meetgeld, *opah mĕngoekoer.*

meeting, *pĕngoekoeran.*

meetketting, *rantai pĕngoekoer tanah.*

meetkunde, *ĕlmoe mĕngoekoer;* land—, *ĕlmoe mĕngoekoer tanah.*

meetkundige, die knap is in het meten, *orang pandai mĕngoekoer.*

meetlijn, *tali pĕngoekoer;* timmermans—, *bĕnang arang.*

meetlood, *tali sipat, batoe doega.*

meetroede, van twee vadem, *toembak.*

meetsnoer, *tali pĕngoekoer;* timmermans—, *bĕnang arang.*

meetstok, *kajoe pĕngoekoer.*

meeuw, *boeroeng tjamar.*

meewarig, *peloe,* b.v. *soewara jang amat mĕrdoe, mĕmbĕri peloe hati sĕgala jang mĕndĕngar dia,* eene zeer roerende stem, die het hart — maakte van allen, die haar hoorden.

meewarigheid, *peloe hati, kapeloewan hati.*

mei, de maand, *boelan mai.*

meid, jonge dochter, zie **maagd.** —, dienstmaagd, *hamba;* ter onderscheiding van dienstknecht, *hamba pĕrampoewan;* b.v. knechten en —en, *hamba laki-laki dan pĕrampoewan.* Verder *djarijah,* Ar. De algemeene benaming voor — bij Europeanen is op Java *baboe,* eigenl. kindermeid, b.v. *baboe dalam,* kamermeid; *baboe njonja,* lijfmeid van mevrouw; *baboe tjoetji kaïn,* waschmeid. Zie verder de samenstellingen. —, inlandsche huishoudster, *djamah-djamahan;* op Java *njahi.*

meidenwerk, *pĕkĕrdjaän hamba pĕrampoewan.*

meineed, *soempah doesta;* een — doen, *makan soempah.*

meineedig, *makan soempah.*

meineedige, *orang jang makan soempah.*

meisje, *anak pĕrampoewan, boedak pĕrampoewan;* aankomend —, *dara kĕtjil, anak-dara kĕtjil;* een opgesloten huwbaar —, *orang pingitan.* — dat pas tepels begint te krijgen, *anak-dara soenti;* jong —, maagd, ook *gadis.*

meisjeskleeding, *pakajan boedaḳ* (of *anaḳ*) *pĕrampoewan.*
meisjesschool, *sĕkolah noena-noena.*
mejuf'rouw, ongehuwde dochter van Europenaen, Chineezen en andere vreemde oosterlingen, *noena.* —, tot eene fatsoenlijke Maleische vrouw, *toewan, čntjiḳ*; tot een meisje, *dajang.*
melaatsch, *bĕrkoesta, bĕrkĕdal, boeroes* van *aḇraṣ*, Ar.
melaatsche, *orang jang bĕrkoesta* enz. Zie **melaatsch.**
melaatschheid, *koesta, boedoeg, kĕdal.* — in het eerste tijdperk, *badam*; e. s. v. —, inzonderheid aan handen en voeten, *kĕdal*; in erger graad, *kĕdal andjing, kĕdal gadjah.* —, waarbij de uiterste ledematen afvallen, *koesta* (Skr. id.); soorten daarvan zijn: *koesta pari, koesta boenga, koesta limboengan*, waarbij het lichaam overal gezwollen is, en *koesta dangkoeng*, voor welk laatste ook kanker in den neus wordt opgegeven en e. s. v. —, waarbij de knoken krom worden. —, waarbij voren of kloven in de palmen der handen en voetzoolen ontstaan, *kĕrat-kĕrat, kiting*; een hooge graad van —, *poeting damar*; de hoogste graad van —, *tjaboḳ.*
melaatschhuis, leprozenhuis, *roemah orang bĕrkoesta.*
melancholie, *moeroeng*; omschreven, *pĕnjakit mĕmpĕdoe hitam.*
melasse, suikerstroop, *tanggoeli.*
melden, vermelden, *mĕnjĕboet* (van *sĕboet*); gemeld, *tĕrsĕboet*; bovengemeld, *tĕrsĕboet di-atas, madzkoer*, Ar.; daar straks gemeld, *tĕrsĕboet tadi*; nu wordt er gemeld, *maka tĕrsĕboetlah pĕrkataän*; zoo als later gemeld zal worden, *sapĕrti akan disĕboet dibĕlakang ini.* —, berichten, *mĕmbĕri tahoe, mĕngchabarkan.* —, openbaren, *mĕnjatakan, mĕlahirkan.*
meldenswaard, *jang patoet disĕboet.*
melding, *sĕboetan*, b.v. *sapĕrti jang lagi akan datang sĕboetannja*, zooals daarvan nog de — zal komen, d. i. zooals later zal worden gemeld.
melig, kruimig, van gekookte zaken, *rĕpoewi, kĕrsai.* —, meelbezittend, *bĕrtĕpoeng, ada tĕpoengnja, ada patinja.*
melissuiker, *goela poetih.* Zie bij **suiker.**
melk, *ajar-soesoe*; bij verkorting ook alleen *soesoe.* Zie verder de samenstellingen; gestremde —, *dadi*, Skr.; gehotte —, *soesoe pĕljah*; geklonterd, *bĕrbidji-bidji*; waterig, *tjajĕr*; vet, *lĕmaḳ*, ook voedzaam; met — zijn, — in de uiers hebben, *tjian* of *tjiang*, Mal.
melkachtig, *saroepa ajar-soesoe.*
melkader, *oerat soesoe.*
melkbaard, *djanggoet jang bĕharoe moelai toemboeh.*
melkbak, *tĕmpat ajar-soesoe.*
melkboer, *toekang ajar-soesoe.*
melken, *mĕmĕrah ajar-soesoe* (van *pĕrah*).
melker, *toekang pĕrah ajar-soesoe.*
melkflesch, *botol ajar-soesoe.*
melkgeit, *kambing jang dipĕrah ajar soesoenja.*
melkgevend, *pĕrahan*; eene —e geit, *kambing pĕrahan.*
melkkaas, *kĕdjoe ajar-soesoe.*
melkkalf, *anaḳ-lĕmboe jang mĕnjoesoe.*
melkkan, *tĕmpat ajar-soesoe.*
melkkarn, *pĕnoemboeḳ ajar-soesoe.*
melkkleur, *wĕrna ajar-soesoe.*
melkklier, *kĕlĕndjar soesoe.*
melkkoe, *lĕmboe jang bĕrajar-soesoe, lĕmboe jang dipĕrah.*
melkkom, melkkop, *mangkoḳ ajar-soesoe.*
melklam, *anaḳ kambing jang mĕnjoesoe.*
melkmaat, *soekatan ajar-soesoe.*
melkooi, *kambing jang mĕnjoesoei.*
melkpap, *boeboer ajar-soesoe*, zie **pap.**
melkplanten, *pokoḳ-pokoḳ jang bĕrpoeloet.*
melksap, — in planten en vruchten, *ajar soesoean*; kleverig — uit planten, *poeloet.*
melkspijs, *makanan jang bĕrtjampoer ajar-soesoe.*
melktand, *gigi soeloeng.*
melkvee, *binatang jang dipĕrah ajar soesoenja, binatang pĕrahan.*
melkweg: de —, *oemmoe'nnoedjoemi*, Ar. *bimasaḳti*, ook wel alleen *bima.*
melkwit, *poetih ajar-soesoe.*
melkzeef, *pĕnapis ajar-soesoe.*
melodie, *lagoe, ragam*; liefelijke —, *ragam jang mĕrdoe.*
meloen, in het algemeen, *laboe*; hiertoe behooren verschillende soorten, als: de gewone pompoen met zoet oranjegeel vleesch, *laboe manis, laboe pĕrangki*, omdat de Portugeezen er zoo veel van houden; e. s. v. langwerpige, eetbare —, *laboe ajar*; e. s. v. korte, eetbare —, die in vorm veel op een waterkruik

gelijkt en uitgehoold en gedroogd daarvoor ook gebruikt wordt, bij ons bekend onder den naam van fleschkalebas, *laboe ajar pandak*, *laboe kĕndi*, Jav.; de water—, *kĕmĕndikai*, *mĕndikai*, ook *tĕmikai*, *tĕmbikai* en *mĕndĕlikai*, *sĕmangka*, Jav. onderscheiden in *s. merah*, de roode, en *s. poetih*, de witte.

memento mori, *ingat akan adjalmoe*.

memoriaal, *soerat pĕringatan*.

memorie, *pĕringatan*.

memoriseeren, van buiten leeren, *mĕngapal-apalkan*.

men, *orang*. — zegt, *kata orang*; over het gebruik, zie de Grammatica.

menageeren; zich —, zie **onthouden**.

menageus, *himat-himat*, *kira-kira dan ĕdarkan*, *bĕrpantan*.

mergbaar, *dapat ditjampoer*.

mengeldichten, *sjâir rampai-rampai*.

mengelen, zie **mengen**.

mengeling, *tjampoeran*. —, van kleuren, *paulja wĕrna*; eene — van geuren, *sarapam baoe*.

mengelmoes, *tjampoeran*, *katjaoân*.

mengelwerk, gemengde opstellen, *karangan rampai-rampai*.

mengen; *mĕntjampoer*; iets in iets —, *mĕntjampoerkan*; iets met iets —, vermengen, *mĕntjampoeri*; verschillende zaken ondereen—, b.v. gras, haver, haksel enz. tot veevoeder, *mĕnggaoel*; op die wijze gemengd, *tjampoer-gaoel*; door elkander —, b.v. van klei en water en diergel., *mĕmbantjoeh*, *mĕmbantjoekkan*; ondereen—, door elkander wrijven van verven, *paloe-paloe*; door elkander — van allerlei kruiden, *mĕmoedi* (van *poedi*); door elkander gemengd van allerlei droge zaken, *rampai*, b.v. van bloemen, groenten, bladeren, gedichten, gesprekken enz. maar niet van vruchten of zaden; zich ongeroepen in iets —, *mĕndjĕmawa*, *mĕnjampoek* (van *sampoek*); hetzelfde en daarbij veel te vitten hebben, *mĕntjoemel*; zich in eene zaak —, *mĕntjampoerkan dirinja dalam soeatoe perkara*, *mĕngoesoetkan dirinja dalam*, dit laatste voornamelijk in verkeerde zaken.

mengsel, wat dient om onder iets gemengd te worden of er onder gemengd is, *tjampoeran*. — van allerlei droge en lichte zaken, zooals bloemen, groenten, gesprekken, gedichten enz. *rampai*; verschillende —s in dien zin, *rampai-rampai*, wordt niet gebezigd van vruchten en zaden. —, zie ook **compositie**.

menie, *sĕdĕlinggam*.

menig, *banjak*. — keer, *banjak kali*. — een, *banjak orang*; er zijn —en die, *ada banjak orang jang*.

menigeen, *banjak orang*; verscheidene personen, *pĕlĕbagai orang*.

menigerhande, menigerlei, *pĕlĕbagai djĕnis*, *pĕlĕbagai matjam*; ook alleen *pĕlĕbagai*.

menigmaal, menigwerf, *banjak kali*.

menigte; de —, *kabanjakan orang*, *orang banjak*; de —, het plebs, *sĕgala orang hina-dina*; het publiek, *sĕgala orang jang âram*. —, verzameling, vereeniging, *pĕrhimponan*, *pĕkoempoelan*; eene groote —, *soeatoe pĕrhimponan* (*pĕkoempoelan*) *bĕsar*; in — altijd voorhanden zijn, b.v. van koopwaren, *sĕlaroh*; in — gewoonlijk toestroomen, *mĕnjĕlaroh*; in — toestroomen of samenstroomen van menschen of dieren, *bĕrkĕroemoen*.

menigvoud, menigmaal, *banjak kali*, *bĕbĕrapa-bĕrapa kali*.

menigvuldig, *banjak*, *bagai-bagai*, *pĕlĕbagai*. —e gedachten, *bagai-bagai kapikiran*, *pĕlĕbagai kapikiran*. —, bij herhaling, *bĕroelang-oelang*. NB. het menigvuldige der handeling wordt ook uitgedrukt door de verdubbeling, b.v. *mĕnembak-nembak*, — schieten, enz.

menigvuldigheid, *kabanjakan*. —, overvloedigheid, *kalempahan*. —, herhaling, *oelangan*.

menigvuldiglijk, *banjak-banjak*, *dĕngan kalempahan*, *bĕroelang-oelang*.

menigwerf, zie **menigmaal**.

mennen, besturen van een olifant of wagen, *mĕngapalakan* (van *kapala*). — van een paard, *mĕngeret*, eigenl. een paard enz. bij den toom leiden. — van een wagen, ook *mĕmbawa*.

menner, *orang jang mĕngapalakan*, *o. j. mĕngeret*, *o. j. mĕmbawa*.

mensch, in tegenstelling met andere wezens, *manoesia*, Skr. — in het algemeen, niet in tegenstelling met andere wezens, *orang*; de —en en de dieren, *sĕgala manoesia dan sĕgala binatang*; en God sprak tot den —, *maka bĕfirmâlah Allah kapada manoesia*; een goed —, *orang jang baik*; daar waren veel —en, *adalah banjak orang disana*.

menschdom, *sĕgala manoesia, bangsa manoesia.*

menschelijk, *tjara manoesia;* ook alleen *manoesia, adam, adami,* Ar. —, humaan, vleeschelijk, *insán,* Ar.; eene —e gedaante, *lĕmbaga manoesia, roepa manoesia;* het — lichaam, *toeboeh manoesia, badan adam;* de —e natuur, *tabiat manoesia.*

menschelijkerwijze, *tjara manoesia. sapĕrti manoesia.* — gesproken, *bĕrkata tjara manoesia.*

menschelijkheid, *tabiat manoesia, pĕri manoesia.* —, fig. voor minzaamheid, *lĕmah-lĕmboet;* fig. voor mededeelzaamheid, *kamoerahan;* fig. voor medelijden en ontferming, *bĕlas-kasihan.*

menschenadel, *kamoeliaän manoesia.*

menschenarbeid, *oesaha manoesia, pĕkĕrdjaän manoesia.*

menschenbeeld, *roepa manoesia.*

menschenbloed, *darah manoesia.*

menschendiet, *pĕntjoeri orang.*

menschendrek, *tahi orang;* meer fatsoenlijk, *soengai orang,* b.v. *ini soengai orang tĕrlaloe boesoeĕ baoenja,* deze — stinkt verschrikkelijk.

menscheneter, *orang makan daging orang.*

menschengedaante, *lĕmbaga manoesia, roepa manoesia.*

menschenhaar, van het hoofd, *ramboet manoesia.*

menschenhaat, *bĕntji akan samanja manoesia.*

menschenhater, *pĕmbĕntji akan samanja manoesia.*

menschenkind, *anaĕ manoesia, anaĕ adam, bani adam.*

menschenliefde, *kasih akan samanja manoesia.*

menschenminnaar, *orang jang kasih akan samanja manoesia.*

menschenmoord, *pĕmboenoehan orang.*

menschenmoordenaar, *pĕmboenoeh orang.*

menschenoffer, *korbán sĕmbĕlehan orang.*

menschenras, *bangsa manoesia;* er zijn vijf —sen, *manoesia ada lima bangsanja.*

menschenschuw, *takoet bĕrdjoempa dĕngan orang.*

menschenvleesch, *daging orang;* in tegenoverstelling van ander vleesch, *daging manoesia.*

menschenvrees, *takoet bĕrdjoempa dĕngan orang.*

menschenvriend, *orang jang kasih akan samanja manoesia.*

menschenwaarde, *kamoeliaän manoesia, kaĕndahan manoesia.*

menschenwerk, *pĕrboewatan manoesia.*

menschheid, *bangsa manoesia, sĕgala manoesia.*

menschlievend, *kasih akan samanja manoesia.*

menschwording, de menschelijke gedaante aannemen, *mĕndjĕlma manoesia.*

menstruatie, *kain kotor, kain tjĕmar, haidl,* Ar. —, die niet op den gewonen tijd wil ophouden, *rojan haidl.*

mep, *tampar, tĕmpiling.*

meppen, *mĕnampar, naĕnĕmpiling.*

mercurius, de planeet, *ătarid,* Ar.

meren, *mĕnambat* (van *tambat*).

merg, in de beenderen, *soemsoem, bĕnaĕ toelang, oetaĕ toelang; soengsoem,* Jav. — van palmgewassen, *goembar;* het zachte — van planten, zooals b.v. onze vlierpit, *ampoeloer;* het — uit eene soort van biezen, dat voor lampenpitten gebruikt wordt, *ampoeloer koempai.*

mergbeen, *toelang jang bĕrsoemsoem, t. j. bĕroetaĕ.*

mergel; e. s. v. —, die onder water zoo glad en vast wordt, dat er soms geen anker op houdt, *napal.*

mergpit; planten—, *ampoeloer.*

meridiaan, *mistar rĕmbang mata-hari, daïrah nasfi'lnahari,* Ar.

merk, *tanda, ălámat,* Ar. *tjinna,* Skr. —, nagelaten indruk of spoor, *bĕkas;* de —en of lapjes aan een loodlijn, *mĕrkah.* — door weggezakt water achtergelaten, *tikas.*

merkbaar, voor het gezicht, *kalihatan, dapat dilihat.* —, voor het gehoor, *kadĕngaran.* —, voor het gevoel, *dapat dirasa.*

merken, *mĕnandaï, mĕnandakan, mĕmboeboeh tanda, mĕmboeboeh ălámat.* — door een kerf in iets te hakken, b.v. boomen, *mĕnakeĕ* (van *takeĕ*). —, letten op, *mĕntjamkan;* merk op hetgeen ik zeg, *tjamkanlah pĕrkataänkoe ini.* — met de naald, *mĕnjoedji* (van *soedji*), *mĕnjoelam* (van *soelam*), eigenl. borduren. — met cijfers of teekens, *mĕngangkakan* (van *angka*). —, zie ook **bemerken.**

merkijzer, *bĕsi tjap.*
merking, *pĕrtandaän.*
merkkatoen, *bĕnang soelam, bĕnang soedji.*
merkletter, *hoeroef tanda.*
merklijn, bij de timmerlieden in gebruik, *bĕnang arang.*
merkpaal, *sampadan.*
merksteen, *batoe tanda batas, b. t. pĕrhinggaän.*
merkteeken, *tanda, ālāmat,* Ar. *tjinna,* Skr.
merkteekenen, *mĕnandaï, mĕnandakan, mĕmboeboeh tanda, mĕmboeboeh ālāmat.*
merkwaardig, vreemd, ongewoon, bezienswaardig, fraai, *pĕlik, ādjaïb,* Ar. eene —e geschiedenis, *tjĕritĕra jang ādjaïb.*
merkwaardigheid, *pĕlik, tamasja;* wat voor merkwaardigheden zijn er alzoo in het bovenland, die wij behooren te zien, *apa-apa pĕlik-pĕlik dikoeloe, jang patoet kita lihat;* al de merkwaardigheden van eene stad, *sĕgala tamasja nĕgari.*
merrie, *koeda bĕtina.*
mes, *pisau.* — om het een of ander te besnijden, zooals hout, rotan en dergel. *pisau raoet.* — gebruikt bij het aftappen van palmboomen, *pisau sadap;* mesje voor het uitsnijden van hout enz. *pisau wali;* ban boezen —je, gebruikt bij de besnijdenis, *sĕmbiloe;* e. s. v. groot —, *lading;* dolk—, *sĕkin,* Ar. *chandjar,* Perz. —, dat in sommige streken de Maleische vrouwen altijd bij zich dragen, om datgene te snijden, waarop zij belust raken, *sĕkin pĕngidam;* een — dat aan twee kanten snijdt, *pisau djambiaḳ;* de snede van een —, *mata pisau;* de punt van een —, *bĕlakang pisau;* de punt van een —, *hoedjoeng pisau;* een — slijpen, *mĕngasah pisau;* onder het — zitten, geschoren worden, *lagi dĭtjoekoer;* met het — in den buik zitten, *kasoekaran sangat, kapitjikan sangat;* er is nog wat voor het —, *ada lagi banjaḳ pĕkĕrdjaän;* iemand het — aan de keel zetten, *mĕmaḳsa orang* (van *paḳsa*), *mĕnghambat orang;* het — snijdt bij hem aan twee kanten, *ija mĕndapat laba kiri-kanan.*
mesheft, meshecht, *hoeloe pisau.*
meslemmer, *mata pisau.*
messcheede, *saroeng pisau.*
messentasch, van een barbier, *boḳtja karampagi;* messenzak, *poendi-poendi karampagi.*
messias; de —, *al Masih,* Ar.
messing, geelkoper, *koeningan, lojang.* —, klokkenmetaal, *gangsa.*
messing, randlijst aan eene plank, die in de groef komt, *lidah.*
messingploeg, ploegschaaf, *kĕtam lidah.*
mest, mist, *badja;* toevoegen van — bij eene plant, *mĕnjoewapi;* opnemen van — door de plant, *makan haboe.* —, afval, *sĕrasah.* —, drek, *tahi.*
mestaarde, *tanah badja.*
mestbeest, *binatang tambon.*
mesten, vet maken van een dier, *mĕnambonkan.* —, van het land, *mĕmboeboeh badja.*
mesthoen, *hajam tambon.*
mesthoop, *timboenan badja, timboenan tahi.* —, poel, *loengkang.*
mestkalf, *anaḳ lĕmboe tambon.*
mestkuil, mestput, *tandas, tĕlaga tahi.*
mestvaalt, *timboenan badja, timboenan sampah.*
mestvee = mestbeest.
mestvork, drietandige, *sĕrampang.*
met, *sĕrta, dĕngan, bĕrsama-sama, sĕrta dĕngan;* op Java meestal, *sama;* rijst — kerry, *nasi dĕngan goelai;* op Java, *nasi sama kari.* — zich voeren, *mĕmbawa sĕrtanja.* — iemand spreken, *bĕrkata-kata dĕngan sa'orang.* — geweld, *dĕngan gagah.* — vrede, *dĕngan salāmat.* — zijne vrouw en kinderen, *sĕrta dĕngan anaḳ bininja.* — elkander, *bĕrsama-sama;* zij gingen — elkander op weg, *mareka-itoe bĕrdjalan bĕrsama-sama;* en allen, die — hem waren, *dan sĕgala orang jang sĕrtanja.* — iets begiftigd worden, *dikaroeniaï dĕngan.* — zijn vijven, *bĕrlima orang.* — honderden, *bĕratoes-ratoes.* — een schip komen, *datang dalam kapal* (of *pĕrahoe*). — een vaartuig zeilen, *bĕrlajar dalam pĕrahoe* (of *kapal*). —, door, *olih.* —, bij zich, medevoerende of brengende, *mĕmbawa, dĕngan mĕmbawa.* — haast, *goepoeh-goepoeh.* —tertijd, *lama-kalamaän, lambat-laoen.* — ernst, —terdaad, *soenggoeh-soenggoeh, dĕngan sasoenggoehnja.* — iemand zijn, het — iemand houden, *mĕnjĕrtaï,* b.v. God is — u, *Allah ada mĕnjĕrtaï toewan;* ik zal — u zijn, *hambalah mĕnjĕrtaï toewan.*

met, Bijw. *sĕrta, dĕmi*; op Java *sĕrĕnta.* — dat hij dit zeide, *sĕrta dikatakannja ini.* — dat hij dit doet, *dĕmi diboewatnja itoe.*

met, gehakt vleesch, *tjintjangan daging.*

metaal, voor het algemeene begrip is geen woord; *logam,* Tam. Zie verder de namen der verschillende metalen en de samenstellingen.

metaalasch, *haboe logam.*

metaaldraad, *dawai, kawat.* — trekken, *mĕnghoenoes dawai.*

metaalgieter, *toekang koeningan.*

metaalgieterij, *dapoer lĕboeran.*

metaalmengsel, compositie, mengsel van vijf verschillende metalen, *pantja logam* (Skr. *pantja loha*).

metaalschuim, *sanga logam.*

meteen: zoo —, *kĕlaḳ, sabĕntar djoega.* —, tevens, *sakali.*

meten, met de lengtemaat, *mĕngoekoer.* —, met de inhoudsmaat, zoowel voor droge als natte waren, *mĕnjoekat* (van *soekat*), *mĕnakar* (van *takar*); b.v. *maka ĕmas itoe disoeroehnja soekat dĕngan gantang,* en hij beval dat goud te — met de vijfkati-maat; het bandje naar zijn eigen lichaam —, *mĕngoekoer badjoe dibadan sĕndiri.* Sprw.; de lengte en breedte van iets —, *mĕngoekoer pandjang lebarnja, mĕngoekoer lintang boedjoernja;* ook *mĕloega;* de diepte —, peilen, *mĕndoega;* bij spannen —, *mĕngilan* (van *kilan*); met een gantang of $\frac{1}{10}$ pikoel, of vijfkatiesmaat —, *mĕnggantang;* met de el —, *mĕngoekoer elo;* met de elleboogsel —, *mĕngoekoer hasta;* met de vadem —, *mĕngoekoer dĕpa, mĕndĕpa;* geweven stoffen bij lengten van ongeveer $1\frac{1}{2}$ vadem —, *mĕngaboeng* (van *kaboeng,* een lap van die lengte); zijne bovennatuurlijke krachten — met die van een ander, *mĕngadoekan kasaḳtiannja;* elkanders krachten —, *mĕngadoe ḳoewat;* zich — met, in een gevecht, *bĕrtoedjoe dĕngan,* b.v. *ĕngkau hĕndaḳ koeseroehkau bĕrtoedjoe dĕngan Laḳsamana,* ik wilde je bevelen om je met Laḳsamana te —; ook *bĕrlawan dĕngan;* zichzelf, persoonlijk met iemand —, *mĕnggalangkan dada;* zich op leven en dood met iemand —, *bĕrsoekat darah bĕrtimbang daging dĕngan sa'orang,* letterl. het bloed — en het vleesch wegen met iemand; twee vechthanen met elkander —, om te zien of ze aan elkander gewaagd zijn, *bĕrpadan hajam.* —, zie ook **afmeten** en **maat.**

meter: de officieele — voor handelswaren en scheepsladingen, *kapala sat.*

metgezel, *kawan, tĕman.* — op weg, *kawan bĕrdjalan, tĕman bĕrdjalan;* als — vergezellen, *mĕnĕmani;* tot — maken of hebben, *bĕrtĕmankan.*

meting, met de lengtemaat, *pĕngoekoeran.* — met de inhoudsmaat, *pĕnjoekatan, pĕnakaran.*

metselaar, *toekang batoe.*

metselaarsambacht, *pĕkĕrdjaän toekang batoe.*

metselaarsbaas, *kapala toekang batoe.*

metselaarsknecht, *kawan toekang batoe.*

metselen, *mĕmasang batoe* (van *pasang*), *mĕnĕrap bata;* een muur —, *mĕnoekang tembo̱ḳ, mĕmboewat tembo̱ḳ.*

metselkalk, pleister, *pĕrĕkat.*

metselsteen, *batoe bata, batoe bakar.*

metselwerk, *pĕkĕrdjaän toekang batoe.*

metterdaad, *dĕngan sasoenggoehnja.*

mettertijd, *lama kalamaän, laoeat laoen.*

metterwoon: zich — gaan vestigen, *pĕrgi doedoe̱ḳ;* zich — komen vestigen, *datang doedoe̱ḳ.*

metworst, *oeroetan, sosis.*

meubels, huisraad, *pĕrkakas roemah, sĕrba roemah.*

meubelen, meubileeren, *mĕlangkap roemah dĕngan pĕrkakasnja; mĕlangkap roemah dĕngan sĕrba-sĕrbinja.*

meubelgordijn, *kĕlamboe djĕndela.*

meug: tegen heug en —, *dĕngan djĕmoe, dĕngan sĕgan.*

meuken, in de week staan, *bĕrĕndam;* in de week zetten, *mĕrĕndamkan.* —, zachtmaken, *mĕlĕmboetkan.*

mevrouw: tot of van eene Vorstin of prinses, *toewan.* — de prinses, *toewan poetĕri.* —, tot of van de vrouwen van Europeanen, Chineezen en andere vreemde Oosterlingen, *njonjah,* Chin. —, als titel van hofdames, *dang;* van zulk eene, die eenige voorrechten heeft, *dang lela.* Ook in fabels een titel aan visschen verleend, b.v. *dang kakap,* mevrouw de kakap; terwijl de mannentitel *sang* aan viervoetige dieren wordt gegeven. —, tot of van eene fatsoenlijke Maleische vrouw, *toewan, ĕntjiḳ.* — ook *siti,* Ar.

mica, glimmer, moscovisch glas, mariaglas, *sĕmĕndal, batoe tjĕrĕmin, abrak*, Ar.

michaël, de aartsengel, *mikaïl*, Ar.

microscoop, *tĕropong akan mĕlihat bĕnda-bĕnda jang tĕrkĕtjil, tĕropong toema.*

middag, *tĕngah hari.* Zie ook bij **midden.** —, de tijd, waarop de zon in het zenith staat, *matahari boentar bajang, tĕrpidjak matahari, rĕmbang matahari.* —, na den doorgang der zon door den meridiaan, *lohor*, Ar.; na den —, nml. tot 2 ure, *lĕpas tĕngah hari, tĕngah hari laloe;* wel te onderscheiden van den namiddag of achter—, *pĕtang*, die ongeveer van 2 tot 6 ure 's avonds gerekend wordt; namiddags 3 uur, *tĕngah toeroen;* om 5 uur, *tĕngah rĕdah;* tusschen 5 en 6, *koetika lingsir;* 's —s twaalf uur, *pockoel doewa-bĕlas tĕngah hari.*

middagcirkel, zie **middaglijn.**

middageten, *makan nasi, makanan tĕngah hari.*

middaggebed, het tweede der vijf verplichte gebeden, *sĕmbahjang lohor.*

middaggebedsuur, *waktoe lohor.*

middaghitte, *panas tĕrik pada tĕngah hari.*

middaglaar, *njata dĕngan tĕrangnja;* fig. *zapĕrti hajam poetih tĕrbang sijang,* d. i. als een witte haan, die op klaarlichten dag vliegt.

middagkost, *makan nasi, makanan tĕngah hari.*

middaglijn, meridiaan, *mistar rĕmbang matahari.*

middagmaal, *makan nasi, makanan tĕngah hari.*

middagmalen, *makan nasi, makan tĕngah hari.*

middagpreek, in de moskee, *chothat lĕpas tĕngah hari, chothat tĕngah hari laloe.*

middagslaapje, *bĕrbaring tĕngah hari.*

middaguur, *waktoe tĕngah hari, waktoe lohor.*

middel, middellijf, *pinggang.* — van bestaan, *pĕntjĕharian*, b.v. *dĕngan tiada pĕntjĕharian*, zonder — van bestaan. —, dat men aanwendt om zijn doel te bereiken, *oepaja;* zulke —en, *dajaoepaja;* zulke —en aanwenden, *mĕngoepajakan;* ook *ichtijár;* alle —en in het werk hebben gesteld, *hahislah ichtijár dan kapandaijan;* er was geen — voor te bedenken, *tiada tĕrdajakan.* — tot levensbehoud, zoowel een wapen als provisie, rantsoen, gage enz., *sara.* — om kinderen te krijgen, *obat bĕranak.* — om het baren gemakkelijk te maken, *sĕloesoh.* — om liefde op te wekken, *obat pĕngasih.* — om haat op te wekken, *hikmat pĕmbĕntji.* — om wakker te blijven, *pĕndjaga.* Over het algemeen wordt het — tot het bewerken van iets uitgedrukt door een afgeleid Zelfst. nw. met het Voorv. *pĕ*, b.v. *pĕntjaboet, pĕntjoetjoek, pĕmbajar, pĕloetar, pĕnjĕpit, pĕmockoel, pĕnggali, pĕngĕtam, pĕngĕnal.* —, geneesmiddel, *obat.* — tegen de koorts, *obat dĕmam.* —, list, *moslehat*, Ar.; door — van, *dari sĕbab, olih sĕbab;* met de hulp van, *dĕngan pĕrtoeloengan.* — tot voorkoming van een gevecht, *toelak sĕndjata.*

middelaar, *pĕngantara, wásit*, Ar.

middelaarsambt, *djabatan pĕngantara, daradjat wásit.*

middelbaar, *pĕrtĕngahan, oegahari.* —e leeftijd, *pĕrtĕngahan ŭmoer.* —, zie ook **middelmatig.**

middelband, *ikat pinggang, saboek*, Jav.

middeldeur, *pintoe jang ditĕngah.*

middelen, aardsche goederen, *harta, harta-bĕnda;* rijkdom, *kakajaän;* een man van —, *orang hartawan, orang kaja.*

middelerwijl, *sĕmantara, dal-m antara itoe.* —, juist terwijl, *sĕdang.*

middelkleur, *wĕrna sĕdĕrhana.*

middellijf, *pinggang.*

middellijn, van een cirkel, *sĕngkang.* —, de evennachtslijn, *chaț istĕwa*, Ar.

middelmaat, *oekoeran jang oegahari.*

middelmatig, het juiste midden houdend, *sĕdĕrhana, oegahari, sĕdang;* zijn lichaam was — van lengte, niet hoog en niet lang, *toebohnja sĕdĕrhana, tiada tinggi, tiada rĕndah.* Ook *toebohnja sĕdang sĕdĕrhana.* — groot, van menschen, ook *ramboenai.* — , van een werk, *sĕmĕdjana;* een —e kleur, *wĕrna sĕdĕrhana*, b.v. *poetih koening sĕdĕrhana*, het midden houdend tusschen wit en geel. —e warmte, *panas oegahari, panas sĕdang.* —e prijs, *harga oegahari, harga sĕdang;* iemand van —e grootte, *orang oegahari.* — dik garen, niet te grof en niet te fijn, *bĕnang sĕdang;* een —e naald, *djaroem sĕdang.*

middelmuur, *pagar tembok jang ditĕngah.*

middelpad, *djalan tĕngah.*

middelpoort, *pintoe gërëbang jang ditëngah.*

middelpunt, *poesat;* het juiste —, *përtëngahan bëtoel.* — van een cirkel, *poesat boelat;* het — van Java, *poesat tanah Djawa;* het — van de aarde, *poesat boemi.*

middelpuntvliedend, *këndak lari dari poesat.*

middelpuntzoekend, *këndak mëndapatkan poesat.*

middelrif, *tjëtëra djantoeng, sëkat antara dada dengan përoet.*

middelschip, *përtëngahan kapal* (of *përahoe*).

middelschot, *sëkat; dinding jang ditëngah;* ook alleen *dinding.*

middelslag, middelsoort, *matjam jang sëdang, roepa jang sëdang, djenis jang sëdang.*

middelstand, *kadoedoekan jang oegahari,* b.v. *adapon kadoedoekan jang oegahari itoelah sa'baïk-baïk kadoedoekan dalam doenia dan sarasi dëngan kasënangan manoesia,* wat den — betreft, dat is de beste stand in de wereld en geschikt voor de rust (of tevredenheid) des menschen.

middelste, *tëngah, jang ditëngah;* van vier personen wordt het aldus opgegeven: *jang toewanja, jang tëngahnja, jang moedanja dan jang bongsoenja;* het — kind, *anak tëngah;* het — boek, *kitáb jang ditëngah;* het — gedeelte, *tëngah; bëhagian jang ditëngah;* het — van de handpalm, *përoet tangan;* het — van den binnenkant eens vingers, *përoet djari;* het — van de voetzool, *përoet kaki.*

middelstem, *boenji soewara jang sëdang.*

middeltoon, *boenji jang sëdang.*

middelvinger, *djari tëngah, djari hantoe.*

middelvlies, zie **middelrif.**

middelweg, *djalan tëngah.*

midden, *tëngah, përtëngahan;* het juiste —, *sama tëngah, tëngah bëtoel;* ook *poesat,* zie **middelpunt;** in het —, *ditëngah;* in het juiste —, *pada sama tëngah, ditëngah bëtoel;* het — van een Vorstelijk verblijf, *sëri astana;* van de gehoorzaal, *sëri balai.* —, het middelste gedeelte van een gebouw, paleis, vesting, graf enz., *katja poeri;* het juiste — van den dag, juist 12 uur op den middag, *tëngah hari tëpat;* juist in het —, in het zenith staan van de zon, *rëmbang,* b.v. *rëmbang tëngah hari,* in het zenith midden op den dag; het — van den nacht, *tëngah malam.* — op den weg, *ditëngah djalan,* b.v. *sapërti orang berak ditëngah djalan,* als iemand die midden op straat gekakt heeft. Sprw.: te —, van eene menigte, *di-antara,* b.v. te — van zijne familie, *di-antara kaum koelawarganja;* te —, als tijdsbepaling, *dalam antara, sëmantara.*

middendoor, *tëroes ditëngah.* — van iets dat gespleten is, *tërbëlah ditëngah.*

middenin, *ditëngah, ditëngah-tëngah.*

middernacht, *tengah malam.*

midscheeps, *ditëngahnja kapal* (of *përahoe*).

mier, *sëmoet;* witte —, *anai-anai, sëmoet pootih, rajap,* Jav.; larve van een witte —, *tëmpajak;* groote, roode —, die op vruchtboomen leeft, *kërëngga, ganggrang,* Jav.; vliegende witte —, *kalakatau, laron,* Jav.; als eene —, die een sprinkhaneboutje aan koning Salomo cadeau doet. *oepama sëmoet mëmpërsëmbahkan paha bilalang kapada radja Solaiman,* betuiging van nederigheid bij het geven van geschenken aan meerderen.

mierenei, *tëlor sëmoet.* Zie ook **larve.**

miereneter, het schubdier, *tënggiling; trënggiling,* Jav.

mierenhoop, heuveltje, *boesoet, poesoe, pougsoe.*

mierennest, *sarang sëmoet.*

mierikswortel; een waardig plaatsvervanger daarvan is *akar mëroenggai; akar kelor,* Jav.

mij, moet op verschillende manieren worden teruggegeven. Zie de Grammatica; aan —, *kapadakoe;* enz.; aangaande —, voor —, *akan dakoe,* enz.; met —, *sërtakoe, dëngan dakoe,* enz.; haal — vuur, *ambilkan akoe api.*

mijden; iets —, *mëndjaoehkan dirinja daripada, mëmëliharakan dirinja daripada.*

mijl, *mil;* Engelsche —, die in Indië gebruikt wordt en waarvan er drie op een uur gaans gerekend worden, *pal;* drie —en van Batavia, *tiga pal djaoehnja dari Bëtawi;* de Perzische —, *përsangga.*

mijlpaal, *tiang pal.*

mijlsteen, *batoe pal.*

mijmeraar, suffer, *pëngangoet.*

mijmeren, suffen, *mëngangoet* (van *angoet*); in mijmering verzonken zijn, *têrmënoeng*, b.v. *maka têrmënoenglah ija sakoetika*, een oogenblik was hij in mijmering verzonken.

mijn, bez. Voornw. *koe* en verder al de woorden, die daarvoor in de plaats moeten worden gebezigd. Zie de Grammatica.

mijn, bergmijn, *tambang*. — waar goud gegraven wordt, *tambang laboeng*. — waar goud gewasschen wordt, *tambang hanjoetan*, Sum. —, groeve met gangen en stutten, *kolong*. —, loopgraaf, *parit tjëbakan*.

mijnader of bedding, waarin tin of eenig ander metaal voorkomt, *karang*, Mal.

mijnent, ten —, *diroemahkoe, diroemah sëhaja* enz.

mijnenthalve, *akan dakoe, akan sëhaja* enz.

mijnentwege, *daripadakoe, daripada sëhaja* enz.; groet hem van —, *sampaikanlah salamkoe kapadanja*.

mijngrond, *tanah tambang*.

mijnheer, *toewan, toewan-hamba, maulana*, Ar. NB. *toewankoe* mag alleen tot den Vorst gebezigd worden en beteekent dan zooveel als ons: Uwe Majesteit; wees zoo goed — en ga zitten, *silakanlah toewan doedoeḳ*; ik heb het kind van — niet gezien, *tiada kamba mëlihat anaḳ toewan-hamba*. — in fabels een titel, die aan viervoetige dieren gegeven wordt, *sang*, b.v. *sang tikoes*, mijnheer de rat.

mijnopzichter, *toewa tambang, kapala tambang*, Sum.

mijnput, *lombong*. — bij het tingraven, *lombong timah*, Mal.

mijnwerker, *anaḳ tambang*, Sum. — in een tinmijn, *anaḳ lombong*, Mal.

mijt, made, *koeman*. Zie ook **made.**

mijt, brandstapel, *pantjaka*.

mijter, *koelah*, Perz. *ḳalausoewat, ḳalausijat*, Ar.

mik, vorksgewijze gevormd of gesloten hout, *toepang*, b.v. zet dat kalf een — op, *bërilah bërtoepang anaḳ lëmboe itoe*.

mikken, op iets, *mëmbëtoeli*. —, visceren, *mëmbidiḳ*. —, aanleggen op, van een wapen, *mëngocnting*. —, richten van het geschut, *mitar*, Ar. vandaar *djoeroe mitar*, constabel.

mikpunt, *sasaran*.

mikschijf, *sasaran*.

mikstokje, waarnaar men met geld of platte steenen werpt, *djih*.

mild, milddadig, *moerah, dërmawan, dana*, Skr. *sachi*. Ar — zijne handen openen, *mënghamparkan tangan*.

milddadigheid, *kamoerahan, sachawat*, Ar. *idjadah*, Ar.

mildheid, zie **milddadigheid.**

millioen, *djoeta* (van het Skr. *ajoeta*), *sapoeloeh këti, saratoes laksa*.

milt; de —, *anaḳ limpa, koera;* verstopping en opzetting der —, *sakit koera;* koorts, daardoor veroorzaakt, *dëmam koera*.

mimiek, *adjoeḳ*.

min, minder, *koerang;* te —, *koerang;* ten minste, op zijn minst, *koerangnja;* op zijn allerminst, *sakoerang-koerangnja;* de minste, *sëkoerang*, b.v. de minste van u, *sëkoerang daripada kamoe*. — één, *koerang asa, koerang satoe*, b.v. veertig — één, *koerang asa ëmpat poeloeh*. — of meer, *sëdikit lëbih koerang*, b.v. — of meer de Maleische taal leeren, *bëladjar bëhasa Mëlajoe sëdikit lëbih koerang;* ook *sëmoe-sëmoe*, b.v. — of meer bol, *sëmoe-sëmoe lëngkoeng;* hoe — der pap, hoe meer lepels, *koerang-koerang boeboer, lëbih-lëbih soedoeḳ*, Sprw.

min, zinnelijke liefde, *birahi, tjinta birahi, ăsjiḳ*, Ar. *kasih*.

min, zoogster, *pënjoesoe;* op Java *baboe*. — bij aanzienlijken en Vorsten, *pëngasoeh, enang;* droge —, *pëngasoeh;* natte —, *maḳ teteḳ*. —, zie ook **zoogmoeder.**

minachten, *mëntjëlakan, mëmandang moedah* (van *paudang*), *mëlihat moedah, tiada mëngendahkan, tiada mëmbilangkan;* anderen minachtend, verwaand, *poengah*.

minaret, *manarah*, Ar.

minder, *koerang*. — dan, *koerang daripada*. — worden, afnemen, *soeroet, ada koerangnja;* steeds — worden, *bërkoerang-koerangan*. — dan wel . . . b.v. — om de wajang, dan wel om den vertooner te zien, *sëdikit hëndaḳ mëlihat wajang, banjaḳ hëndaḳ mëlihat dalang*. —, zie ook bij **min.**

minderen, bedr. *mëngoerangkan*. —, onz. *koerang, ada koerangnja, soeroet, soesoet;* minderende zijn, *bërkoerangan;* steeds —, *makin koerang, makin soeroet, makin soesoet*. —, langzaam minder worden van eene schuld, *angsoer, soesoet;* de koorts wordt minder, *dëmam itoe*

ada koerangnja. — in prijs, *toeroen harga;* eene schuld doen —, *mënjoesoetkan hoetang.* —, afloopen van het water, verloopen van volk, *soeroet.* — in sterkte, van een geluid, *langsi.*

mindering, korting, *potong, tjëngkolong;* wat in — op eene schuld betaald wordt, *angsoeran;* in — afbetalen op eene schuld, *mënjoesoetkan hoetang.*

minderjarig, *bëlom ãkal baligr.*

minerva, *soerasvati,* Skr.

miniatuur, *këtjil;* kleine schilderij, *gambar këtjil.*

minijver, *tjëmboeroewan.*

minister, *mantëri,* Skr.; de eerste —, *përdana mantëri, wazir,* Ar. *patih,* Jav.; de gezamenlijke —s, *para mantëri, sëgala mantëri sakalian.*

ministerie, de gezamenlijke ministers, *përmantërian.*

minnaar, beminde, *këkasih, pëmbirahi.* — of minnares, waarmede men ongeoorloofden omgang heeft, *këndak* (van *kahëndak*). Met zoo iemand ongeoorloofden omgang hebben, er zoo iemand op nahouden, *bërkendak.* — van eene gehuwde vrouw, *mockah;* zulk een — hebben, overspel bedrijven, *bërmoekah.*

minnares, *këkasih.* Zie ook **minnaar.**

minnebrand, *ãsjik birahi, nafsoe birahi.*

minnedicht, *panton.*

minnedrank, *obat pëngasih, kilang pëngasih.*

minnegloed, *kahangatan birahi, asmara.*

minnegod, *asmara dewa,* Skr.

minnehandel, *tjandoewai, bërmaïn moeda.*

minnekoozen, *bërtjoemboe-tjoemboeau.*

minneliedje, *panton.* —s zingen, *bërpanton,* b.v. *bërpanton hëlang dëngan hajam, lambat-laoen disambar djoega,* al zingt de kiekendief — s met de kippen, ten langen laatste worden ze toch gegrepen. Sprw.

minnelijk, *dëngan baïk, baïk-baïk.*

minnelust, *nafsoe birahi.*

minnemoeder, zoogmoeder, *mak soesoe, mak teteh.*

minnen, elkander, *bërkasih-kasihan.*

minnenijd, *tjëmboeroewan.*

minnenswaardig, *patoet dikasihi.*

minnepijn, *sakit birahi, lara hati, tjinta birahi, edan kasmaran.*

minnepraat, *tjoemboe-tjoemboeau.*

minnetroost, *pënglipoer lara.*

minneziekte, zie **minnepijn.**

minnezucht, *pëngëloeh orang birahi.*

minst, *sakoerang-koerang;* op zijn —, minstens, *sakoerang-koerangnja;* in het —e niet, *sakali-kali tidak;* het —e of geringste niet, *sëdikit djoea pon tidak;* ik ten —e, *akoe djoega;* wees maar de —e, *toendoeklah djoega;* van geen de —e waarde, *tiada bërfaëdah sakali-kali, satoepon tiada goenanja;* het —e, kleinste, geringste, *jang tërkëtjil, jang tërhina.*

minstens, *sakoerang-koerangnja.*

minuut, $\frac{1}{60}$ uur, *minit.* De duur van ongeveer tien minuten wordt aangeduid door *sakapoer sirih lamanja,* d. i. de duur van een bételpruim.

minuut, eerste schriftelijk opstel, *noschat,* Ar.

minuutglas, zie **zandlooper.**

minuutwijzer, *djaroem minit.*

minvermogend, *kakoerangan harta.*

minzaam, *manis, baïk.* Zie ook **vriendelijk.** — in het toespreken, *tëgorsapa.*

minzaamheid, *tëgor-sapa.*

minziek, *sakit birahi, lara hati, gila birahi, edan kasmaran,* Jav.

mirakel, wonderwerk, *moedjizat,* Ar. *përboewatan jang ãdjaïb.*

mirre, *moer,* Ar.

mirreboom, *pohon moer.*

mirt, *patjar bëlanda, moerd,* Perz, *as,* Perz.

mirteboom, *pohon moerd.*

mis, verkeerd, in de meeste samenstellingen, *salah;* het mis hebben, *salah;* van het spreken ook *bolak,* b.v. *sëraja katanja: bolakkah kata patik bahwa orang jang hina itoe djangan dihampirkan,* terwijl hij sprak: Had ik het mis toen ik zeide, dat men dien gemeenen man niet moest doen naderen. —, niet raak, *salah, tiada këna,* zie bij **raken.** — schieten, *salah tembak.* —, niet geraakt van eene klap, kogel, bal, in het spel enz., *loentjas;* gij hebt het —, *engkau salah;* dat is —, toevalligerwijze, *tërsalah.* — zie verder de samenstellingen.

misbaar, *gadoeh, gëntar, hoeroe-hara.* Zie ook **lawaai, geraas** en **getier.**

misbak, *bantoet, barang jang tërbantoet.*

misbegrip, misvatting, *salah tampa.*

misbruik, een verkeerd of slecht gebruik, *salah pakai.* —, verkeerde gewoonte, *ãdat jang salah.*

misbruiken, verkeerd of slecht gebruiken, *pakai salah, salah mĕmakai;* den naam Gods —, *mĕnjeboet nama Allah dĕngan sija-sija;* een meisje —, onteeren, *mĕroegoĕl anaḳ-dara;* misbruik maken van 's Vorsten naam, *mĕndjoewal titah;* van iemands naam, *mĕndjoewal nama orang.*

miscrediet: in — zijn van een persoon, *tiada kapĕrtjajaän.*

misdaad, *kasalahan, pĕrboewatan djahat, kadjahatan, dosa;* tegen God of den Vorst, *doerhaka;* eene — begaan, *bĕrboewat salah, bĕrboewat djahat, bĕrboewat dosa, bĕrdosa;* tegen God of den Vorst, *mĕndoerhaka;* met opzet eene — begaan, *bĕrboewat djahat dĕngan sĕhadja* (*sĕngadja*).

misdadig, *bĕrkasalahan, djahat, bĕrdosa, doerdjana,* Skr., tegen God of den Vorst, *doerhaka.*

misdadiger, *orang doerdjana, orang jang bĕrboewat djahat, orang bĕrdosa, orang jang doerhaka.*

misdeelen, *salah mĕmbĕhagi.*

misdoen, *bĕrboewat salah.*

misdracht, *goegoeran, anaḳ goegoer.*

misdragen: zich —, *kalakoean jang tiada patoet, tiada sanoenoeh lakoenja.*

misdrijf, *kasalahan, perboewatan djahat.*

misdruk, *salah tjap, salzh tjitaḳ, salah tera.* —papier, *ḳartás jang salah diltjap* enz.

misduiden, verkeerd uitleggen, *salah mĕngĕrtikan.* — van iemands woorden, *mĕmbawa salah,* b.v. wij spreken de waarheid en hij misduidt het, *kita bĕrkata bĕnar, dibawanja salah.* —, kwalijk nemen, *kĕtjil hati.* —, verkeerd opvatten, *salah tampa.*

misgaan, niet ontmoeten, *tiada bĕrdjoempa, tiada bĕrtĕmoe;* zich —, zie **misdoen.**

misgeboorte, abortus, *goegoeran, anaḳ goegoer.* —, wanschepsel, *kadjadian jang boeroḳ, orang kĕretoet.*

misgissen, *salah sangka, salah kira.*

misgooien, *salah lĕmpar, salah loetar.*

misgreep, zie **misslag.**

misgrijpen: zich aan iemand —, *bĕrboewat salah akan sa'orang.*

misgunnen, jaloersch zijn ten opzichte van iets of iemand, *tjĕmboeroe akan.* —, geen genoegen nemen met, *tiada soeka akan.*

mishagen, aan, *tiada bĕrkĕnan kapada.* Meestal wordt het van den persoon gebruikt, wien iets behaagt, b.v. *tiada bĕrkĕnan akan,* geen behagen vinden in.

mishagen, zelfst. nw. *djĕmoe, bĕntji, sĕgan.*

mishandelen, *mĕnganiaja, mĕnjakiti* (van *sakit*), *mĕnistakan* (van *nista*), *mĕmboewat boeta-toeli.*

mishappen, *salah gigit.*

mishooren, *salah dĕngar.*

miskans, *salah oentoeng.*

miskennen, iemand de eer niet geven, die hem toekomt, *tiada mĕngoepamakan.* —, niet tellen, *tiada mĕngendahkan, tiada mĕmbilangkan.*

miskijken, *salah lihat.*

misklank, *salah boenji, boenji djanggal, tjampah.*

miskoopen, *mĕmbĕli tĕrlaloe mahal.*

miskraam, *goegoeran, anaḳ goegoer;* middel om een — te verwekken, om de vrucht af te drijven, *obat akan mĕndjoloḳ, obat pĕndjoloḳ.*

misleiden, bedriegen, *mĕnipoe, mĕmpĕrdajakan.* —, doen dwalen, *mĕnjesatkan* (van *sĕsat*). —, door schijn bedriegen. *mĕnjĕmoe* (van *sĕmoe*), b.v. die man is door ons niet te —, *orang itoe tiada tĕrsĕmoe olih kita.* — door kunstgrepen, *mĕnjilap* (van *silap*). —; van den duivel, *mĕngĕliroekan* (van *kĕliroe*, Jav. misleid), b.v. door den satan misleid worden, *dikĕliroekan sjaitán.*

misleider, bedrieger, *pĕnipoe.*

misleiding, dwaling, *sĕsatan.* — door kunstgrepen, *silap.* —, door den duivel, *kĕliroe.* —, door slinksche streken, *kĕroh.*

mislezen, verkeerd lezen, *salah mĕmbatja.*

misloopen, beschaamd met iets uitkomen, *kĕtjiwa.* —, niet ontmoeten, *tiada bĕrtĕmoe, tiada bĕrdjoempa.*

mislukken, *tiada djadi, woeroeng,* Jav.; de rijst is mislukt, *tanaman padi tiada djadi;* al mislukt vóór nog eene poging gedaan is, *bĕlom di-atjoe, tiwas dĕhoelоe;* iemands plan of voornemen doen —, *mĕmbatalkan* (van *bátal*, Ar. mislukt); mislukt van iets, dat moet gisten, van het rijpen van eene zweer, of het uitkomen der pokken enz., *seman.* Ook overdrachtelijk van eene onderneming.

mismaakt, misvormd, *kĕretoet.*

mismaaktheid, aangeboren —, *tjinangga.*

mismoedig, *moeroeng, bĕngoḳ.*

misnoegd, *sakit hati, moeroeng.*

misnoegen, *marah*; het — van den Vorst, *moerka.*
mispas, *salah langkah.*
misrekenen, *salah kira-kira.*
misschien, *barangkali, sijapa tahoe, takoet sijapa tahoe.* —, het mocht eens wezen, *kalau-kalau.* —, wellicht mogelijk, *moedah-moedahan.*
misschieten, *salah tembak.*
misselijk, walgen van iets, *moewal.* —, walging gevoelen, *doegal.* —, neiging tot braken hebben, *loja.* — zijn van iemands woorden of handelingen, *loewat.*
missen, niet raken, van een schot, worp, stoot, houw, den juisten tijd enz., *loentjas.* —, gebrek aan iets hebben, *kakoerangan.* —, ontbreken, b.v. van tanden, palen enz. als er een of meer missen of ontbreken, *rongak*; doen —, van een wapenstoot, *mënjalahkan tikam* (van *salah*); het kan niet —, *ta'dapat tiada.* —, verloren hebben, *kahilangan*; zijn doel —, *tiada sampai maksoedja.*
missionaris, *pësoeroeha^n.* —, christelijk zendeling, *pësoerroehan indjil.*
missive, brief, *risalat,* Ar.
misslaan, *salah poekoel, poekoel tiada këna.*
misslag, fout, vergrijp, *salah, chilaf,* Ar.; een — begaan ten opzichte van iets, *mënjchilafkan.* —, fout uit onwetenheid, *salah bëbal.*
misspringen, *salah mëlompat.*
missprong, *salah lompat.*
misstaan, *djanggal, tiada këna.*
misstap, *salah langkah.*
misstappen, *salah mëlangkah.*
missteken, *salah mënikam* (van *tikam*).
mist, nevel, *kaboet*; natte —, *hoedjan boebo.*
mistasten, misgrijpen, *mëndjanggau,* ook fig.
mistig, *bërkaboet, lëmbab.*
mistred, *salah langkah.*
mistreden, *salah bërlangkah.*
mistroostig, *moeroeng, hati binasa.* — gemaakt worden, *dipërbinasa hati,* b.v. *ja toewankoe, djangan apa dipërbinasa hati kawi sakalian dëngan titah jang dëmikian,* o, Uwe Majesteit, laat ons hart toch niet — gemaakt worden door zulke woorden.
mistrouwen, wantrouwen, *koerang përtjaja, sjak,* Ar.
misvatten, misgrijpen, *mëndjanggau,* ook fig.
misverstaan, verkeerd hooren of gehoord, *salah-dëngar.*
misverstand, *salah ambilan, salah tampa.* —, verkeerd begrip van eene zaak hebben, *salah pëngërtian.*
misvormen, verwringen, *mënggëlijat.*
misvormig, mismaakt, *këretoet.*
misvouw, *salah lipat.*
miswas, *salah toemboeh, tiada djadi toemboehannja.*
miswijzen, *salah mënoendjoek* (van *toendjoek*). — van het kompas, *mënjëmbir* (van *sëmbir*).
miswijzing, van het kompas, *pënjëmbiran.*
miszeggen, *salah bërkata.*
miszeilen, *salah bërlajar,* —, voorbij zeilen, *bërlajar laloe daripada.*
miszien, *salah mëlihat, silap mata.* — bij het tellen, *silap bilang.*
mits, *asal,* mëlainkan, *lamoen,* Jav. *soekat.* — het goed zij, komt het niet aan op den prijs, *asal baik, tiada pandang harganja*; ik ben genegen om te betalen, — hij den eed aflegge, *hamba soeka mëmbajar, asal ija bërsoempah*; wat ge begeert zal ik geven, — ge mij maar niet doodt, *apa kahëndakmoe akoe bëri, lamoen djangan djoega akoe ëngkau boenoeh.* — de Vorst het vergunt, dan mag het, *soekat dikaroeniakan radja bëharoelah bolih.*
mitsdien, *tëgal itoe, sëbab itoe.*
mitsgaders, *dan lagi, bësërta, sërta dëngan.*
modder, slijk, *loempoer, betjak, betjek letjak*; diepe —, *lënnjan*; zachte, eenigszins taaie —, *sëloet*; zachte —, zooals in een buffelkraal of op de plaats, waar de buffels zich in het slijk wentelen, *londang*; overal met —, *rambah,* b.v. *maka dilihat olih Laksamana bërambah-rambah pada halaman itoe tiada ija mënjingsing kaënnja,* L. zag dat het voorplein overal met — was en hij schortte zijn kleed niet op.
modderaal, *ikan lëndoeng,* Bat.
modderbank, *lënnjau.*
moddergrond in zee, *lanar.*
modderig, van den weg na regen, *betjak, betjek, letjak.*
modderpoel, *lënnjau, limbahan, koebang.* —, waarin de buffels zich wentelen, *koebang këbau, koebangan.* —, plaats van weeken modder, waar buffels of varkens zich wentelen, *londang.*

moddervisch, *ikan bĕtoetoe.* —, klompvisch, e. s. v. visch met dikken kop, die bij laag water in den modder rondspringt, *ikan tĕmbakoel.*

mode, trant, *tjara.* —, gebruik, gewoonte, *ādat,* Ar.; naar de Hollandsche —, *tjara wolanda;* het is hier — om contant te betalen, *ādat disini mĕmbajar tocnai.*

modegek, *pĕsolik, pĕngadon.*

model, *toeladan, tjonto.* —, monster, *tjonto, matjam,* b.v. Malakaasch —, *matjam Malaka.* —, gietvorm, leest, *atjoewau;* geboetseerd —, oorspronkelijke vorm, *tĕmbaga.*

modelleeren, *mĕmboewat toeladan.*

modern, *bĕharoe-bĕharoe;* de —e leer, *pĕngadjaran bĕharoe-bĕharoe.*

moed, *bĕrani;* fig. *hati.* — geven, *mĕmbĕri hati.* — krijgen, *mĕndapat hati.* — verliezen, *hilang hati;* weer — vatten, *mĕmbaiki hati;* mannelijke —, *laki-laki, kalaki-lakian;* zijn mannelijken — toonen, *mĕnoendjoekkan laki-lakinja;* in arren —e, *dĕngan marah;* van den Vorst, *dĕngan moerka;* wie heeft den — om een tijger met de handen aan te pakken, *siapa bĕrani mĕnangkap harimau.* Sprw.

moede, *lĕlah, pĕnat.* Op Java *tjape;* dood —, afgetobd, uitgeput, *lĕnat;* zoo — als een hond, *sapĕrti andjing lĕlahnja.* — maken, *mĕlĕlahkan, mĕmĕnatkan;* het leven — zijn, *tiada soeka hidoep lagi.*

moedeloos, *pĕtjah hati, hati kĕtjil* (wel te onderscheiden van *kĕtjil hati,* boos, kwalijknemend). Verder *hilang hati, tjabar hati.*

moedeloosheid = **moedeloos.**

moeder, *mak, ĕmak,* ook als aanspraakswoord jegens oude vrouwen en troetelnaam voor kleine meisjes; de — van Jozef, *mak Joesoef.* —, verder *iboe, indoek, indoeng;* dit laatste voornamelijk in samenstellingen, b.v. —buffel, buffel die gekalfd heeft, *indoeng kĕrbau,* doch ook wel van menschen, b.v. *indoeng Hang Toewah,* de moeder van H. T. —, wijfje van dieren, dat reeds gejongd of eieren gelegd heeft, *bijang;* vorstelijke —, *bonda;* de vorstelijke —, *iboe swari;* de — van den Vorst, *bonda baginda;* van ééne —, *sa'iboe;* eene — hebben, *bĕriboe;* tot — hebben, *bĕriboekan;* aangenomen —, *mak angkat;* van —s zijde, *sabĕlah mak.*

moederkoek, de placenta, *tĕmboeni.*

moederkoren, niet in gebruik, doch middel om het baren te bevorderen, *sĕloesoh.*

moederborst, *tetek mak, soesoe iboe;* aan de —, *dipangkoe mak, dipangkoe iboe,* d. i. op de schoot.

moederkwaal, *pĕnjakit kandoeng, p. pĕpoedjoe, p. rahim.*

moederliefde, *kasih iboe.*

moederlijk, van eene moeder, *mak, iboe,* b.v. —e liefde, *kasih iboe.* — hart, *hati iboe.* —, van moederszijde, *dari sabĕlah ĕmak, dari sabĕlah iboe.*

moederloos, *tiada bĕriboe.*

moedermelk, *ajar-soesoe mak, ajar-soesoe iboe.*

moedermond, baarmoedermond, *moeloet kandoeng, moeloet rahim.*

moedernaakt, *tĕlandjang boegil, tĕlandjang boelat-boelat.*

moedertaal, *bĕhasa asal.*

moedertje, *mak.*

moedervreugd, *kasoekaän iboe.*

moederzegen, *bĕrkat iboe.*

moederzorg, *tjinta iboe.*

moedig, *bĕrani.* — en dapper, *gagah bĕrani, bĕrani dan pĕrkasa, prawira pĕrkasa.* —, trotsch als eene vechthaan, *bangkas.* —, vurig van paarden, *sĕmbĕrani.* — als een haas, *bĕrani lalat,* d. i. vliegenmoed.

moedwil, *angkaran.* — plegen, *mĕmboewat angkara, djahat dĕngan sĕhadja* (*sĕngadja*). —, ondeugendheid, *nakal.*

moedwillig, *dĕngan sĕhadja, dĕngan angkara.* — op iemands rechten inbreuk maken, *angkara akan hak orang.* —, ondeugend, *nakal.*

moeheid, *kalĕlahan, kapĕnatan.*

moei, zoowel van vaders als moeders zijde, *mama, ma, ma'saoedara;* Vorstelijke —, *mamanda;* vaders of moeders oudere zuster, *mak toewa,* gemeenzaam, *mak oewa.* —, vaders of moeders jongere zuster, *mak moeda,* gemeenzaam, *mak oeda.* —, vaders of moeders jongste zuster, *mak kĕtjil, mak bongsoe, mak tjik.* —, moeders zuster, die in ouderdom onmiddelijk op moeder volgt, *mak saoedara zalah mĕndjadi, mak zalah mĕndjadi.* —, vaders of moeders middelste zuster van drie broeders en zusters of van drie zusters, *mak tĕngah, mak ngah, mak alang.* —, vaders of moeders eenige zuster, *mak toenggal.* —, jongere zuster van moeder ook *bibi.*

moeien; al ware er zelfs ons leven mede gemoeid, *djika datang kapada njawa patik sakalipon.*

moeilijk, *soesah, soekar, pajah, bĕrat, sikśa, soelit, mosjkil,* Ar. b.v. —, zwaar van een werk, het gaan, het zoeken, iets zeggen enz. *pajah, soesah, soekar.* — werk wordt ligt, *kĕrdja jang soekar mĕndjadi moedah.* —, lastig, *soekar.* — en ingewikkeld, *soekar-soelit.* — maken, *mĕnjoekarkan;* — e omstandigheden, *hal kasoekaran.* — om te beklimmen, *soekar dinaiki;* verrichten van — werk, fig. *bĕrtoewiĕl,* d. i. een handspaak of koevoet gebruiken. — te genaken van een persoon of plaats, — te raden van een raadsel, te begaan van een weg, *soelit.* — e voorwaarde, *djandji jang bĕrat;* eene — e verplichting, *tanggoengan jang bĕrat;* zich —, maken, toornig worden, *djadi marah;* van Vorsten, *moerka.* — vallen, lastig vallen, *mĕnjoesahkan* (van *soesah*); kwellen, *mĕngganggoe, mĕngoesik.* — van begrip, stompzinnig, *doengoe.*

moeilijkheid, *kasoesahan, kapajahan, kasoekaran;* in — zijn, *kasoesahan, kapajahan, kasoekaran.* — aan iemand veroorzaken, *mĕnjoesahkan;* zichzelven onnoodig moeilijkheden veroorzaken, moeilijkheden zoeken, die niet bestaan, *tiada bĕhan, mĕntjĕhari bĕhan* (*bĕhan* een vracht in beide armen). —, verhindering, die in den weg komt, *gĕndala;* zulk eene — in den weg leggen, aan iemand of iets, *mĕnggĕndalakan;* in moeilijkheden zijn, zich in eene moeilijke positie bevinden, *djĕrih.*

moeite, die men met of voor iets heeft, *lĕlah;* zich — geven, *bĕrlĕlah;* zich — voor iets geven, *mĕlĕlahkan,* ook *bĕrsoesah-soesah akan;* zich — geven, *bĕrsoesah;* doe geen —, maak het u niet lastig, *djangan bĕrsoesah-soesah.* —, ongemak, *pĕnat.* —, last, zorg, *soesah.* — veroorzaken, *mĕnjoesahkan;* in — zijn, *kasoesahan.* — doen voor iets, *mĕngoesahakan* (van *oesaha,* inspanning); zich — voor iets geven, *mĕngoesahakan dirinja.* —, moeilijkheid, kwelling, *sangsara.* — naandoen, in dien zin, *mĕnjangsarakan, mĕnjoesahi;* de — waard zijn, *ada goenanja, ada faïdahnja;* de — nemen, voor iets dat beneden iemands waardigheid is, fig. *bĕrtjĕmar kaki;* in — zijn, *kasoekaran.* — voor niet doen, vergeefsche — doen, *mĕmboewang pĕnat, hilang pĕnat, mĕmboewang garam kadalam laoet, mĕngadoe ajar dĕngan garam.*

moer, droesem, grondsop, *kĕladak.*

moeras, *paja.* —land, *tanah paja, rawa,* Jav.; moerassige grond, laag land, broekland, *banljah;* zich door middel van een van voren omgebogen plank over eene moeras voortbewegen, *mĕnongkah* (van *tongkah*).

moeraspalm, *nipah.*

moerasmeer, *danau.*

moeravogel: e. s. v. —, *boeroeng kaki dian.*

moerbezie, *kĕrtau, toet,* Ar.

moerbeziebladt, *daoen kĕrtau;* in plaats van — en wordt door de zijdewormen e. s. v. bladen gegeten, *daoen kabĕsaran* genaamd.

moerbezieboom, *pohon kĕrtau.*

moerkonijn, *indoeng kĕlintji.*

moerland, *tanah paja.*

moernagel, rijpe kruidnagel, *polong.*

moerploeg, zie **ploegschaaf.**

moes, gekookt van vruchten, b.v. van bananen, broodvrucht, doerian enz., *lĕmpoek.*

moesgroente, *sajoer-sajoeran.*

moesje, kleine, vleezige uitwas op de huid, *daging mĕnempel.*

moeskruid, *sajoer;* allerlei — en, *sajoer-sajoeran, sajoer-majoer.* —, klaarmaken, *mĕnjajoer;* iets tot — bereiden, *mĕnjajoerkan.*

moesson, *moesim;* de droge —, *moesim kĕmarau;* de regen—, *moesim hoedjan, moesim bah;* de heete —, *moesim panas.*

moestuin, *kĕbon sajoer-sajoeran.*

moet, indruk van iets, *bĕkas.*

moeten, *patoet, maoe, haroes, hĕndak, ta'dapat tiada, djangan tidak, ta'kan djangan,* b.v. hij moet sterven, *patoetlah ija mati;* 't moest wel, 't kon niet anders, *patoetlah, haroslah,* b.v. *haroslah nĕgarikoe atah,* mijn Rijk moest wel veroverd worden. — geschieden, *maoe, hĕndak,* b v. *djikalau soeka bĕkĕrdja maoelah soedah didalam saboelan,* als men werken wil, dan moet het binnen ééne maand af zijn; *ini hĕndak dipotong dan itoe hĕndak dihiris-hiris,* dit moet in stukken en dat in schijven gesneden worden. — met nadruk, *ta'dapat tiada, takan djangan,* b.v. ik moet er heen, *ta'dapat tiada akoe kasana, ta'kan djangan akoe kasana;*

gij moet geduld hebben, *hĕndaḳlah ĕngkau bĕrsabar;* moet gij dan alles zeggen, *patoetkah ĕngkau mĕngatakan samoewanja;* het moet reeds negen uur zijn, *hĕndaḳlah soedah poekoel sambilan;* hij moet omgebracht worden, *ta'kan djangan ija diboenoeh;* dat werk moet veel inspanning gekost hebben, *tĕntoelah pĕkĕrdjaän itoe minta banjaḳ oesaha.*

mogelijk, misschien, *barangkali, kalau-kalau.* — is het zoo, het kon wel zoo zijn, *barangkali bagitoe.* — is het door hem niet te dragen, *kalau-kalau tiada tĕrtanggoeng olihnja.* —, geval, *andai,* bijgeval, soms, *sa'andainja, sandainja, andai-andainja.* —, kunnen, in staat zijn, *bolih, dapat.* —, wie weet, *ĕntah,* b.v. of het — goed zou zijn, *ĕntah pon baïk;* zoo —, als het zijn kan, *moedah-moedahan;* zooveel —, *sabolih-bolihnja, sadapat-dapatnja;* hoe zou dat — kunnen zijn, *mana bolih, mana dapat, manakan bolih, manakan dapat, dimanakan bolih, dimanakan dapat;* hoe is het —, *ada-adanjakah* en *adakah patoet;* is het —! *tawbat!* uitroep van verbazing. Ook *astaga!* niet —, *tiada bolih, tiada dapat, moestahil,* Ar. Zie **onmogelijk.**

mogen, *bolih, dapat;* niet —, *tiada bolih, tiada dapat;* mag ik je om een geneesmiddel verzoeken, *bolihkah akoe mĕminta obat kapadamoe.* —, behooren, betamen, *patoet, haros.* b.v. gij mocht u wel schamen, *patoetlah ĕngkau maloe, tjih ta'maloe.* —, lusten, *soeka makan;* moge, om de wenschende wijze uit te drukken, *apalah, barang, kiranja, moegamoega.* Zie de Grammatica. Om den wensch uit te drukken dat iets niet zij of geschiede, *djangan apalah, djanganlah kiranja;* 't mocht eens, 't zou kunnen zijn, *kalau-kalau, sa'olah-olah;* het mag niet, wordt niet veroorloofd, *tiada dibĕri, tiada dilĕoeskan, tiada di-idzinkan, tiada bolih, tra-bolih;* 't mocht wat dat gij zulks doen kondet, *mampoe ĕngkau dapat mĕmboewat itoe.*

mogendheid, *koewasa, pĕngoewasaän.* —, Rijk, staat, *karadjaän.*

mohammedaan, *orang islâm.*

mohammedaansch, *islâm.* — worden, *masoeḳ islâm.* — gemaakt worden, *di-islâmkan.*

moiré, gewaterde stof, *moeri, kaïn moeri.*

mok, een ziekte van paarden, zwerende pooten, *boeboel.* Ook van menschen, b.v. *kakinja boeboel, tĕrlaloe boeroeḳ roepanja,* hij had de mok aan de beenen en zag er zeer afzichtelijk uit.

moker, *godam, godam bĕsar.*

mokeren, *mĕnggodam.*

mokerslag, *paloe godam.*

mokkelen, terdege kussen, *kĕroemoes.*

mokken, pruilen, *mĕrosing, mĕroengoet.*

mokker, *pĕrosing, pĕroengoet.*

mokpoot, *kaki boeboel.*

mol, het dier, *mondoḳ, tikoes mondoḳ, daadam; tanggarlasan.*

molen, waarin met rollen, walsen of liggende cilinders gemalen wordt, *pĕnggilingan, kilangan,* b.v suiker—, *pĕnggilingan tĕboe.* —, waarin met een draaienden steen gemalen wordt, *kisaran.* Ook van —s, waarin iets anders dan een steen draait, b.v. *kisaran kahwah,* koffiemolen. —tje, waarmee de kinderen spelen, *poesing angin;* een slag van den — weg hebben, *sĕtĕngah gila;* ook alleen *sĕtĕngah* bij verk.

molenaar, *toekang pĕnggilingan, toekang kisaran.*

molenrad, *djantĕra pĕnggilingan.*

molensteen, *batoe kisaran.*

molentje, zie **molen** en **klapmolentje.**

mollen, in 't geheim ombrengen, *mĕngĕrdjakan* (van *kĕrdja*).

mollig, poezelig, *tamboen, montoḳ, sintal;* van vrouwen ook *denoḳ,* Bat.

molm, *aboeḳ.*

molmachtig, molmig, verteerd, van hout, doek, een spijker enz., *rapoch.*

molmworm, *boeboeḳ.*

mol-la; e. s. v. plant, waarvan de jonge bladen en uitspruitsels veel op — gelijken, *pĕlamponng.*

molukken. *Maloekoe;* de Molukksche eilanden, *poelau-poelau Maloekoe.*

mom, zie **masker.**

mommelen, iets in den mond heen en weder bewegen, *mĕngoeloem* (van *koeloem*). — met den mond dicht, *kĕmam, bĕrkĕmam;* iets op die wijze —, *mĕngĕmam.* —, met den mond doen alsof men kauwt, *mĕngangoet* (van *angoet*). — van lieden die geen tanden meer hebben, *mĕngoenjah* (van *koenjah*); op iets —, zachtjes met de tandelooze kevels drukken, *mĕnggonjel, mĕnggonjeh.*

mompelen, pruttelen, *bĕrsoengoet-soengoet*, ook *komat-kamit*.

monarch, *jang dipĕrtoewan, soeltán*, Ar.

monarchie, *soeltánat*, Ar

mond, *moeloet*, in de meeste gevallen; iets in den — houden, *mĕngoeloem*. — van eene rivier, *koewala*. —, krater van een vulkaan, *kawah*. — van een gieter of spuit, *tjorot*; de hand zich voor den — houden, b.v. om het schreeuwen of huilen te smoren, *bĕrtĕkap moeloet*; den — stoppen, tot zwijgen brengen, *mĕngatoepkan moeloet* (van *katoep*), *mĕmboenoeh perkataän orang*; den — stoppen met een doek, een prop enz., *mĕnjĕmpalkan moeloet* (van *sĕmpal*); ergens den — insteken, *mĕmasoekkan moeloet*; den — houden, *diam, bĕrdiam dirinja*; naar den — praten, *mĕmboedjoek*; den — roeren, *bĕrbanjak pĕrkataän, bĕleter, banjak moeloet, moeloet rampoes*; iemand in den — loopen, toevallig ontmoeten, *tiba-tiba bĕrtĕmoe dĕngan sa'orang*; met den — vol tanden staan, *tiada tĕrkata-kata, tĕrkatoep moeloet*; dat, waarvan ieder den — vol heeft, waarvan ieder spreekt, *isi moeloet*; den — altijd vol hebben van, *tiada lĕpas daripada moeloet*, b.v. *lamoen ĕngkau djoega bĕrkata-kata, jang poĕtĕri itoe tiada lĕpas daripada moeloetmoe*, als jij maar spreekt heb je den — altijd vol van prinsessen; met twee —en spreken, *balik bĕlakang taän bitjara, dimoeka taän dibĕlakang taän, lidah bĕrtjabang, sajĕrti parang mata doewa*; een groote — *moeloet bĕsar*; een brutale —, *moeloet bĕrani, moeloet kasar*; een vuile —, *moeloet kotor*; bij —e van, *dĕngan lidah, dĕngan lisán*, Ar.; hij sprak bij —e van Omar, *bĕfirmán ljc atas lidah Omar*.

mondbehoeften, mondvoorraad, *bĕkal, pĕrbĕkalan*. —, inzonderheid voor eene reis, ook *djoewadah*, Perz.

mondeling, bij monde, *dĕngan lidah, dĕngan lisán*, Ar.

mondgat, *lobang moeloet*; ook alleen *moeloet*.

mondgesprek, een — houden, *bĕrkata moeloet dĕngan moeloet*; deftiger b.v. in brieven, *samboetan kalam*, b.v. ter vervanging van een —, *akan djadi ganti bĕrsamboetan kalam*.

mondharmonica, *gĕrinding*.

mondhoek, *ekoer moeloet?*

mondig, meerderjarig, *ākal baligh*, Ar.

monding, eener rivier, *koewala, paloeng*. Het eerste zuowel voor de uit— in zee als die van de eene rivier in de andere. Ook landstreek bij de —. Zekere uitgestrektheid waters voor de — eener rivier, *moewara*.

mondjesmaat, maar even genoeg, *bĕrpada-pada*, zie bij **genoeg**.

mondklem, *bĕrkantjing gigi*.

mondkost = mondbehoeften.

mondkwaal, *pĕnjakit moeloet*.

mondslijm, *lĕndir moeloet*.

mondspoeling, *koemoeran, ajar koemoer*.

mondstop, *soembat kajoe*.

mondstuk, van een kanon, *moeloet mariam*. —, van blaasinstrumenten, dat voor de lippen gezet wordt, *tjeper*. —, van blaasinstrumenten, dat in den mond genomen wordt, *pipit*.

mondtrommeltje, *ginggoeng*.

mondvol, hap, *soewap*; een — rijst, *sasowap nasi*. Ook *samoeloet*; b.v. wilde nog een — eten, *hĕndak makan samoeloet lagi*.

mondvoorraad, *pĕrlĕkalan*.

mondwater, gorgelwater, *ajar koemoer*.

monnik, inzonderheid christen—, *rāhib*.

monnikenwerk; — doen, vergeefsche moeite doen, *mĕmboewang garam kadalam laoet; mĕmbandarkan ajar kabockit*.

monster, staal, *matjam*. —, gedrocht, zie ald.; het —, dat, naar men gelooft, bij eclipsen zon of maan inslikt of tracht te verslinden, *rahoe*, Skr. slang van reusachtige grootte. —, wreedaard, *orang jang sangat bĕngis*.

monsterachtig; — groot, *gĕntala*; een — groote drank, *naga gĕntala*.

monsteren, *mĕnĕriksa* (van *pĕriksa*).

monstering, *pĕnĕriksaän*.

monteeren, uitrusten, *mĕlangkapkan*. —, inenzetten, *mĕmasang* (van *pasang*). —, inzetten van juweelen, *mĕmpĕrtahkan*.

montering, van een soldaat, *pakajan soldadoe*.

monteerkruit, *obat pĕnggalak*. Ook alleen *pĕnggalak*.

monument, *ālámat pĕringatan, tanda ālámat*.

mooi, *bagoes, elok, pĕrmai, endah-endah*. — van gelaat, *elok paras*. — van een landschap, de stem enz., *pĕrmai*; een

— huis, *roemah bagoes;* —e kleeren, *pakajan jang endah-endah.* — van het weder, *tjoewatja jang baik;* dat is wat mooi, dat zou wat mooi zijn (ironieke uitroep), *baik-baik bagoes, baik-baik bagoesnja;* ook alleen *baiknja!* zich zeer — voor doen, *kélitah.* Zie ook **fraai** en **lief.**

mooiheid, *kaélokan, kabagoesan, kaëndahan.*

mooipraten, *bérboewat moeloet manis.*

mooiprater, *moeloet manis.*

moor, neger, *orang hitam, orang Habsji,* d. i. een Abyssinier; *belanda hitam,* d. i. een zwarte Hollander, deze benaming is op Java algemeen. —, kroesharige bewoner van N. Guinea enz., *orang papoewa.* —, bewoner van de kust van Koromandel, of van daar afkomstig, *orang kéling;* de afstammelingen daarvan op Java, *kodjah* (van het Perz. *chodjah*); de wijk der —en, in de steden op Java, *pékodjan;* bij de Maleiers, *kampoeng kéling.*

moord, *pémboenoehan.* — met voorbedachten rade, *mati dengan disèhadja;* woedende —, *amok, pengamokan.*

moordaanslag: —en tegen iemand smeden, *hendak mèngérdjakan* (van *kerdja*), *ménjèhadjakan matinja* (van *sèhadja*).

moorden, *mémboenoeh;* woedend of razend —, *mèngamok;* hetzelfde onderling, *béramok-amokan;* met een dolk onder een menigte, *mèngaran.*

moordenaar, *pémboenoeh;* razende —, *pengamok, orang mèngamok.*

moorderij, *pengamokan.*

moordgeroep, *tarejak amok.*

moordgespan, *safakat orang pémboenoeh.*

moordlust, *soeka mémboenoeh.*

moordspelonk, *goha sarang pémboenoeh.*

moordtooneel, *tempat pémboenoehan.*

moorenland, *tanah orang Habsji.*

moorsch, uit Moorenland, *Habsji.* —, van de kust van Koromandel, *Kéling.* —, Arabisch, b.v. van gebouwen, *ürabi.*

moot, *hiris, potong, pénggal.*

mop, gebakken metselsteen, *batoe bata.*

mopneus, *hidoeng pipih;* eigenl. een platte neus.

mopperen, pruttelen, *bérsoengoet-soengoet.* —, pruilen, *mèradjoek, mérosing, mérorgsing, méroengoet.*

moraal, zie **toepassing.**

morgen, ochtendstond, *pagi, pagi-hari;* vroeg in den —, *pagi-pagi;* den ganschen —, *sapagi-as;* des —s, *pada pagi-hari, dari pagi;* des —s om 10 ure, *pukoel hari;* des —s om 9 ure, *tengah naik, tolih ténggala moeda;* des —s om 11 ure, *tolih ténggala toewa;* goeden —, *salámat pagi;* van —, *pagi ini, pagi hari ini;* van den — tot den avond, *dari pagi sampai pétang, dari pagi hari datang pétang.* —, zie ook **dageraad** en **aanbreken.**

morgen, de dag van —, *esoek, esoek hari.* —ochtend, *esoek pagi, pagi esoek.* —avond, *malam esoek, esoek malam, pétang esoek, esoek pétang.* Zie het onderscheid tusschen *pétang* en *malam* bij **avond.** — den dag, *esoek harilah.*

morgen, zekere landmaat, *arloeng, réloeng;* op Java *bahoe.* Zie bij **maat.**

morgenbad, *mandi pagi.*

morgenbeurt, *giliran pagi.*

morgendauw, *émboen pagi.*

morgendrank, *minoeman pagi.*

morgeneten, *makan pagi.*

morgengebed: het eerste —, *sémbahjang soeboeh.*

morgengewaad, der Europeanen in Indië, *saroeng dan kabaja.*

morgenglans, *tedja.*

morgenjapon, *kabaja.*

morgenland, *tanah masjrik;* het — en avondland, *tanah masjrik dan magrib.*

morgenlicht, *terang pagi;* het aanbreken van het —, *fadjar,* Ar. *dini hari, fadjar mérekah.*

morgenmiddag, *esoek tengah hari.*

morgenochtend, *esoek pagi, pagi esoek.*

morgenoffer, *korbán pada pagi hari.*

morgenrood, *merah fadjar.*

morgenschemering, *sandjakala,* Skr. *terang tanah.*

morgenster, de —, *bintang timoer, bintang pengandjoer, bintang babi, bintang kadjora, zohrat,* Ar.

morgenstond, *pagi, pagi hari.*

morgenuur, *waktoe pagi hari.*

morgenwacht, *kawal pada pagi hari.*

morren, pruttelen, *bérsoengoet-soengoet;* klagend —, b.v. over het noodlot of slechte bejegening, *méndajoe.*

morsdood, *mati mampoes.*

morsebel, *pérampoewan kotor.*

morsen, vuilmaken, *mèngotorkan, mén-*

tjèmarkan. —, storten, *mènoempahkan* (van *toempah*).

morsig, *kotor, tjèmar.* — maken, *mèngotorkan, mèntjèmarkan.*

morsigheid, *kakotoran, katjèmaran.*

morspot, *orang kotor.*

mortel, cement, *pèrèkat.*

mortel: te — slaan, *mèmaloe sampai hantjoer loeloeh, mènghantjoer-loeloehkan.*

mortier, kort stuk geschut voor het werpen van bommen, *pèriwèk api, tomong, mariam tombong.*

morzel, *pètjahan;* te — slaan, zie bij **mortel.**

morzelen, zie **vermorzelen.**

mos, *loemoet.* —, dat in putten, vijvers enz. groeit, *hidjau-hidjau;* door — bezet worden, *dihinggap oléh loemoet.*

mosachtig, *saroepa loemoet.*

moskee, *masdjid,* Ar. de heilige — te Mekka, *masdjidoe 'lharâm;* de beroemde — in Cairo met eene academie, *almasdjidoe 'lazhar,* letterl. de schitterende —.

moskeebeambte, *pègawai masdjid,* dit zijn: de *imâm, chatib, bilâl* en *nadjia;* de laatste zorgt voor het schoonhouden en het slaan op de *bedoèk.*

moskeetoren, *ménarah,* Ar.

moskieten, *njamoeèk;* eene zeer kleine soort van —, *agas.*

mossel: zoutwater—, *koepang;* platte, breede —, *kèpah;* mosseltje met zeer schoon, bruin paarsche, gevlamde schelp, *rèmis;* ingemaakte — en van die soort, *rèmis asam, pèkasam rèmis;* andere soorten van zoutwater—s zijn: *sinting* en *kidjing.*

mosselschelp, *koelit koepang,* enz.

mossig, *bèrloemoet.*

mosterd, de plant, *sawi-sawi;* op Java *sèsawi;* het zaad, *bidji sawi;* de door de Europeanen gebruikte toebereide —, *moster, moestardi,*

mot: de —, het insect, *gègat, ngèngèt,* Jav.; door de — aangetast, kaal, *bèkas gègat.*

motregen, *hoedjan rintik-rintik, hoedjan renajai, hoedjan hoenoet; hoedjan gèrimis,* Jav.

motregenen, *ada hoedjan rintik-rintik, a. h. gèrimis.*

mottig, door de mot beschadigd, *dimakan gègat.* —, van de kinderziekte geschonden, *boeriq, tjèrèlaq, bèrparoet katoemboehan;* erg —, *bopeng.*

motto, opschrift, *âlâmat,* Ar.

mouche, zie **moesje.**

mousseline, zeer fijn wit katoen, *kaïn kasa, kaïn chasah,* Ar. *kain moeselin.*

moustache, zie **knevel.**

mouw, arm van een kleed, *lèngan;* de — van een bandje, *lengan badjoe;* er geen — aan weten te passen, *tiada dapat mèngoepajakan dia;* iemand wat op de — spelden, *mèmpèrdajakan orang;* het achter de — hebben, *jèrèdik;* dat is eene gemaakte —, een voorwendsel, *itoelah dalih sahadja;* de nap komt uit de —, *njatalah pèkèrtinja, njatalah tabiatnja;* iets uit de — schudden, *mèmboewat barang sasoealoe dèngan moedahnja;* de handen uit de — steken, *bèkèrdja dèngan radjin.*

mozaïk, *pantja-warna.*

mozes, de profeet, *nabi Moesa.*

mud, 100 kop; hiermede eenigszins overeenkomende is het *pikoel,* van 125 Amst. ℔ of 100 katt.

muf, vunzig, *apaq.* — worden, *mèngapaq.* —, bedorven, *basi, bèrbaoe basi.*

muffen, stinken, *bèrbaoe boesoek, bèrbaoe basi.*

mug, *njamoeèk;* kleine — of muskiet, die vinnig steekt, *agas-agas, rèngit.*

muggebeet, *gigit njamoeèk; bèkas gigit njamoeèk.*

muggendrek, *tahi njamoeèk.*

muggengegons, *dèngoeng njamoeèk.*

muggenziften, *mèmbelah ramboet.*

muggenzifter, *pèmbelah ramboet.*

muil, zie **muilezel.**

muil, bek, *moeloet.*

muil, slof, *tjènela.*

muilband, voor dieren, *sèngkang.*

muilbanden, *mènjèngkang.*

muilezel, *bagral,* Ar.

muilezelin, *bagral bètina.*

muilpeer, *tèmpeleng, tampar.*

muilzadel, *pèlana bagral.*

muis, van de hand, *kati tangan, boewah tangan, djantoeng tangan.*

muis, het dier, *tikoes;* veld—, *tikoes padi;* kleine witte —, *tikoes poetih;* met man en — vergaan, *karam dèngan sègala awaknja, lènggèlam dèngan sègala isinja.*

muisgrauw, *warna tikoes, kélaboe.*

muisjes, suikerbakkerswerk, *goela moetia.*

muiteling, *orang doerhaka.*

muiten, *mèndoerhaka.*

muiterij, *doerhaka.*

muitziek, *soeka mèndoerhaka.*

muizedrek, muizekeutel, *tahi tikoes.*
muizen, *mènangkap tikoes* (van *tangkap*).
muizengat, *lobang tikoes.*
muizenhaar, *boeloe tikoes.*
muizenkeutel, *tahi tikoes.*
muizennest, *sarang tikoes.*
muizenval, *pèrangkap tikoes.*
mul, van aarde, zand, *gèmboer.* — maken, *mènggèmboer.*
mummie, *moewaia,* Ar. en Perz.
munt, geld, *oewang;* klinkende —, *mata oewang.*
munt, het welriekende kruid, *pokok asa, nilam* —, nagelkruid, *roekoe-roekoe.*
muntbiljet, *kartàs oewang.*
munten, *mènèmpa oewang* (van *tèmpa*).
munten, het op iets toeleggen, *mènjèhadjakan;* op het leven van iem. gemunt hebben, *mènjèhadjakan matènja;* het op iem. gemunt hebben, wrok koesteren, *mènaroh dèngki akan sa'orang.*
muren, van een muur voorzien, *mèmagari,* (van *pagar*), *mèmagari dèngan batoe.*
murmureeren, *bèrsoengoet-soengoet.* — tegen, *bèrsoengoet-soengoet akan, bèrsoengoet-soengoetkan.*
murmureering, *soengoet, pèrsoengoetan.*
murw, goed rijp van vruchten, *ranoem.* —, zacht, *lèmboet.*
murwen, *mèlèmboetkan.*
murwpijp, *toelang jang bèrsoemsoem.*
musch; de algemeene naam voor muschachtige vogels is *boeroeng pipit;* de uit Europa ingevoerde —, *boeroeng gredja,* d. i. kerkvogel; e. s. v. —, *boeroeng tjoetjoer.*
museum, *adjaïb chanah,* Perz. lett. plaats voor wondere dingen.
muskaat, *pala.*
muskaatbloem, foeli, *boenga pala.*
muskaatboom, *pokok pala, pohon pala.*
muskaatboter, *minjak pala.*
muskaatnoot, *boewah pala.*
muskel, *pangsa.*
musket, lontgeweer, *istinggar, sètinggar* (Port. espingarda).
muskiet, *njamoek.*
muskus, civet, *kastoeri, dedes, djèbat;* van — voorzien zijn, zooals het dier, en — gebruiken, van den mensch, *bèrkastoeri, bèrdedes, bèrdjèbat.* —, die als reukwerk en als geneesmiddel wordt gebruikt, *tèmpaoes.*
muskusblaas, *poendi-poendi kastoeri.*
muskusbloem, *boenga kastoeri.*
muskusdier, de civetkat, *moesang djèbat, rasé,* Jav.; eene soort daarvan, *tènggaloeng.*
muskushert, *kidjang kastoeri;* soort van —, *napoeh.*
muskuskat, *moesang djèbat.*
muskusplant, *pokok kastoeri.*
muskusrat, *tikoes kastoeri, tikoes toeri.*
muskusreuk, *baoe kastoeri.*
muskuszak; die zich nabij den navel van het mannetje van het muskusdier bevindt, *indoeng kastoeri.*
muts, slaapmuts, *kapoes.* — van rood laken met een kwast, de zoogenaamde fez der Turken, *tarboesj,* Ar. *kopijah;* hooge spitse —, *sigara.* —, gemaakt van een ineengedraaide doek, *tèngkoloh.*
mutsaard, brandstapel, *pantjaka.*
muur, *pagar tembok, pagar batoe;* ook alleen *tembok.* —, wal van eene vesting, *dewala.*
muurbedekking, in de bouwkunde, *toetoep tiang, larian tikoes.*
muurhagedis, *tjètjak.*
muurkandelaar, muurlamp, *tandjoe.*
muursalpeter, *sèndawa.*
muzelman, *moslim,* Ar.
muziek; de gezamenlijke muziekinstrumenten, *ségala boenji-boenjian;* met volle —, *dèngan bèrbagai-bagai boenjiboenjian;* op — zetten, *mèlagoekan.*
muziekant, de man, die op de inlandsche muziekbekkens slaat, *pandjak.*
muziekboek, *soerat lagoe.*
muziekinstrument; een volledig stel Javaansche —en, *gamèlan.* Hiervan dragen de deelen elk zijn bijzonderen naam. —en die geslagen worden, *poekoelan, taboehan;* de —en met snaren, die getokkeld worden, zijn: de *suron, tjèlèmpoeng* en *sèloekat.*
myrrhe, *moer,* Ar.
mirthe, *as,* Ar.

N.

n. n. nomen nescio, non nominandus, *anoe, si-anoe.*
na, nabij, *hampir, dèkat;* van betrekkingen, vrienden enz. ook *karib,* Ar.
na, in tijdsbepalingen, *laloe, lèpas,* ook *habis,* b.v. *habis essoek datang Ieesa,* — morgen komt overmorgen, b.v. — tweeën, *poekoel doewa laloe.* — middernacht, *laloe daripada tèngah malam;*

— den middag, *tengah hari laloe.* — drie dagen, *tèpas tiga hari.* — zijn vertrek, *sapèninggalnja;* de een — den ander, *sa'orang lèpas sa'orang, sa'orang dèmi sa'orang;* het eene werk — het andere, *tèpas satoe-satoe pèkèrdjoennja;* onverwijld —, onmiddelijk —, *lantas.* —, achter, *dibelakang, kèmoedian,* b.v. hij komt — mij, *ija datang dibelakang akoe, ija datang kemoedian dari padakoe.* — elkander, achter elkander van personen, die gaan, *bèrboentoet, bèriring;* van personen die komen en van zaken, *bèrtoeroet-toeroet, bèroelang-oelang.* — een jaar, *kèmoedian daripada satoe tahoen, tèpas satoe tahoen.* — dezen, *kemoedian daripada ini;* op drie gulden —, *koerang tiga roepiah;* op één —, *koerang satoe, koerang asa, kètjoewali satoe, mèlainkan satoe;* te — komen, beleedigen, zie ald.; op verre —, bij lange —, *djaoeh sakali, lagi koerang banjak;* op weinig —, *koerang sèdikit, hampir-hampir, njaris.*

naad, van naaiwerk, *djahitan;* een — lostornen, *mèrètas djahitan;* een overshandsche —, *lilit oebi;* de naden tusschen planken, *tjelahan papan;* tusschen de deksplanken, die met werk en pik worden gevuld, *loetik;* open naden hebben, in hooge mate lek zijn van een vaartuig, *gèla;* een kleed zonder —, *kain* (of *badjoe,* enz.), *jang tiada djahitan.*

naaf, van een rad, *lengkar.*

naafgat, *lobang lengkar.*

naaidoos, *tèmpat pèrkakas mèndjahit, tèmpat pèndjahitan.*

naaien, *mèndjahit;* twee naden plat op elkander —, *mèndjahit tindih kasik;* twee naden boven naar elkander rond —, *mèndjahit lilit oebi;* over 's hands —, *mèndjahit saberang soengai;* twee stukken met de lange zijde aan elkander —, b.v. een tafel- of beddelaken enz., *ménakaḳ* (van *takaḳ*). — zoodat de kleuren, streepen of bloemen van het doek behoorlijk overeenkomen, *mènòjahit dèngan ditèmoekan tjoraḳ-tjoraḳnja;* met een losse stiksteek —, *mèndjahit bèrkia;* met een gewone rijgsteek —, *mèndjahit djèloedjoer.* —, zie ook **stikken** en **rijgen.**

naaigaren, *bènang, bènang pèndjahit.*

naaikistje, *pèti pèndjahitan.*

naaikussen, *bantal djaroem pèniti.*

naaimachine, *pèsawat mèndjahit, djantèra mèndjahit.*

naaimand, *rantang pèndjahitan.*

naaimeisje, *boedak jang beladjar mèndjahit.*

naainaald, *djaroem mèndjahit.*

naaischool, *tèmpat beladjar mèndjahit.*

naaisel, *djahitan.*

naaister, *toekang mèndjahit.*

naaiwerk, *barang-barang djahitan, pèkèrdjaän toekang mèndjahit;* allerlei — verrichten, *djahit-mèndjahit.*

naaiwinkel, *kedai toekang mèndjahit.*

naaizijde, *bènang soetèra.*

naakt, *telandjang.* — zijn, zich — bevinden, in den toestand van — zijn, *bèrtelandjang;* moeder—, *telandjang boegil.* — maken, *mènèlandjangkan.* — en bloot, *telandjang dan tèrboeka,* b.v. alle dingen liggen — en bloot voor God, *segala pèrkara telandjang dan tèrboeka dihadapan Allah.* Zie ook bij **huid;** iemand — uitschudden, *mènanggalkan segala pakajannja.* —, niet bebouwd van een land, *tandoes, tandas;* eene — e vlakte, *padang tandoes;* de — e waarheid, *bènar bèlaka.*

naakte, *orang telandjang.*

naaktelijk, *dèngan telandjang, bèrtelandjang.*

naaktheid, *katèlandjangan.* —, de schaamdeelen, *kamaloewan, ùrat,* Ar.; hij heeft niets om zijne — te bedekken, *satoe pon tiada padanja akan mènoetoepi katèlandjangannja.* —, armoede, *kapapaïn, kakoerangan.*

naald, *djaroem;* zij worden bij *hilah* geteld, b.v. één —, *sahilah djaroem,* drie —en, *tiga hilah djaroem;* naai—, *djaroem pèndjahit;* zeil—, *djaroem lajar;* stop—, *djaroem pèndjèroewat.* — en draad, *djaroem dan kèlindan.* — of pen om netten op te breien, *tjoban;* de draad op die — brengen, *mèntjoban;* eene — met uitgescheurd oog, onder eenige nieuwe —en, *djaroem bilang,* wordt als toovermiddel gebezigd. — van een kompas, *djaroem pèdoman.* — van een evenaar, *mata naratja, djaroem naratja.* Niet *mata datjing,* want dat zijn de oogjes, sterretjes of streepjes op eene Chineesche unster, die het aantal katies aanwijzen; het oog van eene —, *lobang djaroem.* het gat door eene — geprikt, *liang djaroem.* —, zuil, *tiang alamat;* graf—, *nisjan,* Perz. zie ald.

naaldboom, de casuarine, *pokok ëroe, pohon tjëmara,* Jav.
naaldekop, *kapala djaroem.*
naaldendoos, *tëmpat djaroem.*
naaldenkoker = naaldendoos.
naaldenkussen, *bantal djaroem, bantal pënïti.*
naaldenoog, *lobang djaroem.*
naaldenwerk, kantwerk, *kërawang;* met groote openingen, grof, *kërawang pahat.* Zie ook **borduurwerk.**
naaldgras, panicum colonum, *rocapoet koesa-koesa.*
naam, *nama,* Skr, *ixma,* Ar.; *wóót—, nama batang toehoeh;* geboorte —, *nama daging,* ter onderscheiding van *gëlar,* den titel; een — hebben, genaamd zijn, *bërnama;* een — geven, *mënamakan, mënamai;* van denzelfden —, *sanama;* van gelijken —, *sama nama;* zijn eigen —, *nama toehoehnja;* een beroemde —, *nama jang tërmasjhoer;* een valsche —, *nama jang ditjoeri;* naar den — van, *mënoeroet nama,* b.v. een — geven naar den — van zijn vader, *mëmbëri nama* (of *mënamakan*) *mënoeroet nama bapanja;* een goede —, *nama jang baïk;* een slechte —, *nama jang djahat, nama jang këdji;* een slechten — krijgen, *bërolih nama djahat, bërolih nama jang lëta;* zijn — te schande maken, te grabbelen gooien, onteeren, *mënaboewargkan nama;* op een anders —, d. w. z. zonder zijne voorkennis, iets zeggen of doen, met slechte bedoeling van iemands — gebruik maken, *mëndjoewal nama.* Zie **misbruiken;** den — van iets hebben, maar het eigenlijk niet zijn, *mëngambil nama;* van —, beroemd, *kanamaän,* b.v. *itoelah orang jang tërnama, sambilan orang,* dat waren mannen van —, negen in getal; *maka kahanjakan daripadanja itoe orang jang kanamaän,* de meesten hunner waren mannen van —; in den — van iemand, *atas nama;* in den — Gods, *bismi'llahi,* Ar.; een — weer in gedachtenis brengen, doen herleven, *mënimboelkan nama;* iemands — noemen, *mënjeboet nama orang;* den — dragen, den — hebben van, *mënanggoeng nama, dikatakan, dischoet;* in — des Koning's, *dëngan titah baginda, dëmi titah Jang dipërtoewan;* slechts in —, *nama sëhadja, pakai nama sëhadja;* hoe is uw —, *siapa namamoe;* wat is de — van dit ding, *bënda ini apa namanja;* zijn — veranderen, *mëngobahkan namanja, bërtoekar namanja.*
naamgenoot, *sanama.*
naamlijst, *daftar nama-nama.*
naamloos, *tiada bërnama, tiada namanja.* —, van geen onderteekening voorzien, *tiada pakai tanda tangan, tiada bërtanda tangan.*
naamrol = naamlijst.
naamsverandering, *përobahan nama, përtoekaran nama.*
naamteekening, *tanda tangan, tapaktangan.*
naamwoord, *nama, kata nama;* de —en, *nama-nama.*
naäpen, navolgen van hetgeen een ander zegt of vervaardigt, *mëniroe* (van *tiroe*), *mëngadjok;* alles van iemand —, zekere zenuwachtige gesteldheid bij sommige vrouwen, waarbij zij anderen op eene zotte wijze alles nazeggen en nadoen, en daarbij uitkeppen wat haar maar voor den mond komt, *mëlatah.*
naäper, *pëngadjok, përadjok.*
naar, Voorz. *ka, kapada,* het eerste wordt nooit, het tweede altijd voor de namen van personen, de voornaamwoorden, levende voorwerpen of getallen gebezigd. Zie de Grammatica. —, *ka* verbindt zich met de volgende Bijw. *ka atas,* — boven; *kabawah,* — beneden; *kahadapan,* — voren; *kabëlakang,* — achteren; *kadalam,* — binnen; *kaloewar,* — buiten; *kasana,* daarheen; *kamari,* hierheen; *kakanan,* — rechts; *kakiri,* — links; *kasana,* waar heen. —, soms ook alleen *pada,* b.v. — mijne meening, *pada sangkakoe.* — zijne gedachte, *pada kapikirannja.* —, soms ook *lantas ka,* of *laloe ka,* b.v. van rechts — links, *dari kanan lantas kakiri, dari kanan laloe kakiri.* — den naam, *mënoeroet nama, mëngikoet nama.* — hunne handelingen, *sakëdar përboewatannja.* — zijn vermogen of stant, *ala këdarnja,* Ar. — omstandigheden, *ala koelli hål,* Ar. — huis, *poelang, poelang karoemah.* —, overeenkomstig, *satoedjoe.* — zijne woorden, *satoedjoe dëngan katanja,* ook *mënoeroet katanja.* — mijn wensch, *satoedjoe dëngan kahëndakkoe.* — toe, wordt dikwerf niet door een Voorzetsel, maar door een Werkw. uitgedrukt, b.v. — iemand toegaan, *përgi mëndapatkan sa'orang.* — het gebergte vluchten, *lari*

mënoedjoe goenoeng; een weinig — den kant gaan, *mënepi sëdikit* (van *tepi*). — zee aanhouden, *mëlaoet*. — het land aanhouden, *mëndarat*. — rechts uitwijken, *mënganan*. — links uitwijken, *mëngiri*. — boven, rivieropwaarts gaan, *moedik*. — beneden, rivierafwaarts gaan, *milir*. — den Vorst gaan, *përgi mënghadap radja*. —, aangaande, betreffende, *akan*, b.v. vragen — de zaak, *bërtanja akan përkara itoe*; soms is *akan* met het Werkw. samengetrokken, b.v. — tijding vragen, *bertanjakan chabar*. — gelang, *saëdar, sakira-kira*, b.v. — gelang der omstandigheden, *saëdar ségala hâl-ahoewalnja*. — ieders vermogen, *saëdar masing-masingnja*. — welgevallen, *sëbagaimana soeka, sëbagaimana kahëndaë*. — men zegt, *sapërti kata orang*.

naar, akelig, enz. Zie de Bijv. nw. die daarvoor in de plaats kunnen gebezigd worden.

naardien, *tëgal, sëdang, sëbab*.

naargeestig, bedrukt, *sëdoe, sëndoe*; heel —, *tersëdoe-sëdoe*.

naarmate, *saëdar*; ook — van.

naarstig, *radjin*. — werken, *bëkërdja dengan radjin*.

naarstiglijk, *dengan radjin*.

naarstigheid, *karadjinan, oesaha, idjtihâd*, Ar.

naast, dichtbij, *dëkat, hampir*. —, ter zijde van, *pada sisi, disisi*. — elkander, *bërsisi*. —, nevens elkander, van zitten, *sanding*; vlak — elkander of tegen elkander aan, van vaartuigen, *dempoë*; van zitten, *dompaë*; van velen vlak — elkander zitten, *doedoeë bërdompaë-dompaë*; ook *bërdempit*; vlak —, ook *simpit* (samentr. van *sa* en *himpit*), b.v. *dimakamkannja djinazatnja simpit dengan mëntëwanja*, zij begroeven zijn lijk vlak naast zijn schoonvader. — elkander staan, *bërdiri sa'orang disisi sa'orang*; allen stonden — elkander, *masing-masing bërdiri disisi têmannja*. — God, *dëkoeloe Allah*, d. i. eerst God, b.v. — God den allerhoogste hebt gij mij het leven geschonken, *dëkoeloe Allah taâla, këmoedian toewanlah jang mënghidoepkan sëhaja*.

naast, kortst, meest nabij, *tërdëkat*; de —e weg, *djalan jang tërdëkat*; mijn —e buurman, *orang sakampoengkoe jang tërdëkat*; de —e bloedverwanten, *sanaë saoedara jang tërdëkat*. —, aanstaande, *jang datang ini*, b.v. de —e week, *djoemaät jang datang ini*; de —e prijs, *poetoes harga, harga moti*; den —en prijs bepalen, *bilang mati harga*; de —e tot iets zijn, het meeste recht op iets hebben, *jang tërbësar haknja*; ten —e bij, *sakira-kira, sa'akan-akan, sëdikit lëbih koerang*.

naaste, evenmensch, *sama manoesia*; uw —, *samamoe manoesia*.

naasten, eigenen, *mëngambil akan dirinja*. —, lossen, *mëneboes*.

naastgelegen, *jang tërdëkat têmpatnja*.

naastkomend, eerstkomend, *jang datang ini*.

nabauwen, *mëngadjoek-adjoek*.

nabauwer, *pëngadjoek-adjoek*.

naberouw, *sësal këmoedian*, b.v. *sësal dëkoeloe ada pendapatannja, sësal këmoedian satorpon tiada goenanja*, berouw vooraf heeft zijn nut, berouw daarna is tot niets nut, Sprw.

nabestaande, *sanaë, doesanaë*; nabestaanden, *sanaë-saoedara, kaoem-koelawarga*. — van moeders zijde, *doesanaë kandoeng*.

nabidden, *mëngiringkan sëmbahjang dibelakang*.

nabij, *dëkat, hampir*. — komen, tot iets naderen, *mënghampiri*, b.v. — de stad komen, *mënghampiri nëgari*. — brengen, voeren, *mënghampirkan, mëndëkatkan*; die stad ligt — de zee, *nëgari itoe bërhampiran dengan laoet*. — zijn, b.v. iemand — zijn in of bij het een of ander, *mënjërtai* (van *sërta*), b.v. om mij — te zijn in dat werk, *akan mënjërtai akoe atas pëkërdjaän itoe*.

nabijgelegen, *bërhampiran dengan, bërdëkatan dengan*; vlak —, *bërdamping dengan*.

nabijheid, *dëkat, hampir*; in elkanders — blijven, *bërdëkat-dëkat dengan*; steeds in iemands — zijn, *bërdamping dengan sa'orang*.

nabijkomend, *hampir-hampir sama, sa'akan-akan*.

nablijven, zie **achterblijven.**

nabootsen, *mëniroe* (van *tiroe*). —, van iem., om hem belachelijk te maken, *mëngadjoek-adjoek*; zie ook **nabauwen.**

nabootsing, *pëniroewan*; dat wat eene — is, *tiroewan*.

nabrengen, *mëmbawa dari bëlakang, mëmbawa këmoedian*.

naburig, *dèkat, hampir.*
nabuur, *orang satangga, orang sakampoeng.*
nacht, *malam;* ook -- van den dag, die er op volgt, b.v. *malam sènen,* de — of avond voor Maandag, d. i. Zondagavond enz. 's —s, *malam hari;* van —, gepasseerden —, *malam tadi;* aankomende —, *malam ini;* den ganschen —, *samalawan;* den — over, of door, *samalam-malaman;* toen het — was geworden, *satèlah hari malam;* stikdonkere —, *malam boeta;* het begin van den —, *ìzja'* Ar. het gebed bij het begin van den —, *sèmbahjang ìzja';* den — ergens doorbrengen, *bèrmalam;* één enkelen — bij iemand doorbrengen, *mèndjolog malam;* dag en —, *sijang malam;* een dag en —, etmaal, *sahari samalam;* diep in den —, *djaoeh malam;* midden—, *tèngah malam;* door den — overvallen worden, *kadatangan malam.*
nachtbloem, een welriekende bloem (polyanthes tuberosa), *boenga soendat malam, boenga sèdap malam.*
nachtbraken, *bèkèrdja pada waktoe malam.*
nachtdief, *pèntjoeri pada malam, maling,* Jav.
nachtdienst, *pèkèrdjaän malam.*
nachtduivel, *hantoe malam, soewangi.*
nachtegaal; c. s. v. —, *boeroeng boelboel,* Perz.
nachtelijk, *malam.* — uur, *waktoe malam.* -- duister, *gèlap malam.* —, des nachts, *pada malam.*
nachtgast, *djamoe jang bèrmalam.*
nachtgerucht, *gèmpar pada malam, gadoch pada malam.*
nachtgewaad, voornamelijk van de Europeanen en hunne afstammelingen in Indië, *sroeng kabaja;* in —, *dèngan saroeng kabaja.*
nachtgezicht, verschijning, *chajál pada malam.*
nachtglas, *djam pasir.*
nachthemd, *kamedja malam, kamedja tidoer, sjabi,* Perz.
nachthuisje, voor het kompas, *roemah pèdoman.*
nachtkwartier, *tèmpat bèrmalam.*
nachtlamp, *pèlita.*
nachtleger, slaapplaats, *tèmpat tidoer.* —, plaats van overnachting, *tèmpat bèrmalam.* — van boomtakken voor jagers of onder struiken van wild, *boemboen.*
nachtlucht, *hawa' malam.*
nachtmaal, *pèrdjamoewan malam.*
nachtmaalsbeker, *piala pèrdjamoewan malam.*
nachtmaalsbrood, *roti pèrdjamoewan malam.*
nachtmerrie, *hèlang malam, kaboes,* ook *katindihan;* de — hebben, *kadatangan hèlang malam.*
nachtpost, *kawal pada malam.*
nachtraaf, *boeroeng soewangi.*
nachtreis, *pèrdjalanan pada malam.*
nachtronde, *sambang.*
nachtrust, *tidoer pada malam.*
nachtschade, de eierplant (solanum melongena), *tèroeng.* Soorten zijn: *tèroeng poetih, t. oengoe, t. pèrat, t. asam, t. pipit* en *t. kèmau.* De vruchten worden gekookt en gebakken gegeten.
nachtschoone, de jalappe, *boenga poekoel tèmpat.*
nachtschot, *boenji mariam poekoel dorlapan malam.*
nachtsein, lichtsein op schepen, *soewar;* een — geven, *mèmberi soewar.*
nachtslot, *koentji jang dipoetar doewa kali, koentji malam.*
nachtspiegel, waterpot, *mangkoq kèntjing, mangkoq ponggoq.*
nachtspook, *hantoe malam, soewangi, hèlang malam.*
nachtstoel, *bèril,* op Java.
nachtuil, *boeroeng hantoe, hèlang hantoe, hèlang soewit, hèlang malam.* Zie ook bij **uil.**
nachtverblijf, *tèmpat bèrmalam.*
nachtvlinder, *kapèr,* Jav.; c. s. v. grooten —, *kèlèmbaq.*
nachtvogel, die een geluid maakt alsof men lijnwaad scheurt en die als aankondiger van den dood wordt beschouwd, *boeroeng sèdjariq kafan.* —, die een weemoedig klagend geluid voortbrengt, *boeroeng ponggoq,* ook bijgenaamd *sirindoe boelan,* omdat het is alsof hij naar de opkomst der maan verlangt. —, zie **uil.**
nachtwaak, —wake, *waktoe djaga pada malam.*
nachtwacht, *kawal pada malam;* rondgaande —, *sambang.*
nachtwandelen, *mèngigau,* eigenl. benauwd en hardop droomen.
nachtwerk, *pèkèrdjaän pada malam*

—, sekreetruimen, *pĕmbĕrĕsihan djamban.*

nachtwerken, sekreetruimen, *mĕmbĕrĕsihkan djamban.*

nachtwind, *angin laoet, angin dari laoet.*

nachtzwaluw, (caprimulgus), *boeroeng birik-birik, boeroeng bĕbĕrek.*

nachtzweet, *pĕloeh pada malam.* Op Java *kringĕt pada malam.*

nacijferen, *hitoeng lagi sakali, hitoeng poela.*

nadalen, *toeroet toeroen,* b.v. — in het graf, *toeroet toeroen kadalam koeboer.*

nadat, *tĕlah, satĕlah, satĕlah soedah, lĕpas;* in de spreektaal op Java, *habis, soedah.* — velen aangekomen waren, *tĕlah banjak sampai* — hij wel overdacht had, *satĕlah soedah ija bĕrpikir-pikir.* — de Koning de zaak had ingezien, *satĕlah radja mĕlihat akan hal itoe.* — hij aldus gesproken had, *habis bĕrkata bagitoe.* — men gegeten had waschte men de handen, *soedah makan mĕmbasoeh tangan;* acht maanden — de Engelsehen Malaka hadden genomen, *lĕpas daripada doelapan boelan Inggris mĕngambil Malaka.* — er eenige dagen verloopen waren, *satĕlah bĕbĕrapa hari lamanja.* —, zie ook **na.**

nadeel, *roegi, madlarat,* Ar. — lijden, *kĕna roegi, mĕndapat roegi, karoegian.* — veroorzaken, berokkenen, doen, *mĕroegikan.* — vergoeden, *mĕmbaïki roegi, mĕngganti roegi;* ten — e van iemand, *akan roegi sa'orang.*

nadeelig, verlies, schade-aanbrengend, *mĕndjadikan roegi.* —, niet geschikt voor, *tiada baïk kapada,* b.v. opiumrooken is — voor het lichaam, *minoem madat itoe tiada baïk kapada toeboeh.*

nademaal, *tĕgal, sĕdang, sĕbab.*

nadenken, *bĕrpikir, bĕrpikir-pikir;* in — verzonken zijn, *tĕrmĕnoeng;* b.v. *maka tĕrmĕnoenglah ija sakoetika,* en hij was een oogenblik in — verzonken; zonder —, onnadenkend, *tiada dĕngan ichtiar.* —, overwegen, *timbang, timbang mĕnimbang;* goed —, *pikir baïk-baïk, timbang baïk-baïk.* —, zie ook **gedachte.**

nadenkend, *ĕĕrkapikiran, bĕringatan.* —, in gedachten verzonken zijn, *bĕrpikir-pikir, tĕrfikoer, tĕrmĕnoeng.*

nader, dichterbij, *lĕbih dĕkat, lĕbih hampir, lĕbih damping.* —, korter, *lĕbih pandak, lĕbih pendek,* b.v. een weg die — is, *djalan jang lĕbih pendek.* —, duidelijker, juister, *lĕbih bĕtoel, sah poela,* b.v. een —e tijding, *chabar jang lĕbih bĕtoel, chabar jang sah poela;* een — bevel, *pĕrentah jang lĕbih sah.* —, nieuwer, *bĕharoe.* —, later, *kĕmoedian poela.*

naderen, *datang lĕbih dĕkat, mĕndĕkat, datang lĕbih hampir.* — tot iets, *mĕndĕkati, mĕnghampiri,* ook *mĕrapat;* doen —, *mĕndĕkatkan, mĕnghampirkan;* van voorwerpen, die te wijd van elkander staan, ze dichter bij elkander brengen, *mĕrapatkan.* —, toetreden, *datang.* — onder het maken van het gewone teeken van onderdanigheid, *bĕrdatang-sĕmbah.* — met vijandige oogmerken, *mĕngindap.*

naderhand, *kĕmoedian, kĕmoedian hari, dibĕlakang, bĕlakang kali.*

nadering, *pĕnghampiran.*

nadezen, *kĕmoedian daripada ini.*

nadoen, nabootsen, *mĕniroe* (van *tiroe*), *mĕnoeroet* (van *toeroet*). — alles wat een ander doet, zeggen wat een ander zegt, door zenuwachtige opwinding, eene ziekelijke gesteldheid van sommige vrouwen, *mĕlatah;* niet na te doen zijn, *tiada tĕrtoeroet,* b.v. *barang lakoenja tiada tĕrtoeroet olih orang lain,* wat hij deed kon door anderen niet nagedaan worden.

nadragen: iets iemand —, *mĕmbawa dari bĕlakang;* iemand volgende hem iets —, *mĕngiring sambil mĕmbawa.*

nadruk, nagebootste druk, *tiroewan tjap, tiroewan tjitak.* —, klemtoon, *boenji koewat, koewat.*

nadrukkelijk, *dĕngan soenggoh-soenggoh.*

nadrukken, *mĕniroe tjap, mĕniroe tjitak.*

nduiken, in het duiken volgen, *toeroet mĕnjĕlam* (van *sĕlam*)

naduwen, achterna duwen, *mĕnjorong dari bĕlakang.*

naëter, wie na afloop van den maaltijd eet, b.v. de tafelbedienden, het gevolg der gasten, *tanga-tanga.*

nagaan, achter iemand gaan, *bĕrdjalan dibĕlakang, mĕngikoet, mĕnoeroet* (van *toeroet*); iemand, voornamelijk een meerdere als volgeling volgen, *mĕngiring.* —, bespieden, *mĕnghintai, mĕlihati.* —, in het oog houden, b.v. een dief, *mĕngaram* (van *aram*). —, bewaken, toezicht houden, *mĕmboewang-boewang*

mata. —, zorg dragen, *mĕmĕliharakan* (van *pĕlihara*). —, onderzoeken, *mĕmĕriksai* (van *pĕriksa*), nauwkeurig —, *mĕnjĕlidik* (van *sĕlidik*). —, berekenen, *mĕngira-ngira* (van *kira*). —, begrijpen, *mĕngĕrti*, b.v. nu kunt ge wel —, *sakarang ĕngkau bolih mĕngĕrti.* —, achterblijven, b.v. van een horloge, *tĕrtinggal, kabĕlakangan.*

nagapen, zie **naoogen.**

nageboorte, *tĕmboeni, oeri*, b.v. *anakŋnja lĕpas, oerinja tinggal*, het kind kwam, maar de — bleef achter; ook *oeri bĕsar.*

nagel, van hand, voet, poot of klauw, *koekoe;* geribde — van eene hand, *koekoe pasaḳ.* — aan een der vingers, dien men tot sieraad bijzonder lang heeft laten groeien, *tjanggai.* — van goud of zilver, in de plants van een lang gegroeiden — tot sieraad gedragen, *tadjoe;* de —s verven, een gebruik bij plechtige gelegenheden, *mĕmboeboeh hinai.* Dit geschiedt met de bladen van den *patjar*-boom, ook *patjar koekoe* geheeten, die witte, zeer welriekende bloemen draagt.

nagel, pen, *pasaḳ;* met een — iets vastmaken, een — in iets drijven, *mĕmasaḳ.* —, spijker, *pakoe.*

nagel, kruidnagel, zie ald.

nagelbed, *koekoe woeda;* de huid bij het —, *boenga koekoe.*

nagelboom, *pohon tjĕngkeh.*

nagelborstel, *sikat koekoe.*

nagelen, spijkeren, *mĕmakoe* (van *pakoe*). —, pennen inslaan, *mĕmasaḳ* (van *pasaḳ*); genageld, *tĕrpakoe, tĕrpasaḳ*, b.v. een middel om dieven af te weren zijn spijkers genageld aan de hoeken van den bendoel, *tangkal pĕntjoeri itoe pakoe dipasaḳ dihoedjoeng bĕndoel.* Ook fig. b.v. *tĕrpakoe dalam hati*, in het hart genageld.

nagelhout, *kajoe tjĕngkeh.*

nagelkruid, c. s. v. munt, *roekoe-roekoe.*

nagelnieuw, *bĕharoe sakali.*

nagelschaar, *goenting koekoe.*

nagelvast, *tĕrpakoe, koekoeh sapĕrti tĕrpakoe.*

nagemaakt, *ditiroe, tiroewan.* —, kunstmatig, *ḫikmat*, b.v. —e leeuwen, *singa ḫikmat.*

nagenoeg, bijna, *hampir-hampir, kira-kira.*

nagerecht, dessert, *tamboel.*

nageslacht, *anaḳ tjoetjoe, tjoetjoe-tjitji, anaḳ boewah.*

naijlen, *mĕnjoesoel* (van *soesoel*), *mĕngĕdjar* (van *kĕdjar*).

naijver, *tjĕmboeroewan, grairat*, Ar. *kiri hati.*

naijverig, *tjĕmboeroe.* — zijn op iets, *mĕntjĕmboeroekan, mĕngiri.*

najagen, nazetten, *mĕngĕdjar* (van *kĕdjar*), *mĕngoesir.* —, streven naar, *mĕnoentoet* (van *toentoet*); wat men najaagt wordt niet verkregen en wat men in een zak bij zich draagt stort bij beetjes uit, *jang dikĕdjar tiada dapat, dan jang dikandoeng bĕrtjetjeran*, Sprw.

nakijken, na oogen, van iemand die zich verwijdert, *mĕnghantar dĕngan mata.* —, nazien, onderzoeken, *mĕlihati, mĕmĕriksai* (van *pĕriksa*).

naklimmen, *toeroet naïk, toeroet mĕmandjat* (van *pandjat*).

nakomelingen, *bĕnih, anaḳ tjoetjoe, anaḳ boewah, dzoerrijah*, Ar. *baka*, Ar.

nakomelingschap, *sĕgala anaḳ tjoetjoe, koela-sĕntana*, Skr.

nakomen, na iemand komen, *datang kĕmoedian dari pada sa'orang.* —, op iemand volgen, *toeroet.* — van eene verbindtenis, *mĕnjampaikan djandji*; zijne belofte —, *mĕnĕgochkan pĕrdjandjian*; eene voor de vervulling van een wensch gedane belofte —, *mĕmbajar nijat, lĕpas nijat, mĕmbajar ḫaul*; de bedevaartvoorschriften —, *mĕngĕrdjakan roekoen ḫadj*; bevelen of geboden —, *mĕnoeroet pĕrentah, mĕlakoekan pĕrentah* (voor *pĕrentah* ook *titah, pĕsan, ḫoekoem* enz.) zie **bevel.**

nakomer, opvolger, *ganti.* —, volbrenger, uitvoerder, *jang mĕlakoekan, jang mĕngĕrdjakan, jang mĕnoeroet* (van *toeroet*).

nakroost = nakomelingschap.

nalaten, achterlaten van iets, *mĕninggalkan* (van *tinggal*); voor iemand iets —, *mĕninggali*, b.v. *ada sĕhaja dĕngar ada ajah sĕhaja mĕninggali sĕhaja ĕmas saboewah tjinda-pĕti sa'orang*, wij hebben vernomen, dat onze vader ons ieder een kistje goud nagelaten heeft. — b.v. van het onderhouden der geboden of het doen der verplichte gebeden, *mĕninggalkan;* sterft een tijger, hij laat vlekken na; sterft een olifant, hij laat beenderen na, *harimau mati mĕninggalkan bĕlang; gadjah mati mĕ-*

ninggalkan toelang, Sprw. —, verzuimen, *mĕlalaikan, mĕngalpakan, mĕninggalkan;* niet kunnen —, *ta'dapat tiada;* niet mogen —, bepaald moeten, *ta'kan djangan;* niet —, niet ophouden, *tiada bĕrhĕnti*, b.v. hij liet niet na mij te plagen, *tiada ija bĕrhĕnti daripada mĕngoesik sĕhaja; di-oesikнja sĕhaja dĕngan tiada bĕrhĕntinja.* — van koorts, *koerang.*

nalatenschap, *poesaka, harta pĕninggalan;* onbeheerde —, *poesaka goentoeng, tarikah,* Ar.; afstand doen van eene —, *mĕnoelak poesaka* (van *toelak*).

nalatig, *lalai, alpa, tak-sir,* Ar.

nalatigheid = nalatig; ook *kalalajan.*

nalezen, overlezen, *mĕmbatja poela.* —, zie **oplezen.**

nalezing, zie **oplezing.**

naloopen, volgen, *toeroet mĕngikoet.* —, naijlen, *soesoel, kĕdjar, oesir.* — van een uurwerk, *koelĕlakangan.*

namaaksel, *tiroewan.* —, onechte waar, wat in zijn soort niet deugt, *sĕloengkang.*

namaals, *kĕmoedian hari, achir,* Ar. *djĕmah.* Voor het laatste b.v. *kanak-kanak inilah djĕmah djadi djohan pĕhalowan,* dit kindeke zal — een groot held worden; het —, de eeuwigheid, *acherat,* Ar.

namaken, *mĕniroe* (van *tiroe*).

namaker, *pĕniroe.*

namelijk, *ija-itoe, jāni,* Ar. ook *mĕngatakan ĕrtinja.*

nameloos, onnoemelijk, onuitsprekelijk, *tiada tĕrkatakan, tiada tĕrkira-kirakan, tiada tĕrsifatkan.*

namens, in den naam van, *daripada pehak, atas nama.*

nameten, met een lengtemaat, *mĕngoekoer poela;* met een inhoudsmaat, *mĕnjoekat poela* (van *soekat*), *mĕnakar poela* (van *takar*).

namiddag, na twee uur tot zonsondergang, *pĕtang; sorĕ,* Jav. — van 12 tot 2 uur wordt nog *tĕngah hari* genoemd, b.v. *poekoel satoe tĕngah hari,* één uur des namiddags. Ook wel *tĕngah hari lalоe;* des —s drie uur, *poekoel tiga pĕtang, koetika tĕngah toeroen.* — ook *ăşar,* Ar. het —gebed, *sĕmbahjang ăşar.* —, om 3 uur, *koetika tĕngah rĕdah.*

namiddagdutje; een — doen, *bĕrbaring tĕngah hari.*

nanacht, *kasoedahan malam, achir malam.*

nanglkin, e. s. v. geel Chineesch doek, *kain tjina.*

naoogen, *mĕnghantar dĕngan mata.*

nap, gemaakt van een kokosdop, *sĕkoel;* napje van een kokosdop, b.v. om lijm of plantengom in te doen, *gĕloek.* — van een kokosdop of duranaan gelijk, om uit te drinken, *kĕdĕlam, kĕndĕlam.* —, van kokosdop met een steel er aan, *siboer;* de hand als — gebruiken, *tangan diboewat siboer.* —, ook *kaskoel* van het Perz. *koesjkoel,* b.v. *maka ditadahnja ajarnja dĕngan kaskoel,* en hij ving het sap met een — op.

naphtha, *minjak tanah, minjak latoeng.*

napluizen, nauwkeurig onderzoeken, *mĕmĕriksa dĕngan saksama* (van *pĕriksa*), *mĕnjĕlidik* (van *sĕlidik*).

napluk, *pĕtikan jang achir.*

napraten, *mĕngadjak-adjok.*

naprater, *pĕradjok.*

nar, *orang maïn-maïn.* —, potsenmaker bij eene tooneelvertooning, *alan-alan, badoet,* Jav.

narcotisch, *kajal, kajar.*

nardus, *navdiu,* Ar. spijk—, *narwastoe.*

nardusgeur, *baoe narwastoe.*

nareizen, *bĕrdjalan mĕnjoesoel* (van *soesoel*), *bĕrlajar mĕnjoesoel.*

narekenen, *mĕnghitoeng poela.*

naricht, *chabar,* Ar. *kabar, warta, bĕrita.*

narijden, bij het minste vergrijp telkens op de vingers tikken, *koeti-koeti.*

naroepen, *mĕnjĕroe dari bĕlakang.*

narrenwerk, *pĕkĕrdjaän orang maïn-maïn.*

narrig, knorrig, zie ald.

naschrift, aanhechtsel, *sĕmatan soerat, hoeboengan soerat.*

naschrijven, copieeren, *mĕnjalin soerat* (van *salin*). —, een brief achterna zenden, *mĕngirim soerat dari bĕlakang* (van *kirim*).

nasleep, lieden die achter iemand loopen, *boentoet,* b.v. *sĕhaja takoet sĕbab ada banjak boentoet sĕhaja dibĕlakang,* ik vrees, want ik heb een heele — achter mij. —, de gewone volgelingen van een hoofd, *orang pĕngiring.*

nasleepen, *mĕnjeret* (van *seret*), *mĕnghirit, mĕnghela.* —, een vaartuig opsleeptouw hebben, *mĕnoenda* (van *toenda*).

naslepen, *leret, seret.*

nasmaak, *rasa jang tinggal;* een —

hebben of doen proeven, *měnčkaķ* (van *tčkaķ*) b.v. zoet, dat een zoeten — in de keel achterlaat, *manis-manis měnčkaķ*.

nasnellen, *bčrlari měnjorsoel* (van *soesoel*), *měngčdjar* (van *kčdjar*), *bčrlari měnghambat*.

naspeuren, navorschen, *měnjčlidiķ* (van *sčlidiķ* en dit weer van *sidiķ*); niet na te speuren, *tiada tčrsčlidiķ*.

nasprank, laster, *fitnah*, Ar. Zie ook **opspraak**.

naspringen, *toeroet mčlompat;* in iets naar beneden, *toeroet tčrdjoen*.

nastank, *bauw boesoeķ jang tčkat*.

nastaren, van iemand, die zich verwijdert, *měnghantar dčngan mata*.

nastijgen, *toeroet naik*.

nastreven, *tjoba měnoeroet, tjoba měngikoet*.

nasturen, zie **nazenden**.

nat, Bijv. nw. *basah*, b.v. *mati-mati mandi bijarlah basah*, voldoende baden, laat men nat zija. Sprw.; klets—, door—, *basah kocjoep*. — en droog, *basah kčring*. —, en wel zoo, dat men het uitwringen kan, doch niet druipnat, *lčtjoer*. —, doch zoo, dat er bij het wringen niets meer uitkomt, *lčtjoeh*. —, van eene wond, *letjer*. —, snotterig, *lčngas*.

nat, zelfst. nw. van vruchten enz., *ajar*. —, saus, doop, sop, *kuewah*, Chin. — en droog, eten en drinken, *makanan dan minoeman*.

natachtig, *basah sčdikit*.

nateekenen, *měnggambar* (of *měnoelis*) *měnoeroet toeladan*.

natellen, *měmbilang poela, měmbilang lagi sakali*.

natháls, drinkebroer, *pčminoem*.

natheid, *basah*.

natie, *bangsa, ķaum*, Ar. de joodsche —, *bangsa orang jahoedi, ķaum orang jahoedi*; van dezelfde —, *sabangsa*.

natmaking, *pčmbasahan*.

natocht, achterhoede, *pčnoetoep tantara*.

natten, natmaken, *měmbasahkan*. Zie ook **betten**.

nattig, *basah sčdikit*.

naturaliseeren, *měmbčrikan ķaķ orang nčgari*.

naturen, zie **naoogen**.

natuur; aard, wijs, *pčri*. —, ingeschapen aard, *choeloeķ, tabiat*, Ar. —, inborst, ook *pčrangai, pčkčrti*. —, het eigenaardige, *ādat*, zie ald. —, heelal, *ālam;* de gansche —, *saměsta ālam*.

natuurlijk; het is —, het spreekt van zelf dat, *patoet*, b.v. *patoetlah ija djadi miskin*, 't is — dat hij arm werd. —, 't kon wel niet anders, hoe kon 't anders, *manakan tidaķ*. —, van aard, *tabiāt*, Ar. —e eigenschappen, *sifat tabiāt*, Ar. —, oprecht, *toeloes*. —, niet wettig van een kind, *harām;* een — kind, *anaķ ḥarām*. —, zinnelijk, *nafsoe*. — verstand, *boedi pčkčrti*.

natuurwetenschap, *ilmoe tabiāt*, Ar.

nautilus, o. s. v. zeeweekdier, *sipoet kantoe laoet*.

nauw, eng van een doorgang, opening, weg, enz., *sčpit, sčmpit, pitjiķ;* een — e bergpas, *djoerang jang pitjiķ;* deze aarde is ons allen te — of te eng, *maka boemi ini pitjiķlah pada kami sakalian*. —, niet wijd genoeg, beperkt van ruimte dicht opeen, *sčsaķ*. —, eng, van pijpachtige voorwerpen, *sčndat*, b.v. *pčrigi jang amat sčndat*, een zeer —e put. Ook van ringen, hoepels en dergel. —, eng, smal, van hankvormige dingen, wegen, rivieren, huizen, vertrekken, *kopet*. —, weinig geopend, van een vaartuig, *kintjoep;* in het — brengen, *měnjčmpitkan, měnjčsaķkan;* in het — zitten, *kasčmpitan, kapitjikan, kasčsakan, tčrsčpit;* in het — gekomen, tusschen andere zaken in, *tčrsčlat;* indien ik niet erg in het — zat, zou ik dit goud niet willen verkoopen, *djikalau sčhaja tiada tčrsčpit sangat, tiada sčhaja hčndaķ měndjoewal čmas ini;* want ik was zeer in de moeite en in het —, *karčna sčhaja ini sangatlah kasakitan dan kapitjikan;* het niet zoo — met iets nemen, *měringankan*, b.v. *měringankan agama*, het met den godsdienst niet — nemen, letterl. licht opnemen; het — met iets nemen, *měngčraskan* (van *kčras*), b.v. zij namen het — met den godsdienst, *agama jang dikčraskannja*. —, gierig, *kikir*, zie ald. —, streng, *kčras*, zie ald. —, pas, even, *bčharoe*, b.v. — was hij uitgegaan of . . ., *bčharoe ija kaloewar, maka . . .* — insluiten, b.v. eene stad of vesting, *měnghimpit;* zich — behelpen, *hidoep dčngan miskinnja, h. d. kakoerangannja, měntjoekoepkan dčngan sčdikit*.

nauw, zeeengte, straat, *sčlat*.

nauwelijks, pas, *bčharoe*. —, ternau-

wernood, het scheelde weinig of ...., *njaris;* nog niet tot aan, *bĕlom sampai, bĕlompai.*

nauwgezet, iets verrichten, *tjĕrĕmat.* —, van onderzoeken, *dĕngan saksama,* Skr. — zijn in het houden van iets, b.v. zijne godsdienstplichten of andere zaken, *mĕngĕraskan,* zie bij **nauw.**

nauwheid, engheid, *kasĕsakan, kasĕmpitan,* zie bij **nauw.**

nauwkeurig, goed gekozen, b.v. van woorden, *pilih-pilih.* —, van onderzoeken, *dĕngan saksama.* —, zonder fout, *bĕtoel sakali, tiada salahnja.* —, juist, *kĕna.*

nauwlettend, van onderzoeken, *dĕngan saksama.* —, zeer oplettend, *ingat baïk-baïk.* —, wankzaam, *djaga baïk-baïk.*

nauwte, enge, smalle weg, *djoerang.* —, nauwe doorvaart, straat, *sĕlat;* in de — gekomen, beklemd tusschen twee lichamen, *tĕrsĕlit.* —, zie ook bij **nauw.**

navel, *poesat, poesĕr,* Jav.

navelader, *oerat poesat.*

navelband, *baroet poesat.*

navelbreuk, *boeroet poesat.*

naveldoek, *kain baroet poesat*

navelstreng, *tali poesat;* het afvallen van de —, *locroek tali poesat;* de — afsnijden, *mĕngĕrat tali poesat* (van *kĕrat*).

navertellen, *mĕntjĕritĕrakan poela.*

naverwant, zie **nabestaande.**

navloeiïng, bij de geboorte, *oeri, rajan.*

navolgbaar, *dapat ditiroe, d. di-ikoet.*

navolgen, nadoen, *mĕniroe* —, achterna gaan, *mĕnoeroet* (van *toeroet*), *mĕngikoet.* —, zie ook **vervolgen.** —, opvolgen, *mĕnggantikan.*

navolgend, ondergemeld, *jang tĕrsĕboet dibawah ini.* —, hierna komend, *jang datang ini,* b.v. het — jaar, *tahoen jang datang ini;* den —en dag, *pada kasĕsoekan harinja;* in —e dagen, *pada kĕmoedian hari.*

navolgenswaard, *jang patoet ditoeroet.*

navolger, nabootser, *pĕniroe, pĕnoeroet.* —, opvolger, *ganti, pĕngganti.*

navolging, *tiroewan, toeroetan.*

navorschen, *mĕnjĕlidik* (van *sidik*); nauwkeurig —, *mĕnjĕlidik dĕngan saksama.*

navorscher, *pĕnjĕlidik, pĕnjidik.*

navraag, onderzoek, *pĕriksa;* dat kan — lijden, *bolih diperiksa.* — doen, omtrent iemand of iets, *bĕrtanjakan.*

navragen, vragen naar, *bĕrtanja akan.* —, navorschen, *bĕrtanja-tanja.*

navrucht, *boewah bongsoe, boewah achir.*

nawee, bij een kraamvrouw, *rojan.*

naweeken, *mĕrĕndam poela.*

nawegen, *mĕnimbang poela* (van *timbang*).

nawerk, werk na eenig ander, *pĕkĕrdjaän jang kĕmoedian.*

nawerken, *bĕkĕrdja kĕmoedian.*

naweven, *bĕrtĕnoen mĕnoeroet toeladan.*

nawijzen, *mĕnoendjoek* (van *toendjoek*); met den vinger —, *mĕnoendjoek dĕngan djari.*

nazaat, zie **nakomeling.**

nazareër, *orang nasarani.* Aldus worden de R. C. genoemd.

nazeggen, *toeroet mĕngatakan* (van *kata*). —, navertellen, *mĕntjĕritĕrakan poela.*

nazenden, van zaken, *mĕngirim dari bĕlakang* (van *kirim*). —, van personen, *mĕnjoeroeh mĕnjoesoel.*

nazetten, *mĕnghĕmbat, mĕngĕdjar* (van *kĕdjar*), *mĕngoesir, mĕnjoesoel* (van *soesoel*); elkander —, *oesir-mĕngoesir;* links en rechts —, *mĕnghĕmbat kakiri dan kakanan.*

nazetting, *pĕnghĕmbatan.*

nazien, nastaren, zie ald. —, onderzoekend, *mĕlihati, mĕmĕriksaï* (van *pĕriksa*).

nazingen, van iemand die voorzingt, *toeroet mĕnjanji.*

neb, snavel van watervogels, *soedoe.* — van een vaartuig, *djoeloeng-djoeloeng.*

nécessaire, reistas, *boĕtja, oentjang.*

necrologie, *ĕikajat kahidoepan orang mati.*

neder, neer, *toeroen;* naar beneden, *kabawah;* op en —, *naïk toeroen;* van boven —, *dari atas kabawah;* op en — gaan, b.v. in een vertrek, op de straat, *lalou-lalang, bolak-balik, pĕrgi-datang, kasana kamari;* op iets —vallen, *djatoh mĕnimpa* (van *timpa*).

nederbrengen, *mĕmbawa toeroen.*

nederbuigen, zich —, het hoofd —, *toendoek, mĕnoendoekkan kapala;* zich met het hoofd ter aarde —, *soedjoed,* Ar. — van takken door de zwaarte der vruchten, *bĕrlĕlai-lĕlaijan, mĕloesjoet.* — van aren, takken, de boeg van een vaartuig, het hoofd, de kop van dieren die willen vechten of op hol gaan, *roendoek;* ook nedergebogen in dien zin; met nedergebogen kop voorwaarts gaan,

zoonls b.v. koeien of buffels, *sondoł*; met nedergebogen kop stooten, *mĕnjondoł*; nedergebogen van een rand, of de onderlip, of een tuit, *djoeweh*.

nederbukken; zich —, *toendoeķ, mĕnoendoeķkan dirinja*.

nederdalen, *toeroen*; in het graf —, *toeroen kadalam ķoeboer*; op aarde —, *toeroen kaboemi*. — van de zon, *toeroen*; ook *djatoh*; doen —, *mĕnoeroenkan*; tot iets —, *mĕnoeroeni*. — in het gemoed, ook *hinggap*; op iets —, nederstrijken, van vogels, *hinggap di*.

nederdragen, *mĕmbawa toeroen*.

nederdruipen, *bĕrtitiķ, tiris kabawah*.

nederdrukken, met hand, poot of klauw, *mĕnghempet, mĕnĕkan* (van *tĕkan*); nedergedrukt, *tĕrhempet, tertĕkan*. — door een wippende beweging van het lichaam, *mĕngindiķ* (van *indiķ*).

nederduitsch, *wolanda, bĕlanda*; de —e taal, *bĕhasa wolanda*.

nederduitscher, *orang wolanda, orang bĕlanda*.

nederduwen, *mĕnoeloķ kabawah* (van *toeloķ*).

nedergaan, *toeroen*; op en —, *naĭk toeroen*.

nederhalen, omverhalen, sloopen, *mĕroeboehkan, mĕrombaķ, mĕmĕtjahkan* (van *pĕtjah*). —, naar beneden trekken, *mĕnoeroenkan, mĕnariķ toeroen*.

nederhangen, zoonls een kleed, gordijn enz., *taboeh*; slap —, zoonls b.v. een doek over een touw, de armen en beenen van een doode, *kĕlĕpai*; met verscheidenheid, zoonls b.v. de ooren van sommige honden, *kĕlĕpit-kĕlĕpai*; slap — en zich heen en weer bewegen, zoonls b.v. de ooren van een olifant of de oorknoppen eener vrouw, *kĕlĕpaķ*; slingerend —, zoonls eene slang in den bek eens vogels, de zakdoek uit den zak, een losse kousband enz., *bĕrdjilad-djila*; tot in het aangezicht — van de hoofdharen, *mĕroengkau*; slap — van de bovenste oogleden, *roedoe*; los —, beieren, *hoentai*; in strengen —, *bĕrhoentajan*. — als iets dat geknakt is, b.v. van een gebroken arm of been, een geknakte tak, het hoofd van een doode, de ooren van sommige dieren, zoonls olifanten en honden, *tĕrkoelai*. — zoonls de kossem aan den hals van een os, *mĕnggĕlambir*. — van de wangen, *mĕnggĕlimbir*; lang — van vruchten, onder het bereik hangen, *gajoeh bĕrgajoeh*; los — van een zijdgeweer' de beenen bij het zitten, *bĕrdjoentai*; slingerend, slordig er bij —, *mĕroentai*. — als franje in menigte, *mĕndjĕroembai*. — van horens, *dengkol*. — van een touw en dergel. *hoeloer*; doen — in dien zin, *mĕnghoeloerkan*. —, zie ook **hangen en beieren.**

nederhellen, zie **hellen.**

nederhurken, *mĕloenggoeķ*, b.v. *samoewa mĕloenggoeķ di-atas roewpoet*, allen hurkten neder op het gras. Zie **hurken**; even — en weer opstaan, *indiķ*. —, *mĕndjongkoķ*; met gekruiste beenen op het achterste zitten, *bĕrsila*. — met de handen op de knieën, *mĕrongkoķ, mĕrangkocng*; doen — van groote lastdieren, *mĕndĕroemkan*. — van groote lastdieren op de voorste knieën, *mĕndĕroem*.

nederig, ootmoedig, *rĕndah, hati rĕndah*; een —e staat, *ĥal karĕndahan*; zich — aanstellen, voordoen, *mĕrĕndahkan dirinja*; de kunst van zich — te gedragen, *ĕlmoe padi*.

nederigheid, *karĕndahan hati, hati rĕndah*; uit —, *mĕrĕndahkan diri*, b.v. dat hij zoo sprak was uit —, *karĕna ija bĕrkata-kata itoe mĕrĕndahkan dirinja*; de — beoefenen, — leeren, *bĕladjar ĕlmoe padi*, fig. uitdrukking, ontleend aan het Sprw. *sapĕrti boewah padi, makin bĕrisi, makin roendoeķ*, als rijstaren, hoe voller, hoe meer ze nederbuigen.

nederknielen, *bĕrtĕloet*. — van groote dieren, *mĕndĕroem*. — voor den Vorst, *mĕnjĕmbah doeli* (van *sĕmbah*).

nederkomen, naar beneden komen, *toeroen*. —, op iemand, overgelaten zijn aan iemand, komen voor rekening van iemand, *poelang kapada, tĕrtanggoeng atas*; bij stroomen —, *djoedjoeh*, b.v. *bĕbĕrapa hari hoedjan nan djoedjoeh, siang malam tiadalah tĕdoeh*, vele dagen kwam de regen bij stroomen neder; nacht en dag hield hij niet op; dat komt op leugens neder, *djatoh kapada pĕkĕrdjaän doesta*.

nederlaag, *alah, kaälahan*; de — lijden, *alah, tiwas, di-alahkan*; de — doen lijden, *mĕngalahkan, mĕniwaskan*.

nederland, *nĕgari wolanda, nĕgari bĕlanda*.

nederlander, *orang wolanda, orang bĕlanda*.

nederlandsch, *wolanda, wolandoewi;* de — e taal, *bĕhasa wolanda.*

nederlaten, *mĕnoeroenkan* (van *toeroen*). — van een gordijn of anker, *mĕlaboehkan.* — van een touw en dergel., *mĕnghoeloerkan.*

nederleggen, *mĕlĕtakan;* vlak — van een tapijt, mat en ook van een grooten platten steen, *mĕnghamparkan,* zoo neergelegd, *tĕrhampar;* zich —, *mĕmbaringkan dirinja;* zich ongemanierd met het bovenlijf ergens op —, b.v. met den arm op de tafel en het hoofd op den arm, *lendeh.* —, alleggen van de wapens, *mĕnunggalkan sĕndjata* (van *tanggal*). —, verslaan, *mĕmboenoeh;* de kroon —, *toeroen daripada tachta karadjaän;* bij iemand ter bewaring —, deponeeren, *mĕnoempangkan* (van *toempang*), *mĕnarohkan* (van *taroh*).

nederliggen om te rusten, *bĕrbaring;* achterover op den rug —, *tĕlĕntang;* voorover —, *tiarap.* — van een viervoetig dier, *djongkang;* met zijn velen ter —, van zieken, gesneuvelden, afgevallen vruchten enz., *mĕndjĕlĕmpang;* onverschillig op den grond —, *tĕrhantar,* b.v. de lijken lagen op het slagveld neder, *tĕrhantar sĕgala maät dimedan pĕpĕrangan.* Zie ook **liggen.**

nederplakken, nederzetten, *mĕntjatoekkan.*

nederrijgen van een scheepstent namel. de uiteinden op de scheepsboorden, *mĕroengkoepkan;* zoo nedergeregen zijn, *roengkoep.*

nederrollen, *toeroen bĕrgoeling-goeling.*

nederrukken, *mĕnjentak kabawah.*

nedersabelen, *mĕmarang dĕngan pĕdang.*

nederschieten, doodschieten, *mĕnembak* (van *tembak*); op iets — om het te grijpen, van een roofvogel, den bliksem enz., *mĕnjambar* (van *sambar*); recht — uit de lucht met den kop naar beneden, van roofvogels, *soendjam.*

nederschijnen op iets, *bĕrsinar kapada, bĕrtjhaja kapada.*

nederschrijven, *mĕnjoerat* (van *soerat*), *mĕnoelis* (van *toelis*).

nedersijpelen, *tiris kabawah, bĕrleleran.*

nederslaan, door slaan doen neerstorten, *hantam.* —, nederstorten, van menschen en boomen, *rĕbah;* zijne oogen —, van schaamte, *toendoek maloe,* d. i. het hoofd buigen van schaamte; iemands hoop —, *mĕmoetoeskan harap orang* (van *poetoes*). —, nedergeslagen van rijzend deeg of beslag of gebak, *bantoet, mĕngĕndap;* neergeslagen van graan op het veld door wind en regen, *bantai;* zich met der woon ergens —, *pĕrgi doedoek di, datang doedoek di, mĕmbangoenkan roemahnja di.* — van de haan van een geweer, *mĕmatoek* (van *patoek*).

nedersleepen, *mĕnghela kabawah.*

nedersmakken, nedersmijten, *mĕntjampak kabawah;* ook alleen *mĕntjampak;* nedergesmeten, *tĕrtjampak;* b.v. het vuil, dat daar nedergesmeten is, *sampah jang tĕrtjampak disitoe;* onverschillig —, *tjampak tĕbar.*

nedersmijten, *mĕmbanting.* Zie ook het vorige woord.

nederspreiden, van een kleed enz., *mĕnghamparkan.*

nederspringen, zich nederstorten, *tĕrdjoen;* van velen, *bĕlĕrdjoen-tĕrdjoenan.*

nederstooten, door een stoot naar beneden doen storten, *mĕnĕrdjoenkan* (van *tĕrdjoen*). — met een enkele steek van een wapen, *tikam tandang.*

nederstorten, door instorting neervallen, *roeboeh;* doen —, *mĕroeboehkan.* —, neerzijgen, van menschen en boomen, *rĕbah;* zich met geweld — op, *mĕnghamboerkan dirinja kapada.* — met een straal uit gout of pijp, *pantjoer, bĕrpantjoer;* herhaaldelijk of voortdurend, *bĕrpantjoer-pantjoer;* van velen, *bĕrpantjoer-pantjoeran.*

nederstrijken van vliegende vogels en insecten, *hinggap.*

nederstrooien, *mĕnghamboerkan, mĕnaboerkan* (van *taboer*).

nederstroomen, *mĕngalir kabawah;* van het water in eene rivier, *milir, bĕrhilir.* — van den regen, *toeroen dĕngan dĕras, mĕndjoedjoch.*

nedertrappen, *mĕngĕndjak* (van *ĕndjak*); nederschoppen, *mĕnĕndang kabawah* (van *tĕndang*).

nedertreden, *mĕngĕndjak* (van *ĕndjak*).

nedertrekken, *mĕnarik kabawah* (van *tarik*), *mĕnghela kabawah, mĕnarik toeroen, mĕnghela toeroen.*

nedertuimelen, *bĕrhoembalang;* van velen, *bĕrhoembalangan.*

nedervallen, *djatoh.* —, nederzijgen, van menschen en boomen, *rĕbah;* op zijn achterste —, *djatoh tĕrdoedoek;* voorover —, *djatoh tiarap, djatoh tĕr-*

soengkoer; achterover —, *djatoh tělĕntang.* —, met het aangezicht ter aarde, *djatoh tĕrdjĕroemoes.* — onder het maken van het gewone teeken van onderdanigheid, *mĕnjĕmbah soedjoed.* —, afvallen van bladeren of vruchten, *loeroeh;* vóór den tijd, *goegoer;* zachtjes, zwevend —, zooals b.v. een boomblad, een geschoten vogel enz., *mĕlojong;* de mouw laten — bij het eerbiedig aanvatten van iets, *mĕlingsirkan.*

nedervellen, van boomen, *mĕnĕbang* (van *tĕbang*).

nedervliegen, *tĕrbang toeroen.*

nedervlieten, nedervloeien = **nederstroomen.**

nedervlijen; zich —, gaan liggen, *mĕmbaringkan dirinja.*

nedervoeren, *mĕmbawa toeroen.*

nederwaarts, *kabawah, toeroen.*

nederwentelen, *mĕnghoembalangkan kabawah.*

nederwerpen, neersmijten, *mĕntjampak;* zich — ter aarde, *mĕntjampakkan dirinja;* het vuil dat daar nedergeworpen is, *sampah jang tĕrdjampak disitoe.*

nederzakken, *toeroen;* onverwachts — van een mensch, *rĕbah;* b.v. in zwijm —, *rĕbah pingsan* —, bezinken, zie ald.

nederzetten; iets ergens op —, *mĕlĕtakkan;* nedergezet, *tĕrlĕtak,* b.v. op tafel nedergezet, *tĕrlĕtak di-atas medja.* —, plaatsen, van groote voorwerpen, *mĕnaroh* (van *taroh*), b.v. eene stoel —, *mĕnaroh koersi.* —, nederplakken van iets, *mĕntjatoekkan;* den voet —, *mĕndjĕdjakkan kaki;* zich —, van een vliegenden vogel of vliegend insect, *hinggap;* zich ergens met der woon —, *pĕrgi doedoek, datang doedoek.* Voor *doedoek* ook *diam.* —, doen bedaren, *mĕnjĕnangkan* (van *sĕnang*), *mĕndiamkan.* —, partijen bevredigen, *mĕndamaikan, mĕmpĕrdamaikan.*

nederzetting, vestiging, *kadoedoekan.*

noderzien, *mĕmandang kabawah* (van *pandang*), *mĕlihat k.,* *mĕnengok k.* (van *tengok*); laag — op iemand, *mĕmandang moedah;* in gunst — op, van God, *mĕnilik dĕngan karidlaän* (van *tilik*).

nederzijgen, onverwachts, van een mensch, *rĕbah;* zacht, zwevend —, *mĕlojong.*

nederzitten, *doedoek;* doen —, *mĕndoedoekkan;* op iets —, *mĕndoedoeki;* toevallig komen neder te zitten, *tĕrdoedoek.*

neef, *anak saoedara;* volle — of nicht, eigen — of nicht, *saoedara sapoepoe,* ook *abang sapoepoe, sanak, anak-sanak.* —, zusterskind, *kĕmanakan,* Mên. *kĕponakan.*

neen, *tidak, b ekan.* Zelden wordt botaf daarmede geantwoord. Zie de Grammatica. — tot den Vorst, *mohon patik toewankoe,* letterl. ik bid u, Mijnheer! maar —, *alih-alih,* b.v. *disoeroehnja pĕrgi mĕngadji, alih-alih ija bĕrhĕnti diloeroeng bĕrmaïn-maïn,* hij zond hem om te gaan leeren, maar neen, hij bleef op straat spelen.

neep, *tjoebit, pĕntjoebit.* —, schade, *roegi;* een — geven, verlies berokkenen, *mĕroegikan;* een — krijgen, *dapat roegi, kĕna roegi;* in de — zijn, *kapitjikan, kasoekaran, tĕrsĕpit.*

neer, zie **neder.**

neerslachtig, *moeroeng, sĕdoe, sĕndoe, bĕngok, masygoel,* Ar.; heel —, *tĕrsĕdoe-sĕdoe.*

neerslachtigheid, *moeroeng, kadoekaän, doeka-tjita.*

neerslag, bezinksel, *doedoek.*

neet, *tĕlor koetoe.*

neetoor, *orang bĕngis.*

negen, *sambilan, koerang satoe sapoeloeh, sapoeloeh koerang asa.*

negende, *jang kasambilan;* de — der maand, *sambilan hari boelan.* — als noemer, *pĕrsambilan,* b.v. $\frac{5}{9}$ *lima pĕrsambilan;* ten —, *kasambilan.*

negendehalf, *tĕngah sambilan.*

negenderhande, *sambilan bagai, sambilan roepa, s. matjam, s. djĕnis.*

negendubbel, *sambilan lapis, s. ganda.*

negenduizend, *sambilan riboe.*

negenduizendste, de —, *jang kasambilan riboe;* vier —, *ĕmpat pĕrsĕmbilan riboe.*

negenhoek, *sambilan pĕndjoeroe.*

negenhonderdste; de —, *jang kasambilan ratoes;* zeven —, *toedjoeh pĕrsambilan ratoes.*

negenjarig, *ĕmoer sambilan tahoen. sambilan tahoen lamanja.*

negenkant, *sambilan pĕrsĕgi.*

negenmaal, *sambilan kali.* — zooveel, *sambilan kian.*

negenmaandsch, *ĕmoer sambilan boelan, sambilan boelan lamanja.*

negenoog, steenpuist die uit verscheiden gaten ettert, *bisoel saboet, bisoel sĕraboet, paĕpa, pĕnjakit radja, bisoel lada.*

negenponder, *mariam sambilan pon.*
negental, *bilangan sambilan.*
negentien, *sambilan-bĕlas.*
negentiende: de —, *jang kasambilan-bĕlas;* vijf —, *lima pĕrsambilan-bĕlas.*
negentiendehalf, *tĕngah sambilan-bĕlas.*
negentienhonderd, *sambilan-bĕlas ratoes.*
negentienjarig, *ŭmoer sambilan-bĕlas tahoen, sambilan-bĕlas tahoen lamanja.*
negentienmaal, *sambilan-bĕlas kali.* — zooveel, *sambilan-bĕlas kijan.*
negentig, *sambilan poeloeh.*
negentiger, *orang jang sambilan poeloeh tahoen ŭmoernja.*
negentigjarig, *ŭmoer sambilan poeloeh tahoen.*
negentigmaal, *sambilan poeloeh kali.* — zooveel, *sambilan poeloeh kijan.*
negenvoud, *sambilan lapis, s. ganda.*
negenzijdig, *sambilan pĕrsĕgi.*
neger, *oraug Habsji, bĕlanda hitam, wolanda hitam.*
negeren, koeionneeren, *mĕnganiajakan.*
negerland, *nĕgari orang Habsji.*
negorij, *nĕgari, doesoen.*
neige, knnt, *renda,* Port.
neigen, met het hoofd of bovenlijf, *toendoek;* tot iets —, overhellen, zoowel stoffelijk als zedelijk, *tjĕndĕroeng;* het hart van iemand —, *mĕntjĕndĕroengkan hati;* ten avond — van den dag, *lingsir hari;* zeer ter kimme neigend, van de zon, *roejoeb.* —, zie ook **hellen** en **overhellen.**
neiging, zin, lust, *soeka, nafsoe;* sterke — hebben, *ŏajĭk,* Ar. *ingin.* —, trek van zwangere vrouwen, *pĕngidam.* —, buiging met het hoofd of bovenlijf, *toendoek.* —en en driften, *hawa-nafsoe,* Ar. — en, gevoelens, *tjita;* edele —en, *tjita jang baĭk.*
nek, *tĕngkoĸ;* een stijve —, *tĕngkoĸ jang tĕgar.* Zie ook **hals.** —, waarin het hoofdhaar puntig toeloopt, *tĕngkoĸ lipas;* stijf of hard van — zijn, *tĕgar hati;* den — breken, *mĕmatahkan tĕngkoĸ* (van *patah*); fig. voor *mĕmbinasakan;* den — toekeeren, *mĕmalingkan dirinja daripada;* den — buigen, krommen, *mĕnoendoeĸkan tĕngkoĸnja* (van *toendoek*); den — omdraaien, *mĕmoetar leher* (van *poetar*); het onderste gedeelte van den —, *kodoĸ;* in den — zien, *mĕnipoe, mĕmpĕrdajakan.*
nekbeen, *toelang tĕngkoĸ.*
nekhaar, *boeloe tĕngkoĸ.*
nekken, dooden, *mĕmboenoeh.* —, den nek breken, *mĕmatahkan leher.* —, breken van een glas enz., *mĕmĕtjahkan* (van *pĕtjah*).
nekpijn, *sakit tĕngkoĸ.*
nekspier, *oerat tĕngkoĸ.*
nemen, *mĕngambil.* — ten behoeve van, *mĕngambilkan.* —, aanvatten, *mĕmĕgang* (van *pĕgang*); het eerste beetje van iets —, iets aanbreken, *mĕloewaĸ;* er is nog niets van genomen, het is nog niet aangebroken, *bĕlom dilowaĸ;* met duim en vinger een beetje van iets —, *mĕntjĕkit, mĕntjĕkaĸ, mĕndjĕmpoet;* eene hoeveelheid zoo genomen, *satjĕkit, satjĕkaĸ, sadjĕmpoet;* van elkander —, van dingen, die met de vlakke zijden op elkander zitten, zooals twee vellen papier enz., *mĕnjijat* (van *sijat*); de vrijheid —, *mĕmbĕranikan dirinja;* op zich —, er voor instaan, *mĕnanggoeng* (van *tanggoeng*), *bĕrtjakap, mĕnjanggoep, bĕrtjakap-mĕnjanggoep;* van een vorstelijk bevel, *mĕndjoendjoeng titah;* op zich —, b.v. een werk, *mĕnanggar* (van *tanggar*). —, innemen van spijs, *makan;* van drank, *minoem;* van eene stad of vesting, *mĕngalahkan.* —, maken in het kaartspel, *makan;* dienst —, *masoeĸ ŏoldadoe;* in aanmerking —, *ingat-ingat, mĕmikirkan;* men moet weten te geven en te —, *hĕndaĸlah orang tahoe kira-kira dan ĸĕdarkan;* de vlucht —, *lari;* de moeite — voor, *soesahkan;* neem daarvoor de moeite niet, *djangan soesahkan iloe;* tot man —, *bĕrlakikan, bĕrsoewamikan;* tot vrouw —, *bĕrbinikan, bĕristĕrikan;* tot metgezel —, *bĕrtĕmankan, djadikan tĕman;* gevangen —, *mĕnangkap* (van *tangkap*); in den krijg, *mĕnawan* (van *tawan*); een bad —, *mandi;* van Vorsten, *bĕrsiram;* de hand —, *mĕmĕgang tangan* (van *pĕgang*), *mĕndjabat tangan;* kwalijk —, *djadi kĕtjil hati;* in den arm —, hulp vragen, *minta toeloeng;* in de armen —, omhelzen, *mĕmĕloeĸ* (van *pĕloeĸ*); omarmen, *mĕndakap;* op den arm —, *mĕmangkoe dilĕngan;* iemand bij zijn woord —, *mĕmĕgang kata orang;* voor lief —, *mĕnjĕnangkan dirinja dĕngan;* zijn vermaak —, *mĕnjoekakan dirinja* (van *soeka*); te veel hooi op zijn vork —, *mĕnjanggoep tĕrlaloe banjaĸ* (van

sanggo p); uit elkander —, *mĕmboeka;* neem, veronderstel dat, *sandainja, mitsaluja, sa'oepama, oepamanja;* met geweld —, *mĕrampas, mĕngambil dĕngan gagah.* Zie verder de samenstellingen.

neptunus, de god der zee, *Baroena,* van het Skr. *Varoena.*

neptunusstaf, —vork, *trisoela,* Skr.

nerf, van een blad, *toelang daoen.* —, afscheiding der verschillende steenlagen, waar men de groote bergbloksteenen kan splijten, *pangsa.* — van hout, *oerat kajoe.*

nergens, *dimana-mana pon tidak.* — heen, *tiada kamana-mana.* —, niets, *satoe pon tiada.* — toe dienen, *satoe pon tiada goenanja.* — anders dan, *dimana pon tidak mĕlainkan.* — om, zonder reden, *dĕngan tiada woela karĕnanja;* zonder doel of bedoeling, *dĕngan tiada maksoed.*

nering, broodwinning, *pĕntjĕharian, pĕkĕrdjaan.* —, vertier, aftrek, *lakoe, laris.* —, handel, *pĕrniagaän, pĕrdagangan;* de tering naar de — zetten, *kira-kira dan kĕdarkan.* — en hanteering, *pĕrniagaän dan pĕroesahaän..*

nest, zoowel fig. als werkelijk, zoowel van andere dieren als van vogels, mits door henzelven gemaakt, *sarang,* b.v. van vogels, *sarang boeroeng.* — van bijen, *sarang lĕbah.* — van eene spin, spinneweb, *sarang laba-laba,* zeerooversnest, *sarang pĕrompak;* een — maken, zie **nestelen.** —, waarin de kippen hunne eieren leggen, bestaande uit gespleten bamboe met stroo er in op een bamboe-stok, *tĕrak, pĕtarangan* (van *tarang,* nest). —, ondeugend meisje, *boedak pĕrampocwan nakal;* als iemand, die zich beschermt in een bijennest, *oepama orang mĕmĕliharakan dirinja dalam sarang lĕbah.* Sprw.

nestei: ei dat men in het nest laat om de henders te lokken, *tĕlor oempan.*

nestel, rijg—, *tĕntagi.*

nestelen, een nest hebben, *bĕrsarang;* een nest maken, *mĕmboewat sarang;* het materiaal voor een nest bijeenbrengen, *mĕngangkoet sarang.*

nesthaar, eerste haar van dieren, *boeloe kasap.*

nestvederen, *boeloe pahat.*

nestkorf, voor hoenders, *tĕrak.* — voor eenden, *kĕrandjang itik mĕngĕram.*

nestvol, een —, *sa'isi sarang, susarang pĕnoeh.*

net, keurig, *tjantik.* —, in de puntjes, zindelijk, kiesch, ook in het eten, *apik.* —, juist, *bĕtoel.* — van pas, *kĕna bĕtoel.* — gepast, b.v. van geld, *bĕtoel, tiada koerang apa-apa;* het is — elf uur, *bĕtoel poekoel sabĕlas, poekoel sabĕlas bĕtoel.* — zooveel, even zooveel, *sama banjak.*

net, om te visschen; voor het algemeen begrip geen woord. De soortnamen zijn als volgt: werpnet, *djala;* daarmede visschen, *mĕndjala.* — voor algemeen gebruik, b.v. over vruchtboomen, voor een bed, stoel enz., *djala-djala.* — om iets te vangen, b.v. vogels, wild enz., *djaring;* met zulk een — vangen, *mĕndjaring;* zulk een — uitzetten, *mĕmbĕntangkan djaring, mĕnahan djaring* (van *tahan*); groot sleep- of trek—, *poekat;* ook — om landdieren te vangen; met zulk een — vangen, *mĕmoekat;* het vaartuig dat zulke — ten voert, *pĕrahoe pĕmoekat, pĕrahoe poekat;* e. s. v. ophaal—, gebruikt bij fuikvormige staketsels, *djĕrmat;* het beweegbare — in het vischstaketsel of de keloeng, *pĕngimbang, pĕngimban;* e. s. v. zak—, om garnalen te vangen, *sondong, sĕrondong;* daarmede vangen, *mĕnjondong, mĕngĕrondong;* e. s. v. — om krabben te vangen, *bintoer, bintoek;* daarmede vangen, *mĕmbintoer;* e. s. v. — om kleine dieren, zooals dwerghertjes enz. te vangen, *lapoen;* zulk een — uitzetten, *mĕmasang lapoen;* e. s. v. — of strop, vervaardigd van rotan, om herten te vangen, *riding, siding;* een — uitwerpen, zie **uitwerpen;** het — van het hart, *djala-djala, lĕndja djantoeng, tamoerat,* Ar. —ten boeten, herstellen, *mĕmboeboel djala* (of *poekat* of *djaring*), zie daarvoor boven. — van de hersenen, zie **hersenvlies;** in het — zijn, verschalkt zijn, *kĕna djĕrat.*

net: in het — schrijven, *mĕnjalin dĕngan sahaja.*

netel, brandnetel, *latang, djĕlatang, daoen gatal;* e. s. v. —, *rami.*

neteldoek, *kain chasak, kain kasa;* dun of zeer fijn —, *kain chasah ĕmboen,* Mên. *chasah wolanda;* e. s. v. gedrukt —, *doerijas, kain gawoeng, kain moemal* (verbast. van het Ar. *makmal*), *kain moga;* als — op doornen, *sapĕrti kain chasah di-atas doeri,*

Sprw. beteekent, dat men iets zeer voorzichtig moet trachten te ontwarren of behandelen; c. s. v. —, gebruikt voor vrouwensluiers. *sërasah.*

netelig, ingewikkeld, moeielijk, *soekar;* zeer — en ingewikkeld, *soekar-soelit.*

netelroos, uticaria, *gëlëgata.* —, breede, roode opzwelling van de huid, *bëdan-bëdan.*

netelstruik, *pokoh djëlatang.*

netenkam, *sisir haloes.*

netjes, *tjantiḥ.* —, zindelijk, in de puntjes, *apiḥ, bëradoea;* zich — kleeden, *bërdandan diri.* —, in spreken of kleeding ook *antoen.*

netten, de vederen pluizen en in orde brengen, zoonls de vogels, *mëndjëlisiḥ* (van *sëlisiḥ*).

netto, *bëtoel, bërësih.*

netvlies, darmvlies, darmnet, *djala-djala.*

netwerk, *djala-djala, djaring-djaring.*

neuriën, in zijn eentje stil zingen, *sënandoeng.*

neus, *hidoeng;* die zijn — schendt, die schendt zijn aangezicht, *potong hidoeng roesaḥ moeka,* Sprw.; door den — spreken, *sëngan, mëndëngoeng, mëmhidoeng;* bij den — te leiden zijn, fig. *sapërti karbau tjoetjoeḥ hidoeng,* Sprw.; iemand iets onder den — wrijven, verwijten, *mëmbangkit.* — van een vaartuig, *djoe-ngoer përahoe;* den — overal insteken, zich met alles bemoeien, *mëmasoeḥkan dirinja dalam sëgala përkara;* vlak voor den —, *bëtoel dihadapan;* iets in den — krijgen, *mëndapat angin-anginnja;* een — krijgen, *mëndapat maloe, bërolih maloe;* de — snuiten, *mëmboewang hingoes, mëngësang hingoes* (van *sang*); den — dichthouden, b.v. voor stank, *mënoetoep hidoeng;* ook: *tiada bolih mëmboeka hidoeng.*

neusbeen, *batang hidoeng.*

neusbloeding, *linoeng-linoengan.*

neusdoek, zakdoek, *sapoe tangan, kain sapoe tangan.*

neusgat, *lobang hidoeng, lijang hidoeng.*

neushaar, *boeloe hidoeng.*

neushoorn van eenig dier, *tjoela.* — van den rhinoceros, *tjoela badaḥ, soem-bae badaḥ.*

neushoorndier, rhinoceros, *badaḥ.* — met één neushoorn, *badaḥ gadjah.* — met twee neushoornen, *badaḥ karbau.*

neushoornvogel, *boeroeng ënggang.*

neusklank, in de Grammatica wordt door Radja Ali Hadji in zijne Bostánoe-'lkatibin aangeduid met *dëngoeng, boenji dëngoeng.*

neusmiddenschot, *sëkat didalam hidoeng.*

neusrug, *batang hidoeng.*

neustop, *hoedjoeng hidoeng..*

neusvleugel, *tjoeping hidoeng.*

neuswortel, *pangkal hidoeng.*

neuszijwanden, *lamboengan hidoeng.*

neuszweer, plumbago rosea, *rëstoeng;* syphilitische —, ordena, *rëstoeng kotji.*

nevel, mist, *kaboet.* —, damp, *oewap.*

nevelachtig, betrokken van de lucht, *rëdoep, balam-balam,* b.v. het is nog niet helder, de lucht is nog —, *bëloem tjoe-watja, lagi balam-balam;* overal — zijn, van de lucht, *taram-tëmaram.* — van de oogen, dof, zoonls bij het ontwaken, *raboen;* algemeen — e lucht bij stil, kalm weder, *pëloewang.* —, flauw zichtbaar door den verren afstand of door damp enz., *kaboes.* — en donker, *kë-lam-kaboet.*

nevenbedoeling, *maksoed jang kadoe-wa, niat jang tërsëmboeni.*

nevenbegrip, *ingatan jang kadoewa.*

nevenbeteekenis, *ërti jang kadoewa.*

nevenman, *kawan.*

nevens, naast, *disisi.* —, dichtbij, *dëkat.* —, met, *sërta, dëngan, sërta dëngan, bërsama-sama dëngan.*

nevensgaand, *jang bësërta dëngan ini, jang disërtakan dëngan ini.*

nevenzaak, bijzaak, *përkara jang ka-doewa.*

nicht, *këmanakan, saodara sapoepoe.* Moet bepaald het geslacht uitgedrukt worden dan moet de bepaling *përam-poewaan* volgen.

niemand, *sa'orang pon tidaḥ;* er is —, *sa'orang pon tiada.* — wie ook, *tiada siapa.*

niemendal, *saloe pon tidaḥ;* er is —, *saloe pon tiada.*

nier; de nieren, *boewah pinggang, kërin-djal, gëli-gëli, gandjal.*

nierbed, *tëmaḥ boewah pinggang.*

nierbekken, *tëmpat boewah pinggang.*

nierpijn, *sakit boewah pinggang.*

niersteen, graveel, *batoe boewah ping-gang.*

nieswortel, helleborus, *charbaḥ,* Ar.

niesmiddel, *obat bërësin.*

niet, *tidaḥ, tiada.* — zijn, *tiada;* het

— zijn *boekan*; nog —, *bělom, bělompai*, samentr. van *bělom* met *sampai*. — meer, *tiada lagi*. — meer dan, *tiada lěbih daripada*; uit het — tot aanzijn gekomen, *daripada tiada kapada ada*. — meer zijn, *soedah tiada*; om —, gratis, *tjoema-tjoema, pĕrtjoema, karĕna Allah*; om —, ijdel, te vergeefs, *tjoema-tjoema, sija-sija*; te — doen, tot — maken, *mĕniadakan*; maken dat men — heeft, te — doen, wat iemand heeft, *mĕmpĕrtidakkan*. — met al, *satoe pon tidak*; te — gaan, ten onder gaan, *binasa*. — willen, *ta'maoe, tiada maoe*. — eens, *sakali pon tidak*. — alleen dat, *boekan itoe sĕhadja*; het is — met mijn wil, *boekan dĕngan kahĕndakkoe*. —, dat niet, b.v. —, dat ik niet in staat ben weêrstand te bieden, *boekannja patik tiada tĕrlawan*; in het geheel —, *sakali-kali tidak*; soms —, soms wel, *sakali ta', sakali ija*. — lang daarna, *tiada bĕrapa lama kĕmoedian*; om —, zonder reden, *dĕngan tiada sĕbab, dĕngan tiada saměna-měna*. — in de verbied. Wijs, *djangan*, b.v. ga daar — heen, *djangan ĕngkau kasana*; vlucht —, *djangan lari*. — alleen, — slechts, *boekan sĕhadja, djangan, djangankan*.

nietig, zonder waarde, *tiada bĕrgoena, tiada bĕrfaĕdah*. —, ijdel, onnut, *sija-sija*. —, klein, gering, *kĕtjil, sĕdikit*.

nietigheid, *pĕrkara kĕtjil, barang jang sija-sija, barang jang tiada bĕrgoena, barang jang tiada bĕrfaĕdah, barang jang tiada bĕrapa goenanja*.

niets, *satoe pon tidak*; er is —, *satoe pon tiada*; voor —, om niet, *tjoema-tjoema, pĕrtjoema*. —, hetzij van een of ander, *tiada apa-apa*; het maakt — uit, het doet er niet toe, *tiada mĕngapa*.

nietswaardig, *satoe pon tiada goenanja, satoe pon tiada faĕdahnja*. —, laag, gemeen, *hina, kĕdji*; een — persoon, *orang hina, orang kĕdji*. —, ijdel, *boekan-boekan*, b.v. —e zaken, *pĕrkara jang boekan-boekan*; een — persoon, *orang jang boekan-boekan*.

niettegenstaande, *kĕndati* (samentr. van *kahĕndak hati*), *maski* (van het Port. masque). Ook *kĕndatilah, kĕndatilah dĕmikian, maskipon*.

niettemin, intusschen, *dalam pada itoe*. —, toch, evenwel, *djoega*; maar —, *tĕtapi .... djoega*.

nieuw, *bĕharoe, baroe*, in alle beteekenissen; op —, wederom, *poela*; weer als — maken of opmaken, *mĕmoelangkan bĕharoe*, b.v. ik heb dat ding weer als nieuw opgemaakt, *sĕhaja soedah poelangkan bĕharoe barang itoe*; op —, van voren aan, *samoela*; op — weer beginnen, *mĕnjamoelakan*; telkens weer op —, of van voren aan, da capo, *bĕrtaloe-taloe*, b.v. telkens begonnen de tranen weer op — te vloeien, *ajar mata toeroen bĕrtaloe-taloe*. De recipr. vorm hiervan is ook in gebruik, b.v. *taloe bĕrtaloe*, over en weer telkens van voren aan; het — is er al af, *boenganja soedah lajoe, soedah lajoe boenganja*; het zal mij — doen, *inginlah sĕhaja hĕndak tahoe*; op Java *sĕhaja kĕpingin tahoe*. — van iets ophooren, *mĕnĕngar dĕngan tĕrtjĕngang-tjĕngang, tĕrtjĕngang-tjĕngang mĕnĕngar*.

nieuwachtig, *bĕharoe-bĕharoean*.

nieuwbakken, van brood enz., *bĕharoe dibakar*.

nieuwbekeerde, *orang bĕharoe masoḳ agama*.

nieuwelijks, *bĕharoe-bĕharoe*.

nieuweling, *orang bĕharoe*, verk. van *orang bĕharoe datang*.

nieuwemaan, *boelan bĕharoe*.

nieuwerwetsch, *toeroet ădat bĕharoe, tjara bĕharoe*.

nieuwgast, *djamoe bĕharoe datang*.

nieuwgeboren, pas geboren, *bĕharoe djadi*.

nieuwgehuwd, *bĕharoe kawin, bĕharoe bĕristĕri, bĕharoe bĕrbini, bĕharoe bĕrsoewami, bĕharoe bĕrlaki*.

nieuwheid, *kabĕharoean*.

nieuwigheid, *pĕrkara bĕharoe-bĕharoe*.

nieuwjaar, *tahoen bĕharoe*.

nieuwjaarsdag, *hari tahoen bĕharoe*.

nieuwjaarswensch, *salámat tahoen bĕharoe*.

nieuws, *chabar bĕharoe*; iets —, wat —, *barang bĕharoe*.

nieuwsblad, *soerat chabar*.

nieuwsgierig, *ingin hĕndak tahoe*.

nieuwstijding, *chabar, bĕrita, warta*.

nieuwtje, *barang jang bĕharoe, chabaran*.

niezen, *bĕrsin*; aan het — raken, *tĕrbĕrsin*.

nijd, afgunst, *dĕngki, ḥasad*, Ar.; verteerd van —, *karatan hati*.

nijdig, wangunstig, *bĕrdĕngki ḥasoed*, Ar. —, vergramd, *gĕmas, marah*; van Vorsten, *moerka*.

nijdigaard, *orang dëngki, pëndëngki.*
nijdigheid, *kadëngkian.* —, boosheid, *marah, kamarahan*; van Vorsten, *moerka.*
nijgen, met het hoofd, *toendoeq.*
nijpen, met eene tang, schaar enz., *mënjëpit* (van *sëpit*). —, zie ook **knijpen.**
nijpend, van pijnen, in het nauw gebracht door schuldeischers, *perit.* — van armoede, *përih.*
nijper, *pënjëpit, sëpit;* — van een bril, *sëpit tjërëmin mata.*
nijpertje, pincette, *tjoenam.* —, tangetje om de haren van den baard uit te trekken, *sëpit angkoep.*
nijptang, *kakatoewa, ragoem*; e. s. v. —, *koekoe hariman.*
nijver, *radjin, oesaha,* Skr.
nijverheid, *kavadjinan, oesaha.*
nik, hik, snik, zie ald.
nikken, zie **knikken.**
nimf; hemelsche —, *bidiaduri*; water—, bosch— enz., *përi,* verb. Perz. waarin het een goeden geest is, doch in het Mal. wordt het ook voor een kwaden geest gebruik; goden en —en, *dewa dan përi.*
nimmer, nooit, in het verledene, *tiada përnah,* nog —, *bëlom përnah.* Zie bij **nooit.**
nis, holte, *tjëngkëroeng.* — in eene moskee, in de richting naar Mekka, *mihráb,* Ar.
noach; de — des Bijbels, *nabi Noeh,* Ar.
nobel, *bangsawan,* zie **edel.**
noblesse, *ségala orang bangsawan.*
noch, *tiada, tidaq.* — dit — dat, — deze — die, — deze — gene, — de een — de ander, *inipon tidaq, itoepon tidaq.*
nochtans, *këndatilah dëmikian .... adjoega,* b.v. — gaat hij daarheen, *këndatilah dëmikian pergilah djoega ija kasana.* —, edoch, *tëtapi, akan tëtapi, walakin,* Ar.
noedels, zetmeel in balletjes, *kolekkoleh, tjatja*; ronde —, *tjatja halia*; langwerpig vierkante —, *tjatja anaq ikan.*
noembaar, *bolih diseboet, bolih diseboet namanja*; niet — *tiada terseboetkan.*
noemen, iets een naam geven, *mëmbëri nama, mënamai, mënamakan*; genoemd, *bernama, dinamai.* —, uitspreken, *mëngalakan, mëmboenjikan.* —, vermelden, *mënjëboet* (van *sëboet*), b v. iemand weldadig —, *mënjëboet orang dëngan nama kamoerahan*; naar den naam — van iem., *mënamai mëngikoet nama*; hij wordt Ali genoemd, *Ali namanja, namanja Ali*; hoe wordt hij genoemd, *siapa namanja*; hoe wordt dat genoemd, *apa namanja*; boven genoemd, *jang terseboet di-atas*; noem dat woord eens, *tjoba sëboetkan kata itoe, tjoba boenjikan kata itoe.*
noeming, vermelding, *sëboetan, pënjëboetan.*
noen, middag, *tëngah hari.*
noest, kwast in het hout, *mata kajoe.* —, vlijtig, *radjin, oesaha,* Skr.
nog, in de beteekenis van vermeerdering en voortduring, *lagi, masih* en *misih,* verb. van het Jav. *taksih.* — steeds, *lagi, masih.* — steeds meer, *masih lagi.* — al, *djoega*; er is — al, *ada djoega,* b.v. er zijn — al een beetje koopwaren, *ada djoega dagangan sëdikit-sëdikit.* — niet, *bëlom.* — niet, niet zoo dadelijk, verbiedende wijze, *djangan dëhoeloe*; — niet, eer, *sabëlom,* b.v. als hij — niet gegeten heeft, *sabëlom ija makan.* —, en ook, *dan lagi,* b.v. — zeide hij, *lagi koetanja.* — eens, *sakali lagi, tagi sakali.* —, in de beteekenis van „zelfs", *djoega,* b.v. gisteren —, *kalamarin djoega*; ook —, *lagi poela, tambahan poela*; tot — toe, *sampai sakarang.* — lang niet, op verre na niet, *djaoeh sakali*; al is het — zoo weinig, *djikalau sëdikit sakalipon.* — eens zoo groot, *dowa kian bësarnja*; het is — geen dag, *hari bëlom siang.*
nogal, *djoega,* b.v. — hoog, *tinggi djoega.*
nogmaals, *lagi poela, lagi sakali.*
nok, van een dak, *përaboengan, përahan, boeboengan, boemboengan.*; kleinere — op den hoofdnok, ter bevestiging daarvan, *pëlëkat raboeng.*
nokbalk, *toelang boemboeng, përahan.*
nokbedekking, van atap of dekriet, *raboeng.*
nokpan, *gënteng përahan.*
nolens volens, *maoe ta'maoe.*
nommer, *angka.*
nommerbriefje, *soerat angka.*
nommeren, *mëmboeboeh angka*; genommerd, *bërangka*; ongenommerd, *tiada bërangka.*
non, *endang,* Kw. ook vrouwelijke bediende van een pandita.
nonactief, *bëristirahatoe 'lchair,* Ar.
nonactiviteits-tractement, *oewang boeta.*

nonsens, *sija-sija, boekan-boekan;* een — zaak, *përkara jang boekan-boekan;* een — kerel, *orang jang boekan-boekan;* — praat, *perkataän jang boekan-boekan.*

nood, *kasoekaran;* gevaar, *bëhaja;* uiterste —, *kasoekaran jang tërbësar;* het heeft geen —, er is geen gevaar bij, *tiada bëhajanja;* in geval van — of gevaar, *djikalau ada bëhaja;* als het noodig is, *djikalau bërkadjat;* in — zijn, *kasoekaran;* uit den — helpen, *mëloepoetkan daripada bëhaja, mëlepaskan daripada kasoekaran.* —, drang tot ontlasting *hadjat;* groote —, *hadjat bësar;* kleine —, *hadjat këtjil.*

nooddruft, *hadjat, kakoerangan.* Zie **armoede.**

nooddruftig, *papa, miskin,* Ar.

nooddwang, *dlaroerat,* Ar.

noode, iets van — hebben, *bërhadjat, maoe pakai;* van — zijn, *hëndak dipakai.*

noode, ongaarne, *dëngan sëgan, malas, tiada soeka.*

nodeloos, *tiada oesah, ta'oesah, tiada përloe, tiada bërgoena.* —, te vergeefs, *tjoema-tjoema.*

nooden, zie **noodigen.**

noodgeschrei, gehuil, *loeloeng.*

noodhulp, zie bij **waarnemen.**

noodig, — hebben, *maoe pakai, bërhadjat, makan,* het laatste voorn. van geld of materialen, b.v. hij heeft veel geld, —, *ija makan banjak oewang.* —, noodzakelijk zijn, wat men — heeft, *paksa, hadjat,* Arab.; dat werk vereischt of heeft veel uitgaven —, *pëkërdjaän itoe makan banjak bëlandja;* het is —, betamelijk, *patoet, hëndaktah, sajogjanja;* waartoe is het —, *apa oesahnja, mengapa;* het is niet —, *ta'oesah, tiada oesah.*

noodigen, verzoeken, inviteeren, *mëndjëmpoet, mëmanggil* (van *panggil*), *mëmpërsilakan,* het eerste en tweede van minderen, het laatste van meerderen of hen, die men eert; ter maaltijd —, *mëmanggil makan, mëndjëmpoet makan, mëmpërsilakan makan* (of *santap*); de genoodigde, *orang panggilan, orang djëmpoetan, orang jang dipërsilakan.*

noodiger, van beroep, *djoeroe djëmpoet.*

noodiging, *panggilan, djëmpoetan.*

nooddjaar, *tahoen jang bërbela, tahoen tjilaka.*

noodklok, *gënta sëmbojan.*

noodkreet, *tarejak sëbab kasoekaran, djërit sëbab kasoekaran.*

noodlot, *oentoeng, nasib,* Ar. —, het lot dat over iemand beschoren, vooruit bepaald is, *takdir,* Ar.

noodlottig, *tjilaka;* de krijg zou — zijn, *pëpërangan hëndak kalëwasan.*

noodschot, *boenji mariam sëmbajan.*

noodsein, *sëmbojan, tëlamat bëhaja.*

noodweder, *riboet dan toofän.*

noodwendig, zie **noodzakelijk.**

noodzaak, dwang, drang, *paksa, dlaroerat,* Ar. Zie ook het volgende woord.

noodzakelijk, plichtmatig, *përloe,* van het Ar. *fardl,* b.v. het is —, dat vrouwen haar gansche lichaam bedekken, *sëgala perampoewan fardl djoega mënoetoep sakalian toebohnja;* ook *haros,* b.v. het is — dat de Vorst onderscheid tusschen hen make, *haros atas radja bahwa dibedakannja pada antara mareka-itoe.* —, noodig, *paksa, hadjat,* Ar. ook eene —e behoefte; een groote en kleine —e behoefte, *hadjat bësar dan këtjil;* uit noodzaak, *karëna hadjatnja.* —, er wel toe gedwongen zijn, *dlaroerat;* het is —, het moet — geschieden, *ta'dapat tiada.* — zijn, ook *maoe.*

noodzakelijkheid, nooddwang, drang der omstandigheden, *dlaroerat,* Ar.

noodzaken, dwingen, *mëmaksa* (van *paksa*). Ook *mëngëraskan* (van *këras*), b.v. *tiada ija maoe kalcewar, mareka-itoe këraskan,* wil hij er niet uit, dan wordt hij door hen genoodzaakt; *dan mëngëraskan dia tinggalkan samoewanja,* en noodzaken hem alles achter te laten.

nooit, voor den verl. tijd, *tiada pernah, tiada soewah;* voor den toek. tijd, *tiada djëmah;* nog —, *bëlom pernah, bëlom soewah;* nog — iets gedaan of ondervonden hebben, *bëlom tahoe;* zoo iets heb ik nog — gezien, *bëlom pernah akoe mëlihat jang dëmikian;* hij zal — gelukkig zijn, *tiada djëmah ija salamat.* — in de toekomst ook, *sakali-kali tiada .... akan,* b.v. — zal ik daarheen gaan, *sakali-kali tiada akoe akan përgi kasana;* nog — van mijn leven, *saämoerkoe hidoep bëlom.*

noopijzer, voor olifanten, *koesa.*

noor, noorman, Noorweger, *orang oerga.*

noord, *oetara, pakoina,* Skr.; vlak —, *oetara tëpat;* N. N. West, *oetara barat laoet.* Zie verder bij **kompasstreek.**

noordelijk, in —e richting, *arah kaoetara;* een weinig —, *oetara sëdikit.*

—, in het Noorden liggend, *disabělah oetara*; in —e richting zeilen, *bĕrlajar kasabělah oetara*.

noorden, *oetara, pakšina*; noordelijk deel, *bĕhagian oetara*. —, noordzijde, noordkant, *sabĕlah oetara*; ten —, *pada sabĕlah oetara*.

noordenwind, *angin oetara*.

noorderzon, met de — vertrokken, *hĕnboes*, lett. geblazen.

noordkant, *sabĕlah oetara, pehak oetara*.

noordkaper, *ikan paoes*.

noordpijl, *djaroem oetara*.

noordpool, zie bij **pool**.

noordsch, *oetara*.

noordwaarts, *kasabĕlah oetara, kaoetara*. — aanhouden, *mĕngambil oetara*.

noordzee, *laoet oetara*.

noordzijde, *sabĕlah oetara*.

noorman, Noorweger, *orang oerga*.

noorsch, de taal, *bĕhasa oerga*.

noorwegen, *nĕgari oerga, tanah oerga*.

noot, aanteekening, kantteekening, *hăsijjat*, Ar.; veel noten op zijn zang hebben, *banjak ragam*, b.v. gij hebt veel noten op uw zang, *kaoejak ragam ĕngkau*. —, kokosnoot, *boewah njioer, boewah kĕlapa*. —, notemuscaat, *pala, boewah pala*.

nop, in zijn nopjes, welgemutst zijn, *ăsjik-ăsjik*, b.v. *djika bĕndahara ăsjikăsjik dikampoengkannja sĕgalu anak boewahnja*, als de Rijksbestierder in zijn nopjes was, dan riep hij al zijne kinderen en kleinkinderen bij elkander.

nopen, zie **aanmoedigen**, enz.

nopens, ten aanzien, *tĕntang, akan*.

nopje, zie **nop**.

norsch, korzel, *mĕrĕngoes*. —, wreed, *garang, gĕram*.

nota, *soerat pĕringatan*. — van iets nemen, in gedachten houden, *mĕngambil ingantan*.

notaris, *notaris*.

notemuskaat, *pala*, Skr. de boom, *pokok pala*; de vrucht, *boewah pala*. —tuin, *kĕbon pala*; geconfijte —, *manisan pala*.

notitie, *fadloeli*, Ar.: geen — van iets nemen, *tiada fadloelikan*.

nu, tegenwoordig, *sakarang*; ook voor: en nu, maar nu; nu met nadruk, oogenblikkelijk, *sakarang ini, sakarang djoega*. — en dan, *adang adang, kadang* (samentr. van *kĕ-adang*), *tĕrkadang, tĕrkadang-kadang*; tot nu toe, *sampai sakarang, kini* (samentr. van *ka-ini*), b.v. hij heeft tot nu toe nooit verstand gehad, *ija tiada bĕrăkal salamanja kini*, — eerst, *bĕharoe sakarang, bĕharoe ini*; van — af, *moelai dari sakarang ini*. —, aangezien, *tĕgal, sĕdang*. —, welaan, *băiklah, marilah*.

nu, als stopwoordje, *pon*, b.v. *sĕbab pon akoe mĕnggali lobang ini*, de reden nu, waarom ik dit gat graaf, is ....

nuchter, onbedwelmd, *sioeman*. —, nog niets gegeten hebben, *belom makan*.

nuf, *anak pĕrampoewan jang bĕrtingkah, pĕsolik*.

nuk, *tingkah*; zie **luim**.

nukkig, *bĕrtingkah*.

numeri, *kităb Bilangan*.

nummer, *angka*.

nummeren, *mĕmboeboeh angka*; genummerd, *bĕrangka*; ongenummerd, *tiada bĕrangka*.

nut, *goena, faedah*, Ar. *manfaăt*, Ar.; het — dat iets heeft, dat aan iets verbonden is, *pĕrgoenaăn*; welk — steekt er in, *apa pĕrgoenaännja?* —, leering, *pĕtoewa*; zonder — in dien zin, *dengan tidak pĕtoewa*; ten —te, *akan goena*; ten —te maken, aanwenden, *mĕmpĕrgoenakan*. — trekken, *mĕndapat faedah, bĕrolih faedah*; ten algemeenen —te, *akan goena orang sakalian*. — aanbrengen, *mĕmbĕri faedah, djadi bĕrgoena*; welk — heeft dat, *apa goenanja*; het heeft hoegenaamd geen —, *satoepon tiada goenanja*, b.v. *sĕsal dĕhoeloe pĕndapatannja, sĕsal kĕmoedian satoepon tiada goenanja*, berouw vooraf heeft zijn voordeel, naberouw is tot niets —, Sprw.

nutteloos, *tiada bĕrgoena, tiada bĕrfaedah*. — maken, *mĕnghabiskan*, b.v. maakt alle vergelijking —, *mĕnghabiskan sĕgala laksana*. —, ijdel, *sijasija*; te vergeefs, *tjoema-tjoema*.

nutten, *bĕrgoena kapada, mĕmbĕri faedah kapada*.

nuttig, *bĕrgoena, bĕrfaedah*; van personen ook *goenawan*, Skr. — voor, ook *tĕrpakai kapada*.

nuttigen, eten of drinken van Vorsten of aanzienlijken, *santap*, b.v. *soedah santap itoe laloe santap minoeman*, nadat (de spijzen) genuttigd waren nuttigde men de dranken.

nuttigheid, *goena, pĕrgoenaăn*. —, voordeel, winst, *laba, pĕrolehan*.

nuttiging, *pĕrsantapan*.

O.

o, Tuss. w. bij het aanspreken van gelijken of minderen, *hai;* van meerderen, *ja.* — God, *ja Allah, ja illahi.* — mijn kind, *hai anakkoe.*

oblie, *koewèh sèmprong.*

obligatie, *soerat hoetang;* rente gevende —, *soerat hoetang jang bèrboenga.*

oceaan, *laoetan bèsar, ségara,* Skr. *djaladèri* (Skr. *djaladhi*), *sèmoedèra,* Skr.; de groote of onbegrensde —, b.v. ten Westen van Sumatra of ten Zuiden van Java, *laoetan sèlèboe.*

och, ach, *adoeh, wah.* — lieve kind, *adoeh anang, adoeh anak.* — of, in gebeden, *moedah-moedahan kalaw, moedah-moedahan barang.* — arme, *sajang, kasihan.*

ochtend, *pagi, pagi hari;* vroeg in den —, *pagi-pagi;* morgen—, *esoek pagi;* den geheelen —, *sapandjang pagi.*

ochtenddauw, *èmboen pagi.*

ochtendeten, *makan pagi.*

ochtendgebed, der Mohammedanen, *sèmbahjang soeboeh.*

ochtendgloren, *tèrbit fadjar, fadjar mèrikah.*

ochtendgroet, *salámat pagi.*

ochtendkoelte, *sédjoek pagi.*

ochtendlicht, *tèrang pagi.*

october, *boelan Oktober.*

oculeeren, zie **enten.**

oefenen; zich —, *mèngoesahakan dirinja.* —, uitoefenen van een werk of bedrijf, *mèlakoekan, mèngèrdjakan* (van *kèrdja*). —, aanleeren, *bèladjar;* onderwijzen, *mèngadjar.* —, doen wennen, *mèmbiasakan.* — van de hand of vingers, door iets bij herhaling te doen, ook van mond of tong door opzeggen enz., *mèlampas;* de spieren —, *bèrsènam;* wraak —, *mèmbalas;* straf —, *mèngboekoemkan, mènjiksakan* (van *siksa*); gerechtigheid —, *mèlakoekan kaädilan;* godzaligheid —, *mèlakoekan ibádat, bèrboewat bakti;* macht —, *mèlakoekan koewasa;* geduld —, geduld leeren, *bèladjar sabar;* geduld met iets —, *mènsabarkan;* geweld —, *mènggagahi, mèngèrakan* (van *kèras*), *mèngèrasi;* weldadigheid —, *mèlempahkan kamoerahan, mèlakoekan kamoerahan;* zich in de eene of andere wetenschap —, *bèladjar,* zich in het Maleisch —, *bèladjar bèhasa Mèlajoe;* zich in het schrijven —, *bèladjar mènjoerat;* zich in den wapenhandel —, *bèladjar bèrmaïn sèndjata.*

oefening, *pèladjaran, oesaha.* — der spieren, gymnastische — houden, *bèrsènam.*

oefenplaats, exercitie-plein der soldaten, *tèmpat bèladjar bèrbaris.*

oefenschool, *tèmpat bèladjar.* Zie ook **school.**

oefentijd, *masa bèladjar.*

oefenuur, *koetika bèladjar.*

oei, tuss.w., *adoeh!*

oer, ijzererts, oergrond, *tanah bèsi.*

oerlang, *lapis tanah bèsi.*

oeros, *séladang, banteng.*

oester, *tiram;* soorten zijn: *tiram batoe, tiram bakau* en *tiram kèra;* op eene bijzondere wijze ingezouten —s, *pèkasam tiram.*

oesterbank, oesterput, plaats, waar oesters zijn, *pètiraman.*

oesterput, zie **oesterbank.**

oesterschelp, *koelit tiram.*

oesterverkooper, *orang bèrdjoewal tiram.*

oever, *tèpi;* van eene rivier, *tèpi soengai;* hooge en steile —, *tébing.* — van de zee, *pantai, tèpi laoet, tèpi pantai;* buiten zijne oevers treden, *mèlèmbaq, mèlampar;* langs den —, *sapandjang tepi, sapandjang pantai;* langs den — varen, *bèrlajar mènjoesoer pantai* (van *soesoer*); op den — van den dood, *hampir sampai adjal, hampir akan mati;* aan den — van het verderf, *hampir akan binasa.*

oeverbewoner, van de zee, *orang jang doedoeq dipantai;* van de rivier, *orang soengai, orang jang doedoeq ditèpi soengai.*

oeverduin, *bockit ditèpi laoet.*

oeverplant, rhisophoren, *pohon bakau.*

oeversnip, *boeroeng sikoedidi.*

oeverzand, *pasir ditèpi laoet.*

of, *ataw,* b.v, dit — dat, *ini ataw itoe;* goud — zilver, *pèraq ataw èmas.* — hoog, — lang, *ataw tinggi, ataw rèndah.* — bij algeheele onzekerheid, *entah,* b.v. — hij dood is, dan — hij leeft, dat weet ik niet, *èntah ija mati, èntah hidoep, tiada sèhaja tahoe;* hetzij verre — nabij, *baïk dekat, baïk djaoeh;* hetzij goed — kwaad, *maoe baïk, maoe djahat.* Soms wordt — in het geheel niet uitgedrukt, b.v. overwinnen of verliezen, *kalah mènanggoeng;* goed — kwaad, *baïk dja-*

hatnja; juist — onjuist, *salah bènarnja;* willen — niet, *maoe ta'maoe.* — tusschen twee Telwoorden wordt mede niet uitgedrukt, b.v. twee — drie personen, *doewa tiga orang;* vier — vijf maal, *èmpat lima kali;* veertien — vijftien mijl, *èmpat lima bèlas mil;* deze — gene, eenig persoon, wie ook, *salah sa'orang, barang sa'orang;* het een — ander, *salah soealoe, barang sasoealoe;* min — meer, *sèdikit banjak, banjak sèdikit.* — ook *kalau,* b.v. ga zien — hij thuis is, *pergilah mèlihat kalau ija diroemah;* vraag — zijne kwaal genezen is, *tanjalah kalau pènjakitnja soedah sèmboeh.* —, ook *maka,* b.v. pas had hij het gedronken — hij viel dood neder, *bèharoe diminoemnja maka rèbahlah ija mati.* —, hoezeer, hoewel, *bèrapa pon, maskipon, djikalau .... sakalipon,* b.v. of ge al schreeuwt, ik doe toch niet open, *bèrapa pon èngkau bèrtarèjak, tiada djoega akoe boekakan.* — ge al boos wordt, ik ga toch niet, *maskipon èngkau marah (djikalau èngkau marah sakalipon), tiada djoega akoe pèrgi.*

offer, *pèrsèmbahan, korbán,* Ar.; heidensch, brahmaansch —, *poedja,* Skr. *poedjaän;* bezwerings—, zoen—, — tot afwering, *semah, semahan;* onbloedig brand —, *homa,* Skr.; vrijwillig —, bestaande voornamelijk in maaltijden en gaven aan de armen, *sèdèkah,* Ar.; e. s. v. — tot herstel van zieken, bestaande uit een klein, rond vlechtwerk van bamboe of kokosbladeren, waarop men spijzen legt, en hier of daar neerzet, of op het water laat wegdrijven, *mèmboewang antjak* (van *antjak,* dat vlechtwerk), b.v. *maka djikalau pènjakitnja itoe tiada diboewang antjak, tiada akan sèmboeh,* als men voor zijne kwaal niet (zulk) een offer brengt, zal hij niet genezen. — op de graven van afgestorvenen, *sèdèkah arwah;* een — brengen, *mèmpersèmbahkan korbán, mèmbèri sèdèkah;* iets tot — maken, *mèngkorbánkan.*

offeraltaar, *mèdzbh.* Zie **altaar.**

offerande = offer.

offerbloed, *darah korbán.*

offerbrood, *roti pèrsèmbahan.*

offerbus, in eene moskee of kerk, *taboeng,* eigenl. eene groote bamboegeleiding met een nauwe spleet, ook wel gebruikt voor spaarpot.

offerdienst, *kabaktiaa dengan korbán.*

offerdier, *binatang korbán, binatang pèrsèmbahan.*

offeren, *mèmbawa korbán, mèmpersèmbahkan korbán, mèmoedja, mèmboewang antjak, mèmbèri sèdèkah.* Zie het onderscheid bij **offer;** iets —, *mempersembahkan, mèngkorbánkan, mènsèdèkahkan.* — op de graven van afgestorvenen, *mèmbèri sèdèkah arwah.*

offergave, *pèrsèmbahan, korbán, sèdèkah.* Zie **offer.**

offerkist, *pèti derma.*

offerlam, *anak domba korbán.*

offermaal, *sèdèkah.*

offerpenning, *derma, oewang derma.*

offerrijst, geel gekleurde rijst, die bij offers gebruikt wordt, *beras koenjit, beras koening.*

offervleesch, *daging korbán.*

offervuur, *api pèmbakar korbán;* heidensch —, *api pèmoedja* (van *poedja,* Skr.).

officie, *djabatan, djawatan.*

officier, inlandsch legerhoofd, *hoeloebalang;* Europeesch —, *opsir,* verb.; hun —, of officieren, ook: *orang bèsaraja.* — van gezondheid, *doktor soldadoe,* verb. — van justitie, fiskaal, *piskal,* verb. *pègawai jang mèndjaga oendang-oendang.* —, zie ook **legerhoofd.**

officiersrang, *pangkat opsir.*

ofschoon, *soenggoehpon, djikalau .... sakalipon, maski* (Port. masque), *maskipon,* b.v. — hij leelijk is, zijn hart is toch goed, *soenggoehpon boesoek roepanja, maka hatinja baik djoega.* — een storm het huis beukt, het zal niet vallen, *djikalau angin riboet sakalipon mènèmpoeh kapada roemah itoe, tiada djoega ija-itoe akan roeboeh.*

ogief, ojief, rechtlijnige holle en bolle insnijding voor lijstwerk, *koemai, koemai gèloegoer.*

ogiefschaaf, lijstschaf, *kètam pijau.*

oker, gele —, operment, *ortal, rètal.*

oksel, holte onder den arm, *kètèjak.*

okselhaar, *boeloe kètèjak.*

okselreuk, *baoe kètèjak.*

okselschrooi, *kekek.*

okselspier, *oerat kètèjak.*

okshoofd, *pipa.*

oleander, eene soort van bloemdragende heester, *pëdëndang.*

oleaster, *pohon zait hoetan.*

olie, *minjak;* kokos—, *minjak njioer, m. këlapa.* Deze wordt onderscheiden in twee soorten, nml. die geschikt is voor de spijsbereiding, *minjak makan,* en die voor de lamp, *minjak pasang, minjak lampo, minjak pëlita;* aetherische —, zooals in de schil van een oranje-appel, *tjiar;* welriekende —, *minjak jang haroem bawonja, minjak wangi;* allerlei welriekende —en, *minjak baoe-baowan.* —, die door bijmengsels welriekend gemaakt is, *minjak bërkasai;* e. s. v. welriekende —, *minjak atar* (van *ātar,* Ar.); e. s. v. welriekende —, *partil,* b.v. *maka nenek kabajan itoepon datanglah mëmbawa boenga, diboeboehnja partil,* en het oud grootje kwam bloemen brengen, waarop zij welriekende — deed; op de hand gedragen als een pot vol —, *ditating sapërti minjak jang pënoeh,* Sprw. d. w. z. iets of iemand met groote zorg behandelen.

olieachtig, oliehoudend, *bërminjak, ada minjaknja.*

oliebak, *tëmpat minjak.*

oliebol; e. s. v. —, *djagoeng linting.*

olieboom, zie **olijfboom.**

oliedroesem, *tahi minjak.*

olie-en-azijnstelletje, op pootjes, *tjëruna tjoeka-minjak.*

olieflesch, *sërahi minjak, botol minjak.*

oliekoek, *djëmpoet-djëmpoet;* e. s. v. platten — met gaatjes, *djëram-djëram.*

oliekruik, *boeli-boeli minjak.*

olielamp, *lampo minjak.*

oliemaat, *takar minjak.*

oliemolen, *pëngapitan minjak, pënggilingan minjak.*

oliën, *mëmpërminjakkan, mëminjaki, mëmboeboeh minjak, mënjapoe dëngan minjak* (van *sapoe*).

oliepapier, *kartas minjak.*

oliepers, *pëngapitan minjak, këmpaän minjak.*

oliepit, een pit in olie gedoopt om bij te lichten, *soeloeh.*

oliepot, *bëdjanah minjak.*

olierijk, *banjak minjaknja.*

olieslager, *pëngapit minjak, pëngëmpa minjak.*

olieslagerij, *pëngapitan minjak, pëkëmpaän minjak.*

oliesteen, *batoe asah dëngan minjak.*

olieton, olievat, *tong minjak.*

olieverf, *tjat minjak.*

olieverkooper of olieverkoopster, *orang bërdjoewal minjak.*

olievet, *lëmak minjak.*

olievlek, *noda minjak.*

oliezaad: het indische —, sesamum indicum, *lënga, bidjen, widjen,* Jav.

oliezacht, *sapërti minjak lëmboetnja.*

olifant, *gadjah,* Skr. *bëraa;* een lok—, *tjoewak;* een woedende —, voornamelijk een, die zich in den bronsttijd van de kudde heeft afgezonderd, *gadjah mëta;* de — die gewoonlijk door den Vorst bereden wordt, *gadjah kanaïkan baginda;* de Rijks—, *gadjah karadjaän,* meestal een witte, *gadjah poetih.* —en met elkander laten vechten, *bërdjoewangkan gadjah.*

olifantenjager, *pawang gadjah, boemoer,* ook *boemoe.*

olifantenkraal, *kandang gadjah.*

olifantentemmer, *pawang gadjah, boemoer.*

olifantshaak, ijzeren haak om een olifant te besturen, *koesa, angkoesa,* Skr.

olifantshuid, *koelit gadjah.*

olifantsleider, cornac, *pawang gadjah.*

olifantslinnen, e. s. v. wit katoen, waarop een olifant afgebeeld is, *kain gadjah.*

olifantstand, *gading;* één —, *sapoetjoek gading;* een paar —en, *gading sakapala.* —, ivoor, ook *danta,* Skr.

olifantssnuit, *boelalai gadjah.*

olijf, *zait,* Ar. *boewah zait.*

olijfberg, *boekit zaiton.*

olijfboom, *pohon zait.*

olijfolie, *minjak zait.*

olm, de boom, *pohon dardar,* Ar.

olographisch, *soeratan tangan sëndiri.*

om, Vrz. rond, *koeliling,* b.v. — de tafel, *koeliling medja.* — de stad, *koeliling nëgari.* Niet altijd is het in dezen zin met *koeliling* weer te geven, b.v. een gordel — het lijf, *ikat dipinggang;* een hoofddoek — het hoofd winden, *mëlilitkan dëstar pada kapala;* de pijlen snorden — zijn hoofd, *sëgala anak panah itoe bërdëngoeng laloe dari kapalanja.* —, richting aanwijzend, *ka,* b.v. —hoog, *ka'atas.* —laag, *kabawah.* — de Noord varen, *bërlajar ka'oetara.* — de Oost houden, *mëmbelokkan përahoe katimoer.* —, plaats aanwijzend, *di,*

b.v. —hoog zijn, *ada di-atas*. —laag zijn, *ada dibawah*. — het lijf, *pada toeboeh, dibadan*. —, voorbij, afgeloopen, *soedah, habis*. —, ten einde, opdat, *akan, soepaja:* weinig — het lijf hebben, fig. *tiada bĕrapa goenanja, tiada bĕrapa faedahnja;* de armen — iemand slaan, *mĕndakap*, d. i. omarmen; iets —handen hebben, *ada kĕrdja*. —, tijd en hoeveelheid aanwijzend, *kira kira, lĕbih koerang*, b.v. — negen uur, *kira-kira poekoel sambilan*. — Nieuwjaar, *kira-kira tahoen bĕharoe;* hij is — de zestig, *kira-kira ĕnam poeloeh tahoen oemoernja;* lĕbih koerang ĕnam poeloeh tahoen oemoernja. — te, gevolgd door een Werkw. wordt soms teruggegeven met *hĕndak*, soms met *pĕri*, b.v. om te nemen, *hĕndak mĕngambil;* om te verklaren, *pĕri mĕngatakan;* soms met *pada*, b.v. *pada mĕnjatakan*, om in het licht te stellen. — de twee uren eens innemen, *tijap-tijap doewa djam sakali makan obat*. — de tien jaren wordt het eens nagezien, *tijap-tijap sapoeloeh tahoen sakali dipĕriksa*. — beurten, *bĕrganti-ganti, bĕrgilir-gilir*. — en — elkander afwisselend, *ganti-bĕrganti*. — en —, — den ander b.v. van kornlen van verschillende kleur, die men naarrijgt of van boomen, die men plant, etc., *bĕrsĕlang-sĕlang, bĕrsĕlang-sĕling*. — den anderen dag, *sahari lĕpas sahari, sĕlang sahari, lat sahari*. — den derden dag, *sĕlang doewa hari, lat doewa hari*. Zie ook bij **ander** en **overslaan**; het een — het ander, *bĕrsĕbab soeatoe dĕngan soeatoe;* 't is lood — oud ijzer, — het even, *sama djoega, sĕtali tiga oewang;* leer — leer, *djahat dibalas dĕngan djahat;* werken — brood, *bĕkĕrdja hĕndak* (of *akan*) *mĕndapat rĕzĕki, mĕntjĕhari kahidoepan;* dienen — loon, *makan opah, makan gadji;* oog — oog en tand — tand, *mata akan ganti mata, gigi akan ganti gigi;* drie stuks (van vruchten) — een duit, *tiga bidji sadoewit*. — niet, *tjoema-tjoema, karĕna Allah, dĕngan tiada bajaran*. —, gevolgd door de onbep. Wijs van het Ww. is meestal *hĕndak*, b.v. — te stelen, *hĕndak mĕntjoeri;* ik kom — te vragen, *hamba datang ini hĕndak mĕminta;* ik kom — uwe ziel weg te nemen, *sĕhaja datang ini hĕndak mĕngambil njawamoe;* 't is heel goedkoop, bijna — niet, *moerah sakali, hampir tiada harganja;* al mijne moeite was — niet, *tjoema-tjoema sĕgala pĕnatkoe* (of *lĕlahkoe*). — iets geven, *fadlooli akan, pĕrdoeli akan, mĕngendahkan;* niet — iets geven, *tiada fadlooli akan, tiada mĕngendahkan*. — reden, *karĕna, karĕna sĕbab*, b.v. — al die goede woorden, *karĕna sĕbab sĕgala pĕrkataan jang baik itoe*. — Gods wil, *karĕna Allah;* als het niet was — hem, *djikalau tiada karĕna dia* (of *karĕnanja*); ik prijs u — uwen ijver, *akoe mĕmoedji toekan sĕbab radjinmoe*. — vele redenen, *atas bĕbĕrapa sĕbab*. —, aan, ten opzichte van, *akan*, b.v. — iets denken, *ingat akan;* met verlangen — iemand of iets denken, *tĕrkĕnangkan*. — hulp vragen, *minta toeloeng*. — zegen vragen, *minta bĕrkat*. — geld verlegen zijn, *kakoerangan oewang*. — iemand roepen, *mĕmanggil sa'oerang;* zij is gegaan — eieren, *ija soedah pĕrgi mĕmbĕli tĕlor;* stuur gauw — den smid, *lĕkas soeroeh panggil toekang bĕsi*. — eene boodschap gaan, *pĕrgi mĕmbĕli apa-apa;* het is hem alleen — geld te doen, *oewang djoega jang dizĕhadjakannja;* het is hem alleen — kundigheden te doen, *ilmoe djoega jang ditoentoetnja*. — de grap, *hĕndak bĕrgoeraa sĕhadja, hoewat main sĕhadja*. — strijd, *rĕboet-rĕboetan*. — het hardst, *bĕrkĕraskĕrasan, bĕrlĕkas-lĕkasan, bĕrloemba-loembaän*. — kort te gaan, *hĕndak mĕngambil simpannja*. — eens een voorbeeld te nemen, bij voorbeeld, *oepamanja, mitsalnja*. —, een doel, bestemming of strekking aanduidende, *akan, hĕndak*, ook *oentoek*, b.v. — morgen te eten, *oentoek makan esoek*, letterl. deel voor; zooveel als noodig is — gegeten te worden, *sa'oentoek makan*. —, Bijw. van tijd. *soedah latoe*, b.v. het uur is —, *waktoenja soedah laloe;* een uur is —, *soedah laloe sadjam;* de wind is —, *angin soedah bĕralih*. — het leven, — hals, *soedah mati*. — het leven brengen, *mĕmboenoeh, mĕngambil njawa*. — zijn geld en goed geraken, *kahilangan sĕgala harta-bĕndanja*. — terug te komen tot mijn verhaal, *kĕmbalilah akoe mĕntjĕritĕrakan*. — iets wedden, *bĕrtaroh*. — zijn, van een weg, *lĕbih djaoeh*. —, in de beteekenis van ter, *pada*, b.v. — te ver-

klaren, ter verklaring, *pada mĕnjatakan*. — te zeggen, *pada mĕngatakan*.

omarmen, *bĕrdĕkap, mĕndĕkap, mĕmĕlocĕk* (van *pĕlocĕk*); elkander omarmen, *bĕrdĕkap-dĕkapan*.

omarming, *pĕlocĕkan, dĕkapan, pĕmĕlocĕk*.

ombinden, *mĕngikat*. —, omwinden, zie ald.

ombrengen, dooden, *mĕmboenoeh*; met den meest wreeden dood —, *mĕmboenoeh dĕngan saidjahat boenoeh*.

ombuigen; omgebogen, zie **omliggen.** — van een steekwapen of snijdend werktuig, *beloet*.

omdat, *karĕna*, Skr. *sĕbab*, Ar. —, daar, dewijl, *sĕdang, tĕgal*.

omdeelen, *mĕmbĕkagi-bĕkagi*.

omdijken, *mĕngikat bĕrkoeliling*.

omdoen, van een kleedingstuk, *mĕmakai, mĕngĕnakan* (van *kĕna*). —, aangorden van een zwaard enz., *mĕnjandangkan* (van *saudang*). —, omwikkelen, zie ald.

omdolen, *mĕngombara* (van *kombara*), *kĕlana, bĕridar-idar*.

omdoling, *kombara, pĕridaran*.

omdraaien, bedr. *mĕmoetar* (van *poetar*), *mĕmoesingkan* (van *poesing*, draaien om een middelpunt); den nek —, *mĕmoetas* (van *poetas*, wringen). —, zich afwenden van iemand, hem ontrouw worden, fig. *bĕrpaling haloewan*; zich —, *bĕrpaling dirinja*. —, keeren, wenden, rechtsomkeer maken, *mĕngĕrak* (van *ĕrak*). —, veranderen, b.v. van den wind, *bĕralih*. —, omwentelen, *bĕridar, bĕrkisar*.

omdracht, plechtstatige —, *pĕrarakan*; eene — houden, *bĕrarak*;

omdragen, ronddragen, *mĕmbawa koeliling*; plechtstatig —, *mĕngarak*.

omdraven, *bĕrlari koeliling*.

omdrentelen, *bĕrdjalan-djalan koeliling*.

omdrijven, met den stroom, *hanjoet bĕrkoeliling*; zwevend —, *mĕlajang-lajang bĕrkoeliling*.

omdrogen, met een wrijf- of vaatdoek van borden, kopjes enz., *mĕngĕsot* (van *kĕsat*).

omduwen, *mĕnoelak sampai djatoh* (van *toelak*).

omdwalen, *sĕsat bĕrkoeliling, mĕngombara* (van *kombara*), *kĕlana*. —, ronddoolen, ook alleen *bĕrkoeliling*, b.v. in de buurten —, *bĕrkoeliling dalam kampoeng-kampoeng*.

omdwarrelen, *bĕrpoesing-poesing*.

omelet, *dadar, koewek dadar*.

omfladderen, b.v. van vlinders enz., *mĕngatoeng-atoeng bĕrkoeliling*.

omfloersen, *mĕnjĕloeboeng* (van *sĕloeboeng*).

omgaan, met een persoon, *bĕrkĕnal-kĕnalan*; vertrouwelijk — met, *bĕramah-ramahan dĕngan, bĕrdjinak-djinakan dĕngan*; vriendschappelijk met elkander —, *bĕrsohbat-sohbatan*; in het geheim met elkander — in ongeoorloofde betrekking, *sabambangan*; op ongeoorloofde wijze met elkander — van jongelieden van beiderlei kunne, *main moeda*. —, rondom iets gaan, *bĕrdjalan koeliling*, b.v. om de stad gaan, *bĕrdjalan koeliling nĕgari*. — in iemands gemoed, *ada didalam hatinja*. Zie ook bij **hart:** men kon op zijn gelaat lezen wat er in zijn gemoed omging, *isi hatinja itoepon kalihatanlah pada moekanja*; er gaat veel om, er is veel drukte, *ramai sukali*; er is veel aftrek (van koopwaar), *banjak lakoe*; er gaat iets om, er is een geschil, *ada pĕrsĕlisihan, ada soeatoe pĕrkara*; buiten iemand —, zonder zijn weten, *dĕngan tiada satahoe*; buiten iets —, *diloewar*. —, ronddraaien, zie ald.; de dag ging om, *habislah hari itoe, soedahlah hari itoe*. — van een praatje, gerucht, *pĕtjahlah chabar*. — in de stad, *bĕrdjalan koeliling dalam nĕgari*; goed met iemand —, *bĕrlakoe kapada sa'orang dĕngan baik*; slecht met iemand —, *bĕrlakoe kapada sa'orang dĕngan djahat*; hij weet met kinderen om te gaan, *tahoelah ija bĕramah-ramahan dĕngan boedak-boedak*; met kinderen weten om te gaan, ook *tahoe bĕramah*; met Vorsten weten om te gaan, *tahoe bĕradja-radja*; goed met een dier —, *mĕnĕliharakan soeatoe binatang baik-baik*; mannen die gewoon zijn met vee om te gaan, *orang jang biasa mĕnĕliharakan binatang*; met iets —, het hanteeren, *mĕndjabat, mĕmĕgang* (van *pĕgang*), b.v. met het geweer —, *mĕndjabat bĕdil*; ik heb nooit met wapens omgegaan, *tiada tahoe sĕkaja mĕndjabat sĕndjata*; die met pik omgaat, wordt er mede besmet, *sa'ĕkoer karbau mĕmbawa loempoer, samoeka karbau*

tĕrpalet-palet, d. i. één buffel brengt den modder aan, al de buffels worden aangesmeerd, Sprw.; onbesuisd met iemand of iets —, *mĕmboewat boetatoeli*; onverschillig met iets —, *mĕnjĕmbarangkan* (van *sĕmbarang*), *mĕnjambalewakan* (van *sambalewa*); met leugens —, *soeka bĕrdoesta, biasa bĕrdoesta*; met bedrog —, *soeka mĕnipoe* (van *tipoe*), *biasa mĕnipoe*; bij de huizen —, *bĕrdjalan daripada saboewah roemah datang kapada saboewah roemah*; met koopwaren, *mĕndjadjah*; doen —, b.v. van den beker, iets ter bezichtiging enz., *mĕngidar-idarkan*; een kwartier is omgegaan, *soedah laloe sapĕrĕmpat* (*sasoekoe*) *djam*; met de —de post, *dĕngan pos jang baliĕ*.

omgang, gang rondom, *djalan koeliling, idar*. — met menschen of zaken, zie **omgaan**; den — doen in den tempel te Mekka, *bĕrboewat tawáf dalam masdjid alharám*; ongeoorloofden — met elkander hebben van jongelieden van beiderlei kunne, *main moeda, bĕrmain moeda*; in het geheim met elkander ongeoorloofden — hebben, *sabambangan*. —, gedrag, *tingkahlakoe*; grof in den —, *kasar tingkahlakoe*. —, plechtige optocht, *pĕrarakan*; zulk een — doen, *bĕrarak*; de eigenlijke — van zulk een processie is, *idaran* (van *idar*); de rechtbank van —, *rad sambarg, rad koeliling*.

omgebogen, zie bij **omliggen**.

omgekeerd, *tĕrbaliĕ*. — staan, van holle voorwerpen, b.v. kommen, glazen, vaartuigen enz., *loekoep*.

omgekocht, *kĕna ĕmas, makan soewap*.

omgekruld, van een olifantssnuit, *gĕmoeloeng*. —, omgeslagen, neerhangend van de onderste oogleden, *bĕlengset*. —e lippen, die naar boven vooruitsteken, *bibir bĕrdjongkat*.

omgelegen landen, environs, *djadjahan, daĕrah*, Ar.

omgeven, *mĕngoelilingi* (van *koeliling*). —, omringen als een cirkel of boog, *mĕlengkoeng*, b.v. door koraalriffen —, *dilengkoeng karang*. —, omwikkelen met iets, *mĕmaloet*. — zijn in dien zin, *tĕrpaloet*. — met eene boogvormige buiging, zooals b.v. een dock den hals, *mĕngĕloeng* (van *kĕloeng*, boogvormige buiging). — zijn, van een Vorst door zijne ministers, ambtenaren, officieren enz., *dihadap*. —, zie ook **omsingelen**.

omgeving, van een Vorst, *sĕgala orang jang mĕnghadap* (of *jang hadlir*). —, al wat rondom iets of iemand zich bevindt, *barang jang koeliling*.

omgieten, omsmelten, *mĕlĕboer*. Ook fig. van datgene, wat iemand vroeger geleerd heeft.

omgooien, van zware voorwerpen, *mĕmoembangkan* (van *toembang*)

omgorden, van een zwaard enz., *mĕnjandangkan* (van *sandang*, band, riem of koppel, die over één schouder gaat). — van de lendenen, *mĕngikat pinggang*; de borst —, van vrouwen, *bĕrkĕmban*. — van kleederen, *mĕngĕnakan pakajan* (van *kĕna*); met een dijk —, *mĕngikat dĕngan tambak* (of *tarbis*); met eene gracht —, *mĕlengkoeng dĕngan parit*.

omgraven, van den grond, *mĕnggali*; graven rondom iets, *mĕnggali koeliling*; grachten rondom iets graven, *mĕmboewat parit koeliling*.

omgraving, rondom iets, *galian koeliling*. —, gracht, *parit koeliling*.

omgrenzen, *djadi pĕrhinggaän koeliling*.

omgrenzing, *pĕrhinggaän koeliling*.

omhaal, van woorden, *landjoet pĕrkataän, pĕrkataän landjoet*; geen — van woorden gebruiken, *tiada mĕlandjoetkan pĕrkataän*.

omhalen, b.v. van kleedingstukken enz., *mĕngait pada lobang lain* (of *pada tĕmpat lain*).

omhakken, van groote boomen of andere zware voorwerpen, *mĕnĕbang* (van *tĕbang*). — van struikgewas, *mĕnĕbas* (van *tĕbas*); allerlei —, zoowel boomen als struikgewas, zooals dat bij het ontginnen van een bosch geschiedt, *mĕnĕbang-mĕnĕbas*; omgehakt hout, *tĕbangan*; omgehakt kreupelhout, *tĕbasan*. — van den grond met een hak, zooals de inlander doet i. pl. v. spitten, *mĕntjangkoel*; *mĕmatjoel* (van *patjoel*, Jav.).

omhakking, *pĕnĕbangan, pĕnĕbasan*.

omhalen, alles overhoop halen, *mĕmbongkar-bangkir*. —, omverhalen, b.v. een huis enz., *mĕroeboehkan, mĕrombak*.

omhangen; een kleed —, gebruiken, *mĕmakai* (van *pakai*); een zwaard —, *mĕnjandangkan pĕdang* (van *sandang*). Ook van een belletje om den hals —. —, op eene andere plaats hangen, *mĕnggantoeng ditĕm at lain*. —, vast-

hechten, *mënjangkoetkan* (van *sangkoet*), b.v. hij hing zijne pijl en boog op zijn rug, *dan buesuer-panah disangkoetkanja dibelakangnja*; iemand een gouden keten —, *mëngaloengkan orang dëngan rantai emas* (van *kaloeng*). —, zie ook **omhullen.**

omhebben, van een kleed enz., *pakai*; met bepaald obj. *bërpakaikan.*

omheen, *koeliling, bërkoeliling*; de gracht daar —, *parit jang koeliling itoe*; het land daar —, *tanah jang koeliling itoe*; het omliggende land, *djadjahan, dairah*, Ar.

omheinen, *mëmagari* (van *pagar*, heining), *memagari koeliling.*

omheining, *pagar*; tot — hebben, *bërpagarkan*; van eene — voorzien, *mëmagari.* — van latten, *pagar Malaka.* —, die ook van boven dicht is, ter bescherming van planten, *toerau.* — van doornen, *pagar doeri*; van bamboe, *pagar boeloch*; van palm boomenhout, *pagar roejoeng*; van het hout van den waterpalm, *pagar niboeng.* —, van boven met opstaande bechten, *pagar tënggaloeng.*

omhelzen, *mëmëloek* (van *pëloek*), *mëndekap*; den hals —, *mëmëloek leher*; het lichaam —, *mëmëloek toeboeh, mëndekap toeboeh*; elkander —, *bërpëloek-pëloekan.* —, aannemen, *mënërima* (van *terima*). — van eenen godsdienst, *masoek agama*; den Mohammedaanschen godsdienst —, *masoek islâm*; den Christelijken godsdienst —, *masoek maschi, masoek sërani*; het —, Zelfst. nw. *pëloek*; het — en kussen, *pëloek-tjioem.*

omhelzing, *pëloek*; ëene —, *sakali pëloek.* —, omarming als maat, *pëmëloek.*

omhoepen, *mëndjimpai, mëmasang simpai* (van *pasang*), *mëngënakan simpai* (van *këna*).

omhoog, *naïk, ka-atas.* — gaan, stijgen, *naïk, naïk ka-atas.* — stuiven, vliegen, *berbangkit bërbang ka-atas.*

omhoogdrijven; omhoog gedreven door den wind, *dibërbangkan angin naïk.*

omhoogheffen, *mëngangkat naïk.*

omhouden, niet afleggen, *tiada mënanggalkan* (van *tanggal*).

omhouwen, van boomen, palen enz., *mënëbang* (van *tëbang*). — van kreupelhout enz., *mënëbas* (van *tëbas*). — met een houwer, *mëmarang.*

omhouwing, van boomen, *pënëbangan.* — van kreupelhout, *tëbasan.*

omhullen, *mënjeloeboeng*; omhuld worden of zijn, *diseloeboeng*; omhuld als daad van het subj. *berseloeboeng*; id. als accident, *terseloeboeng*; iets —, *mënjeloeboengkan*; omhuld zijn met, *berseloeboengkan*; zich — met, *menjeloeboengkan dirinja dëngan.* —, ook *mëngëloeboeng* (van *këloeboeng*). — met een sluier, *mënoedoengi* (van *toedoeng*). —, omwinden, omzwachtelen, *mëmbëbat.* —, omkleeden, *mëngoelas.*

omhulsel, *seloeboeng, këloeboeng.* —, huid, *koelit.* —, scheede, *saroeng, rangka.* Dit laatste ook fig. van het lichaam met betrekking tot de ziel. —, bekleedsel, *oelas.*

omhutsen, *mëngatjau* (van *katjau*).

omkantelen, zie **kantelen.**

omkappen, zie **omhakken en omhouwen.**

omkeeren, onz. Ww. *balik*; bedr. Ww., *mëmbalikkan*; 't onderste boven keeren, *mëmbalik bëlah, mëmbalik songsang*; omgekeerd, 't achterste voor, van een kleed, *bokong, balik bokong.* Ook van een proces, waarin de beklaagde als klager optreedt; het hoofd —, *bërpaling kapala.* —, zich afwenden, *bërpaling dirinja*; zich —, heengaan, *balik bëlakang.* —, veranderen, trans. *mëngobahkan*; intr. *bërobah*; omgekeerd, *bërbalik*; het omgekeerde van iets, *balikuja.*

omkijken, *mënolih* (van *tolih*); naar alle zijden —, *tolih-mënolih.*

omkleeden, *mënjaloet* (van *saloet*).

omkleedsel, *saloetan*; ook soms *koelit.*

omklemmen, zie **omknellen.**

omklinken, met een omroepersbekken, *mëntjauangkan, mëmomongkan.*

omknellen, zooals een elastieke ring om den arm, *mëatjëngkam.*

omkomen, sterven, *mati.* —, vergaan, in het verderf storten, *binasa*; doen —, in dien zin, *mëmbinasakan*; er mede —, genoeg doen zijn, *mëntjoekoepkan.* —, van den tijd, *laloe.* —, voorbijkomen van eene plaats, *laloe, lëpas.*

omkoopbaar, *dapat disoewapi.*

omkoopen, *mëmberi soewap, mëngekol* (van *kekol*, steekpenning). —, met goud of geld, *mëngëmasi.* —, geld of goed in handen stoppen om iemand voor zijn doel te winnen, *mënjorong* (van *sorong*); omgekocht worden, zich laten

—, *kena opah, kena emas, makan soewap, kena sorong*; door een vuig loon omgekocht worden, *disoewapkan tahi dan ajar kentjing*.

omkooper, *orang jang memberi soewap, o. j. mengemasi, o. j. menjorong*.

omkoopprijs, *oewang soewap*.

omkrabben, van den grond, *menggaroek*; met de pooten den grond —, zoonals b.v. de kippen doen, *mengaisngaïs* (van *kais*).

omkransen, met bloemen, *mengenakan karangan boenga* (van *kena*).

omkronkelen, *melilit*.

omkrullen, van den rand van iets, zoodat de binnenkant zichtbaar wordt, b.v. de lippen, *menjingsing* (van *singsing*). — van de onderste oogleden, zoodat de binnenkant daarvan te zien is, *kenset, belenset*. —, optrekken, b.v. van nat leder in de zon, *geringsing*. Zie ook **krullen.**

omkuieren, *berdjalan-djalan koeliling*.

omlaag, naar beneden, *kabawah*; naar — gaan, *toeroen, toeroen kabawah*. —, beneden, *dibawah*.

omlegeren, van eene stad of vesting, *mengepoengi* (van *kepoeng*).

omleggen, omkeeren, *membalik belah*. —, op eene andere plaats leggen, *memindahkan* (van *pindah*). — met een band of rand, *mengikat*; leggen van iets rondom iets anders, *memboeboeh koeliling*, b.v. suiker om iets leggen, *memboeboeh goela koeliling*.

omlegsel, band om iets, *ikat, tjintjin, simpai*. Zie bij **band.**

omleiden, rondleiden, *membawa koeliling, menghantar koeliling*; bij de hand —, *memimpin koeliling* (van *pimpin*). — van het gemoed, *mentjenderoengkan hati*. —, langs een anderen weg leiden, *membawa daripada djalan jang lain*. Zie **leiden.**

omlichten, *memerangi koeliling* (van *terang*).

omliggen, omgevallen zijn, *terbalik*. —, van de onderste oogleden, *belengset*. —, van een mes of dergel. voorwerp, *bengkoeng*; met verscheid., *bengkang-bengkoeng*; rondom liggen, *koeliling*, b.v. de —de dorpen, *segala doesoen jang koeliling*.

omliggend = omliggen.

omlijsten, *mengandang* (van *kandang*, omlijsting van een geschrift, brief enz.).

omloop, omwenteling, *peridaran, perkitaran*, —, kring, kreits, *daur*, Ar. een — volbrengen, *mendaur*; de — van zon, maan en sterren, *peridaran matahari boelan dan segala bintang*; de — van het bloed, *djalan darah*; de — van geld, *djalan oewang*; valsch geld in — brengen, *mendjalankan oewang lantjoeng*; in — zijn van een gerucht, *berpetjah-petjah chabar*.

omloopen, rondom iets loopen, *berdjalan koeliling*; in de buurten —, *berdjalan koeliling dalam kampong-kampong*, ook *beridar-idar*. — van den wind, *beralih*. — van een rad enz., *berpoesing, berkisar*. — van het hoofd, *poesing kapala*. — van zon, maan of sterren, *beridar*. —, voorbijgaan van den tijd, *laloe*. — van een gerucht, *berpetjah-petjah*. —, omverloopen, *menempoeh sampai djatoh* (van *tempoeh*). —, van stroomend water, *mengalir koeliling*.

ommelanden, *djadjahan, daërah*, Ar.

ommestaand, *jang berdiri koeliling*.

ommezien; in een —, *dengan sakedjap mata*.

ommezijde, *balik, sabelahnja*.

ommuren, *memagari dengan tembok berkoeliling, mendindingi koeliling dengan tembok*.

omnibus, groot rijtuig, *kareta tambangan*.

ompalen, *mentjatjak koeliling*.

omperken, *memagari koeliling* (van *pagar*).

omplakken, *menempel koeliling* (van *tempel*).

omplaksel, *tempelan*.

omplanten, rondom iets planten, *menanam koeliling* (van *tanam*).

omploegen, *menenggala* (van *tenggala*); *melockoe*, Jav.

omploffen, van zware voorwerpen, *djatoh bedentam*.

omplooien, *melisoe berkoeliling, melipit berkoeliling*; omplooid, zoonals b.v. de hoek van een vel papier bij het inpakken van iets, *leppeh*.

ompraten, *mentjenderongkan* (of *memboedjoek*) *dengan perkataän manis*.

omprater, *pemboedjoek dengan perkataän manis*.

omranden, een rand of lijst om iets maken, *mengandang* (van *kandang*); rondom een vijver enz., *mengikat*.

omreiken, iets laten rondgaan, b.v.

spijzen of dranken, *mĕngidar-idarkan*.

omrennen, *bĕrlari koeliling*.

omrijden, met een rijtuig, *bĕrkareta koeliling*; te paard, *bĕrkoeda koeliling*.

omringen, *mĕngoelilingi* (van *koeliling*), omgeven in een cirkel of boog, *mĕlengkong*, b.v. *dilengkong karang*, door koraalriffen omringd. —, omgeven, van een lijst enz., *mĕngandang* (van *kandang*, dat wat iets omgeeft). —, van eene groote menigte menschen of dieren, *mĕngĕroemoeni*, b.v. door vijanden omringd, *dikĕroemoeni moesoeh*; door mieren omringd, *dikĕroemoeni sĕmoet*; door bijen omringd, *dikĕroemoeni tĕbah* enz.; omringd zijn door, van een Vorst, *dihadap*, b.v. *maka baginda pon dihadap olih sĕgala mantĕri, pĕgawai, hoeloebalang*, de Vorst nu was omringd door al de ministers, ambtenaren en officieren; met een muur, heg, schutting enz. —, *mĕmagari* (van *pagar*); met een rand of dijk —, *mĕngikat*; eene vesting —, insluiten, *mĕngĕpoeng* (van *kĕpoeng*); met batterijen, *mĕngoehoe-ngoehoeï koeliling* (van *koeboe*). Zie ook **omsingelen.**

omroepen, bij bekkenslag bekend maken, *mĕntjanang*; met bep. obj. *mĕntjanangkan*. — onder het slaan van de mongmong, eene andere soort van bekken, *mĕmong-mongkan*. —, overal bekendmaken zonder bekkenslag, *mĕnjĕrantakan* (van *sĕranta*). —, met koopwaar enz., *bĕrsĕroe-sĕroe koeliling*.

omroeper, bij bekkenslag, *pĕntjanang*.

omroepersbekken, *tjanang, gĕmbreng*, Chin. —, kleine gong, *mongmong*.

omroeren, *mĕngatjaukan* (van *katjau*). — met een spaan of spatel, *mĕnjoedip* (van *soedip*). — met de handen, *mĕrajau*. — van gekookte granen, om ze gelijkmatig gaar te laten worden, *mĕngarik* (van *karik*). —, door elkander roeren, b.v. rijst met melk, deeg met gist, *mĕngaron*. —, dooreen roeren, zie ook bij **roeren.**

omroelsel, *katjauwan, rajauwan, aroenan*.

omrollen, *djatoh tĕrgoeling, rĕbah tĕrgoeling*. —, voortrollen, bedr. *mĕnggoelingkan*.

omruilen, zie bij **ruilen.**

omrukken, *mĕnjentak sampai roeboeh* (van *sentak*).

omsabelen, *mĕmarang sampai rĕbah* (van *parang*).

omschaduwen, *mĕmbajangi koeliling, mĕnaoengi koeliling* (voor *koeliling* ook *pada sĕgala pehak*).

omschansen, *mĕngoeboe-ngoeboeï koeliling* (van *koeboe*).

omschansing, *pĕrkoeboean*.

omscheppen, eene andere gedaante geven, *mĕndjadikan lain roepa*. —, metamorphoseeren, *mĕndjĕlĕmakan*.

omschepping, metamorphose, *pĕndjĕlĕmaän*.

omschijnen, *bĕrsinarkan koeliling, mĕngoelilingi dĕngan tjahajanja*.

omschikken, *mĕngĕsak* (van *kĕsak*), b.v. schik naar rechts om, *kĕsak-lah kakanan*.

omschoeien, *mĕmboeboeh ambaroe koeliling*.

omschommelen, overhoop halen, *mĕmbongkar-bangkir*.

omschoppen, *mĕnĕndang sampoi djatoh* (van *tĕndang*).

omschorsen, *mĕmboeboeh koelit koeliling*.

omschrift, *soeratan koeliling*.

omschrijven, definieeren, *mĕngifatkan* (van *sifat*, Ar.), *mĕmĕrikan* (van *pĕri*). —, schrijven rondom iets, *mĕnjoeratkoeliling*. —, verklaren, *mĕnjatakan* (van *njata*), *mĕnĕrangkan* (van *tĕrang*).

omschrijving, verklaring, *katĕrangan, kanjataän*. Zie ook **voorstelling.**

omschudden, *mĕngatjau* (van *katjau*). —, zooals b.v. in eene flesch, *mĕngotjok* (van *kotjok*).

omschuiven, zie **omschikken.**

omschutten, *mĕndindingi*. —, omheinen, *mĕmagari* (van *pagar*).

omsingelen, van eene stad, vesting enz., *mĕngĕpoeng* (van *kĕpoeng*); omsingeld in dien zin, *tĕrkĕpoeng*; omsingeld worden, *dikĕpoeng*; rondom door vijanden omsingeld, *dikĕpoeng moesoeh bĕrkoeliling*. — van een vijand, ook *mĕngĕloengi* (van *kĕloeng*).

omslaan, omvallen, van zware voorwerpen, *toembang*, van minder zware, *tĕrbalik*, b.v. het rijtuig sloeg om, *karetanja tĕrbalik*. Zie **omvallen;** zich een kleed —, *mĕnjĕloeboengkan dirinja dĕngan kain* (van *sĕloeboeng*); een doek of wapen —, ook *mĕnjangkoetkan* (van *sangkoet*). — van een doek of sjawl, *mĕnjĕlendang* (van *sĕlendang*). — van een touw of band om iets, *mĕngikat*, b.v. een gordel —, *mĕngikat pinggang*, d. i. den middel binden. —, omwikkelen

met doek enz., *mĕmbaloet;* met touw enz., *mĕlilit;* ook van een hoofddoek om het hoofd. —, omkeeren, bedr. *mĕmbaliĥkan*, b.v. de bladen van een boek enz. —, opschorten van mouwen, broekspijpen enz., *mĕnjingsing* (van *singsing*). —, door slaan doen vallen, *mĕmaloe sampai djatoh* (van *paloe*); geheel —, *mĕmaloe sampai tĕrbaliĥ*. —, omgeslagen naar boven, b.v. de hoeken van een tafelkleed, mat enz., *lingkoep* —, omgeslagen, gevouwen, *lipat;* omgeslagen neerhangend van de onderste oogleden, *bĕlengset;* omgeslagen van een mes etc. zie **omliggen:** het blaadje is omgeslagen, de zaak is geheel veranderd, *soedah bĕrobah ĥalnja*. — van een koppel of bandelier, *mĕnjandang* (van *sandang*). —, wenden, *baliĥ;* rechts —, *baliĥ kakanan;* links —, *baliĥ kakiri;* van een vaartuig, *beloeĥ kakanan, beloeĥ kakiri*. —, in het rond slaan, *mĕmaloe koeliling* (van *paloe*); met een zwaard, *mĕmarang koeliling* (van *parang*), *mĕnĕtaĥ koeliling* (van *tĕtak*). — van den wind, in een anderen hoek schieten, *bĕralih*. —, veranderen van het weder, het hart enz., *bĕrobah;* b.v. zijne liefde is omgeslagen in haat, *kasihnja bĕrobah mĕndjadi bĕntji*.

omslachtig, langdradig, *landjoet;* een — verhaal, *pĕrkataän landjoet*. — in zijn spreken zijn, *mĕlandjoetkan pĕrkataän*. —, langzaam, langdurend, *lambat;* een — werk, *pĕkĕrdjaän lambat*. —, telkens herhalend, *bĕroelang-oelang*.

omslag, vouw, *lipat*. — van een brief, enveloppe, *sampoel, saloet;* van andere zaken, *pĕmboengkoes, pĕmbaloet*. —, belegsel, beslag van metaal, *saloet*. —, moeite, *soesah*. Zie ook het vorige woord; maak geen —, *djangan soesah-soesah*.

omslagboor; *goerdi;* groote —, *djara*.

omslagdoek, *sĕlendang*. Zie **doek** en **sjaal.**

omslenteren, *bĕrdjalan djalan koeliling dĕngan lengah*.

omslepen, *tĕrseret koeliling*.

omsleuren, *mĕnghela koeliling*.

omslingeren, omkronkelen, *mĕlilit, mĕmbĕlit, mĕlingkar*, b.v. *dibĕlitnja dĕngan boelatainja*, zij omslingerden het met hun snuit; *oelar mĕlingkar dilehernja*, de slang omslingerde zijn hals. Zie ook **omstrengelen** en **rondslingeren.**

omsluieren, *mĕnoedoengi* (van *toedoeng*), *mĕnjĕloeboengi* (van *sĕloeboeng*), *mĕngĕloeboengi* (van *kĕloeboeng*).

omsluiten, insluiten van eene vesting, *mĕngĕpoeng koeliling* (van *kĕpoeng*). — met eene omtuining, *mĕmagari koeliling* (van *pagar*); met de armen of pooten —, omarmen, *mĕndĕkap;* als een cirkel —, *mĕlengkong;* met een rand of lijst —, zie ald.; met een touw of band —, *mĕngikat*. —, bevatten, *moewat*. —, zie ook **omgeven.**

omsmeden, met smeden een anderen vorm geven, *mĕnĕmpa laïn roepa*. —, rondom iets smeden, *mĕnĕmpa koeliling*.

omsmelten, *mĕlĕboer samoela*.

omsmijten, *mĕndjatohkan, mĕrocboehkan, mĕnoembangkan* (van *toembang*); zie **smijten:** met zijn geld —, *mĕmborosĕkan oewangnja*.

omsnellen, *bĕrlari koeliling*.

omsnuffelen, *mĕatjoemi koeliling*. —, rondom onderzoeken, *mĕmĕriksai koeliling* (van *pĕriksa*).

omspannen, met de handen, *mĕntjĕngkang, mĕntjĕngkal*. —, zoonls een ring den arm, *mĕntjĕngkam*. —, spannen rondom iets, *mĕmasang koeliling* (van *pasang*), *mĕrĕgangkan koeliling*.

omspitten, met de hak omwerken, *mĕntjangkoel-tjangkoel, mĕmatjoeli* (van *patjoel*), Jav. — met eene spa, *mĕnggali*.

omspoelen, *mĕngoembah* (van *koembah*), *mĕmbasoeh, mĕntjoetji;* vantwerk —, *mĕngoembah pinggan-mangkoĥ, mĕntjoetji p. m., mĕmbasoeh p. m.* Zie ook **spoelen.**

omstaan: gaan —, *baliĥ bĕlakang*. —, rondom staan, *bĕrdiri koeliling*.

omstander, *orang jang bĕrdiri koeliling, orang ĥadlir, orang jang mĕnghadap*.

omstandig, van een verhaal, beschrijving, verklaring enz., *ségala pĕri ĥal*, b.v. een — verhaal doen van dien oorlog, *mĕntjĕritĕrakan ségala pĕri ĥal pĕrang itoe*.

omstandigheid, *ĥal, pĕri;* de omstandigheden, *pĕri ĥal, ségala ĥal-ahoeal;* door den drang der omstandigheden, ook door bekrompen omstandigheden, *dĕngan dlaroerat*, Ar.; naar omstandigheden, *ala koelli ĥal*, Ar. *sakĕdar pĕri ĥal;* in gezegende omstandigheden verkeeren, van eene vrouw, *boenting, ĥamil*, Ar. *doedoek pĕroet*.

omstandiglijk, zie **omstandig.**

omstappen, *bĕrdjalan koeliling*.
omsteken, door steken doen vallen, *mĕnikam sampai rĕbah* (van *tikam*).
omstevenen, *bĕrlajar koeliling*; eene kaap —, *mĕuandjoeng*; verschillende kapen —, *taudjoeng-mĕnandjoeng*.
omstooten, moedwillig, *mĕnoelak sampai djatoh* (van *toelak*); *m. s. rĕbah*; toevallig —, *tĕrantoek sampai djatoh, tĕrsoentoek sampai djatoh*. —, vernietigen, *mĕniadakan* (van *tiada*). —, doen instorten, *mĕroeboehkan*. —, verijdelen, *mĕmbátalkan*.
omstorten, zie **omvallen**.
omstralen, bedr. *mĕnjinarkan koeliling*; onz. *bĕrsinar koeliling*.
omstreek: omstreken, *djadjahan, daĭrah*, Ar.
omstreeks, bij bepalingen van hoeveelheid, *kira-kira, lĕbih-koerang, banjaksĕdikit*; van lengte, *pandjang-pandak*; Om dit denkbeeld uit te drukken bezigt men doorgaans de beide Bijv. nw. van tegenovergestelde beteekenis; hier —, dichtbij, *dĕkat sini*, daar —, *dĕkat sana*, waar —, *dĕkat mana*.
omstrengelen, *mĕlilit*; verward — of omslingeren, *bĕrdjalin-djalin dĕngan*.
omtasten, *mĕrabah-rabah koeliling*.
omtrek, omliggend land, *djadjahan, daĭrah*, Ar. —, buitenste lijn, *kijas, koeliling*.
omtrekken, omvertrekken, *mĕnarik sampai roeboeh* (van *tarik*), *mĕnghela sampai roeboeh*. —, rondom gaan, *bĕrdjalan koeliling*.
omtrent, zie **omstreeks** en **bijna**.
omtuimelen, zie **omvallen**.
omtuinen, *mĕnagari koeliling* (van *pagar*).
omtuining, *pagar*.
omvademen, *mĕmĕloek* (van *pĕloek*).
omvademing, *pĕmĕloek*; een —, *sapĕmĕloek*; een boom van drie —en, *pohon tiga pĕmĕloek*.
omvallen, van hooge, zware, rechtopstaande voorwerpen, zoonls boomen, masten enz., *toembang*; die doen —, *mĕnoembangkan*; omgevallen, *toembang*. —, instorten van huizen enz., *roeboeh*. —, neerstorten, van personen, *rĕbah*. Zie **vallen**.
omvang, omtrek, *koeliling, daĭrah*, Ar. —, grootte, *bĕsar*.
omvangen, omarmen, *mĕmĕloek* (van *pĕloek*), *mĕndĕkap*. —, inhouden, *moewat, mĕlipoet*.
omvaren, *bĕrlajar koeliling*; hier en daar varen, *bĕrlajar sana sini*; verschillende plaatsen aandoende, *bĕrlajar singgah-mĕnjinggah*; een hoek van het land —, *mĕnandjoeng* (van *taudjoeng*, knap, landpunt); verschillende hoeken —, *taudjoeng-mĕnandjoeng*; de aarde —, *bĕrlajar koeliling boemi*.
omvatten, met de armen, *mĕmĕloek* (van *pĕloek*); in zijne armen of pooten, *mĕndĕkap*; elkander —, *bĕrdĕkap-dĕkapan*. —, zoonls bij het worstelen, *gĕloet*. —, in zijne ruimte begrijpen, *mĕlipoet*, zijn eigen middel met beide handen —, zoodat de vingers naar achteren komen en de duim naar voren, *bĕrtjĕngkang*; zijn eigen middel met beide handen —, zoodat de duimen naar achteren en de vingers naar voren komen, *bĕrtjangking*; geheel —, van eene macht, *mĕlangkapi atas*, b.v. *adapon koewasa radja itoe mĕlangkapi atas sĕgala anak radjaradja dan mantĕri, koelochalang dav rajat sakalian itoe*, de macht des Vorsten omvat al de prinsen, ministers, legerhoofden en het geheele volk; met de gesloten hand —, *mĕnggĕnggam*. —, zich aan iets vasthouden met de handen, b.v. een afhangend touw, een tak enz., *mĕmaoet* (van *paoet*). — met een band of rand, *mĕngikat*. Zie ook **omringen**.
omver, van boomen, masten, palen, *toembang*. —, van gebouwen, *roeboeh*. —, van personen, *rĕbah*. —, van andere zaken, *tĕrbalik*.
omvergooien, omver doen vallen, *mĕnoembangkan, mĕroeboehkan, mĕrĕbahkan*. Zie het onderscheid bij **omver**.
omverhalen, van gebouwen, *mĕrombak*. — van een paal of mast, *mĕndjatohkan tiang*.
omverhouwen, van personen, *mĕmarang sampai rĕbah, mĕnĕtak s. r.* (van *tĕtak*). — van boomen, *mĕnĕbang* (van *tĕbang*).
omversteken, *mĕnikam sampai rĕbah* (van *tikam*).
omverstooten, *mĕnoelak sampai djatoh* (van *toelak*), of voor *djatoh* een der andere woorden die vallen beteekenen; met de horens —, *mĕnarkap* (van *tarkap*), *mĕnĕrkoep* (van *tĕrkoep*).
omvervallen, instorten van huizen enz., *roeboeh*; aan één kant, *roentoeh*. —, van personen, *rĕbah*. —, van andere

zaken, *djatoh*; zachtjes —, *mĕlojong*. Zie **vallen** en **omvallen**.

omverwaaien; omvergewaaid, *ditioep angin sampai roeboeh* (of *rĕbah*, of *toembang*, of *tĕrbalik*, of *djatoh*). Zie **omvervallen**.

omvlechten, *mĕnganjam koeliling, mĕngarang koeliling*.

omvleugelen, *mĕnoedoengi dĕngan sajap* (van *toedoeng*), *mĕlindoengi dĕngan sajap, mĕnaoengi dĕngan sajap*.

omvliegen, rondvliegen, *tĕrbang koeliling*; hier en daar vliegen, *tĕrbang sana sini*.

omvlieten, *mĕngalir koeliling*.

omvloeien = omvlieten.

omvoeren, rondom iets brengen, *mĕmbawa koeliling, mĕnghantar koeliling*; in plechtigen optocht —, *mĕngaraĸ koeliling*; overal —, ginds en her voeren, *mĕmbawa kasana kamari*. — van het hart, *mĕntjĕndĕroengkan hati*. —, verleiden, *mĕmbaedjoeĸ*. —, doen dwalen, *mĕnjĕsatkan* (van *sĕsat*). —, in de rondte doen draaien, *mĕmoesingkan* (van *poesing*); iets met zich —, van een stroom, *mĕnghanjoetkan*.

omvouwen, *mĕlipat*; anders vouwen, *mĕlipat lain roepa*; weder —, *mĕlipat poela*; rondom vouwen, *mĕlipat koeliling*.

omvraag; in — brengen, *bĕrtanja koeliling pada masing-masing*.

omwaaien; omgewaaid, *ditioep angin sampai roeboeh* (*toembang*, *rĕbah* of *djatoh*). Zie ook **omver**.

omwallen, *mĕngikat*; van eene stad of vesting, *mĕmboewat dewala koeliling*.

omwalling, *dewala, tembo̱ĸ kota, pagar tembo̱ĸ*. —, dijk, rondom iets, *ikat*.

omwandelen, *bĕrdjalan-djalan koeliling*.

omwandeling, *pĕrdjalanan koeliling*.

omwanden, *mĕndindingi*.

omwanding, *dinding*.

omwaren, overal rondzweven, *bĕrlajang-lajang sana-sini*.

omwasschen, *mĕmbasoh, mĕngoembah* (van *koembah*).

omweg, *simpangan*, eigenl. weg, die van den rechten koers afwijkt; zonder — en, ronduit, van spreken, *tĕroes-tĕrang, bĕrtalaran*, ook van bestraffing. — en gebruiken, draaien, *bĕrpoetar-poetar, bĕrpoetar-balik*. — en zoeken, *mĕngapa-apa*. Zie ook **uitvlucht**.

omwelven, *mĕlengkoengi*.

omwenden, intr. *bĕrpaling*; zich —, *bĕrpaling dirinja*; trans. *mĕmalingkan*, b.v. een paard —, *mĕmalingkan koeda*; een vaartuig —, *mĕmalingkan pĕrahoe*; zich van iemand —, zijne zaak verlaten, hem afvallen, *bĕrpaling haloewan*. —, geheel doen omkeeren, *mĕmbalĭkkan*. —, omdraaien, om zijne as, *poetar, poesing*; zie **omwentelen**; zich — van een wapen, *tĕrbalik*.

omwentelen, zooals hemellichamen, *bĕridar-idar, bĕrkilar*. —, om zijne as, *bĕrpoesing, bĕrkilar*. —, iets omrollen, *mĕnggoeloengkan, mĕnggoelingkan*; in slijk zich —, b.v. van buffels, rhinocerossen enz., *bĕrkoebang*; van andere dieren, zooals zwijnen enz., *mĕnggĕloemang*. Zie **wentelen**.

omwenteling, zooals van hemellichamen, *pĕridaran, pĕrkilaran*. — van de aarde om haren as, *kapoesingan boemi*. — in slijk, zooals van buffels en rhinocerossen, *pĕrkoebangan*.

omwentelingsbaan, *djalan pĕridaran*.

omwerken, weer op nieuw maken of doen, *mĕmboewat samoela*. — van den grond, die nog onontgonnen is, *mĕmbĕlah tanah*. Zie **omgraven** en **ploegen**. — van natte rijstvelden door de pooten van buffels, *mĕranĭdjah*. —, doen instorten, *mĕroeboehkan, mĕrombak*.

omwerpen, zie **omvergooien**.

omwikkelen, *mĕngĕbat* (van *kĕbat*), *mĕmbĕlit*. —, omkleeden, *mĕnjaloet* (van *saloet*); een brief omwikkeld met gele zijde, *soerat bĕrsaloet soetĕra koening*. —, met papier, bladen of iets anders om een pak van iets te maken, *mĕmbungkoes*.

omwikkeling, *kebatan, bĕlitan, saloetan*. Zie het vorige woord.

omwinden, omslingeren, *mĕmbĕlit, mĕlilit*. —, omdraaien, *mĕmoetar* (van *poetar*); iets, dat ergens vast in moet sluiten, daarvoor met doek, papier enz. —, b.v. de stop van eene flesch, de pen van een mes en dergel., *mĕnggandjal*. —, ondergorden, zwachtelen, *mĕmbaroet*; het hoofd of de hand —, *mĕmboetang*.

omwindsel, *bĕlitan, lilitan, gandjal, baroet, boetang*. Zie het onderscheid bij het vorige woord.

omwippen, *oengkang-oengkit* —, of *djoengkang-djoengkit* —, of *djongkang-djangkit sampai djatoh*. Zie **wippen**.

omwisschen, *mènjapoe loewar-dalamnja.* — met een wrijf-, of vaatdoek, van borden, kopjes enz., *mèngèsat* (van *kèsat*).

omwisselen, *bèrtoekar-toekar.* —, elkander vervangen, *bèrganti-ganti, ganti-bèrganti.*

omwisseling, *pèrtoekaran, pèrgantian.*

omwoelen, van de natte rijstvelden door de pooten der buffels in plaats van met den ploeg, *mèrantjah.* — van den grond met den snuit, zooals een varken, *mènjoengkoer* (van *soengkoer*). Ook met de vingers het hoofdhaar —. Zie **woelen.** —, omwikkelen, zie ald.

omwolken, *mènjeloeboeng* of *mèngeloeboeng dèngan awan-awan* (van *sèloeboeng* en *keloeboeng*); omwolkt, *diseloeboeng* of *dikeloeboeng awan-awan;* omwolkt, van een bergtop, *bèrsèlimoetkan awan-awan, ditoedoengi dèngan awan-awan.*

omwonend, *jang doedoek koeliling.*

omwoners, *oreng jang doedoek koeliling.*

omwriemelen, *bèrkèroemoen koeliling, mèngèroemoeni.*

omwroeten, van den grond met den snuit, zooals een varken, *mènjoengkoer* (van *soengkoer*); zie **wroeten;** met de handen, of met de pooten zooals de kippen, *mèngakos* (van *kakas*, volgens anderen *kèkas*), *mèngais* (van *kais*).

omzeilen, v. e. kaap of landpunt, *mènandjoeng;* verschillende landpunten —, *tandjoeng-mènandjoeng;* de aarde —, *bèrlajar koeliling boemi.*

omzetten, b.v. met edelgesteenten, *mènatahkan* (van *tatah*); omzet met paarlen, juweelen en robijnen, *bèrtatahkan ratna moetoe manikam;* met diamanten omzet, van een ander edelgesteente enz., *kouang-kouang sakèhoe,* letterl. een geheele tuin van vuurvliegjes.

omzetten, omwerken van den grond, zie ald. —, in den handel, verhandelen, *mèmpèrniagakan.*

omzichtig, zie **voorzichtig.**

omzien, *mènolih* (van *tolih*); even —, *mèngèlih* (van *èlih*); onverschillig —, of rondkijken, *mèleng;* naar iets —, het oog houden op, *mèlihat-lihatkan, mèmboewang-boewang mata;* naar iets —, iets zoeken, *mèntjèhari.*

omzien, oogenblik, *kedjap mata, sâät,* Ar.; in een —, *dèngan sakèdjap mata, dèngan sasâät.*

omzoomen, v. e. kleed enz., *mèmboeboeh kèlim koeliling.* — van een vijver enz., *mèngikat;* omzoomd in dien zin, *bèrikat;* omzoomd met, *bèrikatkan,* b.v. omzoomd met koper, *bèrikatkan tèmbaga.* —, een rand om iets maken, b.v. aan eene mat, om het uitrafelen te beletten, *mèngoempoekkan.*

omzwachtelen, *mèmbaroet, mèmbèbat;* met doek —, *mèmbaroet* of *mèmbebat dèngan kain.*

omzwachteling, *pèmbaroetan, pèmbèbatan.*

omzwemmen, *bèrènang koeliling.*

omzwermen, *tèrbang koeliling.*

omzwerven, *mèngombara, kèloena.*

omzwerving, *kombara.*

omzweven, *mèlajang-lajang koeliling, mèlajang-lajang sana-sini.*

on, als ontkennend voorvoegsel wordt meestal teruggegeven met *tiada* en *koerang,* wanneer namelijk het begrip niet in het woord zelf reeds ligt; nog —, *bèlom.*

on, elliptische uitdrukking, als verkorting voor oneven, *gandjil, gasal.* Zie **oneven.**

onaangediend, *dèngan tiada dibawa mènghadap.*

onaangekleed, *tiada bèrpakai-pakai, tiada bèrkaïn-badjoe.*

onaangenaam, voor het gevoel of den smaak, *tiada sèdap, tiada enak.* — aangedaan, verdrietig, niet prettig, *sèdoet.* —, bedwelmend, van lucht en smaak, *maoeng,* b.v. — bitter, *pahit maoeng.* — van karakter of humeur, *tiada baïk hati, tiada baïk pèkerti;* iemand — zijn, *tiada mèmpèrkènankan;* iets — vinden, *tiada bèrkènan akan, tiada soeka akan.* —, moeilijk, lastig, *soekar, soesah.* — maken, in dien zin, *mènjoekarkan, mènjoesahkan.*

onaangenaamheid, moeielijkheid, *kasoekaran, kasoesahan.* —, geschil, *pèrsèlisihan, pèrtjidèraän.* —, twist, *pèrbantahan;* onaangenaamheden zoeken, uitlokken, *mèntjèhari-tjèhari.*

onaangeraakt, *tiada didjamah;* nog —, *bèlom didjamah.*

onaangeroerd, zie het voorgaande woord. —, niet vermeld, *tiada disèboet;* nog —, *bèlom disèboet.*

onaangesproken, het woord niet gericht tot, *tiada dilègor, tiada disapa.*

onaangetast, *tiada didjamah, tiada di-oesik;* nog —, *bèlom didjamah, bèlom*

di-oesik; nog —, van een leger of vesting, *bělom dilanggar, bělom diserang.*

onaangeteekend, *tiada tĕrsoerat pada doftur.*

onaangezien, ondanks, *kĕndatilah, djikalau .... sakalipun.*

onaangezocht, van een huwbaar meisje, *tiada dipinang,*

onaannemelijk, *tiada bolih ditĕrima.* —, ongeloofelijk, *ta'wasoh ăkal.*

onaanzienlijk, *kĕtjil, hina.* —, niet tot vollen wasdom gekomen, van vruchten, *tjĕding.* —, niet in tel, *tiada kabilangan.* —, minder voornaam, *koerang besar, koerang moelia.*

onaardig, *tiada manis, koerang manis.* —, ondeugend, *nakal.*

onachtzaam, *lalai, alpa, takşir,* Ar. —, Bijw *dĕngan lalai, dĕngan alpa, dĕngan takşir.*

onachtzaamheid, *lalai, alpa, takşir,* Ar. Ook *kalalajan.*

onadellijk, *tiada bĕrbangsa.*

onafgebroken, *tiada bĕrkapoetoesan, dĕngan tiada bĕrkapoetoesan, santiasa, sĕnantiasa* (Skr. *nityasa*). — van geluiden, het eene onmiddellijk volgend op het andere, *bĕrtoeroet-toeroet.*

onafgedaan, *bĕlom soedah, bĕlom habis, bĕlom tammat.* —, onderbroken, *bĕngkalai.*

onafgewend, van den blik of van aankijken, *matanja tiada tĕpas daripada mĕmandang.*

onafgewerkt, — gelaten, in den steek gelaten van een werk, *bangai.* Zie **onafgedaan.**

onafhankelijk, vrij, *bebas, tiada tălok, tiada dibawah pĕrentah.* Zie **vrij.**

onafhankelijkheid, *hăl kabebasan.*

onafkeerbaar, *tiada tĕrlangkiskan, tiada tĕrtoelak.*

onafkoopbaar, *tiada tĕrtĕboes.*

onaflosbaar = onafkoopbaar.

onafmeetbaar, *tiada tĕroekoer.* —, onbegrensd, *tiada bĕrhingga.*

onafscheidbaar, *tiada tĕrtjĕraikan.*

onafscheidelijk = onafscheidbaar.

onafweerbaar, *tiada tĕrlangkiskan.*

onafzetbaar, *tiada tĕrpĕkjatkan.*

onafzienbaar, van een afstand, *sajoep mata mĕmandang;* eene onafzienbare menigte, *soeatoe kahanjakan jang tiada bolih dilihat habis samoewanja.*

onaneeren, *mĕnjeset* (van *seset*), ook *mĕranțjap.*

onanie, *ranțjap.*

onanist, *pĕranțjap.*

onbaatzuchtig, *moerah;* meestal negatief uitgedrukt, b.v. *tiada mĕntjĕhari laba, tiada mĕnoentoet laba, tiada loba, tiada tamă.*

onbarmhartig, *tiada mĕnaroh kasihan* (van *taroh*), *tiada mĕnaroh bĕlas-kasihan, tiada mĕnaroh sajang.* —, wreed, *bengis.*

onbeantwoord, *tiada disahoet, tiada didjawăb;* van een brief, *tiada dibalas;* nog —, *bĕlom disahoet, bĕlom didjawăb, bĕlom dibalas.* —e liefde, *kasih jang tiada dibalas dĕngan kasih.*

onbebouwd, onbeplant, *tiada ditanami.* —, ongeploegd, *tiada ditanggala.* —, onomgehakt, *tiada ditjangkoel.* —, woest, van gronden, *tandoes.* —, niet met gebouwen bezet, *tiada bĕroemah, tiada roemah-roemahnja;* een —e vlakte, woeste vlakte, *padang tandoes, padang tĕkoekoer.*

onbecijferbaar, *tiada tĕrhitoeng.*

onbedacht, *koerang pikir, koerang ingat,* —, in overhaasting iets doen, *bĕrboewat barang apa dĕngan goepoeh-goepoeh.*

onbedachtelijk, *dĕngan koerang pikir, dĕngan koerang ingat, dĕngan lalai, dĕngan alpa.*

onbedachtzaam = onbedacht.

onbedachtzaamheid, *koerang pikir, koerang ingat, lalai, alpa.*

onbedeeld, *tiada bĕrolih bĕhagian.*

onbedeesd, *tiada maloe, dĕngan tiada maloe, tĕtap hati, dĕngan tĕtap hati.*

onbedekt, bloot, *tĕlandjang.* Ook fig. —, onbewimpeld, *dĕngan njata, tĕroesterang.* —, openlijk, *njata-njata, tĕrmata-mata.* — en daardoor zichtbaar, b.v. een huis enz., *bĕrandang.*

onbedenkelijk, *tiada tĕrpikirkan, tiada tĕrkira-kirakan.*

onbederfelijk, *tiada bolih roesak, tiada bolih boeroek, t. b. boesoek.*

onbediend, *dĕngan tiada dilajani.*

onbedijkt, *dĕngan tiada tarbis, tiada bĕtarbis, tiada bĕrtambak, tiada diikat.*

onbedolven, *tiada timboes.*

onbedorven, *tiada roesak, tiada boeroek, tiada boesoek,* nog —, *bĕlom roesak, bĕlom boeroek, bĕlom boesoek.*

onbedreven; nog —, *bĕlom tahoe, bĕlom biasa, bĕlom mĕngĕrti, lagi bodoh;* nog — in manieren, *bĕlom tahoe bĕkasa.*

onbedrevenheid, *kabodohan.* Zie **linksheid.**

onbedriegelijk, *tiada mĕnipoe* (van *tipoe*), *tiada mĕmpĕrdajakan.*

onbeduidend, *alang, kĕpalang, bĕrkĕpalangan.* —, beuzelachtig, *mĕmboer.* —, van zonden, *ṣagrir,* Ar. —, van niet veel nut, *tiada bĕrapa goenanja, tiada bĕrapa ḳĕdarnja;* het is —, maakt niets uit, heeft niets te beteekenen, *tiada apa-apa, tiada mĕngapa.* —, ijdel, *sia-sia.*

onbedwelmd, *sioeman.*

onbedwingbaar, *tiada tĕrtahankan, tiada tĕrdjinakkan, tiada tĕrtĕlokkan.*

onbedwongen, vrij, *bebas, dĕngan bebas.*

onbeëedigd, geen eed gedaan hebbend, *tiada bĕrsoempah;* nog —, *bĕlom bĕrsoempah.* —, niet met een eed bevestigd, *tiada pakai soempah;* nog —, *bĕlom pakai soempah.*

onbegaan, van een weg, *tiada didjalani;* nog —, *bĕlom didjalani.*

onbegaanbaar, *tiada tĕrdjalani.*

onbegeerd, *tiada dikahĕndaki, tiada disoekai.*

onbegeven, *tiada dibĕrikan, tiada di-anoegĕrahakan;* nog —, *bĕlom dibĕrikan, bĕlom di-anoegĕrahakan.*

onbegonnen, *tiada dimoelaï;* nog —, *bĕlom dimoelaï.* —, zonder begin, *tiada pĕrmoelaännja.*

onbegraven, *tiada tĕrtanam, tiada ditanamkan, tiada dikoeboerkan;* nog —, *bĕlom ditanamkan, bĕlom dikoeboerkan.*

onbegrensd, *tiada bĕrhingga, tiada bĕrhinggaän, dĕngan tiada pĕrhinggaän;* op Java *tiada bĕrwatas, tiada watasnja.* — van de zee, *sĕlĕboe;* groote —e oceaan, *laoetan sĕlĕboe.* —e toegenegenheid, *kasih jang tiada bĕrhingga.*

onbegrepen, *koerang tĕrang ĕrtinja.*

onbegrijpelijk, zonder voorbeeld, bij uitstek, *boekan-boekan,* b.v. hij is — dom, *bodohnja boekan-boekan.* —, onaannemelijk, *ta'masoḳ ākal.*

onbegroeid, zie **kaal.**

onbegroot, *tiada tĕrnilai.*

onbegrootbaar, *tiada tĕrnilaikan, tiada tĕrkira-kirakan.*

onbehaaglijk, *tiada mĕmpĕrkĕnankan.*

onbehaard, van huid, *tiada bĕrboeloe.* — van het hoofd, *tiada bĕramboet.* Zie **kaal.**

onbeheerd, *tiada dipĕrentahkan, tiada dipĕliharakan, tiada dipĕgang.* Zie **onbewaakt.**

onbehendig, niet vlug genoeg, *koerang pantas.* —, stijf, *kakoe.*

onbehoedzaam, *koerang djaga, koerang ingat.*

onbeholpen, van manieren, *kikoeḳ, tjanggoeng.*

onbehoorlijk, *tiada patoet, tiada lāïḳ.* —, onbetamelijk van gedrag, *tiada sĕnoenoeh, dĕngan tiada sĕnoenoeh.*

onbehouwen, in manieren, *tjanggoeng, kikoeḳ, baliḳ adab, tiada tahoe ādat.*

onbehulpzaam, *tiada soeka mĕnoeloeng* (van *toeloeng*).

onbekeerd, *tiada tobat;* nog —, *bĕlom tobat.*

onbekeerlijk, *tiada tĕrtobatkan.*

onbekend, *tiada kĕtahoean.* Van personen heeft dit eene ongunstige beteekenis, daarom gebruikt men voor — in eene gewone beteekenis van personen, *tiada kakĕnalan;* het is mij —, *tiada sĕhaja tahoe, tiada sĕhaja mĕngĕtahoeïnja;* een —e, *orang tiada kakĕnalan;* met iets — zijn, *tiada tahoe, tiada mĕngĕtahoeï;* het —e, *barang jang tiada kĕtahoean.*

onbekendheid, van personen, *hāl tiada kakĕnalan.*

onbeklaagd, van overledenen, *tiada diratapi.*

onbekleed, *tiada bĕrsalvet, tiada bĕrlapis.*

onbeklemd, *tiada tĕrsĕpit, tiada sĕsaḳ.* — van gemoed, *tiada bĕrtjinta, tiada bĕrsoesah hati, tiada masjgroel.* Zie **beklemd.**

onbeklimbaar, van bergen, muren en dergel., *tiada bolih dinaiki.* —, van boomen, masten enz., *tiada bolih dipandjat.*

onbekomelijk, *tiada tĕpĕrolih.*

onbekommerd, *tiada bĕrtjinta, tiada soesah, tiada masjgroel, tiada mĕnaroh tjinta* (van *taroh*). *tiada chawatir,* enz.; wees —, *djangan bĕrtjintja, djangan soesah, djangan chawatir.*

onbekookt, *bĕlom masaḳ.*

onbekoorlijk voor het oog, *tiada sĕdap dipandang, tiada sĕdap kapada pĕmandangan.* Zie **bekoorlijk.**

onbekrompen, ruim, *loewas.* —, op zijn gemak, *lĕga.* —, mild, van geven, *dĕngan lempah, dĕngan moerah hati.*

onbekwaam, *tiada laïḳ, tiada tjakap, tiada patoet, tiada faham;* zie het onderscheid bij **bekwaam.** —, beschonken, *mabok, chajali,* Ar.

onbeladen, *tiada bĕrmoewatan, tiada bĕrtanggoengan.*

onbelangrijk, *tiada bĕrapa goenanja, tiada pĕntingnja.*

onbelast, niet met een last bezwaard, van menschen, *tiada bĕrtanggoengan.* —, van voer- of vaartuigen en dieren, *tiada bĕrmoewatan.* —, niet gedrukt door belasting, *tiada kĕna tjoekai, tiada kĕna beja.*

onbeleefd, *koerang adjar, koerang bĕkasa, biadab,* Ar. *langgar bĕhasa, baliĵ adab.*

onbeleefdelijk, *dĕngan koerang adjar.*

onbelegen, van dranken of andere vochten, *bĕlom doedoeĵk.*

onbelemmerd, *tiada dirintangi, tiada ditĕgahkan, tiada ditahankan, tiada tĕrsangkoet, tiada tĕrtĕgah.* Zie **belemmerd** en **beletten.** —, vrij van een gezicht, *lawas, lawah, awah* en *banglas.* —, van het gezicht of gehoor, door dat er geen voorwerpen in den weg zijn, *lantang.*

onbelet, *tiada tĕrtĕgah;* van personen ook *bebas, virij.*

onbelezen, *koerang mĕmbatja kitáb.*

onbeloonbaar, *tiada tĕrbalas.*

onbeloond, *tiada dibalas;* niet —, *dibalas djoega.*

onbelust, *tiada ingin.*

onbemand, van een vaartuig, *tiada bĕrawaĵ.* —, van eene vesting, *tiada bĕrlasjkar, tiada orang ŝoldadoenja.*

onbemerkt, *tiada kĕtahoean, tiada kalihatan, dĕngan tiada njata, tiada kĕtara, sĕmboeni-sĕmboeni.*

onbemiddeld, *tiada bĕrharta, tiada mĕnaroh harta.* Zie ook **arm.**

onbemind, *tiada disoekai, tiada dikasihi.*

onbeminnelijk, *tiada monis.*

onbenadeeld, *tiada diroegikan, tiada kĕna roegi.*

onbeneveld, van de lucht, *tiada rĕdoep, tiada bĕrkaboet.* —, van het verstand, *tĕrang.* —, onbedwelmd, zichzelven goed bewust, *sioeman.*

onbepaald, onzeker, *tiada tĕntoe.* —, onbegrensd, *tiada bĕrhingga, tiada bĕrwatas, tiada watasnja, tiada bĕpĕrhinggaän.* —, onbestemd, van bevelen, *bĕrtĕlau-tĕlau,* b.v. zijne bevelen zijn — als de zonneschijn in het kreupelhout, *pĕrentahnja bĕrtĕlau-tĕlau sapĕrti panas dibĕloekar.*

onbepaaldelijk, *dĕngan tiada tĕntoe, dĕngan tiada bĕrhingga.* Zie **onbepaald.**

onbeperkt = onbepaald.

onbeplant, *tiada ditanami;* nog —, *bĕlom ditanami.*

onbeploegd, *tiada ditanggala;* nog —, *bĕlom ditanggala.*

onbeploegbaar, *tiada tĕrtanggala.*

onbeproefd, *tiada ditjoba;* nog —, *bĕlom ditjoba.* —, nog niet getoetst, *bĕlom di-oedji.* Ook fig.

onberaden, *koerang ingat.*

onbereden, van een rijdier, *bĕlom pĕrnah dinaĭk, bĕlom ditoenggang.* Zie **bereden.**

onberedeneerd, *tiada ditimbang, mĕntah.*

onbereid, niet gereed, *tiada sadia;* nog —, *bĕlom sadia;* nog niet gereed gemaakt, *bĕlom disadiakan.* —, van leder, *tiada samaĭ.* — leder, *bĕloelang;* een vel — leder, *bĕloelang sabidang.* —, ongebraakt van hennip, *bĕlom disĕrboeĵ.* —, ongezuiverd, van katoen, *bĕlom diboesar.*

onbereikbaar, voor het oog, *sajoep mata mĕmandang.* —, voor de hand, *tiada tĕrdjapai olih tangan.* —, *ta'bolih sampai di.*

onbereisd, *jang bĕlom pĕrnah didjalani orang.* —, van een persoon, *jang bĕlom tahoe mĕndjalani lain nĕgari.*

onberekenbaar, *tiada tĕrkira-kirakan, tiada tĕrhisábkan.*

onberijdbaar, van een weg, *tiada tĕrdjalani.* —, van een rijbeest, *tiada bolih dinaĭk.*

onberijmd, *tiada pakai sadjá.*

onberispelijk, *tiada bĕrkatjĕlaän.* — van iemands schoonheid, *tiada dapat disigai.*

onberispelijkheid, *pĕri tiada bĕrkatjĕlaän.*

onberouwelijk, *tiada bĕrsĕsalan.*

onbeschaafd, ruw, *kasar, koerang adjar, tiada tahoe ădat, tiada tahoe bĕhasa, baliĵ adab.*

onbeschaamd, *tiada maloe, tiada tahoe maloe.* — van gelaat, *moeka tĕbal, moeka papan.* —, in handelingen, *dĕlap.* — handelen, *mĕndĕlap.* —, brutaal, *sĕlamba.*

onbeschaamdheid, *moeka tĕbal.*

onbeschadigd, *tiada roesaĵ;* nog —, *bĕlom roesaĵ.*

onbeschaduwd, *tiada dinaoengi.*

onbescheiden, *koerang adjar, tiada mĕnaroh sopan.*

onbescheidenlijk, *dĕngan tiada sopan, dĕngan tiada maloe.*

onbeschermd, *tiada dilindoengkan.*

onbeschoft, *koerang adjar, tamboeng;* een —e vlegel, *pĕrtamboeng;* iemand — behandelen, *mĕnamboengi.*

onbeschoftheid, *tamboeng, pĕri tamboeng.*

onbeschreid, *tiada ditangisi.*

onbeschreven, niet beschreven, *tiada tĕrsoerat.* —, niet van schrift voorzien, *tiada bĕrsoerat,* b.v. een — steen, *batoe jang tiada bĕrsoerat.*

onbeschrijfbaar, *tiada tĕrsoerati.*

onbeschrijfelijk, *tiada tĕrsifatkan,* b.v. *masygoel jang tiada tĕrsifatkan,* onbeschrijfelijke kommer. —, ook *tiada dapat dipĕrikan, tiada tĕrpĕrikan.*

onbeschroomd, *tiada takoet, tiada maloe, bĕrani.* —, Bijw. *dĕngan tiada takoet, dĕngan tiada maloe, dĕngan bĕrani.*

onbeschroomdheid, *kabĕraniau;* zie ook **vrijmoedigheid.**

onbeschut = onbeschermd.

onbeslapen, *tiada dikatidoeri;* nog —, *bĕlom dikatidoeri.*

onbeslecht, *bĕlom poetoes, bĕlom sĕlĕsai.*

onbeslist, *bĕlom tĕntoe.* Zie het vorige woord.

onbesmet, zuiver, rein, *soetji, ṭahir,* Ar. —, onaangetast door eene besmettelijke ziekte, *tiada tĕrdjangkit, tiada katoelaran,* Jav.

onbesmettelijk, van eene ziekte, *tiada mĕndjangkit.*

onbesneden, *bĕrkoeloep, tiada bĕrsoenat.*

onbesnedene, *orang koeloep, orang jang bĕrkoeloep;* ook wel alleen *koeloep,* die —, *sikoeloep.*

onbesnoeid, van boomen, *bĕlom diranṭjoeng.*

onbespeeld, van slag-instrumenten, *bĕlom dipaloe, bĕlom ditaboeh.* —, van tokkel-instrumenten, *bĕlom dipĕtik.* —, van strijk-instrumenten, *bĕlom digesek.* —, van blaasinstrumenten, *belom ditioep.*

onbespied, *tiada dihintai, tiada disoeloeh.*

onbespraakt, *tiada fasih, koerang fasih lidahnja.*

onbesprengd, *tiada disiram, tiada didiroes.*

onbesprenkeld, *tiada dipĕrĕljiki.*

onbesproken, geen stof tot prantjes geven, *tiada mĕndjadi boewah moeloet.*

onbestaanbaar, *boekan-boekan, tiada adanja,* b.v. —e zaken, *pĕrkara jang boekan-boekan, pĕrkara jang tiada adanja.* —, fabelachtig, *langkara.* Zie **onmogelijk.**

onbesteld, van brieven enz., *tiada disampaikan.*

onbestemd, *tiada tĕntoe, tiada bĕrkatĕntoean.* — van gedachten, *sĕdat.*

onbestendig, *tiada tĕntoe, tiada tĕtap,* , veranderlijk in spreken en handelen, *main angin.* —, niet blijvend, *tiada kĕkal.* —, van den hak op den tak springen, allerhande werk onderhanden nemen, maar gebrekkig verrichten, *mĕrĕntjam, mĕrĕntjah.* Zie **verganklelijk.**

onbestendigheid, *pĕri jang tiada tĕtap, pĕri jang tiada kĕkal.*

onbestijgbaar, van bergen enz., *tiada dapat dinaïki.*

onbestorven, niet door den dood verloren hebben, *tiada kamatian.* —, van vleesch, *bĕlom mati bĕtoel.*

onbestraffelijk, *tiada patoet dihoekoem, tiada patoet disiksa.*

onbestreden, onbetwist, *tiada dibantahi.*

onbesuisd, blindelings, *dĕngan boetatoeli;* het een of ander — verrichten, *bĕrboewat bara-g soeatoe bĕrboeta-toeli;* zijn geld — doorbrengen, *mĕmboroskan oewang dĕngan boeta-toeli;* een — mensch, verkwister, *orang barboer.* —, ook *bĕrlari bĕrboeta-boeta,* b.v. — hard loopen, *bĕrlari bĕrboeta-boeta.* Zie **onbedacht.**

onbetaalbaar, *tiada tĕrbajar;* zijne schuld is —, *hoetangnja tiada tĕrbajar.* Ook *tiada dapat dibajar.* Zie **onschatbaar.**

onbetaald, *tiada dibajar;* nog —, *bĕlom dibajar.*

onbetamelijk, *tiada patoet, koerang patoet, tiada sĕnoenoeh, tiada lĕlĕk, tiada dĕngan sapĕrtinja.* —, onkiesch in woorden of manieren, *beka-beka.* —, Bijw. *atas pĕri jang tiada patoet.*

onbeteekenend, zie **onbeduidend.**

onbetembaar, *tiada tĕrdjinakkan.*

onbeteugelbaar, *tiada tĕrtĕgahkan.*

onbeteuterd, zie **beteuterd.**

onbetoogbaar, *tiada tĕrdalilkan.*

onbetoombaar, zie **onbetembaar** en **onbeteugelbaar.**

onbetraand, *tiada basah olih ajar-mata, tiada bĕrajar-mata.*

onbetreden, *tiada tĕrdjĕdjaḳ, tiada didjalani orang, tiada tĕrpidjaḳ.*

onbetreurd, *tiada disajangi.* —, onbeweend, *tiada ditangisi.*

onbetrouwbaar, van een persoon, *tiada kapĕrtjajaän.*

onbetuigd: zich niet — laten, *tiada koerang mĕnjatakan dirinja.*

onbetuind, *tiada bĕrpagar, tiada dipagari.*

onbetwijfelbaar, *tiada lagi sjaḳ dolamnja.*

onbetwist, *tiada dibantahi.*

onbetwistbaar, *tiada dapat dibantahi, tiada tĕrbantahkan.*

onbevaarbaar, *tiada tĕrdjalani olih pĕrahoe, tiada dapat dilajari.*

onbevallig, *koerang manis.*

onbevalligheid, *kakoerangan manis.*

onbevaren, *tiada bĕpĕlajaran;* een — schepeling, *anaḳ pĕrahoe jang tiada bĕpĕlajaran.*

onbevattelijk, *tĕgar, bĕnaḳ, dĕngoc.* —, moeielijk iets leeren, *kapala bĕrat;* die man was uitermate —, hij kon niet leeren, *boekan boewatan bĕnaḳnja orang itoe, tiada dapat bĕladjar.* Zie **dom** en **stompzinnig.**

onbevatteljkheid, *katĕgaran, kabĕbalan.*

onbevlekkelijk, *tiada tĕrtjĕlakan, tiada tĕrtjĕmarkan.*

onbevlekt, *tiada bĕrtjĕla, tiada bĕrkatjĕlaän, tiada bĕrtjĕmar, tiada bĕrkatjĕmaran.* —, zuiver, rein, *soetji, zakijah,* Ar.

onbevoegd, *tiada patoet, tiada laïḳ.* —, niet gerechtigd, *tiada poenja ḥaḳ.*

onbevoegde, *orang jang tiada patoet, orang jang tiada laïḳ.* —, niet gerechtigde, *orang jang tiada ĕmpoenja ḥaḳ.*

onbevolen, *tiada disoeroeh, tiada dititah, tiada dipĕrentahkan, tiada dibĕri pĕrentah, tiada dipĕsan.* Zie **bevelen.**

onbevolkt, eenzaam, verlaten, *soenji.* — en eenzaam, *soenji-sĕnnjap;* nog — v. e. land, *bĕlom ada orang isinja, bĕlom dikadoedoeki orang,*

onbevooroordeeld, *tiada mĕnaroh sjaḳ* (van *taroh*).

onbevoorrecht, *tiada dilĕbihkan, tiada didĕhoelookan.* — boven anderen, *tiada dilĕbihkan daripada orang laïn.*

onbevredigd, onvoldaan, *tiada sĕnang, tiada poewas;* nog —, *bĕlom sĕnang, bĕlom poewas.* —, nog niet tot vrede gebracht van twistenden of oorlogvoerenden, *bĕlom dipĕrdamaikan;* nog geen vrede gesloten hebben, *bĕlom bĕrdamai.*

onbevredigend, geen voldoend genoegen verschaffend, *tiada mĕmpĕrkĕwankan.*

onbevreesd, *tiada tahoe takoet, tiada mĕnaroh takoet;* wees —, *djangan takoet.* —, onbezorgd van een nakend gevaar, *tiada koewatir;* wees —, in dien zin, *djangan koewatir* (van het Ar. *chawaṭir*). Zie **moedig.**

onbevroed, *tiada tĕrsangka, tiada tĕrkira.*

onbevrucht, van eene vrouw, nog —, *bĕlom boenting,* van Vorstinnen en fatsoenlijke lieden, *bĕlom ḥamil.*

onbevuild: nog —, *bĕlom ditjĕmarkan, bĕlom dikotorkan.*

onbewaakt, *tiada ditoenggoei, tiada didjagai.* — door een wacht van verscheidene personen, die de ronde doen, *tiada dikawali;* in een — oogenblik, *pada saät orang koerang ingat, pada sakĕntar orang lalai.*

onbewassen, *tiada bĕrtoemboehan, tiada bĕrpokoḳ.* Zie **knal.**

onbeweegbaar, *tiada dapat bĕrgĕraḳ, tiada tĕrgĕraḳkan.*

onbeweeglijk, *dĕngan tiada bĕrgĕraḳ.* —, in dezelfde positie, zooals een soldaat in 't gelid, een aangelegd geweer, *tĕgoen;* zooals een man te paard, of een voorwerp dat snel draait, *tĕnang.*

onbeweend, *tiada ditangisi.*

onbewerkt, *tiada dikĕrdjakan.* Dit moet teruggegeven worden met die woorden, welke de soort van bewerking uitdrukken, b.v. — ijzer, *bĕsi jang bĕlom ditĕmpa,* d. i. ijzer, dat nog niet gesmeed is. — katoen, *kapas jang bĕlom diboesar,* d. i. nog niet gezuiverd, of *kapas jang bĕlom ditĕnoen,* d. i. nog niet geweven, enz.

onbewezen, *tiada njata, tiada tĕrang, tiada ṣaḥ;* nog niet genoeg bewezen, *koerang njata, koerang tĕrang, koerang ṣaḥ.*

onbewierookt, met wierook, *tiada dioekoepi;* met lof, *tiada dipoedi-poedji.*

onbewijsbaar, *tiada dapat dinjatakan.*

onbewilligd, *tiada dibĕri, tiada diloeloskan, tiada di-idzinkan, tiada diridlakan.*

onbewimpeld, openlijk, *bĕrtalaran,* b.v. iemand — de waarheid zeggen,

mĕněmpĕlakkan orang bĕrtalaran (van *těmpĕlak*); hij sprak — van mijn voornemen, *dikatakannja dĕngan bĕrtalaran dari ḥál maksoedkoe itoe.* —, ronduit, ook *dĕngan těroes-tĕrang.*

onbewogen, *tiada těrgĕrak.* — van hart of gemoed, *tiada těrgĕrak ḥati.*

onbewolkt, *tiada bĕrawan-awan.* —, helder van de lucht, *tĕrang tjoewatja.*

onbewoonbaar, *tiada bolih dikadoedoeki, tiada bolih dikadiami.*

onbewoond, *tiada dikadoedoeki, tiada dikadiami.* —, eenzaam, ledig, *soenji.* —, van eene woning, ook *hĕmpa, kosong,* d. i. ledig.

onbewust, *tiada sĕdar, dĕngan tiada sĕdar, tiada dikĕtahoei.*

onbewustheid, flauwte, *pingsan, moertja.*

onbezaaid, *tiada ditaboeri*

onbezeerd, *tiada loeka.*

onbezegeld, *tiada dimĕtĕraikan, tiada pakai mĕtĕrai, tiada ditjap, tiada pakai tjap.*

onbezeild, *tiada dilajari.*

onbezet, ledig van een zetel of plaats, *hĕmpa, tiada didoedoeki.* —, niet zwanger, *tiada boenting;* nog —, van eene betrekking, die reeds door een ander bekleed was, *bĕlom ada gantinja.* —, van eene vesting, *tiada bĕrlaxjkar, tiada bĕrsoldadoe.*

onbeziehtigd, *tiada dilihati.*

onbezield, *tiada bĕrnjawa.*

onbezocht, *orang tiada sampai kasana.* —, eenzaam, onbewoond, *soenji.* —, van een persoon, b.v. een zieke, *tiada dikoendjoengi, tiada dilawati.*

onbezoedeld, *tiada ditjĕmarkan, tiada tjĕmar, tiada dinĕdjiskan, tiada nĕdjis.* —, rein, *soetji, ṭáhir,* Ar.

onbezoldigd, *tiada makan opah, tiada makan gadji.*

onbezonnen, *koerang ingat.* —, Bijw. *dĕngan koerang ingat.*

onbezorgd, geen zorg hebben, *tiada bĕrtjinta, tiada mĕnaroh tjinta, tiada soesah ḥati.*

onbezwaard, niet door bezwaren weerhouden, *tiada tĕrtahankan, tiada tĕrsangkoet, tiada dirintangi.* —, niet gedrukt door zorgen, *tiada kasoekaran, tiada bĕpĕrtjintaän.* —, vrij van belasting of rechten, *tĕpas beja, tĕpas tjoekai, tiada kĕna beja, tiada kĕna tjoekai.* —, zonder schulden, *tiada bĕrhoetang.* —, niet beleend, *tiada tĕrgadai.*

onbezwalkt, *tiada katjĕlaän, tiada dikata-kataï.*

onbezwangerd, van personen en dieren, *tiada boenting;* van personen alleen, *tiada mĕngandoeng anaḳ, tiada ḥámil.* Dit laatste van aanzienlijke personen. — van andere voorwerpen, b.v. de wolken, atmospheer enz., *tiada mĕngandoeng* (van *kandoeng*), b.v. de wolken zijn — met regen, *awan-awan tiada mĕngandoeng hoedjan.*

onbezweken, in een strijd, *tiada tiwas;* nog —, *bĕlom tiwas.* —, van trouw enz., *tiada bĕrobah.* —, vast, van gemoed, *tĕtap.* —, niet verzwakt, b.v. van hoop of geloof, *tiada lĕmah.*

onbezwijkelijk, *tiada bolih tiwas, t. b. bĕrobah, t. b. lĕmah.* Zie **onbezweken.**

onbijbelsch, *tjidĕra dĕngan boenji alkitáb.*

onbillijk, onbehoorlijk, *tiada patoet, dĕngan tiada saměna-měna.* —, onrechtvaardig, *tiada ádil, koerang ádil, dĕngan ẓálim.* —, zonder recht, *tiada dĕngan ḥaḳ.* —, zonder reden, *tiada bĕrsĕbab, dĕngan tiada sĕbab;* zonder oorzaak of reden, *dĕngan tiada moela karĕnanja.* —, zie ook **onbehoorlijk.**

onbloedig, *tiada bĕrdarah, tiada darahnja.*

onbluschbaar, *tiada tĕrpadamkan.* Ook fig.

onboetvaardig, *tiada maoe bĕrtobat, tĕgar ḥati.*

onboetvaardigheid, *pĕri tiada bĕrtobat, katĕgaran ḥati.*

onboetvaardigljk, *dĕngan tĕgar ḥati.*

onbrandbaar, *tiada bolih měnjala.* Wel te onderscheiden van **onverbrandbaar,** *tiada bolih dimakan api, tiada bolih dibakar, tiada bolih ditoenoe,* in welke beide laatste uitdrukkingen ook *dapat* voor *bolih* kan gebezigd worden.

onbreekbaar, *tiada bolih pĕtjah* (of *patah,* of *poetoes*). Zie bij **breken** het onderscheid. —, niet te breken zijn door een persoon enz., *tiada tĕrpĕtjahkan* (of *tĕrpatahkan,* of *tĕrpoetoeskan*).

onbroederlijk, *boekan ádat saoedara-bĕrsaoedara.*

onbruik, *tiada tĕrpakai;* in — zijn, *tiada tĕrpakai lagi.*

onbruikbaar, *tiada bolih dipakai;* niet goed om gebruikt te worden, *tiada baïk*

akan dipakai. — maken, *mĕmbinasakan, mĕroesakkan.* —, onnut, van een persoon, *ĕmpĕlah.*

onbuigbaar, *tiada tĕrbengkokkan;* zie bij **buigen.**

onbuigzaam, *kĕdjoer, kakoe, kĕras, tĕgar.* — van gemoed, *kakoe hati, tĕgar hati.* —, onvolgzaam, koppig, *bingal.* — van nek, *tĕgar tĕngkok.* —, niet souple, b.v. van haar en dergel., *kĕdjoer.*

ondank, *koerang tĕrima;* jegens God, *koerang sjoekoer.* Zie **dank.**

ondankbaar, *tiada tĕrima, tiada tahoe tĕrima;* jegens God, *tiada mĕngoetjap sjoekoer, tiada sjoekoer.* Zie **dankbaar.**

ondankbaarheid, *koerang tĕrima, pĕri koerang tĕrima.*

ondanks, *maskipoen, kĕndatilah.*

ondeelbaar, *tiada tĕrbĕhagikan.*

ondenkbaar, *tiada tĕrkirakan, tiada tĕrpikirkan, tiada tĕrsangkakan.*

onder, *bawah, dibawah;* naar —, *kabawah;* van —, *dari bawah,* b.v. — het huis, *dibawah roemah;* naar — gaan, *toeroen kabawah;* van — de rustbank, *dari bawah pĕntas;* niet — iemand willen staan, *tiada maoe mĕmbawah kapadanja;* iets — een zekere rubriek brengen, *masoekkan bilangan.* — een nommer, *dĕngan angka.* — dagteekening van, *dĕngan tarich.* — het zegel, *dĕngan mĕtĕrai, dĕngan tjap.* — de vlag, *dibawah bandera.* — eene vlag varen, *bĕrlajar mĕmakai bandera;* een land — zijn schepter brengen, *mĕnĕloekkan saboewah nĕgari* (van *tĕloĕ,* Ar.). — zeil gaan, *bĕrlajar, toelak bĕrlajar, bĕrangkat.* — stoom zijn, varen, *bĕrlajar pakai asap.* — den wind, benedenswinds, *dibawah angin.* — water, *dibawah ajar.* — water gezonken, *tĕnggĕlam.* — water staan, van land, *dilipoeti olih ajar, kampohan.* — zijn, van zon of maan, *soedah masoek.* —, in de omstreken van, *didjadjahan, didaïrah,* b.v. hij woont — Batavia *ija doedoek didaïrah* (of *didjadjahan*) *Batawi.* — bereik, *dapat ditjapai dĕngan tangan.* — den wal loopen, den wal naderen, *mĕndarat.* — land, dicht bij den wal, *dĕkat dĕngan darat, hampir dĕngan darat.* — land houden, dicht langs de kust varen, *mĕnjoesoer pantai* (van *soesoer*). — handen nemen, van een werk, *moelaï, moelaï mĕngĕrdjakan, moelaï mĕmboewat.* — handen nemen van iemand, zie **bestraffen.** — de oogen van iemand komen, *datang dihadapan matanja, datang mĕnghalap;* iets — de oogen hebben, *ada dihadapan matanja.* — vier oogen, *moeka dĕngan moeka, moeka sama moeka.* — de aandacht brengen, *mĕngingatkan, mĕmbĕri tahoe, mĕmĕltoemkan.* — de regeering, *pada masa karadjaän,* b.v. — de regeering van Alexander de Groote, *pada zamän karadjaän Iskandar dzoe'lkarnen.* —, bij hoeveelheids- en prijsbepalingen, *koerang daripada.* — de *f* 100, *koerang daripada saratoes roepijah.* — de 20 el, *koerang daripada doewa poeloeh elo.* — het bevel of de bevelen, *dibawah pĕrentah, dalam pĕrentah.* — de bevelen van anderen staan, *dalam pĕrentah orang.* — iemand, — de macht van een ander willen staan, *maoe mĕmbawah kapada orang.* — de voogdij, *dibawah wikalat.* — de bescherming, de hoede, *dalam pĕmĕliharaän, dibawah pĕrlindoengan.* — het masker, de mom, den mantel, den schijn, *dĕngan poera-poera.* — de gedaante, *dĕngan roepa, mĕroepakan dirinja.* — den naam van, *dĕngan nama, pakai nama.* — verbintenis, verband, belofte, voorwaarde, beding, voorbehoud van, *dĕngan djandji.* — eede, *dĕngan soempah, pakai soempah, bĕrsoempah.* — verzekering, *dĕngan mĕngakoe.* — voorwaarde, bij een contract, *dĕngan ajarf, dĕngan djandji;* er — verwedden, *bĕtarohan;* van —en, aan de benedenzijde, *disabĕlah bawah, dibawah, pada sabĕlah bawahnja;* van — op, *dari bawah laloe ka-atas;* kopje —, duiken, *mĕnjĕlam* (van *sĕlam*). — de plak of pantoffel van zijne vrouw, *dibawah pĕrentah bininja;* er — werken, in het ongeluk storten, *mĕmbinasakan;* het onderspit doen delven, *mĕniwakan* (van *tiwas*); er op of er —, *oentoeng saboeh timboel, oentoeng batoe tĕnggĕlam,* Sprw.; ten — brengen, van een volk en ook fig. van driften, *mĕnĕloekkan;* van een land of stad, *mĕngalahkan,* —, in betrekking tot de ruimte, *antara, di-antara, ditĕngah,* b.v. hij staat — de toeschouwers, *ija bĕrdiri di-antara orang jang mĕnengok;* hij woont — de heidenen, *ija doedoek di-antara orang kafir,* hij beweegt zich

— de menigte, *ija bĕrdjalan dilĕngah orang banjaḳ*; mengen —, *mĕntjampoerkan dĕngan*; er — loopen, vermengd zijn, *bĕrtjampoer dĕngan*. — de menschen komen, *pĕrgi bĕrdjoempa orang*; van — eene menigte, *dari antara, dari tĕngah*. —, in betrekking tot den tijd waarin eene handeling geschiedt, *salagi, sĕmantara, dalam, tĕngah, dalam antara*, b.v. — het schieten, *sĕmantara orang mĕnembaḳ*. — het eten, *lĕngah makan*. — zijn werk, *dalam ija bĕkĕrdja*. — zijn voortgaan, *dalam antara ija bĕrdjalan*. — dienst gaan, *masoeḳ ḳoldoe*; een — velen, van personen, *sa'orang di-antara orang banjaḳ, di-antara orang banjaḳ sa'orang*; een — vele, van zaken, hangt af van het te gebruiken Hulptelw. b.v. van zwaarden, *di-antara banjaḳ pĕdang sabilah*, van vruchten, *di-antara banjaḳ boewah sabidji* of *saboetir* enz. Zie bij **een.** — anderen, zie **bijvoorbeeld.** — elkander, *sama sĕndirinja, pada sama sĕndirinja, dĕngan sama sĕndirinja*. — elkander beraadslagen, *bĕrbitjara sama sĕndirinja*. — ons jongelui, *kita bĕrsama-sama orang moeda* — deze omstandigheden, *dĕngan ḥâl jang dĕmikian*. — al deze gevaren, *dalam sĕgala bĕhaja ini*. — begeleiding, *disĕrtai, dipĕsĕrtakan*. — begeleiding van volgelingen, *di-iring*. — de wapens, *langkap dĕngan sĕndjatanja, sijap dĕngan sĕndjata, bĕrsĕndjata*. — de waarde, *koerang daripada harganja, dibawah harganja, tiada patoet-patoet harga*. — de hand verkoopen, *djoewal dibawah tangan*. — weg, *dilĕngah djalan, antara bĕrdjalan*; nog — handen hebben, *lagi mĕngĕrdjakan* (van *kĕrdja*); nog — handen zijn, van een werk, *lagi dikĕrdjakan*. — naan, *dibawah, dikaki; pada sabĕlah bawah, pada bawahnja*. — aan den berg, *dikaki goenoeng*. — aan de poot van de tafel, *pada bawahnja kaki medja*.

onderaan, *dibawah*; b.v. hier —, *dibawah ini*. — op de bladzijde, *dibawah moeka soerat*. — zitten, *doedoeḳ dibawah*.

onderaardsch, *dibawah tanah*; de zeven — e gewesten, *toedjoeh patala boemi*, tegenover de zeven hemelsche gewesten, *toedjoe patala langit* (*patala*, Skr.). De — e gewesten ook: *ālam bĕrzach*, Ar. Zie ook **hel.**

onderbaadje, *badjoe dalam*.

onderbast, *koelit jang didalam*.

onderbevelhebber, *pĕnglima moeda*.

onderbinden, *mĕngikat dari bawah*; de navelstreng —, *mĕngikat tali poesat*.

onderblad, van planten, *daoen jang dibawah*.

onderblijven, *tinggal dibawah*.

onderborst, *dapoer soesoe*.

onderbreken, *mĕmoetoeskan* (van *poetoes*); onderbroken, onafgedaan, *bĕngkalai*, van een werk. Zie **stuiten.**

onderbrengen, onder dak brengen, *mĕmbawa dibawah atap, mĕmbawa masoeḳ kadalam roemah*; ten —, te gronde richten, *mĕmbinasakan*; ten —, van volken, landen, steden, *mĕnḍoḳkan* (van *tāloḳ*), *mĕngalahkan*; in staat zijn ten onder te brengen, *tĕralahkan*, b.v. *djikalau tiada djoega patik tĕralahkan dewa itoe*, indien ik toch dien dewa niet kan ten onder brengen.

onderbroek, *sĕloewar tapik*.

onderbuik, *bawahnja pĕroet*. — op de hoogte van de blaas, *kĕrĕmpoeng*. —, de schaamstreek, *ari-ari*.

onderbuis, *badjoe dalam*.

onderdaan, *sakai, rājat*, Ar.; onderdanen met verscheidenheid, *rājat-sakai*; de Vorst en al zijne onderdanen, *radja dĕngan sĕgala rājat-sakainja*.

onderdanig, onderworpen, van een volk enz., *tāloḳ*. — zijn, onder iemands bevelen staan, *dibawah pĕrentah*. — zijn, onder iemands rechtsgebied behooren, *didalam ḳoekoem*. —, nederig, *rĕndah*. — e dienaar, *hamba jang rĕndah*; — zijn, gehoorzaam, *mĕnoeroet pĕrentah* (van *toeroet*); een — e zoon, *anaḳ jang soeka mĕnoeroet*. — e groete, van een mindere of jongere aan een meerdere of oudere, *sĕmbah*.

onderdanigheid, *karĕndahan, pĕri tāloḳ, pĕnoeroetan*. Zie het vorige woord.

onderdeel, zie **deel.**

onderdek, mar., *tingkat dibawah*.

onderdekken, met een deken, *mĕnjĕlimoetkan* (van *sĕlimoet*). —, met aarde, *mĕnimboes dĕngan tanah* (van *timboes*).

onderdeur, *pintoe bawah*.

onderdics, *dalam pada itoe, sĕmantara itoe*.

onderdoen, voor iemand of iets, *tiwas*, b.v. *dipĕrhamba tiada akan tiwas daripadanja*, uw dienaar zal voor hem niet —.

onderdompelen, *mĕnjĕlamkan* (van *sĕlam*).
onderdompeling, *pĕnjĕlaman*.
onderdoor, *tĕroes dari bawah, dari bawah laloe*.
onderdoorgaan, *bĕrdjalan tĕroes dari bawah*.
onderdorpel, *ambang jang dibawah*.
onderdrukken, onrecht aandoen, *mĕnganiajakan, mĕnjiksa* (van *siksa*).
onderdrukker, *pĕnganiaja, orang ljalim*.
onderdrukking, *aniaja, ljalim*.
onderduiken, *mĕnjĕlam* (van *sĕlam*).
onderduwen, *mĕnĕkan kabawah* (van *tĕkan*), *mĕnoelak kabawah* (van *toelak*). —, met geweld onder water of onder den modder om te doen stikken, *mĕmbĕnak*, letterl. om te doen opzwellen.
ondereen, *tjampoer, bĕrsama-sama*; ook vereenigd tot *tjampoer bĕrsama-sama*.
ondereenkoken, *masak bĕrsama-sama*.
ondereenmengen, *mĕntjampoerkan bĕrsama-sama*. Zie **mengen.**
ondereenroeren, *mĕngatjau bĕrsama-sama* (van *katjau*).
ondereensmelten, *mĕlĕboer bĕrsama-sama*.
ondereenvlechten, *mĕnganjam bĕrsama-sama*.
ondereinde, *bawah, kaki*. — van een paal, waarmede deze in den grond zit, *oembi tiang*. —, voeteneinde, *toempoean*.
onderen, *bawah*; paar —, *kabawah*; van —, *dari bawah*.
ondergaan, van zon of maan, *masoek, mati, toeroen*; ondergegaan, van de zon, ook *tĕrbĕnam*. —, te gronde gaan, *karam, binasa*. —, verdwijnen, *lĕnnjap*.
ondergaan, lijden, *mĕrasai, mĕnanggoeng* (van *tanggoeng*); getroffen worden, *kĕna*; mishandeling —, *tĕraniaja*; bestraffingen —, *kĕna siksa*; kastijdingen —, *mĕrasai sangsara*; den dood —, *mati dibocnoeh*; schipbreuk —, *kĕna karam*; verliezen —, *kĕna roegi, mĕndapat roegi*; verandering —, *bĕrobah, di-obahkan*; verbetering —, *dibaiki*.
ondergang, *kabinasaän, karam*. — van zon of maan, *masoek, mati*; de — van het land, *kabinasaän nĕgari*; de — van het schip, *karamnja kapal*; tegen de — der zon, *kasabĕlah matahari mati* (of *masoek*), *kamagrib*, Ar.
ondergedeelte, *bawah, sabĕlah bawah, bĕhagian disabĕlah bawah*.
ondergeschikt, *dibawah, dibawah pĕrentah, dalam pĕrentah orang*. Zie ook **onderhoorig.**
ondergeschikte, *orang jang dibawah pĕrentah, dibawah dagoe*.
ondergeschiktheid, *kandahan, hâl dibawah pĕrentah, dalam kandahan*.
ondergeteekende, *jang hoeboeh tanda tangan dibawah, jang taroh tapak tangan dibawah*.
ondergoed, *kaïn-kaïn jang tĕrpakai sabĕlah dalam*.
ondergorden, *mĕmbaroet*; een schip —, *mĕmbaroet kapal*.
ondergording, *pĕmbaroetan*.
ondergraven, *mĕnggali dari bawah*; een huis —, *mĕnggaroek roemah*.
ondergrond: harde — in een mijn, die het verder doorgraven belet, *batoe kalâng, kong*, Chin.
ondergrondsch, *dibawah tanah*.
onderhand, het onderste van de hand, de huitenkant van de hand, *pĕmarap*.
onderhandelaar, bij het aanbieden van vrede, *pĕnjorong dawai*. —, makelaar, tusschenpersoon, *talang, orang talang*. —, die iemands zaken bepleit, *pĕnoeloeng bitjara*. —, een die een meisje voor iemand ten huwelijk vraagt, *tĕlangkai*.
onderhandelen, *bĕrbitjara, bĕrmoesjâwarat*; over iets —, *mĕmbitjarakan*; met iemand over den prijs van iets —, *lawan bĕrpajoe*; over den vrede —, vredes-voorstellen doen, *mĕnjorong damai*; als onderhandelaar bij een huwelijksaanzoek optreden, *mĕnĕlangkai* (van *tĕlangkai*).
onderhandeling, *bitjara, moesjâwarat*, Ar.
onderhandsch, van een koop, contract enz., *dibawah tangan*. —, in het geheim, *sĕmboeni-sĕmboeni, diam-diam*.
onderhavig, waarvan sprake is, *jang tĕrsĕboet itoe*. Zie ook **onderhevig** en **onderhoorig.**
onderhebben, aan de voeten hebben, *pada kaki*; hij heeft sandalen onder, *tjarpoe pada kakinja, kakinja bĕtjarpoe*.
onderhebbend, *jang dibawah pĕrentahnja*, b.v. de officier met zijne —e manschappen, *opsir* (*hoeloebalang*) *dĕngan sĕgala orang jang dibawah pĕrentahnja*.
onderhelpen, onder dak helpen, *toeloeng mĕntjĕharikan toempangan*.
onderhemd, *kamedja dalam*.

onderhevig, onderworpen, *tâlo̱k.* — aan den dood, *tâlo̱k kapada maut.* — aan koorts, *ḳoewat kĕna dĕmam.* — aan overstroomingen, *ḳoewat dilipoeti olih ajar, ḳoewat kampohan, ḳoewat kĕna ajar bah.* — aan allerlei kwalen, *bĕrpĕnjakit-pĕnjakit;* dat is aan geen twijfel —, *tiada sjak lagi.*

onderhoofd, hoofd onder den batin en boven den djoeroe-kĕrah, *djĕnang.*

onderhoorig, *dibawah, dibawah pĕrentah, dalam pĕgangan.* —, onderworpen van volken of landen, *tâlo̱k,* Ar. —, onder het rechtsgebied behoorend, *dalam ḥoekoem.* —, onder het gebied van eene stad behoorend, van landen, *djadjahan, daïrah;* alle —e landen, *sĕgala daïrah-tâlo̱kṉja.*

onderhoorige, van een Vorst, *orang sakai, rĕjat.* Zie ook **ondergeschikte.**

onderhoorigheid, *djadjahan, daïrah, tâlo̱k;* alle —heden, *sĕgala daïrah-tâlo̱k.* —, wat onder iemands bewind staat, ook *pĕgangan.*

onderhoud, levens—, *sara, rĕzĕḳi,* Ar. *kahidoepan;* de persoon bij wien men zijn levens— vindt, van wien men zijn voedsel ontvangt, *tĕmpat nasi goelai,* b.v. *koerĕna tĕmpat nasi dan goelai nenek dirowmahnja itoe,* want de plaats waar grootje haar — vindt, dat is ten zijnen huize. —, verzorging, *pĕmĕliharaän;* zijn — zoeken, *mĕntjĕhari kahidoepannja, mĕntjĕhari rĕzĕḳinja, m. makan;* in iemands — voorzien, *mĕmĕliharakan sa'orang;* de kosten van levens—, *bĕlandja pĕnghidoepan;* de kosten voor het — van andere zaken, *bĕlandja mĕmĕliharakan, bĕlandja mĕmbaïki;* zijn eigen — verdienen, in zijn eigen — voorzien, *mĕntjĕhari sĕndiri.*

onderhoud, gesprek, *pĕtoetoeran, pĕrkataän, pĕrtjakapan.* Zie **gesprek.**

onderhouden, verzorgen, *mĕmĕliharakan* (van *pĕlihara*), b.v. hij die vrouw en kinderen niet onderhoudt, is erger dan een heiden, *orang jang tiada mĕmĕliharakan anak-binïnja itoe djahat dari-pada orang ḳafir.* —, vervullen, van geboden, *mĕnoeroet* (van *toeroet*); geboden doen —, *mĕlakoekan pĕrentah;* het leven —, *mĕmĕliharakan hidoep;* een vuur —, *mĕmĕliharakan api;* het vuren, schieten —, *mĕnembaḳ dĕngan tiada bĕrkapoetoesan.* —, vast bezig blijven met, *bĕrkandjang, bĕrtĕkoen, tĕtap;* zijne maleische taalstudiën —, *tĕtap dalam bĕladjar bĕhasa Mĕlajoe;* iemand —, vermanen, *mĕnasiḥatkan, mĕnĕgor* (van *tĕgor*); zich —, *mĕmĕliharakan dirinja;* zich bezighouden met iets, *mĕngoesahakan dirinja dalam.* —, zie ook **houden** en **onderduwen.**

onderhouder, verzorger, *pĕmĕliharaän, jang mĕmĕliharakan;* de —, God, *arrâzi̱ḳ,* Arab. *arrazâḳ.*

onderhouding, *pĕmĕliharaän.*

onderhoudskosten, *bĕlandja pĕmĕliharaän.*

onderhuid, ook tweede bast, *kĕlapah.*

onderhuis, *bawahnja roemah.*

onderin, *dibawah, ditĕmpat jang dibawah.* —gaan, *masoeḳ dari bawah.*

onderkaak, *toelang rahang jang dibawah, toelang dagoe.*

onderkant, *sabĕlah bawah, bawah;* de — der wolken, *kaki awan.*

onderkennen, *mĕmbedakan, mĕngĕnal;* elkander —, b.v. in het donker of in den strijd, *kĕnal-mĕngĕnal, bĕrkenal-kĕnalan sa'orang dĕngan sa'orang.*

onderkenning, *pĕmbedaän.*

onderkleed, *badjoe dalam.* Zie **onderrok.**

onderkok, bijkok, *toekang tanaḳ.*

onderkomen, Zelfst. nw. *toempangan, tĕmpat mĕnoempang,* ook *sewaka,* Skr. een — hebben, *bĕrsewaka.*

onderkoning, *radja moeda, jang dipĕrtoewan moeda, jamtoewan moeda.*

onderkoningschap, *djabatan radja moeda, pangkat radja moeda.*

onderkussen, *bantal pĕnjambat.*

onderlaag, *alas;* wat voor — gebruikt wordt, *pĕngalasan.* — van een bed, *alas tĕmpat tidoer.* —, waarop iets geklopt, gebeukt, gedrukt of de eene of andere kracht uitgeoefend wordt, *landas.* —, steun, stut, van balken of steenen, waarop iets rust of staat, *galang.* —, zooals b.v. een bultzak, mat of plank voor het lichaam, *tapi̱ḳ.*

onderlaken, op een bed, *tapi̱ḳ tidoer.*

onderlangs, *laloe dari bawah, mĕnjoesoer kaki;* b.v. — den berg, *mĕnjoesoer kaki goenoeng* (van *soesoer*).

onderlast, *moewatan jang dibawah.*

onderleggen, *mĕngalas;* onderlegd, *di-alas.*

onderlegger, zie **onderlaag.**

onderliggen, onderdoen, het verliezen,

in een strijd, *tiwas.* —, van vechtenden of worstelenden, *tërhempet;* doen —, *mënghempet.*

onderlijf, *bawahnja përoet.*

onderlijk, mar., *aris lajar dibawah.*

onderlijzeil, mar., *lajar dastoer jang dibawah, nitji dastoer.*

onderlijzeilspier, *dastoer bom dibawah.*

onderling, *sama sëndirinja, bërsama-sama.* Dikwerf schuilt het begrip in den vorm van het Werkw. b.v. *bërdjandji-djandjian,* — overeenkomen; *bërbantah-bantahan,* — twisten; *bërbëntji-bëntjian,* elkander — haten.

onderlip, *bibir dibawah.*

onderloopen, overstroomd worden, *dilipoeti olih ajar, kampoehan; kabandjiran,* Jav. —, in begrepen zijn, *masoek,* b.v. er loopen ook slechten onder, *ada djoega masoek jang djahat.*

ondermaansch, *dibawah langit, dioenia ini, dimaja-pada ini, dveniawi.*

ondermast, mar., *tiang dibawah.*

ondermeester, *goeroe kakaſ.*

ondermengen, *mëntjampoerkan.*

ondermijnen, ondergraven, *mënggali lobang dari bawah.* —, fig. verwoesten, *mëroesakkan, mëmbinasakan.*

ondermuur, *kaki tembok.*

ondernemen, beginnen, *moelaï.*

onderneming, *pëkërdjaan;* in zijne — slagen, succes op zijne — hebben. Zie bij **slagen.**

onderofficier, *sërsan, socrian;* hoogste — aan boord van inlandsche vaartuigen, *serang.*

onderom, *kaeliling dibawah.*

onderoven, *kolong dapoer.*

onderpacht, *paſ këtjil.*

onderpachter, *toekang paſ këtjil.*

onderpand, *pëtarohan,* bij verkorting ook wel *pëtaroh,* b.v. *adalah itoe bagai bapakoe djadi pëtarohan djoega,* dit kan voor mijn vader wel een — zijn. —, ook wel *halorian.* —, beleend pand, *gadajan, barang gadai.* —, iets dat men bij koop of verkoop, bij huur- of werkcontract vooruit geeft tot verzekering van de zaak, *tjëngkëram.* —, zekerheid, ook: *akoean;* zichzelven tot — geven aan, *bëpëtarohkan dirinja kapada.*

onderra, mar., *pëboewan jang dibawah.*

onderraken, het onderspit delven, *tiwas.*

onderrand, *birih jang dibawah, tëpi jang dibawah.*

onderricht, *pëngadjaran, nasihat,* Ar.

onderrichten, *mëngadjar, mënasihatkan.* —, kennisgeven, *mëmbëri tahoe, mëmaloemkan;* aan den Vorst, *mëmpërsëmbahkan.* — van een doode van dat gene wat hij de grafengelen heeft te antwoorden, *mëmbatja talkin, mënalkinkan;* dagelijks — , terechtwijzen, *mëlatih.*

onderrichter, *pëngadjar.* —, leeraar van professie, *goeroe.*

onderrichting = onderricht.

onderrok, voor vrouwen, *tapih.*

onderscheid, *beda, lain;* het — er van, *bedanja, lainnja;* b.v. dit is het — er van, *inilah bedanja;* het — tusschen de vorige gevangenis en de tegenwoordige is als tusschen hemel en aarde, *lainnja pëndjara jang dëhoeloe dëngan pëndjara jang ada sakarang seperti boemi dëngan langit.* —, verschil, ook *kalainan.* — en verschil, *përbedaän dan kalainan;* gijlieden moet geen — meer maken, *hëndaklah djangan kamoe përlainan.* — weten te maken, *tahoe mëmbedakan.* — maken, ook *mëngasingkan;* tot oordeel des onderscheids gekomen zijn, *tahoe ërti;* zonder —, *dëngan tiada bedanja;* zonder — te maken, *dëngan tiada mëmbedakan;* groot is het —, *djaoeh bedanja.*

onderscheiden, onderscheid maken, *mëmbedakan.* — tusschen .... en *mëmbedakan antara .... dëngan.* —, onderscheid maken, ook *mëlainkan,* b.v. *bolih ëngkau këtahoeï mëlainkan bëhasanja dëngan ſalnja,* kunt gij weten onderscheid te maken tusschen de taal en de zaken; vriend en vijand niet weten van elkander te —, *tiada bërkënalan lawan dan kawan, tiada bërkëtahoean lagi kawan dan lawan;* niet te — zijn, voor het gezicht, onduidelijk zichtbaar, *samar.*

onderscheiden, Bijv. nw. verschillend, anders, *lain.* — zijn van, *bërlainan dëngan, bërsalahan dëngan, bërbeda dëngan.* — zijn boven anderen, *mëgah,* b.v. *mëgah pada antara ségala pahalawan,* onderscheiden onder alle helden. —, verschillende voorwerpen, *bagai-bagai, djenis-djënis, pëlëbagai, roepa-roepa, matjam-matjam.*

onderscheidenheid, *përbedaän.*

onderscheiding, *përbedaän.* —, eer, die iemand gegeven wordt, *hormat,* Ar.; fijne, scherpe —, *ākal jang haloes.*

onderscheidingsteeken, *tanda për-*

bedaäu. —, eereteeken, *tanda kahormatan.*

onderscheppen, zooals een os doet met de horens of iemand die met een mand garnalen vangt, *mĕnjĕrondong* (van *sĕrondong*).

onderschip, het ruim, *roewang.*

onderschotel, van een kan of karaf enz., *lapiḳ,* b.v. *kĕndinja daripada komala jang hidjau dan lapiḳnja daripada ĕmas,* de waterkruik was van groen edelgesteente en de — was van goud.

onderschragen, *mĕnjokong* (van *sokong*). Zie **ondersteunen.**

onderschrappen, *mĕmboeboeh garis dibawah.*

onderschrift, *soeratan* (of *toelisan*) *jang dibawah.*

onderschrijven, onderteekenen, *mĕmboeboeh tanda tangan, mĕnaroh t. t.* (van *taroh*).

onderschrijving, onderteekening, *tanda tangan.*

onderschuiven, *mĕnjorongkan dibawah* (van *sorong*); ook wel alleen *mĕnjorongkan,* b.v. *orang mĕngantoeḳ disorongkan bantal,* een slaperig mensch een kussen —, Sprw.

ondershands, in het geheim, *sĕmboeni-sĕmboeni, diam-diam.*

onderspit, het — delven, *tiwas, kalah;* het — delven, van velen in den krijg, *bĕralah-alahan, bĕrtiwas-tiwasan.*

onderst, *tĕrbawah, dibawah sakali.*

onderstaan, durven ondernemen, *bĕrani mĕmboewat, tjakap mĕmboewat, mĕaanggoeng* (van *tanggoeng*).

onderstaand, onder vermeld, *jang tĕrsĕboet dibawah ini, dibawah ini;* alle — e naamteekeningen, *sĕgala tanda tangan jang dibawah ini.*

onderstand, in geld, *oewang ajapan.* —, hulp, *pĕrtoeloengan.* —, zie ook **bijstand** en **hulp.**

onderstboven, *tĕrbaliḳ, baliḳ bĕlah, songsang.* — halen, overhoop halen, *mĕnjĕlongkar* (van *sĕlongkar*), *mĕmbongkar;* alles — halen en door elkander gooien, *mĕmbongkar-bangkir.*

onderste, benedenste gedeelte, *bawah, bawahnja;* het — van een boomstam, *pangkal batang kajoe.*

ondersteken; den afhangenden rand van iets —, b.v. van een beddelaken, *mĕngĕlebetkan* (van *kĕlebet,* op die wijze ondergestoken).

onderstel, *kaki;* van een voertuig, *pĕdati;* voor werktuigen en andere voorwerpen, b.v. draaibassen enz., *tjagaḳ.* —, stellaadje voor een kanon, *bangoenbangoen.*

onderstellen, *agaḳ-agaḳ, kira-kira, mĕnjangka* (van *sangka*); ondersteld, *djikalau kiranja, saändainja, mitsalnja.*

onderstelling, vermoeden, *sangka;* de — hebben, *mĕnjangka.*

ondersteunen, stutten, *mĕnjokong* (van *sokong*); iemand bij het gaan, —, *mĕmapah* (van *papah*); iets of iemand — door iets te geven, waar of waartegen het of hij leunen kan, *mĕnjandari* (van *sandar*), b.v. *dan padoeka Maha Dewi sĕdar, lalce bangoen disandari olih sĕgala bini adji,* en Hare Hoogheid M. D. kwam tot haarzelve, stond vervolgens op en werd door de vorstelijke vrouwen ondersteund; een vaartuig door middel van stutten —, *mĕnggalang pĕrahoe;* het hoofd wordt ondersteund met een kussen, *kapala digalang dĕngan bantal;* iets met den gebogen arm —, tegenhouden, *mĕnjinggoeng* (van *singgoeng*) —, helpen, *mĕnoeloeng* (van *toeloeng*). —, hulp verleenen in den krijg of bij een werk, *mĕmbantoe;* slecht volk —, van het noodige voorzien, *mĕmbĕri ajoeman.* — van onderen, tegenhouden, *mĕnjangga* (van *sangga*), *mĕngampoekan.*

ondersteuning, *pĕnjokong, pĕmbantoean, pĕrtoeloengan* enz. Zie het vorige woord.

onderstoppen, zie **ondersteken.**

onderstrepen, *mĕmboeboeh garis dibawah.*

onderstroomen, *dilipoeti olih ajar, kĕna ajar bah, kampoehan, kabandjiran,* Jav.

onderstuk, van een hanglamp, *lĕndja.*

onderstut, *sokong, galang;* een vaartuig op —ten zetten, op het strand of eene helling zetten, *mĕnggalang pĕrahoe.*

onderstutten, *mĕnjokong, mĕnggalang;* zie het vorige woord.

onderstuurman, *mĕlim moeda, djoeroemoedi jang kadoewa.*

ondertand, *gigi dibawah.*

ondertasten, onderzoeken, *mĕmĕriksaï.*

onderteekenaar, *orang jang mĕmboeboeh tanda tangan.*

onderteekenen, *mĕmboeboeh tanda tangan, mĕnaroh t. t.* (van *taroh*).

onderteekening, *tanda tangan, tapaḳ tangan.*

ondertrouw: in — zijn, *bĕrtoenangan;* in — zijn met iemand, *bĕrtoenangkan sa'orang.*

ondertrouwde, *toenangan.*

ondertrouwen, *mĕmpĕrtoenangkan.*

ondertusschen, *dalam pada itoe, sĕmantara itoe, dalam antara itoe.* —, niettegenstaande, *tiada djoega,* b.v. hij had het beloofd, — deed hij het niet, *soedah didjandjinja maka tiada djoega dilaksanaja.*

onderuit, *kaloewar dari bawah.*

ondervat, lekvat, *pĕnadah titisan.*

ondervinden, *mĕrasai, mĕndapat, bĕrtĕmoe;* smart —, *mĕrasai docka-tjita;* moeilijkheden —, *mĕndapat soesah, mĕrasai kasoekaran;* dat heb ik ondervonden, *tĕlah soedah akoe bĕrtĕmoe.*

ondervinding, *pĕrtĕmoean, pĕndapatan, tadjrib,* Ar. ook *tjoba, bijasa;* iem. van weinig —, onnoozele hals, die niet veel gewoon is, *orang tĕrĕnah;* zonder — en daardoor gemakkelijk te foppen, *ghafir,* Arab.

ondervragen, *bĕrtanjakan;* de rechter ondervroeg al de getuigen, *maka ḥakim pon bĕrtanjakan sĕgala saksi.* — van een slapende, om zoo achter de waarheid te komen, *sewa tanja;* nauwkeurig —, onderzoeken, *mĕnjĕlidik* (van *sidik*), *mĕmĕriksai dĕngan saksama* (van *pĕriksa*), *mĕmisit* (van *pisit*).

onderwant, mar., *tĕmberang dibawah.*

onderwater, iemand — houden, *mĕmbĕnamkan;* zoo ter dood gebracht, *mati dibĕnam;* een vaartuig — zetten, *mĕmbĕnamkan pĕrahoe.* — staan, van een land, *kaäjaran, kampoehan.*

onderweg, Bijw. *didjalan, ditĕngah djalan, dalam bĕrdjalan.*

onderwereld, *ălam bĕrzach,* Ar.; de zeven gewesten der —, *pratala, katoedjoeh pĕtala boemi, katoedjoeh lapis boemi.*

onderwerp, zaak, *pĕrkara, ḥăl,* Ar.; iets tot — van een gesprek maken, *mĕmpĕrikan.*

onderwerpen, van een volk, de driften enz., *mĕnălokkan* (van *tălok,* Ar.); zich —, bukken, *toendoek;* iemand —, doen bukken, *mĕnoendoekkan;* zich aan een overwinnaar —, ook *mĕnoengkoel* (van *toengkoel*), b.v. *maka kadoewa boewah nĕgari itoepon mĕnoengkoel dan bĕrsĕrah sĕndjata,* die beide steden onderwierpen zich en leverden de wapens uit; zich — aan zijn lot, *mĕnjoekakan;* het beste is zich geheel aan (zijn lot) te —, *baiklah disoekakan sakali-kali;* schriftelijk bewijs van zich te —, *soerat sĕmbah,* b.v. *maka padoeka Boejanuja pon mĕnjoeroeh ka Malaka hĕndak minta soerat sĕmbah,* en Zijne Hoogheid B. zond naar Malaka om een schriftelijk bewijs van onderwerping te vragen. —, zich ten dienaar stellen van iemand, *mĕmpĕrhambakan dirinja;* aan kwalen onderworpen zijn, *bĕrpĕnjakit pĕnjakit.*

onderwerping, *toendoek, toengkoel.* Zie het vorige woord; teekens van —, *pĕnoengkoel,* b.v. *sabagi poela sĕnopati bĕpĕrsĕmbahkan pĕnoengkoel nĕgari Djambi dan Pĕlembang akangan sĕgala sĕndjatanja,* daarenboven gaf de opperbevelhebber van het leger al de teekenen van onderwerping der rijken van Djambi en Pelembang benevens al de wapens aan den Vorst over; ook *ălamat toendoek.* —, gelatenheid, *şabar,* Ar.

onderwicht, *kaerang timbangan.*

onderwijl, *sĕmantara, dalam antara, antara pada itoe.*

onderwijs, *pĕngadjaran.* — geven, *mĕngadjar.* — genieten, *bĕladjar.* — genoten hebbend, *bĕpĕladjaran.* —, leer, der oeden, *pĕmatah.*

onderwijzen, *mĕngadjar,* zoowel iem. als iets; ook *mĕngadjarkan;* dagelijks —, *mĕlatih;* onderwezen worden, *diadjar;* dagelijks onderwezen worden, *dilatih;* niet te — zijn van een zaak, *tiada tĕradjarkan;* van een persoon, *tiadu tĕradjari.*

onderwijzer, *goeroe, pĕngadjar;* bij een — in de leer zijn, *bĕrgoeroe kapada,* ook tot — hebben; hulp—, *goeroe kakaḳ.*

onderwinden: zich — te doen, *bĕrani mĕmboewat.*

onderworpeling, *orang jang tălok.*

onderworpen, *tălok.* —, gelaten, *şabar,* Ar.

onderzeil, benedenzeil, *lajar dibawah.* — zijn, *bĕrlajar.*

onderzetsel, stut, schoor, *sokong, galang;* c. s. v. metalen — met voet, voor glazen, kommen enz., *kĕlopaḳ sĕrodja.*

onderzoek, *pĕriksa,* Skr. *pĕmĕriksaän;* een — verlangen, *mĕmohon pĕriksa* (van *pohon*); grondig —, *pĕmĕriksaän dalam;*

een — doen, instellen, zie **onderzoeken**; gerechtelijk —, *pěměriksaan atas pěrentah hoekoem.*

onderzoeken, *měměriksa.* — naar, *měměriksaï, měměriksakan;* nauwkeurig —, *měnjidik* (van *sidik*), *měměriksa dĕngan saksama, m. d. sĕlidik, měnjĕlidik;* alles ten nauwste, tot in de kleinste bijzonderheden —, bij rechtzaken, *měnjĕlangkar* (van *sĕlongkar*), d. i. overhoophalen, voor den dag halen. —, inlichtingen trachten te verkrijgen, *měrisik,* b.v. *sabĕlom kita visik baïk-baïk sĕgala boedi pĕkĕrti dan pĕranganja,* voor wij terdege hebben onderzocht naar zijn aard en inborst. —, beproeven, *měntjoba;* de kracht van iets —, *měntjoba koewatnja.* —, navraag doen, *bĕrtanjakan;* naar iemands welstand —, *bĕrtanjakan salamatnja.*

onderzoeker, *pěměriksa, pěnjidik, pěntjoba;* zie het vorige woord voor het onderscheid.

onderzoeklievend, *soeka měměriksa, soeka měnjĕlidik.*

ondeugd, *djahat.* —, gebrek, *tjĕla.* —, schalksche knaap, *boedak nakal.*

ondeugend, *nakal;* zich — aanstellen, *mĕnakal,* b.v. *tiada tahoe mĕnakal sapĕrti monjet kĕra jang lain,* hij stelde zich niet — aan zooals andere apen.

ondeugendheid, *nakal, pĕri nakal, kadjahatan.*

ondicht, niet op rijm, *tiada bĕrsadja'.*

ondicht, los, van weefsels enz., *djarang.*

ondiep, niet diep genoeg, *koerang dalam.* —, laag, van het water, *tohor, tjetĕk, dangkal, dangkar,* b.v. *sĕbab koewala Indra Poera tĕrlaloe dangkar,* omdat de monding van de Indra Poera al te — is. —, niet bijzonder diep, *tiada bĕrapa dalam.*

ondiepte, *tĕmpat tohor, tĕmpat tjetĕk;* het ondiepe gedeelte van een water nabij den oever, *tĕpian.*

ondoenbaar, *tiada tĕkĕrdjakan.*

ondoenlijk, onmogelijk, *langkara, moestahil,* Ar.

ondoordringbaar, voor vocht, *kĕdap.*

ondoorgrondelijk, *tiada tĕrdoega.*

ondoorschijnend, *tiada tĕrang-tĕroes.*

ondoorwaadbaar, *tiada dapat diharoeng, tiada tĕrharoeng.*

ondoorzocht, *tiada dipĕriksa.*

ondraagbaar, *tiada tĕrbawa, tiada tĕrtanggoeng.*

ondragelijk, *tiada tĕrtahan, tiada tĕrtanggoeng.*

ondrinkbaar, *tiada bolih diminoem.*

onduidelijk, *koerang tĕrang, koerang njata.* — voor het gezicht of gehoor, wegens den afstand, *sajoep.* —, niet recht te onderscheiden, *samar.* —, niet duidelijk te onderscheiden met het gezicht door de menigte of kleinheid der voorwerpen, *mĕrĕntjam.* Zie ook **zichtbaar.**

onduldbaar, *tiada tĕrtahan, tiada tĕrdĕrita.*

onduurzaam, *tiada tahan lama.*

onecht, van metalen, munt enz., *sĕloengkang.* —, valsch, vermengd van metalen, koopwaren enz., *lantjoeng;* b.v. — goud, *tĕmas lantjoeng.* —, van een kind, *harám,* Ar. een — kind, *anak harám, harám zadeh, anak kĕndak.* Zie ook bij **valsch.**

onedel, niet van adel, *tiada bĕrbangsa, tiada bangsawan.* —, laag, gemeen, *hina.*

oneenig, *bĕrbantah-bantah, bĕrtjidĕra.*

oneenigheid, *pĕrbantahan, pĕrtjidĕraän;* niet tot eensgezindheid te brengen zijn van velen, fig. *sapĕrti tandoeĕ dibĕrkas.*

oneensgezind, *bĕrtĕlingkah.*

oneer, schande, smaad, *maloe, tjĕla.* —, gemis van eer, *koerang hormat.*

oneerbaar, *tiada sĕnoenoeh, tiada laïk.*

oneerbiedig, *koerang hormat.* —, onbeleefd, *koerang adjar.*

oneerlijk, diefachtig, *soeka mĕntjoeri.* — van handelingen, *tiada bĕtoel, tiada katahoean.*

oneetbaar, *tiada dapat dimakan.*

oneffen, ruw, hobbelig van oppervlakte, zooals b.v. een pokdalig aangezicht, de schil van sommige vruchten enz., *kĕretoel, kĕrotof.* —, ruw, van oppervlakte, ook van den weg, *mĕnggĕroetoe.* — van een weg, met kuilen, *bĕrlĕkak-lĕkoĕ.* —, niet vlak, *tiada rata.* —, zie ook **oneven** en **ruw.**

oneigenaardig, *tiada patoet.*

oneigenlijk, *dĕngan oepama, dĕngan ibarat.*

oneindig, *tiada bĕrkasoedahan, tiada bĕrkapoetoesan, tiada bĕrhingga;* tot in het —e, *sampai kĕkal salama-lamanja.* —, zeer, uitermate, *tĕrlaloe,* b.v. — ver, *tĕrlaloe djaoeh.* Zie ook **eeuwig.**

oneindigmaal, *dĕngan tiada bĕrkapoetoesan.*

onergdenkend, *tiada mĕnaroh sangka, tiada mĕnaroh sjaḳ* (van *taroh*).

onergerlijk, *tiada mĕmbĕri sjaḳ.*

onerkend, *tiada di-akoe;* nog —, *bĕlom di-akoe.* —, niet geteld, *tiada dibilang.* —, niet aangenomen, *tiada ditĕrima.*

onerkentelijk, *tiada mĕnaroh tĕrima kasih, koerang tĕrima.*

onervaren, *koerang biasa, bĕlom biasa, bĕlom sampai tahoe.* —, door jeugd, *lagi moeda.*

oneven, *gasal, gandjil;* even of — spelen, *main gasal-gĕnap.*

onevenmatig, *tiada rata, tiada sama rata.*

onfatsoenlijk, *koerang bĕhasa, tiada tahoe ādat.* —, onbeschoft, *koerang adjar.*

onfeilbaar, *tiada tĕrsalah, tiada bolih salah.*

onfraai, *tiada eloḳ.* Zie verder **fraai.**

onfrisch, *tiada sĕgar;* van gevoel of smaak, *tiada sĕdap.*

ongaaf, *roesaḳ, boeroeḳ;* zie **geschonden.**

ongaar, niet gekookt, *mĕntah.* —, wel gekookt, maar nog hard van binnen, *lagi bĕrhati.* —, nog niet geheel gaar, nog eenigszins rauw, *ĕngkah-ĕngkah.* —, van vleesch en andere spijzen, maar niet van rijst, *gĕmjoet;* nog —, niet gaar genoeg, van gekookte zaken, *koerang masaḳ;* van gebakken zaken, *koerang bakar, koerang goreng, koerang rĕndang;* steenen die nog — zijn, *batoe jang koerang bakar.*

ongaarne, *dĕngan sĕgan, dĕngan tiada soeka, djĕmoe.*

ongangbaar, *tiada lakoe, tiada bolih lakoe.*

ongansch, *tiada sĕdap.*

ongastvrij, *tiada soeka mĕndjamoe orang, tiada soeka mĕmbĕri toempangan.*

ongeaderd, van dierlijke lichamen, *tiada bĕroerat.* —, ongedamasceerd, van wapens, *tiada bĕrpamoer.* —, van hout, marmer, gekleurd papier enz., *tiada bĕrbarik-barik, tiada bĕrkoerai.*

ongebaand, van een weg, *tiada diratakan.* — van een terrein, *tiada ditĕrangkan, tiada ditĕbas.*

ongebaard, *tiada bĕrdjanggoet.*

ongebakken, *tiada dibakar, tiada digoreng, tiada dirĕndang.* Zie **bakken.**

ongebeden, *tiada dipinta, tiada dipohon.*

ongebeeld, niet gebeeldhouwd, *tiada di-oekir.*

ongebeurlijk, *moestâhil,* Ar.

ongebleekt, van garen of weefsel, *mĕntah.* — katoen, *kain mĕntah.* —, van de wasch, *tiada dipoetihkan, tiada dihoedjan-panaskan.*

ongebloemd, *tiada bĕrboenga.*

ongebluscht, zie bij **kalk.**

ongeboeid, *dĕngan tiada dirantai, dĕngan tiada tĕrbĕloenggoe.*

ongeboekt, *tiada tĕrtoerat, tiada tĕrsĕboet dalam daftar.*

ongeboend, *tiada disikat;* nog —, *bĕlom disikat.*

ongebolsterd; nog —, *bĕlom dikoepas.*

ongebonden, v. e. boek, *bĕlom didjilid.* —, ongeregeld van levenswijze, *tiada kĕtahoean, dowkana, risau.*

ongeboord, *tiada bĕrtĕpi, tiada bĕrkĕlim.* —, niet geboord met een boor, *tiada digerek.*

ongeborduurd, *tiada disoelam, tiada disoedji.*

ongeboren, *tiada dipĕranaḳkan.*

ongebraakt, *tiada disĕrboeḳ.*

ongebraden, *tiada digoreng, tiada dirĕndang.*

ongebrand, *tiada digoreng, tiada dibakar,* zie **branden.**

ongebreideld, *tiada bĕrkĕkang.*

ongebruikelijk, *tiada tĕrpakai.*

ongebruikt; nog —, *bĕlom dipakai.*

ongebruineerd, *tiada tĕroepam.*

ongebuild, *tiada ditapis, tiada disĕrkai.*

ongebutst, *tiada mĕmar.*

ongedaagd, *tiada disita.*

ongedaan, niet gedaan, *tiada diboewat.* — maken, *mĕniadakan* (van *tiada*). —, nog niet afgedaan, *bĕlom soedah, bĕlom sĕlĕsai, bĕlom habis.* — gebleven, *tĕrbantoet.*

ongedacht, *tiada tĕrkira, tiada disangka.*

ongedeeld, *tiada dibĕhagi.*

ongedeerd, zie **ongeschonden** en **deren.**

ongedeesemd, *tiada bĕragi, faṭiri,* Ar.

ongedekt, *tiada bĕrtoedoeng, tiada tĕrtoetoep, tĕrboeka.* —, zonder dak, *tiada bĕratap.*

ongedierte, *kala,* b.v. slangen en —, *oelat dan kala.* —, luizen, op het hoofd, *koetoe;* op het lijf, *toema.*

ongedoopt, *bĕlom dibaptisakan.*

ongedoornd, *tiada bĕrdoeri.*

ongedragen, van een kleedingstuk, *bělom dipakai.*

ongedreven, van goud of zilver, *tiada bĕroekir.*

ongeduld, *koerang sabar.*

ongeduldig, *koerang sabar.*

ongedurig, onbestendig, *tiada tĕntoe.*

ongedwee, *tĕgar, tiada mĕnoeroet.*

ongedwongen, zonder dwang, *dĕngan tiada dipaksa.* —, vrij. *bebas.*

ongeëcht, *tiada dipalsoekan.*

ongeëerd, *tiada kahormatan, tiada dihormati, tiada dipĕrmoeliakan.*

ongeëffend, *tiada diratakan.*

ongeërfde, *tiada mĕmpoenjai tanah.*

ongeestig, *koerang boedi.*

ongeëvenaard, *tiada bĕrbanding, tiada bĕrtara, tiada bandingannja, tiada taranja.*

ongefatsoeneerd, *tiada diroepakan.*

ongeformeerd, *tiada diroepakan, tiada didjadikan.*

ongegist, *tiada bĕrchamir, tiada bĕragi.*

ongeglansd, *tiada digĕroes.*

ongegomd, *tiada bĕrgĕtah.*

ongegord, *tiada bĕrikat pinggang.*

ongegrendeld, *tiada tĕrkaoetjing.*

ongegrond, *tiada bĕralas, tiada bĕrdasar.* — van eene tijding, *tiada tĕntoe, tiada njata, tiada sah,* zie ook **gerucht.**

ongegrondvest, *tiada diboeboeh alas, tiada diboeboeh kaki-tembok.*

ongegund, *dĕngan tiada disoekakan, dĕngan tiada diridlakan.*

ongeharkt, *tiada digaroeĕk.*

ongeharnast, *tiada bĕrbadjoe bĕsi, tiada bĕrbadjoe zirha, tiada bĕrbaroet dada.*

ongehaspeld, *tiada dilikat.*

ongeheeld, *tiada disĕmboehkan, tiada di-obati.*

ongeheeten, *tiada disoeroeh.*

ongehekeld, *tiada digaroeĕk, tiada di-sisir.*

ongehelmd, *tiada bĕrkĕtopong.*

ongeheveld, *tiada bĕrchamir, tiada bĕragi, tiada dichamirkan, fatiri,* Ar.

ongehinderd, *dĕngan tiada tĕrsangkoel, dĕngan tiada ditĕgahkan.* Zie ook bij **vrij.**

ongehoed, zonder hoed, *tiada bĕrtjapiau, tiada bĕrtopi, goendoel.*

ongehoopt, *tiada dikarap.* Zie **onverwacht.**

ongehoord, *tiada didĕngar.* —, nooit gehoord, *tiada pĕrnah didĕngar, bĕlom pĕrnah didĕngar.*

ongehoornd, *tiada bĕrtanduoek, tiada bĕrtjoela.* Zie **hoorn.**

ongehoorzaam, *tiada mĕnoeroet.* — tegen hooger macht, b.v. God, een Vorst, rechter, ouders enz., *doerhaka.* — zijn jegens deze, *mĕndoerhaka kapada.* —, ongezeglijk, tegenstrevend, *babil.* —, zie ook **ondeugend.**

ongehouden, *tiada haros, tiada wadjib.* Zie **gehouden.**

ongehouwen, *tiada dipahat.* — steen, *batoe jang tiada dipahat.*

ongehuicheld, *dĕngan tiada poera-poera.* Zie **oprecht.**

ongehuwd, van een man, *bĕlom bĕrbini, tiada bĕrbini, tiada bĕristĕri, bĕlom bĕristĕri.* — van eene vrouw, *tiada bĕrlaki, bĕlom bĕrlaki, tiada bĕrsoeami, bĕlom bĕrsoeami;* de gezamenlijke —e vrouwen en meisjes, *pĕrhoedjangan.* —, nog niet wettig in het huwelijk getreden, *bĕlom kawin;* een — persoon, *hoedjang;* als ongehuwde leven, *mĕmhoedjang.* —e staat, *pĕhoedjangan.*

ongekamd, *tiada disikat, tiada disisir.*

ongekapt, van hout, *tiada dibĕlah.* —, van het haar, *tiada di-andam.*

ongekarteld, *tiada bĕrkoemai, tiada bĕringgit.*

ongekend, v. e. persoon, *tiada kaknalan;* van eene zaak, *tiada dikĕtahoei.*

ongekeperd, *tiada loereĕk, tiada dilĕnoen lintang-lintang.*

ongekerfd, *tiada bĕrtorih, tiada bĕrkĕlar.*

ongeketend, *tiada bĕrantai.*

ongekeurd, niet van eene keur voorzien, *tiada bĕrtanda oedji, tiada tjap oedji.* —, niet getoetst, *tiada di-oedji.* —, niet onderzocht, *tiada dipĕriksa.*

ongekleed, *tiada bĕrpakai-pakai.* —, van eene inlandsche vrouw, *bĕrkĕmban,* d. i. het bovenlijf zonder baadje, maar de sarong over de borsten tot onder de oksels opgehaald; het gewone kostuum in huis.

ongekleurd, *tiada bĕwĕrna.*

ongeklopt, ongeklutst, b.v. van een ei, *tiada di-aros, tiada dipoedi, tiada dipoesar.* Zie verder bij **kloppen.**

ongekluisterd, *tiada bĕrantai, tiada tĕrbĕloenggoe, tiada tĕrpasoeng.*

ongeknakt, *tiada tĕrkoelai.*

ongekneusd, *tiada mĕmar.*

ongekneveld, niet gebonden, *tiada tĕrikat.*
ongeknield, *dĕngan tiada bĕrtĕloet.*
ongekookt, *tiada dimasaḳ;* nog —, *bĕlom dimasaḳ.* —, rauw, *mĕntah.*
ongekoperd, *tiada bĕrlapis tĕmbaga.*
ongekorven, *tiada dihiris-hiris.* Zie **kerven.** — van insecten, *tiada bĕrḳĕlar.*
ongekrenkt, van eer of trouw, *tiada bĕrtjĕla.*
ongekroond, *tiada bĕrmakota.*
ongekruid, met specerijen, *tiada bĕrĕmpah-rĕmpah, tiada dirĕmpahi.*
ongekuischt, van den stijl, *tiada disaḳkan, tiada disampoernakan.*
ongekurkt, *tiada bĕrsoembat.*
ongekweld, *tiada di-oesiḳ.*
ongekwetst, *tiada loeka.*
ongel, dierlijk vet, *tĕmaḳ.*
ongelaakt, *tiada ditjĕla.*
ongeladen, van een vaar- of voertuig, *tiada bĕrmoewatan.* —, van de lading, *tiada dimoewatkan.*
ongelapt, *tiada ditampal, tiada bĕrtampalan.*
ongeld, *bĕlandja.*
ongeldig, *tiada ṣaḥ.*
ongeleed, geen geledingen hebbend, *tiada bĕrsĕndi, tiada bĕrbuekoe.* Zie **geleding.**
ongeleend, *tiada dipindjam.*
ongeleerd, *tiada bĕrpĕladjaran, tiada bĕrĕlmoe.*
ongelegen, geen gelegenheid hebben, *tiada sĕmpat;* een — tijd, *koetika* (of *masa* of *hari*) *jang tiada baïk.* —, geen goede ligging hebbend, *tiada baïk tĕmpatnja, kadoedoekannja tiada baïk.*
ongelegenheid, moeite, *kasoesahan, kasoekaran.* Ook in — zijn; in — brengen, *mĕnjoesahkan, mĕnjoekarkan, mĕndatangkan soesah, mĕndatangkan kasoekaran;* schade, leed berokkenen, *mĕmboewat hoear, m. bĕntjana.*
ongeletterd, zie **ongeleerd.** —, ongemerkt, *tiada ditaoedaï.*
ongelezen, niet gelezen, *tiada dibatja.* —, niet uitgezocht, *tiada dipilih.*
ongelijk, niet gelijk, *tiada sama.* —, niet vlak, *tiada rata.* — zijn, verschillen met, *bĕrsalahan dĕngan.* —, oneffen, hobbelig, *mĕnggĕroetoe, bĕrtĕkaḳ-tĕkoḳ.* —, ruw, *kasap, kasar.* —, niet gepaard, *tiada sadjoda, tiada sapasang.*
ongelijk, *salah.* — hebben, *salah, bĕrsalah;* in het — zijn of geraakt, *tĕrsalah;* had ik het —, had ik het wel mis, *holaḳkah zĕhaja.* —, dat de een den ander aandoet, *pĕrsalahan;* doe elkander geen — aan, *djangan kamoe bĕrsalahan;* in het — stellen, — geven, *mĕnjalahkan, mĕnsalahkan.* —, niet met elkander overeenkomend, *tiada satoedjoe.* —, verkeerde opvatting of meening, *salah tampa.* —, onrecht, *aniaja, zalim.*
ongelijkaardig, *tiada sama pĕri, bĕrlaïnan pĕri, tiada sama djĕnis, bĕrlaïnan djĕnis.*
ongelijkbeenig, *tiada sama kakinja.*
ongelijkelijk, *tiada sama rata,* b.v. dat is — verdeeld, *itoe dibĕhagi tiada sama rata.*
ongelijkheid, verschil, *pĕrsalahan, pĕrbedaän.*
ongelijkhoekig, *tiada sama pĕndjoerouja.*
ongelijkluidend, *tiada sama boenjinja.*
ongelijkmatig, *tiada sama oekouranja, tiada sama rata.* — van bevelen, *bĕrtĕlau-tĕlau,* d. i. vlekkerig, b.v. *pĕrentah bĕrtĕlau-tĕlau sapĕrti panas di bĕloekar,* de bevelen zijn — als zonneschijn in het kreupelhout.
ongelijkmoedig, *tiada tĕntoe hatinja.*
ongelijknamig, *tiada sama namanja, laïn-laïn namanja.*
ongelijkslachtig, *laïn bangsanja, laïn djĕnisnja, tiada sama bangsanja, t. s, djĕnisnja.*
ongelijksoortig, *tiada sama matjamnja, bĕrlaïnan matjamnja, tiada sama djĕnisnja, bĕrlaïnan djĕnisnja.*
ongelijktijdig, *tiada sama satoe masa* (voor *masa* ook *wĕktoe* of *zamân,* of *kala*).
ongelijkvormig, *bĕrlaïnan roepa, bĕrsalahan roepa, tiada sama roepa.*
ongelijkzijdig, *tiada sama bĕrsĕgi.*
ongelikt, ongemanierd, *koerang adjar.*
ongeliniëerd, *tiada dimistar.*
ongelogen, *dĕngan tiada doesta.*
ongeloochend, *tiada disangkal.*
ongeloof, *koerang pĕrtjaja;* in godsdienstigen zin, *tiada bĕrimân.*
ongeloofbaar, *tiada dapat dipĕrtjaja.*
ongeloofelijk, absurd. onmooglijk, *moestahïl,* Ar. *ta'masoḳ ʿalal.*
ongelooid, *tiada samaḳ, bĕlom samaḳ.* — leder, een — e huid, *bĕloelang;* één — e huid, *bĕloelang sabidang.*
ongeloovig, *koerang pĕrtjaja, tiada bĕrimân.*

ongeloovigheid, *koerang pĕrtjaja, ḥâl tiada bĕrimân.*

ongeloovige, *orang kafir* (vandaar Kaffer); vervloekte —, *kafir malaôen*, Ar. als scheldw. gebr. —, als uitroep, meestal schertsenderwijze, *kaparat!* (van *kafârat* Ar. grndw. *kâfir*).

ongelost, nog —, van een vaar- of voertuig, *bĕlom dibongkar, bĕlom dipoeng-gah.* —, niet vrijgekocht of ingelost, *tiada ditĕbos.*

ongelouterd, *tiada disoetjikan.*

ongelubd, *tiada kabiri, tiada kasim.*

ongeluk, *tjilaka, pataka;* allerlei – , rampen en —ken, *mala-pataka.* — als vergelding voor een ongeoorloofde daad, *toelah.* —, een ongelukkig accident, *dahijat*, Ar. —, tegenheid, *oentoeng-malang.* —, onheil, plang, *bĕla;* wat een —! *bĕla apa ini!* —, zie ook **ongeval** en **onheil.**

ongelukkig, *tjilaka.* — in het bereiken van zijn doel of in zijne ondernemingen, *sijal;* zeer —, in dien zin, *sijal dangkalan.* Ook —, onheilspellend, van een gelnat, b.v. *boeroeng hantoe itoe moekanja sijal*, de katuil heeft een — gezicht. — worden, te gronde gaan, *binasa*, b.v. *toeroetkan rasa, binasa; toeroetkan hati, mati,* door naar het gevoel te luisteren wordt men —, door naar het hart te luisteren komt men om, Sprw. —, v. c. tijdstip, zie **ongunstig.**

ongelukkige, *orang tjilaka, orang sijal, orang jang tiada bĕrnasib.* —, als scheldwoord, *bĕdĕbah, sitjilaka.*

ongelukkigheid, rampspoedigheid, *katjilakaân.*

ongeluksbode, *orang jang mĕmbawa chabar djahat.*

ongeluksdag, *hari jang ta'baïk.*

ongeluksvogel, iemand wien alles tegenloopt, *orang pĕmara.* —, iemand die door zijn lachwekkende tegenspoeden tot spreekwoord geworden is, *pa'-kaloeĕk, lĕbai malang.*

ongemaakt, niet gehuicheld, *tiada poera-poera.* —, niet met de hand vervaardigd. *boekan pĕrboewatan tangan.*

ongemachtigd, *dĕngan tiada bĕrolih koewasa.*

ongemak, moeite, *pĕnat, soesah.* — lijden, *kapĕnatan, kasoesahan.* —, ziekte, *pĕnjakit.* —, beletsel, hinderpaal, *sangkoetan.*

ongemakkelijk, *soesah, soekar, bĕrat.*

ongemanierd, *koerang bĕhasa, mĕlanggar bĕhasa, tiada tahoe âdat, bidâah,* Perz. — liggen, *mĕngalar* (van *alar*).

ongemeen, *boekan kĕpalang.* —, bijzonder, zeer, *tĕrlaloe, amat.* — vreemd, *garib,* Ar.

ongemeend, *tiada soenggoeh.*

ongemengd, *tiada tjampoer.*

ongemerkt, niet van een merk voorzien, *tiada bĕrtanda, tiada ditandaï.* —, onopgemerkt, *tiada dikĕtahoei, diam-diam, tjoeri-tjoeri.* —, zelf er geen gevoel van hebben, *tiada bĕrasa,* b.v. *laloe tjoetjoer ajar matanja tiada bĕrasa lagi,* vervolgens vlueiden hare tranen, zonder dat zij het voelde. — laten, doen alsof men het niet ziet, *poera-poera tiada mĕlihat, mĕnoetoep mata.*

ongemest, van een dier, *tiada ditamboenkan.* — van land, *tiada diboeboeh badja.*

ongemeten, *tiada di-oekoer, tiada di-soekat,* zie **meten.**

ongemeubeld, *tiada langkap dĕngan pĕrkakasnja.*

ongemoeid, *tiada di-oesik.* — gelaten, *tiada dipĕngapakan.*

ongemaakbaar, *tiada tĕrhampiri.*

ongenade, van den Vorst, *moerka;* in — vervallen, *kĕna moerka.*

ongenadig, *tiada mĕnaroh kasihan.*

ongeneeslijk, *tiada tĕrobatkan, tiada disĕmboehkan.* —, langdurig van eene ziekte, *mĕrana;* eene —e ziekte *sakit mĕrana.*

ongenegen, *tiada soeka, sĕgan, djĕmoe;* niet — zijn, *soeka djoega.*

ongenoegen, toorn, *marah, amarah;* van Vorsten, *moerka.* —, twist, *pĕrbantahan;* luide zijn — te kennen geven over onverdiende behandeling, *mĕrĕntjang;* het — Gods, *paloe Allah,* b.v. *nanti kĕlak datang paloe Allah akan kita ini,* weldra zal Gods — over ons komen.

ongenoegzaam, *tiada tjoekoep, tiada mamadaï* (van *pada*), *koerang.*

ongenoemd, *tiada tĕrĕboet, tiada tĕrsĕboet namanja.*

ongenoemde, N. N., *anoe, si-anoe, orang anoe.*

ongenommerd, *tiada bĕrangka.*

ongenood, *tiada didjĕmpoet, tiada dipanggil, tiada dipĕrsilakan.*

ongeoefend, *tiada bĕrpĕladjaran, tiada tahoe, tiada bijasa.*

ongeoorloofd, *tiada bolih, dilarang, ḥarám*, Ar. —, voor het algemeen, *pantang*, b.v. *bĕbĕrapa banjaḳ pantang dan larangan diwĕgari Mĕlajoe*, in de Maleische landen zijn veel — e en verboden zaken. —e spijzen, *makanan jang ḥarám*. —, zie ook **verboden**.

ongeopend, *tiada tĕrboeka, tĕrtoetoep*; nog —, *bĕlom diboeka*.

ongepaard, *tiada bĕrdjoda*.

ongepakt, *tiada tĕrboengkoes*.

ongepast, *tiada patoet, koerang patoet, tiada laïḳ*.

ongepeld, *tiada dikoepas*.

ongeperst, *tiada di-apit*.

ongeploegd, *tiada ditanggala*.

ongepolijst, *tiada tĕroepam*.

ongeprezen, *tiada dipoedji*.

ongerand, *tiada bĕrtĕpi*; zonder kartelrand, *tiada bĕringgit*.

ongerechtig, onrechtvaardig, *ḏálim*, Ar.

ongerechtigheid, zonde, goddeloosheid, *dosa, kadjahatan*.

ongeredderd, verward, *tjampoer-baoer, tjampoer-gaoel*.

ongeregeld, *tiada bĕratoer, tiada tĕntoe*. — van taal of gedrag, *loeloe-lala*; een — gedrag, *kalakoean jang tiada kĕtahoean*.

ongerein̆igd, *tiada disoetjikan*.

ongerekend, niet meegeteld, *tiada dibilang, tiada masoḳ bilangan*.

ongerept, niet aangenaakt, *tiada didjamah*; nog —, *bĕlom didjamah*; eene — e maagd, fig. *boenga jang noermala lagi*.

ongerief, *kasoesahan, kasoekaran*.

ongerijmd, absurd, *moestáḥil*, Ar.

ongeroepen, *tiada dipanggil*.

ongeroerd, van hart, *tiada tĕrgĕraḳ hati*.

ongerust, *gondah, doera*, Skr. *chawátir*, Ar. —, angstig, ook *rawan*; zich — maken over iemand, *mĕrawan*. — en in twijfel, *goendah-goelana*. —, gejaagd, b.v. van iemand, die een verzoek wil doen, *walang, walang hati*, ook zich — maken over iemand, die zoek is. — zijn over iets, zich over iets — maken en er telkens over spreken, *mĕnggadoehi*. —, bezorgd over iets, *rĕsah*. —, bekommerd, *bĕrtjinta*. — over, *bĕrtjintakan*, b.v. zij is — over haar kind, *ija bĕrtjintakan anaḳnja*, ook *bimbang hati*, b.v. *bimbang hatikoe akan kakang mantri*, ik ben — over mijn ouderen broeder, de mantri.

ongerustheid, zorg, *tjinta, soesah, walang hati, chawátir*, Ar. *sjoegroel*, Ar.; in — zijn, *bĕrtjinta, kasoesahan, chawátir, kasjoegroelan*.

ongesalarieërd, *tiada makan gadji*.

ongeschaafd, *tiada dikĕtam*; nog —, *bĕlom dikĕtam*.

ongeschapen, *tiada didjadikan*.

ongescheiden, *tiada bĕrtjĕrai, tiada tjĕrai*.

ongeschikt, *tiada patoet, tiada láïḳ*.

ongeschiktelijk, *dĕngan tiada patoet*.

ongeschoeid, zonder schoeisel, *tiada bĕrkasoet*.

ongeschonden, *tiada roesaḳ, lagi baïk, tiada tjĕlanja*.

ongeschoren, *tiada ditjoekoer*.

ongeschubd, zonder schubben, *tiada bĕrsisik*.

ongeslepen, van snijdende werktuigen, *tiada di-asah*; van een spiegel, *basah*, b.v. *moekanja laḳsana tjĕrĕmin basah, tjandal sĕdikit tidaḳ bĕrasah*. —, van edelgesteente, *tiada ditjanai*.

ongesloten, niet dichtgemaakt, *tiada tĕrtoetoep*. —, niet met een slot dichtgemaakt, *tiada tĕrkoentji*. —, ongegrendeld, *tiada tĕrkantjing*.

ongesluierd, *tiada bĕrtoedoeng*.

ongesmeerd, *tiada disapoekan tĕmaḳ, tiada disapoekan minjaḳ*.

ongesmolten, *tiada tĕboer*.

ongespleten, *tiada tĕrbĕlah*.

ongestadig, *tiada tĕntoe, tiada tĕtap*. —, onstandvastig, *lintjah*. —, van een vlieger, niet willen staan, *asiḳ*; ook niet blijven zitten, van menschen. —, steeds van plaats veranderen, *mĕntjatjar*. — bij zijn werk, nu dit dan dat doen, *mĕngo ulĕt, oentjat-oentjit*.

ongesteeld, *tiada bĕrtangkai*.

ongesteld, *sakit*; van Vorsten, *gĕring*; de persoon of zaak, die de ongesteldheid bij Vorsten veroorzaakt, *pĕnggĕring*.

ongesteldheid, *pĕnjakit*; allerlei ongesteldheden of kwalen hebben, *bĕrpĕnjakit-pĕnjakit*.

ongestempeld, *tiada tĕrmĕtĕrai, tiada tĕrtjap*.

ongesteven, van linnengoed, *tiada dikandji*.

ongestoord, onafgebroken, zie ald.

ongestraft, *tiada disiksa, tiada dihoekoem, tiada kĕna ḥoekoem*. Zie ook bij **dood**.

ongetabberd, *tiada bĕrdjoebah*.

ongetakt, *tiada bĕrtjabang.* — van horens, *tiada bĕrangga, tiada tjĕranggah.*
ongetand, *tiada bĕrgigi.*
ongeteekend, *tiada bĕrtanda tangan, tiada diboeboeh tapaḳ tangan.*
ongeteld, *tiada dibilang.*
ongetemd, wild, *liar.*
ongetroost, *tiada dihiboerkan.*
ongetrouw, *tiada satia.* Zie **ontrouw.**
ongetrouwd, van een man, *tiada bĕrbini, tiada bĕristĕri;* van eene vrouw, *tiada bĕrlaki, tiada bĕrsoewami.* —, nog geen wettig huwelijk aangegaan, *bĕlom kāwin, bĕlom niḳaḥ.*
ongetrouwde, *boedjang.* Zie ook **ongehuwd.**
ongetweernd, ongetwijnd, *tiada dipintal.*
ongetwijfeld, *tiada sjaḳ.* —, voorzeker, *nistjaja.*
ongetwijnd, *tiada dipintal.*
ongeuit, *tiada dikatakan, tiada disĕboet.*
ongevaarlijk, *tiada bĕrbahaja.*
ongeval, *tjilaka.* —, leed, *mara.* —, ongelukkig toeval, *gĕroh;* een —, dat men niet voorzien heeft, *gĕroh tidaḳ mĕntjoeka bahe;* allerlei —, *gĕroh-gĕrah.*
ongevallig, niet welgevallig, *tiada bĕrkenan kapada.*
ongevederd, *tiada bĕrboeloe.*
ongeveer, bijna, *hampir-hampir,* —, naar gissing, *kira-kira.* — als, *sa'akan-akan.* —, naar mate van, *saḳĕdar* (van *ḳĕdar,* Ar.). Bij de Bijv. nw. wordt — ook uitgedrukt door de beide tegenstellingen nevens elkander te plaatsen, b.v. lang — zes voet, *pandjang pandaḳ ĕnam kaki.* — op de hoogte van, *antara;* er waren — vijftig, *ada ḳĕdar lima poeloeh.* —, bij hoeveelheid of tijdsbepalingen, *barang,* b.v. — vijf of zes dagen, *barang lima ĕnam hari.* — drie of vier huizen, *barang tiga ĕmpat boewah roemah.*
ongeveinsd, *dĕngan tiada poera-poera.* —, oprecht, *toeloes, loeroes.*
ongeverfd, *tiada disapoekan tjat.*
ongevind, *tiada bĕrairip.*
ongevleugeld, *tiada bĕrsajap.*
ongevoeglijk, *tiada patoet, tiada laïḳ.*
ongevoelig, *tiada bĕrasa, tiada sĕdar, boentoe, tĕgar hati, kĕras hati,* zie ook **verstopt.** —, fig. *tĕbal djangat.* —, wreed, *bĕngis.* —, onverschillig, zie ald.
ongevoerd, *tiada bĕrlapis, tiada dilapis.*
ongevorderd, *tiada dipinta, tiada ditagih.*
ongevormd, *tiada diroepakan.* —, geen vorm hebbend, *tiada bĕroepa.*
ongevouwen, *tiada dilipat.*
ongevraagd, *tiada dipinta, tiada ditanja,* zie **vragen.**
ongewaarschuwd, *tiada di-ingatkan, tiada dinasihatkan.*
ongewapend, *tiada bĕrsendjata.*
ongewasschen, *tiada dibasoeh, tiada ditjoetji.* — van de billen, na het doen van eene boodschap, *sengkilat.*
ongewast, *tiada disapoekan lilin.*
ongewaterd, van geweven stoffen, *tiada bĕrbarik-barik, tiada koerai.*
ongeweekt, *tiada diréndam.*
ongeweerd, *tiada tĕrtĕgah.*
ongeweigerd, *tiada di-enggankan.*
ongewend, *tiada biasa, tiada tahoe.*
ongewenscht, *tiada dikahĕndaki.*
ongewerveld, *tiada bĕrtoelang.*
ongewettigd, *tiada ḥalāl, ḥarām,* Ar.
ongeweven, *tiada ditĕnoen.*
ongewijd, *tiada ditaḥbiskan.*
ongewild, *tiada dikahĕndaki.* —, niet gangbaar, *tiada laḳoe.*
ongewis, *tiada tĕntoe.*
ongewoon, ongewend zijn, *tiada biasa.* —, vreemd, bijzonder, *ādjaïb,* Ar. *pĕlik, ghorib,* Ar. Zie bij **vreemd** en **bijzonder.** —, zelden, *djarang.* —, buitengemeen, zeer, *tĕrlaloe, amat, sangat.* —, niet alledangsch, *boekan kĕpalang, boekan barang,* zie ald.
ongewroken, *tiada dibalas.*
ongezadeld, *tiada bĕrpĕlana.*
ongezegeld, *tiada bĕrmĕtĕrai, tiada pakai tjap.*
ongezeglijk, *tiada tĕrnasihatkan, tiada mĕnĕrima nasihat.* —, tegenstrevend, *babil.*
ongezien, onzichtbaar, *tiada kalihatan.* —, ongeacht, *tiada kapandangan.*
ongezift, *tiada di-ajaḳ,* nog —, *bĕlom di-ajaḳ.*
ongezind, *tiada soeka, sĕgan, malas.*
ongezond, van iemand, ziekelijk, *bĕrpenjakit-penjakit, soeka sakit-sakit.* —, schadelijk voor de gezondheid, *ta'baïk kapada toeboeh, mĕndatangkan sakit.* —, niet lekker of prettig zich gevoelen, *tiada njaman.*
ongezouten, zonder zout, *tiada bĕr-*

garam; niet gezouten, *tiada digarami, tiada dihoeboeh garam*; niet ingezouten, *tiada di-asinkan*. —, laf, *tawar, koerang asin, koerang garam*.

ongezuiverd, *tiada disoetjikan*.

ongezuurd, van deeg, *fatiri*, Ar.

ongodist, *orang jang mènjangkal Allah*.

ongodsdienstig, *tiada bèribadat, tiada bèrbakti kapada Allah*.

ongunstig, tegen, van den wind, *sakal*. — van een tijdstip, *nahas*, Ar.

onhandig, stijf in manieren, *tjanggoeng, kekoe*.

onhandige, iemand die tegen alles aanstoot, *sèrampoh toenggoel*.

onharmonisch, van geluiden, *tjampah*.

onheelbaar, *tiada dapat sèmboeh*.

onheil, ramp, *tjilaka, bilahi*, verb. Ar. — berokkenen aan, *mèngchianatkan*. —, ten gevolge van een vloek, *malapataka*; het eene — komt na het andere, *pètjah kapi, poetoes soewadji*; door — getroffen worden, *ditimpa mara, kèna tjilaka*. —, zie ook **ongeluk**.

onheilspellend, van gelaat, *sial*, b.v. *boeroeng hantoe itoe moekanja sial*, de katuil heeft een — gelaat.

onherbergzaam, van een persoon, *tiada soeka mènèri toempangan*.

onherkenbaar, *tiada dapat dikènal poela*.

onherroepbaar, *tiada tèrobahkan*.

onherstelbaar, *tiada dapat dibaïki poela*. —, totaal bedorven, *rahap*. —, van een ontbonden huwelijk, fig. *patah arang*.

onheuglijk; van —e tijden, *tjèkan hari, zamán tandoem*.

onhoffelijk, *balik adab*.

onhoudbaar, *tiada tèrtahankan*.

oningebonden, *tiada didjilid*,

oningeënt, *tiada ditanami katoembochan*.

oningenaaid, *tiada didjahit*.

oningepakt, *tiada tèrboengkoes, tiada kèmas*.

oningetogen, *tiada mènaroh sopan, tiada sènoenoeh*.

onjuist, *tiada bètoel, tiada salah*; was het wel —, had ik het wel mis, *bolakkah sèhaja*, b.v. *bolakkah kata patik bahwa orang jang hina itoe djangan dihampirkan*, waren mijne woorden —, dat men een gemeen persoon niet moest toelaten in zijne nabijheid.

onkenbaar, *tiada dapat dikènal lagi*, ook *tiada kètahoeän*; zich — maken, *mènjamarkan dirinja* (van *samar*).

onkiesch, onbetamelijk in woorden of manieren, *tjèroboh, tjampah, beka-beka*. — handelen, *mèntjeroboh*.

onklaar, van een vlag, die over den knop van den stok is gewaaid, *bandeira poetèri bèrtoedoeng*; van touw, zie bij **kink** en **krinkel**; zie ook bij **troebel**.

onkosten, *bèlandja*. — maken, *bèrbèlandja, mèngaloewarkan bèlandja*.

onkruid, *roempoet-roempoet*.

onkuisch, *doekana*. — van eene vrouw, *soendal*.

onkunde, *kabodohan, kabèbalan*.

onkundig, dom, *bodoh, bèbal*. —, niet wetend, *tiada tahoe*.

onkwetsbaar, *kèbal, bèrtoewah*; middel om — te maken, *pèlias*.

onkwetsbaarheid, *katoewahan, kèbal*.

onlangs, *bèhavoe ini, bèlom lama, sèdikit hari laloe, bèbèrapa hari laloe*.

onledig, *leka*, b.v. zich — houden met praten, *leka dèngan bèrkata-kata*; de Vorst hield zich — met naar dien visch te kijken, *dan lekalah baginda mèmandang ikan itoe*; zich — houden met, zich bezighouden met, wordt ook uitgedr. met het Voorvoegsel *bèr*, b.v. *ada djoega sèdikit orang bèrlèoeoe kain soetèra*, ook waren er eenigen, die zich — hielden met het weven van zijden kleedjes.

onleerzaam, *kakoe hati, bèrat kapala*.

onleesbaar, *tiada dapat dibatja, tiada tèrbatjakan*.

onleschbaar, *tiada tèrpadamkan, tiada tèrpoewaskan*.

onlichamelijk, *tiada bèrtoeboeh, tiada badannja*.

onlief, niet lief, *tiada manis, koerang manis*. —, onaangenaam aan, *tiada bèrkènan kapada*.

onliefelijk, *tiada sèdap, tiada manis, tiada enak*.

onlijdbaar, *tiada tèrdèrita, tiada tèrtahan*.

onlijdelijk = onlijdbaar.

onlijdzaam, *tiada mènaroh sabar* (van *taroh*), *koerang sabar*.

onloochenbaar, *tiada dapat disangkal, tiada dapat didoestakan*.

onlosbaar, *tiada tèrtèboes, tiada dapat dilèboes*.

onlust, tegenzin, *sègan, djèmoe*.

onlusten, oneenigheden, *pĕrbantahan, pĕrsĕlisihan, pĕrtjidĕraän.* — in een land, *hoeroe-hara, haroe-biroe, hiroe-hara.*

onmacht, geen macht hebbend, *tiada bĕrkoewasa;* te weinig macht hebbend, *koerang koewasa.* —, zwakte, *kalĕmahan;* in —, bezwijming, *pingsan, moertja,* Skr. *behansj,* Perz. —, zie ook **impotent.**

onmachtig, zwak van persoon, *lĕmah, dlôif,* Ar. Ook van woorden, eene overlevering, getuigenis enz. Zie het vorige woord en **zwak.**

onmannelijk, *boekan laki-laki.*

onmatig, *tiada kira-kira dan ketĕdarkan.* —, overdadig, *dĕngan mewa, tĕrlampau, tĕrlaloe.*

onmededeelzaam, *tiada soeka mĕmbĕhagi.* Zie **gierig** en **vasthoudend.** —, niet spraakzaam, *pĕndiam.*

onmeedoogend, *tiada mĕnaroh bĕlas kasihan* (van *taroh*). —, wreed, *bengis.*

onmeetbaar, onmetelijk, zie **onbegrensd.**

onmengbaar, *tiada dapat ditjampoer.*

onmensch, wreedaard, *orang bengis, orang tjalim.*

onmenschelijk, *bengis, tjalim,* Ar.

onmerkbaar, voor het oog, *tiada kalihatan.* — voor het oor, *tiada kadĕngaran.* — voor het gevoel, *tiada dapat dirasa.*

onmiddelijk, op het eigen oogenblik, *sabĕntar djoega, pada sâät itoe djoega.* —, zoo maar in eens, b.v. van iets zeggen, *sĕrta-mĕrta.* — na, onverwijld na, *lantas.*

onmild, *tiada dĕrmawan, tiada bĕrkamoerahan.*

onmin, *pĕrbantahan, pĕrsĕlisihan, pĕrtjidĕraän.*

onmisbaar, volstrekt moeten, *ta'dapat tiada.* —, niet gemist kunnende worden, zie **noodig.**

onmiskenbaar, zie **onloochenbaar.**

onmogelijk, *ta'bolih, ta'dapat;* ongerijmd, absurd, *moestahîl,* Ar. *mohâl,* Ar. —, ondoenlijk, *langkara.*

onmondig; nog —, *bĕlom âkal bâligr.*

onnaakbaar, *tiada tĕrhampiri.*

onnabootselijk, *tiada tĕrtiroe.*

onnadenkend, *koerang pikir, koerang ingat, alpa, lalai, tiada dĕngan ichtiâroeja.*

onnaspeurlijk, *tiada tĕrsĕlidik.*

onnatuurlijk, *lawan ţabiät, lawan pĕrangai.*

onnauwkeurig, *koerang bĕtoel, koerang saḥ.*

onnauwkeurigheden in geschriften, *chilaf,* Ar.

onnavolgbaar, *tiada tĕrtiroe, ta'dapat ditoeroel.*

onneembaar, van eene vesting, *tiada tĕralahkan.*

onnoembaar, *tiada tĕrkatakan, tiada dapat diseboet.*

onnoemelijk; — veel, zie **ontelbaar.**

onnoodig, *ta'oesah.* —, onnut, *tiada bĕrgoena;* het is — te zeggen, dat . . . , *djangan dikata, djangan dikatakan lagi.*

onnoozel, dwaas, *dĕngoe;* oogenschijnlijk —, doch ze achter den mouw hebben, fig. *tiada tĕrbawa sĕkam.* —, onschuldig, *soetji.* —, oprecht, *toeloes.*

onnut, *tiada bĕrgoena, tiada goenanja.* —, niet te gebruiken, *tiada tĕrpakai, sĕmpĕlah.* —, ijdel, *sia-sia.* —, tot niets dienstig, fig. *daoen koenjit,* d. i. bladen van de kurkuma. —te dingen verrichten, *mĕndaoen-koenjit.*

onomheind, *tiada bĕrpagar.*

onomkoopbaar, *tiada dapat disoewapi.* Zie **omkoopen.**

onomschanst, *tiada dikoeboe-koeboei.*

onontbindbaar, *tiada tĕroeraikan.*

onontgonnen, *bĕlom dibĕlah, bĕlom ditĕbas.*

onontvangbaar, onontvankelijk, *tiada bolih ditĕrima.*

onooglijk, *tiada sĕdap kapada mata, ta'baïk roepanja.*

onoorbaar, *ta'patoet, tiada läik.*

onopgevoed, *bĕhasa kasar, tiada tahoe bĕhasa.*

onophoudelijk, *dĕngan tiada bĕrhĕntinja, ta'soedah, ta'soedah-soedah.* —, steeds, voortdurend, *sĕlaloe.* — met iets doorgaan, zooals b.v. een tamboer met trommelen, *mĕnjĕlaloe.* —, van arbeiden, naarkijken enz. zonder zich te verpoozen, *tiada lenga;* van arbeiden, ook: *tiada bĕrdjeda lagi.* — weer van voren aan, telkens weer op nieuw, *bĕrtaloe-taloe,* b.v. *kapada Allah sangat dipĕrmaloe, mĕnoeroet titahnja bĕrtaloe-taloe,* hij had voor God veel ontzag en onderhield zijne geboden —; *bĕrboewat doerhaka bĕrtaloe-taloe,* — in verzet komen tegen de gevestigde macht;

ajar-mata toeroen bërtaloe-taloe, — vlociden de tranen.

onoplettend, *lalai.*

onoplettendheid, *kalalajan.*

onoplosbaar, zie **onverklaarbaar.**

onoprecht, *tiada toeloes, tiada tëroes, tjoelas.* — zijn, huichelen, *mëndoewa hati.*

onopzettelijk, *tiada dëngan sëhadja, tiada sëngadja.* Zie ook **onwillekeurig.**

onordelijk, *tiada atoer, tiada dëngan atoeran, tiada bëratoer.*

onordentelijk, *tiada patoet, tiada lâïk, tiada lahoe âdat, koerang adjar.*

onoverdacht, *koerang ditimbang.*

onoverdekt, *tiada bërtoedoeng, tiada tërtoedoeng.*

onovereenkomstig, *tiada satoedjoe, tiada bërpatoetan, bërsalahan.*

onoverschrijdbaar, *tiada tërlangkahkan, tiada dapat dilaloei.*

onoverwinbaar, *tiada tëralahkan.*

onoverwinnelijk = onverwinbaar.

onpartijdig = rechtvaardig.

onpas; te —, op een ongeschikt oogenblik, *pada masa* (of *koetika* of *sâät*) *jang tiada baïk.*

onpasselijk, ongesteld, *ta'sëdap, ta'enaḳ.*

onpeilbaar, *tiada tërdoega.*

onraad, verwarring, *hoeroe-hara.* —, opschudding, *gëmpar.* —, gevaar, *bëhaja.* — vuilnis, *sampah.*

onrecht, *ʃâlim,* Ar.; ten onrechte sterven, *mati têraniaja.*

onrechtmatig, *dëngan tiada ḥaḳ, tiada ëmpoenja ḥaḳ.*

onrechtvaardig, *tiada bënar, tiada âdil, ʃâlim.*

onrechtvaardigheid, *ʃalâmat,* Ar.

onrechtzinnigheid, *bidât,* Ar.

onregelmatig, *tiada bëratoer, koerang atoer.*

onrein, vuil, *kotor, tjëmar;* godsdienstig —, *nëdjis,* Ar. godsdienstig verboden, ontzegd, onthouden, *ḥarâm,* Ar.

onreinheid, vuilheid, *kakotoran, katjëmaran;* godsdienstige —, *përi nëdjis, ḥâl nëdjis.*

onrijm, *tiada bërsadjâ.*

onrijp, hard, rauw, *mëntah, mëngkal.* —, nog jong, *moeda,* inzonderheid van vruchten, die door rijpheid nooit zacht worden, zooals kokosnoten en diergelijke; nog —, *bëlom masaḳ,* ook fig. *bëlom sampai toewa;* nog niet geheel rijp, *ëngkah-ëngkah.*

onroerend, *jang tiada tërbawa.*

onrustig, angstig, woelig, gejaagd, niet op zijn gemak, *bëlisah, gëlisah.* Dit laatste ook in het slapen, *këlesah.* — zijn, *mëngëlesah.* — van gemoed, *goendah goelana, bimbang.*

onruststoker, *pëngharoe.*

ons, pers. Vrnw. de aangesproken persoon ingesloten, *kita;* de aangesproken persoon uitgesloten, *kami.* —, plur. maj. *kita, kami.*

ons, bez. Vrnw., *kita, kami,* zie het vorige woord.

onschadelijk, *tiada mëmbëri mëdlarat.*

onschatbaar, *tiada ternilai, tiada terhargakan.*

onscheidbaar, onscheidelijk, *tiada tërtjeraïkan.*

onschriftmatig, *tiada satoedjoe dëngan boenji alKitâb, bërsalahan dëngan boenji alKitâb.*

onschuldig, *tiada bërsalah, soetji daripada salah.* Zie ook **onzondig.**

onsmakelijk, *tiada sëdap rasanja, koerang sëdap rasanja.* —, flauw toebereid, van spijzen, *tjampah;* hetzelfde met verscheidenheid, *tjampah-kambar.*

onsmeltbaar, *tiada tërlëboer;* de onsmeltbare deelen van erts, *amang.*

onspoed, *oentoeng-malang.*

onstaatkundig, *koerang tjërëdik.*

onstandvastig, ongestadig, *tiatjah, tiada tëntoe.* — zijn in zijne woorden, *mëndolak-dalik.*

onsterfelijk, niet kunnen sterven, *ta'bolih mati.* —, eeuwig, *këkal, baka',* Ar.

onsterk, *tiada ḳoewat, koerang ḳoewat.*

onstilbaar, van honger of dorst, *tiada tërpoewaskan.*

onstrafbaar, *tiada bolih dihoekoem.*

onstuimig, van de golven, de driften, enz., *gëlora, bërgëlora.* — van het gemoed, ook *gëgaḳ-gëmpita.*

onstuitbaar, *tiada tërtëgahkan.*

ontaarden, *bërobah ʃabiât, bërobah përangai.*

ontallijk, *tiada tërbilang, tiada tëpërmanai.*

ontastbaar, *tiada tërdjamah.*

ontberen, *kakoerangan;* kunnen —, zich kunnen onthouden van, *tahoe pantang.*

ontbering, *kakoerangan.*

ontbieden, *mĕmanggil, soeroeh datang*; beleefdelijk —, *mĕmpersilakan.*

ontbijt, *makan pada pagi, makan pagi.* —, dat wat men het eerst gebruikt, al is het maar een kop koffie, *alas pĕroet*; al wat men tot eerste — neemt, *lĕmping-lĕmping.* —, dat wat men gebruikt vóór het aanbreken van de morgenschemering in de vastenmaand, *sahoer* Ar.

ontbijten, *makan pada pagi hari.*

ontbinden, *mĕngoeraikan, mĕmboeka.* —, zich oplossen, *hantjoer.*

ontbladeren, de bladeren doen afvallen, *mĕnggoegoerkan daoen*; ontbladerd, door en bladerloos, *ranggas.*

ontbloot, beroofd, *kahilangan, katidaän.* — van kleeren of wapens, *bĕrtelandjang.* —, uitgetrokken, van wapens, *tĕrhoenoes, tĕrtjaboet, tĕlandjang*; een ontbloote kris, *kĕris bĕrtĕlandjang.* — van, zonder, *soenji.* Ook fig.

ontblooten, *mĕnĕlandjangkan, mĕnĕlandjangi*; het lichaam —, *mĕmboeka toeboh*; het hoofd —, *mĕmboeka kapalanja*; met ontbloot hoofd, *dĕngan tĕrboeka kapalanja.* — van iets, dat door een doek of iets dergelijks bedekt is, *mĕnjelak* (van *selak*); ook van een wapen; —, een wapen uit de schede trekken, *mĕnghoenoes.* — door de bedekkende huid van iets af te schuiven, *mĕnjesel.*

ontboeien, *mĕngoeraikan rantai.*

ontbolsteren, *mengoepas* (van *koepas*). — van vruchten, die een harden schil hebben, zoonals b.v. kokosnoten, *mĕnggĕlotak.* —, pellen tusschen over elkander draaiende schijven of steenen, *mĕngisar* (van *kisar*).

ontbonden, opgelost, *hantjoer, lĕboer.* —, aan stof, *loeloeh.* —, uit elkander gevallen, van een lijk, *kĕtai.* — van een huwelijk, *tĕroerai kawinnja.*

ontbranden, *moelai mĕnjala.* — van het kruit op de pan, een lucifer enz., *lalak.* — van geweer of kanon, *mĕlĕtoep.* — van liefde, hartstochten, *bĕrbangkit, tĕrbit.*

ontbreken, van de zaak, *koerang*; van den persoon, gebrek hebben aan, *kakoerangan*, b.v. wat ontbreekt moet aangekocht worden, *jang koerang hĕndak dibĕli*; er ontbreekt wijn, *koerang ajar anggoer*; mij ontbreekt geld, *akoe kakoerangan oewang*; daar ontbreekt slechts eene kleinigheid of zeer weinig aan, *koerang sahiris sahĕlanga*, d. i. er ontbreekt een snippertje aan een pot vol. —, missen tusschen twee andere uit, b.v. van tanden, palen enz. als er een of meer aan ontbreken, *rongak*; het eenige wat er maar aan ontbreekt, *sĕdikitnja.*

ontcijferen, van onleesbaar schrift, *moefáláhkan*; niet te — zijn, *tiada tĕrmoefáláhkan.*

ontdekken, het deksel afnemen, *mĕmboeka toetoepnja.* —, uitvinden, vinden, *mĕndapat.*

ontdekking, uitvinding, *pĕndapatan.*

ontdekker, uitvinder, *pĕndapat.*

ontdoen, van kleederen enz., *mĕnanggalkan* (van *tanggal*).

ontduiken, van de inkomende rechten, *mĕlarikan tjoekai, m. bea.*

onteerder, *pĕroegoel.* -- van Gods naam, *pĕnghodjat nama Allah.*

onteeren, schenden van eene vrouw, 't zij door haar te verkrachten, 't zij door slechts in haar slaapvertrek te komen, *mĕroegoel*; onteerd, van eene maagd, *soedah roezak.* —, verlagen, *mĕnghinakan, mĕngĕdjikan.* —, schande aandoen, *mĕmpĕrmaloekan.* — van Gods naam, *mĕnghodjat nama Allah.*

ontegensprekelijk, *tiada tĕrhantahkan.*

onwederstaanbaar, *tiada dapat dilawan.*

onteigenen, *mĕniadakan hak milik* (van *tiada*).

ontelbaar, *tiada tĕrhilang, tiada tĕpĕrmanai, tiada tĕrhisábkan* (van *hisáb*, Ar.), *tiada tĕrkira.* —, onberekenbaar, waar de berekening in het dwaze overgaat, *ĕntah-ĕntah, ĕntah-bĕrĕntah.*

ontembaar, van dieren, *tiada tĕrdjinakkan*; van driften enz., *tiada tĕrtahani.*

onterven, *mĕnoelak daripada hak poesaka*; geheel en al —, *mĕngaloewarkan daripada warits sakali-kali.*

ontevreden, knorrig, *marah, hati kĕtjil.* —, gemelijk, pruttelig, *rongsing.* — zijn, *mĕrongsing.* — omdat men niet ten uitvoer kan brengen wat men zoo gaarne wil, *sĕbal.*

ontevredenheid, reden tot — geven, *mĕnggĕrakkan hati*, b.v. *bĕlomlah lagi kakanda pĕrnah mĕnggĕrakkan hati bĕta*, nog nooit hebt gij mij reden tot — gegeven.

ontfermen; zich — over, *mèngasihani*, *mèngasihankan* (van *kasihan*); God moge zich uwer —, *jarhamka'llah*, Ar.; zich — over, het jammer vinden van, *sajang akan*.

ontfermer, *pènjajang*.

ontferming, *kasihan*. —en, *bèlas-kasihan*; van Vorsten, *derma-karoenia*. Voor — wordt ook dikwerf het Ar. *rahmat*, barmhartigheid, gebezigd.

ontfutselen, *mèngambil diam-diam*; onder het koopen den koopman iets —, *sèla-mènjèla*.

ontgaan, ontkomen, aan een gevaar, enz., *loepoet*. —, iets uit het geheugen verloren hebben, *terloepa akan*. Zie ook **ontglippen**.

ontgelden, boete betalen, *mèmbajar denda*. —, straf voor iets lijden, *kèna pèrbalasan*; iemand die het — moet, die er van alle kanten langs krijgt, die de klappen opvangt, *toempoean haroes*.

ontginnen; land —, *membelah tanah*; ook *membocka tanah*; er bouwland van maken, *mèmpèrladangkan*; door boomen te vellen, *mènèbang* (van *tebang*); door het kreupelhout weg te kappen, *mènèbas* (van *tèbas*); door beide, *mènèbang-mènèbas*.

ontglijden, zie **ontglippen**.

ontglimmen, beginnen te ontbranden, *bèroenggoen*, b.v. *maka dilijoepnja disangkanja api itoe hindak bèroenggoen*, en hij blies er op, meenende dat het vuur zou —.

ontglippen, *loetjoet*, *gèlantjir*, *gèlontjor*. —, ontsnappen, *loepoet*; doen —, *mèloepoetkan*, b.v. *doeniа ini loepoet daripada gènggaman*, deze wereld ontglipt aan de vuist, fig. uitdrukking voor sterven.

ontgloeien, *mèadjadi panas*, *mèndjadi sapèrti api bernjala-njala*, b.v. hij ontgloeide in toorn, *berbangkitlah marahnja sapèrti api bèrujala-njala*.

ontgorden, den gordel losmaken, *membocka ikat pinggang*; het zwaard —, *mènanggalkan pèdang* (van *tanggal*).

ontgrendelen, *membocka kantjingnja*.

onthaal, ontvangst van een gast, *pènjamboet* (van *sasamboet*), *pènèrima* (van *tèrima*); een goed —, *pènjamboet jang baïk*; zijne woorden vonden een goed —, *pèrkataännja ditèrima baïk-baïk*. — van gasten, ook *kèrdja*, waarmede men bedoelt de werkzaamheden, die voor een goed onthaal worden verricht. —, maaltijd, *pèrdjamoean*; ook *kèrdja*.

onthaken, *mèmboeka kaitnja*.

onthalen, van gasten, *mèndjamoe*, ook onthalen op, b.v. op eten en drinken —, *mèndjamoe makan minoem*, en ook iemand — op b.v. *maka pèrmaisoeri pon mèndjamoe segala pocteri itoe makan minoem*; met bep. obj. *mèndjamoeï*, b.v. *hambalak mèndjamoeï djamoemoe*, ik zal uwen gast —. Soms ook *mèndjamockan*.

onthalsteren, *membocka sèntadji*, *membocka kèdjai*.

onthalzen, *mèngèrat leher* (van *kèrat*), *mèmotong leher* (van *potong*). — van een dier, slachten, ook *mènjembèleh* (van *sèmbeleh*); zie **onthoofden**.

onthanden, de handen afkappen, *mèngoedoengkan tangan* (van *koedoeng*).

ontharen, *mèntjaboet boeloenja*; de haren doen uitvallen, *mèloeroehkan boeloenja*. Voor hoofdhaar i. pl. van *boeloe* te gebruiken *ramboet*.

onthaspelen, *membocka daripada likasan*.

ontheffen, *mèlèpaskan*.

ontheiligen, *mènèdjiskan* (van *nèdjis*).

onthollen, *lari bèrlepas diri*.

onthoofden, *mèngèrat kapala* (van *kèrat*), *mèmènggal kapala* (van *pènggal*); met één zwaardslag, *mèmantjoeng kapala* (van *pantjoeng*), *mèmangkas* (van *pangkas*). — op een blok, *mènèndas* (van *tèndas*).

onthouden, in het geheugen bewaren, *ingat akan*, *tiada loepakan*; om te —, in gedachten te houden, *karèna mèngambil ingatan*. —, terughouden, b.v. loon enz., *mènahan* (van *tahan*); iemand iets — van hetgeen hij gewoon is te ontvangen, *mènaharkan* (van *tahar*); *mèngikirkan* (van *kikir*), b.v. *maka ija mèngikirkan barang jang . . . .*, hij onthield van het goed dat . . . .; zich —, ergens ophouden, *doedoek*, *diam*, *tinggal*; zich — van, bedwingen, b.v. van lachen of weenen, *mènahan dirinja daripada*; zich van het verbodene —, *mènahan daripada jang ditegah*; zich — van, vrijwaren voor, *mèmèliharakan dirinja daripada* (van *pèlihara*); zich — van, verwijderd houden van, b.v. van een persoon, van kwaad enz., *mèndjaoehkan dirinja daripada*; zich van het een of

ander —, omdat het niet goed of ongeoorloofd is, *pantang, bërpantang*, b.v. tot een zieke: onthoud u goed van een en ander, *pantang baïk-baïk*, ook *mëmantang diri*; zich — van eenig genot, een ingetogen, asketisch leven leiden, *bërtarak*; zich —, in onthouding leven, boete doen, *nastapa*.

onthouding, van ongeoorloofde zaken, *pantang, warâ*, Ar. *zoehoed*, Ar.; onthoudingen en verboden zaken, *pantang dan larangan*. — van eenig genot, een ingetogen, asketisch leven, *përtarakan*.

onthuiden, van een dier, *mëngoeliti* (van *koelit*).

onthullen, *mënjingkap sëloeboeng* (van *singkap*).

onthutsen, *tërkedjoet*; geheel onthutst, verbouwereerd, *tërpikau-pikau*.

ontijd, *masa* (of *koetika*, of *wëktoe*) *jang tiada baïk*; een verkeerde tijd, *salah wëktoe*; bij tijd en —, *pada masa jang baïk dan jang tiada baïk*.

ontijdig, *salah wëktoe, pada masa jang tiada baïk*. —, vóór den tijd, *dëhoeloe daripada wëktoenja, sabëlom koetikanja*. — bevallen, afvallen van vruchten, bladeren, haar enz., *goegoer*. — e bevalling, *goegoeran anaḳ*; een — geboren kind, miskraam, *anaḳ goegoer*.

ontijlen, *lari daripada, lari bërlëpas diri*.

ontilbaar, *tiada tërangkat*. —, niet vervoerd kunnende worden, van goederen, *tiada tërbawa*.

ontkapen, *mëntjeri*; zie **ontfutselen.**

ontkennen, loochenen, *mënjangkal* (van *sangkal*), *moenkir*, Ar. —, voor onwaar verklaren, *mëndoestakan*.

ontkenner, *orang jang mënjangkal*, o. j. *moenkir*.

ontkenning, *sangkalan*.

ontkerkeren, *mëlëpaskan dari dalam pëndjara, mëngaloewarkan dari dalam pëndjara* (of *koeroeng* of *pasoengan*).

ontkernen, *mëngaloewarkan bidjinja*.

ontketenen, *mëngoeraikan rantainja*.

ontkiemen, van boonen, erwten enz., *bërkëtjambak*. —, van planten, *bërtaroeḳ moeda, bërpoetjoeḳ*. —, voortkomen uit, voortspruiten, *toemboeh, tërbit*.

ontkleeden, *mënanggalkan pakajan*; ontkleed worden, sterven, *mati, mëninggal* (van *tinggal*).

ontkleuren, *mënghilangkan wërna*.

ontkluisteren, *mëngoeraikan rantai, mëmboeka bëloengoe*.

ontknoopen, *mëngoeraikan simpoelan*.

ontkomen, *lëpas, bërlëpas diri, loepoet*; aan een net, strik enz., *raboet*; doen —, *mëloepoetkan*.

ontkoming, *kalëpasan*.

ontkurken, *mëntjaboet soembatnja*.

ontladen, van een schietgeweer, *mëntjaboet isinja, mëngaloewarkan isinja*.

ontlasten, van den last bevrijden, *mëngangkat tanggoengan*. —, bevrijden, verlossen in het algemeen, *mëlëpaskan, mëloepoetkan*. — van het hart, *mëmboekakan rahasia hati*.

ontlasting, stoelgang, *boewang ajar, berak*, vulg. *kasoengai*, verbloemd. — bij kleine gedeelten vermengd met bloed, eene soort van dissenterie, *kasoengai oedang-oedang*; dunne, waterige, spuitvormige —, *tjahar, tjëret*; zulk eene — hebben, *mëntjahar, mëntjëret*; onwillekeurige —, bij buikziekte of bij het laten vliegen van een wind, *kintjit*; onwillekeurige —, *beser boewang ajar*; onwillekeurige pisloozing, *beser këntjing*.

ontleden, lid voor lid afsnijden of uit elkander nemen van een dierlijk lichaam, *mënjëndi* (van *sëndi*, gewricht, dus letterl. ontwrichten).

ontleenen, leenen van iemand, *mëmindjam* (van *pindjam*). —, nemen of putten uit geschriften, *mëndjëmpoet*; ontleend, *tërdjëmpoet*, b.v. ontleend aan de geschiedenis van Hang Toewah, *tërdjëmpoet daripada hikajat Hang Toewah*; moed —, *mëminëdjam bërani*.

ontloken, van eene bloem, *këmbang*. — zijn, *tërkëmbang*.

ontloopen, aan een gevaar enz., *lari bërlëpas diri, mëlarikan njawa*. —, verschillen, *bërbeda, bërsalahan, tiada sama*.

ontluiken, zich ontplooien, opengaan, *bërkëmbang*; van vele, *bërkëmbang-këmbangan*; doen —, *mëngëmbangkan*; toevallig —, en ontluken, *tërkëmbang*. —, opengaan, zich ontvouwen, van bloemen of andere zaken, die ineengerold zijn, ook *bëngkar, mëgar*.

ontmand, *këbiri, kasim*, Ar.

ontmannen, *mëngëbirikan* (van *këbiri*), *mëngasimkan* (van *kasim*, Ar.).

ontmantelen, van eene vesting, *mëmëtjahkan kota*.

ontmoedigen, *mëmbëri tawar hati*. Wel te onderscheiden van *mënawarkan*

hati, verleiden van eene vrouw; ontmoedigd, *tawar hati*; ontmoedigen ook *mĕntjaharkan hati*.

ontmoeten, *bĕrtĕmoe dĕngan, bĕrdjoempa dĕngan*. Dit laatste ook van de oogen, b.v. hun beider oogen — elkander, *sama-sama bĕrdjoempa matanja*. Het eerste wordt gebruikt zoowel van de zaak, die ontmoet wordt als van den persoon, die ontmoet, b.v. *sĕgala nĕgari jang bĕrtĕmoe dĕngan radja Sorana itoe*, alle steden, die door den Vorst Sorana werden ontmoet. — van personen ook *bĕrsoewa*, b.v. *apabila soedah bĕrsoewa dĕngan ĕntjik Ibrahim*, toen hij mijnheer Ibrahim had ontmoet.

ontmoeting, *pĕrtĕmoean*; eene — onder vier oogen, een entrevue hebben, *bĕrlihatan*.

ontnemen, *mĕngambil daripada*; met geweld —, *mĕrampas*.

ontnuchteren, uit bezwijming of dronkenschap, onz. Ww. *sĕdar poela, sioeman poela*; bedr. Ww. *mĕnjĕdarkan*.

ontnuchteringsmiddel, *obat sioeman*.

ontoegankelijk, *tiada tĕrhampiri, tĕmpat soelit-soelit*. — oord, dicht begroeid kreupelbosch, *rongga*. — van eenzame plaatsen, bosschen, alleenstaande boomen enz. omdat men meent, dat er zich geesten bevinden, *bĕrpoewaka, ada poewakanja* (= het Jav. *angkĕr*).

ontoereikend, niet genoeg, *koerang*; niet voldoende, *tiada tjoekoep, tiada mĕmadai* (van *pada*), ook *alang-kĕpalang*; niet reiken of komen tot, *tiada sampai*.

ontoombaar, *tiada tĕrtahani, tiada tĕrtĕgahkan*.

ontpakken, pakken openen, *mĕmboeka boengkoesan*; ingepakte zaken, *mĕngaloewarkan barang jang kĕmas-kĕmas*; eene kist —, *mĕmbongkar pĕti, mĕngaloewarkan barang-barang dari dalam pĕti*.

ontploffen, *mĕlĕtoep, mĕlĕtos*; het eerste met doffer, het tweede met een meer helder geluid.

ontplooid, *kĕmbang, bĕrkĕmbang*. — zijn of geraken, *tĕrkĕmbang*.

ontplooien; zich —, *bĕrkĕmbang*; iets —, *mĕngĕmbangkan*; zich — van vele, *bĕrkĕmbang-kĕmbangan*. —, losmaken van vaandels, *mĕngeraĸkan*, b.v. *toenggoel pandji-pandji di-eraĸkan*.

ontredderd, totaal bedorven, *antjai*.

ontreinigen, *mĕntjĕmarkan, mĕngotorkan* (van *kotor*); in godsdienstigen zin, *mĕnĕdjiskan*.

ontroerd van gemoed, *gĕmpar*. —, gejaagd, b.v. van iemand, die een verzoek wil doen, *walang*. —, zie ook **ontsteld.**

ontrollen, van opgerolde zaken, *mĕngoebar* (van *oebar*).

ontroostbaar, *tiada tĕrhiboerkan*.

ontrooven, *mĕrampas, mĕngambil dĕngan gagah*. Zie ook **rooven.**

ontrouw, *tiada satia, tiada tĕgoh satianja, chianat*, Ar. —, verradelijk, *bewafa*, Perz. b.v. *pĕrĕmpoewan jang makar bewafa ini*, dit listige en ontrouwe wijf; ontrouw zijn jegens haren man, *bewafakan soewaminja*.

ontruimen, verlaten, *mĕninggalkan* (van *tinggal*). —, ledig maken, *mĕnghĕmpakan*.

ontrukken, *mĕrampas, mĕrĕboet, mĕngambil dĕngan gagah*. — door een ruk aan iets te geven, *mĕnjentaĸkan* (van *sentaĸ*); aan een gevaar —, *mĕloepoetkan daripada bahaja*.

ontrusten, *mĕngharoekan*.

ontschaken, van eene vrouw, *mĕlarikan pĕrampoewan*.

ontschepen, *mĕmoenggah* (van *poenggah*).

ontscheuren = ontrukken.

ontschieten = ontslippen.

ontschoeien, *mĕnanggalkan kasoet* (van *tanggal*), *mĕmboeka sĕpatoe*.

ontschorsen, *mĕngoepas* (van *koepas*), *mĕmboewang koelitnja*.

ontsieren, *mĕnghilangkan pĕrhiasannja*.

ontslaan, uit eene betrekking, van een werk, verbintenis enz., *mĕlĕpaskan, mĕngaloewarkan* (van *kaloewar*). —, afzetten uit een ambt, *mĕmĕtjatkan* (van *pĕtjat*).

ontslag, *lĕpas*; schriftelijk —, *soerat lĕpas, soerat pĕtjat*.

ontslagen, uit zijne betrekking, werk, dienst of verbintenis, *lĕpas*. —, van een ambtenaar, fig. *sĕmbam*, d. i. met het gelaat in de handen gedoken, of voorover op het aangezicht gevallen.

ontslapen, sterven, *mati, mĕninggal* (van *tinggal*); van Vorsten, *mangkat bĕradoe*.

ontsleepen, *mĕnghelakan*.

ontslippen, *loetjoet, gĕlantjir, gĕlontjor*. Ook ontslipt.

ontsluieren, *mĕmboeka toedoengnja*,

mĕnjingkap toedoengnja (van *singkap*); fig. van een geheim, *mĕmboeka rahasia*.

ontsluiten, *mĕmboeka*; iemand iets —, *mĕmboekakan, mĕmboekaï*; een grendel —, *mĕmboeka kaoljing*; een slot —, *mĕmboeka koentji*; zich —, opengaan van bloemen, regen- of zonneschermen, den hemel enz., *bĕrkĕmbang*; van vele, *bĕrkĕmbang-kĕmbangan*.

ontsluiter, *pĕmboeka, jang mĕmboeka*.

ontsnappen, *lari lĕpas, lari bĕrlĕpas diri*; doen — *mĕmpĕrlĕpaskan*, b.v. *djika lain daripada dosa bĕsar itoe barang tipoe daja pon koepĕrlĕpaskan djoega ĕngkau daripada mati*, ware het een andere dan deze groote zonde geweest, alle middelen zou ik aangewend hebben om u aan den dood te doen —; aan een gevaar —, *loepoet daripada bahaja*. —, los raken, uit een strik of van een haak, *raboet*; b.v. de visch ontsnapte (van de haak), *raboetlah ikan itoe*.

ontsnapping, *kalĕpasan*.

ontsnapt, *lĕpas, loepoet, raboet*. Zie **ontsnappen.**

ontsnaren, *mĕmboeka talinja*.

ontsnellen, *lari bĕrlĕpas, lari loepoet*.

ontsnoeren, *mĕngoeraikan, mĕmboeka*.

ontspannen, de pees van een boog, *mĕnanggalkan tali boesar* (van *tanggal*); zich —, *mĕnjĕnangkan dirinja* (van *sĕnang*). — der spieren, *kĕndor oetoe*.

ontspringen, met een horizontalen straal te voorschijn komen, *bĕrpantjoer*; met een vertikalen strnal, *bĕrpantjar*.

ontspruiten, *toemboeh*.

ontstaan, worden, *djadi*; doen — *mĕndjadikan, mĕngadakan*; gevaar doen —, *mĕmbĕri bahaja*; onheil doen —, *mĕngadakan tjilaka*; doen —, veroorzaken, *mĕnjĕbabkan* (van *sĕbab*), b.v. ziekte doen —, *mĕnjĕbabkan pĕnjakit*. —, beginnen, aanvangen, *moelaï*. —, voortspruiten, *toemboeh, tĕrbit, kaloewar, datang*.

ontsteken, van vuur enz., *mĕmasang* (van *pasang*), *mĕnjalakan* (van *njala*); in toorn —, onz. *bĕrbangkitlah amarahnja*; van den Vorst, *bĕrbangkitlah moerkanja*. —, in vurigen ijver doen ontbranden, *mĕnggraïratkan*; tot toorn —, bedr. *mĕmbangkitkan amarah, mĕmarahkan, mĕnĕrbitkan marah* (van *tĕrbit*).

onstekend, van ziekte, *radang*.

ontsteking, van ziekte, *sakit radang*, b.v. — in de ingewanden, *sakit radang didalam pĕroet*; uitwendige — bij zweren enz., *barah*. — in de keel, *goewama*.

ontstekingskoorts, *dĕmam panas*.

ontsteld, geschrikt, *tĕrkĕdjoet, dahsjat*, Ar.; ik ben er geheel van —, *tĕring rasa hatikoe*. —, verslagen, versuft, *tĕrmangoe-mangoe*.

ontstelen, *mĕntjoeri*.

ontstellen, schrikken, *tĕrkĕdjoet, tĕrpĕranjdjat, kĕna dahsjat*; doen —, *mĕngĕdjoetkan, mĕmbĕri dahsjat*.

ontsteltenis, *kakĕdjoetan, dahsjat*, Ar. —, opschudding, *gĕmpar, hoera-hara*.

ontstemd, uit zijn humeur, *rĕsah*; spijtig, *ngĕren*. —, gemelijk, *moerocng, rousing*. — van muziekinstrumenten, *soembang, tjampak*; met verscheidenheid, *tjampah-tjahang*.

ontstemmen, toornig maken, *mĕmarahkan*. — van instrumenten, *mĕntjampahkan*; onz. *djadi tjampah*.

ontstentenis, afwezigheid, *katiadaän, katidaän*.

ontstoken, van gezwel of wond, *barah*. —, gezwollen, van een lichaamsdeel, *bĕngkak*; op nieuw ontstoken van een wond, *bĕntan*. —, aangestoken van vuur of licht, *dipasang*. —, zie ook **ontsteken.**

onttakelen, van een vaartuig, *mĕnoeroenkan tali-malinja* (van *toeroen*).

onttooveren, van betoovering genezen, *mĕnghilangkan hobatan*.

onttrekken, korten, afhouden, *potong, mĕngoerangkan* (van *koerang*), *tjĕngkolong*, Jav.; zich aan iets —, *oendoer daripada, mĕndjaoehkan dirinja daripada*.

onttrekking, korting, *potong, tjĕngkolong*, Jav.

onttroggelen, met list trachten meester te worden, *mĕngdkalkan*.

onttronen, *mĕnoeroenkan daripada tachta karadjaän*; onttroond van een Vorst, fig. *sĕmbam*, d. i. met het aangezicht in iets gevallen of het aangezicht in de handen houden.

ontucht, *doekana, pĕrtjaboelan*; van eene vrouw, *pĕrsoendalan*. — plegen, *bĕrboewat pĕkĕrdjaän tjaboel*; lesbische liefde, *tampok-laboe*, die plegen, *bĕrtampok-laboe*.

ontuchtig, *doekana*; van eene vrouw, *soendal*.

ontuig, slecht goed, *barang-barang boesoek.* —, goed zonder waarde, *barang-barang jang tiada bĕrgoena.* —, vuilnis, *sampah;* afval, *hampas;* allerlei —, dat de dieren vreten, *oedap-oedapan.*

ontvallen, uit de hand glippen, *loetjoet daripada tangan, loeroeh daripada tangan.* —, bij vergissing iets zeggen, *tĕlandjoer kata, tĕrdorong kata.* —, door den dood verloren hebben, *kamatian,* b.v. haar man is haar —, *ija kamatian lakinja.* —, plotseling sterven, *mati tiada disangka, sakoenjoeng-koenjoeng mati.* —, vergeten, *tĕrloepa,* b.v. zijn naam is mij —, *tĕrloepa akoe akan namanja.* —, kwijtraken, *kahilangan.*

ontvangbak, *pĕnadah.*

ontvangen, krijgen, *mĕndapat, bĕrolih, ditĕrikan;* een brief —, *mĕndapat soerat.* —, aannemen, *mĕnĕrima* (van *tĕrima*). —, innen, b.v. van belasting of bijdragen, *mĕmoengoet* (van *poengoet*). —, onthalen van gasten, in het algemeen, *mĕndjamoe;* met bep. obj. *mĕndjamoei;* recepieeren, beleefd —, *mĕnjamboet* (van *samboet*); zeer deftig —, *mĕngoendjoekkan dĕngan sa'baik-baïk hormat.* — hebben, zwanger zijn, *boeting, hămil,* Ar.

ontvanger, van belasting, impost enz., *pĕmoengoet brja, pĕmoengoet tjoekai.*

ontvangerskantoor, *kantor brja, pĕbrjaän* en dit verkort tot *pĕbejan,* ook *pĕtjoekaijan* en *tĕmpat mĕngambil tjoekai.*

ontvangst; het ontvangen, *pĕnĕrima;* wat ontvangen wordt, *pĕnĕrimaän;* wederkeerig van elkander in — nemen, *timbang tĕrima.* —, onthaal, van gasten, *pĕrdjamoewan;* wijze waarop men iemand ontvangt, *pĕri mĕndjamoe.*

ontvankelijk, ontvangbaar, *dapat ditĕrima, bolih ditĕrima;* niet —, hetzelfde met *tiada* er voor; dán wordt het eerst door den rechter voor — verklaard, *maka bĕharoelah ditĕrima olih hăkim.* Zie ook **nfwijzen;** niet — voor lessen, vermaningen, raad enz., *kalis.*

ontveinzen, *poera-poera tiada, sĕmoe-sĕmoe tiada.* —, verbergen, *mĕnjĕmboeikan* (van *sĕmboeni*).

ontvellen, *mĕngĕloepas* (van *kĕloepas,* ontveld).

ontvlambaar, *dapat mĕnjala.* —, spoedig boos, *lĕkas marah, soeka marah.*

ontvlammen, onz. *moelaï bĕrnjala, bĕroenggoen;* doen —, *mĕnjalakan;* van drift of toorn, *mĕmbangkitkan amarah, mĕnĕrbitkan amarah* (van *tĕrbit*); van de driften, lusten, *mĕnggalaçkan hawanafsoe.*

ontvlieden, *lari bĕrlĕpas;* aan iets —, *lari daripada;* met iets —, *mĕlarikan;* aan een gevaar —, *mĕlarikan njawa.* —, ontkomen aan, *loepoet daripada.*

ontvluchten, zie het vorige woord.

ontvoeren aan, *mĕlarikan daripada.*

ontvouwen, van iets dat opgevouwen is, *mĕmboeka lipatannja.* —, uitleggen, verklaren, *mĕnjatakan, mĕngĕrtikan, mĕnĕrangkan* (van *tĕrang*).

ontvreemden, stelen, *mĕntjoeri.*

ontvreemding, *pĕntjoerian.*

ontwaken, wakker worden, *djaga, djaga daripada tidoer;* doen —, *mĕndjagakan.* — uit den slaap, eene bezwijming of gedachteloosheid, *sĕdar;* doen —, *mĕnjĕdarkan;* toevallig tot bezinning komen, *tĕrsĕdar, chabar akan dirinja, sioeman.*

ontwallen, van eene vesting, *mĕmĕtjahkan kota.*

ontwapenen, *mĕnanggalkan sĕndjatanja* (van *tanggal*).

ontwaren, bespeuren, *mĕndapat tahoe.* —, zien, *mĕlihat.* —, gevoelen, *mĕrasai.*

ontward, *tĕroerai, sĕlĕsai.*

ontwarren, van haar, touw, eene ingewikkelde zaak enz., *mĕngoeraikan, mĕnjĕlĕsaikan.* —, uit elkander plukken van haar, vederen enz., *mĕnjoerai* (van *soerai*).

ontweldigen, *mĕrampas, mĕngambil dĕngan gagah.*

ontwerp, schets, klad, concept, *rantjana* (Skr. *ratjanā*), *rang;* ruwe schets, platte grond, *bagan.*

ontwerpen, *mĕrantjanakan, mĕreka.*

ontwijfelbaar, *tiada sjak lagi.*

ontwijken, aan een slag of houw, *mĕnggĕlĕk.* — aan een wapenstoot, *mĕnjalakan tikam* (van *salah*). — aan een houw of een bevel, *hĕlak.* —, uit den weg gaan, ook — door eene buiging van het bovenlijf, *mĕngĕlĕk* (van *kĕlĕk*). —, door de volte hier en daar elkander —, *sĕlimpat-mĕnjĕlimpat;* om iets heen gaan, om het te —, *limpau, mĕlimpau;* met dir. obj. *mĕlimpaui.*

ontwijkend, slinksch, *keroh.*

ontwikkeld, lichamelijk en verstandelijk, *tjĕrĕdas;* buitengewoon lichamelijk

— voor den leeftijd, *djagoer*; niet behoorlijk —, van vruchten, *mĕkar*.

ontwinden, loswinden, van een kluwen, *mĕngoengkai* (van *oengkai*).

ontwortelen, *mĕmbantoca*; ontworteld, *bantoca*.

ontwrichten, *mĕnjĕndi* (van *sĕndi*, gewricht), *bĕrtjĕrai sĕndi*.

ontzadelen, *mĕnanggalkan pĕlana* (van *tanggal*), *mĕmboeka sela* op Java.

ontzag, *maloe*. — hebben voor iemand of iets, *mĕngĕmaloeï* (van het ongebruikelijke *Kĕmaloe*). — koesteren voor iemand, *mĕnaroh maloe akan sa'orang*, b.v. *soepaja adalah maloe ségala radjaradja akan doeli jang dipĕrtoewan*, opdat alle Vorsten voor Uwe Majesteit — koesteren. —, ook *tampa rasa*; je hebt voor mij geen —, *tiada tampa rasa ĕngkau akan dakoe*. — hebben, zonder juist bang te zijn, *gĕroen*.

ontzaglijk, geducht, *haibat*, Ar.

ontzagwekkend, *moehtasjam*, Ar. *haiban*, Ar.

ontzegelen, *mĕmboeka mĕtĕrainja, mĕmboeka tjapnja*.

ontzeggen, weigeren, *mĕngĕnggankan*. —, verbieden, *mĕlarang*.

ontzeilen, *bĕrlajar lĕpas daripada*.

ontzenuwen, verzwakken, krachteloos maken, *mĕlĕmahkan, mĕmapas* (van *papas*).

ontzet, *kalĕpasan, kaloepoetan*.

ontzetten, van een post, *mĕmĕltjatkan* (van *pĕtjat*, ontzet). —, verlossen, bevrijden, *mĕlĕpaskan, mĕloepoetkan*; zich —, verbazen, *tĕrtjĕngang-tjĕngang, kĕna dahsjat*; ook alleen *dahsjat*, b.v. *maka dahsjatlah rasa hati baginda*, en het hart des Konings ontzette zich. —, schrikken, *tĕrkĕdjoet*.

ontzettend, verschrikkelijk, *haibat*, Ar. *mĕmbĕri dahsjat, tĕrlaloe amat sangat*.

ontzetting, verbazing, *dahsjat*, Ar. Zie **ontzetten.**

ontzielen, *mĕngambil njawanja, mĕngoemboet njawanja*. Zie **dooden.**

ontzien; iemand —, zich — voor, inhouden, *mĕnjopani* (van *sopan*) met den persoon als dir. obj. —, ontzag hebben, zie bij **ontzag.** —, sparen, *sajang akan*; niet —, niet geven om, *tiada fadlĕeli*; niet tellen, *tiada mĕmbilangkan*; zich — voor, *mĕmĕliharakan dirinja daripada* (van *pĕlihara*); iem. gevoelens —, verschoonen, daarmede rekening houden, *mĕnimbang rasa orang, mĕnimbang hati*. —, vreezen, *takoet*; geen moeite —, *tiada takoet pĕnat*; den dood —, *takoet mati*.

ontzinken, in vloeistoffen, *hilang tĕnggĕlam*. —, verdwijnen, *hilang, lĕnjap*.

ontzondigen, *mĕnghilangkan dosa, mĕnghapoeskan dosa*; ontzondiging van een dorp, waar een misdrijf is gepleegd, en wel door het slachten van een buffel, *pĕmbasoeh doesoen*.

ontzwachtelen, *mĕmboeka baroetuja, mĕmboeka bĕbatannja*.

ontzwemmen, *lĕpas bĕrĕnang*.

onuitbluschbaar, *tiada tĕrpadamkan*.

onuitblusschelijk, zie het vorige woord.

onuitdenkbaar, *tiada tĕrpikirkan*.

onuitdoofbaar, *tiada tĕrpadamkan*.

onuitgegeven, *bĕlom dikaloewarkan*; nog niet gedrukt, *bĕlom ditjap*, zie **drukken.**

onuitleglbaar, niet te verklaren, *tiada tĕrĕrtikan*.

onuitputbaar, onuitputtelijk, letterl. *tiada tĕrtimba habis*, fig. *tiada bĕrkapoetoesan, tiada bĕrkasoedahan*, b.v. eene —e liefde, *kasih jang tiada bĕrkapoetoesan*; eene —e geldkist, *pĕti oewang jang tiada bĕrkasoedahan isinja, pĕti oewang jang tiada tĕrhabiskan isinja*.

onuitroeibaar, *tiada tĕrtoempaskan, tiada tĕrhinasakan*.

onuitsprekelijk, *tiada tĕrkatakan, tiada tĕrkatakan habis*.

onuitstaanbaar, *tiada tĕrdĕrita, tiada tĕrtahan*.

onuitvoerbaar, *tiada tĕlĕrdjakan, tiada dapat dikĕrdjakan*.

onuitvorschbaar, *tiada tĕrsĕlidiķ*.

onuitwischbaar, onuitwisschelijk, *tiada dapat dihapoeskan*.

onvast, *tiada tĕgoeh, tiada tĕtap*. Zie **vast.**

onvatbaar, *tiada dapat*, b.v. — om te leeren, *tiada dapat bĕladjar*. — om onderwezen te worden, *tiada dapat di-adjar*.

onveilig, van land of zee, hetzij door roovers of klippen, *tjĕmar* (letterl. vuil), zeer —, *banjaķ tjĕmar*. —, met gevaren, *bĕrbahaja, ada mara-bahajanja*.

onver, *tiada bĕraja djaoeh*.

onveraccijnsd, *tiada kĕna beja*.

onveranderbaar, *tiada tĕrobahkan*.

onveranderd, *dĕngan tiada bĕrobah, tiada di-obahkan*.

onveranderlijk, *tiada pĕrobahannja;* in —e wijsheid, *dĕngan ḥikmat jang tiada bĕrkisar.*

onverantwoord, *tiada dibĕri kira-kira;* nog —, *bĕlom dibĕri kira-kira.*

onverantwoordelijk, niet te verschoonen, *tiada bolih di-ampoeni, t. b. dimāāfkan.*

onverbasterd, *tiada bĕrobah ṭabiatnja,* nog —, *bĕlom bĕrobah ṭabiatnja.*

onverbeterbaar, onverbeterlijk, *tiada tĕrbaïki, tiada dapat dibaïki;* b.v. *djika tiada dapat dibaïki, maka djangan dipĕṭjahkan,* is het (door u) niet te verbeteren, dat het dan niet (door u) verbroken worde, Sprw. — van een geschrift enz. ook *tiada dapat dibĕtoelkan, tiada dapat dipaḥkan.* —, volmaakt, *sampoerna.*

onverbiedelijk, *tiada dapat dilarangkan, tiada tĕrlĕgahkan.*

onverbloemd, niet figuurlijk, *tiada pakai ibarat.* —, rondborstig, *tĕroestĕrang.*

onverbonden, niet samen verbonden, *tiada bĕrhoeboeng.* —, geneesk. *tiada tĕrbĕbat.* —, niet gebonden, *tiada tĕrikat.* —, vrij, van een persoon, *bebas.*

onverborgen, *ḍahir, njata, tiada sĕmboeni.*

onverbrand, *tiada tĕrbakar, tiada tĕrtoenoe, tiada dimakan api.*

onverbrandbaar, *tiada dapat dibakar, t. d. ditoenoe, t. d. dimakan api.*

onverbreekbaar, *tiada tĕrpĕṭjahkan, t. tĕrpalahkan, t. tĕrpoetoeskan.* Zie bij **breken** het onderscheid; een — verbond, *pĕrdjandjian jang tiada dapat di-obahkan*

onverdedigbaar, niet te behouden, *tiada tĕrpĕliharakan.*

onverdeelbaar, *tiada tĕrbĕhagikan.*

onverdeeld, *tiada dibĕhagi;* nog —, *bĕlom dibĕhagi.* —, eensgezind, *safakat, sarasa, satoedjoe, sahati.*

onverdelgbaar, *tiada tĕrtoempaskan, tiada tĕrbinasakan.*

onverderfelijk, zie **onverganklijk.**

onverdiend, *tiada patoet, dĕngan tiada patoet.*

onverdoofbaar, *tiada tĕrpadamkan.*

onverdorven, *tiada roesaḳ.*

onverdraaglijk, *tiada tĕrdĕrita, tiada tĕrtahan.*

onverdraagzaam, *koerang ṣabar.*

onverdroten, *dĕngan ḳajin.*

onvereenigbaar, niet tot ĕĕn te maken, *tiada dapat dipĕrsatoekan.*

onvereenigd, *tiada bĕrhoeboeng, tiada satoedjoe.*

onvergankelijk, *kĕkal, baka',* Ar. van de vergankelijke naar de — e stad, *dari nĕgari jang fana' koepada nĕgari jang baka'.*

onvergeeflijk, *tiada dapat di-ampoeni, t. d. dimāāfkan.*

onvergeldbaar, *tiada tĕrbalaskan.*

onvergelijkelijk, *tiada tĕrbandingkan, tiada tĕrbagaikan, tiada dapat dibandingkan, tiada dapat dibagaikan.*

onvergenoegd. *tiada soeka, tiada sĕnang.*

onvergetelijk, *tiada dapat diloepakan.*

onvergolden, *tiada dibalas.*

onvergroot, *tiada dibĕsarkan.*

onverhinderd, *tiada tĕrlĕgahkan, tiada tĕrsangkoet, tiada dirintangi.*

onverhoeds, *sakoenjoeng-koenjoeng.* —, onverwachts, vóór men er aan denkt, *tiada tĕrkira-kira, dĕngan tiada sĕdar.* —, stilletjes, van aankomen, zich begeven, *lolo̱ḳ.* — aankomen, overvallen, *mĕlolo̱ḳ.*

onverholen, *tiada sĕmboeni, njata, ḍahir,* Ar. *bĕrtalaran,* b.v. bij sprak — over dat, wat ik op het oog had, *dikatakannja bĕrtalaran dari ḥāl maḳṣoedkoe itoe.*

onverhoopt, *tiada tĕrkira.*

onverhoord, niet toegestaan, *tiada dikaboelkan.*

onverhuurd, *tiada disewakan.*

onverkoopbaar, *tiada dapat didjoewal.*

onverkrijgbaar, *tiada tĕpĕrolih.*

onverlaat, *orang doerdjana.*

onverlicht, niet van licht voorzien, *tiada dilĕrangkan, tiada ditĕrangi.*

onverloofd, *tiada bĕrtoenangan;* nog —, *bĕlom bĕrtoenangan.*

onvermengd, *tiada bĕrtjampoer.*

onvermijdelijk, *tiada dapat dilaloeï.*

onvermoeid, *tiada takoe pĕnat.* —, in lichamelijken arbeid, *tjĕgar.*

onvermogen, *tiada koewasa, koerang ḳoewat, kalĕmahan.* — tot voortteling, *mati poetjoe̱ḳ, lĕmah dzakar, komeng.*

onvermogend, *tiada koewasa, koerang ḳoewat, lĕmah.* —, arm, behoeftig, zie ald.

onveroordeeld, *tiada dihoekoem.*

onveroverbaar, *tiada teralahkan.*
onverpoosd, *dengan tiada berhentinja.*
onverricht, *tiada dikerdjakan;* onverrichterzake, *bersehadja-sehadja.*
onversaagd, *tiada takoet, dengan tiada takoet.*
onverschillig, hetzelfde, *sama djoega, sama,* b.v. —, of het waar is, of niet, *sawa ada benar atawe boekan.* — voor vermaningen, *tebal telinga.* —, er niet om geven, *tiada fadloeli, tiada perdoeli.* —, achteloos, *lalai;* soms ook *sia-sia;* niet —, gevoelig, *peka;* iets — behandelen, er mede doen naar welgevallen, *menjembarangkan* (van *sembarang* of *sebarang,* elk, onverschillig welk); iets — behandelen, er niet den waren prijs op stellen, *membalaikan, menghalai-balaikan,* dus ook verwaarloozen: *tiada fadloelikan;* eene —e houding aannemen, *melengakan dirinja.*
onverschoonbaar, *tiada bolih di-ampoeni.*
onverschrokken, *tiada takoet, berani, tiada gentar dan ngeri.*
onverschuldigd, niet verplicht, *tiada wadjib, tiada fardloe, tiada perloe.*
onversierd, *tiada beperhiasan, tiada dihiasi.*
onverstaanbaar: hiervoor is geen woord. *Mengerti* wordt alleen van den persoon in de beteekenis van verstaan en nooit in het passief gebruikt. Onverstaanbare woorden uiten of geluiden voortbrengen, zooals b.v. een stervende, *kelaloet, keleloet, kelolot.* Deze woorden worden zoowel van de tong als van den spreker zelf gebruikt.
onverstand, *kabodohan, kabebalan.*
onverstandig, *bodoh, bebal, tiada berboedi.*
onverstoord, geen overlast aangedaan, *tiada di-oesik.* Zie **ongehinderd.**
onvertaalbaar, *tadapat disalin bahasa.*
onvertaald, *tiada disalin bahasa.*
onvertelbaar, *tiada dapat dilperiterakan.*
onvertroostbaar, *tiada terhiboerkan.*
onvervaard, *tiada takoet, tiada gentar dan ngeri, berani.*
onvervoerbaar, *tiada terbawa.*
onvervreemdbaar, tot godsdienstig gebruik bestemd, *habis,* Ar.
onverwacht, *tiada tersangka, tiada terkira.*
onverwachts, *sakoenjoeng-koenjoeng, tiba-tiba, terkedjoet.* Zie ook **onverhoeds.** — voor elkander staan, van personen, legers enz., *mendjerempaj.* — overvallen worden, *terserampaj;* want de dood komt —, *karena mati itoe terkedjoet datangnja.* — ontboden of geroepen zijn, van een geneesheer, *terdjoen,* in tegenoverstelling met een vooraf aangenomen of geëngageerd, *tempah.*
onverweerbaar, *tiada dapat melawan.*
onverwelkbaar, *tiada dapat lajoe.*
onverwijld, *dengan tiada bertanggoeh, sigera, dengan sigera.* Zie **oogenblikkelijk.**
onverwinbaar, *tiada teralahkan.*
onverwrikbaar, *tiada tergerakkan.*
onverzadigbaar, onverzadelijk, *tiada tahoe kennjang, tiada dapat dikennjangkan, tiada tahoe poewas, tiada dapat dipoewaskan, selaj.*
onverzegeld, *tiada dimeterai.*
onverzeld, *tiada disertai, tiada dipersertakan.*
onverzetbaar, *tiada dapat dipindahkan.*
onverzettelijk, zie **standvastig.**
onverzoenlijk, *tiada terdamaikan.*
onverzorgd, *tiada dipeliharakan.*
onverzwelgbaar, *tiada tertelan, tiada dapat ditelan.*
onvoegzaam, *tiada patoet, tiada lajk, tiada dengan sapertinja;* op verschillende wijze — behandelen, *koembang-kambing.*
onvoldaan, niet verzadigd, *tiada poewas.*
onvoldoend, *tiada tjoekoep, tiada sampai, alang-kepalang.*
onvolkomen, *tiada sampoerna;* nog —, *belom sampoerna.* — gebleven, gestaakt, achtergebleven in het werk, neergeslagen van beslag enz., *bantoet.*
onvolledig, *tiada genap, koerang.*
onvolleerd, *belom tammat peladjaranja.*
onvolmaakt = onvolkomen.
onvolmaaktheid, klein gebrek, *tjandal.*
onvoltallig, *tiada genap bilangannja, koerang.*
onvoltooid, *tiada disoedahkan, belom soedah, belom tammat.* —, gestankt van een werk, *bengkalai.*
onvolvoerd, *belom dikerdjakan, belom dilakoekan.*
onvolwassen, *belom sampai besarnja.*
onvoorbedacht, zonder opzet, *tiada dengan sehadja.*

onvoorbereid, *tiada disadiakan dèhoeloe.*

onvoordeelig, *tiada labanja, tiada oentoengnja.*

onvoorspoedig, *tiada bèrsalamat.*

onvoorwaardelijk, *dèngan tiada djandji.*

onvoorzichtig, *koerang ingat, koerang djaga.* Op Java *koerang hati-hati.*

onvoorzien, onverwacht, *tiada mèntjioem baoe,* letterl. waarvan men de lucht niet had, b.v. *geroh tidak mèntjioem baoe,* onvoorzien ongeval.

onvoorziens, zie **onverwachts** en **eensklaps.**

onvriendelijk, stuursch, *bè-gis;* van het gelaat, *bèrsoet.*

onvrij, gedwongen, *tèrpaksa.* —, gevaarlijk, niet veilig, *bèrbahaja.* —, verboden, *larangan.* —, aan rechten onderhevig, *kena beja.* —, niet vrij, zie **vrij.**

onvruchtbaar, van boomen, *tiada bèrboewah.* —, van land, *tiada bèrhasil, djahat, mati,* b.v. een — land, *tanah djahat, tanah mati.* —, van vrouwen en wijfjesdieren, *mandoel.*

onwaar, *tiada benar.* Zie ook **leugen.**

onwaarde: van —, *tiada bèrgoena, tiada bèrfaédah, sia-sia;* van — verklaren, vernietigen, *mèniadakan.*

onwaardeerbaar, *tiada tèrhargakan, tiada tèrnilai.*

onwaardig, *tiada patoet.*

onwaarheid, zie **logen.**

onwaarschijnlijk, fabelachtig, *langkara.*

onwankelbaar, *tètap.* —, onbeweeglijk, *tiada bèrgèrak.*

onweder, donder, *goentoer;* storm, *riboet.* —, buiig, *pantja roeba;* zwaar stormweder, *riboet dan topan.*

onwedersprekelijk, *tiada dapat dibantahi.*

onwederstaanbaar, *tiada dapat dilawan.*

onwel, zich niet recht wel gevoelen, *rensa, toeboeh tiada sèdap;* gedurig —, sukkelen, *sampoe.*

onwelgevallig, *tiada bèrkènan kapada.*

onwelkom, *tiada kasoekaän.*

onwellevend, zie **onbeleefd.**

onwelluidend, *djanggal, salah boenji.*

onwelvoeglijk, *tiada sanoenoeh.*

onwerkzaam, *tiada soeka bèkèrdja, malas.*

onwetend, dom, *bodoh, djahil,* Ar. *hèmpa.* —, onbekend met, *tiada tahoe, tiada mèngètahoei.*

onwetendheid, *kabodohan, djahiliat,* Ar. de tijd der —, d. i. de tijd vóór Mohammad, *zamán djahiliat.*

onwetens, *dèngan tiada satahoe.*

onwettig, *melawan hoekoem, bèrsalah dèngan hoekoem.* —, niet echt, *harám,* Ar. een — kind, *anak haram, harám zadeh.*

onwezenlijk, niet bestaande, *jang tiada.*

onwijs, *tiada bèrboedi, bodoh.* —, gek, *gila, sarsar.*

onwil, *tiada maoe.* —, togenzin, *djèmoe, ségan.*

onwillekeurig, *tiada dèngan sèhadja.* Het — e van de eene of andere handeling wordt dikwerf uitgedrukt door den acc. vorm *tèr* van het Werkw. —e overtreding, misslag, fout, *ichtiláf,* Ar. Zie ook **onnadenkend.**

onwillens, *dèngan ségan, dèngan djèmoe;* willens of —, *maoe ta'maoe.*

onwillig, *tiada maoe, lenggana,* Skr. zelden. — van aard, *hati enggan.* —, traag om een gegeven bevel ten uitvoer te brengen, *malas, kèlesa.* —, tegenzin gevoelen, *ségan, djèmoe.*

onwis, *tiada tentoe.*

onwrikbaar, *tiada tèrgèrakkan.*

onze, zie **ons.**

onzedelijk, kwetsend, *soembang.* —, onkuisch, *tjandala,* Skr. *doekana.* — van eene vrouw, *soendal.*

onzedelijkheid, *pèrtjaboelan, pèrsoendalan.*

onzedig, *tiada sanoenoeh, tiada mènaroh sopan dan maloe.* Zie **onzedelijk.**

onzeker, *tiada tentoe.*

onzekerheid, *hal tiada tentoe.*

onzelieveheersbeestje, een fraa. rood gespikkeld torretje, *bilalang pidjar?*

onzent: ten —, *diroemah kami, diroemah kita;* bij ons te lande, *dinègari kami, dinègari kita.*

onzenthalve, wat ons aangaat, *akan kami* (of *kita*), *adapon akan kami;* ter wille van ons, *karèna kami* (of *kita*).

onzentwege: van —, *daripada pehak kami* (of *kita*).

onzentwil: om —, *karèna kami* (of *kita*).

onzichtbaar, *tiada kalihatan;* de kunst of het vermogen om zich — te maken, *halimoenan,* b.v. *djika akoe hendakkan halimoenan ta'dapat tiada akoe mati djoega diboenoeh orang,* als ik het ver-

mogen begeer om mij onzichtbaar te maken, kan het niet missen of ik zal toch gedood worden; ook *kapetangan*.

onzijdig, onpartijdig, *tiada berpoeak sabelah-menjabelah.*

onzin, nonsens, *sia-sia, pérkataän jang sia-sia, p. j. boekan-boekan.* Zie **wartaal.**

onzindelijk, *kotor, tjemar.*

onzindelijkheid, *kakotoran, katjemaran.*

onzinnig, zie **dwaas.**

onzondig, *tiada bérdosa, soetji daripada dosa.*

onzuiver, *tiada soetji, tiada bérésih, kotor, tjémar, nédjis,* Ar. — van water, troebel, *kéroeh.* Ook van taal of stijl. — in de leer, *bidät,* Ar. — vervalscht, *tautjoeng;* gemengd, *bértjampoer.*

onzuiverheid, *katjemaran, kakotoran;* overgebleven — in de taal of stijl ook *kéroeh.* — in de leer, *bidät,* Ar.

ooft, *boewah-boewahan.*

ooftboom, *pohon boewah-boewah, pokoq boewah-boewah.*

ooftmand, *bakoel boewah-boewahan.*

ooftverkooper, *orang jang bérdjoewat boewah-boewahan.*

oog, *mata;* het geestelijk —, *mata hati,* tegenover het lichamelijk —, *mata kapala;* uitpuilende —en, *mata tombol;* ingezonken —, *mata lékoq, m. tjékoeng, m. tjengkoeng;* glazige —, *mata bértjahaja;* met van de oogen, *kaboes, kaboer;* gebroken —, van een lijk, *mata bérdiri;* draaiende —, *mata bérpoesing-poesing;* blauwe —en, zooals bij vele Europeanen, *mata koetjing;* een verstandig —, slim uitzicht, *mata tjérédiq;* kwijnende —en, *mata biroekoe;* een — in het zeil houden, *mémboewang-boewang mata, ménjéri mata;* met het — op, ter wille van, *mémandang kapada* (van *pandang*); onder vier —en, *moeka déngan moeka, sa'orang déngan sa'orang séhadja;* onder vier —en zijn, een entrevue hebben, *bérpandangan, bérlihatan;* een ander vlak in de —en kijken, *téntang mata déngan mata;* hij heeft een boos —, *djahat tiélkinja;* elkander —jes geven, *bérmaïn mata;* iets vast in het — houten of vatten, *méntjamkan;* op het — hebben, bedoelen, *ménjékadjakan;* iemand in het — houden, nagaan, b.v. een dief, *ménganam* (van *aram*); voortdurend het — op iets houden, *mémata-matai,* b.v. hij hield voortdurend het — op hen die aten, *orang makan itoe dimata-matainja;* wat alleen voor het — gedaan wordt, b.v. een boete, die wel betaald, doch later teruggegeven wordt, *silik mata.* — van eene naald, *lobang djaroem.* — van een knoop, *gagang.* —, lis, knoopsgat, *sosoq.* — aan een strop, om er iets door te halen, *sepit oedang.* — van eene zweer, *mata bisoel;* het eene —, *sabélah mata;* de beide —en, *kadoewa bélah mata.* — om —, en tand om tand, *mata ganti mata, gigi ganti gigi;* een betraand — oog, waarin de tranen staan of komen, op Java *mata jang katja-katja.* —en met gezwollen, ontstoken oogleden, *mata bélis,* naar het roode vischje zoo genoemd; uit het —, uit het hart, *djaoeh di mata, djaoeh di hati;* toevallig het — vestigen op, *térlihat kapada, térpandang kapada;* in het — springen, *méntjoetjoeki mata;* iets op het — hebben, bedoelen, *bérmaksoed;* de —en openen, *mémboeka mata;* van een ander, *mémboekakan mata;* de —en sluiten, *ménjédjamkan mata* (van *kédjam*), *méngatoepkan mata* (van *katoep*); voor ons: een stervende de —en toedrukken, gebruikt men *mémbaïki mait;* ga uit mijne —en, *njahlah éngkau;* voor —en stellen, *ménghadap,* b.v. *mélaïnkan sigari acherat samata-mata jang kochadap,* slechts de toekomstige wereld stel ik mij zooveel mogelijk voor —en; uit het — verliezen, *leunjap daripada pémandangan.* Dit wordt gezegd van de zaak, niet van den persoon. Een kwaad — op iemand hebben, *ménaroh déngki akan sa'orang;* onder de —en durven zien, *bérani ménghadap, bérani bérhadap-hadapan;* iemand een rad voor de —en draaien, *ménpérdajakan orang;* zand in de — en strooien, *ménipoe orang, ménboetakan mata orang, ménjilap mata orang* (van *silap*); in mijn —, naar mijne meening, *pada sangkakoe, pada pénglihatankoe;* groote —en, zich wijd openen van de —en, *mata ménboelat;* groote —en opzetten, *ménbéliakkan mata;* op het — schijnt het goed, *kalihatannja baïk, roepanja baïk;* onder het — brengen, vermanen, *ménasihatkan;* voor —en stellen, *ménghadapkan;* hoe zou de oogappel kunnen scheiden van het wit

des —s, *adapon hitam mata itoe dimanakan bolih bërtjërai dengan poetihnja?* Sprw.; het — des dags, *matahari*, de gewone benaming van de zon; met het bloote —, zonder bril, *tiada bëtjërëmin*; zonder kijker, *tiada bërtëropong*; zoover het — reikt, *sapëmandangan mata djaoehnja, sajodjana mata mëmandang*; voor iemands —en, *dihadapan*; groote —en opzetten, *mëmbëliakkan mata*; niet uit de —en kunnen zien, b.v. van stof of hevigen wind, *tiada bolih mëmboeka mata*; een goed — aan iets geven, *mëmbaikkan roepanja*. Zie **versieren.**

oogader, *oerat mata.*

oogappel, *bidji-mata, orang-orangan mata*; het eerste ook als liefkozingswoord, b.v. o, mijn —, *hai bidji-matakoe.*

oogbal, *boelat mata.*

oogen, nauwkeurig beschouwen, *mëngamat-amati.* —, mikken, zie ald. op iets —, iets begeeren, *mëntjamkan.*

oogenblik, *këdjap mata, koetika* (Skr.), *saät*, Ar. *bëntar, ketjeng*, letterl. halve oogluiking; een —, *sakëdjap mata, sakoetika, sasaät, sabëntar, sakotjeng*; in een —, *dëngan sakëdjap mata, dëngan sakoetika, dëngan sasaät, dëngan sabëntar*; in een —je, *dëngan sabëntar-bëntaran*; op het eigen —, *pada koetika itoe djoega, pada saät itoe djoega, sakarang itoe*; na een —, *sakoetika lagi, sabëntar lagi*; eenige —ken, een minuut of wat, *sakapoer sirih lamanja*, letterl. zoolang een sirihpruim duurt, b.v. ergens een paar —ken zitten praten, *doedoek bërtjakap-tjakap sakapoer sirih lamanja*; iets ruimer genomen, *sapënanak nasi lamanja*, d. i. de duur van een rijstkookseł; ieder —, *bërpënanakpënanak*, b.v. ieder — knapte hij zich op, *bërpënanak-pënanak ija mëmbaïki dirinja*; ik heb zelfs geen — geslapen, *saketjeng mata pon tidak akoe tidoer*; ieder —, *sabëntar-sabëntar*; het eene — .... en het andere — ...., *sabëntar .... sabëntar ...., sakoetika .... sakoetika ....*, b.v. het eene — weenen en het andere — lachen; het beslissende —, crisis bij eene ziekte, of nakend gevaar, *këmëloet*; het rechte —, geschikte tijdstip, *koetika jang baïk, saät jang baïk, wëktoe jang baïk*; van het eerste —, *dari moela, dari ăwal moela.*

oogenblikkelijk, *dëngan sakëdjap mata, sabëntaran.* Zie het vorige woord. —, nu, *sakarang ini, sakarang djoega.* —, dat slechts een oogenblik duurt, *sabëntar sëhadja, sakoetika sëhadja lamanja, sasaät djoea.* —, onverwijld, dadelijk, *sabëntar djoega*, b.v. hij deed het —, *diboewatnja itoe sabëntar djoega.*

oogendienaar, *orang jang mëmboewat dëngan moeka-moeka.*

oogendienst: uit —, *dëngan moeka-moeka.*

oogenschijnlijk, *roepanja, pada roepanja, kalihatannja.* Zie ook **schijnbaar.**

oogenschouw, *pëmëriksaän*; in — nemen, *mëmëriksai.*

oogenzalf, *tjelak*, eigenl. e. s. v. zwart poeder, waarmede men de oogleden smeert. — gebruiken, *bërtjelak.*

ooggetuige, *saksi*, Skr. *sjahid*, Ar. *orang jang mëlihat sendiri.*

ooggezwel, *bëngkil mata.* Zie **gezwollen.**

oogglas, oogglaasje, *tjërëmin mata; kalja-mata*, Jav.

ooghaar, *boeloe mata.*

ooghoek, *hoedjoeng mata*; binnenste —, *soedoet mata, pohon mata*; buitenste —, *ekoer mata.*

oogholte, *lëkoh mata*; uit de —en, vernield, van het oog, *petjah*; ledige oogkas, *mata boetah.*

oogje: elkander — s geven, *bërmaïn mata*; een — geven, wenken, *mëngisjaratkan.*

oogjesgoed, *kain loerih.*

oogkamer, oogkas = **oogholte.**

oogklep, *pënjilau mata.*

oogkuilstreek, *bingkai mata, gëlanggang mata.*

oogkwaal, *pënjakit mata.*

ooglens, *batoe mata.*

ooglid, *këlopak mata, pëloepoh mata*; er is iets onder mijn —, *këlopak matakoe tërgalang.*

ooglijder, *orang sakit mata.*

ooglijk, *baïk roepanja.*

oogluikend, *dëngan mëngëdjamkan mata, poera-poera ta'lihat, bërbatik mata.*

oogluiking, *këdjam mata.*

oogmaat, *oekoeran mata.*

oogmerk, doel, *maksoed*, Ar. *këṣad*, Ar.: aan het — beantwoorden, *satoedjoe dëngan maksoed*; zijn — bereiken, *mëndapat maksoednja.*

oogmiddel, *obat mata.*

oogontsteking, *pènjakit mata.*

oogpijn, *sakit mata.*

oogpoeder, waarmede men de oogleden verft, *tjelak.*

oogst, in het algemeen, *pèrolihan hâsil.* —, inzameling van graan, in 't bijzonder van rijst, *penoewajan, pengètaman* (van *toewai* en *ketam*, de namen van het mesje, waarmede de rijst gesneden wordt). — van hoogen akkergrond, *pèrhoemahan.* — van vruchten, *poengoetan boewah-boewah, pètikan boewah-boewah.* Zie **pluk.**

oogsten, van rijst, *mènoewai, mèngètam.* — van vruchten, *meawengoet boewah-boewah, mèmètik b.-b.* (van *pètik*). — van producten, *mèngoempoelkan hâsil* (van *koempoel*), *mèmoengoet hâsil.*

oogster, van rijst, *pènoewai.* — van andere producten, *pemoengoet hâsil.*

oogstfeest, oogstmaal, *sedèkah pènoewajan.*

oogstmand, *bèronong,* Mal.

oogstreek: de —, *bingkai mata, gèlanggang mata.*

oogstijd, van rijst, *moesim mènoewai.*

oogtand, *taring, gigi aso;* de — en, ook *pengapit gigi sèri.*

oogverblindend, *tiada dapat dìtèntang njata.*

oogverblinding, door goochelarij, of handenvlugheid, *silap-mata.*

oogvlies, *sèlapoet mata.*

oogwater, *ajar obat mata.*

oogwenk, *kèdjap mata;* in een —, *dèngan sakedjap mata;* één —, *sakedjap-mata, sakelip mata.* —, dien men iemand geeft, *isjarat dengan mata, pèngoendjoek mata;* iemand een — geven, *mèngoendjoek mata, mèngisjàratkan dengan mata.*

oogwit, het wit van het oog, *poetih mata.* —, doel, zie ald.

oogziekte, in het algemeen, *pènjakit mata.*

ooi, *domba bètina, biri-biri bètina.*

ooievaar, *boeroeng laklak,* Ar.

ooit, in het verledene, *pèrnah.* — in de toekomst, *djèmah.* —, ook *tahoe.* —, te eeniger tijd, ook *barang kala, barang kali, barang bila, barang kala pon.*

ook, nog, *lagi, pon;* en —, *dan lagi, lagipon;* wie —, *siapa-siapa pon;* wat —, *apa-apa pon.* —, zelfs, *djoega.* —, wederom, *poela.* — zoo, *dèmikian djoega, bagitoe djoega.* — nog zoo, *lagi bagitoe, dèmikian lagi;* zus en zoo, *dèmikian-dèmikian, bagitoe-bagitoe, bagitoe-bagini;* al is het —, *djikalau .... sakalipon, saoemtang;* waar het — moge zijn, *dimana pon baik.*

oolijk, *tjèrèdik.*

oolijkerd, *orang tjèrèdik.*

oom, zoowel van vaders- als moederszijde, *mama.* Vorstelijke —, *mamanda,* ook aanspraaktitel voor een ouden Rijksbestierder, als de Vorst tot hem spreekt. — of tante, vaders of moeders broer of zuster, *bapa* (of *mak*) *saoedara.* —, vaders broer, die in ouderdom onmiddelijk op vader volgt, *bapa moeda, bapa saoedara salah mèndjadi.* —, vaders of moeders middelste broer, *pa'ngah* (verkorting van *bapa tèngah*). —, van moederszijde ook *saoedara ma'.* —, oudere broeder van vader, *pa'toewa.*

oor, *tèlinga, koeping,* Jav. ook van het handvatsel sommiger voorwerpen; hang—, zoonls van sommige honden, den olifant en andere dieren, *telinga jang tèrkoelai.* — van een kanon, *pontjing mariam.* — van een kopje, potten en pannen enz. als ze maar één — hebben, *tangkai,* hebben ze twee, dan *telinga.* — aan een kopje, *tjangking,* Mal.; op één — staan, *teling,* Mal., zie bij **schuin:** het eene — in en het andere weer uit, fig. *bagai mènanpoeng ajar dalam limas pèsoek,* als water opvangen in een lek bakje; het — leenen, *mèmbèri telinga, dèngardèngaran,* b.v. *hendaklah toewankoe djangan dèngar-dèngaran akan sèmbah orang jang tiada sabènarnja; djikalau toewankoe dèngar-dengaran akan kata orang jang fitnah itoe, toewankoe mènjèsal kelak,* Uwe Majesteit moest niet het — leenen aan de woorden dier lieden, die onwaar zijn; indien Uwe Majesteit het — leent aan de lasterlijke woorden dier lieden, dan zal U. M. weldra berouw gevoelen; het — scherpen, oplettend luisteren, *mèmasang telinga, pasang koeping;* in het — blazen, in het — bijten, *mèmbisik-bisikkan;* tuiten van de — en, *bèrdèsing telinga;* aan het — hangen, vertellen, *mèntjèritèrakan;* ter — e gekomen, *kadèngaran kapada;* het — laten hangen, droefgeestig zijn, *moeroeng;* op één — liggen, *bèrbaring tidoer;* iemand — en

aannaaien, bedriegen, *mĕnipoe* (van *tipoe*), *mĕmpĕrdajakan*; de —en opsteken, beginnen weerspannig te zijn, *hĕndaḳ mĕndoerhaka*; aan het — voortrekken van iemand, *mĕmbembel*; een klap om de —en, *tĕmpeleng*; tot over de —en in schulden steken, *tĕnggĕlam dalam hoetang*; op één — na gevild, *koerang sĕdikit soedah, tiada bĕrapa pĕri-pĕri*.

oorbaar, *patoet, kĕna, laïḳ*, Ar.

oorbag, *soebang, kĕraboe*.

oorbel, *anting-anting*.

oorblazen, *mĕngoempat, mĕnfitnahkan*.

oorblazer, *pĕngoempat, toekang fitnah*.

oord, *tĕmpat*; een ver verwijderd —, *tĕmpat jang djaoeh*.

oordeel, het vermogen om te kunnen onderscheiden, *bitjara, kapikiran, ăḳal*; zijn — opschorten, *bĕrtahan bitjara*; gezond —, *ăḳal jang sampoerna*. —, vonnis, *kapoetoesan ḥoekoem*; het laatste —, *ḥĭjámat*; de dag van het laatste —, *hari ḥĭjámat, jaumoe'lḥĭjámat*, Ar. *jaumoe'lmaḥsjar*; de vlakte, waar het laatste — zal gehouden worden, *padang maḥsjarat*.

oordeelen, meenen, *kira-kira*. —, beschuldigen, *mĕnjalahkan, mĕnsalahkan*.

oordeelsdag, de dag van het laatste gericht, *jaum eddin, jaumoe'lḥĭjámat, jaumoe'lmaḥsjar*, Ar.

oordeelvelling, vonnis, *kapoetoesan ḥoekoem*.

oorgat, *lĭjang tĕlinga, lobang tĕlinga, l. koeping*.

oorgezwel, *bĕngkaḳ tĕlinga*.

oorhanger, *anting-anting*.

oorkonde, *soerat riwajat*.

oorknop, *soebang, kĕraboe*, Jav.

oorkussen, *bantal, bantal kapala*.

oorlel, *tjoeping, tjoeping tĕlinga*.

oorlepeltje, *pĕngoreḳ tĕlinga, koreḳ koeping*, Jav.

oorlof, *idzin*, Ar.

oorlog, *pĕrang*; de heilige —, *pĕrang sabil Allah*. —, waarbij men slechts de reizigers van weerskanten aanvalt, *pĕrang dĕndam kasoemat*. — voeren, *bĕrpĕrang, mĕlakoekan pĕrang*; ten — gaan, *naïḳ pĕrang, pĕrgi pĕrang*. Zie ook **gevecht.**

oorlogen, *bĕrpĕrang, mĕlakoekan pĕrang*.

oorlogsbazuin, *nafiri pĕrang, sĕlompĕret pĕrang*.

oorlogsbedrijf, *pĕkĕrdjaän pĕrang*. —, heldendaad, *pĕrboewatan bĕrani*.

oorlogsbelasting, *oepĕti pĕrang*.

oorlogsbende, *pasoekan orang pĕrang*.

oorlogsbonk, *orang kapal pĕrang*.

oorlogsbuit, *harta tawanan*.

oorlogschip, *kapal pĕrang*.

oorlogsdaad, *pĕrboewatan dalam pĕrang*.

oorlogsgerucht, *chabar pĕrang*.

oorlogsgezind, *soeka bĕrpĕrang, hĕndaḳ bĕrpĕrang*.

oorlogsheld, *pahlawan*, Perz. *hoeloebalang*.

oorlogsjacht, *kitji pĕrang*.

oorlogskans, *oentoeng pĕrang*.

oorlogskas, krijgskas, *pĕrbĕndaharaän pĕrang*.

oorlogsklok, *gong tjaboel*.

oorlogskosten, *bĕlandja pĕrang*.

oorlogskreet, *soeraḳ pĕrang, tĕmpiḳ soeraḳ pĕrang*.

oorlogskunst, *ḥikmat pĕrang*.

oorlogslist, *tipoe pĕrang, maslehat pĕrang*.

oorlogsmacht, *bala-tantara pĕrang*.

oorlogsmateriaal, zie **krijgsbenoodigdheden.**

oorlogsmoed, *bĕrani dalam pĕrang*.

oorlogsramp, *bĕla pĕrang*.

oorlogsrecht, *hoekoem pĕrang*.

oorlogsroem, *kapoedjian orang pĕrang*.

oorlogsstandaard, *ălámat pĕrang*.

oorlogstijd, *masa bĕrpĕrang*.

oorlogstrom, *gĕndĕrang pĕrang*.

oorlogstuig, *pĕrkakas pĕrang, alat pĕrang, sĕrba pĕrang*.

oorlogsvaan, *bandera pĕrang, ălámat pĕrang*.

oorlogsvaartuig; Europeesch —, *kapal pĕrang*; het Maleische — bij uitnemendheid is de *pĕndjadjap*, een tweemast vaartuig met borstwering, *apilan*, voerende twee zware stukken en eenige draaibassen en voorzien van dubbele roeibanken; e. s. v. —, drijvend fort, *kota-mara*. Ook de plants op een Maleisch — achter de apilan of borstwering.

oorlogsveld, *medan pĕpĕrangan*.

oorlogsvloot, *angkatan pĕrang, kalangkapan pĕrang*.

oorlogsvolk, *orang pĕrang, lasjkor*.

oorlogswagen, *rata pĕrang*.

oorlogswapen, *sĕndjata pĕrang*.

oorlogswet, *hoekoem pĕrang*.

oorlogvoerend, *jang bĕrpĕrang*.

oorlogzuchtig, *soeka bërpërang, hëndak bërpërang.*

oorpeuter, *tjoengkil tëlinga,* b.v. *oepama bilah ataw lidi, jang tërsëlat kapada diuding, dapat djoega di-ambil akan tjoengkil gigi ataw tjoengkil tëlinga,* gelijk een spanner of spijltje, dat in den wand steekt, nog genomen kan worden voor tanden- of oorpeuter. Zie **oorlepeltje.**

oorpijn, *sakit tëlinga, sakit koeping,* Jav.

oorrand, *pëlipatan tëlinga, tëpi tëlinga.*

oorring, *tjintjin tëlinga.*

oorschelp, *daoen tëlinga.*

oorsieraad, *përhiasan tëlinga.*

oorsmeer, *tahi tëlinga, tjirit tëlinga.*

oorspiegel, *pëmbëngkar tëlinga.*

oorsprong, *moela, pokoh, pohon, hoeloe, asal,* Ar. — eener rivier, *hoeloe soengai;* van iets noch den —, noch de gevolgen weten, *tiada mëngëtahoëi hoeloe hilirnja;* het kan niet missen of elk ding keert tot zijn — terug, *ta'dapat tiada tijap-tijap soealoe itoe këmbali kapada asalnja,* Sprw. —, zie ook **oorzaak.**

oorspronkelijk, *asal,* Ar. b.v. —e bewoners, *orang asal nëgari, orang bënoewa, orang tërënak;* de —e taal, *bëhasa asal;* de —e uitspraak, *boenji asal;* de —e kleeding, *pakajan asal.* —, zuiver, echt, ook *djati;* de —e, *jang asal sakali;* het —, het origineel v. e. geschrift, *noschat,* Ar.

oortje: hij keek alsof hij zijn — versnoept had, *digigitnja tëloemdjoekpja.*

oorveeg, *tëmpiling, sëpak;* een — geven, *mënëmpiling, mënjëpak.*

oorversiersel: schijfachtig —, *soebang, këraboe,* Jav.

oorworm, *tëmpiris.*

oorwortel, *pohon tëlinga;* ook *pangkal tëlinga.*

oorzaak, *moela, karëna,* Skr. *pohon, sëbab,* Ar.; ter oorzake van, door toedoen van, *daripada sëbab, olih sëbab, dëngan sëbab;* zie ook **middel:** een — hebben, *bërsëbab.* b.v. *karëna pëjakit ini bërsëbab dalamnja,* want deze kwaal heeft een — van haar ontstaan; daar was — noch reden voor, *tiada moela karënanja;* zonder — of reden, *dëngan tiada moela karënanja, dëngan tiada saměna-měna,* b.v. van kastijden enz.; wat is de —, *apa sëbabnja, apa moelanja.*

oost, *timoer, matahari tërbit, matahari hidoep, masjrik,* Ar. *wëtan,* Jav.

oostelijk, in het Oosten, ten Oosten, *disabëlah timoer;* naar het Oosten. *kasabëlah timoer.*

oosten, *sabëlah timoer, sabëlah matahari tërbit, masjrik.*

oostenwind, *angin timoer.*

oosteren, van den wind, *alih katimoer.*

oostergrens, *përhinggaän sabëlah timoer.*

oosterkim, *tëpi langit sabëlah timoer.*

oosterling, *orang timoer, orang hilaw.*

oostersch: op —e wijze, *tjara orang timoer, tjara Hindi.*

oost-indië, *tanah Hindi, nëgari Hindi;* Nederlandsch — —, *Hindia Nederlanda.*

oostinjevaarder, *kapal indjiman* (van *indiaman,* Eng.).

oostkant, *sabëlah timoer.*

oostnoordoost, zie **kompasstreek.**

oostwaarts, *katimoer, kasabëlah timoer;* zie **oost.**

ootje: iemand in het — nemen, zie **looppje.**

ootmoed, *rëndah hati, tawadlo̲e,* Ar.

ootmoedig, nederig, *rëndah.*

ootmoedigheid, *karëndahan hati, hati rëndah.*

ootmoedigheid, *dëngan rëndah hati.*

op, Voorz. *atas, di-atas;* verder *pada, di, dalam, didalam, akan, dëngan,* al naar gelang het Maleische taaleigen voor ons **op** een ander Voorz. eischt, b.v. — de tafel, *di-atas medja,* — het hoofd, *di-atas kapala.* — een eiland wonen, *doedoek dipoelau,* ook *dalam poelau.* — een dorp wonen, *doedoek dalam doesoen.* — het lijf, *pada toebuh.* — iets steunen, *bërsandar pada;* ieder zat op zijn eigen plaats, *masing-masing doedoek dëngan tëmpatnja.* — zich nemen, *tanggoeng, mënanggoeng.* — iets vertrouwen, *harap pada.* — zijn vader gelijken, *saroepa dëngan bapanja.* — iets het oog vestigen, *mëmandang kapada* (van *pandang*); iets — het oog hebben, bedoelen, *bërniat, barang sasoealoe, bërmaksoed b. s.* — het land, *didarat,* in tegenoverstelling van het water; in tegenoverstelling van de stad, *didesa, didoesoen.* — de fluit spelen, *main soeling.* — de viool spelen, *main rëbab, main biola.* — zijn kamer zijn, *dalam bilik.* — school,

ditëmpat bëladjar. — **hand**, zie **voorschot.** — eens, zie **plotseling** en **onverwachts.** — marsch gaan, van aanzienlijken, *bërangkat;* anders *bërdjalan.* — de been brengen, *mëngërahkan* (van *kërah*). — de vlucht gaan, *lari;* zie **vluchten.** — sterven liggen, *hëndak mati;* zie **sterven.** — jaren zijn, *soedah toewa.* — die manier, *dëngan përi jang dëmikian.* — zijn . . ., *tjara, tjina;* ietwat — zijn maleisch, *mëlajoemëlajoeau sëdikit,* ook *bëhasa,* b.v. *dan raden Galoch makan bëhasa orang goenoeng,* en raden G. at op zijn bergbewoners. — zijne beenen staan, *bërdiri dëngan kakinja.* — den zevenden, *pada* (*kapada*) *toedjoeh hari boelan.* — reis sterven, *mati didjalan.* — iemands zijde zijn, *bërsoeatoe dëngan sa'orang, pada sabëlah sa'orang.* — het ontvangen van den brief, *satëlah saapai soerat itoe.* — (na) iemand volgen, *këmoedian daripada orang . . .* — flesschen doen, *mëmbotolkan.* — sterk water gezet worden, *dimasoekkan dalam ajar këras.* — (na) het eten, *habis makan.* — die vrang, *akan përtanjaan itoe.* — zijn wenken bedienen. *mëlajani dëngan sadjin.* — Singapoera varen, *bërlajar ka Singapoera.* — iets naandringen, zie ald. — iets aanspraak maken, zie ald. — iemand schelden, *maki-maki akan orang.* — iemand jaloersch zijn, *tjëmboeroewan akan orang.* Soms moet — met den trans. vorm van het Ww. teruggegeven worden, b.v. — iemand knorren, *mëmarahi orang.* — een meisje verliefd zijn, *mëngasihi sa'orang anakdara* enz. — zekeren dag, *pada soeatoe hari.* — dat oogenblik, *pada koetika itoe, pada sabëntar itoe, pada saät itoe.* — dat eigen oogenblik, *pada koetika itoe djoega,* enz. — goed geluk eene handeling verrichten, fig. *oentoeng saboet timboel, oentoeng batoe tënggëlam,* Sprw. Zie **geluk.** — zijn witst, *poetih sapoetihnja.* — het paard stijgen, *naïk koeda.* — den berg klimmen, *mënaiki boekit;* van onderen —, *dari bawah laloe ka-atas.* — de jacht gaan, *përgi bërboeroe;* dat rust — mij, dat is voor mijne rekening, *atas akoe* (*hamba, patik* enz.); de verplichting rust — u, *wadjiblah atasmoe;* in den hemel en — aarde, *dalam doenia ini dan di-acherat.* — aarde, nam. de aarde als bol, *di-atas boemi.* — nieuw, nog eens, *sakali lagi, lagi sakali;* telkens weer — nieuw, van voren aan, *bërtaloe-taloe;* honderd centen gaan er — een dollar, *saringgit djadi saratoes sën;* verbaasd — het zien, *tërdjëngang-tjëngang mëlihat;* om — mijn verhaal terug te komen, *këmbalilah akoe mëntjëritërakan;* om — Indra Boemaja terug te komen, *adapon akan Indra Boemaja.* — vrije voeten stellen, uit de gevangenis, *mëlëpaskan daridalam pëndjara;* uit slavernij, *mëmardahekakan.* — de proef stellen, *mëntjoba, mëntjobai;* dat is koren — zijn molen, *itoelah minjak pada pëlitanja.* — voorwaarde van, *dëngan djandji.* — bevel, *dëngan përentah, dëngan pënjoeroeh,* van den Vorst, *dëngan titah.* — genade zich overgeven, *mënjërahkan diri mati hidoep.* — één na honderd, *koerang asa saratoes.* — zijn meest, *salëhlëbihnja.* — zijn minst, *sakoerang-koerangnja.* —, ten einde, *soedah.* — maken, *mënjoedahkan.* —, niet meer voorhanden, of in voorraad, *poetoes, habis.* —, opgegeten, *habis dimakan;* schoon —, geheel —, van zaken, die weggenomen, uitgetrokken of gestolen zijn, ook van geld en spijzen, *poepoes;* zoo —maken, *mëmoepoeskan;* geheel —, schoon —, niets meer over, *poenah,* Skr. *habis poenah.* — zijn, opgestaan zijn, *soedah bangoen.* — en af, *naïk toeroen;* berg —, berg af, *naïk goenoeng toeroen goenoeng.* — en neer gaan van een ruiter op een dravend paard, *bërëntak-ëntak.* — en neder, nederhurken en weer opstaan, *singgang.* — en neder voorbij iets, *laloe-lalang.* — en nedergaan in een gat, zooals b.v. een zuigerstang, *mëlatjok.* — en neder bewegen van takken, *bërlamboeng-lamboengan;* schielijk — en nedergaan van de borst, de aderen, de strotgroeve enz., *mëndëgap;* van de borst ook *mënampi* (van *tampi*). — den duur, *sëlaloe, sëwantiasa.*

opbakken, nog eens bakken, van brood enz., *mëmbakar lagi sakali;* van vleesch of visch in eene pan met vet, *mënggoreng lagi sakali.* Zie **bakken.**

opbarsten, opbersten, b.v. van vruchten enz., *mërëkah;* van andere zaken, *mërëtak.* Zie **bersten.**

opbergen, ter bewaring, *mĕnjimpan* (van *simpan*). Zie **bergen.**

opbeuren, optillen, *mĕngangkat.* —, bemoedigen, *mĕnĕtapkan hati* (van *tĕtap*). Zie ook bij **weten.** —, verlevendigen van eene plaats, *mĕramaikan.*

opbieden, *mĕnaikkan tawaran, mĕlĕbihkan tawaran.*

opbikken, alles opeten, *makan habis samoewanja.*

opbinden, *mĕngikat.*

opblazen, *mĕngĕmboengkan* (van *kĕmboeng*), *mĕnggĕlĕmboengkan, mĕmbĕngkakkan;* een opgeblazen, verwaand persoon, *orang sombong.*

opbleeken, *djadi poetih, djadi poetjat.*

oplijven, niet gaan slapen, *djaga;* den ganschen nacht —, *djaga sapandjang malam.*

opbobbelen, zie **bobbelen.**

opbod, hooger bod, *tawaran jang lĕbih;* bij — verkoopen, *mĕlelangkan.*

opborrelen, uit eene wel of van kokend water, *boewal, boewak, gĕlĕgak.* — van lucht, b.v. uit een kruik of vat, onder water gebracht, *mĕroboḳ.*

opborstelen, *mĕnjikati* (van *sikat*).

opbouwen, *mĕmbangoenkan.*

opbraden, *mĕrĕndang sakali lagi.*

opbranden, met een gloeiend ijzer merken, *mĕnjĕlar dĕngan bĕsi panas* (van *sĕlar*). —, door verbranden verbruiken, *mĕmbakar habis.* —, door het vuur geheel verteerd worden, *dimakan habis olih api.* —, opvlammen, in de hoogte branden, *naik njalanja.*

opbreken, van steenen met een koevoet of breekijzer, *mĕrĕdjang.* — van een brief, *mĕmboeka soerat.* — van eene deur, *mĕnĕtjahkan pintoe* (van *pĕtjah*). — van huis of tent, *mĕmbongkar;* zijne huishouding —, eraan geven, *mĕmboewangkan roemah tangga.* — van een leger enz. vertrekken, *bĕrangkat, bĕrdjalan.* — van een beleg, *mĕmpĕrhĕntikan pĕngĕpoengan.* —, oprispen, *sĕrdawa.* —, berouwen, *mĕnjĕsal* (van *sĕsal*).

opbrengen, omhoog brengen, *mĕmbawa naïk.* —, opvoeden. *mĕmĕliharakan* (van *pĕlihara*). — van een gevangene, *mĕnghantarkan orang jang ditangkap;* van een krijgsgevangene, *mĕnghantarkan orang tawanan.* —, opleveren, voortbrengen, produceeren, *mĕngḥasilkan, mĕngaloewarkan ḥasil* (van *kaloewar*). — van spijzen, *mĕngangkat makanan.* — van belasting, *mĕmbajar tjoekai, m. beja.* — van schatting, door overwonnenen, *mĕmpĕrsĕmbahkan oepĕti.*

opbrengst, product, *ḥasil;* zekere — van rijst aan de priesters, bij het einde van de vasten, *fitrah,* Ar. *pitĕra.* —, wat ontvangen of geind is, *poengoetan.*

opbruisen = opborrelen.

opdagen, verschijnen, *tiba, kalihatan, ḳahir.*

opdat, *soepaja, aṣal, biar, agar, agar soepaja.* — niet, *soepaja djangan* en verder de andere woorden gevolgd door *djangan.*

opdelven, *mĕnggali, mĕntjĕbaḳ.* —, fig. voor navorschen, *mĕnĕriksai* (van *pĕriksa*), *mĕnjĕlidik* (van *sidik*). — ook *mĕngorek* (van *korek*), letterl. uitpeuteren.

opdelving, *pĕnggalian, pĕntjĕbakan, pĕngorekan.* —, navorsching, *sĕlidikan, pĕmĕriksaän.*

opdelver, graver, *orang jang mĕnggali, o. j. mĕntjĕbaḳ; pĕnggali, pĕntjĕbaḳ.*

opdeunen, *mĕngidoeng* (van *kidoeng*).

opdiepen, uit het diep ophalen, *mĕngaloewarkan dari dalam* (van *kaloewar*). —, nut aanbrengen, *mĕndatangkan faïdah.*

opdisschen, *mĕnghidangkan, mĕnjadjikan;* wat opgedischt wordt of is, *hidangan, sadjian;* opgedischt, *tĕrsadji.*

opdissching, *pĕnghidangan, pĕnjadjian.*

opdoemen, *mĕlampoeng, mĕlampoeng poekat,* b.v. *maka kalihatanlah poelau Sailan mĕlampoeng poekat,* het eiland Ceilon doemde op en kwam in 't gezicht. Zie **opduiken.**

opdoen, zie **opendoen.** —, voorraad inslaan, *mĕmbĕkalkan, mĕnghimponkan bĕkal.* —, opdisschen, zie ald. —, verkrijgen, erlangen, *mĕndapat, bĕrolih.* — van de wasch, *mĕlipat kain-kain bĕrĕsih;* zich —, zich aanbieden, *datang,* b.v. als de goede gelegenheid zich opdoet, *djikalau datang masa jang baïk.*

opdokken, betalen, *mĕmbajar.*

opdonder, vuistslag, *gotjoh.*

opdonderen, donderop, scheer je weg, *njahlah ĕngkau.*

opdonkeren, van eene kleur, *makin toewa wĕrnanja.*

opdouwen: stroomopwaarts douwen, van een vaartuig met een boom, *mĕnggalahkan moedik.*

opdraaien, opendraaien, *mĕmboeka dĕ-*

ugan mĕmoetar (van *poetar*); in de hoogte draaien, *mĕmoetar ka-atas*; voor iets —, moeten instaan, *mĕnanggoeng* (van *tanggoeng*); iemand voor iets laten —, *mĕnanggoengkan pada orang*.

opdracht, last, *soeroch, pĕsan, pĕrentah*. Zie **last**; schriftelijke —, *soerat ichtimal*, Ar.

opdrachtig, van gelaatskleur, *merah, bĕra*.

opdragen; iemand — iets te doen, *mĕnjoeroch* (van *soeroch*), *bĕrpĕsan*. —, naar boven dragen, *mĕmbawa naïk*. —, aanbevelen, *mĕmoedji* (van *poedji*). —, toevertrouwen, *mĕnjĕrahkan, mĕngamanatkan, mĕmpĕrtaroehkan*. —, op iemands schouders leggen, *mĕnanggoengkan* (van *tanggoeng*). —, iets aan iemand gelasten, en tevens zien hoe hij het uitvoert, *bĕrpĕsan ditoeroetĕ*. —, van een last, of bevel, een opdracht doen, *mĕngichtimalkan* (van *ichtimal*, Ar.). — van de spijzen, *mĕngangkat makanan, mĕnjadjikan*. Zie ook **opbrengen.**

opdraven, *lari naïk*.

opdreunen, *mĕnjanjikan, mĕmboenjikan*.

opdrijven, naar boven drijven, jagen, *mĕnghalau naïk*. — van den verkoopsprijs, *mĕlĕbihkan tawaran*; met den vloed komen —, *dibawa adjar pasang*. Zie ook **bovendrijven.**

opdringen, aandringen om iets te doen of te nemen, *mĕmaksa* (van *paksa*). —, in elkander dringen, van een vijandelijk leger, *mĕnggoeloeng*. Zie **dringen.**

opdrinken, *minoem habis*.

opdrogen, bedr. *mĕngĕringkan* (van *kĕring*). —, door met een doek of iets anders, dat opslurpt, te drukken, *mĕnĕtap*, b.v. *ditĕtapnja adjar-matanja dĕngan sapoe tangannja*, zij droogde hare tranen op met haren zakdoek. —, onz. *djadi kĕring*; ook alleen *kĕring*; opgedroogd in dien zin, *kakĕringan*; hare tranen droogden niet op, *tiada kĕring dĕngan ajar matanja*; van zelf —, van het zweet, *padam*; dat meer is opgedroogd, *kakĕringan tasik itoe*.

opduiken; bedr. iets met duiken bovenbrengen, *mĕnjĕlam*, b.v. den dissel —, *mĕnjĕlam bĕlioeng*. —, onz. *timboel*. — en weer verdwijnen, zooals het strand van uit zee gezien, *kirap*. Zie **opdoemen.**

opduwen, *mĕnoelak naïk, mĕnoelak kaatas* (van *toelak*), *mĕnjorong naïk* (van *sorong*).

opeen, in lagen op elkander, *bĕrlapis-lapis, bĕrsoesoen-soesoen*. —, aan stapels of hoopen, *bĕrtimboen-timboen*; dicht —, nevens of op elkander, *bĕrtindih-tindih*. —, bij elkander, *bĕrsama-sama*.

opeendringen, *mĕnindih*; opeengedrongen, *tĕrtindih*.

opeengepakt, dicht — van rookwolken, *bĕrkĕpoel-kĕpoel*; van personen, *bĕrtindih-tindih*.

opeenstapelen, *mĕnimboenkan*; van woorden, *mĕnjoesoenkan pĕrkataän* (van *soesoen*).

opeenvolgend, achter elkander, *bĕrtoeroet-toeroet, bĕrtimpa-timpa*.

opeischen, *mĕnoentoet* (van *toentoet*), *mĕndāwa, mĕnagih* (van *tagih*). Zie **eischen.**

opeisching, *toentoetan, dāwa, tagihan*.

open, wordt op verschillende wijze uitgedrukt, b.v. — van een deur, kist, kast, wonde, den mond enz., *tĕrboeka*, dat tegenover *tĕrtoetoep*, gesloten, en *tĕrnganga*, dat tegenover *tĕrkatoep*, gesloten, staat. — van al wat een reet of spleet heeft, b.v. de oogen enz., *tjĕlĕk*. — gaan, in dien zin, *mĕntjĕlĕk*. —, geopend van de oogen ook *belek*; met — oogen nauwkeurig bekijken, *mĕmbelek*. — staan, van eene deur of een venster, *tĕrkanggang*; even —, van eene deur, een hek enz., *rĕnggang, bĕrĕnggang*. —, even geopend, van den mond, zoodat men de tanden bij het lachen zien kan, *sĕngeh, tĕrsĕngeh*. —, openstaand, van dingen die vanzelf open en dicht kunnen gaan, zooals b.v. schelpen en dergel. *tjĕkeh*; aldus — staan, of zich openen, *mĕntjĕkeh*. —, ontplooid, b.v. van bloemen, zonneschermen, den hemel, vleugels, ooren enz., *kĕmbang, tĕrkĕmbang*. —, ruim, vrij, *loewas, lapang*. —, meer geopend, van ringen, haken enz., *lĕngkang*; eene ruimte — laten, *mĕlapangkan*, b.v. *dĕkat pĕraloean baginda itoe sarowang dilapangkannja, disanalah koeda itoe ditambat*, dicht bij 's Vorsten slaapplaats liet hij een vak — en daar werd het paard vastgebonden; het — veld, *tanah lapang, padang*; een — stad, *nĕgari jang tiada bĕrkota benteng*; in de — lucht, *di-oedara, dibawah langit*. — lijf hebben, purgeeren, *mĕntjahar*; wat — lijf maakt,

purgatie, *pentjahar.* —, van snijwerk, *temboes, temboek.* — tafel, *roemah makan.* —, los, van een knoop, het haar enz., zie **los.** —, doorgebroken van een gezwel of puist, *pětjah.* — en bloot, *njata dan ǰahir, telandjang dan terboeka.* — kaart spelen, rond voor iets uitkomen, *berkata dengan teroes-terang.* — zee, *laoet rembang.* — van gemoed, *hati berkembang.*

openbaar. Bijv. nw. *njata, ǰahir,* Ar.; door ieder gezien en gekend, *djahar,* Arab. — verkondigen, *mendjaharkan.* —, ruchtbaar, *tenar.* —, Bijw. *dengan njata, dengan ǰahir, njata-njata, maloem,* Ar. —, algemeen, *sadjati, ām,* Ar. *ʿāmoem,* Ar.; in het — gestraft, *disiksa termata-mata;* in het —, ook *dihadapan orang banjak, dihadapan segala orang;* een — ambtenaar, *pegawai, pegawai karadjaan, p. goepěrněmen.*

openbaarmaken, *menjatakan, meldhirkan.*

openbaren, *menjatakan, meldhirkan,* b.v. zijne bedoeling —, *meldhirkan maksoednja;* een geheim —, *membocka-kan rahasia.* —, algemeen doen weten, *memaloemkan.*

openbaring, ingeving, *wahjoe,* Ar. —, verschijning, *tadjalli,* Ar.; de — van Johannes, *wahjoe jang kapada Jahja.*

openbersten, van vruchten, zweren, puisten, handen of voeten, door rijpheid of gezwollenheid, *merekah;* b.v. als een opengebersten granaattappel, *saperti dělima merekah.* Zie het volgende woord. — van een zak, kleedingstuk, een ei enz. van een naad, vanzelf opengegaan, *bětas.* — met eenig geluid, *meletos.*

openbreken, onz. van eene zweer, *pětjah;* van zelf —, van vruchten, brood enz., *mentjekah;* aldus opengebroken, *tjekah.* —, bedr. *memětjahkan* (van *pětjah*), *membocka dengan memětjahkan;* de deur met geweld —, *memětjahkan pintoe dengan gagahnja.*

opendoen, van een gordijn, *menjingkap* (van *singkap*). Zie **openen.**

openen, *membocka, membocekakan;* geopend, *terboeka.* —, ontplooien, van een regen- of zonnescherm, bloemen, den hemel enz., *mengembangkan;* zich —, in dien zin, *berkembang;* van velen, *berkěmbang-kembangan;* geopend, *terkembang;* de ooren —, *mengembangkan telinga;* een weinig — van een deur, op een kier zetten, *merenggangkan sedikit pintoe.* — van iets, dat uit naast elkander staande dingen bestaat, zoonls palissaden, staketsels, omheiningen, slagorden enz., *menganǰaŋ* (van *kanǰaŋ,* geopend in dien zin); zich —, van dingen, die open en weêr dicht gaan, zooals b.v. schelpdieren, eene wond enz., *menjentaŋ* (van *sentaŋ*); zich telkens —, van den bek van een visch die op sterven ligt of snakt naar het water, *mengangkoep.* — van de kronkels eener slang, ontplooien, *mengéraŋ* (van *éraŋ*), b.v. *oelar mengéraŋ lengkarnja;* zijne handen —, milddadig zijn, *menghamparkan tangannja.* — van den mond, *membocka moeloet, mengangakan moeloet* (van *nganga*); de oogen —, *membocka mata;* iemand de oogen —, *membělekkan mata orang, membocekakan mata orang;* het oor, de vrouwelijke scheede enz. —, *membengkarkan.* —, zie het volgende woord.

opengaan, van eene bloem, regen- of zonnescherm, den hemel, het hart, het oor enz., over het algemeen van alles wat samengeplooid of gevouwen is, *berkembang;* van velen, *berkembang-kembangan;* opengegaan in dien zin, *terkembang.* —, ontluiken, van een bloemknop, of dingen die opgevouwen of opgerold zijn, of die gekookt worden, *membengkar* (Jav. *mégar*). Zie *mekar.* — van het hart, bij het zien van iets, dat de zinnen streelt, ook *sirap.* — en dichtgaan, van de neusvleugels, *kembang-koempdjoep,* b.v. bij hevige gemoedsbeweging; van zelf —, *terboeka sendirinja;* van zelf —, splijten, b.v. van een ei, naad, zak, kleedingstuk, *bětas.* — van de oogen, *tjelek,* b.v. *běharoe tjelek mata orang Malaka,* toen pas gingen de oogen der Malakanen open.

openhartig, onbewimpeld, *teroes-terang, bértalarau,* b.v. hij sprak er — over, *dikatakannja dengan bértalaran, dikatakannja dengan teroes-terang.*

opening, begin, *moela.* —, gat, *lobang, liang.* —, scheur, barst, spleet, *tjelah, rekah, rékah;* de beide openingen des lichaams, die men zooveel mogelijk bedekt, de geslachtsdeelen en de anus, *abaimana.* —, mond, ingang, *moeloet.*

—, inlichting, uitlegging, *kanjataän, pèngèrtian, katèrangan;* de — van de nog niet gesloten hersepan, *orboen-oeboen.* Zie **fontanel.** —, insnijding, ontleding, *pèmbèlahan.*

openkappen van een bosch, *mèuebang-mèuèbas* (van *tebang-tèbas*), *mèuèrangkan* (van *tèrang*).

openkrijgen: niet kunnen —, *tiada dapat mèmboekakan;* niet open te krijgen zijn, *tiada tèrboekakan.*

openlaten, *tinggalkan tèrboeka, t. tèrnganga;* opengelaten van eene deur of doos, *bangai.* Zie **open.**

openlijk, onbewimpeld, *dèngan bèrtalarau,* b.v. iemand — bestraffen, *mèmpèlakkan orang dèngan bèrtalaran;* terwijl hij — over mijne bedoeling sprak, *sèrta dikatakannja dèngan bèrtalarau dari ĥal maksoedkoe.* —, uitwendig, *ĥâhir,* Ar. — doen blijken, *mèĥâhirkan.* —, belijden, *mèngakoe dèngan teroesterang, m. dèngan njata, m. dihadapan orang sakaliau.* — bekend zijn, *ketahoean dimana-mana, tèrmasjhoer dimana-mana, diketahoei orang sakalian;* zich — vertoonen, *mèĥahirkan dirinja.*

openmaken, *mèmboeka, mèmboekakan.* Zie **openen.** —, losmaken, openbinden, b.v. van lijnwaden om ze te luchten, *mèngoraĥ* (van *oraĥ*); weder —, of losmaken van een knoop, kluwen, streng enz. ook *mèrombaĥ.* Zie ook **losmaken.**

openrijten, van dorens de huid, *mèngĥiris-ĥiris.* — van de huid met een snijdend werktuig of wapen, *mèrètas.*

openscheuren, vanzelf opengescheurd, gebersten, van eene naad, kleedingstuk. zak enz., *bètas;* door drukking opengescheurd b.v. van een zak, een vloer, door te groot gewicht, een zeil door den wind en een wond door een steek of schot, *bobos;* verder —, van wonden, *rabaĥ, rebaĥ;* van eene scheur, spleet of opening, *mèngèrabit* (van *kèrabit*), *mèngèrabiĥ* (van *kèrabiĥ*).

openschuiven, van gordijnen, *mènjingkap* (van *singkap*).

openslaan, *mèmboeka, mèmboekakan.* —, v. e. gordijn, *mènjingkap* (van *singkap*). Ook v. e. boek.

opensluiten, *mèmboeka, mèmboekakan.*

opensnijden, *mèmbèlah, mènjiat* (van *siat*). Dit laatste ook van een boek.

openspalken, den mond opengespalkt hebben, wijd den mond opendoen, *mangap.*

opensperren, van de oogen, *mèmbèliakkan;* opengesperd, *bèliaĥ.* Van den mond, zie het vorige woord.

openspringen, met een knal, *mèlètos;* opengesprongen, gebarsten, *rèkah, bongkas.*

openstaan, *tèrboeka, tèrnganga.* Zie **open.**

openstaand, onbezet van een ambt, *tèrboeka;* nog niet voldaan, b.v. van eene rekening enz., *bèlom sèlesai, bèlom djèlas.*

opentornen, *mèrètas, mèmboeka djahitannja.*

openvouwen, *mèmboeka lipatannja.*

openzetten: de ooren —, *mèngèmbangkan tèlinga* (van *kèmbang*).

operment, gele zwavelarsenik, *artal, hartal.* —, gewoon, onzuiver rattekruid, *barangan;* wit arsenic-oxyde, *barangan poetih, warangan,* Jav.

opeten, *makan habis;* van Vorsten, *santap habis.* —, doorbrengen, *mèmboroskan, mènghabiskan;* met huid en haar —, *makan dèngan tahinja.*

opeter, doorbrenger, *pèmboros.*

opfleuren, bedr. *mènjègarkan;* onz. *djadi sègar;* weder —, onz. *djadi sègar poeta.*

opflikken, herstellen, *mèmbaiki.* Zie **opschikken.**

opflikkeren, van vuur, *sènggau.*

opfokken, *mèmèliharakan* (van *pèlihara*).

opfokking, *pèmèliharaän.*

opfrisschen = opfleuren. —, verkoelen, opkoelen, *mènjèdjoekkan;* onz. *djadi sèdjoek;* wederom —, *djadi sèdjoek poeta.*

opgaaf, mededeeling, *pèmbèri-tahoean.* —, lijst, *daftar,* Ar. —, tank, zie ald. —, vraagstuk, *pèrtanjaän, soewal,* Ar.

opgaan, naar boven gaan, *naik;* iets —, b.v. een berg, *mènaiki.* — van de zon of maan, *tèrbit, naik;* van de zon ook *hidoep.* —, opstaan, oprijzen, *bèrbangkit.* —, opkomen van gewassen, *toemboeh.* —, geen overschot hebben, *habis, tiada sisanja.*

opgaand, van houtgewas, *bèrbatang.*

opgaarder, *pèmoengoet.* — van tol of belasting, *pèmoengoet bèja, p. tjoekai.*

opgang, *naik;* de — naar het huis des Heeren, *naik kabait Oellah;* de — der zon, *naik matahari, tèrbit matahari.* —, trap, *tangga;* dit huis heeft twee

—en, *roemah ini ada doewa tanggaja.* —, begin, *moela, permoelaän.* —, roem, *kapoedjian;* veel — maken, *bërolih kapoedjian, djadi masjhoer namanja.* —, het Oosten, *matahari tërbit, m. hidoep, masjrik,* Ar.

opgeblazen, van eene blaas enz., *boëntal.* —, sterk gespannen, b.v. van een met water gevulde blaas, de wangen, eene puist enz., *bërnas.* —, van den buik, *këmboeng.* Zie **opgezet.** —, verwannd, trotsch, *sombong, tjongkak, bongkak.* — worden, *mëndjadi sombong.* — gek, *pënjombong;* zich — aanstellen, *mënjombong diri.* — en verwaand, *bongkak-poengah.*

opgebruiken, *mënghabiskan, mëmakai habis.*

opgehoopt, *bërtimboen-timboen.*

opgeld, *basi.*

opgelicht, zooals de wortels van een omgevallen boom, of de aarde door de wortels, *boengkas.* Zie **oplichten.**

opgerold, in elkander gekruld, zooals een slang, *bërkëtoek.*

opgeruimd, van hart, *soeka hati, sënang hati.*

opgeruimdheid, van hart, *kasoekaän hati, kasënangan hati.*

opgeschikt, versierd, *tërhijas.*

opgeschoten, halfwassen, *tëngah naïk.*

opgesloten: in de gedachten — liggen, *tërbajang dalam pikiran.*

opgetogen, van blijdschap, *amat kasoekaän.*

opgeven, van een vlieger, *mëngandjoeng.* —, bevelen te doen, *mëmëreutahkan* (van *përentah*), *mënjoeroeh* (van *soeroeh*), *bërpesan.* —, verlaten, *mëninggalkan* (van *tinggal*), *mëmbiarkan.* —, spuwen, *moetah, moentah;* bloed —, *moentah darah;* fluimen —, *bërdahak.* —, overgeven, *mënjërahkan* (van *sërah*). —, van den strijd, het onderspit delven, *liwas, kalah.* — van de hoop, *poetoes harap, poetoes asa.* — van een raadsel, *mëmbëri pënarka.* — van den naam, *mëngatakan namanja, mëmbëri tahoe namanja, mënjëboet namanja* (van *sëboet*).

opgevuld, *asak;* een —e pop, *anak-anakan asak.*

opgewekt, vroolijk, *soeka-hati;* zie **levendig.** — e moed, *gëmbira,* Skr., ook door het lezen van een verhaal.

opgewonden, vurig, *gëmbira,* Skr.

opgezet, gezwollen, *këmboeng;* een —te buik, *përoet këmboeng.* — van de buik ook, *boentjit.* —, opgeblazen, tot barstens toe, *bëlëntoeng;* ziekelijk — van den buik, door overmatig gebruik van spijs, *sënoh.*

opgezetenen, *orang pëdoedoek;* onderhoorigen, *anak boewah.*

opgezwollen, *bëngkak;* zie **gezwollen.** — van buik of wangen, *boentjit.*

opgieten, *mënoewangi* (van *toewang*).

opgooien, *mëlempar ka-atas, mëloetar ka-atas.*

opgorden, *mënjingsing* (van *singsing*).

opgraven, *menggali, mëngoreh* (van *koreh*).

opgraver, *penggali, orang jang menggali.*

opgroeien, van menschen of dieren, *bërtambah bësar;* van planten, *toemboeh.*

ophaalbrug, *djëmbatan angkat.*

ophalen, *menarik naïk* (van *tarik*), *mënghela naïk.* — van een brug enz., *mëngangkat, menarikkan.* —, inzamelen, b.v. van belasting-, huur- of pachtpenningen, *mëmoengoet* (van *poengoet*). — van de riemen bij het roeien, *mëmahoet* (van *pahoet*), b.v. *rijang kiri, pahoet kanan,* strijken bakboord, — stuurboord; eventjes — en weêr laten zakken, zooals een vischhaak bij het hengelen, *mëntjandak;* zijn hart eens terdege —, *bërpowas hati;* met den neus de geur van iets —, *gërising;* zijn hart —, *mënjoekakan hatinja* (van *soeka*), *mëmoewaskan hatinja* (van *poewas*), ook *bërpowas hati;* de kleuren weder —, *mëmbangkitkan poela wërnanja;* het zeil —, *mënaikkan tajar;* geheel opgehaald, in top geheschen, van een zeil, *sampak.* —, of inhalen of inpalmen van een touw, *mëngoemboet* (van *oemboet*); vroegere dingen weer —, verwijten, *mëmbangkit-bangkit, mëmbangkitkan përkara jang lama,* van oude dingen —, oude koeien uit de sloot halen; het weder —, herstellen uit eene ziekte, *djadi baïk poela.* —, vermelden, *mënjëboet* (van *sëboet*). —, verheerlijken, *mëmoedji* (van *poedji*).

ophangen, *mënggantoeng;* iemand —, ook *menggajoetkan orang;* opgehangen, *bërgantoeng, tërgantoeng;* iets —, *mënggantoengkan;* aan iets —, *mënggantoengi;* — met veelheid van obj. b.v. gordijnen, behangsels enz., *mënggantoeng-gantoeng.*

ophanging, *pënggantoengan.*

ophebben, op het hoofd hebben, *mĕmakai* (van *pakai*), b.v. een hoofddoek —, *mĕmakai dĕstar, mĕmakai sĕtangan kapala.* Ook wordt het teruggegeven met het Voorv. *bĕr,* b.v. *bĕrdĕstar, bĕrsĕtangan kapala.* —, opgebruikt, genuttigd hebben, *soedah naakan habis, soedah minoem habis;* veel met iemand —, *amat kasih akan orang, amat soeka akan orang.*

ophef, overdreven lof, *poedji jang tĕrlaloe amat.*

opheffen, optillen, *mĕngangkat* (van *angkat*); uit het slijk —, fig. *mĕntjahoet dari limbahan.* —, optrekken uit iets ook *mĕntjatohkan;* de handen — bij het bidden, *mĕnadahkan tangan* (van *tadah*); de handen van verbazing —, *mĕngangkat tangan dĕngan hairan.* Ook de handen — om hulde te bewijzen enz.; met opgeheven handen amen zeggen, *mĕnadahkan amin;* op de beide vlakke handen in de hoogte heffen, *mĕnatang* (van *tatang*), *mĕnating* (van *tating*). —, roemen, *mĕmoedji* (van *poedji*). —, vernietigen, afschaffen, *mĕniadakan* (van *tiada*); den beker tot iemand —, *mĕngangkatkan piala kapada sa'orang.* Zie **aanheffen** en **verheffen.**

ophelderen, bedr. *mĕnĕrangkan* (van *tĕrang*). —, opvroolijken van het gelaat, *mĕmpĕrĕsihkan moeka* (van *bĕrĕsih*); opgehelderd, van het gelaat, *djĕrĕnih.* —, verduidelijken, verklaren, *mĕnĕrangkan, mĕngĕrtikan.* —, onz. *djadi tĕrang;* van het gelaat, *djadi djĕrĕnih, bĕrsĕri.*

opheldering, *pĕnĕrangan, katĕrangan.* —, verklaring, *pĕngĕrtian, tabir,* Ar. *tafsir,* Ar.

ophelpen, helpen om op te staan, *toeloeng .... bangoen* (of *bangkit*). —, helpen een last op te nemen, *toeloeng mĕngangkat.*

ophemelen, buiten mate prijzen, *mĕmoedji tĕrlaloe amat* (van *poedji*); iemand in de hoogte steken, *mĕngangkat-angkat, mĕngandjoeng-andjoeng.*

ophijschen, *tarik naïk, mĕnaïkkan,* b.v. uit den kuil —, *tarik naïk dari dalam lobang;* de vlag —, *mĕnaïkkan bandera.*

ophitsen, zie **aanhitsen;** iemand heimelijk tegen een ander —, *mĕngatjoem.*

ophoogen, van den grond, aanvullen met aarde, *mĕnambak* (van *tambak*). —, hooger maken, *mĕninggikan* (van *tinggi*).

ophooging, van den grond, *tambak.* — van de verschansing eens vaartuigs tegen stortzeeën, *roebing.*

ophoopen, opstapelen, bedr. *mĕnoempoekkan* (van *toempoek*), *mĕniaboenkan* (van *timboen*); zich —, *bĕrtambah-tambah, bĕrtimboen-timboen.*

ophouden, stilhouden, *bĕrhĕnti.* — met iets, *bĕrhĕnti daripada;* zonder —, *tiada bĕrhĕnti, dĕngan tiada bĕrhĕntinja;* zonder —, onafgebroken, *tiada bĕrkapoetoesan;* zonder —, zonder einde, *tiada bĕrkasoedahan;* zij hield niet op met weenen, *tiada kĕring dĕngan ajar matanja.* — met weenen, doordat men tevreden gesteld is, *sĕnang dari mĕnangis,* niet — van ook *tiada lĕpas,* b.v. zijn mond hield niet op van, hij had steeds den mond vol van, *tiada lĕpas daripada moeloetnja;* doen —, *soeroh bĕrhĕnti, mĕmpĕrhĕntikan;* iemand —, *mĕnahani;* zich —, lang toeven, *leka,* b.v. zich lang onderweg —, *leka didjalan;* zich met praten —, *leka dĕngan bĕrkata-kata;* zich lang — met naar iets te kijken, *leka mĕmandang* (van *pandang*); zich lang bij het spel —, *leka bĕrmain;* onder het werk —, talmen, *lenga;* zich aanhoudend ergens —, b.v. in het water enz., *bĕroendan.* —, in de hoogte houden, *mĕngangkat;* zijn kleed —, opnemen, *mĕmoengoet kain* (van *poengoet*). — van een vlieger enz. opgeven, *mĕngandjoeng-andjoeng;* de handen — om iets te ontvangen, *mĕnadahkan tangan;* den mond —, in dien zin, *mĕnadahkan moeloet* (van *tadah*). —, rechtop houden, *mĕnĕgakan* (van *tĕga*). —, ondersteunen, zie ald. —, beletten, *mĕnahani* (van *tahan*), *mĕnĕgahkan* (van *tĕgah*), *mĕrintangi.* —, bij zich houden, van een gast, *mĕmĕgang.* —, vertragen, *mĕlambatkan.* —, uitstellen, *mĕmpĕrtanggoehkan;* zich ergens —, vertoeven, *tinggal.* —, van een hoofddeksel, niet afzetten, *tiada mĕmboeka.* —, van wind of regen, *tĕdoeh.*

opinie, meening, *pĕngagak, sangka, rasa, kapikiran, pĕndapat.*

opium, zie **amfioen.**

opjagen, *mĕnghalau, mĕnghalaukan.* —, voor zich uitdrijven, van vee of wild, *mĕnggiring.* — van den prijs bij eene veiling, *mĕlĕbihkan tawaran, mĕnaïkkan harga.*

opkamer, *bilik jang di-atas, bilik loteng;* luchtige —, vertrek op een plat dak, *bilik pĕranginan,* zoonls in Arabie, *bilik andjoeng, ălĭjat',* Ar.

opkijken, *mĕmandang ka-atas, mĕlihat ka-atas, mĕnengoh ka-atas* (van *tengoh*), *mĕnĕngadah* (van *tĕngadah*, dat tegenover *toendoek* staat); telkens — van zijn werk, *toendoek tĕngadah;* vreemd —, *hairan mĕlihat;* ook *tĕrkĕdjoet,* letterl. verschrikt.

opklaren; helder worden, *djadi tĕrang;* van het weder, *djadi tĕrang tjoewatja;* omdat de duisternis nog niet was opgeklaard, *sĕbab bĕlom tjĕrah gĕlap.* —, van vochten, *djadi hĕning, djadi djĕrĕnih.* Dit laatste ook van het gelaat, nevens *bĕrsĕri.* —, bedr. *mĕnĕrangkan, mĕnghĕningkan, mĕndjĕrĕnihkan.* Zie ook **ophelderen.**

opklauteren, in een boom of mast, *mĕmandjat* (van *pandjat*). Zie **opklimmen.**

opklimmen, *naik;* in rang —, *naik pangkat.* —, beklimmen, b.v. een berg, heuvel enz., *mĕnaiki, mĕndaki;* tot iets of iemand —, *mĕnaiki,* b.v. *maka soeltan Mansoer Sjah pon mĕmbĕri tilah mĕnjoeroeh mĕnaiki Hang Kastoeri, sa'orang pon tiada bĕrtjakap mĕnaiki dia,* en sulthan Mansoer Sjah gaf bevel om tot Hang Kastoeri op te klimmen, doch niemand was in staat om tot hem op te klimmen; in het hart —, *tĕrbit dalam hati, bĕrbangkit dalam hati.* Zie ook **beklimmen.**

opklimming; bij trapsgewijze —, *bĕrpangkat-pangkat, bĕrtangga;* bij — van den een tot den ander, *bĕrtangga-tangga.*

opklooven, *mĕmbĕlah.*

opkloppen, *mĕmbangoenkan dĕngan mĕngĕtok.*

opknappen, zich —, *mĕmbaïki dirinja;* wat —, iets beter worden, *mĕndjadi baik sĕdikit;* iets —, verbeteren, *mĕmbaïki barang soeatoe.* Zie ook **versieren.**

opkoken, nog eens koken, *masak poela, mĕrĕboes poela;* zie **koken.** —, een weinig koken, *masak sĕdikit.*

opkomen, in de hoogte komen, stijgen, *naïk.* — van hemellichamen, *tĕrbit, naïk;* van de maan ook *kambang;* weder —, *naïk poela;* doen —, oprijzen, *mĕmbangkitkan, mĕnĕrbitkan.* — van een bui, storm enz., *toeroen,* d. i. neerdalen; het — van den vloed, *boenga pasang.* — van toorn, *bĕrbangkit marah, naïk marah.* — uit eene liggende houding, *bangoen.* — uit eene zittende houding, *bangkit bĕrdiri.* — en weer verdwijnen, zoonls de riemen bij het roeien, het strand van uit zee gezien, *kirap.* —, aan de oppervlakte komen, *timboel.* — en zinken, *timboel-tĕnggĕlam.* — van katoen dat schoongemaakt wordt, *mĕmboesa-boesa,* letterlijk schuim vormen. —, van gewassen, *toemboeh.* —, verschijnen, *kalihatan;* doen — van geesten enz., *mĕmbangkitkan;* weder — uit eene ziekte, *sĕmboeh poela daripada pĕnjakit.* —, ontstaan, *bĕrbangkit, djadi;* er tegen —, van het gemoed, *bangkit hati;* tegen iets —, tegenspreken, zich verzetten, het verkeerd vinden, *mĕnjalahi* (van *salah*). —, toevallig aan iets denken, *tĕringat akan.* —, het opkomende, toekomstige, *jang akan datang.* Zie ook **opzwellen en opstaan.**

opkomst, begin, aanvang, oorsprong, *asal, moela, pohon.*

opkoopen, alles in eens koopen, *mĕmbĕli tandang;* ook alleen *mĕnandang,* b.v. *ditandangnja boewah djamboe itoe doewa sadoewit,* hij kocht die djamboevruchten op tegen twee voor een duit; in het groot — om in het klein weer te verkoopen, *mĕrajih.*

opkooper, *orang jang mĕmbĕli tandang.* — die in het groot opduet, om in het klein weer uit te verkoopen, *pĕrajih.*

opkroppen, zijn verdriet —, *mĕnjĕmboenikan doeka-djitanja* (van *sĕmboeni*), *mĕnjamarkan doeka-djitanja* (van *samar*); beleedigingen —, zure broodjes eten, *ditĕlani batoe,* d. i. steenen te slikken gegeven worden.

opkrullen, van het haar, *mĕngikal;* opgekruld van de bovenlip, *djoengit.*

opkunnen, op kunnen eten, *dapat makan habis;* op kunnen drinken, *dapat minoem habis;* van andere zaken, *dapat mĕnghabiskan;* kunnen opstaan, *dapat bangoen, dapat bangkit;* tegen iemand —, *dapat mĕlawan;* iemands partuur zijn, tegen hem opgewassen zijn in een strijd, *sama padan.*

opkweeken, *mĕmĕliharakan* (van *pĕlihara*); een diertje —, *mĕndidik;* het diertje, dat opgekweekt wordt, *didik.*

opkweeker, *pĕmĕlihara, orang jang mĕmĕliharakan.*

opkweeking, *pĕmĕliharaän*.

opkwikken, verkwikken, *mĕnjĕgarkan* (van *sĕgar*). —, versieren, *mĕnghiasi*.

oplaag, laag op iets *lapis*; van een — voorzien zijn, *bĕrlapis*. — van drukwerk, zie **druk**.

opladen, van eene lading op een voorwerp, *mĕmoewatkan*; op een persoon, *mĕnaanggoengkan* (van *tanggoeng*); op een kar laden, *mĕmoewatkan kapĕdati*; hij laadde het hem op de schouders, *ditanggoengkannja pada bahoenja*.

oplangen, *mĕngoendjoĕk ka-atas*.

oplanger (mar.) *tadjoĕk*; naar buiten gebogen —, waarvan een zekere hoeveelheid de sangga galah vormt, *tadjoĕk tangga galah*.

oplappen, lappen opzetten, *mĕnampal* (van *tampal*). —, verstellen, *mĕmbaiki*.

oplaten, doen boven komen, van een persoon, *soeroch naik*, *mĕmpĕrsilakan naik*, *mendjĕmpoet naik*; vliegers —, in het algemeen, *bĕrmaïn lajangan*; een vlieger —, *mĕnaikkan lajangan*; een vlieger opgeven, zie **opgeven**; duiven —, *mĕlĕpaskan boeroeng mĕrpati*. —, niet afzetten, van een hoofddeksel, *tiada mĕmboeka*. —, niet afnemen, *tiada mĕngangkat*.

opleggen, leggen op iets, *mĕlĕtakkan di-atas*, *mĕnaroh di-atas* (van *taroh*). —, er bij voegen, vermeerderen, *mĕnambahi*, *mĕnambahkan* (van *tambah*). — in een pakhuis, *mĕngoempoelkan dalam goedang* (van *koempoel*). — van geld, *mĕngoempoelkan oewang*. —, ter perse leggen, *mĕntjap*, *mĕnĕra*, *mĕntjitak*. Zie **drukken**. — van een last, *mĕnanggoengkan* (van *tanggoeng*); van eene wet, straf of verplichting, *mĕlĕtakkan*. — van een klad, aantijgen, *mĕnoedoeh* (van *toedoeh*), *mĕnockas* (van *toekas*). Zie ook **lasteren**. — van een vaartuig, op stapel zetten, *mĕnggalang*. —, voorraad opdoen, *mĕngoempoelkan bĕkal*. — van een eed, beëedigen, *mĕnjoempahi* (van *soempah*), *soeroch bĕrsoempah*. — van het zwijgen, *soeroch diam*; iemand door overreding tot zwijgen brengen, *mĕmboenoeh pĕrkataän orang*; den mond stoppen, *mĕngatoepkan moeloet*. — van de handen, b.v. bij het zegenen, *mĕnaboeboeh tangan*, *mĕlĕtakkan tangan*. — van de handen, b.v. op den kop van een offerdier, *mĕnoempangkan tangan*. —, opplakken, van een pleister enz., *mĕnepit* (van *tepit*). — van bladgoud of bladzilver, *mĕlekap-lĕkap*. — van boete, *mendenda*. — van belasting, *mĕntjoekai*, *mĕngenakan tjoekai*. — met een oplegsel of bekleedsel, zoowel van metaal als iets anders, *mĕnjaloet* (van *saloet*).

oplegsel, bekleedsel, *saloet*, *saloetan*; van een — voorzien zijn, *bersaloet*. —, zie ook **belegsel**.

opleiden, naar boven, *mĕmbawa naïk*, *mĕnghantar naïk*; bij de hand, *mĕmimpin naïk* (van *pimpin*). — tot iets, in 't algemeen, *mĕmbawa kapada*.

opleiding, door onderricht, *pĕngadjaran*.

oplepperen, zooals zwemvogels met hunnen snavel, *mĕnjoedoe*; niet opgelepperd kunnen worden, *tiada tersoedoe*.

opletten, achtgeven, *mĕntjamkan*. —, ter harte nemen, *mĕmpĕrhatikan*. —, het oog houden op, *mĕmboewang-boewang mata*. —, aandachtig luisteren, *mĕndengar baik-baik*.

oplettend, voorzichtig, *awas*.

oplettendheid, *pĕrhatian*.

opleveren, van voordeel, opbrengsten, *bĕrhasil*, *mĕngaloewarkan hasil* (van *kaloewar*).

oplezen, oprapen, *mĕmoengoet* (van *poengoet*); dat wat opgelezen wordt of op te lezen is, *kapoengoetan*; aren —, *mĕntjading*; door — verkregen rijst, *padi tjading*. —, opzamelen, *mĕngoetip* (van *koetip*); kruimels —, *mĕngoetip remah-remah*. —, met luider stem voorlezen, *mĕmbatjakan*.

oplezer, opzamelaar, *pĕmoengoet*, *pĕngoetip*. —, voorlezer, *pembatja*, *orang jang mĕmbatjakan*.

oplichten, helder worden, *djadi tĕrang*. —, optillen, *mĕngangkat*, ook *mĕnganggoeng* (van *anggoeng*). — met een spaak of hefboom, *mĕngoengkil*; eventjes met een spaak —, *mĕngoengkit*. —, iets met één hand opnemen bij hand, poot of vlerk, *mĕnating* (van *tating*). — van één poot, zooals de honden soms doen, *mĕngengkeng* (van *kengkeng*). — van één been, *mĕndjengkang*; op verschillende wijze, *mĕndjengkang-djengkoet*. — van de hielen en weêr neerzetten, terwijl de teenen op den grond blijven, *mĕngĕndjoet* (van *ĕndjoet*). —, iemand bedriegen, *mĕmpĕrdajakan*. —, gevangennemen, *mĕnangkap* (van *tangkap*). — zooals eene slang haar kop, een

olifant zijn slurf, *mĕntjadoek*. —, opschorten, van een gordijn, saroeng of ander kleedingstuk, een doek, die ergens over ligt enz., *mĕnjelak* (van *selak*). —, van een sluier, kleed enz., *mĕnjiingkap* (van *singkap*). — met den kop, door eerst te bukken, zooals b.v. een os, die iets op de horens neemt, *mĕngangyol*. — van onderen met de beide handen, b.v. een kast, ledikant enz., *mĕnjanggang* (van *sanggang*); van voren opgelicht, zooals b.v. het hoofd om naar boven te kijken, een stuk geschut enz., *dongak*; opgelicht van arm of been, *kepak*; aan één kant opgelicht, zooals b.v. dakpannen door den wind, *sirap*; opgelicht, zooals de wortels van een omgevallen boom, of de aarde door de wortels, *boengkas*. Zie ook **optillen.**

oplichter, bedrieger, *pĕnipoe, pĕndaja*.

oplichterij, *pĕnipoean, pĕrdajaän, tipoetepoek*. — plegen, *bĕrkitjoe-bĕrdaja*. — en bedrog, *tantjoeng-kitjoe*.

oplikken, *mĕndjilat, mĕndjilat kabis*.

oploop, van menschen, *gĕmpar, orang bĕrkĕrĕmoen, orang bĕrkĕloempoek*.

oploopen, naar boven loopen, *naik, bĕrdjalan naik*. —, zwellen, *djadi bĕngkak, bĕrbĕngkak*. —, vermeerderen, *bĕrtambah*. —, eene wandeling doen, *bĕrdjalan-djalan*. —, op-en-neer loopen, *bĕrdjalan pĕrgi-datang, b. kasana-kamari*; voorbij iets, *laloe-lalang, bolakbalik*, Jav.; eene rivier —, *moedik*. —, verkrijgen, *mĕndapat, bĕrolih*; een nieuwtje —, *mĕnĕngar chabar*.

oploopend, driftig, *panas, panas hati*.

oplosbaar; chemisch —, *dapat hantjoer*. —, op te helderen, *dapat dĭertikan*.

oplossen, chemisch, *mĕnghantjoerkan*; opgelost, verteerd, ontbonden, ook van spijs in de maag, *hantjoer*. —, verklaren, *mĕngĕrtikan*.

oplossing, verklaring, *pĕngĕrtian*.

opmaken, een bed —, *mĕmpĕrbaïki pĕradoean* of *m. pĕtidoeran*; in orde brengen, *mĕmbaïki*; weer als nieuw —, *mĕmoelangkan bĕharoe* (van *poelang*). —, opwekken, aansporen, *mĕngadjak*. —, zoodat er niets overblijft, *mĕnghabiskan*. —, doorbrengen, *mĕnghabiskan, mĕmboroskan*; zijn vermogen —, verkwisten, ook *mĕngoembah* (van *koembah*); geheel opgemaakt, verkwist, doorgebracht, *poenah*, Skr.; het haar —, *mĕngandam rambоet*; van Vorstelijke personen en eene bruid, *mĕngandam soerai*; tot een wrong —, *mĕngoendai* (van *koendai*); de knevels —, *mĕngandam misai*. —, besluiten, *mĕnĕntoekan* (van *tĕntoe*); zich —, vertrekken, *bĕrdjalan*, van Vorsten en aanzienlijken, *bĕrangkat*.

opmaker, verkwister, *pĕmboros*.

opmarcheeren, *bĕrdjalan, bĕrangkat*.

opmerkelijk, vreemd, *aädjaïb*, Ar. *gharán*, Ar.

opmerken, *mĕmpĕrhatikan*.

opmerkingswaard, *patoet diperhatikan*.

opmerking; bij zichzelven de — maken, *insáflah hatikoe*.

opmerkzaamheid, attentie, *pĕrhatian*.

opmeten, *mĕngoekoer*.

opmeter, *pĕngoekoer, orang jang mĕngoekoer*.

opmeting, *pĕngoekoeran*.

opnaaisel, *lipatan jang didjahit*; een — maken, *mĕndjahit lipatan*.

opnemen, optillen, *mĕngangkat*. — van een fuik en die elders plaatsen, *mĕngangkit*. Zie **afnemen.** —, van den grond, oprapen, *mĕmoengoet* (van *poengoet*); geheel onwillekeurig iets —, of aanvatten, *mĕnggapil*; met de punt van een vinger kleine lichaampjes —, *mĕntjĕtjap*. — met de toppen der vingers, zooals kruimels en dergel. oplezen, *mĕngoetip* (van *koetip*). — met de toppen der vingers, of zoo vasthouden, zooals b.v. iemand die sliernaspersie eet, *mĕmbibit*; zijn kleed —, ophouden, *mĕmoengoet kain*. Ook het waschgoed — van de bleek. —, bekijken, *mĕlihat, mĕlihati*; scherp bekijken, aandachtig beschouwen, *mĕnatap* (van *tatap*), b.v. *maka ditatap olih Maka Radja Dewa Soera, maka dilihatnja koekoenja koerang satoe*, en M. R. D. S. nam het goed op en zag dat er één hoef aan ontbrak; het met iets licht of gemakkelijk —, *mĕringankan*, b.v. het met den godsdienst licht —, *mĕringankan agama*; in ernst —, *mĕjakinkan*; geld —, *mĕmindjam oewang*; kwalijk —, *djadi kĕtjil hati*; in huis —, tijdelijk verblijf verschaffen, *mĕmbĕri toempangan*. —, meten, *mĕngoekoer*. —, opbreken, *mĕmboeka, mĕmbongkar*. —, onderzoeken, *mĕmĕriksaï* (van *pĕriksa*).

— van de namen, *mĕnjoeratkan namanama.* —, op zich nemen, *tanggoeng, mĕnanggoeng.* Zie bij **nemen.** —, aannemen, *mĕnĕrima* (van *tĕrima*). —, tot stand komen, *djadi.*

opnemer, onderzoeker, *pĕmĕriksa.*

opneming, onderzoek, *pĕmĕriksaän.* —, opmeting, *pĕngoekoeran.* — van geld, *pindjaman oewang.*

opnieuw, nog eens, *sakali lagi*; telkens weer van voren aan, *bĕrtaloe-taloe.* —, van voren aan, *samoela.* — met iets weer beginnen, *mĕnjamoelakan.* Zie **nieuw.**

opnoemen, *mĕnjĕboet* (van *sĕboet*), achtereen, een voor een —, *mĕnjĕboet satoe-satoe*; hunne namen een voor een —, *mĕnjĕboet nama masing-masing.* —, tellen, *mĕmbilang.* —, zeggen, *mĕngatakan*; niet allen op te noemen zijn, *tiada tĕrkatakan habis samoewanja.*

opnoeming, *sĕboetan, pĕnjĕboetan.*

opofferen, als een offer opdragen, *mĕmpĕrsĕmbahkan, mĕngĕrbankan*; zich met zijn velen —, sterven, *bĕrmati-matian.* —, te koste leggen, *mĕmbĕlandjakan*; met opoffering van zijn leven, *dĕngan bĕlandja njawanja.* —, wagen van zijn leven, *hĕndak mĕmboewang njawa*; wie zich voor een ander opoffert of in de plaats stelt, *galang gauli.*

opontbieden, *soeroch datang, mĕmanggil*; beleefd — *mĕmpĕrsilakan datang.*

opontbod, *panggilan.*

oponthoud, uitstel, *pĕrtanggoehan*; zie **verhindering.**

oppakken, inpakken, *bĕrkĕmas-kĕmas*; tot een pak maken, *mĕmboengkoezkan.* —, optillen, zie ald. —, gevangen nemen, *mĕnangkap* (van *tangkap*). —, zoodat men zich niet kan verroeren, *mĕrengkoh.*

oppassen, iem. bedienen, *mĕlajani*; zicken —, *mĕlajani orang sakit.* —, op zijne hoede zijn, *djaga, bĕrdjaga.* —, toezien, een oog in het zeil houden, *mĕmboewang-boewang mata, mĕmbĕri mata.* —, bespieden, *mĕnghintai.* —, hoeden van dieren, *mĕnggombala*, b.v. paarden —, *mĕnggombala koeda*, kippen —, *mĕnggombala hajam.* —, vlijtig zijn, *radjin.* —, beproeven of iets ergens op past, *mĕntjoba.* Zie **passen**; pas op! *djaga baïk-baïk*; *ingat-ingat.*

oppassend, *baïk kalakoeannja*; zich — gedragen, *mĕlakoekan dirinja baïk-baïk.*

oppasser, bediende, *pĕlajan, hamba.* —, spion, *pĕnghintai.* — van dieren, *gombala.* — van paarden, *gombala koeda*, van pluimgedierte, *gombala hajam* enz.

opper, in samenstellingen, *hoeloe, maha, pĕnghoeloe, kapala, bĕsar.* Zie de samenstellingen.

opperadmiraal, *laksamana.*

opperbest, *maha baïk.*

opperbestuur, *pĕmĕrentahan jang maha tinggi.*

opperbevelhebber, over het zeewezen, *laksamana*; te land, *pĕnglima pĕrang bĕsar.*

opperbevelhebberschap, op zee, *pangkat laksamana*; te land, *pangkat pĕnglima pĕrang bĕsar.*

opperdeel, bovenste deel, *bĕhagian sabĕlah atas.* —, bovenste deel van het land of eene rivier, *hoeloe, oedik*; de opperdeelen des lands, *hoeloe nĕgari, tanah oedik.*

oppergebieder, *jangdipĕrtoewan*; bij verkorting, *jantoewan.*

oppergerecht, *hookoem bĕsar.*

oppergerechtshof, *mahkamat bĕsar.*

oppergezag, *pĕmĕrentahan, adikara.*

oppergodheid, *maha dewa.*

opperheer, *maha radja, jang dipĕrtoewan, adiradja*, Skr. —, van God gesproken, *Toehan, maha bĕsar Toehan.*

opperheerschappij, *pĕmĕrentahan jang maha tinggi, rijasat*, Ar.

opperhof, oppergerechtshof, *mahkamat bĕsar, hookoem bĕsar.*

opperhofmeester, *jam-jam bĕndahari.*

opperhoofd, *pĕnghoeloe, kapala*, ook *orang toewa*; het — dat van alles kennis draagt, *orang toewa tahoe.*

opperhoutvester, *radja rimba.*

opperhuid, dunne oppervlakte, bast, vel, *djangat*; van de — ontdoen, *mĕndjangat*; het werktuig daarvoor, *pĕndjangat*; zijne — is dik, *tĕbal djangatnja.* —, epidermis, *koelit ari.*

opperkleed, *badjoe loewar.* — door priesters en pelgrims gedragen, *djoebbah*, Ar.

opperklerk, *djoeroe-toelis bĕsar.* Zie **klerk.**

oppermacht, *koewasa jang tĕrbĕsar.*

opperofficier, *hoeloebalang.*

opperpriester, *imâm bĕsar.*

opperrechter, *ĵádli*, Ar. *ĵákim bĕsar.*
opperschenker, *pĕnghoeloe sĕgala pĕndjawat minoeman* (of *santapan*).
opperschout, *mĕrinjo bĕsar, sĕkot bĕsar.*
oppersen, *mĕngapit-poela.*
opperstalmeester, van de paarden, *pĕnghoeloe koeda*; van de olifanten, *pĕnghoeloe gadjah.*
opperste, *pĕnghoeloe, kapala, jang kapala sakali*; de — van de inlandsche trommelslagers, *pĕnghoeloe nobat.*
opperstuurman, *mĕallim bĕsar, djoeroe-moedi bĕsar.*
oppervlak, zie **oppervlakte.**
oppervlakkig, *diloewar sĕkadja, ĵáhir sĕkadja, koerang dalam*; van verstand, *tohor*; een — persoon, *orang jang koerang tahoe, o. j. k. faham, o. j. k. pawdai*; oppervlakkige kundigheden, *tjĕtĕk ĕlmoenja.*
oppervlakte, *mocka, lebar, atas*; de — der zee, *moeka laoet*; de — der aarde, *moeka boemi, ţabak*, Ar. de — van een steen, *atasnja batoe.* —, het uitwendige van iets, *ĵáhir*, Ar.; aan de — komen, bovendrijven, *timboel*; even boven de —, *ranap*; zich even boven de — heen bewegen, *mĕranap.*
oppervlies, zie **opperhuid.**
oppervoogd, *wakil bĕsar.*
oppervorst, *maha radja, jangdipĕrtowan.*
opperwal, *darat di-atas angin.*
opperwater, *ajar dari hoeloe, ajar dari oedik.*
opperwezen, het —, *maha bĕsar Toehan.*
opperzaal, *bilik di-atas, álóját*, Ar.
oppeuzelen, *makan habis.*
oppikken, van vogels, *mĕmaroeh* (van *paroeh*), *mĕmagoet* (van *pagoet*). —, van hoenders ook *mĕngoetip* (van *koetip*).
opplakken, *mĕnempel* (van *tempel*), *mĕnepit* (van *tepit*), *mĕlĕkap*; die geschriften werden aan de hoeken der straten opgeplakt, *soerat-soerat itoe ditempelkan pada sĕgala simpangan djalan*; fijn gewreven witte peper wordt op het voorhoofd geplakt om hoofdpijn te genezen, *lada soelah jang digiling itoe ditepitkan pada dahi mĕngobati sakit kapala*; dan wordt er klatergoud genomen en hier en daar opgeplakt, *laloe di-ambil pĕrada tĕrbang itoe dilĕkap-lĕkapkan.*
oppoetsen, zie **poetsen.**
oppoken, van vuur, *mĕngoepaĵ api.*
opponneeren, *mĕlawan, mĕmbantahi, mĕnjalahi* (van *salah*).
opponent, *orang bantahan.*
opportuniteit, *wĕktoe jang baïk, koetika jang baïk.*
opposant, *orang bantahan.*
oppotten, van geld, *mĕngoempoelkan oewang* (van *koempoel*).
oppronken, *mĕnghiasi*; zich —, *bĕrhias.*
opproppen, volstoppen, *mĕnoempat*; opgepropt, volgestopt, *toempat.*
opraapsel, *poengoetan*; allerlei —, *poengoet-poengoetan.* —, verzinsel, *reka.*
oprakelen, van vuur, *mĕngoepaĵ api, mĕnggalogkan api.* —, oude koeien uit de sloot halen, *mĕmbongkar-bangkir.*
oprakeling, *sĕhadjakan habis*; opgeraakt, *habis, soedah habis.*
oprapen, oplezen, *mĕmoengoet* (van *poengoet*), *mĕngoetip* (van *koetip*), h. v. de kruimels —, *mĕngoetip sĕgala remah-remah*; ook van vodden of oude kleeren.
oprecht, *toeloes, loeroes, hĕning, ichláș*, Ar. —e woorden, *pĕrkataän loeroes, pĕrkataän jang bĕnar.* — hart, *hati toeloes. h. loeroes, h. hĕning, h. poetih, h. djĕrĕnih*; een bijzonder — hart, *hati toeloes ichláș.* —, in opgerichte houding, *tĕgap, tĕga*; in zulk eene houding zitten, *mĕntjonggok.*
oprechtelijk, *dĕngan toeloes, d. ichláș, dĕngan hati jang soetji* enz.
oprechtheid, *katoeloesan, ichláș*, Ar. *kabĕnaran, poetih hati*; bijzondere —, *toeloes-ichláș*; in alle — mijns harten, *dĕngan sasoetji-soetji hatikoe.*
opredderen, het huis opruimen, *mĕnjimpani roemah* (van *simpan*), ook *bĕrsimpan roemah.* —, alles behoorlijk opbergen, *mĕmbĕtaĵ.*
opreiken, *mĕngoendjoek ka-atas.*
oprekenen, optellen, *mĕnghitoeng, mĕndjoemlahkan.* —, van vuur, zie **oprakelen.**
oprichten, recht overeind zetten, *mĕndirikan, mĕnĕgakan* (van *tĕga*), *mĕmbangoenkan*; steenen —, *bĕrtĕga batoe*; een paal —, *mĕndirikan sabatang tiang*; een moskee —, *mĕnĕgakan mĕsdjid*; den godsdienst —, *mĕnĕgakan agama*; een huis —, *mĕmbangoenkan roemah*; een school —, *mĕmboeka sĕkolah, mĕmboeka tĕmpat bĕladjar.* —, moed geven,

mĕmpĕrtĕtapkan hati. —, troosten, *mĕnghiboerkan.*

oprichter, *jang mĕndirikan, jang mĕmbangoenkan, jang mĕnĕgakan* enz. —, bevestiger, *pĕndiri.*

oprijzen, opstaan, *bangkit, bangoen, bangkit bĕrdiri.* —, zwellen, b.v. van een gezwel, *djadi bĕngkak.* —, te berge rijzen, van de haren, *sĕram.* Zie **rijzen.**

oprispen, *sĕrdawa, bĕsĕrdawa.*

oprisping, *sĕrdawa.*

oproeien: eene rivier —, *bĕrdajoeng moedik;* met pagaien, *bĕrkajoeh moedik.*

oproepen, roepen om op te staan, *mĕmbangoenkan, mĕndjagakan.* —, bijeenroepen, van onderhoorigen, *mĕngĕrahkan* (van *kĕrah*). —, van een naam, *mĕnjĕboet nama;* een doode —, *mĕmbangkitkan orang mati, mĕmbangoenkan orang mati;* tot eene vergadering —, *mĕmanggil kapada pĕrkimpoenan* (van *panggil*).

oproeper, van volk, *pĕngĕrah.* — tot het gebed, *modin,* verb. Ar. *bilâl,* Ar.

oproeping, bijeenroeping, van volk, *pĕngĕrahan.* — tot het gebed, *iķámat,* Ar.

oproer, *pĕrgadoehan, hoeroe-hara, haroe-biroe, gĕmpar.* — maken, afvallig worden, *balâla,* Jav. — verwekken, *mĕnggadoehkan, mĕngharoe-hiroekan, mĕngadakan pĕrgadoehan;* de gansche stad was in —, *maka gĕmparlah sa'isi nĕgari.*

oproerig, tegen den Vorst of de overheid, *doerhaka.* — zijn tegen den Vorst, *mĕndoerhaka kapada radja, mĕnghadap moeka kapada radja.* — van eene menigte, *hoeroe-hara, haroe-biroe, hiroe-hara.*

oproerkreet, *tĕmpik-soeraķ doerhaka.*

oproerling, *orang doerhaka;* die —, *sidoerhaka.*

oproermaker, oproerstichter, *orang jang mĕngadakan hoeroe-hara.*

oprollen, *mĕnggoeloeng.* — in, *mĕnggoeloeng dĕngan.* — van zeilen, ook *mĕnggiling;* zijn beddegoed —, *mĕnggoeloeng tikar bantalnja.*

oprolling, *pĕnggoeloengan.*

oproosteren, *mĕmanggang poela* (van *panggang*).

opruien, opstoken, *mĕngasoet, mĕngatjau.*

opruier, opstoker, *pĕngasoet.*

opruïng, opstoking, *asoetan, pĕngasoetan.*

opruimen, zie **opredderen.** —, ruim maken, *mĕlapangkan.* — van boomen in een tuin of bosch, *mĕnĕrangkan.* —, om hals brengen, zie **hals.**

opruikken, v. e. leger, *bĕrangkat, bĕrdjalan.*

opschaffen, *mĕnjadjikan* (van *sadji*).

opscharrelen: zijn levensonderhoud door allerlei kleine verdiensten —, *koewit-kapai.*

opschaven, op nieuw schaven, *mĕngĕtam poela* (van *kĕtam*).

opschenken, *mĕnoewangi* (van *toewang*).

opscheppen, met de beide handen, *mĕngaoep* (van *kaoep*) b.v. hij schepte met zijne handen de aarde op, *dikaoepnja tanah itoe.* — met een lepel, *mĕnjoedoeķ* (van *soedoeķ*), met een grooten potlepel, *mĕnjĕndoķ* (van *sĕndoķ*); met een aker of wat daarvoor dient, *mĕnimba* (van *timba*); bij kleine beetjes —, *mĕnljedoeķ.* — met de horens, om het in de hoogte te werpen, *mĕnjondol* (van *sondol*), *mĕnjĕroendoeng* (van *sĕroendoeng*), dat mede gebruikt wordt voor het — van garnalen met een soort van mandje *tanggoeķ.* —, goed onthalen, *mĕndjamoe baik-baik;* opgeschept, in overvloed voorhanden zijn, *bĕrkalempahan.*

opscherpen, *mĕnadjamkan* (van *tadjam*). Ook fig. van het verstand. — aan de punt, *mĕlantjipkan;* een kris —, *mĕngilir* (van *kilir*).

opscheuren, onz. *kojaķ, tjariķ, sobeķ.* Ook opgescheurd, b.v. mijn wambuis is opgescheurd, *badjoekoe kojaķ.* Zie **scheuren.**

opschieten, uit de hand opgeven, oplaten, *mĕngandjoeng,* b.v. een vlieger —, *mĕngandjoeng lajangan;* duiven —, *mĕlĕpaskan boeroeng mĕrpati;* een touw —, tot een rol leggen, *mĕlingkar tali, mĕmbĕlit;* een opgeschoten touw, *tali bĕrlingkar;* hoog —, in de hoogte groeien, van boomen, *mĕroendjau;* opgeschoten, al groot, van kinderen, zonder iets geleerd te hebben, *djĕnggar-djĕnggoer;* vuurpijlen —, *mĕlĕpaskan panah api;* opgeschoten, opgeschoven, van een kleed, een mouw enz., *singsing, singkat.* —, naderen, *makin hampir.* —, opgroeien, van planten, *toemboeh.* —, van werk, *sĕhadjakan soedah, hampir akan soedah.*

opschik, *adon, soliķ.* —, versiersel, *pĕrhiasan.*

opschikken; zich —, *bĕrhias, bĕradon,*

ook *bĕrdandan, mĕndandan dirinja, mĕmbagoeskan dirinja;* iets —, *mĕnghiasi, mĕndandani, mĕngadon,* —, opschuiven, *kĕsaḳ.* b.v. schik naar den rechterkant op, *kĕsaḳlah kakanan,* ook *mĕngĕsaḳ* (van *ĕsaḳ*)? —, door op zijn achterste voort te schuiven bij kleine beetjes, *mĕngingsoet, mĕngesoet.*

opschiklievend, fatterig, *gadoeḳ, pĕngadon.*

opschilderen, *mĕntjat poela.*

opschorten, van een kleed of de mouwen, *mĕnjingsing* (van *singsing*), *mĕnjelaḳ* (van *selaḳ*), *mĕnjengsat* (van *sengsat*).

opschrift, *tĕlămat,* Ar. —, adres van een brief, *tĕlămat soerat.* — boven den inhoud van een brief, meestal bestaande uit een korte spreuk, *kapala soerat.*

opschrijfboek, *soerat pĕringatan.*

opschrijven, *mĕnjoerat, mĕnoelis* (van *toelis*). — in een register of op eene lijst, *mĕnulaftarkan.*

opschrijver, *pĕnjoerat, pĕnoelis.*

opschrijving, *soeratan, toelisan.*

opschrikken, *tĕrkĕdjoet, tĕrpĕrandjat* (van *pandjat*).

opschrokken, *mĕmoloḳ* (van *poloḳ*), *mĕntjaroeḳ.*

opschudden, van een bed en dergel., *mĕramas.*

opschudding, tumult, *hoeroe-hara, geger, gĕmpar, pĕrgadoehan, gadoeh.* — maken, in — brengen, *mĕnggadoehkan, mĕnggĕmparkan, mĕnghoeroe-harakan, mĕngharoe-biroekan, mĕnggegerkan.* Ook over iets — maken.

opschuiven, zie **opschikken.** —, eene andere positie innemen van een leger, *mĕnjĕsar* (van *sĕsar*). —, op zijde schuiven, b.v. van een gordijn enz., *mĕnjingkap* (van *singkap*). —, zie ook **voortschuiven.**

opsieren, *mĕnghiasi.*

opsiering, *pĕnghiasan.*

opsiersel, *pĕrhiasan.*

opslaan, in elkander zetten, *mĕmasang* (van *pasang*); eene tent —, *mĕmasang chaimah;* hutten of tenten —, *bĕrbaroeng-baroeng;* het houten geraamte van een huis —, waarna men met bamboe en atap kan gaan werken, *mĕnggĕram roemah;* de oogen —, *mĕnĕngadah* (van *tĕngadah*). —, oprichten, van een gebouw, tent enz., *mĕmbangoenkan, mĕndirikan.* —, van een gordijn, *mĕnjingkap* (van *singkap*). —, openmaken, van een boek enz., *mĕmboeka.* —, opnemen van een kleed, de mouwen enz., *mĕnjingsing* (van *singsing*), *mĕnjelaḳ* (van *selaḳ*), *mĕnjengsat* (van *sengsat*). — in prijs, enz. *naik harga;* bedr. *mĕnaikkan harga;* het loon —, *mĕnambahkan gadji, m. opah* (van *tambah*). —, van planten, *toembooh.*

opslag, verhooging in prijs, *naik harga;* in loon, *tambahan gadji, t. opah.* — van een kleed of mouw, *singsingan.* — het oog, *pĕmandangan mata.*

opslokken, *mĕnĕlan* (van *tĕlan*); haastig —, *mĕnoembat* (van *toembat*); haastige opslokking, *pĕnoembalan.* Zie ook **schrokken.**

opslorpen, inzuigen van vocht door den grond, vloeipapier, eene spons enz., *mĕnjĕrapkan* (van *sĕrap*). Ook *makan* b.v. *kartas itoe makan dawat,* dat papier slorpt de inkt op. —, opzuigen, inzuigen, ook *mĕntjĕroep.* — met den mond, *mĕngiroep* (van *iroep*).

opslorping, *pĕnjĕrapan, pĕngiroepan.*

opsluiten, *mĕnoetoep;* op verschillende wijze van verschillende personen, *toetoep-mĕnoetoep.* — in een hok, *mĕngoeroengkan* (van *koeroeng*); opgesloten worden, *dikoeroengkan, kĕna koeroeng.* — in eene gevangenis, *mĕmĕndjarakan* (van *pĕndjara*). — van militairen bij het marcheeren enz., *mĕrapat;* opgesloten van een vogel in eene kooi, of van een meisje, om het verborgen te houden, *pingit;* wat nog onbestemd in de gedachten ligt opgesloten en nog niet tot de zekerheid eener overtuiging is geworden, *jang tĕrbajang dalam pikiran.* — in het blok, *mĕmasoeng* (van *pasoeng*, *mĕmbĕloenggoekan.* — in een hok of stal, *mĕngandangkan* (van *kandang*). —, openen, *mĕmboeka.*

opsnijden, aansnijden, *moelai mĕmotong* (van *potong*). —, voorsnijden, *mĕmotongkan.* —, opensnijden, zie ald. —, alles snijden, *mĕmotong habis.* —, grootspreken, *bĕrmĕgah-mĕgah, bĕrtjakap-tjakap.*

opsnijder, pocher, *orang sombong, pĕngatjaḳ.* Zie ald.

opsnijderij, bluffen, *boewal, boewalnja tĕrlaloe bĕsar.*

opsnijding, pocherij, *kamĕgahan, pĕrkataän sombong, tjakap angin.*

opsnuiven, de geur van iets, *mĕngĕrising.*

opsommen, optellen, *mĕmbilang, mĕngoempoelkan* (van *koempoel*), *mĕndjoemlahkan.* —, verscheidene dingen achter elkander opnoemen, *mĕnjĕboet masing-masingnja* (of *tiap-tiapnja*).

opspalken: de oogen —, *mĕmbĕliakkan mata;* den mond —, *mĕngangakan moeloet* (van *nganga*); opgespalkt hebben, *mangap.*

opspannen, van doek over iets enz., *mĕmbentangkan.* — van een trommelvel op een trom, door middel van rotan of koord, *mĕnganggit.* — van snaren, *mĕmasang tali* (van *pasang*), *mĕngĕnakan tali* (van *kĕna*). —, zie ook **spannen.**

opsparen: geld —, *mĕngoempoelkan oewang* (van *koempoel*); geld in een spaarpot —, *mĕnaboeng* (van *taboeng*).

opspatten, van vocht, *pĕrantjit.*

opspelden, vastspelden, *mĕngikat dĕngan pĕniti, mĕnjĕmat* (van *sĕmat*); in de hoogte vastspelden, b.v. een kleed, gordijn, met spelden opnemen, *mĕnjingsing dĕngan pĕniti* (van *singsing*).

opspelen, lawaai maken, *gadoeh, bĕrgadoeh.* —, van eene vrouw, die boos is, *gĕrĕbang-gĕrĕbik.* —, beginnen te spelen, *moelai main;* het eerst —, *main dĕhoeloe.* — van kaarten, *mĕrĕmbat.*

opsperren, van den mond, *mĕngangakan moeloet;* opgesperd, van den mond, *tĕrnganga, mangap.* — van de oogen, *mĕmbĕliakkan mata;* opgesperde oogen, *mata bĕliak.*

opsporen, *mĕntjĕhari dĕngan radjin;* nauwkeurig onderzoek doen, *mĕnjĕlidik* (van *sidik*).

opspraak, *isi moeloet, boewah moeloet;* in — komen, *mĕndjadi isi moeloet, mĕndjadi boewah moeloet.*

opspringen, uit eene liggende houding, *bĕrbangkit dĕngan sigĕra, sigĕra bĕrbangkit.* —, een sprong of sprongen maken, *mĕlompat;* daarmede bezig zijn, *bĕrlompat;* toevallig — in dien zin, *tĕrlompat.* — van schrik, *tĕrpĕrandjat* (van *pandjat, kĕrandjat.* —, omhoog springen, van een mensch, een visch uit het water, *mĕlamboeng.* —, opkrullen, van het hoofdhaar, *mĕndjĕngkit.* —, met een straal, van water enz., *mĕlantjit, mĕlantjoet.* —, in menigte, van kleine visschen of garnalen, *mĕrĕtjoep;* onwillekeurig uit den slaap —, van honden, *kĕkau.* —, terugstuiten, b.v. van een bal, *mĕngamboel* (van *amboel*); ook van dingen, die met geweld onder water gehouden zijn. —, uiteenspringen met een knal, *mĕlĕtorp, mĕlĕtos.* —, bersten, *pĕtjah, bĕlah, rĕtak.*

opspuiten, met een straal, *mĕmantjar* (van *pantjar*); aan het — zijn, *bĕrpantjaran;* bij tusschenpoozen, van water enz., *mantjit, mantjoet, mĕlantjit, mĕlantjoet, pantjit, pantjoet.*

opspuiting, *pantjaran, pantjitan, pantjoetan.*

opstaan, overeind staan, als act, *bĕrdiri;* als accidenteel passieve toestand, *tĕrdiri.* —, zich oprichten, *bangkit bĕrdiri.* —, uit den slaap of eene liggende houding, *bangoen;* voor iets of iemand —, in dien zin, *mĕmbangoeni,* b.v. *disanalah koeda itoe ditambat, doewa tiga kali samalam dibangoeni baginda,* daar was dat paard vastgebonden en tweedriemalen 's nachts stond de Vorst voor hetzelve op. — van een zetel, *toeroen;* voor iemand van zijn zetel —, *mĕnoeroeni,* b.v. *djikalau anak radja-radja datang, tiada ditoeroeninja; mĕlainkan anak radja jang akan gauti karadjaän, maka ditoeroeninja,* kwamen er prinsen, dan stond hij voor hen niet van zijn zetel op; alléén voor den prins troonopvolger stond hij op. — van tafel, *oendoer daripada makan;* van Vorsten, *oendoer daripada santap.* — tegen iemand, *mĕlawan;* tegen het wettig gezag —, b.v. tegen ouders, leermeesters, de overheid, den Vorst, God, *mĕndoerhaka kapada;* tegen den Vorst —, ook *mĕnghadap moeka kapada radja;* verschrikt uit den slaap —, rondtasten en overal tegenaan loopen, *tĕrkĕdjoet bangoen, tĕraba-raba toenggang balik;* uit de dooden —, *bangkit dari antara orang mati;* van den dood —, *bangoen daripada mati;* niet meer van eene ziekte —, *tiada sĕmboeh poela daripada pĕnjakit.*

opstaand, *bĕrdiri, tĕrdiri.*

opstal, alles wat op een erf gebouwd is, *roemah kampoeng.*

opstallen, *mĕngandangkan* (van *kandang*).

opstand, tegen elk wettig gezag, b.v. tegen God, de overheid, Vorsten, rechters, ouders enz., *doerhaka* Skr. — van een huis of gebouw, *bangoenan.*

opstandeling, *orang doerhaka;* die —, *sidoerhaka.*

opstanding: de —, *kabangkitan, ḥijámat*, Ar.; de dag der —, *jaumoe'lḥijámat*, Ar. *hari ḥijámat*. De Mohammedanen verdeelen de — in eene eerste, of groote, *ḥijámat kobrá*, en tweede, of kleine, *ḥijámat ṣaghrá*; de — uit de dooden, *kabangkitan dari antara orang mati*.

opstapelen, bedr. *mènimboenkan, mènoempoeḳkan* (van *toempoeḳ*), b.v. *samoewanja itoe ditoempoeḳkannja ka-atas kapalanja*, dat alles stapelde hij boven op zijn hoofd; zich —, *bértimboen-timboen*. —, zonder orde of regelmaat, van lange voorwerpen, *ménindan* (van *tindan*); zich tot heuvels —, *mémboekit anaḳ*, b.v. *bangkai sĕgala manoesia mémboekit anaḳ*, de lijken der menschen stapelden zich tot heuvels op; zich op elkander stapelen ook: *atas-ménatas*.

opstappen, *bérlangkah naïk*. —, weggaan, *pérgi, bérangkat*. —, sterven, *mati, ménінggal*, van Vorsten, *mangkat*.

opsteken, iets in de hoogte steken, *ménggoendjoeḳ ka-atas*. —, in de scheede steken, *ménjaroengkan* (van *saroeng*). —, openen, b.v. een vat, *ménboeka*. — van geld, *ménjakoekan oewang* (van *sakoe*). — van een lamp of sigaar, *ménasang* (van *pasang*); doen vlammen, *ménjalakan* (van *njala*). — van het hoofd, *ménbĕsarkan dirinja*. — van de vingers bij eedzwering, *ménggoendjoeḳ ka-atas dĕngan djari assjahadat*; fig. voor *bĕrsoempah*, een eed afleggen. —, openzetten van de ooren, *ménggĕmbangkan télinga*. — van een paraplu of parasol, *ménggĕmbangkan pajóeng* (van *kĕmbang*). — van den wind, een storm of bui, *toeroenlah riboet dĕngan hoedjannja*. — van den staart, zoonls de honden, *ménddjĕngkit*, b.v. *andjing dítĕpoḳ kapala ménddjĕngkit ekoer*, wordt de hond op den kop geklopt, dan steekt hij den staart op, Sprw.

opstel: letterkundig —, *karangan, rantjana, sĕtjana* (Skr. *ratjanâ*); de verschillende deelen van een —, *anggota karangan*. —, ontwerp, *dinah*. —, eerste handschrift, *noschat*, Ar.

opstellen, van een geschrift, hetzij proza of poëzij, *ménggarang* (van *karang*), *mĕrantjanakan*. — van allerlei geschriften, *karang-ménggarang*; opgesteld, *tĕrkarang*. — van minnedichten, *ménggikat panton*. — van het geraamte van een huis, *ménggĕram roemah*. — van een leger, *ménggikat pérang*; van een leger, een optocht enz., *ménggatoer*; in geregelde orde opgesteld, *bĕratoer*.

opsteller, van geschriften, *pénggarang*. — van gedichten, *pénggarang sjáir*. — van eene geschiedenis, *pénggarang ḥikájat, sahiboe'lḥikájat*, Ar. *orang jang ĕmpoenja tjĕritĕra*.

opstijgen, b.v. van een vlieger, rook, wolken enz., *naïk*. —, zich golvend verheffen, zooals b.v. vlammen, *méndjoelang*; dik — van rook, *bĕrkĕpoel*. —, te paard stijgen, *naïk koeda*. —, een berg bestijgen, *ménaïki goenoeng, ménddaki boekit*. — in rang, *naïk pangkat*. —, uit de diepte aan de oppervlakte komen, *timboel*.

opstijging, *naïk*; in rang, *naïk pangkat*.

opstijven, met stijfsel, *ménboeboeh kandji poela*. —, stijf worden, van den wind, *ménggĕntjang* (van *kĕntjang*); van andere zaken, *djadi kakoe*. —, stollen van vloeibare zaken, *djadi bĕkoe*.

opstoken, van vuur, *ménggoepaḳ api, ménggalaḳkan api, ménjalakan api* (van *njala*), iemand heimelijk tegen een ander —, *méngatjoem*. —, kwaadstoken, *ménga-soet* (van *asoet*), ook *ménjoepaḳ* en *ménga-sah hati orang*. —, geheel verbranden, *ménbakar habis*.

opstoker, aanhitser, *pénga-soet*.

opstokerij, *asoetan*.

opstoppen, *ménoempat* (van *toempat*).

opstopping, *pénoempatan*.

opstopper, *pénoempat, orang jang ménoempat*. —, oorveeg, *témpeleng*.

opstoven, van spijzen, *ménoemis poela* (van *toemis*).

opstrijden, *mélawan kata*; iets —, *ménbantahi*.

opstrijken, met een strijkijzer, *ménjĕrika* (van *sĕlĕrika*, verb.). —, naar boven strijken, *ménggosoḳ ka-atas, ménjisir ka-atas*; zie bij **strijken.**

opstroopen, van mouwen of broekspijpen, *ménjingsing*; opgestroopt, *singsing*.

opstuiven, van stof, *bérbangkit*, b.v. *maka lĕboe doeli pon bérbangkit ka-oedara*, het stof nu stoof op in de lucht. —, opvliegen, zooals b.v. vuur,

waarin gepookt wordt, *kĕmbĕra.* —, zooals katoen, dat schoongemaakt wordt, *mĕmboesa-boesa.* — van de vederen van vechtende hanen, *mĕnĕraboeng* (van *tĕraboeng*). —, van kleine vochtdeelen, ontstaan doordat eenig vocht met geweld tegen iets slaat, *bĕrtĕmpias.* —, snel opvliegen, *tĕrkĕdjoet tĕrbang.* —, toornig opvliegen, *bĕrbangkit dĕngan amarah.* Zie **opvliegend.**

opsturen, zie **opzenden.**

optakelen, van een vaartuig, *mĕlangkapkan kapal, m. pĕrahoe.* Zie ook **takelen.**

optarnen, opentornen, *mĕrĕtas, mĕmboeka djahitannja.*

optassen, *mĕnimboenkan* (van *timboen*).

opteekenen, *mĕnjoerat* (van *soerat*), *mĕnoelis* (van *toelis*).

optellen, opnoemen, *mĕmbilang;* bij elkander —, *mĕngoempoelkan* (van *koempoel*), *mĕndjoemlahkan.*

optelling, *bilangan, djoemlah,* Ar.

opteren, verteren, *makan habis.*

optillen, *mĕngangkat* (van *angkat*); niet in staat op te tillen en niet opgetild kunnen worden, *tiada tĕrangkat.* —, ook *mĕnganggoeng* (van *anggoeng*). — en op het hoofd nemen, *mĕndjoendjoeng.* — en wegdragen, zooals bij een verhuisboel, *mĕngangkoet* (van *angkoet*). — met ééne hand, doch niet hooger dan de horizontaal uitgestrekte arm, *mĕndjendjeng,* b.v. een kind bij een arm, een hond bij een poot enz. —, doen stijgen op, *mĕnaikkan ka-atas.*

optocht; statige —, *pĕrarakan;* al wat bij zulk een — behoort, *arak-arakan, pawai;* den — regelen, *mĕngatoer pawai.* — van een leger, *angkatan;* het leger begon den —, *maka bala-tantara pon bĕrangkatlah;* in — de stad rondgaan, *bĕrarak koeliling dalam nĕgari.*

optochtstrom, voor een statigen rondgang, *gĕndang arak-arakan.* — in den krijg, *gĕndĕrang bĕrangkat.*

optooien, *mĕnghiasi;* zich —, *bĕrhias.*

optooisel, *pĕrhiasan.*

optoomen, van een rij- of trekbeest, *mĕngĕnakan pakajan* (van *kĕna*). —, den toom aandoen, *mĕngĕnakan kang.*

optornen, zie **optarnen:** tegen iets —, *tĕrsentoek kapada;* voor iets —, aansprakelijk zijn, *mĕnanggoeng* (van *tanggoeng*).

optred, *pĕmidjak kaki;* de breede — onder aan een trap, *tapakan, katapakan;* losse —, *tingkatan;* losse — bij een rustbank, *tingkatan pĕntas;* losse — vóór een estrade, *koeda-koeda.* — van een rijtuig, *tjandit.*

optreden, *naik, bĕrlangkah naik;* als getuige —, *naik saksi atas.*

optrek, optrekje, klein vertrek bij de woning aangebouwd, *andjoeng.* —, waar men zich zet om een luchtje te scheppen, *balai pĕranginan.*

optrekken, in de hoogte trekken, *tarik naik, mĕnghela naik.* —, open of lostrekken, *tarik sampai tĕrboeka, mĕmboeka dĕngan tarik.* —, door den stop er af te trekken, *mĕntjaboet soembat;* een flesch —, *mĕmboeka botol, mĕntjaboet soembat botol.* —, van den nevel, doen verdwijnen, *mĕnjingsing* (van *singsing*); ook *mĕnghapoeskan,* b.v. de zon trekt de wolken op, *matahari mĕnghapoeskan awan-awan.* —, doen stijgen, *mĕnaikkan;* ook van een gebouw; een huis —, bouwen, *mĕnĕgakan roemah* (van *tĕgak*), *mĕmbangoenkan roemah;* den neus vies voor iets —, *gĕli-gĕman.* —, omkrullen, b.v. van nat leder in de zon, *gĕringsing;* een gordijn —, *mĕnjingsing kĕlamboe;* zich —, zooals b.v. apen bij het klimmen, of iemand tegen een gymnastiekladder, *mĕnggagahi dirinja.* —, van een leger enz., *bĕrangkat.* —, hooger maken, *mĕninggikan* (van *tinggi*). —, bijeentellen, zie **optellen.** —, verdwijnen, van dampen, *lĕnjap;* opstijgen van dampen enz., *naik.* —, opgetrokken van de beenen, zoodat men ze niet meer kan neerzetten, *tĕrkapikapi.* —, opgetrokken, zie bij **krom.**

optuigen, van een rij- of trekbeest, *mĕngĕnakan pakajan* (van *kĕna*). —, van een vaartuig, *mĕlangkapkan kapal, m. pĕrahoe.*

opvangen, door iets in den weg te leggen, b.v. een kuil of strikken voor wild, *mĕnahan* (van *tahan*). —, met de naar boven gerichte holte van de hand, *mĕnadah, mĕnatang;* al vangt de zee een jaar lang regen op, zij zal toch niet zoet worden, *mĕnatang satahoen hoedjan dilangit, laoet masakan tawar.* — van vocht, door er iets onder te houden, *mĕnadah* (van *tadah*); ook *tampoeng,* b.v. *tampoeng ĕrtinja tadah sapĕrti nira,* tampoeng beteekent —, zooals van palmsap. — van iets dat

toegeworpen wordt, *mènjamboet.* —, in ontvangst nemen, *mènjamboet* (van *samboet*), ook — van iemand, die flauwvalt.

opvaren; de rivier —, *bèrlajar moedik, moedik bèrpèrahoe;* tegen wind en stroom —, *mèlanda.* —, ten hemel varen, *naïk kalangit.* — naar de plaats der gezaligden, *naïk kasorga, meradj,* Ar.

opvarenden, *awak pèrahoe, awak kapal.* Zie **matroos.**

opvatloon, voor een weggeloopen slaaf, *pembèlit.*

opvatten, van den grond opnemen, *mèmoengoet* (van *poengoet*). —, meenen, *tampa;* verkeerd —, *salah tampa.*

opvatting, meening, *sangka, kira, tampa;* eene verkeerde —, *salah tampa.*

opvegen, met een veger of bezem, *mènjapoe* (van *sapoe*); met een doek, *mènjesat* (van *kesat*).

opverven, *mèngètjat poela.*

opvijzelen, al te zeer prijzen, *mèmoedji bèrlaloe* (van *poedji*).

opvlammen, van vuur, *marak,* b.v. *sèbab api marak bènar,* omdat het vuur duchtig opvlamde.

opvliegen, van een vogel, *bèrbang naïk.* —, toornig, en van stof zie bij **opstuiven.** —, schielijk opstaan, *bèrkèdjoet bangoen.*

opvliegend, oploopend, *berang, pèroengos, panas bara.*

opvoeden, van kinderen, *mèmèliharakan anak-anak.* —, opkweeken, ook *mènsidik;* het kind, dat opgevoed, opgekweekt wordt, *didik;* wel opgevoed, *tahoe bèhasa, bèkasa baïk, adib,* Ar.

opvoeren, opwaarts brengen, *mèmbawa naïk.* —, doen stijgen, *mènaikkan.* —, naar boven geleiden, *mènghantar naïk, m. ka-atas.* — van den prijs, *mènaikkan harga.* —, vertoonen *maïn.*

opvolgen; iemand —, *mènggantikan,* b.v. zijn vader in de regeering —, *naïk karadjaän mènggantikan ajahanda baginda;* bepaald — wat iemand zegt, *tiada mèlaloeï kata;* ook in iets —, b.v. in de regeering —, *mènggantikan karadjaän;* elkander bij afwisseling —, *ganti-bèrganti, bèrganti-gantian.* —, voldoen, nakomen, *toeroet;* b.v. de bevelen —, *mènoeroet pèrentah;* van den Vorst, *mènoeroet titah, mèndjoendjoeng titah;* zijne lusten —, *mènoeroet hawa-nafsoenja.*

opvolger, plaatsvervanger, *ganti, pènggauti.* —, die voldoet, nakomt, naleeft, *pènoeroet.*

opvolging, vervanging, *pènggantian.* —, nakoming, voldoening, *pènoeroetan, toeroetan;* bij —, achtereen, *bèrtoeroet-toeroetan;* bij vervanging, *bèrganti-gantian.*

opvorderen, opeischen, zijne aanspraken op iets doen gelden, *mèndäwa'* Ar. Zie **invorderen.**

opvouwen, *mèlipat,* met veelvuldigheid van handeling, *mèlipati.*

opvouwer, *pèlipat.*

opvreten, *makan habis.* Zie **vreten.**

opvreter, *orang jang makan habis.* Zie **vraat.**

opvroolijken, *mènjoekakan hati* (van *soeka*). Zie ook bij **weten.**

opvullen, *mèngisi;* vol maken, *mèmènohi* (van *pènoh*). — van een zak, pop enz., *mèngasak,* b.v. een opgevulde pop, *anak-anakan asak.* — van borduurwerk, *mèrakam.* —, volstoppen, b.v. met aarde, *mènjeboekan* (van *sèboe*). — met puin, aarde of iets dergelijks, *mènambak* (van *tambak*), *mèninboes* (van *timboes*); opgevuld, zie bij **vol.**

opvuller, *jang mengisi, j. mèmènohi, j. mènambak, j. mèninboes.* Zie **opvullen.**

opvulsel, *isi, tambakan, timboesan.* Zie **opvullen.** — van kippen en eenden, die daarmede worden toebereid, *oporopor,* Jav.

opwaaien; door den wind opgevoerd worden, *diterbangkan angin.*

opwaarts, *ka-atas;* rivier—, *moedik, kahoeloe soengai.* —, naar de bovenlanden, *kahoeloe.* — zien, *mènèngadah* (van *tèngadah*). — en naar beneden zien, *toeadoek tèngadak.* —, klimmen, stijgen, *naïk.*

opwachten, *mènantikan;* in hinderlaag —, b.v. den vijand, *mèngadang.*

opwachter, in hinderlaag, *pèngadang.*

opwachting, in hinderlaag, *pèngadangan;* zijne — bij iemand maken, *mènghadap, mèndjelang,* b.v. zijne — bij den Vorst maken, *mènghadap radja;* zijne — bij Mevrouw de prinses maken, *mèndjelang toewan poeteri.*

opwaken, uit den slaap, *djaga, djaga daripada tidoer.* — uit eene flauwte of mijmering, *sèdar, sioeman.*

opwakkeren, aanwakkeren, van den wind, *mèngentjang* (van *kèntjang*).

opwarmen, *mèmanasi* (van *panas*). —,

bepraten, *mënggombo̱k*. —, ophemelen, in de hoogte steken, *mëngandjoengandjoeng;* opgewarmd worden, *këna andjoeng*. — van vroegere geschillen, oude koeien uit de sloot halen, zie bij **koe.**

opwarming, opvijzeling, *andjoeng*. Zie het vorige woord.

opwassen, opgroeien, van planten, *toemboeh*. — van menschen en dieren, *djadi bësar;* tegen iemand opgewassen zijn, partuur zijn in een strijd, *padan, sama padan, sali, sama sali;* in andere zaken, *timbal*. Zie ook het volgende woord.

opwegen, even zwaar wegen, *sama bërat, sama timbangan*. —, tegen iets anders, bedr. *mënimbang dëngan;* tegen iets opgewogen worden, *ditimbang dëngan;* tegen iets —, bedr. *mënimbal;* onz. *bërtimbalan dëngan*.

opwekken, wakker maken, *mëndjagakan;* uit eene bezwijming of mijmering, ook *mënjëdarkan* (van *sëdar*). —, doen opstaan, uit den slaap of den dood, *mëmbangoenkan, mëmbangkitkan*. —, aansporen, *mëngadjo̱k*. —, van de lusten of begeerten, *mënggalo̱kan hawa-nafsoe*. — van den moed, door iets te eten of te drinken te geven, of door trom of trompet, of krijgsmuziek, door prikkeling van de hartstochten, door een toespraak, toovermiddelen enz., *mërangsang;* pogingen doen om den moed of het leven weêr op te wekken, bij kampvechters, vechthanen enz., *mëngoesap* (van *oesap*). —, vroolijk maken, *mënjoekakan hati* (van *soeka*); opgewekt doch niet bevredigd, van lusten, b.v. van den eetlust, *nahsa̱*.

opwekkend, *jang mëndjagakan, j. mënjëdarkan, j. mëmbangoenkan, j. mëmbangkitkan, j. mëngadjak, j. mënggalo̱kan, j. mërangsang*. Zie het onderscheid bij het vorige woord. — middel van den moed of de hartstochten, *përangsang;* een — geneesmiddel, *pënggalo̱k*.

opwellen, even opkoken, in water, *mëroboes sëdikit*. —, zie **opborrelen** enz. — in het gemoed, *bërbangkit dalam hati, tërbit dalam hati*.

opwerken, tegen den wind, moeielijkheden, een vijand, den stroom, vuur enz., *mëlanda*, b.v. *bërlajarlah didalam angin riboet itoe dilanda djoega sahari-samalam*, wij zeilden bij dien storm en werkten er zelfs een etmaal tegen op; afvallen en weer —, van een vaartuig, *bërlajar simpang-sijoer;* tegen den wind —, van een vaartuig, vogel enz., ook *mënjoesoel angin*, b.v. *karëna përahoe itoe këtjil tiada bolih mënjoesoel, kapada wëktoe ini angin dari haloewan tërlaloe këras*, want het vaartuig is klein en kan niet tegen den wind —, die tegenwoordig vlak tegen en zeer hevig is; ook *rewang;* tegen wind of stroom —, ook *mënjongsong* (van *songsong*). —, van iemand die op een schommel staat, door telkens te bukken en een ruk te geven, *mëngëndjoet* (van *ëndjoet*).

opwerpen, in de hoogte werpen, *mëloëtar ka-atas, mëlimpar ka-atas, mënghoembalangkan ka-atas*. —, voorstellen, opperen, *mënghadapkan, mëngadakan;* zich tegen iemand —, opstaan, oproerig worden, *mëndoerhaka kapada, bërbangkit mëlawan;* zich — tot iets, *mëndjadikan dirinja*.

opwinden, van garen of touw op een klos, *mënggëlindoeng*. — van een uurwerk, *mëmoetar* (van *poetar*), *mëmbëri tali*, b.v. *mëmoetar arlodji*, een horloge —; *djam itoe hendaklah diberi tali*, die klok (of dat horloge) moet opgewonden worden. — van een tol, *mënggalit* (van *alit*). —, om iets heen winden, b.v. het touw van een vlieger, *mëmoeloet* (van *poeloet*). —, door toovermiddelen in geestvervoering brengen, *mëngogam* (van *ogam*). Zie ook **opwekken**. —, aansporen, zie ald.; het anker —, *mëmbongkar saoeh* (van *djangkar*), *mëmoetar saoeh* (van *poetar*).

opwippen, zie **wippen**. — van een voorovergebogen kop of hoofd of de boeg van een vaartuig, of met de horens, *mënganggoel* (van *anggol*); beurtelings — en weer zakken, *tëranggolanggol*, of *tanggol-anggol*. — met het achterste, *bërtoengging;* op Java *djëngking;* hij wipte met zijn achterste hemelwaarts op, *ditoenggingkannja pantatnja kalangit;* met een spaak of hefboom —, *mëngoengkit*. —, zooals met een wipplank, *mëngoengkang-oengkit*.

opwroeten, zooals b.v. een varken doet, *mënjoengkoer* (van *soengkoer*). Zie **wroeten.**

opzadelen, *mëngënakan pëlana* (van *këna*). Op Java *taroh sela*.

opzamelaar, *pëngoetip, pëmoengoet.*

opzamelen, oplezen, *mëngoetip* (van *koetip*), *mëmoengoet* (van *poengoet*).

opzameling, *pëngoetipan, poengoetan.*

opzeggen, *mëmbatja;* gebeden —, *mëmbatja dôa;* iets uit het hoofd —, *mënghafalkan.* — van verzen, *bërbait, bërsjâir, bërpanton.* Zie het onderscheid bij **gedicht.** —, luide oplezen van den Koran, *mëngadji korân.* —, outslnan uit een dienst enz., *mëlëpaskan;* de huur —, *mëmoetoeskan sewa* (van *poetoes*); een kapitaal —, *minta këmbali oewangnja, soeroeh poelangkan modalnja;* eene overeenkomst —, *mëniadakan përdjandjian* (van *tiada*), *mëmoetoeskan djandji;* de vriendschap —, *mëmoetoeskan përsohbatan, mëmoetoeskan kasih.*

opzeilen, eene rivier —, *bërlajar moedik.* —, verder zeilen, *bërlajar djoega, bërlajar djaoeh lagi.*

opzenden, van personen, *mënjoeroehkan* (van *soeroeh*); van zaken, *mëngirim* (van *kirim*); van beide, *mënghantarkan.*

opzet, voornemen, *sëhadja;* met —, *dëngan sëhadja;* zonder —, *tiada dëngan sëhadja;* tot een voorwerp van — maken, *mënjëhadjakan.* —, voornemen ook *nijat,* Ar. *këşad,* Ar. met —, *dëngan nijat, dëngan këşad;* een boos —, *nijat jang djahat.*

opzettelijk, *dëngan sëhadja, dëngan sëngadja, dëngan nijat, dëngan këşadnja.* — vermoorden, *mëmboenoeh dëngan sëhadja;* het — op iemands leven toeleggen, *mënjëhadjakan mati orang.*

opzetten, van een zon- of regenscherm, *mëngëmbangkan* (van *këmbang*, geopend, ontplooid). —, iets overeind zetten, *mëndirikan, mënëgakan* (van *tëga*); de ooren —, van een paard, *mënakankan tëlinga.* — van de haren, zooals een aap van nijd of vrees, *mënjeramkan roema* (van *seram*). —, in geregelde orde plaatsen van troepen enz., *mëngatoerkan;* de schaakstukken —, *mëngatoerkan boewah tjatoer.* —, op het hoofd zetten, van vischzelven, *mëmakai* (van *pakai*); een ander —, *mëngënakan,* b.v. zich de kroon —, *mëmakai makota;* zij zetten hem de kroon op, *dikënakannja makota.* —, aanrichten van spijzen, *mënjadjikan* (van *sadji*), *mënghidangkan.* —, op het vuur zetten om te koken, *mëndjërang.* — op het spel, wagen, *bërtaroh;* met bep. obj. *mënpërtarohkan.* — van een lap, lappen, *mënampal,* b.v. *mënampal badjoe,* een lap op een baadje zetten; *mënampalkan* slaat op het voorwerp, dat als *tampal* of lap gebruikt wordt. —, aanhitsen, zie ald. —, beginnen, *moelai, mëmboeka,* b.v. een borduurwerk —, *moelai mënjoelam;* een winkel —, *mëmboeka këdai;* eene school —, *mëmboeka sëkolah.* —, opvullen, van doode dieren, *mëngisi;* met boomwol —, *mëngisikan dëngan kaboe-kaboe.* — van een val, strik, net enz., *mëmasang* (van *pasang*). — van vischfuiktaketsels, *mëntjatjak bëlat;* komen —, onverwachts komen, van iemand, *tiba-tiba datang;* opgezet, b.v. van een lichaamsdeel, *bëngkak.*

opzetter, aanhitser, zie ald.

opzicht, zorg, leiding, *pëmëliharaäa.* —, onderzoek, *pëmëriksaän;* onder iemands — zijn, in dien zin, *dibawah pëmëriksaän orang.* —, betrekking, *tëntang, akan,* b.v. in dit —, *akan hâl itoe, tëntang përkara itoe;* ten —e van mij, *akan sëhaja, akan dakoe;* in vele —en, *atas bërapa-bërapa përkara;* in vier — en, *atas ëmpat përkara,* b.v. *adalah kitâb jang ditjap itoe têroetama daripada jang ditoelis adanja, ija-itoe atas ëmpat përkara, pertama .....,* wat de gedrukte boeken betreft, die zijn uitnemender dan de geschrevene in vier —en, voorcerst .....

opzichter, zie **opziener.**

opzichtig, van kleuren, voornamelijk bij kleederdracht, *maki-maki,* letterl. scheldend.

opzien, naar boven zien, *mënëngadah* (van *tëngadah*). — naar den hemel, *mënëngadah langit.* —, zich verwonderen, *hairan,* Ar.; tegen iemand of iets —, *bërhanjak hati,* b.v. *djanganlah kakanda bërhanjak hati kapada beta;* tegen een werk enz. —, *sëgan, sërik,* b.v. *djanganlah sëri padoeka gohhat kita sëgan bijar bërkirim soerat pada kita,* dan moet onze geachte vriend er niet tegen —; laat hij ons een brief zenden.

opziener, inlandsche, over werkvolk, bedienden, gevangenen, *mandor,* Port. europeesche —, *opsinder,* inlandsche — over de cultures enz. op Java, *mantëri.* — bij de Maleiers, *djënang, pëndjënang;* daarvoor fungeeren, *mëndjënang.* —, inzonderheid van de opium-

pacht, *tjenteng.* —, hoofd van eene markt, *potija*, Chin. —, bewaker, *pënoenggoe.*

opzijn, opgestaan zijn uit den slaap, *soedah bangoen*; nog niet —, *bëlom bangoen.*

opzitten, *doedoeq.* —, niet in bed zijn, *soedah bangoen, tiada bërburing.* —, op de achterste pooten zitten, b.v. van honden, *doedoeq bërdjongkoq.* —, zich te paard zetten, *naik koeda.* —, waken, *djaga*; den ganschen nacht —, *djaga sapandjang malam.*

opzoeken, *mëntjëhari, mëntjëhari sampai dapat.* Zie **bezoeken.**

opzouten, in het zout leggen, *mëngasinkan, mënggarami.*

opzuigen, *mënghisap.* Zie ook **opslorpen.** —, inzuigen, *mëntjëroep.*

opzuipen, *minoem habis.*

opzweepen, met de zweep doen opstaan, *mëmbangkitkan dëngan tjëmëti.*

opzwelgen, *mënëlan* (van *tëlan*); gulzig inslokken, *mëntjaroeq*; ongekauwd —, *mëloeloer.*

opzwellen, opkomen, rijzen, ook van de borsten eener vrouw, *montoq.* —, ziekelijk, *djadi bëngkaq.* — van den buik, *djadi këmboeng.* — en weêr inzakken, *këmboeng-këmpis.* Zie **zwellen.**

opzwelling, ziekelijke, *bëngkaq.*

orakel, zie **godspraak**; e. s. v. —, waarbij men uit het vallen van twee stukken kurkuma den afloop eener ziekte te weten komt, *tëmas-tëmas*; dat — raadplegen, *mënëmas-nëmas.* —, waarbij men een boek of iets anders ophangt en laat draaien tot het stilhangt, gebruikt om den dader van een misdrijf aan te wijzen, *poetar-baliq.*

orang-oetang, eene soort van grooten aap, *mawas.*

oranje, djingga, wërna djingga, wërna pinang masaq.

oranjeappel, de zoete, *boewah djëroeq manis, boewah limau manis.*

oranjebloesem, *boenga djëroeq, boenga limau.*

oranjeboom, *pokoq djëroeq, pokoq limau.*

oranjeschil, *koelit djëroeq, koelit limau.*

ordaliën, zie **godsgericht.**

orde, regelmaat, *atoeran, përentah, saq*, Ar.; in —, *dëngan atoeran, bëratoer-atoer, dëngan saq*; in goede —, van menschen, *dëngan përentah jang baik*; niet in —, *tiada saq*, b.v. *djika tiada bëndahara dan toemënggoeng pon, masakan tiada saq doeli jang dipërtoewan mëngaroenijai nama akan patik*, al zijn de bendahara en de toemënggoeng er niet bij, waarom zou het toch niet in — zijn, als Uwe Majesteit mij een titel wil verleenen; in —, niet in de war, zooals b.v. haar, *sirai, sëlësai*; in — houden, zorgen voor iets, *mënjënggara* (van *sënggara*); in — brengen, *mënsaqkan*; schikken, ontwarren, afdoen, *mënjëlesaikan* (van *sëlësai*, in — gebracht); wat in — is breng jij weêr in de war, *ëngkau koetoetkan këmoedian daripada soedah sëlësai*; in goede —, *dëngan përentah, dëngan përatoeran jang baik*; goede — op iets stellen, *mëmërentahkan* (van *përentah*), *mëngatoerkan.* —, trant, stijl, *tjara.* —, vereeniging van personen, *përsakoetoean, kongsi*, Chin. *hoewi* Chin. —, ridderorde, ridderteeken, *bintang.*

ordelijk, *dëngan atoer, dëngan përentah.* —, het zijne in orde houdend, *sëlija.* —, betamelijk, *patoet, dëngan patoet, dëngan sapërtinja, dëngan patoetnja.*

ordelint, ordeband, — en écharpe, *sëlempang.*

ordeloos, zonder orde, *tiada bëratoer.* —, verward, zie ald.

ordenen, regelen, *mëngatoerkan, mëmërentahkan, mënsaqkan.* —, regelen van een spel, door den maat of partuur te stellen, *mëmadan* (van *padan*). Zie **orde.** —, wijden, *mëntaqbiskan* (van *taqbis*, Ar.).

ordening, wijding, *taqbis*, Ar. —, regeling, *dandan, përentah.*

ordentelijk, *tartib*, Ar. *dëngan tartib.*

order, bevel, last, *përentah, oerdi*; van een Vorst, *titah.* — aan een vertrekkende of achterblijvende, dus die men meegeeft of achterlaat, *pësan.* Ook — tot het vervaardigen of koopen van iets in afwezigheid van den lastgever.

ordeteeken, decoratie, *tanda kahormatan, bintang.* —, teeken eener vereeniging, *tanda përsakoetoean, t. kongsi.*

ordinair, zie **gewoon** en **alledaagsch.**

ordinaris, *roemah makan.*

ordonnans; vorstelijke —, *bantara.*

ordonnantie, *përentah*; zie **bevel.**

ordonneeren, *soeroeh*; zie **bevelen.**

orembaai, e. s. v. vaartuig in de Mo-

lukken, *rèmbaja*, waarvan orembaai eene verbastering is.

organisatie, zie **regeling.**

organiseeren, zie **regelen.**

origineel, *asal, sadija, memang;* het —, het oorspronkelijke geschrift, *noschat,* Ar.: het — van een portret, *hakikatnja.*

orion, het sterrenbeeld, *bintang bèlantik, adDjawza,* Ar.

orkaan, *toefán,* Ar. stormen en orkanen, *riboet dan toefán.*

os, *lèmboe kèbiri, sapi kèbiri.* —, rund in het algemeen, *lèmboe, sapi, djawi;* rund van het mannelijk geslacht, *lèmboe djantan, sapi laki-laki, djawi laki-laki;* wilde —, *sèladang, banteng,* Jav.

ossegal, *hampèdoe lèmboe, hampèdoe sapi.*

ossekop, *kapala lèmboe, kapala sapi.*

ossemerg, *soemsoem lèmboe, soemsoem sapi.*

ossenbloed, *darah lèmboe, darah sapi.*

ossendrijver, *gombala lemboe, gombala sapi.*

ossenhoren, *tandoek lèmboe, tandoek sapi.*

ossenhuid, *koelit lèmboe, koelit sapi.*

ossenleder, *koelit lèmboe, koelit sapi.*

ossenmarkt, *pasar lèmboe, pasar sapi.*

ossenvleesch, *daging lèmboe, daging sapi.*

ossetand, *gigi lèmboe, gigi sapi.*

ossetong, *lidah lèmboe, lidah sapi.*

ossewagen, *pèdati lèmboe, pèdati sapi.*

otter, *andjing adjar, andjing laoet, mèmerang, bèrang-bèrang;* eene soort die in gezelschap leeft, *bèrang-bèrang kawan;* eene soort die alleen leeft, *bèrang-bèrang toenggal.*

ottervel, *koelit andjing adjar.*

oubliet, e. s. v. koekjes, *orpak bèlandja, koewih tjèpit, koewih sèmprong.*

oud, van leeftijd of duur, in tegenoverstelling van jong of versch, *toewa.* —, in tegenoverstelling van nieuw, *lama,* b.v. de —e stad, *kota lama;* de —e weg, *djalan lama;* de —e kleeren, *pakajan lama;* de —ste tijden, eerste tijden, *poerbakala,* Skr.; in den —en tijd, uit den —en tijd, *dèhoeloe-kala;* zeer — worden, van personen, een heel hoogen ouderdom bereiken, fig. *mèranting aoer,* d. i. als een dorre, bladerlooze bamboe worden, ook *mèranda toewa,* b.v. al wordt gij nog zoo — en al verdort gij als een bamboe, ge zult mij toch niet krijgen, *mèranda toewa, mèranting aoer, ta'kan mèndapat akoe;* een — of eerwaardig persoon, aan wien men eerbied verschuldigd is, de oude bij uitnemendheid, zoonls men wel eens van een chef of meester spreekt, *bèlijau;* te — om nog te kunnen werken, *toewa renta;* zitten als een — mannetje, *doedoek roengkoch.* — zijn, den leeftijd hebben van, *oemoer,* Ar. b.v. hij is tien jaren —, *oemoernja sapoeloeh tahoen;* hoe — zijt gij, *bèrapa oemoermoe.* —, versleten van een kleed of ander voorwerp, *boeroek;* een — gebruik, *adat dèhoeloe-kala;* het —e testament, *pèrdjandjian lama, wasijat lama;* de —e geschiedenis, *hikajat orang dèhoeloe-kala;* mijn —e heer, *bapa sahaja, orang toewa sahaja.* — en jong, *toewa-moeda.* —er gewoonte, *saperti biasa, sèbagaimana biasa, saperti memang.* — maken, *mèntoewakan.*

oudachtig, *toewa sèdikit, toewa-toewaän,*

oudbakken, *toewa.* — brood, *roti toewa.* —, ouderwetsch, *dari dèhoeloe-dèhoeloe.*

oude; de —, zie **oud;** de —n, lieden, der oudheid, *orang zamän dèhoeloe.*

oudejaar, *kasoedahan tahoen, pènghabisan tahoen.*

oudejaarsavond, *malam tahoen bèharoe.*

oudejaarsdag, *hari kasoedahan tahoen, hari pènghabisan tahoen.*

oudemannenhuis, oudevrouwenhuis, besjeshuis, *roemah oeiskin.*

ouder, vergel. trap van oud, *toewa, lèbih toewa.* — dan, *toewa daripada, lèbih toewa daripada.*

ouders, *orang toewa, iboe-bapa;* vorstelijke —, *ajah-bonda.*

ouderdom, leeftijd, *oemoer,* Ar. *oesija,* Skr. —, tijd des ouderdoms, *masa toewa,* b.v. in zijn —, *pada masa toewanja;* een hooge —, *oemoer toewa;* een hoogen — bereiken, *mèranda toewa.* Zie ook bij **oud.** — van de maan, *oemoer boelan;* van denzelfden —, van één slag, *sabaja.* Zie **leeftijd.**

ouderdomskwaal, *pènjakit toewa.*

ouderen, in tegenoverstelling van jongeren, *jang toewa-toewa.*

ouderhuis, *roemah iboe-bapa.*

ouderliefde, liefde der kinderen tot hunne ouders, *kasih akan iboe-bapa.*

ouderlijk, *iboe-bapa*, b.v. de —e woning, *roemah iboe-bapa*; —e liefde, liefde der ouders tot hunne kinderen, *kasih iboe-bapa akan anak-anaknja*.

ouderling, oudste in eene gemeente, *toewa-toewa*; de —en, *para toewa-toewa, sĕgala toewa-toewa*.

ouderlingschap, *pangkat toewa-toewa*.

ouderloos, *piatoe, tiada bĕriboe-bapa*; van Vorsten, *tiada ajah-bondanja*.

ouders, *iboe-bapa, mak-bapa*; van Vorsten, *ajah-bonda*.

oudervreugd, *kasoekaän iboe-bapa*.

ouderwets, *tjara dĕhoeloe-dĕhoeloe*.

oudgast, *orang lama*. Zie **nieuwgast.**

oudheid, ouderdom, *oemoer, toewa, lama*. —, oude tijd, *zamän dĕhoeloe kala*; oudheden, inz. oude tempels en beelden, *artja*, Skr. ook *rĕtja*. —, oud graf, dat men vereert, *kĕramat*.

oudje, *orang toewa*; het —, de oude, *bĕlijau*; onder ons —s, *samanja toewa*, b.v. wij gaan slechts onder ons —s, *kami pĕrgi samanja toewa sĕhadja*.

oudovergrootmoeder, *mojang pĕrampoewan*.

oudovergrootvader, *mojang laki-laki*.

oudroest, *bĕsi toewa, bĕsi jang bĕrkarat, karatan, barang-barang karatan*.

ouds; van —, *memang, sadia*.

oudste, eerstgeborene, *soelong, jang-toewa*. Op Java *pĕmbarĕp*, Jav. —, opperhoofd, *toewa-toewa*; de —n, *para toewa-toewa*; de —, die het gezag heeft over een rij tijdelijke hutten bij verafgelegen rijstvelden, *toewa bandjar*; de —n van eene stad, *toewa-toewa nĕgari*; de —, die van alles kennis draagt, *toewa tahoe*. —, de overtr. trap van oud, *jang toewa, tĕrtoewa, toewa sĕndiri, paling toewa* enz. — tijden, *poerba kala*, zie het volgende woord.

oudtijds, *dĕhoeloe kala, dĕhoeloe-dĕhoeloe, zamän dĕhoeloe kala, sĕdia-kala*; van — zoo geweest, *memang*.

oudvader, zie **aartsvader.**

oudwijfsch, *pĕrampoewan toewa*; op zijn —, *tjara pĕrampoewan toewa*.

ouwel; brief —, *pĕrĕkat soerat, pĕrĕkat lidah*.

ouwelijk, er ouder uitzien dan men is, *roengkoeh*. —, oud van voorkomen, *toewa roepanja*.

ovaal, *boelat boedjoer, djorong*.

oven, *dapoer, tanoer, kĕtoehar, foeroen*, Ar.

ovendeur, *pintoe dapoer, pintoe tanoer*.

ovengaffel, *bĕsi rodok*.

ovengat, *moeloet dapoer, moeloet tanoer*.

ovenhuis, *roemah dapoer, roemah tanoer*.

ovenkrabber, *bĕsi pĕnggaroek dapoer*.

over, aan de andere zijde, zie **overkant.** —, overig, nog in voorraad, *lĕbih, sisa*, b.v. er is nog —, *ada lĕbih, ada sisanja, ada lĕbihnja*. —, voorbij, *laloe*; zoowel van tijd als van plants, b.v. *tĕngah hari soedah laloe, soedah laloe tĕngah hari*, het is al — den middag. — den brug, *laloe daripada djĕmbatan*; het onweder is —, *tĕfän itoe soedah laloe*. —, al te, *tĕrlaloe, langkah, tĕrlampau*. —, in de beteekenis van gaan, *mĕlaloĕi*, b.v. — de bergen, *mĕlaloĕi goenoeng*. — de maat, *mĕlaloĕi oekoeran, mĕlampauĕi oekoeran, mĕlipoeti oekoeran*. —, in de beteekenis van overgegeven, *diserahkan, tĕrsĕrah*, b.v. de stad is —, *nĕgari itoe soedah diserahkan*. — en weder, van twee partijen, *sabĕlah-mĕnjĕbĕlah*; het begrip van wederkeerig wordt ook uitgedrukt door den vorm van het Ww. b.v. — en weder pijlen schieten, *panah-mĕmanah*. — en weder gezanten zenden, *oetoes mĕngoetoes*. — en weder slaan, *poekoel-mĕmoekoel*. —, boven overheen, *di-atas, dari atas, ka-atas, ätai*, Ar. b.v. een kleed — de tafel, *kain hamparan di-atas medja*. — het huis vliegen, *tĕrbang dari atas roemah*. — eene sloot springen, zie hiervoor bij **springen.** Eene brug over eene rivier etc., moet soms vertaald worden met *pada*, soms met *dari atas*, b.v. over die rivier lagen twee bruggen, waarover men in de oude stad kwam, *pada soengai itoe adalah doewa djambatan daripadanja orang bĕrdjalan masoek kadalam kota lama*; over eene brug gaan ook *laloe daripada djambatan*; een los bruggetje leggen over eene gracht, *mĕnaikkan titian pada parit*. — iets komen, *datang kaätas*. — hem, *ätaihi*, Ar. — u, *ätaikoem*, id. vrede — hem, *ätaihi assalám*, id. vloek — hem, *ätaihi'llänat*, id. vrede — u, *assalám ätaikoem*, id. de gewone groet, van de Arabieren overgenomen en waarop het antwoord luidt: *wa ätaikoem assalám*,

en — u zij vrede. — iets leggen, uitspreiden, *mĕnghamparkan*, b.v. een kleed — de tafel leggen, *mĕnghamparkan kaïn dimedja*. —, aangnande, *akan, dari*, of de causatieve vorm van het Werkw. b.v. hij sprak niet dan alleen — zijne zaak, *tiada ija bĕrkata-kata mĕlainkan dari pĕrkaranja;* bekommerd zijn —, *bĕrtjinta akan;* bedroefd zijn —, *bĕrdoeka-tjita akan*. — zijn beminde droomen, *bĕrmimpikan kĕkasihnja*. — zijn kind weenen, *mĕnangisi anaknja*. — iets denken, *bĕrpikirkan;* hals — kop, *toenggang balik*. — de kling jagen, *mĕmboenoeh dĕngan pĕdang;* tot — de ooren in schulden, *tĕnggĕlam dalam hoetang*. Zie **schuld**. —, zoolang als, van tijd, *sa*, b.v. dien geheelen nacht —, *samalam-malaman itoe;* dien geheelen dag —, *sahari-harian itoe*. — zijn kunt laten gaan, *tiada mĕngendahkan, tiada fadloelikan*. — zich krijgen, door iets, b.v. een ziekte, aangedaan worden, *katoerounan, kadatangan*. —gaan, oversteken, van een water, hetzij zee of rivier, *mĕnjabĕrang*. — de rivier gaan, *mĕnjabĕrang soengai* (van *sabĕrang*). —, na verloop, *hahis, lagi, soedah*, b.v. over drie weken, *habis tiga djoemaät, lagi tiga djoemaät;* heden — acht dagen, *sĕlang toedjoeh hari, lat toedjoeh hari, lagi doelapan hari dĕngan ini, lĕpas toedjoeh hari*. —dag, *pada siang hari*. —nacht, *pada malam*. —, na, gepasseerd, *laloe;* het is — vieren, *soedah poekoel ĕmpat laloe*. —, te veel, *lĕbih*. — de helft, *saparo lĕbih*, — de zeventig, *toedjoeh poeloeh lĕbih*. —, ter oorzake van, *dari sĕbabnja*. — elkander, van de beide armen, *bĕrdĕkap toeboeh, mĕmĕloek toeboeh*. — land, *darat, didarat*. — land gaan, *bĕrdjalan darat*. — zee, *dilaoet*. — je zeilen! mar. term, *alih lajar!* Zie verder de samenstellingen.

overal, op alle plaatsen, *dimana-mana, sana-sini, disiloe-disini, sagĕnap sana-sini*. — in het rond, *koeliling, bĕrkoeliling*, b.v. hij zocht hem —, *ditjĕharinja bĕrkoeliling*. — heen, naar alle plaatsen, b.v. van sleepen of werpen, *bĕrkating-kating, mĕngating-ngatingi*, b.v. *mĕmboewang dĕstarnja sakalian bĕrkating-kating*, hunne hoofddoeken — neerwerpen; *sĕtangankoe dikating-katingi boedak itoe*, mijn zakdoek wordt door dat kind — heengesleept. —, scheepsterm, *naïk samoewanja*.

overaltegenwoordig. *hádlir pada sĕgala tĕmpat*.

overbekend, *tĕrlaloe masjhoer, kĕtahoewan dimana-mana*.

overbevolkt, *tĕrlaloe ramai, tĕrlaloe mámoer, tĕrlaloe banjak orang isinja*.

overblijfsel, overschot, *sisa;* een — laten, *mĕnjisakan*. —, van iets dat geperst, uitgetrokken of op andere wijze verwerkt is, *hampas*. —, achterblijvend gedeelte, *poengkoer;* het — van de sago, het roode of slechtste gedeelte daarvan, *poengkoer sagoe*. —, nagelaten spoor of merk, *bĕkas;* de —en, beenderen van een doode, *toelang-toelang*.

overblijven, van een rest, overschot, kliek, *tinggal sisa;* doen —, in dien zin, *mĕnjisakan*. —, nog in leven blijven, *tinggal hidoep, lagi hidoep*. —, overnachten, *bĕrmalam*. —, een jaar, of jaargetijde, *mĕnahoen* (van *tahoen*). —, b.v. van een bijgeloof, eene gewoonte enz., *tĕkat;* nog —, *lagi tĕkat*.

overblijver, overlevende, *jang lagi hidoep*.

overbluffen, in de war brengen, *mĕmbingoengkan;* overbluft, *bingoeng*. —, tot zwijgen brengen, *mĕngatoepkan moeloet* (van *katoep*).

overbodig, meer dan noodig, *lĕbih dari pádjat*. —, te veel, *tĕrlaloe, tĕrlampau*. —, overdadig, van geven of gebruiken, *lemboh*. —, onnoodig, *ta'oesah*. Zie **overdadig**.

overboord, *dalam ajar*. — vallen, *djatoh dalam ajar*. — springen, *tĕrdjoen dalam ajar*.

overborstelen, *mĕnjikat poela* (van *sikat*).

overbraden, *mĕnggoreng poela, m. sakali lagi*.

overbrengen, *mĕmbawa;* van personen en zaken ook *mĕnghantarkan*, d. i. geleiden. Al wat op die wijze overgebracht wordt, *hantaran*. — van een brief of last, ook *mĕnjampaikan* (van *sampai*). — van goederen, b.v. bij een verhuisboedel, *mĕngangkoet*. —, aanbieden van een groet, die men moet —, *mĕngandjoerkan salám*, b.v. *sĕrta Laksamana mĕngandjoerkan salám tadjim datoeh bĕndahara bĕnoea kĕling itoe*, en L. bracht de beleefde groete van den Bendahara van het land Kéling over.

—, verplaatsen, *mĕmindahkan* (van *pindah*). —, vertalen, *mĕnjalin-bĕhasa* (van *salin*), *mĕntĕrdjamahkan*. —, van den tijd, *mĕnghabiskan wĕktoe*; nutteloos — van den tijd, *mĕnghilangkan wĕktoe*; ergens een jaar of jaargetijde —, *mĕnahoen* (van *tahoen*), b.v. hij bracht daar twee moessons over, *ija mĕnahoen disana doewa moesim angin*. —, klikken, zie ald. —, lijden, doorstaan, *mĕndĕrita*. —, over een water, naar den overkant brengen, *mĕnjabĕrangkan*.

overbrenger, *pĕmbawa, pĕnghantar*. — van eene hoeveelheid goederen, *pĕngangkoet*. —, vertaler, *orang jang mĕnjalin-bĕhasa*. —, klikker, zie ald.

overbrenging, *pĕmbawaän, pĕnghantaran, pĕngangkoetan, pĕnjalinan-bĕhasa*. Zie het onderscheid bij het vorige woord.

overbruggen, *mĕmboeboeh djĕmbatan, m. titian*.

overbuigen, overhellen, onz. *tjĕndĕroeng*; bedr. *mĕntjĕndĕroengkan*. Ook fig. van het hart. — van takken door zwaarte van bloemen of vruchten, *mĕloejoet*. Zie **buigen.**

overbuur, *orang sabĕlah, orang sabĕrang*.

overcijferen, *mĕnghitoeng poela, m. sakali lagi*.

overcompleet, *lĕbih, lĕbih dari bilangannja*.

overdaad, *kamewaän*; in — leven, *hidoep dĕngan kamewaän, hidoep bĕrlĕbih-lĕbihan*.

overdadig, *mewa, dĕngan kamewaän, bĕrlĕbih-lĕbihan, tĕrlampau*. —, overbodig, van geven of gebruiken, *lemboh*.

overdeelen, *mĕmbĕhagi-bĕhagi poela, m. sakali lagi*.

overdek, van een vaartuig, *tingkat di-atas*. —, kleed over iemand om te dekken, *sĕlimoet*; over iets, *kaïn toedoeng*.

overdekken, *sĕpĕrai jang di-atas, gĕbar jang di-atas*.

overdekken, *mĕnoetoepi, mĕnoedoengi*. —, met een doek, van een persoon, *mĕnjĕlimoeti, mĕngĕloeboengi* (van *kĕloeboeng*), van zaken zie bij **dekkleed;** in menigte —, zie bij **bedekken.** —, een vaartuig van een dek voorzien, *mĕmboeboeh tingkat*; een huis van een dak voorzien, *mĕmboeboeh atap, mĕmboeboeh gĕnteng*. — met een stolp of iets stolpachtigs, zooals dieren onder een mand enz., *mĕnjĕrĕkoep* (van *sĕrĕkoep*). —, beschermend, *mĕlindoeng*; met bep. obj. *mĕlindoengkan*. —, bedelven, met aarde of de golven, *mĕnimboes*; door de golven overdekt, *ditimboes ombak*. —, overstroomen, overstelpen, *mĕlipoeti*. — met schaamte, *mĕmbĕri maloe, mĕmpĕrmalockan*; met schaamte overdekt, *kamaloe-maloewan*.

overdekking, *pĕnoetoepan, pĕnoedoegan, pĕlindoengan*. Zie het vorige woord en **dekkleed.**

overdeksel, *toetoep, toedoeng, sĕlimoet, kĕloeboeng, sĕrĕkoep*. Zie **overdekken.**

overdekt, *katoetoepan*.

overdenken, *mĕmikirkan* (van *pikir*), *mĕnimbang-nimbang*; van alle kanten in overweging nemen, *timbang-mĕnimbang*.

overdenking, *pikiran, timbangan*; in — verzonken, *tĕrfĕkoer*.

overdeur, *pintoe sabĕlah, pintoe didĕpan*.

overdoen, van voren af weer —, *mĕmboewat samoela*; nog eens doen, *mĕmboewat sakali lagi*. — van iets tegen den kostenden prijs, *mĕmbĕhagi*; een gedeelte van het eene vat — in het andere, *mĕngagihkan* (van *agih*). —, weer verkoopen, *mĕndjoewal poela*.

overdrachtelijk, figuurlijk, *pakai pĕrĕopamaän, pakai ibarat, dĕngan oepama, dĕngan ibarat*.

overdragen, dragende overbrengen, *mĕmbawa, mĕnghantarkan, mĕmindahkan* (van *pindah*). — op een ander, *mĕnoeroenkan kapada orang lain*. — van een verhuisboedel en dergel., *mĕngangkoet*. — van eene schuldvordering op een schuldeischer van den houder, *mĕnjempoh* (van *sempoh*). Ook endosseeren van een wissel. —, overgeven van eenen post enz., *mĕnjĕrahkan* (van *sĕrah*).

overdreven, *tĕrlaloe amat, bahena, boekan-boekan, lĕbih dari patoet, tĕrlampau sangat, amat sangat*.

overdrijven, naar de overzijde drijven, bedr. *mĕnghalau kasabĕrang*; onz. *hanjoet kasabĕrang*. —, te ver gaan, *mĕlaloĕi, mĕlampauwi*. —, breed uitmeten van een zaak, *mĕngambil pandjang*. — van een bui, onheil enz., *laloe*. —, in woorden, *tĕlandjoer pĕrkataän*.

overdruk, zie **herdruk.**

overdrukken, zie **herdrukken.**

overduivelen, zie **overbluffen.**

overdwars, in de breedte, *lintang*. — en overlangs, *lintang dan boedjoer*. —

liggen, *tĕrlintang.* — leggen, *mĕlintang.* — voor iets of iemand liggen, *mĕlintangi.* — aanzien, *mĕngarling dĕngan ekoer mata* (van *karling*).

overdwarsen, dwarsboomen, *mĕlintangi, mĕrintangi.*

overeen, over- of op elkander, *satoe diatas satoe, bĕrtindih-tindih, bĕrlapis-lapis, bĕrsoesoen-soesoen.* Zie de samenstellingen.

overeenbrengen, doen harmonieëren, *mĕmatoetkan* (van *patoet*). —, tot elkander brengen, *mĕnĕmoekan* (van *tĕmoe*). —, tot een brengen, *mĕmpĕrsatoekan.* —, gelijk maken, *mĕnjamakan* (van *sama*).

overeenkomen, eens zijn, *satoedjoe, safakat, sama.* —, afspreken, *bĕrmoeafakat, bĕrdjandji-djandjian.* —, geschikt, gepast zijn, *patoet, kĕna, bĕrpatoetan.* —, partuur zijn, *padan, bĕrpadan;* niet —, geen partuur zijn, *boekan padan,* b.v. *hajam ini boekan padan dĕngan hajam itoe,* deze haan komt met dien niet overeen, is geen partuur; niets of niemand hebben die er mede overeenkomt, *tiada bandingnja, tiada bagainja, tiada taranja;* zijn gedrag komt met zijne woorden overeen, *kalakoeannja satoedjoe dĕngan pĕrkataännja;* niet —, zie ook bij **scheef:** dit papier komt niet overeen, *kartas ini tiada sama;* doen —, ook *mĕnĕmoekan* (van *tĕmoe*), b.v. *mĕndjahit dia dĕngan ditĕmoekan tjorak-tjorak itoe,* hetzelve naaien zoodat de ruiten (of kleuren) —.

overeenkomst, afspraak, *fakat,* Ar. *djandji, akad,* Ar.; schriftelijke —, *soerat pĕrdjandjian.* —, zie ook het voorgaande woord en **overeenstemming.**

overeenkomstig met, *satoedjoe dĕngan.* —, volgens, *satoeroet,* ook *bagai,* b.v. overeenkomstig het gewoonterecht, *bagai hoekoem ădat.*

overeenstemmen, *satoedjoe, bĕrpatoetan;* doen —, *mĕmatoetkan, mĕndjadikan satoedjoe,* ook *bĕrsamaän.* — en verschillen, *bĕrsamaän dan bĕrsalahan.* — van gezang met de muziek, *bĕrpadoe,* doen —, in dien zin, *mĕmadoe.* —, van hetzelfde gevoelen zijn, *sahati, sarasa;* eens van denken, *sama pikiran.*

overeenstemming, verstandhouding, *moewafakat,* Ar. b.v. een blijk van — en wederzijdsche genegenheid, *tanda moewafakat dan bĕrkasih-kasihan.* —, gelijkheid, *pĕrsamaän;* de — der kleuren, *pĕrsamaän wĕrna;* in — zijn met, b.v. van woorden, sieraden, kleeding enz., *bĕrsamboetan,* b.v. *gĕmar dan kasih hatinja mĕlihat moeloet gamboeh katiga bĕrkata-kata bĕrsamboetan dĕngan boedi bĕkasanja,* het was hem aangenaam en een lust om te zien, hoe hetgeen de mond der drie danseressen sprak geheel in — was met hunne beschaafde manieren; de verschillende meeningen door vergelijking tot — brengen, *mĕmadoekan pikiran sahingga mĕndjadi satoe.*

overeergisteren, *tiga hari laloe, soedah tiga hari laloe.*

overeind, *tĕga, bĕrdiri, tĕrdiri;* recht — staan, *bĕrdiri bĕtoel, tĕga bĕrdiri.* — zetten, oprichten, *mĕnĕgakan, mĕndirikan.* — komen, opstaan, *bangkit, bangoen.* — staan van de haren, door vrees, ontzetting of toorn, *sĕram.* — gaan staan, in dien zin, *sĕram, gĕrĕmang, mĕrĕngoeng, mĕramang.*

overeischen, overvragen, *minta harga tĕrlaloe bĕsar.*

overerfelijk, van eene ziekte, besmettelijk, *mĕndjangkit.* —, erfelijk, van ouders op kinderen enz., *baka,* ook —e aard; een —e kwaal, *pĕnjakit baka.*

overerven, zie het voorgaande woord.

overeten, *makan tĕrlaloe banjak.*

overgaaf, *pĕnjĕrahan* (van *sĕrah*), ook *sĕrah;* de overgaaf verhinderen, beletten, *mĕmpĕrtĕgahkan sĕrah.* Zie ook **overhandiging.**

overgaan, van de eene plaats naar de andere verhuizen, *bĕrpindah;* doen —, *mĕmindahkan.* — van deze wereld naar de toekomende, *bĕrpindah daripada doenia ini kapada acherat.* —, overspringen van het een op het andere, b.v. van eene ziekte of de vlammen, *mĕndjangkit.* — tot den vijand, *beloet kapada moesoeh.* — op iemand, komen aan iemand, bij wien het behoort, *poelang,* b.v. de regeering ging over op Sulthan Mahmoed Sjah, *poelanglah karadjaän kapada soeltän Mahmoed Sjah;* doen —, in dien zin, *mĕmoelangkan kapada,* b.v. *sapĕrti oewang-oewang boelan itoe pon kita poelangkan kapadanja,* en zooals de maandgelden, ook die hebben wij op hem doen —.

— tot een godsdienst of eene nationaliteit, *masoek*; b.v. tot den christelijken godsdienst —, *masoek masehi, masoek sĕrani*; tot de Chineesche nationaliteit —, *masoek tjina* enz. —, besluiten tot, *mĕnĕntoekan* (van *tĕntoe*). —, van pijn, ziekte, *hilang, sĕmboeh*. —, ophouden, *bĕrhĕnti*; tot bederf —, *djadi boesoek*. —, veranderen in, *bĕrobah*, b.v. zijne liefde ging over in haat, *kasihnja bĕrobah mĕndjadi bĕntji*. —, gaan over iets, b.v. een brug —, *laloe daripada djĕmbatan*; overgegaan, overgegeven, van eene stad, *diĕrahkan*; plotseling — tot een ander onderwerp van gesprek, *sigĕra mĕngalĕwerkan pĕrkataän lain*.

overgaar, *lĕrlaloe masak*.

overgang, voorbijgang, *laloe, pindah*. —, verandering, *kaöbahan*. — tot een godsdienst of nationaliteit, *masoek*.

overgangstijdperk; iemand in zijn —, *orang tĕngah mĕngobah*.

overgave, zie **overgaaf.** —, aan een vijand, ook *toendoek*; teeken van —, *ülämat toendoek*.

overgegeven, *tĕrsĕrah*; ter hand gesteld, *sampai, disampaikan*.

overgelaten; aan zichzelven —, *dibiarkan*; geheel aan zichzelven —, voor oud vuil daarheen geworpen, *tĕrlantar, kabiaran*.

overgeld, surplus, wat men meer neemt voor onvoorziene uitgaven, *basi*.

overgenoeg, *lĕbih dari tjoekoep*.

overgeven, ter hand stellen, *mĕnjampaikan* (van *sampai*). —, overreiken, *mĕngoendjoek*; aan den Vorst, *mĕmpĕrsĕmbahkan*. —, uitleveren, *mĕnjĕrahkan* (van *sĕrah*). —, laten varen, *mĕmbiarkan*; zich —, onderwerpen, *mĕnjĕrahkan diri, toendoek*; de kameel geeft zichzelven over, *onta mĕnjĕrahkan diri*, Sprw. bet. met hangende pootjes terugkomen. —, braken, *moetah, moentah*; iets —, *moentahkan*; iets — aan iemand, bij wien het behoort, *mĕmoelangkan*, b.v. *dipoelangkan olih bapakoe sĕgala pĕrkakasnja kapadakoe*, en mijn vader gaf mij al zijn gereedschap over; zich — aan zijne driften of lusten, *mĕnoeroet hawa-nafsoenja* (van *toeroet*); zich aan zijne vreugde —, *mĕmbawa kasoekaännja*, ook *mĕmbawa kasoekaän hatinja*; zich geheel aan iemand —, zich geheel aan hem toevertrouwen, *bĕpĕrtarohkan dirinja kapada*.

overgeving, braking, *moentah*.

overgewicht, *lĕbihnja timbangan*. —, doorslag op het wegen, *bakĕ*.

overgieten, zie **gieten.**

overgroeien, van takken, klimplanten enz., *mĕndjoelai*, Mên.

overgrootmoeder, *mojang*; ter onderscheiding van overgrootvader, *mojang pĕrampoewan*; vorstelijke —, *mojangda*.

overgrootvader, *mojang*; ter onderscheiding van overgrootmoeder, *mojang laki-laki*; vorstelijke —, *mojangda*.

overhaal, *pĕnambang*.

overhaalschuit, *sampan pĕnambang, pĕrahoe pĕnjabĕrangan*. Op Java *tambangan*.

overhaalveer, *pangkalan tambang*.

overhaast, *dĕngan goepoeh-goepoeh, gĕsa-gĕsa, bangat-bangat*. — en in wanorde, *gĕroh-gĕrah*, b.v. *djangan anakkoe bĕrgĕroh-gĕrah, sorpaja tĕrlĕpas moerka dan marah*, mijn zoon zij niet — in zijne handelingen, opdat hij aan boosheid en toorn ontkome.

overhaasten, *mĕnggĕsa, mĕmbangatkan amat*; een werk —, *mĕmboeroe pĕkĕrdjaän*.

overhaasting, *goepoeh-goepoeh, goepoeh-gopah*; in —, *dĕngan goepoeh-goepoeh, dĕngan goepoeh-gapah*.

overhalen, distilleeren, *mĕngoekoes* (van *koekoes*). —, uittrekken van welriekende olieen of wateren, *mĕnjoeling*. — van den haan van een geweer, *mĕntjĕkahkan, mĕmĕtik pitjoe sĕnapang* (van *pĕtik*), *mĕrajih*. —; iemand ergens toe —, *mĕmbawa hati orang*. —, tot iets gunstig stemmen, tot iets overreden, *mĕngĕloen* (van *ĕloen*); iemand met een zacht lijntje trachten over te halen, *mĕndjoedjoet-djoedjoet, mĕmboedjoekboedjoek*. — met een vaartuig, *mĕnambang* (van *tambang*); eene vrouw trachten over te halen, b.v. tot een huwelijk, *mĕngoemboek* (van *oemboek*).

overhaler, met een vaartuig, *pĕnambang*.

overhand, overwinning, *kamĕnangan*; de — hebben, *mĕnang, gralib*, Ar. ook van een hartstocht; de — boven elkander trachten te verkrijgen in een woordenwisseling, *bĕratas-atasan*; de — krijgen, steeds toenemen, *makin bĕrtambah-tambah*.

overhandigen, *mĕnjampaikan katangan, mĕngoendjoek katangan*.

overhands, zie bij **naaien.**

overhangen, overhellen, *tjenděroeng;* buigen van takken, *mělěntoer;* op zij —, *singit.* —, op het vuur zetten, *mendjerang.* Zie **overhellen.**

overhebben, *lěbih dari tjoekoep, ada lebihnja;* voor een ander wat —, *soeka memběri kapada orang, soeka mènoeloeng orang* (van *toeloeng*).

overheen, *laloe dari atas.* —gaan, *mělaloei.* — stappen, *mělangkahkan;* fig. niet van belang rekenen, *tiada mengendahkan, tiada membilangkan.* — vloeien, zie **overvloeien.** — zetten, het hart over alle zorgen heenzetten, *měloetjoetkan hati daripada ségala kaběratan.* —, bovendien, *lěbih dari itoe.*

overheer, de Vorst, *jangdipertoewan, jamtoewan.* —, heer, meester, *toewan, penghoeloe.*

overheeren, regeeren, *měmérentahkan* (van *pérentah*), *mengampoe.* —, veroveren, overweldigen, *mengalahkan.* —, onderwerpen, *ménoendoekkan* (van *toendoek*), *ménaloekkan* (van *tálok*, Ar.), *ménbawahkan.*

overheerlijk, schoon, *amat endah-endah, endah-endah sakali;* van een landschap enz., *amat pérmai.* —, van smaak, *amat lédzat tjita rasanja, amat sédap rasanja, lerlaloe s. v.*

overheerschen, *měmérentahkan, mengampoe.* —, beheerschen, zie ald.

overheerscher, *jangdipertoewan, jamtoewan.*

overheet, *lerlaloe panas.*

overheid, *ségala orang bésar;* de stedelijke —, *pémérentahan négari, toewatoewa négari, ségala penghoeloe négari.*

overheidsambt, *djabatan pénghoeloe négari.*

overheidspersoon, *orang bésar, penghoeloe négari.*

overhellen, *tjenděroeng* (ook fig. van het gemoed), *miring.* —, scheef, niet in evenwicht, *imbal.* — naar één zijde, *sérendeng.* —, afwijken uit den loodrechten stand, van huizen, muren, schepen enz., *singit;* ook fig. van het gemoed; een vaartuig aan lij doen —, *mendjerba.*

overhelling, *tjenděroeng, singit.* Zie het vorige woord; sterke — des harten, *toenggang hati.*

overhemd, *kamedja loewar.*

overhoop, van den boel, b.v. in een vertrek, *katjau-belau.* —, van eene stad, een huishouden, een leger enz., *poraḳ-pariḳ, poraḳ-péranda,* letterl. op verschillende wijze verward door elkander, b.v. *ménadjadi poraḳ-pariḳ négari,* de stad raakte —, in verwarring; *poraḳ-pariḳ roemah tangga,* het huishouden lag —; *ladangnja sérta isinja habis poraḳ-pariḳ sakali,* zijn akker met al wat er op stond lag geheel —; *ségala bala tantara habis poraḳ-péranda kasana kamari,* het geheele leger raakte — en vluchtte ginds en her. — liggen, gebrouilleerd zijn, *béralangan,* b.v. *apa soedahnja kita béralangan dengan sijam ini,* wat zal er het einde van zijn, als wij met Sijam — liggen? voortdurend met elkander — liggen, d. i. fig. *saṗérti tandoeḳ diběrkas,* als horens tot bundels gebonden.

overhoopgooien, zie het volg. woord.

overhoophalen, den boel het onderste boven halen, *ménbongkar, ménjélongkar* (van *sélongkar*); met verscheidenheid *ménbongkar-bangkir.* Dit laatste ook van allerlei vroegere voorvallen ophalen, oude koeien uit de sloot halen. Verder *ménagatjau-belaukan, méndjadikan poraḳ-pariḳ, méndjadikan poraḳ-péranda.*

overhoopliggen, in onmin leven, *bérsélisihan, bértjidéra, bérséléroe.* — van voorwerpen, zie **overhoop.**

overhooren, luisteren naar, *ménděngarkan.*

overhouden, dat op den persoon slaat, wordt in het Maleisch teruggegeven met woorden, die overblijven van de zaak beteekenen. b.v. *ada lébih, sisanja, lagi tinggal.* —, bewaren, ophergen, *ménjimpan* (van *simpan*), *ménaroh* (van *taroh*).

overig, *lébih, lagi tinggal, sisa.* Zie **over;** de overige dertig duizend dinariën, *jang tiga laksa dinar lagi;* het —e geld, *oewang jang lébih itoe, lébihnja oewang itoe;* het —e van het eten, *sisa makanan;* de — e tien gulden, *sapoeloeh roepiah jang lagi tinggal itoe.*

overigens, *lain daripada itoe* (of *ini*). —, intusschen, *dalam pada itoepon.*

overijld, *bangat, lérlaloe goepoeh-goepoeh, lerlaloe gésa-gésa, bangat-bangat.*

overijlen: zich —, te veel haast maken, *lérlaloe goepoeh-goepoeh.*

overijling, *goepoeh-goepoeh;* met —, *dengan goepoeh-goepoeh.*

overijverig, *lérlaloe radjin.*

overjaard, zie **verjaard.**

overjarig, *lèbih dari satoe tahoen.*

overjas, *badjoe loewar.*

overkant, *sabèlah, tèntangan.* — van een water, *sabèrang;* naar den — gaan, *mènjabèrang;* naar den — eener rivier gaan, eene rivier oversteken, *mènjabèrang soengai.*

overkijken, in de rondte, *mèlihat koeliling.*

overklauteren, *mènaïki.* Zie **overklimmen.**

overkleed, *badjoe loewar;* priesterlijk —, *djoebbah,* Ar.

overkleeden, zie **bekleeden.**

overklimmen, *mènaïki.* — door middel van iets, waarin op gelijke afstanden pennen geslagen zijn, *mènjigai* (van *sigai*).

overkoken, *lembaḳ.*

overkomen, gebeuren, *djadi, pèristewa,* Skr.; wat is die vrouw —, *apa pèristewanja pèrampoewan itoe;* indien het (of hem of haar) iets overkomt, indien er iets meê gebeurt, *djikalau ada soeatoe pèrinja;* als hem het een of ander overkomt, *djikalau ada apa-apa barang soeatoe ḥâl-aḥoealnja;* mij is een ongeluk —, *sèḥaja kèna tjilaka, sèḥaja dapat tjilaka;* vele rampen zijn hem —, *banjaḳ bela tèlah datang atasnja;* wat is u —, *apa kènamoe.* —, van elders komen, *datang dari.* —, over een water komen, *mènjabèrang;* over iets anders, *mèlaloï.* —, met geld voor den dag komen, *mèngaloewarkan oewang* (van *kaloewar*). —, herstellen van schade, *mèmbaïki roegi.* —, overvallen van een vijand, *mèndatangi.* — worden, *kadatangan.*

overkomst, komst, *datang, kadatangan.*

overkop, *toenggang baliḳ.* Zie **hals.**

overkrijgen, van gasten, *kadatangan djamoe.* — van stortzeeën, *tèrsimbah gèlombang.*

overkropt, vol, *pènoh-sèsaḳ, p. pèpaḳ.* — van werk, *rimbit, timboel tènggèlam dalam pèkèrdjaän.*

overkruipen, van kruip- of klimplanten, lange takken enz., *mèndjoelai,* Mèn.

overladen: de lading uit een vaartuig, *mèmoenggah* (van *poenggah*). — van het eene vaar- of voertuig in het andere, *mèmindahkan moewatan* (van *pindah*). —, te zwaar laden, *mèmoewatkan tèrlaloe banjaḳ, mènanggoengkan tèrlaloe bèrat* (van *tanggoeng*). — met werk, *mènanggoengkan tèrlaloe banjaḳ pèkèrdjaän, mèmbèratkan dèngan pèkèrdjaän.* — zijn van werk, bezigheden, van eene menigte zaken of vrouwen en kinderen op reis enz., *rimbit.* — zijn van bezigheden, *timboel-tènggèlam dalam pèkèrdjaän;* iemand met weldaden —, *mèlipoeti dèngan kabaïkan;* van den Vorst, *mèlempahkan karoenia;* zijne maag —, *makan tèrlaloe banjaḳ.*

overland, *darat.* — reizen, *bèrdjalan darat.*

overlang, *soedah lama, soedah bèbèrapa lamanja.*

overlangen, overreiken, *mèngoendjoeḳ.*

overlangs, in de lengte, *boedjoer.* — en overdwars, *lintang boedjoer.*

overlast, al te zware last, *moewatan jang tèrlaloe bèrat.* —, moeite, hindernis, *soesah, oesiḳ, oeniaja;* iemand — aandoen, *mènjoesahkan orang, mèngoesiḳ orang.*

overlaten, laten overblijven, een rest of kliek van iets, *tinggalkan sisa, mènjisakan* (van *sisa,* overschot). — aan iemand, voor rekening laten van iemand, *mèmoelangkan kapada;* laat het aan mij over haar te zoeken, *biarlah atas akoe mèntjahari dia;* overgelaten zijn, in dien zin, *poelang kapada;* alleen —, *mènoemang* (van *toemang,* alleen overgelaten); aan het lot —, zich om iemand niet bekommeren, *mènggèrawat;* het blijft aan den priester overgelaten meer dan veertig aan een vrije te geven, *haroe bagai Imâm mèlèbih daripada èmpat poeloeh pada jang mardaheka.* —, overgeven, *mènjèrahkan* (van *sèrah*). —, laten passeeren, *mèmbèri laloe,* b.v. niemand wordt hier overgelaten, *sa'orang poe tiada dibèri laloe dari sini;* hij liet het voor dien prijs over, *dibèrikannja dèngan sakian harganja.*

overleden, gestorven, *mati, soedah mèninggal;* van Vorsten, *soedah mangkat bèradoe, soedah wafat.* —, wijlen, van Vorsten en aanzienlijke personen, *marhoem,* Ar.

overledene, *orang jang mati, o. j. soedah mèninggal;* van Vorsten, *jang soedah mangkat bèradoe;* de —, wijlen, *marhoem,* Ar.

overleder, *koelit di-atas.*

overleeren, *bèladjar poela, bèroelang-oelang bèladjar.*

overleg, *himmat,* Ar. schrander, —,

tinggi himmat; met — behandelen, zuinig huishouden met, *mènghimmatkan, mènghimmat-himmatkan;* met — schaakspelen, *mèndjalankan tjatoer dengan bèrhimmat;* met —, b.v. iets verdeelen, ook *dèngan kira-kira dan ḡèdarkan;* in — treden of zijn, *bèrpadoe-padan;* zonder —, *tiada bèrkèloeloe.* —, beraadslaging, *bitjara, moesjáwarat.* —, overweging, *timbangan.*

overleggen, met overleg behandelen, zie het vorige woord; het voor en tegen wikken en wegen, *mènimbang-nimbang* (van *timbang*), *bèrpadoe-padan.* —, beraadslagen, *bèrbitjara, bèrmoesjáwarat;* met anderen —, overwegen, *bèroeëra-oera, mèngoera-oera.* Zie het volgende woord. —, het gebeurlijke bespreken, *bèrandai-andai,* b.v. *bèrandai-andailah sa'orang dèngan sa'orang,* zij overlegden met elkander (namelijk wat er wel gebeuren kon). —, naar de andere zijde leggen, van zeilen of roer, *mèngalih,* b.v. over je zeilen! *alihlah lajar!* —, voorleggen, vertoonen, *mènghadirkan; mènoendjoek* (van *toendjoek*), *mèmpèrlihatkan.* —, besparen, *menjimpan* (van *simpan*), *menaroh* (van *taroh*).

overlegging, overdenking, *kapikiran;* de — en des harten, *sègala kapikiran hati;* met allerlei — en den tijd verspillen of de goede gelegenheid laten voorbijgaan, *bèroera-oera.* Zie het vorige woord.

overleven, langer leven dan, *hidoep lama daripada.*

overlevende, *jang lagi hidoep.*

overleveren, iets overgeven, *mènjèrahkan* (van *serah*). —, ter hand stellen, *menjampaikan* (van *sampai*), *mèngoendjoek katangan;* aan den Vorst, *mèmpersèmbahkan.*

overlevering; de — van Mohammad, *hadits,* Ar. de heilige —, *haditsoe'l-ḳoedoes.* — in het algemeen, hiervoor is geen ander woord dan, *tjèritèra,* verhaal, *riwájat,* Ar. id.

overlezen, *mèmbatja poela;* telkens —, *bèroelang-oelang mèmbatja.*

overlijden, *mati;* van Vorsten en aanzienlijken, *mangkat bèradoe, hilang, wafát,* Ar. Zie **sterven.**

overloop, gang van het vorstelijk huis naar de gehoorzaal, *roeang.* Vandaar dat die gehoorzaal *balairoeang* heet, namelijk een *balai,* die met een *roeang* aan de *astana* verbonden is. —, te groote hoeveelheid, *kalèmpahan;* een — van gal, *kalèmpahan kampèdoe.*

overloopen, tot den vijand, *mèmbèloet.* Ook met den vijand heulen, de partij van den vijand kiezen, b.v. *sébab Ardriang Kok itoe bèloet, diběrinja djalan akan Inggris,* omdat A. K. het met den vijand hield en den Engelschen den toegang verschafte. —, overvlocien, van een vloeistof, *sèbaḳ, lèmbaḳ, lampar;* tot —s toe vol, zie bij **vol.**

overlooper, tot den vijand, *pèmbèloet.*

overluid, van lezen, hardop, *ḳoewatḳoewat.* —, van zingen enz., *dèngan njaring sowarauja.* —, van lachen, schaterend, *gèlaḳ-gèlaḳ.*

overmaat, maat te veel, *oekoeran jang lèbih, takaran jang lèbih,* ook *kalèbihan.* Zie **maat.** —, wat men boven de maat neemt, *basi.* —, al te zeer, *tèrlampau daripada ādat, tèrlaloe sangat.*

overmacht, *koewasa jang tèrlèbih bèsar;* voor de — bukken, *tiwas, kalah.*

overmachtig, *tèrlèbih koewasa.*

overmaken, nog eens maken, *mèmboewat poela, mèmboewat sakali lagi;* van voren aan geheel —, *mèmboewat samoela.* Zie **zenden.**

overmannen, *mènggagahi;* overmand worden, *digagahi.*

overmatig, *lèbih dari oekoeran, lèbih dari djangkanja, tèrlampau daripada ādat, tèrlampau sangat, bahena, tèrlaloe bahena.*

overmeesteren, *mèngalahkan* (van *kalah*). —, cijnsbaar maken, *mènaloḳkan* (van *tāloḳ,* Ar.); zijne driften —, *mènaloḳkan hawa-nafsoenja;* door zijne driften overmeesterd, *dibawa olih hawanafsoenja.* —, door pleging van geweld, *mènggagahi.*

overmeten, nog eens meten, met een lengtemaat, *mèngoekoer sakali lagi;* met een inhoudsmaat, *mènakar sakali lagi* (van *takar*), *mènjoekat poela* (van *soekat*).

overmits, daar, dewijl, *tègal, sèdang.*

overmoed, overmoedig, *tertaloe bèrani.*

overmorgen, *loesa, hari loesa;* over —, de dag na —, *loesanja lagi, toelat.*

overnaaien, nogmaals naaien, *mèndjahit poela;* voor de tweede maal naaien, *mèndjahit pada doewa kalinja.*

overnaaisel, wat nog eens genaaid is, tweemaal genaaid, *djahitan doewa kali.*

overnachten, *bèrmalam;* ook in de

beteekenis van een nacht over blijven staan, *ngisĕp*, Jav.; de plaats waar men overnacht, *pĕrmalaman*; laten —, den nacht over laten staan, b.v. melk enz., *malamkan*. — op het erf, of onder het afdak, bij een vreemde, *doedoek tersaro*.

overnemen, aannemen, *mĕnĕrima* (van *tĕrima*), *mĕnjamboet* (van *samboet*). —, op zich nemen, *mĕnanggoeng* (van *tanggoeng*). — uit een of ander werk, *mĕmoengoet* (van *poengoet*).

overoud, *sangat toewa, tĕrlampau toewa*.

overpeinzen, *mĕmikiri* (van *pikir*). —, overwegen, *mĕnimbang-nimbang* (van *timbang*).

overpeinzing, *kapikiran*; in — verzonken, *tĕrf ĕkoer*, Ar.

overplaatsen, *mĕmindahkan* (van *pindah*).

overplaatsing, *pindahan*.

overplakken, zie **beplakken.**

overplanten, *mĕmindahkan* (van *pindah*). —, van stekken, *mĕnggangsa, mĕnganggoer*. — van de rijst, van het zaaibed op de velden, *mĕngandjak*, Pad. bov. l. goed om overgeplant te worden, *eloĕ di-andjak*.

overreden, *mĕnasihatkan* (van *nasihat*, Ar.); tot iets —, tot iets gunstig stemmen, *mĕngĕloen* (van *ĕloen*).

overredend, van den mond, *moeloet manis*.

overregenen, *mĕnghoedjani*; overregend, *kahoedjanan*.

overreiken, *mĕngoendjoek*; aan den Vorst, *mĕmpĕrsĕmbahkan*; met veel eerbied —, *mĕngoendjoekkan dĕngan sabaik-baik hormat*. — van den beker, *mĕnjoelang*; onder elkander den beker —, *bĕrsoelang-soelangan*.

overrekenen, nog eens rekenen, *mĕnghitoeng poela*. —, uitrekenen, *mĕngira-ngira, mĕnghitoeng*.

overrijden; overreden door een rijtuig, *digelĕk olih kareta*.

overrijp, van vruchten, *magang*. —, goed rijp, zacht van rijpte, *ranoem*.

overroeien, *mĕndajoeng kasabĕrang, mĕngajoeh kasabĕrang* (van *kajoeh*).

overroepen, *mĕnjĕroe kasabĕrang*; roepen om den overhaalschipper, *mĕnjĕroe pĕnambang*.

overrompelen, *mĕnjĕrĕgap* (van *sĕrĕgap*). — van een vijand, in stilte overvallen, *mĕlolŏk*.

overschaduwen, *mĕnaoengi*. —, beschutten, *mĕlindoengkan*.

overschaduwing, *pĕrnaoengan, pĕrlindoengan*.

overschatten, *mĕnilaikan harganja tĕrlaloe bĕsar*.

overschenken, *mĕnoewang daripada soeatoe bĕkas kapada bĕkas jang lain*. —, te vol schenken, *mĕnoewang sampai toempah*.

overschepen, *mĕmindahkan moewatan* (van *pindah*), *mĕmoenggah* (van *poenggah*).

overscheppen, *mĕntjidoek daripada soeatoe bĕkas kapada bĕkas jang lain*.

overschieten, overgeschoten, *tinggal, tĕrtinggal*; er van —, *tinggal sisanja*; doen —, *mĕnjisakan*.

overschot, afval van afgekookte of uitgeperste zaken, *hampas*, b.v. *hampas kopi*, koffiedik; *hampas tĕboe*, uitgeperst suikerriet; *hampas njioer*, uitgeperste kokosnoot enz. Verder nog *tjĕrek*. —, rest van iets, *sisa, tĕbihnja, salĕbihnja*. —, restje, kliekje van iets dat niet geheel opgebruikt is, *sisa*. —, rest na eene aftrekking, *tĕbih*; een — laten, *mĕnjisakan, tinggalkan sisa*. —, na gemaakt gebruik, b.v. — van marktgeld, *rentjeh*.

overschrijden, *mĕlangkahkan*. —, verder gaan dan, te boven gaan, *tĕrlampau daripada*.

overschrijding, *pĕlangkahan*.

overschrijven, *mĕnjalin soerat* (van *salin*).

overschrijving, *salinan soerat*.

overslaan, hetzij opzettelijk, hetzij bij vergissing, b.v. een blad in een boek, *langkau*; telkens een —, om den andere, *bĕrsĕlang-sĕlang*; met verscheidenheid, *bĕrsĕlang-sĕling*; zonder —, in dien zin, geregeld, *tiada bĕrsĕlang*. Ook — van een dag enz. — van de golven op het vaartuig, *simbah gĕlombang*. —, overspringen, van vuur, de vlam, op andere voorwerpen, *mĕndjangkit, mĕndjĕlau, sĕnggau*. —, overgeslagen door den inslag, van een draad van de schering, *soelap*. —, besmettelijk zijn, van eene ziekte, *mĕndjangkit*. —, vergeten, *mĕloepakan*; overgeslagen, in dien zin, *tĕrloepa*. Ook *tĕrlindoeng*, b.v. niemand werd door hem overgeslagen, *sa'orang pon tiada tĕrlindoeng kapadanja*. —, een overslag of berekening maken, *mĕnghitoeng, bĕrkira-kira*.

overslag, berekening, *kira-kira.* —, waardoor de kram voor een hangslot komt, *tjaping.*

overspel, *zina'*, Ar. *moekah, kěndak.* De beide laatste woorden ook voor den persoon, met wie of wien men — bedrijft; *bĕrmoekah* schijnt alleen van een getrouwde vrouw te kunnen worden gebruikt, *bĕrkěndak* en *bĕrzina'* bezigt men zoowel van den man als van de vrouw. — bedrijven, *bĕrboewat zina'*, *bĕrmoekah, bĕrkěndak.*

overspeler, *orang bĕrzina'*, *orang bĕrkěndak.*

overspeelster, *orang bĕrzina'*, *orang bĕrmoekah, orang bĕrkěndak.*

overspreiden, b.v. een kleed ergens over, *měnghamparkan kain di-atas, měnghampari.*

oversprengen, oversprenkelen, *měrĕtjiki bĕrkoeliling, měměrĕtjiki bĕrkoeliling.*

overspringen, springen over iets, *mělompat,* b.v. eene sloot —, *mělompat parit,* een muur —, *mělompat pagar.* —, overslaan van vuur, *sĕnggau, měndjangkit.*

overstaan, blijven staan, *tinggal;* een nacht en dag over blijven staan, *tinggal sahari samalam.*

overstaan, tegenwoordigheid, *hadapan, hádlirat,* Ar. ten — van, *dihadapan, dihádlirat.*

overstag, mar. *beloek* (?) — gnan, *měmbeloek.* — vallen, *dibeloek angin.*

overstappen, *mělangkahkan.*

overstapping, *pělangkah.*

overste, hoofdofficier, *hoeloebalang, pĕhalawan,* Perz. *pĕnglima pĕrang, sardar,* Perz. Voor ons — zegt men meestal *obĕs,* verb. —, hoofd, *pĕnghoeloe, pĕmoentjak,* Sum. eerste overheidspersoon, *datoek pĕmoentjak,* id.

oversteken, naar den overkant gnan, *měnjabĕrang* (van *sabĕrang*); eene rivier —, *měnjabĕrang soengai.* — van eene vlakte, *mělaloei padang.* —, den kortsten weg nemend, *měmintas* (van *pintas*). —, overreiken, *měngoendjoek;* samen —, ruilen, *bĕrtoekar-toekaran.*

oversteken, overvloeien, *mělipoeti;* ook fig. b.v. met weldaden —, *mělipoeti dĕngan kabaikan.* —, met een sterken straal begieten, *měndjĕrami.* Ook gebezigd van — met werpschichten, b.v. *maka olih orang Malaka dilanggarnja sakali, didjĕraminja dĕngan sĕligi,* en door de Malakanen werd op eenmaal een aanval gedaan en zij overstelpten hen met werpschichten; overstelpt van allerhande dingen, zooals van doozen, pakjes, kistjes, koffers enz. van iemand op reis, *rondakrandeh;* overstelpt, overkropt van bezigheden, drukten, *siboek, timboel tĕnggĕlam dalam pĕkĕrdjaan;* overstelpt door droefheid, *kalempahan docka-tjita, disaratkan docka-tjita.*

overstempelen, *měmĕtĕraikan poela.*

overstolpen, met iets hols overdekken, b.v. met een bord of mand, *měnjoengkoep* (van *soengkoep*), *měnjĕrĕkoep* (van *sĕrĕkoep*).

overstorten, van het eene vat in het andere, *měnoewang dalam bĕkas lain* (van *toewang*). —, met geweld zich op of over iets storten, *měnghamboeri.* —, storten van vocht uit iets over den rand daarvan, bedr. *měnoempahkan;* onz. *toempah;* overstort worden b.v. van een kleed enz., in dien zin, *katoempahan.*

overstrooien, *měnghamboeri;* met bloemen —, *měnghamboeri dĕngan boenga.* — met een vocht of fijne zaken, zooals suiker, *měnjirami* (van *siram*).

overstroomen, iets, *mělampar, mělipoeti, měngampoehkan; het land —, měngampoehkan nĕgari;* overstroomd zijn van velden, *ampoeh, kampoehan.* —, onder water zetten, *měngatjap;* overstroomd, *tĕratjap.*

overstrooming, *ajar-bah.* — bij zeer hoogen vloed, *pasang bah* Verder *ampoehan, ajar-sĕbak.* — hebben, onder water staan, *bĕratjap.* Op Java — die van het gebergte komt, *bandjir.*

oversturen, zie **overzenden.**

oversuikeren, met suiker omgeven, *měnjaloet dĕngan goela* (van *saloet*); met suiker bestrooien, *měnjirami dĕngan goela* (van *siram*), *měmboehoeh goela.*

overtallig, *lĕbih daripada bilangan.*

overtappen, *měnjalin* (van *salin*). Zie **tappen.**

overtellen, wederom tellen, *měmbilang poela.*

overtocht, te land, *pĕrdjalanan;* met een vaartuig, *pĕlajaran.*

overtogen, overdekt met, *disaloet dĕngan,* b.v. met goud —, *disaloet dĕngan ĕmas.*

overtollig, te veel, *tĕrlaloe banjaḳ, tĕrlampau banjaḳ.* —, boven het noodige, *tĕbih daripada ḥâdjat.* —, onnut, *tiada bĕrgoena, tiada bĕrfaïdah.*

overtolligheid, *kalempahan, kabanjakan.*

overtreden, *mĕlaloeï.* — van de Vorstelijke bevelen, *mĕlaloeï titah.* Verder nog *mĕlangkah* en op Java *mĕlanggar.* —, over iets heen treden, *mĕlangkahkan.* —, fouten begaan, *bĕrsalah, bĕrboewat salah.* —, zondigen, *bĕrdosa, bĕrboewat dosa.*

overtreder, *orang jang mĕlaloeï, o. j. mĕlangkah, o. j. bĕrsalah, o. j. bĕrdosa.* Zie het vorige woord.

overtreding, misslag, *salah;* allerlei —en, *salah-silah.* Ook *kasalahan.* —, uit vergissing, *tchtilaf,* Ar.

overtreffen, *mĕlĕbehi,* b.v. haar gelaat overtrof dat der dochteren van aanzienlijke Vorsten, *parasnja mĕlĕbehi paras anaḳ ratoe jang agoeng-agoeng.*

overtrek, sloop, enveloppe, zak over iets, *sampoel;* van een — voorzien zijn, *bĕrsampoel, bĕlongsong,* Jav. —, enveloppe, ook *paloet, saloet;* daarvan voorzien zijn, *tĕrpaloet, tĕrsaloet.* —, over den mond van flesch, glas of pot, b.v. een blaas, doek, leder, papier enz., *gĕtang;* met zulk een — sluiten, *mĕnggĕtangi.* —, scheede, koker, *saroeng,* iets daarvan voorzien, daarin steken, *mĕnjaroengkan.*

overtrekken, van een overtrek voorzien, *mĕnjampoel, mĕmaloet, mĕnjaloet, mĕnggĕtangi, mĕnjaroengkan.* Zie het onderscheid bij het vorige woord; met doek overtrekken, zie bij **bekleeden.** —, trekken, reizen over, *mĕlaloeï,* b.v. vele bergen en vlakten —, *mĕlaloeï bĕbĕrapa-bĕrapa goenoeng dan padang;* eene rivier —, *mĕnjabĕrang soengai* (van *sabĕrang);* door wolken overtrokken, b.v. van de maan, *disapoet awan-awan.* Ook door dauw of damp.

overtreksel, *saloetan.* Zie **overtrek.**

overtuigen, van goede zaken, *mĕnasiḥatkan* (van *nasiḥat,* Ar.), *mĕmbĕri nasiḥat.* — van verkeerdheid, bestraffen, *mĕnĕmpĕlaḳ* (van *tĕmpĕlaḳ*); overtuigd worden, in dien zin, *kĕna tĕmpĕlaḳ.*

overtuiging: de vaste —, *sangka jang tĕgoh, jaḳîn,* Ar. b.v. ik heb de vaste —, *jaḳinlah hatikoe;* doch naar mijne vaste — is dat Amir Arab, *tĕtapi pada jaḳinkoe ija-itoelah Amir Arab;* stukken van —, corpus delicti, *tanda biti, tjinna boeĕti,* Skr.

overvaargeld, veergeld, *oewang tambangan.*

overvaart, het overvaren, *pĕnjabĕrangan.* —, passage, *toempangan;* geld voor de overvaart, *oewang toempangan.* —, veer, zie ald. en **overvaren.**

overvallen, *mĕndatangi.* — worden, *kadatangan;* door den vijand — worden, *kadatangan moesoeh;* door ziekte, *kadatangan sakit;* door gasten, *kadatangan djamoe;* door den dag — worden, *kasijangan;* door den nacht — worden, *kamalaman;* door den regen — worden, *kahoedjanan.* —, onvoorziens op het lijf vallen, onverwachts voor elkander staan, van personen of legers, *mĕndjĕrĕmpaḳ.* —, onvoorziens tot iemand komen, op hem toetreden, *mĕnjĕrĕgap* (van *tĕrĕgap*). —, onverwachts tot iemand komen, ook: *mĕnĕrkam;* hem op 't lijf vallen, b.v. vanwaar komt gij, mijn lieve, vader zoo —, *dari mana oegoel jang sjahda, maka mĕnĕrkam kapada ajahanda;* onverhoeds —, ook *mĕnjoboḳ* (van *soboḳ*); door duizeling — worden, *kapĕning-pĕningan;* door stuipen — worden, *katĕrdjoenan sawan;* door eene ziekte —, *katibaän pĕnjakit;* in eens door velen te gelijk — worden, *tĕrsĕrĕmpaḳ,* b.v. *ada djoega barangkali tĕrsĕrĕmpaḳ, tiada sĕmpat disoempit akandia,* soms worden ze ook wel —, zoodat ze den tijd niet hebben hen met blanspijlen te schieten. —, naar den een of anderen kant vallen, zie **vallen.**

overvaren, voor geld van de eene plaats naar de andere, *mĕnambang* (van *tambang*).

oververtellen, *mĕntjĕritĕrakan poela.*

oververven, *mĕntjat poela;* door indompeling, *mĕntjĕloep poela.*

oververzadigd, *djĕmoe, tĕrlaloe kĕnjang.* — van, *djĕmoe akan.* Verder *bĕngkajang.* —, van feestvieren, *djĕnoh.* —, de buik vol van spijs, *sĕnoh.*

overvliegen, overheen vliegen, *tĕrbang mĕlaloeï.* —, van de eene plaats naar de andere, *tĕrbang daripada soeatoe tĕmpat katĕmpat jang laïn.*

overvloed, *kalempahan, kamewaän.* Dit laatste ook in de beteekenis van **overdaad;** in —, *dĕngan lempahnja, dĕ-*

ngan mewa, bĕrkalempahan, dĕngan kamewaän; juist in grooten — afvallen, van vruchten, *tengah djĕrah goegoer;* in — zijn, in — leven, ook *bĕrlebih-lebihan;* een — van woorden, *kabanjakan pĕrkataän;* ten —e, *tambahan poela.* Zie het volgende woord.

overvloedig, *lempah, dĕngan lempahnja, dengan lempahan, mewa, dĕngan kamewaän.* —e spijs, *makanan mewa.* — doen zijn, *mĕlempahkan.* — aanwezig zijn, b.v. van geld of koopwaren enz., *mămoer,* Ar. —, in overvloed voorkomen, b.v. vruchten, visch, koopwaren enz. in den daarvoor bepaalden tijd, ook van ziekten, *djĕrah.* — afvallend, *tengah djĕrah goegoer.* — aankomend van vaartuigen, *perahoe tengah djĕrah datang;* zie ook **pest.** — of in menigte van figuren op een kleed, *djĕrah.* — zijn, iets anders te bovengaan, *mĕlipoeti.* —, van goede werken, *djarijah,* Arab. — glans verspreiden, *mĕlempahkan tjahaja.* — gunst bewijzen, *mĕlempahkan karoenia;* zeer —, ook *sapĕnoehoja,* b.v. *maka kata Laksamana: baïklah, jang kasih bapa hamba itoe sapĕnoehojalah,* en L. sprak: Welaan, de liefde mijns vaders is zeer —.

overvloedigheid = overvloed.

overvloedigĭjk, *dĕngan bĕrkalempahan.*

overvloeien, overloopen van rivieren, meren, slooten en allerhande vaatwerk, dat overvol is, *lembaḳ, lampar, sĕbaḳ.* — van licht, glans, weldaden, gunst, een vocht, *lempah.* —, overstelpen, *mĕlipoeti.* Zie **overstroomen.**

overvoeren, te veel voeren, *mĕmbĕri makan tĕrlaloe banjaḳ.* —, overbrengen, zie ald.

overvol, *tĕrlaloe pĕnoeh.* —, overmatig vol, van vaten, b.v. een bord met rijst (van vaste, niet van vloeistoffen), *tĕraḳ;* overvullen, *mĕneraḳkan.*

overvragen, *minta harga tĕrlaloe bĕsar.*

overvreten, *makan tĕrlaloe banjaḳ.*

overvuld, van den buik, *sĕnoh;* niet —, niet opgestopt van den buik, *lawas.*

overwaaien, *diterbangkan angin, dibawa oleh angin;* hoe is Mijnheer hier komen —, *bajoe mana garangan, toewan, jang datang bĕrpoepoet ini;* letterl. wat voor windvlaag, Mijnheer, is er hier komen waaien.

overwal, *sabĕrang;* naar den — gaan, *mĕnjabĕrang;* naar den — gebannen worden, *dibowang kasabĕrang.*

overwasschen, *mĕmbasoh poela.*

overwegen, overdenken, *timbang;* bij herhaling —, *timbang-mĕnimbang.* Zie ook **overleggen.** —, nog eens wegen, *mĕnimbang poela.*

overweging, overdenking, *timbangan;* het kwam bij hem niet in —, *tiadalah kapadanja timbangan atasnja;* in — nemen, *mĕngambil insaf; mĕnimbang;* b.v. de geschillen in — nemen, *mĕnimbang pĕrbantahan.* —en met anderen, *oera-oera;* den tijd of de gelegenheid met allerlei —en laten voorbijgaan, *bĕroera-oera.*

overwegend, *tĕrlĕbih bĕrat.*

overweldiger, *mĕnggagahi.*

overweldiger, *pĕnggagah, orang jang mĕnggagahi.*

overweldiging, *pĕnggagahan.*

overwelfsel, *tengkoeng, koebbat,* Ar.

overwelven, *mĕlengkoengi.*

overwerk, *basi,* b.v. *sĕbab kalau dĕngan bagitoe kita basi poela,* want als het zoo gaat dan maken wij nog —.

overwerken; zich —, *mĕranggakan diri,* M.

overwicht, doorslag bij het wegen, *baḳi.*

overwinnaar, *orang jang mĕnang;* als — terugkeeren, *kĕmbali dĕngan kamĕnangannja.* In eigennamen komt veel voor, *mansoer,* Ar.

overwinnen, de zege behalen, *mĕnang.* Dit wordt alleen subjectief gebruikt; overwonnen is *alah, kalah, kĕtjoendang;* doen —, *mĕmĕnangkan,* b.v. *ĕrtinja Mansoer Sjah itoe radja jang dimĕnangkan Allah daripada segala sĕtĕroenja,* de beteekenis van Mansoer Sjah is: koning, dien God zijne vijanden doet —. NB. *mĕnang* regeert het Voorz. *daripada;* van een advokaat of redenaar de overwinning op zijne tegenpartij behalen, *mĕngalahkan lidah;* overwinnend, de overhand hebbend, *galib,* Ar.; den vijand —, *mĕngalahkan moesoeh;* zijne hartstochten —, *mĕngalahkan hawa-nafsoenja;* elkander —, het onderspit doen delven, *bĕralah-alahan;* in staat zijn te —, *tĕralahkan.* Zie **winnen.**

overwinning, *kamĕnangan.* In eigennamen en in poëzie, *djaga,* Skr.; de — behalen, *bĕrolih kamĕnangan.* Zie

ook **victorie**; de overwinning behalen op, *mĕnang daripada*. Zie **overwinnen**.

overwinst, *laba jang lĕbih, oentoeng jang lĕbih*.

overwinteren, *mĕnahoen moesim dingin* (van *tahoen*); zij overwinterden tweemaal aldaar, *mareka-itoe mĕnahoen disana doewa moesim dingin*.

overwitten, nog eens witten, *mĕlaboer dĕngan kapoer sakali lagi*.

overwonneling, *orang kalah, orang tiwas*. —, die cijnsbaar is, *orang tĕloḳ*.

overwonnen, ten onder gebracht, *kalah, alah, tiwas, kĕtjoendang*.

overwulven, zie **overwelven**.

overzaaien, bezaaien, *mĕnaboeri* (van *taboer*); overzaaid, *ditaboeri*. —, nogmaals zaaien, *mĕnaboer poela, m. sakali lagi*.

overzeesch, *disabĕrang laoet*; van over de zee, *dari sabĕrang laoet*.

overzeggen, nog eens zeggen, *mĕngatakan poela, mĕngatakan sakali lagi* (van *kata*); telkens —, *bĕroelang-oelang mĕngatakan*. Zie **oververtellen**.

overzeilen, naar den overkant zeilen, *bĕrlajar kasabĕrang*; elkander —, van vaartuigen, *bĕrlanggar-langgaran*.

overzeiling, *pĕlanggaran pĕrahoe* (of *kapal*).

overzenden, zie **zenden**.

overzetboot, *sampan pĕnambang*. Op Java *tambangan*.

overzetten, met een boot, *mĕnambang* (van *tambang*). —, iets of iemand een water —, *mĕnjabĕrangkan* (van *sabĕrang*). —, vertalen, *mĕnjalin bĕhasa* (van *salin*), *mĕmindahkan* (van *pindah*), *mĕntĕrdjĕmahkan* (van *tĕrdjĕmah*, Ar.); in het Maleisch —, *mĕnjalin kapada bĕhasa Mĕlajoe, mĕndjawikan*; uit het Nederduitsch in het Maleisch —, *mĕmindahkan daripada bĕhasa wolanda kapada bĕhasa mĕlajoe*.

overzetter, overhaler, *pĕnambang*. —, vertaler, *pĕnjalin bĕhasa, jang mĕnjalin bĕhasa*.

overzicht; kort — van den inhoud, *ichtisâr*, Ar.

overzien, rondom —, *mĕlihat koeliling*. —, nazien, onderzoeken, *mĕmĕriksaï* (van *pĕriksa*). —, berekenen, *kira-kira*; de gevolgen kunnen niet — worden, *tiada tĕrkira-kirakan apakan djadinja* (of *ākibatnja*).

overzijde, *sabĕrang, sabĕlah*.

overzijdsch, aan de overzijde, *disabĕrang, disabĕlah*. — ten opzichte van elkander, *sabĕrang-mĕnjabĕrang, sabĕlah-mĕnjabĕlah*.

overzijn, zie **overschieten**. —, genezen, *sĕmboch, soedah baïk*. —, over iets heengegaan zijn, *soedah laloe*. —, voorbij, geeindigd, afgeloopen zijn, *soedah*.

overzilveren, *mĕnjaloet dĕngan perak* (van *saloet*); overzilverd, *disaloet dĕngan perak*.

overzolderen, *mĕlantaikan, mĕmboeboeh lantaï*.

overzulks, *dari sĕbab, tĕgal*.

overzwaar, *tĕrlaloe bĕrat*.

overzwemmen, *mĕrĕnangi*.

P.

paadje, voetpat of dijk in de rijstvelden, *kalang, pĕmatang*. —, in de bebouwde kom eener gemeente, *loeroeng*.

paai, oude man, *orang toewa*. Zie bij **oud**.

paaiement, termijn van betaling, *angsoeran*.

paaien, tevredenstellen, *mĕnjĕnangkan* (van *sĕnang*), *mĕmbaïki hati*. —, met mooie woorden of beloften, *mĕmboedjoeḳ*.

paal, pijler, stijl, *tiang*. — in den grond en niet op neuten gezet, *tiang tanam*. —, waarop men iets bouwt, *pantjang*; zulke palen slaan, *mĕmantjang*. — onder een huis, *tonggaḳ*; schuine —, stut, *sokong*; de palen, die in den grond worden geslagen om de grenzen van het te bouwen huis aan te geven, *ramboe*; b.v. *roemah soedah bĕramboe*, het huis is met palen afgebakend. — onder water, *tonggaḳ*. —, grenspaal, *sĕmpadan, tiang batas*. —, grens, *batas, pĕminggir*; paaltje, stank enz. waaraan men dieren vastlegt, *tambang*. —, zie ook **palissade**. — en perk stellen, *mĕnĕgahkan* (van *tĕgah*), *mĕnahani* (van *tahan*); de palen te buiten gaan, *mĕlaloeï batas, m. pĕrhinggaûn*; dat staat als een paal boven water, het is onbetwistbaar, *itoe tiada tĕrbantahkan lagi*.

paal, afstandsmaat op Java en Sumatra, een engelsche mijl, waarvan er drie gaan op een uur gaans, *pal*.

paalbrug, *djĕmbatan jang bĕrtiang*.

paalgeld, ankergeld, *roeba-roeba, beja pĕlaboehan*.

paalhoofd, havenhoofd, *pangkalan.* — voor de veerschuiten, *pangkalan tambang.*

paalsteek, mar. *simpoel toeroes.*

paalvast, *tètap sapèrti tiang*; zie **paal.**

paalwerk, in het algemeen, zoowel van eene vesting als een havenhoofd, *tjerotjok, sampadan*; zie **omheining.**

paalworm, teredo navalis, *kupang*; een grooter soort van —, die door de orang laoet wel gegeten wordt, *tèmbeloek*, b.v. een oud bootje dat door den — is vernield, *sampan boeroek jang dimakan tèmbeloek*; een ander soort van —, *tèmbatar.*

paapje, pop eener kapel, *indoeng koepoe-koepoe.*

paar, tweetal, man en vrouw, mannetje en wijfje, *kèlamin*; bij paren, *bèrkèlamin*; een paar uitmaken, *ada kèlaminnja*, gepaard zijn. —, twee of meer van dunne voorwerpen, zooals pennen, potlooden, pieken enz. ook van personen, *rangkap*; bij paren van twee of drie, *bèrangkap-rangkapan*, b.v. bij paren dansen, *mènari bèrangkap-rangkapan.* —, koppel, *pasang*; bij paren, *bèrpasang-pasang.* Ook gebruikt van dansenden. —, iemand met zijn wederhelft, *djodo.* —, van ringvormige voorwerpen, *rawan*, b.v. een — armbanden, *gèlang sarawan.* — van twee voorwerpen vlak tegen elkander aan zooals huizen, bergen, cierdooiers enz., *bandoeng*, b.v. *bèrboewat balai bèrbandoeng doewa.* —, van twee vlak nevens elkander gelegen platte voorwerpen, die bij elkander behooren, zooals b.v. de beide kuiten van een visch, *kampoeh*, b.v. *tèlor tèroeboek doewa-belas kampoeh*, elftkuit twaalf paar. — in het algemeen, zooals b.v. in: een paar centen, een paar appels enz., *satoe doewa, doewa tiga.* Wordt *sa* gebruikt, dan moet het hulptelwoord ook bij *sa* komen, b.v. *sa'ekoer doewa ekoer tèmboe, sabilah doewa bilah pèdang.* Is er geen hulptelwoord dan herhaalt men het woord, b.v. *saroepijah, doewa roepijah, sahari doewa hari, sa'orang doewa orang*, d. i. een — Gulden, een paar dagen, een paar personen; een paar vaartuigen, *doewa tiga boewah pèrahoe*; ook *barang doewa*; bij paren, twee en twee ook *bèrdoewa-doewa*; een — duiven, *boeroeng mèrpati sapasang*; een — gehuwden, *orang kawin sadjodo.*

paard, *koeda*; wat op een — gelijkt, *koeda-koeda.* — in het klein, *koedaän*; in het klein nagebootste paarden, *koeda-koedaän*; een vurig —, *koeda tizi, koeda sèmbèrani.* — van vuur, *koeda api*; fabelachtig —, *borak*, b.v. *ada jang di-atas borak tèrbang, dan ada jang di-atas garoeda*, er waren er op vliegende, fabelachtige paarden, er waren er ook die op griffoenen zaten; jonge paarden ruwe haren, *anak koeda boelue kasap*, Sprw.; te —, *bèrkoeda, naïk koeda*; te — uitgaan en op eene koe tehuis komen, *pèrgi bèrkoeda, poelang bèrlèmboe*, Sprw.; rij—, *koeda kanaïkan, koeda kandaraän, koeda toenggang*, Jav.; koets- of trek—, *koeda pènghela*; een — berijden, *mènggandarai koeda* (van *kandara*), *mènoenggang koeda* (van *toenggang*); voor — spelen, *mèkoeda.* Ook zich als een — voordoen, de gedaante van een — vertoonen. — onder den man, *koeda kanaïkan, koeda toenggang*; er een — op nahouden, *mènaroh koeda* (van *taroh*).

paard, mar. balk langscheeps tot steun van de deksbalken, *kajoe toendjang.*

paardebloem, e. s. v. plant, daarop veel gelijkende, *tèmpoejoeng*; e. s. v. plant, overeenkomende met onze —, en welks wortel als middel tegen de ingewandswormen wordt gebruikt, *paliman.*

paardeborstel, *sikat koeda.*

paardedek, *sèlèbèrak*, verb.

paardedeken, *sèlimoet koeda.*

paardedrek, *tahi koeda.*

paardekam, *sisir koeda.*

paardekleed, *sèlimoet koeda.*

paardekracht, *goewat koeda.*

paardeleer, *koelit koeda.*

paardengeslacht, *djènis koeda.*

paardenhaar, *boeloe koeda.*

paardenhoef, *koekoe koeda.*

paardenhorzel, zie **paardenvlieg.**

paardenknecht, *gombala koeda, toekang koeda, djoeroek.*

paardenmest, *tahi koeda.*

paardenmangga, e. s. v. **vrucht,** *boewah paoch djanggi.*

paardenmiddel, *obat koeda.*

paardenras, *djènis koeda.*

paardenspel, *pèrmaïnan koeda.*

paardenstal, *kandang koeda, gèdogan*, Jav.

paardenstoeterij, *pèkoedaän*

paardentuig, *pakajan koeda, abah-abahan koeda,* Jav.

paardenvlieg, *pikat;* als een —, die hare oogen verloren heeft, *saperti pikat kahilangan mata,* Sprw.

paardenvoeder, *makanan koeda.*

paardenvolk, *orang bĕrkoeda, orang bĕrkandaraän.*

paardenvracht, *moewatan koeda.*

paardenwed, *tempat mandi koeda.*

paardenwerk, *pĕkĕrdjaän koeda.*

paardepoot, *kaki koeda.*

paardestaart, *ekoer koeda.*

paardestal, *kandang koeda.* —, stal voor een aantal paarden, *pĕkoedaän.*

paardestront, *tahi koeda.*

paardetoom, *kendali koeda.*

paardevleesch, *daging koeda.*

paardezadel, *pĕlana koeda.*

paardezoen, *sepak koeda.*

paardje, *koeda kĕtjil;* paard in het klein, *koedaän.* — spelen, *main koeda-koedaän.*

paardrijden, *naik koeda, mĕngandarai koeda* (van *kandara*).

paardrijder, *orang naik koeda, orang bĕrkoeda, orang jang mĕngandarai koeda.*

paars, de kleur, *wĕrna oengoe, wĕrna paroe-paroe,* letterl. longkleurig.

paarsgewijze, *bĕrkĕlamin, bĕrpasang-pasang, bĕrangkap-rangkap,* enz. Zie **paar.**

paaschavond, *malam fasach.*

paaschbrood, *roti fasach;* ongezuurd, brood, zie bij **brood.**

paaschdag, *hari fasach.*

paaschfeest, *hari raja fasach.*

paaschlam, *anak domba fasach.*

paaschtijd, *masa raja fasach.*

paaschweek, *djoemäat fasach.*

pacha, *pasjah.*

pacht, *pak;* amfioen—, *pak apioen.* —, huur, *sewa.* — van land, *sewa tanah.* —, landrente, *padjak, oewang padjak, sewa, oewang sewa;* zij beweren alleen de wijsheid in — te hebben, *mareka-itoe mĕngakoe dirinja sĕhadja pandai.*

pachtacte, pachtbrief, pachtcedel, *soerat pak, soerat padjak, soerat sewa.*

pachten, *wĕmadjak* (van *padjak*). —, huren, *mĕnjewa* (van *sewa*).

pachter, *toekang pak.* —, huurder, *orang jang mĕnjewa;* de chineesche — eener markt, *poetija,* Chin.

pachtgeld, *oewang pak, oewang padjak, oewang sewa.*

pacificatie, *pĕrdamajan.*

pacificeeren, *mĕndamaikan.*

pad, weg, *djalan;* in een buurt of tusschen woningen, *loeroeng.* Zie **weg;** het gewone —, *djalan pĕrgi datang.* — in de bebouwde kom eener gemeente, *loeroeng;* het — der deugd, *djalan kabadjikan;* op het — zijn, *didjalan, bĕrdjalan;* het rechte —, *djalan jang bĕnar;* zij—, *simpangan, djalan simpangan;* het verkeerde —, *djalan jang salah, djalan sĕsatan.*

padde, *kodok, dongkang,* Bat. *kintal,* Mal.

paddenstoel, *tjendawan.* Zie **schimmel.**

paederastie, *sĕmboerit.* — bedrijven, *mĕnjĕmboerit, bĕrsĕmboerit, bĕrsĕmboeritan.*

paf, het geluid, *lĕtoep, lĕtos.*

paf, oorveeg, *tĕmpeleng.*

paf, opgeblazen van den buik, *kĕmboeng.*

paffig, van het lichaam, zie **pappig.**

pafzak, dikbuik, scheldw. *sipĕroet kĕmboeng.*

pagani, schepriem, *pĕngajoeh* (van *kajoeh*); dubbele —, met een blad aan weerskanten, *bĕlibat, kĕlibat.*

paganiën, *mĕngajoeh;* iets voort —, *mĕngajoehkan.* — met een dubbele pagnai, *mĕngĕlibat.* — van iemand, die op den voorsteven zit, *mĕnjampang* (van *sampang*).

paganier, *orang bĕrkajoeh.*

page, edelknaap van den Vorst, *djoewak;* e. s. v. —, *bidoewanda.* Zij zijn de overbrengers der vorstelijke bevelen en de dragers van de rijksinsigniën. —, hofjonker, ook *moeda pĕrwara.*

pagina, *moeka soerat.*

pagode, hindoe-tempel, *koewil,* Tam. *koena,* Skr.; Chineesche —, *kĕlĕnteng.*

pak, *boengkoes;* groot — of baal, *bandela,* Port.; vierkant — wit garen, *bĕnang poetih sakotak.* —, knot, bestaande uit een aantal strengen, *toekal.* —, stel, *salangkap;* een volledig — kleeren, *salangkap pakajan.* —, riem van papier, zie ald.; een zwaar —, fig. *tanggoengan jang bĕrat.*

pakdoek, *kain pĕmboengkoes.*

pakgaren, *bĕnang kasar.*

pakgeld, *opah mĕmboengkoes.*

pakgoed, *barang-barang boengkoes.*

pakhuis; steenen —, *goedang, gĕdoeng.*

pakhuishuur, *sewa goedang, sewa gĕdoeng.*

pakhuismeester, *djoeroe gĕdoeng, tekoh.*

pakje, *boengkoesan, boengkoes kĕtjil.*

pakkage, *barang-barang kĕmas.*

pakken, tot een pak of pakken maken, *mĕmboengkoes.* —, wikkelen in iets tot een pak, *mĕmboengkoes dĕngan.* —, inpakken, in eene kleine ruimte bij elkander schikken, zijn boeltje —, in kist of koffer —, *bĕrkemas, mĕngĕmaskan.* —, omhelzen, *mĕmeloek* (van *pĕloek*). —, vatten, *mĕnangkap* (van *tangkap*). —, omarmen, *mĕndĕkap.* —, vatten, zich vasthechten in, *makan.* —, grijpen en vasthouden, omknellen, *mĕntjĕngkam;* zich weg—, wegscheren, *njah;* pak je weg, *njahlah ĕngkau;* een dief —, *mĕnangkap pĕntjoeri;* een koffer —, *bĕrkemas-kĕmas pĕti;* iets in een papier —, *mĕmboengkoes dĕngan kartas;* zijne biezen —, *lari bĕrlĕpas diri, lari mĕmbawa diri;* gepakt en gezakt, overladen van allerlei reisbenoodigdheden, *rondah-randah;* goed ingepakte en fijne koopwaren, *dagangan jang kĕmas-kĕmas dan jang haloes-haloes.*

pakkendrager, *orang koeli.*

pakker, maker van pakken, *orang jang mĕmboengkoes;* inpakker, die het goed netjes in eene kleine ruimte pakt, *pĕngĕmas.*

pakket, *boengkoesan, boengkoes kĕtjil.*

paklinnen, *kain pĕmboengkoes.*

pakmand, groote, ruw gevlochten — van bamboe, *kĕrandjang.*

paknaald, *pĕsoemboe.*

pakpapier, *kartas pĕmboengkoes.*

paktouw, *tali pĕngikat boengkoes.*

pal, pen om het zwaaien van spil of rad te beletten, *lidah roda, lidah djantĕra.*

pal, onbeweeglijk, *tĕtap.* — staan, *bĕrdiri tĕtap;* iemand — zetten, den mond snoeren, *mĕngatoepkan moeloet* (van *katoep*).

palankijn, draagkoets, *pĕlangki, pĕlangking.* —, e. s. v. rijtuig, *karĕta pĕlangki.*

paleis, *astana, pĕdalaman;* Jav. *dalĕm,* — voor de vrouwen, of dat gedeelte van het —, waar de slaapvertrekken zijn, *maligai.* —, dat gedeelte van eene vorstelijke woning, waar de Vorstelijke familie zelf verblijf houdt, *poeri,* Skr.

palen, grenzen, raken aan, *bĕrdamping dĕngan.*

paling, de visch, *ikan mowa;* e. s. v. eetbare —, *ikan bĕlin, ikan lindoeng,* Bat.; e. s. v. zeer groote —, die zoowel in zoet als zout water voorkomt, *ikan maloeng.* —steken, *mĕnjĕrampang ikan mowa.*

palingsteker, zie **aalgeer.**

palissaden, *tjĕratjak, tjĕrotjok, tĕrangkera,* Port. Zie ook **paal.** — in sterk hellende richting, zooals b.v. om een hertenkamp, *sogang.*

palissadeeren, *mĕmboeboeh tjĕratjak, m. tjĕrotjok.*

palissadeering, *tjĕratjak, tjĕrotjok, sampadan, gĕrogol,* Jav.

palissanderboom, *pohon angsana;* op Java *sana.*

palissanderhout, *kajoe angsana; kajoe sana,* Jav.

paljas, potsenmaker, *alan-alan, pĕlawak, badoet,* Jav.

palm, van de hand, *tapak tangan,* ook *hati tapak tangan;* van de voet, *tapak kaki.* Zie **middelste.** —, de maat met de hand, *djĕngkal;* b.v. twee —, *doewa djĕngkal.*

palm, de boomsoort, daarvoor is geen afzonderlijke naam; wel voor de verschillende soorten van palmen, b.v. kokos—, *pokok njioer;* sagoe—, *pokok roembia;* areka—, *pokok pinang;* de moeras—, *pokok nipah;* de hout—, *pokok niboeng;* eene groote soort daarvan *pokok niboeng iboel, pohon bajas.* Verder *p. lontar, p. chorma* enz.

palmblad, *pĕlĕpah,* b.v. *lĕbih poetjoek, lĕbih pĕlĕpah,* hoe meer uitspruitsels, hoe meer —, Sprw.

palmiet, het hart uit de kroon der palmen, *oemboet.*

palmkool, zie **koolpalm.**

palmolie, hiervoor is geen algemeene benaming; wel voor de bijzondere soorten, b.v. kokospalm-olie, *minjak njioer* enz.

palmriet, rottingriet, *rotan.*

palmsap; ongegist —, *nira,* Skr. gegist —, zie **palmwijn;** het eerste, zoete —, dat getapt wordt, *ajar-madoe.*

palmtak, *pĕlĕpah.*

palmwijn, gegist palmsap, *toewak.*

pan, om in te koken of te braden, *koewali;* braad—, *pĕnggorengan;* groote ijzeren — zonder deksel, zooals die, waarin suiker, gambir en dergel, gekookt worden, *kawah;* e. s. v. koperen —, *gĕringsing;* uit de — in het vuur, *lĕpas dari moeloet harimau djatoh*

kamoeloet boewaja, Sprw.; een ijzeren —, *kantjah*, Mên. — van een geweer, *dapoer-dapoer, soedoe-soedoe, tělingabědil.* — van een silex-geweer, *tjoeping obat.* —, dakpan, *gĕnteng.*

pand, slip, *poentja.* — voor schuld, *gadai*; allerlei —en, *gadajan.* —, onderpand, toevertrouwd pand, *pětarohan* (soms verkort tot *pětaroh*), *aminat*, Ar. *pĕnarohan*; te — geven, *bĕrgadai*; verpanden, *mĕnggadaikan*; een — lossen, *mĕnĕboes gadai* (van *tĕboes*).

pandanus, *pandan, pohon pandan.*

pandbrief, *soerat gadai.*

pandeling, *orang tĕrgadai.* —en, *hoetang-hoetangan*; ook *orang bĕrhoetang.* — die zijn meester moet dienen, *bĕrhoetang mĕngiring.* — die vrijblijft, *bĕrhoetang pĕmbĕlahan.* — worden voor schuld, *bĕrhoetang kapala.*

pandeksel, *toetoep koewali.* — van een geweer, *tela.*

pandgoed, *gadajan, barang gadai.*

pandjeshuis, *pĕgadajan, roemah pĕgadajan.*

pandrecht, *hak gadai.*

paneel, *papan tipis.*

paneelhout, *kajoe papan tipis.*

panlat, *reng, kasau mĕlintang.*

panlikken, op de klap loopen, *mĕngiding*, letterl. er naar uitkijken of men ook iets zal ontvangen.

panlikker, *pĕngiding.*

pannekoek; e. s. v. —, *soerabi.* —, e. s. v. omelet, *dadar.*

pannenbakker, vervaardiger van dakpannen, *toekang gĕnteng.* Zie ook **potentenbakker.**

pannenbakkerij, *pĕgĕntengan, tĕmpat mĕmbakar gĕnteng.*

pannendak, *atap gĕnteng*; van een — voorzien zijn, *bĕratapkan gĕnteng.*

pannendekker, *toekang mĕmasang gĕnteng* (van *pasang*).

pannetje, *koewali kĕtjil*; e. s. v. verglaasd aarden — met ooren en deksel, *oewe*, Chin.

pantalon, lange broek, *tjĕlana pandjang, sĕroewal pandjang.*

panter, *harimau kombang*; *matjan toetoel*, Jav.

pantoffel, *tjĕnela*, Port. een paar —s, *sapasang tjĕnela*; onder de — staan, *dibawah pĕrentah bini.*

pantser, *badjoe bĕsi, badjoe rantai, badjoe zirha*, Perz. — van metalen schubben, *lamina, laminah.* —, borstharnas, *baroet dada*; en tienduizend officieren en helden, die malienkolders en pantsers aanhadden, *dan sapoeloeh ribae hoeloebalang dan pahalawan jang bĕrbadjoe zirha dan bĕrbadjoe rantai.*

pantseren, *mĕngĕnakan badjoe rantai, m. b. zirha*; een schip —, *mĕlapis kapal dĕngan papan bĕsi.*

pantserschip, *kapal pĕrang jang bĕrlapis bĕsi.*

panvisch, visch om te bakken, *ikan bakal goreng*; gebakken visch, *ikan goreng.*

panvlies, *sĕlapoet batoe kapala.*

pap, brij, *boeboer.* — van rijst, *boeboer nasi.* — van meel, *boeboer tĕpoeng.* — van rijst en kokosmelk, *boeboer santan, boeboer Ĭlmak.* — van zwarte kleefrijst, *boeboer bĕkatoel*; dunne — van rijst met specerijen, *boeboer kandji*; eene soort van stijfgekookte —, *boeboer poetĕri bĕrkoebang.* — van sagomeel, *boeboer kĕpoeroen.* — gekookt van vruchten, *Ĭlmpoeĕ.* — van gegiste doerian-vrucht, *tĕmpoejak*; eene soort stijve — van kleefrijst en suiker, *wadjik.* — in de geneesk. *boeboer*; droge —, *toewam.* —, lijm, *pĕrĕkat.*

papachtig, *sapĕrti boeboer.*

papaja, eene welsmakende vrucht, *boewah bĕtik*, waarvan twee soorten, *bĕtik rambai*, die aan lange stengels afhangt, en *bĕtik batang*, die aan korte stelen onder de kruin aan den stam zit. Op Java *pĕpaja.*

papaver, de plant, *pokok apioen.*

papaverbloem, *boenga apioen.*

papaverbol, *boewah apioen.*

papaverzaad, *bidji apioen.*

papegaai, *boeroeng noeri*; eene kleine soort van — of groote parkiet, *boeroeng bajan*; de witte kuif—, *boeroeng kakatoewa*; de groene Niassche —, *boeroeng kekeh.* —, zie ook **parkiet.**

papeganiskooi, *sangkaran boeroeng noeri, koeroengan b. n.*

paperassen, *soerat-soeratan.*

papier, *kartas*, Ar.; zeer dun —, waarvan men vliegers maakt, *kartas ĕmboen*, Mên.; inlandsch — van boombast, ook pakpapier, *dĕloewang, djĕloewang.* —en, geschriften, *soerat-soerat*, b.v. hij nam al zijne —en mee, *dibawanja akan sĕgala soerat-soeratnja sĕrtanja*; een boek —, 24 vel, *kartas sakoeras*; ook

gebruikt voor katern; een riem —, *ḳarṭas sakodi*; vloei—, *ḳarṭas pĕnĕtap*, *ḳ. pĕnjĕrap*; post—, *ḳarṭas soerat kiriman*, *ḳ. pos*; bord—, *ḳarṭas djilid*; druk—, *ḳarṭas tjap*; kaart—, *ḳarṭas kĕrto*; schrijf—, *ḳarṭas soerat*; teeken—, *ḳarṭas toelis*, *ḳ. gambar*; kas—, *ḳarṭas alas*, *ḳ. almari*; stroo—, *ḳarṭas mĕrang*; pak—, *ḳarṭas pĕmboengkoes*, *dĕloewang*; geldswaardig —, *oewang ḳarṭas*. —, krant, *soerat chabar*, *soerat lelang*.

papierachtig, *sopĕrti ḳarṭas*.

papierbederver, papierbekladder, slechte schrijver, *orang jang mĕnjoerat tjakar-hajam*.

papierbloem, *boeroga ḳarṭas*.

papieren, *ḳarṭas*, *daripada ḳarṭas*. — geld, *oewang ḳarṭas*. — huisjes, zooals de Chineezen voor hunne afgestorvenen verbranden, *roemah-roemahan ḳarṭas*.

papierdrukker, presse-papier, *pĕnindih soerat*, *pĕnindih ḳarṭas*.

papierknipsel, *goentingan ḳarṭas*.

papiermaker, *orang jang mĕmboewat ḳarṭas*.

papiersnippers, *pĕrṭja-pĕrṭja ḳarṭas*.

papiertje, *ḳarṭas sapotong ḳĕtjil*, *ḳ. sakĕrat*.

papkind, *anaḳ jang makan boeboer sĕhadja*, *jang dipĕliharakan dĕngan boeboer*.

paplepel, *soedoḳ boeboer*, *sendoḳ boeboer*, Jav.

papoea, *orang papoewa*.

pappen, met pap behandelen, in de geneesk. *mĕmboeboeri*; met droge pappen behandelen, *mĕnoewam* (van *toewam*).

pappig, *sapĕrti boeboer*. — van vruchten, ook van het lichaam, *bonjor*. —, tot verrotting overgaand, b.v. van vruchten en spijzen, *lodoḳ*, *lodoh*.

papsel, lijm, *pĕrĕkat*. —, dunne, waterachtige pap, *kandji*.

paraat, dadelijk, *sabĕntar djoega*. —e executie, *diboenoeh sabĕntar djoega*.

parabel, gelijkenis, *oepama*, *oempama*, Skr. *ibarat*, Ar. *pasĕmon*, Jav. —, raadsel, zie ald.

parade, mil. *golodaloe bĕrbaris bĕsar*. —, plechtige vertooning, *oepaljara*, Skr.

paradekleed, *pakajan oepatjara*, *pakajan kabĕsaran*.

paradijs; het —, *firdaus*, Ar. *sorga* (Skr. *swarga*). —, lusthof, *djannat*, Ar. — der lusten, *taman kaḍsjiḳ-ḍsjikan*.

paradijsvijg, de plant, *pokoḳ pisang*; de vrucht, *boewah pisang*.

paradijsvogel, *boeroeng dewata*, *onggas angkasa*, *boeroeng sĕpah radja*, *boeroeng tjĕndĕra-wasih*.

paragraaf, *faṣal*, Ar.

paraplu, *pajoeng*.

parasiet, c. s. v. plant, *simbar*.

parasol, *pajoeng*.

pardel, zie **panter.**

pardon, *ampon*, *maaf*, Ar.

pardonneeren, *mĕngampoeni*, *mĕmaafkan*.

pareeren, van een wapenstoot, *mĕnjalahkan tikam* (van *salah*). —, door uit te wijken, *mĕnjilat* (van *silat*). —, van pijlschoten, onheil enz., *mĕnangkiskan* (van *tangkis*).

pareerstang aan een wapen, *palang tangan*, *gandja*. — van een sabel, *sangga pĕdang*.

parel, *moetiara*, *moetia*, Skr. *moetoe*. Zij worden getee l bij *boetir* en *bidji*, b.v. drie parelen, *moetiara tiga boetir* (of *bidji*); een snoer —en, *moetiara sa'oetas*; met snoeren of franjes van parelen, *bĕroembaikan moetiara*..

parelduiker, *pĕnjĕlam moetiara*.

parelen, kleine luchtblaasjes opwerken, zooals b.v. water, dat aan de kook is, *mĕreneh*. — van het zweet, *bĕrmaniḳ-maniḳ*, b.v. *hingga pĕlochnja pon bĕrmaniḳ-maniḳ didahinja*, zoodat hem zelfs het zweet op het voorhoofd parelde.

parelmoer, *indoeng moetiara*, *koelit moetiara*, *gewang*.

parelmoeren, *indoeng moetiara*, *gewang*, *daripada indoeng moetiara*, *daripada gewang*.

parelmoerschelp, *sipoet gewang*, *kejoeng*, But.; c. s. v. —, een voet lang en een hand breed, zeer gezocht voor de Europeesche markt, *rĕlai*, *koelai*; c. s. v. tweeschalige, platte —, die geheel uit parelmoer bestaat, *sinting*.

pareloester, *lokan moetiara*, *sipoet gewang*; c. groote s. v. —, *roengkas*.

parelsnoer, collier van parelen, *kaloeng moetiara*.

parelvisscher, *pĕnjĕlam moetiara*.

parelvisscherij, *pĕnjĕlaman moetiara*.

paren, tot een paar maken, *mĕndjodokan*; gepaard zijn, in dien zin, *bĕrdjodo*. —, wettig huwen, *kawin*, Perz. *nikaḥ*, Ar. —, coïre, *ajoeḳ*, *antjoeḳ*, *ampoet*, *bĕrbĕkaḥ*. —, doen vergezeld gaan, *mĕmpĕsĕrtakan*, ook *mĕnghoeboengi*.

parenthese, *kandang*.

parfum, *rakśi;* welriekende olie, *minjak rakśi.*

parfumeeren, *mĕrakśi.*

parfumerie, *pĕrakśi.*

parfumeur, *pĕrakśi.*

park, afgesloten ruimte, *kalengkong, kandang;* geschut—, artillerie—, *kalengkong mariam, kandang mariam.*

parkiet, *boeroeng kasloeri;* e. s. v. grooten —, *boeroeng bajan;* e. s. v. kleinen, groenen —, *sĕrindit, sĕlĕndit, betet,* Jav.; e. s. v. — tusschen bajan en sĕrindit in, *pialing.*

parlementair, onderhandelaar over den vrede, *pĕnjorong damai.*

part, deel, *bĕhagian.* Zie **deel;** voor mijn —, wat mij betreft, *akau dakoe;* voor mijn deel of aandeel zie ald.

part, listige trek, *tipoe, daja, makr,* Ar.; iemand —en spelen, *mĕnipoe orang, mĕmpĕrdajakan orang.*

part, afdeeling van sommige vruchten, wier vleesch in afzonderlijke —en is verdeeld, zooals b.v. sinaasappels, uien en dergel., *pangsa, oelas;* een —je van eene ui, *sa'oelas bawang;* twee —jes van een sinaasappel, *doewa pangsa djĕroek manis.*

particulier, iemand die geen openbaar ambt bekleedt, *orang bĕrsĕhadja, partikĕlir,* b.v. *anak toewan jang bĕrsĕhadja,* uwe kinderen die — zijn, die ambteloos zijn.

particulier, wonderlijk, vreemd, *adjaïb,* Ar. *aneh,* Jav.

partij, in eenigen strijd, *lawan;* als — in een strijd optreden, *mĕndjadi lawan, mĕlawan,* b.v. *laloe ija mĕnjaboeng poela, dilawannja orang mĕnjaboeng,* vervolgens liet hij weder hanen vechten en stelde zich — van de hanenvechters. —, vereeniging van een aantal menschen tegenover elkander, *koboḳ.* — bij spelen, die door twee gelijke partijen gespeeld worden, *goe.* —, aanhang, *kawan, oemmat,* Ar. b.v. de — der zeeroovers, *kawan orang pĕrompaḳ;* de priester—, *oemmat imâm.* —, vereeniging van leden, genootschap, *pĕrsakoetoewan, kongsi,* Chin. —, vereeniging van naar één doel strevenden, *safaḳat.* —, gezelschap, *pĕrhimponan.* —, gevolg van een hoofd, *sĕgala orang pĕngiring.* —, zijde, kant, *sabĕlah, pehaḳ;* de beide partijen, *kadoewa pehaḳ;* eene — kiezen, *mĕnoeroet sabĕlah, mĕnoeroet pehaḳ* (van *toeroet*). —, feest, *karamajan, kĕrdja;* eene — geven, *bĕkĕdja;* eene goede — doen, rijk trouwen, *kawin dĕngan orang kaja, bĕristĕrikan orang kaja, bĕrsoeamikan orang kaja.* —, een keer spelen, *sakali bĕrmain.* —, hoeveelheid, *kabanjakan;* eene — menschen, *soeatoe kabanjak'an orang;* gedeelte, *bĕhagian;* eene — koffie, *soeatoe bĕhagian kahwa* (of *kopi*). — van een muziekstuk, *lagoe, ragam.* —, nut, voordeel, *goena.* — van iets trekken, *mĕmpĕrgoenakan;* hij trekt — van zijn geld, *dipĕrgoenakannja oewangnja;* ik ben van de —, ik doe mede, *akoe sĕrtalah;* eene jacht—, *ramai orang bĕrboeroe.*

partijganger, volgeling, *pĕngikoet, pĕngiring.* —, aanhanger, *kawan, orang jang safakat.* —, aanvoerder, *pĕngandjoer.*

partijhoofd, *pĕngandjoer orang jang safakat.*

partijschap, verdeeldheid, *pĕrtjidĕraän.*

partuur, in een strijd, *padan, sama padan;* b.v. *hajam ini boekan padan dĕngan hajam itoe,* deze haan is geen — voor dien; beproeven of ze elkanders — zijn, *bĕrpadan,* b.v. *bĕrpadan hajam,* hanen met elkander meten vóór den strijd. — stellen, ordenen, regelen van een wedstrijd of spel, *mĕmadan.*

pas, schrede, *langkah;* een — doen, *bĕrlangkah;* een schuinsche — bij het schermen, *langkah seroeng;* de passen bij het schermen, of bij het vechten met de kris, doen, *mĕlelakan langkah;* zekere — bij het schermen, *bĕlĕbat;* zwaai— bij het gaan, waarbij de voeten een boog van binnen naar buiten beschrijven, *langkah limbai;* met een ander — houden, in den pas gaan, *mĕngĕnakan langkah;* geen — voorwaarts kunnen doen, *tiada tĕrlangkah;* den — afsnijden, *mĕmoetoeskan djalan* (van *poetoes*). Zie **afsnijden.** —, bergengte, *djoerang.* —, zeeëngte, *sĕlat.* —, paspoort, vrijbrief, *soerat pas.* —, schriftelijke verklaring, *soerat katĕrangan.* —, schriftelijke vergunning, *soerat idzin.*

pas, maal, keer, *kali;* op dit —, *sakali ini.* —, betamelijk, *patoet;* dit geeft geen —, *tiada patoet ini;* op zijn —, juist genoeg, *sĕdang, tjoekoep, bĕtoel, tiada lebih tiada koerang;* van —,

behoorlijk passend, *kĕna bĕtoel.* —, eerst, *bĕharoe; zooeven —, bĕharoe tadi;* voor 't eerst, *djolong;* juist van —, nog juist ter rechter tijd, *sĕnjampang.* Zie **juist**

pascha, *fasah,* Ar.

pasgang, telgang van een paard, *ligas.*

pasgeboren, *bĕharoe djadi.*

pasgeld, kleingeld, *oewang pĕtjah, oewang bĕlandja.*

pasklaar, *sadia akan ditjoba, s. a. dipasang, s. a. dikĕnakan.* — maken van het houten geraamte van een nieuw huis, *mĕnggĕram;* de — gemaakte houtwerken, *gĕraman.*

paskwil, *sindiran, soerat sindiran.*

paskwilmaker, *pĕngarang soerat sindiran.*

paslijn, timmermans meetsnoer, *bĕnang arang.*

paslood, timmermans —. *tali sipat.*

pasmunt, zie **pasgeld.**

paspoort, zie **pas.** —, bewijs van ontslag, *soerat lĕpas.*

passaatwind, *angin moesim.*

passage, *djalan laloe-lalang, djalan pĕrgi-datang;* veel —, veel komende en gaande menschen, *banjak orang pĕrgi-datang, b. o. laloe-lalang.* —, plaats in een boek enz., *tĕmpat.* —, op een vaartuig, *toempangan.*

passagegeld, *bajaran toempangan.* — voor een hut aanboord, *harga pelak.*

passagier, *orang mĕnoempang.* — op een handelsvaartuig, die aandeel in de lading heeft, *orang kiwi.* — aanboord van een inlandsch vaartuig, die voor de kosten der passage werk aanboord verricht, *sawi, sĕnawi.*

passagieren, mar. voor zijn genoegen naar den wal gaan, *pĕrgi kapĕsisir,* waaruit die zeeterm is ontstaan.

passagiersgoed, *barang-barang orang mĕnoempang.*

passeeren, voorbijgaan, *bĕrdjalan laloe.* —, overvaren, *mĕnjabĕrang.* — van den tijd, *mĕnghabiskan wĕktoe.* —, iemand of iets voorbijgaan, overgaan, overslaan, *mĕlaloei.* —, opmaken van een akte, *mĕmboewat soerat, mĕngarang soerat.* —, gebeuren, voorvallen, *djadi, pĕristewa.*

passelijk, redelijk, tamelijk, *sĕdang, sĕdĕrhana.*

passement, *seroen, patam, pasĕmen;* met — van gouddraad, *bĕrseroen bĕnang ĕmas.*

passen, zien of iets past, door de voorwerpen tegen elkander te houden, *mĕmadoe,* b.v. *dipadoe dĕngoeloe, bĕharoe dikĕnakan,* eerst gepast en dan er pas aangezet. —, meten, *mĕngookoer.* —, beproeven, aanpassen, *tjoba;* schoenen —, *mĕntjoba sĕpatoe.* —, van pas zijn, zitten of staan, *kĕna bĕtoel, kĕna bĕvar;* juist op iets —, van twee dingen, die op elkander gelegd worden, b.v. een deksel op een doos, het eene vel papier op het andere, ook van een spijker in een gat enz., *soewai.* —, er in kunnen gaan, *bolsh masoek.* —, voegen, betamen, geschikt zijn voor, *padan, patoet, lăik,* Ar.; niet weten wat hem past of voegt, *tiada tahoe akan kĕdarnja.* —, voltallig zijn, *gĕnap;* voltallig maken, *mĕnggĕnapi, mĕnggĕnapkan;* net gepast, *bĕtoel, gĕnap;* niet —, niet overeenkomen, *timpang,* d. i. mank; zoo zijn, *bĕrtimpang,* b.v. die man past, naar het schijnt, niet bij die vrouw, *bĕrtimpanganlah roepanja laki-laki dĕngan pĕrampoewan itoe;* niet meer —, b.v. een kram in het oog, een been in het gewricht, een scharnier enz., *kehel;* volmaakt bij elkander —, van twee gelieven, *soewhoel mĕndapat toetoepnja,* d. i. het mandje krijgt zijn deksel, Sprw. — op, waken, *djaga, mĕndjaga, mĕmĕliharakan* (van *pĕlihara*), b.v. op het roer —, *mĕndjaga kĕmoedi;* op zijne tong —, zijne tong in toom houden, *mĕmĕliharakan lidahnja;* op zijn tijd —, *mĕmbĕtakan wĕktoe;* op zijn goed —, daarvoor de behoorlijke zorg hebben, *tjĕrĕmat.* —, hedanken, *ta'soeka, ta'hendak.*

passend, voegzaam, in stoffelijken, plaatselijken en zedelijken zin, *patoet, lăik,* Ar. — maken voor, *mĕmatoetkan dĕngan.* —, kunnen gebruikt worden voor, *tĕrpakai kapada;* voor elkander —, een span of paar uitmakend, *babat.* —, voegzaam, partuur, *padan.* —, goed of juist passen aan iets, *kĕna.* —, betamelijk, *sĕmĕnggah.*

passer, *djangka;* met den — meten, *mĕndjangka.*

passie, drift, hartstocht, *nafsoe,* Ar. meerv. *hawa-nafsoe.* —, het lijden van Christus, *sangsara Isa Almasih;* als de vos de — preekt, boer pas op je ganzen, *bĕrpanton hĕlang dĕngan hajam, lambat laoen disambar djoega,* Sprw. daarmede overeenkomende.

passiebloem, c. s. v. —, *boenga belewar.*
passief, schuld, *hoetang.* — en actief, *hoetang dan pihoetang.*
pastei, *djoewadah;* c. s. v. pasteitjes, *epok-epok;* pasteitjes van vleesch, visch of garnalen, *pénaram.*
pastoor, Roomsch geestelijke, *paderi,* Port.
pastorie, *roemah paderi.*
pataat, *oebi.*
paternoster, bidkraus, *tasbih,* Ar.
patient, zieke, *orang sakit.*
patois, *bahasa kaljaukan.*
patriarch, *bapérik,* Ar.
patriciër, *orang bangsawan.*
patrijs, *hajam hoetan.*
patrijspoort, *pintoe mariam, djéndela mariam.*
patroon, beschermer, *pémélihara, pélindoeng.* —, heer, meester, *toewan.* —, voorbeeld, *toeladan.* —, lading voor een geweer, *isi bédil;* scherpe —, *isi bédil jang bérpeloeroe.*
patroontasch, *karpai, karpai obat bedil.*
patrouille, *kawal sambang, patrol.*
patrouilleeren, *bérkawal sambang.*
pauk, keteltrom, *gendang.* —, die met twee stokjes geslagen wordt, *nakara.*
pauken, *mémaloe gendang* (van *paloe*).
paukengeschal, *boenji gendang.*
paus, *papa.*
pauw, *boeroeng méraḳ.* In gedichten *nilakandi* verb. van *nilakanta,* blauwhals, Skr.; een pronkende —, *méraḳ méngigal;* een kunstig nagemaakte —, *méraḳ hiḳmat.*
pauwin, *méraḳ bétina.*
pauze, *bérhéntian.*
paviljoen, zomerhuisje, *balai pérangin-an, angloeng,* Chin. ook *nangloeng.*
pedestal, *tambaḳ.*
pees, *oerat kéntjang, oerat bésar.* — tusschen duim en wijsvinger, *daging béras békal.* — van een boog, *tali boesoer.*
peeshuppelen, *géraḳ oerat.*
peesknoop, groote, *boenga barah;* kleine, *kélénya.*
peesvlies, *koelit oerat bésar.*
peilen, dieplooden, *méndoega, mémboewang péroem,* Mal. *ménduega* wordt ook gebruikt van het — eener wond of van het gemoed.
peiler, de man, die aan boord met het dieplooden belast is, *péndoega.*
peiling, *péndoegaän.*
peillood, dieplood, *batoe doega, péroem.*
peilstok, *batang kajoe péndoega.*
peinzen, *mémikir-mikir* (van *pikir*), *bérmenoeng-ménoeng, bérangka-angkaän;* in gepeins verzonken, *térménoeng-ménoeng, térfockoer,* Ar.; peinzen op, *mémikirkan atas.*
peinzend, zie het vorige woord.
pek; c. s. v. —, *gala-gala;* die met — omgaat, wordt er meê besmet, *bérmaïn ajar, basah; bérmain pisau, loeka,* Sprw.
pekel, *ajar-garam.* In samenstellingen, *asin,* b.v. —vleesch, *daging asin;* in de — leggen, *méngasinkan;* vruchten in —, *djéroeḳ;* vruchten in — leggen, *méndjéroeḳ.*
pekelen, inzouten, *méngasinkan;* tot pekel worden, *djadi ajar-garam.*
pekelvleesch, *daging asin;* ook *pékasam.*
pekken, *mémboeboeh gala-gala, ménjapoeran gala-gala* (van *japoe*).
pelgrim, bedevaartganger naar Mekka, *ḥádji,* Ar. naar eene andere heilige plaats, *orang sáïr,* Ar.
pelgrimage, naar Mekka, *ḥadj,* Ar. Zie ook **bedevaart;** de eenzame — naar Mekka, *tadjrid,* Ar. — naar eene andere heilige plaats, *sijarat,* Ar.
pelgrimsgewaad, van de bedevaartgangers naar Mekka, *raḥim,* Ar. *aḥrám,* Ar.; het — aantrekken, *ménakai aḥrám.*
pelgrimstocht, zie **pelgrimage;** een — met zija velen doen, van een Vorst, *méramboeh.*
pelikaan, *boeroeng banga, boeroeng oendan.*
pellen, *méngoepas* (van *koepas,* gepeld); ook *méngoetil* (van *koetil*). —, ontbolsteren tusschen over elkander draaiende schijven of steenen, *méngisar* (van *kisar*).
pelmolen, *pénggilingan, péngisaran.*
pelotonsvuur, *dérel.* — geven, *méndérel.*
peluw, groot kussen, *bantal bésar.*
pen, schrijfpen, *ḳalam,* Ar. — of naald, waarmede men netten breidt, *tjoban;* de draad op die — brengen, *méntjoban;* een grooter soort, *gélindoeng.* —, houten pennetje om iets uit te halen of vast te steken, *poerih.* —, stokertje, *bikat.* —, om iets te rijgen of vast te steken, *tjoetjoeḳ, péntjoetjoeḳ,* b.v. voor het haar, *tjoetjoeḳ koendai.* — om de atap of het dekriet vast te

steken, *tjoetjoek atap.* — of stift, waarmede een mes of wapen in het heft vastzit, *poeting.* — van een stekelvarken, *boeloe landak, soegi landak, doeri landak.* —, nagel, *pasak*; houten —, ook *tërboet*; met zulk een — vastmaken, cene — in iets drijven, *mëmasak*; groote houten —, die men in de stijlen van een huis slaat, om er een balk op te leggen, *soesoh*; ijzeren —, gebruikt bij dakbedekking om de idjoek of ilalang door te steken, *djara atap*, Pad. bov. l.; houten —, die ergens in geslagen wordt, om er iets aan op te hangen, ook de —nen, die men in een boom slaat, om hem beklimbaar te maken, *pating.* — of dwarshout in paal, mast of stam, om er in te kunnen klimmen, *sigai.* — van een roer, *gandar.* —, zie ook **pin**; eene — vermaken, *mëraoetjoeng kalam*; eene — met inkt, *kalam bërpaloet dëngan dawat.* — en inkt, *kalam dëngan dawat*; in de — gebleven, niet tot uitvoering gekomen, *tërbantoet*; ganzen—, *boeloe angsa*; een bos—, *kalam sa'ikat.*

pendant, *djodo, tara, pasang, timbalan.*

pennehouder, *batang kalam.*

pennekras; oneffen, ruwe —, *gërigis.* Zie **pennestreek.**

pennemes, *pisau mëraoetjoeng kalam, pisau raoet.*

pennen, schrijven, *mënjoerat* (van *soerat*), *mënoelis* (van *toelis*). —, met een pen steken, *mëntjoetjoek.* Zie **pen.**

pennendoos, pennenkoker, pennenkistje, *këlëmëadau*, van *kalamdán*, Perz

penneschacht, *batang kalam.*

pennestreek, *goris kalam*; met één —, *dëngan sagoris kalam.*

penning, *pitis, pitjis, doewit, këping*; tot den laatsten — betalen, *mëmbajar sampai sa'doewit dibëlah toedjoeh*, Sprw.; de tiende —, *dalam sapoeloeh asa.*

penningmeester, *bëndahari.*

pens, *përoet, përoet bësar.*

pensbuik, *përoet gëndoet.*

penseel, *pënjapoe këtjil.*

pensioen, *oewang djasa,* letterl. geld voor bewezen diensten; gepensioneerd zijn, *makan oewang djasa.* Ook *pangsioen.*

pensioneeren, *mëmbëri oewang djasa, mëmbëri pangsioen.*

peper, *lada*; zwarte —, *lada hitam*; witte —, *lada soelah* letterl. kaalkoppeper); lange spaansche —, *lada tjina, tjili*; e. s. v. — op Java *lombok*, spaansche —, *lada moetia*; spaansche —, *lada tjantjang*; spaansche — in het zuur, *atjar lada tjina, atjar tjabe*, Jav.; kleine spaansche —, cayenne—, *lada pëdas, lombok rawit, lombok setán*, Jav.

peperbus, *tëmpat lada.*

peperduur, *mahal sakali, mahal sangat.*

peperen, *mëmboeboh lada.*

peperhuisje, zakje van bladen, om b.v. sago in te doen, *tampin, basoeng.*

peperkorrel, *boetir lada.*

pepermunt; e. s. v. —, *poko*, Chin.

pepermuntdoosje, bolrond doosje voor pepermuntjes, reuk enz., *sëlepa.*

pepermuntolie; e. s. v. —, uitwendig gebezigd tegen schele hoofdpijn, *minjak poko.*

pepernoot; e. s. v. —, *ladoe.*

peperplant, *pokok lada.*

pepertuin, *këbon lada.*

peperwortel, zie **mierikswortel.**

perceel, van land, *petak.*

perceelsgewijze, *bërpetak-petak.*

percent, ten honderd, *dalam saratoes*; één —, *dalam saratoes asa*; tien —, *dalam saratoes sapoeloeh*; vijftig —, *sa'ëmas ënam.*

perfect, *sampoerna.*

perikel, *bahaja.*

periode, *masa, kala, zamán*, Ar. *moesim.*

perk, tuinbed, *petak*; een rond —, *boelang-boelang.* —, park, lusthof, *taman.* — voor dieren, geschut enz., *kandang.* — voor hanengevechten, *gëlanggang hajam, kalengkong.* —, renbaan, *tëmpat bërlomba, përlombaän.*

perkament, *kartás koelit.*

perken, van eene omheining voorzien, *mëmagari* (van *pagar*), *mëngandangkan* (van *kandang*).

permanent, *sënantiasa, santiasa.*

permissie, *idzin*, Ar. *përmisi.*

pers, met hefboom of ander werktuig, *apitan.* — door uittreding of drukking met de handen, *pëngirik, apitan, këmpa*; wijn—, *apitan anggoer*; olie—, *apitan minjak*; druk—, *apitan tjap.* —, treedkuip, *pëngirik* (van *irik*).

persboom, *pëngapit.*

persen, door middel van een werktuig, *mëngapit.* — door middel van handen of voeten, *mëngirik.* — van suikerriet enz. om er het sap uit te krijgen,

mèngilang (van *kilang*). —, drukken bij ontlasting of baring, *mèněran* (van *těran*). —, dringen, sterk op iets aandringen, *mèngoewati*; herhaaldelijk en pijnlijk — bij de ontlasting, ook iemand — of dwingen tot betaling, *mèrèdjan*. —, door middel van uitknijping, *mèmèrah* (van *pèrah*).

perser, *pèngapit, pèngirik*.

persing, *pèngapitan, pèngirikan*. Zie **pers.** — bij ontlasting of baring, *téran*.

persloop, dysenterie, *rèdjan*.

persoon, *orang, diri*. —, individu, *orang*; een enkele —, *orang sa'orang*; dik van —, *gèmoek orangnja*, de uiterlijke eigenschappen van zijn —, *sifat orangnja*; in eigen —, *sa'orang dirinja, sèndiri*; de —, dien het aangaat, *jang ěmpoenja toeboek*; zonder aanzien des —s, *dèngan tiada mèmandang moeka orang, dèngan tiada mènilik orang*; een Gulden de —, *masing-masing satoe roepiah*.

persoonlijk, in eigen persoon, *sèndiri*.

persplank, *papan apitan*.

pertinent, van vragen, zie **kategorisch.**

perzie, *farsi*, Ar. *ādjam*, Ar.

perzik, *toeffāh farsi*, Ar.

pest, *pènjakit sampar*; ook gebruikt voor vee—; verder *taûn*, Ar. *pènjakit taûn, awar*; de beide laatste woorden ook voor cholera; een langdurige —, *sampar kidap*, ook als scheldwoord. —, epidemie, veelvuldig voorkomend van eene ziekte, *pènjakit jang djěrah*. —, zie ook bij **ziekte.**

pestkool, negenoog, *bisoel lada, païpa, pènjakit radja*.

pestkoorts, *dèmam taûn*.

pestpokken, zie **pokken.**

pet, de Europeesche — of muts, *karpoes*; de Javaansche —, namelijk e. s. v. klep, *songkok*.

petroleum, *minjak tanah*.

peulvrucht, *katjang*; allerlei —en, *katjang-katjangan*.

peuter, al wat gebruikt wordt om iets uit te peuteren, *gèrindjam, pèntjoengkil*.

peuteraar, *pèntjoengkil*.

peuteren, uitpeuteren, *mèntjoengkil*; zie ald.; in den neus —, *mèndjolok-djolok lobang hidoeng*.

peutering, *pèntjoengkilan*.

pharao, *radja Firaoen*.

philosoof, *failasoef*, Ar.

philosophie, *filsafat*, Ar.; scholastische —, *ilmoe kalam*, Ar.

phosphorlicht, zooals van het zeewater en sommige dieren, *pèndar*; zulk — van zich geven, *bèrpèndar-pèndar*.

pianoforte, *piano*. — spelen, *maïn piano*.

piaster, Spaansche zilveren munt, *rejal, ringgit*. Zie bij **dollar** en **mat.**

pickles, *atjar-atjar, asam-asaman*.

piek, groote lans, *toembak*. —, kleine lans, speer, *lèmbing*. — met breede punt en kruisijzer, *koedjoer*. — met twee punten, *toembak bèndèrang*; e. s. v. kleine —, *tjekel*. — met haar, *toembak bèrtjèmara*. — als teeken van waardigheid of ambt, *toembak djabatan*. —, lans, in de HSS. ook *gandjoer*; met eene — steken, *mènikam dengan toembak, mènikamkan toembak, mèradakkan toembak, mènoembak*; elkander met de — steken, *toembak-mènoembak*; een steekspel met —en houden, *bèrmain toembak*; de — schuren, *lari bèrlèpas diri*. —, zie **lans** en **speer.**

piekdrager, piekenier, *orang pèrtikaman*.

piekschacht, *batang toembak*.

piepen, zooals zwaluwen, muizen, jonge vogels enz., *mèndètjit, mèntjitjit, mèntjit*. — van kuikens, *mèntjijap*; hetzelfde met verscheidenheid, *tjijap-mijap*. — van een deurhengsel of slot, *kijoet*.

piepjong, *moeda sakali*.

pier, aardworm, *tjatjing tanah*.

pieren, foppen, *mènipoe, mèmpèrdajakan*.

pierewaaien, *bèrdjoeloer-djalar, mèlantjong*.

pierewaaier, *pèndjoeloer-djalar, pèlantjong*.

pierig, van eene vrucht, *dimakan hoelat*.

piernakt, *telandjang boegil*.

pierrot, *alan-alan; badoel*, Jav.

piëus, *salih*, Ar. *bèribadat*.

pij, *boerdah*, Ar.; e. s. v. — vervaardigd van boombast en door de adjar-adjar of heidensche priesters gedragen, *kasto dèloewang*.

pijl, schietpijl, *anak panah*; ook dikwerf alleen *panah*; blaas—, pijltje, dat uit een blaasroer geschoten wordt, *damak*. — en boog, *boesoer-panah*; met —en schieten, *mèmanah*; een —, of —en afschieten, *mèmanahkan anak panah*; elkander met —en schieten, *bèrpanah-*

panahan; over-en-weer, *panah-mèmanah;* zoover een — draagt, *sapèmanah djaoehnja.*

pijler, zuil, pilaar, *tiang.* Zie **paal.**

pijlkoker, *tarkasj,* Perz.

pijlpunt, *mata panah.*

pijlschot, *pemanah;* een — ver, *sapèmanah djaoehnja.*

pijlsnel, van geschoten of geworpen voorwerpen, *lèdjang.*

pijlwortel, penwortel, *akar oembi.* Zie **araroet.**

pijn, *sakit.* — hebben, *sakit.* — in het hoofd, *sakit kapala.* — in de beenderen, jicht, *sakit toelang;* iemand — aandoen, *mènjakiti.* —, moeite, kwelling, *sangsara,* Skr. *sikśa,* Skr.; rheumatische —, *sèngal.* — gevoelen van vermoeienis, *lèngoeh.* — in de maag, zie **maagkramp.** — in den buik, met snijdingen, *moelas peroet;* in de — zijn, fig. *kasakitan, kapitjikan.*

pijnappel, zie **ananas.**

pijnbank, rad, *tèrato,* Port.

pijnboom, *pokoḳ araz;* e. s. v. — is de casuarine, *pokoḳ èroe, pohon tjèmara,* Jav.

pijnen, drukken, persen, *mènèrah* (van *pèrah*); zich —, beijveren, *mèngoesahakan dirinja, mèradjinkan dirinja.*

pijnigen, *mènjakiti, mèmpèrsakiti, mènjangsarakan* (van *sangsara*), *mènjiksakan* (van *sikśa,* Skr.), *mènsiksatkan* (van *siksat,* Ar.).

pijniger, *pènjikśa, pènjangsara.*

pijnlijk, *sakit.* — aangedaan, *kasakitan.* —, smartelijk van eene wond, *pèdih.* —, inzonderheid van de ledematen, *sèraḳ, sèriḳ;* overal in de ledematen, met verscheidenheid, *sèraḳ-sèriḳ.* —, stekend van een gezwel, *pèrih.* — aangedaan van het hart, *mèngkal.* —, moeilijk, b.v. van een werk, *soekar, sangat bèrat, sangat pajah.*

pijnstillend, *mènghilangkan sakit.*

pijp, okshoofd, ook goudsche — om uit te rooken, *pipa.* — om uit te rooken, ook *pèngoedoet,* Jav.; opium—, *tjoelim;* ook de hoeveelheid voor eene —; oostersche tabaks—, met waterflesch en buigzaam roer, *ḥoḳah,* Perz. —, buis, tot leiding van vloeistoffen, *tjorong,* b.v. van water, *tjorong ajar;* van rook, *tjorong asap.* —, tot afleiding van water enz., *sèloeran;* merg—, *toelang jang bèrsoemsoem.* —, fluit, zie ald.; blaaspijp, zie ald. —, ter aanduiding van lange, dunne voorwerpen, *batang;* eene — lak, *damar mètèrai sabatang;* naar iemands —en dansen, *mènoeroet sègala kahèndaḳ orang.*

pijpaarde, *tanah mala, tanah peloes.*

pijpen, fluiten, zie ald.

pijpgast, brandspuitgast, *kawan bomba, pènarik bomba.*

pijpje, buis, *boeloeh-boeloeh.* Zie **pijp.**

pijpkan, *kèndi.*

pijpkaneel, *koelit manis bèrbatang-batang.*

pik, pek. Zie ald. e. s. v. vet, gebruikt tot dichting van de naden van vaartuigen, *lotoḳ,* Chin. *tjan,* Chin.: een — op iemand hebben, *bèntji akan sa'orang.*

pikant, prikkelend van spijzen, *pèdas.* —, scherp van woorden enz., *tadjam.*

pikbroek, matroos, zie ald.

pikdonker, *gèlap-goelita.*

piket, *kawal, pèngawal.*

piketpaal, *patjaḳ.*

pikhouweel, *alabangka.*

pikken, pekken, zie bij **pek.** —, van vogels, met een harden, scherpen bek, *mèmatoeḳ* (van *patoeḳ*), *mèmaroeh* (van *paroeh*), *mèmagoet* (van *pagoet*); elkander —, *bèrpagoet-pagoetan.* — van vogels met een sneb, *mèntjotoḳ.* —, een tol, die in beweging is, met een anderen raken, *mèmangkah* (van *pangkah*).

pikol, een mans drangvracht, *pikoel* = 125 Amst. ℔.

pikzwart, *hitam lègam.*

pil, *oeatal, poeloeng obat, gentel.*

pilaar, *tiang.* — met een spiraalvormige band als versiersel, *tiang soeloer batang.* — in den vorm van twee om elkander geslingerde touwen, *tiang bèrlilit;* achtkantige —, *tiang bèrsègi doeloepan;* de vier achtkantige houtdpilaren in het midden der Vorstelijke woning, *tiang sèri.* — op een voetstuk, *tiang bèralas.* —, grondzuil, *roekoen,* Ar. de vijf pilaren van den Islam, *roekoen islâm jang lima.*

pilaarmat, *ringgit mariam,* zoo genoemd omdat men de beide pilaren daarop voor kanoonen aanziet.

pilaarschacht, *batang tiang.*

pilaarvoet, *kaki tiang, pèlapiḳ tiang.*

pilaster, *tiang jang èmpat pèrsègi.*

pilau, *nasi kaboeli, nasi chaboeli.*

pillendoos, *èmpat poeloeng obat.*

pillendraaien, tusschen de vingertoppen, *mënggentel, mënggeleŋ-gentel, mëngoental.*

pillenplank, *papan pënggeleŋ gentel.*

piloot, stuurman, *djoeroe-moedi, moeëllim,* Ar. —, loods, *moeëllim darat.*

pimpelaar, drinkebroer, *pëminoem.*

pimpelen, *minoem, minoem banjaŋ.*

pimpelpaars, *oengoe toewa.*

pin: houten —, *pasaŋ, tërboet* enz. Zie **pen.** —, puntig voorwerp, waarmede men iets vaststeekt, *sëmat.* — die correspondeert met het gat in een ander voorwerp, *pakoe-sëmat.* —, puntige stok, of lange — om in den grond te steken, *rantjang.*

pinang, *pinang.*

pinangboom, *pokoŋ pinang.*

pinangnoot, *boewah pinang;* de gedroogde —, *pinang kwtai.*

pinangpalm = pinangboom.

pincet, *sëpit.*

pingelen, *mënawar* (van *tawar*).

pink, kleinste vinger, *këlingking.*

pink, visschersvaartuig, *përahoe pëmoekat, përahoe poekat, sampan poekat;* bij de —en zijn, slim, *tjërëdik.*

pink, eenjarig kalf, *anaŋ lëmboe jang ëmoer satahoen.*

pinkoogen, *mëngetjeng* (van *ketjeng*). —, elkander oogjes geven, *bërmaïn mata.*

pinkster, *pantekosta,* uit het Grieksch.

pinksterdag, *hari pantekosta.*

pinksterfeest, *masa raja pantekosta.*

pinnen, met pinnen vaststeken, zie bij **pen.**

pintflesch, *balang.*

pioenroos, *radja boenga, botan,* Chin.

pion, in het schaakspel, *bidaŋ,* Ar. —, die in een vak op de laatste rij aangekomen, voor een ander stuk verwisseld wordt, *bidaŋ dilantiŋ.*

pionier, schansgraver, *pënggali parit.*

piqué, *kain piké.*

piraat, *përompaŋ, ilanoen,* zie **zeeroover.**

piramide, zie **pyramide.**

pis, *kentjing, ajar këntjing, ajar sëni, këmeh;* koude —, *sëlësëma ajar këntjing, sëma-sëma ajar sëni.*

pisachtig, *sapërti ajar këntjing.*

pisafdrijvend, *jang mëmoekoel ajar këntjing,* zie **pisdrijvendmiddel.**

pisang, zie **banaan.**

pisbak, *tëmpat kasoengai këtjil, t. këntjing.*

pisblaas, *pëngëntjingan, poendi-poendi pëngëntjingan.*

pisbuis, pisweg, *tali ajar, tjorong këntjing.*

pisdoek, zie **luier.**

pisdrijvendmiddel, *pënderas, pëloentoer.*

pisgang, pisleider, zie **pisbuis.**

pis-in-bed, o. s. v. kruipend diertje, *koetoe bidoeŋ.*

pisloop, *beser këntjing.*

pislucht, *antjing, hantjing.*

pisluier, zie **luier.**

pisopstopping, *boesoeng këntjing.*

pispot, *mangkoŋ ponggoŋ.*

pissen, *këntjing, kasoengai këtjil, mëmboewang ajar sëni, bërkëmeh.*

pissteen, *karangan.*

pistool, zekere gouden munt, *dinar ëmas.* —, klein schietgeweer, *këstol, pistol.*

pistoolholster, *saroeng këstol.*

pistoolschot, *pënembaŋ këstol;* een — ver, *sapënembaŋ këstol djaoehnja.*

pisvloed, *salas,* Ar. *salsal baoel,* Ar. *beser këntjing.*

pisweg, *tjorong ajar këntjing.*

pit, kern, *bidji;* groote, harde —, *batoe;* merg— van planten, *kempoeloer, poeloer.* —, eetbaar gedeelte van eene vrucht, *isi;* de jonge, nog eetbare — van steenvruchten, zooals de mëmpëlam enz., *lëngkaloŋ.* — van lamp of kaars, *soemboe.* — in olie gedoopt en aangestoken om even bij te lichten, *soeloeh.* —je om iets aan te steken, *tjoloŋ.*

pittig, vol pitten, *pënoeh dëngan bidji.* —, krachtig, *koewat, bërisi.* —, geestig, *bërboedi, bërëkal;* als Bijw. *dëngan boedi, dëngan ëkal.*

pitvrucht, *boewah jang bërbidji, b. jang ada bidjinja.*

plaag, ramp, *bëla, siksa,* Skr. *taïën,* Ar.; eene doodelijke —, *bëla kamatian;* de — des hongers, *bëla kalaparan;* de — der tering, *bëla sëni;* met eene — bezoeken, beproeven, *mëmbëlaï.* —, algemeene ziekte, epidemie, onder planten en dieren zoowel als menschen, *bënah,* b.v. *habislah ségala pohon këlapa dimakan bënah,* al de kokosboomen zijn door de — verteerd. —, kwelling, *ganggoeaan, oesiŋ.*

plaagbast, plaagbeest, *pëngganggoe, pëngoesiŋ.*

plaagduivel, plaaggeest, *maroe.* Ook fig. van iemand gebezigd.

plaagziek. *soeka mëngganggoe, soeka mëngoesiḳ.*

plant, plat, dik stuk metaal of steen, *papan,* b.v. een ijzeren —, *papan bësi;* een marmeren —, *papan batoe poewalam;* metalen —, die voor klok dient, *gënta* (Skr. *ghanta*); zilveren —je, om de schaamdeelen van een naaktloopend meisje te bedekken, *tjaping.* —, die op de borst, of voor den buik gedragen wordt, *badoeng;* ronde — onder aan den stok van Maleische blaasbalgen of pompen, *ouboh.* —jes van metaal om mee op te leggen of te versieren, *tjëpëloeḳ,* Jav.; gouden of zilveren — aan een ceintuur, *pënding.* De ceintuur zelf heet dan *tali pënding.* —, zandbank, zie **bank.** —, teekening, *pëta, gambar, pigoera;* de — poetsen, *lari, minggat,* Jav. *lari hëmboes;* de — gepoetst, *hëmboes, ëmpoes,* Jav. b.v. *dewa hëmboesan,* een godheid, die de — gepoetst heeft, plotseling verdwenen is; met iets de — poetsen, er mede op den loop gaan, *mëmoeting* (van *poeting*); eene — voor het hoofd hebben, een onbeschaamd gelaat, *moeka papan, moeka tëbal.*

plaatdruk, *pëngëtjapan pëta, p. gambar.*

plaatdrukken, *mëngëtjap pëta, m. gambar.*

plaatdrukker, *toekang tjap pëta, t. tj. gambar.*

plaatijzer, *bësi papan;* smal —, *bësi lantai.*

plaatkoper, *tëmbaga papan.* — voor het koperen van schepen, *tëmbaga lapisan kapal.*

plaatpapier, *ḳartâs pëta, ḳartâs gambar.*

plaats; in het algemeen, *tëmpat.* Ook in vele samenstellingen zooals zitplaats enz.; op dezelfde —, *ditëmpat itoe djoega;* zich op een en dezelfde — bevinden met iets anders, *bërsatëmpat;* zoo maar elke —, *sabarang tëmpat.* —, waar men zijn onderhoud vindt, of liever krijgt, zonder er voor te werken, *tëmpat nasi goelai.* — voor een gevecht of lichaamsoefeningen, *medân,* Perz. — van retraite, die men bewaart voor het geval, dat de slag verkeerd uitvalt, *tjadang;* de juiste — van iets, *tëntang,* b.v. waar is de — van zijn huis, *tëntang mana roemahnja.* Ook *ënggan,* b.v. op welke — moet deze plank doorgezaagd worden, *ënggan mana papan ini hëndaḳ digërëgadji.* — in eene maleische woning, waar men de borden wascht, watervaten zet, zich bandt enz., *djërambah.* —, betrekking, ambt, *djawatan, pëkërdjaân;* bewoonde —, *tëmpat orang.* —, stad, *nëgari;* vesting, *kota;* versterking, *benteng;* dorp, *doesoen.* — vinden, hebben, grijpen, *djadi, përistewa.* — maken voor, *mëmbëri tëmpat;* ook *bërtoekar dëngan, b.v. bërtoekarlah doekatjita dëngan soekatjita,* droefheid maakte plaats (lett. werd verwisseld) voor blijdschap. — van bestemming, *tëmpat jang ditoedjoe, tëmpat pëmëgian, tëmpat jang dikëḳadkan.* —, binnenplaats, *pëlantaran.* —, voorplein, *halaman.* —, vlakke grond, waarop een huis enz. staat, *natar;* de heilige —en, *sëgala âḥrâm,* Ar.; van — veranderen, *berganti tëmpat;* op één en dezelfde — zijn, *bërsatëmpat;* er is geen — genoeg, *koerang tëmpat, ta'-tsampai tëmpat;* dat is de — er niet voor, *boekan tëmpatnja;* ook een ongeschikte —; stand—, *tëmpat, tëmpat bërdiri;* een — geven, van eene — voorzien, *mëmpërtëmpatkan, mëmbëri tëmpat;* in de eerste —, vóór alle dingen, *hoebaja-hoebaja, përtama-tama, moelamoela;* in de eerste — draag ik ze aan den te prijzenen en allerhoogsten God op, daarna aan u mijn broeder, *përtama kapada Allah soebḥanahoe wa taâla beta sërahkan këmoedian kapada adiḳlah;* in de — van, *akan ganti;* datgene wat in de — van iets gegeven wordt, in ruil daarvoor, *toekarannja;* in — van, *daripada, oesahkan, alih-alih,* b.v. in — van te leeren ging hij spelen, *daripada mëngadji përgilah ija bërmain-main;* in — van beter werd het hoe langer hoe slechter, *oesahkan baïk makin djahat;* hij bevat hem te gaan leeren en in plaats daarvan hield hij zich op straat op om te spelen, *disoeroehnja përgi mëngadji, alih-alih ija bërkënti diloeroeng bërmaïn-maïn;* in — van, laat staan, gezwegen van, *djangan, djangankan;* in iemands — komen, iemand vervangen, *mënggantikan.* — nemen, gaan zitten, *doedoeḳ.* — nemen op een vaar- of voertuig om mede te gaan, *mënoempang.* — geven, toestaan b.v. van eene bede, *mëloeloeskan.*

plaatsbekleeder, *ganti, wakil,* Ar.

plaatsen, zetten, *mënaroh* (van *taroh*).

—, van eene plaats voorzien, *mĕnĕmpatkan, mĕnĕmpati* (van *tĕmpat*); wel geplaatst zijn, *ditĕmpat jang baïk, ditĕmpat jang bĕtoel*; tijdelijk iets bij een ander —, *mĕnoempangkan*. —, doen zitten, *mĕndoedoeĕkan*. —, zetten om het aan den invloed bloot te stellen, b.v. water op een graf om het geneeskrachtig te doen worden, *mĕnambangkan* (van *tambang*).

plaatsgesteldheid, *pĕri kaädaän tĕmpat*.

plaatsnijder, *pĕngoekir*.

plaatsvervangend, *mĕngganti*.

plaatsvervanger, *ganti, wakil*, Ar.

plaatsvervanging, *pĕnggantian*.

placenta, zie **nageboorte**.

plag, *tanah bata*, zie **zode**.

plagen, kwellen, storen, *mĕnggaanggoe, mĕngoesik, mĕnggadoehkan, mĕnjakat, mĕroendoeng, mĕnggoda*, dit laatste in de beteekenis van aanvechten; door het ongeluk geplaagd, d. i. vervolgd, worden, *diroendoeng malang*. —, onderdrukken, *mĕnganiaja*.

plager, *pĕngganggoe, pĕngoesik*.

plak, klets, van modder, klei, koedrek en dergel., *tepik*.

plakkaat, aangeplakt bevelschrift, *pĕlĕkat*.

plakken; iets op of aan of tegen iets met een kleefstof —, *mĕnempelkan* (van *tempel*); op elkander —, zooals vleesch in een vat, natte kleeren, boeken enz., *mĕngĕmpap*; op of tegen iets —, van platte dingen, *mĕlĕkapkan*, b.v. *di-ambil pĕrada tĕrbang ditĕkap-tĕkapkan*, bladgoud werd genomen en er opgeplakt; geplakt zijn, in dien zin, *tĕkap*. —, zich ergens lang ophouden, *bĕrtogok*, b.v. ik plakte, al pratende, tot het dag werd, *sĕhoja bĕrtjakap bĕrtogok sampai siang*; iets ergens neer—, *mĕnogokkan*, b.v. wie heeft die flesch hier neergeplakt, *siapa mĕnogokkan balang ini disini*; plakmiddel, kleefstof, *pĕlĕkat*.

plakkerig, *lĕkat-lĕkat*; zie **kleverig**.

plakmiddel, *pĕrĕkat*.

plakzegel, *mĕtĕrai tempel*.

plan, schets, ontwerp, *rantjana*, Skr. *rang, dinah*. —, voornemen, *kahĕndak, niat*, Ar. van — zijn, *bĕrniat*; plannen maken tot winstgevende ondernemingen, *mĕroending*; allerlei —nen maken, *roending-mĕroending*.

planeeren, *mĕratakan*.

planeet, *sijärah*, Ar. de planeten, *radjabintang, bintang bĕridar-idar*; —lezen, sterrenkijken, *mĕlihat dalam noedjoem*; uit gegeven teekens waarzeggen, *mĕmbilang ramal*.

planeetboek, *soerat ramal, poestaka*, Skr. *sastra*, Skr.

planeetlezer, sterrekijker, *ahloe'lnoedjoem*.

plank, *papan*; zich als eene — voordoen, b.v. van een huiduitslag, *mĕmapan*. —en uit één stam, *papan satoenggoel*; het plankje, waarop de gewone sambal wordt fijn gewreven, *sĕngkalan*; het houtje waarmeê dit geschiedt, *anak sĕngkalan*; het —je, waarop de afgeweven stof wordt gewikkeld, *papan goeloeng*.

planken, Bijv. nw. *papan, daripada papan*; een — huis, *roemah papan*.

plankenbeschot, *dinding papan*.

plankenvloer, *lantai papan*.

plankier, van een rijtuig, *toempoean, papan toempoean*.

plant, *pokok*; de planten in het algemeen, *sĕgala toemboeh-toemboehan*; wat met de hand geplant is, *tanaman*. —, plantje, *pokok kĕtjil*; laag plantje met breede bladen, *daoen*; met langwerpige, spitse bladen, meestal *roempoet*; jonge —en, *anak pohon, a. pokok*. — om uit te zetten, *bibit*.

plantaardig, *nabati*, Arab. b.v. plantensuiker, rietsuiker, *zjakar nabati*.

plantage, *pĕtanaman, kĕbon*; suiker—, *kĕbon tĕboe*.

planten, *mĕnanam* (van *tanam*); met dir. obj. ook *mĕnanamkan*; op iets —, iets beplanten, *mĕnanami*; geplant, *tĕrtanam*; geplant worden, *ditanam*. — van geschut, *mĕmboeboeh mariam*. — van geschut in iets, b.v. in de verschansing van een schip, *mĕnjoenting* (van *soenting*); den standaard —, *mĕndirikan tĕlämat*. —, in den grond steken, van paaltjes, pennen enz., *mĕntjatjak*. — met een plantstok, waarmede men de gaten in den grond maakt, inzonderheid van rijst op droge gronden, *mĕnoegal* (van *toegal*, plant- of pootstok).

plantenbed, *petak kĕbon*. — met zaailingen, *lapang sĕmai*.

plantengif, *ipoeh, oepas*, naar den *oepas* of giftboom.

plantengom, *gĕtah, poelvet;* met — bestrijken, b.v. een lijmstokje om vogels te vangen, *mĕmoeloet gĕtah.*

plantenkiem, zie **kiem.**

plantenkunde, *ĕlmoe nabát,* Ar.

plantenluis, *toengau.*

plantenolie; eene soort van —, of plantenvet is de *minjaḳ sĕngkawang;* eene andere soort de *minjaḳ kĕroewing.* Voor het algemeene begrip is geen woord.

plantenrijk, *sĕgala toemboeh-toemboehan.*

plantensap; ook hiervoor is geen geschikt woord. Zie **sap** en **palmsap.**

planter, *orang tanam;* zie ook **landbouwer.**

planterij, plantsoen, *pĕtanaman.*

plantgewassen, *tanam-tanaman.*

planthof, *kĕbon.*

plantsoen, *pĕtanaman.*

plapperen, snateren, *tjalaḳ,* b.v. *moeloetnja tjalaḳ boekan boewatan lagi,* zijn mond plappert op eene onbegrijpelijke manier.

plas, zie **kuil** en **poel.**

plasregen, *hoedjan lĕbat, hoedjan dĕras.*

plassen, met de handen in het water, *mĕntjĕpoeḳ-tjĕpoeḳ, bĕrkĕtjipaoeng;* van badenden, *mĕntjĕboerkan sajap.* —, een plassend geluid maken, zoonls water dat van eene zekere hoogte op den grond of in het water valt, *mĕntjĕran* (van *tjĕran*).

plat, vlak, effen, *rata.* — maken, *mĕratakan.* — als een koek, *pipeh;* ook van den neus. —, ondiep, van borden en schotels, *leper;* ook —, gebrekkig van de uitspraak, b.v. *orang M'elajoe nĕgari itoe leper tjakap, hĕndaḳ kata apa, dikatanja apé,* de Maleiers van die streken hebben eene —te uitsprank, als ze *apa* willen zeggen, spreken ze uit *apé.* —, in tegenstelling van scherp, vlakke kant van iets, *papar.* — maken, van snijdende voorwerden, de tanden enz., *mĕmapar.* — van de kuiten, *sĕladang.* — en breed, zoonls van een spiegel, het aangezicht, de volle maan enz., *bambang.* —, gedrukt en daardoor breed, b.v. van een kikker, waarop men getrapt heeft, of den neus, *penjeḳ.* —, ingevallen, van buik, borsten, wangen, gezwellen, zakken enz., *kĕmpis.* — en dun voorwerp, *kĕping,* dit wordt gebezigd als hulptelw. voor platte, dunne voorwerpen, zoonls geldstukken, planken enz. —, uitgerold, niet in een klomp, *babar.* —, van de taal, spraak, *kasar,* b.v. eene —te uitdrukking, *pĕrkataän kasar;* zie boven. — weg, rondluit, iets zeggen, *tĕroes-tĕrang.* — ter aarde, van vallen, *tĕrdjĕroemoes.* — op den buik liggend, *tiarap, tiharap.*

plat, plat dak, *soetoeh* (verb. van het Arab. *sutaḥ*), *gĕladaḳ;* een huis met een —, *roemah papaḳ.*

platdak, in tegenoverstelling van een spits oploopend dak, *atap limas.*

platdrukken, *mĕnĕkan sampai pipih* (van *tĕkan*).

platheid, gemeenheid, *kĕkasaran.*

platina, *ĕmas poetih;* op Z. O. Borneo, *ĕmas kodaḳ.*

platje, guitje, *orang djinaka;* ondeugende jongen, *boedaḳ nakal.*

platkloppen, van bamboe en dergel., *mĕloepoeh.*

platkoppig, van dieren enz., *dogol.* Ook voor zonder horens, kam of kuif.

platneus, *hidoeng pipih, hidoeng penjeḳ.*

platpraten, doodpraten, *mĕngalahkan lidah, mĕmboenoeh pĕrkataän orang.*

platrond, *boelat pepeh.*

platschieten, *mĕnembaḳ sampai roeboeh* (van *tembaḳ*).

platslaan, van bamboe enz., pletten, *mĕnĕloepoeh* (van *pĕloepoeh*).

platteground, *bahau.*

platteland, *desa;* het — afloopen, *mĕnandang desa* (van *tandang*).

plattrappen, b.v. een opgemaakt bed, *mĕlatam.*

platvisch; c. s. v. schol, *ikan saoe bĕlanga;* c. s. v. geep, *ikan parang-parang,* om de gelijkenis met een hakmes.

plaveien, zie **bestraten.**

plavuis, *batoe roebin; djoebin,* Jav.

plebs; het —, *orang hina-dina.*

plecht, *tingkat haloewan.* — van een klein vaartuig, *loepi.*

plechtgewaad, *pakajan kabĕsaran.*

plechtig, *dĕngan oepatjara, ădjamat,* Ar

plechtigheid, aan een rang verschuldigd, *oepatjara;* die — in achtnemen, *mĕmbĕri oepatjara.* —, grootschheid, b.v. van een geluid, *ădjamat,* Ar.

plechtstatig = plechtig.

pleeglkind, *anaḳ-angkat.*

pleegvader, *bapa angkat.* — of pleegmoeder van geesten, *djindjang.*

pleet, *tĕmbaga poetih.*

plegen, gewoon zijn, *biasa, memang.*

plegen, bedrijven, *měmboewat, běrboewat;* raad—, *běrbitjara;* raad— over iets, *měmbitjarakan.*

plein, open vlakte, *padang, tanah lapang, medán,* Ar.; open — voor eene woning, *pělantaran.* — voor een Vorstelijk verblijf, *halawan.*

pleister, metselkalk, *pěrěkat.* —, hetzij van kalk of andere zelfstandigheden, *lepa.* —, heelk. *tampal;* een — opleggen, *měnampal.*

pleisteren, met kalk, *měněrap,* b.v. *dinding děngan kapoer jang amat běrésik,* met zuivere kalk gepleisterd worden. —, heelk. *měnampal* (van *tampal*). —, vertoeven, *bérhénti;* ergens aangaan om te —, *singgah, bérsinggah.* Zie **ophouden.**

pleisterkalk, *pěrékat, kapoer pěrékat.*

pleisterplaats, *pérhéntian, témpat pérsinggahan;* ook alleen *pérsinggahan; pasanggrahan,* Jav.; van de eene — tot de andere, b.v. van een leger, *daripada soeatoe pérhéntian dalang kapada soeatoe pérhéntian.*

pleit, *atjara, singketa.*

pleitbezorger, *pénoeloeng bitjara, pénganjara, péngawan,* Bat.

pleiten, *bératjara, bérsingketa.*

pleiter = pleitbezorger.

pleizier, *kasoekaän.* — maken, *bérsoeka-soekaän.* — en pret maken, *bérsoeka-soekaän dan béramai-ramajan.*

pleizierreis: een — doen, *bérlajar* (of *bérdjalan*) *bérmaän-maän.*

plek, *témpat;* zie **plaats.** —, vlek, *noda;* zie **vlek en gevlekt.**

plempen, zie **aanplempen.**

plengen: iets —, *měntjoetjoerkan, měnoempahkan* (van *toempah*), b.v. wijn —, *měntjoetjoerkan ajar-anggoer;* bloed —, *měnoempahkan darah.*

plengoffer, *korbán tjoetjoeran.*

pletten, van metalen, ook van deeg met een rolstok, *měntjanai, měmipehkan* (van *pipeh*).

pleuris, *sakit pinggang* (?).

plicht: wat als — op iemand rust, *jang wádjib atasnja* (*wádjib,* Ar. verplicht). —, noodzakelijk, *fardh,* Ar. *pérloe;* de noodzakelijke godsdienst—en, *roekoen,* Ar. die —en verrichten, *měngérdjakan roekoen* (van *kérdja*). Zie **verplicht, betamelijk** en **noodzakelijk.**

plichtpleging: de gewone —en, *roewadah,* Ar.; zonder —en, *bérsěhadja-sěhadja.* b.v. *měnjamboet soerat dingan bérsěhadja-sěhadja,* een brief zonder —en in ontvangst nemen.

plichtshalve, *karéna wádjib.*

plichtverzaker, *orang jang mélalaikan barang jang wádjib atasnja.*

plichtverzuim, *pélalajan barang jang wádjib.*

ploeg, het werktuig, *badjak, tanggala,* Skr. *loekoe,* Jav.

ploeg, troep volk, of arbeiders, *kawan, goe, régoe, katoemboekan;* bij —en, *bérégoe;* in —en verdeelen, *měrégoekan.* —, verzameling van volk, dat hetzelfde werk verricht, ook *poewak.*

ploegbaar, *dapat ditanggala, dapat dibadjak.*

ploegen, *měnanggala, měmbadjak.* — van het vee ook *měnanggala,* b.v. *djika karbau dan lémboe itoe ménanggala,* als die buffel of os ploegt; *mélóekoe,* Jav. —, met de ploegschaaf, *měngétam lidah;* de golven —, van een vaartuig, *ménjéntjang ombak, ménemban.*

ploeger, *pénanggala, pémbadjak, orang mélóekoe.*

ploeghout, *kajoe tanggala, kajoe badjak.*

ploegijzer, *tadjak, soengkal tadjak, mata badjak, mata tanggala, lidah tanggala.*

ploegijzerbeen, *tiang badjak.*

ploegos, *lémboe pénanggala, l. pémbadjak.*

ploegschaaf, *kétam lidah* (van *lidah,* messing, zie ald.).

ploegschaar, *najam, péngoendjam tanggala,* zie **ploegijzer.**

ploegstaart, *batang tanggala, batang badjak, gandar.*

ploegvoor, *aloer tanggala, aloer badjak.*

plof, een ploffend geluid, *lépak, lépok.*

ploffen: een ploffend geluid maken, van iets dat plat op den grond, of op de platte zijde valt, zooals b.v. een boek, *méndjélépak, gélébak, gélébap, gélébok;* op den grond —, van vallende zware voorwerpen, b.v. kokosnoten, een boom enz., *bérdéntam.* —, een ploffend geluid maken, zooals b.v. een emmer of aker in het water, *kédémpoeng.* —, ontploffen, *létoep, létos,* zie ald.

ploffertje, een glazen halfbolletje met pijpje, dat, als men er op blaast, een ploffend geluid maakt, *létoep-létoep.*

plombeeren, met iets stoppen, *mĕnoempat* (van *toempat*). —, met loodjes merken, *mĕmboeboeh mĕtĕrai timah.*

plomp, het geluid, *tjĕmpoeng, tjĕboer.*

plomp, zwaar van lichaam, *oembang.* —, vleezig van lichaam, *pĕdjal.*

plomp, onbeleefd, zie ald. en **lomp.**

plompen, een plompend geluid maken, *mĕntjĕmpoeng;* van een voorwerp, dat in het water valt, *gĕlĕpoeng, mĕntjĕlĕmpoeng;* in het water —, met een plomp werpen of storten, *mĕntjĕboer, mĕntjĕboerkan;* met verscheidenheid, *tjĕbar-tjĕboer.*

plompverloren, zoo maar in eens, *sĕrta-mĕrta.*

plooi, *lipatan, lisoe, kĕdoet.* —, rimpel, frons, kreuk, zooals in de huid, ingewanden, boven de neus, enz. *kĕdoet;* zeer fijne —, zooals in halskraagjes enz., *lipit.* — in de huid, *pĕrlipatan koelit.* — van den oorrand, *pĕrlipatan tĕlinga, pĕrlipatan daoen tĕlinga.* — in een vetten hals, de billen enz., *kĕtaĕ;* in de verkeerde —en of vouwen, *lipoh;* met op elkander gelegde —en, zooals de borst van een overhemd, *lipat bĕrsoesoen;* de —en openen, *mĕmboeka lipatan.*

plooibaar, *dapat dilipat;* niet —, *tiada tĕrlipatkan.*

plooibout, *pĕlipit, bĕsi pĕlipit.*

plooien, *mĕlipat;* lijn —, zooals b.v. halskraagjes, *mĕlipit;* de lippen — tot een glimlach, *mĕmbawa tĕrsĕnjoem,* b.v. hare lippen waren buitengewoon lief als zij ze tot een glimlach plooide, *tĕrlaloe manis bibirnja dibawanja tĕrsĕnjoem itoe;* de lippen verachtelijk —, *mĕntjĕbeĕ;* geplooid, saamgetrokken, van den mond, *kepot.*

plooier, *pĕlipat.*

plooi-ijzer, om fijne plooien in kraagjes enz. te maken, *pĕlipit, bĕsi pĕlipit.*

plooisel, *lipatan;* lijn —, *lipitan.*

plotseling, onverwachts, *tiba-tiba, sakoenjoeng-koenjoeng.* Het eerste alleen van iets, dat te voorschijn komt; een —e dood, *mati sakoenjoeng-koenjoeng.* — kwam er een schip, *tiba-tiba datanglah saboewah kapal.*

pluim, *djamboe-djamboe, djamboel.* —, vederbos, panache, *djambaĕ boeloe.* — van bloemen, juweelen enz., *malai;* tot zulk een — hebben, *bĕrmalaikan.*

pluimbezem, *pĕnjapoe boeloe.*

pluimeloos, *tiada bĕrboeloe.*

pluimen, van vederen berooven, *mĕntjaboet boeloe.* —, van een pluim voorzien, *mĕngĕnakan djambaĕ boeloe.*

pluimgedierte, *boeroeng-boeroeng; boe roeng-boeroengan* (?).

pluimgraaf, *gombala hajam.*

pluimgras, *roempoet soendal gamit.*

pluimpje, prijsje, *poedjian;* een — krijgen, *mĕndapat poedjian, bĕrolih poedjian.* —, vederbosje, *djamboel kĕtjil, djambaĕ kĕtjil.*

pluimstaart, *tjĕmara.*

pluimstrijken, *mĕmĕletjeh* (van *pĕletjeh*), *mĕngambil moeka.* —, vleien, *mĕmboedjoeĕ.*

pluimstrijker, *pĕmĕletjeh.* —, vleier, *pĕmboedjoeĕ.*

pluis, van lijnwaad, *boeloe kaïn.* —, werk om te breeuwen, *pĕmakai.* —, zooals bij het doorsteken van matrassen gebruikt wordt, *pĕntjĕngkam tilam.*

pluis, zooals het behoort, *sĕbagaimana patoet;* het is daar niet —, *disana boekan sĕbagaimana patoet.*

pluizen, de vederen in orde brengen met den bek, van vogels, *mĕnjĕlisiĕ* (van *sĕlisiĕ*), *mĕnjoerai* (van *soerai*). —, vezels uit- of afhalen, *mĕntjaboet boeloe.* Zie **uitpluizen.**

pluizerig, met pluizen of vezels, *bĕrboeloe.*

pluk, het plukken. De vertaling hiervan hangt af van de wijze van plukken, nml. met de hand van bloemen, vruchten en dergel., *pĕtikan;* van den grond, of van iets dat laag bij den grond is, *poengoetan* enz. Zie **plukken.** —, oogst van sommige gewassen, zooals peper en dergel., *poepoel;* de groote —, *poepoel agoeng;* de tijd voor de groote of algemeene — der boomvruchten, *moesim mĕranggah.* Zie **oogst, inzameling** en ook bij **vlok.**

plukhaalr, *galah jang bĕrkaït.*

plukharen, *bĕrpoepoeh, bĕrkalahi.*

plukken: met de hand van den steel —, van kleine vruchten, bloemen enz., *mĕmĕtiĕ* (van *pĕtiĕ*). —, van bloemen, ook *mĕnggĕntas.* — van vruchten, die op den grond wassen, *mĕmoengoet* (van *poengoet*). — van groote vruchten, zooals kokosnoten en dergel., *mĕngambil.* — van vruchten of bloemen met een stok, waaraan haaksgewijze een mes of houtje is bevestigd, *mĕngalap,*

mĕngaït (van *kaït*). —, inzamelen van boomvruchten, *mĕranggah*; de tijd voor dat —, *moesim mĕranggah*; de vruchten van zijn arbeid —, *mĕndapat hâsil pĕkĕrdjaännja*. —, de veeren uittrekken, *mĕntjaboet boeloe*; den boel uit elkander —, scheuren, *mĕngĕrnai* (van *kĕrnai*); uit elkander — van iets, dat in elkander gestrengeld is, zooals hooi, katoen, tabak enz., *mĕndjondjot*. Zie ook de samenstellingen.

plukker, *pĕmĕtik, pĕmoengoet* enz. Dit hangt van de wijze van plukken af. Zie ald.

plukloon, *opah mĕmĕtik, opah mĕmoengoet* enz., zie **plukken.** — voor kokosnoten, *doman*, van het Jav. *doeman*, deel, aandeel.

pluksel, *sab-sab, bĕnang tjaboet*; van geweven stoffen, *tiras*, Bat.

plukt ijd, zie bij **pluk.**

plunderaar, *pĕndjarah, pĕrampas.* —, roover, *pĕnjamoen.*

plunderen, rooven in den oorlog, *mĕndjarah, mĕndjarah-rajah*; buiten den oorlog, *mĕrampas*; een huis —, *mĕrampasi roemah*; op den openbaren weg —, *mĕnjamoen* (van *samoen*).

plundering, *pĕndjarahan, pĕrampasan, pĕnjamoenan.* Zie het vorige woord.

plunje, kleeding, *pakajan*; matrozenkleeding, *pakajan orang kapal, p. o. chalâsi*; hij zit goed in zijne —, *tjoekoeplah pakajannja.*

plunjekist, *pĕti pakajan.*

plusminus, *lĕbih-kĕrang.*

pluvier; e. s. v. —, *sikoedidi.*

pochen, *bĕrmĕgah-mĕgah, bĕrtjakaptjakap, bĕrmĕgahkan diri.*

pocher, *orang jang bĕrmĕgah-mĕguh, pĕngatjak.*

pocherij, *tjakap angin, kamĕgahan.*

podagra, *sĕngal kaki*; ook alleen *sĕngal.*

poeder, pulver, *sĕrboek.* — van koffie, *sĕrboek kahwah*; tot — maken, *mĕnjĕrboek.* — als geneesmiddel, *obat sĕrboek.* —, zoo fijn als meel, *tĕpoeng loemat.* —, uit de apotheek, *obat loemat, o. sĕrboek*; tot —, tot stof, *loeloch, loemat.* — van rijstemeel, om het aangezicht te blanketten, *bĕdak*; tot — wrijven, *mĕmirikkan* (van *pirik*).

poederen, met rijstemeel, *mĕmbĕdaki.*

poedersuiker, *goela pasir.*

poël, mest—, *longkang, tĕlaga tahi.* —, moeras, zie ald. - , afgrond, *kĕtoebve ran, toebir.*

poelepetaat, *hajam moetiara.*

poelgras, *roempoet poeroen.*

poelvogel, *boeroeng bangau*, zie **reiger.**

poep, veest, *kĕntoet.* —, st *tahi.*

poepen; een poep laten, *bĕrkĕntoet*; zijn gevoeg doen, *boewang ajar, kasoengai.*

poeper, die poept, *orang bĕrkĕntoet*; die zijn gevoeg doet, *orang boewang-ajar.* —, achterste, *pantat, bantut.*

poes; woordje, waarmede men eene kat roept, *sing-sing, tjing-tjing.*

poespas, *tjampoer-adoek.*

poets, trek, streek, list, *bida, helat*, Ar. —, guitenstreek, *djinaka, kitjau*; iemand eene — spelen, *mĕnjĕmoe* (van *sĕmoe*), geen — te spelen zijn, *tiada tĕrsĕmoe*; eene — spelen, wat wijs maken, *maïnkan angin.*

poetsen, wrijven, *mĕnggosok.* —, polijsten, *mĕletjoek*; gepoetst worden totdat het glimt, *diletjoek-letjoekkan sampai bĕrkilat*; de plaat —, *hĕmboes.* — met een schuier, zooals b.v. schoenen enz., *mĕnjikat* (van *sikat*).

poetspoeder, gemaakt van het gedroogde schuim der branding, *tahi bĕna.*

poezelig, mollig, *tamboem.* —, gezwollen, b.v. van de borsten, *moutok.*

poëzie, *sjâïr*, Ar. De Maleiers hebben maar twee soorten van —, de *sjâïr*, of het heldendicht, en de *panton* of het minnedicht.

pof, het geluid van ontploffen, *lĕtoep, lĕtos.*

pof; op den — koopen, *mĕmbĕli hoetang.*

pof; geplooide —, *kĕdoet.*

poffen, in de heete asch braden, *mĕmbĕmbam*; op het vuur roosteren, *mĕmanggang*; eene gepofte kip, *hajam panggang.* —, op crediet koopen, *mĕmbĕli hoetang.*

poffertje, c. s. v. gebak, *bauloe, poetoe.* —s, die bij het begin van een gastmaal met gekruide saus gegeten worden, *aras kĕrdan*; e. s. v. —, *bingka*; eene andere soort, *bikang.*

pogen, *mĕntjoba, mĕngoesahakan diri.*

poging, *tjoba.*

pok, zie **pokken.**

pokdalig, *tjĕrĕtjak, bĕrparoet katoembochan, tjapoek*, Mën. *boerik*, Jav. —, erg door de pokken geschonden, *bopeng.*

poken, met iets langs, b.v. een pick of stang, in iets — of steken, *mĕrodok*;

het vuur op—, *měngoepaḳ api* (van *oepaḳ*).

pokken, de kinder—, *katoemboehan, tjatjar*; valsche of water—, *djěloentoeng, tjatjar ajor*; de echte —, *tjatjar bĕsar, katoemboehan bĕnar.* — die niet tot rijpheid willen komen, *katoemboehan boengkoes*; e. s. v. kleine —, *katoemboehan djintan*; iets grooter, *k. kĕtoembar*; zeer groot, *k. djagoeng*; e. s. v. gevaarlijke —, *tjĕngkĕring*; boosaardige kinder—, gelijkende op de rempĕnai-vruchten, *katoemboehan rempĕnai*; de zwarte, doodelijke —, *katoemboehan lakoem.* — die het geheele lichaam bedekken, *k. ḳĕrtas djatoh ka-ajar*; de Javaansche —, frambozenuitslag, *poeroe-mala.* Zie **inenten.**

pokput, zie **put.**

pokstof, *bĕnih katoemboehan, biang tjatjar.*

pokziekte, *pĕnjakit katoemboehan, p. tjatjar.*

polijstbladen, *daoen hampĕlas*, op Java *daoen rĕmpĕlas.*

polijsten, *měngoepam* (van *oepam*), *mĕlĕtjoeḳ, měnggilap, měnggĕroes.* — van hout met eene soort van ruwe bladeren, *měnghampĕlas, měrampĕlas*; gepolijst, van hout, *tĕrampĕlas.*

polijster, *pĕngoepam, pĕnggĕroes.*

politie, *polis.*

politieagent, *mata-mata polis, opas polis.*

politiebureau, *kantor polis.*

politie-inspecteur, *měrinjo, toewan ĕkot.*

politiek, *tipoe ḥikmat*; wereldsche —, *tipoe ḥikmat doenia.*

politiemaatregel, *pĕrentah polis.*

politiewacht, *kawol polis.*

politiezaak, *pĕrkara polis.*

politoer, *politoer.*

pols, *nadi*; de — voelen, zie bij **voelen** en verder **polsgewricht.**

polsader, *oerat nadi.*

polsadergezwel, *bĕngkaḳ oerat nadi.*

polsen, den pols voelen, *mĕndjamah nadi.* —, onderzoeken, *mĕnjĕlidiḳ* (van *sidiḳ*).

polsgewricht, *boekoe tangan, pĕrgĕlangan tangan.*

polsslag, *dĕnnjoet oerat nadi.*

polygamie, *pĕrmadoean* (van *madoe*, medevrouw).

polyp; e. s. v. eetbare zoutwater—, *dojaḳ.*

pomp, *bomba*, verb. *pompa*, verb.; Chin. pomp met kleppen, *soewitjija*, Chin.; ketting—, *tali ajar.*

pompelmoes; de —, *djamboewa, limau djamboewa, limau kĕdangsa; djĕroeḳ bĕsar, djĕroeḳ matjan*, Jav.

pompen, *mĕnariḳ bomba.*

pompoen, *laboe, laboe manis.*

pompstok, voor een gladden loop, *pĕnggaboes.*

pompwater, *ajar bomba.*

pompzuiger, *kodoḳ-kodoḳ.*

pond; het Indische —, ongeveer 1½ Amst. ℔, *kati.*

ponjaard, *kĕris, siwar, sĕkin.* Zie **dolk.**

pont, *pĕrahoe tambangan.*

ponteveer, *pangkalan tambang.*

pontgast, *orang pĕnambang.*

pontgeld, *oewang tambangan.*

pontonbrug, *djĕmbatan pĕrahoe.*

pooien, *minoem banjaḳ.*

pooier, *pĕminoem.*

pook, dolk, zie ald. — voor het vuur, *pĕngoepaḳ api.*

pool, aspunt, *ḳoetoeb*, Ar. de Noord—, *ḳoetoeb sjamáli*, Ar. de Zuid—, *ḳoetoeb djanoebi.*

poolster, *bintang ḳoetoeb, b. oetara.*

poort, *pintoe*; groote — van kasteel of stad, *pintoe gĕrĕbang*; de buitenpoort van eene Vorstelijke woning, *pintoe tani.* —, ook *lawang*, Jav. b.v. eere—, *lawang sĕketeng.*

poortgat, zie **geschutpoort.**

poortje, *pintoe kĕtjil.*

poortwachter, *pĕnoenggoe pintoe.*

poos, onbepaalde korte tijdruimte, *djoeroes*; eene —, *sadjoeroes lamanja*; bij poozen, *bĕrdjoeroes-djoeroes*; eene lange —, *djoeroes pandjang*; eene korte —, *djoeroes pandaḳ.* —, onbepaalde korte tijdruimte, langer dan djoeroes, *djĕnaḳ*; eene goede —, *djĕnaḳ pandjang*; eene korte —, *djĕnaḳ pandaḳ.* —, pauze, rust, *pĕrkĕntian.* Zie **oogenblik.**

poot, been, voet, alles wat tot — dient, *kaki.* —, klauw van een vogel, *tjakar*; op zijn — spelen, *goesar, mĕmboewat gadoeh*; met hangende —jes terugkomen, *onta mĕnjĕrahkan dirinja*, Sprw.

poot, zie **stek** en **loot.**

pootig, sterke handen hebbend, *bĕrtangan ḳowat.*

pootje, zie **podagra.**

pootstok, *toegal;* met den — planten, *mĕnoegal;* de persoon die er mede plant, *pĕnoegal.*

poover, *papa, miskin,* Ar.

poozen, rusten, *bĕrhĕnti, bĕrhĕntikan tĕlah.* —, verwijlen, zie ald.

pop, *anaḳ-anakan, boneka,* Port.; een opgevulde —, *anaḳ-anakan asaḳ;* een vanzelf bewegende —, *anaḳ-anakan jang bĕrpĕsawat.* — van een vlinder, *indoeng.* Zie **duikelaar.**

popelen, poperen, van het hart, *gĕlitiḳ, gĕleteḳ, kĕder,* Bat. Zie **kloppen.** —, van de bladeren eens booms, *bĕrĕmbat.*

popje, poppetje, *boneka kĕtjil;* zie **pop.** —, wijfje van vogels, *bĕtina.*

popijn, *tali lajar.*

poppengoed, *pĕrmaïnan, maïn-maïnan.*

poppenkleeren, *pakajan boneka.*

poppenspel; inl. — met lederen poppen, *wajang koelit.* — met houten poppen, *wajang goleḳ.*

poppenspeler, vertooner van het inlandsche poppenspel, *dalang.*

populair, *ramah-tamah, bĕramah-ramahan dĕngan orang kĕtjil.*

populier, *pohon hawwar,* Ar. de zwarte —, *pohon hawwar roemi.*

por, steek, *tikam.*

porcus, met gaatjes, *bĕrlobang-lobang;* zoonals de huid, *bĕrlobang roma;* zie het volgende woord.

porie; de —ën van de menschelijke huid, *lobang roma, liang roma.*

porren, wekken, *mĕndjagakan, mĕmbangoenkan.* —, aanzetten, aandrijven, *mĕngadjaḳ, mĕngoepaḳ.*

porselein, fijn aardewerk, *tĕmbekar bĕtwel;* wit —, *saboen,* b.v. een wit —en bord, *pinggan saboen;* een wit —en kopje, *mangkoḳ saboen.*

porselein, de groente, de eetbare portulacca, *gelang,* waarvan twee soorten: de witte —, *gelang poetih* en de roode —, *gelang merah.* Op Java *krokot.*

porseleinaarde, *tanah tĕmbekar.*

porseleinen, *tĕmbekar, daripada tĕmbekar.*

porseleinfabriek, *tĕmpat toekang tĕmbekar.*

porseleinmaker, *toekang tĕmbekar.*

porseleinwinkel, *kĕdai barang-barang tĕmbekar.*

porseleinzaad, *bidji gelang.*

port, briefport, *bajaran soerat, opah soerat.*

portaal; c. s. v. smal — tusschen twee aan elkander komende daken, *rambat.* — voor of achter het huis, *sĕrambi.*

portatief, *dapat dibawa, tĕrbawa.*

porte, de Verhevene —, *astana Istanboel.*

porte-brisée, *pintoe lawang.*

porter, het bier, *bir hitam.*

portie, *bĕhagian, saparo.* — fig. voor straf ook *bĕkagian,* b.v. als de eerste minister het hoort, dan zal jij je — wel krijgen, *djikalau didĕngar pradana mantĕri, ada poela dikasih bĕkagianmoe.* Zie **aandeel.**

portier, deurwachter, *pĕnoenggoe pintoe, bawab,* Ar.

portier, koetsdeur, *pintoe kareta.*

portierluikje, *lingkap pintoe.*

portionstafel, *roemah makan.*

portret, *pĕta, gambar.*

portretschilder, *pĕnoelis pĕta, pĕnoelis gambar.*

portretteeren, *mĕmĕtakan, mĕnggambar.*

portugal, *nĕgari Portoegal.*

portugees, *orang pĕrungki* (verb. van Franken); in de tegenwoordige samenleving, *orang gĕrani, orang Portoegis.*

portvrij, *tiada bajaran, tĕpas bajaran.*

portwijn, *anggoer port.*

post, deurstijl, *djĕnang pintoe.*

post, uitgezette wacht, *pĕngawal;* standplants van zulk een wacht, *tĕmpat pĕngawal, tĕmpat bĕrdjaga.* —, last, *tanggoengan;* een zware —, *tanggoengan jang bĕrat.* —, artikel, *faṣal,* Ar. —, ambt, bediening, *djawatan, djabatan.*

post, posterij, *pos;* een brief met de — verzenden, *mĕngirim soerat dĕngan pos;* breng dezen brief gauw naar de —, *lĕkas, bawa soerat ini kakantor pos.* —, postbode, *opas pos.*

postbeambte, *pĕgawai kantor pos.*

postbediende, *djoeroe-toelis kantor pos.*

postbode, *opas pos.*

postdag, *hari pos datang.*

postdirecteur, *kapala kantor pos.*

posteeren, *mĕmpĕrtĕmpatkan.*

postelein, zie **porselein.**

posthuis; gebouw op de Javaansche wegen, waar men van postpaarden verwisselt, *roemah pos.*

postkaart, *pĕta djalan pos.*

postkantoor, *kantor pos.*

postkar, *kareta pos, kahar pos.*

postkoets, *kareta pos.*

postlijst, *daftar soerat pos.*

postlooper, *opas kastor pos.*
postmerk, *tjap soerat pos, mĕtĕrai soerat pos.*
postpaard, *koeda pos.*
postpapier, *kartas soerat kiriman.*
postuur, zie **houding:** zich in — stellen, *bĕrsikap dirinja, bĕrboewat lakoe.*
postwagen, *kareta pos.*
postweg, de groote weg, *djalan bĕsar, djalan raja.*
postwet, *oendang-oendang pos.*
postzegel, *mĕtĕrai soerat pos.*
pot, hiervoor geen algemeene naam; wel voor de bijzondere soorten, b.v: — met wijden buik en nauwen hals, voornamelijk om er rijst in te koken, *pĕrioek.* — van roode aarde, onverglaasd, met wijden mond, *bĕlanga;* zulk een — van ijzer, *bĕlanga bĕsi;* potten en pannen, *pĕrioek-bĕlanga;* zie **pottenwerk:** geel, verglaasde, aarden — met wijden buik en nauwen mond, *goetji;* e. s. v. zwarte, verglaasde aarden —jes, die uit China worden aangevoerd, *kĕda;* e. s. v. aarden —, *kĕntoeng, gĕntoeng,* Jav.; e. s. v. zwarten, verglaasd, aarden —, met wijden buik en nauwen mond, *sitoen;* e. s. v. — of aarden watervat, die bij bruiloftsoptochten het badwater bevat, *koemba,* Skr.; e. s. v. dikbuik—, zooals de gemberpotten enz., doch kan zoo groot zijn, dat ze van 10 tot 20 gantang inhoudt, *bĕloeboe;* e. s. v aarden — uit den ouden tijd, die nog wel eens uit den grond wordt gegraven en soms goud bevat, *pĕdĕna,* Skr. een dito —, doch iets kleiner, *tadjau;* e. s. v. plat —je met deksel, om reukwerk in te doen, *tĕlĕpa;* hooge, smalle, koperen — of ketel, waarboven de rijst wordt gaar gestoomd, *dandang;* e. s. v. — met een of twee handvatsels, *morong;* —je voor het gesmolten was, dat bij het batikken, of kleedjes-schilderen, gebruikt wordt, *tjanting.* — in den vorm van een waschkom, *pasoe,* ook de —ten, die in de suikerfabrieken worden gebezigd; e. s. v. metalen kom of — zonder voet of rand, ook gebruikt voor het baden, *sangkoe;* e. s. v. — om water te halen, *boejoeng;* e. s. v. grooten, aarden —, gebruikt voor watervat, *tempajan;* e. s. v. grooten — of waterkom, *koelah;* de mond van een —, *moeloet;* de bodem van een —, *pantat.* —, inzet bij het spel, *pĕlarohan;* den — winnen, *mĕndapat sĕgala pĕlarohan.* Zie ook **watervat.**
potaarde, *tanah liat.*
potasch, *garam haboe.*
potaschloog, *ajar haboe.* — van verbrand rijststroo, *ajar haboe mĕrang,* dat voornamelijk tot reiniging van het hoofd bij het baden wordt gebruikt.
potdeksel, *toetoep pĕrioek.*
potdeksel (mar) plank of lat, die de uitstekende gedeelten van de oplangers bedekt, *toetoep tadjoek.*
potdoek, zie **vaatdoek.**
poten, *mĕnanam* (van *tanam*); met den pootstok —, *mĕnoegal* (van *toegal*).
poter, pootaardappel, *kĕntang bibit, oebi bibit.*
potgeld, spaarpotgeld, *oewang taboengan, oewang tjĕlengan,* Jav.
potje, zijn eigen — doen, *bĕrlain pĕrioek;* samen uit een — eten, *sapĕrioek.* Zie bij **pot.**
potlepel, b.v. om soep op te scheppen, *sĕndoek.*
potlood, waarmede men schrijft of teekent, *kajoe toelis, pottĕlod, pensil* in de Straits-settl.
potnat: het is één —, *satali tiga oewang.*
potscherf, *tĕmbekar, pĕtjahan pĕring-mangkoek.*
potsenmaker, komiek, *alan-alan, badoet,* Jav.
potsierlijk, *djinaka.*
potstuk, *oewang taboengan.*
potsuiker, *goela pasoe.*
pottebezem, *sikat pĕrioek-bĕlanga.*
potten, in een spaarpot doen, *mĕnjimpan dalam taboengan, mĕnaboengkan.* —, in bloempotten zetten, *mĕmboehoeh dalam djambangan.*
pottenbakker, *toekang pĕrioek-bĕlanga, pĕndjoenan, koembakara,* Skr. *toekang koewali, toekang pasoe.*
pottenbakkerij, *dapoer pĕndjoenan.*
pottenbakkersklei, *tanah liat.*
pottenkraam, *kĕdai pĕrioek-bĕlanga.*
pottenwerk, potten en pannen, *pĕrioek-bĕlanga, pĕrboewatan pĕndjoenan.*
potter: geld—, *orang jang mĕngoempoelkan oewang, o. j. mĕnaboeng.*
potvisch, *ikan paoes.*
praaien, toeroepen, *mĕnjĕroe* (van *sĕroe*); de voorbijvarende vaartuigen —, *mĕngambil djawáb pĕrahoe pĕrgi-datang.*
praal, bij plechtige gelegenheden, *oepatjara.*

praalgewaad, *pakajan kabèsaran, pakajan kamoeliaän.*

praalgraf, *tjandi.*

praalhans, pronker, *pèsolik.*

praalvertoon, bij plechtige ontvangst of geleide, *oepatjara;* van zulk een — doen vergezeld gaan, *mèmbèri oepatjara.* — maken, schijnen, *meledang.*

praam, *tongkang.*

praat, *toetoer, tjakap, kata;* veel —s, *banjak moeloet, moeloet tjalak;* veel —s hebben, ook *mèreta-reta;* veel — hebben, lastig zijn door veel aanmerkingen te maken, *tjèrewet;* iemand, die veel —s heeft, *pèntjèrewet;* veel —s, telkens een grooten mond opzetten, *moeloet rampoes;* gemeenzame —, *pètoetoeran, pèrtjakapan.* Zie ook bij **vuil.**

praatachtig, zie **praatziek.**

praatje, gesprek, *pèrtjakapan.* —s, *katakata.* —s maken, inzonderheid verdichte, *mèrapik;* iemand, die het onderwerp is van de —jes der menschen, *orang jang mèndjadi isi moeloet* (of *boewah moeloet*) *orang;* houd je oudwijvenpraatjes voor je en trek je zwaard, *tinggalkanlah olihmoe sègala pèrkataän ini sakalian bagai chabar sègala anak pèrampoewan djoea, mèlainkan ambillah pèdangmoe,* letterl. laat je praatjes na als een vertelseltje voor de meisjes; een ander — beginnen, het over een anderen boeg gooien, *mèngaloewarkan pèrkataän lain.* —, los gerucht, *chabar angin;* het is maar een —, *chabar angin sèhadja.*

praatziek, *gèlatak, tjèramah.*

pracht, luister, *kamoeliaän, aflamat,* Ar.

prachtig, *amat endah-endah, amat moelia;* zeer —, *moeliawan.*

prachtigheid, *kaendahan, kamoeliaän.*

prachtvertoon, die aan een rang past, *oepatjara.*

pralen; met iets —, *mèmpèragakan,* b.v. *dipèragakannja kasana kamari,* hij praalde er overal mede (of hier en ginds).

praler, *orang jang bèrmègah-mègah, pèngatjak.*

prangen, *mènjèpit* (van *sèpit*), *mèndjèpit.*

prat, *kotjak, mègah.*

pratheid, *kamègahan.*

praten, spreken, *bèrkata, bèrtoetoer, bèrtjakap;* onnut, zonder doel —, *bèrtjakap angin;* hardop —, *bèrtjakap kwat;* zijn keel droog —, *bèrkèring ajar-lijoer.* —, kouten, een gemeenzaam gesprek houden, *bèrbantjang-bantjang.* Zie **keuvelen** en **kouten;** iemand doen —, opdat hij geheimen verklappe, *mèndjoeloek kata.* —, plapperen, van menschen en ook van vogels, *bèrtjalak,* zie **plapperen:** voor den mond maar wat weg —, *kata dirambang; bèrkata mèrambang.*

prater, babbelaar, keuvelaar, *pènoetoer.*

predestinatie, *takdir Allah.*

predestineeren, *mèntakdirkan.*

predikant, *pandita,* Skr. *padri,* Port.

predikatie, sermoen in de moskee, *chotbat,* Ar.; in de kerk, *pèngadjaran.*

prediken, *mèngadjar;* eene predikatie houden in de moskee. *mèmbatja chotbat;* het Evangelie —, *mèmasjhoerkan indjil.*

predikstoel, preekstoel, in de moskee, *mimbar;* eigenlijk eene verheven plaats, vanwaar de priester des Vrijdags zijne toespraak tot de gelooviger houdt.

prefectuur, *walajat,* Arab.

prent, *pèta, gambar, pigoera.*

prentenboek, *kitab gambar.*

present, tegenwoordig, *hadlir,* Ar.

present, geschenk, *hadijah,* Ar. *pèmbèrian;* van een meerdere aan een mindere, *anoegèraha, karoenia;* van een mindere aan een meerdere, *pèrsèmbahan.*

presenteerblad; klein —, ook gebruikt om daarop de vorstelijke brieven te dragen, *tjeper;* e. s. v. groot koperen — op voet, *pahar, fabak,* Ar.; e. s. v. groot — op voet, *kèrikal, toelak bahoe;* e. s. v. houten of metalen —, *talam;* een —je, *bandeja,* Port.

presentie, tegenwoordigheid, *hadlirat,* Ar. *hadapan.*

preserveeren. *mèmèliharakan* (van *pèlihara*).

president, *pèrsiden, sadr,* Ar.

pressen, volk oproepen voor openbare werken, *mèngerahkan* (van *kerah*).

presser, oproeper van volk voor openbare werken, *pèngèrah.*

pressie, *paksa.* — uitoefenen op iemands gemoed, *mènghèmbat hati orang.*

pret, *kasoekaän, karamajan, tamasja.*

pretmaken, met zijn velen, *bèrsoekasoekaän, bèramai-ramajan.*

preutsch, *bèrtingkah.*

prevelen, stil met den mond bewegen bij bidden of lezen, *komat-kamit;* zie ook **mompelen.**

priëel, *poendjoeng;* eigenl. een boogvormig latwerk, begroeid met klimplanten. —, ook: *augloeng,* Chin.

priem, els, *poesoet*, *pènggereĕ*, *pènjoetjoeĕ*; met een — boren, *mènggereĕ*; c. s. v. ijzeren —, waarmede de goochelears zich steken zonder zich te kwetsen, *daboes*; deze vertooning maken, *bèrmaïn daboes*, *bèrdaboes*. —, vlijm, *tadji*. Zie ook **dolk**.

priemen, met een priem boren, *mènggereĕ*.

priester; mohammedaansch —, *imâm*, Ar. ook gebruikt voor joodsch —. —, geleerde, *pandita*, Skr.; heidensch —, boeda-leernar, *adjar-adjar*; R. C. —, *padri* (Port. padre); chineesche — aan eene kélenteng, *tangkeh*. — der Magiërs, *maubadzân*, Arab. (van *maubadz*, vuuraanbidder); mohammedaansch — belast met de Vrijdagspreek, *chatib*. — van minderen rang dan den imâm, *lèbai*; op Java ook *modin*, volgens sommigen een verkorting van het Ar. *ôlimoe'ddin*, leeraar van den godsdienst; volgens anderen van *moeâdzin*, oproeper tot het gebed.

priesterambt, *imâmat*, Ar. *djawatan imâm*; het — bekleeden, *bèrimâmat*.

priesterdom, *sègala imâm*, *para imâm*, *sègala padri*.

priestergewaad, *pakajan imâm*, *pakajan padri*; het priesterlijk opperkleed, *djoebbah*, Ar.

priesterheerschappij, *pèmèrentahan imâm*, *pèmèrentahan padri*.

priesterlijk, *tjara imâm*, *tjara padri*.

priestermuts, *kèto*, Jav.

priesterorde, *pèratoeran imâm*.

priesterschaar, *pèrhimponan imâm*.

priesterschap, *imâmat*, Ar.

priesterwijding, *tahbis imâm*, *tahbis padri*.

prij, booze vrouwelijke geest, *pèri*, Perz.

prijken, versierd zijn, *tèrhias*.

prijs, lof, *poedji*; roem, eer, *kapoedjian*. —, waarde, *harga*, *arga*, *règa*; wat is de — daarvan, *bèrapa harganja*; een hooge —, *harga bèsar*; een lage —, *harga sèdikit*; de naaste —, waarop niet meer af te dingen valt, *poetoes kavga*, *harga mati*; vast en hoog in —, *harga tètèp*. —, dien iets halen kan, *pajoe*; den — van iets bepalen, over den — van iets onderhandelen, *mèmadjoekan*; markt —, *harga pasar*; onder den —, *koerang daripada harganja*; de —, waarvoor men iets gekocht heeft, de koopprijs, *harga pèmbèlian*. —, lot, winst, *oentoeng*. —, buit, *rampasan*, *djarahan*; op — stellen, waardeeren, *mèngendahkan*; een — op iets stellen, *mènghargakan*, *mèmboeboeh harga*; zich — geven, *mènjèrahkan dirinja* (van *sèrah*).

prijsbederver, *orang jang mèndjoewal boekan harga*.

prijselijk, *patoet dipoedji*, *kapoedjian*.

prijsgeven, *mènjèrahkan* (van *sèrah*).

prijshoudend, *tètèp harganja*.

prijsje, geringe prijs, *harga sèdikit*. —, lof, *poedji*.

prijskamp, *pèrloembaän*, *loemba-loemba*.

prijslijst, *daftar harga barang-barang*.

prijsverhooging, *naïk harga*.

prijsvermindering, *toeroen harga*.

prijzen, loven, *mèmoedji* (van *poedji*); God —, *mèmoedji Allah*; God zij geprezen, *alhamdoe'lillahi*, Ar. —, er den prijs opzetten, *mèmboeboeh harga*, *mènghargakan*.

prijzenswaard, *kapoedjian*, *patoet dipoedji*.

prik, steek, *tikam*, *tjoetjoeĕ*; een — geven, *mènikam*; vele —ken geven, beprikken, *mènikami*. —, steek met een priem, *tjatjah*; zulk een — geven, *mèntjatjah*.

prikkel, om aan te sporen, *pènggèrtaĕ*. — van de hartstochten, den moed, de reukzenuwen, *pèrangsang*, b.v. een toespraak, krijgsmuziek, een toovermiddel, opium, alcohol enz. —, doorn, stekel, *doeri*.

prikkelbaar, spoedig boos, *tèkas marah*, *soeka marah*. —, geil, *gatal*, *gasang*, *gangsang*.

prikkelen, aansporen, *mènggèrtaĕ*. — van de hartstochten, den moed, *mèrangsang*. Ook — van de reukzenuwen b.v. door eau-de-cologne, secreetlucht enz.

prikkelend: de zenuwen —, *tjèngis*; sterk — van id., *rangsang*. —, heet op de tong, *pèdas*, b.v. —e specerijen, *rèmpah-rèmpah jang pèdas*. —e dranken, *minoeman jang pèdas*. Zijn het alcoholische dranken dan ook *minoeman jang kèras*.

prikkeling, aansporing, *pènggèrtakan*. — van de hartstochten, *pèrangsangan*; een heete — van mond en tong, *lidas*.

prikken, steken, *mènikam* (van *tikam*), *mèntjoetjoeĕ*. — met een priem, *mèntjatjah*; zacht of eventjes —, *mèntjètjah*. Ook gebruikt voor tatoëeren.

prikker, *pënikam, pëntjoetjoeĵ pëntjatjah.*
prikstok, *pëntjatjah;* tot aandrijving, *pëngërtaĵ.*
priktol, zie **tol.**
prins, vorstenzoon, *anaĵ radja, poetëra,* Skr. Zie ook **kroonprins:** de —en, *sëgala anaĵ-anaĵ radja, para poetëra.*
prinselijk, *tjara anaĵ radja, tjara poetëra radja, kapoeteraän,* b.v. een kompleet stel prinselijke kleeren, *salangkap pakajan kapoeteraän.*
prinsenhof, *ustana anaĵ radja.*
prinses, *poetëri,* Skr. *anaĵ radja përampoewan;* Mevrouw de —, *toewan poetëri;* de —sen, *para poetëri.*
privaat, bestekamer, *djamban, përlindoengan;* op Java *kakoes.* Zie ook **eigen.**
privilege, wat een ander ontzegd is, *larangan.*
probaat, goed werkend, passend van een geneesmiddel, *sërasi, moestadjäb,* Ar. *moedjarrab,* Ar.
probeeren, *mëntjoba.*
probeersteen, *batoe oedji.*
procedeeren, *bërsingketa, bëratjara, bërĥoekoem, däwa'-mëndäwa'.*
procent, *dalam saratoes,* b.v. tien —, *dalam saratoes sapoeloeh.*
proces, rechtsgeding, *singketa, atjara,* Skr. een — beginnen, *mëmboeka bitjara;* zonder vorm van —, *dëngan tiada përiksa lagi, tiadalah pandjang bitjaranja.*
proceskosten, *bëlandja ĥoekoem,* fig. *pëmbasoeh balai* of *pëmbasoeh medja.*
processie, *përarakan, ambalan;* eene plechtige —, *përarakan dëngan sëgala oepatjara.*
processtukken, *soerat-soerat däwa'.*
proces-verbaal, *soerat pëmbëritaän.* —, acte van beschuldiging, *soerat toedoehan.*
procuratie, *wakilat,* Ar.
procureur, pleitbezorger, *pëngatjara.*
productief, *bërlaba, bërĥasil.* — maken, *mëlabakan, mëngĥasilkan.*
proef, probeering, *tjoba.* —, blijk, bewijs, *kanjataän.* —, monster, *matjam, tjonto;* op de — stellen, *mëntjoba;* water—, vuur—, als godsoordeel, zie ald.; dan kan ieder een proefje nemen (van een spijs), *bolih mëngambil-ambil rasa sa'orang sëdikit.*
proefsteen, *batoe oedji.*
proesten, vocht met den mond als stofdeeltjes uitblazen, *mënjëmboer* (van *sëmboer*); elkander bij het baden met water be—, *bërsëmboer-sëmboeran.* —, uitblazen, b.v. zooals een zwemmer, *mënghëmboes-hëmboes,* b.v. *bërëuang mënghëmhoes-hëmboes,* al —de zwemmen.
proeven, smaken, *mëngëtjap* (van *këtjap*); met bepaald obj. *mëngëtjapi,* ook *mërasai,* b.v. in langen tijd geen rijst geproefd hebben, *tëlah bëbërapa lamanja tiada mërasai nasi.*
proever, van spijzen, *pëngëtjap.*
profeet, *nabi,* Ar. de —, d. i. Mohammad, *annabi;* de profeten, *sëgala nabi, aubija,* Ar.
professie, *pëntjeharian.*
profeteeren, *bërnoeboeat.*
profiteeren, voordeel hebben; b.v. voorwaar veel zou ik van u hebben geprofiteerd, *nistjaja banjaklah pëndapatankoe dari padamoe.*
profetes, *nabijah,* Ar.
profetie, *noeboeat,* Ar.
profijt, *laba, oentoeng;* inkomsten, opbrengst, *ĥasil.*
pronk, *përhiasan.*
pronkbed, praalbed, *pëlaminan.*
pronken, met iets te koop loopen, overal vertoonen, *mëmpëragakan* (van *aga*), *bërandah.* — van een pauw, *mëngigal.*
pronker, in kleeding, *pësoliĵ.*
pronkgewaad, *pakajan kabësaran.*
pronksieraad, *përhiasan jang endahendah.*
pronkziek, in kleeding, *soliĵ.*
prooi, *rampasan.* —, voedsel van het wild gedierte, *mangsa.*
prop, stop, kurk, *soembat;* met een — dichtmaken, *mënjoembat;* ook iemand een — in den mond steken. Verder *goempal;* tot een —, van een kleed, *bërgoempal.* —, die men ergens induwt, doch zóó, dat een gedeelte er van buiten blijft, *sëmpal.* — op een schietgeweer, *nal.* —, kort en dik persoon, *orang këretoet;* spottend, *bagai sëroĵ dï-entaĵ,* d. i. als een aangestampte rijstmaat. Zie ook **etterprop.**
proppenschieter, *bëdil boeloeh, letoepletoep, tembaĵ-tembaĵ.*
propvol, *pënoeh-sësaĵ, pënoeh-pëpaĵ, toempat.*
proseliet, *orang jang masoeĵ agama.*
protestant, hervormd christen, *orang masëhi.*
protestantsch, *masëhi,* Ar.

proviand, *bĕkal, pĕrbĕkalan.*
proviandeeren, *mĕmbĕkalkan.*
provincie, *moekim,* Ar.
provinciehout, *kajoe sĕpang.*
provisie, *bĕkal.*
provisiekamer, *sĕpeu,* verb.
provisiekist: groote —, waarvan het deksel uit twee deelen bestaat, het eene vast, het andere los, *saharah.*
provoceeren, tot den krijg dwingen, *mĕnoendjoek gagah-bĕraninja, mĕnoendjoek laki-lakinja* (van *toendjoek*).
proza, *pĕngatoeran soerat jang mĕlarat.*
pruilen, mokken, *mĕradjoek;* tegen iemand —, *mĕradjoeki.*
pruiler, *pĕradjoek.*
pruim: een sirih—, *sakapoer sirih, sirih sakapoer;* de duur van een sirih—, *sakapoer sirih lamanja;* een gekauwde sirih—, *sĕpah;* een tabaks—, *sĕmpal, soesoer, sasoegi tĕmbakau.*
pruim, de vrucht, *idjas,* Ar.; gestoofde —en, *idjasijah,* Ar.; e. s. v. vrucht, die wel iets van onze — heeft, *sawoe,* waarvan de besten *sawoe manila* heeten.
pruimeboom, *pohon idjas.*
pruimen: sirih kauwen, *makan sirih.* —, tabak kauwen, *mĕngoeloem tĕmbakau* (van *koeloem*). —, stout eten, *bĕtah makan.*
prulwerk, *pĕkĕrdjaän sĕmbarang.*
prullig, *sĕmbarang.*
pruttelaar, *pĕradjoek.*
pruttelen, grommen, *mĕradjoek;* tegen iemand, *mĕradjoeki;* ook *mĕrĕngoet-rĕngoet, bĕrsoengoet-soengoet.* —, mopperen, *mĕrosing.* — achter iemands rug over het opgedragen werk, *mĕrotok,* ook — in 't algemeen.
psalm: de psalmen Davids in het algemeen, *zaboer,* Ar. het boek der —en, *kitäb zaboer;* een afzonderlijke —, *mazmoer,* Ar. b.v. — vijf, *mazmoer jang kalima.*
publicatie, *palkat, soerat mĕloemat.*
publiceeren van geschriften, boeken, *mĕnjatakan.*
publiek, openbaar, zie ald. —, de menigte, *orang banjak, chalaïk;* het —, de menigte, ook *sĕgala orang jang ŭam;* een publieke plaats, *tĕmpat kabebasan.* —e dansmeid, *djoget,* Jav. met zulk een meid dansen, *mĕngebeng, ngibing.*
pudding, *ḥalwa,* Ar. *poeding,* verb.
pui, voorgevel, *astaka, djorong.*
puik, *tĕroetama;* puik-puik, *kapala-kapala.*
puimsteen, *batoe timboel, b. apoeng.*
puin, *roeboehan, batoe roeboeh.*
puinhoop, *karoeboehan.*
puist, *bisoel, bĕntil, bintil, bintit.* — op de huid, doch geen steenpuist, meer als de Javaansche pokken, *poeroe;* venerische —, *poeroe kotji;* water—je, *koeman ajar;* vet—jes, die na de pokken uitkomen, *mata ikan.* —je, knobbeltje, bultje, zooals van een muggebeet, *bintat;* ook *bintit* en *bĕntil;* vurige —jes in het aangezicht, *djĕrawat;* e. s. v. steenpuistjes, *djĕrawat batoe.* Zie ook **strontje.**
puisterig, *poeroeau.*
puitaal: e. s. v. —, *ikan kĕli.* Op Java *ikan lélé;* e. s. v. zee—, die een giftigen angel heeft, en veel gegeten wordt, *ikan sĕmbilang.*
pukkelig, zie bij **puist en ruw.**
pul, kruik, *boeli-boeli.*
pulken, *mĕngorek* (van *korek*).
pulp, *kampas.*
pulver, poeder, *sĕrboek;* tot — maken, *mĕnjĕrboek.* — van koffie, *sĕrboek kahwah;* zeer fijn —, *loemat.* —, buskruit, zie ald.
pulveriseeren, *mĕnjĕrboek, mĕloematkan.*
punctie, in de heelkunde, *pĕntjatjah;* een — doen, *mĕntjatjah.*
punt, stip, bij eene letter, *titik, noktah,* Ar.; scherpe — aan wapens of werktuigen, *mata,* b.v. *mata panah,* pijlpunt; *mata goenting,* de —en van eene schaar. —, uiteinde, *hoedjoeng,* b.v. *sapĕrti tĕlor dihoedjoeng taudoek,* als een ei op de — van een hoorn, Sprw. *hoedjoeng tanah,* land—, kaap; scherpe — aan een vaartuig, gelijkende op een tand, *taring.* —, slip van een kleed, uiteinde van eene pit, flambouw, lont, touw, *poentja;* een doek in een — draaien, *mĕmboelir kaïn;* de lange — van een kris, *toentoeng;* scherpe uitstekende —, 't zij in den grond, 't zij in het water, *toendjang.* — van een tol, *pangsi.* — van iets dat aangepunt is, b.v. eene pen, *loentjip.* —, uitspruitsel, *poetjoek;* de —en of uitspruitsels van bamboe, *poetjoek rĕboeng,* ook de benaming voor iets, dat met —en uitgeknipt is; uiterste scherpe — van iets, b.v. van padi of rijst in den

halm, *tjotet;* een stuk hout dat aan beide einden aangepunt is, gebruikt om krokodillen te vangen, *sĕligi tadjam bĕrtimbal.* —, zaak, omstandigheid, *pĕrkara, fasal;* met een — in de hoogte steken zooals een paal, een hondestaart, een slip van een hoofddoek enz., *tĕrtjantjang;* in de puntjes zijn, keurig netjes, *bĕradoen, antoen.* — van uitgang, basis, *anggaran.* —, top, *poetjak, poentjak, kĕmoentjak.* Zie ook **uiteinde.**

puntachtig, *loentjip, tadjam hoedjoengnja.*

puntdicht: het — der Maleiers is de *panton.* —en opzeggen, *bĕrpanton.*

punteeren, zie **richten.**

punten, zie **aanpunten.**

puntig, van eene aanpunting voorzien, *loentjip.* —, spits, *tara,* b.v. *gigi tara,* snijtand. —, spits toeloopend, zooals b.v. een pyramide, de boeg van een schip, een mast, eene flesch enz., *lontjos.*

pupil, van het oog, *orang-orangan mata.*

purgeeren, *mĕntjahar.*

purgeermiddel, *pĕntjahar, obat boewang adjar.*

purper, *oengoe,* kĕrna *oengoe.*

purperen, van purper, *oengoe.*

purperkleur, *wĕrna oengoe.*

put, water—, *pĕrigi; soemoer,* Jav.; droge —, *pĕrigi boeta:* men moet den — dempen vóór het kalf verzopen is, *sabĕlomnja djatoh baĭk disadiakan poepoer,* Sprw. letterl. vóór den val moet men het smeersel (de zalf) klaarmaken. —, kuil, *tĕlaga;* stront—, *tĕlaga tahi;* de — van Hagar bij Mekka, *zamzam,* Ar.

putdeksel, *toetoep pĕrigi.*

putemmer, *timba.*

putje, kuiltje, zie bij **kuil.**

putketen, *rantai pĕrigi.*

putrad, *djantĕra pĕrigi.*

puts, scheepsemmer, *timba orang kapal.*

putten, *mĕnimba.*

puttingbout, *labang tĕmberang.*

puttingtjzer, *rantai bĕsi tĕmberang.*

puttingwant, *tali tĕmberang.*

putwater, *ajar pĕrigi.*

putzwengel, *kajoe sanggoetan.*

puur, zie bij **zuiver.**

pyramide, stompe, vierzijdige —, *limas;* de —n van Egypte, *haram,* Ar.

python, eene soort van reuzenslang op de Soenda-eilanden, *oelar sawah.*

R.

ra, van een mast, *paboewan, pĕroewan, gandar tiang, andang-andang;* bovenra, *andang-andang atas, pĕrbahoe;* onderra, *andang-andang bawah, pĕrkaki.*

raad, *bitjara.* — voor iets schaffen, *mĕmbitjarakan;* schaf mij —, *bitjarakan dakoe.* — houden, *bĕrbitjara;* onder elkander — houden, *bĕrbitjara sama sĕndirinja.* —, vermaning, advies, *nasihat,* Ar. —, oordeel, beraadslaging over de middelen, *ichtijar,* Ar. —, in rade, *rapat, madjlis;* een lid van den —, *zakoetoe madjlis;* voor den — brengen, *mĕmbawa mĕnghadap rapat, mĕmbawa mĕnghadap madjlis;* de breede —, *rapat bĕsar, madjlis bĕsar;* de hooge — van adel, *madjlis sĕgala orang bangsawan.* — van State, *diwan karadjaän.* — van Nederlandsch-Indië, *diwan tanah Hindia Nederlanda, rad pan India;* er is geen — voor, *tiada tĕrbitjarakan;* ten einde — zijn, *soentoeḳ pada aḳal,* d. i. een beletsel zijn voor het verstand, b.v. *Soelfan Sjarif soentoeḳ pada aḳalnja,* S. S. was ten einde —; ten einde — zijn, geen hoop meer hebben, *poetoes asa, poetoes harap, tiada bĕrdaja lagi;* met — en daad bijstaan, *mĕnoeloeng dĕngan bitjara sĕrta dĕngan daja-oepaja.* Zie ook **raadsbesluit.**

raadgever, *pĕnoeloeng bitjara, jang mĕmbĕri bitjara.*

raadgeving, *bitjara, pĕmbĕrian bitjara;* goede — der ouden, die een ongeval voorkomt, *pĕmatah.*

raadhuis, *gĕdoeng bitjara, roemah bitjara, balai.*

raadplegen, *bĕrbitjara;* over iets —, *mĕmbitjarakan;* de voorteekens —, *mĕmboeka faäl;* voor iemand de sterren —, *mĕmpĕrnoedjoemkan;* het lot —, *mĕnengoḳ oentoeng* (van *tengoḳ*); met het werpen van dobbelsteenen, kaarten, munten, strootjes enz., *mĕmareh* (van *pareh*); de toekomst —, *mĕnjidiḳ pĕsoena* (van *sidiḳ*).

raadpleger, van het lot, *pĕnengoḳ oentoeng.*

raadsbesluit, *pĕrentah rapat, pĕrentah madjlis;* het — Gods, *takdir Allah;* wat in Gods — is bepaald, *jang ditakdirkan Allah, sĕratan pada awalnja.*

raadschaffen, *mĕmbitjarakan, mĕmbĕri*

bitjara; schaf mij raad, *bitjarakan dakoe.*

raadschrijver, *djoeroe-toelis rapat, pènjoerat madjlis.*

raadsel, dat ter rading wordt opgegeven, *pènërka* (van *tërka*); ook *tëka* en met verscheidenheid, *tëka-tëki,* —s opgeven, met —s zijn, *bërtëka-tëki;* ook woorden te raden geven door alleen de medeklinkers te noemen.

raadselachtig, duister, moeielijk te vatten, *gëlap, mosjkil,* Ar. —, twijfelachtig, *tiada tëntoe.*

raadselachtigheid, ingewikkeldheid, *përi hâl jang mosjkil;* duisterheid, *përi hâl jang gëlap.*

raadselboek, *soerat tëka-tëki.*

raadselwoord, *kata tëka-tëki.*

raadsheer, *mantëri;* eerste —, *përdana mantëri.* — in het schaakspel, *gadjah.*

raadslag, *bitjara, moewâfakat,* Ar. ook alleen *fakat.*

raadslid, *sakoetoe rapat, sakoetoe bitjara, sakoetoe madjlis.*

raadsman, *pènoeloeng bitjara.* — van een Vorst, *mantëri,* zie **raadsheer.**

raadsvergadering, *madjlis bitjara, rapat bitjara, diwân,* Perz.

raadvragen, *minta bitjara, minta ichtijâr.*

raadzaal, *tëmpat bitjara, balai.*

raadzaam, *patoet, batik.*

raaf, *boeroeng gagak;* op Java *boeroeng gaoek;* het is een witte —, iets zeer zeldzaams, *mahal dibëli, soekar ditjëhari,* Sprw.

raagbol, *sapoe laba-laba;* als een —, van het hoofdhaar, ongekamd en in de war, *kërsang.*

raak, getroffen, *këna,* naml. van het voorwerp, dat getroffen wordt; van het voorwerp dat treft, *tërkëna kapada.* —, effect hebben, van een wapenstoot, *bloet, loet.* —, touché bij een tweegevecht, *basah,* als uitroep. —, het doel bereikt, van een kogel, *sangkil.* Zie ook **rakelings.**

raam, venster, in de woningen der Europeanen, *djëndela;* in die der inlanders, *tingkap;* bamboezen—, dat op den rug gebonden wordt en waarop men lasten draagt, *galas;* op zulk een — dragen, *mënggalas;* boerduur—, *pëmidangan;* ook in 't algemeen een — om iets op uit te spannen. Ook *pëmbidangan.* Het grndw. schijnt *bidang.* Zie ook **drooglaam.** — om eene teekening of schrift, *kandang.*

raap, *lobak.*

raapzaad, *bidji lobak.*

raar, zeldzaam, *djarang;* dat is nu weêr wat raars, *inipon soeatoe sabagai poela.* —, vreemd, *âdjaib,* Ar.

raasklallen, zotteklap uitslaan, van een dronken of krankzinnig persoon, *tjëla petah,* Mal. Zie **ijlen.**

raat, honigraat, *sarang lëbah.*

rabarber, *kalëmbak.*

rabarberpil, *oental kalëmbak.*

rabarberpoeder, *loemat kalëmbak.*

rabat, korting, *potong, tjëngkelong, basi.* —, tuinbed, *petak kebon.*

rabbi, *pandita jahoedi.*

rad, wiel, *djantëra,* Skr. machine met raderwerk, *pësawat bërdjantëra.* —, waterrad, *poelaran ajar.* — om zijden garen ineen te draaien, *kintjir.* — voor touwslagers, *pënjëring.* —, pijnbank, *tërato,* Port. *rëgang.* —, wiel van een wagen, *roda;* het massieve — van een buffelkar, *gereh;* een — voor de oogen draaien, in de war brengen, *mëmbingoengkan.*

rad, snel, vlug van beweging, *pantas, dëras.* — van tong, *baljar moeloet, moeloet baljar.* —, zonder horten of stooten, van lezen, spreken, enz., *lantjar.* Zie **welbespraakt.**

raddraaier, *pëngharoe.*

radeeren, uitkrabben, *mëngikis* (van *kikis*), zie **uitkrabben.**

radeloos, *poetoes harap, poetoes asa, lënnjap bitjara, bërhati moetoe.*

raden; een raadsel —, *mënërka* (van *tërka*); hij heeft het geraden, *këna tërkanja;* er om raden, wie het eerst zal spelen of meedoen, door er om te trekken, of te gooien met dubbelsteenen, of het raden van kruis of munt, *bërsëri;* zie ook **beslissen.** —, raad geven, *mëmbëri bitjara, mëmbëri nasihat, mëngichtijârkan.* —, gissen, *kira, agak, sangka.*

raderboot, *kapal asap mërak simpir.*

raderkast, van eene stoomboot, *mërak simpir,* letterl. een pauw, die zijne vleugels laat hangen.

raderwerk, *segala djantëra.*

radheid, *pantas, lantjar.*

radijs; e. s. v. lange —, *lobak;* roode —, *lobak merah;* witte —, *lobak poe-*

tih. Onze kleine, ronde — komt niet voor.

radijsboompje, ook genoemd sneeuwbessenstruik, *pokok tjěkoeh;* c. s. daarvan, de *tjěkoeh manis,* heeft bladen, die wel als groente gegeten worden.

radijszaad, *bidji lobaḳ.*

radnaaf, *aloer djantěra, aloer roda.*

radschijf, *tjakěra,* Skr.

radspaak, *anaḳ djantěra, anaḳ roda.*

radvelg, *birai djantěra, birai roda.*

rafel, van geweven stoffen, *tiras.*

rafelen, *běrtiras.*

rafflesia arnoldi, *kěroeboet.*

rag, spinrag, *sarang laba-laba.*

ragebol, *sapoe sarang laba-laba.*

ragen, *měnjapoe sarang laba-laba.*

ragout, *daging toemis.*

rak, mar. zeker met leder bekleede strop van touw, waarmede de ra tegen den mast gehouden wordt, *kělěndara.* — met een eind rakketali, die aan het einde van het val gebonden wordt, *kělěndara djantan.* —, waarvan het einde van het val tot rakketali dient, *kělěndara pěrampoewan.* Zie ook **rek.**

rakel, ijzeren pook, *běsi pěngoepaḳ api.*

rakelen, oppoken van het vuur, *měngoepaḳ.*

rakelings, *koerang sědikit kěna, hampir kěna.* —, het dichtst bij het doel, van een geschoten of geworpen voorwerp, *tembeḳ.*

raken, treffen, van het voorwerp dat getroffen wordt, *kěna;* van het voorwerp dat raakt, *tĕrkěna kapada;* iets of iemand —, *měngěnaï.* Zie ook **geraken;** juist in het midden geraakt, *kěna tĕpat.* —, aankomen van een slag of wapenhouw, *tiba.* —, aangaan, *kěna,* b.v. wat raakt mij uw goed, *apa kěnakoe hartamoe ini;* ook *fadlveli.* —, met kracht uitwerking op iets doen, *bangkah, pangkah, měmangkah,* b.v. een opstaanden tol —; ook iemand bij een redetwist —, troeven; even den grond —, van iets, dat door het water gaat, *sanggat;* tot elkander, aan elk. tegen elk. rakend, *tjantoem;* tot elkander doen —, zooals b.v. de deelen van eene kaart, *měntjantoem.* —, palen aan, *bĕrdamping děngan.* —, bereiken, *sampai.* —, betreffen, *akan, adapon, adapon akan.* —, roeren van het hart, *měrawankan hati;* licht geraakt, *lěkas marah;* in ongunst —, *kěna marah;* bij den Vorst, *kěna moerka;* van zijn stuk —, verlegen worden, in de war —, *djadi bingoeng;* in brand —, *kěna hangoes;* uit het geheugen —, *tĕrloepa akan;* van den weg —, *sĕsat daripada djalan jang bĕtoel;* in verlegenheid —, *kapitjikan;* om zijn goed —, *kahilangan harta-bĕndanja;* aan den grond —, van een vaartuig, *tĕrdampar, kandas;* weg—, *hilang, lĕnnjap;* toevallig — in, *tĕrmasoeḳ kadalam;* geraakt bij het schermen, *bolos;* ook *bosor.* Zie ook **geraken** en **treffen.**

rakketali (mar.), *tali pĕndoedang.*

ram, *domba djantan, biri-biri djantan, kambing bĕlanda laki-laki, kibaśj,* Arab. —, het sterrenbeeld, *boerdj ḥamal,* Ar. *mesa,* Skr.

ramen, berekenen, *kira-kira.*

raming, *kira-kira.*

rammeien, *měnoemboeḳ* (van *toemboeḳ*), *měnubanat;* met de beide handen, *měmbahan.*

rammelaar, mannetjes konijn, *kĕlintji djantan.* —, kinderbel, *kĕlintingan.* — van een chineeschen marskramer, *kĕlontong;* vandaar dat zulk een marskramer *tjina kĕloutong* genoemd wordt. —, snapper, babbelaar, *pĕleter, orang bĕleter.*

rammelen, *gĕmĕrĕtaḳ, gĕmĕlĕtaḳ,* met verscheidenheid, zooals b.v. de wielen van een wagen, droge noten in een zak enz., *kĕrĕtaḳ-kĕrĕtoeḳ.* —, zooals van een pottenkast of een hoop kopergoed, die in elkander stort, *gĕrantang.* — van de pitten in droge vruchten, *goentaḳ.* — van papier, bladgoud enz., *gĕrĕsiḳ.* —, b.v. het geluid van harde voorwerpen in een houten doos, *kĕrong.* — van den honger, *moewat lapar.* — van geld, zie **rinkinken.** —, babbelen, *bĕleter.* Zie **rad.**

rammeling, een pak slaag, *hantam, paloe, bĕlasah.*

ramp, *tjilaka, bĕla.* Dit laatste ook voor een algemeene — of plaag, b.v. *bĕla kalaparan,* de — van het hongerlijden, d. i. hongersnood. —, onheil ten gevolge van een vloek, *mala pataka, taulat,* Ar.

rampspoed, *oentoeng malang.*

rampspoedig, *malang;* een — lot, *oentoeng malang.*

rampspoedigheid, *katjilakaän.*

rampzalig, *tjilaka.*

rampzalige, *orang tjilaka.*
rampzaligheid, *pĕri ḥál tjilaka.*
rancune, *dĕndam, bĕntji.*
rand, zoom, *tĕpi, pinggir,* Jav. *bibir,* b.v. *bibir mata,* de oogranden; *bibir tjawan,* rand van een kopje; *bibir pĕrahoe,* de rand of boord van een vaartuig; boven— van de verschansing, boord, *rimbat;* de buiten— van al wat platrond is, *lereng.* — van een bord of schotel, ook van een geschrift, marge, *sĕmbir;* onbeschreven — van eene bladzijde, *halaman;* vlakke — van iets ook *lĕmidang,* b.v. *lĕmidang pinggan,* — een bord; *lĕmidang pĕmidangan,* vlakke — van een borduurraam; zonder —, van borden, schotels, kommen enz., *mĕrlang.* —, boordsel, *bingkai.* —, stootkant, koordbelegsel, *aris,* b.v. een net met een rand van rotting, *djaring bĕrariskan rotan.* —, b v. het tandvleesch langs de tanden, of de — langs de nagels of klauwen, *siratan;* dikke — van een wond, *bikar;* onderste — van een dak, *tjoetjoeran atap;* de groote, gebloemde — van een saroeng of inlandsche rok, *kapala saroeng;* wanneer die — getand is met tanden gelijkende op bamboespruiten, heet hij *poetjoek rĕboeng,* dat ook de algemeene naam is voor een op die wijze uitgetanden —. — van een bosch, *soesoer hoetan, gigi hoetan.* — van het hoofdhaar, *gigi ramboet.* — van de golven, waar zij het land lekken, *gigi ombak;* geteekende of geschilderde —, of lijstje om iets, *alir;* zulk een — om iets maken of leggen, *mĕngalir.* —, dien men om iets heenlegt om het in te sluiten, *ikat,* b.v. *ikat pĕrigi,* rand van een put; *ikat kolam,* rand van een vijver; *kolam bĕrikatkan batoe bĕsi,* een vijver met bazaltsteenen tot —; zulk een rand om iets leggen, *mĕngikat,* b.v. *kolam itoe dikatnja dĕngan tĕmbaga soewasa,* hij lag om dien vijver een — van koper en spinsbek. —, lijst aan iets, *birih, birai,* b.v. — van een tafel, *birih medja,* de dak— van een vorstel. woning, *birih astana;* de — van het oor, *pĕlipatan daoen tĕlinga;* op den — van het graf, *hampir akan mati;* op den — des verderfs, *hampirkan binasa.* Zie ook bij **kant.**
rang, orde, reeks, *atoeran.* —, graad, trap, *pangkat, deradjat,* Ar. in — stijgen, opklimmen, *naïk pangkat, bĕrtambah-tambah pangkat deradjat;* lieden van — en gewone lieden, *orang châ dan ãam;* naar —, in geregelde orde, *bĕratoer;* naar — zitten, *doedoeḳ bĕrpangkat-pangkat;* ook *bĕrṣaf-ṣaf,* Ar. *doedoeḳ bĕratoer.* —, zetel, post, ook *kadoedoekan;* van denzelfden — met, *sakadoedoekan dĕngan.*
rangschikken: iets —, *mĕngatoeri, mĕngatoerkan;* de soldaten in gelederen —, *mĕngatoeri ṣoldadoe, mĕngatoer bĕrṣaf-ṣaf.* —, medetellen, *mĕmbilang;* onder de knappen gerangschikt worden, *dihilang dĕngan sĕgala orang jang pandai.*
rangschikking, *pĕratoeran.*
rank, slank, *lansar, langsar.* Zie **slank.**
rank, wortelspruit, *soeloer.* — van kruip- of slingerplanten, *djoelai,* Mën.; de —en, waarmede sommige planten zich aan iets vasthechten, *tjatjing-tjatjing.* —, treek, list, *tipoe, makr,* Ar.
ranken, door middel van — zich verbreiden, zooals de wijnstok, en andere klimplanten, *mĕrambat;* ook *mĕndjoelai,* Mën.
rans, ransig, sterk van vetten, *tĕngik.*
ransel, *kĕrpai.* —, linnen zak, *boentil;* c. s. v. mand, die op den rug gedragen wordt, *djangki, garing, rangking, amboeng.* Zie **mand.**
ransel, slang, *bĕlasah.* — krijgen, *kĕna bĕlasah.*
ranselen, *hantam, mĕmbĕlasah.*
ransig, zie **rans.**
rantsoen, *pĕlaboer, mĕsara, sara;* zich tot een — stellen, *bĕrlaboer diri;* op — stellen, van personen, paarden enz., *mĕntjatoe;* bij kleine beetjes uitgeven, *mĕntjĕkit.*
rantsoen, losgeld, *oewang tĕboesan, oewang pĕnĕboes.*
rantsoeneeren, vrijkoopen, *mĕnĕboes;* op rantsoen stellen, zie **rantsoen.**
rap, vlug, gezwind, *pantas, kĕratjak;* van bewegingen, ook *petak;* Jan — en zijn maat, *orang hina-dina.*
rapen, zie **oprapen** en de andere samenstellingen.
rapier, *pĕdang.*
rapport, *pĕmbĕri tahoean, rĕpot.* — doen, *mĕmbĕri tahoe.*
rariteit, *barang jang ãdjãib.*
ras, soort, geslacht, *bangsa, djĕnis,* Ar. —, afkomst, *baka,* van een goed —

zijn, *baïk baka;* van slecht — zijn, *hina baka.*

ras, gezwind, *pantas, sigëra.*

rasp, *paroet, kikiran, koekoeran.*

raspen, *mëmaroet, mëngikir, mëngoekoer.*

raspsel, *paroetan, kikiran, koekoeran.*

rasterwerk, palissadeering, *tjëratjaḳ, tjërotjoḳ, sampadan.* — van palmlatten, *pagar roejoeng.* — bestaande uit roedjes voor iets, b.v. voor een venster, *kisi-kisi.* — van stokken, waarover men meloenen, pompoenen of andere planten laat klimmen, *para-para.* —, ook *gëradi,* b.v. *dan koeliling tëmpat itoe diboe-boehnja gëradi,* en rondom die plaats zetten zij —.

rat, rot, *tikoes, tikoes bësar;* e. s. v. groote huisrat, *tikoes mondoḳ;* de spitsrat, *tikoes ambang boelan;* de muskus- of stinkrat, *tikoes kastoeri, tikoes toeri, tikoes tjëntjoeroet, tikoes boesoeḳ.*

ratel, oret-oret. — om visch te lokken, *oro-oro.* — om vogels te verschrikken, *titiran.*

ratelslag, krakende donderslag, *pëter*

rattenklem, — van ijzer met tanden, die als een bek naar iets hapt, *tjakoep.* —knip, —val, zie **rattenval.**

rattenkruit, *barangan, warangan,* Jav. arsenic-oxyde, *barangan poetih.*

rattennest, *sarang tikoes.*

rattenval, *koetjing-pëkaḳ,* letterl. doove kat, beter rattenklem; e. s. v. —, *simbat*

rattestaart, *ekoer tikoes.* Ook een dunne, ronde vijl.

rauw, ongekookt, onrijp, *mëntah.* — van de huid, *lëtjer.*

ravijn, holle weg, bergkloof, *djoerang, limboengan, tahang.*

ravotten, zie **stoeien.**

razeil, *lajar paboewan.*

razen, tieren, *geger, mëmboewat ingar.*

razend, woedend, *gila.* — moorden, *mëngamoḳ.* — verliefd, *gila birahi, edan kasmaran,* Jav.

reaal, een Spaansche munt, *rejal, ringgit.*

rebel, *orang doerhaka.*

rebelleeren, *mëndoerhaka.*

rebellie, *doerhaka.*

recept, voorschrift van een doktor, *soerat tabib.*

recht, niet krom, *loeroes;* een —e weg, *djalan loeroes.* Ook van het hart. —, juist, niet scheef, *bëtoel;* de —e weg, *djalan jang bëtoel.* — gaan, *bërdjalan bëtoel.* — op iets afgaan, *mëmbëtoeli.* —, gelijk, effen, *rata;* een —e weg, *djalan jang rata.* —, waar, oprecht, *bënar;* de —e weg, *djalan kabënaran.* —, juist, echt, *sadjati,* b.v. als de Vorst den —en man wil hebben, dan ben ik de —e om het rijk Djohor te besturen, *djikalau radja hëndaḳkan sadjatinja, mëlainkan ajah inilah jang sadjatinja mëmërentahkan tanah Djohor.* —, juist, in orde, *saḥ.* Ar. *dëngan saḥ;* iemands —, wat iemand toekomt, *haḳ,* Ar. —, inkomende rechten, *tjoekai, bëja;* het —, dat iemand op zijne zijde heeft, *timoe-timoe;* van rechtswege, id. van rechtswege winnen, *mënang timoe-timoe;* van rechtswege verliezen, *alah timoe-timoe.* —, regelrecht, vlak, *tëpat.* — op iets afgaan, *mënëpat, mëmbëtoeli;* te — komen, belanden, *djatoh.* — geven over, *mënghalalkan* (van *halál*), Ar.); de —e tijd, het juiste tijdstip, *koetika jang baïk, wëktoe jang baïk, masa jang baïk;* een —e erfgenaam, *wärits bëtoel;* een — huwelijk, *kawin jang saḥ.* — door zee, *tëroes-tërang.* — zoo, *sabaḥlah! baïklah!* te —, met —, *sabëtoelnja, sabënarnja.* Zie ook bij **billijk.**

recht, wetten, wetgeving, rechtsbedeeling, *hoekoem,* Ar. het goddelijk —, *hoekoem Allah;* het kanonieke —, *hoekoem kanoen,* Ar. leen—, *hoekoem tälok,* Ar.; gewoonte—, *hoekoem ädat;* godsdienstig —, vervat in den koran, *hoekoem sjarä;* crimineel —, *hoekoem assijasat.* —, gerechtshof, *gëdoeng bitjara, madjlis hoekoem.* —, rechterlijke uitspraak, *kapoetoesan hoekoem.* —, bevoegdheid om te bezitten, aanspraak, billijkheid, *haḳ,* Ar. — doen, *mëmbënarkan;* gerechtelijke beslissing geven, *mëmoetoeskan hoekoem;* tegen —, *mëlawan hoekoem;* tegen iemands — of aanspraak, *mëlawan haḳ orang;* zijn — laten varen, *mëlëpaskan haḳnja;* moedwillig op iem. — inbreuk maken, zie **moedwillig;** naar —, *satoedjoe dëngan hoekoem;* in —en aanspraak maken, *mëndäwa;* de —en, rechtswetenschap, *ëlmoe hoekoem;* van —s wege, *daripada pehaḳ hoekoem.* — doen, billijkheid bevoelenen, *bërboewat insöf;* dagvaarden om voor het — te verschijnen, *mënjita akan mënghadap hoekoem* (van *sita*); in —en betrekken, *mëngatjarakan;* iemand eene rechtzaak aandoen, *mëngatjarai;* erf—, *haḳ poesaka.*

rechtaan, regelrecht, *langsoeng ka.*

rechtbank, *madjlis bitjara, mahkamat,* Ar. — van ommegang, *rad sambang,* Jav.
rechtbuigen, *mëmbëtoelkan.*
rechtdag, *hari atjara, hari hoekoem.*
rechtelijk, *atas sjarf hoekoem.*
rechten, de —, *ëlmoe hoekoem.* Zie **rechtspreken.**
rechtens, *sabëtoelnja, sabënarnja.*
rechter, die recht spreekt, *hâdli,* Ar. *hâkim,* Ar.; iemand tot — nemen, *bërhâkim kapada,* ook iemand als — uitspraak laten doen.
rechter, tegenover linker, *kanan,* b.v. —hand, *tangan kanan* enz. Van de rivieroevers juist het tegenovergestelde van ons.
rechterarm, *lëngan kanan.*
rechterelleboog, *sikoe kanan.*
rechterhand, *tangan kanan;* ook alleen *kanan.*
rechterkant, *sabëlah kanan, sisi kanan.*
rechterlijk, *hoekoem, daripada pehak hoekoem;* de —e macht, *koewasa hoekoem hâkim, madjlis hâkim.*
rechteroever, van eene rivier, *tëpi kiri.* Zie bij **rechter.**
rechteroog, *mata kanan.*
rechteroor, *tëlinga kanan.*
rechtersambt, *djabatan hâkim, mërtabat hâkim.*
rechterstoel, *koersi hâkim, koersi pëngâdilan;* voor Gods —, *dihadapan koersi pëngâdilan Allah.*
rechtervleugel, van een leger, *gading tantara jang kanan.*
rechtervoet, *kaki kanan.*
rechterzijde, *sabëlah kanan, sisi kanan;* van den Vorst, *sisi kačmasan.* Zie ook **zijde.**
rechtgeaard, *baik tabiatnja.*
rechtgeloovig, van de Mohammedanen, *islâm,* Ar. *moeslim,* Ar. *moemin,* Ar.
rechthebbend op iets, *moestahak,* Ar.
rechthoek, rechte hoek, *sikoe;* een timmermans —, *sikoe-sikoe.* —, vierhoek, *ëmpat përsëgi pandjang.*
rechthuis, *roemah bitjara, balai.*
rechtigen, machtigen, *mëmbëri koewasa, mëwakilkan.*
rechtlijnig, *bërsipat bëtoel.*
rechtmaken, *mëmbëtoelkan.*
rechtmatig, billijk, *patoet, heros, lâik,* Ar. *bëtoel.* — toekomen, *hak,* Ar. b.v. *mana hak toewankamba, hamba bërikanlah,* wat u — toekomt zal ik u geven. —, wettig geoorloofd, *halâl.*
rechtop, recht overeind, *tëga.* — staan, *tëga bërdiri.* — zetten, oprichten, *mënëgakan;* zijn kop — houden, van een paard, *mënëgakan kapalanja.* — van zitten, *mëntjonggok;* ook — staan van levenslooze voorwerpen.
rechtover, *bërhadapan, bërtëntangan;* als er een water tusschenbeide is, *bërsabërangan.*
rechts, *kanan.* —op gaan, *mënganan.* — laten liggen, *mënganankan,* b.v. *maka kami kanankanlah Aden,* en wij lieten Aden — liggen.
rechtsaf, *kakanan.*
rechtsbedeeling, *pëmbërian hoekoem.*
rechtsbode, *soerohan hoekoem.*
rechtschapen, oprecht, *toeloes, ichlâs.*
rechtscollege, *madjlis bitjara, madjlis hâkim.*
rechtsdag, *hari atjara.*
rechtsdwang, *paksa hoekoem, sijasat hoekoem.*
rechtsgebied, *hoekoem, hoekoemat,* Ar.
rechtsgebruik, *âdat hoekoem.*
rechtsgeding, *atjara, singketa;* een — hebben, *bëratjara, bërsingkela.*
rechtsgeleerde, *fakih;* meerv. *foekaha.*
rechtsgeleerdheid, *ëlmoe'lfikh,* Ar.
rechtskosten, *bëlandja hoekoem.*
rechtsmacht, *koewasa hoekoem, pëgangan.*
rechtsom, *balik kakanan.*
rechtsomkeer maken, van een leger, *mëngéraks* (van *éraks*).
rechtspraak, *kapoetoesan hoekoem;* ook *hoekoeman.*
rechtspreken, *mëmoetoeskan hoekoem;* ook *mëngkoekoemkan.*
rechtstammig, *bërbatang loeroes.*
rechtstandig, *bërdiri bëtoel, tëgap bërdiri.*
rechtstreeks, regelrecht, *tëroes, bëtoel, langsoeng.* —, zonder tusschenkomende personen of zaken in aanmerking te nemen, van afkomst, *djikalau sabatang tiang pon.*
rechtsverdraaiïng, *pëngobahan hoekoem.*
rechtsvervolging, *pënoentoetan hoekoem.*
rechtsverzuim, gebrek in den vorm, *salah hoekoem.*
rechtsvordernar, *jang mëndâwa'.*
rechtsvordering, *dâwa', përdâwaän;* eene — tegen iemand instellen, *mëndâwa' atas sa'orang.*

rechtsvorm, *atoeran ḫoekoem, djalan ḫoekoem, sjarî ḫoekoem*

rechtswege: van —, *dari pehaḳ ḫoekoem, timoe-timoe.*

rechtszaak, *pĕrkara ḫoekoem, atjara;* rechtszaken, *pĕḫoekoeman.*

rechttoe, rechtuit, *tĕroes, bĕtoel.*

rechtuit, onbewimpeld, *tĕroes-tĕrang.*

rechtuitgaan, rechtuitlooopen, *bĕrdjalan tĕroes.*

rechtvaardig, *ādil,* Ar. *bĕnar, bĕtoel.*

rechtvaardigen, *mĕmbĕnarkan.*

rechtvaardigheid, *ādalat,* Ar. *kabĕnaran.*

rechtvaardigmakend, *mĕmbĕnarkan.*

rechtverkrijgende, *jang bĕrolih ḥaḳ.*

rechtzaak, *pĕrkara, atjara, xingketa;* een — hebben, *bĕratjara;* in een — uitspraak doen, *mĕngatjara;* in een — betrekken, *mĕngatjarakan;* een — van iets maken, *mĕmpĕrkarakan.*

rechtzinnig, *bĕnar dalam imán.*

rechtzinnige, *orang jang bĕnar dalam imán.*

recipieeren, *mĕnjamboet* (van *samboet*).

reciteeren, *mĕmbatja.*

reclamant, die aanspraak maakt, *orang jang mĕndáwa'.*

reclame, aanspraak, eisch, *dáwa',* Ar.

reclameeren, *mĕndáwa'.*

recommandeeren, aanprijzen, *mĕmoedji* (van *poedji*).

reconcilieeren, *mĕndamaikan.*

reçu, *soerat tanda tangan.*

redacteur, *pĕngarang.* — van een krant, *pĕngarang soerat chabar.*

redactie, van een geschrift, *karangan;* de personen met zulk een arbeid belast, *ségala pĕngarang.*

reddeloos, *tiada tĕrtoeloeng lagi, tiada tĕrbĕla lagi.*

redden, helpen, *mĕnoeloengi.* —, bevrijden, *mĕlĕpaskan.* —, doen ontkomen, *mĕloepoetkan;* bezittingen —, *bĕrlĕpas harta;* ik red u van den dood, *koepĕrlĕpaskan dikau daripada mati;* zich —, ontsnappen, *bĕrlĕpas diri;* iemand uit het gevaar van het vuur —, *mĕloepoetkan orang daripada bĕḫaja api;* iemand uit den put —, *mĕnoeloengi orang naïk dari dalam pĕrigi;* iemands leven —, *mĕnghidoepi.* —, vrijkoopen uit slavernij, *mĕnĕboes* (van *tĕboes*).

redder, *pĕnoeloeng, orang jang mĕlĕpaskan, o. j. mĕloepoetkan.* —, vrijkooper uit slavernij, *pĕnĕboes.*

redderen, in orde brengen, *mĕngatoerkan.* —, den boel opbergen, *mĕnjimpan* (van *simpan*); huis of kamer op—, *mĕnjimpani.*

redding, *pĕrtoeloengan, kalĕpasan, kaloepoetan,* zie **redden.**

reddingboot, reddingsloep, *sampan pĕnoeloeng.*

rede, woorden, verhaal, *pĕrkataän.* —, gesprek, ook *pĕrtjakapan;* in de — vallen, *masoḳ moeloet;* iemand in de — vallen, fig. *mĕngĕrat lidah orang,* d. i. iemands tong afsnijden. —, redevoering, *pĕngadjaran.* —, preek in de Moskee, *choṭbat,* Ar. zulk eene — houden, *mĕmbatja choṭbat;* zijne — afbreken, *mĕmoetoeskan pĕrkataännja;* verbloemde —, *ibárat,* Ar. *oepama,* Skr.; zinspelende —, *sindiran.*

rede, oordeel, verstand, *boedi,* Skr. *ākal,* Ar. Ook vereenigd tot *ākal-boedi;* de — zegt mij, *kata ākal.*

redekavelen, *bĕrtoetoer-toetoer, bĕrtjakap-tjakap;* met elkander —, *toetoermĕnoetoer, bĕrtoetoer-toetoeran.*

redekaveling, *pĕtoetoeran, pĕrtjakapan.*

redekunde, de wetenschap, *ĕlmoe fasiḥat,* Ar. welsprekendheid, *fasiḥat,* Ar.

redekundige, *orang jang fasiḳ lidahnja.*

redelijk, met rede begaafd, zooals in redelijke wezens, *náṭiḳ,* Ar. letterl. met spraakvermogen begaafd. Ook *bĕrākal.*

redelijk, billijk, *patoet, haros;* van den persoon, *bĕrinṣáf, bĕrboeat inṣáf.*

redelijk, tamelijk, middelmatig, *sĕdang, sĕdĕrhana.* —, nog al, *djoega.* — welvarend, *baïk djoega.* — ver, *djaoeh djoega* enz.

redelijkerwijze, *dĕngan patoetnja.*

redelijkheid, billijkheid, *patoet, inṣáf.*

redeloos, *tiada bĕrākal boedi, tiada náṭiḳ.*

reden, oorzaak, *moela, karĕna, sĕbab, pokon;* zonder oorzaak of —, *dĕngan tiada moela karĕnanja;* zonder —, zoo maar, ook *dĕngan tiada saména-ména,* b.v. zonder — iemand slaan of ander leed aandoen; om welke —, waarom, *mĕngapa, karĕna apa, sĕbab apa, apa sĕbabnja;* met —, met recht, zie bij **billijk:** de — nu, dat zij geluid geeft, is, *sĕbab pon ija bĕrboenji itoe;* om —, *sĕbab, karĕna, karĕna sĕbab.*

rederijk, zie **welbesprankt.**

redetwist, *pĕrbantahan.*

redetwisten, *bĕrbantah-bantah.* —, tegenkakelen, iets in te brengen hebben, b.v. tegen een bevel, *mĕmbalah.*

redetwister, tegenprater, *orang bantahan.*

redmiddel = middel, zie ald.

redoute, *koebee.*

ree, het dier; e. s. v. — met ongetakte horens, *kidjang.*

ree, zie **reede.**

ree, rij van hand bij het gebruiken van iets, *lebar tangan.*

ree, gereed, vaardig, zie ald.

reebok, *kidjang djantan.*

reede, *pĕlaboehan;* bij verkorting ook *laboehan.*

reeden, uitrusten van vaartuigen, *mĕlangkap kapal, m. pĕrahoe;* met bep. obj. *mĕlangkapkan.*

reeder, tevens bevelhebber van zijn eigen vaartuig, *nachoda, djoeragan.*

reeds, bereids, *soedah, tĕlah;* b.v. het is — nacht, *soedah malam;* het is — twee uur, *soedah poekoel doewa.* — oud zijn, *soedah toewa.* — zestig jaar, *ĕnam poeloeh tahoen soedah.*

reef, de reven van een zeil, *pijas.*

reefbanden, *tali pijas.*

reegeit, *kidjang bĕtina.*

reekalf, *anak kidjang.*

reeks, rij, *djadjar, djedjer, baris, bandjar, deret, saf,* Ar.; in — en of rijen, *bĕrdjadjar, bĕrdjedjer, bĕrbaris, bĕrsafsaf, bĕrbandjar, bĕrderet;* in —en zetten, *mĕndjadjar, mĕndjedjer* enz. ook —en vormend, vertoonend. *Djadjar* en *djedjer,* zouwel van naast elkander als achter elkander geplaatste voorwerpen. *Baris,* komt steeds voor in de beteekenis van reeks, lijn in het front, eene lijn vormend. — van bergen, *barisan, lilihan;* een berg—, bergketen, *boekit barisan, lilihan goenoeng;* eene — van huizen, *lilihan roemah.*

reep, van papier, linnen enz., *tjarik, pĕrtja.* —, touw, *tali.* — of touw, omvlochten, om de vlechting dikker te maken, zoonals bij eene zweep, *sĕntolar.*

reeschaaf, *kĕtam pandjang.*

reet, spleet, kloof, *tjĕlah, sĕla.*

regard: hij sloeg er geen — op, wilde het niet in overweging nemen, *tiadalah kapadanja timbangan atasnja.*

regeerder, *pĕmĕrentah.*

regeeren, regelen, een geregeld bestuur over iets uitoefenen, *mĕmĕrentahkan* (van *pĕrentah,* regeling, orde); als Vorst —, *karadjaän.*

regeering, *pĕmĕrentahan;* van een Vorst, *karadjaän;* van de — afstand doen, van een Vorst, *mĕninggalkan karadjaän.*

regeeringloos, *tiada dibawah pĕrentah.*

regeeringsambt, *djabatan, djawatan.*

regeeringspersoon, *orang jang bĕrdjabatan, pĕmĕrentah, pĕgawai.*

regel, liniaal, zie ald. —, bepaling, voorschrift, *pĕrentah, sjarĭ,* Ar. —, lijn, *sipat,* verb. *sifat,* Ar. *baris, garis.* —, tusschenstijlen, in de bouwkunde, *pĕlantjar.* —, richel van een wand, *bĕlĕbas;* levens—, gewone —, *sonnat,* Ar. —, wet, *kanoen,* Ar. volgens den —, *kanoni,* Ar.

regelen, *mĕngatoerkan, mĕmĕrentahkan, mĕmatoetkan* (van *patoet*), b.v. zijn huishouden —, *mĕngatoerkan roemah tangganja;* de begrafenis —, *mĕmĕrentahkan maït;* zijn gedrag — *mĕmatoetkan kalakoeannja;* het — door geboden en verboden ook *sĭdjĭat,* Ar.

regeling, *pĕngatoeran.* — van het bestuur over iets, al ware het over een disch, *pĕrentah;* ook *dandan;* de — daarvan laat ik aan u over, *mana pĕrentah toewan* (*ĕntjĭk, njonja* enz.).

regelmaat, *pĕratoeran.*

regelmatig, *bĕratoer, dĕngan pĕratoeran.*

regelrecht: — naar, *lĕroes ka.* — naar hun land, zich haastende naar hun land, *mĕngoesir kanĕgarinja, langsoeng* b.v. *langsoeng ka-astana,* — naar het paleis. — afgaan op, b.v. van een kogel op het wit, *mĕnĕpat* (van *tĕpat*). — zijn weg door een streek of landschap nemen, *mĕmintas* (van *pintas*). — naar, van een weg, *djalan tĕpat.* — doen doorgaan, *mĕlangsoengkan.* — doorgaan, zonder rechts of links te kijken, of zich aan iets te storen, *nonong.* Zie ook **rechtstreeks, direct.**

regen, *hoedjan;* poëtisch: *aboe'thajat,* d. i. vader des levens, Ar.; een dichte —, *hoedjan lĕbat;* vroege en spade —, *hoedjan soeloeng dan hoedjan bongsoe, hoedjan awal dan hoedjan achir.* — in enkele droppels, *hoedjan rintik-rintik, hoedjan gĕrimis,* Jav ; mot—, *hoedjan boenoet.* — bij zonneschijn, *hoedjan panas.* — in den eersten kentertijd, *hoedjan kapala sĕlatan.* — in den tweeden kentertijd, *hoedjan barat laoet;* hevige —, stort—, *hoedjan dĕras;* in-

stuivende — *hoedjan tĕmpias.* — alsof het met baksteenen van den hemel gegooid werd, *hoedjan tiada bolih tjĕlek mata* (of *mĕmboeka mata*); een malsche —, die de bloemen doet ontluiken, *hoedjan pĕngĕmbang boenga*; een — van vonken, *goegoes boenga api.* — treffen, *kĕna hoedjan.*

regenboog, *pĕlangi, koewoeng pĕlangi, bĕnang radja, kalimbadja, kĕloewoeng,* Jav.; een — waarvan slechts een stukje zichtbaar is, *toenggoel pĕlangi*; de — heeft zeven strepen, *pĕlangi bĕrtjoraḳ toedjoeh.*

regenbui; korte —en met droog weder tusschenbeide, losse - -en, *hoedjan hambat mĕrtoewa*; plotselinge —, *hoedjan pĕngaraḳ gantoeng.* Zie **bui.**

regendroppel, *titiḳ hoedjan.*

regenen, *hoedjan*; het regent, *ada hoedjan, toeroen hoedjan*; ook *mĕngoedjan*; het regent kogels, *mĕngoedjan peloeroe*; het heeft geregend, *soedah ada hoedjan*; het heeft gedaan met —, *hoedjan soedah*; het zal —, *akan ada hoedjan*; doen —, *mĕnoeroenkan hoedjan*; het regent dat het giet, *hoedjan sapĕrti tĕrtjoerah adanja.*

regenmousson, *moesim hoedjan.*

regenput, regenbak, *pĕrigi ajar hoedjan.*

regenscherm, *pajoeng.* Zie **zonnescherm;** het — opzetten, *mĕngĕmbangkan pajoeng*; een — gebruiken, *bĕrpajoeng*; tot — gebruiken, *bĕrpajoengkan.*

regensterren; de — of Hyaden, *bintang bĕlantiḳ.*

regent, bestuurder in het algemeen, *pĕmĕrentah.* —, hoofd van een district of regentschap, draagt in de verschillende streken en onder de verschillende volken van den Archipel een anderen naam of titel. Onder de Maleiers is — of districtshoofd, *batin*; op Sumatra, *toewankoe, datoeḳ*, op Java onder de Javanen, *adipati, pangeran adipati* en *toemĕnggoeng*, al naar gelang van den trap des adels; in de Lampongsche districten, *parawatin*; in den Molukschen Archipel, *orang kaja* enz. enz. prins —, zie **kroonprins.**

regentijd: de vaste —, *moesim hoedjan, moesim pĕngoedjan.*

regentschap, *kahoepaten*, Jav.

regenvlaag, *hoedjan riboet.* Zie **regenbui.**

regenvloed, overstrooming, door het van de bergen komende regenwater ontstaan, *ajar bah.* Zie **overstrooming.**

regenvogel; e. s. v. fabelachtigen zangvogel, die gezegd wordt om regen of dauw te roepen, *djantajoe, gĕntajoe*, Jav. *djatajoe*, Skr.

regenwater, *ajar hoedjan.*

regenwind, *angin hoedjan.*

regenwolk, *awan jang mĕngandoeng hoedjan, mega mĕndoeng*, Jav.

regenworm, *tjatjing tanah.*

regiment, *pasoekan, katoemboekan.*

register, lijst, *daftar*, Ar. —, rol, *sidjil*, Ar.; naam—, *daftar nama-nama.*

reglement, bestuursregeling, *pĕrentah, ajarĭ*, Ar.; schriftelijk —, *soerat pĕrentah.*

rei, verzameling van personen, *kĕloempoeḳ, pĕrhimponan, bala.*

reiger, *boeroeng bangau*, waarvan drie soorten: de *bangau ŭĕsar* of *bangau karbau*, de *bangau kambing* en de *bangau oelar.* Verder *boeroeng koendoer, boeroeng roewaḳ-roewaḳ*; e. s. v. grijzen - , *boeroeng poetjoeng*; e. s. v. —, die zeer tam wordt, *boeroeng ranggoeng*; eene bijzonder groote soort daarvan, *ranggoeng babi*; e. s. v. — met lange sneb, *boeroeng kĕlĕngking.*

reiken, met de hand naar iets, *mĕntjapai*; zoover men met de hand — kan, *sapĕntjapai*, d. i. een hoogte van vijf elleboogsellen of hasta's. — naar iets met horizontaal uitgestrekten arm, *mĕndjĕngkau.* —, komen tot de schouders van het afhangend hoofdhaar, *rambŏetnja mĕndjĕdjaḳ bahoe.* — tot op den grond, of tot op een raad of boord, b.v. van een dak, een tent, mat enz. *roengkoep*, b.v. zulk een dak, *atap roengkoep*; zulk eene mat, *kadjang roengkoep*, enz.; zoover het oog —, *sajodjana mata mĕmandang.* —, komen tot, *sampai*, b.v zijne macht reikt zoover niet, *koewasanja tiada sampai disitoe*; de hand —, *mĕngoendjoeḳ tangan*; helpen, *mĕnoeloeng, mĕmbantoe.*

reilhalzen, sterk verlangen, *rindoe*; met obj. *rindoe akan, mĕrindoekan.*

rein, *soetji*, Skr. van goud, *soedi*, Skr.; zeer —, allerreinst, *maha soetji*; uitwendig —, *ṭahir alṭahir*, Arab.; inwendig —, *ṭahir albaṭin*, Arab. —, zuiver, onbesmet, *ṭâhir*, Ar. —, helder, klaar, van het aangezicht, eene woning, een vertrek enz., *djĕlah.* —, schoon, niet

vuil, *bĕrĕsih*; een — gemoed, *hati jang soetji, foead assakih*, Ar. in brieven. —, geoorloofd, van spijzen, *halál*, Ar.

reinheid, *kasoetjian, tahárat*, dit laatste ook van eene vrouw: den vloed niet hebben.

reinigen, *mĕnjoetjikan, mĕntahirkan*; het hoofd — bij het baden, een algemeen gebruik, *bĕrsintoh, bĕrlimau, bĕrlangir*; het hart —, *mĕndjĕrĕnihkan hati*. — van een lijk, door de drekstoffen er uit te verwijderen, *mĕroewang*; zich de billen —, na het doen van zijn gevoeg, *mĕntjeboh, bĕristindja'*, Ar. —, voor rein, geoorloofd, verklaren, *mĕnghalálkan*.

reiniger, *pĕnjoetji*.

reiniging, *pĕnjoetjian, pĕsoetjian*. —, godsdienstige wassching, *grasul*, Ar. — der billen, na het doen van zijn gevoeg, *tjeboh, istindja'*, Ar.

reis, te land, *pĕrdjalanan*; te water, *pĕlajaran*; goede —, als wensch, *salámat djalan, salamat bĕrdjalan, salamat bĕrlajar*; op — gaan, *pĕrgi bĕrdjalan, pĕrgi bĕrlajar*; vertrekken van een Vorst of aanzienlijk persoon, *bĕrangkat*; in poëzie, *salih bĕrdoeli*; op — zijn, *pĕrgi-pĕrgian*. — van één dag, dagreis, *sahari pĕrdjalanan, sahari pĕlajaran*.

reis, maal, keer, *kali*; eenige reizen, *bĕbĕrapa kali*.

reisdeken, *katifat*, Ar.

reisgeld, *bĕlandja didjalan*.

reisgenoot, *kawan bĕrdjalan, tĕman didjalan*.

reiskosten, *bĕlandja didjalan*.

reismakker, *kawan bĕrdjalan*; tot — maken, *mĕmboewat kawan bĕrdjalan*.

reismand, zie bij **mand.**

reispas, *soerat idzin, soerat pas*.

reisvaardig, *sadia akan bĕrangkat, sijap akan bĕrdjalan* of *akan bĕrlajar*.

reiswagen, *kareta orang bĕrdjalan*.

reiszak, valies, reistasch, *sitak, oentjang, boktja, gandeng* (zelden), *kasang*.

reizen, te land, *bĕrdjalan*; te water, *bĕrlajar*.

reiziger, te land, *orang pĕrdjalanan*; te water, *orang pĕlajaran; moesáfir*, Ar.

rek, droogrek, kapstok, *sampajan*. —, boven den vuurhaard, borden— of — om visch op te drogen, meestal van bamboe, *para-para*. —, om potten en pannen op te zetten, ook *para-para* en *lekar*, Mal. —, afstand, *djaoeh*; een goede —, *djaoeh soenggoeh*.

rekbaar, *jang dapat moeloer, jang dapat dirĕgangkan*. Zie **rekken.**

rekel, *andjing djantan, andjing laki-laki*. —, onbeschaamd mensch, *orang tamboeng*.

rekelachtig, onbeschoft, *tamboeng*.

rekenaar, *orang jang pandai mĕnghitoeng, orang jang pandai mĕnghisáb*.

rekenbaar, *jang dapat dihitoeng, jang dapat dihisábkan, jang tĕrhisábkan*.

rekenboek, *kitáb kira-kira*.

rekenbord, zie **rekenraam.**

rekenen, *mĕnghitoeng, mĕngira-ngira, mĕnghisáb*, Ar. —, berekenen, — op iets, *mĕnganggar* (van *anggar*, Perz.); zich verrekenen, *salah hitoeng, salah kira-kira*; bij elkander —, optellen, *mĕndjoemlahkan*. —, tellen, *mĕmbilang*, b.v. de Mohammedanen — hunne jaren naar de vlucht van den profeet, *orang islám mĕmbilang tahoennja daripada hedjrat nabi*; gerekend worden onder of tot, *dibilang dĕngan, masoek bilangan*. —, schatten, *mĕnilai* (van *nilai*), *mĕnghargakan*. —, achten, het er voor houden, *sangka, pada sangka, kira, pada kira, kirakan*; gerekend worden in de plaats van, *dibilang akan ganti*; door elkander gerekend, *dibilang rata*. —, afrekenen, *mĕndjĕlaskan kira-kira*. —, staat maken op iets, *harap, mĕmalar* (van *palar*), b.v. — op regen, *harapkan hoedjan*; op uw goed reken ik niet, *tiada akoe palarkan hartamoe*; wat rekent gij daarvoor, *ĕngkau minta bĕrapa harganja* (of *opahnja* of *bĕlandjanja*). —, het rekenen, de rekenkunst, *ĕlmoe kira-kira*. —, zwanger zijn, *boenting, hámil*, Ar.

rekenfeil, rekenfout, *salah kira-kira, salah hitoeng, salah hisáb*.

rekening, *kira-kira*; zich met de — en verantwoorden, — en verantwoording doen, *mĕmbĕri kira-kira*; eene — opmaken, *mĕmboewat kira-kira*. — van credit en debet, *kira-kira hoetang dan pioetang*. — van een geteld aantal, b.v. dagen enz., *bilangan*; de — is vol, *bilangan soedah gĕnap*. — houden met iemands gevoelens, *mĕnimbang rasa orang, mĕnimbang hati*; op — koopen, *bĕli hoetang*; op — geven, *djoewal hoetang*; voor — komen van iemand, overgelaten zijn aan iemand, *poelang kapada*; iets voor iemands — laten, *mĕmoelangkan kapada*; dat is voor uwe —, *itoe di-atas ĕngkau, itoe atasmoelah*;

voor zijne — nemen, *mĕnanggoeng* (van *tanggoeng*), *mĕngakoe;* de — en vereffenen, *mĕnjĕlĕsaikan kira-kira, mĕndjĕlaskan kira-kira;* er zijne — bij vinden, *mĕndapat ḥâṣil.*

rekening-courant, *soerat sĕgala hoetang dan pioetang.*

rekenkamer; de —, *diwân ḥisâb,* Ar.

rekenkunde, *ĕlmoe kira-kira, ĕlmoe ḥisâb,* Ar.

rekenkundige, *orang jang faham pada ĕlmoe kira-kira.*

rekenlei, *loḥ batoe, batoe toelis.*

rekenmeester, *goeroe jang mĕngadjar kira-kira.*

rekenraam, rekenmachine, *sipoewa,* Chin.

rekenschap, verantwoording, *kira-kira, djawâb,* Ar. — geven, doen, *mĕmbĕri kira-kira, mĕmbĕri djawâb.*

rekkelijk, toegevend, inschikkelijk, *lĕmboet, ṣabar,* Ar.

rekken, van touw en alles wat elastiek is, *moeloer, rĕgang, mĕrĕgang;* zich —, uitrekken om iets te bereiken enz., *mĕrĕgangkan diri.* — van eene rede of beraadslaging, *mĕmandjangkan* (van *pandjang*); het onderzoek van eene zaak voor de rechtbank lang —, *mĕmandjang-mandjangkan bitjara;* zijne rede lang —, ook *mĕlandjoetkan pĕrkataân.*

relief; en relief, *timboel,*

religie, zie **godsdienst.**

reliquie, erfstuk, dat in waarde te houden is, *manaḥ, poesaka.*

reliquienkast, *tjandi.*

rellen, babbelen, *bĕleter.*

relletje, standje, *geger, gadoeh.*

ren, snelle loop, *lari.*

renbaan, voor paarden, *pĕlarian koeda, pĕrloembaân koeda, medân,* Perz.

renbode, *soeraohan jang pantas, ḥâṣid.*

renegaat, *orang moertad,* Ar. *orang ṣabi.*

rennen, *lari;* tegen elkander in —, b.v. van twee rijtuigen, *mĕnjampoḳ* (van *sampoḳ*).

renperk, *pĕrloembaân, medân,* Perz.

rente, *anaḳ dowit, boenga oewang;* vier percent —, *dalam saratoes ĕmpat boenganja;* kapitaal en —, *modal dĕngan boenganja, pokoḳ oewang dĕngan boenganja.* — genieten, *makan boenga.* — geven, van het geld, *bĕrboenga;* van den persoon, *mĕmbajar boenga.*

renteloos, *tiada bĕrboenga, tiada bĕrḥâṣil.*

rentenier, *orang jang hidoep daripada boenga oewangnja.*

rentmeester, *djoeroe koentji, bĕndahari.*

rentmeesterschap, *djabatan djoeroe-koentji, djabatan bĕndahari.*

rep; in — en roer, *gĕmpar, haroe-biroe, hoeroe-hara, hiroe-hara, gadoeh.*

reparabel, *dapat dibâiki.*

reparatie, *pĕrbaikan.*

repareeren, *mĕmbaïki.*

repatrieeren, *poelang kanĕgarinja.*

reppen, zich haasten, *bĕrgoepoeh-goepoeh, bĕrsigĕra;* zich — bij het eten, *mĕngoembas,* b.v. *di-oembasnja makan,* hij repte zich bij het eten. Zie **haasten.**

reputatie, *nama;* de — bederven, *mĕrwesakkan nama.*

request, *soerat pĕrmintaân.*

requestrant, *orang jang mĕmpĕrsĕmbahkan soerat pĕrmintaân.*

requestreeren, *mĕmpĕrsĕmbahkan soerat pĕrmintaân.*

reserve, *tjadang;* in — houden, *mĕntjadang.*

reserveeren, *mĕntjadang.* Ook van versche paarden op een station.

reservefonds, *oewang tjadang, tjagar,* Mal.

resideeren, *doedoeḳ, diam;* van den Vorst, *bĕrsĕmajam.*

resident, *toewan residen.*

residentie, dat wat door een resident bestuurd wordt, *residenan.*

rest, overschot, *sisa, lĕbih, pĕninggalan, barang jang tinggal, bakijah,* Ar. —, laatste beetje, ook *kored;* een — laten, tot — laten, *mĕnjisakan;* de — der spijzen, *sisa sĕgala makanan.* — van een bui, opgeloste bui, *tahi angin;* de — van het geld, *lĕbihnja oewang itoe.*

restant = aan het vorige woord.

restaureeren, *mĕmoedja* (van *poedja*).

resten, resteeren, *tinggal sisa, ada lĕbihnja.*

resumeeren, een kort begrip van iets geven, *mĕngidjmâlkan* (van *idjmâl,* Ar. kort begrip, resumé).

retirade, *pĕrlindoengan.*

retireeren, *oendoer, soeroet,* b.v. het leger retireerde, *oendoerlah bala-tantara itoe.*

reu = **rekel.**

reuk, de —, het orgaan, *pĕntjioem.* —, geur, *baoe, ganda* (Skr. *gandha*); een

aangename —, *baoe haroem, baoe sědap, wangi*; een onaangename —, *baoe boesoeḳ*; geen — hebben, niet kunnen ruiken, *tiada dapat mĕntjioem baoe*; geen — van zich geven, *tiada bĕrbaoe*; in een slechten — staan, een slechten naam hebben, *boesoeḳ namanja, kĕdji namanja*. —, welriekend water, *ajar wangi*. Zie ook **reukwerk.**

reukaltaar, *mĕdzhâ pĕdoepaän, medja pĕdoepaän.*

reukdoosje; bolrond —, *sĕlĕpa.*

reukeloos, geen reuk van zich gevend, *tiada baoenja.*

reukfleschje, *botol minjaḳ wangi.*

reukgras, *roempoet sĕrai.* Zie **citroengras.**

reukje, luchtje, dat aan iets is, *baoe*; er is een — aan dit vleesch, *daging ini soedah bĕrbaoe.*

reukoffer, *koerbán doepa.*

reukolie, *minjaḳ wangi, minjaḳ haroem baoenja, minjaḳ raḳsi, minjaḳ bĕrkasai*; e. s. v. —, een mengsel van vijf verschillende welriekende olieën, *pantja bĕtjara.*

reukvat, *pĕdoepaän.*

reukwater, *ajar wangi, ajar bĕrkasai.*

reukwerk, *raḳsi, pĕraḳsi, kasai*; allerlei —, *baoe-baoewan, djĕbat-djĕbatan.* — gebruiken bij het baden, *siram bĕrkasai.* — gebruiken bij den maaltijd, *pakai baoe-baoewan.*

reukwerkschaal = reukvat.

reukwortel, *akar wangi.*

reukzeep, *sabon wangi.*

reus, titan, *datija*, Skr. *boeta.* —, booze geest, die de menschen verslindt, *raḳsasa*, Skr. ook *raḳsaḳsa* en *raḳsjasa* geschreven. —, een fabelachtig groot monster, *gĕrgasi.* —, e. s. v. bovenmenschelijk wezen, *zanggi*, Perz. —, groot mensch, *orang bĕsar pandjang, orang dĕgar.*

reusachtig, bijzonder groot, *bĕsar sakali.* —, groot van een mensch, *dĕgar.*

reutelen, rochelen, *mĕmbĕlahaḳ.*

reuzel, dierlijk vet, *lĕmaḳ.* —, varkensvet, *minjaḳ babi, lĕmaḳ babi.*

reuzenbloem, zie **rafflesia.**

reuzenschelp; de —, *kima.*

reuzenslang; de —, *oelar sawa*; de grootste soort van de —, *oelar sawa rĕndam.*

revelen, zie **suffĕn.**

reven van zeilen, *mĕnjingsing* (van *singsing*), *mĕngĕlatkan* (van *kĕlat*), *mĕngandaḳ* (van *andaḳ*), *mĕmbaḳsi lajar.*

revolver, *kĕstoel poetaran*, letterl. draaipistool.

rheumatiek, rheumatisme, *pirai, sĕngal toelang, pĕnjakit sĕngal.*

rhinoceros, *badaḳ.* — met één neushoorn, *badaḳ gadjah*, met twee, *badaḳ kĕrbau.*

rhinoceroshoorn, *tjoela badaḳ.*

rhinoceroshuid, *koelit badaḳ.*

rhinocerosvogel, *boeroeng ĕnggang*; ook alleen *ĕnggang*; de — met één hoorn, *ĕnggang danta*; de — met twee hoornen, buceros bicornis, *ĕnggang papan.*

rib, ribbe, van het lichaam, ook van een dak of vaartuig, *roesoeḳ*, eigenl. *toelang roesoeḳ*, zie *roesoeḳ*; Jav. *iga.* —, ribbebeen, *toelang roesoeḳ*; kraakbeenachtige —, *toelang roesoeḳ jang lĕmboet, toelang roesoeḳ moeda.* —, middelste nerf van palmbladen, *lidi*; hoofd—, van een palm- of varenblad, *pĕlĕpah.* —, gezaagd hout, van zwaarder afmeting dan de broti, *kambi.* —, rand van vruchten, zooals b.v. de bĕlimbing, katjang-botor en dergel., *sĕmbir.* —, zooals op een waschbord, waarop de waschlieden het goed slaan, *kĕlar-kĕlar.* —, balk, spar, balk tot steun, *gĕlĕgar, rasoeḳ.*

richel, aan een wand, *bĕlĕbas*; zie **rand, lijst** enz.

richten, naar iets, *mĕnoedjoe* (van *toedjoe*); ook gaan in de richting van iets, b.v. zich — of begeven naar het Westen, *mĕnoedjoe matahari mati.* — van een stuk geschut, *mĕmitar* (van *mitar*), *mĕmbega, mĕngoenting, mĕnghadapkan.* — van een kijker, meetinstrument, geweer enz., *mĕngoenting-oenting.* — van een ander wapen enz., *mĕmbĕtoeli.* —, dirigeeren naar, *mĕngĕpadakan* (van *kĕpada*). —, eene richting aan iets geven, ook *mĕngabah* (van *abah*, richting), en *mĕngarahkan* (van *arah*). —; gericht zijn aan, van een brief, *mĕndjĕlang*; letterl. zijne opwachting maken bij, b.v. *soerat ini mĕndjĕlang toewankoe*, deze brief is gericht aan Uwe Hoogheid; gericht zijn in de richting van, *arah ka . . .*, b.v. gericht naar Mekka, *arah ka Mekah*; tot iemand het woord —, hem aanspreken, *mĕngĕgor* (van *tĕgor*), *mĕnjapa* (van

sapa); zich —, schikken naar iets, *mĕnoeroet* (van *toeroet*), b.v. zich naar het voorbeeld — van, *mĕnoeroet toeladan*; zich naar de bevelen — van, *mĕnoeroet pĕrentah*; den steven —, *mĕnoedjoekan haloewan pĕrahoe*. Zie ook **rechten.**

richter, van een kanon, konstabel, *djoeroe mitar*. Zie ook **rechter.**

richtig, in orde, *bĕtoel, sah*, Ar.; niet —, onveilig, *bĕrbĕhaja*; niet — in het hoofd, *tiada bĕtoel kapala.*

richtigheid, *kabĕtoelan.*

richting, kant, *pehak, arah, tĕntang.* —, van een stuk geschut, *mitar.* —, van een vaartuig enz., *toedjoe.* —, naar Mekka, bij het bidden of begraven der Mohammedanen, *kiblat*, Ar.; eene andere — aan het voorste gedeelte van iets geven, *mĕmesong* (van *pesong*); een — nemen, zich richten, *mĕngarah*, b.v. een aanval doen zonder bepaalde — te nemen, *mĕnĕrkam tiada lagi mĕngarah*; een — geven, in een — brengen, *mĕngarahkan*; de — van den weg volgen, *mĕngiring djalan.* — van iets, dat zich voortbeweegt, b.v. een leger, *abah*; eene — geven, ergens heen dirigeeren, *mĕngabah*; een tegelijk zijn eigen —, *masing-masing dĕngan toedjoenja.* —, koers, *toedjoe.*

richtsnoer, *tali sipat* (van *sifat*, Ar.). —, voorbeeld, *toeladan.* —, regel ter navolging, *sjarf*, Ar.

ricinie-olie, *minjak djarak bĕnggala, minjak pĕntjahar.*

ricocheteeren, van een kogel, *mandi.*

ridderorde, *bintang, tanda kahormatan*; militaire —, *bintang bĕhadoeri.*

rieken, *bĕrbaoe, bĕbaoe*; vuil —, *baoe boesoek, basi*, b.v. uit den mond —, *moeloet basi*; sterk —, de reukzenuwen prikkelend, *tjĕngis*; sterker dan dit, *rangsang.*

riem, roeispaan, lange —, *dajoeng*; de korte —, schep-- of pagaai, *kajoeh, pĕngajoeh*; lange —, gebruikt op rivier-vlotten, die rust op een standaard en loopend in beweging wordt gebracht, *tjawas*, Mal.; losse —, die in een dol vrij heen en weer beweegt, *dajoeng golek*; lange — met rond blad, *dajoeng toedoeng bĕlanga*; de achterste — op vaartuigen met lange riemen, *dajoeng pĕninggang*; met de gewone lange — en roeien, *bĕrdajoeng*; iets zoo roeien, *mĕndajoengkan*; met de schep — en of pagaaien roeien, *mĕngajoeh*; iets zoo roeien, *mĕngajoehkan.* —, van dierenhuid gesneden, *tali koelit, tali bĕtoelang.* Zie ook **koppel.** —, lederen gordel, *ikat pinggang*; schoen—, *tali kasoet.*

riem, van papier, *gĕndang*; ook *kodi*; een — papier, *kartas sagĕndang.*

riembank, roeibank, *sĕngkar, sĕngkal.*

riemblad, *papan dajoeng, geheng.*

riemgat, de gaten waardoor de riemen gestoken worden, *eroeng-eroeng.*

riet: hiervoor geen algemeene naam; de verschillende soorten heeten: het gewone dunne moeras- of waterriet, dat ook bij ons voorkomt, *boeloeh rantik*; bamboe—, *boeloeh*; zie **bamboe:** rotting—, *rotan*; zie **rotting.** — gras, *ilalang, alang-alang*, Jav.; suiker—, *tĕboe*; c. s. v. wild suiker—, sacharum spontaneum, *gĕlagah, gaga*, Jav.; c. s. v. —, iets gelijkende op suiker—, *tĕbĕrau* = *gĕlagah* op Java; den boel in het — sturen, in de war brengen, *pontang-panting kan.*.

rieten, Bijv. nw. in — dak, zie **dak.**

rietfluitje, zie **fluit.**

rietgras, soorten zijn: *ilalang, gĕlagah*; c. s. v. —, *daoen bakoeng.*

rif, koraalbank, *karang.* —, zandbank, *bĕling, gosong*; een — dat puntig uitloopt, *bĕling bĕrkoendjoer.* —, geraamte, skelet, *toelang-toelangan.*

rifseizing, *tali pĕngandjak.*

rij, reeks, achter elkander, *djadjar, bandjar*; in rijen, *bĕrdjadjar, bĕrbandjar.* —, rang, *saf*, Ar. in rijen, *bĕrsaf-saf*; in geregelde rijen zitten, *doedoek bĕrsaf-saf.* —, 't zij achter, 't zij naast elkander, *deret*; in rijen, *bĕrderet-deret*; op zijn minst drie op eene —, *sakoerang-koerang tiga saderet*; op eene — staan of zitten op iets duns ver boven den grond, zooals matrozen bij het paradeeren op de ra's of een troep vogels naast elkander op een dunne stok, *mĕnĕriti* (van *tĕriti*). —, regel, gelid, *baris.* — van platte voorwerpen op of achter elkander, *lapis.* — van voorwerpen of personen achter elkander, ook *ladjoer.* Zie **reeks.**

rij, zie **ree.**

rijbeest, *kandaraän, kanaïkan, binatang kandaraän.* Ook als scheldwoord.

rijden, wordt op verschillende wijze

teruggegeven. Dit hangt af van de manier van —, b.v.: — op een rijbeest of met een voertuig in het algemeen, *bĕrkandara, bĕrkandaraän;* met bepaald obj. *mĕngandaraï.* Verder *naïk,* b.v. paard—, *naik kuda,* in een rijtuig —, *naik kareta;* ook alleen met het Voorv. *bĕr,* b.v. *bĕrkuda, bĕrkareta* enz.; voor anker — van een vaartuig, *tanggolanggol, bĕrtahar;* een rijtuig of rijbeest hard laten —, *mĕlarikan,* b.v. *mĕlarikan kuda,* een paard hard laten —, laten draven; *mĕlarikan kareta,* een rijtuig hard laten —; op de tong —, het onderwerp der gesprekken zijn, *mĕndjadi isi moeloet, mĕndjadi boewah moeloet.*

rijder, ruiter, *orang bĕrkandaraän.* — te paard, *orang bĕrkuda.*

rijgdraad, gebruikt voor het naaien met de losse rijgsteek, *bĕnang djĕlocdjoer.* — voor het aanrijgen van koralen enz., *bĕnang pĕntjoetjoek, bĕnang pĕngoetas.*

rijgen, met den gewonen rijgsteek, *mĕndjahit djĕlocdjoer, mĕndjĕlocdjoer;* met den stiksteek, *mĕndjahit bĕrkija.* — ook alleen *locdjoer.* —, aan—, samen—, b.v. van atap op de daklatten, het trommelvel op een trom, *mĕnganggit* (van *anggit*); los aaneen geregen, *tjantoeng.* — van koralen, atap enz., *mĕntjoetjoek.* Van koralen, paarlen en dergel. tot een snoer ook *mĕngoetas;* eene bijzondere manier van matten aaneen te rijgen, *tjoetjoek pĕdĕndang.*

rijglijf, *koetang.*

rijglijn, *pĕnjirat.*

rijgmalie, *kaïtan,* Ar.

rijgnaald, *djaroem pĕntjoetjoek.*

rijgnestel, *kaïtan,* Ar.

rijgschoenen, *kasoet jang bĕrtali.*

rijgsnoer = rijgdraad.

rijk, veel vermogen bezittend, *kaja, bĕrharta, hartawan;* een — man, *orang kaja.* — van gemoed, *kaja hati.* —, van God, *kaja, grani,* Ar. b.v. *sĕrahkanlah kapada Toehan jang grani,* geef het over aan den Heere, die — is. —, kostbaar, prachtig, *enduh-endah.* — worden, *djadi kaja.* — maken, *mĕndjadikan kaja.* — aan bladeren, takken, familieleden enz., *rimboen.*

rijk, heerschappij, regeering, staat, land door een Vorst geregeerd, monarchie, *karadjaän.* — der natuur, hiervoor is geen geschikt woord. Zie **dierenrijk** enz. —, rijksgebied, soms ook *ălam,* Ar. b.v. *ălam Mĕnangkabau,* het — van Mĕnangkabau; *ălam Djawa,* het Javaansche —. —, land in samenstellingen, ook *nĕgara,* Skr. b.v. de —strom, *nobat nĕgara;* de —strompet, *sĕroenai nĕgara;* zijn — is uit, *soedah hilang koewasanja.*

rijkaard, *orang kaja.*

rij-kales, *bendi.*

rijkdom, *kĕkajaän.* —, schatten, *harta bĕnda, mata bĕnda.*

rijkelijk, *bĕrkalempahan, dĕngan kalempahan.*

rijkelijkheid, *kalempahan.* —, zie ook **overdadigheid.**

rijksambt, *djabatan karadjaän.*

rijksambtenaar, *pĕgawai karadjaän.*

rijksarchief, de rijksannalen, *tadzkirat karadjaän.*

rijksbestuur, *pĕmĕrentahan.*

rijksbestierder, *pĕrdana mantĕri* (Skr. *pradhana*), *mangkoe-boemi,* verkort van *pĕmangkoe boemi, bĕndahara,* dit laatste is de meest gebruikelijke titel bij de Maleiers.

rijksdaalder, 2½ Guldenstuk, *ringgit kapala,* naar het borstbeeld des Konings, daarop voorkomende. Ook *ringgit tĕngkorak.*

rijksgebied, *hoekoemat, hoekoem,* Ar.

rijksgrens, *pĕrhinggaän nĕgari.*

rijksgezag, *koewasa radja.*

rijksinsigniën, *alat karadjaän.*

rijkskroon, *makota karadjaän, makota radja, tadjoe,* Ar.

rijksleger, *bala-tantara radja.*

rijksopperhoofd, *jang dipĕrtoewan.*

rijksopvolger, troonopvolger, *ganti radja, tĕngkoe bĕsar.*

rijksprins, *tĕngkoe, anak radja, poetĕra radja.*

rijksraad, rijksvergadering, *madjlis karadjaän.*

rijksschepter, *toengkat karadjaän.*

rijkssieraden, *alat karadjaän.*

rijksstaf, *toengkat karadjaän.*

rijksstandaard, *ălămat karadjaän.*

rijkstrom, *nobat nĕgara, nobat karadjaän, gĕndang karadjaän.*

rijkstrompet, *sĕroenai nĕgara, nafiri karadjaän.*

rijksvergadering, *madjlis karadjaän.*

rijkswet, *hoekoem oendang-oendang karadjaän.*

rijkszaken, *pĕrkara karadjaän.*

rijkszegel, *mětěrai karadjaän;* het — der Mënangkabausche Vorsten, *tjap kěmpa.*

rijm, bevrozen damp, *ëmboen běkoe.*

rijm, versmaat, *sadjā,* Ar. *sadjaḳ;* ge. brekkig —, kreupel —, *sadjānja koerang.* —, dicht, ook *ḳafijah,* Ar.

rijmeloos, *tiada bërsadjā.*

rijmen, van een gedicht, het rijm hebbend, *bërsadjā;* van den persoon, *mënsadjākan, mëngënakan sadjā, mëmboeboeh sadjā.* Zie **rijm.**

rijmer, dichter, *pëngarang sjāir.*

rijnsch, —e wijn, *anggoer asam.*

rijnwijn, zie het vorige woord.

rijp, behaarde rups, *hoelat boeloe.*

rijp, van vruchten, *masaḳ,* ook van graan; op het punt van —, *sëhadjakan masaḳ;* de een na den ander — worden, *bërsamboetan masaḳ.* —, van harde vruchten, zooals kokosnoten enz., *toewa;* van pinangnoten ook *masaḳ;* zeer —, murw of zacht van rijpheid, *ranoem;* half —, van vruchten, *mëngkal.* —, volwassen, van personen, *ākal bāligr,* Ar. *sampai dewasa;* een — oordeel, *ākal boedi jang saampoerna.*

rijpaard, *koeda kanaïkan,* op Java *koeda toenggang.* —, rijbeest, *kandaraän, koeda kandaraän.*

rijpelijk, terdege, *soenggoeh-soenggoeh.*

rijpen, van vruchten, *masaḳ, djadi masaḳ;* aan— van vele, *bërmasaḳkan;* op 't punt van —, *sëhadjakan masaḳ;* achtereenvolgens —, *bërsamboetan masaḳ;* juist aan het — zijn, *tëngah bërmasaḳkan.* — van harde vruchten, zooals kokosnoten enz., *djadi toewa, moetaï toewa.* — van eene zweer of steenpuist, *mëngangkoet nanah;* niet — van een steenpuist, *sëboeh.*

rijpheid; tot — brengen, zie **stand.**

rijs, dun bladerloos takje, *ranting;* levend of groen takje, *ranting hidoep.* In pl. v. *ranting* ook *rantjing.* —, klimhout, b.v. voor erwten of boonen, *pëndjalaran;* het wandelende —, e. s. v. insect, dat veel op een takje gelijkt, *bilalang ranting.*

rijsbezem, *sapoe lidi.*

rijschaaf, *ëtam pandjang.*

rijshout, *ranting-ranting.*

rijst; hiervoor geen algemeene benaming, wel voor de soorten, b.v.: — in den bolster, hetzij met of zonder stengel, *padi;* ongepelde — zonder stengel, *antah,* op Java *gabah;* harige —, *padi bërkotek;* onharige —, *p. goendoel;* ledige —, *padi këmpa, p. gaboeg.* — van hooge gronden, *padi hoema, padi ladang, padi tipar,* op Java *padi tëgal, padi gaga.* — van bewaterde velden, *padi sawah.* — bestemd om er *ëmping* van te maken, *padi ëmpingan, padi përöempingan.* — uit den bolster, gepelde of gestampte —, *bëras;* allerlei soorten van die —, *bëras-pëtas;* witte —, *bëras poetih,* ook wel *bëras soemboe,* naar het witte mergpit van het koempai-riet, dat algemeen voor lampepitten wordt gebruikt. — door den klander uitgevreten, *bëras timboel,* omdat bij het wasschen de korrels daarvan bovendrijven; gezuiverde, wit gestampte —, *bëras tjëroeh;* zuiver witte —, eerste soort —, *atjira,* Hind.; ongezuiverde —, *bëras kotor;* geel gemaakte —, die bij bijgeloovige en andere plechtigheden gestrooid wordt, *bëras koenjit;* jonge —, geroosterd als versnapering gegeten, *ëmping, bërtih.* — gekookt, *nasi, imai;* in den wasem gaar gestoomd, *nasi koekoes;* in een pot met water gekookt, zooals bij ons de gewoonte is, *nasi tanaḳ;* in een gesloten pot gaar gekookte — met kip, *nasi tim, nasi djamoe.* — toebereid met boter, kip, eieren, specerijen enz., *nasi kaboeli,* zoo genoemd naar de stad Kaboel in Indië; begijnen —, d. i. — met saffraan of kurkuma gekookt, *nasi koenjit, nasi koening.* — die bij het huwelijk met eene weduwe gegeten wordt, *nasi damai.* — in een blad met een weinig visch, voornamelijk voor vreemdelingen, *nasi dagang.* — voor gasten, *nasi angkatan.* — met boter gemengd, *nasi minjaḳ.* — in kokosmelk gekookt, overeenkomende met onze rijstebrij, *nasi lëmaḳ;* achtkantig opgemaakte —, gebruikt bij plechtige gelegenheden, *nasi bëristakoena.* — met fijngesneden rauwe groenten, *nasi oelam.* — met gebakken eieren in korrels, *nasi tëlor;* stapel gekookte kleef—, met rood geverfde eieren versierd, die op feesten, b.v. bruiloftsmalen, vóór de hoofdpersonen wordt neergezet, *nasi hadap-hadapan.* — met de toespijzen enz. door elkander geroerd, *nasi godaḳ.* —, gekookt of gaar gestoomd in pyramidale of kubusvormige zakjes, van palmblad gevloch-

ten, *kétoepat;* een bijzondere soort daarvan, *kétoepat lépat;* gekookte —, eerst gedroogd, dan geroosterd en als versnapering met geraspte kokosnoot en suiker gegeten, *tjéngkaroek;* tot brij gekookte —, *boeboer nasi;* ook alleen *boeboer;* zie verder de samenstellingen.

rijstaar, *boewah padi.*

rijstblok, waarin men de rijst stampt, *lésoeng, loempang.*

rijstbouw, *tanaman padi.*

rijstdiefje, *boeroeng djélatik, boeroeng bélatik, b. gélatik.*

rijstdisch, *sadjian nasi;* een bijzondere —, die bij het huwelijksfeest aan bruid en bruidegom wordt aangeboden, *nasi hadap-hadapan.*

rijstebrij, rijst gekookt met kokosmelk, *nasi lemak.*

rijstemcel, *tépoeng béras.* — stampen of maken, *ménépoeng.*

rijstenat, *ajar kandji.*

rijstepap, *boeboer nasi.*

rijstetaart, hiervan bestaan verschillende soorten, zie bij **koek.**

rijstkist, een soort holle koker van boomschors tot berging van de padi, *képoek padi,* ook *kélock.*

rijstkorrel, in den dop, *bidji padi;* witte —, *bidji béras;* gebroken — s, *loekoet, lémoekoet,* ook *démoekoet, ménir,* Jav.

rijstlepel, van kokosdop met een steel er aan, *tjentong.*

rijstmaat, zie **maat.**

rijstmand, zie **rijstkist.**

rijstmesje, waarmede de rijst geoogst wordt, *kélam, péngétam, toewai, aniani,* Jav.

rijstoogst, *péngétaman, pénoewajan, potong padi.*

rijstpakhuis, *pélocboer.* Zie **rijstschuur.**

rijstpelmolen, *pénggilingan padi, kisaran padi.*

rijstplant, *padi, pokok padi.* — ter overplanting, *bénih padi, bibit padi, sémajan p.*

rijstschuur; kleine — op palen, *rangkijang, réngkijang, léngkijang, téngkalang, tangkajau, loemboeng,* Jav. — van boombast of planken, *djélapang.*

rijststamper; de houten —, die bij het rijstblok behoort, *antan, aloe,* Jav.

rijststroo, *djéraoni, mérang,* Jav.

rijstveld; bewaterd —, *sawah;* moerassig —, *sawah rawang;* verlaten of braakliggend —, *sawah lihat,* Pad. bovl.; niet bewaterd —, *ladang, tégal,* Jav. — in het gebergte, bij wijze van roofbouw, *hoema, gaga,* Jav.

rijstvogel, zie **rijstdiefje.**

rijstwan, *njiroe.*

rijstwater; dun afkooksel van rijst, gebruikt voor kindervoedsel, tot het stijven van goed, plakken van papier enz., *ajar kandji.*

rijswijk te Batavia, *djaga monjet.*

rijten, scheuren, *méngojak* (van *kojak,* gereten), *ménsjarik, mérobek,* Jav.

rijtuig, al datgene, waarop men of waarin men rijdt, *kandaraän,* van den Vorst en aanzienlijken, *kanaikan;* een Europeesch —, *kareta* (Port. carreta); een — bestijgen, *naïk kareta.*

rijzen, stijgen, *naïk.* — van het water, *djadi bésar.* —, zich uitzetten van deeg, beslag enz., *moewai.* —, opkomen, opzwellen, ook van de borsten eener vrouw, *montok;* te berge — van de haren, *bangoen, sérum, rémang, gérémang.* —, opkomen van zon, maan of andere hemellichamen, *térbit.* —, klimmen van id., *naïk,* ook *ménaiki.* —, van zijn zetel opstaan, *bangkit, bangoen.* Zie **stijgen en oprijzen.**

rijzen, takken, rijshout, *ranting-ranting.*

rijzenbos, *berkas ranting-ranting.*

rijzig, van gestalte, *roemdjan.* —, slank, *pandjang lampai.*

rijzweep, *tjémëti, tjémak;* lange —, *tjémëti bertali.*

rillen, een rilling krijgen door schrik, vrees of iets wrangs, *gémau.* — van de koude, *gigil;* in heviger mate, *gogah.* Zie **sidderen en beven.**

rimpel, kreuk, *kérvet, kédoet, kisoet;* kleine —, *kérédoet;* grove — in de huid, *pérlipatan koelit.* —, frons, kreuk, plooi, zooals in de darmen, de huid enz., *kédoet.*

rimpelachtig, *bérkeroet-kéroet, gélémboer, kisoet.*

rimpelen, *méngéroet, ménggélémboer.*

rimpelig = rimpelachtig.

ring, aan den vinger en ook aan andere zaken, *tjintjin;* vinger— met een kastje, *tjintjin témbosa.* —, waarvan de steen in een koepelvormig kastje zit, *tjintjin ikat pésoban.* — aan de pols of enkels, *gélang.* — aan den bovenarm, *pontoh;* bovenste arm—, *kilik bahoe.* — aan den hals, *kaloeng;* zulk een —

omhebben, *bërkaloeng;* iemand zulk een — omdoen, *mëngaloengkan.* — aan een deur, *gëlang pintoe.* — voor sleutels, *gëlang koentji;* holle enkel— met steentjes er in of belletjes er aan, *kërontjong;* een kleine — om een knoop in de sjerp, *pënjamboeng.* — op een deur, bij wijze van klopper, *gëlang-gëlang pintoe. halkat,* Arab. — aan het boven- of ondereinde van mes of kris, een blaasroer of stok, om het scheuren te voorkomen, *tëmin;* ook *sampak* en *sangkar;* tot — hebben, *bërsangkarkan,* b.v. *soempitan bërsangkarkan ëmas,* een blaasroer met gouden —en of banden. — aan het gevest van een kris, *simpai.* — door den neus van een buffel, meestal van rotan, *këlikijo,* Mal. — onder aan de krisscheede, *boentoel.* — — van ijzer die om het te draaien hout gedaan wordt om het splijten te voorkomen, *tjintjin bindoe,* ook een vingerring, die daarop gelijkt; de groote —en van een zeil, b.v. van een bezaanszeil, die om den mast loopen, *karah-karah;* langwerpige — in het oog van een zeil, *poeki andjing.* —, hoepel om iets, *simpai.* — of hoepel, die opgehangen wordt om er iets in te zetten, b.v. eene lamp, *lëndja;* toover—, *tjintjin kasaktian.* — aan gordijnen, *tjintjin këlamboe.* — om den nek van een vogel of ander dier, ook al is die door de natuur gevormd, *kaloeng.* — van witte vederen om den nek van een kwartel, *gëlang poejoeh.* Aldus noemt men ook de —en, die aan hout worden gedraaid, b.v. aan de pooten van tafels of stoelen enz. — of kerf van insecten, *këlar;* die —en hebben, gekorven zijn, *bërkëlar;* b.v. *maka kalihatanlah doewa-bëlas këlar koetiling toeboehnja,* en twaalf —en waren zichtbaar rondom zijn lichaam; met ringen of kringen op gelijke afstanden, hetzij door de natuur zooals bij slangen en wespen, hetzij door de kunst zooals bij lansschachten, krisscheden, gebonden paardestaarten, *bërtëboe-tëboe, bërkëlar-këlar.* — om zon of maan of Saturnus, *gëlanggang.* Zie ook **kring.**

ringbaard, bakkebaard, die onder de kin samenloopt, *tali toedoeng,* zie **baard.**

ringduif, *boeroeng përgam.*

ringelooren, zie **plagen.**

ringkas, *kondam.*

ringmuur, *pagar tembok bërkoeliling.*

ringrups, *hoelat bërkëlar.*

ringsloot, *parit bërkoeliling.*

ringsteken, *mënikam halkah* (van *tikam*), voor *halkah* ook *tjintjin, bërmain mënikam lijang tjintjin.*

ringvinger, *djari manis.*

ringvormig, *saroepa tjintjin.*

ringwal, *dewala bërkoeliling.*

ringworm, de bekende huidziekte, *koerap;* soorten zijn: *koerap pakan, k. gadjah, k. hajam* en *k. soesoe.* Deze laatste is een dergelijke uitslag rondom de borsttepels, ontstaan door onreinheid.

rinkelbel, *gënta* (Skr. *ghanta*), *këlëningan, këlentingan.* —letjes, *giring-giring.*

rinkelbom, *rëbana;* op de — spelen, *bërtampar rëbana.*

rinkelen, *tening, goemërëntjing.* Zie **rinkinken.**

rinkelrooien, rondzwieren, *mëngombara* (van *kombara*); slechte huizen bezueken, *bëroelang-oelang keroemah pandjang.*

rinkelrooier, *orang pëslëntai.*

rinkelwerk, rinkelende versierselen, die aan iets zijn aangebracht, *gëgëtar.*

rinkinken, *gëmërëntjing, mëndërang, mëndëring,* al naar het geluid meer of minder zwaar is. — met verscheidenheid, *gëmërëntjing-gëmërëntjoeng.*

rinsch, zuur, *asam.* — van smaak, *asam rasanja.* —, zuurachtig, *asam sëdikit.*

risico, *pareh;* geld op — uitzetten, goederen op — koopen. *mëmareh.*

rist, van aan een — gestoken zaken, b.v. visch en dergel., *tjoetjoek.* —, saamgebonden, b.v. van uien en dergel., *rangkai.*

risten, tot risten maken, *mëntjoetjoek, mërangkai.*

ritselen, schuifelen, *kërosok.* —, het geluid dat ontstaat bij het loopen door struiken, *kërëpas, kërëpis.* — van bladeren, *mënggërësik.* — van papier en dergel. dat in elkander gefrommeld wordt, *kësok-kësak.*

ritsig, *gatal, kendak bëkak.* Zie **geil.**

rivier, *soengai.* —tje, *anak soengai.* —, ook *batang ajar.* — in het Paradijs, *kalakautsar;* de — de Nijl, *soengai nil.*

rivierafwaarts, *hilir.* — gaand, *milir.*

rivierarm, *simpangan, tjabang soengai, batang soengai, anak soengai.*

rivierbedding, *toebir soengai.*
rivierdijk, *tambaḳ soengai, tarbis soengai.*
rivieropwaarts, *oedik.* — gaand, *moedik.*
rivierschildpad, zie **schildpad.**
riviervisch, *ikan soengai.*
riverwater, *ajar soengai.*
rivierzand, *pasir soengai;* grof —, grintzand, *karsik disoengai*
rob, *andjing laoet.*
robijn, *mânikam,* Skr. *lâal,* Ar. *pĕrmata merah, batoe dĕlima.*
robuust, *gagah;* grof, sterk gespierd, *bagas, bĕgap.*
rochel, fluim, *dahaḳ, lĕndir.*
rochelaar, *pĕndahaḳ.*
rochelen, fluimen loozen, *mĕndahaḳ.* —, reutelen, *mĕmĕlahaḳ.*
roede, dunne lenige tak, waarmede men b.v. geeselt, *djari ampai,* ook *rotan,* daar men voor dit doel ook rottingriet bezigt. —, mannelijk teeldeel, *pĕlir, palat, boetoh;* dunne rechtopstaande roedjes, zooals b.v. in een venster van inlandsche woningen, *kisi-kisi.* —, veerkrachtige hefboom, aan welks einde iets bevestigd wordt, b.v. hengel —, stok van een vischnet, de veer van vallen, de lepelstang van een blijde, de zwengel van een put, *djoeran.* —, de landmaat, op Java *toembaḳ.*
roef, *boeranda;* c. s. v. —, die niet boven boord uitsteekt en meest van matten vervaardigd is, *pĕtoeu.*
roef, zoo in eens, onmiddellijk, *sĕrtamĕrta.*
roeibank; in een inlandsch vaartuig zijn dat de dwarsbalken, waarop gewoonlijk de roeiers zitten, *sĕngkar, sĕngkal.*
roeiboot. inlandsche, *sampan kajoehkajoehan.*
roeidol, die los in het boord zit, *kilikili dajoeng.*
roeien, met de gewone, lange riemen, *bĕrdajoeng;* iets daarmede —, *mĕndajoengkan.* — met de korte scheepriemen of pagnaien, *bĕrkajoeh;* iets daarmede —, *mĕngajoehkan;* met kracht —, *mĕrĕngkoh dajoeng;* zoo snel mogelijk —, *mĕrĕntjaḳ;* staande — met het aangezicht gekeerd naar den voorsteven, eene manier van — bij de Chineezen, *mĕntjijan,* Chin. — met vier man, op Chineesche wijze, *tijoe,* Chin. — met een pagaai op den voorsteven, om aan het vaartuig eene bepaalde richting te geven, *mĕnjampang;* schrijdelings op den voorsteven zittend, *mĕnjampang bĕrkangkang;* men moet — met de riemen die men heeft, *hĕndaḳlah orang mĕmadakan dĕngan barang jang ada.*
roeier, *pĕndajoeng, pĕngajoeh, anaḳ dajoeng;* de —s van een vaartuig, gezamenlijk, *sĕgala anaḳ dajoeng.*
roeipen, dol, *kĕliti.*
roeischuit, *pĕndajoengan.* — die gepaganid wordt, *pĕrkajoehan.*
roeistrop, *kalas;* in de — doen van de riemen, *mĕngalas;* in de —pen gelegd van de riemen, *tĕrkalas;* losse —, *kĕlikir dajoeng.*
roeiriem, *dajoeng.*
roeispaan, *pĕngajoeh.*
roekeloos, *tĕrlaloe bĕrani, angkara.* — handelen, moedwil plegen, *bĕrboewat angkara.*
roem, glorie, *gah;* eigen —, *kamĕgahan.* —, prijs, lof, *poedji, kapoedjian.* —, faam, *sjohrah,* Ar.
roemen, iemand of iets —, prijzen, *mĕmoedji* (van *poedji*). —, roem dragen op iets, *bĕrmĕgah;* zichzelven —, *mĕmĕgahkan dirinja.*
roemenswaardig, *patoet dipoedjipoedji.*
roemer, pocher, *orang jang bĕrmĕgah.*
roemer, drinkglas, *pijala,* Perz.
roemgierig, *ingin akan dipoedji.*
roemrijk, *kapoedjian, masjhoer,* Ar.
roemzucht, *soeka akan poedji.*
roep, het roepen, *sĕroe, pĕnjĕroewan.* —, nieuws, tijding, *chabar, warta;* de — gaat, *ada chabarnja;* in een kwaden — staan, *bĕrnama boesoek.*
roepen, om te komen, *mĕmanggil* (van *panggil*); al luidkeels roepende om zijne vrouw en kinderen, *bĕrsĕroe-sĕroe mĕmanggil anaḳ isterinja;* uitroepen, — tot of over iets of iemand, *bĕrsĕroe, bĕrsĕroekan, mĕroewah;* zij riep te koop met hare bloemen, *ija bĕrsĕroe-sĕroekan boenganja;* de afstand, waarop iemand nog te beroepen is, *saroewahan.* — met een gerekt gehuil, *laoeng.* —, vreugdekreten slaken, *bĕrsoeraḳ-soeraḳ;* luid —, een wild krijgsgeschreeuw aanheffen, *bĕrtĕmpiḳ soeraḳ.* —, schreeuwen, b.v. van pijn, *bĕrtarejaḳ;* om hulp —, *bĕrtarejaḳ minta toeloeng.* Zie ook **oproepen** en andere samenstellingen.
roeper, *orang jang mĕmanggil, orang*

jang bërsëroe, orang jang bërtarejaḳ enz. Ook *penjëroe*. Zie het vorige woord; de — tot het gebed in de moskee, *moeëdzin*. Zie bij **priester.**

roer, van een vaartuig, *këmoedi*; e. s. v. los, lang — op inlandsche vaartuigen, *këmoedi sepaḳ*; gewoon Europeesch —, *këmoedi tjawat*; een — dat goed luistert, *këmoedi patik*; aan het — staan, *mëmëgang këmoedi*; 't bestuur in handen hebben, *mëmëgang përentah*; niet naar het — luisteren, *tiada mënoeroet këmoedi*.

roer, beroering, *hoera-hara, karoe-biroe, hiroe-hara, gadoeh, gëmpar*.

roer, geweer, *bëdil, senapang, istinggarda*, Port. —, buis van iets, b.v. van eene pijp, *boeloeh*.

roerbaar, tilbaar, *dapat di-angkat, tërangkat*.

roeren, met de handen of een lepel in iets, *bërkarau, mëngadoeḳ*; dooreen —, *mëngatjau* (van *katjau*); van verschillende spijzen, ook bij het — van beslag, *mërandau*, b.v. *bijarlah hamba randaukan dëhoeloe sajoer-majoer*, laat mij eerst die groenten dooreen —. —, omroeren van iets met iets anders, b.v. rijst met kokosmelk of deeg met gist, *mëngaron* (van *aron*); den mond —, snateren, *bëleter*. —, dichtbij zijn, *hampir, dëkat, bërdamping*. —, bewegen, verroeren, zie ald.; het hart of gemoed —, *mërawankan hati, mëmbëri peloe dihati*; de trom —, *mëmaloe gënderang* (van *paloe*); zich —, bewegen, *bërgëraḳ-bërgëri*; met verscheidenheid, *bërgëraḳ-bërgëri*.

roerend, van goederen, *dapat dibawa, tërbawa*; — e en onroerende goederen, als rechtsterm, *barang jang tërbawa dan jang tiada tërbawa*. —, treffend, aandoenlijk, *jang mërawankan hati, jang mëmbëri peloe dihati*, ook *hiba*.

roerganger, *djoeroe-moedi*.

roerhol, *teluga këmoedi*.

roerig, druk, levendig, *ramai*.

roerloop, *laras bëdil*.

roerloos, *tiada bërgëraḳ*; bewegingloos op den grond liggend, zooals een doode of onmachtige, *bongkang*; van velen, *bongkang bangking*.

roerom, mengelmoes, *tjampoeran, tjampoer-adoeḳ*.

roerpen, helmstok, *tjëlaga, tangan këmoedi*.

roersel des harten, *gërakan hati*.

roerspaan, zie **spatel.**

roersteven, *tjanda këmoedi*.

roertouw, *tali këmoedi*.

roervink, lokvogel, zie ald. —, aanstoker, ophitser, *pëngoepaḳ, pënoesoeḳ, pëngatjoem, pëngharoe*.

roes, *maboḳ*. Zie **dronken**; bij den — koopen, *mëmbëli borong*.

roest, op metalen, *karat*; met —, *bërkarat*; door — verteerd, *dimakan karat*. — ook *tahi*, b.v. ijzer —, *tahi bësi*. — op de bladen van planten, *karah*.

roesten, *bërkarat, dimakan karat*; geroest goed, *karatan*.

roestig, *karatan*.

roestvlak, *bëkas dimakan karat*.

roet, schoorsteen —, *arang para-para*, zoo genoemd naar de zoldering boven den vuurhaard. Schoorsteenen heeft men niet. Fijn —, zwartsel, *djëlaga, tjëlaga*; bij het verbranden roet geven, *bërtjëlaga*.

roetachtig, *saperti arang para-para, saperti tjëlaga*.

roetzwart, zoo zwart als roet, *hitam saperti arang*. Zie **pikzwart.**

roezemoezen, levenmaken, *mëmboewat gadoeh*.

roezemoezig, levenmakend, *gadoeh, bërgadoeh*.

roezig, halfdronken, *satëngah maboḳ*. — van het weder, *pantja-roeba*.

roffel. e. s. v. schaaf, zie ald. —, op de trom, zie bij **trom.** —, pak slang, *paloe, hantam*.

rog, de visch, *ikan pari*; een bijzonder groote soort van —, *ikan bongkar karang*.

roggebrood, *roti hitam*.

roggestaart, *ekoer pari*.

roggevel, *koelit pari*.

rok; de indische vrouwen —, *saroeng, kaïn*; bijzonder voor Jav. mannen, *kaïn pandjang*. — met bloemen van bladgoud, *saroeng tëlepoeḳ*. — met bloemen van gouddraad, *saroeng bërtaboer*. — met bloemen, gelijkende op kruidangels, *saroeng boenga tjëngkeh*. Zie **kleed.**

rol, van al wat opgerold is, *goeloeng*; kleine —, *goeloengan*, b.v. een — matten, *tikar sagoeloeng*; een — papier, *karṭas sagoeloengan*; van matten enz. ook *dangkaran*. —, de rolletjes, zooals b.v. onder een ziekenstoel, rolwagentje enz., *lereng-lereng, pëlakai*. —, waarop bij het weven de afgeweefde stof gewikkeld wordt, *pësa, pënggoeloeng kaïn*. — voor de loglijn, *gëlendong*. — van

hout of steen om het land of een weg te effenen, *lindis, pělindis.* —, die men onder een last aanbrengt om die voort te kunnen bewegen, *kalang boelat;* de rollen, waarover een vaartuig van de helling te water wordt gelaten, *lapik galangan.* — van opgeschoten touw, *lingkar.* — van een tooneelvertooner, *lakon, lakon-lakon* (van *lakoe*), Jav.—, register, *daftar,* Ar. *sidjil,* Ar.

rolblok, om den grond gelijk te maken, *lindis, pělindis.*

rolgordijn, *kělamboe goeloengan.*

rolkussen, *bantal goleḳ;* op Java *bantal goeling.*

rollen, enz. *goeling, bĕrgoeling.* — en wentelen, *goeling-gĕlĕntang;* zich —, *bĕrgoeling;* van zelf —, *bĕrgoeling goeling sĕndirinja.* —, bedr. iets —, *mĕnggoeling, mĕnggoelingkan.* Dit laatste ook van de oogen. —, oprollen, b.v. zeilen, *mĕnggoeling, mĕnggiling;* door elkander verspreid over den grond —, van afgeslagen of afgestooten voorwerpen, b.v. menschenhoofden, steenen enz., *bĕrpĕlantingan* (van *panting*); door elkander verspreid gerold, *tĕrpĕlanting.* Soms ook uit iets over den grond gerold, b.v. *maka Hanoman pon tĕrpĕlanting dari boejoeng itoe,* en Hanoman nu rolde uit de waterkruik. —, wentelen van iets, ook *mĕnggoeliḳ.* — van tranen langs de wangen, *bĕrlinang-linang.* — en zich verspreiden van de tranen, *bĕrhamboeran.* NB. *bĕrlinang-linang* wordt ook van dauwdroppels gebezigd.

roller, zware golf, *gĕloembang.*

rolpaard, affuit, *pĕdati mariam.*

rolrond, *goeloeng-goeloeng.* —e balken, *kajoe goeloeng-goeloeng.*

rolsteen, waarop de speecrijen voor de keuken worden fijngewreven, *batoe giling.*

rolstoel, *koersi lereng-lereng, koersi pĕlakai.*

rolwagen, *kareta lereng-lereng, kareta pĕlakai.*

rome, *nĕgari Rauma.*

romein, *orang Raumawi.* NB. onder *orang Roem* verstaat men algemeen de bewoners van Turkije en het oude Byzantium.

romeinsch, *raumawi.*

romer, roemer, wijnglas, *piala anggoer, gĕlas anggoer.*

rommel, verwarde hoop, *lambaḳ;* tot een —, *bĕrlambaḳ-lambaḳ;* door elkander gesmeten —, *barang-barang katjau-bilau, barang jang pontang-panting.* Zie **verward.**

rommelen, een dof geluid geven, b.v. van den donder, *goemoeroeh, mĕndajoe;* heel in de verte, *sajoep-sajoep boenjinja.* —, stommelen, zooals b.v. een rat in een kist met goed, *gĕrodaḳ.* — in den buik, *bĕrgĕroeḳ-gĕroeḳ.* —, den boel in de war schoppen, *mĕngatjau-bilaukan, mĕmontang-mantingkan.*

rommeling, geluid in de verte, *boenji sajoep-sajoep.*

rommelkruid, *rĕmpah-rĕmpah tjampoeran.*

rommelzoo, zie **rommel**

romp, het lichaam, zonder armen of beenen, *togoḳ,* d. i. eigenlijk een stam, waarvan de takken zijn afgehouwen; b.v. *maka Indra Djatipoen bĕrdiri dĕngan tiada bĕrtangan, dan toeboehnja itoe saperti togoḳ,* en I. D. nu stond daar zonder handen, zijn lichaam als een —. — van een vaartuig ook *badan pĕrahoe, bĕhara.*

rompslomp, zie **warboel.**

rond, kogelvormig, cirkelvormig, *boelat, boentar,* op Java *boendar;* b.v. — als een limmetje, *boentar saperti liman nipis.* — van balken, *goeloeng-goeloeng.* — in zijn geheel, van het hart, *boelat-boelat;* een — jaar, *salahoen soentoeḳ, salahoen boelat;* een —e maand, *saboelan soentoeḳ.* —, gladaf, *paras,* b.v. een —e kolom, zonder ornamenten, *tiang paras;* in het —, *bĕrkoeliling;* overal in het —, *bĕrkoeliling dimana-mana,* b.v. hij zocht hem overal in het —, *ditjĕharinja akandia bĕrkoeliling dimana-mana.* —, van een getal *gĕnap;* een — getal, *bilangan jang gĕnap.* — van de borsten eener vrouw, *montoḳ.* — voor de vuist, *tĕroes-tĕrang.* — voor de vuist spreken, *bĕrkata tĕroes-tĕrang.* —, halfrond, van de wereldkaart, *boelatan boemi;* de beide half—en, *kadoewa boelatan boemi.*

rondachtig, *boelat-boelat, boentar-boentar.*

rondas, rond schild, *pĕrisai.*

rondbazuinen, *mĕwartakan, mĕmbĕritakan, mĕmĕljahkan, mĕmasjhoerkan.*

rondblikken, *mĕmandang bĕrkoeliling.*

rondborstig, *tĕroes-tĕrang, loeroes;* onbewimpeld, *bĕrtalaran.*

rondbrengen, *mĕmbawa koeliling.*

ronddeelen, *mèmbèhagi-bèhagi.* — van kaarten, *mèmareh* (van *pareh*).

ronddobberen, van een vaartuig, *bèrolang-aling.*

ronddolen, omzwerven, *mèngombara* (van *kombara*), *kèlana;* iemand die ronddoolt, *orang mèngombara, orang kèlana.*

ronddraaien, zich om een middelpunt bewegen, *bèrpoesing,* b.v. *bèrpoesing saperti gasing,* — als een tol. —, wentelen, *bèrgangsi;* eene —de beweging maken, *bèrgèrak bèrgangsi.* —, rondwentelen, van hemellichamen, *bèridaridar.* —, zooals b.v. aan een spit iets —, *mènggolèk.*

ronddragen, *mèmbawa bèrkoeliling;* iets ter beschouwing —, b.v. zijne bruid bij de gasten, *mèngidar tontonan.*

ronddraven, *bèrlari bèrkoeliling, bèrlari bèrpoesing-poesing.*

ronddrentelen, *bèrdjalan-djalan koeliling.*

ronddrijven, op het water, *hanjoet bèrkoeliling, hanjoet kasana-kamari;* met windstilte op zee —, van een vaartuig, *mèngatoeng-atoeng.* —, bedr. doen ronddraaien, *mèmoesingkan.*

ronddwalen, *bèrpoesing-poesing,* b.v. in de buurten —, *bèrpoesing-poesing dalam kampoeng-kampoeng;* ook *bèrdjalan bèrpoesing-poesing;* aan het — geraken, *bèrpoesing bèrdjalan.* —, zwerven, *mèngombara, kèlana.*

ronde; rondgaande nachtwacht, *kawal sambang;* ook alleen *sambang;* de — doen als nachtwacht, *talang;* Jav. *langlang, bèrlanglang.*

rondeel, *boelwarti,* Port. *fotaloem.*

ronden, *mèmboelatkan, mèmboentarkan,* zie **rond.**

rondfladderen, van vogels, *tèrbang koeliling.* — van kapellen, *mèngatoengatoeng bèrkoeliling.*

rondgaan, *bèrdjalan koeliling, bèrkoeliling, bèridar;* overal —, b.v. om iets te zoeken, *gèlintar;* hij ging het huis rond, *ija bèrdjalan koeliling dalam roemah;* de buurt —, *bèrkoeliling dalam kampoeng;* de wereld —, *mèlanglang boewana.* — van een rad, tol enz., *bèrpoesing.* — van eene tijding enz, *bèrpètjah-pètjah;* iets laten —, b.v. den beker of iets anders, *mèmpèridarkan.*

rondgang, ommegang, *pèridaran.* — in den tempel te Mekka, *tawáf,* Ar. zulk een — doen, *bèrboewat tawáf;* plechtstatige —, optocht, *pèrarakan;* zulk een — doen, *bèrarak;* met iets zulk een — doen, *mèngarak,* b.v. *mèngarak soerat,* een brief in plechtstatigen — overbrengen; *mèngarak mampilai,* bruilofts—, met den bruidegom in optocht rondgaan.

rondgeven, doen rondgaan van iets, *mèmpèridarkan,* —, rondreiken, *mèmbèhagi-bèhagi.*

rondgluren, *mènghintai bèrkoeliling.*

rondheid, *boelat, boentar;* op Java *boendar.* —, oprechtheid, zie ald.

rondhout, *kajoe goeloeng-goeloeng, kajoe boelat.*

rondhijken, *mèmandang bèrkoeliling, mèmandang kasana-kamari* (van *pandang*); voor *mèmandang* ook *mèlihat.*

rondkomen met iets, iets genoeg doen zijn, *mèntjoekoepkan dèngan, mèmadakan* (van *pada*); met zijn inkomen —, *mèntjoekoepkan dèngan gadjinja.*

rondkop, van spijkers, *kapala boelat.*

rondkruipen, rondscharrelen, zooals b.v. varkens enz., *bèrdjalaran.*

rondleiden, *mènghantar bèrkoeliling;* bij de hand —, *mèmimpin bèrkoeliling* (van *pimpin*).

rondloopen, *bèrdjalan koeliling;* ook *koeliling-koeliling.* —, passagieren, mar. *kèlijawan;* overal —, b.v. in eene stad, *mènjèranta;* zonder doel —, *mèrajau;* in den blinde —, zonder te weten wat men doen moet, wordt fig. ook uitgedrukt met *saperti pikat kahilangan mata,* d. i. als een paardevlieg, die hare oogen kwijt is.

rondom, *koeliling.* — gaan, *bèrdjalan koeliling* enz; eene reis — de wereld, *pèlajaran bèrkoeliling boemi;* de wereld —, *mèlanglang boewana.*

rondreizen, *bèrdjalan* (of *bèrlajar*) *koeliling;* een gewest, landstreek —, van een marskramer, *mèndjadjah;* rondreiziger in een gewest, *pèndjadjah;* het gewest zelf, *djadjahan.*

rondscharrelen, zie **rondkruipen.**

rondslenteren; in zijn eentje hier en daar —, *tèrkontal-kantil sa'orang.*

rondsnuffelen, *kèledar.* Zie **snuffelen.**

rondstroolen, *mènghamboer bèrkoeliling;* in wanorde over den grond —, *mèngaparkan;* aldus rondgestrooid zijn, *bèrkaparan.*

rondtasten; overal —, *mèraba kasana-*

kamari, mëraba bërkoeliling; in het donker —, *mënggagau;* in het blinde —, *kërapai.*

rondte, kring, *boelat, boentar,* zie **kring;** driemaal de —, of den kring rond, *tiga kali daoer* (van *daur,* Ar. kring).

ronduit, zonder omwegen, *teroes-têrang, dëngan bërtalarau.*

rondventen, *mëndjadja, bërdjadja;* iets —, *mëndjadjakan;* met de pakken op den rug —, *mënggalas.*

rondvliegen, *têrbang koeliling.*

rondwentelen, b.v. in slijk, van varkens enz., *mënggëloemang, bërdjalaran;* herhaaldelijk of voortdurend iets —, *mënggolik-golikkan.*

rondzenden, van iets, b.v. een geschrift, lijst, beker enz., *mëmperidarkan, soeroeh mëmbawa koeliling.* Zie **rondgeven.**

rondzien, zie **rondkijken.**

rondzwalken, op zee, *mëngoombang* (van *oembang*).

rondzwerven, *mëngombara* (van *kombara*), *mëndjalang, këlana,* Jav.; een —de buffel, *kërbau djalang.*

rondzwerver, *orang bërkombara, orang këlana.*

ronken, snorken, *mëndëngkoer, mënggëroh, bërgoeroes, goroh,* Jav.

ronker, *pëndëngkoer, pënggëroh.*

rood, *merah;* donker —, *merah toewa;* licht —, *merah moeda;* hoog —, *merah moeroep* (ook alleen *moeroep*); vuur —, *merah mënjala, merah mërang, merah padam* (van het Skr. *padma,* hyacinth); helder, schel —, ook *serah.* — van het gelaat door schaamte, aangezichtspijn enz., *bëra moeka;* steen—, zie ald.; licht —, rozerood, *dadoe;* geelachtig —, *biring;* een vechthaan van die kleur, *hajam biring.* — ook *abang,* Jav.; licht —, *abang moeda;* donker —, *abang toewa;* de —e zee, *laoet kolzom.*

roodaarde, *tanah-merah, tanah abang.*

roodachtig, *merah-merahan, kamerah-merahan.*

roodborstje, *boeroeng sëpah poetëri,* ook wel *boeroeng sëpah pinang moeda.*

roodbruin, rossig, *wërnu perang.*

roodehond, uitslag, die door veel transpireeren ontstaat, *roewam,* ook: *bëtik-bëtik.*

roodekool, *koebis merah.*

roodeloop, *tjeret darah, boewang-boewang ajar darah.*

roodharig, van het hoofd, *ramboet perang;* van het lichaam, *boeloe perang.*

roodheet, *merah api.*

roodheid, *merah, kamerahan.*

roodhout, *kajoe sëpang.*

roodkleurig, *bërwërna merah.*

roodkoraal, *karang boenga merah.*

roodmaken, *mëmerahkan.*

roodverven, *mëngësoemba* (v. *kësoemba*).

roodverver, van lijnwaad, *toekang tjëloep merah, toekang soga.*

roodvonk, *djëngkëring.*

roof, het rooven, *rampasan;* in den krijg, *djarahan;* op het land, *samoenan;* allerlei —, *rëboet-rampas;* allerlei — plegen, *mërëboet-mërampas.* — begaan, *mërampas, mëndjarah, mënjamoen.* — en manslag begaan, *mënjamoen-mënjakar.*

roof, korst van eene wond, *këroeping;* zulk eene — afplukken, *mëngëroeping.* —je of vliesje op iets, *sëlapoet.*

roofachtig, *soeka mërampas* enz. Zie **roof.**

roofdier, *binatang ganas, binatang boewas.*

roofgierig, *loba akan rampasan* enz. Zie **roof.**

roofgoed, *barang rampasan, djarahan.*

roofhoek, zeerooversnest, *sarang përompak.* — van roovers op het land, *sarang pënjamoen.*

roofpartij, nachtelijke —, *ketjoe,* Jav.

roofschip, *përahoe* (of *kapal*) *përompak.*

roofstaat, *nëgari përompak.*

roofspelonk, *goha pënjamoen.*

roofvogel. De —s zijn in Indië slecht vertegenwoordigd. Zij worden met den algemeenen naam van *hëlang* of *boeroeng hëlang* genoemd, waarvan verschillende soorten, maar die allen niet veel grooter zijn dan een valk.

roofzieh, roofzuchtig, van dieren, *garang, ganas;* zie **roofgierig.**

rooi, afmeting met een koord, *përëntangan tali.*

rooien, afmeten met een koord, *mërëntang tali.* —, vellen van boomen, *mëbang* (van *tëbang*).

rooilijn, *sifat* (of *sipat*) *tali përëntang;* buiten de — uitsteken, *mëngandjoer.*

rooimeester, *përtanda mërëntang tali.*

rook, *asap,* ook voor damp; met — verdrijven, *mëngasap,* b.v. *mëngasap njamoeh,* muskieten met — verdrijven; wel te onderscheiden van *mëngasapi,* berooken, met — behandelen, iets rooken. — van iets als genees-, behoed-

of toovermiddel, *raboen;* daarmede berooken, *mĕraboen;* ook gebezigd van het verjagen door — van muskieten. — en vuur uit een afgeschoten kanon, *dĕlap;* alleen de rook, *asap mariam.*

rookachtig, rookerig van reuk, *baoe asap.*

rooken, onz. van vuur enz., *bĕrasap, kaloewar asapnja.* —, bedr. iets —, *nakan, minoem,* b.v. eene signaar —, *minoem sĕroetoe;* opium —, *makan madat.* — van of naan eene pijp, *mĕnghisap,* d. i. zuigen; tabak of opium —, uit een pijp —, ook *mĕngoedoet* (van *oedoet*). —, iets van — doordringen, b.v. vleesch of visch, *mĕngasapi.* — en drogen, hetzij op het vuur, hetzij alleen in den rook, zooals rookvleesch, gerookte visch enz., *mĕnjalai* (van *salai*); zoo gerookt en gedroogd zijn, *tĕrsalai.* —, aanwezig zijn van rook, *ada asap,* b.v. het rookt in de keuken erg, *ada banjak asap didalam dapoer.* —, zie ook **berooken.**

rookend, *bĕrasap.* — vuur, *api jang lagi bĕrasap.*

rooker, van amfioen, *pĕmadat.*

rookerig, naar den rook rieken, *bĕrbaoe asap.*

rookerij, *pĕrasapan.*

rookkolom, *asap mĕnaboen* (van *taboen*), *gamboet,* Cr.; dikke —, *kĕpoel;* zich als een dikke — voordoen, *mĕngĕpoel,* b.v. van veel scheepszeilen boven elkander; een — vormen, *bĕrkĕpoel.*

rooklucht, *baoe asap.*

rookvleesch, *daging salai.*

room, *kapala soesoe.* — van gestremde melk, *kapala dadi;* te roomen zetten van melk, b.v. van geraspte kokos om er olie van te maken, *mĕnakoeng* (van *takoeng*).

roomboter, *mantega takoeng.*

roomsch, *nasarani;* de —e godsdienst, *agama nasarani.*

roos: de plant, *pokok mawar;* de bloem, *boenga mawar, boenga ajar-mawar;* de chineesche —, hibiscus rosa sinensis, *boenga raja;* op Java ook *kĕmbang sĕpatoe,* omdat met de bloemen de schoenen gepoetst worden.

roos, schilfers op het hoofd, *kĕlĕmoemoer, goerak kapala.* —, ziekelijke zwelling, *basal api.*

roosten, op het vuur, *mĕmanggang* (van *panggang*); gerooste kip, *hajam panggang;* de hoeveelheid, die ineens geroost wordt, *sapĕmanggang.* —, droog in eene pan, b.v. koffie, meel enz., *mĕnggoram,* b.v. *tjampoerkaulah pati njioer, goram sĕdikit,* meng er wat kokosmeel onder en roost het een weinig. — van visch of vleesch, gewikkeld in een banaanblad, *pais.*

rooster, *lantai bĕsi.*

roosterwerk, traliewerk, uit roedjes bestaande, *kisi-kisi.* — van latten of porselein, aan balustraden, vensters, deuren enz., *bandji.*

rooven, met geweld ontnemen, *mĕrampas.* — op zee, *mĕrompak.* — op het land, *mĕnjamoen* (van *samoen*). — in den krijg, *mĕndjarah.* — en plunderen, *mĕndjarah-rajah, mĕmbatak.* —, wegkapen, *mĕnjambar,* b.v. *barang-barangnja asparo disambar bĕndoewan,* zijne goederen werden gedeeltelijk door de kettinggangers geroofd.

roover, op zee, *pĕrompak;* op het land, *pĕnjamoen.*

rooverbende, *pasoekan orang pĕnjamoen.*

rooverhoofdman, van de zeeroovers, *pĕnglima pĕrompak.*

rooverij, allerlei roof, *rĕboet-rampas.*

roovershol, *goha pĕnjamoen.*

roversnest, van zeeroovers, *sarang pĕrompak.*

ropij, *roepijah;* een Bengaalsche —, *roepijah sikka.*

ros, paard, *koeda.*

ros, de kleur, *wĕrna perang.*

rosachtig, *perang sĕdikit.*

rosette, rozet, van juweelen, *karangan mănikam.*

rosgeel, *merah koening.*

rosharig, van het hoofd, *ramboet perang,* van de huid, *boeloe perang.*

roskam, *pĕnggaroek koeda.*

roskammen, *mĕnggaroek koeda.*

roskleurig, *wĕrna perang.*

rossen, zie **roskammen en afrossen.**

rossig = roskleurig.

rot, zie **rat.**

rot, hoop menschen, *pasoekan, kĕloempoek.*

rot, tot bederf overgegaan, *boesoek.*

rotachtig, een weinig rot, *boesoek sĕdikit, kaboesoek-boesoekan.*

rotheid, *boesoek, pĕri boesoek, kaboesoekan.*

rots, *batoe, boekit batoe.* —, klip in zee, *karang, karang batoe.*
rotsachtig, *kabatoe-batoean.*
rotsig, *bërbatoe-batoe.*
rotsklomp, *goempal batoe goenoeng.*
rotskloof, *djoerang, tjëlah batoe.*
rotspunt, *hoedjoeng batoe.*
rotsspelonk, *goha batoe.*
rotsspleet, *tjëlah batoe.*
rotten, tot bederf overgaan, *djadi boesoek.*
rotten, samenspannen, *bërmoewáfakat djahat.*
rottenknip, zie de samenstellingen met **rat.**
rottenvuur, *tembak sarëmpak sakali.*
rottestaart, zekere vijl, *kikir ekoer tikoes.*
rottig, *boesoek.*
rotting, zie **rottingriet.** —, wandelstok, *toengkat.*
rottingknop, *kapala toengkat.*
rottingslag, *sëbat, sabel,* Jav.
rottingriet, rottingpalm, *rotan.* — inzamelen, *mërotan.* —, waarmede de atap aangengeregen wordt, *rotan pënganggit atap.* — als bindsel gebruikt, *rotan pëndjalin;* met de — krijgen, slaag krijgen, *kena rotan.*
rouw, over een doode, *përkaboengan;* in de — zijn, *bërkaboeng,* letterl. den witten hoofddoek op hebben. —, spijt, *sësal.* — hebben, *bërsësal.* —, verdriet, *doeka-tjita.* — hebben, *bërdoeka-tjita.*
rouwbedrijf, *përkaboengan.*
rouwbeklag, *tăzijat,* Perz. — doen, *membëri tăzijat.*
rouwen, *bërkaboeng.* Zie **rouw.**
rouwfloers, zie het volgende woord.
rouwkleed, *kaboeng,* namelijk een witte hoofddoek.
rouwig, berouw hebben, *bërsësal, mënjësal.*
rouwklacht, *ratap, bidji ratap, bidji sabak.*
rouwklagen, *mëratap, bërbidji ratap.*
rouwklager, *përatap.*
roven, de korst afnemen, *mëngëroeping* (van *këroeping,* roof, korst).
rozeappel: de bekende — in Indië, *djamboe ajar-mawar.*
rozeblad, *daoen boenga mawar.*
rozeboom, *pokok mawar.*
rozeknop, *koentoem boenga mawar.*
rozengeur, *baoe boenga mawar.*
rozenkrans, hidsnoer, *tasbëh,* Ar.
rozenolie, *minjak mawar.*
rozenwater, *ajar mawar.*
rozerood, *dadoe.*
rozijn, razijn, *zabib,* Ar. *kismisj,* Ar.
rozijnenbrood, *roti kismisj.*
rubriek, *fasal,* Ar.
ruchtbaar, van eene handeling, een naam enz., *tjaïr.* — maken, *mëntjaïrkan.* —, maken, uitstrooien, *mëngirai* (van *kirai*); zachtjes aan — maken, *mëlilihkan.* —, algemeen bekend, ook *tënar.* — maken, ook *mëngingar,* b.v. *rahasia itoe tiada bolih di-ingar,* dat geheim mag niet — gemaakt worden, letterl. er mag geen geraas over gemaakt worden.
rug, *bëlakang;* met den — naar, *mëmbëlakang;* iemand den — toekeeren, *mëmbëlakangi;* den — laten zien, *mëmboewang bëlakang,* b.v. *maka pëjahlah përang rijat Sijam itoe, laloe lari mëmboewang bëlakang,* en de slagorde der Sijameezen werd verbroken, vervolgens vluchtten zij, latende hunnen — zien; hooge —, maar geen bochel, *tjakong,* Mal. of *tjëkoeng.* — van een mes, *bëlakang pisau, panggong pisau.* — van den neus, *batang hidoeng.* —, reeks, rijzende grond, *përmatang;* op den — dragen, zie bij **dragen:** bij iemand op den — zitten, *bërdoekoeng kapada sa'orang;* de handen over elkaar op den — gelegd, *sëngkëling;* een krommen — hebben, *bongkok sëdikit.* — aan —, *bëlakang mënghadap bëlakang.* — van de hand, *panggong tangan;* achter iemands — praten, *mëngoempat orang.* —, zie ook **rugleuning.**
ruggegraat, *toelang bëlakang.*
ruggelings, rug tegen rug, zie bij **rug.**
ruggelingsch, z. **achterwaartsch.**
ruggemerg, *soemsoem toelang bëlakang.*
rugpijn, *sakit bëlakang.*
ruggespraak, *bitjara.*
rugleuning, van een stoel of bank, *përsandaran.*
rugsteun, zie het vorige woord.
rugvoering van een kleed, *tadah pëloeh.*
ruien, van dieren, *toekar boeloe.* —, *mënjëlih,* Mën. *mëloeroeh;* een kip die ruit, *ajam mëloeroeh.*
ruif, *lawak-lawak,* Mën.
ruig, ruw op het gevoel, zooals b.v. keper of wol op het bloote lijf, grof papier enz., *kasap.* —, ruw, b.v. van ongeschaafd hout, *kësat.* —, harig,

vezelig, van touwwerk, geweven stoffen enz., *bersëraboet.*

ruigte, wildernis, *sëmaḳ-sëmaḳ.*

ruiken, onz. eenen geur van zich geven, *bërbaoe, ada baoenja.* —, bedr. eenen geur inademen, *mentjioem;* te — krijgen, de lucht in den neus krijgen, *mendapat baoe.* —, zie ook **rieken.**

ruiker, bouquet, *boenga sadjambaḳ, karangan boenga.*

ruilbaar, *dapat ditoekar.*

ruilen, *mënoekar;* met elkander —, van velen, *bërtoekar-toekaran;* over en weer —, *toekar-mënoekar.*

ruiler, *pënoekar.*

ruilhandel; — drijven, *bërpaloe-paloe;* volg. vdW. de waren bij een — waardeeren.

ruiling, *toekaran, pënoekaran.*

ruim, wijd, uitgestrekt, *loewas, lapang.* —, breed, *lebar.* —, los, wijd, *longgar.* —, veel ruimte aanbiedend, open, vrij, *lëga.* — baan maken, zie **bevorderen.** —, onbelemmerd van een gezicht, *lawah,* b.v. een — gezicht, *pëmandangan jang lawah,* ook *banglas;* een — huis, *roemah bësar.* —, overvloedig, *lempah;* het — hebben, *bërkalempahan;* het — e sop, de open zee, *laoet rëwbang;* een —e wind, *angin baïk;* de handen — hebben, *ada sëmpat;* het niet — hebben, onbemiddeld zijn, *tiada bërharta.* — zooveel, *lëbih daripada itoe.* — een jaar, *satoe tahoen lëbih.*

ruim, of hol van een vaartuig, *timba roewang;* ook alleen *roewang.*

ruimen, plaats maken, *mëmbëri tëmpat.* —, ledigen, *mënghëmpakan.* —, schoonmaken, *mëmpërësihkan, mënjoetjikan.* —, verlaten, overlaten, *mëninggalkan,* b.v. een huis —, *mëninggalkan roemah.* — van den wind, *mendjadi lapang;* de wind ruimt, *angin pon lapang.* —, ruim maken, *mëlëwaskan, mëlapangkan, mëlebarkan, mëlonggarkan, mëlëgakan.* Zie bij **ruim** het onderscheid. Uit de voeten —, uit den weg —, heimelijk van kant maken, *mëngërdjakan* (van *kërdja*), *mëmboewang.* —, zie ook **inruimen** en andere samenstellingen; het veld —, afdeinzen, *oendoer;* uit den weg — van zwarigheden, *mënghilangkan kasoesahan.*

ruimmaald van een geweer, *pësoemboe.*

ruimschoots, overvloedig, *lempah, dëngan lempah, bërkalempahan.*

ruimte; open —, *kaloewasan, lapang, lebar, lëga, kalapangan.* Zie bij **ruim;** de onafzienbare — rondom ons, *sawang langit.* — door eene insluiting omgeven, *kandang;* besloten —, waar een strijd wordt gestreden of zich iets bevindt, maar geen slagveld, *gëlanggang;* de afgesloten — onder eene woning, die op palen staat, gebruikt tot berging, of tot verzorging van gevogelte of klein vee, *rëban;* de benoodigde — om iets te kunnen laten doorgaan, *loeloes,* b.v. *lobang saloeloes orang bolih masoeḳ,* een gat met een —, genoeg voor een persoon om er in te gaan; *tëmpat djalannja saloeloes orang sëhadja,* de weg daarvan had slechts — voor één persoon. — om zich te kunnen bewegen of verroeren, *legar.* —, vrij van benauwdheid, *sëlesa;* gebrek aan —, *koerang tëmpat;* eene — openlaten, *mëlapangkan.* —, spleet tusschen iets, b.v. de tanden enz., *tjëlah, sëla.* —, vak tusschen vier pilaren, *roewang.* —, tusschenruimte, ledige plaats tusschenin, *sëla,* b.v. *pënoch sësaḳ tiada bërsëla lagi,* propvol zonder eenige — over.

ruin, *koeda këbiri, kveda kasiw.*

ruïne, puinhoop, *karoeboehan, karambakan.* —, ondergang, verderf, *kabinasaän.*

ruïneeren, *mëmbinasakan, mënëngkarapkan* (van *tëngkarap,* geruineerd).

ruischen, zoonals een over den vloer getrokken wordende mat, de regen in de boomen, eene woelige menigte in de verte, *mëndësah;* een ruischend geluid maken, zoonals omvallende bamboe, de vleugels van een grooten vogel, water op gloeiend ijzer en dergel., *mëndësan.* — zoonals de regen, of een net, dat in het water wordt geworpen, *mëndëraw;* zacht —, van den wind, *sëpoewi-sëpoewi.* — van de ooren, *bërdësing, mëndësing.*

ruit, de benamingen hiervoor zijn verschillend, als: groote — in eene stof, *rëbaḳ;* rechte — van weefsels of inlegsels, *tapaḳ-tjatoer, tjoraḳ-tjatoer;* kleine ruitjes, *tjoraḳ bërtjëntjang;* de schuine —en van een bedelaarsdeken, *belah-ketoepat;* Schotsche —, *gëbar;* het doek, zoogenoemd, *kain gëbar;* de ruitjes zoonals in een van rotan gevlochten stoelzitting, *mata poenai,* d. i. duivenoogen. —, wijnruit, *aroeda,* Port.

ruiter, *orang bërkoeda, orang bërkandaraän.*

ruiterbende, ruiterij, *tantara bĕrkandaraän.*

ruiterlijk, zie **oprecht.**

ruiterszalf, *obat koedis.*

ruiterwacht, *kawal orang bĕrkandaraän.*

ruitijd, *moesim bĕrtoekar boeloe.*

ruitswijze, zoonls de ruiten op een bedelaarsdeken, *bĕlah kĕtoepat.* Zie bij **ruit.** — van vlechtwerk, weefsels, naaiwerk enz., *kĕlarai.*

ruitvormig, *gendjoet.*

ruk, *sentak, rĕnggoet, rintak.* Zie het volgende woord.

rukken, met een ruk aan iets trekken, dat slap afhangt, *mĕnjentak;* uit de handen —, *mĕnjentak daripada tangan;* iets dat afhangt heen en weer trekken, *mĕrĕnggoet;* bij herhaling, *mĕrĕnggoet-rĕnggoet,* b.v. *dirĕnggoetkannja sarang itoe,* zij rukten aan dat nest; aan iets met een ruk trekken, *mĕrentak;* met zijn lichaam een ruk aan iets geven, *mĕrentak diri,* b.v. *ija pon mĕrentak dirinja, maka poetoeslah talinja,* hij rukte met zijn lichaam, en het touw brak; eene rukkende beweging maken, ook *bĕrdĕnnjoet, mĕndĕnnjoet;* een ruk aan iets doen, b.v. aan iemands arm, *mĕnjindjoh* (van *sindjoh*); met geweld aan een touw of arm —, *mĕngoendjoen* (van *oendjoen*); zachtjes —, zoonls een visch aan den dobber, het lood bij het dieplooden, *mĕngĕndjoet* (van *ĕndjoet*); uit iets —, trekken, *mĕntjaboet;* met geweld, zoonls een boom uit den grond, een pijl uit eene wond, een keg uit hout enz., *mĕmbantoen;* te velde —, ten oorlog gaan, *naïk pĕrang, pĕrgi pĕrang.* —, zie verder ook de samenstellingen.

rukwind, *bajoe, poepoet-bajoe, angin goenoeng-goenoengan,* omdat de —en in de Maleische landen van de omliggende bergen vallen.

rul, los, van de aarde, *tjĕroel,* Mal.; kruimelig, los, van brood, aarde enz., *rĕpoewi.* Zie ald.

rum, *rom,* verb.

rumoer, *gĕmpar, gadoeh, geger.* — over iets maken, *gĕmparkan, mĕnggadoehi, gegerkan;* groot —, jodenlawaai, fig. *tjina karam,* d. i. Chineezen die schipbrouk lijden. — maken ten teeken van onraad, *titir, mĕnitir.*

run, boombast als looistof, *oebar;* met — bereiden, van touwwerk, zeilen enz., tannen, *mĕngoebar.*

rund, koebeest, *lĕmboe, djawi, sapi, sampi;* e. s. v. wild —, *sĕladang.*

rundvee, *lĕmboe-kĕrbau, lĕmboe-kambing.*

rundvet, *gĕmoek sapi.*

rundvleesch, *daging lĕmboe, daging sapi.*

rups, *hoelat;* harige —, *hoelat boeloe,* ook als scheldwoord voor een harig mensch; e. s. v. groote, groene —, *sĕntadoe;* e. s. v. —, *tĕngkada.*

rupsennest, *sarang hoelat.*

rus, *orang Roes, orang Roesi.*

rusland, *bĕnoewa Roesi.*

russisch, *Roesi;* het —, de taal, *bĕhasa Roesi.*

rust, na bezigheid, *pĕrhĕntian.* —, stilte, na drukte, *pĕloewang.* —, vrede, veiligheid, *santausa* (Skr. *santosa*), ook in — enz. —, tot — gekomen, van het hart, de golven enz., *sĕlĕsai;* van den wind, *tĕdoeh.* —, tevredenheid des gemoeds, *kasĕnangan hati.* —, slaap, *tidoer;* van Vorsten, *adoe.* —, stilte, *diam;* tevens eenzaam, *soenji.* —, kalmte, *sakinät,* Ar. Ook plaats der —, eenzame verblijfplaats. In — leven, *hidoep dĕngan salamat santausa;* zich ter —e leggen, *pĕrgi tidoer;* van Vorsten, *pĕrgi bĕradoe;* in de — zijn, gestorven zijn, *soedah mangkat bĕradoe, soedah wafät;* met — laten, *mĕmbĕri sĕnang;* niet met — laten, *tiada mĕmbĕri sĕnang;* laat dat met —, torn daar niet aan, bemoei u er niet mede, zit er met de handen niet aan, plnag hem niet enz., *djangan oesik itoe* (of *dia*).

rust, mar, *kaki tĕmberang.*

rustbank: de gewone — in Maleische woningen, *pĕntas, pĕntasan;* op Java *bale-bale.* — van vlechtwerk, *randjang.* —, canapé, *bangko.* —, slaapstede, *katil.* Zie **bank.**

rustdag, *hari bĕrhĕnti bĕkĕrdja.*

rusteloos, zonder rusten, *dĕngan tiada bĕrhĕntinja.* —, onrustig, woelig, zie ald.

rusten, ophouden, *bĕrhĕnti.* — van vermoeidheid, *mĕmpĕrhĕntikan lĕlah.* —, slapen, *tidoer;* van Vorsten, *bĕradoe;* rust wel! slaap wel! *salamat tidoer!* doen —, doen leunen tegen, *mĕnjandarkan* (van *sandar*): laten —, laten blijven, *mĕmbiarkan, mĕndiamkan;* zich —, voorbereiden, *bĕrsiap diri,* b.v. zich ten strijde —, *bĕrsiap diri akan bĕr-*

pĕrang. —, stil zijn, *diam;* liggend —, *bĕrbaring;* met den voet op iets — als steunpunt, *bĕrtoempoe.* —, zijn gemak of rust nemen, *bĕristiràhat,* Ar. — op, voor rekening zijn van, *atas.* b.v. het rust op mij om die zaak ten uitvoer te brengen, *atas akoelah mĕlakoekan pĕrkara itoe.*

rustend, in de beteekenis van — predikant, rust genietend, *bĕristiràhat,* Ar.; zich rust geven in dien zin, *mĕngistiràhatkan dirinja.*

rustig, kalm, *sĕnang.* —, na storm of regen, *tĕdoeh, rĕdah.* —, stil, *diam.* —, eenzaam, *soenji.* —, kalm, ook *sĕdjoek,* b.v. *maka nĕgari Malaka pon santausalah sĕdjoek sapĕrti ajar didalam talam,* de stad Malakka nu was stil en — als het water in een houten bak. —, stil, ook *karár,* Ar.

rustplaats, eenzame verblijfplaats, waarheen men zich terugtrekt, om rust te hebben, *sakinat,* Ar. —, *pĕrhĕntian.* — onderweg, *pĕrsinggahan, pasanggrahan,* Jav. —, graf, *koeboer,* Ar.

rustpunt, plaats waar men ophoudt, *tĕmpat bĕrhĕnti.* —, steunpunt, b.v. voor den voet, *toempoean.*

ruststoel, *koersi malas.*

rusttijd, *koetika bĕrhĕnti, masa bĕrhĕnti.*

rustverstoorder, *pĕngharoe, pĕngoesik.*

ruw, grof, *kasar.* — katoen, *kain kasar;* iemand — behandelen, *mĕngasar-ngasarkan orang,* ook *bĕrboewat garang.* —, ruig op het gevoel, zooals een jong, ongeroskamd paard, een ongeschaafde plank, grove geweven stoffen, grof papier enz., *kasap,* b.v. *anak koeda boeloe kasap,* jonge paarden hebben ruwe haren, Sprw. Van ongeschaafd hout ook, *kĕsat.* —, scherp, zooals een vijl of een zaag op den kant, *gĕrigis.* —, oneffen, ruig, wild, *kĕsat.* —, grof, met uitstekende pukkels, van de oppervlakte, *mĕnggĕroetoe* (ook van bejegenen); —, minder grof dan het voorgaande, *mĕnggĕrigis.* —, knoesterig, van hoornen, *gĕroegoeat.* —, oneffen, hobbelig van oppervlakte, zooals b.v. een pokdalig aangezicht, de schil van sommige vruchten, *kĕretoet, kĕrotot.* —, niet zuiver glad geslepen, van juweelen, *djĕndol,* letterl. bultig; in het —, van werk, waaraan de laatste hand niet is gelegd, *goebal,* ook *tapak toekoel.* Zie bij **werk.** —, van een diamant, *mĕntah;* een ruwe diamant, *intan mĕntah.* — omgaan met, b.v. met zijn kleeren, die men in een hoek smijt, *mĕnjepak* (van *sepak*). — van een weg, *bĕrlĕkak-lĕkak, mĕnggĕroetoe.*

ruwharig, *bĕrboeloe kasap.*

ruwheid, grofheid, *kakasaran.*

ruzie, woordentwist, *pĕrbantahan,* ook *gadoeh;* hevige — met elkander hebben, *bĕrbantah-bentoh.* —, vechtpartij, *pĕrkalahian.*

ruzieachtig, *soeka bĕrbantah, bantahan, soeka bĕrkalahi.*

ruziemaker, *pĕrbantah.*

S.

sabbat, *sabbat, hari saptoe.*

sabberen, zie **mommelen.**

sabel, het wapen, *pĕdang;* korte, kromme —, *pĕdang katjang parang.* —, die naar boven breed uitloopt, *kĕlewang.* — zonder scheede, in Atjih gedragen, *roedoes.*

sabelbajonnet, *djamsjir,* Perz.

sabeldier, mustela Scyttica, *sammoer,* Ar. Ook sabelpels en kleeding van sabelpels.

sabelen, zonder obj. *mĕnĕtakkan pĕdang, bĕrtĕtakkan pĕdang;* met bep. obj. *mĕmarang .... dĕngan pĕdang, mĕnĕtak .... dĕngan pĕdang.*

sabelhouw, *tĕtak pĕdang, paloe pĕdang.*

sabelkling, *mata pĕdang.*

sabelkoppel, *sandang pĕdang.*

sabelkwast, *djamboe-djamboe pĕdang.*

sabelpunt, *hoedjoeng pĕdang.*

sabelscheede, *saroeng pĕdang.*

sadduceër, *orang sadoeki.*

saffier, een helderblauw edelgesteente, *pĕrmata nilam, batoe nilam, nilakandi, nilakanta,* Skr.

saffraan, *koema-koema, koemkoema,* Ar.

saffraankleur, *wĕrna koemkoema.*

sago, *sagoe;* parelsago, *sagoe tampin;* de grove —, *sagoe rĕndang,* zoo genoemd omdat ze bij de vervaardiging in vetachtige pannen geroost wordt.

sagobrij, die in de Molukken gegeten wordt, *papeda, boeboer sagoe.*

sagomeel, *pati sagoe.*

sagoklopperij, *tĕmpat pangkoer sagoe,* letterl. de plaats, waar het sagomerg wordt uitgehakt.

sagopalm, metroxylon sagus, *pokok roembia.*

sagoweer, zie **palmwijn.**

sajet, *bĕnang boeloe.*

salade, *sĕlada;* e. s. v. fijne, in het wild groeiende —, *bĕrĕmi;* e. s. v. —, van fijngesneden onrijpe vruchten, vermengd met azijn, Spaansche peper, soja, suiker enz., *roedjaḳ;* zulk eene — **maken,** *mĕroedjaḳ.* — van kokosnoot, *roedjaḳ manis.*

salade-olie, *minjaḳ-sĕlada.*

salarieeren, *mĕmbĕri gadji.*

salaris, *gadji.*

saldo, *sisa, lĕbih.*

saletjonker, *pĕsoliḳ.*

salie: e. s. v. wilde —, conyza balsamifera, *pokoḳ tjapa.*

saliveeren, *bĕrlioer-lioer.*

salpeter, *sĕndawa, garam misioe.*

saluëeren, met het geschut, *mĕmbĕri ḥormat dĕngan mĕmasang mariam.* — bij het schermen, een krijgsdans enz., *bĕrbahasa.* — met den beker, *mĕngangkatkan piala kapada sa'orang.* —, met eene vlag de vlag van een ander begroeten, *mĕnjamboet, mĕmbĕri salám, mĕndjawab salám.*

salut, *salám;* met het geschut, zie het vorige woord.

salutschoten, met het geweer tot verwelkoming van een voornaam persoon, *bĕdil pĕmapaḳ.* — geven, ook *mĕmbĕri ălamat.*

samaar, *saroeng.*

samen, te zamen, *bĕrsama-sama.* —, er bij, *sĕrta;* te zamen met, *sĕrta dĕngan.* —, met zijn beiden, zie bij **beide.** — rijden, van twee paarden of ruiters, *bĕrkĕmbar.* — varen, van twee of meer vaartuigen, *bĕrsaing.*

samenbinden, *mĕngikat bĕrsama-sama.* —, van lange, smalle voorwerpen, zoodat ze met elkander een vlak vormen, meestal met rotan of touw, *mĕndjalin.* —, aan elkander knoopen der einden van een kleed, *mĕntjĕngkam.* — tot een wrong, b.v. van de punten eens kleeds, een kleed of doek tot een zak of bundel enz., *mĕmoendjoet* (van *poendjoet*). — met dwarslatten van gespleten bamboe of niboeng, b.v. van de vloerlatten, *mĕndjĕriau.* — van palissaden met dwarslatten, *mĕrĕmban.* —, aan elkander hechten van touw, garen enz., *mĕnghoeboengkan;* letters —, *mĕnghoeboengkan ḥoeroef, mĕrangkai ḥoeroef.* — aan een rist of tros, *mĕrangkai.* —, b.v. van graan, *mĕnggĕmalkan;* samengebonden, in dien zin, *bĕrgĕmalgĕmal.* — tot bundels, b.v. rijzen enz., *mĕmbĕrkas.*

samenbindsel, van rotan of touw, *djalin, pĕndjalin.* — van dwarslatten, *pĕndjĕriau, pĕrĕmban,* zie het vorige woord.

samenblijven, *tinggal bĕrsama-sama.*

samenbrengen, verzamelen, *mĕngoempoelkan* (van *koempoel*), *mĕnghimponkan, mĕngampoengkan* (van *kampoeng*). — van het volk voor een publiek werk enz., *mĕngĕrahkan* (van *ĕrah*). —, tot elkander brengen, *mĕnĕmoekan;* samengebracht worden, in dien zin, *ditĕmoekan.*

samendoen, meedoen, er ook bij zijn, *mĕnjĕrtai.* —, met zijn velen aan iets deelnemen, zie **gemeenschappelijk** en **gezamenlijk.** —, bij elkander doen, zie **mengen, vermengen** enz.

samendraaien, van touw en dergel., *mĕmintal* (van *pintal*), *mĕngoesiḳ* (van *oesiḳ*). Zie **ineendraaien.**

samendragen, bijeendragen, *mĕmbawa bĕrsama-sama;* zie ook **samenbrengen.**

samendrijven, van vee, *mĕnghalau bĕrsama-sama, mĕnggiring bĕrsama-sama.*

samendrukken, zie **drukken, samenpersen** en and. samenstellingen.

samenfrommelen, *mĕrĕnjoḳ.*

samengaan, samen loopen met, *bĕrdjalan bĕrsama-sama.* —, overeenstemmen met, *satoedjoe dĕngan.*

samengesteld, b.v. van bloemen, *soesoen.*

samengestrengeld, dooreengevlochten, zoonls b.v. rankende gewassen, *sĕngkaroet.*

samengetrokken, door kramp, b.v. een arm of been, *kĕtoel.* — van de huid, — door koking of de inwerking van zuur en dergel., *kĕtjoet;* krampachtig — van een spier, *gandjat.*

samengezworene, *orang safaḳat.*

samengieten, *mĕlĕboer bĕrsama-sama.*

samengroeien, *toemboeh bĕrsama-sama.*

samenhang, *pĕrhoeboengan.*

samenhangen, *bĕrhoeboeng.*

samenhechten, *mĕnghoeboengkan;* doen —, *mĕmpĕrhoeboengkan.* —, een stuk aanzetten, *mĕnjamboeng* (van *samboeng*).

samenhoopen, *mĕnimboenkan bĕrsama-sama* (van *timboen*).

samenketenen, *mĕrantaikan bĕrsama-sama, mĕngikat dĕngan rantai.*

samenkleven, *lĕkat bĕrsama-sama.*
samenknoopen, *mĕnjimpoelkan bĕrsama-sama.* Zie **samenbinden.**
samenknooping, *simpoelan.*
samenkomen, *datang bĕrsama-sama, bĕrkoempoel, bĕrhimpon, bĕrkampoeng.*
samenkomst, *pĕkoempoelan, pĕrhimponan, pĕrkampoengan.* —, ontmoeting, *pĕrtĕmoean.*
samenleggen, *mĕlĕtakkan bĕrsama-sama, mĕnaroh bĕrsama-sama.*
samenleven, samenwonen, *doedoek saroemah.*
samenloopen, ineenloopen, van rivieren, *bĕrtĕmoe kowalanja.*
samenmengen, *mĕntjampoerkan.*
samenmengsel, *tjampoeran.*
samenpersen, samendrukken, ook van de lucht, *mĕmampatkan* (van *mampat*, samengeperst).
samenraapsel, *poengoet-poengoetan.*
samenrapen, *mĕmoengoet.*
samenroepen van volk voor publieke werken enz., *mĕngĕrahkan* (van *kĕrah*).
samenrotten, *bĕrmoewáfakat djahat.*
samenrotting, *moewáfakat djahat.*
samenschikken, van bloemen, een opstel, gedicht enz., *mĕngarang* (van *karang*); zie ook **schikken.**
samensmelten, *mĕlĕboer bĕrsama-sama.*
samenspannen, zie **samenrotten.**
samenspraak, *pĕrtjakapan*; gemengde samenspraken, *tjakap-tjakap rampai-rampai.*
samenspreken, *bĕrtjakap-tjakap, omong-omong*, Jav.
samenstel, *rantjana* Skr. *karangan*, ook van een geschrift of gedicht.
samenstellen, in elkander zetten, *mĕrantjanakan, mĕngarang*; kunstig —, bewerken, *mĕreka.* — van woorden enz., zie **samenvoegen.**
samensteller, *pĕngarang.*
samenstemmen, overeenstemmen, *satoedjoe.* — van het gemoed, *sahati.*
samenstemmend, *satoedjoe.*
samenstrengelen, zie **samengestrengeld.**
samenstroomen, in menigte op iets afkomen, van menschen of dieren, *bĕrkĕroemoen, mĕngĕroemoeni.* — b.v. zoonals mieren op suiker, *mĕngĕroeboeng* (van *kĕroeboeng*, Jav.).
samentreffen; juist —, *mĕmbĕtoeli*, b.v. *karĕna mĕmbĕtoeli boelan wafatnja sĕhaja ĕmpoenja bapa*, want treft juist samen met de maand, waarin mijn vader overleden is.
samentrekken, van de longen enz., *mĕndjadi koentjoep*; de vleugels —, *mĕngoentjoepkan sajap.* — van de huid, door afgrijzen enz. ook *sĕram* (d. i. eigenl. kippevel krijgen). — der spieren, *kĕroet oerat.* —, in plooien trekken, b.v. het gelaat bij het eten van iets, dat erg zuur is, *gĕringsing*; samengetrokken, van den mond, *kepot.* —, bekorten van eene rede of geschrift, *mĕringkaskan*; samengetrokken, in dien zin, *ringkas*; in korte woorden —, *mĕringkaskan pĕrkataän*, zie **samengetrokken.** —, optellen, *mĕndjoemlahkan.* —, bijeenkomen, van een menigte, *bĕrkoempoel, bĕrhimpon.*
samentrekkend, wrang van smaak, *sĕbat, sĕpat*, Jav.
samenvaren, van twee of meer vaartuigen, *bĕrsaing*; doen —, *bĕrsaingkan.*
samenvatten, een greep met beide handen tegelijk doen, b.v. van rijst, boeken enz., *mĕrangkoem*; zulk een greep, *sarangkoem.*
samenvloeien, ineenvloeien van rivieren, *bĕrtĕmoe koewalanja.*
samenvoegen, aaneenhechten, *mĕnghoeboengkan* (van *hoeboeng*, samengevoegd). —, lasschen, *mĕnjamboeng* (van *samboeng*, gelascht). —, in elkander zetten, *mĕmasang* (van *pasang*). —, samenstellen van twee woorden, *mĕnjandarkan*, b.v. *kalimah ajar disandarkan kapada kalimah laoet mĕndjadi ajar-laoet*, het woord *ajar* samengevoegd met het woord *laoet* wordt *ajar-laoet.* — van een aantal gelijke deelen tot één geheel, *mĕrakit.* — tot een paar, b.v. een huwbaren jongen en een meisje, *mĕndjodokan.*
samenvoeging, *pĕnghoeboengan, pĕnjamboengan*; zie het vorige woord. — van twee stukken bewerkt hout, zoodat zij een hoek of punt vormen, zooals b.v. bij schilderijlijsten enz., *madoe mantjoeng.*
samenvoegsel, *pĕrhoeboengan, samboengan.*
samenvouwen, *mĕlipat bĕrsama-sama*; ook alleen *mĕlipat*; de handen —, *mĕlipat tangan*, zie **vouwen.**
samenwassen, zie **samengroeien.**
samenweefsel, *pĕrhoeboengan.*

samenwerken, *bĕkĕrdja bĕrsama-sama.* —, medewerken, bijstaan, *mĕmbantoe dalam pĕkĕrdjaän.*

samenzweerder, *safakat djahat.*

samenzweren, *bĕrmoewáfakat djahat.*

sammelen, zie **talmen.**

sandaal, *kasoet, tjarpoe, tjandoeri.* —, eenvoudige zool onder den voet, *lapis kaki.*

sandelboom, *pohon tjĕndana.*

sandelhout, *kajoe tjĕndana;* ook alleen *tjĕndana.* Soorten zijn: het gewone —, *tjĕndana djanggi;* het roode —, *tjĕndana djanggi;* water met — gemengd, dat op de graven gesprengd wordt, *ajar tjĕndana.*

sandrak, *sindaroes,* Ar.

sanskrit, *sangsĕkĕrta,* verb.

sap, in het algemeen, *ajar;* zie de samenstellingen, o. a. **kwaadsappig.** — door uitpersing verkregen, *pĕrah,* b.v. — van limoen, *pĕrah limau.*

sapanhout, *kajoe sĕpang.*

sappeur, *sapir,* verb.

sappig, *bĕrajar, banjak ajarnja.*

saprijk, zie het voorg. woord.

sarcasme, *moeloet bisa.*

sardonyxsteen, *pĕrmata ocnam.*

sarren, plagen, *mĕngocsik.* —, tergen, ergeren, *mĕngĕtjilkan hati;* toornig maken, *mĕmbangkitkan marah.*

sassefras; o. s. v. —, *kajoe pĕdas.*

satan, *sjaitán,* Ar.

satansch, *sjaitáni,* Ar.

satanskind, *anak sjaitán.*

satijn, *aflas,* Ar. *sĕti;* eene bijzondere soort, waarvan men broeken maakt, *sĕti pasang;* dikke, Chineesche —, *koentoewan,* Chin.

satineeren, *mĕnggĕroes.*

satire, *sindiran.*

satiricus, *pĕnjindir.*

saturnus, de planeet, *bintang zoehal,* Ar.

saucijs, *sosis.*

saucijsebroodje, *pĕnaram;* o. s. v. —, halvemaanvormig, gevuld met gehakt van kippevleesch, *djala koetai.*

saus, *koewah.*

savoyekool, *koebis tĕlor.*

scalpeeren, *mĕngoepas kapala.*

schaaf, *kĕtam, pĕngĕtam, sĕroet,* Jav. — voor lijstwerk, *kĕtam pijan;* id. doch zeer klein, *kĕtam tikoes;* reeschaaf, *kĕtam pandjang.*

schaafbeitel, *mata kĕtam;* gekeerde —, *pahat nĕdjis.*

schaafsel, *kĕtaman.*

schaaktbord, *papan tjatoer;* de vakken van een —, *tapak tjatoer.*

schaakspel, *pĕrmainan tjatoer; pĕrmainan gadjah-gadjahan.*

schaakspelen, *bĕrmain tjatoer, bĕrmain gadjah-gadjahan.*

schaakspeler, *orang bĕrmain tjatoer* (of *gadjah-gadjahan*).

schaakstuk, *boewah tjatoer;* het eerst een — verzetten, *makan dĕhoeloe;* van den Vorst, *santap dĕhoeloe;* de namen der verschillende stukken zijn: de koning, *radja;* koningin, *mantĕri;* raadsheer, *gadjah;* paard, *koeda;* kasteel, *tir;* pion, *bidak.*

schaal, dop, schil, *koelit.*

schaal, platte schotel van metaal, om iets op te presenteeren, *tjeper;* metalen — met voet, voornamelijk voor de sirih, *tjĕrana;* zulk een — in den vorm van een schuitje, *tjĕrana bidoek;* metalen —tje met voet, om er een glas of iets dergelijks op te zetten, *sendjong.* — van aardewerk, *pinggan.* Zie ook **weegschaal.**

schaaldier, zie **schelpdier.**

schaamachtig, *maloe-maloean.*

schaamdeel; de —en, zoowel mannelijke als vrouwelijke, *kamaloean, ãoerat,* Ar.; het vrouwelijk —, ook van dieren, *poeki;* meer fatsoenlijk, *poekas;* van meisjes, *nono,* Ar. *ampoet;* mannelijk —, *pĕlir, dzakr,* Ar. *boetoh.*

schaamrood, *bĕra moeka.*

schaamte, *kamaloean;* rood van —, *bĕra moeka;* het gelaat van — in de handen houden, zie bij **hand.**

schaamtegevoel, *rasa maloe.*

schaamteloos, *tiada mĕnaroh maloe, tiada tahoe maloe, tiada maloe.* —, losbandig, *tjaboel;* iemand — behandelen, *mĕntjaboeli.*

schaap, in het algemeen, *kambing;* meer bepaald ter onderscheiding van andere dieren, *kambing biri-biri, kambing wolanda, domba,* Perz. ter onderscheiding van het geslacht, *kambing bĕtina, biri-biri bĕtina, domba bĕtina.*

schaapherder, *gombala kambing.*

schaapskooi, *kandang kambing.*

schaar, troep, *kawan;* de schare, *orang banjak.*

schaar, knipschaar, *goenting;* met eene — snijden, *mĕnggoenting;* het snijden van de schaar, *makan,* b.v. *sapĕrti goen-*

ting makan dihoedjoeng, als eene — snijdt aan de punten, Sprw. — om de pinangnoot te snijden bij het betelkauwen, ook de —, waarmede men blik en plaatijzer doorsnijdt, *katjip*. — van krabbe of kreeft, *sépit, kétik*.

schaarde, van snijwerktuigen, *soembing, sempak*.

schaardig, *soembing, sempak*; vol schaarden, *gérigi, gérigis*. — worden, *ménjempak, ménggérigis*.

schaars, en schaarsch, *djarang, mahal*. —, bijna op van vruchten of andere zaken, die periodiek komen, *lawas*. — worden, *mélawas*. —, niet dan met veel moeite verkrijgen, *térlaloe sikssa*, b.v. *pada masa itoe térlaloe sikssa makanan di Singapoera*, te dier tijde waren de levensmiddelen te Singapoera zeer —; ik zag **hem** —, *djarang koelihat dia*.

schabrak, *alas pélana, kafal*, Ar.

schacheren, is verbasterd tot *sékaker*.

schacht, het lange gedeelte van iets, *batang*. — van peulvruchten, waarin de boonen zitten, *tjémoek*, Mnl. —, pijp, koker, *tjorong*. —, vleugel, *sajap*.

schade, nadeel, verlies, *roegi*; geleden —, *karoegian*. — lijden, *kéna roegi, karoegian*. — hebben, *béroegi*. — veroorzaken, *méroegikan*. —, leed, *mara, madlarat*, Ar. —, ongemak, *tjidéra*; zichzelven — berokkenen, *méndatangkan tjidéra bagai dirinja*. — vergoeden, *méngganti roegi*; ook alleen *méngganti*. Zie ook **schadevergoeding.**

schadelijk, *méndatangkan roegi, mémbéri roegi*. —, verderfelijk, *mémbinasakan, méroesakkan, ménabéri madlarat*.

schadeloosstellen, *méngganti roegi*.

schadeloosstelling, *pénggantian roegi*.

schaden, *mémbéri roegi, m. mara, m. madlarat, méndatangkan tjidéra, méroegikan, méroesakkan, mémbinasakan*. Zie **schade.**

schadevergoeding, *ganti roegi*, ook alleen *ganti*; bedorven goed teruggeven met den eisch van —, *ménémpoekan*. — gevraagd worden, *katémpoehan*.

schaduw, *bajang, bajang-bajang, lil*, Ar. de — Gods, *lil Allah*. —, buiten de zonneschijn, *tédoh*; het voorwerp dat de — werpt, *asalnja bajang-bajang*; de — op den middag om 12 uur, *boentar bajang-bajang*. —, beschutting, lommer, *naoeng*. — in dien zin genieten, *bérnaoeng*, b.v. onder een boom, *bérnaoeng dibawah pohon*. Zie **beschutting;** de — wordt langer, *bajang-bajang itoe lingsir*, d. i. de avondschaduwen dalen neder; de — van iets op iets doen vallen, *mémbajangkan*; iets in de — stellen, fig. *ménghabiskan*, b.v. *parasnja sérta déngan sifatnja ménghabiskan manis saloeroeh djagat Djawa ini*, haar gelaat en uiterlijke hoedanigheden stellen al wat lief is op geheel Java in de —.

schaduwachtig, van een boom, zie **lommerrijk.** —, als eene schaduw, *sapérti bajang-bajang*.

schaduwbeeld, *bajang-bajang*; dat, wat als een — in de gedachten ligt opgesloten, *jang térbajang-bajang dalam ingatan*.

schaduwboom: gebezigd in de koffietuinen, *pohon dédap, pohon tjéngkéring*.

schaduwrijk, zie **lommerrijk.**

schaduwzijde, *olak*.

schaffen, opdisschen, *ménjadjikan* (van *sadji*). —, verschaffen, zie ald.

schaften, eten, *makan*.

schafttijd, *wékktoe makan*.

schakeeren, zie **schikken.**

schakel, schalm, *tjintjin rantai, mata rantai, ḥalkah*, Ar. b.v. een keten met tijne —s, *rantai jang séni-séni ḥalkahnja*. —, maas van een net, zie ald. — van een gouden of zilveren buikband, *kotak*. —, verbinding, *pérhoeboengan, kait-kaïtan*.

schakelen, aan elkander, *méntjangkélingkan, ménghoeboengkan*; geschakeld, zooals de armen, de vingers, de schalmen van een ketting, *tjangkéling*; aan elkander geschakeld zooals de regels bij een panton, *bérkaït-kaït*.

schaken: eene vrouw —, *mélarikan pérampoewan*; het — van een meisje of weduwe met hare toestemming, *bambang*.

schaken, schaakspelen, *bérmaïn djatoer, bérmaïn gadjah-gadjahan*.

schako, stijf hoofddeksel, *songkok, kétopong, kopijah*.

schal, *boenji, bahana*.

schalk, guit, *orang djinaka*.

schalkachtig, guitig, *djinaka*.

schalks, *déngan djinakanja*.

schalksch, loos, slim, *tjérédik*. —e oogen, *mata tjérédik*.

schallen, *bérboenji*.

schalm, zie **schakel:** ijzeren — in

den vorm van een krakeling, *gĕlang bĕsi.*

schalmei, *soeling, sĕroeling.*

schamel, armoedig, *papa, boeroeĕ, miskin.* —e kleeding, *pakajan boeroeĕ.*

schamen: zich —, *maloe;* zie ook **schaamte;** foei, ge moest u —, *tjih, ta'maloe;* zich — over of voor, *maloe akan.*

schampen, naar den kant uitwijkende, *mĕnjipi* (van *sipi*), alleen de huid kwetsen, *mĕlotjot.*

schamper, scherp, honend, *tadjam.* — e woorden, *pĕrkataän jang tadjam.*

schampscheut, schimpscheut, *sindiran, pĕrkataän sindiran.*

schampschot, schot, dat ter zijde afglijdt, *tembaĕ mĕlotjot.*

schandaal: opeubaar —, *honar, tamasja,* Perz. b.v. *maka Hang Djĕbat pon . . . . tamasja dĕngan sĕgala dajang-dajang dan goendik radja iloe,* en H. D. maakte een openbaar — met al de hofjuffers en bijzitten van den Vorst. — maken, *mĕmboewat honar.*

schanddaad, *pĕrboewatan jang kĕdji.*

schande, *maloe,* b.v. — verkiezen boven den dood, *bĕrani maloe, takoet mati,* Sprw. iemand — aandoen, *mĕmbĕri maloe, mĕmpĕrmaloekan;* 't is — als een tijgerjong een kattekind wordt, *maloe anaĕ harimau mĕndjadi anaĕ koetjing,* Sprw. met —, *dĕngan maloenja;* te — worden, *kamaloean.* — te dragen hebben, *mĕndoekoeng maloe.* —, smaad, ook *nista;* iemand — aandoen, *mĕnistakan;* openbare —, *maloe tĕrpoepoĕ pada kĕning.* —, ook *arang dimoeka,* d. i. roet in het aangezicht; — aandoen, *mĕmboeboeh arang dimoeka;* de — uitwisschen, *mĕmboewang arang dimoeka;* de sterren des hemels kunnen ze tellen, maar hun eigen — zijn zij zich niet bewust, *bintang dilangit dapat dibilang, tĕtapi arang dimoeka tiada sĕdar,* Sprw.; openbaar — aandoen, door het aangezicht met roet en kalk te bestreepen, *mĕntjoenting moeka dĕngan arang dan kapoer;* zijn naam — aandoen, *mĕmboewangkan nama.* —, oneer, ook *ăib,* Ar. — aandoen, *mĕmbĕri ăib,* de grootste — voor een man, namelijk dat zijne vrouw door een ander bevrucht is, *dajoets,* Ar. b.v. 't is — voor een man als hij er geen (gesnelden) kop op nahoudt, *dajoets kapada laki-laki djika tiada mĕnaroh kapala orang.*

schandekoop, *tĕrlaloe moerah.*

schandelijk, laag, gemeen, *kĕdji, hina.* —, schande veroorzakend, *mĕmbĕri maloe, mĕngĕdjikan* (van *kĕdji*), *mĕnghinakan.* —, op onteerende wijze, *dĕngan pĕri jang mĕmbĕri maloe, atas pĕri jang kĕdji.*

schandelijkheid, *kakĕdjian, kahinaän, fadlihat,* Ar.

schandhoer, *pĕrampoewan djalang.*

schandmerk, *tanda pĕrmaloean.*

schandmerken, *mĕmbĕri tanda pĕrmaloean.*

schandvlek, smet, *paroet, tjĕla.*

schans, *koeboe;* van —en voorzien, *mĕngoeboe-ngoeboĕi.*

schanskorf, *kĕrandjang, amboeng-amboeng, bĕloebar,* Mal.

schapeleder, *koelit kambing.*

schapeluis, teek, *sĕngkĕnit, koetoe babi, koetoe domba.*

schapenhok, *kandang kambing.*

schapenmelk, *soesoe kambing.*

schapenscheren, *mĕnggoenting boeloe domba.*

schapenstal, *kandang kambing.*

schapenwol, *boeloe domba.*

schapevacht, *bĕloelang domba.*

schapevleesch, *daging kambing.*

schappelijk, redelijk, *sĕdang, oegahari.*

scharen, regelen, ordenen, *mĕngatoerkan;* in orde geschaard, *bĕratoer, bĕrsaf-saf.*

scharlaken, *kirmizi,* Ar.

scharlakenkleur, *wĕrna kirmizi.*

scharlakenrood, *merah kirmizi.*

scharminkel, lange slungel, *orang paudjang lampai;* magere —, *orang koeroes kĕring.*

scharnier, *sĕndi,* Skr. *sĕkĕri.*

scharrelen, wroeten, krabben, zoonls de hoenders, *mĕngaïs* (van *kaïs*); ook fig. van arme lieden om aan den kost te komen.

schat, *harta;* allerlei — ten, *mata bĕnda.* —, liefje, *mas.*

schatbaar, *tĕrhargakan, tĕrnilai.* Meest gebezigd in negatieven zin, namelijk met *tiada,* b.v. *tiada tĕrhargakan, tiada tĕrnilai,* niet te schatten, onschatbaar. In positieven zin, *dapat dihargakan, dapat dinilaikan.*

schatbewaarder, *pĕnghoeloe chizanah, p. bĕndahari.*

schateren, van het lachen, *gĕlaĕ-gĕlaĕ, gĕlakaĕ, hilai, mĕndĕkah;* het uitscha-

teren, *mĕnghilai*, b.v. *maka bidadari Bongsoe pon tĕrtawa dan mĕnghilai*, en de hemelsche nimf B. nu lachte en schaterde het uit.

schaterend, schril van geluiden, *mĕrsik*.

schaterlach, *tĕrtawa gĕlak-gĕlak*.

schatkamer, *pĕrbĕndaharaän, chizánah*. Ar. *baitoe'lmál*, Ar.

schatkist, *chizánah*, Ar. *baitoe'lmál*, Ar. — voor liefdegaven, *pĕti dĕrma*.

schatmeester, *bĕndahari*. Zie **schatter**.

schatplichtig, cijnsbaar, *tálok*, Ar. *mĕmbajar oepĕti*, *mĕmpĕrsĕmbahkan oepĕti*; *dzimmi*, Ar. als zoodanig worden in Mohammedaansche landen alle niet Mohammedanen beschouwd en genoemd.

schatrijk, *amat kaja*, *tĕrlaloe kaja*, *tĕrlampau kaja*.

schatten, *mĕnilai* (van *nilai*), *mĕnghargakan*; niet te —, *tiada tĕrnilai*, *tiada tĕhargakan*; met goud gelijk geschat, *tĕrnilai dĕngan ĕmas*. —, gissen, *kirakira*, *agak-agak*. —, op prijs stellen, fig. *mĕngendahkan*, *mĕmbilangkan*.

schatter, *pĕnilai*.

schatting, waardeering, *nilajan*. —, cijns, *oepĕti*. —, contributie, door de hoofden geheven, *bantĭi*. —, belasting, impost, *beja*, *tjoekai*. —, achting, *hormat*, Ar.

schaven, met eene schaaf, *mĕngĕtam*; geschaafd, *dikĕtam*. — met eene lange streek, *mĕngĕtam landjar*; met een omgekeerden beitel, *mĕngĕtam toeding*; met eene schaaf, waarin het ijzer in een spitsen hoek staat, *mĕngĕtam lansar*. —, licht kwetsen, *mĕletjetkan*, *mĕlitjoetkan*; zie **geschaafd**.

schavot, heeft men niet. Het is terug te geven met *tĕmpat hoekoem*, *pĕboenoehan*, of *tĕmpat* met een woord, dat een der straffen aanduidt, b.v. *tĕmpat soela* of *pĕrsoelaän*, de plaats van het spietsen; ons — is het best terug te geven met *pĕgantoengan*, de plaats van het hangen.

schavuit, *pĕntjoeri*, *orang djahat*, *bangsat*, *orang doerdjana* enz.

schavuitenstreek, *pĕkĕrdjaän pĕntjoeri*.

schedel, *batoe kapala* (van *batok*), *tĕmpoeroeng kapala*, *djamala*, *batoe djamala*. — van een doode, bekkeneel, *tĕngkorak*.

schedelholte, *rongga kapala*.

schee, scheede, koker, overtrek, *saroeng*; iets daarvan voorzien, daarin steken, *mĕnjaroengkan*; kris—, *saroeng kĕris*. —maker, *orang mĕnjaroeng*. — van den bloemkolf der palmen, *soedang*, *sĕloedang*. — van den bloemkolf der bananen, *kĕlopak djantoeng*; de taaie blad— van de pinang- en niboengpalmen, *opih*. — voor den langggegroeiden nagel van den linkerduim, *kompong*; van een der andere nagels, die men lang heeft laten worden, *saroeng tjanggai*.

scheedespiegel, *pĕngĕkar* (van *kĕkar*, uit elkander), *pĕmbĕngkar poeki*.

scheedevloed, *poetih-poetihan*.

scheef, schuinsch, b.v. van een regel schrifts, den naad van een kleed enz., *seroeng*. — gevouwen, *seroeng lipatnja*; op allerlei wijze —, *seroeng-mĕnjeroeng*. —, niet recht van het aangezicht, of niet vierkant, van een zakdoek en dergel., *bengot*. — worden, *mĕmbengot*. — van zitten, *dĕngak*; bij het zitten een scheeve houding aannemen, *mĕndĕngak*, b.v. *djangan ĕngkau doedoek mĕndĕngak*, je moet bij het zitten geen scheeve houding aannemen. — getrokken, verwrongen, van lichaamsgestalte of een lichaamsdeel, *eroet*. — trekken, bedr. *mĕngeroetkan*, b.v. *maka moeloet Moehammad Zeil pon di-eroet-eroetkannja*, en M. Z. trok zijn mond telkens —, ook *mĕngeroet-eroet bibir*; een — getrokken mond, *bibir tĕreroet-eroet*; ook — van zien, iets niet recht zien, b.v. *pandangnja bĕtoel mĕndjadi eroet*. — van een gezicht door een gezwel, *berong*; een — gezicht hebben door eene ziekelijke aandoening, *ditampar hantoe*, d. i. een klap van een spook gekregen hebben; uit gemelijkheid scheeve gezichten trekken, *gĕrinjoet*; een — gezicht zetten, een leelijk zuur gezicht, *sĕringit*, Pad. bov. l. —, scheef hoekig, niet parallel, b.v. van een vierkanten doek, eene kamer enz., *gendjang*. —, niet in vierkante positie, b.v. een stijl van een huis, die met de andere stijlen wel in eene rechte lijn, doch niet haaks staat, *pijat*. — van den hals, een paal, een gat, dat eene andere richting heeft dan het voorwerp, dat er in moet komen, *teling*. —, afwijkend van de rechte lijn of koers, *pentjong*; schotsch en —, *pentjong-mentjong*. —, niet overeenkomen van dingen, die aan elkander

gezet zijn, b.v. van lappen of behangsel, waarvan de bloemen of streepen niet overeenkomen, *genjoet.* —, krom, *bengkok*; met verscheidenheid, *bengkang-bengkok*. Zie **hellen** en **overhellen.**

scheefbeen, *kaki eroet.*

scheefhoekig, van vlakke lichamen, *gendjoet, gendjang.*

scheel, loensch, *djoeling*; een weinigje —, *djoeling bĕkasa, djoeling adjar.* — zien, *mĕndjoeling*; iemand — aankijken, *mĕndjoelingi.*

scheenbeen, *toelang kĕring, toelang bĕtis, toelang pĕngĕdjoet*; met het — schoppen, *mĕmbenteh*; zie **schoppen.**

scheenbeenplaat, *moezah*, Perz.

scheep: te —, *dalam pĕrahoe, dalam kapal*; te — gaan, *bĕrlajar dalam pĕrahoe* (of *kapal*); te — komen, aan boord komen, *naik pĕrahoe, naik kapal.*

scheepsballast, *toelak bara.*

scheepsbevelhebber, inl. *nâchodâ*, Perz. *djoeragan, tjintjoe*, Chin.

scheepsboei, *timboelan.*

scheepsboom, met een ijzeren haak onderaan, *tjanggah*; daarmede boomen, *bĕrtjanggah.*

scheepsbuik, *badan kapal* of *b. pĕrahoe.*

scheepskapitein, *kapitan kapal*, zie **scheepsbevelhebber.**

scheepskameel: e. s. v. —, *pĕrahoe bĕrambaukan boeloeh.*

scheepspapieren, *soerat pas kapal* (of *pĕrahoe*).

scheepstocht, *pĕlajaran.*

scheepsvolk, bemanning, *awak kapal* (of *pĕrahoe*); *djoewak-djoewak kapal* (of *pĕrahoe*). —, volk van het schip, zie **matroos.**

scheepswant, *tĕmberang, laberang*, Bat.

scheerdraad, *loengsin.*

scheermes, *pisau tjoekoer, kĕrampagi.*

scheerriem, *gaboes*, eigenl. een zeer week stuk hout, waarop men messen aanzet.

scheet, veest, *kĕntoet*; een — laten, *bĕrkĕntoet*; iemand of iets beschijten, beveesten, *mĕngĕntoetkan, mĕngĕntoeti.*

scheidbaar, *dapat ditjĕraikan*; niet —, *tiada tĕrtjĕraikan.*

scheidbrief, *soerat talak*; een — geven, *mĕmbĕri soerat talak.*

scheiden, onz. *bĕrtjĕrai*; bedr. *mĕntjĕraikan, mĕmisah* (van *pisah*, Jav.); personen van elkander —, *mĕndjarak*; gescheiden van iets of van elkander, zooals bij echtscheiding, het spenen, wegloopen enz., *sarak.* —, zich van elkander verwijderen, *mĕngĕrak* (van *ĕrak*). — om naar een ander land te gaan, *bĕrtjĕrai bĕrlain nĕgari*; een boedel —, *mĕmbĕhagi-bĕhagi harta poesaka*; zich —, afzonderen van iets, *mĕndjaoehkan dirinja daripada*; zich afgezonderd houden, *mĕngasingkan dirinja*; zich — van den grooten hoop, *bĕrpĕntjilkan* (van *pĕntjil*, gescheiden van den grooten hoop, alleen geraakt). —, verlaten, *mĕninggalkan* (van *tinggal*); uit het leven —, *mĕninggal, mati*; van Vorsten, *mangkat, wafat*, Ar. Zie **sterven;** in tweeën gescheiden, afgebroken, van lange, lenige voorwerpen, b.v. touw, woorden, een loop of stroom, liefde, enz., *poetoes*; aldus —, *mĕmoetoeskan*; geld, dat door eene vrouw betaald wordt, om te kunnen —, *tĕboesan talak.*

scheiding, *pĕrtjĕraijan.* —, vertrek, *pĕninggalan*; subj. opgevat, *pĕninggal.*

scheidsman, zie **middelaar.**

scheidsmuur, *pagar tembok jang ditĕngah.*

scheikunde, *ĕlmoe kimija*, Ar.

schel, bel, *gĕnta* Skr. *lontjeng.*

schel, helder klinkend, van een geluid, *rĕsik*; een — geluid maken, *mĕrĕsik*; in schelheid toenemen, van zingen, *mĕlangsi.* — van de stem, het zingen, *njaring*; een — geluid voortbrengen, van eene fluit, een glas enz., *langsing.*

schelden, *maki, maki-maki, mĕmaki*; de huid vol —, *tjoetji maki.*

schelder, *pĕmaki.*

scheldnaam, spotnaam, *nama sindiran.*

schelen, ontbreken, *koerang*; wat scheelt er aan, *apa koerang.* —, verschillen, *bĕrsalahan, bĕrbeda*; het scheelt, of scheelde, weinig, *salah sĕdikit.* —, ergens om geven, *fadloeli*, Ar. ook *pĕrdoeli* en *ĕndahkan*, b.v. *apatah kita ĕndahkan, kita soeramai ini tiada tĕrlawan*, wat kan ons dat —; wij, die zoo talrijk zijn, zijn niet te weêrstaan; wat kan mij dat —, *apa kita fadloeli*; ook *hasab*, Ar. b.v. wat kan hem dat —, *apa hasab kapadanja*; het scheelde niet veel of....., *njaris*, het scheelde niet veel of ik was vermoord, *njaris akoe diboenoh*; het scheelt hem in den bol, *kapalanja ta'bĕtoel*;

wat scheelt er aan, *apa koerang*, zie **deren.**

schelf, hoop, *timboenan.*

schelfzee, *laoet kolzom.*

schelheid, van geluid, *mĕrĕsiḳ, njaring.*

schelhout, *kajoe jang ditjaroeḳ koelitnja.*

schelklinkend, zooals bekkens, *dĕmpir.*

schellak, *ambalau.*

schellen, luiden, *mĕnghela gĕnta, mĕnggojang lontjeng.*

schelm; die —, *sipĕntjoeri, sang gĕlap.*

schelmachtig, zie **bedriegelijk.**

schelmerij, zie **bedriegerij.**

schelmstreek, *pĕrboewatan pĕntjoeri.*

schelp, *koelit.* — van schelpdieren in het algemeen, *koelit kĕrang;* e. s. v. —, die men wel voor lamp gebruikt, *lokan;* e. s. v. horenschelp met lange punten, *ranga;* kleine horenschelp, zooals van slakken enz., *sipoet;* hiervan een groot aantal soorten.

schelpdieren, in het algemeen, *kĕrangkĕrangan, isi karang.* — zoeken, *bĕrkĕrang;* eenschalige —, *sipoet;* gedroogde —, *kĕrinting;* e. s. v. klein schelpdier, dat zich aan de huid van vaartuigen hecht, *tĕritip.*

schema, zie **schets.**

schemer, half donker, *rĕmang, kaboer, sandja;* in de avondschemering niet kunnen zien, *raboen sandja.* Verder *silam.* Dit laatste ook fig. van een ver verleden tijd, b.v. *adalah kapada soeatoe silam, ḳodrat Toehan mĕndjadikan ŭlam,* het was in een —tijd, dat de Heere het heelal schiep.

schemerachtig, = het vorige woord.

schemeravond, *wĕḳtoe samar moeka, sĕndjakala,* b.v. de — werd door den nacht vervangen, *sĕndjakala bĕrdjabat dĕngan malam.*

schemerdonker, zie **schemer.**

schemeren, voor de oogen, wegens het verblindend licht, *silau.* — van het land in de verte door het schitteren van het water der zee, *silau ajar.* —, donker, dof zijn voor de oogen, *kaboer.* —, flikkeren voor de oogen, *bĕrpĕndarpĕndar.*

schemering, *kaboer hari, kaboer siang;* morgen—, *tĕrang tanah;* avond—, *wĕḳtoe samar moeka,* ook *sandja;* in de —, *pada bajang-bajang.* Zie ook **schemer.**

schemerlicht, tusschen licht en donker, *saboer-limboer, pĕloewang.*

schenden, bederven, *mĕroesaḳkan* (van *roesaḳ,* geschonden). —, breken, zie ald. en **stuk.** — door iets een uitstekend stuk te ontnemen, *mĕrompongkan* (van *rompong*), zie **geschonden;** wie zijn neus schendt, die schendt zijn aangezicht, *potong hidoeng, roesaḳ moeka,* Sprw.; van de pokken geschonden, zie **pokdalig;** eene maagd schenden, *mĕnggagahi anaḳ dara, mĕroegoel a. d.;* zie **onteeren.**

schender, dit hangt van de wijze van schenden af, b.v. maagde—, *pĕroegoel,* zie het vorige woord.

schendig, zie **schandelijk.**

schenkel, *paha;* osse—, *paha lĕmboe.*

schenkelvleesch, *daging paha.*

schenken, gieten, *mĕnoewang* (van *toewang*). —, geven, *mĕmbĕri;* aan Vorsten en aanzienlijken, *mĕmpĕrsĕmbahkan;* van aanzienlijken aan minderen, *mĕngaroeniakan* (van *karoenia*), *mĕnganoegrahakan* (van *anoegĕraha*); vergiffenis —, *mĕmbĕri ampon, mĕngampoeni, mĕaafkan.* —, overlaten, *mĕmbiarkan.*

schenker, die giet, *orang jang mĕnoewang;* hof—, *pĕndjawat minoeman;* de opperste der —s, *toewa sĕgala pĕndjawat minoeman.* —, gever, *orang jang mĕmbĕri, o. j. mĕmpĕrsĕmbahkan* enz. Zie het vorige woord.

schenking, *pĕmbĕrian, karoenia, anoegĕraha, pĕrsĕmbahan,* zie het onderscheid bij **schenken.** — bij het leven, donatio inter vivos, *hibah,* Pad. bovl.

schep, zooveel in eenmaal kan opgeschept worden. Dit hangt af van de wijze van scheppen, zie ald. b.v. een — met de volle hand, *satjatoeḳ.* —, nap met steel, gemaakt van een kokosdop, *siboer, gajoeng.*

schepel; het inlandsche —, $\frac{1}{20}$ van een pikoel, *gantang.*

schepeling, *orang pĕrahoe, orang kapal;* de —en, de bemanning, *awaḳ pĕrahoe* (of *kapal*), *sĕgala anaḳ pĕrahoe* (of *kapal*). —, zie ook **matroos.**

schepen, laden in een schip, *mĕmoewatkan dalam pĕrahoe* (of *kapal*).

scheplepel, *pĕntjidoeḳ, tjidoeḳ.*

schepmand; groote —, om garnalen en kleine visschen te vangen, *tanggoḳ, ambai;* daarmede visschen, *mĕngambai, mĕnanggoḳ.*

schepnet, om garnalen te vangen, *sondong, sërondong;* daarmede vangen, *më njondong, mënjërondong.* —, om visch meê uit te schepp*en, saoek-saoek.* Ook netje aan een stok om vruchten te plukken.

scheppen, met een spijslepel, *mënjoedoe* (van *soedoe*). — met een lepel, of met de holle hand, *mëntjidoek;* ook — van visch uit een kaar enz. — met een kokosdop of iets dergelijks, *mëntjeboek.* —, putten, *mënimba* (van *timba*). —, met neergebogen kop iets met de horens —, *mëjondol* (van *sondol*), *mënjërondong* (van *sërondong*). — met eene pagaai, *mëngajoeh;* met obj. *mëngajoehkan;* met eene pagaai naar zich toeschepp*en,* om het een of ander voorwerp tot zich te halen, *mëngabir* (van *kabir*); een luchtje —, *mëngambil-ambil angin;* adem —, *bërnafas, bërnapas;* moed —, *mëmberanikan dirinja;* behagen — in iets, *bërkënan akan, soeka-ridla akan;* wind —, van een zeil enz., *makan angin;* water —, binnen krijgen, van een vaartuig, *kamasokan ajar, masoek ajar.*

scheppen, doen ontstaan, *mëndjadikan.* —, doen zijn, *mëngadakan.*

schepper, formeerder, *chalik,* Ar. *jang mëndjadikan;* de — der wereld, *chalikoe'lälam,* Ar. *Toehan jang mëndjadikan saëstа älam.*

schepper, nap met een steel, vervaardigd van een kokosdop, *siboer, tjentong.* — zonder steel, meestal van kokosdop, *tjeboek.* —, aker om mede te putten, *timba.*

schepping, *kadjadian;* de gansche —, *ségala kadjadian, saëstа älam sakalian.*

scheprad, waarmede het water wordt opgevoerd, *kintjir.*

schepriem, *kajoeh, pëngajoeh;* dubbele — met aan weerskanten een blad, *bëlibat;* zie **pagaai.**

schepsel, *kadjadian, machloek,* Ar. *chalikat.*

schepter, *toengkat karadjaän.*

scheren, van haar of baard, *mëntjoekoer;* met eene schaar, b.v. van de wol, *mënggoenting boeloe;* glad —, van alle uitsteeksels ontdoen, *mëmaras* (van *paras*). — van een heg, namelijk de uitstekende toppen afsnijden, *mëmangkas* (van *pangkas*). — bij het weven, *mëngani* (van *ani*); over één kam —, *mënjamakan;* allen over één kam —, met één slag allen treffen, *mërampat papan;* scheer je weg, *njahlah ëngkau, ëntjitlah ëngkau, hëmboeslah ëngkau;* een lijn —, *mërëgang tali, mëmasang tali.* Zie ook **haar.**

scherf, van verglaasd aardewerk, *ëmbekar;* scherven, in het algemeen, *pëtjah-pëljahan.*

schering, van een weefsel, *loengsin;* doek met zijden —, *kaïn bërloengsin soetëra.* — en inslag, *loengsin dan pakan.*

scherm, voorhang, van dicht aan elkander geregen rotan of bamboe, *bidai, bëlat, kërë,* Jav. — of zeil, schuin opstaand, voor deur of venster, met stutten opgehouden, *ebëk.* —, schut, *diuding.* —, gordijn, *këlamboe, tirai.* —, schutsel van opgespannen doek, *ampajan kaïn;* van wit katoen, waarachter de dalang de wajang vertoont, *këlir,* Jav.

schermen, met wapens, *bërsilat, mëndekar;* met armen en beenen —, *bërsilatkan kaki tangan;* daar er fout geschermd is, zou het goed zijn het weer over te doen, *karëna tërsalah silat itoe baïklah samoela dëhoeloe;* op zijn Menangkabauwsch —, *silat tjara Mënangkabau;* met wapens schermend dansen, *mëmëntjak* (van *pëntjak*); aldus met twee goloks —, *mëmëntjak goloks;* met den degen —, *bërmain sëndjata, bërmaïn pëdang.*

schermkunst, *ëlmoe pëndekar.*

schermmeester, *pëndekar.*

schermwapens, *lësir.*

scherp, goed snijdend, *tadjam;* een — mes, *pisau tadjam;* een — verstand, *akal tadjam;* een — gezicht, *mata tadjam;* zoo — als glas, dat een zwevende veder doorsnijdt, *tadjamnja sapërti gëlas makan diboeloe tërbang;* zeer — van een mes, vlijmend —, *makan tatap;* zeer — van wapens en gereedschappen, *rantjap;* het —, de snede van mes of wapen, *mata;* aan weerskanten —, *tadjam bërtimbal.* —, kogel, *peloeroe;* eene —e lading, *obat peloeroe;* met — schieten, *mënembak dëngan peloeroe.* — toeloopend, ook van den neus, *mantjoeng.* —, puntig, *loentjip.* — van een smaak, b.v. van zuur, *sëring.* —, heet van smaak, *pëdas;* ook van een knal, van een geweerschot, vdW. —, pijnlijk, *pëdih, përih.* — van een gevecht, *sangat, haibat,* Ar. —, streng, *këras.* —e bevelen, *përentah jang këras.* —e uitdruk-

kingen gebruiken, *tadjam moeloet*, *moeloet bisa*. —, terdege, van toezien, luisteren enz., *baïk-baïk*; van onderzoeken, *baïk-baïk*, *dèngan sèlidik*, *dèngan saksama*.

scherpen, *mèmpèrtadjamkan*; de wapens —, *mèmpèrtadjamkan sègala sèndjata*; het verstand —, *mèngasah pikiran*; slijpen, *mèngasah*. —, aanzetten, zooals b.v. de punt van eene kris of een mes, *mèngilir* (van *kilir*). —, op een fijnen wetsteen, zooals b.v. scheermessen en ander gereedschap, *mèmbèngis*. — van eene zaag, *mèngikir gèrgadji* (van *kikir*). — van het gezicht, het verstand enz. scherp maken, *mènadjamkan* (van *tadjam*).

scherper, slijper, *pèngasah*; aanzetter, *pèngilir*.

scherpheid, *tadjam*.

scherphoekig, *bèrpèndjoeroe tadjam*. Zie **hoek.**

scherpklinkend, van de stem, *njaring*, — van andere geluiden, *mèrsik*.

scherprechter, beul, *pèrtanda*, *pèlèbaja*, *algodjo*, Port.

scherpsnijdend, *tadjam*.

scherpte, *tadjam*. Zie **scherp.**

scherpziend, *awas*, *mata tadjam*.

scherpzinnig, *tèrang boedi*, *ârif*, Ar. —, slim, geslepen, *tjèrdik*.

scherts, jokkernij, *sènda*, *goerau*, *sèloeroh*, *lawah*; allerlei —, *sènda-goerau*; ook *goerau-sènda*; het was slechts —, *boewat main sèhadja*, *tjoema main-main sèhadja*.

schertsen, *bèrgoerau*, *bèrsèloeroh*, *bèrsènda*, *bèrsènda-goerau*; zie **gekscheren** en **jokken.**

schertsend, *dèngan goerau-sènda*.

schertserij, *pèrgoerauwan*, *sèloeroh*, *sènda-goerau*.

scherven, splijten, brokkelen, *bèrpètjah-pètjah*, zie ald. —, afwerpen van kleine stukjes, b.v. van aardewerk enz., *sempak*, *sompik*.

schets, *rantjana*, Skr. *dinah*. —, de buitenste lijnen of omtrek, *kijas*; ruwe —, ontwerp, platte grond, *bagan*; eene — ontwerpen, *mèrantjanakan*, *mèmpèrboewat dinah*, *mèreka*. Zie het volgende woord. —, teekening, *pèta*, *gambar*.

schetsen, de schetslijnen teekenen, *mèngaloek* (van *kaloek*, schetslijn), *mèngoeroes*. — naar iets, b.v. eene teekening, *mèrantjanakan*. —, ontwerpen, *mèreka*, *mèmpèrboewat dinah*.

schetslijn; gebogen —, *kaloek*. —en op iets trekken, *mèngaloek*, *mèngoeroes*.

schetteren, *mèrsik boenjinja*.

scheur, spleet opening, *rèkah*, *lèkah*, *tjèlah*, *lisoe*. —en en gaten, b.v. in een oud gebouw, *pètjah-bèlah*. — in lijnwaad, papier enz., *kojak*, *tjarik*. —, berst, zie ald.

scheurbuik, *sèriawan*, ook spruw.

scheuren, bedr. van lijnwaad en dergelijken, *mèngojak* (van *kojak*), *mènjoweh* (van *soweh*), enz. al naar gelang van de wijze van — en het onderwerp dat gescheurd wordt, b.v. iets —, *mèntjarik*; afgescheurd stuk, *tjarik*; ook gescheurd; overal gescheurd, vol scheuren, *tjorak-tjarik*; een klein stuk van iets —, *mèntjèbis*, *mèntjèbir*; een klein afgescheurd stuk, *tjèbis*, *tjèbir*; aan stukken —, *mèntjabik* (van *tjabik*, aan stukken gescheurd); aan flarden —, *mèntjobak-tjabik*, *mèrobak-rèbak*, *mèntjaing*, *mèntjoewang-tjaing*; zijne kleederen —, van smart of toorn, *mèntjarik-tjarik kâinnja*, *mèmbèlahkan badjoenja*. —, gescheurd, van papier, geweven stoffen enz. van een zeker punt tot naar onderen, *tjabir*; op verschillende wijze, *tjobar-tjabir*. —, gescheurd, aan den rand geschonden, van papier of geweven stoffen, *tjompang*; overal zoo gescheurd, *tjompang-tjamping*; aan stukken —, ook *mèntjètai*. —, uitscheuren, van een gat, b.v. in een oorlel, *mèrabit*; gescheurd en aan flarden, in dien zin, *kojak-rabit*. —, inscheuren, b.v. van wonden enz. *rabak*, *rebak*; in dunne reepen of in kleine stukken —, van dingen, die met de vlakke zijde op elkander zitten, *mènjiat* (van *siat*); den boel uit elkander —, plukken, *mèngèrnai-ngèrnai* (van *kèrnai*). —, losgescheurd, van een tak, b.v. door de zwaarte der vruchten, *sèkah*. —, splijten van iets, b.v. hout of de grond door de hitte enz., *bèrbèlah*.

scheuring, verdeeldheid, *pèrtjidèraän*.

scheut, uitspruitsel, *toenas*, *taroek*; en ook het gras kreeg juist nieuwe scheutjes, *dan roempoet pon sèdang bèrtaroek moeda-moeda*. —, zooveel als men opeens uit een kan of flesch giet, wordt teruggegeven met slok, *tjègoek*, *tègoek*.

scheutig, mild, zie ald.

schichtig, schrikachtig, *kèdjoet-kèdjoetan*.

schielijk, *lekas, sigĕra, bangat, tjĕpat, pantas, goepoeh,* naar gelang van de omstandigheden, b.v. — loopen, *bĕrlari lekas, bĕrlari tjĕpat, bĕrlari dĕngan pantas.* —, komen, *datang dĕngan sigĕra.* — voortmaken met werk, *mĕmbangatkan pĕkĕrdjaän.* — maakte hij dat af, *dibahiskannja itoe bangat-bangat.* —, overhaast iets doen, *mĕmboewat barang sasoewatoe dengan goepoeh-goepoeh,* hiervan — in alles op verschillende wijze, *goepoeg-gapah.* —, plotseling, onverwacht, *tiba-tiba, sakoenjoeng-koenjoeng.*

schieman, *toekang agoeng.* — en bottelier in één persoon, zooals dat op de kustvaarders het gebruik is, *kasap.*

schier, bijkans, *hampir, njaris;* zie ald.

schieten, met den boog, *mĕmanah* (van *panah*); elkander —, met elkander naan het — zijn, *bĕrpanah-panahan;* over en weer elkander —, *panah-mĕmanah;* eene pijl —, *mĕmanahkan anak-panah.* —, met een schietgeweer, kanon of pistool, *mĕnembak* (van *tembak*); met los kruit —, *mĕmboewang obat;* met geweer —, *mĕmbĕdil;* met scherp —, *mĕnembak dĕngan peloeroe;* met een blaasroer —, *mĕnjoempit* (van *soempit*); dood—, *mĕnembak sampai mati;* mis—, *salah tembak.* NB. *mĕnembak* heeft tot obj. het voorwerp, dat geschoten wordt, waarop het schot is gericht, niet dat waarmee men schiet of wat men wegschiet. —, tegen elkander in, zooals bliksemstralen, vechthanen enz., *saboeng-mĕnjaboeng;* naar voren —, onverwachts naar voren komen, b.v. het hoofd van een kind bij de geboorte, *mĕrodjol.* — in een anderen hoek, van den wind, *bĕralih* — naar beneden, *mĕnoekik* (van *toekik*), Mén.; uit de hand —, glippen, b.v. van een touw, *loetjoet;* stralen —, *bĕrsinar;* naar iemand toe—, *mĕnĕrpa* (van *tĕrpa*); in de oogen — van de tranen, *mata moelaï bĕrkalja-kalja;* onder water —, duiken, *mĕnjĕlam* (van *sĕlam*); te binnen —, toevallig zich iets herinneren, *tĕringat, tĕrkĕnang;* wortel—, *bĕrakar;* geld--, *mĕmindjamkan oewang, mĕndjalankan oewang;* kuit—, van visschen, *bĕrtĕlor;* in het zaad —, *moelaï bĕrbidji;* de zon —, *mĕngoekoer tinggi mata-hari;* de netten —, *mĕlaboehkan poekat;* ballast —, *mĕngatoerkan toelak-bara;* een bok —, *tĕrsalah kata;* stralen —, *bĕrsinar, bĕrpanah;* stralen — op, *bĕrsinar kapada, bĕrpanah kapada;* tekort—, onvoldoende zijn, *tiada tjoekoep;* in gebreke blijven, *koerang, tiada sampai;* onderdoen, *tiwas;* nalatig zijn, *takšir,* Ar. *alpa, lalai.*

schieter, met een vuurwapen, *orang jang mĕnembak, pĕnembak.* — met een boog, *pĕmanah, orang jang mĕmanah.*

schietgat, geschutpoort, zie ald.

schietgeweer, bĕdil, zie **geweer, pistool** enz.

schietlood, *batoe dooga.*

schietpijl, *anak-panah.*

schietschijf, *sasar, sasaran.*

schietschuit, overvaarboot, *tambangan, pĕrahoe* (of *sampan*) *tambangan, p. pĕnambang.*

schietspoel, *torak, anak-torak.*

schietworm, zie **mijt.**

schiften, scheiden, *mĕntjĕraikan.* — van melk, *pĕtjah.* —, onderzoeken, *mĕmĕriksai* (van *pĕriksa*), *mĕnjĕlidik* (van *sidik*). —, uitpluizen, uitzoeken, *mĕmilih* (van *pilih*).

schifter, *orang jang mĕntjĕraikan, o. j. mĕmĕriksa, pĕnjĕlidik;* zie het vorige woord.

schifting, *pĕntjĕrajan, pilihan, pĕmĕriksaän,* zie **schiften.**

schijf van een katrol, *kereg, mata,* vdW. —, de draai— van een rijtuig, *roda,* Sing. — om op te schieten, *sasar, sasaran.* —je, gesneden van suikerriet of iets dergelijks, dat rond is, *soebang* (naaml. om de gelijkenis met een oorknop); in —jes snijden, *mĕnjoebang.* — van een dambord, *boewah papan apit-apitan, boewah papan tjatoer.* —, waarop de diamant geslepen wordt, *tjanai;* de glazen — van een electriseermachine, *roda.* — van een pottenbakker, *pĕlarik.* — van zon of maan, *boelat.* — van geld, stuk, *keping;* veel schijven hebben, *mĕnaroh banjak oewang* (van *taroh*). —, werp—, *tjakra,* Skr.

schijfschieten, *mĕnembak (kapada) sasaran, bĕrbĕdil.*

schijn, schijnsel, lichtglans, b.v. van zon of maan of edelgesteente, *tjahaja, sinar.* —, uiterlijk voorkomen, *roepa, kalihatan;* den — aannemen, *poera-poera;* flauwe — van iets, dat schielijk aan het oog voorbijsnelt, *kĕlibat.* —, bedrog, *sĕmoe;* door — bedriegen, *mĕnjĕmoe;* den — voor het wezen

nemen, *bajang-bajang disangka toeboeh*, Sprw.; in — iets doen om eene andere handeling te bedekken, zooals b.v. bij een schijnaanval, *mĕngatjah*; onder den — van, *poera-poera, sĕmoe-sĕmoe*; uit —, *karĕna moeka*.

schijnaanval, *atjah*; een — doen, *mĕngatjah*.

schijnbaar, *kalihatan, ẓâhir*, Ar. — iets doen om later iets anders te doen, *atjah*.

schijndeugd, *kabadjikan poera-poera*.

schijndood, *mati ẓoeri*, Perz. ook *kamati-matian, njawa sĕsat*.

schijndoode, *orang mati ẓoeri, o. njawanja sĕsat*.

schijnen, glans, gloed, schijnsel geven, *bĕrtjahaja, bĕrsinar*. — van de zon, *panas*; van de maan, *tĕrang boelan*, b.v. de zon schijnt, *ada panas*; de maan schijnt, *ada tĕrang boelan*; doen of laten —, *mĕntjĕhajakan*. — van de zon door het loof en dus hier en daar lichtplekken vormend, *panas bĕrtĕlau-tĕlau*. —, zich voordoen, *roepanja*; naar het schijnt, *roepanja*; naar het schijnt zal het regenen, *hĕndaḳ ada hoedjan roepanja*; het schijnt zoo, *roepanja bagitoe*. —, praalvertoon maken, *mĕledang*; ergens doorheen —, *bĕrbajang-bajang*, b.v. van een wapenstoot, dat de punt van het wapen aan den anderen kant doorschijnt; ergens doorheen — van streken of listen, *tĕrbajang*, b.v. zijne listen schenen er door, *ãḳalnja tĕrbajang*. — alsof, *roepanja sa'olah-olah*. — ongeveer als, *roepanja sa'akan-akan*; naar het schijnt, men zou het er voor houden, *roepanja, rasanja*. — op iets, *bĕrsinarkan tjahajanja kapada*; het schijnt mij toe, *pada pĕnglihatan sĕhaja, pada sangkakoe*.

schijngeloof, *imãn poera-poera*.

schijngeluk, *salâmat jang tiada soenggoeh-soenggoeh*.

schijngrond, *dalil jang tiada ṣaḥ, d. j. t. bĕnar*.

schijnheilig, *moenâfiḳ*, Ar. *poera-poera soetji*.

schijnheilige, *orang moenâfiḳ*.

schijnheiligheid, *nifâḳ*, Ar. *kasoetjian poera-poera*.

schijnreden, zie **schijngrond**.

schijnsel, *tjahaja*; het — van de zon, *tjahaja matahari*, van de maan, *tjahaja boelan*; wel te onderscheiden van zonneschijn, *panas* en maneschijn, *tĕrang boelan*. — in een spiegel, *bajang-bajang*.

schijnstrijdig, *roepanja bĕrtjidĕra, roepanja bĕrsalahan*.

schijnvermaak, *kasoekaän tiada sabĕnarnja, k. t. soenggoeh-soenggoeh*.

schijnvriend, *ṣoḥbat poera-poera*.

schijnvriendschap, *pĕrṣoḥbatan poera-poera*.

schijnvroom = schijnheilig.

schijten, *beraḳ*. — op iets, beschijten, *mĕmberaki*; toevallig aan het — raken, *tĕrberaḳ*, b.v. *dan tĕrberaḳ-beraḳlah sapandjang djalan*, en rankten aan het — den ganschen weg langs.

schik, orde, *atoeran*. —, genoegen, *kasoekaän*; in — zijn met, *soekakan*. —, tevredenheid, *kasĕnangan*; niet in zijn — zijn, *tiada soeka, tiada sĕnang*.

schikkelijk, redelijk, *sĕdang*; een —e prijs, *harga jang sĕdang*. —, inschikkelijk, toegevend, *ṣabar*, Ar. —, ordelijk, *bĕratoer, dĕngan atoeran*.

schikken, ordenen, regelen, *mĕngatoer, mĕngatoerkan, mĕmatoet, mĕmatoetkan*. —, besturen, *mĕmĕrentahkan* (van *pĕrentah*). —, vereffenen, *mĕnjĕlĕsaikan* (van *sĕlĕsai*, geschikt); de kleeding in orde —, *mĕmatoet pakajan* (van *patoet*). —, behoorlijk samenvoegen, b.v. van bloemen tot een ruiker of krans, *mĕrantjanakan*; zich naar iemand —, meegaande zijn, *mĕnjarap* (van *sarap*), *toeroet kahĕndaḳ orang*. —, terechtschikken, ordelijk inpakken, b.v. goed in een koffer enz., *bĕrkĕmas-kĕmas*; indien het schikt, gelegen komt, *kalau dĕngan moeda-moedahan*; zich tot den krijg —, *bĕrsiap akan bĕrpĕrang*; in slagorde stellen, inzonderheid van olifanten, *mĕngadjoeng*; zich tot het werk —, *bĕrsadia hĕndaḳ bĕkĕrdja*; zich in de omstandigheden —, *mĕnjĕnangkan dirinja dalam ḥal-aḥoewalnja*; zich naar Gods wil —, *tawakkoel pada Allah*, letterl. vertrouwen op God; in geregelde orde geschikt, gezeten zijn, *doedoeḳ bĕratoer, doedoeḳ bĕrṣaf-ṣaf*; het zal zich wel —, *pada kasoedahannja baïk djoega, baïk djoega pada achirnja*. Zie verder de samenstellingen.

schikking, *atoeran, pĕngatoeran, pĕratoeran, pĕrentah, ranṭjana*; zie het vorige woord.

schil, *koelit*; zie **dop** en **hulsel**.

schild; klein, rond —, *pĕrisai*; daarmede een krijgsdans uitvoeren, *mĕnarikan pĕrisai*; groot, langwerpig vierkant,

houten —, in het midden smaller dan aan de einden, voornamelijk in gebruik bij de Timoreezen, *kĕlasaḳ*; klein, rond, houten —, *oetar-oetar*. —, voornamelijk in gebruik bij de zeeroovers, *kĕloeng*; klein, koperen —, *tadjoekan*; koperen of lederen —, *dadap*. — van buffelleder, *djĕbang*. — van een schildpad, *sisiḳ*, *koelit pĕnnjoe*; in het — voeren, *bĕrnijat*. —, bescherming, beschutting, *pĕrlindoengan*, b.v. God is mijn —, *Allah djoega pĕrlindoengankoe*.

schilder, *pĕnoelis gambar*, *toekang gambar*. —, verver, *toekang tjat*.

schilderachtig, fraai van een landschap, *pĕrmai*. — in het algemeen, *endah-endah sapĕrti ditoelis roepanja*.

schilderen, *mĕnoelis gambar*, *mĕnoelis pĕta*. —, teekenen, ook *mĕlaekis*; op Javaansche wijze kleedjes be—, *mĕmbatiḳ*. —, verven, *mĕnjapoekan tjat*.

schilderhuisje, *roemah monjet*.

schilderij, *pĕta*, *gambar*, *toelisan*, *loekisan*.

schilderkunst, *ĕlmoe mĕnoelis pĕta*.

schilderwerk, als versiering op iets, b.v. bloemen enz. op eene vaas, *songgeng*.

schildknaap, *bantara*, *bidoewanda*, *djoewaḳ*.

schildpad, zoowel land- als zee—, *koerakoera*. — die het schildpad levert, *sisiḳ*; het —, *sisiḳ*, *karet*; zee—, welks vleesch eetbaar is, doch welks schild niet gebruikt wordt, *pĕnnjoe*; kleine, oneetbare zoetwater—, *labi-labi*; groote land-, *baning*; een andere soort, *boeloes*. —, die zeer groote eieren legt, *kambau*.

schildpadden, Bijv. nw. *sisiḳ*, *daripada sisiḳ*, *pĕnnjoe* Jav.

schildwacht, man op post, *pĕngawal*, *sĕkilwaḳ*; op — staan, *bĕrkawal*.

schilfer, een afgeschilferd stukje, *sĕrĕpih*. —, schubbe, *sisiḳ*. —s op het hoofd, *kĕlĕmoemoer*. Zie **loovertje.**

schilferen, afschilferen, zie ald.

schilfertalk, *tjĕrĕmin batoe*.

schillen, *mĕngoepas* (van *koepas*, geschild); aardappelen —, *mĕngoepas kĕntang*. —, den bast van boomen afhalen, *mĕntjaroeḳ*, b.v. hout dat geschild is, *kajoe jang ditjaroeḳ koelitnja*. —, ontbolsteren, *mĕngoebaḳ*.

schim, schaduw, *bajang-bajang*. —, spook, *hantoe*. —, verschijning, visioen, *chajál*, Ar.

schimmel, uitslag, *lapoeḳ*, *koelat*, *loemoet*; zie **zwam.**

schimmel, grijs gevlekt paard, *koeda daoeḳ*.

schimmelen, uitslaan, *bĕrlapoeḳ*, *bĕrkoelat*, *bĕrloemoet*. Ook schimmelig.

schimmenrijk, *ălam bĕrzaḳ*, Ar.

schimp, smaad, *tjoetja*, *tjĕla*, *nista*; zijdelingsche —, *sindiran*.

schimpdicht, *panton sindiran*.

schimpen, honen, smaden, *mĕntjoetjakan*, *mĕntjĕlakan*, *mĕnistakan*; zijdelings —, *mĕnjindir*.

schimper, smaler, *pĕntjĕla*, *pĕnista*.

schimperij, *tjoetjaän*, *tjĕlaän*, *sindiran*.

schimpnaam, *nama sindiran*.

schimptaal, *bĕhasa tjoepar*, *pĕrkataän tjoepar*, *maki-maki*.

schimpwoord, scheldwoord, *maki*.

schink, ham, *paha babi*.

schinkebeen, *toelang paha babi*.

schinkel, schenkel, *paha*.

schip, vaartuig, *pĕrahoe*, *bahtra*. — niet van inlandsch maaksel, *kapal*. —, voor al de samenstellingen en bepalingen, zie ald.

schipbreuk, *karam kapal*. — lijden, *kĕna karam*. — doen lijden, *mĕngaramkan*.

schipbreukeling, *orang jang kĕna karam*; belooning voor het redden van —en, *gantoeng lajar*.

schipbrug, *djĕboeng*, Mal.

schiphaak, *pĕnggalah*.

schiploon, *opah mĕnoempang*.

schipper, *pawang pĕrahoe*, *nachoda*, Pers. *djoeragan*.

schipperen, overwegen en naar rato geven, *kira kira dan kĕdĕrkan*, *doegadoega lan watara*, Jav.

schitteren, flikkeren, *bĕrkilat-kilat*, *mĕmantjar-mantjar kilat*, *mĕmantjarmantjar tjahaja*; eene stad doen —, *mĕmantjarkan nĕgari* (van *pantjar*). —, flikkeren, ook *girlap*, *goemirlap*; van vele voorwerpen, *goemirlapan*. —, blinken, van juweelen, regen of dauwdroppels, sterren enz., *bĕrkilau-kilauwan*, *tjĕrĕlang*, *tjĕmĕrlang*. —, blinken met een vuurgloed, van de ondergaande zon, *bĕrkonang-konang*; b.v. de zon gaat schitterend onder, *matahari masoeḳ bĕrkonang-konang*. —, blinken, ook *gilanggoemilang*, ook van den glans der maan; —, flikkeren, glinsteren, van de oogen, een spiegel, den bliksem, *tĕpĕrling*, *tĕpĕr-*

lang. —, van eene hoogroode kleur, *mĕndjĕrau.* —, van sierden enz. ook, *sinaran.*

schitterend = schitteren. —, duidelijk zichtbaar, *sĕrlah.* —, van eene hoogroode kleur, *djĕrau.*

schittering, *kilat.*

schobbejak, schubbenpantser, *lamina, laminah.*

schoeien, een schoeiïng maken, *mĕmboewat ambaroe;* op ééne leest —, *mĕnjamakan.*

schoeiïng, *ambaroe;* datgene, waartegen de golven aanslaan, *toempoean haroes.* — van een rivier, een terras enz., *tambaḳ.*

schoeiplank, *papan ambaroe.*

schoeisel, *kasoet, sĕpatoe.*

schoelje, zie **schurk.**

schoen, *kasoet, sĕpatoe, pâdoeka,* Skr, *kauts,* Ar. — van lang gras en touw, door de Chineezen op de peper- en gambirplantages gebruikt, *kasoet ilalang.*

schoenborstel, *sikat kasoet, sikat sĕpatoe.*

schoendraad, *bĕnang sĕpatoe.*

schoener, tweemastvaartuig, waarvan de achterste mast geen ra's heeft, *kapal tĕngah doewa tiang, salah-salahan, sĕkoenĕr.*

schoenhoorn, *pĕngijah kasoet.*

schoenlapper, *toekang sĕpatoe.*

schoenleder, *koelit sĕpatoe.*

schoenleest, *kĕlĕboet kasoet, k. sĕpatoe.*

schoenmaker, *toekang kasoet, toekang sĕpatoe.*

schoenmakersambacht, *pĕkĕrdjaän toekang kasoet, p. t. sĕpatoe.*

schoenmakersels, *pĕnggereḳ toekang kasoet, p. t. sĕpatoe.*

schoenmakersgaren, *bĕnang kasoet, b. sĕpatoe.*

schoennaad, *djahitan kasoet, dj. sĕpatoe.*

schoenpin, *pakoe kasoet, p. sĕpatoe.*

schoenriem, *tali kasoet, t. sĕpatoe.*

schoensmeer, *tinta sĕpatoe.*

schoenzool, *tapaḳ sĕpatoe.*

schoffeerder, *pĕroegoel, orang jang mĕnggagahi pĕrampoewan.*

schoffeeren, *mĕroegoel, mĕnggagahi orang pĕrampoewan.*

schoffel, *soedoeḳ.* —, wiedijzer, *tadjaḳ.*

schoffelen, met een schoffel werken, *mĕnjoedoeḳ, mĕnadjaḳ.*

schoft, een vierde van een dag, *sapĕrampat hari.* —, schouder, *bahoe.* — voorlijf van een dier, *gomba.* —, schurk, schoelje, zie ald.

schoften, *bĕrhĕnti hĕndaḳ makan.*

schoftijd, schoftuur, *koetika bĕrhĕnti hĕndaḳ makan.*

schok, stoot, zooals in een voertuig, *banting;* electrische —, *dĕnnjoet.*

schokken, van eene kar enz., *mĕmbanting-banting;* geschokt worden in eene kar enz., *dibanting-banting.* — van het gemoed, *mĕnggĕraḳkan hati, mĕngharoeḳan hati.*

schokker, e. s. v. vaartuig, *tongkang.*

schol, de visch, *ikan saoe bĕlanga, ikan sĕbĕlah.*

scholier, *boedaḳ tĕmpat bĕladjar, moerid,* Ar. *pĕladjar, boedaḳ sĕkolah.*

schommel, *boewajan, ajoenan.* — zonder leuning, *boewajan todjang.*

schommelen, *mĕmboewai, bĕrajoen, mĕngajoen.* —, heen en weer schudden, b.v. van water in een emmer of vat, *bĕrgoetjang, bĕrgojang, oling-oling,* dit laatste ook — van een vaartuig door de golven. —, overhoophalen, zie ald.

schommeling, *boewajan, ajoenan, goetjang, oling,* zie het vorige woord.

schommeltouw, *tali pĕmboewai.*

schoof, bundel, *bĕrkas, ikat, gĕmal;* tot schooven maken, *mĕmbĕrkasi;* tot schooven gebonden, *bĕrgĕmal-gĕmal.*

schooien, bedelen, *minta-minta;* overal — om wat op te loopen, *koemat-kapai.* Zie **voddenkrabben.**

schooier, *bangsat, orang minta-minta,* zie **voddenkrabber.**

school, het begrip is Europeesch, dus, — op Europeesche manier, *sĕkolah.* —, waar men leert lezen, voornamelijk den Koran, *pĕngadjian, soerau, langgar,* Jav. —, aan eene moskee verbonden, *mandarsah;* ter schole gaan, *pĕrgi mĕngadji;* uit de — klappen, *mĕmboeka rahasia.*

school, menigte, verzameling, inzonderheid van visschen, *kĕloempoeng;* bij scholen, *bĕrkĕloempoengan.*

schoolbehoeften, *pĕrkakas sĕkolah.*

schoolbord, *papan toelis.*

schoolgeld, *bĕlandja sĕkolah.*

schoolmakker, *sapĕngadjian, tĕman sĕkolah.*

schoolmeester, *goeroe, moecălim,* Ar.

schoon, fraai, *eloḳ, bagoes, pĕrmai,* dit laatste ook van de stem en een landschap. —, kostbaar, b.v. van meubels,

gebouwen, kleederen enz., *endah-endah*. —, bevallig, van gelaat, *tjantiḳ, eloḳ, moedjělis*, Ar. —, fraai in den hoogsten graad, *bisai*. —, gunstig, geschikt, van de ligging, *tampan*, b.v. *kadoedoekannja poelau itoe tĕrlaloe tampan*, de ligging van dat eiland was zeer —; het — e of fijne van iets, *sĕri*. —, rein, *bĕrĕsih, soetji, tjĕria*. —, helder, transparant, *djĕrĕnih, hĕning, bĕning*, Jav. —, geschikt, *baïḳ, sĕnang*, b.v. eene — e gelegenheid, *masa jang baïḳ, wĕḳtoe jang baïḳ, w. j. sĕnang*. —, weelderig, vet, van planten, *soeboer*. — op, *poenah*; van eten, *toembas, habis toembas*. — opmaken, tot het laatste siertje opmaken, *mĕnoembaskan*.

schoon, afschoon, alhoewel, zie ald.

schoonbroeder, *ipar*, ter onderscheiding van schoonzuster, *ipar laki-laki*. —, vrouws broeder, *biras*.

schoondochter, *minantoe;* ter onderscheiding van schoonzoon, *minantoe pĕrampoewan*.

schoone, *pĕrampoewan jang eloḳ parasnja*.

schoonheid, *kaḏlokan, kabagoesan*.

schoonhouden, *mĕmĕlihárakan bĕrĕsih*.

schoonklinkend, *baïḳ boenjinja*.

schoonmaken, *mĕmpĕrĕsihkan, mĕnjoetjikan;* schoongemaakt, in orde, klaar, gereed, *tjĕvoch*, Mal. — van visch, groente, een tuin enz., *bĕrsiang, mĕmpĕrsiang*. Ook — door het overtollige hout weg te kappen. — van vruchten en groenten, door er het uitstekende, of ondereinde, of overtollige loof af te snijden, zooals b.v. radijs en dergel., *mĕmangkas* (van *pangkas*). — van katoen met de snaar van een boog, *mĕmboesar kapas*. — door het kreupelhout weg te hakken, *mĕnĕbas* (van *tĕbas*).

schoonmoeder, *mĕntoewa;* ter onderscheiding van schoonvader, *mĕntoewa pĕrampoewan*. Zie ook **schoonouders.**

schoonouders, *mĕntoewa*. De wederzijdsche — ten opzichte van elkander heeten *besan* en worden onderscheiden in *besan laki-laki*, de wederzijdsche schoonvaders en *besan pĕrampoewan*, de wederzijdsche schoonmoeders; tot elkander in die betrekking staan, *bĕrbesan*. Wanneer een voorkind of aangenomen kind van een paar gehuwde lieden trouwt met een van hun beider eigen kinderen, dan worden die ouders *besan sabantal* genoemd.

schoonpraat, *moeloet manis, lidah pĕmboedjoeḳ*.

schoonprater, *pĕmboedjoeḳ*.

schoonschijnend, *eloḳ pada ĵáhir sĕhadja*.

schoonvader, *mĕntoewa;* ter onderscheiding van schoonmoeder, *mĕntoewa laki-laki;* zie ook **schoonouders.**

schoonvegen, van een slagveld, eene ingenomen stad enz., *mĕnghampĕlas*, d. i. gladmaken, polijsten.

schoonzoon, *minantoe;* ter onderscheiding van schoondochter, *minantoe laki-laki*.

schoonzuster, *ipar;* ter onderscheiding van schoonbroeder, *ipar pĕrampoewan*.

schoor, stut, schuin tegen iets gezet, *sokong*. — voor een dak tegen de westewinden, *sokong barat*. —, stut, onder iets, *toendjang*. — voor het zeil op inlandsche vaartuigen, *toembaḳ sajang*.

schoorpaal, *tiang sokong, tiang toendjang*.

schoorsteen; —pijp, *tjorong asap, sĕmprong*, Jav. —tje boven een lampeglas, stookpijp, enz., *tĕlaga soelang*. —tje van een percussie-geweer, *pĕrsoemboean*.

schoorvoeten, aarzelen, zie ald. —, de voeten schoor of schrap zetten, *bĕrtoempoe kaki, mĕnoempoekan kaki*.

schoorvoetend, *pĕrlahan-lahan*, zie **aarzelend.**

schoot, van een zeil, *tali daman*. —, bras, *kĕlat*. — van een kleed, *pantjoeng*. —, bocht aan het onderlijf, *ribaän, karibaän, pangkoe;* op den — houden, *mĕri'ba, mĕmangkoe;* op den — zetten, van een kind, *mĕlĕtaḳkan pada ribaän*. —, baarmoeder, *rahim* Ar. Zie ald.; de handen op den —, zie bij **hand;** in den — der aarde, *didalam boemi;* het hoofd in den — leggen, bukken, *toendjoeḳ*.

schootgaan, van een vlieger, *hanjoet, joesir*. —, over den kop gaan, van een vlieger, *mĕnikam kabawah*.

schootkind, *anaḳ jang diriba, anaḳ jang dipangkoe*.

schootvrij, zie **onkwetsbaar.**

schooven, tot schooven binden, *mĕmbĕrkas, mĕnggĕmal*. Zie **schoof;** rijst tot bossen binden, *mĕngikat padi*.

schooverzeil, *lajar agoeng.*

schop, zie **schommel.**

schop, spa, *pènggali, sèkop,* verb.

schoppen, zie **schommelen.**

schoppen: met voet of poot zij- of achterwaarts —, *mènjepak* (van *sepak*); met de binnenzijde van den voet, *mènjepak sila;* met de buitenzijde van den voet, *mènjepak singkoer.* — met het scheenbeen, *mèmbentèh;* iemand — en trappen, *tèndang-tèradjang.* —, trappen, naar voren met de voeten of voorpooten, *mèneradjang* (van *tèradjang.* —, met het onderste van den voet een trap geven, *mènèndang* (van *tèndang*); op zij —, van zijne plaats —, *mèngoewiskan* (van *koewis*), b.v. *mèngoewiskan tikar dihadapan bèndahara,* de mat weg— in tegenwoordigheid van den Rijksbestierder; een standje —, *mènjèrautang* (van *sèrautang*).

schoppen, in het kaartspel, *sèkopong.*

schor, heesch, *parau, sèrak.*

schoren, stutten, *mènjokong* (van *sokong*), *mènoendjang* (van *toendjang*). Zie **schoor.**

schorheid, *kasèrakan, parau.*

schorpioen, *kaladjèngking;* e. s. v. zeer grooten —, *kèloengging.* —, het gestarnte, *biulang kala, ûgrab,* Ar.

schorremorrie, gepeupel, *orang hinadina.*

schors, *koelit;* boom—, *koelit kajoe;* gedeelte naar binnen gegroeide —, *baloeng koelit,* wordt als een slecht teeken beschouwd.

schorsen, van de schors ontdoen, *mèngoepas koelit* (van *koepas*), *mèmboewang koelit.* —, uitstellen, *mèmpèrtanggoehkan.* —, tijdelijk ontzetten, *mèmpèrhèntikan;* voor goed ontslaan, *mèmètjatkan* (van *pètjat*).

schorsing, uitstel, *pèrtanggoehan.* —, *pèrhèntian.*

schort, om den middel en tusschen de beenen doorgehaald, *tjawat;* zulk een — aanhebben, *bèrtjawat;* doek voor zulk een — gebruikt, *kaïn tjawat.*

schorten, haperen, deren, *koerang,* b.v. wat schort u, *apa koerang.*

schot, van een vuurwapen, *das,* b.v. een cerbewijzing van vijftien schoten, *format lima-bèlas das;* wij deden drie geweerschoten, *kami pasang bèdil tiga das;* een — doen met een kanon, ook *mènembak* (van *tembak*), b.v. vier schoten doen met het geschut, *mènembak èmpat poeljoeh;* een — doen om het stuk van zijn lading te bevrijden, *mèmboewang obat;* pijl—, *pèmanah;* een pijl—ver, *sapèmanah djaoehnja.*

schot, snelle voortgang, *ladjoe.* — van een vaartuig, *ladjoe pèrahoe.* —, spoed, *bangat,* b.v. er moet wat — bij, *hèndak bangat sèdikit;* er — achter zetten, *mèmbangatkan pèkèrdjaän.*

schot, beschot, *dinding;* ook van een kar of wagen; schotten aan iets maken, *mèndinding.* —, schutting, *pagar;* schotten rondom iets maken, *mèmagari;* tusschen —, *sakat;* een daarmede afgeschoten vertrek, *bilik bèrsakat;* een — ergens voor steken, *mènjakat.*

schot, belasting, *tjoekai, beja.*

schotel, *pinggan;* ronde —, *pinggan lingkar;* een ovale —, *pinggan djorong;* groote, aarden —, *sahan;* groote, vlakke — op voet, *kèrikal.* —tje, *piring;* sambal —tje, *piring sambal.* —tje, dat bij een kopje behoort, *pinggan alas tjawan;* ook alleen *alas tjawan.* — tje van eene inlandsche lamp, *daoen pèlita;* ruw, aarden —tje, waarop de sambal fijngewreven wordt, *tjoeèk;* groote koperen — op voet, *pahar;* iets kleiner, *sèmbèrip;* nog iets kleiner, met deksel, *talam.* — of metalen schaal voor de benoodigdheden bij het bételkauwen, *tjèrana;* zulk een — in den vorm van een schuitje, *tjèrana bidoeh.* —, gerecht, *kidangan, sadjian.*

schoteldoek, vaatdoek, *kaïn kèsat.*

schotelen, opdisschen, zie ald.

schotellikken, panlikken, zie ald.

schotelrak of rek, *para-para, lekar.*

schotelwater, *ajar pèmbasoeh pinggan.*

schotsch, zie bij **scheef.** —e ruit, zie bij **ruit.**

schotschrift, *soerat sindiran.*

schotvrij, zie **onkwetsbaar.**

schouder, *bahoe, poendak,* Jav.; op — houden, van een geweer of sabel, *mèmikoel* (van *pikoel*); op zijne —s torsen of nemen, *mènanggoeng* (van *tanggoeng*); op de —s van iemand laden, *mènanggoengkan;* op de —s dragen, zie **dragen;** op de —s zitten, zie **zitten.** — tegen — leunend, *bèrsandel bahoe;* over den — hebben hangen, b.v. een tasch of iets dergel., *bèrsèlepang;* over den — slaan, b.v. een zakdoek, saroeng enz., *mènjèlempang;* met bep. obj.

mènjèlempangkan (van *sèlempang*); over den — aanzien, *mèngèrling dèngan ekoer mata* (van *kèrling*).

schouderader, *oerat bahoe.*

schouderband, *tali bahoe;* voor een sabel of iets dergel. koppel, *sandang.* — van zijde, met goud gestikt, die aan het hof door de vrouwelijke bedienden bij plechtige gelegenheden wordt gedragen, terwijl zij eene dikke waskaars in de hand houden, *sèlampai.*

schouderbeen, *toelang bahoe.*

schouderblad, *belikat, tamparan njamoh, toelang kipas.*

schouderen, zie bij **schouder.**

schouderkwast, van een Ind. officier, *djamboe-djamboe bahoe.*

schouderlap, *tampal bahoe;* gele, bestikte —, door de hofbedienden op den linkerschouder gedragen, *tètampan.*

schouderriem, riem die over één schouder hangt, b.v. zooals voor een zwaard, *sandang;* aan zulk een — dragen, *mènjandang;* dragende zijn, *bèrsandangkan;* iets daaraan dragen, of omdoen, *mènjandangkan.* —, bandelier, ook *sèlepang;* zie **schouderband.**

schout, van politie, *marinjo,* Port. *toewan sèkot.*

schouwburg; Eur. —, zooals te Batavia en elders, *komedi.*

schouwen, bezien, *mèlihati;* onderzoeken, *mèmèriksaï* (van *pèriksa*); geschouwd worden, *kèna tèntang.*

schouwing, onderzoek, *pèmèriksaän.*

schouwplaats, waar iets merkwaardigs te zien is, *tèmpat tamasja.*

schouwspel, openbare vertooning van iets, *tamasja;* inlandsch poppen—, *wajang.*

schouwspeler; inlandsche —, *dalang, orang bèrmaïn wajang.*

schraag, *koeda-koeda;* houten schragen, zooals die, waarvan een timmmerman zich bedient, *kilik-kilikan;* een vaartuig op schragen of stutten zetten, b.v. om het te kunnen repareeren, *mènggalang kapal* (of *pèrahoe*).

schraal, mager. *koeroes;* van eene vrucht of een kind, *dengkel.* —, voorlijk, van den wind, *sakal;* een schrale wind, *angin sakal;* namelijk in dien zin en niet — van den wind als den plantengroei tegenhoudend. —, weinig, *sèdikit, dèngan sèdikit.*

schraalhans, *orang kikir.*

schraalheid, *kakoerangan.*

schraap, *kikis.*

schraapachtig, *kikisan.*

schraapijzer, *bèsi pèngikis.*

schraapsel, *kikisan.*

schraapzucht, *tamä,* Ar. *kakikiran.*

schrab, *garis, kèrok, kikis.*

schrabben, *mèngikis, mèngèrok, mènggaris.*

schrabber, *pèngikis, pèngèrok.*

schrabsel, *kikisan, kèrokan.*

schragen, steunen, stutten, *mènjokong* (van *sokong*), *mènoendjang* (van *toendjang*). —, helpen, bijstaan, *mèmbantoe.*

schram, lichte wond, *paroet.* —, zonder bloeding, *tjalar.* —, krab, *goris.*

schrammen, slechts de opperhuid openrijten, van een wapen, *mèrètas,* b.v. *kèrismoe tiada mèrètas djangat,* uwe kris schramt de opperhuid niet.

schrander, *tjèrèdik;* een — uiterlijk of oog, *mata tjèrèdik.* —, vlug van begrip, *èrti;* een — mensch, *orang èrti.* Ook *pètah, ârif,* Ar. — en beleidvol *ârif bidjaksana.*

schranderheid, verstand, *âkal,* Ar.

schransen, stout eten, *bètah makan.*

schrap, met iets scherps, *garis.* —, kras, streep, *goris.* Zie **streep.**

schrapen, schrabben, zie ald.; met de vingers als met een hark bijeen—, *mèngokot* (van *kokot*); met de beide handen bijeen—, *mèngaoet* (van *kaoet*); aldus naar zich toestrijken, *mèraoep.*

schraper, vrek, *orang kikir, orang tjèli.*

schraperig, *kikir.*

schrappen, doorhalen, van het geschrevene, *mèmarang* (van *parang*), *mènghapoeskan.*

schrapsel, *kikisan.*

schrede, *langkah;* twee of drie —n, *doewa tiga langkah;* een — doen, *bèrlangkah;* geen — kunnen doen, *tiada tèrlangkah;* een gelukkige, eerste —, *langkah moedjoer;* met loome —n, *tiada tèrlangkah kaki;* hierheen zijn —n richten, *bèrtapak kamari.* —, halfspringende stap, *djangkah;* zulke —n doen, *mèndjangkah;* met groote —, van iemands gang, *tjakah;* met rassche —n, *dèngan pantas djalannja, bèrlari-lari.*

schreef, streep, *garis, goris.*

schreeuw, *tarejak, roewah, djèrit.*

schreeuwbek, *pèndjèrit, orang bèrtarejak, orang gadoeh.*

schreeuwen, *bèrtarejak;* gillend —,

van menschen, *tëmpik*. — en roepen, *tëmpik-soeraḳ*. —, jammeren, *mënghërïḳ*; gillend —, zooals varkens, *mëudjërit*; ook van menschen gebruikt. —, rumoer maken. *kërïan*; maak geen geschreeuw, *djangan kërïan*; ook *bërkërïan*. —, janken, zooals dwingende kinderen, *tjiar*. —, roepen, zie ald.; veel geschreeuw en weinig wol, *endah chahar dari roepa*, Sprw.

schreeuwer, schreeuwleelijk, schreeuwbek, *pëndjerit*.

schreeuwerig, *tjoepar*. —e taal, zooals bij het gemeene volk, *bëhasa tjoepar*.

schreeuwleelijk, zie **schreeuwer.**

schreien, weenen, *mënangis* (van *tangis*); klagend —, van pijn of droefheid, *mënghërïḳ*; hard —, met langgerekte stem, *mëraoeng*; weeklagen en —, *mëratap dan mëraoeng*; bitter —, *mënangis tërsëdih-sëdih*; gezamenlijk —, *bërtangistangisan, tangis-mënangis*. — over iets, *mënangiskan*; zie **beweenen.** — als een kind om de borst der moeder, *bëtareaḳ-tareaḳ saperti boedaḳ kalaparan zoesoe*.

schreier, *pënangis*.

schreierig, *soeka mënangis*.

schriel, karig, zie ald.

schrift, *soeratan, toelisan*; loopend —, *soeratan bërpangkoe*. —, hand van schrijven, *bëkas tangan mënoelis, chaṭ*, Ar. —, schriftelijk bewijs, *soerat tanda tangan*. —, geschreven boek, *soerat, kitáb*, Ar; de —, de Heilige —, *alkitáb, kitáboe'l-koedoes*.

schriftelijk, *tërsoerat, tërtoelis, dëngan soerat, dëngan toelisan*; een — bewijs, *soerat tanda tangan*; een — verbond, *përdjandjian jang tërsoerat*. — antwoorden, *mëmbalas djawáb dëngan soerat*.

schriftgeleerde, *pandita, káfir*, Ar. de —n, *segala ʿálema*, Ar.

schriftgeleerdheid, *ëlmoe kitáb*.

schriftmatig, *satoedjoe dëngan boenji alkitáb*.

schriftuur, zie bij **schrift.**

schriftuurlijk = schriftmatig.

schriftuurplaats, uit de Heilige Schrift geciteerde bewijsplaats, *dalil*, Ar.

schriftwoord, *përkataän alkitáb, boenji alkitáb*.

schrijdelings, op iets zitten, b.v. zooals op een paard, *mëngangkang* (van *kangkang*, wijdbeens); ook *tjëlapaḳ*; op toevallige wijze — komen te zitten, *tërtjëlapaḳ*. —, op den nek of een der schouders van iemand zitten, *bërdjoelang*; iemand zoo dragen, *mëndjoelang*.

schrijden, schreden maken, *mëlangkah*; half springende —, *mëndjangkah*. —, voortschrijden, *bërdjalan*; langzaam —, *bërdjalan përlahan-lahan*.

schrijf behoeften, *përkakas toelis*.

schrijfboek, *soerat*.

schrijfbord, *papan toelis*.

schrijfdoût, *salah mënjoerat, salah mënoelis*.

schrijfgeld, *opah mënjoerat, opah mënoelis*.

schrijfgereedschap, *përkakas mënjoerat, përkakas mënoelis*.

schrijfinkt, *dáwat*, Ar. op Java *tinta*.

schrijfkabinet, schrijfkamer, schrijfkantoor, *bilik mënoelis, tëmpat mënjoerat*.

schrijfkistje, schrijfnécessaire, *këlëmëndan*.

schrijfkunst, *ëlmoe mënjoerat, ëlmoe mënoelis*.

schrijfletter, *hoeroef soeratan, h. toelisan*.

schrijfloon, *opah mënjoerat, opah mënoelis*.

schrijflust, lust om geschriften op te stellen, *soeka mëngarang soerat*; lust in het schrijven, *soeka mënjoerat, soeka mënoelis*.

schrijfpapier, *ḳartas soerat, ḳartas toelis*.

schrijfpen, *ḳalam*, Ar.

schrijfplankje, *papan toelis*.

schrijftafeltje, bordje, *loḥ*, Ar. *papan loḥ*.

schrijftieeken, letter, *hoeroef*, Ar.

schrijfwerk, *pëkërdjaän toelis-mënoelis*.

schrijnen, scherpe pijn, *përih*, ook *pëdih*.

schrijnwerker, *toekang kajoe jang mëmpërboewat koersi almari, toekang koersi almari*.

schrijven, *mënoelis, mënjoerat*; dicht opeen —, *mënoelis rapat*; wijd uit elkander —, *mënoelis rënggang*. — op een tafeltje of lei, *mënoelis dalam papan*; een boek —, opstellen, *mëngarang soerat, mëngarang kitáb*; geschreven staan, vermeld zijn, *tërsëboet*. b.v. in de Koran staat geschreven, *tërsëboet dalam kitáb ḳorán*; geschreven, aan het slot van een brief bij de dateering, *tërsoerat, tërmaḳtoeb*, Ar. b.v. geschreven den 12en Moharram, *tërmaḳtoeb pada doewa-bëlas hari boelan Moharram*;

voor het voorhoofd geschreven staan, *terpoepoh pada kening*.

schrijver, *pënjoerat, pënoetis, djoeroetoelis, katib*, Ar. —, opsteller, *pëngarang, sahib*, Ar. Dit laatste beteekent eigenlijk heer, b.v. *sahiboe'lhikajat*, Ar. de heer van het verhaal = *jang ëmpoenja tjeritëra;* voornaamste —, hoofd der schrijvers, bij een Vorst, geheimschrijver, secretaris, *karkoen*.

schrik, *këdjoet;* door — bevangen, verschrikt, *kakëdjoetan, terkedjoet*. — aanjagen, *mëngëdjoetkan*. — aanjagend, ook van woorden, *gërantang*.

schrikachtig, *soeka terkëdjoet*.

schrikbarend, verschrikkelijk, *haibat*, Ar. *haibàn*, Ar.

schrikbeeld, *roepa haibat*.

schrikkeldag, *jaum kabisat*, Ar.

schrikkelijk, zeer, erg, *sangat, amat, terlaloe*.

schrikkeljaar, *sanat kabisat*, Ar.

schrikkelmaand, *sjahr kabisat*, Ar.

schrikken, *këdjoet;* verschrikt, *terkëdjoet, kaget*, Jav. Zie **opschrikken.**

schrikwekkend, *mëngëdjoetkan, haibàn*, Ar.

schril, v. e. stem, *njaring, vësik*.

schrobbeering; iemand eene — geven, den mantel uitkloppen, *mëmbinara orang*.

schrobnet, *poekat*.

schroef, *sëkëroep*. — om iets in vast te zetten, *ragoem*.

schroefdraad, *pëlir ilik, oelir-oelir*.

schroefsleutel, *koentji sëkëroep*.

schroefstok, *ragoem*.

schroeien, zengen, onz. *hangoes;* ook geschroeid; bedr. *mënghangoeskan;* met een heet ijzer —, *mënjëlar, mënjëloer* (van *sëlar* en *sëloer*, geschroeid); even boven het vuur —, zengen, *mënggangang;* even in de pan —, b.v. rauw vleesch of vet, *mëngëlas* (van *këlas*). —, in heet water dompelen, *mëntjëloer*.

schroevedraaier, *oebin, pëmoetar sëkëroep*.

schroeven, *mëmoetar sëkëroep*.

schrok, gulzigaard, *pëndëmap, pëlahap, orang gëloedjoh, orang rakoes*, Jav.

schrokachtig, zie **schrokkig.**

schrokken, gulzig inzwelgen, *mëntjaroek, mëloeloer*. —, opschrokken, opdat een ander niets zou krijgen, *mëmoloh* (van *poloh*).

schrokkig, *dëmap, lahap, gëloedjoh, rakoes*, Jav. *bosor*.

schromelijk, zie **vreeselijk.**

schromen, *takoet*.

schrompelen, zie **rimpelen.**

schrompelig, zie **rimpelig.**

schroom, *takoet*.

schroomvallig, *maloe, takoet, pënakoet*.

schroot, schiethagel, *pënaboer, pënamboer, mimis;* kanon —, *boewah anggoer bësi*.

schub, van dieren en planten, *sisik*.

schubachtig, *saperti sisik, saroepa sisik*.

schubben, de schubben afnemen, *mënjisik, mëmboewang sisik;* geschubd, van schubben voorzien, *bërsisik*.

schubbig, vol schubben, *pënoeh dëngan sisik*.

schubdier; het —, *tënggiling, trënggiling*, Jav.

schubvisch, *ikan jang bërsisik*.

schuchter, *maloe, takoet*.

schuddebollen, *mënjënggoet* (van *sënggoet*).

schudden, hiervoor verschillende woorden, al naar de wijze van —, b.v. zacht heen en weder —, *gojang, bërgojang;* aan het — raken, *tërgojang;* iets aldus —, *mënggojangkan*. —, sterker dan het vorige, *gontjang, bërgontjang;* aan het — raken, *tërgontjang;* iets of aan iets —, *mënggontjang;* de hand — bij het afscheidnemen, *mënggontjang-gontjang tangan;* het hoofd —, *mënggontjang kapala;* hij werd door hem geschud, doch bewoog zich niet, *digontjangnja tiada bërgërak;* het hoofd —, ook *mënggërakkan kapala, mënggiling kapala, mëngoling-olingkan kapala;* met het hoofd heen en weder —, b.v. uit weerspannigheid, *mëlinggang-linggang kapala*, b.v. *maka boedak itoepoem menangis dan kapalanja dilinggang-linggangnja*, dat kind nu weende en schudde met zijn hoofd al heen en weder. — bij het lachen, *kekel;* heen en weder —, zoonals van iets, dat men wil wasschen, *mëngintjah* (van *kintjah*). — van speelkaarten, *kintjau, mëmbantjoeh, kopok*, ook *mëngoling*. —, schommelen van vloeistoffen in een vat, onz. *bërkotjak;* bedr. in eene flesch iets —, *mëngotjok* (van *kotjok*). — van eene maat, bedr. *mëngëntak-ëntak;* met het achterste onder het gaan heen en weder —, *bërajak-ajak, bërdjalan bërtinting;* heen en weder —, om iets los te ma-

ken, b.v. een paal enz., *mëngogah* (van *ogah*); op eene wan heen en weder —, zoo als b.v. meel, rijst, stofgoud enz. om het grove van het fijne af te scheiden, *mëngindang* (van *indang*), *mëninting* (van *tinting*); van rijst op eene wan om de groote korrels af te zonderen, *mëngadang-adang;* heen en weder —, zoo als b.v. de kossem van een os, *gëdabir.* —, trillen, zoo als b.v. een boom, eene stoomboot door de werking der machine, *gëgar;* met het bovenste heen en weder —, *koewal;* bij voortduring of herhaling, *koewal-koewal.* — van den grond, bij aardbeving, *bërgëmpa, bërgëntar.* Zie **beven.** —, bewegen, b.v. van het lichaam, *bërgëraḳ;* zie **bewegen.** — met de vederen van vogels, om zich schoon te maken, *mëngirai-ngiraikan boeloe* (van *kirai*), ook *mëngirap* (van *kirap*); uit de holle hand of iets anders in den mond — van iets droogs, b.v. een poeder of suiker, *mënonggaḳ* (van *tonggaḳ*). Zie verder de samenstellingen.

schudding, in de heelkunde, *gëgar.*

schuier, *sikat.*

schuieren, *mënjikat.*

schuif, iets dat in- en uitgeschoven wordt, *sorongan.* Zie de samenstellingen. —, holle zoom, waardoor men een lint of veter brengt, *sosoḳ pëlipit.* Ook de holle — of zoom van een borduurlap, waardoor het stokje komt, dat het doek moet spannen. — van een broek, waarmede deze om den middel wordt toegehaald, *pinggang sëloewar, tëlinga sarwal.* — aan een zon- of regenscherm, om dat op te zetten, *pënjangga pajoeng, andja.* —, grendel, van eene deur, *kantjing pintoe.*

schuifblad, van een tafel, *daoen medja sorongan.*

schuifdeur, *pintoe sorongan.*

schuifelen, sluipen, zoo als eene slang onder bladeren, gras of vuilnis, *mënjëlinap* (van *sëlinap*). —, ritselen, *kërosoḳ.* —, blazen van slangen, *mënghëmboes.*

schuifknoop, *simpoel poelih.*

schuiflade, *kotaḳ sorong-sorong, sorongan.*

schuifplank, *papan sorongan.*

schuifring; b.v. de schuifringetjes aan een beurs of zak, *tëlinga poera.*

schuiftafel, *medja sorongan*

schuifzoom, *pëlipit, sosoḳ pëlipit.*

schuilen, zich verbergen, *bërsëmboeni, mënjëmboenikan dirinja;* verscholen zijn, *tërsëmboeni;* voor iets —, b.v. voor gevaar, regen of wind of hitte, *bërlindoeng, bërtëdoeh;* in de schaduw —, *bërnaoeng;* daar schuilt wat achter, *ada djoega rahasianja;* de fout schuilt niet bij u, maar bij dien Sjach ilam dirimba, *boekan salah daripada toewan-hamba, jang salahnja itoe Sjah ilam dirimba djoega.*

schuilhoek, *tëmpat sëmboeni, sëmboenian.* — van het hart, *chalwat hati, siroe'lḳoeloeb,* Ar.

schuilhouden; zich —, *bërsëmboeni.*

schuilplaats, *tëmpat sëmboeni, sëmboenian.* —, schutplaats, *përlindoengan, përnaoengan.*

schuim, op den mond en op het water, *boewih, boesa.* —, vuil van metalen, *sanga.* —, tinslakken, *tëra timah.* —, gering volk, *orang hina-dina.*

schuimbekken, *bërboewih moeloet, bërboesa moeloet.*

schuimen, *bërboewih, bërboesa.* —, klaploopen, *mënginding;* eene kris doen — van het bloed, *mëlangiri keris.*

schuimer, klaplooper, *pënginding.*

schuin, hiervoor verschillende woorden, naar gelang van de wijze, b.v. —, hellend, scheef, *miring;* ook *tjoeroe;* overhellend, *tjëndëroeng;* zie **hellen** en **overhellen.** —, hellend, aan de eene zijde hooger dan aan de andere, *mengoet, bengoet.* —, scheef, van de rechte lijn afwijkend, b.v. van een regel schrifts, de rand van een kleed, eene vouw enz., *seroeng.* — staan van een hoofddeksel, *senget.* — toeloopend aan één zijde, zoo als b.v. een kluiverzeil, *sajoeng.* — toeloopend aan beide zijden, *tiroes.* — staan van de zon, *mata-hari tërgeleḳ.* — tegen elkander op, zoo als b.v. een dak, tent, mat die opgezet is, enz., *roengkoep.* — afloopende oppervlakte van platte voorwerpen, b.v. zwaard, kris, pagaai enz., *tëdas.* —, met een stompen hoek naar beneden, *toeding.* — op één oor, van een hoofddeksel, *sendeng.* — staan, op één oor staan, *mënjendeng, tërsendeng.* — achterover hellend, van scheepsmasten, *sadaḳ.* —, geveld, van geweer of lans, b.v. om iets af te weren, ook — in den grond gestoken, b.v. van een stok aan den waterkant, *sagang.* —,

scheef, ook *gendeng*, b.v. — houden van een e lelgesteente, om het te laten schitteren, van den kop, om er mee te stooten, *bergendengan*. — van boven naar beneden, *toekik*. — naar beneden schieten van een vogel, *mènoekik*; er — toegaan, *tjaboel*, b.v. *maka tjaboellah négari Malaka pada masa itoe*, en destijds ging het te Malaka — toe. — aanzien, *mèlihat dèngan ekoer mata kapada, mèmandang dèngan mata serong*; een schuinen blik toewerpen, *mèngèrling dèngan ekoer mata*.

schuins en **schuinsch**, zie het vorige woord.

schuit, hiervoor verschillende woorden, naar gelang van den vorm, b.v. —, vaartuig in het algemeen, *pèrahoe*; roei—, *pèrahoe dajoeng* —, inlandsche boot, *sampan*; soorten zijn: *sampan pandjang, s. gebeng*, die tot woning dient voor de orang laoet; *sampan pandjang kanaïkan*, voor Vorsten of hoofden; *s. pandjang tambang*, voor vervoer van personen op grooten afstand; *s. pèndjaringan*, om te visschen met drie man; *s. kolèk*, *s. poekat*, een bijzonder groote, om met de vleet te visschen, ook gebruikt voor handelsvaartuig; *s. takaḳ* enz. —, landboot, *tongkang, tjoemia*, Bat.; veer—, *sampan pènambang, tambangan*. Zie **vaartuig**.

schuitevoerder, zie **schipper**.

schuitje, bootje, *djoekoeng, djoengkoeng, pindis, sampan barkoeng, kolèk, bidoeḳ*; een — tin, *timah sadjoengkoeng, timah sabata*; een ballast—, *bèsi sadjoengkoeng, sadjoengkoeng bèsi*.

schuitjevaren, *bèrpèrahoe kètjil*.

schuitlijn, jaaglijn, *tali pèntjèmat*.

schuitvormig, *bidoeḳ*; een —e bételschaal, *tjèrana bidoeḳ*.

schuiven, hiervoor verschillende woorden, al naar gelang van de wijze van —, b.v. toe—, af—, in—, voort—, *mènjorong* (van *sorong*); op zijde —, van een gordijn, sluier, dekriet enz., *mènjingkap* (van *singkap*); op zijde —, aan een kant —, ook van gordijnen open— of dicht—, van eene omheining, om er door te kunnen gaan, enz., *mènjèsarkan* (van *sèsar*, op zijde geschoven); de kris naar voren —, *mèngasaḳkan kèris kahadapan*; een zijdgeweer, kris of dolk, hetzij naar voren, hetzij naar achteren —, *mèngisar* (van *kisar*); een kleed, gordijn of takken op zijde —, *mènjelaḳ* (van *selaḳ*); iets ergens onder—, *mènjoesoepkan* (van *soesoep*). Zie **voortschuiven**. — van opium, *minoem madat, makan madat, mènghisap apioen*; de schuld op een ander —, *mènanggoengkan salahnja atas orang lain*; de schuld op elkander —, *bèrdalih-dalihan*; zie **schuld**. —, van plaats veranderen, zie **verschuiven**; gaan —, stilletjes verttekken, *pèrgi diam-diam, lari d.-d.*; voor opium —, zie **rooken**.

schuiver, opiumrooker, *pèmadat*.

schuld, fout, misdrijf, *salah*. — hebben, *bèrsalah*. —, aan geld of goed, *hoetang*. — hebben, *bèrhoetang*; diep in de — en steken, *sangkoet pavet dèngan hoetang, bèrhoetang koetiling pinggang, bèrhoetang baris*. — die aangroeit, *hoetang toemboeh*; eene — aangaan, op zich nemen, *mènanggoeng hoetang*; eene fout of misdrijf voor zijne rekening nemen, *mènangvoeng salah*; preferente —, die vóór alle andere betaald moet worden, *hoetang bèras*; te betalen en te innen —en, debet en credit, *hoetang dan pioetang*; eene — afdoen, *mèmbajar hoetang*; zich in — en steken, *mènghoetangi dirinja*; uitgestelde —, *hoetang jang dipèrtanggoehkan*; op — koopen, *mèmbèli hoetang*; op — geven, verkoopen, *djoewal hoetang*. —, nog niet betaalde huwelijksgift, *satiang bèlah*. — belijden, *mèngakoe salah*; vergeef ons onze —en, *ampoeni apalah sègala salah kami*; zichzelven de — geven van iets, *mènjèsalkan dirinja* (van *sèsal*); op elkander de — werpen, *bèrdalih-dalihan*; de — van iets dragen, *mènanggoeng salahnja*. — of geen —, *salah bènar*; dat is jou —, *salah èngkau*; buiten zijne —, *tiada dèngan salahnja*.

schuldbekentenis: schriftelijke —, *soerat hoetang* —, bekentenis van fout of misslag, *pèngakoean salah*.

schuldbesef, *rasa salah*.

schuldeischer, *pènagih hoetang*. —, crediteur, *orang jang mènghoetangi, o. j. èmpoenja èmas*.

schuldeloos, *soetji daripada salah*.

schuldenaar, *orang bèrhoetang, orang hoetangan*. —, die een misdrijf heeft begaan, *orang jang salah*.

schuldenlast, *kabèratan hoetang*.

schuldig, geld- of goed schuld hebbend, *bërhoetang*. —, overtreden hebben, *bërsalah*; ook alleen *salah*; het antwoord — blijven, niet in staat zijn te antwoorden, *tiada tërdjawáb, tiada tërsahoet, tërkatoep moeloet*. — verklaren, door den Rechter, *mënsalahkan*, b.v. een schuldige — verklaren en een rechtvaardige onschuldig verklaren, *mënsalahkan orang jang bërsalah, dan mëmbënarkan orang jang bënar*; des doods —, *patoet mati diboenoeh*; iemand, die des doods — is, *orang patoet mati diboenoeh*.

schuldige, *orang jang salah*.

schuldigheid, op zich genomen verplichting, *hoetang*.

schuldoffër, *korbán karëna salah*.

schuldvorderen, *mënoentoet hoetang, mënagih hoetang*.

schuldvordering, *pioetang, ñarijat*, Arab. de wet op de schuldvorderingen, *hookoem ñarijat*, Arab.

schulp, zie **schelp**.

schulpkalk, *kapoer sirih, kapoer makan*.

schuren, *mënggosok*; sterk wrijven, *mënganjah*; langs iets —, strijken, b.v. zooals een geit tegen een muur, *gesel*; schouder tegen schouder —, *bërgesel bahoe*; zich — tegen iets, van een paard, *mënggoeloengkan* (of *mënggoelingkan*) *dirinja kapada*. —, strijken langs iets, b.v. van schepen, die elkander aanzeilen, eene boot die tegen een steiger schuurt, of van lieden, die elkander strijkelings passeeren, *gisir*. —, hard wrijven, van een meubelstuk, iemands mond of neus, zich den rug —, zooals b.v. de varkens, *mënjëntal* (van *sëntal*); zijn rug —, *mënjëntalkan bëlakangnja*.

schurft, *koedis, koedil, koedis api*, ook *gatal koeman*; op Java *goedik*, Jav.; e. s. v. —, *koerap pakau*. —, mijt, *koeman djalar*, zie bij **made**.

schurftig, een — paard vreest de roskam, *boeroek moeka, tjërëmin dibëlah*, Sprw.

schurk, schelm, *orang djahat, orang doerdjana*; op Java *bangsat*; vertrapte —, scheldwoord, *tëmpedak*.

schurkenstreek, *përboewatan orang djahat*.

schut, beschot, *dinding, sakat*.

schuthok, *koeroeng, kandang*.

schutsel, van doek, *ampajan kaïn*. — voor jonge planten tegen zon of regen, *pondong*; tijdelijk los — van bladeren op het boord van kleine vaartuigen, om het overslaan der golven te voorkomen, *kapa-kapa*.

schutsluis, *pintoe ajar*.

schutten, opsluiten in hok of kooi, *mëngandangkan, mëngoeroengi*.

schutter; boog—, *orang pëmanah*.

schutting, *pagar, pagar kajoe*.

schuur, pakhuis, *goedang*. — op rollen, *goedang pëlakai*. —, loods, *bangsal*; rijst—, *pëloeboer*.

schuurbiezen, heeft men niet, doch gebruikt daarvoor in de plaats tot het polijsten van hout eene soort van scherpe bladen, *daoen kampëlas*; op Java *daoen rëmpëlas*.

schuurpaal, schurk in de weide, *kisilan*.

schuw, wild, *liar*. —, vreesachtig, *takoet, pënakoet*.

schuwen, *takoet akan, mëndjaoehkan dirinja daripada*.

schuwheid, *katakoetan*.

secondant, makker, de tweede, *pëndawa*.

secretarie, *sëkërtari*, verb.

secretaris, *kërani, karkoen, kátib*, Ar. *sëkërtaris*; gezantschaps—, *karkoen orpadoeta*.

secte; godsdienstige —, *madzhab*, Ar.

sector, geom. *tëmbereng tadjam*.

securiteit, *katëntoeran*. —, reservefonds, *tjagar*.

sedert, sinds, *saëndjak, daripada*. — het vertrek, *sapëninggal*. — de Engelschen op Java kwamen, *saëndjak orang Inggris datang ditanah Djawa*. — bijna, *hampir-hampir soedah*, b.v. — bijna eene week, *hampir-hampir soedah sadjoemlat*. —, van dien tijd af, *daripada masa*, b.v. — heb ik hem niet gezien, *daripada masa itoe tiada koelihat dia*. — verleden jaar ben ik hier, *daripada tahoen jang soedah laloe itoe akoe disini*.

segment, *tëmbereng*. — van een kokosdop, *porok, tëmporok*.

sein, *tanda, ălámat*, Ar. *isjárat*, Ar.; nood- of alarm—, *sëmbojan*; licht—, aan boord van schepen, vuur— in de rijstvelden, *soewar*.

seinblok, voor nachtwakers, waarop met een knuppel geslagen wordt, *këntoeng-këntoeng*, op Java *tongtong*.

seinen, met de hand wenken, *mëlambai*,

mèngisjáratkan. — met een nood- of alarmsein, *mèmbèri sèmbojan;* een vuur- of lichtsein geven, *mèmbèri soewar.*

seinschoten, uit 't geweer, *bèdil sèmbojan.*

seinvuur, *soewar, romba.*

seizing, platte, lange vlecht van touw, *sèlampit.*

seizoen, *moesim, masa,* Skr.

sekreet, bestekamer, *djambau, pèrlindoengan.*

sekreetput, *tandas.*

sekse, *bangsa.*

sekte, *oemmat,* Ar. godsdienstige —, *madzhab,* Ar.

selderij, *sèladèri, daoen sèladèri.*

selterswater, *ajar wolanda.*

semester, *satèngah tahoen, ènam boelan.*

seminarie, *mandarsah,* Ar.

sennebladen, het bekende purgeermiddel, *daoen sena maki.* Dit *maki* is Mekkaansch.

sepia, *mangsi sotong.*

september, *boelan Septèmbèr.*

seraf, serafijn, *isráfin,* Ar.

serail, *máligai.*

serge, e. s. v. wollen stof, *sèrdja.*

sergeant, *sèrsan, sèrian.*

serie, volgrecks, *salsilat,* Ar.

servet, *toewala,* Port. *sèrbeta.*

servetgoed, *kain sèrbeta, kain kèpiri.*

servetring, *gèlang sèrbeta.*

servies, compleet stel, *salangkap, sapèrangkap, sapèranggowan.* Zie **stel.**

sesamolie, *minjak lènga, minjak bidjen;* op Java *minjak widjen.*

sfeer; hemel—, *tjakrawala,* Skr. —, het luchtruim boven den dampkring, *akasa,* Skr. *angkasa;* de zeven hemelsche sferen, *katoedjoeh lapis langit, katoedjoeh pètala langit.*

siam, *nègari Sijam.*

siamees, *orang Sijam.*

sidderen, *gètar, kètar, gèntar, gèlètar;* aan het — geraakt, *tèrgètar, tèrkètar;* sidderende, *bèrgètar, bèrgèntar, goemètar, goemèntar;* hevig —, zwaar beven, *gèmèlètak, gèmèlètoeèk.*

sier; goede — maken, *makan minoem sèdap-sèdap, hidoep dèngan kamewaän;* goede — maken ten koste van een ander, *mènari diladang orang,* d. i. op een andermans akker dansen.

sierand, *pèrhiasan.* —, opschik, inzonderheid van vaartuigen, *dandan;* e. s. v. gouden —, in den vorm van een takje, dat bruidegom en bruid, of den pas besnedene achter het oor gestoken wordt, *pantja oepatjara;* gouden — voor eene bruid, om den haarwrong te bedekken, *tootoep sanggoel.* Zie **versiersel.**

sieren, *mènghiasi.*

sierlijk, *eloek, bagoes, tjantiek, pèrmai, endah-endah.* —, fraai van een boom, ook *tjantik.* —, van een gang of den loop van schrift of den toon van lezen, *gaja, bèrgaja,* b.v. *bèrdjalan bèrgajagaja.* —, niet plomp van fatsoen, zooals de tegenwoordige schepen vergeleken bij die van vroeger, *apas.* —, versierd, *terhias.*

sierlijkheid, *kaelokan, kaendahan.*

siersel, *pèrhiasan.*

sigaar, *sèroetoe;* de stroo— of sigarette, *rokok;* manilla—, *sèroetoe manila.*

sigarenkistje, *peti sèroetoe.*

sigarenkoker, *tempat sèroetoe.*

sigarette, *rokok.*

signaal, *tanda, ilámat,* Ar. — tot waarschuwing voor onraad, ook — in den krijg, *sèmbojan.*

sijpelen; uit—, zooals b.v. urine of etter, *pèrètjèt.*

sik, kinbaard, *djanggoet, djènggot,* Jav.

sikkel, joodsch gewicht van 4 drachmen, ook een muntstuk de zilverling, *taikal.*

sikkel, het snijwerktuig, *sabit;* met de — snijden, *mènjabit;* e. s. v. —, *kèri.* —, grassnijmes, *tjaroet.*

sim, hengelsnoer, *tali kail.* —, dobber van een hengelsnoer, *pèlampoeng kail.*

sim, aap, *kèra, monjet.*

simeon, *Sjamäoen,* Ar.

simpel, uitermate dom, *sèmboeloe.* —, eenvoudig, enz., zie ald.

sinaasappel, *djèroek manis, limau manis.*

sinaï; de berg —, *tor Sinä,* Ar.

sinds, zie **sedert.**

singel, buik—, *tali pèroet.* — van een zadel, *ambas.*

sint, heilige, *rèsi,* Skr. een groote —, *maharèsi,* Skr. Zie **heilige.**

sintels; gloeiende —, *bara api.* —, slakken, *tèrak, tèra.* — van een hartstoorts, *tombong damar;* van een inlandsche lamp, *tombong pèlita.*

sipoy, *soepai.*

sire, *toewankoe, doeli toewankoe.*

sireen, vrouwelijke geest, die een meer bewoont, *pèri tasik.* —, zeemeermin, *bintoe'lbahri,* Ar.

sirih, zie bij **bétel.**

sirihdoos, zie **bételdoos.**

sirius, het sterrenbeeld, *alkalb*, Ar.

siroop, zie **stroop.**

sissen, een sissend geluid maken, zooals b.v. water op heet ijzer, *bërdësar*, *mëndësar*. —, zooals van bakken of braden en van een brandend pitje in het water, *mëndësir*. — zooals het ankertouw door de kluizen, *mëndësoer*. —, blazen, zooals van eene slang, *mënghëmboes*. Zie **blazen.**

sits, gebloemd katoen, *tjita*, *kaïn tjita*; licht gekleurd —, *këlamkari*, *kaïn këlamkari*. — van Madras, waarvan men veelal baadjes maakt, *simoen*, *kaïn simoen*.

sitsen, Bijv. nw. *tjita*, *daripada tjita*, enz. Zie het vorige woord.

sitspapier, *kartas bërboenga*.

situatie, *kadoedoekan*.

sjaal, *sjal*, Perz; de inlandsche —, *sëlendang*.

sjalot, *bawang merah*.

sjanker, zie **chanker.**

sjees, *bendi*.

sjerp, gordel, *ikat pinggang*, *saboek*, *kamar*, Perz; e. s. v. —, over het staatsiekleed van prinsessen en de danseressen van den Vorst, waarvan de beide einden naar beneden hangen, *sampoer*. — over den schouder bij wijze van bandelier, *sandang*.

sjilpen, *mëntjitjit*.

sjofel, *boeroek*; er — uitzien, *boeroek roepanja*.

sjorren, *mëngikat dëngan tali*.

sjouw, zware vracht, *pikoelan jang bërat*, *tanggoengan jang bërat*. —, zwaar werk, *pëkërdjaän jang bërat*.

sjouwen, *mëmikoel* (van *pikoel*). —, opnemen en wegdragen, *mëngangkoet* (van *angkoet*). —, zwaar werk verrichten, *mëngërdjakan barang jang bërat*. Zie **dragen.**

sjouwer, sjouwerman, *koeli*, *orang koeli*; zooals bij een verhuisboel of het lossen van een vaartuig, *pëngangkoet*; die met anderen iets aan een stok of boom draagt, *pëngoesoeng*.

sjouwloon, *opah koeli*; zie **draagloon.**

sjouwwerk, *pëkërdjaän koeli*.

skelet, *rangka*.

slaaf, slavin, *sëhaja*; ter onderscheiding van het geslacht gevolgd door *laki-laki* of *përampoewan*. Ook *äbdi*, Ar. veelal gebruikt, omdat *sëhaja* doorgaans als pers. Vrnw. wordt gebezigd; dienaren en slaven, *hamba-sëhaja*; eigen gekochte —, *sëhaja tëboesan*; een vrijgelaten —, *sëhaja jang dimardahekakan*, *orang mardaheka*; tot — maken, *mëmpërsëhajakan*, *mëmpërhambakan*; een — zijner driften zijn, *hamba hawa-nafsoenja*, *përoeroet hawa-nafsoenja*. —, onderdaan, tot den Vorst van zichzelven of anderen sprekende, *patik*. Zie de Gramm. —, dienaar van een —, *patjat*; wordt gebruikt als men van zijn eigen ondergeschikten, onmondige kinderen of verwanten tot den Vorst spreekt. — als geschenk van bruidegom aan bruid, *dapa*; een weggeloopen —, *sëhaja pëlari*. — van den geringsten —, *këritjal*, *këtoembi tahi hajam*, letterl. nakomend stukje van een kippedrol; het hoofd der slaven, die de administratie daarvan heeft, *pënghoeloe dëngan*.

slaafsch en slaafs, *sapërti hamba*, *sapërti sëhaja*, *tjara hamba*, *tjara sëhaja*.

slaag, *poekoel*, *paloe*, *hantam*, *gasak* enz. —, ransel, *bëlasah*. — krijgen, *këna bëlasah*, ook *këna poekoel*, *këna paloe* enz. — geven, *mëmoekoel*, *mëmaloe*, *mënghantam*, enz. Zie **slaan.**

slaags zijn, aan het vechten zijn, in het dagelijksche leven, *bërkalahi*; in den oorlog, *bërpërang*. — worden, — raken, *moelai bërkalahi*, *moelai bërpërang*.

slaan; hiervoor verschillende woorden, al naar de wijze van —, b.v. — met een stok, hamer enz., *mëmoekoel*; in het honderd —, onverschillig waar men raakt, *poekoel mërambang*. — met een stok of zwaarder voorwerp, *mëmaloe*; ook het straffend — van God; tegen elkander —, van de golven, *bërpaloe-paloean sëndirinja*; ook *mëmbanting dirinja*. —, een pak slaag geven, kloppen, *mënghantam*; afrossen, *mënggasak*, b.v. *maskoe salaloe gasak sama sëhaja*, mijne moeder slaat mij altijd. — met de vlakke hand, een klap met de vlakke hand geven, *mënampar* (van *tampar*); op die wijze muggen doodslaan, *mënampar njamok*; aldus op de borst —, van verdriet of vertwijfeling, *mënampar-nampar dada*. — met den rug van de hand, om af te weren, *mënëpis* (van *tëpis*). — om het oor, een

oorveeg geven, *mĕnĕmpeleng* (van *tĕmpeleng*); op de dij —, een teeken van uitdaging, of om iemand te ergeren, of om zichzelven op te winden, *mĕnampar paha.* — met de vuist, 't zij men iets daarin heeft of niet, *mĕnggotjoh*; de voeten tegen elkander slaan, *mĕnggotjoh-gotjoh kaki*; hij verdiende dat men met een kokosdop zijn mond sloeg, *patoetlah digotjoh-gotjoh moeloetnja dĕngan tĕmpoeroeng njioer*; zacht kloppend —, *mĕnĕpoḳ*; zich op de borst —, *mĕnĕpoḳ dada*, b.v. uit droefheid. —, beuken, *mĕnĕbah* (van *tĕbah*); zich met de hand op de borst —, ook *mĕnĕbah dada*; hevig —, met hand of vuist, zoodat het klapt en zeer doet, *mĕnebo*ḳ (van *tebo*ḳ); zijwaarts naar buiten — of steken met iets, *mĕrembat.* — met iets duns en buigzaams, eene roede, een touw enz., *mĕnjĕsah* (van *sĕsah*); ook het waschgoed —, zooals de Indische waschlieden dat gewoon zijn; smijtend —, zooals b.v. de waschman het goed, *mĕmbanting.* — met karwats of zweep, *mĕmĕtjoet* (van *pĕtjoet*, zweep, karwats). — met een zweep of karwats, *mĕrampatkan*, b.v. hij sloeg met zijn karwats naar den grond, *ija mĕrampatkan tjĕmĕti koedanja kaboemi*; horizontaal —, met iets buigzaams, zooals rotting, karwats, zweep enz., *mĕnjĕbat*, *mĕnjĕmbat* (van *sĕbat* en *sĕmbat*, zulk een slag); met iets langs —, b.v. met een sloepriem, touw, riem enz., *mĕrampat.* — met het platte van een liniaal of sabel, maar niet met de platte hand, *mĕmapat* (van *papat*). — met een lang voorwerp naar iets, b.v. met een stok naar vruchten of een rat, *mĕmĕpah* (van *pĕpah*); met vuisten —, *mĕnggotjoh*, *mĕnoemboe*ḳ. — met de vuist, even als met een hamer, beuken, *mĕmarap* (van *parap*). — tot straf, op onbesuisde wijze, onverschillig waar men raakt, *mĕlasah.* — met knuppel of knots, *mĕnoemboe*ḳ, zie **knuppelen**; met de knokkels — of kloppen, *mĕngĕtoḳ* (van *tĕtoḳ*). —, kloppen met een hamer, smeden, *mĕnĕmpa*, *mĕnoekoel*; geslagen goud, *ĕmas tĕmpawan*; geslagen goed, goed dat met den hamer bewerkt is, *bĕnda toekoelan.* —, kloppen, beuken, *mĕmbanat.* —, van een deur, die dichtgesmeten wordt, *gĕrĕntam.* — met den eenen stok op den anderen, van een tamboer, *naga bĕrkĕtoḳ*, letterl. de tikkende draak. — op den rand van een gĕndang of trom, in pl. v. op het vel bij variatie, *kambing bĕrlaga*, letterl. de bokken zijn aan het vechten. — op slag-instrumenten, zooals bij de gamĕlan, *mĕnaboeh* (van *taboeh*); ook *mĕmaloe* (van *paloe*) en *mĕmoekoel* (van *poekoel*). — op een tamboerijn, *mĕnampar rĕbana* (van *tampar*); tot vezels —, of kloppen, *mĕnggoewal*; plat —, van bamboe enz., *mĕloepoeh*; wrijvend tegen elkander —, van harde voorwerpen, b.v. vuursteen en slag, *mĕmantiḳ* (van *pantiḳ*), vuur—, *mĕmantiḳ api*; een touw om iets heen —, *mĕmoental* (van *poental*); met een doek enz. heen en weder —, b.v. om muggen of vliegen te verdrijven, *mĕngibas* (van *kibas*); met voet of poot zijwaarts uit—, *mĕnjepaḳ* (van *sepaḳ*); hard — op eene trom, geweld maken, *mĕnitir* (van *titir*); zijne hand — aan, *mĕndatangkan tangan kapada.* — van de zeilen bij windstilte, *mĕngĕmbat* (van *ĕmbat*); ook — met iets elastieks. — in schaak-, dam. of ander spel, *makan*; heen en weder — van iets, zwiepen, *mĕngĕbas* (van *kĕbas*). Ook iets van iets afslaan, b.v. stof van zijne kleeren —, *mĕngĕbuskan haboe dari pakajannja*; tegen elkander —, van de bladeren eens booms, *mĕrĕmbat*; twee zaken tegen elkander —, *mĕnjaboengkan.* —, betrekking hebben op iets, van woorden, terugslaan op iets, dat voorafgegaan is, *roedjoeḳ.* —, slachten, *mĕmbantai*; ook — met een zwaar voorwerp, b.v. *dibantainja dĕngan kajoe*, *pĕljah kapalanja*, hij sloeg hem met een hout zijn hoofd stuk. — met pooten of vlerken, *mĕnggĕlĕpar*; los ergens over geslagen zijn, zie bij **hangen.** —, persen, *mĕngapit* (van *apit*); olie —, *mĕngapit minjaḳ*; over den schouder —, zie **schouder**; touw—, *mĕmintal tali* (van *pintal*); geld—, munten, *mĕnĕmpa oewang* (van *tĕmpa*), *mĕmĕtĕraikan oewang* (van *mĕtĕrai*); geloof —, *pĕrtjaja*; de hand — aan, beginnen, *moelaï*; de hand aan het werk —, *moelaï bĕkĕrdja*; de laatste hand aan een werk —, *mĕnjoedahkan pĕkĕrdjaän* (van *soedah*); aan het kruis —, *mĕmalangkan* (van *palang*), *mĕnṣalibkan* (van *ṣalib*, Ar.); op de vlucht —, vluchten *lari*;

in den wind —, *mĕnghalai-balaikan, mĕlalaikan, tiada mĕngendahkan, tiada fadloelikan;* het oog — op, *mĕmandang kapada;* in gunst, *mĕnilik kapada;* toevallig, *tĕrpandang kapada;* het oog naar boven —, *mĕnĕngadah* (van *tĕngadah*), *mĕmandang ka-atas;* de armen over elkander —, *mĕmĕloeĕ toeboeh* (van *pĕloeĕ*); uit het veld —, het onderspit doen delven, *mĕngalahkan;* het zwijgen opleggen, *mĕngatoepkan moeloet* (van *katoep*). —, van den bliksem in iets, *mĕnjambar* (van *sambar*), ingeslagen, *tĕpĕrloes;* in boeien —, zie **ketenen en boeien:** eene brug —, *mĕmasang djambatan.* — van eene klok, *bĕrboenji;* pas heeft de klok geslagen, *bĕharoe bĕrboenji loetjeng.* — van de pols, een ader, *bĕrdĕnnjoet-dĕnnjoet.* — van het hart, kloppen, *bĕrdĕbar.* — naar binnen van eene ziekte, *masoeĕ kadalam;* met blindheid —, *mĕmboetakan;* de armen om den hals —, *mĕmĕloeĕ leher* (van *pĕloeĕ*); om het lichaam, *mĕndĕkap toeboeh;* met een zwaard —, *mĕmarang dĕngan pĕdang, mĕmarangkan pĕdang* (van *parang*), *mĕnĕtaĕkan pĕdang* (van *tĕtaĕ*).

slaap, het tegenovergestelde van waken, *tidoer;* van Vorsten, *adoe.* — hebben, slaperig zijn, *mĕngantoeĕ, hĕndaĕ tidoer;* den — niet kunnen vatten, *tidaĕ bolih dibawa tidoer;* in den — gestoord, en daardoor den — niet weer kunnen vatten, *bantoet;* den — nog in de oogen hebben, *mata bĕkas tidoer;* de — in een der ledematen, eene soort van verdooving gepaard met een prikkelend gevoel, *pirai, sĕmoetan, kasĕmoetan, kasĕmoet-sĕmoetan;* in — vallen, *tĕrtidoer, tĕrlalai.*

slaap, holligheid bij het oog, *pĕlipisan.*

slaapachtig, *soeka tidoer, mĕngantoeĕ sĕhadja, maoe tidoer sĕhadja.*

slaapbank, zie **bank.**

slaapbol, *boewah apioen.*

slaapdeun, *kidoeng, pĕngidoeng;* een — zingen, *mĕngidoeng.*

slaapdronken, *saogat mĕngantoeĕ.* — zijn na het ontwaken, *mĕndoesi.*

slaaphemd, *kamedja tidoer.*

slaapkamer, *bilik tidoer;* van Vorsten, *pĕradoean, bilik pĕradoean.*

slaapkameraad, *sakatidoeran.*

slaapkop, *pĕnidoer.*

slaaplust, *soeka tidoer.*

slaapmiddel, *pĕnidoer;* bedwelmingsmiddel, *obat-behaoej.*

slaapmuts, *karpoes.*

slaapplaats, *pĕtidoeran;* van Vorsten, *pĕradoean;* versierde — voor bruid en bruidegom, *pĕlamin;* ook — voor de moeder eener jonge dochter, die in de *kapala pĕlamin* slaapt.

slaapstede, rustbank, *katil;* van hout en zonder pooten, *gĕrai.*

slaapvertrek, *bilik tidoer, pĕtidoeran;* van Vorsten, *pĕradoean, bilik pĕradoean.*

slaapwandelen, *mĕngigau.*

slaapwekkend: — middel, *pĕnidoer, obat behaoej.*

slaapzang, slaapdeun, liedje om in slaap te zingen, *kidoeng.*

slaapzucht, *katidoer-tidoeran.*

slachtbank, *pĕrsĕmbĕlehan, pĕrbantajan.*

slachtdier, *binatang sĕmbĕlehan.*

slachten, *mĕnjĕmbĕleh, mĕmbantai, mĕmotong* (van *potong*); van een offerdier, *mĕnjĕmbĕleh, dzabaĕ,* Ar. Het onderscheid tusschen *bantai* en *sĕmbĕleh* is, dat het eerste meer neerslaan, het tweede meer den strot afsnijden beteekent.

slachten, gelijken, overeenkomen met, *bĕrsaroepa dĕngan.*

slachter, *pĕmbantai, toekang potong.*

slachterij, *pĕrbantajan, pĕdjagalan.*

slachtoffer, *sĕmbĕlehan, korbán-sĕmbĕlehan.*

slachtoffĕren, *mĕmpĕrsĕmbahkan korbán sĕmbĕlehan.*

slachtvee, *binatang sĕmbĕlehan.*

slag, soort, *matjam, djĕnis,* Ar. *roepa, bagai.* —, leeftijd, *baja;* van één — met, *sabaja dĕngan;* en men zag vijf knapen van één —, *maka dilihat boedaĕ-boedaĕ lima orang sabaja;* lieden van hetzelfde —, van denzelfden stempel, *orang sahoeloe-hoeloean.*

slag, geluid, *boenji;* een geweldige —, *boenji kĕras.* — van een klok, *poekoel;* op — van drieën, *hampir poekoel tiga.* — in het aangezicht, *tĕmpeleng.* — met de vlakke hand, *tampar.* — met een stok of hout, *poekoel, paloe.* — met iets buigzaams, b.v. rotan, karwats, zweep, geesel, touw enz., *sĕbat, sĕmbat;* met vele — en geslagen worden, *dipaloe dĕngan bĕbĕrapa sĕbat;* veertig —en min één, *ĕmpat poeloh koerang asa sĕbat.* — als hulpTelw. ook *dĕra,*

b.v. *kami mĕmaloe dikau dĕngan saratoes dĕra.* — van een zwaard, *tĕlaŋ.* — met de vuist, *gotjoh;* met één — wegmaaien, allen treffen, *mĕramput.* — om iets heen, *bĕlit,* b.v. een hoofddoek die twee slagen om het hoofd gaat, *dĕstar doewa bĕlit.* — in de rondte, met een touw, *salingkar.* — om de hand, van een touw of slip, *poental.* —, klop van een ader, *dĕnnjoet.* — van een vogel, *boenji boeroeng.* — in het spel, *makan;* zich met den franschen — van iets afmaken, *soedah dĕngan sĕtikit.* —, veldslag, *pĕrang;* in den — omkomen, *mati dalam pĕrang;* zonder — of stoot, *dĕngan tiada pĕrang alaw bĕrsoesah;* een — van den molen weghebben, *satĕngah gila,* bij verk. ook *satĕngah;* op —, onderwachts, *sakoenjoeng-koenjoeng;* met één —, op eenmaal, *dĕngan sakali goes.* —, gewoonte, *biasa, tahoe;* den — van schrijven hebben, *biasa mĕnjoerat, tahoe mĕnoelis.* —, ramp, onheil, *tjilaka.* —, handigheid van iets hebben, *akas,* zie **handigheid.**

slagader, polsader, *oerat nadi, oerat bĕrdĕnnjoet, oerat pĕmboenoeh.*

slagaderbloed, *darah oerat nadi.*

slagaderbreuk, *pĕtjah oerat nadi.*

slagbal, bal bij het Maleische balspel, *raga.*

slagboom, dwarsboom, *sĕngkang, pĕnjekat, palang,* Jav.

slagen, tot een goed einde komen, *bĕrsampajan, bĕrhasil;* ook alleen *hasil,* Ar. — van eene onderneming, *hasil akan pĕkĕrdjaän.* —, zijn doel bereiken, *bĕrolih maksoed.* —, gelukken, *djadi, bĕroentoeng;* niet —, *tiada djadi, tiada sampai maksoed, tiada hasil, woeroeng.*

slager = slachter.

slaghoedje, percussie, *pĕnggalaŋ.*

slag-instrumenten, *taboeh-taboehan.*

slaglade, bij het weven, *gĕroep.*

slaglijn, *tali sipat*

slagorde, *pĕraloeran pĕrang, ikat pĕrang;* in — stellen, *mĕngikat pĕrang;* verbroken —, *pĕtjah pĕrang;* in geregelde —, *bĕrsaf-saf,* Ar.

slagregen, *hoedjan dĕras.*

slagtand, van een olifant, *gading;* van een wijfjes-olifant, *gĕnis* of *gĕneh.* — van een varken of ander dier, *taring.*

slaguurwerk, *lontjeng jang bĕrboenji, djam j. b.*

slagvaardig, *hadlir akan bĕrpĕrang, siap a. b., sadia a. b.*

slagveder, *boeloe sajap.*

slagveld, *pĕpĕrangan, medän pĕpĕrangan, padang p.;* het midden van het —, *sĕri médän.*

slagzij; de — geven, *mĕndjĕrĕba.*

slagzwaard; kort en breed —, *parang.*

slak, tuinslak, *sipoet darat;* boomslak, *sipoet lintah;* kleine huisslak, *sipoet sĕrai;* e. s. v. zeeslak met schelp, *sipoet bĕlitoeng;* e. s. v. eetbare —, *bĕlongkeng.*

slaken, ontbinden, *mĕngoeraikan.* —, loslaten, *mĕlĕpaskan.*

slakken, sintels, *tĕraŋ.*

slakkenhuis, *koelit sipoet.*

slang, *oelar;* soorten zijn: *oelar biloedak,* e. s. v. adder; *o. sawah,* de python of reuzenslang; *o. kisi* en *o. sĕni,* beide klein en giftig; *o. tĕdoeng, o. bĕlang, o. kapak* en *o. lidi,* alle vier giftig; *o. tanah,* niet giftig; *o. bakau, o. boelalai gadjah, o. danau, o. kĕtam tĕboe, o. lirang, o. oembaka, o. poenti, o. tahi karbau, o. tikoes, o. adjar,* de waterslang; *o. poentoeng tĕboe,* met geringd vel; *o. daoen,* lang, dun en zeer fraai groen, niet giftig en soms als speelgoed gebruikt; *o. radja,* zeer giftig, groen met witte spikkels; *o. bĕnaga* en *o. moera,* beide giftig; *o. batang boeroek,* een zeer vergiftig slangetje, een pink lang en grijsachtig rood; *o. tjintamani,* goudgeel, die, naar men meent, goud kakt; *o. bĕloesoek,* giftige zeeslang; *o. naga,* de denkbeeldige draak.

slangebeet, *pagoet oelar, patoek oelar.*

slangelijn; *kelang-keloek;* fijne —en, dicht bij elkander, zooals op sommig lijnwaad, *loerik, loreh.*

slangendooder, e. s. v. wezel, *tjĕrpĕlai.*

slangenei, *tĕlor oelar.*

slangengebroed, *anak oelar.*

slangengif, *bisa oelar.*

slangenhuid, *koelit oelar;* de afgelegde —, *sĕloemoe, saroeng oelar.*

slangensteen, e. s. v. steen tegen slangenbeet, *batoe oelar.*

slangstuk, e. s. v. kanon, *ekoer loetoeng.*

slank, *lampai;* een lang en — persoon, *orang pandjang lampai, o. p. nipis.* —, tenger van leest, *aroeng, ramping, ranțjing,* ook *sari,* vandaar *sanglir sari,* bijnaam voor — e vrouwen. —, rank, *lansar,* ook van het lichaam. — van hals, *djindjang.* — van middel, *ramping.*

slap, machteloos, *lêmah.* — zwak van lichaam, ook *dlôif,* Ar. —, buigzaam, teeder, *lêmboet.* —, week, b.v. van modder, leder, pap enz., *lêmbeŋ.* —, los, niet gespannen, *kêndor.* —, dun, van koffie, thee, soep enz., *tjaïr.* — maken, *mêntjaïrkan.* Op Java *tjewêr.* —, verlept, van iets, wat vroeger stijf of strak was, zooals een overhemd, papier, het aangezicht van oude menschen enz., *ronjoŋ.* —, verflensd, van planten, bladen, zijden of gewone stoffen, *lajoe.* — door het gebruik, van geweven stoffen, papier en dergel., *lêtjoŋ, loesoch.* — van iets, dat stijf geweest is, b.v. gesteven goed, papier, een lijk in het eerste tijdperk van ontbinding enz., *lota.* — als een lap, *loteŋ,* Chin. — als een vaatdoek, *lêmbeŋ-loteŋ.* — van visch, die niet meer versch is, *bantoe.* —, teeder, van een stengel, *kêmalai.* —, ingevallen, van de borsten, *kêmpis.* — neerhangend, van de borsten, *kêlêmping.* — neerhangend, van de bovenste oogleden, *roedoe.* — neerhangen, van uitspruitsels der boomen of planten, *bêrlêmpaïjan,* ook van boomen, *mêlêmpai-lêmpai.* — tegen iets aan hangend, zooals b.v. de zeilen tegen den mast bij windstilte, *gêlepeŋ.* — of geknakt er bij neerhangen, b.v. van een gebroken arm of been, het hoofd van een doode enz., *têrkoelai.*

slapeloos, *tiada tidoer, djaga.*

slapeloosheid, *kadjaga-djagaän, kakoerangan tidoer.*

slapen, *tidoer, bêrlena;* van Vorsten, *bêradoe.* — met het achterste naar iemand toe, *tidoer mêmoenggoeng,* naar elkander toe, *tidoer poenggoeng-mêmoenggoeng;* willen —, *hêndaŋ tidoer, hêndaŋ bêrlena, hêndaŋ bêradoe;* ook *hêndaŋ mêmboeta;* zich te — leggen, *mêmbaringkan dirinja hêndaŋ tidoer;* doen —, *mênidoerkan, mêmpêradoekan;* op de rechter zijde —, *tidoer mêngiring kanan.* — op iets, iets beslapen, *mênidoeri;* gnan —, *pêrgi tidoer, pêrgi bêradoe;* een gat in den dag —, *tidoer sampai djaoeh hari;* tusschen — en waken, *antara tidoer dêngan djaga.* — van de ledematen, eene verdooving met kriebelend gevoel, *pirai, sêmoetan, kasêmoetan, kasêmoet-sêmoetan.*

slaper, slaapkop, *pênidoer.*

slaperig, *mêngantoeŋ.* — in hooge mate, *ralip;* iemand die er zeer — uitziet, *pêralip.* Ook *arip,* Jav. — worden, in slaap vallen, *têrlalai;* nog — zijn, van de oogen, nog niet goed open, *kêlat;* er nog — uitzien, *mata bêkas tidoer.*

slapheid, machteloosheid, *kalêmahan.*

slaven, *bêrlêlah, bêkêrdja bêrat.*

slavenaard, *pêrangai sêhaja, fabiat hamba.*

slavendienst, *pêkêrdjaän sêhaja, pêrhambaän.*

slavenhandel, *djoewal-bêli orang, mêndjoewal-bêli hamba, djoewal-bêli hambasêhaja.*

slavenhandelaar, *orang jang bêrdjoewal-bêli hamba-sêhaja.*

slavenkind, *anak sêhaja;* een in huis geboren —, *anaḳ êmas.*

slavernij, *pêrhambaän;* tot — brengen, *mêmpêrhambakan.*

slavin, *sêhaja, sêhaja pêrampoewan, âbdi pêrampoewan.* — aan het hof, om den Vorst in slaap te maken, *pêngarip, pêmarip* (van *arip*).

slecht, *djahat, boeroeḳ, boesoeḳ* enz., dit hangt af van den aard, b.v. — van een persoon, eene daad, eene spijs, *djahat;* geheel en al —, *sapala-pala djahat;* voor — uitmaken, *mêndjahatkan.* — van aard, laag, gemeen, *kêdji, doerdjana;* van *doer* slecht en *djana* mensch; voor — uitmaken, als — beschouwen, of behandelen, *mêngêdjikan.* —, goddeloos, *fasiḳ,* Ar. —, van een naam, *boeroeḳ, djahat.* —, niet deugen, van koopwaren enz, *âib,* Ar. *ta'baïk, koerang baïk.* — zeilend, van een vaartuig, waarin geen gang zit, *damal.* — staan. er — uitzien, b.v. van plantsoen, *koerang baïk roepanja.* —, dof van gezicht, *kaboer;* bijziend, zie ald. — van een reuk of geur, *boesoeḳ.* — van een zieke, *sakit pajah.* —, glad, effen, *rata;* gestild van golven, *têdoeh, sêlêsai.* — en recht, *toeloes-ichlâs;* de —en, de boozen, *orang fasiḳ, orang djahat.* —, versleten, van een kleed, huis enz., *boeroeḳ.* —, gebrekkig van uitspraak, *teloer, peloet, pelat.* —, stijf, gebrekkig, van schrift, *tjanggoeng, djanggal;* eene —e troost, *pênghiboeran jang kêpalang;* hij is van eene —e afkomst, *hina asalnja.* —e, gemeene daden, *pêrboewatan jang kêdji.*

slechtaard; een —, *orang doerdjana.*

slechten, afbreken, omverhalen, *mêrom-*

bak, mëmëtjahkan (van *pëtjah*). —, gelijkmaken, b.v. van een weg, *mëratakan.*

slechtheid, *kadjahatan, foesoek,* Ar. Zie **slecht.**

slechts, alleenlijk, *sëhadja, hanja, djoewa, tjoema, tjoema-tjoema, sëmadja.* —, maar, alleen maar om, *sakëdar.* Zie ook **alleen.** — als, tenzij, *soekat;* als het hem slechts te doen is om mij in te slokken, dan wil ik hem dat wel toestaan, *sëhadja pon ditelannjalah akoe iai, sëhadja koeërilah ija tëian;* al ware het —, *djikalau ..... sakalipon,* b.v. al ware het — een slaaf, *djikalau sëhaja sakalipon.* — uit jok, *boewat main sëhadja.* — twee dollars, *hanja doewa ringgit, tjoema doewa ringgit.*

slechtweg, eenvoudig weg, *bërsëhadja-sëhadja.*

slede, *pengeretan.*

sleep, slip, *pantjoeng;* lange —, *pantjoeng telang* (vergeleken bij de telangbloem). — van menschen, die men achter zich heeft, *boentoet;* want ik heb een heele — achter mij, *karëna ada banjak boentoet sëhaja.* —, gewone stoet van volgelingen eens hoofds, *orang pëngiring,*

sleepboot, sleepstoomboot, *kapal asap toenda.*

sleepen, voorttrekken, *mënjeret* (van *seret*), *mënghela, mëngeret* (van *eret*); hij sleepte hem naar de gevangenis, *dihelanja akandia kapëndjara.* —, boegseeren, *mënoenda* (van *toenda*); langs de zijde —, b.v. eene sloep, *ganding.* —, sukkelen, van eene ziekte, *sampoe, mërana;* tegen het beloop in —, b.v. van bamboe, takken, een mensch bij de beenen, *mënarik soengsang* (van *tarik*).

sleepend, van eene ziekte, *mërana;* eene zaak — houden, *mëmpërlambatkan soeatoe përkara;* uitstellen, *mëmpërtanggoehkan.*

sleephaak of hoek, die achter het vaartuig sleept, om visch te vangen, *mata kail toenda.*

sleeplijn, waarmede men vischt, *kail toenda.*

sleepnet: groot —, *poekat;* daarmede visschen, *mëmoekat;* e. s. v. klein —, soms van zijde, ten gebruike van dames, *kisa,*

sleepplaat, aan de scheede van een sleepsabel, *toemit.*

sleepsabel, *pëdang seret.*

sleeptouw, of kabel, *tali pënoenda;* op — nemen, *mënoenda.*

sleepzeil, *lajar seret.*

slempen, overdadig eten en drinken, *makan-minoem dëngan mewa.*

slenter, sleur, *biasa;* volgens den ouden —, *sapërti biasa.* —, streek, list, *daja, tipoe;* allerlei —s, *tipoe-daja.*

slenteren: heen en weer —, *laloe-lalang.* —, rond—, zonder iets uit te voeren, *mëlimbang, lenga-lenga;* in zijn eentje hier en daar rond—, *bërkontal-kantil sa'orang.*

slepen, van een voorwerp, *tërseret;* eene zaak slepende houden, *mëmpërlambatkan soeatoe përkara.*

slet, ontuchtig vrouwspersoon,, *përampoewan djalang, përëmpoewan basi.*

sleuf, groeve, *aloer.*

sleur, *biasa;* uit —, *sëbab biasa.*

sleuren, sleepen, *mënghela;* zie **sleepen:** met geweld —, voorttrekken, b.v. een arrestant, *mëndjoeroes.*

sleutel, *koentji, pëngoentji, anak koentji.* — om kiezen te trekken, *pëntjaboet gigi.*

sleutelbeen: het —, *sëlangka, sëlangan.*

sleutelgat, *lobang koentji.*

sleutelring, *gëlang koentji.*

slib, die na eene overstrooming is blijven liggen, *njanjat.* Zie **slijk.**

slibberig, glibberig, *litjin, lëndir.*

slier, door eene saus gehaald, van sommige groenten, *pëntjok.*

slierasperge, *akar jang dimakan pëntjok;* zie **groente.**

slieren, *eret, seret.*

slijk, *loempoer, betjak, letjak.* —, diepe modder, *lënnjau, lanau;* in het — wentelen, *bërgëloemang dalam loempoer;* uit het — opheffen, *mënljaboet dari lumbahan;* in het — baden, zooals buffels en rhinocerossen, *bërkoebang.*

slijkerig, *bërloempoer, bërbetjak, letjak.*

slijm, *lëndir, ljm,* Ar.

slijmafgang, *boewang ajar ingoes, tjëret ingoes.* Zie **afgang.**

slijmerig, *bërlëndir.*

slijpen, scherpen van snijdende voorwerpen, *mëngasah* (van *asah*). —, aan de punt scherpen, *mëngilir* (van *kilir*). — van edelgesteenten, *mëntjanai, mënjërodi* (van *sërodi*); geslepen juweelen, *intan disërodi.* — op een steen, die om een as draait, *mënggërinda;* stomp toeloopend —, van gereedschap, zooals b.v. een kouwbeitel, *mëngasah toeding.*

slijper, *pëngasah, pëntjanai.*

slijpplank; c. s. v. zeer licht hout, waarop men messen aanzet, *gaboes.*

slijpsteen, die om een as draait, *tjanai, gërinda;* fijne —, wetsteen, *batoe bëngis;* vlakke —, *batoe pëngasah.*

slijten, hiervoor is geen geschikt woord; voor — van kleeding enz. zou men kunnen gebruiken, *loesoeh, djadi boeroek.* —, uit een winkel in het klein verkoopen, *djagal;* den tijd —, *mënghabiskan wëktoe.* —, overgaan, *hilang, latoe, lënjap.*

slik, modder, *loempoer, betjak,* zie **slijk.**

slikken, *mënëlan* (van *tëlan*); gestadig —, al slikkende naar binnen laten glijden, zooals bij het eten van macaronie enz., *mëloeloer;* ongekauwd door—, slikken van pillen en dergel., *mënelan oental;* moeielijk, pijnlijk —, door gezwollenheid van de keel of de huig, *sëdak.*

slim, sluw, geslepen, *tjërëdik, bërâkal.* — in het nagaan van eens anders doen en laten, *tjërëdik mëmandang lakoe orang;* een weinig —, verstandig, *tjërëdas,* namel. tusschen *tjërëdik* en *bodoh* in; door ervaring — geworden zijn van dieren, die geleerd hebben wat een strik, net, knip of val is en daarom voorzichtig zijn, *takoeân.* — maar niet verstandig, *tjërëdik ta'bërâkal.* —, erg, van eene ziekte, *pajah, sangat;* moeielijk van een geval, *soesah, moskil,* Ar.

slimmerd, *orang tjërëdik.*

slinger, om steenen te werpen, *oemban, bandang, tali pëngoemban, oemban tali; ali-ali,* Jav. — van een klok, *boewajan.*

slingeren, met een slinger werpen, *mëngoemban tali, mëngali-ali,* Jav. *mëngoembankan.* —, weg— van een knots enz., *mëmbalangkan.* —, heen en weder, zooals de slinger van een uurwerk, *mëmboewai, bëvajoen, bërgojang;* ginds en her geslingerd, van het hart, *karoetmeroet, roewat;* met de armen — onder het gaan, ook — van een vaartuig, *bërlenggang;* pronkend — met de armen, *mëntjampak lenggang;* slingerende bewegingen maken, van een vaartuig, *lijoek-lenggang;* zwevend — van de beenen, *bërajoen kaki.* — van een beschonkene, een vaartuig enz., *hoejoeng;* met verscheidenheid, van een beschonkene, *hoejoeng-ambong, tërhoejoeng-hoejoeng;* heen en weder — met iets, dat men in de hand heeft, b.v. een zakdoek, *mëlimbai;* dit opzettelijk doen om de aandacht op zich te vestigen, *mëmboewangkan limbai;* heen en weder — b.v. van de borsten eener vrouw en dergel., *kontal-kantil;* gedwongen naar alle richtingen te — of te rollen, *kontang-kanting;* heen en weder —, zooals de kossem van een os, *gëlibar;* heen en weder — of bungelen, van iets, dat afhangt, *ontang-anting, ontalantil;* heen en weer — zooals de ooren van een olifant, oorbelletjes en dergel., *tërkëlepak;* met een lont heen en weder —, opdat zij aanblijve, *mëngibas* (van *kibas*); met de punt van den voet op zij —, *mëngatjak;* van zich af —, b.v. een worm van de hand, *mëngëtis* (van *këtis*); zich spiraalsgewijze om iets heen —, zooals slangen, slingerplanten enz., *mënjoeloer* (van *soeloer*); door elkander —, b.v. van een krul, vlechtwerk, een menschenmassa, *mënjëlimpat* (van *sëlimpat*, aldus door elkander geslingerd); zijn goed laten —, *mënghalai-balaikan barang-barangnja.*

slingerpardoen (mar.) *tali lenggang.*

slingerplant, *pokok jang mëlata.* —en, *soeloer-soeloeran, pokon mëndjalar.* Zie ook **woekerplant.**

slingersteen, *batoe pëngoemban;* op Java *batoe ali-ali, anak ali-ali, baling-baling.*

slingerwurwerk, *djam jang bërboewajan.*

slink, linker, *kiri.*

slinken, minderen, van eene schuld, groente onder het koken, het lichaam enz., *soesoet;* doen —, *mënjoesoetkan.* — van groente, ook *lëtjoeh;* eenigszins geslonken, van gezwellen, *sëroi.*

slinksch, valsch, *keroh;* met —e streken te werk gaan, bedotten, *mërakoet.*

slip, punt van een kleed enz., *poentja.* —, die van onder iets te voorschijn komt, b.v. van een hoofddoek, *goentji;* schuine — van voren aan een knin, *tëlang pandjang kain.* — van een hoofddoek, die van achteren schuin omhoog steukt, *tandjak.*

slippen, uitglijden, *gëlitjik, gëlintjir;* geslipt, *tërgëlitjik, tërgëlintjir.* — van een anker, *larat, latjak,* b.v. als het anker slipt en niet vat, *djikalau saoeh larat, tiada makan;* men moet het anker niet laten —, *saoeh itoe djangan dibëri larat.*

slipper; een — maken, stilletjes even weggaan, *mĕnjĕlimpat, mĕndjĕlimpat.*

slobberen, zie **slorpen.**

sloep; de inlandsche —, *sampan, pindis.* Voor de soorten, zie bij **schuit.** — om te boegseeren, *sampan toenda*; vierkante, chineesche —, *sampan kotak*; korte, breede chineesche —, *sampan tongkol*; europeesche —, *sĕkotji, sampan batil.*

sloephaak, *gantjoe, pĕngait, sanggamava.*

sloepriem, *dajoeng.*

sloeproeier, *pĕndajoeng.*

slof, achteloos, *tĕngai, lalai.*

slof, muil, *tjĕnela.*

sloffigheid, *kalalajan.*

sloffen, achteloos met iets omgaan, *mĕnghalai-halaikan.*

slok, teug, *tĕgoek*; een —, *satĕgoek.*

slokdarm, *kĕrongkongan*, ook *boeloch rongkongan.*

slokdarmsopening, *kĕroengkoeng.*

slokje, borrel, *sopi*; een — nemen, *minoem sopi.*

slokken, zwelgen, door de keel gieten, *mĕnggogok.* Zie **slikken.**

slokop, *pĕndĕmap.*

slons, *pĕrampoewan kotor.*

sloop, overtrek, *sampoel*; omhulsel, *oelas, saroeng*; van een — voorzien zijn, *bĕrsampoel*; kussen —, *sampoel bantal, saroeng bantal.*

sloopen, *mĕrombak, mĕmbongkar, mĕmĕtjahkan* (van *pĕtjah*); vestingwerken —, *mĕmĕtjahkan kota.* — van een vaartuig, *mĕnoetoeh* (van *toetoeh*).

slooping, *pĕrombakan, hâl mĕmĕtjahkan.*

sloot, gracht, *parit.* —, waterleiding, *sĕloeran, sĕlokan.*

slootje, *parit kĕtjil.* — springen, *mĕlompat-lompat parit.* Zie **springen.**

slootkant, *tĕpi parit.*

slootplank, *titian parit.*

slop, nauwe doorgang, steeg, *djoerang.*

slordig, van kleeding, *tiada tjĕrĕmat.* — van een opgetuigd vaartuig, *bĕrsĕraboet.* —, grof afgewerkt, *gabas.* — iets doen, *mĕngaroet* (van *karoet*). — ook *leler.*

slorp, opslurping, *pĕngiroepan*; teug, *tĕgoek.*

slorpen, leppen, *mĕngiroep.*

slorping, *pĕngiroepan.*

slot, *koentji, iboe koentji*; op — doen, met een — sluiten, *mĕngoentji, mĕngoentjikan.* — van een geweer, *pitjoe, dapoer bĕdil, dapoer sĕnapang*; achter —, in de gevangenis, *tĕrkoeroeng, tĕrpĕndjara*; achter — zetten, *mĕngoeroengkan, mĕmĕndjarakan.*

slot, einde, *zoedah, kasoedahan*; ten slotte, Bijw. *kasoedahannja, achirnja.* — van een geschrift, *tammat*, Ar. het — eener geschiedenis, *tammatoe'l-hikâjat*, Ar. —, einde, narede, *chatimat*, Ar. —, uitkomst, Ar. *achir*, Ar.; ten —te, *achirnja.* —, dat wat tot besluit van iets dient, b.v. het dessert bij een maaltijd, of het laatste gerecht of de sigaar enz., *pĕnjoedah.*

slot, kasteel, sterkte, *kota, hoerdj*, Ar. —, paleis, *astana.*

slot, van eene rekening, *kadjĕlasan kirakira.*

slotpoort, *pintoe kota.*

slotsom, uitslag, *âkibat*, Ar.

slottoren, *bangoen kota.*

slotvoogd, *pĕnghoeloe kota.*

sluier, hulledoek, *kĕloeboeng, kain sĕloeboeng, tjadir*, Perz. een — gebruiken, gesluierd zijn, *bĕrsĕloeboeng, bĕrkĕloeboeng.* —, voor het gelaat, *kain toedoeng moeka, lajah.* —, voor vrouwen van het hoofd tot de voeten, *sĕrasah, sarasj*, Perz.; bid— voor Mohammedaansche vrouwen, *tĕlĕkoeng.* —, zoonals de bedevaartgangsters, die de bedevaart hebben gedaan, soms dragen, en waarbij alleen de oogen worden bloot gelaten, *bĕrgoek, mĕrgoek, boerĕâ*, Ar.

sluieren, *mĕnoedoengi, mĕnjĕloeboengi, mĕngĕloeboengi*; gesluierd op de wijze der Maleische vrouwen, namelijk met een kain of vrouwenrok, zoodat alleen een smalle reep voor de oogen open blijft, *bĕrtoedoeng lingkoep.*

sluierfloers, *kain toedoeng.*

sluik, van het hoofdhaar, *kĕdjoer.* — hoofdhaar, *ramboet kĕdjoer.*

sluiken, smokkelen, zie ald.

sluimeraar, *pĕngantoek.*

sluimerachtig, *soeka mĕngantoek.*

sluimeren, *tidoer sabĕntar, mĕradam.*

sluip; ter —, *tĕrhĕndap-hĕndap, tjoeritjoeri.*

sluipdeur, *pintoe maling.*

sluipen, *hĕndap-hĕndap*; binnen—, *masoek tĕrhĕndap-hĕndap.* —, glijden, zooals kleine slangen onder bladeren, gras of vuilnis, *mĕnjĕlinap* (van *sĕlinap*). Zie **kruipen.**

sluiper, *pĕngkĕndap-kĕndap.*
sluiphol, *goha pĕrsĕmboenian.*
sluipswijze, *kĕndap-kĕndap, sĕmboenisĕmboeni.*
sluis, waterkeering met openslaande deuren, *pintoe ajar.*
sluitboom, voor eene deur, *sĕlak koentji.* —, dwarsboom voor iets, *sĕngkang.* — van eene rivier, *batangan.*
sluitdoek, sluitlaken, voor een kraamvrouw, *baroet*; een — aanleggen, *mĕngĕnakan baroet.*
sluiten, met een slot, *mĕngoentji, mĕngoentjikan* (van *koentji*); in het blok —, van een gevangene, *mĕmasoeng* (van *pasoeng*); in boeien —, *mĕnjangkĕla* (van *sangkĕla*); in ketenen —, *mĕrantaikan*; in de beide voorpooten of armen —, *mĕndĕkap*; — van de oogen, *mĕngĕdjamkan mata* (van *kĕdjam*), *mĕmĕdjamkan* (van *pĕdjam*); de hand —, *mĕngatoepkan tangan*; de handen —, zie **samenvouwen**; goed — aan elkander, van planken, *kĕdjam*; half gesloten van de oogen, *ketjeng*; zooals de oogen der Chineezen en varkens, met een schuinen stand, *sipit*; zich —, van de lippen, *kĕtap*; den mond —, *mĕngatoepkan moeloet*; gesloten van den mond, *tĕrkatoep*; de lippen —, *mĕngatoepkan bibir*; op elkander gesloten van de lippen, *tĕrbĕkam-bĕkam*; op elkander gesloten van twee voorwerpen die op elkander passen, b.v. de beide schelpen van een mossel, de lippen van den mond, twee bocken enz., *tangkoep*; zich aldus —, *mĕnangkoep*; gesloten van eene bloem, een regen- of zonnescherm, *tĕrkoentjoep*; den mond van eene flesch, een glas, pot enz. met een overtrek —, b.v. met eene blaas of iets dergelijks, *mĕnggĕtangi*; zich om iets heen —, b.v. modder om een been, dat er in gezakt is, de aars om de drekstof, *mĕngĕmoet* (van *kĕmoet*); het — van de verschillende openingen des lichaams, *pĕmingkĕm*, Jav. van *ingkĕm*; de vlerken —, *mĕngoentjoepkan sajap* (van *koentjoep*); gesloten, van geleederen, *rapat, tindih*; goed sluitend, van timmerwerk, een weefsel, eene heg of hang, *rapat*; niet sluitend, b.v. van de eene plank tegen de andere, *mĕlas.* —, dichtdoen, van iets dat een deksel heeft, zooals eene deur, kist enz., *mĕnoetoep* (van *toetoep*). — met een dwarsboom, *mĕnjakat* (van *sakat*); eene rekening —, *mĕndjĕlaskan kira-kira*; toen de koop gesloten was, *tĕlah djadi soedah dibĕli*; het huwelijk —, wettiglijk huwen, *kawin*, Perz. *nikah*, Ar.; van den priester of ambtenaar is het: *mĕngawinkan, mĕnikahkan*; een verbond —, *bĕrdjandji*; met elkander, *bĕrdjandji-djandjian*; in de gevangenis —, *mĕmĕndjarakan* (van *pĕndjara*). *mĕngoeroengkan* (van *koeroeng*); in een hok —, *mĕngandangkan*; den vrede —, *bĕrdamai.*
sluitlaken, zie **sluitdoek.**
sluitmand, *kĕpik, karpek*, Jav.
sluitstuk, eindstuk om iets af te sluiten, *pĕmboenoeh.*
slurf, tromp, lange snuit, *bĕlalai*, zoowel van andere dieren als van den olifant.
slurpen, zooals bij het drinken van warme koffie, *mĕntjoetjoep.* Zie **slorpen.**
sluw, *tjĕrĕdik.* —e oogen, *mata tjĕrĕdik.*
sluwheid, *tjĕrĕdik, pĕri tjĕrĕdik.*
smaad, *tjĕla, maloe, tjoetja, nista* (Skr.), *aib*, Ar. *fadlehat*, Ar.
smaadheid, *katjĕlaän, kamaloean* en verder gelijk **smaad.** — aandoen, *mĕmbĕri katjĕlaän (atas), mĕmbĕri maloe, mĕntjoetja, mĕnistakan, mĕmbĕri aib, mĕngäibkan.*
smaadnaam, *nama jang katjĕlaän, nama boesoek, nama maki-maki.*
smaadrede, *pĕrkataän jang mĕmbĕri maloe*; zinspelende —, *pĕrkataän sindiran.*
smaak, *rasa*; een lekkere —, *enak rasanja, sĕdap rasanja*; wrang van den —, *kĕlat*; zonder kraak of —, van spijzen, *tjampah-hambar*; reeds eenigszins veranderd van —, *mamis*; een vuile — in den mond, *tĕkak pajau*; de — als zintuig, *pĕrasaän lidah*; het orgaan van den —, ook *tĕkak*; de natuurlijke —, dien men in den mond heeft, *rasa tĕkak*; wat voor — hebt ge in den mond, *apa rasa tĕkak toewan?* Eigenlijk is *tĕkak* de keelachtervlakte, het zacht gedeelte van het gehemelte. —, genoegen, gevallen, *soeka*; geen — vinden in, *tiada soeka akan.* —, mode, trant, *tjara*; gewoonte, *ädat*, Ar.
smaakje: er is een — aan, zie **bedorven.**
smaakvol, fraai, kostbaar, *endah-endah, pĕrmai*, zie **fraai.**

smaaldicht, *panton sindiran.*

smachten, sterk verlangen, *ingin, rindoe,* b.v. naar rijkdom —, *ingin akan kakajaän;* naar zijn lief —, *rindoe akan kĕkasihnja;* van dorst —, *sangat bĕr dahaga, ingin hĕndak minoem;* sterk —, *rindoe-dĕndam.* —, verzwakt zijn door, *lĕmah,* b.v. — van de hitte, *lĕmah sĕbab kapanasan.*

smachtend, kwijnend, van de oogen, *mata bioekoe,* naar de oogen van de *bioekoe,* eene soort van landschildpad. Zie het vorige woord.

smadelijk, *jang mĕntjĕlakan;* Bijw. *atas pĕri jang katjĕlaän.* — bejegenen, *mĕnghinakan, mĕngĕdjikan, mĕloetoe.*

smaden, *mĕntjĕlakan, mĕngĕdjikan* (van *kĕdji*), *mĕnistakan* (van *nista*), *mĕntjĕrĕtja;* elkander —, *bĕrtjĕrĕtja-tjĕrĕtjaän.* —, smadelijk bejegenen, *mĕntjampah.* —, smalen, *mĕntjoetja.*

smader, *pĕntjĕla, pĕntjoetja, pĕnista, pĕngĕdji.*

smading, *tjĕlaän, tjoetjaän.*

smak, van iets dat neergesmeten wordt, *tjampak.*

smakelijk, van spijzen en dranken, *sĕdap, enak, njaman, sĕdap rasanja, enak rasanja, lĕzat tjita rasanja.* — eten, *makan sĕdap-sĕdap, makan² enak-enak;* van Vorsten, *santap sĕdap-sĕdap.* — maken, van spijzen en dranken, *mĕnjĕdapkan.*

smakeloos, van spijzen, zonder geur of smaak, *ambar, hambar, tjampah-hambar, tawar;* geur en —, zooals b.v. verlegen tabak, *bojak.*

smaken, gevoelen, ondervinden, *mĕrasaï;* den dood —, *mĕrasaï mati, m. maut;* pijn —, *mĕrasaï sakit.* —, proeven, zie ald.; niet goed —, *ta'sĕdap rasanja, ta'baïk rasanja;* goed —, *sĕdap rasanja;* dit vleesch smaakt niet goed, *daging ini ta'sĕdap rasanja;* naar iets —, *rasanja sapĕrti,* dat smaakt naar traan, *sapĕrti minjak ikan rasanja;* dat smaakt vischachtig, *amis rasanja;* die woorden smaakten hem niet, *tiada iju bĕrkĕnan akan pĕrkataän itoe;* naar meer —, naar meer doen verlangen, van spijzen, *mĕngasakan tĕkak.*

smakken, met geweld neerwerpen, *mĕntjampak, mĕnghĕmpas, mĕmbanting;* iets —, *mĕntjampakkan, mĕnghĕmpaskan, mĕmbanting.*

smakken, een smakkend geluid maken bij het eten, *kĕnnjam, kĕtjap.*

smal, het tegenovergestelde van breed, *tjijoet,* Jav. Het wordt meestal negatief teruggegeven met *koerang lebar,* niet breed genoeg; naar den eenen kant smaller wordend, een puntig of smal achterste of ondereind hebbend, zooals b.v. een vaartuig, kopje, glas, waterpot, de billen enz., *timpoes* of *tĕmpoes;* lang en —, van een persoon, *tinggi lampai.* — van schouders, *londjos.* —, nauw, eng, van haakvormige dingen, wegen, rivieren, huizen, vertrekken, *kopet.*

smalen, smaden, *mĕntjĕrĕtja.* Zie **smaden.**

smaragd, groen edelgesteente, *zamrood,* Ar.

smarotsen, klaploopen, zie ald.

smart, pijn, wee, *sakit.* —, branding, gloeiing eener wond, *pĕrih.* —, leed, verdriet, droefheid, *doeka-tjita,* ook alleen *doeka.* —, zielesmart, *nastapa;* kommer en —, *doeka-nastapa,* Skr.; langdurige —, *sakit mĕrana.* —, leedwezen, zie ald.

smartegeld, *pampas;* die boete betalen, *mĕmampas.*

smartelijk, pijnlijk van eene wond, *pĕdih, mĕnjakiti, pĕrih.* — van iets anders, verdriet veroorzakend, *mĕndoeka-tjitakan.* —, een nijpend, pijnlijk gevoel veroorzakend, b.v. van een gezwel, *pĕrih.*

smarten, *mĕnjakiti, mĕndoeka-tjitakan.* Zie het vorige woord. —, smetten van de huid, zie **smetten.**

smeden, hameren, *mĕnĕmpa* (van *tĕmpa*), *mĕnitik* (van *titik*), *mĕmwekoel* (van *poekoel*), *mĕnwekoel* (van *toekoel*); gesmeed, geslagen, *tĕmpawan;* gesmeed goud, *ĕmas tĕmpawan;* terwijl het groote ijzer gloeiend wordt, kan het kleine gesmeed worden, *sĕmantara bĕsi jang bĕsar pidjar, bolih jang kĕtjil dititik;* aan elkander — van twee stukken, *mĕnjamboeng* (van *samboeng,* lasschen), kwaad —, *mĕreka djahat;* aanslagen —, *makar,* Ar.

smeder, van kwaad, *pĕreka djahat.*

smederij, *dapoer toekang bĕsi, dapoer pandai bĕsi.*

smeedbaar, wat zich laat hameren, *jang mĕnĕrima tĕmpa; j. m. toekoel, jang dapat ditĕmpa, j. d. ditoekoel.*

smeedsel, *tĕmpa;* b.v. *kĕris pandaï tĕmpa Malaka,* een korte kris van Malakkasch —.

smeekbede, *pohon, pëmohon.*
smeekeling, *orang jang mëmohon.*
smeeken, *mëmohon* (van *pohon*), met zakel. obj. *mëmohonkan*, b.v. om vergiffenis —, *mëmohonkan ampon.*
smeeker = smeekeling.
smeekgebed = smeekbede.
smeeking, *pëmohonan, përmintaän, döa.*
smeekschrift, *soerat përmintaän.*
smeer, ongel, dierlijk vet, *lëmaḳ.* —, veeg, b.v. van iets dat bemodderd is, *palet;* zulk een = gekregen hebben, *tërpalet;* ook — met een vingertop. Zie **aansmeren.** —, klad, vlek van iets kleverigs, b.v. boter, stroop, klei, enz., *sëlekeh;* oor —, *tahi tëlinga;* huid —, huidvuil, *daki.* —, slaag, *poekoel, paloe.* — krijgen, *këna poekoel, këna paloe.*
smeerborstel, *sikat sëpatoe.*
smeerbuik, *përoet gëndoet.*
smeerkaars, *dian lëmaḳ.*
smeerkalk, *kapoer pëlester.*
smeerkliertje, *këlëndjar minjaḳ.*
smeerlap, eerloos mensch, *orang këdji.* —, schandjongen, *orang palet.*
smeerlapperij, *kotor-kotoran.*
smeersel, zalf, welriekend —, *oerapan, kasai, minjaḳ kasai;* dit — gebruiken, *bërkasai;* geneeskundig —, uit kruiden bestaande, *param;* verkoelend of prikkelend —, waarmede men bij hoofdpijn enz. het voorhoofd bestrijkt, *poepoḳ;* iets tot zulk een — maken, *mëmoepaḳkan;* scherp prikkelend —, gebruikt tegen rheumatische aandoeningen en kneuzingen, *poepoer;* men moet het — klaarmaken vóór men valt, *sabëlomnja djatoh baïk disadiakan poepoer,* Spr.w.; e. s. v. geel — voor het lichaam, *boerat, boreh,* Jav.
smeervlek, *bëkas lëmaḳ;* op Java *noda gëmoḳ.*
smeerzalf, zie **smeersel.**
smeltbaar, *dapat dilëboer, bolih hantjoer.*
smeltbuis, *pantjoer lëboeran.*
smelten, van metalen, *mëlëboer;* tin — ook *masuḳ timah.* —, oplossen, gesmolten, *laroet.* —, onz. Ww., *hantjoer, djadi hantjoer;* gesmolten, *hantjoer.*
smelterij, *pëlëboeran, tëmpat lëboer.*
smelthitte, *pidjar.* Hiervan *pëmidjar,* soldeermiddel, al wat tot het soldeeren gebruikt wordt, zooals borax, hars enz.
smeltkroes, *koewi, bëkas lëboeran.*
smeltoven, *dapoer lëboeran.*
smeren, met een welriekende zalf, *mëngoerapi* (van *oerap*), *mënjapoekan minjaḳ kasai* (van *sapoe*). —, uitstrijken van kleverige zelfstandigheden op iets, *kënnjat.* —, bestrijken met vet, was, enz., *mënggosoḳ, mënggososi, mënjapoekan;* iets — op iets, inzonderheid vuil of vergif, *mëloemoerkan,* b.v. *maka ipoeh itoepon diloemoerkannja,* en hij smeerde dat plantenvergif er op. — van brood met boter, *mëmboeboeh mantega;* schoenen —, *mënjikat sëpatoe* (van *sikat*), *mënggosoḳ sëpatoe;* de maag —, *makan minoem kënnjang-kënnjang;* de keel —, *minoem kënnjang-kënnjang;* honig om den mond —, zie **honig;** iemand de ribben —, *mëmaloe dëngan rotan* (van *paloe*); iemand de handen —, omkoopen, zie ald. Zie ook **aansmeren.**
smerig, vuil, *kotor, tjëmar.* — maken, *mëngotorkan, mëntjëmarkan.* Zie **vuil.**
smerigheid, *kakotoran, katjëmaran.*
smerten, zie **smarten** en **smetten.**
smet, vlek, gebrek, *tjëla, tjatjat.* —, schandvlek, *pavoet;* zonder — of rimpel, *tiada mënaroh gralat dan tjëmar,* b.v. *hati këning djërëuih jang tiada mënaroh gralat dan tjëmar,* een oprecht en zuiver hart zonder — of rimpel, letterl. zonder dwaling of onreinheid; zonder —, *tiada bërkatjëlaän, tiada tjëlanja;* een — werpen op, *mëntjëlakan.*
smetstof, eener ziekte, *badi,* ook — die uitgaat van andere zaken en ziekte veroorzaakt.
smetteloos, *tiada bërkatjëlaän;* zie **zuiver, rein** en **heilig.**
smetten, vuilmaken, zie **besmetten.**
smetten, smarten van de huid, *birring;* voornamelijk bij kleine kinderen, *sarap.*
smeulen, flauw branden, van vuur, eene lamp enz., *malap;* ook *këlip-këlip;* aan —, *bëroeanggoen.*
smid, bewerker van metaal in het algemeen, *pënëmpa.* —, bewerker van een bijzonder metaal, *pandai toekang,* b.v. ijzer —, *pandai bësi, toekang bësi;* goud —, *pandai ëmas, toekang ëmas.*
smidsaanbeeld, *landasan pandai bësi, paron,* Jav.
smidsbaas, *kapala toekang bësi.*
smidse, *dapoer toekang bësi.*
smidsgereedschap, *përkakas toekang bësi.*
smidshamer, zie bij **hamer.**
smidskolen, *arang toekang bësi.*

smidsoven, *dapoer toekang bësi.*
smidswerk, *pëkërdjaän toekang bësi.*
smijdig, lenig, *lëmboet.*
smijten, gooien, werpen, *mëloetar, mëlontar, mëlempar;* met bep. obj. *mëloetarkan, mëlemparkan;* een voorwerp om mede te —, *pëlempar;* den boel in wanorde door elkander —, *mëngosaḳ-ngasiḳ* (van *kosaḳ-kasiḳ*, door elkander gesmeten); iets vierkant opzij —, *mënghebän;* met geweld —, smakken, *mëntjampaḳ, mëmbanting, mënghempaskan, mëngbantam.* Zie verder de samenstellingen.
smijter, verkwister, doorbrenger, *pëmboros, orang barboer.*
smoezen, onder elkander fluisteren, *bërkoesoe-koesoe sama sëndirinja,* b.v. *maka maaing-maaing pon bërkoesoe-koesoelah sama sëndirinja,* en men smoesde onder elkander. Ook *bërbisik-bisik.*
smokerig, *baoe asap, këmal-këmal.*
smokkelen, *mëlarikan tjoekai.*
smokkelgoed = smokkelwaar.
smokkelwaar, *barang-barang gëlap.*
smook, zie **rook.**
smoordronken, *mabo̱ḳ boenga soelasih.*
smoorheet, door de zon, *panas tërïḳ.* —, door te warme kleeding of te gedrongen te zitten, *rimas.*
smoorlijk: — verliefd, *sangat birahi, edan kasmaran,* Jav.
smoorvol, *pënoeh sësaḳ, pënoeh pëpaḳ.*
smoren, stikken, *mati lëmas;* gesmoord, *lëmas.* Ook in het water —, verdrinken. —, uitmaken, blusschen, *mëmadamkan* (van *padam*) ook van een oproer. —, b.v. door middel van dekens en kussens of iets dergel., *mënghempetkan sampai lëmas.*
smout, dierlijk vet, *lëmaḳ, gëmoeḳ.* —, dierlijk vet, dat veel door de Maleiers gebruikt wordt bij de spijsbereiding, de *gi* der Klinganeezen, *minjaḳ sapi.*
smouten, besmeren met smout, *mënjapoekan lëmaḳ.*
smoutig, van spijzen, *lëmaḳ.*
smuiger, *orang moenáfiḳ.*
smuk, *përhiasan.*
smukken, *mënghiasi.*
smullen, *makan-minoem sëdap-sëdap, makan-minoem enaḳ-enaḳ.*
smuller, *orang jang soeka makan-minoem sëdap-sëdap* (of *enaḳ-enaḳ*).
smulpartij, *makan-minoem ramai-ramai.*
snaai, *orang djinaka.*
snaaks en **snaaksch,** *djinaka,* ook *tjoera;* een snaaksche jongen, *sa'orang boedaḳ jang tjoera.*
snaar, *tali.* — van metaal, *dawai, kawat.* — van muziekinstrumenten, muziek—, *tali boenji-boenjian.* — van een trom, *gënta.*
snak, snik, zie ald.
snakerig, *djinaka.*
snakerij, *djinaka.*
snakken, naar den adem, ook — van visschen buiten het water, *ngap-ngap,* ook *oengap-oengap.* — naar lucht, snel en kort ademhalen, *mëntjoengaḳ.* —, den bek voortdurend open- en dichtdoen van visschen aan de oppervlakte van het water, *tjamin-tjamin,* en als zij op het land zijn en op sterven liggen of naar het water —, *mëngangkoep.* —, fig. sterk, reikhalzend verlangen naar iets, *rindoe;* met bep. obj. *mërindoekan.* Ook *rindoe-dëndam akan.*
snap, oogenblik, zie ald.
snapachtig, babbelachtig, *pëleter.*
snapachtigheid, *pëleteran.*
snaphaan, *bëdil, sënapang;* dubbelloops —, *sënapang këmbar, s. pënganten;* achterlaad —, *s. kopaḳ.*
snappen, snateren, *beleter.* —, plapperen, van vogels, overdrachtelijk, *bërsjaïr bërpëri-përi.* —, babbelen van kleine kinderen en vogels, *bërtjoera.* —, hier en daar onwaarheid babbelen, *tjoeloetjala, tjala-tjala, tjalang-tjaling.* —, pakken, grijpen, *mënangkap* (van *tangkap*); wegpakken, *mërampas, mërëboet;* van boven neerschietend —, zooals van een roofvogel, *mënjambar* (van *sambar*). —, betrappen, *mënangkap, mëndapati.*
snapper, babbelaar, *pëleter.*
snaps, *sopi.*
snareninstrument, *boenji-boenjian jang bërtali.*
snarenspel, *pëtikan boenji-boenjian.*
snarenspeler, *orang jang mëmëtik boenji-boenjian.*
snater, babbelbek, *moeloet bëleter.*
snateraar, *pëleter.*
snaterachtig, *pëleter, soeka bëleter.*
snateren, snappen, *beleter.* Zie **snappen.** —, rammelen, *bëloe-bëlai.* —, lang en rad kakelen, *gëritjau.*
snauw, grauw, *djërëgah.*
snauwen, grauwen, grommen, — ook *bërtëngking, mënjërëgah, kërising, kërënnjoet, kërënnjing;* snauwend bestraffen, *mënëngking* (van *tëngking*).

snauwerig, *soeka mènjeregah*, enz. Zie het vorige woord.

snavel, bek van een vogel, *paroeh, tjotoh*; met den — pikken, *mèmagoet* (van *pagoet*), *mentjotoh*.

sneb = het vorige woord. — van snuitvisschen, *djoengoer*. — van een vaartuig, *djoengoer pèrahoe*.

snebschuit, *pèrahoe bèrdjoengoer*.

snede, afgesneden stuk, *potong, kèrat*, *pènggal, kiris*, b.v. eene — brood, *roti sapènggal, r. sapotong*; eene — vleesch, *daging sapènggal, d. sahiris, d. sakèrat*; dunne —, van vleesch, vruchten, koek enz., *didis*; de — van een mes of wapen, *mata*. —, de snit van een kleed, *potongan*; scherp van —, *tadjam*; bot van —, *toempoel*. —, kant van een boek, *tèpi kitáb, tèpi soerat*. —, gesneden wond, *loeka kèna pisau* (of welk ander instrument de — veroorzaakt heeft); juist ter —, *kèna bètoel*.

snedig, van een gezegde, *tadjam, tjerédik*.

snees, twintigtal, *kodi*; bij sneezen, *kodian, bèrkodi*.

sneetje, kleine snede, b.v. van brood, vleesch enz., *kiris*.

sneeuw, *tsaldjoe*, Ar. ter verklaring ook *hoedjan sapèrti kapas*, d. i. regen als katoen.

sneeuwbessenstruik, *pokok tjèkoh*.

sneeuwen: het sneeuwt, *ada tsaldjoe, ada hoedjan sapèrti kapas*.

sneeuwwit (zie bij **wit**), spierwit, *poetih mètah, sapèrti kapas jang dibòesar poetihnja*.

snel, spoedig van de eene of andere handeling, *sigèra, lekas, tjèpat*; ras, van alle beweging, ook van spreken, lezen, zingen, leeren, regenen, schieten, stroomen enz., *dèras*. —, vlug, van loopen, *tangkas, pantas, dèngan tangkas, dèngan pantas*. — van zich voorwaarts bewegende zaken, *ladjoe*, b.v. een — zeilend schip, *kapal jang ladjoe*. — vliegen, *tèrbang ladjoe*. — van iets dat steeds in dezelfde richting voortgaat, ook *lègat*, b.v. van een vaartuig. —, vlug van voortgang, steeds door, b.v. van lezen, eene slang, weversspoel, gezegde enz., *lantjar*; zeer — van een zeilend vaartuig, *linjang*. Om de groote snelheid van een zeilend vaartuig aan te geven, gebruikt men ook de fig. uitdrukking: *lalat hinggap tèrgèlintjir*, een vlieg, er op neerstrijkende, glijdt er af.

snelbalans, uaster, *datjing*, Chin.

snelheid: hiervoor worden dezelfde woorden die snel beteekenen als Zelfst. nw. gebezigd; met —, *dèngan sigèra, dèngan pantas, dèngan lèkas* enz.

snellen, hard loopen, *bèrlari*; van velen, *bèrlari-lariau*. —, koppensnellen, zie ald.

snellijk, *dèngan sigèra, dèngan lèkas* enz. ook *sigèra sigèra, lèkas-lèkas*.

snellooipend, *pantas djalannja*.

snellooper, *orang jang pantas djalannja, ługid*, Ar.

snelzeiler, *kapal jang ladjoe, pèrahoe j. l.*

snerpend, van pijn, *pèrih, sangat*.

sneuvelen, *mati, mati dalam pèrang*.

sneven = het voorgaande woord.

snijden, *mèmotong* (van *potong*), *mèngèrat* (van *kèrat*), *mènèggal* (van *pènggal*), *mènghiris* enz. dit hangt af van de wijze b.v. af —, door —, *mèmotong*; in deelen —, *mèngèrat*, b.v. in drieen —, *mèngèrat tiga*; aan stukken —, *mèmènggal*; in kleine stukjes, reepjes of schijfjes —, zooals tabak, vleesch, visch, groente enz., *mènghiris-hiris*, b.v. koeken ruit-gewijs —, *mènghiris holwa*; vandaar de golven met een scherpen hoek —, v. c. vaartuig, *mèngambil hiris holwa*; in kleine stukken — van harde voorwerpen, b.v. zoethout, stroo, suikerriet en dergel., *mèratjik*; gesneden zoethout, *kajoe manis jang diratjik*; de snijder op die wijze, *pèratjik*; schuin —, aanpunten, *mèrantjoeng*; met een stompen hoek, *mèrantjoeng toeding*; met een scherpen hoek, *mèrantjoeng lousar*; in schijfjes —, van suikerriet en dergel., *mènjoebang* (van *soebang*, oorknop of oorplaat) om de gelijkenis daarmede; vleesch in dunne lappen —, om het te drogen, *mènapèk* (van *tapèk*); dunnetjes, of in dunne lappen, ergens af—, b.v. den bast van een boom, de huid van een dier, het vleesch van de beenen, *mènjajat* (van *sajat*); in de lengte aan dunne schijven —, b.v. uien, *majang*; verschillende voorwerpen van boven gelijk of op één lengte —, *mèmaras* (van *paras*); dunne sneden —, zooals van vleesch, koek, vruchten en dergel., *mèndidis*; visch in de lengte, d. i. langs de ruggegraat, in dunne schijven —, *mènjèlinap* (van *sèlinap*); fijn —, aan

kleine stukken, klein —, *mëngërnai* (van *kërnai*); naar zich toe —, zooals met een sikkel, *mërajih;* kleine stukjes van iets af—, b.v. van hout, bamboe, rottingriet enz., *mëraoet;* het mesje waarmede men zoo snijdt, *pisau raoet.* Naar men wil hiervan ook de naam *rotan* eigenl. *raoetan,* het op die wijze gesnedene. Naar zich toe —, zoodat men de punt van het mes naar zich toe gekeerd heeft, *mënjingkoer* (van *singkoer*); met eene schaar —, *mënggoenting,* b.v. een bnadje —, *mënggoenting badjoe;* het haar —, *mënggoenting ramboet;* met eene schaar — van pinangnoot, plaatijzer, blik enz., *mëngatjip* (van *katjip,* de soort van schaar, daarvoor in gebruik). —, van het werktuig, dat snijdt, *makan,* b.v. de zaag wil niet —, *gergadji tiada mao makan;* het mes snijdt niet, *pisau itoe tiada makan;* rijst —, in het algemeen, *potong padi;* met het mesje, daarvoor in gebruik, *mëngëtam* (van *këtam*), *mënoewai* (van *toewai*), *ngaoi-ani,* Jav. —, lubben, *mëngëbirikan* (van *këbiri*), *mëngasimkan* (van *kasim,* Ar.), gesnedene, zie ald. —, graveeren, *mëngoekir* (van *oekir*); zich in den vinger —, *loeka djari këna pisau;* tot straf iemand de lange haren af—, *mëragas.* Zie **afsnijden** en andere samenstellingen.

snijder, kleermaker, zie ald.

snijding, pijn in het lijf, *moelas përoet.*

snijdsel, het gesnedene, *potongan, kirisan, ratjoengan,* enz. Zie bij **snijden.**

snijmes, om hout, bamboe, rotting enz. mede te besnijden, *pisau raoet.*

snijtand, *gigi sara.*

snijtijd, voor de rijst, *moesim mënoewai, moesim mëngëtam, m. potong padi.*

snijwerk, *kerawang, oekiran;* van — voorzien zijn, *bërkërawang, bëroekir;* met verhevenheden uitgehouwen —, *bërgoenoeng-goenoengan.* — maken, à jour, *mënëtas* (van *tëtas*); en bas relief, *mëngoekir.* —, waarbij de bladeren van den heiligen vijgeboom zijn nagebootst, *oekiran daoen boedi.*

snik, bij het schreien, *sëdan, sëdoe;* al snikkende, *tërsëdan-sëdan, tërsëdoe-sëdoe.* —, zucht, *këloeh, pëngëloeh.* —, ademhaling, *nafas,* Ar. de jongste —, *nafas jang achir;* niet recht — zijn, *tiada benar amat.*

snikheet, van de zonnehitte, *panas tërik.*

snikken, na erg weenen of bij aanborstigheid, *mëngesak-esak;* al snikkend, bij het schreien, *tersëdan-sëdan, tërsëdoe-sëdoe;* snikkend weenen, *mënangis tërsëdoe-sëdoe.* Ook *mëngëtjap* (van *këtjap*) b.v. zuchten en —, *mëngëloeh-mëngëtjap.* —, schielijk de lucht door den neus uitstooten, *mëndëngoes.* —, zooals iemand, die een stomp in den rug krijgt, *dëngok;* met verscheidenheid, *dëngok-dëngik.*

snip, de vogel, hiervan verschillende soorten, als: *sikoedidi, boeroeng tjëloeloet, b. bërkik, b. biroe laoet, b. sipëkak,* om hare hardhoorigheid.

snipper, afval van papier enz., *redja.*

snipperbak, *tëmpat redja-redja.*

snipperen, *mëredja-redja.*

snit, *potongan.*

snoeien, de kleine takken wegnemen, *mëranting, mëranting.*

snoeimes, *pisau përanting.*

snoeisel, de afgesneden kleine takken, *ranting-rantingan, rantjing-rantjingan.*

snoepachtig, telkens tusschentijds iets eten, *koedap-koedap, koedoep-koedoep.*

snoepen, stilletjes wegnemen en opeten, *koedap-koedap, koedoep-koedoep.*

snoer, van bloemen, kralen, edelgesteenten enz., *malai, tjoetjoek,* b.v. *moetiara satjoetjoek,* een — parelen; tot — hebben, *bërmalaikan,* b.v. parelen tot — en hebben, *bërmalaikan moetiara,* voor ons: van parelsnoeren voorzien zijn. —, lijn, koord, *tali, oetas,* b.v. een — parelen, *moetiara sa'oetas;* een driedubbel — breekt niet licht, *tali tiga lëmbar ta'soewang-soewang poetoes.* Sprw. — van een collier, ook *bëlit, toedjoeh bëlit,* zeven snoeren. — van bloedkoralen met andere koralen er tusschen, *bëramani.* (Wellicht eene samentrekking van *biram* en *manik*). — van goudplaatjes, goudkorrels, parelen en dergel., *goendjai.* — van 1000 kleine Chineesche muntjes, *pëkoe;* zijden —, die driemaal om den middel geslagen wordt en dient om den gouden borstplaat te bevestigen, *tali djoewita.* —, fig. dat wat het harte bindt, *përtawbatan hati.*

snoeren, aan een snoer rijgen, *mëngoetas.* Zie **rijgen.** —, binden, zie ald.; den mond —, *mëngatoepkan moeloet;* den mond gesnoerd, *tërkatoep moeloet,* ook *mëmboenoeh përkataän orang, mëm-*

boengkam; middel om iemand den mond te snoeren, *pëmboengkam*; den mond —, ook *mënjoembat moeloet* (van *soembat*, prop, stop).

snoet, snuit, *djoengoer, montjong*; zie **snuit.**

snoeven, bluffen, *mëngatjaḳ, bërtjakap angin, bërkata-kata dëngan sombong.*

snoevend, *katjaḳ, sombong.*

snoever, *pëngatjaḳ, pënjombong, orang sombong.*

snood, *djahat, doerdjana, kapista.*

snoodaard, *orang jang djahat ṭabiatnja, orang kapista.*

snor, knevel, *koemis, misai, brëngos,* Jav. Zie bij **knevel.** —, lange haren op de bovenlip bij katten, tijgers enz., *soengoet.*

snorken, ronken, *mëndëngkoer, mënggëroh, bërgoeroes, mënggëros, mëlengkoer*; een weinig —, *sëndar.* —, zie ook **snoeven.**

snorker, *pëndëngkoer, pënggëroh.*

snorren, gonzen van insecten, den wind, touwen enz., *bërdëngoeng.*

snot, *ingoes.* — ten gevolge van verkoudheid, *sëlëšëma, sëma-sëma.*

snotterig, nat van den neus, *lëngas.*

snuffelen, ruiken, *mëntjioem*; met voorover gebogen kop in den grond —, *mënjoengkoer* (van *soengkoer*). —, onderzoeken, *mënjëlidik* (van *sidik*).

snuffen, snofneuzen, *sëngau*; al snuffende, *dëngan sëngauwan.*

snugger, schrander, *tjërëdik.*

snuif, snuiftabak, *tëmbakan hidoeng*; op Java *sënggroeḳ*, Jav.

snuifje, een vingergreep tussehen duim en vingertop, *pëngapit.*

snuisterij, *barang-barang këtjik-mëngëtjik, bënda-bënda këtjik-mëngëtjik.*

snuit, zooals van een varken en sommige visschen, *djoengoer, montjong.* —, zooals van een olifant, mug, vlieg enz., *boelalai.*

snuiten, van den neus, *mëmboewang ingoes.* — door het eene neusgat dicht te houden en het andere uit te blazen, *mëngësang* (van *ësang*). — van eene knars, *mënggoenting lilin* (of *diau*).

snuiter, knarse —, *goenting diau, g. lilin.*

snuitsel, *aboeḳ diau, goentingan diau, g. lilin.*

snuitvormig, snoetvormig, *montjong.*

snuiven, ruiken, *mëntjioem.* —, ademen, *bërnapas, mënghela napas.* —, blazen, zooals b.v. een paard, *mënghëmboeshëmboes napasnja.* —, snuiftabak gebruiken, *pakai tëmbakan hidoeng, p. sënggroeḳ.*

sober, zie **matig.** —, bekrompen, *kakoeraugan, papa.*

sodomie, *sëmboerit, liwat,* Ar.

sodomieter, *orang sëmboerit, orang liwat.*

soebatten, *mëmohon* (van *pohon*).

soep, *kaldoe, koewah, sop*; dikke rijste— met specerijen en vleesch of kip, *boeboer kandji.*

soepbord, *piring dalam, pinggan dalam, p. tëkoḳ.*

soepgroente, *sajoer sop.*

soepterrine, *tërënang sop, t. kaldoe.*

soepvleesch, *daging sop.*

soes, zeker luchtig gebak, *koeweh soes.*

soezen, in de war zijn, *bingoeng.* —, duizelig in het hoofd, *pëning kapala.*

sofisme: het —, *ilmoe taṣoewoef.*

soja, *ketjap*; Japansche —, *ketjap Djëpoea.*

sok, kous, *saroeng kaki.*

soldaat; Europeesche —, *ṣoldadoe, sërëdadoe, sëridadoe, ašjkar,* Ar. *lašjkar,* Perz. een Bengaleesch —, *sopai*; een Javaansch —, *pradjoerit,* Jav. — worden, *masoḳ ṣoldadoe,* fig. *potong ramboet.*

soldeer, zie **soldeersel.**

soldeeren, *mëmaṭëri* (van *paṭëri*), *mërëkati* (van *përëkat*).

soldeersel, *paṭëri, përëkat, pëmidjar, tingkal.*

soldij, *gadji.* — trekken, *makan gadji.* —, onderstand in geld, *oewang ajapan.*

solemneel, *dëngan sëgala oepatjara.*

soli deo gloria, *sëgala poedji bagai Allah.*

sollen, sleepen, zie ald.

som, door optelling of verzameling verkregen, *koempoelan, djoemlah,* Ar.; de — opmaken, optellen, *mëngoempoelkan, mëndjoemlahkan*; eene — gelds, *banjaḳnja oewang.*

somber, zonder glans, van het gelaat, den hemel enz., *soeram, moeram.* — van gemoed, *bërdoeka-tjita, kadoekaän, hati bërkaboet, gobar.*

sommatie, zie **dagvaarding.**

sommigen, *bëbërapa, satëngah, ada jang,* ook *jang ada,* b.v. — lieden houden niet van opium rooken, *bëbërapa orang tiada soeka minoem madat.* —

zeiden dit, anderen dat, *satĕngah orang kata bagini, satĕngah bagitoe; ada jang kata bagini, ada jang kata bagitoe.*

soms, somtijds, nu en dan, bij wijlen, *adang-adang, kadang-kadang, tĕrkadang-kadang, bilang hari, kadang-kala, barang, ada kalanja, andaĸ-andaĸ* en *barang-kali.* Voor dit laatste b.v. *disoetjikan barang-kali dĕngan tangan, akan tĕtapi sĕlaloe disoetjikan ija-itoe dĕngan soeatoe pĕsawat,* — wordt het met de handen schoongemaakt, doch meestal maakt men het schoon met een werktuig.

sondeeren, peilen van de diepte eener wond, *mĕndoega,* b.v. *maka didoega olih tabib dĕngan ekoer sirih,* en de dokter peilde haar met het steeltje van een sirihblad.

soort, *roepa, matjam, djinis,* Ar. *bagai;* van dezelfde —, *saroepa, samatjam, sadjinis, sabagai;* allerlei —, *roepa-roepa, matjam-matjam, djinis-djinis, bagai-bagai, pĕlĕbagai.* —, ook *mata,* b.v. —en van koopwaren, *mata dagangan,* b.v. *bĕbĕrapa ratoes mata dagangan,* vele honderden soorten van koopwaren, *bĕratoes-ratoes mata goelai,* honderden soorten van toespijzen. — bij —, fig. *jang pipit sama pipit, jang ĕnggang sama ĕnggang,* d. i. de musch bij de musschen en de rhinocerosvogel bij de rhinocerosvogels. Sprw.

soortelijk, *ĸĕdar,* Ar. —e zwaarte, *bĕrat ĸĕdarnja.*

sop, nat, saus, ju, *koewah,* Chin. —, vleeschnat, *kaldoe;* het ruime —, van de zee, *laoet rĕmbang.*

soppen, in eene vloeistof doopen, *mĕntjĕloep.*

sorbet, *sjarbat,* Ar.

sorteeren, *mĕmilih-milih* (van *pilih*) *mĕmilih matjam.*

sorteering, *pĕmilihan, pilihan.*

souvenir, *tanda pĕringatan.*

souverein, *jang dipĕrtoewan.*

souvereiniteit, *rijasat,* Ar. *pĕrtoewanan.*

spaak, hefboom, *toewil, pĕngoempil,* ook *pĕngoengkil;* met een — oplichten of voortbewegen, *mĕnoewil, mĕngoempil.* — van een wiel, *sĕngkang, anaĸ djantĕra;* eene — in het wiel steken, eene hindernis in den weg leggen, *mĕnjangkoetkan* (van *sangkoet*), *mĕri itangi.* — geloopen, *tĕrsangkoet.*

spaan, spatel, breede houten — met een steel, waarmede gekookte rijst wordt omgeroerd, *soedip;* ijzeren —, *soedip bĕsi.* —, om gekookte rijst op te scheppen, *tjatoeĸ nasi;* groote —, die bij het weven gebruikt wordt, *boĕra, bĕlĕbas.*

spaander, *tatal, bilah.* — ontstaan bij het houtkloven, *sĕmpaĸ.*

spaansch, *Ispanjol, ispanjoli, tjara Ispanjol;* het —, de Spaansche taal, *bĕhasa Ispanjol.* — riet, *rotan kastila.* — groen, sulph. cupri, *tĕroesi.* —e pokken, *rastoeng kotji.*

spaansche-mat, *rejal, ringgit.* — met de beeltenis van den koning van Spanje, *ringgit bĕsar, ringgit kain bĕsar,* zoogenoemd omdat de koning daarop in romeinsch costuum is voorgesteld.

spaansche-peper, *lada-tjina, tjabe,* Bat. *lomboĸ,* Jav.

spaansche-ruiter, *randjau.*

spaarduiten, *oewang taboengan.*

spaargeld = het vorige woord.

spaarpot, van bamboe, bamboezen koker om geld in te bewaren, *boemboeng doewit, taboeng,* ook *taboeng pitis, taboeng pĕkaĸ.* —, steenen varken, op Java *tjelengan;* doosje in den vorm van een —, een schacht met spleet er in, door de Djakoens onder den arm gedragen, *kĕroentoeng;* in een — opleggen, *mĕnaboeng;* als spaarpenning wegleggen, *mĕnaboengkan.*

spaarzaam, zuinig, huishoudelijk, *himmat-himmat,* Ar. — met iets te werk gaan, *kira-kira dan ĸĕdarkan, mĕnghimmat-himmatkan.* —, zelden, *djarang.* — in woorden, *tiada bĕrbanjaĸ katanja.*

spade, late, van de regens, *achir,* Ar. *bongsoe,* b.v. de — regens, *hoedjan achir, hoedjan bongsoe.* —, laat, langzaam, *lambat.*

spade, graaf, *pĕnggali.* — voor mijnwerkers, *pĕntjĕbaĸ.* Zie **hak.**

spadeling, *jang djadi tĕrkĕmoedian.*

spaden, graven, *mĕnggali;* met den hak werken, *mĕntjangkoel;* op Java *mĕmatjoel.* Zie **spade.**

spalk, van een gebroken lichaamsdeel, *bidai,* ook *lantai.*

spalken, *mĕmbidai, mĕmbĕlat,* b.v. een gebroken been —, *mĕmbĕlat kaki jang patah.*

span, tusschen duim en een der vingers,

djèngkal; tusschen den duim en wijsvinger, *djèngkal têloendjoek;* tusschen den duim en de pink, *djèngkal kêlingking;* tusschen den duim en het eerste lid van den wijsvinger, *djèngkal kètok.* — met duim en vinger, *tjèkaḳ.* —, omspanning met duim en vingertop, *tjap.* — met duim en wijsvinger, *tjap têloendjoek.* —, op die wijze met de beide handen te zamen, *doewa tjap.* — met de hand, *kilau, pêlêmpap;* bij —en meten, *mèngilau;* een — breed, *sapêlêmpap lebarnja.* —, tweespan, paar, *pasang;* een — paarden, *koeda sapasang;* bij —en, *bêrpasang-pasang.* —, voor elkander passend, *babat.* —, zie ook **juk.**

spanbroek, *sêloewar jang têrik, tjêlana j. t.*

spanen, van spaan, *daripada tatal.*

spanen, met een spatel opscheppen, *mènjoedip* (van *soedip*).

spang, gouden of zilveren borstspeld, *kêrongsang, koersang.*

spanjaard, *orang Ispanjol, orang kastila.*

spanje, *nègari Ispanjol, n. Kastila.*

spanketen, remketting aan een rijtuigwiel, *rantai roda kareta.*

spankoord, *tali rèyang.* — van een moskeetrom, *pènganggit bêdoek.*

spannen, iets — b.v. een net, touw enz., *mèrèntangkan, mèrègangkan.* —, uitspannen, van een doek, net, tent, — van een boog enz., *mèmbèntang.* —, strak aanhalen, *mènèrikkan* (van *tèrik*). — van een snaar, *mèngèntjangi.* — van een vel over trommel of tamboerijn, *mènjèntoeng* (van *sèntoeng*, eene soort van wig of keg, daarvoor gebruikt); ook *mènganggit* (van *anggit*); strikken —, *mèmasang djèrat.* —, gespannen van lichaam, *badan sèring;* van den buik, b.v. door een te volle maag, opstopping van winden of drekstoffen, *sègah.* — van trekbeesten voor iets, *mèmasang* (van *pasang*), *mèngènakan* (van *kèna*). —, van snaren op een instrument, *mèngènakan tali.* — van een schietboog, *mèmbèntang panah, mèngèdang boesoer.* — van den haan van een geweer, *mèrajih pitjoe, mèmètik pitjoe* (van *pètik*). — van de zeilen, door den wind, *mèngèntjangkan lajar* (van *kèntjang*, stijf gespannen van zeilen, touw, band enz.); stijf — en gespannen, zie bij **stijf;** de vierschaar —, *mènghimpoenkan madjèlis bitjara, m. m. ḥoekoem;* de kroon —, overtreffen, *mèlipoeti, mèlèbehi;* niet gespannen, losjes, *kèndoer.* Zie bij **los.**

spannet, *djaring jang dibèntang.*

spanning, geraamte v. e. dak, *boeboeng, koeda-koeda.* —, verschil, oneenigheid, *pèrèliṭchan, tjidera.* —, kommer, angst, *pèrtjintaän.*

spanraam, raam om iets te spannen, borduurraam enz., *pèmbidangan, pèmidangan, pèmidang.*

spanrib in de bouwkunde, *kasau;* hoofd —, *kasau djantan;* dunnere tusschen—, *kasau bètina.*

spanriem, *tali rèyang.*

spant; de —en van een vaartuig, *gading-gading.*

spar, zie **dakspar.**

sparen, uitsparen, zuinig omgaan met, *mènghimmat-himmatkan;* voor den ouden dag —, *mèntjadang toewa.* —, bewaren, b.v. geld enz., *mènjimpan* (van *simpan*), *mènaboeng* (van *taboeng*). —, ontzien, het jammer vinden om te gebruiken, *sajang akan;* niet —, in dien zin, *tiada sajang akan.* —, zelden gebruiken, *djarang mèmakai* (van *pakai*); in het leven —, *mènghidoepkan;* in het leven laten, *mènghidoepi,* b.v. spaar dien hond in het leven, *hidoepilah andjing itoe;* als God mij het leven spaart, *djikalau dilandjoetkan Allah ɛmoerkoe;* de moeite —, zich geen moeite geven, *tiada bèrsoesah-soesah;* spaar u de moeite *djangan bèrsoesah-soesah.*

spartelen, *gèragau;* voorover op den grond liggen te —, *soengkoer gèragau.* — om zich los te rukken, *gèledar,* zooals een misdadiger die gevat is, om los te komen, *mèronta-ronta.* —, zich stuiptrekkend bewegen, *kial-kial.* —, slaan met vlerken en pooten, of met pooten en staart, of met staart en vinnen, van een geslacht dier, *mènggèlèpar.* —, zoonls b.v. de moten van een doorgehakte aal, de afgebroken staart van eene hagedis, een visch op den grond, *gèlètik.* — in het water, tot vermaak, *kètimpoeng.*

spat, opspringende —, sprenkel, *rètjik.* —, spikkel op iets, *rintik.*

spatel, waarmede men groote hoeveelheden gekookte rijst omroert, *pènglidah.* Zie **spaan.**

spatie, tusschenruimte, *djaraḳ.* — hebben, *bĕrdjaraḳ.*

spatten, van vallend vocht, *mĕrĕtjiḳ;* een spattend geluid makend, *gĕmĕrĕtjiḳ.* —, krassen, van eene schrijfpen, *mĕnggĕrigis;* bespat raken, *tĕpĕrĕtjiḳ.* Zie **besprenkelen.**

specerij, *rĕmpah.* —en, *rĕmpah-rĕmpah;* met verscheidenheid, *rĕmpah-piah, rĕmpah-pawah.* — in iets doen, *mĕmboeboeh rĕmpah-rĕmpah.* — in poedervorm, die men op het doodkleed strooit, waarin het lijk zal gewikkeld worden, *patjai.*

specht, *boeroeng pelatoeḳ;* soorten zijn: *pelatoeḳ batoe, p. bawang* en *p. lalat.*

speeksel, *loedah, ajar loedah, lioer, ajar lioer.*

speekselklier, *kĕlendjar ajar lioer.*

speelbal, zie **bal.**

speelbord, echt inlandsch —, *papan tjongkaḳ.* Zie **dambord.**

speelduiten, speelgeld, *bĕlandja maïn djoedi.*

speelgenoot, *tĕman maïn.*

speelgoed, *pĕrmaïnan, maïn-maïnan.*

speelhuis: Chineesch —, waar het bekende dobbelspel toop gespeeld wordt, *pĕlopan.*

speelkaart, Europeesche —, *kĕrto;* Chineesche —en, *pakau-pakau, daoen pakau, patoewi, kija, pekaḳ.*

speelkameraad, *tĕman maïn,* ook *sapĕrmaïnan.*

speelplaats, *tĕmpat maïn.*

speelpop, pop, *anaḳ-anakan, orang-orangan, boneka.* —. fig. van een kind, *anaḳ timangan.*

speelsch, *soeka maïn-maïn.*

speelswijze, onder het spelen, *sambil bĕrmaïn.*

speeltafel, alleen bij Europeanen, *medja maïn.*

speeltijd, *wĕḳtoe bĕrmaïn.*

speeltuig, *alat bĕrmaïn;* kinder—, *pĕrmaïnan.* —, muziek-instrument, zie ald.

speeltuin, hof tot vermaak, *taman.*

speeluur, *wĕḳtoe bĕrmaïn.*

speelziek, *soeka bĕrmaïn-maïn sĕhadja.*

speelzucht, *nafsoe akan bĕrmaïn.*

speen, tepel, *mata-soesoe.*

speer, korte lans, *lĕmbing;* met zulk eene — steken, *mĕlĕmbing, mĕnikam dĕngan lembing, mĕnikamkan lĕmbing* (van *tikam*). — met breede punt, gebruikt om visch te steken, *koedjoer;* houten — met enterhaak, *tĕmpoeling.* Zie **lans.**

speerdrager, piekenier, *orang pĕrtikaman.*

speerpunt, *mata lĕmbing.*

speet, zie **spatel en spaan.**

speetje, alles wat gebruikt wordt om er iets aan te steken, ten einde dit te kunnen roosten, *pĕmanggang.* — van geroost vleesch of visch, *patjaḳ;* op Java *sĕsaté.*

spek, van het varken, *lĕmaḳ babi.*

spekbuik, smeerbuik, *pĕroet gĕndoet.*

spekhals, zie **speknek.**

spekken, zie **lardeeren.**

spekkoek, eene soort van koek in verschillend gekleurde lagen op elkander, *koewoh lapis.*

speknaald, zie **lardeerpriem.**

speknek, van dieren en menschen, *poenoeḳ.*

spekpannekoek, *dadar dĕngan daging babi.*

spekslager, *toekang potong babi.*

spekslagerswinkel, *kĕdai toekang babi.*

spekvet, *lĕmaḳ babi.*

spekzwoord, *koelit babi.*

spel, *pĕrmaïnan,* ook fig. b.v. hij heeft er een spelletje mee, *ada djoega sasoeatoe pĕrmaïnannja;* twee —len spelen, tweemaal spelen, *doewa kali maïn.* Zie **spelen:** zijn — drijven met iemand, *mĕmpĕrmaïnkan orang;* het — der oogen, *maïn muta;* een — van wind en golven zijn, *dihĕmpaskan olih angin dan ombaḳ;* op het — zetten, *bĕtaroh.*

spelboek, Maleisch —, *soerat tĕka-tĕki tĕrbang.* —, abé-boek, *soerat alif-ba-ta.*

speld, *djaroem pĕnjĕmat, pĕniti, f'niti, djaroem pĕngĕlat.* —, pen, *bikat.* Zie **haarspeld** en **borstspeld.**

speldeknop, *kapala pĕniti, pajoeng pĕniti.*

spelden, met spelden vaststeken, *mĕnjĕmat* (van *sĕmat,* vastgehecht met een speld). —, met spelden besteken, *mĕnikami dĕngan pĕniti;* wat op den mouw —, *mĕnikan angin.*

speldenbakje, doosje, kokertje enz., *tĕmpat pĕniti.*

speldengeld, *oewang boeta poera, oewang pĕmadoewan.* Zie **zakgeld.**

speldenkussen, *bantal pĕniti.*

speldenwerk, *kĕrawang.* — met groote openingen, los —, *kĕrawang pahal.* —, neige, kant, *renda,* Port.

speldeprik, *tikam pĕniti.*

spelemeien, *bĕrmaïn-maïn tamasja.*

spelen, *maïn,* zoowel iets als met iets —; ook fig. zie de samenstellingen; de zon speelt in het water, *ajar bĕrkilat-kilatkan matahari,* d. i. het water weerkaatst de zon; kaart —, *maïn kĕrto,* zie **kaart:** vingt-et-un —, *maïn tjaboet,* zoogenoemd, omdat de spelers de kaarten uit den, op een schoteltje liggenden, stok trekken; een gevaarlijk spel —, *mĕmaïnkan ranggoeng,* ontleend aan een hoornen werktuigje aan een hengelsnoer (*ranggoeng* geheeten), dat breekt als er een groote visch aan trekt. —, paren van dieren, zie ald.; op zijn poot —, *bĕrgadoch, mĕmboewat gadoch.* —, zinspelen met zijne woorden, *mĕnjindir* (van *sindir*). — op, *mĕnjindirkan;* voor den geest —, een flauw denkbeeld er van hebben, *tĕrbajangbajang dalam ingatan;* eene poets of trek —, *mĕnipoe* (van *tipoe*), *mĕmpĕrdajakan;* met de oogen —, elkander oogjes geven, *bĕrmaïn mata;* met de wapens —, *bĕrmaïn sĕndjata;* met den wind —, van planten, *mĕmaïn angin.*

spelen: het —, = **spel.**

speler, *pĕmaïn, orang jang maïn.* —, dobbelaar, *pĕndjoedi.* — op de gamêlan, het indische klokkenspel, *pĕnaboeh gamĕlan.* — op het tooneel, acteur, zie ald.

spelfout, *salah hedja'.*

speling, speelruimte, — hebben, *longgar.*

spelkunst, *ĕlmoe mĕnghedja'.*

spellen, *mĕnghedja'* (van *hedja',* Ar.); het —, *hedja'än.*

spelling, *hedja'än, pĕrhedja'än.*

spelonk, *goha, gĕronggang.*

spelt, e. s. v. graan *tjawaḳ.*

spendeeren, *mĕmbĕlandjakan.*

spenen, van de borst doen, *mĕnjaraḳ* (van *saraḳ*), *mĕlepaskan dari soesoe;* zich —, onthouden, *bĕrpantang-pantang.*

sperwer, in het algemeen, *boeroeng hĕlang;* meer bepaald, *hĕlang radja wali;* soorten zijn: *hĕlang hajam,* de kiekendief; *h. boeriḳ, h. sipoet* en *h. laoet,* de laatsten leven van visch.

speten, *mĕmatjaḳ* (van *patjaḳ*).

spichtig, puntig, *loentjip, lantjip;* op Java *lintjip.* —, lang en dun van persoon, *pandjang lampai.*

spie, spij, wigge, *badji.*

spie, bespieder, *pĕnghintai.*

spiegat, zie **spuigat.**

spiegel, *tjĕrĕmin, katja,* Jav. —tje aan weerskanten van een statsiekussen, *tjĕrĕmin bantal;* waarzeggers—, *tjĕrĕmin tĕroes;* groote —, waarin men zich ten voeten uit zien kan, *tjĕrĕmin bĕsar satinggi bĕrdiri.* —, van een vaartuig, *tjaping bĕlakang.*

spiegelen, zich —, *bĕltjĕrĕmin;* zich in het water —, *bĕltjĕrĕmin dalam ajar;* zich — aan het voorbeeld van een ander, *mĕngambil toeladan.* —, weerkaatsen in het water, *bĕrkilat-kilatkan,* zie **spelen.**

spiegelgevecht, *pĕrang asap;* een — houden, *bĕrmaïn pĕrang.*

spiegelglad, *lĕtjat, litjin-lĕtjat.*

spiegelglas, *katja tjĕrĕmin.*

spiegellijst, *roemah tjĕrĕmin.*

spier, van het lichaam, muskel, *daging kantjing, pangsa, oerat kasar.* — onder de knie, *oerat pĕngĕtoel;* de tweehoofdige —, biceps, *boewah lengan;* vleesch—, ook *ădlalat,* Ar.; de —en oefenen, *bĕr sĕnam.* —, scheut, halm, *hĕlai,* b.v. een gras—, *sahĕlai roempoet;* een —tje hoofdhaar, *sahĕlai ramboet.*

spiering, *ikan kĕrisi, ikan lĕmboeroe* (?).

spierkracht, *koewat,* Ar.

spierkramp, *kakĕrasan.*

spiernaakt, *tĕlandjang boegil.*

spierwit, sneeuwwit, *poetih mĕlah.*

spies, spiets, groote lans, *toembaḳ;* speer, *lĕmbing;* werpspies, *pĕndahan, soeligi.*

spiesdrager, piekenier, *orang pĕrlikaman.*

spieshout, *batang toembaḳ, batang lĕmbing.*

spietsen: met eene lans doorsteken, *mĕnoembaḳ;* aan een spies rijgen, een wreedaardige straf bij de Mohammedaansche volken, *mĕnjoelakan* (van *soela*).

spietspaal, *soela.*

spij, zie **spie.**

spijker, *pakoe, pakoe bĕsi.* —s op laag water zoeken, fig. *mĕntjĕhari lantai tĕrdjongkat,* Pad. bovl.; aanleiding zoeken tot twist, *mĕmoengoet salah* (van *poengoet*), *mĕntjĕhari-tjĕhari;* heb jij een gat, dan heb ik een —, *djika angkau toegal, adalah bĕnih,* d. i. heb jij een pootstok dan zijn er zaailingen.

spijkerbloem, *boenga lawang.*

spijkerblad, *daoen pakoe, daoen pakoe adji.*

spijkeren, *mĕmakoe;* bespijkeren, *mĕmakoeï.*

spijkergat, *lobang pakoe.*
spijkerkop, *kapala pakoe, pajong pakoe.*
spijl, *pasaḱ, tjeongkil.*
spijs, *makanan, ajapan;* van Vorsten en aanzienlijken, *santapan;* allerlei spijzen, *makan-makanan;* de geliefkoosde —, waarvan men bijzonder houdt, *makanan kagëmaran;* de hoofd— bij de rijst, *roedji.* —, prooi, van het wild gedierte, *mangsa,* Skr.; opgedischte —, *sadjian, hidangan;* van eene — eten met een ander, *makan sahidangan.* —, proviand op reis, *bekal;* zijne tranen tot — hebben, *berbekalkan ajar-mata.*
spijsbak, *pahar;* iets kleiner en op pooten, *sëmbërip.*
spijskamer, *goedang, sëpen.*
spijskast, *almari makanan.*
spijskorf, etensmand met afdeelingen, *rantang soesoen.*
spijsoffer, *përsëmbahan makanan.*
spijsvertering, *tjërna, katjëraaän.*
spijt, berouw, *sësal.* — hebben, *bërsësal, mënjësal;* bij zichzelven — hebben, *mënjësal akan dirinja.*
spijten, zie het vorige en het volgende woord. —, medelijden hebben, *sajang akan,* b.v. het spijt mij, dat de Maleische taal zoo verwaarloosd wordt, *sajanglah akoe akan bëhasa malajoe dihalai-halaikan bagitoe.*
spijtig, boos, knorrig, *ngëren, ngëren hati.* — glimlachen, *tërsënnjoem ngeren;* een — gezegde, *përkataän tadjam.*
spijzen, eten, *makan;* van Vorsten en aanzienlijken, *santap.* Zie **eten.** —, spijzigen, zie het volgende woord; samen — met, *makan sahidangan dëngan, santap sahidangan dëngan;* uit één schotel of één bord —, *makan sadaoen, santap sadaoen.*
spijzigen, *mëmbëri makan, mëmbëri ajapan.*
spikkel, *rintik;* ook gespikkeld, b.v. een gespikkeld paard, *koeda rintik.* —, spat van vocht, *rëtjik, përëtjik.* —, op de nagels, *boenga koekoe;* nagels met —s, *koekoe bërboenga.*
spikkelen, bespikkelen, *mëmërëtjiki* (van *përëtjik*).
spikkelig, *bërintik-rintik.*
spil, van een spoel, rad of spinnewiel, *kisi.* —, as, zie ald. —, Bijv. nw. dun en smal van een been, *rentjeng.*
spillebeen, spillepoot, *kaki rentjeng.* — met platte kuiten, *bëtis sëladang.*
spillen, zie **verspillen.**
spilziek, *pëmboros, soeka mëmboros.*
spin, *laba-laba;* op Java *lawa-lawa.*
spinazie; e. s. v. bladgroente, die de plaats van onze — eenigszins kan innemen, is de *bajam,* of *gëndola* (amaranthus). Hiervan verschillende soorten, eetbare en oneetbare.
spinbaar, *dapat dipintal.*
spinde, spijskamer, *sëpen.*
spinnekop = spin.
spinnen, garen —, *mëmintal bënang* (van *pintal*), *mënganteh,* Jav. — van een kat, *dëngkor koetjing;* er zijde bij —, *mëndapat laba, mëndapat oentoeng, mëndapat faïdah.*
spinner, spinster, *pëmintal, orang jang mëmintal bënang.*
spinneweb, *sarang laba-laba, roemah laba-laba.*
spinnewiel, *rahat, djantëra, pëintel, pënjering.*
spinrag = spinneweb.
spinrokken, *tiang rahat.*
spinsbek, *soewasa;* eigenl. een mengsel van goud en koper, ook *lojang.*
spinsel, *pintalan, poetaran,* b.v. een — garen, dat nog niet goed in ekander gedraaid is, *satoe poetaran bënang, jang bëlom bërsëring.*
spint, van hout, *goebal.*
spintig, *bërgoebal.*
spion, verspieder, *pënjoeloeh, pënghintai.*
spionneeren, *mëajoeloeh* (van *soeloeh*), *mënghintai, mënghintip,* Jav.
spiraal, *soeloer batang.*
spiraalvormig, *saroepa soeloer batang.*
spiritualiën, *ségala ajar këras.*
spit, braadspit, *patjaḱ;* aan het spit braden, *mëmanggang* (van *panggang*), *mëmatjaḱ.*
spit; het — in den rug, *sakit toelang bëlakang.*
spitje, speetje, van visch of vleesch, *patjaḱ, sësate,* Jav.
spits, punt van een wapen enz., *mata, hoedjoeng.* —, van een berg, boom, mast enz., *poetjaḱ, poentjaḱ, këmoentjaḱ.* —, van een leger, *tjoetjoeḱ, tjoetjoeḱ tantara, haloewan, hoeloe;* zich aan de — stellen, *djadi pëngandjoer, d. pënghoeloe, d. kapala, mëngapalakan* (van *kapala*).
spits, Bijv. nw. scherp toeloopend, *loentjip, lontjos, roentjing,* voor dit laatste b.v. —e vingers, *djari roentjing.* —,

vooruitstekend, *mantjoeng*. — van aangezicht of neus, door vermagering, *tjavos*. — toeloopend van een dak, of van boomen, zooals de populier, *londjong*. — naar onderen toeloopend, zooals b.v. de pooten van een tafel, *tempoes*. —, doch niet in een fijne punt uitloopend b.v. zooals de kin, een manilla-sigaar, *tiroes*.

spitsboef, schelm, *pëndjoeri*, *pëndjoerit*.

spitsen, de ooren —, *mëmasang tëlinga*, *mëngëmbangkan tëlinga*.

spitsig, *loentjip*, *tiroes*, *lontjos*, *mantjoeng* enz. Zie **spits**.

spitsneus, *hidoeng mantjoeng*.

spitspaal, strafwerktuig, *soela*.

spitsroede, *rotan pëndëra*.

spitssnuit, *djoengoer*.

spitsvindig, spitsvondig, *tjërëdik*.

spitten, graven, delven, *mënggali*.

spitter, *orang jang mënggali*, *pënggali*.

spleet, opening, scheur, *lëkah*, *rëkah*, *tjëlah*, *bëlah*.

splijtbaar, *dapat dibëlah*; niet —, *tiada tërbëlahkan*.

splijten, klooven, *mëmbëlah*; niet geheel door—, maar bijwijze van keep of mik, *mëmbëlah panggang*. —, klooven van een boomstam tot planken of balken of van een mensch met een wapen, *mëmbahan*; in staat zijn te —, *tërbëlah*, b.v. niemand was in staat het te —, *sa'orang pon tidak tërbëlah*; door inscheuring gespleten, zooals b.v. takken, *sërëkah*; in tweeen —, *mëmbëlah doewa*.

splijthout, wig, *badji*.

splijting, *pëmbëlahan*.

splijtsel, *bëlahan*.

splinter, *soeban*, *soesoep*, *sëroepih*; naaldvormige — van niboeng en dergelijke, *sëloembar*. —, die onder het vel of den nagel is geschoven, *soesoep*. — van bamboe, gebruikt als mes, b.v. bij de besnijdenis, *sëmbiloe*.

splintertangetje, *sëpit angkoep*.

split, spleet, *bëlahan*.

splitseind, stuk aangehecht touw, *samboengan tali*.

splitsen, twee stukken touw aan elkander verbinden, *mënjamboeng tali* (van *samboeng*), *mënaïm* (van *taïm*). —, verdeelen, *mëmbëkagi*, *mëntjëraikan*.

spoed, haast, *sigëra* (Skr. *sighra*). — maken, zich spoeden, *bërsigëra*. — maken met iets, *mënjigërakan*, *mëmpërsigërakan*, b.v. — maken, met een werk, *mëmpërsigërakan pëkërdjaän*, *mëmbangatkan pëkërdjaän*.

spoeden, zie het vorige woord. —, snel loopen, *bërdjalan tëkas*, *bërdjalan dëngan sigëra*, *bërdjalan dëngan pantas*.

spoedig, *sigëra*, *tëkas*, *dëngan sigëra*, *dëngan tëkas*, *bangat*; ten spoedigste, *sabolih-bolih dëngan sigëra*, *sabolih-bolih dëngan tëkas*.

spoel, wevers—, *torak*, *gëlindong*.

spoelen, in een vocht heen en weder bewegen, *mëmbilas*; den mond —, *bërkoemoer*. —, vloeien, stroomen, zie ald.; weg—, wegdrijven, *hanjoet*; weggespoeld worden, *dihanjoetkan*. —, waschen, *mëmbasoeh*, *mënljoetji*.

spoeler, wasscher, *pëmbasoeh*.

spoelingbak, veevoederbak, *paloeng*.

spoelkom, *mangkok bësar*.

spoelworm, *tjatjing përoet*.

spog, spoeksel, *loedah*.

spoken, *ada hantoe*; daar spookt het, *ada hantoe disana*. — van de zee, de golven, *bërgëlora*.

sponde, bed, *pëtidoeran*, *tëmpat tidoer*; van Vorsten, *përadoewan*.

spongat, van een vat, *mata tong*, *moeloet tong*.

sponning, groef, *aloer*.

spons, *loemoet karang*, *boenga karang*, *këmbang karang*; eene — met water, een natte —, *boenga karang tërsërap ajar*.

sponsachtig, vol gaatjes, zooals brood, sommige soorten van kaas enz., *bërsarang*.

sponssteen, puimsteen, *batoe timboel*.

spook, in het algemeen, *hantoe*.

spookdier, stenops tardigradus, *pockang*.

spookverschijning, *kalihatan hantoe*.

spoor: natuurlijke — van een haan, *soesoh*, *tagil*, *djaloe*, Jav.; kunst— voor vechthanen, *tadji*. —, prikkel, *gërëtak*, *paljoe*; een paard de sporen geven, *mënggërëtak koeda*, *mëmatjoe koeda*.

spoor, nagelaten indruk van voet of hand, *bëkas*, *kësan*; ook fig. b.v. *tiada bërkësan moekanja dinista orang*, zijn gelaat draagt de sporen niet van door de menschen gesmaad te zijn; voet—, *bëkas kaki*, *kësan kaki*; nagelaten — of indruk van de hand, *bëkas tangan*; dus ook iemands schrift; nagelaten — van andere zaken, b.v. van spijzen, roet, eene wond enz. ook *bëkas*; sporen

van vroegere gebouwen of verblijfplaatsen, de overgebleven fondamenten, *bagan.* —, vore, *oenoet, roenoet*; het — van iets volgen, *mĕngoenoet, mĕroenoet.* —, de weg, dien groote, wilde dieren gewoon zijn te nemen, *dĕnai.* —, zie ook **spoorstaf**; het — bijster zijn, dwalen, *sĕsat*; buiten het — treden, *mĕninggalkan djalan jang bĕtoel* (van *tinggal*); iets op het — zijn, *mĕntjiptem baoenja, mĕndapat anginanginnja*; hij volgt het voet— zijns vaders, *ija mĕnoeroet kĕsan kaki bapanja.*

spoorbaan, *djalan kareta api.*

spoorbijster, *tĕrsĕsat, kĕsasar,* Jav.

spoorloos, zonder sporen na te laten, *tiada mĕninggalkan bekas.* — verdwenen, *hilang, bĕkasnja pon tiada tĕrdapat.*

spoorslag, *pĕnggĕrtak, pĕngadjak.*

spoorslags, in allerijl, *sigĕra-sigĕra, goepoh-goepoh.*

spoorstaf, *pĕloeroes, papan bĕrtoelang.*

spoorwagen, *kareta api.*

spoorweg, *djalan kareta api.*

sporen, van sporen voorzien, b.v. een haan kunstsporen aanbinden, *mĕmboelang, mĕngĕnakan tadji.* Zie **aanbinden.** —, de sporen geven, *mĕmatjoe, mĕnggĕrĕtak.* —, iemand aansporen, *mĕngadjak.* — van eene hen door den haan, het hof maken van den haan aan de hen, *mĕnjingkir* (van *singkir*).

sport, v. e. ladder, *anak tangga*; v. e. stoel, *anak koersi.* —, rang, graad, *pangkat, dĕradjat,* Ar.

spot, *sindiran, olok-olok*; den — drijven met, *mĕngolok-olok*; zijdelings zinspelend, *mĕnjindir* (van *sindir*). —, grap, boert, scherts, *goeran, djinaka.*

spotachtig, *soeka mĕngolok-olok, soeka bĕrgoerau.*

spotboef, spotvogel, *orang djinaka, soecharat,* Ar.

spotdicht, spotliedje, *panton sindiran.*

spotgeld, zeer lage prijs, *boekan-boekan harga.*

spotnaam, *nama sindiran.*

spotten, *mĕngolok-olok, mĕngadjak-adjak, mĕnjindir.* — met Gods naam, *mĕnyhoedjat nama Allah.*

spotter, *pĕngolok-olok, pĕnjindir, pĕnghaedjat.*

spotternij, *olok-olok, sindiran.*

spotvogel, zie **spotboef.**

spouw, *bĕlah, bĕlahan.*

spouwen, *mĕmbĕlah.* — van rotan, die tusschen twee mesjes doortrekkende, *mĕndjangat*; de mesjes daarvoor gebruikt, *pĕndjangat, pisau djangat.* —, in dunne reepen of kleine stukken —, *mĕnjijat* (van *sijat*).

spouwhout, *bĕlĕbas.*

spraak, taal, *bĕhasa.* —, stem, *soewara.* —, woorden, *kata, pĕrkataän*; wel ter sprake (of ter tale) zijn, *patah lidah*; de — missen, zie **stom**; men kent iemand aan zijne —, *sĕbab bĕhasa mĕnoendjoekkan bangsa,* Sprw.; de — gaat, *chabarnja, kataja, kata orang.*

spraakgebruik, *ädat pĕrbĕhasaän.*

spraakgeluid, stemgeluid, *boenji soewara.* —, klank van de taal, *boenji bĕhasa.*

spraakkunst, *ĕlmoe'nahoe,* Ar. *ĕlmoe'sjaraf,* Ar.

spraakleer, *pĕngadjaran bĕhasa.*

spraakvermogen, *pĕngoetjap.*

spraakzaam, *soeka bĕrtjakap-tjakap.* —, vriendelijk toespreksend, *tĕgor-sapa*; welsprekend, *petah lidah*; weinig —, *bĕngap.*

sprakeloos, stom, *kĕloe*; op Java *bisoe.* —, niet in staat iets te zeggen, *tiada dapat bĕrkata lagi, tiada tĕrkata lagi.*

sprank, vuurvonk, *boenga api*; zie **aasje.**

spreekgestoelte, in de moskee, *mimbar,* Ar.

spreekwoord, *oepamaän, pĕroempamaän, pĕrbĕhasa, pĕrbĕhasaän* (Skr. *paribhasa*).

spreeuw; e. s. v. —, *boeroeng pĕrling.*

sprei, deken, dekkleed, *gĕbar*; groote, breede, zijden —, *gĕbar gandan.* Ook *sĕpĕrai.* —, kleed om uit te spreiden, *kain hamparan.*

spreiden, van een kleed of mat, *mĕnghamparkan.* Zie **uitspreiden.**

spreken, *bĕrkata, bĕrtjakap, bĕrtoetoer, oedjar, bĕrpĕri* enz. Het eerste is het meest algemeen. Verder heeft men daarvoor nog verschillende woorden en het gebruik daarvan hangt af van den rang van den persoon, die spreekt, of tot wien men spreekt, b.v. —, zeggen, van den Vorst, *titah, bĕrtitah,* b.v. en de Vorst sprak, *maka titah baginda.* —, zeggen, van Vorsten en profeten, *bĕrsabda* (van *sabda,* Skr.). —, van God, *bĕfirmän,* Ar. — van God door den mond van, *bĕfirmän atas lidah.* — tot Vorsten en aanzienlijken, onder het maken van het

bekende teeken van hulde, *bĕrsĕmbah*; met bepaald obj. *mĕmpĕrsĕmbahkan*; bij voortduring of herhaling —, *bĕrkata-kata*; met elkander —, *bĕrkata sa'orang dĕngan sa'orang*; gemeenzaam —, *bĕrtoetoer, bĕrtjakap*. —, hernemen, *oedjar*; niet in staat zijn tot —, *tiada tĕrkata-kata*; met ik en gij —, tutoyeeren, *bĕrakoe-bĕrangkau*; van zichzelven met schaja —, *bĕrsĕhaja*. —, fig. in gedichten, *mĕnghamboer bahana*, d. i. geluiden strooien. Ook *bĕrpĕri*; op de vingers —, zooals b.v. doofstommen enz. *bĕrmain tangan*. — over dingen, waarvan men geen verstand heeft, *mĕngaroet* (van *karoet*), ook wartaal —; ongerijmd en onbetamelijk —, *soeloer-boeloer*; uit de oogen —, *tĕrbajang-bajang kapada mata*, b.v. *hati didalam sangat bĕrtjinta, tĕrbajang-bajang kapada mata*; door den neus —, *sĕngau*; eene taal —, *bĕrbahasa, pakai bahasa*; voor zijne jaren goed kunnen —, van een kind, beter dan men verwachten kon, *petes*; voorloopig en onderhands over iets —, *mĕmanljang* (van *panljang*, staak waraan men iets vastbindt); over koetjes en kalfjes —, de mogelijkheden van iets be—, *bĕr-andai-andai*; het spreekt vanzelf dat, *patoet* b.v. *patoetlah ija djadi miskin*, het spreekt vanzelf, dat hij arm werd, hij moest wel arm worden; dat spreekt vanzelf, dat was steeds zoo, *memang bagitoe*; spreek er maar niet meer van, *djangan dikatakan lagi*; ook: om er niet meer van te —; zachtjes met elkander —, fluisteren, *bĕrbisik-bisik*; voor zichzelven —, *bĕrkata akan hâti dirinja*; zichzelven verantwoorden, *mĕnjahoet dari hâti dirinja*; goed —, borg blijven, *mĕngakoe, mĕnanggoeng* (van *tanggoeng*); recht —, een vonnis vellen, *mĕmoetoeskan hoekoem* (van *poetoes*); de waarheid —, *bĕrkata bĕnar*; is mijnheer te —, *bolih bĕrdjoempa dĕngan toewan*; iemand tot — brengen, aan het — maken, de spraak geven, *mĕmbawa orang bĕrkata-kata*; naar den mond —, *mĕmboedjoek*. Zie **vleien**; uit de oogen —, *tĕrbajang-bajang kapada mata*, uit de oogen te lezen zijn. — over iemand, iemand bebabbelen, *mĕngata-ngatai orang*; zonder iemand juist te bebabbelen, *bĕrkata-kata dari hâti orang*; ik laat niet gaarne over mij —, *akoe ta'soeka mĕndjadi boewah moeloet orang*. —, eene redevoering houden, *mĕngadjar*; bij wijze van —, *oepamanja, saadainja, mitsalnja*; in zijn — te ver gaan, *tĕrdorong katanja*; zonder een woord te —, *dĕngan tiada mĕngatakan sapatah kata pon, sapatah kata pon tiadu dikatakan*; spreek op, *katakanlah, katakanlah olihmoe*; onbetamelijke woorden —, *jang boekan kata dikatakan*. Zie verder de samenstellingen en de woorden die er voor in de plaats worden gebruikt.

sprekend, duidelijk, klaar, *njata*; een — bewijs, *tanda jang njata*. — van gelijkenis, *soeroepa dĕngan, mĕnghampir*, Jav. *memper*.

spreker, *orang jang bĕrkata*. —, redenaar, *orang jang mĕngadjar*.

sprengbekken, *tĕmpat ajar pĕrĕndjis*.

sprengen, zie **sprenkelen**.

sprenkel, *rĕndjis*, ook *rĕntjis, rĕtjiš*.

sprenkelen, *mĕrĕndjis*; met bep. obj. *mĕrĕndjiskan*, b.v. *mĕrĕndjis rĕndjiskan dalam sakalian biliš*, water aanhoudend in alle kamers —, *mĕrĕtjiškan*. —, begieten, zie ald.

sprenkelkwast, *pĕrĕndjis, pĕrĕntjis, djamboe-djamboe pĕrĕndjis, pĕrĕtjiš*.

spreuk, spreekwoord, zie ald. —, zedespreuk, *mitsâl*, Ar. de —en van Salomo, *amtsâl nabi Solaimân*.

spreukdicht, *goerindam*, Skr.

spreukenboek, *soerat pĕroepamaän*; het — van Salomo, *kitâb amtsal nabi Solaimân*.

spriet, puntige stang, *piarit*. —, lange mastboom, mar. *pĕnggiling sĕmandĕra*. —, voelhoren van insecten, *soengoet*.

sprietzeil, *lajar sĕmandĕra, lajar pĕnggiling*.

springen, huppelen, *mĕlompat*; touwtje —, *mĕlompat tioeng*; aan het — zijn, *bĕrlompat-lompat*; met zijn velen aan het — zijn, *bĕrlompat-lompatan*; aan het — raken, *tĕrlompat-lompat*; over iets —, ook *mĕlompat* zonder Vrz. b.v. over een sloot — , *mĕlompat parit*; over een muur —, *mĕlompat pagar*. Over eene sloot — moet verschillend worden overgezet. In het algemeen is het *mĕlompat parit*, b.v. zij sprongen over eene sloot en vluchtten, *mareka-itoe mĕlompat parit laloe lari*; ook voor slootje springen wordt dit gebruikt doch met verdubbeling van het Werkw. In een bizonder

geval is het *kasabërang parit*, b.v. drie sprongen over de sloot en twee vielen in het water, *tiga orang mëlompat sampai kasabrang parit, tëtapi doewa orang tërdjoen kadalam ajar;* soms ook *dari atas parit*, b.v. drie sprongen over de sloot en twee doorwaadden haar, *tiga orang mëlompat dari atas parit, doewa orang mëngaroeng dia;* tegen iets —, iets bespringen, b.v. zooals eene dolle kat tegen den muur, *mëlompati.* — met beide voeten tegelijk, *mëlontjat.* — van den hak op den tak, van het eene werk tot het andere overgaan en niets behoorlijk afmaken, *mëlintjah-lintjah*, b.v. *djika angkau hëndak kabiskan ini, djangan lintjah-lintjah*, als gij dit wilt afmaken, moet ge niet van den hak op den tak —. Ook *oentjat-oentjit, mërëntjam, mërëntjah.* — naar beneden, *tërdjoen, bëtërdjoen;* met zijn velen, *bëtërdjoenan;* van zijn paard —, *tërdjoen dari atas koedanja.* —, vertikaal in de hoogte op iets, zooals b.v. eene kat op de tafel, of zooals vogels, *mërëdjoek.* —, opspringen, zich in de hoogte werpen, van een mensch, of van een visch uit het water, *mëlamboeng*, b.v. al —de naar de vlakte, *lamboeng-lamboeng dirinja katanah padang itoe.* — uit elkander met een plof of knal, *mëlëtos;* iets doen — in dien zin, *mëlëtoskan;* uit elkander —, van iets, dat men op den grond werpt, fig. *saperti tëmbatoe dihëmpas*, als de vrucht van de waterpalm, die men hard neersmijt; schielijk vooruit —, zooals b.v. een visch uit het water, een paard enz., *lëtjoet;* uit de oogen —, van tranen, *bërpantjar*, b.v. de tranen sprongen haar uit de oogen als regen, *ajar matanja bërpantjar saperti hoedjan;* in menigte uit het water —, van garnalen, vischjes enz., *mëntjërëtjap;* in het water — *mëntjëboer kadalam ajar.* —, krullen, van het hoofdhaar, *mëndjëngkit.* — van glas of aardewerk, *pëtjah;* zie **barsten.** —, af breken van touw, garen en dergel., *poetoes.* —, splijten van hout, de huid enz., *bëlah.* —, zie verder de samenstellingen.

springlans, *bëlëbak.* Zie **springveer.**

springlevend, *hidoep bëtoel-bëtoel.*

springplank, *papan taempoean kaki.*

springteugel, *tali sara.*

springtij, *pasang poernama.*

springveer, *pëgas.* —, voorzien van eenig wapen of schietgeweer en uitgezet om wilde dieren of menschen te dooden, *bëlantik;* zulke — uitzetten, *mëmasang bëlantik.*

springvloed = springtij.

sprinkhaan, *bilalang, walang*, Jav. e. s. v. kleine —, *pëlësit.* Andere soorten zijn: *bilalang tjëngkadoe, b. koenjit* en *b. gambar*, welke laatste gegeten wordt; de groene, stinkende — op Java, die het rijstgewas bederft, *walang sangit.*

sprits; e. s. v. —gebak, *pangawan tjakar hajam;* e. a. s., van eieren door een ijlen doek gekleinsd in kokend water, *sërawa.* Zie **drabbelkoek.**

spritsen, spuiten, zie ald.

sproeien, gieten, begieten, zie ald.

sproet, zomersproet, *tahi lalat, djërawat, bintik koelit.*

sproetig, *bërtahi lalat, bërdjërawat.*

sprokkel, sprokkeling, klein dor takje, *ranting, rantjing.*

sprokkelen, *mëmoengoet ranting-ranting* (van *poengoel*).

sprong, *lompat;* een of twee —en, *salompat doewa lompat.* —en maken, *mëlompat-lompat*, ook v. e. paard of ander dier; kromme —en maken, van den rechten weg afwijken, *mënjimpang, mënjëlimpang* (van *simpang*); een — doen, zooals een vloo, een sprinkhaan enz., *mëndjëntik;* op stel en —, *sërta mërta;* op den —, gereed, *sadia.*

sprookje, vertelling, *tjëritëra.*

sprot, *ikan tambau.*

spruit; jonge — van planten, *toenas, poetjoek*, b.v. jonge bamboe—, *poetjoek rëboeng;* de eetbare jonge — van de bëtoeng-bamboe, *sëboeng.* —, afstammeling, *pantjaran.* —, kind, *anak.*

spruiten, jonge loten of knoppen krijgen, *bërtoenas, bërpoetjoek moeda.* —, ontkiemen, van erwten en boonen, die in de week zijn gezet, *bërkëtjambah;* in menigte uit iets —, zooals b.v. de — van een uitgeloopen aardappel enz, *mëntjërëtjap.* Zie ook de samenstellingen.

spruw, zekere aandoening der slijmvliezen, *sëriawan.* —, bij kinderen beneden het jaar, *pandai-pandai.* —, bij kinderen tot den ouderdom van veertig dagen, *goewam;* e. s. v. —, *tota mandai.*

spugen, braken, *moetah, moentah;* zie **spuwen.**

spui, *pintoe ajar.*

spuien, *mĕngalirkan ajar.*
spuigat; de —en op een vaartuig, *eroeng-eroeng, rodoḳ-rodoḳ,* Mĕn.
spuit, *pĕntjorot, sĕmprot,* Jav.
spuitartsenij, *obat pĕntjorot, obat sĕmprot,* Jav.
spuiten, met een spuit, *mĕntjorot,* —, opspuiten, van water, *pantjoet;* bij kleine hoeveelheden, *pantjit.* Zie de samenstellingen.
spuitgast, bij een brandspuit, *orang bomba.*
spuitmeester, *mandor bomba.*
spuitmiddel, *obat pĕntjorot, obat sĕmprot,* Jav.
spul, zie **spel;** spullen, eigendommen, vulg. *kĕrĕdaḳ, mĕrĕdoeḳ.*
spuugdrank, *obat moentah.*
spuugsel, braaksel, *moentahan.*
spuwbak, *pĕloedahan.*
spuwen, *bĕrloedah;* iets —, uitspuwen, *mĕloedahkan.* — op iets, bespuwen, *mĕloedahi;* vuur —, *mĕnjĕmboerkan api,* letterl. vuur uitproesten; een draak die rozewater spuwt, *naga jang mĕnjĕmboerkan ajar-mawar;* venijn —, *mĕnjĕmboerkan bisa;* hij bespuwde zijn kind met sirih, *anaḳnja disĕmboerinja dĕngan sirih;* bloed —, *moentah darah.*
spuwing, *pĕrloedahan.*
spuwpotje, *tĕmpat loedah, pĕloedahan;* zie **kwispedoor.**
spuwsel, braaksel, *moentahan.*
st. stil, *diam.*
staaf, *batang,* b.v. ijzer in staven, *bĕsi bĕrbatang.*
staag, aanhoudend, *salaloe, sĕnantiasa;* zie **gestadig.**
staak, stok, voor boonen, peper, bétel enz., *djoendjoengan, pĕndjalaran,* b.v. boonen—, *pĕndjalaran katjang, djoendjoengan katjang.* — dien men in den grond steekt om er b.v. een bootje aan vast te leggen, *galah oendjam, galah pantjang;* ook alleen *pantjang;* van menschen, als staken in den weg staan, *bĕrtjĕrantjangan;* iets op staken zetten, *mĕmantjang;* zie **spreken;** recht opstaande — bij een boom, *toeroes;* door zulk een — ondersteunen, *mĕnoeroes.*
staakboonen, *katjang mĕndjalar.*
staal, monster, *matjam,* op Java, *tjonto;* niet met het — overeenkomen, *tiada satwedjoe dĕngan matjamnja* (of *dĕngan tjontonja*).
staal, hard ijzer, *wadja, badja, bĕsi badja;* zuiver —, niet gedamasceerd, *bĕsi mĕlela;* onvervalscht —, *bĕsi korsani,* naar de stad Chorasan in Perzië.
staan; overeind — als eene van den persoon uitgaande handeling, *bĕrdiri;* accidenteel, *tĕrdiri;* rechtop —, *bĕrdiri tĕga;* de dag, waarop een kind voor het eerst op den grond staat, *hari bĕrdjĕdjaḳ tanah;* met den voet ergens op —, *bĕrdjĕdjaḳ;* op het hoofd —, zooals b.v. kunstenaars, *bĕrtanam pisang;* lett. zich planten als een banaan; pal —, zooals een schildwacht, vrij rechtop — of overeind —, zooals b v. een mast, *sĕrĕndjang;* zoo recht — als eene kaars, zie bij **kaars;** pal —, niet wijken, *tiada oendoer;* tegen over elkander —, *bĕrhadap-hadapan;* op de teenen —, *mĕndjengket;* de stelling of positie van op de teenen —, *sadjengket;* zich in die positie bevinden, *bĕrsadjengket;* naar voren —, b.v. van de tanden, de bovenlip, *mĕndjongang;* overeind —, zooals een paal, de staart van een hond enz., *mĕntjantjang;* van vele palen in den grond, *bĕrtjĕrantjangan;* blijven —, van vochten, dus ook de tranen op de wangen, olie of vet op het water, *ladoeng;* in den weg —, namel. als een wand of schut, *tĕrdinding;* iemand — als partuur, *mĕngĕmbari* (van *kĕmbar*); op het punt — van te breken, door beschadiging, *raka;* iets zoo beschadigen, *mĕrakakan;* te — komen op, van een prijs, *djatoh,* b.v. als honderd een dollar zijn, dan komt het stuk te — op een cent, *kalau saratoes saringgit, djatoh sabidji satoe sen;* hoe staat het er mede, *apa chabar;* hoe staat het met dat werk, *pĕkĕrdjaän itoe apa chabar;* zoo staat het er mede, *dĕmikiantah hălnja, bagitoelah olahnja;* laat —, *djangan, djangankan,* b.v. laat — een tijger, zelfs geen geit, *djangan hariman, kambing pon tidaḳ;* laat — voor den knecht, voor den heer vreest hij zelfs niet, *djangankan hamba, toewannja pon tiada ditakoetinja.* Ook *oesah* en *oesahkan,* b.v. laat — verminderen, het nam steeds toe, *oesahkan koerang, makin bĕrtambah-tambah;* laat — dat hij geraakt werd, zijn huidhaar zelfs werd niet geraakt, *oesahlah ija kĕna, boeloe romanja pon tiada kĕna;* naar iets —, het er op toeleggen, *mĕnjĕhadjakan* (van *sĕhadja*); naar zijn leven —,

mĕnjĕhadjakan matinja. — blijven, als daad, *bĕrhĕnti.* — gebleven, van een horloge, klok, of machine, *tĕrhĕnti;* open— van een deur, of deksel, of den mond, *tĕrboeka, tĕrnganga.* — laten, *tinggalkan, biarkan;* onder water —, zie **overstroomd.** —, passen, van kleeding, *kĕna;* het staat aan u, is voor uwe rekening, *atas angkaulah;* dat staat niet aan mij, *boekan sĕhaja poenja soeka;* borg —, *mĕngakoe, mĕnanggoeng* (van *tanggoeng*); op interest —, *makan boenga;* in bloei —, *bĕrboenga;* op een goeden voet —, met iemand, *bĕrsohbat-sohbatan;* tegen iets gelcund —, *bĕrsandar, tĕrsandar;* niet willen —, van een vlieger, *asik;* op stal —, *ada dalam kandang;* geschreven of vermeld —, *tĕrsĕboet.* — op naam van, *tĕrsĕboet dĕngan nama;* in brand —, *bĕrnjala;* in een kwade reuk —, *baoe boesoek, boesoek baoenja;* beschaamd — voor, *mĕndapat maloe kapada;* op vallen —, van een gebouw, *sĕhadjakan roeboch;* onder de bevelen —, *dibawah pĕrentah;* onder iemand willen —, *maoe mĕmbawah kapada orang;* gelijk — met, *sama dĕngan;* onder beheer —, *dalam pĕgangan;* vlak tegen iets aan —, *bĕrdempet, bĕrdompat;* te doen —, zie bij **doen;** goed —, er goed uitzien, *baïk roepanja.*

staand, overeind, *bĕrdiri;* op — en voet, onmiddelijk, *saläntar djoega.*

staande, terwijl, *dalam, sĕdang, sĕrta, sĕmantara.*

staander, de twee — s van den voorboom van een weeftoestel, *pasoeng.* — of vang voor masten of vlaggestok, waarin deze worden vastgezet, *kiap.*

staanplants, *tĕmpat bĕrdiri.*

staar, de — op de oogen, *patikan, mata daging-dagingan,* ook *sĕlapoet.*

staart, v. e. dier, *ekoer.* — v. e. Chinees, *koetjir, koentoeng, koentjir, tautjang,* Mal. als spotwoord ook *tjatjing.* —, v. e. vlieger, *ramboe.* —, v. e. ploeg, *gandar.* —, v. e. fuik, *tadjoer;* harige, vlassige —, *kotek;* vandaar *bintang bĕrkotek,* komeet; zonder —, van kippen, *popak,* letterl. effen; de — tusschen de pooten houden, druipstaarten, *bĕrtjawat ekoer;* de — tusschen de pooten steken, *mĕntjawatkan ekoer.* — van een rund, *tjĕmara;* ook de valsche haar—, door de vrouwen gebruikt om heur haar op te maken. —, nasleep, zie ald.; er is kop noch — aan te vinden, *tiada kĕtahoean hoeloe-hilirnja.*

staartachtig, *saroepa ekoer.*

staartbeen, *toelang ekoer.*

staarteloos, *tiada bĕrekoer, ablar,* Ar. — van hoenders, *pokeng, koentoel.*

staartpeper, cubeben, *lada bĕrekoer, kĕmoekoes,* Jav. *kabahat,* Ar.

staartriem, v. e. rijbeest, *amban ekoer.*

staartschroef, *sĕkĕroep laras bĕdil.*

staartster, zie **komeet.**

staartstuk, vleesch, *daging boentoet.* — van een kanon, *djagoer.*

staartveder, *boeloe ekoer;* de twee langste —en van een vogel, b.v. pauw of argusfazant, *lawi-lawi.*

staartvin, *sirip ekoer.*

staat, stand, rang, *pangkat, daradjat,* Ar. —, hoedanigheid, *pĕri kaädaän.* —, opschik, tooi, *pĕrhiasan.* —, toestand, omstandigheid, *pĕri hal, pĕri hal kaädaän;* aldus is de — van zaken, *dĕmikianlah pĕri hal itoe.* — van weten of kennen, zie bij **weten.** —, vermogen, *koewasa, kĕdar,* Ar. naar den — van, *sakĕdar;* naar ieders —, *sakĕdar masing-masing;* in — zijn, bij machte, *tjakap, bĕrtjakap, koewasa* b.v. *disoeroeh poewasa apabila koewasa ija,* hun bevelen te vasten als zij daartoe in — zijn; *hai Kartala Sari, tjakaplah ĕngkau mĕmboenoeh hoelorbalang itoe,* wel K. S. zijt gij in — dien officier te dooden; *soorang pon tiada bĕrtjakap mĕnäiki dia,* niemand was in — om tot hem op te klimmen; niet meer in — zijn om een antwoord te geven, *kahabisan djawäb,* d. i. met zijn antwoorden ten einde zijn. NB. Niet in — zijn tot de eene of andere handeling wordt dikwerf ook uitgedrukt door het Ww. met voorgevoegd *tĕr* en voornlgegaan door *tiada,* b.v. niet in — zijn op te tillen, *tiada tĕrangkat;* niet in — zijn te spreken, *tiada tĕrkata;* niet in — zijn kaf mee te dragen, *tiada tĕrbawa sĕkam,* Sprw.; niet meer in — zijn te antwoorden, *tiada tĕrdjawäb lagi;* ik ben niet in — te beschrijven hoe die lieden weeklnagden, *tiada koewasa sĕhaja mĕnjoeratkan lakoe orang mĕratap itoe;* ik ben niet in — de smart en het leed te dragen, *tiada koewasa kakang mĕnanggoeng doeka nastapa.*

— maken op, rekenen op iets, *mëmalar* (van *palar*); op iemand, *harap pada*; iemand op wien men — maakt, in wien men zijn vertrouwen stelt, *orang kapertjajaän*; op iemands trouw geen — kunnen maken, *tiada bolih dilawan bërsatia*; in gezegenden —, van eene vrouw, *boenting, mëngandoeng, ḫamil*, Ar. —, lijst, rol, inventaris, *daftar*, Ar. *soerat*. —, aanzien, *kamoeliaän, kabësaran*; een man van —, *orang moelia, orang bësar*. —, koningrijk, rijk, *karadjaän*. —, land, *nëgari*, b.v. de — der Nederlanden, *karadjaän nëgari Wolanda*; de staten van Europa, *ségala nëgari bënoewa Eropa*.

staatkunde, zie **politiek**.

staatsdame, zie **hofjuffer**.

staatsambtenaar, *pëgawai karadjaän*; zie **staatsdienaar**.

staatsbestuur, *pëmërentahan karadjaän, pëmërentahan nëgari*.

staatsdienaar, ambtenaar, *pëgawai*. De vier voornaamste staatsdienaren in een Maleisch staat zijn: de *bendahara*, rijksbestierder, de *toemënggoeng*, die de politie en andere inwendige aangelegenheden beheert, de *laksamana*, die alles wat het zeewezen betreft beheert, en de *sjah-bandar*, die het toezicht houdt over alles wat uit- of inkomt van den zeekant. —, minister, *mantëri*; de eerste —, *përdana manteri, wazir*; al de staatsdienaren, *ségala mantëri*; de —en of krijgsoversten, die den Vorst ter zijde staan en aansprakelijk zijn voor zijn persoon en voor hetgeen hem wedervaart, *apit lëmpang*; dus zooveel als onze adjudanten van Z. M.

staatsdomein, *harta karadjaän*.

staatsgeheim, *rahasia karadjaän*.

staatsheraut, *bantara*.

staatsie, uiterlijke vertooning, pracht, praal, *oepatjara*; al wat daartoe behoort, *pawai*. Zie **praal** en de samenstellingen.

staatsiekussen, praalkussen op een bed, *bantal séraga*.

staatsielans, *djogan*, van het Perz. *tjogan*. Zie **lans**.

staatskas, *chizänah karadjaän*.

staatsman, zie **staatsdienaar**; al de staatslieden, *ségala mantëri-mantëri*.

staatsraad, *mantëri bësar*; de — als vergadering van al de rijksraden, *para mantëri bësar, diwän*, Perz.

staatsrecht, tegenover andere staten, *ḫaḳ karadjaän*; inwendig recht van de burgers, *ḫoekoem karadjaän*.

staatsregeling, *përatoeran karadjaän, sjarʿ karadjaän*.

staatsregeering, *pëmërentahan nëgari*.

staatsuitgaven, *belandja karadjaän*.

staatsvergadering, *madjlis karadjaän*.

staatsverwisseling, *pënggantian karadjaän*.

staatswege; van —, *daripada pehaḳ radja* (of *d. p. goepërnëmen*).

staatswet, *ḫoekoem karadjaän*.

staatszaak, *përkara karadjaän*; de staatszaken of aangelegenheden, *ségala ḫâlahoewâl karadjaän*.

stad, *nëgari*, Skr.; versterkte —, *kota*; de eigenlijke — met betrekking tot de voorsteden, *poeri*, Skr.; de heilige —, *baitoe'lmoeḳadis*, Ar. d. i. Jeruzalem. — en land, *nëgari dan desa*; de geheele —, *sa'isi nëgari, sagënap nëgari*; eene geheele —, *sanëgari*; een bloeiende —, *nëgari jang mâmoer, n. j. ramai*; in het midden van de —, *dipërtëngahan nëgari, ditëngah-tëngah nëgari*; van — tot —, *daripada saboewah nëgari kapada saboewah nëgari*.

stadbewoner, *orang isi nëgari*.

stade; te — komen, *bërgoena, bolih dipakai*.

stadgenoot, *orang sanëgari*.

stadhouder, plaatsbekleeder van den Vorst, *wakil radja*, Ar. *wali*, Ar.

stadhuis, *gëdoeng bitjara, roemah bitjara*.

stadsbestuur, *pëmërentahan nëgari*.

stadsgebied, *djadjahan, daïrah*, Ar.

stadskas, *përbëndaharaän nëgari, chizänah nëgari*.

stadskwartier, *soekoe nëgari*.

stadslieden, *orang isi nëgari*.

stadsmuur, *dewala* (van *diwar*, Perz.).

stadspoort, *pintoe nëgari, pintoe gërëbang*.

stadsraad, *madjlis bitjara nëgari*.

stadwaarts, *kanëgari, kakota*.

staf, stok, *toengkat*; voor — gebruiken, *mëmpërtoengkatkan*. — van adjudanten, *pëngapit*.

stag, mar. *soewai*; achterstag, *tali tahan toeroet*; voorstag, *tali pënganggoḳ*; eene soort van — op inlandsche vaartuigen, *arang-arang*; over — gaan, *mënadah lajar*.

stagzeil, *lajar boeboetan*.

staken, doen ophouden, *mèmpĕrhèntikan;* zijne boetedoening —, *mèngorak tapanja* (van *orak*). —, ophouden met, *bĕrhènti,* b.v. den arbeid —, *bĕrhènti bèkĕrdja.*

staketsel, pallisadeering, *sampadan, tjĕrotjok;* bamboezen — in zee, in de gedaante van eene groote fuik, *keloeng;* eene bijzondere soort daarvan, *keloeng Batawi.* —, dat boven het water uitsteekt, *djodjol.* —, omheining van palmhout, *pagar roedjoeng.*

staking, *pĕrhèntian.*

stakker, zie **sukkel.**

stal, voor groote dieren, *kandang;* paarde—, *kandang koeda.*

stalbezem, meestal vervaardigd van palmbladribben, *sapoe lidi.*

stalen, van staal, *daripada wadja* (of *badja*).

staljongen, paardenjongen, *gombala koeda.*

stallen, *mèngandangkan, masokkan dalam kandang.*

stalletje, winkeltje, *kĕdai, waroeng,* Jav.

stalmand, zie bij **mand.**

stalruif, voederbak, *iri,* Ar. *paloeng.*

stam, van een boom, *batang, batang pohon, laras;* gekapte jonge —men van 2 à 3 duim diameter, *kajoe laras;* dunner id. *anak laras;* de kale —, waarvan de takken afgehouwen zijn, *togok.* —, volksstam, *soekoe bangsa;* drie – men, *tiga boewah bangsa;* de —men, *pĕsoekoean,* dat zijn de Mohammedaansche bewoners van het Rijk Lingga; —, familie, *apoewah, poewah.* —men vormen, *mèmbatang-batang.*

stamboek, *silsilat,* Ar. *soelalat,* Ar. *soerat asal.*

stamboom, geslachtsboom, *soesoer, soesoer-galoer, djadjarah,* Ar.

stamelaar, *orang gagap.*

stamelen, stotteren, *gagap.* —, krom spreken, gebrekkig praten, *bĕrkata dĕngan teloer, b. d. pelat.*

stamgenoot, *orang sabangsa, orang sasoekoe bangsa.*

stamlijst, zie **stamboek.**

stamouders, *nenek-mojang.*

stampen, fijn—, *mènoemboek* (van *toemboek*); tot stof, poeder of gruis —, *mèloeloeh-lantakkan;* tot stof enz. gestampt, *loeloeh-lantak.* — met een inhoudsmaat, *mèngĕntak-ĕntakkan;* met de handen een paal of stuk hout in den grond —, *mènggĕroendjam, mèngoendjam;* met de voeten op den grond —, *mènggĕrtak;* het geluid van velo—de voeten, *gĕrĕtak-mĕrĕtik.* Zie **stampvoeten** en de samenstellingen. — v. c. vaartuig, *bĕranggok-anggok,* ook *bĕranggoet, mèngamboel.*

stamper, *pènoemboek.* — van een rijstblok, vijzel enz., *antan, aloe* Jav. — voor de bétel, ten gebruike van oude luidjes, *anak gobek;* het kokertje, waarin men de bétel stampt, *gobek.* — eener bloem, *sari.*

stamping; de eerste — van de rijst, *toemboek goebal,* de tweede of witstamping, *t. tjĕroh, t. bangsai;* de — voor het avondeten, *t. tanak.*

stampsel, *toemboekan.*

stampvoeten, *bĕrĕntak kaki, mèngĕndjak-ĕndjak, mèngĕntakkan kaki.* — met de uitgetrokken kris in de hand, b.v. als men iemand trouw zweert, *bĕrkandjar.*

stampvol, *pènoeh sèsak, pènoeh pĕpak.*

stamregister, *soerat asal,* zie **stamboek.**

stamvader, *mojang.* Zie **stamouders.**

stamverwant, *sabangsa, sasoekoe bangsa.*

stamwoord, *pohon pĕrkataän.*

stand, het staan, *pèndiri.* —, houding, *sikap.* —, staanplants, *tèmpat, tèmpat bĕrdiri.* —, ligging, *kadoedoekan.* —, bedrijf, nering, *pĕkĕrdjaän.* —, klasse, rang, *pangkat, daradjat,* Ar. *martabat,* Ar. naar zijn —, *ălu kĕdarnja,* Ar. *satoedjoe dĕngan pangkatnja.* —, afkomst, geslacht, *bangsa;* van goeden —, *bĕrbangsa, bătk bangsanja;* van gelijken —, *sama bĕrbangsa, sama bangsanja;* de hoogere —en, *orang bĕsar-bĕsar, orang bangsawan;* de lagere —, *orang hina-dina, sĕgala rajat.* —, staat, wezen, *kaädaän, hal kaädaän;* tot — brengen, *mènadjikan, mèngadakan, mèngĕrdjakan* (van *kĕrdja*); tot — komen, *djadi, bĕrlakoe,* b.v. *pĕrkara itoe tiada djadi,* die zaak kwam niet tot —; *tĕtapi jang kahĕndak hati bĕrlakoelah olihmoe,* toch komt door u tot —, wat het hart begeert; in — houden, *mènĕlihara-kan, mènĕtapkan.* — houden, niet wijken, *bĕrtahan, tiada oendoer, tiada maoe liwas;* in — blijven, *tĕtap, kĕkal, bĕrkandjang.* —, opstand, *bangoenan.*

standaard, *ălam, ălămat,* Ar.; de

koninklijke —, *ālam karadjaān*; e. s. v. —, of wimpel, die de Maleische Vorsten of hooge staatsambtenaren aan den mast voeren, *pēraboe digala*.

standbeeld, *patoeng*.

standelkruid, *anggērek*; zie **orchideën**.

stander, zie **spil**.

standgeld, voor het staan op de markt, *beja pasar*.

standje, opschudding, *pērgadoehan*. —, ruzie, *pērkalahian*. —, berisping, *goesar*; iemand een — maken, *mēnjērantang* (van *sērantang*); een — krijgen, *kēna marah, digoesar, diserantang*.

standplaats, *tēmpat, tēmpat bērdiri*. —, verblijfplaats, *tēmpat doedoek, tēmpat diam*. — bij een werpspel of schietwedstrijd, *padok*.

standvastig, bestendig, *tētap, karār*, Ar. — in tegenspoed, *sabar*, Ar. —, volhardend, *tētap, bērkandjang*.

standvastigheid, *katētapan*; in tegenspoed, *sabar*, Ar.

stang, van een paardenbit, *bēsi kēkang*. —en zooals b.v. voor de vensters eener gevangenis, *kisi-kisi bēsi*. —, ijzeren staaf, *batang bēsi* —, langs de verschansing van vaartuigen gespannen, om het overboordvallen te beletten, *rimbat*.

stangveer, in een geweerslot, *kētik paha bilalang*.

stank, *baoe boesoek*; ook alleen *baoe*, b.v. drek—, *baoe tahi*. —, sterke lucht, zooals van urine, *pēsing*; zooals van bokkestront, *hantjing*; branderige —, *hangit, sangit*; ook *baoe hangit*. —, vischachtige lucht, *anjir*; op Java *amis*. — voor dank, *dilimpar boenga, dibalas limpar tahi*, Sprw. Zie verder de samenstellingen.

stap, tred, schrede, *langkah, pēlangkah*; een gewaagden — doen, fig. *mēlangkah laoetan*; in drie stappen, *mēlangkah tiga langkah*. — op iets, het zetten van den voet op iets, *djēdjak*; een — doen op, *bērdjēdjak, mēndjēdjak, mēndjēdjakkan kakinja pada*; geen — kunnen doen, *tiada tērlangkah*.

stapel, onordelijke hoop, *timboenan*; zie ook **hoop**; netjes opgestapelde —, zooals b.v. van geld, kisten enz., *tonggok*. —, groep, *toempoek*; bij —s of groepen, *bērtoempoek*. —, stel van in of op elkander passende voorwerpen, zooals kistjes, doozen, pannen enz., *soesoen*; cilindervormige — van platronde koeken, zooals b.v. van arensuiker, *toeroes*. —, helling, waarop een vaartuig gezet wordt, *galangan*; een vaartuig op — zetten, *mēnggalang, mēmatjak* (van *patjak*), *mēnjoesoek* (van *soesoek*), dit laatste in de beteekenis van het beloop van den romp maken, ook *mēmbangoen pēharoe*; een vaartuig van — doen loopen, *mēloentjoerkan pērahoe* (of *kapal*). —, hoop van geteld geld, *timbak*.

stapelen, *mēnimboenkan* (van *timboen*); op elkander gestapeld, aan hoopen, *bērtimboen-timboen*; in lagen op elkander, *bērlapis-lapis, bērsoesoen-soesoen*; voornamelijk van zaken, die op elkander passen, zooals doozen, kistjes, pannen enz.; zoo op elkander —, *mēnjoesoen*; op elkander gestapeld zitten, *doedoek bērtindih-tindih*.

stapelgek, *gila bēloel*.

stapelplaats, waar de koopwaren samenvloeien, *rēkan*.

stappen, passen maken, *bērlangkah*. —, gaan, loopen, *bērdjalan*; over iets heen —, *mēlangkahkan*. — op iets, *bērdjēdjak, mēndjēdjak, mēndjēdjakkan kakinja pada*; in een bootje —, aan wal, aan boord —, in een rijtuig —, *naik*.

stapvoets, langzaam, *pērlahan-lahan*.

staren, turen op iets, *mērēnoeng*; aanhoudend —, *mērēnoeng-rēnoeng*; onbewegelijk — d, *mata tērboentang*. —, aanstaren, *mēngamat-amati*.

staroogen, de oogen wijd openspalken, *mēmbēliakkan mata, bilelang*. —, strak staan van de oogen, zooals b.v. van een doode, *boentang*.

staten-generaal, *diwan sēgala wakil orang banjak*.

statig, langzaam in zijne bewegingen, *mēndēra*, Skr. liefelijk en —, *manis mēndēra*. Zie **plechtig**.

station, *tēmpat pērhēntian, tēmpat pērsinggahan*.

statuur, v. c. persoon, *bangoen-bangoen orang*; de geheele lengte der —, *landjoer*.

staven, bekrachtigen, *mēnēgoekkan* (van *tēgoeh*), *mēnētapkan* (van *tētap*). —, bevestigen, *mēngiakan, mēnjoenggoehkan* (van *soenggoeh*). —, bewijzen, *mēnjatakan, mēntsabitkan* (van *tsabit*, Ar.); eene rechtsklacht —, *mēntsabitkan dāwa'*; met een eed —, *mēnjoenggoehkan dēngan soempah*.

stede; in — van, *akan ganti*.

stedehouder, plaatsvervanger van den Vorst, *wakil radja.*

stedeling, *orang nĕgari.*

steeds, voortdurend, *sĕlaloe, sĕnantiasa.* —, aldoor, *djoega,* b.v. en wij zeilden dien ganschen nacht steeds door, *maka bĕrlajarlah djoega samalam-malaman itoe;* dag en nacht gingen wij —, zonder op te houden, *maka sijang dan malam bĕrdjalan djoega, tiada bĕrhĕnti lagi;* zoo moet ge — doen, *dĕmikianlah kaukĕrdjakan djoega.* —, aldoor, ook *sabagai.* —, bepaald reeds, *sadia, memang,* b.v. — van Maleische afkomst, *sadia asal Mĕlajoe.* — een inwoner van Singapoera, *orang Singapoera memang;* wij waren — de geringste dienaren van Uwe Majesteit, *sĕhaja ini sadia hamba jang tĕrhina dibawah toewankoe.* —, van altijd her, *dari salamanja.* — in vroeger tijd of tijden, *sadiakala.*

steeg, nauwe straat, *loeroeng, djoerang.*

steek, stoot met een wapen, *tikam.* — van brei- en naaiwerk, *mata.* — van een wond of puist, zie **steken.** — van mug of vlieg, *kĕtip,* Mal. — van wesp, schorpioen enz., *sĕngat;* e. s. v. — bij het naaien, *toelang bĕloet;* eene andere soort, *bidji pĕrija;* in den — laten, *mĕnoemang;* met bep. obj. *mĕnoemangkan;* elkander in den — laten, *toemang-mĕnoemang;* in den — gelaten, *toemang,* b.v. *masakan beta toemangkan,* hoe zouden wij (u) in den —.

steekbeitel, *pahat pĕnjoesoer.*

steekfuik, *bĕlat.*

steekijzer, *djaroem pĕngoekir.*

steekpenning, *tjĕngkĕram, kekol, oewang soewap.*

steekring, *tjintjin, halkah,* Ar.

steekspel, waarbij men naar den ring steekt, *main mĕnikam halkah.* —, tournooispel op Java, *sĕnenan.* Zie ald.

steel, van bloemen, vruchten, potten en pannen enz., stengel, *tangkai.* — van bladen of bloemen, waarmede zij aan twijg of stengel vastzitten, *gagang.* — of stok van eene groote zonnescherm, *gandar.* —, waarmede de vruchten van palmgewassen aan den dikkeren stengel zitten, *manggor;* het —tje, waarmede de rijstkorrel aan den stengel zit, *tĕngkoh.* —, handvatsel, *pĕmĕgang.* —, van roeiriemen, *toelang dajoeng, batang dajoeng.* — van hamer of bijl, *sangkal,* ook van een dissel, schop of hak. — van een dissel, *pĕrĕdah;* ingemaakte — aan een bouquet, *gĕgĕtar.*

steelswijze, *tjoeri-tjoeri.* —, stilletjes, van komen of gaan, *lolah.* — komen of gaan, *mĕlolah.* — een slippertje maken, *mĕnjĕlimpat* (van *sĕlimpat*).

steen, *batoe;* gehouwen —, *batoe pahat;* gebakken —, *batoe bakar, batoe bata.* — met inscriptie, *batoe bĕrsoerat;* een –tje in het zand, bijzonder grove zandkorrel, *iboe pasir;* de —, het graveel, *pĕnjakit kasang;* de zwarte — in den tempel te Mekka, die door de pelgrims gekust wordt, *hadjaroe'laswad,* Ar.; de — der wijzen, *tjintamani,* Skr. *djámis hakim,* Ar. — des aanstoots, *batoe sontohan.* — uit de ingewanden van sommige dieren, bezoar —, *moestika, goeliga.* —, verharding in vruchten of planten, *boentat;* kostbare —, edelgesteente, *pĕrmata.* —, pit eener vrucht, *bidji.* —en, die bij storm door de golven losgerukt en naar het strand gevoerd zijn, *tagal.*

steenachtig, van een grond, *bĕrbatoe-batoe, bĕrkarsik.*

steenader, zie **ader.**

steenaluin, *tawas batoe.*

steenbakker, *pĕndjoenan.*

steenbakkerij, *tĕmpat pĕndjoenan.*

steenbok, het teeken in den dierenriem, *bintang djadajat.*

steenbrasem, e. s. v. zeevisch, *ikan gĕroet-gĕroet.*

steendruk, *tjap batoe.*

steendrukker, *toekang tjap batoe.*

steendrukpers, *apitan tjap batoe.*

steenen, *batoe, daripada batoe.*

steengoed, *piring-mangkok.*

steengroeve, *lĕlaga batoe, galian batoe.*

steengruis, *anak batoe, batoe ĕrikil.* —, grint, *karsik.*

steenhard, *kĕras sapĕrti batoe.*

steenhoop, *timboenan batoe.*

steenhouwen, *mĕmahat batoe* (van *pahat*).

steenhouwer, *toekang mĕmahat batoe, pĕmahat batoe.*

steenigen, *mĕlempari dĕngan batoe, mĕloetari dengan batoe.* —, als straf voor overspel, *mĕrĕdjam* (van *radjm,* Ar.); het — van den duivel, eene ceremonie, die eens in het jaar in het dal Mina volbracht wordt en tot de vrome verrichtingen der pelgrims behoort, *djamrah,* Ar.

steenkalk, *kapoer batoe.*
steenklip, *karang, batoe karang.*
steenkool, *arang batoe;* stapelplaats voor —, *pĕrarangan.*
steenkolenmijn, *galian arang batoe.*
steenkreeft, *hoedang karang.*
steenpuist, *bisoel;* zeer vurige —, *bisoel lada.* — in of nabij den oksel, *kombang bĕrĕdoch,* letterl. een hommel in de schaduw; c. s. v. —, *iboe sawan.* Zie **bloedzweer.**
steenrood, rossig, *wĕrna perang,* b.v. steenroode vloertegels, *batoe oebin perang.*
steensnijder, *pĕngoekir batoe.*
steensoort, *djĕnis batoe.*
steenworp, *pĕloetar batoe, pĕngoemban batoe;* één — ver, *sapĕloetar batoe djaoehnja, sapĕngoemban b. dj.*
steevast, hokvast, aan één plaats gehecht, *tĕrĕnak.*
steg, vonder, *titian.*
steiger, landingsplaats, *pangkalan.* — voor veerschuiten, *pangkalan tambang.* —, gebruikt bij het bouwen van een hoog huis enz., *pĕrantjah;* timmermans of metselaars —, *djantang,* Mal. — in zee, om op te zitten bij het visschen met een kruisnet, *panggar.*
steigeren, v. e. paard, *mĕngĕrĕdjang* (van *kĕrĕdjang*) Mal. *bĕrontak,* ook *mĕnari-nari, mĕndompak,* Pad. bov.l.
steil, *tjoeram;* zeer —, nagenoeg loodrecht, van eene helling, *tĕrdjal;* een —e berg, *boekit jang tjoeram.* —, onbuigzaam, *kĕdjoer,* ook of inzonderheid van het hoofdhaar.
steilte, *tĕmpat tjoeram.* — door aardstorting, *tĕrbis.*
stek, aflegger van eene plant, namelijk, een tak of loot, die men in de aarde legt om wortel te maken, *tjangkok.* —, jonge plant of loot, *anggoeran.*
stekel, *doeri, toembak;* de fijne, harige —s aan sommige gewassen, zooals bamboe, suikerriet enz., *sĕlara;* de —s of stekelachtige uitspruitsels aan den voet van gewassen, zooals ilalang enz. die de voeten verwonden, *soeda-soeda.* — van een stekelvarken, *doeri landak.* — van den pandanus, *toembak pandan, doeri pandan.*
stekelachtig, *bĕrdoeri-doeri.*
stekelbaars, *ikan pisang.*
stekelboom, *pohon doeri, pohon jang bĕrdoeri.*
stekelbuik, e. s. v. giftigen visch, *ikan boental.*
stekelhaag, *pagar doeri.*
stekelig, met stekels, *bĕrdoeri.*
stekelvarken, *landak, landak tanah.*
stekelvisch, *ikan doeri.*
steken. Hiervoor een groot aantal woorden, al naar gelang van den aard van het —, b.v. — met een scherp werktuig of wapen, *mĕnikam* (van *tikam*), b.v. met een kris —, *mĕnikam dĕngan kĕris, mĕnikamkan kĕris;* met kracht in iets —, b.v. met een dolk in het lichaam, een kurk in eene flesch, *mĕngĕndjal* (van *ĕndjal*). — met eene lans, ook *mĕnoembak* (van *toembak*), *mĕradakkan toembak;* aan het — met de lans zijn, *bĕradakkan toembak;* met iets — als met eene lans, *mĕnoembakkan;* werpend —, zooals met een harpoen, *mĕnikam tĕpas;* loodrecht naar beneden —, *mĕnikam tĕpat;* schuin naar beneden —, *mĕnikam toeding;* naar zich toehalend —, zooals met een dolk, *mĕrajih;* van boven naar beneden —, b.v. met een spiets, stang, degen enz. *mĕnohok* (van *tohok*); schuin naar boven —, met lans of kris, *mĕnjadak* (van *sadak*); naar zich toe — of snijden, waarbij men mes of dolk zóó houdt, dat het lemmer bij de pink uitkomt, *mĕnjingkoer* (van *singkoer*). — met een lang en dun voorwerp, zooals een piek, stang enz. *mĕnoedjah* (van *toedjah*); daarmede zachtjes in iets —, poken, *mĕrodok.* — met een drietandigen vork of elger, *mĕnjĕrampang* (van *sĕrampang*); zijwaarts naar buiten — of met iets slaan, *mĕrembat;* ruw en wild naar iets —, inzonderheid van boven naar beneden, *mĕroendjang;* met iets langs naar iets — om het te hebben, *mĕndjoloh;* ook met den vinger in de keel — om braken te verwekken; met een puntig, lepelachtig voorwerp, waaraan iets blijft hangen, in iets — om er een proefje van te hebben, b.v. in aarde, een botervat, een granazak enz., *mĕrantjang.* — in een gat of holte, *mĕntjĕloh;* met iets in de keel —, b.v. om braking te veroorzaken, *mĕntjĕloh tĕkak;* met iets puntigs in iets —, b.v. met den vinger in het oog, met de draad in de naald of in koralen, met een stok enz., *mĕntjoetjoeh, mĕnoesoek* (van *toesoek*), *mĕnjoesoek* (van *soesoek*).

— naar iets, dat men niet ziet, b.v. visch in troebel water, *měradjah;* met een stang in water naar iets —, *měugajau* (van *kajau*); in den blinde met een stok, stang of liniaal naar of in iets —, om te voelen of er ook iets is, *měngowar-ugowarkan* (van *kowar*) met het middel als dir. obj.; naar iets —, opdat er iets blijve hangen aan het voorwerp, waarmee men steekt, b.v. naar visch, tin, schildpadeieren enz., *měneroeǩ* (van *teroeǩ*); met iets puntigs naar iets — om het machtig te worden of te vinden, b.v. vruchten, visch, een drenkeling enz., *měroedjah;* met een angel —, *mĕnjĕngat* (van *sĕngat*); door een angel gestoken, ook *ditikam sĕngat.* — van muggen en dergel. met den bek en niet met het achterste zooals bijen, *měngĕtip* (van *kĕtip*). — in iets met eene naald, een doorn, spijltje, wapen enz., *měnjĕmat;* in blijven —, van genoemde voorwerpen, *tĕrsĕmat,* b.v. *tĕrsĕmat pada daging,* in het vleesch blijven —. – , tusschen—, b.v. een kris in den gordel, een spijltje om een zakje, of een doorn om een worst etc. dicht te maken, *měnjisip, měmpĕrsisipkan;* zoo gestoken zijn, *tĕrsisip.* — met de punt omhoog, zooals b.v. een paal, de staart van een hond, *měndjĕngkit;* ook omhoog — van het gekrulde haar op het voorhoofd; een zwaard of degen met de punt omhoog —, *měmpĕrtjantjangkan;* met de punt schuin omhoog —, *tjongkah;* in allerlei richting, zooals verward staande pieken of geweren, *tjongkah-mangkih;* het achterste schuin in de hoogte —, *měndjĕngking;* het achterste telkens in de hoogte —, *toengging-toenggit;* puntig omhoog —, zooals de naalden op een naaikussen, de bajonnetten van een troep soldaten, *měntjĕroetjoep;* in menigte, zooals geweren, pieken, stukken glas of spijkers op een omheining, *bĕrtjĕrantjangan;* in iets, b.v. in den grond, van lange, puntige voorwerpen, masten, palen enz., *tjatjak;* in het oogloopend uit—, zooals een kris buiten den gordel, een van de beide beenen, een boomtak in den weg enz., *tĕrdjongkar;* op velerlei manier, *djongkar-djangkir, tjongkah-tjangkeh, tjongkah-mangkeh;* achter het oor, of in het haar — als versiersel, b.v. eene bloem, gouden haarnaald, een schrijfpen, *měnjoenting* (van *soenting*); ook van geschut in de verschansing van een schip; bloemen in elkander — tot slingers of festoenen, *měnggobah;* zulk een slinger of festoen, *gobah;* met het voorste gedeelte uit iets —, b.v. met het hoofd uit een venster, geschut uit het schietgat, *měndjĕngol;* met het hoofd uit een venster, om te kijken, ook *měndjĕngoǩ;* tot aan het boveneinde in iets —, b.v een kris tot het gevest in het lichnam, of een huis tot den drempel in het water, *atjap;* gaten in den grond —, *měntjatjah tanah;* in iets nats of kleverigs —, b.v. de hand in water, de voet in modder, *měntjĕpoǩ;* iets ergens onder weg—, onder iets schuiven, *měnjoesoepkan* (van *soesoep*); overal onder gestoken of stekend, *soesoep-sasap;* hier en daar in het verborgen —, zich in hoeken en gaten bevinden, *sĕlit-sĕpit;* loodrecht met een vaart in den grond —, *měnghoendjam;* aldus gestoken zijn van vele voorwerpen, *bĕrhoendjam-hoendjaman;* in iets blijven —, b.v. van eene lans of een mes, waarmede men naar iets werpt, *tĕrhoendjam;* met de horens in iets blijven —, *tĕrsangkoer;* in het spreken of lezen blijven —, *sangkoet;* iemand in de keel blijven —, van spijs, *tĕrměngkĕlan;* in de ontwikkeling — gebleven, *bantoet, tĕrbantoet;* van wal —, *bĕrtoelaǩ, bĕrlajar;* wat steekt er in, wat zou daarin —, wat zou er tegen zijn, *apatah salahnja.* — van een zweer, *měntjotoǩ-tjotoǩ.* —, zeer doen, zooals eene wond, de oogen door vuil of door scherp licht, *pědih, pĕrih;* van een gezwel of bloedvin ook *ĕntaǩ, kĕlindjar, angkot;* een ring aan den vinger, *měmboeboeh tjintjin pada djari;* naar den ring —, *měnikam ḥalḳah, měnikam tjintjin, bĕrmain měnikam ḥalḳah* of *tjintjin;* in den mond —, *masoeḳkan dalam moeloet;* een hapje in den mond —, *měnjoewap* (van *soewap*); elkander hapjes in den mond —, zooals b.v. bruidegom en bruid, *bĕrsoewap-soewapan;* aan een spit —, *mĕmatjaḳ* (van *patjaḳ*); iemand overhoop —, *měnikam sampai mati;* in een zak —, *masoeḳkan dalam kantoeng, měngandoengkan* (van *kandoeng*). — van de zonnechitte, *tĕriḳ;* de zon steekt, *panas tĕriḳ;* zich in iets —, *měma-*

soeĝkan dirinja dalam, mĕntjampoerkan dirinja dĕngan; in brand —, *mĕnoenoekan* (van *toenoe*), *mĕmbakarkan, mĕnghangoeskan;* den mond ergens in —, *masoeĝkan moeloet;* de hand zoekend in iets —, b.v. in den zak, *mĕnjĕloeĝ* (van *sĕloeĝ*); de trompet —, *mĕnioep nafiri, m. tĕrompet;* daar steekt iets achter, *ada djoega rahasianja.* — of gestoken zijn van geld in handelswaren, *lĕkat,* b.v. mijn geld steekt nog in allerlei handelswaren, *dinar hamba lagi lĕkat kapada dagang-dagangan;* diep in schulden —, *hoetang bĕrbaris-baris, sarat dĕngan hoetang, sangkoet-paoet dĕngan hoetang, bĕrhoetang koeliling pinggang;* zich in schulden —, *bĕrhoetang.* Zie verder de samenstellingen.

stekend, zie het vorige woord.

stekken, een takje afsnijden en planten, *mĕnganggoer* (van *anggoer*). — door middel van afzetsels, *mĕntjangkoĝ.*

stel; een compleet — van kleeren, *salangkap pakajan.* — van kopjes en schoteltjes, ook *pĕrangkap,* b.v. een — kommen, *mangkoĝ sapĕrangkap;* ook *salangkap.* —, stapel van in of op elkander passende voorwerpen, zooals kistjes, doozen, pannen enz., *soesoen.* — van kleeren, juweelen, knoopen, steengoed, muziekinstrumenten, ook *pĕranggo* en *pĕranggoan* (van *anggo,* gebruiken, Jav.). — van zeven, van tingen, armbanden, knoopjes enz., *sarawan.* — van zeven gouden knoopjes, *kantjing ĕmas sarawan.* —, paar, *pasang.*

stel, stand, orde *atoeran;* op — zijn, *tĕratoer;* op — en sprong, onmiddelijk, van iets zeggen of antwoorden, *sĕrtamĕrta.*

stel, stelling, werf, zie ald.

stelen, *mĕntjoeri;* bestolen, *katjoerian;* gestolen, *ditjoeri;* het gestolene, *tjoerian;* het hart —, *mĕngambil hati.*

steler, *pĕntjoeri.*

stelkunst, algebra, *addjabr,* Ar.

stellage, *bangoen-bangoen.* Zie **stelling.**

stellen, plaatsen, zetten, *mĕnaroh* (van *taroh*), *mĕlĕtakkan;* vlak tegenover iets —, *mĕnghadapkan;* zie **tegenover;** iemand boven een ander —, *mĕlĕbihkan, mĕndĕhoeloekan;* achter —, *mĕmbĕlakangkan, mĕngĕmoediankan;* paal en perk —, *mĕmpĕrhinggakan;* de wet —, *mĕmbĕri ĥoekoem, mĕmĕrentahkan;* op rekening —, *mĕnghoetangkan;* ten toon —, beschaamd maken, *mĕmpĕrmaloekan, mĕmbĕri maloe;* zijne zinnen op iets —, *bĕrĝĕmar akan, bĕrnafsoe akan, rindoe akan;* op iemand van de andere kunne, *birahi akan;* eene eer in iets —, roem dragen op, *bĕrmĕgah-mĕgah akan;* ter zijde —, *mĕnjabĕlahkan* (van *sabĕlah*); zich voor oogen —, *mĕnghadap,* b.v. *mĕlainkan nĕgari acherat samatamata jang koehadap,* slechts de eeuwigheid alleen stel ik mij voor oogen; in slagorde —, *mĕngikat pĕrang, mĕngatoerkan bala-tantara.* —, bepalen, *mĕnĕntoekan* (van *tĕntoe*), b.v. de prijzen —, *mĕnĕntoekan harga;* de markt —, *mĕnĕntoekan harga pasar;* ter hand —, *mĕnjampaikan katanggan;* eerbiedig ter hand —, b.v. een brief aan een aanzienlijk persoon, *mĕntaslimkan* (van *taslim,* Ar.); in het werk —, te werk —, iemand werk geven, *mĕmbĕri pĕkĕrdjaän;* iets in het werk —, b.v. om zijn doel te bereiken, *mĕmpĕrgoenakan;* prijs op iets —, *mĕngendahkan, mĕmbĕsarkan;* hoe zullen wij het —, *apa ĭkĕat kita, apa biljara kita, apa daja kita;* zich in handen — van, *mĕnjĕrahkan dirinja kapada* (van *sĕrah*); zich voor den geest —, *ingat-ingat;* te boek —, opstellen, *mĕngarang* (van *karang*); in een boek opschrijven, *mĕnjoerat dalam kitäb* (van *soerat*); tevreden —, *mĕnjĕnangkan* (van *sĕnang*); van vijandige partijen, *mĕndamaikan, mĕmpĕrdamaikan;* op vrije voeten —, *mĕlĕpaskan;* van een slaaf, *mĕmardahekan;* uit het hart —, het hart er van af —, *mĕlĕpaskan dari dalam hati.* —, veronderstellen, zie ald. —, gesteld dat, *ĕdjikalau kiranja, sandainja, wocloe* (verb. van het Ar. *wa lau,* en indien). —, richten van geschut, zie ald. — tegen, verzetten, weerstand bieden, *mĕlawan;* veel te — hebben, met iets, *banjaĝ soesah;* zich borg —, *mĕnanggoeng* (van *tanggoeng*); gelijk —, *mĕnjamakan* (van *sama*).

steller, opsteller van een geschrift, *pĕngarang.*

stellig, bepaald, *tĕntoe, koenoen, nistjaja, pĕsti,* Jav. *saĥ,* Ar. b.v. een — bericht, *chabar jang tĕntoe, chabar jang saĥ;* wat is de — e reden, de bepaalde reden, *apa koenoen sĕbabnja;* als hij zich zoo gedraagt zal hij — ongelukkig worden, *kalau dĕmikian kalakoeannja, nistjaja*

binasalah ija; hij zal — komen, *pĕsti ija datang.*

stelling, stellage, hiervoor verschillende woorden, als: —, groote en verhevene op palen, *panggoeng;* vrijstaande — van bamboe om er het een of ander op te zetten of te drogen, zooals visch enz., *para-para.* —, eene platte vloer op palen, 't zij om er iets op te zetten of er bij het visschen met een kruisnet op te zitten, *panggaz.* —, in een keuken om iets op te leggen of er op te zitten, *pĕntasan dapoer.* —, stijger, gebruikt bij het bouwen van een hoog huis, *pĕrantjah, aram-aram;* logische —, *pĕri.*

stelpen, doen ophouden, *mĕmpĕrhĕntikan.* — van bloed, *mĕnasaḳ* (van *tasaḳ*), b.v. *maka loekanja itoepon ditasaḳnja, soepaja djangan kaloewar darahnja,* zij deden een bloedstelpend middel op die wond, opdat het bloed niet meer zou vloeien.

stelpmiddel, voor bloed, *tasaḳ;* het meest gebruikte middel daarvoor is o. s. v. zwam, *pĕnawar djambi.*

stelttooper, o. s. v. vogels, *boeroeng kaki dian.*

stem, *soeara* (Skr. *swâra*). Zie ook **geluid;** een zwakke —, *soeara kĕtjil;* eene schelle —, *soeara jang njaring;* het geluid van de —, *boenji soeara;* met luider —, *dĕngan njaring soearanja;* de — des donders, *boenji goeroeh.*

stemmen, v. o. vioul door het naanschroeven der snaren, *mĕnabantar biola.* —, in overeenstemming zijn met een geluid, *satala;* muziek-instrumenten —, *mĕnala, mĕnalakan.* —, tot iets gestemd of genegen zijn, *sĕnang, soeka.*

stemmer, van een muziek-instrument, *pĕnala.*

stemmig, ingetogen, *sopan.*

stemming, gemoeds—, *kaädaän hati, pĕri kaädaän hati.*

stempel, zegel, *tjap, mĕtĕrai, kĕmpa, tĕra.* — op een munt, *mĕtĕrai, sikka,* Perz. —, merk, *tanda, ălâmat,* Ar. —, keur, van goud- of zilverwerken, *tanda oedji.* —, nagelaten indruk, *bĕkas.*

stempelaar, *pĕnĕra.*

stempelen, *mĕngĕtjap, mĕmĕtĕraikan, mĕngĕmpa, mĕnĕra, mĕnandaï,* zie het vorige woord.

stemverheffing, *rafâat,* Arab.

stemvork, *pĕnala.*

stenen, kreunen, *mĕngĕrang* (van *ĕrang*).

steng, verlengstuk van een mast, *soeloer tiang, samboengan tiang.* —, topmast, *tiang pĕngapoeh.*

stengel, v. e. plant, *batang pokoḳ.* —, dunne steel van eene bloem, *tangkai.*

ster, *bintang, nadjm,* Ar. de —ren, *sĕgala bintang, noedjoem,* Ar.; vallende —, *tjeret bintang, panah kĕloedan, bintang bĕralih, b. kĕlarat, b. tĕrhamboer;* telescopische —, *bintang tĕropong;* vaste —, *bintang jang tĕtap;* dwaal—, *bintang jang bĕridar, b. sijarat;* staart—, *bintang bĕrekoer, b. koekoes;* zie verder de samenst. en bij **planeet:** de maan door —ren omgeven, *boelan bĕrpagarkan bintang;* voor iemand de —ren raadplegen, *mĕmpĕrnoedjoemkan.* —, ridderorde, ook *bintang,* zie ald.

steranijs, *pekaḳ,* Chin.

sterfbed, *tĕmpat tidoer orang mati.*

sterfbericht, *chabar mati orang.*

sterfelijk, kunnen sterven, *bolih mati.* —, vergankelijk, *fana'* Ar. tegenover het onvergankelijke, *baḳa'* Ar.; van natuur — zijn, *bĕrbaka mati.*

sterfelijkheid, *pĕri kamatian, pĕri jang fana'.*

sterfgeval, *hâl kamatian.*

sterfhuis, *roemah kamatian.*

sterfte, *mati.*

sterfuur, *adjal,* Ar. *koetika mati.*

sterk, krachtig, *koewat,* Ar. *tĕgap.* — van lichaam, ook *kĕras toelang.* —, geweldig, *gagah;* ook in het eten, b.v. *gagah makan.* — en dapper, *gagah bĕrani.* —, stevig, van binden, iets, dat gebouwd of vervaardigd is, enz., *tĕgoeh, koekoeh,* Jav. —, stevig van het lichaam, het gemoed, een wapen enz., *tĕgap.* —, luid, helder van de stem, *njaring.* —, hevig, van een vuur, waarmede iets gekookt of gestookt wordt, *sĕgaḳ.* —, van gezette koffie of thee, *pĕkat.* —, van het hart tegen onheil of gevaar, *tjĕkal.* —, ransig van vetten, *tĕngiḳ.* —, prikkelend op de tong, zooals mosterd, peper enz., *pĕdas.* —, van een lucht, b.v. van urine enz., *antjing.* — riekend, b.v. van een urinoir, *aring;* een — luchtje aan iets geven, zooals b.v. de bĕlatjan aan spijzen, *mĕngaringkan.* — van smaak, namelijk van vetten, *pĕdar;* sterke boter, *mantega jang pĕdar.* —, van dranken, *kĕras;* beproeven wie de sterkste is, worstelen, *bĕrkĕras-kĕrasan;* door de uitgestrekte handen tegen elk-

ander te houden, de vingers te kruisen en tegen elkander op te duwen, *bĕrpantja, maĭn pantja;* even —, *sama ḳoewat, sama kĕras,* enz.; even —, hetzij van natuur, hetzij door regeling, b.v. door een sterker lastdier meer te belasten, *poelĭḳ;* honderd man —, *saratoes orang ḥanjaḳnja.* —, bedreven in iets, *pandai, faham,* Ar. — in iets zijn, b.v. in het onderzoek doen naar, *koewasa.* — van een stroom en regen, *dĕras.* —, hevig, van een geluid, eene aandoening, den wind, *kĕras, sangat.* —, groot, *bĕsar;* een — leger, *balatantara jang bĕsar;* een —e vloot, *kalangkapan jang bĕsar;* zich — maken om het een of ander te doen, *tjakap, sanggoep.*

sterken, versterken, kracht geven, *mĕngḳoewatkan.* —, aanmoedigen, zie ald.

sterkheid, *ḳakoewatan.*

sterkte, kracht, *ḳoewat.* —, lichaamskracht, ook *gaja;* geen — meer hebben, *tiada bĕrgaja lagi.* —, aantal, *banjaḳ.* —, grootte, *bĕsar.* —, fort, vesting, *kota, benteng.* — voor een retraite, *kota lari-larian.*

sterkwater, *aïr kĕras.*

sterrenbeeld, *bintang sagoegoes.*

sterrenhemel, *pĕbintangan, langit bĕrbintang.*

sterrenkijker, *moenadjim,* Ar. *aḥloe 'nnoedjoem,* Ar.

sterrenkijkerij, *ĕlmoe noedjoem,* Ar.

sterrenkunde, *ĕlmoe noedjoem,* Ar.

sterrenkundige, astronoom, *moenadjim,* Ar., *pandjarawala* (van *tjakrawala,* Skr.).

sterrenlicht, *tjahaja bintang.*

sterrenloop, *pĕridaran bintang.*

sterrenregen, *tjeret bintang,* zie bij **ster.**

sterrenwichelaar = sterrenkijker.

sterveling, *manoesia,* Skr. *anaḳ Adam, orang jang akan mati, anaḳ manoesia;* geen —, *sa'orang pon tidaḳ, sa'orang manoesia pon tidaḳ.*

sterven, *mati;* van Vorsten en aanzienlijken, *mangkat, hilang, mangkat bĕradoe;* van geestelijken, *wafât,* Ar. — van velen, zich opofferen, *bĕrmati-matian.* Figuurlijke uitdrukkingen voor — zijn: *poetoes njawa, poetoes djiwa,* den geest geven; *kĕmbali* (of *poelang*) *karaḥmatoe'llah,* terugkeeren tot de barmhartigheid Gods; *lajoe boenga,* verdorren van de bloem, *lajoe roempoet,* verdorren van het gras, b.v. *djikalau lajoe boenga digĕnggam Sjah ălam,* als de bloem verwelkt, die Uwe Majesteit in de hand houdt; *djikalau lajoe roempoet di ḥalaman jang dipĕrtoewan,* als het gras verwelkt op het voorplein van onzen Gebieder; *doenia ini loepoet daripada gĕnggaman,* deze wereld ontglipt aan de vuist; *kĕmbali ḳapada aṣalnja,* terugkeeren tot zijn oorsprong; *mĕninggal,* verkorting van *mĕninggalkan doenia ini,* deze wereld verlaten; *bĕrpindah daripada nĕgari jang fana' ḳapada nĕgari jang baḳa',* verhuizen van het land der vergankelijkheid naar het land der onvergankelijkheid; *kanĕgari tjatjing,* naar het rijk der wormen. — als getuige voor het geloof, ook sneuvelen in den krijg voor het geloof, *mati sjahid,* Ar.; met iemand —, hem in den dood vergezellen, *mati bela;* samen —, *timbal mati.* — van honger, *mati lapar;* van dorst, *mati dahaga.* — van een kraamvrouw, door dat bij de bevalling het kind beklemd is, *mati kabahaangan;* bij de geboorte —, of gestorven, *mati diloempoeaan.* —, vermoord of omgebracht, *mati diboenoeh;* duizend dooden —, *mati sariboe kamatian.* —, door verstikking, of verdrinking, *mati lĕmas.* —, van vee door verstikking, *mati modar;* op — liggen, *hĕndaḳ mati, hĕndaḳ poetoes njawa;* aan eene ziekte —, *mati sakit, mati dĕngan pĕnjakit;* eerst —, vóór een ander —, fig. *bĕrdjalan dĕhoeloe;* ten onrechte —, zie bij **onrecht.**

sterven; het —, *mati, maut,* Ar. Zie **dood.**

stervensuur, *adjal,* Ar. *koetika mati.*

stervormig, *saroepa bintang.*

steun, schoor, stut, *sokong.* —, onder iets, b.v. onder de voeten, *toempoean.* —, waar tegen geleund wordt, *pĕsandaran.* —, toeverlaat, *pĕrlindoengan.* —, helper, *pĕnoeloeng, pĕmbantoe.*

steunbalk, stut, *sokong.* — aan boord van prauwen voor het dak, *toendjang,* zie **balk.**

steunen, ondersteunen, *mĕnjokong* (van *sokong*). —, tegen iets, leunen, *bĕrsandar;* met den elleboog op iets —, *mĕlĕkoe,* ook *bĕrtĕlĕkoe;* onder het gaan op iemands schouder —, *bĕrpayah;*

iemand zoo —, *mĕmapah;* met zijne handen op den grond — van iemand die ter aarde buigt, *mĕnĕkankan tanganmja kaboemi;* met den voet ergens op —, b.v. om een zeker schot of een duchtigen sprong te doen, *bĕrtoempoe;* met de hand bij naar beneden uitgestrekten arm op iets —, *bĕrtĕlĕkan;* met de handen op de knieen —, *bĕrtĕlĕkan loetoet;* met de handen steunende in de zijde, *bĕrtĕlĕkan pinggang.*

steunen, stenen, zie ald. en **kreunen.**

steunpilaar, *toeroes,* b.v. *lagi ija pĕnaka torroes nĕgari Madjapahit ini,* ook is hij als een — voor dit Rijk Madjapahit.

steunpunt, voor de voeten, *toempoean.* —, van een last, *kalang;* basis, punt van uitgang, *anggaran.*

steunsel, stut, *sokong, toendjang.*

stevel, laars, *sĕpatoe,* verb.

steven, de hooge voor- en achter— van sommige inlandsche vaartuigen, *soesoeh pĕrahoe, pĕnjoesoeh pĕrahoe, linggi;* wanneer die — uit één stuk met de kiel is, *linggi madja kaja;* voor— van een vaartuig in het algemeen, *haloean.* —, die als een snuit vooruitsteekt, *djoengoer;* den — wenden, *mĕmbeloekan pĕrahoe;* koersen, *mĕnoedjoe, bĕrlajar mĕnoedjoe* (van *toedjoe*). Zie ook **wenden.**

stevenen, *bĕrlajar mĕnoedjoe.*

stevig, sterk, *koewat, tĕgoeh, koekoeh.* —, robust, gespierd, *bĕgap, bagas.* —, sterk, krachtig, ook: *tĕgap;* ook — en vast van den wind, *bagas;* bijzonder —, van huizen, vaartuigen, het lichaam enz., *pagan.* —, ferm, stout, *sangkoen.* —, van binden, vasthouden, *tĕgoeh, kĕras.* — aangehaald klemmend bij het binden, *tĕrik;* zie **stijf;** een stevige vuist vol, *sagĕnggam tĕrik.* — doorwerken, met volhoudende inspanning, *bĕrtĕkoen.* —, gespannen, *kĕntjang.* —, vast, van papier en dergel. *sĕring;* niet — genoeg voor het gebruik, wrak zijn, *roewai,* b.v. een vaartuig, dat niet — genoeg is, *pĕrahoe roewai;* een mast, die niet — genoeg is, *tiang jang roewai.*

stevigen, *mĕngkoewatkan, mĕnĕgoehkan, mĕngoekoehkan,* zie het vorige woord.

stevigheid, *koewat, kakoewatan, katĕgoehan, koekoeh.*

steviglijk, *dĕngan koewat, d. tĕgoeh, d. koekoeh;* ook de verdubbeling der woorden, b.v. *tĕgoeh-tĕgoeh, tĕrik-tĕrik* enz.

stichten, bouwen, oprichten, *mĕmboewat, mĕmbangoenkan,* b.v. eene stad —, *mĕmboewat nĕgari, mĕmbangoenkan nĕgari.* —, veroorzaken, *mĕnjĕbabkan* (van *sĕbab*), *mĕndjadikan, mĕngadakan* (van *ada*). —, troosten, *mĕngkiboerkan.* —, opbouwen van het geloof, *mĕmbangoenkan iman.*

stichter, *jang mĕmboewat, j. mĕmbangoenkan, jang mĕnjĕbabkan* enz. Zie het vorige woord.

stichting, zie **gesticht.**

stiefbroeder of zuster, *saoedara tiri;* van dezelfde moeder, maar van een anderen vader, *saoedara andjing.*

stiefdochter of zoon, *anaḳ tiri.*

stiefkind, *anaḳ tiri.*

stiefmoeder, *iboe tiri, maḳ tiri.*

stiefvader, *bapa tiri, ajah tiri.*

stiefzoon of dochter, *anaḳ tiri.*

stiefzuster, zie **stiefbroeder.**

stier, *lĕmboe djantan, sapi djantan, sapi laki-laki;* wilde —, *banteng, andaka;* e. s. v. wild rund, *sĕladang;* gesneden —, os, *lĕmboe kĕbiri, sapi kĕbiri;* zie bij **gesneden.**

stierenvleesch, *daging lĕmboe djantan.*

stierkalf, *lĕmboe moeda djantan.*

stift, pen, *pasaḳ;* graveer—, zie ald. —, pen, waarmede mes of wapen in het heft komt, *poeting.*

stijf, onbuigzaam, *kakoe, kĕras, tĕgar.* —, hard, *kĕras, kakas;* houd je roer —, *tĕgar kĕmoedi!* stijve grond, taaie klei, *tanah tĕgar.* —, opgestijfd, gestolten, *bĕkoe.* —, van den wind, *kĕntjang, tĕgang kĕlat.* —, onbehouwen in manieren, *kikoeḳ.* — in houding, manieren, kleeding, *tjanggoeng;* krampachtig —, b.v. van een arm of been, *kĕdjang, kĕdjoeng.* — staan van de oogen, *tĕrdiri,* b.v. *moeloet tĕrnganga, mata tĕrdiri,* de mond was geopend en de oogen stonden —. —, hard, zooals b.v. een doode, *bangkar, tjĕkang, kĕdjat,* Mën. — gespannen, van touw, linnen, leder, netten, de huid, zeilen, de wangen enz. *tĕgang.* — spannen, *mĕnĕgangkan.* —, strak, van aangehaald, gebonden, gespannen enz., *kĕntjang, tĕrik,* b.v. haal dat touw — aan, *tĕrikkan tali itoe;* 't is erg los, bindt het goed — vast, *banjaḳ longgar; ikatlah tĕrik-tĕrik;* hij kan dien zakdoek niet — aanbinden, *tiadalah ija bolih mĕngikat sapoe-tangan*

itoe tërik-tërik. — van nek, *tëgar tëngkok*, *tëgang leher*.

stijfheid, *kakërasan*, *përi jang kakoe*, *përi jang bëkoe*. Zie het vorige woord.

stijfhoofdig, *tëgar*, *tëgang*, *tëkak*.

stijfhoofdigheid, *katëgaran*, *tëkak*, *tëgang*.

stijfkoppig enz. Zie **stijfhoofdig** enz.

stijfkramp, *këdjoer*.

stijfnek, die een stijven nek heeft, *orang jang tëgar tëngkoknja*, *tëgang leher*.

stijfsel: dunne — van rijst gekookt en zoowel gebruikt om te stijven als om te plakken, *kandji*, *ajar kandji*.

stijfselen, *mëmboeboeh kandji*.

stijfselpap, *boeboer kandji*.

stijfselpot, *tëmpat ajar kandji*.

stijlzinnig = stijfhoofdig: ook *tëgar hati*.

stijgbeugel, *kadjëdjakan*, *pëmidjak kaki*, *sanggoerdi*, verb. van *sanggawëdi*, Jav.; ijzeren —, *kadjëdjakan bësi*.

stijgbeugelriem, *tali kadjëdjakan*, *tali pëmidjak kaki*, *tali sanggoerdi*.

stijgen, *naïk*; in de hoogte —, op—, *naïk kaätas*; in rang —, *naïk pangkat*; te paard —, *naïk koeda*; in een rijtuig —, *naïk kareta*; van een paard of rijtuig, —, *toeroen dari atas*. — in prijs, *naïk harga*; op iets —, iets bestijgen, door aanhoudend klimmen enz., *mënaïki* b.v. *mënaïki boekit*, op een berg — ; doen —, *mënaikkan*. —, in de hoogte gaan, rijzen, *poendoek* Jav. de kunst of het bovennatuurlijk vermogen om zich in het luchtruim te verheffen, *ilmoe poendoek*. — van vuur, bloed enz., *mënjimboer* (van *simboer*), b.v. dat vuur steeg hoog op, *api itoe mënjimboer-njimboer bësar*; het bloed raakte aan het — in de borst, *tërsimboer darah didada*; het bloed steeg naar zijn aangezicht en kwam hem den neus uit, *darahnja mënjimboer kamoekanja dan kaloewarlah daripada hidoengnja*. — van de zon of de maan, al hooger rijzen, *naïk*; niet te verwarren met *tërbit*, opkomen. Zie **hoog** en **vliegen.**

stijl, pilnar, *tiang*; van een huis ook *djërëdjak*. — op een onderlegger, *djënang*, b.v. deurstijl, *djënang pintoe*. —, dikke staak, hoofdstijl van eene omheining, *toeroes*. —, manier, wijze, trant, *tjara*; in Maleischen —, *tjara Mëlajoe*. —, van eene taal, *djalan bëhasa*.

stijven, vast, stevig maken, *mënëgoehkan* (van *tëgoeh*), *mënngoekoehkan* (van *koekoeh*). — van iets met stijfsel, *mëmboeboeh kandji*. —, vullen, b.v. van de beurs, *mëngisi*, *mëmënoehi* (van *pënoeh*). —, aanwakkeren van den wind, *makin këntjang*, *mëngëntjang*.

stikdonker, *gëlap goelita*, *këlam kaboet*; van de lucht ook: *këlam badja*, d. i. zoo donker als staal.

stikheet, snikheet, van de zonnehitte, *panas tërik*.

stikken, smoren, *mati lëmas*; ook gestikt in dien zin. — in den rook, *mati tërsalai*. — in slijk en modder, *mati lëpoer*. —, vanzelf sterven, van dieren, d. i. niet door slachten, *mati modar*; bijna — van het lachen, *gëlakak*.

stikken, e. s. v. naaien, of borduren, *mënjoelam* (van *soelam*), *mënëkat* (van *tëkat*); losjes —, rijgen met den stiksteek, *mëndjahit bërkija*. —, borduren, zie ald.

stiksel, borduursel, *tëkat*. — met figuren, *tëkat bërgambar*.

stikvol, *pënoeh sësak*, *pënoeh pëpak*.

stikwerk, borduurwerk, *tëkat*.

stikziend, zie **bijziend.**

stil, zonder beweging of geluid, *diam*. —, van den wind, *mati*. —, van het weder met betrokken lucht, ook van drukken arbeid enz., *pëloewang*. —, kalm van het weder, ook *djoewoem*. —, eenzaam van eene plaats, *soenji*. —, kalm van water of het gemoed, *tënang*. —, rustig, van een land enz., *kasär*, Ar. —, van kinderen, ook *sënggap*. — water, zie bij **doodtij.** — geworden, van regen of wind, *tëdoeh*. — liggen, niet bewegen, *diam*, *tiada bërgërak*. — liggen, voor anker liggen, *bërlaboeh*; zich — houden, *bërdiam dirinja*, *mënëram*; iets — houden, *mëndiamkan*, b.v. *hëndak didiamkannja*, *kalau-kalau didëngar olih radja*, hij zou het wel — houden, maar 't mocht eens den Vorst ter ooren komen; handen, die zich niet — kunnen houden, *tangan mërajau*.

stillen, *mëndiamkan*; onz. *diam*; van wind of regen, *tëdoeh*; van de golven, *bërhënti*. —, verzadigen, *mëmoewaskan* (van *poewas*), b.v. den dorst —, *mëmoewaskan dahaga*. —, bevredigen, van partijen, *mëmpërdamaikan*, —, tevreden stellen, *mënjënangkan* (van *sënang*).

stilletje, verplaatsbaar gemak, *lamari bĕril, djamban koersi.*

stilletjes, *pĕrlahan-lahan, diam-diam, tjoeri-tjoeri, sakoe-sakoe.* Zie **steelsgewijs.**

stilliggen, zich niet verroeren, *tiada bĕrgĕrak;* het — van een vaartuig, waarvoor belasting moet worden betaald, *gantoeng kĕmoedi.* Ook die belasting.

stilstaan, ophouden met iets, *bĕrhĕnti;* toevallig, zooals b.v. een horloge of machine, *tĕrhĕnti;* eene poos —, van werkzaamheden of een bedrijf, *lĕngang.* —, van het water tusschen eb en vloed, *mĕngĕlas* (van *kĕlas*); stil laten staan van een vocht in een vat om het te laten bezinken of om het af te roomen, *mĕnakoeng* (van *takoeng*). —, van het bloed, *kĕring* b.v. *kĕring darahnja,* zijn bloed stond stil; schijnbaar — van iets, dat in de rondte draait, b.v. een tol, *pĕdjam;* mijn verstand staat er voor stil, ik weet niet wat ik er van denken moet, *tĕmas pĕrhatiankoe,* letterl. mijn denken is versmoord. — van het verstand, ook: *mĕndjadi bodoh, ăkalnja mĕndjadi bodoh.* — van het verstand, ook *soentoeḳ pada ăḳal,* b.v. *Soeṭan Sjarif soentoeḳ pada ăḳalnja,* en S. S. verstand stond er voor stil.

stilte = stil. — hebben, geen geraas hebben, niet veel werk hebben, *lĕngang;* tot — gekomen, van wind, regen of golven, *tĕdoeh;* in —, in het geheim, *diam-diam, sĕmboeni-sĕmboeni.*

stilzitten, *doedoeḳ tĕtap.* —, ledig zitten, *bĕrdiam diri,* b.v. *daripada akoe bĕrdiam dirikoe, baiklah akoe bĕrboewat kĕrdja,* het is beter wat bij de hand te nemen dan stil te zitten.

stilzwijgen, *diam, bĕrdiam diri.* Zie **zwijgen;** het — opleggen, *soeroeh diam, mĕmpĕrdiamkan.*

stilzwijgend, *dĕngan diam, diam-diam.*

stinkboon, die in toespijzen gebruikt wordt, *pĕtai.*

stinken, in het algemeen, *bĕrbaoe boesoeḳ;* ook alleen *bĕrbaoe;* alle drek stinkt, *tiada boesoeḳ jang ta'bĕrbaoe,* Sprw.; het stinkt zeven uren in den wind, *baoenja satahoen pĕlajaran;* het stinkt en er is geen kreng, *baoe boesoeḳ tidaḳ bĕrbangkai,* Sprw.; stinkend van een persoon, *tjĕngis,* een bedouïen die stinkt, *bĕdawi jang tjĕngis.* Verder al naar gelang van den aard van den stank, b.v. — naar het zweet, van iemand, die in lang niet gebaad heeft, *tais.* — naar urine, *pĕring, aring;* doen — op die wijze, *mĕngaringkan.* — naar visch, bokkepis, ijzerroest, koper enz., *amis.* — naar visch of traan, *anjir;* muf, duf, vunzig —, *apaḳ.* — zooals een droog kreng, bedorven droge visch enz., *kohong;* erg —, zooals b.v. een bedorven ei en dergel., *lantoeng;* vuil —, zooals b.v. vuil water, eene goot of zinkput, *bangar;* een —de adem, *napas boesoeḳ.*

stinkend, zie het vorige woord.

stinkerd, *orang boesoeḳ baoenja.*

stinkkolk, zinkput, *pĕlimbahan.*

stinkkruid, *kasoemboekan.*

stinkneus, *rahang boesoeḳ.*

stinkrat, *tikoes kastoeri, tjoeroet,* Jav.

stinktor, die het jonge rijstgewas afvreet, *tjĕnangau,* Mal. op Java *walang sangit.*

stip, *titiḳ, noḳtah,* Ar. —, vlekje, *bintiḳ;* zomervlekken, *bintiḳ-bintiḳ koelit.*

stippelen, van stippen voorzien, *mĕmboehoeh titiḳ, m. noḳtah.* —, sprenkelen, zie ald.

stippen, indoopen, *mĕntjĕloep.*

stipt, juist, *bĕtoel.* —, nauwgezet, *tjĕrĕmat,* b.v. *pĕkĕrdjaän laoet hĕndaḳlah tjĕrĕmat,* het scheepswerk moet — geschieden.

stoeien, worstelen, *bĕrkĕras-kĕrasan.* —, ravotten, vooral in het water, *tagor, bĕrtagor;* ook stoeiend elkander met het een of ander gooien, b.v. met water, parelen enz.

stoel, *koersi;* een Maleisch —tje, *ridai;* rotan—, die als 't ware met tralies is, *koersi kisi-kisi, koersi bĕrkisi-kisi.* — op rollen, ziekenstoel enz., *koersi pĕlakai, koersi bĕrlereng-lereng.* —, zetel, zie ald. —, struik, van planten, *roempoen, pĕrdoe;* een — bamboe, *boeloeh saroempoen;* een — suikerriet, *tĕboe saroempoen;* schelpachtig — tje aan den steel van sommige vruchten, waarop de vrucht zit, *tampoeḳ.*

stoelen, van planten, aan struiken bij elkander groeiend, *bĕroempoen.*

stoelenmaker, *toekang koersi.*

stoelenmat, *tikar koersi.*

stoelgang, zie **afgang** en **ontlasting.**

stoelkleed, *saroeng koersi.*

stoelkussen, *bantal koersi.*

stoep, heeft men niet, *tapakan?* de treden voor een huis, *tangga.*

stoepsteen, *batoe tapakan, djorong.*

stoet, menigte, *kabanjakan;* schare, *orang banjaḳ.* —, sleep, *boentoet;* b.v. er is een heele — achter mij, *ada banjaḳ boentoet sĕhaja.* — volgelingen van een hoofd, *sĕgala orang pĕngiring;* door zulk een — gevolgd worden, *diiring.* —, plechtige optocht, *pĕrarakan.* —, pracht, luister, *oepatjara.*

stoeterij van paarden, *pĕkoedaän.*

stoethaspel, *orang dĕngoe, orang sĕrampoḳ toenggoel, orang bĕngalan.*

stof, weefsel, *kaïn;* zijden —, *kaïn soetĕra;* katoenen —, *kaïn kapas.* — van vlas, *kaïn kĕtan;* geweven — in rollen, *kaïn goeloeng;* wollen —, *kain boeloe;* gebloemde — van katoen, gedrukt katoen, *kaïn tjita;* gestreepte —, *kaïn ginggang;* e. s. v. gestreepte — voor kleeding, *kaïn tjentjawi,* zoo genoemd naar den staart van den tjentjawivogel; e. s. v. geweven —, *kĕlamkari.* Zie verder bij **doek, katoen, zijde, wol, linnen, neteldoek** enz. enz. —, grondstof, element, *ünṣoer,* Ar., dat waarvan iets vervaardigd zal worden, *bakal.* —, bestanddeel, *dzat,* Ar. —, onderwerp, *ḥal* Ar. *pĕrkara.* —, aanleiding, oorzaak, *sĕbab,* Ar. — tot gepraat, dat, waarvan ieder den mond vol heeft, *isi moeloet, boewah moeloet.* —, zie verder de samenstellingen.

stof, stuifsel, poeder, *haboe, lĕboe, doeli;* in het — gaan, *bĕrdoeli,* fig. uitdrukking voor te voet gaan; het — stoof in de lucht, *maka doeli pon bĕrbangkitlah ka'oedara;* het — van zijn voeten schudden, *tjampaḳ batoe,* steenen werpen, namel. in het water, zeggende: *timboel batoe, akoe baliḳ!* als die steen boven komt, kom ik terug. — in graan, *abaḳ;* zeer fijn —, zooals zich op meubels enz. zet, *sĕrĕdaḳ, sĕrĕsah.* — of andere fijne lichaampjes, die ergens op zitten, *sĕlĕpoh.* — op de vleugels van vlinders, *kaboe-kaboe;* aan —, ontbonden, *loetoeh;* tot — gestampt, *loetoeh lantaḳ.* — op zijn hoofd doen (ten teeken van rouw), *mĕmboeboeh tanah kakapalanja;* zoo fijn als —, poeder, *toemat;* tot — vermalen, *mĕnghantjoer-loetoehkan, mĕloetoeh-lantaḳkan;* tot fijn poeder maken, *mĕloematkan;* uit het — verheffen, *mĕngangkat dari dalam sampah, m. d. d. lĕboedoeli.* —, etter, *nanah;* er komt — uit, *kaloewar nanah.*

stofdeeltje, zie **atoom.**

stoffel, *orang bĕngalan, orang dĕngoe.*

stoffelachtig, *bĕngalan.*

stoffelachtigheid, *kabĕngalan.*

stoffelijk, van stof, *daripada lĕboe doeli, bĕrdzat,* Ar. *djĕsmani,* Ar.

stoffen, *mĕnjapoe* (van *sapoe*).

stoffer, *sapoe, pĕnjapoe.*

stoffig, *bĕrdoeli, bĕrlĕboe, bĕrhaboe.*

stofgoud, *ĕmas oerai.*

stofje, zie **atoom.**

stofmeel, *tepoeng toemat.*

stofregen, zie **motregen.**

stofzand, *pasir haloes.*

stok, lang stuk hout, *galah,* b.v. — om vruchten af te slaan, zaden uit te kloppen enz. b.v. *bidji-bidjian ditĕbah dĕngan galah,* zaden worden uitgeklopt met een —, ook *pĕnĕbah.* — tot steun, wandelstok, *toengkat.* —, waaraan een last gedragen wordt over den schouder, *pĕnggandaran.* —, waarmede op een muziek-instrument of grooten trom geslagen wordt, *taboeh, pĕmoekoel.* — van een groote zonnescherm, die over den schouder gedragen wordt, *gandar.* —, waaraan van onderen een horizontaal kruishoutje, gebruikt om katoen van de pitten te zuiveren, *pĕmoesar* (van *poesar,* draaien). —, staak, tuinstok, voor boonen, peper, bĕtel enz., *pĕndjalaran, djoendjoengan;* rechtopstaande — bij een boom, *toeroes;* met zulk een — ondersteunen, *mĕnoeroes.* —, dien men in den grond steekt om er een bootje aan vast te leggen, *galah pantjang, galah oendjam;* ook alleen *pantjang.* — van een vlag, *tiang bandera.* — van een schepnet, *patoeḳ anggoh.* — met gebogen punt, waaraan een ijzeren bal hangt, een onderscheidingsteeken voor het koninklijk gevolg, *tjogan,* Perz. —, bijennest, *sarang lĕbah, sarang tawon.* —, in een kooi. Zie **stokje.**

stokbewaarder, *pĕnoenggoe pĕndjara, djoeroe pasoengan.*

stokboon, *kaḳjang mĕndjalar.*

stokdegen, *toengkat jang bĕrpĕdang, toengkat bĕrisi pĕdang.*

stokdoof, *toeli bĕtoel, toeli bĕnar.*

stokebrand, blok aangebrand hout, *poentoeng api.* —, aanstoker, oprnier,

fig. *djĕlatang*, Pad. bov.l. kwaadstoker, *pĕngatjoem*, zie ald.

stoken, van vuur, *mĕngoepaḳ api, mĕnjalakan api.* —, distilleeren, *mĕngoekoes* (van *koekoes*). —, opstoken, opruien, zie ald. —, verbranden, *mĕmbakar;* hout —, *mĕmbakar kajoe;* tweedracht —, *mĕnimboelkan tjidĕra* (van *timboel*); kwaad —, *mĕnĕrbitkan kadjahatan* (van *tĕrbit*).

stoken, uitpeuteren, *mĕntjoengkil;* de tanden —, *mĕntjoengkil gigi.*

stoker, opruier, zie ald. —, van eene machine of fabriek, *toekang api.* —, distilleerder, *toekang pĕngarakan.*

stokerij, distilleerderij, van arak, *pĕngarakan.*

stokje, kleine stok, zie de woorden daarvoor en voeg er *kĕjil* achter. —, zooals dat, waarmede de Chineezen eten, ook — om iets mee op te vatten, *tjikap.* — in eene kooi, *pĕrtenggeran.*

stokoud, *toewa sangat, toewa renta.*

stokpaardje, *koeda-koedaän.* —, geliefkoosd onderwerp, *kasoekaän.*

stokslag, *poekoel* (of *paloe*) *dĕngan toengkat.* — met een rotting of ander zwiepend ding, *sĕbat.*

stokstijf, *kakoe sakali.* —, onbeweeglijk in de positie, zooals een soldaat in 't gelid, een nangelegd geweer, *tĕgoen.*

stokstil, *diam sakali*

stollen, *djadi bĕkoe, bĕrbĕkoe;* gestold, *bĕkoe.*

stolp, waarin licht gebrand wordt, *sĕtolop.* —, alles wat gebruikt wordt om te overstolpen, *pĕnjoengkoep.* —, hol, verheven deksel over iets, *sĕrĕkoep;* glazen —, *sĕrĕkoep katja;* met zulk een — overdekken, *mĕnjĕrĕkoep;* ook met iets, dat daarop gelijkt, b.v. met een hoed enz.

stolpen, zie het voorgaande woord.

stolpmand of korf om over iets heen te zetten, b.v. over kuikens enz., *sĕrĕkap.*

stom, sprakeloos, *kĕloe, bisoe,* Jav. —, stompzinnig, zie ald. — van verbazing, *tĕrtjĕngang, tiada tĕrkata sĕbab hairannja.*

stomdronken, *mabok soelasih, mabok boenga soelasih;* hij was —, *boenga soelasih mabokṇja.*

stomme, *orang kĕloe, orang bisoe,* Jav.

stommeknecht, hoektafeltje, *kĕnap, medja kĕnap.* —, stander, waarover men kleeren hangt, *sampajan kaïn.*

stommelen, overhoophalen, zie ald.

stommeling, stommerik, domoor, stoffel, zie ald.

stommetje: voor — spelen, *poerapoera kĕloe, mĕmboewat kĕloe.*

stommigheid, domheid, *kabodohan.*

stomp, niet scherp, *toempoel, koerang tadjam;* een — mes, *pisau toempoel, pisau jang koerang tadjam.* — maken, in dien zin, *mĕnoempoelkan.*

stomp, kort, geknot, van vaartuigen aan den voorsteven, *dĕmpaḳ;* aan den achtersteven, *koentoel.* —, die na afkapping van een lid overblijft, *koedoeng;* ook *poentat,* doch zelden, b.v. *ada jang poetoes tangan kakinja, tĕrkadang poentat doewa,* er waren er met de armen en beenen af, soms met twee stompjes. —, overgeschoten stuk, b.v. van eene signaar, een brandhout, een staart enz., *poentoeng.*

stomp, met de vuist, *toemboeḳ, gotjoh, tindjau, dĕnoeḳ.*

stompen, met de vuist of knokkels, *mĕnindjau, mĕnggotjoh, mĕnoemboeḳ,* ook *mĕndĕmoeḳ-dĕmoeḳ.* —, den top afnemen, zie **afstompen.**

stompneus, *hidoeng pipih.*

stompstaart, *ekoer koedoeng.*

stompzinnig, *doengoe, bĕnaḳ,* b.v. *boekan boewatan bĕnaḳnja orang itoe, tiada dapat bĕladjar,* die lieden zijn zonder voorbeeld —, zij kunnen niet leeren.

stond, *koetika,* Skr. *wĕktoe,* Ar. *bĕntar, saät,* Ar.; op dien —, *pada koetika* (of *wĕktoe,* of *saät*) *itoe;* te dezer —e, *pada koetika* (*wĕktoe, saät*) *ini;* van —en aan, *moelaï daripada sakarang ini.*

stonden: de —, de maandzuivering, *kaïn kotor, kaïn tjĕmar, ḥidl,* Ar.; de — hebben of krijgen, *dapat kaïn kotor, dapat kaïn tjĕmar, ḥidl,* Ar. fig. en fatsoenshalve, *mĕndapat boelan, mĕmbawa boelan, mĕlihat boelan, mĕmbawa ādat;* grof, *bĕrkopah dĕngan darah.*

stoof, voetwarmer, *pĕganggang kaki.* —, iets waaraan men zich verwarmt, *tĕmpat bĕrdiang.* —, komfoor, *pĕrbaraän.*

stoofsel, van groente enz., *toemisan.* — van vruchten met kokosmelk en suiker, *pĕngat, kolaḳ,* Jav.

stoom, damp, *oewap, koekoes, asap.*

stoombad: een — nemen, *bĕrtangas dĕngan oewap panas.*

stoomboot, *kapal asap, kapal api.*

stoomen, dampen bij het koken, *mĕr-*

oewap. —, de stoommachine gebruiken, *mĕmakai pĕsawat asap.*

stoommachine, *pĕsawat asap, pĕrkakas asap.*

stoomschip, *kapal asap, kapal api.*

stoomwagen, *kareta asap, kareta api.*

stoomwerktuig, *pĕrkakas asap, pĕsawat asap.*

stoot, duw, *toelaḳ.* — van het hart, *kĕmbang-koentjoep.* —, stomp, *toemboeḳ.* —, steek met een scherp wapen, *tikam.* —, ruk, *sĕntaḳ.* — van een voertuig, *banting.*

stooten, stampen, stompen, duwen, *mĕnoemboeḳ* (van *toemboeḳ*); toevallig onder het gaan met den voet ergens tegen —, *tĕrantoeḳ, tĕrsoentoeḥ, kĕsandoeng,* Jav.; met den elleboog zijwaarts —, b.v. om plaats te maken in gedrang, *mĕnjigoeng* (van *sigoeng*); zijwaarts — met de horens, *mĕnjinggoeng, mĕnjinggoel;* met het aangezicht of bovenste gedeelte tegen den grond —, *toemoes;* in het voorbijgaan tegen iets —, of aan loopen, *tĕrsampoḳ, tĕrsempoḳ, tĕrdjĕrimbat;* iemand die overal tegen aan stoot, onhandige, *sĕrampoḳ toenggoel;* met de koppen tegen elkander —, *mĕnĕrkaep* (van *tĕrkoep*); iemands hoofd op iets hards —, *mĕngĕndas* (van *ĕndas*). — van het hoofd tegen iets, of van een vaartuig b.v. tegen een brug, *tĕrantoeḳ;* van onderop tegen iets —, *mĕranggoel;* met neergebogen kop vooruitgaande naar iets —, zooals buffels of koeien, *mĕnjondol* (van *sondol*). —, even den grond raken, van iets dat door het water gaat, *sanggat;* op de klippen —, *kĕna karang.* — van een vaartuig aan den grond, *ĕntaḳ;* tegen iets anders, *tĕrlanggar;* van den troon —, *mĕnggĕraḳkan daripada karadjaän.* — met een wapen, *mĕnikam* (van *tikam*). — met de horens, *mĕnandoeḳ* (van *tandoeḳ*); van zich —, *mĕnoeluḳ* (van *toelaḳ*).

stootig, van een hoornbeest, *maoe mĕnandoeḳ sĕkadja, soeka mĕnandoeḳ, nakal.*

stootkant, belegsel, aangezette zoom, *aris.* Zie **lijk.**

stootkussen, gebezigd om den stoot van twee vaartuigen tegen elkander te breken, bij ons meestal een kurkzak, *bantal pĕnjangga.*

stop, prop, kurk, *soembat, pĕnjoembat, pĕmalam, sĕmpal, soempĕl,* Jav.; met een — dicht maken, *mĕnjoembat.* — met de naald, *djĕroematan, tisikan.*

stopdoek, voor vrouwen, *kain tjawat.*

stopflesch, *pĕles.*

stopgaren, *bĕnang djĕroemat, bĕnang tisiḳ.*

stopnaald, *djaroem pĕndjĕroemat, djaroem tisiḳ.*

stoppel: de —s, die na het oogsten van graan op het veld overblijven, *djĕrami.* —s van een jongen vogel, *boeloe-pahat;* de —s van halmen, *toenggoel djĕrami.*

stoppelveeren, *boeloe-pahat.*

stoppen, met de naald, *mĕndjĕroemat, mĕnisiḳ;* in den mond of bek — van hapjes spijs of geneesmiddelen, ook — van reten tusschen planken enz. met het een of ander, *mĕnjoewap;* elkander het eten in den mond —, *bĕrsoewap-soewapan.* NB. *mĕnjoewap* heeft den mond of den persoon tot object, niet de spijs, b.v. *mĕnjoewap moeloet dĕngan nasi;* geld of goed in handen — om iemand handelbaar te maken, *mĕnjorong* (van *sorong*), b.v. *maka sĕgala saudagar itoe mĕnjorong, ada jang saratoes ada jang doewa ratoes,* en al die kooplieden stopten (met geld), sommigen met honderd, anderen met twee honderd; *kalau ija mĕnjorong pada datoeḳ Bĕndahara, nistjaja alah akoe,* als hij den Kijksbestierder (met geld) stopt, dan moet ik het voorzeker verliezen; iemand een gulden als geschenk of fooi in de hand —, *mĕngoendjoeḳkan satoe roepijah katanganja;* iemand het eten in den mond —, tot eten dwingen, *mĕnjombol* (van *sombol*); iemand den mond —, fig. *mĕnjoembat moeloet* (van *soembat,* prop, stop); door hem te overpraten, *mĕmboenoeh pĕrkataän orang;* zie **snoeren:** den mond —, door er de hand voor te houden, b.v. om het schreeuwen te beletten, *mĕnĕkap moeloet;* de ooren —, zich doof houden, *mĕnĕkaḳkan tĕlinga,* b.v. *maka samoewanja mĕmĕkaḳkan tĕlinganja,* en zij allen stopten hunne ooren, d. i. hielden zich doof, ook *mĕmboeboeh kapas pada tĕlinga;* stop uwe ooren niet langer, *kaloewarkanlah kapas daripada tĕlingamoe.* — van een gat, *mĕmboenoeh.* — van een lek, *mĕmboenoeh botjor, mĕndjĕdjal botjor;* de holligheden

van een lijk met boomwol —, een gebruik bij de begrafenis, *mĕmasoĕkkan kapas kapada rongga mait;* vol —, dicht —, volproppen, *mĕnoempat* (van *toempat*, op die wijze dichtgestopt); slecht volk met geld —, van het noodige voorzien om hun slecht bedrijf uit te voeren, b.v. zeerooverS enz., *mĕmbĕri ajoeman.* — van een spel, dat aan den gang is, iets, dat onder zekere voorwaarden, doch nooit meer dan driemalen achter elkander mag geschieden, *mĕnjampoe* (van *sampoe*); achteloos iets in iets —, b.v. een zakdoek in den zak, een kleedingstuk in een hoek, *mĕmĕroĕ* (van *pĕroĕ*); eene pijp —, *mĕngisi pipa*, nam. van een hollandsche tabakspijp; zie **pijp**: een kussen met boomwol —, *mĕngisi bantal dĕngan kaboe-kaboe;* stoppend middel tegen diarrhee, *pĕnahan kasoengai;* den doortocht —, *mĕnjakat* (van *sakat*).

stopsajet, *bĕnang djĕroemat, bĕnang tisiĕ.*

stopsel, met de naald, *djĕroematan, tisikan.*

stopverf, *gala-gala, dĕmpoel,* Jav.

storax, welriekende gombars, *rasamala;* de boom, die deze hars levert, *pohon rasamala.*

store, zonnegordijn, *bidai, kĕré,* Jav.

storen, plagen, lastigvallen, *mĕnggangoe, mĕngoesiĕ;* iemand in zijne bezigheden —, *mĕnjampoĕ* (van *sampoĕ*); zich niet — aan, *tiada fadlaeli akan.* —, iets in de ontwikkeling of voortgang stuiten, zoodat het niet tot stand komt, *mĕmbantoetkan* (van *bantoet*, in de ontwikkeling gestuit, mislukt). —, belemmeren, hinderen, hindernissen in den weg leggen, *mĕrintangi.*

storm, *riboet, angin riboet.* — verzeild van regen, *riboet sĕrta dĕngan hoedjanja.* — en orkaan, *riboet dan topan;* opsteken van een —, *toeroen riboet;* aequinoctiaalstorm, *topan bahari;* een sterk voortgedreven —, *riboet jang amat tangkas.* —, hevige aanval, b.v. op eene vesting, *tĕmpoeh, sĕrang, langgar; pĕnĕmpoehan, pĕnjĕrangan, pĕlanggaran.*

stormachtig, *bĕriboet.*

stormband, kinband aan een hoofddeksel, *tali toedoeng.*

stormbok, *antar-antar.*

stormen, hard waaien, *ada riboet, mĕriboet;* op iets aan- of los—, *mĕnjĕrang, mĕnĕrpa;* op een versterking los—, *mĕrangsang;* met zijn velen snel op iets aan komen —, *bĕtĕrpaän.*

stormenderhand, *dĕngan mĕnjĕrang, dĕngan mĕrangsang.*

stormhoed, helm, *kĕtopong.*

stormig, *banjak riboet.*

stormklok, *gĕnta sĕmbojan.*

stormladder, *sĕnikai, tangga.*

stormloopen, zie **stormen.**

stormmarsch, *gĕndĕrang pĕnjĕrangan.*

stormpaal, palissade, zie ald. —, in sterk hellende richting, *sogang.*

stormpas, charge, *gĕlora.*

stormram, *antar-antar, pĕlantaĕ.*

stormschild, zie **schild.**

stormtoren, *bangoen-bangoen.*

stormtuig, *pĕrkakas mĕnjĕrang.*

stormweder, *moesim riboet, hari riboet.*

stormwind, *angin riboet.*

stormzeil, *lajar padau, lajar pĕngapit.*

stortbad, *mandi bĕrsiram, pĕnjiraman.*

storten, over den rand van iets, van het vocht, *toempah;* gestort, *toempah, tĕrtoempah.* — van den persoon die stort, *mĕnoempahkan;* bestort, overstort worden, *katoempahan.* — bij kleine hoeveelheden van droge waren, zooals graan, geld enz., *tjetjer;* stortend zijn, *bĕrtjetjeran;* bij kleine beetjes hier en daar gestort, zooals rijst uit een zak met gaten, water uit een gieter, *tĕmpĕras.* —, van vloeistof met eene straal, die zich in droppels oplost, *tjoetjoer;* iets doen — in dien zin, *mĕntjoetjoerkan.* —, gieten uit een vat, *mĕntjoerahkan.* —, vallen in het water, *mĕnggĕlaboer;* in het water springend, *mĕntjĕboer, tĕrdjoeu kadalam ajar;* zich met zijn paard —, *mĕnghamboerkan koedanja;* zich in menigte — op, *mĕnghamboer atas.* —, van de tranen, *bĕrhamboeran,* b.v. *maka ajar matanja pon bĕrhamboeran zapĕrti moetiara daripada karangnanja,* en hare tranen — als parelen uit hunne kassen; iemand tranen doen —, *mĕngaloewarkan ajarmatanja;* in het ongeluk —, *mĕmbinasakan;* bloed —, *mĕnoempahkan daruh* (van *toempah*); zie **vloeien**; van het paard —, *djatoh dari atas koeda, goegoer dari atas koeda.* —, bij kleine beetjes af betalen, *mĕngangsoer.*

storting, af betaling bij kleine hoeveelheden, *angsoeran.*

stortregen, *hoedjan lèbat, hoedjan dèras.*

stortvloed, *ajar bah.*

stortzee, *bènna simbah gèloembang.* — en overkrijgen, *tèrsimbah gèloembang.*

stotteraar, *orang gagap.*

stotteren, hakkelen, *gagap, bèrkata dèngan gagap, mènggagap;* stotterend, hakkelend, *bèngap.*

stout, ondeugend, *nakal;* een — kind, *boedaḳ nakal.* —, vermetel, *bèrakah;* onbeschoft, *tamboeng.* —, ferm, stevig, *sangkoer.* —, moedig, dapper, *bèrani, gagah.* —, brutaal van dieven, *ganas, djinaḳ.*

stoutbartig, *gagah bèrani, pèrkasa.*

stoutbartigheid, *kabèraṇian.*

stoutheid, ondeugendheid, *nakal.*

stoutmoedig = stouthartig.

stouwen, stuwen, b.v. menschen in een rijtuig, goederen in een kist of kast, kolen in een baard enz., *mènjorokkan* (van *sorok*). Zie **instouwen.**

stouwer, stuwer, werktuig om te stouwen, *pènjorok.*

stoven, aan eene dragelijke warmte blootstellen, b.v. van vuur, stoom, warm water, dekens enz., *mènangas;* zich —, *bèrtangas;* stoving op die wijze, *pènangasan.* — van spijzen, *mènoemis* (van *toemis*).

straal, van een cirkel, *djaraḳ.* —, lichtstraal, *sinar,* b.v. zonne—, *sinar matahari.* — van de maan, *sinar boelan;* stralen werpen, *bèrsinar.*

straat, in het algemeen, weg, *djalan;* op —, *didjalan.* — in de bebouwde kom eener gemeente, *loeroeng;* op — spelen, *bèrmaïn diloewar pintoe;* breede winkelstraat, — met kraampjes aan weerszijden, *lèboeh;* een paar —jes om, *doewa, tiga bèlit,* b.v. *maka dibawa olih orang itoe bèrdjalan doewa tiga bèlit,* en door die lieden werd het (paard) een paar —jes omgeleid. —, zee-engte, *sèlat.* Ook als eigennaam in gebruik voor Singapoera, b.v. *akoe pèrgi kasèlat,* ik ga naar Singapoera, d. i. de Straat; eene — doorvaren, *mènjèlat;* ondiepe —, *sèlat kantang,* letterl. — die bij afloopend water droog valt.

straatarbeider, sjouwer, *orang koeli.*

straatdanseres, zie **publiek.**

straatgerucht, rumoer, *gadoeh didjalan, gèmpar.* —, los gerucht, onbetrouwbaar bericht, *chabar angin.*

straathoek, *sikoe loeroeng.*

straathoer, *pèrampoewan djalang.*

straatje, *loeroeng kètjil;* zie **steeg.**

straatroof, straatschennis, *djangaḳ.* —, roof, op den openbaren weg, *pènjamoenan.* — plegen, *mènjamoen* (van *samoen*).

straatroover, *pènjamoen, pèndjangaḳ.*

straatrumoer, zie **straatgerucht.**

straatschender, *pèndjangaḳ.*

straatslijpen, landlooperij, *mènandang desa.*

straatslijper, landlooper, *pènandang desa, kèlana tandang desa.* —, vagebond, *orang risau, djjar,* Ar.

straattaal, *bèhasa pasaran.*

straatweg, de groote weg, *djalan raja.*

straf, *sikṣa,* Skr. *ḥoekoem,* Ar. *paloe, b.v.* de straffende hand Gods, *paloe Allah;* eene — ondergaan, *kèna sikṣa, kèna ḥoekoem* enz. —, lichaamsdwang, *sijàsat,* Ar.; openbare —, *dèra;* in het openbaar straffen, *mènděra;* vermindering van — door den rechter, wegens consideratien, *timbangan bèlah bèhagi;* c. s. v. — op de Maleische scholen in de Pad bov.l. waarbij de schuldige zijne makkers op eene kip moet onthalen, *soeroef.* Andere —fen op de scholen zijn, *apit tjina, palat, singgang* enz. —, streng, *bèngis.* —, sterk, *kèras.* —, strak, *kèntjang;* ook van den wind; — worden, aanwakkeren, *mèngèntjang;* op —fe des doods, *mati diboenoeh ḥoekoemnja;* eene — opleggen, *mènghukoem sikṣa.*

strafbaar, *patoet diḥoekoem, patoet disikṣa.*

strafbloos, *tiada kèna ḥoekoem, t. k. sikṣa.*

straffen, *mènghoekoemkan, mènjikṣakan;* gestraft worden, *kèna ḥoekoem, k. sikṣa;* voor het minste bedrijf telkens —, *koeli-koeli.*

strafheid,strengheid, *bèngis, kabèngisan.*

strafplaats, *tèmpat ḥoekoem, tèmpat dèra.*

strafpreek, zie **preek.**

strafschuldig, zie **strafbaar.**

strafwet, *ḥoekoem sikṣa.*

strafwetboek, *kitáb sjarʃ ḥoekoem,* Ar.

strak, stijf, gespannen, *kèntjang.* — worden, *mèngèntjang.* — aangehaald, van touw, band en elke binding, *tèrik, rat, ĕrat, kĕrat;* zeer — aangehaald, *tèrik-tèrik, rat-rat.* — aanhalen, *mènè-*

rikkan, mèngèrat. —, van een lichaamsdeel, *kèdjat.* —, van een blik, *tègat.* — aankijken, zie ald. —, onbeweeglijk staan van de oogen, *boentang.* —, gespannen, glad, van touw, de huid, netten, zeilen enz., *tègang, règang;* niet —, los van een bindsel, *kèndor.*

strakheid = strak. — der oogen, niet kunnen slapen, *kabègaran mata.*

strakjes, *sabèntaran.*

straks, toekomend, *sabèntar, kètak.* —, in het verleden, daar —, zooeven, *bèharoe tadi;* ook alleen *tadi.*

stralen, *bèrpantjar, mèmantjar,* (van *pantjar*), *mèmantjarkan tjahaja, bèrsinar, bèrsinarkan tjahaja,* de glans daarvan straalde naar boven, *tjahajanja mèmantjar ka-atas;* van alle kanten —, *sinar-mènjinar, bèrpantjar-pantjaran.*

stralend, *bèrpantjar, bèrsinar.*

stralenkrans: licht of — bij de geboorte of het overlijden van een aanzienlijk persoon, *tedja;* zie **glans.**

stram, *kakoe,* zie **stijf.**

strand, *pantai, pèsisir* Jav.; vlak —, *pantai rata;* aan het —, *dipantai, ditèpi pantai;* langs het — varen, *bèrlajar mènjoesoer pantai* (van *soesoer*); langs het — gaan, *bèrdjalan mèngikoet pantai, b. sapandjang pantai.* —, dat bij lang water droog loopt, *landai;* met het voorste gedeelte op het — zitten, *mèndjanggoet;* een vaartuig van het — afbrengen in zee, *mèloentjoerkan pèrahoe;* een vaartuig op het — zetten, *mèlanggarkan pèrahoe kapantai;* zie **stranden.**

strandbewoner, *orang pantai.*

stranden, van een vaartuig, *tèrlanggar, tèrdampar;* op een klip of zandbank vastraken, *kandas;* voor gestrand dezelfde woorden; doen —, *mèndamparkan.*

strandrecht, *hak tawanan karang.*

strandvonderij, *hal tawanan karang.*

strandvondst, *tawanan karang.*

streek, over of langs iets, b.v. met een strijkstok over eene viool enz., *gesèk, gesel, kesèk, kesel;* wind—, *mata angin;* kompas—, *mata pèdoman.* —, streep, zie ald. —, richting, koers, *toedjoe.* — houden, koersen, *mènoedjoe;* een — meer rechts of links op het kompas sturen, *mènjoenting,* b.v. breng het Westen een grooten — rechts, d. i. stuur W. Z. W. half W., *barat disoenting kanan djaroem pandjang;* van —, in de war, *sasar;* de — vlak onder de borsten, *dapoer soesoe.* —, landstreek, *djadjahan, daërah,* Ar. —, list, *akal, daja, tipoe;* jongens—, *akal boedak;* streken en listen, *tipoe-daja, takah-takah, takok-takah.* —, kwade praktijk, *honar.* —, guitenstuk, zie ald.; niet op —, ongesteld, *sakit, ta'sèdap toeboeh;* weer op — komen, herstellen, *sèmboeh, djadi baik poela;* er loopt een — door, *ija gila sèdikit;* aan het licht komen van iemands streken, *kadapatan boedi.*

streelen, door herhaaldelijk over iets te strijken, *mènjèlisik* (van *sèlisik*).

streelend, aangenaam voor de zinnen, *sèdap.*

streep, lijn, haal, kras, *garis, goris, koris, sipat, sifat,* Ar. —en trekken, *mènggaris, mènggoris, mèngoris.* —en trekken op iets, *mènggarisi, mènggorisi, mèngorisi;* die — was drie elleboogsellen lang, *pandjang koris itoe tiga hasta;* een — op den grond trekken, *mènggoris tanah.* —, kras, schrap op iets ook *oeroes;* zie ook bij **lijn;** geweven — in stof, *seran,* gestreept, *bèrseran;* onregelmatige, door elkander loopende strepen, *tjoering;* met verscheidenheid, *tjoering-moering;* onregelmatige —, krabbel, *tjoenting;* zulke strepen op iets maken, *mèntjoenting;* met zulke strepen zijn, *bèrtjoenting;* geheimzinnige strepen op amuletten, de lijnen in de handpalmen, *radjah;* door middel van zulke strepen behandelen, *mèradjah;* gebloemde strepen, *boenga bèrdjaloer.* —, reep van eenige breedte, *djaloer;* gestreept zijn in dien zin, *bèrdjaloer,* b.v. de Amerikaansche vlag is gestreept, *bandera Amerikan itoe bèrdjaloer.* —, merk op een kompas, cirkelrand, stok van een Chineesch unster, enz., *mata;* breede, gekleurde —, *tjorak;* zoo gestreept, *bèrtjorak,* b.v. een kleedje met zwarte strepen op rooden grond, *kain tanah merah bèrtjorak hitam.* —, breede baan, van verschillende kleur, *pèlang;* met zulke strepen, gestreept, *bèrpèlang;* b.v. de Hollandsche vlag heeft strepen van drie verschillende kleuren, *bandera wolanda bèrpèlang tiga.* —, met eenig smeersel op het voorhoofd, 't zij als geneesmiddel, 't zij tot versiering, *pilis;* vlammende of gevlekte —, zoowel op de huid van sommige dieren, *bèlang.* Zie **streek.**

streepjesgoed, *kaïn ginggang, kaïn loerik.*

strekken, rekken, spannen, bedr. *mëmbëntang, mërëgang.* —, dienen, goed zijn voor, *akan, bërgoena akan, baïk akan, tërpakai akan;* tot welzijn —, *mëndalangkan kabadjikan.* —, voldoende zijn, *tjoekoep, pada.*

strekking, bedoeling van een gezegde, *toedjoe përkataän;* van een verhaal, gezegde enz. ook *ibärat, djatoh.*

strekspier, *oerat pëngëntjang.*

stremmen, stollen, *bëkoe, djadi bëkoe.* —, verhinderen, beletten, zie ald.

stremsel, van melk, *dadi,* Skr.

streng, gespannen, *këntjang;* ten strengste verboden, *larangan sakali-kali.* —, gestreng, *këras, kakas.* — behandelen, *mëngërasi, mëngakas.*

streng, van garen, bestaande uit 40 slagen op den haspel, *rejan;* daarvan maken 40 een *toekal* of knot uit. —, van een halve toekal, *hoentai;* strengetje zijde of gouddraad, *oenting.* —, snoer, zie ald.

strengel, *pintalan.*

strengelen, *mëmintal;* zie **vlechten;** dooreengestrengeld, zooals b.v. rankende gewassen, *sëngkaroet;* dooreengestrengeld en daardoor niet duidelijk in zijne deelen te onderscheiden, zooals b.v. de takelage van een schip, *sëlirat;* zich —, slingeren, zie ald.

strengheid, *kakërasan;* wreedheid, *kabëngisan.*

strepen, *mënggaris, mënggoris, mëngoris,* zie bij **streep.**

streven naar, najagen, *mënoentoet* (van *toentoet*), *mënoedjoe* (van *toedjoe*), *mënjahkan* (van *akan*), *mënjëhadjakan* (van *sëhadja*). —, zich moeite geven of inspannen voor, *mëngoesahakan dirinja.*

stribbelen, zie **tegenstribbelen.**

striem, *biloer;* rotting—, *biloer rotan.*

strijd, krijg, oorlog, *përang.* —, vechtpartij, *përkalahian.* —, twist, woorden—, *përbantahan;* den — aanbinden, *mëngikat përang;* den — opgeven, *tiwas përang;* ten strijde trekken, *përgi përang naïk përang;* in — zijn, verschillen, *bërsalahan, lawan, tjidëra, bërbeda;* in — zijn met de wet, *lawan hoekoem;* met elkander in — zijn, van woorden en voorwerpen, ook *bërsëlisih;* in — met het gebruik of de gewoonte, *loewar ädat, salah pada ädat;* om —, *bërëboet-sëboetan, bërloemba-loembaän.*

strijdaks, *tjipan.*

strijdbaan, voor een wedstrijd, *përloembaän.* —, kampplaats, *gëlanggang.* — voor hanegevechten, *gëlanggang hajam.*

strijdbaar, *tahoe përang;* strijdbare helden, *pahalawan jang tahoe përang.*

strijdbijl = strijdaks.

strijden, in den oorlog, *bërpërang.* — tot den dood, *bërmati-mati përang.* —, gewoon vechten of handgemeen zijn, *bërkalahi.* —, met woorden, *bërbantahbantah.* —, verschillen, *bërsalahan, bërlainan, bërbeda;* in eene kwade beteekenis, *bërtjidëra, lawan,* b.v. — met de wet, *lawan hoekoem.* — tegen, bekampen, *mëlawan;* ook fig. b.v. tegen de begeerlijkheden of lusten —, *mëlawan hawa-nafsoe.* — voor iemand, voor of ten behoeve van iemand tegenstand bieden, *bërlawankan,* b.v. *bërlawankan doeli jangdipërtoewan,* voor Uwe Majesteit —; *bërlawankan anak istërinja,* voor zijne vrouw en kinderen —. —, niet overeenkomen met elkander, ook *tiada satoedjoe,* b.v. deze beide getuigenissen — met elkander, *dowwa kasaksian ini tiada satoedjoe,* letterl. houden niet één koers.

strijder, in den oorlog, *orang bërpërang.* —, vechter in het dagelijksche leven, *orang bërkalahi.* —, met woorden, *orang bërbantah;* die gewoon is zulks te doen, *orang bantahan, pëmbantah.*

strijdhamer, *godam.*

strijdig, zie bij **strijd** en **strijden.**

strijdkar, *rata pëpërangan.*

strijdknots, *tjokmar, guda.*

strijdlustig, *djalak, gëmbira,* Skr.

strijdlustigheid, *gëmbira.*

strijdmakker, *kawan bërpërang.*

strijdperk, kampplaats, *gëlanggang.* — voor hanegevechten, *gëlanggang hajam.*

strijdvaardig, *siap akan bërpërang, langkap akan bërpërang.*

strijdveld, oorlogsveld, *medan pëpërangan.*

strijdvlag, *älämat përang.*

strijdvraag, *soewal.*

strijdwagen, *rata pëpërangan.*

strijk, mar. term, zie **strijken.** — en zet, ieder oogenblik, *sabëntar-sabëntar.*

strijkbord, aan een ploeg, *soengkal badjak.*

strijkelings, zie **rakelings** en **strijken.**

strijken, laten zakken van een vlag, zeil enz., *mĕnoeroenkan* (van *toeroen*). — door een val te vieren, *mĕnjoehkan* (van *soeh*). — over iets, *mĕnjapoe* (van *sapoe*); over de kin —, *mĕnjapoe djanggoet;* iets — op iets, *mĕnjapoekan pada.* —, gladmaken met het een of ander, *mĕnggĕroes;* op Europeesche wijze met een strijkijzer, *mĕnjĕtĕrika* (van *sĕtĕrika*). —, met de handen een lichaamsdeel, ook van een dier zijne eigen pooten —, strijkend drukken, *mĕngoeroet* (van *oeroet*), *mĕloeloet;* zich laten — door, *bĕrloeloet pada;* den knevelbaard op die wijze —, *mĕngoeroet misai.* — over iets, om te streelen, *mĕnjĕlisik* (van *sĕlisik*), zie **streelen;** op zijde —, weg—, b.v. van haar, dat voor het gelaat hangt, *mĕnjiah* (van *siah*); met de beide holle handen naar zich toe —, *mĕraoep;* ook met de holle handen over iets heen —, b.v. over het gelaat; met iets puntigs op iets —, vegen of wrijven, zooals b.v. een lucifer op het doosje, *mĕntjoleh;* vandaar *pĕntjoleh api,* lucifer. — tegen iets, schuren langs iets, b.v. van schepen tegen elkander of tegen een steiger, of van lieden, die elkander strijkelings passeeren, *gisir.* —, afstrijken van een inhoudsmaat met een rol of strijkstok, *mĕmaras* (van *paras*). — met een strijkstok op iets, b.v. op eene viool, *mĕngisil* (van *kisil*), *mĕnggeseh;* met een mes of wapen heen en weer op iets —, om het nog wat aan te scherpen, b.v. op de hand, een riem, een oliesteentje enz., *mĕngilir* (van *kilir*). — met de roeiriemen, *riang,* b.v. — bakboord, ophalen stuurboord, *riang kiri, paoet kanan;* lang over eene oppervlakte, over den grond of het water —, van vogels, *mĕlajap.* — langs iets onder het voortgaan, zooals eene slang langs de wortels van een boom, een vaartuig langs de kust, *mĕnjoesoer* (van *soesoer*); ook met een tabakspruimpje langs de lippen, vandaar dat zulk een pruimpje *soesoer tĕmbakau* heet; gaan — met iets, op den loop gaan met iets, *lari dĕngan, mĕlarikan.* —, zie verder de afleidingen.

strijkgoed, *barang-barang sĕtĕrika.*

strijkhout, voor eene maat, *pĕmaras.*

strijkijzer, *sĕtĕrika,* verb.

strijkinstrumenten, *boenji-boenjian jang digeseh.*

strijkkalk, *kapoer jang dilaboerkan, kapoer pĕlester.*

strijklap, wrijflap, *kaïn kĕsat, kaïn pĕnggosoh.*

strijkplank, *papan sĕtĕrika.*

strijkriem, aanzetriem, zie ald.

strijkster, de vrouw, wier beroep het is den menschen het lichaam te strijken of drukkend te wrijven, *pĕloeloet.*

strijkstok, van eene viool, *pĕnggeseh biola.*

strik, om dieren of menschen te vangen, *djĕrat;* een — werpen, *mĕndjatohkan djĕrat, mĕntjampaï djĕrat.* — met een kokosdop, om kippen te vangen, *djĕrat tĕmpoeroeng.* —ken zetten, *mĕmasang djĕrat* (van *pasang*), *mĕnahan dj.* (van *tahan*); met een — vangen, *mĕndjĕrat.* —, schuifknoop, *simpoel poelih.* — om visch te vangen, *dijoet,* Mal. —, om vogels te vangen, ook *kala,* Skr.; beweegbare —, die naar het voorwerp gebracht of geworpen wordt, *tandjol;* daarmede strikken, *mĕnandjol.* —, een toestel met verscheidene paardeharen —ken, om vogels te vangen, *ratjik;* daarmede strikken, *mĕratjik;* in den — geraken, *kĕna djĕrat.*

strikboog, *djoewaran.*

strikken, zie bij **strik.**

strikknoop, schuif knoop, *simpoel poelih.*

strikt, nauwkeurig, *bĕtoel, ṣaḥ,* Ar. —, gestreng, *kĕras.*

striktheid, *kabĕtoelan.*

strippen, afstroopen met de knijpende hand of vingers, *mĕloeroet.*

stroef, niet glad genoeg, *koerang litjin.* —, van de tanden, na het gebruik van iets zuurs, *ngiloe, sĕngkil;* wat de tanden — maakt, *jang mĕngiloekan gigi.* —, zuur van het gelaat, *masam.*

strompelen, struikelen, zie ald. en bij **gaan.**

stronk, tronk van een boom, *toenggoel;* een korte boomstronk, *toenggoel bĕlanton.*

stront, *tahi, berak.* — voor dank, *siram boenga, dibalas siram tahi,* Sprw.

strontkoop, *timhoenan tahi.*

strontje, op het oog, *poepoeh polong angin, tembel.*

stontkuil, strontput, beerput, *pĕlindoengan, tĕlaga tahi.*

strontvisch, moddervisch, *ikan bĕdoekoeng.*

stroo, *djĕrami, mĕrang,* Jav. — tot bedekking van daken wordt niet gebezigd,

maar daarvoor in de plaats wel het lange rietgras, *ilalang, alang-alang*, Jav.

stroobos, stroobundel, *bĕrkas djĕrami, bĕrkas mĕrang, ikat mĕrang.*

strooigeel, *koening mĕrang.*

strooihalm, zie **halm.**

strooien, *mĕnghamboer;* iets —, *mĕnghamboerkan;* op iets —, iets bestrooien, *mĕnghamboeri.* — van gekleurde rijst, een bijgeloovig gebruik, *mĕnghamboer bĕras koenjit.* — over iets of iemand, ook *mĕnjimbar* (van *simbar*), b.v. *di-ambil oleh imamnja roempoet kĕring, laloe disimbar-simbarkannja ka-atas kadĕwa mareka-itoe,* door hun priester wordt dan droog gras genomen en over hen beiden gestrooid; over iets —, b.v. brieven over eene tafel enz. ook *mĕnjimbah;* zoo bestrooid, *tĕrsimbah;* zoo gestrooid, *bĕrsimbahan.* — van zout, suiker, specerijen enz. op iets, *mĕmboeboeh.*

strooien. Bijv. nw. *dari djĕrami,* of alleen *djĕrami, dari mĕrang.*

strooisel, *hamboeran;* glimmend — op het een of ander ter versiering gestrooid, om het daarop te laten kleven, *ĕmboeh barah.*

strooizand; e. s. v. zwart, zeer glinsterend zand, *pasir lotong.*

strook, gewerkte kant aan een kleedingstuk, *renda.* —, rand, reep, streep, zie ald.

strooken, overeenkomen, *satoedjoe, bĕrpatoetan, kĕna.*

stroom, van eene rivier of eenige vloeistof, *aliran, haliran, pĕngalir.* —, drift van het water, *haroes;* een — van menschen, *orang bĕrdoejoen-doejoen, orang bĕrdĕdai-dĕdai;* bij —en neervallen, van bladeren, tranen, regen, bloemen enz., *djatoh bĕrdĕrai-dĕrai.* —, groote, breede rivier, *soengai bĕsar, bĕngawan,* Jav.

stroomat, *tikar mĕrang.*

stroomafwaarts, *hilir.* — gaan, *milir.*

stroombed, *aloer.*

stroomdraad; de —, *tali haroes.*

stroomen, van het water in eene rivier en vloeistoffen in het algemeen, *mĕngalir,* ook van bloed en tranen. — naar zee, afwaarts —, van eene rivier, *bĕrhilir, milir.* — van eene menigte menschen, voortstuwen, *bĕrdoejoen-doejoen, bĕrdĕrai-dĕrai;* naar de markt — van een menigte menschen, *bĕroejoeng-oejoeng pĕrgi kapĕkan.* — van tranen, *bĕrpantjar,* b.v. hare tranen stroomden als de regen, *ajar matanja bĕrpantjar sapĕrti hoedjan.*

stroomopwaarts, *kahoeloe, ka-oedik.* — gaand, *moedik.* — varen, *bĕrlajar moedik.*

stroomrafeling, *tahi haroes.*

stroomversnelling, in eene rivier, *pĕndĕrasan, djĕran, tjigar.* — tusschen klippen bij sterken val, *riam.*

stroop; inzonderheid die men drinkt, *ajar goela.* —, onkristalliseerbare suiker, *tanggoeli, anak goela.*

stroopen, de huid aftrekken, *mĕngoeliti* (van *koelit*), *mĕndjangat;* zie **afstroopen.** —, landloopen, *risau, mĕnjamoen.*

strooper, dief of roover op den openbaren weg, *pĕnjamoen.*

strooptocht, krijgstocht om te stroopen, *sair,* Ar.

strop, of lus, dien men om de beenen slaat bij het beklimmen van kokospalmen, *sĕngkĕlit.* — om er de schoot van een matten zeil in te leggen, *telinga leman.* —, gebezigd voor het vangen van herten of andere groote dieren, *riding.* —, waarmede de ra tegen den mast gebonden wordt, *kĕlendara;* de —pen, waarin eene sloep hangt, *andoehan sĕkotji;* zie **rak, kransstrop** en **roeistrop.**

strot, *kĕrongkongan;* bij een dier ook *mĕrih.*

strotgroeve, *lĕkoh leher.*

strotklep, *kipasan napas.*

strottenhoofd, *karongkong, rahang, djakoen,* Pad. bov. l.

struif, eierstruif, *dadar, koeweh dadar.*

struik, heester, *pokok;* allerlei wilde —en, *sĕmak-sĕmak;* daarmede begroeid zijn, *bĕrsĕmak-sĕmak.* —, stoel, zooals van sommige planten, die aan een — of stoel bijeengroeien, o. a. bamboe en dergel., *roempoen.*

struikbosch, *hoetan bĕloekar.*

struikelblok, *kasontohan.*

struikelen, *gĕlintjoeh, tĕrgĕlintjoeh.* —, door met den voet tegen iets te stooten, *tĕrsĕrandoeng, tĕrsoentoeh, tĕrantoek, tĕrsangkok.*

struikgewas; wild —, *sĕmak.*

struikroof, *samoenan.*

struikrooven, *mĕnjamoen.*

struikroover, *pĕnjamoen.*

struisveer, *boeloe boeroeng onta.*

struisvogel, *boeroeng onta.*

studeeren, *bĕladjar;* zitten te —, *doedoek bĕladjar.*

student, *pĕladjar.*

studie, *pĕladjaran;* iemand van —, een gestudeerd persoon, *orang bĕrpĕladjaran;* niet van — zijn, *tiada bĕrpĕladjaran.*

stug, norsch, stuursch, *rĕngoes;* stugge grond, *tanah tĕgar.* — van gemoed, *hati tĕgar.*

stuifmeel, bij bloemen, *tĕpoeng sari.*

stuip, *sawan.* — waarbij het hoofd gloeit, *sawan bawang.* — met moeilijke ademhaling, *sawan sĕsak;* door stuipen overvallen worden, *katĕrdjoenan sawan.* —, bij kleine kinderen, waarbij het hoofd gloeit, *sawan indja.* — waarbij schuim op den mond komt, vallende ziekte, *sawan babi.*

stuitbeen, het stuitje, *toengging, toelang toengging, soeli, boentoet,* ook *hoedjoeng tongkeng, tjĕnonot.*

stuiten, een val of beweging met de handen —, *mĕnjangga* (van *sangga*). —, tegenhouden, *mĕnahankan* (van *tahan*); den voortgang van een werk —, afbreken, doordat er b.v. ander werk tusschenkomt, *mĕnĕnggat* (van *tĕnggat*). — in de ontwikkeling, *mĕmbantoetkan;* in de ontwikkeling gestuit, *tĕrbantoet.* —, bezweren, beletten, van ziekte, gevaar of storm, *mĕmbantar;* de persoon of zaak, die zulks doet, *pĕmbantar;* de stuiting, bezwering, *pĕmbanturan.*

stuitend, wanstaltig, wanluidend, *djanggal.* —, afkeer verwekkend, *mĕndjĕmoekan.*

stuiter, groote knikker, *kĕlitji bĕsar.* —, die stuit, *jang mĕnahankan, jang mĕnjangga, pĕnjangga, pĕmbantoet, pĕmbantar,* zie bij **stuiten.**

stuiven, van stof, *bĕrdĕboe;* op— van stof, *bĕrbangkit lĕboe doeli;* uit elkander —, *gĕlĕbar;* van een troep kuikens en dergel., *bĕrtĕmpiar;* van een menschenmassa of leger, *bĕrtĕmpĕrasan.* Zie **vluchten** en **instuiven.**

stuiver, vijfcentstuk, *salĕngah oewang.*

stuk, bij de Telw. wordt op verschillende wijze uitgedrukt; zie de Grammatica. —, deel, brok, hiervoor verschillende benamingen, naar gelang van den aard: plat — van een wand, verschansing, hout, lijnwaad enz., *kĕping;* afgesneden, of afgehakt —, *pĕnggal;* aan —ken, *bĕrpĕnggal-pĕnggal;* een — vleesch, *daging sapĕnggal;* afgesneden, afgezaagd —, *potong, kĕrat, kĕratan;* een — hout, *sakĕrat kajoe;* een — tin, *sakĕrat timah;* een — brood, *sapotong roti;* afgepast —, van lijnwaad, *hĕlai.* —, verkregen door doorsnijding, *tampang;* afgebroken —, brokstuk, van hout, been en dergel., *patahan,* ook *pĕmatah,* b.v. het afgebroken — van zijn zwaard, dat in zijne hand bleef, *pĕmatah pĕdangnja, jang tinggal kapada tangannja;* van glas, aardewerk en dergel., *pĕtjahan;* van touw enz., *poetoesan;* groot — van iets, brok, *poengkah;* klein —je, segment, *tĕmbereng;* aangelascht —, lasch, *samboengan.* — van iets, dat aan —ken gescheurd is, *tjĕtai;* afgescheurd —je, ziertje, *kĕtil;* fijn gesneden —je van harde voorwerpen, zooals b.v. van zoethout, stroo, suikerriet, wortels enz., *ratjik.* —, brok van vuur, *goempal,* b.v. *kaloewar api bĕrgoempal-goempal,* bij —ken kwam het vuur er uit. —, rol, van geweven stoffen, *kajoe,* b.v. drie —ken ongebleekt katoen, *kaïn bĕlatjoe tiga kajoe;* —, geschrift, *soerat;* onderteekend —, *soerat tanda-tangan;* klein — van den rand of een hoek van iets b.v. een hoek van een stuk land enz., *djoreng;* zulk een stuk er afsnijden, *mĕndjoreng;* een —je uit den kant van iets, b.v. van een tafel, oorlel, neusvleugel enz., *tjompisan;* zulk een —je missen, *tjompis.* —je uit de tanden, —jes er uit, *goebang;* uit één —, niet gelascht, *mĕradjakaja,* en hiervan *madjakaja* en *mĕndjakaja,* b.v. een tafel uit één —, *medja madjakaja;* een mast uit één —, d. i. zonder steng, *tiang madjakaja;* uit één —, niet aangebracht, *eras,* b.v. knop en stok uit één —, *kapala toengkat jang eras;* een mast uit één —, *tiang gandja eras;* een kris uit één —, *kĕris gandja eras;* overgeschoten —, zie **eind** en **stomp.** —, kanon, zie ald. —, opgezette lap, *tampal.* —, dat gespeeld wordt, *lakon,* Jav. —, vat, okshoofd, *tong, pipa, lĕgĕr.* —, dnad, handeling, *pĕrboewatan, pĕkĕrdjaän.* —, boekdeel, *djilid,* Ar.; een — in hebben, een — in zijnen krag hebben, *mabok,* fig. *naik koeda hidjau;* van zijn — raken, *djadi bingoeng;* iemand van zijn — brengen, *mĕmbingoengkan orang.* —, aangelegenheid, *hŏl,* Ar. *faṣal,* Ar. b.v. in het — van godsdienst, *dari faṣal*

agama, dari hâl agama; van — tot — iets verhalen, *mèntjèritèrakan bèrtoeroet-toeroet, m. ségala hâl-ahoealnja;* bij het —, *potongan,* b.v. bij het — betalen, *mèmbajar potongan;* stijf op zijn — staan, *tètap atas kataṅja.*

stuk, kapot, ook hiervoor verschillende woorden, naar gelang van het breken, b.v. —, van hout, been, ledematen enz., *patah.* —, van touw, band en dergel., *poetoes.* —, van glas, aardewerk en dergel., *pètjah;* aan stukken en brokken, geheel —, *pètjah-bèlah.* —, aan duizend stukken, aan gruizelementen, *rèmoek-rèdam, hantjoer-loeloeh.* — gehakt of gesneden, *bèrpènggal-pènggal.* —, aan kleine stukken, *kètai;* tot kleine stukken maken, *mèngètai.* —, aan flarden, *hantjai.* —, gescheurd, *kojak, sobek, robek,* enz. zie ald. en **breken, gebroken.**

stukbreken, zie **breken.**

stukhakken, van levende groote wezens zooals menschen en viervoetige dieren, *mèlapah-lapah.*

stukgooien, *mènghèmpaskan sampai pètjah.*

stukje, *potong kètjil, pènggal kètjil* en verder alle woorden, die voor stuk worden gebezigd met *kètjil* als bepaling. — segment, *tèmbereng.*

stukplukken, van bloemen, *mènggotis.*

stukrijder, *pènghela mariam.*

stuksgewijze, *bèrpotong-potong, bèrpènggal-pènggal* enz. Zie **stuk.**

stukslaan, *mèmbanting sampai pètjah* enz. Zie **slaan** en **stuk.** — van een klomp suiker, erts, steen enz., *mèmèrai* (van *pèrai?*).

stuksnijden, kleinsnijden, b.v. zoethout en dergel., *mèratjik-ratjik.*

stukvallen, *djatoh bèrpètjah.*

stulp, hut, *pondok.*

stulpen, zie **stolpen, overstolpen.**

stulpkooi, voor kippen, *sèrèkap hajam.*

stulpvormig, *sapèrti sèrèkap.*

stumper, sukkel, zie ald. —, oude sukkel, *orang toewa lara.*

sturen, zenden, van personen, *mènjoerochkan* (van *soeroch*); van den Vorst, gesproken, *mènitahkan* (van *titah*); van zaken, *mèngirimkan;* onder geleide, *mènghantarkan;* aan iemand iets —, *mèngirimi;* bezig zijn met te —, *bèrkirim;* het gestuurde, *kiriman, hantaran.* —, richten, in eene bepaalde richting brengen, *mènoedjoekan* (van *toedjoe*). —, doen zeilen, *mèlajarkan;* op een vast punt aan—, *mènambak* (van *tambak*). —, naar het roer doen luisteren, het roer doen volgen, *mèngèmoedikan* (van *kèmoedi*, roer). —, aan het roer staan, *mèmègang kèmoedi* (van *pègang*). —, een schip eene vooraf bepaalde richting doen volgen, *mènoeroetkan kapal* (van *toeroet*); ook het roer doen volgen. — van een vaartuig met een riem, zittende op den voorsteven, *mèlesa;* regelrecht op iets aan— met een vaartuig, *mèradakkan* (van *radak*, dat ook voor het steken met eene lans wordt gebruikt); den boel in de war —, *mèmontang-mantingkan* (van *pontang-panting*, in de war gestuurd).

stut, schuine paal tegen iets ter ondersteuning, *sokong;* ook fig. daarmede stutten, *mènjokong.* —, neut, kort blok, waarop een huis staat, *toenggoel,* b.v. *balai bèrtoenggoelkan zamroed,* een open gebouw met stutten van smaragd. —, bestaande uit twee stukken, houten of staven, die van boven zijn saamgebonden, *sèrandang;* op die wijze stutten, *mènjèrandang;* vorkswijze —, b.v. —, waarop in vaartuigen de kadjangmatten rusten enz., *toepang;* op die wijze stutten, *mènoepang.* — voor een op het droog gezet vaartuig, hetzij palen, hout, steen, blokken enz., *galang,* ook *kalang* en wellicht beter; een vaartuig op —ten zetten, *mènggalang pèrahoe.* — met vorksgewijze inkeping, *arang babi,* Pad. bov. l. —, steun, bij het klimmen in een boom, *pèrhènti.*

stutten, *mènongkat* (van *tongkat*). —, bekleeden van mijnwanden tegen het instorten, *mènèkang* (van *tèkang*). Zie ook het vorige woord.

stutbalk, *sokong, kajoe toendjang.*

stuurboord, *kanan pèrahoe, k. kapal.*

stuurlastig, *tèrsarat boeritan.*

stuurman, *djoeroe-moedi, moeâlim kapal;* tweede —, *djoeroe-batoe.*

stuurrad, *poetar kèmoedi, kintjiran kèmoedi;* op inlandsche vaartuigen, *oleng-oleng kèmoedi.*

stuursch, norsch, *mèrèngoes;* van het gelaat, *masam, bèrsoet.*

stuwen, zie **stouwen** en **instouwen;** voort—, achter elkander, van een menschenmassa of vaartuigen enz., *bèrdoejoen-doejoen;* van wolken, *bèrarak.*

succes, *ḥâṣil*, Ar. — hebben, *bërḥâṣil.*
suf, *raban, ngangoet*, inz. van oude lieden —, kindsch, *njanjoḳ.* —, in de war, *bingoeng.*
suffen, van oude lieden, *ngangoet, raban, mëraban, lengoeng, mëntjëngang.*
sufflèr; die —, *sitjëngang.*
suiker, *goela, djakar*, Perz. *sakar;* kandij—, klontjes, *goela batoe;* zie ook **broodsuiker;** riet—, *goela tëboe;* palm—, *goela djawa, goela hitam;* poeder—, de gewone riet—, zooals die in Indië gefabriceerd wordt, *goela pasir;* gerezen —, e. s. v. versnapering, vervaardigd van —, *goela këmbang;* inlandsche — in ronde, platte koeken, *goela aren, g. djawa, g. tapaḳ*, vergeleken bij den indruk van een voetzool; *goela kereḳ*, vergeleken bij den schijf van een katrol; waar — is, zijn mieren, *ada goela, adalah sëmoet*, Sprw.
suikerbroodvormig, *toengkoes;* een — hoopje rijst, *nasi satoengkoes.*
suikeren, *mëmboeboeh goela.*
suikererwten, *goela maetia.*
suikerfabriek, zie **suikermolen.**
suikergebak, *koeweh goela.*
suikerkoker, *toekang masaḳ goela.*
suikerkokerij, *tëmpat masaḳ goela.*
suikerlepeltje, *sendoḳ këtjil.*
suikermand, *kërandjang goela.*
suikermolen, *pënggilingan tëboe, kilangan tëboe.*
suikerpan, *kawah masaḳ goela.*
suikerpis, diabetes mellitus, *këntjing manis.*
suikerpot, *tëmpat goela.*
suikerriet, *tëboe.* — met lange geledingen, lang en dun —, *tëboe landjoeng;* e. s. v. wild —, saccharum spontaneum, *gëlagah.*
suikerrietsap, door uitpersing verkregen, *kilang.*
suikerstroop, *tanggoeli.*
suikerwater, *ajar goela.*
suikerziekte, *këntjing manis.*
suikerzoet, *manis sapërti goela.*
suizebollen, *poesing kapala, pëning kapala.*
suizen, tuiten van de ooren, *mëndësing;* door geraas, *bising.* —, klinknabootsend woord voor een —d, doof fluitend geluid, b.v. veroorzaakt door het zwiepen met een rotan, *sioet.*
sujet, persoon, *orang;* een slecht —, *pëmbotoḳ, bangsat.*
sukade, inl. *manisan koendoer;* op Java *manisan bëligoe.*
sukkel, goedbloed, *orang sëmëntoeng.* —, oude stumper, *orang toewa lara.*
sukkeldrafje, van menschen, *lari anaḳ;* op een —, *bërlari-lari anaḳ.*
sukkelen, langdurig ziek zijn, *mëngidap, mërana.* —, gedurig onwel zijn, *sampoe.* — na de bevalling, *mërojan.* —, tot niets kunnen komen, *ngeḳ-ngeḳ*, b.v. *ngeḳ-ngeḳ bagai roempoet dilëngah djalan*, d. i. — als het gras midden op den weg.
sukkelend, licht ongesteld worden, *lëmah soemangat.*
sul, iemand die alles verdraagt, *orang batjoel.*
sulfer, zie **zwavel.**
sullen, afglijden, *gëloengsoer, mëloeloer.*
sulthan, *soelṭân*, Ar. *sultan;* Sultansch, *soelṭâni*, b.v. een — baadje, *badjoe soelṭâni*, d. i. een bandje met tot aan de hand toe gladde mouwen.
sulthane, *istëri soelṭân, përmeswari*, Skr.
sumatra, *poelau përtja.*
supercarga, op een handelsvaartuig, *tekoh, kiwi, djoeragan.*
superieur; iemands —, chef, hoofd, *orang bësarnja.*
sus, stil! *diam!*
sussen, in slaap —, *mëngolit* (van *olit*), voornamelijk door iem. op de schoot of de knieën te hossen.
syllabe, *patah kata, soekoe kalimah.*
symbolisch, *ibârat*, Ar. *oepama*, Skr.
sympathie, medelijden, *kasihan, sjafaḳat*, Ar.
symptoom, ziekte-verschijnsel, *tanda sakit.*
synagoge, *mësdjid, kanîsah*, Ar.
syrie, *Sjâm, bënoewa Sjâm, Soerijat.*

T.

taai, van vleesch, hout, klei enz., *liat.* —, van andere spijzen, *lioet.* — en buigzaam, *lëmah liat.* —, kleverig, zooals verdikte stroop, *likat, bërlikat, bëlikët.* —, zacht, week, van kippedrek, *oenai.* —, onbuigzaam, *tëgar.* — e klei, stijve grond, *tanah tëgar.* —, hard van vleesch, *bangkar.* —, veerkrachtig, van spijzen, b.v. van gekookte spieren, *gajal;* week — van spijzen, *kënnjal.* —, gierig, *kikir.*
taak, bepaald gedeelte van een werk,

toegas; op — werken, *bĕrtoegas*; eene — opgeven, *mĕmbĕri toegas*. —, werk, dat een of meer personen te verrichten hebben, *katoemboekan*, vdW.

taal, *bĕhasa*; de Maleische —, *bĕhasa Mĕlajoe*; hof- , *bĕhasa dalam*; vulgaire —, *bĕhasa loewar*; straat—, markt—, *bĕhasa pasar*; schreeuwerige —, zoonals bij het geringste volk, *bĕhasa tjoepar*; vuile —, *tjaroet, pĕrkataän kotor*; vuile — uitslaan, *mĕntjaroet*; tegen iemand, *mĕntjaroeti*. — der geneeskundigen, dokters—, *bĕhasa tabib*; wel ter tale zijn, vaardig in het antwoorden, *tjalak*; zie **welbespraakt**; zich van eene —, bedienen, eene — spreken, *bĕrbĕhasa*.

taalfout, zie hiervoor **spelfout, stijlfout.**

taalfranje, *pĕrhiasan bĕhasa*.

taalkunde, *ĕlmoe 'ssaraf*, Ar. *ĕlmoe 'lilsan*, Ar.

taalleeraar, taalmeester, *goeroe dari bĕhasa*.

taalregel, *sjarĭ bĕhasa*.

taalwet, *hoekoem bĕhasa*.

taan, zie **looi.**

taankleur, *wĕrna perang, merah toewa*.

taats, punt van een tol, *pangsi*.

tabak, *tĕmbakau*; de eerste soort noemt men *tĕmbakau kapala*; de tweede soort, *tĕmbakau tĕngkoh*.

tabaksblad, *daoen tĕmbakau*.

tabaksdoos, *tĕmpat tĕmbakau*; klein rond doosje, waarin men tabak of bĕtel bij zich draagt, *sĕpĕpa*. Zie **doos.**

tabakspijp, *pipa tĕmbakau*; de Chineesche tabakspijp, *oentjoewi*, Chin.

tabaksplant, *pohoh tĕmbakau*.

tabaksplantage, *pĕtanaman tĕmbakau, kĕbon tĕmbakau*.

tabakspruim, tusschen de lippen, zoonals de inlander gewoon is die te houden, *sĕmpal*. —, waarmede men telkens de lippen afwrijft, *soesoer tĕmbakau, kosal*; een —, *sasoesoer tĕmbakau*; met eene — de lippen afwrijven, *mĕngosal*.

tabaksreuk, *baoe tĕmbakau*.

tabaksrook, *asap tĕmbakau*.

tabaksschuur, *bangsal tĕmbakau*.

tabbaard, *djoebah* Ar.; e. s. v. — of lang opperkleed, met overslaande borststukken, zoonals de Mooren dragen, *anggĕrka*.

tabel, *daftar*, Ar.

tabernakel, tent, *chaimah*, Ar. hut, *tĕrataḳ, pondoḳ*.

tachtig, *doelapan poeloeh*.

tachtiger, *jang doelapan poeloeh tahoen ĕlmoernja*.

tachtigjarig, *doelapan poeloeh tahoen ĕlmoernja* (of *lamanja*).

tachtigmaal, *doelapan poeloeh kali*.

tachtigste: de —, *jang kadoelapan poeloeh*; een —, *sapĕrdoelapan poeloeh*.

tachtigvoud, *doelapan poeloeh ganda, d. p. lipat, d. p. lapis*.

tactiek, krijgskunde, *ĕlmoe pĕrang*, zie ald.

taf, *tafṭăh*, Perz.; e. s. v. — uit Voor-Indië, *pĕdĕndang*.

tafel, *medjah*; aangerichte, met spijzen bedekte —, *mâidah*, Ar.; aan — zitten, *doedoeḳ dimedjah*. —, register, lijst, bladwijzer, tabel, *daftar*, Ar. —, om op te schrijven, *loḥ*, Ar. steenen —, *loḥ batoe*; de — van het noodlot, *loḥ mahfoel*, Ar.

tafelbediende, *pĕlajan, orang jang mĕlajani medjah*.

tafelbel, *gĕnta medjah*.

tafelbezem, *sikat medjah*.

tafelblad, *daoen medjah*.

tafelbord, *pinggan, piring*.

tafeldienaar, *pĕlajan, orang jang mĕlajani medjah*. —s van een Vorst, die na den Vorst hun eigen tafel hebben, waaraan zij weder door minderen worden bediend, *sangga-sangga*. Zie **naëter.**

tafelen, *doedoeḳ makan, doedoeḳ santap*.

tafelgerecht, *hidangan, sadjian*.

tafelgereedschap, *pĕrkakas medjah, sĕrba medjah*.

tafellaken, *kaïn hamparan medjah*.

tafellade, *anaḳ medjah*, zie **lade.**

tafellaken, *tapĕlaḳ*, ook = **tafelkleed.**

tafellinnen, *kaïn-kaïn medjah*.

tafelmes, *pisau medjah, pisau makan*.

tafelpoot, *kaki medjah*.

tafelschuimer, *pĕngiding, orang mĕngiding*.

tafelservies, *pĕrkakas makan-minoem*.

tafelstoel, *koersi kanaḳ-kanaḳ*.

tafeltijd, *koetika makan, wĕḳtoe makan*.

tafeltje, knaapje, *kĕnap*.

tafelzuur, *atjar-atjar*; gemengd —, *atjar rampai, atjar tjampoer-adoeḳ*; visch in het zuur, *atjar ikan*; van iets — maken, iets in het zuur inmaken, *mĕngatjarkan*.

taille, snede van een kleed, *sosoḥ*. —, lichaamelijke gestalte, zie **gestalte.**

tak, groote, dikke boom —, *dahan;* gevorkte —, zijtak, *tjabang, tjawang.* —ken hebben, getakt zijn, *bĕrtjabang;* bladerlooze —, *ranggas;* zich als bladerlooze —ken voordoen of die vormen, *mĕranggas;* dunne, bladerlooze —, twijg, *ranting, rantjing;* levende of groene —, *ranting hidoep;* droge —ken van den sagopalm, *guba-guba.* —ken schieten, *mĕntjabang;* ook van eene rivier zich in —ken verdeelen. — van een volkstam, *soekoe, soekoe bangsa.* — van eene rivier, *anak soengai, simpangan, batang soengai;* van den hak op den — springen, bij het werk, *lintjah-lintjah.*

takel, katrol, *torah, kĕrek, kapi.* —, touw dat door twee of meer katrollen loopt, *tali oelang.*

takelage, mar. *tali-mali.*

takelblok, *torah, kĕrek, kapi.*

takelen, optuigen van een vaartuig, *mĕngĕnakan tali-mali, mĕlangkapkan dĕngan tali-mali.*

takelgaren, *bĕnang lajar ter.*

takelmeester, aan boord van Maleische vaartuigen, *mocällim angin.*

takeltouw, *tali oelang,* zie **takel.**

takje, zie **tak.**

takkenbosch, *bĕrkas ranting-ranting.*

tal, *bilangan, banjak.* Zie **getal.**

talen naar, belangstellen in, *fadloeli akan;* niet — naar, *tiada fadloeli akan.* —, vragen naar, *bĕrtanja akan.* —, sterk verlangen naar *rindoekan, tĕrkĕnangkan.* — naar spijs of drank ook *mĕnghiraukan.*

talent, geldgewicht, *bĕhara.* —, bekwaamheid, *kapandajan;* begaafdheid, *ākal,* Ar. *boedi,* Skr.

talie, zie **takel.**

taling, kleine wilde eend, *itik ajar, itik laoet, itik hoeloe, bĕlibis, mĕliwis,* Jav.

talisman, *pĕnangkal, ĭzimat,* Ar. *djimat;* geschreven —, *soerat ĭzimat.* —, bestaande uit een geteekende draak, door vrouwen bij zich gedragen, om mannen te betooveren en zich van hunne liefde te verzekeren, *sĕkoewik.*

talk, *lĕmak, gĕmok.*

talkboom, zie **boterboom.**

talloos, zie **ontelbaar.**

talmachtig, *soeka mĕnalai;* zie het volgende woord.

talmen, sammelen, *mĕnala:* (van *talai*). —, een werk niet met lust verrichten, *mĕnjambalewa;* met bep. obj. *mĕnjambalewakan* (van *sambalewa*). — met iets ten uitvoer te brengen, lang met iets bezig zijn, *mĕrĕnjah.* —, dralen, toeven, *mĕngolah;* talmend, dralend, ook *tĕmot-tĕmot.*

talmkous, *pĕlambat, pĕmalas, pĕnjĕgan.*

talrijk, *amat banjak,* ook *ramai,* zie voorb. bij **schelen.**

talud van een nat rijstveld, *tĕbing.*

tam, van dieren, *djinak.* -- maken, *mĕndjinakkan.*

tamarinde, *asam djawa, tamar hindi* Ar.; de vrucht zooals zij van den boom komt, nog aan ristjes en niet reeds tot een klomp gekneed, *asam rangkai.*

tamarindeboom, *pohon asam djawa.*

tamboer, inlandsche trommelslager, *pĕmaloe gĕndĕrang;* Europeesche —, *toekang tamboer.*

tamboer, trom, zie ald.

tamboerijn, rinkelbom, *rĕbana;* op de — spelen, de — slaan, *bĕrtampar rĕbana, bĕrmain rĕbana;* o. s. v. —, *ĕdap;* e. and. s. met nauwe opening, *gĕdombak.*

tamboer-majoor, inlandsch hoofd der trommelslagers, *pĕnghoeloe nobat.*

tamelijk, *sĕdang, sĕdĕrhana,* Skr. — wat, vrij wat, *sĕdikit banjak.*

tamheid, *pĕri djinak, hal djinak.*

tand, *gigi;* ééne —, *gigi sabatoe;* de voorste —en, de snij—, *gigi sĕri;* hoek—, oog—, *gigi asoe, gigi andjing, laring, pĕngapit gigi sĕri.* —en die op het doorbreken staan, *gigi mĕndjagoeng.* — en die voor elkander staan, *gigi jang bĕrtindih;* wijd van elkander staande —en, *gigi jang djarang;* vlak tegen elkander staande — en, *gigi sandingan;* blijvende —en, *gigi bĕtoel;* holle —en, *gigi rompang;* kleine scherpe —jes of muize—jes, die men zegt dat oude lieden nog krijgen, *gigi parang-parang.* — van een rad, *gigi djantĕra, gigi roda.* —en krijgen, *toemboeh giginja;* de — en met een kleursel zwart maken, *mĕnggĕrang.*

tandeklappen, *gĕlatok gigi.*

tandeloos, *tiada bĕrgigi.*

tanden, *mĕmpĕrgigikan;* getand, eggig, *gĕrigi.*

tandenborstel, *sikat gigi, pĕsoegi.*

tandengeknars, *kĕrĕnnjoet.*

tandenknarsen, *mĕngĕrĕnnjoet, bĕrkĕroet-kĕroet gigi, mĕnjanggit gigi, mĕnggĕrĕtak gigi.*

tandenstoker, *pĕsoegi, tjoengkil gigi,*

ook *kajoe pĕsoegi*, het is e. s. v. borsteltje gemaakt van een klein takje.

tandenvijler, iemand wiens beroep het is om de tanden af te vijlen, *toekang pĕpat*, Mid. Sum.

tandig, egwig. *gĕrigi*.

tandpijn, *sakit gigi*.

tandrad, *djantĕra bĕrgigi, roda bĕrgigi*.

tandvleesch, *goesi*.

tandvormig, van snijwerk, schilderwerk of uitknipsel, *poetjoek rĕboeng*, om de gelijkenis met bamboe-spruiten.

tanen, looien, *mĕngoebar* (van *oebar*), *mĕnjamak* (van *samak*), b.v. *di-oebarnja lajar itoe doewa tiga kali, kĕmoedian bĕharoe digoeloengnja*, hij taande dat zeil een paar malen, en rolde het daarna pas op; getaand leder, *koelit samak*.

tanen, verduisteren, *soeram, djadi gĕlap*.

tang, werktuig om iets nijpend te vatten, *sĕpit, pĕnjĕpit*; vuur—, *sĕpit api*; —etje om de baardharen uit te trekken, *sĕpit angkoep*; e. s. v. kleine — met scherpe lippen, *tjoenam*.

tante, moei, vaders of moeders zuster, *mama*; van Vorsten, *mamanda*. —, moeders zuster, die in ouderdom onmiddelijk op moeder volgt, *ĕmak saoedara salah mĕndjadi*. —, vaders of moeders zuster, *mak saoedara*; vaders of moeders jongere of jongste zuster, *mak moeda*; de bepaalde jongste zuster, *mak bongsoe, mak kĕtjil*, en bij verkorting, *mak tjik*. —, vaders of moeders middelste zuster, 't zij van drie broers en zusters of van drie zusters, *mak tĕngah* (bij verkorting, *mak ngah*), *mak alang*. —, vaders of moeders eenige zuster, *mak toenggal*. —, jongere zuster van moeder, ook *bibi*; oudere zuster van vader of moeder, *oewak*.

tap, kraan, tuit, *tjĕrat*; de tappen van een kanon, *tangan mariam*.

tapgat, *eroeng-eroeng*.

tapijt, *pĕrmadani*, Skr. *chatifah*, Ar. — zooals b.v. gespreid wordt op een weg voor den hoofdpersoon van een optocht of voor een Vorst als hij van zijn rijtuig naar de wachtkamer of in zijn paleis gaat, *poewadai*.

tapir, *tenok, babi aloe, babi gadjah*.

tappen, aftappen met een kraan, *mĕntjĕrat* (van *tjĕrat*, kraan). —, aftappen van palmen, ter verkrijging van het palmsap, *mĕnjadap*; het —, *sadapan*; de tapper, *pĕnjadap*; het mes daarvoor in gebruik, *pisau sadap*; op flesschen —, *mĕmbotolkan*.

tapper, van palmsap, *pĕnjadap*.

tapstoel, voor een vuurwapen, *djabang, tjagak*.

tarbot; e. s. v. —, *ikan lawal*.

tarief, prijslijst, *daftar harga*.

tarten, eene dreigende houding aannemen, *mĕnggĕrendeng, mĕngatjoem*; spottend —, *mĕngadjok*; tartend, uitdagend aankijken, *mĕnĕntang mata*.

tarwe, *gandoem*, Perz. *trigo*, Port. Turksche —, *djagoeng*

tarwemeel, *tĕpoeng gandoem*.

tas, hoop, *timboenan*; van rijst, *djĕlapang*, Mal.

tasch, zak, buidel, geldbeurs, *poendipoendi*; e. s. v. gevlochten taschje met deksel voor de sirih, *epok*. —, waarin brieven of pakjes worden overgebracht, *sĕlimpang*. Zie de samenstellingen.

tassen, opeenstapelen, *mĕnimboenkan* (van *timboen*).

tast, greep, *raba, djamah*; op den —, op het gevoel af, *tĕraba-raba*, b.v. *djangan bĕrdjalan tĕraba-raba*, loop niet op den —, d. i. loop niet op het gevoel af.

tastbaar, *dapat diraba, dapat didjamah*. —, fig. voor duidelijk, *njata*, b.v een —e leugen, *doesta jang njata*.

tasten, *mĕraba*; b.v. hij tastte naar de deur, *dirabanja pintoe*. — naar den weg, *mĕraba djalan*; overal rond —, links en rechts —, *mĕraba kasana-kamari*; nl —d, *tĕraba-raba*, b.v. al —d gaan, *bĕrdjalan tĕraba-raba*; met de hand in iets —, of naar iets, dat zich ergens in bevindt, b.v. geld in den zak of een graat in de keel, *mĕnjĕloek* (van *sĕloek*); in het blinde rond—, *kĕrapai, mĕrajau*; met een stok in het onzekere —, om te voelen of er ook iets is, *mĕngoewarngoewarkan kajoe* (van *koewar*). Zie **rondtasten.**

tatoueeren, *mĕntjoreng, mĕntjatjah*; getatoueerd, *tjoreng, bĕrtjatjah*, b.v. hun huid wordt door hen getatoueerd, *koelit toeboehnja ditjatjahnja*.

taxateur, *pĕnilai*; een —, die bij verkoop van goud en zilver de waarde moet schatten heet in de Oendangoendang *sati beram*.

taxatie, *nilajan*.

taxeeren, *mĕnilai* (van *nilai*).

taxis, de Indische —, *pohon ĕroe*; op Java *pohon tjĕmara*.

te, bij de onbep. wijs der Ww. wordt door den act. vorm der Ww. weergegeven, b.v. om — nemen, *hěndak mĕngambil*; om — verbeteren, *akan mĕmbaiki*. —, bij tijdsbepalingen, gissend, tegen, *kira-kira*, b.v. — middag, *kira-kira těngah hari*, — avond of morgen, *kira-kira pagi atawa pětang*; bepaald, precies, *bětoel*, b.v. — drie uren, *poekoel tiga bětoel*. —, plaatsbepalend, *di*, b.v. — Batavia, *di Batawi*. — land, *didarat*. — bed, *dipětidoeran*. — in de beteekenis van tot, *akan* of de causat. vorm van het Ww. b.v. — vriend, *akan sahbat*. — huur, *akan disewakan*. — niet doen, *mĕniadakan* (van *tiada*). — weten, *ija-itoe, jăni*, Ar. —, Bijw. *tĕrlaloe*, b.v. — duur, *tĕrlaloe mahal*. — ver, *tĕrlaloe djaoeh*. — weinig, *tĕrlaloe sĕdikit*, ook *koerang*. — veel, *tĕrlaloe banjak*, ook *lĕbih*. Ook nl —, wordt met *tĕrlaloe* teruggegeven, b.v. al — toegevend, *tĕrlaloe sabar*. — kort duen, benadeelen, *mĕroegikan*. — kort schieten, onder doen, het opgeven, *tiwas*. — weinig zijn, *koerang* — buiten gaan, *lĕbih daripada djangkanja*; des — meer, *istimewa poela, tambahan poela*; niet — bij Ww. wordt uitgedrukt met *tiada* en het Voorv. *tĕr*, b.v. niet — vergelden, *tiada tĕrbalas*; niet op — tillen, *tiada tĕrangkat*.

teeder, van gemoed, spruitjes, takjes enz., *lĕmboet*. —, fijn, *haloes*. — zwak, *lĕmah*.

teedergevoelig, *peloe rasanja*. Zie **teergevoelig**.

teederhartigheid, *kapeloewan*. Zie **teergevoeligheid**.

teef, wijfjeshond, *andjing bĕtina, andjing pĕrampoewan*.

teek, veeluis, *kĕrpati, koetoe babi*. —, schaponluis, *sĕngkĕnit*, ook *tjĕngkĕnek, angau*.

teeken, *tanda, ălămat*, Ar. ook wonder— en voor—. Zie **kenteeken**. — van onderwerping, *ălămat toendoek, pĕnoengkoel*; de teekenen der koninklijke waardigheid, *kapraboewan*; de teekenen van het einde der eeuwen, *ălămat achir zamăn*; de teekenen van hooge waardigheid, *kabĕsaran*. — van verboden toegang, b.v. een gespannen touw met bladeren, *gawar-gawar*. — tot waarschuwing voor onraad, *sĕmbojan*; de — s van den maandierenriem en de daarmede verbonden voorzeggingskunst, *rĕdjang*, zie **dier**. —, van den dierenriem, *boerdj ismăni*, Ar. —, nagelaten spoor, *bĕkas*. —, wenk, *isjărat*, Ar. een — geven, *mĕmbĕri isjărat, mĕngisjăratkan*. — van leven, *tanda hidoep, ălămatoe'l hajăt*, Ar. fig. uitdrukking voor een geschenk bij een brief.

teekenaar, *pĕnoelis gambar, pĕloekis*. —, onderteekenaar, *jang mĕmboeboeh tanda tangan*.

teekenboek, *kitáb gambar, soerat gambar*.

teekenen, schilderen, *mĕnoelis* (van *toelis*), *mĕloekis, mĕnggambar*; bloemranden rondom schrift —, *mĕnjilap* (van *silap*); figuren — op doek, b.v. van bloemen of wajangfiguren, *mĕngonggeng* (van *songgeng*). —, merkteekenen, *mĕnandai* (van *tanda*), *mĕmbĕri tanda, mĕmboeboeh tanda*, ook *mĕngangkakan* (van *angka*, cijfer, teeken). — door er een kerf in te hakken, b.v. boomen — op die wijze, *mĕnakek* (van *takek*). —, onderteekenen, *mĕmboeboeh tanda tangan*; het avondrood teekende zich aan den hemel, *tedja mĕmbaris pada langit*; de regenboog teekende zich aan den hemel, *pĕlangi mĕmbaris pada langit*.

teekening, *toelisan, loekisan, gambar, pĕla*; in — brengen, *mĕmĕtakan*; e. s. v. — op gebatikte kleedjes, *gĕringsing wajang, gĕroengsing wajang*. —, onderteekening, *tanda tangan*.

teekenpapier, *kartás gambar*.

teeldeel, zie **schaamdeel**.

teelgewas, *tanaman*.

teelgrond, teelland, *tanah jang baïk akan ditanami*.

teellid, *boetoe, dzakr*, Ar.

teelvocht, *mani*, Ar. *bakal manoesia*.

teen, *djari kaki*; de groote —, *iboe kaki*, ook *biang djari kaki*; de kleine —, *kĕlingking kaki*; achterste — of duim bij vogels, *tjangkir*. — van vogels, *ripai* of *ripi*; op de —en loopen, *mĕndjengket*.

teen, twijg, *tjawang, ranting*.

teer, *gala-gala lĕmboet, ter*. —, koolteer, *bĕlakin, bĕlangkin*.

teer, teeder, zie ald.

teergeld, zie **reisgeld**.

teergevoelig, *rapoeh hati*. — worden, *mĕrapoeh hati*.

teergevoeligheid, *karapoehan hati*.

teerkost, *bĕkal didjalan*.

teerkwast, *pĕnjapoe bĕlakin.*

teerling, dobbelsteen, zie ald.; den — werpen, *mĕloetar oendi, mĕmboewang oendi.*

teerpot, *tĕmpat bĕlakin.*

teertouw, *tali jang disapoe bĕlakin.*

teffens, zie **tevens.**

tegel, *bata, batoe bata;* vloer—, *batoe roebin, djoebin.*

tegelbakker, *toekang mĕmbakar batoe bata.*

tegelbakkerij, *pĕbakaran batoe bata.*

tegeldak, *atap bata.*

tegelijk, met, *sĕrta.* — van schoten, een troep die voortrukt enz. *goes, sakali goes.* — van een geweervuur ook *natar.*

tegelijkertijd, terwijl, *sambil, sĕraja.*

tegelvloer, *dasar batoe bata, dasar batoe roebin, d. b. djoebin.*

tegelvorm, *atjoewan batoe bata.*

tegemoetkoming, vergoeding, schadeloosstelling, zie ald.

tegemoetgaan, *mĕnjongsong* (van *songsong*), *pĕrgi bĕrtĕmoe;* iemand — om hem plechtig in te halen of te verwelkomen, *pĕrgi mĕnjamboet* (van *samboet*), *pĕrgi mĕngĕloe-ĕloekan.*

tegen, in de richting van, naar, *ka, arah ka,* b.v. — het zuiden, *kasabĕlah sĕlatan, arah kasĕlatan.* —, bijna, *hampir, dĕkat,* b.v. — den nacht, *hampir malam, dĕkat malam.* — de vastenmaand, *hampir boelan poewasa.* —, tot, *pada, kapada, akan,* b.v. — iemand spreken, *bĕrkata kapada sa'orang.* — iemand boos zijn, *marah akan sa'orang.* — elkander houden, vergelijken, *mĕmbanding satoe dĕngan satoe.* — over, vlak — over, *tĕntang, bĕrtĕntangan, bĕrsabĕrangan;* dit laatste voornamelijk als er een water of kloof tusschenbeide is. — iets zijn, *tiada soeka, tiada bĕrkĕnan akan, tiada mĕloeloeskan;* iets — iemand hebben, *ta'soeka akan sa'orang, walang kati;* dat is mij —, dit walgt mij, *djĕmoe akoe akan dia;* iemand — maken, *mĕndjĕmoekan orang.* —, van den wind, *sakal, mĕndahaga* (volg. vd W. *mĕndahagi*, tegenwerken van bevelen), *dari haloewan.* — wind, *angin sakal.* — worden, van den wind, *mĕnjakal.* — iets in, b.v. — den wind, stroom, vijand enz. in, *songsong.* — den wind opwerken van vogels enz., *mĕnjongsong angin.* — heug en meug, *soeka ta'soeka.* — wil en dank, *maoe ta'maoe.* —, van prijsbepalingen, *dĕngan.* — een matigen prijs, *dĕngan harga jang sĕdang.* — den prijs van drie Gulden, *dĕngan tiga roepijah harganja.* — betaling, *dĕngan mĕmbajar harganja.* —, in strijd met, *bĕrsalahan dĕngan, mĕlawan, langgar,* b.v. — de wet, *bĕrsalahan dĕngan hoekoem, mĕlawan hoekoem.* — de gewoonte, *mĕlanggar ădat.* — de wellevendheid, *mĕlanggar bĕkasa.* — elkander invliegen of schieten, zooals vechthanen, bliksemstralen enz., *saboeng-mĕnjaboeng;* wie zou daar — zijn! wie zou daar iets — kunnen hebben, *apatah salahnja!* alles — hebben, *kĕmalang!* datgene, waar iemand volstrekt niet — kan, b.v. voor den een de reuk van doerian, of spek, voor den ander het zien van wapens enz., *pantangnja* — iets kunnen, kunnen verdragen, *bolih tahan,* b.v. *orang ini bolih tahan dibasah-kĕring,* deze mensch kan — natworden en weer opdrogen. — iets aan, *pada,* b.v. — den muur leunen, *bĕrsandar pada tembok;* ruilen —, *mĕnoekar dĕngan* (van *toekar*).

tegenaanloopen, toevallig, *tĕrsĕrampok.*

tegenantwoord, repliek, *balas djawáb.*

tegenbabbelen, *bĕrbantah-bantah, mĕmbantahi.*

tegenbevel, *pĕrentah pĕnĕgah.*

tegenbrassen, van de zeilen, *bakśi.*

tegendeel, *lawan, lainnja;* het — van iets, het omgekeerde ervan, ook *balik;* in —, *dĕngan* of *pada baliknja;* in —, *mĕlainkan.*

tegeneten; zich iets tegengegeten hebben, *tjĕmoes.*

tegengaan, tegemoetgaan, zie ald. —, tegenwerken, dwarsboomen, beletten, verhinderen, zie ald.

tegengeschenk, *hadĭjah akan pĕmbalasan.*

tegengift, *pĕnawar, noerbisa,* Skr. —, tegengeschenk, zie ald.

tegengroet, *balas salám.*

tegenhanger, pendant, *timbal.*

tegenheid, tegenspoed, zie ald.

tegenhouden, beletten, *mĕnahankan, mĕnahani* (van *tahan*), en *mĕnĕgahkan* (van *tĕgah*). Het eerste is — in voortgang, werking of val; het tweede verhinderen in de uitvoering van iets. Het tweede wordt alleen van personen

gebruikt. —, bij zich houden, verhinderen te gaan van een gast, *mĕmĕgang;* van onderen —, ondersteunen, b.v. van een kist, dien men laat zakken, *mĕngampoekan.* — door iets dwars in den weg te leggen, *mĕmalang, mĕrintangi, mĕlintangi.* — met den gebogen arm, *mĕnjinggoeng* (van *singgoeng*). — door een afschutsel, *mĕnjĕkat* (van *sĕkat*). —, met aan een touw te trekken, b.v. een boom die op het omvallen staat, *mĕndoegang.* — van de vaart eens schips, b.v. door een deklast, te zwaar tuig, raderkasten enz, *mĕngabar.* —, tegengaan van iets dreigends, *mĕmbantarkan.* — van den bruidegom en zijn gevolg op weg naar de bruid, totdat een uit zijn gevolg iets betnald heeft, *mĕlawa;* dat, wat dan gegeven wordt, heet *pĕmbajar pĕlawa.*

tegenhuppelen, *datang bĕrlompat-lompat.*

tegenijlen, *datang bĕrlari-lari.*

tegenin, b.v. tegen het beloop der takken of van het haar in, *songsang.*

tegenkanten, *mĕlawan.*

tegenkomen, *bĕrtĕmoe dĕngan, bĕrdjoempa dĕngan;* onverwachts —, *sompok.*

tegenloopen, tegen zijn, *malang;* van den wind, zie bij **tegen.**

tegenmiddel = tegengift.

tegennatuurlijk, *lawan fabiat,* Ar.

tegenover; vlak —, *tĕntang, bĕrtĕntangan dĕngan.* — iets dat nabij is of — iemand, *bĕrhadapan dĕngan,* b.v. waar staat zijn huis —, *tĕntang mana roemahnja.* — den heuvel zitten (of wonen), *doedoek bĕrtĕntangan dĕngan boekit itoe.* — den vijand, *bĕrhadapan dĕngan moesoeh.* — elkander staan, *bĕrhadap-hadapan.* — elkander stellen, *mĕmpĕrhadapkan;* vlak — soms ook *bĕrlaga,* b.v. Tandjoeng Pinang ligt vlak — het eiland Pĕnjĕngat, *Tandjoeng Pinang bĕrlaga dĕngan poelau Pĕnjĕngat;* juist —, ook *bĕrbĕtoelan dĕngan,* b.v. het eiland Pĕnjĕngat ligt juist — Tandjoeng Pinang, *poelau Pĕnjĕngat bĕrbĕtoelan dĕngan Tandjoeng Pinang.*

tegenovergesteld, *lawan,* b.v. alle —e eigenschappen, *sĕgala ṣifat lawannja.*

tegenoverstellen, ter vergelijking, *mĕnanding.*

tegenoverstelling, ter vergelijking, *tanding.*

tegenpartij, *lawan.* —, persoonlijke vijand, *sĕtĕroe.* —, landsvijand, *moesoeh;* zich tot — stellen van een ander, hem als — staan, *mĕngĕmbari* (van *kĕmbar,* tweeling).

tegenpraten, *bĕrbantah-bantah, mĕmbantahi kata, mĕlintangi pĕrkataän.*

tegenprater, *pĕmbantah, orang bantahan.*

tegenpruttelen, *bĕrsoengoet-soengoet.*

tegenrukken: tegen den vijand oprukken, *mĕndatangi moesoeh.*

tegenschrift, *soerat djawáb.*

tegenspartelen, zie **tegenstribbelen.**

tegenspelen, *mĕlawan bĕrmaïn.*

tegenspeler, *lawan bĕrmaïn.*

tegenspoed, *oentoeng malang.* —, ongeval, *ilah,* Ar.

tegenspraak, *bantahan,* zie ook **verschillen.**

tegenspreken, *bĕrbantah, mĕmbantahi, mĕmbantahkan, mĕlintangi pĕrkataän.*

tegenspreker, *pĕmbantah, orang bantahan.*

tegenstaan, weerstand bieden, *mĕlawan.* —, afkeer, walging verwekken, *mĕndjĕmoekan;* dat staat mij tegen, *djĕmoe akoe akan dia.*

tegenstand; — bieden, *mĕlawan.*

tegenstander, *lawan;* voor- en —, *kawan dan lawan.*

tegenstellen, ter vergelijking, *mĕmbandingkan dĕngan;* zich —, verzetten, *mĕlawan.*

tegensteller, *lawan, pĕlawan.*

tegenstelling, ter vergelijking, *bandingan.* —, verzet, *lawan.*

tegenstooten, zie **stooten**

tegenstreven, *mĕlawan.* —, van bevelen van hoogerhand, *mĕrintangi, mĕndahagi.*

tegenstrever, *lawan, pĕlawan.*

tegenstribbelen, zich trachten los te rukken, van iemand, die gevat is, *mĕronta-ronta.* Zie **tegenwerken,**

tegenstrijd; in —, zie het volgende woord.

tegenstrijdig, *bĕrsĕlisih, bĕrlaïnan, bĕrsalahan, tiada satoedjoe.*

tegentrekken, tegemoetgaan, zie ald.

tegenvallen, niet gelukken, *tiada djadi, woeroeng.*

tegenweer, *lawan.* — bieden, *mĕlawan.*

tegenwerken, hindernissen in den weg leggen aan de uitvoering van bevelen of maatregelen van bestuur, *mĕrintangi*, b.v. het Gouvernement —, *mĕrintangi goepĕrnĕmen, mĕndahagi.*

tegenwerking, *rintangan.*

tegenwicht, *timbangan.*

tegenwind, *angin sakal, angin salah, angin dari haloewan.*

tegenwoordig, present, *ada, ḥadlir,* Ar.; persoonlijk bij iets — zijn, *mĕnghadapi.* —, nu, *sakarang;* met nadruk, *sakarang ini, akan sakarang;* in den —en tijd, *pada masa ini.*

tegenwoordigheid, aanwezigheid, *ḥadapan, ḥadlirat,* Ar. in — van den Vorst, *dihadapan baginda, dihadlirat baginda;* zijne — van geest verloren hebben, *tĕrbang soemangat, tĕrbang roḥ;* verschijnen of zijn in — van, *mĕnghadap,* b.v. in — van den Vorst verschijnen, of zijn, *mĕnghadap radja;* in — van den dood, *mĕnghadap mati.*

tegenworstelen, zie **tegenstribbelen.**

tegenzijde. de andere kant van iets, *sabĕlahnja.*

tegenzin; — hebben in het doen van iets, *sĕgan.* — in iets hebben, ook *malas.* — toonen, aan den dag leggen, *mĕnjĕgan;* iemand die daarmede behebt is, *pĕnjĕgan.* —, afkeer, walging aan iets, *djĕmoe akan.* — verwekken, *mĕndjĕmoekan.*

tegoeds; — hebben, *patoet mĕndapat.*

tehuis, thuis, eigen huishouden, *roemah tangga sĕndiri.*

tehuiskomst, *poelang.*

tehuisreis, *pĕrdjalanan poelang, pĕlajaran poelang.*

teil, *pasoe, bĕlanga.*

teint, huidskleur, *wĕrna koelit toeboeh.*

teisteren, mishandelen, *mĕngamiaja.*

tekort, *koerang.*

tekortkomen, van zaken, *koerang;* van den persoon, iets —, *kakoerangan,* b.v. er komt geld tekort, *koerang oewang;* ik kom geld tekort, *akoe kakoerangan oewang;* tekort gekomen in iets, van iemand, *kĕtjiwa.*

tekortkoming, ook in zedelijken zin, *kakoerangan.*

tekortschieten; tekort geschoten, gefaald in het een of ander, *kĕtjiwa.*

tekst, vers, onderdeel van een hoofdstuk b.v. des Bijbels, *ajat,* Ar.

tel, het tellen, *bilangan;* bij den — verkoopen, *djoewal bilangan;* in — zijn, *kabilangan;* niet in — zijn. *tiada kabilangan;* ook *tiada dibilangkan, tiada dĭĕndahkan.*

telastlegging, beschuldiging, zie ald.

telbaar, *dapat dibilang;* niet —, *tiada tĕrbilang, tiada tĕpĕrmanaï.*

telegraaf, *pos kawat.*

telegraafbode, *opas pos kawat.*

telegraafdraad, telegraafijn, *kawat.*

telegrafist, *toekang kawat, djoeroe-toelis pos kawat.*

telegram, telegraphisch bericht, *pĕrchaharan kawat, soerat pos kawat, soerat panah.*

telegrapheeren, *mĕmoekoel kawat* (van *poekoel*), *mĕmoekoel tĕlĕgĕrap.*

telen, voortbrengen, *mĕndjadikan, mĕngadakan.* —, kweeken, opbrengen, van planten, *mĕmĕliharakan* (van *pĕlihara*). — moet soms met planten of zaaien worden teruggegeven. Zie ald. —, veroorzaken, *mĕnjĕbabkan* (van *sĕbab*).

telescoop, *tĕropong bintang.*

teleurstellen, bedr. *mĕmbĕri kĕtjiwa;* teleurgesteld, *kĕtjiwa.* — omdat men niet ten uitvoer kan brengen wat men zoo gaarne wil, *sĕbal.* —, er met ledige handen afkomen, *awai.*

telg, loot, scheut, *taroeḳ, poetjoeḳ, toenas.* —en, afstammelingen, *anaḳ tjoetjoe, anaḳ boewah, dzoerijat,* Ar.

telgang, van een paard, *ligas.*

telkens, aanhoudend, ieder oogenblik, *saběntar-saběntar.* — als, *tiap-tiap kali.* —, zonder uitzondering, *sagĕnap kali.* — weer, bij herhaling, *bĕroelang-oelang, bĕroelang-oelangan.* — weer van nieuws af aan, *bĕrtaloe-taloe.*

tellen, *mĕmbilang.* —, berekenen, *mĕmpĕrmanaï;* niet te — zijn, *tiada tĕrbilang, tiada tĕpĕrmanaï;* verkeerd —, bij het — zich verkijken, *silap bilang;* iemand of iets niet —, *tiada mĕmbilang, tiada mĕngendahkan, tiada mĕmbahenakan;* mede geteld worden, medegerekend worden, *masoḳ bilangan.*

teller, *pĕmbilang.*

tembaar, *dapat didjinaḳkan;* niet —, *tiada tĕrdjinaḳkan.*

temen, langzaam spreken, *bĕrkata dĕngan pĕrlahan-lahan.*

temmen, tam maken, *mĕndjinaḳkan, mĕndjinaki.* Ook fig.; —, in toom houden, b.v. van de driften, *mĕnahani* (van *tahan*).

tempeest, *tofán.*

tempel: gebouw dat gewijd is aan den dienst van God, *kábah,* Ar. *bait Oellah,* Ar.; de vierkante — in de groote moskee te Mekka, *alkábah,* Ar. de — Gods, *kábat Oellah;* Chineesche —, *kélénteng.* — bij het weven, *soembi.* —, van de Hindoes, *koewil;* afgods—, *roemah brahala.* — van de Mohammedanen, gewoon bedehuis, *mésdjid,* Ar. —, bedehuis van de Christenen, *gredja.*

ten, voorz. *di,* — huize, *diroemah.* — aanzien van, *adapon akan.* — eerste, *pértama-tama.* — tweede, *kadoewa.* — andere, *kadoewa.* — hemel, *kalangit.* — einde, *soepaja, agar, agar soepaja.* — noorden, *disabélah oetara, kasabélah oetara.* — tijde, *pada masa, pada zamán, tatkala.* — minste, op zijn minst, *sakoerang-koerangnja,* — dienste, *akan goena.* — gevolge, *békas,* zie bij **gevolg.** — koste, *atas bélandja.* — overstaan, *dihadapan.* — laatste, *achir,* Ar. *pada achir, pada achirnja.* — zij, *mélainkan, ašal.* Zie **mits.**

tengel, *béroti.*

tenger, slank van gestalte, *ramping,* ook *aroeng, nipis* en *tiroes.* — e poutjes, zooals van een dwerghert, *kaki tiroes.* —, mager, *koeroes.* Zie **slank.**

tent, als woning, *chaimah,* Ar. —, hut, *pondok, tératak;* Vorstelijke —, *tjatéra.* — op een vaartuig, zonnetent, *tjétéri, tenda,* Port.; strooien — op eene boot, *djéroeboeng.* — op den rug van een olifant, *bélowan.* —, kap op een rijtuig, *langit-langit, toedoeng kareta.*

tentoonstelling, e. s. v. straf bij de Maleiers, *hoekoem méntjoenting, hoekoem tázir,* Ar. van *ázara.*

tenue: in groot —, met al de teekenen hunner waardigheid, *orang bérádat.*

tenware, tenzij, mits, *soekat,* b.v. — de Vorst het toestond, dan pas mag het, *soekat dikaroeniakan radja, béharoelah bolih.* — ik zijn naam had ruchtbaar gemaakt, zou mijn gemoed pas voldaan zijn, *soekat koetjaïrkan namanja, béharoelah poewas hatikoe.*

tenzij, zie het vorige woord. —, ook *mélainkan, kétjoewali, ašal.*

tepel, van de borst, *mata soesoe, poeting soesoe, poeting tetek, tintil soesoe.* — van de borst eener maagd, *mata pémikat,* d. lokoog.

ter, om, *pada,* b.v. — verklaring, *pada méngjatakan;* ook *péri méngatakan.* — wille, om den wille van, *karéna.* —, op, te, *di,* b.v. ter plaatse, *ditémpat.* —, voor, *akan,* b.v. — eere, *akan hormat;* zich — ruste begeven, *pérgi tidoer.* — zake, wegens, om, *sébab, dari sébab, karéna sébab.*

terdege, geheel en al, *sapala-pala, péripéri.* —, duchtig, *sabagai, mati-mati,* b.v. *sapala-pala nama jang djahat, djangan alang-képalang,* — een slechte naam, niet half en half; *mati-mati mandi bijar basah, mati-mati bérdawat bijarlah kilam,* — gebaad, laat men nat zijn; — inkt gebruikt, laat het zwart wezen. Spr.w. *maka baginda pon sabagai mémandang Hang Toewah,* en zijne Majesteit keek H. T. — aan. —, duchtig, *sangat, amat sangat;* zie ald.

terechtbrengen, terugbrengen, zie ald. —, in de waarheid leiden, van dwalenden, *mémpérbénari.* —, in orde schikken, *méngatoerkan, mématoetkan* (van *patoet*).

terechtkomen, voor den dag komen, *timboel,* b.v. er kwam geen tien percent van zijn schuld terecht, *dalam sapoeloeh béhagian hoetangnja tiadalah timboel sabéhagian djoea.*

terechtschikken, in geregelde orde plaatsen, *méngatoerkan;* in een kist of kast of koffer, *bérkémaskan.*

terechtstaan, voor het gerecht, *ménghadap hoekoem.*

terechtstellen, *mélakoekan hoekoem atas.*

terechtwijzen, vermanen, *ménasihatkan;* zacht bestraffen, aanmerkingen maken, *méngégor* (van *tégor*). —, den weg wijzen, *ménoendjoek djalan* (van *toendjoek*).

terechtwijzing, vermaning, *nasihat;* zachte bestraffing, *tégor,* Ar. aanwijzing, *pértoendjoekan.*

terechtzitting, *pérhimponan madjlis hoekoem.*

teren, met teer bestrijken, *ménjapoekan bélakin.*

teren, verteren, zie ald.

tergen, plagen, sarren, zie ald.

tering, de ziekte, *béla séni;* de — hebben, ook *koeroes kéring,* b.v. hij kreeg de — uit droefheid over zijne vrouw, *dan koeroes kéringlah ija bértjintakan istérinja;* e. s. v. —, waarbij de huid schubbig wordt, *démoen écek.*

terloops, onder ander werk door, *sambil-sambil*.

termieten, vliegende witte mieren, *kalakatau*.

termijn, *djandji*. — van betaling, paaiement, *angsoeran*.

terpentijn, *farbantin*, Ar.

terpentijnboom, *boetoem*, Ar.

terpentijnolie, *minjak farbantin*.

terras, estrade, *tingkat*, *pangkat*.

terrasvormig, *bĕrpangkat-pangkat*, *bĕrtingkat-tingkat*; een — e heuvel, *boekit bĕrpangkat-pangkat*.

terrein, grond, bodem, *tanah*. —, plaats, *tĕmpat*.

terstond, *sabĕntar*, *sigĕra*, *kĕlak*, *sabĕntar djoega*.

terug, achteruit, *oendoer*; naar achteren, *kabĕlakang*. —, weder, *kĕmbali*, *poela*.

terugbegeeren, *hĕndak kĕmbali*, *hĕndak poela*, *minta kĕmbali*.

terugbegeven, *kĕmbali*, *pĕrgi kĕmbali*; zich naar huis —, *poelang*, *poelang karoemah*; zich telkens naar eene plaats —, *bĕroelang-oelang katĕmpat*.

terugbekomen, *mĕndapat kĕmbali*, *bĕrolih kĕmbali*.

terugblijven, *tinggal dibĕlakang*; zie ook **achterblijven**.

terugbrengen, *mĕmbawa balik*; naar huis —, *mĕmbawa poelang*. Voor *mĕmbawa* ook *mĕnghantar*. — aan iemand, bij wien het behoort, b.v. aan den eigenaar, *mĕmoelangkan* (van *poelang*). — van volk, dat gevlucht is, *mĕmbalikkan*, *mĕmoelihkan* (van *poelih*).

terugdeinzen, *oendoer*, *bĕroendoer*, *moendoer*; van velen, *bĕroendoer-oendoeran*.

terugdenken aan, *ingat akan*; met een gevoel van gemis of verlangen, *tĕrkĕnangkan*.

terugdrijven, terugjagen, *mĕnghalau kĕmbali*. —, op het water, *hanjoet kĕmbali*, *hanjoet balik*. —, doen deinzen, *mĕngoendoerkan*.

terugeischen, *minta kĕmbali*; zie **eischen**.

teruggaan, *kĕmbali*, *balik*. — naar de plaats van afkomst, of waar iets thuis behoort, *poelang*; doen —, in dien zin, *mĕmoelangkan*; —, achteruitgaan, retireeren, *oendoer*, *moendoer*.

teruggeven, *mĕngĕmbalikan*, *mĕmbalikkan*. —, aan iemand, wien het toebehoort, *mĕmoelangkan* (van *poelang*); de verloovingsring —, *mĕmoelangkan tanda*; bedorven goed — met eisch tot schadevergoeding, *mĕnĕmpoeh* (van *tĕmpoeh*).

terughalen, *mĕngambil kĕmbali*.

terughouden, *mĕnahankan*, *mĕnahani* (van *tahan*). —, ophouden, bij zich houden, ook *mĕnĕgang*.

terugijlen, *bĕrlari balik*; naar huis —, *bĕrlari poelang*.

terugjagen, *mĕnghalau kĕmbali*, *m. balik*; naar huis —, *mĕnghalau poelang*.

terugkaatsen, terugspringen, *loendjak*; zie **terugspringen**; onduidelijk door gepolijste voorwerpen, glas, waterspiegel enz., teruggekaatst beeld, *kilau*; een rivier, waarvan het water zeer helder was en de zon al teruggekaatste, *soeatoe soengai*, *ajarnja tĕrlaloe poetih bĕrkilat-kilatkan matahari itoe*.

terugkeeren, *kĕmbali*, *balik*; weer —, *balik kĕmbali*. —, naar de plaats van afkomst of den vorigen toestand *poelang*; doen —, in dien zin, *mĕmoelangkan*; tot de barmhartigheid Gods —, fig. uitdrukking voor sterven, *poelang karahmatoe'llah*; naar huis —, *poelang karoemah*; tot den vorigen staat —, zich herstellen, soms ook *poetih*; gevluchte troepen tot den krijg doen —, *mĕmoelihkan*; tot elkander —, van personen, die in onmin en gescheiden leefden, ook — tot het ware geloof, *roedjoek*; de regen keert naar den hemel terug, *hoedjan bĕrbalik kalangit*, Sprw.

terugkomen, *datang kĕmbali*. — tot den draad van zijn verhaal, *kĕmbalilah mĕntjĕritĕrakan*.

terugkomst, *poelang*, *balik*.

terugloopen, terugmarcheeren, *bĕrdjalan balik*, *bĕrdjalan poelang*; retireeren, *oendoer*.

terugmarsch, *djalan balik*. —, aftocht, *oendoer*.

terugnemen, *mĕngambil kĕmbali*. — van zijne woorden, *mĕmbaliki kata*, b.v. *karĕna kata patik soedah tĕlandjoer kapadanja*, *maloe hamba mĕmbaliki lagi*, want ik ben in mijn spreken tot hem te ver gegaan, en nu schaam ik mij om mijne woorden terug te nemen.

terugreis, *djalan balik*, *pĕrdjalanan balik*, *pĕlajaran balik*; voor *balik* ook *poelang*.

terugreizen, *bĕrdjalan balik*, *bĕrlajar balik*; voor *balik* ook *poelang*.

terugroepen, *mĕmanggil kĕmbali* (van *panggil*).
terugschuiven, bedr. *mĕnjorongkan oendoer.* —, onz. *oendoer, moendoer.*
terugslaan, *balas mĕmockoel* (van *poekoel*); zie bij **slaan.** —, terugdrijven, zie ald.
terugspringen, van geworpen, gerekte of gedeukte elastieke voorwerpen, *mĕntjĕroet.* — in den vorigen toestand, van elastieke voorwerpen, *mĕngandjal.* —, terugkantsen van veerkrachtige lichamen, *mĕngantoel, mĕmantoel, mĕngamboel,* b.v. de kogel sprong terug door een steen, *peloeroe mĕmantoel kĕna batoe;* doen —, *mĕmantoelkan;* bij herhaling —, *mĕmantoel-mantoel;* de speer sprong terug en viel ter aarde, *maka lĕmbing itoe mĕngamboel djatoh kalanah.* — of lossspringen van gespannen, veerkrachtige zaken, *bingkas.* —, een sprong achterwaarts doen, van mensch of dier, *mĕlompat oendoer;* naar of tot iets —, *mĕlompat balik.*
terugstooten, *mĕnoelak* (van *toelak*), *mĕngoendoerkan* (van *oendoer*); naar of tot iets —, *mĕnoelak balik.*
terug-troomen, van water of de golven, die door iets gekeerd zijn, *mĕngolak;* met den vloed —, van het water in eene rivier, *bĕrbalas pasang.*
terugstuiten, zie **terugspringen.**
terugtocht, de — aanvaarden, van een Vorst of leger, *bĕrangkat kĕmbali.* Zie **terugreis.**
terugtred, *pĕlangkah oendoer.*
terugtreden, *oendoer, moendoer.*
terugtrekken, b.v. van een leger, *oendoer, moendoer;* soms ook *soeroet,* doch dit beteekent meer verloopen van een leger; hij trok (met zijn leger) terug naar eene stad, *maka soeroetlah ija pada soeatoe nĕgari.* —, door aan iets te trekken, *mĕnarik kĕmbali* (van *tarik*).
terugvaren, *bĕrlajar balik, b. poelang.*
terugverlangen, naar iets dat men mist, *tĕrkĕnangkan.*
terugvinden, *mĕndapat kĕmbali.*
terugvloeien, van het rivierwater in de monding, *bĕrbalas pasang.* Zie **ebben.**
terugvoeren, *mĕmbawa balik, mĕnghantar kĕmbali.*
terugvorderen, manen, *mĕnagih* (van *tagih*).
terugvragen, *minta kĕmbali.*
terugwandelen, *bĕrdjalan-djalan balik, b. poelang.*
terugwerpen, *mĕloetar kĕmbali, balas mĕloetar.* Zie **werpen.**
terugwijken, *oendoer, moendoer.*
terugzenden, *mĕngirim kĕmbali, mĕnghantar k. mĕnjoeroehkan k.* Zie **zenden.**
teruggzien, achter zich zien, omkijken, *mĕnolih* (van *tolih*); naar achteren zien, *mĕlihat kabĕlakang.*
terwijl, inmiddels, *sĕmantara, dalam antara, dalam pada, sĕdang, sĕlang, sambil, sakĕtika, sĕraja, tĕngah, dalam, sĕlagi.* — nog juist, *sĕnjampang,* b.v. — het nog juist in den morgen is, *sĕnjampang hari lagi pagi.* — .... en, *sambil .... sambil,* b.v. — men duikt water drinken, *sambil mĕnjĕlam, sambil minoem ajar,* Sprw. — hij omkeek, *sĕraja mĕnolih.* — hij omkeek ontsnapte de dief, *sĕmantara ija mĕnolih larilah pĕntjoeri itoe bĕrlĕpas dirinja.* — hij zat te eten, *dalam ija doedoek makan, tĕngah doedoek makan.* — ik nog jong ben, *sĕlagi akoe moeda.* — zij voortliepen, *dalam antara bĕrdjalan.* — het opsteeg, *sĕdang naik, sakoetika naik.*
terzelfder; — tijd, *pada sakoetika, pada koetika itoe djoega;* voor *koetika* ook *saät, wĕktoe, bĕntar, masa, zamân* en *tatkala.* Zie **tijd.**
terzijde, *di sabĕlah.* — stellen, *mĕnjabĕlahkan.*
test, vuurtest, komfoor, *kĕran, pĕrapian, anglo,* Chin.
testament, uiterste wil, *wasijat,* Ar. *soerat wasijat;* zijn — maken, *bĕrwasijat,* bij — vermaken, *bĕrwasijatkan.*
teug, slok, *tĕgoek.*
teugel, *tali kang, tali tom;* de —s van het bewind in handen nemen, *mĕndjabat karadjaän;* den — vieren, aan de driften, *mĕnoeroet hawa-nafsoe* (van *toeroet*).
teugelbaar, te beteugelen, zie ald.
teugelloos, buitensporig, zie ald.
tevens, *sĕrta, sĕraja, sambil;* zie **terwijl.** —, meteen, *sakali.* — er bij waarnemen, er bij verrichten, *sambil-sambil, mĕnjambilkan.*
tevergeefs, *tjoema-tjoema, sija-sija.*
tevreden, kalm, *sĕnang.* — stellen, *mĕnjĕnangkan, mĕnjoekakan* (van *soeka*), *mĕmpĕrsĕnangkan.* — gesteld na het weenen, *sĕnang dari mĕnangis.* — zijn met, *bĕrtĕnan akan.* —, rijk van gemoed,

zonder begeerten, *kaja kati*; zich — stellen met, *mĕmadakan dirinja dĕngan* (van *pada*). — gesteld, voldaan, verzadigd, *poewas*. — stellen in dien zin, *mĕmoewaskan*. — gesteld zijn, *bĕrpoewas kati*.

tevredenheid, *kasoekaän, kasĕnangan*; bewijs van —, *tanda kasoekaän*.

tevredenstellen, zie **tevreden.**

teweegbrengen, veroorzaken, *mĕngadakan, mĕndjadikan, mĕnjĕbabkan* (van *sĕbab*).

thans, *sakarang, sakarang ini, akan sakarang, pada masa ini, pada zamán ini*.

theater; inlandsch —, *wajang*. —, het gebouw voor het Chineesch —, *panggoeng wajang*; Europ. —, *komedi*.

thee, thea chinensis, *teh*, Chin.; de bladen, *daoen teh*; de van de bladen getrokken —, *ajar teh*. — drinken, *minoem teh, m. ajar teh*.

theeblad, blad van den theeboom, *daoen teh*. —, presenteerblad van hout, met opstaanden rand en met of zonder deksel, *doelang*. Zie **presenteerblad.** — bij de Europeanen, *baki*.

theeboom, *pokoh teh*.

theebus, *tĕmpat teh, koepi*, Skr.

theedoek, *kaïn kĕsat*.

theegoed, *pĕrkakas teh, piring mangkoh teh*.

theeketel, Chineesch potje met tuit om water voor thee of koffie te koken, *tehko, tehkowan*, Chin.

theekopje, *mangkoh teh*.

theelepeltje, *sendoh teh, tjamtjoe*, Chin.?

theepot, *tehko, tehkowan*, Chin.

theeschoteltje, *piring teh*.

theestruik, *pokoh teh*.

themis, de godin der gerechtigheid, *malakoe'lädil*.

thesaurie, *pĕrbĕndaharaän*.

thijm, e. s. v. toekruid, *sätar*, Ar.

tiara, *koeläh*, Perz.

tichel, tegel, zie ald.

tien, *sapoeloeh*. — als tiental, *poeloeh*, b.v. hoeveel —en, *bĕrapa poeloeh*; als ranggetal, *jang kasapoeloeh*, b.v. Hoofdstuk —, *fasal jang kasapoeloeh*; in het jaar —, *pada tahoen jang kasapoeloeh*. — ten honderd, *dalam saratoes sapoeloeh*. — Januari, *sapoeloeh hari boelan Djanoewari*.

tienarmig, *bĕrlĕngan sapoeloeh*.

tiendaagsch, van duur, *sapoeloeh hari lamanja*.

tiende, ranggetal, *kasapoeloeh*; de —, *jang kasapoeloeh*. —, breuk, *pĕrpoeloehan*; een —, *sapĕrpoeloehan*. De breuken worden meestal door omschrijvingen vervangen, zoo ook een tiende, dat is meestal: *dalam sapoeloeh asa*, b.v. zij betalen een — van de opbrengst hunner landen, *mareka-itoe mĕmbajar dalam sapoeloeh asa dari sĕgala hasil tanahnja*; nog geen —, *dalam sapoeloeh bĕhagian satoe pon bĕlom*; de — der manné, in dateeringen, *sapoeloeh hari boelan*; ten —, *kasapoeloeh*.

tiendeelig, *dibĕhagi sapoeloeh-sapoeloeh*.

tienderhande, tienderlei, *sapoeloeh matjam, bĕrpoeloeh-poeloeh matjam* (of *bagai*).

tiendubbel, *sapoeloeh lapis, s. ganda, s. kali, s. kĕjan*.

tienduizend, *salaksa* (van *laksa*, tienduizendtal, in het Skr. honderdduizend) *sapoeloeh riboe*; bij —en, *bĕrlaksa-laksa*; bij duizenden en —en, *bĕriboe-laksa*.

tienguldenstuk, *oewang mas jang sapoeloeh roepijah hĕrganja*; *soekoe ĕmas*, namelijk als $\frac{1}{4}$ van een dubloen, die veertig Gulden gold.

tienjarig, van leeftijd, *sapoeloeh tahoen ümoernja*.

tienmaal, *sapoeloeh kali*.

tiental, *poeloeh*; een —, *sapoeloeh*; twee —len, *doewa poeloeh*.

tienvoud, *sapoeloeh lipat, s. ganda, s. lapis*.

tieren, welig groeien, van planten, *soeboer*.

tieren, razen, *geger*. — ter oorzake van, *gegerkan* (van *geger akan*). —, lawaai maken, *bĕrgadoeh*; over iets, *bĕrgadoehkan*.

tierig, weelderig, van planten, *soeboer*. —, vroolijk, *bĕrsoeka-soeka, bĕramai-ramai*.

tij, zie **getij.**

tijd; voor het afgetrokken denkbeeld: de —, is geen woord. —, *kala*, Skr. wordt meest voor een ruim begrip van — gebruikt; zonder vasten—, *tiada bĕrkala*; vroeger —, *dĕhoeloe-kala*; in den oudsten —, *poerba-kala*. —, ook *masa*, Skr. op dien —, *pada masa itoe*; in dezen —, *pada masa ini*. —, tijdstip, de rechte of geschikte — voor iets, *koetika*, ook ten tijde dat. — voor iets, *wĕktoe*, Ar. den geschikten — voor iets laten voorbijgaan, *mĕnghilangkan wĕk-*

toe; ook zijn — verbeuzelen. —, jaargetijde, de vaste — voor iets, b.v. voor het bijeenkomen der pelgrims, het rijpen van vruchten, den passaatwind, den regen, het komen van de zeeroovers enz. enz. *moesim,* Ar. —, dien men voor iets neemt of dien iemand voor iets gegeven wordt, *tenggang,* b.v. — van beraad, *tenggang daja;* vrije —, ledige —, *kaloewasan;* rustige —, na werk, *pëloewang;* in vroeger — steeds, *sadiakala;* van alle — en, *zamánbërzamán, dari salawa-lamanja;* te dier — e, op dien —, *tatkala itoe, kalakian.* (Dit laatste wordt meest gevolgd door *maka);* bij —s, *sijang-sijang;* te eeniger —, weldra, *këlak,* b.v. als wij te eeniger — rijk worden, *apabila kita kaja këlak;* mogelijk te eeniger —, *këlak-këlak;* den een of anderen —, bij — en wijle, *esoek loesa,* d. i. morgen of overmorgen; in de verre toekomst, *besoek djëmah.* Zie **somtijds:** even buiten den gewonen —, *koedap;* den — tot iets hebben, *sënang, sëmpat,* b.v. ik heb geen — om te komen, *tiada sëmpat akoe datang;* den — zich maken of gunnen, *mënjëmpat;* om dezen — van den dag, *bagini hari;* te gelijker— iets doen of er bij waarnemen, *zambil-sambil;* een in het duister of schemer gelegen —, zie **schemer;** de — van den dag, waarop de zon in haar vollen glans is, *dloha, koetika sjams;* over den —, te laat, van iets, dat een bepaalden — duurt, b.v. een mousson of wind, *kasip,* b.v. *angin soedah kasip,* 't is over den — voor dezen wind, deze wind is reeds voorbij; eens op een —, *sakali;* eens op een — gebeurde het, *pada sakali përistewa;* op alle —en, te aller — en te aller stond, *pada sëgala masa dan koetika.* — des levens, *masa hidoep;* levensduur, *pandjang ëmoer;* op zijn —, *pada masanja,* b.v. regen op zijn —, *hoedjan pada masanja;* zooveel — als men over een sirihpruim doet, *sakapoer sirih lamanja;* zooveel — als men voor een rijstkooksel noodig heeft, *sapënanak nasi lamanja;* een geschikte of gunstige —, *koetika jang baïk, masa j. b.;* het einde der —en, *achir zamán;* na verloop van eenigen —, *satëlah bëbërapa lamanja;* gedurende eenigen —, *bëbërapa lamanja;* zijn — waarnemen, den — uitkoopen, *mëmbëlakan wëktoe;* gebede —, uur, waarop de verplichte gebeden moeten worden verricht, *wëktoe sëmbahjang;* voor den —, *dëhoeloe dari pada masanja* (of *wëktoenja).* Zie **afvallen:** van — tot —, *tërkadang-kadang, daripada soeatoe masa kapada soeatoe masa;* de — der jeugd, *masa këtjil, masa moeda;* hoog —, om het een of ander te doen, *përloe sakali;* voor korten —, onlangs, zie ald.; voor langen —, lang geleden, *soedah lama;* met der —, *lama-kalamaán, lambat-laoen.*

tijdelijk, *sëmantara,* b.v. die toestand van Singapoera is slechts —, zal niet blijvend zijn, *hál nëgari Singapoera itoe sëmantara sëhadja, tiada akan këkal;* ook *barang sëmantara.* —, vergankelijk, *fana',* Ar. het — e met het eeuwige verwisselen, *bërpindah dari nëgari jang fana' ka nëgari jang baka'.* — ergens bij iemand verblijf houden, *mënoempang.* — iets of iemand ergens bij iemand doen verblijven, *mënoempangkan.*

tijdens, *koetika, pada masa, tatkala,* Skr. Zie ook **gedurende.**

tijdgebrek, en daardoor geen gelegenheid hebbend, *tiada sëmpat.*

tijdgenoot; iemands — zijn, *mëndapat hajat orang.*

tijdig, *pada koetikanja, pada wakstoenja,* ook met toevoeging van *jang patoet* of *jang baïk.*

tijding, *chabar,* Ar. *warta,* Skr *bërita.* — geven, *mëngchabarkan, mëwartakan, mëmbërita.*

tijdkorting, *pëlenga;* den tijd korten, den tijd passeeren, *mënghabiskan hari.*

tijdkring, cyclus, *daur,* Ar. de kleine — van acht jaren, *daur këtjil;* de groote — van 120 jaren, *daur bësar.*

tijdperk, *masa.*

tijdpunt, tijdstip, zie ald.

tijdrekening, *tárich,* Ar.

tijdrekenkunde, *ëlmoe tárich,* Ar.

tijdsbepaling, zie bij **zon.**

tijdsomstandigheden, *hál-achoeal zamán itoe.*

tijdstip, *dewasa, koetika, wëktoe,* Ar. op dat —, *dewasa itoe, koetika itoe;* gunstig —, *koetika jang baïk;* door tooverkunst uitgevorscht — om iets te ondernemen, *mësoewara;* juist —, *përijang.* Zie **gelegenheid.**

tijdverkwisting, *mënghilangkan wëktoe.*

tijdverdrijf, *pělenga.*
tijdverlies, *kilang wěktoe.*
tijger, *rimau, harimau, matjan,* Jav. Soorten zijn: *harimau toenggal,* de koningstijger; *h. kombang, h. akar, h. dahan.*
tijgerin, *harimau bělina, matjan pěrampoewan.*
tijgerkat, *koetjing hoetan.*
tijgervel, *koelit harimau, k. matjan.*
tijk, bedde —, *kaïn kasoer.*
tik, *kětok, tjolit* enz. dit hangt van het tikken af; zie het volgende woord.
tikken, kloppen, b.v. op de deur enz. *mengětok, měnépoek* (van *tépoek*). —, even met den vinger aanraken, *měntjolit, měnggamit.* — van een klok of horloge, *gélétak.* —, kloppen op iets hards, b.v. op een stuk geld om te hooren of het goed is, *měninting* (van *tinting*). —, kloppen op iets, zooals b.v. de bek van pikkende vogels, de haan van een geweer, de hamer van een klok, *měntjatoek*; gedurig op de vingers —, *koeli-koeli;* eventjes zacht — of aanraken met de punt van iets, *měntjětjah.*
tiktakken, e. s. v. spel met boonen, *bĕrmaïn tjoeki.*
tilbaar, *dapat di-angkat, dapat dibawa;* niet —, *tiada tĕrangkat, tiada tĕrbawa.*
tilbury, *bendi.*
tillen, *měngangkat;* zie **optillen.**
timmeren, *měnoekang* (van *toekang*).
timmerloods, *bangsal pĕrbahanan.*
timmerman, *toekang kajoe;* in poëzie ook *sĕrimala.* —, tevens houthakker, *oetas.*
timmermansbaas, *kapala toekang kajoe.*
timmermansgereedschap, *pĕrkakas toekang kajoe.*
timmermansknecht, *kawan toekang kajoe.*
timmermanswerk, *pĕkĕrdjaän toekang kajoe.*
timmermanswerkplaats, *bangsal pĕrbahanan,* letterl. spaanderloods.
tin, *timah, timah poetih;* een schuitje —, *sabata timah.*
tinader, op Banka, *kolong.* — dicht aan de oppervlakte, *koelit kolong.*
tinbedding, *karang timah.*
tinerts, *bidjih timah, tanah timah.*
tinmijn, op Banka, *kolong;* op Malaka *loemboeng timah;* arbeider in een —, *anak loemboeng.*
tinne, plat dak, zie bij **dak.**
tinnegieter, *toekang timah, toekang masak timah.*
tinnegoed, *barang-barang timah, sĕrba timah.*
tinslakken, *tĕrak timah.*
tint, kleur, *wĕrna,* Skr. van één —, *sawĕrna.*
tintelen, ook v. e. lichaamsdeel, *gĕlĕnjar, měnggĕlĕnjar,* b.v. mijne voeten — van het loopen in het heete zand, *kakikoe měnggĕlĕnjar bĕrdjalan dipasir jang panas itoe.* —, een tintelend gevoel bij het stooten van den elleboog, de zoogenaamde weduwnaarspijn, *sĕnnjar.* — van de koude, *gĕlegoet, gigil.* —, schitteren, flikkeren, glinsteren, zie ald.
tinten, eene tint aan iets geven, *mĕwĕrnakan;* getint, *bĕrwĕrna.*
tip, *hoedjoeng.* — van den neus, *hoedjoeng hidoeng.*
tiran, *orang lalim, pĕnganiaja, o. garang.*
tirannig, *lalim,* Ar. *aniaja, garang.*
tirannie = het voorgaande woord.
tiranniseeren, *měnganiajakan.*
titel, eernaam, *gĕlar, nama;* een — verleenen, *menggĕlar, mĕmbĕri nama, mĕngaroeniakan gĕlar* (of *nama*); een — dragen, *bĕrgĕlar.* — van een boek, *pangkal.* —, opschrift, *soerat alámat.*
titelblad, *firásat,* Ar.
tittel, *titik, noktah,* Ar.
tjilpen, *měntjĕtjit.*
tobbe, badkuip, *pasoe, sangkoe.*
toch, desniettemin, en toch, tegenstellend, *djoega, itoepon* .... *djoega,* b.v. — deed hij het, *dibowatnja djoega;* wij zeilden — door, *bĕrlajar djoega kami.* — bij de verzoekende, of smeekende wijze van spreken, *kiranja, apalah, barang,* b.v. dat hij — moge hooren, *didĕngarnja kiranja.* In brieven worden alle drie deze woorden in deze volgorde dikwerf gebruikt: *barang apalah kiranja.* — in vragende zinnen, bij onzekerheid, *tah, kah, garangan,* b.v. wat is er — in dien koffer, *apatah* (of *apakah*) *dalam pĕti itoe;* wiens kind is dit —, *anak siapa garangan ini;* wat zou er — in wezen, *ĕntah apa garangan isinja.* — wel, *sĕmadja* .... *djoega;* b.v. *tiada oesah angkau katakan, sĕmadja dikĕtahoĕi orang djoega,* je behoeft dat niet te zeggen, men weet het — wel. — niet, — wel niet, hoe zou, 't mocht wat, *masa, masakan,* b.v. ik zal — niet

weggaan, *masa hamba pĕrgi;* het geld zal — wel niet ontbreken, *masakan koerang oewang.* —, zekerlijk, werkelijk, *soenggoeh,* b.v. het is — zoo, *soenggoeh bagitoe.*

tocht, gang, *pĕrgi, pĕmĕgian.*

tochtgenoot, *kawan* (of *tĕman*) *didjalan, kawan bĕrdjalan.*

tod, todde, *pĕrtja, kaïn toewa;* todden, *kain-kaïnan toewa.*

toe, aan, tot, *sampai,* b.v. tot hier —, *sampai disini.* —, om, voor, *akan;* waar —, *akan apa.* —, naar, *ka;* naar die plaats — gaan, *pĕrgi katĕmpat itoe.* —, dicht, *tĕrtoetoep, tĕrkatoep;* ook van den mond, eene scheur of wond. —doen, —maken, *mĕnoetoep, mĕngatoepkan.* —, gesloten met een grendel, *tĕrkantjing.* —, gesloten met een slot, *tĕrkoentji.*

toeademen, *mĕnapasi* (van *nafas,* Ar.).

toebedeelen, *mĕmbĕhagi kapada, mĕngoentoekkan* (van *oentoek*), b.v. en stel u tevreden met hetgeen u toebedeeld is, *sĕrta mĕmadaï dĕngan jang tĕlah dioentoekkan padamoe.*

toehehoren, het eigendom zijn, *djadi milik, poenja, ĕmpoenja.* —, gereedschap, *pĕrkakas;* dat wat er bij behoort, *kalangkapan,* b.v. een paleis met —, *astana dengan kalangkapan;* dit behoort mij toe, *inilah akoe poenja.*

toebereiden, *mĕnjadiakan* (van *sadia*).

toebereider, *orang jang mĕnjadiakan.*

toebereiding, *pĕnjadiaän.*

toebereidsel, *kasadiaän.*

toebeschikken = toebedeelen.

toebetrouwen, *mĕmpĕrtarohkan, mĕngamánatkan* (van *amánat,* Ar.), *mĕnjĕrahkan* (van *sĕrah*).

toebidden, *mĕmintakan dŏa* (van *pinta*), *mĕmoehoenkan.*

toebinden, vastbinden, knevelen, *mĕngĕbat* (van *kĕbat*). —, van eene flesch, een glas of pot met een blaas, papier, doek of leder, *mĕnggĕlangi.*

toeblaffen, *mĕnjalak kapada* (van *salak*).

toeblazen, *mĕnghĕmboes kapada.*

toeblijven, *tinggal tĕrtoetoep, t. tĕrkatoep, t. tĕrkantjing, t. tĕrkoentji;* zie **toe.**

toeblikken, *mĕmandang kapada* (van *pandang*); elkander —, blikken toewerpen, *bĕrmain mata.*

toebrengen, veroorzaken, zie ald.; schade —, *mĕroegikan, mĕngadakan roegi;* een steek —, *mĕnikam* (van *tikam*); den beker —, *mĕnjoelang, mĕlarih;* elkander den beker —, *bĕrsoelangsoelangan, bĕrlarih-larihan.*

toedeelen, *mĕmbĕhagikan, mĕngoentoekkan.*

toedekken, *mĕnoetoepi* (van *toetoep*), *mĕnoedoengi* (van *toedoeng*); geheel — met eene stof, *mĕngĕloeboengi* (van *kĕloeboeng.* — met een doek of mantel, *mĕnjĕlimoetkan* (van *sĕlimoet*); van alle zijden toegedekt, *litoep, lintoep.*

toedichten, meenen aanganande, *sangkakan, kirakan.*

toedienen, bedienen, zie ald.

toedoen, dichtdoen, *mĕnoetoep* (van *toetoep*), *mĕngatoepkan* (van *katoep*); met een grendel, *mĕngantjingkan* (van *kantjing*); met een slot, *mĕngoentjikan* (van *koentji*). —, medewerken, helpen, *mĕnoeloeng* (van *toeloeng*); het doet er niet toe, *tiada mĕngapa.*

toedoen, hulp, bijstand, *pĕrtoeloengan, pĕrbantoewan;* door — van, ter oorzake van, *daripada sĕbab, olih sĕbab;* zie **middel.**

toedracht, *pĕri hál, kalakoean.*

toedragen, aandragen, *mĕmbawa;* achting —, *mĕngĕhormati;* haat —, *mĕmbĕntji, mĕnaroh dĕndam* (van *taroh*), *m. bĕntji;* liefde —, genegenheid —, *mĕngasihi, mĕnaroh kasih akan;* zich —, gebeuren, *pĕristewa;* hoe heeft zich dat toegedragen, *bagaimana pĕristewanja.*

toedrinken, *mĕlarih, mĕnganggap,* b.v. *maka patih dan toemĕnggoeng mĕlarih pada Laksamana,* de patih en de toemĕnggoeng dronken L. toe; *maka piala itoe di-anggapkannja kapada dajangdajang itoe,* en met dien beker dronk hij de hofjuffers toe.

toedrukken, de oogen van een stervende, *mĕmbaïki mait,* fig.

toeëigenen, *mĕngambil akan dirinja,* ook *mĕngĕmpoenjaï.*

toeëigening, *pĕngĕmpoenjaän.*

toefluisteren, *mĕmbisiki.*

toegaan, vanzelf —, b.v. van eene deur, *tĕrtoetoep.* —, voorvallen, gebeuren, *djadi, bĕrlakoe; kalakoean,* b.v. zoo gaat het in de wereld toe, *dĕmikianlah kalakoean doenia ini.*

toegang, *masoek, bolih masoek;* zich met geweld den — verschaffen, *masoek mĕlanggar kadalam;* ik heb den — tot alle huizen der aanzienlijken,

ratalah sĕgala roemah orang bĕsar-bĕsar sĕhaja nĕiki; teeken dat de — verboden is, meestal een gespannen touw met bladeren, *gawar-gawar*.

toegankelijk, tot wien men naderen kan, *dapat dihampiri, bolih d.*

toegedaan, toegenegen, zie ald.

toegeeflijk, *sabar*, Ar.

toegenegen; iemand — zijn, *kasih akan*.

toegenegenheid, *kasih, pĕngasihan, moehabbat*. — aan den dag leggen, *mĕngasih*.

toegeven, *mĕnsabarkan*; in iemands lusten of luimen —, *mĕmbĕri hati*. — boven de maat, *mĕngimboh*.

toegevend, *sabar*, Ar.

toegift, boven de maat, getal of gewicht, *imboh*.

toegooien, naar iemand gooien, *mĕloetarkan kapada*, zie **gooien.** —, dichtwerpen, dempen, zie ald.

toegrendelen, *mĕngantjingkan* (van *kantjing*)

toehalen, van eene schuif aan zak of beurs, *mĕntjĕroet*; toegehaald, *tjĕroet*; naar zich —, met een of beide handen, b.v. geld, *mĕngabir* (van *kabir*).

toehoorder, *orang jang mĕnĕngar, pĕndĕngar*.

toehooren, *mĕnĕngarkan, mĕndĕngarkan*.

toejuichen; iemand —, *mĕnjoeraki* (van *soerak*).

toekeeren; het gelaat —, *mĕmalingkan moeka kapada, mĕmalis kapada* (van *palis*); met de voorzijde naar iets toegekeerd, *mĕnghadap*, b.v. *mĕnghadap matahari mati*, naar de ondergaande zon toegekeerd; *mĕnghadap tĕmpat sirih*, naar de betelduos toegekeerd.

toekijken, *mĕlihatkan*.

toekomen; — met, genoeg doen zijn, *mĕntjoekoepkan dĕngan, mĕmadaï akan* (van *pada*), b.v. *tĕtapi kata soelţán tiadalah mĕmadaï akan pĕndapatannja itoe*, maar de sulthan zeide dat hij met het gene hij kreeg niet kon —. —, komen tot, *sampai*; doen —, b.v. een brief of last, *mĕnjampaikan, mĕwâsilkan* (van *wâsil*, Ar.); wat iemand toekomt, *jang patoet kapadanja*, ook *ţĕdar*, b.v. wie geen kinderen heeft, weet niet wat een kind toekomt, *barang-siapa tiada bĕranak, maka tiadalah tahoekan ţĕdar kanak-kanak itoe*; iemand de eer geven, die hem toekomt, *mĕmbĕri oepama, mĕngoepamai, mĕngoepamakan*. —, toebehooren, zie ald.

toekomend, aanstaand, *jang lagi datang, jang akan datang, jang datang ini*. —, zeer in het onbepaalde, later, *djĕmah*; den een of anderen — en tijd *esoek-loesa, esoek-esoek*; de — e week, *djoemâat jang datang ini*; de — e wereld, *achĕrat*, Ar.

toekomst, tijd die komen moet, *kĕmoedian hari, esoek-esoek*.

toekruipen, kruipend aankomen, *bĕrdatang mĕlata*.

toekunnen, gesloten kunnen worden, *dapat ditoetoep, dapat dikoentji*, zie **sluiten.** —, met iets toe kunnen komen, zie **toekomen.**

toekurken, *mĕnjoembat* (van *soembat*).

toelaag, bijvoeging, *tambahan*.

toelaten, *mĕmbĕri, mĕloeloeskan, mĕmbiarkan*. —, vergunning geven, *mĕmbĕri, mĕmbĕri idzin*; ik ging voor zoover mijne beenen het toelieten, *akoe bĕrdjalan dĕngan sapĕmbĕri kakikoe*; ongelukkend —, *bĕrbalik mata*.

toeleg, *sĕhadja*; met —, *dĕngan sĕhadja*. —, voornemen, plan, *nijat*, Ar.

toeleggen; het op iets of iemand —, *mĕnjĕhadjakan*; met list, *makar*, Ar.; ik leg het er op toe om hem te dooden, *akoe sĕhadjakan mĕmboenoeh dia*; het op iemand —, ook *mĕmboewat*, bv. *ada orang kita disini diboewatnja, tĕtapi tiada dapat*, er zijn er van ons volk hier, waarop zij het —, maar het gelukt hun niet; *sĕbab pĕrompak itoe mĕmboewat orang Pahang djoega*, want de zeeroovers leggen het ook op de Pahangers toe. — op iets, vermeerderen, *mĕnambahkan* (van *tambah*); zich op iets —, *mĕngoesahakan dirinja* (van *oesaha*, Skr. moeite, inspanning).

toelichten, *mĕnjalakan, mĕnĕrangkan* (van *tĕrang*).

toelonken; elkander in het geheim —, *mĕrĕljak-rĕljak*; zie ook **lonken.**

toeloop, van eene menigte, *kĕroemoen*. — van het voor- en achterschip boven de kiel, *gaïng*.

toeloopen, van eene menigte, *datang bĕrkĕroemoen*; spits, scherp —, *loentjip*; zooals een pyramide, de boeg van een vaartuig, een wig, *lontjos*; aan één kant schuin —, en aan den anderen kant recht, b.v. van messen, planken en andere platte voorwerpen, *rentjong*. —, hard komen aanloopen, *datang bĕrlari-lari*.

toeluiken, van de oogen, *mëngatoepkan mata* (van *katoep*), *mëngëdjamkan mata* (van *këdjam*).

toeluisteren, *mëndëngarkan.*

toemaat, *imboh.*

toemaken, sluiten, dichtmaken, zie ald. —, gereedmaken, *mënjadiakan* (van *sadia*).

toemeten, voor iemand meten met de lengtemaat, *mëngoekoerkan;* met de inhoudsmaat, *mënjoekatkan* (van *soekat*), *mënakarkan* (van *takar*).

toemetselen, *mëngikat dëngan batoe,* b.v. *dilihatnja soeatoe pintoe pada soeatoe bilik di-ikat ovang dëngan batoe,* hij zag eene deur aan eene kamer, die men met steenen dichtgemetseld had; *maka kami soeroeh ikat pintoe roemah itoe dëngan batoe dan kapoer,* zoo hebben wij bevolen de deur van het huis met steen en kalk toe te metselen.

toemuren = het vorige woord.

toen, *koetika itoe, pada masa itoe, tatkala, tatkala itoe, apabila, apakala.* —, vervolgens, *laloe, këmoedian,* zie ald. —, zoodra, *sërta, dëmi.* — nog, *salagi* b.v. — ik nog klerk was, *salagi akoe djoerne-toelis.* —, als stopwoord in verhalenden stijl, en —, *maka.*

toenaam, *gëlar, nama gëlar.*

toenaderen = **naderen.**

toenadering: — plaats hebben van twee vijandige rijken, *bërhampiran.*

toenagelen, *mëngikat dëngan pakoe.*

toenemen, vermeerderen, *bërtambah-tambah;* in grootte —, *bërtambah-tambah bësar;* in lengte —, *bërtambah-tambah pandjang;* ook *makin bësar, makin pandjang, sëmangkin bësar, sëmangkin pandjang;* steeds — van schulden, ook fig. *akar mëlata,* b v. vele zijner schulden namen steeds toe, *hoetangnja banjak akar mëlata.* —, van het vuur bij een brand, *marak, mëlarat, mëroewak,* b.v. *sëbab apinja marak bënar,* omdat het vuur duchtig toenam (letterl. opvlamde). —, zie **uitbreiden;** van vermogen, ook *roewak;* zijn rijkdom nam hoe langer zoo meer toe, *kakajaännja sëmakin bërtambah-tambah poela banjaknja;* zijne ondeugden namen hand over hand toe, *tërlampau bërlëbih-lëbihan djahatnja;* met den dag —, *makin hari makin bërtambah,* b.v. met den dag nam hij in grootte toe, *makin hari, makin bërtambah bësarnja.*

toenmalig, *jang pada masa itoe.*

toenoemen, *mëmbëri gëlar, mënggëlar.*

toepassen; op zich —, *mënganbil insâf bagai dirinja.* Zie **aantrekken;** op iets —, *mëngënakan* (van *këna*).

toepassing, de moraal van een toespraak, preek, enz., *nasihat,* Ar.; van — zijn, van kracht zijn, *lakoe;* van — zijn, b.v. van wetten, ook *kiás,* b.v. *dëmikianlah kiás atas nëgari dan anak soengai;* iets, b.v. wetten of taalkundige vormen toepassen op, *mëngkiaskan;* op zich toepassen, zie **aantrekken.**

toer; een —tje rond, *bëlit,* b.v. hij reed er twee of drie —tjes mee rond, *dibawanja bërdjalan doewa tiga bëlit.* — rondom iets gaand, *idaran, poesingan.*

toereiken, aangeven, *mëngoendjoek;* van den beker, *mënjoelang;* elkander den beker —, *bërsoelang-soelangan;* over en weer, *soelang-mënjoelang.*

toereikend, genoegzaam, *tjoekoep, sampai, pada.*

toerekenen, *ihtisâbkan.*

toerekening, *ihtisâb,* Ar.

toeren, een toertje met een rijtuig doen, *bërdjalan-djalan dëngan kareta.*

toeroepen; iemand —, *mënjëroe, mëroewah;* de afstand, waarop men iemand nog — kan, *saroewahan;* waarom roept ge mij midden op den weg toe, *apa sëbabnjaëngkau mënjëroe akoe dilëngah djalan.* — van iemand, ook *mënjoewaraï* (van *soewara*), *mënjoeraki* (van *soeraï*); schreeuwend of huilend —, *mëlaoeng.*

toerusten, van zaken, *mëlangkapi, mëlangkapkan;* van personen, *mënjiapkan* (van *siap*); zich —, *bërsiap dirinja.*

toeschieten, snel op iemand toegaan, *mëndërpa* (van *tërpa*); snel op iets of iemand afgaan, ook *mëngoesir;* snel op iets —, van een vogel en den bliksem, *mënjambar* (van *sambar*); op iemand —, hem bespringen, van honden, voorvechters enz., *mëloeroe.* — van de melk in de borsten, *tërpantjoer-pantjoer.* — met een schietgeweer, zie **schieten.**

toeschijnen, *roepanja;* het schijnt mij toe, dat die weg zeer ver is, *djalan ini djaoeh sakali roepanja;* het schijnt mij toe, ook: *pada sangkakoe, agakagak sëhaja.*

toeschikken, toezenden, zie ald.

toeschouwen, bij een tooneelvertooning of andere openbare vermakelijkheid, *mënonton* (van *tonton*).

toeschouwer, bij een tooneelvertooning enz., *orang pĕnonton.*

toeschreeuwen, *mĕnjĕroekan* (van *sĕroe*), *mĕnjoeraki* (van *soeraḳ*), *mĕroewah.*

toeschroeven, *mĕnoetoep dĕngan sĕkĕroep* (van *toetoep*).

toeschuiven, iets aan iemand, *mĕnjorongkau* (van *sorong*), b.v. *sapĕrti orang mĕngantoeḳ disorongkan bantal,* als een slaperige, dien een kussen toegeschoven wordt, Sprw. —, dichtschuiven van gordijnen, *mĕlaboekkan tirai,* letterl. de gordijnen laten vallen of zakken.

toeseinen, met een lichtsein, *bĕrsoewarkan.*

toeslaan, met een slag sluiten, zie ald. —, een bod aannemen, *mĕngidjabkan* (van *idjab*, Ar.).

toesluiten, zie **sluiten.**

toesnauwen, *mĕnĕngking* (van *tĕngking*), *mĕnjĕrĕgah* (van *sĕrĕgah*). Zie **snauwen.**

toesnellen, *bĕrlari-lari datang.*

toesnoeren; den mond —, *mĕngatoepkan moeloet* (van *katoep*),

toespelen, zinspelen, zie ald.

toespeling, zinspeling, zie ald.

toespijkeren, *mĕnoetoep dĕngan pakoe.*

toespijs, bij de rijst, *laoeḳ;* allerlei —, *laoeḳ-paoeḳ;* voor — gebruiken, tot — hebben, *bĕrlaoeḳkan.* — bij thee of andere dranken, *tamboel;* alle natte — bij de rijst. dus ook de kerrie, *goelai;* die — bereiden, *mĕnggoelai;* de ingredienten daarvoor, *goelai-goelajan;* rauwe — bij de rijst, b.v. gesneden komkommers, salade enz. *hoelam;* rijst met zulke —, *nasi hoelam;* tot zulke — hebben, *bĕrhoelamkan;* c. s. v. —, die sterk met Spaansche peper gekruid is, *sambal.* Hiervan bestaat een groot aantal soorten; allerlei van die —, *sambal-sambal.*

toespijsbak of sambalbak met een stel driehoekige schoteltjes, *aboen,* Mén. *aboewan.*

toespraak, beleefde, belangstellende — aan een gast, *tĕgor-sapa.*

toespreken, vriendelijk, belangstellend —, *mĕnĕgor, tĕgor-sapa,* b.v. *maka sigĕra disapa olih Indra Poetra,* en dadelijk werd zij door I. P. beleefd toegesproken; iemand een woordje —, *mĕngaroekan* (van *karoe*). — met het gebruik van *akoe* en *ĕngkau,* tutoyeeren, *bĕrakoe-bĕrĕngkau;* iemand — met het gebruik van *hamba* en *tĕngkoe, mĕnghambatĕngkoekan.*

toestaan, toestemmen, vergunnen enz. zie ald.

toestand, gesteldheid, *pĕri, pĕri kaädaän, ḥâl kaädaän;* de — der zaak, *pĕri ḥâl, ḥâl pĕrkara;* wat zal er van dezen mensch zijn — worden, *boetapanja djoega akan ḥal orang ini?*.

toestekken; de handen — om gebonden te worden, *mĕnjorongkan tangan* (van *sorong*). —, met een scherp werktuig of wapen, zie **steken.**

toestel, gereedschap, *pĕrkakas, alat.*

toestemmen, goedkeuren, *mĕmbĕnarkan, mĕngḳaboelkan* (van *ḳaboel*, Ar.), *mĕnĕrima* (van *tĕrima*). —, in de voorwaarden van overeenkomst, *ḳaboel akan wäd.* —, vergunning verleenen, *mĕloeloeskan, mĕmbĕri idzin,* ook *ĕmbahkan.* —, ja op iets zeggen, *mĕngijakan* (van *ija*); waarlijk het is zoo op iets zeggen, *mĕnjoeroggoehkan* (van *soenggoeh*).

toestemming, goedkeuring, *ḳaboel,* Ar. —, vergunning, *idzin,* Ar.

toestoppen, een gat met een stop, *mĕnjoembat* (van *soembat*). —, volstoppen, *mĕnoempat* (van *toempat*). Zie **stoppen.**

toestralen, *bĕrsinarkan.*

toestrijken; met de beide handen naar zich —, b.v. van geld, *mĕraoep.*

toestroomen, met zijn velen ergens op —, zooals mieren op suiker, menschen op een schouwspel, *bĕrkaroemoen.* Zie **stroomen.**

toesturen, van zaken met den persoon tot dir. obj. *mĕngirimi.* — van personen, *mĕnjoeroehkan* (van *soeroeh*).

toetakelen, een schip van takelage voorzien, *mĕlangkapkan kapal.* —, opschikken, versieren, *mĕnghiasi.* —, afranselen, *mĕnghantam, mĕnggasaḳ.*

toeten, tooteren, op een hoorn, *mĕnioep tandoeḳ;* op een horenschelp, *mĕnioep kilah* (van *tioep*).

toethoorn, *tandoeḳ jang ditioep.* —, c. s. v. hoornschelp, *kilah.*

toetreden, naderen, *datang hampir, datang dĕkat;* snel op iets of iemand —, *mĕnĕrpa* (van *tĕrpa*), *mĕngoesir.* —, naar voren treden. zie bij **voren.** —, deelnemen, *masoeḳ.*

toetreding, deelneming, *masoeḳ.*

toets, beproeving van metalen, *oedji;* den — kunnen doorstaan, *tahan oedji;*

alle toetsen kunnen doorstaan, *mënahan oedji dan bakar.*

toetsen, *mëngoedji*; ook fig.

toetser, *pëngoedji.*

toetsing, *pëngoedjian.*

toetssteen, *batoe oedji.* —, gebezigd bij het wisselen van geld, *batoe pëngoeroep.*

toetuigen, optuigen, zie ald.

toeval, onverwachte ontmoeting, *përtëmoean.* —, toevallig tusschen beide komende omstandigheid, *ëradt,* Ar. zie ook **ongeval:** bij —, zie **onverwachts.** —, overval, stuip, *sawan;* waarbij geen schuim op den mond komt, *pitam.* — in heviger graad, *pitam babi.* —len hebben, *gila babi.*

toevallen, van zelf dichtvallen, *tërtoetoep sëndiri.* —, krijgen, erlangen, *bërolih, bëroentoeg.* —, meevallen, meer dan verwacht werd, *lëbih dari jang disangka, l. d. j. diharap.* —, zich voegen bij, *toeroet;* den vijand —, de partij van den vijand kiezen, *mëmbëloet.*

toevallig, onverwachts, *tiba-tiba, sakoenjoeng-koenjoeng, tiada disangka.* —, juist van pas, ter goeder ure, *kabëtoelan.* Om in het algemeen het —e eener handeling uit te drukken heeft men bepaalde vormen van het Werkw. Zie de Grammatica bij de accid. vrm.

toeven, wachten, zie ald. —, lang wegblijven, *lambat datangnja.* —, zich ergens ophouden, zie ald.

toeverlaat, *përlindoengan, përnaoengan.*

toevertrouwen, iemand of iets als pand aan iemand —, *bëpëtarohkan,* b.v. *satëlah soedah baginda bëpëtarohkan anakda itoe,* nadat de Vorst zijne dochter als een pand had toevertrouwd aan; zich geheel aan iemand —, *bërtarohkan diri;* niet als pand, maar bloot aan de zorg van een ander —, *mënarohkan,* b.v. *maka Indra Poetra pon mënarohkan nenek kebojan itoe kapada përadana manteri,* en I. P. vertrouwde het oude bestje ter verzorging toe aan den eersten minister. —, overloveren, *mënjërahkan* (van *sërah*); eene zaak aan een ander —, maar toch zijn eigen wil hebben, *bërsërah bërkahendak hati.*

toevloed, overvloed, *kalempahan.*

toevloeien, in overvloed komen, *datang bërkalempahan;* van eene menigte personen, *datang bërkëroemoen.*

toevlucht, *përlindoeng-an, përnaoengan;* zijn — nemen tot, *bërlindoeng kapada;* *bërnaoeng kapada;* ik neem mijne — tot God voor den gesteenigden satan, *ăoedzoe bi'llahi min assjaitâni'rradjimi.*

toevluchtsoord, *tëmpat përlindoengan, sewaka* (Skr.); een — hebben of zoeken, *bërsewaka.* —, vesting waarin men zich terugtrekt, *kota lari-larian.*

toevoegen, bijvoegen, *mënambahkan, mënambahi* (van *tambah*). —, als hulp geven, ten dienste stellen, *mëmbantoe dëngan.* -- van meer bij een groeiende plant, *mënjoewapi* (van *soewap*) Pad. bov. l. — aan een contract of testament, zie **aanhechten.**

toevoegsel, *tambahan, bantoean;* zie het vorige woord.

toevoer, *pëmbawaän.*

toevoeren, *mëmbawa.*

toevoorzicht, zorg, *pëmëliharaän.*

toevouwen, *mëlipat.*

toewaaien, door den wind toegewaaid, aangevoerd, *dibawa olih angin;* door den wind dichtgewaaid, van eene deur enz., *tërtoetoep olih angin.*

toewenken, zie **wenken.**

toewenschen, zie **wenschen.**

toewerpen, *mëloetar kapada, mëlempar kapada.*

toewijden, *mëntahbiskan.*

toewuiven, *mëlambai-lambai.*

toezegelen, *mënoetoep dëngan mëtërai.*

toezeggen, *bërdjandji.*

toezegging, *djandji.*

toezenden, iemand iets —, *mëngirimi* (van *kirim*), b.v. *maka kita dikirimi soebang,* en dus worden ons oorknoppen toegezonden; iets — aan, *mëngirim kapada.*

toezicht, *përentah, pëmëriksaän;* onder — staan, *dibawah përentah, didalam pëmëriksaän.* — houden op iets, *mëlihati, mënghadapi;* een oog in het zeil houden, *mëmboewang-boewang mata, mëmbëri mata.* — als baas, meester bij een werk, *pëndjoeroeaan;* als zoodanig het — houden op, *mëndjoeroeskan.*

toezien, het toezicht houden, zie het vorige woord.

toeziener, toeschouwer, opzichter, zie ald.

toezijn, gesloten zijn, *tërkoentji, tërkantjing.* —, dicht zijn, *tërtoetoep, tërkatoep;* ergens naar —, *përgi ka.*

toezwanien, lof —, *mëmoedji* (van *poedji*).

toga, *djoebbah,* Ar.

toiletartikelen, allerlei —, *dadah;* bak, schotel of kistje daarvoor, *pĕdadah.*

tokkelen, met de vingers, van snaarinstrumenten, *mĕnggamit, mĕmĕtik* (van *pĕtik*).

tol, in- en uitgaand recht, *beja, tjoekai.* — heffen, *mĕntjoekai, mĕmoengoet beja* (van *poengoet*), *mĕngĕnakan beja* (van *kĕna*); den — der natuur betalen, zie **sterven.**

tol, het speeltuig, *gasing, gangsing.*

tolbaas, tolbeambte, tolgaarder, *pĕmoengoet beja.*

tolgeld, *oewang beja, oewang tjoekai.*

tolhuis, *roemah tjoekai;* op Java *pĕbejan.*

tolk, *djoeroe-bĕhasa.*

tolkantoor, *tĕmpat mĕngambil tjoekai.*

tolkoord, *tali gasing, tali alit.*

tollen, *main gasing;* aan het — zijn, *bĕrmain gasing.*

tollenaar, zie **tolbaas.**

tolpachter, *pak beja.*

tolplichtig, *kĕna beja.*

tolschrijver, *djoeroe-toelis di pĕbejan.*

toltarief, *daftar beja.*

tolvrij, *lĕpas beja.*

tombe, zie bij **graf.**

ton, vat, *tong, tahang.* —, drijfton, *pĕlampoeng.*

tonder, tondel, *raboek,* eigenl. o. s. v. zwam, afkomstig van den ēnaupalm.

tonderdoos, *tĕmpat raboek.*

tong, het lichaamsdeel, *lidah;* ook van andere zaken; de — uitsteken, *mĕndjoeloerkan lidah;* ook *mĕndjĕlirkan lidah;* de — tegen iemand uitsteken en zoo onverstaanbare woorden voortbrengen, om hem te hoonen, *mĕngĕleloetkan lidah* (van *kĕleloet*); ergens de — insteken, ongeroepen zich in een gesprek mengen, *mĕnjampok* (van *sampok*); een gespleten —, zooals van een leguaan, *lidah bĕrtoepang.* —, van een balans, *anak lidah timbangan;* de — in toom houden, *mĕmĕliharakan lidah* (van *pĕlihara*); een gladde —, *lidah pĕmboedjoek;* een beslagen —, *lidah bĕrtahi;* op de — liggen, b.v. om te vragen, *ganggoe hĕndak bĕrtanja;* eene welbesprankte —, *lidah fasih;* een kwandsprekende —, *lidah pĕngoempat;* de tongen raakten los, *sĕgala lidah tiada bĕrtoelang lagi, tĕrlaloe ramai sĕgala moeloet.*

tong, zekere platvisch, *ikan lidah.*

tongader, *oerat lidah.*

tongbeen, *toelang lidah.*

tongeloos, *tiada bĕrlidah.*

tongetje, *lidah kĕtjil.*

tongkliertjes, *kĕlĕndjar lidah.*

tongletter, *lisánjat,* Ar. van *lisán,* tong.

tongriem, *tali lidah.*

tonijn, *ikan loemba-loemba.*

tonneboei, *pĕlampoeng.*

tonnengeld, mar. *roeba-roeba.*

tonnetje, cocon van een zijdeworm, *indoek soetĕra.*

tooi, *pĕrhiasan, dandan.*

tooien, *mĕnghiasi, mĕndandani;* zich —, *bĕrhias, bĕrdandan, mĕndandan dirinja.*

toom, *kĕdali, kĕndali, tali kang;* zijne tong in — houden, *mĕmĕliharakan lidahnja* (van *pĕlihara*); zijne driften in — houden, *mĕnahani hawa nafsoenja* (van *tahan*).

toomeloos, *tiada bĕrkĕkang.*

toomen, *mĕngĕnakan kang* (van *kĕna*).

toon, zie **teen.**

toon, klank, *boenji;* aangenomen — bij het lezen, reciteeren, houden van eene redevoering of zingen, *gaja;* den hoogsten —, of boven— voeren, *tjandal.*

toon, het toonen, *pĕrtoendjoekan;* ten — zetten of stellen, laten zien, *mĕmpĕrlihatkan;* iemand ten — stellen, *mĕmbĕri maloe, mĕmpĕrmaloekan, mĕmbĕri āib.*

toonbeeld, *toeladan.*

tooneel, de plaats waar de vertooning geschiedt, bestaande uit een groote stelling op palen, *panggoeng wajang;* zie **comedie;** op het — laten verschijnen, *mĕwajangkan,* b.v. de goden op het — laten verschijnen, *mĕwajangkan dewa-dewa.*

tooneelstuk, *wajangan.*

tooneelvertooning, *wajang;* eene — geven, *bĕrmain wajang.* Zie **comedie.**

toonen, wijzen, *mĕnoendjoek* (van *toendjoek*). —, laten zien, *mĕmpĕrlihatkan.* —, doen zien, laten blijken, *mĕnampakkan* (van *tampak*) b.v. *mĕnampakkan goesarnja,* zich boos —; zijn moed —, *mĕnoendjoekkan bĕraninja, m. laki-lakinja.*

tooner, *pĕnoendjoek, orang jang mĕnoendjoek.*

toonloos, *mati, tiada boenjinja, tiada bĕrboenji.*

toonstuk, zangwijs, *lagoe.*

toorn, *marah, amarah, gëram, moerka,* Skr. Dit laatste van den Vorst en God. —, woede, *panas hati;* ziedende —, *panas bara.* — verwekken, *mëmbangkitkan amarah, m. moerka.* — vertoonde zich op zijn gelaat, *marahnja tampil kapada moekanja.*

toornen, *goesar, marah, moerka.*

toornig, = het voorgaande woord. — worden, *djadi marah, djadi moerka, mënggëram.* —, vertoornd, opvliegend, *berang;* spoedig — zijn, *soeka marah.* — maken, *mëmarahkan, mëmarahi, mëmoerkai.*

toornigheid, *kamarahan.*

toorts, fakkel, van hars en bladen, *damar, pëdamaran.* —, niet van hars, maar van vetten gemaakt, *soeloeh.* —, brandfakkel van droge palmbladen, *andang.*

toosten, met de glazen tegen elkander stooten om te drinken, *bërlaga.*

toovenaar, *orang hobatan, orang sahir,* Ar.; e. s. v. — onder de zwervende stammen van het schiereiland Malakka, *pojang.*

tooverboek, *mantëra, poestaka.*

toovercirkel; de — van Laksamana, den halfbroeder van Rama, dien niemand kon overschrijden, *goris Laksamana.*

tooverdraak, *naga goena.*

tooverdrank, *obat goena.*

tooveren, *mëmakai goena;* terug —, *mëmbalas goena.*

tooverformulier, *mantëra,* Skr. *djampi, poestaka,* Skr. ook *pësoena* (van *afsoen,* Perz.); vervloekend —, om booze invloeden krachteloos te maken, *sërapah;* een — uitspreken, *mëmbatja mantëra, mëmbatja poestaka, mëndjampi.*

toovergodin, fee, *përi, feri,* Perz.

tooverheks, fig. van eene vrouw, die de mannen weet te betooveren, *poewaka;* eigenl. e. s. v. boschgeest.

tooverij, *hobatan, roekijah,* Ar. *sahir,* Ar. —, hekserij, *tambol.* — om zinnelijke liefde bij iemand op te wekken, *goena pëngasih;* e. s. v. —, waardoor iemand, die weggeloopen is, gedwongen wordt vanzelf terug te keeren enz., *poetar balik;* een geschrift, daarvoor gebruikt, *ëzimat poetar-balik.*

tooverkracht, *goena.* —, bovennatuurlijk vermogen, *kasaktian, hikmat,* Ar.

tooverkunst, *ëlmoe sihir, pënamboel, ëlmoe pësoena.* —, waardoor iemand als ware het op de plaats vastgespeld wordt, zonder zich te kunnen verroeren, *sëmat.* Zie het volgende woord.

toovermiddel, *goena, obat goena, hobatan.* —, waardoor slagen of stooten, die men doet, snel en sterk worden, *pëndëras;* om iemand blind te maken, doorgaans door berooking, *përaboen.* —, om het ombrengen van iemand te beletten, *sangga boenoeh.* —, om onheil af te weren, *pënangkal.* —, om iemand tot zwijgen te brengen, *boengkam;* dat — toepassen, *mëmboengkam.* —, om een huwelijk tegen te gaan, te dwarsboomen, *pëlalan.* —en aanwenden, *mëmasangkan goena;* door —en iets een bovennatuurlijke kracht doen verkrijgen, *mëmoedja* (van *poedja,* Skr.). —, e. s. v. talisman, zijnde een geteekende draak, die vrouwen bij zich dragen, om mannen te betooveren en zich van hunne liefde te verzekeren, *sëkoewik.* Zie **bamboe.**

tooverpaleis, *maligai hikmat.*

tooverspreuk, *pësoena* (van *afsoen,* Perz.), *mantëra,* Skr. *poestaka,* Skr. een — opzeggen of uitspreken, *mëmbatja mantëra, mëmbatja poestaka.*

toverwapen, *sëndjata bëtoewah;* b.v. een tooverkris, *këris bëtoewah.*

top, *poetjak, poentjak, mërtjoe,* b.v. *goenoeng toedjoeh mërtjoenja,* een berg met zeven —pen; *këmoentjak;* in een — uitloopen, *mëmoentjak;* wat een — vormt, *pëmoentjak.* — van eene mast, *këmoentjak tiang,* de knop boven op de mast, *boewah bërëmbang,* omdat zij op die vrucht gelijkt. — van eene mast, gedeelte tusschen dek en spoor, *poros.* — van een vinger, *koedjoeng djari;* van — tot teen, *dari tëlapakan kaki sampai di batoe kapala.*

top, Tussch. w. *baiklah!*

topaas, *mánikam koening, poespa-ragam, pëlna tjëmpaka;* chrysoliet, *zabardjad,* Ar.

toppen; getopt, van boomen, *tjampoeng;* planten —, topsnoeien, knotten, *mënoetoeh* (van *toetoeh*).

toppenant, mar. *tjangking.*

toppunt = top.

topzeil, *lajar pëngapoeh, lajar tiang pëngapoeh, lajar gawai.*

topzwaar, *koejoeng, oling.*

tor; voor torren in het algemeen als diersoort, *kombang,* b.v. *përgi mëntjari*

sĕgala hoelat-hoelat dan bilalang dan djĕnis-djĕnis koepoe-koepoe dan kombang, om te gaan zoeken allerlei wormen en sprinkhanen en allerlei soorten van vlinders en torren. —, die zich bij voorkeur op de bladeren ophoudt, *kombang daoen*; e. s. v. stinktor, die het rijstgewas bederft, *pianggang*, = *walang sangit*, Jav.; e. s. v. gele —, *kombang lilin*; de hout—, *kombang kajoe*. — met groene vleugels, *kombang padang*; de kokos—, *kombang njioer*; de drek—, *kombang tahi*. — in vruchten, *kombang boewah*; kleine — met groene vleugels en oranje-kleurige borst, *kombang anak tjina*; groene, zeer stinkende —, *kĕpiĕ*; grijze, wit en zwart gevlekte —, met lange voelhorens vol geledingen, en op den rug voorzien van vier kleine doornen, *sĕtjina*; lang en dun torretje, dat voornamelijk des avonds rondvliegt, *karoekaroe*. Zie ook **onzelieveheersbeestje.**

toren, bij eene moskee, *mĕnârah*, Ar., ook voor lichttoren. —tje op een gebouw, *poentjak*, *kĕmoentjak*; in een — uitloopen, *mĕmoentjak*; wat een — vormt, *pĕmoentjak*; wachttoren, stellnadje, *bangoen-bangoen*. —, uitkijk boven op iets, *toengkap*.

torn, *rĕtas*.

tornen, lostornen, *mĕrĕtas*, *mĕmboeka pĕndjahitan*; aan iets —, waarmede men zich niet bemoeien moest, *mĕngoesiĕ*; torn niet daaraan, *djangan oesiĕ itoe*.

tornmesje, *pisau pĕrĕtas*.

tornooispel, *pĕrang watang*; een — houden, *bĕrmain pĕrang watang*.

torsen, dragen, *mĕmikoel* (van *pikoel*).

tortelduif, *boeroeng tĕkoekoer*; bruingrijze, wilde —, *mĕrĕboeĕ*; e. s. v. wilde —, *boeroeng poetar*; e. and. s. *boeroeng pintau*.

tot, *kapada*, *akan*, b.v. zeggen —, *bĕrkata kapada*. —, nut, *akan goena*. — vergelding, *akan mĕmbalas*; van dag — dag, *daripada sahari datang kapada sahari*. — aan, *sampai*, *datang*, *sahingga*, *singga*, *singgan*, *singgat*, *laloe ka*, *mĕndjĕlang*, *mĕndapatkan*, b.v. — allen toe, *kasamoewanja*. — altijd, *sampai sulama-lamanja*. — hier aan toe, *sampai disini*. — nu toe, *sampai sakarang*. — drie dagen, *sampai tiga hari*; gaan — aan, *pĕrgi sampai*. — nu, *datang sakarang*. — aan het einde, *datang kapada kasoedahan*; van den morgen — den avond, *dari pagi datang pĕtang*; van Batavia tot Riouw, *dari Batawi datang ka Riau*; van 's morgens tot 's avonds, *dari pagi mĕndjĕlang pĕtang*. — den dood, *sahingga mati*. — zij zonken, *sahingga tĕnggĕlam mareka-itoe*; met het hoofd — aan den grond buigen, *tocndoeĕ kapalanja laloe katanah*; van het hoofd — de voeten, *dari kapala laloe kakaki*. — iemand gaan, *pĕrgi mĕndapatkan orang*.

totaal, som, *djoemlah*, Ar. — beloop van den inkoop, of van het gestolene, *pĕrĕmasan*. — van eene familie, of van de inwoners, *bĕrinda*.

totdat, *sahingga*, *sampai*, *djadi*.

totebel, groot kruisnet met langen hefboom, waarmede men van een stellage in zee vischt, *tangkoel*.

toucheeren, zoonls b.v. wild vleesch met lapis infernalis, *mĕntĕtjah*.

touw, *tali*. — van hennip of vlas, *tali rami*. — van arenvezels, *tali idjoeĕ*. — van kokosnotenbast, *tali saboet*. — van de dunne, buitenste huid van een bananenstam of ananasblad, *tali kĕlisip*; neven—, bij—, *tali anaĕ*. —, of iets anders, dat gebezigd wordt om een rad in beweging te brengen, zoonls b.v. bij een spinnewiel, *kĕlindan*, *tali pĕsawat*. —, kabel enz. waarmede iets aan den wal wordt vastgelegd, *pĕndarat*. —, om iets tegen te houden, b.v. een boom, die op het omvallen staat, *tali doegang*. —, waaraan men zich vasthoudt bij het beklimmen van een trap, *soesoeran tangga*; kort eindje —, waarmede de hoek aan het vischsnoer wordt bevestigd, *pĕramboet*; iets op het — (getouw) zetten, aanleggen, *mĕnjoesoeĕ* (van *soesoeĕ*). — slaan, in elkander draaien, *mĕnjĕring tali* (van *sĕring*), *mĕmintal tali* (van *pintal*); door middel van een gewicht, dat aan het einde hangt, *mĕlanang*. —, dat tusschen de strengen van gesla gen touw ingestrengeld wordt, *tĕmali*. — aan de bovenvoornok van een vierkant indisch zeil, om de nok naar beneden te halen, *tali pĕnoendoeĕ*; los eind — aan het beneden-einde eener inlandsche ra, *tali duhi lajar*; aan een — trekken, *mĕnariĕ tali* (van *tariĕ*); met een — aan iets

vastzitten, vastgelegd zijn, *tĕrtambat dĕngan tali;* met een — gebonden, *di-ikat dĕngan tali;* in —, op sleeptouw, van een vaartuig, *ditoenda;* den geheelen dag in — zijn, aan den arbeid zijn, *bĕkĕrdja sapandjang hari.*

touwbaan, *pĕnjĕringan tali.*

touwdraaien, zie bij **touw.**

touwen, zie **looien.**

touwladder, *tangga tali, pĕngaram.*

touwslager, *toekang mĕnjĕring tali, pĕnjĕring tali.*

touwtje, *tali kĕtjil.* — springen, *mĕlompat tĭoeng.*

touwwerk, dat als een geheel bij elkander behoort, b.v. het — van een vaartuig, *tali-mali, tali-toemali.* —, allerlei touw, *tali-tali.*

traag, langzaam, *lambat;* als eigenschap van een persoon, ook *lĕmbah.* —, lui, *malas.* —, slof, *lĕngai.* —, tegenzin hebben in het doen van iets, *sĕgan;* iemand, die daarmede behebt is, *pĕnjĕgan;* zich — toonen, *mĕnjĕgan.* —, loom, *rengsa.* — worden, *mĕrengsa.* —, vadzig, *tjĕlch, tjoelas.* — in het leeren, *bĕrat kapala.* —, onwillig om een gegeven bevel ten uitvoer te brengen, *kĕlesa.* —, langzaam in de uitvoering van eenig werk, *lĕmbam.* — van een vaartuig, dat met den minsten tegenwind niet vooruit wil, *pĕngoendaḳ* (van *oendaḳ*).

traagheid = traag.

traan, visch—, *minjaḳ ikan.*

traan, uit het oog, *ajar-mata;* in tranen baden, *bĕrĕndam dĕngan ajar-mata;* met van tranen, niet ophouden van weenen, *tiada kĕring dĕngan ajar-mata;* de tranen in de oogen krijgen, *mata moelai katja-katja, tĕrbit ajar-mata;* zie **tranen;** biggelen van de tranen, *bĕrlinang-linang;* storten, rollen van tranen, *bĕrhamboeran;* droppelen van tranen, *bĕrtitik-titik;* zijne tranen tot spijs hebben, *bĕrbĕkalkan ajar-mata.*

traanbuis, *tjorang ajar-mata.*

trachten, *mĕntjoba;* met inspanning —, *mĕngoesahakan diri.* —, streven, *mĕnoentoet.* b.v. naar kennis —, *mĕnoentoet pĕngĕtahoean* (van *toentoet*).

tractaat, akte van overeenkomst, *soerat pĕrdjandjian.*

traktant, *orang jang mĕndjamoe.*

trakteeren, *mĕndjamoe orang, mĕmbĕri makan-minoem.*

traktement, gage, *gadji.* — hebben, genieten, *makan gadji;* nonactiviteits—, *oewang boeta.*

traktementsdag, *hari gadji.*

traktementsverhooging, *bĕrtambah gadji.*

tralie, rechtstandige roedjes, *kisi-kisi;* ruitvormige —, *djala-djala;* achter de tralie zitten, *tĕrkoeroeng didalam pĕndjara.*

traliedeur, *pintoe jang bĕrkisi-kisi.*

traliën, *mĕngĕnakan kisi-kisi, mĕmboeboeh kisi-kisi.*

tralievenster, *tingkap jang bĕrkisi-kisi.*

traliewerk, rechtstandige roedjes, *kisi-kisi;* netvormig —, *djala-djala.*

tranen, van de oogen, *bĕrajar, bĕrkatja-katja.*

tranendal, fig. van deze aarde, *maja pada,* Skr. letterl. plaats des schijns.

trans, zie bij **dak:** de hemel—, *tjakrawala,* Skr.

transparant, *tĕrang-tĕroes.* NB. Niet te verwarren met *tĕroes-tĕrang,* rondnit. Verder van vochten en het gemoed, *hĕning, djĕrĕnih;* van een dak, *bintang-bintangan.*

trant, wijze, *pĕri.* —, mode, gebruik, *tjara;* op Hollandschen —, *tjara wolanda;* ietwat op Maleischen —, *mĕlajoe-mĕlajoean sĕdikit;* zie ook bij **op:** ieder op zijn eigen — en naar zijn eigen lust, *masing-masing pada roepanja dan kaĝĕmaranja,* van gekleed zijn.

trap, met den voet op iets, *pidjaḳ;* zie **trappen.** — tegen iets, *tĕndang;* een — geven, *mĕnĕndang.* — met de hielen, *tĕrĕdjang;* zulk een — geven, *mĕnĕrĕdjangkan.*

trap, rang, graad, *pangkat, martabat,* Ar. *daradjat,* Ar.; een — van boosheid of slechtheid, *pangkat kadjahatan;* de zeven —pen van het helsche vuur, *toedjoeh pangkat api naraka;* bij —pen, *bĕrpangkat-pangkat.*

trap, van al de treden samen, *tangga, sopana,* Skr. — over de geheele lengte van een gebouw, *tapakan, katapakan;* de — opgaan, *naïk tangga, bĕrsopana.* — op, — af, *naïk tangga toeroen tangga.* — aan een stijger of hoofd, *tangga pangkalan.*

trapleuning, *soesoeran tangga.*

trappelen, *mĕngĕntaḳ-ĕntaḳkan kaki.*

trappen, op iets, *mĕmidjaḳ* (van *pidjaḳ*). —, treden op iets, er overheen gaan,

b.v. gras, struiken, graan, *mĕrapah.* —, den voet zetten op, ook vertrappen, *mĕndjĕdjak.* — op iets dat in den weg ligt, *lapah;* neder—, plat—, b.v. een opgemaakt bed, *mĕlatam;* door iets —, of ergens toevallig in —, b.v. door den vloer of in een gat of in diepen modder, *tĕrpĕrosok kaki dalam;* kneedend —, *mĕlanjak-lanjak.* —, uittreden met voeten of pooten, *mĕngirik* (van *irik*); iemand de darmen uit het lijf —, *mĕngirikkan poetoes pĕroetnja.* —, met het onderste van den voet een trap geven, *mĕnĕndang* (van *tĕndang*). —, zie ook **treden** en **schoppen.**

trapper: de — aan een weeftoestel, *sandoeng.*

trapswijze, bij trappen, *bĕrpangkat-pangkat.* Ook fig. b.v. de dageraad brak — aan, *maka fadjar pon mĕnjingsinglah bĕrpangkat-pangkat.* —, allengs, van lieverlede, *pĕrlahan lahan.* —, telkens iets meer, *makin lama makin bandjak;* telkens iets minder, *makin lama makin koerang.*

trawant, *bidoewanda.*

trechter, *tjorong, pĕntjorong.*

tred, gang, *djalan,* zie het volgende woord; een lichte, vlugge —, *gĕrak langkah pelah,* b.v. *tĕrlaloe pelah gĕrak langkahnja;* hane—, kiem in het ei, *poesat tĕlor.*

trede, schrede, *langkah, djangka.* — van een ladder, *anak tangga;* van een trap, *tingkat,* b.v. *adalah tiga poeloeh tingkat tangganja.* —, zie ook **optred.**

treden op iets, *mĕmidjak* (van *pidjak*), *mĕnidjak* (van *tidjak*). —, de voeten zetten op, *mĕndjĕdjak,* b.v. op gloeiende kolen —, *mĕndjĕdjak bara.* —, uittreden met de voeten of pooten, *mĕngirik,* van graan ook *mĕrapah.* — van een haan, de hen —, *bĕrbĕkak;* ter zijde —, *mĕnĕpi* (van *tĕpi*); nader —, *datang hampir;* naderen tot, *mĕnghampiri;* naar voren —, b.v. van een getuige, redenaar, priester, *tampil.* — in de plaats van, *mĕngganti, mĕnggantikan, djadi ganti;* in het midden —, tusschenbeide komen, *datang antaranja;* in iets —, zich mengen, *bĕrtjampoerkan dirinja;* toestemmen, bewilligen, zie ald.; in dienst —, *masok kĕrdja;* in militairen dienst —, *masok soldadoe;* in iemands voetstappen —, *mĕnoeroet kĕsan kaki, mĕnoeroet tapak kaki* (van *toeroet*); in het huwelijk —, *kawin,* zie **huwen;** in de rechten —, recht verkrijgen, *bĕrolih hak;* zij treedt in haar achttiende jaar, *ija masok ĕmoer doelapanbĕlas tahoen;* binnen—, *masok;* uit—, naar buiten gaan, *kaloewar;* onder de oogen —, *datang dihadapan mata, mĕnghadap moeka;* met voeten —, vertrappen, *mĕmidjak-midjak* (van *pidjak*). Zie **trappen.**

treder, uittreder van graan, *pĕngirik.*

treeft, drievoet, ook drie steenen, daarvoor gebruikt, *toengkoe, djĕrangan.* — van drie in den grond geslagen pennen, die men staan laat, *toemang,* b.v. *dan toemang Siam tĕmpat bĕrtanak itoepon toemboeh djoega datang sakarang,* en de treeften der Siameezen, waarop zij rijst kookten, zijn ook gegroeid tot nu toe.

treek, streek, list, zie ald.

tret: 't is een — als hij thuis is, *oentoeng djoega kalau ija diroemah.*

treffelijk, voortreffelijk, zie ald.

treffen, raken van een wapen of kogel, *loet, makan, tĕrkĕna.* —, getroffen worden, getroffen, *kĕna;* iemand of iets —, *mĕngĕnai,* zie voorb. bij **raken:** *tĕrkĕna kapada;* aan het — zijn, van velen, elkander —, *bĕrkĕna kĕnaän.* —, van een zwaar voorwerp, b.v. een balk, *mĕngĕmpap* (van *ĕmpap*); door een kogel doodelijk getroffen, *disambar peloeroe;* door den bliksem, *disambar mata pĕter;* getroffen, geraakt bij het schermen, *bolos, bosor;* door de zonnestralen getroffen, (ook van maneschijn), *dipanah olih tjĕhaja matahari;* zie ook bij **vallen.** —, inslaan van den bliksem, *tĕpĕrloes.* —, roeren van het gemoed, *mĕrawankan hati, mĕmbĕri peloe dihati;* door den bliksem getroffen, ook *dipanah halilintar, kĕna kilat, disambar kilat.* —, plaats vinden van een vriendelijk woord, *roedjoek.* —, betreffen, zie ald. —, overkomen, *kĕna,* b.v. een ongeluk —, door een ongeluk getroffen worden, *kĕna tjilaka;* juist — zie bij **juist:** door den vloek der voorvaderen getroffen worden, *ditimpa taulat marhoem jang toewa-toewa.*

treffend, roerend van het gemoed, *mĕrawankan hati, mĕmbĕri peloe dihati, mĕndatangkan sajang* (of *bĕlas-kasihan*) *dihati.* — van gelijkenis, *sama roepa dĕngan, tiada bĕrsalahan lagi.*

treil, treklijn, *tali pĕntjĕmat;* zeil en —, *sĕgala lajar dan tali-malinja.*

treilen, een vaartuig met een lijn voorttrekken, *mĕntjĕmat.* — boegseeren, *mĕnoenda* (van *toenda*).

trein, stoet van volgelingen van een hoofd, *sĕgala orang pĕngiring.* — van achter iemand loopende personen, *boentoet;* er is een heele — achter mij, *ada banjak boentoet sĕhaja.*

trek, begeerte, wensch, *kahĕndak.* —, lust, zinnelijke begeerte, *ingin, napsoe;* iemand — doen krijgen in, *mĕmpĕringini.* Zie voorb. bij **belust.** —, eetlust, *lera;* geen — meer in spijs hebben, *djĕlak,* b.v. *soedah djĕlaktah ija, tiada bolih tĕrmakan lagi,* hij heeft geen — meer; hij is niet in staat er meer van te eten; geen — hebben om iets te doen, *malas, sĕgan.* Zie **tegenzin.** —, neiging, genegenheid, *soeka.* —, lust van zwangere vrouwen, *hidam.* —, aftrek, *lakoe.* —, list, streek, zie ald. —, ruk, *tarik;* een — of ruk, *sakali tarik* —, streep, *garis, goris.* —, krul, zie ald.; de —ken, van het gelnat, *ajarmoeka;* in — zijn, gewild zijn, *kasoekaän;* van koopwaren, *lakoe, banjak lakoe.*

trekbeest, trekdier, *binatang pĕnghela.*

trekijzer, voor het schoon maken van gespleten rotan, *bĕsi djangat, pĕndjangat.* — voor metaaldraad, *papan djangat, bĕsi djangat.*

trekkebeenen, *tĕrintjoet-intjoet,* b.v. *tĕrintjoet-intjoet ija bĕrdjalan sapĕrti orang mĕlompat lakoenja,* hij trekkebeende en liep als iemand die springt.

trekkebekken, van duiven, *lolohan,* J.

trekken, *tarik, mĕnarik;* achter zich voort—, *mĕnghela,* dus ook het — van trekdieren; iets tegen het beloop in —, b.v. een boom tegen het beloop der takken, een mensch bij de beenen, *mĕnarik songsang.* — uit iets, b.v. een kurk van eene flesch, een plantje uit den grond, *mĕntjaboet;* een ring van den vinger —, *mĕntjaboet tjintjin dari djari, mĕloeloeskan tjintjin dari djari, mĕnanggalkan tjintjin daripada djari;* uit de scheede —, van mes of wapen, *mĕnghoenoes, mĕntjaboet;* naar zich toehalend —, met omklemmende handen, *mĕmaoet.* — van metaaldraad, *mĕnghoenoes dawai;* van gespleten rotan door twee mesjes, *mĕnghoenoes rotan;* voor beiden ook *mĕndjangat;* met zijn beiden of zijn velen om het hardst aan een touw of iets dergelijks —, ieder aan een eind ervan, *bĕroenggoet-oenggoetan,* rukkend —. —, met een ruk aan iets, b.v. aan een schellekoord, vischlijn, staart, de vingers om die te doen kraken, *mĕnjĕntak* (van *sĕntak;* ook *sintak*), *mĕvdjoedjoet;* met een ruk aan een bel of klok —, ook *mĕrentak gĕnta.* — aan iets dat rekt, b.v. aan het oor, *mĕndjendjet;* aan den teugel van een paard —, door den berijder die er op zit, *mĕnghela kĕkang koeda;* uit elkander —, van eene scheur, spleet of opening, *mĕngĕrabit* (van *kĕrabit*); ook *mĕngĕrabik;* iets dat afhangt — of rukken, *mĕrĕnggoet,* b.v. *dirĕnggoetkanija sarang itoe,* zij trokken rukkend aan dat nest; scheeve gezichten —, uit gemelijkheid, *gĕrinjoet;* zooals de apen, *sĕringai, kĕsoh.* —, trillen van de zenuwen, *gĕronjot;* zich onwillekeurig bewegen, b.v. de spieren van een pas geslacht beest, *gĕrenjet.* — van pleisters of pappen of omslagen, *makan;* krom —, van een plank, *mĕndjadi peloeng* (van *peloeng,* krom getrokken); er om —, door het lot uitmaken, zie **beslissen;** in twijfel —, *mĕnaroh sjak, tiada pĕrtjaja akan;* eene lijn —, *mĕnggaris, mĕnggoris;* ééne lijn —, *safakat, sahati;* voordeel —, in het algemeen, *dapat laba, bĕrolih laba;* voordeel — van iets, de inkomsten er van genieten, *mĕndapat hasilnja.* —, door middel van heet water, *mĕrĕboes;* de hand van iemand af—, *tĕpas tangan daripada sa'orang, mĕmbiarkan sa'orang;* voor de rechtbank —, *masoek bitjara, bĕrhoekoem;* voor het gerecht dagen, *sita akan mĕnghadap hoekoem;* te velde —, ten oorlog gaan, *pĕrgi pĕrang, bĕrangkat akan bĕrpĕrang;* op de wacht —, *naik djaga, naik kawal;* de wind trekt naar het Oosten, *angin bĕralih katimoer.* —, overhellen van het hart, *tjĕndĕroeng;* nut —, *mĕndapat faĕdah;* tanden —, *mĕntjaboet gigi.* —, reizen, *bĕrdjalan;* van de eene plaats naar de andere —, *bĕrdjalan daripada saboewah nĕgari kapada saboewah nĕgari.* Zie de samenstellingen.

trekker, van een geweer, *tjandit, pĕmahoet.*

treknet, *poekat, djaring hanjoet, djpĕngirik;* een lang —, *pajang.*

trekos, *tëmboe pënghela.*
trekpaard, *koeda pënghela.*
trekpot; voor thee, *tehko, tehkowan,* Chin.
tremblant, bij het uitspreken der woorden, *ſalſëlah,* Ar.
trens, lis aan een knoopsgat, *tali kantjing, sosoſ.* —, vlecht, van het hoofdhaar, *këlabangan ramboet.* — of lus in een rijtuig, gewoonlijk van passement, waardoor men de armen steekt, om gemakkelijk te kunnen zitten, *sandoengan.* —, kwast, *roembai-roembai;* van pareltrensen voorzien, *bëroembai-roembaikan moetiara.*
treuren, *bërdoeka-tjita.* — over iets, *bërdoeka-tjitakan.*
treurfluit, *boeloeh përindoe.*
treurig, droefgeestig zijn, *moeroeng.* — staan, van het gelaat of de oogen, *kaejoe.* —, aangedaan van het hart, *sajoe.* — maken, *mëmbëri sajoe dikati;* hoe zou zijn hart niet — zijn, *dimanakan tidaſ sajoe hatinja.*
treuzelen, *olahan.* —, leuteren, in fijn werk, zooals naaien, breien enz., *mënggëroemit.* Zie **talmen.**
triangel, het instrument, *kërëntjeng.*
trichinen, *koeman;* eigenl. huitmade, schurftmijt, *awa;* de —ziekte hebben, *bërama.*
triest, zie bij **treurig.**
trillen, van eene snaar, *gëgar.* —, trekken van de zenuwen, *gëronjot.* —, beven, *gëtar, gëntar;* trillend, *goemëtar, goemëntar.* —, van de stem of een toon, *renëk.*
triomf, *kaměnangan;* in —, *dëngan kaměnangannja.*
tripang, holothuria, *tripang.*
trippelen, huppelen, zie ald.
troebel, van vloeistoffen, *këroch.* —, van water ook: *boekat;* zeer —, *boekat likat.* —, drabbig, *koentjah.* — maken, door omroeren, *mëngëboer* (van *këboer*); vloeit er wel — water uit een helder meer, *adakah daripada tëlaga jang djërënih itoe mëngalir ajar jang këroch?* Sprw.
troep, bende, korps, *pasoeſ, pasoekan, katoemboehan, ambalan;* bij troepen of colonnes, *bërambal-ambalan, bërpasoeſ-pasoekan, bërkatoemboekan.* —, verzameling van personen, die hetzelfde werk verrichten, *poewaſ;* ook — of zwerm van dieren. —, kudde, *kawan;* b.v. een — geiten, *kambing sakawan;* een — donkere wolken, *sakawan awan jang kaboes;* een — mieren, *sëmoet sakawan.* — van personen, die bij elkander zitten, *këloempoeſ;* bij —en, *bërkëloempoeſ-këloempoeſ.* — reizigers, karavaan, *ſafilah,* Ar.
troepenafdeeling, *katoemboehan.*
troepsgewijs, *bërpasoeſ-pasoeſ, bërkawan-kawan, bërkëloempoeſ-këloempoeſ.*
troetelen, met daden of woorden, *mënimang* (van *timang*).
troetelkind, geliefd kind, *anaſ timangan, anaſ timang-timangan.*
troetelnaam, *nama timangan.*
troeven, slaan afrossen, zie ald.; iemand bij het redetwisten — of raken, *mëmangkah* (van *pangkah*), dit is namel. het raken of pikken op een draaienden tol.
troffel, *këri.*
trog, voederbak, *paloeng.*
troggelen, met list zich van iemands geld of goed meester maken, *mëngâjalkan doewit orang, mëlobakan.*
trom, geen algemeene naam; voor de bijzondere soorten de volgende benamingen: —, bestaande uit een houten cylinder, aan weerskanten met geitevel bespannen, en die aan de eene zijde met de hand, aan de andere met een stok geslagen wordt, *gëndang;* op die — slaan, *bërgëndang;* groote —, *gëndërang* (frequ. van *gëndang*); de oorlogs—, *gëndërang përang;* de uittochts—, *gëndërang këmbali;* de optochts—, *gëndërang arakan;* de vreugde—, *gëndang raja kasoekaän;* groote, lange —, die aan de rechterzijde met een stok tweemaal, tegen eenmaal met de hand aan de linkerzijde wordt geslagen, *sërmangin;* groote —, *nobat,* Ar. de Rijks—, *nobat nëgara;* deze wordt alleen bij plechtige gelegenheden b.v. bij de troonsbestijging, geslagen; ook *ſabal,* Ar. —, in gebruik bij de Klinganeezen, *samping;* groote — van een uitgeholden boomstam, aan de eene zijde met buffelhuid bespannen, die in de moskee hangt om daarop de gebedestonden aan te kondigen, *bëdoek.*
trommel, zie het vorige woord. — van blik, *tëromol.*
trommelen, *bërgëndang, mëmaloe gëndërang, mënaboeh gëndang* (van *taboeh*). Zie **trom.**
trommelklank, *boenji gëndërang* enz.

trommelslag, *paloe gĕndĕrang* enz.

trommelslager, *pĕnaboeh gĕndang* enz.

trommelstok, *taboeh, pĕmoekoel gĕndang* enz.

trommelvel, *koelit gĕndĕrang* enz.

trommelvlies, *sĕlapoet jang dalam tĕlinga*

trommelzucht, *pĕroet kĕmboeng, boesoeng angin.*

tromp, van een geweer of kanon, *moeloet;* trechtervormige — van een vuurwapen of blaasinstrument, *kĕtjoeboeng,* om de gelijkenis met de doornappelbloem. —, snuit van een olifant, vlieg of mug, *boelalai, bĕlalai.*

trompet; de Europeesche —, *sĕlompĕret, tĕrompet;* de inlandsche —, *nafiri.*

trompetgeschal, *boenji sĕlompĕret, boenji nafiri.*

trompetschelp, tritonshoren, *kilah, sangka,* Skr.

trompetten, *mĕnioep sĕlompĕret, mĕnioep nafiri* (van *tioep*); van een olifant, *mĕndĕring.*

trompetter, *toekang sĕlompĕret, pĕnioep nafiri.*

tromsnaar, *gĕnta gĕndĕrang.*

tronen, *bĕrsĕmajam di-atas tachta karadjaan.*

tronie, gelaat, zie ald.

tronk, *toenggoel;* doode boomstam zonder takken, *poenggoer.*

troon, *gĕta, tachta,* Ar. *pĕtarana, koersi,* Ar. — met hemel, *singgasana,* Skr. eigenl. de verhevenheid, waarop de — of zetel, *pĕtarana,* staat. — van God, *ărasj,* Ar. de koninklijke —, *gĕta karadjaän, tachta k., koersi k.;* den — beklimmen, *naik radja;* van den — stijgen, *toeroen dari atas tachta karadjaän;* van den — bonzen, *mĕnoelak dari atas tachta karadjaän* (van *toelak*); afstand van den — doen, *mĕninggalkan karadjaän*

troonen, lokken, *mĕmboedjoek.*

troonhemel, *langit-langit singgasana.*

troonopvolger, *bakal radja.*

troost, *pĕnghiboeran, pĕnglipoeran,* Jav. —, verlichting, verademing, *salwah,* Ar. — voor het verliefd gemoed, *pĕnglipoer lara,* Jav.

troosteloos, *tiada tĕrhiboerkan.*

troosten, *mĕnghiboerkan, mĕlipoerkan,* Jav. *mĕmbaiki hati;* zich —, *mĕnghiboerkan dirinja.*

trooster, *pĕnghiboer, pĕnglipoer,* Jav.

tropee, *ălamat kamĕmangan.*

tros, zooals van vruchten, die met de stelen bij elkander zitten, b.v. kersen, limoenen, ramboetan, tamarinde enz., maar niet zooals druiven en dergel., *rangkai.* — van andere vruchten, zooals druiven en dergel., *gogos.* —, zooals van bananen en dergel., *tandan,* eene kam van dien —, *sikat, sisir,* Jav. —, bos, bundel, gemaakte —, *djaras;* — sen maken, *mĕndjaras.* —, bundel, van champignons en dergel., *tjĕrenggeh.* —, rol van touw, *lingkar;* een — touw, *tali satoe lingkar.*

trotsch, fier, *bĕsar hati, katjak;* dit laatste ook van gebouwen; dan zal ik daarop zeer — zijn, *sabĕsar-bĕsar hatikoe atas pĕrkara itoe.* —, hoogmoedig, *tjongkak, angkaeh.* —, verwaand, opgeblazen, *pongah, sombong.* —, minachtend, *rangah.*

trotsheid = trotsch.

trotseeren, tergen, uitdagen, zie ald. — van een gevaar, braveeren, het hoofd bieden, er tegen inloopen, *mĕnagak* (van *tagak*). —, van gevaren of moeielijkheden, *mĕrĕdah.* —, niet achten, *tiada mĕmbilangkan, mĕngabikan,* b.v. hij trotseerde de golven, *ombak di-abikannja.* —, gering achten, licht achten, *mĕmpĕrmoedahkan.*

trouw, *satia;* ook — zijn; bijzonder —, *satiawan;* elkander — blijven, *bĕrtĕgoeh-tĕgoehan;* op iemands — kunnen staat maken, steeds — blijven, *mĕnĕgoehkan satianja.* — en ontrouw, *amanat dan chianat.* — zweren, *bĕrsoempah-satia.* — zweren aan den Vorst bij de uitvoering van een krijgsdans, waarbij men den Vorst tutoyeert, *mĕngaroek* (van *aroek*). — breken, *mĕngobahkan satia;* verbond van —, *pĕrdjandjian satia.*

trouwbelofte, beloven een huwelijk aan te gaan, *bĕrdjondji hĕndak kawin.*

trouwbreuk, *pĕngobahan satia.*

trouwdag, *hari kawin, hari nikah.*

trouweloos, *tiada tĕgoeh satianja, chijanat,* Ar. — jegens den Vorst of de overheid ook *doerhaka.*

trouweloosheid, *chianat,* Ar.

trouwen, een wettig huwelijk aangaan, *kawin,* Perz. van Vorsten en aanzienlijken, *nikah,* Ar. — als handeling van den priester, *mĕngawinkan, mĕnikahkan;* het — van velen, *kawin-mawin.* —,

getrouwd zijn met, zie **huwen.** — met eene vrouw die 3 maal gescheiden is van haren man, opdat zij weer met hem huwen kan, *mĕmoepoes talaḳ.* — na het overlijden der vrouw met de vrouwszuster, of na het overlijden van den man, met den mansbroer, *lĕpas bantal bĕrganti tikar,* Sprw.

trouwgewaad, *pakajan pĕnganten, p. mampilai.*

trouwhartig, *bĕnar hati, soenggoeh hati.*

trouwhartigheid, *kabĕnaran hati, kasoenggoehan hati.*

trouwring, *tjintjin kawin, tj. nikâḥ.* —, als geschenk vóór den eigenlijken bruidschat, *tjĕngkĕram, afjaram.*

trouwschat, *ĕmas kawin.*

trouwverbond, *pĕrdjandjian kawin, p. nikâḥ.*

trouwverbreker, *orang jang mĕngobahkan satianja, orang chianat.*

trouwverbreking, *pĕngobahan satia.*

truweel, troffel, zie ald.

tucht, regeling door geboden en verboden, *siasat,* Ar.

tuchteling, *orang jang disiasat.*

tuchteloos, *tiada bĕrsiasat.*

tuchthuis, *roemah siasat;* zie **gevangenis.**

tuchtigen, *mĕnsiasatkan, mĕnjiḳsakan* (van *siḳsa*).

tuchtiging, *siasat,* Ar. *siḳsa,* Skr.

tuchtroede, *tjĕmĕti, rotan pĕndĕra.*

tuig, werktuig, gereedschap, zie ald. —, voor rij- of trekbeesten, *pakajan, abahabahan,* Jav. *bĕlongkang,* Mal. — van een vaartuig, *tali-mali.* —, slecht goed, *barang-barang boesoeḳ.* —, slecht volk, *orang djahat, orang hina-dina;* oorlogs—, *alat pĕpĕrangan.*

tuigage, van een vaartuig, *tali-mali.*

tuigen, van een vaartuig, *mĕlangkapkan kapal* (of *pĕrahoe*) *dĕngan sĕgala talimalinja.*

tuighuis, *goedang sĕndjata, gĕdoeng s.*

tuighuismeester, *pĕnoenggoe gĕdoeng sĕndjata.*

tuiltje, *karangan boenga.* —s vlechten, *mĕngarang boenga.*

tuimelen, hals over kop, 't onderste boven, *lintang-poekang.* —, slingerend vallen, van dronken personen, *rĕbahrempah.* —, kantelend naar beneden, *sĕdjam, soendjam;* naar beneden getuimeld, *tĕrsĕdjam* (of *tĕrsoendjam*) *kabawah;* ook —, duikelen van een vogel uit de lucht. —, tuimelend neervallen van zware voorwerpen, *hoembalang, bĕrhoembalang;* van volen, *bĕrhoembalangan;* doen — of tuimelend werpen, *mĕnghoembalangkan.* —, nederstorten van een persoon en ook van een boom, *rĕbah.* Zie **duikelen.**

tuin, hof, gaard, *kĕbon;* peper—, *kĕbon lada,* groente—, *kĕbon sajoer-sajoeran.* —, lusthof, *taman; bosján,* Perz. in gedichten ook *tĕlangon,* Kw.; groote, door eene omheining ingesloten —, afperking, omtuining, *kandang;* om den — leiden, *mĕngeroh* (van *keroh*). Zie **bedriegen.**

tuinaarde, *tanah kĕbon.*

tuinarbeid, *pĕroesahaän kĕbon, pĕkĕrdjaän dikĕbon.*

tuinarbeider, *toekang kĕbon.*

tuinbaas, *pĕnoenggoe kĕbon.*

tuinbed, *petaḳ kĕbon;* afzonderlijk stuk grond voor zaailingen, *lapang sĕmai.*

tuinbouw, *pĕroesahaän kĕbon.*

tuinder, *orang bĕrkĕbon.*

tuindeur, *pintoe kĕbon;* van een lusthof, *pintoe taman.*

tuinen, een tuin bearbeiden, *mĕngĕrdjakan kĕbon, mĕngoesahakan kĕbon.*

tuingereedschap, *pĕrkakas toekang kĕbon.*

tuingrond, *tanah kĕbon.*

tuinhaag, *pagar kĕbon.*

tuinhuisje, priëel, zie ald.

tuinhuur, *sewa kĕbon.*

tuinier, *toekang kĕbon.*

tuinieren, *bĕrkĕbon, mĕnoekang kĕbon.*

tuinman, *toekang kĕbon.*

tuinmes, *pisau raoet.*

tuinslak, zie bij **slak.**

tuinstok, bloemstok, *pĕndjalaran.*

tuinvrucht, *boewah kĕbon.*

tuit, van ketel of trekpot, *tjĕrat, tjĕratan, tjoerat.*

tuiten, suizen van de ooren, *mĕndĕsing.*

tuitkan, aarden waterkruik met tuit, *kĕndi.*

tuk, begeerig, *ingin, loba.*

tulband, hoofddoek, *sĕrban* (Perz.). Zie **hoofddoek.**

tumult, *gĕmpar, hoeroe-hara, haroe-biroe, hiroe-hara, geger.* — maken ter oorzake van, *gĕmparkan, ŋegerkan.*

tunnel, *tĕmboesan.*

turen, fixeeren, *mĕngamat-amati;* zitten —, *mĕnĕnoeng* (van *tĕnoeng*). —, uitkijken, *mĕnindjau* (van *tindjau*).

turk, *orang Toerki, orang Istanboel.*

turkoois, *firozah,* Ar.

turksch, *toerki, istanboel;* de taal, *bĕhasa toerki.*

turkscheweit, *djagoeng.*

turkije, *nĕgari Istanboel, bĕnoewa Toerki.*

tusschen, in het midden, *ditĕngah.* —, onder eene menigte, *antara, di-antara;* ook wel — twee, b.v. — u en mij, *antara akoe dĕngan dikau.* — twee in, *mĕnjela* (van *sela*). — licht en donker, zie **schemering.** — twee lichamen beklemd, zie **beklemd.** — leven en dood, — hangen en worgen, *didalam doewa tĕngah tiga,* d. i. binnen twee en derdehalf. Zie de samenstellingen.

tusschenbeide, half en half, *soewang.* —, tamelijk, *sĕdang.* —, nu en dan, *tĕrkadang-kadang;* een dag —, *lat sahari.* — komen, *masoek, tjampoer.*

tusschendek, *tingkat jang di tĕngah, petak.*

tusschenin, tusschen twee in, namelijk van den persoon of de zaak die er — komt, zoodat er een „om den ander" ontstaat, *mĕnjela* (van *sela*). — brengen, om iets vaneen te scheiden, b.v. de vingers van de eene hand tusschen die van de andere of tusschen de teenen, *mĕnjĕlat.* — gekomen, *tĕrsĕlat.* —, van voorwerpen, tijd enz., *sĕlang.* — komen, dringen, b.v. tusschen gesloten gelederen in, *mĕnjĕboek* (van *sĕboek*).

tusschenkomst, bemiddeling, *sjoefaät,* Ar.

tusschenlaag, *lapis ditĕngah.*

tusschenliggend, *doedoeknja ditĕngah, d. di-antara.*

tusschenmuur, *sĕkat, pagar tembok jang ditĕngah,* of *di-antara.*

tusschenpad, *djalan jang ditĕngah.*

tusschenpoos, *sĕlang;* met een —, *bĕrsĕlang.*

tusschenpoozend, van koorts, *bĕrlat-lat.*

tusschenruimte, van lichamen en tijd, *sĕlang;* in eene — voegen, van eene — voorzien, *mĕnjelang;* van eene — voorzien zijn, *bĕrsĕlang;* met een — van drie dagen, *sĕlang tiga hari.* —, de ruimte tusschen de tanden, *sĕlang-sĕlang gigi;* tusschen de vingers, *sĕlang-sĕlang djari.* —, tusschen op ziehzelven staande voorwerpen, zooals personen, boomen, koralen enz. *sela,* b.v. opgepropt vol, er was geen — meer, *pĕnoeh sesak, tiada bĕrsela lagi.* —, ook *pĕrantaraän;* regelmatige — van tijd, *lat,* b.v. met een — van twee dagen, d. i. om de drie dagen, *lat doewa hari.* — van de vingers, latwerk, tanden, steenen enz. ook *tjĕlah,* spleet, opening. —, onderlinge afstand, *djarak;* eene — hebben, *bĕrdjarak;* eene — maken, *mĕndjarak;* ook fig. van personen. —, vak tusschen de pijlers van een gebouw, *roewang.* —, binnenplaats, *pĕlantaran pĕrantaraän.*

tusschenschot, *sĕkat, dinding ditĕngah.*

tusschensteken: iets ergens —, in spleet of plooi, tusschen vel en vleesch, *mĕnjisip;* ergens tusschen gestoken zijn, *tĕrsisip;* iets tusschen vel en vleesch hebben, b.v. een splinter, *kasisipan.*

tusschentijd, *sĕlang, lat,* b.v. een — van drie dagen, *sĕlang tiga hari, lat tiga hari;* in dien —, *dalam antara itoe.*

tusschenvalk, ruimte tusschen pilaren, *roewang.*

tusschenvoegen, zie **tusschensteken.**

tusschenwand, *sĕkat, dinding ditĕngah.*

tusschenwijdte, *djarak.*

tusschenzee, *laoet bĕlantara.*

tutoyeeren, *bĕrakoe-bĕrĕngkau.*

twaalf, *doewa-bĕlas, sapoeloeh doewa.* — uur, bij dag, *poekoel doewa-bĕlas tĕngah hari.* — uur bij nacht, *poekoel doewa bĕlas tĕngah malam.*

twaalfdaagsch, *doewa-bĕlas hari lamanja.*

twaalfde, als ranggetal, *jang kadoewabĕlas;* ten —, *kadoewa bĕlas;* de — der maand, *doewa-bĕlas hari boelan.*

twaalfdehalf, *tĕngah doewa-bĕlas.*

twaalfderhande, twaalferlei, *doewabĕlas bagai, doewa-bĕlas matjam* (of *roepa*).

twaalfhonderd, *doewa-bĕlas ratoes.*

twaalfjarig, *doewa bĕlas tahoen ŏemoernja, doewa-bĕlas tahoen lamanja.*

twaalfmaal, *doewa-bĕlas kali.*

twaalfponder, *mariam doewa-bĕlas pon.*

twaalftal, dozijn, *losin.*

twee, *doewa;* tot — maken, *mĕndoewakan.* — aan —, *bĕrdoewa-doewa;* alle —, *doewa-doewa;* met zijn —ën gebroeders, *kadoewa bĕrsaoedara;* op — gedachten hinken, *mĕndoewakan angan-angan.*

tweearmig, van een mensch, *bĕrlĕngan doewa.*

tweebeenig, *bĕrkaki doewa.*
tweedaagsch, twee dagen durende, *doewa hari lamanja.*
tweede, *kadoewa;* de —, *jang kadoewa,* ten —, *kadoewa;* de -- van de maand, *doewa hari boelan;* voor de — maal, *pada kadoewa kalinja;* van een — voorzien, *mĕmpĕrdoewa,* b.v. ik zal u van geen — voorzien, d. i. geen medevrouw geven, *adinda ko'tidak kakanda pĕrdoewa;* de — zijn, b.v. in een spel, of van kinderen, *mĕndoewa;* de —, secondant, assistent, *pĕndoewa;* ook de — kris of bijkris, die men draagt voor het geval van nood.
tweedraadsch, *doewa lĕmbar.*
tweedracht, *pĕrtjidĕraän, lengkah.*
tweedrachtig, *bĕrtjidĕra.*
tweedubbel, *doewa lapis, doewa ganda, doewa kali doewa.*
tweeën; in — deelen, *mĕmbĕlahgi doewa;* met zijn —, *bĕrdoewa;* met zijn beiden, zie bij **beide;** op slag van —, *hampir poekoel doewa.*
tweeërhande tweeërlei, *doewa bagai, d. matjam, d. roepa, d. djĕnis.*
tweegevecht, *pĕrang tandingan.*
tweehonderd, *doewa-ratoes.*
tweejarig, *doewa tahoen ĕmoernja, doewa tahoen lamanja.* — van planten, *tahoen,* b.v. —e katoen, *kapas tahoen.*
tweeling; al wat met elkander een — uitmaakt, *kĕmbar;* een —kind, *anak kĕmbar;* een —paard, dat met een ander trekt of samenrijdt, *koeda kĕmbar;* een — uitmaken, *bĕrkĕmbar;* de —en, het sterrenbeeld, *ad Djawza,* Ar. *boerdj ad-djawza,* Ar.
tweelinggod, *dewa kĕmbar.*
tweemaal, *doewa kali;* tot — toe gebeuren, *mĕndoewa kali.*
tweemast; een —schip, *kapal doewa tiang.*
tweernen, vezels stijf in elkander draaien, *mĕnjĕring;* getweernd, *sĕring.*
tweeslachtig, *bantji.*
tweesnijdend, *bĕrmata doewa,* ook *tadjam bĕrtimbal.* —, van een zwaard enz., *djambiak;* wellicht eene verkorting van *tadjam biak?*
tweespalt, *pĕrtjidĕraän.*
tweesprong, *pĕrsimpangan djalan.*
tweestrijd, *doewa pĕrtjintaän;* in — zijn, *mĕnaroh doewa pĕrtjintaän.*
tweetal, *doewa.*
tweetongig, *lidah bĕrtjabang.*
tweevoud, dubbel, *ganda.*
tweevoudig, *bĕrganda, doewa lipat, doewa lapis.*
tweewerf, *doewa kali.*
tweezijdig, *doewa bĕlah, doewa pehak, doewa pĕrsĕgi.*
twijfel, argwaan, *sjak,* Ar. — koesteren, *mĕnaroh sjak;* zonder —, *tiada sjak;* daaraan valt niet meer te twijfelen, daar is geen — aan, *tiada sjak lagi;* geen ziertje —, *tiada sjak barang sadzarah.* —, verlegenheid, *wasangka,* Skr. in —, *dalam wasangka;* zonder —, voorzeker, *nistjaja;* in — zijn of staan, *bimbang.*
twijfelaar, besluiteloos persoon, *orang bimbang.* --, die aan iets twijfelt, *orang jang mĕnaroh sjak.*
twijfelachtig, verdacht, *ada sjak dalamnja.*
twijfelen, argwaan koesteren, *mĕnaroh sjak.* —, besluiteloos zijn, *bimbang.*
twijfelmoedig, *goendah.* — en bekommerd, *goendah-goelana.*
twijg, dun takje, *ranting.* Zie **loot** en **tak.**
twijnen, *mĕmintal* (van *pintal*). — door middel van een gewicht, dat aan het einde der draden hangt, *mĕlanang.* —, door de draden tusschen de vlakke hand en de dij of een ander vlak voorwerp te rollen, *mĕmilin* (van *pilin*); bij het weven twee draden van verschillende kleur losjes —, *mĕngoesik.*
twintig, *doewa-poeloeh.*
twintigjarig, *doewa-poeloeh tahoen ĕmoernja, doewa-poeloeh tahoen lamanja.*
twintigmaal, *doewa poeloeh kali.*
twintigtal, snees, *kodi;* bij —len, *kodian.*
twintigvoud, *doewa-poeloeh ganda* (of *lipat*).
twist, *pĕrbantahan;* waarbij men handgemeen wordt, *pĕrkalahian.* —, krakeel, harrewarrerij, *tĕngkar,* zie ald.; aanleiding tot — zoeken, *mĕntjĕkari-tjĕkari.*
twisten, *bĕrbantah-bantah, bĕrkalahi;* over iets —, *mĕmpĕrbantahkan,* b.v. waarover twist gijlieden toch, *apa djoega jang kamoe pĕrbantahkan;* iets betwisten, *mĕmbantahi;* met elkander —, harrewarren, *bĕrtĕngkar-tĕngkaran.*
twister, *orang bantahan, orang jang soeka bĕrkalahi.*
twistziek, *bantahan.*
type, oorspronkelijke vorm, *lĕmbaga.*

typhon, *tofán*, verb.
typhus, *dëmam kapialoe.*
tyran, *orang lalim*, Ar.
tyrannie, *lalámat*, Ar.

U.

u, pers. Vrnw. 3e en 4e nmv. *angkau, dikau.* Beleefdheidshalve worden hiervoor meestal andere woorden in de plaats gebezigd. Zie de Grammatica.
ui, *bawang*; soorten zijn: *bawang koetai, b. merah,* de gewone sjalotten, *b. poetih, b. timoer,* en *b. tjina,* knoflook; eene bijzonder groote soort van —, *bawang bënggala, b. bombai*; e. s. v. witte —en, *dasoen*; st. Jansuitjes, *dasoen toenggal.*
uienbed, *petak bawang.*
uieplant, *pokok bawang.*
uier, *ambing soesoe.*
uieschil, *koelit bawang.*
uil, de vogel, *boeroeng kantoe, hëlang malam, hëlang kantoe.* — met lange klauwen, *hëlang soewir*; e. s. v. —, *boeroeng ponggok*, zoogenoemd, naar men zegt, omdat hij geen aarsgat heeft. —, domoor. zie ald.
uilespiegel, *pa' Kadoek, lëbai Malang.* Dit zijn eigenlijk de namen voor een persoon, die door zijne lachwekkende tegenspoeden tot spreekwoord geworden is.
uiltje, nachtvlinder, *kapër*, Jav. b.v. *sapërti tjëtjak makan kapër*, als een hagedis die een — opeet; fig. uitdrukking voor een schrokkig mensch; een — knappen, *bërbaring sëdikit, mëradam*
uit, buiten, *diloewar*; uit de stad, *diloewar nëgari*; uit het huis, *di loewar roemah*; gaan — de stad, *kaloewar dari nëgari*; gaan — het huis, *kaloewar dari roemah*; jaar in, jaar —, *daripada satahoen datang kapada satahoen*; huis in, huis —, *masoek roemah, kaloewar roemah.* —, door, vanwege, *dari, daripada*, b.v. — vrees, *dari takoet.* — nood, *daripada kasoekaran.* —, van, *dari, daripada*, b.v. — Malaka, *dari Malaka.* — de krant, *daripada soerat kabar.* — de hand, *daripada tangan.* —, verwijderd, *djaoeh*; b.v. — het oog, — het hart, *djaoeh dimata, djaoeh dihati*, Sprw. —, gedreven door, *dari, sëbab*, b.v. — liefde, *dari kasih, sëbab kasih.* — het geheugen, vergeten, *hilang daripada ingatan*; en daarmede —, *soedahlah*, b.v. *sahingga mati soedahlah*, zoodat hij sterft en daarmee —. — zijn, van een raad, rede, verhaal, beraadslaging enz., *poetoes*; met zijn vrouw — zijn, op weg zijn, fig. *bërtoengkat tëboe.* —, van een boek, brief enz. geschreven, uitgelezen, *tammat*, Ar. twee malen —, *doewa kali tammat.* —, van vuur en licht, *padam, mati*; zie **uitgedoofd.** —, van het oog, uit de oogholte en vernield, *petjak.* — elkander, overal verspreid, *porak-parik, porak-përanda*; ook van een verslagen leger. — elkander, van wat eerst zoomls een stapel en dergel. bij elkander was, b.v. ook van een koek tabak, *boja*; als de school — is, *lëpas mëngadji.* — elkander. los, b.v. van een uitgekamden baard of boomwol, *lëpak.* — elkander gevallen, zie **ontbonden.** — elkander, los, *oerai, oesai.* — elkander doen, *mëngoeraikan, mëngoesaiken.* Zie **los.** — het gebruik, *tiada tërpakai lagi.* — alle macht, *dëngan sakoewat-koewat, sa'bolih-bolih.* — alle macht en kracht, *dëngan sëgala koewat-koewasa.* —, afkomstig, *asal dari*, afkomstig — Djohor, *asal dari Djohor.* — hoofde, *sëbab, dari sëbab.* —, van iets, dat een inhoud heeft, *dari dalam*, b.v. — den pot, *dari dalam përiodk.* — den put, *dari dalam përiga.* —, voorbij, ten einde, *soedah, habis, soedah habis*, b.v. als deze maand — is, *apabila soedah boelan ini, a. habis b. i., a. soedah habis b. i.* —, ledig, *hëmpa, kosong.* Zie de samenstellingen.
uitademen, *mëngaloewarkan napas, kaloewar napas*; zie **ademen.**
uitademing, *napas jang kaloewar.*
uitbarsten, met een slag, *lëtoep, lëtos*; in tranen —, *bërkamboeran ajar-mata.*
uitbarsting, met een slag, *lëtoep, lëtos.*
uitbazuinen, overal bekend maken, *mëmasjhoerkan dimana-mana.*
uitbeelden, *mëroepakan, mëmboewat roepa.*
uitbeitelen, *mëndodos*; van snijwerk voorzien, *mëngoekir.* — en relief, *mënjilap* (van *silap*); zie **beitelen.**
uitbetalen, *mëmbajar.*
uitbeuren, *mëngangkat kaloewar, m. dari dalam.*
uitbijten, *makan*; door sterkwater uitgebeten, *dimakan ajar-këras*; een stuk nit iets bijten, zie **bijten.**

uitblazen, zie **blazen.** —, van vuur en licht, *mĕmadamkan* (van *padam*), *mĕmboenoeh, mĕnghĕmboes;* iemand het licht —, *mĕmĕnjapkan njawanja;* zie **uitademen:** den laatsten adem —, *mĕrĕgang djiwa.* — van lucht, zooals van visschen, *mĕngoeskoes* (van *koeskoes*).

uitblijven, niet komen, *tiada datang;* niet kunnen —, *nistjaja datang djoega;* niet kunnen missen, *ta'dapat tiada.*

uitblinken, duidelijk zichtbaar zijn, *sĕrlah.*

uitbloeden, al zijn bloed verliezen, *kaloewar darahnja samoewa;* ophouden met bloeden, *bĕrhĕnti bĕrdarah.*

uitbloeien. ophouden met bloeien, *habis bĕrboenga.*

uitblusschen, van vuur en licht, *mĕmadamkan* (van *padam*), *mĕmatikan, mĕmboenoeh.* NB. het eerste ook tig. van een hartstocht enz.

uitboren, *mĕnggerek;* uitgeboord, *tĕrgerek;* ook van insecten, b.v. door de houttor uitgeboord, *tĕrgerek olih kombang;* ook *dimakan,* b.v. *sampan boeroek dimakan tĕmboeloek,* een oud bootje dat door de paalwormen is uitgeboord.

uitbotten, *bĕrtoewas,* zie **botten:** in menigte —, van erwten, graan, gras enz., *mĕrĕljoep.*

uitbouwsel, aan woningen of schepen, *audjoeng-audjoeng.*

uitbraaksel, *moetah, moentah,* b.v. *oepama andjing makan moetahnja,* als een hond, die zijn — opvreet. Sprw.

uitbraken, *moetahkan, moentahkan.*

uitbranden, zie **branden.** — door het zundgat, van een vuurwapen, *mĕntjiltjit.* — van een huis, *dimakan api sĕgala isinja.*

uitbrander, iemand een — geven, *mĕnggĕra.*

uitbreiden, uitgebreider maken, b.v. van land, macht, het hart enz., *mĕloewaskan;* de vleugels —, *mĕngĕmbangkan sajap* (van *kĕmbang*); de armen — naar den hemel, *mĕnadahkan tangan kalangit* (van *tadah*); zich aan den hemel — van een regenboog of wolken, *mĕmbangoen;* eene rede —, *mĕlandjoetkan pĕrkataän;* uitgebreid, *loewas;* zie ald.; zich in de breedte —, van gewassen, *mĕrambak;* ook van personen, wien het goed gaat; zich — van rankende of klimplanten enz., *mĕrambat;* ook van koophandel, b.v. *pĕrniagaännja mĕrambat,* zijn handel breidt zich uit; zich —, grooter worden, van wonden, *mĕrebak;* eigenl. inscheuren; zich —, van een zeer, eene zweer, *mĕrojak;* zich —, van vuur, iemands vermogen enz., *mĕroewak.*

uitbreken, zie **breken.** — van het zweet, *kaloewar pĕloeh;* aan alle kanten, *kĕbah;* ook *bĕrsimbah,* b.v. *bĕrsimbah pĕloeh pada moekanja,* het zweet brak hem op het gelaat uit; overvloedig — van het zweet, *rimas, pĕloeh rimas-rimas.* —, van eene ziekte, *bĕrbangkit pĕnjakit.* —, zich uitbreiden, zie het vorige woord.

uitbrengen, naar buiten brengen, *mĕmbawa kaloewar, mĕnghantar kaloewar, mĕngaloewarkan.* —, verklappen, *mĕmboeka rahasia, mĕlahirkan r., mĕnjatakan r.*

uitbroeden, *mĕngĕram sampai tĕtas* (van *ĕram*).

uitbundig, *ria.* —e vreugde, *soeka-ria.*

uitbundigheid, *koriaän.*

uitbundiglijk, *dĕngan ria, dĕngan soeka-ria.*

uitcijferen, *mĕnghitoengkan, mĕnghisábkan* (van *hisáb,* Ar.).

uitdagen, tot een gevecht, *adjak bĕrkalahi, mĕnoendjoek laki-lakinja;* tartend, schreeuwend —, *mĕkis, mĕmĕkis, mĕngkis;* uitdagende blikken toewerpen, *mĕngĕntjat* (van *kĕntjat*), b.v. *maka olih Moehammad Zait dikĕntjatnja dĕngan matanja Aboe Bakr itoe,* en door M. Z. werden met zijne oogen aan A. B. uitdagende blikken toegeworpen; eigenl. tartend dichtknijpen of knipoogen; uitdagend, tartend aankijken, ook *mĕnĕntang mata, tĕntang mata dĕngan mata.*

uitdampen, *mĕroewap, mĕrĕwap;* aan heeten damp blootstellen, *mĕngoewap.*

uitdeelen, *mĕmbĕkagi-bĕkagikan, mĕngagih.* —, van gewone liefdegiften, *mĕndadar.*

uitdelgen, verdelgen, *mĕnoempas* (van *toempas,* uitgedelgd), *mĕmbinasakan.* —, uitwisschen, vernietigen, *mĕnghapoeskan,* (van *hapoes,* weggevaagd).

uitdelven, *mĕnggali, mĕngorek* (van *korek*).

uitdiepen, diepmaken, b.v. van een schotel of blad enz., *mĕndjĕngkĕroengkan, mĕndalamkan;* een gracht —, *mĕndalam parit.*

uitdijen, b.v. onder het koken of weeken, van rijst, erwten, boonen enz., *moewai.*

uitdoen, uittrekken, afleggen, van kleeren, wapens enz., *mĕnanggalkan* (van *tanggal*, uit- of afgedaan). —, uitvegen, doorhalen, *mĕnghapoeskan*, *mĕmarangkan* (van *parang*). —, blusschen, uitdooven, zie ald.

uitdooven, *mĕmadamkan* (van *padam*, uitgedoofd), *mĕmboenoeh*, *mĕmatikan*.

uitdraaien, zie **uitloopen.**

uitdragen, *mĕmbawa kaloewar*, *mĕngangkat kaloewar*.

uitdrijven, *mĕnghalaukan kaloewar*, *mĕnghintjit*, —, op den stroom, *hanjoet kaloewar*.

uitdrinken, *minoem habis*.

uitdrogen, *djadi kĕring*; uitgedroogd, *kĕring*, *kakĕringan*. —, bedr. *mĕngĕringkan*.

uitdroppelen; uitgedroppeld, doch nog vochtig, *sĕdjat*. Zie **droppelen.** —, uitleken, droppelsgewijze uitvloeien, *ĕtoes*, b.v. van bloed, urine enz. Zie **leken.**

uitdruipen, zie **druipen.**

uitdrukken, drukkende uitpersen van vocht, *mĕmĕrah* (van *pĕrah*); het water uit een doek drukken, *mĕramas kain*. — van de prop uit een bloedzweer, *mĕmatjol* (van *patjol*); zich in woorden —, *oengkap*, *roengkap*; woorden, waarmede men zich uitdrukt, *oengkapan*.

uiteen, gescheiden, *tjĕrai*; met verscheidenheid, *tjĕrai-bĕrai*. — doen, *mĕntjĕraikan*, *mĕntjĕrai-bĕraikan*. —, van manschappen, inwoners, de planken van een gestrand vaartuig enz., *pĕsai*. —, van een verslagen leger, *porak-parik*, *porak-pĕranda*. —, uit elkander, van elkander, *kĕkar*. — doen, *mĕngĕkar*. — doen, van vuur, *mĕngĕkah* (van *kĕkah*).

uiteenloopen, *bĕrsĕlisih*; woorden die —, *pĕrkataän jang bĕrsĕlisih*; wegen die —, *djalan jang bĕrsĕlisih*; b.v. *maka oyang itoepon bĕrdjalanlah, laloe bĕrsĕlisih djalan dĕngan radja*, die lieden nu gingen, vervolgens liep hun weg en die van den Vorst uiteen.

uiteinde, punt, *hoedjoeng*. —, slip, pand, *poentja*; ook van een pit, flambouw, lont, touw enz.; puntig —, dat ergens in komt, b.v. de pen waarmede mes of wapen in het heft komt; ook van balken, latten, masten en dergel., *poeting*; het — van een mast ook *poeting tjĕpoe-tjĕpoe*. —, van tak of twijg, *djoelai*; puntig — van een dissel, *poeting bĕlioeng*. —, afloop, *kasoedahan*, *pĕnghabisan*. —, laatste uur, dood, *mati*, *adjal*.

uiten; woorden —, *mĕngaloewarkan kata* (van *kaloewar*). Zie **spreken.**

uiterlijk, Bijv. nw. en Bijw. naar buiten, aan de buitenzijde zich vertoonende, *diloewar*, *njata*, *ĕahir*, Ar. *moeka-moeka*; met — vertoon, *dĕngan moeka-moeka*, b.v. *kamoerahan jang boekan moeka-moeka*, weldadigheid zonder — vertoon. —, ten langste, op zijn laatst, *salamalamanja*, b.v. *ija tĕlah pĕrgi kasĕlat, tĕtapi salama-lamanja ĕmpat hari ija poelang*, hij is naar Singapoera gegaan, doch — vier dagen dan komt hij terug. —, Zelfstnw. *loewar*, *ĕahir*, Ar. het — en het innerlijke, *ĕahir dan bătin*, *loewar-dalam*. —, voorkomen, *roepa*; een gunstig —, *roepa jang baïk*. — aanzien van een stad, *kalakoewan*. —, gelaat, *moeka*; een onbeschaamd —, *moeka tĕbal*, *moeka papan*; dichterlijk, *paras*, b.v. zij heeft een bijzonder schoon —, *tĕrlaloe eloĕ parasnja*. — voorkomen van iemand inzonderheid van het onderste gedeelte van het gelaat, *ĕmbeh*; van één — voorkomen, *sa'ĕmbeh*.

uitermate, *tĕrlaloe*, *amat*, *sangat*, *tĕrlampau*.

uiterst, de meest verwijderde, *jang tĕrdjaoeh*, *tĕrlĕbih djaoeh*. —, laatste, *achir*. —e wil, *kahĕndak jang achir*. — ook *habis-habis*, *sahabis-habis*, b.v. de —e grootte, *sahabis-habis bĕsar*; de —e prijs is vijf gulden, *habis-habis lima roepiah harganja*, ook *pĕnghabis*, b.v. de —e list of bedenking, *pĕnghabis ĕelat*. —, soms ook *soedah-soedah*; tot het —e gebracht, *tĕrpĕrah-pĕljah*, letterl. uitgeperst en gebroken, *tiada bĕrdaja lagi*, d. i. geen middel meer weten; zijn —e best doen, *mĕmboewat sabolih-bolih-ja*. — zeldzaam, fig. *mahal dibĕli soekar ditjĕhari*, d. i. duur om te koopen, moeielijk om te vinden; tot aan het —e der wereld, *sampai dihoedjoeng boemi*.

uiteten, *makan habis isinja*.

uitflappen, *tĕrlandjoer kata*.

uitfluiten, zie **uitjouwen.**

uitgaaf, kosten, vertering, *bĕlandja*, *biaja*; onnutte uitgaven doen, *mĕmboewang bĕlandja*; zich in zijne uitgaven beperken, zuinig zijn, *bĕrtahan bĕlandja*; doorloopende uitgaven, *bĕlandja lang-*

soeng; uitgaven hebben of doen, *bĕrbĕlandja;* tot — besteden, *mĕmbĕlandjakan, mĕmbiajakan.*

uitgaan, naar buiten gaan, *kaloewar;* — tot, *mĕngaloewari;* in- en —, *kaloewar masoek.* —, dooven, van vuur, licht enz., *padam;* het vuur laten —, door het uit elkander te leggen, *mĕnjoerai api* (van *soerai*); op avontuur —, *mĕrajau;* niet meer —, het huis verlaten, *tiada kaloewar lagi dari roemah;* op roof —, van personen op het land, *pĕrgi mĕnjamoen;* op zee, *pĕrgi mĕrompak;* van wilde dieren, *kaloewar pĕrgi mĕntjĕhari mangsanja;* op buit —, in den krijg, *pĕrgi mĕndjarah-rajah;* een gebod laten —, van den Vorst; *mĕmbĕri titah;* van het bestuur, *mĕmbĕri pĕrentah.* — van kerk of school, *bĕrhĕnti;* laten — , vrij laten, *mĕlĕpaskan pĕrgi;* er —, van vlekken, *hilang;* op iets —, eindigen, *kasoedahannja, pada kasoedahannja.*

uitgaand, *jang dibawa kaloewar,* b.v. —e goederen, *barang-barang jang dibawa kaloewar.* —e rechten, *beja barang-barang jang dibawa kaloewar.*

uitgang, het uitgaan, *kaloewar.* —, plaats waar men uitgaat, *tĕmpat kaloewar.* —, deur, *pintoe;* verborgen —, *pintoe maling;* eenen — geven, b.v. aan water, *mĕmbĕri tĕmpat kaloewar.* —, einde, *kasoedahan, pĕnghabisan, achir,* Ar. ءاخر, Ar.

uitgave, zie **uitgaaf.**

uitgebreid, *loewas;* ook fig. van het hart. —, wijdloopig van eene rede of verhaal, *landjoet.* —e deugden of kundigheden bezittend, *bĕstari,* Skr.

uitgebreidheid, *kaloewasan;* wijdloopigheid, *landjoet.*

uitgehongerd, *kalaparan sangat, kaboeloeran.*

uitgehoold, doorboord, *bolong.*

uitgelaten, vroolijk, *ria.* —, dartel, *kĕratjak.*

uitgelatenheid, *kariaän.*

uitgeleerd, in het lezen van den Koran, *tammat mĕngadji.*

uitgeleide, *pĕnghantaran.* — doen, *mĕnghantar, mĕnghantarkan.*

uitgelezen, uitgezocht, *pilihan.* —, voortreffelijk, uitmuntend, *tĕroetama.* — krijgsknechten, *laskar pilihan.* — wijn, *ajar-anggoer jang tĕroetama.* Zie **keurig.**

uitgemaakt, beslist, *tĕntoe.* —, van eene zaak, *poetoes;* het — zijn, *kapoetoesan* —, vast bepaald, van een schuld, *tsabit,* Ar.

uitgemergeld, uitgeteerd, *koeroes-kĕring.*

uitgenomen, uitgezonderd, *mĕlaïnkan, kĕcljoewali.* — slechts, *hanja.*

uitgeput, doodelijk zwak door lang lijden, *lĕnat, lĕta toelang;* al zijn vernuft — hebben, *habis arah.* —, van vermoeienis of ziekte, *lĕtih;* zeer —, *lĕtah-lĕtih, lĕtih-lĕsoe.*

uitgerekt, zie **uitrekken.** —, van de ooren, *lambing,* b.v. zijne ooren waren — tot op zijne schouders, *tĕlinganja lambing sampai kabahoenja.*

uitgerust, toegerust, *langkap, siap.* —, van vermoeienis, *soedah bĕrhĕnti lĕlah.*

uitgeschulpt, *bĕrbikoe,* b.v. een geborduurd baadje met uitgeschulpten rand, *badjoe bĕrtĕkat tĕpi bĕrbikoe.*

uitgeslagen, door vocht, zooals b.v. kaas, *tĕngas.* —, met open figuren, b.v. van goud, hout, papier enz., *tĕboeĕk.*

uitgesneden, uitgehoold, van hout, *dodos.*

uitgespreid, zooals b.v. een kleed, eene mat enz., *tĕrhampar, tĕrbĕntang;* van de vleugels, *babar.*

uitgestorven, onbewoond, *soenji;* ledig en —, *soenji sĕnnjap.* —, v. e. geslacht, *habis mati zamoewanja.*

uitgestrekt, wijd, ruim, *loewas.* —, breed, *lebar.* —, lang, *pandjang;* recht — van de vingers, *bĕrboedjoer,* b.v. *mĕnjĕmbah bĕrboedjoer djari.* —, van arm of hand, recht vooruit, *tĕrgang-gang;* recht naar beneden, *tĕrhoeloer,* zie **uitstrekken.** —, van de beenen bij het zitten, *bĕloendjoer;* ook — liggen van lijken, b.v. *badan sĕgala manoesia jang mati itoe sapĕrti batang pisang bĕloendjoeran.*

uitgestrektheid, *loewas, kalowasan,* b.v. *adapon loewas karadjaän Iskandar,* wat de — van Alexanders Rijk betreft.

uitgeven, van geld voor het een of ander, *mĕmbĕlandjakan oewang, mĕmbiajakan,* b.v. voor iemand om hem te onderhouden. — voor liefdadige doeleinden, *mĕndĕrmakan oewang, mĕmbiajakan pada djalan Allah;* in druk —, *mĕngaloewarkan* (van *kaloewar*); zich — voor, *mĕmboewat dirinja, mĕngatakan*

dirinja (van *kata*); ook wordt het begrip soms teruggegeven met den act. vorm van het Ww. b.v. *mĕmandai dirinja*, zich voor knap —, *mĕmbĕsar dirinja*, zich voor voornaam —.

uitgever = drukker; ook *orang jang mĕngaloewarkan kitáb.*

uitgewekene, *orang jang mĕninggalkan nĕgarinja.*

uitgezet, het land —, *diboewang kaloewar nĕgari;* het huis —, *dikaloewarkan dari dalam roemah;* van de wang, b.v. door een pruim in den mond, *gembol.*

uitgezocht, b.v. in —e spijzen, goederen, manschappen, vrienden, enz., *pilihan;* prima kwaliteit, *kapala-kapala,* b.v. *datanglah sa'orang Mĕlajoe mĕmbawa ĕnam boewah kapala-kapala doerian,* kwam er een Maleier met zes stuks — e doerian-vruchten.

uitgezonderd, *mĕlainkan, kĕtjoewali.*

uitgieren; het — van pleizier over iets, *bĕrgĕndang paha.*

uitgieten, *mĕntjorahkan;* vuur —, *mĕmadamkan api dĕngan ajar* (van *padam*). —, op iemands hoofd, *mĕroewahkan,* b.v. *laloe diroewahkan goelai itoe ka-atas kapala,* toen werd de kerry over het hoofd uitgegoten.

uitgieting, *tjoerahan.*

uitglijden, *gĕlintjir, gĕlitjik;* uitgegleden, *tergĕlintjir, tergĕlitjik, tĕrpĕlĕtjoek, tĕrgĕlĕtjoek, kĕpleset,* Jav. — naar voren, *gĕlasar.* — op zijde, b.v. door met den voet op iets te trappen, *tĕrdjĕrimbat.*

uitglippen, uit de hand —, b.v. van een touw enz., *loetjoet, gĕlantjir, gĕlontjor;* uitgeglipt uit een gat, waarin iets staat, b.v. een mast of paal, door dat het gat niet diep genoeg is, *koetjil.*

uitgooien, naar buiten gooien, *mĕmboewang kaloewar, mĕloetar kaloewar.* — van kleeren, *mĕnanggalkan* (van *tanggal*).

uitgraven, *mĕnggali, mĕnggali kaloewar;* naar binnen —, *mĕntjĕroek kadalam;* met de handen den grond, de oogen enz. —, *mĕngĕroek* (van *kĕroek*). — van tinerts, *mĕmoepoet* (van *poepoet*), Mal. NB. op Batavia is *poepoet* een graaf, waarvan inbrekers zich bedienen.

uithaken, *mĕmboeka kaïlnja.*

uithakken, van het bosch, *mĕnĕbang* (van *tĕbang*); van het kreupelhout, *mĕnĕbas* (van *tĕbas*). — van het bosch, ook *mĕnĕrangkan* (van *tĕrang*). — van het sagomerg uit den stam, *mĕmangkoer* (van *pangkoer*).

uithalen, trekkend, *mĕnarik kaloewar* (van *tarik*), *mĕnghela k.* —, peuterend, zie **uitpeuteren.** — van iets dat ergens in vast zit, b.v. eene plant uit den grond, een kurk van eene flesch enz., *mĕntjaboet.* — uit een scheede, *mĕnghoenoes, mĕntjaboet;* de woorden uit de keel halen, opdat men achter de waarheid of het geheim kome, *mĕndjoeloek kata;* met een rijtuig —, *mĕmbĕloekkan kareta;* met een vaartuig —, *mĕmbĕloekkan pĕrahoe.* — van den inhoud van iets of de ingewanden, *mĕmboewang isinja, mĕngaloewarkan isinja, mĕmĕroet.* —, uitgraven, zie ald. —, goed opdisschen, *mĕndjamoe baïk-baïk.*

uithangbord, *álámat,* Ar. *papan álámat.*

uithangen, buiten hangen, *tĕrgantoeng diloewar.* —, buiten ophangen, *mĕnggantoeng diloewar.* —, zich den schijn er van geven, *poera-poera,* b.v. den vrome —, *poera-poera orang śaliḥ;* de keel —, *djĕlak,* b.v. het hangt mij de keel uit, *djĕlak akoe.*

uithebben, geëindigd hebben, *soedah, habis, tammat.* —, uitgedronken hebben, *diminoem habis.*

uitheemsch, *dari nĕgari laïn, hĕlat, ġarib,* Ar.

uitheffen, *mĕngangkat kaloewar, m. dari dalam.*

uithelpen, helpen naar buiten brengen, *mĕnoeloeng kaloewar* (van *toeloeng*). —, uit den nood helpen, *mĕlĕpaskan daripada kasoekaran;* uit het gevaar —, *mĕloepoetkan daripada bahaja, mĕlĕpaskan d. b.*

uithelper, *pĕnoeloeng.*

uithijschen, *mĕnarik kaloewar* (van *tarik*).

uithoek, kaap, landtong, zie ald. —, eenzaam oord, *tĕmpat jang soenji.* —, verwijderd oord, *tempat jang djaoeh.*

uithollen, door snijden of beitelen wijder maken, *mĕndodos.* —, van den grond, *mĕngorok;* naar binnen — van een kuil in den grond, *mĕntjĕroek kadalam.* —, doorboren, *mĕmbolong;* met bep. obj. *mĕmbolongi.*

uithongeren, van den honger omkomen, *mati kalaparan;* bijna uitgehongerd, *hampir mati kalaparan, kaboeloeran.* —, honger laten lijden, *mĕlaparkan.*

uithooren, om achter de waarheid te komen, *mĕndjoeloĕk kata, mantjing-mantjing* (van *pantjing*, Jav.). —, uitvisschen, *mĕntjongkil*; elkander —, *pikat-mĕmikat*, Mên.

uithoozen, van het water uit het ruim van een vaartuig, *mĕnimba roewang* (van *timba*); geheel leus —, van een vaartuig, *bĕrkĕmarau*, b.v. al het water uit het ruim hoozen, *bĕrkĕmarau ajar roewangnja*.

uithouden, lang verduren, *tahan lama, kandjang*, b.v. *djangankan ija kandjang, bĕrpĕloeh pon ija tiada*, laat staan —, hij zweette zelfs niet; niet kunnen —, *tiada tĕrtahan, tiada tĕrdĕrita*, ook *ta'koewasa*. —, verdragen, ook *bĕtah*.

uithouder; de —s van een inlandsch vaartuig, *gandoeng, pĕnggandoeng*; van een vlerkprauw, *katir*.

uithouwen, met den beitel, *mĕmahat* (van *pahat*); boomen —, *mĕnĕbang pohon kajoe* (van *tĕbang*).

uithuizig, *djarang diroemah*, d. i. zelden thuis.

uithuwen, van een jongeling, *mĕmpĕristĕrikan, mĕmpĕrbinikan*; van een meisje, *mĕmpĕrlakikan, mĕmpĕrsoewamikan*; van beiden, *mĕndoedoeĕkan, mĕngawinkan* (van *kawin*, Perz.) *mĕnikahkan*, (van *nikah*, Ar.).

uitjagen, jagende verdrijven, *mĕnghalaukan, mĕnjahkan*; naar buiten jagen, *mĕnghalau kaloewar*.

uitjouwen, *njenjen*; tartend —, *mĕmĕkis* (van *pĕkis*).

uitkakken; iets —, *mĕberakkan*.

uitkammen, met eene kam, *mĕnjikati* (van *sikat*), *mĕnjisiri* (van *sisir*). — met eene kam of de vingers, *mĕnggĕragas*. — met de vingers, *mĕnjoegar* (van *soegar*). —, knaarden, zie ald.

uitkappen; ruimte maken in een bosch door —, *mĕnjiang* (van *siang*); een weg door het kreupelhout of de struiken — *mĕnĕbas djalan*; een ongevormd stuk uit iets kappen, *mĕnebak* (van *tebak*, zulk een gekapt stuk). —, zie ook **uithakken, uithouwen.**

uitkauwen, *mĕmamah-mamah, makan*.

uitkauwsel, b.v. van suikerriet enz., *hampas*. — van een bételpruim, *sĕpah*.

uitkavelen, van land, *mĕnjakat* (van *sakat*).

uitkeeren, betalen, *mĕmbajar*. —, te voorschijn brengen, *mĕngaloewarkan* van *kaloewar*).

uitkepen, *mĕnakik* (van *takik*). — van den stam eens palms, om er gemakkelijk te kunnen inklimmen, ook van balken, *mĕnakoeĕk* (van *takoeĕk*); zie bij **keep.**

uitkiezen, *mĕmilih* (van *pilih*). — van geldstukken, door ze te laten klinken, *mĕmĕnting* (van *pĕnting*).

uitkiezer, *pĕmilih*.

uitkijk, boven op iets, torentje, *toengkap, mĕrtjoe*. —, verheven stelling op palen, *panggoengan*. — op den voorsteven, *tindjau karang*; de man op den —, *pĕnindjau*; de plants van —, aan boord, *pĕninidjauwan, tjalang*, Jav.

uitkijken, *mĕninidjau* (van *tindjau*) *mĕnengoĕk* (van *tengoĕk*); lang te vergeefs moeten — naar iemands komst, *bĕrpoetih mata*.

uitkijker, *pĕninidjau*.

uitkijktorentje, *toengkap, mĕrtjoe*.

uitkippen, uitkiezen, zie ald.

uitkladden, *mĕnghapoeskan*.

uitkleeden, *mĕnanggalkan pakajan* (van *tanggal*), *mĕmboeka pakajan*; iemand naakt —, uitschudden, fig. *mĕngambil tiulingan*.

uitklimmen, *mĕmandjat kaloewar* (van *pandjat*).

uitklinken, met een omroepersbekken, *mĕntjanangkan*.

uitklinker, omroeper, *pĕntjanang*.

uitknijpen, van het vocht uit iets, *mĕmĕrah* (van *pĕrah*). —, zooals b.v. een citroen, ook *mĕramas*. —, strijkend of stroopend, zooals b.v. water uit een doek enz., *mĕloewoet*. —, zie ook **uitwringen.**

uitknippen, *mĕnggoenting*; eene figuur uit papier, doek, leder enz., *mĕnĕboeĕk* (van *tĕboeĕk*).

uitknipsel, *goentingan*.

uitkoken, in water, *mĕrĕboes*; uitgekookt, *rĕboes*, b.v. uitgekookt vleesch, *daging rĕboes*. —, door koken afzonderen, *mĕnggotoĕk*.

uitkomen, naar buiten komen, *kaloewar*; ook —, verschijnen van een boekwerk, —, van planten en tanden, *toemboeh*. —, van vogels uit het ei, *mĕnĕt-s* (van *tĕtas*). — van vederen, *mĕrĕboeng*; van voren — op, b.v. van een huis, *mĕnghadap*; van achteren — op, *mĕmbĕlakang*. —, gebeuren, er toe komen, *sampai, datang*, b.v. het kwam uit zooals de sterrenwichelaars gezegd hadden,

maka datanglah sapĕrti kata ahloe'noedjoem. —, bekend worden, *katahoean, djadi njata, djadi ĵâhir;* aan het licht komen van iemands streken of booze stukken, *kadapatan boedi.* —, van eene rekening, *bĕtoel.* —, uitloopen op, van een weg, *djatoh,* b.v. die weg kwam juist uit in het midden van de buurt, *djalan itoe bĕtoel djatoh dităngah kampoeng.* —, bij het kaartspel, *toeroen;* beschaamd —, *kĕtjiwa, bĕrolih kĕtjiwa,* b.v. *djangan di-acherat kita bĕrolih kĕtjiwa,* opdat wij in de eeuwigheid niet beschaamd —; zijne lichaamsgestalte voordeelig doen —, *mĕmboewang sikap;* zijn karakter of natuurlijken aard doen —, *mĕmboewang ĵabĭat;* met iets —, genoeg doen zijn, *mĕntjoekoepkan dĕngan,* b.v. met zijn traktement —, *mĕntjoekoepkan dĕngan gadjinja;* op hetzelfde — of neerkomen, *sama djatohnja.*

uitkomst, einde, afloop, *kasoedahan, ăkibat,* Ar. —, som, *djoemlah,* Ar. —, redding, *kalĕpasan, kaloepoetan.* —, hulp, *pĕrtoeloengan.*

uitkooksel, afkooksel, *rĕboesan.*

uitkoop, *tĕboesan.*

uitkoopen, *mĕnĕboes;* den tijd —, *mĕmbĕlakan wĕktoe.*

uitkrabben, *mĕngĕroĵ* (van *kĕroĵ*), de oogen —, *mĕngĕroĵkan mata.* — met iets scherps, *mĕngĕrik* (van *kĕrik*). —, doorhalen, wegvegen, b.v. van een naam of woord, *mĕnghapoeskan, mĕmboenoeh.*

uitkramen, toonen, vertoonen, *mĕmpĕrlihatkan, mĕnoendjoekkan* (van *toendjoek*).

uitkrijgen, uit iets kunnen halen of brengen, *dapat mĕngaloewarkan* (van *kaloewar*). —, verlossen, bevrijden, *mĕlĕpaskan.* —, eindigen, *mĕnjoedahkan* (van *soedah*), *mĕnghabiskan.* —, uitlezen, zie ald.

uitkruipen, *mĕrangkak kaloewar.*

uitkunnen, *dapat kaloewar;* er uitgebracht kunnen worden, *dapat dikaloewarkan;* er —, er van gemaakt kunnen worden, *dapat dipĕrboewat daripada.*

uitlachen, bedr. *tĕrtawakan* (samengest. uit *tĕrtawa* en het Voorz. *akan.*

uitladen, *mĕmbongkar, mĕmoenggah* (van *poenggah.*

uitlander, vreemdeling, *orang dagang, orang hĕlat, orang lain nĕgari, orang gharîb,* Ar.

uitlandig, *dilowar nĕgari.*

uitlandsch, *dari lain nĕgari, hĕlat, gharîb,* Ar.

uitlaten, uitgeleiden, *mĕnghantar kaloewar.* —, laten heengaan, *mĕlĕpaskan kaloewar, mĕlĕpaskan pĕrgi.* —, weglaten, vergeten, *loepakan, tĕrloepa akan.* —, niet aansteken van vuur of licht, *tinggalkan padam, tiada dipasang;* zich —, de geheimen van zijn hart openbaren, *mĕmboeka rahasia hatinja;* zich —, ook *mĕngaloewarkan tjakap.* — van kleeren of versierselen enz., *tiada mĕmakai* (van *pakai*). —, opzettelijk weglaten, bij spreken, *tiada mĕnjĕboet* (van *sĕboet*), bij schrijven, *tiada mĕnjoerat* (van *soerat*); *tiada mĕnoelis* (van *toelis*).

uitleenen, iets aan iemand leenen, *mĕmindjamkan, mĕmbĕri pindjam;* hier en daar geld — tegen intrest, *mĕndjalankan oewang.*

uitleeren, *bĕladjar habis.*

uitleg, *pĕngĕrtian, kalĕrangan.* — van een geschrift, *tafsîr,* Ar. — van een droom, *tâbîr,* Ar.

uitlegbaar, *dapat di-ĕrtikan, dapat ditafsirkan, dapat ditâbirkan;* zie het vorige woord; niet —, *tiada tĕrĕrtikan, tiada tĕrtafsirkan, tiada tĕrtâbirkan.*

uitleggen, verklaren, *mĕngĕrtikan, mĕnĕrangkan, mĕnjatakan, mĕntafsirkan mĕntâbirkan;* zie **uitleg;** verkeerd — van inmands woorden, *mĕmbawa salah.* —, leggende uitspreiden, van kleed of doek, *mĕnghamparkan.* —, uitbreiden, wijder maken, *mĕloewaskan;* ruimer maken, b.v. van een kleed of voorwerp waarin iets moet, *mĕlonggarkan.* —, langer maken van een kleed enz., *mĕmandjangkan* (van *pandjang*); breeder maken, *mĕlebarkan.* — van geld, *mĕngaloewarkan oewang* (of *bĕlandja*).

uitlegger, verklaarder, *orang jang mĕngĕrtikan* enz. Zie het vorige woord; de —s van een vaartuig, *tjadi-tjadi.* — van suikerriet, stukken suikerriet die men in den grond legt tot vorming eener nieuwe plant, *bibit tĕboe, bĕnih tĕboe.*

uitlegging, *pĕngĕrtian, tafsîr, tâbîr.* Zie **uitleg.**

uitlegkunde, *ĕlmoe tafsîr,* Ar.

uitlegkundig, exegetisch, *atas sjarî tafsîr.*

uitleiden, *mĕnghantar kaloewar;* bij

de hand —, *mĕmimpin kaloewar* (van *pimpin*).

uitleiding, *pĕnghantaran kaloewar.*

uitlekken, zie **lekken** en **uitdruppelen.**

uitleveren, overleveren, *mĕnjĕrahkan* (van *sĕrah*).

uitlevering, *pĕnjĕrahan.*

uitlezen, ten einde lezen, *mĕmbatja habis.* —, kiezen, schiften, *mĕmilih* (van *pilih*). —, uitkippen, ook *mĕmoengoet* (van *poengoet*).

uitlezing, uitkiezing, *pilihan.*

uitlichten, met een licht uitleiden, *mĕnghantar dĕngan soeloeh* (of *damar*, of *teng*) enz. —, uittillen, *mĕngangkat kaloewar*, *mĕngaloewarkan*; met een wip —, inzonderheid van een wapen uit de scheede, doch niet wat men noemt uittrekken, *mĕnjĕndal* (van *sĕndal*).

uitliggen, van een kleed of doek enz., *tĕrhampar*; los, uitgespreid liggen, *tĕrbabar.*

uitlikken, *mĕndjilat, mĕndjilati.*

uitlokken, zie **lokken.**

uitloodsen, *mĕmbawa kaloewar.*

uitloop, buis, pijp, *sĕloeran.* —, monding van eene rivier, *koewala.*

uitloopen, ten einde loopen, *kasoedahan, bĕrkasoedahan.* —, leegloopen, *bĕrpantjoer sampai habis.* —, zich van huis begeven, *pĕrgi bĕrdjalan-djalan, kaloewar dari roemah*; gij loopt veel uit, *djarang ĕngkau diroemah.* —, van een vaartuig, *bĕrlujar, kaloewar, mĕnoelak* (van *toelak*). —, uitkomen op iets, van een weg, *djatoh*, b.v. deze weg loopt uit op de markt, *djalan ini djatoh kapasar.* — op, van eene deur, *arah ka.* — op, tot gevolg hebben, *sĕkadjakan*, b.v. *kahidoepan kita didoenia sĕkadjakan mati*, ons leven in de wereld loopt slechts op sterven uit; waar zal dit toch op —, wat zal er het einde van zijn, *apa garangan kasoedahannja*; op sterven —, van eene ziekte, *mĕmbawa njawa.* —, kiemen, van zaden, *bĕrkĕtjambah*, b.v. uitgeloopen boonen of erwten, *katjang kĕtjambah.* —, van boomen en planten, *bĕrtaroeh moeda, bĕrtoenas, bĕrpoetjoeh*; uitgeloopen, van een kokosnoot, *bĕrtoemboeng*; in zee —, van eene rivier, *mĕngalir kalaoet*; in zee — van een landspits, *mĕngaoedjoer kalaoet.*

uitloven, *djandji.*

uitmaken, vormen, zijn, *djadi.* — beslissen, *mĕnĕntoekan* (van *tĕntoe*), *mĕmoetoeskan* (van *poetoes*), *mĕndjĕlaskan, mĕnjĕlĕsaikan* (van *sĕlĕsai*), *mĕnghabiskan, mĕntsabitkan*, b.v. *orang jang bĕrĕkal sĕhadja dapat mĕnĕntoekan dia*, alleen, iemand, die verstand heeft, kan dat —; *mĕnĕntoekan pĕrsĕlischan*, een geschil —; *mĕmoetoeskan pĕrkara*, eene zaak —; *mĕndjĕlaskan sĕlisih*, een geschil —; *mareka-iloelah mĕnghabiskan sĕgala bitjara*, zij waren het, die alle zaken uitmaakten; *maka djikalau tiada tĕrhabiskan olih mareka-itoe*, en als het door hen niet kon worden uitgemaakt. —, vaststellen in rechten, ook *mĕntsabitkan* (van *tsabit*, Ar.). —, uitschelden, *mĕntjĕrĕtja, maki-maki.* —, smalende doorhalen, *mĕngoeman* (van *oeman*). — voor al wat leelijk is, *mĕmbagaikan*; voor eene vrouw uitgemaakt worden, *dipĕrtidaḳkan laki-laki*, letterl. ontkend worden van de mannelijkheid; uitgemaakt, vanzelf spreken, *memang*, b.v. *koelitnja memang tiada dimakan bĕsi*, 't was uitgemaakt, dat zijn huid niet door ijzer kon beschadigd worden; iemand voor alles —, *tĕdja*; dat maakt niets uit, dat is niets, *tiada mĕngapa.* —, uitwisschen, van het geschrevene, *mĕmarang* (van *parang*), *mĕnghapoeskan.* —, uitblusschen, zie ald.

uitmelken, *mĕmĕrah ajar soesoenja sampai habis.*

uitmeten; breed —, overdrijven van eene zaak, *mĕngambil pandjang.*

uitmonding, van den neus in de keel, *rahang hidoeng.* — eener rivier, zie **monding.**

uitmunten, *bĕrkalĕbihan.*

uitmuntend, *tĕroetama, maha, tĕrmoelia.*

uitnemen, *mĕngambil dari dalam.* —, uitsnijden of uithouwen van het hart eens palms of een palmiet, *mĕngoemboet.*

uitnemend, uitmuntend, zie ald. —, bijzonder, *bĕkena*, Perz.

uitnoodigen; een meerdere beleefd tot het een of ander —, *mĕmpĕrsilakan* (van *sila*), b.v. U wordt uitgenoodigd om binnen te komen, *toewan dipĕrsilakan masoeḳ*; een gelijke of mindere, *soeroch*, b.v. — om te gaan zitten, *soeroch doedoek.* — om te eten, *soeroch makan*; een mindere beleefd tot een feest of maaltijd —, *mĕndjĕmpoet, mĕmanggil*

de uitgenoodigde, *orang djěmpoetan, o. panggilan;* de uitnoodiging, *djěmpoetan, panggilan;* met een wenk —, b.v. om te eten of te gaan zitten enz., *měnjogoḳ* (van *sogoḳ*); elkander met eene buiging — tot spel of dans enz., *běranggap-anggapan;* tot een dans —, *anggap měnari.*

uitnoodiging. *pěrsilaän, djěmpoetan, panggilan, anggapan;* zie het vorige woord.

uitoefenen, *mělakoekan, měngěrdjakan;* b.v. zijn beroep —, *mělakoekan pěkěrdjaännja, měndjabat p.* Zie **oefenen.**

uitpakken, *měmbongkar,* b.v. een kist —, *měmbongkar isi pěti.*

uitpersen, drukkend met de handen, *měměrah* (van *pěrah*); een citroen —, ook *měramas limau.* —, door middel van een pers, *měngapit.*

uitpersing, *pěrahan, apitan.* Zie het vorige woord.

uitpeuteren, krabbend, *měngoreḳ* (van *koreḳ*). — met een puntig voorwerp stekend, *měntjoengkil.* — van kleine zaken, b.v. een lampepit enz., *měnjigi* (van *sigi*). — van de tanden, ook de pit van een lamp, *měnjoegi* (van *soegi*). —, b.v. van een afgebroken pen, die ergens in zit, *měnggěrindjam.*

uitpikken, *měmatoeḳ* (van *patoeḳ*), *mě-magoet* (van *pagoet*). —, pikkende doen uitkomen, van kuikens, *měnětas* (van *tětas*). —, uitkiezen, zie ald.

uitpluizen, uitspeuren, b.v. van rechtszaken, *měnjělěngkarkan* (van *sělěngkar*), *měnjělidiḳ* (van *sělidiḳ*). —, van katoen, wol enz., *měngojaḳ* (van *kojaḳ*). —, van pluksel, *měngoesaikan* (van *oesai*). —, om er iets in te vinden, dus ook luizen, *měnjělisiḳ* (van *sělisiḳ*). Zie **pluizen.**

uitplukken, van iets, dat ergens vast in zit, b.v. eene plant uit den grond, haar uit het hoofd of de huid enz., *měntjaboet.* — van de bloadjes der bloemen voor de boenga-rampai, een welriekend bloemenmengsel, *měroentih.* Pad. bov.l. —, zie ook bij **plukken.**

uitplunderen, *měndjarah habis, měnjamoeni habis* (van *samoen*). Zie **plunderen.**

uitpoepen, *měmberaḳkan.*

uitpompen, *měngalowarkan ajarnja děngan bomba.* —, van een geweer, *měnggaboes.*

uitpraten, *měngalakan habis.*

uitproesten, van vocht, dat vocht als stof deeltjes met den mond uitblazen, *měnjěmboer* (van *sěmboer*), b.v. *dišěmboerkannja soeatoe djěnis gětah,* door hem werd eene soort van gom uitgeproest. — van het lachen, *tërtawa gělaḳ-gělaḳ.*

uitpuilen, b.v. van de oogen, een worm uit eene vrucht, wild vleesch uit eene wond, *bërsil, përsil;* uitpuilende oogen, *mata tombol.* — van de oogen, zooals bij dronkenschap, *loejoet.* —, uit de holte treden, van de oogen, *kělědir.* —, van den navel, *boedjol.* — van een gezwel, *boudjol.* —, gedeeltelijk uit eene opening te voorschijn komen, zooals de etterprop uit een bloedzweer, *sěmboel.* —, van het voorhoofd, *djěndol, bintjoet.*

uitputten; de krachten —, *měnghabiskan ségala ḳoewat.* —, ledig putten, *měnimba habis* (van *timba*). —, verzwakken, *mělěmahkan, měndlëifkan.*

uitredden, *mělоepoetkan, mělěpaskan.*

uitreiken, uitdeelen, *měmběhagi-běhagi.*

uitreis, *djalan përgi;* uit- en thuisreis, *djalan përgi-datang.*

uitrekbaar, *dapat dirëgangkan.*

uitrekenen, *měnghitoengkan.*

uitrekken, *měrëgangkan;* zich —, *měrëgangkan diri;* zich de ledematen —, zoowel van dieren als van menschen, *bërsënam* —, b.v. van leder, *měndjendjet;* zich — van luiheid of vadzigheid, *měnggëliat, měnggëlioet;* van slaperigheid of lusteloosheid, *kědjang, měngědjangkan diri; kědjai.* Zie **rekken.**

uitrichten, ten uitvoer brengen, *mělakoekan, měngërdjakan* (van *kërdja*).

uitroeien, van groote boomen, *měmbanton;* zie **rooien.** —, verdelgen, *měnoempas* (van *toempas*), *měmbinasakan* (van *binasa*); met wortel en tak uitgeroeid, *tërtjaboet dëngan oembi akarnja.*

uitroep, *sëroe, tarejaḳ.*

uitroepen, *bërsëroe, bërtarejaḳ;* zie ook **roepen;** tot Vorst —, bij trommelslag tot Vorst —, *měnobatkan* (van *nobat*), *měntabalkan.* —, luidkeels afkondigen, *warwar.* —, alom verkondigen, bekendmaken, *měnjërantakan* (van *sëranta*); bij bekkenslag —, *měntjanangkan, měmongmongkan;* zijne koopwaar —, *měnjëroekan djoewalannja,* b.v. zij riep hare bloemen ten verkoop uit, *maka ijapoe měnjëroekan boenganja.*

uitroeper, zie **omroeper.**

uitrollen, van deeg met een rolstok, *mëntjanai;* uitgerold, plat, niet in een klomp, *babar.*

uitrukken: met geweld —, van groote voorwerpen, ook van eene keg en een pijl uit een wond, *mëmbantoen;* van meer kleine voorwerpen, die ergens vast in zitten, *mëntjaboet;* het hart uit het lichaam rukken, *mëragoet hati;* de hoofdharen —, ook *mëragoet, mërëng-goet-rënggoet ramboet.* —, zich op weg begeven, om bij iets tegenwoordig te zijn, b.v. van een Vorst, veldoverste, een leger enz., *salëh.*

uitrusten, iets of iem. klaar of gereed maken, *mënjadiakan* (van *sadia*), *mënji-apkan* (van *siap*). —, iets van het ontbrekende voorzien, b.v. een vaartuig enz., *mëlangkapkan* (van *langkap*, compleet, voltallig). —, van vermoeienis, *bërhëntikan tëlahnja.*

uitrusting, *kalangkapan;* volle —, expeditie, *sëmbërap.* —, kompleet stel *salangkap,* b.v. een — van kleeren, *salangkap pakajan.*

uitscheiden, door scheiden afzonderen, *mëntjëraikan.* —, ophouden, *bërhënti.* — met, *bërhënti daripada;* schei uit! *soedah! soedahlah!*

uitschelden, *maki, maki-maki.* —, tevens het een of ander kwaad van iemand zeggende, *mëngata-ngatai* (van *kata*).

uitscheppen, b.v. van een vloeistof, of visch, *mënjaoek* (van *saoek*).

uitscheuren: verder uitscheuren, b.v. van wonden, *rabak; rebak;* zie **scheuren.** —, van een gat enz. b.v. het gat in een oorlel, *mërabit;* uitgescheurd, van zaken die aan elkander vastzitten, b.v. takken, *sërëkah.*

uitschieten, met een straal, van vloeistoffen en het licht, *mëmantjar;* herhaaldelijk, *mëmantjar-mantjar;* in menigte, *bërpantjaran.* —, tusschen twee drukkende of knijpende oppervlakten, zooals b.v. een pit tusschen de knijpende vingers, of door stuiting tegen iets, *mëlëntjit;* zie **uitglippen.** — van het benoodigde geld tot bestrijding der kosten, *mëngaloewarkan bëlandja;* een touw —, *mënghoeloerkan tali.* —, afzonderen, *mënjabëlahkan* (van *sabëlah*), *mëntjëraikan.* —, omloopen van den wind, *bëralih.*

uitschot, *tjëreh.*

uitschrabben, *mëngikis* (van *kikis*).

uitschrabsel, *kikisan.*

uitschudden, *mëngëbas* (van *këbas*), iets —, *mëngëbaskan.* — van stof uit kleeren, of de vederen —, Van een vogel, *mëngirap* (van *kirap*), *mëngirai* (van *kirai*).

uitsijpelen, zie **sijpelen.**

uitslaan, uitkloppen met een stok, dus ook van graan met een vlegel, *mëng-gasak.* —, schimmelen, *bërlapoek, bër-loemoet;* schimmelachtig uitgeslagen, *bërloemoetan;* breed —, van de takken der planten, ook van personen, wien het goed gaat, *mërambak, bërampak.* — van vuile taal, *mëntjaroet.*

uitslag, afloop, *kasoedahan, pënghabisan, ükibat,* Ar. —, schimmel, *lapoek, loe-moet.* —, vurige puistjes in het aangezicht, *djërawat.* — na eene ziekte, *tahi pënjakit, tahi panas.* —, e. s. v. rooden hond, *bëtik-bëtik;* schurftige — over het geheele lichaam, *koerap pakau.* —, kleine puistjes op de huid, veroorzaakt door de hitte, onzuiverheid enz., *roewam;* dien — hebben, *bëroewam;* e. s. v. gevaarlijken —, *kajap.*

uitsloven: zich —, met inspanning werken, *mëmbanting toelang,* Men. —, zijn uiterste best doen, *bërmati-mati,* b.v. *maka ija sangat bërmati-mati hëu-dak masak,* zij sloofde zich erg uit om te koken.

uitsluiten, uit een gezelschap of genootschap, *mëngoetjil* (van *koetjil,* uitgeglipt). —, uitzonderen, zie ald.

uitsluitend, *ratah.* — iets doen, *mëratah,* b.v. — vleesch eten, *mëratah daging.*

uitsluitsel, antwoord, *sahoet jang tëntoe.*

uitslurpen, b.v. een rauw ei, *mëntjarak.*

uitsmeden, *mëngoesaikan* (van *oesai*).

uitsmijten, *mëmboewang kaloewar, mën-tjampak kaloewar.*

uitsnijden, van kleine stukjes, zooals bij het graveeren of vervaardigen van snijwerk, *mënjoebik* (van *soebik*); zie **beitelen en graveeren:** stukken —, of uitknippen, uit hout of doek, *mënë-boek* (van *tëboek*); de tong —, *mëngërat lidah;* de palmiet —, *mëngoemboet.* —, stil vertrekken, *lari diam-diam.*

uitsnijding, aan een kleed voor den hals, *këroeng, përeloeng.*

uitsnuiten, zie **snuiten.**

uitspannen, van een touw en dergel.,

měrĕgangkan; uitgespannen, *rĕgang*. —, van zaken die in elkander geplooid zijn, ook van den hemel, *měngĕmbangkan*, *mĕmbĕntangkan*; uitgespannen, *kĕmbang*, *tĕrbĕntang*; de paarden —, *mĕnanggalkan pakajan koeda* (van *tanggal*); zich —, zich vermaken, *mĕnjoekakan hatinja*.

uitspanning, vermaak, *kasoekaän*.

uitspansel, firmament, *langit*, *tjakrawala*, *bĕntangan langit*. —, de onderste der zeven hemelen, *rakijit*, Ar.

uitspeuren, nauwkeurig onderzoeken, *mĕnjĕlidik*, *mĕmĕrikṣai dĕngan sĕlidik*, *m. d. sakṣama*.

uitspoelen, van kleeren, vaatwerk enz., *mĕngoembah* (van *koembah*). —, van den mond en de keelholte, gorgelen, *bĕrkoemoer*. — van den mond, de keel, eene tlesch of kruik enz., *mĕnggoerah*; door de golven uitgespoeld, of uitgewoeld, *dimakan ombak*.

uitspraak, wijze van uitspreken, *sĕboetan*, *lidah*, *lafal*, Ar. goede —, *tadjwid*, Ar.; want de — der Maleiers kan de — der Arabieren niet navolgen, *karĕna lidah Mĕlajoe itoe tiada dapat mĕngikoet lidah Arab*; moeielijk, belemmerd in de —, *tĕras lidah*; ook *tĕbal lidah*; gebrekkige —, van sommige letters, *teloer*; die zulk een — heeft, *pĕnteloer*; rechterlijke —, *kapoetoesan hoekoem*, *ḳadlâ*, Ar.; rechterlijke —, en ook — in het algemeen, *fatwa*, Ar.

uitspreiden, van een kleed, graan, vruchten enz., *mĕnghamparkan* (van *hampar*, uitgespreid); alles wat op den grond uitgespreid wordt, b.v. kleed, mat, karpet enz., *hamparan*. —, van den hemel, dekriet, een huid enz. ook, *mĕmbĕntang*; het een over het ander —, *mĕmbĕntangkan satoe di-atas satoe*; zich —, b.v. van den hemel, de vleugels enz., *bĕrkĕmbang*; uitgespreid, in dien zin, *kĕmbang*, *tĕrkĕmbang*; de vleugels —, *mĕngĕmbangkan sajap*; van vleugels ook: *mĕmbabar*; uitgespreid, b.v. van graan om te drogen, ook *lampar*. —, ontrollen, b.v. van zeilen, *mĕmbabar*; los over eene oppervlakte —, b.v. van lijnwaden om ze te luchten, *mĕngoraḳ-arik*; zich vertikaal —, van vlakke voorwerpen, zooals een schutsel of scherm, *mĕnebeng* (van *tebeng*, vertikaal uitgespreid); iets —, in dien zin, *mĕnebengkan*; werpende —, zooals een werpnet, *mĕnebar* (van *tebar*). — door om te roeren, dun —, *mĕngĕkar* (van *kĕkar*); zich —, b.v. van een vogel, die in de lucht kringen trekt, *kambang*; het vuur aan den haard —, om het te laten uitgaan, *mĕnjoerai api* (van *soerai*).

uitspreken, *mĕmboenjikan*, *mĕnjĕboet* (van *sĕboet*), *mĕmpĕrkatakan*, *mĕlafatkan* (van *lafat*, Ar.).

uitspringen, vooruitsteken, b.v. van land in zee, *mĕngaoedjoer*.

uitspruiten, *bĕrtoenas*, *bĕrpoetjoeḳ*; zie **spruiten**.

uitspruitsel, jonge loot, *toenas*, *poetjoeḳ*. — van bamboeriet, *rĕboeng*, *poetjoeḳ rĕboeng*.

uitspuiten, van vocht met een straal, *mĕntjoerat*; horizontaal —, *bĕrpantjoer*. —, van vocht uit een pijp of tuit, ook van de urine, *lantjoer*. — met een straal, zooals uit een fontein, ook van de urine, *mĕlantjoet*, *mĕlantjit*. — van vuur, *bĕrsĕmboeran*. — bij kleine hoeveelheden, *mĕmantjit* (van *pantjit*). —, uitproesten, *mĕnjĕmboer* (van *sĕmboer*).

uitspuwen, als speeksel, *mĕloedahkan*. —, uitbraken, *mĕmoentahkan* (van *moentah*). —, op de wijze alsof men braakt, *mĕloewaḳ*; iets aldus —, *mĕloewaḳkan*; proestend —, *mĕnjĕmboerkan* (van *sĕmboer*).

uitspuwsel, *loedah*, *moentah*, *sĕmboeran*.

uitstaan, verduren, *mĕndĕrita*, *tahan*, *mĕnahan*; niet uit te staan, *tiada tĕrdĕrita*, *tiada tĕrtahan*.

uitstallen, van winkelwaren, *bĕrkĕdai*, b.v. *maka pĕrampoewan jang poenja kĕdai itoe hĕndak bĕrkĕdai*, en de eigenares van dien winkel wilde hare waren —. —, etalleeren, *mĕndjĕlĕpakkan*, Pad. bov.l.

uitstappen, uit een voer- of vaartuig, *toeroen*. —, sterven, overlijden, zie ald.

uitsteeksel, boven boord van een vaartuig, waaraan de roeistroppen worden vastgemaakt, *tadjoeḳ*.

uitstek, uitgebouwd kamertje aan Maleische woningen, ook van een vaartuig, *andjoeng*. —, balkon, *langkan*, Chin.; bij —, uitstekend, zie ald.

uitsteken, bedr. Ww. met iets scherps —, *mĕntjoengkilkan*, b.v. de oogen —, *mĕntjoengkilkan mata*. — van de tong, of de staart, *mĕndjoelorkan*. — van

de tong, zooals slangen, kikkers en hagedissen, *mĕndjintit.* — van de tong, voor den dokter, *mĕndjĕlirkan lidah*; en zooals de honden als ze verhit zijn, *djĕleh*; zie **tong.** — van de hand vooruit naar iets, *mĕngandjoerkan tangan.* — van de beenen, *mĕngoendjoerkan*; met uitgestoken beenen zitten, *doedoeḳ bĕloendjoer*, b.v. *bĕlom doedoeḳ bĕloendjoer dĕhoeloe*, nog niet gezeten zijn, de beenen al uitsteken, Sprw. — van de hand in de hoogte, *mĕngoendjoeḳ tangan.* — van de beide handen in de hoogte, zooals bij het bidden, *mĕnadahkan tangan* (van *tadah*). —, onz. Ww. naar boven, van lange, puntige voorwerpen, *mĕntjanggah*; van vele voorwerpen, *mĕntjĕranggah*; zijwaarts —, van zulke voorwerpen, *mĕntjonggah*; van vele voorwerpen, *mĕntjĕronggah*; boven anderen van dezelfde soort —, *sĕrĕgam*; ergens voorwaarts —, zooals de oogen uit de kassen, geschut uit de geschutpoorten, *bĕrsil, pĕrsit*; geheel boven de oppervlakte —, zooals de oogen van een garnaal of de pit van de djamboe monjet of djamboe sempal, *bĕrĕnggil*; gedeeltelijk ergens —, zooals b.v. een tabaksprulmpje uit den mond, *songil*; ergens —, of te voorschijn komen, zooals een sigaar uit den mond, een staart uit een rokje, *tjoking* Mal.; in grootte boven de menigte —, zooals b.v. de hooge gedeelten van een koraalrif, *mongkoḳ.* —, door de huid zichtbaar zijn, *djĕrangkang, mĕndjĕrangkang*; ook — van armen, beenen of pooten, van iets dat op den rug ligt; lang — in de eene of andere richting, van lange, puntige voorwerpen, *mĕntjoewar*; als een onnatuurlijke uitwas —, *mĕntjonit*; met de punt op zij —, b.v. van een bos pennen een of twee, die op zij —, *kĕlis.* Zie **steken.**

uitstekend, uitmuntend, *tĕroetama, tĕrdjali*, Ar. —, eerste kwaliteit, *kapala.* Zie ook **uitmuntend.**

uitstel, *tanggoeh, pĕrtanggoehan*; lang —, *pandjang djandji.* — van betaling verleenen voor iets dat gekocht is, *bĕri tanggoeh akan harganja.* — verzoeken, *minta tanggoeh, minta djandji*, b.v. drie maanden — verzoeken, *minta djandji tiga boelan*; zonder verder —, *dĕngan tiada bĕrtanggoeh lagi.*

uitstellen, zonder obj. *bĕrtanggoeh*; iets —, *mĕnanggoehkan.* —, vertragen, *mĕlambatkan.* — tot later of het laatst, *mĕngĕmoediankan* (van *kĕmoedian*). — tot een onbepaalden tijd, *mĕmbesoeḳkan.* — tot morgen, *mĕngesoeḳkan* (van *esoeḳ*). — van een werk, ook *mĕnggantoengkan* (van *gantoeng*, hangen); uitgesteld of onafgedaan van een werk, *pĕkĕrdjaän jang tĕrgantoeng.* —, stuiten van een werk, ook *mĕnanggaḳ* (van *tanggaḳ*); herhaaldelijk —, *bĕrtanggoeh-tanggoeh, tanggoeh-bĕrtanggoeh*; uitgesteld, geadjourneerd, *tĭrhâl*, Ar.

uitsterven, *habis mati samoewanja.*

uitstoelen, van planten, *mĕroempoen.*

uitstoffen, *mĕngirai* (van *kirai*).

uitstoomen, *mĕngoewap.*

uitstooten, *mĕnoelaḳ kaloewar* (van *toelaḳ*). —, buitensluiten, zie ald.

uitstorten, onz. *toempah, roewah, tjoerah, tjoetjoer.* —, uitloopen, zooals graan uit een gescheurden zak, de ingewanden uit het lichaam, *boerai.* — bij kleine beetjes, van graan enz., *bĕrtjetjeran.* —, bedr. *mĕnoempahkan, mĕroewahkan, mĕntjoerahkan, mĕntjoetjoerkan*; uitgestort, *tĕrtoempah, roewah, tĕrtjoerah*; overal in menigte op eene plaats uitgestort, b.v. van koopwaren, *toempah-roewah*; verspreid uitgestort, b.v. van graan enz., *taupar*; van vele zaken, *bĕrlamparan*; zijn gemoed of hart —, *mĕmboeka sĕgala rahasia hatinja*; zijne gedachten geheel uiten, *mĕntjoerahkan pikiran*, Pad. bov.l., zich in zee —, van eene rivier, *mĕngalir kalaoet*, zie **uitloopen** en **storten.**

uitstorting, *pĕntjoerahan.*

uitstralen, *bĕrsinarkan, mĕmantjarkan tjahaja.*

uitstrekken, zich —, van een gebied, *loewas*, b.v. het strekte zich tot aan de zee uit, *loewasnja sampai kalaoet.* —, meer uitgestrekt maken in dien zin, *mĕloewaskan.* — van eene benaadslaging, *mĕloewaskan bitjara.* — van eene rede, *mĕlandjoetkan pĕrkataän, mĕmandjangkan pĕrkataän.* —, gespannen zijn om iets, *tĕrĕntang*, b.v. *maka parit itoe tĕrĕntang koeliling kota*, die gracht nu strekte zich uit rondom de vesting; den arm recht —, *mĕngĕdangkan tangan* (van *kĕdang*, recht uitgestrekt), *mĕngĕdjoerkan lĕngan* (van *kĕdjoer*); de beenen recht —, *mĕngoendjoerkan kaki*;

de beenen schuin naar voren —, b.v. om ergens kracht op uit te oefenen, *menodjang* (van *todjang*); de armen of voorpooten naar beneden —, *menghoeloerkan tangan;* de armen naar den hemel —, zoonls bij het gebed, *menadahkan tangan* (van *tadah*); de armen stijf —, b.v. van vermoeienis, *menggèlèdang;* uitgestrekt terneder liggen, zooals een lijk op het slagveld, *terkantar.*

uitstrijken, smeren van kleverige zelfstandigheden op iets, *kènjat.*

uitstrooien, *mènghamboerkan;* zie **strooien.** —, ruchtbaar maken, *mèngiraï* (van *kirai*). —, zanien, zie ald.

uitstrooisel, valsch gerucht, *chabar angin, chabar bohong, chabar doesta.*

uitstroomen, zie **stroomen.**

uitsturen, van een persoon, *mènjoeroehkan* (van *soeroeh*).

uitsullen, zie **uitglijden.**

uittanden, *mènggèrigi;* zie bij **tand.**

uittappen, *mènlètèrat;* zie **tappen.**

uittarnen, *mèmboeka djahitan,* zie **tarnen.**

uitteekenen, *mènggambarkan, mèmètakan* (van *pèta*), *mènoeliskan* (van *toelis*).

uittellen, *mèmbilang.*

uitteren, van een mensch, *djadi koeroes;* uitgeteerd, *koeroes;* geheel uitgeteerd, *koeroes-kèring;* doen —, *mèngoeroeskan.*

uittillen, *mènganggkat kaloewar.*

uittocht, *kaloewaran, djalan kaloewar.*

uittreden, met de voeten of pooten, van graan, druiven enz. inzonderheid van de zaadpadi, daar stampen die beschadigen zou, *mèngirik.* — van graan, dat nog in de aren zit, ook, *mèrapah.*

uittrekken, van iets, dat ergens vast in zit, b.v. van eene plant, haar, wapen, tand, vingerring enz., *mèntjaboet.* — van een wapen of mes uit de scheede, ook *mènghoenoes;* een uitgetrokken zwaard, *pèdang jang tèrhoenoes, p. j. tèrtjaboet.* — met een ruk, b.v. eene tand, *mèronggas.* —, naar buiten trekken of sleepen, *mènghela kaloewar.* — van kleeren, zich daarvan ontdoen, *mènanggalkan* (van *tanggal*); van kleeren, een ring enz., *mèloeloeskan,* b.v. *mèloeloeskan tjintjin dari djarinja,* den ring van zijn vinger doen. —, naar buiten gaan, *kaloewar;* tot iets of iemand —, *mèngaloewari,* b.v. tot den vijand —, *mèngaloewari moesoeh.* —, overhalen van welriekende olieën of wateren, *mènjoeling.* —, door middel van wasem of stoom, *mèngoskoes* (van *koekoes*).

uittreksel, door stoom of wasem, *koekoesan.* —, door afkoking, *rèboesan.* —, uit geschriften, *poengoetan;* beknopt —, *ringkas.* —, quint-essence, *pati, soelalat,* Ar.

uitvaagsel, wegwerpsel, *sampah;* ook fig.

uitvaardigen: een bevel —, *mèmberi pèrentah.*

uitvaardiging, van een bevel, *pèmberi pèrentah.*

uitvaart, lijkstoatsie, *pèrarakan maït.*

uitvallen, van het haar, *loeroeh;* vóór den tijd, *goegoer;* door ziekte, *bobos,* Mal. — van tanden en kiezen, *mènggèloep, tanggal.* — tot den vijand, van de belegerden, *mèngaloewari moesoeh.* —, eindigen, *kasoedahannja, djadinja.*

uitvegen, *mènjapoekan* (van *sapoe*), *mènghapoeskan.* — met één veeg, van iets, dat geschreven is, *mèmarangkan* (van *parang*), b.v. *mèmarangkan toelisan,* het geschrevene met één veeg —; iemand den mantel —, *mèngoembah* (van *koembah*).

uitventen, langs de huizen, *mènadjadjah.*

uitventer, langs de huizen, *pènadjadjah;* Chineesche —, *orang kèlontong,* naar den rammelaar, dien hij bij zich draagt.

uitverhalen, *mèntjèritèrakan dariepada pèrmoelaännja datang kapada kasoedahannja.*

uitverkoopen, *mènadjoewal habis samoewanja.*

uitverkorene, *pilihan, orang pilihan.* —, beminde, *kèkasih;* mijn —, liefkozingswoord, gebezigd tot eene vrouw of een meisje, *èmas djoewita, ratna djoewita;* ook alleen *djoewita;* ook *èmas oetama, oetama djiwa.*

uitvertellen = uitverhalen.

uitvijlen, zie **vijlen.**

uitvinden, *mèndapat.* —, bedenken, *mènèmkirkan.*

uitvinder, *pèndapat, orang jang mèndapat, o. j. mènèmkirkan.*

uitvinding, *pèndapatan, idja',* Ar.

uitvisschen, uithooren, *mèntjongkil.*

uitvliegen, naar buiten vliegen, van een vogel, *tèrbang kaloewar.*

uitvloeien, *mèngalir kaloewar.*

uitvlucht, voorwendsel, *dalih.* —en gebruiken, *bèrdalih;* tot — maken, *mèndalihkan;* allerlei —en, fig. *pan-*

djang bĕlit, Mën.; op verschillende wijze —en zoeken, *kĕloḳ-kĕleḳ*. Zie **draaien.**

uitvoer, *pĕmbawaän kaloewar*; ten — brengen, *mĕlakoekan, mĕngĕrdjakan* (van *kĕrdja*).

uitvoerartikel, *barang jang dibawa kaloewar.*

uitvoerbaar, *dapat dikĕrdjakan, dapat dilakoekan*; niet —, *tiada tĕkĕrdjakan, tiada dapat dilakoekan.*

uitvoerder, die goederen uitvoert, *orang jang mĕmbawa kaloewar.* —, die bewerkstelligt, *orang jang mĕngĕrdjakan, o. j. mĕlakoekan.*

uitvoeren, naar buiten voeren, *mĕwbawa kaloewar.* —, bewerkstelligen, *mĕngĕrdjakan, mĕlakoekan.* —, doen slagen, *mĕngḥásilkan.* —, doen verrichten, *mĕmboewat, mĕngolah*; b.v. wat voert ge uit, *apa kauboewat*; wat voert mijnheer toch iederen dag uit, *apa olah toewan sahari-hari*; wat —, iets verrichten, *bĕrboewat kĕrdja*, b.v. *daripada akoe bĕrdiam dirikoe, baïklah akoe bĕrboewat kĕrdja.*

uitvoerig, omstandig, *dĕngan sĕgala ḥál-ahoewalnja.*

uitvorschen, *mĕnjĕlidiḳ* (van *sĕlidiḳ*), *mĕnjidiḳ* (van *sidiḳ*), *mĕnjigi* (van *sigi*). —, door iemand de woorden uit de keel te halen, *mĕndjoeloeḳ kata.*

uitvorscher, *pĕnjidiḳ.*

uitvragen, zie **ondervragen.**

uitvreten, wegbijten, *makan*; uitgevreten, *dimakan.*

uitwas, vleezige —, wrat, *koetil.* —, knoest aan boomen, *gembol, bongkol.* — op het lichaam van een mensch, *tĕkoḳ*; allerlei — van dien aard, *tĕkoḳ-tekaḳ*, Mal. —, wrat of tepelachtige — aan gember en dergel. wortels, *soenti*, Skr. —, iets wat onnatuurlijk uitsteekt, *pĕntjonit.* —, korstmos aan boomen, *koelat.* Zie **gezwel** en **wrat.**

uitwasemen, in damp opstijgen, *mĕroewap*, b.v. *tĭjap-tĭjap boesoeḳ mĕroewap djoega*, al wat rot is wasemt ook uit, d. i. geeft stinkende dampen op. —, zweeten, *bĕrpĕloch, kĕringĕt*, Jav.

uitwasschen, *mĕmbasoehkan, mĕntjoetji.* — van het hoofdhaar bij het baden, *mĕlangir, kĕramĕs*, Jav. Zie **wasschen.**

uitwateren, van eene rivier in zee, *mengalir kalaoet.* — in eene andere rivier, *bĕrtĕmoe koewalanja dĕngan.*

uitweg, weg om te ontvluchten, *djalan larian.*

uitweiden, in woorden, *mĕlandjoetkan pĕrkataän.*

uitwendig, *diloewar, kalihatan, ḍáhir.*

uitwerken, verrichten, *mĕngĕrdjakan* (van *kĕrdja*). —, veroorzaken, *mĕndjadikan, mĕnjĕbabkan* (van *sĕbab*). —, graveeren, snijden met een stift, mes of beitel, *mĕnjoebiḳ* (van *soebiḳ*); een goede uitwerking hebben, van een geneesmiddel, *sĕrasi, moestadjab*, Ar.; geen uitwerking hebben, van een geneesmiddel, door de eene of andere verkeerde handeling, *roesaḳ obatnja.*

uitwerksel, gevolg van iets, *djadinja.*

uitwerpen, naar buiten werpen, *mĕmboewang kaloewar.* — van een anker, een groot vischnet, zooals de poekat, *mĕlaboehkan*; een enterdreg of strik —, *mĕnambangkan* (van *tambang*). — met een zwaai, zooals geschiedt met het gewone werpnet of djala, *mĕnebar* (van *tebar*), *mĕnghamboer djala*; het dieplood —, looden, *mĕndoega.* — van duivels, geesten, spoken enz., *mĕmepaskan* (van *papas*).

uitwerpsel, st. *tahi.* —, uitgeworpen zaak, *barang jang tĕrboewang.*

uitwijken, *mĕnjimpang*; om iemand of iets den weg vrij te laten, *mĕmbĕri djalan.* — naar den kant, *mĕnĕpi.* — uit den loodrechten stand, hellen, *tjĕndĕroeng.* —, doorbuigen, *mĕlĕntoer.* —, zich in vrijwillige ballingschap begeven, *mĕmboewang dirinja*; door de volte telkens —, telkens van de rechte richting afwijken, *sĕlimpat-mĕnjĕlimpat.* — voor een wapenstoot, zie **ontwijken.**

uitwisschen, zie **uitgeven**; zijne schande —, eene beleediging —, *mĕmboewang bĕra moeka, mĕnghapoeskan arang dimoeka* (van *hapoes, mĕnggavangd*). —, van een geweer, *mĕnggaboes.*

uitwisselen, *mĕnoekar* (van *toekar*).

uitwrijven, wrijven totdat iets verdwijnt, *mĕnggosoḳ sampai hilang*; de oogen —, *mĕnggosoḳ mata*; de was —, *mĕnggosoḳ lilin.*

uitwringen, *mĕramas, mĕmoelas* (van *poelas*), *mĕmoental* (van *poental*); een doek —, *mĕramas kaïn.* — in een doek, zoodat het dikke in den doek overblijft, zooals bij wrongel en hangop, *mĕnjĕrkai* (van *sĕrkai*).

omwroeten, *mĕnjĕngkal* (van *soeng-*

kal). —, met voorover gebogen kop, zooals de varkens, *mënjoengkoer* (van *soengkoer*). — met iets puntigs, zie **uitpeuteren.**

uitzakking, van den endeldarm, uterus enz., *tombong.*

uitzeilen, *bërlajar, bërlajar kaloewar.*

uitzenden, *mënjoeroehkan* (van *soeroeh*); er op — om voordeel te zoeken, *mënjoeroeh mëntjëhari.*

uitzetten, van netten of strikken, *mëmasang* (van *pasang*), *mënahan* (van *tahan*); b.v. *mënahan randjau,* voetangels —; *mënahan boeboe,* fuiken —; *mënahankan alir,* levend lokaas —, om krokodillen te vangen; geld op interest —, *mëndjalankan oewang;* een uitkijk —, *mëmasang tindjan;* zich — van den neus, door schrik of toorn, *mërëngoeng;* zich —, uitdijen, b.v. door weeking, *moewai.* — en weer inkrimpen, van buik, wangen of neus, *këmboeng-këmpis, këmpang-këmpis.*

uitzicht, ergens heen, *pëmandangan, tindjau;* zie **gezicht;** het — is weggenomen, *tërlindoenglah pëmandangan;* een verstandig —, *mata tjëredik.* —, hoop, verwachting, zie ald.

uitzien, naar buiten zien, *mëlihat kaloewar.* —, het uitzicht hebben, *mënindjau* (van *tindjau*). —, het voorkomen hebben, *roepanja;* er — als, *saroepa dëngan, roepanja sapërti;* ook *saroman,* b.v. er — als een hond, *saroman andjing;* er — als iemand van de andere sekse, zoowel van man als vrouw, *këdik, këdi;* te vergeefs — naar iemands komst, fig. *bërpoetih mata.* — naar, hopen op, *harap.*

uitzien, voorkomen, *roepa.*

uitziften, zie **ziften.**

uitzinnig, *gila, sarsar, edan,* Jav.

uitzoeken, *mëmilih* (van *pilih*).

uitzonderen, *mëngëtjoewalikan* (van *këtjoewali*), *mëlaïnkan,* b.v. gij beiden moet uzelven niet — (van anderen), *djangantah toewan kadoewa mëlaïnkan diri.*

uitzondering, *këtjoewali;* zonder —, *tiada bërkëtjoewali;* eene — maken met, *mëmbagaikan, mëlainkan.*

uitzuigen, *mënghisap.* —, zuigen, b.v. bloed uit eene wond, *mëntjoetjoep.*

uitzuiger, *pënghisap;* woekeraar, bloedzuiger, *lintah.*

uitzuinigen, *mënghimat-himatkan.*

uitzuiveren, *mënjoetjikan* (van *soetji*).

universum, al het geschapene, *kâïnat,* Ar.

unster, Chineesche —, *datjing.*

urine, *këntjing, këmeh, adjar sëni.*

urineeren, *këntjing, bërkëmeh, kasoengai këtjil.*

urn, aschkruik ter bewaring der asch van verbrande lijken, *tjandi.*

uur, *djam,* Perz. een paar uren lang, *sadjam doewa djam;* uren lang, *bërdjam;* vele uren lang, *bërdjam-djam.* —. klokslag, *djam poekoel,* ook alleen *poekoel,* b.v. het is drie —, *poekoel tiga;* iemands laatste —, *adjal,* Ar.; zijn laatste — heeft geslagen, *adjalnja soedah sampai.* —, zie **dood en tijd.**

uw, bez. Voornw. *moe, ëngkau, kamoe, diri, toewan,* enz. Zie de Grammatica.

uwent, ten —, *di roemahmoe.*

uwenthalve, *karëna ëngkau, karënamoe.*

uwentwege, *dari ëngkau, dari pada pehakmoe;* op uw bevel, *atas përeintahmoe.*

uwentwil = uwenthalve.

V.

vaak, geneigdheid tot slapen, *mëngantoek.*

vaak, dikwijls, *kërap, kërap kali;* soms ook *radjin, ţoewat.*

vaalt, *timboenan sampah, timboenan badja.*

vaam, vadem, zie ald.

vaandel, banier, *pandji-pandji, ālāmat,* Ar. *toenggoel, bandera,* Port.; en al de —s wapperden, *maka ségala pandji-pandji pon bërkibaranlah.* — als legerafdeeling ook *pandji,* twee —s, *doewa pandji;* leger—, ook *oemboel-oemboel.*

vaantje, aan een mast, *pëngapoeh, oemboel-oemboel,* Jav.

vaardig, *pantas, dëngan pantas,* zie **handig.** — in het lezen, *lantjar mëmbatja.* — maken, *mëmantaskan;* mond of tong — maken, door b.v. moeilijke woorden bij herhaling uit te spreken of veel hardop lezen, ook de hand of de vingers oefenen, *mëlampas.*

vaardigheid, *pantas.* — in het lezen, *lantjar.*

vaardiglijk, van velen, *bërpantas-pantasan.*

vaars, *lëmboe moeda.*

vaart, van varen, *pëlajaran.*

vaart, kanaal, gracht, *parit, tëroessan.*

vaart, snelheid, *ladjoe;* in zijn — belemmerd, van een vaartuig door dekllading als anderszins, *ambang;* aldus belemmeren in de —, *mèngambang.*

vaartuig: inlandsch — in het algemeen, *pèrahoe,* van den Vorst en aanzienlijken, *kanaikan.* De verschillende soorten van inlandsche —en zijn: — met slechts één groot vierkant zeil, gebruikt tusschen de verschillende eilanden van den Riouw-Lingga archipel tot vervoer van brandhout, houtskool enz. van ongeveer 7 à 8 kojan laadruimte, *pèrahoe bandoeng.* —, om met een zegen in volle zee te visschen, *pèrahoe pajang, pèmajang.* — van 15 kojan en meer inhoud, *pèrahoe pèngail,* zoo genoemd om zijn gelijkenis in vorm met een hengelaarsschuitje. —, om met een sleep- of treknet te visschen, voorzien van twee masten, ook gebruikt als handelsvaartuig, *pèrahoe poekat, sampan p.* — van den Vorst, ter handhaving van zijne rechten of tot wering van smokkelen en zeeroof, kruiser, *pèrahoe pojèr;* e. s. v. — in gebruik bij den sulthan van Djohor, *pèrahoe bintang bèralih, pèrahoe kakap oendoe-oendoe.* — met twee masten, vooral in Atjih in gebruik, *pèrahoe banting;* e. s. v. roovers—, *pèrahoe bintak;* e. s. v. groot handels—, *pèntjalang;* e. s. v. Maleisch oorlogs—, *pèrahoe kakap;* e. s. v. handels— met één mast, *pèrahoe pèndjadjap,* ook gebruikt tot verblijf van de orang-laoet; e. s. v. — met twee masten, in gebruik bij den pènglima-pèrang van Djohor, *djoeloeng-djoeloeng;* e. s. v. Maleisch oorlogs— met ra, doch zonder spiegel, *lantjang;* e. n. s. daarvan, *lantjang tjamar;* e. s. v. inlandsch oorlogs—, *lantjaran;* e. s. v. groot inlandsch — met drie masten en schuine zeilen, *lantja;* e. s. v. Boegineesch handels— met twee masten, ook bij de Maleiers in gebruik, *pèdewakan;* e. s. v. —, *tjèmpèloeng;* e. s. v. klein —, dat goed zeebouwt, *gobang;* e. s. v. klein visschers—, *bidoek;* e. s. v. klein —, *soemboek* (Perz. *soenboek*); e. s. v. Chineesch —, *sènat;* e. s. v. platbodem —, *pilang;* e. s. v. Chineesch handels—, *wangkang;* e. grooter s., jonk, *djoeng;* e. s. v. lang —, gebruikt voor lichter en laadboot, *tongkang;* e. a. s. *pèrahoe top, tjoenia,* Bat.; e. s. v. gewapend klein — tot bewaking der kusten, *pinis* (Fr. péniche, Eng. pinnace); e. s. v. klein rivier—, *kètjap,* Mal.; e. s. v. roei—, of galei, zooals vroeger op de Hongi-tochten werd gebezigd in de Molukken, met twee uitleggers, *koera-koera;* e. s. v. zeer groot —, ark, *bahtra, bahitra, bahita,* Jav.; een volkomen toegerust —, *pèrahoe dèngan loenas dan soesangnja,* d. i. een — met kiel en bokken; een — in naadbouw, dat half af is, geraamte van een —, *lakar.* —, schip van Europeesch of overwalsch model, *kapal,* Tam. Zie **schip.** Alle inlandsche —en, die tot de sloepen of booten behooren, dragen den naam van *sampan.* Hiervan bestaan weer verschillende soorten, als: *sampan pandjang, s. lopik, s. bidar, s. djohor, s. balang, s. kakap, s. poekat, s. pènambang, s. sèrèmpoe, s. bèrlakah, s. kotak, s. toenda* enz. Ook voor de kano's, vervaardigd van uitgehoolde boomstammen, bestaan verschillende benamingen, als: *djaloer, koliè, djoekoeng* enz. Zie bij **boot, kano** en **sloep** en verder bij de bijzondere namen van vaartuigen of schepen. Voor hen, die meer van de Indische vaartuigen weten willen, wijzen wij op: Iets over de zeevaart in den Indischen Archipel, door C. F. de Bruyn Kops en op den catalogus der verzameling van modellen van het Departement van Marine, Landsdrukkerij 1858, door I. M. Obreen.

vaarwater, tusschen riffen en klippen, *aloer.* —, kielwater, *ajar aloer pèrahoe* (of *kapal*).

vaarwel, tot een achterblijvende, *doedoek baïk-baïk, tinggal baïk-baïk, salámat tinggal;* tot een vertrekkende, *salámat djalan.*

vaarwelzeggen, *mèmbèri salámat tinggal, m. s. djalan;* zie het vorige woord.

vaas, groote, vaasvormige pot voor bloemen, *djambangan;* groote aarden — uit den ouden tijd, zooals die nog wel op Bintan worden opgegraven, *tadjau.*

vaatdoek, *kain kèsat;* op Java *lap-lap.*

vaatwater, *ajar pèngoembah.*

vaatwerk, potten en panden, *pèrioekbèlanga.* —, dischgereedschap, *piringmangkoè, pinggan-mangkoè.*

vaccine, zie **inenten.**

vacht, *bèloelang;* schapen—, *bèloelang domba, koelit domba dèngan boeloenja.*

vadem, *dèpa;* één —, *sadèpa;* tien —,

sapoeloeh dĕpa; twee —, *doewa dĕpa,* ook *toembaḳ.*

vademen, *mĕndĕpa.*

vader, *bapa;* van fatsoenlijken en aanzienlijken ook *ajah;* van Vorsten, *ajahanda.* — ook *aboe,* Ar. vooral in eigennamen, b.v. *aboe Ali,* de vader van Ali; *aboe'l-hajât,* de vader des levens, fig. uitdrukking voor den regen. —, gemeenzaam, *waḳ, oewaḳ;* zijn —, *oewaḳnja.* — en moeder, ouders, *maḳbapa, iboe-bapa;* van Vorsten, *ajahbonda;* een — hebben, *bĕrbapa;* tot — hebben, *bĕrbapakan;* van een — voorzien, *mĕmpĕrbapakan;* de — van Riboet, *pa' Riboet.*

vaderaard, *ṭabĭat bapa, pĕrangai bapa.*

vaderland, *tanah-ajar.* — van een Vorst, *boemi astana.*

vaderlandsliefde, *kasih akan nĕgarinja.*

vaderlijk, *tjara bapa, abawi,* Ar.

vaderloos, *tiada bĕrbapa.*

vadermoorder, *pĕmboenoeh bapa.*

vadernaam, *nama bapa, nama ajah.*

vaderschap, *ḥôl bapa, pangkat bapa.*

vaderstad, geboorteplants, zie ald.

vaderzegen, *bĕrkat bapa.*

vadsig, lui, *malas;* een — mensch, *pĕmalas.* —, traag, *tjoelas.*

vagebond, *orang gaibana;* ook *âjjar,* Ar. b.v. *ĕngkau ini njatalah âjjar pĕntjoeri,* 't blijkt, dat ge een — en dief zijt. —, marodeur, *bikar,* Perz.; zich als — gedragen, *mĕmbikar.* —, liederlijk zwerver, tot alles in staat, *orang risau, pĕrisau;* zich als een — gedragen, *mĕrisau.*

vagen, *mĕnjapoe;* wegvegen, *mĕnghapoeskan.*

vagevuur, *maṭahar,* Arab. van *ṭâhir.*

vak, afgeschoten afdeeling, *petaḳ;* ook hut aan boord. — of hokje in kast, kist of doos, *kotaḳ.* —, ruimte tusschen twee rijen palen in de diepte van een gebouw, ook ledig — in een vaartuig, ruim, *roewang.* — van een bewaterd rijstveld, *piring.* — zoo als van sommige vruchten, ook van eene kast, *pangsa;* vakje van vruchten zoo als citroenen, de pit met het vleesch, zoo als nangka en dergel., *oetas;* holte of vakje in vruchten, *bagoe-bagoe.* —, tak, onderdeel, b.v. van wetenschap, *bĕhagian.* —, beroep, middel van bestaan, *pĕkĕrdjaän, pĕntjĕkarian.*

vakerig, *mĕngantoeḳ, arip,* Jav.

vakgenoot, *orang sapĕntjĕharian.*

val, het vallen, *djatoh, goegoer, loeroeh, roeboeh.* Zie het onderscheid bij **vallen.** — van het water, *soeroet.* —, storting in het ongeluk, ondergang, *kabinasaän;* ten — komen, *djatoh, djadi binasa.* —, zondenval, *bĕrdosa.*

val, knip, alle gereedschap om iets te vangen, dat op of over het voorwerp neervalt, *pĕrangkap;* met zulk eene — vangen, *mĕrangkap;* ook gebruikt voor het vangen met de holle hand, als men die b.v. over een vlinder legt. — om beesten te vangen, *anděrik.* — om wilde dieren te vangen, ook *pĕndjara.*

val, eene soort van touw of lijn op vaartuigen, *andja.*

valbijl, *kapaḳ pĕnĕndas;* met een — afslaan, *mĕnĕndas* (van *tĕndas*).

valbrug, ophaalbrug, *djĕmbatan angkat, titian angkat.*

valdeur, *pintoe jang bĕrpĕsawat, p. j. dilaboehkan.*

valgordijn, *kĕlamboe jang dilaboehkan.*

valies, reiszak, *sitaḳ.*

valk: de algemeene naam voor vogels, tot de —en behoorende is *boeroeng hĕlang.* Zie ook **kiekendief** en **sperwer;** e. s. v. —, *boeroeng hĕring.*

valkuil, van wilde dieren, *kĕloeboeran, pĕlobang, sĕrling.* — voor olifanten, *anděraḳ.*

vallei, dal, *lĕmbah, lĕmbang, pahoeḳ.* Zie **dal:** de — des doods, *padang tĕmoe.*

vallen: het meest algemeene woord is *djatoh,* doch voor elke wijze van — heeft men bijzondere woorden als: ter lengte neer—, omver—, van menschen en boomen, nederstorten, *rĕbah;* voorover met het hoofd of den kop naar beneden, *rĕbah tĕrsoengkoer.* — en weer opstaan, *rĕbah bangoen, djatoh bangoen;* met verscheidenheid naar verschillende kanten zooals iemand, die dronken is, *rĕbah rempah;* flauw —, *rĕbah pingsan;* zich laten —, *mĕrĕbahkan dirinja;* naar beneden —, *djatoh katanah;* plat op den grond —, *djatoh rata kaboemi;* met het hoofd naar beneden —, *mĕndjingkolet.* — van vonnis of uitspraak, *djatoh.* — van een prijs, dalen, *djatoh, toeroen.* — in het gemoed, ingang vinden in het hart, *djatoh mati dalam hati.* —, vervallen van een rijk of stad, *djatoh;* doen —, *mĕndjatohkan.*

— van een winkel of koopman, bankroet gaan, *djatoh, djěrahab;* zie **kop.** — op iets, b.v. stralen of schaduw of een beeld op een blinkend voorwerp, b.v. op een plaat, *měmockoel kapada.* — van het oog op iets, *djatoh mata;* zwevend —, *djatoh mělajang;* beneden den wind —, *djatoh kabawah angin;* in handen —, *djatoh katangan;* ook *dapat katangan;* voorover — met het aangezicht op den grond, *djatoh tĕrsoengkoer;* hetzelfde, maar voortschuivend, *tĕrdjĕroemoes;* voorover —, zoodat eerst het aangezicht en daarna borst en buik den grond raken, *mĕndjĕrĕmbab, tĕrdjĕrĕmbab;* voorover op het aangezicht —, ten bewijze van hulde aan God of Vorsten, *soedjoed;* voorover plat op den grond —, *djatoh tiharap;* hetzelfde met uitgestrekte armen, *djĕrahab;* ook van een koopman, handelshuis, onderneming enz.; plat achterover —, *djatoh tĕlĕntang;* zich op een stoel of iets anders laten —, *mĕngĕntaĵ* (van *ĕntaĵ*); op het achterste —, *djatoh tĕrdoedoeĵ, rĕbah tĕrdoedoeĵ, mĕndjĕlepoeĵ;* van iets af—, zooals bladeren, vruchten, haar enz., op zijn tijd, *toeroeh;* vóór zijn tijd, *goegoer,* dus ook — van een rijbeest, nam. van den persoon die er afvalt; op iets —, van zware voorwerpen, *mĕnimpa* (van *timpa*); overal neer—, omrollen, *bĕrgĕlempang* b.v. *bĕbĕrapa banjaĵ binatang rĕbah bĕrgĕlempangan,* eene menigte van dieren viel overal neer. —, bij kleine beetjes uitstorten, *tjetjer-tjetjer, bĕrtjetjeran;* zie **uitstorten;** uit de lucht —, met den kop naar beneden, zooals b.v. roofvogels, die hunne prooi willen grijpen, *soendjam;* wel te onderscheiden van *mĕnjambar,* het grijpen zelf; het onderstboven —, *djatoh tĕrsoendjam;* tuimelend —, *djatoh toenggang-balik, djatoh lintang-poekang;* rollend, wentelend —, van groote voorwerpen, *bĕrhoembalangan;* een vijand stilletjes, onverhoeds, in den rug of de flank —, *mĕloloĵ;* zie **overvallen;** op het lijf —, iemand overvallen, *mĕnjĕrĕgap* (van *sĕrĕgap*); ook van schuldeischers; een schuldenaar of vijand op het lijf —, recht op hem afgaan, *mĕrĕdas.* —, zakken, b.v. van een gordijn, anker enz., *laboeh;* laten — in dien zin, *mĕlaboehkan.* —, zakken van water enz., *soeroet.* —, storten in het water, *mĕnggĕlĕboer;* kopje-onder —, *mĕndjingkolet;* iemand om den hals —, omhelzen, *mĕmĕloeĵ* (van *pĕloeĵ*). —, omvallen, van boomen en andere groote voorwerpen, *toembang;* zie **omvallen;** verstrooid —, zooals tranen, sterren, steenen uit een vulkaan, *bĕrhamboeran.* —, sneuvelen, sterven, *mati.* — van regen of dauw, *toeroen.* —, treffen, van stralen of een glans, *mĕmalve,* b.v. *wadjah jang manis bĕrtambah poela, dipaloe tjĕhaja intan komala;* aan stukken —, van harde, broze voorwerpen, zooals glas, aardewerk enz., *djatoh bĕrpětjah-pětjah;* van ledematen, *bĕrpatah-patah;* in slaap —, *tĕrtidoer;* in de gedachte —, zich herinneren, *tĕringat;* ten deel —, te beurt —, *bĕroentoeĵ.* Verder valt er niets te melden dan, *tiada apa pĕrkataän lain, mĕlainkan;* wie een kuil graaft voor een ander, valt er zelf in, *barang-siapa mĕnggali lobang, ija djoega tĕrpĕrosoĵ dalamnja,* Sprw. NB. *tĕrpĕrosoĵ* is eigenlijk onverhoeds in of door iets trappen. Zie verder de samenstellingen.

vallend: —e ziekte, *pitam babi, sawan babi, gila babi.* — water, *ajar soeroet.* —e ster, *tjeret bintang, bintang bĕralih.*

valletje: ongeplooid — om den rand van iets, *oelas.*

vallicht, koekoek, *pĕloetar tĕrang.*

valput, *kĕloeboeran, pĕlobang.* Zie **valkuil.**

valreep, *tali soesoeran, toepai.*

valsch, van gemoed, *tjoelas, keroh, palso,* (Port. falso); fig. ook *poespa-wĕrna,* Skr. d. i. veelkleurig. —, verkeerd, fout, *salah.* —, van speleu, *tjoerang,* Bat. —, geniepig bij een worstelstrijd, *dĕngki.* —, van metalen, vervalscht van koopwaren enz. *lautjoeng.* — goud, *ĕmas lantjoeng;* ook *lantjoengan.* —, van metalen, een munt, ook *sĕloengkang.* —e munt, *oewang sĕloengkang.* —, onwaar, leugenachtig, *doesta, bohong.* —, nagemaakt, *tiroean.* — glimlachen, *tĕrsĕnjoem radja.* — haar, zooals de vrouwen in Indië dragen, bestaande in een bosje uitgevallen haar, dat door de kondé gevlochten wordt, *tjĕmara;* een —e getuige, *saksi bohong;* een —e redeneering, *pĕrkataän jang salah;* eene —e stem, *boenji soewara jang djanggal;* eene —e pas, *salah langkah;*

een —e naam, *nama jang ditjoeri.*

valschaard, *orang tjoelas hati, o. palso.*

valschelijk; — beschuldigen, *mĕnoekas* (van *toekas*). Zie **valsch.**

valstrik, *djĕrat, kala,* Skr.

valwind, *angin goenoeng-goenoengan.*

vampir; e. s. v. — bij de Maleiers is de *pĕnanggalau.*

van, Voorz. *dari, daripada.* Het beteekent steeds een komen van eene plaats, tijd of stof; ook is het oorzaak-aanwijzend. Voor het gebruik zie de Grammatica. Uitdrukkingen, waarin het niet wordt gebezigd, zijn de volgende: de brief — mijnheer, *soerat toewan* of *toewan poenja soerat,* wanneer namelijk het eigendom, het bezit wordt bedoeld. —daag, *pada hari ini.* — avond, *malam ini, pĕtang ini;* een man — 80 jaar, *orang jang doelapan poeloeh tahoen oemoernja;* klein — gestalte, *kĕtjil bangoenan toeboehnja.* —.... tot, *habis .... bĕrganti,* b.v. — dagen tot maanden en — maanden tot jaren, *habis hari bĕrganti boelan, habis boelan bĕrganti tahoen;* bevallig — gezicht, *manis moekanja;* traag — gang, *lambat djalannja;* een man — kundigheden, *orang bĕrĕlmoe;* iemand — vermogen, *orang bĕrharta, orang hartawan;* iemand — verstand, *orang bĕrŭkal, o. boediman;* een — die drie, *sa'orang didalam tiga itoe.* — ganscher harte, *dĕngan sagĕnap hati, dĕngan sĕgala karidlaän hati.* — zelf, *sĕndirinja;* kennis dragen van, *tahoe akan, mĕngĕtahoeï.* — aangezicht kennen, *mĕngĕnal moeka* (van *kĕnal*). —wege, zie **door.** —, uit, *daripada, daridalam.*

vandaag, *hari ini, pada hari ini.*

vandaar, *sĕbab itoe, dari sĕbab itoelah.*

vandehandsch, *kiri, sabĕlah kiri.*

vaneen, van gebroken, *bĕrpĕtjah-pĕtjah, patah-patah, poetoes-poetoes;* zie bij **breken.** —, gescheiden, *tjĕrai, bĕrtjĕrai;* met verscheidenheid, *tjĕrai-bĕrai.*

vangarm, *goerita,* Skr., ook van —en voorzien zijn. —en v. e. inktvisch, *kĕtik.*

vangen, met de hand, *mĕnangkap* (van *tangkap*), *mĕndapat;* met een klauw, van vogels, leeuwen, tijgers, katten enz., *mĕnjambar* (van *sambar*). — in den krijg, krijg-gevangen maken, *mĕnawan* (van *tawan*) — van vogels, door ze te lokken, *mĕmikat* (van *pikat*). — van garnalen met een zaknet, dat men in voorovergebogen houding voor zich uit duwt, *mĕnjondong oedang* (van *soedong*). — van garnalen met een fijn vezelachtig toestel, *mĕndjĕriat.* — van visch, in het algemeen, *mĕnangkap ikan, mĕntjĕhari ikan.* Verder hangt dit van de werktuigen af, waarmede men vischt, zie bij **net, fuik, hengel** enz. — van visch door een bedwelmingsmiddel, *mĕnoba ikan* (van *toba*). — van vlooien of luizen, *mĕntjĕhari koetoe, m. toema.* —, opvangen, zie ald.; wind —, van de zeilen, *makan angin;* bot —, verkeerd uitkomen, *kĕtjiwa, woeroeng.*

vanger, *pĕnangkap.*

vangst, *tangkapan.*

vangwater, *ajer tadahan.*

vanwege, zie **door** en **wegens.**

vanzelf, zie bij **van.**

varen; de algemeene naam voor de varensoorten is: *daoen pakoe;* e. s. v. —, *rĕsat;* e. a. s. waarvan men schrijfpennen, fuiken en ander vlechtwerk maakt, *rĕsam.*

varen, Ww. in het algemeen met een inlandsch vaartuig, *bĕrpĕrahoe;* met een zeil of stoomvaartuig, *bĕrlajar;* over opwaarts —, *bĕrlajar moedik;* rivier afwaarts, *bĕrlajar moedik.* Ook alleen *moedik* en *milir.* — met een vaartuig dat met lange riemen geroeid wordt, *bĕrdajoeng.* — met een vaartuig, dat gepagaaid wordt, *bĕrkajoek;* samen —, één koers houden, van vaartuigen, *bĕrsaïng;* tusschen eilanden of tusschen deze en den vasten wal door —, *mĕnjĕlat* (van *sĕlat,* straat); in kleine schuitjes —, *bĕrpĕrahoe kĕtjil;* tegen den wind op —, *mĕlanda;* als stuurman —, *djadi malim, djadi djoeroe-moedi;* als matroos —, *djadi matĕros, djadi chalâsi;* hoe vaart gij, *toewan (ĕntjik, njonja, baba, tĕngkoe* enz.) *ada baïk?* vaarwel, tot een achterblijvende, *tinggal baïk-baïk;* tot een vertrekkende, *sĕlamat djalan;* kwalijk —, verlies lijden, *mĕndapat roegi, karoegian;* ten hemel —, *merad,* van het Ar. *mĕrâdj;* naar de diepte, hetzij hel, hetzij iets anders, —, *toeroen.* — in iemand of iets, van een boozen geest, *masoek, mĕnjĕlap, mĕrasoek;* iemand in wien een boeze geest gevaren is, *orang kamasokan sjaïtân, orang jang dirasoek sjaïtân, orang jang dirasoek sjaïtân;* iets laten —, aan zichzelven overlaten, *mĕmbiarkan.*

varenkruid, *daoen pakoe-pakoe*; c. s. v. —, *kckol.*

varensgast, iemand die het varen gewoon is, *orang bĕpĕlajaran.*

variëteiten, *barang-barang jang bĕrlāinan roepanja.*

varken, *babi*, ook als scheldwoord; wild —, *babi hoetan*; c. s. v. zwart, wild — met groote slachttanden en knobbel op den kop, *babi tanah*; c. s. v klein, rosachtig, wild —, *wangoeï*; veel —s maken de spoeling dun, *koerang-koerang boeboer, lĕbih-lĕbih soedoek*, d. i. hoe minder pap, hoe meer lepels, Sprw. daarmede eenigszins overeenkomende.

varkensdrijver, varkenshoeder, *gombala babi.*

varkenshaar, *boeloe babi.* —, borstels, *boeloe tĕngkoh babi.*

varkenshok, *kandang babi.*

varkensslachter, *toekang babi, pĕmotong babi*; Chineesche —, *tjina pĕmotong babi.*

varkentje, spaarpotje, *kĕroentoeng*, namel. een kokertje of doosje met een spleet, om er iets in te steken; op Java *tjelengan*, een steenen — als spaarpot, in navolging van ons.

vast, niet los, gebonden, *tĕrikat.* —, niet vloeibaar, *bĕkoe.* —, gedegen, van metalen, *kipal.* —, van binden of een bindsel, ook van eene verbintenis, *tĕgoeh*; een — verbond met elkander sluiten, *bĕrtĕgoeh-tĕgoehan djandji*; zeer —, goed stevig, van binden, *tĕrik-tĕrik.* — ineen, van een weefsel, klei, gekookte rijst enz, *tĕtal.* — ineen drukken, *mĕnĕtal.* —, ineen, van aangestampten grond het lichaam van mensch of dier, *rat, ĕrat* en *hĕrat.* —, aanstampen, *mĕngĕrat*; een vaste afspraak met elkander maken of hebben, *bĕrĕrat-ĕratan.* — zitten van een vaartuig, — ingeslagen van een spijker, — steken of gestoken, *lĕkat.* —, dicht ineen, *mampat.* —e aarde, *tanah mampat*; ook *pĕdjat*; aarde goed — ineenstampen, *mĕmĕdjalkan tanah.* —, compact, zwaar, van iets in vergelijking met de gewone zwaarte, *antap.* —, stevig, hard, *kĕras.* —, sterk, *koekoeh.* —, stevig, van papier, *sĕring.* —, diep, van den slaap, *lĕlap, njĕdar, tjĕndar, djĕndĕra.* — slapen, *tidoer lĕlap, t. njĕdar.* —, strak, *kĕntjang.* — zitten blijven, kleven *lĕkat*; geheel —, van een ingeslagen spijker, een geklonken bout, een gelegden knoop, den prijs van iets enz., *mati.* — zijn aan een werk, of gehecht van een hond aan het huis, *toenak*; ook — van gedachten, van verblijf houden enz. —, bestendig op eene plaats, *tĕtap, ĵarăr*, Ar. — stollen, *mĕnĕtapkan.* —, onbeweeglijk, *tsabit*, Ar. inz. van een bewijs in rechten. —, zeker, stellig, *tĕntoe, pĕsti*, Jav. —, stellig, waarlijk, *nistjaja*, Skr. *sanistjaja*; al —, bij voorbaat, zie ald.; eene — e ster, *bintang jang tĕtap*; de — e wal, *darat*; een — karakter, *hati jang tĕtap.* — van prijs, zie ald.

vastberaden, *dĕngan tĕtap hati.*

vastbinden, met iets, *mĕngikat*; goed —, *mĕngikat tĕgoeh-tĕgoeh*; stijf —, *mĕngikat tĕrik-tĕrik*; iets — aan iets, vastleggen, b.v. een vaartuig aan een paal of den wal, een paard of ander dier aan een boom, paal enz., *mĕnambat* (van *tambat*).

vasteland, *darat*; het groote —, *daratan.*

vastelijk, *dĕngan tĕtap, dĕngan tĕntoe, dĕngan soenggoeh-soenggoeh.*

vasten: de —, *poewasa* (Skr. *oepawasa*) *siam*, Ar.; de — houden, *mĕmĕliharakan poewasa, mĕnĕgang poewasa* (van *pĕgang*); de — breken, eindigen, *mĕmboeka poewasa*; het breken van de —, de — eindigen, *foetoer*, Ar.; het feest bij die gelegenheid, *alfitr*, Ar.

vasten, Ww. *bĕrpoewasa, tiada makan minoem.*

vastenmaand: de —, *boelan poewasa, boelan ramadlan*, d. i. de negende maand van het Mohammedaansche jaar.

vastgespen, *mĕngatjitkan* (van *katjit*, gesp. Mal.).

vastgrijpen: iets —, zich met de handen aan iets klemmen, *mĕmaoet* (van *paoet*).

vasthaken, *mĕngaït* (van *kaït*).

vasthechten, iets vast steken, *mĕnjangkoetkan* (van *sangkoet*); zich —, pakken, vatten, van iets op iets anders, *makan.* —, zie ook **hechten.**

vastheid, *katĕtapan, katĕgoehan, katĕntocan*; zie bij **vast.**

vasthouden, met de hand, *mĕmĕgang* (van *pĕgang*); met kracht zich aan iets —, vastklemmen, *mĕmaoet* (van *paoet*), *bĕrpaoet*; onder den arm —, zooals b.v. een boek enz., *mĕngiliĵ* (van *kiliĵ*);

iets met de vingertoppen —, *mèmbibit*, ook *mènggètil*.

vasthoudend, vrekkig, *kikir*, *sèkoet*, *lokeh*, vulg., ook *tangan singkat*; eene fig. uitdrukking voor een — mensch is: *orang Ménangkabau darat*, een binnenlandsche Ménangkabauer, daar die zeer — van aard is.

vastigheid, zie **vastheid**.

vastklemmen: zich met de handen — aan iets, *bèrpaoet*; ook van het leven aan den dood. Met bep. obj. *mèmaoet*; zich zeer —, *bèrsangkoet-paoet*.

vastkleven, *lèkat*; zie ook **kleven**; op of aan iets vastgekleefd, zooals b.v. papier, dat ergens is opgeplakt, *djèreket*.

vastklinken, *mèmakoekan*.

vastleggen aan iets, b.v. van een dier of vaartuig, *mènambat* (van *tambat*); ook *mèmaoetkan* (van *paoet*). —, meren van een vaartuig, ook *mènggèpilkan* (van *kèpil*).

vastliggen, van een vaartuig, gemeerd liggen, ook — van een dier, *tèrtambat*.

vastlijmen, zie **lijmen**.

vastmaken, vastbinden, *mèngikat*, *mènjambat* (van *sambat*), *mènambat* (van *tambat*); zie **vastbinden**; met eene pen, bout of nagel iets —, *mèmasak* (van *pasak*). — van een verbond, *bèrtègoeh-tègoehan djandji*.

vastraken: ergens aan of in vastgeraakt, ook van een vaartuig, *tèrsangkoet*; in het kreupelhout vastgeraakt, *tèrsangkoet dalam blòekar*; ook vast of gehecht geraakt van het hart, b.v. *tèrsangkoetlah hatikoe kapada toewan rasanja*, ik gevoel mijn hart aan Mijnheer gehecht.

vastsjorren, *mèmbandoet*; de touwen, waarmede geschut vastgesjord is, *bandoet mariam*.

vastspelden, met eene speld aan iets vasthechten, *mènjèmat* (van *sèmat*).

vaststaan, *bèrdiri tètap*. —, zeker of uitgemaakt zijn, *soedah tèntoe*. —, van den wind in den een of anderen hoek, *doedoek*, b.v. de wind staat vast in het N. O., *angin doedoek timoer-laoet*.

vaststampen, van den grond of steenen, *mènoemboek* (van *toemboek*). — van aarde ook *mèmèdjalkan* (van *pèdjal*, vast ineen). Zie **aanstampen**.

vaststeken, met eenig puntig voorwerp, zooals eene speld, doorn, pin enz., *mènjèmat* (van *sèmat*).

vaststellen, van eene verordening, een prijs enz., *mètètakan*. —, wettelijk bepalen, *mèngoendangkan*; eene rekening —, *mènèntoekan pèrhitoengan*. —, uitmaken in rechten, *mèntsabitkan* (van *tsabit*, Ar.

vaststelling, verzekering, *katèntoecan*, *katètapan*. —, bepaling, conditie, *sjarț*.

vastzetten: iets — door er iets tusschen te voegen, zoodat het zich niet bewegen kan, *mènjendal* (van *sèndal*). —, sluiten, door ergens een lapje, papiertje, houtje, steentje enz. om, of onder, of tusschen te doen, *mènggandjal* (van *gandjal*, zulk een voorwerp). —, met woorden, *mèngatoepkan lidah*, *mèngatoepkan moeloet* (van *katoep*), *mènjoembat moeloet* (van *soembat*). —, in de gevangenis, *mèmèndjarakan* (van *pèndjara*), *mèngoeroengkan* (van *koeroeng*).

vastzitten, ergens aan of in, *sangkoet*; toevallig blijven —, *tèrsangkoet*; ergens aan —, door zich daaraan te klemmen, *bèrpaoet dengan*; zeer —, *bèrsangkoet-paoet*; bedr. met bep. obj. *mèmaoet*, b.v. *mèmaoet leher*, aan den hals —, omhelzen. —, ook *lèkat*, b.v. *anak panah itoe lèkat pada mata badak*; aan elkander —, b.v. van de oogleden, twee brooden enz., *mèndjèrepet*. — in eene opening, zoodat er nog een gedeelte uitkomt, zooals b.v. een kurk in een fleschje, een kogel, die te groot is, in een schietgeweer, een watje in het oor, een pruim tusschen de lippen, *sèmpal*, *sèntil*. — van ring- of pijpvormige voorwerpen om iets, *mènjèndat* (van *sèndat*); aan elkander —, zooals klimop aan een muur, de teenen van zwemvogels, het eene huis aan het andere, de eene schakel aan den andere, een doornstruik aan een kleed enz., *mèndjèraït*; blijven —, pakken, vatten, van iets op iets anders, ook *makan*.

vat, ton, *tong*, *tahang*. —, groot okshoofd, *pipa*, ook vat voor buskruit. —, voorwerp om iets in te doen in het algemeen, *bèdjanah*, *badjan*. —, waarin men de sagopap laat bezinken, *oeba*. Zie **watervat** en **ton**.

vat, greep, zie **handvat**.

vatbaar, te vatten, te grijpen, *dapat dipègang*. —, bevattelijk, vlug van begrip, *ringan kapala*; zie **bevattelijk**. —, geschikt voor iets, *moedah*, b.v. — voor vermaningen, *moedah*

dinasihatkan. — voor verbetering, *dapat dibaiki, moedah dibaiki.*

vatbaarheid, aanleg van een lichaam voor eene ziekte, *fabiät toeboeh memang.*

vatenwasschen, zie **wasschen.**

vatsel, zie **handvatsel.**

vatten, met de hand grijpen, vangen, *menangkap* (van *tangkap*); een dief —, *menangkap pentjoeri.* —, met de hand vasthouden, *memägang* (van *pägang*). —, in de vuist houden, *mengggenggam* — met duim en vinger, *mentjekit, mentjekak.* — met de vingertoppen, *membibit,* b.v. *dibibituja laloe dibawanja lari,* hij vatte het met de vingertoppen en liep er hard mede weg; ziechzelven om den middel —, *bertjengkang, bertjangking,* het eerste met de duimen naar voren en het laatste met de duimen naar achteren; iemand om den middel —, *mentjengkang;* zie **omvatten** en **grijpen.** —, vat op iets hebben, pakken, blijven vastzitten, b.v. van een anker, spijker, schroef enz., *makan.* — van den wind, *makan angin,* b.v. de zeilen — wind, *lajar makan angin;* bij het woord —, *memägang kata, memägang moeloet;* vuur —, aanglimmen, *beroenggoen;* in brand geraken, *kena api, hangoes;* koude —, *kena sedjoek, kadinginan;* bij den neus —, foppen, *menipoe* (van *tipoe*), *mempërdajakan.* —, begrijpen, *mengërti* (van *ërti*). — in eene lijst, zie ald. —, inzetten van edelgesteenten, zie ald.

vechtbaas, die de hanen tot vechten aansport bij openbare hanegevechten, *djoewara, boedjang djoewara.*

vechten, in den krijg, *bërpërang.* —, niet in den krijg, *berkalahi.* —, van dieren, zonder daartoe aangezet te zijn, *berlaga;* van groote dieren zooals olifanten, bokken enz. ook *bërdjoewangkan;* zijn olifant laten —, *bërdjoewangkan gadjahnja.* — om iets machtig te worden, zoowel van menschen als van dieren, *mërëboetkan,* b.v. *sapërti andjing mërëboetkan toelang,* als honden, die om een been —, Sprw. —, van katten, *karat.* — om iets gevaarlijks, *mërëboet témiang bëlah,* d. i. — om een gespleten témiang-bamboe, daar die zeer scherp is; man tegen man —, *bërpërang mëndada;* ook *bërdada-daduän;* met vlerken en pooten —, maar niet met kunstsporen, *bërpoepoeh;* hanen laten —, *mënjaboeng hajam* (van *saboeng*); iemand laten — met, *mëmpërlawankan dëngan;* laten — van andere dieren of menschen tegen elkander, *mëngadoe* (van *adoe*), b.v. krekels laten —, *mëngadoe djangkërik.*

vechter, in den krijg, *orang bërpërang;* niet in den krijg, *orang bërkalahi.*

vechterij, oorlogsgevecht, *pëpërangan;* plukhaarderij, *përkalahian.*

vechtersbaas, zie **voorvechter.**

vechtkunst, oorlogstaktiek, *tipoe-daja përang, ëlmoe përang.*

vechthaan, *hajam saboengan;* e. s. v. gelen —, *hajam berang;* e. s. v. zwarten, strijdlustigen —, *djalak;* e. s. v. —, die altijd vechten wil, *hajam tjena,* d. i. altijd weer klaar of gereed voor het gevecht.

vechtlust, *soeka bërpërang, soeka bërkalahi.*

vechtmeester, schermmeester, *pëndekar.*

vechtpartij, plukhaarderij, *përkalahian.*

vechtperk, voor hanen enz., *gëlanggang;* zie **strijdperk.**

veder, *boeloe, boeloe boeroeng;* de fijne hals- en van een haan, *roembai-roembai;* zie **staartveder;** nek—en, *boeloe lëngkok;* slag—, *boeloe sajap;* nest—en, *boeloe pahat.*

vederbezem, *pënjapoe boeloe.*

vederbos, pluim, *djamboe-djamboe.* —, panache, *djambak boeloe.*

vederloos, *tiada berboeloe.*

vedette, *pëngawal bërkoeda;* zie ook **voorpost.**

vee, *haiwan,* Ar. *kewan, lëmboe kambing.* —, levende have, *hidoep-hidoepan.*

veefokker, *orang jang mëmëliharakan lëmboe-kambing.*

veeg, smeer, met den vingertop, of van iets dat bemodderd is, *palet;* een —, een smeer krijgen, *tërpalet;* één —, streek van het vegen, *sakali sapoe.* —, oorveeg, zie ald.

veegsel, aanveegsel, *sampah.*

veehoeder, *gombala.*

veekraal, *kandang.*

veel, *banjak;* meer, *tëbih banjak;* meest, *tërbanjak;* zeer —, *amat banjak;* zie de Grammatica. — of weinig, naar het valt, *sëdikit banjak;* meer of minder, *sëdikit tëbih koerang;* buitengewoon —, *tërlaloe banjak, tërlam-*

pau banjaḳ, tĕrlampau daripada ādat; niet zoo —, *tiada bĕrapa;* te —, *tĕrlaloe banjaḳ, tĕrlampau b.;* met zijn velen tegelijk, *ramai-ramai,* b.v. met zijn velen optillen, *angkat ramai-ramai;* met zóó velen, *saramai ini;* met zijn velen iets doen, b.v. eene som bijeenbrengen, of iets koopen of aannemen, *bĕrantam-rantam;* er — van maken, vermenigvuldigen, *mĕmpĕrbanjaḳkan;* voor zoo— als, naarmate van, *saḳĕdar,* b.v. voor zoo— ik weet, *saḳĕdar pĕngĕtahoeankoe;* zoo—, *sakian banjaḳ;* zoo en zoo—, *sakian-sakian banjaḳ;* zoo— als dit, *sabanjaḳ ini;* zoo— te meer, hoeveel te meer, *istimewa poela;* hoe—, van een prijs of hoeveelheid, *bĕrapa;* zoo— mogelijk, van iets doen, *sabolih-bolihnja, sadapat-dapatnja, saḳoewat-ḳoewatnja.*

veelal, *tĕrkadang-kadang.*

veeleer, *angoer, tĕrlĕbih baïk.*

veelheid, *kabanjakan.*

veelkleurig, *pantja wĕrna,* ook *mantja wĕrna, poezpa wĕrna,* Skr. *wĕrna pĕlangi,* naar den regenboog.

veelmaal, *banjaḳ kali.*

veeluis, *kĕrpati, koetoe babi.*

veelsoortig, *bĕrdjĕnis-djĕnis, bĕrmatjam-matjam, roepa-roepa, pĕlĕbagai, bĕrbagai-bagai.*

veelverwig, zie **veelkleurig.**

veelvoud, *ganda.*

veelvraat, *pĕlahap, orang pĕlahap.*

veelwijverij, *pĕrmadoean* (van *madoe,* medevrouw); meer dan eene vrouw tegelijk hebben, *bajoeh.*

veenbrand, *pĕroenan.*

veenbranden, *mĕmĕroen.*

veenmol, e. s. v. vliegend insect, dat uit den grond komt, doch geen tor, *andjing tanah.*

veepest, *sampar binatang.*

veer, veder, zie ald.

veer, springveer, *pĕgas,* ook van een geweer; horloge—, *pĕgas djam.* —, om iets in beweging te brengen, ook *pĕsawat.* —, zooals in het slot van een geweer, *paha bilalang;* de slag—, *paha bilalang bĕsar;* de stang—, *paha bilalang kĕtjil;* de pandeksel—, *paha bilalang di loewar.* — van sommige vallen, als die bestaat uit een veerkrachtigen stok, *djoeran.*

veer, aanlegplaats voor vaartuigen, *pangkalan;* overhaal—, *pangkalan tambang.*

veerboot, *sampan pĕnambang, tambangan,* Bat.

veeren, van eene veer, mes, degen enz., *mĕlĕnting;* doen —, *mĕlĕntingkan.*

veergeld, *oewang tambangan.*

veerhaak, *ragoem.*

veerman, *orang pĕnambang;* ook alleen *pĕnambang.*

veerschip, *pĕrahoe pĕnambang.*

veerkracht; *koewat;* zonder —, *kĕndor.*

veerkrachtig, *lenting;* — voor het gevoel, b.v. van een goed gevuld kussen of bed, eene stoelzitting enz., *kĕnjal.*

veerkrachtigheid, *bingkas;* de — van de snaar eens boogs, *bingkas pĕmĕtĭḳ;* de — der lucht, *bingkas oedara.*

veertien, *ĕmpat bĕlas, sapoeloeh ĕmpat;* over — dagen, *dalam lima-bĕlas hari;* een dag of —, *tiga-ĕmpat bĕlas hari.*

veertiendaagsch, *ĕmpat-bĕlas hari lamanja, č. b. h. sakali, tijap-tijap č. b. h.*

veertiende, *kaĕmpat-bĕlas;* de —, *jang kaĕmpat-bĕlas;* de — van de maand, *ĕmpat-bĕlas hari boelan;* ten —, *kaĕmpat-bĕlas.*

veertiendehalf, *tĕngah ĕmpat-bĕlas.*

veertienderlei, *ĕmpat-bĕlas bagai* (of *roepa,* of *matjam,* of *djĕnis*).

veertienjarig, van leeftijd, *ĕmpat-bĕlas tahoen ĕmoernja;* van duur, *č. b. t. lamanja.*

veertienmaal, *ĕmpat-bĕlas kali.* — zooveel, *ĕmpat-bĕlas kian.*

veertig, *ĕmpat poeloeh.*

veertigdaagsch, van duur, *ĕmpat-poeloeh hari lamanja.*

veertiger, die 40 jaar oud is, *orang jang ĕmpat-poeloeh tahoen ĕmoernja.*

veertigmaal, *ĕmpat-poeloeh kali.*

veest, *kĕntoet;* iemand of iets bevechten, *mĕngĕntoetkan.*

veestal, *kandang.*

veesten, *bĕrkĕntoet.*

vete, *pĕrsĕtĕroean, pĕrmoesoehan;* —, wrok, *dĕngki.* —, haat, *bĕntji.*

veeteelt, *pĕmĕliharaän lĕmboe-kambing.*

veevoeder, *makanan lĕmboe-kambing.*

vegen, met een stoffer of bezem, doek of kwast, *mĕnjapoe* (van *sapoe*); bij elkander —, van vuil of afval, *mĕrajis;* schoon— van een plein, slagveld, ingenomen stad enz. van de daar zijnde personen en zaken, *mĕnghampĕlas;* iemanden mantel uit—, *mĕngoembah* (van *koembah*). Zie **wrijven.**

veger, bezem, stoffer, *sapoe.* — van

palmbladribben, *sapoe lidi*. — van arenvezels, *sapoe idjoek*. — van rijststroo, *sapoe mërang*; Japansche —, *sapoe djëpoen*.

veil, te koop, *didjoewal*. —, omkoopbaar, *dapat disoewapi*; zijn leven — hebben, *hëndak mëmbëri njawanja, h. mëmbëlaindjakan nj.*; eene — e vrouw, *përampoewan djalang*.

veilbaar, *dapat didjoewal*.

veildag, *hari lelang, h. leloeng*.

veilen, openbaar verkoopen, *mëlelang, mëleloeng*.

veiling, openbare verkooping, *lelang, leloeng*.

veilig, *sadjahtra*, Skr. *santosa* Skr. *tiada bërbahaja*. —, gerust, *amän*, Ar. —, behouden, *salämat*, Ar. — aan iets ontkomen, *loepoet dëngan salämat*. Zie het volgende woord.

veiligheid, vrede, rust, *sadjahtra*, Skr. —, gerustheid, securiteit, *amänat*, Ar. — tot stand brengen, *mëngamänkan*. —, behoud, *salämat*.

veine: en veine, zie bij **hand**.

veinzaard, zie **veinzer**.

veinzen, den schijn aannemen, *poera-poera*. —, op allerlei wijze de onwaarheid spreken, *opak-apik*.

veinzer, *orang poera-poera*. —, huichelaar, *orang tjoelas hati, orang moenafik*.

veinzerij, *poera-poera, nifak* Ar. *sëmoe*.

vel, huid, *koelit*; velletje, vliesje, *koelit ari, sëlapoet*; onbereid — of huid, *bëloelang*. —, van papier, in tweeën gevouwen, *kadjang, lerang*; niet gevouwen, *hëlai, lëmbar*, Jav. b.v. twee — papier, *kartäs doewa kadjang, k. d. lerang, k. d. hëlai*; in een kwaad — steken, allerlei kwalen hebben, *bërpënjakit-pënjakit*.

veld, land, akker, zie ald. —, open vlakte, *padang*; een uitgestrekt —, *padang loewas*; het — bebouwen, *mëngoesahakan tanah*.

veldarbeid, *përoesahan tanah*.

veldbloem, *boenga dipadang*.

veldfiesch, glazen flesch met rotan omvlochten, *këmpis*, Bat.

veldgedierte, het gedierte des velds, *mërga-satwa*.

veldgeschrei, oorlogskreten, *tëmpik soerak përang*.

veldgewas, *tanam-tanaman*.

veldhaard, van drie steenen, *toengkoe*.

veldheer, *pënglima përang, hoeloebalang*; Europeesche —, generaal, *djindjërat*.

veldheerschap, *djabatan pënglima përang*.

veldhoed, helm, zie ald.

veldhoen, *hajam hoetan*.

veldhut, zie bij **hut**.

veldleger, *bala-tantara pëpërangan*.

veldlegering, *përhëntian bala-tantara pëpërangan*.

veldlelie, *boenga bakoeng*.

veldmaarschalk, *sardär*, Perz. *marsëkal*.

veldmuis, *tikoes tanah*.

veldnimf, zie **nimf**.

veldoverste, zie **veldheer**.

veldrat = **veldmuis**.

veldriet, *gëlagah, gaga*.

veldslag, *përang, pëpërangan*.

veldslang, *oelar tanah*. —, slangstuk, e. s. v. kanon, *ekoer loetoeng*.

veldteeken, *älämat përang*.

veldtent, *chaimah*, Ar.

veldtuig, oorlogstuig, *alat pëpërangan*.

veldvrucht, —en, *tanam-tanaman*. — als opbrengst van het veld, *häsil tanah*. — en, aardvruchten; hiervoor is geen woord, men drukt het denkbeeld uit met *oebi-këladi*

velen, verdragen, verduren, dulden, zie ald.

velerhande, *bërbagai-bagai, pëlëbagai, djënis-djënis, roepa-roepa, matjam-matjam*. Zie **soort**.

velg, *birih djantëra, tëpi roda*.

vellen, omhouwen, omhakken, *mënëbang*, (van *tëbang*), *mënoetoeh* (van *toetoeh*). — van een geweer of lans, *mëngëdangkan* (van *këdang*), *mënjagang* (van *sagang*), *mënanggang* (van *tanggang*); van pieken of lansen, ook *mërabahkan*; door een kogel geveld, *disambar peloeroe*. — van een vonnis, *mëmoetoeskan hoekoem* (van *poetoes*), *mëndjatohkan hoekoem*. —, dooden, zie ald.

velletje, vliesje, *sëlapoet, koelit ari*.

vendu, *lelang, leloeng*.

venduhuis, *roemah lelang*.

vendumeester, *kapala lelang*.

venerisch: e. s. v. —e ziekte, *pënjakit karang*; e. and. s. met zweeren, *radja singa* (volgens and. *radja sinar*); nog e. and. s. *rëstoeng kotji*.

venijn, (dierlijk), *bisa*. — (van delfstoffen), *ratjoen*. — (plantaardig), *ipoeh, oepas*.

venijnboom, *pohon ipoeh, p. oepas.*
venijndrank, *minoeman ratjoen.*
venijnig = venijn.
venkel, *adas, adas pědas;* de plant, *pokoh adas.*
venkelolie, *minjak adas.*
venkelwater, *ajar adas.*
venkelzaad, *bidji adas.*
vennoot, *rakanan, orang samodal, sakongsi.*
vennootschap, *kongsi,* Chin. *rauah.*
venster, in inlandsche woningen, *tingkap;* klein —, zoldervenster, *natang.* — met jaloezien of met tralies, *tingkap kipas;* e. s. v. Mal. —, aan weerszijden van een met snijwerk versierde plank voorzien, *oendang-oendang tingkap;* sluiting van een —, *toedoeng tingkap.* — in Europeesche woningen, *djendela, djěnela,* Port.
vensterblind. *toedoeng tingkap, t. natang, t. djěndela;* voor *toedoeng* ook *papan.*
vensterglas, *katja djěndela.*
venstergordijn, *kělamboe djěndela.*
vensterluik, zie **vensterblind.**
vensterruit, *katja djěndela.*
vensterraliën, *kisi-kisi tingkap, k. k. djěndela.*
venten: koopwaren langs de huizen —, *mendjadja;* zonder obj. *běrdjadja.*
venus, de godin, *remb'ha,* Skr. (?)
venusheuvel, anat. *toendoen.*
venusziekte, zie **venerisch.**
ver, *djaoeh, bŭid,* Ar.; verder, *djaoeh, lěbih djaoeh;* verst, *tĕrdjaoeh;* zeer —, *amat djaoeh, sangat djaoeh;* te —, *tĕrlaloe djaoeh;* ook zeer —. Een overdrachtelijk fig. uitdrukking voor te —, van dingen die van elkander staan, zooals schrift, dat te wijd is, steken in naai- of breiwerk enz. is: *kalau satoe bĕtareak tiada kadĕngaran kapada satoenja,* als de een schreeuwt, kan het door den ander niet gehoord worden; van —re, *dari djaoeh, ditĕmpat jang djaoeh;* dat zij —re, *djaoehlah, didjaoehkan Allah;* om het verst, *bĕrdjaoehdjaoehan,* b.v. om het verst met pijlen schieten, *bĕrmain-mainkan panah bĕrdjaoeh-djaoehan.* —, soms ook *pandjang,* b.v. dat vuur verspreidt zich —, *mĕlarat pandjang api itoe;* een gezicht —, *sapĕmandangan mata djaoehnja;* zoo — het oog reikt, *sajodjana djaoehnja;* een pijlschot —, *sapĕmanah djaoehnja;* een steenworp —, *sapĕloetar batoe djaoehnja.* — ziend, van de oogen, *mata tadjam.* —, verder, verder gaan, *lautas, mĕlantas;* verder gaan dan, te boven gaan, *lampau* of *tĕrlampau daripada,* b.v. verder dan de knieën, *lampau daripada loetoet;* ga niet te —, met de eene of andere handeling, *djangan mĕlampau;* te — gegaan in het spreken, *tĕrdorong, kata soedah tĕlandjoer;* reeds te —, of zoo — gekomen, *tĕlandjoer,* van meerderen, *tĕlandjoeran;* wel —re van, *djangan, djangankan;* b.v. wel —re van gesneuveld, hij is zelfs niet gewond, *djangan mati, loeka pon tidak;* wel —re van opgelicht, 't verroerde zich zelfs niet, *djangankan tĕrangkat, bĕrgĕrak pon tidak.* —, diep, in den nacht, *djaoeh malam;* het — in de wereld brengen, *djadi bĕsar dalam doenia ini.* —, volstrekt niet, *sakali-kali tidak,* b.v. — van gezond, *sakali-kali tiada njaman* (of *sĕhat*); tot dus—, plaatsbepalend, *sampai disini, hingga disini* (als het zeer nabij is, anders *disitoe*); tijdbepalend, *sampai sakarang, datang sakarang;* en zoo —der, en zoo voorts, *dan sabagainja.*
veraangenamen, *mĕnjoekakan* (van *soeka*), *mĕnjĕnangkan* (van *sĕnang*), *mĕnjĕdapkan* (van *sĕdap*).
veraarden, ontaarden, *bĕrobah tabiatnja, b. pĕrangainja.*
veraccijnsen, *mĕmbejakan, mĕngĕnakan beja.*
veracht: — zijn, *kahinaän, kakĕdjian, katjĕlaän.* — worden, *dihinakan, dikĕdjikan, ditjĕlakan.*
verachtelijk, *hina, kĕdji, nista;* iemand — behandelen, *mĕnghinakan, mĕngĕdjikan, mĕnistakan;* iemand een verachtelijken blik toewerpen, *mĕngarling dĕngan ekoer mata.*
verachtelijkheid, *pĕri kahinaän, pĕri kĕtjĕlaän, pĕri kakĕdjian.*
verachteloozen, zie **verwaarloozen.**
verachten, *mĕnghinakan, mĕngĕdjikan, mĕntjĕlakan.* —, niet tellen, *tiada mĕmbilangkan.* —, niet in aanmerking nemen, *tiada mĕngendahkan.*
verachteren, *makin koerang, makin roesak, makin soeroet.*
verademen, *bĕrnapas poela.* —, tot rust of kalmte komen, *bĕrolih sĕnang,*

mĕndapat lĕga. —, eens uitblazen, *mĕ-rĕngap* (van *ngap*).

verademing, verlichting, *lĕga, salwah.*

verâf, *djaoeh, tĕrlaloe djaoeh, amat dj., sangat dj., djaoeh sakali.*

verafgelegen, *djaoeh tĕmpatnja, tĕrlaloe djaoeh tĕmpatnja* enz.; zie het vorige woord.

verafschuwen, *gĕli akan.*

veranda, *sĕrambi.* — vóór het huis, *sĕrambi dimacka.* — achter het huis, *sĕrambi bĕlakang.*

veranderen, intr. *bĕrobah;* trans. *mĕngobahkan, mĕlainkan.* —, van den wind, in een anderen hoek schieten, *bĕralih.* —, verwisselen, *mĕnggantikan;* van bijzit —, fig. *ganti tikar;* droefheid veranderde in blijdschap, *doekatjita bĕrtoekar dĕngan soekatjita.* — van plaats, *bĕrpindah;* van plaats doen —, *mĕmindahkan;* van plaats —, van een leger, *mĕnjĕsar* (van *sĕsar*); gedurig van plaats —, zooals b.v. een tol, vóór hij tot stnan komt, *mĕntjatjar;* dikwerf in verschillende richting van plaats —, *kosak-kasik.* —, ook *mĕminda* (van *pinda*), b.v. *ija mĕmbĕtoelkan sampir kĕrisnja, dipinda tjara mĕlajoe.* hij maakte het bovenste van zijne kris in orde en veranderde het op zijn Maleisch; van smaak veranderd, maar nog niet bedorven, *bajoe;* van kleur —, *bĕrobah warna;* zie ook bij **kleur;** van gedrag —, *bĕralih kalakoewan;* bij het zitten met gekruiste beenen van houding —, *mĕngalihkan sila.* — van toon bij het spreken, *bĕralih bĕhasa;* zich in iets —, incarneeren, *mĕndjĕlĕma, mĕndjadi;* iemand, die zich in een of ander dier kan —, *djadi-djadian;* ook de kunst van dit te doen; van gedachten of meening —, *bĕrobah ingatan;* ook *bĕrbalik hati, bĕrbalik pikiran;* van godsdienst —, *bĕrtoekar agama;* van kleeren —, *bĕrsalin pakajan;* in goud —, *bĕrobah mĕndjadi ĕmas.*

verandering, *pĕrobahan;* als daad, uitgaande van het subj., *pĕngobahan.*

veranderlijk, *obahan.* Zie **onbestendig.** — van humeur, telkens op iemand boos worden, *goesar-goesar.*

verantwoordelijk zijn voor iets, *mĕnanggoeng* (van *tanggoeng*).

verantwoorden: zich met de rekeningen —, rekening en verantwoording doen, *mĕmbĕri kira-kira.*

verantwoording, *tanggoengan.* —, verrekening, *kira-kira;* voor — komen van iemand, *poelang kapada, tĕrtanggoeng atas;* voor — laten van iemand, *mĕmoelangkan kapada.*

verarmen, *kapapaän, djadi papa, djadi miskin.*

verbansd, *tĕrtjĕngang-tjĕngang, dahsjat,* Ar.; stom van verbazing, *pĕgan.* — staan te kijken, vreemd of verwonderd opkijken, *djĕlĕngar.* —, versuft, *tĕrmangoe-mangoe;* wel —, uitroep van verwondering, *astaga! astaga pirtah!* Ar.

verband, samenhang, *pĕrtaubatan, pĕrhoeboengan;* uit zijn verband zijn, aan stukken, *hantjai.* —, verbintenis, zie ald.; in —, in behoorlijke richting, *bĕtoel arahnja, tĕntang bĕtoel.* —, zwachteling, *pĕmbaroetan, pĕmbĕbatan.*

verbanddoek, *bĕdoeng lilit.*

verbannen, uit het land, *mĕmboewang kaloewar nĕgari;* naar den overwal —, *mĕmboewang kasabĕraag.*

verbanning, *pĕmboewangan.*

verbasteren, onz. van aard, *bĕrobah fâbiatnja.* —, bedr. *mĕndjanggalkan, mĕngobahkan,* b.v. den godsdienst —, *mĕndjanggalkan agama.*

verbastering, van aard, *pĕrobahan fâbiat.*

verbazen, bedr. *mĕngĥairânkan, mĕmbĕri dahsjat;* zich —, verbansd staan, *hairân,* Ar. *dahsjat,* Ar. *tĕrtjĕngang;* geheel verbansd staan, *tĕrtjĕngang-tjĕngang.*

verbazend, *jang mĕmbĕri ĥairân, jang mĕmbĕri dahsjat.*

verbazing, *ĥairân,* Ar. *dahsjat,* Ar.

verbedden, *mĕmindahkan kapada tĕmpat tidoer jang lain* (van *pindah*).

verbeelden, meenen, vermoeden, zie ald.

verbeenen, *djadi toelang.*

verbeestelijken, *djadi ĥaiwâni;* een verbeestelijkt mensch, *orang ĥaiwâni.*

verbeiden, wachten op, *mĕnantikan;* ook *mĕndjĕlang,* b.v. het aanbreken van den dag —, *mĕndjĕlang siang hari;* den eersten van de maand —, *mĕndjĕlang sahari boelan.*

verbergen, bedr. *mĕnjĕmboenikan* (van *sĕmboeni,* verborgen), *mĕnjamarkan* (van *samar,* id.). —, wegstoppen, onder iets of in een bosch, *mĕnjorok* (van *soroh*); *maka disamarkan bĕrsoeka-soekaän,* zij verborgen het onder den schijn van vroolijkheid; zich verbergen, *mĕnjĕm-*

boenikan dirinja, mĕnjamarkan dirinja; zich onder de menigte —, *mĕnjamar dĕngan orang banjak;* zich verbergend, *bĕrsĕmboeni, bĕrsamar;* verborgen, *tĕrsĕmboeni, samar.* —, beschutten, *mĕlindoengkan;* zich —, *bĕrlindoengkan dirinja, daripada sĕtĕroenja,* zich voor zijne vijanden —; verborgen, *tĕrlindoeng;* zich hier en daar —, door eene snelle beweging zich achter iets —, *bĕrkĕlit;* bij herhaling of voortduring, *bĕrkĕlit-kĕlit;* iets op die wijze —, *mĕngĕlitkan.*

verbeteren, bedr. *mĕmbaiki.* —, van fouten zuiveren, b.v. drukproeven enz., *mĕnjahkan;* een geschrift —, *mĕmbĕtoelkan soerat.* Zie **beteren.**

verbeterlijk, *dapat dibaiki, bolih djadi baik.*

verbeurdverklaren, in beslag nemen, *mĕrampas.*

verbeuren, van plaats verzetten, *mĕmindahkan* (van *pindah*). —, verliezen, *hilang,* b.v. hij verbeurt zijn goeden naam, *hilanglah namanja jang baik.* —, verbeurdverklaren, zie ald.; er is niets aan verbeurd, *tiada mĕngapa.* Zie **boete.**

verbeurte; op —, *dĕngan hilang, dĕngan dirampas, didĕnda;* zie **boete.**

verbeuzelen, verwaarloozen, *mĕnghalai-halaikan;* den tijd —, *mĕnghilangkan wĕktoe, mĕnghabiskan wĕktoe tjoema-tjoema.*

verbidden, *mĕntjĕnděroengkan hati, mĕlĕmboetkan hati.*

verbiddelijk, *dapat ditjĕnděroengkan hatinja.*

verbieden; iemand —, *mĕlarang;* iets —, *mĕlarangkan;* iemand iets —, *mĕlarangkan orang daripada;* verboden zijn, *dilarang;* wat verboden is, *larangan,* b.v. verboden goed, *barang-barang larangan;* dat is ten strengste verboden, *larangan sakali-kali.* —, in godsdienstigen zin, *mĕngharamkan;* verboden zijn, in dien zin, *harám,* dit staat tegenover *halál,* Ar. geoorloofd; verboden, volgens de inlandsche adat, voor het algemeen of bijzonder gebruik, *pantang, pĕmali.*

verbijsterd, in de war, *bingoeng;* zie **verbluft.**

verbijsteren, iemand in de war brengen, *mĕmbingoengkan.*

verbijten; zich —, op de lippen bijten, *mĕngĕtap bibir* (van *kĕtap*); op den wijsvinger bijten, *mĕnggigit tĕloendjoek.*

verbinden; twee stukken aan elkander binden, *mĕnghoeboengkan* (van *hoeboeng,* verbonden). — van balken door inkeeping, *mĕnanggam* (van *tanggam*); ook van twee personen door huwelijksbelofte. —, er een stuk aanlasschen, *mĕnjamboeng* (van *samboeng*). —, aan iets of iemand binden, *bĕrtambat,* b.v. indien zij zich door liefde aan elkander —, *djikalau kasih sama bĕrtambat;* opdat de gunst des Vorsten hunne harten aan zijn dienst verbinde, *soepaja karoenija radja mĕnambatkan hati marekailoe pada sĕgala pĕkĕrdjaännja.* —, verbonden zijn met iemand, *bĕrsambat dĕngan sa'orang;* door genegenheid aan iemand verbonden raken, *tĕrsangkoet hati,* b.v. *tĕrsangkoetlah hatikoe kapada toewan rasanja,* ik gevoelde mijn hart aan mijnheer verbonden; innig verbonden van de liefde, of van een vergif met het bloed, *misĕra,* Skr. —, van de letters bij het schrijven, *mĕrangkaikan hoeroef;* letterverbindingen, *rangkai-rangkajan hoeroef;* woordverbindingen, *rangkai pĕrkataän;* holle beenderen, het eene verbonden aan het andere, *toelang kosong bĕrangkai-rangkai socatoe dĕngan socatoe;* aan elkander verbonden van beenderen ook *bĕrgala,* b.v. *loeloeh lantak sĕgala toelanguja, socatoenja tiada bĕrgala lagi,* al zijne beenderen tot gruis; geen enkele meer aan elkander verbonden. — van eene wond, *mĕmbĕbat, mĕmbaroet.* —, samenvoegen van een aantal gelijke deelen tot een geheel, *mĕrakit.* —, een verbond of overeenkomst aangaan, *bĕrdjandji;* zich, in dien zin, met elkander —, *bĕrdjandji-djandjian;* zich voor iemand of iets —, er voor instaan, *mĕnanggoeng* (van *tanggoeng*), *mĕngakoe,* b.v. zich voor de schulden van een ander —, *mĕnanggoeng* (of *mĕngakoe*) *hoetang orang;* zich bij eene gelofte —, *bĕrnadzar,* Ar. *bĕrkaoel,* Ar.; in het huwelijk —, *mĕngäwinkan* (van *käwin*), *mĕnikáhkan* (van *nikáh,* Ar.). Zie **intiem.**

verbindend, verplichtend, zie ald.

verbintenis, samenhang, *pĕrhoeboengan.* —, verbond, *pĕrdjandjian.* —, belofte, *djandji;* verklaring, *pĕngakoean.* Zie **verbinden.**

verbitteren, *mĕmahitkan, mĕmahiti;* verbitterd, *kapahitan.*

verbittering, *kapahitan.*

verbleeken, van kleuren, b.v. van gekleurd katoen, *toeroen wĕrna*; ook *malis.* — van de kleur eener verf, *poelang*, d. i. terugkeeren, namelijk tot het witte of tot geen kleur. —, verschieten van de kleur van het gelaat, of de bloemen, *poetjat, poedar*, b.v. *maka poetjatlah moekanja sapĕrti mait*, zijn gelaat werd bleek als een lijk; *sakaliun boenga dalam taman itoe poedarlah wĕrnanja sĕbab daripada wĕrna moeka orang moeda itoe*, en alle bloemen in dien hof verbleekten bij de gelaatskleur van dat jonge mensch. — van glans, dof, donker worden, *soeram.*

verbleekt, *poetjat, poedar, malis, soeram*; zie het vorige woord. — als de maan voor het opkomen van de zon, *poetjat sapĕrti boelan kasiangan hari.*

verblijd, *soeka-hati, soeka-tjita, kasoekaän, gĕmar.*

verblijden, *mĕnjoekakan* (van *soeka*); ook *mĕmpĕrsoekakan* en beter; zich —, verblijd zijn = **verblijd.**

verblijdend, *jang mĕnjoekakan hati* (van *soeka*).

verblijf, *kadoedoekan, kadiaman*; versterkt, gepalissadeerd — van den Vorst, *kota*; tijdelijk —, bivouak, *bagan*; tijdelijk —, *toempangan*; tijdelijk — verleenen, *mĕmbĕri toempangan.* — verleenen, *mĕmbĕri tĕmpat.*

verblijfkosten, kosten van tijdelijk verblijf bij iem., *bĕlandja mĕnoempang.*

verblijfplaats, *tĕmpat kadoedoekan, tĕmpat kadiaman, tĕmpat tinggal.*

verblijven, wonen, *doedoeḳ, diam, tinggal*; tijdelijk —, *mĕnoempang*; tijdelijk doen —, *mĕnoempangkan*; bestendig op eene plaats —, *karär*, Ar.

verblikken, verbleeken, zie ald.

verblind door het licht, getroffen van de oogen, *silau, silap*, Pad. bov.l. ook *petjaḳ mata.* —, blind, zie ald.

verblinden, *mĕmboetakan*; de oogen —, *mĕmboetakan mata.*

verblindheid, zie **blindheid.**

verblinding, oogverblinding, door geschelarij of handenvlugheid, *silap mata.*

verbloemd, *oepama*, Skr. *ibarat*, Ar. — van iets spreken, *mĕngoepamakan, mĕngibaratkan.*

verbloemen, verbergen, *mĕnjĕmboenikan* (van *sĕmboeni*), *mĕnjamarkan* (van *samar*).

verbluft, verbijsterd, *tĕrmangoe-mangoe, tĕngoeng, gamam.*

verbod, verboden zaak, *larangan.* — van overheidswege, *pĕrentah tĕgah.* —, dat wat het algemeen ontzegd is, niet geoorloofd is, als strijdig met de overgeleverde gebruiken, *pantang, pĕmali*; allerlei in dien zin verboden zaken, *pantang-pĕmali.*

verboden, van spijzen enz. uit godsdienstig oogpunt, *harám*, Ar. Zie ook het vorige woord.

verbodsbepaling, *larangan.*

verbogen, verwrongen van een lemmer, *bĕlijoet.*

verbolgen, *sangat amarah*; van den Vorst, *sangat moerka.*

verbond, *pĕrdjandjian, wäad*, Ar. — van trouw, *pĕrdjandjian satia.* — van eenigen, die hetzelfde bedoelen, *moewafaḳat*, Ar.; een — sluiten, *bĕrdjandji*; met elkander een — sluiten, *bĕrdjandjidjandjian*; met elkander een vast — sluiten, *bĕrtĕgoh-tĕgohan djandji*; de arke des —, bij de Israëlieten, *táboet.*

verbondbreker, *orang jang mĕngobahkan djandji.*

verbondbreking, *pĕngobahan djandji.*

verbonden, *bĕrhoeboeng*; zie **verbinden.**

verborgen, *sĕmboeni, samar, tĕrsĕmboeni, tĕrboeni.* — beschut achter of tusschen of in iets, *tĕrlindoeng, tĕrsĕlindoeng.* —, bedekt van de zon, b.v. door een voorbijtrekkende zwerm, *kalindoengan*; hier en daar —, zich in hoeken en gaten bevinden, *sĕlit-sĕpit.* —, geheim, *rahasia.* — zonden, zie bij **geheim.** —, verloren, weggeraakt, *pĕnnjap.* —, moeielijk te vinden, b.v. van eene plaats of de beteekenis van een zin of woord, *soelit, tĕmpat soelitsoelit*; het verborgene, de toekomst, *graib*, Ar. —, in het duister of donker, *dalam gĕlap.* —, stilletjes, *diam-diam, tjoeri-tjoeri.*

verborgenheid, geheimenis, *rahasia, graib*, Ar.; de verborgenheden zijn Godes, *algraib ĭnd' Allah*; allerlei verborgenheden, *sĕgala jang graib-graib.*

verbouwereerd, *pikau, gamam, bingoeng.*

verbouwereeren, bedr. *mĕmbingoengkan.*

verbrand, *hangoes, dimakan api, tĕrbakar.*

verbrandbaar, *bolih hangoes.*

verbranden, bedr. *mĕmbakarkan habis, mĕnghangoeskan, mĕnoenoekan.* — van het houtgewas bij het aanleggen of ontginnen van een akker, *mĕmandoe* (van *pandoe*). — van de overgeblevene stoppels enz. op een rijstveld, *mĕmĕroen* (van *pĕroen*); door vuur verbrand worden, *dimakan habis olih api;* zich met haren overleden echtgenoot laten —, *mĕbela, mati bela.*

verbrassen, doorbrengen, *mĕmboroskan.*

verbrasser, *pĕmboros.*

verbreeden, breeder maken, *mĕlebarkan.* —, ruimer maken, *mĕloewaskan.* — door aanvoeging van planken; b.v. eene tafel, *mĕnimbau* (van *timbau*).

verbreekbaar, *dapat dipĕtjahkan, d. dipoetoeskan, d. dirombaĵ, d. di-obahkan, d. dipatahkan* enz. Zie bij **breken.**

verbreiden, bedr. van een gerucht enz. *mĕmĕtjahkan;* zich —, van id. *bĕrpĕtjah-pĕtjah;* zich —, uitbreiden, van eene zweer enz., *mĕrojaĵ;* overal —, bekend maken, *mĕmasjhoerkan;* den godsdienst —, ook *mĕrambatkan agama.*

verbreken, *mĕmĕtjahkan, mĕmatahkan, mĕmoetoeskan,* zie bij **breken.** — van eene overeenkomst, *mĕrombaĵ, mĕngobahkan* en *mĕnijadakan;* van gewoonten of gebruiken, ook *mĕmĕtjahkan;* de blokkade —, *mĕlintang pajir.* — van de gelederen, door er tusschenin te komen, *mĕnjĕboeĵ* (van *sĕboeĵ*); door ze uiteen te doen gaan, *mĕmĕtjahkan;* verbroken van een slagorde, *pĕtjah pĕrang, patah.*

verbrijzelen, *mĕrĕmoeĵ-rĕdamkan, mĕnghantjoer-loeloehkan, mĕloeloeh-lĕntaĵkan, mĕrĕmoeĵkan.* —, vernielen, ook *mĕradaĵ;* verbrijzeld, *rĕmoeĵ, hantjoer, loeloeh;* verbrijzeld van hart, dezelfde woorden, b.v. *hantjoer-loeloeh didalam tjita; hatikoe laksana soedah rĕmoeĵ-rĕdam, hantjoer hatikoe* enz.

verbroddelen, van werk, *mĕngoesoetkan* (van *koesoet*); zie **broddelen.**

verbroederen, *mĕngambil akan saoedara.* —, met elkander broeders doen zijn, *mĕmpĕrsaoedarakan.* —, vrede maken, *bĕrdamai, mĕmpĕrdamaikan.*

verbroedering, bevrediging, *pĕrdamajan.*

verbrokkelen, bedr. *mĕmĕtjah-mĕtjahkan, mĕmatah-matahkan, mĕmoetoes-moetoeskan;* zie het onderscheid bij **breken.** —, onz. *bĕrpĕtjah-pĕtjah, patah-patah, poetoes-poetoes.*

verbruid, erg, sterk, *tĕrlaloe, sangat, amat sangat, tĕrlampau.*

verbruien, bederven, doen mislukken, zie ald.

verbruik, *pakai.*

verbruiken, opmaken, *mĕnghabiskan, mĕmakai sampai habis.*

verbuigen, zie **buigen.**

verdacht, twijfelachtig, *ada sjaĵ dalamnja.* —, zwak van een woord of gezegde, *lĕmah.* —, geen vertrouwen verdienend, *dlâif,* Ar. —, van een persoon, *tiada kapĕrtjajaän, tiada kĕtahoewan.* — houden, *mĕnaroh sjaĵ akan;* op iets — zijn, *ingat akan.*

verdagen, uitstellen, *mĕmpĕrtanggoehkan.*

verdampen, onz. *habis bĕroewap.*

verdedigbaar, te rechtvaardigen, *dapat dibĕnarkan.* — in rechten, *dapat dihitjarakan;* niet —, *tiada tĕrbitjarakan.*

verdedigen, zich tegen iemand of iets —, *mĕlawan,* letterl. weerstand bieden aan. —, beschermen, *mĕlindoengkan.* — in rechten, *mĕmbitjarakan.*

verdediger, helper in den krijg enz., *pĕmbantoe.* —, beschermer, *pĕlindoeng.* —, iemand die weerstand biedt, *pĕlawan.* — in rechten, *pĕnoeloeng bitjara.*

verdelbaar, *dapat dibĕhagi-bĕhagi;* niet —, *tiada tĕrbĕhagikan.*

verdeeldheid, *pĕrtjidĕraän, pĕrsĕlisehan;* krakeel, *pĕrbantahan.*

verdeelen, *mĕmbĕhagi-bĕhagi, mĕmbĕhagikan;* in zessen verdeeld, *dibĕhagi ĕnam;* verdeeld in vier deelen, *tĕrbĕhagi atas ĕmpat bĕhagi;* ongelijk —, aan den een wat meer, aan den ander wat minder geven, *mĕmbĕtah-bĕhagi;* onder elkander —, *mĕmbĕhagi pada sama sĕndirinja.* —, van gevonden, gestolen of geroofd goed, *mĕngatjang* (van *katjang*). —, b.v. van troepen, of een anderman goed en dat weggeven, *mĕngagih-agih.* —, verdeeldheid tusschen personen teweegbrengen, *mĕntjĕrai-tjĕraikan.*

verdeeler, *orang jang mĕmbĕhagi-bĕhagi.*

verdeeling, *pĕmbĕhagian.*

verdeemoedigen; zich —, *mĕrĕndahkan dirinja.*

verdek, v. e. vaartuig, zie **dek.**

verdelgen, *mĕmbinasakan, mĕngaramkan* (van *karam*). —, totaal uitroeien,

mĕnoempas (van *toempas*, verdelgd, uitgeroeid).

verdelger, *pĕmbinasa*, *pĕnoempas*.

verdelging, *pĕmbinasaän*, *karam*, *toempas*.

verdenken, *mĕnjangka* (van *sangka*), *tĕrka*, *mĕnĕrka*. —, twijfel, achterdocht koesteren, *mĕnaroh sjaḳ*. —, zoowel van iets goeds als van iets kwaads, *mĕnampa* (van *tampa*). —, verdacht houden, ook *mĕnomang* (van *tomang*).

verdenking, *sangka*, *tĕrka*, *tampa*, *sjaḳ*, Ar.

verder, vergr. tr. van ver, *lĕbih djaoeh*, *djaoeh lagi*; zie bij **ver.**

verderf, *kabinasaän*.

verderfelijk, *jang mĕmbawa kapada kabinasaän*.

verderfelijkheid, *ḥál kabinasaän*.

verderfenis, *kabinasaän*.

verderven, *mĕmbinasakan*; zie **verdelgen.**

verderver, *pĕmbinasa*.

verdicht, *direka*.

verdichten, *mĕreka*.

verdichter, *pĕreka*.

verdichtsel, *reka*.

verdiend, behooren, *haros*, *patoet*, *laïḳ*.

verdienen: loon —, *makan opah*; salaris, tractement —, *makan gadji*; zijn eigen brood —, *mĕntjĕhari sĕndiri*; zijn eigen kost —, zonder langer ten laste van zijne ouders te zijn in dit opzicht, *mĕlĕpaskan saranja sĕndiri*, b.v. *anaḳkoe soedah bolih mĕmbantoe*; *saḳĕdar mĕlĕpaskan saranja sĕndiri*, mijn zoon kan al meehelpen; zoo ongeveer verdient hij al zijn eigen kost. —, behoorlijk, betamelijk zijn, *patoet*, *haros*, *wádjib*, Ar. b.v. gij verdient gesteenigd te worden, *patoetlah ĕngkau dirĕdjam*, *wádjib atasmoe rĕdjam*; wat is toch zijn misdrijf, dat maakt dat hij verdient gedood te worden, *apakah dosanja*, *jang mĕwádjibkan diboenoeh atasnja*. Uit deze voorbeelden blijkt, dat *wádjib* steeds door het Voorz. *atas* gevolgd wordt. — van loon of vergelding voor goede werken, *bĕrolih pahala*, *mĕndapat pahala*.

verdienste, loon, *opak*; tractement, salaris, *gadji*. —, door goede werken, *pahala*, Skr. —, dienstbetoon jegens een meerdere, b.v. den Vorst, het Gouvernement enz. *djasa*, *kabaḳtian*.

verdienstelijk, *bĕrdjasa*; zich — willen maken, *hĕndaḳ bĕrdjasa*, *hĕndaḳ bĕrboewat kabaḳtian*. —, van een werk of handeling, *pahala*, Skr. — werk en misdaad, *pahala dan dosa*; een — man, voor zijne meerderen, *orang kabaḳtian*, *orang bĕrdjasa*.

verdieping, trap, *pangkat*.

verdierlijken, *mĕngḥaiwani*; verdierlijkt, *ḥaiwani*, Ar.

verdikken, van vochten, bedr. *mĕngĕntalkan*; doen stollen, *mĕmbĕkoekan*. —, onz. *djadi kĕntal*; stollen, *djadi bĕkoe*.

verdobbelen, *mĕmpĕrdjoedikan*, b.v. *háiïs modal harta patik dipĕrdjoedikannja*, en al mijn kapitaal en goed is door hem verdobbeld.

verdoemd, *koetoeḳ*, *lánat*, Ar. *karam*.

verdoemde, *orang koetoeḳ*, *orang lánat*; die —, *sikoetoeḳ*, *silánat*.

verdoemelijk, *patoet dikoetoeki*, *p. dilánatkan*.

verdoemeling = verdoemde.

verdoemen, *mĕngoetoeki*, *mĕlánatkan*. Onze zelfverwensching, „ik mag verdoemd zijn" is in het Maleisch *ḥarám akoe*; ook alleen *ḥarám*.

verdoen, verkwisten, *mĕmboroskan*, *mĕngḥabiskan*. —, verdelgen, *mĕmbinasakan*, *mĕnoempas* (van *toempas*); ook *mĕmboewangkan*, b.v. *djika karĕna saboewah doesoen maka bisana nĕgari, haroes doesoen itoe diboewangkan*, als om den wille van een dorp een land te gronde gaat, moet dat dorp verdaan worden, Spr. —, omhals brengen, dooden, *mĕmboenoeh*.

verdolkteren, *mĕmbĕlandjakan kapada fabib*,

verdolen, verdwalen, zie ald.

verdonkeren, bedr. *mĕnggĕlapkan*, *mĕngĕlamkan* (van *kĕlam*); onz. *djadi gĕlap*, *djadi kĕlam*; verdonkerd, *kagĕlapan*, *kakĕlaman*. —, van de oogen, bedr. *mĕngaboerkan mata*; onz. *djadi kaboer*. Zie **donker.**

verdonkering, *pĕnggĕlapan*, *pĕngĕlaman*.

verdoofd, uitgebluscht, *padam*, *mati*. —, van het gehoor, door leven of rumoer, *bising*; door een slag om de ooren of door het hooren van een knal, *tĕrpĕkaḳ*. —, van het hoofd, door een val, slag of stoot, *lĕngar*. —, gevoelloos van een lichaamsdeel, *lali*; eenigermate —, *kĕbas*. — van glans, *soeram*.

verdoold, *sĕsat*, *kĕsasar*, Jav.

verdoolde, *orang sësat, orang kësasar.*
verdooldheid, *kasësatan, kasasaran.*
verdooven, bedr. *mëmbisingkan, mëmboewat bising, mëndjadikan lënjar, m. lali, mënjoeramkan;* onz. *djadi bising, djadi lengar, djadi lali, djadi soeram.* Zie **verdoofd.** —, doof worden, zie **doof.**
verdooving, in de geneeskunde, *hilang rasa, këbas, kakëbasan.*
verdord, *lajoe, këring.* —, afgestorven van het loof, dat boven den grond staat, b.v. van knolgewassen, *poepoes.* —, verzengd, verbrand, door vuur- of zonnehitte, *lajoer.*
verdorren, *djadi lajoe, djadi këring;* ook alleen *lajoe, këring.* —, van een boom, al de bladeren verliezen, zoodat alleen de dorre takken overblijven, *mëranting.* —, vermageren, van menschen, dieren en planten, *djadi koeroes-këring, soesoet;* zie **slinken;** doen —, *mëlajoekan, mëngëringkan, mëlajoerkan, mënjoesoetkan.*
verdorven, *roesak, binasa;* zedelijk —, *roesak fahlatnja.*
verdouwen, verteren, zie ald.
verdraagbaar, duldbaar, *bolih ditahan, bolih diderita;* niet —, *tiada tërtahan, tiada tërderita.* —, vervoerbaar, *dapat dibawa, tërbawa.*
verdraagzaam, *sabar,* Ar. *tahan lama.*
verdraagzaamheid, *sabar,* Ar. *përi sabar.*
verdraaid, verwrongen, b.v. van een arm, sleutel enz., *pioh, poelas.* —, van armen of beenen, ook *rioek.* —, verwrongen, b.v. van een lichaamsdeel, *tjengkang.* —, verkeerd, onstandvastig in zijne woorden, *dolak-dalik.* —, sterk naar buiten van den arm, *pëkok.*
verdraaien; zijne woorden —, *mëndolak-dalikkan, mëmoetar përkataän* (van *poetar*), *mëmoelas;* van nijd de oogen zóó —, dat alleen het wit ervan zichtbaar wordt, *mëndjadi poetih mata.*
verdrag, *përdjandjian, wäd,* Ar.; een — maken, *mëmboewat përdjandjian;* een schriftelijk —, *soerat përdjandjian;* vredes—, *përdamajan, përdjandjian damai.*
verdragen, optillen en wegdragen, van vele voorwerpen, *mëngangkoet.* —, dulden, bedr. *mënjabarkan;* onz. *sabar,* Ar. *mënaroh sabar, mënahan sabar;* de lucht van iets niet kunnen —, *tiada bolih mëntjijoem baoe.* —, uitstaan, *mënahan* (van *tahan*), *mënderita,* Skr. NB. *mënderita* beteekent meer door inspanning uithouden, b.v. moeilijkheden, pijn enz.; niet kunnen —, *tiada tërtahan akan, tiada tërderita, ta'koewasa;* alles —, zich alles laten welgevallen, sulachtig, *batjoel.*
verdriet, smart, *doeka, doeka-tjita, soesah-hati.* — veroorzaken, aandoen, *mëndoekakan, mëndoeka-tjitakan.* —, moeielijkheid, *soesah.* — veroorzaken in dien zin, *mënjoesahkan.* —, als straf voor verkeerdheden, *siksa,* Skr. zich zelven — aandoen, *mënjiksakan dirinja;* allerlei —, *doeka-nastapa.* —, tegenzin, weerzin, *djëmoe, segan.* — aandoen, in gedichten ook *mëmberi lëta.*
verdrietelijkheid, *kadoekaän, kasoesahan, kasoekarau.*
verdrieten, verdriet aandoen, zie **verdriet.**
verdrietig zijn, *bërdoeka-tjita, kasoesahan, kadoekaän.* —, niet lekker, onaangenaam aangedaan, *sëdoet.* —, omdat men niet ten uitvoer kan brengen wat men zoo gaarne wil, *sëbal.* —, ook *gëlana,* Skr. meestal verbonden met *goendah* tot *goendah-gëlana,* verdrietig en in twijfel.
verdrijven, wegjagen, *mënghalaukan, mënghintjit, mënjahkan.* —, doen verdwijnen, *mënghilangkan,* b.v. *haroem mënghilangkan, baoe,* de geur verdrijft de reuk. Spr. —, verwijderen, *mëndjaoehkan;* muskieten met rook —, *mëngasap njamoek.*
verdrijver, *pënghalau.*
verdringen, zie bij **dringen;** elkander —, *berasak-asakan, mëngasak sa'orang akan sa'orang.*
verdrinken, in het water omkomen, *mati lëmas;* ook verdronken. —, met drinken opmaken, *mënghabiskan dëngan minoem, mëmboroskan dëngan minoem;* zich —, *mëlëmaskan dirinja dalam ajar;* iemand in de zee —, *mëlaboehkan orang kadalam laoet.* —, onder water komen, van land, zie **overstroomen;** vóór het kalf verdrinkt moet men den put dempen, *sabëlomnja djatoh baïk disadiakan poepoer,* d. i. vóór men valt is het goed de zalf klaar te maken, Sprw.
verdrogen, onz. *djadi këring;* verdroogd, uitgedroogd, *kakëringan;* zie **uitdrogen.**

verdrukken, onderdrukken, *mènganiajkan, mènindih* (van *tindih*); verdrukt, *teraniaja, ditindih.*

verdrukker, onderdrukker, *pènganiaja, orang ʃalim,* Ar.

verdrukking, *aniaja.*

verdrukte, *orang jang teraniaja.*

verdubbelen, bedr. *mèngganda;* verdubbeld, *bèrganda,* b.v. *hoetangnja bèrganda,* zijne schuld was verdubbeld; telkens —, b.v. van een kapitaal, interest enz., *ganda-bèrganda.* —, tot twee maken, *meudoewakan.* —, van eene voering of oplaag voorzien, *mèlapis.*

verduidelijken, *mènjatakan, mènèrangkan, mèngèrtikan;* zie bij **duidelijk.**

verduisteren, bedr. *mènggèlapkan, mèngèlamkan* (van *kèlam*). — van de oogen, *mèngaboerkan mata, mèngèlamkan mata.* —, benevelen van het verstand, *mèngèloeboengi âʃat* (van *kèloeboeng*). —, ouz. *djadi gèlap, djadi kèlam.* —, stilletjes wegnemen, *mèngambil tjoeri-tjoeri.*

verduistering, *kagèlapan, pèngèlaman* (van *kèlam*, duister). —, eclips van zon of maan, *gèrhana,* Skr.; zons—, *gèrhana matahari;* maans—, *gèrhana boelan.*

verdunnen, van vochten, *mèntjairkan.*

verduren, uitstaan, *tahan, mènahan, mènderita.* —, geduld hebben, *sabar,* Ar.; niet te —, *tiada tertahan, tiada tèrdèrita, tiada tersabarkan.*

verduwen, verteren van spijs, *mèntjèrèna;* verduwd, *tjèrèna.*

verdwaald, *sèsat;* geheel —, *sèsat barat;* een —e, *orang sèsat.*

verdwalen, *sèsat;* geheel —, *sèsat barat;* doen —, *mènjèsatkan.*

verdwaling, *sèsatan.*

verdwijnen, verloren gaan, *hilang.* — voor het oog, *lènjap, graib,* Ar. *lèsap, pènnjap, lelap;* in of onder iets, *hapoes;* doen —, *mènghilangkan, mèlennjapkan, mènggraibkan, pènnjapkan, mènghapoeskan.* — van geesten of spoken, *mèlelap;* voor altijd verdwenen, *hilang graib.* Voor verdwenen dezelfde woorden als verdwijnen. — van de hoop, *poetoes asa.*

veredelen, *mèmpèrhaikkan.*

vereenigen, tot één maken, *mèmpèrsatoekan, mèndjadikan satoe.* — tot een paar, van man en vrouw, *mèndjodokan.* —, samenvoegen, *mènghoeboengkan.* —, lasschen, *mènjamboeng* (van *samboeng*). —, doen vergezeld gaan van, *mèmpèrtakan.* —, aan toevoegen ter vermeerdering, *mènambahkan* (van *tambah*). —, vergaderen, zie ald.

vereenigbaar, *dapat dipèrsatoekan, dapat didjodokan, dapat dihoeboengkan* enz. Zie het vorige woord.

vereenigd, *dipèrsatoekan, bèrdjodo, bèrhoeboeng, bèrsamboeng.* — tot één geheel, zoonls saamgebonden rijzen, personen, die beraadslaagd hebben, vlechtwerk dat aaneensluit, *djap.*

vereeniging, verbinding, *pèrhoeboengan.* —, lasch, *pèrsamboengan.* —, vermenging, verband, *sènggama,* Skr. — van personen tot hetzelfde doel, *pèrhimpoenan, pèkoempoelan, kongsi,* Chin. —, verbond, *moewáfakat,* Ar.

vereeren, *mèmberi ĥormat, mènghormati, mèmoeliakan, mèmpèrmoeliakan.* —, aanbidden, *mènjèmbah, mènjèmbahsoedjoed.* —, dienen, zie ald. — van eene Heidensche godheid, door het lezen van formulieren, het aanbieden van reukwerk, spijzen, bloemen enz., *mèmoedja* (van *poedja,* Skr.); zich grootelijks vereerd gevoelen, *sabèsar-bèsar hatinja.*

vereerenswaardig, *patoet dihormati, p. dipèrmoeliakan, p. disèmbah, manah.*

vereering, *ĥormat,* Ar. *sèmbah.* —, geschenk, zie ald. —, dienstbetoon, *kabaktian.* — van eene Heidensche godheid, *poedja.*

vereeuwigen, *mèngèkalkan* (van *kèkal*).

vereffenen, in orde brengen, *mènjèlèsaikan* (van *sèlesai*, vereffend). —, afdoen, *mèndjèlaskan,* b.v. een geschil —, *mèndjèlaskan sèlisih;* eene rekening —, *mèndjèlas kira-kira.*

vereischen, noodig hebben, *bèrhádjat;* vereischt, noodig zijn, *hendaklah ada, maoelah ada;* het vereischt spoed, *maoe lekas;* het vereischt goed overleg, *maoe bitjara bètoel-bètoel.*

vereischte; het is geen —, *tiada bèrkahèndaĵ.*

verergeren, *bèrtambah-tambah djahatnja, makin lama makin djahat,* ook *mèmpèramat-amatkan,* b.v. zijne stompen —, *mèmpèramat-amatkan gotjoh.* — van eene ziekte door verwaarloozing of nalatigheid, ook *bijoet.*

verf, *tjat;* water—, *tinta, dawát,* Ar.; de roode —, die door de késoemba geleverd wordt, *gèloega, gèlinggam.* —, bestnande uit de fijngewreven bladen

van den patjarboom, waarmede men de nagels van handen en voeten kleurt, *hinai.*

verfbad, *tjëloepan;* reeds gebruikt —, verfwater, dat uit het geverfde goed is gewrongen, *ajar koloh-koloh.*

verfdoos, *kotak tjat wërna-wërna.*

verfhout, het sapanhout, *kajoe sëpang;* e. s. v. geel —, *këdërang.*

verfjnen, *mënghaloeskan.*

verfkuip, *tempat tjëloep, përtjëloepan.*

verfkwast, *sikat tjat, supoe tjat.*

verflauwen, afnemen, *soeroet, makin koerang.*

verflensen, *lajoe, djadi lajoe;* verflensd, *lajoe.*

verfoeien, *mënghinakan, mëntjëlakan, mëngëdjikan.* —, in de kindertaal, foei van iets zeggen, *mëndjidjikan* (van *djidji,* foei).

verfoeielijk, *kakinaän, këdji, katjëlaän, ðib,* Ar.

verfoeliën, *mënjapoekan ajar-rasa;* verfoelied, *disapoekan ajar-rasa.*

verfomfaaien, *mëngoemalkan* (van *koemal,* verfomfaaid, de sporen dragen van gebruikt zijn).

verfommelen, verkreukelen, zie ald.

verfpot, *tëmpat tjat.*

verfraaien, versieren, *mënghiasi.* —, fraaier maken, *mëndandani, mëmbagoeskan.* — van de wenkbrauwen, *mëmantis* (van *pantis*).

verfraaiïng, *përhiasan, dandan.*

verfrisschen, van het lichaam, planten enz., *mënjëgarkan* (van *sëgar*). —, verkoelen, *mënjëdjoekkan* (van *sëdjoek,* koel, verfrisschend).

verfrommelen, *mërënjoek,* zie **verkreukelen.**

verfstof; e. s. v. roode —, tot verving van lijnwaad, *këseomba;* vuurroode id., *këseomba moeroep;* e. s. v. plantaardige —, waarmede men kleedjes rood verft, *soga;* de daarmede geverfde kleedjes, *kaïn soga;* e. s. v. geele —, oker, om de huid, voornamelijk van bruidegom en bruid te kleuren, *artal, rëtal.*

vergaan, bewegen, *bërgërak.* —, voortgaan, *bërdjalan.* —, van plaats veranderen, *bërpindah daripada tëmpatnja.* —, omkomen, *binasa, karam;* doen —, *mëmbinasakan, mëngaramkan.* — door vol water te loopen, van een vaartuig, *karam doedoek.* —, verdwijnen, *hilang, lënnjap, ghaib,* Ar. —, verrotten, *djadi boesoek.*

vergaan, verteerd, vermolmd, van touw, hout en dergel., *ëmpok.* —, van geveld hout, tot op het hart na, *bangsai.*

vergaarbak, om vloeistoffen op te vangen, *pënadahan* (van *tadah*).

vergaderen, bedr. *mënghimponkan; mëngoempoelkan* (van *koempoel*); vergaderd, *himpon, koempoel.* —, onz. *bërhimpon, bërkoempoel.*

vergadering, *përhimponan, pëkoempoelan, karapatan, madjlis,* Ar.; godsdienstige —, *sidang, djëmaät,* Ar. ook wel saamverbonden tot *sidang-djëmaät.*

vergaderplaats = vergadering, soms met voorgevoegd *tëmpat,*

vergaderzaal, openbare, *balai.* —, gehoorzaal bij den Vorst, *balairoeng, pënghadapan, pasëban,* Jav.

vergallen, verbitteren, zie ald.

vergankelijk, *fana',* Ar. het —e leven, het aardsche, *nëgari jang fana'.*

vergasten, onthalen, zie ald.

vergeeflijk, *dapat di-ampoeni, dapat dimaäfkan.*

vergeefs, *tjoema-tjoema, sia-sia,* te —, zonder nut, *lantjoet.* —, mislukt, *bätal,*

vergeefsch, = het vorige woord. — e moeite, *kilang pënat.* —e moeite doen, fig. *mëmboewang garam kadalam laoet,* zout in zee werpen.

vergeetachtig, *loepa-loepaän, soeka loepa, lëkas loepa, pëloepa, koerang ingat;* erg —, *këras pëloepa.*

vergeetal, *pëloepa.*

vergelden, *mëmbalas;* liefde —, *mëmbalas kasih;* voldoende —, genoegzaam —, *mëmbalas sampai-tjoekoep;* een weldaad —, *mëmbalas boedi;* in staat zijn te —, vergolden kunnen worden, *tërbalas;* niet te —, *tiada tërbalas.*

vergelder, *pëmbalas.*

vergelding, *pëmbalasan;* zie ook **wedervergelding.**

vergelijk, overeenkomst, *përdjandjian.* —, vredesverdrag, *përdjandjian damai.*

vergelijken, met iets, *mëmbandingkan, bërpadoe-padan, mënarakan* (van *tara*), *mënjabagaikan* (van *sabagai*). —, door tegen elkander over te stellen, *mënanding* (van *tanding*); zich met zijn evenbeeld —, *bërtimbang sama satoloek.* —, tegen elkander houden ter vergelijking, *mëngatjoe.* —, bij een maat of gewicht, dat als legger dient, *mënoloek* (van *toloek,* zulk een legger of standaard b.v. bij de ijk). — bij iets, bij gelijkenis toe-

passen, *mĕngoepamakan, mĕlaksanakan, mĕngibăratkan, mĕntamtsilkan;* niet vergeleken kunnen worden, *tiada kataraän, tiada kabandingan.*

vergelijking, bij gelijkenis, *pĕroepamaän, oepama,* Skr. *ibărat,* Ar. —, van het een met het ander, *pĕrbandingan;* ook *bandingan.* — bij meting en redeneering, ook *kijas,* Ar.

vergemakkelijken, *mĕringankan.*

vergen, vragen, eischen, zie ald.

vergenoegd, tevreden, *sĕnang.*

vergenoegdheid, *kasĕnangan.*

vergenoegen: zich — met iets, b.v. met zijn inkomen enz., *mĕmadakan* (van *pada*), *mĕatjoekoepkan,* letterl. voldoende, genoeg doen zijn, b.v. gij moest u — met uwe bezoldiging, *hĕndaklah ĕngkau mĕntjoekoepkan dĕngan gadjimoe.*

vergeten, *loepa;* toevallig — zijn, van den persoon, *tĕrloepa akan;* van de zaak, *kaloepaän;* zich zelven —, *loepa akan dirinja, mĕngaloepakan dirinja;* zich houden alsof men het — heeft, *maïn loepa, poera-poera loepa;* iets —, *mĕloepaï, mĕngaloepaï* (van *kaloepa*) komt zelden voor; iemand geheel — zijn, fig. *loepa katjang akan koelitnja;* half — zijn, een flauwe herinnering er nog van hebben, *ingat-ingat loepa.* — zijn of worden bij eene uitdeeling, over het hoofd gezien, *tĕrlindoeng;* niemand werd —, *sa'orang pon tiada tĕrlindoeng;* zijn leed trachten te —, b.v. door wat te gaan zingen, *mĕlalaikan katinja daripada docka-tjitanja.*

vergeter, zie **vergeetal.**

vergeven, vergiffenis schenken, *mĕngampoeni, mĕmbĕri ampoen, măafkan;* God vergeve me! uitroep van verbazing, *astagapir'lah!* verb. Ar. ook verkort tot *astaga!* de veel vergevende, van God, *grafoer,* Ar.

vergeven, vergiftigen, zie ald.

vergevensgezind, *soeka mĕmbĕri ampoen.*

vergeving, vergiffenis, *ampoen, măaf,* Ar.; 's Vorsten — afsmeeken, *makan ampoen,* gewone uitdrukking, die bij het aanspreken van den Vorst door onderdanen gebezigd wordt.

vergewissen, *mĕmbĕtoelkan, mĕnĕntoekan,* letterl. tot zekerheid brengen.

vergezellen, *mĕnjĕrtaï* (van *sĕrta*); doen vergezeld gaan door iets, *mĕmpĕsĕrtakan.* —, als makker, *mĕngawani* (van *kawan*), *mĕnĕmani* (van *tĕman*); een hoofd als volgeling —, *mĕngiring* (van *iring*); in den dood —, met iemand sterven *mati bela;* iemand in den dood —, *mĕmbelaï orang.*

vergezicht, *pĕmandangan jang djaoeh.*

vergieten, *mĕnoempahkan* (van *toempah*); bloed —, *mĕnoempahkan darah;* tranen —, *bĕrtjoetjoeran ajar-mata, bĕrhamboeran ajar-mata, bĕrlinang-linang ajar-mata.*

vergiettest, gatenplateel, *pinggan pĕnapis.*

vergiftenis, zie **vergeving.**

vergift, dierlijk, *bisa;* delfstoffelijk, *ratjoen;* planten—, *ipoeh, oepas,* (naar den giftboom); het — verwijderen door een tegengift aan te wenden, *mĕmboewang bisa, mĕnawari* (van *tawar*).

vergiftboom: de — bij uitnemendheid in Indië is de *pohon ipoeh;* op Java *pohon oepas.*

vergiftig, *bisa, ratjoen, ipoeh;* zie **vergift.** —, bedwelmend, zoonls b.v. stramonium enz., *mĕmaboĕkan.*

vergiftigen, *mĕmbĕri makan ratjoen;* vergiftigd, *kĕna ratjoen;* met dierlijk vergift, b.v. door de beet van eene slang, *kabisaän;* het water —, om gemakkelijk visschen te vangen, *mĕnoba* (van *toba*).

vergiftiging, *pĕratjoenan.*

vergissen: zich —, *salah timbang, salah tampa, salah kira;* zich bij het tellen —, door zich te verkijken, *silap bilang;* door afgetrokkenheid zich in spreken of handelen —, *mĕntjatjan.*

vergissing, *salah timbang, salah tampa, salah kira.*

verglaassel, *saloet.* — der tanden, *saloet gigi.*

verglazen, *mĕnjaloet, mĕnjĕpoeh* (van *sĕpoeh*). — van aardewerk, ook *mĕrĕngas;* verglaasd aardewerk, *tĕmbekar.*

vergoeden, *mĕngganti,* b.v. schade —, *mĕngganti roegi;* de waarde —, *mĕngganti harganja;* iets —, door er iets voor in de plaats te geven, *mĕnjilih* (van *silih*).

vergoeding, *ganti, silih.*

vergooien: zich —, verslingeren, *mĕntjampakan dirinja.*

vergramd, vertoornd, *marah, goesar;* van den Vorst, *moerka.* Zie **verstoord.** —, nijdig, *gĕmas.*

vergrammen, toornig worden, *djadi*

marah; van den Vorst, *moerka*, *bĕrbangkit moerka*. — bedr. vertoornen, *mĕmarahkan*, *mĕmoerkakan*, *mĕmbangkitkan amarah*, *m. moerka*.

vergrijp, misslag, *salah*, *chiláf*, Ar.

vergrijpen, een misslag begaan, *mĕmboewat salah*, *mĕmboewat chiláf*; zich aan iets —, *mĕngchiláfkan*.

vergrijzen, van het haar, *djadi poetih*.

vergrimmen, zie **vergrammen**.

vergroeid, wanstaltig, *kĕrĕtoet*; een — e komkommer, *timoen jang kĕrĕtoet*.

vergroeien, *djadi kĕrĕtoet*.

vergrooten, *mĕmbĕsarkan*.

vergrootglas, *tjĕrĕmin jang mĕmbĕsarkan*; microscoop, *tjĕrĕmin loema*.

vergruisd, *hantjoer*, *rĕmoek*; geheel —, *hantjoer-loeloeh*, *rĕmoek-rĕdam*.

vergruizen, bedr. *mĕnghantjoerkan*, *mĕrĕmoekkan*; geheel —, *mĕnghantjoer-loeloehkan*, *mĕrĕmoek-rĕdamkan*; tot poeder —, *mĕmoedikan* (van *poedi*), *mĕnjĕrboek* (van *sĕrboek*), *mĕloematkan*. Zie **verbrijzelen**.

verguizen, smaadheid aandoen, *mĕngĕdjikan* (van *kĕdji*), *mĕnghinakan*, *mĕnistakan*, *mĕntjĕrĕlja*.

vergulden, *mĕngĕmasi*, *mĕnjĕpoeh mas*, *mĕnjadoer ĕmas*; verguld, *disadoer ĕmas*.

vergulding, *sĕpoeh tĕroes*.

verguldsel, *sadoer ĕmas*, *ajar-mas*.

vergunnen, *mĕmbĕri*, *mĕmbĕri idzin*; van een wensch, begeerte of verzoek, *mĕloeloeskan*. —, van God of een Vorst, *mĕngaroeniakan* b.v. *djikalau dikaroeniakan Allah*, indien God het vergunt.

vergunning, *idzin*, Ar. schriftelijke —, *soerat idzin*; met vorstelijke —, *dĕngan nama anoegraha*; schriftelijke — om een vaartuig te bouwen, *soerat patjak pĕrahoe*.

verhaal, vertelling, *tjĕritĕra*, *hikájat*, Ar. *riwájat*, Ar. *kĭsat*, Ar.; een duidelijk en omstandig —, *oerajan*.

verhaal, schadeloosstelling, zie ald.; daarop is geen — in rechten, *ta'bolih didĭnwa*, *tiadalah pĕrkataän*, Oend. Mal.; daarop is in het geheel geen — meer, *soeatoepon tiada pĕrkataänja lagi*; daarop is verhaal, *didalam pĕrkataän orang*.

verhaasten, haast bijzetten, *mĕlĕkaskan*, *mĕnjigĕrakan*, *mĕmbangatkan*.

verhakkling, versperring, *pĕrĕmpang*, *pĕngĕmpang*.

verhalen, iets vertellen, *mĕntjĕritĕrakan*, *mĕngĥikájatkan*, *mĕriwájatkan*, *mĕngĸisatkan*; met zijn velen allerlei — doen, *bĕrtjĕrita-tjĕritaän*; achtereenvolgens —, *mĕntjĕritĕrakan bĕrtoeroet-toeroet*; al de omstandigheden —, *mĕntjĕritĕrakan ségala hál-ahoealnja*; er wordt verhaald, eene uitdrukking waarmede men een nieuw verhaal begint, *maka ditjĕritĕrakan*, *alkisat*, Ar.

verhalen, van zijne plaats, van een vaartuig door het uitbrengen van ankers en trossen, *mĕntjémat*. Zie **ankerplaats**.

verhalen, vergoeding vragen, *minta ganti roegi*; op allen — wat één gedaan heeft of schuldig is, *mĕrampat papan*.

verhaler, verteller, *orang jang ampoenja tjĕritĕra*, *sahiboe'lhikájat*, Ar. *rawi*.

verhandelen, koopen en verkoopen, *mĕndjoewal-bĕli*; tot een voorwerp van koophandel maken, omzetten in den handel, *mĕmpĕrniagakan*. —, beleerend spreken, *mĕngadjar*.

verhandeling, redevoering, *pĕngadjaran*.

verhangen, op eene andere plaats hangen, *mĕnggantoengkan dĭtĕmpat lain*; zich —, *mĕnggantoengkan dirinja*.

verhard, verstokt, niet gaar, zacht of rijp willen worden, *bĕgar*. —, onhandelbaar, onbuigzaam, *tĕgar*, *kĕras*.

verharden, bedr. *mĕngĕraskan* (van *kĕras*), *mĕnégarkan* (van *tĕgar*).

verhardheid, verstoktheid, *kalĕgaran*. —, onhandelbaarheid, onbuigzaamheid, *katĕgaran*.

verharen, ruien, *toekar boeloe*.

verheerlijken, *mĕmoeliakan*, *mĕmpĕrmoeliakan*. —, prijzen, *mĕmoedji* (van *poedji*).

verheerlijking, van God, *tamdjid*, Ar.

verheffen, opheffen, *mĕngangkat*; ook tot een ambt. —, verhoogen, *mĕninggikan* (van *tinggi*). —, tot eene waardigheid, van iemand die niets is, *mĕmoengoet* (van *poengoet*, oprapen); zichzelven —, *mĕmbĕsarkan dirinja*, *mĕnĕgakkan dirinja* (van *nĕgah*, verheven); de hoogte opwillen, *mĕngatas-atas dirinja*, *mĕlĕbihkan dirinja*; zich willen — tot een staat, waartoe men niet komen kan en waartoe men ook niet behoort, *kĕndak mĕntjapai boelan*; zich — op, *mĕmbĕsarkan dirinja daripada*; zich boven elkander —, *atas-mĕngatas*, *bĕratas-atasan*; zich kegelvormig —,

zooals eene stapel kogels, een hoop waschgoed enz., *měroendjoeng*; wat zich aldus verheft, *pěroendjoeng*; zich steil naar boven —, zooals een toren, vogel vlieger enz., *těndjaḳ*; zich even boven de oppervlakte —, zooals laag land van uit zee gezien of een schip in de verte, *měranap*; zich boven de oppervlakte —, of uitsteken, b.v. paalwerk boven water, de tepel der borst, de borsten eener maagd, *měndjodjol*. —, stijgen, *naïk*; van vlammen, *měndjoelang*; zijne stem —, *měnjaringkan soewaranja*; in rang, *měnaïkkan pangkat*. NB. Deze uitdrukking wordt in Mal. brieven van Vorsten wel gebezigd, doch is niet te verdedigen; *měnaïkkan* slaat op den persoon; *měningkikan* moet van de zaak, *pangkat*, gezegd worden; den naam van vroegere helden —, weêr in gedachtenis brengen, *měnimboelkan nama*. —, in hevigheid toenemen, *makin sangat, makin kěras*; zich — van stof, *bërbangkit, naïḳ*. —, zie ook **opheffen.**

verheid, *djaoeh.*

verhelderen, *měnërangkan, měnërangi* (van *tërang*). —, transparant maken, *měnghëningkan, měndjërëningkan.*

verheldering, *pënërangan*; als uitwerksel, *katërangan.*

verhelen, verbergen, *mënjëmboenikan* (van *sëmboeni*).

verhelpen, verbeteren, genezen, zie ald.

verhemelte, in den mond, *langitan moeloet, langit-langit moeloet*; als orgaan van den smaak, *tëkaḳ*; zie ook **gehemelte.**

verheugd, *soeka-tjita, soeka-hati, kasoekaän, bërgëmar.*

verheugen, bedr. *mënjoekakan, mënjoekakan hati, mënggëmarkan*; datgene, wat het hart verheugt, *pënjoeka hati*; zich —, *djadi soeka-hati, mënjoekakan hatinja, soeka-tjita, bërgëmar.*

verheuging, *kasoekaän.*

verheven, hoog, *tinggi.* —, aanzienlijk van persoon, *moelia*, Skr. *ali*, Ar. zeer —, *moeliawan*, Skr.

verhevenheid, hoogheid, *katinggian.* —, aanzienlijkheid, *kamoeliaän, alijat*, Ar.; de — van den vloer, die tot slaapplaats dient, *pëntas.* Hierop staat de eigenlijke slaapplaats, *pëlamin.*

verhinderen, tegenhouden, *mënëgahkan* (van *tëgah*). —, tegenwerken, *mërintangi, mëlintangi.* —, beletten van iets of iemand, *mënjangkaḳ* (van *sangkaḳ*, verhinderd). —, moeilijkheid in den weg leggen, *mënjoekarkan* (van *soekar*, moeilijk); *mëmbëratkan*; niet verhinderd zijn om iets te doen, er den tijd toe hebben, *sënang.* —, zie ook **beletten, dwarsboomen**; verhinderd, belet door vele bezigheden, *bërat*, b.v. *hamba ini logi bërat doewa poeloeh hari; apabila soedahlah bërat hamba këlaḳ hamba datanglah*, ik ben nog twintig dagen verhinderd; wanneer mijne verhindering voorbij is, zal ik dadelijk komen.

verhindering, beletsel, dat toevallig is, *ärat*, Ar.; wettige —, *ädzoer*, Ar.

verhit, *kapanasan.*

verhitten, *mëmanaskan, mëmanasi.*

verhoeden, *mëmbaṭalkan*; verwijderen, *mëndjaoehkan*, b.v. dat verhoede God, *didjaoehkan Allah.*

verholen, *tërsëmboeni, tërhoeni.*

verhongeren, honger lijden, *kalaparan*; verhongerd, *kaboeloeran.*

verhoogen, *mëningkikan* (van *tinggi*); den prijs —, *mëningkikan harga*; in rang verhoogd worden, *naïk pangkat*; steeds in rang stijgen, *bërtambah-tambah pangkat daradjat.* Zie **ophoogen** en **prijzen.**

verhooging, in rang, *naïk pangkat.* — van prijs, *naïk harga.*

verhooren, ondervragen, *bërtanjakan, bërtanja-tanja, mëmëriksa, mënjëlidiḳ* (van *sidiḳ*). —, van een gebed of wensch, *mëloeloeskan, mënggkaboelkan*; gunstig aanhooren van een bede, *idjäb*, Ar.

verhooring, van een bede, *idjäbat*, Ar.

verhoovaardigen; zich —, *mëmbësarkan dirinja, mëmëgahkan dirinja* (van *mëgah*).

verhouding, zie **betrekking.**

verhuizen, *pindah, bërpindah*; iets doen —, *mëmindahkan.*

verhuren, *mënjewakan.*

verijdelen, *mëmbaṭalkan* (van *baṭal*, Ar.) *mënsia-siakan*; verijdeld, *baṭal*, Ar.

verjaard, *soedah laloe, soedah bërtahoen-tahoen.*

verjaardag, *hari tahoen, hari djadi.*

verjagen, *mënghalaukan, mënjahkan, mënghintjit.*

verkalken, *djadi kapoer.*

verkeerbord, *papan djogar.*

verkeerd, fout, *salah*, b.v. — in de keuze zijner woorden, *salah kata.* —

verstaan, *salah dĕngar*. — opnemen, *salah tampa*. —, mis, ook *salah*; alle samenstellingen met mis of verkeerd worden hiermede teruggegeven, b.v. — springen, missprìngen, *salah mĕlompat* enz. alles — of mis, *salah-sileh*, *sĕrba salah*; alles — vinden, *mĕmboewat sĕrba salah*. — zijn in alles wat men doet, *sĕrba salah lakoenja*. — opvatten van woorden, ook *mĕndjadi salah*, b.v. *kata jang bĕnar mĕndjadi salah kapadanja*, goed gemeende woorden vat hij — op; zijne zaken averechts — doen, *mĕnoemboeh dipĕrijoeh*, *bĕrtanah dilĕsoeng*, fig. —, verward, in de war, dwaas, *sasar*; —e hebbelijkheid, *sasar bĕhasa*; bij ongeluk in eene —e opening komen, b.v. spijzen in den neus, iemand in een verkeerd huis enz., *bĕrsat*. —, niet op zijne plaats, *salah tĕmpat*. —, omgekeerd, *tĕrbaliḥ*; een — hart, *hati jang tĕrbaliḥ*; opzettelijk —e dingen doen, *maïn gila*.

verkeerdheid, *kasalahan*.

verkeeren, bedr. veranderen, *mĕngobahkan*; onz. *bĕrobah*. —, in den toestand ziju, *ada dalam ḥál*; in pijn, smart of moeilijkheid —, *kasakitan*, *adalah dalam ḥál sakit*. —, omgaan; dit hangt af van den persoon of het voorwerp waarmede men verkeert, b.v. met een vriend of vrienden —, *bĕrsoḥbat-soḥbatan dĕngan*; met minderen —, gemeenzaam omgaan, *bĕrdjinaḳ-djinakan dĕngan*, *bĕramah-ramahan dĕngan*; met slecht volk —, *bĕrtĕmankan orang djahat*. —, geëngageerd zijn, *bĕrtoenangan*.

verkeerspel, *maïn djogar*, ook *bĕrdjogar*; c. s. v. — met twee dobbelsteenen en 52 steentjes in twee verschillende kleuren, *maïn tjoeki*.

verkennen, bespieden, zie ald. —, opnemen, *mĕlihati*,

verkiezen, *mĕmilih* (van *pilih*). —, wenschen, *soeka*; al wat u verkiest, *mana soeka toewanlah*; al wat hij verkiest, *sakahĕndaḳ hatinja*, *sasoekanja*; zoonls de heeren —, zooals de heeren goedvinden, *mana-manalah dĕngan kahĕndaḳ toewan sakalian*.

verkiezing, *pilihan*. —, genegenheid, wensch, *soeka*.

verkijken: zich bij het tellen — en daardoor verkeerd tellen, *silap bilang*.

verklaarbaar, *dapat dinjatakan*, *dapat di-ĕrtikan*.

verklagen, aanklagen, zie ald.

verklappen, van een geheim, *mĕmboeka rahasia*.

verklaren, verduidelijken, *mĕnjatakan*, *mĕnĕrangkan*. —, uitleggen, *mĕngibaratkan* (van *ibarat*, Ar.). — voor, *mĕngatakan*, b.v. voor een dief —, *mĕngatakan pĕntjoeri*. — in staat te zijn om iets te doen, *mĕntjakap*; zich genegen of bereid — iets te doen, *bĕrtjakapmĕnjanggoep* (van *sanggoep*). —, bekennen, *mĕngakoe*; den tekst —, *mĕntafsirkan*; onder eede —, *naik saḳsi dĕngan bĕrsoempah*; den oorlog —, *mĕmĕloemkan pĕrang*; zich tegen iets —, *mĕnoelaḳ akan* (van *toelaḳ*).

verklaring, uitlegging, *ibarat*, Ar. zie ald.; schriftelijke —, *soerat katĕrangan*. —, bekentenis, *pĕngakoean*. —, getuigenis, *kasaḳsian*.

verkleeden: zich —, van kleeren verwisselen, *bĕrsalin pakajan*; zich —, vermommen, *mĕnjamarkan dirinja* (van *samar*).

verkleefd, *lĕkat*, *bĕrgantoeng*. — raken aan iemand, *tĕrsangkoet hati*, b.v. ik gevoelde mijn hart aan mijnheer —, *tĕrsangkoetlah hatikoe kapada toewan rasanja*. —, hangend, zooals een kind aan zijne moeder, *rorjoet*, *mandja*.

verkleinen, *mĕngĕtjilkan* (van *kĕtjil*). —, kleinachten, *mĕntjĕlakan*, *mĕnghinakan*.

verkleumd, *kadinginan*.

verkleuren, *toeroen wĕrnanja*, *loentoer*, namel. van gevelde stoffen door dragen of wasschen; verkleurd door de zonnestralen, *dimakan panas*. —, van kleur veranderen, *bĕrobah wĕrna*.

verklikken, zie klikken.

verkloeken, *mĕmbĕranikan*.

verkniezen, verteren, *loesoeh*, *mĕndjadi loesoeh*.

verknocht, zie **verkleefd.**

verknoeien, bederven, *mĕroesaḳkan*.

verkoelen, bedr. *mĕnjĕdjoeḳkan* (van *sĕdjoeḳ*), *mĕndinginkan*.

verkoelend, *sĕdjoeḳ*.

verkolen, onz. *djadi arang*.

verkondigen, *mĕngchabarkan*, *mĕwartakan*, *mĕmbĕritakan*, *mĕmasjhoerkan*. —, luidkeels af kondigen, *warwar*. —, alom bekend maken, b.v. een bevel, *mĕnjĕrantakan*; het Evangelie —, *mĕmasjhoerkan indjil*; bij bekkenslag —, *mĕntjanangkan*, *mĕmongmongkan*.

verkondiger, *pĕwarta*.

verkoop, *pëndjoewal, pëndjoewalan.* — in het openbaar, *lelang, lelong.*
verkoopbaar, aftrekvindend, *lakoe, pajoe.*
verkoopdag, v. e. openbare verkooping, *hari lelang.*
verkoopen, *mëndjoewal;* koopen en —, *djoewal-bëli;* alles in eens —, b.v. de geheele lading van een schip enz. *djoewal tandang;* in het openbaar bij opbod en afslag —, *mëlelang, mëlelong;* onder de waarde —, *bërdjoewal dëngan tiada patoet harga;* in het klein uit een winkel —, *bërdjagal;* langs de huizen —, venten, *mëndjadjah;* de huid — vóór men den beer geschoten heeft, *bëlom bëroeaḳ tëlah ditimang;* op crediet —, *djoewal hoetang.*
verkooper, *pëndjoewal, orang jang mëndjoewal.* —, venter langs de huizen, *pëndjadjah;* openbare —, vendumeester, *toekang lelang.*
verkoophuis, venduhuis, *roemah lelang.*
verkooping, openbare —, bij opbod en afslag, *lelang, lelong,* Port.
verkooplokaal, verkoopplaats, *tëmpat lelang.*
verkoopprijs, *harga djoewal.*
verkooptijd, *masa djoewal, koetika djoewal.*
verkoopvoorwaarden, *djandji djoewal.*
verkoren, uitverkoren, *tërpilih, pilihan.*
verkorten, *mëmandaḳkan* (van *pandaḳ*), *mëmendeḳkan* (van *pendeḳ*). —, korter maken dan het moest zijn, *mënjingkat* (van *singkat*). Zie **bekorten.**
verkouden, koude vatten, *këna dingin, këna sëdjoeḳ.* —, koud worden, *djadi dingin, djadi sëdjoeḳ.* Zie het volgende woord.
verkoudheid der slijmvliezen van hoofd en neus, *sëlëma, sëma-sëma, sëlësëma,* Skr.
verkrachten, onteeren van eene vrouw, *mënggagahi sa'orang përampoewan, mëroegoel s. p., mëwati,* Ar.
verkreukelen, *mënggoemalkan;* verkreukeld, *goemal;* van zijden of gesteven stoffen, *lajoe.*
verkrijgbaar, *boleh dapat;* niet —, *tiada tëpërolih, tiada tërdapat.*
verkrijgen, *bërolih, mëndapat;* van zijn hart —, *sampai hati;* het niet van zijn hart kunnen —, *tiada sampai hati;* ik kan het niet van mijn hart —, *hati sëhaja tiada sampai.*
verkrijging, *përolihan, pëndapatan.*
verkromd, door ziekte, *këretoet;* door een bochel, *tërbongkoḳ.* — van arm en been of armen en beenen, *dengkang-dengkol.* — en vermagerd van ouderdom of ziekte, *rengkeh.*
verkrommen, onz. *djadi bengkoḳ;* met verscheidenheid, *djadi bengkang-bengkoḳ.* — door ziekte of ouderdom, *djadi këretoet, djadi rengkeh.* —, bedr. *mëmbengkoḳkan.*
verkromming, *bengkoḳ, këretoet, rengkeh, bengkang-bengkoḳ;* van de wervelkolom, *tërkehel toelang bëlakang.*
verkroppen: zijn leed —, *mënahan hati;* zijn kommer —, *mënghimponkan përtjintaännja.*
verkruimelen, iets —, *mëremah-remahkan, mërapihi.*
verkwikken, *mënjëgarkan* (van *sëgar*), *mënjëdapkan* (van *sëdap*).
verkwisten, *mëmboroskan, mëngaboer* (van *aboer*); zijn geheele vermogen opmaken, *mëngoembah* (van *koembah*).
verkwister, *pëmboros, pëngaboer, orang aboeran, përgoembah, orang barboer.*
verkwisting, *pëmborosan, pëngaboeran, pëngoembahan.*
verlagen, lager maken, *mërëndahkan;* zich —, gemeen aanstellen, *mënghinakan dirinja.*
verlak, vernis, *sampang, përlaḳ.*
verlakken, vernissen, *mënjampang.* Zie **bedriegen.**
verlakt: werk dat — is, *sampangan.*
verlamd, aan de beenen, *tepoeḳ, loempoeh.* — van hart, *hatinja lëmah;* ook van woorden of eene redeneering, door gebrek aan bewijs; geheel —, *tepoeḳ lësi.* —, geraakt in de gewrichten door tooverij, *këna sëndi.* — ook *lasa.*
verlammen, onz. *djadi tepoeḳ, djadi tepoeḳ-lësi;* zie het vorige woord. —, bedr. verzwakken, *mëlëmahkan.*
verlamming = **verlamd.**
verlangen, begeeren, *hëndaḳ, hëndaḳkan, mënghëndaki;* het —, *kahëndaḳ;* al wat men verlangt, *sakahëndaḳ hati;* hoe groot ook uw — is, nog meer verlang ik om ...., *bërapa garangan kahëndaḳ kakanda itoe lëbih poela kahëndaḳ beita hëndaḳ ....:* sterk naar iemand —, *rindoe, dëndam* (ook vereenigd tot *rindoe-dëndam*), *bërdëndam, mëndëndam, mënaroh dëndam, rindoekan;* naar iets doen —, *mërindoekan;* nu eens naar

dit, dan weer naar dat —, *mĕrajau;* een sterk — hebben, *gĕletĕk;* dringend —, als een kind naar de borst, *ĕmpiʔ, mĕngĕmpiʔ,* ook het dringend — van een gastheer dat zijne gasten zullen eten; verlangend, begeerig, ook *gĕmar, bĕrgĕmar.* —, zinnelijk belust zijn op iets, *ingin.* — naar eten, goede eetlust hebben, *tĕkaʔ asa-asa;* naar meer doen —, b.v. een proefje, dat de trek naar meer opwekt, *mengasakan tĕkaʔ,* zoonls b.v. die perzik smaakt naar meer; de kip verlangt naar het rijstblok, de eend naar den kolk, *asa ajam hĕndaʔ kalĕsoeng, asa itik hĕndaʔ kapĕlimbahan,* Mén. Sprw. voor chacun son goût.

verlangen, Zelfst. nw. begeerte, *kahĕndaʔ, tjita, hasrat,* Ar.; sterk —, *rindoe, dĕndam;* zinnelijk —, belustheid, *ingin, kaingінan.*

verlaten, achterlàten, *mĕninggalkan* (van *tinggal*); de wereld —, *meninggalkan doenia;* zich — op, *harap akan* (of *pada*), *bĕrpĕgang,* b.v. *mareka-itoe bĕrpĕgang atas hawa-nafsoenja, tĕtapi akoe bĕrpĕgang kapada pĕlihara Toehan jang mĕndjadikan dakoe,* zij — zich op hunne hartstochten, doch ik verlaat mij op de bescherming des Heeren, die mij geschapen heeft; zich op God —, ook *tawakkoel,* Ar.; een schip —, *toeroen dari kapal;* een vaartuig — vóór den afloop der reis, namel. door een schepeling, *toeroen mĕnogan* (van *togan*); iemands zaak —, zich van hem afwenden, hem afvallen, *bĕrpaling haloean,* b.v. *djikalau tiada akan diboewangnja Bochtiar itoe, patik sakalian pon bĕrpaling haloeanlah,* als hij dien B. niet opruimt, dan zullen wij allen hem —.

verlaten, Zelfst. nw. *pĕninggalan;* na het —, *sapĕninggalan;* dikwijls ook *sapĕninggal.* Zie **vertrek.**

verlaten, Bijv. nw. achtergebleven, *tĕrtinggal, katinggalan;* van eene vrouw door haren man, *bangkang.* —, eenzaam, *soenji, soenji-sĕunjap.* —, van iets, dat men heeft laten varen, blijven zitten van een meisje, dat niet ten huwelijk is gevraagd, *bangai.* — van een stad, ook *baloe,* b.v. *sapĕrti baloe sanĕgari,* alsof de geheele stad — was, letterl. als weduwe was.

verlatenheid, eenzaamheid, *kasoenjian.* —, weesheid, *piatoe.*

verleden, voorbijgegaan, *soedah laloe.* — week, *djoemʔat jang laloe ini;* de — tijd, *masa jang soedah* (of *tĕlah*) *laloe;* het donker of duister —, *silam,* b.v. *adalah kapada soewatoe silam, ĕndrat Toehan mĕndjadikan ălam,* het was in een duister —, dat 's Heeren almacht 't heelal schiep; geen zuiver — achter zich hebben, fig. *djĕdjaknja kĕroeh,* Pad. bov.l.

verleenen, *mĕmbĕri;* van God of den Vorst, *mĕngaroeniakan, mĕngaroegĕrahkan,* zie ook **vergunnen;** een titel —, *mengaroeniakan gĕlar, mĕlĕkatkan gĕlar.*

verlegen, bedorven door lang liggen, *rĕpoet;* en daardoor licht brekend, van touw, garen, geweven stoffen enz., *moebaet, moemoet.* —, verteerd van geweven stoffen, papier en dergel., *loesoeh.* —, verstikt, b.v. van laken, katoen, rijst, kruit enz., *kĕpam.*

verlegen, beschaamd, *maloe, kamaloeau;* erg —, erg beschaamd, *kamaloe-maloeau,* fig. *sapĕrti oravg soedah berak ditengah djalan.* —, in moeilijkheid, *kasoesahan;* in het nauw, *kapitjikan.* — in de war, radeloos, *katjau, bĕrkatjau;* met iets — zijn, niet weten wat er van te denken, *mĕndjadi bodoh.* — maken, *mĕmbĕri maloe, mĕmpĕrmaloekan;* zeer —, zedig —, *kasipoe-sipoean;* zeer — en beschaamd, *kasipoe-sipoean maloe.*

verlegenheid, moeielijkheid, *soesah;* in — zijn, *kasoesahan;* in — brengen, *mĕnjoesahkan.* —, twijfel, *wasangka;* in — zijn, *dalam wasangka;* in groote — zijn, zoodat men niet weet wat te doen, *hati bĕrtongkol;* zedige — uitdrukkend, van het gelaat, *sipoe;* in —, in het nauw, *kapitjikan;* in — zijn of komen, b.v. door de afwezigheid van iets, *mĕndjadi bodoh;* iemand in — brengen, zoodat hij niet weet wat te doen of wat er van te denken, *mĕmbodohkan orang;* geld—, *kakoerangan oewang, kasĕmpitan bĕlandja.*

verleggen, op eene andere plaats leggen, *mĕlĕtaʔkan di tĕmpat lain, mĕnaroh d. t. l., mĕmindahkan* (van *pindah*).

verleidbaar, *dapat diboedjoeʔ.* —, van eene vrouw, *dapat ditawari.*

verleidelijk, *jang mĕmboedjoeʔ, pĕmboedjoeʔ;* voor eene vrouw, *jang mĕnawari.*

verleiden, *mĕmboedjoeʔ.* —, tot iets overreden, tot iets gunstig stemmen, *mĕngĕloen* (van *ĕloen*). —, verzoeken,

mënggoda. — van eene vrouw, *mënawori* (van *tawar*).

verleider, *pëmboedjoek, pënggoda.*

verleiding, *pëmboedjoekan, pënggoda.* —, ingeving des duivels, *wasowas*, Ar.

verlekkeren, *bërlëdzat;* verlekkerd op, *bërlëdzat dalam.*

verlengen, van het leven, een toon, verhaal, redevoering, *mëlandjoetkan;* zich —, in de lengte uitstrekken, b.v. van eene slang, *mëmboedjoerkan dirinja.* —, langer maken, *mëmandjangkan* (van *pandjang*). —, door er een stuk aan te zetten, *mënghoeboengkan, mënjamboeng* (van *samboeng*). —, van iets hols of pijpachtigs, door er een stuk aan te zetten, *mënjërombong* (van *sërombong*).

verlengstuk, *hoeboengan, samboengan.* — aan iets hols of pijpachtigs, *sërombong.* —, van een mast, steng, *soeloer tiang.* —, van de scheeps-inhouten, *soeloer gading.* — van de verschansing op inlandsche vaartuigen, meestal tot versiering, *dandan tjanggai;* ook alleen *dandan.*

verleppen, *lajoe, djadi lajoe;* verlept, *lajoe, lisoet;* van iets, wat vroeger stijf of strak was, slap, b.v. een gestreken overhemd, papier, het aangezicht, *ronjoh.*

verleuteren, verbeuzelen, zie ald.

verlevendigen, levend maken, *mënghidoepkan.* —, levendig maken, b.v. den handel, *mëramaikan.* —, vervroolijken, *mënjoekakan hati* (van *soeka*).

verlicht, door licht, *tërang;* verruimd van gemoed, *kalapangan.*

verlichten, licht geven aan, *mënërangkan, mënërangi.* —, verruimen van het gemoed, *mëlapangkan hati.* —, minder zwaar maken, *mëringankan.*

verlichting, opheldering, *pënërangan.* —, verruiming van het gemoed, —, van zorg, ongemak, ziekte, pijn, *lapang, ringan.* —, verademing, *salwah*, Ar.

verliefd, *kasih, birahi.* — op, *kasih akan, birahi akan.* — raken op, *djatoh kasih akan;* smoorlijk —, *gila* (letterl. gek), *edan*, Jav. *edan kasmaran*, Jav.; smoorlijk —, ook: *tënggëlam dalam laoetan ăsjik.* —, ook *ăsjik*, Ar. — van velen, door verliefdheid aangegrepen, *kaăsjik-ăsjikan.* — maken, *mëmbirahikan.*

verliefde, *jang kasih, jang birahi.* —, beminde, *kekasih.*

verliefdheid, *bimbang, ăsjik;* b.v. *hati didalam mënaroh bimbang, dari dëhoeloe sampai sakarang.*

verlies, nadeel, *roegi.* — lijden, *karoegian.* —, gemis, *kakoerangan.* —, onderdoen in den krijg of eenigen strijd, *alah, tiwas.* —, het verloren hebben van het een of ander, *kahilangan*, b.v. het — der oogen, *kahilangan mata.*

verlieven, zie bij **verliefd.**

verliezen, verloren hebben, *kahilangan;* ook door den dood verloren hebben, b.v. *ija kahilangan iboe-bapanja*, hij heeft zijne ouders door den dood verloren. In dezen zin ook *kamatian*, b.v. *ija kamatian anaknja*, zij heeft haar kind door den dood verloren; de tanden verloren hebben, *soedah tinggal gigi;* den moed —, *hilang hati, tawar hati;* zijne gedachten —, *tërbang pikiran;* zijne tegenwoordigheid van geest —, *tërbang soemangat.* — in den krijg, eenigen strijd of spel, *kalah, tiwas;* uit het oog —, *lënjap daripada mata;* ook *lësap, graib*, Ar.; het leven —, *hilang njawa, mati*, zie **sterven:** zijne bladeren —, *loeroeh daoennja;* het verstand —, *hilang ăkalnja;* zonder tijd te —, *dëngan tiada bërlambatan;* zie ook **verloren.**

verliggen, verteren door lang liggen, *makan diri.*

verlof, *idzin*, Ar. *idjázah*, Ar. — vragen, om zich te mogen verwijderen, *minta diri, bërmohon.* —, vrijheid vragen tot het doen van iets, dat anders verboden is, *minta bebas;* zonder —, *dëngan tiada idzin;* met uw —, als men iets zegt of doet, dat kwalijk genomen zou kunnen worden, *tabik-toewan* (*njonja, ëntjik* enz.); ook *pasang tabik.*

verlofbrief, *soerat idzin.*

verlofpas = verlofbrief.

verlokkelijk, *jang mëmboedjoek.*

verlokken, verleiden, zie ald.

verlokking, *pëmboedjoek.*

verloochenen, *mënjangkal* (van *sangkal*), *moenkir*, Ar.; zichzelven —, ook door zich iets te onthouden, *mënjangkal dirinja;* zijnen erfelijken aard —, *mëmboewang baka*, b.v. *tiada ëngkau mëmboewang baka*, gij verloochent uw erfelijken aard niet.

verloochening, *pënjangkalan.*

verloofd; — zijn, *bërtoenangan*, ook *dalam djandji;* staat van verloofdheid, *përdjodoän.*

verloofde, *toenangan, orang bĕrtoenangan.*

verloop; na — van eenigen tijd, *satĕlah bĕbĕrapa lamanja;* na — van eenige jaren, *satĕlah bĕbĕrapa tahoen lamanja.* —, afneming, zie het volgende woord.

verloopen, van den tijd, *laloe,* b.v. nadat vele jaren — waren, *satĕlah soedah laloe bĕbĕrapa tahoen;* er waren vele jaren —, *soedah bĕrtahoen-tahoen.* —, van volk, *mĕlarat,* b.v. mijn volk zal —, *orangkoe akan mĕlarat.* —, van een leger, *soeroet, soesoet.* —, van een schroef, *galir.* —, van een getij, saizoen, *kasip.*

verloren, *hilang, soedah hilang.* — hebben, *kahilangan;* eene vrouw —, die kan gezocht worden; het verstand —, ongelukkig de persoon, *hilang bini, bolih ditjĕhari; hilang boedi, badan tjilaka,* Sprw. — van de hoop, alle hoop is —, *poetoes harap, poetoes asa;* het — geven, bij een weddingschap of strijd, met opzet, *mĕmbiarkan dirinja alah sĕhadja.* —, verborgen, weggeraakt, *pĕnjap.* —, te vergeefs, van moeite, *hilang pĕnat, tjoema-tjoema, sia-sia.* —, in het ongeluk gestort, *binasa, roesak-binasa,* ook — gaan, omkomen. Zie ook **verliezen.**

verloskunde, *ĕlmoe bidan.*

verloskundige, *bidan.* In Indië altijd vrouwen.

verlossen, v. e. gevaar, *mĕloepoetkan.* —, bevrijden van iets, *mĕlĕpaskan.* —, vrijkoopen, *mĕnĕboes* (van *tĕboes*). —, baren, *bĕranak, bersalin;* van eene Vorstin, *bĕrpoetĕra.* —, bij het baren helpen, *mĕnoeloeng bĕranak, mĕmbidan pĕrampoewan.* — uit iets, b.v. uit den kerker enz., *mĕngaloewarkan* (van *kaloewar*).

verlosser, bevrijder, *pĕnoeloeng.* —, vrijkooper, *pĕnĕboes.* —, zaligmaker, *djoeroe salámat.* (?)

verlossing, *kaloepoetan, kalĕpasan.* —, bevrijding, *chaláṣ,* Arab. —, vrijkooping, *tĕboesan.*

verloven, *mĕnoenangkan anak* (van *toenang*); zie ook **verloofd.**

verloving, *pĕrdjandjian pĕrtoenangan;* de —spanden wisselen, *bĕrtimbang tanda.*

verlustigen, *mĕngĕlakan* (van *soeka*).

vermaak, *kasoekaän, pĕrmaïnan.* — met elkander hebben, zich onderling amuseeren, *bĕrsoeka-soekaän;* luidruchtig —, *soeka-ria.* —, uitspanning, *tjangkĕrĕma,* Skr. zich vermaken, *bĕrtjangkĕrĕma.* —, openbaar schouwspel, *tamásja,* Perz. — scheppen in iets, *bĕrkĕnan akan.*

vermaard, *masjhoer,* Ar. *kanamaän, bĕrnama.*

vermageren, *djadi koeroes.* —, verdorren, van menschen, dieren en planten, zie bij **slinken;** vermagerd en verkromd van ouderdom of ziekte, *rengkeh;* tot den uitersten graad vermagerd, *kĕdĕngkik.*

vermakelijk, *jang mĕnjoekakan.*

vermakelijkheid, openbare —, *tamásja,* Perz.

vermaken, anders maken, *djadikan lain roepa.* — van eene pen, *mĕraoetjoeng kalam, mĕnaapat kalam* (van *papat*); ook *mĕroentjing,* Pad. bov. l.; bij testament —, *mĕwasijatkan* (van *wasijat,* Ar.), *iṣa',* Ar.; zich —, *bĕrsoeka-soeka, mĕnjoekakan diri, bĕrmaïn;* zich met anderen —, *bersoeka-soekaän;* zich met zijn velen —, *bĕramai-ramajan;* zich onderling — en vreugde bedrijven, *bĕrsoeka-soekaän dan bĕramai-ramajan.*

vermalen, door rollen, *mĕnggiling.* —, door horizontaal draaiende steenen, *mĕngisarkan* (van *kisar*). — tot poeder, *mĕnjerboeki* (van *sĕrboek*). — tot gruis, *mĕmoedikan* (van *poedi*).

vermanen, *mĕnĕgor* (van *tĕgor*), *mĕngingatkan, mĕnasihatkan* (van *nasihat,* Ar.).

vermaning, *tĕgor, nasihat,* Ar.

vermannen, zich —, *mĕmberanikan hatinja,* b.v. *diberani-beranikannja hatinja maka di-oesirnja hantoe itoe,* hij vermande zich en ging op het spook af; zich — om iets te doen, waar men tegen opziet, *mĕmĕksa;* zich —, met geweld inspannen, *mĕnggagahi dirinja,* b.v. *maka dĕlh soeltán Malakac'lmanṣoer digagahinja djoega dirinja,* en Sulthan M. nu vermande zich.

vermeend, *disangka, dikirakan.*

vermeenen, *sangka, mĕnjangka, kirakan.*

vermeerderen, bedr. *mĕlĕbihi, mĕnambahi* (van *tambah*). —, veel maken, *mĕmpĕrbanjakkan.* —, onz. *bĕrtambah-tambah.*

vermeesteren, veroveren, *mĕngalahkan* (van *alah*). —, ten onder brengen, *mĕnĕlokkan, mĕmbawahkan.*

vermelden, *mĕnjeboet;* vermeld, *tĕrsĕboet,* b.v. zooals boven vermeld is, *sapĕrti tĕrsĕboet di-atas ini;* zooals reeds vermeld is, *sapĕrti jang tĕlah laloe sĕboetannja;* vermeld, ook *tĕrmadzkoer.*

vermeldenswaard, *patoet disĕboet.*

vermelding, *sěboetan.*

vermengen, bedr. *měntjampoeri;* vermengd, *bértjampoer;* met andere bestanddeelen —, ook van een volk en eene taal, *měngatjaukan* (van *katjau*, vermengd); een vermengde taal, *běhasa katjau;* ook *běhasa katjaukan* i. pl. v. *katjau'an;* met elkander —, b.v. klei en water, *měmbantjoekkan;* vermengd en verward, *tjampoer-gaoel, tjampoer-baoer;* door elkander —. van droge zaken, zooals b.v. gras, haver en haksel, *měnggaoel.* Op die wijze vermengd ook *tjampoer-gaoel.* — van verschillende spijzen, om de hoeveelheid te vermeerderen, b.v. rijst met mais enz., *mérandau;* dat wat er mede vermengd wordt, *pérandau;* innig —, assimileeren, *měměšérakan* (van *měšéra*, chemisch vermengd, op 't innigst verbonden), b.v. *maka satělah soedah diměšérakannja kadalam běhasanja sěndiri,* nadat zij daarmede hun eigen taal vermengd hadden; ook van een vergif, of geneesmiddel in het lichaam. — van metalen onder elkander, *mělakoerkan* (van *lakoer*, vermengd, ook van twee vijandelijke legers, wanneer die handgemeen zijn); vermengd, dooreen, door elkander wemelend en daardoor niet van elkander te onderscheiden, b.v. van vogels, de bliksem, strijdenden, licht en donker enz., *saboer;* van alle kanten, *saboer-měnjaboer;* zich — van glanzen, geuren of kleuren, *bérpaloe-paloe,* b.v. *kaloewarlah tjahajanja bérpaloe-paloe dengan tjahaja mati hari,* er kwam een glans uit, die zich mengde met den glans der zon; *baoenja boenga bérpaloe-paloe dengan ajarmawar,* de geur der bloemen mengde zich met die van rozewater.

vermenging, *tjampoeran.*

vermenigvuldigen, arith. *měmoekoel* (van *pockoel*); twee vermenigvuldigd met drie, *doewa kali tiga* of *tiga kali doewa.* —, veel doen worden, *měmpérbanjakkan.* — van krissteken of vuistslagen, *měmpértoebi-toebikan,* b.v. *dipértoebi-toebinja tikamnja,* hij vermenigvuldigde zijne krissteken; zich sterk —, veel jongen voortbrengen, *pěridi,* b.v. *hajam dan itik sangat pěridi,* kippen en eenden — zich zeer sterk; de gedachten mijns harten vermenigvuldigden zich zeer, *kapikiran dalam hatikoe tértaloe ganda.*

vermenigvuldiging, arith. hiervoor is geen geschikt woord.

vermetel, stout, *tjandang, bérani tjandang, bérakah, tértaloe bérani.*

vermeten: zich —, verstouten, *měmbéranikan dirinja, měngambil bérani.*

vermicelli: c. s. v. —, *sělocrai;* c. s. v. —, die uit China wordt aangevoerd, *laksa.*

vermijdelijk, *dapat dilaloeï, dapat didjaoehkan.*

vermijden, *měndjaoehkan dirinja daripada.*

vermiljoen, *sadalinggam,* Tam. samengesteld uit *sada,* geheel en *linggam,* rood.

verminderen, bedr. *měngoerangkan, měngoerangi* (van *koerang*). —, onz. *makin koerang, bérkoerangan;* steeds —, *bérkoerang-koerangan.* — van eene ziekte, *ada koerangnja.* —, van een zieke, *makin pajah sakitnja.* — van eene vlam, *ěndap.* — in prijs, *toeroen harga.* —, afnemen, *soesoet;* eene schuld doen —, *měnjoesoetkan hoetang.*

vermindering, *koerang, toeroen;* zie het vorige woord. — van straf door den rechter, wegens consideratien, *timbangan bélah bahagi.*

verminken, *měroesakkan.* —, door een gedeelte der ledematen af te kappen, *měngoedoengi, měngoedoengkan* (van *koedoeng*, op die wijze verminkt). —, door een uitstekend gedeelte er aan te ontnemen, *měrompongkan* (van *rompong*, op die wijze verminkt), b.v. *hidoeng rompong,* een verminkte neus; *pisau rompong,* een afgebroken mes; *gigi rompong,* een afgebroken tand; *tjoetjoer rompong,* een afgebroken boegspriet; verminkt, een klein stukje er uit, *romping;* verminkten, *orang boeroek-boeroek.*

vermits, mits, zie ald. —, omdat, *sébab, karéna sébab.* —, dewijl, aangezien, *tégal, sédang.*

vermoedelijk, naar gissing, *kira-kira, agak-agak.* —, mogelijk, waarschijnlijk, *barangkali.*

vermoeden, *měnjangka, kira-kira, agak-agak;* het —, *sangka, kira, agak;* allerlei —, *sangka-sangka;* een sterk —, *sangka jang tégoh.* —, achterdocht, *sjak,* Ar. — koesteren, *ménaroh sjak* (van *taroh*).

vermoeid, *pénat, lélah; tjapé,* Jav.; zeer —, *lélah djérih;* zwaar — van de

beenen, overdrachtelijk, *loempoeh*, d. i. lam.

vermoeidheid, *kapènatan*, *kalèlahan*.

vermoeien, *mèmènatkan*, *mèlèlahkan*; zich —, *bèrlèlah*; zich zwaar — met werken, *bèrsakit*.

vermogen, kunnen, in staat zijn, *dapat*, *bolih*, *tjakap*. —, de macht hebben, *koewasa*, *bèrkoewasa*.

vermogen, macht, gezag, *koewasa*, *ǰodrat*, Ar.; bovennatuurlijk —, *kasaktian*, Skr. —, kracht, *koewat*, Ar. *gaja*; naar —, *sadapat*, *sakèdar*; naar —, staat of rang, *ala ǰèdar*, Ar.; naar het beste —, *sadapat-dapat*; naar ieders —, *dèngan ǰèdarnja masing-masing*; naar —, met al zijne macht, *dèngan sakoewat-koewasanja*; naar zijn —, *sakira-kira pèngoewasanja*, ook *atas koewasanja*; naar —, zooveel mogelijk, *saboléh-bolèhnja*. —, rijkdom, *kakajaän*, *harta*.

vermogend, machtig, *bèrkoewasa*. —, gegoed, *bèrharta*, *kartawan*. — van bovennatuurlijk vermogen voorzien, *saktí*, Skr.

vermolmd, van hout, *èmpoh*, *dimakan boeboeh*, *boeroeh*. —, verwormd, verpierd, zoonls b.v. rijst, gedroogde vruchten, beschuit en dergel., *asai*.

vermomd, *samar*.

vermommen, *mènjamarkan*; zich —, *mènjamarkan dirinja*; zich —, huichelen, *poera-poera*.

vermoord, *diboenoeh*, *mati diboenoeh*.

vermoorde, *orang mati diboenoeh*; het bloed van een —, *darah orang mati diboenoeh*; de schedel van een —, *tèngkoraḳ o. m. d.* Deze beide zaken worden als toovermiddelen gebezigd.

vermorzeld, *rèmoeḳ-rèdam*, *hantjoer-loeloeh*; zie ook **verbrijzeld**.

vermorzelen, *mèrèmoeḳkan*, *mènghantjoerkan*, *mèrèmoeḳ-rèdamkan*, *mènghantjoer-loeloehkan*.

vermurwen, van het hart, *mènghantjoerkan hati*, *mèlèmboetkan hati*.

vernachten, *bèrmalam*.

vernagelen, *mèmakoekan* (van *pakoe*).

vernauwen, zich —, zie bij **nauw**.

vernederen; zich —, *mèrèndahkan diri*; zich kruipend —, zie bij **kruipen**. —, verlagen, *mènghinakan*.

vernedering, *karèndahan*, *ḥál karèndahan*, *kahinaän*, *lèsi*.

vernemen, hooren, *mènèngar*, *dapat tahoe*. — naar, vragen naar, *bèrtanja-kan*, *bertanja-tanja akan*. —, onderzoeken, uitvorschen, zie ald.

vernielen, *mèroesaḳkan*, *mèmbinasakan*; vernield, *roesaḳ*, *binasa*. —, verwoesten, ook *mènèngkarapkan* (van *tèngkarap*, vernield, verwoest, geruineerd); vernield en uit de oogholte, van het oog, *petjaḳ*; geheel vernield, fig. ook *dipèloepoek*, d. i. als bamboe platgeslagen.

vernieling, obj. *karoesakan*, *kibinasaän*.

vernietigbaar, *dapat ditiadakan*, zie het volgende woord.

vernietigen, te niet doen, *mèniadakan*. —, verdelgen, *mènoempas* (van *toempas*), *mèmbinasakan*. —, uitdelgen, *mènghapoeskan*.

vernieuwen, *mèmbèharoei*, *mèmoelangkan bèharoe* (van *poelang*); zie ook **herstellen**. —, door nieuw vervangen, *mèngganti bèharoe*.

vernis; e. s. v. vloeibaar meubel—, vervaardigd uit het hout van den rèngasboom, *minjaḳ rèngas*. —, verlak, *sampang*.

vernisboom; de —, *pohon rèngas*, *pohon sampang*.

vernissen, verlakken, *mènjampang*, *mènjapoekan minjaḳ rèngas* (van *sapoe*).

vernoemen, *mèngganti nama*.

vernuft, schranderheid, *ákal*, Ar.

vernuftig, *bèrákal*. —, slim, *tjèrèdiḳ*. —, vindingrijk, *tjandakia*, steeds in verbinding met *tjèrèdiḳ*.

veronachtzamen, *mèlalaikan*, *mèngalpakan*, *mènghalai-halaikan*.

veronachtzaming, *lalai*.

verondersteld, mogelijk, bij aldien, *djikalau kiranja*, *sa'andainja*; ook *woeloe*, verb. van het Ar. *wa lau*, en indien, b.v. *woeloe toewankoe mènǰadikan radja akan patik*, — Uwe Majesteit maakte mij koning.

veronderstellen, *mènjangka* (van *sangka*). —, alle mogelijkheden voorstellen, *bèrandai-andai*.

veronderstelling, meening, gissing, *pèngagaḳ*, *sangka*.

verongelijken, *mènganiajakan*, *mèmboewat aniaja*.

verongelijking, *aniaja*.

verongelukken, te gronde gaan, *karam*, *kèna karam*; ook verongelukt; doen —, *mèngaramkan*; verongelukt, van een kookstel, baksel, brouwsel, het uitkomen van eene uitslagziekte, het rijpen van eene zweer enz., *seman*; zie **mislukken**.

verontreinigen, in den gewonen zin, *mëntjëmarkan*, *mëngotorkan* (van *kotor*). —, in godsdienstigen zin, *mënëdjiskan* (van *nëdjis*, Ar. onrein, ontreinigd).

verontrusten, *mëngoesik*, *mëngharoekan*, *mënggadoehkan*.

verontschuldigen, zich —, excuus vragen, *minta kasih*, *minta maaf*, *minta tabik*; zie **verschooning**.

verontschuldiging, wettige, *oedzoer*, Ar. — en bijbrengen, *mëmbawa oedzoer*; onwettige —, uitvlucht, *dalih*, Ar.; geen — meer kunnen bijbrengen, *tiada bërdalih lagi*.

verontwaardigen, *mëmberangkan hati*.

verontwaardiging, *berang*; b.v. groote — maakte zich van hem meester, *datanglah berang didalam hatinja*.

veroordeelde, *orang jang dihoekoem*; ter dood —, *orang jang dihoekoem akan mati dihoenoeh*.

veroordeelen, vonnissen, *mënghoekoemkan*, *mëlëtakkan hoekoem*, *mëmoetoeskan hoekoem* (van *poetoes*); ter dood —, *mënghoekoemkan akan mati dihoenoeh*. —, afkeuren, zie ald.

veroordeeling, vonnis, *kapoetoesan hoekoem*.

veroorlooven, toestaan, *mëmbëri*, *mëmbëri idzin*, *mëngidzinkan*; zie ook **toestemmen, toestaan**. —, wettigen voor het gebruik, *mënghalalkan* (van *halal*, Ar. wettig geoorloofd); zoover zijne voeten het hem veroorloofden, *sapëmbëri kakinja*.

veroorzaken, *mënjëbabkan* (van *sëbab*), *mëndjadikan*, *mëngadakan*, *mënimboelkan* (van *timboel*), *mënërbitkan* (van *tërbit*), *mëmbangkitkan*, *mëndatangkan*; veroorzaakt zijn door, komen van, *datang dari*, *datang dari sëbab*; leed —, *mëmbëri madlarat*; toorn —, *mëmbangkitkan marah*; twist —, *mënimboelkan tjidëra*; veroorzaakt den rijkdom van anderen, *mëndjadikan kaja orang lain*; dat veroorzaakte mij kommer, *itoe mëndatangkan përtjintaän dalam hatikoe*. NB. het begrip wordt dikwerf ook teruggegeven met den caus. vorm van het Ww. b.v. iemand leed —, *mëmbëntjanakan*; iemand droefheid —, *mëndoeka-tjitakan*, enz.

veroorzaker, *jang mënjëbabkan*, enz. zie het vorige woord.

verootmoedigen, *mërëndahkan*, letterl. vernederen.

verorberen, *makan habis*; van den Vorst, *santap habis*.

verordenen, *mëmërentahkan*.

verordening, *përentah*. —, openbare afkondiging, *soerat berita*.

verordineeren, voorbeschikken van God, *mëntakdirkan*.

verordineering, voorbeschikking, *takdir*, Ar.

verouden, *djadi toewa*, *makin toewa*. —, oud maken, *mëntoewakan*.

verouderd, oud geworden, *soedah toewa*.

veroveren, *mëngalahkan* (van *alah*, verloverd).

overing, *pëngalahan*. —, overwinning, *kamënangan*.

verpachten, verhuren, zie ald.; openbaar —, de pacht verkoopen, *mëndjoewal padjak* (of *pak*).

verpanden, *mënggadaikan*; hier en daar —, dit en dat —, *gadai-mënggadai*; voor een zekeren tijd —, onder voorwaarde dat het pand verloren is, als de eigenaar het dan nog niet heeft gelost, *përdjandjian loentjoer*.

verplaatsen, verzetten, *mëmindahkan* (van *pindah*), *mënggangsa*, b.v. een verplaatste balni, *balai digangsa*. —, van de eene plants naar de andere ververen, *mëngandjak* (van *andjak*).

verplanten, *mëmindahkan*, *mënggangsa*.

verplegen, *mëmëliharakan* (van *pëlihara*).

verpletteren, zie **verbrijzelen**.

verplicht, gehouden, *haros*, *wadjib*, Ar. *fardloe*, Ar. *përloe*; de —e gebeden, *sëmbahjang jang përloe*.

verplichten, noodzaken, *mëmaksa* (van *paksa*); zedelijk —, *mëngharoskan*, *mëwadjibkan*, *përloekan*.

verplichting, aan iemand — hebben, voor genoten weldaden, *mënanggoeng boedi orang*, *hoetang boedi*, b.v. *istimewa poela boedinja baginda soedah kita tanggoeng poetëra-bërpoetëra*, hoeveel te meer hebben wij — aan Zijne Majesteit, tot in ons nageslacht; veel — aan anderen hebben, *banjak mënanggoeng kasih orang*; allerlei —en, lasten of zorgen, die op iemand rusten, *tanggoeng-tanggoengan*; erfelijke —, b.v. tot het leveren van het een of ander aan den Vorst, *sakahaka*; zedelijke —, *kaharosan*, *kawadjiban*; dat rust als een zedelijke — op u, *wadjiblah atasmoe*; aan zijne wettelijke —en voldoen, b.v. bij het

aangaan van een huwelijk, *memběrěsihkan dirinja*.

verpoozen, onder het werk ophouden, *lenga*; zich telkens —, telkens rust nemen, *mělengakan dirinja*; zonder —, *tiada lenga*; zie **rusten.**

verpoozing, pauze, *djěda*; zonder eenige —, *tiada bĕrdjěda lagi*; zie ook **rust.**

verpoten, zie **verplanten.**

verpraten: zich verprnat hebben, te ver in het spreken gegaan zijn, *kata soedah tělandjoer* of *tĕrdorong.*

verraad, *sĕmoe, chiánat,* Ar. — plegen, *bĕrboewat chiánat.*

verraden, *měnjĕmoekan.* —, verklappen van een geheim, *měmboeka rahasia.*

verrader, *pĕnjĕmoe, orang chiánat.*

verrassen, zie **overvallen.**

verregaand, overdreven, *tĕrlaloe, tĕrlaloe sangat, tĕrlampau.*

verreizen, *bĕrdjalan, bĕrlajar, bĕrangkat.*

verrekenen, de rekening vereffenen, *měndjĕlaskan kira-kira.* —, misrekenen, *salah hitoeng, salah hisáb.*

verrekijker, *tĕropong.*

verrekken, zich — van armen of beenen, *měngĕrockoet*; zie het volgende woord. —, vulg. voor sterven, *mampoes.*

verrekt, verwrikt, *tĕrgĕliat, kĕrekoet, kĕrockoet, salah oerat.*

verrichten, *měngĕrdjakan*; niet te —, *tiada tĕkĕrdjakan*; verder *mělakoekan, měmboewat*; met opzet —, *měnjĕhadja* (van *sĕhadja*).

verrichter, *orang jang měngĕrdjakan, o. j. mělakoekan, o. j. měmboewat.*

verrichting, *pĕkĕrdjaän, pĕrboewatan, kalakoean*; godsdienstige —, *kabaktian*; heidensche, door het offeren van reukwerk, bloemen, spijzen enz., *poedjaän.*

verrijken, *měndjadikan kaja*; zelden *měngajakan.*

verrijzen, opstaan, *bangkit.* — uit de dooden, *bangkit dari antara orang mati*; zie **rijzen.**

verrijzing, verrijzenis, *kabangkitan.*

verroeren: zich —, bewegen, *bĕrgĕrak*; met verschcidenheid, *bĕrgĕrak-bĕrgĕri*; zich niet kunnen —, *tiada dapat bĕrgĕrak*; door verlamming in de gewrichten, *kĕna sĕndi.*

verroesten, *bĕrkarat, dimakan karat.*

verrot, *boesoek, hantjoer*; van hout enz., *boerock.* — van binnen, van vruchten, *dangkal.*

verrotten, *djadi boesoek, hantjoer, djadi boerock.*

verruilen, *mĕnoekar*; zie **ruilen.**

verruimen, *mĕloewaskan, mĕlapangkan*; beide ook van het gemoed, b.v. *akan mĕloewaskan medán soečji hati*, tot verruiming der vlakte van een rein hart; het gemoed —, *mĕlapangkan dada*; verruimd van gemoed, ook *tĕrkĕmbang hati.*

verrukkelijk, *jang měrawankan hati, jang měnggrairatkan hati, jang měmbirahikan hati.*

verrukken, in verrukking brengen, *měrawankan hati, měmbirahikan hati, měnggrairatkan hati.*

verrukking, geestvervoering, *grairat.*

vers, couplet van Hindoeschen oorsprong, *seloka*; verzen opzeggen, *bersseloka*; verzen samenstellen, *měnjĕloka.* —, gedicht, *bait,* Ar. verzen opzeggen, *bĕrbait,* b.v. *bajan bĕrbait. noeri tjĕrita,* de parkieten zeiden verzen op en de papegaaien vertelden. —, deel van een hoofdstuk, *ajat,* Ar. Zie **gedicht.**

versaagd, *katakoetan, tjabar.*

versagen, onz. *moelai takoet, kilang hati.*

versch, frisch, niet verflensd, *ségar.* —, nieuw, *bĕharoe,* b.v. — brood, *roti bĕharoe.* —, van vruchten, in tegenoverstelling van gedroogd of ingemaakt, *hidoep*; ook van vleesch. visch en groenten. —riekend, zoonls b.v. bladeren, gras enz., *maoeng.*

verschaald, van vochten, *malis.*

verschaffen, doen zijn, *měngadakan.*

verschalen, onz. *malis.*

verschalken, *měmpĕrdajakan.* —, misleiden, *měnjĕmoe,* b.v. die man is door ons niet te —, *orang itoe tiada tĕrsĕmoe olih kita.* —, bedriegen, ook *mělantjong.*

verschansen, *měngoeboeĕi* (van *koeboe*).

verschansing, *koeboe*; met verschansingen insluiten, verschansingen tegen iets of iemand opwerpen, *měngoeboengoeboeĕi.* —, omwalling, *dewala*; zie **borstwering** en **boord.**

verscheiden, vele, *banjak, bĕbĕrapabĕrapa.*

verscheiden, verschillende, *pĕlĕbagai, roepa-roepa, matjam-matjam.*

verscheiden, sterven, overlijden, *pĕninggal, wáfat,* Ar. na zijn —, *sapĕninggalnja.*

verscheidenheid = verscheiden. Zie ook **verschil.**

verschepen, *mĕmoewatkan dalam kapal* (of *pĕrahoe*).

verscherpen, *mĕnadjamkan poela* (van *tadjam*), ook van zijne woorden. — van een bevel, *mĕngĕraskan poela* (van *kĕras*).

verscheurd, *tjabiḳ, tjariḳ, tjobaḳ-tjabiḳ, kojaḳ, sojaḳ, robeḳ;* zie het volgende woord.

verscheuren, *mĕntjabiḳ, mĕntjariḳ, mĕngojaḳ;* aan flarden —, *mĕntjobaḳ-tjabiḳ.* —, door gaten in iets te maken, *mĕmĕsoḳ-mĕsoḳkan* (van *pĕsoḳ*). Zie ook bij **scheuren.** —, zooals b.v. een tijger zijne prooi, *mĕnjojaḳ;* ook *mĕntjariḳ-tjariḳ;* door een tijger verscheurd worden, *dimakan harimau.* —, met geweld vaneen rijten, *mĕngĕrĕkah* (van *kĕrĕkah*), mogelijk krakend of knauwend —.

verscheurend, woest van dieren, *ganas.*

verschiet, verre afstand, *djaoeh.*

verschieten, van kleuren, *toeroen wĕrna, moentah.* — van gelaatskleur, *hiram, bĕrobah.* —, van plaats veranderen, *bĕralih;* eene verschietende ster, *bintang bĕralih.* —, voorschieten, zie ald.

verschijnen, met de gebruikelijke ceremoniën in het openbaar — van een Vorst, *radja bĕrădat.* — voor iemand, *mĕnghadap.* — voor den Vorst, *mĕnghadap radja;* doen —, *mĕnghadapkan;* aan de oppervlakte —, *timboel;* —, zichtbaar worden, *kalihatan;* verschenen, verloopen, van een zekeren tijd, *laloe.*

verschijning, visioen, *chajál,* Ar.

verschikken, bij het zitten de onder het lijf gekruiste beenen omwisselen, *mĕngalihkan sila.*

verschil, onderscheid, *kalaïnan.* — en onderscheid, *pĕrbedaän dan kalaïnan.* — in waarde tusschen twee muntsoorten, agio, *ṣarf,* Ar. —, in meening of gevoelen, *bentoh;* onderling in meening verschillen, zie het volgende woord. —, geschil, *pĕrsalahan, sĕlisih.* — hebben, *bĕrsĕlisih;* ook in afmeting van voorwerpen, die nevens elkander geplaatst zijn.

verschillen, *bĕrlaïnan, bĕrsalahan, bĕrbeda;* onderling — en overeenstemmen, *bĕrsalahan dan bĕrsamaän.* —, geschil met elkander hebben, *bĕrsĕlisih, bĕrtjidĕra;* in meening of gevoelen —, *bĕrbentoh;* met elkander verschil hebben, *bĕrbentohan;* hevig — met elkander hebben, *bĕrbantah-bentoh;* in prijs —, *bĕrsalahan harganja.*

verschillend, onderscheiden, ongelijk zijn met, *bĕrsalahan dĕngan, bĕrlaïnan dĕngan.* —e, allerlei, *pĕlĕbagai, bĕrbagai-bagai.*

verschoonbaar, *bolih di-ampoeni, bolih dimăafkan.* —, onbeduidend van zonden, *ṣagrir,* Ar.

verschoonen, verfraaien, zie ald. —, ander linnen aandoen, *bĕrsalin kain;* verschoonend behandelen van iemands gevoelens, die ontzien, daarmede rekening houden, *mĕnimbang rasa orang, mĕnimbang hati.* —, vergeven, zie ald.

verschooning, vergeving, zie ald. —, verontschuldiging, *tabiḳ.* — vragen, *minta tabiḳ,* b.v. *djikalau ada kiranja chiláf bĕbat sĕhaja, mĕlainkan sĕhaja minta tabiḳ banjaḳ-banjaḳ,* als ik uit onwetenheid mocht overtreden hebben, dan inzonderheid vraag ik zeer veel —.

verschoppeling, *orang tĕrtĕndangan.*

verschot, zie **voorschot.**

verschoten, verbleekt, *poedar;* zie **verschieten.**

verschrijven: zich —, *sĕsat mĕnjoerat.*

verschrikkelijk, *haibat,* Ar.; zich — aanstellen, *mĕnghaibatkan diri.*

verschrikken, doen schrikken, *mĕngĕdjoetkan* (van *kĕdjoet*); verschrikt, *tĕrkĕdjoet.* —, bang maken, *mĕnggĕrantang.*

verschrikker, vrees-aanjager, *pĕnggoeroen.*

verschroeid, *lajoer.*

verschroeien, bedr. *mĕlajoerkan;* onz. *lajoer.*

verschrompeld, van de huid, vleesch enz. door de inwerking van zuur, koking en dergel., *kĕtjoet, kĕroet, kĕdoet, kĕredoet.*

verschrompelen, *mĕngĕtjoetkan.*

verschuilen, *mĕnjĕmboenikan;* zich —, *mĕnjĕmboenikan dirinja;* zich schuil houden, *bĕrsĕmboeni, mĕlik;* zich achter voorwendsels —, *bĕrlik.*

verschuiven, bedr. voortschuiven, *mĕnjorongkan* (van *sorong*). —, onz. afwijken, *gingsir;* ook *gingsoer.* — van wapens, die in de scheede zitten, een weinig uittrekken, *gaudjaḳ.* —, uitstellen, zie ald. —, opschikken, zie ald.

verschuldigd, verplicht, zie ald. —, schuldig zijn, *bĕrhoetang;* het verschuldigde, *hoetang.*

versieren, *mĕnghiasi* (van *hias*), *mĕndandan, mĕndandani*; versierd, *tĕrhias, tĕrdandan*; op dezelfde wijze versierd zijn, *sadandan*.

versiersel, *pĕrhiasan, dandan*; tot — maken, *mĕnghiaskan*; e. s. v. gouden — in het opgestoken haar der vrouwen, *gĕdabah*. —, dat men achter het oor of in het haar steekt, zooals b.v. eene bloem, een gouden haarspeld enz., *soenting*; zoo achter het oor steken, *mĕnjoenting*; iets daarvoor gebruiken, *mĕmpĕrsoentingkan*.

versjouwen, overdragen, *mĕngangkoet*.

verslaafd, *dipĕrhambakan*.

verslaan, in den krijg of eenigen anderen strijd, *mĕngalahkan, mĕmoekoel* (van *poekoel*). —, dooden, *mĕmboenoeh*; den dorst —, *mĕmoewaskan dĕhaga* (van *poewas*). —, verschalken van vochten, *malis*; van andere zaken, *djadi tawar, djadi ambar*.

verslag, schriftelijk —, *soerat pĕmbĕritaän*. —, bericht, verhaal, zie ald.

verslagen, in den krijg of eenigen anderen strijd, *alah, kalah*; geheel — en uit elkander van een leger, *poraḳpĕranda, poraḳ-pariḳ*. —, gedood, *diboenoeh*. — van den dorst, *poewas*. —, verschaald, van vochten, *malis*; van andere zaken, *tawar, ambar*. —, van smaak veranderd, maar nog niet bedorven, van spijzen of dranken, *bajoe*. —, deemoedige uitdrukking van het gelaat of de oogen van iemand, die teleurgesteld of vernederd is, *koejoe*. —, verbaasd, *kĕna dahsjat*.

verslagenheid, *dahsjat*, Ar.

verslappen, *mĕndjadi lĕmah, mĕlĕmahkan*.

verslaven: zich — aan, *mĕmpĕrhambakan dirinja kapada*.

versleten, *boeroeḳ*.

verslijten, *djadi loempoer*.

verslijten, onz. *djadi boeroeḳ*; den tijd —, *mĕnghabiskan wĕḳtoe, mĕnghilangkan wĕḳtoe*.

verslikken: zich —, of verslikt hebben, aan spijzen, *tĕrmĕngkĕlan*; aan dranken, *tĕrsĕdaḳ, kasĕdakan*; verslikt, een brok in de keel gekregen hebben, *kabĕngkalan*, b.v. *zapĕrti orang kabĕngkalan, mĕlainkan dĕngan ajar djoega mĕlakoekan dia*, als iemand die zich verslikt heeft, slechts met water kan men dat wegkrijgen.

verslimmeren, *makin djahat, makin pajah, bĕrtambah-tambah djahat*.

verslinden, *mĕnĕlan* (van *tĕlan*), *makan*. Zie **gulzig:** met huid en haar —, *makan habis dĕngan tahinja*.

verslingeren, *mĕndjadi karoet-meroet*, b.v. *pĕrkara jang djahat djangan ditoeroet, djangan mĕndjadi karoet-meroet*, slechte dingen moet men niet navolgen, opdat men zich niet verslingere; verslingerd raken op eene vrouw, *djatoh hati akan pĕrampoewan*; zich —, *mĕndjatohkan dirinja*, b.v. *tĕmpat jang tiada patoet ija mĕndjatohkan dirinja*, hij verslingerde zich zelven op onbehoorlijke plaatsen, ook *mĕntjampaḳkan dirinja*.

versmaadheid, *kahinaän, katjĕlaän*.

versmaden, *mĕntjĕlakan, mĕnghinakan, mĕngĕlikan, mĕngabikan* (van *abi*).

versmoren, bedr. *mĕlĕmaskan*; onz. *lĕmas*.

versnaperingen, *sĕdap-sĕdapan*.

versnellen, bedr. *mĕmautaskan* (van *pantas*), *mĕndĕras*.

versneiling, van den stroom in eene rivier tusschen klippen met sterken val, *riam*.

versnijden, v. c. pen, *mĕruntjoeng ḳalam*.

versnipperen, *mĕntjĕbiskan*; met eene schaar, *mĕnggoenting-goenting*.

versnoepen: hij keek alsof hij zijn oortje versnoept had, *digigitnja-tĕloendjoeḳnja*.

verspelen, verdobbelen, *mĕmpĕrdjoedikan*.

versperren, van een weg, rivier, doorgang enz., *mĕngĕmpang* (van *ĕmpang*), *mĕnĕbat* (van *tĕbat*), *mĕnjĕkat* (van *sĕkat*), *mĕrĕbat*; dit laatste ook van vruchtboomen door halverwege den stam dorens te binden; versperd, verstopt van een rivier of waterleiding, niet doorloopend van eene weg, *boentoe*.

versperring, *sĕkat*; barrikade, verhaking, *pĕngĕmpang* (van *ĕmpang*).

verspieden, *mĕnjoeloeh* (van *soeloeh*), *mĕnghintai*.

verspieder, *soeloeh, pĕnjoeloeh, pĕnghintai*.

verspieding, *pĕnjoeloehan, pĕnghintajan*.

verspillen, doorbrengen van geld of goed, *mĕmborosḳan*. —, voor onnutte doeleinden uitgeven, *mĕmboewang*; moeite

—, *mĕmboewang pĕnat;* —, van krachten enz., *mĕnghabiskan.*

verspiller, doorbrenger, *pĕmboros.* —, van krachten enz., *jang mĕnghabiskan.*

verspilling, *pĕmborosan.*

verspreiden, verstrooien, *mĕnghamboerkan* (van *hamboer*, verspreid). —; zich — van velen, b.v. van kogels, *bĕrhamboeran;* in wanorde over den grond —, *mĕngaparkan* (van *kapar*); in wanorde verspreid door elkander, *bĕrkaparan;* van zwaarden of wapens overal verspreid op den grond liggen, *bĕrtjetjeran ditanah;* overal verspreid, van vluchtenden, *sara-bara;* naar alle kanten zich — en afdwalen, *sara-bara bĕrhanjoet;* zich in een bosch — van een jachtgezelschap, *mĕrata didalam hoetan;* overal verspreid, van een verslagen leger, *porak-parik, porak-pĕranda, tjĕrai-bĕrai;* overal verspreid, van menschen, dampen enz., *bĕrlamparan;* overal verspreid van een gerucht, of van goed in wanorde over den grond of op het dek van een vaartuig, *seraḳ;* overal verspreid, van eene tijding, gerucht, wetenschap enz., *pĕtjah, bĕrpĕtjah-pĕtjah;* overal verspreid van de stukken, *pĕtjah-bĕlah;* in de rondte verspreid van bloed, *bĕrkopah-kopah;* over den grond verspreid, van afgeslagen koppen, of afgestooten voorwerpen, *bĕrpĕlantingan* (van *panting*); in menigte verspreid liggen, *andjĕrah;* verspreid uit elkander liggen, *tebar.* —, den boel uit elkander gooien, b.v. zijne kleederen, *mĕnebarkan;* verspreid uitgestort, b.v. van de hersenen, *bĕrpantjaran;* zich langzaam —, van vuur, schepen, wolken, menschen enz., *larat, mĕlarat;* glans —, *bĕrtjahaja, mĕmantjarkan tjahaja;* ook *mĕmantjar-mantjar tj.;* zich — van een aangename geur, *sĕmĕrbaḳ;* soms ook *sĕmĕrboeḳ;* zich — door het lichaam, van vergif, *mĕnjĕlap* (van *sĕlap*); ook *misĕra*, b.v. *sĕmanlara ija bĕlom lagi misĕra kapada sĕgala woedjoed radja itoe,* terwijl het (gif) zich nog niet met het gansche bestaan (of wezen) des Vorsten innig heeft verbonden; ook *naïk*, b.v. *maka dĕngan sakoetika itoe djoega naïklah bisanja ipoeh itoe,* op datzelfde oogenblik verspreidde zich dat vergif; zich —, van eene zweer of ander zeer, *mĕrojaḳ;* zich overal gelijk —, van water, *mĕrata;* zich —, uit elkander gaan, van saamgepakte wolken, *mĕrĕboeng;* zich — van de takken van planten, *mĕrambaḳ;* van kruipende planten, *mĕrambat.*

verspreken, zich —, *salah kata, mĕntjatjau.*

verstaan, begrijpen, *mĕngĕrti, faham,* Ar. *mafhoem,* Ar. verkeerd —, *salah faham, salah dĕngar;* zich — op, *tahoe pada, b.v. jang tahoe pada ĕlmoe gadjah.* —, van een pand, *taloe,* b.v. dat pand is —, *gadai itoe soedah taloe.* —, overeenkomen, zie ald.; te — geven, *mĕmbĕri tahoe, mĕmĕloemkan.*

verstaanbaar, duidelijk, *tĕrang, ĕrti jang tĕrang-tĕrang.* —, begrijpelijk, ook: *kaërtian.*

verstand, *boedi,* Skr. *ākal,* Ar. —, begrip, *pĕngĕrti;* bij zijn — zijn, *sioeman, bĕringatan bĕtoel;* goed bij zijn — zijn, *baïk ākal-boedi, dĕngan baïk boedinja;* meenen van alles — te hebben en daardoor veel op eigen houtje doen, *bĕrtahoe-tahoe.* — hebben, *bĕrboedi, bĕrākal;* aan het — brengen, *mĕngĕrtikan;* een helder —, *boedi jang tĕrang, ākal j. t.;* gezond —, natuurlijk —, *ākal boedi;* met dien —e, onder voorwaarde, *dĕngan djandji;* mits, zie ald.

verstandeloos, *tiada bĕrboedi, bodoh, tiada bĕrākal-boedi.*

verstandhouding, *moewáfakat,* Ar. *moepakat,* verb. — hebben, *bĕrmoewáfakat, bĕrfakat.*

verstandig, *bĕrboedi.* —, edel, *baïk boedi;* zeer —, *boediman, ārif,* Ar.

verstandverbijstering, zie **krankzinnig.**

versteend, *kabatoe-batoean.*

versteenen, *mĕmbatoe.*

versteening (in vruchten?), *boentat.*

verstek, in de bouwkunde, *madoe-mantjoeng.*

versteken, verbergen, *mĕnjĕmboenikan;* verstoken zijn van, *kakoerangan.*

verstelt, verschrikt, verbaasd, zie ald.

verstellen, door het opzetten van een lap, *mĕnampal* (van *tampal*). — van netten, *mĕmboeboel;* zich —, zie **vermommen.**

versterken, *mĕngkoewatkan, mĕnĕgohkan* (van *tĕgoh*); een verbond —, *mĕnĕgohkan pĕrdjandjian;* met elkander, *bĕrtĕgoh-tĕgohan djandji;* hij werd hoe langer zoo meer in zijn gevoelen versterkt, *tampa hatinja makin bĕrtambah.*

— van zijne stem, *mënjaringkan soewaranja;* het gezicht —, *mënadjamkan mata* (van *tadjam*); zijn hart —, *mënëtapkan hatinja, mëntjekalkan hatinja.* —, vermeerderen, *mënambahi* (van *tambah*)

versterkend, *jang mëngkoewatkan, jang mënëgohkan* enz., zie het vorige woord.

versterking, versterkte plaats, *kota;* iets van —en voorzien, *mëngotai.* —, versterkte nederzetting der Europeanen, *lodji* (verb. van loge).

versterkingswerken, *kota-parit,* letterl. sterkten en grachten.

verstijfd, *kakoe;* gevoelloos van de ledematen, *këbas.* —, gestold, *bëkoe.*

verstikken, van levende wezens, bedr. *mëlëmaskan;* onz. *mati lëmas.* —, verstikt, verlegen, b.v. van lijnwaad, granen, kruit enz., *këpam.*

verstoken, verbranden, *mëmbakar habis.*

verstokken, van het hart, *mënëgarkan* (van *tëgar*).

verstokt, van het hart, *tëgar.*

verstoktheid, *kafëgaran.*

verstomd, *tërkëlce, bisoe,* Jav.; verbaasd, *tërtjëngang, pëgan;* geheel —, *tërtjëngang-tjëngang.* — nederzitten zonder raad te weten, *këloe ăkal bitjara.*

verstommen, stom worden, *djadi këloe, d. bisoe.*

verstompen, stomp maken, *mënoempoelkan* (van *toempoel*); den geest —, *mënoempoelkan ăkal.* —, onz. *djadi toempoel;* verstompt van het smaakorgaan, *tjampah.*

verstoord, boos, *goesar, salah hati, marah;* van den Vorst, *moerka;* zich zeer — of vergramd toonen, *mëradang;* zeer — of vergramd op iemand zijn, *mëradangkan.*

verstoordheid = verstoord.

verstooteling, *orang kaboewangan.*

verstooten, *mëmboewang, mënoelak* (van *toelak*). — van zijne vrouw, *talik,* Ar.

verstooting, *pemboewangan, pënoelakan.* — van eene vrouw, *taläk,* Ar.

verstoppen, opstoppen van eene ruimte, *mënoempatkan* (van *toempat,* verstopt). —, verbergen, *mënjëmboenikan* (van *sëmboeni;* zich —, *mënjëmboenikan dirinja;* zich — voor iemand, die naar ons zoekt ook *mëlik;* heimelijk iets wegnemen en —, wegmoffelen, *mëlikkan;* zich al bukkende ergens in of onder —, *mënjoroş;* de plaats of het voorwerp waarin of waaronder men zich verstopt, *sorokan;* verstopt, van de ingewanden, *sëkat;* verstopt, van pijpachtige voorwerpen, *sëndat;* verstopt, versperd, geen doorloop hebbend, ook bekrompen van het verstand, *boentoe.*

verstoppertje spelen, *main bërtjëhartjëharian.*

verstopping, zie het vorige woord. — der ingewanden, *përoet sëkat, sëmbelit.*

verstoren, in beroering brengen, *mëngharoekan.* —, plagen, overlast aandoen, *mëngoesik.* —, vernielen, *mëroesakkan, mëmbinasakan.* —, boos maken, *mëmarahkan;* van den Vorst, *mëmoerkakan.* —, storen, zie ald.

verstoring, *pëngharoewan, pëngoesikan, karoesakan, kabinasaän, kamarahan, kamoerkaän.* Zie het onderscheid bij het vorige woord.

verstouten, zich —, *mëmbëranikan dirinja, mëngambil bërani, mënggagahi dirinja.*

verstrekken, geven, verschaffen, zie ald.: elkander kapitaal —, *pokoş-mëmokoş.* Zie ook **strekken, dienen** tot.

verstrekking, van spijs of geld aan iemand voor een bepaalden tijd, rantsoen, *pëlaboer.*

verstrijken, v. d. tijd, *laloe;* ook verstreken.

verstrikken, verstrikt, *tërdjërat, këna djërat.* Zie **strikken.**

verstrooid, verspreid, *tërtaboer, tërhamboer;* van velen, *bërtaboeran, bërhamboeran, bërkaparan,* dit laatste meer van groote voorwerpen, b.v. de stukken van een vergaan schip op het strand, de lijken op het slagveld, slapende lieden op den vloer, freq. *bërtëlaboeran;* hier en daar — en uitgestort, *tëmpëras;* van velen, *bërtëmpërasan;* ook van een verslagen leger. —, uit elkander, van een verslagen leger, *poraş-përanda, poraş-parik, habas.* —, vaneen gescheiden van iets, dat een geheel uitmaakt, een leger enz., ook *tjërai-bërai.* — van de deelen van iets, dat gebroken is, b.v. de scherven van een bord, de planken van een vaartuig, *sëpai.*

verstrooien, verspreiden, *mënaboerkan, mënghamboerkan, mënëmpëraskan, mëngaparkan, mëntjërai-bëraikan, mënjeraş* (van *seraş*); zie het vorige woord; zich overal —, van menschen, een bericht enz., *bërpëljah-pëljah.*

verstuiken; verstuikt, *salah oerat, têrpêletjoek, têrgêliat.*

verstuiven, doen opvliegen, zooals de wind de bladeren of stof, *mênêrbangkan* (van *têrbang*); den vijand doen —, *mêntjêrai-bêraikan moesoeh.* —, onz. *bêterbangan, tjêrai-bêrai,* zie ook **verstrooid.**

versuffen, versuft, *inga-inga, têrmangoe-mangoe, pêgan.*

vertalen, *mêmindahkan* (van *pindah*), *mênjalin bêhasa* (van *salin*), *mêntardjêmahkan* (van *tardjêmah*, Ar.), b.v. uit het Nederlandsch in het Maleisch —, *mêmindahkan daripada bêhasa Holanda kapada bêhasa Mêlajoe;* in het Maleisch —, *mênjalin kapada bêhasa Mêlajoe,* ook *mêndjawikan.*

vertaler, *pênjalin bêhasa, djoeroe-bêhasa.*

vertaling, *salinan bêhasa.*

verte, *djaoeh.*

verteederen, bedr. *mêlêmboetkan;* onz. *djadi lêmboet.*

vertegenwoordigen, als vertegenwoordiger optreden, *djadi wakil, djadi ganti, mêngganti.*

vertegenwoordiger, *ganti, wakil,* Ar.; algemeene —, *wakil moetlak,* Ar.

vertegenwoordiging, *pênggantian.*

vertellen, fout tellen, *silap bilang* —, verhalen, aan het — zijn, *bêrtjêritêra;* iets —, *mêntjêritêrakan;* zie **verhalen;** iets in bijzonderheden —, *mêngoeraikan, mêntjêritêrakan sêgala hâl-ahwalnja.*

verteller, zie **verhaler.**

vertelsel, vertelling, *tjêritêra, riwâjat.*

verteren, verbruiken, *mêmakai habis* (van *pakai*). —, opeten, verorberen, *makan habis.* —, van spijzen, *mêntjêrêna;* verteerd, *tjêrêna.* —, oplossen, ontbinden, *mênghantjoerkan* (van *hantjoer*, verteerd, opgelost); goed verteerd van mest, afval, bladeren enz., *masak, masik,* Mên.; zwaar te — van spijzen, *tjikil;* zichzelven —, ook — door lang liggen, *makan diri.* —, invreten, van roest, zuren, snijdende voorwerpen, vuur enz., *makan,* b.v. door roest verteerd, *dimakan karat;* door zuur verteerd, *dimakan asam;* door het zwaard verteerd, *dimakan pêdang;* door het vuur verteerd, *dimakan api;* ook *didjilat api;* verteerd door nijd, *karatan hati;* geld —, *makan oewang, mênghabiskan oewang, mêmbêlandjakan oewang.* —, verkniezen, verslijten, *loesoeh, mêndjadi loesoeh.*

vertering, van spijzen, *tjêrêna.* —, uitgaven, *blandja, rabija.*

vertienen, in tien deelen, *mêmbêhagi sapoeloeh.* —, de tienden betalen, *mêmbajar dalam sapoeloeh asa.*

vertier, aftrek, zie ald. en **levendig.**

vertinnen, *mênjadoer timah;* vertind, *disadoer timah.*

vertinsel, *sadoer timah.*

vertoeven, ophouden, *bêrhênti.* —, wachten, *bêrnanti-nanti;* op iets wachten, *mênantikan.*

vertolken, zie **vertalen.**

vertoon; met uiterlijk —, *dêngan moekamoeka;* b.v. *kamoerahan jang boekan moeka-moeka,* weldadigheid van geen uiterlijk —.

vertoonen, iets spelen, *main;* de wajang —, *main wajang.* —, iets aan iemand laten zien, *mêmpêrlihatkan;* overal —, te koop loopen, pronken met iets, *mêmpêragakan* (van *aga*). —, hier en daar laten zien, b.v. zijne kleeren, kunsten, bekwaamheden enz., *mênundangkan,* letterl. op bezoek meenemen; zich —, een bezoek brengen, *mêngoendjoek moeka;* ook *mênampakkan moeka, mênampakkan dirinja kapada;* zich —, te voorschijn komen, *kalihatan;* toorn vertoonde zich op zijn gelaat, *marahnja tampil kapada moekanja;* zich aan de oppervlakte —, boven komen, *timboel.*

vertooner, van het wajangspel, *dalang.*

vertooning, van het wajangspel, *pêrmaînan wajang.*

vertoornen, *mêmarahkan;* van den Vorst, *mêmoerkakan;* ook *mêmbangkitkan amarah* (*moerka*).

vertragen, *mêlambatkan, mêmpêrlambatkan.* —, uitstellen, zie ald.

vertrappen, *mêmidjak-midjak* (van *pidjak*), soms wordt er nog aan toegevoegd *dêngan kakinja; mêngêndjak;* met geweld iets —, *mêngêntjang* (van *êntjang*). —, uittreden, b.v. graan door de pooten van buffels, *mêngirik* (van *irik*).

vertrapper, *pêmidjak.*

vertrapping, *pidjakan, pêmidjakan.*

vertreden, zie **vertrappen.**

vertrek, kamer, *bilik;* zie **kamer.** —, afreis, *bêrangkat;* op het punt van —, zeilree, van een vaartuig, *bêrsaoeh toengal;* na het —, *sapêninggalan,* ook dikwerf *sapêninggal.*

vertrekken, *bêrdjalan, bêrlajar;* van

den Vorst of aanzienlijken, *bĕrangkat*. —, wegzeilen, ook *bĕrlĕpas*. —, naar huis gaan, *poelang*; eenvoudig weggaan, *pĕrgi*, zie **weggaan**; het gezicht —, b.v. van pijn of het ruiken van iets onaangenaams, *gĕrising*; met de Noorderzon vertrokken, *hĕmboes*, lett. geblazen; zich —, zie bij **trekken**.

vertroosten, *mĕnghiboerkan*.

vertroostend, *jang mĕnghiboerkan*.

vertrouwd, van een persoon, *kapĕrtjajaän, andalan*; van een vriend, *rodong*, b.v. een — vriend, *sahabat jang rodong*. — zijn met den Vorst, *bĕrkapit dĕngan radja*. — raken of worden met, 't zij zaken of personen, *bĕrdjinak-djinakan, bĕramah-ramahan*, b.v. *soepaja bolih mareka-itoe bĕrdjinak-djinakan dĕngan bĕhasa dirinja*, opdat zij mogen — raken met hunne eigen taal; zich — maken met geschriften, ook *bĕrdjinak-djinakan*. —, toevertrouwd, van goed, zie ald.

vertrouwde, *orang kapĕrtjajaän*, o. *andalan*.

vertrouwdheid, *kapĕrtjajaän*.

vertrouwelijk, gemeenzaam, *ramah, djinak*; van velen met elkander, *bĕramah-ramahan, bĕrdjinak-djinakan*; in versterkte beteekenis, *ramah-tamah*. — van kinderen tegenover oudere menschen, *mandja*.

vertrouweling, *orang kapĕrtjajaän*. — die alles gadeslaat en aan zijn heer bekend maakt, *atjang*; de — onder de inwoners, *atjang-atjang nĕgari*.

vertrouwen, *pĕrtjaja, harap*; ook het —, benevens *amänat*, Ar. — stellen op, *pĕrtjaja akan, harap pada*; met het grootste —, *dĕngan sabĕsar harap*; met het volste —, *dĕngan sapĕnoh-pĕnoh harap*; iemand zijn — schenken, *mĕloewan bĕrsatia*; een man van —, op wien men zijn — stellen kan, *orang kapĕrtjajaän*; iemand die niet te — is, fig. *boelat bĕrsĕgi bĕrsanding mĕloekaï*, d. i. rond met vlakke zijden en kanten die verwonden. —, toevertrouwen, zie ald.; op God —, *harap pada Allah, tawakkoel*, Ar.

vertwijfeld, wanhopig, zie ald.

vertwijfelen, wanhopen, zie ald.

vervaard, bevreesd, zie ald.

vervaardigen, *mĕmpĕrboewat*. —, v. e. opstel, *mĕngarang* (van *karang*).

vervaardiger, *orang jang mĕmpĕrboewat*. —, opsteller, *pĕngarang*. —, werkmeester, *toekang*.

vervaardiging, *pĕrboewatan*.

vervaarlijk, schrikbarend, *haibat*, Ar.

verval, afneming, zakking, *soeroet, soesoet*. —, fooi, zie ald.

vervallen, van het lichaam, *lajoe*. — van een gebouw enz., *djadi boeroek*. —, verzwakken, zie ald. — tot armoede, verarmen, zie ald. —, van een vaartuig, *djatoh*; beneden den wind —, *djatoh kabawah angin*; op een droogte of het strand —, *tĕrdampar*; tot dronkenschap —, *djadi pĕmabok*; in eene boete —, *kĕna dĕnda*; in schulden —, *bĕrhoetang*. — zijn, niet meer van kracht, *tiada lakoe lagi, tiada tĕrpakai lagi*.

vervalschen; zie **vervalscht**.

vervalscht, *lantjoeng, sĕloengkang*; zie **valsch**.

vervaltijd, *djandji, tempo*, Port.

vervangen; iemand of iets —, *mĕngganti, mĕnggantikan*; elkander —, *bĕrganti-ganti*; om en om elkander —, *ganti-bĕrganti*.

vervanger, *ganti, pĕnggantí*; obj. *gantian*.

vervanging, *pĕnggantian*; alles wat tot — dient, *ganti*.

vervellen, *bĕrtoekar koelit*, ook *mĕnjilih* (van *silih*), Mën.; bij gedeelten —, *mĕngĕloepas* (van *kĕloepas* freq. van *koepas*).

verven, schilderen, *mĕnjapoekan tjat, mĕntjat*. — van lijnwaad, garen enz. door indompeling, *mĕntjĕloep*; het geverfde goed, *tjĕloepan*. — met verschillende kleuren van garen voor den inslag, *mĕntjoewat*.

verver, schilder, *toekang tjat*. — van lijnwaad enz., *pĕntjĕloep, toekang tjĕloep*.

verving, bij indompeling, *tjĕloep*, b.v. met ééne — was dat goed zwart, *dĕngan sakali tjĕloep hitamlah kaïn itoe*.

ververij, voor lijnwaden, *pĕntjĕloepan*.

ververschen, verfrisschen, zie ald. —, verwisselen, zie ald.

vervliegen, *tĕrbang*. —, van den tijd, *laloe*.

vervlieten en vervloeien, zie **vlieten** en **vloeien**.

vervloeken, *mĕngoetoeki, mĕlĭnatkan*; ook *mĕnoelahi* (van *toelah*), b.v. God vervloekte hem met een zwaren vloek, *dikoetoeki Allah dĕngan koetoeki jang amat sangat*. —, verwenschen, *mĕnjĕrapah*.

vervloeking, *koetoek, lânat, dôa djahat.* —, verwensching, ook *sêrapah, sêranah;* allerlei vervloekingen, *soempah-sêranah.*

vervloekt, *koetoek, lânat,* Ar. *malhoen,* Ar. b.v. die —e zwaardvisch, *ikan todak koetoek itoe;* wat is dat een — drinken, *minoem koetoek apakah ini.*

vervloekte, *koetoek, lânat, orang koetoek, orang lânat;* die —, *sikoetoek, silânat.*

vervoegen: zich —, gaan om bij iets tegenwoordig te zijn, *saleh.*

vervoer, *pêmbawaän;* tegen vracht van de eene plaats naar de andere, *pênambangan.*

vervoerder, *pêmbawa, pênambang.*

vervoeren, overbrengen, *mêmbawa.* —, geleiden, *mênghantarkan.* —, verleiden, *mêmboedjoek, mênggoda;* iemands hart —, verleiden, ook *mêmbawa hati orang, mênjasarkan hati orang.*

vervoermiddel, *pêmbawa, pênambang.*

vervolg, v. e. boek, verhaal enz., *hoeboengan,* b.v. het — hiervan, *hoeboengannja akan datang;* in het —, *kêmoedian hari, dibêlakang, djêmah, esoek-esoek,* ook *laginja, jang akan datang lagi.*

vervolgen, voortgaan met, *têroeskan, mêngikoet;* b.v. zijne boetedoening —, *mêngikoet tapanja;* zijn weg —, *langsoeng kapada djalannja.* — in rechten, *mêndâwa.* —, najagen, *mêngêdjar* (van *kêdjar*), *mêngoesir* (van *oesir*); een vluchtenden vijand —, *mênggoeloeng moesoeh jang lari,* nml. van een leger; door het ongeluk vervolgd worden, *diroendoeng malang;* iets, b.v. eene gebeurtenis, van het einde tot den oorsprong —, *mênjoesoer galoer.* —, onderdrukken, geweld aandoen, *mênganiajakan.*

vervolging, nazetting, *pêngêdjaran, pêngoesiran.* —, onderdrukking, *aniaja.*

vervolgens, voorts, *kêmoedian, laloe, kalakian;* op Java *lantas;* b.v. — kwam die brief hem ter hand, *soerat itoe laloe katangannja.*

vervolger, verdrukker, zie ald. —, nazetter, *pêngêdjar, pêngoesir.*

vervroegen, *mêndâhoeloekan.*

vervroolijken, *mênjoekakan hati* (van *soeka*).

vervuild, *kakotoran.*

vervullen, van een wensch of begeerte, *mêmênoehi kahêndak hati, mênjampaikan kahêndak hati* (van *sampai*); zijne belofte —, *mênjampaikan djandjinja;* eene gelofte —, nakomen, *mêmbajar kaul, mêmbajar nïat;* eene plants —, van eene geur, *sêmêrbak;* de gedachten of het gemoed geheel —, *mênjêsaikan dalam pikiran;* van aardsche zorgen vervuld zijn, *masygroel,* Ar. —, voltallig maken, *mênggênapi;* toen hare maanden vervuld waren, *satêlah soedah gênap boelannja.* Zie ook **vullen.**

vervuren: spoedig — of vermolmen van hout, *lêkas oenggoenan.*

verwaand, *tjongkak, pongah, kotjak,* Jav. *magroer,* Ar. *takabboer,* Ar. —, opgeblazen, *sombong, bongkak;* zich aldus aanstellen, *mênjombong diri;* zeer —, gentfectueerd, *soengar.*

verwaandheid = verwaand.

verwaardigen: zich — tot het doen van iets, wel gelieven te doen, *soedi;* soms samengetrokken met het Voorz. *akan* tot *soedikan, bêrsoedikan;* dit laatste wordt ook gebruikt bij de beleefd uitnoodigende wijze van spreken, b.v. *toewankoe pêrsoedikanlah santap,* Uwe Majesteit verwaardige zich te eten; indien de heeren zich — dit mijn verhaal te lezen, *djikalau toewan-toewan soedi mêmbatja hikâjatkoe ini;* zich — om ergens te komen, ook *bêrtjêmar-tjêmar kaki,* b.v. *baïk djoega toewan hamba bêrtjêmar-tjêmar kaki laloe bêrmain-main kanêgari kami,* 't is toch goed dat mijnheer zich verwaardigt tot zijn vermaak naar ons land te komen, in poëzie ook *bêrtjêmar doeli.*

verwaarloozen, *mêngalpakan, mêlengakan, mêngholai-holai, mêndjêrahak,* b.v. *êlmoe dan âkal dihalai-halai, itoelah tanda orang jang lalai,* als kundigheden en verstand verwaarloosd worden, is dit een teeken van een zorgeloos mensch. Van eene vrouw, die door haren man verwaarloosd wordt, om wie de man niets meer geeft, zegt men fig. *gantoeng tiada bêrtali,* d. i. hangen zonder touw.

verwaarloozer, *pêlenga, pêlalai.*

verwachten, *mênantikan.*

verwant zijn, *bêrsanak-saoedara, daripada ïaum koelawarga.*

verwanten, *sanak-saoedara, ïaum koelawarga, koelawangsa,* Skr.; veel — hebben, dik in zijn familie zitten, *saoedaranja têbal.*

verwantschap, *sabangsa, sadjĕnis, samatjam, sadaging-darah;* grnad van zij—, kinderen van broeders en zusters onder elkander met hunne ooms en moeien in den eersten graad, *poepoe;* van één graad van zij —, *sapoepoe.*

verward, in de war, van garen, het haar, eene zaak enz., *koesoet;* erg —, van dunne draden, *bodjot.* — door elkander van verschillende zaken, *tjampoer-baoer, tjampoer-gaoel, katjau, kutjau-belau.* —, in verwarring, in verlegenheid, *karoet-meroet.* —, ongekamd, van het hoofdhaar, *kĕrsang.* — en los van het hoofdhaar, *mĕnggĕrĕbang.* — geraakt, *tĕrgĕrĕbang;* erg — van het hoofdhaar, fig. *didjalin hantoe, didjalin sang kĕlĕmbai.* —, door elkander van eene menschenmassa, *sĕlimpat;* kris en kras door elkander, *silang.* — zich door elkander bewegend, zoonals een troep vledermuizen of menschen bij een oploop, *bĕbaran.* — of verwikkeld in, *bĕrdjalin-djalin dĕngan,* doch slaat dan op het voorwerp waarin iets verwikkeld is, b.v. *maka rantai sĕlockoengnja pon bĕrdjalin-djalin dĕngan tjokmarnja,* zijn knots was — in de ketting van zijn schild. — van gemoed, *goelaou;* meestal verbonden met *goendah* tot *goendah-goelaou* — van zinnen, *nanar.*

verwarmen, *mĕmanasi* (van *panas*). — bij vuur, *mĕndiang;* zich bij vuur —, *bĕrdiangkan diri.* Zie **warmen.**

verwarmingsmiddel, ter genezing op een lichaamsdeel gelegd, b.v. heet zand, een warme steen, heete asch enz., *toewam;* zulk een middel aanwenden, *mĕnoewam.* —, inwendig gebruikt, *obat hangat.*

verwarren, *mĕngoesoetkan, mĕntjampoer-baoerkan, mĕngatjaukan, mĕngaroet-meroetkan* enz. Zie bij **verward** het onderscheid.

verwarring = verward. —, beroering, *haroe-biroe;* in — brengen, *mĕngharoe-birokan.* —, opschudding, *gĕmpar;* in — brengen, b.v. eene stad, *mĕnggĕmparkan;* in — zijn, van iemand, die niet weet wat te doen, *bingoeng;* in — brengen, *mĕmbingoengkan.*

verwedden, *bĕtarohkan;* daar wil ik wel wat onder —, *djika bĕtaroh pon akoe lawan.*

verweeken, week maken, *mĕlĕmboetkan.*

verweekelijkt, zie **verwijfd.**

verweeren, *roesak olih hoedjan-panas.*

verwekken, *mĕngadakan, mĕndjadikan.* —, opwekken, *mĕmbangoenkan, mĕmbangkitkan, mĕnĕrbitkan* (van *tĕrbit*); een zoon —, *mĕngadakan anak lakilaki;* iemands toorn —, *mĕmbangkitkan kamarahan,* ook *mĕmboewat kamarahan kapada orang.*

verwelken, *lajoe;* doen —, *mĕlajoekan.*

verwelkomen: beleefd —, recepieeren, *mĕnjamboet* (van *samboet*); plechtig — van een Vorst of aanzienlijk persoon, door hem feestelijk te gemoet te gaan, *mĕngĕloe-ĕlockan.*

verwenschen, vervloeken, zie ald.

verweren: zich —, *mĕlawan.*

verwerpelijk, *jang patoet diboewang, kaboewangan.*

verwerpen, *mĕnoelak* (van *toelak*), *mĕmboewang.*

verwerven, *bĕrolih, mĕndapat.*

verwezenlijken, bevestigen van eene zaak, *mĕnjoenggochkan* (van *soenggoeh*); een verzoek, gebed enz. —, *mĕnjoedahi* (van *soedah*).

verwezenlijking, *pĕnjoenggochan, pĕnjoedahan.*

verwijden, ruimer maken van een kleed enz., *mĕlonggarkan.* —, ruimer maken van een terrein, *mĕloewaskan, mĕlapangkan.* —, wijder maken van eene opening, *mĕnggombeng.*

verwijderd, *djaoeh.* —, gescheiden van iets of van elkander, zooals bij echtscheiding, het spenen, wegloopen enz., *sarak;* het verst — van het doel, b.v. een kogel bij het schijfschieten of van iets dat men bij een spel naar iets, dat opgesteld is gooit, *adjoen.*

verwijderen, *mĕndjaoehkan; dirinja daripada;* zich — van, *mĕndjaoehkan dirinja daripada;* zich —, heengaan, *pĕrgi, mĕmbawa dirinja;* zich afzonderen, *bĕrdjarak;* van den weg —, *mĕnjimpang daripada djalan;* zich snel van eene plaats —, zooals een paard bij een wedren enz., *mĕngoembas* (van *oembas*); ook van iem. die snel een plaats verlaat; iemand die deze gewoonte heeft, *pĕngoembas.*

verwijdering, afstand, *djaoeh.* —, verdeeldheid, zie ald.

verwijfd, verweekelijkt, *lĕmah,* fig. *mati angin;* een — persoon, *orang mati angin.* Zie Suppl. Mal. Wrb. bij *mati.*

verwijl, uitstel, *pĕrtanggoehan;* zonder —, *dĕngan tiada pĕrtanggoehan;* zonder

langer —, ook *tiada bĕrapa antaranja*, b.v. *sĕrta tĕntoelah akan mĕnjoeroh kita dibĕlakang soerat ini dĕngan tiada bĕrapa antaranja akan szoedara kita itoe ĕngkoe Said*, en zullen wij zeker na dezen brief zonder langer — onzen broeder, heer Said, zenden.

verwijten, oude koeien uit de sloot halen, *mĕmbangkit-bangkit*; bewezen weldaden —, *mĕmbangkit sĕgala pĕmbĕrianna'a*; met verwijtingen op verwijtingen antwoorden, *bĕrtĕmpĕrau*; iem. iets in het aangezicht —, *mĕmbangkitkan kapada dirinja*; berispen onder het — van genoten weldaden, *mĕmang*. —, laken, *mĕntjĕrĕtja*; zichzelven —, *mĕnjĕsalkan dirinja*.

verwijzen, *mĕnoendjoekkan*. Zie bij *toendjoek*.

verwilkeld, zie **verward**.

verwilderd, *liar*; ook van de oogen, b.v. *dan matanja liar mĕmandang kakiri dan kakanan*, en zijne —e oogen keken links en rechts.

verwilderen, *djadi liar*. — van buffels, *djadi djalaug*; ook van eene vrouw, namelijk eene hoer worden.

verwisselen: iets met iets —, voor iets in de plaats stellen, *mĕnggantikan*. — van kleederen, *bĕrsalin pakajan*. — van naam, *bĕrsalin nama*. —, wisselen van geld en goederen, *mĕnoekar* (van *toekar*); dikwijls van kleederen —, *mĕmakai silih-mĕnjilih*; het tijdelijke met het eeuwige —, *bĕrpindah daripada nĕgari jang fana' kapada nĕgari jang baka'*.

verwittigen, *mĕmbĕri tahoe*; aan den Vorst, *mĕmpĕrsĕmbahkan tahoe*.

verwoed, *garang*, *galak*, *berang*.

verwoest, *roesak*, *binasa*. —, vernield, geruineerd, *tĕnakarap*; eene verwoeste plaats, fig. *padang tĕkoekoer*.

verwoesten, *mĕroesakkan*, *mĕmbinasakan*. —, vernielen, ruineeren, *mĕnĕngkarapkan*. Zie **verdelgen**.

verwoester, *pĕmbinasa*.

verwoesting, *kabinasaän*.

verwonde, *orang loeka*.

verwonden, *mĕloekaï*, *mĕloekakan*; verwond worden, *loeka*, *kĕna loeka*, *diloekaï*

verwonderd, *hairân*, Ar. *ădjaib*. Ar.

verwonderen, bedr. *mĕngĥairânkan*; zich —, *djadi hairân*; zich over iets —, *mĕngĥairankan*, b.v. *itoepon tiada dihairankan olih Laksamana*. Zie ook **verbazen**.

verwonderlijk, *ădjaib*, Ar, *hairân*, Ar.

verworgen, zie **worgen**.

verwormen, *dimakan hoelat*; van hout door den paalworm, *dimakan tĕmbeloek*.

verworming, e. s. v. — in het hout, *kĕlasah*.

verworpen, *kaboewangan*.

verworpeling, *orang kaboewangan*.

verwrikken, *mĕnggĕliat*; verwrikt, verrekt, *tĕrgĕliat*; verwrikt, verzwikt, verstuikt van handen of voeten, *rioek*.

verwringen, *mĕnggĕliat*, *mĕmpĕlitik*; verwrongen, *tĕrgĕliat*; verwrongen, verdranid, b.v. van een arm, sleutel enz., *pioh*. — van de armen, *tjĕngkoeng*.

verwrongen, *pĕlitik*; scheef, *eroet*. —, verdraaid van armen of beenen, *pĕlekok*, *rioek*. — van het lemmet v. e. wapen, *bĕlioet*; zie **krom**.

verwulf, *lengkoeng*, *koebbat*, Ar.

verzachten, *mĕlĕmboetkan*; van het gemoed, *mĕlĕmboetkan hati*, *mĕmoerahkan pĕrangai*; van zijne woorden, *mĕmaniskan pĕrkataän*. —, van het stemgeluid, *mĕmpĕrlahankan*. — van eene kleur, *mĕmoedakan*. — van eene straf of arbeid, *mĕringankan*.

verzachtend, *jang mĕlĕmboetkan* enz. Zie het vorige woord.

verzadigd, *kĕnjang*, *poewas*, *djĕnoh*, ook *djĕmoe*, b.v. *tiada djĕmoe mata orang mĕmandang kadoewanja*; over—, onverschillig van wat, *bĕngkajang*.

verzadigen, *mĕngĕnnjangkan*, *mĕmoewaskan*.

verzadiging = verzadigd, b.v. tot —, *sampai kĕnnjang*, *sampai poewas*.

verzaken; zijne eed —, ontrouw worden, *bĕrpaling soempah*. —, loochenen, *mĕnjangkal* (van *sangkal*), *moenkir*, Ar.

verzakken, *tombong*, b.v. en alle grachten verzakten, *dan sĕgala parit pon tombong*; aan één kant verzakt, van den grond of den vloer in eene woning, *tjĕroen*.

verzakking = verzakken.

verzamelaar, opzamelaar, *pĕngoetip*, b.v. de — van de kruimkens der wetenschap, *pĕngoetip sĕgala remah pĕngĕtahoean*. —, *jang mĕnghimpoenkan*, enz. Zie het volgende woord.

verzamelen, *mĕnghimpoenkan*, *mĕngoempoelkan*, *mĕngampoengkan*; verzameld, *himpoen*, *koempoel*, *kampoeng*; verzameld zijn en zich verzamelen, *bĕrhimpoen*, *bĕrkoempoel*, *bĕrkampoeng*; het

gevluchte volk weêr —, van een leger, *mĕmoelihkan sĕgala rājat jang lari.* —, opzamelen, *mĕngoetip* (van *koetip*). —, bijeenroepen van volk voor een publiek werk, *mĕngĕrahkan* (van *kĕrah*).

verzameling, *pĕrhimponan, pĕkoempoelan, pĕrkampoengan.*

verzamelplaats, de zelfde woorden als Verzameling, soms met voorgevoegd *tĕmpat*, b.v. de verzamelplaats van alle natiën, *pĕrkampoengan sĕgala bangsa.* — van personen, waar velen gewoonlijk samenstroomen, *toempowan orang.*

verzanden, *mĕndjadi pasir.*

verzegelen, *mĕmĕtĕraikan* (van *mĕtĕrai*), *mĕmboeboh tjap.*

verzeild, hoe is mijnheer toch hierheen verzeild geraakt, *bajoe mana garangan toewan jang datang bĕrpoepoet ini.*

verzekerd, overtuigd van, *soedah tĕntoe, tiada sjak*, b.v. ik ben —, *soedah tĕntoelah kapadakoe*; in —e bewaring nemen, *mĕngoeroengkan* (van *koeroeng*), *mĕmĕndjarakan* (van *pĕndjara*).

verzekeren, zeker maken, *mĕnĕntoekan* (van *tĕntoe*). —, bewaarheden, *mĕnjoengoehkan* (van *soenggoeh*), *mĕmbĕnarkan*; zich —, overtuigen van iets, *mĕmbĕtoelkan.*

verzellen, zie **vergezellen.**

verzenden, *mĕngirimkan* (van *kirim*); zie ook bij **zenden.**

verzender, *orang jang mĕngirimkan.*

verzending, *kiriman.*

verzengd, *lajoer.*

verzengen, bedr. *mĕlajoerkan*; onz. *djadi lajoer.*

verzet, tegen hooger macht, b.v. tegen God, de overheid, ouders, rechters, den Vorst enz., *doerhaka*, Skr. — tegen anderen, dan bovengenoemde machten, *lawan.* —, verpoozing, rust, zie ald.

verzetten, verplaatsen, *mĕmindahkan* (van *pindah*), *mĕnaroh di tĕmpat lain*; zie **verplantsen** en **verplanten.** —, verpanden, *mĕnggadaikan*; zich tegen iets —, *mĕlawan*, weigeren, zie ald.; zich tegen iets —, appelleeren, *mĕnjongsong* (van *songsong*); zich — tegen de gestelde macht, *mĕndoerhaka, mĕndagi* of *mĕndaja*; zich —, verpoozen, *mĕnjoekakan hatinja*; zich —, trachten los te rukken van een gevangene of gebondene, *mĕronta-ronta.*

verzilveren, *mĕnjadoer perak*; verzilverd, *disadoer perak.*

verzinken, *tĕnggĕlam*; voor altijd —, *tĕnggĕlam laloe*; in den grond —, b.v. van een paleis enz., *tĕrsĕrling kadalam boemi*; in gedachten verzonken, *tĕrmĕnoeng, tĕrfoekoer* (van *foekoer*, Ar.).

verzinnen, *mĕmikirkan* (van *pikir*). —, beramen, *mĕreka.* —, daarstellen, *mĕngadakan.*

verzinsel, maatregel, *reka.*

verzoek, *pinta, pĕminta*; obj. *pĕrmintaän.*

verzoeken, vragen, *mĕminta*; als blijk van toegenegenheid —, *minta kasih.* — om den weg vrij te laten, *minta djalan.* — om het een of ander te doen, ook *soeroeh*, b.v. — om te gaan zitten, *soeroeh doedoeḳ.* — een woord te mogen spreken, *minta vidlakan soeatoe pĕrkataän.* — om binnen gelaten te worden, om de deur te openen, *minta pintoe.* — om te mogen vertrekken, *minta diri*; zie ook **smeeken** en **vertrekken.** —, aanvechten, *mĕnggoda.*

verzoeker, vrager, *orang jang mĕminta.* —, verleider, *pĕnggoda.*

verzoeking, aanvechting, *pĕnggoda.* —, ingeving des duivels, *wasoewas*, Ar. —, beproeving, *pĕrtjobaän.*

verzoenen; partijen met elkander —, vrede maken, *mĕndamaikan, mĕmpĕrdamaikan, mĕmpĕrbaïki, moewáfakatkan* (van *moewáfakat*, Ar. eensgezindheid). —, uitdelgen van zonden, *mĕnghapoeskan dosa.*

verzoener, *jang mĕndamaikan* enz. Zie het vorige woord.

verzoening, *pĕrdamajan, pĕrbaïkan.*

verzoeningsmaal, tot zoen van omgebrachten, *kaudoeri.*

verzoeten, *mĕmaniskan.*

verzorgen, *mĕmĕliharakan* (van *pĕlihara*), *mĕnjĕlĕnggarakan, mĕmpĕrbĕlakan.*

verzorger, *pĕmĕlihara, káfil*, Ar.

verzorging, *pĕmĕliharaän.*

verzot, *gila, bĕrgĕmar.* — zijn op iets, *gilakan, bĕrgĕmar akan, grairat*, Arab. —, verliefd, *ásjik*, Ar. *gila birahi, edan kasmaran*, Jav. — zijn op, *birahi akan.*

verzouten, *mĕmboeboh garam tĕrlaloe banjak.*

verzuim, *lalai, alpa, kalalajan, kaälpaän.* — van tijd, *kahilangan wĕktoe.*

verzuimen, bedr. *mĕlalaikan, mĕngalpakan.*

verzuipen, verdrinken, zie ald.; men

moet den put dempen vóór het kalf verzopen is, *sabĕlomnja djatoh baïk disadiakan poepoer*. Sprw. d. i. vóór men valt is het goed het smeersel klaar te maken.

verzuren, bedr. *mĕngasamkan;* onz. *djadi asam;* verzuurd, verschaald, *bantjoet;* ook als scheldwoord.

verzwakken, bedr. *mĕlĕmahkan;* onz. *djadi lĕmah;* verzwakt, *lĕmah, lĕtih;* zeer —, *lĕtah-lĕtih, lĕtih-lésoe.*

verzwelgen, inzwelgen, *mĕnĕlan* (van *tĕlan*). Zie **inzwelgen.**

verzweren, van de vingers, *mĕntjagoe;* zie **zweren.**

verzwering, van de vingers, de fijt, *tjagoe, kĕloeroet.* — aan het bovenlijf, ontstaan uit een bloedvin, *bĕnta.* — in de nek, gelijkende op een sabelhouw, *parang-parang, parangan;* c. s. v. — aan handen of voeten, *boeboel.*

verzwijgen, *mĕnjĕmboenikan,* letterl. verbergen.

verzwikken, verzwikt, *tĕrpĕletjoek, rioek.*

verzwinden, *lĕnnjap, lĕsap, graïb,* Ar.

vest, het kleedingstuk van Europeanen, *rompi.* —, zooals de hadjis dragen, *sadarijah,* Ar. — met korte mouwen, oorspronkelijk voor dooden, *badjoe hajat.*

vestigen, grondvesten, *mĕngalaskan;* zich ergens —, nederzetten, *mĕmboewat tĕmpat;* het oog — op, *mĕmandang kapada* (van *pandang*); het oog steeds gevestigd houden op, *tĕkat mata mĕmandang pada;* zijne hoop — op, *mĕnaroh harap pada;* het oog toevallig — op, *djatoh mata pada, tĕrpandang kapada.*

vestiging, nederzetting, *tĕmpat doedoek, tĕmpat dium.*

vesting, *kota, benteng.*

vestingwerken, *kota-parit.*

vet; dierlijk —, *lĕmak;* ook — van smaak; plantenvet, hetzij vloeibaar, hetzij gestolten, *minjak,* b.v. van den boterboom, *minjak sĕngkawang, m. tĕngkawang;* kokos—, *minjak njioer, m. kĕlapa.* —, weelderig van planten, *soeboer,* ook *gĕmok.* —, dik van menschen, dieren, planten, aarde, mest en dergel., *gĕmok.* —, goed in het vleesch, *tamboen,* inzonderheid van groote dieren, die gemest zijn. — maken van dieren, zie **mesten.**

vetachtig, *lĕmak-lĕmak, gĕmok-gĕmok.*

veter, *tali;* schoen—, *tali sĕpatoe, tali kasoet.*

vetkaars, *dian lĕmak.*

vetklier, smeerklier, *kĕlĕndjar minjak.*

vetpuist, op de stuit van de vogels, *sĕminjak, boeli-boeli minjak.*

vettig, slijmerig, kleverig, ook van olie of klei, *lĕndir.*

veulen, *anak koeda.*

vezel, *oerat;* de uitstekende vezels van touwwerk enz., *ramboe, sĕraboet.*

vezelig, harig, ruig van touwwerk, geweven stoffen enz., *bĕrsĕraboet.*

vezelstof; de — tusschen de bladeren en den stam van een kokospalm, die er uitziet als geweven, *kain njioer;* de — van den arenpalm, *gĕmoeti.*

vezier, eerste minister, *wazir,* Ar.

vice-admiraal, *laksamana moeda.*

victorie, *kamĕnangan.* — roepen, — kraaien, *bĕrsoerak soerak kamĕnangan.*

vier, *ĕmpat;* bij —en, met zijn —, *bĕrĕmpat;* alle —, *kaĕmpat, ĕmpat-ĕmpat.* — aan —, *bĕrĕmpat-ĕmpat;* gedeeld door —, *dibĕhagi ĕmpat.* — tegelijk, *ĕmpat sakali, ĕmpat pada sakali.* — uur, *poekoel ĕmpat.* — uren, *ĕmpat djam.*

vierde; de —, *jang kaĕmpat;* ten —, *kaĕmpat;* de — zijn, *mĕngĕmpat;* ten opzichte van de drie overigen, *mĕngĕmpati;* een — deel, *sapĕrĕmpat, sasoekoe, sapaha;* drie —n, *tiga pĕrĕmpat, tiga soekoe;* de — van de maand, *ĕmpat hari boelan;* de — zijn, van vier kinderen, *mĕngĕmpat.*

vierdeelig, *bĕrbĕhagi ĕmpat.*

vierdehalf, *tĕngah ĕmpat.*

vierdendaagsch, *ĕmpat hari sakali.*

vierdepart, *sapĕrĕmpat.*

vierderhande, *ĕmpat bagai.*

vierdraadsch, *ĕmpat lĕmbar.*

vierdubbel, *ĕmpat ganda, ĕ. lapis.*

vieren, v. e. touw, *mĕlandjarkan tali, mĕlarapkan tali;* naar beneden — van een touw enz., *mĕnghoeloerkan, mĕngoembai.* —, afvieren van een val, om het zeil of eene vlag naar beneden te doen komen, *soeh.* — van een feestgetijde, *mĕmĕgang, mĕmoeliakan.*

vierendeel, *sapĕrĕmpat, sasoekoe.*

vierentwintigtal, *basoeng;* bij vierentwintigtallen, *bĕrbasoeng.*

vierhandig, *bĕrlangan ĕmpat.*

vierhoek, *ĕmpat pĕndjoeroe.*

vierhoekig, *bĕrpĕndjoeroe ĕmpat.*

vierhonderd, *ĕmpat ratoes.*

vierjarig, van leeftijd, *ōmoer ĕmpat tahoen*; van duur, *ĕmpat tahoen lamanja*.
vierkant, *ĕmpat pĕrsĕgi, bĕrsĕgi ĕmpat*, b.v. drie —e voeten, *tiga kaki ĕmpat pĕrsĕgi*; langwerpig —, *ĕmpat pĕrsĕgi mĕmandjang*.
viermaal, *ĕmpat kali*.
viermaandelijksch, *tiap-tiap ĕmpat boelan*.
vierschaar, *madjlis ĥoekoem*.
vierspan, *koeda doewa pasang*.
vierspring, van een weg, quatre-bras, *simpang ĕmpat, djalan silang ĕmpat, djalan pĕrĕmpatan*.
viertal, *bilangan ĕmpat*.
viervlakkig, *ĕmpat pĕrsĕgi*.
viervoetig, *bĕrkaki ĕmpat*.
viervoudig, *ĕmpat kali, ĕmpat lipat*.
vierzijdig, *ĕmpat pĕrsĕgi*.
vies, vuil, *kotor*, ook *djidji*; zich — toonen, *mĕndjidji*; iets — vinden, *mĕndjidjikan*, ook — van iets zijn; een vieze vent, *orang kotor*. — van een stank, *amis*. —, kieskeurig, *pĕntjing*. —, af keerig, *gĕman, gĕli-gĕman*.
viezevazen, grillen, kuren, zie ald.
vijand; persoonlijke —, niet in den krijg, *sĕtĕroe*, Skr. — zijn, —en hebben, *bĕrsĕteroe*; iemand als — behandelen, *mĕnjĕtĕroei*; lands —, *moesoeh*. — zijn, —en hebben, *bĕrmoesoeh*; allerlei —en, in dien zin, *moesoeh-masah*. —, tegenstander, zoowel persoonlijk als in den krijg, *lawan*; vriend en —, *kawan dan lawan*; gezworen — met iemand zijn, *bĕrtoenang*, b.v. Sijak en Riouw zijn van oudsher gezworen —, *Sijaĥ dĕngan Riou bĕrtoenang mĕmang*.
vijandelijk, *moesoeh*, b.v. het —e leger, *bala-tantara moesoeh*.
vijandschap; persoonlijke —, *pĕrsĕtĕroean*; in — leven, *bĕrsĕtĕroe*; in — met elkander leven, *bĕrsĕtĕroean*; hetzelfde van velen, *bĕrsĕtĕroe-sĕtĕroean*; lands —, *pĕrmoesoehan*; in — zijn, *bĕrmoesoeh*; in — zijn met elkander, *bĕrmoesoehan*; hetzelfde van velen, *bĕrmoesoeh-moesoehan*.
vijf, *lima, pantja*, Skr. (dit laatste komt in enkele samenstellingen voor); bij vijven, met zijn vijven, *bĕrlima*; alle —, *kalima, lima-lima*. — aan —, *bĕrlima-lima*; gedeeld door —, *dibĕhagi lima*. — te gelijk, *lima sakali, lima pada sakali*. — uur, *poekoel lima*. — uren, *lima djam*.
vijfde; de —, *jang kalima*; ten —, *kalima*; een — deel, *sapĕrlima*; de — van de maand, *lima hari boelan*.
vijfdehalf, *tĕngah lima*.
vijfdepart, *sapĕrlima*.
vijflubbel, *lima ganda, lima lapis*.
vijfhoek, *lima pĕndjoeroe*.
vijfhonderd, *lima-ratoes*.
vijfjarig, van leeftijd, *ōmoer lima tahoen*; van duur, *lima tahoen lamanja*.
vijfkant, *lima pĕrsĕgi*.
vijfkleurig, *bĕrwĕrna lima, pantjawĕrna*.
vijfmaal, *lima kali*.
vijftal, *bilangan lima*.
vijftien, *lima-bĕlas, sapoeloh lima*.
vijftienhonderd, *lima bĕlas ratoes, sariboe lima ratoes, tĕngah doewa riboe*.
vijftig, *lima-poeloeh*.
vijftiger, *orang jang lima-poeloeh tahoen ōmoernja*
vijfvoudig, *lima ganda, lima lipat*.
vijfzijdig, *bĕrsĕgi lima*; een — vlak, *rata bĕrsĕgi lima*.
vijg, de vrucht, *boewah ara*; de inl. —, die het meest op de Levantsche gelijkt, *boewah ara kĕlĕboeĥ*.
vijgeblad; de bladeren van den heiligen vijgeboom, die als medicijn worden gebruikt en in teckening of snijwerk worden nagebootst ter versiering, *daoen boedi*.
vijgeboom, *pokoĥ ara, pohon ara*; e. s. v. —, ficus Rumphii, *djawi-djawi*; andere soorten zijn: *ara rimba, a. kĕboeĥ, a. sialang, a. makanan poenai*; de heilige — der Indiërs, *pohon boedi*; zie **vijgeblad**.
vijl, *kikir*; platte —, *kikir patar*; ronde —, *kikir ekoer tikoes*.
vijlen, *mĕngikir*; de tanden —, *bĕrdaboeng*; de tanden hol uit—, *bĕrlĕntiĥ*; de tanden puntig —, *mĕroemtjing, mĕntjĕlah gigi*.
vijlsel, *kikiran*.
vijver, *kolam*, Tam. *fĕlaga*; visch—, *pĕngempang*.
vijzel, mortier, *lĕsoeng*. —, kleine, holle cilinder met bodem, waarin de bĕtel voor oude lieden gestampt wordt, *gobeĥ*; de beitel daarbij gebruikt, *auaĥ gobeĥ*.
villen, *mĕngoeliti* (van *koelit*), *mĕngoepas koelit* (van *koepas*), b.v. *sapĕrti kambing dikoeliti*, als eene geit, die gevild wordt, Sprw.; 't is op één oor na gevild, *tiada bĕrapa pĕri-pĕri*.
vin, van eene visch, *sirip*; geen — verroeren, *tiada bĕrgĕraĥ-bĕrgĕri*.

vinden, *mĕndapat*, b.v. *sapĕrti monjet mĕndapat boenga*, als een aap, die bloemen vindt, Sprw. NB. soms wordt — met *tjĕhari*, zoeken, teruggegeven, b.v. *soekarlah mĕntjĕhari hoeloebalang sapĕrti Hang Toewah itoe*, het is moeielijk een held te vinden als die Hang Toewah; gevonden, *dapat*; jammer —, *sajang*; iets zeer jammer —, *tĕrsajangsajang akan*; genoegen — in iets, *soeka akan, bĕrkĕnan akan*, ook behagen —; er niets op weten te vinden, geen middel ervoor weten, *tiada dapat ăkal*; er kon niets op gevonden worden, er was geen middel voor te bedenken, *tiada tĕrdajakan*; iemand te huis —, *bĕrdjoempa dĕngan orang diroemahnja*; op Borneo wordt veel goud gevonden, *dipoelau Kalimantan tĕrdapat banjak ĕmas.* —, meenen, *sangka, kira*, b.v. ik vind haar schoon, *pada sangkakoe eloḳ ija*; ik vind het zoo beter, *pada kirakoe baïk bagini.* —, gevoelen, *rasa*, b.v. ik vind het koud, *pada rasakoe sĕdjoeḳ*; een voorwendsel —, *bĕrdalih*; het met iemand kunnen —, *bolih satoedjoe dĕngan sa'orang*; zich laten —, omgekocht kunnen worden, *dapat disoewapi.*

vinder, *orang jang mĕndapat, pĕndapat.*

vinding; *pĕndapat*; door eigen — iets kunnen, *dapat pada ăkalnja sĕndiri.*

vindingrijk, *banjak ăkal.*

vindloon, voor een vaartuig, *opah nĕmoe.*

vinger, *djari, anaḳ tangan*; de wijs—, *tĕloendjoeḳ*; ook *djari sjahádat*, letterl. vinger der getuigenis; de middelste —, *djari mati, dj. hantoe, djari mati, dj. malang.* Zie ook **duim en pink**; lange —s hebben, diefachtig zijn, *tangan pandjang*; tusschenruimte der vingers, *sĕlang djari*; het binnenste, vleezige van de vingers, *pĕroet djari*; de — Gods, *ălámat koedrat Allah*, d. i. teeken van Gods almacht; geeft men hem den —, dan wil hij de heele hand, *bĕrolih sahasta, hĕndaḳ saděpa; dibĕri bĕtis, hĕndaḳ paha*; den — op den mond leggen, zwijgen, *mĕndiamkan dirinja*; met den — door iedereen nagewezen worden, *mĕndjadi tjolat-gamit orang*; op de —s kijken, *mĕngĕtjam*; iemand die dit doet, *pĕngĕtjam*; door de —s zien, vergeven, *mĕngampoeni, măafkan.*

vingerbreed, *sadjari lĕbarnja.*

vingerdik, *sadjari tĕbalnja.*

vingeren, *mĕndjamah dĕngan djari.*

vingergeleding, *roewas djari.*

vingergewricht, *boekoe djari.*

vingerglas, *mangkoḳ mĕrĕloeng*; zie **vingerkom.**

vingergreep, tusschen duim en vinger, *djĕntiḳ, tjĕkit, tjĕkaḳ, pĕngapit*; zulk een — nemen, *mĕndjĕntiḳ, mĕngapit, mĕntjĕkit, mĕntjĕkaḳ.* — met de toppen der vijf vingers, *tjĕkoet*; zulk een — nemen, *mĕntjĕkoet.*

vingerhoed, *saroeng djari, lidal, didal, bidal* (Port. dedal).

vingerkap, zie bij **scheede.**

vingerklem; c. s. v. strafwerktuig op de Maleische scholen, *apit tjina, sĕpit tjina.*

vingerlang, *sadjari pandjangnja.*

vingerlid, *roewas djari.*

vingerkom, koperen —, *mangkoḳ mĕrĕloeng, kĕmboḳ.* — van glas, *kĕmboḳ kalja.*

vingerloos, *tiada bĕrdjari.*

vingerring, *tjintjin, tjintjin didjari.*

vingertop, *hoedjoeng djari.*

vingervormig, *saroepa djari.*

vingerwijzing, *pĕrtoendjoeḳ*; de — der menschen worden, *mĕndjadi tjolat-gamit orang*; zie **opspraak.**

vink; c. s. v. — met dikken snavel, *boeroeng tjinaḳ.*

vinnig, scherp, *tadjam*; een — woord, *pĕrkataän tadjam.* —, ruw, bits, *bĕngis, kasar.*

vinnigheid, *pĕri tadjam, kabĕngisan.*

vinvormig, *saroepa sirip.*

violet, *oengoe, merah tĕmbajoeng.*

violetkleurig, *bĕrwĕrna oengoe.*

viool, vedel; de inlandsche —, *rĕbab, harbab*; de Europeesche —, *biola*; op de — spelen, *bĕrmain biola, mĕnggesek biola, bĕrmain rĕbab.*

vioolsnaar, *tali rĕbab, tali biola.*

vioolspeler, *orang bĕrmain rĕbab, o. b. biola.*

vis-à-vis, *bĕrhadap-hadapan.*

visch, *ikan*; rivier—, *ikan darat*; zee—, *ikan laoet*; vliegende —, *ikan bilalang*; gedroogde —, *ikan kĕring, daïng*; stukken gezouten en in de zon gedroogde —, *tapa-tapa*; visch aldus behandelen, *mĕntapa-tapakan*; gerookte —, *ikan salai*; gekookte —, die alleen in water met zout gekookt is, *ikan rĕboes, singgang*; de zoogenaamde Makasaansche roode vischjes, *bilis, ikan merah*; gebak-

ken —, *ikan goreng*; gezouten —, *ikan asin*; op eene bijzondere wijze gezouten —, eenigszins zuur, *pĕkasam*. — in een dunne pikante saus, een der bijspijzen bij de rijst, *pindang*. — in het zuur, *atjar-ikan*; allerlei vischspijzen, *ikan djoekoet*; de —schen, het hemelteeken, *boerdjoe'l'hot*, Ar. *mina*, Skr.

vischaas, *pĕrahoe pĕngaïl*.

vischaas, *oempan*.

vischachtig, traanachtig van reuk of smaak, *anjir*.

vischangel, *mata kaïl*.

vischben, *bakoel ikan*.

vischboot, zie **vaartuig.**

vischgraat; groote, beenige —, *toelang ikan*; fijne —, *doeri ikan*.

vischhaak, *mata-kaïl, mata kĕdik, pantjing*, Jav. — met een klein gewicht er aan om hem ver uit te werpen, *kaïl hamboer*; groote —, dien men op zee achter het vaartuig laat slepen, *kaïl toenda*; groote —, dien men in stroomend water laat hangen, b.v. om krokodillen te vangen, *aliran*; daarmede visschen of vangen, *mĕngalir*.

vischhengel, alleen de stok, *djoeran*; de stok met het tuig, *kaïl bĕrdjoeran*.

vischhoek, zie **vischhaak.**

vischhuid, *koelit ikan*.

vischkaak, *rahang ikan*.

vischkieuwen, *isang*.

vischkooper, *orang djoewal ikan*.

vischkop, *kapala ikan*.

vischkor, zie **fuik.**

vischkorf, *bakoel ikan*.

vischkuit, *tĕlor ikan*; gezouten — van de Indische elft, *tĕlor tĕroeboek*.

vischlijm, *loepa-loepa*.

vischlijn, waaraan op verschillende afstanden touwtjes met haken zijn bevestigd, *rawai*; daarmede visschen, *mĕrawai*.

vischlucht, *baoe anjir*.

vischman, *orang djoewal ikan*.

vischmand, *bakoel ikan*.

vischmarkt, *pasar ikan*.

vischnet, zie **net.**

vischotter, *bĕrang-bĕrang*.

vischreep — **vischlijn.**

vischrijk, *banjak ikannja*.

vischschotel, met gaatjes, *pinggan antjak*.

vischschub, *sisik ikan*.

vischschuit, zie **vaartuig.**

vischsnoer, *tali kaïl*.

vischtuig, *pĕrkakas mĕnangkap ikan*; e. s. v. — met veel haken en een zinkstuk, *pĕngarih*; al wat men noodig heeft om op schelpdieren te visschen, *pĕrkĕrangan*.

vischvalk, *kĕlang laoet*.

vischvangst, *pĕntjarian ikan*.

vischverkooper, *orang bĕrdjoewal ikan*.

vischvijver, *pĕngempang*; de groote ingedijkte —s aan het strand van Java te Gĕrĕsik enz., *tambak*.

viseeren, met een vuurwapen, *mitar*.

visioen, *chajal*, Ar.

visitatie, *pĕmĕriksaän*.

visite, zie **bezoek.**

visiteeren, *mĕmĕriksa* (van *pĕriksa*).

visschen, in het algemeen, *mĕntjĕhari ikan, mĕnangkap ikan* (van *tangkap*). — met den hengel, *mĕngaïl, mantjing*, Jav. — met een werpnet, *mĕndjala*. — met een sleepnet, *mĕmoekat* (van *poekat*). — met een lange lijn of reep, *mĕrawai*. — met een vischhaak, *mĕngĕdik*. — met kunstmatig lokaas, *katjor*. — met een toorts of fakkel, die de visschen lokt, *mĕnjoeloeh ikan*. — bij donkere maan, *mĕngĕlam* (van *kĕlam*, donkere maan van laatste tot eerste kwartier). — op schelpdieren, *bĕrkĕrang*; op *badar* visschen, *bĕrbadar*, Mên. — met een vlieg aan den haak, *mĕpas*. — voorover liggende, een net met een langen zak voor zich uitduwende, om garnalen te vangen, *mĕnjoengkoer* (van *soengkoer*). — met een korf, dien men over den visch heen zet, *mĕnjĕrĕkap* (van *sĕrĕkap*, zulk een korf). — zie verder de namen der verschillende werktuigen, gebruikt bij het —.

visscher, *pĕnangkap ikan, natajan*, Skr. Voor het algemeene begrip is geen bepaald woord. Men noemt den — naar de wijze waarop, of het middel waarmee hij vischt. — met een werpnet, *pĕndjala*. — met een sleepnet, *pĕmoekat*. — met een hengel, *pĕngaïl*. — met een zegen in vollo zee, *orang pajang*. — met een toorts of fakkel, *pĕnjoeloeh ikan*; bij de orang laoet, *mandjoeng*.

visscherij, *pĕntjĕharian ikan*.

visschersboot, visschersschuit, zie bij **vaartuig.**

vischschotel met gaatjes, *pinggan antjak*.

vitlust, *soeka mĕntjĕla*.

vitten, *mĕntjĕla*; spijkers op laag water zoeken, *mĕntjĕhari-tjĕhari*.

vitter, *pĕntjĕla.*
vitterij, *pĕntjĕlaän.*
vizier van een helm, *natang kĕtopong,* ook *toetoep moeka.* — van een vuurwapen, *mata, oenling-oenling,* b.v. — van een kanon, *mata mariam.* — van een geweer, *mata bĕdil.*
vizier, eerste minister, *wazir,* Ar.
vlaag; wind —, *bajoe* (Skr. *wājoe*), *poepoet bajoe.*
vlade; e. s. v. zoete —, *sĕrikaja.*
vlag, *bandera,* Port. *toenggoel.* — met twee punten, *toenggoel bĕrtjabang.* — met een staart, *toenggoel bĕrtjĕmara;* gewone, vierkante —, *bandera kapaĵ;* het blok van eene andere kleur achter in een —, zooals b.v. in de Engelsche —, *tĕngkoĵ bandera;* een — die door den wind over den vlaggestok is geslagen, *bandera poetĕri bĕrtoedoeng;* de — hijschen, *mĕmasang bandera, mĕnaikkan bandera;* de — strijken, *mĕnoeroenkan bandera, mĕnjoekan b.* (van *soeh*); de — voeren, *mĕmakai bandera* (van *pakai*); die onder de Holl. — varen, *jang ada mĕmakai bandera holanda;* een — op een modderschuit, fig. *atap idjoeĵ, pĕraboeng oepih.*
vlaggen, *pakai bandera.*
vlaggendoek, *kain bandera.*
vlaggenkist, *pĕti bandera.*
vlaggeschip, *kapal* (of *pĕrahoe*) *laĵamana.*
vlaggestok, *tiang bandera.*
vlaggetouw, *tali bandera.*
vlaggevoerder = vlaggeschip.
vlak, effen, *rata;* een —ke weg, *djalan jang rata;* een —ke helling, *tjoeram jang rata,* voor ons: hellend vlak; een vlak veld, *padang rata.* — maken, *mĕratakan.* — van den grond, *datar, natar, dampar,* b.v. — land, *tanah datar,* ook van een weg, b.v. de weg is vlak of effen, *djalan mĕndatar;* zich vlak voordoen, *mĕndatar.* —, zonder hoogten en laagten, *papaĵ.* —, in tegenstelling van scherp, *papar.* — maken, *mĕmapar.* —, effen geschaafd of gehouwen, *papal.* —, effen, van uitstekende punten of verhevenheden ontdaan, *pĕpat.* — maken, *mĕmĕpat.* —, plat, b.v. van bord of schotel enz., *lĕpar.* —, niet hellend, *tara,* b.v. het dak van dat huis is te —, daardoor komt de regen binnen, *atap roemah itoe tĕrlaloe tara, sĕbab itoelah masoeĵ hoedjan.* —, juist, recht, van de windstreken, *tĕpat;* b.v. — West, *barat tĕpat* — tegenover, *tĕntang, bĕrtĕntangan;* indien er een water tusschenbeide is, *bĕrsabĕrangan,* b.v. wij zeilden — tegenover die kaap, *kami bĕrlajar tĕntang tandjoeng itoe;* mijn huis staat — tegenover den berg, *roemahkoe bĕrtĕntangan dĕngan boekit itoe;* het Chineesche kamp ligt — tegenover het veer, *kampoeng tjina itoe bĕrsabĕrangan dĕngan pangkalan tambang;* het —ke veld, *padang;* het platte land, *desa.* — van het water bij eb, volkomen eb, *soeroet timpas.*
vlak, Zelfst. nw. *rata.* —, oppervlak, *moeka;* het — des waters, *moeka ajar.* —, zijvlak v. e. lichaam, *pĕnampang,* b.v. van een huis, vesting, dobbelsteen enz., ook — verkregen bij doorsnede, doorsnijvlak; het —, de palm, van de hand, *tapaĵ tangan.* —, vlek, zie ald.
vlakken, effen maken, zie **vlak.**
vlakken, vlekken, zie ald.
vlakkerig, hier licht en daar donker, *bĕrtĕlau-tĕlau.*
vlakte, open veld, *padang, datar;* de — des doods, waar alle menschen samenkomen, *padang tĕmoe;* over een — gaan, een — doortrekken, *mĕndatar;* eene onvruchtbare, woeste —, *padang tandas, padang tĕkoekoer.*
vlaktemaat, *oekoeran pandjang-lebar, oekoeran lintang-boedjoer.*
vlam, *njala;* vuur—, *njala api;* puntige —, *lidah api;* een —metje, om iets aan te steken, *tjoloĵ;* een —metje, om bij te lichten, *soeloeh.* — in hout, *boenga kajoe,* ook *bĕlaĵ.* —, ader, in hout, marmer en dergel., *koerai.* —, damsceersel in wapens, *pamoer;* door de —men verteerd, *dimakan njala api.*
vlamkleur, *wĕrna api, merah api, merah moeroep, merah mĕnjala.* Ook vlamkleurig.
vlammen, *bĕrnjala, bĕrnjala-njala, mĕnjala;* doen —, *mĕnjalakan;* helder —, van vuur, *ramaĵ;* gevlamd, van hout, *bĕrboenga.* —, van hout, marmer en dergel., *bĕrkoerai.* —, hevig verlangen, *ingin, birahi, ăxjiĵ,* Ar.
vlammend, *bĕrnjala, mĕnjala.*
vlammetje, zie bij **vlam.**
vlamvormig, *sapĕrti njala api roepanja.*
vlas, *rami, kattan.*
vlasachtig, *sapĕrti rami, saroepa rami.*

vlasbaard, de voorbode van een baard, *bakat djanggoet.*

vlaslinnen, *kain rami.*

vlasplant, *pokok rami.*

vlassen, Bijv. nw. *rami, daripada rami.*

vlassen, hunkeren, *ingin, rindoe, ãsjik.*

vlassteng, *batang rami.*

vlasvaad, *bidji rami.*

vlecht, *anjaman;* platte, lange —, van touw, haar enz., *sělampit;* Poolsche —, e. s. v. haarziekte, *ramboet didjalin hantoe;* valsche haar—, *tjĕmara.*

vlechten, van haar, bamboe enz., *měnganjam;* plat — van haar of touw, *měnjělampit;* allerlei vlechtwerk maken, *anjam-ménganjam;* mandewerk — van rotan, ijzerdraad enz., *měrandjang* (van *randjang* en hiervan afgeleid *kĕrandjang,* e. s. v. ruw gevlochten mand, knaster); door elkander —, *měnjělimpat* (van *sělimpat*). — van zeer grof bamboewerk voor wanden van huizen, *měnjasak* (van *sasak*). —, schikken van tuiltjes, *měngarang boenga* (van *karang*); gevlochten van bloemen, *bĕrkĕrawang;* dooreen gevlochten, zooals b.v. rankende gewassen, *sĕngkaroet.*

vlechtwerk, *anjaman;* grof — van bamboe of teenen, gebruikt voor wanden, dek van kleine vaartuigen enz., *sasak;* los, plat en breed —, *sělimpat;* ook eene bijzondere soort van vijfhoekig —. Zie ook bij **ruit.**

vledermuis; kleine — in het algemeen, *kĕlalawar, kĕlawar;* e. s. v. groote —, *kĕlambit;* de vliegende hond of kat, *kaloewang, kaloeng,* Jav.; e. s. iets kleiner dan de voorgaande, *kampĕret.*

vleesch, *daging;* ook van vruchten enz. — in tegenoverstelling van de beenen en het vet, *isi;* b.v. meer beenen dan —, *tĕrlĕbih banjak toelangnja daripada isinja;* ik verzoek alleen om het —, niet het vet, *akoe minta isinja sĕhadja, djangan lĕmaknja.* — aan dunne lappen gesneden en gedroogd, *dendeng.* — in de zon gedroogd ook *baloer;* gebraden —, *daging goreng;* gekookt —, *daging rĕboes:* geroosterd —, *daging panggang;* gestoofd —, *daging toemis.* —, dat zoolang gestoofd is, tot de saus geheel is verdwenen, *obel;* gezouten —, *daging asin;* het — van de manggavrucht, *daging boewah mĕmpĕlam;* wild —, *daging djahat;* het —, in tegenoverstelling van geest, *hawe-nafsoe.* —, mensch, in tegenoverstelling van hemelsche wezens, *manoesia.* — worden, *mĕndjĕlĕma djadi manoesia;* den weg van alle — gaan, *poelang kapada asalnja;* zie **sterven.**

vleeschelijk, *kadaging-dagingan.* —e gemeenschap hebben met, *bĕrsatoeboeh dĕngan.* —e lusten, *hawa-nafsoe,* Ar. —, in tegenoverstelling van geestelijk, *djismani,* Ar.

vleeschgerecht, *sadjian daging.*

vleeschhouwer, slachter, zie ald.

vleeschklomp, *goempal daging.*

vleeschmade, *boelat daging.*

vleeschmand, *bakoel daging.*

vleeschnat, *kaldoe* Port., *koewah daging.*

vleesch=soep = het voorgaande woord.

vleeschvretend, *jang makin daging.*

vleeschwording, incarnatie, *pĕndjĕlĕmaän.*

vleet, groot net, *poekat.*

vleezig, dik in het vleesch, van vruchten, *lonak.*

vlegel, dorschvlegel, heeft men niet; een stok om zaad uit te slaan, *pĕnĕbah;* de stamper, gebruikt om de rijst uit den halm te stampen, *antan, aloe,* Jav. —, lomperd, zie ald.

vlegelachtig, zie **lomp, onbeleefd** enz.

vlegelen, uitslaan van zaden met een stok, *měnĕbah* (van *tĕbah*).

vleien, *měmboedjoek.* —, flikflooien, *mĕmĕletjeh* (van *pĕletjeh*). —, lief koozen, *mĕntjoemboe.* —, ophemelen, in de hoogte steken, *měngangkat-angkat.* —, loftuitend, *mĕmoedji-moedji* (van *poedji*); zich met iets —, *měmboedjoek dirinja dĕngan;* hopen op, *harap pada.*

vleiend, *jang měmboedjoek, pěmboedjoek.*

vleier, *pěmboedjoek.*

vleiersbaas, *pĕngiling.*

vleitaal, *pĕrkataän pěmboedjoek, poedjipoedjian;* allerhande —, *poedjoek-ĕmpenak.*

vlek, gehucht, *tĕrataĕ, doekoeh,* Jav.

vlek, vlak, smet, *noda, bintik.* —, klad, smeer van iets kleverigs, b.v. boter, stroop, klei enz., *sĕlekeh;* blauwe —ken door slaan veroorzaakt, *biroe lĕbam,* lett. bont en blauw. Ook alleen *lĕbam,* b.v. *mĕmĕliharakan toeboehnja daripada lĕbam,* zijn lichaam voor blauwe —ken bewaren; witte —ken aan handen en voeten of op de huid, eene veel voor-

komende ziekelijkheid, psoriasis, *sopaḱ, balar*; wit, of lichter gekleurde —ken op de menschelijke huid, *panau*. —ken op de huid als voorteeken van frambozenuitslag, *boenga poeroe*; witte — op den oogappel, *patikan, bĕlalaḱ*. —, plek, ook *toempoeḱ*, b.v. een wit paard met zwarte —ken, *koeda poetih bĕrtoempoeḱ hitam*. —ken op de huid van dieren, *bĕlang*; zie **gevlekt** en **bont**. —, blaam, *tjĕla*.

vlekkeloos, *tiada bĕrkatjĕlaän*. —, zuiver, rein, *soetji, nirmala*, Skr. —, vrij van zonden, *soetji daripada dosa*.

vlekken, *mĕntjoeringkan*; met verscheidenheid, *mĕntjoering-moeringkan*.

vlekkerig, *bĕrsĕlekeh*; met plekken van een lichtere kleur, *bĕrtĕlau-tĕlau*; zie **vlek**.

vlekkig, zie **gevlekt**.

vlerk, vleugel, *sajap*. —en hebben, gevlerkt zijn, *bĕrsajap*; zie **vleugel**. —, uitlegger van een vaartuig, *tjadi*.

vleugel, vlerk, *sajap, kĕpaḱ*. —s hebben, gevleugeld zijn, *bĕrsajap*; zijne beide —s, *kadoewa bĕlah kĕpaḱnja*. — van eene slagorde, *lĕngan, gading*; van een leger, *sajap*; rechter—, *sajap kanan*, linker—, *sajap kiri*; met de —s klappen, klapwieken, *mĕngĕpaḱ-ngĕpaḱkan sajap*; de —s uitspreiden, *mĕngĕmbangkan sajap*; de —s samenvouwen, *mĕngoentjoepkan sajap* (van *koentjoep*); de —s korten, kortwieken, *mĕmotong sajap, mĕngĕrat sajap*.

vleugeldeur, *pintoe lawang*.

vleugelgebouw; een klein — aan eene vorstelijke woning, *gadjah mĕnjoesoe, andjoeng*.

vleugelloos, *tiada bĕrsajap*.

vlieden, vluchten, zie ald.

vlieg, *lalat, lalĕr*, Jav.; groote, blauwe —, brommer of vleeschbederver, *lalat langau*; witte —, welker steek zeer pijnlijk is, *kapoer-kapoer*, ontleend aan de kalk, die men gewoon is op den steek van een insekt te smeren; e. s. v. —, welker steek gom achterlaat, *kĕloeloet*. —, die de padi vernielt, *djĕnangan*. —, overeenkomende met de Spaansche — (eigenl. tor), *dĕndangan*; de paarden—, *pikat*.

vliegen, *tĕrbang*. — van velen, *bĕtĕrbangan*; vanzelf —, *tĕrbang sĕndirinja*; doen — of met iets weg—, *mĕnĕrbangkan*; heen en weder —, *tĕrbang kasana-kamari*; al hooger en hooger —, *tĕrbang bĕrpangkat-pangkat*; zwevend —, *mĕlajang-lajang, tĕrbang mĕlajang*; fladderend —, zooals de vlinders, *mĕngatoeng-atoeng*; door elkander —, van verschillende vogels, *saboer-mĕnjaboer*, b.v. *dan tjoetjoer kĕpodang pon saboer-mĕnjaboer dalam taman itoe*, de musschen en wielewalen nu vlogen in dien hof door elkander, d. w. z. al heen en weder; ook gebruikt van de bliksemstralen; tegen elkander in—, van vechthanen, de bliksemstralen enz. ook *saboeng-mĕnjaboeng*. —, opstuiven van stof, *bĕrbangkit*; in de lucht —, door ontploffing, *mĕlĕtoep* (of *mĕlĕtos*) *tĕrbang kalangit*; om den hals —, zie **omhelzen**; in brand —, *moelai mĕnjala*. —, hard loopen, *bĕrlari*.

vliegendrek, *tahi lalat, t. lalĕr*.

vliegenei, *tĕlor lalat, t. lalĕr*.

vliegenplak, *pĕlĕntik*.

vliegens, *goepoek-goepoek, dĕngan goepoek, dĕngan goepoek-goepoek*.

vlieger, het speeltuig, *lajang-lajang, lajangan, hĕlang-hĕlang, waoe of waoeh*. —s oplaten, *bĕrmaïn lajang-lajang*; een — opgeven of ophouden, *mĕngaudjoeng lajang-lajang*; de — gaat niet op, die zaak gelukt niet, *pĕrkara itoe tiada djadi*.

vliegerkoord, *tali lajang-lajang*.

vlierboom; de —, *sanboekat*, Ar. (lat. sambucus), *aḱsa*, Ar.

vliering; de inlandsche woningen hebben noch zolder noch —; er is dus ook geen naam voor. De — van een Europeesch huis zou men kunnen noemen, *loteng jang di-atas sakali*.

vlies, *sĕlapoet*. —, dun velletje, *koelit ari*; vuil — of vel op het zeewater, veroorzaakt door stof enz., *sarap laoet*; geboorte—, ook — om vruchten, zooals uien, de salak, maïs, rijst enz., *sĕloepat*.

vliet, zie **beek**.

vlieten, langzaam stroomen, *mĕngalir pĕrlahan-lahan*; uit iets —, b.v. van bloed enz., *mĕlilih*.

vliezig, met vliezen, *bĕrsĕlapoet*; vliesachtig, *sapĕrti sĕlapoet*.

vlijen, naast elkander schikken, *mĕmasang* (van *pasang*). —, plooien, voegen, tepaskomen, zie die woorden.

vlijm, *tadji*.

vlijmen, vlijmen van een mes, zeer scherp zijn, *makan tatap*; met een vlijm snijden, *mĕngĕrat dĕngan tadji* (van *kĕrat*).

vlijmkoker, zie bij **koker.**

vlijt, *radjin, karadjinan, oesaha,* Skr. *idjtihâd,* Ar.

vlijtbetoon, *tanda radjin.*

vlijtig, *radjin, oesaha,* Skr.

vlinder, *koepoe-koepoe*; de reuzen —, *koepoe gadjah, rama-rama*; groote nacht- —, *kèlèmbaḳ*; op Java is *koepoe-koepoe,* dagvlinder, en *kapèr,* nachtvlinder, uiltje.

vloed, getij, *pasang, ajar pasang*; wordt onderscheiden in groote —, *pasang bèsar,* en kleine —, *pasang kètjil.* — bij volle maan, *pasang poernama*; springvloed, zie ald.; het opkomen van den —, *boenga pasang.* —, overstrooming, zie ald. — tijdens de langste eb, *pasang soeroet.* — twee of drie dagen na doodtij, *pasang soreng boewih, pasang djolong-djolong*; bloed—, dysenterie, *rèdjan*; de witte —, scheede—, *radja poetih, poetih-poetihan, beser poetih-poetihan, ḥamaḳ,* Ar.; eb en —, *pasang dan soeroet.*

vloei, vloeipapier, *karṭâs pènètap.*

vloeibaar, *mèlilih,* b.v. — goud, *èmas mèlilih*; zeer —, dun van vloeistoffen, *mènoeras* (van *toeras*).

vloeiboord, gemaakt van bladeren en gebruikt om het inslaan der golven op kleine vaartuigen te beletten, *kapa-kapa.*

vloeien, stroomen, *mèngalir.* — zooals gesmolten metaal door de goot, *mèndjalir*; zacht —, vlieten, *mèlilih*; laten —, *mèlilihkan.* —, van tranen, dauwdruppels, oliedroppels enz., *bèrlinanglinang, bèrgènang*; bloed doen —, *mèniriskan darah*; zie **storten:** stil, zacht —, van eene rivier, *tènang linang*; in overvloed —, van tranen, biggelen, *rèmbah-rèmbah, rèmbah-rèmbèh.* — uit de geslachtsdeelen, *beser.* —, van kwijl of zever langs de kin, *bèrleleran,* b.v. *hingga bèrleleran ajar sirih dimoeloetnja hingga sampai kadagoenja,* zoodat het sirihspuw uit zijn mond vloeide tot op zijn kin. Zie ook de samenstellingen.

vloeiend = het voorgaande woord. Zie ook **vlot.**

vloeipapier, *karṭâs pènètap, k. tètor.*

vloeistof, *barang jang tjair, benda tjair.*

vloek, *koetoeḳ, lânat,* Ar. — over u! *koetoeḳlah èngkau, karam bagaimoe, lânat atasmoe*; Gods — over hem, *lânat Allah atasnja.* —, verwensching, *sèrapah.* —, eed, *soempah.* — van hoogverheven personen, of overledenen, vervaderen, *toelah,* Ar. door zulk een — getroffen worden, *katoelahan.* Hiervan maakt men gewoonlijk *daulat,* wellicht bij wijze van woordspeling, en zegt immer *ditimpa daulat marḥoem,* door den vloek der voorvaderen getroffen worden. — of zegen van een met bovennatuurlijke krachten begaafden persoon of zaak, *apoewah, mèndika, bèndika.*

vloeken, zweren, *bèrsoempah*; iemand of iets —, *mèngoetoeki, mèlânatkan.* —, verwenschen, ook *mènjèrapah.*

vloeker, zweerder, *orang jang bèrsoempah.* —, verwenscher, *orang jang mèngoetoeki.*

vloekwoord, *patoet kèna lânat.*

vloer, van een op palen staand huis, *lantai.* —, grond, *dasar*; met planken, *dasar papan*; met steenen belegd, *dasar batoe*; over den — zijn, aanwezig zijn, bij de hand zijn, van personen, *ada ditanah*; hij hoorde dat het in huis stil, en er niemand over den — was, *didèngarnja soenji didalam roemah, sa'orang pon tidaḳ ada ditanah*; planken — van eene bovenverdieping, *gèladaḳ.*

vloerbalk, vloerbint, *gèlègar.*

vloerbedekking, *lapiḳ.*

vloeren, van een huis op palen, *mèngènakan lantai, mèmboeboeh lantai.* — op den beganen grond, *mèndasarkan.*

vloerkleed, tapijt, *pèrmadani, hamparan*; harig —, *ḳaṭifat,* Ar.

vloermat, *hamparan.* — van gespleten rotan, *kèlasaḳ, kèlasa,* Jav.

vloerplank, van eene woning op palen, *papan lantai.* — op den beganen grond, *papan dasar.*

vloertegel, *batoe roebin, djoebin,* Jav.

vlok, van hoofdhaar, *kèping*; een — haar, *ramboet sakèping*; bij —ken, *bèrkèping-kèping.* — ineengerold katoen, die bij het spinnen in de hand wordt gehouden, *loeli.* — haar, die men den kinderen op de kruin van het hoofd laat staan, *boeboengan.* — van iets dat in elkander gestreupeld is, zooals hooi, tabak, katoen enz., *djondjot.*

vlokachtig, aan vlokken, van haar, *bèrkèping-kèping.*

vlonder, smal bruggetje, *titian.*

vloo, *koetoe-andjing.*

vlooiebeet, *bèkas digigit koetoe-andjing.*

vlooien, *mènjèkari koetoe-andjing.*

vloot, *kalangkapan,* met of zonder toe-

voeging van *kapal* of *pĕrahoe*; ook *angkalan laoet*. — van oorlogsschepen, *angkatan* (of *kalangkapan*) *kapal pĕrang*; *armada*, Port.

vlootvoogd, *laksamana*, *pĕnglima pĕrang laoet*.

vlot, *rakit*; op een — vervoeren, *mĕrakit*; klein — aan weerskanten van een vaartuig om er meer in te kunnen laden, *ambau*.

vlot, vlug, van lezen, spreken, *lantjar*, b.v. *djikalau tiada mareka-itoe bolih mĕmbatja dĕngan lantjarnja*, als zij niet — kunnen lezen. —, drijvend raken, van iets, dat aan den grond zit, *kambang*. —, afdrijvend, *hanjoet*.

vloteling, oorlogsmatroos, zie ald.

vlothout, drijfhout, *kajoe hanjoet*.

vlotten, laten drijven, *mĕnghanjoetkan*. —, drijven, losraken, van iets, dat aan den grond zit, *kambang*.

vlucht, het vliegen, *tĕrbang*. —, zwerm, *kawan*, *sakawan boeroeng*. — (van vluchten), *kalarian*; de — van Mohammad, *hedjrat*, Ar.; op de — gaan, *lari*; met iets op de — gaan, *mĕlarikan*; zich door de — redden, *lari bĕrlĕpas dirinja*, *lari mĕmbawakan dirinja*.

vluchteling, *orang lari*, *pĕlari*.

vluchten, *lari*; met iets —, *mĕlarikan*; hals over kop —, *lari pontang-panting*, *lari lintang-poekang*; op de vlucht gaan, in den krijg, ook *mĕmboewang bĕlakang*. —, zich wegmaken, *mĕmbawa diri*; vluchtend naar iets ontkomen, *lari bĕrlĕpas dirinja*.

vluchtig, haastig, *goepoeh-goepoeh*, *goepoeh-gapah*. —, vergankelijk, *fana'*, Ar.

vluchtplaats, *tĕmpat larian*. —, schuilplaats, *pĕrlindoengan*.

vlug, snel, *tĕkas*, *sigĕra*, *tjĕpat*. — en gezwind, *pantas dĕngan tjĕpat*. —, niet traag, bij allerlei soort van handeling, ook weêr — na eene ziekte, en — van dieren, zooals tijgers en katten, *tjĕrĕgas*. —, voortvarend, *gantjang*, *tjĕrĕgas*. — van geest, *langkas*. — van begrip, *bĕnderang hati*. —, levendig, *hidoep*. — in het leeren, — van begrip, *ringan kapala*; vlugheid van begrip, *kapala ringan*; niet — van begrip, *kapala bĕrat*. —, snel van voortgang, b.v. van lezen, spreken, eene slang, een weversspoel enz., *lantjar*. —, snel van bewegingen, *tangkas*. —, in het opstaan, groeten, — van bewegingen, *djĕraoes*. Zie **vaardig**.

vlugheid, knapheid, *akas*; overigens = het vorige woord.

vocht, nat, vloeistof, *ajar*; zie **vochtig**.

vochten, *mĕmbasahkan*.

vochtig, nat, *basah*. —, van al wat vocht kan aantrekken, behalve de lucht, b.v. weefsel, papier, de grond, *lembab*. —, van neus en mond, van iemand die snottert, ook — van de vrouwelijke schaamdeelen, *lĕngas*; nog —, van iets, dat uitgewrongen is, *lĕtjoeh*. —, klam, nog niet geheel droog, van kleeren, papier. gedrougde eetwaren, *ĕmbal*.

vod, afval van lijnwaad, *redja kain*, *pĕrtja*. —den, lappen, *kain-kainan*.

voddenkrabben, *koewit-kapai*.

voddenkrabber, *pĕngoewit-kapai*.

voeden, *mĕmbĕri makan*. —, onderhouden, *mĕmĕliharakan*; in het aanwezen houden, b.v. een vuur enz. ook *mĕnghidoepkan*. —, koesteren, *mĕnaroh* (van *taroh*), b.v. liefde —, *mĕnaroh kasih*; wrok —, *mĕnaroh bĕntji*; hoop —, *mĕnaroh harap*; kommer —, *mĕnaroh pĕrtjintaän*. —, door de spijzen bij hapjes in mond of bek te steken, *mĕndjoewapi* (van *soewap*), *mĕmbĕri makan*; zich — met, *makan*.

voeder, die voedt, *jang mĕmbĕri makan*, enz. zie het vorige woord. —, spijs, *makanan*; beesten—, *makanan binatang*. — voor visschen, dat op het water drijft, *sarap*.

voederbak, trog, *paloeng*.

voederen, *mĕmbĕri makan*; zie **voeren**.

voedsel, *makanan*; dagelijks —, onderhoud, *rĕzĕki*, Ar. — en kleeding, *makan pakai*; de driften of hartstochten — geven, *mĕngĕraskan hawa-napsoe*; dierlijk —, *pĕrkara jang bĕrdarah*; slechts planten — gebruiken, *makan toemboeh-toemboehan sĕhadja*. — van wilde dieren, prooi, *mangsa*.

voedster, bij kinderen van aanzienlijken, *enang*, *pĕngasoeh*; inlandsche kindermeid in dienst bij Europeanen, *baboe*.

voedsteren, *mĕmĕliharakan*, *mĕndidik*.

voedsterling, *anak piara*, *didik*.

voedzaam, *jang mĕngĕnjangkan* (van *kĕnjang*).

voeg, tusschen steenen, *siar*. —, naad, *rapatan*.

voege; in dier —, *dĕmikianlah*, *bagitoelah*; in — dat, zoodat, zie ald.

voegen; de — dichtstrijken, *mĕnjiar*; met de kanten aan elkander —, van

platte voorwerpen, *mĕnampoeng* (van *tampoeng*; zich bij iemand —, iemand aanhangen, *bĕrdamping dĕngan sa'orang*; bij iets —, doen vergezeld gaan, *mĕmpĕsĕrtakan*. — bij, b.v. een stuk grond bij eene plaats, er aan toe—, *masoeĕkkan kadalam*; zich — naar den wensch, *mĕnoeroet kahĕndaḳ*. —, passen, betamen, *patoet*, *laïḳ*, Ar. *padan*; niet weten wat hem voegt of past, *tiada tahoe akan ḳĕdarnja*; dicht bij ekander —, *mĕrapatkan*. Zie de samenstellingen.

voegijzer, om de voegen tusschen steenen aan te strijken, *pĕngĕlis* (van *lis*).

voegzaam, *patoet*, *haros*, *laïḳ*, Ar.

voegzaamheid, *kapatoetan*, *kaharosan*, *katoedjoean*.

voelbaar, tastbaar, *dapat didjamah*, *d. diramah*. —, duidelijk, *njata*.

voelen, tasten, *mĕndjamah*, *mĕrabah*, *mĕndjabat*. —, gevoelen, *mĕrasa*, *bĕrasa*; pijn —, *bĕrasa sakit*, *mĕrasaï sakit*; den pols —, *mĕndjamah oerat nadi*; met een stok in het onzekere — of er ook iets is, *mĕngoewar-ngoewarkan kajoe* (van *koewar*).

voelhorens, *soengoet*.

voer, zie **voeder.** —, wagenvracht, zie ald.

voeren, met spijs, een zieke, een kind of een beest, door kleine hapjes in den mond te stoppen, *mĕnjoewapi* (van *soewap*), *mĕmbĕri makan*. —, van eene voering voorzien, *mĕlapis*; van voorwerpen, die iets moeten bevatten, zoodat de voering dient tot onderlaag van den inhoud, *mĕngalasi* (van *alas*); eene vlag —, *pakai bandera*, *bĕrbandera*; een titel —, *bĕrgĕlar*; oorlog —, *bĕrpĕrang*; het woord —, *bĕrkata-kata*. —, besturen, *mĕndjalankan*, b.v. de paarden —, *mĕndjalankan kooda*; geschut kunnen —, van een vaartuig, *dapat mĕnanggoeng mariam*; bevel — over, *mĕmĕrentahkan*; het bevel —, *mĕmĕgang pĕrentah*. —, aanvoeren van een troep, *mĕngandjoer*; in het schild —, *bĕrniat*; dat, wat men in het schild voert, *maḳsoed*, Ar.; met zich —, *mĕmbawa sĕrtanja*; wat heeft u hierheen gevoerd, *bajoe mana garangan, toewan, jang datang bĕrpoepoet ini*. Zie de samenstellingen.

voering, *lapis*; van eene — voorzien zijn, *bĕrlapis*. — in den rug van een kleed, *tadah pĕloeh*; de ronde — op den bodem van een hoed of pet, *tampoeḳ*.

voeringkatoen, *kaïn lapis*.

voerloon, vracht, van passagiers, *bĕlandja mĕnoempang*. — van goederen, *opah mĕmbawa*.

voerman, van eene kar, *toekang pĕdati*. Zie **koetsier.**

voertuig, *kanaïkan*, *kandaraän*; een wagen als —, *rata kanaïkan*. —, de inlandsche kar, *pĕdati*. —, de Europeesche kar, *kahar*. —, rijtuig van Europeanen, *kareta*.

voet, zoowel het lichaamsdeel als alles, wat tot — dient, *kaki*, ook als lengtemaat. —, lichaamsdeel, in poëzie ook *doeli*; zie ook **enkel;** op één — staan, *bĕrdiri dĕngan sabĕlah kaki*; te — gaan, *bĕrdjalan kaki*; in poëzie ook *bĕrdoeli*; twee — drie duim, *doewa kaki lĕbih tiga dim*; de beide —en, *kadoewa bĕlah kaki*; rechter—, *kaki kanan*; linker—, *kaki kiri*. —, lichaamsdeel, ook *ḳadam*, Ar. b.v. *ḳadam moebárak*, de gezegende —, d. i. een steen, waarop men zegt, dat Mohammad's voet is afgedrukt. —, van den Vorst sprekende, soms *pada*, Skr. b.v. *doeli sĕri pada*, het stof der doorluchtige voeten, d. i. Zijne Majesteit; ten —ten uit, *satinggi bĕrdiri*. —, onderstel van werktuigen, sommige vuurwapens enz., *tjagaḳ*; op gelijken —, gelijk staan, *bĕrsamasamaän*; iemand — geven, aan iemands lusten of luimen toegeven, *mĕmbĕri hati*; geef hem niet te veel — in uw huis, *djangan ĕngkau djinaḳkan dia itoe diroemahmoe*; zich uit de —en maken, het ontloopen, *lari bĕrlĕpas dirinja*, *mĕlarikan dirinja*; zich stil uit de —en maken, *mĕnjĕlimpat* (van *sĕlimpat*); zich snel uit de —en maken, *lari* (of *lĕsnjap*) *saperti poloeng kĕna sĕmboer*, letterl. vluchten als een bespoten kabouter; zich met iets uit de —en maken, *mĕlarikan*, *mĕmbawa lari*, *mĕmoeting* (van *poeting*); zich uit de —en maken zooals b.v. een weggejagde hond, *mĕntjentjeng*; iemand uit de —en helpen, hem opruimen, omhals brengen, *mĕngĕrdjakan*, b.v. *akan sakarang datoeḳ bĕndahara, sabiljara dĕngan N. S. D. toewanhamba hĕndaḳ dikĕrdjakannja*, en nu is de Rijksbestierder het eens met N. S. D. om u uit de —en te helpen. — aan wal zetten, *naïk darat*; nooit

een — gezet hebben op zee, *tiada pĕrnah mĕnoempoe laoet*; een — zetten, ook *bĕrtapaḳ*; op — van oorlog, *siap akan bĕrpĕrang*, *lengkap akan bĕrpĕrang*; geen — buiten de deur zetten, *tiada kaloewar dari dalam roemah*; te — vallen, *mĕnjĕmbah kaki*, *soedjoed pada kaki*; onder den — houden, *mĕmbawahkan*; onder den — halen, afbreken, *mĕmĕtjahkan* (van *pĕtjah*), *mĕrombaḳ*; handen en —en zijn hem gebonden, *tĕrikat kaki-tangannja*; op een goeden — met elkander staan, *bĕrbaik-baikan*, *bĕrdjinaḳ-djinakan*, *bĕrmoewáfakat*; dat staat op —en of pooten, *bĕralas bĕnar*; op een grooten — leven, *hidoep dĕngan kabĕsaran*; op vrije —en, van een gevangene, *lĕpas dari dalam pĕndjara*; van een slaaf, *merdaheka*; alles is weer op den ouden —, *samoewanja poela sapĕrti memang*; met —en treden *mĕmidjaḳ dĕngan kakinja* (van *pidjaḳ*); den — dwars zetten, tegenwerken, *mĕrintangi*; voor de —en werpen, verwijten, *mĕmbangkit*; alles voor de —en werpen, allerhande zaken verwijten, *mĕmbongkar-bangkir*; geen — achteruit willen gaan, *tiada maoe oendoer salangkah djoewa*. — bij stuk houden, *mĕnjĕhadjakan pĕrkaranja*; op staanden —, *sabĕntar djoega*.

voetangel, van bamboe of niboeng, *randjau*. — van ijzer, *randjau bĕsi*; e. s. v. langen —, *soeda*; lange bamboezen, scherpgepunte —s, ook *tjorong* genoemd te Malakka.

voetbad, *pĕrendaman kaki*.

voetbankje, *alas kaki*, *pĕnoempoe kaki*.

voetboei, *rantai kangkang*, *bĕloenggoe kaki*, *sangkĕla*, Skr.

voeteerder, *orang bĕrdjalan kaki*.

voeteeren, *bĕrdjalan kaki*.

voeteneinde, van een bed enz., *toempoewan kaki*.

voeteuvel, *sĕngal kaki*; e. s. v. verzwering aan de voeten, *boeboel*.

voetganger, *orang bĕrdjalan kaki*.

voetgewricht, *boekoe kaki*, *pĕrgĕlangan kaki*.

voetjicht, *sĕngal kaki*.

voetknokkel, enkel, *mata-kaki*, *boekoe lali*.

voetknecht, voorzien van een lans of hellebaard, *orang pĕrtikaman*.

voetmaat, *oekoeran kaki*.

voetmat, *kĕlisal*.

voetpad, *djalan kĕtjil*, *loeroeng*.

voetreis, *pĕrdjalanan kaki*.

voetring, ter versiering aan het voetgewricht, *gĕlang kaki*; aan het been, *pontoh*.

voetspoor, *bĕkas kaki*, *kĕsan kaki*, *djĕdjaḳ*, *rĕdjah*; wij zagen geen enkel menschelijk —, *tiada kami lihat barang kĕsan kaki manoesia*; het — volgen, *mĕnoeroet djĕdjaḳ* (van *toeroet*); het — uitwisschen, *mĕnghilangkan djĕdjaḳ*.

voetstap, *langkah*, *djangka*; zie ook **voetspoor**.

voetsstoots, *sĕbagaimana adanja*.

voetstrik, *djĕrat kaki*.

voetstuk, *kaki*; van sommig schietgeweer, *tjagaḳ*. — van een beeld of pilaar, piédestal, *lapiḳ*. — van een pilaar, *lapiḳ tiang*.

voetval, *soedjoed pada kaki*, *tiarap pada kaki*.

voetvolk, voetknechten voorzien van hellebaarden, *orang pĕrtikaman*. —, infanterie, *soldadoe inpantĕri*, *soldadoe bĕrdjalan kaki*.

voetvormig, *saroepa kaki*.

voetwassching, *pĕmbasohan kaki*.

voetzoeker, *pĕtasan*, *mortjon*, Jav.

voetzool, *telapakan kaki*, *tapaḳ kaki*; het middelste van de —, *pĕroet kaki*. Zie **sandaal**.

vogel, *boeroeng*, *paksi*, Skr.; de —s, in het algemeen, zoowel wilde als tamme, *sĕgala anggas*; beter ĕĕn — in de hand dan tien in de lucht, *pada sagĕnggam itŏe lĕbih baïk daripada pada saloemboeng*; e. s. v. fabelachtigen —, *boeroeng sahajan*; e. s. v. grooten fabelachtigen —, het rijbeest van den god Visjnoe, *garoeda*; e. s. v. denkbeeldigen, reusachtigen —, die dient om er op door de lucht te vliegen, *boeraeng wilmana*, Skr.; e. s. v. fabelachtigen zang—, die gezegd wordt om regen of dauw te roepen, *djantajoe*, *gĕntajoe*; zie **regenvogel**.

vogelaar, vogellokker, *pĕmikat*, *orang pĕmikat*.

vogelaas, *oempan boeroeng*.

vogelbek, *paroch*.

vogeldrek, *tahi boeroeng*.

vogelen, vogels vangen, *mĕnangkap boeroeng*, *mĕmikat* (van *pikat*).

vogelfluit om wilde duiven te lokken, *dĕkoet boeroeng poenai*.

vogelklauw, *tjakar*.

vogelklem, veerende —, *bĕlantik*, die — uitzetten, *mĕmasang bĕlantik*.

vogelknip, *djëbak;* met zulk een — vogels vangen, *mëndjëbak;* een — uitzetten, *mëmasang djëbak.* —, ook *sangkar pikat.*

vogelkooi, *sangkaran boeroeng; koeroengan,* Jav.

vogelkooper, *orang bërdjoewal boeroeng.*

vogelluis, *ama.*

vogellijm, *gëtah boeroeng, poeloet.*

vogelnest, *sarang boeroeng.*

vogelnet, *djaring;* zulk een — uitzetten, *mëndjaring.*

vogelpoot, *kaki boeroeng.*

vogelroede, lijmstokje, *pëmoeloet boeroeng.*

vogelstrik, *ratjik;* daarmede vogels strikken, *mëratjik.*

vogelvanger, *pëmikat.*

vogelverschrikker, *patjau,* Mal. — in den vorm van een klapmolentje, *sëlajoen.* — die een rammelend gelnid maakt, *këlontang.* —, fig. voor vreesaanjager, *pënggoeroen.*

vogelvoeder, *makanan boeroeng.*

vogelzang, *boenji boeroeng.*

vol, *pënoch,* dit woord slaat zoowel op dat, wat vult, als op dat, wat gevuld is, b.v. *saboewah roemah pënoch,* een huis —; *orang pënoch dalam roemah,* een huis gevuld met menschen; *ajar pënoch dalam tong,* een vat — water; *pënoch sësak dëngan djalan,* stampvol op den weg; *manoesia djoega pënoch pada padang,* het was op die vlakte — van menschen enz.; ook in onze taal treft men zulk een woord aan in vies, b.v. die man is vies, ik ben vies van dien man; ten —le, op zijn volst, *sapënoch-pënochnja,* geheel voldoende, zie ald.; de —le prijs of waarde, *sapënoch harganja;* geheel —, van een zak en dergel., *kënnjang.* —, van een koffer, tot aan het deksel, of van de lading in een vaartuig tot aan de luiken zoodat er een dekkleed over moet, *pënoch bërtëpas* (van *tëpas,* zulk een dekkleed). —, niet hol, *kipal, pëdjal.* —, zat, van gegeten, *bësing, kënnjang.* —, bij tijdsbepalingen, *toetoep, gënap,* b.v. een — jaar, *satahoen toetoep, gënap satahoen;* een —le dag, zie **gansch.** —, —, bij bepalingen van hoeveelheid, *gënap;* b.v. de —le honderd, *saratoes gënap.* —, eigen, bij namen van bloedverwantschap, *kandoeng,* b.v. een —le broer of zuster, *saoedara kandoeng;* ook *saoedara sakandoeng.* — van vormen, mollig, goed in het vleesch, niet mager en niet te dik, *sintal;* zie **mollig;** onnatuurlijk — van het aangezicht, bol, *sëmboep;* zeer — van het gelaat, *moeka bërsibar,* d. i. een gelaat met een rand. — vruchten, van een boom, *lëbat boewahnja.* — bloemen, *lëbat boenganja;* in de —le vergadering, *ditëngah madjlis.* —, gespannen van den buik, *sëgah;* met verscheidenheid *sëgah-bëgah.* —, gevuld van de borsten, *bërnas toesoenja;* —, oververzadigd, van den buik, *sëaoh.* —, opgevuld, zooals een kamer met huisraad, een graf met lijken, eene gracht of put met puin, *sëboe.* — met, *pënoch bërisi.* —, rond, bol, *tjëmboeng,* ook vol van het gelaat. — geladen, b.v. van een vaartuig, *sarat;* ook fig. van het gemoed. — schulden, *sarat dëngan hoetang.* — van de zeilen, *tapoe,* en de volle zeilen, alle bijgezet, *lajar pon tapoe,* niet gebr. van den wind; niet geheel —, van vaatwerk, *roewang-roewangan.* —, van de maan, *poernama,* Skr. de —le maan, *boelan poernama.* —, overdekt met, b.v. eene tafel met stof, ook —, gezwollen van zeilen, *këpoh.* —, rond, gezet, van het menschelijk lichaam, *gëmpal.* —, dik bezet, b.v. met bladeren, haar, gras, zeil- en touwwerk enz., *rimbon,* b.v. *poetjoek rimbon,* volle kruin van een boom; *kapalanja rimbon sakali,* hij heeft een hoofd — haar of dik bezet met haar. —, tot overloopens toe, *moemboeng, moembang.* —, soms ook *soedah,* b.v. de —le zestig jaren, *ënam-poeloeh tahoen soedah;* een hand —, *sagënggam;* eene —le markt, *pasar jang ramai;* op de —le straat, *didjalan ramai;* een prop—le straat, *loeroeng jang toempat;* de —le zee, open zee, *laoet rëmbang.* — slaap, *sangat mëngantoeq.* — gekheid, *banjak goerau-sanda;* bij zijn —le kennis zijn, *sëdar, sivoeman bëtoel;* met den mond — tanden zitten, *tërkatoep moeloet;* iemand niet voor — aanzien, *mëmpërmoedahkan orang, mëmandang moedah kapada sa'orang* (van *pandang*); waar het hart — van is, loopt de mond van over, *moeloet bërkata-kata dari kapënoehan hati.* Zie **propvol** en **voltallig.**

volbloedig, *banjak darahnja.*

volbrengen, ten uitvoer brengen, *mĕngĕrdjakan* (van *kĕrdja*), *mĕlakoekan*. —, voleindigen, *mĕnjoedahkan*, *mĕnghabiskan*; eene taak —, *mĕnghabiskan pĕkĕrdjaän*; een belofte —, *mĕnjampaikan djandjinja*; een belofte —, *mĕmbajar ĵaoelnja*.

voldaan, tevreden, *poewas*, *sĕnang*. —, betaald, *soedah dibajar*.

voldoen, genoegzaam zijn, *mĕmadai* (van *pada*, genoegzaam, voldoende). —, voldoende zijn voor, *mĕmadai*, b.v. *kaïn itoe mĕmadai mĕnoetoep kadoewanja*, dat lijnwaad is voldoende om beiden te bedekken. —, bevredigen van een wil of verlangen, *mĕnjampaikan* (van *sampai*, voldoende, toereikend); het is voldoende, daarmede kan het gedaan worden, *djadilah*; niet voldoende kunnen zijn voor, *tiada bolih mĕntjoekoepi*; iemand, die moeielijk te voldoen is, zie **kieskeurig**. —, af betalen, *mĕmbajar habis*; den prijs —, *mĕmberi harganja*. —, genoegen geven, *mĕmpĕrkĕnankan*, *mĕnjoekakan* (van *soeka*); aan zijne driften —, *mĕmoewaskan hawa-napsoenja*, *mĕnoeroet hawa-napsoenja*.

voldoend, genoegzaam, *tjoekoep*, *pada*, *sampai*; zie het vorige woord; geheel —e, geheel genoegzaam, *pada-pada*, b.v. *pada-pada bĕrboewat baïk*, *pada-pada bĕrboewat djahat*; *djangan alang-kĕpalang*.

voldoener, *jang mĕmadakan* of *mĕmadai*, *jang mĕnjampaikan* enz. Zie **voldoen.**

voldragen, ten einde dragen, van een zwangere vrouw, *mĕngandoeng sampai gĕnap boelannja*; een — kind, *anaĵ jang dikandoeng sampai gĕnap boelannja*.

voleindigen, *mĕnjoedahkan* (van *soedah*), *mĕnjampaikan* (van *sampai*), *mĕnggĕnapi*, *mĕnjampoernakan* (van *sampoerna*), *mĕntammatkan* (van *tammat*, Ar.), *mĕndjĕlaskan*. Zie bij **eindigen.**

voleinding, *kasoedahan*, *kagĕnapan*, *kasampoernaän*, *tammat*, Ar. *kadjĕlasan*; de — der eeuwen, *achir zamán*, Ar. *kasoedahan sĕgala zamán*.

volgaarne, *dĕngan sĕgala soeka-hati*, *dĕngan sĕgala ridla hati*.

volgeling, in het gevolg van een hoofd of aanzienlijke, *orang pĕngiring*. —en, die achter iemand loopen, zonder bepaald tot zijn gevolg te behooren, *boentoet*, b.v. *ada banjaĵ boentoet sĕhaja dibĕlakang*, ik heb veel volgelingen achter mij, er zijn velen, die mij achterna loopen. —, bediende, *kawan*. —, leerling, *moerid*, Ar.

volgen, *mĕnoeroet* (van *toeroet*), *mĕngikoet*. — als volgeling van een hoofd of aanzienlijke, *mĕngiring*; met bep. obj. *mĕngiringkan*; al elkander volgend, *bĕriring-iringan*; de voetstappen —, *mĕnoeroet djedjaĵ*, *m. kesan*; overal —, zooals een kind zijne moeder, *bĕrekoer-ekoerlah dimana emaĵnja*, en volgde overal waar zijne moeder was; den weg —, *mĕngikoet djalan*, *mĕngiring djalan*, *mĕnoeroet djalan*; het strand —, *mĕnoeroet pantai*, *mĕnjoesoer pantai*; in den dood —, *mati mĕmbela*, ook van eene weduwe, die zich met het lijk van haren man laat verbranden. — op, vervangen, *mĕnggantikan*, b.v. de dag volgt op den nacht, *siang mĕnggantikan malam*; na morgen volgt overmorgen, *hahis esoĕ datang loesa*; wat zal daaruit —, *apakan djadinja*, *apakan kasoedahannja*; zijn eigen wil —, *mĕnoeroet kahĕndaĕnja sĕndiri*. Zie ook **opvolgen.**

volgend, hierna —, *jang dibĕlakang ini*; den —en dag, *pada kĕsokan harinja*. —, beneden of onder gemeld, *jang tĕrsĕboet dibawah ini*, b.v. de —e namen, *nama-nama jang tĕrsĕboet dibawah ini*.

volgenderwijze, *dĕmikianlah pĕrinja*.

volgens, *sapĕrti*, *sĕbagaimana*, *satoedjoe*, *boetapa*, *satoeroet*; volgens de inzetting van Abraham, *atas sjarijāt Ibrahim*.

volgreeks, *salsilat*, Ar.

volgroeid, *soedah sampai bĕsarnja*.

volgzaam, *soeka mĕnoeroet*. —, geschikt, *patih*; een — man, *orang patih*.

volgziekte, eene ziekelijke gesteldheid der zenuwen bij sommige vrouwen, die hen noodzaakt alles na te bauwen, *latah*.

volhandig, *banjaĵ kĕrdja*, *timboel-lĕnggĕlam dalam pĕkĕrdjaän*.

volharden, *bĕrkandjang*, *tĕtap*, *bĕroesaha*, *bĕrtĕkoen*; zie **volhouden.**

volharding, *pĕrkandjangan*; met inspanning en —, *dĕngan oesaha dan tĕkoen*.

volheid, *kapĕnoehan*, *kagĕnapan*, zie bij **vol.**

volhouden, zie **volharden** en **uithouden.**

volijverig, *radjin sakali*, *banjaĵ radjin*.

volk, natie, *bangsa*, *ḳaum*, Ar.; het Maleische —, *bangsa Mĕlajoe*; het —, de onderdanen, *rājat*, Ar.; gering —, *orang hina-dina*; het —, de schare, *orang banjaḳ*. — in tegenoverstelling van bestuurders, ook *bala*. —, zie ook **zeevolk**; het — Gods, *oemat Allah*, *sĕgala hamba Allah*. —, personen, lieden, *orang*, b.v. er is veel — op de markt, *ada banjaḳ orang dipasar*; zijn —, *orangnja*; het — of de lieden van den Rijksbestierder, *orang bĕndahara*; allerlei —en, *sĕrba bangsa*.

volkomen, volmaakt, *sampoerna*, Skr. — gelukkig, *salamat sampoerna*. — maken, *mĕnjampoernakan*. —, vol, van een getal, *gĕnap*, *ṣaḥ*, Ar. Bijw. *dĕngan gĕnap*, *dĕngan ṣaḥ*. —, soms ook *soedah*, b.v. *njatalah soedah*, volkomen duidelijk; met een — hart, *dĕngan sagĕnap hatinja*. —, compleet, van een kostuum, *sabĕrhana*, Skr. b.v. een — stel kleeren, *sabĕrhana pakajan*; ook *salangkap pakajan*.

volkomenheid, *kasampoernaän*.

volkomenlijk, *dĕngan sampoerna*.

volkrijk, *ramai*, *mĕmoer*, Ar. — maken, *mĕramaikan*, *mĕmāmoerkan*.

volkrijkheid, *karamajan*.

volksstam, *soekoe bangsa*, *hoeloe-bangsa*. —, geheel op zichzelf, met zijne plichten en prérogatieven, *soekoe-sakat*.

volledig, *gĕnap*, *ṣaḥ*, Ar.

volledigheid, *kagĕnapan*.

volleerd, *masaḳ di-adjar*, *tammat pĕngadjiännja*.

volmaakt = volkomen.

volmaaktheid, *kasampoernaän*.

volmacht, *koewasa*. — geven, *mĕmbĕri koewasa*. —, gevolmachtigde, *koewasa*, *wakil*, Ar. generale —, *wakil moeṭlaḳ*, Ar.; schriftelijke —, *soerat wakil*; schriftelijke generale —, *soerat wakil moeṭlaḳ*.

volmaken, volkomen doen zijn, *mĕnjampoernakan* (van *sampoerna*, Skr.).

volop, overvloedig, *dĕngan lempah*, *bĕrkalempahan*. — eten of voedsel, *djĕnoeh makanannja*.

volslagen, geheel en al, *sama sakali*. —, louter, *bĕlaka*, *samata-mata*.

volstaan, voldoen, *tjoekoep*, *pada*, *sampai*.

volstandig, *tĕtap*, *kandjang*.

volstandigheid, *katĕtapan*, *pĕrkandjangan*.

volstoppen, *mĕmampatkan*, — van een zak, ook *mĕngasaḳ*; volgestopt, van een zak enz., *mampat*.

volstrekt, moeten, *ta'dapat tiada*, *ta'kan djangan*. — niet, *sakali-kali tiada*; in de verbiedende wijs, *sakali-kali djangan*, *djangan sakali-kali*; ook — nooit.

voltallig, *gĕnap*, *gĕnap bilangannja*. — maken, *mĕnggĕnapkan*, *mĕnggĕnapi*. — bijeen, *langkap*. — maken, *mĕlangkapkan*.

voltalligheid, *kagĕnapan*.

volte, drukte van menschen, *karamajan*.

voltooien, beëindigen, *mĕnjoedahkan* (van *soedah*, voltooid), *mĕnghabiskan*, *mĕntammatkan*. —, gereed of klaar maken, *mĕnjadiakan* (van *sadia*, voltooid, gereed); voltooid zijn, *bĕrsadia*, *tĕrsadia*. —, afdoen, *mĕndjĕlas*; met bep. obj. *mĕndjĕlaskan*.

voltooïng, *kasoedahan*, *pĕnjoedahan*.

voltrekken, van een huwelijk, zie **trouwen.**

voluit, van het begin tot het einde, *daripada pĕrmoelaän datang kapada kasoedahan*.

volvaardig, *sadia*, *dĕngan soeka ridla*.

volvoeren, *mĕlakoekan*, *mĕngĕrdjakan* (van *kĕrdja*).

volwassen, van zaken, *soedah sampai bĕsarnja*; van personen ook *rĕmadja*, *ākal baligh*, Ar. *habis-habis bĕsarnja*, zie ook **huwbaar**; den — leeftijd bereikt hebben, ook *mĕmbawa agoeng*; nog niet geheel —, van menschen, *orang jang tĕngah naïk*.

vond, *pĕndapatan*. —, list, streek, *tipoe*, *ḥelat*, Ar. *maṣlaḥat*, Ar.; allerlei —en, *tipoe-daja*, *doja-oepaja*.

vondel, vonder, vlonder, *titian*.

vondeling, *anaḳ poengoet*, *anaḳ dapat*; te — leggen, *mĕlĕtaḳkan anaḳ*, *mĕmboewang anaḳ*.

vonder, *titian*.

vondst, *pĕndapatan*. —, krijgslist, *oepaja*; zulk een — aanwenden, *mĕngoepajakan*.

vonk, vuur—, *boenga api*; een regen of stroom van vonken, bij een brand, *boenga api djatoh bĕrgoegoes-goegoes*; vonken schieten van de oogen, *bĕrkĕlipkĕlip*, toevallig, *tĕrkĕlip-kĕlip*.

vonkelen, *girlap*, *goemirlapan*, *bĕrkilau-kilauwan*.

vonken, *bĕrboenga-api*.

vonnis, *kapoetoesan ḥoekoem*; een —

vellen. *mëndjatohkan hoekoem;* een — uitspreken, *mëmoetoeskan hoekoem.*

vonnissen, *mëngheckoemkan, mëmoetoeskan hoekoem.*

voogd, *wâli,* Ar. toeziende —, *ganti wâli;* de bewindvoerende —, in tegenstelling met den toeziende, *wâli alamar,* Ar.

voogdij, *pëmërentahan wâli, koewasa wâli, walâjat,* Ar. — voeren over iemand of iets, b.v. een Rijk, *mëmangkoe,* letterl. op den schoot of den gebogen arm houden of dragen (van *pangkoe*).

voogdijschap, *djabatan wâli, pangkat wâli, walâjat,* Ar.

voor, vore, *aloer.*

voor, en face, *dimoeka, dihadapan.* — aan den weg, daar, waar de weg op andere wegen of op eene vlakte uitloopt, *moeka djalan.* — de deur, *dimoeka pintoe, dihadapan pintoe.* — iemand verschijnen, zijne opwachting maken bij, *mënghadap.* — iemand of iets zetten of brengen, *mëngbadapkan.* — zich hebben, *dihadap;* dat wat men — zich heeft, *hadapan.* — aan den weg uitkomen, met den voorkant naar den weg staan, *mënghadap djalan.* —, vooraf gaand, *dëhoeloe,* b.v. — eergisteren, *kalamarin dëhoeloe.* — hij kwam, *dëhoeloe daripada datannja;* ook *sabëlom.* — zijn; in het gebruiken van iets, anderen — zijn, *mëranjah,* b.v. *soedah diranjah orang,* daar is men al aan geweest. —, in de plaats van, *ganti, akan ganti, mënggantikan.* —, ten behoeve van, *akan, karëna, bagai, kapada.* —, aangaande, *akan.* —, alsof, *sapërti, sa'olah-olah,* b.v. — dood, *sapërti mati, sa'olah olah mati adanja.* —, van den wind, *dari haloewan.* — den wind, *angin dari bëlakang.* — den prijs van tien Gulden, *dëngan sapoeloeh roepiah harganja.* — een billijken prijs, *dëngan harga jang patoet.* — zes weken, zes weken geleden, *soedah ënam djoemâat laloe.* — altijd, *sampai salama-lamanja;* bij vergissing het eene — het andere nemen, *salah mëngambil.* — alle dingen, in de eerste plaats, vooral, *hoebaja-hoebaja.* — dat, terwijl nog niet, *sëmantara bëlom;* ieder — zijn deel, *masing-masing dëngan bëhagiannja;* twaalf zijn er — hem, *doewa-bëlas bagai dia,* naml. bestemd; ik voor mij, *akan dakoe;* een — een, van personen, *sa'orang dëmi sa'orang, sa'orang lëpas sa'orang;* van zaken, *satoe-satoe* b.v. *di-ambilnja bajan itoe satoe-satoe,* hij nam die parkieten een — een; een baadje — een hoofddoek verruilen, *mënoekar badjoe dëngan dëstar;* voet — voet, *satoe-satoe langkah.* — wien houdt gij hem, *pada sangkamoe dia siapa.* — anker liggen, *bërlaboeh.* — een ander betalen, *mëmbajar hoetang orang lain;* den dood — het leven kiezen, *lëbih soeka mati daripada hidoep;* liefde hebben —, *kasih akan.* — contant geld, *dëngan oewang toenai, bajar toenai, timbang toenai.* — den dag komen, *kalihatan, njata, fâkir,* Ar.; zich — iets wachten, *mëmëliharakan dirinja daripada.* — iets vluchten, *lari daripada.* — uw geluk, *karëna salâmatmoe;* goed — den dorst, *bâik akan mëmoewaskan dahaga.*

vooraan, *dihadapan, dimoeka.*

vooraf, *dëhoeloe, lëbih dëhoeloe.*

vooraf bestaan, *ada dëhoeloe.*

vooraf betaling, *bajaran dëhoeloe.*

vooraf gaand, *jang dëhoeloe.*

vooral, vóór alle dingen, in de eerste plaats, *hoebaja-hoebaja.* —, bepaald moeten, *ta'dapat tiada, ta'kan djangan, djangan tidak.* —, zooveel te meer, *tërlebih, tërlebih poela, tambahan poela.* — wordt ook teruggegeven met het Voorvoegsel *tër,* b.v. *tërharoes,* vooral betaamt het. — niet, *mëlainkan djangan, hoebaja-hoebaja djangan.*

vooraleer, *sabëlom, dëhoeloe daripada.*

vooravond, *pokon pëtang.*

voorbaat = vooraf; bij — iets aannemen, aangaan, koopen enz., *mënëmpah;* b.v. eene vroedvrouw aannemen, iem. voor een dans engageeren, voor een later huwelijk een nog onhuwbaar meisje vragen, vruchten, die nog te velde staan, koopen enz.; bij —, al vast, *memang,* b.v. neem het bij —, neem het al vast, *ambillah memang, ambillah soedah-soedah.*

voorbarig, in het spreken, *lantjar, lawas;* hij was — in zijn spreken, *lantjar moeloetnja, ija mëlawas.*

voorbedachtelijk, opzettelijk, *dëngan sëhadja, dëngan sëngadja.*

voorbede. *sjoefâât,* Ar.

voorbeding, voorwaarde, *djandji.*

voorbeduiding, zie **voorteeken.**

voorbeeld, ter navolging, *toeladan;* ook *ikoetan;* een — volgen, *mënoeladan;*

bij—, *oepamanja, sandainja, lakaana,* Skr. *mitsalnja,* Ar.; zonder —, in kwade beteekenis, *boekan-boekan,* ook *boekan boewatan,* b.v. dat water is voorbeeldeloos troebel, *ajar itoe boekat boekan boewatan;* de stompzinnigheid van dien man is zonder —, *boekan boewatan bénaknja orang itoe; marah jang boekan-boekan,* toorn zonder —; *bodohnja boekan-boekan,* dom zonder —; in goede beteekenis, *tiada bandingnja, tiada taranja, tiada bagainja.*

voorbeeldeloos, zie het vorige woord.

voorbehoedmiddel, onheil-afweermiddel, *pénangkal.*

voorbehoud, zie **uitzondering.** —, bepaling, *djandji.*

voorbereiden, *ménjadiakan* (van *sadia*); zich — op een nakend gevaar, b.v. op een aanval van den vijand, *kéledar.*

voorbereiding, *kasadiaän.*

voorbericht, voor een boek, *pendéhoeloewan, moekadammat,* Ar.

voorbeschikken, predestineeren, van God, *ménta'dirkan.* —, van een mensch, *ménéntoekan déhoeloe* (van *ténto*e).

voorbeschikking, predestinatie, van God, *ta'dir,* Ar.

voorbeschiktheid, zie **vatbaarheid.**

voorbestemmen = voorbeschikken.

voorbidden, ten behoeve van iemand bidden, *méminta dóa akan, méndóakan, mémintakan, mémintakan* (van *poehoen*). Zie ook **nabidden.**

voorbij, van plants of tijd, *laloe;* ook —gaan en —gegaan; reeds —gegaan, *soedah laloe;* aan iets —gaan, *mélaloeï;* zie **voorbijgaan.** —, ook *soedah,* b.v. de zestig jaren —, *énam poeloeh tahoen soedah.* —, te boven, *lampau, térlampau;* ook wel — eene plants, b.v. — dat huis, *lampau roemah itoe.* — het doel, — den juisten tijd, missen, *loentjas.* —, na, *lépas,* b.v. — het middaggebedsuur, *lépas lohor.* — kaap Comorin, *lepas tandjoeng komorin;* de dag is al —, een beletsel geworden om met het een of ander voort te gaan, tot zijn uiterste grens gekomen, *hari soedah soentoeng.*

voorbijgaan, *bérdjalan laloe, mélaloeï;* al heen en weder —, *laloe-lalang.* —, voorbijsnellen, snorren, vliegen, zweven enz., regelrecht —, *mélintas;* de schaduw van iemand, die voorbij gaat, *bajang-bajang orang mélintas.* —, soms ook *lantas, mélantas,* b.v. *tiada dapat mélantas dari sini,* kan hier niet —. —, te boven gaan, *térlampau,* b.v. *térlampau daripada ádat,* het gewone —, te boven gaan. — van een doel, dat men zich gesteld heeft, *langsoeng.* — aan iets, b.v. een projectiel aan het doel, *ménjisch* (van *sisch*). —, passeeren van iemand bij eene aanstelling of begunstiging, *mélaloeï;* voorbijgegaan worden, bij eene uitdeeling of begiftiging, *térlindoeng;* niemand werd voorbijgegaan, *sa'orang pon tiada térlindoeng.* —, geen melding maken van, *tiada ménjeboet* (van *séboet*). —, geen acht slaan op, *tiada méngendahkan.*

voorbijgaand, vergankelijk van het aardsche, *fana',* Ar.

voorbijganger, *pélintas, orang pélintas, orang jang laloe;* de —s, die in verschillende richting passeeren, *orang laloe-lalang.*

voorbijlaten, *ménbéri laloe, ménbéri djalan.*

voorbijstreven, *méndéhoeloeï.*

voorbijvaren, *bérlajar laloe daripada.*

voorbode, datgene wat iets voorspelt, *bakat,* b.v. de — van wind, *bakat angin;* de — van een baard, vlasbaard, *bakat djanggoet;* de — van de pokken, *bakat katoemboehan.* —, voorteeken, zie ald.

voorboom, van een weeftoestel, waarop de afgeweven stof wordt gewikkeld, *papan goeloeng.*

voorbout, *paha jang dimoeka.*

voorbramra, *téringkat sabaer pérowan.*

voorbramsteng, *téringkat sabaer doel.*

voorbramzeil, *téringkat sabaer.*

voorbrengen, *ménbawa ménghadap, ménbawa kahadapan, ménghadapkan.* — van een rijbeest, *ménampilkan,* b.v. *maka gadjah kanaïkan pon ditampilkan oranglah, maka baginda pon naïklah gadjah,* en den koninklijken olifant bracht men voor en de Vorst besteeg den olifant. —, voorstellen, uiten, vertoonen, zie die woorden.

voorburg, *kota jang dimoeka.*

voordacht, met —, *déngan sédhadja, déngan sengadja.*

voordat, alvorens, *sabélom, déhoeloe daripada.*

voordeel, *laba, oentoeng.* — geven of

hebben, *bërlaba, bëroentoeng.* — trekken, behalen, verkrijgen, *bërolih laba, bërolih oentoeng.* —, nut, *goena, faëdah,* Ar. *manfaät,* Ar.; in dienst van een ander zijn eigen — mede zoeken, *sambil mënjëlam sambil minoem ajar; dalam roemah mëmboewat roemah.* —, inkomsten, *pëndapatan, hasil,* Ar; ten —e doen strekken, *mëngoentoengkan;* zijn — met iets doen, *mëmpërgoenakan, mëngambil faëdahnja.*

voordeelig, voordeel gevend, *mëmbëri laba, mëmbëri oentoeng, mëndatangkan laba* (of *oentoeng*). —, nuttig, *bërgoena, bërfaëdah.* —, opbrengst leverend, *bërhasil.*

voordeeltje, buitenkans, zie ald.

voordeur, *pintoe dimoeka, pintoe dihadapan.*

voordewind, *angin dari bëlakang.*

voordezen, *dëhoeloe, dëhoeloe-kala.*

voordienen, voordisschen, van spijzen, *mënjadjikan* (van *sadji*).

voordoen, eerst doen, *mëmboewat dëhoeloe,* —, een voorbeeld geven, *mëmbëri toeladan;* zich aan het gemoed nog niet voorgedaan hebben, *bëlom tërlintas kapada rasa.* —, voorbinden, zie ald.; zich — als, de gedaante, eigenschap of vorm vertoonen, wordt uitgedrukt met den act. vorm *më* van het Ww. waarvan de naam van de voor te stellen zaak het grondwoord is, b.v. *apabila sampai disana maka poelau itoe mëkoeda,* als men tot daar gekomen is doet dat eiland zich als een paard voor; *tanah itoe mëmboekit anak,* dat terrein doet zich heuvelachtig voor; *dan orangnja pon banjak mëndahan kajoe dihoetan roepanja,* ook was des volks veel en deed zich voor als de boomtakken in het bosch. Wanneer het eene opzettelijke handeling is, dan *mëroepakan dirinja sapërti;* zich groot — tusschen anderen van dezelfde soort, *sërëgam;* zich flink, ferm —, *sekah, tampan;* zich als een hoogen hoop —, zooals schepen of bergen in de verte, *mëndjëremboen;* zich mooi —, *këlihat;* zich goed of fatsoenlijk —, ook al is men behoeftig of slecht gekleed, *simbai;* iemand, die zich op een afstand goed voordoet, *orang sëri goenoeng,* omdat de bergen op een afstand schoon zijn; iemand die zich dichtbij goed voordoet, *orang sëri pantai,* omdat het strand nabij schoon is; zich —, den schijn aannemen van, zich houden als, *poera-poera;* als de gelegenheid zich voordoet, *djikalau datang koetika jang baïk.*

voordracht, een goede —, zie **welsprekend.**

voordragen, voorstellen, *mënghadapkan;* een verhaal —, *mëmbawa hikajat, mëntjëritërakan;* zijne zaak —, aan den rechter of den Vorst, *mëmpërsëmbahkan, mëngadoekan.*

vooreb, *gërak soeroet.*

vooreergisteren, *tiga hari laloe.*

vooreerst, *dëhoeloe, përtama,* b.v. — God en dan de gezant Gods, *dëhoeloe Allah, këmoedian rasoel Allah.*

vooreinde, *hoedjoeng jang dimoeka, h.j. dihadapan.*

voorgaan; onz. *bërdjalan dëhoeloe,* ook voor: éérst sterven. Zie **sterven.** —, bedr. *mëndëhoeloei,* b.v. *tiada ädat kami, kami mëndëhoeloei, orang djoega mëndëhoeloei kami,* wij zijn niet gewoon voor te gaan; men moet ons —. —, van een uurwerk, *djalan tërlaloe tëkas.* —, een voorbeeld geven, zie ald.; elkander —, de eerste of voorste trachten te zijn, *bërdëhoeloe-dëhoeloean;* anderen —, *mënghoeloekan,* b.v. *djalah mënghoeloe-hoeloekan orang masoh itoe dëngan pantasnja,* hij ging steeds hen voor, die het (brandende gebouw) ingingen, door zijne vlugheid.

voorgaand, vorig, *jang dëhoeloe, jang lëbih dëhoeloe.*

voorganger, *pëngandjoer, pënghoeloe.*

voorgebergte, kaap, zie ald.

voorgemeld, *jang tërsëboet di-atas* (of *dëhoeloe*).

voorgevel, zie **gevel.**

voorgeslacht, *neneh-mojang, orang toewa dëhoeloe.*

voorgeven, veinzen, *poera-poera.* —, voorwenden, *bërdalih, mëmbawa oedzoer.*

voorgisteren, *koelamarin dëhoeloe.*

voorgrond, zich op den — stellen, *mëndëhoeloekan dirinja.*

voorhaar, *anak ramboet.*

voorhanden, *ada, hädlir,* Ar.: nog —, *lagi ada;* niet meer —, op, *soedah, habis, poetoes;* altijd in menigte —, van koopwaren, *sëlaroh, mënjëlaroh;* in menigte —, ook *mämoer,* Ar. b.v. *akan tëtapi oewang tërlaloe mämoer, maka makanan tiada dapat,* doch het geld was

in overvloed —, maar levensmiddelen waren niet te krijgen; op veel plaatsen —, van koopwaren, *djibah, bërdjibah.* —, nabij, *hampir, dëkat.*

voorhang, voorhangsel, *toedoeng, tabir;* allerlei —sels, *tabir-mabir.* — van ribs zijden stof, aangevoerd uit China, *toedoeng kain randi.*

voorhebben, van een kleedingstuk, *pakai.* —, van plan zijn, *bërniat.*

voorheen, *dëhoeloe, dëhoeloe-kala;* wat — zoo was of gebeurde, *jang soedah-soedah, memang.*

voorhoede, *haloewan;* de — van het leger, *haloewan bala-tantara;* ook *tjoetjoeq bala-tantara* en *kapala djalan.*

voorhof, *pënghadapan, sërambi;* zie ook **voorplein.**

voorhoofd, *dahi;* een stalen —, *moeka papan, moeka lëbal.*

voorhoofdplaat, c. s. v. versiersel, *djamang, lëparam.*

voorhoofdversiersel, waarvan de juweelen in den vorm eener bloem zijn gezet, *patam;* hoepelvormig — voor eene bruid, *gandik.*

voorhouden, houden vóór iemand of iets, *mëmëgang dihadapan, mënghadapkan.* —, onder het oog brengen, *mënasihatkan, mëmberi nasihat.* —, verwijten, zie ald.

voorhuid; de —, *koeloep, groeloef,* Ar. *koelfat,* Ar.; *koeloep* wordt ook gebruikt als lief kozingswoord voor kleine jongens.

voorhuis, voorgalerij, *sërambi.*

voorin, *masoeq dimoeka.*

vooringenomen, *bërkënan.*

voorinnemen, *mëmpërkënankan.*

voorkamer, *bilik dimoeka, bilik dihadapan.*

voorkennis; met — van, *dëngan satahoe;* de — Gods, *marifat Allah.*

voorkeur, *pëmilih.*

voorkomen, iemand vooruitkomen, *mëndëhoeloei.* —, verschijnen, *katihatan.* —, verschijnen voor, *mënghadap;* doen — van een rijtuig, *soeroeh bawa,* b.v. doe het rijtuig —, *soeroeh bawa kareta.* —, gebeuren, *djadi, përistewa.* —, ontmoeten, aantreffen, *bërtëmoe, bërdjoempa;* hij had een weinig beter — dan vroeger, *ijapun adalah bëroepa sëdikit daripada dëhoeloenja;* het komt mij voor niet zoo te zijn, *pada himmat sëhaja boekan bagitoe;* naar het mij voorkomt, *pada sangkakoe, pada kapikirankoe, pada hatikoe.*

voorkomen, beletten, *mënëgahkan* (van *tëgah*). — en dien ten gevolge doen mislukken, *mëmbâtalkan* (van *bâtal,* ijdel, Ar.). —, afweren, *mënangkiskan* (van *tangkis*).

voorkomen, uiterlijk, *roepa;* goed van —, *baïk roepanja;* van een zeer goed —, *roepawan;* flink, ferm van —, *sekah, tampan;* dit laatste ook van een huis, b.v. *tampan bënar roemah itoe;* fatsoenlijk van —, al is men ook armoedig gekleed, *simbai.* —, uiterlijke gedaante, ook *roman* b.v. *saroman soedjing,* met een — als van een hond, er uitzien als een hond; een vreeselijk —, *roepa jang haibat, pënggëring,* namel. om iemand een ziekte op het lijf te jagen, b.v. *këna pënggëring hariman,* getroffen (d. i. ziek) door het vreeselijk — van een tijger.

voorkomend, innemend, *manis, baïk boedi-bëhasa, tëgor-sapa.* —, hulpvaardig, *soeka mënoeloeng.* —, zoonals het voorkomt, *sëbagaimana përi hâl-ahoealnja;* niet — ontvangen of behandelen van een bezoeker, *bëntang tikar pon tidaq,* d. i. men spreidde zelfs geen mat, voor ons: men presenteerde zelfs geen stoel.

voorlang, *soedah lama.*

voorlastig, *bërat dimoeka, bërat dihaloewan.*

voorleggen, *mëlëtaqkan dihadapan, m. dimoeka;* iemand een vraag —, *mëmberi soewal.*

voorlezen, *mëmbatjakan.*

voorlezer, *pëmbatja.*

voorlezing, *pëmbatjaän.*

voorlichten, zie **bijlichten.** —, onderrichten, zie ald.

voorliggen; met de beentjes — bij de geboorte van een kind, *anaq songsang.*

voorliegen, *mëndoestai, mëmbohongi.*

voorlijk, van den wind, *sakal;* een — e wind, *angin sakal.* — worden, *mënjakal.*

voorloop, *araq api, kapala araq.*

voorloopen, *bërdjalan dëhoeloe, b. dihadapan.* —, anderen voorbij loopen, *mëndëhoeloei.* —, te snel loopen, *bërdjalan tërlaloe tjëpat.*

voorlooper, zie **voorganger.**

voorloopig, *dëhoeloe.*

voormaals, eertijds, *dëhoeloe, dëhoeloe kala.*

voormaken, *mëmboewat dëhoeloe.*

voormalig, *jang dĕhoeloe.* —, in tegenoverstelling van de nieuwe, *jang lama.*

voorman, *orang jang dihadapan, o. j. dimoeka.*

voormars, mar. *tĕringkat koersi.*

voormarszeil, *lajar tĕringkat gawe.*

voormast, *tĕringkat tiang.*

voormeld, *jang tĕrsĕboet di-atas.*

voormeten, *mĕngoekoerkan;* met een inhoudsmaat, *mĕnjoekatkan* (van *soekat*), *mĕnakarkan* (van *takar*).

voormiddag, *pagi, pagi hari.*

voormuur, *tembŏk jang dihadapan, tembŏk jang tĕrdinding dihadapan.*

voornaam, *nama toeboeh, nama daging;* eigenl. is dit de eerste naam, dien de ouders aan hun kind bij de geboorte geven.

voornaam, van aanbelang, aanzienlijk, *bĕsar,* b.v. een — persoon, *orang bĕsar;* eene voorname zaak, *pĕrkara bĕsar.* — uit de hoogte zie bij **hoogte;** voornaamste, van vele dingen, *kapala;* de voornaamsten der stad, *orang bĕsar-bĕsar dalam nĕgari;* de voornaamste ook *pĕnghoeloe,* b.v. *pĕnghoeloe anak radja-radja,* de voornaamste der prinsen.

voornacht, *awal malam, īsja',* Ar.

voornamelijk, hoofdzakelijk, in de eerste plaats, *pĕrtama-tama, pada gratiénja,* Ar. —, voor alle dingen, *hoebaja-hoebaja.*

voornemen, Ww. *bĕrniat, hĕndak, bĕrkahĕndak, kĕsadkan.*

voornemen, Zelfst. nw. *kahĕndak, niat,* Ar. *kĕṣad,* Ar. —, opzet, *sĕhadja;* met het vaste —, voornemens zijn, *bĕrsĕhadja,* b.v. *hĕndak bĕrsĕhadja mĕntjĕkari sĕgala harta,* met het bepaalde — om alle schatten te zoeken.

voornoemd, *jang tĕrsĕboet di-atas.*

vooronder, mar. *kolong dihaloewan.*

vooronderstelling, *sangka, kira.*

vooronderstellen, *mĕnjangka* (van *sangka*), *kira-kira.*

vooroordeel, twijfel, *sjak,* Ar. — opvatten of koesteren, *mĕnaroh sjak.* —, tegenzin, afkeer, *djĕmoe.*

voorop, *dihadapan, dimoeka.* —, in de eerste plaats, *pĕrtama-tama.*

vooropgaan, zich aan het hoofd stellen, *mĕndĕhoeloe, mĕnghoeloe-hoeloekan.*

vooronderlijk, *dari nenek-mojang, asal dari nenek-mojang.* —e gebruiken of gewoonten, *ădat nenek-mojang.*

voorouders, *nenek-mojang.* — in den vijfden graad, *tjitawagi.*

voorover; plat —, *tiarap.* — vallen, *djatoh tĕrtiarap.* — gaan vallen of liggen, *mĕniarap;* zich — op iemand werpen, *mĕniarapi orang;* plat — op den grond doen vallen, *mĕndjĕroemoeskan;* zoo gevallen zijn, *tĕrdjĕroemoes.* — vallen, zoodat het hoofd den grond raakt, bedr. *mĕnjoengkoer;* acc. *tĕrsoengkoer, rĕbah tĕrsoengkoer.* — vallen en een eind voortschuiven, bedr. *mĕndjĕroemoes;* acc. *tĕrdjĕroemoes, djatoh tĕrdjĕroemoes.* — gebogen of buigen van het hoofd of bovenlijf, *toendoek;* met het lichaam — ter aarde buigen bij het gebed, *soedjoed,* Ar.; met — gebogen bovenlijf voortgaan, *sondong;* in die houding garnalen vangen met een zaknet, dat men voor zich uit duwt, *mĕnjondong hoedang.* — hellend van staande voorwerpen, *tjondong kahadapan, tjĕndĕroeng kahadapan.*

vooroverlijden, *mati dĕhoeloe.*

voorpaard, *koeda jang dimoeka* (of *dihadapan*).

voorplecht, *tingkat dihaloewan.*

voorplein, *halaman;* open —, *pĕlataran.*

voorpoort, *pintoe dimoeka.*

voorpoot, *kaki dimoeka,* van tijgers, leeuwen en andere tot het kattengeslacht behoorende dieren, *tangan,* b.v. de vooren achterpooten van eene kat, *kakitangan koetjing,* de geheele kudde geiten .... de beide voorpooten opheffende, *sakalian kawan kambing .... sĕraja mĕngangkat-angkatkan tangan kadoewa;* anders van grootere dieren, b.v. paarden, koeien enz., *kaki dihadapan, kaki dimoeka;* deszelfs beide voorpooten, *kadoewa bĕlah kakinja jang dihadapan.*

voorportaal, *sĕrambi.*

voorpost, uitkijk, *mata djalan, pĕnindjau.*

voorpreeken, de les lezen, fig. *mĕmbatja chotbat.*

voorproeven, *mĕntjoba dĕhoeloe, mĕngĕltjap dĕhoeloe.*

voorraad, proviand, *bĕkal, bĕkal-bĕkalan, pĕrbĕkalan;* iets in — hebben of houden, *mĕnjimpan* (van *simpan*); niet meer in —, op, *poetoes, habis;* van — voorzien, *mĕmbĕkali.*

voorraadkamer, of huis, *goedang.*

voorraadschuur, voor rijst, *pĕloeboer*; zie **rijstschuur.**

voorrang, *pangkat jang pĕrtama.*

voorrecht, geluk, voordeel, *oentoeng.*

voorrede, *pĕndĕhoeloean, dibadjat,* Ar., zie **voorbericht.**

voorrijder, *mata-djalan.*

voorschieten, zie **voorschot.**

voorschijn; te — komen, *kalihatan, njata, djahir,* Ar.; aan de oppervlakte van een vloeistof te — komen, *timboel*; te — brengen, *mĕngadakan*; niet te — te brengen zijn, *tiada tĕradakan*; ineens te — komen, b.v. van iets, dat in keel of neus zit, ineens voor den dag komen van een tijding of een levend wezen, *bĕrsit*; toorn kwam te — op zijn gelaat, *marahnja tampil kapada moekanja*; te — komen, schielijk en onverwacht naar buiten komen, zooals b.v. de kop van eene slang, het hoofd van het kind bij de geboorte, een muis enz., *mĕrodjol.*

voorschip, *haloewan pĕrahoe* (of *kapal*).

voorschot, *tĕmpah.* — geven, *mĕnĕmpah.* — op te leveren koopwaar of werk, *tjĕngkĕram.* — op loon, koop of leverantie, *pandjar*; patroon, die iemand met voorschot helpt, *indoek sĕmang.*

voorschrift, bepaling, conditie, *sjarĕ,* Ar. — der ouden, *pĕmatah.* —, om na te schrijven, *toeladan mĕnjoerat.* —, bestuursregeling, *pĕrentah*, ook de — en omtrent datgene, wat bij het doen van boete in acht te nemen is; godsdienstige — en, *sjariät,* Ar.

voorschrijven, van schrijfwerk, *mĕnoeliskan, mĕnjoeratkan.* —, bevelen geven, *mĕmbĕri pĕrentah*; een recept —, *mĕnoeliskan soerat tabib*; zie **recept.**

voorshands, *dĕhoeloe.*

voorspannen, van trekdieren, *mĕmasang* (van *pasang*), *mĕngĕnakan* (van *kĕna*).

voorspellen, waarzeggen, *mĕnĕnoeng* (van *tĕnoeng*). — uit een wichelaarsboek, *mĕmbatja ramal.* Zie **profeteeren en voorzeggen.**

voorspeller, waarzegger, *pĕtĕnoeng.*

voorspelling, waarzeggerij, *pĕtĕnoengan.*

voorspoed, *salámat,* Ar. *oentoeng*; in —, *dĕngan salámat.*

voorspoedig, *dĕngan salámat.* —, gelukkig in den krijg, *djodja pĕrang*; hij is niet — in den krijg, *tiada djodja pĕrangnja.* — in den groei, van kinderen, jonge dieren en planten, *riap.*

voorspraak, tusschenkomst, *sjoefáät,* Ar.; zich van eene — voorzien, *pindjam moeloet.* —, advokaat, *pĕnoeloeng bitjara*; zie ald.

voorstaan; zich op iets laten —, *mĕmbĕsarkan dirinja, mĕmĕgahkan dirinja.*

voorstander; in tegenoverstelling van persoonlijke tegenstander, *kawan.* — en tegenstander, *kawan dan lawan*; van — in tegenstander veranderen, *kawan mĕndjadi lawan.*

voorste, begin, *hoeloe*; de —, *jang dimoeka, j. dihadapan, j. dihaloewan*; het — gedeelte van een huis, *hadapan roemah*; het — gedeelte van een vaartuig, *haloewan pĕrahoe* (of *kapal*); het — van een weg, *kapala djalan, moeka djalan.*

voorstel, voorslag, *ichtijar*; hoor mijn —, *dĕngarlah ichtijarkoe.*

voorstellen, iemand —, aan een Vorst of meerderen, *mĕnghadapkan*; ook — van eene zaak. —, eene voorstelling geven van iemand, hetzij in komediespel of beschrijving, *mĕlakoekan sa'orang*; mag ik het genoegen hebben u .... voor te stellen, *kĕndaklah toewan kĕnal akan ....*; — van de vredesvoorwaarden, *mĕnjorong damai*; zich —, zich voornemen, *bĕrniat.*

voorstelling; eene — of omschrijving van iets geven, *mĕmĕrikan* (van *pĕri*); iemand —, introduceeren, *mĕngĕnalkan*; zich allerlei — en maken, denken, peinzen over iets onzekers, *bĕrangka-angkaän.*

voorstellingsvermogen, zie **fantasie.**

voorsteven, van een vaartuig, *haloewan*; lange, spitse —, die weggenomen kan worden, *djoengoer pĕrahoe.*

voort, dadelijk, terstond, *sabĕntar djoega.* —, vertrokken, *soedah pĕrgi, soedah bĕrdjalan.* —, verdwenen, *soedah hilang, soedah lĕnjap.* —, pak je weg, *njahlah ĕngkau!*

voortaan; van nu —, *moelaï dĕripada sakarang ini.*

voortand, snijtand, zie ald.

voortbewegen; zich —, *mĕmbawa dirinja*; een vaartuig — met de hand of een boom, door iemand die op het land gaat, *mĕmimpin pĕrahoe.*

voortbrengen, produceeren, *mĕnghasilkan, mĕngaloewarkan.* —, scheppen,

het aanzijn geven, *mĕndjadikan.* —, doen zijn, *mĕngadakan.* Van iemand, die niets meer voortbrengt zegt men: *bĕtĕk soedah gĕntas,* d. i. de bĕtik of pĕpaja heeft opgehouden vrucht te dragen.

voortbrengsel, product, *ḥâṣil,* b.v. de —en van dien grond, *sĕgala ḥâṣil tanah itoe.*

voortdouwen, schuivend voortduwen, *mĕnjorongkan* (van *sorong*).

voortdrijven, wegdrijven op het water, *hanjoet.* —, opjagen van vee, *mĕnggiring,* —, wegjagen, *mĕnghalaukan.*

voortdrijver, opjager, *pĕnggiring, pĕnghalau.*

voortdringen; van weeke zelfstandigheden uit eene opening —, *loewĕk.*

voortduren, *kĕkal, bĕrkĕkal, lama;* doen —, *mĕngĕkalkan;* lang doen —, *bĕpĕrlamakan.*

voortdurend, *sĕlaloe, kĕkal, santiasa, sĕnantiasa.*

voortduring; bij —, steeds, ook *malar,* b.v. het water is bij — twee vademen diep, *ajar malar doewa dĕpa.*

voortduwen, zie **voortdouwen;** met een boom een vaartuig —, *mĕnggalahkan pĕrahoe.*

voorteekenen, voorbeduiding, *pĕdah, ălâmat, tanda;* allerlei —s, *tanda ălâmat;* een goed —, *pĕdah baïk, ălâmat jang baïk, faʾl,* Ar.; een slecht of ongunstig —, *pĕdah jang tiada baïk, ălâmat jang tiada baïk, naḥas,* Ar.; de —s raadplegen, *mĕmboeka faʾl;* de onrechtvaardigheid der Vorsten is het — van 's Rijks ondergang, *ḥalim radjanja ălâmat kabinasaän nĕgari.*

voortellen, *mĕmbilang dihadapan.*

voortgaan, *bĕrdjalan djoega;* in de beteekenis van eenvoudig gaan, *bĕrdjalan, laloe;* snel —, van een zich voortbewegend lichaam, *lantjar, ladjoe;* zoo gingen wij voort, *bĕrdjalan djoega kami;* met een vaartuig, *bĕrlajar djoega;* doen —, *mĕndjalankan, mĕlajarkan.* —, volharden, zie ald.

voortgang; — hebben, *djadi;* geen — hebben, *tiada djadi.*

voortgeven, rondgeven, *mĕmpĕridarkan.*

voorthelpen = **helpen.**

voortijd, zeer oude tijd, *poerba-kala, zamân dĕhoeloe kala.*

voortijds, *dĕhoeloe kala.*

voortijlen, *bĕrlari lĕkas-lĕkas, bĕrlari dĕngan sigĕra.*

voortjagen, voortdrijven van vee, *mĕnggiring, mĕnghalaukan.* — van een rijpaard, *mĕmboeroe koeda.*

voortkomen, uitspruiten, *toemboeh.* —, te voorschijn komen, b.v. uit het hart, *tĕrbit;* dat komt voort uit het hoofd van een kundig man, *tĕrbit daripada tĕlaga orang pandai.* —, afstammen, *toeroen.* —, voortvloeien, volgen, *kaloewar, djadi;* ook alleen het Voorz. *daripada;* uit iets doen —, *mĕngaloewarkan, mĕnĕrbitkan, mĕnimboelkan;* regen uit de wolken doen —, *mĕnoeroenkan hoedjan daridalam awan-awan.*

voortkruipen, *mĕlata.* —, van planten, hetzij over den grond, hetzij omhoog langs iets, *mĕnjoeloer* (van *soeloer*), *mĕrambat, mĕndjalar.* — van kleine dieren en planten, *mĕrajap;* van een krokodil, *mĕnjoeloer.*

voortleiden, zie bij **leiden.**

voortmaken, spoed maken, *bĕrsigĕrasigĕra, bĕrlĕkas-lĕkas, bĕrbangat-bangat;* met iets —, spoed achter iets zetten, *mĕnjigĕrakan, mĕlĕkaskan, mĕmbangatkan;* zich —, vluchten, *lari.*

voortmarcheeren, *bĕrdjalan djoega.*

voortplanten, planten vermeni-gvuldigen, *mĕmpĕrbanjakkan pohon* (of *pokok*); den Godsdienst —, *mĕmasjhoerkan agama;* kunsten en wetenschappen —, *mĕramaikan ĕlmoe dan pĕngĕtahoean;* zich —, *bĕranak-bĕrboewah.*

voortranken, van gewassen, *mĕndjalar.*

voortreffelijk, *oetama, endah-endah, amat baïk, sahaïk-baïknja;* het voortreffelijkste aller werken, *oetama daripada sĕgala pĕkĕrdjaän.*

voortrekken, de voorkeur geven boven anderen, *mĕlĕbihkan.*

voortrollen, *bĕrgoeling-goeling;* van platronde voorwerpen op hun kant, *lereng;* een eind nog — van voorwerpen die gevallen of geworpen zijn, *bĕrpĕlantingan.*

voortrukken, voorwaarts rukken, van een leger bij een aanval, *mĕnampil* (van *tampil*).

voorts, vervolgens, *laloe, kĕmoedian, lagi poela, kalakian, arakian, lantas.*

voortschieten; recht —, zooals slangen, *mĕndjoeloer;* recht — in het water, *mĕndjoeloeng;* blindelings —, *mĕndjĕloentoeng.* — van iets, dat men tegen wil houden, *mĕndorong;* snel en recht —, zooals b.v. een weversspoel, *lantjar.*

voortschuiven, voortduwen, *mĕnjorong* (van *sorong*); beetje voor beetje —, *isoet, tingsoet*; ook langzaam — van een vaartuig over de oppervlakte van het water bij weinig wind; op het achterste —, zooals b.v. kleine kinderen, *kesoet, bĕrkesoet, kisar, bĕrkisar, mĕngingsoet*; horizontaal —, b.v. van een stuk geld, eene slang, *lansar, mĕlansar*. — van geld, dat geteld wordt en op hoopen ligt, *bĕrlimbaḳ-limbaḳ*.

voortsleuren, zie **voorttrekken**.

voortsnellen; in dezelfde richting voortsnellend, *lĕgat*.

voortspruiten, *toemboeh, djadi, kaloewar, tĕrbit, bĕrpantjar*.

voortstappen, *mĕlĕkaskan djalannja, mĕnjigĕrakan djalannja*.

voortstuwen, zie **stuwen**.

voorttelen, *bĕranaḳ, bĕranaḳ-bĕrboewah*.

voorttreden; langzaam —, *angsoer*; ook langzaam voorwaarts rukken.

voorttrekken, sleepen, *mĕngkela*. —, sleuren van een arrestant, *mĕndjoeras*; iemand bij zijn oor —, *mĕmbembet*; tegen het beloop in iets —, *mĕnarik soengsang*. — van een beest aan een touw of teugel, *mĕngeretkan* (van *eret*).

voortvarend, vlug, *tjĕrĕgas, gantjang*. Om een hooge mate van voortvarendheid uit te drukken zegt men, *bagai andjing kadĕhoeloeán*, d. i. een hond die het wild vooruit raakt.

voortvarendheid = **voortvarend**. —, bespoediging, *pĕrsigĕrahan*.

voortvloeien; zacht —, *mĕlilih*.

voortvluchtige, *orang jang soedah lari*.

voortwandelen, *bĕrdjalan-djalan djoega*.

voortwoekeren, van kruip- en klimplanten, *mĕrambat*; van een kwaad, fig. *bagai api didalam sĕkam*, d. i. als vuur in kaf. — van eene zweer, *toekaḳ*.

voortzetten, *mĕngĕkalkan* (van *kĕkal*).

vooruit, aan de voorzijde, vóór een ander of iets anders, *dihadapan, dimoeka*. — gaan, in dien zin, *bĕrdjalan dihadapan* (of *dimoeka*). — gaan, in tegenoverstelling van achteruitgaan, *mara*; zie **vooruitgaan**. —, voorwaarts van een leger bij den aanval, *tampil*. —, vroeger, *dĕhoeloe*. — geven, *mĕmbĕri dĕhoeloe*. — gaan, in dien zin, *bĕrdjalan dĕhoeloe*. Zie verder de samenstellingen.

vooruitbestellen, *bĕrpĕsan dĕhoeloe*.

vooruitbetalen, *mĕmbajar dĕhoeloe*.

vooruitbetaling, *pĕmbajaran dĕhoeloe*. Zie **voorschot**.

vooruitdraven, *bĕrlari dĕhoeloe*.

vooruitgaan, voorwaarts gaan, *mara*, b.v. *pĕrahoe ta'bolih mara*, het vaartuig kon niet — ; voor- en achteruitgaan, *oendoer-mara*; doen —, doen voorwaarts rukken van een leger, *mĕmarakan, mĕnampilkan* (van *tampil*). Zie **vooruit**. — van een werk, opschieten, *mĕnjĕhadjakan soedah*. Zie **opschieten**.

vooruitkomen; een ander —, *mĕndĕhoeloei*; in de wereld —, *makin bĕsar, makin tinggi*.

vooruitloopen, voorwaarts schieten, *mĕndorong*. — op iets, *tĕlandjoer*, b.v. *djangan tĕlandjoer kita atas masjáwarat ṣoḥbat kita*, opdat wij niet — op de beraadslagingen van onzen vriend.

vooruitschieten, van eene slang, *lansar, mĕndjoeloer*.

vooruitsteken, horizontaal —, zooals de boegspriet van vaartuigen, *soedoer*. — ook *mĕnadjoe* (van *tadjoe*, vooruitstekend). Wellicht beter *tadjoeḳ* of *tadjoer*; schuin horizontaal —, b.v. van den wijsvinger, een boegspriet enz. *mĕntjoewat*. —, zooals eene kaap in zee, *mĕngandjoer*; ook van een huis uit de rij, een berg buiten de andere bergen. —, van buik en borst, zooals van iemand, die achterover in eenen stoel ligt, *sĕrdeh*. — van de wangen door de hooge jukbeenderen, *tĕrsorong-sorong*. —, van de bovenlip, *mĕnjonjong* (van *njonjong*); met vooruitgestoken bovenlip pruilend rondsleuteren, *mĕnjonjong sa'orang diri*.

vooruitzenden, *mĕngirim dĕhoeloe* (van *kirim*); van personen, *mĕnjoeroehkan dĕhoeloe* (van *soeroeh*).

vooruitzicht, hoop, zie ald.

vooruitziend, van het verstand, *pandjang pikir*.

vooruitzien, *mĕnaḳ-mojang*.

voorval, *djadi, pĕristewa, pĕrtĕmoean*. —, zaak, *pĕrkara, ḥál*, Ar.

voorvallen, *djadi, pĕristewa, bĕrlakoe*.

voorvechter, *pĕndekar, hoeloebalang, pahalawan*, Perz. *doebalang*, Sum.

voorvertrek, *bilik dimoeka*.

voorvinger, de wijsvinger, *djari tĕloendjoeḳ*; zie **vinger**.

voorvleugel, *sajap dimoeka*.

voorvloed, *gĕrak pasang*.

voorwaar, *bahwa sasoenggoehnja.*

voorwaarde, beding, conditie, *djandji, sjarț,* Ar. b.v. op welke — vraagt ge vergeving, *dĕngan djandji mana ĕngkau minta ampon;* onder — dat, *dĕngan sjarțnja hĕndaklah;* ook *atas bahwa;* zonder —, *tiada dĕngan djandji;* onder —, mits, *soekat,* b.v. slechts onder — dat de Vorst het toestaat mag het pas gebeuren, *soekat dikaroeniakan radja bĕharoelah bolih.*

voorwaarts, *kahadapan, kamoeka.* — gaan, zie **vooruitgaan.** — treden van een getuige, priester, redenaar enz., *tampil.* — rukken, van legers, vloten enz. tot een aanval, *mĕnampil;* ook *mĕnampil kahadapan;* doen — rukken, ook zijn paard — doen gaan, *mĕmarakan.*

voorwacht, zie **voorpost.**

voorwand, *dinding jang dimoeka* (of *dihadapan.*

voorwenden, den schijn aannemen, *poera-poera, boewat-boewat.*

voorwendsel, uitvlucht, *dalih.* —s gebruiken, *bĕrdalih;* geen — meer hebben, *tiada bĕrdalih lagi.* —, ook *lik;* zich achter —s verschuilen, *bĕrlik.*

voorwerp, ding, *bĕnda,* b.v. onbezielde —en, *bĕnda-bĕnda jang tiada bĕrnjawa;* er was een —, dat er als een kippemag uitzag, *ada soeatoe bĕnda saperti hati hajam roepanja.*

voorwerpen, *mĕloetarkan dihadapan.* —, verwijten, zie ald.

voorwerpsnaam, *nama bĕnda.*

voorweten, voorkennis, *pĕngĕtahoean dĕhoeloe.*

voorzaten, *neneķ-mojang.*

voorzeggen, voorspellen, zie ald.; ook: *mĕnĕlah* (van *tĕlah*).

voorzegger, *pĕnĕlah.*

voorzegging, *pĕnĕlahan.*

voorzeker, *tĕntoe, nisțjaja,* Skr. *sanisțjaja, tjĕngki,* vulg.

voorzetten, van spijzen, *mĕnjadjikan* (van *sadji*); een gast iets —, *mĕndjamoeï, mĕndjamoekan.*

voorzichtig, *ingat-ingat;* op Java *atiati.* —, beleidvol, van aanzienlijke personen, *bidjaksana.* Zie ook **behoedzaam** en **slim.** —, oplettend, scherp toezien, *awas.* Jav. id.

voorzichtigheid = voorzichtig. —, van aanzienlijke personen, beleid, *kabidjaksanaän.*

voorzien, van het noodige of ontbrekende, *mĕlangkap, mĕlangkapkan.* — zijn van, wordt meestal uitgedrukt met het voorvoegsel *bĕr,* b.v. — zijn van geld, *bĕrwang.* — zijn van oogen, *bĕrmata,* enz. Soms ook *bĕrpakaikan,* b.v. dit schip is — van ijzeren masten, *kapal ini bĕrpakaikan tiang bĕsi;* in zijn eigen onderhoud —, *mĕlĕpaskan saranja sĕndiri.* — in de toekomst zien, *tĕroes mata,* b.v. *akoe bĕri ĕngkau tĕroes mata, bolih mĕlihat jang bĕlom kalihatan,* ik schenk u de gave van —, dat ge zien kunt wat nog niet zichtbaar is; van den noodigen voorraad of proviand —, *mĕmbĕkali.*

voorzijde, *hadapan, moeka;* met de — naar iets toegekeerd zijn, *hadap, mĕnghadap,* b.v. met de — naar den weg gekeerd, *mĕnghadap djalan;* met de — naar het Westen gekeerd, *mĕnghadap matahari mati.*

voorzitter, *pĕresiden, ṣadr,* Ar.

voos, *lodoh, ganjoet.*

vorderen, eischen, *mĕnoentoet* (van *toentoet*), schuld —, *mĕnoentoet hoetang, mĕnagih hoetang* (van *tagih*); voldoening —, *mĕnoentoet pĕrbalasan;* de vervulling eener belofte —, *mĕnoentoet djandji.* —, aanspraak maken in rechten, *mĕndăwa,* Ar.; niet — van een vaartuig, niet vooruitkomen, *mĕngoendaķ* (van *oendaķ*).

vordering, *toentoetan, tagihan, dăwă,* Ar. Zie het vorige woord.

vore, voor, gleuf, *aloer, garis.* —n trekken, *mĕnggaris.*

voren, *hadapan, moeka;* naar —, *kahadapan, kamoeka;* van —, *dari hadapan, dihadapan, kamoeka, dimoeka;* van — aan, opnieuw, *samoela;* van — aan iets doen, *mĕnjamoelakan;* naar — treden, *tampil;* ook naar — treden van een getuige, priester, redenaar enz.

vorig, vroeger, *dĕhoeloe, lama;* de —e vrouw, *bini lama;* de —e eeuwen, *zamán dĕhoeloe.*

vork, tafelvork, *garpo,* Port., *pĕnjoetjoek;* groote — met drie tanden, *sĕrampang, trisoela,* Skr.; groote — met haakvormige dorens, gebezigd om dieven, amokloopers of wilde dieren te vangen, *tjanggah;* de —en op de verschansing van vaartuigen, waarin men de boomen of bootshaken legt, *sangga galah.*

vorksgewijs, getakt, *bĕrtjabang.*

vorm, *roepa;* ook in den — van, b.v. nalatenschap in den — van geld, *poesaka roepa oewang;* een — geven, *měroepakan;* **vormen,** waarin koekjes gebakken worden, *tjitakan koewe-koewe.* — of gestalte, waarin iemand zich geïncarneerd heeft, *titisan,* Jav.; oorspronkelijke —, *těmbaga.* —, matrijs, *rangka.* —, gietvorm, *atjoean;* de — van het gelaat, *potongan moeka;* een contract in den behoorlijken —, *soerat pěrdjandjian měnoeroet sjarat;* zonder — van proces, *děngan tiada pěriksa lagi.*

vormen, fatsoeneeren, *měroepakan;* tot een man of mensch —, *měngadon,* letterl. kneden; iets in een vorm drukken om er een gedaante aan te geven, *měngompokkan* (van *ompok*).

vormer, *jang měroepakan* enz.

vormloos, *tiada běroepa.*

vorsch, *kataḳ,* zie **kikvorsch.**

vorschen, *měnjidiḳ* (van *sidiḳ*), *měnjělidiḳ* (van *sělidiḳ*).

vorst, regeerder, *radja, sjah,* Perz. *amir,* Ar. *adji,* Kw. *sangadji;* de regeerende —, *radja karadjaän, jang dipěrtoewan;* — der wereld, *sjah ůlam;* dit is een titel, waarmede men den Vorst aanspreekt.

vorst, bovenste dakpan, *gěnteng boeboengan.*

vorstelijk, *karadjaän, tjara radja;* bij benamingen van bloedverwantschap, *baginda,* b.v. *ajahanda baginda,* —e vader; *anakanda baginda,* — kind; ook *adji,* Kw. b.v. *bapa adji,* —e vader, *bini adji,* de —e bijzitten; de —e kleeding, *pakajan karadjaän;* een — geschenk, *anoegěraha tjara radja;* de —e gewoonten, *ůdat radja-radja.*

vorstendom, land door een Vorst geregeerd, *karadjaän.*

vorstenhof, *astana radja.*

vorstin, *radja pěrampoewan, pěrmaisoeri* (Skr. *paramé'svari*). —, prinses, *poetěri,* Skr. Mevrouw de —, *toewan poetěri.*

vorstpan, zie **vorst.**

vos, *roebah,* Perz.; de vliegende —, *kěloewang, kaloeng,* zie **hond.**

vouw, *lipat, kědoet;* kunstmatige —, *lipat lěsoe;* voor het eerst uit de —en komen van een doek, kleed enz., *boeka lipatan;* in de verkeerde —en of plooien, *lipoh.* —, langs den kant van iets, b.v. in een boek, knart enz., *kělipit.*

vouwbaar, *jang dapat dilipat.*

vouwdeur, *pintoe bělipat.*

vouwen, *mělipat;* lijnwaad —, *mělipat kaïn;* de handen —, *měngatoepkan tangan, měnjambot tangan;* met gevouwen handen, *těrkatoep tangan;* de handen — met gekruiste vingers, *měmantjil tangan* (van *pantjil*), *měnjěngkělangkan djari* (van *sěngkělang*).

vouwer. *pělipat, jang mělipat.*

vraag, naar iets, *tanja, pěrtanjaän, soewal,* Ar. — en antwoord, *soewal-djawáb,* Ar. — om iets, verzoek, *pinta, pěrmintaän.*

vraagal, *pěngapa.*

vraagbaak, *těmpat bértanja.*

vraagspel, *maïn bértěka-těki.*

vraagstuk, *soewal.*

vraat, *orang pělalah, o. pělahap, o. gělodjoh.*

vraatzuchtig, *pělalah, pělahap, gělodjoh, kěmaroeḳ.*

vracht, lading, last, *moewatan.* —, last op den schouder, *tanggoengan.* — aan een stok over den schouder, *pikoelan, gandaran.* — op den rug, *ambinan.* — aan het uiteinde van een stok over den schouder, *galasan.* —, die tusschen de beide armen genomen wordt, *běban.* —, die in een mand op den rug wordt gedragen met een band over het voorhoofd, *amboengan.* Zie verder bij **dragen.** —, passage, die voor het overvaren betaald wordt, *oewang tambangan, bajaran toempangan;* tegen betaling van — iemand of iets overvaren, vervoeren van de eene plaats naar de andere, zoowel met een voer- als met een vaartuig, *mĕnambang* (van *tambang*). — voor eene hut aanboord, *harga pělaḳ.*

vrachtbrief, *soerat moewatan.*

vrachtgeld, zie **vracht.**

vrachtkar, *pědati;* europeesche —, *kahar.*

vrachtlijst, *daftar barang-barang moewatan.*

vrachtmand, die op den rug gedragen wordt met een band over het voorhoofd, *amboeng.*

vrachtvaarder, het vaartuig, *pěrahoe* (of *kapal*) *tambangan;* de persoon, *orang pěnambang.*

vrachtvaren, *mĕnambang.*

vrachtvrij, franco, zie ald.

vrachtwagen = vrachtkar.

vragen, naar iets, *bértanja;* met obj. *bértanjakan.* — om iets, *měminta* (van *pinta*); ik vraag ook om wat, *minta*

běhagi. —, een vraag doen, *běrsoewal.* — en antwoorden, *běrsoewal-djawáb.* — naar den bekenden weg, *dalam tĕrang hĕndak běrsoeloch.* —, smeeken, *mĕmohon* (van *pohon*). — om zich te mogen verwijderen, verlof — om heen te gaan, *minta diri, bĕrmohon*; ten huwelijk —, *mĕminang* (van *pinang*). —, uitnoodigen van gasten, *mĕmanggil, mĕndjĕmpoet*; van aanzienlijke gasten, *mĕmpĕrsilakan*; er niet naar —, zich er niet om bekreunen, *tiada fadloeli akan, tiada mĕngendahkan.*

vragenboek, *soerat soewal-djawáb.*

vrager, *jang bĕrtanja, jang mĕminta, pĕminta, jang bĕrsoewal*, zie het onderscheid bij **vragen.** —, vraagal, zie ald.

vratig, vraatzuchtig, zie ald.

vrede, als einde van twist of oorlog, *damai.* — maken, *bĕrdamai, mĕndamai.* — stichten, tot stand doen komen bij of onder, *mĕndamaikan, mĕmpĕrdamaikan*; de —, die gesloten of tot stand gebracht wordt, *pĕrdamajan*; den — bewaren, in een goed humeur houden, *mĕmĕliharakan hati orang.* —, rust, veiligheid, *sĕdjahtra*, Skr.; het land is in rust en —, *nĕgari iloe salámat santausa.* —, heil, *salám*, Ar. — zij met u, *assalám alaikoem*, de gewone groet ook bij de Maleiers, welke beantwoord wordt met *alaikoem assalám*, u zij —; met — laten, *mĕmbiarkan, tiada mĕngoesik.*

vredegroet, *salám*, Ar. de — geven, *mĕmbĕri salám*; elkander de — geven, *bĕrsalám-saláman.*

vredelievend, *soeka bĕrdamai.*

vredestichter, *pĕndamai*; zie bij **vredesvoorslag.**

vredesverdrag, *pĕrdjandjian pĕrdamajan.*

vredesvoorslag, voorstel, voorwaarde doen, *mĕnjorong damai*; hij die de — en doet, *pĕnjorong damai.*

vredeteeken, *ālámat pĕrdamajan.*

vredevlag, *tjĕmara poetih* en *toenggoel ālamat kĕbadjikan*; die beide vaartuigen voerden de —, *maka pĕrahoe doewa itoepon mĕmbawa tjĕmara poetih.*

vredevuur, *djĕrambang.*

vreedzaam, kalm, rustig, zie nld.

vreemd, uitlandsch, *dagang, hĕlat, grarib*, Ar. b.v. —e vaartuigen, *pĕrahoe dagang.* — mensch, vreemdeling, *orang dagang, orang hĕlat, orang hĕlat asing*; zich naar den —e begeven, *bĕrdagang diri*; nog geheel — in eene omgeving zijn, *bĕlom goena biasa.* —, wat er buiten is, *loewar, loewaran, kaloewaran.* —e landen, *nĕgari asing.* —e koopwaren, *barang dagangan dari nĕgari asing.* —, zeldzaam, *djarang.* — en schoon, *pĕlik-pĕlik.* — en gebrekkig of links, onhandig in zijne manieren, *tjanggoeng.*

vreemde, *orang laïn*, b.v. want hij was voor Laksamana geen —, *karĕna ija boekan orang laïn kapada Laksamana*; die prins was geen — voor den Vorst, want hij was van zijn geslacht, *adapon anak radja itoe boekan orang laïn kapada baginda, sĕbab sabangsa djoega.*

vreemdeling, *orang dagang, orang hĕlat, orang asing, orang grarib, orang loewaran, orang kaloewaran*; pas aangekomen —, *orang bĕharoe, orang datang.* —, bijwoner, *orang mĕnoempang.*

vreemdelingschap, *dagang*, b.v. nu eerst gevoel ik mijne — in het land dezer lieden, *bĕharoelah akoe tahoe akan dagangkoe dalam nĕgari orang ini.*

vrees, *takoet*; uit —, *dari takoet, sĕbab takoet*; uit — voor, *takoet akan, takoetkan*, b.v. uit — voor luizen het kleed van het lijf wegwerpen, *takoetkan toema diboewangkan kain dari badan*, Sprw.: uit — voor een spook een lijk omhelzen, *takoetkan hantoe, tĕrpĕloekkan bangkai*, Sprw. — aanjagen, bang maken, *mĕnakoeti*, ook *mĕnakoetkan, mĕnggamah, mĕnggĕrĕtak, mĕnggĕra*; door — bevangen, *katakoetan.*

vreesachtig, *pĕnakoet.*

vreeselijk, huiveringwekkend, *ngĕri.* —, geducht, *haibat*, Ar.; iets vreeselijks, *katakoetan.* —, zeer, *amat, sangat, tĕrlaloe.*

vreezen, *takoet.* — voor, *takoet akan, takoetkan.*

vrek, *orang kikir*; zie **vrekkig** en voeg er *orang* voor. Figuurlijke uitdrukkingen voor een — zijn: *toembak kĕring*, droge lans, *orang mĕnangkabau darat*, mĕnangkabauwer uit het binnenland.

vrekkig, *kikir, kikil, kekel, sĕkoet, lokĕk*, vulg. *bachil.* Ar.

vreten, eten van dieren, *makan.* —, gulzig eten, *mĕmadjoh* (van *padjoh*). —, opeten, *mĕnjĕngam* (van *sĕngam*).

vreter, zie **vraat.**

vreugde, *soeka, kasoekaän, gëmar, kagëmaran, soeka-tjita;* ook — hebben benevens *bërgëmar.* — hebben over iets, *bërgëmar akan.* — bedrijven, *mélakoekan kasoekaännja;* gemeenschappelijk — bedrijven, *bërsoeka-soekaän, bëramairamajan;* uitbundige — *ria, soeka-ria.*

vreugdegejuich, vreugdekreet, *soeraḳ, tëmpik soeraḳ.*

vreugdeschot; vreugdeschoten bij het inhalen van een voornaam persoon, *bëdil pëmapaḳ,* Jav.

vriend, *ṣoḥbat,* Ar. *ṣaḥábat,* Ar. —, gebezigd tegen iemand, die gelijk is in rang, *saoedara.* — en vijand, *kawan dan lawan;* van — in vijand veranderen, *kawan djadi lawan;* een oud en beproefd —, *goenu biasa;* vertrouwde —, ook *chalil,* Ar. b.v. Abraham de — Gods, *Ibráhim chalíl Allah.* —, als toespraakswoord voor een minder man, *abang.* —en, makkers en kameraden, *ṣoḥbat handai taulan.* — zijn van, houden van, *soeka akan;* ook alleen *soeka.*

vriendelijk, *manis;* een — gelaat, *moeka manis;* een — gelaat zetten, *mëmaniskan moeka.* —, beleefd, *ramah.* — zijn, *mëramah;* tegen iemand — zijn, *mëramahi.* — en gemeenzaam, *ramah-tamah.*

vriendschap, *përṣoḥbatan, përṣaḥabatan;* met iemand in — zijn, *bërṣaḥibat dëngan sa'orang;* in wederzijdsche of onderlinge — zijn, *bërṣaḥábat-ṣaḥábatan;* met iemand — sluiten, *mélawan bërṣaḥabat.* —, soms ook *këkasihan.*

vriendschapsband, *përtambaian hati.*

vriendschapsblijk, *tanda përṣoḥbatan.*

vrij, om te doen wat men wil, *bebas.* — van dienstbaarheid, heerendienst, slavernij, *mardaheka,* Skr. — van het helsche vuur, *mardaheka daripada api naraka.* —, ruim, open, *loewas.* —e, ledige tijd, *kalowasan.* — van gebreken, ongeluk, ziekte enz., *salámat,* Ar. — van dwang, of nood, *lenggar;* ook — in zijne bewegingen, zich kunnen roeren. — van gebreken, *soetji daripada salah.* — entrée, *bebas.* —, los, *lëpas.* — als een vogel, *lëpas onggas.* — als eene kip, *lëpas hajam,* twee wijzen, waarop in de Pad. bovl. slaven worden vrij gegeven. —, zonder bezigheden, *lapang;* ook — van zorgen, ongemak, pijn, ziekte. —e tijd, *lapang wëktoe, kalapangan.* —, onbelemmerd van een gezicht, *lawas;* verzoeken om den weg — te laten, *minta djalan.* —, verlost, ontkomen, bevrijd, *loepoet.* —, familiaar, van kinderen, jegens oudere menschen, *mandja.* —e keus, —e beschikking, *ichtijar,* Ar. — van belasting, *lëpas tjoekai.* — van inkomende rechten, *lëpas beja.* — van port, zie **franco.** —, tamelijk, *djoega,* b.v. — wel, *baik djoega.* — wat, tamelijk wat, *sëdikit banjaḳ.* —, ronduit, *téroes-térang.*

vrijaf, verlof, *idzin,* Ar.

vrijbrief, *soerat idzin.*

vrijblijven, niet gevangen genomen worden, *tiada ditangkap, tiada ditawan.* —, verschoond blijven, *tiada këna.*

vrijbuiten, op zee, *mërompaḳ.*

vrijbuiter, op zee, *përompaḳ.*

vrijbuiterij, op zee, *përompakan.*

vrijburg, *kota përlindoengan.*

vrijdag, *hari djoemáät.*

vrijdagavond, *malam saptoe.*

vrijelijk, *dëngan bebas;* zie **vrij.**

vrijen, elk. minnen, *bërkasih-kasihan.*

vrijer, *këkasih, pëmbirahi;* zie **minnaar.**

vrijerij, minnehandel, *tjandoewai.*

vrijgeboren, *dipëramaḳkan mardaheka.*

vrijgekocht, *ditëboes.*

vrijgelatene, uit slavernij, *orang jang dimardahekakan.*

vrijgeleidebrief, *ségoeroe,* Port.

vrijgeven, verlof geven, *mëmbëri idzin.*

vrijgevig, mild, *moerah;* zie **milddadig.**

vrijgezel, ongehuwd jongman, *boedjang.*

vrijheid, van handelen, *kabebasan.* — van dienstbaarheid, *kamardahekaća;* de — geven om iets te doen, *mëlëpaskan.* —, vrije keus, *ichtijár,* Ar. —, verlof, *idzin,* Ar.

vrijkoopen, *mënëboes* (van *tëboes*).

vrijkooper, *pënëboes.*

vrijkooping, *pënëboesan, tëboesan.*

vrijlaten, *mëlëpaskan;* vrijgelatene, *lëpasan.*

vrijloopen, iets misgaan, *tiada këna.*

vrijmaken, van slaven, *mëmardahekakan.*

vrijman, *anaḳ boewah;* iemand die vrij is van dienstbaarheid, *orang mardaheka.*

vrijmoedig, *bebas, dëngan bebas, bërani.*

vrijplaats, *tëmpat përlindoengan, kota pëlarian.*

vrijpostig, *pongah, lëndja,* —, zonder zich te geneeren, *mégaḳ.*

vrijspraak, *mâáf*, Ar.

vrijspreken, *mâáfkan.*

vrijstellen, *bebaskan, ḥalâlkan.* —, kwijtschelden, *ibra*, Ar.

vrijster, jonge dochter, ook als aanspraakswoord, *dajang.* —, *opiḳ*; die —, *si-opiḳ*; de beschaamde of verlegen —, *opiḳ jang maloe*; eene oude — worden, boven den huwbaren leeftijd komen, *mêranda toewa.* —, mangd, zie ald.

vrijuit, van spreken, *têroes-têrang, dêngan têroes-têrang, dêngan bebas.*

vrijwaren, behoeden voor, *mêmêliharakan daripada.*

vrijwillig, *dêngan soeka hati, dêngan ridla hati.*

vroedkunde, *ĕlmoe bidan.*

vroedvrouw, *bidan*, Skr.; als — eene vrouw in het baren helpen, *mêmbidan pêrampoewan*; een —, die vooraf aangenomen of besproken is, *bidan tawar, bidan têmpah*; een —, die men op 't oogenblik laat komen als zij noodig is, *bidan têrdjoeu, b. tarik.*

vroeg, in den morgen, *pagi-pagi.* — opstaan, *bangoen pagi-pagi.* —, bij dag, *siang, sianghari*; in de —ste tijden, in de oudste tijden, *poerba kala.* —er, *dêhoeloe*; van —, *dari dêhoeloe*; als —er, als in het eerst, *samoela*; van — steeds, *memang.* —er, vorig, *lama*; de —ere vrouw, *bini lama*; de menschen van —er, *orang lama.* —, nog op jeugdigen leeftijd, *lagi moeda*, b.v. een —e dood, *mati lagi moeda.*

vroegrijp, *ĕkas masaḳ.*

vroegte; in de —, *pagi-pagi.*

vrome, van een man, *orang ṣaliḥ*, Ar. —, van eene vrouw, *orang roebijah*, Ar.

vroolijk, *soeka-tjita, soeka-hati, gêmar*; uitbundig —, *soeka ria*; met elkander — zijn, *bêrsoeka-soekaän.* — maken, *mênjoekakan*

vroolijkheid, *kasoekaän, kagêmaran, soeka-tjita.*

vroom, braaf, van een man, *ṣaliḥ*, Ar. —, braaf, van eene vrouw, *roebijah*, Ar. —, godsdienstig, ook *santri*, b.v. ook was hij verstandig, zeer vroom, dagelijks den koran lezende en de gebeden doende, *lagi ălim, sangat santri, mêngadji sêmbahjang sahari-hari.*

vrouw, *orang pêrampoewan*, ook alleen *pêrampoewan*; gehuwde —, echtgenoote, *bini, istêri*; de voornaamste, echte —, *bini gahara*, Skr. —, meesteres, *toewan, êntjiḳ*; tot — hebben, *bêrbinikan, bêristêrikan*; voor eene — uitmaken, van een man, *mêmpêrtidakkan laki-lakinja.*

vrouwachtig, op den trant der vrouwen, *tjara pêrampoewan.*

vrouwelijk, *pêrampoewan*; van dieren, *bêtina.*

vrouwelijkheid, de schaamdeelen, zie ald.

vrouwenaard, *tabiat pêrampoewan.*

vrouwenschender, *pêroegoeĕ.*

vrouwentimmer, *balai-larang.*

vrouwenverblijf, bij eene vorstelijke woning, *maligai*; waarin de ongehuwde prinsessen zijn opgesloten, *ḳaṣri*, Ar.

vrouwenvertrek, *balai-larang.*

vrouwenwerk, *pêkêrdjaän orang pêrampoewan.*

vrucht, *boewah*; allerlei —en, *boewah-boewah*; allerlei —en, fruit, *boewah-boewahan*; afgevallen —en, *boewah-boewah goegoeran*; aan de — wordt de boom gekend, *sêbab boewah kakenalan pohonnja.* —, opbrengst, product, *ḥâṣil*, Ar. b.v. veld—en, *ḥâṣil tanah*; de—en van den arbeid, *ḥâṣil pêkêrdjaän*; de — in de moederschoot, *kandoengan*; de — afdrijven, *mênggoegoerkan anaḳ.* — dragen, *bêrboewah.* — afwerpen, *bêrḥâṣil*; de tijd der —en, *moesim boewah-boewah.*

vruchtbaar, veel jongen of kinderen voortbrengend, *biaḳ*, zoowel van menschen als dieren; — van den grond, *baïk, gêmoḳ, banjaḳ ḥâṣilnja.* — van een boom, *banjaḳ boewahnja.*

vruchtbeginsel, de vrucht in hare eerste wording na het afvallen van de bloem, *poetiḳ.* NB. wordt niet fig. gebezigd; het bolvormig, geel — in de kokosnoot, *tombong njioer.*

vruchtboom, *pokoḳ boewah-boewah, pohon b.-b.*

vruchtdragend, *bêrboewah, bêrḥâṣil.*

vruchteloos, te vergeefsch, *tjoema-tjoema, sia-sia.*

vruchtgebruik, *makan ḥâṣil*; het recht van —, *ḥaḳ makan ḥâṣil.*

vruchtkiem, zie **vruchtbeginsel.**

vruchtkorf, *bakoel boewah-boewah.*

vruchtsteeltje, *tangkai boewah.*

vruchtstoel, *tampoeḳ boewah-boewah*, b.v. de — van de manggistan, *tampoeḳ manggis.*

vruchtwater, bij de bevalling, *ajar toeban-toeban.*

vruchtzetten, *bĕrpoctiḳ.*
vuig, gering, gemeen, *hina, kĕdji.*
vuil, smerig, *kotor, tjĕmar;* ook *tjoepar,* met verscheidenheid, *tjĕloepar.* — maken, *mĕngotorkan, mĕntjĕmarkan.* —, smerig van een plaats, ook *hiaḳ.* —, onzuiver van het lichaam, b.v. doordat men in lang niet gebaad heeft, *taïs.* — goed, waschgoed, *kaïn badjoe kotor, barang-barang kotor* (of *tjĕmar*), maar niet *kaïn kotor* of *kaïn tjĕmar,* daar dit de maandstonden beteekent; kleverig —, dat aan het voorwerp gedroogd is, b.v. spijzen aan vaatwerk, slijm of snot of oogvuil aan het gezicht enz., deeg aan de handen of strantvuil aan de voeten, *kĕredaḳ, bĕrkĕredaḳ.* — van water, kleuren en dergel., *kĕroeh,* letterl. troebel. —, bedorven, stinkend, *boesoeḳ,* b.v. een — ei, *tĕlor boesoeḳ;* ook fig. b.v. eene —e zaak, *pĕrkara boesoeḳ.* — van een bebroed ei, waarin de vrucht zich reeds ontwikkeld heeft, *tĕmbĕlang.* — van het aangezicht, waaraan eten is blijven hangen, *tjĕmoewas.* — van woorden, *kotor, odoh.* — smakend, zooals bedorven water, *bangar.* —, bemorst, door vuil bedekt, b.v. een bord, ijzer, de billen, *sĕlĕpat.* —, door stof of andere fijne deeltjes bedekt, *sĕlĕpoh;* zich aan iets — maken, *bĕrtjĕmar dirinja dĕngan;* zijne handen — maken, *bĕrtjĕmar tangan;* ook *bĕrtjĕmar-tjĕmar,* b.v. *maka datoeḳ bĕndahara hendaḳ bĕrtjĕmar-tjĕmar dĕngan si Djĕbat itoe,* dat de Rijksbestierder zijne handen aan dien Djebat zou — maken. —e praat, *tjaroet.* —e praat uitslaan, *mĕntjaroet.*
vuil, Zelfst. nw. *kotor, tjĕmar;* droog —, aanveegsel, *sampah;* allerlei — in dien zin, *sampah-sarap.* —, stof, dat op iets blijft liggen, *sĕrĕsah;* op het water drijvend —, meestal afgevallen bladen, *kĕkal.* — onder de nagels, *tahi koekoe, tjirit koekoe.* — van de huid, *daki.* — uit de ooren, *tahi-tĕlinga.* —, schuim van metalen, *sanga.* — van het goud bij het smelten, *kalam;* verzameling van allerhande —, *limbah;* de plaats daarvoor, meestal bij de keuken, *pĕlimbahan.* — in ruwe zijde, dat men kan afpluizen, *tahi koetis.* — van woorden, gemeen, *odoh.*
vuilbek, *pĕntjaroet.*
vuilbekken, *mĕntjaroet.*
vuilbekkerij, *tjaroetan, pĕrtjaroetan.*
vuilheid, *kakotoran, katjĕmaran.*
vuilik, *orang kotor.*
vuilnis; allerlei droog —, *sampah;* zie **vuil.**
vuilnisbak, *tĕmpat sampah.*
vuilnisbelt, vuilnishoop, *timboenan sampah.*
vuilniskolk, bij eene keuken, *pĕlimbahan.*
vuilpraat, zie **vuilbekkerij.** — met elkander houden, van vrouwen, *bĕrpoekas-poekasan* (van *poekas,* vrouwelijk schaamdeel).
vuilspreker, *pĕntjaroet.*
vuiltong = vuilbek.
vuist, *gĕnggam;* gebalde —, *djari tĕrgĕnggam;* in de — houden, *mĕnggĕnggam;* in de — gehouden, *tĕrgĕnggam;* eene —, *sagĕnggam,* b.v. eene — vol rijst, *bĕras sagĕnggam;* een stevige — vol, *sagĕnggam tĕrik, sagĕnggam hĕrat;* met de degen in de —, *dĕngan pĕdang ditangan;* in zijn —je lachen, zie bij **lachen;** voor de — spreken, *mĕngadjar dĕngan tiada mĕmbatja soerat;* met de — slaan, *mĕnoemboeḳ* (van *toemboeḳ*), *mĕnggotjoh;* met de — slaan evenals met een hamer, beuken, *mĕmarap* (van *parap*); zie ook **slaan.**
vuistgevecht, bokspartij, *tindjoean;* e. s. v. — bij de Chineezen, *koentau,* Chin.
vuisthamer, moker, zie ald.
vuistslag, *toemboeḳ, gotjoh, dĕmoeḳ.* —en geven, *mĕnoemboeḳ, mĕnggotjoh, mĕndĕmoeḳ.*
vuistvechter, bokser, *pĕnindjoe.*
vuistvol, zie **vuist.**
vulkaan, *goenoeng bĕrapi.*
vullen, van een vulsel voorzien, *mĕngisi.* —, vol maken, *mĕmĕnoehi* (van *pĕnoeh,* vol), zie **opvullen.** —, doen zwellen, zie ald.
vulsel, *isi;* het — van een kussen, *isi bantal.* — van gebraden kip of eendvogel, *opor.*
vunzig, muf, *apaḳ.* — worden, *mĕngapaḳ.*
vuren, *mĕnembaḳ* (van *tembaḳ*), *mĕmasang* (van *pasang*). — met zijn velen tegelijk, peletonsvuur, *mĕndĕrel.* — met los kruit, *mĕmboewang obat.*
vurig, vonkelend, zooals soms het zeewater, *bĕrpĕndar-pĕndar.* —, brandend, gloeiend, *hangat, panas.* —, begeerig, verlangend, *ĕsjiḳ,* Ar. —e oogen, *mata jang bĕrnjala.* —, zooals een paard,

langkas; ook van den geest. —, opgewonden van moed, *gëmbira*, Skr. —, woedend, *galak*, b.v. *sapërti singa jang galak*, als een vurige leeuw. —, vol puisten, van het gelaat, *djërawat*. —e kolen, *bara api*; eene —e begeerte, *hasrat jang sangat*; een — gezwel, *barah*.

vurigheid = het voorgaande woord.

vurigheid, *dëngan sangat, dëngan hangat*

vuur, *api*. — maken, *mëmasang api*; als — bij stroo, *sapërti raboek dëngan api*, d. i. als tonder en —, Sprw.; eene zee van —, *laoet api*; ten vure gedoemd, *dihoekoem akan mati dimakan api*; te — en te zwaard verwoesten, *mëmbinasakan dëngan api dan pëdang*; een smeulend —, *oenggoen*; een — aanleggen, *mëmboewat oenggoen*. — geven, zie **vuren**; door het — verteerd, *dimakan api*. — vatten, *moelaï mënjala, këna api*; zoo rood als —, zie **vuurrood**; op het — zetten om te koken, *mëndjërang*. —, scinlicht, *soewar*. —, gloed, ijver, *grairat*, Ar. *gëmbira*; in — geraken, *naïk gëmbira*; in —, warm, fig. *panas*; in het — geweest zijn, *soedah tahoe përang*; een — op het veld, om de overgebleven stoppels en stronken te verbranden, *përoen*.

vuuraanbidder, *orang jang mënjëmbah api, mawbadz*, Ar.

vuuraanstoker, *pëngoepak api*.

vuurbaak, *romba*.

vuurberg, *goenoeng bërapi*.

vuurbrand, stuk hout, dat men op het vuur legt om voort te smeulen, *oenggoen, oenggoenan*.

vuurgloed, *bara api*.

vuurhaard, *dapoer, dapoer api*.

vuurkogel, *peloeroe api*.

vuurkolom, *tiang api*.

vuurmaken, door een stuk hout snel in een ander te laten draaien, *mëmoesar api* (van *poesar*).

vuurmand, *sëlaka, roemah sëlanggi, soengkoepan*.

vuurmond, zie **kanon**. — schietgat op de wallen, of in de verschansing van een schip, *soenting*.

vuuroven, *dapoer api*, zie **oven**.

vuurpijl, *tjërawat, soempitan api*.

vuurpot, komfoor om op te koken, *këran, angto këtjil, dapoer këtjil, përapian*.

vuurproef, *pëngoedjian dëngan api*. —, als godsgericht, *soempah oedji api*; e. s. v. —, *mëndjilat bësi panas*.

vuurregen, *hoedjan api*.

vuurroer, zie **geweer**.

vuurrood, *merah padam* (van het Skr. *padma*), *moeroep, merah moeroep, merah mënjala*.

vuurrook, *asap api*.

vuurscherm, *toedoeng api*.

vuurslaan, *mëmantik api*; uit een steen, *mënockik* (van *toekik*).

vuurslag, *pëmantik api, tjatoes api*.

vuursteen, *batoe api*.

vuurtang, *pënjëpit api, sëpit api*.

vuurtest, *përaptan*, zie **vuurpot**.

vuurvlam, *njala api*.

vuurvlieg, *këlip-këlip, këlam-këlip, konang-kovang*.

vuurvonk, *boenga api*.

vuurwapens, *sëndjata api*.

vuurwerk, *boenga api, këmbang api*. —, voetzoekers, zie ald.

vuurzee, *laoet api*.

W.

waadbaar, *dapat di-aroeng*; niet —, *tiada tëraroeng*.

waag, weegschaal, *timbangan, naratja*.

waaghals, *orang jang tërlaloe bërani*.

waagmeester, *djoeroe datjing, kapala datjing*.

waagschaal; zijn leven in de — stellen, *këndak mëmboewang njawa*.

waaien, van den wind, *bërtioep*; het waait, *ada angin*; hoe is Mijnheer toch zoo hierheen komen waaien, *bajoe mana garangan, toewan, jang datang bërpoepoet ini*; standvastig in éene richting —, zoonls b.v. de passaatwind, *mëmadang* (van *padang*, vlakte); heen en weder —, b.v. van een afhangend kleedingstuk van iemand, die in beweging is, *silir-mënjilir*. —, blazen tegen of op iets, *mëmoepoet* (van *poepoet*). — met een waaier, *mëngipas* (van *kipas*); het waait stevig, *ada angin këntjang, ada angin këras*. —, doen opvliegen, *mënërbangkan*; met alle winden —, *masoek kandang kambing mëngëmbek*; *masoek kandang kërbau mëngoewak*, Sprw.; laten — van iemand, *mëmbiarkan sa'orang, mëlëpaskan sa'orang*; laat —! *biarkanlah*.

waaier, *kipas*.

waak, tijdruimte, gedurende welke men waakt, *wëktoe djaga*.

waakhond, *andjing djaga*.

waakzaam, *djaga-djaga.*

waan, meening, argwaan, *sangka;* in den — verkeeren, *mënjangka.*

waanwijs, *pada sangkanja dirinja sëhadja jang pandai.*

waanzinnig, gek, *gila.*

waanzinnige, *orang gila.*

waar, echt, geen logen, *bënar, bëtoel soenggoeh;* een — woord, *kata jang bënar;* een — vriend, *sohbat bëtoel.* —, geschikt, *patoet;* de ware plaats, *tëmpat jang patoet.* —, werkelijk, *soenggoeh,* b.v. een ware booswicht, *orang daerdjana soenggoeh;* zoo — als ik leef, *sasoenggoeh-soenggoeh akoe ini hidoep.* — geworden, *njata;* is het —, *bënarkah, soenggoehkah, ijakah, bëtoelkah;* ik wou dat het — was, ware het maar zoo, *sëmadja bagitoelah.*

waar, vr. Bijw. *mana, dimana.* —heen, *kamana;* van—, *dari mana.* — ook, *dimana-mana, barang dimana pon.* —heen ook, *kamana-mana.* —, op welke hoogte, *tëntang mana, ënggan mana,* b.v. — staat zijn huis, *tëntang mana roemahnja.* — moet die plank doorgezaagd worden, *ënggan mana papan ini hëndak dipotong.* —, aanw. Bijw. ter plaatse, *tëmpat, ditëmpat,* b.v. het huis waar hij logeert, *roemah tëmpat ija mënoempang;* de kuil, —in het paard gevallen is, *tëlaga, tëmpat koeda itoe djatoh kadalamnja.*

waar, goederen, *barang-barang;* koop—, *barang-barang dagangan;* smokkel—, *barang-barang gëlap.*

waaraan, vr. Bijw. aan wat, *kapada apa, pada apa, akan apa;* aan wie of wien, *pada siapa, kapada siapa, akan siapa.* —, aanw. Bijw. zie de Grammatica.

waarachter, *dibëlakangnja.*

waarachtig, wezenlijk, *soenggoeh, bahwa sasoenggoehnja.* —, zoo waar als God, *dëmi Allah.*

waarbij, vr. Bijw. *dëngan apa.* —, aanw. Bijw. zie de Grammatica.

waarborg, *tjagaran;* zie **borg** en **onderpand.**

waarborgen, *mënanggoeng* (van *tanggoeng*), *mengakoe.*

waarboven, *di-atasnja, jang di-atasnja.*

waard, herbergier, heeft men niet. —, heer van het huis, *toewan jang poenja roemah.*

waard, mannetjeseend, *itik djantan, bebek laki-laki.*

waard, de waarde hebbend, *harganja,* b.v. het is tien Gulden —, *harganja sapoeloeh roepiah.* — zijn, verdienen, *patoet, haros,* b.v. het is — vergolden te worden, *patoet dibalas;* niet — vermeld te worden, *tiada haros disëboetkan;* 't is de moeite —, *ada goenanja, ada faïdahnja.*

waarde, prijs, *harga;* onder de — verkoopen, *mëndjoewal boekan-boekan harganja, m. tiada patoet-patoet harga;* in — houden, *mëmoeliakan, mëngendahkan;* van nul en geener —, *satoepoon tiada goenanja;* van geen —, onbeduidend, *mëmboer;* in — te houden, *manah;* mijn —, als lief kozingswoord, *mas goenoeng;* iets van —, kostbaar, *barang jang endah-endah;* de volle —, *sapënoehpënoeh harganja;* goederen van —, *përëmasan.*

waardeerbaar, *jang dapat dinilai;* niet —, niet te waardeeren, *tiada tërnilai.*

waardeerder, *pënilai, jang mënilai.*

waardeeren, *mënilai, mënghargakan;* de waren bij een ruilhandel —, *bërpaloe-paloe.* —, op prijs stellen, fig. *mëngendahkan, mëmoeliakan, mëmbilangkan.*

waardeering, schatting, *nilajan.*

waardeloos, *tiada harganja.*

waardig, *patoet, lajë,* Ar. —, aanzienlijk, *moelia,* Skr. zeer —, *moeliawan.*

waardigheid, rang, *pangkat, martabat,* Ar. *daradjat,* Ar.; in — stijgen, *naïk pangkat;* de koninklijke —, *pangkat karadjaän;* de — van het Kalifaat, *pangkat chalifat.* —, ambt, *djabatan;* ook de teekenen van een ambt of —, b.v. men bracht de waardigheidsteekens, *orang mëmbawa djabatan.* —, grootheid, *kabëssaran.*

waardiglijk, *dëngan patoet, d. patoetnja, d. sapërtinja.*

waardij = waarde.

waardoor, vr. Bijw. *olih apa, dari apa, sëbab apa.* —, aanw. Bijw. *olihnja, olih sëbabnja.* —, hoe, *boetapa;* waarom, *mëngapa.* —, waar doorheen, *daripada apa, daripadanja,* b.v. de deur — hij is binnengegaan, *pintoe, jang ija masoek daripadanja.*

waardschap, hoop, troep van bijeenzijnde personen, *këloempoek;* bij —pen, *bërkëloempoek-këloempoek.*

waarheen, vr. Bijw. *kamana.* —, aanw.

Bijw. *kasana, kapadanja*, zie de Grammatica.

waarheid, *bĕnar, kalĕnaran*; in —, inderdaad, *soenggoeh, sasoenggoehnja*; geheel overeenkomstig de —, *sasoenggoeh-soenggoehnja*; dikwerf wordt het negatief uitgedrukt met: *tiada lagi bersalahan*; de — spreken, *berkata bĕnar.*

waarheidlievend, *soeka berkata bĕnar.*

waarin, vr. Bijw. *dalam apa, dĕngan apa.* —, aanw. Bijw. *dĕngan dia, dalamnja*, ook *tĕmpat*, b.v. wij zoeken een boot, waarin wij naar boord kunnen gaan, *kita mĕntjĕhari sampan, tĕmpat kita toeroen kakapal*; iets — iets geweest is, *bĕkas*, b.v. de pot — rijst is geweest, *koewali bĕkas nasi*; het jaar — hij gestorven is, *tahoen ija mati*; de wereld — wij nu leven, *doenia jang kita hidoep dalamnja* (of *ini*).

waarlangs, vr. Bijw. *daripada apa.* —, aanw. Bijw. *daripadanja, tĕmpat*, b.v. de ladder — zij op en afgaan, *tangga tĕmpat ija naĭk toeroen.*

waarlijk, *bahwa sasoenggoehnja, bahwazanja, soenggoeh-soenggoeh, bĕtoel-bĕtoel, sabĕnarnja.* —, in de bet. van wel of wat in een uitroep, wordt dikwerf door *nja* teruggegeven, b.v. *katanja: pandainja toewankoe mĕngarang boenga, saĭĕmoer patik hidoep bĕlom pĕrnah mĕlihat karangan jang saroepa ini*, Mijnheer is wel of waarlijk knap in enz., wat is Mijnheer knap in enz. —, wezenlijk, inderdaad, ook: *sabahoewa* of *dĕngan sabahoewa*, b.v. *roepanja elok manis sabahoewa, kalakoewannja manis dĕngan sabahoewa.*

waarloos, *bakat ganti.*

waarmaken, staven, bekrachtigen, *mĕmbĕnarkan, mĕnjoenggoehkan* (van *soenggoeh*); de waarheid aan den dag brengen, *mĕnjatakan kabĕnarannja.*

waarmede, vr. Bijw. *dĕngan apa.* —, aanw. Bijw. *dĕngan dia.* Zie ook **waarin.**

waarmerk, *tanda*; zie **merk.**

waarmerken, *mĕmboeboeh tanda*; zie **merken.**

waarna, *satĕlah itoe, kĕmoedian daripada itoe, satĕlah soedah itoe.*

waarnaar, naar wat, *apa, akan apa.* —, naar hetwelk, *jang, barang jang, jang .... akandia, toeroet, mĕnoeroet.* — verlangt hij, *apa jang dirindoekannja.* — streeft hij, *apa jang dimaksoedkannja*; het model — hij heeft gewerkt, *toeladan jang ditoeroetnja.*

waarnaast, vr. Bijw. *disabĕlahnja apa, disisinja apa.* —, aanw. Bijw. *jang .... disabĕlahnja, jang .... disisinja.*

waarnemen, in acht nemen, *mĕmpĕrhatikan.* —, achtslaan op, letten op, gadeslaan, *mĕntjamkan, mĕlihatkan.* —, nauwkeurig beschouwen, b.v. den sterrenhemel enz., *mĕngamat-amati.* —, onderzoeken, nagaan, *mĕmĕriksai* (van *pĕriksa*). —, navolgen, naleven, *mĕnoeroet* (van *toeroet*), *mĕlakoekan*, b.v. de geboden Gods —, *mĕnoeroet sĕgala firmân Allah*; zijn plicht —, *mĕlakoekan barang jang wadjib atasnja*; er bij —, onder de hand er bij verrichten, bij zijne gewone bezigheden, *sambil-sambil*; den tijd —, uitkoopen, *mĕmbĕlakan wĕktoe*; het bestuur over iets voor een ander —, *mĕmangkoe* (van *pangkoe*, gebogen arm of schoot). —d, *paltoe*, b.v. —d havenmeester, *sjahbandar paltoe.* —, zien, aantreffen, *mĕlihat, mĕndapat, bĕrtĕmoe*; zijne ambtsbezigheden —, *mĕndjabat pĕkĕrdjaännja.*

waarnevens, waaraast, zie ald., en **nevens, benevens.**

waarom, *mĕngapa, karĕna apa, sĕbab apa, apa sĕbabnja*, b.v. — gant gij niet daarheen, *mĕngapa ĕngkau tiada kasana.* — komt gij hier, *karĕna apa ĕngkau kamari.* — weent zij, *apa sĕbabnja* (of *sĕbab apa*) *ija mĕnangis.*

waaromheen, vr. Bijw. *koeliling apa.* —, aanw. Bijw. *jang .... koelilingnja.*

waaromstreeks, vr. Bijw. *kira-kira dimana.*

waaromtrent = het voorg. woord.

waaronder, vr. Bijw. *dibawah apa, dibawah siapa, di-antara apa.* —, aanw. Bijw. *jang .... dibawahnja, jang .... di-antaranja.*

waarop, vr. Bijw. van plaats, *di-atas apa.* —, aanw. Bijw. van plaats, *jang .... di-atasnja.* —, Bijw. van tijd, *laloe, kĕmoedian, satĕlah itoe, satĕlah soedah itoe.*

waarover, vr. Bijw. *atas apa, akan apa, daripada apa.* —, aanw. Bijw. *jang .... atasnja, jang .... akandia, jang .... daripadanja.* Soms wordt het door den causatieven vorm van het Ww. weergegeven, b.v. — maakt gij lawaai, *apa ĕngkau gadoehkan.* — zijt gij bekommerd, *apa ĕngkau tjintakan.*

waarschijnlijk, *barangkali.*

waarschuwen, *mĕngingatkan, mĕmbĕri ingat, mĕnasihatkan, mĕmbĕri nasihat.* — voor, ook *mĕnjĕdarkan daripada* (van *sĕdar*).

waarschuwing, vermaning, *pĕringatan, nasihat,* Ar.; teeken van —, hetzij hoorbaar, hetzij alleen zichtbaar, *sĕmbojan.*

waartegen, vr. Bijw. *pada apa, akan apa, lawan apa.* —, aanw. Bijw. *jang .... padanja, jang .... akandia, jang .... lawan dia.* — wordt dikwerf ook teruggegeven met een der transitieve vormen van het Ww.

waartoe, vr. Bijw. *akan apa, karĕna apa, sĕbab apa.* —, aanw. Bijw. *jang .... akandia, jang .... karĕnanja, jang .... sĕbabnja.*

waartusschen, zie **tusschen** en de andere samenstellingen.

waaruit, vr. Bijw. *dari dalam apa, daripada apa, dari mana.* —, aanw. Bijw. *jang .... daripadanja, jang .... dari dalamnja.*

waarvan, vr. Bijw. *daripada apa, daripada siapa.* —, aanw. Bijw. *jang .... daripadanja, jang .... akan hălnja.*

waarvoor, vr. Bijw. *akan apa, akan siapa.* —, aanw. Bijw. *jang .... akandia.* —, waarom, zie ald.

waarzeggen, *mĕnĕnoeng* (van *tĕnoeng*), *mĕnengok oentoeng* (van *tengok*), *mĕnilik.* — uit lijnen in het zand of een wichelboek, *mĕmbilang remal;* zie **horoskoop.**

waarzegger, *pĕtĕnoeng, pĕnilik, sastĕrawan,* Skr. —, geestenbezweerder, *djindjang.*

waarzeggerij, *tĕnoengan, pĕtĕnoengan.*

wacht, het waken, *djaga;* de —, *djagadjaga.* —, tijdruimte, waarin de — wordt gehouden, *wĕktoe djaga.* —, de wachthebbende persoon, *orang djaga, pĕnoenggoe.* —, wachtpost, *toenggoean, kawal;* de — houden, *bĕrkawal;* het — houden, *pĕngawalan;* over iets de — houden, *mĕngawali, mĕnoenggoei;* officier van de —, *pĕnghoeloe kawal;* rondgaande —, *sambang, kawal sambang.* — aanboord, *kepang.*

wachten, *nanti.* —de zijn, *bĕrnanti;* aanhoudend —, *bĕrnanti-nanti;* op iets —, *mĕnantikan;* wacht eerst, *nanti dĕhoeloe;* van *nanti* ook in gebr. Subj. pass. b.v. *dinantinja;* zie ook **verbeiden;** al —de zijn, ondanks zich zelven tot — gedwongen of geraakt, *tĕrnanti-nanti;* luisterend —, loerend — op iets, dat men denkt te ontvangen, *mĕngindang* (van *inding*); zich — voor, *mĕmĕliharakan dirinja daripada, mĕndjaochkan dirinja daripada.*

wachter, *pĕnoenggoe, pĕmĕlihara.*

wachtgeld, nonactiviteits-tractement, *oewang boeta.*

wachthuis, *roemah djaga, roemah kawal, pĕlatar, pĕdjagaän, pĕngawalan;* op Java — langs de wegen, *gĕrdoe,* Jav.; soldaten —je, schilderhuisje, *roemah monjet.* —je in de rijstvelden, *panggoengan, dangau,* op Java *goeboeg,* Jav. Zie ook bij **hut.**

wachttoren, *bangoen-bangoen;* uitkijk op een gebouw, *mĕrtjoe.* —, verheven stelling op palen, *panggoeng.*

wachtwoord, *sĕmbojan.*

wad, *aroeng-aroengan.* —, ondiepte, zie ald. —, doorwaadbare plaats, ook *landai,* Mal.

waden, *mĕngaroeng;* ook doorwaden. —, rond— in iets, b.v. in water, gras, een ananasveld enz. om met de voeten iets te zoeken, *mĕrandai, mĕlandai;* door een zee van bloed —, *mĕngaroeng laoet darah.*

wagen, rijtuig, *rata, kareta,* Port.; oorlogs—, strijd—, *rata pĕpĕrangan.* —, inlandsche kar, *pĕdati;* Europeesche kar, *kahar;* e. s. v. bovennatuurlijke —, *anggaran;* vorstelijke —, *rata kanaïkan, r. kandaraän.*

wagen, in het spel, *bĕtaroh;* het leven —, *mĕmboewang njawa;* op leven en dood het — met, of zich meten met, *bĕrsoekat darah bĕrtimbang daging dĕngan;* het er op —, zijn geluk beproeven, *mĕngadoekan oentoeng;* het er op —, er moge van komen wat wil, *oentoeng saboet timboel, oentoeng baloe tĕnggĕlam,* Sprw. letterl. het lot van de kokosschil is te drijven; het lot van den steen om te zinken.

wagenas, zie **as.**

wagenboom, *bom kareta.*

wagenhuis, *roemah kareta.*

wagenhuur, van een rijtuig, *sewa kareta;* van een kar, *sewa pĕdati.*

wagenkap, *toedoeng kareta, tenda kareta, kap kareta.*

wagenkussen, *bantal kareta.*

wagenlading, *moewatan pĕdati.*

wagenmaker, *toekang kareta, toekang pĕdati.*
wagenpaard, *koeda kareta, koeda pĕdati.* —, trekpaard, *koeda pĕnghela.*
wagenrad, *roda kareta, lereng, djantĕra.*
wagenspoor, *bĕkas djalan kareta* (of *pĕdati*); zie ook **spoor.**
wagenweg, *djalan kareta;* karrenweg, *djalan pĕdati.*
wagenwiel, zie **wagenrad.**
wagenwijd open, *pĕlangah.*
waggelen, wankelen door topzwaarte, *hoejoeng-hoejoeng, moengoel.* —, van een kind, dat nog niet goed loopen kan, *siah-lajah.* —, wankelend gaan, zooals b.v. van een klein kind enz., *bĕrlatih.* —, b.v. van een lossen tand of kies, *goewal-gajil, oengah-angih;* ook van eene oude palissadeering. —, van een losstaanden tand, een gebouw enz. ook *roewat.* —, van een stoel enz. waarvan de pooten niet even lang zijn, *intjang-intjoet.* —, b.v. van een vlaggestok of beschonkene, *gajang.*
waggelend = het vorige woord. —, topzwaar, *oling.*
waken, wakker blijven, *bĕrdjaga;* voor iets — in dien zin, *mĕndjaga.* —, de wacht houden, *toenggoe.* — over iets, *mĕnoenggoei.* —, zorg dragen voor iets, *mĕmĕliharakan.*
waker, *pĕndjaga, pĕnoenggoe.* —, mar. *pĕmain angin.*
wakker, niet slapen, *djaga.* — worden uit den slaap, *djaga daripada tidoer.* — maken uit den slaap, *mĕndjagakan.* —, ijverig, *pantas kalakoean, radjin.*
wakkeren, aanwakkeren, van den wind tot eene stijve koelte, *mĕngĕntjang* (van *kĕntjang*).
wal, vaste grond, *darat, daratan;* aan —, *didarat;* aan — stappen, *naik darat, mĕlangkahkan kakinja pada darat;* naar den — gaan, *toeroen kadarat;* op lager — geraken, *tĕrdampar kadarat;* van den — in de sloot, *lĕpas dari moeloet harimau djatoh kamoeloet boewaja,* Sprw.; aan lager — zetten, *mĕndamparkan;* naar den — aanhouden, *mĕndarat;* op den — halen, *mĕnghela kadarat;* van — steken, *mĕnoelak* (van *toelak*); langs den — zeilen, *bĕrlajar mĕnjoesoer darat* (of *pantai*).
wal, aarden —, schans, *koeboe, benteng, kota.* — van eene vesting of stad, *dewala.* —, beer, hoofd, dijk, van steen, *tembok;* van zulk een — voorzien, *mĕnembok.*
walbeschoeiïng, *ambaroe.*
walg, *djĕmoe, moewal, moewak.*
walgen, *bĕrdjĕmoe, bĕrmoewal;* ook alleen *djĕmoe, moewal, bosĕn,* Jav. —, een afkeer gevoelen van iemands woorden of handelingen, *loewat.*
walglijk, walging verwekkend, *mĕndjĕmoekan.* — van den reuk van iets, *tjĕngis;* een walglijken reuk krijgen, *mĕntjĕngis.* — van een persoon, *tjĕngis.* —, van reuk of smaak, ook *maoeng,* b.v. *pahit maoeng,* — bitter.
walletje, dijkje in de natte rijstvelden, *pĕmatang.*
walm, van licht of vuur, *soelang.*
walmen, *mĕnjoelang.*
walmkapje, boven eene lamp, *tĕlaga soelang.*
walrand, berm, *ambaroe.*
wals, van liggende cylinders, waartusschen suikerriet etc. geperst wordt, *kilang.*
walsen, met liggende cylinders persen, *mĕngilang;* het gewalste, *kilangan,*
walvisch, *ikan paoes, ikan pawas, ikan gadjah, ikan raja;* e. s. v. — met hooge rugvinnen, *ikan sĕlajar.*
walvischtraan, *minjak ikan paoes.*
walvischspek, *lĕmak ikan paoes.*
walvischvaarder, *kapal orang mĕntjĕhari ikan paoes.*
wambuis, zie **baadje.**
wan, rijstwan, *njiroe, tĕtampah,* Jav.; e. s. v. —, die men schuin houdt en er tegen klopt om het grove van het fijne te scheiden, *tintingan.*
wanbedrijf, *pĕrboewatan djahat.*
wanbegrip, *salah pĕngĕrtian.*
wanbeleid, *salah pĕrentah.*
wanbestuur = het voorgaande woord.
wand, *dinding;* de — en aan eene woning maken, *mĕndinding;* als een — dwars voor iets staan, *tĕrdinding.* —, steenen muur, *tembok.*
wandaad, *pĕrboewatan djahat.*
wandel, gedrag, *kalakoean.*
wandelaar, *orang bĕrdjalan-djalan.*
wandelen, *bĕrdjalan-djalan, bĕrdjalan bĕrmain-main, tjĕngkĕrĕma;* op en neer — in een galerij, rond— in een hof, *bĕrsiar-siar,* waarvan het *pasiar* op Java.
wandelplaats, *pasiaran.*

wandluis, *pidjat, koetoe boesoek, kĕpinding,* W. Sum. *bangsat,* Jav.

wanen, meenen, *sangka, kira;* hij waant, *pada saangkanja, pada kiranja.*

wang, *pipi,* ook van dieren. — met een kuiltje, *pipi lĕkoḳ.* —en met vooruitstekende jukbeenderen, *pipi tĕrsorong-sorong.*

wangebruik, *salah pakai, ādat salah.*

wangedrag, *kalakoean djahat.*

wangedrocht, zie **gedrocht.**

wangeluid, *boenji djanggal, boenji tampah.*

wangkuiltje, *lĕkoḳ pipi.*

wangunst, *dĕngki.*

wangunstig, *bĕrdĕngki, mĕnaroh dĕngki.*

wanhoop, *poetoes harap, poetoes asa.*

wanhopen = het voorgaande woord.

wankelen, waggelen door topzwaarte, *hoejoeng-hojoeng.* —, waggelen, ook *gĕlintjoeh*; zie **waggelen.**

wankelend: met — e schreden loopen zooals een klein kind, of oude lieden, *bĕrdjalan bĕrtatih-tatih.* —, weifelend van het gemoed, *bimbang, gondah.* — en bekommerd, *gondah-goelana.*

wankelmoedig, zie het voorg. woord.

wanklank = **wangeluid.**

wanklinkend, wanluidend, *djanggal, tjampah.* —, kwetsend, *soembang.*

wanneer, vr. Bijw. *bila, apabila, apakala, manakala, bilamana, bila apa, kala apa, kala mana;* onverschillig —, — ook, *barang kala, barang bila.* —, indien, *djika, djikalau, kalau.*

wannen: *mĕnampi* (van *tampi*); rijst op een wan heen en weer schudden, om de groote korrels af te zonderen van de gebroken rijst, *mĕngadang-adang.*

wanorde, zonder orde, *tiada bĕratoer;* in — ergens liggen, *sepah,* b.v. *barang-barang jang tĕrsepah,* goederen die in — liggen; op verschillende wijze in —, zooals b.v. de haren, kleeding enz., *roenggoe-rangga;* in —, van eene kamer, een huis, vaartuig enz. waar alles ligt te slingeren, *ropaḳ.* Zie ook **verward** en **verwarring.**

wanordelijk, zie het vorige woord.

wanschapen, *kĕretoet, kĕdji roepanja, odoh.*

wanschepsel, *orang kĕretoet, o. jang kĕdji roepanja, o. odoh.*

wansmaak, verkeerde smaak aan iets, *ta'baïk rasanja.*

wanspelling, *salah hedja'.*

wanstaltig, *djanggal, odoh, kĕdji roepanja, boeroek roepanja.*

want, Voegw. *karĕna, sĕbab,* Ar. —, naardien, aangezien, *tĕgal, sĕdang.*

want, visscherstuig, zie bij **net.**

want, scheepswant, *tĕmberang;* achter—, *tĕmberang bĕlakang, t. boeritan;* voor—, *tĕmberang haloewan.* —, met touwladder, *tani;* zonder touwladder, *labĕrang.*

wantrouwen, *tjĕmboeroean, sjak,* Ar. — koesteren, *tjĕmboeroean, mĕnaroh sjak.*

wantrouwig = het voorgaande woord.

wanvoeglijk, kwetsend, *soembang.*

wanvroeglijkheid, *soembang, kasoembangan.*

wapen, werktuig voor aanval of verdediging, *sĕndjata.* —en, *alat sĕndjata;* al wie maar de wapens kon dragen, *hingga dapat mĕmĕgang sĕndjata;* het volk te — roepen, *mĕngĕrahkan sĕgala rājat akan bĕrpĕrang.* —, onderscheidingsteeken, *ālāmat,* Ar.

wapendans, *kaudjar;* een — uitvoeren, *bĕrkandjar.* Zie **krijgsdans.**

wapendrager, *bantara.* Meestal heeft de Vorst er twee, de *bantara kiri* en de *bantara kanan,* waarvan de eerste de hoogste in rang is.

wapenen, *mĕlangkap dĕngan sĕndjata;* geheel gewapend, *langkap dĕngan sĕndjata;* zich — (of beschutten) tegen iets, *mĕmĕliharakan dirinja daripada.*

wapengekletter, *goemĕrintjing boenji sĕndjata.*

wapenheraut, *bantara;* zie **wapendrager.**

wapenkreet, *tĕmpiḳ-soeraḳ pĕrang.*

wapenmagazijn, *gĕdoeng sĕndjata, pĕrgĕgaman.*

wapenoefening, *pĕladjaran bĕrmaïn sĕndjata.*

wapenrok, zie **harnas.**

wapenrusting, *kalangkapan sĕndjata.*

wapenschorsing, *pĕrhĕntian pĕrang.*

wapenschouwing, *pĕmĕriksaän balatantara.*

wapensmid, *toekang sĕndjata, pandai sĕndjata.*

wapenstilstand = **wapenschorsing.**

wapentuig, *alat pĕrang, pĕrkakas pĕrang.*

wapperen, van vaandels of vlaggen, *bĕrkibaran* (van *kibar*). —, fladderen van eene vlag bij stijve bries, *gĕlĕtiḳ.*

war: in de —, door elkander van den boel, een huishouden enz., *porak-pasik, porak-përanda, pontang-panting;* den boel in de — sturen, *mëmorak-marikkan, mëmontang-mantingkan;* beide worden meestal passief gebruikt: den boel in de — sturen, ook *mëngaroet*, zie **overhoop:** in de —, van het haar, ongekamd, *kërësang;* in de —, van touw, garen, haar, eene zaak enz., *koesoet;* in de —, van het gemoed, *sasar, këliroe;* het gemoed in de — brengen, zoodat men een verkeerden stap zou doen, *mënjasar hati, mëngëliroekan hati;* door den duivel in de — gebracht, *dikëliroekan sjaitan;* in de — bij zijne bezigheden, niet weten wat men doen moet, verbijsterd, *bingoeng.*

warboel, verwarring, zie ald.

waren, rondzweven, *mëlajang-lajang bërkoeliling.*

waren, goederen, *barang-barang;* handels—, *barang-barang dagangan.*

wargeest, *pëngharoe.*

warhoofd, *orang sarsar, orang sasar.*

warm, *panas, hangat;* ook fig. van het gemoed, in vuur; zie **heet:** het zeer — hebben, *bërpanas-panas.*

warmen, *mëmanaskan, mënghangatkan.* — bij, boven of op vuur, *mënggangang;* zich — bij vuur, *bërganggang diri, bërdiang diri.* Zie de samenstellingen.

warmoes, *sajoer.*

warmoezenier, *toekang sajoer.*

warmte, *panas, hangat;* dierlijke —, eigen —, levens—, *soehoe.*

wars, afkeerig, zie ald.

wartaal: — spreken, *mëngaroet* (van *karoet.* — spreken, kletsen, *kërepoet.* — spreken, ijlen, *mërahau.*

wartel, mar. *kili-kili.* — van een ankerketting, *kili-kili rantai saoch.*

warziek, twistziek, zie ald.

was, groei, *toembooh.*

was, de stof, *lilin;* ruwe —, *lilin mëntah;* zeer witte — van jonge honigraten, *lilin sambang;* een koek —, *bata lilin.*

waschachtig, *sapërti lilin.*

wasch: de —, *barang-barang toekang minatoe, b.-b. dobi, b.-b. pëmbasoeh.*

waschbord, plank met ribben, waarop de waschlieden het goed slaan, *papan pënjësah kain.*

waschgoed, *barang-barang toekang minatoe, kain-badjoe kotor.*

waschlijst, *soeral barang-barang toekang minatoe.*

waschloon, *opah toekang minatoe, opah pëmbasoeh kain.*

waschkom, groote, metalen —, *moendam;* aarden —, *pasoe.*

waschman, *toekang minatoe, toekang mëmbasoeh kain, pëmbasoeh kain, dobi, binara.*

waschplaats, *tëmpat pëmbasoehan.* — voor borden en schotels, doorgaans ook de plaats voor de watervaten en het baden, *djërambah.*

waterplank, *papan pënjësah kain.*

waschtafel, *medjah pëmbasoeh moeka.*

waschtobbe, *tëmpat mëmbasoeh.*

waschvat, *pëbasoehan.*

waschwater, *ajar pëmbasoeh.* — voor het gelaat, *ajar pëmbasoeh moeka;* voor de handen, *ajar pëmbasoeh tangan.* NB. dit laatste ook flg. Zie bij **belooning.**

wasdoek, gewast doek, meestal gebruikt om lijnwaden in te pakken en voor matrozen regenpakken, *përtja lilin, kain lilin.*

wasdom, *toembooh;* niet tot vollen — gekomen, klein, achterlijk, van vruchten en kinderen, *tjëding.*

wasem, damp, *oewap;* stoom, *koekoes, asap.*

wasemen, *bëroewap, mëroewap, bërasap.*

washaars, *dian lilin;* ook alleen *lilin;* dikke — voor feesten, welker oppervlakte met wassen bloemkelkbladeren voorzien is, *lilin këlopak.*

waskoek, zie bij **koek.**

wasschen, *mëmbasoeh;* op Java *tjoetji;* het gelaat —, *mëmbasoeh moeka;* linnen —, *mëmbasoeh kain;* het hoofd bij het baden — op eene bijzondere wijze, *mëlangir, bërlangir* (van *langir,* al wat dient om, met water vermengd, het hoofdhaar uit te wasschen, b.v. asch van verbrand stroo, zeep, de zeepvrucht, zeephout enz.); iemand zoo —, *mëlangiri; këramës,* Jav. — in een schotel of iets dergelijks, waaraan men eene slingerende of ronddraaiende beweging geeft, waardoor het vuil over den rand wordt weggespoeld, *mëlimbang;* goud —, *mëlimbang ëmas;* zich op onhandige wijze trachten schoon te — van zijne fouten, *mëmbasoeh moekanja dëngan ajar liaer,* qui s'excuse, s'accuse; een lijk —, *mëmandikan mait;*

zich de billen —, *měntjeboš, běristindja'*, Ar.

wasscher, zie **waschman.**

wassching; godsdienstige reiniging, *grasal*, Ar. *wadloe*, Ar.

wassen, groeien van planten, *toemboeh*; zie **groeien.** —, stijgen van het water, *pasang.* —. van de maan, *bĕrtambah bĕsar, timboel*; met —de maan, *timboel bvelan.*

Wassen, met was bestrijken van garen, touw en dergel., *měnjĕring dĕngan lilin*; van andere zaken, *měnjapoekan lilin pada.*

Wassen, van was, *lilin, daripada lilin.*

Wat, *apa, apakah, apatah, mana*, b.v. — is er in die kast, *apa dalam almari itoe.* —, iets, zie bij **weinig.** — is er met hem, *boetapakah pĕrinja.* — zal ik toch doen, *apatah dajakoe.* — is toch zijne begeerte, *apakah kahĕndaknja.* — is uw baadje en — het zijne, *mana badjoemoe, mana badjoe dia.* — voor een man, *orang mana.* — het gebruik voorschrijft, *mana kata ădat.* — aangewezen wordt, *jang mana ditoendjoekkan.* — alzoo, *apa-apa, manamana*, b.v. — zijn alzoo de voortbrengselen, *apa-apa hăsilnja.* — ook maar de bevelen zijn, *mana-mana pĕrentah.* — ook, *apa djoega*, en ook alleen *apa*, b.v. *apa hoekoem, sĕhaja tĕrima*; van — er is een weinig, *apa-apa sĕdikit*, ook zoo — van het een en ander. — het ook wezen moge, *djikalau apa-apa sakalipoen.* — nog meer is, en bovendien, *apa lagi* en *apatah lagi*; al —, *barang jang, sĕgala sasoeatoe jang*, b.v. al — ik kan doen, *barang jang dapat koepĕrboewat*; al — God geschapen heeft, *sĕgala sasoeatoe jang didjadikan Allah.* — mij betreft, *akan dakoe, adapon akan dakoe*; op— manier, *dĕngan bagaimana pĕri.* —, een weinig, *sĕdikit, sĕdikit djoega*, b.v. hij heeft wel — geld, *ada oewangnja sĕdikit djoega*; ik zal — helpen, *akoe hĕndak mĕnoeloeng sĕdikit.* — of iets van het een en ander, *apa-apa sĕdikit*; slechts datgene, —, *hanja barang jang.* — gij ziet, behoort mij, *barang jang kautlihat itoe akoe poenja*; weet gij — ik gedaan heb, *tahoekah ĕngkau apa jang tĕlah koeboewat.* —, als uitroep, *lagaimana*, b.v. — is die berg hoog, *bagaimana tinggi goenoeng itoe.* —, als uitroep ook *alangkah*, b.v. *alangkah doestanja badak ini*, — liegt die rhinoceros; ook *sakali*, b.v. — zijn je kleeren nat, *basah sakali pakajanmoe.* Zie ook **waarlijk:** het is — mooi! *baikbaik bagoes!*

water, *ajar*, ook van vruchten en andere zaken; drink—, *ajar minoem*; goed, drinkbaar —, *ajar bagoes*; levend —, *ajar tĕrbit, a. hajat*; zoet —, *ajar tawar*; zout —, *ajar asin, ajar masin, ajar laoet*; brak —, *ajar pajau*; hoog —, *ajar bĕsar*; laag —, *ajar kĕtjil*; geheel afgeloopen, *timpas*; stil —, doodtij, zie ald.; stilstaand —, *ajar tĕnang.* — in het ruim van een vaartuig, *ajar roewang, ajar kĕmaraw*; regen — en — door inspanning verkregen, zooals rivier- of put—, *ajar hoedjan dan ajar oesahá*; het zoete — voor de monding van rivieren, *ajar alas.* — binnen krijgen van een vaartuig, *kaäjaran, masoek-masoek ajar.* —, dat voor het gebed gebruikt wordt, *ajar sĕmbahjang*; ook *ajar soedjaën*; reinigings—, *ajar moetlak.* — dat daarvoor ongeschikt is, *ajar makroch.* — des levens, *ma'alhaját*, Arab. — van een diamant, *ajar intan*; tusschen wind en —, *timboel lahi*; in diep —, in volle zee, *dilaoet rĕmbang.* — en brood, *nasi dĕngan garam*; zijn — maken, *kĕntjing, kasoengai kĕtjil*; onder —, *tĕnggĕlam dalam ajar, dilipoeti olih ajar.* — in zee dragen, *mĕmboewang garam kadalam laoet*; het — hebben, zie **waterzucht.** Zie verder de samenstellingen.

waterachtig, als water, *sapĕrti ajar*; met water vermengd, *bĕrtjampoer dĕngan ajar*; onder water staan, of door water lijden, *kaäjaran*, zie ook **waterzucht.** —, van water voorzien zijn, *bĕrajar.* —, vol water, *pĕnoeh dĕngan ajar.*

waterafleiding, *simpangan ajar.*

waterbad, *pĕrmandian.*

waterbak, voor huis of tempel, waar men zich de voeten wascht, *kang, kolam.*

waterbel, *gĕlĕmboeng.*

waterblaas, zie **blaas.**

waterbuis, *saloeran ajar.*

waterdam, zie **dijk.**

waterdamp, *oewap ajar, asap ajar.*

waterdicht, *tiada bolih masoek ajar*

waterdier, *binatang jang hidoep dalam ajar.*

waterdrager, *orang jang mĕngangkoet ajar, pĕngangkoet ajar.*

waterdroppel, *titik ajar.*

watereend, *itik ajar.*

wateremmer; behoort niet tot de inlandsche huishouding; Europeesche —, *tong ajar, tahang ajar;* e. s. v. —, *kĕmba majang.*

wateren, pissen, zie ald.

watergezwel, *bĕngkak ajar.*

waterhoos, *poeting bĕlioeng;* zie **hoos.**

waterjuffer, *tĕnoen-tĕnoen.*

waterkan; e. s. v. —, *goeri;* aarden — met deksel, *tĕrĕnang.*

waterkant, *tĕpi ajar.*

waterkeering, zie **dam.**

waterkers, *sĕkĕli,* Mal.

waterketel, zie **ketel.**

waterkoker; bamboezen koker om water te halen, *boemboeng, gĕrigik.*

waterkolk, bij een keuken, *limbahan.*

waterkom, vijver, *kolam;* zie **kom.**

waterkruik; aarden — met wijden buik, dunnen hals, gewonen mond en met een tuit, *kĕndi.* — zonder tuit, *gamoh, kĕlalang, koedja.* —, zooals de brahmaansche priesters aan een koord om het lijf dragen, *kamandaloe,* Skr.; groote — om water te halen, *boejoeng.*

waterkuil, plas, kuil, waarin het water is blijven staan, *lopak.*

waterkuip, *pasoe, tong, tahang.*

waterleiding, *saloeran ajar, parit, sĕlokan,* Bat. *pantjoeran ajar.* — van de sawah's, *bandar,* Pad. Bov.l. waterleidingen graven voor den waterafvoer, *mĕmbandarkan.* — voor den afvoer van het overtollige water, *bandar pĕmboewang.*

waterleidingspijp, *saloeran ajar.*

waterlelie, de lotus, met witte, roode, blauwe en rozeroode bloemen, *tĕratai, boenga sĕrodja, boenga toendjoeng.*

waterlepel, van een kokosdop met houten steel, *siboer, gajoeng.*

waterlijn, van een vaartuig, *gigi ajar, tali ajar.*

waterloop, *djalan ajar.*

waterloopsklos, mar. *gĕnggang di-atas.*

waterloos, *tiada bĕrajar, kĕring.*

waterman, het sterrenbeeld, *daloe,* Ar.

watermeloen, *kĕmandikai;* op Java *sĕmangka;* ook *kĕrambodja* (Skr. *taramboedja*).

waterpalm, *pohon nipah;* de vrucht daarvan heet *boewah tĕmbatoe.*

waterpas, vlak, plat, *leper.* —, het instrument, *oenting-oenting.*

waterpassen, *mĕngoenting.*

waterpijp, zie **waterleidingspijp.** —, zooals de Arabieren gebruiken om uit te rooken, *hokah,* Ar.

waterplaats, urinoir, *tĕmpat kĕntjing.*

waterplant, *pokok jang toemboeh dalam ajar.*

waterplas, die bij afloopend water in een kom blijft staan, *paloeh, lopak.*

waterpoel, zie **moeras.**

waterpokken, *tjatjar ajar, djĕloentoeng.*

waterpot, kamerpot, *mangkok pongyok.*

waterproef, e. s. v. godsgericht, waarbij men, na beëedigd te zijn, moet duiken, *spempah mĕnjĕlam.* —, geen vocht doorlatend, van weefsels enz., *kĕdap.*

waterput, *pĕrigi; soemoer,* Jav.

waterrad, *poetaran ajar.* —, waarmede het water opgevoerd wordt, *kintjir.*

waterrat, *tikoes ajar.*

waterrijk, *banjak ajarnja.*

waterslang, *oelar ajar.*

watersnip, *sikoedidi.*

watersnood, *ajar bah, ampohan bĕsar.*

waterspiegel, oppervlakte van het water, *moeka ajar.*

waterspin, *laba-laba ajar.*

waterstraal, die ergens nitspuit, *pantjoeran ajar.*

watertanden, sterk verlangen naar iets, *rindoe akan, ingin akan, titik salera;* Pad. bov l. ook *ajar sĕlera, goesi gatal.*

watertje, zie **kreekje.**

watertocht, reis te water, *pĕlajaran.*

waterton, zie **watervat.**

wateruurglas, *djam ajar.*

waterval, *djĕram;* een — hebben, van rivieren, *bĕrdjĕram;* een — vormen, *mĕndjĕram.* —, uit het gebergte, die met een straal nederstort, *pantjoeran ajar.*

watervat; groot, aarden —, *tĕmpajan;* met dikken, ronden buik, ovaal rond en twee voet hoog, *tĕmpajan tĕlor boewaja;* overal even wijd met nauwen mond, *tĕmpajan tapak gadjah;* zeer groot, verglaasd aarden —, grooter dan het voorgaande, *padĕna;* verglaasd aarden — met wijden buik en nauwen

mond, *goembang*; onverglaasd aarden —, *gĕntoeng*. — van hout, *tong ajar, pipa ajar*.

watervlak, oppervlakte van het water, *moeka ajar*.

watervlieg, *lalat ajar*.

watervloed, *ajar bah, ampohan, bandjir*; zie **overstrooming**.

watervoorraad, aan boord enz., *ajar bĕkal*.

watervrees, *takoet akan ajar*.

waterweg, *djalan ajar*.

waterwel, *mata-ajar*.

waterwerktuig, *pĕrkakas ajar*.

waterzak, lederen zak voor water, *chik*, Perz. *girbat*, Ar.

waterzucht; buik—, *boesoeng*. — in de beenen, *oentoet*. —, het water, of de zwelling der ledematen van een zieke in het laatste tijdperk der ziekte, *basal, basai*.

wauwelen, beuzelpraat houden, *mĕrepĕk, mĕremet, mĕrenjeh*.

webbe, van eene spin, *sarang laba-laba*.

wed; paarden—, *tĕmpat mandi koeda, pĕrwandian koeda, landai*; buffel—, *koebang kĕrbau*.

wedde, salaris, *gadji*.

wedden, *bĕtaroh*; om een dollar —, *bĕtaroh satoe ringgit*; over iets —, *bĕrtaroh-kan*.

weddenschap, *pĕtaroh-an*. — met gelijkstaande kansen, *bĕloewai*.

wedder, *orang jang bĕtaroh*.

weder, luchtgesteldheid, *hari*, b.v. regenachtig —, *hari goĕlap*; schoon, helder —, *hari tjoewatja, tĕrang tjoewatja, tjoewatja jang baïk*; warm —, *panas, hari panas*; zeer warm —, *panas tĕrik*.

weder, op nieuw, nog eens, *poela, sakali lagi, lagi sakali*; nog eens —, *kĕmbali, kĕmbali poela*. — worden zooals vroeger, b.v. van iemand die genezen, of iets dat gerepareerd is, *poelang sawoela, poelang sapĕrti dĕhoeloe*; hoe heet die man ook —, *apa poela nama orang itoe*.

wederbrengen, *mĕmbawa kĕmbali*. — naar huis, *mĕmbawa poelang*.

wederdienst, *balas chidmat*.

wedergn, gelijke, *sama, tara*, b.v. het heeft zijn — niet, *tiada samanja*; zij heeft haar — niet, *tiada taranja*. —, evenknie, *timbalan*. —, waarmede iets vergeleken kan worden, *banding, tocloek*, b.v. zij heeft haar — niet, *tiada bandingnja*; zonder —, *tiada bĕrtoeloek*. —, partuur in een strijd, *padan, lawan*, b.v. deze haan is geen — voor dien, *hajam ini boekan padan dĕngan hajam itoe*. —, die er een paar mede uitmaakt, *djodo, pasang*; zonder —, *tiada djodonja, tiada pasangnja*. —, ook nog, *timbangan* en *doewa*, b.v. hij had zijn — niet, *tiada doewanja*.

wedergeven, *mĕmbĕri kĕmbali, mĕngĕmbalikan*. — aan den persoon, wien het behoort, *mĕmoelangkan* (van *poelang*).

wedergroet, *balas salâm*.

wedergroeten, *mĕmbalas salâm*.

wederhalen, *mĕngambil poela, m. kĕmbali*.

wederhelft, van personen, *djodo*, b.v. *maka itoelah djadikan djodo anak^ toewankoe*, en maak dien tot — van Uwer Majesteits zoon.

wederhoorig, zie **koppig**.

wederhouden, *mĕnahani* (van *tahan*), *mĕnĕgahkan* (van *tĕgah*).

wederkeeren, *kĕmbali*. — tot de barmhartigheid Gods, *kĕmbali karaḥmatoe'llah*. — tot de plaats van afkomst, tot den eigenaar of bij wien het behoort, of tot den vorigen staat, *poelang*; doen —, *mĕmoelangkan*.

wederkeerig, van beide kanten, *sabĕlah-mĕnjabĕlah, dariḥada kadoewa pehaḳ*. —, wederom, *dĕmikian poela*. NB. de wederkeerigheid, zuivere reciprociteit eener handeling, wordt dikwerf met den vorm van het Ww. uitgedrukt, b.v. *ganti-bĕrganti*, — elkander aflossen of vervangen; *hambat-bĕrhambat*, — elkander nazitten; *soḥbat-bĕrsoḥbat*, — met elkander bevriend zijn; *panah-mĕmanah*, — elkander met pijlen schieten; *tikam-mĕnikam*, — elkander steken, *tĕtaḳ-mĕnĕtaḳ*, — elkander honwen enz. Leent het Ww. zich niet tot het aannemen van dezen vorm, dan gaat het vergezeld van *sa'orang akan sa'orang, sa'ekoer akan sa'ekoer*, enz. Zie **elkander**.

wederkomen, *kĕmbali, datang kĕmbali*. — naar huis of de plaats van afkomst, *poelang*.

wederkomst, *kĕmbali, poelang*.

wederkoopen, *mĕmbĕli kĕmbali*.

wederkrijgen, *mĕndapat kĕmbali, bĕrolih kĕmbali*.

wederleggen, tegenspreken, *mĕmban-*

taki. —, beantwoorden, *mëndjawáb, mënjahoet.*

wederlegging, *djawáb,* Ar.

wederlietde, *balas kasih.*

wederom, *poela, kembali;* nog eens —, *këmbali poela.* — jong worden, *këmbali moeda.* —, nog eens, *sakali lagi.*

wederopbouwen, *mëmbangoenkan poela, mëmboewat poela.*

wederoprichten, *mëndirikan poela, mënëgakan poela* (van *tëga*).

wederopstanding, *bangkitan poela.*

wederpartij, *lawan;* hij heeft vele —ders, *banjaḳ lawannja.*

wederrechtelijk, tegen iemands recht, *mëlawan ḥaḳ.* —, tegen de wet, *mëlawan ḥoekoem.*

wederroepen, herroepen, zie ald.

wederspanneling, *orang doerhaka.*

wederspannig, *doerhaka.* — zijn tegen, *mëndoerhaka kapada.*

wederspraak, *balas kata;* tegenspraak, *bantahan.*

wederspreken, iets tegenspreken, *mëmbantahi.*

wederstaan, *mëlawan.*

wederstaanbaar, *dapat dilawan;* niet —, *tiada tërlawan.*

wederstand, *lawan, pëlawanan.* — bieden, *mëlawan.* — bieden ten behoeve van iemand, *bërlawankan.*

wederstreven, *mëlawan;* zie **tegenwerken.**

wedervaren, *djadi, bërlakoe, bërtëmoe;* het —, *përtëmoean.*

wederwaardig, *malang;* een — lot, *oentoeng malang.*

wederwaardigheid, tegenspoed, ramp, zie ald.; wederwaardigheden, *oentoeng-nasib.*

wederwoord, *balas kata.*

wederzien, weder ontmoeten *bërtëmoe poela, bërdjoempa poela.*

wederzijde, *sabëlah;* van —, *sabëlahmënjabëlah.* —, zie **wederkeerig.**

wederzijds, zie **wederkeerig.**

wederzijdsch, *sabëlah-mënjabëlah;* met — goedvinden, *tiinbang-tërima.*

wederzin, tegenzin, afkeer, zie ald.

wedijver, wedstrijd, *loemba.*

wedijveren, *bërloemba, bërloemba-loemba;* ook *bërdjoewang,* tegen elkander op willen. —, om de eerste te zijn, van velen, *bërdëkoeloe-dëkoeloean.*

wedloop, *përloembaän;* paarden—, *përloembaän koeda.*

wedloopen, *bërloemba, bërloemba-loemba.*

wedlooper, *orang bërloemba.*

wedren; een — van paarden houden, *bërloemba-loembakan koeda.*

wedstrijd = wedloop. — met puntdichten, *sengget njanji.*

weduwe, en weduwnaar, *djanda, baloe, randa;* ter onderscheiding van het geslacht, *djanda përampoewan, baloe përampoewan;* ook voor eene vrouw, die van haren man gescheiden is en eene bruid, wier bruidegom is gestorven; dus zoowel bestorven als onbestorven —; als eene — zijn, *mëranda.*

weduwnaar = weduwe, doch ter onderscheiding van het geslacht gevolgd door *laki-laki.*

weduwnaarspijn, e. s. v. pijnlijke tinteling in den arm bij het stooten van den elleboog, *sënjar.*

weduwschap, *hál djanda, hát baloe, përdjandaän, përbalocan.*

wee, Tusschenw. *wai! adoek!* — over u, *wai atasmoe! karamlah bagaimoe!*

wee, flauwhartig, misselijk van den honger, *moewal lapar;* een — gevoel in de maag, b.v. door bloedverlies, *sënaḳ.*

wee, ramp, onheil, *tjilaka, bëla.* —, barenswee, *sakit bëranaḳ.*

weefgetouw, *përkakas tënoen, ahahahah tënoen, kiḳ.* —, bestaande uit acht ronde stokken, met touwtjes bespannen, *karap.*

weefklieren, van spinnen, rupsen enz., *insang.*

weefsel, *tënoenan;* doek van binnenlandsch —, *kain tënoenan darat.*

weefwerktuig, voor het lint of koordweven, *kera.*

weegluis, *pidjat, bangsat, koetoe boesoeḳ.*

weegschaal, *daoen naratja;* de —, het tecken van den dierenriem, *mizán,* Ar.

weegsteen, gewicht, *batoe timbangan.*

week, tijdperk van zeven dagen, *djoemáät,* Ar. *toedjoeh hari;* elke —, *tiaptiap toedjoeh hari, tiap-tiap sadjoemáät.*

week, zacht van het gemoed, hout, aarde of klei, *lëmboet; lëmbeḳ,* Jav. — maken, *mëlëmboetkan.* —, zacht, van klei of modder of den grond, *lëmbah;* van den grond ook *loenaḳ.* —, doorweekt van den grond, *lëtjah.* —, kleiachtig, *lëmbeḳ.* —, zacht, kurkachtig van sommige houtsoorten, puimsteen,

gebak enz., *lèmpoeng.* —, pappig, van dierlijke lichamen, *gèmboer.* —, zwak van gestel enz., *lèmah.*

week, het weeken, *rèndam;* in de — zetten, *mèrèndamkan;* in de — staan, *dirèndam.*

weekachtig, *lèmboet;* zie **week.**

weeken, bedr. *mèrèndamkan;* in de week staan, *rèndam, dirèndam.*

weekgeld, *opah sadjoemlàh.*

weekhartig, *rapoch hati.* — worden, *mèrapoch hati.*

weekhartigheid, *karapoehan hati.*

weekheid, *lèmboet, kalemboetan, karapoehan.*

weeklacht, luide —, *ratap, pèngadoch, ijang-ijang,* b.v. *banjak pèrkara madah dan ijang-ijang;* een — of klaaglied, *sahidji ratap, saboetir ratap.* —, met luide, langgerekte stem, *raoeng.*

weeklagen, *mèratap, mèraoeng, mèngadoch.* — over, *mèratapkan;* beweeklagen, *mèratapi.*

weekmaken, *mèlèmboetkan.*

weekmarkt, *pasar jang sadjoemlàh sakali.* Ook genoemd naar den dag der week.

weelde, gemak, *nimat,* Ar. *lèdzat,* Ar. —, overdaad, *kamewaän.*

weelderig, van planten, *rèmboen.* —, groeiend, van planten en andere levende wezens, *soeboer.*

weemoed, *rajoe, sajoe;* vervuld van —, *sèboe rajoe.*

weemoedig, bij het herdenken van iets, of het hooren van muziek, *sajoe, rajoe.* — gestemd, b.v. bij het afscheid nemen, *hèba.*

weenen, *mènangis* (van *tangis*); met zijn velen —, *bèrtangis-tangisan;* afwisselend —, *tangis-mènangis.* — over iets, beweenen, *mènangisi, mènangiskan;* zeer bitterlijk —, *mènangis tèrlaloe kamatimatian.* — in den hoogsten graad van hevigheid, tot stikkens toe, zooals soms kinderen doen, *mènangis pidjar,* letterl. — in den hoogsten graad van gloeihitte; snikkend —, *mènangis tèrsèdoe-sèdoe.*

weer, verdediging, *lawan.*

weer, weder, zie ald.

weerbaar, *dapat mèlawan.*

weerbaarheid, *kalawanan,* b.v. *laïn kali djangan sahabatkoe mènjèrahkan kalawanan itoe,* een anderen keer moet onze vriend de — niet prijs geven.

weerbarstig, *tègar, lènggana,* Skr.

weerbarstigheid, *katègaran.*

weergalmen, weerklinken, *bèrgaweng, bèrtaloen.*

weergaloos, zie bij **wederga.**

weerhaak, *roewit, tèmpoeling, doeripandan;* dubbele —, *tjèrajap,* Mal.; losse, ijzeren — van een werpschicht, *toerah.*

weerhaan, *bolang-baling, pèrmaïn angin.*

weerhouden, *mènègahkan* (van *tègah*), *mènahankan* (van *tahan*).

weerkaatsen, van het licht, *bèrkilat-kilatkan,* b.v. *ajar bèrkilat-kilatkan matahari,* water, dat de zon weerkaatst; de stralen der zon —, *bèrsinar-sinarkan panas.*

weerkaatsing, van het licht, *kilat.*

weerklank, echo, *gèma, gaoeng.*

weerklinken, *bèrgèma, bèrgaoeng;* de ooren doen —, *mèndèringkan tèlinga.*

weerlicht, *kilat.*

weerlichten, *bèrkilat-kilat.* — in de verte, van het land, *dewata.*

weerloos, geen tegenweer kunnende bieden, *tiada tèrlawan.* —, ongewapend, *tiada bèrsèndjata.*

weeromstuiten, terugkaatsen, *loendjak;* zie ook **terugspringen.**

weerschijn, *kilat.*

weerschijnen, zie **weerkaatsen.**

weerskanten: van —, *sabèlah-mènjabèlah;* aan — van een water, *sabèrang-mènjabèrang;* zich aan — van iemand bevinden, *mèngapit* (van *apit*); aan —, van twee strijdende of contracteerende partijen, ook *pada kadoewa pehak;* ook *timbal balik,* Pad. bov.l. b.v. *banjaklah mati timbal balik,* van — sneuvelden velen.

weerspannig, koppig, *dègil.*

weerwil: in — van, *kèndatilah, djikalau .... sakalipon, maskipon.*

weerwoord, *balas kata, djawàb,* Ar.

weerwraak, *pèrbalasan.* — oefenen, *mèmbalas goena.*

weerzin, *ségan, djèmoe;* zie **tegenzin.**

wees, *anak piatoe;* moederlooze —, *jatim,* Ar.

weeshuis, *roemah anak piatoe.*

weesheid, *piatoe.*

weeskind, *anak piatoe, anak jatim.*

weetgierig, zie **leergierig.**

weetniet, domoor, zie ald.

weg, openbare —, *djalan;* de groote —, *djalan bèsar, djalan raja, leboh.* — in de bebouwde kom eener gemeente,

loeroeng; den — banen voor iets, *mëloeroengkan*, b.v. *diloeroengkan Allah kahëndaḳnja*, door God werd den — tot de vervulling van hun wensch gebaand; ook den — tot iets aanwijzen; de rechte —, *djalan jang bëtoel;* de — der deugd, *djalan kabadjikan;* de — van en naar eene plaats, *djalan përgi-datang;* de — van voortdurende passage, *djalan taloe-talang;* op — zijn, *didjalan;* zich op — begeven, *bërdjalan;* van Vorsten of aanzienlijken, *bërangkat;* onder —, *ditëngah djalan, didjalan;* in den — staan, *tërlintang*, b.v. *barang jang tërlintang ditikamnja*, wat in den — stond stak hij overhoop; in den — staan, belemmeren, zie ald; uit den — gaan, *mëmbëri djalan;* naar den kant van den — uitwijken, *mënëpi djalan;* ontwijken, *mëlik;* van den rechten — afwijken, ook uit den — gaan, *mënjimpang, mënjëlimpang;* in verschillende richtingen, *simpang-sioer;* uit den — ruimen, ombrengen, *mëmboewangkan, mëngërdjakan* (van *kërdja*), b.v. *hai bëndahara, zigëralah boewangkan zi Toewah doerhaka pada kita*, o Rijksbestierder, ruim spoedig dien, tegen mij opgestanen Toewah, uit den —; *toewankoe hëndaḳ dikërdjakannja*, Uwe Majesteit willen ze uit den — ruimen; uit den — ruimen, van zwarigheden enz., *mëndjaoehkan;* den — van alle vleesch gaan, zie **sterven**; de —en der Voorzienigheid, *ségala taḳdír Allah;* van den rechten — raken, *sësat;* den kortsten — nemen door iets, *mëmintas* (van *pintas*); ook iemand of iets den — afsnijden door eene regelrechte beweging; ook *mërëntas;* de kortste — door iets, *pintasan;* vóór aan den —, daar, waar de — op andere wegen of op een plein uitloopt, *moeka djalan;* zich met geweld een — banen, b.v. door eene menigte menschen, eene heg enz., *mërëmpoeh;* verzoeken om den — vrij te laten, *minta djalan;* de —, dien groote, wilde dieren gewoon zijn te nemen, *dënai;* zijns weegs gaan, *mënoeroet djalannja sëndiri;* met iemand over— kunnen, *satoedjoe dëngan sa'orang;* als gids den — wijzen, meëgaan om den — te wijzen, *mëmbawa djalan.*

weg, verdwenen, *hilang, lënnjap, lësap.* — zijn, diep in den slaap zijn, *tëlap.* —, weggeraakt, *hilang, lësap.* —, verloren, ontfutseld, *pënnjap.*

weg, voort, vanhier, Tusschenw. *hëntjit, njah.*

wegbergen, *mënjimpan* (van *simpan*), *mënaroh* (van *taroh*), b.v. *tahoe makan, tahoe simpan*, weten te eten en weten weg te bergen (te bewaren) Sprw.

wegbijten, invreten, b.v. van zuren op metaal, *makan.*

wegblazen, *mënghëmboeskan.*

wegblijven, niet komen, *tiada datang;* waarom zijt gij zoolang weggebleven, *mëngapa engkau lambat datang ini;* omdat ik zoolang wegblijf, *sëbab lama tiada kamba datang.*

wegbrengen, *mëmbawa, mëmbawa përgi.*

wegdoen, wegwerpen, *mëmboewang.*

wegdragen = wegbrengen.

wegdrijven, op het water, *hilang hanjoet.* —, b.v. van vee, *mënghalaukan;* voor zijne ankers —, *larat.*

wegduwen, *mënoelaḳ* (van *toelaḳ*); iemand met de handen —, *mënoendoeng;* onder het loopen elkander links en rechts —, *orang bërdjalan bërtoendoeng-toendoeng kasana-kamari.*

wegen, *mënimbang* (van *timbang*); wikken en —, *timbang-mënimbang;* op de hand —, *mënating* (van *tating*); met een doorslag of een weinig overwicht —, *timbang imboh;* iemand die tegen een ander opweegt in den strijd, partuur, *padan, sama padan.*

wegens, omdat, *sëbab, dari sëbab, daripada, dari karëna, dari karëna sëbab.*

weger, *pënimbang, orang jang mënimbang.*

weggaan, *përgi;* zie ook **vertrekken;** ga weg, scheer je weg, *njahlah ëngkau, hëmboeslah ëngkau, hëntjitlah ëngkau;* niet weg kunnen gaan, *tiada tërpërgi.*

weggeven, *mëmbëri;* van een Vorst, *mënganoegërahakan, mëngaroeniakan;* alles —, zoodat er niet meer overblijft, *mëmbërikan poenah.*

weggieten, *mëntjoerahkan.*

weggooien, *mëmboewang;* iets wegens zijne kleinheid of nietigheid —, b.v. een paar rijstkorrels, *mëngëlanit* (van *këlanit*).

weggrijpen, *mënjambar* (van *sambar*); zie **grijpen.**

weghakken, van groote boomen, *mënëbang* (van *tëbang*). — van kreupelhout enz., *mënëbas* (van *tëbas*). — van

beide, *mënëbang-mënëbas*. Zie **hakken.**

weghalen, *mëngambil*, komen —, *datang mëngambil.*

weghebben, reeds ontvangen hebben, *soedah tërima, soelah dapat;* het —, getroffen zijn, *soedah këna*, b.v. de ziekte reeds —, *soedah këna pënjakit itoe.*

weghouden, *mënjëmboenikan.*

wegjagen, *mënghalaukan, mënghëmboeskan, hintjit,* mogelijk beter *ëntjit*, b.v. den hond —, *mënghalaukan andjing;* jaag dien persoon weg, *hëmboeskanlah orang ini;* hij joeg die vrouw weg, *dihëmboeskannja përampoewan itoe* letterl. wegblazen): hij joeg zijne vrouw weg, *ija mënghëntjit bininja.*

wegkapen, zie **ontfutselen.**

wegkappen, zie **wegbakken.**

wegknippen: met een of meer vingers iets —, *mëngëtik* (van *këtik*); met eene schaar, zie **knippen.**

wegkruipen, zich verschuilen, *bërsëmboeni;* overal onder —, zooals ratten, die overvallen worden, ook van menschen, *soesoep-sasap.*

wegkruipertje spelen, *maïn bërtjëkhari-tjëkharian.*

weglaten, *tinggalkan.* —, niet vermelden, *tiada mënjëboetkan.*

wegleggen, opbergen, *mënjimpan* (van *simpan*); op zijde leggen, *mënjabëlahkan, mëlaloekan.*

wegleiden, *mënghantar përgi, mëmimpin përgi, mëmbawa përgi.*

wegloopen, *lari;* met iets —, *mëlarikan;* iets wegnemen en er mede —, *mëmoeting.*

weglooper, drosser, *pëlari.*

wegmaaien, met een slag allen treffen, *mërampat.*

wegmaken, *mënghilangkan, mëmësnjap* (van *pësnjap*).

wegmoffelen: iets —, *mëlikkan.*

wegnemen, *mëngambil, mëngangkat;* van zijne plaats —, b.v. een pot van het vuur, goed, dat te drogen gehangen heeft, ook een uitgezette fuik enz., *angkit;* van zijne plants — van huisraad en dergel., *mëmapas* (van *papas*); schielijk —, rooven, *mënjambar* (van *sambar*).

wegraken, te loor gaan, *hilang.* —, te zoek raken, *lësap;* weggerankt, verloren, verborgen, *pënnjap, hilang.*

wegreizen, zie **vertrekken.**

wegrooven, zie **wegnemen.**

wegrukken, zie **rukken.**

wegscheiding, *simpangan djalan.*

wegschenken, zie **weggeven.**

wegscheren: scheer je weg, *njahlah ëngkau, hëmboelah ëngkau;* zich —, zie **hazenpad.**

wegschuilen, *bërsëmboeni.*

wegslaan, *mëngëbaskan*, b.v. het stof van zijn baadje —, *mëngëbaskan haboe dari badjoenja.*

wegsleepen, zie **sleepen.**

wegslingeren, slingerend iets wegwerpen, *mënghoembaskan.* — b.v. van een knots, *mëmbalangkan;* met de vingers iets —, *mëngëtik* (van *këtik*).

wegsluipen, *mënjëlimpat* (van *sëlimpat*).

wegsluiten, *mëngoentjikan* (van *koentji*).

wegsmakken, *mënghëmpaskan.*

wegsmijten, zie **weggooien.**

wegspoeden: zich —, *përgi dëngan goepoeh-goepoeh.*

wegspoelen. van het land door de golven, *dimakan ombak.*

wegspuwen, *mëloedahkan.*

wegsteken, verbergen, zie ald.

wegsterven, van een geluid, *langsi.*

wegstooten, *mënoelakkan*, b.v. *toelakkan tangga, kaki bërajoen*, stoot de ladder weg, dan hangen de beenen te slingeren. Sprw.

wegstoppen, verbergen, zie ald.

wegstormen, *ditërbangkan angin.*

wegstrijken, iets, b.v. geld, met de beide handen naar zich toestrijken, *mëraoep.*

wegstrooien, *mënghamboerkan.*

wegvagen, *mënghapoeskan;* ook van den toorn, (van *hapoes*, weggevangd).

wegvaren, van wal steken, *mënoelak, toelak bërlajar.*

wegvegen, zie **wegvagen.**

wegvliegen, *tërbang;* met zijn velen —, *bëtërbang-tërbangan.* — door een slag of stoot, b.v. een steen door een slag met een stok, *pëlësat.*

wegvoeren, op den loop gaan met, *mëlarikan.*

wegvreten, invreten, van roest, zuren enz., *makan.*

wegwaaien, *ditërbangkan angin.*

wegwerpen, *mëmboewang, mëlemparkan;* van zware voorwerpen, *mënghoembalangkan.*

wegwerpsel, *hampas, sampah;* ook fig.

wegwijzer, gids, *pandoe;* ook *pëmbawa djalan;* iemand als — geleiden,

mēmasudoekan; ook *mēmbawa djalan.* —, teeken aan den weg, *ālāmat,* Ar.

wegzakken, *toeroen, soeroet.*

wegzeilen, = **wegvaren.**

wegzenden, van goederen, *mēngirim;* onder geleide, *mēnghantarkan.* —, van personen, *mēnjoeroeh pērgi, mēnjoeroehkan* (van *soeroeh*), *mēlēpaskan pērgi.*

wegzetten, *mēnaroh disabēlah, mēnjabēlahkan.*

wegzijde, *tēpi djalan;* zijde naar den weg gericht, *sabēlah arah kadjalan.*

wegzijn, verloren of verdwenen zijn, *kilang, lēsap, lēnjap.* —, bezwijmd zijn, *pingsan, mortja.* —, vertrokken zijn, *soedah pērgi.*

wegzinken, in vloeistoffen, *tēnggēlam.* —, in klei, zand enz., *bēnam,* b.v. *saoeh jang tērbēnam dalam pasir,* een anker, dat in het zand is weggezonken; *tērbēnam mata-hari,* de zon is weggezonken.

wegzweven, *lēnjap bērlajang-lajang;* in poëzie, *salih mēngambang.*

wei, van melk, *kaki dadi, adjar dadi.*

weide, *tēmpat gombalaän, tanah roempoet, padang roempoet, tēmpat makan.*

weiden, hoeden, *mēnggombalakan.* —, gras eten op het veld, *makan roempoet dipadang.*

weidsch, met praal, *dēngan oepadjara.*

weifelen, *bimbang, gondah;* ook weifelend. — en bekommerd zijn, *gondahgoelana.*

weigeren; *ēnggan, iba',* Ar.; met bep. obj. *ēnggankan;* met minachting —, *mēngabikan* (van *abi,* Ar.), hij weigerde minachtend mijn verzoek, *pērmintaänkoe di-abikannja.* — van een vuurwapen, of vuurwerk, hoewel het monteerkruit of de aangestoken punt verbrand is, *bērgantoeng.* —, weigerachtig zijn om dienst te presteeren, *ēngkar.*

weigrond, *tanah roempoet, padang roempoet.*

weinig, *sēdikit;* te —, *koerang,* b.v. er is te — zout in het eten, *makanan koerang garam;* te — hebben, *kakoerangan,* b.v. ik heb te — geld, *akoe kakoerangan oewang;* dat is te —, *koerang banjak, sēdikit sakali;* beter weinig dan in het geheel niets, *dapatlah sēdikit daripada tiada sakali;* van alles een —, *sērba sēdikit.* —, maar uit een goed hart, nederigheidsbetuiging bij het aanbieden van een geschenk, *oepama sēmoet mēmpērsēmbahkan paha bilalang kapada nabi Solaiman,* d. i. gelijk eene mier, die een sprinkhaneboutje aan den profeet Salomo ten geschenke brengt; een —, *barang sēdikit;* niet zoo —, niet zoo gering, *boekan sēdikit, boekan alang-alang;* niet —, niet gering, *tidak alang;* een klein —, fig. *sakērat sapoentoeng,* b.v. een klein — bedienden heb ik wel, *ada djoega kawan sakērat sapoentoeng.* — woorden gebruiken, *mēnsedikitkan pērkataän;* een —, zooveel als aan de punt van den vinger blijft hangen, *saldjēljap;* een —, van spijzen, dikwerf *sasoewap,* b.v. een — rijst, *sasoewap nasi;* veel of —, naar het valt, *sēdikit banjak,* b.v. *dikaroeniai bēlandja sēdikit banjak,* er werd hem geld gegeven, veel of —, naar het viel; een — tijds, een oogenblik, *sabēntar, sasaät, sakoetika, tiada bērapa lama;* dat heeft — te beduiden, *tiada mēngapa, tiada apa-apa, tiada bērapa goenanja.*

weit, tarwe, *gandoem, tērigo;* Turksche —, *djagoeng.*

weitasch, *poendi-poendi pēmboeroe.*

weitebrood, *roti gandoem.*

weitemeel, *tēpoeng gandoem.*

wekelijks en wekelijksch, *tiap-tiap djoemāät sakali, t.-t. minggo sakali.*

wekken, wakker maken, *mēndjagakan daripada tidoer.* —, doen opstaan, *mēmbangoenkan.* —, veroorzaken, teweegbrengen, zie ald.

wel, bron, *mata-ajar, lopak mata-ajar.*

wel, goed, *baïk.* — doen, *bērboewat baïk.* — met een ander zijn, met hem op een goeden voet staan, *bērbaïk dēngan, bērbaïkan,* eene samentrekking van *bērbaïk en akan,* b.v. dat dwerghert was niet — met mij, *pēlandoek itoe tiada bērbaïkan hamba.* — met elkander zijn, *bērbaïk-baïkan.* —, gerust, welvarend, *njaman, sēnang, santausa.* — bedenken, *pikir baïk-baïk;* vaar—, tot een achterblijvende, *tinggal baïk-baïk;* tot een vertrekkende, *salamat djalan;* 't is —, 't is genoeg, *soedah! soedahlah!* —, moet soms met *pon* overgezet worden, b.v. — is waar, *soenggoeh pon;* ik zou —, *hēndak pon akoe.* — te moede zijn, *sēnang hati;* vrij —, *baïk djoega.* — mogen lijden, *soeka djoega akan, kasih djoega akan.* — in de beteekenis van waarlijk, zie ald.; ik ben niet —, *ta'sēdap toeboehkoe, bedankoe ta'sēdap,*

b. tra enaḳ. — bij zijn verstand, *baïk boedi.* — varen, *salámat, bëroentoeng, bërbëhagia;* indien ik het — heb, *kalau akoe ta'salah;* kunt gij het — doen, *dapat djoega ëngkau mëmboewat itoe;* ik heb hem — in drie dagen niet gezien, *soedah tiga hari djoega tiada koelihat dia;* hij is — rijk, maar niet gelukkig, *soenggoehpon kaja ija, tiada djoega salámat.* —, vragend, boekan, b.v. gij gelooft mij niet, —? *ëngkau tiada përtjaja akan dooka, boekan?* — genegen zijn, *sooka djoega.*

wel, Tusschenw. wel, wel! *eh-eh! hai-hai!* b.v. *hai-hai, hëndaḳ doorhakakah kamoe sakalian,* wel, wel! zoudt gij lieden allen in opstand willen komen? —, uitroep van verwondering! *wah!*

welaan, komaan, *mari, marilah, baïklah, sëbaslah* (van *sabas,* Ar.).

welbearbeid, welbebouwd, *dikërdjakan baïk-baïk, di-oesahakan baïk-baïk.*

welbedacht, *dipikirkan baïk-baïk, ditimbang b.-b.*

welbehagen, *sooka, ridla,* Ar. *kënan, karidlaän, kënangan, pëngënangan.* — hebben, *sooka, ridla, bërkënan.*

welbespraakt, *lidah petah, pantas moeloet, pangoos.* —, vaardig in het antwoorden, *tjalaḳ.*

welbespraaktheid, *petah lidah,* en = het voorgaande woord.

welbewaakt, *ditoenggoe baïk-baïk, didjaga baïk-baïk.*

weldaad, *kabadjikan, përboewatan jang baïk.* —, gunstbewijs, van Vorsten of aanzienlijken, *kavoenia, anoegëraha.*

weldadig, *moerah, dërmawan;* wat een weldadige uitwerking heeft op het gemoed, *pënawar hati.*

weldadigheid, *kamoerahan, ihsán,* Ar.

weldadiglijk, *dëngan moerah hati.*

weldoen, *bërboewat baïk, mëmboewat kabadjikan.*

weldoener, *orang jang bërboewat baïk, orang jang mëmboewat kabadjikan.*

weldoordacht, *dipikirkan baïk-baïk, ditimbang baïk-baïk.*

weldoorkneed, van deeg enz., *diramas baïk-baïk.* — in het een of ander vak, *masaḳ.*

weldra, *këlaḳ, lëkas, sigëra, lëkas djoega.*

weledel, weledelgeboren, *bangsawan.*

weleer, *dëhoeloe, dëhoeloe-dëhoeloe, dëhoeloe kala, tempo dëhoeloe.*

weleerwaard, *moeḥtarjam,* Ar. *bërida,* Skr.

welgaan, gelukken, *djadi djoega, bëroentoeng.*

welgat, *lopaḳ mata-ajar.*

welgeaard, *baïk ṭabiät, baïk përangai, baïk pëkërti.*

welgeboren, *bangsawan.*

welgebouwd, van een voorwerp, *baïk bangoennja;* zie **welgemaakt.**

welgedaan, gezond van voorkomen *baïk roepanja.*

welgegoed, *hartawan.*

welgegrond, *baïk alasnja.*

welgelegen, *baïk tëmpatnja, tampan.*

welgelijkend, *tiada lagi bërsalahan roepanja.*

welgelukken, *djadi, djadi dëngan salamat;* zie **gelukken.**

welgelukzalig! *bërbëhagialah kiranja!*

welgemaakt, welgevormd, van een persoon, *baïk sikap, tampan, roepawan.*

welgemaaktheid, fraaiheid van gestalte, *tampan, baïk sikap.*

welgemanierd, *tahoe ädat, baïk boedi bëhasa, tahoe bëhasa.*

welgemanierdheid, *boedi bëhasa.*

welgemeend, *dëngan soenggoeh hati.*

welgemoed, *sooka, sënang.*

welgemutst, *sënang hati, äsjiḳ-äsjiḳ,* b.v. *djika bëndahara äsjiḳ-äsjiḳ dikampoengkannja sëgala anaḳ boewahnja,* als de Rijksbestierder — was, liet hij al zijne kinderen en kleinkinderen bij elkander komen.

welgeordend, *di-atoer baïk-baïk, bëratoer.*

welgesteld, bemiddeld, *bërharta, hartawan.*

welgevallen, welbehagen, *sooka, kënan, ridla,* Ar. *karidlaän, ḳaboel,* Ar.; met — iets aannemen, *mënërima* (of *mënjamboel*) *dëngan karidlaän hati.* —, goeddunken, *kahëndaḳ hati;* naar —, *sakahëndaḳ hati;* naar — met iets handelen, er mede doen zooals men verkiest, *mëmbagaikan.* — hebben in, *bërkënan akan, sooka akan, bërkënankan, soekakan;* naar — regeeren zooals een *dalang* over de poppen, *mëndalang.*

welgevallig; — zijn aan iemand, *mëmpërkënankan.*

welgevormd, *roepawan, baïk roepanja.*

welhaast, *këlaḳ, sigëra.*

welig, van planten enz., *soeboer, gëmoek.*

welk, vr. Voornw. van zaken, *apa;* van

personen zoowel als zaken, *mana*, b.v. — huis, *roemah apa, roemah mana.* — e vrouw, *pĕrampoewan mana;* ook *jang mana*, b.v. *jang mana ditoendjoekkan*, — e aangewezen wordt; *jang mana hĕndak diboenoeh*, — e moet gedood worden.

welk, betr. Voornw. *jang, nan.*

welklinkend, *baïk boenjinja.*

welkom, *salamat datang*, dit is de volledige uitdrukking. In het Mal. is het meest alleen *datang; bĕhagija datang* = *salamat datang; assalúm alaikoem*, Ar. *soewasani*, Skr. — geheeten worden, *dibĕri soewasani.*

welkomstgroet, *salamat kadatangan.*

wellen, opborrelen, zie ald. —, even opkoken in water, *mĕrĕboes sĕdikit.*

wellevend, *tahoe ādat, boedi-bĕhasa, tahoe bĕhasa;* ook welleevendheid.

wellicht, *moedah-moedahan, kalau-kalau, barangkali, ĕntah, kiranja*, b.v. *moedah-moedahan anakkoe bĕroléh fakĕdah daripadanja*, — kan mijn zoon er nut van trekken; *kalau-kalau ditĕrbangkan angin*, — is het door den wind meëgevoerd; *barang kali pĕtjah*, — is het stuk; *dalam pada itoepon ĕntah hidoep*, intusschen leeft hij — nog, *ĕntah pon baïk*, of het — goed zou zijn. —, bijgeval, als vraag: zal het zoo het geval zijn, *atji-atji.*

welluidend, *baïk boenjinja, sĕdap boenjinja.*

wellust, genot, *lĕdzat*, Ar.

wellusteling, *orang jang bĕrlĕdzat.*

welmeenend, met goede bedoeling, *baïk niatnja.* —, oprecht, zie ald.

welnemen, *socka, ridla, karidlaän.*

welopgevoed, *tahoe bĕhasa, tahoe ādat, bĕpĕladjaran.*

welp, *anak;* leeuwen—, *anak singa.*

welriekend, *haroem, haroem baoenja.* — gemaakt, door er iets welriekends in te doen, of bij te voegen, of in te leggen, *raksi.* — maken, *mĕraksi.* — e olie, *minjak raksi;* dat, wat, of de persoon, die — maakt, *pĕraksi.* — e zaken bij een bad gebruiken, *mandi* (of *siram*) *bĕrkasai* (van *kasai*, kosmetiek).

welslagen, gelukken, *djadi;* niet —, *tiada djadi.*

welsmakend, *baïk rasanja, sĕdap rasanja.*

welsprekend, *lidah pĕtah, fasih*, Ar. —, Bijw. *dĕngan pĕtah lidah, dĕngan fasihat.*

welsprekendheid, *pĕtah lidah, fasihat*, Ar. *balarat*, Ar.

welstaan, passend, van een kleed enz., *kĕna, patoet, laïk*, Ar.

welstand, welvaren, *āfijat*, Ar. in gezondheid en —, *dĕngan salámat dan āfijat*, in brieven.

weltevreden, *sĕnang hati.*

welvaart, *salámat*, Ar. *oentoeng baïk, sĕdjahtera*, Skr.

welvaren, Ww. *dalam hál salámat;* ook = **welvaart.**

welvarend = welvaart. —, prettig, lekker, aangenaam, *njaman.* —, blociend van een rijk, *mámoer*, Ar. —, in rust en vrede van een volk of land, *salámat santausa.*

welverbonden, samengevoegd, *bĕrhoeboeng baïk-baïk.*

welving, verwulf, zie ald.

welvoeglijk, *patoet, laïk*, Ar. —, Bijw. *dĕngan patoetnja, dĕngan sapĕrtinja, dĕngan laïknja.*

welvoorzien, in overvloed, zie ald.

welwater, *ajar pĕrigi.*

welwezen = welzijn.

welwillendheid, *karidlaän.* — uit deernis, *sjafakat*, Ar.

welzalig, *bĕrbĕhagia.* —, allen die zijne geboden bewaren, *bĕrbĕhagialah kiranja ségala orang jang mĕmĕliharakan firmánnja.*

welzijn, welvaren, *āfijat;* tot — strekken, *mĕndatangkan kabadjikan.*

wemelen, krielen, *mĕnggĕriak, mĕnggĕroemoet, bĕrkĕroemoen.* — van kinderen, mieren enz. ook *mĕmbĕlor;* door elkander —, zooals strijdenden, de bliksemstralen, vliegende vogels enz., *saboer;* van alle kanten of overal, *saboer-mĕnjaboer.*

wen, waterachtig gezwel, *risa, kaja poenggal* (?) —, vleeschachtige uitwas, *koetil.*

wenden, keeren, zich — naar de tegenovergestelde zijde, *bĕrpaling;* b.v. *bĕrpaling kapada orang laïn*, zich tot een ander —; *bĕrpaling halocwan*, den steven —, ook fig. voor iemands zaak verlaten; *mĕmalingkan moeka*, het gelaat af—; ook fig.; *mĕmalingkan pĕrahoe*, een vaartuig doen —; *mĕmalingkan koedanja*, zijn paard —; een vaartuig een weinig naar links of rechts doen —, *mĕmbeloekkan pĕrahoe;* gramstorig het gelaat —, *mĕmalis* (van *palis*).

—, zie ook **keeren, omdraaien** en **boeg.**

wending, in de beschouwing van eene zaak, *djatoh*; b.v. *kolau bagitoe djatohnja, sĕhajalah mĕntjoeri*, als het die — neemt, dan heb ik gestolen; een andere — aan een gesprek geven, *mĕngaloewarkan pĕrkataän laïn*, b.v. *maka sigĕra dikaloewarkan olih toewan Farquhar pĕrkataän laïn*, en dadelijk gaf de heer F. eene andere — aan het gesprek.

wenk, teeken, *isjărat*, Ar. *tanda*; een geheime — uit het verborgene, *isjărat daripada graib*; toestemmende of aanmoedigende — met de oogen, knipoogje tegen iem., *kĕnjit*; een — met het oog geven, *mĕngoendjoek mata.* —, vingerwijzing, zie ald.; een — geven met de wenkbrauwen, *mĕngĕnjit dĕngan kĕningnja.*

wenkbrauw, *kĕning*; de —haren, *boeloe kĕning.*

wenken, *mĕmbĕri isjărat, mĕngisjăratkan, mĕmbĕri tanda*; wuivend —, *mĕlambai*; met een wenk uitnoodigen, b.v. om te eten, of te gaan zitten enz., *mĕnjogok* (van *sogok*). Zie **aanraken.**

wennen, *biasa, djadi biasa.* Zie de afleidingen; aan elkander gewend zijn, b.v. van wilden aan beschaafde menschen, of dieren aan elkander, *soedah sahaoe*, b.v. *mareka-itoe soedah sahaoe dĕngan orang bĕharoe itoe*, zij waren nan die vreemdelingen reeds gewend; ook *sahaoewan.*

wensch, begeerte, *kahĕndak, hasrat*, Ar. —, verlangen, *tjita*; sterke —, *rindoe*; volstrekte —, bepaald verlangen, *maoe*; een — vervullen, *mĕmĕnoehi kahĕndak.* —, hoop, bede, zie ald.

wenschen, begeeren, *hĕndak*; een wensch koesteren, *bĕrkahĕndak*; bepaald iets —, zijnen wensch uitstrekken naar, *mĕngahĕndaki*; zooals gewenscht wordt, *bagai ditjita*; vurig —, *rindoe, ăsjik*, Ar.; goede reis —, *mĕmbĕri salămat djalan*; gezondheid —, *mĕmbĕri salămat*; Nieuwjaar —, *mĕmbĕri salămat tahoen bĕharoe.*

wentelen, bedr. *mĕnggoeling, mĕnggoelingkan*; zich —, *bĕrgoeling.* —, rollen van iets, b.v. een ton, *mĕnggolik.* —, iets rollen, een kind of grooten steen, *mĕnggolikkan*; zich om en om —, *mĕlamboeng diri*, b.v. *maka bagindа pon mĕlamboeng diri sapĕrti ajam disĕmbĕlih*, en de Vorst nu wentelde zich om en om als eene geslachte kip; zich — in het slijk, *bĕrgĕloemang dĕngan loempoer*; zich in een modderpoel —, zooals de buffels, *bĕrkoebang*, b.v. *maka badak itoe bĕharoe habis bĕrkoebang*, die rhinoceros nu had zich pas in den modder gewenteld; iets in eene kleverige zelfstandigheid —, b.v. gebak in stroop of vlade, *mĕnjira* (van *sira*); alle zorgen van het hart —, *mĕloetjoetkan hati daripada sĕgala kabĕratan.* —, ronddraaien, *bĕrgangsi, bĕrkitar.* —, van de hemellichamen, *bĕridar, bĕrkitar.*

wenteltrap, *tangga soeloer batang.*

werda, zie **wiedaar.**

wereld: de — als bol, *boemi*, tegenover *langit*, hemel; de —, als tegenwoordige woonplaats der menschen, *doenia*, tegenover *sorga* of *acherat*, de verblijfplaats der gezaligden of de toekomstige —. —, ook *ălam*, Ar. de geheele —, *ĕmpat ălam, ĕmpat pĕndjoeroe ălam, sapoetar ălam, ălam doenia.* —, het heelal. *saměsta ălam, saměsta ălam sakalian*, —, in de HSS. dikwerf ook *djagat*, Skr. *boewana*, Skr.; de geheele — weet het, *sakotahnja tahoe*; de —, het ondermaansche, ook *majapada*, Skr. letterl. de plaats des schijns; de gansche — rondzwerven, *mĕlanglang boewana*; zij meenen, dat hun dorp de geheele — is, en een sprinkhaan houden ze voor een kiekendief, *bĕrpikirkan doesoennja itoe ălam ini, dan bilalang disangkakannja hĕlang*, Sprw.

wereldbeheerscher, *sjăh ălam.*

wereldberoemd, *tĕrmasjhoer dalam sĕgala doenia.*

wereldbol, *boelat boemi.*

werelddeel: is het best met *bĕnoea* terug te geven, b.v. het — Europa, *bĕnoea Eropa*, enz.

wereldkrager, atlas, *jang mĕnjoesoen ălam.*

wereldkaart, mappemonde, *pĕta boelat boemi.*

wereldkundig, *tĕnar.* Zie **ruchtbaar.**

wereldlijk, aardsch, *doeniawi, tjara doenia.*

wereldling, *orang doenia, orang majapada.*

wereldrond = wereldbol.

wereldsch = wereldlijk.

wereldschgezind, *bĕrnafsoe atas pĕrkara doenia.*

wereldstreek, *pehak boemi.*

weren, tegenhouden, *mënëgahkan* (van *tëgah*), *mënahankan* (van *tahan*). —, verzetten tegen, *mëlawan.* —, afweren, *mënangkis* (van *tangkis*); zich —, zijn best doen, *bëroesaha.*

werf, scheepswerf, *galangan, bangsal;* van de — laten loopen, *mëloentjoerkan kapal dari galangan.*

werk, voor het kalefaten, *gëlam, pëmakal* (van *pakal*).

werk, arbeid, *kërdja;* het verrichte of te verrichten —, *pëkërdjaän;* aan het — zijn, — hebben, *bëkërdja;* een of ander — verrichten, *bëkërdja pandjangpendek;* er een — van maken, er eene bezigheid van maken, *mëndjadikan kërdja;* gemeen, verachtelijk —, *pëkërdjaän jang hina;* ruw —, dat niet netjes afgewerkt is, *tapak toekoel;* netjes afgewerkt —, *tapak tjanti.* Het eerste ook gebezigd fig. voor ruw te — gaan, b.v. *maka satëlah soedah dirasaänja tapak toekoel Holanda itoe;* uitgesteld, onafgedaan —, *pëkërdjaän jang tërgantoeng.* —, maaksel, *përboewatan, boewatan.* b.v. Malaknasch —, *përboewatan Malaka.* —, daad, *përboewatan;* goede —en, *përboewatan jang baïk;* goed, verdienstelijk —, *pahala,* Skr. *ämal,* Ar. *ämal kabadjikan;* goede — en doen, *mëmboewat pahala, mëmboewat ämal, mëngërdjakan ämal;* goede —en en zonde, *pahala dan dosa;* overvloedige goede —en, *ämal djarijah;* goede —en, ook *faïl jang baïk,* b.v. de goede — en bedekken de zonden in den hemel, *faïl jang baïk mëndjadi tabir didalam sorga;* bij iemand aan het — komen, *masoek kërdja;* half —, knoei—, *tanggoengan;* veel — hebben, veel te doen hebben, *banjak kërdja;* er is veel — aan den winkel, *ada banjak kërdja;* de —en Gods, *ségala përboewatan Allah.* Zie **schepsel.** — der handen, in tegenoverstelling van machinaal —, *përboewatan tangan.* —, boek, *kitäb,* Ar. *soerat.* —, in eene klok of horloge, *pësawat.* — maken van iemand, hem belangstelling toonen, *mëmenat* (van *menat*), b.v. *ijalah zangat dimenatnja olih Laksamana,* van hem werd bijzonder veel — gemaakt door Laksamana. — maken van iets, moeite doen voor iets, *përoesah;* te veel — maken van, *tërlaloe banjak opoh;* blindelings te — gaan, *mëndjëloentoeng;* te veel — van iemand verlangen, *makan toelang;* ook zijn eigen werk niet verrichten, maar dat op anderen laten aankomen, zooals dat bij gemeenschappelijk arbeiden door de luiaards wordt gedaan; niet bij zijn — zijn, zijn — verwaarloozen, *lalai;* al het — verrichten, de kastanjes uit het vuur halen, *bërtoengkoe loemoes;* in het — stellen, de middelen aanwenden, *mëngoepajakan;* ten uitvoer brengen, *mëngërdjakan.* —, moeite, inspanning, *oesaha.*

werkbaas, *taekang.* — in metalen en het weven ook *pandai.*

werkdag, *hari bëkërdja.*

werkdoosje, met deksel, b.v. voor naaiwerk, *këmpoe.*

werkelijk, *soenggoeh, bënar;* zij meenden dat het — zoo gebeuren zou, *sapërti akan soenggoehlah rasanja.* —, Bijw. *soenggoeh-soenggoeh, dëngan soenggoeh; dëngan sabënarnja;* soms ook *dëngan sabahwa* en *ijalah,* b.v. *këndaklah jakin dëngan sabahwa,* laat men — ernstig zijn; *roemah ini patoet sabahwa,* dit huis is — passend, id. *hawa lëpaskan dihati dëngan sabahwa,* de hartstochten — uit het hart verwijderen. —, inderdaad, ook *bëtoelaja, sabëtoelnja* en *sabënarnja.*

werkeloos, *tiada bëkërdja, lenga.*

werken, *bëkërdja, bëroesaha.* — voor iemand, in zijn dienst zijn, ook iets —, en bewerken, b.v. van een akker, *mëngërdjakan;* voor loon of in daghuur —, *makan opah, mëngambil opah.* —, uitwerken, zie ald. —, gisten, zie ald.; terdege door elkander — van taaie of dikke spijzen, *mëlodeh;* goed —, passend van een geneesmiddel, zie bij **probaat;** zich onder iets door —, *mënjoesoep;* zich overal onder door —, *soesoep-sasap.*

werker, *orang bëkërdja;* die het werk ten uitvoer brengt, *jang mëngërdjakan.*

werkezel, *orang toenak.*

werkgereedschap, *përkakas, pëgawai.*

werkloon, *opah.*

werkman, *orang bëkërdja, orang opahan.* —, sjouwer, *orang koeli.*

werkmandje, met deksel, voor naaiwerk enz., *këmpoe;* gewoon —, *bakoel pëndjahit.*

werkmeester, *toekang;* in metalen ook *pandai.* —, kunstenaar, *kipoe, kimpoe.*

werkpak, *pakaian opahan.*

werktuig, gereedschap, *pĕkakas, pĕguwai.* —, om iets te drijven of in beweging te brengen, *pĕsawat;* rader—, *pĕsawat bĕrdjantera;* water—, *pĕsawat ajar.*

werkvolk, *orang bĕkĕrdja.*

werkzaam, *radjin, bĕroesaha.*

werkzaamheid, *karadjinan.*

werpanker, *saoch tĕrbang, saoch tjĕmat.*

werpen, *mĕlempar, mĕloetar, mĕlontar;* het voorwerp om mede te —, *pĕlempar, pĕloetar.* — van groote, zware voorwerpen, *mĕnghoembalangkan;* in de hoogte —, van iets, dat men in de hand heeft, *mĕmbalangkan,* b.v. *mĕmbalangkan tjokmarnja,* zijn strijdknots in de hoogte — ; *maka radja Djohan pon mĕmbalangkan tjĕmĕti koedanja kaoedara,* de Vorst Djohan nu wierp zijn paardekarwats in de lucht; slingerende omhoog —, *mĕlamboeng;* met bep. obj. *mĕlamboengkan;* zich zoo —, d. i. springen, *mĕlamboeng dirinja;* met steenen —, inzonderheid steenigen van overspeligen, *mĕrĕdjam* (van *radjm,* Ar. steeniging); naar iets —, bij kinderspelen, *mĕnogan* (van *togan*); horizontaal naar iets — met iets dat men op de vlakke hand heeft, zooals bij sommige spelen, met een looden schijf of een platten steen, *mĕnempoeng* (van *tempoeng*); zich op iets of iemand —, *mĕnjĕrboekan dirinja kapada* (van *sĕrboe*). —, wegwerpen *mĕmboewang,* b.v. zout in zee —, *mĕmboewang garam kadalam laoet,* Sprw.; een strik —, *mĕnoembangkan djĕrat, mĕndjatohkan djĕrat;* een werpspiets —, *mĕlantjarkan poetjoek;* met geweld ter aarde —, *mĕnghampaskan kaboemi* (of *katanah*); in de gevangenis —, *masoekkan dalam pĕndjara, mĕmĕndjarakan;* zand in de oogen —, *mĕmbocetakan mata;* zijdelingsche blikken —, *mĕngĕrling dĕngan ekoer mata;* stralen —, *mĕmanah,* b.v. de maan wierp haar stralen op de groote gehoorzaal, *boelan mĕmanah kapada balairoeng;* iemand alles voor de voeten —, allerlei verwijten doen, *mĕmbongkar-bangkir;* het lot —, *mĕmboewang oendi, mĕloetarkan oendi;* onderstehoven —, zie ald. — van een net enz., zie **uitwerpen;** jongen —, *bĕranak;* met geweld —, *mĕntjampak.*

werplood, dieplood, peillood, zie ald.

werpmiddel, *pĕlempar, pĕloetar.* Zie ook **werpsteen.**

werpnet, *djala;* met een — visschen, *mĕndjala.* — met groote mazen, *djala rambang.*

werpschicht, *tjampak boewang.* Zie **werpspiets.**

werpschijf, *tjĕkĕra,* Skr.

werpspiets, *lĕmbing;* e. s. v. —, *pĕndahan,* verder *tohok* en *tjampak-boewang;* met een — iets treffen, *mĕnohokkan.* — bij de zeeroovers in gebruik, *sagoe-sagoe;* houten of bamboezen — zonder ijzeren punt, *sĕligi, soeligi;* houten — aan beide zijden gepunt, *sĕligi tadjam bĕrtimbol.* — met weerhaak, *sĕrowit.*

werpsteen, of al datgene, waarmede men bij het spel naar iets, wat opgezet is, werpt, b.v. naar centen, noten, knikkers enz., *aloeng.*

werpstrik, *tandjol;* daarmede strikken, *mĕnandjol.*

werptol, *gasing, gangsing, gangsingan.*

werptros, *tali pĕntjemat.*

wervel, sluitmiddel, aan deuren of vensters, *kantjing, pĕngantjing.*

wervelboen, *toelang belakang.*

wervelen, met een wervel sluiten, *mĕngantjing.*

wervelwind, *poesaran angin, angin oelak;* zie ook **hoos.**

werwaarts, *kamana.* — ook, *kamana-mana, kamana-mana pon.*

weshalve, *maka olih sĕbab itoe.*

wesp, horzel, die haar nest in de boomen maakt, *tabochan,* naar de ringen of kringen op zijn lijf; e. s. v. —, *pĕnjĕngat* (van *sĕngat,* nagel); e. s. v. gele —, *naning;* e. s. v. kleine — met rood achterste, *pĕmoetoeng* (?); e. s. v. —, die haar nest van natte klei maakt, *angkoet-angkoet* (van *angkoet,* opnemen en wegdragen); e. s. v. kleine —, die zeer venijnig steekt, *kĕti kĕti;* e. s. v. —, die haar nest in den grond maakt, *kĕrawai.*

wespennest; dit hangt af van welke soort wespen het nest is, b.v. *sarang tabochan* enz.

west, het Westen, *barat, sabĕlah barat, sabĕlah matahari mati, magrib,* Ar. *koelon,* Jav.; ten Westen, *dibarat, disabĕlah barat, disabĕlah matahari mati, di-atas angin,* d. i. al wat bewesten Sumatra ligt; wat beoosten daarvan ligt heet *dibawah angin.* Zie **kompasstreek.**

westeinde, *hoedjoeng barat.*

westelijk, *barat;* een —e wind, *angin barat.*
westen = west.
westenwind, *angin barat.*
westkant, *sabĕlah barat.*
westkust, *pantai barat.*
westland, *tanah barat.*
westwaarts, *kabarat, kasabĕlah barat.*
westzijde, *sabĕlah barat, tĕpi barat.*
wet, *hoekoem;* verzameling van —ten voor het een of ander, *hoekoem oendang-oendang;* de zeevaart—ten, *hoekoem oendang-oendang laoet.* —, regel, *kanoen,* A.; goddelijke —, *sjarā,* Ar. *sjariāt,* Ar. — op gewoonte gegrond, *ādat,* Ar. tot zulk een — maken, *mĕngādatkan.* In de Pad. bov.l. onderscheidt men de *ādat* in drie soorten als: *ādat sabĕnar,* die met den Koran overeenkomt, *ādat jang kawi,* of *jang tĕrādat,* of *jang tĕrpakai,* nit den grijzen voortijd, en *ādat moepaḳat* of *istiādat;* de — Gods, zoowel verboden als geboden, *sonnat,* Ar. namelijk als tweede — en aanvulling van den Koran; de — van Mozes, *torat,* Ar.; de — der wedervergelding, *hoekoem ḳisās,* Ar.
wetboek, *kitāb hoekoem, soerat oendang-oendang;* het — van Mozes, *kitāb torat,* Ar.
wetbreker, *orang jang mĕlanggar hoekoem.*
weten, *tahoe.* —, bepaald met iets bekend zijn, *mĕngĕtahoei* (van *kĕtahoe,* geweten, bekend); ik weet het niet, als antwoord, *tiada tahoe akoe;* beleefder, *koerang pĕriksa,* d. i. niet genoeg onderzocht; heel lomp, *sĕtahoe,* verkorting van *siapa tahoe,* wie weet het; er al het noodige van weten, al met het fijne ervan bekend zijn, van jongelieden, die nog ongehuwd zijn, *tahoe-tahoewan;* de staat van — of kennen, het islamisme, *ālimijat;* de staat van niet — of kennen, *djahilijat;* u weet het zeer goed, u weet er alles van, *toewan jang tĕrlĕbih tahoe;* God weet het 't best, *Allah jang amat mĕngĕtahoeïnja, wallahoe aālam,* Ar. — wat men wil, *tahoe bĕrkahĕndak hati sĕndiri;* niet — wat men zegt zoonls b.v. een krankzinnige, *tiada mĕnjĕdar barang katanja;* — iemand genoegen te doen, op te beuren of te vervroolijken, *pandai mĕnjoekakan hati orang;* er niets meer op —, geen hulpmiddelen meer hebben, *tiada bĕrdaja lagi;* te —, namelijk, *mĕngatakan, ija-itoe, jāni,* Ar.; te — komen, *dapat tahoe;* geweten worden, bekend zijn, *kĕtahoewan;* niet geweten worden, niet bekend zijn wat er van geworden is, *tiada kĕtahoewan apa djadinja;* doen —, kunnen geven, *mĕmbĕri tahoe.* — te gebruiken, *tahoe,* b.v. dolken en lansen — te gebruiken, *tahoe kĕris dan toembaḳ;* ik weet niet anders of het moet er zijn, *akoe tahoe ada sĕhadja;* dank —, *mĕnĕrima kasih;* niet willen — van, *tiada maoe tahoe akan;* er niets van —, niet gevoelen, *tiada bĕraza, tiada sĕdar;* zonder te — hoe, *tahoe-tahoe,* b.v. zonder te — hoe, strandden wij op een eiland, *tahoe-tahoe tĕrdampar pada satoe poelau;* al wat ik er van weet, *sakalian jang satahoe sĕhaja;* ook naar mijn beste —; de Vorst moet het —, dat is zijne zaak, *radja poenja tahoe.* — te geven en te nemen, *tahoe kira-kira dan ḳĕdarkan;* door u worde geweten! weet! *kĕtahoeïlah olihmoe.*
weten, kennis, wetenschap, zie ald.
wetens, willens en —, *dĕngan sĕhadja.* —, met kennis, *dĕngan tahoe.*
wetenschap, *pĕngĕtahoean, ĕlmoe,* Ar. de — der overlevering, *ĕlmoe 'lḥadits,* Ar. de — der uitlegging van den Koran, *ĕlmoe 'ltafsir,* Ar.; verborgen of geheime —, *ĕlmoe jang graib;* kunsten en —pen, *ḥikmat dan pĕngĕtahoean, ḥikmat dan ĕlmoe.* —, letteren, *sastĕra,* Skr.
wetenschappelijk, *bĕrpĕngĕtahoean, ĕlmi,* Ar. —, geletterd, *sastĕrawan,* Skr.
wetenswaardig, *haros dikĕtahoeï.*
wetgeleerde, *faḳih,* Ar.
wetgeleerdheid, *ĕlmoe 'lfiḳh,* Ar.
wetgever, *jang mĕngadakan hoekoem oendang-oendang.*
wetsartikel, *faṣal hoekoem oendang-oendang.*
wetsteen, fijne slijpsteen, *batoe bĕngis* zie ook **slijpsteen.**
wettelijk, met de wet overeenkomstig, *satoedjoe dĕngan hoekoem oendang-oendang.*
wetteloos, *dĕngan tiada hoekoem.*
wetten, slijpen, scherpen, zie ald.
wettig = wettelijk. —, geoorloofd, *ḥalāl,* Ar.; een — kind, *anaḳ ḥalāl, anaḳ bini sahara.*
wettigen, *mĕngḥalālkan.*
wevelingen, of weeflijnen, mar. *sĕkat.*

weven, *tĕnoen, bĕrtĕnoen, mĕnĕnoen;* doek —, *bĕrtĕnoen kain;* lint of koord —, *tĕnoen kĕra,* naar *kĕra,* het daarvoor gebezigde werktuig; figuren in een weefsel —, *mĕnjoenggit* (van *soenggit*); een web —, zoonals door een spin enz., *mĕnjirat* (van *sirat*).

wever, *tockang tĕnoen, pĕnĕnoen.*

weverij, *pĕrtĕnoenan.*

weversboom, *pĕsa.*

weverskam, *sisir;* voor het inwerken van bloemen, *boentang.*

weversspoel, *torak, anak torak, boetoeh gĕlindoeng.*

wevervogel, *boeroeng tĕmpoewa.*

wezel; e. s. v. —, *bintoeroeng.*

wezen, Ww. *ada, djadi;* zie **zijn.**

wezen, zelfst. nw. *daädaän, dzät,* Ar. *woedjoed,* Ar.; een broos —, *kaädaän jang rapoeh;* het — Gods, *dzät Allah;* het — der zaak, *pĕri hăl pĕrkara;* het opperste —, *Allah tăäla,* Ar.; in — zijn, *ada hidoep,* b v. hij is nog in —, *ija lagi hidoep;* het — van iets ook *bahwa,* even als in het Skr. b.v. *roepanja eloq manis sabahwa,* haar voorkomen was schoon en lief geheel haar —.

wezenlijk, waarlijk, *soenggoeh, bĕtoel, bĕnar, dĕngan sasoenggoehnja, dĕngan sabĕtoelnja, dĕngan sabĕnarnja, dĕngan sabahwanja,* zie **waarlijk.**

wezenloos, bedwelmd, zie ald.

wezenstrekken, *ajar-mocka.*

wichelaar, zie **sterrenwichelaar.**

wichelarij; e. s. v. — met de vijf vingers, *pantja lima, koetika lima.*

wichelboek, *poestaka,* Skr. *sastĕra,* Skr. het — raadplegen, *mĕlihat poestaka.*

wicht. zwarte, *bĕrat.*

wicht, klein kind, *kanak-kanak.*

wichthondend, *sampai bĕratnja.*

wichtig, zwaar, *bĕrat;* ook fig. van eene zaak.

wichtje, gramme, heeft men niet; zie bij **gewicht.**

wie, *siapa, mana,* b.v. — is dat, *siapa itoe.* — is de oudste en — de jongste, *mana jang toewa, mana jang moeda;* wiens, *siapa poenja.* —, betr. Voornw. *jang.* — het ook zij, *barang-siapa pon baïk;* al —, *barang-siapa.* — ook, *siapa-siapa;* de persoon bij wien of tot wien, *tĕmpat,* b.v. de Rijksbestierder is het bij wien ik mijn eten heb, *bĕndahara tĕmpat nasi goelaikoe;* niemand om toe te spreken, *tiada siapa tĕmpat bĕrkata;* bij wien hij zijn ijzer tijdelijk plaatste, *tĕmpat ija mĕnoempangkan bĕsinja.*

wiebelen, met de voeten, *mĕnggoewitgoewit dĕngan kaki.*

wiedaar, werda! *sĕpada,* verb. van *siapa ada.* — roepen, b.v. van een schildwacht, *mĕnjapa* (van *sapa,* wie).

wieden, gras en onkruid uittrekken, *mĕroempoet.* — van de sawahs, *mĕnjiang* (van *siang*) Pad. bov. l.; met een hak, *mĕrimbas.*

wiedijzer, *tadjak;* zie ook **schoffel.**

wieg, *boewajan, ajoenan;* ook *dondang, dondangan,* b.v. *boewajan pon digontjang, anak pon ditjoebit,* èn de wieg wordt bewogen, èn het kind wordt geknepen. Sprw.

wiegetouw, *tali boewajan, t. dondang.*

wiegelen, *gojang-gojang, gontjang-gontjang.*

wiegelied, *kidoeng;* een — zingen, *mĕngidoeng.*

wiegen. *mĕnggontjang boewajan.* —, heen en weder schommelen van het voorwerp zelf, *mĕmboewai.*

wiek, vleugel, vlerk, *sajap.* — en hebben, gewiekt zijn, *bĕrsajap;* op zijn eigen — en drijven, in zijn eigen onderhoud voorzien, *mĕntjĕhari sĕndiri.* —, pluksel, zie ald. —, lemmet, pit, *soemboe.* — van een molen, *sajap pĕnggilingan.*

wiel, wagenrad, *lereng, roda,* verb.; het massieve — van een buffelkar, *gereq.* —, rad, *djantĕra.*

wielband, *simpai djantĕra, bĕsi roda.*

wielewaal, *boeroeng nilam, kĕpodang.*

wieling, *oelak ajar, poesaran ajar.*

wier, *loemoet;* e. s. v. eetbare zee—, *agar-agar.*

wierook; de zuivere, onvermengde —, *kĕmĕnnjan,* onderscheiden in *kĕmĕnnjan poetih,* de witte —; *k. hitam,* de zwarte —; *k. merah,* de roode —; *k. ărab,* de Arabische —; de bereide of vermengde —, *doepa,* onderscheiden in *doepa bakar,* om te branden, en *d. pakai,* om zoo te gebruiken; ook *istanggi.* — branden, *mĕmbakar doepa, m. istanggi.* —, toezwanien, fig. *mĕmoedji* (van *poedji*). —, reukwerk om te branden in het algemeen, *oekoep;* zulk reukwerk branden, *mĕngoekoep.*

wierookboom; er zijn verschillende boomen, die wierook leveren, als: *pohon rasamala, p. kĕlĕmbak, p. gaharoe, p. djĕrĕnang* enz.

wierooken, *měngoekoep, měmbakar doepa, měmbakar instanggi, m. kěměnnjan.*
wierookgeur, *baoe doepa, baoe istanggi.*
wierookvat, *pědoepaän, oekoepan.*
wig, keg, *badji.* —, om het vel van trommen en tamboerijnen te spannen, *sěntoeng;* zulk een — aanwenden, *měnjěntoeng.*
wiggelen, wankelen, zie ald.
wigvormig, *lontjos.*
wij, den aangesproken persoon uitsluitend, *kami;* dien insluitend, *kita;* ook voor Pluralis Majestatis gebezigd. —, tot meerderen sprekende, *sěhaja sakalian, hamba sakalian.* —, tot den Vorst sprekende, *patik sakalian.* — in de spreektaal ook *kita-orang.*
wijd, ruim, uitgestrekt, *loewas.* —, los, ruim van kleeren enz., *longgar.* — uit elkander, niet opeengedrongen, *lenggar.* — uiteen, dun gezaaid, ook — van een weefsel, *djarang.* —, meer open, van haken of ringen, *lěngkang.* — van een gemaakte of door den tijd ontstane opening, gapend, *babang.* — uit elkander der mazen van net- of vlechtwerk, *serang.* — van elkander, *rěnggang,* het tegenovergestelde van dicht nevens elkander, *rapat;* de beenen — van elkander zetten, *měngangkang.*
wijdbeens, *kangkang, tĕrkangkang, djangkang;* erg —, zeer —, *kangkang kajak,* d. i. zoo — dat de rok er van scheurt. — loopen, *měndjangkang, měngangkang.*
wijdberoemd, *masjhoer di mana-mana.*
wijden: godsdienstig —, *měntahbiskan.*
wijders, *arakian, djahadan, kalakian, lagi poela, laloe, kěmoedian.* —, na het bovengemelde, *kěmoedian dari pada itoe, wabadhoe,* Ar. dit laatste in brieven.
wijdloopig, lang, gerekt, *landjoet.*
wijdte, ruimte, b.v. van een schip, land, inhoudsmaat enz., *loewas.* —, van een vaartuig ook *boekak,* b.v. *gratai itoe boekaknja ěnam dĕpa,* die galei had zes vademen —. Zie **afstand.**
wijduitgestrekt, *amat loewas.*
wijdvermaard, *masjhoer dimana-mana.*
wijf, *pěrampoewan.*
wijfelend, besluiteloos, *tjěmpěra,* Mal.
wijfje, van een dier, *bětina.* —, dat reeds gejongd of eieren gelegd heeft, *biang, indoeng.*
wijk, het wijken, *oendoer, soeroet.*
wijk, buurt, *kampoeng.*
wijken, afdeinzen, *oendoer, soeroet.* —, vluchten, *lari;* van zijne plaats —, *měnggandjak* (van *andjak*). —, uit den weg gaan, *měnĕpi* (van *tĕpi*); zie **uitwijken** en de afleidingen.
wijkmeester, hoofd van een wijk, *kapala kampoeng.*
wijkplaats, toevluchtsoord, *pĕrlindoengan.* —, eenzame plaats, waar men zich terugtrekt om rust te hebben, *sakinat,* Ar.
wijl, dewijl, zie ald.
wijl: eene —e, *sabĕntar, sakoetika, sa'sáat, sadjoeroes;* bij —en, zie **somtijds:** na eene —, *sakoetika lagi, sabĕntar lagi, sa'sáat lagi, sadjoeroes lamanja.*
wijlen, *jang mati;* van Vorsten, *marhoem,* Ar. *sorga, soewarga,* Skr. Voor dit laatste b.v. *sĕhaja ĕmpoenja bapa sĕri padoeka paněmbahan soewarga,* mijn vader, Zijne Hoogheid — den Paněmbahan; *marhoem* is in het Maleisch, en *soewarga* in het Javaansch, algemeen gebruikt.
wijn, *ajar-anggoer;* ook alleen *anggoer;* roode —, *anggoer merah;* witte —, *anggoer poetih;* Rhijn—, *anggoer asam.*
wijnazijn, *tjoeka wolanda.*
wijnflesch, *botol anggoer.*
wijngaard, *kĕbon anggoer.*
wijngaardenier, *toekang kĕbon anggoer.*
wijngeest, *ajar kĕras.*
wijnglas, *piala, gĕlas anggoer.*
wijnpers, *apitan anggoer.*
wijnruit, *daoen inggoe, aroeda,* Port. *sudzáb,* Ar.
wijnsteen, *tartir,* Ar.
wijnstok, *pokok anggoer;* e. s. v. wilden —, *pěringgat;* e. s. v. wilden —, welks zwartroode, scherpzure vruchten wel bij de rijst worden gegeten, om de eetlust op te wekken, *lakoem.*
wijnvat, *tong ajar-anggoer.*
wijnzuiper, *chammir,* Arab.
wijs, verstandig, *bĕrboedi, bĕrakal, bidjaksana.* —, knap, *pandai.*
wijs, manier, *lakoe, tjara, pĕri, matjam, djalan;* op de —, *salakoe;* op deze wijze, *salakoe ini.* —, manier, ook *olah,* b.v. *dĕmikianlah olah tjĕritĕranja;* op dezelfde wijze, *dĕmikian djoega, bagitoe djoega;* bij wijze, *dĕngan djalan;* op allerhande wijze, *bĕrpĕri-pĕri;* 's lands

—, *adat nëgari*; op Hollandsche —, *tjara wolanda*; wijze van zijn, *përi kaädaän*; op geenerlei wijze, *sakali-kali tiada*; op eene zeer bepaalde wijze, *atas pehak jang tërtëntoe*; iemands geheele wijze van handelen, zijn doen en laten, *tingkah-lakoe, pëdjaka*. —, zangwijs, *lagoe, ragam*; eene — zingen, *mëlagoekan lagoe*.

wijsbegeerte, *filsafat*, Ar.

wijselijk, *dëngan boedi bitjara, dëngan bidjaksana*.

wijsgeer, *filoesoef*, Ar.

wijsgeerig, *filsafi*, Ar.

wijsheid, *boedi, boedi bitjara, hikmat*, Ar.; de — alleen in pacht hebben, zie **pacht**; de — Gods, *hikmat Allah*.

wijsmaken; iemand wat —, *mëngadakan kapada, mëmbohongi, bërboecat bohong*.

wijsvinger, *djari tëloendjoek*.

wijten, de schuld van iets geven, *mënsalahkan*. —, beschuldigen, *mënoedoeh* (van *toedoeh*). Zie ook **verwijten.**

wijting, c. s. v. zeevisch, *ikan pasir*.

wijwater, water, dat voor het gebed gebruikt wordt, *ajar sëmbahjang, ajar dôa, ajar poedjaän*; ook *ajar moetlak*; e. s. v. —, waarover koranspreuken gelezen zijn en dat, naar men zegt, tooverkracht bezit, *ajar lam*.

wijwaterkwast, sprenkelkwast, *përëntjis*.

wijze, manier en zangwijs, zie **wijs.**

wijze, wijs man, *orang boediman, orang ălim*; de wijzen, *ëlema*, Ar. *orang ărif*.

wijzen, *mënoendjoek* (van *toendjoek*); den weg —, *mënoendjoek djalan*; als gids meegande, *mëmbawa djalan*; van de hand —, *mënoelak* (van *toelak*); weigeren, zie ald. en **afwijzen.**

wijzer, *pënoendjoek*. — van uurwerk of kompas, *djaroem*.

wijzigen, *mëngobahkan*; onz. *bërobah*.

wijziging, *përobahan*.

wijzing, rechterlijk vonnis, *kapoetoesan hoekoem*.

wikke, c. s. v. peulvrucht, *tjawak*.

wikkelen, *mëmboeloet-boeloet*, b.v. in flanel gewikkeld worden, *diboeloet-boeloet dëngan kain panas*; zich in iets —, verwarren, b.v. in een net, *mëmboeloet dirinja*. —, van een wirdsel om iets, *mëmbëbat, mëlilit*. —, van een eind touw om de hand of iets anders, *mëmoental* (van *poental*); zich in iets —, b.v. in een doek, de wolken enz., *bërsëloeboeng*; gewikkeld, *tërsëloeboeng*. —, in een blad, van bloemen, opdat ze door de warmte van de hand niet beschadigd worden, *mëndjoelik*; in eene zaak —, er bij halen, *mëmbabit*; zich in eene zaak —, *mëntjampoerkan dirinja dalam soealoe përkara*. Zie **ontwikkelen.**

wikken, wegen, overwegen, *mënimbang*; bij herhaling of van alle kanten —, *timbang-mënimbang*. — en wegen, berekenen, bespreken van plannen, *mëroending*; met — en wegen, zie ook **overleg.** —, het voor en tegen overwegen, om twee gedachten overeen te brengen, *mëmadoekan* (van *padoe*), b.v. *mëmadoekan pikiran sahingga mëndjadi satoe*, de meeningen — tot zij overeenstemmen.

wil; wenschende —, *kahëndak*; volstrekte —, *maoe*; uiterste —, *wasijat*, Ar. bij uitersten — beschikken, *bërwasijat*; over iets, *bërwasijatkan*; tegen — en dank, *maoe ta'maoe, soeka ta'soeka*; om best —, *akan baiknja*; om den —le, ter —le, *karëna, sëbab*, ook vereenigd *karëna-sëbab*; om Gods —, pro Deo, *karëna Allah, dëngan karëna Allah*; vrije —, vrije keuze, *ichtijar*, Ar.; zijn — ten uitvoer brengen, *mëlakoekan kahëndaknja*; iemand te —le zijn, *mënoeroet kahëndak orang*.

wild, in tegenoverstelling van tam, *liar*; ook van menschen gebezigd en van de oogen, b.v. *matanja liar mëmandang kakiri dan kakanan*, zijne wilde oogen keken links en rechts. Zie ook **verwilderd.** —, woest, *galak, garang*. —, alles aanvallend, van dieren, *ganas*. —, dartel, *këratjak*. —, in tegenoverstelling van tam ook *hoetan*, b.v. een — zwijn, *babi hoetan*; de —e bannan, *pisang hoetan*; de wilden, *orang hoetan*. —, woest, van menschen en dieren, ook *boewas*. — te werk gaan, op goed geluk af, luk of rank, *mërambang*; als Bijw. *rambang-rambang*; de —e dieren, het — gedierte, *mërgasatwa*, Skr. —, afgezworven van de kudde, van buffels, *djalang*; een —e buffel, *kërbau djalang*. — vleesch, *daging djahat*; in het — rondloopen, b.v. van kinderen, *bërdjalan kasana-kamari*.

wild, wat op de jacht gevangen is, *përboeroean*; een stuks —, *sa'ekoer përboeroean*.

wildbosch, *hoetan pĕrboeroean.*
wildbraad = **wild.**
wilde, *orang hoetan.*
wildernis, kreupelbosch, *bĕloekar.* —, met allerlei struiken en onkruid, *sĕmaḳ;* tot — maken, *mĕnjĕmaḳkan,* b.v. *mĕngapa pokoḳ-pokoḳ ini mĕnjĕmaḳkan tanah,* waarom maken deze planten den grond tot een —. Zie **vlakte.**
wildheid, *pĕri liar;* zie **wild.**
wildvreemd, *hĕlat, dagang, asing.*
willekeur, vrije verkiezing, *ichtijar,* Ar. *kahĕndaḳ hati.*
willekeurig, *dĕngan mĕnoeroet kahĕndaḳ hati.*
willen, wenschend, *hĕndaḳ;* volstrekt, *maoe,* b.v. wilt gij eten, *ĕngkau hĕndaḳ makan;* ik wil niet, *ta'maoe;* morgen wil ik naar Batavia gaan, *esoḳ harilah akoe hĕndaḳ ka Batawi;* ik wil dat gij het aldus doet, *akoe maoe ĕngkau mĕmboewat bagini.* — of niet —, *maoe ta'maoe, hĕndaḳ ta'hĕndaḳ, soeka ta'soeka.* — van zaken, ook *maoe,* b.v. deze groenten — afgekookt zijn en die gestoofd worden, *sajoer ini maoe dirĕboes, dan sajoer itoe maoe ditoemis;* iets —, het toestemmen, *mĕngĕmboehkan* (van *ĕmboeh*); niet —, *ta'ĕmboeh;* gewild zijn bij, bevallen aan, *bĕrkahĕndaḳ kapada;* gewild, aftrek hebben van koopwaren, *lakoe, pajoe.*
willens, met opzet, *dĕngan sĕhadja, sĕngadja, dĕngan nijat.* — zijn, *bĕrsĕhadja;* voornemens zijn, *bĕrnijat.* — en on—, *maoe ta'maoe, hĕndaḳ ta'hĕndaḳ, soeka ta'soeka;* zie **willen.**
willig, bereid, genegen, *soeka, sadia, soedi.* —, volgzaam, *soeka mĕnoeroeti* —, hulpvaardig, *soeka mĕnoeloeng.* —, van koopwaren, *lakoe, pajoe.*
wilsbeschikking, zie **testament.**
wimpel: lange —, op vorstelijke vaartuigen, *oelar-oelar;* e. s. v. —, dien de Maleische Vorsten of hooge staatsbeambten aan den mast voeren, *pĕraboe digala.*
wimper, *boeloe mata.*
wind, *angin;* zee—, *angin laoet;* land—, *angin darat;* heete —, *angin panas;* de heete, verzengende woestijn—, *samoen,* Ar.; gunstige —, *angin baik, angin paḳsa;* ongunstige —, *angin sakal;* zie **tegenwind:** veranderlijke —, *angin bĕralih-alih;* veranderlijke — vergezeld van buien, *pantja-roeba;* de tijd daarvan, de zoogenaamde kentering, *moesim pantja-roeba;* ruk—, val—, *angin goenoeng-goenoengan;* vaststaande —, die eenigen tijd uit denzelfden hoek waait, *angin bidai;* de eerste noordelijke —en na de westmoeson, maar die nog niet aanhouden, *angin toekoes;* pas doorstaande Noordenwind, nog niet zoo sterk, dat men de helft der bedgordijnen zou kunnen openen, *angin kĕlamboe sabĕlah;* doorstaande, stijve Noordenwind, *angin kĕlamboe mĕnoenggal, angin tahoen bĕharoe tjina, angin ekoer doerjaeng.* —, die van terzijde inkomt, bij het zeilen, *angin timba roewang;* zoo inkomen, *mĕnimba roewang;* meegaande —, *angin toeroetan;* voor den —, *angin dari bĕlakang, angin dari boeritan, angin sorong boeritan;* vatten van den —, van de zeilen, *makan angin;* boven den —, *di-atas angin, bala bad,* Perz.; beneden den —, *dibawah angin, zir bad,* Perz. beneden den — vallen, *djatoh dibawah angin;* bij den — zeilen, *mĕnjoesoer angin* (van *soesoer*); tusschen water en —, *timboel tahi;* in den — slaan, verwaarloozen, *mĕnghalai-balaikan, tiada mĕngendahkan, mĕlalaikan;* met alle —en draaien of: zooals de — waait, zoo waait zijn rokje, *masoeḳ kandang kambing, mĕngĕmbeḳ; masoeḳ kandang kĕrbau, mĕngoewaḳ,* Sprw. —, lucht, *hawa,* Ar. —, veest, *kĕntoet;* bij ongeluk een — laten, *tĕrkĕntoet.* — in het lijf, *angin.*
windas, *poetaran lawang;* ook alleen *poetaran.*
windboom, *pĕngoengkil poetaran.*
windbuil, *bajoe, poepoet bajoe.*
windbuil, snoever, *pĕnjombong, orang sombong.* —, kwast, *toewakang,* Chin.
windbus, *sĕnapang angin.*
winddroog, *kĕring angin.*
windei, *tĕlor moeda.*
windeldoek, zwachtel, *lampin, kain lampin;* zie ook **luier.**
winden, omwinden, opwinden, *mĕmoetar* (van *poetar*). —, opwinden van garen of touw op een klos, *mĕnggĕlindoeng;* om het hoofd —, van een touw, het lange haar enz., *mĕmboelang;* ook om de hand —; om iets heen —, *mĕlilit;* om zichzelven —, *bĕrlilit,* b.v. een touw, dat om zichzelven windt, *tali bĕrlilit;* een pilaar in vorm daaraan gelijk, *tiang bĕrlilit.*

winderig, van het weder, *banjak angin.* —, winden veroorzakend, *mëndjadikan angin.* — van gedrag, of woorden, *sombong.* —e prant, *përkataän sombong, tjakap angin.*

winderigheid, van gedrag of woorden, *sombong.* —, winderige bluf, *tjakap angin.*

windgod, Eölus, *bajoe, vajoe,* Skr.

windhaan, *gada-gada.*

windharp, eölusharp, heeft men niet; een werktuigje van bamboe, dnarmede overeenkomende heet *boeloeh përindoe.*

windhoos, zie **hoos.**

windkant, *sabëlah angin.*

windkop, wolk, waarnit wind voortkomt, *pokok angin.*

windroer = windbus.

windsel, zwachtel, *bëbat, pëmbaloet;* met —en verbinden, *mëmbëbat, mëmbaloet;* dat, wat tot — dient, *pëmbëbat, pëmbaloet;* lang en smal —, *bëdoeng lilit.*

windspil, *poetaran lawang.*

windstilte, *mati angin;* door — overvallen worden, *kamatian angin.*

windstreek, *mata angin.*

windvaan, *toenggoel-toenggoel angin, përmain angin.*

windveeren, c. s. v. veerachtige wolken, na hevigen wind, *tahi angin.*

windvlaag, *poepoet bajoe;* ook alleen *bajoe.*

windwijzer, op een masttop, *gada-gada.*

windwolk, zie **windkop.**

windzak, snoever, zie ald.

windzijde, *sabëlah angin.*

windzucht, trommelzucht, *përoet këmboeng.*

wingewest, *nëgari jang tëloë.*

winkel, *këdai;* groote —, *goedang.* — van Europeanen, *toko;* een — houden, *bërkëdai.*

winkelen, *bërkëdai.*

winkelgoed, *barang-barang këdai.*

winkelhaak; werkman's —, *sikoe-sikoe.*

winkelier, *orang bërkëdai;* vaste —, of koopman, bij wien men steeds koopt, *rakanan; lëngganan,* Jav.

winkelwaar = winkelgoed.

winnen, in spel of strijd, *mënang.* — in den handel, *bërlaba, bërolih laba, mëndapat oentoeng, bërolih oentoeng;* het hart of iemands genegenheid —, *mëngambil hati;* het hart zijns vijands —, *mëmbëli hati sëtëroenja;* zijn kost —, *mëntjëhari;* zijn eigen kost —, *mëntjëhari sëndiri.* —, toenemen, *bërtambah-tambah.*

winner, *jang mënang.*

winst, voordeel, *laba, oentoeng.* — doen, *bërolih laba, mëndapat oentoeng.*

winstgevend, *bërlaba.* — maken, *mëlabakan.*

winter: in Indië is de — het droge jaargetijde, *moesim këmarau,* en geenszins de regenmousson, zooals gewoonlijk wordt opgegeven.

winzucht, *loba akan laba.*

wip; een — of zet met het lichaam in de hoogte, *pandjat.* Zie **wipplank.** —, oogenblik, zie ald.

wipbrug, *djëmbatan angkat, dj. djoengkat.*

wippen, op- en neder—, b.v. met een wipplank enz., *oengkang-oengkit, djoengkang-djoengkit.* —, zooals de staart van een kwikstaartje, *oengkit-oengkit;* ook van een vaartuig door de golven; op en neer — van een ruiter op een dravend paard, *tërëntak-ëntak.* — van een lossen vloer, *djoengkit-djoengkitan;* met het achterste in de hoogte —, *toengging-toenggit,* b.v. *maka kata sëgalo orang Malaka: M'ëngapa ija-ini toengging-toenggit,* en al de Malakanen zeiden: Waarom — dezen zoo met hun achterste.

wipplank, *papan djoengkang-djoengkit.*

wipstoel, *koersi oengkang-oengkit.*

wis, zeker, *tëntoe.*

wispelturig, *lintjah.* — handelen, *main angin,* b.v. *orang itoe main angin; djangan përtjaja akandia,* de man is —; vertrouw hem niet.

wisschen, vegen, afnemen, zie ald.

wisscher, voor een schietgeweer, *pënggaboes, gërindjam.*

wissel, wisselbrief, *soerat toekaran.*

wisselnar, *orang toekar, toekang toekor, pënoekar, pënggoeroep.*

wisselbank, *këdai oeroep-oeroep, këdai pënoekar oewang.*

wisselen, *mënoekar* (van *toekar).* — van kleeren, *bërsalin pakajan, mënoekar pakajan.* — van de tanden, *ganti gigi;* de verlovingspanden —, *bërtimbang tanda.* — van geld, *mënoekar oewang, mëngoeroep;* schoten uit vuurwapens met elkander —, *bërtoekar obat dan peloeroe.*

wisseling, *toekaran, gantian;* het ge-

schiedde bij de — van dit ondermaansche, *datanglah pĕridaran doenia.*

wisselkleed, *pĕrsalin*; iemand met — eren begiftigen, *mĕmpĕrsalini.*

wisselplants, voor postpaarden, *tĕmpat ganti kooda, roemah pos.*

wisselvallig, *tiada tĕntoe.*

wit, de kleur, *poetih.* — maken, *mĕmoetihkan*; op zijn witst, *poetih-sapoetihnja*; spier—, *poetih mĕndjĕlĕpak, sapĕrti kapas jang soedah diboesar poetihnja*; effen —, b.v. steengoed, de menschelijke huid bij albinos, *saboen*; b.v. —te borden, *pinggan saboen.* —te zwelling, *bĕngkak jang saboen*; een — mensch, albino, *orang saboen*; zie **albino**; groenachtig —, *wĕrna kĕmang*; geelachtig —, *poetih koening, wĕrna langsat.* —, goed zuiver of schoon gestampt van de rijst, *tjĕroeh.* — maken van de rijst, *mĕntjĕroeh.* — van een ei, *poetih tĕlor.* — van het oog, *poetih mata.* —, bestorven, bleek, *poetjat*; ook van kleuren. —te vloed, eene ziekte van vrouwen, *poetih-poetihan*; in het — gekleed, *pakai poetih*; zwart op —, onderteekend stuk, *soerat pakai tanda tangan.* —, doel, *sasaran.*

witachtig, *kapoetih-poetihan.*

witgepleisterd, *dilaboer poetih.*

witgloeiend, *pidjar.*

witgoud, platina, zie ald.

witharig, van het hoofd, *bĕramboet poetih.* —, van de huid, *bĕrboeloe poetih.*

witje, een witte dagvlinder, *koepoe-koepoe poetih.*

witkalk, *kapoer haloes, kapoer sirih.*

witkwast, *sikat kapoer, pĕnjapoe kapoer.*

wittebrood, *roti poetih.*

witten, *mĕnjapoekan kapoer, mĕlaboer dĕngan kapoer.*

woede, *berang hati,* b.v. zijne — ontstak, *bĕrbangkitlah berang hatinja.* Zie **toorn.**

woeden, toornen, zie ald. —, van golven, storm en regen, de zonde enz., *bĕrgalora*; ook woedend.

woedend, zie het voorgaande woord. — van wilde dieren, *ganas, boewas.* — van andere dieren, *galak.* — moorden, eene soort van razernij, *mĕngamok* (van *amok*).

woeker, *laba jang tĕrlaloe banjak, laba jang kĕdji, roebijat,* Ar.

woekeraar, *orang jang makan laba tĕrlaloe banjak.*

woekeren, *makan laba tĕrlaloe banjak, mĕngambil boenga garida bĕrganda.*

woekerplant, in het algemeen, *sakat, tjĕndawan.*

woekerzucht, *loba akan laba jang kĕdji.*

woelachtig, zie **woelig.**

woelen, in den slaap, *mĕnggĕlisah.* —, krauwelen in het haar, *mĕnggĕrajang*; een kuiltje in het zand —, van vogels, *bĕrpĕrap, mĕmĕrap.* — van hartstochten in het gemoed, *bĕrombak.* — van een menschenmassa, *mĕrajau*, b.v. er woelden veel menschen in dat huis, *banjak orang mĕrajau dalam roemah itoe.* —, omwoelen, wikkelen, zie ald.

woelig, onrustig van een zieke enz., *bĕlisah, gĕlisah.* — van een menschenmassa, ook van de handen of andere ledematen, niet stil houden, *mĕrajau.* —e handen die overal aanzitten, *tangan mĕrajau.* —, niet stil zitten, van menschen, *asik.* Zie **luidruchtig** en **onrustig.**

woensdag, *hari rĕbo, hari arbĕ.*

woensdagavond, *malam chamis.*

woerd, *itik djantan, bebek laki-laki.*

woest, wild, van dieren, *galak, garang, boewas*; van menschen, *garang, liar.* — van den grond, *hoetan.* —, eenzaam, *soenji*; zeer —, *soenji-sĕnnjap.*

woesteling, *orang garang.*

woestenij, *goeroen.*

woestheid, van den grond, *hoetan.* —, eenzaamheid, *kasoenjian.*

woestijn, *goeroen, padang goeroen tandas.* —, onbebouwde vlakte tusschen bewoonde streken, *padang bĕlantara*; de — van Arabië, waarin de Israëlieten rondzwierven, *padang Tijah.*

woestijnbewoner, *orang bĕdoewi, orang bĕdawi,* Ar.

wol, van het schaap, *boeloe domba, boeloe biri-biri*; veel geschreeuw, maar weinig —, *endah chabar dari roepa,* Sprw. het gerucht is schooner dan de werkelijkheid.

wolachtig, van het hoofdhaar, krues, *kĕriting.*

wolf, *goerĕ,* Perz. *dzib,* Ar.

wolfskuil, *pĕlobang.*

wolk, *awan, mega,* Jav.; allerlei —en, *awan-kĕmawan*; dikke, donkere —en, *kaboes-kaboes*; eene zwerm donkere —en, *sakawan awan jang kaboes*; saamgepakte —en, vermengd met bliksem, *panoes.* —, waaruit wind voortkomt, windwolk,

pokoḳ angin; lichte cumulus—, roode regen—, *tedja;* zulk eene —, die aan de kimmen oprijst, *tedja mĕmbangoen;* de maan omringd door zulke —en, *boelan dikandoeng tedja;* statig voortrekkende, zware —en, *awan-awan bĕraraḳ;* voortstuwende —en als voorboden van wind, *awan pĕngaraḳ angin;* regen—, *awan mĕngandoeng hoedjan;* grijze, van regen zwangere —, *awan bĕrlĕmaḳ lĕtom,* d. i. —, voorzien van krabbevet; witte —, *mega* (Skr. id.); voortstuwende witte – en, *mega bĕraraḳ;* het onderste der —en, *kaki awan.* — met fijn uiteinde, een voorteeken van krachtigen wind, *awan bĕrkaki njamoeḳ;* de Kaapsche —en, *bintang hadjau.*

wolkaarden, *mĕngocating boeloe domba.*

wolkachtig, *saroepa awan, bĕrawan-awan.*

wollen, *boeloe domba, daripada boeloe domba;* e. s. v. — doek, — deken, *kain kambĕli;* e. s. v. — stof, half zilver, half sajet, *soef,* Ar.

wollig, zie **wolachtig.**

wond, kwetsuur, *loeka;* open —, *liang.* NB. —en worden bij *liang,* gat, geteld, b.v. drie —en, *loeka tiga liang;* doodelijke, zware —, *loeka parah.*

wonden, *mĕloekaï, mĕloekakan;* gewond, *loeka;* gewond worden, *kĕna loeka.*

wonder, wonderdaad, verricht door een mensch, *mădjizat,* Ar. —, van God, *pĕrboewatan ădjaïb.*

wonderbaar, *ădjaïb,* Ar.

wonderboom, palma christi, die de ricini-olie levert, *pokoḳ djaraḳ tjina;* wel te onderscheiden van de *djaraḳ pagar,* die voor heggen gebruikt wordt en welks pitten zeer giftig zijn.

wonderdaad, zie **wonder.**

wonderdier, *binatang jang ădjaïb.*

wonderkracht, bovennatuurlijk vermogen, waartoe men door boetedoening komt, *kasaḳtian.* Zie **wondermacht.**

wonderlijk = wonderbaar.

wondermacht, de macht om wonderen te doen, van een mensch, *mădjizat.*

wondheeler, tevens barbier, *hadjim,* Ar.

wondijzer, zie **sonde.**

wondkoorts, *dĕmam loeka* (?)

wonen, *doedoeḳ, diam, tinggal;* samen —, *doedoeḳ saroemah.*

woning, *roemah;* Vorstelijke —, *astana.*

woonplaats, *tĕmpat doedoeḳ, tĕmpat diam;* plaats van inwoning, *t. kadoe_doekan, t. kadiaman.*

woord, mannetjeseend, *itiḳ djantan.*

woord, *kata, kalám,* Ar. *kalimat,* Ar.; een enkel —, *sapatah kata;* het — Gods, *kalám Allah,* Ar. *kalimat Allah,* Ar. bevel van God, *firmán Allah.* —, rede, als verzameling van —en, *pĕrkataän,* b.v. zijne —en, *pĕrkataännja;* een gunstig — van een aanzienlijk persoon op een verzoek, fig. *titik lidah,* b.v. ik ben smeekende om een gunstig — van Uwe Majesteit, *patik bĕrmohonkan satitik lidah dari bawah doeli toewankoe;* weinig —en gebruiken, *mĕnsĕdikitkan pĕrkataän;* een groot — hebben, *bĕrbĕsar moeloet, bĕrbanjaḳ kata;* het — verzoeken, verzoeken een woord te mogen spreken, zie **verzoeken;** het — des Konings, *titah Radja;* zijn — breken, *mĕngobahkan satia;* zijn — houden, *mĕnjampaikan djandjinja* (van *sampai*), *tĕgoeh dĕngan katanja;* iemands — volgen, *mĕnoeroet katanja;* zijn — geven, beloven, *bĕrdjandji;* een gelofte doen, *bĕrkaul, bĕrnazar;* een man van zijn —, *orang jang tĕtap atas djandjinja;* zich aan zijn — houden, *tĕgoeh dĕngan kata;* onbetamelijke —en, *kata jang boekan-boekan;* de —en uit de keel halen, *mĕndjoloḳ kata.*

woordbreker, *orang jang mĕngobahkan satianja.*

woordenboek, *kitáb lograt,* Ar.

woordenraadsels, *tĕka-tĕki tĕrbang.*

woordenrijk, *banjaḳ pĕrkataän.*

woordentwist, *pĕrbantahan.*

woordgroepeering, *rangkai pĕrkataän.*

woordgronding, *asal pĕrkataän.*

woordherhaling, *oelangan pĕrkataän.*

woordhouder, *orang jang tĕgoeh dĕngan katanja* en *atas katanja;* zie **houden.**

woordschikking, *atoeran pĕrkataän.*

woordspeling, *sindiran.*

woordverbinding, *ikatan pĕrkataän, rangkajan pĕrkataän.*

woordvoeging = woordschikking.

woordvoerder, bij een deputatie, *halowwan.*

worden, *djadi;* wat zal daaruit —, *apa djadinja;* groot —, *djadi bĕsar;* goudsmid —, *djadi toekang-mas.* — moet soms met een ander woord of met een

der passieve vormen van het Ww. teruggegeven worden, b.v. ziek —, *djatoh sakit;* door vrees bevangen —, *kadatangan takoet;* gezien —, *kalihatan;* geslagen —, *dipoekoel;* gevonden —, *tërdapat;* enz.; koning —. *naïk radja;* weder — als vroeger, *poelang samoela, poelang saperti dëhoeloe.*

wording, schepping, *kadjadian;* wat in — is, *bakal;* zie bij **aanstaande.**

worgen, door middel van een koord of iets dergelijks, eene straf, die op vrouwen wordt toegepast, *mëngoedjoet* (van *koedjoet*), *mëmoedjoet* (van *poedjoet*), *mëmoendjoet* (van *poendjoet*). — met de handen, *mëntjëkek leher;* tusschen hangen en —, *didalam doewa tëngah tiga.*

worm: aard- en ingewands—, *tjatjing.* — in het algemeen als insect, *hoelat;* vol —en, *këdëmpoeng.*

wormkruid, *obat tjatjing.*

wormsteek, *bëkas dimakan hoelat.*

wormstekig, *dimakan hoelat.*

wormziekte, *sakit tjatjing.*

worp, *pëloetar, pëngoembau, pëloentar;* een steen —, *sapëloetar batoe, sapëngoembon batoe;* een steen— ver, *sapëloetar batoe djaoehnja.*

worst, is een Europeesch product, meestal *sosis* genoemd.

worstelaar, *orang bërgoemoel.*

worstelen, *bërgoemoel, bërgoesti, bërhëmpas-hëmpasan.* —, met elkander beproeven wie de sterkste is, *bërkërassërasan.* — tegen iets, aan iets het hoofd bieden, *mëndada.* — met den dood, *tërkapah-kapah hëndak poetoes njawa.*

wortel, *akar;* ook fig.; de hoofd— eener plant, *iboe akar;* de pen—, *akar oembi;* de hoofd— van de kurkuma, *iboe koenjit.* — van een tand, *oembi;* vingervormige —, zooals van gember, kurkuma enz., *rimpang.* —, peen, *bërotol, lobak merah.* — schieten, *bërakar.* Soms kan het ook teruggegeven worden met *bërtanah,* b.v. als de nijd — geschoten heeft, *apabila dëngki soedah bërtanah.* — schieten in het gemoed, *bërakar dalam hati;* met — en tak uitgeroeid, zie **uitroeien.**

wortelboom, *pokok bakau, pokok manggi-manggi.*

wortelen, *bërakar, toemboeh akarnja.*

wortelnaar, *boeloe akar.*

wortelhout, *kajoe akar.*

wortelspruit, rank, *soeloer.*

woud, *rimba;* het groote —, *rimba radja;* ook het maagdelijke —; bosch en —, *hoetan rimba.*

woudbewoners, zie **wilde.**

woudduif, zie **duif.**

wouw, kiekendief, *boeroeng hëlang.*

wraak, *pëmbalasan.* —, vergelding, vloek van overleden hoogverheven personen, die men zich door onеerbiedig spreken of handelen op den hals haalt, *toelah* (Ar. *toewalat*); door die — getroffen worden, *katoelahan.*

wraakgierig, *soeka mëmbalas.*

wrak, niet stevig genoeg voor het gebruik, *roewai,* b.v. een — vaartuig, *përahoe roewai;* die mast staat —, *tiang iloe roewai.*

wrak, stukken van een vergaan vaartuig, *bëkas përahoe karam.*

wraken, verwerpen, afwijzen, *mënoelak* (van *toelak*), *tampik,* Jav. — van een getuige door den rechter, *mëngoemban saksi.*

wrang, samentrekkend van smaak, *sëpat, sëbat, përat, këlat, këtar.* — van de smaak, *këlat.*

wrat, *koetil, daging mënempel, këtoewat, mata ikan.*

wreed, *bëngis, këras.* —, norsch, *garang.* —, onrechtvaardig, *ljalim,* Ar. —, stroef van de tanden, na het gebruik van iets zuurs, *ngiloe;* wat de tanden — maakt, *jang mëngiloekan gigi.*

wreedaard, *orang bëngis, orang ljalim;* ook *pëmbëngis.*

wreedaardiglijk, *dëngan bëngis, dëngan ljalim.*

wreedheid, *kabëngisan, kakërasan.*

wreef; de — van de voet, *koera-koera kaki.*

wreken, zich —, *mëmbalas dëndam;* iets —, *mëmbalas;* den dood van zijn volk —, *mëmbalas kamatian kaoemnja;* iemands dood —, ook *mënoentoet kamatian.*

wreker, *pëmbalas.*

wrevel, *ngëren.*

wrevelig, knorrig, *ngëren,* b.v. *maka Machdoem pon ngërenlah,* en Machdoem werd —; ook *hati mëndoeri,* b.v. *mëndoeri hati awak mëndëngar katanja;* en verder *pëgat, pëgal hati.*

wriemelen, door elkander kruipen, *mëlata, soeloer-mënjoeloer.* — van mieren en dergel. ook *mëmbëlar.* —, met zijn velen ergens op toestroomen, zooals

mieren op suiker, menschen op een schouwspel, *bërkëroemoen*.

wrijfdoek, *kaïn kësat, kaïn gosoḳ*.

wrijfmiddel, om eene kwaal of een geest uit een kranke te verdrijven, *alinan*.

wrijfpaal, schuurpaal, schurk in de weide, *kisilan*.

wrijfsteen, waarop men kruiderijen fijnwrijft, *batoe giling, pipisan, batoe pëngasah, batoe asahan*.

wrijfster, eene vrouw, wier beroep het is menschen de ledematen te wrijven, *pëloeloet*.

wrijven, hiervoor verschillende woorden, al naar gelang van de wijze van —. Het meest algemeene woord is: *mënggosoḳ;* zich —, bezig zijn met —, *bërgosoḳ;* op een steen fijn—, b.v. van kruiderijen, *mëmipis* (van *pipis*), *mënggiling*, omdat daarbij een rolsteen gebruikt wordt; ook *mëngasah;* tot poeder —, *mëmirik* (van *pirik*), *mëmirai* (van *pirai*); hard —, boenen, van een meubelstuk, iemands mond of neus enz., *mënjëntal* (van *sëntal*); de handen —, *mënggesëḳ tangan;* ook *mënggisar tangan* en *mënggesël tapaḳ tangan;* over of langs iets —, b.v. met den strijkstok over de snaren eener viool enz., *mënggesëḳ, mënggisil;* twee stukken hout tegen elkander —, om vuur te maken, *mënggisil;* tusschen de handen —, *mënggisir, mëmoesar* (van *poesar*); verf —, *mëmoesar tjat* (van *poesar*, horizontaal draaien); met de voeten tegen elkander —, *mënggisar;* overlangs in de handen —, *mënggeleḳ;* twee harde voorwerpen tegen elkander — en daardoor een knarsend of piepend geluid maken, *mënjanggit, mënjengget;* ook van personen of partijen; tusschen de handen —, zoonals linnengoed, dat men wascht, *mënggëlosoḳ;* knijpend — van de lichaamsdeelen met de handen, als gezondheidsmaatregel, *mëmoeloet; pidjël*, Jav. de vrouw, wier handwerk dat is, *pëloeloet;* zich zoo door iemand laten —, *berloeloet;* ook voor het — van verf of haar; den buik drukkende, van beneden naar boven —, b.v. om winden te verdrijven of de gezakte vrucht weer naar boven te krijgen, *mënjëngkaḳ* (van *sëngkaḳ*); onder den neus —, bestraffen, *mënëmpëlaḳ;* onder den neus gewreven worden, *këna tëmpëlaḳ;* sterk schurend —, *mëngganjah*. Zie **strijken, schuren** enz.

wrikken, van een vaartuig, *mëngoempil* (van *oempil*), *mëngoewit* (van *hoewit*), *mëntjiau*, Chin. — met vier man, eene bijzondere wijze bij de Chineezen, *tioe*, Chin. —, bewegen van iets, dat vast zit, *mënggëraḳkan, mënggojangkan*.

wrikker, van een vaartuig, *pëngoempil, pënghoewit, pëntjiau*.

wringen, van waschgoed, ook het pijnlijk — der ingewanden, *mëmoelas* (van *poelas*). — door middel van een Spaansche spil, b.v. de planken voor de huid van een vaartuig, dat zij op hunne plaats komen, *mënggënioeḳ;* zich in allerlei bochten —, zooals b.v. de indische danseressen, *bërlioeḳ;* met verscheidenheid, zooals eene slang of aal, *lioeḳ-lëmpai*. —, uit—, uitpersen, zie ald.

wroegen, *mënjësal, bërsësal*.

wroeging, *sësal*.

wroeten, zooals b.v. een varken, *mënjoengkoer* (van *soengkoer*). Zie **krabben**.

wrok, *dëndam, sakit hati, këtjil hati, përdëndaman*. — voeden, *mënaroh dëndam, bërdëndam;* jegens iemand, *mëndëndam, bërdëndam akan*.

wrokken, zie het voorgaande woord.

wrong, haar—, *koendai*. —, hoofddoek, zie ald.; onordelijk tot een — vormen, *mënjëmpolong* (van *sëmpolong*).

wrongel, gestremde melk, *dadi*, Skr.

wuft, veranderlijk, *tiada tëntoe, sabëntar bagini sabëntar bagitoe*. —, los van levenswandel, *tiada këtahoean lakoenja, doerdjana*.

wuiven, wenken, *mëlambai*.

wulpsch, ontuchtig, *doerdjana, doekana, gatal;* inzonderheid van vrouwen, *biang*.

wurgen, zie **worgen**.

Z.

zaad, van planten, *bënih*. —, nakomelingen, *bënih*. —, korrel, pit, *bidji, bidjian;* allerlei zaden, *bidji-bidjian;* ongebolsterd —, *padi*, b.v. ongebolsterde koffieboonen, *padi kahwah*. —, mannelijk teelvocht, *mani*, Ar. *bakal manoesia;* zaadstorting, nachtelijke, *ihtilâm*, Ar. — geven, *mëmantjarkan mani* (van *pantjar*).

zaadbal, *boewah pëlir*.

zanddragend, *bërbidji*.

zaadkorrel, *bidji.*
zaadvloed, *beser mani.*
zaadvocht, teelvocht, *mani,* Ar. *bakal manoesia.*
zaadzaaier, *pënaboer bënih.*
zaag, *gërgadji.*
zaagbank, zaagbok, *pëlanggaran,* Mal.
zaaghout, *kajoe jang hëndak digërgadji.*
zaagloon, *opah mënggërgadji.*
zaagsel, *aboek gërgadji, sërboek g., tahi g.*
zaagtand, *gigi gërgadji.*
zaagvijl, *pëngikir gërgadji.*
zaagvisch, *ikan todak.*
zaagvormig, *saroepa gërgadji.*
zaaibaar, *dapat ditaboerkan;* niet —, *tiada tërtaboerkan.*
zaaibed, bed voor zaailingen, *lapang sëmai.*
zaaien, *mënaboer* (van *taboer*), *mënjëbar* (van *sëbar,* Jav.); het gezaaide, *taboeran, sëbaran.*
zaaier, *pënaboer.*
zaailand, *tanah jang hëndak ditaboeri.*
zaailing, *sëmai;* rijst—, *sëmai padi;* koffie—, *sëmai kahwah;* de door middel van —en verkregen koffie, *kahwah sëmajan.*
zaaisel, *taboeran.*
zaaitijd, *moesim mënaboer.*
zaaizaad, *bidjian;* allerlei —, *bidji-bidjian.*
zaak, *përkara* Skr. *hâl,* Ar. ook *pëkërdjaän;* in deze zelfde —, *pada përkara ini djoega;* 't is uit met de —, *habis përkara;* dat is de —, *itoelah përkaranja, dëmikianlah hâlnja;* ook alleen *itoelah;* eene — van gewicht, *përkara jang bësar;* 't is niet veel zaaks, het heeft niet veel om 't lijf, *tiada bërapa halnja;* een geringe —, *përkara këtjil;* de zaken, omstandigheden, *ségala hâl-ahoewal;* dat is niet mijne —, *boekan përkarakoe, boekan sëhaja poenja përkara;* het is — dat, *patoetlah, harouslah;* en nu ter zake, om op mijn verhaal terug te komen, *maka këmbali poela akoe mëntjëritërakan;* ter zake van, *dari sëbab, dari karëna;* in zake, *pada pehak;* de zaken, werkzaamheden, *pëkërdjaän.*
zaakgelastigde, *wakil,* Ar.; algemeene —, *wakil moetlak,* Ar.
zaakwaarnemer, *hâfil,* Ar.
zaal; groote, open gehoorzaal vóór de Vorstelijke woning, *balairoeng.*
zabberen, zie **kwijlen.**

zacht, week, teeder, van het gemoed, hout, aarde, den wind, enz., *lëmboet.* —, van vruchten door rijpheid, *ranoem, ëmpok.* —, lieflijk van den wind, *sëpoeï-sëpoeï.* — van drinkwater, *lëmoek.* —, lieflijk van stem en geluid, *mërdoe, sëni.* —, lief in spreken en benemen, *manis.* —, week, van klei of modder, ook van den grond, *lëmbah, lembek.* —, doorweekt van den grond, *loenak.* —, los van den grond, *gëmboer.* — maken, *mënggëmboer;* niet — genoeg, maar wel gaar, van gekookt graan of aardvruchten, *poelan, poelan-poelan.*
zachtaardig, *lëmah-lëmboet, lëmboet hati.*
zachtjes, van spreken, *përlahan-lahan;* ook van handelingen.
zachtmoedig = zachtaardig.
zachts, lichtelijk, *moedah-moedahan.*
zachtzinnig = zachtaardig.
zadel, *pëlana,* Perz. *sela,* Port. *këkapah.*
zadelen, *mëngënakan pëlana, mënaroh sela.*
zadelknop, *hoeloe pëlana.*
zadelkussen, *bantal pëlana.*
zadelmaker, *toekang pëlana.*
zadelriem, *tali përoet.*
zadeltuig, *alat pëlana.*
zagen, *mënggërgadji;* het gezaagde, *gërgadjian.*
zak, ruwe baal — van jute-vlas, voor rijst enz., *goeni, karoeng;* bij —ken, *bërgoeni-goeni, bërkaroeng-karoeng.* — van vlechtwerk, die, met het een of ander gevuld, wordt dichtgenaaid of geregen, *kampit, kampil;* ook van pandanusbladen voor sago. —, ontstaan door het bijeenbinden der vier punten van een doek enz., *poendjoet.* —, die op den rug gedragen wordt door bedelnaars, om er de aalmoezen, door werklieden, om er gereedschap in te bergen, *bëntil.* —je, gevlochten van bladeren, ter berging van kleinigheden, *këmbat;* geld—je van nipahbladen, *koepat;* kleine —, buidel, *poendi-poendi.* — in een kleedingstuk, *koetjik, sako;* lederen — voor wijn, olie enz., *chik,* Perz. *kirbat,* Ar.; kleine, ijzer gevlochten — voor rijst, die ongeveer 1½ gantang inhoudt, *soempit.* —, beurs, gebreid of geknoopt, *radjoet;* e. s. v. groote, gebreide —, *balkas.* — van linnen, waarin men kleeren en andere dingen bergt, *boentil.* —, ook *kantoeng,* Jav.; in —

en asch, van iemand die rouwt over een doode, *bĕrkaboeng-bĕrgoendoel.* — over het hoofd, ten teeken van rouw, zooals vroeger bij de Joden in gebruik was, kan het best met *kaboeng* worden weergegeven.

zakdoek, *sapoe-tangan,* verkort tot *sĕtangan;* in poëzie, *roemál,* Perz. *rámal,* Mal.; de — in zija zak steken, *mĕmĕdal* (van *pĕdal*); zijden — met gouden sterretjes, *sétangan bĕrtaboer;* zijden —, door eene bruid gebruikt, *toekah;* in een — geknoopt, *poendjoet.*

zakelijk, den —en inhoud van iets nemen, bekorten, eene zaak beknoptelijk aanteekenen, *mĕngambil simpannja.*

zakgeld, *oewang sirih.*

zakje, taschje, *situk.* — van kokosbladen, om er rijst in te koken, *oeroeng.* — voor de bétel, *kampil sirih.* Zie **zak.**

zakken, in een zak doen, *masoekkan dalam karoeng* enz. Zie **zak.**

zakken, dalen, *toeroen;* laten —, *mĕnoeroenkan;* door iets heen of in iets — met een been, b.v. door den vloer, in den modder, in een gat, *tĕrpĕrosok;* laten —, van een anker, gordijn, enz., *mĕlaboekkan;* laten — van een touw of iets dat aan een touw hangt, afvieren, *mĕnghoeloerkan.* —, vallen van water of ander vocht, *soeroet;* in iets gezakt zijn, b.v. in den grond of in het vleesch, *tĕrtanam, tĕrbĕnam.* —, b.v. door zich te bukken, kleiner worden van eene vlam, —, bedaren van driften, —, bezinken, enz., *mĕngĕndap* (van *ĕndap*); gezakt, bezonken, *doedoek,* b.v. de koffie is nog niet gezakt, *kahwah bĕlom doedoek.* — van den prijs, *toeroen harga.*

zakkendrager, *orang koeli.*

zakkenlinnen, *kain karoeng, k. mastoeli.* — van jute-vlas, *goeni.*

zakkenrollen, *mĕntjĕloḳ.*

zakkenroller, *kabit, chabits,* Ar. *kadet, pĕntjĕloḳ.*

zaknet, zie bij **net.**

zalf, *palet.* — voor de lippen, *palet bibir.* — in de geneeskunde, *minjaḳ pĕkat, musoeḳ,* Ar. hiervan *alMasiḥ,* de Gezalfde; welriekende —, *kasai, minjaḳ kasai, atar* (Ar. *ātar*); die gebruiken, *bĕrkasai.* —, smeersel, zie ald.

zalig, *salámat,* Ar. *bahagia,* Skr. — worden, *djadi salámat.* —, stomdronken, *maboḳ boenga soelasih.*

zalige, *orang salámat.*

zaligen, *mĕnjalámatkan, mĕngchilaḳkan.*

zaliger, wijlen, *marḥoem,* Ar. *swarga,* Skr.

zaligheid, *salámat,* ook *nimat,* Ar.

zaligmaker, hiervoor schijnt *djoeroesalámat* langzamerhand algemeen in gebruik te komen.

zaling, van een schip, zie **mars.**

zalven, beoliën, *mĕminjaki, mĕmpĕrminjaḳkan.*

zamen: te —, *bĕrsama-sama.*

zand, *pasir;* ook in de beteekenis van zandbank, zandplant; grof —, *karsiḳ;* fijn, wit —, *karsiḳ boelan;* gewoon, donker —, *karsiḳ loemat.* — in de oogen strooien, *mĕmboetakan mata.*

zandbank, *pasir, boesoeng lawet.* — voor de monding eener rivier, *alangan;* smalle — in zee, *bĕting.*

zandgrond, *tanah pasir.*

zandheuvel, zandhoop, *boesoeng darat.*

zandkorrel, een —, *sabŏetir pasir, sabidji pasir;* groote —, steentje in het zand, *iboe pasir.*

zandlooper, *djam pasir.*

zandplaat, *boesoeng pasir;* zie **zandbank.**

zandregen, *hoedjan pasir.*

zandruiter, *orang jang goegoer dari atas koeda.*

zandsteen, *batoe pasir.*

zandstreek, *tanah pasir.*

zandwoestijn, *padang pasir.*

zang, *njanjian.*

zanger, *orang mĕnjanji.* — aan het hof, *bidoewan.*

zangstuk, *njanjian.*

zangwijze, *lagoe, ragam.*

zaniken, kletsen, beuzelpraat houden, *mĕrepeḳ.* —, leuteren, *mĕngĕtil* (van *kĕtil*).

zat, meer dan verzadigd, volgegeten, *kĕsing, boentoer.* —, gewoon verzadigd, *kĕnnjang, poewas.* —, dronken, *maboḳ.* —, zeer veel, *tĕrlaloe banjaḳ.* —, afkeerig, *djĕmoe.*

zaterdag, *hari saptoe.*

zaterdagavond, *malam ahad.*

zaterdagmorgen, *pagi hari saptoe.*

zaterdags: des —, *pada hari saptoe;* op elken Zaterdag, *pada tiap-tiap hari saptoe.*

zebra: de Sumatraansche —, *koeda arau.*

zedeloos, *tjaboel.*

zedig, ingetogen, *sopan, maloe.* — en ingetogen, *sopan-santoen.* — zijn, *mĕnaroh sopan* (van *taroh*).

zee, *laoet;* eene — van vuur, *laoet api;* de groote —, oceaan, zie ald.; open —, het ruime sop, *laoet rëmbang;* de Roode —, *laoet ḳolzom.* —, golf, baar, *gëloembang;* korte —, *ombaḳ;* zware —, die een schip belet te vorderen, *pëngoendaḳ* (van *oendaḳ*); de — oversteken, *mënjabërang laoet* (van *zabërang*); naar — houden, *mëlaoeti;* de — bevaren, *mëlaoeti;* slechte —, *laoet tënang;* woedende —, *laoet bërgalora.*

zeeaal, *ikan maloeng.*

zeeajuin, squille, *baukeng,* Mal.

zeeappel, *djawiḳ.*

zeebaar, *gëloembang.*

zeebeving, *gëlora.*

zeebewoners, c. s. v. wilde volkstam, die in vaartuigen leeft en door den ganschen Indischen archipel verspreid is, *orang laoet.*

zeeboezem, *tëloḳ.*

zeebrasem; c. s. v. —, *ikan bëkoekoeng.*

zeedienst, *pëkërdjaän laoet.*

zeedraak, *naga laoet.*

zeedruif; c. s. v. eetbare —, *agar-agar.*

zeeëend, *itiḳ laoet.*

zeeëgel, *masoe, djaniḳ.*

zeeëngte, straat, *sëlat;* eene — doorvaren, *mënjelat.*

zeef, *pënjërkai, ajaḳ;* c. s. v. groote, ronde —, *gadang* en *badang.* — of toestel om de grove van de fijne goudkorrels te scheiden, *tintingan.*

zeegarnaal, *hoedang laoet.*

zeegast, *orang kapal, orang përahoe.*

zeegat, *koewala, moewara.*

zeegebruiken, *ädat dilaoet.*

zeegedruisch, *gëmoeroeh boenji laoet.*

zeegerecht, *hoekoem laoet.*

zeegevaar, *bahaja laoet.*

zeegevecht, *përang dilaoet.*

zeegewas, c. s. v. —, waarvan men armbanden enz. vervnardigt, *akar-bahar.*

zeegewest, *djadjahan di tëpi laoet.*

zeegod, de —, Neptunus, *baroena,* Skr. *varoena.*

zeegras; c. s. v. —, *rëngkam.*

zeegroen, *biroe laoet,* letterl. zeeblauw, daar de tint der zee in Indië lichtblauw is.

zeehandel, *përniagaän dilaoet.*

zeehaven, *pëlaboehan.*

zeehoofd, havenhoofd, *pangkalan, dërmoga.* —, golfbreker, *toempoean gëlombang, t. haroes.*

zeehoren; de groote —, tritonshoren, *kilah, sangka,* Skr.

zeehoos, zie **hoos.**

zeeknart, *pëta laoet, gambar laoet.*

zeekalf, *mina gadjah.*

zeekant, *tëpi laoet.*

zeekapitein, *kapitan kapal.*

zeeklip, *karang, batoe.*

zeekoe, *ikan doejoeng.*

zeekrab, *ketam laoet;* zie **krab.**

zeekreeft, *hoedang karang.*

zeekust, *pantai, tëpi laoet.*

zeekwal, *oeboer-oeboer, ampai-ampai.*

zeelieden, *awaḳ përahoe, orang kapal, chalâsi,* Perz.

zeeman, *orang kapal, orang përahoe.*

zeemeermin, *bintoe 'lbahri,* Ar.

zeemeeuw, *boeroeng tjamar, boeroeng ëmbëraḳ, hëlang laoet.*

zeemleder, *koelit kambing.*

zeemossel, zie **mossel.**

zeeofficier; Europeesche —, *opsir kapal përang;* inlandsche —, *pënglima laoet.*

zeeoorlog, *përang dilaoet.*

zeeoverste, inlandsche —, *laḳsamana.*

zeep, *ṣabon,* Ar. witte —, *ṣabon poetih;* reuk—, *ṣabon wangi;* groene —, *ṣabon lëmboet.*

zeepaarde, *napal; ampo,* Jav.

zeepaardje, *oendoeḳ-oendoeḳ, koeda laoet.*

zeepachtig, van aardvruchten, *këmjal, ganjoet.*

zeepas, *soerat pas kapal* (of *përahoe*), *soerat idzin kapal* (of *përahoe*).

zeepbakje, *tëmpat ṣabon.*

zeepbast; eene soort van welriekenden bast, die, geraspt en met water vermengd, als zeep schuimt en veel bij het baden, om het hoofdhaar te reinigen, wordt gebezigd, *langir.*

zeepbel, *gëlëmboeng.* —len blazen, *mënggëlëmboeng-gëlëmboengan.*

zeepboom, *pohon lëraḳ.*

zeepen, *mënjabon* (van *ṣabon*).

zeephout, zie **zeepbast.**

zeepig, glazig, van gekookte aardvruchten, niet melig, *ganjoet.*

zeepkist, *pëti ṣabon.*

zeeplaats, *nëgari ditëpi laoet.*

zeepnoot, *boewah lëraḳ.*

zeepplant, *sëndoedoeḳ.*

zeepsop, *adjar ṣabon.*

zeepvrucht, eene ronde, doorschijnend groene vrucht, ter grootte van een kleine okkernoot, die voor zeep gebruikt wordt

en met water gewreven, sterk schuimt, *boewah lèraḳ*.

zeepzieden, *masaḳ ṣabon*.

zeepzieder, *toekang masaḳ ṣabon*.

zeer, pijn, smart, *sakit*. —, stekende pijn, *pèrih, pédih*; zeere oogen, *mata sakit*. —, uitslag, *poeroe*. — doen, bedr. *mènjakiti*.

zeer, uitermate, *amat, sangat, tèrlaloe, tèrlèbih, tèrlampau, sakali, maha*, Skr. *bahena, bena*; al te —, *tèrlaloe sakali, tèrlampau sakali*. — gaarne, *dèngan soeka hati*.

zeeraap, *tjilaka dilaoet*.

zeerecht, *hoekoem oendang-oendang laoet*.

zeereis, *pèlajaran, pèlajaran dilaoet*.

zeereuk, *baoe haroes*.

zeeroof, *rompakan*; zeerooverij, *rompaḳ-rompakan*. — bedrijven, *mèrompaḳ*.

zeeroover, *pèrompaḳ; badjaḳ*, Jav. — van het eiland Magindanau, *ilanoen*.

zeerooversvaartuig, *pèrahoe pèrompaḳ, pèrahoe badjaḳ*, Jav.

zeerots, *batoe dilaoet*.

zeeschade, *roesaḳ kapal* (of *pèrahoe*).

zeeschelp, zie **schelp.**

zeeschildpad, zie **schildpad.**

zeeschip, *kapal laoet*.

zeeschuim, *boewih laoet, boesa laoet*.

zeeschuimer = **zeeroover.**

zeeslag, *pèrang dilaoet*.

zeeslak, zie **slak.**

zeeslang, *oelar laoet, naga laoet*; e. s. v. giftige, een span lange, roode —, *oelar berang-berang*; e. and. s. v. giftige —, *oelar ari*.

zeesnoek, e. s. v. langbekkigen —, *ikan djoeloeng-djoeloeng*.

zeesoldaat, marinier, *ṣoldadoe kapal pèrang*.

zeespiegel, *moeka laoet*.

zeestad, *nègari dìtèpi laoet*; havenstad, *boudar*, Perz.

zeester, *bintang laoet, tapaḳ-tapaḳ*.

zeestilte, *katèdoehan laoet*.

zeestraat, *sèlat*.

zeestrand, *pantai, tèpi laoet, pèsisir*, Jav.

zeestrijd, *pèrang dilaoet*.

zeetijding, *chabar dari laoet*.

zeeuurwerk, *djam kapal*.

zeevaarder, *orang pèlajaran*.

zeevaart, *pèlajaran dilaoet*.

zeevaartkunde, *èlmoe pèlajaran*.

zeevalk, *hèlang laoet*.

zeevarken, *ikan loemba-loemba*.

zeever, *lioer, ajar lioer*.

zeeveren, *bèrlioer*.

zeeverzand, *obat tjatjing*.

zeevisch, *ikan laoet*.

zeevogel, *boeroeng laoet*.

zeevolk, scheepsvolk, zie ald.

zeevoogd, *laksamana*.

zeewaarts, *kalaoet*. — aanhouden, meer — gaan, *mèlaoet*.

zeewater, *ajar-laoet*.

zeewetten, *hoekoem oendang-oendang laoet*.

zeewier: e. s. v. eetbaar —, *agar-agar*; e. and. s. *djanggoet doejoeng*; e. s. v. fijne agar-agar, *djanggoet manjet*; nog e. and. s. *latoh*, alle eetbaar.

zeewind, *angin laoet*.

zeeworm, zie **paalworm.**

zeewortel, *akar bahar*.

zeezaken, *pèrkara laoet*.

zeezand, *pasir laoet*.

zeeziek, *mabo̧ḳ laoet, mabo̧ḳ ombaḳ*.

zeezwaluw, *boeroeng lajang-lajang laoet*.

zefir, liefelijk zachte wind, *angin sèpoewi-sèpoewi*.

zege, overwinning, *kamènangan*.

zegefeest, *hari raja kamènangan*.

zegegalm, *soeraḳ kamènangan*.

zegekreet = het voorgaande woord.

zegel, *tjap, mètèrai, chatam*, Ar.; druk—, cachet, *tjap tèmpa*; het Nederl. rijks—, *tjap matjan*. — ook *tèra*, b.v. *orang bèsar-bèsar jang tiada mèmègang tèra*, groote lui, die er geen — op nahouden. —, gezegeld papier, *karṭas pakai tjap kompèni*.

zegelen, *mèmboechoh tjap, mèmètèraikan, mèngchatamkan*; een gezegeld stuk, *soerat tjap, soerat mètèrai*.

zegelkosten, voor eene aanstelling door den Vorst, *alas tjap*.

zegellak, *alkari*, Port. *lilin tjap, lakri*.

zegelring, *tjintjin tèmpa, chotam*, Ar.

zegelsnijder, *pèngoekir mètèrai, p. tjap*.

zegelwas, *lilin mètèrai, l. tjap*.

zegen, *bèrkat*, Ar. den — geven, *mèmbèri bèrkat*. — ontvangen, *dìbèri bèrkat, dikaroeniaï bèrkat*. —, gezegde, die geluk of ongeluk aanbrengt, *sèmpèna*, Skr. — of vloek van een met bovennatuurlijke krachten begaafden persoon of zaak, *apoewah, mèndika, bèndika*.

zegen, eene soort van net, *poekat, pajang*; met de — visschen, *mèmoekat, mèmajang*.

zegenbede, *dŏa bĕrkat, dŏa salámat.*
zegenen, *mĕmbĕri bĕrkat, mĕmbĕrkati, mĕnjĕmpĕna;* zie **zegen;** *maka dĭsĕmpĕnanja akan hamba,* hij zegende mij; een gezegende kris, *kĕris sĕmpĕva;* God zegene en behoede hem, de zegenbede, die achter den naam van den profeet gebruikt wordt, *sallalahoe ălaihi wa sallama,* Ar.; God zegene me, uitroep van verbazing of ontsteltenis, *taubat! koer soemangat!* een gezegend land, *nĕgari jang salamat santosa;* in gezegenden staat, zie **zwanger.**
zegening, *bĕrkat.*
zegenrijk, *banjak bĕrkat.*
zegenwensch, *salámat, dŏa salámat.* — met Nieuwjaar, *salámat tahoen bĕharoe;* een — geven, *mĕmbĕri salámat.*
zegepraal, *kamĕnangan.*
zegepralen, *mĕnang.*
zegestandaard, zegevaan, *ălámat kamĕnangan.*
zegeteeken, *tanda kamĕnangan, ălámat kamĕnangan.*
zegevierend, de overhand hebbend, *mĕnang, gralib,* Ar.
zeggen, *bĕrkata;* bij herhaling of voortduring, *bĕrkata-kata;* elkander —, *bĕrkata sa'orang kapada sa'orang;* iets —, *mĕngatakan;* hetzelfde —, *sakata;* over iemand iets te — hebben, hem bebabbelen, *mĕngata-ngatai orang.* —, spreken, ook *oedjar, bĕrtoetoer;* van den Vorst, *bĕrtitah;* van Vorsten en profeten, *bersabda,* het —, *sabda,* Skr. —, in gedichten, *bĕrmadah, bĕrpĕri;* sommigen — zus, anderen — zoo, *satĕngah kata bagitoe, satĕngah kata bagini; satĕngah bagai boenji koewan, satĕngah bagai boenji ĕnggang,* Pad. bov. l.; dat wil —, namelijk, *ija-itoe, jăni,* Ar. *ĕrtinja;* zeggende, *mĕngatakan, katanja;* wat het — wil, *ĕrtinja, apa ĕrtinja;* ook *bĕhasa,* b.v. *karĕna boedak, bĕlom mĕngĕrti sangat akan bĕhasa mati,* want hij was nog een kind en begreep nog niet recht wat het — wil te sterven; wat wil dat —, *apa ĕrtinja;* wat zeide hij, *apa katanja;* al wat gij zegt, *sĕgala katamoe;* zóó zeide hij, *dĕmikianlah katanja;* zeg op, *katakanlah;* men zegt, naar men zegt, *kata orang;* daar mag men wat van —, *didalam pĕrkataän orang,* b.v. *didalam pĕrkataän orang, lagi dapat didăwa orang,* daar mag men wat van — en eene klacht bij het gerecht indienen.
zeggen, het —, *kata.*
zegsman, *orang jang soedah mĕntjĕritĕrakannja.*
zegswijze, *pĕri mĕngatakan.*
zeil, *lajar;* een —, *lajar sahidang.* — van kadjangmat, *lajar kadjang.* — van doek, *lajar kain;* sleep—, eene soort van matten—, dat soms in het water sleept, *lajar seret;* een effen —, bestaande uit een enkele mat zonder reven, *lajar pĕdĕndang;* vierkant matten—, *lajar batang;* c. s. v. schuin — in den vorm van een trapezium, zooals de pĕrahoe pĕmajang hebben, *lajer tandjak.* —, dat aan de binnenzijde met een langen stok gesteund wordt, *lajar sokong;* het groot —, *lajar agoeng;* lij—, *lajar dastoer;* stag—, *lajar boeboetan;* fok—, *lajar trinkat;* bezaan—, *lajar pĕnjoeroeng;* top—, *lajar gawai;* bram—, *lajar saboer;* mars—, *lajar bara gawai;* storm—, *lajar pĕngapit;* c. s. v. — op kleine vaartuigen of bootjes, *sabang.* — tot scherm voor eene galerij of tent, *embĕk,* b.v. de voorgalerij had kadjangmatten voor scherm—, *sĕlasar bĕrsembĕkkan kadjang;* ook *ebĕk;* alle —en bij hebben, *lĕpoe.* — maken, *mĕngangkat lajar,* b.v. *maka sahĕntar itoe djoega kapal itoe pon mĕngangkat lajar laloe bĕrlajarlah;* de —en naar den wind zetten, over stag gaan, *mĕnadah lajar;* onder — gaan, *bĕrlajar;* met volle —en, *dĕngan sĕgala lajar saboer dan dastoer;* de —en hijschen, *mĕnaikkan lajar;* een oog in het — houden, *mĕmboewang-boewang mata.*
zeildoek, *kain mota, kain lajar.*
zeilen, *bĕrlajar;* met een enkel zeil aan de groote mast, *bĕrlajar togak;* heen en weder — en op dezelfde hoogte blijven, *bĕrlajar simpang-sioer;* met een vaartuig —, *mĕlajarkan pĕrahoe;* ook weg— en verder —; te zamen met een ander vaartuig —, *bĕrsaing-saing;* vaartuig dat mede zeilt, *pĕrsaing;* dicht voorbij —, het eene vaartuig het andere zonder plichtpleging, *mĕnjingkir* (van *singkir*); slecht zeilend van een vaartuig, waarin geen gang zit, *damal;* langs de kust —, *bĕrlajar mĕnjoesoer pantai;* zeilens, *pĕlajaran,* b.v. drie dagen —, *tiga hari pĕlajaran.*
zeilgaren, *bĕnang lajar.*
zeilklaar, *siap akan bĕrlajar.*

zeilkoers, *toedjoe bĕrlajar.*
zeilmaker, *tookang lajar.*
zeilmakersplaat, *pĕlat lajar.*
zeilmakersnaald, *djaroem lajar.*
zeilree = zeilklaar. —, alleen nog maar één anker te lichten hebben, *bĕrsaoeh toenggal.*
zeilschip, *kapal lajar.*
zeilsteen, *bĕsi bĕrani.*
zeker, gewis, *tĕntoe, pĕsti,* Jav. —, voorzeker, *nistjaja,* Skr. —, veilig, *santosa.* —, onwankelbaar, *tĕtap.* — iemand, een —e NN., *anoe, foelanoe,* Ar.; op zekeren dag, *pada soeatoe hari, pada hari anoe;* zeer —, wel —, *soenggoeh bagitoe;* nog niet —, *bĕlom tĕntoe.*
zekere: een —, *anoe;* op een —n dag, *pada soeatoe hari anoe;* op een —n tijd gebeurde, *pada sakali pĕristewa.*
zekerheid, gewisheid, *katĕntoeaan.* —, veiligheid, *kasantosaän.* —, onderpand, *akoean.* — van weten of kennen, *jakin.*
zekerlijk, *soenggoeh-soenggoeh.*
zelden, *djarang.* — te verkrijgen, *djarang dapat.*
zeldzaam, *djarang, mahal, nádir,* Ar.
zeldzaamheid, *nádirat,* Ar.
zelf, *sĕndiri,* b.v. ik —, *akoe sĕndiri;* gij —, *ĕngkau sĕndiri;* hij —, *ija sĕndiri;* de persoon —, die het aangaat, *jang poenja diri, jang poenja badan;* van —, *sĕndirinja,* b.v. van — draaien, *bĕrkisar-kisar sĕndirinja;* hij dacht bij zichzelven, *bĕrpikirlah ija dalam hatinja;* hij zeide bij zichzelven, *ija bĕrkata dalam hatinja;* zij verdeelden dat onder henzelven, *mareka-itoe mĕmbĕhagi-bĕhagi itoe pada sama sĕndirinja;* van ziehzelven vallen, *rĕbah pingsan;* niets van zichzelven weten, niet tot zichzelven komen, *tiada chabar akan dirinja, tiada sĕdar akan dirinja;* tot zichzelven komen, *sioeman poela, sĕdar poela;* vol — of inbeelding, *bĕngah;* tot zichzelven gekomen uit de toestand van bezetenheid of inspiratie, *baloen.*
zelfbedrog, *tipoe akan dirinja.*
zelfbehagen, *soeka akan dirinja.*
zelfbeheersching, *tahan akan dirinja.*
zelfbehoud, *pĕmĕliharaän diri.*
zelfbelang, *oentoeng dirinja.*
zelfbeproeving, *pĕngoedjian diri.*
zelfbeschuldiging, zelfverwijt, *sĕsal.*
zelfbevlekking, bij mannen, *sesel, rantjap.* — oefenen, *mĕnjesel, mĕrantjap.*
zelfbewegend, *bĕrgĕrak sĕndirinja.*
zelfbewust, *sĕdar akan dirinja.*
zelfde, *djoega,* b.v. hij is de— die, *ija djoega jang.* Zie **dezelfde** en **hetzelfde.**
zelfgevoel, *rasa dirinja.*
zelfhaat, *bĕntji akan dirinja.*
zelfkant, *tĕpi.*
zelfkastijding, *siksa akan dirinja, rijadlat,* Ar.
zelfkennis, *tahoe akan dirinja.*
zelfmoord begaan, *boenoeh dirinja sĕndiri.* —, om een ander in den dood te vergezellen of te volgen, *bela, mati bela;* zulk een — begaan, *mĕmbela, mati bela;* zulk een — door middel van eene soort van kris, *soedoek* genaamd, *bela soedoek.*
zelfs, ook, *pon, djoega, lagi,* b.v. — ik ben ziek, *akoe pon sakit, akoe djoega sakit;* en —, daarenboven, *dan lagi;* zoo — dat, *sampai, sahingga;* al gebeurde het — dat, *djikalau.... sakalipon,* b.v. al gebeurde het — dat hij gedood werd, *djikalau ija diboenoeh sakalipon.* — geen duit, *sadoewit pon tiada.*
zelfstandig, wezenlijk, *bĕrdzât, dzâti.*
zelfstandigheid, bestanddeel, *kaädaän, dzât,* Ar.
zelfstrijd, *bimbang hati, goendah.*
zelfverheffing, *kamĕgahan, kamĕgahan dirinja.*
zelfverloochening, *sangkal akan dirinja.*
zelfvertrouwen, *harap akan dirinja.*
zelfverwijt, *sĕsal akan dirinja.* — hebben, *bĕrsĕsal akan dirinja.*
zelfwerkend, *bĕrgĕrak sĕndirinja.*
zemelen, *dĕdak;* kaf, van graan, *sĕkam.*
zemelmeel, *tĕpoeng dĕdak,*
zendbode, *soeroehan, oetoesan.*
zendbrief, *soerat kiriman, risâlat,* Ar.
zendeling, *soeroehan, oetoesan;* zie **afgezant.**
zenden, van eene persoon, *mĕnjoeroehkan;* ook *mĕlĕpaskan;* en als men met minachting van iemand spreekt, ook: *mĕngirimkan* (van *kirim*); van den Vorst gesproken, *mĕnitahkan.* —, van een zaak, *mĕngirim, mĕngirimkan;* bezig zijn met —, *bĕrkirim;* aan iemand iets —, *mĕngirimi;* het gezondene, *kiriman.* — van personen zoowel als zaken, onder geleide, *mĕnyhantarkan.* — van een brief ook *mĕlajangkan soerat,* letterl. een brief doen zweven, ook *mĕlĕpaskan*

soerat; elkander gezanten —, van Vorsten, *oetoes-mĕngoetoes, oetoes-oetoesan;* elkander brieven —, aan het correspondeeren zijn, *bĕrkirim soerat.*

zender, *jang mĕnjoeroehkan, jang mĕngoetoes, jang mĕngirim, jang mĕnghantar,* zie het vorige woord.

zending, *pĕnjoeroehan, pĕngoetoesan, pĕngiriman, pĕnghantaran;* zie **zenden.**

zengen, bedr. even boven het vuur schroeien, *mĕngganggang, mĕnghangoeskan.* —, onz. *hangoes.*

zenuw, *ăsabat,* Ar. *ocrat poetih;* beweeg—, *sarap pĕnggĕrak.* —, ook *sarap* en *ocrat haloes-haloes.*

zenuwkoorts, *dĕmam kapialoe.*

zes, *ĕnam;* hoofdstuk —, *fasal jang kĕnam.* — Sabán, *ĕnam hari boelan sabán.*

zesdaagsch, van levensduur, *ĕnam hari ămoernja;* van tijdsduur, *ĕnam hari lamanja.*

zesde, ranggetal, *kĕnam;* de —, *jang kĕnam;* de — van de maand, *ĕnam hari boelan.* — als breuk, *pĕrĕnam,* b.v. vijf-zesde, *lima pĕrĕnam;* vier en één —, *ĕmpat lĕbih sapĕrĕnam.*

zesdeelig, *ĕnam bĕhagi.*

zesderhande, *ĕnam bagai, ĕnam roepa.*

zesdubbel, *ĕnam lipat, ĕnam ganda.*

zeshoek, *ĕnam pĕndjoeroe.*

zeshonderd, *ĕnam ratoes.*

zesjarig, van leeftijd, *ĕnam tahoen ămoernja.* — van duur, *ĕnam tahoen lamanja.*

zeskant, *ĕnam pĕrsĕgi.*

zesmaal, *ĕnam kali.*

zesmaandelijksch, wat eens om de zes maanden plaats heeft, *ĕnam boelan sakali.*

zesmaandsch, van leeftijd, *ĕnam boelan ămoernja.* —, van duur, *ĕnam boelan lamanja.*

zestal, *bilangan ĕnam.*

zesthalf, *lĕngah ĕnam.*

zestien, *ĕnam-bĕlas, sapoeloeh ĕnam.*

zestiende, ranggetal, *kaĕnam-bĕlas;* de — van de maand, *ĕnam-bĕlas hari boelan.*

zestiendehalf, *lĕngah ĕnam-bĕlas.*

zestienhonderd, *ĕnam-bĕlas ratoes, sariboe ĕnam ratoes.*

zestienjarig, van leeftijd, *ĕnam-bĕlas tahoen ămoernja.* — van duur, *ĕnam-bĕlas tahoen lamanja.*

zestienmaal, *ĕnam-bĕlas kali.*

zestienmaandsch, van leeftijd, *ĕnam-bĕlas boelan ămoernja.* —, van duur, *ĕnam-bĕlas boelan lamanja.*

zestig, *ĕnam poeloeh.*

zestiger, *jang ĕnam poeloeh tahoen ămoernja.*

zesvoetig, *bĕrkaki ĕnam.*

zesvoudig, *ĕnam kali, ĕnam lipat, ĕnam ganda.*

zet: zich een — geven bij het doen van een sprong, *mĕngamboel.*

zetel, *tĕmpat doedoek, koersi;* vorstelijke —, eere—, *pĕtĕrana,* Skr. voor Vorsten, lager in rang dan de Sulthan.

zetelen, van een Vorst, *bĕrsĕmajam.*

zetijzer, waarmede de tanden van een zaag gezet worden, *pĕmboekak gĕrgadji.*

zetmeel, *pati.*

zetsel, afkooksel, *rĕboesan.* —, zinksel, grondsop, zie ald.

zetten, plaatsen, *mĕnaroh,* (van *taroh*), b.v. eene stoel bij de tafel —, *mĕnaroh koersi dĕkat medja;* de kaars op tafel —, *mĕnaroh dian di-atas medja;* op tafel — van spijzen, gereed —, *mĕnjadji* (van *sadji*); den voet op iets —, *bĕrpidjak kaki, bĕrtoempoe kaki;* in een hok —, *mĕngandangkan, mĕngoeroengkan* (van *kandang* en *koeroeng*); in de gevangenis —, *mĕmĕndjarakan, mĕngoeroengkan;* op zijde —, uit den weg —, *mĕnjingkir* (van *singkir*). — van een gebroken been, *mĕndjalar;* iets vóór iets —, waardoor het gezicht er op belemmerd wordt, *mĕndindingkan;* op het strand —, van een vaartuig, *mĕndamparkan, mĕlanggarkan kadarat;* op het strand gezet, *tĕrdampar;* de handen in de zijde —, *bĕrtjĕkak pinggang;* aan elkander — van platte stukken, door spijkeren, lijmen, plakken, naaien, binden enz., zooals b.v. de lappen van een bedelaarsdeken, *mĕnampoeng* (van *tampoeng*); op het vuur — om te koken, *mĕndjĕrang, mĕndjĕrangkan.* — van koffie of thee, *mĕmboewat;* een vaartuig op het droge —, *mĕnohorkan pĕrahoe* (van *tohor*); om onderzoek te kunnen doen naar dat gedeelte, wat beneden de waterlijn is, *mĕranggakkan pĕrahoe;* tegen iets aan —, zoodat het er tegen leunt, *mĕnjandarkan* (van *sandar*); in of op elkander —, van zaken, in of op elkander passen, zooals borden, kommen, koffers, pannen, boeken enz., *mĕnjoesoen* (van *soesoen*); zich —, van vruchten, *bĕrpoetik;* geld ergens op —,

bij een spel, *mĕnoekoḳ* (van *toekoḳ*); geld om op te —, *oewang pĕnoekoḳ*; zich aan tafel —, *pĕrgi doedoeḳ di medja*; eene handteekening —, *mĕmboeboeh tanda tangan*; het bepaald op iets hebben, vast er toe besloten zijn, *mĕmĕḳsa*; een zegel op iets —, *mĕmboeboeh tjap*. — van letters, bij het drukken, *mĕngatoer hoeroef*; voet aan wal —, *naik darat*; voet aan boord —, *naik kapal, naik pĕrahoe*; den voet dwars —, tegenwerken, *mĕrintangi*; den hoed op het hoofd —, *pakai tjapiau, pakai topi*; iemand den voet op den nek —, *mĕninḍih orang* (van *tinḍih*), *mĕnganiaja orang*; planten —, *mĕnanam pokoḳ* (van *tanam*); betaald —, *mĕmboelas*; op gezette tijden, *pada masa jang tĕrtĕntoe*.

zeug, moederzwijn, *indoeng babi*. —, wijfjeszwijn, *babi bĕtina*.

zeulen, zie **sleepen.**

zeuren, langdurig en vervelend spreken, zoonals b.v. oude, suffe lieden, fig. *kĕntjing dipapan*, d. i. op de planken pissen. —, lastig vallen, *mĕngoesiḳ, mĕnggangoe*. Zie **lenteren.**

zeven, ziften, *mĕnjĕrkai* (van *sĕrkai*), *mĕngajaḳ*.

zeven, Telw. *toedjoeh*.

zevende, *katoedjoeh*; de —, *jang katoedjoeh*; de — der maand, *toedjoeh hari boelan*; één —, *sapĕrtoedjoeh*; ten —, *katoedjoeh*; ten — maal, *pada katoedjoeh kalinja*.

zevendehalf, *tĕngah toedjoeh*.

zevenderlei, *toedjoeh bagai, toedjoeh roepa*.

zevendubbel, *toedjoeh lapis, t. ganda, t. lipat*.

zevengesternte, *bintang poejoeh, b. kĕrtika*, Skr.

zevenhoek, *toedjoeh pĕndjoeroe*.

zevenhonderd, *toedjoeh ratoes*.

zevenjarig, van leeftijd, *toedjoeh tahoen ĕmoernja*. —, van duur, *toedjoeh tahoen lamanja*.

zevenkantig, *toedjoeh pĕrsĕgi*.

zevenkleurig, *bĕrwĕrna toedjoeh*.

zevenmaal, *toedjoeh kali*.

zevental, een stel van zeven, van ringen, armbanden, knoopjes enz., *sawaan*.

zeventien, *toedjoeh-bĕlas, sapoeloh toedjoeh*.

zeventig, *toedjoeh poeloeh*.

zeventiger, *orang jang toedjoeh poeloeh tahoen ĕmoernja*.

zich, *dirinja*. — wasschen, *mĕmbasoeh dirinja*; zichzelven, *dirinja sĕndiri*; bij — hebben, *mĕmbawa*.

zicht, *sabit*.

zicht, vertoon, *pĕrtoendjoekan*.

zichtbaar, *kalihatan, tampaḳ*; duidelijk —, *njata, kĕtara, tĕrsĕrlah, ĵahir*, Ar.; van verre —, *lantang*; tusschen — en niet —, even —, *antara tampaḳ dĕngan tiada, timboer*; onduidelijk, flauw —, nu eens wel en dan weer niet, door de verte, b.v. van een zwerm vogels, *hilam-hilam*; telkens verdwijnen en weêr — worden, *hilang-hilang tampaḳ*; eventjes in de verte — worden, *tampaḳ-tampaḳ apoeng*; heel in de verte eventjes — zijn, *tampaḳ-tampaḳ apoeng*; flauw — door den verren afstand of door damp enz., *kaboes, sajoep*; slechts voor een oogenblik onduidelijk —, b.v. van iets, dat snel het oog voorbijgaat, *kĕlibat*. — doen worden, *mĕnampaḳkan*. — als in het water gezonken, even boven de oppervlakte —, *tampaḳ mĕrĕndam*.

zieden, koken, zie ald.

ziedend, van toorn, *hangat, bĕrapi-api*.

ziek, *sakit*; van den Vorst, *gĕring*; de persoon of zaak, die de ziekte bij den persoon veroorzaakt, *pĕnggĕring*. — worden, *djatoh sakit*; zwaar —, doodelijk —, *sakit pajah*.

zieke, *orang sakit*.

ziekelijk, sukkelend, *bĕrpĕnjakit-pĕnjakit*; zie **sukkelen en zwakkelijk.**

zieken, *dalam pĕnjakit*.

ziekenhuis, *roemah orang sakit*.

ziekenoppasser, *orang jang mĕlajani orang sakit*.

ziekestoel, op rolletjes, *koersi lĕrenglĕreng, koersi pĕlakai*.

ziekte, kwaal, *pĕnjakit*; besmettelijke —, *pĕnjakit sampar*; elke besmettelijke —, wier smetstof men veronderstelt in de lucht te zijn, *sakit ṭaoen*, Ar.; vallende —, *sawan babi, gila babi*; erfelijke —, *pĕnjakit baka*; allerlei —n of kwalen, *idap-idapan*.

ziektestof, smetstof, *badi*.

ziel, *djiwa*, Skr. *njawa, soekma*, Skr.; lichaam en —, *badan-djiwa*. —, levensgeest, *soemangat*; de — is uit hem gegaan, *soedah poetoes njawanja*. — van een doode, die naar het volksgeloof

in iemand kan varen, *atma*, Skr.; ter —en **gaan**, *poetoes djiwa;* deze stad heeft 20,000 zielen, *nègari ini doewa laksa orang isinja;* er was geen levende —, *sa'orang manoesia pon tiada;* o, mijne —, *hai djiwakoe!* het gaat mij door de —, *tërmakan sampai didalam hatikoe.*

zieleheil, *salámat djiwa.*

zielesmart, *doeka-tjita.*

zieletroost, *pënghiboeran hati;* van minnenden, dichterl. *penghiboer lara,* Jav.

zielevreugd, *soeka-tjita.*

zielloos, *tiada bërnjawa.*

zielmis; e. s. v. — of doodmaal met gebeden, *kandoeri, makan arwah.*

zielroerend, *mëmbëri peloe dihati, mërawankan hati.*

zielsrust, *kasënangan hati.*

zielsverhuizing, *kadjëlmaän.*

zielsverrukking, *grairat,* Ar.

zieltogen, *njawa përgi njawa datang, sakëmboes naïk, sakëmboes toeroen.*

zien, *mëlihat.* — naar, opzettelijk — naar iets, *mëlihatkan;* bezien, *mëlihati;* elkander zien, een entrevue hebben, *bërlihatan;* doen —, laten zien van iets aan iemand, *mëmpërlihatkan, bëpërlihatkan;* gezien worden, zichtbaar zijn, *kalihatan;* toevallig —, *tërlihat;* gezien worden, opzettelijk, *dilihat.* — kunnen, van de oogen, *kalihatan;* ook *nampak;* gezien kunnen worden is *tampak;* elkander — van aangezicht, elkander met dat doel bezoeken, *bërpandangan mata;* voor zich uit—, *mëmandang kahadapan;* ziende van de oogen, niet blind, *tjëlek.* —, aanzien, in het gelaat —, *mëmandang* (van *pandang*); in het gelaat —, *mëmandang moeka, bërpandang moeka;* elkander in het gelaat —, *bërpandangan moeka;* niet gezien zijn, niet in tel zijn, *tiada kapandangan;* niet op geld —, *tiada mëmandang oewang.* —, kijken naar iets met aandacht, *mënengok* (van *tengok*), b.v. zie dit eens, *tjoba tengok ini;* de wajang —, *mënengok wajang;* in de oogen —, *mënëntang mata* (van *tëntang*); sterk — op iets, fixeeren, *mënganat-amati;* zijwaarts —, door het hoofd een weinig te keeren, *mëngëleh* (van *këleh*); naar iets of iemand gaan —, bezoeken uit belangstelling, *mëlawat;* met bep. obj. *mëlawati;* naar boven —, naar den hemel —, *mënëngadah* (van *tëngadah*); zuur —, *moeka masam;* over het hoofd gezien worden, bij eene uitdeeling enz., *tërlindoeng;* zich eens bij iemand laten —, hem een bezoek brengen, *mënampakkan moeka;* in gunst, met belangstelling op iets —, *mënilik* (van *tilik*); naar iets — om te weten hoe het er mede is, *mëmantau* (van *pantau*); te — krijgen, *bërdjoempa,* b.v. geen eten te — krijgen, *tidak bërdjoempa nasi,* letterl. geen gekookte rijst aantreffen. Zie verder bij **kijken** en de afleidingen van **zien.**

zienen, die verborgen dingen kan zien, *pënglihat, pënilik.*

zienlijk, *kalihatan, tampak.*

zier, ziertje, afgescheurd stukje, *këtil, noebdzah,* Ar. —tje, atoom, ondeelbaar iets, *djirai, koeman, dzarrah,* Ar. —, stofje, *këlonet.*

zift, zeef, zie ald.

ziften, zeven, zie ald.

zigeuner, *orang zanggi.*

zigzag, *sikoe-këloewang, poetjoek-rëboeng.*

zij, pers. Vnw. 3e p. enk. vr. = Hij, zie ald. —, pers. Vnw. 3e p. mrv. *mareka-itoe;* tot den Vorst sprekende, *patik-patik itoe;* in de spreektaal, *dia-orang.*

zijd: wijd en —, *dimana-mana, bërkoeliling.*

zijde, kant, *sabëlah, sisi, pehak, tëpi,* b.v. — van iets, dat nog eene — tegenover zich heeft, *sabëlah,* b.v. de linker en rechter —, *sabëlah kiri-kanan;* aan de binnen- en buiten—, *disabëlah loewardalam;* aan de —, waar de zon opkomt, *disabëlah matahari tërbit;* op — zetten, *mënjabëlahkan;* van weers—, *sabëlahmënjabëlah;* is er echter een water tusschenbeide dan *sabërang-mënjabërang.* Hiermede veel in beteekenis overeenkomende is *pehak,* b.v. de beide —en (van contracteerende of oorlogvoerende partijen), *kadoewa pehak;* ter — stellen, afzonderen, *mëmehak.* — van iets, waar geen — tegenover is, b.v. van een persoon, put enz., *sisi,* b.v. aan iemands — staan, *bërdiri di sisi orang;* aan de — van den put zitten, *doedoek disisi përigi.* — aan —, naast elkander, *bërsisi;* aan de rechter— van den Vorst, *pada sisi jang kamasan,* d. i. aan de vergulde —; op — gaan, *mënjisi.* —, kant, rand, *tëpi,* b.v. de — van een weg, *tëpi djalan;* op — gaan, naar den kant uitwijken, *mënëpi.* —, kant

van iets, b.v. van een lichaam, een huis, een weg enz., *roesoeḳ*; naar de — gaan, *karoesoeḳ*. — van eene rechtlijnige figuur, hetzij vlak of lichaam, *sĕgi*; zijdig, *bĕrsĕgi*; driezijdig, *tiga pĕrsĕgi*, *bĕrsĕgi tiga*; vlakke — van iets, *pĕnampang*; voor—, *moeka*; achter—, *bĕlakang*; eene — van iets, ook *sjaṭar*, Ar, —, kant, waarheen men den blik richt, *ḳiblat*, Ar. voornamelijk bij het bidden de — van Mekka. —, van een levend wezen, een schip of huis, *lamboeng*, *lamboengan*; geometrische —, kant, *sanding pĕndjoeroe*, letterl. de —n van een hoek. —, kant van een vaartuig, ook *rimban*; op — gaan, van de rechte richting afwijken, *mĕnjimpang* (van *simpang*). — aan —, zij aan zij, *bĕrkĕpil*; zij aan zij brengen, b.v. van twee vaartuigen, *mĕngĕpilkan*. —, kant, ook *samping*, b.v. eene kris op — dragen, *bĕrkĕris disamping*; de handen in de — zetten, *bĕrtĕlĕkan pinggang*, *bĕrtjĕkaḳ pinggang*, *bĕrtjĕngkang p.* en *bĕrtjangking p.*; op — liggen, hellen, *miring*; op — strijken, b.v. van haar, dat voor het gelaat hangt, op — duwen van een stuk hout, dat voor den boeg drijft, *mĕnjiuh* (van *siuh*); op — halen van een vaartuig, *mĕnjengetkan pĕrahoe* (van *senget*); aan de — hebben, *mĕngiring*, b.v. den weg op — hebben, *mĕngiring djalan*; den Sulthan op — hebben, *mĕngiring pada Soeltan*; op de rechter— slapen, *tidoer mĕngiring kanan*; van vaders —, *dari sabĕlah bapa*. Zie **kant.**

zijde, de stof, *soetĕra*. —, de geweven stof, *kain soetĕra*. —, zijden garen, *bĕnang soetĕra*. — met goud doorweven, *soetĕra bĕrpakaikan ĕmas*. — volgens een bijzonder patroon met goud gestikt, *madoekara*; duane, Chineesche —, die voor vlaggedoek gebruikt wordt, *pangsi*, Chin.; beschilderde —, *kain pĕtola*; effen, zijden stof uit Bengalen, *pĕndĕndang*; gebloemde —, die voor buikgordels gebruikt wordt, *limar*; eene bijzondere soort daarvan, *limar pati malam*. — met bloem- of lofwerk, gebruikt voor kleeding, *dibadjat*, Ar.; ripszijde, in alle kleuren, waarvan buikgordels en ook Chineesche broeken worden vervaardigd, *kain randi*; onbruikbare draden in ruwe —, *tahi oelar*; half—, *soetĕra tjampoer bĕnang*, *satĕngah soetĕra*.

zijdelings, zinspelend, van spreken, *sindir*. — spreken, *mĕnjindir*; nam. in kwade beteekenis.

zijden, van zijde, *soetĕra*, *daripada soetĕra*.

zijdeur, *pintoe pada sabĕlah*, *pintoe pada iringan*.

zijdeverver, *toekang tjĕloep soetĕra*.

zijdewee, *sakit pinggang*.

zijdewerk, *pĕrboewatan soetĕra*.

zijdewever, *toekang tĕnoen soetĕra*.

zijdeworm, *hoelat soetĕra*.

zijdgeweer, zwaard, degen, dolk, zie ald.

zijgdoek, *kain pĕnapis*, *k. pĕnjaring*.

zijgebouw, uitbouwsel aan eene Maleische woning, *andjoeng-andjoeng*.

zijgen, *mĕnapis* (van *tapis*), *saring*, Jav.

zijgracht, *serok*.

zijkamer, *bilik iringan*.

zijn, wordt alleen met *ada* overgezet in de beteekenis van aanwezig, voorhanden, present zijn; is het zoo of niet, *ijakah ataw tidaḳ*; of het zoo is dan of het niet zoo is ..... *entah ija ataw tidaḳ*; —, wezen, zie ald.

zijn, bez. Vrnw. *nja*, b.v. — huis, *roemahnja*; met den bepaalden nadruk er op, *dia*, b.v. — huis, *roemah dia*, b.v. *maka tĕntang mata toewan hamba dĕngan mata dia*. In de spreektaal wordt het bez. Vrnw. *nja* dikwerf vervangen door *dia poenja*, dat vóór het Zlfst. nw. komt, b.v. — huis, *dia poenja roemah*; op —, in den trant van, *tjara*, b.v. op — Hollandsch, *tjara Wolanda*; op — Chineesch, *tjara tjina*; ietwat op — Maleisch, *mĕlajoe-mĕlajoean sĕdikit*.

zijnent; te —, *diroemahnja*.

zijnenthalve, *karĕnanja*, *karĕna sĕbabnja*.

zijnentwege, *daripada pehaḳnja*.

zijpad, *djalan simpangan*; een — inslaan, *mĕnjimpang*.

zijpas, *langkah seroeng*.

zijpelen, uitzijpelen, *bĕrnenes-nenes*; door—, *tiris*.

zijpost, van deur of raam, *djĕnang*.

zijstraat, *loeroeng simpangan*.

zijstuk, aangezet, aangebouwd —, aangenaaide rand, *sibar*; versierd — van statiekussens of vorstelijke zetels, *tampoeḳ*.

zijtak, van een boom, *tjabang*. — van eene rivier, *anaḳ soengai*, *simpangan*, *soengai simpang*. —je van een rivier, inham, *sĕroḳ*.

zijvertrek, aan eene woning gebouwd, waarvan de vloer twee voet hooger ligt, *andjoeng-andjoeng.*

zijvlak, van een lichaam, *sĕgi;* b.v. viervlakkig, *ĕmpat pĕrsĕgi;* een achtvlakkige pilaar of stijl, *tiang bĕrsĕgi doelapan;* de —ken van een dak in de breedte, *tiba lajar.*

zijwaarts: — afgaan, inslaan, *mĕnjimpang* (van *simpang*); naar den kant, *katĕpi, karoesoek;* een —che pas, *langkah seroeng.*

zijweg, *djalan simpangan;* een — inslaan, *mĕnjimpang.*

zilt, brak, *pajau, anta;* zie **zoutachtig.**

zilver, *perak, sĕlaka,* Jav.; Berlijnsch —, *têmbaga poetih;* met — beslagen, *bĕrsaloetkan perak, disaloet dĕngan perak.*

zilverdraad, *bĕnang perak.*

zilveren, *perak, daripada perak.*

zilvererts, *tanah perak.*

zilvergeld, *oewang perak.*

zilvergoed, *baraug-barang perak, bĕndabĕnda perak.*

zilverkleur, *wĕrna perak.*

zilverling, sikkel, *ta.kal,* Ar.

zilvermijn, *tjĕbakan perak.*

zilverschuim, *sanga perak.*

zilverservies, *pĕrkakas perak.*

zilversmid, *toekang ĕmas, pandai ĕmas,* lett. goudsmid, daar men geen afzonderlijke zilversmeden kent.

zilverstaaf, *batang perak.*

zilverwerk, *barang-barang perak, pĕrkakas perak.*

zin, zintuig, *ĕndria,* Skr. de vijf —nen, *pantjĕndria,* Skr. —, beteekenis, *ĕrti, mâna,* Ar. een — hebben, *bĕrĕrti;* zonder — of beteekenis, *tiada bĕrĕrti;* van gelijken of denzelfden —, *sahĕrti;* den — van iets vatten, *mĕngĕrti;* den — van iets verklaren, uitleggen, *mĕngĕrtikan;* een gezonden — hebben, van woorden, *bĕralas,* b.v. *maka pĕrkataännja bĕralas,* zijne woorden hebben een gezonden —; bij zijn —nen zijn, *sioeman;* weer bij zijn —nen komen, *sioeman poela, sĕdar poela;* zijn — krijgen, *loeloes kahĕndaknja;* zijn — geven, *mĕloeloeskan kahĕndaknja;* in den — komen om iets tegen het gevoel strijdigs te doen, *datang hati.* — in iets hebben, *hĕndak, soeka;* sterken — in iets hebben, *âsjik,* Ar. —, sterke trek in iets, belust zijn naar, snakken naar, b.v. naar een kop koffie, een borrel, opium enz., *tagih;* dien — hebben, belust zijn, *katagihan;* in den — hebben, van —s zijn, voornemens zijn, *bĕrniat;* geen — hebben in iets, *tiada hĕndak, tiada soeka;* geen — in het werk, *malas, sĕgan.* — hebben in iemand van de andere kunne, *birahi;* zijn eigen — volgen, *mĕnoeroet kahĕndak hatinja;* wel bij zijne —nen zijn, *bĕringatan bĕtoel;* niet wel bij zijne —nen zijn, *tiada bĕnar amat, gila, sarsar,* Perz.; veel hoofden veel —nen, *makin banjak orang, makin banjak niat;* iemands — doen, *mĕnoeroet kahĕndak orang;* iem. geheel zijn — laten doen, *mĕnalak* (van *talak*); zet dat uit uwe —nen, *djaoehkanlah itoe dari pada hatimoe, lĕpaskanlah hatimoe daripadanja.*

zindeel, *anggota pĕrkataän.*

zindelijk, *bĕrsih, soetji.* —, net, *tjantik, apik.*

zingen, *mĕnjanji;* ook *bĕrdendang* (van *dendang,* gezang); iets —, *mĕnjanjikan,* ook voor of over iets —; een verhaal zingend voordragen, *bĕrkĕkawin;* iem. met een deuntje in slaap —, *mĕngidoeng* (van *kidoeng,* deuntje, wijsje); met zijn velen —, zoonls bij bruiloftsoptochten, *bĕrdamping;* minneliedjes —, *bĕrpanton.* Zie **gezang.**

zink, *timah sari.*

zinken, van zink, *timah sari, daripada timah sari.*

zinken, in eene vloeistof, *tĕnggĕlam;* doen —, *mĕnĕnggĕlamkan.* Zie **onderwater.** —, van boven naar beneden in iets dringen, *mĕnjĕlam* (van *sĕlam*). — in een vaste stof, *bĕnam;* gezonken, *tĕrbĕnam,* b.v. *saoeh jang tĕrbĕnam dalam pasir,* een anker, dat in het zand gezonken is; *pakoe jang tĕrbĕnam dalam kajoe,* een spijker, die in het hout is gezonken; doen —, indrijven, b.v. een spijker, *mĕmbĕnam;* gij zijt gezonken tot het peil van het redelooze vee, *sampai-sampai ĕngkau binatang jang tiada bĕrboedi.* Zie ook **verzinken.**

zinklood, zie **dieplood.** — aan een vischhaak, *batoe ladoeng, b. kail.*

zinkput, stinkkolk, *pĕlimbahan.*

zinksteen, aan een inl. anker, *batoe anting.*

zinledig, *kĕnpa.*

zinnebeeld, *oepama, ĭbarat,* Ar.

zinnebeeldig, *dĕngan oepama, dĕngan ĭbarat.*

zinnelijk, *bĕrnafsoe;* stoffelijk, *djoesmani;* de —e lusten, *hawa-nafsoe,* Ar.

zinneloos, *gila, sarsar,* Perz. *nanar, ahmak,* Ar.

zinnelooze, *orang gila, orang sarsar, orang nanar, orang ahmak.*

zinnen, peinzen, overdenken, zie ald. ook *bĕrtjinta,* b.v. *bĕrtjintalah Alkas Mantri hĕndak mĕmboenoeh Chodjah B. Dj.,* A. M. zon er op, om Chodjah B. Dj. te dooden.

zinrijk, *banjak ĕĥal-boedinja.*

zinsbedrog, *silap mata.*

zinsbegoocheling = het voorgaande woord.

zinspelen, in goede beteekenis, *mĕngĭbaratkan;* in minder goede beteekenis, *kĭjaskan, mĕnjindir,* b.v. *poekoel anak, sindir minantoe,* de dochter slaan, op den schoonzoon —, Sprw.

zinspeler, *pĕnjindir.*

zinspeling, *ibarat,* Ar. *kĭjas,* Ar. *sindiran;* allerlei vuile —en maken, van vrouwen onder elkander, *bĕrpoekas-poekasan* (van *poekas,* vrouwelijk schaamdeel).

zinspreuk, *pĕroepamaän.*

zinsverbijstering, niet bepaald krankzinnig, *sarsar,* Perz. *nanar.* — voor een oogenblik, *mata gĕlap.*

zintuig, zie **zin.**

zit, *doedoeĕk.*

zitbad, *mandi rĕndam.*

zitje, zie bij **zitplaats.**

zitmat, *tikar lapik;* ook alleen *lapik.*

zitplaats, *tĕmpat doedoeĕk.* — van den Vorst, *tĕmpat sĕmajam;* tijdelijke —, zitje, b.v. in een tuin of op een openbare wandelplaats, *anggar.*

zitten, *doedoeĕk;* van den Vorst, *sĕmajam, bĕrsĕmajam;* ook *bĕrtakana;* naar rang —, *doedoeĕk bĕrpangkat-pangkat;* met de beenen onder het lichaam gekruist —, *bĕrsila;* met één been onder het lichaam en het andere op de tegenovergestelde dij —, *bĕrsila panggoeng;* netjes gaan —, *mĕrapatkan sila;* op elkander gedrongen —, *doedoeĕk bĕrtindih-tindih;* in eerbiedige houding met gevouwen handen en gebogen hoofd —, *doedoeĕk bĕrsoesoen;* alleen thuis —, *doedoeĕk tĕrkolik-kolik;* daar ternedergeplakt —, *doedoeĕk tĕrtjatoeĕk;* krom gebogen —, als een oud mannetje —, *doedoeĕk roengkoeh, doedoeĕk mĕngoekoel* (van *koekoel,* verkromd van ledematen); met de ellebogen op tafel en het hoofd steunende op de handen —, *mĕloenggoeh, doedoeĕk bĕrtĕlĕkoe;* zoo — met de hand onder de kin, *bĕrtĕlĕkoe bĕrloengkat dagoe;* tot over de ellebogen in het geld —, *oewangnja soepĕrti ajarbasoeh tangan adanja;* naast elkander — van een paar, b.v. van bruidegom en bruid, *doedoeĕk bĕrsanding;* ook alleen *bĕrsanding;* bruid en bruidegom zoo doen —, wat geschiedt na de rondleiding of optocht, *mĕnjandingkan;* nedergehurkt —, *doedoeĕk bĕrtinggoeng, bĕrlonggoĕk,* voor het laatste b.v. *samoewa bĕrlonggoĕk di-atas roempoet,* allen zaten nedergehurkt op het gras; gehurkt —, zooals iemand die zijn gevoeg doet, *doedoeĕk mĕnoengging, bĕrtĕnggeĕk;* zie **hurken;** met de knieën bij elkander en naar buiten gekeerde beenen —, zoodat het eene been links en het andere rechts komt, *bĕrtimpoeh kataĕk;* schrijdelings op iets —, b.v. op een paard enz., *doedoeĕk mĕngangkang* (van *kangkang,* wijdbeens); ook *bĕrtjĕlĕpaĕk;* schrijdelings — met gekruiste beenen, zooals een matroos op de ra, *bĕrtjĕlĕpaĕk bĕrsĕngkĕling kaki;* schrijdelings op den nek of een der schouders — , *mĕndjoelang;* op één bil —, wat bij het bidden verboden is, *tawarroeĕk,* Ar.; met afhangende beenen —, wat onbeleefd is, *doedoeĕk bĕrdjoentai;* met uitgestrekte beenen —, *doedoeĕk bĕloendjoer,* b.v. *bĕlom doedoeĕk, bĕloendjoer dĕkoeloe,* nog niet gezeten zijn, de beenen al uitstrekken, Sprw.; met de beide beenen rechts van het lichaam — en steunende op de linkerhand, zooals dit de wijze van zitten der vrouwen is, *bĕrtimpoeh;* aan tafel —, *doedoeĕk dimedja;* om te spijzen, *doedoeĕk makan;* van den Vorst, *doedoeĕk sautap;* in gelijken rang, even hoog als een ander —, *doedoeĕk bĕrtimbal;* ook met een ander in evenwicht zitten, zooals in den mand of het huisje op een olifant; op iets duns of smals —, zooals vogels, *bĕrtengger, bĕrtenggeĕk,* dit laatste ook van personen; gaan —, nederstrijken op iets, van vogels en insecten, *kinggap;* blijven — van een meisje, dat niet ten huwelijk gevraagd is, *bangai;* op den schoot —, *doedoeĕk diribaän, diriba;* laten —, iemand verlaten, *mĕninggalkan* (van *tinggal*); vast— van iets, zie ald.

los— van iets, zie ald.; aan den grond —, *tĕrdampar, kandas;* van buiten er op —, b.v. zooals de oogen van een garnaal, de pit van de djamboe-sempalvrucht, *bĕrĕnggil.* — van eene vergadering, *ada bĕrhimpon;* in eene vergadering —, *doedoeḳ dalam madjlis;* op een paard —, of gezeten zijn, *bĕrkandaraän di-atas koeda;* er goed in—, gegoed zijn, *bĕrharta, hartawan;* goed — van een kleedingstuk, *kĕna;* blijven —, na het overlijden enz., *katinggalan;* daar zit de dood op, *ḫoekoemnja mati diboenoeḥ;* op eieren — broeden, *mĕngĕram.*

zittijd, van eene vergadering, *masa bĕrhimpon.*

zitting, van eene vergadering, *pĕrhimponan.*

zode, gras—, *tanah bata.*

zoek; — zijn, *hilang.*

zoekbrengen, *mĕnghilangkan;* den tijd —, *mĕnghilangkan wĕktoe, lenga.*

zoeken, *mĕntjĕḥari;* ook bij verkorting gebezigd voor den kost —, b.v. zijn eigen kost —, *mĕntjĕḥari sĕndiri,* verkorting van *mĕntjĕḥari rĕzĕḳi* of *mĕntjĕḥari kahidoepannja;* zijn onderhoud met moeite en door allerlei kleine verdiensten —, *koewit-kapai;* in het rond —, *mĕntjĕḥari bĕrkoeliling;* op eene tafel naar iets —, *mĕngĕrepes* (van *kĕrepes*); hier en daar loopen —, b.v. naar iemand, die zich heeft verscholen, *mĕrajau;* een goed heenkomen —, *mĕmbawa naṡiḥ, mĕmbawa dirinja;* aanleiding — tot twist, spijkers op laagwater —, *mĕmoengoet salah* (van *poengoet*). —, pogen, *mĕntjoba;* gezocht, aftrek hebben, *laḳoe, pajoe, laris.*

zoeker, *orang jang mĕntjĕḥari, pĕntjari.*

zoekmaken, *mĕnghilangkan.*

zoekraken, *hilang.*

zoel, benauwd, zie ald.

zoen, kus, met den mond, *kĕtjoep, koetjoep.* — op inlandsche wijze, d. i. met den neus het voorwerp beruiken, *tjioem.*

zoen, verzoening, zie ald.

zoenen, met den mond kussen, *mĕngĕtjoep, mĕngoetjoep;* iets of iemand, *mĕngoetjoepi,* b.v. den grond —, *mĕngoetjoepi boemi;* de voeten —, *mĕngoetjoepi kaki.* — dat het klapt, hard —, *mĕntjoetjoep.*

zoengeld, voor een moord, *dijat;* Ar. daarmede verzoenen, *mĕndijatkan.*

zoenoffer, bezweringsoffer, offer tot afwering, *sĕmah, sĕmahan.*

zoet, *manis,* zoowel van smaak en reuk als van gedrag. — water, *ajar tawar;* soms ook *ajar manis.*

zoetachtig, *manis-manis.*

zoetheid, *kamanisan.*

zoethout, *kajoe manis.*

zoetigheid, *manisan;* allerlei zoetigheden, *manis-manisan.* —, alle spijs met suiker of honig toebereid, *ḥalwa,* Ar.

zoetjes, zachtkens, *pĕrlahan-lahan.*

zoetklinkend, van een geluid, *mĕrdoe boenjinja.*

zoetmakend, *mĕmaniskan.*

zoetsteen, oliesteen, zie ald.

zoetvijl, *kikir haloes.*

zoetwater, *ajar tawar.*

zoetwaterschildpad, *koera-koera.*

zoetwatervisch, *ikan soengai, ikan darat.*

zog, moedermelk, *ajar-soesoe.*

zog, kielwater, *ajar aloer pĕrahoe* (of *kapal*), *olakan kĕmoedi.*

zolder, *tingkat, sotor, loteng,* Chin.

zolderdeur, *pintoe loteng.*

zolderen, van eene zoldering voorzien, *mĕngĕnakan tingkat, mĕmbĕntangkan tingkat, mĕmboeboeḥ tingkat.*

zolderkamer, *bilik loteng.*

zoldering; kleine, uitstekende, overdekte — in Maleische woningen onder den nok, *para-para boewang.* — over eene geheele ruimte, *para-para laboe.* — boven den vuurhaard, *para-para.* —, planken vloer van eene bovenverdieping, *gĕladaḳ.*

zolderraam, zie **venster.**

zomer, de — in Indië is de regentijd, *moesim hoedjan.*

zomerhuisje, *balai pĕranginan;* zie ook **prieel.**

zomersproeten, *tahi talat, bintiḳ-bintiḳ koelit, djĕrawat* (?).

zon, *mata-hari, sjams,* Ar.; in de — drogen, *mĕndjĕmoer;* in de — zitten, *doedoeḳ dipanas;* de glans der —, *tjahaja matahari, noerov'ssjams,* Ar.; de glans van — en maan, *noerov'ssjamsi wa alḳamari,* Ar.; iemand in het zonnetje zetten, *mĕngandjoeng;* in het zonnetje gezet worden, *kĕna andjoeng.*

zonaanbidder, *orang jang mĕnjĕmbah matahari;* zie **vuuraanbidder.**

zondaar, *orang bĕrdosa.*

zondag, *hari ahad;* bij de Christenen meest *hari dominggo,* Port.

zonde, *dosa;* geheime zonden, geheime gebreken, *tjépoewoa.*

zondeloos, *soetji daripada dosa.*

zondenbok, fig. *toempoean haroes,* b.v. ik ben de —, *toempoean haroes akoe ini.*

zonder, *tiada dèngan, dèngan tiada, lain, soenji, diloewar.* — reden, — aanleiding, *dèngan tiada sèbab, dèngan tiada samèna-mèna.* — mij, *diloewar akoe.* — zijn, ontbloot, ontheven, vrij, vrijgesteld, *soenji.* — medeweten, *dèngan tiada satahoe.* — schaamte, *dèngan tiada malоe.* — slag of stoot, *dèngan tiada pèrang atawo bèrsoesah.* — tegenspreken, *dèngan tiada dibantahi.* — twijfel, *tiada sjak.*

zonderbaar, *adjaib,* Ar. *boekan-boekan.*

zonderling = het voorgaande woord; weer met iets — s voor den dag komen, *satoe sabagai poela*

zondig, *bèrdosa, dosawan;* slecht, *fasik.*

zondigen, *bèrdosa, bèrbowat dosa.*

zondvloed, *ajar bah, kijámat gagri,* Ar. d. i. de kleine opstanding.

zoneclips, *grahana matahari.*

zonlicht, *tèrang matahari.*

zonnebaan, *pèridaran matahari.*

zonnebloem, *boenga matahari, kèmbang matahari,* op Java.

zonneglans, *tjahaja matahari.*

zonnegloed, *panas matahari.*

zonnehitte = het voorgnande woord.

zonnehoed, *toedoeng.*

zonnejaar, *tahoen sjamsijat,* Ar.

zonneklaar, *njata dèngan tèrangnja, njata-njata.*

zonneletter, behoorende tot de tand- of tongletters van het Ar. alfabet, *hoeroef sjamsijat,* Ar.

zonneloop, *pèridaran matahari, pèrkitaran matahari.*

zonnescherm, *pajoeng.* — als teeken van ambt of waardigheid, *pajoeng djabatan;* staatsie— met neerhangenden rand, in gebruik bij den Vorst, *pajoeng oeboer-oeboer* (zoo genoemd naar den zeekwal). — met gekleurden rand, *pajoeng iram-iram;* groote staatsie—, *pajoeng bawat.* — met kwasten van parelen, *pajoeng bèroembai-roembaikan moetiara;* een vorstelijke —, *tjatèra;* e. s. v. grof —, *lipai.* — met een kwast bovenaan, *pajoeng bèrtjèmara;* met zijn tweeën onder één —, *doewa sapajoeng.* —, voorhangsel van rotan of bamboe matwerk tot wering van de zonnestralen, *bidai, kèrè,* Jav. — boven deur of venster, *ebek* en *embek.*

zonneschijn, *panas.*

zonnestraal, *panah matahari, sinar matahari;* eene enkele —, die door eene reet dringt, *tjeret matahari.*

zonnesteek, *timpa matahari.*

zonnestofje, zie **atoom.**

zonnetent, schuin toeloopende — aanboord, *kadjang roengkoep.* — op het halfdek, *tjètèri.*

zonsondergang, *masoek matahari.*

zonsopgang, *tèrbit matahari.*

zonsverduistering, *grahana matahari.*

zoo, op die wijze, aldus, *bagitoe, dèmikian;* op deze wijze, *bagini, dèmikian ini,* op dezelfde wijze, *bagitoe djoega, dèmikian djoega;* als het zoo is, *djikalau bagitoe, djikalau dèmikian.* — is het er mede gelegen, *dèmikianlah adanja, bagitoelah adanja.* — maar, eenvoudig, *sèhadja, bèrsèhadja, dèngan sèhadja;* b.v. *bèrsèhadja-sèhadjakah atawo dèngan pèrentahkah,* — maar, of op bevel? —, indien, als, *djikalau.* — maar niet, 't mocht eens zijn, *kalau-kalau.* — dat, *sahingga, sinagga, singgan, singgat.* — .... al, al .... zelfs, *djikalau .... sakalipoen.* —, zoodanig, *sakian, dèmikian.* —zeer dat ...., — dat, — zelfs dat, *sampai.* — spoedig mogelijk, *sabolih-bolih dèngan tèkas.* — oud als, *sama oemoer dèngan, sa'oemoer dèngan.* — hoog als een berg, *satinggi boekit, sapèrti boekit tingginja.* —waar, *sasoeng-goeh-soenggoeh;* het zij —, *biarlah, kèndatilah;* amen, *amin,* Ar.; hoe —, *mèngapa, bagaimana.* — en —, *bagitoe-bagitoe, dèmikian-dèmikian.* — is het er mee gesteld, *dèmikianlah hálnja, d. pèrinja, d. olahnja;* zus en —, *baginibagitoe.* — en —veel, *sakian-sakian.* — dadelijk, *sabèntar djoega.* —, pas, *bèharoe.* — thuis gekomen, *bèharoe poelang.* — een als, *sabèdar,* b.v. *sabèdar radja kèra itoe kètjil kapada hamba,* — een als die aap-koning is mij te gering.

zoo als, *sapèrti, sabagaimana, sapèrti mana, salakoe, laksana,* Skr.

zoodanig, *dèmikian, bagitoe.*

zoodat, *sahingga, sampai, djadinja.*

zoodje; een — visch, *ikan satjoetjoek,* d. i. zooveel als er bij elkander aan een touwtje geregen zijn.

zoodoende, *dĕngan dĕmikian, dĕngan pĕri jang dĕmikian, bagitoe dĕngan bagitoe.*

zoodra, *dĕmi, sĕrta.* —, zoo haast, *djikalau sigĕra.*

zooeven, *tadi, bĕharoe tadi.*

zoogbroeder, *saoedara soesoean.*

zoogdier, *binatang jang bĕrsoesoe.*

zoogen, *mĕmbĕri soesoe, mĕnjoesoei*; elkanders kinderen —, van twee moeders, *bĕrambil-ambilan bĕrsoesoean.*

zoogenaamd, alleen in naam, *nama sĕhadja.*

zoogkind, *anaḳ soesoean*; ook van den man, daar hij als de eigenaar van het zog zijner vrouw beschouwd wordt.

zoogoed, bijna, *hampir*; ongeveer als, *sa'akan-akan.*

zoogster, zoogmoeder, min, *pĕngasoeh, maḳ soesoe, maḳ tetek, bahoe tetek.*

zoohaast = zoodra.

zool, voetzool, schoenzool, zie ald.

zoolang, *salama*; ook *sahingga* en alleen *hingga.*

zoolleder, *koelit tapaḳ kasoet.*

zoom, rand van naaiwerk, *kĕlim.* — van een gordijn, *kĕlim tabir*; platte —, *kĕlim pipih*, gerolde of kriel—, *kĕlim boelat*; engelsche —, *kĕlim tindih kasih*; open —, *kĕlim tĕroes*; eenigszins breede —, door vouwen ontstaan, *kĕlipit*; eene bijzondere soort van —, *kaït pĕrangki*; aangezette — of rand, b.v. aan een zeil, net enz. lijk, *aris.* —, rand, kant, niet van naaiwerk, *tĕpi, soesoer, pinggir*, Jav.; zich langs den — voortbewegen, *mĕnjoesoer.*

zoomen, *mĕngĕlim.*

zoomin, *dĕmikian pon tidaḳ.*

zoon, *anaḳ*; ter onderscheiding van dochter *anaḳ laki-laki*; van den Vorst, *poetĕra*; een — hebben of krijgen, *bĕranaḳ, bĕrpoetĕra.* — ook, *ibn*, Ar. in eigennamen.

zoonschap, *pangkat anaḳ.*

zoopje, *sopi.*

zooveel, als gegeven grootheid, *kian, ganda*, b.v. eenmaal —, *sakian, sakali ganda*; tweemaal —, *doewa kian, doewa kali ganda.*

zooveelste; de — van de maand, *sakian hari boelan.*

zoowat; — van het een en ander, *apa-apa sĕdikit.*

zoowel, baïk, b.v. — deze als die, *baïk ini, baïk itoe.* —, ook *daripada*, b.v. *maka sĕgala orang isi nĕgari pon bĕrlari-larian daripada laki-laki dan pĕrampoean*, en al de burgers der stad vluchtten, — mannen als vrouwen; *daripada bĕsar dan kĕtjil*, — de grooten als de kleinen; de een — als de ander, *sama*, b.v. de een — als de ander was niet op zijn gemak, *sama ta'sĕnang.*

zoozeer, *bagitoe.* b.v. niet — ziek, *tiada bagitoe sakit, tiada bĕrapa sakitnja.*

zorg, moeite, last, *soesah.* — veroorzaken, *mĕnjoesahkan.* — hebben, *kasoesahan.* —, moeite, ook *sikṣa*, Skr. —, hoede, *pĕlihara, pĕmĕliharaän.* — voor iets of iemand dragen, *mĕmĕliharakan.* —, beslommering, *sjoegroel*, Ar. *masjgroel*, Ar. — dragen voor iets, ook *mĕnjĕlanggarakan, mĕnjĕlanggari, mĕnjĕlangkari.* — dragen voor, denken aan, *ingat-ingat akan*; in groote — of kommer verkeeren, fig. *ajar diminoem rasa doeri, nasi dimakan rasa sĕkam.* —, bekommering, *tjinta, pĕrtjintaän*, — hebben, in dien zin, *katjintaän.*

zorgeloos, achteloos, *alpa, lalai.* — en nalatig, *loepa dan lalai.*

zorgeloosheid, *kalalajan, kaülpaän.*

zorgen, zorg dragen voor, *mĕlanggarakan, mĕnjĕlanggarakan, mĕnjĕnggara*; voor kinderen weten te —, *tahoe bĕranaḳ*; voor iets —, ook *mĕmbĕla*; er niet voor te — zijn, *tiada tĕrbĕla.* —, zie ook **hoeden.** — voor, onderhouden, *mĕmĕliharakan.* —, bezorgd zijn, *kasoesahan, bĕrtjinta, masjgroel*, Ar.; er voor — (waken, oppassen) dat, zie die woorden.

zorgvuldig iets doen, behandelen, gebruiken, bewaren, *tjĕrĕmat, dĕngan tjĕrĕmat.* — in kleeding en tooi, net, proper, *soḥḳ.*

zorgvuldigljk, *dĕngan tjĕrĕmat.*

zorgwekkend, *mĕndatangkan pĕrtjintaän.*

zorgzaam, *tjĕrĕmat, sĕlĕnggara.*

zot, gek, dwaas, *gila, sarsar*, Perz. *nanar, djahil*, Ar. van zaken of handelingen, ook *boekan-boekan.*

zot, dwaas mensch, *orang gila, o. sarsar, o. nanar, o. djahil.*

zottenklap, zie **bazelen.**

zotternij, gekheid, zie ald.

zout, *garam.* — van smaak, *asin.* — op iets doen, iets zouten, *mĕnggarami, mĕmboeboeh garam*; berg —, *garam galian*; zee—, *garam laoet.*

zoutachtig, zilt, brak, *masin.*

zoutbelasting, *beja garam.*

zouteloos, *tiada bĕrgaram.* —, laf, flauw, *tawar, ambar.*

zouten, zie **zout, gezouten** en **inzouten.**

zoutevisch, ingepekelde, groote visch, aan stukken, *pĕda.*

zoutgroef, *galian garam.*

zoutkeet, *pĕgaraman.*

zoutketel, *kawah garam.*

zoutkorf, *bakoel garam.*

zoutkorrel: één —, *saboekoe garam.*

zoutmaat, *soekat garam, takaran garam.*

zoutmagazijn, *goedang garam.*

zoutmand, *bakoel garam.*

zoutmeter, *pĕnjoekat garam.*

zoutmijn, *tambang garam.*

zoutpacht, *pajk garam.*

zoutpakhuis, *goedang garam.*

zoutpan, *pĕgaraman.*

zoutpot, *tĕmpat garam, bĕkas garam.*

zoutvat = het voorgaande woord.

zoutverkooper, *orang bĕrdjoewal garam.*

zoutzak, *karoeng garam.*

zoutzee, *tasik masin.*

zoutzieder, *toekang masajk garam.*

zoutziederij, *pĕrmasakan garam.*

zucht, *kĕloch, tarik napas.*

zuchten, *mĕngĕloch, mĕnarik napas;* diep —, *mĕngĕloch pandjang.* — en steenen, *bĕrkĕloch-kĕsah*

zuchtig, waterzuchtig, *sakit bĕngkajk;* van den buik, *sakit boesoeng.*

zuchtje, windje, *angin sĕpoewi sĕpoewi.*

zuid, zuiden, *sĕlatan, kidoel,* Jav. *sabĕlah sĕlatan, daksina,* Skr. Zie **kompasstreek.**

zuideinde, *hoedjoeng sĕlatan.*

zuidelijk, *sĕlatan.*

zuidenwind, *angin sĕlatan.*

zuiderkruis, *bintang tohokj, bintang pari.*

zuidhoek, zuidkaap, *tandjoeng sĕlatan.*

zuidkant, *sabĕlah sĕlatan.*

zuidkust, *pantai sĕlatan.*

zuidoost, *tonggara;* het hartje van de — moeson, *tonggara mandi.*

zuidpool, zie **pool.**

zuidpunt, *hoedjoeng sĕlatan.*

zuidwaarts, *kasĕlatan.*

zuidwest, *sĕlatan daja.*

zuidzee, *laoet sĕlatan.*

zuidzijde, *sabĕlah sĕlatan.*

zuigeling, *anak mĕnjoesoe.*

zuigen, in het algemeen, *mĕnghisap,* b.v. bloed —, *mĕnghisap darah;* aan de borst, *mĕnjoesoe, mĕnetek;* van Vorstenkinderen, *santap soesoe;* niet willen —, *tiada maoe santap soesoe;* aan de borst doen —, *mĕnetekkan;* een kind dat sterk aan de borst zuigt, *pĕnetek.* — met den mond, ook *mĕngĕnnjoet* (van *kĕnnjoet*), b.v. dat kind wil niet —, *ta'maoe mĕngĕnnjoet boedajk itoe.* — aan borsten, waarin geen zog is, of aan iets waarin geen vocht is, *mĕngopek* (van *kopek*). — aan bloemen, van bijen, vlinders enz., *mĕnjĕri* (van *sĕri*, het edele, fijne van iets). —, op iets mommelen, b.v. op een klontje, dat men in den mond heeft, *mĕngoeloem* (van *koeloem*); smakkend —, op een klontje of een beentje, *mĕngĕsih* (van *kĕsih*). —, de borst geven, *mĕnjoesoeï* (van *soesoe*).

zuiger, van een pomp, *kodok-kodok.* —, of de ronde plaat aan den stok van Mal. pompen of blaasbalgen, *omboh.*

zuigerstang, zooals van een stoomcylinder, *pĕlotjok* (van *lotjok*, in een gat op en neder gaan), anders *batang.*

zuil, *tiang, tiang batoe;* de zuilen van het Rijk, dat zijn de Rijksgrooten, *tiang karadjaän,* b.v. *initah ôdat orang tiang karadjaän jang ĕnam bĕlas itoe,* dit zijn de gewoonten der zestien personen, die de rijkszuilen zijn.

zuilenrij, *djadjar tiang.*

zuilschacht, *batang tiang.*

zuinig, huishoudelijk, *tjĕrĕmat, himmathimmat.* — zijn om met iets, b.v. een pond suiker, zekeren tijd toe te komen, *tjekel.* — zijn met iets, bij kleine beetjes van iets nemen, *mĕntjĕkil.*

zuinigheid, *tjĕrĕmat, himmat,* Ar.; met — iets gebruiken, behandelen, *mĕnghimmatkan;* met — huishouden, *mĕnghimmatkan roemah-tangga.*

zuinigjlijk, *dĕngan himmat.*

zuipachtig, *sangat soeka minoem.*

zuipen, *minoem banjak.*

zuiper, *pĕminoem, pĕmabok.*

zuiplap = het voorgaande woord.

zuiver, *soetji,* Skr. —, gelouterd van goud, *soedi,* Skr. —, echt, oorspronkelijk, onvervalscht, *djati.* —, rein, onbesmet, *fahir,* Ar. —, rein van gemoed, *hati soetji, hati poetih, zakija,* Ar. —, zindelijk, van het lichaam, de kleeding, het huis, spijzen enz., *bĕrsih, tjĕria,* Skr. —, fijn, van edele metalen, *toewa.*

—, helder, transparant *hĕning, djĕrĕnih, bĕning*, Jav. —, juist, b.v. van maat, gewicht of het meten en wegen, *bĕtoel*. —, alleen, *sĕhadja, bĕlaka*.

zuiveren, *mĕnjoetjikan, mĕnjoedikan, mĕntahirkan, mĕmpĕrĕsihkan, mĕntjĕrjakan, mĕndjĕrĕnihkan*; zie het onderscheid bij het voorgaande woord; de metalen — van de alliage, *mĕmbĕsoet*. — van katoen met de snaar van een boog, *mĕmboesar kapas*. — van metalen, ook *mĕngaoes*.

zuiverheid, *kasoetjian*.

zuivering, *pĕsoetjian, pĕnjoetjian*; de maandelijkschc —, zie **maandstonden.**

zulk, *bagini, bagitoe, dĕmikian*, meestal voorafgegaan door *jang*. Dikwerf wordt — een met *sa* voor- en *ini* achtergevoegd, b.v. — een gedrag, *salakoe ini*. — een afstand, *sadjaoeh ini*.

zulks = het voorgaande woord.

zullen, *akan, kĕlak, nanti, hĕndak, maoe*; hij zal komen, *ija hĕndak datang*; zou wel, *hĕndak pon*, b.v. hij zou wel .... maar, *hĕndak pon ija .... karĕna*; het zal gaan regenen, *maoe ada hoedjan*; het zou wat! *mana bolih!* hoe zou, *masa, masakan, masakah*, b.v. *masakan bodoh ija akan nĕgarinja sakalian itoe*, hoe zou hij niet weten wat met al zijne landen te doen; *masa ija kakoerangan oewang*, hoe zou hij geldgebrek hebben; 't zou kunnen zijn, 't mocht eens wezen, *kalau-kalau*.

zulten, zie **inmaken.**

zundgat, van een vuurwapen, *pĕsoemboean*, (van *soemboe*, lont), *pĕntjeret, pĕnggalak*. —, van een kanon, *mata mariam*.

zuren, zuur maken, *mĕngasamkan*. —, onz. *djadi asam*.

zus, zie bij **zoo.**

zusjelief, *ariningsoen*, Jav. lief kozingswoord jegens eene beminde.

zuster, *saoedara*; ter onderscheiding van broeder, *saoedara pĕrampoean*; tot — hebben, *bĕrsaoedarakan*; oudere —, *kakak*. — van dezelfde moeder, maar van een anderen vader, *saoedara andjing*; mans—, of vrouwsbroeder, *biras*; jongere —, *adik, adik pĕrampoean*; stief—, zie **stief**; vaders of moeders —, zie **tante.**

zusterloos, *tiada bĕrsaoedara pĕrampoean*.

zusterskind, *sapoepoe*.

zuur, *asam, masam*; dit laatste ook van het gelaat, b.v. — zien, *moeka masam*; een — gezicht doen zetten, *mĕmasamkan moeka*. — van den grond, *masam tanah*. — worden, *djadi asam*; van melk, *bakir*. —, wrang, *pĕrat*. —, moeielijk, *soekar, siksa*, b.v. al te — zijn brood verdienen, *tĕrlaloe siksa* (of *soekar*) *mĕntjĕhari rĕzĕkinja*; zure broodjes eten, *mĕnĕlam batoe* (van *tĕlan*); het — hebben, het land hebben, *pĕdih hati*.

zuur, wat in het zuur gelegd is, *atjar*; allerlei keuken- of tafel—, *atjar-atjar*; gemengd —, mixed pickles, *atjar rampai*; visch in 't —, *atjar ikan*; iets in het — inmaken, er tafel— van maken, *mĕngatjarkan*.

zuurachtig, *asam-asaman*.

zuurdeeg, *tĕpoeng asam, chamir*, Ar.

zuurzak, *nangka wolanda, sĕrikaja wolanda*.

zuurzoet, *manis asam*.

zwaai, wending, *balik, poetar*.

zwaaiboor, *goerdi*.

zwaaien, wuiven, *mĕlambai*. —, waggelen, zooals een dronken man, zie **waggelen.** — met een lont, om die aan te houden, met een zakdoek, staart enz., *mĕngibas* (van *kibas*); ook met den snuit van een olifant; heen en weder —, b.v. van een tak, *gĕmĕlai, gĕmoelai*. —, zich zwaaiend heen en weder bewegen, b.v. bij het spreken of dansen, of van een uitgnande tol, *mĕlenggok*; zwaaiende en buigende zijn bij het Javaansche dansen, *tĕrlenggok-lenggok dan tĕrlioek-lioek*; met de armen —, *bĕrlenggang, mĕlenggang*; pronkend met de armen —, *mĕlimbai, mĕmboewangkan limbai*; onder het gaan met de armen —, gaan met den zwaaipas, *bĕrlangkah limbai*; met een zwaard of lans —, *bĕrlajamkan*; met een zwaard —, ook *mĕmoetar pĕdang*; pralend met een wapen —, *mĕlela-lela*; met dat wapen tot obj. *mĕlelakan*, b.v. een kris —, *mĕlelakan kĕris*; met een wapen in de rondte boven het hoofd —, *mĕngitarkan* (van *kitar*).

zwaaipas, zie **pas.**

zwaan. is mogelijk het best weer te geven met *boeroeng oendan*, e. s. v. pelikaan. Het Perz. woord daarvoor is *djojinah*.

zwaar, *bĕrat*; een zware kist, *pĕti jang*

bĕrat. —, moeielijk, lastig, *soekar, pajah, sĭksa;* specifiek —, in vergelijking met de gewone zwaarte, *antap.* —, van belasting, wetten enz., *kĕras.* —, van geladen of zwanger, *sarat.* —, van eene ziekte, *pajah.* — ziek, *sakit pajah.* —, van gewond, *parah.* —, diep van de stem, *garau, gĕmbira.* — van een geluid, *kĕras, haibat, oembang.* — te verteren, van spijzen, *tjikil.* — in het hoofd, *ngĕloe, gajang;* na een onrustigen slaap of het gebruik van tabak en dergel., *pĕngar, pĕnggar.* — bloeien, *lĕkat boenganja.* — van vruchten, *lĕbat boewahnja;* een zware baard, *djanggoet jang lĕbat.* — van eene straf, *sangat.*

zwaard, *pĕdang;* met een — slaan, *mĕmarang dĕngan pĕdang;* met het — tot obj. *mĕmarangkan pĕdang* (van *parang*); Atjineesch —, *gĕdoebang, djinawi;* kort —, zooals het oude Romeinsche, *soendang;* slag—, *sjamsjir,* Perz.; een houten —, *bĕlabat.* — van een vaartuig, *katir, katil, sajap.*

zwaardedans; e. s. v. —, *pĕntjaķ;* een — uitvoeren, *mĕmĕntjaķ.*

zwaardslag, *paloe dĕngan pĕdang, paloe pĕdang.*

zwaardveger, *toekang sĕndjata.*

zwaardvisch, *ikan todaķ;* e. s. v. groote —, *tjoetjoet pĕdang.*

zwaardvormig, *saroepa pĕdang.*

zwaarlijk, moeilijk, zie ald.

zwaarlijvig, *toeboeh sĕsaķ, gĕmoķ.*

zwaarmoedig, *moeroeng.*

zwaarte, *bĕrat.*

zwaartepunt, steunpunt, *galang.*

zwaarwichtig, *bĕsar, pĕnting.*

zwabber, *pĕngĕsat, sĕlabar.*

zwabberen, *mĕngĕsat* (van *kĕsat*).

zwachtel, windeldoek, *lampin, kain lampin, bĕdoeng, kain bĕbat, baroet.* —, lang en smal windsel, *bĕdoeng lilit.*

zwachtelen, *mĕmbĕbat, mĕmbĕdoeng, mĕmbaroet, mĕlampin.*

zwadder, *bisa oelar.*

zwager, *ipar;* — of zwagerin van iemands vrouw of man, *biras.*

zwagerin, broers vrouw, *ipar.*

zwak, *lĕmah;* ook van een woord of gezegde. — van lichaam, ook *lĕta toelang,* nam. uitgeput. — van ingewanden, *boeroeķ pĕroet.* —, afgemat, *lĕsoe;* meestal vereenigd met *lĕtih* tot *lĕtih-lĕsoe,* — en afgemat; —, als nederigheidsbetuiging, *dlaïf,* Ar.; ook van woorden, eene overlevering, getuigenis enz.; doodelijk —, *letaķ.* —, van ouderdom, *renta, rajah;* oud en —, *toewa renta.* —, van stem, *kĕtjil, hambar;* ook *pĕntar.* Zie **wrak.**

zwakheid, *kalĕmahan.*

zwakkelijk, *kalĕmahan;* ziekelijk, *tjĕlomis.* — worden, *mĕntjĕlomis.*

zwakte, *lĕmah, kalĕmahan.*

zwalken, zwerven, *mĕngombara* (van *kombara*), *bĕridar-idar,* ook van een vaartuig. Zie **rondzwalken.**

zwalker, *pĕngombara, kĕlana.*

zwaluw, *boeroeng lajang-lajang;* de —, die de eetbare nestjes bouwt, *boeroeng lajang goha;* e. s. v. —, die zeer hoog vliegt en een rinkelend geluid laat hooren, *boeroeng giring angin;* e. s. v. —, *sĕngĕngkang.*

zwaluwnest, *sarang boeroeng lajang-lajang.*

zwaluwstaart, e. s. v. houtverband, *badjang, lidah bĕrbadjang, tanggam.*

zwaluwvisch, de vliegende visch, *ikan lajang-lajang.*

zwam, die voor vuurmaken gebezigd wordt, voornamelijk afkomstig van den ĕnau-palm, *raboeķ.* —, duivelsbrood, *koelat;* soorten zijn: *koelat kajoe, k. koel, k. padang, k. patah, k. pongsoe* en *k. sisir.* Zie **paddestoel.**

zwanenhals; fig. *leher djindjang.*

zwanger, *boenting, mĕngandoeng anaķ, hămil,* Ar. Dit laatste van Vorstinnen en aanzienlijken. — zijn van een kind, *mĕmboentingkan anaķ.* —, doch niet bekend door wien, *boenting gĕlap.* — gaan van een plan, *bĕrtjinta,* b.v. en Alkas Mantri ging — van het plan om hem te dooden, *dan bĕrtjintalah A. M. hĕndaķ mĕmboenoeh dia.* — zoodra de zwangerschap niet meer twijfelachtig is, *doedoeķ pĕroet;* hoog —, *boenting sarat, mĕngandoeng sarat, mĕngandoeng bĕrat;* fig. uitdrukking voor — is: *makan nampal,* d. i. eetbare aarde eten. — van regen, gezegd van de wolken, *mĕngandoeng hoedjan, mĕngandoeng ajar;* dat, waarvan men — gaat, *kandoengan.*

zwangerschap, *kandoengan.*

zwanken, waggelen, zie ald.

zwarigheid, *kasoesahan, kasoekaran.*

zwart, *hitam;* donker, *kĕlam;* dof —, *hitam poedar;* glanzend —, van het hoofdhaar, *wilis.* —, donker blauw,

erang (Jav. *irĕng*). —, donkerblauw, *bolong*. — of donkerblauw schilderen, *mĕmbolong*. —, alleen van rijst, beneden het middelmatige in witheid, *tambar*; de tanden met kleursel — maken, *mĕnggĕrang*; iemand — maken, in een kwaad blaadje brengen, *bĕrdjahat orang*. — kijken, *moeka masam*.

zwartachtig, *kahitam-hitaman*.

zwartblauw, *biroe hitam*.

zwarten, *mĕnghitamkan*.

zwartgevlekt, *bĕrbĕlang hitam*.

zwartheid, *kahitaman*.

zwartekunstenaar, *djindjang*.

zwartsel, *djĕlaga*. — voor het kleuren van de tanden, *badja*.

zwavel, *balerang, tanah tjĕmpaka*.

zwavel-arsenicum, *balerang abang*.

zwavelen, *mĕmboeboeh balerang*.

zwavelijzer, *ĕmas oeroeng*.

zwavelmijn, *galian balerang*.

zwavelregen, *hoedjan balerang*.

zwavelreuk, *baoe balerang*.

zweem: er is geen — van, *tiada rasa, tiada mĕrasai*, b.v. *salagi ada pĕridarau tjakrawala, boelan dan matahari tiada mĕrasai loepa dan lalai*, zoolang er eene omwenteling is van het heelal, de zon en de maan, is er geen — van vergeten of verwaarloozen.

zweep. *tjaboek*, Perz. *tjamboek, tjĕmak, pĕltjoet, tjĕmĕti-bĕrtali*.

zweepen, *mĕntjaboek, mĕntjĕmak, mĕntjĕmĕti*.

zweepslag, *sĕbat tjaboek, sĕbat tjĕmĕti*.

zweer, *poeroe, loeka bĕrnanah*; veneriesche —, *poeroe kotji*. — aan den neus, plumbago rosea, *rĕstoeng*; syphilitische — aan den neus, ordena, *rĕstoeng kotji*. — aan de beenen, *toekak*.

zweerder, *orang jang bĕrsoempah*.

zweet, *pĕloeh, ajar pĕloeh*; op Java *kringĕt*; van Vorsten, *djamdjam doerdja*; het — brak hem op het gelaat uit, *bĕrsimbah pĕloeh dimoekanja*.

zweetbad, *tangas*.

zweetdoek, zakdoek, *sapoe-tangan, kain pĕnjapoe pĕloeh*.

zweetdrank, *obat akan mĕngaloewarkan pĕloeh*.

zweetdroppel, *titik pĕloeh*.

zweeten, *bĕrpĕloeh, kĕringĕt*, Jav.

zweetgat, porie, *lobang roema, liang roema*.

zweetlucht, *baoe pĕloeh*; op Java *baoe kringĕt*.

zwelgen, *mĕntjaroek*; ongekauwd inslokken, *mĕloeloer*. —, door de keel gieten, *mĕnggogok*.

zwelger, gulzigaard, *orang dĕmap, pĕndĕmap, pĕlahap, orang gĕloedjoh*.

zwellen, van vruchten, die rijpen, een kleed, zonnescherm, zeil door den wind, een blaas die gevuld wordt, *mĕnggĕlĕmboeng*. — van vruchten ook, *mĕngampoel* (van *ampoel*), *lĕmboeng*; van vele, *lĕmboeng-lĕmboengan*. —, zich spannen van zeilen, *mĕrĕgang*. —, van de borsten eener vrouw, *montok-montok, sĕmboel*. —, gezwollen van het aangezicht en het bovenste van handen en voeten, *bakoep*. —, gezwollen van eene rivier bij opkomend tij, zonder dat het water naar boven loopt, *sĕnak*; ziekelijk op—, *djadi bĕngkak*. Zie **opzwellen** en **gezwollen.**

zwelling, *bĕngkak*; witte —, *bĕngkak jang saboen*. —, zucht, *basal*; zuchtige — van den buik, *boesoeng*; waterzuchtige — van het onderbeen, *oentoet*; e. s. v. ziekelijke —, *kajap*; van het hoofd, *kajap bĕtoel*; van de borst, *kajap barah*; van de dijen, *kajap bakoen*; van de voeten, *kajap toenggal*.

zwemblaas, van een visch, *paroe-paroe*.

zwemmen, *bĕrĕnang*; aan het — raken, *tĕrĕnang*; met iets weg—, *mĕrĕnangkan*; naar iets toe—, *mĕrĕnangi*; dulkende voort—, *mĕndjĕlanak*; met kurken of blazen —, *bĕrĕnang bĕrlampoeng, b. bĕrpĕlampoeng*.

zwemmer, *orang bĕrĕnang*.

zwemplants, *tĕmpat bĕrĕnang*.

zwemvin = **vin.**

zwemvogel, *boeroeng jang bĕrĕnang, boeroeng ajar*.

zwendelarij, *poetar-balik, tipoe-tepok*, Pad. bov. l. *kitjoe-daja*.

zwendelen, *bĕrpoetar-balik, bĕrkitjoebĕrdaja*.

zwengel, van een put, *djoeran*.

zwenken, *bĕrpaling*; een paard doen —, *mĕmalingkan koeda*.

zweren, een eed doen, *bĕrsoempah*; doen —, een eed laten doen, *mĕnjoempahkan*; dat, waarbij men zweert, *soempahan*; trouw —, *bĕrsoempah satia*. Zie **trouw.**

zweren, met zweren zijn, *bĕrpoeroe*. —, etteren, *bĕrnanah*.

zwerftocht, *pĕngombaraän*.

zwerk, luchtruim, *akasa, angkasa.*

zwerm, van vogels enz., *kawan;* zie **troep;** bij —en, *bĕrkawan-kawan.*

zwermen, zooals mieren in den paartijd, *boeboes,* Mal.; door elkander, zooals b.v. insecten rondom eene lamp, *kĕlibang.*

zwerveling, *orang pĕngombara, orang kĕlana, orang djangĕla;* een arme, vrome —, *fakĭr,* Ar.

zwerven, *mĕngombara, kĕlana, mĕndjangĕla,* Skr. —, afdwalen, *bĕranjoet, mĕlarat.*

zwerver, landlooper, *orang mĕlarat;* zie **landlooper.** —, vagebond, tot alles, zelfs een moord, instaat, *orang risau, pĕrisau;* zich zoo gedragen, *mĕrisau.*

zwetsen, *mĕmboewat-basoeng,* Mal. Zie **pochen.**

zweven, *bĕrlajang-lajang, mĕlajang-lajang;* ook zwevend vliegen; hangend —, zooals de ingewanden van een pĕnanggalan, e. s. v. vampir, *bĕrdjiladjila.* —, zwevend naar beneden komen, *mĕlojong.* —, van stof enz., *tĕrbang;* voor den geest —, *tĕrbajang-bajang dalam ingatan.*

zwevend, vliegend, *mĕlajang.*

zwichten, onderdoen, *tiwas.*

zwiepen, heen en weder slaan, *mĕngĕbas* (van *kĕbas*). — met een dun voorwerp door de lucht, *mĕnjioet* (van *sioet,* klanknabootsend woord). —, van boomtakken, *mĕlampai-lampai;* aan het — raken, *tĕrlampai-lampai.*

zwier, bevalligheid, *tjantiḳ.* —, tooi, *pĕrhiasan.*

zwierbol, *orang pĕrlĕntai.*

zwieren, draaien, *bĕrpoesing-poesing.* —, een losbandig leven leiden, *mĕrisau, mĕndjangaḳ.*

zwierig, opgeschikt, *soliḳ.*

zwijgen, *diam;* zich stil houden, *bĕrdiam dirinja.* — over iets, tot iets het — doen, *mĕndiamkan;* tegenover iemand steeds het — bewaren, hem dood—, *mĕndiami;* tot — brengen, het stilzwijgen opleggen, *mĕmpĕrdiamkan;* tot — brengen, den mond snoeren, het — opleggen, *mĕnjoembat moeloet* (van *soembat*), *mĕngatoepkan moeloet* (van *katoep*), *mĕmatahkan lidah* (van *patah*), *mĕmboenoeh pĕrkataĕn orang;* gezwegen van, laat staan, *djangan, djangankan,* b.v. *djangankan hamba, toewannja pon tidaḳ ditakoeti,* gezwegen voor den knecht, voor den heer vreest men zelfs niet. Ook *oesah* en *oesahkan* worden in deze beteekenis gebezigd.

zwijger, *pĕndiam.*

zwijm, flauwte, *pingsan, moertja,* Skr. *behausj,* Perz.

zwijmeldrank, *obat behausj.*

zwijmelen, duizelig worden, *poesing kapala, pĕning kapala.*

zwijmen, bezwijmen, zie ald.

zwijn, *babi;* wild —, *babi hoetan;* e. s. v. klein, rosachtig wild —, *nangoewi;* e. s. v. zwart wild — met zware slagtanden, en knobbels op den kop, *babi tanah.*

zwijnegel, *landaḳ.*

zwijnenhoeder, *gombala babi.*

zwijnenhok, *kandang babi.*

zwijnenjacht, *pĕmboeroean babi.*

zwijnenkost, *makanan babi.*

zwijnenkot, *kandang babi.*

zwijnentrog, *paloeng babi.*

zwijnevleesch, *daging babi.*

zwijnerij, *soekara.*

zwijnsborstels, *boeloe tĕngkoḳ babi.*

zwijnshaar, *boeloe babi.*

zwijnskop, *kapala babi.*

zwikgat, *liang soembat, lobang soembat.*

zwikje, van een vat, *soembat;* op Java *soempĕl.*

zwikken: gezwikt, *tĕrpĕletjoeḳ, tĕrgĕliat, salah oerat.*

zwingel, *pĕnĕbah.*

zwingelen, *mĕnĕbah* (van *tĕbah*).

zwoegen, *bĕrlĕlah, bĕrhai-hoewi.*

zwoeger, *orang jang bĕrlĕlah,* o. j. *bĕrhai-hoewi.*

zwoeging, *hai-hoewi.*

zwoord, *koelit babi.*